S. ALPHONSI DE LIGORIO

DOCTORIS ECCLESIÆ

THEOLOGIA MORALIS

III

*
* *

PARIS. — IMPRIMERIE Vve P. LAROUSSE ET Cie

19, RUE MONTPARNASSE, 19

* *
*

S. ALPHONSI DE LIGORIO

DOCTORIS ECCLESIÆ

THEOLOGIA MORALIS

EDITIO RECENTISSIMA

EXCERPTIS E NOVISSIMIS MORALIBUS THEOLOGIIS COMPLETA;
DECISIONIBUS AUCTORITATIS ROMANÆ RECENTIORIBUS LOCUPLETATA;
CODICUM PRÆCIPUORUM EUROPÆ COLLATIONIBUS ILLUSTRATA;
QUOAD CITATIONES SACRÆ SCRIPTURÆ ET TRADITIONIS SACRÆ RECOGNITA;
NULLA DEMUM HABITA TEXTUS ADULTERATIONE,
SED OPE TANTUM INTERCALATIONUM, ADNOTATIONUM ET APPENDICUM,
AD PRÆSENTEM RERUM CONDITIONEM ACCOMMODATA,

CURA ET STUDIO

D. LE NOIR

PRESBYTERI, PLURIUM, IN RE PHILOSOPHICA, THEOLOGICA ET SCIENTIFICA OPERUM AUCTORIS

TOMUS TERTIUS

PARISIIS

APUD LUDOVICUM VIVÈS, BIBLIOPOLAM EDITOREM

13, VIA DICTA DELAMBRE, 13

—

MDCCCLXXXIII

TOMUS TERTIUS CONTINET

Librum quintum (auctoris sextum) theologiæ moralis, DE SACRAMENTIS sex constantem tractatibus scilicet :

I. De sacramentis in genere ;
II. De baptismo et confirmatione ;
III. De eucharistia ;
IV De pœnitentia ;
V. De extrema unctione et ordine ;
VI. De matrimonio.

S. ALPHONSI

THEOLOGIA MORALIS

LIBER V [1]

DE SACRAMENTIS

Habebit hic liber tractatus sex :

1° Agetur de sacramentis in genere.
2° De baptismo, et confirmatione.
3° De Eucharistia.
4° De pœnitentia.
5° De extrema unctione, et ordine.
6° De matrimonio.

TRACTATUS I

DE SACRAMENTIS IN GENERE

Sic tractatum aperit Vincent :

« Christus Dominus piissima morte sua innumeras hominibus promeruit gratias. Has gratias multiplici via largitur, sed sacramentis potissimum, per quæ, ut docet Tridentina synodus, *sess. VII In proœmio*, « vera justitia vel incipit, vel incœpta augetur, vel amissa reparatur. » Cum igitur sacramenta sint divini Salvatoris fontes ex quibus hauritur aqua saliens in vitam æternam, speciali diligentia quæ de illis docet catholica fides addiscere tenentur sacerdotes, quorum est ea dispensare, ne forte in damnationem fidelium cedant quæ in illorum sanctitatem a Deo instituta sunt. (Tract. de Sacram. n. 1). »

CAPUT I

DE NATURA SACRAMENTI NOVÆ LEGIS

DUBIUM I

Quid sit sacramentum?

1 Quomodo definiatur sacramentum? Et quæ requirantur ad essentiam sacramenti?
2 Alia communior definitio sacramenti.
3 An fuerint vera sacramenta sacrificia, figuræ et sacramenta veteris legis?
4 Quid notandum de circumcisione?
5 Quæ alia excludantur à ratione sacramenti.
6 Plura notanda circa sacramenta. Et quotupliciter sacramenta distinguantur?
7 An sacramenta causent gratiam physicè, vel moraliter.

1. — Resp. Est res sensibilis, quæ
» ex stabili institutione Christi vim
» habet sanctitatis, sive gratiæ justifi-
» cantis efficiendæ, et per consequens
» significandæ.

Unde resolves :

« 7. Ad essentiam sacramenti requiri
» tria: Ut sit signum stabile. 2. Ut si-
» gnificet veram sanctitatem. 3. Ut
» eamdem efficiat ex opere operato, id
» est usu suo, et applicatione, per
» propriam efficaciam, et non ex opere
» operantis, sive per actum, aut dis-
» positionem ministrantis vel susci-
» pientis: quæ, etsi ad effectum sacra-
» menti requiritur, non tamen ut
» causa, sed ut conditio sine qua non.

2. Magis mihi arridet communior definitio, quam tradunt alii de sacramento: *Est signum sensibile, sacrum, permanens, interioris gratiæ, institutum à Christo ad nostram sanctificationem.* Et hæc definitio magis congruit *Trident. sess.* 13. *c.* 3. ubi sacramentum sic definitur: *Symbolum rei sacræ, et invisibilis gratiæ visibilis forma.* Dicitur *symbolum sive signum,* quia hoc essentialiter pertinet ad sacramentum, ut sit signum nobis denotans gratiam sanctificantem animam. *Sensibile,* id est sensibus patens. *Sacrum,* id est cum actu religioso.

[1] Hic liber inscribitur sextus in omnibus editionibus huic antecedentibus; sed numeri margiales iidem restant, perinde ac ordo sex tractatuum quibus constat, et capitorum, et dubiorum.

Permanens, quandiu durat nostra religio. *Interioris gratiæ*, quia hoc est essentiale omni sacramento, gratiam significare. *Institutum*, quia, cum sacramentum sit signum contrarium, non posset sanctificationem efficere, neque significare, nisi ex institutione divina. *A Christo.* 1. ad differentiam sacramentalium, ut est usus aquæ benedictæ, panis benedicti etc., quæ non à Deo, sed ab Ecclesia instituta sunt, et vi orationum Ecclesiæ excitant pios motus in anima, quibus movetur Deus ad postea peccata remittenda. Dicitur 2. *A Christo*, quia licet *Habert* dicat sacramenta tantùm à Deo principaliter esse instituta, non autem à Christo ut homine, nisi tanquam à causa morali, et instrumentali, cùm solus Deus potuerit sacramentis vim sanctificandi tribuere; attamen meliùs dicunt *Salm. de sacram. in gen. c.* 3. *dub.* 1. *n.* 4. *et Viva eodem tit. q.* 1. *art.* 4. *num.* 1. *cum aliis*, quòd Christus etiam quà homo instituit sacramenta potestate *excellentiæ*, ipsi collatâ ratione unionis cum verbo; et hujus sententiæ est etiam *D. Th.* 3. *p. q.* 72. *art.* 1. *ad.* 1. ubi ait: *Instituere novum sacramentum pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ competit soli Christo.* Dicitur demùm *ad nostram sanctificationem*, hoc etiam pertinet ad essentiam sacramenti, ut definivit *Trid. sess.* 7. *can.* 7.

3. — « 2. A definitione talis sacra» menti excludi 1. sacrificia tam novæ, » quam veteris legis: quia hæc non » sunt instituta ad gratiam ex opere » operato conferendam (etsi nihilomi» nus sacrificium novæ legis sic eam » impetret ei, pro quo offertur, non » ut sacramentum, usu suo, et appli» catione, sed per modum interpreta» tionis), sed ad cultum Deo præstan» dum. *Conc. d.* 60, *art.* 22. 2. Figuras, » et sacramenta veteris legis, v. gr. « circumcisionem, transitum maris » rubri, agnum paschalem, varias item » purificationes, et consecrationes sa» cerdotum; tùm quia à Christo non » sunt instituta; tùm quia veram san» ctitatem non efficiebant. Ac, licèt » circumcisio aliquando sustulerit pec» catum originale per veram gratiam, » id fecit vel ex opere operantis in » adultis, vel non ex opere operato » simpliciter, et rigorosè, tùm quia » non contulit gratiam, ut causa » physica, vel ut causa moralis, quia » nondùm erat exhibita passio Christi; » et meritum, ex quo gratia pendebat, » sed tantùm ex speciali privilegio; » tum quia non contulit gratiam for» maliter, quà circumcisio, et ex sua » institutione, sed quatenùs erat pro» fessio fidei, neque vi applicationis, » et usùs sui; alioquin enim omni » non ponenti obicem, et quidem » præter omnem meritum contulisset; » quod est falsum. *Vide Fill. tr.* 1. *et* » 5. *q.* 8. *c.* 8.

4. — Sed quæritur I. an circumcisio fuerit verum sacramentum? Resp. affirmativè ex communi, tùm quia circumcisio per se operabatur sanctitatem, non internam, sed externam, sive legalem; tùm quia fideles consecrabantur ad veri Dei cultum. Ita *D. Th. Hab. etc.*

Quæritur II. an circumcisio de se peccatum tollat? Resp. negativè cum *Habert*, qui dicit, quod tunc fideles adulti non mundabantur à peccato originali, sive actuali, nisi formatam charitatem habebant; parvuli autem mundabantur à peccato originali per actum fidei ministrantis, seu offerentis, ut docet *S. Thom. part.* 3. *q.* 70. *art.* 4. *Quatenùs* (ut ait) *hæc fides respiciebat Christum venturum.*

5. — « 3. Ea quæ dicuntur sacra» mentalia, v. g. benedictio abbatis, » consecratio virginis; quia præcisè ex » usu suo, et opere operato gratiam » non conferunt: uti nec actus virtu» tum, præterquam quòd hi sensibiles » non sint. 4. Lotionem pedum aposto» licorum: insufflationem Christi in » apostolos, per quam Spiritum San» ctum illis dedit. Item verba Christi ad » Magdalenam, et paralyticum, *remit» tuntur tibi peccata*: quia non fuerunt » signa instituta stabiliter ad gratiam » conferendam. 5. Martyrium, ob eam» dem causam: esto enim ex opere » operato gratiam conferat, non tamen » est specialiter ad hoc institutum. » *Vide Schol.*

6. — Plura hìc adnotanda sunt: et notandum 1. Certum est et de fide sacramenta esse septem, et omnia à Christò instituta, ut definit *concilium Trident. sess.* 7. *can.* 1. Et horum alia dicuntur sacramenta *mortuorum*, ut baptismus, et pœnitentia, quæ causant primam gratiam, et ideò etiam à peccatore suscipi possunt. Alia *vivorum*, ut sunt Eucharistia, et aliqua reliqua. Hoc ta-

men non obstante etiam sacramenta vivorum aliquando primam gratiam conferre possunt scilicet cùm quis putans se non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedit cum attritione ad sacramentum, ut expressè docet S. *Thom.* 3. *p. q.* 79. *art.* 3. ubi ait: *Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati, etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cujus conscientiam et affectum non habet; fortè enim primo non fuit sufficienter contritus, sed devotè et reverenter accedens consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet et remissionem peccati.* Et idem confirmat *q.* 72. *art.* 7, *ad* 2. Et idem communiter docent DD. de aliis sacramentis ut *Gonet Mant. t.* 6. *pag.* 43. *Concina t.* 8. *pag.* 52. *n.* 29. *Ronc. tr.* 2. *q.* 3. *et Salm. de sacram. in gen. c.* 5. *p.* 2. *n.* 12. *cum Suar. Pell. Bon. Bec. Ricch. et aliis* (*contra Vasq. Lug. Vill. etc.*) Ratio, quia in *Trid. sess.* 7. *can.* 6. dicitur: *Si quis dixerit sacramenta novæ legis... gratiam non ponentibus obicem, non conferre... anathema sit.* Nota verbum *ponentibus obicem*; ergò qui accedit ad sacramentum vivorum cum attritione; quæ excludit peccati affectum tam actualem quàm habitualem, jam obicem non ponit, et ideò gratiam recipit, modò habeat votum pœnitentiæ. Id confirmatur exemplo extremæ unctionis, quâ infirmo, ut ait S. *Jacobus: Si in peccatis sit, remittentur ei;* id est (ut sentit *D. Th.* 3. *p. q.* 30. *art.* 1.) datur robur adversus defectus relictos ex peccatis præteritis: *Sed quia* (deinde addit S. Doctor) *hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideò ex consequenti, si invenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quoad culpam, tollit ipsum, dummodò non ponatur obex ex parte recipientis.*

Notandum II. Alia sacramenta dicuntur *transeuntia*, alia *characteristica*, seu characterem imprimentia, ut baptismus, confirmatio, et ordo; character enim est signum spirituale, per quod homo distinguitur ab aliis. Notandum III. Alia sacramenta sunt necessaria necessitate *medii* ad salutem, saltem in voto implicito, ut baptismus et pœnitentia: alia verò tantùm necessitate *præcepti.* An autem sacramentum Eucharistiæ sit necessarium necessitate medii saltem in voto? *Vide de Eucharistia infrà n.* 192. Notandum IV. Sacramenta dicuntur *formata*, quando in suscipiente obtinent effectum suum; *informia* autem, quando sunt quidem valida, sed sine suo effectu, nempe si quis suscipit baptismum sine dolore de actualibus mortalibus, recedente autem obice gratiæ, sacramentum statim gratiam causat. Hoc certum est de baptismo, ut docent communiter *S. Th.* 3. *p. q.* 69. *art.* 10. *Scotus dist.* 4. *q.* 5. *n.* 4. *et* 8. *ex D. Aug. l.* 1. *de bapt. c.* 12. ubi docet: *Quod antè datum est, valère incipit, cùm illa fictio veraci confessione recesserit. Cont. Tourn. de sac. in gen. cap.* 2. *art.* 3. *sect.* 3. *Salm. de sacram. in gen. c.* 5 *p.* 5. *n.* 53. *et alii passim contra Vasq.* Ratio quia baptismus est medium necessarium ad delendum peccatum originale, sed cùm non possit amplius recipi, neque actualiter neque in voto, quia votum tendit ad id quod potest recipi, ergò necesse est, ut ablato obice reviviscat. Id probabiliter extendunt *Cont. Tourn. loc. cit. concl.* 1. *item Palud. Sylv. ap. Salm. l. c. n.* 67. ad sacramenta confirmationis, et ordinis, quæ iterari nequeunt, et ideò suscipientes aliàs carerent gratiâ sacramentali, tam necessariâ confirmatis ad fidem profitendam, et ordinatis ad sua munia dignè exercenda. Idem probabiliter extendit *Cont. Tourn. ibid.* ad matrimonium, et ad extremam unctionem cum *S. Thom. et S Bonav.* Et idem dicunt *Suar. Vill. Lugo, Con.* de pœnitentia [1], negant verò de Eucharistia *contra Cajet. Gonzal. Petr. Sot. etc.* quorum sententiam etiam probabilem vocant *Salm. ibid n.* 68.

Notandum V Sacramenta, ultra gratiam sanctificantem animam, conferunt etiam gratiam sacramentalem, scilicet auxilia ad obtinendum finem, ad quem quodlibet sacramentum fuit institutum, ut *S. Thom.* 3. *p. q.* 62. *art.* 2. Notandum VI. Sacramenta operantur *ex opere operato*, vi operis externi eliciti, id est virtute conjunctionis formæ cum materia, et applicationis utriusque ad suscipientem ex Dei institutione; quare actus ex *opere operantis*, sive suscipientis sacramentum, licèt causent augmentum gratiæ, si homo est in gratia, non tamen causant gratiam, quæ à sacramento confertur; ideò hi actus requirantur tantùm, ut dispositiones ad ef-

[1] « An autem detur sacramentum Pœnitentiæ validum et informe, id est sine gratia? Alii negant; sed communiter et *verius* alii affirmant. » *Hom. Ap. Examen ordinand.* n. 4.

fectum sacramenti recipiendum. *S. Th.* 3. *p. qu.* 69. *art.* 8.

7. — Quæstio magna agitatur inter DD. an Sacramenta causent gratiam instrumentaliter physicè vel moraliter? *Cont. Tourn. de sacr. cap.* 3. *sect.* 3. *concl.* 2. *et* 3. *cum Vasq. et Lugo* tenent causare moraliter, id est, quia movent Deum ad gratiam physicè causandam. Ratio, quia gratia de se petit produci efficienter à solo Deo, quin opus sit hìc miraculum addere, scilicet quòd Deus conferat sacramentis de se gratiam causare. *Salm.* tamen *de sacram. in gen. c.* 2. *p.* 2. *dub. unic. n.* 21. *cum Suar. Vall. Pell. etc.* tenent causare instrumentaliter physicè : ita ut causæ illæ naturales per potentiam obedientialem eleventur ad effectum super naturalem, et probant ex illo : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, etc.* Hoc enim magis decet sacramenta. Utraque sententia est satis probabilis. Consule scholasticos si plura quæris de hac quæstione, cùm ipsa nostri non sit instituti.

De nomine et definitione sacramentorum, sic disserit Vincent :

« I. *De nomine.* — Sacramenti nomen venit a *sacro.* In veteribus profanis auctoribus sacramenti vox significat : — 1. Certam pecuniæ summam quæ olim apud sacerdotem in loco sacro a litigantibus deposita, illi peribat qui causa cadebat. — 2. Juramentum quod per rem sacram fieri solebat, invocato scilicet supremo numine. — In auctoribus sacris tripliciter sumitur : 1. Pro re occulta, sive sacra : *nescierunt sacramenta Dei,* Sap. II. 22; — sive profana : *sacramentum regis abscondere bonum est,* Tob. XII. 7. — 2. Pro rei occultæ signo speculativo. — *Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestiæ,* Apoc. XVII. 7. — 3. Pro ipsa rei occultæ et sacræ signo practico : hoc sensu dicitur, v. g. sacramentum Baptismi.

« II. *De definitione sacramenti.* — Sacramentum generatim definitur : *Signum sensibile et permanens, a Deo institutum, gratiam interiorem significans, et aliquam sanctitatem, saltem externam, producens.*

« EXPLICATUR DEFINITIO. 1. *Signum,* id est, res cujus notitia in alterius rei cognitionem nos ducit; sacramentum autem nos ducit ad cognitionem gratiæ significatæ. Est signum *arbitrarium,* non naturale, quia a libera Dei institutione procedit; attamen omnia sacramenta a Deo instituta apta sunt ex natura sua ad gratiam, unicuique sacramento propriam, significandam; est signum *practicum* quia ad collationem sanctitatis institutum fuit. — 2. *Sensibile*, id est, sub sensibus cadens, ut distinguatur sacramentum a signis quæ sub sensibus non cadunt, ut est baptismi character, qui non est signum pro hominibus in terra degentibus. Jam vero sacramenta debent esse signa sensibilia, quia instituta fuerunt pro fidelibus, prout in societate christiana visibili constituuntur. — 3. *Permanens,* quæ vox duo importat scilicet : durationem usque ad finem religionis in qua institutum fuit, et quotidianum seu perennem usum; sacramentum enim ad communem fidelium utilitatem vulgatum fuit. — 4. *A Deo institutum,* sive immediate, sive mediate, sed Deo semper inspirante, quia solus Deus potest signo sensibili gratiam annectere. — 5. *Significandam interiorem gratiam;* hanc nempe gratiam qua homo fit Deo gratus. — 6. *Et aliquam sanctitatem, saltem externam, producens*; sanctitas duplex est, interna et externa. Interna sanctitas ea est quæ animam ipsam afficit; externa vero illa est quæ hominem, externe attingit ita ut, coram hominibus vel lege, nulla macula polluatur, et ideo nullo vitio a rebus sacris externe arceatur.

« Vetera sacramenta definiuntur : *Signum sensibile et permanens, a Deo institutum, gratiam interiorem significans et sanctitatem duntaxat externam ordinarie producens.* — Dicitur 1. *Sanctitatem duntaxat externam ordinarie producens* : hìc fuit finis præcipuus sacramentorum veteris legis ; illa enim non producebant per se gratiam internam, sed occasionaliter tantum et secundario, quatenus ad suscipientium fidem, spem et charitatem excitandas apta erant. — Dicitur 2. *Ordinarie;* hæc vox addita fuit pro remedio, vel remediis, a Deo institutis ad remissionem peccati orginialis; ad hoc enim remedium juxta multos referri debet circumcisio.

« Novæ legis sacramentum recte definitur : *Signum sensibile et permanens, a Christo Domino institutum significans et producens ex se gratiam internam.* — Dicitur *ex se;* in his quippe vocibus consistit verum discrimen inter nova et vetera sacramenta, ut infra ostendetur.

« Variæ proferuntur ab hæreticis definitiones, quæ in eo potissimum peccant quod vim producendi gratiam novæ legis sacramentis denegent. Definitiones vero a catholicis traditæ, verbis non rebus discrepant.

« Si autem quæratur quomodo præfata definitio legitima demonstretur, duplici modo respondebitur : — 1. Si controversia est cum hæreticis, ita ut circa naturam ipsam sacramentorum quæstio moveatur, asserimus in Christiana religione dari signa quædam sensibilia permanenti modo a Christo Domino instituta, ad gratiam internam significandam et producendam, illorum proinde signorum efficaciam non sitam esse tantum in promovendis fidei actibus. Si hæc signa, quæ sacramenta vocamus, admittant hæretici, pax cum ipsis sit, quocumque nomine illa designent; si autem illa rejiciant, eos Scripturæ et

Traditioni mentiri contendimus. — 2. Si controversia est cum catholicis, jam lis non versatur circa rem ipsam, sed tantum circa verborum delectum, et ideo probamus allatæ definitionis legitimitatem, ostendendo nempe omnes legitimæ definitionis dotes illi competere; eam namque esse claram, brevem, genere proximo et differentia maxime propria constantem. (Tract. de sacram. 3. — 6.).

De necessitate autem, et existentia, et numero, et auctore, et dignitate, Scavini disserit ut sequitur :

« Q. 2. *An Sacramenta sint de necessitate?*

« R. Si agatur de necessitate ea instituendi, nulla fuit certe necessitas; si quidem Deus poterat alio modo gratiam suam nobis donare. Id tamen congruenter factum est, tum quia est homini connaturale ut ipse per sensibilia perveniat in cognitionem intelligibilium (hinc merito probat Martinet Sacramentorum rationem radicari in ipsa hominis natura [1]); tum quia sicut homo peccando se subdidit corporalibus, ita conveniens fuit, ut ibi haberet remedium, unde morbum contraxit; tum ne esset homini durum, si totaliter a corporalibus abstraheretur, cum circa ista actio humana maxime versetur [2].

« Si vero agitur de necessitate ea sumendi jam instituta, utique necessaria sunt vel pro singulis, ut, v. g., Baptismus; vel pro communitate, ut Ordo et Matrimonium; si secus esset, Christus illa inaniter condidisset. Hinc Tridentinum [3] : *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua; et sine eis aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

« Dices : *Christus interroganti quid factu opus esset, ut haberet vitam æternam, respondit :* Si vis ad vitam ingredi, serva mandata [4]; *et hæc enumerat, nulla facta Sacramentorum mentione.* — R. Ad servanda mandata auxilium supernæ gratiæ requiritur; unde etiam media adhibere necesse est, a Deo ad gratiam acquirendam instituta et prescripta : porro inter hæc media præcipuum locum tenent Sacramenta, quorum quidem usus in Scripturis clare præcipitur.

« *Sed* (addes) *Sacramenta nonne consistunt in quibusdam elementis? at Apostolus non vult nos in statu gratiæ amplius esse sub elementis* [5]*?* Respondet Angelicus : *Sacramenta veteris Legis Apostolus vocat* egena et infirma elementa, *quia gratiam nec continebant nec causabant. Et ideo utentes illis sacramentis, dicit Apostolus* sub elementis mundi *Deo servisse; quia scilicet nihil aliud erant quam elementa hujus mundi. Nostra autem Sacramenta gratiam continent et causant; et ideo non est de eis similis ratio* [1] *:* uno verbo Apostolus loquitur non de quibuscumque elementis, sed de infirmis, nempe mundi. Respondent alii : Apostolum per elementa non signa sensibilia intelligere, sed prima religionis rudimenta quæ in veteri Lege concessa fuerunt mundo infirmo, donec Christus plenum revelationis lumen afferret.

« Q. 3. *An aliqua Sacramenta semper extiterint?*

« R. Si Sacramenti nomen late sumatur pro quocumque signo, utique Sacramenta semper fuerunt. Hinc Augustinus ait : *Sacramenta veteris Legis ablata sunt; quia impleta, et alia sunt instituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora* [2]. Id supponit Tridentinum, dum tradit novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis differre : tale fuit lignum vitæ in statu innocentiæ; sacrificium Melchisedech in statu legis naturæ; agnus paschalis, circumcisio, et variæ purgationes in lege Mosaica [3]. Si vero quæstio sit de veris ac proprie dictis Sacramentis ex se justificativis, tunc dicimus :

« 1. *In statu innocentiæ* (nempe tempore, quo innocentes manserunt protoparentes nostri), quod vera Sacramenta fuerint aut futura fuissent, si status ille durasset, docent alii cum Suarez. Sed alii negant cum D. Thoma; quia nulla fuit eorumdem necessitas neque ad homines sanctificandos, utpote sanctificatos; neque ad sensuum illecebras pellendas, quæ tunc nullæ erant [4] : porro Deus nil frustra molitur.

« 2. *In statu legis naturæ* (illo nempe tempore, quo post Adæ peccatum homines ad Moysen usque lege divina positiva caruere [5]), nulla item fuisse Sacramenta proprie dicta apud veræ Religionis cultores, neque pro parvulis neque pro adultis, docent probabilius ac communius; nam quamvis dubitandum non sit, quin misericors Deus aliquod sensibile medium suppeditaverit hominibus in eo statu, ut facilius mundarentur a peccato, prout docent Augustinus [6] et Innocentius III [7], illud tamen non ex opere operato (quod maxime pertinet ad naturam veri Sacramenti), sed ex operantis

[1] *Institutiones Theologicæ.* Paris, 1859, vol. IV, l. II, a, 1.

[2] S. Thomas, 3 p., q. 61, a. 1; et l. IV, *Contra Gent.*, c. LVI. — *V.* Gotti, *De Sacramentis.*

[3] Sess. VII, can. IV, de Sacr.

[4] Matth. XIX.

[5] Gal. IV.

[1] 3 p. q., 61 art. 1.

[2] L. XIX, *Contra Faustum*, c. XIII.

[3] Sess. VII, can. II.

[4] 3 p. q., 61, a. 2.

[5] Dicitur *legis naturæ*, non quia excluderet legem supernaturalem (in ea siquidem erant observanda supernaturalia præcepta fidei, spei et charitatis); sed quod in ea nulla esset lex mandato Dei scripta. Et ideo tunc lex naturalis solo naturæ instinctu; lex vero supernaturalis sola Dei inspiratione, quasi per modum naturæ, erant cognitæ. Billuart, Drouven. — *V.* Ventura, *la Raison philosophique et la Raison catholique*, append. I. Les sacrements avant Jésus-Christ.

[6] L. V. *Cont. Julian.*, c. XI.

[7] C. *Majores* III, de Bapt.

dispositionibus, præsertim fide, gratiam conferebat[1] In parvulis vero ad tollendum peccatum originale tunc sufficiebat professio fidei ad salutem eorum directa a parentibus, vel ab aliis; ut enim docet Angelicus : *Peccatum quod ex altero contrahitur, ex altero potest habere medicinam.* Est autem probabile cum eodem Angelico, quod fides illa exprimi debuerit aliquo signo externo, ut sic applicaretur, ac veluti transferretur ad parvulos[2].

« 3. Neque *in statu legis Mosaicæ* seu scriptæ (id est a Moyse usque ad Christum Redemptorem) in nostra sententia, fuere Sacramenta stricte sumpta[3]; nam in ea lege nullus erat ritus, qui gratiæ conferendæ vim haberet ex se et natura sua. Apostolus enim Judæorum superbiam de propria lege gloriantium sic reprimebat[4] : *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo; in lege nemo justificatur apud Deum.* Quæ sententia adoptata est ab Eugenio IV in Decreto ad Armenos, ubi legitur : *Illa enim* (Sacramenta veteris Legis) *non causabant gratiam, sed solum per passionem Christi dandam figurabant.* Idque insinuavit Tridentinum hisce verbis : *Si quis dixerit ea ipsa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, et alii ritus externi, anathema sit*[5].

« Q. 4. *Quid de Sacramentorum novæ Legis existentia, numero atque auctore?*

« R. Novatores qui nullam gratiæ vim Sacramentis tribuunt, in Sacramentorum numero fingendo ab initio ancipites hæserunt; dein duo tantum admiserunt, Baptismum et Eucharistiam, quam *Cœnam* vocant; cui errori subscripsit Cyrillus Lucar patriarcha Constantinopolitanus, auro Hollandico corruptus et ideo in Concilio Hierosolymitano 1672 damnatus. Recentiores tandem protestantes sustulerunt omnia Sacramenta, ut scite observat Moehler in celebri sua *Symbolica*; cum enim hæc uti signa inefficacia reputent, omnemque gratiam producendi vim soli fidei tribuant, Sacramenta omnia per consequens redegerunt ad meros ritus.

[1] Tanto magis, quia Apostolus, cum loqueretur de patriarchis et justis, qui in statu isto Deo placuerunt, uti Abel, Henoch, Noe, Abraham, Isaac, Jacob et alii, et cum modum exponeret, quo justitiam adepti sunt; non allegat Sacramenta, sed solam ipsorum fidem, uti patet ex toto contextu Epistolæ ad Hebræos, c. XI. Est contra Victorinum, Bonaventuram et alios, qui docent etiam veteris Legis Sacramenta gratiam conferre ex opere operato : et in eo tantum discriminari a Sacramentis novæ Legis, quod hæc primario et per se; illa vero secundarie ac per accidens, quatenus signa sunt protestativa fidei, gratiam conferant.

[2] In 4, d. 7, q. 2. a 6.

[3] 3 p., q. 70, a. 4.

[4] Rom. III; et Gal. III. — Sacrificia autem a Moyse inducta Sacramenta stricte appellari non possunt; cum inducta sint non ad gratiam conferendam, sed ad cultum Deo præstandum.

[5] Sess. VII, *De Sacr.*, can. I.

« Verum de fide est, in nova Lege septem esse Sacramenta proprie dicta, a Christo instituta : nempe Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium. Id definitum est in Concilio Londiniensi (1237), Constantiensi (1415), Florentino (1439) et tandem Tridentino (1564), quod habet[1] : *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a D. N. J. C. instituta, aut esse pura aut pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem,* etc.; *aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprie Sacramentum, anathema sit.*

« Adde universæ Ecclesiæ consensum, imo consensum cœtuum Christianorum, qui a remotissimis temporibus a romana Ecclesia divisi sunt; vetustissima enim Latinorum sacramentalia apud Martenium, Græcorum euchologia apud Allatium, Armenorum ritualia apud Serpos, aliarumque orientalium Ecclesiarum apud Assemanum constanter septem signa recensent ad gratiam conferendam divinitus instituta; at dicente Tertulliano : *Quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum*[2]. Adde SS. Patrum consensum, qui data occasione de septem Sacramentis loquuntur; de *Confirmatione* idem Tertullianus, Cornelius papa et Cyprianus; de *Pœnitentia* Origenes, Tertullianus, et quotquot impugnarunt montanistas et novatianos; de *Ordine* Chrysostomus, Epiphanius, Augustinus, Optatus; de *Extrema Unctione* Origenes, Victor Antiochenus, Chrysostomus, Innocentius I; de *Matrimonio* Justinus et Athenagoras; de *Baptismo* autem et *Eucharistia* omnes et passim, ut ipsi concedunt protestantes.

« *Nonne* (inquies) *etiam lotio pedum peracta a Christo in ultima Cœna est verum Sacramentum?* Aliquid id docuerunt; cum lotio etiam sit divinitus instituta, a Christo præcepta, ac signum sensibile adnexam habens gratiæ promissionem, juxta illud Christi : *Si non lavero te, non habebis partem mecum*[3]. Verum cum hanc nunquam inter

[1] Sess. VII, can. I, *De Sacr.* Christus etiam *qua homo* instituit Sacramenta, nempe potestate *excellentiæ* ipsi collatæ, ratione unionis cum Verbo; æquum est enim ut Christus qui infinitum gratiæ thesaurum sua passione promeruit, possit rebus vim illam conferre. S. Thomas, 3 p., q. 72; et fusius, q. 64, a. 3. — Etsi autem septenarius Sacramentorum numerus in Scriptura non inveniatur expresse notis arithmeticis indicatus, sparsim tamen huc illuc omnium mentio habetur (et non tantummodo Baptismi et Eucharistiæ, ut dicunt novatores); atque Ecclesia ex institutione Christi juxta Scripturarum sensum traditionalem septem semper agnovit et administravit Sacramenta. Mentio quippe fit de Confirmatione in *Act. Apost.* VIII, 17; de Pœnitentia in *Evang. Joannis,* XX, 22; de Extrema Unctione in *Ep. Jacobi,* V, 14; de Ordine *ad Timoth.*, IV, 14; de Matrimonio licet paulo obscurius apud Matth. XIX, 16; et ad Ephæs., c. V, 3. At dicendum fusius suis locis.

[2] *De præscript.*, c. XXVIII.

[3] Joann. XIII.

vera Sacramenta Ecclesia numeraverit, ea ut talis haberi nequit, Petrus quidem non fuisset habiturus cum Domino partem absque ea; at non ex ejus in se spectatæ defectu sed ob suam inobedientiam. Ceteris pariter, ea lotio non uti necessaria fuit præcepta; sed tantum tanquam utilis proposita fuit, ad excitandam videlicet et exercendam humilitatem, prout ex ipso orationis contextu patet[1].

« *Sed curnam Christus nec plura nec pauciora, quam septem instituit Sacramenta?* Si absolute loqui velimus, erit responsio : *Ita fecit, quia ita voluit;* in rebus enim liberis tota ratio factis est facientis voluntas. Ceterum S. Thomas congruam rationem desumit ex analogia vitæ spiritualis cum vita corporea[2] Nempe sicut in ordine naturali et corporis requiritur : 1. ut homo nascatur; 2. ut crescat; 3. ut nutriatur; 4. ut medicinam accipiat ægrotans; 5. ut muniatur contra hostes in periculis; 6. ut regatur; 7. ut species humana per generationem conservaretur. Ita in ordine supernaturali et animæ datur : 1. *Baptismus* ad nativitatem; 2 *Confirmatio* ad accretionem; 3. *Eucharistia* ad nutrimentum; 4. *Pœnitentia* ad medicinam; 5. *Extrema Unctio* ad munimen; 6. *Ordo* ad regimen; 7. *Matrimonium* ad fidelium propagationem.

« Q. 5. *An omnia Sacramenta sint paria dignitate?*

« R. De fide est omnia Sacramenta non esse paria dignitate; ait enim Tridentinum: *Si quis dixerit hæc septem Sacramenta ita inter se esse paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit*[3]. Est autem Eucharistia omnium excellentissima, eo quod non gratiam solum contineat, sed ipsum gratiæ auctorem. Ratione necessitatis Baptisma est potissimum Sacramentorum. Ratione perfectionis et ministri Confirmatio et Ordo. Extrema Unctio vero et Pœnitentia sunt inferioris gradus; quia ordinantur ad vitam christianam non per se, sed in casu supervenientis defectus. Inter hæc autem Extrema Unctio comparatur ad Pœnitentiam, sicut Confirmatio ad Baptismum : ita ut Pœnitentia sit majoris necessitatis et usus; Extrema Unctio majoris perfectionis.

« Q. 6. *Quo sensu Christus est auctor septem Sacramentorum?*

[1] Quo sensu, habita ratione utilitatis, D. Bernardus omnia passionis mysteria Sacramenta vocat; D. Agustinus nonnullos ritus erga catechumenos; Tertullianus et D. Hieronymus martyrium; aquam lustralem et cineres benedictos Hugo Victorinus; professionem monasticam Græci passim. — *V.* Renaudotius, *De perpetuit. fidei.*

[2] 3 p., q 65, a. 1 et 2. « Gabriel, métropolitain de Philadelphie au dix-septième siècle, compare les sept sacrements aux sept vertus, aux sept dons du S. E., aux sept trombes et aux sept étoiles dont parle l'Apocalypse, au chandelier à sept branches du sanctuaire, et aux sept ablutions de Naaman. » Klee, *Hist. des dogmes* vol. II. Paris. — Koll, *Instit. Théol.*, pars IV, sect. II, tract. I, a. 8.

[3] Sess. IV, can. III *V.* D. Thomas, 3 p., q.65, a.3.

« R. Duobus modis Sacramenta a Christo potuerunt institui : immediate, sive per se nominatim determinando omnia et singula septem Sacramenta : et mediate, id est Apostolis vel Ecclesiæ eam largiendo potestatem, ut, pro re nata, aliqua ipsi ejus nomine determinarent. Fatentur omnes (vel ipsi Protestantes) Baptismum et Eucharistiam fuisse instituta a Christo immediate; hoc enim clare exhibet S. Pagina : et definitum habemus in Tridentino[1].

« Sed utrum omnia et singula Sacramenta Christus instituerit immediate, non satis convenit : neque id definitum est[2]. Nobis tamen videtur probabilior et Tridentino ipsi conformior sententia, quæ affirmat: Sacramenta enim sunt veluti fundamenta, quibus Ecclesia tota innititur : at verisimile non est Christum ea, quæ pro Ecclesia tanti momenti sunt, noluisse per se instituere; sed aliis curam hanc demandasse. Hinc Apostolos se et ceteros in apostolatu socios haberi volebat non uti auctores, sed tantum *ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei*[3].

(T. III. n. 467-473.)

DUBIUM II.

Quid circa materiam, et formam sacramentorum servandum?

8 Quotupliciter sumatur sacramentum?
9 Quæ conjunctio requiratur inter formam, et materiam?
10 Vide resolutiones,
11 Quæ mutatio invalidet sacramentum?
12 An materiæ et formæ omnium sacramentorum sint à Christo in specie determinatæ?

8. — « SUPPONO, sacramentum dupliciter sumi : 1. Per modum compositi » physici, in quo res sensibilis, et actio » (v. g. in baptismo aqua; et ablutio » in unctione oleum, et unctio) dicitur » materia; et quidem oleum, et aqua » materia remota; actio verò illa, » materia proxima : verba autem, aut » quod eorum loco ponitur, ut in matrimonio signum consensùs, dicuntur forma. 2 Per modum compositi » artificialis; et tunc dicta materia, et » forma, id est, res et verba, simul habent se instar materiæ; significatio » verò eorum instar formæ. Hic quæritur de materia, et forma, priore » sensu.

9. — « Resp. 1. Ut sacramentum sit » validum, debet inter materiam et » formam, v. g. inter effusionem

[1] Sess. VII, can. I.

[2] Sic Magister Sententiarum et Hugo Victorinus censent ab Apostolis institutam Confirmationem, aut saltem Extremam Unctionem.

[3] I Cor. IV.

» aquæ, et pronuntiationem verbo-
» rum, tanta esse conjunctio, ut
» secundùm moralem hominum æsti-
» mationem, spectatâ naturâ cujus-
» cumque sacramenti, una alteram
» afficiat; hoc est, ut verba censeantur
» cadere in talem rem, et cum ea unum
» totale signum constituere. *Vide Bon.*
» *d.* 1. *qu.* 2. *p.* 2. *Suar. Conc. etc.*

Quæritur, quænam simultas requiratur inter formæ prolationem, et materiæ applicationem? Præter Eucharistiam, quæ omninò requirit simultatem physicam, cùm pronomen demonstrativum *hoc et hic* non possit verificari, nisi materia sit præsens, commune est non esse opus simul formam et materiam incipi, nec simul finiri; sufficiet enim, ut forma proferatur, dùm applicatur materia, saltem antequam desistatur applicari. Ita *Salm. de bapt. c.* 3. *p.* 4. *dub. unic. n.* 41. *Anacl. p.* 529. *n.* 27. *Viva de sacr. q.* 1. *a.* 3. *n.* 3. *Ronc. c.* 3. *q.* 2. *r.* 2. Et de hoc videtur non posse dubitari, cùm in Rituali rom. in administratione baptismi sic habeatur : *Et cum ea* (scilicet aqua) *sub trina infusione... bap'izet,... sic dicens :* Ego te baptizo in nomine Patris ✠, *fundat primò*, et Filii ✠, *fundat secundò*, et Spiritus ✠ sancti, *fundat tertiò*. Ergò cùm aqua non infundatur in verbo *baptizo*, non est certè opus, ut à principio materia verbis formæ aptetur.

Quæritur autem, an in aliis sacramentis præter Eucharistiam, ut diximus, sufficiat simultas moralis, ita ut satis sit formam incipere statim post applicationem materiæ? Negat *Cajet. Opusc. t.* 1 *tr* 16. ubi loquens de baptismo, requirit ad validitatem sacramenti, quòd verba inchoentur priusquam ablutio perficiatur vel è converso, et hoc videtur indicare etiam *Scotus ap. Suar. in.* 3. *p. d.* 2. *sect.* 2. *v. Hinc.* Sed communiter affirmant *Suar. l. c.* qui sententiam *Caj.* omninò refellit. *Lug. Resp. Mor. lib.* 1. *dubium* 33. qui illam improbabilem vocat. *Holzm. t.* 2. *p.* 3. *nu.* 9. *Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 3. *punct.* 1. *in fine Laym. l.* 5. *tr.* 2. *c.* 7. *nu.* 5. *Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 6. *Ant. de sacr cap.* 1. *qu.* 3. *et Salm. ibid. n.* 44. *cum Soto, Tol. Sa, Hurtad. Dic. Henr. Vill. et Granad.* Ratio, quia in composito morali, quale est sacramentum, sufficit moralis simultas. Et de hoc videtur non posse dubitari: nam, ut mox diximus de baptismo, semper ac ablutio non fit, dùm actu profertur verbum *baptizo*, ablutio non verificatur nisi per unionem moralem: hæc autem unio tam erit moralis, si fiat ablutio immediatè antequam forma absolvatur, quàm si fiat immediatè post. Hæc tamen unio diversa esse debet pro diversitate sacramentorum, ut rectè dicunt *Suar. Cont. Tourn. et Anton. ll. cc.* Major enim unio certè requiritur in baptismo ubi mora unius *Pater noster* invalidaret sacramentum, ut benè ajunt *Cont. Tourn ibid et Dian. loc. cit.* qui contrariam opinionem *Fernandez* meritò laxam vocat. Et idem præfati auctores dicunt de confirmatione, extrema unctione, et ordine.

In pœnitentia autem sufficit illa unio, quam exigit actus judicialis, cùm inter accusationem, et sententiam soleat intercedere aliqua distantia temporis, quamvis in hoc sacramento talis distantia non tanta debet esse, quanta fit in judicio forensi. Dicit autem *Croix l.* 6. *n.* 8. *cum Tamb.* quòd validè absolvitur pœnitens post horam à confessione. In matrimonio tandem sufficit ea distantia, quæ ordinariè sufficit in contractibus, ubi satis est, ut consensus unius ponatur, dùm adhuc consensus alterius moraliter perseverat. Hæc quoad sacramentum pœnitentiæ, et matrimonii videtur accepta esse apud omnes. Quoad alia verò sacramenta secunda sententia, spectatâ ratione, videtur moraliter certa; sed in praxi prima ut tutior consulenda est. Hinc meritò ait *Lugo l. c. n.* 3. minimè peccare sacerdotem, qui ad majorem sui animi quietem iterùm se faceret ordinare sub conditione.

Unde resolves :

10. — « 1. In baptismo, confirma-
» tione, unctione, et ordine requiritur
» talis conjunctio, ut dùm minister
» verba pronuntiat, moraliter censea-
» tur etiam lavare, etc.

« 2. In pœnitentia absolutio satis diu
» potest differri, sicut in judiciis sen-
» tentia post examen causæ. » (*Vide dict. mox num.* 9.)

« 3. In matrimonio unius consensus
» potest alterius consensum tandiù se-
» qui, quandiù hic moraliter perma-
» nère censetur: sicut in aliis contracti-
» bus. *Vide Conc. hic art.* 6.

11. — « Resp. 2. Ut valeat sacramentum, non debet fieri substantialis, seu essentialis mutatio materiæ, vel formæ; accidentalis verò mutatio, etsi sæpè illicita sit, non tamen invalidum facit sacramentum. Porrò substantialis mutatio materiæ dicitur, quando secundùm communem usum, et æstimationem hominum, differt nomine, et re ab ea, quam Christus præscripsit. Accidentalis dicitur, quando cum ea eumdem retinet usum et nomen. Formæ mutatio essentialis est, quando non manet idem sensus: accidentalis, quando manet *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c.* 4. *ex comm.*

Unde resolves :

« 1. Nullum est sacramentum Eucharistiæ, si materia cruda consecretur sive hæc differat specie substiantali à pane, sive non, quia communiter non censetur, aut dicitur panis. Item si aquæ artificiales adhibeantur in baptismo, quia non habent communem usum, et nomen aquæ elementaris, esto physicè specie non discrepent. *Vide infrà de baptismo.*

« 2. Valet sacramentum, etsi aqua baptismi sit calida, etc. Item si panis eucharisticus sit ater, fermentatus, etc.

« 3. Defectu formæ sacramentum est nullum : I. Si litteræ aliquæ mutentur, variantes sensum. quòd facilè fit in initialibus, v. g. in nomine matris, filiæ, etc. II. Si magna fiat interruptio verborum, ita ut moraliter non videantur cohærêre. III. Si forma divisim pronuntietur, v. g. unus dicat, *Ego te baptizo,* alter *in nomine Patris, etc.* quia erunt duæ formæ imperfectæ, et sensus falsus. *Fill. t.* 1. *c.* 4. *q.* 5. *Vide Bon. q.* 2. *p.* 1. » (*Nota hic prop.* 27. *damnatam ab Alexand. VIII.* Valuit aliquando baptismus, sub hac forma collatus. In nomine Patris, etc. prætermissis illis : Ego te baptizo.)

« 4. Forma valet, etsi non liceat : I. Si omittas voces non essentiales, v g. *ego, et amen* in baptismo ; *enim* in forma Eucharistiæ. *Bon. d.* 4. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 9. *et* 10. *ex Suarez, etc.* II. Si quid addas, v. g. in nomine Patris, *qui te creavit, etc.* III. Si substituas synonyma; v. g. *abluo,* pro baptizo. » (*Ita S. Th.* 3. *p. q.* 60. *art.* 8.) « IV. Si tantùm transponas, ut, *Hoc meum est corpus; Te ego baptizo.* V Si verba corrumpas ob præcipitantiam, et balbutiem : v. g. *Hoc est colpus meus,* vel *hic est enim calis meus.* VI. Si interruptio fiat parva, v. g. *Ego te baptizo,* et interponat, *ista aqua est nimis frigida,* vel *custos verte folium. In nomine Patris, etc. Fill. l. c. Vide Bon. l. c.* » (*Idem docent Lugo d.* 2. *n.* 111. *Ronc. c.* 3. *q.* 4. *r* 1. *cum Tamb. Tussis autem inter syllabas verborum formam invalidat, nisi sit momentanea. Ronc. ibid. cum Tamb. Leand. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 33. *Tussis verò longa (putà per medium quadrantem), inter verba, certè invalidat formam. Croix ib. cum Tamb. et Spor Quænam autem in singulorum sacramentorum materia et forma mutatio sit substantialis, aut accidentalis, vide infrà, ubi de his singulatim agemus.*)

Quid de mutatione materiæ et formæ in Sacramentis, quærit Scavini et respondet :

« Dupliciter contingere potest materiæ mutatio: *substantialiter* et *accidentaliter*. Mutationem substantialem patitur materia, quando ex communi judicio eadem amplius non censetur ac illa, quæ a Christo fuit instituta, v. g., si in Baptismo vinum pro aqua adhibeatur. Acccidentalem vero, quando licet ex aliqua parte differat ab illa quam solet Ecclesia adhibere ; adhuc tamen idem nomen, et eamdem naturam sibi retinere existimatur. Esset si quis aquæ Baptismi cineres, sed in parva quantitate immisceret. — Idem de formæ mutatione dicendum est. Substantialiter mutatur forma, si verba ita mutentur, ut eorum sensus non amplius habeatur, v. g., si quis in Baptismo diceret : *Ego te ungo in nomine,* etc. Accidentaliter vero, si etiam mutatis verbis, sensus idem permaneat, saltem qualis ex communi hominum usu intelligitur : ut si quis in Baptismo diceret : *Ego te abluo,* loco : *Ego te baptizo.*

« Jam vero mutatio substantialis invalidat Sacramentum: cum amplius non remaneat ritus ille externus et sensibilis, quem Christus instituit. Mutatio accidentalis non sic ob rationem contrariam.

« Sex autem modis præcipue mutari potest forma : additione, detractione, variatione, transpositione, corruptione et interpolatione.

« 1. *Additione* : ubi videndum, an sensus habeatur corruptus an non D. Thomas censet invalidum Sacramentum, si dicatur : *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, Filii minoris,* etc.; sic enim sublata est veritas Sacramenti. Concina autem censet esse validum, si dicatur : *Baptizo te in nomine Patris, quem puto majorem,* etc. ; nam error ministri per sejunctam propositionem addi-

tus non præjudicat sensui a Christo intento [1].

« 2. *Detractione* : hîc videndum est, an quod aufertur, pertineat ad formæ substantiam an non, ut sic judicium feratur de validitate.

« 3. *Variatione* : si verba substituta synonyma sint, adhuc fit Sacramentum ; quia adhuc remanet sensus formæ : esset si loco *absolvo* dicatur *remitto*. Secus, si substituta verba non sint synonyma.

« 4. *Transpositione* : hæc ex Angelico facit per se ac generatim loquendo, mutationem duntaxat accidentalem, ut si dicatur : *Te ego baptizo* [2].

« 5 *Corruptione* : notat Angelicus, facilius induci mutationem substantialem, si corruptio fiat initio, ut si loco *patris* dicatur *matris*, quam si fiat in fine, ut si loco *calix* dicatur *calis* : tales enim finales inflexiones sensum non variant in communi hominum judicio [3].

« 6. *Interpolatione* vel *interruptione* : hæc erit substantialis, si tollatur orationis unitas : ut si quis, dicto *hoc est*, Psalmum recitet, vel multum immoretur, et postea addat *Corpus meum*. Aliter esset si quis, v. g., dicto *ego te*, spueret, silentium imponeret (*silence, taisez-vous*), ac illico concluderet formam : *Baptizo*, etc. ; adhuc enim esset unitas moralis.

Hinc versus :

Nil formæ ponas, nil demas, nil variabis,
Transportare cave, corrumpere verba, morari.

« Qui scienter materiam et formam Sacramentorum *substantialiter* mutat, peccat profecto mortaliter : imo et sacrilegii se reum constituit. Nam violat rem sacram divinitus institutam, atque frustraneam reddit, et ideo gravem injuriam irrogat tum Christo et Ecclesiæ, tum ipsis Sacramentis et fidelibus eadem suscipientibus. Imo peccaret mortaliter etiam mutando *accidentaliter*, si ageret ex formali contemptu ; cum hic ex natura sua sit semper gravis : hic enim, dicente D. Bernardo : *Convertit in crimen gravis rebellionis nævum satis levem simplicis transgressionis* [1]. Imo et sine contemptu, si res sit multum importabilis ac sub gravi præcepta, ut esset aqua consecrata in Baptismate solemni, et azymus in Eucharistia pro latina Ecclesia. » (T. III. n. 480 et 481).

12. — Quæritur an materiæ, et formæ omnium sacramentorum fuerint à Christo Domino in specie determinatæ?

[1] Item valet Baptismus a Calvinista sic collatus : *Auctoritate mihi per Calvinum collata ego te baptizo*, etc. ; nam error hic non corrumpit formam. Quando porro error ministri non tollit substantialem Sacramenti ritum, Sacramentum subsistit ; quia non a sententia ministri, sed a Christi virtute suam efficaciam sortitur.

[2] 3 p., q. 60, a. 7.

[3] 3 p., q. 60, a. 8.

Certum est Christum in specie determinasse materiam, et formam baptismi, et Eucharistiæ. Dubium igitur vertit quoad alia sacramenta.

Prima sententia probabilis negat, et hanc tenent *Bellarm. t. 2. de sacr. Ordin. c. 9. in fin. Salm. de sacram. in gen. c. 4. p. 2. n. 48. Lugo eodem tit. d. 2. n. 84. Holzm. tom. 2. p. 3. n. 11. Croix l. 6. p. 2. n. 2135.* item *S. Bon. Alensis, et Morinus ap. Juen. Inst. theol. t. 7. p. 41.* Ratio unica hujus sententiæ est diversitas Ecclesiæ græcæ et latinæ in administratione aliorum sacramentorum, præsertim in ordine ; in Ecclesia enim græca presbyteratus et diaconatus conferuntur per solam manuum impositionem : in latina verò præter manuum impositionem requiritur traditio rerum, ut habetur in decreto *Eugenii IV* ad Armenos, relato apud *Croix l. 6. p. 2. n. 2128.* ubi sic habetur : *Sextum* (sacramentum) *est ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo ; sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, et patenæ cum pane porrectionem : diaconatus verò per libri evangeliorum dationem ; subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua suppositæ traditionem : et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem.*

Secunda sententia verò probabilior affirmat omnes materias, et quoad substantiam etiam formas sacramentorum fuisse in specie à Christo determinatas. Hanc tenent *Juenin. l. c. Conc. t. 8. p. 23. n. 10. Auctor Petr t. 3. p. 21. Habert. Merbes. Cont. Tourn. de sac. cap. 2. art. 2. punct. 2. et alii plures cum D. Th. 3. p. q. 60. art. 5.* qui non potest negari esse pro hac sententia, siquidem hanc tradit rationem : *Quia ergò sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo judicio assumere res quibus sanctificetur ; sed hoc debet esse ex divina institutione determinatum. Et ideò in sacramentis novæ legis quibus homines sanctificantur* (secundùm illud : *1. Corinth. c. 6. ℣ 11.* Abluti estis, sanctificati estis), *oportet uti rebus ex divina institutione determinatis.* Nec S. Doctor explicari potest de determinatione in genere, quæ possit per diversa signa significari ; nam *ad 1.* expressè docet oppositum, dicens : *Etsi idem potest per diversa signa significari* (en qualis esset determinatio in genere), *determinare tamen quo signo sit*

utendum (en determinatio in specie), *pertinet ad significantem; Deus autem est qui nobis significat spiritualia.*

Circa autem diversitatem Ecclesiæ græcæ et latinæ, præsertim (ut diximus) in sacramento ordinis, respondetur, traditionem instrumentorum non esse materiam essentialem, sed tantùm accidentalem, etsi integralem. Ad decretum verò *Eugenii*, respondet *Habert*, illud editum fuisse soluto concilio; sed hæc responsio nihil valet, jam enim satis probavimus *lib.* 1. *num.* 118. decreta Pontificum esse per se infallibilia. Congruentiùs itaque respondetur cum *Merbesio*, *Concina*, *et Tourn.*, quòd *Eugenius* non quidem determinavit materiam essentialem ordinis, sed solùm voluit Armenos instruere de omni ritu Ecclesiæ romanæ, cujus unionem illi ambiebant. Dices : *Eugenius* non loquitur de ritu, sed expressè de materia; et sicut in aliis sacramentis materiam essentialem assignat, sic in isto de ordine, dicens : *Sextum est ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo.* Respondeo : Si hoc est verum, sequeretur, quòd etiam esset certum quemlibet minorum esse sacramentum : sed ipsi *Salm. ordine c.* 1. *p.* 1. *dub.* 1. *n.* 12. *et* 13. *cum Soto, Nav. Vasq* dicunt oppositum esse probabile, idque probabilius esse probabimus infrà *n.* 737. cùm ordines minores etiam ab abbatibus conferantur. Nec valet dicere cum *Vasq*. *Major*. *et aliis apud Palaum tr.* 27. *d. un. p.* 14. *n.* 10. quòd in eodem decreto *Eugenii* Episcopus vocatur minister ordinarius sacramenti ordinis : ergò (ut ajunt) possunt ex privilegio etiam alii, quàm Episcopi, esse ministri hujus sacramenti. Nam resp. quòd si hoc esset, etiam presbyteratus posset aliquando conferri à non Episcopo; sed hoc communiter rejicitur, quidquid dicat *Vasq.* Unde dicendum, quòd *Eugenius* cùm nominavit ministrum ordinarium, utique intellexit loqui in subjecta materia secundùm sensum DD. et constantem Ecclesiæ traditionem ut ait *Tourn. in Prælect. theol. de sac. ord. quæst.* 4. *art.* 2. *concl.* 2. nempe quòd privativè ad Episcopum spectat conferre ordinem presbyteratùs, et diaconatùs; reliquos verò inferiores, utpote non sacramenta, posse aliis committi. Hinc censetur *Eugen.*, loquendo de sacramento ordinis, non omnia dogmaticè asseruisse, sed in pluribus se accommodasse ad communem loquendi modum, quo res in septem ordinibus adhibitæ, utpote discrimen uniuscujusque ordinis expressiùs significante, communiter vocantur materia sacramentorum.

CAPUT II.

DE MINISTRO SACRAMENTORUM.

DUBIUM I.

Quid requiratur, ut minister det validè sacramentum ?

13 Ad valorem sacramenti requiritur potestas, et intentio ministri.
14 Utrùm in ministro requiratur etiam attentio ?
15 Quotuplex potest esse intentio ?
16 Non sufficit in ministro intentio *habitualis*, vel *interpretativa*.
17 Non requiritur *actualis*.
18 Sufficit *virtualis*.
19 An sufficiat intentio coacta? Vel cum errore circa personam suscipientis ?
20 An ad validitatem sacramentorum requiratur intentio interna ministri ? Et I an sufficiat sola intentio faciendi actionem externam ?
21 II. An requiratur intentio faciendi quod facit Ecclesia Romana?
22 III An requiratur intentio explicita conficiendi sacramentum aut producendi effectum sacramenti ? Et an celebrandi ritum externum uti sacrum ?
23 An minister debeat habere intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia ?
24 Si minister habet duas intentiones contrarias, quœnam debeat prævalere ?
25 Vide resolutiones *Busembai.*
26 An sit validum sacramentum collatum sub conditione ?
27 An sit licitum conferre sub conditione sacramenta characterem imprimentia?
28 An etiam alia sacramenta ?
29 An in extrema necessitate proximi minister possit, et teneatur ministrare sacramentum, quando materia est dubia ?

— 13. « Resp. Ad valorem sacra-
» menti in ministro, non fides [1], vel
» probitas, sed præter potestatem (et
» jurisdictionem in quibusdam) requi-
» ritur intentio, seu voluntas saltem
» virtualis, et absoluta, vel huic æqui-
» valens, faciendi non tantùm exter-
» num illum actum, sed sacramen-
» tum, vel saltem id, quod facit
» Ecclesia, vel quod Christus instituit.
» Est communis ex *Trid. sess.* 7. *can.*
» 11. *de Sacram.* Ratio prioris partis
» est, quia sacramenta operantur non
» ex dispositione ministri ; sed virtute
» divina, secundùm institutionem, et

[1] « Fidem hic intellige, inquit Ballerini, perfectam seu catholicam. Nam suasio seu notio aliqua, saltem qua minister cognoscat, se ritum exequi christianorum, ad sufficientem intentionem habendam necessaria videtur. »

» meritum Christi. Ratio posterioris, » quia ad confectionem sacramenti » requiritur talis intentio, quæ actio- » nem determinet ad esse sacramen- » tale, tollatque indifferentiam verbo- » rum, et actionum; talis autem non » esset intentio solius actionis externæ, » quæ ad alios fines, v. gr. ad ludum » potest referri. »

14. — Quæritur I. An in ministro sacramentorum, præter intentionem, requiratur etiam attentio, ut validè ea conferat? Affirmat *La Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 84. Aliàs (ut ait) confectio sacramenti non esset actio humana, humano modo exhibita. Ex qua opinione, si probabilis esset, inferretur utique, quòd minister voluntariè se distrahens, non conferret sacramentum; sed hoc non videtur posse subsistere, et ideò ipse *Croix n.* 85. fatetur, vix fieri posse, ut per distractionem sacramentum invalidetur, quia semper permanet attentio virtualis, nisi distractio sit totalis. Hæc igitur opinio minimè probabilis mihi videtur, nec eam inveni ab alio auctore traditam; omnes enim dicunt, ad valorem sacramenti, præter materiam et formam, nihil aliud requiri quàm intentionem ministri, ut definitum fuit à conciliis, prout infrà referemus *n.* 23. Nec officit dicere, non esse actionem humanam illam quæ fit sine attentione: nam licèt, ut homo humano modo operetur, requiratur, ut ad finem operis, quod intendit facere, attendat; non tamen requiritur, ut, cùm opus exequitur, actualiter attendat. Si autem necessariò hæc attentio requireretur, nec etiam consequenter sufficeret (ut non rectè supponit *Croix*) attentio virtualis. Nam juxta dicta *l.* 4 (VI) *num.* 177. *v. Ratio*, hæc attentio virtualis non datur, nec potest intelligi, quia cùm attentio sit actus intellectûs considerantis id quod homo agit, necessariò importat, ut intellectus actu advertat; unde sicut non potest dici, quòd intellectus virtualiter consideret, quod non considerat, ita nequit dici hominem virtualiter attendere, quando actu non attendit, sed aliò est distractus. Hinc optimè docet doctissimus *P. Suar in* 3. *p. d.* 13. *sect.* 3. *v. Dico* 1. quòd minister, etsi distractus, verè conficit sacramentum: *Quia* (ut ait) *actio ejus est simpliciter humana et libera, et procedit à priori intentione.*

Utrùm autem peccet graviter minister voluntariè se distrahens in confectione sacramenti? Omnes dicunt peccare saltem venialiter: et *Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. *sect.* 2. *punct.* 3. §. 2. *v. Ex his*, dubitat, quin etiam peccet mortaliter; sed probabiliter hoc negat *Croix. cit. n.* 85. *cum Gobat, et communi;* nisi esset periculum errandi in formis præsertim longioribus. In confectione tamen Eucharistiæ voluntariam distractionem mortalem esse, probabiliter dicunt *Conc. t.* 8. *p.* 513. *n.* 13. *et Tamb. de sacrif. miss. l.* 2. *c.* 13, *n.* 8. (*contra Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 443. *et Mazz. tom.* 3. *p.* 212. qui tenet probabile esse quòd sit tantùm venialis). Ratio, quia distractio in tali sacramento videtur non carêre gravi irreverentiâ.

15. — 2. Quæritur. Quotupliciter potest esse intentio? intentio potest esse vel *actualis*, vel *habitualis*, vel *interpretativa*, vel *virtualis. Actualis* est, cùm quis actu intendit sacramentum conficere. *Habitualis* est, cùm quis habuit antecedenter actualem, et non revocavit, sed de illa non ampliùs cogitat, nec ea in aliquo effectu permanet. *Interpretativa* est, cùm quis nullam habet nec habuit intentionem actualem, sed ita est dispositus, ut, si adverteret, haberet. *Virtualis* demùm est, cùm quis, licèt hîc et nunc non intendat actualiter conficere sacramentum, agit tamen virtute actualis intentionis habitæ, prout si quis habens intentionem sacramentum Eucharistiæ conficiendi, adeat ecclesiam, dicat missam, et consecret.

16. — His positis, dicendum I. ad conficienda, et conferenda sacramenta non sufficere in ministro intentionem *habitualem*, aut *interpretativam*. Hoc ut certum communiter docent. *Suar. in* 3. *p. d.* 13. *sect.* 3. *Cont. Tourn. loc. cit. concl.* 1. *Conc. t.* 8. *p* 85. *num.* 4. *Holz. c.* 2. *p.* 5. *n.* 22. *Viva de sacr. qu.* 1. *a.* 4. *n.* 6. *Croix. lib.* 6. *p.* 1. *n.* 56. *et* 57. *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 4. *n.* 42. *et alii passim.* Ratio, quia hujusmodi intentiones non faciunt, ut actio sit elicita humano modo, ut requiritur in ministro, à quo procedunt sacramenta tamquam à causa operante.

17. Dicendum II. non requiri in ministro intentionem *actualem*. Idem etiam certum est apud omnes cum *S. Thom.* 3. *part. qu.* 64. *a.* 8. *ad.* 3. Ratio S. Doctoris; *Sed hoc* (scilicèt actualiter attendere) *non est totaliter positum in ho-*

minis potestate, quia præter intentionem, cùm homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.

18. Dicendum III. sufficere, ut minister habeat intentionem *virtualem*; quia per hanc ille verè operatur humano modo, cùm talis intentio sit vera causa actionis. Idque pariter commune, et certum est cum *Suar. l. c. Cont. Tourn. loc. cit. concl.* 2. *Conc. tom.* 8. *p.* 85. *n.* 4. *Lugo de sacr. d.* 8. *n.* 74. *Wig. tr.* 11. *n.* 32. *r.* 2. *Holz. t.* 2. *p.* 6. *n.* 22. *Salm. cit n.* 42 *Ronc. c.* 5. *q.* 3 *et alii ex D. Th. l. c.* ubi sic docet: *Licèt ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habitualem, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti.* Pro intentione autem *habituali* S. Doctor hìc sine dubio intelligit virtualem, nam immediatè post sic subdit: *Putà cùm Sacerdos accedit ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, unde si postea in ipso exercitio actùs cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute* (nota) *primæ intentionis perficitur sacramentum.* Hinc rectè dicunt *Viva art.* 4. *num.* 6. *et Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 59. *cum Abelly, Gamach. et Mauro*, quòd minister, qui de more ponit actiones requisitas ad sacramentum, nisi debitam intentionem positivè excludat, imprudenter de ea dubitat, quia saltem vult facere quod aliàs solet, et quod alii ministri faciunt. Adde, quia per hoc quòd cognoscit actionem illam esse sacram, et frustrà non poni, exercitè intendit eam ponere juxta finem suum, ut *Viva et Croix cum Vasq. l. c.* Quare advertunt *Bellarm. Henriq. Croix, et Viva ibid.* non esse opus, ut minister ore, vel corde reflexè dicat se intendere conficere sacramentum, sed sufficere ut sit animo præsens, et attentè faciat id quod facit.

19. — Sufficit etiam intentio ministri coacta, sive metu extorta, præterquam in matrimonio, ut rectè dicunt *Croix. n.* 60. *et Lugo. d.* 9. *n.* 131. quia metus non tollit voluntarium; sicque definitum refert *Lugo in conc. Tolet. IV c.* 56. Ita pariter non invalidat sacramentum, excepto matrimonio, error ministri circa personam suscipientis, nempe si minister putans absolvere Petrum, absolvat Paulum, ut cum communi docent *Suarez. d.* 13. *sect.* 3. *in fine, et Lug. d.* 8. *num.* 114. modò tamen minister non alliget suam intentionem ad aliam personam determinatam; quod ordinariè non evenit, nisi in matrimonio.

20. Quær. III. An ad validitatem sacramentorum requiratur intentio interna ministri? Dicendum I. non sufficere solam intentionem faciendi actionem externam, sed requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Hoc est de fide contra Lutherum, qui dicebat sufficere solam intentionem ponendi ritum exteriorem, etsi joco peractum; ita ex *Trid. sess.* 7. *can.* 11. *de Sacram.* ubi habetur: *Si quis dixerit in ministris, dùm sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Item *in sess.* 14. *can.* 9. *de pœn.* habetur: *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantùm credat se esse absolutum, aut sacerdos non serio, sed joco absolvat; aut dixerit non requiri confessionem pœnitentis, et sacerdos eum absolvere possit: anathema sit.* Idem habetur in decr. fidei Flor. sub *Eug. IV* ubi dicitur: *Omnia sacramenta tribus perficiunt, videlicet rebus tamquam materià, verbis tamquam formà, et personà ministri conferentis sacramenta cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* Idem declaratum fuit in conc. Constant. *sess. ult.* ubi præscriptum fuit. *Ut suspectus de hæresi interrogetur, an credat quòd malus sacerdos, cum debita materia et forma, et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat et conferat sacramenta?* Ratio doctrinæ hujus est, quia actio ministri debet ad ministerium referri, actio autem joco facta non refertur ad ministerium sacrum sed tantùm ad irrisionem. Lutherus dicebat sufficere actionem jocosam, eò quòd ipsa adhùc satis erat ad fidem excitandam; sed hoc principium patet esse falsum, nam in pueris nequit fides excitari, et tamen jam ipsi capaces sunt baptismi.

21. Dicendum II. non requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia romana, sed sufficere intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia à Christo instituta. Id pariter certum est, quia baptizati ab hæreticis, qui Ecclesiam romanam non credunt esse veram Ecclesiam, nequaquam sunt rebaptizandi. Hìc tamen benè advertit *Sylvius* (*in* 3. *p. q.* 64. *art.* 8.) : *Quòd si quis nollet facere quod Ecclesia romana facit, etiamsi esset vera Christi Ecclesia, sacramentum*

non subsistit, quia reverà non habet intentionem faciendi, quod Christus instituit.

22. Dicendum III. non requiri ad valorem sacramenti intentionem explicitam conficiendi sacramentum, aut producendi effectum sacramenti; sed sufficere intentionem peragendi ritum, qui ab Ecclesia habetur pro sacro Ratio, quia (ut suprà dictum est) sufficit intentio faciendi quod facit Ecclesia. Ita communiter *Suar. in 3. p. d. 64. sect. 8. a. 8. Tourn. in Prælect. theol. de sac. in gen. quæst. 7. art. 1. concl. 2. et ejus Continuator de sacr. in gen. cap. 2. art 1. sect. 2. punct. 3. §. 1. concl. 2. Conc. t. 8. p. 84. n. 1. Viva in prop. 28. damn. ab Alex. VIII. n. 1. et alii omnes* ex *D. Th. in 4. d. 6. q. 1. art. 3. q. 2. ad.* 1. ubi docet validè conferri baptismum, *quamvis ille, qui non credit baptismum esse sacramentum, aut habère aliquam spiritualem virtutem, non intendat, dùm baptizat, conferre sacramentum, tamen intendit facere quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse. Et quia Ecclesia aliquid facit, idèò ex consequenti, et implicitè intendit aliquid facere, quamvis non explicitè.* Rectè verò advertunt *Cont. Tourn. loc. cit. prob. 3. v. Dixi. Ronc. c. 4. q. 3. cum Bon. etc.* quòd si quis unquam crederet sacramentum non confici, nisi habeatur intentio explicita conficiendi sacramentum; et hanc intentionem non haberet, nullum conficit sacramentum; quia tunc non intendit facere quod, facit Ecclesia. Item advertendum quòd, licèt valeat sacramentum, etiamsi minister non habeat explicitam intentionem conferendi sacramentum, vel ejus effectum; modò (ut diximus) intendat facere quod facit Ecclesia, quia tunc implicitè habet intentionem conferendi sacramentum, ut vidimus mox suprà ex *D. Thoma* : si tamen intentionem positivè contrariam habeat non conferendi sacramentum, tunc non confert sacramentum, quia reverà tunc non habet intentionem neque explicitam neque implicitam faciendi quod facit Ecclesia, ut docet *D. Th. 3. p. q. 64. a. 10.* ubi ait : *Intentio ministri potest perverti dupliciter, uno modo respectu ipsius sacramenti, putà cum aliquis non intendit sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere; et talis perversitas tollit veritatem sacramenti, præcipuè quando suam intentionem exteriùs manifestat.* Nota verbum *præcipuè*; ergò si tantùm interiùs derisoriè agit, nec etiam confert sacramentum. Idque confirmat idem S. Doctor *cod. art. 10. ad. 2.* ubi: *Intentio ludicra* (non actio ludicra) *vel jocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur sacramentum.*

Præterea, non requiritur intentio explicita celebrandi ritum externum, ut formaliter et absolutè sacrum. Hoc patet, nam aliàs baptismus collatus à paganis, qui sacramenta ignorant, aut irrident, esset nullus; sed *Nicolaus I.* cum consultus fuisset à Bulgaris de valore baptismi collati à Judæo, vel pagano, respondit esse validum, si collatus fuerit cum vera materia, et forma : valet enim talis baptismus ob intentionem generalem faciendi, quod audierit judæus vel paganus fieri ab Ecclesia Christi? Ita in *cap. A quodam d. 4. de consecr.*

23. — Hìc autem occurrit magna illa questio, olim excitata, ut ferunt, ab *Ambrosio Catharino*, et nostris temporibus valde agitata, nempe an ad validitatem sacramenti requiritur, ut minister habeat intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia?

Prima sententia negat; duplicem enim distinguit intentionem, unam faciendi solùm actum externum, quem facit Ecclesia, et hanc dicit esse necessariam; alteram faciendi actum externum non simpliciter, sed ut sacrum sive sacramentalem, quem Christus instituit, et Ecclesia intendit, hancque tuetur non requiri. Hæc sententia plures quidem insignis nominis patronos habet, et præcipuè *Juenin, Contensonium, M. Serry, Genettum, P. Milante*; eamque non obscurè videtur etiam tradidisse *P. Salmeron in l. 1. D. Pauli Epist. p. 3. disp. 2.* ubi dixit : *Advertendum duplicem esse intentionem ministri conferentis sacramentum, alteram quidem publicam, et Ecclesiæ ipsius, cujus ministerio perfungitur. Hæc autem intentio satis exprimitur in ipsis sacramentorum formis; intendit enim Ecclesia per hujusmodi verba baptizare, confirmare, etc. Hæc autem intentio inseparabilis est ab ipsis verbis, si integrè, ut debent, proferantur.* Hujus autem sententiæ *Bellarm. l. 1. de sacr. c. 27. et Lugo cod. tit. d. 8. sect. 2.* auctorem faciunt præfatum *Ambrosium Catharinum; sed Tourn. Prælect. theol. de sac. in gen. quæst. 7. a.t. 1. de sent. Ca-*

arini et P. Conc. t. 8. *p.* 65. *n.* 8. quærunt vindicare *Catharinum*, dicentes tantùm ipsum voluisse non requiri intentionem, quæ respicit effectum sacramenti, vel ritum externum prout sacrum ab Ecclesia celebratum. Sed quidquid sit de hoc, ratio hujus sententiæ est, quia ex Tridentino non requiritur in ministro intentio faciendi quod Ecclesia intendit, sed tantùm faciendi quod facit Ecclesia; et ideò sufficit, ut minister seriò applicet materiæ debitam formam, ut facit Ecclesia.

Secunda sententia verò communis et sequenda, affirmat omninò requiri intentionem ministri faciendi ritum sacramentalem, quem intendit Ecclesia; hanc tenet *Bellarm. l. c.* ubi ait oppositam non differre ab errore novatorum, item *Lugo, l. c.* ubi dicit eam omnibus meritissimè rejici, et saltem non multùm distare ab errore hæreticorum. *Vasq. disp.* 138. qui contrariam vocat damnatam, *item Tourn. loc. cit. in fin. et ejus Continuator cap.* 2. *art.* 2. *punct.* 3. §. 1. *concl.* 3. *Petroc. t.* 3. c. 5. *q.* 2. *Conc. t.* 8. *p.* 67. §. 3. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 54. *Viva de sacr. q.* 1. *a.* 4. *n.* 6. *Antoine de sac. c.* 2. *n.* 3. *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 3. *n.* 26. *cum Suar. Bonac. et aliis*: et hanc sententiam tuetur etiam *SS. P. Bened. XIV* in suo aureo libro *de Synodo l.* 7 *c.* 4. *n.* 9. Probatur 1. *ex Trid. in dict. can.* 11. *sess.* 7. ubi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; ergò non sufficit intentio tantùm seriò applicandi formam materiæ, ut facit Ecclesia; reipsà enim hæc intentio, dùm actio externa ponitur, est ab actione inseparabilis, ut dixit *P. Salmer, ut suprà,* sed ultrà requiritur intentio faciendi ritum sacramentalem, quem facit Ecclesia: alias tam conc. Trident., quàm Constantiense frustrà præter materiam et formam requisivissent intentionem ministri faciendi, quod facit Ecclesia. Probatur 2. *ex eodem Trid.* et fortiùs ex propos. 28. damnata ab *Alex. VIII.* quæ dicebat: *Valet baptismus collatus à ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intùs vero in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere, quod facit Ecclesia.* Nota verba *intùs verò*, ergò damnavit Pontifex opinionem non requirentem intentionem internam faciendi quod facit Ecclesia. Reponunt adversarii, et præcipuè *P. Milante*, propositionem præfatam ideò fuisse damnatam, quia comprehendebat omnem ritum sive seriò, sive joco peractum. Sed respondetur 1. nullum in propositione verbum fieri de administratione jocosa. Respondetur 2. quòd superflua quidem fuisset hæc damnatio, si sola administratio jocosa fuisset reprobata, hæc enim jamdudùm a Tridentino proscripta fuit: nec tempore hujus damnationis aliquis erat, qui errorem Lutheri renovaverit; nam, ut ferunt *Vanroy. t.* 4. *Aurelius Piette t.* 5. *et Henno t.* 1. *disp.* 4. *q.* 2. *a.* 2. thesis proscripta fuit decerpta ex thesibus *Farvacquesii*, qui sententiam de externa intentione, exclusà jocosà administratione, acriter propugnarat. Hinc dicendum cum *SS. P. Bened. XIV in cit. lib. de Synodo n.* 8. saltem grave vulnus ex præfata prop. damn. inflictum fuisse sententiæ *Catharini.*

Probatur 3. ratione, quià evincitur necessariam esse intentionem internam ministri ad conferendum sacramentum; ut enim habetur ex *D. Th.* 3. *p. q.* 64. *art.* 8. quæ in sacramentis aguntur ad plura referri possunt, prout ablutio in baptismo referri potest ad munditiam corporalem, et spiritualem; ideò oportet, ut per intentionem abluentis referatur et determinetur ad unum, id est ad effectum sacramentalem, sive ad ablutionem spritualem. Hîc autem nolumus immorari ad discutiendos plures textus *D. Th.*, in quibus obscurè locutus est, pro quorum solutione adi *P. Conc., et Cont. Tourn. ll. cc.* Sed S. Doctor *Opusc.* 8. clarè docuit, ultra ritum externum omninò requiri internam intentionem, dicens: *Requiritur etiam in quolibet sacramento persona ministri conferentis sacramentum cum intentione conferendi et faciendi quod facit Ecclesia; quorum trium, si aliquid desit, id est si non sit debita forma verborum, et si minister sacramemti non intendat sacramentum conferre, non perficitur sacramentum.*

Idque maximà confirmatur auctoritate SS. Pontificis *Bened. XIV* in sua *Instruct. ad Vicesgerentem* data Romæ die 28. Febr. 1747. ubi reprobat opinionem *Cajetani et Soto*, qui volebant sufficere in suscipiente baptismum voluntatem neutralem, nempe non consentientem neque repugnantem; et declarat ex mente *Innoc. III. in c. Majores de baptismo*, quòd sacramentum baptismatis tunc effectum habet, quando

quis vel actu præbet, vel jam antea præbuit voluntatem ; et si neque consentit, neque dissentit, licet externè compositus, nequit baptizari, si nunquam antea habuit voluntatem suscipiendi baptismum. Hoc posito, nempe quòd in subjecto necessariò requiritur intentio suscipiendi sacramentum deinde transit Pontifex ad intentionem requisitam in ministro, et mentionem faciens de opinione *Catharini*, dicit : *Hæc opinio* (nempe *Cajetani*) *minùs habet difficultatis, cùm non de conferente agatur sed de accipiente baptismum.* Ergò tantò magis in conferente, ultra compositionem externam interna requiritur intentio. Tandem, quamvis sententia opposita esset probabilis, nulli dubium (ut ait Pont. *Bened. XIV.* in *cit. l. de Syn. n.* 9.) eam non posse in praxi adduci ex prop. 1. damn. ab *Innoc. XI.* ubi declaratum fuit in conferendis sacramentis illicitum esse sequi opinionem probabilem, relictâ tutiore. Hinc rectè docet præfatus Pontifex, quòd si constet quempiam baptismum, aut aliud sacramentum initerabile administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retentâ, aut cum deliberata voluntate non faciendi quod facit Ecclesia, urgente necessitate, erit sacramentum iterùm sub conditione perficiendum ; si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum.

24. — Quær. IV. Si minister habeat duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere ? Resp. I. Si voluntates istæ sint simul, prævalet prædominans ; nempe, quæ eligeretur, cognitâ impossibilitate. Resp. II. Si inter voluntates contrarias una succedat alteri, posterior valet, nisi prior revocaverit (saltem virtualiter) omnem voluntatem subsequentem ; tunc enim prior voluntas, modò expressè non revocetur, certè prævalet. In his autem, si adhuc remanet dubium, dubius erit valor sacramenti ; nam, ut valor sacramenti tamquam certus habeatur, requiritur (sufficit) præsumptio, quæ sit moraliter certa, excludens omnem oppositam formidinem. *Ita Viva q.* 1. *a.* 4. *n.* 9. *Lugo de sacr. d.* 8. *n.* 124. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 69. *cum Bosco, Pallav. Dicast. etc.* Si quis autem contraheret matrimonium, intendens illud esse solubile, tali animo, quòd si sciret esse insolubile, non contraheret, tunc nullum esset matrimonium, ut rectè docent *Lugo l. c. n.* 128. *Sanch. de matrim. l.* 2. *d.* 13. *Croix l. c. n.* 72. *cum Perez, Conc. etc.* Et idem dicunt *Bellarm. Vasq. et Dic. cum aliis apud Croix* de infideli, qui sic contraheret. Ratio, quia matrimonium de sua natura est indissolubile ; unde qui sic contraheret, apponeret conditionem contra substantiam matrimonii, ac ideò illud invalidantem, juxta *cap. fin. de condit. appos.* Validè tamen contraheret, ut ait *Lugo n.* 132. *cum Suarez*, si quis per errorem putaret matrimonium esse insolubile, quia error privatus non tollit ei intentionem generalem contrahendi modo, quo debet.

25. — « Dixi 1. *saltem virtualis* : tùm » quia non sufficit interpretativa, vel » habitualis (qualis etiam potest esse » in ebrio et dormiente) ; cùm actus ab » ea procedens non sit humanus et de» liberatus, seu liber in se : tùm quia » actualis, quâ scilicet actu intendis, » et vis hoc facere, etsi melior sit, et » consulta, non tamen requiritur ; cum » enim ea non sit in nostra potestate, » et homo facilè distrahatur, nimis du» rum, et plenum scrupulis fuisset, si » hanc Christus requisivisset. Virtualis » autem dicitur, quæ ex actuali præce» dente relicta durat in aliqua actione » vi illius incœpta, et continuata : ut » si ex intentione baptizandi, vel cele» brandi vadas ad Ecclesiam sacras » vestes induas, ad altare, vel baptis» terium accedas, etsi interim omnia » alia cogites. Ratio est, quia hoc suf» ficit, ut actio illa sit humana et mo» ralis. *Laym. l.* 5. *t.* 1. *c.* 5.

Unde resolves :

« 1. Si sacerdos habens fortè ante se » panem, recitet factum, et verba » Christi ; non ideò consecrat.

« 2. Impotens rationis, ebrius vel » somnians, non conficit sacramentum, » etiamsi ante ebrietatem, vel somnum » id intenderit ; quia non agit humano » modo. *Laym. l. c.* » (*Ita communiter Suar. Vasq. Con. etc. apud. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 55. *contra Cabrera.*)

« 3. S. Athanasius in lusu puerili » verè baptizavit, quia intendit facere, » quod viderat in templo fieri ab Epis» copo.

« 4. Hæreticus validè baptizat, et » contrahit matrimonium, etsi non » credat hoc esse sacramentum, rideat,

» et contemnat: imò etsi nolit facere, » quod facit Ecclesia romana, sed quod » sua; falsò putans non romanam, » sed suam esse veram; etsi etiam per » hoc nolit conferri gratiam. Ratio est, » quia intentio generalis, quà vult » quod Christus instituit, prævalet » intentioni provenienti ex errore pri- » vato. *Bon. q.* 3. *p.* 1. *n.* 9. *Suar.* » *Fill. etc.*.

« 5. Non debet repetere sub condi- » tione consecrationem, qui in ipsa » fuit distractus » (*Vide dicta suprà n.* » 14.) « vel qui minores hostias ad al- » tare detulit, de quibus majorem » consecrans, non explicitè cogitavit, » nec detexit.

« Dixi 2. *absoluta*; quia conditionata » suspendit effectum, quod, præter- » quam in matrimonio, fieri non po- » test.

Unde resolves :

« 1. Validum est sacramentum colla- » tum sub conditione præterita, aut » præsenti necessaria, vel contingente, » si conditio verè sit impleta : v. gr. » absolvo te, si vis dimittere concubi- » nam, si capax es; baptizo te, si non » es baptizatus. *Bon. l. c. n.* 18.

« 2. Nullum est sacramentum datum » sub conditione futura, sive sit hæc « contingens, ut, absolvo te, si resti- » tues, si dimittes concubinam, etc. » sive necessaria, aut adjecta animo » suspedendendi sacramentum, ut ab- » solvo te, si cras sol orietur. *Bon. ib.* » *Suar. Con. etc. contra Dic. et Esp.*

« 3. Dubium est sacramentum colla- » tum sub conditione occulta, humano » modo incognoscibili : v. g. baptizo, » si es prædestinatus, si Deus videt te » hoc anno moriturum.

« 4. Graviter peccat, qui administrat » sacramentum (excepto matrimonio) » sub conditione, non solùm futura, » (quod semper est mortale) » (*Ut Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 6. *n.* 59. *cum Gran.*) « sed etiam præsenti, aut præterita; » sive in se sit prorsùs occulta, quod » etiam est mortale, sive humano » modo cognoscibilis : quod tamen » nullum est, si fiat ex causa rationa- » bili; raró veniale, sæpiùs mortale, si » absque ulla causa. Ratio est, quia » aut nullum facit sacramentum, aut » dubium, aut validum quidem, sed » non sine nugatione in re gravi. *Vide* » *Bon. l. c. Suar. Conc. etc. Schol.*

26. — Quær. I. An sit validum sacramentum collatum sub conditione? Si conditio est de præterito, vel de præsenti, sine dubio, verificata conditione, sacramentum est validum. Ita communiter *Suar. in* 3. *p. d.* 13. *sect.* 3. *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c* 5. *n.* 13. *Cont. Tourn. de sac. cap* 2. *art.* 1. *punct.* 3. §. 3. *concl.* 1. *Pal. de sacr. d. un. p.* 5. *n.* 7. *cum Conc. Bon. etc.* Si verò conditio sit de futuro, nullum quippe est sacramentum collatum, ut *Tourn. l. c. cum Bus. et aliis,* ut suprà communiter. Ratio, quia, ut sacramentum validè conferatur, forma est applicanda materiæ præsenti, aliàs haberetur effectus sacramenti, quando forma et materia jam desierint adesse. An autem validè absolveret confessarius sic dicens : *Absolvo te, si Deus cognoscit quòd restitues?* Affirmant *Vica de sacr. q.* 1. *art.* 4. *n.* 7. *et Henr. Arriaga et Bernal. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 81. qui id valde probabile putat, quia (ut dicunt) tunc jam apponitur conditio de præsenti, cùm Deo omnia futura sint nota. Sed huic opinioni rectiùs contradicunt *Cont. Tourn. l. c. Conc. tom.* 8. *p.* 87. *n.* 9. *item Coninch. Avers. et Dicast. ap. Croix l. c.* Ratio, quia, cùm Deus commiserit administrationem sacramentorum cognitioni et voluntati hominum, nequit apponi conditio, quæ non possit cadere sub humana cognitione.

27. — Quær. II. An sit licitum conferre sacramentum sub conditione? Quoad sacramenta characterem imprimentia, certum est apud omnes licitum esse; et patet ex c. 2. *de bapt.* ubi dicitur : *De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis : Si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo.* Et quamvis *Jueninus de sacr. d.* 1. *q.* 3. *c.* 5. *art.* 1. *et Tourn. Prælect. theol. de sac. quæst.* 1. *in fin.* asserant ante sec. VIII. non habêri mentionem in patribus et conciliis prædictæ formulæ conditionatæ, tamen docet SS. P *Bened. XIV.* in suo doctissimo libro *de Synodo l.* 7. *c.* 6. *n.* 1. ex eo non rectè inferre *Nat. Alex.* non fuisse in usu in collatione sacramentorum, conditionem apponi; nam asserit ex constanti Ecclesiæ praxi satis probari oppositum. Tantùm (ait) in sec. VIII. conditio illa, quæ priùs mente detinebatur, exprimi cœpit.

28. — Communiter autem dicunt DD. etiam alia sacramenta posse conferri et

reiterari, si justa causa adsit. Ita *Suar. d.* 13. *sect.* 3. *concl.* 3. *Pal. d. p.* 5. *n.* 7. *Ronc. de sacr* c. 4 *q.* 6. *r.* 3. *Habert to* 5. *c.* 2. *q.* 2. *p.* 72. *r* 2. *Salm. de Sacr in gen. c.* 7. *p.* 6. *n.* 56. *Bon. eod. tit. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 3. *num,* 20. *cum Sa, Con. Henr. Reg. etc. communiter* : et non dissentit *Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. *punct.* 3. §. 3. *concl.* 2. *v. Dubium, contra Juen. Instit. theol. to* 7. *p.* 35. *et Antoine de sacr. c.* 2. *qu.* 3. *v. Nota,* qui ait tantùm in sacr baptismi id licère, quando adest prudens dubium de ejus valore (*Vide dicenda de bapt. n.* 136.); in aliis verò putant non licêre, nisi in necessitate. Sed non primæ sententiæ subscribimus, cùm conditio, justâ causâ accedente, omnem reparet irreverentiam sacramenti. Diximus *justa* (sive rationabili) *causa accedente*, ut loquuntur *Suar. Pal Bon. Salm. l. c. Ronc. l. c. item Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 129. *Elbel. tom.* 3. *p.* 15. *n.* 51 *et Spor. to* 3. *p.* 14. *n.* 96. *et p.* 19. *n.* 129. Nam commune est cum præfatis AA. (contra aliquos) esse peccatum mortale ministrare sacramenta, si non adsit causa necessitatis, vel gravis utilitatis : illicitum est enim sine tali causa sacramentum conferre cum dubio effectùs. Licitum autem est, ut dicunt *Suar. Ronc. Bon. Salm. et alii communiter*, confessario prudenter dubitanti an absolverit pœnitentem absolvere sub conditione. Et idem dicunt *Cont. Tourn, loc. cit. et Mazz. t.* 3. *p.* 568. quando absolvendus est puer, de quo dubitatur, an compos sit rationis. Si quis autem judicans pœnitentem esse dispositum, eum sub conditione absolveret, dicens : *Ego te absolvo, si dispositus es;* rectè dicunt *Cont. Tourn. ibid. concl.* 2 *v. Imò peccaret, et Salm. cit. n.* 56. quòd is non peccaret mortaliter, sed non excusaretur à culpa veniali, cùm hoc esset contra ritum Ecclesiæ. Item ait *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 129. de eo qui sine rationabili causa repeteret unum verbum, vel syllabam formæ.

29. — Certum autem est, quòd casu quo adest extrema proximi necessitas, et non habeatur materia, nisi dubia, tunc minister non solùm potest, sed tenetur sub gravi sacramentum ei ministrare sub conditione, ut docet *Lugo de sacr. d.* 8. *num.* 140. *cum Suar. Vasq. Con. Caj. Sylv. et commun. apud Viva in Trut. Append.* §. XI. *circa finem* (*Vide dicenda num.* 102. *v. Materia, et de pœn. n.* 480.). Advertit tamen *Lug. Resp. Mor. l.* 6. *n.* 10. quòd si postea certa habeatur materia, et locus erit, repetendum est sacramentum sub conditione, si fortè primum invalidum fuerit; et idem ait *Croix num.* 123. *cum Tamb. Gobat. etc.* Intellige hoc de sacramentis non iterabilibus, ut baptismo, confirmatione, et ordine. Notandum præterea, quòd si sacramentum sit ministrandum sub conditione, nullatenus requiritur, ut conditio ore exprimatur, sed sufficit mente concipi [1]. Ita *Cont Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. *punct.* 5. §. 3. *concl.* 3. *Ronc. c.* 4. *q.* 5. *cum Pal. Gob. etc. apud Croix n.* 83. ubi *Moya* hoc asserit commune, et *Escob.* putat certum. Quando verò publicè confertur baptismum dubium rationabiliter dicit *Cont. Tourn. loc. cit.* conditionem exprimendam, ne adstantes credant baptismum absolutè reiterari contra legem Ecclesiæ.

Utrùm autem peccaret mortaliter is qui sine necessitate plures simul baptizaret, vel absolveret sub una forma? Affirmant *Scotus, Gabr. et Con. apud Croix n.* 44. Sed negat *Croix cum Val. Hen. Reg. Dic. et aliis*, quia non videtur hæc notabilis mutatio; omnes tamen dicunt, quòd is non excusaretur saltem à veniali. *Vide de ministro Baptismi*

De administratione sacramentorum sub conditione, vide Gousset : « *Justification de la doctrine de S. Alphonse,* ubi, per testimonium rigidissimorum quidem, omnia sacramenta sub conditione dari posse probat.

DUBIUM II.

Quid requiratur in ministro, ut licitè ministret?

30 Vide quæ habentur de hoc apud *Busemb.*
31 *Primo* de statu gratiæ requisito in ministris sacramentorum, ad ea ordinatis.
32 Qu. 1. Quid de aliis ministris ad ea non ordinatis? An sacerdos baptizans non solemniter graviter peccet? An contrahens matrimonium in mortali duplex sacrilegium committat?
33 An excusentur ministrantes in mortali, si urgeat necessitas? Quid de ministrantibus in nosocomiis, de obstetricibus, et maximè de parochis, etc. ministrantibus in necessitate?
34 Qu. 2. An conferens sacramenta teneatur præmittere confessionem si sit in mortali?
35 Qu. 3. An peccet graviter sacerdos, sive diaconus ministrans Eucharistiam in mortali? Quot

[1] « Sed quia non desunt auctores aliqui, ut » *Gonet. etc.* qui tenent (licet parum probabiliter) » valorem sacramenti non pendere ab intentione » ministri sed tantùm ab ipsa collatione sacra- » menti seriò peracta, tutius est, conditionem » etiam verbis exprimere. » *St. Alph. Quæst. ultimo reform.* 17.

30. — « Resp. 1. Præter ea, quæ ad » valorem requiruntur, requiritur probitas, sive ut sit in gratia : tùm quia » Christo, cujus est minister, debet se » conformare; tùm quia sancta sanctè » sunt tractanda; tùm quia ad hoc » quidem singulariter ordinatur, et » gratia peculiari donatur, ac proinde » hoc curare præ aliis est obligatus. » Ita *Laym. l. c. et commun.*

Unde resolves :

« 1. Peccat graviter, qui conficit sa» cramenta non habens sufficientem » jurisdictionem, vel de ea rationabi» liter dubitans, vel qui censurâ est » prohibitus.

« 2. Non licet sacerdoti administrare » sacramenta cum attritione cognita: » quia adhuc est extra statum gratiæ. » *Bon, qu.* 3. *punct.* 2. §. 1.

« 3 Non tamen necessariò præmittit » confessionem (nisi velit celebrare), » etsi sit consultiùs : quia de hoc nul» lum est præceptum, et ad delendum » mortale sufficit contritio. *Vasq. d.* » 136, *c.* 1. *Card. de Lugo d.* 8. *sect.* 9.

« 4. Minister sacramenti ad id ordi» natus, si conficiat, et ministret so» lemniter in mortali, v. gr. si bapti» zet, vel celebret, peccat mortaliter » toties quoties (quod etiam verum » esse volunt *Sayr. Ledesm. et Bon.* » *Gran. Cont.* 3. *tr.* 5. de diacono ex » speciali commissione baptizante), » nisi fortè periculum sit in mora nec » possit tàm citò confiteri, aut conteri: » eo enim casu baptizare, vel etiam » absolvere moribundum, in statu » peccati, non esse irreverentiam docet » *Card. de Lugo d* 8. *s.* 9. *n.* 151.

« Dixi 1. *ad id ordinatus*: etsi enim « laicus in necessitate baptizet cum » consciencia peccati mortalis, non » peccare mortaliter docent. *Con l. c.* » *Fill. tom.* 1. *c.* 5. *q.* 10. *ex Suar. etc.*

« 2. *Solemniter* : nam si sine solem» nitate baptizet, excusant à mortali » *Suarez, Conc. Fill. l. c.*

« 5. Alii, qui conficiunt, et mini» strant, non peccant mortaliter, v. g. » cùm laici in necessitate baptizant, » vel ministrant sibi invicem matrimo» monium in mortali. Ita contra *Sylv.* » *Vasq. et alios* docet *Suar. cum aliis*; » qui tamen vult eos peccare mortali» ter, quatenùs hoc in mortali susci» piunt Ita etiam *Filliuc. Fern. Sanch.* » *Con. q.* 64. *a.* 6. *d.* 1.

« 6. Qui ministrat, etsi non conficiat, » Eucharistiam in mortali, peccat » mortaliter, ut habet communis *Suar.* » *Fill. Laym. Bon. et aliorum contra Vasq.* » cujus sententiam *Dian.* recte notat

» esse probabilem, sive sit sacerdos, » sive diaconus, ut *vide p. 3. t. 4. r.* » 195. Idem docet *Card. de Lugo d.* 8. » *n.* 155. Et quidem aliqui putant, tot » mortalia committi, quot communi- » cantur : quod minùs videtur proba- » bile, cùm moraliter non sit nisi una » distributio. et una indigna ministra- » tio : ita *Tann.* 2. 2. *Hen. Fill. nu.* 87. » *etc. contra Con et Bon.*

« 7. Etsi probabile sit, quod docent » *Sylv. Car. Fill. t.* 1. *tr.* 1. *c.* 6. *n.* 87. » *Nav. et Sav. Ordo*, diaconum, et sub- » diaconum, si cum mortali in ordine » suo ministrent, item sacerdotem et » Episcopum, si sacramentalia exer- » ceat, nuptias, aquam benedicat, al- » taria, tempia, vasa consecret, concio- » netur. Eucharistiam de loco in locum » transferat, peccare mortaliter : con- » trarium tamen videtur verius, ut » docent *Suar. Vasq. Laym. Conq. q.* » 64. *art.* 6. *dub.* 1. *Card. de Lugo e. c.* » Ratio est, quia hæ actiones non ten- » dunt proximè ad sanctificationem » animæ ex opere operato sicut actio- » nes sacramentales.

« 8. Non videtur vera esse sententia, » quæ docet esse mortale tangere in » mortali corporalia, calices, reliquias, » etc. *Sayr. Suar. Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. » Quod si quis in mortali (etiam laïcus in » necessitate) elevet de terra Eucharis- » tiam, non videtur aliud agere, quàm » si Christum, in hac vita lapsum, » elevasset : secùs tamen si quis id » extra necessitatem temerè præsumat, » exemplo *Ozæ. Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 12.

31. — Distinguere hìc oportet confectionem et administrationem sacramentorum ab aliis functionibus sacris.

Et I. Quoad sacramentorum confectionem sive administrationem pertinet, commune et certum est apud DD. (quidquid dicant aliqui non audiendi apud *Croix*) quòd minister sacramenti ad id ordinatus, si conficiat, et ministret solemniter in mortali, mortaliter peccat. Rationem affert *D. Th.* 3. *part. qu* 64. *art.* 6. dicens : *Conveniens esse, ut sacramentorum ministri sint justi, quia ministri debent domino conformari.... et ideò non est dubium, quin mali exhibentes se ministros Dei et Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei. et contaminationem sacramentorum quantum est ex parte ipsius peccatoris, consequens est quòd tale peccatum ex genere suo sit mortale.*

32. Sed quæritur 1. An peccet graviter minister, qui confert sacramentum, ad quod non sit specialiter ordinatus? Hæc quæstio quippe tantùm locum habet in baptismo, et matrimonio, nam alia sacramenta patet non posse ministrari, nisi à ministris consecratis.

Prima sententia negat, et hanc tenent *P. Conc. t.* 8. *p.* 90. *n.* 15 qui vocat veram et communem. *Tourn. Prælect. theol. de sac. quæst.* 7. *art concl.* 2. *in medio. Nat. Alex. de sacr. l.* 2. *reg.* 8. *Anacl. p.* 532. *n.* 45. *Salm. de Sacram. in gen. c.* 7. *p.* 10. *n.* 87. *cum Suar Bonac. et Valent.* item *Gonet, Habert, Juenin, etc. apud Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. *sect.* 2. *punct.* 1. §. 2. *v. Dixi* 2. Et expressè eam docet *S. Th.* 3. *p. q.* 64. *art.* 6. *ad* 3. ubi ait : *In articulo tamen necessitatis* (sacerdos) *non peccaret baptizando in casu, in quo etiam posset laïcus baptizare; sic enim patet quòd non exhiberet se ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti. Secùs est autem in aliis sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis, sicut baptismus.*

Hæc sententia est quidem probabilis; sed, spectatâ ratione, videtur probabilior *secunda sententia* affirmans quam tenent *Conc. Tourn. l. c. Croix n.* 92. *et* 93. *Antoin. q* 6. *et Lugo cum Vasq. Pont. Nav. Led. etc.* Hæc sententia docet, quòd per se loquendo laïcus sive sacerdos ministrans non solemniter, graviter peccat ministrando in mortali. Ratio, tùm quia peccatum quod committit indignè ministrans, juxta doctrinam *D. Th. n. præc.* allatam, consistit in irreverentia quæ irrogatur Deo, et sacramento : et quidem hæc irreverentia non tantùm infertur à ministro consecrato, sed et à non consecrato : tùm quia hic, licèt tunc non se exhibeat ut ministrum Ecclesiæ, tamen se exhibet ut ministrum Christi : tum quia sancta sanctè tractanda sunt, et sanè sub gravi in re gravi : actio autem ministrandi sacramenta est quidem eximiè sancta, quia fit nomine Christi, et est immediatè cooperans in sanctificationem animæ, unde à quocumque exerceatur, ipsius sanctitatem requirit.

Hinc infertur 1. probabiliùs esse cum *Contin. Tourn. Ant. Croix ll. cc. et aliis apud Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 10. *n.* 92. laïcum sive sacerdotem ministrantem non solemniter baptismum in necessitate, pec-

care graviter, si ministret in mortali.

Infertur 2. probabiliùs peccare graviter contrahentes matrimonium in mortali, non solùm sacramentum suscipiendo, sed etiam ministrando, ut dicunt *Pontius de matr. l.* 1. *c.* 8. *n.* 11. *Lugo de sacr d.* 8. *n* 150. *cum Nav Vasq. Led etc.* (*contra Sanch. de matr. l.* 2. *d.* 6. *n.* 4. *Suar de sacr. d.* 16. *sect* 2. *Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. § 1. *n.* 10. *cum Soto, etc.*) nostramque sententiam *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 93. absolutè veram putat, eamque valère dicit, etiamsi matrimonium ineatur per procuratorem.

33. — Diximus *per se loquendo*, nam per accidens minister tam consecratus, quàm non consecratus excusatur, si ministret in mortali sacr. bapt., aut pœnit. in necessitate, putà si non posset tam citò conteri, et periculum esset, quòd moribundus decederet sine baptismo, aut absolutione, ut comm. docent cum *Bus. ut suprà Lug. d.* 8. *n.* 151. *Ronc. de sacr. c.* 4. *q.* 6. *Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. *sect.* 2. *punct.* 1. §. 2. *v. Dixi* 1. *Ant. de sacr. c.* 2. *q.* 6. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 92. *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 10. *n.* 93. *cum Vasq. Conc. etc.* Et idem ait *Moya apud Croix c.* de confessario, quia non posset tam citò conteri, quin incurrat notam infamiæ. Idem dicunt *Tamb. in Math. comm. c.* 1. §. 10. *n.* 71. *et Lugo d.* 9. *n.* 8. *cum Vasq. et Henr.* de sacerdote, qui incœpta missâ in bona fide recordaretur peccati mortalis, et valde difficulter conteri posset, et contrà nequiret sine infamia cessare ab inchoato sacrificio; sed his opinionibus meritò contradicit *Concin. tom.* 8. *p.* 350. *n.* 37. Ratio, quia ex una parte urget præceptum divinum, ut sacramentum in gratia conficiatur, aut suscipiatur; et ex altera non est impossibile tali sacerdoti actum contritionis elicere; etenim *Deus* (ut docet *Trid. sess.* 6. *c.* 11.) *impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Ergò si sacerdos non se conterit, ex culpa sua provenit, vel quia non conatur quantum potest, cùm hìc tempus sufficiens adsit (secùs in primo casu moribundi), vel quia peccato adhæret.

Præterea hìc notandum cum *Cont. Tourn. loc. cit verb. Circa*, quòd sacerdotes ministrantes in amplis nosocomiis, aut in castris, cùm ibi necessitates morientium sint obviæ, tenentur semper se paratos habêre ad ministranda sacramenta in gratia. Et idem ex eadem ratione rationabiliter ait *Cont. Tourn ibid. v. Dixi* 2. *Hæc tamen*, de obstetricibus. A fortiori autem ad id tenentur parochi, aliive sacerdotes, quibus ex officio incumbit sacramenta ministrare, ut benè ait *Nat. Alex. de sacr. l* 2. *Reg.* 12. referens monitum S. *Caroli Borr. in suis instruct.* ubi hæc habentur: *Parochus, omnisque sacerdos, cujus est sacramenta administrare, meminisse debet omni ferè temporis momento paratum esse oportère ad tam sanctæ administrationis munus.*

34. — Quær. 2. An sacerdos conferens sacramenta teneatur præmittere, confessionem, si sit in mortali? In confectione Eucharistiæ certum est ex Trid. præmittendam esse confessionem, juxta dicenda n. 255. quoad alia verò sacramenta.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Merbesius tom.* 2. *p.* 71. *Concl.* 5. *Genet. tom.* 3. *p.* 35. *q.* 4. *conc. tom.* 8. *p.* 94. *n.* 27. *ex Catech. Rom. p.* 2. *c.* 5. §. 45. ubi dicitur: *Cùm sacramenta administramus, aut percipimus, toties confessio prætermittenda non est.* Ratio, tum quia idem motivum præcepti, quod currit in Eucharistia, valet etiam in aliis sacramentis; tùm quia minister, cùm teneatur ministrare sacramenta in statu gratiæ, debet habère moralem certitudinem de sua justificatione, sicut habère debet de materia et forma: hæc autem certitudo nequit habêri per contritionem quæ difficillimè, et à paucis obtinetur.

Secunda sententia verò probabilior, et communis negat necessitatem confessionis, et dicit sufficere quòd eliciatur contritio. Hanc tenent *Suarez loc infrà citando, Lugo de sacr. d.* 8. *n.* 145. asserens esse communem, *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 10. *n.* 94. qui pariter asserunt communem esse hanc sententiam, scilicet quòd satis sit elici contritionem probabiliter existimatam, item *Sylvest. verb. Confessio. Laym. l.* 5. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 10. *Nav. Sum. c.* 2. *n.* 6. *Victor Sum. n.* 135. *Ronc. de sacr. q.* 4. *c.* 1. *r.* 6. *Spor. t.* 3. *n.* 170. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 93. *Viva q.* 1. *a.* 4. *num.* 4. *Elbel t.* 3. *pag.* 15. *n.* 49. qui etiam asserit communem, *Bonac. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 3. *cum Reg. Fill. Henriq. et aliis passim.* Prob. 1. ex Rit. Rom. *de sacr. in genere*, ubi dicitur: *Sacerdos si fuerit peccati mortalis sibi conscius* (*quod absit*), *ad sacra-*

mentorum administrationem non audeat accedere, nisi priùs corde pœniteat. Sed si habeat copiam confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confitêri. Nota, *convenit;* ergò ex Rituali sufficit pœnitêre per contritionem, et confessio est de convenientia, non de necessitate. Prob. 2. ratione, tùm quia in aliis sacramentis non habetur præceptum neque naturale, neque divinum, neque ecclesiasticum de præmittenda confessione, ut habetur in suscipienda Eucharistia : tùm quia, ut ait doctissimus *Suar. in* 3. *part. d.* 16. *v. Quæritur,* licèt confessio (ut vidimus) valde conveniat, tamen satis est ut sacerdos adhibeat diligentiam moralem ad se justificandum per contritionem, quin summam adhibeat per confessionem; nec eadem ratio currit pro materia, et forma sacramenti, quàm pro licita administratione sacramenti: ibi enim cùm agatur de substantia seu de veritate rei, probabilitas non potest efficere, ut materia et forma inepta evadant apta; sed in licita administratione sacramenti, cùm agatur tantùm de modo, id est de honestate actionis, benè probabilitas efficit , ut actio sit honesta , quando prudenter honesta judicatur, quamvis in se fortè talis non sit.

35. — Quær 3. An peccet mortaliter sacerdos , aut diaconus ministrans Eucharistiam in mortali ?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Lugo de sacr. d.* 8 *n.* 155. *Spor. t.* 3. *pag.* 26. *n.* 172. *Diana p.* 2. *t.* 14. *r* 23. et probabilem putant *Salm. de sacram. in gen. c.* 7. *p.* 11 *n.* 100. *ad n.* 103. *cum Sylvio, Vasq. Gabr. Led. etc. Viva q.* 1. *art.* 4. *n.* 4. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 94. *cum Arriaga. Aversa, Dicast. Amico, Bernal. etc.* Ratio, quia distribuens Eucharistiam, cùm non conficiat sacramentum, tantùm remotè cooperatur ad productionem gratiæ, non ponit enim actionem per se causantem gratiam, sed tantùm applicat activa passivis; nec agit is nomine Christi, cùm Christus non requisiverit, ut distribuens sit persona sacra, olim enim etiam laici communionem sibi vel aliis porrigebant.

Secunda sententia verò, quam sequimur, affirmat, eamque tenent *Suar. in* 3. *p. d.* 16. *sect.* 3. *et* 4. *v. Dices, Conc. t.* 8. *p* 90. *n.* 17. *Holzm. t.* 2. *p.* 7. *n.* 29. *Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. *sect.* 2. *punct.* 1. §. 2. *v. Colliges* 3. *Viva loco suprà cit. Antoine de sacr. c.* 2. *q.* 6. *v. Resp.* 2. *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 8. *Ronc. de Euch. c.* 4. *q.* 2. Item *Gonet, Bonac. Valent. Conc. Fill. Vill. etc. apud Croix n.* 94. Probatur ex *c. Sciscitantibus, caus.* 15. *qu.* 8. ubi *Nicolaus I.* loquens de sacerdote adultero Eucharistiam ministrante, dicit : *Mali bona administrando, se tantummodò lædunt.* Et cùm hæc materia, de qua agitur, sit gravis consequenter graviter *se lædunt.* Item probabiliter ex Catech. Rom. *p.* 2. *c.* 1. *n.* 26. ubi dicitur : *Si homini peccatis contaminato minùs licèt de rebus divinis agere, quantùm ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum conscius est, nec tamen sacra mysteria polluto ore conficere, vel in fœdas manus sumere, contrectare, atque aliis porrigere et ministrare vereatur?* Item ex Rit. Rom. §. ubi : *Impurè, et indignè ministrantes* (sacramenta) *in æternæ mortis reatum incurrunt.* Et *de sacr. Euch.* dicitur : *Omnibus quidem Ecclesiæ catholicæ sacramentis religiosè sanctèque tractandis magna cura adhibenda, sed præcipuè in administrando ac suscipiendo SS. Eucharistiæ sacramento.* Ratio igitur nostræ sententiæ est, quia sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali, gravem irrogat injuriam huic sacramento, eò quòd ut minister ad illud dispensandum consecratus ipsum indignè ministrat : et sicut in aliis sacramentis minister proximè per confectionem concurrit ad sanctificationem suscipientium, ita hìc proximè concurrit per dispensationem, cùm minister Eucharistiæ non possit ut ministrum se exhibêre aliter quàm per dispensationem, juxta illud *D. Pauli* 1. *Corinth.* 4. ℣. 1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei.* Nec valet dicere, quòd sacerdos non sit à Christo præcipuè deputatus ad Eucharistiam ministrandam, ex eo quòd olim etiam per laicos hoc fiebat; nam licèt per accidens in necessitate hoc laïcis permissum est, sicut etiam et baptizare tamen nemo potest negare, quòd minister ordinarius et ex officio ad Eucharistiam dispensandam sit solus sacerdos, vel diaconus ex commissione.

Hinc diximus *cum Mazzot. t.* 3. *p.* 49. *Holz. t.* 2. *p.* 6. *num.* 26. quòd celebrans in mortali quatuor sacrilegia committit : 1. quia sacramentum conficit; 2. quia suscipit; 3. quia ministrat sibi indigno, ut benè advertunt *Holz. l. c. Croix*

l. 2. *p.* 1. *n.* 93. *Suar. d.* 67.*sect.* 1. *et Lugo d.* 8. *n.* 199 *et* 202. cùm enim celebrans tunc duas agit partes, alteram ut sumens alteram ut minister, ideò duo sacrilegia committit; prout diximus de contrahente matrimonium in mortali, qui dupliciter graviter peccat, quia nimirùm suscipit, et quia ministrat sacramentum. De his tribus sacrilegiis jam diximus *lib.* 2. *n.* 44. 4. Sacrilegium committit, quia Eucharistiam ministrat in mortali, prout mox suprà probavimus. Utrùm autem ministrans Eucharistiam unum peccatum committat, vel plura, quot sunt ii qui successivè suscipiunt? *Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 15. *cum Conc. et aliis* affirmant, quia singulæ distributiones sunt singula convivia, et actiones completæ. Sed probabiliùs dicunt *Henno de pecc. cap.* 3. *n.* 2. *Viva de sacr. q.* 1. *art.* 4. *n.* 4. *et Fill. ac Henriq ap. Bonac.* pluralitatem communicantium constituere tantùm circumstantiam aggravantem sed non multiplicitatem peccatorum, cùm veriùs sit una actio moralis, et unum convivium : quod unum sanè dicitur, quamvis ex pluribus conviviis. Hinc dicit Rituale : *Ubi verò omnes communicaverint, sacerdos dicere poterit : O sacrum convivium, etc.*

Valde autem probabiliter ait *Cont. Tourn. loc. cit. v. Colliges* 4. *et* 5. *cum D. Thom. in* 4. *d.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 5, quòd peccat graviter qui existens in mortali Eucharistiam ex officio tangit immediatè, vel mediatè putà gestando in processione, vel populum benedicendo, hocque expressè videtur docêre *S. Dionysius ap. Cont. Tourn. l. c.* dicens : *Qui tangunt res sacras, quasi suo officio utentes, peccant mortaliter* Sed non improbabiliter *Bon. d.* 1. *sect.* 3. *p* 2. §. 1. *n.* 13. *Croix l.* 6 *p.* 1. *num.* 101. *Lugo d.* 8. *n.* 155. *Anacl. p.* 534. *n.* 58. *Holz. t.* 2. *p.* 7. *num.* 29. *Elbel t.* 3. *p.* 15. *n.* 50. *et Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 11. *n.* 100. *et* 106. *et Busemb. ut suprà num.* 7. *cum Suar. Vasq. Laym. et Coninch.* id negant, quia hæc non est administratio sacramenti, nec videtur materia tam gravis, ut peccatum mortale inducat. Dicit enim *Suarez in* 3. *parte d.* 16. *sect.* 3. *v. Atque hinc : Cùm aliæ actiones, præter sacramenta, non sint ad sanctificationem per gratiam proximè ordinatæ, neque in eis se exhibeat sacerdos ut minister Dei sanctificantis animam, non est tam gravis causa et ratio exigendi internam animæ sanctitatem ad eas exercendas. Ergò illas in peccato efficere ex parte materiæ, non videtur esse grave sacrilegium.*

36. — Quæritur 4. An peccet graviter confessarius excipiens confessionem in mortali, cum proposito eliciendi contritionem antequam absolvat?

Prima sententia probabilis, quam tenent *Gonet d.* 7. *c.* 6. *n.* 108. *et Cont. Tourn. ibid. v. Colliges* 2. *Escob. l.* 8. *n.* 234 *cum Suar. et Franc. de Lugo,* affirmat, quia talis actio est sacramentalis, et pertinet ad ministrum consecratum, cùm sacerdos non minus consecretur ad audiendam confessionem, quàm ad absolvendum.

Secunda sententia communior, et probabilior negat et hanc tenent *Card. de Lugo de sacr. d.* 8. *n* 158. *Sporer t.* 3. *pag.* 26. *n.* 173. *Elbel t* 3 *pag.* 15. *n.* 50. *Diana p.* 1. *tr.* 7. *r.* 47. *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 11. *num.* 107. *cum Henriq. et Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 102. *cum March. Rodr. Moya, Gob. Dic. Anvers. Bernal et Bosco.* Ratio, quâ utitur *Lugo*, est, quia sacerdos audiendo confessionem tantùm passivè se habet; sed hanc rationem meritò non admittit *Croix*, quia confessarius excipiendo confessionem reverà non se habet tantùm passivè, sed etiam agit formando judicium de peccatis. Ratio aptior aliorum est, quia confessarius audiendo non conficit sacramentum : illud enim non conficitur nisi quando absolutio impertitur. Id autem quod ibi addit *Croix cum Marc. et Gob.*, nempe ministrum non peccare mortaliter, si in mortali formam inchoet sacramenti, modò conteratur antequam illam perficiat, mihi non placet, nam licèt gratia non conferatur, nisi formâ expletâ, tamen valor sacramenti et collatio gratiæ non tam pendet ab ultimis verbis formæ, quàm à primis : unde sacerdotem, qui eam incipit in mortali, meritò dicit *Aversa ap. Croix* graviter peccare, quia jam irrogat injuriam sacramento, conferendo illud in mortali.

Quær. 5. An confessarius plures successivè absolvens in mortali plura peccata committat? *Vide dicta lib.* 5. (II) *n.* 50. *Qu.* 6. ubi veriorem esse diximus sententiam affirmativam, quia singulæ absolutiones sunt singula sacramenta.

37. — II. Quoad autem pertinet ad alias functiones sacras, quæ non sunt confectiones, neque administrationes sacramentorum, quæstio est, an mi-

nister, qui ex officio illas exercet, in mortali, peccet mortaliter?

Prima sententia pro qua certè videtur esse *D. Thomas in* 4. *d.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *qu.* 5. *ad.* 4. (quidquid aliqui dicant), et sequuntur alii apud *Juenin. Instit. theol. tom.* 7. *p.* 86. *q.* 4. dicit omnes exercentes ex officio functiones ordinis suscepti ab Episcopo usque ad ostiarios, in mortali, culpam gravem committere. Hæc verba *D. Th.*: *Quicumque autem peccato mortali aliquid sacrum officium pertractat, non est dubium, quin illud indignè faciat; unde patet quòd peccat mortaliter.*

Secunda sententia verò communior, et satis probabilis negat, et hanc tenent *Suarez in* 3. *p. d.* 16. *s.* 3 *Holzm. t.* 2. *p.* 7. *n.* 31. *Anacl. pag.* 534. *num.* 58. *cum Mastrio*, *Bonac. de Sacr d.* 1. *qu.* 3. *p.* 2. §. 1. *num.* 4. *cum Soto*, *Val. Fill. etc. Salm. tr* 1. *c.* 7 *p.* 11. *n.* 101. *cum Vasq. V et Gran.* Ratio 1. quia, ut ait *Suarez* (Cujus verba retulimus suprà *n.* 35. *in fin.*) omnia alia exercitia, ordinum, præter confectionem vel administrationem sacramentorum, cùm non sint proximè ordinata ad sanctificationem animæ, non videntur exigere sub gravi exercentium sanctitatem. Ratio 2. quia (ut benè ajunt *Salm. ibid. n.* 108.) ubi non constat de præcepto, non est facilè imponenda obligatio sub mortali; in his autem functionibus, quas diximus, non constat de tali præcepto, unde gravitas obligationis desumenda est à materia, et cum hæc materia non videtur saltem non constat esse tam gravem, videtur quòd exercère tales functiones in mortali, non excedat culpam venialem; quæ tamen erit eò gravior, quò actiones magis accedunt ad sacramenti ministerium.

38. — Hinc infertur I. esse probabile, quòd non peccent graviter diaconi, et subdiaconi, qui in mortali ministrant. Ita *Suar. loc. cit. s.* 3. *Lugo d.* 8. *n.* 152. *Sot. in* 4. *d.* 24. *q.* 1. *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 10. *Vasq. d.* 136. c. 4. *Coninch. qu.* 64. *art.* 6. *d.* 1. *Salm. loc. cit. n.* 104. *Holzm. n.* 31. *Anacl. l. c. Sporer. t.* 2. *p.* 26. *num.* 174. *Elbel t.* 3. *p.* 15. *n.* 50. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 98 *cum Dic. Bon. l. c. num.* 7. *cum Val. Fill. Angles*, *et alii plures*, nec dissentit *Antoine de Sacr. c.* 1. *quæst.* 7. (*contra Wigandt ex.* 4. *tr.* 11. *n.* 37. *Cont. Tourn. de sac. c.* 2. *art.* 1. *sect.* 2. *punct.* 1. §. 2. *v. Colliges* 6. *Conc. t.* 8. *p.* 32. *n.* 31. *Petrocor. t.* 3. *p.* 79 *et alii ex D. Th. l. c. ut suprà*) Et hoc etiamsi frequenter ipsi ministrent, ut dicunt *Coninc. l. c. Croix n.* 98. *Bonac. et Salm. cit. n.* 104. *in fin. cum Vasq. contra Fill. Suar. et Laym.* qui frequentiam damnant de mortali, cùm illa videatur esse virtualis contemptus; sed veriùs (ut diximus *lib.* 5. *n.* 161. *v. Quarta*) juxta doctrinam *D. Thom.*, frequentia per se nequaquam constituit contemptum.

Objiciunt 1. illud apostoli *ad Tim.* 1. *c.* 3. ℣. 9. ubi dicitur, quòd diaconi debent esse, *habentes mysterium fidei in conscientia pura.* Ergò (ut dicunt) qui ministrant cum peccato, agunt contra apostoli præceptum: Sed respondetur, quòd diaconi tempore apostoli (ut ferunt *Tourn. Præl. theol. de bapt. quæst.* 3. *art.* 2. *concl.* 1. et ipse *auctor Petrocor. t.* 4. *p.* 215.) ex officio Eucharistiam, atque baptismum fidelibus ministrabant; id enim testatur *S. Justinus ap. Petroc.* dicens: *Qui apud nos vocantur diaconi, distribuunt unicuique panem, etc.*; *porrò alimentum hoc vocatur Eucharistia. Et Tertull. ait: Dandi baptismi jus habet Episcopus, deinde presbyteri, et diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate.* Ergò meritò ob reverentiam baptismi et Eucharistiæ quorum administratio diaconis committebatur, puram conscientiam in eis apostolus requirebat.

Objiciunt 2. textum in *c. Quæsitum, de cohab. cler. etc.* ubi dicitur clericus concubinarius occultus esse sub mortali quoad seipsum suspensus ab officio; et præcipuè alium textum *in c. Quæsitum, ult. de temp. ord.* ubi *Gregor. IX.* loquens de sacerdotibus, et aliis clericis existentibus in peccato mortali occulto, dixit: *Si non pœnituerint, monendi sunt, et sub interminatione divini judicii obtestandi, ut in testimonium suæ damnationis in susceptis etiam ordinibus non ministrent.* Sed respondetur 1. cum *Lugo num.* 147. *et Croix n.* 103. quòd *Gregorius* rectè dixit tales clericos peccare graviter ministrando in mortali, quia juxta decretum *Anacleti* Papæ et canonem apostolorum 9. (cujus verba affert *Suarez d.* 69. *sect.* 3. §. 1. *ad.* 2.) ministri altaris tunc temporis tenebantur communicare in missa; et in hoc sensu verum est, quòd per quodlibet peccatum mortale diaconi, et omnes alii altari ministrantes suspensi erant

ab exercitio suorum ordinum. Resp. 2. quòd, si hic textus rigorosè intelligendus esset, etiam clerici minores, exercendo actus suorum ordinum, peccarent mortaliter; sed hoc nec etiam auctores contrarii audent asserere, et ipse *Cont. Tourn. loco suprà cit. v. Quod spectat,* expressè oppositum censet, dicens in hoc convenire omnes theologos, tùm quia eorum functiones valde distant ab actione sacrificii. Unde, cùm textus nimis videatur probare, intelligendus est *Gregorius* minimè voluisse jus novum condere, sed tantùm explicasse (ideò dixit *monendi sunt*) naturalem obligationem ministrantium altari, pro subjecta materia abstinendi ab exercitio ordinum, juxta qualitatem reverentiæ, quam quilibet ordo pro sua dignitate requirit; aliam enim reverentiam requirit administratio sacramentorum, et quidem sub gravi, aliam exigunt aliæ functiones, et non tantam, majorem tamen, aut minorem juxta (ut diximus) proximitatem quam habet functio illa ad sacramentum.

39. — Infertur II. probabiliter non peccare graviter Episcopum, qui in mortali conficit chrisma, vel oleum sanctum, ut tenent *Palaus de sacram. d. un. p.* 6. *n.* 4. *Vasq. c.* 4. *n.* 48. *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 11. *n.* 101. *Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 96. *Holzm. t.* 2. *p.* 7. *n.* 30. *cum Henr. Bonac. q.* 3. *p.* § 1. *n.* 8. *cum Suar. Sot. Con. Fill. Sayr. et aliis, contra Cont. Tourn. ib. v. Collig.* 6. *et alios cum Lugo d.* 8. *n.* 156. qui putat id esse mortale, eò quòd chrisma, vel oleum, quod necessariè debet esse ab Episcopo benedictum, est materia sacramenti sine qua non sit sacramentum. Sed respondetur, quòd, licèt chrisma, vel oleum, non sit materia apta, nisi benedicatur ab Episcopo; tamen Episcopus materiam benedicens non peccat mortaliter, quia remotè semper concurrit ad productionem gratiæ; aliàs quicunque pararet materiam ad alia sacramenta in mortali, graviter etiam peccaret; per accidens enim se habet, quòd chrisma, vel oleum pro confectione confirmationis et extremæ unctionis non sit materia apta, nisi ab Episcopo benedicta.

40. — Infertur III. communissimam et probabiliorem esse sententiam, quòd non peccet mortaliter Episcopus, vel sacerdos, qui in mortali consecrat templum, benedicit vestes sacras, aut corporalia, assistit matrimonio benedicit cineres, aquam lustralem, etc. ut contra *Sylvest. Caj. etc. apud Busemb.* tenent *Lugo, Vasq. Laym. Conc.* item *Gonet. Mant. t.* 6. *p.* 78. *Antoine c.* 1. *q.* 8. *Croix n.* 99. *et Salm. tr.* 1. *c.* 7. 11. *n. et* 106. *cum Suar. Bon. et Led.* ac non dissentit *Cont. Tourn. loc. cit.*

Quæritur autem, an concionator in peccato mortali peccet mortaliter?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Caj.* 2. 2. *q.* 187. *art.* 1. *et* 3. *d.* 6. *Merbes. p.* 3. *q.* 15. *Juv. q.* 5. *c.* 3. *a.* 2. *Cont. Tourn. ibid. v. Quæres. et alii apud Dian. p.* 3. *tr.* 4. *n.* 197. et pro hac sententia videtur etiam esse *D. Th. in* 4. *d.* 19. *q.* 11. *art.* 2. *ad.* 2. ubi dicit concionantem in mortali, etiam occulto, graviter peccare, eò quòd (ut ait) *impedit finem doctrinæ, quia ore se profitetur nosse Deum, factis autem negat.* Alii verò diversâ ratione utuntur; dicunt enim peccare mortaliter, quia in mortali exercet actum ordinis.

Secunda sententia verò communior, et probabilior negat, et hanc tenent *Gonet l. c. Suar in* 3. *p. t.* 3. *d,* 16. *sect.* 3. *in fine, et de charit. d.* 8. *sect.* 4. *n.* 6. *Lugo de Sacr. d.* 8. *nu.* 152. *Pal. t.* 1. *tr.* 6 *d.* 3. *p.* 7. *n.* 7. *Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 8. *cum Vasq. et Sayr. Spor. t.* 3. *p.* 26. *n.* 174. *Croix l.* 6. *p.* I. *n.* 99. *Salm. ibid. c.* 7. *n.* 106. *Dian. loc. cit. et t.* 7. *tr.* 3. *r.* 14. *cum Villal. Torres, Laym. et aliis pluribus..* Ratio, tùm quia nulla patet lex divina, vel ecclesiastica prohibens sub gravi peccatoribus abstinêre à prædicatione; tùm quia actus prædicandi non tendit immediatè ad sanctificandum hominem, cùm de se non causet gratiam, sicut causant administrationes sacramentorum. Nec obstat ratio oppositæ sententiæ, nempe quòd peccator prædicans in mortali graviter peccet, quia exercet indignè officium ordinis. Nam respondetur, aliud esse exercêre officium ordinis, aliud officium annexum ordini: qui enim exercet officium ordinis, cùm hoc ordinetur ad Eucharistiam, illud indigne ministrans, Eucharistiæ probabiliter injuriam irrogat (Dico *probabiliter*, quia oppositum etiam est probabile, ut diximus *n.* 35. *v. Valde*, cum tale exercitium non sit proximè ordinatum ad productionem gratiæ, prout est administratio sacramenti). Qui verò exercet officium prædicandi, cùm hoc sit tantùm extrinsecè annexum ordini, et per se

dumtaxat ordinatum ad proximum, peccator prædicans, cùm nullum damnum irroget proximo, imo utilitatem afferat, ideò non est cur de mortali damnetur. Dixi *de mortali*, nam communiter non excusant DD. à veniali, ob aliquam irreverentiam, quæ fit verbo divino. Hinc usus habet, quòd prædicator ante concionem petere soleat benedictionem ab Episcopo, dicens: *Munda cor meum etc.*

41. — Dicunt verò *Suar Sot. et Dian. ll. cc.* non excusari à mortali prædicatorem, cui ex officio incumbat concionari, si prædicet existens publicus peccator: quia tunc scandalum præbet impeditque finem doctrinæ. Et huic sententiæ videtur posteà se conformasse *D. Th.*; nam licèt *l. c. ut suprà*, asseruerit, quòd tam occultus, quàm notorius peccator mortaliter peccet concionando; tamen, ut advertit *P. Concin. t.* 8. *p.* 93. *n.* 25, videtur S. Doctor doctrinam illam voluisse postmodùm delinire, et ad solos et publicos peccatores restringere: etenim in *Cor. c.* 6. *lect.* 1. *ex S. Greg.* sic inquit: *Cujus vita despicitur, restat, ut ejus prædicatio contemnatur, ut publicus et famosus peccator cavère sibi debet, ne prædicet, aliàs peccat.* Et hoc potiùs intelligendum videtur, si concionator increpet vitium de quo ipse publicè est diffamatus, juxta illud *Rom. c.* 2. ℣. 21. et *sqq.* ubi apostolus dicit: *Qui alios doces, teipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris; qui dicis non mœchandum, mœcharis, etc. etc. nomen... Dei per vos blasphematur inter gentes..*

42. « — Resp. 2. Requiritur præterea, ut exhibeat, ac curet, non tantùm quæ ad substantiam sacramenti sunt necessaria, sed etiam quæ ad decorem, sive ex natura rei, sive ex præcepto Ecclesiæ, spectant. Ratio prioris est, quia alioqui sacramenta dehonestat, et tractat indignè. Ratio posterioris est, quia sacramenta sanctè sunt tractanda; et præcepta Ecclesiæ obligant in conscientia.

Quoad ceremonias sacramentorum generatim, quæritur Gury utrum de præcepto sit usus ritualis romani? ac respondet :

« *Affirm.* Non semel enim declaravit S. Congreg. rit. *illos solos libros adhibendos et in illis tantum benedictionibus, quæ rituali romano sunt conformes, nec alios adhibendos esse, dummodo non constet ab hoc S. Congr. fuisse approbatos.* (S. C. *rit.* 7 apr. 1832 et 23 maii 1835. apud Gardellini, 4681).

« Nuperime vero ad hanc quæst. S. C. rit. propositam : « Etiamsi Ecclesia cenomanensis sibi de breviario et missali iterum atque iterum, ut libuerit, providere queat, an istiusmodi facultas extendenda sit ad pontificale, cæremoniale episcoporum, Martyrologium et *rituale romanum* ; ita videlicet ut *præceptivas* prædictorum librorum regulas, *tolerante* nempe, *permittente* aut etiam *aliter quidpiam statuente* reverendissimo episcopo, canonici aliive sacerdotes possent *illæsa conscientia infringere* aut *omittere*, hisque reverendissimi episcopi voluntas his in casibus sit pro ipsis sufficiens dispensatio ? » — Respond. S. Congr. : *negative et amplius* (S. C. rit. 10 jan. 1852). »

De quæstione autem vestium sacrarum ad sacramentorum administrationem, respond. Gury :

« Secluso casu urgentis necessitatis, *stola* et *superpelliceum* generatim requiruntur. — Dicitur *superpelliceum* ; nam utcunque possit multis in locis usus vigere contrarius. *Rochettus non est vestis sacra adhibenda in administratione sacramentorum, ac proinde ad ea administranda necessario superpelliceo utendum.* Sic S. C. *rit.* 10 *jan.* 1852, in *cenomanensi.* »

« Stola autem, pergit Gury, deferri non debet, nisi in sacramentorum et sacramentalium confectione, et in actu prædicationis, ubi viget consuetudo, necnon in quibusdam aliis functionibus, prout in rituali romano præscribitur. Usus autem stolam deferendi ceu signum *jurisdictionis* et præeminentiæ, tanquam abusus reprobatur. Sic S. C. *rit.* 10 sept. 1816. 11 sept. 1847, et 7 sept. 1850. » (De sacr. in gen. n. 224 ad 226.)

Unde resolves :

« 1. Peccat ministrans mortaliter: » 1. Si utatur materiâ vel formâ falsâ, » vel (extra necessitatem) dubiâ. *Bonac.* » *d.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 32. 2. Si omittat » intentionem requisitam. Quòd si verò » dubium oriatur, et non tantùm ina- » nis scrupulus (is enim rejici debet), an » forma fuerit legitima, vel an legitimè » et integrè prolata; tunc, etsi specu- » lativè probabile sit, formam esse » legitimam, in praxi tamen iteranda » erit sub conditione, quia tutius hìc » eligendum est. » (*Juxta sensum communem Ecclesiæ, ut videre licet in damnatione propos.* 1. *facta ab Innoc. XI. Vide dicenda n.* 57.)

» 2. Peccat quoque (graviter vel le- » viter pro gravitate materiæ) 1. Qui » verba formæ corruptè, inarticulatè, » indevotè pronuntiat. 2. Qui mate- » riam, vel formam, vel ceremonias, » contra Ecclesiæ morem, quamvis ac-

» cidentaliter, sine causa mutat, vel » omittit. Quod si fiat ex contemptu, est » mortale, si ex negligentia, sæpè est » mortale, quando ea magna est, et in » re gravi. *Vide infrà c. 4. d. 5.*

« 3. Peccat graviter, qui ministrat » sacramentum publico peccatori, vel » aliter indigno, nisi indignitas sciatur » ex confessione, vel sit occulta indi- » gnitas, et ex negatione sequeretur » infamia, ut patet ex praxi Ecclesiæ, » et Christi, qui Judæ Eucharistiam » dedit. Graviùs peccaret, qui ne daret » indigno, porrigeret ei hostiam non » consecratam, etsi sic cum eo conve- » nisset; aut qui, non audens indignè » celebrare, simularet missam, elevans » hostiam non consecratam, quia » quantùm est ex se, dat occcasionem » idololatriæ. *Vide Bon. d. 1. q. 6. p. 4.* » *Suar. Con. et Schol.*

De casu in quo denegandum est sacramentum, sic docet Gousset quoad praxim :

« Lorsqu'on ne croit pas pouvoir l'admettre (la personne), on doit l'éloigner, ou plutôt s'éloigner sans bruit, sans cris, sans se permettre une observation ; si la personne fait des instances, on lui répondra qu'avec *grande peine*, il n'est pas possible de lui accorder le sacrement qu'elle demande. Si une personne notoirement indigne de la communion se présente à la sainte table, on passera outre sans la communier ; si elle est seule, on restera à l'autel, et on lui fera dire qu'elle peut se retirer ; on ne dira pas pourquoi on ne la communie pas. Quel que soit le résultat de ce refus, le curé s'abstiendra de faire connaître en chaire ou en public les motifs qui peuvent faire juger sa conduite ; autrement il pourrait être poursuivi pour diffamation. Cet avis est important. »

43. — Super hoc puncto de negandis sacramentis indigno plura utilia sunt notanda. Dicendum I. certum esse, quòd minister graviter peccat ministrando sacramenta indignis, ex communi cum S. *Th.* 3. *p. q.* 80 *art* 6. *Salm. tr.* 1. *c.* 7. *p.* 9. *n.* 72. *Conc. t.* 8. *p.* 100. *Suar. Henr. Croix. l.* 6. *p.* 1 *n.* 13. ex illo *Math. c.* 7. ℣. 6. *Nolite dare Sanctum canibus.* Imò quibusdam sacramentis minister, ut se fidelem dispensatorem præstet, non sufficit si petentem nesciat esse indignum, sed ampliùs tenetur prudentem rationem habère, quòd ille sit dignus; in sacramento enim pœnitentiæ, cùm in eo omninò requiratur ad valorem pœnitentis dispositio, minister, prout judex ad hoc constitutus, debet de ea se certum reddere. In sacramento baptismi debet etiam inquirere consensum, dispositionem baptizandi. In sacramento quoque ordinis Episcopus debet certam habère scientiam de dignitate ordinandi, cùm ad ordinem, prout directum bonum, nemo habeat jus nisi qui à Deo, tanquam Aaron (*vide super hoc videnda n.* 50.). In matrimonio autem sacerdos assistens debet inquirere in impedimenta, cùm ad hoc constituatur ab Ecclesia. In aliis verò sacramentis, quidquid dicat *Antoine*, ea non sunt deneganda eis qui catholicè vivunt, nisi constet de indignitate petentis. Ita *Suar. p.* 3. *d.* 18. *sect.* 2. *Lugo d* 8. *n.* 217. *Esc. l.* 8. *n.* 340. *Pal. tr.* 18. *d. un. p.* 14. *n.* 6. *cum Soto, Bon. d.* 1. *q.* 6. *p.* 4. *in fin. Elbel t.* 3. *p.* 11. *n.* 36. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 137. *cum Henr. et Dic.* Ratio, quia ad hæc alia sacramenta omnes fideles jus habent, et ministri non sunt judices, sed dispensatores; unde in eis non habent jus inquirendi, sed tantùm debitum dispensandi omnibus qui petunt, modò isti non sint positivè indigni, juxta prædictum: *Nolite dare sanctum canibus:* ergò tantùm indignis prohibentur ministrari sacramenta. Ultraquam quòd *quisque naturaliter præsumitur bonus*, ut dicitur in *c. Dudum, de præsum.* nisi malus certò probetur.

44. — Dicendum II. sacramentum negandum esse indigno, etiam publicè petenti, ut omnes communiter cum *S. Th. l. c. Suar. et Croix n.* 138. docent, semper ac peccator est publicus, cùm crimen sit notorium, vel jure, quando scilicet quis de eo juridicè convictus est: vel facto, cùm scilicet commissum est in loco publico: vel famâ, nempe cùm ex sufficientibus indiciis crimen pervenit ad multos. Et hoc etiamsi aliquibus ex præsentibus crimen sit occultum. *Croix. l.* 6. *p. n.*139 1. Excipitur tamen peccator in articulo mortis constitutus, ut *Suar. Tamb. Croix. n.* 143. *cum communi.* Secùs tamen, si sit occultus, et publicè petat, ut dicemus infrà *v. Dicendum III. n.* 50 Dixi *si publicè petat;* nam si indignus occultè petat, etiamsi ejus crimen sit occultum, sacramentum est denegandum ut *Salm. tr.* 1. *c* 7. *p.* 9. *n.* 73. *et alii omnes.* Et idem dicendum, si crimen adstantibus jam notum sit. *Suar. Dic. Ariarg. Croix n.* 139.

45. — Sed hìc plura occurrunt dubia. Dubium 1. An sit negandum sacra-

mentum peccatori, cujus peccatum non sit simpliciter publicum, sed notum sit plerisque ex præsentibus, non autem omnibus? Adsunt tres sententiæ:

Prima cum Coninch affirmat, quia respectivè ad hoc peccatum videtur esse publicum.

Secunda cum Suar et Bon. probabiliùs negat, quia petens adhuc possidet famam respectivè ad omnes, qui ejus crimen ignorant.

Tertia cum Diana, et Croix l. 6. *p.* 1. *n.* 139. dicit negandum, si ex præsentibus tantùm unus, vel alter vir probus ignoret, qui putatur non evulgaturus; et hæc est satis probabilis, juxta dicta, *l.* 3. *tr.* 6. *n.* 973.

46. — Dubium 2. An negandum sacramentum peccatori in eo loco, ubi suum crimen non est publicum, si publicum sit in alio loco?

Prima sententia affirmat, quam tenet *Suarez p.* 3. *dist.* 27. *sess.* 5. *concl.* 3. *ac Caj. Bon. Pal. Tamb. etc. cum Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 140. Ratio, quia ille jam amisit jus ad famam, cùm in uno loco sit infamatus, juxta dicta, *lib.* 4. *n.* 974. Excipiunt tamen *DD. cit. apud Croix* 6. *lib.* si peccator prudenter præsumatur emendatus.

Secunda sententia verò, quam amplector, negat; et hanc tenent *Cab. tom.* 1. *l.* 3. *c.* 7. *n.* 3. *ac Sot. Vasq. etc. Croix l. c.* Ratio, quia ex una parte, ministrando illi sacramentum non adest scandalum aliorum, juxta quæ dicemus *n.* 48. Ex alia negando sacramentum, eadem quidem inconvenientia et damna nascerentur, propter quæ vitanda illicitum est ministro negare sacramentum peccatori occulto, ut dicemus *ead. n.* 48. Secùs verò dicendum, si notitia illius criminis facilè est ibi perventura.

47. — Dub. 3. Quid requiratur ut publico peccatori Eucharistia possit ministrari? *Laym. Nav. etc.* requirunt, præter confessionem, aliquod tempus bonæ conversationis ad tollendum scandalum. *Possev. et Jo. Sanch.* dicunt sufficere confessionem coram pluribus (modò, addit *Bern.* pœnitentia brevì sit publicè manifestanda). Et rectè *Croix l.* 6. *p.* 1, *num.* 141 adhæret huic sententiæ, quando peccator non habet proximam peccandi occasionem: quia qui publicè confessus est, publicè censetur emendatus: secùs, si adesset occasio, et ille eam non deseruerit. Qui autem occultè petit, sufficit occultè egissse pœnitentiam. *Croix ib. in fine cum Suar. et Tamb.* Sed hìc maximè advertendum id quod habetur in Rituali Rom. *de Euch,* ubi: *Arcendi autem sunt* (à communione) *publicè indigni; quales sunt excommunicati, interdicti, manifestique infames; ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, et alii ejus generis publici peccatores: nisi de eorum pœnitentia et emendatione constet, et publico scandalo priùs satisfecerint. Occultos verò peccatores, si occultè petant, et non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem si publicè petant, et sine scandalo ipsos præterire nequeant.*

48. — Dub. 4. Quid agendum in dubio de crimine vel de pœnitentia? Distinguendum; si crimen est certum, et pœnitentia dubia, sacramentum certè est denegandum, donec constet de pœnitentia, quia possidet infamia. Et hoc dicendum docent *Suar, Arr. Spor. etc. cum Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 142. etiam habeatur publica suspicio de crimine, modò suspicio sit tam vehemens, ut æquivaleat morali certitudini; secùs, si talis sit, ut probabili ratione deponi possit, ut dicunt *AA. citati.* Si autem dubitatur de crimine, non potest sacramentum negari. *Croix ib.* Intellige tamen juxta dicta suprà *num.* 43. sub initio.

49. Dub. 5. An minister possit dare sacramentum indigno ob metum mortis?

Prima sententia affirmat, modò sacramentum non petatur in odium fidei, vel contemptum religionis; et hanc tenent *Bon de sacr. d.* 1. *q.* 6. *p.* 4. *n.* 14. *Sporer t* 3. *p.* 28. *n.* 188. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 138. *cum Escob. Gobat. Dic. et aliis*; ab his laudatur etiam *Suar.* 3. *p. d.* 67. *sect.* 1. *in fine,* sed ibi præfatus auctor nimis ambiguè loquitur et se remittit ad sectiones seq. in quibus nullum verbum adjicit de hac sententia. Ratio hujus sententiæ est, quia (ut dicunt) si infamia peccatoris publicè petentis sacramentum talem ministrationem excusat, et irreverentiam sacramenti reparat (ut mox dicemus), cur mors, vel infamia subeunda à ministro eum non excusare debet?

Hæc sententia olim mihi probabilis visa fuit; sed meliùs re perpensâ oppositum nunc teneo cum *secunda sententia,* quam tuentur *P. Conc. t.* 8. *p.* 100. *num.* 11. *et Ledesma, ac alii apud*

Croix l. c. differt enim ratio non negandi sacramentum peccatori occulto, et ratio vitandi proprium damnum. Nequit equidem sacerdos publicè denegare communionem peccatori occulto, sed cur? quia, ut rectè dicit ipse *Croix n.* 144. *et alii, prout Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 3. *sect.* 5. *concl.* 3. *et Antoine de sacr c.* 2. *q.* 12. Christus eo casu videtur cedere juri suo, et permittere suæ reverentiæ negationem, non præcipuè ut fama ipsi servetur, ut dicit *D. Th.* 3. *p.* 80. *art.* 6. *ad* 2. *et Lugo d.* 8. *n.* 173. sed potissimùm (ut probant præfati AA.) propter gravia incommoda, quæ inde sequerentur, nempe scandala aliorum, quibus si sacerdos posset ob crimen occultum publicè communionem negare, fortè etiam boni deterrerentur à susceptione communionis, timentes ne propter odium, vel imprudentiam à sacerdote ejicerentur, etc. Hæc autem inconvenientia et scandala non certè interveniunt in ministro, qui metu cogeretur ad ministrandum sacramentum indigno : imò ædificationi esset populo, si, ad reverentiam sacramento servandam, periculo mortis se exponeret.

50. — Dicendum III. Peccatori occulto publicè petenti non est negandum sacramentum; ita omnes cum *S. Thom.* 3. *p. q.* 80. *art.* 6. *ex c. Placuit, causa* 6. *quæst.* 2. *et cap. Si sacerdos, de offic. jud. ord.* ubi *Eugenius* Papa id confirmat exemplo Christi, qui Judæ communionem porrexit. Ratio, quia tunc censetur Christus cedere juri suo, ne peccator famam deperdat, cui adhuc jus retinet; et hoc ad evitanda gravissima incommoda, quæ aliàs evenirent, ut mox suprà diximus. E contrario nullo modo ministrandum sacramentum peccatori occulto, occultè petenti, ut *S. Th.* 3 *p. q.* 81. *art.* 6. *ad* 4. *Salm. tr.* 4. *c.* 7. *p.* 9. *n.* 73. Excepto casu, quo crimen cognitum fuisset ex confessione : tunc enim nec etiam licet ministro peccatorem monère, ut omninò dicendum cum *Croix l. c. n.* 145. *et Gob.*

51. — Sed hìc quæritur 1. An confessarius possit sacramentum negare ob crimen auditum in confessione, sub prætextu aliarum causarum? Affirmant *Vasq. Suar. Pal. et Dic. apud Croix d. n.* 145. Sed veriùs negandum *cum Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 36 *et Laym. Val. Dian. Escob. et aliis cum Croix ib.* Quia tunc peccator jam satis adverteret ex confessione negari sacramentum, et ideò sigillum læderetur, et confessio fieret odiosa, ut idem *Palaus* postea concedit. Ultraquam quòd ex decreto *Innocentii XI.* hodie certum est nullo modo posse confessarium uti notitià confessionis in gravamen pœnitentis. *Vide dicenda de pœnit. n.* 658. Rectèque addit *Croix cum Arriaga,* quòd si confessarius extra confessionem aliunde notitiam habuerit, nisi notitia sit moraliter certa, non potest sacramentum negare.

52. — Quæres 2. Utrùm denegandum sacramentum ordinis peccatori occulto publicè petenti? Si petens sit indignus ex irregularitate, aut simili, omninò esse rejiciendum nemo dubitat : si verò sit indignus tantùm, quia est in peccato mortali, dubitat *Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 146. *cum Henr.* adduntque *Lugo, et alii,* non posse rejici, si jus ipse prætendat ratione beneficii, seu dignitatis obtentæ. Sed omninò verius puto dicendum cum *Viva de sacr. q.* 1. *art.* 4. *n.* 5. quòd indignus etiam occultus ab ordinibus omninò est arcendus : et idem clarè docet etiam *S. Th. Suppl.* 3. *p. q.* 36. *art.* 4. *ad.* 3. ubi dicit, non sufficere, quòd prælatus nesciat ordinandum esse in peccato : *Sed etiam exigitur ampliùs, ut secundùm mensuram ordinis diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum.* Et in respons. *ad.* 1. illud memorabile asserit : *Melius esset habère paucos ministros bonos, quàm multos malos.* Ratio certa est, quia qui se ingerit in munera publica, ad quæ non est idoneus, repelli debet etiam cum infamia, ob bonum publicum privato præferendum. Et quòd clericus indignus, quamvis ob crimem occultum, possit et debeat repelli, patet ex *Trid.* ubi in *sess.* 14. *c.* 1. *de Ref.* dicitur, quòd Episcopus potest prohibêre clerico, ne ascendat ad ulteriores ordines : et clericus tenetur ei obedire, etiamsi ascensus à suo prælato *ex quacumque causa etiam ob occultum crimen quomodo libet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus.* Et additur, quòd *nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia se promovêri faciendo, ei suffragetur* Ac maximè notandum, quòd Episcopus non tenetur eo casu manifestare causam cur repellat ab ordinatione, juxta declarationes S. C. concilii editas die 21.

Martii ann. 1643. et die 21 April. 1668, quas per extensum affert Sum. Pont. *Bened. XIV in lib. de Syn. l. 7. c. 71. n. 4.* Quòd autem Episcopus non solùm possit, sed etiam debeat repellere indignos, quamvis occultos, patens suadet ratio eòd. *Trid. sess. 23. de Ref. c. 5. et 7* ubi signanter præcipitur, ut Episcopus ordinans *mores diligenter investiget, et examinet.* Ad quid igitur debet prælatus mores clericorum investigare et examinare, nisi ut repellat quos noverit indignos, ex illo *Apost. 1. ad. Timoth. c. 5. ℣. 22. Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Ubi inquit S. *Leo epist* 1.[1]. *ad Episcop. ad Afr. cap. II. Quid est citò manus imponere, nisi ante experientiam disciplinæ?* Tantò magis, quia in ordinibus suscipiendis multi possent esse defectus, ex quibus sine infamia petentes rejici possunt, nempe ætatis, tituli, subjectionis, etc. ut benè notat *Croix d. n.* 146.

53. — Quæres hìc 3. An possit absolvi ordinandus, qui habitum contraxit lasciviæ, et statim post pœnitentiam, sine experientia continentiæ, velit subdiaconatum suscipere? De hac quæstione plenam instituimus dissertationem, quam reperies in fine hujus dubii ex *n.* 63.

54. — Quæritur 4. An parochus possit assistere matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores? Certum est tenêri parochum arcêre à matrimonio eos qui nesciunt doctrinam christianam; uti constat ex Rituali Rom. de matrim. sub initio, ubi præscribitur: *Parochus cognoscat, utrum uterque* (sponsus) *sciat rudimenta fidei, cùm ea deinde filios docere suos debeat.* Item S. C. habita coram *Innoc. XII. an* 1697. *ut refert Sum. Pont. Bened. XIV de Syn. l. 7 c. 29.* decrevit parochos non debere procedere ad proclamationes, nisi repererint contrahentes sufficienter instructos in rudimentis fidei; et hoc decretum confirmatum fuit à *Clemente XI.* ut in suo Bullario ac à nostro Papa *Benedicto* in littera encycl. *vide in suo Bullario.* Utrùm autem, præter hanc ignorantiam, possit parochus publicis peccatoribus negare suam assistentiam ad matrimonium? Si contrahentes publicè peterent, et essent indigni ratione peccati vel censuræ occultæ, rectè dicunt *Lugo dist. 8. sect. et Croix n.* 147. *cum Arriaga, et communi* parochum tenêri assistere, juxta dicta *n.* 47. Dubium est, an assistere possit, et teneatur si contrahentes sint publicè indigni? Affirmant *Laym. l. 5. tr. 20 p. c. 4. n. 8. Croix l. c. et Lugo n.* 205. *cum Præpos.* modò tamen parochus priùs conatus fuerit disponere sponsos ad dignè contrahendum. Ratio, ut dicunt, quia parochus non est minister matrimonii, sed tantùm testis, unde ex una parte, cùm sit publicus minister, non potest suam negare assistentiam; et ex altera licitè potest assistere, cùm sua cooperatio sit merè materialis. Negant verò alii AA. qui sentiunt parochum esse verum ministrum matrimonii; sed hæc ratio non subsistit; nam, ut probabimus infrà de matrim. ex *n.* 897. ministri matrimonii sunt ipsi contrahentes, et parochus non est nisi merus testis. Hoc tamen non obstante, minimè acquiescimus primæ sententiæ, et dicimus parochum non tenêri, nec posse assistere tali matrimonio. Favetque nobis auctoritas Sum. Pont. *Bened. XIV. in libr. de Syn. l. 7 c* 29. ubi sic docet: *Quamvis juxta communiorem magisque receptam sententiam non sit* (parochus) *matrimonii minister, tamen in multis comparatur ministro, nec licitè suâ præsentia firmare potest contractum, quem scit à contrahentibus sacrilegè iniri.* Ratio nostræ sententiæ est, tùm quia de jure naturali nemo potest cooperari peccato proximi, etiamsi alter peccatum jam internè consummaverit, prout diximus *de charitate lib. 3. num.* 47. Ita nec parochus in nostro casu; tùm quia parochus tenetur ex justitia, ex contractu inito cum communitate à qua stipendium accipit, incumbere saluti spirituali suarum ovium, eas avertendo à peccatis. Nec valet dicere, quòd contrahentes habent jus, ut parochus eorum matrimonio assistat. Nam respondetur 1. quòd nemo potest habêre jus ad actionem in qua committitur peccatum. Respondetur 2. quòd sponsi in tantum habent jus ad assistentiam parochi, in quantum hic tenetur ex officio incumbere eorum bono spirituali; unde, cùm in hoc parochi assistentia non conferret ad bonum, sed ad ipsorum ruinam: idcircò neque sponsi jus

[1] Alias et in Patrologia XII. Alias XIV. Scripta 10 Aug. an. 416. *Quidem cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis.*

habent, neque parochus tenetur assistere; imò debet suam assistentiam negare, cùm præcipua ejus obligatio sit impedire peccata ovium suarum. Et quod dicimus de parocho, dicendum est etiam de testibus; qui tamen satis excusarentur à peccato, si assisterent coacti metu gravi, cùm ipsi non teneantur, nisi ex charitate, impedire peccatum. Parochus autem etiam excusari potest ad vitandam mortem, vel alia graviora mala communitatis, vel ipsorum contrahentium, putà ne ipsi perseverent in peccato. Præterea satis excusantur à culpa parochi, ut ait *Laym. d. n.* 8. qui assistunt matrimoniis hæreticorum in locis ubi est consuetudo, et mixti sunt hæretici cum catholicis, juxta mox dicenda in *q. seq.*

Certum est tamen, quòd parochi in matrimoniis contrahendis tenentur ex officio inquirere, an subsit aliquod impedimentum, et si probabiliter illud subesse judicent, tenentur suam assistentiam denegare, et nuptias vetare, donec saltem per Ordinarium decernatur quid sit agendum. Ita *Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 14. *n.* 8. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 147. *et Lugo d.* 8. *n.* 205. *cum Led. Vega et aliis comm.* Item ait *Lugo l. c. cum Conin.* (contra alios) quòd si Ordinarius habet scientiam impedimenti occulti, etiamsi non posset illud probare, tenetur matrimonium prohibere.

55. — Quæritur 5 An si unus sponsorum sit publicè indignus, possit alter matrimonium cum ipso inire, et consequenter sacramentum ei ministrare? Hìc advertendum, quòd ex duplici capite potest talis indignitas provenire, vel ab excommunicatione, vel ab aliquo mortali peccato sponsi. Si sponsus sit indignus, quia est excommunicatus, vel erit vitandus, et tunc certè illicitum est cum eo contrahere, quia non licet cum ipso communicare in re sacra, quale est sacramentum; vel erit tantùm toleratus: et tunc probabilius est licère, ut docent *Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 9. *n.* 8. *et Lugo d.* 8. *n.* 225. *et alii plures*, quos videre poteris infrà *de cens. l.* 7. *num.* 139., quia concilium Constantiense indistinctè concessit fidelibus posse communicare cum excommunicatis toleratis.

Si autem sponsus sit indignus ob aliquod peccatum, hìc magna occurrit difficultas, quia non licet ministro conferre sacramentum indigno. Sed *Busemb.* (*vide l.* 2. (III) *n.* 60.) *Lugo n.* 23. *et Croix. l.* 6. *p.* 1. *num.* 147. *cum* Sanch. *Perez*, *Aragon. Dicast. et communiori* dicunt licère cum eo contrahere, si alter sponsus sine gravi incommodo non possit à matrimonio recedere. Ratio (ut inquiunt) est, quia contrahentes, quamvis indiretè conficiant sacramentum, tamen directè contractum ineunt, qui de se non est res sacra; unde in hoc sacramento sponsi videntur magis habere conditionem privatorum contrahentium qui tantùm respiciunt ad propriam utilitatem, quàm publicorum ministrorum, qui attendere debent, ut suscipientes sacramenta ob eorum indignitatem repellantur. Hanc rationem non quidem reprobo, sed fateor eam non omninò me convincere [1].

56. — Utrùm, justâ accedente causâ, licitum sit matrimonium contrahere cum hæreticis? Generaliter loquendo id vetitum est ab Ecclesia, ut patet ex conc. Chalcedonensi apud *Cabass. de conc. p.* 221. ubi in *can.* 14. dicunt: *Sed neque hæretico, vel pagano, vel judæo matrimonio conjungere, nisi utique persona, quæ orthodoxæ conjungitur, se ad orthodoxam fidem convertendam spondeat.* Verumtamen est valde probabile id quod dicunt *Busemb. l. c. n.* 19. *et Lugo d.* 8. *n.* 225. *Wig. tr.* 16. *ex* 6. *n.* 77. *Croix d. n.* 147. *et l.* 2. *n.* 95. *ac Sanch. de matr. t.* 7. *d.* 72. *num.* 6. *cum Nav. et Azor*, nempe quòd in locis, ubi hæretici vivunt mixti cum catholicis, ut in Germania, Polonia, etc. ex consuetudine recepta et tolerata licitum est matrimonia inire cum hæreticis. Modò 1. catholico contrahenti permittatur liberè permanêre in fide. 2. Absit periculum perversionis. 3. Detur libertas educandi prolem catholicè. 4. Si facilè non sit invenire parem inter catholicos. Quorum si unum desit, non licebit, ut rectè ait *Croix d. n.* 95. Cæterùm id benè permittitur, servatis his conditionibus; quia hujusmodi conjugia fiunt instar aliorum contractuum civilium ad firmandas leges amicitiæ, et ad tuendam communem pacem reipubl.

[1] Unde puto, inquit *S. Alphon. Hom. Ap. tr.* » *n.* 6. tantùm dici posse quòd præfata administratio, ut à ministris ad id non consecratis, non » esset grave peccatum pro ipsis, ut *probabiliter* tenent *Gonet. Suar. Tourn. Habert. Juen.* » *Natal. Alex. Conc. Salm, etc.* licèt opinio opposita, quòd sit grave, mihi videtur *probabilior.* » *Edit.* A. LECLERE.

Hinc refert *Lugo l. c.* pluries fuisse dispensatum ob justas causas matrimonia inire cum hæreticis; ut patère ait ex conc. Laodicensi, ac Agathensi, et signanter testantur *Clementem VIII.* anno 1604. concessisse dispensationem duci Barensi, ut duceret *Catharinam* suam consanguineam sororem *Henrici IV.* regis Galliarum, cùm adhuc esset hæretica. Et hìc sedulò notandum id quod advertit Sum *P. Benedictus XIV. de Syn. l. 7. c. 6. ex Veracrux,* quòd de Pontificis potestate postquam hic dispensat, dubitare, instar sacrilegii est: esset enim Christo quasi exprobrare, quòd non satis Ecclesiæ suæ providisset.

Docet autem *Lugo n.* 31. quod ad tale matrimonium opus est dispensatione, saltem in locis ubi est consuetudo in hujusmodi dubiis recurrendi ad Papam; quia Ecclesia meritò potuit reservare judicium, an sufficiat causa, vel an præponderet periculum mali. Probabiliter tamen dicit *n.* 17. *cum aliis apud Croix l.* 2. *n.* 97. (*contra Sanch. et Pont.*) non esse opus dispensatione, quando pars hæretica seriò promittat conversationem, ut vidimus suprà jam excipi in conc. Chalcedon. Imò putat *Hurtad apud Croix* sufficere spem conversionis ortam ex ipsius indole, vel aliunde. Quando autem licitum est catholico contrahere cum hæretico, tantò magis licebit parocho assistere ad tale conjugium.

« Quamvis, ait Martinet, infelix conditio rerum præfati Pontificis successores inclinaverit ad frequentius permittenda hæc matrimonia quæ *mixta* dicta sunt, ex omnibus tamen eorum brevibus, litteris et instructionibus ea de re, necnon ex responsis SS. Congregationum, constat semper hanc esse manifestam Sanctæ Sedis mentem et voluntatem : 1° Ut omnes episcopi et pastores pro viribus studeant fideles deterrere ab hujusmodi nuptiis ut omnino illicitis : « Compertum enim exploratumque est, ait Gregorius XVI, catholicos, seu viros, seu mulieres, qui mixtis nuptiis temere contrahendis sese et prolem inde suscipiendam in perversionis periculum conjiciunt, contra naturalem divinamque legem peccare. Quam sane legem sartam tectamque tueri contendit Ecclesia et Ap. Sedes, seu in generali ipsarum nuptiarum prohibitione, seu in cautionibus quas jure suo exigit, cum ob graves aliquas causas ea conjugia *ægre admodum sinit* (Brev. *Non sine gravi,* ad archiep. Friburg. 23 maii 1846) ; » 2° ut pro falsa et temeraria habeatur opinio eorum qui affirmare audent licitas fieri posse hujusmodi nuptias sine prævia dispensatione pontificia (quæ postulari debet pro singulis casibus), et sine adimpletis cautionibus in ea requisitis (vid. ejusdem Gregorii breve *Summo jugiter,* ad episc. Bavariæ, 27 maii 1832). Hinc deserta hodie videtur ut improbabilis opinio S. Alphonsi (lib. VI [1], n. 56), sentientis cum Busembaum, Lugo, Croix, Sanchez, et Schmalzgrueber (*De imped. disp. cult.* n. 148), « in locis ubi hæretici vivunt mixti cum catholicis, ut in Germania, Polonia, etc., ex consuetudine recepta, licitas fieri hujusmodi nuptias, modo caveatur periculum perversionis [2]. »

« Quæ cum ita sint, ubi res de dictis connubiis, ad tria tenetur parochus. 1° Advertat, quantum in se est, animas sibi commissas a nuptiis quas S. Mater Ecclesia valde dolet et formidat, etiam quando venia sua eas licitas facit : scit enim dispensatione sua et cautionibus in ea præscriptis auferri quidem peccatum, et minui, non vero removeri, pericula multa et incommoda talibus impendentia conjugiis. In hac tamen dissuasione temperandum est a momentis et rationibus quibus offenderetur pars catholica, maxime si spem afferret conversionis. Sponsis eorumque parentelæ, hæc dari potest ratio, cur Ecclesia ejusque ministri vehementer repugnent matrimoniis mixtis : « Ecclesia catholica, cui cura est de omnibus christianis, etiam a se errantibus, hæc duo semper docuit, quæ per se nota sunt : 1° nihil ad felicitatem spiritualem et temporalem conjugum et familiarum optabilius esse stabili animorum concordia; 2° sola religione hanc concordiam vere stabilem fieri. Unde conjugibus religione divisis alterutrum imminet : aut, semper discordes in re omnium maxima, conditione carebunt pernecessaria ad mutuum solamen et christianam prolis educationem; aut, concordes facti sine errantis reversione ad fidem, se suosque abducent in maximum malum indifferentismi et irreligionis. » — Pars catholica, perseverans in proposito nubendi contra vetitum Ecclesiæ, indignam profecto se præberet sacramentis, nec post malas nuptias ad eorum participationem admitti posset ante debitam satisfactionem [3].

[1] In hoc edit. v.

[2] Vid. Carriere, *De matrim cum hæret.* n. 762. — Gousset, *du mariage*, n. 840. — Bouvier, *de imped. dispar. cult.* — Scavini, de *matrim.* n. 445. — Gury, *de matrim.* n. 826. — *Mélanges théol.* 2e série, p. 52-55.

[3] Utrum ab eo qui nupsit sine dispensatione, petenda sit dispensatio, non liquet. Ad hanc quæstionem : « An contrahens catholicus, postea volens sacramentorum particeps fieri, ad ea debeat admitti ? hæc tantum respondit Pius VI ad episc. Belgii : « Dum idem ille demonstrabit pœnitere se peccaminosæ suæ conjunctionis, poterit hoc ipsi concedi, modo ante confessionem sincere declaret procuraturum se conversionem conjugis hæreticæ, renovare se promissionem de educanda prole in religione orthodoxa, et reparaturum se scandalum aliis fidelibus datum. Si tales conditiones concurrant, non repugnamus nos quomi-

— 2° Ubi partes dissuaderi nequeunt, causasque allegant non inanes, res deferenda est episcopo, cujus erit causas expendere et partium dispositiones idoneas ad dispensationem impetrandam. — 3° Dispensatione obtenta, executor religiose servet omnia quæ in ea præscripta sunt, sive pro cautionibus exigendis ad removendum perversionis periculum et procurandam catholicam institutionem totius prolis, sive pro assistentia præstanda matrimonio. Ex regula generaliter præscripta in instructionibus pontificiis et responsis SS. Congregationum, parochus aliusve delegatus consistere debet in assistentia mere necessaria ad valorem matrimonii, ex lege Tridentina, excluso quovis ritu ecclesiastico : hinc, omissis denuntiationibus, extra locum sacrum, sub quo comprehenditur sacristia, sine veste sacra, coram duobus testibus, non interrogat contrahentes, sed eorum consensum simpliciter audit, abstinens ab omni benedictione, et a formula : *Ego vos conjungo* [1]. Quo facto, rem consignat in libro matrimoniorum, memorata dispensatione. — Ab omni autem interventu abstinere tenetur sub gravi, in nuptiis mixtis quæ fiunt sine dispensatione, aut in quibus nubentes non consentiunt cautionibus exigendis, aut ante vel post nuptias coram ministro catholico, se sistere volunt coram ministro hæretico, ad ritum non mere civilem [2]. — Excipiuntur tamen regiones, in quibus, ad cavenda majora religionis damna, SS. Pontifices indulserunt ut parochus (cujus assistentiam lex secularis exigit ad valorem matrimonii) assistentiam præstaret tantum materialem, abstinens ab omni signo approbationis, sive in denuntiationibus, sive in litteris testimonialibus, sive in audiendo librisque inscribendo consensu partium (ut videre est in litteris Pii VI, Pii VIII, Gregorii XVI, ad præsules Belgii, Prussiæ, Bavariæ, apud Carrière, *De matrim.*, n. 764). »

(Lib. III. art. XV. 54.)

57. — Hic pro complemento hujus materiæ remanent aliæ quæstiones discutiendæ. Quæritur 6. An in conferendis sacramentis liceat uti opinione probabili? Certum est, ut vidimus *lib.* 1. *n.* 48. genericè loquendo, id illicitum esse ex prop. 1. damnata ab *Innoc. XI.* Excipitur tamen 1. si adsit necessitas ex parte proximi, ut est commune apud DD. *juxta dicenda n.* 480. loquendo de absolutione impertienda moribundo, et idem dicitur de baptismo *n.* 103. *vers.* III. Excipitur 2. si habeatur probabilis opinio de jurisdictione confessarii, vel de validitate matrimonii, *juxta dicta l.* 1. *n.* 50. *et dicenda infra de matrim. n.* 1113. Et hoc dicunt *Sanch. Carden. Sporer. Dic. Gob. et alii apud Mazz. t.* 3. *p.* 53. *v. Fit. et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 117. esse in praxi tutum et moraliter certum. Excipitur 3. quando administratio sacramenti fieret obnoxia nimis scrupulis, aut difficultatibus, ut diximus *l.* 1. *n.* 30. *cum Carden. Croix ex D. Th.* et idem dicit *Mazz. cum Illsung. et pluribus aliis.* aliter non posset baptizari infans, quem parentes assererent non esse baptizatum, cùm tale testimonium non sit nisi tantùm probabile: item neque absolvi possent, qui putantur dispositi, de quorum dispositione non alia, quàm prudens probabilitas haberi potest, unde rectè notat *Mazzot. cum Carden.* quòd si talis dispositio non sufficeret, vix ullus unquam absolvi posset extra mortis articulum, quia vix unquam haberi potest certitudo de dispositione pœnitentis [1]. An autem liceat susci-

...us pars catholica sacramentorum fiat particeps Carrière, *De matrim.* n. 765). »

[1] Gury, *De matrim.* n. 829, seqq. — *Mélanges théol.*, 2e série, p. 310-323.

[2] Gury, *de matrim.* n 829, seqq. — *Mélanges théol.*, 2e série, p. 310-323.

[1] « Quæ hìc ex l. 1. n. 30. laudantur, in hac Edit. non inveniuntur, exstant verò in tractatu de conscientia Edit. rom. 1757. cujus ordo planè diversus est à præsenti. Ibidem citatur *La Croix* dicens : « Quamvis agatur de valore sacramenti neque sit casus absolutæ necessitatis neque etiam ecclesia possit supplere aut dispensare, nihilominus licitum est operari secundùm sententiam probabilem, si alioquin administratio aut susceptio sacramentorum fieret obnoxia nimiis scrupulis aut difficultatibus. » Hæc doctrina admitti nequit, si per istam sententiam probabilem de dispositione pœnitentis talis intelligatur probabilitas, ut ejus contraria etiam sit probabilis : tali enim in casu inter æquales probabilitates soli dubio est locus et dubie dispositi ob periculum sacramenti frustrandi neque absolutè absolvi possunt, neque conditionabiliter præter casum necessitatis in quo certitudo dispositionis humano modo obtineri nequit, uti in moribundis, semifatuis, pueris etc. de quorum usu rationis dubitatur. Quòd si verò per sententiam istam probabilem intelligatur talis probabilitas ut ejus contraria sit tantùm tenuiter aut dubiè probabilis (quæ utpote tenuis probabilitas prudenter contemnitur, vera est doctrina aptaque cavendis scrupulis confessariorum, qui certitudinem de dispositione pœnitentis possibili majorem desiderant. Hoc in sensu ea, quæ in hac tertia exceptione *S. Alphonsus* dicit, accipienda esse patet ex hujus lib. n. 432 et 461, ubi S. auctor ad absolvendum pœnitentem requirit dispositionis certitudinem moralem, non maximam quidem adversus quam sola militat possibilitas contrarii, sed moralem minimam, adversùs quam præter possibilitatem contrarii, militant quoque momenta, sed quæ quippe levia rationabiliter contemnuntur. Potest itaque certitudo ista moralis requisita ad absolvendum à mente *S. Alphonsi* sic enuntiari : probabilitas de dispositione absque alia probabilitate de indispositione, seu : probabilitas de disposione absque prudenti formidine de contrario, seu : probabilitas notabiliter major de dispositione, ut contrarium duntaxat tenuiter probabile esse queat.

Edit. A. LECLERE.

pere sacramenta cum sola opinione probabili? *Vide dicta l.* 1. *n.* 51.

58. — Quæritur 7. An et quando minister teneatur administrare sacramenta? Commune est, ut dicunt *Holzm. t.* 2 *p.* 64. *num.* 286. *Salm. tr.* 4. *de Euch. c.* 9. *p.* 3 *n.* 28. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 133. *cum Suar. Lugo, Dic. et Aversa, contra Sylv. etc.* quòd pastores tenentur ex justitia, ratione stipendii quod exigunt, sacramenta ministrare suis subditis rationabiliter petentibus, etiam extra gravem necessitatem. Pastores autem dicuntur superiores, respectu religiosorum: et respectu sæcularium, Episcopi, et parochi, vel qui curam subsidiariam cum obligatione habent; ita *Croix. ibid. cum Gob.* Et proinde peccat pastor qui morosum, vel difficilem subditis se reddit, ut *Gob. cum Croix n.* 134. *Salm. ibid. n.* 30. *Conc. t.* 8. *p.* 98. *num.* 3. Ideòque rectè monuit S. *Carolus Borromæus Act. p.* 4. *Quâcumque vero diei vel noctis horâ ad sacramenta infirmis ministranda parochus vocabitur, nullam moram interponet; imò populum præmonebit, ut cum opus est parochiali administratione, liberè se accersat, nullâ habitâ, neque temporis, neque loci distantis, etc. ratione.* Excusabitur tamen à mortali, si semel, vel iterùm extra necessitatem sacramenta denegat, quia non videtur tam strictè se obligasse. *Croix cum Suar. et Arriag. ibid.* item *Suar. ap. Bus. infrà n.* 623. *cum Aversa ibid.* qui excipit, si subditus peteret ex urgenti occasione, v. gr. festi solemnis, etc.

Ministri autem, qui non sunt pastores, in extrema necessitate tenentur ex charitate, etiam cum periculo vitæ, proximo sacramenta ministrare, ut *Conc. p.* 99. *n.* 7. *et Croix l.* 2. *num.* 174. *et alii omnes.* An verò teneantur in gravi necessitate proximi? *Vide dicta de charitate l.* 2. (III) *n.* 27. *v. Hinc.* An parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam? *Vide in hoc. l.* 6. (V) *n.* 233. Quoties teneatur eam ministrare? *Vide n.* 253. *et* 254. Quoties ministrare pœnitentiam? *Vide n.* 623.

59. — Quæstio 8. An liceat unquam simulare administrationem sacramenti? Communiter DD. distinguunt simulationem in formalem, et materialem: *formalis* est, quâ directè intenditur alterius deceptio; *materialis* est, quâ alterius deceptio tantùm permittitur. Damnata autem est ab *Innoc. XI.* propos. 29. quæ dicebat: *Urgens metus gravis est causa sacramenti administrationem simulandi.* Et meritò quidem, cùm talis simulatio sacramento gravem injuriam irroget, et Deo illudat. Sed quæritur, an in hac propos. fuerit damnata sola simulatio formalis, an verò etiam materialis? Alii ut *Viva in dict. prop. n.* 2. *et Conc. tom.* 8. *p.* 101. *num.* 12. dicunt fuisse ibi indefinitè damnatam simulationem tam formalem quàm materialem, tùm quia propositio indefinita æquivalet universali; tùm quia (ut ajunt) nemo unquam catholicorum dixit esse licitam simulationem formalem, sed *Sancius, et alii,* quorum opinio damnata fuit (ut fert *Viva*) tantùm propugnarunt licitam esse materialem. Alii tamen, ut *Carden. in dict. prop.* 29. *et Vidal in eadem prop.* dicunt damnatam fuisse simulationem formalem, et etiam materialem in re vitiosa; non verò materialem in re indifferenti. Quæstio hæc inanis mihi videtur, quia tandem omnes in idem coïncidunt; nam, sive loquamur de simulatione formali, sive materiali re vitiosa, aut indifferenti, omnes conveniunt, numquam esse licitum 1. Proferre sine intentione verba consecrationis supra panem, aut absolutionis supra indispositum. 2. Hostiam non consecratam pro consecrata præbêre. 3. Celebrare missam non proferendo verba consecrationis. Ita *Palaus tr.* 2. *d.* 1. *p.* 13. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 154. *Card. Milante, Viva, et Vidal. in d. prop.* 29.

Prætereà, quamvis præfata propositio non loquatur de quocumque metu; tamen commune etiam est apud DD. non licêre administrationem sacramenti simulare, etiam ob metum mortis. *Concina l. c. Croix n.* 155. *Carden. n.* 37. *Viva n.* 15. *et Milante l. c.*

E converso omnes dicunt licitum esse confessario, super indispositum aliquid orare, et dare crucem, ne ejus indispositio prodatur; quamvis alii reputent eum absolutionem recipere; quia (ut ait *Carden.*) ex una parte tenetur confessarius non prodere indignitatem pœnitentis in confessione cognitam, juxta prescriptum in *c. Omnis, de pœnit. et remis.* ubi dicitur: *Caveat autem* (confessarius) *omninò, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquem prodat peccatorem.* Ex altera parte hæc non est propriè simulatio administrationis sacramenti, quia verba illa respectu sacramenti in-

differenter se habent. Alià tamen ratione utuntur *Viva, et Milante,* dicentes hoc esse licitum, quia tunc confessarius licitè occultat veritatem, quam non tenetur nec potest manifestare. Rectè verò advertit *Cardenas n.* 54 quòd tunc confessarius non debet intendere deceptionem adstantium, sed tantùm occultationem veritatis; nam aliàs mendacii reatum non effugeret, cum ex *D. Th.* 2. 2. *q*. 3. *a*. 1. mendacium non solùm committatur verbis, sed etiam facto. An autem liceat super indispositum dicere : *Ego te non absolvo*, submissè dicendo verbum *non?* Affirmat *Cardenas in dict. prop.* 29. *n.* 53. sed negant *Roncaglia c.* 4. *q.* 6. *r.* 2. *Milante, et Viva in ead. prop. n.* 11. Ratio, quia semper ac verbum *non* percipi nequit à circumstantibus, hæc esset quidem restrictio purè mentalis, quæ nunquam est licita, juxta dicta *l.* 3. (IV) *n.* 168. Sed ratio hæc non convincit, quia in tantum occultatio hæc non est licita in sermone, in quantum loquens tenetur (ne decipiat proximum cum quo loquitur) taliter proferre verba, ut audiens possit veritatem percipere, et ideò in sermone restrictio purè mentalis est vetita; at in prolatione formæ sacramenti non tenetur minister ita proferre verba, ut sacramentum suscipiens illa audiat. Quapropter non videtur obstare, quòd talis occultatio esset restrictio mentalis; et hinc prima opinio non videtur improbanda.

60. — Ex eadem ratione irreverentiæ, non solùm qui administrando, sed etiam qui suscipiendo sacramentum simularet, non excusaretur à mortali, ut dicit *Croix ib. n.* 157. *cum Carden. et Gorm.* Sed hoc currit quando adest vera simulatio sacramenti. Hinc infertur I. cum *Carden. in d. prop.* 29. *nu.* 73. *et Croix nu.* 158. *cum Dicast. Gormaz, etc.* quòd si quis nolens confitêri ingrediatur confessionale, et genuflexus alloquatur confessarium de aliquo negotio, non simulat sacramentum, nec peccat peccato mendacii, quia cùm hoc sit valde usitatum, quòd aliqui accedant ad confessarium causâ petendi eleëmosynam, aut consulendi circa scrupulos, infertur actionem illam esse indifferentem. Secùs ait *Cardenas n.* 71. si quis accederet cum intentione, ut circumstantes credant ipsum confitêri, tunc enim dicit peccare peccato mendacii, et sacrilegii. At quoad peccatum sacrilegii, nequeo huic doctrinæ acquiescere, cùm enim ibi desit materia, et forma, nescio intelligere, ubi sit simulatio sacramenti.

61. — Infertur II. quòd in casu, quo aliquis non poterit se disponere ad communionem, posset aliquando convenire cum parocho, ad infamiam, vel scandalum vitandum, ut hic dicat tantùm super ipso verba : *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, etc.* et non præbeat hostiam, ut admittit *Croix l.* 6. *part.* 1. *n.* 160. *cum Moya, Leand. Henr. Dian. etc.*, quia tunc reverà non simulatur sacramentum. Secùs dicendum, si parochus porrigat ex conventione hostiam non consecratam, ut docent *S. Th. Sot. Suar. Vasq. et alii cum Croix n.* 159. *communiter, contra alios.* Ratio, quia tunc, licèt nec etiam simuletur sacramentum, quod ibi non est, tamen exponitur panis adorationi adstantium, et ipsius suscipientis, qui sicut peccaret externè adorando idolum, etiam ex metu mortis; sic quoque semper peccaret, externè adorando hostiam non consecratam; et peccaret graviùs, quàm si indignè communicaret, ut patet ex *cap.* 7. *De homine, de cel. miss.* ubi dicitur, graviùs peccare sacerdotem, qui in missa non consecraret, quàm qui sacrilegè consecraret et communicaret.

62. — Infertur III. non esse illicitum ob gravem metum simulare celebrationem matrimonii, ut cum communi sententia docent *Sanch. de matr l.* 1. *d.* 11. *n.* 2. *Palaus tr.* 5. *d.* 2. *p.* 12. *P. Conc. t.* 8. *p.* 102. *n.* 15. qui etiam communem asserit, *Cardenas n.* 79. *Viva n.* 12. *Croix n.* 162. *cum Henr Conin. Arriaga, Gormaz, etc. contra P Milante.* Ratio, quia tunc deest materia et forma sacramenti, cùm desit voluntarius consensus; sacramentum enim non conficitur, nisi super vero contractu, qui tunc non adest, cùm invalidetur ex lege Ecclesiæ ratione coactionis. Et in hoc casu is qui simularet, excusaretur etiam à mendacio, si adstantes possint ex circumstantiis advertere eum nolle contrahere; vel casu quo id non possent percipere, contrahens dicendo *volo,* intelligeret velle in quantum in se est, ut notat *Scotus in* 4. *dist.* 29. Et ex eadem ratione dicunt *Carden. n.* 82. *et Sanch. Hurt. Dic. et Gob apud Croix l. c.* non peccare peccato sacrilegii, qui contrahit matrimonium, sciens se habère impedimentum dirimens.

« In quo præcise, quærit Gury, consistat simulatio sacramenti ? ac respondet :

« Non conveniunt theologi. Aliqui dicunt, eam consistere in eo generatim, quod suscipientes aut alios in errorem inducere potest. *Probabilius* juxta communem sententiam consistit in appositione ficta formæ ad materiam, aut in ficta formæ prolatione ; seu tum solum videtur adesse simulatio quando ponitur ficte illud, quod *essentialiter* pertinet ad rem, quæ simulatur, ita ut proximus necessario decipiatur. (Mazotta). »

De qua definitione sic adnotat Ballerini: « Dices clarius : *quando quidpiam ponitur, quod pertinet ad essentiam sacramenti.* Hæc porro definitio differt a præcedenti, quæ multo patet latius ; nam induci per aliquam fictionem potest opinio collati sacramenti, etiam quando nulla forma aut materia fuerit appposita. » (De Sacr. in gen. n. 221).

DISSERTATIO

De clerico habituato in vitio turpi, cupienti statim initiari sacris.

63. — Quæstio, quam infrà exponam, nuper Neapoli magnopere inter sapientes fuit agitata. De hac ipse in libro mearum adnotatiounm in *Busembaum* nimis concisè, et quasi obiter in quodam loco tractavi. Sed inde, cùm sedulìùs animadverterem, valdè utile ac necessarium esse, ut ejus vera decisio confessariis innotesceret, quod ipsi studeant eam tenêre sententiam, quam bono Ecclesiæ magis expedire judicarint ; idcircò operæ pretium esse duxi diligenter ac funditùs rem ad trutinam revocare.

Quæstio nimirùm hæc est, utrùm sit neganda absolutio clerico habituato in peccatis lasciviæ occultis, qui velit ad sacros ordines ascendere sine præcedenti experimento continentiæ ?

Quidam Neotericus, et doctus auctor libri Romæ editi, cui titulus, *Istruzione per li novelli confessori*, de hoc puncto agens (*Part.* 2. *c.* 3. *n.* 63.) sic scripsit : [1] *Oggi non v'è alcuna Legge diretta, nè divina, nè umana, che vieti d'ordinarsi, precisamente per essere alcuno abituato nella lascivia, o in altro occulto peccato, se non che per l'omicidio volontario, o per altra colpa avesse contratto l'irregolarità... Ma bensì può dubitarsi per conto della legge naturale, in quantochè essendo per legge ecclesiastica, o pel voto implicito annessa la continenza a sacri ordini, l'ordinando contro il dettame della vera prudenza vuole assumere un peso che non può portare ec. A noi pare che stando nella legge naturale sola, si debba qui procedere con distanzione; imperochè se l'ordinando sreda sinceramente, ed in buona coscienza di poter vivere casto, e poter disfarsi da' mali abiti, e di far tutto ciò che al giudizio suo, e del discreto confessore si stima necessario ed opportuno per la emendazione; egli si può promuovere, e'l confessore non glielo può interdire.* Deinde addit (*n.* 66.) *Ed inoltre aggiungiamo, che non essendo questi* (*come supponiamo*) *indisposto per lo sacramento della penitenza, neppur si dee dire, precisamente parlando, che lo sia pel sacramento dell' ordine, il quale per riceversi degnamente non richiede se non lo stato di grazia; e per se stesso non è ad alcuno occasione di peccato, anzi da all' anima nuova e distinta grazia.* Subaddit tamen (*n.* 67.) *Diciamo che uno che voglia promuoversi a sacri ordini, e non creda* (*siccom' è detto*) *sinceramente di poter osservare in quello stato la castità per lo mal' abito della lascivia, non possa promuoversi; ed insistendo di farlo, gli si debba come ad indegno ed indisposto negar l'assoluzione.* Ita præfatus Auctor.

Alii verò è converso videntur nimis rigidè locuti fuisse, nam *Natalis Alexander in sua Theol. dog. et mor. t.* 1. *l.* 2. *de sacr. ord. c.* 3. *a.* 14. *reg.* 19. hanc regulam statuit : *Nemo ad sacros ordines promovendus, nisi vel qui innocenter vivere posse, pravosque habitus vincere et omnia exequi quæ tam proprio quàm discreti confessarii judicio ad emendationem necessaria atque opportuna videbuntur, nostrâ sententiâ ad ordines promovêri valet nec ab his recipiendis à confessario arceri potest... Addimus eum, si cæteroquin, ut supponimus, sacramento pœnitentiæ indignus non sit, nec sacramento ordinis, strictè loquendo, indignum dici posse, cùm, ut dignè recipiatur, non requirat nisi statum gratiæ, nec alicui per se peccandi sit occasio, sed novam et specialem animæ conferat gratiam..... sed et dicimus illum qui sacros ordines recipere cupit, non credens ut dictum est, obstante pravo habitu, se continentiam servaturum, non posse promovêri; siqueå mente non desistat, ei tamquam indigno et indisposito absolutionem denegandam esse. »

Edit. A. Leclère.

[1] *Id est :* « Hodie nulla est lex positiva, sive divina, sive humana quæ quempiam ob id solùm ordinari vetet, quòd in vitio turpi aliove peccato occulto habituatus sit ; nisi ex homicidio voluntario aut aliâ culpâ irregularitatem incurrisset.... Quum verò continentia lege ecclesiasticâ, aut voto implicito sacris ordinibus annexa sit, dubium oriri potest, utrùm legem naturalem non offendat ordinandus, qui, contra dictamen veræ prudentiæ, onus assumere velit cui ferendo impar perhibetur, etc. Nobis quidem videtur attentâ solâ lege naturali, hîc distinctione opus esse. Si enim ordinandus sincere et coram Deo credat se castè vi-

xerit, vel *occultas prioris vitæ maculas* **diuturnâ** *pœnitentia diluerit.* Idem tenet *Jueninus in tr. de sacr diss.* 8. *q.* 7. *c.* 2. Idem *Habert de sacr. ord. p.* 3. c. 3. qui magnam et longam curam requirit, dicens nec unum sufficere annum ad hujusmodi probationem. *Idem Van-Espen t.* 4. *p.* 2. *c.* 2. §. 8. Sentit *Cont. Tourn. de* 6. *dec. præc. art.* 10. *reg.* 3. *v. Quoto,* clericum habituatum probandum saltem per 20 aut 18 menses. Id eruit ex *D. Gregorio. l.* 4. *aliàs* 3. *epist.* 26. *ad Januar.*, ubi : *Ne unquam ii qui ordinati sunt, pereant, providêri debet quales ordinentur, ut priùs aspiciatur si vita eorum continens in annis plurimis fuit*[1]. Adducitque *Natal. Alex. n.* 10 dicentem quòd confessarii debent clericis in luxuria habituatis prohibère tam ascendere ad altiores gradus, quàm ministrare in susceptis.

64. — Sed inter harum opinionum varietatem operam adhibui, ut à quamplurimis neapolitanæ urbis theologis res plenè examinaretur; et post longas hinc inde discussiones, in hanc sententiam sive conclusionem, duas partes habentem, convenimus, mediam tenentes viam, nempe 1. quòd hodierna et antiqua Ecclesiæ lex, semper constans, obstringit tam Episcopos, quàm confessarios, et promovendos, ut cùm aliquis clericus recidivus vel consuetudinarius in vitio carnis ad sacrum ordinem, sive ad subdiaconatum, sive ad diaconatum, aut presbyteratum ascendere cupit, quamvis sincerè sit conversus ad Dominum, et ideò possit statim absolvi; non tamen poterit sacrum ordinem suscipere, nisi aliquandiu operam det ad pravum habitum extirpandum. Et si ipse persistat ordinem statim suscipere, non censetur dispositus ad absolutionem, quia legem Ecclesiæ violat in re gravi. II. Quòd potest tamen dari casus, quo Deus donet pœnitenti tantam extraordinariam compunctionis gratiam, quæ reddat eum adeò probatum, ut ipse statim possit sacrum ordinem assumere; et ideò (si ipsum confessario ex validis conjecturis constet) beneficium absolutionis suscipere, sine eo quòd temporis experientiâ priùs comprobetur.

65. — Prima pars probatur 1. Ex illo apostoli (I. *ad Tim.* 3.) *Oportet ergò Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum... non neophytum, etc.* Illud *irreprehensibilem* explicat *D. Greg.* dicens: *Vitium in Episcopo est non quàm optimum esse.* Illud autem *non neophytum* commentat *D. Th.*, et inquit: *Hoc quod dicit, ad eos pertinet, qui non solùm ætate neophyti sunt, sed et qui neophyti sunt perfectione.* Quòd verò nomine Episcoporum intelligantur omnes sacerdotes, asserunt *S. Ambr. S. Joan. Chrysost. et S. Th. Vide apud Corn. à Lap.*

66. Probatur 2. sacris canonibus. *A quorum norma* (dicit Sum. Pont. *Bened. XIV.* loquens de hac materia ad Episcopos, *in Litt. encycl. Ubi primum*), *quæ omninò servari debet, ne patiamini vos abduci.* Innoc. III. *in c. A multis. Extra, de ætat. et qual. Ord.* sic ait: *Erubescant impii, et intelligant judicio spiritus sancti, eos qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate.* Et iterùm: *Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis existat.* Item habetur *in ep.* 1. *Sircirii Papæ c.* 9. quod subdiaconus *ad diaconi gradum, si se, ipsà primitùs continentià præeunte, dignum probarit... accedat.* Item *S. Greg. l. I. ep.* 42[1] sic præscripsit: *Nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.* Idem sancitum fuit à synodo Trid. *in sess.* 23. *c.* 13. *de Ref.* ubi *Subdiaconi, et diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, et in minoribus ordinibus probati... qui sperant Deo auctore se continere posse.* Et licèt verba, *et in minoribus ordinibus probati* directè intelligantur de probatione externa, quam Episcopus exigere debet de probitate ordinandi, ut ego cum aliis censeo; nullo modo tamen negari potest, quòd concilium non tam requirit probitatem externam (quæ reapse sine interna non esset probitas, sed vera hypocrisis et deceptio), quàm principaliùs internam; at quoniam Ecclesia non judicat de occultis, ideò illic requirit explicitè sive directè solam externam, sed eam postulat tanquam indicium probitatis internæ. Et hoc patet ex textu *D. Pauli* suprà relato, ubi disertè distinxit apostolus probitatem tamen externam, quàm internam, et utique utramque requisivit in sacerdotibus, verbis illis: *Oportet Episcopum*

[1] S. Pater sic plurimum terminat : *si studium lectionis, si eleemosynæ amorem habuerunt.*

[1] Alias XLIV et sic in patrologia.

irreprehensibilem esse, sobrium, pudicum, etc. Ecce necessitas probitatis internæ; deinde induxit necessitatem probationis externæ verbis quæ subdidit nempe; *Oportet autem illum et testimonium habère bonum ab iis, qui foris sunt.* Ideò *D. Thomas* hanc epistolam apostoli explicans, scribit: *Primò ergo ostendit quales debent esse Episcopi secundùm se, secundò quantum ad alios.* Et ideò conc. quoque Trid. in *ead. sess.* 23. *c.* 12. ait: *Illos tantùm promovendos ad sacros ordines, quorum probata vita senectus sit.* Quid autem sit hæc senectus probatæ vitæ, habetur in Sapientia. (*c.* 4. *v.* 9.) *Ætas senectutis vita immaculata.* Et propter id concilium *c. XI sess. cit.* ad finem majoris probationis bonæ vitæ, præscribit interstitia inter diversos ordinum gradus, dicens: *Ut in eis cum ætate vitæ meritum et doctrina major accrescat.* Atque hinc in Pontificali romano Episcopus ordinans, loquendo de sacerdotibus initiandis, dicit: *Ut cœlestis sapientia, probi mores, et diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent* Hinc *Innoc. XII.* in sua bulla *Speculatores*, edita anno 1694, loquens de interstitiis ordinandorum, sic præcipit: *Ante meritum laboris, ante tempus examinis, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalis honor non probatis minimè tribuatur; nec unquam heri sacrilegi, hodie sacerdotes, heri profani, hodie sacrorum antstitites veteres vitio, virtute rudes et recentes, discipuli simul ac magistri pietatis creentur. Sed ii tantùm, juxta constitutas à majoribus leges, ad sacrorum administrationum sublimitatem promoveantur, qui diurnâ conversatione inter clericos fuerint comprobati.* Et *D. Hieronymus apud eumd. D. Th. l. c.* inquit: *Non solùm Episcopi, et presbyteri, et diaconi debent magnopere providère, ut cunctum populum, cui præsident, sermone et conversatione præcedant, verùm etiam inferiores gradus et omnes qui Domini oraculo deserviunt.*

67. — Probatur 3. ratione et auctoritate DD. quia, ut quis ad sacri ordinis dignitatem ascendat, non sufficit simplex et actualis status gratiæ, sed requiritur etiam bonitas præcellens, et habitualis. Et idcircò pœnitens, qui è luto habitualium libidinum mox emersit, quamvis conversus, quia talem pravis habitibus irretitus adhuc infirmus existit, is vix capax erit absolutionis, sed non ordinis sacri. Propterea quòd, si quis taliter affectus, et à sanie vitiorum nondùm purgatus ad altaris fastigium ascendere audet, nisi priùs sufficienti probetur experimento, iste prout temerarius etiam sacramentalis absolutionis manifestatur indignus. Unde *S. Bernadus de Conv. ad cler. cap.* 21. scripsit: *Nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cujus castitas ante susceptum ordinem fuerit approbata* [1]. Et hìc notandum, quòd id quod dictum est de vitio luxuriæ, idem dicendum de quocumque alio, nimirùm ebrietatis, avaritiæ, blasphemiæ, odii, etc. Quòd autem ad sacros ordines suscipiendos minimè sufficiat simplex gratia sanctificans, sed ultrà requiratur interior perfectio, constat ex consensu communi SS. patrum et doctorum, qui uno ore illam efflagitant. Et inprimis *S. Th.* 2. 2. *qu.* 184. *art.* 6. loquens de exercitio sacrorum ordinum, ait: *Quamvis interior perfectio ad hoc requiratur, quòd aliquis dignè hujusmodi actus exerceat. Et in ead. quæst. art.* 8. dicit sacerdotem *excellere religiosum quantum ad dignitatem, quia per sacrum ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in sacramento altaris, ad quod requiritur* (nota) *major sanctitas interior, quàm requirat etiam religionis status.* Item *q.* 189. *art.* 1. *ad* 3. loquens pariter de probitate clericorum, et monachorum, dicit: *Ordinis sacri præexigunt sanctitatem, sed status religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendum; unde pondus ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem desiccatis, sed pondus religionis desiccat parietes, id est homines ab humore vitiorum.* Et idem priùs dixit *S. Joann. Chrysost. l.* 2. *de sacerd. c.* 3. *Multò magis integritas huic, quàm illis necessaria.* Item *S. Thom. in Suppl. qu.* 36. *a.* 4. *ad.* 3. ait: *Ad minus* (id est *non solùm ad minus*, ut ibi explicat Glossa) *hoc requiritur, quòd nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati: sed etiam amplius exigitur, ut secundùm mensuram ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum, saltem ex testimonio aliorum.* Et confirmat testimonio. *S. Dionysii* (*in d. q.* 36. *art.* 1.), qui scripsit: *In divino omni non est audendum aliis ducem fieri, nisi secundùm*

[1] Hæc verba non reperimus in loco citato nec alibi. probabile est auctorem errasse S. Bernardo illa tribuendo, quoniam supra vidimus (n. 66). S. Gregorii verba omnino similia.

omnem habitum suum factus sit diformissimus et Deo simillimus.

Magis autem urget id quod docet *S. Thomas in Suppl. quæst.* 35. *art.* 1. *ad* 3. ubi dicit : *Ad idoneam executionem ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens.* Nec valet dicere, quòd hìc S. Doctor requirat quidem bonitatem excellentem ad executionem ordinum, non autem ad susceptionem, eò quòd in ipsa susceptione gratia confertur suscipiendi ad sacra ministeria dignè exercenda. Nam in eodem loco Angelicus expressè requirit meritum sanctitatis positivæ tam ad executionem, quàm ad susceptionem ordinum. Ad hoc videndum observare oportet, quòd S. Doctor non aliud intendit probare in *cit. art.* 1. nisi quòd in sacramento ordinis certè conferatur gratia gratum faciens. Hinc sic sibi opponit in tertia objectione : *Nulla causa præsupponit effectum suum ; sed in eo qui accedit ad ordines, præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad susceptionem ordinis.* (Hoc autem præsupposito, mox videbimus, quod non quidem negetur, sed approbatur, et confirmatur à S. Doctore in suo responso). *Ergò talis gratia non confertur in ordinis collatione.* Hujusque objectio, deinde sic respondet : *Ad tertium dicendum, quòd ad idoneam executionem ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens.* De hoc autem rationem reddit : *Ut sicut illi qui ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis.* Hinc confirmans præsuppositum objectionis, ut diximus, id est quòd ad ordines suscipiendos requiritur utique gratia gratum faciens, sive meritum præcedens sanctitatis, sic infert : *et ideò præexigitur* (nota) *gratia quæ sufficiat ad hoc quòd dignè connumerentur in plebe Christi.* Demùm concludit : *sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ manus, per quod ad majora reddantur idonei.* Quibus verbis intendit S. *Th.* probare, quòd gratia sacramenti non erit quidem inutilis, sed majora auxilia præstabit suscipienti, ut idoneum se reddat ad majora merita acquirenda; sed jam præsupponit et exprimit præexigi in suscipiente gratiam gratum facientem, quæ sufficiat ad dignum eum faciendum, ut connumeretur inter altaris ministros. Unde sicut non sufficit qualiscumque gratia ad executionem ordinum, ita neque ad susceptionem. Rectè enim ait *Habert de ordine, p.* 3. *c.* 3. *in fine,* quòd pœnitentia pro infirmis est instituta, et ideò infirmis est conferenda; sed ordo, cùm non ad salutem propriam, sed aliorum institutus sit, sanis conferri debet. Idem confirmat Glossa in præfato textu, dicens : *Licèt enim in illo, qui ascendit ad sacramentum ordinis, præsupponatur gratia gratum faciens, secundùm modum quò possit dignè ordinem suscipere ; tamen non supponitur secundùm gradum illum, quo causatur ab ordine suscepto. Accedenti enim sufficit esse in gratia, sed jam eidem suscipienti ordinem augetur gratia illa.* Adverte illa verba : *Licèt præsupponatur gratia secundùm modum quo possit dignè ordinem suscipere.* Ergò ad ordinem suscipiendum non sufficit sola gratia sanctificans, ut quidam hanc Glossam intellexit, sed requiritur talis gradus gratiæ et meriti, ut initiandus dignè possit ad illum ascendere. Et quamvis Glossator ibi subdat : *accedenti enim sufficit esse in gratia ;* intelligit perfectò non de simplici gratia sanctificante, sed de gratia explicata, *secundùm modum, etc.*

68. — Idem sentit *Sotus in* 4. *Sent. dist.* 25. *q.* 1. *n.* 3. ubi agens *de sacram. ord.* dicit sanctitatem positivam in ordinando esse necessariam de præcepto divino ; en sua verba : *Prima conclusio, quamvis morum integritas non sit de essentia sacramenti, est tamen præcepto divino maximè necessaria... At verò quod articulo præsenti de idoneitate eorum, qui sacris sunt initiandi ordinibus, definitur, non est generalis illa dispositio, quæ in suscipiente quodcunque sacramentum requiritur, ne sacramentalis gratia obicem inveniat. Est etiam illa quædam actualis præparatio, sed definitio ad modum habitùs attinet* (significat hìc *Sotus,* quòd promovendus debet esse habitualiter bonus), *enimverò quòd ad sanctitatem ordinis homo non solùm gratiam suscipit, sed ad sublimiorem gradum conscendit, requiritur in eo morum honestas et virtutum claritas.* Idem asserit *Sanchez* (*conf. c.* 1. *d.* 46. *n.* 1.) : *In promovendo ad ordines requiritur bonitas vitæ, quod non est intelligendum de generali bonitate, id est ut careat peccato mortali, hoc enim ad omnia sacramenta requiritur ; quia per sacramentum* (ordinis) *homo ad sublimiorem gradum conscendit,*

requiritur in eo morum honestas, *scilicet ut sit sobrius, castus*, etc. Item dicunt *Salm.* (*de sacr ord. tr* 8. c. 5. *p.* 2. *n.* 40.): *Ad hoc ut aliquis ad ordines promoveatur, bonitas vitæ requiritur, non illa solùm quæ ad receptionem omnium sacramentorum licitam postulatur, nimirùm quòd sit expers lethalis culpæ, sed ultrà requiritur, quòd sit honestis moribus imbutus.* Accedit *P. Holzmann*, qui (*de ordin. n.* 96.) sic ait: *Requiritur* 4. *ut* (ordinandus) *effulgeat speciali vitæ probitate : speciali, inquam; non enim sufficit ad suscipiendos ordines probitas communis, quæ ad quælibet sacramenta recipienda exigatur, sed necessaria est specialis*, *ex qua sperari possit fore, ut ordinandus bono exemplo prælucent... Consistit autem specialis illa probitas in recta intentione specialiter serviendi Deo, in casta et sobria vita, in bona conversatione ordinandi.*

Si igitur constat, quòd clericus qui ad altaris celsitudinem vult ascendere, non tantùm à culpâ mortali immunis esse debet, sed ampliùs præ se ferre probitatem habitualem, atque adeò excellentem, ut hæc meritò esse possit præparatio correspondens gratiæ per sacramentum ordinis præstandæ, quæ confertur per modum habitus, sive quæ confertur, ut perpetuò sua peculiaria auxilia tribuat ordinato; certum etiam est, quòd ille qui usque adhuc in luxuriis est versatus, si fortè præstiterit simplicia signa pœnitentiæ, erit quidem capax absolutionis, sed non erit simul sacro ordine dignus; aliud enim sanè est, et valde diversum, esse simpliciter in statu gratiæ, aliud magnam bonitatem possidère. Idcircò ex omnibus prædictis concluditur, præceptum esse divinum, et ab Ecclesia omni tempore custoditum ac promulgatum, ut qui in flagitiis, etsi occultis, sit recidivus aut habituatus, priusquam sacros ordines assumat, convenienti castitatis experientiâ sit probandus. Alioquin ei ob ipsius gravem præsumptionem, et quia in re gravi legem Ecclesiæ offendit, confessarius tenebitur absolutionem denegare.

69. — Quoad secundam autem partem, minimè negandum censemus, aliquando contingere posse, quòd clericus, quamtumvis in vitio carnis consuetudinarius, et recidivus, tali compunctionis gratiâ à Deo sit donatus, ut dignus existimetur, qui gradum sacri ordinis statim assumere possit; et ideò tunc capax benè evadet absolutionis, quamvis præcedenti experimento non sit probatus. Probatio quidem non solùm exterior, sed etiam interior, ut diximus, in hujusmodi pœnitentibus ab Ecclesia necessariò postulatur; sed non necessariò requiri dicimus probationem temporis.

Olim juxta priscam Ecclesiæ disciplinam nemini, qui post acceptum baptismum lethale peccatum commiserat, ascendere ad ordines unquam permittebatur, etiamsi condignam egisset pœnitentiam, ut testantur *S. Isidorus*, *S. Hieronymus*, *et S. Martinus Papa I. apud Natal. Alex.* atque ii, qui post ordinem susceptum semel graviter peccarent, ipso facto manebant perpetuò suspensi, prout scripsit *S. Gregor. l.* 4.[1] *ep.* 7. Deinde tamen aliquot post sæcula tantùm illi, qui infamiam passi erant ob aliquod grave crimen, aut publicam egerant pœnitentiam, ab ordinibus excludebantur, juxta id quod legitur in concil. Cartaginen. IV. *can.* 68. ubi, *Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus, clericus non ordinetur.* Demùm à sæculo XI. ut ferunt *Habert*, *et Jueninus*, remissa fuit hujus disciplinæ severitas, ut patet ex *can. Fraternitatis, dist.* 34. ubi *Pelagius* Papa requisitus ab Episcopo Florentino, an conferre posset diaconatum clerico, qui aliquando, cùm esset conjugatus, inhonestè versatus fuerat cum sua ancilla, respondit: *Et quamvis multa sint, quæ in hujusmodi casibus observari canonicè jubeat sublimitatis auctoritas, tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solùm merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtionis illius non patitur in omnibus manere censuram : et ætas istius de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, ut ad diaconatum possit provehi, temporum, ut dictum est, condescendentes defectui, concessisse nos noveris.* Item *in cap. Ex tenore, de temp. ordin.* sic habetur: *Verùm quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti, mandamus, quatenùs pœnitentiam ei condignam imponas, et suadeas, ut parte pœnitentiæ peractâ, ordine suscepto utatur; quo contentus existens, ad superiores ampliùs non ascendat. Verumtamen, quia peccatum occultum est, si promovêri voluerit, eum non debes aliquâ ratione*

[1] In patrologia lib. v. epist. 7, nec alibi reperimus sub alia inscriptione.

prohibêre. Attamen notandum, ut diximus *n.* 52. hunc canonem correctum fuisse in parte à *Trident. in. c.* 1. *sess.* 14. *de Reform. etc.* ubi habetur, quòd Episcopi benè possunt ob peccata occulta, etiam extrajudicialiter cognita, prohibêre initiandos, quominùs ordinentur.

70. — Cùm igitur neque Ecclesiæ præceptum, neque præsentis disciplinæ consuetudo coget ad probandos solâ temporis diuturnitate eos, qui ad sacros ordines sunt promovendi, ad prudentem confessarium spectabit cognoscere, an pœnitens vel temporis experimento, vel aliâ viâ sit convenienter probatus, atque dispositus ad tantam dignitatem assumendam. Benè autem evenire potest, quòd Deus, cujus judicia, et misericordiæ admirabiles sunt, auxilia tam efficacia gratiæ alicui largitur, ut compunctionis vehementia temporis probationem compenset. Docet enim *D. Thomas*, quòd Deus aliquando tollit peccati reliquias successivè per suam gratiam cooperantem, aliquando verò statim per magnam commotionem, quâ homo perfectam sanitatem spiritualem consequitur. Hoc docet 3. *part* 86. *quæst. art.* 5. *ad.* 1. ubi quærens *utrùm, remissâ culpâ mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati* objicit sibi *in* 1. *object.*) auctoritatem *D. Augustini in lib. de pœnit.* [1] *c. IX n.* 24. qui ait: *Nunquam Dominus aliquem sanavit, quem omninò non liberavit; totum enim hominem sanavit in sabbato, quia et corpus ab omni infirmitate, et animam ab omni contagione*. Respondet inde Angelicus: *Quandoque tanta commotione convertit* (Deus) *cor hominis, ut subitò perfectè consequatur sanitatem spiritualem, non solùm remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati reliquiis, ut patet de Magdalena Luc.* 7. *Quandoque autem priùs remittit culpam per gratiam operantem, successivè tollit peccati reliquias*. Si ergo divinæ gratiæ efficacia valet auferre omnes peccati reliquias, id est animæ debilitatem ex vulneribus peccati causatam; idcircò, quamvis habitus pravi in potentiis sensitivis non tollantur, mens tamen ex vigore gratiæ talem acquirere potest vigorem, ut illis facilè resistat. Hoc docuit *D. Th. Supplem. qu* 30. *art.* 1. *ad* 2. dicens: *Reliquiæ autem peccati non dicuntur hic dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati; sed quædam spiritualis debilitas in ipsa mente existens; qua sublata, etiam eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinare mens ad peccatum*. Nulla igitur tali habituato erit necessitas experimenti, quod non requiritur, nisi ut debilitas animæ ex malis habitibus contracta sanetur, et pravis dispositionibus facile resistat, cum hoc idem ex vigore gratiæ is æquè, et fortè viriliùs adeptus fuisse comperitur. Rectè enim dicit S. *Cyprianus*: *Non pro mora temporum, sed compendio gratiæ mutatur charitas*.

71. — Non quidem negandum hujusmodi conversiones extraordinarias esse, nec sæpè evenire, neque etiam in exercitiis spiritualibus, quæ ad sacros ordines præmitti solent; quoniam plerùmque ad hujusmodi exercitia promovendi coacti accedunt. Ideòque alia extraordinaria signa debet confessarius in suo pœnitente agnoscere, ut ei ad sacrum ordinem ascendere permittat. Quòd si quandoque (licèt raró) tales conversiones extraordinariæ accidant: nulla patet ratio, cur in eo casu magis dispositum ad ordines suscipiendos pœnitentem evincat longi temporis probatio, quàm manifesta cordis vera et vehemens contritio, ac voluntas adeò firma, quæ innixa spe divinorum auxiliorum, præcipuè actualium, quæ in sacramento ordinis à Deo impertiuntur, ut castè et honestè in Ecclesiæ ministeriis vita ducatur, non solùm se emendare proponat, sed etiam omnia media opportuna adhibêre, quæ valeant tùm concupiscentiam refrænare, tùm dignum eum reddere, ut sacra adeat mysteria; imò pœnitens ex illo singulari dono contritionis jam incœperit instanter et enixè castitatem à Deo postulare, et simul concupiscentiæ ardorem notabiliter imminutum in se cognoscat, ita ut jam paratum se sentiat ad castitatem servandam. Quòd si sufficienter probatus existimatur, qui per aliquod tempus se continens habitum extirpare curaverit, multò magis is probatus censeri debet qui per specialem Dei gratiam vehementi contritione manifstè compunctus est. Diuturnitas temporis ideò sufficiens creditur probatio, quia signum est firmæ voluntatis pœnitentis; attamen non raró evenire solet, quòd aliquis etiam longo tempore se à vitiis pro mundi hujus honestate contineat

[1] *De vera et falsa pœnit.*

(juxta verba *S. Gregorii*); sed horum magis est timendus relapsus, quàm eorum qui talem contritionis gratiam ostenderunt, ut prudens confessarius directè eos voluntatem immutasse cognoscat; unde rectè prudentem ac fundatam spem concipere possit, quòd promovendus auxilio divinæ gratiæ, et mediis quæ adhibère ipse proposuit, castitatem servabit juxta illud Tridentini (*in c. cit.* 13.): *Qui sperent, Deo auctore, se continere posse.*

Id sat confirmatur tùm à Pontificali, tùm à Catechismo romano. In Pontificali enim habetur quòd Episcopus alloquens initiandos ad subdiaconatum, sic dicit: *Si usque nunc fuistis ebrii, amodò sobrii: si usque nunc inhonesti, amodò casti.* Notentur verba, *si usque nunc,* ad significandum, quòd hodie non excludit Ecclesia eos, qui fortè usque ad tempus ordinationis fuerint inhonesti, modò habeant talem cordis conversionem, quæ ipsos reddat dignos non solum absolutionis beneficio, sed etiam sacri ordinis gradu, si sine temporis probatione ad eum ascendere velint, juxta illud quod scripsit *D. Anselmus* (*l.* 1. *epist.* 56.): *Nec apud Deum reprobatur officium alicujus propter culpam quam ipse ignoscit: nec apud homines decoloratur sacri ordinis dignitas propter personam, cujus ipsi peccatum non agnoscunt.*

72. — In Catechismo autem romano (*de sacr. ord. n.* 31.)primò ibi dicitur, quòd initiandus in sacris morum integritatem magnoperè præferre debeat. Deinde additur, quòd ea vitia corporis, quæ in veteri lege homines ab altaris ministerio excludebant, hodie in nova lege evangelii intelligenda sint de vitiis animæ quæ homines repellunt ab ordinum sacrorum susceptione. Et hìc sedulò advertendum, quòd inter corporales defectus in lege antiqua computatum fuit vitium inveteratæ scabiei, ut legitur in Levitici c. 21. ℣. 20. *Si jugem scabiem etc.* Quod communiter interpretatur pro vitio libidinis, ut explicant *D. Hyeronimus*, et *D. Gregorius.* Demùm Catechismus concludit, quòd promovendi, qui hujusmodi vitiis fuerint contaminati, tenentur juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam sacramento pœnitentiæ conscientias diligenter purgare, sine eo quòd ibi ulla temporis probatio præscribatur. En verba Catechismi: *Primùm itaque in eo, qui sacerdos creandus est, vitæ et morum integritas commendetur magnoperè oportet... Et simul illud dicendum, ea corporis vitia, quæ in veteri lege ex Domini præscriptione aliquem ab altaris ministerio excludebant, in Evangelica lege ad animæ vitia præcipuè transferenda esse. Quare sanctam illam consuetudinem in Ecclesia servari animadvertimus, ut, qui sacris initiandi sunt, priùs pœnitentiæ sacramento conscientiam purgare diligenter studeant.* Ex quo patet, Catechismum supponere, quòd aliquis, etsi vitiis fuerit obnoxius, benè possit absolutionis beneficio frui, et inde sacros ordines recipere, etiam sine præcedenti temporis experientia: intelligendum, dummodò aliunde ritè dispositus judicetur ad tantam dignitatem ascendere.

Hinc ipse *Jueninus* in præsenti quæstione, licèt hìc rigidarum sententiarum acerrimus sectator alibi in Opere de *sacram. diss.* 8. *qu.* 7. *c.* 2. omninò indixerit necessitatem probationis temporis, ut clerico vitio turpi illaqueato possit permitti ad sacros ordines ascendere; attamen in suis *Inst. theol. t.* 7. *p.* 8. *diss.* 7. *q.* 5. *in fin.* loquens de habituato in vitio turpi, veluti seipsum corrigens, et benigniùs agens, sic inquit: *Verùm, cùm paucæ sint regulæ, quæ aliquas exceptiones non patiantur, negotium hoc sapientis ac eruditi directoris prudentiæ committendum est.*

73. — Sed dices I. Ut quis licitè ordines sacros suscipere possit, requiritur non tantùm externa, sed etiam interna vocatio divina; at quomodo existimari poterit vocatus à Deo ille qui diu vitio lasciviæ est fœdatus, nisi priùs per longam pœnitentiam et virtutum exercitia signa veræ vocationis ostendat? Et quomodo confessarius absolutionem ei impertiri poterit, quem non agnoscit à Deo vocatum? Respondetur: Nulli dubium, quod si quis accedere auderet ad sacram ordinationem, sciens à Deo se vocatum non esse, excusari nequiret à culpa lethali, tùm ob gravem præsumptionem se intrudendi in sanctuarium contra Dei voluntatem, cùm dicat apostolus: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Hebr. c.* 5. ℣ 4. tùm ob periculum certum damnationis cui tunc ipse se exponit, ut asserit *Abelly* in aureo suo opusculo, cui titulus *Sacerdos Christi,*

c. 4. ubi ait: *Qui sciens, nullâ divinæ vocationis habitâ ratione, in sacerdotium se intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiritum sanctum; quod quidem peccatum vix, aut rarissimè dimitti ex evangelio discimus.* Attamen verò, ut promovendus à culpa excusetur, sufficit ipsi, quòd bonum præ se ferat finem, et Episcopo se offerat, ut probetur, dummodò non certè sciat se nunquam fuisse à Deo vocatum. *Juenînus in cit. libro de sacram. diss.* 8 *qu.* 7. *c.* 2. postquam probavit necessitatem divinæ vocationis inquit: *Licet quoque clericis offerre se Episcopo quo probentur, an debeant ad majores ordines promoveri.* Etenim, ut addit: *Qui examini se offert, an ad majores ordines promovendus sit, non ob id eorum dignum se judicat; ac proinde non est reus præsumptionis.* Tantò magis igitur confessarius non poterit hujusmodi clerico volenti ordinem suscipere absolutionem denegare post acceptam ejus confessionem, nisi certus sit, quòd illi deficiat divina vocatio. Sed quomodo in nostro casu hanc certitudinem confessarius habêre poterit? Vitiosa vita peracta à suo pœnitente non præbet quidem ipsi certitudinem, quòd is nunquam fuerit à Deo vocatus. Cur non accidere potuit, quòd Dominus eum aliquando verè vocaverit, et ipse auxiliis resistens jam paratis malè corresponderit? Judas procul dubio fuit à Christo Domino vocatus ad apostolatum, at ille quàm malè ad eum se disposuit? Cur etiam censêri non poterit, quòd illa extraordinaria conversio, quam supponimus, sit vocatio divina, quâ pœnitens eodem tempore sit à Deo donatus? Fortè Deus non vocat ad sacerdotium etiam peccatores pœnitentes? Unde concluditur quòd in casu nostro, supposito cum circumstantiis ut suprà descriptis, confessarius ex hoc capite deficientiæ vocationis nequit denegare absolutionem suo pœnitenti, qui ad illam per confessionem adeptus est jus strictum et rigorosum.

Dices II. Si Ecclesia agnosceret, quòd clericus usque tunc sic luxuriosè vixisset, nullo modo eum ad ordines admitteret. Sed respondetur, quòd si Ecclesia agnosceret simul suam resipiscentiam, et vehementem compunctionem à Deo donatam, modo quo eam asseruimus, illum non repelleret.

74. — Dices III. Hujusmodi clericus in vitio turpi diu versatus, volens subdiaconatum assumere, exponitur periculo proximo relabendi in eadem peccata, et illa augendi reatu sacrilegii, cùm sibi imponat votum castitatis perpetuæ indissolubile, quod ipse ob pravum habitum contractum difficulter observare valebit; quapropter hic velut temerè agens est indignus absolutione, ut supponit *Habert l. c.* Sed hæc objectio, licèt magnam vim habere videatur, reverà tamen nullius est momenti. In tantum diximus, quòd talis consuetudinarius, quamvis sit capax absolutionis, si non vult ordinari, non poterit tamen absolvi si sacrum ordinem assumere audeat, nisi per extraordinariam compunctionem sit probatus; in quantum constat, ut observatum est, quòd ad sacros ordines suscipiendos non sufficit simplex status gratiæ, sed necessariò insuper requiritur bonitas excellens, quæ per divinum auxilium superabundans potest à pœnitente in instante acquiri. Cæterùm, si quicumque alius habituatus in lascivia, sed jam sat dispositus ad absolutionem, vellet statim sine experientia emittere votum castitatis, cur non poterit confessarius eum statim absolvere? Numquid votum adhuc in eo casu non erit de meliori bono? Si non esset de meliori bono, esset quidem nullum; sed communissimè docent doctores, ut asserit *Sporer* (*de voto c.* 2. *n.* 61.) quòd hujusmodi votum emissum ab habituato in lascivia est validum. Idem ait *La Croix lib.* 3. *p.* 1. *n.* 481. *cum Pal. Moya, ac aliis,* et contrariam sententiam ipse dicit non audêre dicere probabilem. Idque disertè confirmat *D. Thom.* (*Opusc.* 17. *c.* 5.), ubi quærens, an quis post diuturnam vitam in vitiis ductam possit vota religionis profitêri? Respondet, non esse expediens magna opera hominibus tenuis virtutis imponere : *Si tamen* (addit) *mox conversi sponte propria voluerint manum mittere ad altiora, quis eos audebit arcêre?*

75. — Præterea, si quis sic habituatus nollet nubere, dici deberet, quòd non posset absolvi quamvis dispositus, quia iste vellet remanere in periculo proximo recidendi. Sed quis unquam asseruit, matrimonium esse remedium necessarium ad se continendum? Scripsit quidem apostolus : *Quòd si non se continent, nubant ; melius est enim nubere, quàm uri.*

1. *ad Cor* c. 7. ℣. 9. Verùm hoc communiter ab interpretibus intelligitur, nisi aliquis nolit alia media adhibère. Hinc quæstio agitur inter DD. an valeat, votum, quod quis emitteret nubendi, ut se liberet ab habitu incontinentiæ Alii, ut, *Lessius lib.* 2. *c.* 40. *n.* 44. *Palaus t.* 3. *tr.* 15. *d.* 1. *n.* 14. *Sotus l.* 7. *q.* 1. *art.* 2. *cum Fag. Prad. etc. apud Salm. tr.* 17. *de voto c.* 1. *p.* 2. §. 2. *n.* 40. dicunt omninò invalidum esse hujusmodi votum, quia nunquam est de meliori bono, sicut est cœlibatus. Alii verò, ut *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 8. *n.* 53. *Bellarm. l.* 2. *de mon. c.* 14. *in fin. Bon. Nav. et plures communiùs cum Salm. l. c. n.* 41. *et* 42. asserunt tunc solùm validum esse votum, quando vovens nolit, aut non possit aliis mediis uti. Idem ait *Sporer de voto n.* 61. *et* 62. dicens, quòd tali voto obligatur tantùm is, qui aliud remedium adhibère nolit. Idem asserit ut certum *Laym. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 2 *n.* 12. his verbis . *Dicendum secundo cum Lessio, et Conin., tale votum obligatorium esse secundùm hypothesim, si in tali statu peccandi perseverem, et non media efficacia adhibeam ad emendationem, quæ cum Dei gratia possum; ita ut talis homo aliud vovere censendus non sit, nisi hoc saltem remedium (quod est nuptiarum) peccatis suis adhibiturum, si aliquid melius, quod est continentia, non adhibuerit: ideòque, si firmum ejus propositum, et conatum præstet, à voto liberatur.*

Instabis : sed laïcus nolens tunc nubere, remanet tamen liber, ut possit nubere postea si velit; non sic subdiaconus post susceptum ordinem. Respondetur, sed si ille laïcus statueret firmo animo, nunquam velle matrimonio ligari, sed aliis mediis uti, numquid ob hoc poterit ei absolutio denegari ?

76. — Dices IV. Docet *D. Gregorius in libro regulæ pastoralis : Non debet aliquis non purgatus sacra mysteria adire.* Unde *Jueninus* (*Op. de sacramen. l. c.*) ait non posse promovèri ad sacros ordines, qui nondum peccata purgarit per condignæ pœnitentiæ labores. Sed respondetur cum *S. Thoma,* qui (2. 2. *q.* 185. *a.* 2.) quærens, *utrùm liceat episcopatum injunctum omninò recusare?* Respondet *ad object.* 2. (in qua refer. præfata verba *D. Gregorii*) quòd si impedimentum nequeat tolli à subdito, tunc non tenetur obedire, quia nullus tenetur obedire ad aliquod illicitum; secùs autem, *si impedimentum removèri potest per ipsummet, putà si habeat peccandi propositum, quod potest deserere.* Ergò supponit Angelicus, quòd licet alicui sacra mysteria adire, suscipiendo episcopatum, *vel etiam sacros ordines* (ut ibidem subditur), etiamsi nondùm si à suis peccatis purgatus; dummodò, ut supponendum, sit interiùs probatus ad hujusmodi gradus assumendos; aliàs dicendum ex suprà allatis, quòd neque ordinari posset, neque teneretur obedire. Aliud enim est aliquem non esse purgatum, aliud non esse probatum.

Qua de re, omnibus tamen mox prædictis non obstantibus, omninò tenendum, quòd, ut clericus in vitiis habituatus possit absolvi, et si ipse velit statim sine temporis probatione accedere ad sacros ordines, debet tali compunctione extraordinarià esse à Deo manifestè donatus ut satis probatus ostendatur ad tantæ dignitatis sublimitatem.

77. Præterea advertendum, quòd confessarius toto conatu curare debet, persuasum reddere hujusmodi initiandum, quamvis extraordinariè (ut suprà) compunctum , ut differat ordines suscipere quoadusque probatione alicujus notabilis moræ magis purgatum se præbeat à sceleribus patratis. Imò addo, consultius et congruentius esse, ut etiamsi ipse sit contritus, et ex compunctione habita sufficienter dispositus non solùm ad absolutionem , sed etiam ad ordinem assumendum, tamen ei absolutio differatur , ipso quoque non consentiente, si velit statim ordinari , ut temporis experimento firmiùs probetur. Dummodò verò , excipio , ipse ex hàc dilatione ordinationis non sit subiturus notam, sive proximum periculum infamiæ , nam in hoc casu censerem cum *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1764. non posse confessarium pœnitenti disposito beneficium absolutionis differe, quia tunc ille ex confessione peracta habet jus non tantùm ad absolutionem, sed ad eam statim obtinendam. Cæterùm fateor, magnam adhibendam esse cautelam in hujusmodi clericis absolvendis, qui vix è vitiorum cœno emersi ad altaris ministerium ascendere inhiant , nulli enim dubium , quòd horum frequenter malus exitus deploratur, non sine maximo Ecclesiæ detrimento, et populorum ruina.

Circa quæstionem a nostro Alphonso tam

fuse explanatam, sic habet DD. Bouvier : « Qui vehementer inclinantur ad mulieres, libenter cum illis jocose loquuntur, nimia familiaritate utuntur, turpes cogitationes inde nascentes non ægre ferunt, eis quandoque adhærent, non apparent ferventes, neque in oratione, neque in aliis piis exercitiis, a sacris ordinibus arceantur : in periculis sacri ministerii naufragium facerent. Qui inveteratam habuerunt consuetudinem in incontinentias secretas incidendi, onus perpetuæ castitatis nonnisi imprudenter sibi imponerent, nisi a pluribus annis sincere conversi, non solum se contineant, sed sobrii sint, vigiles, laboriosi, a mundanis oblectamentis alieni, graves, modesti, pii ac ferventes. — Qui in hujusmodi incontinentias quandoque relabuntur, sive in seminario, sive tempore feriarum, gallice *Vacances*, etiamsi tam inveteratam consuetudinem sic peccandi non habuissent, probandi sunt donec diutius se continuerint et ferventius vivant. Habert requirit saltem spatium unius anni ; Theol. Rotomagensis dicit vix ac ne vix quidem spatium unius aut alterius anni, juxta consuetum rerum ordinem sufficere ; collator Andegavensis exigit saltem sex menses. Si propriam opinionem emittere nobis liceat, arbitramur spatium duorum annorum perfectæ continentiæ communius nimium non esse ; infausta enim experientia constat juvenes peccato incontinentiæ olim habituatos, in illud facillime iterum atque iterum prolabi, etiam post notabilia intervalla. Ut spes futuræ perseverantiæ merito habeatur, sedulo attendendum est ad indolem, ad conatus, ad specimina orationis, pietatis, fervoris. His igitur assentire non possumus confessariis, æstimantibus omnem ordinandum qui, ordinationem non suscepturus absolutione dignus esset, eo ipso ad ordinationem accessurum absolvi posse ; certum enim nobis videtur illum ad ordinem sine probatione sufficienti accedere volentem, absolutione indignum fieri. » (De ord. t. 4., p. 52., ed. 8.)

Vide DD. Gousset ista omnia principia approbantem et explanantem. *Th. mor., t.* 2, *n.* 658.

CAPUT III.

DE SUSCIPIENTE SACRAMENTUM

DUBIUM I.

Quæ dispositio requiratur ad valorem sacramenti in suscipiente?

78 Vide quæ habentur apud *Busemb.*

79 An solus homo viator sit capax sacramentorum? An soli baptizati validè suscipiant alia sacramenta?

80 Nulla requiritur intentio in pueris et perpetuè amentibus quoad baptismum, confirmationem, et ordinem.

81 Quæ intentio requiratur in adultis? An sufficiat intentio neutralis? An habitualis? Quid de dormientibus, ebriis, et lapsis in amentiam?

82 An sufficiat intentio interpretativa?

78. — « Resp. Ad valorem sacramenti in adultis ratione utentibus » intentio percipiendi sacramentum » interpretativa saltem requiritur, et » sufficit (excipe pœnitentiam, de qua » infrà). Ita *Commun.* theologi omnes » cum *S. Thom. contra Cajet.* qui putat, » in suscipiente nullam intentionem » requiri, modò contrariam non habeat. » Ratio responsionis est, quia sicut » adultus non justificatur sine proprio » consensu, ita nec per sacramentum » initiatur, et consecratur Deo, sine » eodem consensu, si ejus sit capax » *Bonacina d.* 1. *q.* 6. *p.* 2.

« Dixi, *adultis, etc.* quia cùm tantùm » requirantur conditiones juxta sub» jecti capacitatem, parvuli autem, et » perpetuò amentes non sint capaces » propriæ intentionis, sufficit illis in» tentio Christi, et Ecclesiæ. *Fill. tom.* » 1. *cap.* 8.

Unde resolves :

« 1. Parvuli, utì et perpetuò amen» tes, validè baptizantur, confirman» tur, communicantur, ordinantur : » quod ultimum nefas esset, priora » autem olim permittebantur. *Bon. l. c.*

« 2. Ægris ratione jam privatis rectè » datur unctio, non tantùm si antè » petierint, sed etiam si fuerint ca» tholici, neque constet esse in mor» tali : nam hoc ipso censentur » interpretativè voluisse, et petiisse, » quod alii christiani, etiamsi de ea » nunquam audierint. *C. de Lugo de sa» cramentis in genere*, *d.* 9. *n.* 122. *et* » *comm.*

« 3. Invalidum est sacramentum, 1. » quod quis suscipit cum intentione » neutrali, habens se negativè. 2. » Quod suscipit fictè, id est simulatè : » non tamen quod fictè, id est in» dispositè. 3. Quod per meram vim, » animo omninò repugnante, suscipi» tur. *Bon. l. c.*

» Validum est sacramentum, 1. quod » qui accipit, vult, quod christiani ac» cipiunt, etsi non credat, aut non » velit sacramentum. 2. Quod quis per » metum coactus suscipit, cùm metus » non tollat voluntarium. Matrimo» nium tamen gravi metu, v. gr. in» justæ mortis, initum, censetur irri» tum, ut docent *Sanch. l.* 4 *de matr.* » *d.* 12. *et* 14. *C. de Lugo d.* 9. *n.* 133. » Et qui ordines gravi metu coactus » suscepit, etsi characterem habeat,

» non tamen tenetur ad continentiam, » potestque, secluso scandalo, nubere, » ut suo loco dicam. » (*Vide dicenda de sacr. ord. n.* 811.)

79. — Ante omnia hic notandum est I. solùm hominem viatorem esse capacem sacramentorum, quia solus homo viator capax est primæ gratiæ, aut ejus augmenti; ita communiter *Suar. et alii*, *contra Bernal. Vide Tourn. Prælect. theolog. de sac. quæst.* 8. *art.* 1. qui id probat. Notandum II. susceptionem baptismi omninò præexigi ad validam susceptionem aliorum sacramentorum. Id certum est apud omnes *vide Lugo de sacram. d.* 9. *num* 1. *et Croix num.* 165. Ratio, quia sacramenta instituta sunt pro sola Ecclesia, et per solum baptismum fiunt homines de corpore Ecclesiæ, ut definivit *Eugenius IV.* in decreto fidei ad Armenos. Hinc matrimonium infidelium non est sacramentum, ideò est dissolubile, ut notant *Sanch. de matr. lib.* 2. *disp.* 8. *et Croix loc. cit. cum communi, ex c. Quando* 7. *de divort. Vide dicenda de matr. num.* 957.

80. — Plura autem hic adnotanda circa intentionem requisitam in suscipientibus sacramenta. In infantibus nulla quidem requiritur intentio, cùm suppleat in eis intentio Christi, vel Ecclesiæ, sicut enim sine propria voluntate ipsi peccatum contraxerunt, ita sine voluntate ab illo liberantur. Hoc certum est cum *D. Th.* 3. *p. qu.* 68. *a.* 9. et est de fide definitum à *Trid. sess.* 7. *de sacram. can.* 13. ubi dicitur : *Si quis dixerit parvulos, eò quòd actum credendi non habent, suscepto baptismo, inter fideles computandos non esse; ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos, aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ; anathema sit.* Idem dicendum de perpetuò amentibus, ut docet *S. Th. l. c. art.* 12. *ad* 1. Et quod dicitur de baptismo, idem dicendum de sacramento confirmationis, ut *Salm. de confirm. tr.* 3. *c.* 3. *p.* 3. *n.* 26. *cum communi DD.* Item de sacramento ordinis infantibus (sive perpetuò amentibus) collato, ut rectè dicit *Lugo d.* 9. *num.* 112. Idque hodie certum est ex bulla : *Eo quamvis tempore*, nostri SS. *P. Benedicti XIV* edita 4. Maji anno 1745. ubi postquam in §. 20. id declaratur definitum communi suffragio theologorum et canonistarum, deinde præscribitur §. 27. quòd ipsi infantes ordinati, cùm pervenerint ad annos discretionis, non teneantur ad castitatem : præcipit verò Pontifex ex *concil. Tolet. II.* relato in *can. De iis. dist.* 28. ut in anno 18, detur eis optio, et si voluerint castitatem servare, admittantur ad exercitium ordinis; secùs si noluerint. Et §. 40. subdit, quòd ipsi post ratihabitionem invalidè contrahunt matrimonium, et tenentur ad officium divinum.

81. — In adultis verò certè requiritur intentio suscipiendi sacramentum, ratio, quia ut docet *D. Th. d. q.* 68 *art.* 7. loquens de baptismo: *Ad hoc quòd homo moriatur veteri vitæ, requiritur in habente usum liberi arbitrii voluntas quâ eum veteris vitæ pœniteat, ita requiritur voluntas, quâ intendat vitæ novitatem.* Dixit autem *Caj. in. l. c. D. Th.* in suscipiente baptismum sufficere intentionem neutralem, nempe quòd non consentiat, neque dissentiat; sed hæc opinio communiter reprobatur à DD. ut à *Lugo d.* 9. *n.* 117. *Petrocor. tom.* 3. *pag.* 87. *Salm. de sacram. in gen. c.* 8. *p.* 1. *n.* 7. et signanter à *SS. N. P. XIV in Instruct. de bapt.* incipiente, *Postremo mense.* Et talis opinio est quidem contra doctrinam expressam *D. Th.* mox suprà relatam. Idem quod de baptismo dicendum est de aliis sacramentis *cum Lugo, et aliis communiter.*

Certum est etiam apud omnes non requiri in suscipiente sacramenta intentionem actualem, aut virtualem: sufficere habitualem, id est aliquando habitam, et non retractatam. Ita *Lugo de sacr. d.* 9. *nu.* 105. *Wigandt tract.* 11. *ex.* 4. *n.* 26. *res.* 4. *Petroc. tom.* 3. *p.* 91 *Antoine de sacr. c.* 3. *q* 1. *res.* 2. *Suarez* 3. *p. disput.* 14. *sect.* 2. *Holzm. tom.* 2. *p.* 8. *nu.* 39. *Sporer tom.* 3. *p.* 22. *Ronc. c.* 5. *q.* 2. *res.* 2. *Elbel t.* 3. *p.* 27. *n.* 56. Idemque docet SS. *N. Benedictus XIV in præfata Instr. n.* 46. *cum aliis communiter.* Idque probatur ex universali Ecclesiæ praxi, quæ non reiterat sacramenta baptismi, et ordinis iis qui ea suscipiunt ex voluntate priùs habita. Et hoc procedit in omnibus sacramentis, præter pœnitentiam, et matrimonium, ut infrà explicabimus.

Utrùm autem validè conferantur sacramenta dormientibus, ebriis, vel lapsis in amentiam, qui antea habuerunt intentionem illa recipiendi? Negat *Ronc. l. c*, quia (ut ait) non est præsumendum eos habuisse intentio-

nem in tali tempore recipiendi sacramentum, sed solummodò more et ritu christiano. Sed communissimè, et probabiliùs affirmant *Lugo d.* 8. *num* 119. *Pal. de bapt. d. un. p.* 7. *n* 2. *Salm. tr.* 2. c. 6. *p.* 3 *n.* 43. *cum Henr. Craff. et Angl. ac Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 166. *cum Gobat, Av. et Diana, et aliis.* Ratio, quia ad validitatem sacramenti non requiritur, ut suscipiens agat modo humano, et more solito, sed satis est quòd ipse sit subjectum capax, prout reverà est qui jam priùs habuit intentionem recipiendi sacramentum. Idque confirmatur auctoritate *Innoc. IV. in cap. Majores,* §. *Item quæritur, de bapt.* (*apud Lugo l. c.*) qui, postquam dixit, dormientes et amentes non recipere sacramentum si contrariam habuerint voluntatem, addit: *Secùs si habuissent propositum baptizandi; tunc ergò characterem sacramentali imprimit operatio.* Et ejusdem sententiæ est *N. SS. Bened. XIV. in cit Instruct. n.* 46. Cæterùm rectè advertunt *Suar.* 3. *p. d.* 24. *sect.* 1. *et Salm. l. c. n.* 44. illicitum esse iis conferre sacramenta, nisi in probabili periculo mortis, vel nisi quando impedimentum usus rationis censetur perpetuum, aliàs expectandum ad tempus in quo suscipiens fiat compos rationis. Idque expressè docet *D. Th in* 4. *dist.* 6. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 2. ubi ait: *Si autem necessitas non sit, debet in furiosis expectari lucidum intervallum, vel in dormientibus vigilia. Si tamen baptizetur in statu illo, sacramentum suscipit, quamvis peccet baptizans.*

82. — Sufficit etiam intentio interpretativa (nempe quæ numquam fuit habita, sed præsumitur habenda à suscipiente, si esset ipse compos rationis) in suscipientibus sacramentum extremæ unctionis, ut dicunt *Lugo d.* 9. *n.* 127. *Wigandt tr.* 11. *ex* 4. *n.* 26. *r.* 4. *Elbel t.* 3. *p.* 17. *n.* 58. *Ronc. de sac. c.* 5. *q.* 2 *r.* 2. *Spor t.* 3. *p.* 23. *n.* 154. *et Croix lib* 6. *p.* 1. *n.* 172. *cum communi.* Idque probatur ex Rituali rom. *de extrema unct.* ubi dicitur: *Hoc sacramentum est præbendum sensibus destitutis, qui antea illud petierunt, seu verosimiliter* (nota) *petiissent.* Et si fortè æger fuerit sensibus destitutus in actu peccati mortalis, probabiliter ait *Viva de sacr. q.* 1. *art.* 7. *n.* 6. saltem sub conditione extremam unctionem tunc esse illi ministrandam, prout etiam de sacramento pœnitentiæ dicemus *n.* 480.

Ita etiam per voluntatem interpretativam, seu generalem potest moribundo sensibus destituto conferri sacramentum confirmationis, ut dicunt *Lugo d.* 9. *num.* 132. *Sporer l. c. n.* 154. *Elbel d. p.* 17. *et Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 169. *cum Conc. Arriaga, et Bern* (*contra Escob. l.* 8. *n.* 55.) Et idem dicunt de sacramento Eucharistiæ *Lugo d.* 9. *n.* 126. *Sporer loc. cit. et Croix cum Suar. Conc. Aversa, Bernal, etc.*

Sacramentum autem baptismi, et ordinis invalidè quidem confertur habentibus solam intentionem interpretativam, quia sine voluntate explicita nemo debet subire obligationem legum Ecclesiæ, et statûs clericalis. Ita communiter *Lugo d.* 9. *n.* 119. *et* 127. *ac Viva de sacr. q.* 1. *a.* 7. *n.* 3. *et* 5. *cum Suar etc.* Verumtamem *Conin. Spor. Dicast. etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 168. censet ad suscipiendum baptismum sufficere intentionem implicitam contentam in contritione, vel attritione habita à suscipiente. His contradicunt *Suar. et alii.* Sed rectè *Lugo n.* 129. primam sententiam ait posse habere locum tantùm in infideli, qui semper invincibiliter veram fidem ignoraverit. Ad sacramentum autem pœnitentiæ non sufficit intentio neque interpretativa, neque habitualis, sed requiritur intentio vel actualis, vel saltem virtualis, cùm ibi requirantur pro materia actus pœnitentis, qui non possunt quidem habêri sine voluntate saltem virtuali recipiendi sacramentum; et hoc tenendum saltem in praxi, juxta dicenda *de sacr. pœn. num.* 457 [1]. Ad sa-

[1] « Ad pœnitentiam, inquit Gury, requiritur intentio vel *actualis*, vel saltem *virtualis;* nec proinde intentio *habitualis* sufficit. — De quo adnotat Ballerini : « Non hic intelligendus est S. Alphonsus, quasi vel *actualis* vel *virtualis* intentio tum adesse necessario debeat quando sacramentum perficitur, id est quando confertur absolutio. Potuit enim quispiam prius sacramentum petiisse, quod tamen multo postea ipsi jam sensibus destituto conferatur. Et siquidem *habitualem* dixeris intentionem, quæ semel prius habita, nec in se deinde nec in ullo effectu virtute perseverat, sed tantummodo retractata non fuit, profecto in prædictâ hypothesi poteris affirmare, etiam *habitualem* intentionem sufficere. Verum sententia S. Alphonsi alio reipsa spectat, ut palam facit ratio quam addit: *Cum ibi requiratur, etc. juxta dicenda* 457. Porro hoc loco non agit de intentione necessaria ad recipiendum sacramentum, sed quæstionem facit: *Utrum dolor elicitus esse debeat cum intentione confessionis.* Et ipse quidem adhæret negativæ potius sententiæ, quam affirmativæ, licet hanc absolute probabiliorem esse fateatur; qua de re suo loco dicetur. Interim vero manifestum est, juxta posteriorem hanc senten-

cramentum verò matrimonii suscipiendum, certè non sufficit intentio interpretativa : sed sufficere aliquando habitualem censent *Holzm. t. 2. p. 8. n.* 36. *Croix, l 6. p. 1. n.* 174. *cum Sporer, Dic. Arriag., etc.* Et casum accidere posse, ait *Croix*, quando celebratur matrimonium per procuratorem; quia si hic contrahit dum principalis dormit, perficitur matrimonium cum intentione principalis, quæ non aliter quàm habitualis dici potest. Sed veriùs sentit *Lugo d.* 6. *n.* 134. in matrimonio semper requiri voluntatem saltem virtualem, quia cùm uterque conjux non solùm sit suscipiens, sed etiam minister sacramenti, in singulis eorum certè requiritur ea intentio qualis in ministris aliorum sacramentorum exigitur, ut diximus *n.* 16. *et* 18. In præfato autem casu procuratoris, rectè dicit *Lugo n.* 139. quòd illa intentio veriùs dicenda est virtualis quàm habitualis, cùm procurator contrahat virtute mandati , sive consensùs à principali præstiti.

Quoad amentes, furiosos et surdos-mutos in quantum subjectos sacramentorum capaces, professor Vincent sic habet :

« DE AMENTIBUS ET FURIOSIS. — Hæc juxta commune theologorum placitum dicenda videntur.

« 1. Amentes et furiosi ab infantia, seu perpetuo, habendi sunt omnino ut infantes ratione orbati. — Idem dicendum est quamvis ante Baptismum intervalla lucida habuerint, si ab hujus sacramenti susceptione rationis usu nunquam donati fuerint.

« 2. Amentes et furiosi qui quandoque ratione donantur possunt in his lucidis intervallis omnia sacramenta, saltem valide, suscipere, sicut et cæteri adulti : Dicitur *saltem valide*; quia ordinarie ordinis et matrimonii sacramenta illicite susciperent. Rituale Romanum hæc habet : « Amentibus seu phreneticis communicare non licet; licebit tamen, si quando habeant lucida intervalla, et devotionem ostendant, dum in eo statu manent, si nullum indignitatis periculum adsit. »

« 3. Amentes et furiosi qui usum rationis habuerunt et actualiter non habent, possunt baptizari valide, et etiam licite, si adsit mortis periculum, dummodo in instantibus lucidis hoc sacramentum petierint directe vel indirecte, ut supra dictum est; qui nullo modo petierunt non sunt baptizandi..... Si post baptisma aliquo tempore ratione potiti sunt, eis ministrandum est sacramentum Extremæ Unctionis : « Si dum essent sana mente et integris sensibus illud petierunt aut verisimiliter petiissent.» Ita rituale romanum.

« 4. Semi-amentibus, vel idiotis, in periculo mortis, et etiam aliquoties in vita, conferri poterit divina Eucharistia, dummodo aliquam habere possint hujus sacramenti notionem, ita ut panem illum divinum a communi et materiali pane secernere queant. — Illis etiam interdum dabitur Pœnitentiæ sacramentum.

« DE SURDIS-MUTIS. — Sermo est tantum de Surdis-Mutis a nativitate, qui enim casu fortuito aut hominum malitia post adeptum rationis usum surdi-muti facti sunt, sicut et cæteri adulti omnium sacramentorum susceptionis capaces sunt.

« 1. Surdi-muti a nativitate qui certa methodo, v. g., *D. de l'Epée*, educati fuerunt, omnes ideas, tum intellectuales, tum morales, quæ in aliis reperiuntur hominibus, et ipsi possidere possunt; ideoque nullum est sacramentum quod suscipere non valeant.

« 2. Surdi-muti sibimetipsis derelicti secundum probabilissimam opinionem omni idea intellectuali et morali destituuntur, sensibus sensationibusque donantur, sed vera idea carent, ut docent peritiores surdorum-mutorum institutores, uti de l'Epée, Sicard, Paulmier, Bebian..... et ipsi surdi-muti confessi sunt ingenue, ita Saboureux de Fontenay, Berthier et alii, ac proinde quoad sacramentorum susceptionem de illis velut ac de infantibus ratiocinandum est.— Attamen licet probabilius sit surdos-mutos moralitate destitui et idcirco peccati esse incapaces, cum res minime certa sit, et tutior pars in salutis materia amplectenda sit, in articulo mortis sub conditione absolvendi sunt illi surdi-muti quando quædam dederunt contritionis signa et peccata sua pro posse confessi fuerunt. — A fortiori tribuenda est illis Extrema Unctio, quæ in his circumstantiis effectum suum certius sortitur quam pœnitentia.

« Cum ex omnium confesso quæstio præsens sit gravissima et in praxi difficillima, nihil inconsulto episcopo fiat. Vide opusculum cui titulus : *Recherches sur les connaissances intellectuelles des sourds-muets considérés par rapport à l'administration des sacrements*, par l'abbé Montaigne, aumônier de l'institut royal des sourds-muets, in-8°. Paris. 1829. » (*De Sacrm.* nos 180 et 181.)

tiam posse quempiam ad sacramentum accedere non modo cum virtuali, sed plane cum actuali intentione, quamvis dolorem autem elicitum ad confessionem tunc non ordinaverit. Ex quibus patet, sensum quo B. Alphonsus de intentione ad pœnitentiæ sacramentum necessaria disputat, nihil spectare ad præsentem de intentione quæstionem. » (De sacr. in gen. n. 230.)

DUBIUM II.

Quid requiratur, ut licitè et cum fructu suscipiatur ?

83 Quæ requirantur in suscipiente sacramenta *mortuorum*, et quæ *vivorum* ?

84 An aliquando possit ministrari viaticum a laïco, vel sacerdos non jejunus celebrare?
85 An magis dispositi majorem fructum recipiant? An sumant cum fructu hostiam ii qui nesciunt esse consecratam?
86 Plura notanda de suscipiente sacramenta cum mortali aut veniali.
87 An omnia sacramenta causent gratiam, remoto peccato?
88 An liceat petere sacramentum à ministro excommunicato?
89 An à ministro peccatore?

83. — « Resp. Ad effectum baptismi » et pœnitentiæ, requiritur, et sufficit » præter voluntatem sumendi sacra- » mentum, dispositio fidei, spei et at- » tritionis, non autem requiritur cha- » ritas, sive ut gratiam habeat; » (*Vide dicenda n.* 139. *et* 437.). « quia hæc » sacramenta dicuntur *mortuorum* « quòd ipsa primam gratiam, seu vi- » tam donent. Ad reliqua verò sacra- » menta, quæ dicuntur *vivorum*, requi- » ritur, ut sit in gratia. » (*Sed nota hic prop. damnatas ab Alexand. VIII. nempe prop.* 22. *quæ dicebat : Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint Et prop.* 23. *Similiter arcendi sunt à sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers*), « quia ista non primam, sed se- » cundam tantùm gratiam, id est aug- » mentum tantùm gratiæ conferunt. » Etsi subinde per accidens dent pri- » mam, cùm quis putat bonâ fide se » carêre mortali *Laym. dub.* 6. *Bonac.* » *d.* 1. *q.* 6. *p.* 2.

84. — Hoc quidem probabile est cum D. *Thom*. *Vide dicenda num.* 87. Hinc rectè dicunt *Gonet* , *Henno* , *et Cont. Tourn.* (*vide infrà n.* 237.) posse laïcum moribundo viaticum ministrare, si desit sacerdos qui eum absolvat : et etiam sacerdotem celebrare posse non jejunum ad ministrandum viaticum moribundo sensibus destituto, qui non possit confitêri, ut *Viva q.* 1. *art.* 5. *n.* 6. *cum Laym. Fill.* Secùs autem, si absolutionem sacramentalem ille recepe- rit; *vide infrà n.* 286.

Unde resolves :

85. — « 1. Etsi æqualiter dispositi » æqualem, magis tamen dispositi ma- » jorem sacramenti fructum præter » characterem consequuntur; tum » quia congruum est sacramenta ita » instituta esse, ut uberior gratia de- » tur pro dispositione subjecti; tum » quia non videtur is, qui vehemen- » tem attritionem ad baptismum vel » pœnitentiam affert omni fructu ca- » rere.

« 2. Qui sumit hostiam, quam nescit » esse consecratam, cùm instar alte- » rius animalis, sine intentione su- » mendi sacramentum, sumat, accipit » quidem materialiter rem, quæ est sa- » cramentum, non tamen sacramen- » taliter, et cum fructu. » (*Ita S. Th. p.* 3. *q.* 80 *art.* 3. *ad* 3. *cum Lugo, Suar. Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 178. *contra Arriag. et Dic. quorum sententiam immeritò probabilem vocat Croix*). « Idem docet *Bon.* » de eo, qui sumit sacramentum ex » causa famis, quod videtur intelli- » gendum, si ex ea sola : neque enim vi- » detur sacerdos fructu sacramenti pri- » vari, etsi sumpturus calicem, simul » etiam levare sitim intenderet. *Vide Bon.* » *l. c. n.* 3.

86. — Notandum 1. Ad baptismum requiritur actus fidei, et spei, saltem virtualis, ut omnes docent cum *Suar. et Croix l. p.* 1.*n.* 187. etiam actus contritionis, sive attritionis, ut tenent *Salm. cum D. Th.* (*vide infrà n.* 139.) si baptizandus habeat grave peccatum, ut patet ex *Trid. sess.* 14 *c.* 1. *de pœnit.* Ad Eucharistiam autem præmitti debet ex speciali præcepto confessio, et absolutio ab omni mortali. Utrùm autem pro aliis sacramentis vivorum sufficiat præmittere tantùm contritionem? Affirmatur communissimè cum *Lugo d.* 8. *sect.* 9. *Laym. Vasq. Croix n.* 190. *et aliis, contra Marsil. et Adrian. Vide dicta n.* 34.

Not. II. Est certè peccatum grave, sacramentum suscipere cum mortali; et est gravius, quàm illud indignè ministrare, aut conficere, ut *Croix n.* 193. *cum Dic. et aliis.* Utrùm autem in aliquo casu liceat suscipere sacramentum in mortali? Videtur negare *Suar. de Euch. d.* 66. *sect.* 1. loquens de sumenda communione; sed communiùs affirmant *Henriq. Aversa, et Bosco ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 194. Idque pro casu rarissimo non videtur improbabile, putà si hostia consecrata esset profananda ab hæreticis, et ab aliis pro illa subita irruptione non posset tam citò conteri; tùm videtur posse eam sine peccato sumere, licèt sine fructu; tunc enim non sumeret ut sacramentum, sed tantùm absconderet in corpore suo, sicut in pariete, ad eam liberandam ab in-

juria, ut dicunt *Lugo de sacr. d.* 9. *num.* 8. *de Euch. d* 14 *n.* 3. *Croix l.* 6. *p* 2. *n.* 514. *Tamb. de comm. c.* 1. *n.* 76. *et Dian. p.* 5. *tr.* 13. *r.* 74. *cum Vasq. Hurt. et Ochag.* Idem probabiliter dicunt *Lugo dict. d.* 9 *cum Vasq. et Croix num.* 517. *cum Hurt. Ochag. Diana, et Leand.* de laïco accumbente in scamno communicantium, qui recordaretur peccati mortalis, et non posset elicere contritionem ob angustiam temporis. *Vide dicta n.* 33.

87. Quæritur I. **An sacramenta validè sed, cum fictione suscepta, remoto obice, reviviscant?** Nomine *fictionis* hic non intelligitur ea quæ reddit sacramentum nullum, ut est defectus intentionis, sed ea cum qua sacramentum validè suscipitur, nempe cùm quis accedit sine dispositione requisita ad sacramentum. De sacramento baptisimi (excepto *Scoto et aliis paucis*) omnes communiter id affirmant *cum Petroc. t.* 3. *p.* 99. *q.* 6. *Conc. tom.* 8. *p.* 185. *n.* 11. *Lugo de sacr. d.* 9. *n.* 22. *Tourn. Prælect. theol. de bap. q.* 4. *art.* 2. *concl.* 2. *et aliis ex D. Th.* 3. *p. q.* 69. *art.* 10. ubi loquens de gratia baptismi sic ait: *Impedietur autem quandoque per fictionem; unde oportet quòd, remotâ eâ per pœnitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum*. Et priùs id docuit *S. Aug. lib. de bapt. contra Donatist. cap.* 12. ubi dixit : *In illo cui fictus* (ad baptismum) *accesserat, tunc valère incipiet, cùm illa fictio veraci confessione recesserit*[1]. Ratio, quia peccatum ante baptismum, vel in ipsa perceptione baptismi consummatum non subjicitur Ecclesiæ clavibus, unde necesse est remitti per solam virtutem baptismi, qui sublato obice babet effectum priùs suspensum ratione fictionis. An autem ad hunc effectum obtinendum requiratur in suscipiente contritio ? Negant *Suar* 3. *p. d.* 281. *sect.* 5. *concl.* 1. *et Lug. n.* 53. *cum Conc. et commun.* (*contra Vasq.*) dicuntque sufficere attritionem ; *vide dicenda n.* 139. Idem quod de baptismo dicunt etiam de sacramento pœnitentiæ (casu quo fieret confessio valida et informis, juxta dicenda *num.* 441.) *Lugo d.* 9. *n.* 100. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 3. *n.* 53 (*contra Petr. ex S. Thom. in* 4. *d.* 17. *qu.* 3. *art.* 4. *q.* 1. qui loquens de pœnitente, qui fecerit confessionem validam, sed informem, dicit : *Quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; sicut etiam est de aliis sacramentis.* Ratio (ut ait *Lugo*) quia si hic postea conteritur, jam peccatum ei remittitur, et remittitur quidem, sine eo quòd directè illud clavibus subjiciat. Idem ajunt *Lug. n.* 103. *et Suar. d.* 63. *s.* 8. *Croix n.* 199. *cum Palud. Sylv. Conc. ap. Salm. de sacram. in genere c.* 5. *p.* 5 *n.* 67. *contra Sotum, Hurt. Bosco, et Bernal ap. Croix l. c.*) de sacramentis characterem imprimentibus, prout de confirmatione, et ordine; quia cùm hæc sacramenta nequeant iterari, videtur consentaneum divinæ bonitati, ne tales suscipientes relinquantur destituti gratiâ sacramentali, tam proficuâ in confirmatis ad resistendum tentationibus, et in ordinatis ad obeunda munia clericalia; et hanc sententiam ait *Petr.* solidissimum habère fundamentum. Idem dicunt *Escob. l.* 8. *num.* 182. *Croix num.* 202. *Salm. l. c. cum Pal. Arriaga. Cajet. etc. ac Lugo n.* 105. *cum Suar. et Conc.* de sacramento extremæ unctionis, et de matrimonio; quia (ut ajunt) etiam congruum videtur, quòd, cùm extrema unctio non possit iterari eodem mortis articulo, nec matrimonium vivente eodem conjuge, interim fideles non careant gratiâ sacramenti.

Rectè autem *Lug. n.* 108. *Croix n.* 200. *cum Suar. Conc. Fill. etc. communiter, contra alios*, negant hoc de Eucharistia, quæ ex sua institutione frequenter potest iterari : idcircò non fuit opus hanc tribuere efficaciam tali sacramento, ut subveniatur fragilitati hominum. E converso in hoc sacramento sequeretur absurdum, quòd sacerdos qui pluries in sua vita sacrilegè celebrasset, si in morte cum remissa attritione confiteretur, reciperet totum cumulum gratiarum tot sacrilegarum communionum; imò quò sæpiùs indignè celebrasset, eò uberiùs gratiis ditaretur. Censet autem *Croix n.* 200. *cum Scoto Palao, etc.* quòd si quis communicet et removeat obicem, antequam species Eucharistiæ consumentur, is non carebit gratiâ sacramenti. An autem suscipiens sacramentum cum veniali habituali, vel actuali, peccet? *vide dicenda de Euchar. n.* 270.

[1] Hic est textus totus : *Sicut enim in illo qui fictus accesserat, fit ut non denuo baptizetur, sed ipsa pia correctione et veraci confessione purgetur, quod non* posset sine baptismo, ut quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit. (De bapt. contr. donatist. lib. I, cap. XII. n. 18.)

88. — Quæritur II. An liceat petere acramenta à ministro indigno? Hìc listinguere oportet ministrum indignum ob aliquam censuram, vel inhabilitatem et indignum ob peccatum nortale. Resp. I. Si minister est indignus per censuram, etc., et non est toleratus, nimirùm si excommunicatus vitandus, vel publicè et nominatim suspensus, vel irregularis per sententiam (*vide Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 210), certè non licet ab eo petere sacramenta, nisi in extrema vel gravissima necessitate : in qua omnes dicunt licitum esse suscipere baptismum, et pœnitentiam, ut *Suar.* 3. *p. dist.* 11. *sect.* 1 *n.* *. Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1. §. *. Antoine de sacr.* c. 2. *q.* 13. *Bonac. de excommunic. dub.* 2 *q.* 1 *p.* 2 §. 3. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 209 *et Salm. de sacram. in gen. c.* 8. *p.* 2. *n.* 16. *et* 18. *um Sayr. Gran. Corn., etc ex D. Ang.* . 1. *de bapt. cap.* 11. Idem probabiliter de sacramento Eucharistiæ dicunt *Nav. cap.* 22. *n.* 4. *Suar. l. c. n.* 17. *Bon. l. c. Viva de sacr q.* 1. *a.* 8. *num.* 10. *cum Sot. et Salm. ibid. n.* 22. *cum Cornejo, Nugn* (*contra Sayr. Avilla, etc.* Et adhæret *Cont. Tourn. loc. cit. ex cap. Quod in te, de pænit. et rem* ubi *Innoc. II.* quamvis neget morientibus extremam unctionem tempore interdicti generalis, non negat tamen pœnitentiam, viaticum. Idem sentiunt de sacramento extremæ unctionis *Escob. Henr. et Dic. ap. Croix d. n.* 209. eo quòd tale sacramentum potest per accidens gratiam causare; sed meliùs id non admittunt *Suar. Bon. ll. cc. Elbel tom.* 3. *p.* 69. *n.* 67. item *Conc. Fill. Avila, et Cornejo apud Salm. ibid. n.* 23. nisi quando infirmus non potuerit aliud sacramentum recipere. Pariter dicunt *Suar. l. c. et Corn ap. Salm ibid. n* 24. licitum esse recipere sacrum ordinem ab Episcopo excommunicato, quando in aliqua provincia remota ille solus existeret, et talis ordinatio rendundaret in bonum communitatis. Idem dicunt præfati AA. de sacramento matrimonii, casu quo esset necessarium vel ad salutem spiritualem morientis, vel ad magnam utilitatem temporalem filiorum, nec alius adesset minister. An autem excommunicatus vitandus validè ministret sacramentum pœnitentiæ in extrema necessitate? Hoc negandum : *vide dicenda num.* 560.

Resp. II. Si verò minister sit excommunicatus, vel suspensus toleratus, quæstio est inter DD. an liceat ab eo petere sacramenta sine gravi causa? Negant alii, sed veriùs affirmandum; quia conc. Constantiense absolutè concessit fidelibus communionem cum toleratis; *vide dicta num.* 55. *et dicenda de cens. n.* 139.

89. — Resp. III. Cùm autem minister est indignus ob peccatum mortale, *D. Th.* 3. *p. q* 64. *art* 6. *ad* 2. videtur indistinctè concedere posse suscipi sacramenta à peccatore occulto, dicens : *Quamdiu* (minister) *ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscipit sacramentum non communicat peccato ejus.* Et idem habetur in *cap. Vestra* 7. *de cohabit. clerc. etc.* ubi dicitur : *Sine dubitatione teneatis, quòd à clericis, et presbyteris quamquàm fornicariis, quandiu tolerantur, nec habent operis evidentiam* (id est ut explicat Glossa, quando ipsi non sunt condemnati vel confessi in jure), *licitè divina mysteria audiantur, et alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.* Hoc tamen sanè intelligendum valère tantùm ad excusandum, ne contraveniatur prohibitioni Ecclesiæ; cæterùm, ad suscipiendum sacramentum à peccatore, semper requiritur rationabilis causa, juxta dicta *lib.* 2. (III) *num.* 47. *et* 49. Utique alibi docet idem *D. Thom. in.* 4. *d.* 24 *q.* 1. *art.* 3. *qu.* 5. *ad* 3. ubi ait : *Præter necessitatis articulum non esset tutum, quòd eum* (scil. pastorem) *induceret ad aliquod sui ordinis exequendum, durante tali conscientiâ, quòd ille in peccato mortali esset.* Nomine autem *necessitatis* rectè explicat *Cont. Tourn. ibid. concl. Cæterùm*, intelligi hîc moralem necessitatem, unde probabiliter sufficit ad excusandum etiam causa gravis utilitatis, ut docent communissimè *Suar. part.* 3. *d.* 18. *sect.* 1. *Sanch. de martyr. lib.* 7. *de* 9. *num.* 8. *Pal. t.* 3. *tr.* 18. *d.* 7. *p.* 15. *num.* 3. *Viva qu* 1. *art* 7. *n.* 10. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 211. *Mazzot. t* 3. *pag.* 68. *Tolet. l.* 1. c. 88. *Fill. tr.* 1. *c.* 8. *qu.* 6. *Escob. l.* 8. *n.* 312. *Anacl. pag.* 533. *num.* 56. *Holzm. t.* 2. *p.* 16. *n.* 84. *Elbel. t.* 3. *p.* 18. *n.* 63. *citans Scot. in* 4. *d.* 5. *qu.* 2. §. *Quantum Spor t* 3. *p.* 27. *n.* 179. *Bon. d.* 1. *q.* 6. *p.* 5. *n.* 1. *cum Con. Val. Reg. Henri. et Salm de sacram. in gen. c.* 8. *p.* 2. *n.* 34 *cum Led. Nunn, et communi,* ut asserunt

Hinc ajunt DD. licitè recipi sacramenta à ministro peccatore : I. Si ur-

geat præceptum confessionis, vel communionis, ut dicunt *Suar. l. c. Conc. t.* 8. *p.* 105. *n.* 9. *et Escob. lib* 8. *n.* 316. *cum Vasq. etc.* II. Si ex dilatione susceptionis immineat periculum lapsûs. *Cont. Tourn. loc. cit.* III. Si debes implêre præceptum missæ audiendæ. *Suar. loc. cit. cum Concina. et Scoto apud Escob. num.* 314. IV. Si aliàs diu debeas permanêre in mortali, et nequeas alium adire confessarium; ita *Tourn. l. c.* Sed meliùs *Suar. l. c. et Antoine de sacr. c.* 2. *q.* 13. *r.* 3. excusant ab omni culpa eum, qui est in mortali, si nolit neque ad horam expectare, quia non est modica utilitas quamprimùm à peccato liberari. V Si carêre debeas (saltem diu) communione, ut *Suar. loc. cit. et Escob. n.* 319. Et idem ait *Suar.* si carêre debeas fructu confessionis etiamsi non habeas mortale. An autem sufficiat causa non carendi fructu alterius sacramenti? Negat *Croix n.* 211. Sed affirmant *Suar. et Escob n.* 316. si minister sit parochus, vel sit paratus, et non sit alius dignè ministrans. VI. Si aliàs nequeas lucrari jubilæum. *Cont. Tourn. et Croix loc. cit.* VII. Si indigeas perito directore, et non habeas alium. *Cont. Tourn. ibid.* Modò (addit *Sporer tom.* 3. *p.* 27. *n.* 179.) diu debeas alium expectare. VIII. Si vis missam applicare pro amico defuncto, ut *Sporer loc. cit.*

Dicit autem *Cajet. in* 3. *p. q.* 64. *art.* 6. *ad* 2. absolutè licitum esse petere sacramentum à proprio parocho, sine ulla gravi causa; sed veriùs hoc negant *Conc. p.* 103. *n.* 5. *et Salm. l. c. n.* 38. *cum Nav. Soto, Bon. et Led.* si facilè possis alium adire. Sic etiam dicunt *Conc. et Antoine ll. cc.* non licère petere sacramenta ab hæretico, vel schismatico nisi in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis. Sed de hæretico *vide num.* 560. An autem sit mortale sine gravi causa petere sacramentum ab indigno ministro parato? Negant *Sotus Nav. Sa, Dian. etc. apud Salm. tr.* 1. *c.* 8. *p.* 2. *n.* 43. Sed rectè affirmant *Salm. ibid. num.* 42. *cum Sylv. Molin Valent. Arag. etc.* juxta dicta *l.* 3. *num.* 47. *et* 79. Tantùm exciperem eum qui sumeret Eucharistiam à sacerdote indigno, qui eam actu aliis ministraret: ut dicunt *Suar. l. c. et Escob. n.* 319. juxta sententiam allatam *num.* 35. *v. Hinc.* nempe quòd unum tantùm sit peccatum pluribus Eucharistiam ministrare. Sic pariter puto illicitum esse sine gravi causa inservire sacerdoti indignè celebranti; contra *Suar. l. c. Bon. n.* 7. *et Salm. n.* 41. *cum aliis,* qui id admittunt, quando sacerdos facilè possit alium invenire.

Certum est autem, quòd quivis minister præsumitur dignus, nisi constet oppositum, ut communiter docent *Con. t.* 8. *p.* 103. *n.* 4. *Cont. Tourn. de sac. cap.* 2. *art.* 1 §. 3. *v. Not.* 1. ex illo Apostoli, 1. *Corinth. c.* 13. *v.* 5. *Charitas non cogitat malum; Elbel et Croix lib.* 6. *num.* 216. *cum Avila, Dic. et aliis communiter.* Hinc probabiliter infertur posse peti sacramentum adhuc ab eo qui scitur paulò ante peccasse, quia præsumendus est ipse jam se disposuisse saltem per contritionem: ita *Suar. d.* 18. *sect.* 1. *in fine, Bonac, punct.* 5. *num.* 6. *Croix num.* 216. *Mazzott. cum Sporer, Salm. l. c. n.* 40. *cum Vasq. Con. Sayr. Reg. Dic. et aliis communiter:* et idem sentit *Tourn. p.* 36. *v. Not. l.* dicens: *Imò ut sciam ab eo recens et graviter peccatum esse; adhuc enim sapienter præsumam eum, si præsertim ad ministranda sacramenta sponte præsto sit, id, quod sui erat, fecisse, ut Deo reconciliaretur; certè* (ait *S. Th. in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 5. *ad* 3.), *quia in instanti homo à divina gratia emendatur.* Rectè tamen id limitant 1. *Suar. et Bon. ll. cc. cum Conc. Vasq. Sayr. Reg, et aliis communiter,* si constet ministrum esse consuetudinarium, vel esse in occasione proxima peccandi (intellige voluntaria). Limitat 2. *Gob. apud Croix dicto num.* 216. si minister post peccatum confessionem non præmiserit ante missæ celebrationem.

De cæremoniis sacramentalibns accidentalibus professor Vincent tractat ut sequitur :

« ASSERTIO 1. — *Cæremoniæ sacramentales ab Ecclesia romana nunc adhibitæ sunt laudabiles ac probandæ.*

« PROB. 1. *Earum antiquitate.* Illæ cæremoniæ laudabiles sunt et probandæ quæ ab antiquissima traditione usque ad nos pervenerunt: atqui tales sunt cæremoniæ sacramentorum, saltem præcipuæ; ergo.

« PROB. 2. *Earum natura.* Si enim sigillatim expendantur sacramentorum cæremoniæ, facile detegetur nullam ex eis esse quæ ad unum vel plures ex sequentibus finibus obtinendos, non inserviat, scilicet : ad excitandam fidem et devotionem, ad explicanda sacramentorum mysteria, ad renovandam præcipuorum Dei beneficiorum

memoriam, ad majestatem divinam commendandam, cultum Dei internum fovendum, religionem servandam, et ad distinguendam Ecclesiam catholicam a sectis hæreticorum; ergo.

« Et vero si aliqui ritus essent improbandi, forent aquæ baptismalis benedictio, exorcismi qui ante baptismum fieri solent, usus cereorum in honorem SS. Eucharistiæ incensorum, contra has enim cæremonias potissimum invehitur Calvinus : porro cæremoniæ illæ sunt laudabiles et probandæ. — 1. *Aquæ baptismalis benedictio.* Hac quippe benedictione aqua amplius communis non est, ac significantur gratia et sanctificatio mox a baptismo producendæ.— 2. *Exorcismi,* nam illis exprimuntur tum servitus in qua detinetur peccator, tum durissimum diaboli imperium, tum gratiæ divinæ vis et efficacia. — 3. *Cerei incensi,* quibus designantur Christus qui est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, et illius gratia qua illuminatur intellectus et ad cœlestia contemplanda idoneus fit. Unde Lutherani et Anglicani non paucas cæremonias in Ecclesia romana adhibitas servaverunt.

« Objiciunt Calviniani magnum illum apparatum quem Ecclesia exhibet in suis cæremoniis redolere — 1. *Pompam mundanam* — Resp. Non est mundanus apparatus qui ad Dei gloriam et hominum salutem refertur. Cur argentum, aurum, gemmæ non adhiberentur ad cultum Dei quia omnia creavit , quum iis tabernaculum suum olim adornari præceperit? — 2. *Judaismum* qui totus erat in ritibus externis.— Resp. Judaismus fuit licitus et, si prohibetur hodie ritus judaico more præstitus, nullo modo vetitum est ne novi ritus ad Dei cultum instituantur, quamvis aliquo pacto antiquis similes. Cæterum magnum est discrimen cultum judaicum inter et christianum, sive consideretur rituum numerus, sive attendatur ad rerum difficultatem et pœnarum factam transgressoribus intentationem. — 3. *Paganismi superstitionem.* — Resp. Nefarium quidem est gentilium ritus imitari in eo quod habebant inverecundi ex parte materiæ et finis. At quid malum, si quosdam ex iis Ecclesia arripuerit quibus legitimus Deus pie coli possit? Instituerat sibi diabolus templa, aras, sacrificia, thymiamata : quid sanctius fieri poterit quam horum ad Dei cultum conversio? — Si autem adderetur Christum omnes cæremonias his verbis prohibuisse, Joan. IV. 23 : *Venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate;* responderetur a Christo prænuntiatum fuisse cultum judaico perfectiorem et qui futurus erat præcipue in spiritu et veritate: porro ritus Ecclesiæ sapienter instituti sunt, cultum internum ac spiritualem fovent, spiritumque ad superna erigunt.

« Assertio II. — *In administrandis sacramentis usus linguæ latinæ servandus est.*

« Prob. 1. Auctoritate, videlicet: — Conc. Tridentini quod *sess. XXII. cap.* 8. ait : « Etsi missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. » Et *can.* 9 addit : « Si quis dixerit... lingua tantum vulgari missam celebrari debere.... anathema sit. » — Clementis XI propos. 86 Quesnelli damnatis : « Eripere simplici populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi apostolicæ et intentioni Dei. » — Pii VI declarantis adversam doctrinæ concilii Tridentini propositionem 33 synodi pistoriensis qua dicitur ex parte inductam esse oblivionem principiorum ad liturgiam spectantium, et eam vulgari lingua esse exponendam.

« Prob. 2. Praxi generali *Judæorum* qui in publicis religionis suæ officiis hebrea lingua semper usi sunt, tametsi post captivitatem babylonicam vulgaris apud ipsos esse desierit. — Ecclesiæ *occidentalis* quæ in liturgia sua linguam latinam perpetuo adhibuit. — Ecclesiæ *orientalis.* In toto enim oriente ne una quidem potest assignari Ecclesia quæ idiomate vernaculo divina celebret officia; adhuc namque adhibetur in liturgia aut lingua græca antiqua, aut antiqua syriaca, coptica, armenica... ut ostendit Renaudotius , *liturg. orient. collect., tom.* 1. *p.* 207.

« Prob. 3. Rat. theol. Ille usus servandus est qui cultui antiquitati debito convenit, qui uniformitatem et unitatem inter varias Ecclesias servat, qui reverentiam sacris mysteriis debitam promovet, qui demum ad ignorantiam et hæreses depellendas multum inservit : atqui talis est usus linguæ latinæ in liturgia. — 1. *Cultui antiquitati debito convenit,* ut patet; conservantur etenim sedulius quæ a tota retro antiquitate in Ecclesia usitata fuerunt. — 2. *Uniformitatem et unitatem inter varias Ecclesias servat,* nam si in sanctuarium linguæ populares admitterentur, cum prodigiosa sit earum multitudo, ac in tantum numerum aucta ut non modo pro nationum varietate diversæ sint, sed in uno eodemque regno, imo in una eademque provincia, incredibiliter varientur, ut in liturgia semper adhiberetur vernacula lingua, necessaria forent tum innumerorum idiomatum usus, tum ejusdem idiomatis quotidiana correctio; porro hæc fieri nequeunt absque gravi erroris periculo, et uniformitati ac unitati servandis inter varias ecclesias evidenter obstant. — 3. *Reverentiam sacris mysteriis debitam promovet.* Linguæ viventes magna laborant inconstantia quæ efficit ut verba et nomina temporibus certis usitata, fiant obsoleta ac barbara, vix a doctioribus intelligantur, plebemque magis ad risum quam ad pietatem moveant, uti constat ex lectione librorum ritualium quos Protestantes gallico idiomate a duobus seculis

ediderunt. — 4. *Ad ignorantiam et hæreses depellendas inservit*, ut post Bellarminum notat Turnelius; nam si lingua vulgari sacramenta ministrarentur, satis esset pro ministris Ecclesiæ si scirent legere; atque ita paulatim obliviscerentur linguam latinam, nec opera SS. Patrum legerent, et proinde non intelligerent Scripturas. Insuper concilia generalia vix unquam congregari poterunt, quomodo enim episcopi sensa sua sibi invicem communicare ac religionis negotia communi concilio pertractare ac definire poterunt, nisi quædam sit communis et quasi ecclesiastica lingua?

« Hinc, inquit P. Perrone, *de Euch.*, *p.* 2, *c.* 4. *pp.* 1. *tom.* 1. *col.* 300, *apud Migne*, quamvis Protestantes magno impetu insurrexerint ab initio adversus usum Ecclesiæ Romanæ celebrandi sacra latino idiomate; demum experientia docti hac etiam in parte e proposito aliquantulum recedere visi sunt. Non ita pridem professores universitatis Oxoniensis conquesti sunt quod a *reformatione* ob utilitates imaginarias derelicta fuerit idea cultus uniti, vi cujus identitas temporum et linguæ penes diversas nationes conservata fuerit.

177. Obj. Sacramentorum administratio in lingua vernacula fidelium instructioni valde prodest; ergo ita fieri debet. — Resp. Huic malo providit Ecclesia stricte pastoribus injungendo ut divina mysteria sacramentorumque doctrinam, tum in cathechismis, tum in concionibus sacris ac aliis documentis plebi sibi subjectæ exponerent. Sic conc. Trid., *sess. XXII*, *c.* 8 : « Mandat S. synodus pastoribus, et singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex iis quæ in missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera sanctissimi hujus sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim dominicis et festivis. »

« assertio iii. — *Ecclesiæ jus competit sacramentorum cæremonias instituendi.*

« Prob. 1. Scrip. S. Postquam S. Paulus multa de Eucharistiæ administratione locutus est, 1 Cor. XI. 34, statim addit: *Cætera autem, cum venero, disponam.* Quibus verbis patet Apostolis, et consequenter Ecclesiæ, datam fuisse potestatem ea ordinandi quæ ad Eucharistiæ et aliorum sacramentorum administrationem spectant.

« Prob. 2. Praxi Ecclesiæ. Tota Traditione constat Ecclesiam quolibet seculo multa statuisse circa cæremonias ; existunt ritualia latinorum, euchologia græcorum, multa decernentia : porro hæc potestas quam Ecclesia sibi semper arrogavit, ei necessario competit, alioquin non esset pia et sancta Christi Domini sponsa.

« Prob. 3 Conc. Trid., *sess. XXI*, *cap.* II : « Præterea declarat (S. synodus) hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum administratione, salva eorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum et locorum varietate, magis expedire judicaret. »

« Prob. 4. Rat. theol. Ecclesia, a Christo fundata, est societas bene ordinata : porro in omni societate bene ordinata admittenda est potestas ea disponendi, statuendi et mutandi quæ pro ratione temporum et locorum, necessaria vel utilia judicantur; ergo Ecclesiæ tribuenda est potestas circa sacramentorum cæremonias.

« assertio iv. — *Ritus in solemni sacramentorum administratione ab Ecclesia catholica adhiberi consueti sine peccato omitti nequeunt.*

« Prob. 1. Conc. Trid., *sess. VII*, *c.* 13 : « Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiæ pastorem mutari posse ; anathema sit. » — *Sess. XXII*, *c.* 7 : « Si quis dixerit cæremonias, vestes, et externa signa quibus in missarum celebratione Ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis; anathema sit. »

« Prob. 2. Rat. theol. 1. Ex assertione præcedenti Ecclesiæ competit jus sacramentorum cæremonias instituendi : porro existere nequit in Ecclesia jus sacramentorum cæremonias instituendi, quin detur obligatio eas servandi; siquidem hæc duo sunt correlativa; ergo servandi sunt ritus ab illa præscripti. — 2. Vel servandi sunt ritus ab Ecclesia probati, vel illi ritus per quemcumque Ecclesiæ pastorem mutari possunt : atqui illud posterius absurdum est, alioquin maxima esset in sacramentorum administratione confusio cum fidelium scandalo et sacramentorum periclitatione; ergo.

« Peccatum autem erit mortale si omittatur cæremonia integrans, veniale vero si, absque contemptu, omissio versetur circa cæremoniam mere accidentalem. Ita communiter theologi. At perdifficilis est distinctio inter cæremonias integrantes et mere accidentales ; nulla profertur hac de re regula certa. Caveant igitur sacramentorum ministri, inquit DD. Bouvier, ne aliquid mutent vel omittant ex negligentia et incuria ; ideoque sedulo discant regulas in rituali pro sacramentorum administratione præscriptas. » (De Sacram. n. 184 ad 189.)

CAPUT IV.

Quid sint sacramentalia, et quid efficiant.

90 Quid, et quæ sint sacramentalia ?

91 An sacramentalia vim habeant ex opere operato ?

92 Quomodo per sacramentalia remittantur peccata ?

93 Plura notanda.
94 De usu agnorum Dei, aquæ benedictæ, et milium.

90. — « Resp. 1 Cæremoniæ ecclesiasticæ, quæ vulgò dicuntur sacramentalia, sunt actus externi religionis ad colendum Deum accommodati. Tales autem communiter vocantur, oratio dominica, aqua benedicta, esus eulogiarum olim in usu, confessio generalis, eleemosyna, benedictio ab Episcopo, vel abbate consecrato data, quæ ex antiqua traditione dicuntur remittere venialia, continentur hoc versu :

rans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

« Ad quæ etiam revocantur tunsio pectoris, unctio in regem et similes; item multæ aliæ cæremoniæ. et res etiam ipsæ sacræ, quæ in Ecclesia partim ab apostolis traditæ, partim postea institutæ sunt, ut exorcismi, insufflationes, prima tonsura, benedictiones, et consecrationes variarum rerum, et personarum, ut Ecclesiæ, calicum, etc. ipsæ etiam herbæ, lumina, vinum S. Joannis, cerei agni, signum S. Crucis. Quæritur ergò, quam vim habeant: nùm ex opere operantis, cùm certum sit, sicuti per alia pia opera, sic etiam iis nos merêri; seu ex opere operato?

91. — « Resp. 2. Non habent vim ex opere operato conferendi gratiam, aut remittendi peccata vi sua, et per se, sed tantùm quatenus in nobis pium motum excitant. Ratio prioris est, tùm quia nusquam promissio gratiæ, aut remissionis peccatorum iis facta reperitur; tùm quia peccatum etiam veniale non remittitur sine infusione gratiæ, quam conferendi ea nullam per se habent vim. Ratio posterioris est, quia id accommodatum est sacramentalium institutioni, et consecrationi, quæ fit per preces Ecclesiæ, quibus ipsa nobis tales motus precatur. *Conc. q.* 71. *art.* 3.

92. — Quæritur ergò, quomodo ulpæ veniales remittantur per sacramentalia?

Prima sententia cum *Sot. Val. Led. Vict. etc. apud Croix l.* 6. *p.* 1 *n* 221. icit sacramentalia ex institutione Ecclesiæ vim habêre venialia remittendi x opere operato; quia sacramentalia semper venialia remittunt, etsi non semper in nobis pium motum excitent.

Secunda sententia tamen communior, et verior. cum *Cont. Tourn. de sac. cap.* 4 *art.* 2. *Wigandt tr* 13. *exam.* 2, *n.* 25. *S. Th. Lug. Suar. Bus. Croix l. c. Viva de sacr. qu.* 1. *a.* 8. *n.* 7. *et seq.* tenet per sacramentalia non remitti venialia ex opere operato, sad tantùm quia per ea pius motus doloris, aut charitatis in nobis excitatur, quo venialia remittuntur Idemque expressè docet *D Th.* 3. *p. q.* 87. *a.* 3. *ad* 1. ubi ait : *Omnia ista causant remissionem peccatorum venialium implicitè, vel explicitè.* Hinc omnibus fidelibus consultum fit post sumptionem aquæ benedictæ, etc. se excitare ad actum doloris, sive amoris.

Unde resolves :

93. — « 1. Gratiæ prævenientes, et pii » motus conferuntur per sacramenta» lia, per modum impetrationis, quæ » non omninò infallibilem effectum ha» bent.

« 2. Peccat graviter, qui sacramenta» libus falsam materiam supponit, ut » pro aqua lustrali faciendo urinam.

« 3. Sacramentalia quandoque ope» rantur beneficia corporalia, v. g. sa» nitatem, per modum impetrationis, » ratione precum Ecclesiæ. Imò quæ» dam etiam vim habêre (v. g. fugandi » dæmonem) per modum operis ope» rati, ex singulari privilegio, docent » *Henr. l.* 1. *c.* 2. *Sotus*, *et alii.* Quia, » inquiunt, etiam ethnici, in quibus » nec intercesserunt preces Ecclesiæ, » nec meritum operantium, quandoque » signo crucis (quod quidam etiam » putant de nomine Jesu) à dæmone » liberati fuisse dicuntur: quod tamen » alii eorum virtuti objectivæ, quasi » naturali, adscribunt, de quo plura » apud *Schol. Vide Merat. d.* 10. *sect.* 1.

94. — Inter sacramentalia enumerantur agni Dei ex cera à Papa benedicti: super his notandum 1. Vetitum est sub excommunicatione eos inaurare, aut pingere, ut *Azor ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 223. Not. 2. Vendere eos cariùs, quia benedicti sunt, est injustitia, et simonia. Licitum tamen est eos vendere secundùm suam materiam, ut rectè dicunt *Sanch. Dian. et Croix ib. cum communi, contra Azor.* Not. 3. Quamvis *Gobat. etc.* dicant esse veniale laicis eos tangere absque aliqua necessitate; pro-

babile tamen est nullum esse peccatum, juxta usum nostrorum temporum, ut ajunt *Sanch. Dian. et alii ap. Croix n.* 225.

Projicere canibus ossa agni, vel ova, quæ benedicuntur, putat *Gretserus* esse illicitum; sed negandum cum *Caj. et Croix n.* 227. Sicut etiam libitum est uti aquâ benedictâ, et candelis ad usum profanum, ut *Croix ibid. cum Tamb. contra alios.*

Missalia autem, et Biblia sacra, sicut etiam sacræ imagines non debent adhibêri ad usum profanum; secùs verò dicendum de aliis chartis, ubi incidenter, et accessoriè inscribuntur nomina sacra. Ita *Croix n.* 228. *cum Gob.*

Apud Scavini, de sacramentalibus explanationes sequentes desumimus :

Sacramentalium vocabulo nuncupamus *cæremonias ab Ecclesia inductas, ut ad instar Sacramentorum res sacras significent, et pie adhibitæ plurimum afferant spiritualis utilitatis.* Differunt a Sacramentis tum quia hæc a Christo, illa ab Ecclesia sunt instituta; tum quia hæc effectum suum producunt *ex opere operato,* illa *ex opere operantis.* Et sex numerantur hoc versu :

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

Orans, indicat Orationem Dominicam et ceteras Ecclesiæ preces, præsertim publicas. *Tinctus* aspersionem aquæ lustralis, et sacras in diversis consecrationibus unctiones. *Edens* manducationem esculentorum, quæ a Sacerdote benedicuntur. *Confessus* confessionem; quæ a Diacono fit populi nomine feria v in Cœna Domini; item illam, quæ fieri solet in Missa et Officio. *Dans* eleemosynam præsertim, et quidquid ex præcepto virtutis et Ecclesiæ tribuitur. *Benedicens* benedictionem Episcopi, Abbatis, Sacerdotis, candelarum, cinerum, palmarum, etc.

Sacramentalibus vis inest remittendi peccata venialia et gratiam sanctificantem augendi, non quidem ex opere operato; sed quatenus per illa pii quidam motus in nobis excitantur doloris aut charitatis, quibus venialia delentur. Pii autem illi motus obtinentur per modum impetrationis ratione precum Ecclesiæ, quibus ipsa Sacramentalia conficiuntur. Audiatur Angelicus : *Triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum. Uno modo in quantum in eis infunditur gratia, quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata..... et hoc modo per Eucharistiam et Extremam Unctionem, et universaliter per omnia Sacramenta N. L. in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum : et hoc modo confessio generalis* (per quam intelligenda videtur quæ fit recitando *Confiteor*), *tunsio pectoris et Oratio Dominica operantur ad remissionem peccatorum, nam in oratione Dominica petimus :* Dimitte nobis debita nostra. *Tertio modo in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, et ad res divinas : et hoc modo benedictio Episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis unctio, oratio in Ecclesia dedicata, et si aliqua alia sunt hujusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum* [1]. Hinc consultum maxime est ad sumptionem aquæ benedictæ sese excitare ad actus doloris, seu amoris.

« *Quid de aqua benedicta? et Angelica Salutatione?*

« 1° Aquæ lustralis seu benedictæ usus antiquitate commendatur; ab Apostolica enim traditione manasse semperque in Ecclesia floruisse docent eruditi. Aspersio aquæ lustralis est symbolum interioris ablutionis; et per preces Ecclesiæ sanctificata ex ejusdem Ecclesiæ meritis ad salutares effectus habet efficaciam. — Synodus Novariensis hac de re notat : 1. ut singulis Dominicis ante Missam parochialem aut conventualem populus consuetis precibus aspergatur; 2. ut ad eam asservandam juxta Ecclesiæ januas vas marmoreum sive lapideum ponatur, et nitidum servetur, ac in ejusdem aquæ renovatione vetus effundatur in sacrarium; 3. ut unusquisque fidelis eam suo in cubiculo religiose servet; 4. ut ædes fidelium a Parocho aliove Sacerdote ab ipso constituto, comitante Clerico, Sabbato Sancto benedicantur de more (*pag.* 158).

« 2. Religiosa consuetudo Beatam Virginem salutandi ad certum campanæ signum mane et vespere ab Urbano II sæculo XI videtur excogitata. A Gregorio autem IX sæculo XIII addita salutatio est etiam ad meridiem. Aliis alii tamen piam consuetudinem tribuunt : quidquid sit ea est antiqua, salutaris, et Indulgentiis cumulata; et ideo a Parochis diligentissime fovenda [2]. Idem dicendum de precibus fundendis pro defunctis, dato campanæ signo ad primam noctis horam; et qualibet feria vi de recolenda passione Christi post meridiem : quod Benedictus XIV jussit Constitutione *Ad passionis* [3].

« Dès les temps anciens, inquit Nicolas, le samedi a été comme le dimanche de Marie, lui étant spécialement consacré nonseulement par un Office spécial, mais par une messe appelée *de Beata*, et cela dans tous les rites du monde chrétien. Cet usage, dit Durand de Mende, prit son origine de ce que jadis, dans une église de Constanti-

[1] 3 p., q. 87, a. 3.

[2] *V.* Bergier, *Dictionnaire théologique*, v° Ave Maria. — Ricard et Giraud, *Bibliothèque sacrée*, article : Salutation angélique. — It. *Raccolta di orazioni e pie opere, per le quali sono state concesse dai SS. Pontefici le SS. Indulgenze.* — Ferraris, v° *Salutatio Angelica.*

[3] *V.* etiam ejus *Notificatio* LXI.

nople, il y avait une image de la bienheureuse Vierge devant laquelle était suspendu un voile qui la couvrait tout entière ; mais ce voile le soir de la sixième férie venu (le vendredi après vêpres), s'écartait de l'image sans que personne y touchât et par le seul miracle de Dieu, comme s'il était emporté vers le ciel, afin que l'image pût être parfaitement vue par le peuple. Et après la célébration des vêpres, le samedi, le même voile descendait devant l'image et y demeurait jusqu'au vendredi soir suivant.

« Mais ce voile découvrait aussi des raisons de consacrer le samedi à la sainte Vierge, et ces raisons liturgiques qui justifient et animent cette institution sont diverses et fort belles. La première, c'est que lorsque Notre-Seigneur eut été crucifié et fut mort, et que ses disciples s'enfuyaient et désespéraient de sa résurrection, en ce samedi qui précéda celle-ci Marie seule soutint toute la foi en son divin fils ; car elle savait comment elle l'avait conçu et enfanté, et elle était certaine que le fils de Dieu, qui avait pris la vie dans son sein virginal, la reprendrait dans le tombeau. Glorieux souvenir de la foi unique de Marie, représentant en ce moment toute l'Eglise, et que toute l'Eglise devait justement fêter. A cette première et principale raison sont venues se joindre celles-ci : que le samedi est la porte d'entrée du dimanche, et que Marie, étant pour nous la porte qui conduit au royaume des cieux que symbolise le dimanche, le samedi devait lui être consacré ; — qu'il convenait que la solennité de la Mère fût la vigile et comme l'aurore de celle du Fils ; — que le jour où Dieu s'est reposé de tout ouvrage devait être fêté comme il l'a été de toute antiquité, et qu'il ne pouvait mieux l'être que par la fête de celle qui a été comme le reposoir du Verbe, par qui tout a été fait, au milieu de nous. Enfin le samedi est ainsi célébré comme symbole prophétique du samedi de la grande semaine qui comprend tous les siècles, et dont le dimanche sera la bienheureuse éternité. En ce soir du monde, en ces complies de la création, la Vierge Marie sera glorifiée pour la suprême miséricorde dont elle sera l'instrument envers les élus, et pour le triomphe final de la famille de Dieu dont elle est la mère. C'est un grand culte que celui qui s'offre de toute part sous des aspects si lumineux et si sublimes.

« Par ces raisons, le samedi est consacré à la sainte Vierge par un Office spécial et par une Messe en son honneur ; et ce n'est pas un des moindres caractères de l'éclipse de la vie chrétienne dans ce temps, que l'ignorance ou l'oubli de cette institution. »

« *Quænam sunt usitatiores in Ecclesia benedictiones?* pergit Scavini, ac respondet :

« Plures sunt, en præcipuæ :

« Ac 1 est : *Benedictio cereorum*, quæ suum habet originem ab institutione festi Purificationis B. M. V., cui instituendo viam patuisse tradunt eruditi, cum S. Gelasius primus sæc. V inhonesta illa lupercalia sustulit, quæ peragebant Romani, ineunte februario, accensis cereis : quare festum hujusmodi *Chandeleur* solet appellari.

« 2. *Benedictio cerei Paschalis.* De hoc cereo Christi resurgentis figuram repræsentante, qui *via, veritas et vita est,* docet præclarissimus *Annalium Ecclesiasticorum* pater cardinalis Baronius ad annum 418, Zozimum pontificem decrevisse, ut in Parœciis omnibus adhiberetur. Ex quo patet ante sæculum V id obtinuisse.

« 3. *Benedictio* et *impositio cinerum.* Cineribus benedictis adspergi jamdudum consuevere qui publicam agebant pœnitentiam. Nunc solet Ecclesia cineres benedicere iisque fidelium capita adspergere feria IV post Quinquagesimam (quæ idcirco *dies Cinerum* nuncupatur), ut salutarem mortis memoriam in eorum animos revocet, et sic ad pœnitentiam eosdem adhortetur initio Quadragesimæ.

« 4. *Palmarum benedictio :* quæ VIII certe sæculo antiquior est; ejus enim extat testimonium in *Sacramentario* Gregorii M. Palmæ benedictæ tum christianæ charitatis symbola, tum triomphalem D. N. J. C. in Hierosolymam ingressum exhibent[1] Hæc autem omnia, ut religiose tam a Parochis, quam a fidelibus observentur, Synodus Novariensis expresse jubet (*pag.* 159).

« 5. *Benedictio Crucum cerearum.* Veteres rerum Ecclesiasticarum Scriptores Albinus, Amalarius aliique testantur, eam fuisse jampridem in Ecclesia Romana consuetudinem, ut cera intra Paschatis octavam benediceretur fidelibus postea distribuenda, idque ad sanctissimam Christi Humanitatem exhibendam. Ea cera modo imprimebatur *agnorum forma* ad significandum Agnum Dei immaculatum ; modo alia forma et præsertim sanctissimo *Crucis vexillo.* Cereas autem hujusmodi cruces consuevere antiqui pio animo suscipere, domi asservare ; et in quibusdam regionibus eas statis supplicationibus ad urbis portas, vel alia definita loca solemniter affigere, uti adhuc fit in Novariensi Diœcesi[2]

« 6. *Benedictiones ceteræ ad morbos depellendos, ad noxia animalia profliganda, ad ingruentes grandines avertendas.* Hic item usus sua antiquitate commendatur, uti videre est in Ritualibus etiam vetustissimis; cavendum tamen, ne foveatur vana et superstitiosa credulitas populi.

« Sapientes leges habent Diœcesanæ Synodi, uti Novariensis quæ monet : 1. ut Sacerdotes omnes sedulo caveant, ne bene-

[1] V Martinet, *De antiquis Ecclesiæ ritibus.*
[2] V. *Degli scritti del V D. Carlo Bescapè.* Edizione compendiata ad uso di Parochi della Diœcesi. Novarra, 1830. Ita *Liber Litaniarum et Processionum Ecclesiæ Novariensis Caroli Episcopi mandato editus ;* Novariæ. — Benedictus XIV Statutum *Pervetustus,* anno 1752.

dictiones aut exorcismos sumant ex ineptis quibusdam libellis, qui circumferuntur; neque aliis unquam utantur cæremoniis, quam quæ in Rituali R., quæque in Benedicti XIV operibus, et Venerabilis Novariensis episcopi Caroli Bescapè scriptis exhibentur. Imo neque exorcizare præsumant sub gravissimis pœnis absque expressa Episcopi licentia; 2. ut cælo tonante et fœda ingruente tempestate, curet Parochus populum in Ecclesia convocandum; non tamen noctu. Eumque excitet ad peccatorum contritionem; Litanias Sanctorum aliasque preces, ipso alternante populo, recitet; eidemque suadeat Deum esse jejunio imprimis, orationibus et virtutum exercitio placandum; neque ad flagella avertenda prodesse *solum campanarum sonitum*, imo potius ictus fulmineos provocare [1]; 3. totis viribus in id incumbant Parochi primum, ac ceteri dein Sacerdotes, quo e vulgo erroneæ opiniones de potestate dæmonum vel lamiarum prorsus eradicentur. Neque unquam quidquam fiat, quod Religionis puritati et integritati Fidei non sit consentaneum.[2]

« Inter Sacramentalia adnotat idem, enumerantur tum *Agni cerei* a Papa benedicti, vulgo *Agnus Dei*, qui proinde veneratione digni sunt, et quos pingi vel inaurari sub pœna excommunicationis prohibuit Gregorius XIII, uti refert Azorius; tum *Rosa aurea*, quæ in Dominica quarta Quadragesimæ item a Papa benedicitur ac postea dono mittitur ad aliquem Principem vel Reginam. — *V* Benedictus XIV Epistola *Quarta*, 24 mart. 1751. — Raynaudus, *Tract.* IV, t. X, ejus operum. — Beyerlinck, *Theatrum vitæ humanæ*, v° Benedictio. — Quarti, *De benedictionibus.* — *Civ. Catt.*, vol. I, ser. 2ª — Ferraris, *Bibliotheca canonica*, etc., v° Agnus Dei.

« Aquæ lustralis usus utique commendatur antiquitate, ut dictum est in textu; nam, antiquitus in medio templorum atrio erant aquæ salientes seu putei vel conchæ ubi fideles templum ingressuri manus et os sibi lavare consueverunt (*V* Bona, *De rebus liturgicis*). Ex quo illud certe repetendum apparet, quod adhuc penes nos catholici templa petentes manus dexteræ digito aqua lustrali perfuso sese crucis signo munire solent, ut sic purificati loco sancto, divinisque rebus digniores sint. Etsi autem olim non solerent fideles aqua benedicta se munire e templo egrediendo; id tamen hodie passim est in usu, quod quidem contra externas tentationes utiliter fieri, merito docet Bouvier, *De Eucharistia*, c. VI, a. 4, § 11.

« Aquæ benedictæ adveniente clausa, non benedicta adjungi potest, dummodo hæc semper sit in minori quantitate. Tempore interdicti fieri potest aspersio aquæ benedictæ, modo populus sine ulla solemnitate aspergatur. Ita P. Coronelli, et Quarti cum ceteris docet ad consequendos effectus aquæ benedictæ sufficere contactum moralem, qui censetur intervenire, quoties aspersio aquæ acceptatur a personis, ad quas dirigitur signo aliquo, v. g. inclinatione; vel si fiat aspersio super res insensibiles, quoties intentio aspergentis ad eas dirigitur, quamvis aqua non pertingat physice ad illas; et sic benedicuntur palmæ, candelæ in magno numero et loco etiam distantes. *V.* Ferraris, *Bibliotheca canonica*, etc. v° Aqua benedicta.

« Projicere (ait ex Croix S. Alphonsus) canibus ossa agni vel ova quæ in Paschate benedicuntur, Gretserus putat illicitum; sed ea omnino vult comburi et cineres decenter tractari. At negandum, quia res ejusmodi non benedicuntur benedictione constitutiva sive consecrativa, id est per quam reddantur res in rigore consecratæ; sed tantum benedictione invocativa, per quam solum invocatur specialis assistentia Dei circa rerum illarum usum. Quæ porro sic benedicuntur, adhiberi semper possunt ad illum usum, ad quem poterant ante benedictionem. Sic sæpissime a Sacerdotibus benedicuntur omnes cibi ante mensam; et tamen postea licite ex illis cibis datur canibus. Similiter est licitum candelis vel aqua benedicta uti ad alios profanos usus, decenter tamen : v. g., adhibendum lumen pro studio, ad miscendum vinum pro potu; ultimum tamen plures damnant.

« *Quid sentiendum*, adhuc quærit Scavini, *de benedictionibus a laicis tributis?*

« R. Benedictio significat tum consecrare, dedicare, quomodo dicuntur benedictæ Ecclesiæ, consecrata vasa, etc.; tum prospera alicui adprecari, ut cum benedicitur persona; tum Deum orare sub aliqua re, ut illam nobis salutarem efficiat, uti cum benedicuntur poculenta et esculenta in mensa. Primum sæcularibus non convenit, cum illa benedictio sit adnexa Ordini : cetera etiam fieri possunt a laicis, privatim tamen; neque tunc habentur ut sacramentalia, cum non adsit Ecclesiæ deputatio.

« 1. Benedicere personis privato modo etiam laicis fuit proprium. Sic S. Birgitta Dariam virginem benedixit, et a cæcitate liberavit. Maxime autem commendatur Benedictio parentum in filios : sane parentes sunt quasi Sacerdotes familiæ ex Chrysostomo; et plura exempla sunt in Scripturis et Ecclesiastica historia; idque maxime in usu est, cum filiis parentes tribuunt

[1] Diximus *solum campanarum sonitum*, id est quasi salutaris effectus sit expectandus a sono campanæ, quatenus naturalis quidem clangor est. Ceterum bene poterit expectari quasi ab instrumento variis precibus consecrato. Hinc Ecclesia in campanarum benedictione postulat a Deo, ut cum illæ insonuerint, procul recedant *incursio turbinum, percussio fulminum, læsio tonitruum, calamitas tempestatum omnesque spiritus procellarum*, etc

[2] *V.* Canestri, *la Rubrica de' Parochi*, ubi Parochus normam invenit sese gerendi in iis, quæ spectant ad sui ministerii exercitium. — Et *Synodus Novariensis*, pag. 214 et seqq.

extremum vale, exemplo Christi, qui elevatis manibus benedixit Discipulis suis et in cœlum ascendit (*V* Quarti, *Biga ætherea, de bened.* — Catalani, *Rit. Rom. commentariis exornatum*, t. V. III, c. v).

« 2. Benedictio mensæ est ritus sane antiquissimus, qui quidem fuit in usu apud clericos, monachos et laicos : idque exemplo Domini, qui cibos benedicere solitus fuit. Dedecet tamen, ut benedicant laici, præsente Ecclesiastico, (*V* Catalani, *Sacr. Cæremoniarum*, lib. III, h. I.)

« In benedictionibus a Christianis adhibetur signum crucis : et merito, quia per crucem omnia nobis Christus procuravit, et ideo crux est omnium benedictionum instrumentum. Nulla autem est ordinata verborum formula. Audiatur Augustinus, qui in illud ps. 128 : *Et non dixerunt qui præteribant, benedictio Domini super vos*, ait : *Nostis, fratres, quando transitur per operantes, est consuetudo, ut dicatur illis : Benedictio Dei super vos. Et magis ista consuetudo erat in gente Judæorum; nemo transibat et videbat aliquos facere aliquod opus in agro vel in vinea vel in messe vel aliquid hujusmodi : non licebat transire sine benedictione.* Vel ipsis gentilibus benedictio communis erat; sic enim Christiani pro accepta eleemosyna aiebant danti : *Benedicat tibi Deus*, aiebant gentiles : *Benedicat tibi Jupiter.* — *V* Christianus Lupus, t. VII, *Operum.*

« *An omnes Sacerdotes, capellani, coadjutores, etc., possint indiscriminatim devotis benedicere?*

« R. Quamvis omnes Sacerdotes ex vi sui Ordinis facultatem habeant benedicendi res et personas; hoc tamen accipiendum est intra limites ab Ecclesia præscriptos, a qua juxta diversos ordines sacrarum functionum diversorum Ordinum ministri deputati sunt. Sic benedictiones aliæ pertinent ad solum Romanum Pontificem, ut benedictio Agnorum Dei. Aliæ ad solos Episcopos de jure pertinent, uti benedictio pyxidis, vestium, imaginum, ecclesiæ, cæmeterii, primi lapidis ædis sacræ, campanæ, item consecratio calicis, ecclesiæ, altaris, aliæque omnes in quibus intervenit unctio Chrismatis vel sacri Olei. Aliæ demum benedictiones spectant ad Sacerdotes : et quidem cum hoc discrimine, ut quasdam omnis Sacerdos, quasdam vero nonnisi Parochus vel ab ipso delegatus dare possint. Ex Diclic cum Baruffaldi particulares quæ habentur in Missali, nempe benedictio aquæ, agni in paschate, panis, novorum fructuum, vel comestibilis, candelarum, loci, domus novæ, thalami, novæ navis, fieri possunt etiam a simplici Sacerdote absque præjudicio jurum parochialium; ceteræ vero quæ sunt in Rituali nonnisi a Parocho possunt fieri. Verum doctissimus Catalani cum Quarti dicit, quod per se loquendo a simplicibus Sacerdotibus peragendæ sunt illæ benedictiones quæ tam in Missali quam in Rituali fieri præscribuntur a Sacerdotibus absque alio additamento, ut benedictio aquæ lustralis, candelarum, navium, esculentorum, bombycis, pueri, infirmi, fornacis, etc. Abstinere autem omnino simplices Sacerdotes ab iis benedictionibus debent, quæ in libris Missalis ac Ritualis dicuntur fieri a Parocho vel ab alio Sacerdote, sed illorum permisso, vel de licentia Ordinarii, ut est benedictio nuptiarum, fontis, domorum in Sabbato sancto, et aliæ complures in Rituali descriptæ; ut a Parocho fiant, *vel ab alio Sacerdote*; tunc enim intelligitur ab alio Sacerdote de licentia Parochi.

« Habet autem S. R. C. 12 jul. 1704 : *Cruces altarium seu processionum non sunt benedicendæ de præcepto; potest tamen simplex sacerdos eas benedicere privatim et non solemniter.*

« Diximus *per se loquendo*; observat enim Lorenzini : ad confusionem evitandam, ad ordinem conservandum, benedictiones a sacerdotibus simplicibus aut capellanis datæ, oportet ut sint singulares, privatæ quietæ ac moderatæ; item caveant sacerdotes, coadjutores maxime et capellani, ne parochianos a proprio Parocho avertant, ne turpe lucrum quærant, ne superstitionem aliquam foveant. Ex quo etiam patet, quare plura quæ etsi non de jure parochiali, attamen nonnisi a Parocho præstant fieri; id est vel quia id exigit consuetudo immemorabilis, vel lex Synodalis, vel conventio, vel bonum pacis. — *V.* Benedictus XIV, *Notificatione* cv. — Ferraris, *Bibl. Canon.*, vº Benedictio. — Gardellini, *Collectio Decret.*, n. 4855. — Bouix, *De Parocho*, part. IV, c. XI. — Carli, *Bibliotheca liturgica*, vº Benedictio. — Maringola, *Antiquitatum christianarum institutiones.* Neapoli, 1858; lib. XI.

« *Quid dicendum est de benedictione infirmis cum Sanctorum Reliquiis impertita?*

« R. Rituale nullam mentionem facit harum benedictionum, quæ fiunt super infirmum; attamen pium et laudabilem usum nemo reprobat; et nonnullæ Religiones formam habent, quæ si haberi non possit, ita fit : absolutis precibus a Sacerdote stola, induto super infirmum juxta R. Rituale, benedicatur ei cum Reliquia in signum crucis dicendo : *Per intercessionem S. N. liberet te Deus ab omni malo, amen :* et dein Reliquia osculanda detur. Hic nonnulla advertenda : — 1. benedictionem quæ privatim tribuitur infirmo vel ejus indulsio a Capellano stola induto vel domi vel in ejus Oratorio, hodie non interdici sive ex tacito Parochorum consensu sive ex usu inducto : at caveatur semper omnis abusus, omnisque modus indecens; — 2. quoad istas benedictiones reprobanda est illorum nimia facilitas, qui omnibus sine discretione ultro benedicunt, non jam bonum animarum curantes, sed turpem quæstum : sunt enim qui benedictionibus abutuntur. Sed etiam eorum repræhendenda falsa prudentia atque mundanitas, qui omnes et viva fide benedictionem petentes repellunt uti superstitio-

sos; 3. etsi Sanctorum Reliquiæ sint deponendæ in Ecclesia, non autem in domibus privatorum detinendæ ex Nicæno Concilio; neque sint per laicos ullo modo tractandæ aut tangendæ ex Conc. Prov. Mediol. attamen si agatur de Reliquiis parvis ac thecis inclusis, etiam privatis hodie usus concedi solet, et collo decenter gestari; — 4. recognitio Reliquiarum ad Episcopum pertinet etiam pro Ecclesiis Regularium; unde antequam publico exponantur, ab Episcopo Diœcesis sunt cognoscendæ. Decenter autem vel in Ecclesiis vel in Sacrariis custodiantur; item et diplomata, sigilla, fila quibus earumdem veritas authentice probatur. — *V.* Lorenzini, *Il rito, onde venerare le Reliquie dei Santi.* Piacenza 1760. — Boudon, *L'obbligazione che hanno i Pastori d'anime d'insegnare*, ecc., V. pag. 126. — It. Synodus Novariensis, pag. 57 et seqq.

« *Quid de campanarum benedictione et usu?*

« R. Campanæ benedici seu baptizari solent, quod quidem antiquum est et laudabile; non enim baptizantur quasi fidei ac gratiæ capaces, sed ut habeantur consecrata ad officia religiosa : quæ quidem officia sic exprimi solent :

[Clerum,
Laudo Deum verum, plebem convoco, congrego
Defunctos ploro, nimbum fugo, festaque honoro.

« Non ergo irridendus usus campanas pulsandi vel ipsa ingruente tempestate; instrumentum est ad hoc etiam ab Ecclesia benedictum. Quia tamen plerumque in iis pulsandis modus non observatur, imo tunc pulsantur magis, cum tonitru terræ vicinum est, ex quo facile (ut dicunt) evenire possit, ut vibrationes aeris fulmem attrahant, ideo hac de re civiles leges emanatæ sunt ad modum ponendum. In Gallia habetur lex civilis 8 apr. 1832; in Lombardia Decret. 13 julii 1817; in Pedemontano Edict. 3 apr. 1822 (vid. Synodus Novariensis, pag. 364, ubi de campanarum sonitu et custodia turris). — Quoad campanas vid. Benedictus XIV, *Notificatione* xx. — Catalami, *Pontif. Romanum commentariis illustratum.* — Gaume, *Catéchisme de persévérance.* — *Cattolico*, giornale Relig. Lugano, vol. XVIII, XIX, XXV, ecc. — Bellasio, *Il libro della S. Messa :* art. Campane. — Chateaubriand, *Génie du christianisme.* — Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v° Campana.

« Vicarius Capitularis nequit sine pontificio privilegio benedicere paramenta; nam id est de potestate Ordinis; item neque campanas baptizare, et eas benedictiones facere quæ unctionem requirunt, etsi eas possit delegare alteri episcopo. Novas tamen cruces, primos lapides fondamentales ecclesiæ ædificandæ, novas ecclesias ac cæmeteria potest ipse benedicere, quia id quilibet sacerdos ab episcopo delegatus valet. Item et reconciliare cæmeterium vel ecclesiam pollutam (non tamen si prius hæc fuerit consecrata). — *V* Marchetti, *Praxis Vicarii Capitularis.*

« Non possunt benedici solemni ritu campanæ quæ solum deserviunt profanis usibus, v. g., ad horas solummodo indicandas; nam ut ex ipsa benedictione quæ habetur in Pontificali, colligi potest, campanæ benedicuntur in usum tantum ecclesiasticum, ut cetera vasa sacra, et ideo inunguntur, variisque cæremoniis consecrantur, fere ad eum modum quo consecrantur altaria. Ita S. Rituum Congregatio 17 sept. 1822. Benedictio campanæ est de necessitate præcepti ex Pontificali; minister autem hujus benedictionis est solus episcopus, cum sit res ordinis episcopalis utpote facienda cum sacris oleis; ideo inferioribus episcopis committi nequit, nisi ex speciali indulto Papæ (*S. R. C.* 19 apr. 1687); aqua semper ab episcopo benedicta. Hoc indultum in Novariensi Diœcesi obtinet, cujus vi non tantum in ecclesiastica auctoritate constituiti, sed et Vicarii Foranei, singulis tamen vicibus delegari possunt ab episcopo (dat. anno 1829).

« Duo demum hîc notamus, quoad benedictiones in genere : — 1. in publicis benedictionibus et in iis omnibus quæ ab Ecclesia sunt designatæ, semper, ubi fieri possit, adhibeatur stola et cotta; *in omni benedictione extra Missam, sacerdos saltem superpelliceo et stola pro ratione temporis utatur, nisi aliter in Missali notetur*, legitur in Rituali (*de benedictionibus* regulæ generales). Dictum est *nisi aliter in Missali notetur* (vel in ipso Rituali); nam regulariter præscribitur stola alba, et aliquando violacea : *Color enim albus*, ait Gavantus, *designat puritatem communicandam rebus benedicendis; violaceus autem adhibetur congrue in benedictione conjuncta cum exorcismis ad fugandos dæmones, unde ad aquam benedicendam eo colore utimur* (*V.* Ferraris v° *Stola*); — 2. in omnibus benedictionibus aliisque cæremoniis adhibeatur Rituale R. et alii ab Ecclesia adprobati libri, ut præcipit S. R. C. (*V.* dicta jam tom. I, append. 2, verb. *Benedictio*).

« *Quia ergo* (quæres) *de pluribus qui circumferuntur libellulis ceteroquin piis, qui tamen plura referunt, de quibus tacet omnino Rituale prædictum, ut est, v. g.*, Il sacerdote provveduto, ecc.; Il moribundo confortato, ecc.?

« R. Si illi libri nihil inusitati vel indigni habeant, sed pia referant, ut libri citati et insuper præ se ferant ordinariam ecclesiastici superioris adprobationem (uti solet quoad cetera quæ in dies evulgantur opera), utique privatim usurpari possunt (v. g., ad dandam private benedictionem, ad assistendum et adjuvandum infirmum, moribundum, etc.) sicuti alii devotionis libri. Non tamen in sacra et publica liturgia, v. g., in administratione Sacramentorum, etc.; tunc enim nonnisi ii adhibendi, qui in omnibus sint consoni ac per totum conformes

cum libris liturgicis a Romanis Pontificibus probatis; qui proinde indigent speciali declaratione vel inquisitoris, vel Episcopi aut ab ipso delegati, quæ fidem faciat de illa perfecta concordantia. Quod quidem sapiens præceptum miramur, nonnullos parvi facere; cum tamen omnino conferat ad liturgiæ uniformitatem, dignitatem, et sanctitatem tuendam; etenim ex historia constat, quod semel data licentia hac de re ipsa pedetentim eo devenerit, ut indigna quæque, indecora, vilia, ridicula et absurda in sacros ritus irrepserint. Quæ porro lex cum fundetur in præsumptione periculi, ideo in omni casu obligat; est enim lata ad præcavendos abusus facile inolescentes, semel contraria doctrina admissa (*V.* tom. I, loc, cit.) »

(T. III, p. 516 et 517, et 990, et 516 et 691 ad 701.)

TRACTATUS II

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE

In fronte tractatus sui de baptismo, præfert Vincent, caput prævium sequens :

« I. *De nomine.* Baptismi nomen oritur a voce græca quæ lotionem, ablutionem, immersionem significat. Plurimis aliis nominibus sacramentum istud designatur; dicitur : — *Lavacrum regenerationis*, et merito quidem, cum hominibus conferat vitam spiritualem quam per protoparentis peccatum amiserant. — *Illuminatio ;* Heb. VI. 4, ob mentis illustrationem ab eo provenientem. — *Sepultura, consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem*, Rom. VI. 4. Nec mirum, Christi quippe mortui sepultura per catechumeni immersionem in aquas adumbratur. — *Sacramentum fidei*, quia signum est sensibile fidei quo fideles ab infidelibus secernuntur. — *Primum sacramentum*, quia ante omnia alia recipitur. — *Janua fidei* eamdem ob rationem. Tandem haud raro a SS. Patribus his nominibus indicatur : *Unda genitalis, nativitas secunda, donum Dei, unctio, sigillum.*

« II. *De definitione.* Baptismus recte definitur : *Sacramentum novæ legis, quo homines spiritualiter regenerantur per ablutionem aquæ, cum expressa trium personarum Sanctissimæ Trinitatis invocatione.* In ista definitione reperiuntur baptismi *natura*, est sacramentum novæ legis; *finis*, ad regenerationem spiritualem fuit institutus; *modus* collationis, per ablutionem aquæ cum expressa SS. Trinitatis invocatione confertur. Hæc omnia decurrente Tractatu stabilientur, sicque hujus definitionis legitimitas patebit.

« III. *De figuris.* Baptismi figuræ fuerunt : — *Diluvium*, quo tempore Noe corruptus omni genere iniquitatum orbis pristinæ integritate restitutus est. — *Maris rubri transitus*, quo Ægyptiorum jugum excussit populus Israel. — *Naaman Syri ablutio*, qua a lepra sanatus est. — *Probatica piscina*, quæ sanabat in ipsa mersos, cum primo moveretur aqua. — *Circumcisio*, qua homines populo Dei adunabantur. — *Baptisma S. Joannis Baptistæ*, in remissionem peccatorum collatum. » (De bapt. n. 1, ad 3).

In fronte autem tractatus sui de confirmatione, notam sequentem dat idem professor:

« Confirmationis sacramentum variis designatur nominibus; vocatur enim manuum impositio, Chrisma, chrismatis unctio, signaculum spirituale, signaculum dominicum; communiter dicitur a Græcis Chrisma, a Latinis vero Confirmatio, ob primarium illius effectum, qui est spiritualis corroboratio ad fidem strenue profitendam.

« Sacramentum Confirmationis definiri potest : *Sacramentum novæ legis quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam et fortiter profitendam.* (De confirm. n. 1 et 2).

« Valde probabiliter dicimus, inquit Scavini, cum Catechismo romano, Nazianzeno, Augustino et D. Thoma, Baptisma fuisse institutum ante Christi passionem, quando Christus in Jordane voluit a Joanne baptizari : tunc enim videtur aquæ virtutem regenerandi ex illo contactu tributam fuisse. Promulgatum vero constat post resurrectionem, cum Christus ipse Apostolos misit in universum mundum : *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* » (De bapt. t. III. 519).

Idem dicit quoad institutionem confirmationis :

« Christus non instituit Confirmationem *eam exhibendo*, ait Angelicus, *sed eam promittendo :* siquidem nonnisi post Ascensionem plenitudo Spiritus sancti descendit [1]. Putant alii eam institutam fuisse, cum Salvator parvulis manum imposuit; alii dum recubuit cum Apostolis in ultima cœna [2] Est tamen probabilius ipsam fuisse institutam eo temporis intervallo, quo a mortuis redivivus per dies quadraginta cum Apostolis suis commoratus est *loquens de Regno Dei* [3]. Et sane existimandum est eo tempore ipsum instituisse hoc Sacramentum, quo Apostolis suis promisit gratiam supervenientis Spiritus sancti; quo plenam iis in mysticum Ecclesiæ corpus contulit potestatem; quo plura alia revelavit mysteria; quo magis Apostoli indigebant ad se roborandum contra fremitum gentium ac impios judæorum conatus. Et hoc maxime, si aliud tempus assignari nequeat ratione

[1] 3 p., q. 27, a. 1.

[2] Id probant ex quadam Epistola S. Fabiani Pontificis ad Orientales; quæ tamen Epistola ab eruditis apocrypha habetur. Huic sententiæ videtur conformis singularis plane revelatio Emerich, ut ex libro *La dolorosa passione di N. S. G. C. secondo la contemplazione di Anna Caterina Emerich Agostin. a Diemen, morta in odore di santità*, 9 febr. 1824.

[3] Act. I.

satis congrua : *Iis diebus*, ait Leo Magnus, *magna confirmata sunt Sacramenta, magna revelata mysteria* [1]

« Dices : *In manuum impositione per Apostolos facta, Spiritus S. qui dabatur, non erat interior gratia sanctificans, sed exterior collatio donorum, scilicet linguarum, prophetiæ, etc., seu gratiæ gratis datæ, ut ex Scriptura passim constat ; ergo illa manuum impositio non habet rationem veri Sacramenti.* Ergo, etc.

« R. In impositione manuum Apostolorum, seu in Confirmatione, duo sunt effectus distinguendi : unus principalis, ordinarius et permanens scilicet illa specialis gratia qua fideles ad profitendam fidem roborantur. Alter accidentalis, extraordinarius et temporaneus qui in gratiis gratis datis consistebat : qui secundarius effectus conveniens erat pro statu et conditione nascentis Ecclesiæ, ut per miracula facilius dilataretur. Unde sicut cum arbusta plantamus, tamdiu aquam infundimus, quamdiu radices egerint, ac postea omnis irrigatio cessat ; ita miracula perpetrata sunt quamdiu fides nondum tenaces radices jecerat, at fide radicata, miracula cessarunt. Sed cessante effectu secundario, non cessavit primus, ut docet Augustinus. Imo neque primis temporibus non semper cum gratia Sacramenti dabantur aliæ gratiæ extraordinariæ, ut patet ex illo Apostoli : *Numquid omnes prophetæ ; numquid omnes gratiam habent curationum, numquid omnes linguis loquuntur*, etc. I. Cor. VII. (De conf. t. III, n. 558).

CAPUT I.

De baptismo.

95 Quomodo distinguatur baptismus?
96 De baptismo flaminis.
97 De Baptismo sanguinis.
98 An ut martyrium remittat culpam, requiratur in peccatore contritio, vel charitas?
99 Quando martyrium gratiam conferat?
100 An sint martyres, qui moriuntur in obsequio peste infectorum?
101 An liceat se offerre ad martyrium? Vel se prodere catholicum per abstinentiam à carnibus?

95. — « Non agitur hic de baptismo » sanguinis, id est martyrio ; nec de » flaminis, seu spiritûs, id est contri- » tione, cum voto baptismi vel desi- » derio, quia non sunt sacramenta ; sed » de baptismo fluminis, qui definitur : » *Ablutio corporis exterior, facta sub* » *præscripta forma verborum.*

Baptismus igitur ex voce græca, quæ significat ablutionem, sive immersionem in aquam, distinguitur in baptismum *fluminis*, *flaminis*, *et sanguinis*.

96. — Infrà dicemus de baptismo *fluminis*, qui valde probabiliter cum S. *Th.* 3. *p.* *q.* 66. *art.* 2. *Salm. de bapt. c.* 1. *p.* 2. *dub. unic. n.* 24. *et seqq. Mag. sent. Sot. Vas. etc.* fuit institutus ante passionem Christi Domini, tempore quo Christus baptizatus est à Joanne. Baptismus autem *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia, cum voto explicito, vel implicito veri baptismi fluminis, cujus vicem supplet (juxta *Trid. sess.* 14. *c.* 4.) quoad culpæ remissionem, non autem quoad characterem imprimendum, nec quoad tollendum omnem reatum pœnæ : dicitur *flaminis*, quia fit per impulsum Spiritûs sancti, qui flamen nuncupatur. Ita *Viva de bapt. q.* 2. *art.* 1. *n.* 2. *Salm. tr.* 2. *c.* 1. *p.* 1. *n.* 2. *cum Suar. Vasq. Val. Croix l.* 6. *p.* 1. *n* 244. *et aliis.* De fide autem est per baptismum flaminis homines etiam salvari, ex *c. Apostolicam, de presb non bapt. et Trid. sess.* 6. *c.* 4. Ubi dicitur neminem salvari posse *sine lavacro regenerationis, aut ejus voto. Vide Petroc. p.* 142. *q.* 6.

97. — Baptismus verò *sanguinis* est sanguinis effusio, seu mors tolerata pro fide, aut pro alia virtute christiana, ut docent *S. Th.* 2. 2. *q.* 124. *art.* 5. *Viva l. c. n.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 232. *cum Avers. Gob. etc.* Hic autem baptismus æquiparatur vero baptismo, quia quasi ex opere operato ad instar baptismi remittit culpam et pœnam : dicitur *quasi*, quia martyrium non ita strictè operatur sicut sacramenta, sed ex quodam privilegio ratione imitationis passionis Christi, ut dicunt *Bell. Suar. Sot. Caj. etc. apud Croix n.* 238. et fusè *Petroc. t.* 3. *c.* 2. *q.* 3. Ideò martyrium prodest etiam infantibus, dùm Ecclesia SS. Innocentes prout veros martyres colit. Hinc benè docet *Suar. cum aliis apud Croix num.* 237. oppositum saltem temerarium. In adultis autem requiritur acceptatio martyrii, saltem habitualiter ex motivo supernaturali, *Conin. Caj. Suar Bon. et Croix. n.* 231. *contra Viva n.* 5. qui nullam requirit acceptationem.

Patet autem martyrium non esse sacramentum, quia martyrium non est actio instituta à Christo ; et ideò nec etiam fuit sacramentum baptismus Joannis, qui non sanctificabat hominem, sed tantùm præparabat ad Christi adventum. *Viva l. c. num* 3.

98. — Quæritur tamen hic I. An, ut martyrium remittat culpam et pœnam, requiratur in peccatore contri-

[1] Serm. *De Ascens. Domini.*

tio, vel dilectio Dei super omnia, an sufficiat attritio? Certum est ad remissionem culpæ aliquam pœnitentiam requiri, ex *Trid. sess* 14. *c.* 1. Ad quæsitum autem respondent *Wigandt tr.* 11. *ex* 5. *n.* 73. *Con. t.* 8. *p.* 151. *n.* 10. *Viva d. q* 2. *art.* 1. *n.* 4. *cum Bell. Caj. Pal. Less. etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 238. *et* 239. attritionem satis esse ad martyrium, sicut satis est ad baptismum; hoc enim privilegium, dicunt, martyrium obtinêre ex privilegio, ut diximus, ob imitationem passionis Christi. Probabilius tamen est, quòd requiratur contritio, vel dilectio Dei supra omnia, ut docent *S. Bon. Scot. Con. Sayr. etc. ap. Croix, et Petroc. tom.* 3. *p.* 134. *q.* 3. *ex* S. *Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 12. *ad* 2. ubi dicit : *Effusio sanguinis non habet rationem baptismi, si sit sine charitate.* Et probatur ex *Apost.* 1. *Cor. c.* 13. *v.* 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Neque martyrium subire, importat semper charitatem perfectam habêre; nam posset quis velle potiùs mori, quàm peccatum novum committere propter metum inferni. Cæterùm, ipsi adversarii advertunt necessarium semper esse, ut peccator ante martyrium conetur ad contritionem, vel confessionem, ne periculo damnationis exponatur.

99. — Quæritur II. Quandonam martyrium gratiam conferat, an in instanti mortis, aut vulneris lethalis. Probabile est cum *Suar. Bon. Dic. etc. cum* Viva *art.* 1. *n.* 6. conferre gratiam, quando martyr accipit lethale vulnus, aut cruciatum, licèt postea miraculosè non moriatur; et ita verè martyr fuit *B. Joannes* in dolium ferventis olei immissus, et regina martyrum *B.* Virgo Maria, stans juxta crucem Jesu. Ratio, quia tunc jam in causa mors accipitur.

100. — Not. I. De illis, qui in obsequio pestiferorum ex charitate moriuntur, dicit *Martyrol. Rom.* 28. *Febr. Quos velut martyres religiosa fides venerari consuevit.* Et veros martyres esse tenent 12 academiæ, 13 Cardinales, et plus quàm 300 auctores, *contra Hurt. et alios; vide Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 236.

101. — Not. II. Illicitum est, sine divino instinctu, vel sine periculo scandali, temerè se ingerere in martyrium, ut communiter docent *S. Th. Navar. Sanch. Dic. etc. cum Croix n.* 241. Tùm quia hæc esset quædam tentatio Dei : tùm quia homo non est dominus vitæ suæ. *Vide dicta l.* 4. *n.* 32. Hinc dicunt *Laym. l.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 6. *et Gobatus ap. Croix l. c.* quòd peccaret, qui die veneris, à carnibus abstinendo, manifestaret se catholicum cum periculo vitæ; quia eo casu cessat præceptum ecclesiasticum abstinendi à carnibus, et urget præceptum naturale, quod est potius, servandi propriam vitam.

DUBIUM I.

Quid sit materia baptismi?

102 Quæ sit materia *remota* baptismi?
103 I Quæ sit materia certè valida? II. Quæ certè invalida? III. Quæ dubia? An in necessitate liceat ibi uti opinione etiam tenuiter probabili?
104 Dub. 1. An sit materia apta aqua per artem chimicam educta? Dub. 2. An saliva, sudor, aut lacrymæ. Dub. 3. An aqua fluens ex vite? Dub. 4. An nix non soluta?
105 Quæ sit materia *proxima* baptismi?
106 Quær. I. An valeat baptismus, si quis projiciat puerum in flumen? Quid si baptizet cum aqua defluente ex tecto? An liceat in necessitate projicere puerum in flumen, ut baptizetur? An autem cum aqua nociva baptizare?
107 Quær. II. An infans in necessitate possit baptizari in utero matris? Quid si baptizetur puer tantùm in capite egresso ex utero? Qu. III. An valeat baptismus si aqua attingat tantùm vestes aut capillos? Qu. IV. An valeat baptismus collatus in scapulis, vel pectore? Qu. V. An requiratur trina ablutio. Quær. VI. An sufficiat ad baptismum una vel altera aquæ gutta?

102. — « Resp. 1. Materia *remota* licita est aqua consecrata, si habêri » potest; valida est omnis, et sola » aqua elementaris, quæ morali hominum æstimatione sit naturalis, et » usualis, qualis est putei, maris, paludis, pluviæ, et item resoluta ex » nive, grandine, glacie, licèt accidentaliter quoad colorem, saporem, et » odorem, alterata sit, ut aqua sulphurea, lixivium, jusculum ita tenuiter » carne decoctum, aut aqua alteri corpori ita modicè admixta, ut usum » communem, et æstimationem aquæ » retineat. Ratio responsionis est, ex » *Joan. c.* 3. *v.* 5. *Nisi quis renatus fuerit* » *ex aqua, etc.* Quam *S. Th.* confirmat » triplici congruentia: I. est maxima » commoditas aquæ. 2. Ejus facillimus usus. 3. Aptitudo ad significandum effectum, qui est emundatio à » peccato.

Unde resolves :

« 1. Inepta materia baptismi est saliva, lotium, lacrymæ, sudor, cerevisia, item aqua sic permixta, ut non

» ampliùs sit apta ablutioni, nec vo-
» cetur aqua: v. gr. lutum brodium,
» vinum lymphatum, item aquæ arti-
» ficiales ex rosis, herbis, succisque
» expressæ; denique nix, grando, gla-
» cies non resoluta. Ratio est, quia
» morali hominum æstimatione non
» censetur aqua naturalis, et usualis.
» *Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 3. *Bon. q.* 2. *p.* 3.
« 2. Quia de quibusdam ex dictis,
» tùm aliis dubium est, v. gr. de jus-
» culo et cerevisia valde tenui, lixivio
» (et secundum *Gran. in.* 3. *p. c.* 4. *tr.*
» 1. *d.* 3. *dub.* 2. aqua rosacea); huic
» in necessitate licet illis uti, etsi pos-
» tea basptismus sub conditione sit
» repetendus. *Vide Escob. Laym. Bonac.*
» *ll. cc.*
« 3. Uti aquâ impurâ, vel non con-
» secratâ, cùm alia haberi potest esse
» grave peccatum, ob sacramenti irre-
» verentiam *Bon. l.* 1. *c.* 1. *n.* 7. *Diana*
» *part.* 9. *t.* 6. *r.* 33. *et alii quinque.*
» Licèt *Granad. et Quintanad.* putent
» non esse mortale, uti non bene-
» dictâ » (*Genericè loquendo omissio aquæ*
» *benedictæ est mortale, ut dicunt Cont.*
» *Tourn. de bapt. cap.* 3. *art.* 1. *in fin.*
» *Ronc. c.* 2. *q.* 2. *cum Cabrera et Diana,*
» *ac Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 1. *n.* 14. *cum*
» *Conc. Bon. et Pal. ex Clement. unic. de*
» *bapt. contra aliquos. In baptismo autem*
» *privato dicit Croix. n.* 263. *cum Pasq.*
» *Gob. et Quintan. non requiri aquam*
» *benedictam* [1]; *sed Cont Tourn. paulò*
» *suprà, asserit quòd baptismus, adhuc*
» *necessitate domi conferendus, debet cu-*
» *rari, ut fiat aquâ benedicta, sive lus-*
» *trali ob majorem decentiam.*)

103. — Certum est et de fide, materiam remotam basptismi non esse aliam nisi aquam materialem, sive elementarem, ut patet ex concilio Lateran. relato in c. *Firmiter, de sum. Trin.* et ex *Trid. sess.* 7. *can.* 2. *de Bapt.* ex illo *Joannis c.* 3. ℣. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Hinc videndum quænam aqua sit materia valida, quæ invalida, et quæ dubia? I. Materia certè valida est 1. Aqua *fontium, puteorum, maris, fluminum, lacuum, stagnorum, cisternarum, et pluvialis; et sic quæcumque simplex et pura, quæ propriam aquæ speciem retineat; nec refert frigida sit an calida:* ita habetur in rituali rom. jussu *Gregorii XIII.* 2. Est aqua resoluta ex nive, glacie, vel grandine, ut communiter docent *Concina. num.* 6. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Collig.* 1. *Holzm. t.* 2. *c.* 1. *num* 95. *Elbel. t.* 3. *p.* 25. *num.* 8. *Ronc. de bapt. c.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.*262. *et alii omnes* 3. Aqua sulphurea sive mineralis ut docent *S. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 4. *ad.* 4. *Cont. Tourn. ibid. Holzm. Salm. l. c. n.* 9. *Antonin. et alii communiter.* 4. Aqua defluens in tempore nimboso à pariete, foliis etc. *Cont. Tourn. Elbel. n.* 8. *Ronc. c.* 2. *cum Gob. et Tamb.* 5. Aqua turbida mixta cum alia re, modò aqua sit materia prædominans. *S. Th. loc. cit. Cont. Tourn. Salm. ibid. Elb. Antoine,* etc. *sed vide infrà not.* III. 6. Ros, et aqua collecta ex vaporibus densatis, putà in operculo ollæ, ut *Croix. l.* 5. *part.* 1. *n.* 22. *Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 5. *etc.* et adhæret *Cont. tom.* 8. *p.* 127. *n.* 9.

II. Materia certè invalida est. 1. Sanguis, lac, vinum, urina, pituita, ut *Gonet, Man. tom.* 6. *c.* 3. *Salm. ibid n.* 5. *et alii communiter.* 2. Succus expressus ex floribus, herbis, et radicibus, ut *S. Th. l. c. ad* 5. *Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 1. *n.* 6. *Gonet p.* 88. ubi videtur Pontifex approbasse baptismum collatum in vino, suppositum esse probant ipse *Gonet, Conc. n.* 7. *Cont. Tourn. ibid. cum Juenin. et Petrocorens. tom.* 3. *pag.* 154. *cum P. Nicolai.*

III. Materia autem dubia est. 1. Jus, et lixivium; nam licèt. *D. Th. d. q.* 66. *art.* 4. *ad* 2. *et* 4. dicat esse hæc materiam aptam ad baptismum, modò non *habeant plus de aliena substantia quàm de aqua,* imò addat, quòd si ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, benè potest in ea fieri baptismus, sicut et in aqua quæ exprimitur ex luto; et S. Doctorem sequuntur *Conc. Salm. ibid. n.* 9. *Cont. Tourn. et Ronc.* Attamen non improbabiliter *Palaus tr.* 19. *part.* 3. *Elbel, Tamb. Dian. et Pasq.* dicunt absolutè jus, et lixivium esse materiam dubiam, cùm talis aqua magis corpus polluat, quàm lavet. 2. Aqua ex sale soluto, nam licèt *Pal. Laym. Sylv. Ang.* omninò negent hanc esse materiam aptam; tamen *Cont. Tourn. cum Bonacina et Henr. ac Conc. cum Leand. et communi* ut asserunt, dicunt esse materiam dubiam. 3. Cerevisia tenuis, ut aiunt *Antoine q.* 1. *et Sporer de bapt. p.* 183. et idem ait de tenui atramento *Croix n.* 261. *cum Gobat.*

[1] « Cæterùm, inquit *S. Alph. Hom. Ap. tr.* 14. *n.* 8. in baptismo privato *probabile* est, licere uti aqua non consecrata : *Croix, Gobat. Pasqual. et Quintan.* » *Edit.* A. Leclère.

Steph. et Esparsa. Et hîc sedulò notandum, quòd in extrema necessitate, si nequit habèri materia certa potest et debet adhibèri qualiscumque dubia sub conditione, ut communiter dicunt *Conc. Cont Tourn. Salm. ib. n.* 12. *cum Lugo, Dian. et aliis.* Et hoc procedit non solùm quando est tantùm probabilis opinio pro valore sacramenti, sed etiam quando est tenuiter probabilis, ut rectè dicunt *Antoine n.* 2. *Holzm. n.* 99. *Viva append. ad pr. damn. n.* 11. *v. Ratio Croix lib.* 6. *part* 1. *n* 110. *et p.* 2. *n.* 1162. *ac Carden in prop. Innoc XI. cum Navar. et Soto.* Ratio, quia conditio sub qua sacramentum ministratur, sat reparat sacramenti injuriam; et contrà, necessitas sat justa est causa, sacramentum eo casu sic conditionatè ministrandi. Et quando minister potest sacramentum baptismi, vel pœnitentiæ sic conferre, ad id tenetur quidem sub gravi ex præcepto charitatis; ut benè ajunt *Antoine Holzm. et Viva l. c. cum Suar. Cajet. Sylvest. Con. Vasq. etc. communiter.*

104. — Dubitatur 1. An aqua per artem chimicam educta ex floribus, plantis, aut radicibus sit materia valida ad baptismum, vel saltem dubia?

Prima sententia omninò negat, et hanc tenent *Gonet. Man. tom.* 6. *c.* 3. *Conc. n.* 12. *Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 1. *n.* 6. *et alii cum D. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 4. *ad* 5. Quia aqua artificialis nunquam naturalis dici potest.

Secunda sententia verò quam tenent *Elbel, p.* 25. *n.* 10. *Holz. p.* 21. *n.* 95. *Cont. Tourn. Cum Tann. Putean. etc. Croix n.* 260. *cum Dic.* Item *Conc. Tamb. Verricel. apud Renzium. l.* 1. *de sacram.* meritò censet hanc esse materiam probabiliter validam, et ideò in necessitate extrema omninò adhibendam. Ratio quia, ut philosophi existimant, in mixtis verè et formaliter remanent elementa, quorum quodlibet virtute chimicà resolvi potest in suam speciem ita ut materia aquea sic resoluta sit vera aqua, prout satis videtur probari ex *c. In quadam, de cel. miss.* ubi Pontifex loquens de aqua quæ fluxit ex latere Christi, asserit verè esse aquam, quia dicit : *Sive fuit divinà virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta; cùm naturaliter* (nota) *possit elementatum in elementa resolvi.* Dices : Ergò etiam vinum, et oleum hoc modo posset esse materia baptismi; cùm in vino et oleo etiam adsit pars aquea. Respondeo, quòd ideò hæc non sunt materia baptismi, quia substantia aliena superat aquam : sed benè posset esse, si per artem aqua è vino vel oleo eliceretur. Nec convincit ratio opposita, nempe quòd aqua artificialis differat specie ab aqua naturali; talis enim aqua extracta, ut suprà, dicitur quidem artificialis, non quia arte fiat aqua, id quod non erat aqua; sed quia aqua naturalis arte separatur ab aliis elementis. Meritò autem dicunt *Sylv. v. Bap., et Renzi l. c, q.* 5. aquam distillatam esse veram aquam naturalem cùm sit ejusdem speciei; unde aquæ distillatæ cum rosis, aut aliis floribus similibus cùm materia prædominans sit aqua, videtur non dubitandum esse materiam validam (quamvis non licitam) ad baptismum, ex *D. Th.* qui cum aliis communiter (*d. qu.* 66. *art.* 4. *ad* 2.) docet aptam esse materiam aquam mixtam cum alia re, quæ sit minoris quantitatis. *Vide dicta n.* 103.

Dub. 2. An saliva sit materia apta, vel saltem dubia ad baptismum? Affirmant *Pal. p.* 3. *n.* 2. *et Conc. apud Tamb.* Sed veriùs dicunt esse materiam omninò ineptam ipsi *Tamb. Gonet, Cont. Tourn. Salm. Croix, Antoine, et alii communiter;* et patet ex *cap. penult. de bapt.* ubi *Innoc. IV* loquens de baptizatis cum saliva respondit : *Dubitare non debes illos verum non habère baptismum.* Et idem dicendum de sudore cum *Tamb. Renzi, Fill. c.* 2. *n.* 26. *et communi, ex cap. In quadam, de cel. miss.* ubi dicitur : *Cùm in sacramento baptismatis non regeneremur in phlegmate, sed in aqua.* Et idem rectè docet *Filliuc. cum aliis communiter* de lacrymis ob eamdem rationem, accepto nomine *phlegmatis* tam pro sudore, quàm pro lacrymis.

Dub. 3. An sit materia baptismi aqua fluens ex vite, aliisve arboribus? Omninò negant *Salm. Ronc. et Conc. tom.* 8. *p.* 127. *n.* 8, *cum communi* ut asserit, quia liquor ille succus est arboris, non aqua. Sed meliùs *Cont. Tourn. cum Dicast. et Renzi cum Pasqualig. Verricel. etc.* dicunt esse materiam dubiam.

Dub. 4. An glacies sive nix non soluta sit materia apta? Negant pariter *Conc. n.* 7. *et Croix n.* 262. *cum Tannero*; sed dubitant *Aversa ap. Croix, et Hurtad. Præp. ac Putean. apud Renzi;*

ideò dicunt posse in necessitate adhibêri sub conditione.

105. — « Resp. 2. *Proxima* materia « baptismi est ablutio ; quæ validè fit « tribus modis, scilicet immersione, « aspersione, infusione, juxta praxim « diversarum Ecclesiarum, quæ ser- « vanda est, ita ut morali hominum « judicio censeatur esse lotus; ex præ- « cepto tamen caput abluendum est, « quod praxis Ecclesiæ habet. Ratio « est, quia quolibet horum modorum « fieri potest ablutio. Et quidem trinam « mersionem non esse necessariam « constat ex concilio Toletano. Ubi « tamen trina vel immersio, vel infusio « usitata est, sine gravi peccato extra « necessitatem non potest prætermitti, « ut docet *S. Th.* Etsi alii, secluso « scandalo, et contemptu, dicant esse « tantùm veniale. *Laym. l. c. n.* 4. « *Bonac. loc. cit.*

Unde resolves :

« Non verè baptizatur, cujus nulla « pars immediatè tangitur, v. g. infans « in utero, vel cista; vel adultus, cujus « vestes tantùm sint aspersæ. *Laym.* « *Bon. ll. cc.*

2. Non requiritur ad valorem, ut qui « baptizatur emergat ex aqua : » (*putà si immergatur in flumen*) : « quod tamen « grave peccatum est, esto nihilominus « moriturus esset baptizandus. *Laym.* « *c.* 3. *n.* 5. uti etiam matrem nihilo- « minùs morituram, vel mortis ream « aperire ut infans baptizetur. *Laym.* « *l.* 5. *t.* 2. *c.* 3. *num.* 2. ubi unicum « casum excipit, si nimirùm mater sit « morte digna, et si supplicium diffe- « ratur, infans certò sit moriturus ante « nativitatem. Verùm rectè addit ex « *Suar.* casum hunc vix moralem, et « practicum esse. *Vide l. c.*

« Invalidus est baptismus : I. Si quis « labatur in aquam, vel ab alio pro- « trudatur, et tamen formam pronun- « tiet. II. Si forman pronuntians teneat « puerum, et alter abluat, aut aquam « effundat. III. Si aqua è fonte prosi- « liente, aut stillicidio decidente, bap- « tizandus ei se submittat. Ratio est, « quia in his non tu, sed alter abluit. « *Bon. part.* 3.

« 4. Ob probabilem utrinque sen- » tentiam, dubius est baptismus » (ideòque si in necessitate datus, » repetendus sub conditione) 1. Si » tantùm una, vel altera gutta sit » adhibita, v. gr. si more aquæ lus- » tralis multitudo sit aspersa: quòd » sine necessitate non licet, cùm ad » ablutionem non videatur sufficere » quicumque aquæ contactus, sed re- » quiri successivus, cum aliquo motu. » *Bon. l. c. n.* 13. *ex Suar. Conc. etc.* In » casu tamen necessitatis sic baptizare » concedunt. *Merat. t.* 3 *d.* 2. *sect.* 4. » *Granad. in* 3. *p. c.* 4. *tract.* 1. *d.* 4. *n.* » 12. II. Si tantùm sit abluta pars mi- » nùs principalis, v. g. digitus, manus, » vel pes; nam si pars principalis, v » g. scapulæ, vel pectus, nemo dubi- » tat. III. Si tantùm crines sint tincti, » licèt *Card. de Lugo resp. mor. l.* 1. » hunc validum esse contendat. IV. Si » infans tinctus sit involutus adhuc se- » cundinis suis, id est pelliculæ corpori » annatæ, in necessitate tamen in præ- « dictis casibus baptismus debet con- » ferri sub conditione. *Hurtad. de bapt.* » *d.* 1. *diff.* 12. *Vide Laym. l. c.*

« 5. Cùm terna usurpatur affusio, aut » immersio, ad nomen Patris, et Filii, » et Spiritus sancti, juxta praxim Ec- » clesiæ, cavendum, ne ter, sed semel » tantùm pronuntietur forma. Quæ re- » ctiùs ita profertur, ut ante tertiam » ablutionem non finiatur; quia forma, » cum quacumque prima ablutione, » baptismum constituit. *Reg. lib.* 27. » *cap.* 3. *Laym. lib.* 5. *t. c.* 3.

106. — Quær. 1. An valeat baptismus, si quis projiciat infantem in puteum, vel flumen, et formam pronuntiet.

Prima sententia negat, et hanc tenet *Scotus in* 4. *dist.* 4. *q.* 3. quem sequuntur *Mastrius*, *Frassen*, *et alii Scotistæ communiter*, item *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 3. *art.* 2. *concl.* 2. *et Sotus*, *Sylvest. Tamb. etc* Ratio, tum quia non potest dici immersio, cui non succedit emersio; tum quia contactus aquæ debet esse à ministro, at hæc ablutio non esset à ministro, sed à mole corporis in aqua projecti.

Secunda sententia verò affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 20. *sect.* 3. *Laym. p.* 3. *n.* 3. *Conc. t.* 8 *p.* 135. *n.* 11. *cum Gonet*, *Val. Pal. Panorm. Fill. Vict. etc.* et probabilem vocant *Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 2. *n.* 25. Ratio, quia jam ibi concurrunt omnia requisita, nempe materia, forma, et intentio ministri. Utraque probabilis est, et quia talis quæstio vix ad praxim reducitur, superfluum censeo in ea immorari. Benè autem *Cont Tourn. loc. cit.* quòd si talis infan

superviveret, esset quidem saltem sub conditione rebaptizandus.

Certum est autem cum *Cont. Tourn. ibid. et communi*, validum esse baptismum collatum cum aqua venenata, aut ferventi, unde infans enecetur; quia hæc jam reputaretur usualis ablutio: quòd autem aqua sit venenata, fervens, vel gelida, per accidens se habet. Sic etiam validus est baptismus, si quis, aqua defluente ex tecto, puerum submittat, et formam proferat, ut rectè dicunt *Conc. n.* 12. *et Cont. Tour de bapt. cap.* 3. *art.* 2. *concl. v. Collig.* 4. Secùs autem ait *Cont. Tourn. ibid* si accessio aquæ ad corpus baptizandi fieret ab altero, quia tunc non verificaretur forma, *Ego te baptizo*, quæ requirit ablutionem faciendam ab ipso baptizante.

Omninò autem tenendum est cum *Cont. Tourn. loc. cit. in fin. Conc. l. c. Antoine p.* 470. *art.* 4. *Salm. c.* 2. *n.* 35. *cum Suar. Vasq. Pal. Conc. Laym. etc. communiter (contra aliquos apud Dian p.* 5 *tr.* 3, *r.* 14.), nunquam licêre projicere in flumen infantem ad eum baptizandum, quamvis sit mox decessurus sine baptismo; quia nunquam est licitum ob quamcumque causam directè occidere innocentem; ex illo Exodi c. 23. ℣ 7. *Innocentem et justum non occides.* Et ob eamdem rationem non licet incidere ventrem matris proximæ morituræ, ut ejus infans baptismum recipiat, ut communiter etiam dicunt *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 7. 1. *art.* 1. *sect.* 2. *concl. in fin. ac Salm. tr.* 2. c 2. *p.* 2. *n.* 35. *cum Con.* (*contra Comitol.* ex *D. Th.* qui *in* 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 3. id expressè docet, inquiens: *Non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum*: *si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Nec valet dicere, quod vita spiritualis infantis debet præferri vitæ temporali matris; nam hoc intelligendum, ut quisque debeat, quidem mortem sustinêre, non autem, ut debeat, nec ut possit mortem sibi inferre, vel alterum occidere pro salute spiritali proximi. Hìc autem benè advertit *Croix n.* 293. quòd mortuà matre, statim os ejus est aperiendum, ne infans suffocetur.

Studeat sacerdos, inquit Martinet, deterrere assistentes a temerariis decretis quorumdam veterum et recentium, qui asserunt fœtum una cum matre, aut saltem paulo post, necessario extingui; siquidem permultis exemplis constat, plures post horas, post diem integrum, quin imo biduum, in utero matris mortuæ repertos fuisse fœtus vivos : nec mirum cum fœtus vitalem motum habeat discretum a materno, nec aeris aspiratione ante partum egeat. Unde inutilis videtur cautio requisita a pluribus DD., « ut mortua matre, statim os ejus aperiatur, ne suffocetur infans » (S. Alph. 106) ; sed fovendus est calor uteri, quoad incisio fiat. (Debreyne, *de l'Embryologie*, ch. II).

Insuper putat *Cont. Tourn. de præc. charit. sect.* 4. *punct.* 1. *concl.* 2. *v. Collig.* 3. *et Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 293. *cum Raynaud. Gob. etc.* ex judicio medicorum, benè posse matrem incidi, et infantem baptizari, sine morte matris: et hoc casu dicunt licitè fieri incisionem, et matrem tenèri eam pati, si mater sit robusta, et chirurgus peritus; et hoc casu dicunt DD. licitè chirurgum incisionem facere, et matrem tenèri eam pati, etiamsi (*Cont. Tourn. ibid.*) adsit periculum suæ mortis. Sed hìc omninò puto distinguendum: nam respectu ad chirurgum, dico tunc eum posse incidere matrem, si periculum mortis illius sit remotum; secùs si proximum aut probabile: sicut enim illicitum est occidere matrem, ut puer baptizetur, ut vidimus cum communi ex *D. Th.*, sic etiam non licet matrem probabili periculo mortis exponere: quod periculum non video quomodo vitari possit in tam gravi incisione; videant periti. Respectu verò matris an ipsa teneatur incisionem pati? Dico quòd si periculum ejus mortis sit probabile, ipsa nec tenetur, nec potest suo positivo consensu ad incisionem concurrere; tantùm posset, et teneretur illam pati, si chirurgus sine suo consensu (ipsa omninò negativè se habente) incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrinque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitæ suæ temporali præferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, nempe si proles non sit certè baptizanda, non tenetur ipsa vitam certè amittere [1].

[1] Dicunt hodie medici. incisionem seu sectionem cæsaream matris vivæ quidem semper periculosam esse vitæ, ita tamen ut ex tribus sectis matres duæ in vita servari possint. Ast etiam notandum esse dicunt, hujusmodi sectione infantes feliciter vita et baptismo donari, nec. omissa incisione, matrem in minoris vitæ periculo versari, cum ex communiter contingentibus fœtus mortuus in utero dissecari nequeat absque magno vitæ matris discrimine. *Edit.* A. LECLERE.

Valde autem probabile est id quod dicunt *Suar q.* 68. *art.* 11. *et Renzi q.* 6. *cum Laym. Con. Fill. et Præp.*, nempe quòd si mater gravida sit per sententiam ad mortem damnata, quamvis ex *l. Prægnantis*, *ff. de pœnis* debeat expectari tempus puerpuerii, tamen, si censetur infans certè decessurus, priusquam perveniat ad lucem, licitè potest secari venter matris, anticipando supplicium, quia aliàs dilatio, quæ datur ob bonum prolis, tunc cederet in ipsius detrimentum.

Hìc operæ pretium duxi adnotare plura quæ scribit *Franciscus Emanuel Cangiamila in sua Embryologia sacra.* Ibi dicit I. *l.* 2. *c.* 15. *n.* 1. *cum Possev. Gobat. etc.* graviter peccare parentes qui negligunt incisionem fieri et chirurgos qui eam facere omittunt, aut differunt. Addique parochum tenêri ad omninò curandum, ne mater sepeliatur, antequam fiat incisio : alioquin putat ipsum non excusari ab irregularitate, cùm parochus teneatur ex officio mortem infantium impedire. Sed huic non acquiesco, quoniam eo casu, cùm vita infantis non sit certa, ne certa quidem ejus est mors, *justa dicenda l.* 7. *num.* 347. Item addit *c.* 16. quòd si invenitur alius, etsi non chirurgus, qui animum habet ad incisionem perficiendam, ille tenetur eam efficere. Dicit II. *l.* 4. *c.* 6. *n.* 2. quòd cum infans non est omninò egressus ab utero, baptisma non est ministrandum à parocho, sed ab obstetrice. Dicit III. maximè animadvertenda esse eo casu, quæ sint signa periculi in pueris, nempe 1. Si puer oritur sine vagitu, et lacrymis. 2. Si modicè respiret. 3. Si apparet lividus præsertim in facie, aut capite. 4. Si nascitur post multum temporis. aut laboris obstetricis. 5. Si nascitur ante septimum mensem. 6. Si cranium habet valde molle, aut suturas nimis apertas, aut alias partes disjunctas.

Quamvis autem non liceat puerum in flumen injicere, licitum est tamen aquâ etiam gelidâ, si alia habêri non possit, puerum mox moriturum baptizare, etiamsi timeretur ex hoc mors acceleranda, ut communiter docent *Laym. c.* 3. *n.* 5. *Pal. p.* 4. *n.* 24. *et Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 2. *n.* 36. *Cum Vasq. Con. etc.* Tùm quia mors tunc non eveniret per se, sed per accidens, cùm talis actio per se non tendat ad occisionem, sed ad ablutionem; tùm quia eo casu potest negligi parva illa vitæ jactura, ut infans vitam æternam consequatur.

107. — Quær. II. An infans in periculo mortis possit baptizari in utero matris ? Certum est non valêre baptismum, si conferatur puero, abluendo corpus matris, quia infans est persona à matre distincta. *Vide S. Th.* 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *Salm. tr. cit. c.* 6. *p.* 1. *n.* 5. *et alios communiter* id docentes. Dubium est, an validè baptizetur infans, reserato uteri ostio, etsi nulla pars in lucem prodierit, si per instrumentum puer aquâ tingi possit?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Nat. Alex. de bapt. c.* 7. *prob.* 2. *in fine. Conc. tom.* 8. *pag.* 133. *num.* 5. *cum Comit. et Juenin. ac Gotti apud S. P. Bened. XIV. in Op. de Syn lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 2. Ratio, quia nemo dicitur renasci, nisi priùs fuerit natus, ex illo *Joan. c.* 3. *v.* 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, etc.* Et pro hac sententia videtur esse. *D. Th. loc. cit.* cùm dicat : *Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, non ergò debet aliquis baptizari, priusquam ex utero nascatur* Et clariùs D. *August.* (*Epist.* 57. *ad Dardanum*) ubi ait : *Si igitur homo regenerari per gratiam Spiritùs in utero potest, quoniam restat illi adhuc nasci, renascitur ergò antequam nascatur; quod fieri nullo modo potest.* [1]. Idque confirmant ex *S. Isidoro*, qui in *c.* 115. *de consec. dist.* 4. sic loquitur : *Qui natus adhuc secundum Adam non est, regenerari secundùm Christum non potest.* Et ex Rituali rom. de bapt. ubi dicitur : *Nemo in utero matris clausus baptizari debet.*

Secunda sententia verò satis probabilis affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3. *p. d.* 25. *sect.* 6. *art.* 11. *p.* 276. *Cont. Tourn. de bapt. c.* 3. *art.* 2. *concl.* 1. *v. Collig.* 3. *Holzm. t.* 2. *num* 137 *Elbel t.* 3. *p.* 29. *n.* 22. *et* 51. *cum Babenst. et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 292. *Con. Pignat. Led. Victor. Dic et Aversa*, atque non parùm adhæret noster *P. Bened. XIV l c.* Ratio, quia talis infans, cùm jam existat homo viator, benè potest baptismum suscipere. Nec obstat ratio opposita, quòd nequeat renasci, qui nondum est natus; verè enim aliquis potest dici natus, non solùm cùm ex utero egreditur,

[1] Hæc epist. inscribitur, juxta ordin. nov. 187 in Class. III id est epist. script. ab an. 411 ad 430. Alias 57; alias 187. Locus citat. extat in cap. X. n. 32.

sed etiam cum in utero jam vivit, juxta illud Angeli ad Joseph de conceptu Verbi incarnati *Matth. c.* 1. *v.* 20. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Id asserit idem *D. Thom. in* 4. *dist.* 12. *q.* 1. *ad.* 2. dicens : *Duplex est carnalis nativitas, prima in utero, secunda extra uterum.* Et apertiùs hoc probatur *cap.* 4. *de bapt.* ubi *Innoc. IV.* exprimit, tùm dici hominem nasci, cùm concipitur, inquiens : *In carnali generatione, quâ proles ex viro et fœmina nascitur.* Notato *ex viro et fœmina nascitur* : ergò proles tantum ex viro et fœmina generata, benè dicitur nata. Et de hac nativitate congruè explicari potest textus *Joannis: Nisi quis renatus fuerit, etc.* Nam ex *Trid. sess* 5. *in decr. de peccat. orig. n.* 4. textus ille sic explicatur : *Ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt.* Ergò sicut peccatum originale per solam generationem contrahitur, ita pariter, ut homo per gratiam regeneretur, sufficit ut sit jam generatus ; et ideò à concilio baptismus vocatur regeneratio, quæ non requirit nativitatem ex utero, cùm non hæc dicatur generatio, sed tantùm illa nativitas quæ fit in utero, et quâ homo fit filius Adam. Atque tandem *D. Th.* in hanc sententiam clarè descendisse videtur in *eod. art.* 11. ubi postquam negavit posse puerum baptizari in utero matris, ratione ductus, quia ut ait : *Corpus... infantis antequam nascatur ex utero, non potest aliquo modo ablui aquâ* ; statim addit : *Nisi fortè dicatur quòd ablutio baptismatis, quâ corpus matris lavatur, ad filium in ventre existentem perveniat, sed hoc esse non potest.* Ergò S. Doctor, sicut etiam *S. Augustinus, S. Isidorus,* et Rituale rom. negando puerum posse baptizari in utero matris intelligunt de puero in utero omninò clauso, quem validè baptizari per ablutionem corporis matris *Junialus* et alii hæretici perperàm contendebant, contra quos scripsit *Augustinus*; non verò de puero qui per aliquod instrumentum potest tingi aquâ ; hoc enim casu, ut ait *Cont. Tourn. loc. cit.* explicans verba *Augustini,* per uteri aperitionem saltem inchoatè dicitur natus ; et ideò *D. Th.* dixit puerum in utero non posse baptizari, nisi ablutio ad filium in ventre existentem perveniat. Addit quidem : *Sed hoc esse non potest*; intelligendo utique de ablutione sine aperitione uteri ; ergò, si potest ablutio pervenire, ut benè arguit *S. P. Bened. XIV.*, benè potest puer baptizari. Et quòd possit, ait noster Pontifex cum *Comitolo* constare ex judicio medicorum et obstetricum. Imò affert doctrinam *Sylvestri* et *Vasq.* qui dicunt infantem involutum in secundina validè baptizari, quia hæc habetur velut pars infantis ; cùm ipsa continuetur cum infantis umbilico : idque probabile censent *Laym. c.* 3. *n.* 3. *ex Ang. et Arm. ac Dian. part.* 5. *tom.* 3. *r.* 4. *cum Præcep.* His positis, puto in casu necessitatis omninò infantem (sub conditione tamen) baptizandum esse in prædictis casibus.

Hìc autem sedulò animadvertendum est id quod docet *D. Thom. d. p.* 68. *art.* 11. *ad* 4. dicens : *Expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad baptismum nisi mors immineat ; si tamen primò caput egrediatur, debet baptizari, periculo imminente : et non est postea rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit, sicut in capite, videtur quibusdam quòd propter dubium, quâcumque aliâ parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma. Si non es baptizatus, ego te baptizo.* Quidquid autem dicant *Sambovius, et Pontas apud Cont. Tourn. loc. cit. v. Collig* 2. *in fin.* nempe quòd puer etiam eo casu baptizatus in capite, est sub conditione rebaptizandus, quia non dicitur natus qui solùm caput extra matrem extulit ; certum tamen mihi est oppositum ex præfata doctrina *D. Th.* et aliorum communiter, cum Rit. romano, ubi id expressè sic confirmatur : *Si infans caput emiserit, et periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea, si vivus evaserit, iterum est baptizandus.*

Quær. III. An valeat baptismus, si aqua tantùm vestes, aut crines baptizandi tangat? Si tangat tantùm vestes, invalidus est baptismus, ut meritò dicunt *Concina p.* 134. *n.* 8. *Elbel n.* 23. *et Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 37. *cum aliis comm.* (*contra Leandrum,* qui laudat *Sot. Valent. etc.*) Idem dicunt *Conc. n.* 7. *et Bon. d. n.* 21. *cum aliis* de baptismo cum ablutione crinium dumtaxat ; sed absolutè oppositum tenent *Tol. Val.*

Con. Henr. Graff. Led. etc. ap. Lug. Resp. mor. l. 1. *dub.* 1. *n.* 3. quorum sententiam meritò ipse *Lugo* probabilem putat. Ratio, quia, licèt capilli non sint animati, non sunt tamen pura excrementa, sed benè sunt hominis partes, sicut est cutis exterior, quæ nec etiam informata est ab anima, et tamen hæc utique in baptismo aqua abluitur, non cutis interior. Hinc rectè dicunt *Laym. c.* 3. *n.* 3. *Lugo loc. cit. Viva q.* 2. *art.* 3. *n.* 5. *Salm. ibid. n.* 41. *et Diana p.* 5. *tr.* 3. *r.* 4. *cum Soto, Vasq. Præpos. et Ochagav.* baptismum in crinibus collatum saltem dubium esse; et ideò in necessitate, se in alia parte præstari non potest, adhibendum esse sub conditione. Et idem dicendum est cum *Salm. tr.* 2. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 41. *in med. et D. Thom. ut suprà*, de baptismo qui non possit conferri, nisi in digito, pede, aut alia minima parte corporis.

Quær IV An valet baptismus collatus in alia parte principali, quam in capite, putà in scapulis, humeris, vel pectore? Communissima est sententia affirmativa, quam tenent *Busemb. ut suprà, et Suar. d.* 20. *sect.* 3. *Fill. c.* 2. *n.* 33. *Holz. n.* 105. *et alii apud Croix n.* 267. Attamen *Conc. t.* 8. *p.* 134. *n.* 9. *Anacl. p.* 548. *et Platell. apud Croix l. c.* putant dubium esse tale baptismum; et ratio videtur assignari à *D. Th.* 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 4. ubi ait : *Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite, videtur quibusdam quòd propter dubium, quâcumque aliâ parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma : Si non es baptizatus, etc.* Unde propter aliquale dubium, quod in tali baptismo præterquam in capite collato intervenit, meritò dicunt *Viva q.* 2. *art.* 3. *n.* 5. *et Salm. l. c. n.* 39. *cum Trull. Led. Turrebl. et Ant. à Spir. S.* ad majorem cautelam licitè posse illum repeti. Et idem sentit *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 3. *art.* 2. *concl.* 1. *v. Collig.* 2. dicens : *Sed quia in re tanti momenti tutiora semper sequenda sunt, quisquis alibi quàm in capite baptizatus fuerit, denuò rebaptizandus est sub conditione, ex D. Th.* Qui alibi (*q.* 66. *a.* 7. *ad* 3.) sic ait : *Si totum corpus aquâ non possit perfundi propter aquæ paucitatem, oportet caput perfundere, in quo manifestatur principium animalis vitæ.*

Quær. V. Utrùm ad baptismum requiratur trina ablutio? Quod ad validitatem spectat, nulli dubium, validum esse baptismum per unam ablutionem collatum, ut omnes docent cum *D. Th. q.* 66. *a.* 8. *ex can. De trina, de consecr. dist.* 4. ubi *D. Gregorius* id ut certum habet dicens : *Reprehensibile esse nullatenùs potest, infantem in baptismate vel ter, vel semel immergere.* Et aliquando in Ecclesia una tantùm immersio adhibita fuit, ut ferunt *Antoine, Renzi, et alii*. Verùm *Laym. c.* 3. *n.* 3. *et Elbel t.* 3. *p.* 29. dicunt in hoc servandam esse consuetudinem uniuscujusque Ecclesiæ. In nostro autem Rit. rom. trina præcipitur infusio. Utrùm verò hic ritus servandus sit sub mortali? Negat *Holzm.*, sed veriùs affirmat *Renzi*, quia hujusmodi ritus est materia satis gravis; cùm enim in baptismo exprimatur mysterium SS. Trinitatis, congruum est, ut trinâ ablutione conferatur. Idque expressè docet *D. Th. l. c.* loquens de trina immersione, quæ tunc fieri solebat dicens : *Et ideò graviter peccaret aliter baptizans; quasi ritum Ecclesiæ non observans.* Et hìc benè advertunt *Antoine, et Busemb. ut suprà cum Reg. et Laym.* curandum, ut forma non perficiatur, antequam trina fiat ablutio.

Quær. VI. An sit materia sufficiens una vel altera gutta ad baptizandum? Affirmant *Vasq. d.* 145. *num.* 23. *et Henriq apud Laym. c.* 3. *ac Leand. et Diana cum Ochagav. Merat. etc.* Sed negant communiter *Laym. l. c. Cont. Tourn. loc. cit. v. Collig.* 1. *et Conc. p.* 126. *n.* 4. *cum Soto. Suar. et Val.* præsertim si gutta non fluit. Probabiliùs tamen *Holz. n.* 99. *et Elbel. n.* 16. dicunt esse materiam dubiam. Sed si baptizans motu digiti madefacti ablueret partem corporis baptizandi, *Anacl. p.* 547. *n.* 14. *et Bon, punct.* 3. *n.* 14. *cum Scot. Con. Fill. et communi* habent baptismum ut certum. licèt *Cont. Tourn. ibid. in fin.* adhuc de hoc dubitat.

Circa quæstiones practicas quæ spectant ad hos numeros 106 et 107, nostri divi auctoris, non inutile nobis videtur citare Scavini tractatum, necnon adnotationes ejusdem :

« An infans in necessitate baptisari possit, si nondum natus ?

« R. *Cum... præscribitur nemini sine Baptismo competere salutem, ex illa maxime pronuntiatione Domini, qui ait : Nisi renatus ex aqua quis erit*, etc. [1], certum est nullum esse

[1] **Ita** Tertullianus, *De Bapt.*, c. XII.

Baptisma : 1. si pro puero abluatur corpus matris : nam puer est a matre omnino distinctus ; 2. si infans in utero matris clausus in nomine Trinitatis benedicatur : quod est contra Cajetaneum ; a cujus tamen operibus jussu Pii V hæc opinio expuncta fuit ; 3. si mater nomine pueri oret Deum, et ea oratione ipsa mortem ejus offerat in contestationem veræ fidei, ut excogitavit Ludovicus Bianchi ; 4. si ipsi parentes pro puero preces fundant ad Deum cum efficaci desiderio Baptismum eidem conferendi : quod non inverisimile putavit Amort[1]. Omnes enim isti moti sunt insufficientes, cum in nullo eorum verificetur, quod ex aqua renascatur puer : quare si iste in matris utero clausus non potest ullo modo aqua tingi, ejus saluti æternæ in cœlis prævideri non potest.

« Quod si puer in ipso matris utero per aliquod instrumentum aqua tingi possit, etsi nondum pars ulla in lucem prodierit, utrum valeat Baptisma sic collatum, disputant. Alii negant ; quia nemo dici potest renatus, nisi prius natus sit ; nam de Baptismo dictum est : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua.* Addunt auctoritatem Ritualis, cujus en verba : *Nemo in utero matris clausus baptizari debet* Addunt SS. Thomam, Augustinum, Isidorum[2]. Sed alii satis probabiliter affirmant, quibus non parum adhæret Benedictus XIV[3] ; quia talis homo jam existit viator, et ideo potest Baptisma suscipere. De tali autem existentia explicant vocabula *nasci* et *renasci* ; nonne De Christo in utero Virginis vix concepto dictum fuit : *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*[4]? Rituale autem et Patres explicant de puero ita clauso in utero matris suæ, ut baptizari nequeat, nisi abluendo solummodo corpus matris ipsius.

« Nos (quoadusque Sedes Apostolica decretorium proferat judicium) cum Benedicto XIV putamus, in casu necessitatis talem puerum esse baptizandum sub conditione : et de hoc a parocho instruendas esse obstetrices ; ideo magis, quod tunc baptismus non a Parocho, sed ab obstetrice (vel chirurgo) pudoris causa est dandus[5].

« Diximus *etsi nondum pars ulla in lucem prodierit* ; nam ex Rituali, *si infans caput emiserit et periculum mortis immineat, baptizetur in capite ; nec postea si vivus evaserit, iterum est baptizandus.* Quod si aliquam partem emiserit, puer in ea conditionate, *si es capax*, baptizetur, urgente necessitate. Sed postea si perfecte nascatur et vivat, est rebaptizandus sub forma : *Si non es baptizatus, ego te baptizo, etc.* Sicut sub eadem conditione erit iterum baptizandus qui fuit baptizatus in utero clausus, si periculum evadat et foras prodat[1]. » (T. III. 529 et 530).

[1] Has hypotheses jam inanes ostenderat, Vasquesius in 3, p. 1, *S. Thom.*, *disp.* CLI. — *V.* Bergier, *Dictionnaire*, etc. — Ricard et Giraud, *Bibliothèque sacrée*, v[is] Enfants, Baptême. — Perrone, *De Baptismo.* — Pallavicini, *Storia del Concilio Tridentino*, l. IX, c. VIII. Quoad sortem infantium sine Baptismo decedentium, *V.* t. I.

[2] 3 p., q. 68, a. 11. — Ep. LVII ad Dardan. — Et c. CXV, de cons., d. 4.

[3] *De Syn. Diœc.*, l. XI, c. V.

[4] Matth. I.

[5] Laudatus Pontifex affert etiam doctrinam Sylvestri et Vasquesii, qui volunt esse baptizandum infantem licet adhuc involutum in secundina. Quod Layman censet probabile ; nam secundina habetur veluti pars infantis, quia illa cum ejus umbilico continuatur.

Adnotat idem auctor quæ sequuntur :

« Croix hoc advertit circa praxim, nempe ut statim post mortem matris aperiatur os ejus, ut si proles vivit, non suffocetur[2]. Ait Cangiamila cum Possevino, Gobat, etc., peccare graviter parentes, qui negligunt efficere, ut fiat incisio ; et etiam chirurgos qui illam negligunt vel differunt... Præterea dicit, quod si alter reperiatur, etsi non chirurgus, qui vires habeat faciendi incisionem, tenetur illam operari. » Ita Liguori, *Homo Apost.*, tr. XIV, n. 9 : et tenetur curare parochus, ut talis fiat incisio (matre certe mortua), si spes aliqua effulgeat salvandi infantem illumque baptizandi. Ceterum ad prospiciendum infantibus valde præstat, ut consulatur laudatus Cangiamila in sua *Embryologia sacra*, quæ adeo commendatur a Benedicto XIV, *De Synodo Diœc.* — It. vid. ejus *Compendium*, auctore Dinonart : hoc Compendium habetur etiam in *Biblioth. sacra*, sive *Dictionnaire universel des sciences ecclésiastiques* des PP. Ricard et Giraud, v. XXI. — It. apud Bouvier, in *Supplemento* : Dissertatio in 6 Decalogi præceptum, etc.

« Hic tria ponimus quæ non parum conferunt ad praxim.

« *a.* Casus : *Igne casualiter applicato domunculæ Sabæ, quæ recenter parturit, Venantius parochus parum distans illico fuit accersitus, ut iret ad ibi baptizandum infantem, et dandam absolutionem mulieri ab omnibus derelictæ, nec potenti a lecto surgere. Is tamen ob rationabilem metum mortis noluit illuc intrare, quamvis adesset tempus et se conferendi, et prædicta agendi ; an talis omissio sit graviter peccaminosa ?* Affirmative cum D. Thoma, Suarez et aliis communiter ; tenetur enim ex justitia non solum cum probabili, verum etiam cum certo periculo suæ vitæ corporalis consulere necessitati spirituali suorum parochianorum. Et sane si ordo charitatis postulat, ut unusquisque in extrema necessitate spirituali proximi sui, potens ei succurrere, illi succurrat etiam cum certo periculo vitæ propriæ, ut ex mente SS. Augustini et Thomæ de communissima sententia testatur Sporer ; quanto magis ad id tenebitur parochus, cujus sunt oves propriæ, et qui ad hoc

[1] Rom. III.

[2] Vide supra. in n. 106 intercalatione. D. Martinet.

alitur, ut de iis quæ nedum necessaria sunt, verum etiam utilia, ad spiritualem salutem, suis parochianis provideat : *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis* (inquit summa veritas Christus, Joan. 3); et I Joan. 3 legitur : *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit; et nos debemus* (nota istud verbum *debemus*) *pro fratribus animas ponere.*

« *b.* Plurimum facit monitum Debreyne, in Op. *Essai sur la théol. morale*, si illud præ oculis habeant maxime obstetrices, quas ideo præstat prudenter talia edocere : « Souvent dans les accouchements difficiles et prolongés, les enfants naissent dans un état de mort apparent, sans sentiment, ni mouvement, ni pouls, ni respiration; ils sont ordinairement faibles et pâles, c'est ce qu'on appelle l'*asphyxie des nouveau-nés*. Après avoir baptisé l'enfant sous condition, on cherche à le ranimer par tous les moyens que l'art et la raison peuvent suggérer. On attend quelque temps avant de couper le cordon ombilical; on ne le coupe qu'après avoir fait la ligature. On place l'enfant devant un feu clair et flamboyant; on le plonge dans un bain tiède que l'on rend plus ou moins excitant avec un peu de vin, d'eau-de-vie ou de fort vinaigre; ou l'on fait sur tout le corps, et surtout sur la région du cœur et sur l'épine dorsale, des frictions aromatiques et toniques avec du vin aromatique, de l'eau-de-vie ou autre liqueur spiritueuse ou simplement avec des linges chauds et secs; on frictionne les tempes, le front, le pourtour du nez avec de l'eau de Cologne, de l'alcool, du fort vinaigre ou un peu d'éther; quelquefois des aspersions d'eau froide ont ranimé les enfants presque subitement, comme les adultes en état de syncope. On irrite l'intérieur de la bouche ou des narines avec les barbes d'une plume dont on se sert en même temps pour retirer de l'arrière-bouche, de la bouche et des narines, des glaires ou des mucosités filantes qui les obstruent plus ou moins. On presse doucement la poitrine et le ventre, afin de provoquer le mouvement respiratoire et le jeu du diaphragme.

« Dans le cas où ces différents moyens sont sans effet, on a recours à l'insufflation de l'air dans les poumons. A cet effet on peut se servir d'un tuyau de plume que l'on introduit dans la bouche ou plutôt dans une narine; on y souffle de l'air avec la bouche, et on ferme en même temps l'autre narine et la bouche de l'enfant, afin que l'air insufflé ne sorte pas par ces ouvertures; on peut aussi souffler directement dans le larynx en arrière contre la colonne vertébrale, afin d'aplatir l'æsophage et d'empêcher l'air de pénétrer dans ce conduit. » *V* Dens.

« *c.* Dans le cas (ad rem Gousset) où il n'y aurait ni médecin, ni chirurgien, ni une autre personne capable de faire l'opération césarienne, le curé ou un prêtre quelconque peut-il être dans l'obligation de le faire? Nous ne pensons pas qu'il y soit obligé; cette opération ne convient pas au caractère du prêtre, et il s'exposerait d'autre part à être poursuivi par les magistrats. » Goussetio assentitur Baltimorensis Archiepisc. Kenrick; id enim horrorem plerisque incuteret et forsan absque ullo fructu, nam præter quam quod incisio fieri debet statim, peritissimum chirurgiæ hominem exigit hæc difficilis operatio, etiam matre mortua. »

Idem putat, contra plures, Martinet qui addit :

« Cæterum, vix accidere potest ut solus ipse inveniatur operationis capax cum, ne periculo se committat secandi matrem vivam, advocandi sunt idonei testes mortis, certaque hujus expectanda indicia. » (Lib. III. art. x. p. 328. t. II.)

Pergit Scavini :

« De sectione cæsarea præstat audire S. Alphonsum : (Vide superius n. 106. *Sed hic puto omnino distinguendum, etc.*) Non videtur igitur expedire, ut sacerdos consulat incisionem quæ tantum vitæ secum affert periculum.

« *Quid autem faciendum, dum novit chirurgum in animo habere fœtum, forcipibus adhibitis, extrahere; vel in utero extinguere, pharmaco dato, ut matris servetur vita?* Equidem quum utrinque periculum sit, puto haud oportere se aliquatenus chirurgi consiliis immiscere; nil enim proderit, et in se mortis matris suscipiet odium. Plerisque quidem chirurgis videtur fœtus non possidere plenum jus ad vitam, donec utero egressus sit; cum scilicet veluti partem matris habent, quæ cum ipsius morte non est servanda; imo tanquam aggressorem in matris vitam tollendum censent.

« Quod si chirurgus qui liceat, petat, nescio quomodo vita fœtus tolli absque culpa queat. Si mater petat quid sibi faciendum sit, videtur dicendum oportere chirurgum orare ut vitæ fœtus, omni qua possit ratione consulat. Studio laudabili medicis suasit Joannes Barry medicus, ut rem hanc juxta sanctissima principia tractent. » Ita clariss. Archiep. in suo Opere, *Theol. Moralis*, vol 1, tr. III, c. XI, §. 3. (t. III. n. 708 ad 711.)

Demus tandem admonita quæ sequuntur

D. Martinet de casu peculiari quoad confessarium :

« Quid agere debet confessarius, cui vidua vel filia sita in periculo mortis confitetur se prægnantem existere, insciis omnibus ? — Exigere profecto debet ut saluti æternæ fœtus ipsa consulat quo meliori modo : v. g., declarando statum suum personæ fidæ et Deum timenti, quæ debitam sollicitudinem spondeat de fœtu post mortem baptizando, aut declarationem hanc consignando in epistola clausa, quam remittat ipsa prefatæ personæ, ea lege ut sibi restituatur, si periculum evadat, aperiatur autem illico, in casu mortis, et ibi præscripta serventur. In necessitate sacerdos potest quidem scribere declarationem, non vero ei subscribere, nec eam ipse suscipere, aut deferre ad personam tertiam, ne in suspicionem veniat violati sigilli. » (Lib. III. art. x. §. 2.)

De his omnibus quæstionibus, vide Debreyne, et Gangiamila, *Embryologia sacra* :

« Cæterum, inquit Gury, quoad cæsaream incisionem, ex nova medicorum arte, infans moraliter certo baptizari potest in utero matris, instrumenti alicujus ope, quin ad operationem cæsaream recurrendum sit. » (n. 259.)

DUBIUM II

Quænam sit forma baptismi?

108 Vide apud *Busemb.* quæ sint formæ validæ. Quæ invalidæ. Quæ dubiæ.
109 Quot modis possit forma variari? Per *mutationem*.
110 II. Per *corruptionem*. III. Per *transpositionem*.
111 IV. Per *additionem*.
112 V Per *diminutionem*. Hinc dub. 1. An invalidet baptismum omissio conjunctionis *Et*? dub. 2. An omissio præpositionis *In*? dub. 3. An valeat baptismus collatus tantùm *in nomine Christi*?

108. — « Resp. Forma necessaria » baptismi est hæc : *Ego te baptizo in* » *nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti,* » *Amen*. A qua non differt illa Græco- » rum substantialiter : *Baptizetur* (vel, » ut *Arcadius* vult, *baptizatur*) *servus Christi, in nomine Patris, etc.* » (*Damnata fuit ab Alexand. VIII. propos. 27. Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus; In nomine Patris, etc. prætermissis illis : Ego te baptizo*). « Porrò quinque » sunt, quæ significantur in prolatione » formæ, juxta quæ valor ejus debet » expendi : 1. Persona baptizantis, sal- » tem implicitè, quod in forma Græco- » rum non negligitur, cùm *to baptizetur* » idem valeat, ac baptizetur à me. 2. » Actus baptizandi, quia alioqui forma » non haberet connexionem cum ma- » teria, eamque non determinaret, cùm » ablutio ad varios fines possit referri. » 3. Persona baptizandi, quia, ut » ablutio, ita et forma circa certam » personam versari debet. 4. Unitas di- » vinæ naturæ, quod fit per voces, *in* » *nomine*. 5. Trinitas personarum : id- » que explicitè et distinctè vulgaribus » vocabulis. *Fill. c.* 3. *Laym. c.* 4. *Bon.* » *p.* 4.

Unde resolves :

« 1. Validè baptizat, etsi venialiter » peccet, qui pro *baptizo*, dicit, abluo, » mergo, etc., vel pro *te*, utitur com- » muni nomine, Græcorum more, vel » proprio; vel *baptizo Petrum;* vel qui » honoris causâ dicit, *baptizo dominatio-* » *nem vestram. Laym. c.* 4. *n.* 6. *Bon. p.* » 4. *n.* 9. *et seq.*

« 2. Valet forma, etsi omittat *Ego*, et » *Amen;* quia omnia significata per for- » mam salvantur, secùs si omittat *te :* » quia non significatur persona bapti- » zandi. *Ibid.* » (*Est communis cum Salm. de bapt. c.* 3. *p.* 2. *n.* 6. *et p.* 4. *dub. unic. n.* 39.)

« 3. Non valent hæ formæ : Baptizo » te in nominibus Patris, et Filii, etc., » quia multiplicatur natura, seu essen- » tia divina. 2. Baptizo te in Patre, et » Filio, etc. vel cum Patre, etc. vel per » Patrem; vel in nomine Patris, per » Filium in Spiritu sancto; vel in fide, » virtute, majestate Patris, etc. (quam » tamen alii dubiam esse volunt). Ratio » est, quia significatur diversitas essen- » tiæ, aut certè unitas non satis expri- » mitur. 3. Baptizo te in nomine Dei » vel sanctiss. Trinitatis : vel in nomine » Dei unius, et trini : vel in nomine » trium personarum : vel Patris, et Fi- » lii, omissâ personâ Spiritûs sancti. » Ratio est, quia non exprimuntur di- » stinctè tres personæ. 4. In nomine » Domini nostri Jesu Christi, quâ tamen » formâ olim apostolos usos, sed ex » speciali privilegio, multi docent; alii » negant, dicuntque eos baptizasse in » nomine Christi, addendo illud nomini » secundæ personæ, non omissis nomi- » nibus aliarum personarum. Dum ergò » *Nicolaus* Papa dixit, eam formam va- » lere, vel intellexit, si pro nomine Filii » ponatur nomen Christi, vel in nomine » Christi, pro vice Christi, intellexit;

» vel locutus est ut doctor privatus.
» *Vide Auct. cit.*

« 4. Dubiæ sunt formæ, ob senten-
» tiam utrimque probabilem, Aucto-
» rum : I. Baptizo te in nomine Patris,
» in nomine Filii, in nomine Spiritûs
» sancti : vel Baptizo te in nomine
» Patris, baptizo te in nomine Filii, etc.
» Ratio est, quia non exprimitur unitas
» essentiæ. II. Baptizo te in nomine
» Genitoris, Geniti, et Spirati; vel in
» nomine Omnipotentis, Sapientis, et
» Boni : vel in nomine Ingeniti, Geniti,
» et Boni. Ratio est, quia Trinitas per-
» sonarum non explicatur vocibus,
» quibus à fidelibus omnibus debet,
» et potest apprehendi. III. Baptizo te
» in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs
» sancti, et Mariæ Virginis : quia du-
» bium est de intentione ministri : qui
» si eo sensu voluit dicere Mariæ, quo
» Patris et Filii, et Spiritûs Sancti, non
» valet, cùm sit contra sensum essen-
» tialem à Christo intentum : si verò
» tantùm voluit illam invocare, ut
» coadjutricem gratiæ impetrandæ,
» vel aliter, valet, cùm tantùm sit
» mutatio accidentalis. *Filliuc. t.* 2. *c.*
» 3. *n.* 50. *Vide etiam Laym. et Bon.*
» *ll. cc.* »

109. — Vera et legitima forma baptismi hæc est : *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, Amen.* Ita definitum in conc. Later. *c. Firmiter, de Summ. Trin.* et in *Trident. sess.* 7. *can.* 4. *de Bapt.* ex illo *Matth. c.* 28. ℣. 19. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.* Multipliciter autem potest hæc forma variari, nempe 1. per verborum mutationem, 2. corruptionem, 3. transpositionem, 4. additionem, 5. diminutionem. In his autem omnibus ad discernendum quando variatio invalidet vel non sacramentum, attendi debet, an ipsa sit substantialis, aut accidentalis. *Substantialis* enim variatio est, cùm corrumpitur substantia sensûs verborum à Christo Domino intenti, et hæc quidem sacramentum invalidat; *accidentalis* verò est, cùm idem remanet sensus, et hæc non invalidat, nisi, ut advertit *D. Th.* 3. *part. q.* 60. *art.* 8. aliquis formam sic mutando *intendat alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, quia non videtur quòd intendat facere id quod facit Ecclesia.*

Hinc I. quoad *mutationem* verborum pertinet, variatio accidentalis est, 1. si mutatur idioma, ut communiter omnes docent, imò *Lugo d.* 2. *n.* 107. *Con. q.* 68. *n.* 68. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 30. *cum Suar. Caj. Dic. et Arriaga*, dicunt hoc procedere, etiamsi plura idiomata in eamdem formam conflarentur; quia licèt tunc propositio non videatur moraliter significativa apud homines, in sacramentis tamen non requiritur ut audiens, vel ut proferens verba intelligat, modò voces per se sint significativæ, et ipse velit id significari quod Christus intendit. Præterea, rectè notat *Croix cum Sa, Trull. Victor Peg. Gob. et Dic.* melius esse ut mulieres, cæterique rudes, si baptizent, utantur linguâ maternâ, cum nesciant perfectè proferre latinam. Advertunt tamen *Salm. tr.* 2. *c.* 3. *p.* 3. *n.* 12. *cum Suar. et Filliuc.* verbum *baptizo* retinendum quantum fieri potest, dicendo : *Io ti battezzo, etc.*, quia ex accommodatione verborum factum est, ut verbum hoc utrique linguæ inserviat. 2 Etiam variatio accidentalis est si substituantur verba synonyma, v. g. *abluo, lavo, intingo,* pro *baptizo*, ut communiter dicunt cum *Busemb. n.* 14. *ut suprà, Suar. d.* 21. *sect.* 2. *Nat. Alex. art.* 3. *Reg.* 10. *Tol. lib.* 2. *c.* 19. *Spor. t.* 3. *n.* 28. *cum Laym. Bon. et Croix, Salm. tr.* 2. *c.* 3. *p.* 3. *n.* 11. *cum Con. et Leand. Elbel c.* 3. *n.* 43. *et Conc. t.* 8. *p.* 143 *num.* 46. *cum Soto, Vasq. Berti, et commun. contra Alens. Gabr. etc.* qui putant non valere tale baptismum, quia tunc censetur minister non habêre veram intentionem faciendi ritum Ecclesiæ, cùm illa diversa verba potiùs profanam quàm sacramentalem significent ablutionem ; sed benè respondet *Conc. l. c.* quòd tunc sacramentum, si infirmaretur, non jam infirmaretur ex defectu verborum, sed intentionis ministri : sed cùm minister veram habet intentionem baptizandi, verè baptizat, determinando per intentionem verba illa profana ad ablutionem sacramentalem, juxta dicta cum *D. Th. suprà n.* 23. *v. Prob.* 3. Idem dicitur, si proferatur forma more Græcorum, nempe : *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, etc.* ut approbatum fuit ab *Eugenio IV* in concilio Florentino.

Utrùm autem valeat baptismus, si dicatur : *In nomine Genitoris, et Geniti, et Procedentis ab utroque?* Affirmat *Caj.* 3. *p. q.* 66. *art.* 5. Ratio (quam ait *Conc. p.* 145. *n.* 11. non carêre suo fun-

damento) quia in communi theologorum sermone pro eodem accipi solent nomina Genitoris, Geniti, etc. Sed baptismus taliter collatus saltem est dubius, ut docent *Laym. c.* 4. *n.* 4. *Pal. de bapt. p.* 5. *n.* 16. *Cont. Tourn de bapt. cap.* 4. *art.* 2. *concl.* 4. *v. Quæres. Holzm. t.* 2. *n.* 114. *Salm. ibid. p.* 4. *dub. unic. n.* 33. *in fin. Ronc. c.* 2. *q.* 6. *et Conc. l. c. cum Estio, Suar. Vasq.* et communi Thomistarum, et Scotistarum. Atque expressè id docuit ipse *D. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 5. *ad* 7. ubi de hoc rationem assignat dicens : *Sicut aqua sumitur ad baptismum, quia ejus usus est communiter ad abluendum, ita ad significandum tres personas, in forma baptismi assumuntur illa nomina* (scil. Patris, et Filii, etc.), *quibus communiùs consueverunt nominari personæ in illa lingua ; nec in aliis nominibus perficitur sacramentum.* Hinc, ut refert *Cont. Tourn. loc cit. art.* 1. *concl.* 2. *S. Pius V.* cùm nova editio fieret Romæ operum *Caj.* jussit suam opinionem eradi. Putat autem *Conc. l. c.* validum esse baptismum sic collatum : *In nomine Patris, et Jesu Christi, et Spiritùs sancti,* quia, ut ait, Jesus Christus verè est Filius Patris, sed huic meritò non acquiescit *Frassen. t.* 10. *p.* 271. quia licèt, Jesus Christus noscatur esse Filius Patris, tamen hîc id non sufficienter exprimitur ; secùs, dicit *Frassen.* si pro nomine Spiritùs sancti dicatur *Spiritùs Paracliti*, quia in verbo *Spiritùs* jam satis exprimitur tertia persona.

110. — II. Quoad *corruptionem* verborum pertinet, notat *D. Th. q.* 60. *art.* 7. *ad.* 3. faciliùs induci mutationem substantialem, si corruptio fiat initio vocis, ut si pro *Patris* dicatur *Matris* ; secùs, si corruptio fiat in fine. Hinc *Zacharias* Papa *in can. Retulerunt, de consecr. dist.* 4. validum declaravit baptismum sic collatum : *Ego te baptizo in nomine Patris , et Spiritus sancti.* Idem dicitur, si quis ob balbutiem, vel præcipitantiam dicat : *Batizo*, aut *Babatizo*, aut *Battizo,* pro *Baptizo* ; vel *Fili,* pro *Filii.* Ratio hujus est, quia voces ita constituæ sunt, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significent ; ita *Cont. l.* 8. *p.* 146. *n.* 14. *et Croix n.* 36. *cum Lugo, Suar et communi.* Et sic etiam valêre baptismum ait *Con. ib.* si dicatur abbreviatè : *in nom. Patris. etc.*

III. Quoad *transpositionem,* inquit *S. Th. q.* 68. *a.* 8. *ad.* 3. *Nomina, et verba transposita idem significant.* Hinc transpositio per se facit mutationem tantùm accidentalem, ut si dicas, *Te Baptizo ego in nomine Patris, etc.* Idem dicunt *Lugo d.* 2. *n.* 112. *et Croix n.* 32. *cum Tol. Dicast. Aversa et aliis,* si dicas : *Te baptizo ego in nomine Filii, et Patris, et Spiritùs Sancti.* Nec obstat, si præponendo Filium velles significare hunc esse principium Patris ; nam, ut rectè ait *Lugo l. c.* (*contra Sotum*) ex naturali significatione ipsum nomen Patris sonat esse principium Filii ; nec error ministri internus præjudicat valori sacramenti, ut docuit *Nicolaus I.* ad consulta Bulgarorum *cap.* 104. *apud Tourn. Prælect. theol de baptismo quæst.* 1. *art.* 4. *tit. Solvuntur objectiones* ubi dixit : *Jam satis*, *inquit* (Augustinus), *ostendimus ad baptismum, qui verbis evangelicis consecratur, non pertinere cujuspiam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat, quàm doctrina cœlestis insinuat.*

111. — IV. Circa *additionem*, valet baptismus, si addantur formæ verba sensum non corrumpentia, putà, ut docet *S. Th. qu.* 60 *art.* 8. si quis diceret : *In nomine Patris omnipotentis, et Filii unigeniti, etc.* Vel si diceret : *Ego te baptizo in nomine Dei Patris, qui te creavit, etc.* Secùs ait *D. Th.* si quis baptizaret dicendo : *In nomine Patris majoris, et Filii minoris ; nam sic tolleretur veritas sacramenti.* Validum tamen esse baptismum putat *Conin. n.* 72. si diceretur : *Baptizo te in nomine Patris, quem puto majorem, etc.*, idque non immeritò, nam error (ut mox diximus) ministri, quem ipse per sejunctam propositionem ibi adderet, non obstat sensui à Christo intento.

Quid si quis diceret : *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, etc.?* Censet *Bon. q.* 11. *p.* 4. hunc baptismum non esse validum, quia ibi non satis exprimeretur unitas divinæ essentiæ : sed probabiliùs validum esse censet *Conc. p.* 144. *n.* 8. *Pal. p.* 5. *n.* 17. *cum Con. Laym. Suar et Henriq. ac Diana Croix n.* 34. Ratio, quia repetitio nominis nullo modo sensum immutat, prout neque immutaretur sensus si diceretur : *In nomine Dei Patris, in nomine Dei Filii, etc.* Pluraque affert *Conc.* Sacramentaria, in quibus to *nomine* repetitum legitur. Idem dicunt *Tol. l.* 2. *c.* 19. *Estius dist.* 3. §. 6. *et Conc. p.* 146. *n.* 12. *cum Soto, Leand. etc.*

si diceretur : *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, etc.* Nec obstare ait *Conc.,* quòd videantur istæ tres formæ imperfectæ, ut objicit *Comitolus*, nam respondet hanc reverà esse unam formam perfectam, cùm moraliter continuetur. Attamen, quia prima opinio *Bonacinæ* non est omninò improbabilis, prout putant *Bus. ut suprà n.* 4. *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 4. *art.* 2. *in fin. Salm. tr.* 2. *c.* 3. *p.* 4. *n.* 20. *in fin. cum Nugn.* ideò talem formam censeo non esse tutam. Certè autem non esset validus baptismus, si diceretur : *Ego te baptizo in nominibus Patris et Filii, etc.* quia sic nullo modo explicaretur unitas essentiæ divinæ; sicut etiam esset saltem valde dubius baptismus collatus sequentibus formis, *in virtute Patris, etc.;* vel *in nomine SS. Trinitatis; vel in nomine Unius, et Trini;* vel *in nomine Trium personarum. Vide Conc. n.* 10. *et Sporer n.* 25. Si quis autem ad nomina trium personarum adderet nomen B. V. M., dicit *D. Th.* 3. *p. q.* 60 *art.* 8. quòd si hoc faceret mente hæretica, intendens baptismum conferre in nomine Virginis, sicut in nomine SS. Trinit., invalidus esset, quia perverteretur vera divinitatis confessio. Secùs, si quis rusticus tantùm ob importunam devotionem nomen Virginis adjiceret.

112. — V. Quoad ad *diminutionem* tandem verborum pertinet, certum est valere baptismum, si omittantur verba *Ego*, et *Amen*, ut omnes conveniunt. Et talem omissionem culpam venialem non excedere dicunt communiter *Salm. ibid. dub. unic. n.* 40. *Sporer num.* 28. *Leand. d.* 3. *qu.* 3. *cum Fill. Graff., Sot. Vasq. Pal. Turrecr. Led. Granad. Henriq. etc.,* quia hæc verba non sunt de essentia baptismi. Sicut contrà est verbum *te,* cujus omissio redderet quidem baptismum invalidum, prout rectè dicunt *Petrocor t.* 3. *p.* 177. *et Conc. p.* 142. *n.* 4. *cum communi,* adversùs quosdam non audiendos.

Sed dubitatur 1. Utrùm invalidet baptismum omissio conjunctionis *et*, dicendo : *In nomine Patris, Filii, Spiritûs sancti?* Negant *Conc. p.* 146. *n.* 13. *et Tolet. Comit. ac Gob. apud Croix n.* 35., quia hæc nomina Patris, Filii, et Spiritûs sancti, utpote inter se relativè opposita, jam significant distinctionem Personarum. Affirmant verò *Reg. Vivald. et Corradus ap. Croix l. c.* Sed ipse *Croix cum Aversa* rectè censet satis esse ad valorem baptismi, si particula *et* præponatur tertiæ personæ; nam ex una parte, juxta communem loquendi usum, quoties plura nomina uni verbo copulativo junguntur, sufficit, ut conjunctio *et* præponatur ultimo nomini; ex altera parte verbum *et* videtur omninò exprimendum saltem ante ultimum nomen cùm nomen *Spiritûs sancti* per se non sit notionale, denotans processionem tertiæ personæ, nomen enim Spiritûs sancti competit tam Patri quàm Filio.

Dubitatur 2. Utrùm verbum *in* sit de essentia? Affirmat *Conc. p.* 143. *n.* 7. *cum Nav. Sot. Comit. Gabr. etc.* quia omissio præfatæ particulæ variat sensum; dicens enim *Ego te baptizo nomine Patris, etc.* ostendit baptizare auctoritate, potestate vel imperio trium personarum; sed *in nomine* significat in invocatione SS. Trinitatis, ut *Tourn. Præl. theol. de bapt. q.* 1. *art.* 4. *tit. Solv. obj. in init. v. Instab.* At probabiliùs negant *Salm. tr.* 2. *c.* 3. *p.* 4. *n.* 21. *cum Bon. Con. Henr. et Leand. q.* 11. *cum Hurtad. Fill. Diana, Candido, etc.* Ratio, quia in latino idiomate frequentiùs tacentur præpositiones, quæ percipiendæ sunt ad debitum loquendi modum; unde, quamvis hìc reticeatur to *in*, tamen benè subintelligitur ex debita ministri intentione, per quam verba formæ sacramentorum potiùs ad unum quàm ad alienum sensum determinantur; tantò magis quòd adhuc expressa verbo *in*, etiam to *nomine* remanet æquivocum, quia etiam potest significari auctoritate vel potestate divinâ, prout significavit Christus Dominus, cùm dixit : *In nomine meo dæmonia ejicient.* Et alibi : *Spiritus Paraclitus, quem mittet Pater in nomine meo.* Hæc secunda sententia, spectatâ ratione, mihi videtur verior, sed cùm agatur de valore sacramenti, saltem ob auctoritatem DD. dicerem à prima non recedendum. Ideò rectè ait *Conc.* quòd talis omissio non posset excusari à mortali.

Dubitatur 3. Utrùm valeat baptismus collatus tantùm in *nomine Christi?* Dubium oritur ex verbis illis *Actor c.* 8. ℣. 12. ubi dicitur : *In nomine Christi baptizabantur viri.* Et ex tectu in *c. Ac quodam, de consecr dist.* 4. ubi *Nicolaus* Papa ad quæsita Bulgarorum sic respondit : *Hi profectò, si in nomine SS.*

Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi, sicut in Actib. apostol. legitur, baptizati sunt (unum quippe idemque est, ut sanctus ait Ambrosius), rebaptizari non debent. Reverà autem S. *Ambrosius l.* 1. *de Spir. sancto c.* 3. [1] sic scripsit : *Qui benedicitur in nomine Christi, benedicitur in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quia unum nomen, potestas una. Et æthiops eunuchus Candacis reginæ baptizatus in Christo, plenum mysterium consecutus est.*

Sed hodie certum est hunc baptismum esse invalidum, ut omnes communiter docent cum *S. Th.* 3. *p. qu.* 66. *art.* 6. Idque habetur expressum in *c. Si re verà* 30. *de consecr. dist.* 4 ubi *Pelagius* Papa dixit : *Si hi se solummodò in nomine Domini baptizatos confitentur, sine cujuscumque dubitationis ambiguo eos ad fidem catholicam venientes in SS. Trinitatis nomine baptizabis.* Ad textum autem Actorum diversè respondet, et quidem omnes probabiliter; *D. Th. l. c.* respondet quòd speciali Christi revelatione apostoli in primitiva Ecclesia in nomine Christi baptizabant. Et sic pariter sentit *Scot. in.* 4. *d.* 3. *q.* 2. *n.* 9. Et huic sententiæ defert Catechismus rom. §. 16. Alii verò communiùs, et probabiliùs respondent, ibi pro nomine Christi intelligi baptismum à Christo institutum ad differentiam baptismi *Joannis;* sed tunc etiam apostolos baptizasse, sicut et nunc : idque probant ex *Act. c.* 19. ℣ 2. ubi, cùm quidam interrogati essent, an Spiritum sanctum accepissent? responderunt se neque si Spiritus sanctus est, audivisse. Hinc subjunxit apostolus : *In quo ergo baptizati estis?* supponens solitum fuisse in baptismo exprimi nomina trium personarum; alioquin incongrua fuisset illa apostoli admiratio : ita *Tourn. Præl. theol. loc. cit. ult. concl. cum S. Joan. Damasc. ejus Continuator tom.* 4. *p.* 309. *et Natal. Alex. art.* 3. *reg.* 2. *cum S. Basil. S. Cypr. S. Aug. S. Hilar. et S. Ambros.* Ad textum autem *Nicolai*, quidquid alii, respondeant, meliùs respondetur cum *Gonet. d.* 1. *n.* 105. *Frasssen. t.* 10. *p.* 274. *Tourn. Præl. theol. loco. cit. tit. Solv. obj. in med., ejus Cont. de bapt. cap.* 4. *art.* 1. *concl.* 2. *Petrocor. tom.* 3. *p.* 170. *Pal. de bapt. p.* 5. *num.* 10. *Salm. tr.* 2. *c.* 3. *p.* 4. *dub. unic. n.* 38. *Holzm. n.* 113. *Nicolaum* tantùm dixisse hoc obiter, et non ex cathedra; non enim fuit Papa interrogatus an valeret baptismus ratione formæ, sed solùm, an esset validus baptismus, collatus à Judæo; et ibi obiter exposuit mentem *D. Ambrosii.* Quæ autem simultas materiæ et formæ reputatur in baptismo, *vide dicta n.* 9.

[1] N. 40 secundum edit. benedict. quamvis n. præcedens sit 32.

« Nota, inquit Scavini, quædam hic de modo, quo Baptismum hodie conferunt hæretici : ex quo manifestum erit quam recte catholica Ecclesia illum reiteret saltem sub conditione, et in quot errores impingat bui Ecclesiam nostram veritatis columnam deserit, ut suo ducatur spiritu.

« 1. *Quoad Germanos :* « En 1845, à Zurich, plusieurs ministres protestants causaient dans une auberge et se moquaient de la superstitieuse pratique du baptême, avouant chacun à leur tour qu'ils ne le conféraient qu'en apparence, pour satisfaire la bêtise de ceux qui croyaient encore à son efficacité. Une dame protestante, qui les entendit, en fut si scandalisée et épouvantée, qu'elle se rendit à Fribourg, et, après s'être fait instruire dans la religion catholique, elle voulut recevoir le baptême sous condition. En 1848, en Allemagne, les partisans de l'Eglise libre du docteur Rupp, réunis en assemblée générale, votèrent l'abolition du baptême à la majorité des voix. La communauté libre de Halle l'a aboli tout à fait. Quelques-uns de ceux qui le conservent encore le confèrent sous cette forme : « Je te baigne au nom de Jésus de » Nazareth; » ou bien : « Je te baptise au » nom de Dieu et de la commune. » Un pasteur protestant déclarait, en 1847, à la seconde chambre de Bavière, que l'homme n'étant sauvé que par la foi, le baptême était un simple accessoire. — V. *L'Ami de la Religion*, 1845, 26 juillet; 1847, 26 juillet; 1841, 5 janvier. — *Amico Cattolico*, de Milan, 1846, XIIe vol. — *Annali Religiosi*, Rome, 1846, IIe série, vol. III.

« 2. *Quoad Anglicanos :* Non raro est ut pueri apud ipsos etiam sine aqua baptizentur. Ceterum en quomodo hisce nostris temporibus vel ab ipsis Episcopis confertur Baptisma, prout refert *Civ. Catt.*, ser. IIe, vol. I. « Le ministre range autour de lui les enfants à baptiser. Puis, pour abréger, il trempe son doigt dans l'eau, en jette en l'air une goutte qui tombe où elle peut, et dit : *Je te baptise*, etc., une fois pour toutes et au singulier, bien que les enfants soient huit ou dix. Il faut qu'on le sache. Pour moi, je le tiens d'un presbytérien écossais. Et pourtant l'Ecosse, dit-on, est le pays où le baptême est le mieux administré de tous les pays protestants.» V. *Annali religiosi*, ser. IIe, vol. I, pag. 446.

« Diximus : *quo hodie conferunt ;* plures etiam antiquorum hæreticorum hic erra-

rum, ut videre est apud Knoll, *Inst. Theol.*: de forma Baptismi; et Klee, *Storia de' dogmi*, vol. II. Sic Gnostici baptizabant *in nomine ignoti patris universorum, in veritate omnium matre, in eo qui in Jesum descendit, in unione et redemptione et communione virtutum.* Montanistæ *in Patrem, Filium, Montanum et Priscillam.* Eunomiani *in mortem Christi*, etc. Alii *in nomine Dei et sanctæ crucis.* Alii *in nomine Domini;* alii aliter. (T. III. N° 713.)

DUBIUM III

DE MINISTRO BAPTISMI.

ARTICULUS I.

Quis sit minister baptismi.

113 Quis sit minister validi baptismi, et quis liciti?

114 Nemo sine commissione potest baptizare extra suam diœcesim.

115 A quo baptizandi peregrini, vel casu nati? Et an sufficiat quasi domicilium ad constituendum aliquem parochianum illius loci?

116 Quando diaconus possit baptizare? Dub. 1. An in necessitate possit baptizare solemniter? Dub. 2. An clericus, aut diaconus solemniter baptizans sine commissione fiat irregularis? Dub. 3. An fiat irregularis laicus baptizans solemniter?

117 Ordo servandus inter ministros baptismi in necessitate conferendi. Dub. 1. An graviter peccet laicus, qui baptizat præsente sacerdote? Dub. 2. An qui præsente sacerdote excommunicato? Dub. 3. An qui præsente diacono? Dub. 4. An qui præsente clerico inferiori? Dub. 5. An peccent graviter parentes, qui faciunt baptizare prolem à prædicante?

118 Not. I. An possit quis baptizare seipsum? Not. II. Quæ dilatio in ministrando baptismo sit mortalis. Not. III. Quinam infantes prohibeantur domi baptizari?

113. — « RESP. Validè ministrat « omnis homo ratione utens, cujus« cumque fidei, vel infidelitatis, statûs, « aut sexûs. Licitè tanquam minister « ordinarius, et ex officio sacerdos « habens jurisdictionem, aut commis« sionem; vel ex ejus commissione « diaconus. In casu tamen extremæ « necessitatis omnis qui potest validè, « etiam facit licitè, teneturque, 2. « proximo succurat. *Laym. lib.* 5. *t.* ut « c. 7.

Certum est et de fide validum esse baptismum collatum à quovis homine viatore, sive viro sive muliere. Ita definitum in decreto fidei *Eugenii IV* et in concil. Lateran IV. in c. *Firmiter, de summ. Trinit.* ubi dicitur: *Baptismum tam parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficere ad salutem* (Contra *Calvinum, et Bezam*, qui autumabant non posse baptismum conferri, nisi ab Ecclesiæ pastoribus verbi divini ministris). Et hoc, etiamsi baptismus ab hæretico conferatur, ut definivit *Trid. sess.* 7. *can.* 4. vel ab infideli, ut declaravit *Nicolaus I.* in c. *A quodam, dist.* 4. *de consecr. Vide S. Th. q.* 67. *art.* 3. *et* 4.

Licitè autem nequit baptismus ministrari ab alio, quàm à sacerdote extra articulum mortis, ut *D. Thom. dict. q.* 67 *art.* 2. *et* 3. *ex c. Constat, de consecr. d.* 4. ubi *S. Isidorus* ait: *Constat baptisma à solis sacerdotibus esse tractandum: ejusdem ministerium nec ipsis diaconis explêre est licitum absque Episcopo vel presbytero; nisi his procul absentibus, ultima languoris necessitas cogat. Quod et laicis fidelibus plerùmque permittitur, ne quispiam sine remedio salutari de sæculo evocetur.* Extra igitur mortis articulum, sive periculum, ut rectè dicunt *Salm. de bapt. c.* 4. *p.* 2. *n.* 16. *cum aliis*, in quo deficiente sacerdote, vel clerico, quivis laïcus potest baptizare, imò tenetur, ut *Salm. ibid. n.* 19. *cum. S. Anton. etc.* duplex est minister baptismi, primus ordinarius ex officio, secundus est minister extraordinarius ex commissione. Minister ordinarius et solemnitatis est Episcopus, et quivis sacerdos, ut declaravit *Eugenius IV* in suo decreto dicens: *Minister hujus sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare:* modò adsit licentia Episcopi, ut dicunt communiter omnes cum *Petroc. t.* 3. *p.* 174. et probat *Cont. Tourn. de bapt. c.* 5. *concl.* 2. *v. Prob.* 3. ex *Tertull. S. Hieron. S. Ignat. M. etc.* parochus verò etiam reputatur minister baptismi ordinarius, ut omnes dicunt; quia statim ac ab Episcopo parochus approbatur, accipit ab eo licentiam baptizandi, quæ jure communi est ita stabilis, ut sine justa causa non possit eâ privari; et ideò parochus potest aliis sacerdotibus committere administrationem baptismi, ut docent *Cont. Tourn. loc. cit. Spor pag.* 189. *n.* 34. *Salm. tr.* 2. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 35. *et alii communiter.*

114. — « 1. Nec tantùm diaconus, » sed nec parochus, aut Episcopus, » absque commissione, extra suam » diœcesim, vel parochiam, vel intra » eam alienos licitè baptizat » (*Ex can. Interdicimus, caus.* 16 *qu.* 1.): « ideòque » etiam peccant parentes, qui sine li» centia sui prælati alieno deferunt » prolem baptizandam, cùm violent » jus parochi. *Laym. l. c.*

115. — Hìc plura sunt notanda : I. Peregrini, vel qui domicilium non habent, possunt baptizari in Ecclesia, quam elegerint, *ex can. Nec numerus, caus.* 10. *qu.* 3. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 275. *Salm. ibid. n.* 37. *cum Barb.* Si autem mulier casu pariat in pago non suo, proles ab illius pagi parocho est baptizanda: verumtamen, si ille pagus parùm distet à pago proprio, v. g. duabus, aut tribus horis, potest baptizari proles etiam in Ecclesia sua. *Croix n.* 375. *cum Gob.*

Sed hìc dubium fit, an advenæ debeant baptismum, et alia sacramenta suscipere à parocho proprii domicilii, vel possint etiam à parocho loci, ubi sunt per quasi domicilium? Adest duplex probabilis sententia.

Prima sententia dicit tenêri suscipere à parocho domicilii proprii, quò sunt redituri. Hanc tenet *Henriq. l.* 11. *c.* 3. *n.* 3. item *Rod. Segura, et Ledesma apud Salm. de matr. c.* 8. *p.* 3. *n.* 29. qui putant probabilem *cum Palao d.* 2. *p.* 12. §. 9. *n.* 8. *in fine, et Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 23. *n.* 13. qui vocat probabilissimam *cum Host. Rosel. Ang. Sylv. Tab. et aliis pluribus.* Quia, ut ajunt, qui habet proprium domicilium, nequit fieri parochianus illius loci, ubi degit tantùm ad tempus propter aliquod negotium; aliàs hic haberet duas parochias habitationis, quas habêre non potest, nisi qui in utraque æqualiter se collocat, ut tradunt *Sanch. l.* 3. *d.* 24. *n.* 5. *Pont. lib.* 5. *c.* 16. *n.* 1. *et Salm. tr.* 9. *c.* 8. *p.* 3. *n.* 32. *cum Bon. Perez, Coninch. Trull. etc. communiter ex c.* 15. *de Sepul. in* 6. *et leg. Assumptio,* §. *Viris, ff. ad municip. de incol.*

Secunda sententia verò communior et probabilior, quam tenent *Barbosa de potest. Ep. p.* 2. *alleg.* 32. cum pluribus dec. rotæ, *Sanch. dicta d.* 23. *n.* 13. *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 721. *Pont. l.* 5. *c.* 13. *n.* 4. *Pal. l. c. n.* 9. *et Salm. ibid. n.* 30. *cum Bon. Gut. Con. Trull. Dic. etc.* docet posse (ut ajunt *Salm. et alii apud Sanch. n.* 12. dicunt etiam tenèri) advenas recipere sacramenta à parocho loci, ubi jam contraxerint quasi domicilium; contrahitur autem quasi domicilium ab eo qui habitat alicubi, non per transitum, sed per majorem anni partem, aut cum animo permanendi ibi per majorem partem anni, ut dicunt *Sanch. l.* 3. *d.* 23. *n.* 12. *Sylvest. v. Domicilium n.* 4. *et Salm. l. c. cum Bon Pal. Pont. Coninch. et aliis.* Imò ajunt *Laym. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 12. *n.* 1. *Nav. de Jub.* 32. *v. Incolæ, num.* 33. et confirmat *Bened. XIV Notif* 32. *n.* 6. *ex communi* sufficere ad contrahendum quasi domicilium habitationem per aliquam notabilem anni partem causâ alicujus negotii, putà ad studendum, vel ad exercendum officium judicis, medici professoris, mercatoris, famuli, tabernarii, et similium. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia per quasi domicilium quisque jam fit parochianus loci ubi habitat, ut habetur ex *cap. finali de paroch.* ubi confugientes ad aliquam parochiam causâ belli, jam dicuntur illius parochiani.

« Non mere probabilior, inquit Ballerini, sed certa habenda est hæc doctrina »

Notandum II. Benè baptizari potest alienus de licentia proprii sacerdotis expressa, vel rationabiliter præsumpta. *Miranda, Henr. et Salm. de bapt. c.* 4. *p* 4. *n.* 38. III. Possunt religiosi baptizare in casu necessitatis, vel cum licentia ministri ordinarii. *Salm. ibid. n.* 39. *Petroc. p.* 217. *etc.* IV. Sacerdos sine licentia extra necessitatem baptizans, etiam sine solemnitate, peccat graviter, ex *Clem. unic. de bapt. Vasq. Conc. Laym. et Salm. ibid. n.* 41. *et communiter.* V. Extra necessitatem nemo potest licitè baptizari domi, exceptis filiis Principis, ex *ead. Clem. un. Con. Sa, Salm. tr.* 2. *c.* 4 *p.* 4. *n.* 42. At de hoc vide dicenda *n.* 118. *Not. III.*

116. — « 2. Diaconus non tantùm in » extrema necessitate, sed etiam in » alia notabili baptizare potest. Et » quidem cum solemnitate ex com » missione Episcopi, vel parochi, ut si » v. gr. ob multitudinem baptizan- » dorum, aliudve grave impedimen- » tum, id ipsi facere non possint. » *Laym. l. c.*

Certum est quòd diaconus ex commissione Episcopi vel parochi potest baptizare, ut *Juenin. Petr. et alii communiter,* ex *can. Diaconos, dist.* 93, ubi *Gelasius* Papa dixit: *Diaconi absque Episcopo, vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis Ordinibus longiùs constitutis, necessitas extrema compellat. Quod etiam laicis christianis facere plerumque conceditur.* Ex præfato autem textu rectè infert *Gonet,* quòd talis commissio nequit diacono fieri, nisi ob magnam neces-

sitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, putà si non adessent sacerdotes: vel ut dicunt *Suar. d.* 23. *sect.* 2. *Pal. p.* 11. *n.* 5. *Sporer. t.* 3. *p.* 189. *n.* 35. *Holz. pag.* 26. *n.* 125. *Croix n.* 276. *Elbel t.* 3. *pag.* 31. *n.* 29. *Laym. c.* 7. *n.* 4. *cum Soto, et Vasq.* nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus confessionibus excipiendis, aut prædicatione, ut colligitur *Actor c.* 6. ubi Apostoli diaconos constituturi, dixerunt: *Fratres, viros... constituamus super hoc opus: nos verò orationi, et ministerio verbi instantes erimus.*

Sed dubitatur 1. An diaconus in casu necessitatis, possit solemniter baptizare? Affirmant *Suar. d.* 23. *sect.* 3. et probabile putat *Sporer d. num.* 35. *cum Præpos. Herinex, et aliis.* Sed communiùs et probabiliùs negant *Palaus. p.* 11. *num.* 5. *Renzi cap.* 3. *q.* 5. *cum Conc. et Diana, Salm. l. c. n.* 45. *cum Laym. etc.* Ratio, quia diaconus non potest esse minister baptismi solemnis, nisi ex commissione sacerdotis, cùm tantùm sacerdotis vice possit solemniter baptizare.

Dubitatur 2. An diaconus sine commissione solemniter baptizans incurrat irregularitatem? Certum est quòd clerici non diaconi solemniter baptizantes fiunt irregulares, ex *cap. Si quis.* 1. *de cler. non ord. min.* ubi dicitur: *Si quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem de Ecclesiæ abjiciatur et nunquam ordinetur.* Quoad diaconos verò, negant aliqui ipsos irregularitatem contrahere, quia in citato textu dicitur, quòd sit irregularis *non ordinatus.* Diaconus autem est jam ordinatus ad baptizandum, cùm in Pontificali dicatur: *Oportet diaconum ministrare ad altare, baptizare, et prædicare.* Sed probabiliùs dicendum quod incurrit (sive in necessitate, sive extra eam solemniter baptizet), juxta sententiam communissimam, quam tenent *Laym. de irreg cap.* 3. *num.* 2. *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 5. *concl.* 3. *v. Collig.* 2. *Natal. Alex. de bapt. prop.* 2. *Habert t.* 5. *p.* 196. *Renzi de bapt. c.* 3. *q,* 5. *cum Con. Viva de irreg. q.* 10. *art.* 1. *n.* 3. *Bonac. eod. tit. p.* 6. *n.* 5. *cum Nav. Avila, et Sayr.* Ratio, quia diaconus, licèt ordinetur ad baptizandum, ad id tamen non ordinatur nisi ex commissione Episcopi vel sacerdotis, qui sunt soli ministri ordinarii baptismi, ut vidimus. Ex illis autem verbis textûs *propter temeritatem* rectè inferunt *Laym. et Viva l. c.* diaconum, sive alium clericum, non fieri irregularem, si per jocum aut ex ignorantia crassa solemniter baptizet, temeritas enim scientiam positivam importat unà cum aliquo contemptu.

Dubitatur 3. An laicus baptizans solemniter contrahat irregularitatem? affirmant *Suar.* 3. *p. d.* 31. *sect.* 4, *cum Sot. Sylvest. S. Anton. Palud. et Concina t.* 8. *p.* 155. *n.* 8. *cum Nav. Fill. et Leand* quia præfatus textus *in cap. Si quis,* generaliter loquitur, et proinde non est ad solos clericos restringendus. Sed communiùs et probabiliùs id negant *Palaus de irreg. p.* 18. *n.* 50. *Bon. loc. cit. n.* 1. *Holzm. t.* 1. *pag.* 417. *num.* 346. *Viva loc. cit. Salm. de censur. c.* 8. *p.* 7. *n.* 74. *in fin. Lugo de pœnit. d.* 18. *n.* 14. *Sporer eod. tit. n* 657. *Croix lib.* 7. *n.* 485. *cum Hurt. et Laym. l. c. n.* 3. *cum Sa, Cov. Ang. Arm. Rodr. etc.* Ratio, quia irregularitas non incurritur, nisi sit expressa in jure, ut habetur in *cap. Is qui, de sent. excom. in* 6. Hæc autem irregularitas minimè videtur expressa; licèt enim textus65 genericè loquatur, attamen, cùm titulus sit de clerico ministrante, verba illa generalia debent intelligi tantùm juxta titulum qui textui præfigitur. Imò *Laym.* censet satis id exprimi in eodem textu, cùm ibi dicatur *de Ecclesia adjiciatur,* quod propriè intelligi debet de depositione, quâ non puniuntur nisi clerici: et ratio hujus esse potest (ait *Laym.*), quia talis usurpatio frequentior esse solet in clericis, quàm in laïcis

117. Dubit. « 3. Cùm in necessitate » confertur baptismus, servandus est » ordo ita, ut si adsit, et non detrectet » sacerdos, vel diaconus, is reliquos » præcedat. Sic enim clericus laicum, » vir mulierem, fidelis infidelem, nisi » fortè inferior meliùs noverit modum; » ut solent obstetrices. » (*Ut Salm. de bapt. c.* 4. *p.* 2. *n.* 18. *cum Moscosa.*) « (quæ proinde examinari, et approbari debent à pastoribus), vel alia » justa causa sit, ut quia virum ad » parientem ingredi non decet. » (*Pariter, præsente tantùm patre, fœmina baptizare debet, quia extra summam necessitatem vetatur parentibus baptizare. Croix n.* 277 *cum Gob. Et in casu, quo baptizanda esset proles nondùm ab utero*

egressa, debet ob decentiam mulier baptizare, ut benè notat idem Croix n. 77. cum Platel.) « Quòd si laicus baptizet præ» sente sacerdote, et secundùm quos» dam etiam præsente diacono, censent » esse mortale : quia id laico tantùm » competit ob defectum sacerdotis, qui » sine injuria ordinis et sacramenti, » talem licentiam dare non potest. In » reliquis, perversio illius ordinis est » tantùm veniale. » *Ut communiter Bonac. Sot. Dic. et Salm. ibid. n.* 7.) » Præterquam si coram fideli hæreticus » adhibetur, quod voluit esse mortale » *Laym. c.* 7. *num.* 4. *Conc.*

Quoad ordinem igitur servandum inter ministros baptismi, sic habetur in Rituali rom. *Si adsit sacerdos, diacono præferatur;* (et parochus sacerdoti, ut rectè dicunt *Cont. Tourn. loc. cit. tit. solv. dub. v. Quær.* 1. *et Conc. t.* 8. *p.* 124. *n.* 5. *vide dicta num.* 113. *in fin.*) *diaconus subdiacono, clericus laïco et vir fœminæ, nisi pudoris gratiâ deceat fœminam potiùs quàm virum baptizare infantem non omninò editum, vel nisi meliùs fœmina sciret formam et modum baptizandi. Quapropter curare debet parochus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probè teneant, et servent.* Hinc rationabiliter censet *Sporer in suppl. t.* 4. *n.* 190. *cùm Gobat.* quòd parochi tenentur sub gravi obstetrices diligenter examinare, utrùm noverint necessaria ad baptizandum, cùm ipsæ sub mortali teneantur addiscere modum baptizandi, prout rectè docent *S. Anton. Reg. Henriq. et alii plures cum Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 270. Nec obstat quòd fortè alii adfuturi sint qui formam sciant, propter quod videntur eas excusare *Suarez, Diana, et Dic. ib.* Nam ipsis ex officio puerperis adesse imcumbit, et non rarò occurit eis occasio baptismum in necessitate ministrandi.

Sed dubitatur 1. An peccet mortaliter laïcus, qui in necessitate baptizat, præsente sacerdote? Negant *Joan. Suar, Val. etc. apud Salm. de bapt. c.* 4. *p.* 2. *n.* 11. et probabile putat *Ledesma*, quia sacerdos in casu necessitatis non baptizat ex officio, et ideò laïcus ejus officium non usurpat. Sed veriùs affirmant *Francisc. Suarez d.* 31. *sect.* 4. *Cont. Tourn. loc. cit. Concin. pag.* 154. *num.* 6. *Holzm. pag.* 25. *n.* 121. *Salm. ibid. n.* 13. *Pal. p.* 9. *num.* 10. *cum Laym. Con. Vasq. Bonac. etc. communiter, ex can.* 21. *dist.* 4. *de consecr.* ubi D. Augustinus sic docet : *In necessitate, cùm Episcopi, aut presbyteri, aut quilibet ministrorum non inveniuntur, et urget periculum ejus, qui petit; etiam laïcos solere dare sacramentum, quod acceperunt, solemus audire.* Ergò tunc solùm potest laïcus in necessitate baptizare, cùm deëst sacerdos; aliàs peccat, tùm quia verè tunc usurparet jus sacerdotis, cui ex potestate ordinis commissum est baptizare; tùm quia injuriam irrogaret sacramento ; quod exigit (cùm fieri potest) ministrari à sacerdote, utpote ad illud consecrato ; et ideò etiam sacerdos graviter peccaret, si laïco administrationem cederet, ut rectè dicunt *Suar. et Conc. ll. cc.*

Dubitatur 2. An præsente sacerdote excommunicato, præferendus sit laïcus non excommunicatus? Negant *Scotus, Henr. etc. apud Renzi c.* 3. *q.* 2. item *Leand. et Cornejo apud Salm. tr* 2. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 14. quia in extrema necessitate cuilibet etiam excommunicato conceditur privilegium baptizandi, et ideò tunc servandus est ordo juris communis. Sed veriùs affirmant *Suar. d.* 11. *sect.* 1. *Nav. Man. c.* 22. *n.* 6. *Pal. p.* 9. *n.* 12. (qui id ut certum habet) *Salm. ibid. num.* 15. *cum Gab. Renzi loc. cit. cum Sylvest. Henr. etc.* Ratio, quia privilegium excommunicato conceditur in solo casu necessitatis, quæ non reperitur adesse, cùm alius suppetit non excommunicatus.

Dubit. 3. An peccet graviter laïcus baptizans coram diacono?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Gonet, Man. t.* 6. *pag.* 96. *Holzm. pag.* 25. *n.* 131. *Cont. Tourn. ib v. An verò, Antoine q.* 8. *Conc. t.* 8. *pag.* 155. *num.* 7. *cum Vasq. Reg. Fill. etc. Renzi c.* 3. *qu.* 1. *cum Con. Præp. etc.* Probatur 1. *ex D. Augustino, ut suprà in c.* 21. *dist.* 4. ubi dicitur permitti laïco baptizare tantùm in necessitate, cùm *Episcopi, aut presbyteri, aut quilibet ministrorum non inveniuntur.* Nomine autem *ministrorum* communiter diaconi intelliguntur. Probatur 2. ratione ; diaconus ex vi ordinationis deputatur ad baptizandum per commissionem parochi, unde obtinet ipse speciale jus ad hoc munus obeundum. Hæc sententia est quidem probabilis, sed non minùs probabilis mihi videtur cum *Salm. l. c. n.* 9.

Secunda sententia, quam tenent *Suar. d.* 31. *s.* 4. *Sot d.* 4. *art.* 2. *Tol. lib.* 2. *c.* 20. *n.* 8. *Ronc. c.* 3. *q.* 1. *Bon.*

q. 2. *p.* 5. *n.* 11. *cum Sa*, *Val. Conc. Hen. Reg. et Graff.* item *Sylv. Led. Dian. Vill. etc.* Ratio, quia diacono vi ordinationis non competit officium baptizandi, nisi ex commissione sacerdotis. Unde cùm ipse baptizat in casu necessitatis sine commissione, non baptizat ex officio, sed eodem modo quo clericus inferior, vel laïcus, *juxta dicta n.* 116. *Dub.* 1. *et* 2. Et quamvis ipse ut dignior in jure illis præferatur, tamen hujus ordinis perversio non apparet tam gravis, ut de mortali damnetur.

Dub. 4. An laïcus baptizans, præsente clerico inferiori, peccet mortaliter? Videtur affirmare *P. Conc. t.* 8. *p.* 157. *n.* 7. cùm dicat, ex jure divino semper sub gravi servandum ordinem, nisi necessitas impediat. E converso *Pal. p.* 9. *n.* 11. dicit nullum esse peccatum, cùm de hoc nullum inveniatur præceptum divinum, aut ecclesiasticum. Rectè verò alii communiter docent id non esse mortale, quia talis perversio ordinis non videtur tam gravis, cùm ex vi ordinis nemo præter sacerdotem, et diaconum ex commissione habeatur specialiter deputatus ad baptizandum. Ex altera parte id non videtur excusari à culpa veniali, tùm quia id videtur aliqualis indecentia : tùm quia est contra præscriptum Ritualis romani. Ita *Sotus in* 4. *dist.* 4. *art.* 2. *Suar. d.* 31. *s.* 4. *v. Unde* 3.° *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 96. *Petrocor. t.* 3. *pag.* 181. *Bon. p.* 5. *n.* 12. *Holzm. n.* 121. *Spor. n.* 35. *Ronc. qu.* 1. *r.* 2. *Renzi qu.* 1. *cum Laym. et Salm. de bapt. cap.* 4. *p.* 2. *n.* 7. *cum Vill. Leand. et Gabr.*

Dubit. 5. An peccent graviter parentes, qui faciunt baptizare prolem à prædicante, ad evitandas pœnas edicti id præcipientis? *La Croix lib.* 6. *p.* 1. *num.* 281. *et* 282. quamvis fateatur sententiam affirmativam tenendam uti absolutè veram, tamen deinde affert rationes dubitandi, dicens quòd eo casu non recognoscitur prædicans tanquam verus, sed potiùs tanquam validus minister, à quo exquiritur baptizatio ad vitandam vexationem, permittendo tunc fieri, non verò petendo impias ejus cæremonias adhibêri. Sed omninò affirmandum id esse mortale, ut docent *Less. in Auctar. v. Baptismus, Pignat. t.* 7. *consult.* 55. *num.* 2. *Holzm. t.* 2. *p.* 27. *n.* 133. *cum Michel.* Ratio, quia per idem edictum pœnale determinantur parentes ad veram religionem contemnendam, vel saltem ad falsam honorandam. Refertque *Pignat. Clementem VIII.* jam declarasse non licere extra necessitatem extremam, ne à schismaticis quidem petere sacramenta.

118. — Hinc ultimò notandum I. quod nec licitè, nec validè potest unquam aliquis baptizare seipsum, cùm persona baptizantis omninò diversa esse debeat à persona baptizati. Ita communiter *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 5. *solv. dub. v. Quær.* 9. *Conc. p.* 157. *n.* 12. *et alii omnes, ex c.* 4. *de bapt.* ubi id expressum habetur

Notandum II. quòd graviter peccant, qui per multum temporis differunt infantem baptizare. Id commune est apud omnes ex pluribus conciliis provincialibus, quæ decrevêre pueros baptizandos quàm citò fieri potest, et in Rituali rom. dicitur : *Parochus hortetur, ne pueris sacramentum tantoperè necessarium nimium differatur cum periculo salutis.* Qualis autem reputetur dilatio gravis, *Palaus p.* 8. *n.* 4. *ex Suar. etc.* putat dilationem ultra mensem esse gravem, si non adsit causa : si verò adsit, esse gravem duos menses. Ferè idem sentit *Laym. c.* 6. *n.* 9. dicens : *Nulla autem ordinariè necessitas urget, tametsi unum, aut sesquimensem expectandum sit, donec cum decenti solemnitate baptismus infanti conferri possit, quamquam dilatio nonnisi ex gravi causa fieri debet. Salmant.* autem *de bapt. c.* 5. *p.* 2. *n.* 12. *in fin.* censent non esse mortale minùs differre quam ultra 15 vel 20 dies, etiam sine urgenti ratione. *Jueninus* contrà, juxta morem suum arctandi conscientias usque ad extremum, dicit ultra unum vel alterum diem baptisma differri non debêre. *Cont.* autem *Tourn. loc. cit. v. Quær.* 4. putat dilationem non extendendam ultra quinque vel sex dies *Petrocorensis t.* 3. *pag.* 212. *quæst.* 13. censet gravem dilationem excedentem octo dies. Sed communiùs et probabiliùs *Sotus, Leander, et Ledes. apud Conc. t.* 8. *p.* 167. *n.* 19. *ac Ronc. q.* 3. *r.* 2. dicunt non esse gravem dilationem, nisi 10 vel 11 dies excedantur.

Notandum III. quòd prohibentur infantes baptizari domi, exceptis *liberis regum, vel principum,* ut habetur ex *Clem. unica de bapt.* Et cùm hîc agatur de re gravi, transgressio erit equidem mortalis, ut rectè dicunt *Ronc. c.* 3. *q.* 3. *Tamb. c.* 2. §. 3. *n.* 5. *et Sylv. ap.*

Croix n. 337. Nomine autem *liberorum* veniunt non solùm filii, sed etiam nepotes, et alii descendentes, ut notat Glossa *in d. Clem. v. Liberi, ex leg. Liberorum, ff. de verb. signific.* Et in eo casu dicunt *Palaus, Concina, Tol. Sot. etc. cum Croix n.* 338. *contra alios* solemniter conferendum esse baptismum, quia omissionem cæremoniarum solus casus necessitatis excusat. Nomine verò *principum*, opinantur *Jordanus, Riccius, Quintanad. Croix l. c.* probabiliter venire omnes barones obtinentes temporalem jurisdictionem. Sed probabilius videtur cum Glossa *ibid. v. Regum, Ronc. loc. cit. Suar. d.* 31. *sect.* 2. *Cont. Tourn. ibid. v. Quær.* 2. *Elbel t.* 3. *p.* 45. *n.* 84. *et aliis pluribus*, intelligi tantùm filios principum absolutam potestatem habentium. Item *Laym. c.* 6. *n.* 9. *cum Amil.* censet graviter peccare magnates, qui extra necessitatem faciunt filios baptizari domi (vel etiam in Ecclesia privatim, ut *Sylvius qu.* 71. *art.* 4. *cum Nav. et Led.*), ut deinde cum pompa cæremoniæ perficiantur in Ecclesia, postquam advenerint patrini; qui equidem, collato jam antea baptismo, nec patrini efficiuntur. His tamen non obstantibus, puto quòd ubi introducta est consuetudo domi baptizandi filios magnatum, ipsa non est facilè improbanda, ut ait *Croix loc. cit.*

ARTICULUS II.

An duo possint simul unum baptizare ?

119. — « Resp. I. Si alter applicet » materiam, alter formam, nullus erit » baptismus : quia dicens se abluere » cùm non abluat, formam habet » falsam, etiamsi usurpet Græcorum, » *Baptizatur servus Christi*, vel quæ » putatur illi æquivalère, *Baptizat et* » *Christus* : subintelligitur enim *per* » *me*; alioqui, si excludatur persona » ministri, ut sensus sit, baptizet » te Christus, et non ego, sive non » per me, forma nulla est. » *Ita S. Th.* 3. *p. q.* 67. *ar.* 6. *et alii communiter cum Salm. de bapt.* 4. *p.* 3. *n.* 28. *et Conc. p.* 156. *n.* 10.) « In casu tamen necessita- » tis, posse sub conditione ita baptis- » mum conferri, ut v. g. mutus formam » nesciens ablueret, cæcus autem for- » mam pronuntiaret, docet *Hurt. a.* 2. » *diff.* 6. additque, debère talem, clapso » periculo, iterùm sub conditione bap- » tizari. *Vide Fill. c.* 4. *Dian. p.* 3. *t.* 3. » *r.* 26. *ex Chapeauvil. Marsil. etc. Bon.* » *d.* 2. *qu.* 2. *p.* 4. *n.* 23. *Laym. cap.* 7.» (*Ita etiam Suar. cum Caj. Marsil. Leand. etc. apud Salm. tr.* 2. *c.* 4. *p.* 3. *n.* 31.

120. — « Resp. 2. Si plures ministri » singuli abluant, et formam pronun- » tient, graviter peccant contra ritum » Ecclesiæ. De valore sic solet distin- » gui : 1. Si quilibet intendit baptizare, » dependenter ab alio, ut causa parti- » cularis; invalidè baptizant, sive sin- » guli dicant, *Ego te baptizo*, sive, *Nos* » *te baptizamus* : quia forma, cujus sen- » sus censetur esse absolute, et inde- » pendenter baptizare, non cobapti- » zare, est falsa. » (*Idem docet S. Th.* 3. *p. q.* 67. 6. *cum Suar. Vasq. et Salm. ibid. n.* 23. *communiter*) « 2. Si quisque per » se intendat et baptizare, independen- » denter ab alio, validè baptizat, quia » omnia requisita ponit : ut patet à si- » mili in missa ordinationis, quà sacer- » dotes noviter ordinati simul conse- » crant cum Episcopo, dummodò » simul eodem instanti formam absol- » vant : si autem non simul absolvant, » is tantùm consecrat, vel baptizat, qui » priùs absolvit. *Vide Fill. t.* 2. *c.* 4. *n.* » 92. *et Bon. l. c. n.* 25. *Laym. c.* 7. » (*Ita S. Th. l. c. ad* 3. *S. Bonav. cum Salm ibid. n.* 28. *communiter contra Caj. et Marsil.*).

DUBIUM IV

Quis sit subjectum baptismi ?

121 **Quis sit capax baptismi? An pueri, et amentes ?**

122 De pœnis rebaptizantium. An rebaptizantes sub conditione fiant irregulares ?

123 De infante nondum nato. *Remissivè ad n.* 107.

124 An baptizandi sint fœtus abortivi ? An plures eodem tempore ?

125 An conferendus sit baptismus monstris ?

126 An sint baptizandi filii infidelium, et quæ in hoc puncto sint certa ? Certum est I. talem baptismum semper esse validum ?

127 II. Baptizandos esse filios, si parentes defecerint à fide. Quid si mansuri sint apud parentes hæreticos ?

128 III. Si ipsi filii infidelium petant. Quid in dubio an careant ratione ?

129 IV. Si sint in periculo mortis.

130 V. Si sint positi extra curam parentum. VI. Si capti sint in bello. VII. Si parentes sint servi.

131 VIII. Si unus parentum consentiat ?

132 Dub. I. An baptizari possint filii infidelium usu rationis carentes, invitis parentibus ? Et an ii quos pater offert ut liberantur à morbo ?

133 Dub. II. An liceat vendere infantes parentibus paganis ?

134 An et quando possit repeti baptismus sub

conditione? Not. I. Quid si adsit unus testis de baptismo collato? Not. II. Quid de adultis natis ex christianis? Not. III. Quid si pueri sint arrepti a barbaris?
135 De infantibus expositis?
136 De baptizatis ab obstetricibus, et à laïcis.
137 De baptizatis ab hæreticis.
138 De effectibus baptismi.
139 De dispositione requisita in adultis baptizandis.

121. — « RESP. 1. Subjectum capax » baptismi est solus homo vivus ab » Adamo descendens, nondùm baptizatus.

« Resp. 2. Validè baptizantur infantes, item perpetuò amentes, qui nunquam usi sunt ratione, quia censentur ejusdem conditionis cum » infantibus. Si autem aliquando sint » usi ratione, non valet baptismus, » nisi ante amentiam petiverint. *Vide* » *Bon. d.* 2. *q.* 2. *p.* 6. *c.* 6. *Laym. c.* 6.

Unde resolves:

« 1. Si puer inter baptizandum nondum finità formà moriatur, baptismus est nullus.

122. — « 2. Non valet baptismus iteratus, ideòque uterque tùm rebaptizans, tùm rebaptizatus peccant morliter, fiuntque irregulares, et jure » civili subjacent pœnæ mortis. (*Est certum cum Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 1. *n.* 4.) « Quas tamen pœnas non videtur » incurrere is, qui etsi sine justa causa, » rebaptizat sub conditione : quia intelliguntur de baptismo absolutè » dato, quando moraliter constet, » priorem baptismum fuisse validum. » *Vide Laym. c.* 5. *Bon. p.* 5.

Certum est, quòd cùm baptismus repetitur sine justa causa, tam rebaptizans, quàm rebaptizatus fiunt irregulares ex *c.* 2. *de apostat. et c.* 4. *dist.* 50.

Sed magna quæstio est inter DD. an rebaptizantes sub conditione, et sine justa causa, irregularitatem incurrant.

Prima sententia, quam tenent *Suar.* 3. *p. disp.* 31. *sect.* 6. *d.* 5. *Navarr. Man. c.* 27. *n.* 246. *Bon. de irreg. q.* 3. *p.* 3. *n.* 4. *Laym. eod. tit. cap.* 2. *n.* 1. *v.* 4. *Pal. t.* 6. *d.* 6. *pag.* 16. *n.* 6. *Anacl. pag.* 513. *n.* 11. *Holzm. t.* 1. *p.* 416. *n.* 343. *Salm. tr.* 10. *de censur c.* 8. *p.* 5. *n.* 61. *in med. Croix l.* 7. *n.* 483. *Fontas v. Irregulariter, casu* 131. cui non dissentit *Cont. Tourn. in proprio tract. de Irreg. part.* 3. *cap.* 2. dicit quòd talis rebaptizans, licèt non excusetur à gravi sacrilegio tamen non incurrit irregularitatem. Ratio, quia leges pœnales strictè intelligi debent, et cum effectu; qui autem baptizat baptizatum sub conditione dicens : *Si non es baptizatus, etc.*, is reverà non rebaptizat, quia conditio apposita actum invalidat; qui enim dicit, *Ego te baptizo, si non es baptizatus*; idem est ac si diceret : *Ego te non baptizo*. Et ob eamdem rationem censent *Anacl. l. c. et Salm. cit. n.* 61. *in princ. cum Bonac. Cornejo, et Avila*, non incurrere irregularitatem, qui ob metum baptizaret baptizatum animo simulato.

Secunda sententia verò affirmat tales rebaptizantes irregularitatem non effugere, et hanc tenent *Natal. Alex. de bapt. prop.* 7. *r.* 5. *Conc. t.* 8. *pag.* 186. *n.* 13. *Fill. tract.* 20 *n.* 182. *Renzi de bapt. c.* 3. *q.* 10. *cum Led. Sot. Victoria, etc.* Item noster SS. *P. Benedictus XIV. in suis Notif. cum. Sayr. Barb. Ugolino, Megala, etc.* Probatur ex *Catech. rom. part.* 2. *n.* 57. qui reprehendens eos, qui in Ecclesia cum conditione rebaptizant pueros, quamvis exploratum habeant domi verè esse baptizatos, dicit : *Quod quidem sine sacrilegio id facere non possunt, et eam maculam suscipiunt, quam divinarum rerum scriptores irregularitatem vocant.* Idemque refert N. Pontifex fuisse sancitum in 2. *Synodo Mediol.* Insuper probatur ratione, quia, cùm quis certò scit puerum esse baptizatum, et rebaptizat, sub conditione, conditio apponitur in fraudem legis, et ideò habetur pro non apposita. Prima sententia, spectatâ ratione, non caret gravi fundamento; sed secunda, spectatâ auctoritate, videtur probabilior.

123. — « 3. Nondum perfectè natus » est baptizandus, si sit periculum, » dummodò pars aliqua possit ablui : » quia est homo vivus, nec certò con» stat esse incapacem. » (*Vide dicta n.* 107. *ubi diximus probabilem esse sententiam, quòd possit infans sub conditione baptizari in utero matris, si per instrumentum aquâ tingi valeat.*)

124. — « 4. Si dubium sit, an infans » vivat, baptizandus est sub conditione.

Dicit *Natalis Alex. de bapt. prop.* 3. *r.* 3. quòd nisi appareat evidens signum vitæ in fœtu abortivo, non est dandus baptismus, etiamsi adsit aliquod æquivocum signum. Si loquimur de baptismo absolutè ministrando, rectè sentit *Natalis*; sed loquendo de baptismo sub conditione conferendo, omninò dicen-

dum cum *Busemb. ut suprà, et Salm. de bapt. c. 6. p. 1. n.* 3 illum sine dubio ministrandum, quandocumque aliquod apparet dubium de vita prolis. Hinc optimè censet *Cardenas in crisi* 1. *d.* 15. *c.* 3. *Ronc. c.* 4. *q.* 4. *r.* 3. *Mazotta t.* 3. *pag.* 85. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 294. cum aliis AA. gravissimis, omnes fœtus abortivos, si per aliquem motum dent signum vitæ, et non constet esse animâ destitutos, semper esse baptizandos sub conditione, si vivant; maximè cùm hodie vigeat opinio, non sine plausu a peritis recepta, quòd fœtus ab initio conceptionis, vel saltem post aliquos dies animâ informentur. Cæterùm benè advertit *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 7. *sect.* 2. *concl.* 2. *v. Ex his*, non debêre baptizari carneam massam, quæ nullam habeat organorum dispositionem cùm ubique receptum sit, non priùs, infundi animam corpori, quàm istud formatum fuerit; et tunc, ut baptizetur, requiritur, ut *indicet aliquem motum vitalem*, prout præscribit Rituale romanum *de bapt. parvul.*

Quoad fœtum abortivum, Scavini sic habet :

« Fœtus abortivus, qui scilicet ab utero egreditur ante tempus partui destinatum et immaturus, utcumque parvus, si habeat formam humanam et det signum vitæ, absolute baptizandus est, ut omnium est sententia. Si vero in eo vix appareant indicia humanitatis et vitæ, fœtus baptizandus est sub conditione : *Si es homo.* Item dicendum est de informi productione, nisi manifesta putrefactionis, decompositionis vel desorganizationis signa jam exhibeat : idque hodie præsertim, cum vigeat et fundata sit peritorum opinio, fœtum nempe illico a conceptione animari [1]. *Quoad fœtus*, ait Roncaglia, *abortivos ex ignorantia obstetricum et matrum excipit latrina, quorum anima, si Baptismate non fraudaretur, Deum in æternum videret, et corpus licet informe, esset decentius tumulandum! Sed quibus potissimum sub gravi culpa competit expellere ignorantiam? nonne Parochis* [2] *?* (De bapt. 547).

« Recte censent, ait Gury, generatim theologi, omnes fœtus abortivos semper esse baptizandos sub conditione : *si vivant*; maxime cum hodie vigeat opinio communiter a peritis recepta, fœtum ab initio conceptionis, vel saltem non multo post, anima informari. » (De Bapt. 247.)

« 5. Validè baptizatur, quem minister » putat esse alium; aut licèt sit puella, » quam putat esse puerum; quia in» tendit baptizare præsentem. Aliud » est in matrimonio, quia intendit con» trahere cum illa, quam putat. *Bon.* » *p.* 4. *n.* 26.

« 6. Validè, etsi extra necessitatem » illicitè, plures simul baptizantur, hâc » formâ : *Ego vos baptizo, etc. Bon. p.* 4.» (*Ita S Thom.* 3. *p. q.* 67. *art.* 6. *ad.* 2. *et Rituale rom. ubi dicitur Quam formam* (*Ego vos baptizo etc.*) *solùm in mortis periculis ad plures simul baptizandos, et ubi tempus non patitur, ut singuli separatim baptizentur, aliàs nunquam licet adhibère.*)

125. — « 7. Monstrum, quod capite » et pectore formam hominis refert, est » baptizandum; secùs si bestialem re» fert. Quod si verò caput tantùm sit » ferinum, putat esse baptizandum *Co*» *mitolus. Nav.* tamen, et alii volunt » differendum, donec certiùs cognosca» tur, nisi periculum mortis immineret: » tùm sub conditione baptizandum » esse. » (*Quando dubitatur, an monstrum sit homo, baptizandum absolutè, si caput sit humanum, licèt membra sint ferina; sub conditione verò, si caput sit ferinum, et membra humana; hoc verò si prodierit ex congressu viri cum fœmina : nam si prodierit ex viro cum bestia* (*quod incredibile puto*), *tunc baptizari semper deberet sub conditione; secùs si ex fœmina et bruto, tunc enim nullo modo baptizandum, quia non descenderet ex Adam, utpote non conceptum ex semine virili. Ita Bon. p.* 6. *n.* 3. *et Cont. Tourn. ead. concl.* 2. *cum S. Th. Henr. Possev. etc.*) « Quod si habeat » membra hominis geminata, et dubi» tetur, nùm sit unus homo, an duo, » duplex baptismus conferendus est, » unus absolutè, alter sub conditione, » in ea parte quâ membra apparent im» perfectiora. *Vide Laym. l.* 5. *tr.* 2. *c.* » 3. *n.* 12. *Bon. p.* 6. et Rituale roma» num, *tit. de Baptismo.* » *Servandum hic id quod habetur in Rituali rom. ubi*

[1] Si contingat abortum fieri, curam fœtus ne negligant matres, sed eumdem licet vita carere videatur, statim baptizent, saltem sub conditione *si vivis, ego te baptizo*, etc. Postea mundent os infantis et linguam a crasso mucore; sufflent in os infantis et sic motum cordis animare nitantur. lavent prolem vino tepente aqua mixto et leniter fricent : scilicet spes vitæ tunc tantum abest ex integro, si fœtus jam incœpit abire in putredinem. Ita Manuale diœcess. Brix, apud Stapf, § 484.

[2] *V* Debreyne, *Essai sur la Théologie*, etc., p. III. — *Embryologie sacrée*, c. VIII, l. I. — P. Hieronymus Florentinus, *Homo dubius seu de abortivis baptizandis :* de quo opere egregio vid. *Analecta juris Pontificii*, anno 1861 : du Baptême, c. III.

sic dicitur : Illud vero de quo dubium est, una ne an plures sint personæ, non baptizetur ; donec id discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum vel plura capita.... vel pectora : tunc enim totidem erunt corda et animæ,.... et eo casu singuli seorsùm sunt baptizandi. Quando verò non est certum in monstro esse duas personas, ut quia duo capita et duo pectora non habet benè distincta, tunc debet primùm unus absolutè baptizari, et postea alter sub conditione, si non es baptizatus, etc.)

Quoad Monstruosos fœtus Martinet, sic habet :

« Ex multis olim disputatis de origine partuum monstruosorum, duo tantum notamus, quæ a peritis hodie pro certis habentur, scilicet, ex nefando congressu viri cum bestia, aut bestiæ cum muliere, nihil procreari, atque in actu conceptionis non infundi , sed animari fœtum in femina præexistentem eique similem specie. Unde quidquid in lucem editur a bestia, pro bestia habendum est, etiamsi quamdam præ se ferat similitudinem hominis ; et, vice versa, quidquid vivum paritur a muliere, etsi ab humano forma alienum, jure præsumitur esse homo vel hominem continere, ideoque baptizandum est sub conditione, *si es homo*, vel *capax, ego te*, etc. — In dubio utrum una vel plures sint personæ in monstro, servanda est regula Ritualis Rom. « Si habeat unum vel plura capita, unum vel plura pectora; tunc totidem erunt corda et animæ hominesque distincti, et eo casu singuli seorsum sunt baptizandi, unicuique dicendo : *Ego te baptizo*, etc. Si vero periculum mortis immineat, tempusque non suppetat, ut singuli separatim baptizentur , poterit minister singulorum capitibus aquam infundens omnes simul baptizare, dicendo ; *Ego vos baptizo*, etc... Quando vero non est certum in monstro esse duas personas, ut quia duo capita et duo pectora non habet bene distincta ; tunc debet primum unus absolute baptizari, et postea alter sub conditione, hoc modo : « *Si non es baptizatus, ego te*, etc. (loc. cit.). » (Lib. III. art. X, §. 2.)

126. — « Resp. 3. Extra mortis periculum validè, non tamen licitè, baptizantur ethnicorum infantes, invitis parentibus. Ratio est, quia vel auferuntur parentibus, et fit illis injuria ; vel relinquuntur, et fit injuria sacramento, quod exponitur irreverentiæ. Quòd si tamen possint christianè educari (ad quod tunc obligaberis) licebit in his casibus : I. Si parentes sint tua mancipia ; tunc enim tui potiùs sunt, quàm illorum. II. Si parentes aliquando fuerint baptizati, vel uterque, vel saltem alteruter ; quia tunc Ecclesia jus in eos habet. III. Si alter parentum petat ; tunc enim justa ejus voluntas injustæ alterius præferenda est, in favorem prolis, et fidei. IV. Si infans sit in periculo mortis. V. Si rationis jam compos puer petat, quia in negotio religionis est sui juris. In dubio autem de usu rationis, sufficit esse 7 annorum. *Vide Laym. l. c. Fill. tom.* 2. *c.* 6. *Bon. p.* 6. *n.* 12.

Quæritur, an filii infidelium validè et licitè possint baptizari invitis parentibus ? Ante omnia hìc notanda plura, quæ in hoc puncto sunt certa. Certum est I. tale baptisma validum esse, ut communiter dicunt *Cont. Tourn. de bapt cap.* 7. *sect.* 2. *post. Concl.* 2. *v. Circà, etc. Lugo Resp. mor. l.* 1. *dub.* 3. *Salm. de bapt. a.* 6. *p.* 2. *n.* 10. *cum S. Anton. Suar. Vasq. Laym. Conc. Bonac., et aliis passim* (*contra Catharinum, et Durandum*). Idemque docet *N. SS. P. Bened. XIV in sua instruct. ad Vicesger.* quæ incipit *Postremo mense*. Idemque priùs docuit *D. Aug. Ep.* 98. *aliàs* 23. ubi de hoc rationem dedit, dicens : *Non enim scriptum est. Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, sed, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto.*

127. — Certum est II. quòd si parentes deficerent à fide ad infideles, benè possunt eorum proles, ipsis invitis, baptizari, quia sicut Ecclesia habet potestatem coercendi parentes ad fidem observandam, ita potest filios ab ipsis auferre. Ita communiter *Suar. d.* 25. *sect.* 3. *Laym. l.* 5. *c.* 6. *n.* 11. *Natal. Alex. prop.* 3. *reg.* 1. *Pal. p.* 6. *n.* 9. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Suppon.* 2. *Sporer. t.* 3. *p.* 192. *n.* 52. *Antoine de bapt. q.* 13. *Roncag. eod. tit. qu.* 2 *Holzm. t.* 2. *n.* 141. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 2. *n.* 15. *et alii passim.* Et idem dicendum, si unus tantùm parentum fuerit priùs fidelis, ut communiter dicunt *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 299. *Antoine. Roncag. ll. cc. Salm. ibid. in fin. Suar. Laym. etc.* Quid verò si proles sit mansura apud parentes hæreticos ? Negant tunc posse baptizari *Suar. d.* 25. *sect.* 5. *et Salm. ibid. n.* 16. *cum Conc. etc.* quia (ut dicunt) tunc obstat periculum proximum, quòd proles pervertatur. Sed probabiliùs affirmant *Laym. c.* 6. *n.* 12. *q.* 5. *in fin. et Croix num.* 307. *cum Aversa, Gob. Arsd.* et probabile putat *Palaus n.* 10. Ratio, tùm quia

non est certa perversio talis prolis, cùm plures pueri in infantia decedant: tùm quia idem periculum urget, si proles non baptizetur, baptizatur enim ab hæreticis, à quibus verum quidem baptisma confertur. Secùs verò dicendum, si baptismus à quibusdam hæreticis invalidè conferatur, ut accidit apud Lutheranos, Anabaptistas, et Calvinianos, quia tunc horum proles habentur tanquam filii infidelium, prout ait *Croix n.* 303. *cum Dic.* Cæterùm filii hæreticorum verè baptizatorum licitè baptizantur, parentibus invitis, quando obstringi possunt, ut filios instruant in fide catholica; quos aliàs licitè possunt superiores ecclesiastici ab eis avellere, ut catholicè educentur. Ita *Laym. n.* 11 *et Croix n.* 303. *cum Aversa, Dic. etc.*

128. — Certum est III. quòd si filii infidelium habeant usum rationis, et baptismum petant, possunt et debent baptizari, adhuc reluctantibus parentibus. Ita *Juen. t.* 7. *p.* 174. *Cont. Tourn. ibid. v. Suppon.* 3. *Lugo resp. mor. l.* 1. *dub.* 4. *Natal. Alex. prop.* 3. *reg.* 6. *Laym. nu.* 10. *Pal. num.* 5. *Ronc. qu.* 2. *et S. P. Bened. l.* 6. *ex D. Th.* 3. *p. qu.* 68 *art.* 10. ubi idem docet inquiens: *Quantum ad ea quæ sunt juris divini vel naturalis, incipiunt* (filii) *suæ potestatis esse; et ideò propriâ voluntate, invitis parentibus, possunt baptismum suscipere, sicut et matrimonium contrahere.* Et postquam filius invitis parentibus est baptizatus, potest, et debet Ecclesia ipsum ab eis segregare, ut à periculo perversionis avertatur; ita *Laym. c.* 6. *q.* 5. *Pal. p.* 6. *n.* 8. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 2. *n.* 14. *ex conc. Tol.* 4. relato in *c. d. Judæis, d.* 45. et confirmat *S. P. Bened. XIV* Sed qui agendum, si dubium sit an puer habeat vel ne plenum usum rationis? *Cont. Tourn. ibid. Ronc. tr.* 17. *q.* 1. *c.* 4. *r.* 1. *cum Pas. et S. P Bened.* dicunt posse baptizari puerum, si septennium compleverit, quia tunc præsumptio stat pro usu rationis. Alii verò, ut *Suar. Vasq. Conc. ap. Lugo l. c. Sotus in* 4. *d.* 5. *art.* 10. *dub.* 2. *Laym. l. c. Croix n.* 306 *Ronc. ib. cum Candido, et Pasq. item Conc. Cabrera, Ochag. ap. Lugo dub.* 4. *n.* 2. dicunt posse puerum baptizari, adhuc non completo septennio, quia in dubio decidendum est in favorem fidei; idem sentit *Suar. d.* 25. *sect.* 3. quamvis hic moneat expectandum usque ad perfectum usum rationis. Meliùs tamen *S. P. Bened. cum Lugo l. c. n.* 2. docet in dubio rationis ante septennium puero petenti baptizari omninò differendum baptismum, donec constet de perfecto ipsius rationis usu: sed sapienter addit illum tunc omninò avocandum à parentibus, et in loco tuto custodiendum. Nec obstat eo casu regula, quòd in dubio melior est conditio parentum possidentium potestatem supra filium; nam rectè respondet d. Pontifex cum *Lugo* hanc regulam procedere in pari causa: sed in nostro casu potior est causa filii, cùm hîc agatur de levi detrimento parentum nempe quòd ad modicum tempus suà potestate priventur; contrà verò agitur de maximo damno filii, nempe de sua morte æterna: unde hîc potiùs alia urget regula, nimirùm quòd in dubio magis innocenti, quàm nocenti favendum est.

129. — Certum est IV. posse et debêre baptizari prolem si ipsa sit in periculo mortis. Ita communiter omnes DD. citati cum *S. P. Bened. XIV* qui de hoc affert duo decreta S. C. Dicunt autem *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 2. *n.* 33. quòd ad hanc prolem baptizandam requiritur, ut moraliter de ipsius vita desperetur; sed meliùs loquuntur *Busemb. ut suprà, Laym. n.* 10. *Ronc. q.* 2. *Antoine q.* 13. *et Croix n.* 305 *Pal. n.* 14. *Sporer n.* 53. dicentes prolem esse baptizandam, quandocumque imminet periculum certum sive proximum de sua morte.

130. — Certum est V. quòd si filius infidelium justè vel injustè sit positus extra curam parentum, nec sit timor quòd ad eos sit reversurus, tunc benè potest baptizari. Ita communiter *Juenin. tom.* 7. *p.* 174. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Suppon.* 5. *Conc. t.* 8. *p.* 176. *n.* 10. *Natal Alex. prop.* 3. *reg.* 5. *Pal. n.* 7. *Sporer num.* 63. *Holzm. n.* 141. *Elbel t.* 3. *n.* 52. *Salm. l. c. n.* 32. *et* 34 *Laym. c.* 6. *n.* 10. *cum Soto, Vasq. Azor, et aliis passim.* Idemque docent *Conc. l. c. et N. SS. P. Bened. cum Azor, Cleric. Sessa, etc.* de filiis ab infidelibus expositis, vel derelictis, etiamsi parentes eos deinde repetant; et hoc ex *cap.* 1. *de infant. et languid. expos.* ubi dicitur: *Si à patre vel ab alio. sciente ipso, aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus extitit, hoc ipso à potestate fuit patria liberatus.* Idem dicendum de filiis infidelium perpetuò amentibus, ut docent

Laym. c. 6. *n.* 10, *Salas p.* 5. *n.* 15. *Anacl. p.* 546. *n.* 10. *Salm. ibid. n.* 37. *Sporer n.* 53. *Ronc. q.* 2. *Holzm. n.* 141. Ratio, quia tunc cessat periculum perversionis, neque tunc filii extraherentur à potestate parentum, qui super amentes nullam potestatem habent, cùm ipsi sint directionis incapaces.

Certum est VI. filios indefilium in bello captos benè posse baptizari, parentibus invitis; ita *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 103. *Juenin. p.* 174. *Viva quæst.* 2. *art.* 6. *num.* 3. *et N. Bened. XIV cum Suar. et Corn. A. Lap.* quia lege belli captivi non ampliùs ad parentes, sed ad dominos pertinent.

Certum est VII. etiam licitè baptizari proles infidelium, qui sunt mancipia christianorum, ut *Bus. suprà, Gonet. p.* 105. *Juen. p.* 172. *Conc. p.* 172. *Antoine q.* 13. *Nat. Alex. prop.* 3. *Ronc. qu.* 2. *Pal. p.* 6. *nu.* 18. *Wigandt. ex.* 5. *n.* 62. *Laym. n.* 10. *Spor. n.* 53. *Holzm. n.* 141. *Elbel. n.* 52. *Pal. n.* 35. *Croix n.* 300. Ratio, quia domini, cùm habeant dominium in parentes, habent etiam in ipsorum filios.

131. — Certum est VIII. quod si unus parentum consentiat altero reluctante, benè infans baptizatur, ut *Bus. suprà, Petrocor. tom.* 4. *pag.* 191. *Juenin. loc. cit. Nat. Alex. Cont. Tourn. ibid. v. Suppon.* 4. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 2. *n.* 17. *cum Pal. Azor, Suar et communi, Laym. n.* 10. *Anacl. n.* 10. *Pal. n.* 11. *Spor. n.* 53. *Holzm. n.* 141. *Elbel. n.* 52. *et N. Bened. XIV ex conc. Tol. IV. can. Judæi, caus.* 28. *qu.* 1. *et cap. Ex litteris* 2. *de conversione infid.* Et idem dicendum, si mortuo patre, avus paternus consentiat in baptismum pueri, matre reluctante, ut *Cont. Tourn. loc. cit. cum Sylvio, Salm. ibid. n.* 19, *cum Nav. Laym. et Val. ac. P. Bened. XIV* ex auctoritate *Gregor. XIII.*

132. — Dubitatur autem I. An utroque parente infideli reluctante, possint baptizari eorum filii usu rationis carentes? Resp. Si filii sint mansuri in potestate parentum, nullo modo licet eos baptizare, ut decrevit S. C. S. Offic. die 3. martii 1703. apud præfatam Instruct. *N. P. Bened. XIV* quia tunc certum imminet periculum perversionis. Dubium igitur vertit, si tale periculum non adsit, nempe si filii subtrahantur à potestate parentum.

Prima sententia communior negat et hanc tenet *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 12. quem sequuntur *Gonet tom.* 6. *pag.* 163. *Concina p.* 172. *n.* 4. *Wigandt n.* 62. *Nat. Alex.* et alii Thomistæ communiter; item *Tourn. Prælect. theol. de bapt. quæst.* 3. *art.* 3. *tit. Utrùm infid. etc. Salm. ibid. n.* 20. *Juen. tom.* 7. *p.* 173. *Petroc. tom.* 3. *p.* 191. *Antoine qu.* 13. *r.* 4. *Croix. lib.* 6. *p.* 1. *n.* 298. *Laym. c.* 6. *n.* 10. *Roncaglia qu.* 2. Ratio quia subtractio filiorum à potestate parentum cederet in eorum injuriam, cùm ipsi naturale jus habeant super filios.

Secunda sententia vero, quam tenet *Scotus in* 4. *dist.* 4. *q.* 9. *n.* 2. quem sequuntur *Frassen. t.* 10. *p.* 299. *Holzm. tom.* 2. *p.* 30. *cum Mastrio, Bosco, Henricq.* et aliis Scotistis communiter; item *Pichler. tit.* 6. *n.* 14. *et Cont. Tourn. de bapt. cap.* 7. *sect.* 2. *concl.* 3. ac probabilem putat *Estius lib.* 4. *dub.* 6. §. 2. censet licitum esse hujusmodi filios baptizare, saltem auctoritate publicâ, et ex consensu principis. Hæc sententia per se loquendo non videtur suâ probabilitate carêre, interveniente enim periculo salutis æternæ filiorum, parentes non habent jus in eos; et sicut potest eripi filius à parentibus, ne ipsi inferant ei mortem corporis, tantò magis eripi valet, ut à morte animæ liberetur. Dixi *per se loquendo*; nam spectatis circumstantiis, hæc sententia vix videtur posse in praxim deduci, ob graviora mala, quæ comitarentur hujusmodi baptismos. Et ideo Ecclesia, ut testatur *D. Th.*, nunquam morem habuit baptizandi filios infidelium ipsis invitis. Insuper advertendum, quòd pro filiis Hebræorum adest constitutio *Julii III.* (relata à *Pignatello t.* 4. *consult.* 192. *et N. P. Bened. XIV.*) qui imposuit suspensionem, et pœnam mille ducatorum baptizantibus filios Hebræorum, reluctantibus parentibus. Idque confirmavit S. C. concilii die 16 Julii 1639. (apud eumdem *Bened.*) statuens nullo modo baptizandos filios Hebræorum sine ipsorum consensu, donec perveniant ad legitimam ætatem.

An autem baptizandus sit filius, quem pater Judæus offerat ad baptismum, ut liberetur a morbo? *N. Bened.* affert decretum C. S. offic. editum die 24 Septemb. 1699. quo statutum fuit illum esse baptizandum. Sed, ut diximus suprà, postquam talis puer est baptizatus, avelli debet a parentibus, ut christianè educetur.

Quoad hanc quæstionem temporibus recentioribus maxime agitatam inducit Scavini adnotationem illam :

« Anno 1858 quædam famula christiana Bononiæ baptizaverat Edogardum Mortara infantem hebræum in mortis articulo constitutum, qui postea convaluit. Cum id resciverit Congregatio S. Officii juxta canonicas sanctiones filium jam tunc septennem a patris seductione subtraxit, ut christiane educaretur. Multorum hinc excitata murmura, qui temere prorsus obloquentes Ecclesiam incusarunt de patrio jure violato. At dicant : « Doit-on remettre à un père juif son fils chrétien, en sorte qu'abusant de l'autorité paternelle il puisse le faire apostasier ? La question étant ainsi posée, il suffit d'un peu de bon sens et de foi pour répondre qu'on ne le peut pas, qu'on ne le doit pas et qu'il y aurait une véritable cruauté à agir ainsi ; surtout lorsque (ut in præsenti casu) l'enfant est assez éclairé pour distinguer le danger qu'il va courir et qu'il implore aide et protection... Est-ce que la loi civile n'a pas réglé qu'il fallait soustraire son enfant à un père dénaturé, afin d'en garantir les jours ? Pourquoi donc serait-il injuste de faire en faveur de la vie éternelle d'une créature humaine ce qui serait parfaitement juste pour sauvegarder sa vie temporelle ? » Utique gravissime prohibentur hebræorum infantes, invitis parentibus, baptizari ; at semel valido, etsi contra vetitum, baptismo collato, jus enascitur in Ecclesia in illos infantulos ; est quasi semen, quod e manu furtiva cecidit in alterius campum, quod quidem crevit in arborem, cuique non potest pertinere, nisi ad dominum ipsius campi.

« Supposé que l'enfant est baptisé, la question de savoir s'il faut le laisser à son père israélite équivaut à ceci : Un enfant baptisé doit-il être chrétien ou juif ? Car, en définitive, il sera ce que son éducation l'aura fait. Cela est si vrai, que lorsque l'Eglise a pu avoir la certitude morale de la cessation du danger (de séduction paternelle), elle s'est rarement opposée à la réunion du fils chrétien à son père israélite. » Falsum autem quod hîc paternum jus violetur ; sed jus quod minus est (jus humanæ paternitatis) superatur a jure majore (a jure paternitatis divinæ) quod e baptismo exsurgit : « S'il était moralement certain que le maintien intégral des droits de celui qui a engendré l'enfant à la vie terrestre dût avoir pour résultat de méconnaître et de fouler aux pieds les droits de celui qui l'a régénéré pour le ciel, il ne faudrait qu'un peu de foi et de sens commun pour comprendre auquel de ces deux droits appartient la prééminence... Sur quel autre principe donc s'appuie, nous ne dirons pas toute la raison pénale, mais ces réquisitions impitoyables qui arrachent la jeunesse aux douceurs du foyer et aux caresses des parents, non plus pour les placer dans des colléges, mais pour les envoyer au loin affronter le yatagan des Kabyles dans les déserts brûlants de l'Afrique ou le canon des Russes dans les steppes de la Crimée ? » En casus noster non absimilis, imo fortior.

« Dura forsan alicui videri poterit hæc doctrina ; attamen vera est. Et hîc verificatur illud Christi : *Non veni pacem mittere, sed gladium ; veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filium adversus matrem suam* (Matth. 10). — Sed quomodo hoc concordare potest cum illo Decalogi : *Honora patrem tuum ?* Resp. concordat plane ; audiatur Gregorius M. (Homil. 37 in Evang.) : *Utrumque agere per discretionem valemus, ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt et quos proximos novimus, diligamus ; et quos adversarios in via Dei patimur, odiendo et fugiendo nesciamus.*

« Ita in Diario, *la Civiltà Cattolica,* serie III, vol. XII : art. Il piccolo neofito, Edgardo Mortara. — V. *Armonia*, 13 magg. 1860. — Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v[is] Hebræus, Neophytus. — *Prælectiones juris canonici habitæ in seminario S. Sulpicii, parisiis* 1860, t. II, part. II. 11. (T. III. n. 717.)

An speciatim autem expediat, invitis parentibus, parvulorum baptismus, professor Vincent quam brevissime reperit responsiones ut sequitur :

« 1. Filii infidelium adulti qui baptismum postulant licite possunt baptizari, invitis parentibus ; nam in iis quæ sunt juris naturalis et divini parentibus obedientiam præstare non tenentur, et cum apostolis respondere debent : *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Act. V. 29. Filii autem minores baptizati fiunt membra Ecclesiæ quæ potest et debet eos ab infidelibus segregare, ob seductionis periculum. Ita in primis Benedictus XIV, const. *Postremo*, mense, febr. die 28, 1747, *n.* 29, ubi res eximie enucleatur.

« 2. Si alteruter parentum ad fidem conversus in baptismum prolis consentiat, altero repugnante, potest baptizari proles ; quia prævalere debet consensus ille qui cedit in favorem religionis et in utilitatem pueri. Neque adest periculum apostasiæ, quia puer censetur mansurus cum parte catholica. *Cap., Ex litteris,* de conversione infidelium Bened. XIV, *Const. mox citata, n.* 15, 16, 17. Si autem ob legem civilem puer cum parte infideli habitare deberet, de eo ratiocinandum videtur, velut infra de parvulo, invitis parentibus, baptizando.

« 3. Parvulus, invitis parentibus, baptizari potest in casibus sequentibus. — 1. *In casu mortis*, nam puer ille in extrema versatur salutis necessitate, nec aliqua parentibus irrogatur injuria ; illis quippe non subtrahitur puer, nec jus habent ad impe-

diendum ejus baptisma. Demum nulla probabilius timenda est sacramenti profanatio in futura apostasia, propter mortem imminentem. Ita praxis universalis missionariorum quam approbat ac laudat Benedictus XIV, *n.* 8. — 2. ***In casu servitutis parentum.*** Juxta heri jura ubique gentium recepta, mancipiorum seu servorum filii non ad ipsos parentes sed ad dominum pertinent; ergo, si consentiat dominus, baptizari queunt servorum filii, ipse autem dominus invigilabit ne filii a parentibus a vera fide postea avertantur. Vide Billuart. — 3. *In casu separationis a parentibus*, quando scilicet jure aut ob injuriam e manibus parentum infidelium sunt avulsi pueri, et sic ab iis distantes ut nullatenus eorum curæ ac documentis subjaceant. Parentibus quippe in eo casu nulla fit injuria, nam ex dictis parentes nulla lege possunt filiorum suorum baptisma impedire et jus tantum habent ne ab illis avellantur. — 4. *In casu apostasiæ parentum*, qui religionem christianam professi ab ea desciverunt, et facti sunt apostatæ. Ratio est quia parentes isti, baptismum suscipiendo, sese legibus Ecclesiæ subjecerunt, spoponderunt se religionem christianam professuros, sicque suis filiis salutem æternam procuraturos. Attamen, quamvis parentes promissis suis non steterint, non sunt baptizandi eorum infantes, illis invitis, ob quasdam e rationibus in assertione sequenti exponendis.

« His positis, olim valde agitatum fuit inter theologos an in aliis casibus liceret parvulos baptizare, invitis eorum parentibus; affirmarunt non pauci præsertim inter Scotistas; at negans opinio prævaluit; itaque sit.

« Assertio. — *Non licet, invitis parentibus, infidelium infantes baptizare.* — Prob. 1. Auctoritate, scilicet congregationis S. Officii decreto illud prohibentis. — Benedictus XIV, *in const. citata, n.* 23, ait : « In congregatione S. Officii habita die 3 martii an. 1703, responsum fuit baptismum conferre infantibus non licere, qui filii infidelium essent, atque in eorum potestate mansuri. » — S. Thomæ et theologorum communiter. — Ecclesiæ sic agentis. « Non habet hoc Ecclesiæ consuetudo, inquit S. Thomas, 3. *q.* 68. *a.* 10. *o.* quod filii infidelium invitis parentibus baptizentur. »

« Prob. 2. Ratione; si liceret infidelium infantes baptizare, illud foret, vel quia liceret hos infantes baptizatos in parentum infidelium potestate relinquere, vel quia liceret eos a paterna potestate subtrahere : atqui neutrum licet :

« 1. Non licet infidelium filios baptizare et illos postea in parentum potestate derelinquere. Etenim illud prohibitum est quod opponitur infantium juri, sacramenti dignitati, vero et proprio baptismatis suscepti fructui. Atqui talis est hæc dimissio parvuli baptizati in potestate infidelium parentum. — 1. Opponitur infantium baptizatorum juri; nam infans baptizatus est membrum Ecclesiæ, debet Ecclesiæ reverentiam ac obedientiam, et simul Ecclesia illi fidei documenta, christianam educationem, sacramentorumque collationem præstare tenetur : porro hæc munia adimplere nequit Ecclesia in prædicta hypothesi; ergo hypothesis illa infantium baptizatorum juri adversatur. — 2. Baptismi sanctitati injuriam irrogat. Etenim semper abhorruit Ecclesia a sacramentorum administratione, ubi manifestum est profanationis periculum, præsertim si non proxime periclitetur salus, nec instet suprema necessitas; porro in præsenti casu proxime non periclitatur salus, abest quippe mortis periculum probabile, et valde timendum est ne puer ab infidelibus parentibus educatus, paternis imbuatur præjudiciis, pravis instituatur moribus, impuris initietur ritibus, et grandior factus susceptam sacramenti gratiam polluat. — 3. Suscepti baptismi omnem veram utilitatem aufert; nam licet utilitas baptismi maxima sit tempore quo confertur baptismus, attamen nulla probabiliter erit relative ad illius infantis salutem, cum non sit brevi moriturus et omnino probabile sit illum e statu gratiæ esse decessurum; ergo.

« 2. Non licet hujusmodi infantes baptizare, et eos a potestate paterna eripere; etenim ex jure naturali patri competit infantium cura : porro huic juri non derogat lex divina, nec lex ecclesiastica, nec extrema necessitas. — 1. Non jus divinum, nullibi quippe aliquid simile legitur; nam hæc verba : *Docete omnes gentes baptizantes eos*, ob suam generalitatem intelligi debent cum hac restrictione : salvo jure alieno, uti semper illa intellexit Ecclesia. — 2. Non jus ecclesiasticum; nam Ecclesia nihil potest in iis qui foris sunt, uti pluries declaravit : porro illi infantes et eorum parentes sunt extra Ecclesiam, et nullum jus in eos habet Ecclesia. Insuper ipsa haud semel declaravit hujusmodi infantes non esse a parentibus evellendos, nec ideo baptizandos. — 3. Non extrema infantium istorum necessitas; etenim infantes illi non sunt in extrema necessitate, probabile est illos ad maturam ætatem esse perventuros, tuncque, si gratiis Dei bene utantur, difficilis quidem, sed non impossibilis, erit eorum salus; ergo non licet infantes baptizare, illosque statim a potestate paterna subripere; ergo non licet infantes, invitis parentibus, baptizare.

« Dicitur : *invitis parentibus*, ut res magis pateat; nam datur declaratio sequens cong. S. Officii, 1777 quæ dicit : « Non licere extra periculum moraliter certum imminentis mortis, infantes a parentibus infidelibus *ultro oblatos* baptizare, si post baptismum, in parentum infidelium potestate relinquendi sunt. » Quæ declaratio renovata fuit 19 jul. 1840. Huc enim recurrunt rationes in assertionis probatione allatæ.

« Obj. 1. Parentes nullum jus habent impediendi puerorum suorum baptisma; ergo illi pueri, parentibus invitis, baptizari possunt. — Resp. neg. conseq. et consequentiam, nam, ex una parte, illi infantes nequeunt baptizari et simul relinqui sub potestate paterna ob seductionis periculum, nec, ex altera parte, sine injuria a parentibus avelli queunt; parentes itaque jus non habent impediendi baptismum sed conquerendi si ab eis separentur illorum infantes.

« Obj. 2. Ex charitate tenemur opitulari proximo in gravi existenti necessitate : atqui illi infantes in gravi versantur baptismi necessitate ; ergo. — Resp. Tenemur opitulari proximo in gravi existenti necessitate, quando id fieri potest sine juris alieni læsione, conc. secus neg. Porro hujusmodi infantes baptizari nequeunt quin simul e potestate paterna eripiantur, quod fieri non potest sine juris parentum læsione.

« Obj. 3. Si pater infidelis crudeliter sæviret in filios, vel nollet ipsis gravi morbo afflictis opportunum remedium procurare, possent isti publica auctoritate sanari, imo e parentum manibus auferri ; ergo a fortiori licet, baptismatis ope, filiorum infidelium saluti providere eosque parentum potestati subducere. — Resp. neg. conseq. et paritatem. Ratio disparitatis est quia auctoritas publica civilis jurisdictionem temporalem habet in omnes subditos; ac proinde potest quæcumque conferunt in bonum publicum, societatis conservationem, reipublicæ pacem, et consequenter punire eos qui in proprios filios, qui sunt corporis publici membra, crudelius agunt. At vero nec auctoritas ecclesiastica, nec politica jus habet præcipiendi ut infideles baptismum suscipiant : non auctoritas ecclesiastica, quæ nullam habet potestatem in infideles sibi et suis legibus minime subjectos : nec politica, quæ non sese extendit ad ea quæ sunt supernaturalis ordinis. (De bapt. n. 72 ad 76.)

133. — Dubitatur II. An liceat vendere filios non baptizatos parentibus infidelibus? Negat *Hurtad. de bapt. d.* 3. *diff.* 5. quia id videtur esse contra christianam charitatem; sed communiùs, et satis probabiliter affirmant *Suar. d.* 25. *sect.* 6. *Laym. e.* 6. *n.* 10. *in fin. v. Porrò. Pal. nu.* 6. *et* 20. *Tamb. de bapt. c.* 3. *n.* 17. *et Bon. q.* 2. *p.* 6. *num.* 14. *cum Vasq. Con. Fill. Henr. et aliis.* Ratio, quia per se non est intrinsecè malum restituere filios parentibus; et contrà videtur non esse obligationem alendi, et educandi tales pueros, sine ulla utilitate, cùm charitas ad tantum onus non obliget, quando filii non sunt in extrema necessitate. Sed huic rationi non omninò acquiesco; melior videtur ratio communis pacis servandæ, quia, si prorsùs negarentur filii infidelibus expetentibus, damnum oriretur, quòd nec etiam ipsi redderent christianos captivos, cum magno discrimine perversionis; magis autem incumbit Ecclesiæ curare, ut sui fideles servent fidem, quàm ut infideles ad fidem ducantur. Hinc testantur *Pal. et Laym. l. c. cum Henriq. Vasq. et Con.* jam consuetudine introductum esse, ut filii captivi, nullo eis collato baptismo, Saracenis et hæreticis restituantur.

134. — « Quæres. An baptismus aliquando repeti possit, et quâ formâ?

« Resp. Cùm temerè rebaptizare sit » mortale ex objecto, quia est in genere » sacrilegii, dum conaris ministrare sa- » cramentum incapaci; hinc ad hoc, ut » non liceat rebaptizare, non requiritur » certitudo de baptismo, sed sufficit, si » pro eo sint conjecturæ, ut v g. quòd » quis natus, et educatus sit inter fi- » deles, nec pro contraria parte rationes » alicujus momenti occurrant; leve » enim, vel metaphysicum dubium non » sufficit, sed requiritur grave et mo- » rale, vel saltem rationabile. In quo » inclinandum esse in favorem bapti- » zandi, rectè monet *Laym. c.* 5. *n.* 3. *et* » 4. *ex Suar. et aliis.*

In hujusmodi dubiis attendenda est regula communiter à DD. recepta, quòd ad iterùm conferendum baptismum baptizato sub conditione, non sufficit leve, sed requiritur prudens sive rationabile dubium, an sacramentum fuerit vel ne receptum; ita *Suar. d.* 22. *sect.* 2. *v. Sed quæres, Laym. c.* 5. *n.* 4. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 4. *n.* 55. *Bonac. d.* 1. *qu.* 2. *p.* 1. *n.* 36. *Pal. pag.* 13. *n.* 3. *cum Con. Val. et communi.* Dubium autem vel potest esse juris, vel facti. Quando dubium est juris, nempe quando aliquis est baptizatus cum materia, forma aut intentione, dubia tunc certè baptismus est iterandus sub conditione, prout communiter docent *Suar. l. c. et Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 4. *n.* 56. *cum D. Thom. qu.* 66. *art.* 9. *ad* 4. (*vide dicta n.* 27.). Dubium facti est, quando dubitatur an datus sit vel ne baptismus; et tunc si dubium est negativum, eò quòd nulla habeantur indicia hominem esse baptizatum, sine hæsitatione hic est sub conditione baptizandus, ut rectè ait *Suar. l. c. et Salm. de bapt. c. p.* 4. *n.* 56. *cum D. Thom. qu.* 66. *art.* 9. *ad* 4. (*vide dicta n.* 27.). Dubium facti est, quando du-

bitatur an datus sit vel ne baptismus; et tunc si dubium est negativum, eò quòd nulla habeantur indicia hominem esse baptizatum, sine hæsitatione hic est sub conditione baptizandus, ut rectè ait *Suar. l. c. ex can. Cùm itaque* 92. *de consecr. dist.* 4. ubi S. *Leo* id docet dicens : *Non potest in iterationis crimen devenire, quod factum esse omninò nescitur.* Et in *can. seq.* 93. idem S. Pontifex de hoc rationem affert : *Quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.* Quando verò dubium facti est positivum, etiam baptismus est iterandus, quando utrinque adsunt apparentes non leves conjecturæ, quæ rem dubiam efficiunt, unde in concil. Carthag. V relato in *c. Placuit* 91. *dist.* 4. *de consecr.* sic dicitur : *Quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur... absque ullo scrupulo esse baptizandos.*

Hîc tamen notandum I. cum *Suar. l. c. Holzm. p.* 30. *n.* 144. *Salm. ibid. n.* 62. *cum Laym. Pal. Bon. et N. SS. P. Benedict. XIV. in suis notific.* cum Glossa *in dict. can. Cùm itaque*; et in *c. Nuper, de testib. ac communi,* ad id sufficere unum testem ocularem fide dignum. Et hoc etiamsi testis sit fœmina, ut *Bus. infrà in* 137. *cum Laym.* Secùs verò si adsunt testes positivè oppositum deponentes; *Vid. Croix n.* 312. Notandum II. quòd baptizandi non sunt, neque sub conditione, adulti qui nati sunt ex parentibus christianis, et inter fideles educati, quamvis nullum testimonium habeatur accepti baptismi, ut expressum extat in *c. Veniens* 3. *de presb. non baptiz.* ubi sic dicitur : *Et certè de illo qui natus de christianis parentibus, et inter christianos est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur quòd fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.* Hoc tamen intelligendum, modò pro contraria parte graves non occurant rationes, ut benè advertunt. *Bus. ut suprà, et Laym. c.* 5. *n.* 4. qui sic ait : *Nihilominùs existimo interdùm etiam adulto inter fideles educato conferendum esse baptismum sub conditione, si tales conjecturæ adsint (putà quia v. g. à veneficis parentibus natus est, à diabolo valde infestatur, nec sciri potest ullo indicio, ubi vel à quo baptizatus fuerit), quæ præsumptionem accepti baptismi tollant et contrarium verisimile efficiant.* Refert autem *P. Zacharia in adnot. ad Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 310. censuisse S. C. baptizandam esse sub conditione quamdam mulierem, eò quòd nullum potuerit reperiri vestigium baptismi, nec matrimonii parentum assertorum. Notandum III. quòd si infans aliquis arreptus sit à barbaris, et dubitetur, an captus fuerit ante vel post baptismum; tunc omninò baptizandus est sub conditione, ut cum communi dicunt *Pal. p.* 13. *n.* 8. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 4. *n.* 58. *et alii, ex c. Parvulos, d.* 4. *de consecr.* ubi *Gregor. XIII.* id expressè definivit.

135. — « 1. Sub conditione baptizandi sunt 1. qui cum materia et » forma, aut intentione dubia (secundùm supradicta) sint baptizati. 2. » Infantes expositi, et reperti sine » scheda testante de baptismo; secùs » si cum ea. Ita communiter. *Quintan.* » tamen *t.* 1. *sect.* 13. *et* 14. contendit » etiam hos esse baptizandos. 3. Baptizati ab obstetricibus veneficis; præ» sertim si fassæ, vel convictæ fuerint, » aliquando non rectè baptizasse. *Laym.* » *c.* 5. *n.* 3.

Quæritur an infantes expositi sint baptizandi? Si isti exponantur sine schedula, sine dubio sunt baptizandi, nisi aliàs constaret fuisse ritè baptizatos, ut rectè dicunt *Busemb. et Salm. ibid. n.* 57. *cum Suar. Soto, Laym. et aliis communiter* Quæstio est, an baptizari debeant pueri expositi cum scheda?

Prima sententia negat, quam tenent *Busemb. ut suprà, et Bal. p.* 13. *num.* 5. laudans, *Sot. Vasq. Laym. et Bon.*, quia testimonium illud moralem inducit certitudinem, cùm nequeat rationabiliter credi, parentes, qui catholici esse præsumuntur, velle suam prolem tanto sacramento privari.

Secunda sententia verò verior et communior recentiorum docet omnes hos esse baptizandos sub conditione, quoties non habetur moralis certitudo de baptismo collato, et ritè collato, aliàs semper remanet prudens dubium de suo valore. Ita *Petrocor, t.* 3. *p.* 211. *q.* 11. *Holzm. p.* 31. *n.* 147. *Ronc. c.* 4. *q.* 5. *r.* 2. *Nat. Alex. prop.* 7. *reg.* 6. *Conc p.* 185. *n.* 10. *Elbel tom.* 3. *p.* 46. *n.* 64. *Croix n.* 318. *cum Quintanad. Gob. etc. Cont. Tourn. de bapt. cap.* 8. *art.* 3. *in med. cum Sylvest. et Henno, ac Sporer pag.* 196. *n.* 72. *cum Marchant.* et Synodis Cameracensi, Narbonensi, Aquensi, et Tolosana, idemque sentit *Noster Be-*

ned. XIV. dict. notif. qui affert concilium Mediolanense sic statuens : *Infans expositus, licèt appensum collo scriptum habeat, quo ille baptizatus significetur, si tamen, re diligenter perquisitâ, quemadmodùm Catechismo romano expressum est, adhuc dubium sit eum baptizatum esse, sub conditione baptizetur.* Item affert declarationem S. C. concilii die 15 Januarii 1724. ubi dictum fuit hujusmodi infantes expositos, etiam cum scheda de baptismo collato, esse sub conditione baptizandos, quamvis sint in ætate unius anni cum dimidio. Et hoc videtur esse quidem juxta mentem. Ritualis rom. ubi dicitur : *Infantes expositi et inventi, si re diligenter investigatâ de eorum baptismo non constat, sub conditione baptizentur.* Excepit tamen S. C. in præfata declaratione à baptismo sub conditione schedulas quæ haberent certitudinem, juxta instructionem aliàs datam.

Hic addit Gousset :

« Ce que nous disons des enfants exposés, s'applique naturellement aux enfants que les vagabonds laissent dans les lieux où ils passent, lors même que ces enfants seraient âgés de deux, de trois, de quatre ou cinq ans et plus, si on n'a pas de preuves certaines qu'ils ont été baptisés ; car la plupart des vagabonds vivent sans foi, sans religion ; et souvent ils n'osent porter leurs enfants à l'église, de crainte qu'on ne les interroge sur leur croyance ou qu'on ne découvre leur libertinage. » *Du bapt. Theol. mor..* t. II. p. 80.)

136. — « 2. Infantes ab obstetricibus, » vel parentibus, vel cognatis, etc. ob » necessitatem baptizatos, promiscuè » omnes sub conditione rebaptizare » (quando obstetrices bonæ, et benè » instructæ censentur) non licet ; quia » de valore baptismi prudenter, et rationabiliter dubitari non potest. » *Suar. Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 5. qui tamen » contrariam consuetudinem quorumdam parochorum damnare non audent, eò quòd experientiâ didicerint, » obstetrices non rarò fuisse deceptas » à diabolo, ideòque reverà periculum » aliquod sit animæ, ob quod irreverentia cesset : additque eam consuetudinem approbatam fuisse à Pastorali romano edito Antverpiæ 1607. » eamque sententiam tenet *Sylv. apud* » *Dian. p.* 5. *t.* 13. *r* 86. *et ipse Dian. p.* » 9. *t.* 6, *r.* 35. *cum aliis* 2. censet eam » probabilem, habereque locum in » omnibus baptizatis ab hæreticis, licèt sint adulti ; quod *C. de Lug. r.* » *mor. l.* 1. *d.* 2. rectè limitat ad illas » circumstantias, in quibus prudenter » dubitari possit de defectu materiæ, » formæ, vel intentionis. Denique etiam » *Quintan. t.* 1. *sect.* 6. docet, infantes » supradictos ferè omnes rebaptizari » posse sub conditione.

Quæritur I. An sint rebaptizandi infantes ab obstetricibus sive laïcis baptizati ? Alii affirmant, ut *Sylv.* 3. *p. q.* 66. *art.* 9. *et Farvacquesius*, ac Synodi Mechliniensis, et Iprensis apud *Concinam p.* 184. *n.* 9. Alii verò, ut *Cont. Tourn. loc. cit. v. Infrà* cum Synodis Ebroïcensi, Rothomagensi, etc. sentiunt hos semper esse rebaptizandos sub conditione, quoties tamen desunt ad minus duo testes fide digni de baptismo ritè collato. Sed communissima et vera sententia docet, tunc tantùm tales pueros esse rebaptizandos, quando adest probabilis suspicio erroris in dato baptismo ; ita *Bus. ut suprà et Suar. d.* 31. *sect.* 6. *Conc. l. c. Nat. Alex. prop.* 7. *reg.* 5. *Laym. c.* 5. *Holzm. p.* 131. *num.* 145. *Pal. p.* 13. *n.* 7. *cum Con. Croix n.* 321. *cum Gob. et Quint. Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 4. *n.* 60. *cum Bon.* Et ita censuit S. C. (ut refert P. *Zacharia ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 323.) dicens pueros domi baptizatos non esse rebaptizandos, nisi adsit probabile dubium invaliditatis. Secùs verò dicendum, si in examine parochus constanter deprehendat obstetricem illam, sive laïcum ritè baptizasse, ut dicunt AA. præfati. quibus consentit *Estius in* 4. *dist.* 4. §. 15. *cum Soto, Petro de Palude, et Sylv.* ubi dicit non esse baptizandos, *cùm obstetrix interrogata testetur se ritè totum mysterium peregisse.* Id confirmat S. *Carolus Borrom.* (*in instruct. de bapt.*) dicens : *Si, re accuratè investigatâ,* (parochus) *exploratum habuerit puerum formâ servatâ baptizatum esse, caveat omninò, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat.* Idemque dicitur in Catech. rom. *de bapt. n.* 57. ubi : *Ea baptismi forma* (scilicet conditionata) *ex Alexand. Papæ auctoritate, in illis tantùm permittitur, de quibus, re diligenter perquisitâ, dubium relinquitur, an baptismum ritè susceperint ; aliter verò nunquam fas est, etiam cum adjunctione, baptismum alicui iterùm administrare.* Notandum autem 1. quòd, postquam

aliquis privatim baptizatus est, consuetæ cæremoniæ et ritus in Ecclesia suppleri debent, ut dicunt *Salm. de bapt. c. 6. p. 4. n. 60. cum communi ex Rituali rom.* Notandum 2. quòd, cùm baptismus reiterandus est, puto cum *Croix l. 6. p. 1. n. 325. etc.* omninò servandum ordinem descriptum *n.* 117 quidquid aliqui dicant. Potest tamen dari in quocumque loco, si peractæ jam sint solemnitates in Ecclesia, ut dicunt aliqui apud *Croix l. c.* Notandum 3. cum *Croix n.* 323. quòd in collatione talis baptismi non est præmittenda confessio, sed sufficit præmitti dolor de peccatis.

137. — Quæritur II. An debeant rebaptizari pueri ab hæreticis baptizati? Certum est de fide ex *Trid. sess. 7. can.* 4. validum esse baptismum collatum ab hæreticis, quando omnia requisita ad sacramentum adhibentur. Sed meritò putant *Gob. Dic. et Quintan. ap. Croix l. 6. p. 1. n.* 322. pueros baptizatos à prædicantibus (et idem ait *Sylvius* præcisè de baptizatis ab Anglis, ac *Cont. Tourn. ibid. in fin.* de cunctis baptizatis à Lutheranis, et Calvinianis) omnes esse rebaptizandos, saltem sub conditione, quia facilè dubitari debet de materia, forma, et intentione talium ministrorum, cùm ipsis hoc sacramentum non judicent absolutè necessarium; propter quod parùm curant de necessariis requisitis; aliis adhibentibus aquam rosaceam; aliis dividentibus materiam à forma, ita ut alter verba proferat, alter aquam infundat; aliis aquam tantùm super vestes infundentibus. Et ideò, cum tot urgeant motiva dubitandi de valore talium baptismatum, meritò dicimus, ordinariè loquendo, illa sub conditione repetenda. Cæterùm censuit S. C. (ut refert *P. Zacharia ap. Croix l. 6. p. 1. n.* 322.) non esse rebaptizandos pueros baptizatos ab hæreticis, nisi in eo loco prædicantes non observarent requisita ab Ecclesia catholica ad valorem sacramenti.

« 3. Peccat graviter minister, 1. qui » non rebaptizat eum, de quo rationabile dubium juris, vel facti manet, nùm validè sit baptizatus; quia » tenetur proximum liberare à probabili periculo gravis mali, cùm facilè » potest. *Laym. l. c. Quint. l. c.* 2. Si » non diligenter inquirat in talis » baptismi valorem, nisi de hoc » aliunde constet *Quintan. t. 1. sect. 6.* » *et* 7.

« 4. Non est rebaptizandus, de cujus » baptismo habetur testimonium unius » oculati testis, licèt fœminæ; dummodò non sit suspecta, nec aliud » obstet. *Laym. l. c.*

« 5. Qui verè et rationabiliter dubitat de suo baptismo, tenetur petere baptismum, et parochus ei » conferre. *Quintan. l. c. sect.* 13. *et* 19. » et intereà abstinère ab usu aliorum » sacramentorum.

« Resp. 2. Baptismus sub conditione » hàc formâ conferendus est: Si » baptizatus es, non te baptizo; si » nondùm es baptizatus, ego te baptizo, in nomine, etc. Ac licèt sufficiat sola mente conditionem apponere, si ex omissione non timeatur » scandalum: tutius tamen est exprimere verba saltem ista: Si non es » baptizatus, etc. *Vide Tol. l. 2. c.* 19. » *Laym. l. c. Suar. d.* 31. *Fill. t. 2. c.* » 4. *q.* 9. Patrinus autem in hoc » baptismo necessarius non est, nec » adhibendus. *Quint. l. c. sect.* 18.

Sic breviter habet Scavini de pueris, quos constat baptizatos fuisse ab hæreticis:

« De fide est valere baptismum collatum ab hæreticis, si omnia requista ad Sacramenti naturam adhibentur. Verum merito dicunt præstantiores Theologi baptizatos ab hæreticis esse rebaptizandos saltem sub conditione; gravissima enim urgent motiva (nostra præsertim ætate) dubitandi de valore talis baptismi; quia constat facile nunc ab hæreticis violari vel materiam vel forman [1]. Nam cum ipsi putent hoc Sacramentum non esse absolute necessarium, ideo parum curant de eo rite conficiendo [2].» (t. III, 541.)

Quæstioni autem : Quid agere debeat Parochus, si pro certo advertat plurimos fuisse ab alio invalide baptizatos, idem respondet ut sequitur :

« Cum Voit : Parochus poterit facile re-

[1] Quia autem hic posterior Baptismus datus sub conditione non sit certus, cùm prior possit esse validus, hinc est dubium, an remittat peccata post primum Baptismum commissa. Hæc igitur hæreticus ad gremium Ecclesiæ rediens tenetur confiteri et ab eis absolvi sub conditione, *si capax es.* Quæ conditio respicit dubiam validitatem primi Baptismi, quando datur absolutio ante iterationem Baptismi : respicit vero materiam absolutionis, si hæc conferatur post iteratum Baptisma : hoc secundum melius fit. *Bouvier*

[2] Qui moriuntur cum dubio de validitate Baptismi, in loco sacro sepeliuntur; post factum enim recte supponitur factum quod erat de jure faciendum. Est Canonistarum doctrina. — V. Pavone, *Spicilegio Canonica*, etc., n. 313.

media adhibere, si invalide baptizati adhuc sint in tenera ætate; eos privatim ad se vocet, et tanquam iis volens benedicere, frontem aqua baptismali ad hoc parata, vel in ejus defectu, aqua lustrali aspergat largiter, et insuper pollice bene madefacto signo crucis muniens clam pronuntiet formam baptismalem. Res difficilior est, si agatur de adultis, quorum Baptismus renovari non potest sine admiratione ac scandalo. Voit idem facere docet quod de pueris; Layman vero vult, ut occulte admoneantur, et occulte baptizentur. Verum in hac re consulendus Episcopus, ut pro circumstiarum varietate provideat.

« Quæ maxima inconvenientia, ne eveniant, monet Rituale: *Curare debet Parochus ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probe teneant et servent.* Verum ista diligentia in hoc Sacramento summæ necessitatis raro (proh pudor) adhibetur, obstetrices nec instruendo, nec examine probando circa illa omnia, quæ non modica sunt, et ad rite conferendum Baptismum in casu necessitatis inserviunt[1]. Quære synodi fere omnes[2] post S. Carolum[3] ac Benedictum XIV (uti Synodus Novariensis) merito ac graviter præcipiunt, ut Parochi eas, quæ obstetricam artem exercent, bene instruant, illis insuper aperiendo difficiles casus, qui in Rituali notantur et evenire possunt. — Quia tamen obstetrices ex officio non habentur utique, ideo tunc curare debent ut nonnullæ integerrimæ ac prudentes mulieres ad hoc munus deputentur; quæ tamen singulo biennio accurate sunt examinandæ, et semper monendæ, ut duas saltem præter infantis matrem personas, si fieri possit, Baptismo adesse curent, quæ modum, quo res tota agitur, animadvertant, ut sic fidem facere possint[4]. Imo tenentur Parochi omnibus suis parochianis diligenter explicare quæ ad Baptismum pertinent, etiam vernaculo sermone; quia evenire potest, ut ocurrente inopinato casu, illud ministrare debeant.

« Hæc insuper specialiter observare debent Parochi vel qui vices gerunt, ex eadem Synodo Novariensi:

« 1. Ut quando agitur de Baptismo jam privatim collato, attente perpendant utrum rite collatus sit. Imo quoties ipsis infans baptizandus exhibetur, toties inquirant, an domi fuerit aqua tinctus. Iis autem qui ab Ecclesia procul distant, suggerant, ut cum puerum baptizandum deferunt, aquam secum gestent, si qua forte necessitas baptizandi extemplo urgeat.

« 2. Ut fontem baptismalem decenter ornatum et bene communitum teneant, ita ut aqua lustralis servari possit nitida pro toto anni cursu, ac singulo quoque anno renovetur. Parochi autem sive ad sacri fontis benedictionem Sabbato sancto et Sabbato Pentecostes peragendam, sive ad accipienda nova Olea, eam Ecclesiam adire debent quæ sibi jure vel consuetudine adsignata fuit; si quo autem ipsi detineantur impedimento, numquam laicis Sacra Olea deferenda committant.

« 3. Ut fœminas gravidas interdum moneant de omni cura habenda fœtus, quem utero gerunt, ut caveant tam a sarcinis immodicis vehendis, quam a ducendis choreis aliisque similibus, quæ fœtui nocere possint.

« 4. Ut mulieres post expletos puerperii dies, sese templo sistant pro benedictione suscipienda, quæ a solo Parocho (excluso quocumque Sacerdote ab ipso non deputato), et in ipsa Ecclesia tradenda est. Item caveant a decumbendo cum infante in lectulo sine sufficienti repagulo, ob periculum suffocationis: est casus reservatus.

« 5. Ut sæpe commemorent parentibus officia erga liberos, et fidelibus omnibus sponsiones et obligationes Baptismi suscepti. Quam in rem animadvertant festum Circumcisionis assignari pro dictis sponsionibus renovandis publice in Ecclesia; et summopere commendari, ut functionem hanc sancte et religiosissime peragant, non omissa mentione Indulgentiæ plenariæ a Pontifice Pio VII concessæ (pag. 79 et seqq. t. III. n. 542 et 543). »

138. — Pro complemento hujus puncti quæritur 1. Quinam sint effectus sacramenti baptismi? Resp. I. Effectus est remissio omnis peccati originalis et actualis ante baptismum commissi ut habetur in *Catech. Rom. n.* 42. *et Trid. sess.* 5. §. 5. *In renatis nihil odit Deus.* Remanet tamen in iis peccati fomes, qui non est peccatum, et si ei resistitur gratiâ Jesu Christi, proderit ad coronam. II. Effectus est condonatio omnium pœnarum pro peccatis debitarum. Ita in *Catech. n.* 45. *ex Trident. dict.* §. 5. ubi: *Ut nihil prorsùs eos ab ingressu cœli remoretur. Vide. Salm. de bapt. c.* 5. *p.* 3. *n.* 22. *et* 23. III. Est largitio divinæ gratiæ, quâ filii Dei et cœli hæredes efficimur, ut ex *Trid. sess.* 6. *c.* 7. IV. Characteris impressio. V. Ut baptizatus fiat Ecclesiæ membrum, et illius auctoritati subjiciatur.

Hæc dogmatica notat Scavini:

« Per Baptismum omnia omnino remitti peccata et originale et actualia negant hæretici eorumque sectatores, sic nempe ratiocinantes: *Per Baptismum non tollitur concupiscentia; atqui concupiscentia est pecca-*

[1] *V* Benedictus XIV, *De Syn. Diœc.* l. VII, c. VI.
[2] Ita Baruffaldus, *Comment. in Rituale.* — *V.* Ferraris *Obstetrices.*
[3] *In Act. Eccl. Mediol*
[4] *Notificatione* VIII

tum. At nonnisi esse potest hæreticorum doctrina, concupiscentiam vere esse peccatum; et sane ea a Melanchthone suorum omnium nomine sic tradita est : *Scholastici* (nempe Catholici) *dixerunt concupiscentiam non esse peccatum, sed tantum pœnam, et vocarunt fomitem : nos dicimus et pœnam in rea natura et peccatum esse.* Sed contra eos Tridentinum declaravit : *Manere in baptizatis concupiscentiam vel fomiten, hæc sancta Synodus fatetur et sentit; quæ cum ad agonem relicta sit nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus non valet* (sess. v, can. v).

« *Quidquid est contra legem* (instabis) *peccatum est; atqui concupiscentia est contra legem : lex enim arguit non tantum consentire vel ire post concupiscentiam, sed ipsum concupiscere.* Hæc Calviniana argumentatio facile refellitur: quidquid est contra legem *voluntarie et libere*, peccatum esse, concedimus ; quidquid est contra legem *nec libere, nec voluntarie*, peccatum est, negamus. Concupiscentia, porro quia non est in nobis libere et voluntarie, per se peccatum esse non potest, nisi velimus admittere peccata necessaria, quod est absurdum. *Tribus modis* (ait Bellarminus) *concupiscentiæ reatus intelligi potest : 1. dici potest reatus concupiscentiæ, reatus ille, qui ab ipsa oritur et in ipsa fundatur, ita ut reus sit qui ipsam habet, quia ipsam habet;... 2. dici potest reatus concupiscentiæ is, quo ipsa facta est, non quem ipsa facit;... 3. dici potest etiam reatus concupiscentiæ is, quem ipsa facit si pertrahit ad consensum, ut non sit proprie homo reus, quia concupiscentiam habet; sed quia concupiscentiæ cedit* (De amiss. grat., l. V., c. XIII).

« *Si ita est, quomodo* (addes) *Paulus concupiscentiam appellat peccatum ?* Concupiscentiam appellat peccatum non quasi vere, et proprie peccatum sit ; sed metaphorice, id est per figuram, quam rhetores vocant methonymiam, cum nempe effectus ponitur pro causa : sic dicitur *palida mors, morbi pallentes, tristis senectus, ira præceps. Vocavit Paulus concupiscentiam carnis peccatum* (ait theologus Vega, qui Tridentino interfuit) *quia effectus est et pœna peccati, vel certe quia trahit et invitat ad peccatum : non vero quod eam crediderit proprie esse peccatum, id est divini transgressionem mandati; hæc est expositio a Patribus in hoc Concilio Tridentino* (de Justif., l. XI, c. xv). Idque Concilium expresse declaravit inquiens : *Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse concupiscentiam ab Apostolo peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est et ad peccatum inclinat*; et si quis contrarium senserit anathemate damnat (sess. 5, can. 5).

« *Hæc* (dices) *vera erunt, si sermo sit de peccato quod conjunctum habet reatum, sive imputationem et damnationem. Quid si loquamur de peccato, quod sit sine ullo amplius reatu, sine ulla imputatione et damnatione, quia hæc per Baptismum sublata sunt? Revera Tridentinum verba protulit de peccato quod est mors animæ, uti legere est in canone secundo sessionis quintæ.* Hæc fuit quidem contentio ab hæreticis in dicto Concilio proposita; concedebant nimirum Lutherani et Calvinistæ per Baptisma deleri penitus reatum et imputationem peccati originalis; sed simul contendebant ipsum peccatum adhuc in renatis manere, licet sine imputatione et damnatione : *Peccatum remittitur in Baptismo* (inquiebat Lutherus) *non ut non sit, sed ut non imputetur.* Et Calvinus : *Tametsi* (renati) *adhuc a peccato teneantur obsessi, mortis tamen potestati jam exempti sunt et omni maledictioni.* — Sed contra illos Tridentinum definivit: *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, asserit non tolli totum, id quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum non imputari, anathema sit.* Futilis autem, ne dicam ridicula, est exceptio, qua dicitur Concilium eo in loco loqui de peccato quod est mors animæ; duplex enim Concilii definitio distinguenda est pro duplici hæreticorum errore profligando in sessione quinta. Quidam nempe tradebant Adæ prævaricationem ipsi soli nocuisse, et non ejus propagini; vel saltem ejusdem inobedientiæ peccatum mortem quidem et pœnas corporis in omne genus humanum transfudisse, sed non peccatum, *quod est mors animæ.* Contra hos Tridentinum sic definivit canone secundo : *Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, et non ejus propagini asserit nocuisse... aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem et pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod est mors animæ, anathema sit.* Lutherani vero et Calvinistæ distinguentes in peccato reatum inter et actum concedebant per Baptismum tolli utique peccati reatum sive imputationem et damnationem, sed contendebant peccatum ipsum remanere actu : istos quoque damnavit Concilium canone quinto, his verbis : *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur... asserit non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantummodo radi aut non imputari, anathema sit ; in renatis enim nihil odit Deus.* Ergo cujuscumque peccati nomine concupiscentiam appellent adversarii, in damnationem Concilii semper incidunt.

« *Verum* (instabis) *nonne Augustinus expresse docuit :* Peccatum originale post Baptismum transit reatu, sed remanet actu? — Fuit hæc petulantissima Lutheri assertio, quam sic refellit Bellarminus : *Lutherus crimen falsi commisit; nunquam enim sanctus Augustinus dixit peccatum in aliquo esse, sed non imputari, vel actu manere, reatu transire. Neque enim tam stupidus erat ut non intelligeret, reatum a peccato separari non posse, cum in eodem libro*

scripserit : Hoc est non habere peccatum reum non esse peccati (de nupt. et conc., c. XXVI). *Loquitur igitur sanctus Augustinus de concupiscentia, eamque dicit in renatis non esse peccatum, non imputari, nec reos facere, licet maneat quoad actum quia non cessat prava desideria excitare* (De amiss., l. V, c. XIII). — V. *Annali Religiosi*, ser. 2, vol. VII, pag. 445; il caso di Gorham. » (T. III, nº 720).

139. — Quæritur II. Quæ dispositio requiritur in suscipiente baptismum? Respond. in infantibus eorum voluntatem supplet Christus et Ecclesia. Est certum ex *Trid. sess.* 7. *c.* 13. ubi dicuntur parvuli baptizari *in sola fide Ecclesiæ*, quamvis actu proprio non credant. In adultis autem requiritur intentio saltem habitualis, id est habita, et non retractata. *Salm. de bapt. c.* 6. *p.* 3. *n.* 40. *cum Con. Pal. Bon. et commum. Vide dicta n.* 81. *v. Certum.*

Hinc infertur I. baptismum validè conferri, etsi recipiatur per metum gravem; secùs autem, si recipitur per meram vim, animo omninò renuente. *Suar. Bon. Pal. cum Salm. ib. in* 42. *ex Tolet.* 4. *c.* 56. Infertur II. validum etiam esse baptismum collatum dormienti, vel amenti, qui suî compos antea petierit. *Pal. Henr. etc. cum Salm. ibid. n.* 43. Benè tamen ibid. advertit *Suar.* quòd ad licitè ministrandum tunc baptismum, requiritur aliqua necessitas, nempe si amentia censeatur perpetua, vel si homo sit in probabili periculo mortis; et tunc satis est si sufficientia indicia volendi baptismum antea ille præstiterit, quæ indicia sufficiunt etiam ad præsumendam debitam pœnitentiam habitam de peccatis, nisi constet suscipientem post mortale in amentiam incidisse. In dubio autem de petitione, baptismus est conferendus sub conditione. *Salm. ibid. num.* 45. *cum Bon. Henr. etc. Vide dicta num.* 81. *v. Utrùm.*

Requiritur etiam in adulto, ad licitè recipiendum baptismum, fides, et pœnitentia. Quoad fidem requiritur, ut sciat sacramenta (saltem baptismum, Eucharistiam, et pœnitentiam), præcepta decalogi, saltem crasso modo, et orationem dominicalem: ultrà quatuor illa scitu necessaria, id est Dei existentiam Deum remuneratorem esse, Trinitatem, et incarnationem passionemque D. N. Jesu Christi. In urgente autem periculo mortis, sufficit scire hæc quatuor ultima, ut benè dicunt *Sanch. et Sot. cum Salm. ibid. n.* 50. Quoad pœnitentiam autem requisitam requiri contritionem tenent *Nav. et alii.* Sed veriùs *Gonet. Man. tom.* 6. *pag.* 103. *Suar. d.* 28. *sess.* 2. *concl.* 2. *Canus prælect. de pœnit. p.* 5. *et Salm. ibid. n.* 53. *cum Val. Soto, Henr. Gran. et aliis pluribus*, tenent sufficere attritionem, quin sit charitate formata; idque expressè docuit *D. Th.* 3. *p. qu.* 79. *art.* 3. *ad* 2. ubi docet quòd *non inconvenienter* (homo) *accedit ad baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis.* Utique, si requireretur contritio, iste non posset accedere cum conscientia peccati mortalis, ipse enim S. Doctor docuit alibi (*Supplem. quæst.* 5. *art.* 3,) quòd, *quantumcumque parvus sit dolor, dummodò ad contritionem sufficiat, omnem culpam delêt.* Ergò si accederet cum quacumque parva contritione, profectò sine peccato accederet. Sed clariùs id expressit in 4. *d.* 6. *qu.* 1. *a.* 3. *ad* 5. ubi dicit: *Ad hoc, ut homo se præparet ad gratiam in baptismo percipiendam, præexigitur fides, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens, etsi non sit contritio.* Nescio huic quid respondère possint adversarii, si dicere vellent S. *Thomam* aliam quàm nostram tenuisse sententiam. An verò in suscipiente baptismum requiratur aliqualis charitas inchoata? *Vide dicenda de pœnit. num.* 437.

DUBIUM V.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

ARTICULUS I.

Quæ servanda circa cæremonias baptizandi.

140. — « Resp. Cæremoniæ baptismi petendæ sunt ex agendis cujusque Ecclesiæ. Universim tamen circa eas servanda sequentia : I. Baptismum extra necessitatem absque peccato non posse conferri, nisi in

» aqua consecrata. Quæ cum deest, » habetur formula brevis in quibusdam » agendis ex tempore aliam conse- » crandi, pro casu necessitatis. Quòd » si etiam hâc formulâ careas, adhi- » bêri potest aqua communis bene- » dicta. II. Baptismum solemnem non » conferendum, nisi in templo, et in » loco ad id deputato, nisi filiis regum, » et principum, quibus adde filios ca- » tholicorum in locis hæreticis : in- » terim quoad hoc in magnatibus, et » nobilibus connivetur in multis locis. » *Laym. c.* 8. *n.* 8. » (*Vide dicta n.* 118. *Not. III*). « III. Infantes ex consuetudine » deferendos ad baptismum circa diem » octavum, nisi priùs sit necesse, vel » nisi sit gravis causa dilationis, v. g. » quia patrini sunt expectandi, in qua » tamen non licet communiter extra » necessitatem privatim baptizare, et » postea adhibêre solemnitates, sed » præstat expectare aliquandiu. *Laym.* » *c.* 6. *n.* 8. » (*Vide dicta num.* 118. *Not. II.*)

141. — Mortale est negligere cæremonias baptismi aut aliquam ex eis notabilem, ut omnes communiter cum *Holzm. p.* 33. *n.* 164. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 339. Hinc notandum I. Seclusâ necessitate, est mortale baptizare sine unctione chrismatis, ut *Elbel p.* 44. *n.* 88. *Holzm. ac Croix ib. cum Gob. etc.* Ita pariter est mortale baptizare in aqua non consecrata, vel in chrismate alterius anni, ut docent communiter *Nav. c.* 22. *a.* 74. *Salv. Baptismus n.* 15. *Viva q.* 2. *art.* 7. *n.* 2. *et Bon. punct.* 7. *n.* 20. *cum Con. et Nugno, ex can. Si quis de alio, disc.* 4. *de consecr.* ubi damnatur de mortali : *Si quis de alio chrismate quàm de illo* (scilicet novo) *baptizare nisi pœoccupante morte, tentaverit.* Idque confirmat Rituale rom. (*de sacram. bapt.*) dicens : *Veteribus oleis, nisi, necessitas cogat, ultra annum non utatur; ac si deficere videantur, et chrisma, aut, oleum benedictum habêri non possit, aliud oleum de olivis non benedictum adjiciatur, sed in minori quantitate.* Quid, si annus sit completus, et pastor non accepit novum oleum? Apud *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 342. *Marchantius* suadet, ut baptizet, præmissis aliis, et postea suppleat unctiones. *Gobatus* verò dicit baptismum posse differri, nisi adsit mortis periculum; imò addit, quòd si in aliqua diœcesi adsit usus, poterit pastor veteribus oleis uti. *Sporer* autem in *supplem. de bapt. n.* 95. censet infantes posse semper baptizari in veteri chrismate, quia ipsi jugiter sunt in periculo mortis; dicit enim Catech. rom. (*p.* 2. *n.* 34.) pueris non esse differendum baptismum; cùm *præsertim propter ætatis imbecillitatem infinita penè vitæ pericula illis impendeant.* Ego sentio distinguendem: Si oleum novum expectandum esset per notabile tempus, putà per decem vel undecim dies (*juxta dicta num.* 118. *Not.* 2.), tunc licitè poterit conferri baptismus sine unctionibus, et postea unctiones suppleri; quia talis dilatio sat justa est causa, ut possit baptismus sine illis ministari. Secùs, si oleum intra prædictos dies facilè habêri possit : tunc enim puto non posse sine necessitate, vel saltem sine causa gravi baptismum separari ab unctionibus, quæ ex gravi quidem præcepto concomitanter cum baptismo debent adhibêri, nisi fortè priùs jam adhibitæ sint, ut plures opinantur. *Vide dicenda num.* 144. *v. Sed hæc.*

« Ad hoc quæsitum : « An in baptismo solemni ungendi sunt infantes oleo et chrismate præcedentis anni, dum recenter consecrata non habentur; an vero omittenda sit hæc cæremonia, et postea supplenda, cum novum oleum et novum chrisma recipientur ? »

« Responsa dedit duo sequentia, 23 sept. 1837, S. R. congr.

« *Affirmative* ad primam partem.

« *Negative* ad secundam. »

(Gardellini. t. VIII. n. 4672.)

142. — Notandum II. Mortale etiam est sine necessitate baptizare extra Ecclesiam, ut *Suar. d.* 31. *sect.* 2. *Pal. p.* 12. *num.* 16. *et Croix num.* 334. *cum Gob.* Excipe tamen 1. Si dubium adsit de morte infantis, puta, si infans nascatur sine fletu, si mulier difficulter sit enixa, si infans prosiliat ante 7 mensem; tunc enim baptizare licet domi privatim, ut ait *Croix. n.* 335. *cum Gob. et Quintan.* qui idem dicunt, si proles prodeat in 8 mense. Excipe 2. Si infans nequit in Ecclesiam deferri sine periculo infamiæ parentum, aut alius gravis damni; quo casu putat *Croix n.* 336. *cum Gob. et Jordan.* posse domi baptismum solemniter conferri. Excipe 3. Si infans sit filius regis, aut principis. *Sed de hoc vide dicta n.* 118. *Not. III.*

143. — « Baptizanti non licet adhi- » bêre cæremonias aliquas, omissis

» aliis; quia vel fiat in baptismo so» lemni, quod prohibet *Trid. sess.* 6. » *cap.* 3. vel privato; sed in hoc pro» hibet *Clementina unica* illas adhibère, » nisi sit filius regis, aut principis. » (*Ut mox suprà dictum est.*) « De patrino » tamen usus habet, ut et tunc adhi» bèri possit, etsi non sit necesse. Et » multi putant, adhibitum non con» trahere cognationem spiritualem, » nec verè patrinum effici, ut *Sanch.* » *Rodrig. contra Laym. et Suar.* quo» rum tamen sententia videtur proba» bilior.

144. — « 5. Cùm in necessitate, vel » aliam ob causam (nam ob gravem » causam, v. g. justum timorem in» famiæ, aliquando licitè fit) baptismus » sine cæremoniis est collatus, ea ces» sante, illæ solemniter in templis sunt » supplendæ, » (*Ut S. Th.* 3. *p. q.* 71. *art.* 3. *ad.* 3. *cum Salm. de bapt. c.* 7. *p.* 1. *n.* 18. *et communi ex c.* 1. *de sacr. non iter. Et hæ cæremoniæ sunt supplendæ sub mortali, ut Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 340. *cum Avers. et Pign.*) « Quod tamen non » est moris in hæreticis conversis, ne » plebs putet, non eorum baptismum » improbare. *Laym. c.* 8. *n.* 10. Imò » in aliis omittere, secluso contemptu, » esse tantùm veniale docet *Possev. de* » *Offic. Cur. c.* 6. *n.* 23. qui autem te» net more patrini infantem, dùm cæ» remoniæ supplentur, non contrahere » cum eo cognationem spiritualem, » *Dian, p.* 3. *t.* 4. *r.* 260. *ex Pontio* dicit » esse probabile.

« Si baptismus collatus deprehen» datur fuisse invalidus, non ideò re» petendæ sunt cæremoniæ. »

Sed hæc questio est, alii ut *Palaus punct.* 12. *n.* 24. *et Salm. ibid. n.* 21. *cum S. Anton. et Reg.* dicunt repetendas esse cæremonias, secluso scandalo, vel infamia baptizantis, vel baptizati. Ratio, quia cæremoniæ sunt accessoriæ ad baptismum, cùm pertineant ad ejus ornatum; unde semper ac baptismus confertur, debent illum concomitare. Alii verò communiùs cum *Busemb. ut Suar. d.* 31. *sect.* 6. *v. Septimo, Bon. punct.* 7. *n.* 32. *Holzm. n.* 267. *cum Aversa*, item *Coninc. ap. Pal. n.* 23. ac probabile putat *Croix n.* 341. negant esse repetendas, tùm quia in *cap.* 1. *de sacr. non iterand.* dicitur in sacramentis characterem imprimentibus *nihil esse iterandum, sed caute supplendum id quod incautè fuerit omissum.* Unde, cùm in baptismo invalido jam fuerint adhibitæ cæremoniæ, non est obligatio eas iterandi, tùm quia ad debitum cultum sacramenti servandum sufficit, ut cæremoniæ vel subsequantur, ut habetur in Rituali romano, vel antecedant sacramentum. Quapropter cæremoniæ tam antecedentes, quàm subsequentes baptismum moraliter cum ipso conjunguntur Utraque sententia videtur probabilis, sed prima ut tutior consulenda.

145. Circa nomen, quod in baptismo imponitur, I. notat *Croix lib.* 6. *p.* 1. *num.* 329. non peccare, qui nomen non sancti imponit; quia imponere sancti nomen non est præceptum, sed tantùm monitum *S. Pii V* et *Pauli V* Idem dicit *Croix contra Vasq.* si imponitur tamen veteris testamenti, v. g. Adami Tobiæ, etc. Hoc autem in nostris partibus passim usitatur. Advertit tamen *Croix* cum *Catech. rom. c.* 14. *n.* 3. non facilè acquiescendum volenti imponere nomen ethnicum. Notat II. *Croix n.* 330. quòd si dubitetur, an infans sit vir, aut mulier, et urgeat periculum mortis, potest baptizari, sine nomine. In Rit rom. de Sacr. Oleis, etc. de hoc ita habetur: *Curet* (parochus) *ne obscœna, fabulosa, aut ridicula, vel inanium deorum, vel impiorum ethnicorum hominum imponantur, sed potiùs, quatenùs fieri potest, Sanctorum, etc.* Notat III. *Croix num.* 331. *cum AA. Bon. et Dic. contra Sotum, et Sa*, nomen in baptismo impositum licitè posse privata auctoritate mutari, cùm hoc nullo jure prohibeatur: procul dubio autem mutari potest in confirmatione.

Circa autem librum baptizatorum, notandum, hanc fidem facere in quovis tribunali, ut advertit *Croix l. c. p.* 1. *n.* 345. Parochus autem diligenter tenetur in libro adnotare diem, et horam nativitatis, parentes, et patrinos. Item si baptismus sit collatus sub conditione, vel sine cæremoniis: item ubi infans repertus sit expositus. Ita in Rituali rom. *in fine tit. Formulæ scribendi, etc.*

ARTICULUS II.

Qui patrini, et quod eorum officium.

146 Ad quid teneantur patrini? Et quæ requirantur, ut quis validè sit patrinus?

147 Quando patrinus teneatur instruere susceptum? Et an possit omitti patrinus in baptismo privato?

146. — « Resp. 1. Patrini sunt quasi » patres spirituales, qui baptizatum de » fonte suscipiunt in suam curam. » Unde eorum officium est baptizatum » de rebus fidei instruere, orationem » dominicam, et symbolum docère, » ad quod obligantur, si id ab aliis » non fiat. *Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 9. » (*Vide n. seq.*)

« Resp. 2. Ut quis validè sit patrinus, non certa ætas, » (*Ut Salm. de bapt. c.* 7. *p.* 2. *n.* 29. *cum Sanch. Laym. Nav. etc. contra Abbat. qui requirit ætatem* 18. *annorum. Croix autem l.* 6. *p.* 1. *n.* 356. *requirit saltem septennium*)[1] « sed requiritur I. Usus rationis II. Ut « ipse sit baptizatus (quia non potest » esse pater, qui ipse nondum sit na- » tus) et quidem, ut ejus baptismus » fuerit validus, quia accessorium se- » quitur principale. III. Ut à Parentibus, » vel parocho ad hoc designatus sit : » ad quod videtur sufficere, si etiam » ultrò se ingerens sit admissus, desi- » gnatos autem ritè à parentibus pa- » rochus non validè mutat. » (*Sed Tamb.* §. 2. *n.* 12. *dicit quòd parochus validè mutaret, et adhæret Croix num.* 362., *quia ex Trid. sufficit designatio parentum, vel parochi; parochus autem mutans patrinum graviter peccaret, ut ait Beda ap. Croix ibid.*) « *Dian. p.* 6. *t.* 7. » *r.* 59. IV. Ut in ipso baptismo (quia » non sufficit, ut in solis cæremoniis) » per se, vel procuratorem tangat, te- » neat aut de manu baptizantis susci- » piat » (*Illud suscipere, intelligendum esse dicunt Salm. l. c. n.* 31. *si baptismus sit per immersionem: sed Croix n.* 363. *dicit cum Avers. et comm. sufficere ad contrahendam cognationem, quòd patrinus suscipiat baptizatum è manu baptizantis, etiamsi baptismus sit per infusionem.*) « V. Ut id non materialiter tantùm sed » animo susceptoris, sive cum inten- » tione id munus gerendi faciat. *Laym.* » *c.* 9. *n.* 2. » (*Ita etiam Tamb. et Avers. apud Croix n.* 363. *Quòd si quis suscipiat filium unius, putans esse filium alterius, dicunt Sanch. Tamb. Gob. et Croix n.* 363. *eum cognationem non contrahere; sed vide infrà n.* 152.)

147. — Hic prænotandum ut certum I. id quod docet *D. Thomas* circa obligationem patrini; nam 3. *p. q.* 67. *art.* 8. sic ait: *Ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi; et ideò obligatur ad habendam curam de ipso.* Id est, ut dicunt *Holzm. tom.* 2. *pag.* 32. *n.* 158. *Cont. Tourn. de bapt. cap.* 6. *v. Quær.* 2. *Salm. de bapt. cap.* 7. *p.* 2. *n.* 26. *et alii passim,* tenetur instruere baptizatum circa fidem et mores. Attamen hæc obligatio tunc tantùm urget, *si necessitas immineret; sicut eo tempore et loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur,* ut dicit idem *D. Thomas l. c.* addens : *Sed ubi nutriuntur inter catholicos christianos, satis possint ab hac cura excusari, præsumendo quòd à suis parentibus diligenter instruantur; si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundùm suum modum saluti spirituali filiorum curam impendere.* Et idem dicunt communiter *Salm. ibid. n.* 27. *cum Suar. Laym. Pal. Con. Val. etc.* Prænotandum II. quòd in baptismo privato nulla culpa est, si patrinus omittatur, ut ajunt *Cont. Tourn. ibid. Quær.* 1. *r.* 3. *Holzm. pag.* 32. *n.* 154. *et Salm. ibid. n.* 24. *cum Soto, Suar Sanch. et aliis communiter.* Dicunt tamen *Sanch. de matr. l* 9. *d.* 26. *n.* 3. *et Laym. l.* 5. *tract.* 2. *c.* 9. *cum Suar. Conc. etc.* quòd licèt non necessariò sit adhibendus patrinus in baptismo privato, tamen benè adhibêri potest, et præstantiùs adhibetur.

148. — Sed quæritur I. Qualis actus requiratur in patrinis, ut contrahant cognationem? Textus qui hanc cogna-

[1] « *Probaliter* tenet *Croix*, requiri saltem ætatem 7 annorum. » *Hom. Ap. tr.* 1. *n.* 32.
Edit. A. Leclère.

tionem statuunt (relati à *Sanch. de matr. lib.* 7. *d* 56. *n.* 1.), his utuntur vocabulis, *suscipit, tenet, accipit, levat, tangit*. Unde DD. conveniunt apud *Sanch. l. c. et n.* 2. *et* 3. requiri ad contrahendam cognationem, ut patrinus vel teneat, aut tangat infantem dùm baptizatur; vel statim levet aut suscipiat de sacro fonte, vel de manibus baptizantis. An autem requiratur tactus physicus ad contrahendam cognationem? Loquendo de infantibus, communiter affirmant DD. apud *Sanch, n.* 4. Loquendo verò de adultis, negant *ibid. Sotus, Lopez et Sa*, qui dicunt sufficere tactum moralem, sive assistentiam; quia cùm adulti possunt ex se sustentari, sufficit assistentia quâ denotent patrini se suscipere eos in suam curam, cæremoniâ tentionis non adhibitâ. Sed communissimè et meritò huic contradicunt *Palaus p.* 11. §. 2. *n.* 3. *Salm. de bapt. c.* 7. *p.* 2. *n.* 31. *et* 32. *Bonac. q.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 14. *cum Carden. Reg. Fill. etc. ac Sanch. l. c. cum Manuel. et Henr* qui de hoc affert declarationem Cardinalium. Ratio, tùm quia talis tentio expressè requiritur à sacris canonibus, tùm quia (ut dicit *D. Th.* 3. *p. q.* 72. *art.* 10.) hæc cæremonia non est jam inducta ad supplendam imbecillitatem corporis, sed ad significandam imbecillitatem animæ, undè S. Doctor *ibid. ad* 1. ait: *Licèt ille qui confirmatur* (idem dicendum de baptizato) *sit adultus corporaliter, nondùm tamen est adultus spiritualiter.*

149. — Quær. II. An baptizans, et patrinus adhibitus in baptismo privato contrahant cognationem spiritualem? Nulli dubium quòd baptizans contrahat, ut communiter dicunt *Pal. p.* 11. §. 2. *n.* 13. *Cont. Tourn. de dispens. part.* 1. *cap.* 4. *art.* 2. *v. Collig.* 4. *Viva de matr. q.* 5. *ar* 6. *n.* 4. *et alii.* Dubium est, an contrahat patrinus?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3. *p. q.* 67. *ar.* 8. *in fin. Laym. cap.* 9. *n.* 5. *cum Arm. et Nav. ac Viva l. c. cum Sa, et Con.* Ratio, quia patrinus non propter solam solemnitatem in baptismo adhibetur, sed etiam propter obligationem instruendi baptizatum. Et quamvis Ecclesia in *Trid. sess.* 24. *cap.* 2. *de Ref* non præceperit adhibèri patrinum in baptismo privato, illum tamen non prohibuit, nec (ut ait *Suarez*) juri antiquo derogavit.

Secunda sententia verò communior, et probabilior negat, eamque tenent *Palaus l. c. n.* 12. cum communi, ut asserit Sanch. *de matr. l.* 7. *d.* 62. *n.* 14. *Bon. eod. tit. qu.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 11. *Holz. p.* 382. *n.* 544. *Sporer p.* 4. *n.* 89. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Collig.* 1. *cum Soto, et Salm. de matr c.* 12. *p.* 2. *n.* 32. *cum Hurt. Rodriq. Dic. Cornejo, et Diana.* Probatur ex Trident. *dict. cap.* 2. ubi sic statuitur: *Unus tantùm sive vir, sive mulier; juxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum unus et una batizatum de baptismo suscipiant; inter quos ac baptizatum ipsum, et illius patrem, et matrem, necnon inter baptizantem, et baptizatum baptizatique patrem et matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, et eum vel eos tantùm ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognationem contraxerint.* Ex quibus verbis AA præfati rectè concludunt, impedimentum ex concilio contrahi solùm à suscipientibus *de sacro fonte*, qui solus institutus est ad conferendum baptismum solemne, non autem privatum. Nec obstat dicere cum *Suarez*, quòd Tridentinum hìc non derogavit juri antiquo, quo (ut asserit) omnes suscipientes cognationem contrahant. Nam primò non ostendit *Suarez*, ut opus erat, quo jure antiquitùs in baptismo privato contrahebatur cognatio; deinde, etiamsi hoc primitùs statutum fuisset, Tridentinum tamen ad evitanda incommoda, derogavit omnibus aliis prohibitionibus ineundi matrimonia, præter illas quas hìc statuit dicens: *Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque S. Synodus huic incommodo providère, et à cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tantùm, sive vir, etc.* et prosequitur ut suprà. Ergò ad vitanda incommoda concilium præscribere voluit ut præfata cognatio in posterùm non contrahatur nisi à suscipientibus de sacro fonte, id est in baptismo solemni, ut diximus.

150. — Quær. III. An parentes baptizantes vel suscipientes de baptismo

filios contrahant impedimentum petendi debitum? Certum est 1. non contrahere, si baptizent in necessitate, ut docent *D. Thom. Sup. l. q.* 56. *art.* 1. *Sanchez de matr. lib.* 9. *d.* 23. *Salm. de bapt. c.* 7. *p.* 2. *n.* 49. *et de matr. c.* 15. *p.* 3. *n.* 24. *et alii communiter ex cap. Ad limina* 7. *causa* 30. *q.* 1. ubi dicitur : *Inculpabile judicandum, quòd necessitas intulit.* Certum est 2. graviter peccare parentes, qui ex industria, et sine necessitate filios baptizant, ut patet ex *can. De his* 6. *caus.* 30. *qu.* 1. *vide Viva loc. cit.* Certum est 3. non contrahere cognationem, si parentes ex ignorantia baptizent, ut habetur in *c. Si vir* 2. *de cognat. spir.* ubi sic dicitur : *Si vir vel mulier scienter vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit... quamvis generaliter sit institutum ut debeant separari, quidam tamen humaniùs sentientes aliter statuerunt; ideòque nobis videtur quòd sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere... quia si ex ignorantia* (nota) *id factum est, eos ignorantia excusare videtur; si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari vel dolus.*

Quæstio igitur est, an parentes contrahant impedimentum, si filiùm baptizent ex industria præter necessitatem?

Prima sententia communior affirmat, et hanc tenent *D. Th. Suppl. qu.* 56. *a.* 1. *Petrocor. t.* 3. *p.* 217. *Conc. t.* 8. *p.* 58. *d.* 14. *item S. Bonav. Palud. Rich. et alii plures cum Sanch. de matr. l.* 9. *d.* 26. *n.* 7. Ratio, quia eadem lex, quæ decernit cognationem spiritualem contrahi inter baptizantem, et parentes baptizati, ipsa impedimentum inducit inter parentes suam prolem baptizantes.

Secunda sententia verò satis probabilis negat, eamque tenent plures et graves DD. ut *Suar.* 3. *p. qu.* 67. *art.* 8. *Pontius de matr. l.* 10. *c.* 6. *n.* 4. *Viva eod. tit. qu.* 7. *art.* 3. *n.* 7. *Coninch d.* 34. *dub.* 8. *num.* 69. *Salm. cit. c.* 15. *n.* 25. *cum Perez, Dic. etc.* Idem tenet Glossa *in cit. c. Si vir. v. Debitum*, ubi dicit : *Non invenimus in hoc casu quod non exigat, ergò nec nos prohibemus.* Ratio est, quia reverà nullo jure (ut ipse *Sanch.* fatetur, et ideò hanc sententiam probabilem, et tutam vocat) expressum invenitur, suppositam cognationem contrahi; et si aliqui antiqui textus adfuerint separationem inter tales conjuges injungentes, tamen omnes hi canones (*ut ait Sanch.*) correcti fuerunt à *cit. c. Si Vir*, ubi dicitur, quòd hujusmodi conjuges *non sunt separandi*, et additur, *nec alter alteri debitum debet subtrahere*; ex quibus verbis rectè inferunt *Salm.* nullum impedimentum contrahi ad debitum petendum; textus enim non dicit, quòd tantùm nocens teneatur innocenti debitum non negare, sed utitur terminis correlativis, qui mutuam obligationem inducant. Si igitur utraque pars (ut benè arguit *Pontius n.* 4. *in fin.*) tenetur debitum reddere, ergò utraque potest petere; nam si nocens petere non posset, neque pars innocens posset reddere, quia ex una parte non teneretur reddere, cùm nocens jam amiserit jus petendi; ex altera neque etiam posset reddere, si posset negare sine gravi incommodo, quia cooperaretur peccato alterius, *juxta dicta lib.* 2. (III.) *num.* 47. et ut dicemus in hoc casu *tract. de matr. lib.* 6. *n.* 945. Nec verum est, quòd quidquid dirimit matrimonium contrahendum, impedit etiam jam contractum; nulla enim pœna incurritur, ut compertum est apud omnes, nisi in jure sit expressa; in nostro autem casu hæc pœna non petendi debitum nullibi invenitur expressa, sicut aliàs habetur de incestuosa ex *c.* 1. *De eo qui cogn. consanguin.*

151. — Quær. IV An suscipiens infantem in baptismo collato sub conditione, contrahat cognationem? Resp. si de primo baptismo adsit dubium dumtaxat negativum, omninò affirmandum cum communi, quia nulla tunc urget ratio pro valore interioris baptismi, et præsumptio stat tantùm pro valore secundi. Ita *Sanch. de matr. lib.* 7. *d.* 62. *num.* 6. *Mazzotta t.* 4. *p.* 45. *Salm. de matr. c.* 12. *p.* 2. *n.* 29. *in med. cum Bonac. et Renzius de bapt. cap.* 5. *qu.* 4. *cum Dicast. et Diana.* Secùs tamen dicunt *Sanch. n.* 7. *Renzius n.* 4. *cum Diana*, si dubium sit positivum. Et hoc est satis probabile juxta dicenda *de matr. n.* 905. ubi dicemus cum communi DD. benè posse contrahi matrimonium, quando post adhibitam diligentiam nullum impedimentum certò adesse probatur.

152. — Quær. V An contrahat cognationem qui ex errore suscipit unum infantem pro alio? Negant *Cont. Tourn. de dispens. part.* 1. *cap.* 4. *art.* 2. *v. Collig.* 4. *et Sanchez, de matr. l.* 7. *d.* 58. *num.*

7. *cum Abbat. etc.* Quia in *dict. cap.* 2. *de cognat. spir.* dicitur conjux, quæ ignoranter levavit filium mariti, non arcêri à petitione debiti. Affirmant verò *Pontius de matr. l.* 7. *cap.* 19. *n.* 19. *et Pal. de bapt. p.* 11. §. 2. *n.* 5. *cum aliis*; quia suscipiens videtur habêre intentionem suscipiendi infantem, quicumque sit; textum autem allatum dicunt non probare conjugem non gessisse verum officium susceptoris, sed solùm ex dispositione juris sublatum esse impedimentum petendi debitum, quod impedimentum non dicebat quidem contrahi sine conjugis culpa; sed hanc rationem ajunt non procedere nostro casu. Et hæc sententia mihi probabilior videtur; nisi (ut rectè excipit *Renzius c.* 5. *q.* 15. *cum Tamb. et Januar.*) ille habeat expressam intentionem non tenendi alium, nisi quem intendit suscipere.

153. — Quæritur VI. Quisnam contrahat cognationem, si quis suscipit infantem nomine alterius? Tres adsunt sententiæ.

Prima sententia communior dicit contrahere solùm principalem, et ita sentiunt *Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 59. *n.* 12. *Pontius l. c. Renzius c.* 5. *q.* 26. *Pal. l. c. num.* 14. *cum Coninc. Barb. et Hurt. Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 364. *cum Aversa, et Gob. Cont. Tourn. loc. cit. v. Collig.* 3. *cum Nav. et Fagnano.*

Secunda sententia dicit contrahere solùm procuratorem, quia hic solus infantem suscipit; ita *Concina tom.* 8. *p.* 190. *n.* 16. *cum Soto, et Tolet.*

Tertia sententia, quam tenent *Leand. et Diana cum Sa, Reg. ac Fill. apud Conc. l. c.* dicit neutrum contrahere, non principalem, quia non sucipit; non procuratorem, quia hic non intendit contrahere. His non obstantibus, prima sententia, quæ communior est, absolutè verior mihi videtur. Ratio, quia ex Trid. is contrahit cognationem, qui est à parentibus ad suscipiendum designatus. Nec obstat, quòd principalis de facto non suscipiat, quia juxta regulam juris, qui per alium facit per se facere videtur. Sicque decisum refert *Pontius* à S. C. quæ dicit in hoc casu : *Procurator non contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti.*

154. — Quær. VII. An patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati? Ante omnia hic advertendum id quod habetur in *Tridentino cit. sess.* 24. *c.* 2. *de Ref.* ubi sic sancitum fuit : *Si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahent, Constitutionibus in contrarium non obstantibus.* Sed dubium 1. occurit, si nullus sit designatus, et plures tangant, an omnes contrahant? Tenet *Diana cum aliis apud Busemb.* ut suprà, neminem eorum cognationem contrahere; et hanc sententiam probabilem putant *Sanch. l.* 7. *d.* 57. *n.* 12. *ac Suar. Gutt. etc. apud Salm. de bapt. c.* 7. *p.* 2. *n.* 36. et probabiliorem vocat *Croix n.* 359. *cum Gob. et Aversa,* quia Tridentinum expressè requirit designationem, et proinde (eâ deficiente) cognatio non contrahitur. Sed oppositam, cui me subscribo, communem vocat *Viva de matr. q.* 5. *a.* 6. *n.* 6. *cum Bon. et Con.* et hanc tenendam dicunt *Salm. ibid. n.* 37. *cum Nav. Laym. Pal. Cont. etc.* ex declar. S. C.; hi dicunt omnes contrahere. Ratio, quia, licèt concilium præscribat, ut parochus sciscitetur à parentibus quem designarint, et ut puniatur si aliter fecerit; non tamen dicit susceptionem esse nullam, neque irritat jus antiquum, ut habetur in *c. fin. de cogn. spir. in* 6. ex quo omnes tangentes cognationem contrahunt : hæc sunt verba hujus textus : *Quamvis non plures quàm unus vir vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur.* Et ob eamdem rationem idem rectè dicunt *Auctor Addit. ad Wigandt de bapt. cas.* 8. *v. Oppositum, et Salm. ibid. n.* 35. *cum Pal. Corn. et aliis* (*contra Croix etc. l. c.*), etiamsi adsint patrini designati, sed alius præter eos tantùm tangit; hic solus enim tunc contrahit, quia concilium dicit eos non contrahere qui *ultra* designatos tangunt, non verò qui *præter*; nam *ultra* importat quòd tangant designati et non designati; *præter* autem importat, quòd tangant tantùm non designati, quia à Concilio non eximuntur à contrahendo cognationem, saltem non expressè, uti opus erat exprimi; alioquin in dubio possidet jus antiquum. E converso secùs omninò dicendum, si tangat unus designatus, alter non designatus, quia hic nullo modo contrahit, ut patet ex verbis Tridentini suprà allatis.

Dubium occurit 2. Si plures quàm duo designentur, et omnes tangant, an omnes cognationem contrahant? Censet

Suar. 3. p. q. 67. a. 8. in fin. quòd si successivè tangant puerum, primi duo tantùm cognationem contrahunt, et idem sentiunt rectè *Sanch. de matr. lib. 7. d. 57. n. 14. et Croix l. 6. p. 1. n. 360.* Si autem simul omnes tangant, *Suar.* censet nullum contrahere. Sed *Sanch. Croix. et Salm. de bapt. c. 7. p. 2. n. 45. cum Pont. Con. Pal. ac Reb.* communiùs, et probabiliùs dicunt tunc omnes designatos contrahere; quia Tridentinum, licèt vetet adhiberi plures quàm duos, tamen non irritat jus antiquum, nisi cùm tangunt plures ultra duos designatos, non verò si tangant plures designati ultra duos. Et hoc tantò magis currit, si ex iis pluribus designatis ignoretur quis priùs tetigerit ex decr. S. C. *ap. Salm.*

Sed notandum hìc 1. cum *Cont. Tourn. de dispens. part. 1. cap. 4. art. 2. v. Collig. 3. in fin.* quòd si parochus injustè repellat patrinos à parentibus electos, et ii infantem teneant, hi veram cognationem contrahunt. Notandum 2. cum eodem *Cont. Tourn. suprà et Bon.*, quòd si parochus admitteret plures patrinos quàm duos, mortaliter peccaret, quia læderet præceptum Ecclesiæ in re gravi, impositum ne multiplicentur cognationes. Si verò plures patrini accedant à parentibus designati, benè poterit permittere (prout ait *Croix n.* 350.) ut omnes tangant; modò externè designet unum et unam, quibus tantùm tradat infantem, et illos solos adnotet ut patrinos, moneatque tantùm eos cognationem contraxisse.

155. — Quæres VIII. An patrini possint esse duo mares, aut duæ fœminæ? Nega; sed probabile est cum *Sanch. et Croix n.* 350. esse tantùm veniale, contra *Bon. et alios* qui volunt esse mortale.

Dub. 1. An patrinus masculi (si unicus sit) debeat esse masculus, et fœminæ fœmina? Affirmat *Laym. ex Conc. Nic.* sed probabiliùs negant *Suar. Fill. Avers. Gob. ap. Croix n.* 351. cùm ex Trid. dicatur, *sive vir, sive mulier.*

Dub. 2. An peccent designantes ut patrinos duos mares, vel duas fœminas. Certum est peccare tam parentes, quàm parochum tales patrinos admittentes, cùm sit contra præscriptum Ecclesiæ. Id autem *Croix n.* 350. *cum Sanch.* putat esse tantùm veniale; *Bon.* verò et alii dicunt esse mortale; et hoc mihi verius videtur, si patrini essent diversi sexûs ac infans: quia sic multiplicarentur cognationes, quod prohibère voluit Tridentinum, ut vidimus; secùs si essent ejusdem sexûs.

156. — « Resp. 3. Validè quidem, » sed illicitè sunt patrini, I. Abbas, » et monachus. Quo nomine non ve- » niunt mendicantes. » (*In c. Non licet* 103. *de consecr. d.* 4. *sic habetur:* Non licet abbati, vel monacho de baptismo suscipere filios, nec commatres habêre. *Licitum est verò monachis compatres fieri baptizando, ut Petroc. t. 3. p. 217. cum* Glossa *in c. Pervenit. dict. dub. 4. An autem nomine* monachorum *veniant etiam mendicantes? Negant Palaus tr. 19. part. 11. §. 1. n. 4. et Salm. de bapt. c. 7. p. 2. num. 47 cum Coninch. Sed melius affirmant Conc. cum Laym. Ang. Sanch. Fill. Bon. Diana etc. ac Ronc. c. 6. q. 1. r. 3. Ratio, quia, licèt nomine* monachorum *in odiosis non veniant mendicantes, tamen Rituale rom. tit. de patrino id vetat in omnibus regularibus dicens:* Ad hoc etiam admitti non debent monachi, vel sanctimoniales, neque alii cujusvis ordinis regulares à sæculo segregati, *regulares autem facti Episcopi non prohibentur suscipere, ut ait Palaus l. c. cum Laym. Sanch. etc., ac Holzm. n.* 163. *cum communi.* « Etsi » *Laym.* omnes claustrales compre- » hensos velit, et quoad abbates, in » multis locis consuetudo sit contraria. » II. Conjuges respectu conjugum, et » parentes respectu filiorum, nisi sit » necessitas. III. Moribus infames. IV. » Apostatæ, et hæretici, qui nullo casu » videntur advocandi, quia ea advo- » catio esset protestatio quasi falsæ re- » ligionis, cùm monnisi de falsa fide » sint sponsuri: etsi *Laym. hìc c. 9. n.* » 7. probabiliter dicat, posse subinde » ob gravem causam admitti. Catholici » verò ob rationabilem causam infan- » tem hæretici, baptizante Prædicante, » suscipere possunt, saltem in Germa- » nia. *Laym. c. 9. num. 6.* » (*Et Croix n.* » 370. *consentit cum Gob. et Tamb. si per hoc nullo modo approbetur ritus hæreticorum contrarius fidei, contra Nav. Less. etc. An autem ex gravi causa adhibèri possit patrinus hæreticus? affirmat Laym. et consentit. Pal si aliter oriretur gravis offensio; sed communiùs negant. Tann. et alii apud Croix n.* 373.) » V. Plures, quàm duo, quia Trident. » non nisi unum, aut ad summum

» unum et unam permittit, propter » cognationem spiritualem inde oriri » solitam : ideòque mandat parochis, » sub pœna arbitrio Ordinarii in- » fligenda, ut si plures se offerant, » petant ab his, ad quos spectat, pa- » trinos designari, ut unum, vel duos » nominent, eosque tantùm admittant » qui cognationem contrahant, eo- » rumque nomina in librum referant, » eosque de contracta spirituali cogna- » tione instruant : scilicet, quòd ea » impediat, dirimatque matrimonium » non quidem inter se, sed inter ipsos, » et baptizatum, ejusque patrem, et » matrem sicut etiam inter baptizan- » tem et baptizatum, baptizatique pa- » trem et matrem. Excipiuntur tamen » parentes, quandò propriam prolem » suscipiunt in necessitate. *Vide Laym.* » *locis suprà citatis.*

157. — Quæritur hic, an duo conjuges possint licitè suscipere alienam prolem ? Negat *Suar* 3. *p. qu.* 67. *art,* 3. ex constitutione *Urbani II.* relata in *can. fin. caus.* 30. *qu.* 4. ubi dicitur: *Sed ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe et infamia conservetur immunis dignum esse decernimus, ut utrique* (conjuges) *simul ad hoc aspirare minimè præsumant.* Censet tamen *Suarez* id non esse plùs quàm veniale, ex verbis illis, *digum esse decernimus,* quæ videntur solam decentiam inducere. Sed nullum esse peccatum probabiliùs, et cum communissima docent *Nav. Man, c.* 22. *n.* 39. *Sanch. de matrim. l.* 7 *dis.* 57. *n.* 5. *Bonac. eodem tit. q.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 5. *et Salm. de bapt, c.* 7. *p.* 2. *n.* 51. *cum Coninch.* Ratio, quia jam consuetudine introductum est hoc essse licitum ; idque expressè docet *D. Th. in* 4. *dist.* 42. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 2. *ad* 4. ubi ait : *Nihil prohibet, quid vir et uxor simul aliquem de sacro fonte levent.*

158. — « 1. In privato baptismo, ob » necessitatem dato, pater non debet » suscipere, aut tenere tanquam pa- » trinus infantem ; cùm in hoc casu » nulla sit patrini necessitas, ideòque » si id vel tunc, vel etiam in baptismo » publico temerè faciat (idem est, si » prolem suam ipse baptizat), graviter » peccat, et insuper contrahit in pos- » teriore casu cognationem cum con- » juge; atque ut docet *Sanch. de ma-* » *trim. lib.* 7. *disp.* 54. *et alii communi-* » *ter,* privatur jure petendi debitum ; » quod tamen negant *Conc. et Dian. t.* » 4. *de sacram. r.* 3. *Vide Bon. de ma-* » *trim. qu.* 3. *part.* 5. §. 2. *Escob. t.* 7. » *c.* 2. ubi citat *Suar* negantem. » (*Et quidem probabiliter; vide dicta n.* 150.)

« 2. Si inter multos patrinos nulli » certi à parentibus, aut in eorum de- » fectu à parocho designentur, qui » aliis seclusis cognationem contra- » hant, et sic multi ex ignorantia, vel » parochi negligentia levent, probabile » est, omnes contrahere cognationem » (nisi tamen assistant tantùm, et non » tangant). *Vide Laym. l.* 5. *t.* 10. *p.* 4. » *c.* 8. *et tr.* 2. *c.* 9. *n.* 4. *Diana* tamen » *p.* 9. *t.* 7. *r.* 5. *ex Suar. Merat. et Pe-* » *rez* dicit eo casu nullum contrahere » cognationem. » (*Vide dicta n.* 154.)

159. — » 3. parochus graviter pec- » cat : I. Si ex negligentia frequenter » omittat nomina baptizatorum referre » in librum; tùm ob legem Trid. in » re gravi et sub pœna gravi; tùm ob » incommoda, et damna inde sequen- » tia. *Quintan. t.* 2. *s.* 11. II. Si ejus » culpâ patrini plures adhibeantur. » *Quint. l. c.* Ac licèt *Perez et Serra apud* » *Dian. p.* 9. *t.* 7. *r.* 5. dicant esse pro- » babile, quòd tantùm peccet veniali- » ter, alii tamen mortalis eum dam- » nant.

Peccat etiam graviter parochus baptizans solemniter sine patrino, cùm hæc sit de præcipuis cæremoniis. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 348. *et* 349. *cum Gob. Gorm. Bon. et Quintanadvenas.* Sic etiam graviter peccabit, si admittit ad baptismum patrinum non designatum, ut dicunt præfatus *Auctor Addition. in Wigh. l. c. et Cont. Tourn. de bapt. cap.* 6. *v. Quær.* 4. *cum Bon. Hurt. Barb. Vega, et aliis;* et hoc ex præcepto Tridentini *l. c.* ubi dicitur : *Parochus, antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter sciscitetur quem vel quos elegerint, etc.*

160. — Hic autem ultimò notandum ex Rituali rom. parochum post datum baptismum debere 1. adnotare in libro nomina baptizati, ejusque parentum, ac susceptorum. 2. Monère patrinos de cognatione contracta, eorumque obligatione. 3. Inculcare matribus, et nutricibus, ne decumbant cum infantibus, ob periculum suffocationis. Notat verò *Cont. Tourn. ibid. v. Quær.* 5. *in fin. cum. Barb. Anacl. Pirhing. etc.* communiter, quod *si talis cubatio omni culpâ caret, ut contingere potest si v. g. lectus est latus, puer impl\acabilis, qui aliter à frigore defendi non possit, et mulier*

in somno suum retinêre soleat situm ac locum, omnis pœna cessabit. Ita *Cont. Tourn.*

Ut sequitur scolastice repetit professor Vincent quæstiones varias de patrinis :

« 1. *De nomine.* Patrini sunt illi qui aliquem baptizandum Ecclesiæ offerunt. *Sponsores* appellantur quia spondent filiolos religionem professuros ; eadem ratione *fidejussores* dicuntur; *susceptores* quia baptizatos e fontibus levant; *compatres* et *patrini* eo quod sunt veluti patres respectu filiorum.

« 2. *De antiquitate.* Consuetudo admittendi patrinos a primis Ecclesiæ sæculis obtinuit, nec ipsius origo cognita est. Rationem hujus institutionis a Christo vel ab apostolis venientis sic explicat S. Thom. 3. *q.* 67. *a.* 7. *o.* « Spiritualis generatio quæ fit per baptismum, assimilatur quodam modo generationi carnali, unde dicitur 1 Pet. II. *Sicut modo geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite :* in generatione autem naturali parvulus nuper natus indiget nutrice et pædagogo; unde et in spirituali generatione baptismi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis et pædagogi, informando et instruendo eum quasi novitium in fide. »

« 3. *De necessitate.* 1. Patrinus est in baptismo solemni admittendus, et quidem sub gravi, tum ex antiquitate ac gravitate illius praxis, tum ex concilio Tridentino simpliciter loquente de illius admissione. *Sess. XXIV, cap.* 2. Ita theologi. — Putat S. Ligorius, *lib. IV. n.* 159, mortaliter peccare parochum qui patrinum competentem a parentibus electum rejiceret, ob illa conc. Trid. verba : « Parochus... diligenter ab iis ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant et eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat. » Quibus verbis patet delectum patrini ad parentes pertinere, non vero ad parochum ; si tamen ex ratione agendi parochi nec baptizandi parentes, nec patrinus electus graviter offenderetur, non videretur quomodo mortaliter peccare posset. — 2. In baptismo privato licet non adhibere patrinum, nullibi enim præcipitur; insuper infans privatim baptizatus vel proxime morietur, tuncque sponsore non eget : vel vivet, tuncque in cæremoniarum suppletione patrinus adhiberi debet.

« 4. *De numero.* Ante concilium Tridentinum plures adesse poterant patrini, illud prohibuit concilium præfatum his verbis : Statuit « ut unus tantum sive vir sive mulier, juxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum unus et una baptizatum de baptismo suscipiant. » *Sess. XXIV, cap.* 2. Addit autem rituale romanum : « Simul non admittantur duo viri aut duæ mulieres, neque ipsius baptizandi pater aut mater ; » sicque sancitum est ut affinitatum multiplicatio removeatur. Peccaret graviter sacerdos qui plures quam unum et unam patrinos admitteret, quia concilii generalis universalisque Ecclesiæ legem temeraret. Putare tamen videtur S. Liguorius, *lib. IV, n.* 155, quod, si patrini et infans essent ejusdem sexus, daretur solum peccatum veniale, quia finis legis Tridentinæ obtineretur, non haberetur enim tanta cognationum multiplicatio. Controvertitur an plures esse possent realiter patrini, communiter affirmatur, negat tamen Suarezius, *in* 3, *q.* 67, *disp.* 23, *sect.* 3, ob legem concilii Tridentini id proscribentis, ex qua fit ut unus tantum patrinus ab Ecclesia admittatur. Vide Carriere, *Prælectiones maj. de Matrimonio, n.* 692.

« 5. *De qualitatibus.* Hæc in rituali romano leguntur : « Patrinos saltem in ætate pubertatis, sacramento confirmationis consignatos esse maxime convenit. Sciant præterea parochi, ad hoc munus non esse admittendos infideles, aut hæreticos, non publice excommunicatos, aut interdictos, non publice criminosos aut infames, nec præterea qui sana mente non sunt, nec qui ignorant rudimenta fidei : hæc enim patrini spirituales filios suos, quos de baptismi fonte susceperint, ubi opus fuerit, opportune docere tenentur. Præterea ad hoc etiam admitti non debent monachi vel sanctimoniales, neque alii cujusvis ordinis regulares a sæculo segregati. » Sedulo perlegantur ritualia particularia vel statuta diœcesana in quibus sæpe plura hac de re præscribuntur ; in pluribus v. g. diœcesibus munus patrini clericis in sacris ordinibus constitutis competere nequit.

« Circa patrini admissionem notandum: — 1. Plures auctores sentiunt ad officium patrini admitti hodie posse illi qui, licet symbolum fidei recitare nequeant aut nollent, quædam tamen religionis signa dant, v. g. quandoque missæ assistunt, panem benedictum offerunt, curant ut morientes parentes sepulturam accipiant ecclesiasticam et alia hujusmodi faciunt; quia ex benignitate plures sequuntur utilitates, dum ex severitate haud modica oriuntur incommoda, ita DD. Bouvier. — 2. Juxta DD. Gousset, *n.* 115, ut patrini admitti possunt civiliter tantum conjugati, dummodo coram duobus saltem testibus promittant se benedictionem nuptialem esse quamprimum postulaturos; qua indulgentia, inquit præfatus auctor, matrimonia tantum civilia haud raro coram Ecclesia celebrata fuerunt. — 3. Si quando parochus patrinum designatum ob illius indignitatem repellere teneatur, abstineat ab omni rationum expositione, et dicat fidenter talem patrinum legibus Ecclesiæ arceri, nihil addendo, ut dictum fuit in Tract. *de Sacrament. in genere, n.* 159. Declarat rescriptum regium (17 avril 1825) indignos a munere patrini recte a pastore rejici posse, tuncque patrini esse, non parentum, ad consilium Status

recurrere. Aliud rescriptum 19 maii 1829 damnat tanquam abusum denegationem baptismi ob indignitatem patrini, quia quamvis possit parochus recusare patrinum, nequit baptismum denegare : quam decisionem approbat DD. Affre. *de l'administration des paroisses*, 3. *p. cit.* 4. *a.* 5, quamvis, inquit, harum rerum judex esse non debeat Status consilium. In praxi si patrinus aut matrina admitti queat, admittatur et procedatur ad baptismum, recusata parte indigna; sufficit enim ex concilio Tridentino patrinus aut matrina. Si neuter sit dignus, eos rejiciat et paratum se ostendat ad baptismum conferendum statim ac erit conveniens patrinus aut matrina.

« 6. *De obligationibus.* 1. Tenentur patrini baptizatum diligere, tanquam filium spiritualem; Deum pro illo deprecari; curare ut in fide et vita christiana recte instituatur, non tantum ob charitatem et pietatem, sed etiam tum ob solemnem factam in eo munere suscipiendo promissionem, tum ob præceptum Ecclesiæ ipsis impositum. Non judicandi sunt facile parentes obligationi prolis suæ christiane instituendæ deficere; et si constaret illos officio suo non satisfacere, omni via deberent baptizato subvenire, et quidem sub gravi, si id facile præstare possent. — 2. Tenentur susceptores abstinere a matrimonio contrahendo cum baptizato, baptizatique patre ac matre.

(De bapt. n. 79 ad 84.)

« De autem nota *infames* quam fert rituale romanum quoad patrinos non admittendos, explanat Martinet ut sequitur :

« *Infames* reputantur damnati ad pœnas civiliter infamantes, et qui artem exercent ex communi existimatione turpem, non solum meretrices, sed histriones, mimi, funambuli, plerique circulatores. His suntne assimilandi exercentes artem scenicam in theatris non notorie inhonestis? Non liquet; si enim in Galliis multi libri rituales comœdos nominatim excludunt ab officio patrini et sacramentorum usu, tanquam infames aut excommunicatos, de illis silent rituale Rom. et alia multa, nec constat scenicam artem hodie haberi, ex communi judicio, pro infami ex se, vel excommunicationi obnoxia : unde si actor vel actrix, profitens catholicam fidem, et aliunde nec moribus infamis, nec inhonestis comœdiis operam impendens, designaretur, difficile removendus, posset admitti. (Gousset, *du bapt.*, n. 113. — *Des sacrem. en général*, n. 53). »

(Lib. III. art. x. § 3.)

CAPUT II.

DE CONFIRMATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit, et quæ ejus materia et forma?

161 Quâ ratione confirmatio est sacramentum?
162 Quæ sit *materia remota* hujus sacramenti? Et an sit materia necessaria oleum olivarum, et balsamum?
163 An sit necessaria benedictio chrismatis? Et an hæc possit committi simplici sacerdoti? An sit obliatio uti chrismate novo?
164 Quæ *materia proxima*? Et an ultra chrismationem requiratur altera manuum impositio?
165 An unctio possit fieri alio digito, quàm pollice manus dexteræ?
166 An mediante instrumento?
167 De forma in Ecclesia Latina.
168 Quæ mutationes circa formam invalident sacramentum? De forma Græcorum.
169 De effectibus confirmationis.

161. — « Resp. 1. Confirmatio est » unctio chrismatis, sub præscripta » forma verborum, in fronte baptizati, » ab Episcopo, quâ is ex Christi insti- » tutione gratiæ augmentum, et robur » accipit. » (*Ita ex Trid. sess. 7. can.* 1. *ac Decr Eugen. IV. in instruct. ad Armenos, atque ex aliis conciliis apud Bellarm. Habetur autem in epist. 2. Dominus, Fabiani Papæ, hoc sacramentum fuisse institutum in nocte Cœnæ, quâ Christus D. de ipso apostolos edocuit. Vide Salm. de confirm. c.* 1. *p.* 1. *n.* 2. *et* 11 item *Petrocoren. t.* 3. *p.* 226. *q.* 2. *Cont. Tourn. de confirm. cap.* 2. *concl.* 2. (1) *quid id probant ex traditione*).

162. — « Resp. 2. Materia ejus re- » mota essentialis est chrisma confec- » tum ex balsamo et oleo olivarum [2], » benedictum ab Episcopo. Ita *comm.* » *Doct.*

« Non sufficit solum balsamum, ut » voluit *Canus;* nec solum oleum, ut » voluerunt *Caj. Sot. Nav.*

Certum est oleum esse de necessitate sacramenti, ex *cap. ultim. De sacram. unct. et ex Decr. Eugen. IV ut Salm. ibid. c.* 2. *n.* 2. *cum comm. et Croix l.* 6. *part.* 1. *n.* 375. Et debet esse oleum olivarum, ut docet *S. Thom.* 3. *part qu.* 72. *art.* 2. Per dictum oleum enim, quod naturâ suâ pingue est et diffluens, significatur gratia Spiritûs sancti, quæ à Christo capite in nos effunditur. Balsamum autem certum est esse de necessitate præcepti; an autem sit etiam de necessitate sacramenti?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Juenin. t. 7. pag.* 208. *Cont. Tourn. loc.*

[1] In loco citato reperimus Continuatorem amplecti sententiam : confirmationem probabiliùs a Christo fuisse institutam Resurrectionem inter et Ascensionem. *Fabiani* Epistolam pariter rejicit *Tournely* in Præl. theol.

[2] « Ad differentiam olei baptismi et infirmorum, » ut distinxit *Innoc. III.* An autem unum oleum » istorum sit materia valida pro alio sacramento, » negant *Suar. Laym. et Henriq*, sed *probabilius* » affirmant *Bellarm. Castr. Bonac. et Barb.* » *Hom. Ap. tr.* 14. *n.* 37. *Edit.* A. Leclerr.

cit. cap. 3. *art.* 2. *concl.* 2., *item Nav. Sot. Val. etc. apud Salm. de confirm. c.* 2. *p.* 1. *n.* 5. et meritò probabilem putat *Croix cum Covarr. Dicast. Aversa, etc.* Probant ex *cap. Pastoralis de sacram. non iterand.* ubi *Innoc. III.* interrogatus de subdiacono ordinato sine impositione manuum, et de alio confirmato in solo oleo benedicto, sic respondit : *In talibus nihil esse iterandum, sed cautè supplendum quod incautè fuerit prætermissum.* Unde (ut dicunt) balsamum non est de necessitate sacramenti, nam aliàs totum sacramentum iterari debuisset.

Secunda sententia verò communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *D. Th. cit. art.* 2. *Bellarm, de confirm. c.* 8. *prop.* 2. *Gonet. d.* 6. *art.* 6. *Suar. qu.* 72. *dist.* 33. *sect.* 1. *Petroc. tom.* 3. *pag.* 261. *Concina l* 8. *pag.* 204. *n.* 12. *Holzm. pag.* 40. *n.* 194. *et Salm. ibid. n.* 7. *cum Pal. Laym. Bon.* et idem docet *Catech. rom. n.* 7. ubi dicitur : *Duæ res corporeæ permixtæ* (scilicet oleum, et balsamum) *confirmationis materiam præbent.* Probatur 1. ex decreto *Eugenii IV.* approbato à concilio Florentino ubi dictum fuit, materiam confirmationis esse *chrisma confectum ex oleo, et balsamo.* Opponunt contra hoc decretum *Cont. Tourn. in append. de conciliis, et Habert,* quòd, cùm illud formatum fuit, concilium jam erat solutum, ab eo enim jam discesserant Espiscopi Græci cum suo Imperatore, finito negotio unionis suæ Ecclesiæ cum Latina. Sed respondet *Petrocor t.* 3. *pag.* 269. non ideò desiisse concilium, cùm Græci consenserint in continuationem concilii, in qua fieri debebat altera unio Armenorum. Unde in hoc decreto *Eugenius* eumdem morem tenuit loquendi solitum in generalibus conciliis, *Sacro hoc approbante concilio Florentino.* Et in fine sic dictum fuit : *Datum Florentinæ in publica sessione synodali solemniter in Ecclesiæ Majori celebrata anno Domini* 1431. Præterquam quòd testatur *Petrocor.* hoc decretum in omnibus catholicæ religionis partibus receptum fuisse. Probatur 1. ex *cap. Cum venisset unic. de sacra unct.* ubi *Innoc III.* postquam distinxit tria genera olei, nempe catechumenorum, infirmorum, et chrisma, *quod* (ut ait) *ex oleo fit et balsamo, mystica ratione; per oleum enim nitor conscientiæ designatur... per balsamum odor famæ exprimitur.* Deinde in §. *Per frontis eod. cap.* sacramentum confirmationis vocat *chrismationem*, non propter aliud quidem, nisi propter chrisma, quod ibi adhibetur. Confirmatur id ex antiqua praxi Ecclesiæ, nec verum esse dicit *Bellarm.* nullum patrum ante *D. Gregorium Magnum* meminisse hujus balsami mixtionis ; nam D. *Cyprianus* longiùs antè (ut refert *Bellarminus* jam scripserat : *Hodie in Ecclesia sacrum chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum, sacerdotalis et regiæ exprimit unitatem.* Item refert , *S. Clementem* mentionem fecisse *fragrantiæ odoris chrismatis.* Ad textum autem præfatum *in cap. Pastoralis,* respondetur cum *Petroc. et Holzm.* quòd Pontifex dicendo *supplendum prætermissum,* non voluit quidem supplêri simplicem balsami, sed totam chrismatis unctionem, et ideò dixit non iterandam, quia, ut ait Glossa *ibid., non dicitur iteratum, quod priùs actum non fuit.* Certum est autem neutram sententiam esse de fide, neque certam; hinc omninò sacramentum conferendum est cum oleo et balsamo, et aliàs saltem dubium esset, ut rectè dicunt *Habert t.* 5. *pag.* 289. *Bellarm. loc. cit. et Natal. Alex. art.* 2. *prop.* 2. Et ideò datum cum solo oleo, saltem sub conditione esset iterandum. E. converso, quia prima sententia sat est probabilis, rectè dicit *Croix n.* 376. *cum Gobat.* quòd in articulo mortis benè poterit conferri confirmatio sub conditione ex solo oleo, si nequeat habêri chrisma ex balsamo quoque confectum : magna enim utilitas hujus sacramenti justa esset causa illud sub conditione ministrandi, juxta dicta *n.* 28.

Sufficit autem balsamum cujuscumque regionis, ut dicunt *Gonet, Man. t.* 6. *pag.* 163. *Pal. part.* 4. *num.* 3. *Croix n.* 377. *cum Coninch. et Viva q.* 3. *art.* 1. *num.* 1. *Bon. etc. Gobat,* modò sit in ea quantitate, ut det suî odorem, quamvis non misceatur cum singulis olei partibus.

163. — « 2. Etiam benedictio episcopalis est de essentia, ut habet communis contra *Caj.* ideòque nullâ delegatione sive Episcopi, sive Papæ simplex sacerdos potest conficere chrisma. *Con. d.* 72. *art.* 3. *d.* 1.

Quæritur, an chrisma debeat esse ab Episcopo benedictum? Certum est apud omnes, quòd necessitate præcepti chrisma omninò debet esse benedic-

tum ab Espiscopo. Sed dubitatur 1. an de necessitate sacramenti debeat benedici chrisma saltem à sacerdote? Negant *Palud. apud Salm. de confirm. c. 2. p. 1. n. 15. et alii apud Petroc. t. 3. p. 262. qu.* 3. At omninò id affirmandum. cum aliis, et probatur ex decreto *Clementis VIII.* apud nostrum *Bened. XIV. de Synodo l. 7. c. 14. n. 4.* ubi *Clemens* loquens de oleo benedicto adhibendo in extrema unctione, decrevit extremam unctionem ministratam cum oleo benedicto à sacerdote sine concessione Papæ invalidam esse; hæc verba decreti : *Sacram extremam unctionem Latinis collatam à sacerdotibus Græcis oleo ab ipsismet benedicto esse validam.*

Dubitatur 2. An chrisma necessariò debeat esse benedictum ab Episcopo?

Prima sententia communior affirmat, et hanc tenent *D. Th. part. qu.* 73. *art.* 3. *Petrocor. t. 3. p. 262. qu. 3. Concina tom. 8. p. 205. n. 16. et Salm. ibid. n.* 18. idque putant probari ex conciliis *Nicæno I., Romano II.* et ex *c.* 119. *dist.* 4. *de consecrat.* ubi *Innocent. I.* sic dicit, et *Presbyteris (qui extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant) chrismate baptizatos ungere licet, quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis; cùm tradent Spiritum paracletum.* Idem præscribitur in decreto *Eugenii IV* ubi dicitur materia confirmationis esse *chrisma ab Episcopo benedictum.*

Secunda sententia verò, quam tenent *Tourn. Prælect. theol. de confirm. quæst. 1. art. 3. tit. ult. v. Quær. 6. et Caj. Val. Barb. et Vict. apud Salm. ibid. n.* 16. cum *Card. Gotti, Juen. et Druin. apud Conc. l. c.* id negat, et meritò (speculativè loquendo) hanc sententiam probabilem putant *Suar. dist. 33. sect. 2. Croix l. 6. p. 1. n.* 378. Ratio, quia sicut Papa potest facultatem concedere simplici sacerdoti confirmandi, prout videbimus in *dub. seq. n.* 170, sic etiam poterit benedictionem chrismatis ei committere. Nec ullum ex allatis documentis satis evincit, quòd chrisma non solùm de necessitate præcepti sed etiam sacramenti debeat necessariò esse ab Episcopo benedictum. Dixi *speculativè loquendo*, nam in praxi, cùm res sit valde dubia, prima sententia ut tutior omninò est tenenda.

« 3. Perinde est ad substantiam sa» cramenti, sive chrisma sit novum, » sive vetus; licèt graviter peccet, qui » utitur alio, quàm novo, id est, illo » anno consecrato [1] : in quem finem » quotannis in die Cœnæ consecratur » veteri combusto. » (*Idem communiter Salm. de confirm. c. 2. p. 1. n. 21. ex cap. Si quis de confirm. dist.* 4.)

161. — « Resp. 3. Materia proxima » est unctio in fronte, per manum Epis» copi (unde etiam hoc sacramentum » manûs impositio dicitur à *S. Luca* » *Auctor.* 8.) in formam crucis facta. » Quæ omnia sunt de necessitate sa» cramenti, ut habet communis. »

Hìc cadit agere de illa magna, ac tam disceptata quæstione, pro qua auctores plures libros integros ediderunt, nempe quænam sit materia adequata, et quænam forma sacramenti confirmationis? Hìc ideò aliquando diutiùs mihi immorari oportet. Olim de hac quæstione in antecedentibus editionibus hujus operis jam pertractavi, sed nuper volui eam rursùs ad trutinam revocare, et fateor, quòd cùm per quindecim ferè dies desudassem perlegendo canones, et scriptores, nequibam judicium ferre, quid pro certo tenendum. Denique vis rationum, quas in fine quæstionis adducam, omnem à mente mea dubitationem sustulit, atque de mea sententia certum judicium efformavi. Plures adsunt de hac re sententiæ, sed tres principaliores sunt.

Prima sententia tenet materiam essentialem hujus sacramenti esse manuum impositionem illam, quæ habetur in Pontificali romano in principio ritûs, ubi Episcopus antequam ad chrismatis unctionem accedat, extendit manus versùs confirmandos, proferens orationem : *Omnipotens sempiterne Deus, etc.* Unctionem autem, quæ postea ab Episcopo adhibetur, dicit esse materiam accidentalem, non à Christo, sed ab Ecclesia institutam. Ita sentiunt *Cardinalis Aureolus in 4. dist. 7. qu. 1. Sirmondus in suis Antirrheticis cum Sambovio, et aliis paucis.* Dicuntur hi auctores ex illo textu in *Actor* 8. ubi *S. Lucas* enarrans missionem Petri et Joannis in Samariam, scribit : *Qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum; nondùm enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini*

[1] « Sed in hoc Ecclesiæ præcepto potest Papa » dispensare. » *Hom. Ap. tr. 11. n. 10.*
Edit. A. Leclère.

Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum. Hinc arguunt, solam manuum impositionem pro materia adhibuisse apostolos in hoc sacramento et ideò nunc etiam hanc esse materiam essentialem tuentur. Hæc autem opinio quàm improbabilis sit, infrà videbimus.

Secunda sententia dicit materiam essentialem componi tam ab impositione manuum, quæ fit in principio, quam in unctione, quæ deinde ab Episcopo adhibetur. Hanc tenent *Merbes. disc.* 1. *qu.* 4. *Juenin. Theol. t.* 7. *de confirm. concl.* 1. *Tourn. Præl. theol de confirm. quæst.* 1. *art* 3. qui saltem probabilem hanc sententiam censet. *Hab. de confirm. q.* 5. *Genett. t.* 3. *eod. tit. p.* 115. *Concina t.* 8. *eod. tit. cap.* 2. *Card. Gotti Theol. tr. de confir. Du-Hamel t.* 2. *d.* 2. *c.* 1. *concl.* 1. *et Continuator Witasse t.* 7. *de confirm.* qui tamen non apertè hanc sententiam tuetur. Auctores hi ajunt impositionem manuum probari ex Scriptura *Act.* 8. ut suprà, unctionem autem chrismatis probari ex SS. Patribus, quorum auctoritates infrà referemus.

Tertia sententia denique communis, vel ferè communis, quam tuemur, et certissimam cum *Bellarmino* existimamus, tenet materiam adæquatam et totalem confirmationis esse chrismatis unctionem, quæ confirmandis per impositionem manûs Episcopi adhibetur. Hanc docet *S. Th.* 3. *part. q.* 72. *art.* 2. ubi tradit quòd *chrisma est conveniens materia hujus sacramenti.* Alibi verò (*Lect.* 1. *in c.* 6. *ad Hebr.*) non negat impositionem manûs esse quoque materiam confirmationis, sed impositionem illam, quæ unctionem comitatur. *S. Bon. in* 4. *dist.* 7. *art.* 1. *q.* 2. *Estius l.* 4. *d.* 7. §. 7. *Thom. Waldensis de sacrament. c.* 113. *Isembert in* 3. *part. q.* 12. *disp.* 1. *art.* 4. *Cabass. in notitia ecclesiast. ad* 2. *can. concil. Araus. Bellarm. de confirm. c.* 2. *et* 9. *Hugo de S. Vict. l.* 2. *de sacr. part.* 7 *c.* 2. *Petrus Aurelius in Orthodoxo part.* 1. *c.* 7. *S. Antonin.* 3. *part. tit.* 14. *n.* 2. *Suarez in* 3. *part. q.* 72. *art.* 2. *dub.* 33. *sect.* 4. *Sylv. ead. q.* 72. *art.* 2. ubi ait esse de fide, quòd materia sit solum chrisma. *Gregor à Valent. in* 4. *part.* 3. *dub.* 5. *q.* 1. *punct.* 2. *Laurentius Berti de Theol. disc. t.* 7. *de confir. c.* 4. *Cont. Tourn. de confirm. cap.* 3. *art.* 1. *obj.* 1. *r.* 2. *Salm. de confirm. c.* 2. *p.* 2. *num.* 22. *et seq. Coninch. q.* 72. *de eod. tit. art.* 3. *dub.* 1. *Filiuc. tr.* 3. *c.* 1. *n.* 9. *Tanner t.* 4. *d.* 4. *q.* 4. *Soto in* 4. *d.* 7. *q.* 2. *art.* 2. *Sylvest. v. Confirmatio, Nav. c.* 22. *n.* 8. *Tol. l.* 2. *c.* 24. *n.* 1. *Ronc. Theol. mor. de confirm. Alensis part.* 4. *d.* 4. *Scotus in* 4. *dist.* 4. *q.* 1. *Gonet Manual. t.* 6. *p.* 167. *Laym. l.* 5. *tr* 3. *c.* 1. *n.* 5. *Holzm. de confirm. n.* 198. *Antoine eod. tit. n.* 11. *Frassen. t.* 11. *p.* 395. *v. Quod autem, Petroc. t.* 3. *eod. tit. q.* 3. *p.* 256. *La Croix l.* 6. *part.* 1. *n.* 280. *cum aliis plurimis*, item *Guillielmus Parisiensis, Maldonatus, et Petrus de Marca apud Contin. Witasse* (*Vide l. c.*) qui asserit hanc sententiam sequi omnes Thomistas, et Scotistas. Accedit Cathechismus rom. de *sacram. conf.* §. 7. ubi docet, chrisma confectum ex oleo et balsamo esse solam materiam hujus sacramenti. Et sedulò subdit : *Quod autem ea sit hujus sacramenti materia, tùm sancta Ecclesia, et concilia perpetuò docuerunt, tùm à S. Dionysio, et complurimis aliis gravissimis patribus traditum est : in primis à Fabiano Pontifice, qui* (*in ep.* 2. *ad Episc. Orient.* quæ citatur in *can. Litteris vestris de consecr. dist.* 3.) *apostolos chrismatis confectionem à Domino accepisse, nobisque reliquisse testatus est.*

Nulli dubium ad materiam confirmationis constituendam requiri impositionem manuum, ut ex Scriptura desumitur, et ex patribus, prout à *Tertulliano de Resur. c.* 8. à *S. Cypriano epist.* 73. *ad Jubajan.* à *S. Hier. in Dialogo advers. Lucifer. S. August. l.* 15. *de Trin. c.* 26. *et aliis*. Sed neque dubitandum, quòd unctio chrismatis, æquè ac impositio à patribus pro materia designatur; ita *S. Dionysius, S. Cyrillus Hierosol. Tertullianus, S. Ambrosius, S. Cyprianus. S. Augustinus, et alii* quorum auctoritates infrà transcribemus. Fatemur itaque ad materiam confirmationis requiri tam unctionem, quàm impositionem sed illam tantum impositionem quæ ab unctione est indistincta. Idque *Bellarminus de confirm. c.* 9. ex ipsis patribus optimè probat, *cùm enim* (ait) *patres indifferenter dixerint gratiam Spiritûs sancti in hoc sacramento conferri nunc per unctionem, nunc per impositionem, et nunc per utrumque infertur unctionem considerari semper cum impositione conjunctam.* Pergit *Bellarminus : Cum patres tradunt solos Episcopos per chrisma dedisse Spiritum S.*, *it probant ex illo Actorum* 8. *ubi legitur*

Tunc imponebant manus, et accipiebant Spiritum S. Ita enim loquitur S. Dionysius: Consummans unctio quæ divini Spiritûs illapsum elargitur. De eccl. hier. vide c. IV. §. 11. *Tertullianus : Unctio quâ caro ungitur, ut anima consecretur Lib. de bap. cap.* 1 [1] *S. Cyprianus : Ungi quoque necesse est, ut accepto chrismate, habere in se gratiam Christi possit. Epist. ad Numidas* [2] Ita etiam *Innocentius I. epist.* 1. *Damasus epist.* 4. *Leo epist.* 88. *et S. Augustinus. l.* 15. *de Trin. c.* 26. *n.* 46. Hinc arguit *Bellarminus*, quòd hujusmodi probatio patrum nullam vim haberet, si impositio manuum non fuisset cum unctione conjuncta. Ergò patres, docendo per chrisma sacramentum conferri, idque probando ex impositione manuum in *Actis* descripta, necessariò intellexerunt apostolos non aliter quàm ungendo manus imposuisse, divinumque Spiritum dedisse.

Quod autem illa unica materia chrismatis, qua nunc utitur Ecclesia, sit eadem ac illa quâ utebantur apostoli, patet ex *cap. unic. Innocentii III. de sacra unction.* §. *Per frontis*, ubi sic habetur; *Per frontis chrismationem manûs impositio designatur : quæ alio nomine dicitur confirmatio : quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur et robur.* Illud *designatur*, non accipiendum tanquam adumbratur, vel figuratur, seu significatur, sed pro signatur, assignatur, adest sive habetur; hoc enim eruitur clarè ex verbis immediate sequentibus : *Unde cum cæteras unctiones simplex Sacerdos, vel presbyter valeat exhibêre, hanc nonnisi summus Sacerdos, id est Episcopus debet conferre : quia de solis apostolis legitur (quorum vicarii sunt Episcopi) quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodùm Actuum apostolorum lectio manifestat : Cùm audissent* (inquit) *apostoli, qui erant Hierosolymis, quia accepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, et Joannem : qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum: nondùm enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu; tunc imponebant manus super illos, et acipiebant Spiritum sanctum ; cujus adventus per unctionis ministerium designatur.* Certum est, quòd materiæ sacramentorum, cùm à Christo tantùm sint institutæ, mutari non possunt; ait enim *Bellarminus c.* 9. adversùs quosdam recentiores : *Apostolos autem mutasse materiam, nescio an ullo modo probari possit.* Dicendo itaque *Innocentius*, quòd ideò soli Episcopi valent ungere, quia soli apostoli manus imponebant, igitur impositio illa erat eadem per unctionem, quæ nunc est unctio per impositionem : sic appositè scribit *P. Suarez : Sentit ergò* (Pontifex) *illam manûs impositionem fuisse eamdem, quæ nunc est, quæque nomine chrismationis significatur... quam esse sufficientem probat satis præsens Ecclesiæ usus, etc. solùm hoc faciunt Episcopi nunc confirmando , quod apostoli faciebant manus imponendo.*

Idque confirmatur ab alio canone ejusdem *Innocentii III. in c.* 4. *Quanto de consuet.*, ubi Pontifex ad consuetudinem reprobandam quorumdam sacerdotum, qui conferebant sacramenta solis Episcopis reservata, dicit : *Ut est sacramentum confirmationis quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manûs impositionem conferre.* Nota, chrismando, *per manûs impositionem*, ergò idem est manum imponere, quàm chrismare. Idemque habetur in Epistola *Michaëlis Palæologi* missa ad *Gregorium X.* et relata in concilio Lugdunensi II. In ea epistola Imperator professionem fidei emittebat, illaque à *Gregorio* benè accepta fuit, sic ibi dicebatur : *Aliud est sacramentum confirmationis, quod per manuum impositionem Episcopi conferunt, chrismando renatos.* Idem confirmatur ab *Innocentio IV Epist.* 10. *c.* 4 *apud Lab. t.* 11. *p.* 676. ubi : *Soli apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manûs impositionem, quam confirmatio, vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur;* verbum *repræsentat* idem est, ac præsentem facere.

Supersunt hìc tria alia magni ponderis momenta, quorum unumquodque sufficit ad nostram sententiam tan-

[1] Hæc legimus : « Exinde, egressi de lavacro, » perungimur benedictâ unctione de pristina disciplina qua ungi oleo de cornu in sacerdotium » solebant. Ex quo Aaron a Moyse (*Lev.*, XVIII) » unctus est : unde Christus dicitur, a Chrismate » quod est unctio (*1 Reg.* XV), quæ domino nomem accommodavit, facta spiritualis, quia » spiritu unctus est a deo patre, sicut in actis: » « collecti sunt enim clare in ista civitate adversus sanctum filium tuum quem unxisti (*art.* » IV, 27). » Sic et in nobis carnaliter currit » unctio, sed spiritualiter proficit : quomodo et » ipsius baptismi carnalis actus, quod in aqua » mergimur, spiritualis effectus, quod delictis liberamur. » (*Tale constat cap.* VII *totum libri de baptismo Tertulliani.*)

[2] Non reperitur hæc epist. LXX in Patrologia quamvis indicta sit.

quam certam probandam. Primum est auctoritas *Eugenii IV* in decreto edito in concilio Florentino, ipso concilio approbante, ad instructionem Armenorum, ubi sic definitum fuit : *Secundum sacramentum est confirmatio, cujus materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, et balsamo quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto. Forma autem est : Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritùs sancti. Ordinarius minister est Episcopus, et cum cæteras unctiones simplex sacerdos valeat exhibêre, hanc nonnisi Episcopus debet conferre, quia de solis apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quòd per manùs impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodùm Actuum apostolorum lectio manifestat : Cùm enim audissent (inquit) apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem, qui cùm venissent, oraverunt pro eis, ut acciperent Spiritum sanctum: nondùm enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu : tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum. Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia confirmatio.* Juxta hanc definitionem *Eugenii,* et concilii, plures auctores dicunt esse de fide, quòd sola unctio chrismatis sit materia confirmationis. Sed huic decreto tria objiciunt adversarii.

Opponunt I. quòd cùm *Eugenius* hoc decretum edidit, jam solutum erat concilium. Sed respondetur hoc non esse verum, licèt enim Græci discesserint à concilio, remanserunt tamen patres Latini, et ipsimet Græci consensum ante discessum præbuère, quòd concilium persisteret. Præterquam quòd dicimus cum *P. Berti, et communi* esse omninò certè tenendam ab omnibus sententiam, quòd Pontifex in suis definitionibus circa fidem est per se infallibilis, ut probavimus in disser. posita in *Tract. de legib. c.* 1. *dub.* 2. *in fine ex n.* 110. Cæterùm nequit dici concilium ex discessu Græcorum solutum fuisse, prout loquuntur adversarii ex *Spondano,* et *Dard. Pallavicino;* nam *Spondanus* anno 1439. expressè contrarium refert dicens : *Non unà cum Græcorum discessu dissipatam esse Synodum Florentinam, sed continuatam cum patribus Latinis annis tribus sequentibus.* Et idem testatur *Pallavicinus.*

Opponunt 2. quòd *Eugenius* assignando unctionem pro materia, non assignavit illam pro materia essentiali, sed tantùm pro accidentali, prout egit, assignando porrectionem instrumentorum (nullâ facta mentione impositionis manuum) pro materia ordinis, in quo probabilior est auctorum sententia, impositionem manuum esse materiam essentialem, et instrumentorum porrectionem esse tantùm accidentalem, vel integralem, vel ad summum partialem. Alii respondent cum *Menardo,* quòd ideò Pontifex loquens de sacramento ordinis non fecit mentionem impositionis manuum, quia illa jam erat in usu apud Armenos, quibus peculiarem Ecclesiæ romanæ ritum tradere volebat. Alii respondent, ut *Gammachæus,* quòd impositio jam constabat ex Scriptura, et ideò omissum fuit de ea mentionem fieri. Alii respondent, *Eugenium* fecisse mentionem tantùm de instrumentis, quia pro cæteris se remisit ad Pontificale, dicens, *Prout in Pontificali romano late continetur.* Sed meliùs respondet *P. Berti,* quòd *Eugenius* in ordine designavit instrumenta tantùm ut symbola munerum ab initiandis exercendorum, in confirmatione verò designat chrisma ut symbolum gratiæ, quæ per sacramentum confertur ; gratia autem non confertur, nisi totalis materia essentialis applicetur. Subdo aliud responsum, quod mihi fortius videtur : de sacramento ordinis. *Eugenius* loquens, nullum ibi verbum facit de impositione manuum, unde videtur illam tacuisse, sed non exclusisse ; loquens verò de sacramento confirmationis, expressam facit mentionem tam de chrismate, quàm de impositione , quæ ab apostolis in hoc sacramento adhibebatur. Idcircò, si Pontifex putasset impositionem esse materiam ab unctione distinctam, omnino debuisset, non tantùm unctionem, sed etiam impositionem designare pro materia, et utriusque materiæ formas describere; aliàs non recta, quia non integra, sed mutilata esset ejus doctrina; ac proinde, cùm *Eugenius* reticuit impositionem distinctam ab unctione, omninò dicendum quòd eam excluserit.

Opponunt 3. quòd *Eugenius* in decreto dixit : *Loco illius manùs impositio-*

nis dari in Ecclesia confirmationem. Ergò juxta sensum *Eugenii*, impositio, quam apostoli adhibebant, nunc mutata est in confirmationem, nempe (ut addunt) in chrismationem. Sed benè respondet *Cont. Tourn. de confirm. cap.* 3. *art.* 1. *coj.* 4. 1. afferens verba *Bellarmini*, qui de *confirm. c.* 9. sic ait : *Sensus non est, chrisma esse loco impositionis manuum, quasi apostoli non usi fuerint chrismate, et nos non utamur impositione manûs. Sed sensus est, idipsum, quod apostoli faciebant, cùm dicebantur imponere manus, facere nunc Episcopos, cùm dicuntur confirmare, vel chrismare: distinguitur enim his in locis, non ritus à ritu, sed modus loquendi à modo loquendi;* hoc est nomen à nomine; quod enim dicebatur olim impositio manûs, nunc dicitur confirmatio. Idque apertè *Innocentius III*. in *cap. Cùm venisset.* §. *Per frontis* expressit dicens : *Per frontis chrismationem manûs impositio designatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio.* Idemque tradidit Synodus Senonensis anno 1528. proferens: *Tunc* (apostolorum tempore) *impositionis manuum, nunc confirmationis appellatum est sacramentum.*

Idem ante *Bellarminum* scripsit *Hugo de S. Victore : Manûs impositio, quæ usitato nomine confirmatio vocatur, quâ christianus unctione chrismatis per impositionem manûs in fronte signatur, solis Episcopis debetur, sicut in primitiva Ecclesia soli apostoli per impositionem manuum Spiritum sanctum dabant. Libro* 2. *de sacrament. part.* 3. *c.* 2. Idem scripsit *Thomas Waldensis*, qui ampliùs addit, non esse fidelem, qui vellet credere, quòd apostoli hoc sacramentum conferebant per manûs impositionem sine unctione; en ejus verba : *Non rectè ergò colligunt dicentes, in confirmatione non fuisse oleum unctionis, vel chrismatis in primitiva Ecclesia, sed ad acceptationem Spiritûs sancti fuisse tantùm manus impositas.* Deinde subdit : *Nemo igitur dicat, qui vult esse fidelis, quòd sacramentum confirmationis fiebat sine unctione per solam manûs impositionem ab apostolis; non enim minùs manus imponit, qui ungendo imponit. Tom.* 2. *de sacrament. c.* 113. Accedit *Petrus Aurelius* in suo Orthodoxo, edito expensis cleri Gallicani, ubi Auctor loquens de sensu SS. Patrum circa materiam confirmationis, inquit : *Non enim* (Patres) *manûs impositionem, et chrismationem in confirmationis sacramento tantùm conjunctas esse voluerunt, sed in unam singularemque actionem conclusas. Quare non dicunt præberi unctionem, et manûs impositionem, sed unctionem impositione manûs.* Et citat *Bedam* aliosque patres; deinde addit : *Atque hinc factum est, ut decretum sit, chrismationem ab Episcopo pollice faciendam; id est imponendo manum. Atque hæc consuetudo jam omnibus deinceps sæculis accepta, et perpetuo Ecclesiæ usu ad nos perducta est, à quo nec primis sæculis alienæ fuisse videntur Orientis Ecclesiæ.* Unde in fine ibi ait : *Impositionem, quæ fit in principio, cæremoniam esse sacramento confirmationis præviam, quâ neophyti præparentur ad suscipiendam Spiritûs sancti gratiam.* Sed quid significat illa elevatio manuum? Respondet *P. Berti cap.* 6. quòd per illam cæremoniam Episcopus se commonstrat orantem invocare Spiritum sanctum super confirmandos.

Alterum momentum est illa celebris regula ab omnibus accepta *S. Augustini* (*in lib.* 4. *de baptis. c.* 24. *n*o 31 ubi dicitur : *Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi apostolica auctoritate traditum rectissimè creditur.* Id prius docuit *S. Basilius* (*Libro de Spiritu sancto c.* 27. *n.* 66) ubi dixit omninò credenda esse *dogmata, et instituta, quæ in Ecclesia prædicantur, et quæ non ex doctrina scripta prodita accepimus, sed ex apostolorum traditione in mysterio, id est in occulto tradita nobis fuerint*[1]. Hinc benè arguit *Cont. Tourn. de confirm cap.* 3. *art.* 1. quòd cùm ab ipsis primis sæculis unctio in confirmationis sacramento usurpata sit, et deinceps semper retenta, licèt Scriptura nullam de unctione mentionem fecisset, tenendum est ex traditione apostolorum et consequenter ex institutione Christi, quòd hoc sacramentum ab initio ipsis temporibus apostolorum cœperit conferri per impositionem manuum conjunctam cum chrismatis unctione.

Quòd autem semper unctio ab initio nunc adhibita fuerit in Ecclesia tam usque Latina quàm Græca, constat ex traditione patrum. De hoc primum non leve fundamentum habetur ex Apostolo in 2. *Cor. c.* 1. *vers.* 21. *et* 22. ubi dicitur : *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus, qui et si-*

[1] S. Pater in exemplum citat *olei unctionem. Ipsam vero*, inquit, *olei unctionem, quis sermo scripto proditus docuit?*

gnavit nos, et dedit pignus in cordibus nostris. Hæc verba interpretantur de sacramento confirmationis *Joannes Chrysostomus, Hilarius,* et *Theodoretus* in hunc locum, ac *Ambrosius lib. de his qui initiantur c.* 7. Prætereà illud: *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Ephes c.* 4. ỹ. 30. explicat de sacramento confirmationis S. *Augustinus l.* 15. *de SS. Trin. c.* 26. *n.* 46. Præterea illud S. *Joannis: Unctionem quam accepistis ab eo maneat in vobis.* 1. *Epist c.* 2. ỹ. 27. sic explicatur à S. *Cyrillo Hierosol. in Catech.* 3. *Myst. c. III. Sanctum hoc unguentum non ampliùs est unguentum nudum, neque commune, postquam jam consecratum est, sed est chrisma, quod Christi, et Spiritus sancti, id est divinitatis ejus præsentiam efficit, quo frons, et alii sensus* (loquitur de ritu Græco) *corporis tui symbolicè inunguntur; et corpus equidem perungitur, anima verò sancto vivificoque Spiritu sanctificatur.*

S. Justinus *in Respons. ad Orthod. q.* 137, ait: *Deinde in sacro lavacro, quæ dicta sunt symbolis peractis, post illa unguento consignamur*[1] *Theophylus,* qui vixit anno 170. scripsit: *Certe nulla alia ex re Christianorum nomen traximus, quàm quòd divino oleo perfundimur. Libro ad Autolycum versùs finem*[2]. S. Ireneus: *Tùm autem eum, qui initiatus est opobalsamo inungunt, hoc enim unguentum fragrantiæ illius, quæ omnia exuperat, typum esse ajunt. Libro* 1. *contra hæreses; cap.* 18.[3]: Tertullianus: *Exinde egressi de lavacro, perungimur benedictâ unctione de pristina disciplina. In nobis carnaliter currit unctio, sed spiritualiter proficit. Libro VII. de baptis. c.*[4]. Nota, *de pristina disciplina. Cornelius* Papa *apud Eusebium* (*Libro* 6. *Hist. eccles.*): *Novatus jacens in lecto pro necessitate perfusus sit, nec reliqua in eo quæ baptismum subsequi solent solemniter adimpleta sint, nec signaculo chrismatis consummatus sit, unde nec Spiritum sanctum unquam potuerit promereri*[5]. S. Cyprianus: *Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, et habère in se gratiam Christi possit. Epistol ad Numidas*[1]. Concilium Constantinopolitanum I. in *can.* 7. loquens de hæreticis venientibus ad Ecclesiam catholicam, sic docet: *Dantes quidem libellos, et omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei catholica et apostolica Ecclesia; et signatos, sive unctos primum sancto Chrismate et frontem, et oculos, et nares, et os, et aures, et eos signantes dicimus signaculum doni Spiritûs sancti.* S. Basilius: *Consecramus aquam baptismatis, et oleum unctionis, ex quibus scriptis? nonne à tacita secretaque traditione? ipsam porrò olei inunctionem quis sermo scripto proditus docuit? Libro de Spiritu sancto* c. 27 nº 66 S. Ambr.: *Post hæc, id est post baptisma susceptum, utique ascendisti ad sacerdotem; omnes enim in regnum Dei, et in sacerdotium ungimur gratiâ spirituali. Libro de initian. c.* 6. Innocentius I. *Epistola ad Decentium scripsit: Solos Episcopos in fronte ex oleo signare, cùm tradunt Spiritum paraclitum.* S. Augustinus: *Unctio spiritualis ipse Spiritus sanctus est, cujus sacramentum est in unctione visibili. Tract. III. in Epistolam Joannis n.* 5. Et alibi: *Ungimur enim modò in sacramento, et sacramento ipso præfiguratur quiddam, quod futuri sumus. In Psalm.* 26. *Enarr.* 2. *n.* 2. S. *Leo epist.* 88. ait ad Episcopos spectare, *chrismate baptizatorum frontem signare*[2]. *S. Gregorius M.* in suo Sacramentario scribit *Neophytos confirmari, dùm Episcopus tincto pollice in chrismate facit crucem in fronte.*

Omitto autem alios innumerabiles Scriptores, qui post sæculum V. de unctione chrismatis loquuntur; nam *Du-Hamel c.* 2. *n.* 5. *et* 6. testatur, quòd ipse *Sirmondus* fatetur, in primis tribus sæculis unctionem junctam fuisse cum impositione manûs, et sic etiam usu receptum est post ætatem *Innocentii I.*

[1] Non cognoscitur opus tale S. Justini philosophi celebris christiani, nec in patrologia reperitur alius S. Justinus talis operis auctor.

[2] Non reperitur, in patrologia, Theophylus auctore, sæculo secundo, *libri ad Antolycum.*

[3] In patrologia, cap. XXI. n. 3. Vide præsertim Billii interpretationem.

[4] Vide notam supra.

[5] Hæc sunt verba epistolæ Cornelii ab Eusebio citatæ, (lib. VI hist. eccl. cap. XLIII): « (Novatus): » cumque ab exorcistis foveretur, in morbum » gravissimum collapsus, dum jamjamque moriturus creditur, in ipso in quo jacebat lectulo » perfusus, baptismum suscepit; si tamen hujusce modi baptismum suscepisse dicendus » est sed neque, postquam liberatus est morbo, » reliqua percepit quæ juxta eccleciasticam regulam percipi debeant; neque ab episcopo consignatus est: hoc autem signaculo minime percepto, quo tandem modo spiritum sanctum » potuit accipere? » (*Traduct. Henrici Valesii in linguam latinam.*

[1] Jam diximus non invenire nos in patrologia hanc epistolam ad Numidas.

[2] Nec in epist. ante quesnellian. 88 inscriptam nec in epist. 88 in quesnellian. nec in 88 secundum ordin. nov. reperimus hæc verba.

n posterum; additque *Du-Hamel* in hoc omnes cum *Sirmondo* consentire theologos.

Attentâ igitur ex una parte regulâ audatâ *S. Augustini*, quòd omnia quæ universa tenet Ecclesia, nec ab aliquo oncilio instituta esse novimus, sed emper usu recepta in Ecclesia fuerunt, x traditione apostolorum derivasse redendum est. Et posito ex alia parte quòd Ecclesia semper et ubique usum hrismatis servaverit, prout suprà ostensum est, omnino tenêre debemus, hujusmodi usum descendisse ab apostolis, à Christo edoctis, utpote in re ad acramenti materiam pertinente; nam tiam apostoli (ut benè advertit *Suarez ect.* 4.) *habebant alligatam potestatem in acramentis institutis à Christo*. Propterea mninò tenendum est, apostolos in ollatione hujus sacramenti chrismatis nctione usos fuisse, sicut jam olim xpressè docuit *Fabianus Papa* in *Epist. ad Orient* (*Vide can.* 18. *Litteris. de consecr. dist.* 3.) ubi loquens de chrismate, eque obligatione illud quotannis reovandi, ait: *Ista à SS. apostolis, et successoribus eorum accepimus, et vobis tenenda mandamus.*

Cùm ergò legitur *Actor.* 8. quòd apostoli dabant Spiritum sanctum imponendo manus, et una tantùm ibi, on duplex impositio nominatur: siquidem si ipsi sacramentum confirmationis ministrabant, ea impositio erat b unctione indistincta. Nec refert, uòd in Scriptura expressa non facta uerit mentio unctionis; sicut enim in ctis non fit expressa mentio baptismi onferendi in nomine trium divinarum Personarum, sed tantùm in nomine Christi (*baptizati sint in nomine Domini esu, Actor.* c. 19. §. 5.) nec proinde arguitur apostolos baptizasse in solo nomine Jesu; ita quamvis *in Actis* non iat expressa mentio unctionis, ex traditione tamen probatur confirmatio ollata fuisse per unctionem cum impositione conjuncta. *Multa alia* (scribit *S. Hieronymus*) *quæ per traditionem observantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpaverunt.*

Idque conforme est doctrinæ *S. Thomæ*, 3. *p. q.* 72. *art.* 1. *ad* 1. sic docentis: *Ubi sensibilia signa miraculosè exhibebantur divinitùs, non erat necessaria sensibilis materia sacramentalis. Utebantur tamen apostoli communiter chrismate in exhibitione sacramenti, quando hujusmodi signa non exhibebantur: dicit enim Dionysius* (*de ecclesiast. Hierar. c.* 4.) *Est quædam perfectiva operatio, quam duces nostri* (*id est apostoli*) *chrismatis hostiam nominant.* Atque ex his omnibus patet, quàm improbabilis sit opinio *Sirmondi*, qui dicit unctionem chrismatis esse tantùm materiam accidentalem hujus sacramenti. Hanc opinionem *Gregorius* à *Valentia* censet erroneam; *Sotus* autem (apud ipsum) putat hæreticam; *P. Berti* scribit, quòd ipsa saltem à temeritatis nota nequit excusari. Consequenter falsa pariter est opinio *Du-Hamel*, qui ait probabile esse, quòd unctio in confirmatione sit tantùm necessaria præcepti, non autem sacramenti.

Tertium momentum, quo magis firmatur nostræ sententiæ certitudo, habetur ex declaratione *Benedicti XIV*. qui in Epistola encyclica, quæ incipit, *Ex quo primum*, ad Archiepiscopos et Episcopos ritûs Græci, etc. data 1. Martii anno 1756., ubi Pontifex §. 51. memorata controversia, quæ agitatur in Ecclesia Latina inter theologos an impositio manuum, et unctio chrismatis sint materia distincta, vel indistincta hujus sacramenti, dicit: *Unicuique licet eam sequi partem, quæ magis ipsi placuerit.* His verbis significat contrariam primam sententiam prout tutiorem utique posse tenêri, sed etiam amplecti posse nostram sententiam ut tutam, et moraliter certam, alioquin cùm agatur hìc de materia sacramenti, docêre nequisset, quòd liceat sequi partem, quæ unicuique placuerit. Prætereà in fine prædicti §. 51. addit: *Nemini fas est asserere in Ecclesia Græca non adesse sacramentum confirmationis. Si quis enim hanc opinionem tueretur, huic manifestè obstaret vetus Orientalis disciplina, quam apostolica Sedes optimè perspectam habuit, nec unquam damnavit, aut improbavit, juxta quam in Græcorum Ritualibus libris nulla fit mentio de manuum impositione, tanquam materia adæquata, aut inadæquata sacramenti confirmationis.* Sed id quod magis urget, et omninò tutam nostram sententiam reddit, est illud quod mox deinde subdit *Benedictus* in sequenti §. 52. ubi tradens quid tutò sentiendum sit de materia et forma sacramenti confirmationis in Ecclesia Latina, prout ibi summarium breviat, sic docet: *Quod itaque extra controversiam est, hoc dica-*

tur: nimirum in Ecclesia Latina confirmationis sacramentum conferri adhibito sacro chrismate, sive oleo olivarum, balsamo commixto, et ab Episcopo benedicto, ductoque signo crucis per sacramenti ministrum in fronte suscipientis, dùm idem minister formæ verba pronuntiat. Ibi igitur extra controversiam esse docet validè sacramentum conferri cum sola chrismatis unctione adhibita per manum Episcopi, et unicam esse formam eam, quæ unctionem comitatur.

Qui autem huic declarationi dogmaticæ Pontificis in hac constitutione totam Ecclesiam docentis in re quæ ad fidem pertinet, acquiescere nollet, aliud objicere non posset, quàm Pontificem, etiam ubi Ecclesiam docet, non esse infallibilem. Sed huic ita loquenti *P. Suarez, et P. Bannez* responderent, quòd ejusmodi oppositio nequit à temeritate excusari, imò *Bellarminus lib. 4. de Pontif. c. 2. vers. Ex his*, scribit: *videri omninò erroneam, et hæresi proximam.*

Juxta autem nostram sententiam, quòd materia totalis adæquata confirmationis est unctio chrismatis manu Episcopi peracta, advertendum est de essentia sacramenti esse I. ut unctio fiat *in fronte,* prout habetur ex *cap. unic. de sacr. unction.* et ex decreto *Eugenii IV.* juxta communem sententiam, quam tenent *Suarez, Coninch. Layman, et alii cum Salm. de confirm. c. 2. p. 2. n.* 24. II. ut unctio fiat *in forma crucis,* juxta *S Thom 3. p. q. 72. a. 4. ad.* 3. quam communiter etiam doctores sequuntur apud *Salm. ibid n.* 25. III. Ut unctio fiat *per manum ipsius Episcopi ministrantis*, prout docent *Suar. Castrop. La Croix, et alii cum Salm. ibid. n.* 26. Hæc de materia hujus sacramenti; sed observa dicenda de ejus forma, quæ ad confirmanda hìc dicta valde conferunt.

165. — « 1. Etsi ex necessitate præ-
» cepti unctio fieri debeat pollice ma-
» nûs dexteræ: valida tamen esset, si
» fieret digito etiam sinistræ manûs;
» quia vere fieret per impositionem
» manûs episcopalis. Ita *Præp. et alii* »
(*cum Viva de confirm. qu. 3. art. 1. n. 3. Laym. c. 2. in fin. Pal. p. 3. nu. 4. Suar. d. 33. sect. 3. Renzius c. 2. q. 6. cum Conc. et Hurt.*) « *contra Suar.* Peccabit
» tamen Episcopus graviter contra uni-
» versalis Ecclesiæ morem. *Vide Laym.*
» *hic c. 2. et Escob. tom. 7. exam.* 3. ubi
» docet, probabile esse, non peccare
» mortaliter.

Communiùs cum *Busemb.* sentiunt *Laym. c. 2. n. 5. Renzius de confirm. c. 1. q. 6. cum Coninch. item Suar et Reg. apud Escob. eod tit. n.* 112. peccare graviter Episcopum, qui alio digito quàm pollice dexteræ manûs ungeret, tùm quia ageret contra rubricam, et usum Ecclesiæ in re gravi: tùm quia ad hunc effectum ungitur in consecratione Episcopi ejus pollex, ut ait *Renzius.* Sed *Escob. l. c. cum Trull. Nugn. et Diana p. 3. tr. 4. rest. 22. cum Dic. Aversa et Tamb. 5. 2. n. 7.* dicunt esse probabile id non excedere culpam venialem; et reverà non patet omissionem prædictæ ceremoniæ pertingere ad peccatum mortale. Unde dicunt, quòd si Episcopus prædictum pollicem infirmum haberet, licitè posset alio digito ungere. Minimè autem constat, quòd pollex Episcopi ad hunc finem ungitur; nam in Pontificali habetur, quòd post unctiones pollicis et indicis Episcopi utriusque manûs, deinde ambæ ejus totæ unguntur: ut pariter fit in unctione manuum initiandorum ad præsbyteratum.

166. — « 2. Probabile est, requiri ad
» valorem sacramenti, ut unctio fiat
» ab Episcopo immediatè, nullo ins-
» trumento mediante. Ita *Filliuc. et*
» *Laym.* contra quosdam; quia debet
» fieri per impositionem manûs. *Escob.*
» *t. 7. ex 3.* »

Dicunt *Henr Vilvald. etc. ap. Croix l. 6. p. 1. n.* 380. posse fieri confirmationem penicillo, sive alio medio instrumento. Sed meritò hanc opinionem rejiciunt *Laym. tract. 3. cap. 2. Holzm. p. 42. n. 198. Croix loc. cit. et Viva de confirm. qu. 3. art. 1. n. 4. cum Suarez, Con. et aliis communiter.* Ratio, quia tunc deficeret immeditatè impositio manûs ministri, quæ omninò requiritur; illa autem immediata impositio impropriè impositio dicitur. Nec obstat dicere, quòd extrema unctio validè ministratur medio instrumento, *ut dicemus n.* 710. Nam benè respondet *Holzm.* quòd ibi non requiritur ad valorem sacramenti impositio manûs, sicut requiritur in confirmatione. Circa autem quantitatem chrismatis, ei sufficit et requiritur, quæ satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram crucis, ut *Suar. d. 38. et Salm. de confirm. c. 2. p. 2. n. 28. cum Pal. et Bonac.*

167. — « Resp. 4. Forma vera, et ne-

» cessaria, in Ecclesia latina est: *Si-* » *gno* (ut habet Trid.) vel *Consigno* (ut » habet S. *Thom.*) *te signo crucis, et con-* » *firmo te chrismate salutis, in nomine* » *Patris, etc.* In qua utrùm de essen- » tia sit ut utraque actio signandi, et » ungendi expressè significetur, dispu- » tant scholastici. *Laym. et Fill. t.* 3. » *d.* 10. *Con. l. c. art.* 4. *Dian. r.* 27. »

Quatuor adsunt sententiæ circa formam confirmationis :

I. *Sententia* est eorum qui tenent solam impositionem manuum esse adæquatam materiam hujus sacramenti, ideò dicunt formam esse solam orationem, quæ præcedit unctionem; sed hæc sententia est omninò falsa, prout probavimus suprà *n.* 164.

II. *Sententia* est eorum qui tenent tum impositionem manuum, quæ unctionem præcedit, tum unctionem ipsam, esse materias partiales; unde dicunt formam coalescere ex dicta oratione præcedenti, et ex verbis unctionem comitantibus, et sic sentiunt *Juenin. Natal. Alexand. Gotty et Tournely.*

III. *Sententia* singularis est *Continuatoris Tournely*, nempe *P. Collet. de confirm. cap.* 4. ubi difficulter percipi potest, quâ firmâ ratione hìc aliàs doctus auctor pro unica materia, quam ipse tuetur adesse in hoc sacramento, deinde velit eam duplici formâ indigêre.

IV *Sententia* est nostra, et communis, quam defendunt omnes auctores citati supra *n.* 164. *v. Hic cadit*, eisque se associat *P. Concina*, qui licèt tenuerit *t.* 7. *de confirm. c.* 2. duplicem esse materiam hujus sacramenti, attamen *cap.* 3. *n.* 5. sentit unam esse formam. Dicimus igitur, quòd sicut totalis materia adæquata confirmationis est unctio chrismatis adhibita per manum Episcopi, sic totalis forma sunt verba, quæ Episcopus ungendo profert: *Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, et Filii, et Spiritùs sancti.* Sic docuit *S. Thomas* 3. *p. qu.* 72. *art.* 4. Et sic definivit *Eugenius IV* cum concilio Florentino in decreto ad Armenos dicens : *Forma autem est : Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis*, cum aliis verbis quæ retulimus suprà *citato n.* 164. quibus licèt Pontifex mentionem faciat expressè de oratione apostolorum *Actor.* 8. nullam tamen aliam docet esse formam, quàm hanc mox suprà descriptam. Hinc infertur, quòd *Eugenius* non solùm tacuit, sed omninò exclusit omnem aliam formam præter hanc; aliter non rectè quia non integrè Ecclesiam non docuisset. In hac autem forma, ut docet S. *Thomas*, adæquatè omnia explicantur, quæ in hoc sacramento continentur, nempe *signum* militiæ Christi, cui adscribuntur confirmati per illa verba, *signo te signo crucis* : *effectus* sacramenti, id est gratia roborans per illa verba, *confirmo te chrismate salutis* : et *causa* gratiæ, nempe SS. Trinitas per illa verba, *in nomine Patris, et filii, et Spiritùs sancti.* Accedit auctoritas Catechismi Romani, qui instruens de hoc sacramento §. 12. dicit, *Hanc esse perfectam et absolutam hujus sacramenti formam.* Additque quòd *auctoritas Ecclesiæ catholicæ non patitur nos ea de re quidquam dubitare.* Accedit et concilium Bituricense sub anno 584. et anno sequenti approbatum *tit.* 20. *de confirm. can.* 3. ac demùm à *Sixto V.* probatum; ibi dictum fuit : *Nullam in administratione hujus sacramenti formam debitam, et quâ uti consuevit Ecclesia, esse, quàm, Consigno te chrismate salutis.* His momentis ductus *P. Concina loco suprà citato* scribit, à nostra sententia utpote communi non esse recedendum, nempe formam adæquatam esse tantùm verba quæ unctionem comitantur.

Objiciunt adversarii illud (*Actorum* 8.) : *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum... tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.* Unde dicunt, si oratio erat forma, quam apostoli adhibebant, et nunc in unctione chrismatis nulla habetur oratio, ergò forma saltem partialis est oratio, quæ in principio dicitur ab Episcopo, dum manus elevat. Respondet. *Bellarminus de confirm. c.* 10. *object.* 1. quòd neque aliorum sacramentorum formæ habentur expressæ in Scripturis, nusquam enim (ait) scriptum est, in baptismo dicendum esse, *Ego te baptizo*; quapropter inquit, quòd verbum Dei traditum satis testatur morem universæ Ecclesiæ. Item sentit *S. Thomas* (*loc. cit. art.* 4. 4. *ad* 1.) dicens : *Multa enim servabant apostoli in sacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propositis non sunt tradita. Unde Dionysius* (*cap.* 7. *eccl. Hier.*) *dicit : Consummativas invocationes* (*id est verba quibus perficiuntur sacramenta*) *non est justum Scripturas interpretantibus*,

neque mysticum earum, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes ex occulto ad communem adducere, sed nostra sacra traditio sine pompa (id est occultè) eas edocet. Quapropter *P. Suarez (loc. cit. in S. Thomam disp.* 33. *sect.* 5.) angelici Doctoris vestigia sequens, scribit per verba illa, *Oraverunt ut acciperent Spiritum sanctum*, vel non significari formam, sed tantùm præambulam orationem quam præmittebant apostoli, ut baptizati Spiritum sanctum reciperent, prout etiam modò fit in Ecclesia : vel dicendum esse, formam unctionis, *Signo te* etc. orationis nomine significari, *quia virtualem deprecationem ipsa continet, quatenùs divinæ virtuti et promissioni innititur.*

Nec censendum hoc gratìs *Suarium* asseruisse, nam in ordine Romano citato ab *Alcuino* et *Amalario*, qui fuerunt ante ann. 800, *in offic. Sabbat. Sancti* dicitur, quòd Episcopus *per modum orantis* pronuntiat verba : *Signa eos, Domine, signo crucis.* Ac deinde dùm ungit, dicit : *Ego te confirmo in nomine Patris, etc.* Unde ait : *Bellarminus cit. cap.* 10. quòd cùm dicimus, *signo te, etc. semper significamus Deum esse qui signat principaliter, et hominem qui signat ministerialiter.* Idque confirmat *Bellarm. eod. c.* 10. *obj.* 1 scribens : *Formæ sacramentorum passim à patribus dicuntur preces mysticæ, licèt interdùm proferantur per verbum indicantis; nam semper à Deo expectatur et petitur principalis operatio.*

Tantò magis hoc dici valet, dùm constat formam hujus sacramenti olim in unctione chrismatis fuisse expressè deprecatoriam, ut legitur apud S. *Ambrosium lib.* 2. *de Sacr.* [1] *c. ult.* ubi hæc erat forma : *Deus qui te regeneravit omnipotens, concessitque tibi peccata, ipse te ungat in vitam æternam.* Addit *Continuator Witasse in q.* 3. de forma confirmationis *art.* 3. ex *Menardo*, et *Morino*, ormam usque ad nonum sæculum fuisse deprecativam, unde subdit : *Nihil impedire quominùs hæc forma* (signo te, etc.) *licèt indicativa, invocatio sit Spiritus sancti, etc.* Huic porrò congruit id quod scripsit S. *Leo* (*Ep. ad Nicætam cap.* 7. [2]) : *Qui baptismum ab hæreticis receperunt, sola sancti Spiritûs invocatione per impositionem manuum confirmandi sunt.* Observa, *sola sancti Spiritûs invocatione*, quæ jam in hodierna forma habetur per illa verba, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.*

Cæterùm quidquid de priscis ritibus sit circa hujus sacramenti administrationem, in qua plures mutationes acciderunt, dicimus, quod si certum est unam esse materiam totalem confirmationis, nempe chrismationem per manuum Episcopi adhibendam, ut probavimus suprà *n.* 164. consequenter dicendum, non duplicem, sed unam esse formam. Objiciunt contrarii : sed in confirmatione adsunt impositio manuum, et unctio chrismatis, idcircò oratio quæ præcedit chrismationem, est forma respondens impositioni : verba autem quæ postea profert Episcopus chrismando, est forma respondens unctioni. Sed hîc jacet nodus quæstionis, quæ inter nos et adversarios agitur; hunc autem nodum solvere opus est. Libet adversariis supponere, in hoc sacramento duplicem materiam concurrere, vel ut supponit *P. Collet*, adesse duplicem actionem in ipsamet materia, nempe impositionem, et unctionem; sed jam suprà demonstratum est, ubi egimus de materia, quòd impositio et unctio nec sunt duæ materiæ disjunctæ, nec duæ actiones unius materiæ, sed unica, singularis, et individua actio, nimirùm unctio adhibita per manum Episcopi, ita ut tò *unctio* est actio, tò autem *per manus Episcopi* non est actio distincta, sive disjuncta, sed est tantùm modus unctionis institutus à Christo, quatenùs unctio à solo Episcopo, et non ab alio est peragenda.

Hoc est illud quod scripsit *Bellarminus de confirm. c.* 9. ubi sapienter animadvertit, quòd SS patres, dicendo dari Spiritum sanctum in uno loco per impositionem, in altero dari per unctionem, apparet intellexisse, quòd utraque res, nempe unctio et impositio, eadem est, scilicet unctio imponendo manum, sive impositio manûs ungendo. Sic etiam scripsit *Thomas Waldensis : Nemo dicat, quòd olim sacramentum fiebat sine unctione, non enim minùs manus imponit, qui ungendo imponit. De sacram. c.* 113. Idem expressiùs scripsit *Petrus Aurelius : Non enim manùs impositionem, et chrismationem* (patres) *tantùm conjunctas esse voluerunt,*

[1] Disputatur an S. Ambrosius librorum sex de sacram. auctor sit.

[2] Scripta 21 mart. an. 458. — A Quesnel. inscripta 129, ante Quesn. 79. in ordin. nov. 159.

sed in unam singularemque actionem conclusas, quare non dicunt præberi unctionem, et manûs impositionem, sed unctionem impositione manûs. Et reverà *Innoc. III. in c. unic. de sacr. Unct.* id tradidit dicendo : *Per frontis chrismationem, manûs impositio designatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio.* Et alibi in c. *Quanto 4. de consuet.* scripsit : *Ut est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manûs impositionem conferre.* Dicendo igitur Pontifex, *chrismando per impositionem manûs,* patenter docet, eamdem actionem esse chrismare, et imponere manus, dùm in ipsa chrismatione impositio manûs necessariò continetur. *Ipsa enim unctio, et signatio,* ait *Bellarm. c. 2. manûs impositio rectissimè dicitur. Unde Marci 7. cùm postulassent quidam, ut Dominus manus imponeret lunatico, ille id fecit, nam digito tetigit linguam et aures ejus.* Si autem materia proxima confirmationis una est actio, nempe unctio per manûs impositionem, sive impositio manûs ungendo, ideo unicæ actioni, seu unicæ materiæ unica pertinet forma. Præterea certum est, per plura sæcula à tempore *S. Thomæ* usque ad ætatem recentiorum nostram sententiam oppugnantium, omnes scriptores unanimiter tenuisse, quòd hujus sacramenti unctio chrismatis est unica materia, et unica forma sunt verba Episcopi unctionem comitantia. Atque hinc est quòd Episcopi communiter non satagunt, ut omnes confirmandi sint præsentes in principio ritûs, cùm minister elevans manus profert orationem, nec dubitant ipsi confirmare eos, qui postquam primus ille ritus jam est completus, accedunt.

His omnibus accedit declaratio suprà allata *Bened. XIV.* in constitutione, *Ex quo primum* ad Episcopos Græcos an 1746. die 1. Martii, cujus verba hìc expedit repetere : *Quod itaque extra controversiam est, hoc dicatur : Nimirùm in Ecclesia latina confirmationis sacramentum conferri, adhibito sacro chrismate, etc. dùm idem minister formæ verba pronuntiat.* Ibi igitur non fit mentio de alia materià quàm de unctione chrismatis per manum Episcopi, nec de alia forma quàm de verbis prolatis ab Episcopo, dùm ungit ; et sic docet Pontifex extra controversiam esse, quòd in Ecclesia latina sacramentum confirmationis confertur. Si alicui hæc declaratio non sufficit, benè sufficit mihi et aliis, qui constanter tenemus summum Pontificem, ubi loquitur docens Ecclesiam in re ad fidem pertinente, numquam errare posse.

168. — Hinc notandum cum *Salm. de confirm. c. 2. p. 3. n. 33. ad 43. et commun. DD.* quoad formam, substantiales esse, et sacramentum invalidare omnes mutationes sequentes, scilicet : 1. Si omittatur verbum *signo*, vel *confirmo*. 2. Si omittatur expressio SS. *Trinitatis*, 3. Si omittatur verbum *te*. 4. 4. Si omittantur verba *signo crucis, vel chrismate salutis*. Dicere autem *corroboro* pro *confirmo*, esset mutatio accidentalis, ut *Salm. ibid. n. 41. cum Sot. Gran. et aliis;* sicut etiam dicere *sanctificationis* pro *salutis*, ut *S. Thom. d. art. 4. ad 1. Valent. et Salm. n. cit cum aliis communiter.*

169. — Quæritur hìc, an sit valida forma, quam adhibent Græci in hoc sacramento, dicendo : *Signaculum doni Spiritûs sancti*, significantem signo illo donari Spiritûs sancti munera? Affirmant communiter DD. cum *Arcudio*, et sic refert *Illsung apud Croix n.* 383. declarasse *Urbanum VIII* Unde improbabiliter *Viva de confirm. q.* 3. *art.* 1. *n.* 6. dubitat de validitate sacramenti cum hac forma collati, eò quòd in ea deëst invocatio SS. Trinitatis; nimis enim durum est dicere, quòd tota Ecclesia græca hoc careat sacramento. Præterquam quòd verosimiliter dicunt *Tourn. Præl. theol. de confirm. quæst.* 1. *art.* 4. *et ejus Contin. hic cap. 4. et Juenin. t. 7. pag.* 205. quòd apud Græcos, non minùs quàm apud Latinos, benè invocantur in hoc sacramento Personæ SS. Trinitatis, cum tali tamen differentia, quòd in Ecclesia latina SS. Trinitas invocatur post unctionem, in græca verò invocatur antea in oratione præcedenti.

Tres autem sunt effectus hujus sacramenti : I. *Character* ut ex *Trident. sess. 7. can. 9.* et ex decr. *Eugen. IV. Vide Salm. de confirm. c. 3. p. 1. n. 2. et Croix n.* 383. II. *Gratia,* id est robur speciale ad prælianda prælia Domini : imò ex *cap. Novissimè, de consecrat. dist.* V declaratur in confirmatione conferri gratiæ Spiritûs sancti plenitudinem, similem illi quam acceperunt apostoli in die Pentecostes, ut docet Cath. Rom. *de sacr. confirm. n.* 21. Et etiam aliquando per hoc sacramentum prima

gratia confertur, ut docent *S. Th. art.* 7. *ad* 2. *et Salm. ibid. n.* 4. *cum Suarez, Pal. Laym. Bon. etc. juxta dicta n* 84. III. Effectus est cognatio spiritualis eodem modo, quo dictum est de *bapt. n.* 156. *in fin.* Ita ex *c. Veniens, de cogn. spir. Viva q.* 3. *art. ultim. n.* 1. *Salm. tr. cit. c.* 4. *p.* 3. *n.* 45. *Croix num.* 402.

Explanat, ut sequitur, Vincent collationem donorum Spiritus sancti in confirmatione, atque dona ipsa in specie considerata :

« Ut dictum fuit in Tractatu *de Gratia, n.* 141, dona Spiritus S. probabilius infunduntur cum gratia sanctificante; ergo cum confirmatio sit sacramentum dona Spiritus S. conferat necesse est. Præterea Spiritus S. per antonomasim dicitur datus in confirmatione, et sacramentum istud vocatur sacramentum Spiritus S.; ergo procul dubio in illo dona Spiritus S. animæ fideli conferuntur.

« Septem vero sunt dona Spiritus S. videlicet : dona sapientiæ, intellectus, consilii, fortitudinis, scientiæ, pietatis et timoris Dei; de illis pauca dicenda sunt.

« 1. De dono *Sapientiæ.* Donum sapientiæ est rectitudo judicii tam in contemplatione divinarum quam in ordinatione rerum humanarum secundum divinas regulas quantum necessarium est ad salutem, S. Th. 2. 2, *q.* 45, *a.* 5, *o.* Donum sapientiæ positum est in cognitione et delectatione summi boni, id est, Dei. Vere igitur sapiens est tali sapientia, quæ est donum Spiritus S., qui uni Deo vacat et studet, in eumque fertur sincero affectu, totam fiduciam ac spem in illo collocans, ipsumque ex toto corde, tota anima, tota mente, tota virtute diligens, præterea nihil amans nisi Dei causa, omnia ad illius gloriam referens. *Quæ desursum est sapientia,* inquit B. Jacobus, III. 17, *primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non judicans, sine simulatione.* — Huic divinæ sapientiæ opponitur sapientia hujus mundi, quæ est *terrena, animalis, diabolica,* Jac. III. 15; hanc mundanam sapientiam habuerunt et habent illi pseudophilosophi, qui ad rationis trutinam omnia reducere satagunt. — Isti Spiritus S. dono opponitur hebetudo cordis, et stupor spiritalis sensus circa rerum spiritualium dijudicationem, juxta illud, I Cor. II. 14. *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei : stultitia enim est illi, et non potest intelligere.* — Est sæpe pœna peccati, præsertim luxuriæ, qua maxime sensus hominis terrenis immergitur, et anima delectationibus obscœnis natura sua vehementissimis absorbetur. — Ad donum sapientiæ pertinet septima beatitudo ; *Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur,* juxta illud S. Augustini, *lib.* 1. *de serm. Dei in monte : cap.* 2. *vel. n.* 9. « Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes et subjicientes rationi, id est, menti et spiritui, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei, in quo ita sunt ordinata omnia, ut id quod in homine præcipuum est et excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis bestiisque communia. » S. Th. 2, 2, *q.* 45, *a.* 6.

« 2. De dono *intellectus.* Illud donum est lumen supernaturale, quo mens hominis justi ad divina capienda a Spiritu S. illustratur, seu, est illustratio mentis circa æstimationem rectam de ultimo fine. S. Th. 2, 2, *q.* 8. *a.* 3. Intellectus dono Scripturæ S. recte intelliguntur; hinc orabat David, *ps. CXVIII.* 34. *Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam : et custodiam illam in toto corde meo.* Hoc dono carent hæretici qui scripturas depravant ad suam perditionem; hoc dono caruerunt philosophi subtilissimi, facundissimique oratores, quia est merces fidei et vitæ moribus integræ. Unde recte S. Augustinus : « Errat quisquis putat veritatem se posse cognoscere cum adhuc nequiter vivat. » — Quamobrem huic dono respondet sexta beatitudo : *Beati mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt.* « Intellectus, inquit S. Augustinus, ibid. *c.* 4, *vel n.* 11, congruit mundis corde, tanquam purgato oculo, quo cerni possit quod oculus corporeus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit; » *n.* 12 : « Mundis corde data est facultas videndi Deum, tanquam purum oculum ad intelligenda æterna gerentibus. »

« 3. De dono *consilii.* Donum consilii est illud quo prompti reddimur ad bene deliberandum et judicandum quid in rebus difficilioribus, præsertim inopinatis, ad salutem pertinentibus, aut gloriam Dei promoventibus, optimum sit factu; seu, est habitus supernaturalis quo ratio a Spiritu S. movetur, vel instruitur de agendis, S. Th., 2. 2, *q.* 52, *a.* 1. — Hoc donum respondet prudentiæ, ipsam adjuvans et perficiens. Justis omnibus commune est, ut a Deo consilium accipiant, in his quæ necessaria sunt ad salutem; dono consilii maxime opus est, cum aliquis status est eligendus ex quo tota vitæ nostræ ratio et sors æterna pendet. — Huic dono Spiritus S. opponitur consilium humanum, cujus scopus non est Dei gloria, sed temporale commodum; qui illo reguntur quærunt quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi. Rursus huic dono opponitur præcipitatio, qua quis impetu voluntatis vel cupiditatis fertur ad agendum. — Donum consilii respondet quintæ beatitudini : *Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur* Sic enim S. Augustinus, *c.* 4, *vel, n.* 11 : « Hoc enim remedium est evadendi de istis malis ut dimittamus, sicut nobis dimitti volumus, et adjuvemus in quo possimus alios sicut et nos cupimus adjuvari. »

4. De dono *fortitudinis*. Donum fortitudinis est fiducia quædam, menti a Spiritu S. ingenita, consequendi finem operis ardui propter Deum suscepti, et vincendi quæcumque pericula ex adverso imminentia vel prementia, S. Th., 2. 2, *q*. 139, *a*. 1. Differt a virtute fortitudinis, quia fert ad actus extraordinarios, et heroicos, ut diximus. Hoc dono instructus christianus res perituras forti animo contemnit, nullis blanditiis emollitur, nullis adversis perturbatur, non lucris aut divitiis corrumpitur, non adulatione flectitur, non favore delinitur, nullius potentiæ metu frangitur. — Huic dono opponitur fortitudo virium humanarum, quatenus homo sibi ipsi fidit, nam verus christianus innititur Dei præsidio. — Huic dono quarta beatitudo respondet : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam; quoniam ipsi saturabuntur*. « Fortitudo congruit esurientibus et sitientibus ; laborant enim desiderantes gaudium de verbis bonis, et amorem a corporalibus avertere cupientes. » Ita S. Augustinus, *c*. 4, *vel*. *n*. 11.

« 5. De dono *scientiæ*. Donum scientiæ est habitus supernaturalis per quem homo ex singulari Spiritus S. illustratione et motione scit quid credere debeat, et recte judicat de rebus humanis, quatenus nos ducunt ad Deum. S. Thom., 2. 2, *q*. 9. *a*. 1, 2, 3. Duo itaque includit illud donum, scilicet credenda et agenda. Hoc donum habent christiani quantumlibet rudes, et simplices mulierculæ in statu gratiæ consituti; sciunt enim quid credere, quid agere debeant, sui Deique sufficientem cognitionem habent. — E contra hanc scientiam non habent homines etiam eruditissimi qui, charitate carentes, nequidem sciendi modum possident. Scientia Spiritus, docens eligere bonum et reprobare malum, pugnat adversus scientiam mali, quam parit curiositas. — Huic dono respondet tertia beatitudo : *Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur;* sic enim S. Augustinus, *c*. 4, *n*. 12 : « Scientia congruit lugentibus, qui jam cognoverunt in Scripturis quibus malis vincti tenebantur quæ, tanquam bona et utilia, ignorantes appetiverunt. »

« 6. De dono *pietatis*. Donum pietatis est habitus supernaturalis quo anima christiana fit prompte mobilis a Spiritu S. ad exhibendum cultum et officium Deo ut Patri, et omnibus subinde hominibus, quatenus ad Deum pertinent. S. Thom., 2. 2, *q*. 121. Differt a religione qua Deum ut creatorem et Dominum colimus, dum in pietate ut patrem voneramur. Ad pietatem pertinet honorare Sanctos, non contradicere Scripturæ, sive intellectæ, sive non intellectæ, proximis omnibus propter Deum benefacere, eorum miseriis ex animo compati et subvenire. — Hanc pietatem mundus non habet quia Deum beneficentiæ suæ finem non statuit; pietas vero christiana ita in Deum intendit, ut Dei causa patrem, et matrem, fratres et sorores, patriam et cognationem relinquere et abdicare parata sit. — Curiositati pietatis donum adversatur, et quem curiositas a corde avocat pietas revocat. — Secunda beatitudo : *Beati mites : quoniam ipsi possidebunt terram*, pietati tribuitur : « Namque mites sunt, inquit S. Augustinus, *c*. 3, *vel n*. 4, qui cedunt in improbitatibus et non resistunt malo, sed vincunt in bono malum. Rixentur ergo immites et dimicent pro terrenis et temporalibus rebus. Beati mites quoniam ipsi hæreditate possidebunt terram. »

« 7. De dono *timoris* Dei. Timor Domini est habitus supernaturalis quo anima Deum reveretur, seque ipsi subducere timet. Timor Dei alius est filialis, alius servilis, alius demum serviliter servilis ; qui ultimus merito rejicitur. Timor autem tum filialis, tum servilis simpliciter multum inservit ad salutem. Qui hoc timore donati sunt mandata Dei cum reverentia singulari et ex intimo affectu custodiunt, semperque solliciti sunt ne aliqua re Deo displiceant et ab ejus gratia excidant. — Timor Dei opponitur mundano timori qui a Deo damnatur. Timor Dei contra negligentiam militat, juxta illud : *Qui timet Dominum, nihil negligit*, Eccl. VIII. 19. — Huic dono respondet prima beatitudo : *Beati pauperes spiritu*. « Timor Dei, ait S. Augustinus, c. 4, *vel n*. 11, congruit humilibus, de quibus dicitur : Beati pauperes spiritu, id est, non inflati, non superbi, quibus Apostolus dicit : Noli altum sapere, sed time, id est, noli extolli. »

« Unaquæque igitur beatitudo respondet uni e Spiritus S. donis ; in octava autem beatitudine septem dona concurrunt, adeo ut non sit novus perfectionis gradus, sed probatio et declaratio præcedentium. « Septem sunt ergo, inquit S. Augustinus, *c*. 3, *vel n*. 10, quæ perficiunt, nam octava clarificat et quod perfectum est demonstrat. » Enim vero omnes, tam pauperes et humiles spiritu, quam mites et alii, mala audiunt apud iniquos, linguis eorum proscinduntur, persecutionibus exagitantur ; sed beati si in omnibus tribulationibus glorientur, quia ipsorum est regnum cœlorum, et idcirco octava beatitudo ista est : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Matth. V 10.

« Expendit S. Thomas an dona Spiritus S. convenienter enumerentur, et dicit : « Dona sunt quidam habitus perficientes hominem ad hoc quod prompte sequatur instinctum Spiritus S... sunt dona in ratione et in vi appetitiva. Ratio autem est speculativa et practica, et in utraque consideratur apprehensio veritatis, quæ pertinet ad inventionem, et judicium de veritate. Ad apprehensionem igitur veritatis perficitur speculativa ratio per *intellectum*, practica vero per *concilium ;* ad recte autem judicandum speculativa quidem per *sapientiam*, practica vero per *scientiam* perficitur. Appetitiva autem virtus, in his quæ sunt ad alterum, perficitur per *pietatem* ; in

his autem quæ sunt ad seipsum perficitur per *fortitudinem* contra timorem periculorum, contra vero concupiscentiam inordinatam delectabilium per *timorem*.... Et sic patet quod hæc dona extendunt se ad omnia, ad quæ se extendunt virtutes tam intellectuales quam morales. » S. Th., 1. 2, *q.* 68, *a.* 4, *o.* » (De conf. nº 37 et 39 ad 46)

DUBIUM II

Quis sit minister, et quod subjectum ?

170 An soli Episcopi sint ministri confirmationis?
171 An peccet graviter Episcopus confirmans non suos?
172 Et quam pœnam incurrat?
173 An autem possit præsumere consensum aliorum Episcoporum?
174 Quær. 1, an confirmans, et cofirmandus, debeant esse jejuni? Quær. 2. An confirmatio ministranda sit in Ecclesia; Et an conferri possit in die feriali, et vespere?
175 Quando teneatur Episcopus confirmare?
176 Quinam validè confirmentur?
177 An infantes?
178 An sit illicitum pueros confirmare sine causa?
179 Quæ dispositio ad confirmationem requiratur?
180 An licitè confirmentur amentes?

170. — « Resp. 1. Minister ordinarius » validæ confirmationis est solus et » omnis Episcopus, etiam excommu- » nicatus, vel hæreticus : ex commis- » sione autem, vel delegatione Ponti- » ficis, etiam simplex sacerdos. Est » communis. *Vide Fern. Laym. l.* 5. *t.* » 3. *c.* 6. *Bonac. d.* 3. *p.* 2.

Quæritur, an Papa possit committere simplici sacerdoti facultatem confirmandi? Certum est solum Episcopum esse ministrum ordinarium hujus sacramenti, ut sancivit *Innoc. III. in cap. un. de sacra unction*. §. *Per frontis,* ubi dixit : *Cùm cæteras unctiones simplex sacerdos valeat exhibère, hanc* (scilicet chrismationis) *nonnisi summus Sacerdos, id est Episcopus, debet conferre.* Et idem definivit *Tridentinum sess.* 7. *c.* 3. ubi : *Si quis dixerit sanctæ confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit.* Dubium autem fit, an ex concessione Pontificis possit simplex sacerdos confirmare tanquam minister extraordinarius. Negat *Viva de conf. qu.* 3. *art.* 2. *n.* 1. *ac Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 1. *n.* 18. *cum communi*, ut asserunt. Sed vera sententia affirmat cum S. *Th.* 3. *part. qu.* 72. *art.* 11. *ad* 1. *Petrocor. Concina. utroque Tourn de minist. confirm. concl.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 386. *cum Pal. Aversa, et aliis pluribus.* Idque hodie non ampliùs dubitandum ex Bulla *N. SS. P. Benedicti XIV* incipiente, *Eo quamvis tempore,* edita 4. Maji 1745. ubi Pontifex indulsit, ut Cophtis sacerdotes missionarii pro necessitate possint ministrare confirmationem, additque, hoc non esse novum, sed usitatum à *S. Gregorio M.* et aliis Pontificibus; refertque *P. Zacharia apud Croix lib.* 6. *pag.* 378. *Eugenium IV* concessisse cuidam religioso Franciscano missionario faculatem non solùm confirmandi, sed etiam chrisma conficiendi.

171. — « 1. Etsi Episcopus graviter » peccet, si vel in aliena diœcesi, vel » sibi non subditos confirmet, sine » proprii Episcopi consensu, saltem » tacito, propter defectum jurisdictio- » nis : » (*Episcopus confirmans in aliena diœcesi, etiam subditos suos, incurrit suspensionem à Pontificalibus ipso jure, ex Trident. sess.* 6. *cap.* 5. *et declaratione S. C. ap. Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 1. *n.* 26.) « valida tamen est confirmatio, quia » ista non requiritur necessitate sacra- » menti, sed præcepti tantùm.

« 2. Excusatur à peccato Episcopus, » si ex alia diœcesi accurrentes confir- » met; quia præsumitur tacitus con- » sensus alterius Episcopi, cui id gra- » tum esse censetur : præsertim si » consuetudine ita receptum sit, vel à » proprio ægrè confirmari possint. Ita » contra *Bonac. d.* 3. *de sacr.* docent » *Tann. in* 3. *p. d.* 4. *qu.* 4. *d.* 3. *Sa v.* » *Consecr. et alii.*

172. — Quæritur an Episcopus possit in sua diœcesi alienos confirmare? Per se loquendo (ut ait *Busemb.*) certum est non posse, idque vetitum illi esse sub gravi, additque *Bonac. p.* 2. *n.* 10. etiam sub suspensione, sed ubi habeatur hæc suspensio, non indicat, nec ego inveni; tantùm enim adest suspensio in Episcopum, qui ordinat alienum subditum, ut dicemus *de ordine n.* 762. At dispar quidem est ratio inter Episcopum, ordinantem, et confirmantem, nam Episcopus ordinans debet probare quos ordinat, sed confirmans confirmat, qui accedunt. Deinde certum etiam est et commune ap. DD. quòd ubi ex consuetudine id permittitur, licitè fieri potest, ut dicunt *Conc. t.* 8. *pag* 216. *n.* 18. *Holzm. p.* 45. *n* 209. *Ronc. q.* 1. *r.* 1. Et hanc esse praxim usu receptam rectè ajunt *Pal. p.* 9. *n.* 7. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 392.

173. — Cæterùm *Bonac. loc. cit. cum*

Ang. Ledes. Vivald. etc. sentit probabilius esse, quòd in hoc non sit præsumenda ratihabitio propriorum Episcoporum nisi constet. Alii verò, ut *Conc. Pal. ll. cc. Laym. c.* 6. *s.* 3. *Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 1. *n.* 25. *cum Tann. Hen. Barb. Sa, etc. ac Croix loc. cit. cum Præp. Aversa, Burgh. et Delb.* communiùs et probabiliùs censent Episcopis licitum esse confirmare alienos subditos, quia semper præsumitur, nisi aliter constet, tacitus consensus aliorum Episcoporum, qui credendi sunt velle suas oves non privari hoc sacramento cùm nullum incommodum ex eo ipsis proveniat.

Tantò magis licitè poterit Episcopus confirmare ordinandum, qui affert dimissoriam sui Ordinarii, quia tunc benè præsumitur consensus etiam de præsenti proprii Episcopi, ut dicunt *Viva qu.* 3. *art.* 2. *n.* 2. *Croix d. num.* 392. *cum Dicast. Henr. et Salm. ibid. n.* 24. *cum Pal. Laym. Fag. etc.*

174. — Quæritur 1. An cùm ministratur sacramentum confirmationis, tam confirmans, quàm confirmandus debeat esse jejunus? Videtur affirmandum ex *c. Ut jejuni, et c. Ut Episcopi de consecrat. dist.* 5. Sed communiter DD. dicunt hoc non esse de præcepto, sed de consilio; unde sæpè tale sacramentum confertur post prandium, præcipuè cùm numerosus populus est confirmandus; ita *Laym. l. c. tr.* 5. *c. ult. n.* 2. *Pal. de confirmat. tr.* 20. *d. un. p.* 10. *n.* 4. *Coninch q.* 72. *art.* 12. *Bonac. d.* 3. *de sacr. qu. un. p.* 2. *n.* 13. *cum multis, Granad tr.* 4. *d.* 2. *n.* 3. *Salm. ibid. n.* 33. *et Escob. l.* 2. *n.* 175. *cum Led. Hurt. etc.* Vel, ut ait *Suar. de confirm. d.* 37. *sect.* 2. *v.* 4. dici potest quòd lex de conferendo hoc sacramento ante prandium non est usu recepta, *consuetudo* enim ferè jam obtinuit, ut tale sacramentum post prandium conferatur.

Quær. 2. An confirmatio debeat omninò conferri in Ecclesia? et an die festivo? Putat *Nugnus qu.* 72. *art.* 2 *circa fin.* esse mortale confirmare extra Ecclesiam, sicut est mortale extra Ecclesiam solemniter baptizare, cùm sit (ut ait) contra usum Ecclesiæ. Nihilominùs probabiliter docent *Suar. dicta d.* 37. *sect.* 1. *n.* 2. *Bonac. dicta p.* 2. *n.* 14. *Pal. n.* 6. *Barb.* 2. *p. de potest. Episcopi alleg.* 30. *n.* 13. *Escob. l.* 2. *n.* 178. *cum Hurt. Diana t.* 2. *tr* 3. *Misc. r* 17. *et Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 1. *n.* 32. *cum Henr. et Sa*, posse absque peccato gravi ministrari confirmationem in aliquo loco decenti, etiam extra Ecclesiam. Nec obstat consuetudo in contrarium, nam respondent *Bonac. et Barb. loc. cit.* non esse credendum talem consuetudinem confirmandi in Ecclesia obligare sub gravi. Unde videtur obligare saltem sub levi, nisi aliqua rationabilis causa excuset, quidquid dicant *Palaus, et Escob.*

Quidquid autem sit de antiqua consuetudine circa tempus ministrandi hoc sacramentum, dicunt *Granad. et Barb. loc. cit. ac Salm. ibid. n.* 34. jam usum obtinuissé, quòd confirmatio conferri possit quocumque die, festivo aut feriali : et quocumque tempore, matutino aut verspertino. Additque *Coninchius* id esse verum etiam in locis generali interdicto subjectis, ex *c. Responso, de sent. excomm.*

175.— « 3. Peccat graviter Episcopus.
» si longo tempore non confirmet :
» quia subditos ingenti bono privat. »

Hoc certum est apud omnes; *vide Holz. p.* 54. *n.* 210. *Croix n.* 388. *Conc. pag.* 216. *n.* 18. *Pal. p.* 9 *n.* 13. Episcopus tenetur autem suis expensis circumire ad confirmandum, ut *Pal. et Croix*, qui tamen excipit cum *Gob.* nisi sit rationabilis consuetudo expensas exigendi. Hinc dicit *Croix ibid. cum Dic.* peccare graviter Episcopum, qui per 8 vel 10 annos differret circumire saltem per loca præcipua, ut *Pal. et Salm. ibid. n.* 31. nisi excuset moralis impossibilitas. Si autem adsit justa causa, non peccat qui differt per tres, aut plures annos. *Croix cum Gob. etc. l. c.*

An peccat graviter Episcopus non confirmans moribundum petentem? Affirmant *Bonac. Quintan. etc.* Sed probabiliter *Croix n.* 390. *cum Escob. Lugo etc.* dicit nequaquam peccare, quia excusat incommoditas, et communis praxis : et adhærent *Salm. tr. cit. c.* 3. *p.* 2. *n.* 25.

176. — « Resp. 2. Validè confirmantur
» omnes, et soli baptizati nondùm
» confirmati. Ratio est, tum ex illo
» *Act.* 2. *Replevit totam domum* : tum ex
» usu, et traditione Ecclesiæ : tum quia
» omnes indigent ejus effectu, et sunt
» capaces. Licitè verò confirmantur
» iidem, qui validè, dummodò constet
» non ponere obicem sive sacramento,
» sive ejus effectui. Ratio patet ex dictis.

177. — « 1. Etiam infantes, et ratio-

» nis impotes validè hoc sacramentum » suscipiunt.

« Etsi quoad infantes consultiùs sit » differre usque ad rationis usum, » tùm ob irreverentiam sacramenti, » tùm ob periculum iterationis, tùm » ob Ecclesiæ usum : nihilominùs ob » rationabilem causam etiam antea iis » licitè datur, v. g. si timeatur diu- » turna absentia Episcopi : vel hìc ad » ista loca rarò veniat : item si infans » sit in periculo mortis (in quo qui- » dam dicunt debère dari) : denique » si sit filius principis. *Laym. hìc t.* 3. » *c.* 6. *Fill. t.* 1. *tr.* 3. *c.* 2.» (*Sicque sancitum fuit in conc. V. Mediol. ut refert P. Zacharia apud Croix lib.* 6. *p.* 1. *num.* 390. *nempe quòd non solùm ob periculum mortis, sed etiam ob alias causas possint chrismari pueri.*)

178. — Certum est apud omnes, licitè confirmari infantes, si justæ accedant causæ, nempe periculum mortis, absentia Episcopi, etc. ut communiter admittunt cum *Bus. Salm. de confirm. c.* 3. *p.* 2. *n.* 16. *et* 17. *cum Suar. Pal. Conc. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 72. *art.* 8. *ad* 4. ubi ait pueris morituris dandum esse hoc sacramentum, ut majorem gloriam consequantur. Item licitè confirmantur pueri, ubi talis viget usus, ut dicunt *Salm. ibid. n.* 18. *cum Soto, et Laym. c.* 5. *n.* 2. *ac Viraldo*, qui testatur in Hispania confirmari infantes duorum vel trium annorum. Præcisis autem his vel similibus causis commune est apud omnes expedire, ut expectetur in confirmandis usus rationis, prout dicitur in Catech. Rom. *n.* 18. ubi : *Omnibus quidem post baptismum confirmationis sacramentum posse administrari, sed minùs tamen expedire hoc fieri antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum certè hoc sacramentum differre maximè convenit.*

Utrùm autem sit illicitum infantes ante usum rationis confirmare? Dicunt plures auctores, nempe *Bonac. p.* 4. *num.* 5. *Escob. de confirm, n.* 196. *Holz. t.* 2. *p.* 45. *n.* 227. *Salm. de confirm. c.* 3. *p.* 2. *n.* 22. *cum Granad,* nullam agnoscere culpam in Episcopo, qui infantes confirmaret, quia hæc erat antiqua conseuetudo, et talis est hodie in Ecclesia græca: testatur *Vivaldus* in Hispaniis infantes communiter confirmari in ætate duorum, vel trium annorum; tantò magis, ut ajunt, quia nullibi facta videtur de hoc prohibitio. Sed id hodie ampliùs dici nequit, dùm Pontifex *Bened. XIV* in *Const.* 129. *Eo quamvis*, §. 6. edita anno 1745. declaravit in præsentiarum non licère aliquem confirmare ante usum rationis, his verbis: *Nihilominùs abrogato prorsùs à Romana Ecclesiâ... ejusmodi more, consultissimis Pontificum decretis cautum est, ut renatis fonte baptismatis conferretur sacramentum confirmationis in eâ solùm ætate, in qua fideles... intelligerint tantum inter se differre baptismum, et confirmationem, quantum in naturali vita distat generatio ab incremento.* De cætero idem *Benedictus* post plures annos ab hac constitutione emanata, in suo celebri opere *de Synodo l.* 7. *c.* 10. *n.* 5. scribit, quòd licèt Catechismus asserat non expedire, ut confirmatio ministretur pueris ante septennium, attamen non prohibet, ne ipsis ullo casu conferatur, additque quòd hoc animadverso à *Sylvio*, *Suarez*, *Sylvestro*, *Roncaglia*, *Juvenino*, *Card. Gotti et aliis*, affirmant ipsi, adhuc juxta præsentem disciplinam, licitè posse conferri confirmationem pueris etiam ante septennium aliquâ causâ urgente, nempe si Episcopus deberet per longum tempus à sua diœcesi abesse; aut si puer esset in periculo mortis, aut ob aliam similem causam. Loquens autem de amentibus, ait *Benedictus*, *l. c.* omninò ipsis ministrandam esse confirmationem.

Dubitans an sit confirmatus, potest sub conditone confirmari; sed requiritur majus dubium, quàm pro baptismo. *Croix n.* 393. *cum Nugn. Gob. etc.*

179. — Confirmandus autem existens in mortali debet se disponere ad sacramentum vel contritione, vel attritione unà cum confessione; secùs tamen, si abesset conscientia culpæ gravis, ut *Viva qu.* 3. *ult. n.* 1. *Salm. de confirm. c.* 3. *p.* 2. *n.* 28 *cum Suar. Pal. et communi.* Confessio enim videtur esse de consilio, non de præcepto, ut communiter dicunt DD. apud *Viva loc. cit.* et clarè colligitur ex *cap. Ut jejuni, dist.* 5. *de consecr.* ubi dicitur : *Ut moneatur confessionem facere priùs.*

180. — « 3. Etiam perpetuò amentes » (præsertim si aliquando usum rationis habuerint) licitè confirmantur; » etsi per accidens numquam sint spiritualiter pugnaturi. Ita *Suar. Fill.* » *Laym. l. c. Con. qu.* 72. *art.* 8. *n.* 83. »

(*Est commune cum Pal. Con. Bonac. Barb. et Salm. ibid. n.* 23. *contra Sot. Val. etc.*)

DUBIUM III.

Quæ confirmationis necessitas, et cæremoniæ?

181 An adsit per se gravis obligatio suscipiendi confirmationem ?
182 An autem per accidens, nempe ratione vitandi I. Periculi. II. Scandali. III, Contemptûs? Et quando contemptus intervenit?
183 An sit gravis obligatio suscipiendi confirmationem ante susceptionem primæ tonsuræ?
184 Quæ cæremoniæ sint servandæ in confirmatione? Et quid notandum I. Quoad vestes Episcopi? II. Quoad locum chrismationis? Et an confirmandi accedere debeant jejuni?
185 Requiritur etiam. 1. Patrinus. 2. Ut hic sit unus. 3. Ut sit confirmatus.
186 Dub. I. An peccet graviter qui tenet non confirmatus? Dub. 2. An patrinus non confirmatus contrahat cognationem?
187 Requiritur etiam 4. ut patrinus sit diversus à patrino baptismi. An monachi possint esse patrini confirmationis ?
188 An sit obliganda fasciâ frons confirmandi? Et an sit necessaria ultima benedictio Episcopi ?

181. — « Resp. 1. Non est necessaria » ad salutem necessitate medii, neque » per se præcepti. Est communis S. » *Thom. et aliorum contra Scot. et Sylvest.* Ratio est, tum quia Ecclesia » non urget ejus susceptionem ullis » pœnis : tunc quia nec ex Scriptura, » nec traditione, neque fine, aut insti» tutione sacramenti, tale præceptum » colligitur. Et canones, qui in con» trarium afferuntur, satis explicantur » necesitate ad melius esse.

« Dixi, *per se* : quia per accidens ali» quando potest esse necessaria ad » salutem ex præcepto charitatis suî, » vel proximi, vel alio, v. g. ad caven» dum scandalum, vel ratione con» scientiæ, quâ quis valde metuit, ne » in tormentis deficiat sine hoc sacra» mento.

Unde resolves :

« 1. Negligere hoc sacramentum, se» cluso scandalo, et contemptu, non » est mortale. *Suarez, Laym. l.* 5. *tom.* » 3. *c.* 5. *Bon. d.* 3. 1. *p.* 2. ubi ex aliis » multis docet, nullum esse præcep» tum illud suscipiendi.

« 2. Etsi omissio ex contemptu, v. » g. si quis id nihil faciat, aut puerile, » aut vile habeat, sit mortalis; talis » tamen non censetur esse, cùm quis » ejus oblatam occasionem, quam » postea non facilè habiturus est, ne» gligit. Ita *commun. contra Sylv. v.* » *Confirm. et Tol. l.* 2. *cap.* 4. »

Magna est hæc questio inter DD. an adsit gravis obligatio suscipiendi hoc sacramentum confirmationis?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Merbes. Cont. Tourn. de confirm. cap.* 3. *concl.* 2. *Conc. tom.* 8. *p.* 223. *n.* 1. *Habert t.* 5. *p.* 322. *c.* 9. *cum Ang. et Hugone à S. Vict. item* S. *Bon. S. Anton. Alens. Sylv. et Palud. apud Palaum de confirm. p.* 8 *n.* 3. Dicunt præfati AA. obligationem oriri tam ex præcepto naturali, quàm positivo. Ex *naturali*, quia grave detrimentum sibi infert, qui in lucta tentationum negligit se munire magno robore hujus sacramenti, ad hunc finem instituti. Ex *positivo*, tum divino ut probatur ex *Actor.* 1. ubi Christus Dominus : *Præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris* : nempe Spiritum sanctum, cujus donum tribuitur in confirmatione; tùm ecclesiastico, nam *Urbanus Papa in cap. Omnes* 1. *de consecr. dist.* 5. sic ad Christianos scripsit : *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut plenè Christiani inveniantur.* Hoc etiam *Melchiades Papa in can. Spiritus sanctus, eâd. dist.* dixit : *Victuris necessaria sunt confirmationis auxilia.* Confirmatur ex Catech. Rom, *de conf.* §. 6. ubi de hoc sacramento dicitur : *Quamquam verò necessarium non est, à nemine tamen prætermitti debet... Quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum.* Item S. *Cyprianus Epist.* 70 [1] scripsit : *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, et habêre gratiam Christi possit.*

Secunda sententia verò negat, per se loquendo, tenêri quemque fidelem sub gravi confirmationem suscipere, et hanc tuentur cum *Bus.* gravissimi AA. prout *Nav. Man. c.* 22. *n.* 9. *Suarez p* 3. *d.* 38. *sect.* 1. §. 1. *Quo circa, Sotus d.* 7. *q. un. art.* 8. *Laym. de confirm. cap.* 5. *q.* 4. *cum Covar. Abb. Panorm. Adrian. Val. Henr. Vict. et Con.* Item *Frassen. t.* 10. *p.* 437. *concl.* 1. *et* 2. *Wigandt tr* 11. *ex* 6. *n.* 79. *Pal. p.* 8. *n.* 5. *Bon. p.* 2. *in Princ. Roncaglia c.* 2. *q.* 2. *r.* 2. *Anacl. de sacr. p.* 544. *n.* 68. *cum communi* ut asserit *Spo-*

[1] Ad Numidas ; de qua notæ supra.

rer t. 3. *p.* 216. *n.* 33. *Elbel t.* 3. *p.* 52. *n.* *Viva de confirm. qu.* 3. *a.* 2. *n.* 6. *Croix l.* 1. *p.* 1. *n.* 395. *Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 4. *n.* 52. *cum aliis.* Et huic sententiæ apertè adhæret *D. Thom.* nam in 3. *part. qu.* 72. *a.* 1. *ad.* 3. sic ait: *Quædam* (sacramenta) *sunt, sine quibus non est salus; quædam verò sunt, quæ cooperantur ad perfectionem salutis; et hoc modo confirmatio est necessitate salutis, quamvis sine ea possit esse salus, dùm tamen non prætermittatur ex contemptu sacramenti.* Item in 4. *d.* 7. *qu.* 1. *a.* 1. *q.* 2. repetit confirmatio est necessaria non ad salutem, sed ad perfectionem salutis, *sicut equus ad ambulandum, et medicina ad sanè vivendum.* Additque aliqua sacramenta esse ita necessaria, ut sine illis (homo) non possit in spirituali vita vivere, sicut est baptismus, et pœnitentia : *quædam autem sine quibus non potest consequi aliquem effectum, qui est ad benè esse spiritualis vitæ; et hoc modo confirmatio, et omnia alia sunt necessaria. Verumtamen contemptus cujuslibet sacramenti est periculosus.* Clariùs id confirmat in *cit. quæst.* 72. *art.* 8. *ad* 4. Ubi ait : *Et ideò Hugo à S. Vict. dicit* : Omninò periculosum esset, si ex hac vita sine confirmatione migrare contingeret; *non quia damnaretur, nisi fortè propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Nec dissentit *Scotus in* 4. *d.* 17. *qu.* 1. *n.* 11. Ubi : *Extrema unctio est instituta à Christo, et confirmationis sacramentum, et tamen neutrum est simpliciter necessarium, nec est præceptum de isto, vel illo recipiendo.*

Dicunt igitur fautores hujus sententiæ non adesse de hoc sacramento suscipiendo illum præceptum neque naturale, neque positivum. Non *naturale*, quia licèt Christus Dominus hoc sacramentum instituerit tamquam peculiare medium ad vincendas hostium insidias, tamen alia sunt generalia media, prout frequens Eucharistiæ perceptio, oratio, pœnitentia, etc. quibus robur animæ etiam obtineri potest. Nec *positivum,* quia nullibi tale præceptum reperitur expressum. Illud enim quod est in *Act. loc. cit.* intelligitur fuisse datum tantùm apostolis, ut ipsi peculiari modo Spiritum S. acciperent, et tamquam Ecclesiæ fundatores ministerium prædicationis aggrederentur nonnisi supernaturali scientiâ, et donis prophetiæ, linguarum, ac miraculorum præditi. Alia autem quæ habentur *in c. Omnes, et can. Spiritus S.* ut suprà, intelliguntur non de necessitate præcepti ad salutem, sed ad perfectionem salutis, ut docet *D. Th.* cujus perfectionis detrimentum, sive privationem ait non inducere damnationem: confirmatio enim non reddit hominem perfectum simpliciter, et quoad substantiam, quod est solius baptismi, sed quoad uberioris gratiæ perceptionem, sive ad melius esse spirituale, ad quod homo non tenetur sub gravi. Sic pariter intelligitur Catechismus rom.; imò id apertè ibi exprimitur in §. 17. ubi dicitur, quòd *illi confirmari debent, qui ad perfectum christianæ religionis habitum perducendi sunt.* Et deindè additur: *communis omnium mater catholica Ecclesia vehementer optat, ut in iis, quos per baptismum regenaraverit, christiani hominis forma perfectè absolvatur.* Ubi etiam nota, non dici quòd Ecclesia præcipit, sed *optat quo* utique exprimitur non adesse Ecclesiæ præceptum. Ad textum autem *S. Cypriani* respondetur, quòd S. Doctor non dicit necesse esse hoc sacramentum suscipere de necessitate præcepti, sed necesse esse, ut illud suscipiat qui ejus gratiam vult obtinêre; vel potest alio modo intelligi, scilicet quòd sine confirmatione non licebat ministrare baptismum tunc temporis, quando baptismus simul cum confirmatione dari præcipiebatur, ut habetur *in cap. De his.* 3. *dist.* 5. *de consecr.*

182. — Dicunt autem AA. secundæ sententiæ, quòd licèt per se loquendo omissio susceptionis hujus sacramenti non sit mortalis, conveniunt tamen communiter posse esse mortalem per accidens in tribus casibus, et I. Si quis omittendo aliàs firmiter crederet periculum sibi imminêre amittendi fidem, vel charitatem, ut *Suar. Pal. Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 4. *n.* 59. c *Con. Gran. etc.* II. Si quis omitteret cu scandalo, nempe si esset suspectus de fide, et reputaretur confirmationem contemnere, aut non credere esse sacramentum. *Palaus, Laym. Ronc. Suarez Sporer, Salm. ibid. n.* 58. *cum aliis communiter* III. Si omittatur ex contemptu, quem alii intervenire intelligunt, quando quis commodè sacramentum suscipere potest, et negligit; hunc enim, etsi non formalem, virtualem tamen contemptum reputant. Ita sentiunt *Habert, Concina, Nat.*

Alexand. uterque Tourn Juenin. item *Sylvest. Ric. et Gabr. apud Laym. ll. cc.* Et huic opinioni favet *Scotus d. 7. quæst.* 2. ubi ait : *Judicaretur enim contemptus, si omnimodà apportunitate oblatâ non susciperetur.* Alii vero fortè probabiliùs dicunt tunc tantùm intercedere contemptum, quando quis negligit confirmationem suscipere, non quia detinetur à quodam torpore, vel incommodo, sed quia illam parvi facit; plura enim bona spiritualia homines sæpè adipisci prætermittunt ex negligentia, sine eo quòd illa reputent contemnere. Ita *cum Bus. mox infrà Suar, l. c. v. Quocircà. Laym. q.* 4. *Pal. p.* 8. *n.* 6. *Ronc. l. c. Spor. n.* 33. *Elbel. n.* 20. *et Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 4. *n.* 57. *cum Con. Gran. etc. ex D. Th.* qui 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *ad* 3. ait : *Dicendum quòd tunc aliquis transgreditur ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subjici ordini legis vel regulæ, et ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam. Quando autem è converso propter aliquam particularem causam, putà concupiscentiam, vel iram inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis vel regulæ, non peccat ex contemptu.* Si ergò non contemnit legem qui eam transgreditur propter concupiscentiam, neque contemnet confirmationem qui eam suscipere negliget, ut patiatur aliquod incommodum, ruborem vel simile. Id apertè confirmat *Catech. rom. dict.* §. 16. ubi loquens de hoc sacramento distinguit negligentiam à contemptu, dicens : *Sæpè evenit, ut fideles in hoc sacramento suscipiendo, dissolutâ quâdam negligentia, et cunctatione utantur; nam de iis, qui ad eum impietatis gradum venerunt, ut illud contemnere et aspernari audeant, nihil est quod dicamus, etc.* Minimè autem negandum *cum Suar. Pal. Laym. Salm. Con. et aliis* (contra aliquos) talem negligentiam esse saltem peccatum veniale, cùm sit quædam prodigalitas spiritualis.

Verumtamen postquam hæc scripsi, invenio declaratum à *Bened. XIV* in bulla, *Etsi pastoralis* quòd omnes confirmationem suscipientes à presbyteris græcis, invalidè confirmantur; hinc Pontifex subjungit, ipsos admonendos esse de obligatione gravi suscipiendi, cùm possint, confirmationem ab Episcopis. In verba Pontificis : *Monendi sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu tenêri, si (cùm possint) ad confirmationem accedere renuunt, ac negligunt.* Quapropter secunda opinio suprà relata, nimirùm non tenêri fideles sub gravi ad confirmationem suscipiendam, hodie non videtur satis probabilis.

Hodie sic resolvit quæstionem hanc professor Vincent :

« *Assertio. — Probabilius est adesse præceptum directum suscipiendi sacramentum confirmationis.*

Prob. 1. Auctoritate. Scilicet. — 1. Catechismi conc. Trid., § 4. « Quanquam (hoc sacramentum) necessarium non est, a nemine tamen prætermitti debet. » — 2. Benedicti XIV qui, agens de iis qui a simplici sacerdote Italo-Græco nulliter confirmati erant, ait, *Constit.* 57, *Etsi pastoralis*, § 3, *n.* 4 : « Monendi sunt ab ordinariis locorum eos gravis peccati reatu teneri, si, cum possent, ad confirmationem accedere renuunt ac negligunt. »

« Prob. 2. Rat. theol. Illud præceptum directum admittendum est quod ex jure naturali, divino et ecclesiastico eruitur; atqui tale est præceptum confirmationis recipiendæ. — 1. Ex jure naturali deducitur, quia quisque ex jure naturali tenetur impedire ne grave damnum præsertim spirituale, patiatur; atqui grave damnum spirituale ex omissione confirmationis sequitur. « Maxime cavendum est inquit citatus catechismus, ne in re sanctitatis plena, per quam nobis divina munera tam large impertiuntur, aliqua negligentia committatur : quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est. » — 2. Ex jure divino. Credibile enim non est a Christo fuisse institutum medium salutis tam eximium ad sacramentum, ut illud hominum libertati permitteretur, et nullum esset illud suscipiendi impositum præceptum. — 3. Ex jure ecclesiastico. Urbanus II, *dist.* 5, can. I, *de Consecratione*, ait : « Omnes fideles, per manus impositionem episcoporum Spiritum S. post baptismum accipere debent, ut pleni christiani inveniantur. » Ex quibus verbis plures ecclesiasticum præceptum eruunt. Ergo.

« His momentis permotus, et imprimis auctoritate Benedicti XIV, S. Ligorius, *lib.* 6, *n.* 182, ait sententiam negantem præceptum non videri hodie satis probabilem. Ita P Gury, Scavini, DD. Bouvier et alii. Attamen Suarez, Billuart et alii docent nullum existere præceptum directum suscipiendi confirmationem, tum quia nullibi legitur illud præceptum positivum, tum quia sunt alia media salutis quibus suppleri potest confirmatio tum quia denum nullum assignari potest tempus quo urgeat præceptum istud.

« Dictum fuit in assertione *Probabilius* quamvis ob has rationes, in se non con-

temnendas, momentis in thesi allatis, et præsertim auctoritate Benedicti XIV facile evellantur.

« Hinc 1. Graviter probabilius peccat qui ex negligentia, data occasione, sacramentum confirmationis non recipit, nisi prævideat aliud tempus opportunum illud suscipiendi. — 2. Graviter peccant parentes, tutores, heri aliique similes qui suos nondum confirmatos ad susceptionem hujus sacramenti non præparant, aut tempus ad præparationem necessarium concedere nolunt. Ita Benedictus XIV, *Inst.* 6, *n.* 10, apud Bouvier, *t.* 2, *p.* 565. » (De conf. 58).

183. — « 3. Præceptum, quod ha-
» betur in *Trident. sess.* 23. *cap.* 4 *de*
» *reform.* non ligat omnes, cùm sit
» hypotheticum ; sed tantùm ordi-
» nandos, vel initiandos prima ton-
» sura. Cujus omissionem non esse
» mortalem contra *Tan.* docent *Henr.*
» *Valent. Suar d.* 38. *s.* 1. *et Navar. c.*
» 22. qui addit, ne quidem Episcopum
» peccare mortaliter, ordinando non
» confirmatum ; aut si ipse non con-
» firmatus ordinet. *Vide Reg. l.* 28.
» *cap* 3. »

Quæritur, an sit obligatio gravis suscipiendi hoc sacramentum ante susceptionem primæ tonsuræ ? Affirmant *Bonac. de Ordine p.* 4. *n.* 8. *Renzi eod. t. q.* 3. *cum Tolet. Fornar. et Majol. ap. Dian. pag.* 2. *tr.* 16. *r.* 4. ex præcepto *Tridentini sess.* 23. *c.* 4. ubi dicitur : *Prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperint.* Et in hujus præcepti confirmationem refert *Renzius l. c.* quamdam declarationem S. C. Concilii die 27 Septembris 1621. *ap. Nicolium,* ubi dictum fuit, quòd qui susceperit primam tonsuram, vel ordines non confirmatus, tanquam malè promotus non possit ad alios ordines ascendere, nec recipere beneficia sine Sedis apostolicæ dispensatione. Negant verò alii communissimè, quòd præfata verba Tridentini gravem obligationem importent ; ita *Nav. Man. c.* 22. *n.* 9. *vers. Quinto,* ubi sic ait : *Peccat qui non se facit confirmare ante omnem ordinationem ; nullam tamen censuram incurrit, tum quia ejus omissionis negligentia non est mortalis ; tum quia nullo jure id cavetur.* Idem sentiunt *Sotus d.* 24. *q.* 1. *art.* 4. *Suar. d.* 38. *sect.* 1. *v. Quocircà, Pal. de cons. p.* 8. *n.* 6. *Escob. eod. tit. n.* 193. *Salm. de confirm.* c. 4. *p.* 4. *n.* 63. *Tamb. c.* 3. §. 4. *n.* 4. *Dian. l. c. cum Azor, Val. Avil. Con. et Molfes.* Idem sentit perdoctus *Cabassut. l.* 3. *c.* 3. *n.* 10 *cum communi,* addens *Suarium. Coninch. Nav. Vict. etc.* extendere hanc doctrinam etiam ad collationes ordinum. Et idem dicunt *Nav. l c. Laym. c.* 5. *n.* 4. de Episcopo ministrante. Ratio, vel quia verba concilii solam monitionem continent, cùm verba imperativa modi per se non inducant præceptum ut dicunt *Cajet Nav. Sa, et Sayr* quos retulimus ex Glossa *in c.* 1. *de præscrip.* et ex *D. Thoma,* qui 2. 2. *q.* 166. *art.* 9. *ad.* 2. dicit : *Nec in lege Ecclesiæ omnes ordinationes obligant ad mortale,* vel quia verba Tridentini non continent strictum præceptum, eò quòd hæc non æstimetur materia gravis, aut quòd præceptum ita à consuetudine sit interpretatum. Meritò tamen dicunt præfati auctores, id non excusari à veniali (contra *Holz. t.* 2 *p.* 45. *n.* 218. *Gran. d.* 1. *n.* 9. *et Tamb. loc. cit. n.* 5. qui nullam in hoc culpam agnoscunt) saltem ob quamdam deordinationem, quæ in tali omissione interveniret.

184. — « Resp. 2. Circa cæremonias
» confirmationis, scienda sunt sequen-
» tia : I. Etsi servandi sint ritus in
» Pontificali præscripti, peccetque gra-
» viter Episcopus, si confirmet sine
» pluviali, mitra, vel pedo ; uti et si
» ordines sacros conferat cum solis
» indumentis missæ. *Dian. p.* 7. *t.*
» 10. *r.* 31. Non tamen semper erit
» mortalis alicujus omissio, v. g. alapæ,
» aut cerei. Potest autem conferri loco
« quovis decenti, etiam extra Eccle-
» siam, et à prandio non jejunis, omni
» anni tempore. »

Notandum I. quoad vestes Episcopi ministrantis, in Pontificali Rom. præscribi, quòd Episcopus debet esse indutus amictu supra rochetum, vel superpelliceum si sit religiosus, ac stolâ, pluviali albi coloris, mitrâ, et baculo. Dicit autem *Villalob. apud Dian. p.* 7 *tr.* 10 *r.* 31. peccare tantùm venialiter Episcopum, qui confirmaret sine vestibus sacris, dicens, hanc esse cæremoniam accidentalem. Sed veriùs ipse *Dian. ibi. et Tamb. de confir.* §. 2. *n.* 4. *Sporer t.* 3 *p.* 217. *n.* 43. *ac Renzi q.* 3. dicunt esse mortale omittere omnia prædicta instrumenta, cùm ipsa pertineant ad reverentiam sacramenti ; secùs si aliquod tantùm omittatur, quia id non videtur ese materia gravis : et sic intelligendus *Busemb.* cùm ipse se

referat ad doctrinam *Dian.* Advertendum tamen quoad baculum, sufficere quòd baculus maneat publicè expositus, vel à clerico detineatur, ut ex figura in Pontificali depicta signatum ostenditur. Item S. C. de propag. Fide 7. Decemb. 1726. *apud Pitton. de* 5. *Ritib. t.* 1 *n.* 532. declaravit sufficere, quòd Episcopus sine mitra, adhibitâ tantùm stolâ, confirmet.

Notandum II. quoad cæremonias alapæ, et cerei, omissionem alapæ, secluso scandalo, nunquam esse mortalem, ut rectè dicunt *Suar. d.* 37. *s.* 2. *in fin. Bon. p.* 4. *n.* 9. *et Barbosa, Gran. Ledesm. et alii apud Salm de confirm. c.* 4. *p.* 2. *n.* 41. Omissionem autem cerei *Led. et Sa ibid.* absolutè negant unquam posse esse mortalem, cùm hæc cæremonia minimè inveniatur præscripta in Pontificali, sed tantùm ex solo usu sit introducta.

Notandum III. quoad locum, *Nugnum apud Bon. p.* 2. *n.* 14. putare quòd sit mortale confirmare extra Ecclesiam, sed hoc est contra communem. Alii verò, *ut Bus. et Dicast. ap. Croix n.* 289. dicunt id omni culpâ carêre, modò confirmatio ministretur in loco decenti. Sed communiùs *Bonac. et Croix ll. cc. ac Salm. ibib. p.* 1. *n.* 32. *cum Con. et Præpos.* censent hoc esse veniale: quod puto verius, nisi interveniat aliqua causa excusans, juxta id quod notatur in Rubrica Pontificalis, ubi dicitur: *Hoc sacramentum potest conferri minùs solemniter quocumque die, horâ, et loco, ex causa ad arbitrium Episcopi.* Probabiliter autem dicit *Palaus p.* 10. *n.* 6. licitè semper posse Episcopum confirmare in suo oratorio domestico.

Notandum IV quoad jejunium, quòd licèt in c *Ut jejuni, dist.* 5. *de consecr.* præscribatur, ut confirmandi accedant jejuni; et in Pontificali Rom. dicatur: *Confirmandi deberent esse jejuni.* Dicunt tamen *Salm. l. c. n.* 33 *et Croix l. c.* id esse tantùm consilii; sed meliùs dicunt *ibid. Aversa, et Gob. ac Cabassut. l.* 3. *c.* 3. *n.* 2. *et Renzi quæst.* 4. jam usum invaluisse, quòd hoc sacramentum conferri possit etiam post prandium. Sic pariter confirmatio conferri potest quocumque die ut dicunt *Suar d.* 37. *sect.* 2. *et Salm. ibid. num.* 34. *cum Gran. et Busemb. ubi suprà,* sic usum ferre testatur *Croix loc cit.*

185. — « II. Sub gravi culpa, ut docet » *Nav. c.* 22. ex communi, requiritur » patrinus; isque unus tantúm (licèt » *Tol.* duos admittat) qui, si confirma- » tus non sit, peccat graviter secun- » dùm communem. *Escob* tamen ex » *Con.* docet non esse mortale: quod » probabile esse docet *Quintan. t.* 2. » *sect.* 7. Imò nullum, si fiat in neces- » sitate, et non contrahit cognationem, » ut docent *Sanch. Suar. contra Sylvest.* » *Sa et alios.*

I. Igitur requiritur patrinus, et quidem sub gravi, ut cum *Nav.* et communi dicunt *Busem. et Holzm. t.* 2. *p.* 46. *n.* 222. *ex c.* 2. *et* 6. *caus.* 30. *qu.* 1. Patrinus autem confirmationis designandus est à parentibus, vel ab Episcopo in eorum defectu. *Croix n.* 397. *cum Gob.*; (hoc intelligendum, si confirmandus sit puer). Dicit autem *Holzm. cum Gob. et Illsung.* quòd licitè posset conferri confirmatio sine patrino, casu quo is habêri non posset. II. Requiritur, ut patrinus sit unus, ut tenendum cum *Busemb. et Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 3. *n.* 50. *ex Pal. Bon. et Rebell.*; nam sic præcipitur *in cap. fin. de cogn. spir. in* 6. ubi dicitur: *Non plures quàm unus vel una accedere debent ad suscipiendum de baptismo... De confirmatione idem judicium est habendum.* Licèt autem Tridentinum in baptismo duos admittat, cùm tamen nihil disponat de confirmatione, quippe juri antiquo standum est. III. Requiritur ut hic patrinus sit confirmatus, ex præcepto quod habetur in *can. In baptismate,* 102. *dist.* 4. *de consecrat.* ubi: *In baptismate, vel in chrismate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus.* Et in Pontificali Rom. habetur: *Nullus qui non sit confirmatus potest esse in confirmatione patrinus.*

Sic habet, de necessitate patrini in confirmatione, D. Martinet :

« Obligationem adhibendi patrinum abrogatam fuisse contraria consuetudine, ferme universali in Galliis, affirmat DD. Bouvier, nulla ratione reddita (*De Confirmat.* cap. 8). Ne assentiamur plura obstant : 1° perpetuus et universalis Ecclesiæ usus, quem testantur et comprobant multi textus Juris can. (nominatim plura cap. *Causæ* I, q. 1. — Dist. IV de Bapt. de consecrat., de cognat. spirit. in 6), cap. 2 Trid. de ref. matrim., ubi, quoad patrinum, confirmatio assimilatur baptismo ; rubrica demum Pontificalis; 2° auctoritas multorum DD., qui stant, cum S. Alphonso, pro obligatione gravi, ut fatetur theologus Cenomanensis ; 3° ratio

mystica, quæ eadem est pro confirmando ac pro baptizando : « sicut aliquis de novo natus, ait D. Thomas, indiget instructore in his quæ pertinent ad conversationem vitæ ;... ita illi qui assumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, a quibus instruantur de his quæ pertinent ad modum certaminis... licet ille qui confirmatur sit adultus corporaliter, nondum tamen est adultus spiritualiter (III, q. LXXXII, a. 10). » — 4° His demum accessit responsio S. Congregationis concilii, 12 jul. 1823, improbans consuetudinem non admittendi patrinum in confirmatione, aut unum admittendi pro pluribus [1]. — Nec dicatur removendos esse patrinos ob incommodum cognationis natique inde impedimenti; namque incommodum illud, quod certe novit et tolerandum esse censuit S. synodus Trid., patienter ferendum est ab iis qui nolunt videri sapientiores Ecclesia. » (Lib. III. art. X. § 4.)

186. — Sed hîc dubitatur 1. an peccet graviter, qui non confirmatus teneat? Dicit *Busemb.* quòd *Escobar* negat esse mortale; sed errat; nam hic auctor *De confir. n.* 233.) oppositum expresse docet, quia talis patrinus violaret præceptum Ecclesiæ in re gravi, et sic tenendum cum *Concin. p.* 229. *n.* 3. *et communi*, ut asserit idem *Bus.*

Dubitatur 2. an patrinus non confirmatus contrahat cognationem ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Conc l. c. Sotus in* 4. *d.* 42. *q.* 1. *a.* 3. *et Navar. Tab. Man. Lopez apud Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 60. *n.* 19. item *Sa, Palud. etc. apud Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 3. *n.* 47. qui probabilem putant, sicut etiam censet *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 400 Ratio, quia (ut dicunt) tò *non potest* in *cit. c.* 102. mox suprà per se et propriè non denotat invaliditatem actûs, sed tantùm prohibitionem, sive (ut ajunt *Surd. et Bard. ap. Escob. n.* 231.) quia verbum *non potest* interdum sonat idem ac *non decet*, vel *non expedit* ex *leg. Nepos, ff. de verb. sign.*

Secunda sententia verò negat, quam tenent Glossa *in. d. c.* 102. *Suar. q.* 72. *art.* 10. *Tol. l.* 2. *c.* 24. *n.* 11. *Bon. de matr. q.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 20. *et Renzi de confirm. q.* 9. qui refert declarationem S. C. concilii die 13. Junii 1654. *apud Jos. de Jan.*, ubi dictum fuit, non confirmatum suscipientem confirmandum non contrahere cognationem spiritualem. Eamdem ut probabiliorem tenet *Sanch. l. c. n.* 20. *cum Ang. Vict. Hen. Led. Palac. etc.* Ratio tum quia verbum *non potest* reddit actum omninò nullum, ut dicit *Sanch* se probasse *lib.* 6. *d.* 38. *n.* 20., tum quia sicut in baptismo non contrahit patrinus non baptizatus, ita in confirmatione non confirmatus. Utraque est probabilis, sed secunda probabilior, saltem, quia est majori auctoritate munita ob declar. S.

187. — « Debet autem patrinus esse » diversus à patrino baptismi saltem » extra necessitatem » (*ut dicunt Salm. l. c. n.* 49. *cum Laym. Pal. Bonac. et comm. Excipit tamen Croix n.* 398. *cum Sylv. et Synodo Coloniensi, nisi aliqua adsit causa in contrarium. Patrinus autem debet esse ejusdem sexûs, cujus est confirmandus, juxta usum Ecclesiæ, et ritum Pontificalis Rom., prout dicit Croix ibid. cum Aversa*) « licèt cum *Bon. et Hurt.* id » neget *Quint. t.* 2. *sect.* 7. *et* 14. et » secùs facientem non peccare mortaliter, dicat *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 21. et » non monachus (nisi factus Episcopus); admitti tamen et illos, et moniales posse sine culpa, docet idem » *Quintan. loc. cit. sect.* 18. nisi in eorum » religione sit prohibitum. Eo autem » nomine non excludi Mendicantes » notat *Conc. et alii quinque cum Dian.* » *p.* 9. *t.* 6. *r.* 32. Nec refert, seclusâ » consuetudine, nùm vir sit, aut fœmina. Neque etiam contrahit obligationem instruendi confirmatum » (*ut dicunt etiam Salm. de confirm. c.* 4. *p.* 3. *n.* 51. *cum Laym. Pal. Bon. et Henr. Excipiunt tamen Aversa. et Synod. Colon apud Croix n.* 397. *in fine, si confirmatus. non sit instructus, et alius desit*) « sed » tantùm cognationem spiritualem cum » eo, et ejus parentibus : dummodò » tamen eum tangat.

Quidquid dicat *Quintanad. apud Busemb.*, verius id censent vetitum *Salm. ibid. n.* 48. *Sanch. Bon. Leb. et communi apud Sporer. t.* 3. *p.* 218. *n.* 47. Nam in *c. Monach* 104. *dist.* 4. *de consecr.* universè dicitur : *Monachi sibi compatres, commatresve non faciant.* Excipiunt autem 1. *Spor. l. c. et Pal. Barb. Gob. etc. apud Croix n.* 397. si confirmandus esset pariter religiosus. Excipiunt 2. *Suar. Dicast. etc. apud Croix ibid.* si religiosus sit mendicans, sed hanc exceptionem nec admittit *P. Conc.* Quoad modum autem suscipiendi in confirmatione, præscribitur in Pontificali Rom.

[1] Citatur in collectan. *Revue théologique*, Jouby, 1re série, p. 71, ex *Thesauro Resolut. S. Cong. Concilii.*

quòd confirmandus ponat pedem super pedem dexterum patrini; sed rectè dicit *Conc.* hodie receptam consuetudinem habêre, quòd sufficiat, ut patrinus manum dexteram super dexterum humerum confirmandi ponat, et hanc consuetudinem testatur *Concina* approbatam fuisse à S. C. Rituum die 20 Septemb. 1749.

188. — « III. Frons confirmati obliganda est fascia linea cruce notata, » gestanda uno, tribus, vel septem » diebus, pro consuetudine, illota in» terim fronte. » *Sed hodie ex desuetudine hæc cæremonia non ampliùs in nostris partibus est in usu, cùm statim post unctionem abstergatur frons confirmati, et sic dimittatur*) : « potest etiam, si ratio » subsit, statim auferri, et frons ablui; » ipsa autem comburi, vel honestè as» servari debet, nec ad profanos usus » adhibêri, propter contactum chris» matis, neque solvens illam contrahit » cognationem. *Vide Præp. in* 3. *p. q.* » 2. *art.* 12. IV Parochos tenêri in li» brum referre nomina confirmatorum, » et patrinorum suæ parochiæ (eamque » curam ad Episcopos etiam pertinêre), » tum propter sciendam cognationem » spiritualem, cùm propter ordines sus» cipiendos, docet *Quintanad. t.* 2. *sect.* » 11. *ex Barb. etc.* ac denique licêre » mutare nomen in confirmatione. *Ibid.* » *sect.* 10.

Notandum ultimò pro complemento hujus materiæ, quòd benedictio communis, quæ datur ab Episcopo confirmatis in fine, non est necessaria ad sacramentum, sed est simplex cæremonia, ut communiter dicunt DD. cum *Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 400. Hinc probabiliter ait *Tamb. de. confirm. c.* 2. §. 2. *n.* 9. admonitionem, quæ fit ne confirmati ante benedictionem præfatam discedant, non vidêri, quòd obliget. Imò dicunt *Laym. l.* 5. *c.* 7. *n.* 2. *Palaus tr* 20. *qu.* 10. *n.* 52. *et Tamb. l. c.* quando magnus est concursus, omittendam esse illam admonitionem, ut aptis locus præstetur; et hanc esse praxim testatur *Croix loc. cit.*

De officio parochi quoad confirmationem, sic exponit Scavini ex Novariensi Synodo :

« Ex Synodo Novariensi quoad confirmationem præcipue debet curare Parochus : ut 1. suos instruat de hujus Sacramenti efficacia ac suscipiendi modo ; — 2. in illius administratione seorsim mares a fœminis collocet, ac templi fores custodiat. Item Episcopum præsentem moneat, si qui forte sit gravi morbo correptus nondum confirmatus, licet puer ne sine tali maximo subsidio decedat ; — 3. Ipse solus suorum schedas conficiat; ac postea colligat et confirmatorum nomina in suo libro adnotet cum omnibus suis circumstantiis : tum ad cognoscendam cognationem, tum propter Ordines fortasse a confirmatis suscipiendos, tum ut subveniatur dubitanti de suscepta Confirmatione; — 4. si adsint confirmandi ex aliena Parœcia, eorum elenchum et schedularum exempla mittat postea ad illorum Parochum (*pag.* 85, 283 et seqq.).

« *Monitum :* Curet Parochus instruere jam confirmatos, ut bene utantur gratia qua donati sunt; sicut enim non sufficit militi, ut arma arripiat, sed iis etiam strenue uti debet ad hostes debellandos; ita pariter non sufficit christiano, ut per Confirmationem gratiam roborantem seu spiritualem armaturam obtinuerit, nisi hac utatur ad spirituales suos hostes profligandos. Quale opprobrium pro christiano milite si superne roboratus cuivis tentationi succumbat, viriliter arma cedens [1]! (T. III, 168 ad 170).

TRACTATUS III

DE EUCHARISTÌA

Sic aperit Vincent tractatum suum de Eucharistia :

« Etsi Angelorum linguis loqueremur, debitam SS. Eucharistiæ sacramento reverentiam non possemus exsolvere, nec tantum munus convenienti elogio adæquare. Deus quippe, ut merito dicit D. Augustinus, « cum sit potentissimus plus dare non potuit, cum sit sapientissimus plus dare nescivit cum sit ditissimus plus dare non habuit. » Non aliquam etenim gratiæ portionem, ut cætera sacramenta, sed Christum ipsum Deum, totius gratiæ fontem, continet.

« Cum SS. Eucharistia ad id fuerit instituta ut spiritualis alimonia foret hominibus, et simul ut Deo in perpetuum offerretur, sic sacramenti et sacrificii rationem habet. »

De Eucharistiæ autem sacramento hic præfert caput prævium de nominibus, figuris et definitione:

« Eucharistiæ *nomina.* Sanctissimum corporis et sanguinis Christi sacramentum dicitur frequentius *Eucharistia*, id est, *bona gratia*, vel *gratiarum actio;* tum quia Christus gratias agendo illud instituit ; tum quia in hoc sacramento gratias uberrimas, imo ipsum gratiarum fontem recipimus;

[1] *V* Contenson, l. II, p I, dist. IV, c. I. *Reflexio ultima.*

tum denique quia per idem sacramentum gratias Deo dignas pro cunctis ipsius beneficiis referre possumus. — Dicitur *corpus Christi*, *sacramentum corporis et sanguinis Christi*, *sacramentum sacramentorum*, *mysterium fidei*, *sanctissimum sacramentum*, eo quod corpus Christi sanctissimum ac pretiosum sanguinem contineat; appellatur *panis Domini*, *panis cœlestis*, *panis Angelorum*, quia ex pane conficitur. Dicitur *communio*, *pax*, *gratia*, *sacramentum gratiæ*, ratione effectuum quos producit. Multis insuper aliis nominibus donatur; dicitur enim *Pascha*, *oblatio*, *cœna Domini*, *sacra synaxis*, *sacramentum altaris*... Dicitur a Patribus Nicænis *viaticum*, eo quod viam nobis præparet ad salutem consequendam; eo nomine solet appellari, cum defertur ad ægrotos.

« *Figuræ*. Sacramentum Eucharistiæ, prout panis et vini speciebus constat, significarunt *oblatio* Melchisedech, Gen. XIV. 18; *Panes propositionis*, qui nonnisi ab hominibus mundis comedi poterant. 1. Reg. XXI; *Panis subcinericius*, quem Elias manducavit, 3 Reg. XIX. 8. — Ex parte corporis et sanguinis Christi illud figuraverunt omnia veteris legis *sacrificia* cruenta, et præsertim *sacrificium expiationis*, quod in lege mosaica erat omnium maxime solemne, Lev. XVI. — Ex parte effectus Eucharistiam adumbrarunt *lignum vitæ* in paradiso, *Manna* datum Hebræis in deserto, quod omnis saporis suavitatem induebat. Tandem sub omni respectu perfectissima omnium figura fuit *Agnus Paschalis*.

« *Definitio*. Eucharistia recte definitur : *Sacramentum novæ legis a Christo institutum, per modum alimoniæ spiritualis, in quo corpus et sanguis ejus vere, realiter ac substantialiter continentur sub speciebus panis et vini*. — Dicitur 1. *Sacramentum novæ legis a Christo institutum*, id est, signum sensibile, permanens et gratiæ productivum. — 2. *Per modum alimoniæ spiritualis*, quibus verbis præcipuus illius sacramenti effectus exprimitur. — 3. *In quo corpus et sanguis Christi continentur vere, realiter ac substantialiter*; tres illæ voces ultimæ a concilio Tridentino appositæ fuerunt ad evellendos pravos hæreticorum sensus; *vere*, id est, non in figura tantum; *realiter*, id est, non per fidem solum; *substantialiter*, id est, non in virtute tantum. — 4. *Sub speciebus panis et vini*, ut indicetur signum, sub quo latitant corpus et sanguis Christi. »

(De SS. Euch. n. 1. ad 4).

Scavini autem ut sequitur enumerat varia nomina Eucharistiæ ac ejus veteris testamenti figuras :

Eucharistia : — 1. sumpta pro sacrificio simul et Sacramento dicitur *eulogia*, id est benedictio juxta illud : *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est*[1] ? *Pascha* juxta illud : *Pascha nostrum immolatus est Christus*[1]. *Synaxis*, id est collectio, quia multi convenire solent fideles, ut intersint sacrificio et participes fiant Corporis Domini; — 2. sumpta pro sacrificio tantum dicitur *Missa*; quia, sacrificio peracto, in pace dimittitur populus. *Sacrificium panis et vini, altaris oblatio*, etc.; — 3. sumpta pro Sacramento tantum dicitur *cœna Dominica*, *Communio*; vel simpliciter *Sanctissimum Sacramentum* ob ejus excellentiam; vel *agapa*, id est dilectio, quia est summæ Dei erga nos dilectionis argumenmentum, et mutuæ inter fideles charitatis vinculum. Item *panis angelicus panis vitæ*, *Corpus Christi*, *viaticum*, etc.

« Præter oracula prophetarum, qui non obscure Eucharistiam prænuntiarunt; et veteris mundi sacrificia quæ illam præsignificarunt, plures figuræ illam adumbrarunt : *lignum vitæ* vim conferens vivendi in æternum; *manna* habens omnis saporis suavitatem; *panis* quo Elias ambulavit 40 diebus et noctibus; *tabernaculum*, in quo Deus inhabitans dux itineris erat; præcipua *Agnus paschalis*, pro salute hominum immolatus, etc. » (t. III. p. 172).

Quoad tandem momentum institutionis ut sequitur disserit idem Scavini :

« Sentiunt omnes, Christum Eucharistiam immediate et per se instituisse in ultima cœna, quam cum Apostolis suis celebravit in civitate Jerusalem *pridie quam pateretur*. Id patet clarissime ex Scriptura : *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem et benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite : hoc est Corpus meum. Et accipiens calicem*[2], etc. — At si quæratur de die præcisa tam admirandæ institutionis, non satis conveniunt. Provenit discordia ex duplici controversia : prima, utrum Christus institutioni Eucharistiæ præmiserit celebrationem Paschalis mosaici; secunda in casu affirmativo, quoniam die Pascha comederit. Hoc posito, dicimus : Christus Pascha legale vere celebravit et quidem legitimo die, luna nempe 14ª mensis Nisan, hoc est feria 5ª ad vesperas. Ubi notandum Judæos a novilunio mensem inchoare : unde apud ipsos idem est primus dies ac prima luna : mensis autem Nisan est martius.

« 1. Quod Christus verum Pascha Hebræorum celebraverit, admittunt communiter contra Lamy et Calmet : imo contrariam sententiam *nimis audacem* appellat Benedictus XIV[3]. Sane in Scripturis habetur, Christum ab Apostolis interrogatum fuisse, *ubi vellet parari sibi comedere Pascha*. Ipso imperante, *paraverunt : Jesus discubuit cum Discipulis*; atque, ut luculentissime patet ex contextu, cum illis Pascha manducavit[4]. Hinc Tridentinum aperte ait, quod

[1] Cor. x.

[1] I Cor. v.
[2] Matth. xxvi.
[3] De Fest , l. I, c. vi.
[4] Matth. xxvi.

Christus, *celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat, novum instituit Pascha*[1].

« 2. Quod autem id factum sit luna 14ª mensis Nisan exeunte, communiter docent Latini contra Græcos; dicitur enim Christus *prima die Azymorum, quando Pascha immolabant Judæi, fecisse Pascha cum Discipulis suis*[2]. Atqui hæc dies erat luna 14ª sub vesperis, ut habetur in Levitico [3]: *Mense primo, quartadecima die mensis, ad vesperam phase* (hoc est Pascha) *Domini est, et quintadecima die mensis hujus solemnitas Azymorum Domini est*[4]. Quæ solemnitas a vesperis diei antecedentis incipiebat[5].

« 3. Quod tandem id evenerit feria quinta ad vesperas, probari potest ex testimonio Joannis : *Judæi ergo (quoniam Parasceve erat) ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati), rogaverunt Pilatum*[6], etc. Ergo Christus fuit occisus feria VI; Parasceve enim Hebræorum nostræ feriæ VI correspondet. Vespere autem antecedenti Christus suam Passionem inchoavit; ante Passionem Pascha celebravit; ergo revera feria V. (Sic n. 576).

CAPUT I

DE ESSENTIA EUCHARISTIÆ

DUBIUM I.

Quid sit Eucharistia?

189 In quo constituatur, sive consistat essentia Eucharistiæ?

190 Vide resolutiones apud *Busemb.* circa rationem specificam, et numericam hujus Sacramenti.

191 Qu. 1. An tota ratio specifica Eucharistiæ salvetur in alterutra specie? Qu. 2. Unde sumatur unitas numerica Eucharistiæ?

192 An Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medii?

193 An Eucharistia sit necessaria adultis ad vitam spiritualem conservandam?

[1] Sess. XXIII, c. I.

[2] Marc. XIV.

[3] Lev. XXIII.

[4] *V.* Petavius, *De Doctrina Temporum*, l. XII. — P. Honoratus a S. M. *In artem criticam.* —

[5] Berti, Witasse Billuart. — *Bible* de Vence, diss. V, VI : Sur la dernière Pâque de Jésus-Christ. — Et pereruditum opus F. Patritii, *De Evangeliis* libri tres. Romæ, 1853.

[6] Apud Judæos tres dies distinguebantur : *Naturales*, qui ab una media in duodecim horas distribuebantur; *legales* seu *festivi*, qui accipiebantur a vespera præcedentis diei ad vesperam sequentis. Qua distinctione admissa, plures apparentes difficultates solvuntur : sic Joannes, qui c. XIII ait Christum legalem cœnam fecisse *ante diem festum Paschæ*, locutus est de die naturali a media nocte ad mediam noctem traducto ; vel de artificiali ab ortu usque ad occasum solis. Ceteri vero Evangelistæ de die legali, a vespera nempe usque ad sequentem vesperam, cum scripserunt *prima die azymorum.* Matth. XXVI; Marc. XIV; Luc. XXII.

189. — « RESP. est sacramentum corporis, et Sanguinis Christi sub speciebus panis, et vini, ad spiritualem animæ refectionem divinitùs institutum. Ita communiter *Scholastici.*

Unde resolves sequentia :

« 1. Tam species consecratæ, quàm corpus et sanguis Christi, intrinsecè, et essentialiter constituunt hoc Sacramentum : adeòque falsum est, quod docuit *Waldensis* , corpus et sanguinem Christi esse totum sacramentum. Ratio est, tùm quia *Trident.* docet, corpus, et sanguinem contineri hoc sacramento : tùm quia, quatenus continetur, non est sensibile. Item falsum est, quod docent « *Marsilius*, et *Sotus*, solas species constituere hoc sacramentum; tùm quia Eucharistia est cibus cœlestis; tùm quia adorari debet latrià, ut docet *Trident.*

Hìc prænotandum quòd in omnibus sacramentis tria distinguuntur, nempe sacramentum tantùm, res tantùm, et sacramentum ac res. *Sacramentum tantùm* est illud quod significat; *res tantùm* est id quod significatur sive effectus sacramenti; *sacramentum ac res* simul est id, quod significatur ab uno, et significat aliud. In hoc autem Eucharistiæ sacramento, *sacramentum tantùm* sunt species consecratæ, quæ tantùm significant animæ refectiones; *res tantùm* est ipsa refectio; *res et sacramentum* est corpus Christi, quod significatur à speciebus, et gratiam significat. Hinc magna oritur quæstio inter DD., nempe in quo consistat essentia Eucharistiæ? Plures sunt sententiæ, sed duæ sunt magis receptæ.

Prima sententia, quam tenent *Conet, Man. t. 7. p. 185. Petrocor. t. 3. pag.* 291. *q.* 2. *et Salm. de Euchar. c.* 1. *dub.* 2. *n* 18. *et* 19. *cum Soto, Gonz. Henr. etc.* dicit, quod essentia sive ratio sacramenti consistit in recto in solis speciebus : corpus autem Christi pertinet ad sacramentum tantùm in obliquo, id est tamquam quid extrinsecè connotatum. Probant I. ex *cap. Cum Marthæ, de celebr. miss* ubi sic dicitur : *Forma* (id est species) *est panis, et vini; veritas, carnis et sanguinis; virtus, unitatis et charitatis. Primum* (id est species) *est sacramentum, et non res. Secundum* (id est corpus Christi) *est sacramentum, et res. Tertium* (id est effectus) *est res, et*

non sacramentum. Cùm igitur textus dicat species esse sacramentum, et distinguat sacramentum à re simul et sacramento, quod ait esse corpus Christi; ergo (ut dicunt) totam rationem sacramenti textus refundit solis speciebus. Probant 2. ex Trident. *sess.* 13. *can* 1. ubi habetur : *Si quis negaverit in SS. Eucharistiæ sacramento continêri verè, realiter, et substantialiter corpus, et sanguinem Dom. N. Jesu Christi, anathema sit.* Ergò, si corpus Christi continetur in sacramento, sequitur quòd species sint sacramentum, tantùm continentes corpus Christi, ne dicatur corpus Christi continêri in seipso.

190. — *Secunda sententia* verò, quam tenent cum *Busemb. Suar. d.* 42. *sect.* 3. *Cont. Tourn. de Euchar. part.* 1. *cap.* 1. *art.* 1. *concl.* 2. item *Vasq. Conc. Val. etc. apud Salm. n.* 29. dicit sacramentum Eucharistiæ consistere in recto sive essentialiter æquè in speciebus ac in corpore Christi. Ratio, quia ex corpore Christi æquè ac speciebus unum fit sacramentum. Christus autem continetur in sacramento tanquam pars in toto, ut anima in homine, non verò tanquàm aliquid extrinsecum à ratione sacramenti. Et sic respondetur textui quem opponunt Tridentini. Hæcque ratio confirmatur à D. *Augustino* relato in *can. Hoc. est.* 48. *dist.* 2. *de consecr.* ubi docet hoc sacramentum *duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili Domini N. Jesu Christi carne et sanguine, sicut Christi persona constet ex Deo et homine.* Ad textum autem in *cap. Marthæ,* respondet *Lugo de Eucharist. d.* 1 *num.* 27. (qui diversam sustinet sententiam, nempe quòd essentia Eucharistiæ in recto consistat in corpore Christi, et in obliquo tantùm in speciebus) quòd Pontifex, dicendo species esse sacramentum, non intendit dicere, quòd solæ species sint sacramentum, sed quòd species in Eucharistia non habent aliud munus quàm sacramenti; significant enim, et non significantur; ad differentiam corporis Christi, quod est sacramentum simul et res, nempe quod significat gratiam, et significatur à speciebus; non autem textus excludit, quòd corpus Christi pertinet ad essentiam sacramenti. Utraque sententia est probabilis.

« 2. Usus sive sumptio Eucharistiæ
» non est propriè ipsum sacramentum
» neque aliud sacramentum ab eo dis-
» tinctum, ut vult *Gabriel*; nec pars il-
» lius, sive essentialis, sive integralis,
» ut *Aureolus;* sed tantùm applicatio,
» sive conditio ut sacramentum ope-
» retur.

Omnia alia sacramenta, ut sub initio hujus *lib.* 6. notavimus, dicuntur *transeuntia,* quia tùm solum sunt sacramenta, cùm conficiuntur et applicantur. Hoc tantùm Eucharistiæ sacramentum dicitur *permanens,* quia consistit in re permanente, et sic corpus Christi post consecrationem existens sub speciebus panis est verè et propriè sacramentum, sive sumatur, sive in sacrario servetur, ut habetur definitum in Trident. *sess.* 13. *can.* 4. ubi : *Si quis dixerit, peractâ consecratione, in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus, et sanguinem Dom. N. Jesu Christi, sed tantùm in usu... anathema sit.*

« 3. Etsi, quælibet species, imò quævis pars speciei, sit integrum et es-
» sentialiter perfectum sacramentum,
» ideòque sacramentum Eucharistiæ,
» sub speciebus panis et vini, physicè
» et materialiter specie differat; mora-
» liter tamen, et in ratione sacramenti
» est unum speciè infimâ sacramen-
» tum : tum quia est unum signum rei
» sacræ, tùm quia ordinatur ad unum
» specie infimâ finem. *Vide S. Th.* 3. *p.*
» *qu.* 72. *art.* 2.

« 4. Etsi, physicè loquendo, tot sunt
» numero sacramenta, quot numero
» species, vel etiam partes specierum :
» moraliter tamen unum numero sa-
» cramentum est; quod per modum
» unius proponitur, et sumitur; quia
« id ad unum finem, scilicet ad unam
» refectionem spiritualem, refertur.

« 5. Hostiæ in diversis altaribus
» rectè concipiuntur ut distincta sacra-
» menta; contrà verò, si sacerdos
» unam hostiam in plures partes divi-
» dat, vel plures hostias simul sumat
» (eadem est ratio plurium specierum
» diversæ rationis), non ideò dicitur
» accepisse plura numero sacramenta.

191. — Super his ante omnia præ-
» notandum id quod habetur in Trident. *sess.* 13. *c.* 3. *Corpus* (existere) *sub specie panis, et sanguinem sub vini specie ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, et sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, concomitantiæ..... Divinitatem porrò propter ejus cum corpore et anima hypostaticam unionem.* Item *sess.*

21. c. 3. habetur : *Quamvis Redemptor noster hoc sacramentum in duabus speciebus instituerit, tamen fatendum est, etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi; ac propterea quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.*

Sed quæritur 1. an tota ratio specifica hujus sacramenti salvetur in sola specie panis, aut vini, seorsim sumpta?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Bellarm. l.* 4. *de Euch. c.* 22. *et Gonz. Nugnus, et alii apud Salm. de Euch. c.* 2. *p.* 1. *dub.* 1. *n.* 16. Ratio, quia quælibet species rationem habet integri convivii, cùm per concomitantiam sanguis veniat sub specie panis, et corpus sub specie vini. Idque arguunt ex illis verbis Tridentini, ut suprà : *Sub altera specie verum sacramentum sumi.*

Secunda sententia verò probablior dicit, totam rationem specificam sacramenti non salvari, nisi in utraque specie. Ita *Lugo de Euch. d.* 2. *sect.* 1. *Tourn. Præl. theol. de Euchar. quæst.* 4. *art.* 3. *ac ejus Cont. hìc cap.* 1. *art.* 1. *concl.* 4. *et Salm. ibid. n.* 17 *et* 18. *cum Ledesma, Cornejo, etc.* Ratio, quia, licèt per concomitantiam corpus Christi veniat sub specie vini, et contrà : quod sufficit quidem ad totum assequendum fructum sacramenti, ut docet concilium, hoc tamen per accidens evenit, quia nunc sanguis non potest è corpore separari, sed non per se, nam si in triduo passionis apostolis celebrassent utique sanguis non venisset sub specie panis. Unde, cùm sub altera tantùm specie vi verborum et per se ponatur tantùm corpus, vel sanguis, non potest per se significari per alterutram speciem tota refectio cibi et potùs, in qua consistit ratio specifica hujus sacramenti. Et pro hac sententia videtur expressè esse *D. Th.* 3. *p. q.* 73. *art.* 2. *ad* 2. cùm ibi sic dicat : *Panis et vinum materialiter quidem sunt plura signa, formaliter verò, et perfectivè unum, in quantum ex eis perficitur una refectio.* Ergò formaliter, seu quoad rationem specificam sacramenti, non perficitur in ratione significandi refectio, nisi in utraque specie.

Quæritur 2. unde sumatur unitas numerica hujus sacramenti? Alii dicunt sumi ab unitate corporis Christi ut *Lugo* et *Suar.*, alii à physica continuatione partium ipsarum specierum et ita dicunt tot esse sacramenta, quot sunt species panis vel vini physicè discontinuæ, ut *Vasq. etc.*, alii à morali conjunctione specierum inter se, ut *Salm. de Euch. c.* 2. *p.* 2. 42. *et* 46. *cum Soto, et Bellarm.* qui tenent, quòd plures species consecratæ, etsi discontinuæ, et licèt physicè sint plura sacramenta, moraliter tamen unum sunt sacramentum ex morali conjunctione, quam habet dùm per modum unius proponuntur, aut sumuntur, et hæc sententia videtur probabilior *cum Busemb. ut suprà.*

Quoad species igitur hujus sacramenti concludendum, quòd, licèt quælibet species sit materialiter diversa, moraliter tamen utraque constituit unum sacramentum, cùm utraque significet unum convivium ex cibo et potu constans. Quoad numerum verò, dicendum quòd numerus sumitur ex multiplicitate sumptionum ; unde si una species, vel una hostia distribuitur pluribus, vel eidem personæ in diversis vicibus moraliter distinctis, diversa sunt numero sacramenta. E converso, si alicui eodem tempore ministrarentur ambæ species, vel plures partes ejusdem speciei, unum esset sacramentum. Sic pariter, si diversæ species consecratæ eodem tempore, et in eodem altari proponuntur, unum erit sacramentum ; si verò eædem species dividuntur, et in diversis proponuntur altaribus, diversa erunt sacramenta.

Hic paululo stemus. De præsentia reali et de transsubstantiatione multa oriuntur quæsita quæ spectant ad partem speculativam ; ac licet sequentia, in hac quidem parte, pertineant magis ad curiositatem quam ad utilitatem, quoniam rare tractantur in theologiis, et tamen non inutile nobis videtur ut non ignota maneant in scholis, demus expositionem quam eorum fecit professor Vincent in tractatu suo *de Eucharistia :*

« I. *Contra præsentiam realem diluuntur objectiones ex ratione petitæ.*

« NOTA. 1. Res a Deo revelatæ nullatenus possunt rationi evidenter repugnare ; nam Deus est auctor rationis et revelationis, ac summa ratio. Quando itaque mysterium aliquod certe et indubitanter fuit a Deo revelatum, tenendum est illud rationi non repugnare, et repugnantias quas apprehendere existimamus, in mente tantum nostra existere provenireque ex rationis debilitate, vocum imperfectione, attentionis defectu

et aliis similibus. Ad veram enim contradictionem vel repugnantiam, quod sedulo retinendum est, requiritur clara et distincta perceptio duorum, quæ inter se evidenter pugnant, quæ de eodem subjecto, in eodem tempore, et sub eodem respectu, prædicantur.

« Nota 2. Ad solvendas objectiones e ratione petitas, nullo pacto requiritur ut earum falsitas internis rerum visceribus ostendatur; quinimo illud sæpe impossibile foret, nam hujusmodi solutio cognitionem rerum internam, ac proinde mysterii absentiam præsupponit. Sufficienter itaque solventur objectiones, dummodo demonstretur allata in oppositum principia esse falsa, aut saltem dubia, aut conclusiones ex illis deduci illegitime. His semel probatis, objectio omni evidentia caret, et ideo revelanti Deo credendum est, et propositum mysterium admittendum.

« Ex triplici potissimum fonte deducuntur objectiones quæ fiunt contra mysterium SS. Eucharistiæ.

« 1. Ex parte accidentium. Dici nequit Christum in Eucharistia contineri quin simul asseratur dari accidentia sine subjecto, id est, saporem, gustum, odorem, pondus... existere sine corpore in quo recipiantur, quod absurdum et impossibile merito judicatur.

« 2. Ex parte extensionis corporis Christi. Juxta dogma catholicum Christus est totus sub omnibus particulis consecratis; porro impossibile est corpus quintupedale aut sexpedale, uti erat corpus Christi, ad particulam fere invisibilem redigi.

« 3. Ex parte multilocationis corporis Christi. Juxta dogma catholicum corpus Christi est in cœlo, est pariter in omnibus hostiis consecratis, id est, in infinitis numero propemodum locis: porro repugnat idem corpus esse totaliter et perfecte in innumeris spatii partibus; ergo rursus impossibile et absurdum dicendum est dogma eucharisticum.

« Prima objectio melius solvetur infra ubi de Transsubstantiatione agetur, de aliis igitur tractandum est. Hæ difficultates theologos valde contorquent et ad illas enucleandas plurima excogitata fuerunt systemata quæ breviter et clare pro viribus exponere satagemus.

« Illa omnia systemata ad duplicem classem reduci possunt, prout admittitur vel rejicitur materiæ elementorum extensio.

« Prima classis. *Systemata quæ elementorum materiæ extensionem supponunt.*

I.« Systema *D. de Lignac.* — In libro cui titulus : *Présence corporelle de l'homme prouvée possible..*, sequens exponit systema. Supponit — 1. Eamdem materiæ quantitatem ad identitatem corporum non requiri, alioquin corpus Petri senescentis non esset idem ac corpus Petri infantis. Supponit — 2. Plura corpora ab eadem anima regi et animari posse, si Deus velit; anima enim est omnino simplex et nullibi est locanda. Et vero anima in corpore humano sistens vel ad spatium etiam minimum relationem extensionis habet, vel non; si prius, ergo est extensa; si posterius, ergo varias corporis sensationes experiri nequit; nam hæ sensationes nervorum ope transmittuntur et nervi, utpote materiales, extensionem aliquam necessario requirunt; ergo anima ad diversa spatii puncta relationes ducere potest ; ergo et varia corpora humana vivificare. Supponit — 3. Deum potentia sua posse omnes corporis partes in duo partiri scilicet nervos, ossa, carnem... ita ut v. g. ex uno oculo duo oculi perfecti efficiantur. — His positis sic suam exponit explanationem D. de Lignac : si corpus Christi in duo dividatur juxta dictam operationem, de utroque recte dicetur: hoc est corpus Christi, natum ex Virgine, passum... et si Christi anima utrique corpori uniatur, totus aderit Christus. Cum autem Dei potestas limites non agnoscat, in infinitum dividi poterit corpus Christi et sic in infinitum reperietur in Eucharistia.

« II. Systema *D. Varignon.* — Juxta D. Varignon cui communiter tribuitur sequens systema, hæc summatim dici possunt : — 1. Ad identitatem corporis humani non requiritur eadem materiæ quantitas: ut fatentur omnes. — 2. Unio corporis et animæ sita est in variis affectionibus quas experitur anima occasione corporis, et vice versa ; ergo eadem anima pluribus corporibus simul uniri potest. — 3. Homo coalescit ex anima rationali et corpore organico simul junctis. — 4. Anima quæ est simplex non circumscribitur in aliquo loco, sed pluribus in locis simul existere potest. — Ergo ut sint duo homines requiruntur duo corpora et duæ animæ; ergo duo corpora eidem animæ conjuncta non constituunt duos homines; ergo idem homo simul in pluribus locis existere potest, cum in singulo loco sint proprium ejus corpus, ex dictis, et propria anima. — His positis, ex corpore quod Christus per 33 annos habuit, efformari possunt innumera corpora humana, quæ vera sunt Christi corpora, et quibus unica anima Christi hypostatice unitur : porro, hac data hypothesi, explicatur facile multilocatio, ut patet; explicatur pariter extensionis defectus, seu existentia totius Christi sub minimis particulis, quia, ex suppositis, quantitas materiæ ad identitatem corporis humani minime requiritur. Vide Collet, *de Eucharistia.*

« III. Systema *DD. de Pressy*, episcopi Bononiensis. — 1. Observat DD. de Pressy magnum adesse discrimen inter identitatem moralem et physicam, prioremque solam requiri, nec necessariam esse eamdem materiæ quantitatem ad identitatem corporis humani. — 2. Juxta plures theologos non infimi nominis omnium hominum corpora, saltem in germine, contenta fuerint in Adami corpore, sicque enodatur peccati

originalis dogma. — 3. Christus in suo proprio corpore innumera, sed minima corpora humana viventia, sensibus et unicæ ipsius animæ conjuncta continere potuit. Hæc omnia corpuscula humana Christi animæ unita, Deo ita operante potuerunt experiri sensationes omnes, dolores ac tormenta quæ experiebatur externum et visibile Christi corpus. — His positis: Quando pronuntiantur verba consecrationis, plurima ex his corpusculis detrahuntur e corpore visibili Christi, ut includantur sub speciebus panis et vini; et postea, cum illæ species putrescunt, redeunt illa corpuscula et in corpore visibili Christi denuo includuntur. In illo systemate haud ægre intelliguntur tum multilocatio, tum præsentia Christi sub minima parte hostiæ consecratæ, tum veritas istius propositionis aut similium: hoc est corpus Christi ex Maria Virgine natum et pro nobis passum. Vide de Pressy, *Instruction pastorale sur l'Eucharistie n.* 12.

« Animadversiones circa hæc tria systemata. — Ista systemata graves videntur præ se ferre difficultates: — 1. Opponuntur tum modo loquendi SS. Patrum tum fidelium sensui. — 2. Cum Ecclesiæ documentis perfecte non congruunt; canit enim Ecclesia : « Fracto demum sacramento, ne vacilles, sed memento tantum esse sub fragmento quantum toto tegitur. » — Non clare percipitur quomodo corpus Christi Eucharisticum sit idem corpus ac illud quod ex Virgine natum est, quod fuit crucifixum; quod potissimum verum est in systemate Varignon si sumatur stricte, et prout illud proposuit auctor præfatus.

« SECUNDA CLASSIS. *Systemata quæ materiæ elementorum inextensionem supponunt.*

« Systema *Leibnitzianum.* — 1. Corpus est aggregatio quædam elementorum simplicium. Corporum elementa simplicia vocantur *monades;* monades quæ aliquod corpus aggregatione sua efformant, habent quasdam relationes ad invicem, seu relationes intrinsecas, et in illis sita est essentia intrinseca, seu extensio essentialis corporum. Aggregatio monadum corpus aliquod efformans habet pariter relationes cum aliis aggregationibus, seu corporibus; et in illis sitæ sunt relationes extrinsecæ seu extensio extrinseca corporum. — 2. Si corpus elementis simplicibus efformetur, jam non existunt spatium et locus juxta vulgarem sensum accepta, id est, non dantur entia posita juxta alia entia, id est, v. g. ad latus dextrum vel sinistrum aliorum entium, sed spatium et locus sunt relationes; unde spatium est ordo co-existentium ut co-existentium. — 3. Si non sit locus, præsentia et absentia entium non desumenda est ex eorum distantia majori aut minori, qua est merus imaginationis fœtus, sed ex relationis præsentia aut absentia.

« His positis, solvi possunt difficultates quæ adversus eucharisticum dogma efficiuntur, supposito semper mirabili Dei interventu. — 1. Idem corpus Christi quod natum est ex Maria virgine, quod passum est pro nobis, præsens esse potest tum in cœlo, tum Romæ, tum Parisiis..., etenim ex dictis non datur spatium in sensu communi acceptum, sed præsentia corporis alicujus nihil aliud est quam relatio quædam cum aliis corporibus : porro nihil obstat quominus Christi corpus illas relationes præsentiæ habeat cum corporibus quæ dicuntur Romæ vel Parisiis existere; illud equidem fieri nequit in ordine præsenti, sed Dei omnipotentiam non superat. — 2. Corpus quintupedanum vel sexpedanum Christi potest existere in minima hostiæ consecratæ particula; nam, cum non sit locus, magnitudo aut parvitas corporum consistit in relationibus quibusdam; porro omnipotentia Dei sane efficere potest ut corpus quod dicimus sexpedale non aliam nobis præbeat relationem quam particula minima: sic in ordine physico idem corpus magnitudine valde diversum apparebit, si consideretur nudis oculis, vel cum vitro ex utraque parte concavo; cur idem supernaturaliter facere non posset Deus?

« Animadversiones circa *Leibnitzianum* systema. — Illud systema — 1. Difficultates contra dogma eucharisticum propositas sufficienter solvit, ita ut jam dici nequeat dogma istud rationi evidenter repugnare. — 2. Non diffitendum est tamen quasdam in mente remanere obscuritates, tum circa naturam et qualitatem horum entium simplicium, tum circa corporum efformationem ex illis simplicibus entibus; at philosophiæ potius quam theologiæ dominio subjacent et ideo illas prætermittere satius est. — 3. Sublata forsan illa apparenti contradictione quæ in aliis systematibus existit et quæ mysterium constituit, plura et quidem eximia agnoscenda sunt tamen miracula, et sub illo saltem respectu SS. Eucharistia merito etiam in ista opinione dicitur mysterium fidei.

« Systema *Thomistarum.* — Thomistæ distingunt in composito physico materiam, formam et accidens. — *Materia,* seorsim sumpta a forma, est aliquid valde indeterminatum, præordinatum ad formam habendam, sed ea carens; quod abstractive quidem existit, sed nullatenus realiter, etiam ex potentia Dei absoluta. — *Forma* est illud quod determinat materiam ut sit aliquid particulare, et non amplius indeterminata ad omne ens. — *Accidens* est illud quod tribuit rei, jam substantialiter constitutæ, ut sit aliquod ens secundum quid, v. g. arbor cum tali altitudine. Accidentia sunt quidem connaturalia materiæ informatæ, seu substantiæ, non sunt tamen ei essentialia, sed ab ea per Dei potentiam separari possunt, siquidem, datis materia et forma, res in suo esse essentiali constituitur. — His agnitis, explicari potest mul-

tilocatio; non enim repugnat ratione materiæ aut formæ, quia cum materia et forma non existant per se in loco, sed per accidentia, ex se non sunt extensæ, visibiles, et tangibiles: nec ex parte accidentium Christi, siquidem Christus in Eucharistia non est per sua accidentia, id est, per suam extensionem, sed per accidentia panis et vini, quæ, ut ita dicam, mutuatur ut constituatur in loco.

« Animadversiones circa systema *Thomistarum.* — Illud systema pluribus videtur difficultates felicius solvere, quamvis haud levi circumfusum obscuritate.

« Ex his concludendum quam debilis sit ratio humana; ac proinde mysterium Eucharistiæ non ratione sed fide judicandum est et profitendum Deum plus operari posse quam apprehendere valet mens humana.

« *II. De natura Transsubstantiationis.* — In his materiis multæ et intricatissimæ agitantur a theologis quæstiones; eas extremis digitulis attingemus, ut prorsus ignotæ non remaneant. Brevitati consulendo obscuri forsan erimus, sed obscuritatis potiusquam prolixitatis periculum subeundum existimamus. Qui plura desiderat, probatos adeat auctores, S. Thomam, de Lugo, Suarez, Vasquez et alios.

« *I. De actione ipsa una fit Transsubstantiatio.* — 1. *Transsubstantiationis conditiones* Transsubstantiatio est conversio; ad conversionem autem stricte sumptam plura videntur requiri : — 1. Ut aliquid desinat esse ; si enim terminus *a quo* non desineret, non adesset conversio, sed vel juxtapositio vel compositio. — 2. Ut aliquid fieri incipiat ; nam si terminus *ad quem* non inciperet, daretur corruptio vel annihilatio, non conversio. — 3. Ut terminus *a quo* sit positivus, alioquin crearetur terminus *ad quem.* Ut terminus ad quem sit æque positivus, alioquin annihilaretur terminus *a quo* — 5. Ut adsit aliqua connexio inter *desitionem* termini *a quo* et inceptionem termini *ad quem*, non mera concomitantia; quia tunc adesset substitutio, non conversio unius in aliud. — 6. Ut sit aliquid commune inter utrumque terminum; alioquin non esset conversio prioris in posteriorem.

« 2. *Actionis existentia in Transsubstantiatione.* In transsubstantiatione vera adest actio; nam transsubstantiatio definitur a concilio. Tridentino *conversio*, et non existit conversio sine aliqua actione. Insuper SS. Patres illam vocant *mutationem transitum*, *transelementationem :* porro hæc omnia aliquam actionem necessario supponunt.

« 3. *Illius actionis natura.* Hic opus, hic nervis omnibus contendunt theologi. — Illa actio in duas dividitur, vel in una operatione duo efficit, scilicet : *desitionem* totius substantiæ panis et vini, manentibus duntaxat speciebus panis et vini ; et *præsentiam* tum corporis Christi in quod convertitur panis, tum sanguinis Christi in quem convertitur vinum.

« Quoad *præsentiam* Christi in Eucharistia varie explicant auctores naturam actionis qua fit. — 1. Juxta Scotum illa actio est *adductiva*, id est, per hanc actionem Christus in cœlo existens, absque nova productione fit præsens sub eucharisticis speciebus, et sub ipsis novum *Ubi*, seu novam localem præsentiam acquirit, quin tamen localiter moveatur, et a cœlo, in quo est, recedat. Huic sententiæ favent Bellarminus et Vasquez. — 2. Juxta S. Thomam hæc actio est *productiva*, vel *reproductiva*, in eo sensu quod per transsubstantiationem fiat nova productio corporis Christi, non quidem simpliciter, sed quatenus præsens fit sub speciebus eucharisticis, sub quibus antea non erat. — 3. Juxta de Lugo, *disp.* 7, *n.* 89, illa actio est *unitiva*, seu est actio qua corpus Christi unitur speciebus panis et vini, et sub illis delitescit, substantia panis desinente ; itaque illa actio duo includit : desitionem substantialem panis et unionem corporis Christi cum speciebus. — 4. Juxta Suarez, ut pariter videtur, *disp.* 50, *sect.* 5, hæc actio est *conservativa*, in eo sensu quod corpus Christi asservatur sub speciebus panis et vini. — Expendendum insuper foret, in quo sita sit connexio quæ existere debet, ex dictis, inter substantiam panis quæ desinit, et corpus quod incipit esse sub specie panis. Illam connexionem varie explicant auctores; sed de his satis est.

« Quoad *desitionem* substantiæ panis et vini in Eucharistia, hæc dicenda sunt :

« *De fide* est substantiam panis et vini non remanere in Eucharistia, ac proinde desinere; conc. Trid., *sess. XIII. c.* 2, ait: « Si quis dixerit in SS. Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini una cum corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam et singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis et vini...; anathema sit. » Ratio est quia non esset proprie transsubstantiatio, sed impanatio vel consubstantiatio, si substantiæ panis et vini remanerent in Eucharistia. — Hæ sunt vero variæ theologorum sententiæ :

« 1. Durandus, episcopus Mimatensis, judicans nullam fieri posse conversionem substantiæ alicujus in aliam, nisi in substantia posteriori remaneat aliquid substantiæ prioris, quia alioquin non esset conversio , sed annihilatio prioris et creatio posterioris, concludebat *commune* illud in Eucharistia esse materiam panis, quæ tamen, quia per consecrationem amittit formam illam substantialem qua erat panis, et acquirit novam formam qua fit corpus et terminatur per animam Christi, jam vocari non debet panis, sed corpus Christi. Illam doctrinam renovarunt, anno 1700, Callius parochus Cadomi, in opere cui titulus : *Durand commenté*,... et nuperrime DD. de Pressy episcopus Bononiensis. — At illi

sententia videtur prorsus rejicienda : — 1. Ex conc. Trid. declarante in Eucharistia non remanere substantiam panis et vini, manentibus duntaxat speciebus. — 2. Ratione. Vel hæc materia panis quæ superest sejuncta est a corpore Christi, vel cum ipso identificata; *si prius*, ergo erit in Eucharistia consubstantiatio, quia reperientur materia panis et corpus Christi; *si posterius*, ergo corpus Christi nec est omnino supernaturale, nec absolute idem ac illud quod natum est ex Maria et passum est in cruce.

« 2. Thomistæ et alii multi tenent substantiam panis non annihilari in Eucharistia : — 1. Quia transsubstantiatio est conversio; quod autem convertitur non annihilatur; — 2. Quia transsubstantiatio est actio : porro annihilatio non est actio, sed cessatio actionis seu concursus rem sustinentis; — 3. Quia juxta doctores nulla existit entium annihilatio in ordine tum naturali, tum supernaturali. — Quomodo autem panis ille materialis transmutetur in corpus supernaturale Christi non clare explicant hi auctores; nec, inquiunt, id mirum videri debet, cum, juxta, Tridentinum, illa conversio sit *mirabilis* et *singularis*.

« 3. Scotistæ docent substantiam panis et vini in Eucharistia vere annihilari, et nituntur argumento contra Durandum mox exposito : Si substantia panis non destruatur, ergo superest; jam vero si supersit, vel in Eucharistia existit separata a corpore Christi, et tunc adest consubstantiatio, vel corpori Christi conjuncta est, et tunc corpus Christi non est omnino supernaturale, nec absolute idem ac illud quod ex Maria natum est. — Nec invictæ videntur rationes a Thomistis allatæ, sic enim responderi potest. — Ad 1. Transsubstantiatio dicitur conversio, non destructio, quia panis non annihilatur sub omni prorsus respectu, cum supersint illius species. — Ad 2. Transsubstantiatio vocatur actio, tùm quia corpus Christi illa fit præsens, tùm quia conservantur species panis. — Ad 3. Auctores non admittunt substantiarum destructionem, et merito quidem; nam admissa etiam doctrina Scotistarum, externe et quoad apparentias nihil destruitur; et insuper exeuntibus speciebus panis, v. g. igne, statim dantur eædem materiæ ac si verus panis adustus fuisset; unde semper est in mundo idem entium numerus; quod solum dicere intendunt auctores.

« *III. De Christo sub speciebus delitescente.* — 1. *Corporis Christi existentia sub speciebus panis et vini.* De *fide* est corpus Christi existere sub speciebus panis et vini, definiente illud conc. Trid., *sess. XIII, can. 1* : « Si quis negaverit, in SS. Eucharistiæ sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute; anathema sit. »

« 2. *Unio inter corpus Christi et species.* Ex fidei doctrina certum est corpus Christi a speciebus panis esse inseparabile, unde fit ut, post consecrationem, dari non possint species panis sine corpore Christi in illis delitescente, et vicissim existere non posse sacramentaliter corpus Christi quin appareant species panis; debet itaque aliqua existere unio inter corpus Christi et species; in quo autem sita sit ista unio, illud vel non explicant auctores, vel nonnisi subtiliter; alia ad proinde transeamus.

« 3. *Consectaria illius unionis.* Ex illa unione Christi cum speciebus defluere debet aliqua veluti communicatio idiomatum. Illius regulas tradit Suarez, *disp.* 47, *sect*, 4; verum cum illæ regulæ non videantur sat claræ, ab illis referendis abstinebimus, et præcipuos loquendi modos tantum trademus. — 1. Dicitur corpus Christi elevari, transferri, reponi, quiescere, quia, cum inseparabiliter jungatur speciebus et species in illis variis statibus reperiantur, illi status possunt etiam de Christo prædicari. — 2. Dicitur corpus Christi videri, tangi... in eodem sensu ac ille qui videt vel tangit crumenam dicitur videre et tangere pecuniam in illa contentam. — 3. Non dicitur corpus Christi calefieri vel frigescere...., quia illud evenire non posse videtur corporibus glorificatis, sicut est corpus Christi. — 4. Dicitur recte corpus Christi manducari, quia manducatio duo importat; nempe: transitum in stomachum et assimilationem corpori; porro hæc duo ratione specierum competunt corpori Christi. — 5. Non dicitur corpus Christi frangi, concidi..., quia, si hæc fierent, una pars Christi esset *ibi* et altera pars *ibi*, quod corporibus gloriosis competere nequit, quia hæ passiones imperfectionem supponunt; insuper definitum fuit Christum esse totum sub singulis partibus separatis hostiæ consecratæ. Hinc hi cantus ecclesiastici : A sumente non concisus, non confractus, non divisus, integer accipitur. — Nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura, qua nec status, nec statura Signati minuitur. » — Si igitur in canone Missæ legatur : « Hæc commixtio corporis et sanguinis Christi »... id de speciebus intelligendum est.

« 4. *Status Christi in Eucharistia.* Corpus Christi, ut pluries dictum fuit, est in Eucharistia sub speciebus panis et vini, non habet ipsum propria accidentia, videlicet colorem, saporem, pondus, extensionem...; ergo non potest tangi aliis corporibus, nec illa tangere, Vide Suarez, *disp.* 53; Billuart, *diss*, 4. *a.* 2. — Desinentibus speciebus panis et vini, desinit pariter corpus Christi, nec in aliud corpus convertitur, quia conversio ista fieri non posset ratione accidentium corporis quæ non existunt in Eucharistia; ergo fieret ratione substantiæ corporis quæ totaliter aut partialiter converteretur, sicque corpus Christi aliquam deperditionem experiretur, quod in corpore

glorioso supponi nequit. Desinente itaque corpore Christi, ejus loco existit ex materiâ species quæ exstitisset si panis nunquam conversus fuisset in corpus Christi, sive dicatur hanc materiam creari, sicuti dictum fuit cum Scotistis panem annihilari, sive hæc productio alio nomine appelletur. Certa est res, parvi momenti est nomen.

« IV. *De speciebus panis et vini.* — Definit concilium Trid. in Eucharistia adesse species panis et vini, « manentibus, inquit, speciebus panis et vini. » In quo autem sitæ sint illæ panis et vini species quærunt theologi, et pro more, in varias eunt partes.

« PRIMA CLASSIS supponit illis speciebus subjectum inhæsionis, ita ut species recipiantur in substantia aliqua cui inhæreant. In assignanda vero illa substantia inter se valde discrepant.

« 1. Anastasius Sinaita, Quitmundus et alii plures quibus favere videntur Collet et DD. Bouvier, docent accidentia in ipsomet corpore Christi recipi. Sic corpus Christi, accidentibus propriis carens, inducit panis et vini accidentia. Sequeretur ex hac sententia corpus Christi dici posse sapidum, album rotundum; cum accidentia, seu modi rerum, a subjectis non distinguantur, et de illis prædicentur. Jam vero ille loquendi modus videtur sensui fidelium et SS. Patrum doctrinæ parum conformis.

« 2. Abailardus, ad quem accedere videtur Albertus magnus, et alii quidam quos, tacito nomine, refellit S. Thom., 3. *q.* 77, *a.* 1. *o.*, existimarunt accidentia aeri corpus Christi circumdanti inhæreri. Verum si hæc accidentia inhærent particulis aeris indeterminatis, tunc, quoties moveretur aer, mutaretur inhæsionis subjectum, quod absonum apparet; si autem adhærerent quibusdam aeris partibus determinatis, toties moverentur accidentia quoties moveretur ac dispelleretur aer; quod falsum est.

« 3. Durandus, Callius, de Pressy docent accidentia inhærere corpori Christi ob substantiam panis cui prius inhærebant, et quæ quidem jam non existit ut panis, sed permanet in corpore Christi, quia nullo modo fuit destructa, sed tantum conversa in corpus Christi: porro si hæc substantia materialis perseveret, facile agnoscitur quomodo in ea subsistant accidentia. — De illa opinione superius actum fuit.

« 4. Cartesius contendit : — 1. Inter panis et vini particulas reperiri spatiola quæ vacua non sunt, sed quæ aere vel alia materia replentur; — 2. istum aerem, aliamve materiam in poris panis contentam, non pertinere ad substantiam panis; — 3. vi consecrationis perire quidem panis substantiam, sed permanere illum aerem, vel istam materiam; ac ei dari subjectum pro accidentibus panis et vini. — Sed gratuitum est prorsus illud systema, nullo fundamento nititur, nec explicatur cujus naturæ sit illa materia quæ in poris panis et vini supponitur.

« SECUNDA CLASSIS supponit nullum adesse pro accidentibus panis et vini subjectum; sed diversa ratione illud explicatur.

« 1. P. Marignan, e Minimorum religione, vult in Eucharistia post consecrationem nihil reale permanere præter corpus Christi, sed Deum omnipotentem, nullo mediante corpore, easdem plane nostris mentibus injicere sensationes ac si essent species panis et vini; unde species sunt mere mentales, et a parte rei nullo modo existunt. — Contra hanc opinionem hæc reponuntur : — 1. Eucharistia non esset signum reale, seu a parte rei, sed mentale et apparens tantum; cum species non forent a parte sui, sed in mente tantum. — 2. In pyxide sacra nihil realiter includeretur, quod sensui communi repugnat. — 3. Conc. Trident. ait : « Manentibus speciebus panis et vini; » at non videtur quomodo remaneant species in illo systemate, nec quomodo Eucharistia dici possit sacramentum permanens. — 4. In illa opinione, cum sacerdos tangit, manducat, porrigit hostiam, nihil reale tangit, manducat aut porrigit, sed imaginarie et intentionaliter tantum; quod incredibile judicatur.

« 2. S. Thomas et cum eo communiter theologi docent dari accidentia absoluta, seu quæ existunt sine subjecto inhæsionis, ita ut color, odor, pondus, longitudo..., sine substantia colorata, lata existant... Quomodo id fieri possit non explicant, sed suam probant sententiam auctoritate, scilicet : — 1. Concilii Constantiensis damnantis sequentem Wiclefi propositionem : « Accidentia panis non manent sine subjecto. » — 2. Conc. Trid. dicentis : « Manentibus speciebus panis et vini. » — 3. Liturgia in qua decantatur : « Sub diversis speciebus, signis tantum et non rebus, latent res eximiæ. » — Verum non intelliguntur illa accidentia absoluta; rerum ac accidentium seu modorum naturæ, simulque definitioni, repugnare videntur.

« SCHOLIUM. Ex his omnibus apparent imbecillitas ingenii humani et sublimitas dogmatis Eucharistici; vere igitur dicta fuit Eucharistia augustissimum sacramentum, et per excellentiam *mysterium fidei.* »

(De Euch. n. 31 ad 54.)

Scavini autem de iisdem quæstionibus, sequentia tantum adnotat :

« *a.* Contra ipsum *transsubstantiationis* nomen insurgunt hæretici, contendentes nempe illud prorsus esse novum et veteribus inauditum. At frustra, et 1. etiamsi ita esset, nemo tamen vetat, quominus Ecclesia ad novas hæreses præfocandas novis interdum utatur nominibus, ut ita dogmata antiquissima firmiter conserventur; — 2. falsum est nomen ipsum fuisse veteribus inauditum; refert enim Baronius illud inveniri in confessione Albigensium anno 1278; — 3. veteres dogma *transsubstan-*

tiationis indicare consueverunt vocibus idem omnino significantibus : alii docent panem et vinum in Christi Corpus ac Sanguinem *converti*, ut Cyrillus Alexandrinus ; alii *mutari*, *transmutari*, *immutari*, ut Cyprianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Ambrosius, Chrysostomus, Damascenus ; alii *transire*, *transformari*, *fieri*, *transelementari*, ut Remigius remensis, Theophylactus, Augustinus, etc.

« Post editam Bullam dogmaticam *Auctorem fidei* videntur nobis emendandi, si qui adhuc sint, Catechismi Diœcesani, in quibus *transsubstantiationis* nomen omittitur ; cum talis omissio facile possit ætate nostra haberi tanquam *suspiciosa*, eo tendens, ut notitia subtrahatur *tum articuli ad fidem pertinentis, tum etiam vocis ab Ecclesia consecratæ ad illius tuendam professionem adversus hæreses; tendique ad ejus oblivionem inducendam, quasi ageretur de quæstione mere scholastica* (*V* laud. *Bulla*, prop. 29). Neque etiam posset a nobis probari Theologus qui de more sacram Synaxim appellat *convivium panis et vini consecrati* : Ecclesia enim eam vocat *sacrum convivium, in quo Christus sumitur* (non panis ergo, et vinum), *recolitur memoria passionis ejus, et futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

« *b.* Catholica Ecclesia dogma transsubstantiationis docuit : at circa naturam hujus divinæ operationis nihil statuit. Scotistæ volunt panem et vinum in instanti consecrationis annihilari, et Corpus ac Sanguinem Christi e nihilo educi seu produci ; ideo hanc conversionem vocant productivam : hoc tamen parum congruit, tunc non jam adesset conversio, sed productio. Thomistæ docent Corpus et Sanguinem Christi loco panis et vini substitui seu adduci. Vasquez ait transsubstantiationem esse relationem ordinis inter substantiam quæ cessat, et substantiam quæ vi verborum Christi incipit. — Item Ecclesia definiendo totam substantiam panis in Corpus et totam substantiam vini in Sanguinem Christi converti, remanentibus duntaxat speciebus panis et vini, quid sint illæ species, non dixit. Anastasius sinaita, Gaitmundus et alii docent accidentia panis et vini in Corpus Christi transire et in eo subsistere : sic Corpus Christi qualitates suas naturales et gloriosas juxta quas nec frangi, nec pati potest, retinens, qualitates panis et vini induit, et sub eo respectu est album, rotundum, frangibile, etc. : quando autem hostia consecrata dividitur, Christus juxta ens suum naturale non frangitur, sed totus a seipso separatur, et totus est sub singulis specierum partibus. Cartesius censet accidentia panis et vini in alia materia perseverare ; supponit enim inter vini et panis particulas reperiri spatiola aere vel alia materia plena. Maignan vult Deum nullo mediante corpore easdem producere sensationes quæ per panem et vinum immittebantur : unde juxta illum species sacramentales nihil sunt ex parte rei.

« Quæ omnes hypotheses cum plurimas babeant difficultates, communior evasit sententia Angelici, qui expresse (3 p., q. 77, a. 2) docet *accidentia eucharistica esse sicut in subjecto, in quantitate dimensiva panis et vini remanente*, et quantitatem sine subjecto existere ; idque Deum sua omnipotentia facere posse. Hinc canit Ecclesia : *Sub diversis speciebus, signis tantum et non rebus, latent res eximiæ.*

« Quomodo autem contra incredulos facillime solvantur, omnia quæ contra opponuntur vid. Ventura, *Ecole des Miracles*, homel. 31 : it. *La raison philosophique et la raison catholique*, vol. III, p. II : *Les harmonies de l'Eucharistie.* — Lacordaire, *Conférence* LXXVI. — Wiseman, *Conférence.* Moehler, *La Symbolique*, lib. I, c. IV. — Martinet, *Institutiones Theol.*, vol. IV, lib. III, a. 7. — Bossuet, *Exposition de la doctrine catholique*, c. XV ; it. *Histoire des variations*, etc., lib. II.

« Plura alia adversariorum objecta ex ratione petita vel ipse solvit Leibnitzius licet protestans in lib. *Expositio doctrinæ*, etc. Et citare possumus 30 art. Confessionis Calvinistarum, ubi dicitur *mysterium Eucharistiæ altitudine sua omnem sensum prætergredi, omnem naturæ ordinem superare, uno verbo esse cœleste, neque nisi per fidem apprehendi posse.*

« *c.* Nos miremur potius tantam Domini dignationem, qua voluit ut sub diversis speciebus, signis tantum et non rebus, laterent res adeo eximiæ. Concludere possumus cum pio Contensonio : « Sed ut verum fatear, unum est quod ei suavius allicit et arctius stringit et attentum rapit, modus nimirum amoris qui sine modo est et ultra omnem modum... *Magnum quidem fuit*, inquit S. Thomas (Opusc. de Sacr. altaris), *Christum Dominum seipsum in peregrinationis nostræ socium dedisse ; majus vero in pretium redemptionis : hoc tamen donum adhuc est in aliqua separatione ab eo, cui datur. Cum tamen datur in cibum, datur non ad aliquam separationem, sed ad omnimodam. unionem. Uniuntur enim in unitate corporis et cibus et qui cibum sumit.* Videlicet Christus adest vere in Sacramento ; absens tamen videri vult, ut amorem probando acuat, acuando inflammet. Adest, ut auxilium præbeat et solatium ; abesse videtur, ut ipsum animus christianus quærat, ipsum appetat, ipsi inhiet, in quem desiderant Angeli prospicere. Denique adest et non apparet ; nisi enim adesset, non præberet remedium ; nisi lateret, non inescaret appetitum. » (T. III, n. 726 et 727).

192. — Quæritur 3. An Eucharistia sit necessaria ad primam justificationem obtinendam ? Supponitur ut certum cum *S. Th. p.* 3. *q.* 80. a. 11. Eucharistiam esse ad salutem necessariam necessitate præcepti, non solùm

ecclesiastici, sed etiam divini, ex *Luc. c.* 22. 3. 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* E contrario certum est non esse necessariam necessitate medii, secundùm realem susceptionem, ut asserunt *Salm. de Euch. c.* 3. *p. unic. n.* 6. communiter contra hæreticos. Dubium est, an sit necessaria saltem in voto, necessitate medii?

Prima sententia negat cum *S. Bon. Suar. Vasq. Caj. Laym. Bon. etc. apud Salm. ib. dub.* 1. *n.* 8. *et* 14. Ratio, quia hoc sacramentum non est institutum ad causandam primam gratiam. Et ideò concilium Trid. *sess.* 13. *de Euch. can.* 5. damnat dicentes, præcipuum fructum hujus sacramenti esse remissionem peccatorum.

Secunda sententia tamen probabilior, quam tenent *Conc. p.* 317. *n.* 6. *Sot. Led. et plures cum Salm. ibid. n.* 16. docet votum saltem virtuale, et implicitum Eucharistiæ, respiciens hoc sacramentum ut finem vitæ spiritualis, esse necessarium necessitate medii ad salutem tam adultis, quàm parvulis. Adulti autem tale votum habent, dùm sacramenta baptismi, aut pœnitentiæ suscipiunt; voluntas enim ipsorum omnia præcepta implendi, hoc etiam præceptum Eucharistiæ saltem implicitè comprehendit : parvuli verò votum habent, non ex voluntate propria, sed ex voluntate implicita Ecclesiæ, quæ pueris applicatur, sicut applicatur voluntas suscipiendi baptismum. Et hanc docet S. *Thom. p.* 3. *q.* 79. *a.* 1. *ad* 1. ubi ait : *Hoc sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi, nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti ; vel nisi ex aliquo voto ipsius, sicut adulti, vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli.* Et probatur primò ex *Joan. c.* 6. ℣. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, etc. non habebitis vitam in vobis.* Probatur secundò ratione, quia sacramenta baptismi et pœnitentiæ, quæ certè sunt necessaria necessitate medii, saltem in voto, ad primam gratiam obtinendam, non conferunt gratiam, nisi respiciendo ad Eucharistiam, ut ad finem omnium sacramentorum.

193. — Quæritur 4. An Eucharistia in re, vel in voto sit medium necessarium adultis ad vitam spiritualem conservandam? Negant *Suar. Vasq. Durand. etc. apud Salm. de Euch. c.* 3. *dub.* 2. *n.* 34. dicentes ad hoc alia adesse media. Sed communiùs et veriùs affirmant *Soto, Gonz. et Salm. ibid. n.* 36. *cum S. Thom. p.* 3. *q.* 80. *art.* 11. *ad* 2. Ratio, quia sicut vita corporis diu non potest conservari sine cibo materiali, ita vita animæ sine hoc cibo spirituali, saltem in voto, et quidem explicito in eo, qui necessitatem hujus sacramenti advertit.

Hinc tenent *Salm. ibid. n.* 42. *cum Cornejo, etc.* non excusari à peccato, etiam qui semel in anno Eucharistiam sumunt, si norint communionem tam raram eis non sufficere ad perseverandum, habitâ ratione propriæ infirmitatis. *Vide dicenda n.* 295.

DUBIUM II

Quæ materia Eucharistiæ ?

194 Quæ sit materia proxima hujus sacramenti?
195 De obligatione consecrandi sub utraque specie.
196 Dub. 1. An hæc obligatio sit de jure divino, vel ecclesiastico ? Dub. 2. an Papa possit in ea dispensare ? Dub. 3. An sit valida consecratio unius speciei sine altera ?
197 An aliquando per accidens possit una species sine altera consecrari ?

194. — « Nota ; sicut in aliis sacramentis, est duplex materia, proxima, et remota, ita etiam hìc, sed ordine inverso : nam in aliis, materia remota est res permanens : proxima verò ejus usus, qui transit : hìc verò remota transit, et proxima manet, scilicet species panis, et vini. Quæritur ergò tantùm de remota, illa scilicet, quæ factâ consecratione transit in corpus et sanguinem Christi.

« Resp. Materia Eucharistiæ est tantùm panis, et vinum. Est de fide, et probatur ex institutione Christi, *Matth.* 26. *et Luc.* 22. Et quidem utraque materia, panis, et vinum, est ita necessaria ad hoc sacramentum conficiendum, ut per se nunquam licitè possit una consecrari absque alia ; quod patet tùm ex facto Christi. 22. *Luc.* tùm ex *Trid. sess.* 22.

Unde resolves :

195. — « 1. Consecratio utriusque speciei est juris divini, quia ratio sacrificii, sine quo non fit, exigit utramque.

« 2. Non licet alteram tantùm spe-

» ciem consecrare, in necessitate etiam » gravi, v. g. ut moribundo detur Via- » ticum. *Suar. etc. comm.*

« 3. Nec Pontifex in eo potest dis- » pensare ullo casu. *Ita comm. Suar.* 3. » *p. d.* 55. *sess.* 4. *etc. contra quosdam.*

196. — Certum est necessarium esse de necessitate præcepti consecrare Eucharistiam sub utraque specie, ut docet *S. Th.* 3. *p. qu.* 80. *art.* 12. *ad* 3. *cum aliis communiter,* ex c. *Comperimus,* *d.* 2. *de consecr.* et ex *Trid.* ut mox infrà : unde commune ac certum est apud omnes, nec etiam in articulo mortis licitum esse consecrare unam speciem ad Viaticum infirmo porrigendum. *Vide Salm. de Euch.* c. 4. *p.* 3. *n.* 37. *Bonac. d.* 4. *quæst.* 2. *p.* 3. *n.* 9. *et alios passim.*

Sed dubitatur 1. utrùm præceptum hoc sit divinum, an ecclesiasticum? *Navarr. Man. c.* 25. *n.* 92. *et Adrian. Major. etc. ap. Cont. Tourn. de sacrif. miss. cap.* 3. *art.* 2. *sect.* 3. *concl.* 2. dicunt esse ecclesiasticum. Sed omninò tenendum esse divinum cum *Suarez dist.* 43. *s.* 3. *Tourn. Præl. theol. de sacrif. miss. art.* 3. *Conc. t.* 8. *p.* 435. *n.* 3. *et Bon. d.* 4. *q.* 2. *p.* 3. *num.* 5. *cum Caj. Soto, Palud. Reg. Fill. et aliis communiter.* Idque patet ex Trid. *sess.* 22. c. 1. ubi dicitur Christum præcipisse sacerdotibus, ut corpus suum offerrent non aliter quàm sub utraque specie; en verba concilii : *Christus corpus, et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem* (nota) *rerum symbolis apostolis, ut sumerent, tradidit, et eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem; uti semper catholica Ecclesia intellexit, et docuit.*

Dubitatur 2. an Pontifex possit in hoc præcepto dispensare? Affirmant plures graves DD., ut *Az. Alan. Gabr. Henr. etc. ap. Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 3. *n.* 41. idque probabile putant *Sanch. de matr l.* 8. *d.* 6. *n.* 6. *et Cont. Tourn. loc. suprà cit. cum. Isamb.* Et probant ex *Trid. sess.* 21. c. 2. ubi dicitur : *Hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuissse, ut in sacramentorum dispensatione salvâ illorum substantiâ, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi,... magis expedire judicaret.* Sed negant communiter *Suarez d.* 43. *s.* 4. *Lugo de Euchar. d.* 19. *s.* 8. *Conc. p.* 425 *n.* 8. *Salm. ibid. n.* 44. *cum Gon. Cajet. Soto, Sylvest. Val. etc.* Ratio, quia Ecclesia, etsi potest immutationes facere circa administrationem sacramentorum, ut loquitur concilium, non autem potest circa ea quæ in sacramentis administrandis sunt de præcepto divino, prout est consecratio utriusque speciei, ut mox suprà probavimus. Sed hæc ratio non omninò convincit, nam ut dicemus *de matr num.* 1119. juxta plurium sententiam, probabiliter potest Papa etiam in præceptis divinis dispensare cum justa causa in aliquo casu particulari, vel saltem tunc interpretari divinum præceptum. Hoc tamen non obstante, primam sententiam dico non posse in praxim deduci, quia (ut mox dicemus in *seq. dub.* 3.) probabile est non fieri sacramentum nisi in sacrificio, ad quod (juxta nostram sententiam referendam *num.* 306. *Qu. II.*) necessariò requiritur consecratio utriusque speciei. Cæterùm rectè dicit ipse *Cont. Tourn. ibid. in fin.* quòd Ecclesia in hoc præcepto nunquam dispensavit, nec unquam dispensabit; communiter enim cum *Suar. Lugo, Conc. Salm. ibid. n.* 49. *et* 50. *etc.* rejicitur id quod refert *Volaterranus l.* 7. *Georg. c.* 4., nempe quòd *Innoc. VIII.* dispensaverit cum Norvegis, ut possent consecrare panem, et calicem sine vino, quod utique incredibile est.

Dubitatur 3. an consecratio unius speciei sine altera sit valida? Nemo dubitat quin valida sit, si id casu accidat, ut mox infrà dicetur in casibus à *Busemb.* allatis Dubium igitur fit, an validè consecret sacerdos, qui positivam habet intentionem consecrandi unam tantùm speciem sine altera? Negat *Lugo de Euchar. d.* 19. *n.* 103 quem sequitur *Renzi eod. tit. q.* 45. Quia (ut ait) ratio sacramenti nequit dividi è ratione sacrificii ; sacerdos enim non accipit potestatem conficiendi hoc sacramentum, nisi sacrificando, ut patet ex forma ordinationis : *Accipe potestatem offerendi sacrificium tam pro vivis, quàm pro defunctis.* Unde, cùm ad essentiam sacrificii pertineat consecratio utriusque speciei, juxta probabiliorem sententiam quam infrà afferemus *n.* 306. *Qu. II.* sequitur, quòd qui sacrificium non offert, neque sacramentum conficit. Alii verò communiter affirmant, ut *Suar. d.* 43. *sect.* 2. *Spor t.* 3. *p.* 109. *n.* 130. *Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 3. *n.* 36. *Dian. p.* 10. *tr.* 16. *r.* 7. *Bon. d.* 4.

q. ult. p. 3. *num.* 2. *cum Con. Fill. Henr. Reg. etc.* Ratio, quia in omni sacramento semper ac minister formam profert super materia cum debita intentione, perficit sacramentum. Hæc sententia est quidem valde probabilis, sed ratio *Lugonis* non videtur improbabilis; nec obstat auctoritas *D Thom. in* 3. *part. q.* 78. *art.* 6. quam affert *Bon.* pro secunda sententia, nam ibi S. Doctor loquitur tantùm contra eos, qui dicerent non consecrari corpus, nisi postquam consecratur sanguis, quod certè falsum est.

197. — « Dixi 1. *Per se;* quia per accidens, et præter intentionem, aliquando unam posse solam consecrari absque peccato, docet *Tan. d.* 5. *qu.* 2. *dub* 5. *n.* 27. dicitque esse communem, v. g. in his casibus :

« 1. Si quis aquam, vel alium liquorem pro vino consecrasset, neque defectum intelligeret nisi diu pòst, aut postquam advertisset, neque posset haberi aliud vinum : vel quamvis haberet, non posset tamen illo uti sine gravi scandalo, vel vitæ periculo. » (*Vel sine magno simili incommodo*, ut *Salm. ibid. n.* 38. *cum Suar. Bon. Regin., etc.*) « 2. Si post consecratam hostiam subitum mortis periculum ab hostibus, vel incendium immineat, secluso tamen scandalo, et conptemptu Fidei. *Reg. c.* 29. *c.* 4. » (*Cum Salm. de Euch c.* 4. *p.* 3. *n.* 39.) 3. « Si sacerdos, hostià consecratâ, moriatur, vel animo deficiens loquelam perdat, vel in amentiam incidat, nec sit alius, qui possit sacrificium perficere. *Suar. Vasq. etc.* Si autem alius supplère, et sacerdos infirmus communionem suscipere potest, debet hostia dividi, eique pars dari. *Tamb. de Exp. Sacrif. l.* 2. *c.* 8. » (*Vide Suar. d.* 43. *sect.* 4. *Spor t.* 3. *p.* 109. *nu.* 133. *Renzi qu.* 46. *cum Azor, Major. Henr. et Hurt. Bon. p.* 3. *n.* 8. *cum. Reg. etc. qui ferè omnia hæc confirmant. Sed bene advertunt Salm. ibid. n.* 40. *Mazzotta t.* 1. *p.* 31. *et Wigandt tr.* 12. *ex.* 2. *n.* 16. *nunquam posse sacerdotem consecrare in una sola specie ob metum mortis ab extrinseco, sive ab alio incusso ad hunc finem, ut sic consecret; quia tunc ageret directè contra præceptum divinum, quod sit intrinsecè malum.*)

« Dixi 2. *Licitè*, quia validè alterutram tantùm consecrari, est certum : ut patet tùm ex facto Christi, qui panem antè consecravit, tùm ex praxi Ecclesiæ, quæ corpus ante sanguinem proponit adorandum.

DUBIUM III

Qualis debeat esse panis in materia Eucharistiæ ?

198 An solus panis triticeus sit materia apta?

199 Non est ad Eucharistiam materia apta, I. Panis ex oryza, leguminibus etc. II. Massa cruda, aut frixa, sive elixa. III. Panis subactus oleo. lacte etc. Quid si aquâ non naturali? IV. Hostiæ rubræ. V Panis corruptus.

200 Quinam panis est materia dubia? An ex farre, siligine, amylo?

201 Quinam panis est materia valida, sed illicita? I. Si modicè alii rei permixtus II. Si mucidus.

202 Validè etiam, sed illicitè consecrant Latini in fermentato, et Græci in azymo?

203 Dub. 1. Quid si Latinus transeat per Græciam, vel contrà? Dub. 2. An Latinus possit celebrare in fermentato ad dandum Viaticum?

204 De hostia fracta, vel maculata.

205 De figura hostiæ consecrandæ. Et an liceat celebrare cum hostia minori?

198. — « Resp. 1. solus panis triticeus, in conviviis communiter usitatus, qualis morali hominum judicio tantùm censetur ille, qui ex farina triticea, et aqua naturali mixtus, et igne tostus, sive assus, atque in sua specie incorruptus est : quia hic solus simpliciter dicitur panis, alius verò nonnisi cum addito, v. g. hordeaceus.

Unde resolves :

« 1. Falsum est, quod docuit *Cajet.* Eucharistiam posse consecrari ex quovis pane cujusvis speciei, dummodò sit aptus ad vescendum. » (*Idem docent D. Thom.* 3. *p. qu.* 74. *art.* 4. *Catech. Rom. p.* 2. *n.* 13. *et Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 1. *n.* 5. *cum Lugo, Pal. Fill. et alii commun. Et patet ex Decr. Eugenii, ubi dicitur de Eucharistia :* Cujus materia est panis triticeus, et vinum de vite. *Confirmatur à Missali Rom ubi :* Si panis non sit triticeus, non conficitur sacramentum.)

199. — « 2. Non est apta materia ad validam consecrationem : I. Panis ex oryza, avena, milio, pisis, fabis, amygdalis, aliisque leguminibus, et arborum fructibus, vel etiam ex hordeo confectus; quia hæc omnia, communi usu, et opinione censentur specie distingui à tritico. *Laym. Bonac. Card. de Lugo d.* 4. *s.* 1. II. Massa triticea cruda, vel non cocta per modum panis, sed frixa, vel elixa, ut sunt placenta, libum, sive differant specie,

» sive non. » (*Salm. ibid. n.* 11. *cum Fill. Pal. etc.*) « III. Panis subactus » aquis artificialibus, vel oleo, butyro, » lacte, et ovis, sacchuro, aliove li» quore, qui aquâ naturali non sit » mixtus, quia non est panis usualis. » Ita *Laym. lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 9. *Cajet.* ta» men et quidam recentiores contra» rium docent, quare est saltem materia » dubia; idque confirmat Missale *Rom.* » *tit. de defect. et Cardin. de Lugo d.* 4. » *sect.* 1. *num.* 4. unde qui hostias » emunt, certi sint, quòd aquâ natu» rali, et non rosacea confectæ sint. » IV Similiter hostiæ rubræ, quibus » sigillantur litteræ, non sunt materia » valida, vel minimùm dubia : quia » per admixtionem cinnabaris nota» biliter alterantur. *Card. de Lugo dist.* » 4. *sect.* 1. quod *Ant. Perez apud Dian.* » *p.* 7. *t.* 12. *r.* 3. limitat, si multum » cinnabaris sit mixtum, si autem sit » valde parum, censet probabile, quòd » sit materia valida; illicita tamen. V. » Panis substantialiter corruptus. VI. » Panis subactus aquâ marinâ. *Fag.* » *apud Dian. p.* 9. *tr.* 9. *r.* 58. ubi ipse » contrarium docet, eò quòd illa sit » naturalis aqua. » (*Et cum Diana consentit Renzius c.* 1. *q.* 18. *Ac reverà nescio intelligere, cur panis confectus aquâ maris non sit verus panis, cùm aqua maris sit vera et naturalis aqua, sicut diximus de baptismo n.* 103. *et docet S. Thom.* 3. *p. q.* 66. *art.* 4. *ad* 1. *Secùs verò quidem dicendum, si farinæ misceatur aqua rosacea vel quicumque alius liquor, quia tunc non esset verus panis usualis, ut dicit idem S. Doct. q.* 74. *a.* 7. *ad* 3.)

200.—« 3. Panis ex farre, sive spelta, » item ex siligine, est materia dubia : » quia alii dicunt, solis accidentibus » propter loci sterilitatem, alii specie » distingui à tritico : ideòque non licet, » saltem uti pro sacramento, quia hoc » exponeretur periculo, *Vide auct. cit.* » (*S. Th.* 3. *p. q.* 74. *art.* 3. *ad* 2. *et* 5. *S. Bonav. Caj. etc. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 421. *dicunt siliginem esse verum triticum; sed negant Concina, Palaus, et plures; unde Carden. apud Croix, et Cont. Tourn. de Euch. cap.* 3. *art.* 1. *concl.* 1. *v. An autem. Renzi qu.* 9. *cum Bon. rectè docent esse mortale, in siligine consecrare, prout in materia dubia. Amylum autem certè non est materia apta. Croix n.* 423. *Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 1. *n.* 14. *cum S. Th. Lugo, et communi contra aliquos*).

201. — « 4. Valida, sed illicita est » materia : I. Si aliquot grana, vel » guttæ alterius speciei cum tritico, et » aqua misceantur, ita ut triticum ta» men, et aqua plurimùm prædomi» netur, quia si major pars non sit tri» ticum et aqua, non erit materia valida, » de quo monendi sunt illi, qui hostias » coquunt. *Bon. d.* 4. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 6. » *Laym. c.* 2. » (*S. Th. q.* 74. *a.* 3. *ad* 3. *idem docet, dicens :* Si sit modica admixtio alterius frumenti ad multò majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia hujus sacramenti. Si verò sit magna permixtio, putà ex æquo vel quasi, talis permixtio speciem mutat, unde panis exinde confectus non erit debita materia. *Et sic etiam dicunt Salm. ibid. n.* 8. *et* 10. *communiter.*) « II. Panis mucidus, qui ad corruptionem disponitur. *Bon. l. c. n.* 5. » (*Hoc esset, si sapor aliqualiter mutaretur, et tunc esset mortale illo uti. Palaus, et Conin.*)

202. — « 5. Perinde est ad valorem » sacramenti, sive panis sit azymus, » sive fermentatus, ut definivit *Trid.* » quia uterque est usualis, et propriè » dictus panis. Interim in suis Ecclesiis » Latini in azymo, et Græci in fermen» tato conficere tenentur, sub præcepto » gravi, et culpa mortali, à qua non » excusat necessitas, v. g. dandi viati» cum. *Vide Bon. d.* 4. *qu.* 2. *p.* 1. *Fill.* » *t.* 4. *c.* 3. *q.* 3. *Card. de Lugo l. c.*

Et est commune cum *Soto, Suar. Laym. et Salm. ibid. n.* 19. Sic enim tradidit conc. Florent. in Decreto ad Armenos §. 2. *Definimus, in azymo, sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici. Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debêre, unumquemque juxta Ecclesiæ suæ sive Orientalis, sive Occidentalis consuetudinem.* Hinc *N. SS. P. Bened. XIV.* in constit. super ritibus Græcorum edita an 1742. *Etsi pastoralis, sub pœnis perpetuæ suspensionis à divinis* confirmat prohibitionem, ne Latinus, aut Græcus præter proprium ritum celebret.

« Circa antiquitatem et perpetuitatem usus panis tum azymi, tum fermentati, ait professor Vincent, non concordant auctores. — 1. S. Thomas existimat inductum a Christo et Apostolis azymorum morem in utraque Ecclesia perseverasse usque ad hæresim Ebionitarum, quibus ne circa legalium observationem consentire viderentur catholici, fermentatum azymo substituerunt. Postea vero exstincta Ebionitarum hæresi,

redit Ecclesia Occidentalis ad pristinum in azymo consecrandi morem, Orientalibus fermentatum retinentibus. — 2. Docent alii cum Sirmumdo Ecclesiam latinam per octo et amplius sæcula fermentatum adhibuisse, et in ea post exortum schisma Photii, IX seculo, usum azymi cœpisse. — 3. Alii cum Mabillonio opinantur azymi panis usum ab Apostolicis temporibus in Ecclesia latina fuisse perpetuum ac nusquam interruptum. — 4. Card. Bona vult usum fermentati apud Græcos constantem ac perpetuum fuisse, apud Latinos vero azymi perinde ac fermentati usum pro variis temporum, locorum ac personarum circumstantiis viguisse, nec, ante seculi decimi initium,azymum communi lege fuisse receptum. Quidquid sit, parvi interest, unusquisque rem expendat et judicet.

« Nemo nescit cum quanta cura tum apud Latinos, tum apud Græcos, panis eucharisticus confectus fuerit. Vide Chardon : *Histoire des sacrem. Cursus compl,, t. XX. col-242*. (de Euch. n. 86).

Dicitur *ad valorem sacramenti*, inquit Scavini : « Nam ad licitam etiam ejus confectionem ex præcepto Ecclesiæ requiritur penes Latinos panis azymus, ac in forma orbiculari major pro celebrantibus, pro ceteris minor. Item curandum, ut hostiæ ac particulæ sint tenues nitidæ, non ante 15 dies circiter confectæ ; et quoad fieri potest ab Ecclesiastici sviris, vel a sacris virginibus præparatæ, ut tam mundam oblationem decet. Ceterum consecrare sine causa hostiam maculatam vel fractam, est tantum veniale, nisi adsit scandalum, aut macula vel fractura, sit enormis: imo notabiliter fracta vel maculata si post oblationem deprehendatur, licite consecratur; quia jam aliquatenus est Deo dicata. »

« Dicunt, notat idem, Pasqualigus, Gobat et alii, quod si casu non possit habêri hostia consueta pro Missa, Parochus debet cum particula celebrare ad hoc ut populus satisfaciat præcepto, illum præmonendo ut sic omnis admiratio auferatur ; est enim gravis causa, et aliunde æqualiter tam in majori, quam in minori hostia sacrificium perficitur. Alii dicunt ex pluribus particulis unitis fiat una quasi Hostia. Alii sunt etiam qui volunt a celebratione prorsus abstinendum, ob nimiam admirationem. Secunda sententia videtur verisimilior. »

203. — Sed dubitatur 1. An Latinus in locis Græcorum possit celebrare in fermentato, et Græcus in locis Latinorum in azymo? Conveniunt DD. quòd si inter Græcos inveniatur Ecclesia Latinorum, in qua latinus ritus servatur, sacerdos latinus debeat consecrare in azymo; et sic è converso. Ita *Suar. d. 44. sect.* 3. *Illud, Cont. Tourn. de Euch. cap.* 3. *art.* 1. *concl.* 2. *Holzm. n.* 242. *Spor. n.* 149. *et Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 1. *n.* 21. *cum Sanch. Bon.* etc. *commun*[...] Dubium est, quando Latinus tra[...] per Græciam (vel contrà). Censet [...] *desm. apud Salm. ibid. n.* 20. tenêri celebrandum in fermentato. E contr[...] *Vasq. d.* 174. c. 3. *Conc. t.* 8. *p.* 24[...] *Aversa qu.* 2. *sect.* 4. dicunt tenêri [...]lebrare in azymo. Cæterùm commu[...]ter, et probabilissimè *Nat. Alex. art* [...] *prop.* 4. *reg.* 12. *Antoine c.* 1. *q,* 2. *S*[...] *Cont. Tourn. ibid.* et omnes alii n[...] citati docent Latinum tunc posse ce[...]brare sive in fermentato, sive in azy[...] In fermentato juxta doctrinam *D.* [...]*gustini Epist.* 118. *cap.* 2. *n.* 2. ubi ait : *Nec disciplina ulla est melior g*[...] *prudentique christiano, quàm ut eo m*[...] *agat, quo agere viderit Ecclesiam* [...] *quamcumque forté devenerit*[1]. Po[...] etiam celebrare in azymo, tùm q[...] etsi benè facit qui morem religio[...] ubi reperitur, sequitur, ad id ta[...] non tenetur, ut advertunt *Suar. l. c* [...] Glossa *in c. Quæ contra, dist.* 8. t[...] quia *Leo* Papa *in Epist. ad Michae*[...] *Cærular. c.* 29. monet (uti refert *Su*[...] ut unusquisque juxta suæ Ecclesiæ [...]tum celebrare sinatur, etiamsi in ali[...] solo versetur.

« Dubitatur, ait Vincent, an sacerdos [...]tinus inter græcos degens possit uti [...] fermentato, quando nulla ibi datur lat[...] Ecclesia, nec adest scandalum. Affirm[...] multi, ita P. Antoine, Suarez, Tourn[...] S. Ligor.; negant alii non pauci qu[...] prædicta ratio non videtur sufficiens, sacerdos, sine S. Pontificis dispensati[...] possit ritum suum deserere, et pluribus [...]tuntur SS. Pontificum decisionibus. Billuart, Bouvier et imprimis Caron in [...]tis sparsis in tractatu *de divinis myster*[...] Collet exarato. » (De Euch. n. 85).

Dubitatur 2. An in casu necessita[...] ad præbendum Viaticum infirmo po[...] sacerdos latinus consecrare in ferm[...]tato? Affirmant *Major, et Tanner. a*[...] *Renzi c.* 1. *q.* 4., quia, ut dicunt, p[...]ceptum divinum suscipiendi Viati[...] prævalêre debet præcepto humano [...]lebrandi in azymo. Sed negat c[...]munis, et probabilior sententia, qu[...] tenent *Navarr. c.* 21. *n.* 3. *Cont. To*[...] *l. c. Antoine de Euch. q.* 2. *Suar. d.*

[1] In patrologia atque juxta ordin. nov. epist. inscribitur LIV Scripta fuit ad Janua[...] an. 400. Locus citatus satis interest suo textu[...] post verba citata, legitur : « Quod enim neque [...] » tra fidem, neque contra bonos mores esse [...] » vincitur indifferenter est habendum, et pr[...] » eorum inter quos vivitur servandum est. »

sect. 5. *cum Soto, Gabr. Led. Vict.* item *Diana part.* 10. *tract.* 16. *r.* 39. *Croix n.* 431. *Renz. l. c. cum Palao, Laym. Tamb. et Bonac.* Ratio, quia in hoc casu præferenda est reverentia erga tantum sacramentum utilitati proximi, cui tale sacramentum non est simpliciter necessarium.

204. — Secluso autem scandalo, est tantùm veniale sine rationabili causa consecrare hostiam fractam, vel maculatam; nisi fractura, vel macula esset enormis : tunc enim esset mortale, ut *Croix n.* 432. *cum Quart. et Pasq.* Si tamen fractura deprehendatur post oblationem, licitè talis hostia consecrabitur, nisi scandalum populi timeatur. *Croix ib. cum Gob.*

205. — « Resp. 2. Ex præcepto Ecclesiæ panis consecrandus debet esse » figurâ orbiculari (in Ecclesia latina) » et integra. Dixi *latina*, quia Græci » quadratum adhibent, et in particulis » triangularem, ut habet *Arcud.* Licère » etiam in hostia minore, qualis datur » laïcis, quando alia habêri non potest, » et scandalum abest, celebrare pri» vatim; imò, si causa urgeat, etiam » publicè die festo, docent *March. in » Candel. t.* 4. *c.* 5. *q.* 3. *Dian. p.* 5. *t.* » 13. *r* 80. *et p.* 6. *t.* 7. *r.* 17 *et Tamb.* » *de exped. sacrif. l.* 2. *c.* 8. *et Avers. q.* » 11. *sess.* 12, eò quòd nullum sit præ» ceptum neque constet de consuetu» dine obligante sub præcepto. » (*Id admittit Tamb.* §. 2. *num.* 16. *etiam causâ devotionis, et consentiunt Ronc. c.* 2. *q.* 6. *r.* 3. *cum Quarti, et Elb. p.* 69. *n.* 15. *cum Gob. si absit scandalum, quod potest præcaveri monendo populum. Imò addit Ronc. quòd tenetur sacerdos in hostia minori consecrare, si dandum esset Viaticum infirmo.*) « Quo casu, elevare ado» randam majorem ab alio præconse» cratam, licère vult idem *Tamb. l. c.* » *contra March. et Diana ll. cc.* Non licet » autem parvam sumere, et majorem » relinquere (v. gr. ad exponendam in » hierotheca), nisi ipse eâdem missâ » etiam istam consecraverit, quia debet » communicare de suo sacrificio. *Tamb.* » *l. c.* Quarè malè facit parochus, qui » renovaturus Eucharistiam, hostiam » ab alio consecratam ipse sumit, et à » se consecratam reponit in sacrario, » vel hierotheca.» *Tamb. l. c. Cardin. de* » *Lugo d.* 19. *sect.* 4.

DUBIUM IV.

Quale vinum sit materia Eucharistiæ ?

206 Quale vinum non est materia apta? I. Sicera, etc. II. Agresta III. Acetum. IV. Uvæ. V Mustum decoctum.

207 Quale est materia valida, sed illicita? I. Mustum. II. Vinum permixtum. III. An acescens. IV. An congelatum?

208 An sub præcepto gravi aqua miscenda est vino? Et qualis aqua, et in quanam quantitate? Et an mixtio facienda in calice?

209 An aqua mixta vino immediatè convertatur in sanguinem?

210 Quænam quantitas aquæ immiscenda in calice? Quid si sanguis cadat super altare, linteum, aut corporale, etc.

206. — « Resp. 1. Solùm vinum vitis, » ut docet fides, et definitum est in » Florentino.

Unde resolves :

« Non est materia apta ad validam » consecrationem 1. Sicera, et qui» cumque liquor ex moris, malogra» natis, etc. sive dicatur vinum, sive » non. II. Agresta, sive omphacium, » id est, succus ex uvis immaturis » expressus : quia non est vinum, sed » in via ad vinum, cujus naturam » nondùm induit; habetque se, sicut » massa cruda respectu panis. *Laym. l.* » 5. *t.* 4, *c.* 2. *n.* 5. *et* 6. Succum tamen » ex uvis passis expressum consecra» bilem esse putat *Franc. Amic. apud* » *Dian. p.* 7. *c.* 12. *r.* 8. eò quòd verum » sit vinum. III. Acetum, quod est » vinum substantialiter corruptum. » *Ibid.* Quòd si post sumptionem (imò » etiam ante eam, post consecrationem » calicis) dubium incidat, fueritne ace» tum, an vinum, esse præsumendum » quòd fuerit vinum, docet *Tamb. l.* 2. » *exped. sacrif. c.* 8. » (*Sed vide mox* » *dicenda subsequenti adnotatione*). IV » Uvæ, seu vinum intra uvas conten» tum, vel imbibitum in offa panis, » tùm quia non tam est potus, quàm » cibus ; tùm quia succus ille non di» citur propriè vinum, donec sit expres» sus ; tùm quia in eo statu non satis » ad sensum demonstratur per for» mam *Card. de Lugo d.* 4. *n.* 11. *et* 12. » *Laym. etc.* V Sapa, seu defrutum, id » est mustum ad dimidiam seu tertiam » partem decoctum, quia non est am» pliùs vinum, nec potus, sed cibus. » *Bon. l. c.* VI. Dora, id est aqua » expressis acinis superfusa *Fill. t.* 1. » *c.* 3. *Card. de Lugo d.* 4. *sect.* 1. *n.* 9. Adverte quæ de his habentur in

Rubr. Missalis, *tit.* 4. *n.* 1. *Si vinum sit factum penitùs acetum, vel penitùs putridum, vel de uvis acerbis, seu non maturis expressum, vel ei admixtum tantum aquæ ut vinum sit corruptum, non conficitur sacramentum.* Notandum autem quòd vinum *de uvis acerbis* tunc est ineptum, quando nullam habet speciem vini, ut docet *D. Th.* 3. *p. qu.* 74. *art.* 5. *ad* 3. ubi ait : *Agresta est in via generationis, et ideo nondùm habet speciem vini, et propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum.*

Quoad autem vinum acetum, si post consecrationem sacerdos prudenter dubitat, an vinum fuerit verum acetum, dicunt *Tamb. de Sacr. Miss. l.* 2. *c.* 8. §. 5. *n.* 6. *et Spor. c.* 3. *n.* 157. cui adhærent *Bus.* ut suprà, *et Mazzott. t.* 3. *p.* 118. judicandum fuisse materiam aptam, tùm quia possessio stat pro substantia vini ; tùm quia non est turbandum sacrificium sine certo fundamento. Verumtamen *La Croix l.* 6 *p.* 2. *n.* 535. *Pasq. qu.* 301. *et Aversa qu.* 11. *s.* 16. rectè censent supplendam esse consecrationem illam, ne sacrificium relinquatur in periculo non integritatis, contra præceptum faciendi sacrificium integrum. Debiles autem sunt rationes oppositæ ; quomodo enim possessio potest esse pro vino, quando dubitatur, an tempore consecrationis vinum fuerit vel ne ? Ex alia vice, ad discernendum an verè facta fuerit consecratio, hìc non præsumptio, sed rei veritas attendenda est. Sacramentum autem non est quidem turbandum sine certo fundamento, sed dicimus jam certum existere fundamentum sive obligationem integrandi sacrificium, quando certum est dubium de consecratione peracta. Puto tamen non esse aliud vinum certum rursùs consecrandum absolutè, quia tunc idem urgeret periculum faciendi secundum sacrificium mutilatum, si forte prior materia fuerit verè apta : dico igitur hanc secundam consecrationem fieri debère sub conditione, nempe si prior materia non fuerit consecrata ; periculum enim non relinquendi sacrificium mutilatum, justa erit causa repetendi consecrationem sub prædicta conditione.

207. — « 2. Valida quidem consecra» tio, sed illicita est. I. In musto. » (*In quo validè consecratur, ut ex communi Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 2. *n.* 30. *cum Pal. Lugo etc.*) « quia non est vinum » simpliciter, sed impurum, habens » admixtas fœces, non consecrabiles : » ideoque obstat præceptum Ecclesiæ, » obligans secundùm *Suarez* sub mor» tali, saltem extra necessitatem, qua» lis esset defectus vini veteris, et se» cundùm quosdam etiam devotio » populi ; quomodo multi excusant » contra *Suarez*, quòd in quibusdam » locis primitiæ uvarum in calice ex» primantur. *Vide Bon. l. c.* II. In vino » liquoribus aliis, vel aromatibus ita » modicè permixto, ut naturam vini » retineat. Si verò permixtio sit im» modica, erit materia dubia. III. In » vino acescente : quia adhuc est vi» num, sicut panis mucidus est panis. » (*Vide infrà Qu. I.*) « IV. Probabiliùs » etiam in vino congelato (etsi à » quibusdam propter negantium au» ctoritatem, dicatur esse materia du» bia), tùm quia adhuc retinet sub» stantiam, et denominationem vini, » estque naturâ suâ potabile : tùm » quia Christus sub eo antè consecrato » manet. *Card. de Lugo l. c.* Nec refert » 1. quòd aqua congelata non sit ma» teria baptismi ; quia hic essentialiter » consistit in ablutione. Eucharistia » verò non in sumptione. Nec refert 2. » quòd non sit proximè potabile : quia » est per accidens, et facilè tolli potest; » estque par ratio in pane indurato. » Non est autem idem in liquore » nondum ex uvis expresso, cùm non » sit vinum simpliciter, et per se, ac » naturâ suâ non sit potabilis, sed co» mestibilis, quod vino congelato non » convenit : alioqui enim jejunium » frangeret. *Bonac. l. c. num.* 10. » (*Vide infra Qu. II.*).

« Peccat tamen, qui in congelato » consecrat, ideòque si hieme conge» lavit calix, calore manuum, aut ha» litûs aliove modo solvendus est. *Fill.* » *t.* 4. *c.* 3. *Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* 2.

« 3. Valida et licita est consecratio » in vino, sive albo, sive rubro, etsi » etiam specie physicâ differant : cùm » utrumque habeatur, et sit simplici» ter vinum de vite *Bon. p.* 2. *n.* 2. » *Card. de Lugo l.* 4. »

Quæritur I. An peccet mortaliter sacerdos, qui consecrat in vino acescente? Dicunt *Salm. de Euchar. c.* 4. *p.* 2. *n.* 26. *Pal. eod. tit. p.* 4. *n.* 9. *cum Suar. Vict. Vasq. Laym. et Conc. ac Bon. p.* 2. *n.* 5. *cum aliis*, tunc peccare mortaliter, quando vinum est proximum aceti na-

turæ, ita ut dubitatur, an qualitates vini jam amiserit. Veneror auctoritatem tantorum DD. Sed nescio quomodo hæc opinio sustinêri possit, cùm expressè adversetur Rubricæ *tit.* 4. *n.* 2. ubi sic dicitur : *Si vinum cœperit acescere vel corrumpi, vel fuerit aliquantulùm acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis, conficitur sacramentum, sed conficiens graviter peccat.* Rubrica igitur damnat de mortali, non solùm qui adhibet vinum aceto proximum, sed etiam vinum, *quod cœperit ascescere, vel fuerit aliquantulùm acre.* Verùm hoc principium acrimoniæ, sive acescentiæ intelligendum est juxta id quod docet *S. Thom.* 3. *p. q.* 74. *art.* 5. *ad* 2. : *Potest tamen confici* (sacrificium) *de vino acescenti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licèt peccet conficiens.* Itaque in vino acescenti diversi considerandi sunt gradus, alii extra, alii intra viam corruptionis. Hinc rubrica juxta *S. Thom.* intelligi debet, quando vinum, vel panis jam ingressus est corruptionis limites, ita ut ad principium acrimoniæ jam accesserit, id est *se già sia arrivato ad esser colla punta*, uti loquitur *Card. Lamb. Notif.* 77. *n.* 2. Dicit præterea idem *Lamb.* citans *Meratum t.* 1. *p,* 3. *tit.* 4. *cum Quarti* : *Si urgeat necessitas celebrandi, seu non possit sacerdos absque nota omittere sacrum, ut inter regulares contingit, qui secundùm regulam celebrare tenentur, et non sit in eorum potestate aliud vinum habêre, non peccant subditi eo vino utentes... Et quamvis tali vino uti sit contra reverentiam sacrificii, ea tamen irreverentia non imputatur celebranti, sed superiori, vel ministro, qui est causa voluntaria illius.* Præterea, quando vinum est ita proximum aceto, ut dubitetur, an amiserit naturam vini, consecratio erit quidem dubia, ac in Rubrica hujusmodi consecratio habetur pro certa, cùm ibi dicatur, *conficitur sacramentum*: ergò juxta Rubricam, et juxta sententiam, quam tenent alii auctores ; prout *Abelly de Euchar. s.* 3. *n.* 4. *et Mazz. t.* 3. *p.* 118. omninò dicendum, esse mortale consecrare in vino acescenti, non solùm quando est materia dubia, sed etiam quando est certè valida, at reputatur illicita ob irreverentiam sacramenti. Neque huic dissentit *Suarez* citatus ab adversariis pro sua sententia, cùm dicat posse in hoc graviter peccari, *ratione dubii, vel irreverentiæ*. Et expressè id docet *D. Thom.* 3. *p. q.* 74. *art.* 5. *ad* 2. ubi ait : *Potest confici* (sacramentum) *de vino acescenti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licèt peccat conficiens*. Probabiliter tamen dicunt *Gob. cas.* 2. *n.* 154. *Spor. t.* 3. *p.* 112. *n.* 153. *et Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 546. quòd, deficiente alio vino, liceat sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibêre vinum tantùm parùm acescens, sive non notabiliter acidum. Adduntque *Spor. et Mazzotta*, quòd, urgente gravi necessitate, licitum esse uti vino adhuc notabiliter acescente, modò sit certum vinum.

Quæritur II. An vinum congelatum sit materia valida.

Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia negat, quam tenent *Lessius in* 3. *p. q.* 74. *art.* 5. *n.* 24. *Conc. t.* 8. *pag.* 251. *num.* 7. item *Armilla. Led. Alan. Hen. etc. apud Renzi de Euchar. c.* 1. *q.* 35. Et probabilem putant *Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 2. *n.* 34. Ratio (ut dicunt) quia sicut panis consecrandus debet esse aptus ad comestionem, sic vinum ad potum ; vinum autem congelatum non est potui idoneum.

Secunda sententia tamen verior affirmat, et hanc tenent *Sporer nu.* 159. *Salm. ibid. n.* 32. *et* 33. *Anacl. p.* 556. *n.* 25. *Renzius l. c. cum Pontio. Pasq. Tamb. Leand. etc.* Et probaliorem putant *Holzm. num.* 847. *Suar. d.* 45. *sect.* 1. *in fine.* Ratio, quia vinum congelatum, quamvis actu non sit potabile, est tamen potabile de sua natura, sicut est comestibilis panis durus. Idque clarè probatur ex Rubr. Missal. *de defect.* §. *In hyeme*; ubi *S. Pius V.* sic statuit : *Si in hyeme sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis, etc. donec liquefiat.* Ergò supponit Pontifex per congelationem minimè corrumpi species vini, aliàs ibi desineret esse sanguis Christi ; vinum enim, cùm semel suam amisit naturam, non potest ampliùs eam reacquirere, nam ex vulgari philosophorum axiomate, *à privatione ad habitum non datur regressus.* Ergò vinum congelatum est verum vinum. Huic rationi nescio quomodo respondêri possit.

Tertia sententia verò, quam tenent *Pal. p.* 4. *n.* 8. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 3. *art.* 2. *sect.* 1. *concl.* 1. *in fin. et*

Salm. cit. n. 34. docet esse materiam dubiam, cùm prima sententia non careat omni probabilitate. Cæterùm ego censeo nulli licitum esse consecrare in vino congelato; saltem propter reverentiam erga tantum sacramentum. Sed si vinum fuerit congelatum, et postea liquefiat, valde probabile videtur cum *Suar. Salm. ibid. n.* 35. *et Con.* licitè posse fieri in eo consecrationem. At casu quo sacerdos illicitè consecrasset vinum congelatum, tenendum est pro verè consecrato, nec ille licitè posset alterum vinum consecrare, quia puto primam sententiam nullâ pollère solidâ probabilitate.

208. — « Resp. 2. Vino consecrando » debet, non ex necessitate Sacramenti, » sed gravis præcepti sub mortali obli- » gantis secundùm *Card. de Lugo de* » *Euch. d.* 15. *s.* 2. *n.*22. miscèri aqua: » » *Cum Cateth. Rom.n.* 16.) Idque cære- » monialiter, et in ordine ad sacrifi- » cium. Est certum, ut constat ex *Trid.* » *sess.* 22. *c.* 7. *et* 9. » (*Et priùs præscriptum fuit c.* 2. *de Consec. dist* 2. *Utrùm verò hoc præceptum sit etiam divinum? Affirmant Valent. Gran. etc. Negant Suar. et Vasquez : utraque sententia est probabilis.*) « An autem aqua ista im- » mediatè convertatur in sanguinem, » necne, disputant *Schol. Vide Con. vel* » *Præp. hìc Card. de Lugo dist.* 4. *sess.* » 3. (*Vide mox dicenda n.* 209.)

Unde resolves :

« 1. Si mixtio hæc omittatur, valida » tamen est consecratio, etsi illicita » mortaliter. Ita omnes commun.

» Miscenda est aqua naturalis, ea- » que modicissima, ut habet Floren- » tinum, una scilicet, vel altera gutta; » ita tamen, ut sit sensibilis, et saltem » non excedat tertiam partem vini : » alloqui reddat materiam dubiam. » *Bon. p.* 4, *n.* 4. *ex S. Thoma, Con. etc.*» » (*Vide dicenda n.* 210.) « Qui autem » misceret rosaceam, vel aliam artifi- » cialem, etsi in necessitate, etsi validè » consecraret, peccaret tamen morta- » liter. *S. Th Mol. Diana, p.* 6. *t.* 7. *r.* » 18. quia ageret contra præceptum, » et consuetudinem Ecclesiæ in re » gravi. » (*Est commune cum Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 4. *n.* 68.) « Quam ob cau- » sam etiam mortale censet *Fagund. p.* » 2. *l.* 2. *c.* 4. *Pers. etc.* miscère cali- » dam : quod tamen aliis quibusdam » nimis durum videtur apud *Dian. l.* » *c.* ubi addit ipse, si in frigidissima » regione consuetudo id habeat, ne » fortè vinum congelescat, posse sine » ullo peccato fieri.

« 3. Mixtio illa facienda est non in » dolio, vel ampulla, aliove vase, sed » in ipso calice, neque domi, sed in » ipso sacro, ut fit communiter, vel » ante offertorium, vel certè imme- » diatè ante sacrum, ut fit apud quos- » dam : idque vel ab ipso sacerdote, » ut in missa privata; vel à subdia- » cono, ut in solemni : neque enim » sufficit, si caupo illud diluerit. *Bonac.* » *l. c.* » (*Cum S. Th. p.* 3. *q.* 74. *art.* 8. *ad* 3. *quod*, ut ait, *si apponeretur aqua dolio. non sufficeret ad significationem hujus sacramenti*).

« 4. Si mixtio hæc sit omissa, idque » notetur ante consecrationem calicis, » adhuc facienda est, secùs si post. » *Bon. l. c. n.* 5.

« 5. Præceptum hoc mixtionis non » extenditur ad illam, quæ fit post » communionem, ad ablutionem oris, » et digitorum. *Vide de his Missale Ro-* » *manum*, item *Bon. d.* 4. *q.* 2. *p.* 4. » *Laym. l.* 5. *tr.* 4. *c.* 2.

209. — Quæritur I. An aqua vino permixta convertatur in sanguinem Christi? et an immediatè? Non est quidem de fide, aquam in sanguinem converti, tantùm *Innocentius III.* dixit in c. *Cum Marthæ, de cel. miss.* probabiliorem esse sententiam affirmativam, quæ reverâ hodie est communis inter theologos, ut omnes docent cum *S. Th.* 3. *p. qu.* 74. *art.* 8. qui ait opinionem oppositam subsistere non posse. Circa modum autem conversionis alii dixerunt, quòd, sicut vinum convertitur in sanguinem, ita aqua convertitur in aquam, quæ fluxit è latere Christi; sed idem S. Doctor *loc. cit.* ait *Nec hoc rationabiliter dici potest, quia secundùm hoc aqua seorsim consecraretur à vino, sicut vinum à pane.* Alii verò, ut idem S. *Th, l. c. Scotus d.* 11. *q.* 7. *n.* 2. *Gonet, Man. tom.* 6. *p.* 208. *Frassen tom.* 11. *p.* 94. et communissimè Thomistæ, et Scotistæ cum Catech. Roman. *part.* 2. *cap.* 4. *n.* 17. dicunt aquam immediatè converti in vinum, et mediatè in sanguinem Christi. Ratio, quia non convertitur in sanguinem nisi materia consecrabilis, quæ tantùm est vinum de vite, ex conciliis Florentino et Tridentino; unde aqua non potest converti in sanguinem, nisi priùs conver-

tatur in vinum. Nec obstare dicunt Rubricam Missalis, quæ jubet, ut si ex oblivione non sit aqua immissa in calicem, apponatur statim ante consecrationem ; quo casu videtur non posse tam citò fieri conversio aquæ in vinum, et tunc adesset periculum idololatriæ, quia adoraretur materia non consecrata. Nam respondent, tunc adorari contentum substantiale, quod per calicem repræsentatur, id est sanguinem Christi, non autem cætera, quæ per calicem non demonstrantur, prout non quidem adoratur musca quæ casu in calicem cecidisset. Alii tamen, ut *Tourn. Præl. theol. de Euch. quæst. 4. art 7. concl. 2. et ejus Cont. hic cap. 3. art. 2. sect. 2. concl. 3. Laym. c. 2. n. 9. Tol. l. 2. c. 25. Lugo de 4. sect. 3. cum Præp. Renzi. c. 1. q. 39. cum Alano, Baron. ac Con.* (et probabile putat *Anacl.*) sentiunt aquam immediatè transire in sanguinem Christi. Et probant 1. auctoritate patrum qui dicunt ex vino et aqua fieri sanguinem sic enim ait S. *Hieronymus: Format sanguinem suum ex vino et aqua mixtis.* S. Ambrosius*: Vinum cum aqua in calice mixtum fit sanguis consecratione.* Alios patres vidêre potes apud *Lugo num.* 48. Probant 2. ratione, quia juxta recentiores physicos negatur transmutatio elementorum, eò quòd ipsa arte chimicâ benè possunt separari, ut diximus *de baptismo n.* 104. Et huic opinioni favêre ajunt *Innocentium in dic. c. Cum Marthæ*, cùm Pontifex ibi dicat probabiliùs esse, *aquam cum vino in sanguinem transmutari.* Non dicit aquam conversam in vinum, sed *aquam cum vino*; ergò ante consecrationem aqua remanet aqua. Nec obstare dicunt, quòd non possit converti in sanguinem alia materia quàm vinum, respondent enim, quòd vinum mixtum cum modica aqua fit verum vinum usuale, unde fit tota materia consecrabilis, sicut si in pane triticeo misceretur modicum alterius frumenti, tota materia consecratur, ut dictum est *n.* 201. et docet *D. Th. q.* 74. *art.* 3. *ad* 3. quia (ut ait) *modica non solvit speciem.* Idem ergò dicendum de aqua mixta vino. Utraque sententia est satis probabilis.

210. — Quæritur II. Quænam quantitas aquæ sit in calice immiscenda? *Habert t.* 5. *p.* 378. dicit non esse probandos sacerdotes, qui unam aquæ guttulam infundunt; sed hoc sine scrupulo fieri posse censent *Bonac. d. 4. qu. 2. p. 4. n. 4. Wigandt ex 2. n. 9. Anacl. p.* 558. *n.* 32. et pro certo id babet *Suar. d. 45. sect. 3.* ex decreto *Eugenii IV* qui dixit ; *Vino ante consecrationem aqua modicissima admiscêri solet*; et ex *D. Th. q. 74. a. 8. ad* 1. ubi ait, non requiri ut quantitas aquæ sit magna sed sufficere ut sit sensibilis. E converso *Laym. c. 2. n. 9. Pal. p. 5. n. 6. et Diana p. 3. tr. 4. r.* 47. probabiliter dicunt sine scrupulo posse immitti aquam usque ad octavam partem ; et *Lugo d. 4. n. 38. Viva qu. 4. a. 3. n. 3. ac Croix l. 6. p. 1. n. 439. cum Gob. (contra Bernal)* usque ad quintam partem , quia (ut ajunt) nullum vinum adeò debile creditur, ut tam modica aqua corrumpatur. Imò *Bus. ut suprà et Spor. t. 3. p.* 113. *num.* 163. putant sufficere, ut aqua non excedat tertiam partem; idque videtur probari ex *c. Perniciosus,* 13. *de cel. miss.* ubi *Honorius III.* tantùm præscribit : *Plus* (in calice) *de vino, quàm de aqua ponendum.* Et in concilio Triburiensi (*apud Cont. Tourn. de Euch. cap. 3. art. 2. sect. 1. concl. 2. v. Quær.* 1.) sic dictum fuit : *Duæ sint partes vini tertia aquæ.* Verumtamen in praxi *Escob. t. 3. probl.* 29. *Viva, et Pal. ll. cc.* hanc opinionem tertiæ partis non admittunt, nisi (ut dicunt *Escob. et Pal.*) vinum sit generosum.

Hic autem notandum id quod habetur in Rubrica (*tit* 10. *n.* 12.) *: Si per negligentiam aliquid de sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, sive super tabulam, linguâ lambatur, et locus ipse radatur quantum satis est, et abrasio comburatur; cinis verò in sacrarium recondatur. Si verò super lapidem altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillam, et locus benè abluatur, et ablutio in sacrarium projiciatur. Si super linteum altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit ; si usque ad tertium, linteamina ter abluantur; calicè supposito; et aqua ablutionis in sacrario projiciatur.* Et idem ibi dicitur, si sanguis cadat super corporale, vestem, aut tapetum.

Aqua miscenda, inquit Vincent, est aqua naturalis; unde non licet, etiam in casu necessitatis, aliam aquam, v. g., rosaceam adhibere. Quidam volunt fore peccatum mortale si adhiberetur aqua calida, at S. Ligor. illud permittere videtur in frigidissimis regionibus ne vinum congelescat, dummodo talis sit hujus regionis praxis.

Græci, inquit Bouvier, solent, sicut nos, aquam frigidam vino ante oblationem immiscere, sed insuper quasdam aquæ ferventis guttulas in calicem ante communionem infundunt ad significandum S. Spiritus fervorem et conditionem aquæ ex latere Christi adhuc calido fluentis. » (Euch. n. 95).

DUBIUM V

Quæ conditiones ad materiam consecrationis requirantur?

211 Ad validam consecrationem requiritur. I, ut materia sit moraliter, et sensibiliter præsens.
212 Hinc validè consecrantur hostiæ in ciborio clausæ, vel in tenebris, etc.
213 Invalidè tamen consecratur I. materia post tergum, aut parietem. II. Materia remota. III. Materia valde modica.
214 Requiritur II. ut materia sit certa et determinata.
215 An consecretur hostia inscio sacerdote? Et an guttæ vini separatæ.
216 Valida est consecratio : I. Si sacerdos determinet quoquo modo. II. Si putet hostias esse minores numero. III. Si postquam intenderit eas consecrare, earum obliviscatur.
217 Quid, si ciborium ex oblivione relinquatur extra corporale ; IV. Si hostiæ deferantur post oblationem.
218 Quæ requirantur ad licitam consecrationem?
219 Quibus casibus peccet celebrans in consecrando?

211. — « Resp. 1. Ad validam consecrationem requiruntur duæ conditiones : *Prima* est, ut materia sacerdoti consecranti *moraliter*, et *sensibiliter sit præsens*. Ita communiter, et est certum. Ratio petitur tùm ex institutione Christi, et verbis formæ *Hoc* et *Hic*, quæ non verificarentur cùm sint demonstrativa : tùm ex perpetua Ecclesiæ praxi, nunquam consecrantis, vel etiam benedicentis res absentes : tùm etiam ratione sacrificii, quod requirit hostiam præsentem. *Vide Bonac. d.* 4. *q.* 2. *p.* 6. *Laym. c.* 2. »

Unde resolves :

212. — « 1. Validè consecratur vinum » in calice cooperto, vase, vel cantharo clauso : panis in canistro ; hostiæ in ciborio, vel in cumulo sub » aliis latentes, aut aliter tectæ, v. g. » sub corporali, vel mappa, vel etiam » in missali, ut ex *Suar. Henriq. Conc.* » docet *Bonac contra Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* » 2. (unde hoc postremum dubium » vidèri potest : et saltem peccaret » graviter, qui sic tectas, aut latentes » consecraret). Item validè consecrantur hostiæ præsentes à cæco, vel alio » sacerdote in tenebris. » (*Est communis cum Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 6. *n.* 120. *Et sufficit, si ex relatione alterius certificatur de præsentia materiæ, ut Sot. Henr. Præp. etc. apud Salm. ibid. in fin.*) Ratio » horum omnium est, quia ad præsentiam, et sensibilitatem non requiritur » ut materia videatur, vel tangatur, » vel feriatur sono verborum (unde » communiter non probatur praxis » eorum, qui os proximè admovent, ut » halitum in calicem, et panem inspirent), dummodò vidèri possit sive in » se sivè in alio, v. g. in suo toto, vel » continente, vel vase ad illam continendam destinato. *Vide Bon. d.* 4. » *q.* 2. *p.* 5.

213. — « 2. Invalidè consecratur I. » Materia post parietem, aut post tergum posita, vel clausa in tabernaculo ut docent *Fill. Bon. qu.* 2. *p.* 6. » *et alii*. Ratio, est, quia moraliter » censetur abesse ; cùm non possit demonstrari per *to Hoc*, et *Hic* ; neque » paries habet se, ut continens, aut » tangens. II. Materia valde procul, v. » g. centum passibus distans, etsi vidèri possit. Ratio est eadem. Quanta » autem propinquitas sufficiat, dubium » est, et ex morali prudentum judicio » pendet. *Henr. l.* 8. *c.* 34. docet 20 aut » 30 passuum » (*Putant Lugo, et Gabr. apud Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 6. *n.* 115. *in fin. consecrationem in* 20 *passus esse certam*), « quod *Bon. l. c. et alii* putant » non esse certum. *Vide Schol.* III. Materia tam modica, ut sensu percipi » non possit : tùm quia non potest » demonstrari, tùm quia sacramentum » debet esse signum sensibile. Ita *Suar.* » *Vasq. et alii contra Sotum, Henr.* quod » intellige, si non sit in toto, sed extra » illud, quia in toto etiam minimæ » ejus particulæ consecrantur : ut constat ex *Trid. sess.* 13. *c.* 3. *et* 4. *Bon.* » *loc. cit.*

214. — « Secunda conditio, ut materia sit *certa, et a consecrantis intentione,* » *et in individuo determinata*. Est communis apud *Bon.* et alios : tùm quia » hoc requirunt pronomina *Hoc* et *Hic* : » tùm quia actiones sunt circa singularia, quæ debent esse certa, et determinata. *Vide Bon. loc. cit. p.* 5.

Unde resolves :

« 1. Invalidè consecraret, qui vellet » tantùm consecrare tertiam, vel mediam hostiæ partem, eam non de-

» terminando, vel ex multis, v. gr. » viginti præsentibus, tantùm quatuor, » aut quinque nullas designando; » quia non est ratio, cur una magis, » quàm altera consecraretur. Item, qui » ex multis hostiis intenderet illas con- » secrare, vel illas partes hostiarum, » aut vini, quas Deus elegerit, aut Ti- » tius designarit, aut partes illas, quæ » fractis speciebus sunt mansuræ in » continuo, non quæ excident: quia » non est materia definita. *Bon. l. c.* » *p.* 5.

215. — « 2. Non consecratur hostia » inscio sacerdote posita, sive in cor- » porali (sejuncta tamen à cumulo), » sive infra illud. *Con.* 3. *p. q.* 74. *art.* » 2. *d.* 3. *et alii.* Ratio est, quia non » est determinata in mente sacerdotis, » cujus voluntas non fertur in incogni- » tum. Similiter non consecrantur » guttæ, quæ exteriùs calici adhærent, » quia non intenduntur; imò ut pro- » babiliùs docent *Suar. Reg. c.* 2. *l.* 29. » *et c.* 2. *Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* 2. *n.* 15. » *Con. q.* 74. *d.* 2. *contra Tann. et Bon.* » nec eæ guttæ, quæ interiùs adhæ- » rent; quia intentio Ecclesiæ esse » videtur, ideòque et sacerdotis esse » debet, consecrare id quod per mo- » dum unius continui est in calice. » Unde, ne opus sit de detergendis » guttis sollicitum esse, benè faciet sa- » cerdos, si semelpro semper intendat » eas non consecrare, uti nec micas » hostiæ adhærentes. *Vide Dian. p.* 2. » *t.* 3.*m. r.* 16. *et. p.* 3. *t.* 4. *r* 32. » *Escob. l.* 7. *e.* 6. ubi docet, sacerdo- » tem vi particulæ *Hic*, tantùm inten- » dere idconsecrare, quod per modum » unius continui potabilis est in ca- » lice, ideòque guttulas illas non con- » secrari. Quæ sententia probabilis est » ex *Reg. Suar. et Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* 2. » *n.* 15.

Quæritur, an consecrentur guttæ vini, quæ sunt in calice separatæ, quando sacerdos nihil circa eas intenderit? Alii negant, ut *Busemb* Alii affirmant, ut *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 449. *cum Præp. Dic. etc.* Alii denique affirmant de guttis propinquis, negant de remotis. Monet *Platel apud Croix. ib.* quòd sacerdos advertens statim ante consecrationem tales guttas, si sint vicinæ, admisceat; si verò remotæ, vel abstergat (quod ait *Tanner apud Busemb. in fin. huj. dub.* haud expedire), vel excludat ab intentione. Sed *Croix* dicit etiam posse licitè includere eas in intentione, ne in calice sit vinum, quod non sit consecratum [1]. Sic etiam dicit *Croix contra Busemb.* quòd sacerdos debet consecrare micas adhærentes hostiis, non autem separatas in patena, vel corporali; nec obstat quòd eas sumendo læderetur jejunium, nam magis videtur tunc præcavenda irreverentia sacramenti, quàm læsio jejunii. Si verò micæ sint in ciborio, eas etiam (ait) intendat consecrare, cùm absit periculum eas perdendi.

216. — « 3. Valida est consecratio, « I. Si sacerdos intendat consecrare ex » pluribus hostiis præsentibus tantùm » quinque, eas determinando, vel om- » nes, præter infimam, et supremam » cumuli, vel omnes pares, v. g. se- » cundam, quartam, sextam, si sint » ordine collocatæ, et determinetur, » unde numerandi initium sumendum » sit; quod tamen grave peccatum » erit. Quòd si autem hoc, vel alio » casu, non consecratæ misceantur » consecratis, totus cumulus ad altare » est deferendus, ut sacerdos intendat » consecrare non consecratas: vel po- » tiùs totum cumulum consecret sub » conditione, si non sint consecratæ. » (*Et hoc potiùs faciendum est, quia in consecrando hostias non consecratas, deficit vera determinatio materiæ, nec potest verificare verbum* Hoc, *unde debent consecrari omnes hostiæ sub conditione, ut validè consecrentur; ita Lugo d.* 4 *n.* 136. *Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 7. *n.* 129. *cum Laym. Dic. Avers Leand. Dian. etc. Et hoc etiam licitè fieri potest, ut dicunt Salm. ibid. in fin. cum Laym. Dic. Dian. Leand. contra Lugo, et Silv. de Affucto,*), « *Card. de* » *Lugo d.* 4. *de Euch. n.* 36. II. Etsi pu- » tet, unam, vel duas, vel sex hostias » consecrandas adesse, cùm sint plu- » res, sive à se, sive ab alio positæ, » quia error speculativus, et privatus » non obstat intentioni practicæ, et » absolutæ consecrandi omnes præ- » sentes, quam tanquam Ecclesiæ » consuetudini conformem, quisque » censetur habêre implicitè; ut docent » *Sylv. Henr. et Suar* » (*Cum Nav. Bon. Vasq. Conin. Lugo, et comm. ap. Salm.*

[1] « Quoad guttas vini separatas, sed inter cali- » cem existentes, ait *La Croix*, expedire, ut sa- » cerdos intendat eas consecrare, sed melius mihi » videtur, id intendere de guttis proximis fundo, » non verò de remotis. » *Hom. Ap. Examen Ord. n.* 99. *Edit* A. LECLERE.

ibid. n. 128.) « Unde si sacerdos advertat post consecrationem esse duas simul junctas, utramque ut consecratam sumet, ut habet Missale. Si verò ante consecrationem, postquam obtulit, advertat, alteram seponet, et post missam ipse, vel alius sumat, tanquam panem benedictum. III. Si quis plures hostias ad altare tulerit, aut rationabili modo adverterit, ab alio adferri à se consecrandas, vel ante sacrificium monitus fuerit de consecrandis in altari jam positis. Ratio; omnes enim consecrantur, etsi, dùm consecrat, earum non ita expressè meminerit, aut etiam ad oblationem non detegat, modò sint præsentes in corporali, vel saltem in altari. Ita *Regin. l.* 27. *n.* 19. *Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 2. *Bon. t.* 1. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 2. *et alii ab ipso citati*, estque sententia in praxi tuta. Quia intentio præcedens respectu illarum virtualiter perseverat.

217. — Quando ciborium consecrandum positum est à clerico in corporali, te advertente, et illud jam intenderis consecrare certum est quòd consecras, licèt postea ad illud non advertas. Est communis sententia, ut ait *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 456. *cum Pal. Dic. et Salm. de Euch. c.* 4. *p.* 7. *n.* 125. *cum Gavant. et Suarez.* Sed dubium est, utrùm censendum sit consecratum ciborium ex oblivione extra corporale relictum?

Prima sententia cum *Tanner. et Præp apud Croix l. c.* qui probabilem vocat, affirmat, quia, ut dicunt, voluntas consecrandi jam adfuit, et non fuit retractata.

Secunda sententia tamen communis, et probabilior negat cum *Suar. Dian. Pal. Less. etc. cum Croix ibidem.* Ratio, quia, cùm intentio consecrandi extra corporale fuisset peccatum grave, illam tu habuisse non præsumeris[1]. Sed quia prima sententia non videtur improbabilis, cùm res sit dubia, rationabiliter ait *Bened. XIV de Sacr. Miss. l.* 3. *c.* 18. *n.* 6. ciborium denuò consecrandum : vel ut dicit *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 3. *art.* 2. *sect.* 1. *post. concl.* 2. *v. Quæres* 3. *in fin.* in praxi illas particulas esse sumendas post sanguinem; et ego addo post ablutionem, sed ante purificationem : quia reliquiæ sanguinis sunt certè sacramentum, sed hostiæ illæ in ciborio sunt dubiè. Censent autem *Cont. Tourn. et Croix ll. cc.* posse eas etiam consecrari in alia missa sub conditione : sed hoc mihi non placet quia non videtur adesse justa causa illas consecrandi sub conditione, cùm jam sumi possint.

« IV. Si parvæ hostiæ pro communicando populo afferantur sacerdoti paulo post factam oblationem (addit *Aversa p.* 11. *s.* 12. ante cœptam præfationem) licitè eas consecrari, supplerâ oblatione mentaliter, ex *Gavant, et Possev.* docent *Dian p.* 2. *t.* 14. *r.* 71. *et Tann. de exped sacrific. l.* 2. *c.* 5. » (*Et hoc etiamsi canon sit incœptus, ut Tamb. c.* 5. §. 2. *cum Gob. Burg Quarti, Diana, et Possev. apud Croix n.* 460. *Salm. quando plures sine communione remanerent; et consentit Bened. XIV. de Sacr. Missæ l.* 3. *c.* 18. *n.* 5. *Si verò remaneret tantùm unus, Cod. ib. suadet potiùs dari illi partem hostiæ magnæ : quod licitè jam fieri potest, ut ait Croix n.* 508. *cum S. Anton. Sylv. Bon. Sa, Tamb. etc. Et sufficit pro causa, si communicaturus diù expectare deberet communionem.*)

218. — « Resp. 2. Ad licitam materiæ consecrationem requiritur, 1. ut non sit major quantitas, quàm tempore opportuno possit absumi, quia periculum esset, ne speciei computrescerent. *Bon. l. c.* 2. Ut ab usu Ecclesiæ, præsertim in Missali præscripto, non recedat.

Unde resolves :

219. — « Peccat I. Qui vas, in quo hostiæ consecrandæ sunt, non aperit. II. Qui consecrat materiam positam extra corporale. III. Qui intendit consecrare guttas calici adhærentes

[1] Ista ratio, inquit Ballerini, supponit generale hoc principium, quod non possit, in sacerdote præsumi intentio consecrandi, quoties circumstantia quæpiam, licet eidem sacerdoti ignota, intercedat, quæ si ab ipso nosceretur, eum a consecrando deterreret, ne scilicet ageret illicite. Atqui ejusmodi principium neminem puto aut admisisse unquam, aut aliquando admissurum. Et sane illicitum, et quidem ex DD. sententiis graviter illicitum est, in calice non consecrato, aut in corporali non benedicto missam celebrare, aut materiam utique validam sed illicitam, v. gr. panem fermentatum in latina Ecclesia consecrare. Porro quisnam contendat, si ejusmodi calix aut corporale. aut materia sacerdoti id non advertenti porrecta fuerit, non posse præsumi, eum intentionem celebrandi illicite habuisse, atque adeo valide non consecrasse? Addiderim autem, immerito quosdam secundam opinionem ceu communem tradere. Facile enim et pro prima haud pauciores DD. allegari possent. » (ad 283.)

» exteriùs quod esset grave; de inte- » rius adhærentibus est dubium, quia » non constat satis de mente Ecclesiæ, » ad quod evitandum *Gavant. part.* 2 » *tit.* 7. jubet eas abstergi, quod con- » suetudo probat. Qui tamen id omit- » tit, eum non peccare, docet *Tamb. l.* » 3. *c.* 1. §. 3., imò nec expedire, si » eas advertas, quando discooperto » calice jamjam es consecraturus, et » elevationem populus expectat. Post » consecrationem autem nullo modo » sunt abstergendæ. IV. Qui ante con- » secrationem ita statueret: nolo con- » secrare hostias appositas, nisi tempore » consecrationis, vel saltem oblationis » fuero memor. Ita *Præpos. hic art.* 3. » *d.* 3. *Laym. l. cit.*, etsi *Tamb. de ex-* » *ped. sacrif. c.* 1. §. 3. eo casu nullum » peccatum agnoscat. »

Notat Scavini quoad vinum :

« Omne vinum sive gallicum sive hispanum sive italum (album vel nigrum), valida et licita est materia; nam quodlibet ex hisce vinis simpliciter est vinum. Caute autem advertendum, ne tam facile vinum extraneum adhibeatur, quia ut plurimum hæc vina vel omnino arte facta sunt, vel alienis commixta substantiis......

« Marchantius, in *Horto Pastorum*, recte taxat aliquorum pastorum incuriam, qui tempore æstivo in parva lagena diu conservant vinum pro missa in sacristia: quod vinum quia debile, facile deficit et eo usque acescit, ut perdat substantiam vini. Considerent tales, considerent omnes, an hæc et similia vina ad mensam divinam destinata, vellent mensæ suæ profanæ apponi. *Dens*, » (t. III. n. 735)

DUBIUM VI

Quæ sit forma consecrationis Eucharistiæ?

220 Quæ verba sint de essentia in consecratione panis? Et quæ vini? Et an verba sint proferenda simul recitativè, et significativè?
221 Quæ forma sit illicita? Quæ invalida? Et quæ dubia?
222 Qu. I. An in consecratione panis prærequirantur verba: *Qui pridie, etc.*
223 Qu. II. An in consecratione calicis omnia verba sint de essentia? Qu. III. Quid significent to *Hoc, et Hic?* Qu. IV An conficiatur Eucharistia si omittatur verbum *Est*?
224 Vide plura circa variationem verborum. Quid si sacerdos se distrahit in consecrando?

220. — « Resp. Est duplex, una » panis et est hæc: *Hoc est enim corpus* » *meum*: ubi omnia sunt de essentia, » præter to *enim*; cujus omissio esset » veniale. » (*Cum Suarez, Conc. Bon. Pal. etc. apud Salm. de Euch. c.* 5. *p.* 5. » *n.* 18. *Sed non improbabiliter Ronc. et Conc. damnant de mortali. Revera enim in re tam gravi non videtur levis materia quæcumque levis mutatio deliberatè apposita.*) « Altera vini, et est hæc: *Hic est* » *enim calix sanguinis mei, novi, et* » *æterni testamenti, mysterium fidei, qui* » *pro vobis, et pro multis effundetur in* » *remissionem peccatorum.* Ubi etsi ve- » rior, et communior sit sententia *S.* » *Bonav. Suarez, Bell. et aliorum contra* » *S. Th, et Thomistas,* quòd essentialia » sint tantùm hæc: *Hic est calix san-* » *guinis mei*, vel *Hic est sanguis meus*, » aut eis æquivalentia; graviter tamen » peccaret, qui aliqua ex reliquis » omitteret, vel mutaret. Debent autem » formæ proferri in persona Christi » formaliter, et significativè, sive as- » sertivè » (*Id est simul recitativè et significativè scilicet referendo verba Christi et applicando eorum significationem ad materiam præsentem, nempe ad panem et vinum, quæ sacerdos in manibus habet, ut illa transmutet in corpus, et sanguinem Christi; ita Conc. p.* 261. *num.* 14. *et Salm. de Euch. c.* 5. *p.* 5. *n.* 51. *cum S. Th.* 3. *p. qu.* 78. *art.* 5.) « et non tan- » tùm recitativè, sive historicè, licèt ea » quæ in canone præcedunt, dicantur » tantùm recitativè, seu historicè. *Vide* » *Laym. c.* 3. *Bon. q.* 3. *p.* 2. *Card. de* » *Lugo d.* 11. *s.* 5.

Unde resolves:

221. — « 1. Valida, sed illicita est » consecratio. 1. Si consecrans dicat: » Hic cibus, hic potus, hic calix: vel » hæc res, vel contentum sub his spe- » ciebus, est corpus meum, vel sanguis » meus. *Bon. l. c. p.* 1. II. Si dicat: Hic » est calix novum testamentum in » sanguine meo, ut habet *S. Lucas c.* » 22. III. Hoc est corpus meum, quod » de virgine sumpsi: hic est sanguis » meus infiniti valoris IV Hoc est » meum corpus, hic est meus sanguis, » vel, hoc est sanguis meus. Ratio ho- » rum est, quia manet idem sensus, » nec fit mutatio substantialis. *Bon.* » *loc. cit.*

« Item, inquit Gury, si proferas: *colpus* pro *corpus*, *meus* pro *meum*, *et* pro *est*, *calis* pro *calix*, *sanguis* pro *sanguinis*, etc.

Super quod adnotat Ballerini: « excipe, nisi imperfectus pronuntiandi modus è naturali vitio oriatur sacerdotis, cui litteræ alicujus pronuntiatio sit difficilis vel impossibilis. » (Gury, de Euch. n. 286.)

« 2. Invalida erit consecratio, si dicas : Hic (adverbialiter) est corpus » meum. Si autem to *Hic* ponatur » masculinè pro neutro, valet, etsi » non secundùm Grammaticam. *Escob.* » *Gran* » (*Cùm Suarez, Dian. Bonac. et multis apud Salm. l. c. p.* 1. *n.* 3.) « II » Hoc corpus est meum : Hic sanguis » est meus, *Fag. p.* 3. *q.* 78. *c.* 2. *et* 3. » III. Ecce corpus meum. Ecce sanguis » meus. IV. Hoc fit, vel hoc sit corpus » meum : vel, hic panis convertitur » in corpus meum, vel hic ponitur » corpus meum. V Illud est cor- » pus meum : ille est sanguis meus. » VI. Hoc est substantia mea ; vel, » hoc est corpus Christi. *Bon. l.c. p.* 3.

« 3. Dubia erit consecratio. I. Illud » est corpus meum : Ille est sanguis » meus. II. Hæc est caro mea : quam » tamen *Laym contra Concin.* putat » valère. III. Secundùm quosdam » forma ex *S. Luca* primo casu allata. » *Vide Bon. quæst.* 3. *p.* 1. *et* 2. *Reg. l.* » 29. *n.* 33.

222. — Quæritur I. An in consecratione panis præequirantur verba illa : *Qui pridie etc.*? *Ambrosius Catharinus apud Habert* propugnavit consecrationem perfici per preces antecedentes, verba autem Christi ex præcepto historicè tantùm recitari ; sed hæc opinio rejicitur à *L. Pio V in Rubr. Missal. tit.* 10. *n.* 3. ubi postquam dictum fuit (*tit.* 5. *n.* 1.) quòd forma corporis sunt verba illa : *Hoc est enim corpus meum.* Dicitur : *Si autem, semiprolata forma corporis, obiit sacerdos, quia non est facta consecratio, non est necesse, ut missa per alium suppleatur.* Ergò consecratio non fit, nisi per verba : *Hoc est*, etc. Idque confirmatur in Decreto *Eugenii*, ubi habetur : *Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit sacramentum ; sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum.* Ergo sacramentum non conficitur, nisi per verba Christi, quæ certè alia non sunt, nisi illa : *Hoc est,* etc. *Scotus* autem *in* 4. *d.* 8. *q.* 2. *n.* 5. non dubitat quin forma consecrationis panis et vini utique sint verba : *Hoc est corpus*, etc. *Hic est calix*, etc. Sed si hæc sola verba proferantur, prætermissis illis, *Qui pridie*, etc., an fiat consecratio ? dubitat, et dicit tunc sacramentum sub conditione adorandum. Ratio, quia verba, *Hoc est*, etc., prolata sine præcedentibus, per se non significant corpus Christi, sed corpus sacerdotis ; unde oportet, ut per antecedentia verba significetur, quòd sacerdos loquatur in persona Christi. Et hanc sententiam sequuntur *Angel. v. Eucharistia n.* 24. *Dupasquier t.* 7. *p.* 385. Atque *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 4. *art.* 2. *concl.* 3. *ac Frassen t.* 11. *p.* 122. *v. Verum* dicunt non carêre omni probabilitate. Alii verò communiter, ut *Iven. t.* 7. *p.* 259. *Tourn. Præl. theol. de Euch. qu.* 4. *art.* 8. *concl.* 3. *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 283. *Conc. t.* 8. *p.* 259. *n.* 7. *Frassen. l. c. et Lugo d.* 11. *n.* 39. (qui ait opinionem *Scoti* ab omnibus rejici) docent ad consecrationem sufficere sola verba : *Hoc est,* etc. Probatur ex Decreto *Eugenii*, ubi dicitur consecratio non aliis fieri nisi verbis Christi : *Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit sacramentum ; sacerdos enim in persona Christi loquens conficit sacramentum.* Et ut sacerdos loquatur *in persona Christi,* sufficit quòd corpus Christi satis designetur ex institutione Christi, et ex intentione sacerdotis, prout si rex aliqua instituerit verba, quæ quoties dicerentur à judice, repræsentarent personam regis, hoc ipso quòd à judice proferuntur regis personam repræsentant. Hæc quidem sententia est communis, et probabilissima ; sed oppositam non audeo dicere improbabilem : tantò magis, quia Rubrica *Tit.* 3. *n.* 5. *tit.* 10. *n.* 3. et alibi quando forma est repetenda ratione materiæ dubiæ, vel ex eo, quòd forma calicis fuerit semiprolata, præcipit, ut sacerdos incipiat ab illis verbis : *Qui pridie*, etc. et *Simili modo, etc.*

223. — Quæritur. II. An in consecratione calicis sola verba, *Hic est calix sanguinis mei*, sint de essentia ?

Prima sententia negant, et hanc tenent *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 284. *et Salm. de Euch. c.* 5. *p.* 2. *n.* 25. *cum S. Antonino, Sylv. Palud. Hurt. Arag. Richar. etc.*, qui dicunt, omnia verba sequentia *Novi et æterni testamenti, etc.* ad essentiam pertinère : et pro hac sententia videtur esse *D. Thomas in* 4. *d.* 8. *art.* 2. *qu.* 2. ubi ait : *Et ideò illa quæ sequuntur sunt essentialia sanguini, prout in hoc sacramento consecratur, et ideò oportet quòd sint substantia formæ.* Ergò ait *Gonet*, si verba illa sunt essentialia sanguini, sunt etiam essentialia formæ. Ratio hujus sententiæ est, quia Eucha-

ristia non solùm est instituta ad significandum corpus et sanguinem Christi per modum cibi et potûs, sed etiam ad explicandam virtutem passionis Christi, id est peccatorum remissionem quæ habetur per effusionem sanguinis ex novo testamento etc. Ergò verba sequentia, quæ hanc exprimunt virtutem dicendum est ad essentiam formæ pertinêre. Censent verò *Salm. de Euch. c.* 5. *p.* 2. *n.* 31. non omnia verba subsequentia esse essentialia, nam verbum *æterni* virtualiter includitur in illis, *novi testamenti*, et verba *mysterium fidei* includuntur in illis, *qui pro vobis effundetur*, etc.

Secunda sententia verò communior, quam tenent *Scotus in* 4. *d.* 8. *q.* 2. *Petroc. tom.* 3. *p.* 326. *q.* 2. *Holz. p.* 57. *n.* 264. *Juen. t.* 7. *p.* 262. *Cont. Tourn. loc. suprà cit. art.* 3. *concl.* 1. *Lugo d.* 11. *n.* 60. *cum Bellarm. Spor. n.* 132. *cum S. Bon. et Suar.* ac plures ex Thomistis ut *Sot. Contens. Wig. et Conc.*, dicit sola verba, *Hic est calix sanguinis mei*, esse ad formam essentialia. Probant 1. ex verbis *L. Pauli* 1. *ad Cor. c.* 11. ỳ. 25. *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Unde dicunt non esse credibile, quòd apostolus aliquid essentiale ad formam omiserit. Probant 2. ratione, quia hæc sola verba magnificant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus vini; alia verò pertinent ad integritatem quidem formæ, non autem ad essentiam. Et hanc fuisse mentem *D. Thomæ* censent Thomistæ qui hujus sunt sententiæ, dùm S. Doctor, quando loquitur de primis verbis (ut in *quæst.* 78. *art.* 1.) dicit ea spectare ad *essentiam;* cùm verò loquitur de sequentibus, inquit spectare ad *substantiam* formæ. Hæc autem explicatio an verè sit juxta mentem *D. Thomæ*, non satis percipitur : unde benè ait *Petr.* in hac quæstione sententiam Angelici esse valde dubiam. Cæterùm utraque sententia est speculativè probabilis, sed in praxi certum est, quòd sacerdos graviter peccaret, si non proferret omnia verba, quæ in consecratione calicis habentur; et si fortè tantùm prima verba dixisset, deberet utique sub conditione integram repetere formam, ut rectè advertit *Nat. Alex, propr. unic. reg.* 4. Et hoc omnes dicere debent, juxta *Rub. tit.* 10. *de defect. n.* 3. ubi dicitur : *Si obierit* (sacerdos) *semiprolatâ formâ sanguinis, tunc alter prosequitur missam, et super eumdem calicem repetat integram formam* (intellige sub conditione, si fortè jam dixerit verba, *Hic est calix sanguinis mei*) *ab eo loco* : Simili modo etc. *Vel posset super alium calicem preparatum integram formam proferre, et hostiam primi sacerdotis, et sanguinem à se consecratum sumere, et deinde calicem relictum semiconsecratum.*

Quæritur III. Quid significent verba *Hoc* et *Hic?* Resp. cum *Suar. d.* 58. *sect.* 7. *Cont. Tourn. eod. art.* 3. *Holzmann.* 272. qui citat *Scotum, Sporer, et alios communiter*, quòd verbum *Hoc* et *Hic* significant : *Hoc* ens, quòd est cibus, *est corpus meum : Hic calix*, sive hic potus, *est sanguis meus;* omnis enim propositio in fine prolationis habet suam veritatem, et effectum.

Quæritur IV. An conficiatur Eucharistia dicendo tantùm : *Hoc enim corpus meum* : Affirmat *Bernal*, dicens quòd verbum *est* in latino idiomate sanè subintelligatur. At meritò negant alii communiter *apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 35. Nam licèt to *est* ex aliis verbis adjunctis quandoque satis subintelligatur; tamen hìc ex ipsa propositione absoluta minimè percipitur, dùm hìc non habentur alia adjuncta, quæ denotent subaudiri verbum *est.*

224. — Hìc autem notandum, quoad mutationem verborum formæ id, quod habetur in *Rubrica Missalis* (*tit.* 5. *n.* 1.) : *Si quis autem aliquid diminueret vel immutaret de forma consecrationis et verba idem non significarent, non conficeret sacramentum. Si verò aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissimè peccaret.* Valida est autem consecratio, si quis dicat : *Hoc est colpus meum*, vel *copus meum :* ita *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 36. *cum Suar. Lugo, et aliis communiter*; pariter ac diximus, *n.* 110. *de baptismo, ex c. Retulerunt, dist.* 4. *de consecr.* ubi *Zacharias* Papa declaravit validum baptismum collatum *in nomine Patria Filia etc.* Ratio, quia voces ita constitutæ sunt, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significent; sufficit enim, ut verba formæ ingerant sensum à Christo intentum; secùs si alium sensum ingererent, ut si quis diceret, *Hic* (adverbialiter prolato) *est corpus meum*, prout docet S. *Th.* 3. *part. q.* 60. *art.* 8. Validè etiam consecraret, qui adderet verba sensum non corrumpentia, v. g. *Hoc est corpus meum reale.* Secùs si di-

ceret : *Hoc est corpus meum figuratum*. Et ita pariter invalidè consecraret, si quis diceret : *Hoc corpus est meum*, ut dicunt *Bon. Con. Antoine, et Elb.* quia per hæc verba non significaretur transsubstantiatio panis in corpus Christi.

Dicunt *Salm. de Euch. c.* 5. *p.* 1. *n.* 16. cum *Soto* repellendum esse scrupulum, si quis vice *corpus meum* proferat *corpus meun*. Pariter, si pro *est*, proferat *es*, ut *Dian. ibid.* Si pro *calix*, dicat *calis*, ut *Henr.* Si pro *sanguinis*, proferat *zanguinis;* (et *Sotus* hoc excusat ab omni culpa, etsi omittatur diligentia ad proferendum : sed meliùs *Dian. Leand. etc.* excusant tantùm à mortali apud *Salm. ibid. n.* 17.) Ratio, quia in his remanet forma, et significatio substantialis, cùm communiter tunc *calis* verè percipiatur pro *calix*, et sic de aliis.

Notandum, quòd si sacerdos se distrahit in conficiendis sacramentis, vix fieri potest, ut sacramentum reddatur invalidum ob distractionem ministri ; nisi distractio esset totalis, ait *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 85. Sed hanc limitationem minimè esse probabilem probavimus *n.* 14. *de Sacram. in gen.* In conficiendis aliis sacramentis, minister voluntariè se distrahens, non peccat plus quàm venialiter, ut dicit *Gobat communi apud Croix l. c.* Sed ibidem *Tamb.* advertit, quòd in consecranda Eucharistia sacerdos voluntariè et advertenter se distrahens , ratione gravis irreverentiæ graviter peccaret.

Advertendum autem, quod verba consecrationis minimè replicanda sint, nisi *valde probabiliter* dubitet sacerdos aliquid omisisse, ut loquitur *Rubrica tit.* 5. *n.* 2. his verbis : *Si celebrans non recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certò ei constat se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate sacramenti, resumat formam. Si verò valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale omisisse iteret formam, saltem sub tacita conditione.*

Ad rem dat Collet, in tractatu suo *de la messe*, chap. v., consilia eximia quæ sequuntur :

« Il faut prononcer les paroles de la consécration avec une voix distincte, respectueuse, continue, naturelle, comme si c'était un discours ordinaire, mais gravement sérieux. C'est pourquoi on blâme avec raison des prêtres, d'ailleurs estimables, dont les uns font à chaque parole une pause considérable, qui semble en couper le sens et la suite ; les autres prononcent les paroles avec de si violents efforts, qu'on les croirait agités de mouvements convulsifs, agités qu'ils sont dans toute leur personne. Afin de ne manquer à rien, ils renversent tout ; pour eux *hoc* devient *hocque*, *meum*, *meumme*, et ainsi du reste. Nous ne les prions que de se demander à eux-mêmes s'ils croient que Jésus-Christ ait parlé de cette manière lorsqu'il institua la sainte Eucharistie. Ce qui est certain, c'est que ce ton afflige les personnes pieuses, étonne les fidèles et fait rire les impies. »

DUBIUM VII

Quamdiu Christus maneat in Eucharistia?

225 Infra quantum tempus species consummentur ?
226 Quando recipiatur gratia ?
227 Quid si sacerdos se disponeret inter sumptionem ?
228 An recipiatur plus gratiæ si sumatur utraque species, vel major materia ?
229 Quid si vinum consecratum in aliud vinum, aut liquorem injiciatur ?

225. — « Resp. 1. Manet sub speciebus etiam divisis, et sub quavis earum minima parte, donec tanta earum fiat mutatio, et consueta substantia panis, et vini corrumpatur. Ita *comm.* cum *S. Thom.* Et est certum.

Certum est apud omnes, saltem inter spatium horæ species in omnibus immutari. Benè tamen advertit *Tamb. de Comm. c.* 3. §. 4. quòd juxta qualitatem stomachi magis vel minùs calidi, aut validi, species consummentur. Cæterùm , generaliter loquendo , refert *Lugo d.* 10 *n.* 54. plures medicos à se Romæ consultos putasse in laïcis species intra minutum corrumpi, et in sacerdote intra medium quadrantem : quod utrumque approbat *Bernal apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 476. Imò *Arriaga ibid.* censet in laïco consummari intra 5. Pater et Ave, et in sacerdote postquam vestibus est exutus. Saltem post quadrantem à communione, etiam in sacerdote , tenet ut certum *Lugo*, et consentit *Croix* quoad sanos, species consummari.

« De hac re, inquit Ballerini, nequaquam videtur regula quæpiam generalis tradi posse. Brevior quippe aut longior mora potissimum a diversa diversorum hominum virtute digestiva est repetenda. Neque solum exploratum est, faciliorem alios,

alios difficiliorem habere digestionem, sed eumdem quoque hominem per diversis circumstantiis tum internis, habitu scilicet corporis et præsertim stomachi, tùm externis, v. gr. pro cœli temperie, modo citius modo tardius cibos concoquere; nec raro contigisse scimus, ut concitato vomitu post longius spatium, semihoræ v. gr. aut etiam horæ sacramentales species tantùm non integræ redditæ fuerint. » (In Gury. de Euch. ad n. 275.)

226. — « 1. Gratia datur in prima » manducatione etiam primæ partis, » cùm sit totum sacramentum. Man» ducatio autem dicitur trajectio ex » ore versùs stomachum, etsi alii di» cant gratiam tùm primùm dari, cùm » pars aliqua est in stomachum rece» pta. *Dian. p.* 3. *t.* 7. *m. r.* 96. *ex* » *Henriq. Sylv. et Fagund.* Item *Card.* » *de Lugo d.* 12. *s.* 2.

« 2. Species non sunt retinendæ in » ore tamdiù, donec penitùs pereant: » quia tunc non manducaretur Chris» tus, nec gratia sacramenti conferre» tur; uti nec si moriaris, dum hostia » adhuc est in ore. *Diana l. c. contra* » *Bec.* 22. *Vide Bon. d.* 4. *q.* 5. *p.* 2. » *n.* 2.

227. — « 3. Si quis partem vini, vel hostiæ sumpsisset indispositus, et deinde se disponeret, acciperet adhuc gratiam in sumptione alterius partis. » (*Ita Salm. de Euch. c.* 6. *p.* 1. 3. 10. *cum Suar. Con. Sot. Caj.* (*contra Bon. et Henr.*) *quia adhuc tunc Eucharistia habet vim conferendi gratiam ex opere operato.*) « Quod etiam aliqui, ut *Gabr. Cajet. et* » *alii* probabiliter dicunt futurum, si » se disponat antequam species con» summentur in stomacho. *Dian. l. c.* » *r.* 96. *ex Nug. Vide Card. de Lugo d.* » 12. *s.* 2. *n.* 46. 53. *et* 64. ubi illud pos» terius negat. *Vide Bon. l. c.*

228. — « 4. Non videtur reprehenden» dus laïcus, qui desiderat esse sacer» dos, ut possit communicare sub utra» que specie, quòd putet plus gratiæ » dari sub utraque, quàm sub una: » quia id fieri non est improbabile, ut » docent *Vasq. Mær. Card. de Lugo dub.* » 12. *s.* 3. *et alii.* » *Cum Alensi, Hurt.* » *Leand. Palao, et pluribus apud Salm. ibid. n.* 15. *contra Bellar. Suar., Soto etc. ambas probabiles Salm. ibid. in fin. merito vocant:*) « uti nec carpenda devo» tio illius, qui multum materiæ sumit » ad consecrationem ea mente, ne tam » citò in stomacho species consum» mentur, et sic diutiùs secùm Chris» tus maneat, et sæpiùs gratiam au» geat: quod fieri non est improbabile, » si dispositio subjecti fiat melior; ut » docent *Suar. Comm.* Item *Fagund. et* » *Becan. apud Dian. p.* 3. *t.* 6. *m. r.* 97.» (*Idem sentiunt Gonet t.* 6. *p.* 306. *Lugo d.* 12. *n.* 48. *Cont. Tourn. de Euch. in fin. part.* 1. *cum Juenin. Holzm. p.* 66. *n.* 296. *cum Reg. mastr. Bos. et aliis; item Suar. Leand. etc.* (*contra Sot. et Vasq.*) *apud Salm. ibid. n.* 12. *et* 13. *qui meritò id probabile putant. Ratio, quia, ut ait Florentinum, hoc sacramentum institutum est per modum cibi; unde sicut cibus toto tempore, quo in stomacho manet, corpus nutrit, ita pariter semper ac Eucharistia in corpore manet, nutrit animam augendo gratiam. Hic tamen notandum ex Dupasq. quòd Innoc. XI. post Decretum S. C. damnavit abusum tradendi communicantibus plures particulas simul, vel solito grandiores.*)

« 5. Species per vomitum rejectæ, si » tales sint ut sub illis panis, vel vi» num possit existere: verè sunt ado» randæ; et si iterùm sumantur, ite» rùm conferre gratiam, docet *Card. de* » *Lugo l. c. n.* 53.

229. — « 6. Etsi, si modicum vini » consecrati misceatur perfectè cum » alio liquore ita ut non maneat sub» stantia vini, desinat ibi esse Christus, » non tamen desinit, si misceatur cum » vino alio saltem ejusdem speciei. *C.* » *de Lugo d.* 10. *sect.* 3 Unde, si gutta » consecrata lapsa sit in dolium vini » ejusdem speciei, totum illud vinum » adhibendum tantùm est pro sacri» ficio; licèt quidam dicant, bibi posse » à laicis.

Dicunt autem *Suar. Dicast. Arriag. et Bernalapud Croix l.* 6 *p.* 2. *n.* 474. quòd Christus desinit esse præsens, si guttula vini consecrati injiciatur in altero vino non consecrato potentiori, vel in altero liquore, in quo species vini corrumpantur. In dubio autem, dicit *Croix ib.* tenendum, species non esse corruptas.

« 7. Si species consecratæ liquorem » speciè diversum sibi permixtum » convertant in vinum similis substan» tiæ ei, in quo facta est consecratio, » species priores manent consecratæ: » non item posteriores adjunctæ.

CAPUT II.

DE CAUSIS ET SUBJECTO EUCHARISTIÆ.

DUBIUM I.

De causis.

« Ago hìc tantum de efficiente, id est » de ministro, in quo quid requiratur » ad confectionem validam, constat » tùm ex dictis *de Sacramentis in gene-* » *re*, tùm ex superioris capitis *Dub.* 5. » Quid ad licitam requiratur, patebit » ex sequenti Dub. de subjecto susci- » piente Eucharistiam : quia omnes » dispositiones, quæ ad dignè susci- » piendam sunt necessariæ, requirun- » tur etiam ad licitam confectionem ; » cùm conficiens necessario suscipere » debeat. Hìc ergò tantùm quæritur, 1. » Cujus sit dispensare Eucharistiam? » 2. Quid ex parte ministri requiratur » ad licitam dispensationem?

ARTICULUS I.

Ad quem spectet dispensatio Eucharistiæ?

230. — « Resp. Eucharistiam dispen- » sare ex officio potest solus sacerdos » habens jurisdictionem ordinariam, » delegatam, aut saltem rationabiliter » præsumptam, vel privilegium. Ratio » est, quia pastorum proprium est » pascere, quod præcipuè fit per sacra- » menta. *Vide Bonac. d.* 4. *q.* 5. *p.* 1. » *Card. de Lugo q.* 18. *s.* 3.

« Consuetudo invaluit, inquit Ballerini, ut in quacumque Ecclesia quivis sacerdos missam celebrans, Eucharistiam fidelibus, qui ejusdem participes fieri cupiant, distribuere possit. » (In Gury. in n. 289. et 294.)

231. — Fide certum est, solos sacerdotes validè consecrare Eucharistiam, ut constat ex traditione, et ex definitionibus conciliorum *Nicæni* 1. *c.* 14. *Lateranensis* sub *Innoc. III. c* 1. *Florentini in Dec. pro Inst. Arm. et Tridentini sess.* 23. *can.* 1. Infertque id Tridentinum ex *Matt. c.* 26. *v.* 26. *et Luc. c.* 22. *v.* 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis tantùm apostolis, et sacerdotibus successoribus potestas consecrandi à Christo collata apparet : meritò enim ad tantum ministerium ministros singulari modo consecratos esse oportebat.

232. — Notandum hìc, quòd si plures sacerdotes eodem tempore consecrent unam hostiam, omnes quidem sacramentum conficiunt, ut est commune cum *Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 1. *n.* 3. *ex Suarez. Fill.* E converso, si unus eorum ante alios formam compleat independenter ab aliorum intentione, jam conficit sacramentum, ita ut alii frustrà formam postea absolverent. Hinc *Salm. ib. n.* 5. *cum Suar. Fill. Pal. Con. Dian. et aliis pluribus* inferunt, quòd sacerdotes novi, qui cum Episcopo consecrant, primò curare debent, quoad fieri potest, simul cum Episcopo formam absolvere : præterea habère debent intentionem consecrandi tunc tantùm quando in eodem tempore cum Episcopo formam absolvunt : imò, ultra hoc, in consecratione calicis intendant etiam non consecrare, si panem fortè ipsi non consecraverint. Cùm autem certum sit solos sacerdotes posse consecrare ; hinc etiam certum est tantùm ad ipsos pertinère ministrationem Eucharistiæ.

233. — Quæritur hìc, an parochus tempore pestis teneatur Eucharistiam ministrare cum periculo vitæ ?

Prima sententia valde gravis affirmat, et hanc tenent *Merbes. t.* 2. *p.* 354. *qu.* 19. *Conc. t.* 8. *p.* 308. *n.* 13. *Holzm. p.* 64. *n.* 286. *Pal. de Euch. p.* 20. *n.* 2. *et Cont. Tourn. de Euch. cap.* 5. *art.* 2. *post. concl.* 4. *v. Quær.* 5. *cum Suar. Vasq. Tann. Barb,* Et eamdem probabiliorem putat. *Sylv. suppl. q.* 32. *a.* 3. ubi ait: *Securior et verosimilior aliorum sententia est parochum sub mortali tenéri administrare Eucharistiam parochianis peste vel alio morbo contagioso infectis ; etiam cum propriæ suæ vitæ periculo, nisi per aliquem alium id fiat, et nisi occurant quædam circumstantiæ propter quas meritò*

possit excusari. Ratio, quia licèt hoc sacramentum non sit necessarium ad peccata delenda, est tamen moraliter necessarium ad perseverandum in justitia. Excipit verò *Sylvius (post. Suar. et Barb.)* 1. *Si aliqui infirmi aliàs essent absque confessione morituri.* 2. *Si sit grave parocho periculum : et ejus mors futura sit magna populi jactura sicut si ipse solus sit, nec facilè habendus sit* alius.

Secunda sententia verò negat, quam tenent *Salm de Euch. c.* 9. *p.* 3. *n.* 30 *cum Dic. Gabr. et Ant. à Sp. S. Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 174. *cum Major, Villal. et Molf.* item *Gobat et Lohn. apud Croix num.* 484. Ratio, quia hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, ut parochus causâ illud ministrandi teneatur prodere vitam. Et hæc sententia est etiam valde probabilis ex declaratione *Gregorii XIII. apud Fagnan. t.* 3. *c. in Clericos, de cler. non resident. ex n.* 38. ubi refert quòd, instante *S. Carolo Borromæo*, an parochi tenerentur ministrare sacramenta tempore pestis ? præfatus Pontifex die 12 Oct. an. 1576. approbans decretum S. C. concilii, sic declaravit : *Parochum suis parochianis peste laborantibus tenêri ministrare dumtaxat duo sacramenta ad salutem necessaria, nempe baptismum, et pœnitentiam ; posse autem ministrare vel per se, vel per alium idoneum, ut parochus possit audire confessiones sanorum, quia aliàs eum reformidarent, si viderent ipsum acccedere ad pestilentes.* Deinde *Fagnanus* refert, quòd idem *Gregorius* die 26 Octob. 1576. Archiepiscopo Florentino, qui decreverat parochos suæ diœcesis tenêri tempore pestis ministrare sacramenta, præcipit ei rescribi ad eadem S. C. concilii : *Parochos tenêri omninò ministrare* (tantùm) *baptismum, et pœnitentiam.* Et sic de facto S. C. rescripsit, addito insuper verbo *per alios ;* dixit enim S. C. hanc fuisse mentem Pontificis, prohibendi scilicet, ne parochi per seipsos, etiam volentes, ministrent baptismum, et pœnitentiam, ad commodum parochianorum, qui sani essent. Ita *Fagnanus.*

Deinde hìc sedulò notandum, quòd, cùm circa idem tempus quæsitum fuerit, an parochi tempore pestis tenerentur residêre ? Refert idem *Falb. l. c.* quòd S. C. die 6. Dec. 1576. decrevit *tenêri, sed hoc non per legem generalem statuendum, sed per litteras S. C. significandum eidem præfato Archiepiscopo, ut non omnes parochos cogeret, sed aliquos partiendo opus, vel deputaret alios sacerdotes ; cùm Tab. Arm. et Barb. sentirent parochos excusari tempore pestis a residentia, et quia sani fugerent parochos, et quia parochi omnes morerentur.* Sed factâ relatione, Pontifex decrevit : *Scribendas simpliciter litteras ad Cardinalem S. Praxedis, quibus significetur Sanctitatem suam decrevisse, parochos tempore pestis omninò tenêri residêre in suis Ecclesiis, posse tamen per alium idoneum ministrare sacramenta baptismi, et pœnitentiæ : et si non resederint, contra eos procedendum, servatâ formâ Tridentini sess.* 33. *c.* 1.

Tandem dubitatum fuit à nonnullis Ecclesiarum prælatis, quodnam sit proprium officium Episcoporum tempore pestis, an scilicet teneantur residêre, et etiam suis curatis ministrare sacramenta ? Refert *Fagnan. n.* 46. Pontificem die 18. Decemb. 1576. sic declarasse : *Decretum factum in parochis multò magis procedere in Episcopis, qui magis obligati sunt ; tamen posse Episcopos in locis tutioribus manêre, et inde providêre.* Et hìc observare oportet, quòd hoc decretum fuit proprium Pontificis, quo generaliter explicatum fuit officium Episcoporum : reverà enim, si Episcopus in hujusmodi necessitatibus oves suas deserat, quis alius eis satis providêre curabit ?

234. — « 1. Peccat mortaliter, qui « sine omni jurisdictione Eucharistiam « dispensat. *Con. l. c. p.* 2. quia violat « alterius jurisdictionem in re gravi. « Inferior autem sacerdote incurrit « insuper irregularitatem , ut docet « *Coninc.* » *Idem docent Laym. de Euch. cap.* 7. *n.* 3. *cum Coninch. Sporer eod. tit. c.* 5. *num.* 309. *Mazz. t.* 3. *p.* 1315 *cum Bonac. et Salm. de bapt. c.* 4. *p.* 2. *n.* 20. *qui dicunt idem de clerico ministrante baptismum solemnitèr. Ratio quia, cùm horum sacramentorum solus sacerdos sit minister, et diaconus nonnisi ex commissione; ideò etiam diaconus sine commissione ministrans hæc sacramenta cum ipsorum non sit minister ordinarius, irregularitatem incurrit, ex c.* 1. *de cler. non ord. Vide dicta de bapt. n.* 116. *v. Dub.* 2. « Hinc religiosi etiam ipso « facto incurrunt excommunicationem « Papæ reservatam, si scilicet sine « licentia parochi, et quidem speciali « præsumant clericis, vel laicis dare « extremam unctionem, vel Eucharis- « tiam, vel matrimonium solemnizare :

« nisi habeant privilegium, vel paro- « chus absit, aut injustè nolit in arti- « culo mortis. A dicta tamen excom- « municatione excusare ignorantiam, « etiam crassam, ex *Præp. etc.* notat « *Dian. p.* 3. *t.* 2. *r.* 51. idque propter « verbum *præsumant.*

235. — « 2. Licitè ministrat Eucha- « ristiam qui præsumit rationabiliter, « pastorem factum suum approbatu- « rum esse. *Reg. l.* 2. *n.* 91. *Bonac. l.* « *c. n.* 8. » (*Palaus punct.* 18. *num.* 4. *dicit ex consuetudine communiter præsumi consensum parochi, quoties communio non fit ex obligatione. Hinc rectè ait Roncaglia cap.* 4. *quæst,* 2. *resp.* 1. *cum communi, quòd cui conceditur facultas celebrandi, intelligitur etiam concessa facultas Eucharistiam ministrandi. Et sic reverà ubique usus habet. Dicit tamen Pal. ibid. hanc præsumptionem tantùm locum habère, cùm communio fit ex devotione, non verò si ex obligatione : sed Laym. c.* 7. *nu.* 4. *illam admittit etiam in præcepto paschali, si præsumptio sit rationabilis, putà si persona frequenter communicet. Cæterùm Croix num.* 634. *et Lugo d.* 18. *n.* 5. *cum Suar. Fag. Diana, et aliis rectè dicunt, hanc præsumptionem in communione ex obligatione non esse de facili habendam : imò meritò addit Croix non semper sufficere, quòd certè parochus daturus esset licentiam si peteretur ; si enim recognosceretur ut pastor, et ipse saltem confusè cognosceret ovem suam.*)

236. — « 3. Si infirmus sacro Viatico « muniendus sit, et proprius pastor « absit, vel præsens non possit deferre « Eucharistiam, quivis alius sacerdos, « vel regularis, vel sæcularis, et hoc « deficiente, etiam diaconus, ei con- « ferre potest, quia tunc præsumitur « voluntas Episcopi, aut Papæ. Ita « *Laym. l.* 5. *tract.* 4. *c.* 7. *n.* 3. *Bon.* « *l. c. n.* 10. *Suar.* » (*etsi parochus re-* « *nuat, sed injustè. Salm. de Euch. c.* 9. « *p.* 2. *n.* 15. *cum Tol. Lugo. Sa, Dic.,* « *est commune, apud Ronc. c.* 4. *q.* 2. *r.* « 3. *cum S. Th.*)

237. — « Dixi in resp. *ex officio,* quia « extraordinariè, in statu necessitatis, « id potest diaconus ex commissione « parochi, et secundùm *Quint.* si absit, « sine ea, v. gr. in magno festo, quo « sacerdos confessionibus, concioni- « bus, etc. est occupatus. *Dian. p.* 9. « *t.* 6. *r.* 39. *ex Præp.* In extrema verò « necessitate, v. gr. articulo mortis, si « non esset alius, etiam diacono, imò « laïco licère, secluso scandalo, et alios « et seipsum communicare probabile « est, ut contra *Henr. Vasq. et Sa,* do- « cent *Suar. Conc. Laym. Præpos hic d.* « 2. *n.* 11. confirmatque *Dian. p.* 8. *t.* « 1. *r.* 38. *ex Avers. et Franc. Lugo.* Sed « *Amic.* limitat ad casum, quo mori- « turus peccati mortalis conscius aliud « sacramentum suscipere non posset. « *Dian. p.* 9. *t.* 6. *r.* 39. in praxi tamen « id non facilè faciendum, ob con- « trariam consuetudinem. *Card. de* « *Lugo d.* 18. *s.* 2. *Bonac. d.* 4. *q.* 5. « *p.* 4.

Quæritur hìc I. Quando diaconus possit Eucharistiam ministrare? Nulli dubium quòd diaconus potest ministrare Eucharistiam in necessitate, ut habetur in Carthagin. IV can. 39. ubi dicitur : *Diaconus præsente presbytero Eucharistiam charitatis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget.* Sed dubitatur an hæc necessitas debeat esse extrema? Affirmat *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 5. *art.* 2. *concl.* 2. *v. Obj.* 2. *cum Habert, et Wittas.* dicens, requiri necessitatem præbendi Viaticum, dùm abest sacerdos; quia aliàs non vitaretur scandalum, cùm jam obsoleverit usus, qui primitùs in Ecclesia invaluerit (ut testantur *Alensis, Sotus, Sylvest, etc.*) nempe quòd diaconi universè Eucharistiam populo ministrabant. Sed negant. communiter *Suar. d.* 72. *s.* 2. *concl.* 3. *Pal. p.* 17. *n.* 6. *Lugo d.* 18. *n.* 27. *Laym. c.* 7. *n.* 2. *et Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 1. *n.* 8. *cum Rod. Dic. Henr.* qui dicunt sufficere necessitatem gravem, nempe cùm nullus adsit sacerdos, qui commodè possit ministrare. Et hinc non dissentit *P. Conc.,* admittens sufficere ad id justam causam. Imò *Sylv. v. Diaconus,* ait satis esse præceptum Episcopi vel parochi, etiamsi nulla causa subsit. Et *Quintanad. apud Renzi c.* 3. *q.* 2. tenet quòd, absente sacerdote, etiam sine commissione, et nulla urgente necessitate, possit diaconus ministrare. Sed meritò has duas opiniones rejicit *P. Suarez.* Omnes verò conveniunt, quòd in necessitate extrema, absente sacerdote, diaconus poterit et tenebitur Viaticum ministrare, adhuc sine commissione : ita *Tolet. l.* 3. *c.* 28. *n.* 2. *Holzm. n.* 280. *et Laym. loc. c. cum Soto, Vict. Henri. Miranda, etc.* Diaconus autem, dùm Eucharistiam ministrat, debet esse indutus superpelliceo, et stolà transversà,

ut benè advertunt *Holz. l. c. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 489. *et alii.*

« Potest diaconus, ait Vincent, et proinde debet, viaticum ministrare, in casu necessitatis, absente presbytero : ita auctores communiter etiam galli, ut Habert, Witasse, coll. Andeg., theol. Tolos.; contrarium tamen sentire videtur Bouvier, dicendo: Tale factum est apud nos inauditum. — 2. Peccat mortaliter diaconus ministrando SS. Eucharistiam sine licentia episcopi, juxta præsentem disciplinam. — 3. Plures contendunt, nec irrationaliter, in casu gravis necessitatis, puta, si in tempore Jubilæi omnes sacerdotes sint præoccupati ad audiendas confessiones, diaconum posse a parocho delegari ad ministrandam SS. Eucharistiam. » (De Euch. n. 119).

Quæritur II. An liceat clericis, aut etiam laïcis in necessitate sumere Eucharistiam per seipsos?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Lugo d.* 18. *n.* 24. qui vocat communem, *Gonet. d.* 10. *n.* 18. *Cont. Tourn. loc. cit. concl.* 4. *Bonac. p.* 1. *num.* 5. *cum Henr Sa. Vict. Sylv. Palud. Possev. etc. ac Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 1. *n.* 11. *cum Vasq. Soto, Fag. et Dic.* Ratio, quia laïcus non potest Eucharistiam sumere, nisi de manu sacerdotis, vel saltem diaconi, è converso hoc sacramentum non est necessarium ad salutem.

Secunda sententia verò affirmat, quam tenent *Suar d.* 72. *sect.* 1. *in fine, Caj. in Matth.* 26. *Fill. tr* 4. *n.* 285. *Val. q.* 40. *n.* 4. *Escob. l.* 6. *n.* 455. *Diana p.* 3. *tr.* 4. *res.* 47. et probabilem putant *Lugo d.* 18. *n.* 23. *et Conc. q.* 82. *n.* 27. Ratio, quia in tali casu necessitatis, putà in articulo mortis, urget præceptum divinum communicandi; è converso nullo præcepto divino, vel ecclesiastico id apparet prohibitum; imò notum est, quòd olim fideles laïci Eucharistiam in suas domos deferebant, et seipsos propriis manibus communicabant : et hoc quidem propter necessitatem permittebatur; cur autem eâdem necessitate occurente aliquando permitti non poterit?

« Refert Benedict. XIV, ait Vincent, *de Syn., lib.,* 13, *c.* 19. *n.* 23-25, plures modos quibus sacra communio peste infestis dari potest, et addit *n.* 29, rescriptum fuisse postulato vicarii Apostolici Juliæ-Cæsareæ, ut modum ipse statueret, audito prudentium consilio, atque præ oculis habito decore in tanti sacramenti administratione servando. Porro inter hos modos plures sunt in quibus infirmi SS. Eucharistiam sibi ministrant; ergo laicis non est omnino interdictum ut se communicent. — 2. Valde controvertitur inter doctores an in casu extremæ necessitatis laicus possit se communicare; Bened. XIV, ibid. *n.* 27. Nihil pronuntiat, sed aperte inclinat in opinionem Suarezii, qui affirmative respondet, tum quia illud nullo jure prohibetur, tum quia consuetudo ecclesiastica non obligat cum tanto incommodo; unde concludit Suarez Mariam Stuart, Scotorum reginam, potuisse absque dispensatione S. Pontificis Eucharistiam sibi ministrare; ita etiam sentire videtur S. Ligor., *n.* 237. — At communius tenent auctores, saltem in Gallia, laicum seipsum communicare non posse, etiam in casu necessitatis, tum ob contrariam Ecclesiæ praxim, tum ob scandali periculum. Vide Gousset, *n.* 203, Bouvier. — Inde concludendum non posse clericum inferiorem et laicum SS. Eucharistiam in casu necessitatis aliis ministrare. » (De Euch. 121.)

Deinde hìc quæritur III. an liceat laïco in necessitate ministrare Viaticum moribundo. Negat *D. Th. in* 4. *d.* 13. *qu.* 1. *art.* 3. ubi postquam dicit licêre laïco tangere corpus Christi in necessitate, putà ut extrahat Eucharistiam è loco immundo, subdit : *Sed non est simile de dispensatione sacramenti, quia receptio hujus sacramenti non est necessitatis.* Et idem sentiunt *Lugo d.* 18. *n.* 22. *Petrocor. t.* 3. *p.* 418. *q.* 4. *et Cont. Tourn. ibid. v. Quær.* 1. *in fin. cum Contens. Conc. Henr. à S. Ign. et Henno.* Ratio, tùm quia hoc esset contra universalem Ecclesiæ consuetudinem; tùm quia hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, ut mox suprà dictum est; tùm demùm quia in *c. Pervenit* 29. *de consecr. dist.* 2. expressè prohibetur sacerdotibus committere laïco ministrationem hujus sacramenti. Excipit *Cont. Tourn. l. c.* solum casum, quo infirmus non posset aliud sumere sacramentum, et dubitaret de perfecta contritione; quia tunc Eucharistia fit sacramentum necessitatis. Affirmant verò *Suar. dicta d.* 72. *s.* 3. *in fine, ac Cajet. Fill. Val. Escob. cum Dian. l. c.* ac valde adhæret *Laym. c.* 7. *n.* 4. Ratio, quia nulla fit sacramento injuria, si in tali necessitate morienti ministretur Eucharistia à laïco. Nec obstat textus in *cit. c. Pervenit;* quia ille loquitur de sacerdote, qui ministrationem committebat laïco etiam extra casum necessitatis. Neque obstat contraria consuetudo; cùm enim hic

casus rarissimè accidat, consuetudo contraria minimè probari potest. Hanc sententiam tenet etiam *Habert t.* 5. *p.* 511. *q.* 2. ubi dicit quòd, occurente necessitate, nempe tempore pestis, benè poterit judicio Episcopi etiam laïcis permitti Eucharistiam ministrare.

238. — « Probabile est, etiam extra » mortis articulum, ex gravi causa li- » cêre sacerdoti, præciso scandalo, sa- » cram hostiam sumere ex sacrario, » vel à diacono allatam sibi ipsi dare, » v. gr. si in longo morbo diù non » communicasset, ut contra *Suar. et* » *Conc.* docent *Fag. p.* 3. *l.* 3. *c.* 2. » *Præp. Escob. t.* 7. *c.* 6. *l. c.* » (*Immò Croix n.* 481. *cum Suar. Bon. Lug., etc. Ronc. c.* 4. *q.* 4. *Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 2. *n.* 18. *cum Sylvio, etc. dicunt, solâ devotionis causâ, sacerdotem semper posse seipsum communicare, quia, præciso scandalo nulla est irreverentia, nec ullibi est vetitum, nisi adsit alius sacerdos* : *et id non improbabile putat Conc. p.* 307. *n.* 12. *Ibique addit cum Vasq. Dic. et Leand. hoc permitti etiam diacono, quia ex concilio Nicæno can.* 14. *id ei conceditur Tandem concludit disciplinam hodiernam in hoc spectandam esse*).

239. — « Dixi 2. *vel privilegium*, quale » habent religiosi Mendicantes, et no- » minatim Societatis Jesu, ex *Pauli III.* » Bulla, et aliorum, ut scilicet in suis » templis per se, vel per alios sacer- » dotes illic celebrantes communicare » possint quoscumque Christi fideles, » præterquam in mortis articulo (in » quo tamen, si urget necessitas, præ- » sumitur ratihabitio Papæ, etiam in- » vito parocho, ut habet *Bon.* hìc), et » festo paschali. » (*Et præterquam, si Episcopus rationabiliter alicui communionem prohibeat.*) « *Vide Card. de Lugo l.* » *c. s.* 2. *n.* 38. *et* 49. Porrò per festum » Paschalis Pontifices hìc videntur in- » telligere, et prohibêre communionem » illam, quâ satisfit præcepto annuæ » communionis, ut docent *Sa, Fill. et* » *comm.* Per mortis articulum intelli- » gitur tempus, quo vel mors proximè » instat, et moraliter certa et inevita- » bilis est, vel quo est mortis pericu- » lum, id est probabile dubium de vitæ » conservatione, tali casu, quo valde » frequenter mors solet accidere. *Suar.* » *t. de rel. lib.* 2. *c.* 3. *et* 3. *p. d.* 26. *s.* » 4. *et alii.*

240. — « Ex dictis resolves, quòd re- » gulares licitè dent Eucharistiam in » articulo mortis, utì et in Paschate[1] » sequentibus casibus :

« 1. Si extrema sit necessitas, ut si » periclitetur de salute æterna.

« 2. Si sit gravis necessitas, id est » probabile mortis periculum, et pa- » rochus nolit, vel non possit dare. *Card. de Lugo d.* 18. *s.* 2. *n.* 53. » (*Cum Ronc. c.* 4. *q.* 2. *r.* 2. *et pluribus, contra aliquos.*)

« 3. Si à Pontifice, vel Episcopo » habeant privilegium : quale hoc tem- » pore habent religiosi aliqui quibus- » dam locis ab Episcopis communio- » nem paschalem dandi.

« 4. Si quis in Paschate non possit » in sua parochia communicare, nec » petere veniam à parocho.

« 5. Si ratione communionis paschalis » parochiæ suæ antè satisfecerint, aut » postea satisfacturi putentur, quia » tunc parochis nihil decedit, cùm ipso » die Paschatis abstinêre à communione » possint. » (*Ita Suar, d.* 72. *s.* 3. *Pal. c.* 19. *n.* 3. *Anacl. p.* 101. *n.* 40. *cum communi.*) « Sic contra *Henr et Nav.* » docent *Sa, Fill. et Laym.* qui addit, » nisi constaret parochum esse invitum, » ac rationabiliter id prohibêre, v. g. » quòd aliàs rationem communican- » tium habêre in sua parochia non » possit; tunc enim ad parochiam esse » rejiciendos. *Card. de Lugo d.* 18. *s.* » 2. *n.* 50. *Bon. loc. cit.* » (*Refert. N. SS. P Bened. XIV. de Synod. l.* 7. *c.* 42. *declarasse S. C. non posse regulares die Paschatis ministrare Eucharistiam ex devotione communicantibus. Sed Ronc. c.* 4. *q* 9. *r.* 2. *et Wigandt ex* 4. *n.* 48. *in hoc constantem esse consuetudinem in contrarium, quæ jurisdictionem præbet.*)

« 6. Si ægrotus necdum pervenerit » ad eum statum, ut ex præcepto te- » neatur ad communionem, etsi tunc » maneat obligatus suscipere commu- » nionem ex manu parochi in articulo » mortis.

« 7. Si ægrotus satisfecerit præcepto » de Viatico, cum intentione illud im- » plendi : quia administratio Eucha- » ristiæ tantùm est vetita regularibus » quando præceptum communionis » obligat. Nunquam tamen, sine li- » centia Episcopi, vel parochi, licet re- » ligiosis publicè Eucharistiam deferre » per plateas, cùm id juri parochorum » consuetudine obtento deroget : pro-

[1] « Romæ excipitur etiam feria quinta *in cœna domini* » (Ballerini. in Gury 290).

» inde eo casu in ægroti oratorio, aliove » honesto domùs loco, de licentia Ordinarii, privatim facto sacro, Eucha- » ristia est danda. Ita *Suar. Vide Diana* » *t.* 4. *p.* 4. *r* 14. *et p.* 9. *t.* 9. *r.* 63.

« 8. Quibusdam qui frequenter com- » municant apud religiosos, nec pos- » sunt adduci, ut communicent in pa- » rochia; idque ex tacito, et præsumpto » consensu, quem *Laym. lib.* 5. *t.* 4. *c.* » 7. *n.* 4. putat facilius posse præsumi » in militibus præsidiariis, item in au- » licis, studiosis, aliisque academicis, » etc. qui frequenter communicantes » extra suspicionem esse solent. *Vide* » *Laym. l. c.*

« 9. Si in Paschate sint vagi, pere- » grini, et advenæ, secundùm senten- » tiam probabilem multorum, ut *Sanch.* » *de matr. l.* 3 *d.* 37. *Fagun. præc.* 1. » *Eccl. l.* c. c. 8. *Card. de Lugo l. c. Dian.* » *p.* 2. *t.* 2. *r.* 12.

Huic adversantur. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 5. *art.* 2. *post concl.* 4. *Quar.* 2. *et Ronc.* c. 4. *q.* 2. *r.* 2. *cum Barbosa, et Passer.*, dicentes, quòd advenæ debent sumere communionem paschalem de manu parochi loci, quia iste tunc censendus est proprius eorum pastor. Sed cum *Busemb.* communissimè oppositum docent *Sanch. d. disp.* 23. *n.* 17. *Suar.* 3. *p. d.* 72. *s.* 2. *in fin. Lugo d.* 18. *n.* 50. (qui vocat ferè communem) *Viva q.* 4. *art.* 10. *Anacl. p.* 101. *n.* 40. *Pal. p.* 19. *n.* 7. *et Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 31. *cum Nav. Sot. Cajet. Azor, etc.* Ratio, quia perigrini, et vagi non habent proprium pastorem; et favet declaratio *Eugenii VI.* (*apud Sanch.*) qui concessit peregrinis, ut possint in parochiæ hospitiis communicare, non autem coëgit, sed reliquit eos dispositioni juris communis.

« 10. Si sint famuli, vel domestici, » vel familiares eorum, qui circa tales » habent privilegium. *Vide Comp. pri-* » *vil. Soc. Jesu v. Familiaris, et Dian. p.* » 2. *t.* 1. *de dubiis regularium r.* 12. »

Bon. q. 7. *p.* 2. *n.* 10. refert quamdam declar. S. C. concilii (*apud Sa*), quâ dictum fuit, famulos sæculares monasteriorum tenêri sumere communionem paschalem in parochia. Hoc autem ait *Bon.* non intelligendum de iis qui degunt in monasteriis, vel in locis exemptis à cura parochorum : et idem sentiunt *Anacl. p.* 401. *n.* 40. cum communi ut asserunt *Ronc. c.* 4. *q.* 2. *r.* 2. *Pal. p.* 15. *n.* 10. *et Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 30. *cum Dic.* Attamen *Wigandt ex* 4. *n.* 48. et *Bened. XIV Notif.* 55. *t.* 2. sentiunt oppositum; nam (ut ait præfatus *Bened.*) tantùm illi servientes monasteriis sunt exempti à jurisdictione sui Ordinarii, qui, ut habetur in Trident. *sess.* 24. *c.* 11. *actu inserviunt, intra eorum septa ac domos resident, sub eorumque obedientia vivunt.* Unde, ut ait, non eximuntur ab obligatione communionis paschalis in parochia famuli monasteriorum, nisi vivant intra ipsam clausuram, et sub obedientia prælatorum regularium. Et huic conformia esse refert idem *Bened.* plura decr. S. C. et signanter illud editum 22. Nov. 1721. ubi dictum fuit tenêri recipere communionem in parochia famulos monialium degentes in domibus sitis in atriis monasteriorum, muro circumvallatis, quæ sunt contigua monasteriis, cum janua quæ clauditur. Sed hoc non obstante, refert *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 635. Societati Jesu expressum privilegium concessum fuisse, ut famuli domestici, intra septa religiosa habitantes, possint satisfacere communioni paschali communicando in templis Societatis. Sed notat ibi **P.** *Zaccharia* pluries decrevisse S. C. hoc privilegium non extendi ad alias religiones.

ARTICULUS II

Quid requiratur in ministro ad licitam administrationem Eucharistiæ?

241. — « Resp. 1. Ut minister circa

» Eucharistiæ distributionem non peccet, præter gratiam etiam reverentiam in eo tùm ratio, tùm canones requirunt; ita ut præstat hoc sacramentum omitti (cùm ejus suceptio sæpè non sit necessaria ad salutem) quàm admitti positivam irreverentiam.

Unde resolves :

« 1. Eucharistia non est deferenda » ad infirmum, nisi cum habitu decenti, id est cum stola et superpelliceo, ac præcedente lumine : secùs » est de extrema unctione, cujus materia, cùm non sit sacramentum, non » requirit tantam venerationem. » (*Ita etiam Mazz. cum Croix, et communi.*) » Putant tamen quidam, si habitus haberi non possit, aut sit tempestas, » aut iter faciendum, non fore irreverentiam, si sacerdos Eucharistiam » in pyxide, vel corporali involutam in » sinu suo clam deferat. Quod certius » videtur licère in locis hæreticis, ubi » etiam necessitate, et clam, præciso » scandalo, poterit porrigere sine stola, » et superpelliceo, etsi nullo modo » celebrandum sit sine vestibus sacris » ob Viaticum dandum. *Bon. d.* 4. *q.* » 5. *p.* 2.

Ministrare Eucharistiam sine lumine, et solita confessione reputatur tantùm veniale, utì comm. dicunt *Suar dist.* 72. *sect.* 4. *v. Tertiò*, *Bonc. cap.* 4. *q.* 3. *p* 2. *cum Quarti*, *Croix n.* 489. *cum Gob. et Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 2. *n.* 24. *cum Fill. Gran. et Fag. ac Mazz. t.* 3. *n.* 132. *in fin.* cum communi ut asserit. Ministrare autem sine stola, et superpelliceo, comm. censent DD. esse mortale ex genere suo, ut *Suar. et Bonc. ll. cc. ac Fill. c.* 9. *num.* 270. Omissâ tamen tantùm stolâ, dicit *Bonc.* pluribus vidèri solùm veniale. Utrùm autem in necessitate liceat ministrare Viaticum sine lumine, et vestibus sacris? Negat *Bon. q.* 5. *p.* 2. *n.* 8. *cum Sylvest. et Possev.*, quia (ut ait) præstat potiùs reverentiam servari tanto sacramento, quàm infirmum communicare. Sed communiùs et satis probabiliter affirmant *Croix, et Mazz. ll. cc. Gobat. tr.* 4. *n.* 417 *Elbel. t.* 3. *p.* 83. *n.* 63. *et Renz. q.* 15. *cum Fill. Avers. Gran. etc.* Ratio, quia non rationabiliter præsumitur quòd Christus, qui hoc sacramentum ad subsidium animarum instituit, et Ecclesia, quæ tam benigna est mater, voluerint moribundos tanto bono privari, ne præceptæ, cæremoniæ omittantur. Deferre autem Eucharistiam ad aliud altare sine vestibus sacris, dicit *Croix l. c. cum Diana*, *et comm.*, non excedere peccatum veniale. Censet etiam *Pasq. apud Croix n.* 614. quòd Episcopus potest dispensare, ut deferatur Viaticum cum pileolo in villis, et pagis.

242. — « 2. Præstat ægrum non com» municatum mori, quàm sacerdotem « in habitu cum sacramento per publi» cum currere (etsi festinare valde de» beat, ut dicit *Quint. t.* 4. *s.* 8.) » *Sed probabile est posse sine irreverentia currere in necessitate, ut Croix n.* 614. *cum Gob. item contra Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 2. *n.* 25. *cum Bon.*) « Secùs est in bapti» smo, et pœnitentia, si probabiliter » timeretur, ne ægrotus decederet in » mortali; tunc enim currendum esset, » ut habet *Bon. l. c. ex S. Th. Possev. et* » *aliis*.

243. — « 3. Ad infirmum longè dis» tantem licère parocho Eucharistiam » deferre in equo mansueto, ita ut non » sit periculum lapsùs, docet *Quint. c.* » 4. *s.* 8. » (*Idem tenet Elb. n.* 74. *cum Gob. si fiat causâ tempestatis, vel distantiæ, vel quia periculum est in mora. Idque concessit S. Carolus in act. Mediol. p.* 4. *sub num.* 51.) « Sed negant *Possev. et* » *Barb.*, nisi loci consuetudo permit» tat; adduntque non licère pyxidem » dare portandam laïco, quantumvis » pastor sit fatigatus, sed potiùs ex » collo suspendendam bursam.

« 4. Eucharistia non deferenda ad » ægrum, venerationis tantùm causâ, » ut adoret, vel osculetur, si sumere » non possit. Quod etiam prohibuit » congregatio Cardinalium : quæ ta» men non videtur prohibère, ut vene» rationis causâ deferatur ad lectum, » si in domo celebretur. » (*In hoc attendendum omninò Decr. S. C. Concil. in s.* 13. *can.* 7 (*ap. Lugo Resp. Mor. l.* 1. *d.* 11. *n.* 3.) *ubi sic declaratum fuit :* Non licet sanctam Eucharistiam ad ægrotantes deferre, qui morbi gravitate impediti sumere eam non possunt, sed venerationis gratiâ solent eam deosculari. Et si fortè aliquo in loco talis est consuetudo, ea prorsùs est tollenda, quod *Pius V* prohibuit).

Quæstiones practicas quoad S. Viatici administrationem, quam brevissime repetit ut sequitur professor Vincent :

« 1. Deferri debet hoc S. Sacramentum decenti habitu, superposito mundo velamine, manifeste atque honorifice, ante pectus cum omni reverentia et timore, semper lumine præcedente. Sacerdos induatur superpelliceo et stola, et sub umbella incedat, Rit. Rom. Si infirmo longe distanti deferenda sit SS. Eucharistia, in extremitate vici vel urbis datur benedictio fidelibus, et recedit populus, tunc sacerdos parvulam pyxidem cum bursa collo appendit, birettum, juxta plures, Gury, *n.* 209, Gousset, 249, aut etiam pileum si necesse sit sumit, equumque mansuetum ascendit, si placet, et, comite clerico facem ferente, procedit. Pluries declaravit S. Cong. non licere in die, et etiam in nocte, uti parvo pileolo per civitatem, sub prætextu infirmitatis alicujus, 23 aug. 1695; verum agitur de Urbe et de Æsina. In regionibus frigidis aliter agunt sacerdotes ob frigoris intensitatem; imo 23 mai 1846 S. Cong. commisit episcopo Bisianen. ut pro suo arbitrio et prudentia indulgeat ut, ob circumstantias speciales, equitantes et capite pileo cooperto sacerdotes sacrum viaticum deferre valeant, comitante saltem uno homine, si potest fieri, accensam laternam deferente, *n.* 4890. Eadem concessio facta fuit 12 decemb. 1857. — 2. Disputant auctores an in necessitate liceat administrare viaticum sine vestibus sacris, et probabilius affirmant, quia, secluso scandalo, Ecclesia non censetur obligare voluisse in tali casu, præsertim ob divinum præceptum suscipiendi SS. Eucharistiam in articulo mortis. — 3. Noctu hoc sacramentum deferri non debet, nisi necessitas urgeat. Rit. Rom. — 4. Urgente necessitate licet currere deferendo viaticum; ita probabiliter S. Lig., *n.* 242; quia urgens necessitas deferendi viaticum moribundo excusare potest a majori decentia in incessu; sedulo removendum est scandalum. — 5. Absque episcopi licentia non debet SS. Eucharistia deferri secreto infirmis ob ista verba Rit. Rom. : « Deferri debet hoc sanctum sacramentum manifeste atque honorifice. » — . Excipiendus esset casus in quo ob parentum impietatem sacerdos nonnisi secreto viaticum moribundo dare posset. — 6. Si ægrotus non potest hostiam deglutire, ei paululum aquæ aut vini præbendum est ut eam deglutiat.

« Refert S. Francisca de Chantal morem in sua regione receptum in administranda SS. Eucharistia peste infectis, in eo situm esse ut SS. Hostia inter duas panis particulas abscondita in loco decenti reponeretur ut ibi sumeretur et ad infirmos deferretur ab eorum ministro. *Vie de Sainte Chantal*, par M. Bougaud. Juxta S. Lig., *lib. VI*, *n.* 244, non est improbabile dari posse communionem tempore pestis mediante instrumento, puta cochleari. Benedictus XIV dicit a S. Carolo præscriptum fuisse ut nihil immutaretur, etiam tempore pestis, modo assueto ministrandi viaticum; at hæc praxis requirere videtur virtutem heroicam, *de Syn.*, *lib.* 13, *c.* 19, *n.* 20, et ideo Bened. XIV post relatos et rejectos plures modos, inter quos reperitur ille qui a S. Francisca exponitur, duos ipse proponit, scilicet : apponere SS. Eucharistiam in mensula decenter parata, ut eam sumat infirmus, vel uti cochleari in quo reponitur SS. Eucharistia cum parva quantitate vini vel aquæ. Deinde, *n.* 26, dicit responsum fuisse vicario apostolico Juliæ-Cæsareæ, hac de re sciscitanti, ut ipse modum statueret administrandæ Eucharistiæ, audito prudentium consilio, atque præ oculis habito decore in tanti sacramenti administratione servando, ut quidquid ei repugnans deprehenderet omnino usurpari prohiberet. »
(De Euch. n. 125 et 126).

244. — « 5. Non licet dare Eucha
» ristiam aliis digitis, si indice, et pol-
» lice ob chiragram dari non possit,
» ut docent *Bon. d.* 5. *q.* 4. *p.* 2. *et Pos-*
» *servinus*, *contra Tolet.* cujus sententia
» tuta videtur, si aliàs æger sine Via-
» tico esset moriturus: præsertim si
» tunc detur duobus indicibus.

Quær., an qui laborat chiragrâ, possit aliis digitis quàm pollice et indice ministrare Eucharistiam? Affirmant *Mazz. t.* 3. *p.* 133. *n.* 111. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 490. *cum Arriaga*, *Leand. et Gob.*, quia, licèt soli primi digiti sacerdotis inungantur, tamen tota manus consecratur. Probabiliùs verò negant *Dian. p.* 10. *tr.* 11. *res.* 40. *Renzi c.* 2. *q.* 16. *et Bonac. d.* 4. *p.* 2. *n.* 10. *cum Possev.* Ratio, quia, etsi tota manus sit consecrata, attamen index et pollex ex ritu Ecclesiæ ad hoc ministerium deputantur. Et quamvis communiter admittant cum *Bus. Diana*, *et Renzi l. c.* item *Conc. p.* 109. *n.* 15. *Salm. de Euch. c.* 9. *p.* 2. *n.* 26. *Cont. Tourn. de Euch. c.* 5. *art.* 2. *post concl.* 4. *ante v. Quær.* 6. *et Ronc. c.* 4. *q.* 3. *r.* 2. (*contra Bon.*) posse ministrari Eucharistiam posterioribus digitis in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis: pariter tamen communiter dicunt *Pal. tr.* 29. *d.* 6. *p.* 11. *n.* 3. *et Laym. de irreg. tr.* 5. *c.* 7. *n.* 6. *Bon. eod. tit. d.* 7. *q.* 2. *c.* 2. *n.* 16. *cum Suar. Mol. Sayro*, *Avila*, *Fill. et Reg.*, quòd si quis haberet pollicem ita infirmum, ut non posset cum eo hostiam frangere, non posset quidem celebrare. Idque infertur ex *c. ult. de corp. vitiat.* ubi dictum fuit, tùm tantùm permittendum alicui sacerdotio initiari, cùm habet pollicem aptum ad frangendam hostiam. Regula autem generalis est

id quod est impedimentum ad suscipiendum ordinem, post susceptionem exercitium ordinis impedire; *vide Salm. de cens. c. 7. p. 1. n. 2.* Et idem dicunt *Bon. l. c. Viva de irreg. q. 9. art. 4. n. 15. et Mazz. eod. tit. c. 5. num. 1.* de sacerdote, qui indicem haberet ineptum ad usum.

« 6. Non licet tempore pestis porri» gere Eucharistiam medio aliquo in» strumento (multò minùs deponere » alicui in scutella, ut ab ipsomet » ægro sumatur), sed manu danda est, » ut docet *Bon. d. 4. q. 5. p. 2. ex Suar.. » et aliis.* Quamvis *Possev. c. 8.* non » improbabiliter dicat, posse, præciso » scandalo, et periculo lapsùs in ter» ram, instrumento ad id ritè confecto » dari. » (*Putà in cochleari; id tamen negant Dian. p. 5. tr. 3. r. 50. et Renzi c. 3. q. 16. cum Fagund. et concilio Mediol. V ubi id vetitum fuit. Sed meritò putant non improbabiliter licitum in tali necessitate cum Bus. Bon. p. 2. 10. item Mancin. et Marc. apud Croix n. 486. et Salm. de Euchar. c. 9. p. 2. num. 27. cum Gavant. Leand. etc., quia necessitas satis videtur excusare à solito ritu Ecclesiæ.*) « Quod in praxi pro ægroto, qui non » potest trajicere hostiam, ut scilicet ei » detur Eucharistia, impositâ particulâ » hostiæ cum vino in cochleari, admit» tunt *Præp. in 2. p. q. 80. a. 5. d. 6. » Esc. t. 7. c. 6. Dian. p. 4. t. 4. r. 104.*» (*Vide dicenda n. 288. v. Dicunt.*)

« 7. Sacerdos podagrâ laborans po» test deferri ad altare, ut ibi Eucha» ristiam administret; seclusâ tamen » aliâ prohibitione. Ita *Possev. c. 5. » n. 50. Bon. l. c.*

245. — Resp. 2. Requiritur præterea, » ut eam dispenset ritu Ecclesiæ con» sueto : deinde, ut eam neget (per se » loquendo) indispositis animo, vel » corpore : denique, si pastor sit, ut » ministret eam ovibus, quoties ra» tionabiliter petunt. *Bon. d. 4. q. 5. p. 1. » n. 15.*

« Dixi 1. *Ritu Ecclesiæ*; quia legiti» mus Ecclesiæ ordo sub peccato obli» gat.

Unde resolves :

« Peccat. I. qui Eucharistiam dat sub » utraque specie, locis, vel personis, » quibus à Pontifice non est conces» sum. Item si morituro, qui ob lin» guæ ariditatem non potest hostiam » trajicere, det species vini. » (*Ut communissimè dicunt Tab. c. 5. n. 3. cum Fag. et Dian. item Croix n. 611. cum Suar. Lugo, Dic. etc. contra Ochard. etc. quia præceptum Viatici non obligat, quando nequit sumi debito modo, et Ecclesiæ ritu.*) « licèt talem » à mortali excusare conetur *Amic. » apud Dian. p. 8. t. 1. r. 24. Bon. l. c. » Sanch. Poss. Barb. contra ipsum Dian. » p. 9. t. 9. et r. 64.* II. Qui dispensat » sine veste sacra, vel lumine, aut præ» via confessionis generalis formula. » (*Vide d. num. 241.*) « III. Qui laïco dat » hostiam majorem; in necessitate ta» men, vel in casu magnæ devotionis, » licet ex majore particulam defractam » dare. » (*Id si fit sine causa, non esse licitum, sed non excedit veniale, ut rectè ait Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær. 8. cum Poss. Sufficit autem ad illud excusandum, si communicandus sit infirmus, vir nobilis, famulus, vel alius qui sine incommodo expectare non potest, etiamsi tantùm ex devotione communicet, ut dicunt communiter idem Cont. Tourn. l. c. et p. 307. n. 12. Salm. de Euch. c. 9. p. 2. n. 19. cum Dic. Diana, Gran. etc. ac Elbel e. 3. n. 59. cum S. Anton. Sylvest. et Bon.*) « vel etiam in defectu minorum, plu» res majores consecrare; easque deinde » in minores partes (non tamen adeò » parvas ut honestè dari non possint) » divisas distribuere. Ita *Sa v. Euch. d. » 4. q. 5. p. 1. n. 14.*

« Dixi 2. *Per se neget :* quia aliàs cooperabitur peccato. Per accidens tamen sæpè dare potest, v. g. si sine scandalo, aut gravi damno suo, vel pœnitentis, negare non possit. *Vide Bon. l. c. Possev. c. 5. n. 8.*

Unde resolves :

246. — « 1. Peccat 1. Qui dat pueris » ante annum discretionis (nisi in arti» culo mortis) qui fortè circa annum » decimum incipit. » (*Vide infrà n. 301.*) « 2. Qui dat amentibus, quando » numquam sunt usi ratione. Si verò » usi sint, potest et debet illis dari in » articulo mortis, si possit sine peri» culo irreverentiæ, et non constet, in» cidisse in amentiam in statu peccati » mortalis. *Laym. hic c. 4. num. 4.* » (*Vide dicenda n. 302. Qu. II.*) « Qui dat peccatori publico, v. g. histrioni, » turpes comœdias cum mortali re» præsantanti, usurario, meretrici, con» cubinario ; de quibus *Vide Fill. t. 4. » n. 166. et seq.* » (*Vide dicta n. 46.*)

« Dixi, *publico* : quia, si occultè tan-

ım scias esse indispositum, occultè uidem, non tamen publicè petenti st neganda : nisi indispositio ex onfessione sit nota ; tunc enim extra am ne licet quidem monêre, ut doent *Sanch. Bon. Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* 6. *ard. de Lugo d.* 8. *Cessac. s.* 8. *num.* 89. » (*Vide n.* 49. *et* 50.)

47. — « 2. Peccat item, qui negat ɔis morte plectendis (quibus etiam otest dari aliquot, imò unâ horâ nte mortem, ut habet *Sa :* danda erò est, si fieri potest, non in carere, vel alio loco inhonesto) etiam b crimen sagarum captis, dummodo œnitentiam præ se ferant : etiamsi rimen negent, et violenta duret susicio. *Tann. t.* 3. *qu.* 5. *d.* 4. » *ʒat Contenson d.* 4. *c.* 1. *spe.* 3. *posse ı communionem capite damnatis, nisi priùs pœnitentiâ suâ crimina expiave-. Sed rectè affirmant laudabiliùs posse i dispositis per confessionem P Conc.* :10. *n.* 5. *et Juenin. p.* 272. *concl.* 3. *usus habet in Italia et Germania us in Gallia et Hispania ; et etiam unâ ı ante mortem, si necessitas urgeat, ut ııttit Concina : ex concilio enim Nio can.* 13. *præscribitur, quòd Euchaia danda est omnibus, qui ad vitæ um veniunt.*)

3. Rectè facit, 1. qui raró, v. g. in 'aschate, dat communionem semiıtuis, et qui debilem habent ratiois usum, si saltem hunc cibum à rofano distinguere norint, ut haent *Hen. et Possev.* Idem ferè dicen.um est de surdis et mutis à nativiıte. *Vide Laym. hic* 2. Qui dat obsesis à dæmone, dummodò sine irreveentia possint sumere. Ita *Suar. Bon. ːeg.* (*Vide dicenda* n. 303.)

ıixi 3. *Si pastor sit.*

Unde resolves :

1. Talis peccat graviter contra jusitiam, et charitatem, si subditis in ɪericulo mortis, licèt peste infectis, ıon det. » (*Vide d. n.* 233.) Alius verò acerdos, qui in tali casu, absente 'el nolente parocho, nollet dare, ɪeccaret tantùm contra charitatem, ·tsi secundùm *Chapeauv.* mortaliter. ' 37. *n.* 2.

48. — 2. Pastor, ut Eucharistiam ɪpportunè petentibus possit minitrare, tenetur eam asservare cum umine in Ecclesia ; nec licet alibi, ıe in sacellis quidem nobilium, vel » choro monialium, aut inter septa » monasterii earum, ut habet *Trid.* » *sess.* 15. *de reform. c.* 10. (nisi cum » facultate in solemni festo) in pyxide; » quæ non necessariò est consecrata, » licèt, si consecrata non sit, debeat » interiùs vestiri vittâ lineâ ex tela con» secrata, ut ex *S. Th.* docent *Vasq.* » *Azor. Regin. in praxi t.* 2. *lib.* 29. *c.* » 9. » (*Vide de hoc dicenda n.* 424. *circa finem.*)

« 3. Si ob graviter culpabilem negli» gentiam parochi, vel ejus, cui ista » cura commissa est, integro die, vel » aliquot integris noctibus, lumen non » ardeat ante venerabile sacramentum, » peccare eum mortaliter (secùs si per » horam tantùm) docet *Quint. t.* 4. *s.* » 1. *et* 7. item *Dian. p.* 9. *t.* 6. *r.* 34. » licèt *Marchant. in Res. Pastor. t.* 4. *c.* » 5. *q.* 4. obligationem, et consuetu» dinem tam universalem neget : uti » et de lumine præferendo, quando » defertur sacramentum foràs, atque » ex causa id posse omitti, ut cùm de» fertur ad ægrum longè distantem, » nec commodè fieri potest cum lu» mine. » (*Vide dicta hic n.* 241. *v. Ministrare.*

« Nulla reperitur, ait Vincent, lex universalis Ecclesiæ præcipiens, ut ardeat lumen coram SS. Sacramento, sed perantiquus est ille usus, cujus vestigia in sexto vel septimo seculo deprehenduntur, et hodie in omnibus ritualibus vel statutis synodalibus præscribitur ; unde agnoscunt auctores hanc praxim omitti non posse sine peccato mortali. Quænam autem negligentia requiratur ad mortaliter peccandum, definitu haud facile est. Quarti et Collet expresse asserunt sufficere ad lethale peccatum, ut deficiat lumen per diem integrum, vel pluribus noctibus continuis ; idem sensit Busembaum a S. Ligorio, citatus absque ulla adnotatione, et cujus proinde sententiam amplecti censetur eximius ille episcopus. Hanc opinionem rigidiorem existimat Collator Andegavensis et dubitat an sit consuetudo generalis, legitimis conditionibus vestita, præscribens sub gravi existentiam lampadis jugiter incensæ coram SS. Sacramento. *Etats*, 5 *conf.* 4. *q.* Ex his sequentes deducendæ videntur assertiones. — 1. Adest obligatio gravis lumen accendendi coram SS. Sacramento. Illud constat, tum praxi Ecclesiæ, tum monitis SS. Pontificum, tum episcoporum præscriptionibus. Unde pluries responsum fuit dispensationem ab accendendo lumine a S. Pontifice obtinendam esse. — 2. Qui per decem dies hanc negligit obligationem, lethaliter peccat. Si adessent

rationes ab hac praxi abstinendi, res episcopi judicio dimittenda esset. — 3. Qui vespere et mane, adhibitis communibus curis, Ecclesiam ingreditur ut lumini invigilet, ab omni peccato immunis est. — 4. Luminis cura raro sacristæ relinquenda est, nisi de ejus vigilantia constet. Pii religiosique viri huic praxi summa cura invigilarunt, et Pius IX eam summopere commendavit. — 5. Nonnulli Galliarum antistites ab Apostolica Sede petierunt, utrum, attentis difficultatibus et ecclesiarum paupertate, oleo olivarum substitui possint alia olea, quæ ex vegetalibus habentur, ipso non excluso petroleo. S. Cong., approbante S. Pontifice, respondit : « Generatim utendum esse oleo olivarum ; ubi vero haberi nequeat, remittendum prudentiæ episcoporum, ut lampades nutriantur ex aliis oleis, quantum fieri possit vegetalibus. Die 9 julii 1864. (De Euch. n. 67).

« Hac responsione S. Cong., inquit Gury, sequitur etiam petrolum non excludi, et urgente necessitate, ab episcopo permitti posse. » (De Euch. n. 211).

249. — Plura quæsita diversa, et utilia ad praxim hìc sunt resolvenda. Quær. I. An in missa *de Requiem* possit dari communio ? Hìc tria dubia occurrunt. Dubit I. An liceat communionem ministrare intra missam ? Negant *Gavantus part. 2. tit.* 10. *nu.* 6. *lit. n. et Croix l.* 6. *p.* 1. *n* 492. ex Decr. S. C. Rituum edito die 22. Jan. 1701. Sed affirmant meritò *Pignat. t.* 9. *Conc.* 90. *n.* 38. *Quarti p.* 2. *tit.* 10. *n.* 6. *et Meratil. c. in Gav. l. n.* 28. *cum Castaldo, et aliis pluribus* Prob. ex Trid. sess. 22. c. 6. ubi dicitur : *Optaret sacrosancta Synodus, ut in singulis missis fideles adstantes Eucharistiæ perceptione communicarent.* Nota *in singulis missis :* ergo etiam in missis defunctorum. Item quia in canone etiam Missalis defunctorum dicitur : *Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus et sanguinem sumpserimus, etc.* Deinde ibidem inferiùs post communionem celebrantis, sic habetur : *Si qui sunt communicandi, eos communicet, antequam se purificet.* Refertque *Merati,* hæc verba inserta fuisse in Missali defunctorum tempore *Urbani VIII.* qui hæc præscripsit inter cætera : *Communicando fra la Messa de Requiem si faccia lo stesso; nè si dia alcuna benedizione*[1], Nec obstat decretum oppositum an. 1701. Nam asserit idem *Merati* invenisse adnotatum in directorio Ecclesiæ Genuensis an. 1715. quòd licèt an. 1701. à S. C. vetita fuisset communio fieri in missis defunctorum, tamen ab eadem S. C. ex novis motivis prohibitum fuit extra dari copiam prædicti decreti. Deinde refert idem auctor, quòd die 21. Martii 1711. reproposito hoc dubio, eadem S. C. censuit præfatum decretum anni 1701. suspendendum esse. Hinc hodie ubique viget usus communionem dispensandi intra missam *de Requiem;* imò hodie certum est licêre ex Decreto mox referendo.

Dubitat 2. An in missa defunctorum liceat dare communionem ex particulis præconsecratis in alia missa ? Affirmant *P. Merati n.* 30. *et Bened. XIV. de Sacrif. missæ t.* 9. *l.* 3. *c.* 18. dicentes opinionem oppositam aliorum nullo modo esse admittendam prout noviter adinventam, cùm omnes auctoritates et Rubricæ nunquam de hac limitatione verbum faciant. Nec refert, quòd particulæ præconsecratæ non spectent ad idem sacrificium, nam ad totum fructum sacramenti percipiendum sufficit, ut fideles de eadem victima participent. Suppositum autem pro certo reputat *Merati* quoddam decretum in contrarium, quod refertur in quodam *Kalendario* anni 1736. Dicit enim ipse omnem diligentiam adhibuisse in evolvendis Regestis S. C. R. in quibus numquam potuit tale decretum invenire. Sed his non obstantibus, die 2. Sept. 1741, novum prodiit decr S. C. R. in Aquensi, quo dictum fuit : *In missis defunctorum, quæ in paramentis nigris celebrantur, non ministretur Eucharistia per modum sacramenti, scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo pyxidem à custodia. Potest tamen ministrari per modum sacrificii, prout est quando fidelibus præbetur communio cum particulis infra eamdem missam consecratis*[1] Hìc autem notandum, quòd antea die 21. Junii 1670. in pritana aliud fuit decretum emana-

[1] *Id est :* Si communio habeatur intra missam de requiem, idem servetur, nec ulla detur benedictio.

Edit. A. Leclère.

[1] S. *Alphonsus* in suis operibus dogmaticis : *Istoria dell' Eresie,* Confut. 10. n. 41. affirmativam quidem sententiam tenuerat, ast in posterioribus editionibus Theologiæ Moralis, cujus revisionem anno 1773 in manibus ultimò habuit, negativam probavit, hocce decretum S. C. R. 2. sept. 1741 authenticum agnoscens. Falsum itaque est, *S. Alphonsum* præsentem hanc suam sententiam, quòd non liceat in missa defunctorum dare communionem ex particulis præconsecratis, in laudato opere dogmatico, jam, anno 1772 edito, retractasse.

Edit. A. Leclère.

tum, nimirum : ***Missæ defunctorum non possunt celebrari, nisi cum colore nigro, vel saltem violaceo.*** His positis, nempè quòd tantùm in paramentis nigris prohibetur Eucharistia ministrari, et aliàs permittitur celebrare missas *de Requiem* in violaceis, infertur, licitè posse in missis defunctorum, quæ celebrantur in violaceis, ministrari Eucharistiam cum particulis præconsecratis : et insuper ministrari posse tam ante, quàm post missam.

Dubit. 3. An communio possit ministrari à celebrante ante vel post missam defunctorum ? Meritò id negat *Merati*, quia extra missam numquam in paramentis nigris est distribuenda communio, cùm juxta Rituale Rom, præscribatur in administratione Eucharistiæ utendum esse stola coloris officio illius diei convenientis, vel saltem coloris albi, ut censet idem *Merati* cum pluribus DD. Quod etiam approbavit *S. Carolus in Syn. Prov. I. p.* 1. Cæterùm certum est ex *Rit. Romano*, intra missas vivorum communionem populi statim post sacerdotis sumptionem fieri debêre, nisi justa causa suadeat fieri ante, vel post missam, uti si plurimi interessent, et suspicio esset, quòd aliqui eorum missæ longioris tædio caperentur, ut docet *N. P. Bened. XIV de Sacrif miss. t.* 9. *l.* 3. *c.* 18.

« De communione distribuenda in Missis de *Requiem*, inquit Martinet, duo constare videntur : 1° illicitam esse distributionem factam sive ante, sive post Missam, a sacerdote induto paramentis nigris ; 2° revocatum fuisse decretum S. R. Cong., an. 1701, prohibens absolute ne intra dictam Missam communio dispensetur adstantibus. Superest dubium de vigore decreti ejusdem Cong. 2 sept. 1741, declarantis, posse Eucharistiam ministrari *per modum sacrificii*, seu *cum particulis infra eamdem Missam consecratis*, non vero *per modum sacramenti, scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo Pyxidem a custodia.* Alii volunt, cum S. Alphonso, servandum esse decretum, maxime cum confirmatum fuerit posterioribus responsis (ita Bouvier, *De Euch.* cap. 4, art. 2). Alii decreto opponunt sententiam Benedicti XIV, qui in opere De sanctissimo Missæ sacrificio, Romæ recuso an. 1748, docet « Posse in Missis defunctorum Eucharistiam, sive in eadem, sive in alia Missa consecratam, distribui, dummodo id nec fiat ante, nec post Missam, sed intra eamdem, post sacerdotis communionem (lib. III, c. XVIII, n. 12). » Ita DD. Gousset, *De l'Euchar.*, n. 207. Unde illicita non videtur communio ex præconsecratis, saltem ubi usu recepta est, ut colligitur ex responso S. R. Cong. ad episcopum Mutinensem, 23 sept. 1837 (Gury, *De Euchar.* n. 299 in not.).

In edit. rom. Gury 1869, posteriore quidem huic Martinet, quæ est 1867, legimus, in nota Ballerini, Pium Papam IX confirmavisse, die 23 julii 1868, decretum ejusdem anni, 27 jun. a S. Cong. Rit. editum, quo istis quæstionibus finis imponitur ; porro hoc decretum ita se habet, historiam quidem controversiæ referens :

Post liturgicas recentiores leges a summis pontificibus Pio V, Clement VIII, Paulo V et Urbano VIII conditas, gravis exarsit controversia inter doctores et rubricistas :

« An in missis defunctorum aperiri possit tabernaculum ad fideles pane Eucharistico reficiendos. »

Sacrorum rituum congregatio prima vice interrogata, in una Albinganen. 24 *jul.* 1863, *ad IV respondit :*

« Non esse contra ritum ministrum communionem in missa de Requiem, vel post illam cum paramentis nigris, omissa benedictione, si administraretur post missam. » *Verum controversia nondum composita identidem sacra rituum congregatio peculiaribus in casibus responsa dedit quin unquam ad generale decretum deveniret. Interea ex nonnullorum doctorum placitis, tunc pervasit opinio, posse nempe fidelibus sanctam Eucharistiam ministrari particulis tantum in missa pro defunctis consecratis ; tunc in aliquibus locis mos invaluit missas defunctorum celebrandi in paramentis violaceis, ut non solum intra missam, sed etiam ante vel post eamdem pietati fidelium sacra Eucharistia refici cupientium satisfieret. Quapropter episcopis præsertim sacrorum rituum congregationem sæpissime rogantibus ut per generale decretum quid hac in re faciendum sit statueret, S. eadem Congr. die* 12. *apr. an.* 1823, *in una panormitana edixit ut gravis hæc questio* « videretur peculiariter et ex officio. » *Quod iterum obtinuit an.* 1837, *in una Mutinen. ubi ad III dubium :* « An mos qui perdurat adhuc communicandi in missis defunctorum cum particulis præconsecratis, possit permitti, vel, etc. »

« *Responsum est :* « Dilata et servetur rescriptum in panormitana 12 apr. 1823. » *Nihilominus ob temporum ac rerum circumstantias istæc peculiaris negotii hujusmodi salebrosi disquisitio ad ætatem usque nostram dilata fuit : siquidem in conventu die* 16 *sept. anni* 1865, *collecto cum ageretur de usu coloris violacei in missis defunctorum in altari ubi sanctissimum Eucharistiæ sacramentum asservatur, responsum fuit tertio :* « Dilata , ut reproponetur una cum alio dubio an sacerdos possit aperire ciborium ad communicandos fideles in paramentis nigris. » *Tandem novis supervenientibus sacrorum antistitum precibus, die* 3 *mart. anni* 1866, *in ordinariis sacrorum rituum*

congregationis comitiis propositum fuit dubium una cum sententia quam ex officio aperuit alter e consultoribus : « An sacerdos possit aperire ciborium ad communicandos fideles in paramentis nigris? *Verum* Em. et Reve. patres cardinales responderunt : « Dilata, et scribat alter consultor, necnon assessor, reassumptis omnibus, ad rem facientibus; habita præsertim ratione relata ad opportunitatem. »

« *Typis traditis communicatisque hisce sententiis tum rev. assessoris, tum alterius ex apostolicarum cæremoniarum magistris specialiter deputati, sacrorum rituum congregatio in ordinario cœtu hodierna die ad Vaticanum coadunata est : ubi Em. et rev. D. cardinalis Nicolaus Clarelli Paracciani loco et vice em. et rev. cardinalis Constantini Patrizi præfecti absentis idem proposuit dubium, et em. et rev. patres sacris tuendis ritibus præpositi re mature accurateque perpensa etiam quoad opportunitatem responderunt :*

« Affirmative, seu posse in missis defunctorum, cum paramentis nigris, sacram communionem fidelibus ministrari, etiam ex particulis præconsecratis, extrahendo pyxidem a tabernaculo. Posse item, in paramentis nigris, ministrari communionem immediate post missam defunctorum; data autem rationabili causa, immediate quoque ante eamdem missam, in utroque tamen casu omittendam esse benedictionem. Missas vero defunctorum celebrandas esse omnino in paramentis nigris; adeo ut violacea adhiberi nequeunt, nisi in casu quo die nov. sanctissimæ eucharistiæ sacramentum publicæ fidelium adorationi sit expositum pro solemni oratione quadraginta horarum prout cautum est in decreto sacræ hujus congregationis die 15 sept. anni 1801. » *Et ita decreverunt, ac ubique locorum si sanctissimo domino nostro placuerit, servari mandarunt die* 27 *juin* 1868.

Facta autem per me secretarium sanctissimo domino nostro Pio papæ IX, relatione, sanctitas sua decretum sacræ congregationis approbavit et confirmavit die 23 *jul. anni ejusdem.* » (In Gury, de Euch. ad n. 299).

250. — Quær. II. Quid faciendum casu quo decidat hostia? Primo tegendus est locus panno lineo mundo, et postera abluendus, ut præcipiunt Rubricæ, quæ tamen non obligant sub gravi, ut notat *Pasq. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 494. *Holzm. n.* 87. qui addit cum *Gob. Pelliz. Tamb. et Lohn. ap. Croix l. c.* ordinariè omitti posse ablutionem vestis, aut barbæ, ad evitandam turbationem populi. Locus verò, ubi incident species vini, semper debet ablui, cùm ipsæ imbibantur, etsi non sit opus eas comburere. Si hostia decidat super ubera mulieris, non debet sacerdos ipse auferre, sed ipsa mulier manu abstrahat, et reponat in ciborio. *Croix n.* 496. *cum Gob. Pasq. et Lohn.*

Etsi non sit opus eas comburere. Hæc verba, inquit Ballerini, non desinunt esse obscura. Ad quid enim spectat vox, *eas?* Clarius itaque apud Lacroix (lib. VI, p. 1, n. 484), quem S. Alphonsus hic allegat: *Addit Pasqualigus, non esse opus comburi hoc, in quod sacer sanguis inciderit, sed satis esse ablui.* (In Gury qui repetit S. Ligori n. 296).

251. — Quær. III. Quid faciendum de fragmentis hostiarum? In Rubrica Missalis (*Tit.* 7. *n.* 2.) sic habetur : *Si deprehendat* (sacerdos) *post sumptionem corporis et sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas consecratas, eas sumat, sive parvæ sint, sivè magnæ, quia ad idem sacrificium spectant.* Et hoc non solùm immediatè post, missam, ut commune est apud *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 496., sed etiam si sacerdos sit in sacristia, adhuc tamen indutus vestibus sacris, ut dicunt *ibid. Gobat, Granad. Diana, etc.* ac consentit *Bened. XIV de Sacr. missæ l.* 3. *c.* 17. *n.* 5. *et* 6. *contra Lugo d.* 15. *n.* 82. Idque posse fieri dicunt *Tamb. et March. ib.* etiamsi fragmenta illa sint reliquæ alterius sacrificii, quia (ut ajunt) omnes missæ censentur unum specie sacrificium; et hoc probabile putat *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *dub.* 1. *v. Hæc opinio;* sed meliùs id negant communiter *Caj. Sylv. Nav. Vasq. et Bon. ap. Cont. Tourn. cit.* item *Lug. l. c. n.* 81. *ac Croix n.* 497. *cum Suar. et Tann.* nisi adsit periculum irreverentiæ; aliàs non licebit, tùm quia ex Rubrica, ut suprà, sacerdos non potest sumere reliquias post ablutionem, nisi eas tantùm quæ *ad idem sacrificium spectant;* tùm quia sumptio reliquiarum alterius sacrificii non pertinet ad illius perfectionem, sicut sumptio reliquiarum ejusdem sacrificii. Dictum est, *adhuc indutus;* nam si sacerdos jam se exuerit vestibus sacris; tunc censet præfatus *Bened. XIV. l. c,* cum clero Patavino reliquias vel reponendas in tabernaculo, si adsit, vel reservandas alteri sacerdoti celebraturo eodem mane, alioquin ab eodem qui celebravit esse sumendas.

Hic autem advertendum 1. quòd si sacerdos deferat communionem infirmo in valetudinario, et remaneant reliquiæ in patena vel calice, poterit sacerdos eas sumere, si adhuc sit sacris indutus vestibus, ut ajunt *Pal., Tamb. et Burgh*

ap. Croix l. c. Benè verò poterit etiam eas dare infirmo statim post particulam ipsi traditam, quia tunc censetur moraliter una communio, prout rectè dicunt idem *Tambur. Burg. cum Marchin. ib. et Lugo d. d.* 15. *n.* 80. qui testatur sic usum ferre, ut post communionem ægri abluatur pyxis, et ablutio ipsi tradatur. Item advertendum id quod additur in prædicta Rubrica *n.* 3. *Si verò relicta sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo reponat; si hoc fieri nequit*, sequenti sacerdoti sumendam relinquat; si neutrum fieri possit, *in ipso calice decenter conservet; quòd si non habeat quomodò honestè conservetur, potest eam ipsemet sumere.* Particulæ autem inventæ extra corporale, in dubio an sint consecratæ, sumendæ sunt etiam post ablutionem [1], ut dicunt *Bon Henr. et Gob. ap. Croix. n.* 498.

252. — Quær IV Quanam hora possit dispensari communio? Respondetur : Per se loquendo, quâlibet diei horâ dispensari potest, quia circa hoc nulla adest prohibitio; ita communiter docent *Pal. punct.* 16. *num.* 3. *Ronc. c.* 4. *q.* 6. *Salm. de Euch. c.* 8 *p.* 3. *n.* 38. *cum Ang. Con. et Fag. ac Bon. q.* 7. *p.* 1. *n.* 14 *cum Sylv. Sa, Tab. Az. Possev. Henr et Suar.* 3. *n. d.* 8. *sect.* 4. *in fine*, ubi affert *S. Ambr.* dicentem, suo tempore fuisse consuetudinem celebrandi, et dandi communionem circa finem diei. Diximus, *per se loquendo*; nam ut dicunt omnes AA. citati, non licet Eucharistiam ministrare noctu, vel sub vesperis (id est in extrema diei parte) tùm propter scandalum, tùm propter hodiernam Ecclesiæ consuetudinem, contra *Avers ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 493. qui dicit esse quidem congruum, ut communio fiat manè, sed licêre etiam sub vesperis; sed hoc tantùm admittunt *Pal. l. c. cum Coninc. Tamb. cum Sa, et Suar. ab Jordano ap. Croix. l. c.* si accedat aliqua specialis causa : et hoc probabile videtur, si fiat sub vesperis; nam intempestâ nocte puto cum *Salm. cit. n.* 38. *in fine et Bon.* non licêre, nisi in solo casu necessitatis.

Sic etiam non licet dare communionem in missa nativit. Domini quæ dicitur mediâ nocte, ex decr. S. C. R. *apud Bened. XIV t.* 9. *l.* 3. *c.* 18. nec in die Parasceves ex decreto ejusd. S. C. die 19. Febr. 1622. *ap. Gavant. tit.* 9. §. 4. *n.* 25. Et licèt hoc decretum in registris non reperiri testetur *Merati*, tamen S. R. conc. die 12 Febr. 1679. *ap. Bened. XIV loc. cit*, mandat Ordinariis, *ut circa communionem in feria sexta in Parasceve, Missalis Rubricæ, et Ecclesiæ Romanæ usus servetur* Ex quo rectè infert noster Pontifex vetitam esse tali die communionem, tùm quia in Rubrica Missalis Feriæ V dicitur, debêre asservari quasdam particulas pro infirmis, et sic sani excluduntur; tùm quia juxta Romanam consuetudinem Feriâ sextâ non distribuitur Eucharistia. In die autem Sabbati sancti nullum adest decretum prohibens communionem; at *Macrus in Vocabulario Eccl.* ait : *In missa Sabbati sancti non dicitur ea antiphona, quæ appellatur* communio, *quia non fiebat populi communio, quæ nunc quidem facienda esset.* Hæc tamen ratio non suadet : nam perdoctus *P. Merati p.* 4. *tit.* 10. *n.* 56. *cum Grancolas, Moretto, et aliis* satis probat, quòd olim in missa Sabbati sancti omnes communicabant, non solùm parvuli, sed etiam reliqui fideles, ut patêre dicit ex quodam antiquo *Ordine Romano*, ubi legitur inter cætera : *Omnes communicent.* Additque cum *Gavant, Grancolas, et Durando* non ob aliud hodie omitti *communio, et post. com.*, nisi quia loco earum suffectæ sunt Vesperæ, quæ gratiarum actio potiùs dicendæ sunt, quàm officium Vesperarum. Non habemus igitur ubi vetita sit communio in tali die; unde ait *Viva de Euch. qu.* 4. *art.* 9. *n.* 1. quolibet die permitti susceptionem Eucharistiæ, exceptâ Feriâ sextâ Parasceves : imò notum est, quòd in pluribus ecclesiis regni et urbis Neapolis, ac præsertim in ejus Cathedrali communio post missam solemnem populo ministratur.

253. — Quær. V. Quoties parochus teneatur ministrare Eucharistiam suis ovibus? Aliqui dixerunt parochum tenêri tantùm tempore præcepti, et in articulo mortis. Ita *Sylv. et Rich.* Sed communiter hi rejiciuntur ab illis qui docent tenêri ministrare, quoties oves rationabiliter, et opportunè petunt. Ita comm. cum *Bus. n.* 245. *Soto, Suar. Fill. Pal. Dic. Vasq. Azor, et alii cum Salm. c.* 9. *n.* 29. Ratio, quia pastori incumbit providere, non solùm ut oves

[1] « Sed melius cum eadem ablutione. » Ita *S. Alph. Hom. Ap. tr.* 15. *n.* 8.
Edit. A. Leclère.

adimpleant præcepta, sed etiam ut habeant ea, quæ valde prosunt suo profectui.

254. — Quær. VI. Quid sentiendum de usu quotidianæ communionis? Malè quidem locuti sunt aliqui, qui dixerunt communionem quotidianam suadendam, imò præcipiendam esse omnibus illis, qui sunt in gratia. Licèt enim *S. Aug.* dixerit : *Accipe quotidie ut quotidie tibi prosit;* subjungit tamen : *sic vive, ut quotidie merearis accipere.* Hinc dicit *S. Th. p. 3. q. 80. a. 10. requiritur ut cum magna devotione, et reverentia... accedat... sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt... non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere.* Unde meritò damnata fuit ab *Innoc. XI.* prop. 56. quæ dicebat : *Frequens confessio, et communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Meliùs dicere debebant, *est nota reprobationis.*

Nimis rigorosè è converso alii sentiunt de quotidiana, vel frequenti communione, qui ab illa animas arcent, si hæ valde extraordinaria puritate et fervore non polleant. Damnata enim fuit prop. 23. ab *Alex. VIII.* quæ dicebat : *Similiter arcendi sunt à sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.* Nec mirum, si aliquis magister antiquus cum rigore de hoc sit locutus, tunc enim temporis usu vigebat talis rigor, qui hodie non viget. Ideò super hoc puncto sedulò attendendum est ad decretum S. C. editum anno 1679. et approbatum à Pontifice *Innoc. XI.* prout in extensum refertur à *Croix n.* 665. ubi inter alia primo loco dicitur usus frequens, vel quotidianus Eucharistiæ semper fuisse in Ecclesia approbatus à SS. patribus; sed, ratione diversitatis conscientiarum, nihil de ipso constitui posse. Deinde pronuntiatur sic : *Frequens accessus* (ad Eucharistiam) *confessariorum judicio est relinquendus, qui est conscientiarum puritate, et frequentiæ fructu, et ad pietatem processu laïcis negotiatoribus, et conjugatis, quod prospiciunt, eorum saluti præfuturum, id illis præscribere debebunt.*

Postea additur : *In hoc igitur pastorum diligentia potissimùm invigilabit, non ut à frequenti aut quotidiana sumptione, unicâ præcepti formulâ deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur. Sed magis quid singulis permittendum per se, aut parochus, seu confessarius sibi decernendum putet* (loquitur de Episcopo) : *illudque omninò provideat, ut nemo à sacro convivio, sive frequenter, sive quotidie accesserit, repellatur.*

Denique concluditur quòd *Episcopi ubi viget hujusmodi devotio* (id est usus frequentis communionis), *pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi, adhibito prudentiæ et judicii temperamento, alere debebunt.*

Quoad hoc pontificium decretum notandum est 1. præcipi ibi, quòd Episcopi, et tantò minùs parochi, quamvis possint alicui ex suis ovibus in particulari taxare communiones, minimè tamen generaliter pro omnibus dies communionis præscribere possunt. Imò providêre debent omninò, ut nemo repellatur à frequenti, vel quotidiana communione, cujus usum ipsi juxta prudentiæ regulas potiùs alere tenentur.

Notandum 2. ibi præcipi, ut talis usus frequentis, sive quotidianæ communionis (etiam pro negotiatoribus, et conjugatis) relinquatur arbitrio confessariorum, qui juxta conscientiarum puritatem, et profectum communiones præscribant. Hinc dicendum, quòd confessarius, præsertim ex fructu frequentiæ, et ex desiderio pœnitentis regulam sumere debeat augendi, vel minuendi usum communionis. *Vide quæ de hoc puncto fusiùs dicemus in Praxi confessariorum, §. ultimo.*

An autem dispensans Eucharistiam in mortali, peccet mortaliter; *vide n.* 35. ubi sententiam affirmativam amplexi sumus.

DUBIUM II.

DE SUBJECTO, SEU SUSCIPIENTE EUCHARISTIAM.

ARTICULUS I
Quæ requiratur in eo dispositio animæ?

255 De præcepto præmittendi confessionem ad communionem.

256 Qu. I. An hoc præceptum sit divinum, vel ecclesiasticum?

257 Qu. II. An qui post confessionem recordatur mortalis, teneatur ante communionem illud confiteri? Qu. III. An teneatur conteri?

258 Quid si sacerdos dubitat de peccato commisso? *Remissivè ad n. 474. de Sacram. Pœnit.*

259 Non excusat à confessione celebritas, devotio, aut paupertas.

260 Excusat verò 1. Periculum mortis, et necessitas ministrandi Viaticum. 2. Scandalum, aut nota infamiæ. Quid si deferatur Viaticum infirmo, qui nequit tam citò explêre confessionem ?

261 Quid si populus, aut ipse sacerdos deberet carêre missa, vel communione paschali ?

262 Quid si sacerdos inter celebrandum graviter peccet, vel recordetur peccati præteriti, an teneatur confitêri si possit ? Et An teneatur missam deserere, si nequeat confitêri ?

263 Quid si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium ?

264 Quando censeatur deesse copia confessarii ? Et quæ distantia confessarii excuset ? Quid si non adsit nisi sacerdos simplex, vel confessarius excommunicatus. etc. ?

265 Qu. I. Quid si sacerdos habeat peccatum reservatum, et desit confessarius habens facultatem ? Qu. II. An tunc teneatur confitêri mortalia tam reservata, quàm non reservata ? Qu. III. Quid si habeat excommunicationem reservatam ?

266 Qu. IV Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimùm ? Qu. V. An ad aliud teneatur sacerdos celebrans sacrilegè ?

267 Qu. VI. An celebrans confessus, et oblitus peccati ? Qu. VII. An sacerdos non confessus, qui meminit peccati post consecrationem ?

268 Qu. VIII. An præceptum confitendi quamprimùm obliget etiam laïcos ?

269 Effectus Eucharistiæ.

270. Qu. I. An accedere ad Eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale ? Qu. II. An communicans cum veniali actuali ? Peccet venialiter, et fructum amittat ?

255. — Resp. Qui est in mortali, te-» netur sub mortali ante sumptionem » Eucharistiæ confiteri, nisi sit necessitas » celebrandi, vel communicandi, et con-» fessarius desit. » (*Utrumque enim concurrere debet ad excusandam à confessione ex Trid.*) « Ita *Trid. sess.* 13. *c.* 7. » *et can.* 11. ubi contrarium docentes ex-» communicantur de facto. Fundatur au-» tem in illo 1. *Corinth. c.* 11. ℣. 28. *Pro-» bet autem seipsum homo, etc.* Et parùm » refert ad praxim. utrùm tantùm sit » præceptum ecclesiasticum an tantum » divinum, quod est probabilius, ut docent » *Suar. Filliuc. et alii commun.*

« Dixi 1. *In peccato mortali* ; tum quia » Eucharistia delet venialia, ex opere » operato : tùm quia venialia (esto co-» mitentur, imò reddant venialiter ma-» lam ipsam sumptionem) non ponunt » obicem gratiæ sanctificanti. Quod si » tamen multa sint, et intra genus » suum gravia, de quibus nulla pœni-» tentia concipitur, actualem devotio-» nem, et fructum majorem impediunt. » *Suar Laym. et alii.*

256. — Quær 1. An hoc præceptum præmittendi confessionem ad communionem sit divinum, vel ecclesiasticum ? In *Trid. sess.* 13. c. 7. sic habetur : *Præsertim cum illa plena formidinis verba apud apostolum legamus* : Qui manducat et bibit indignè, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini : *Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum* : Probet seipsum homo. *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.* Super autem his verbis, alii ut *Nav. Med. Palac. ap. Pal. p.* 12. *n.* 2. dicunt præceptum confessionis esse tantùm ecclesiasticum, idque inferunt ex verbis illis : *Communicare volenti revocandum est in memoriam ejus* (nempe apostoli) *præceptum.* Ergò concilium non agnovit præceptum illud esse Christi, sed apostoli. Communis tamen, et vera sententia, quam tenent *Suar d.* 66. *sect.* 3. *Pal. l. c. n.* 3. *Lug. d.* 14. *n.* 69.*Conc. p.* 337. *n.* 2. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 3. *concl.* 4. *v. Atque hinc, et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 25. *cum aliis*, docet præceptum hoc esse divinum. Ratio, quia ex una parte constat, quòd ex præcepto Christi præmittenda sit probatio, dum apostolus testatur illud à Domino accepisse ; ex alia parte, ex eodem concilio clarè patet, quòd hæc requisita probatio sit confessio nam licèt to *ejus præceptum* referatur ad apostolum, ut probabiliùs intelligit *Lugo* ; tamen concilium non dixit, hoc præceptum confessionis ab ecclesiastica consuetudine introductum fuisse, sed per eam tale præceptum fuisse declaratum ; unde ex præcepto divino confessio jubetur. Neque huic obstat, quòd dicatur præceptum apostoli, quia reverà est præceptum Christi per apostolum promulgatum.

257. — Quær. II. An si quis post confessionem recordetur alicujus peccati mortalis inculpabiliter obliti, teneatur ante communionem illud confitêri ? Et casus est quando per dolorem universalem peccatum jam sit indirectè remissum.

Prima sententia inter DD. communissima affirmat, et hanc tenent *Lug. d.* 14. *num.* 126. *Suar. d.* 66. *sect.* 3. *Pal. p.* 11. *Bon. p.* 1. *n.* 17. *Conc. p.* 335 *n.* 6. *Nat. Alex. art.* 2. §. 1. *Tamb. de Commun. c.* 1. §. 8. *num.* 62. *Diana p.* 9. *tract.* 3. *r.* 4. *Croix num.* 539. *et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 30. *cum Conc. etc.* Ratio, quia id videtur expresse præcep-

tum in *Trid. sess.* 13. *c.* 7. ex verbis illis suprà relatis : *Ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quamtumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.* Ergò qui ante communionem est conscius peccati obliti, debet ex præfato præcepto illud ante communionem confitêri. Tantò magis, quia tale præceptum sic explicatur ab universali Ecclesiæ praxi. Excipiunt tamen communiter, ut dicunt *Conc. p.* 343. *n.* 18. *Cont. Tourn. loc. cit. post. concl.* 4. *Bon. l. c. n.* 18. *cum Suar Conc. Reg. etc. ac Tamb. n.* 63. *cum Henr. et Vict.* casum, si sine periculo scandali, vel infamiæ quis non possit confitêri, putà si celebret, vel sit jam in scamno communicantium, à quo non valeat recedere sine nota. Hìc tamen sedulò advertendum cum *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 1. *n.* 19. quòd scandalum tunc dicitur, quando datur occasio detrahendi, vel temerè judicandi non verò quandò datur solum occasio admirationis.

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Garcia in Sum. tract.* 3. *diff.* 5. *dub.* 1. *part.* 5. *n.* 50. *Præpos. q.* 80. *a.* 5. *dub.* 3. *n.* 15. (qui saltem speculativè loquendo eam enixè tuetur) *Hieronymus Ferrantinus de scand. q.* 10. item *Honorius, et Fabri apud Croix n.* 539. *ac probabilem putant Cornejo et Regin. apud Dian. loc. cit.* atque mordicùs eam novissimè tuetur perdoctus *Cont. Tourn. ibid. v. Quær.* 2. *cum Arriaga, Gibert, et Pontas* ; dicens primam sententiam nullâ niti ratione probabili. Scio quòd *Diana*, qui licèt in seligendis sententiis ut plurimùm in benignam partem declinet, et non raró declinat plus quàm par est, tamen in præsenti quæstione suæ benignitatis oblitus, hanc secundam sententiam omninò improbabilem vocat, refertque jussu Inquisitionis Hispanicæ expunctam eam fuisse ab operibus Patris *Cornejo.* Sed hoc non obstante, spectato intrinseco fundamento, hæc sententia (salvo meliori sapientiorum judicio, quibus me submitto) mihi videtur cum *Cont. Tourn.* omninò rationi consentanea. Ratio, quia qui confessionem communioni præmisit, jam implevit præceptum confessionis, vi cujus peccatum oblitum jam est indirectè remissum, et pœnitens jam probatus existit. Quamvis autem teneatur ipse peccatum illud deinde clavibus subjicere ante mortem, vel quando urgebit præceptum confessionis, minimè tamen constat ex Trideni. adesse præceptum, ut statim ante communionem de illo confiteatur. Dices : In concilio jubetur, ut conscius peccati non communicet nisi præmissâ confessione, quantumvis sit contritus ; ergò qui recordatur peccati obliti ante communionem, debet necessariò illud confiteri. Sed respondetur, quòd in Tridentino ibi tantùm præcipitur, ut pœnitens accedat ad communionem justificatus non per solam contritionem, sed etiam per confessionem ; at hic jam est etiam per confessionem justificatus, ideòque non tenetur statim ante communionem iterùm confitêri. Praxis autem fidelium, quæ opponitur, non est habenda ut regula certa obligationis, sed potiùs ut pius et laudabilis usus, quem ego etiam quàm maximè, præcisis circumstantiis, suadendum puto ; nihilominùs illustrissimus, et doctissimus magister meus *D. Julius Torni*, et alius theologus examinator synodalis in urbe Neapoli in re morali valde versatus, cum aliis doctis recentioribus à me consultis, mihi affirmarunt hanc secundam sententiam esse valde probabilem.

« Non hìc intelligas, ait Ballerini, quasi *in praxi* docere cum secunda sententia debeas, adesse in casu obligationem rursus ante communionem confitendi ; sensus nempe S. Alphonsi hic est, *consultius esse* rursus confiteri ; præsertim quod culpæ omissæ memoria tranquillam conscientiæ pacem, eamque devotionem impediat, quæ ad degustandam divini hujus cibi suavitatem uberemque fructum percipiendum apprime conducit. » (In Gury, Euch. 326).

Quær. III. An talis pœnitens, qui recordatur peccati mortalis, inculpabiliter obliti in confessione, et qui confitêri vel nequeat vel nolit juxta mox allatam sententiam in præcedenti quæstione, teneatur ante communionem actum contritionis elicere ? Affirmat *Medina apud Lugo d.* 14. *n.* 121. *et à Diana p.* 2. *tr.* 14 *r.* 48. citantur pro hac sententia etiam *Reg. Suar. et Graff.* Sed dicunt *Lug. loc. cit., et Escob. l.* 20 *de Euch. prob.* 56. nequaquam invenisse loca ubi AA. præfati hanc sententiam docuerint. Alii verò, ut *Lugo n.* 122 *Holzm. t.* 1. *p.* 350. *n.* 69. *Escob. n.* 290. *cum Præpos. et Gran. ac Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær.* 3. *cum Sylvio, et Quarti* primam sententiam communiter rejiciunt ; hâc quidem nixi ratione, quia

homini integrè justificato (ut supponitur) sufficit justificatio sua ; nec ullum apparet fundamentum, unde, et ad quid hæc contritio requiratur : non ex præcepto, quia hoc nullibi invenitur præscriptum ; non ad delendum peccatum, quia hoc jam deletum est per confessionem antea factam.

258. — « 1. Qui dubitat an peccarit » mortaliter, vel an mortale sit ritè » confessus, tenetur ante communio» nem confitèri. Ita *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* » 1. *ex Sanch. Reg. Suar. et aliis.* » (*Sed* » *vide dicenda de sacramento pœnitentiæ* » *n.* 474.)

259. — « 2. Dixi *nisi sit necessitas* » (non quæcumque, v. g. festi celebri» tas, vel magna devotio, ut quidam » volunt.) » (*Et ita sentit Armilla ; sed oppositum tenendum cum Bus. et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 42. *cum Suar. Led. Fill. Bonac. et communissima. Sicut neque excusat paupertas sacerdotis celebraturi, nisi esset valde gravis, ut ait Croix num.* 535.) « sed gravis, sive urgens, » qualis esse censetur in sequentibus » casibus, præmissâ tamen semper con» tritione ; ad quam tunc tenêris, nisi » de peccato, quod occurrit, fueris » antè contritus. *Præp. Card. de Lugo* » *d.* 14. *sect.* 6. *n.* 132.

260. — « 1. Periculum mortis, vel » ut consecretur hostia pro morituro. » *Suar. Con. Card. de Lug. d.* 4. *sect.* 5. » *num.* 107. » (*Cum Conc. p.* 343. *n.* 18. *et Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 3. *concl.* 4. *v. Dico* 2. *et Antoine p.* 485.) « 2. Si sacrificium, vel communio non » possint omitti absque gravi infamia, » vel scandalo. Idem *auct.* » (*Cum Conc. et Cont. Tourn. ll. cc. modò confessarius desit ; vel si confessio ob angustiam temporis perfici non possit, ut Tamb. de Comm. c.* 1. *n.* 36. *cum Granad. quo casu rectè ait Cont. Tour ibid. v. Quæres* 1. *quòd si infirmus sit in imminenti periculo mortis, tunc confessarius audiat peccata graviora, et illum absolvat, impositâ illi obligatione perficiendi confessionem, si convaluerit : si verò absit tale periculum, tunc censet Cont. Tourn. quòd sacerdos conetur, ut infirmus eliceat contritionem, et det communionem, si sine infamia non possit communio omitti. Sed meliùs dicunt Ronc. de pœn. c* 3. *q.* 1. *r* 2. *et Sporer eod. tit. n.* 466. (*et Tamb. n.* 37. *probabile putat posse tunc dimidiari confessionem, sub eadem obligatione illam postea perficiendi.*)

261. — « 3. Si parochus debet cele» brare ex officio, ut populus Sacrum » audiat. *Ibid.* » (*Nec adsit alius qui celebret, ut notant rectè Palaus n.* 7. *Antoine loc. cit. et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 52. *Et non possit parochus omittere celebrationem sine infamia.* » Ob quam » causam etiam alteri qui non est pa» rochus, id licêre putat *Dian. cum aliis* » *undecim, p.* 9. *t.* 3. *r.* 9. *contra Pa*« *laum, Aversam, etc.* » (*Qui veriùs contradicunt cum Salm. ibid. n.* 63. *Lugo d.* 14. *n.* 11. *et Ronc. qu.* 3. *quia populus Sacrum non audiendo, tunc minimè peccaret.*

« 4. Si urgeat præceptum de annua » communione, ut docet *Henriq.* et » probabile putat *Præpos.* vel si sacer» dos non possit audire missam, nisi » celebret, ut habent *Henriq. et Sot.* » *Dian. r.* 63. *et* 64. nec improbat *C.* » *Lug. l. c.* Probabiliùs tamen viden» tur docêre *Con. Sa, Suarez et alii,* » cessante scandalo, et infamiâ, præ» stare tunc Sacrum, et communionem » etiam paschalem intermittere, eò » quòd hæc præcepta non obligent, » quando non possunt implêri conve» nienter juri divino. » (*Quoad missam audiendam, licitè posse sacerdotem celebrare, tenent Sylv. et Palud. ac probabile putant Suar. Lugo et Fill. apud Salm. ibid. n.* 54. *Sed meliùs contradicunt Cont. Tourn. loc. cit. v.* 1. *Non præponderat, Lugo d.* 14. *n.* 115. *Conc. p.* 345. *n.* 26. *cum Suar. Laym. et Bon. quia præferendum est præceptum divinum ecclesiastico. Quoad communionem verò Pal. p.* 12. *n.* 7. *cum Sot. Palud. etc. de Lugo n.* 116. *cum Con. Henr. et communi. ut asserit, affirmant posse fieri communionem sine confessione ; sed negat Cont. Tourn. ibid. v.* 2. *Nec præpond. et Salm. ibid. n.* 55. *cum Suarez, et Reginald., quia præceptum annuæ communionis non obligat, quando nequit implêri debito modo. Utraque est probabilis.*)

262. — « 5. Si sacerdos post conse» crationem committat mortale, vel » antè commissi recordetur, tenetur » elicitâ contritione sacrificium prose» qui : si verè id fiat ante consecratio» nem, et præsertim ante canonem, » debet confitêri, si absque nota infa» miæ potest, vel recedere, ut docent » *Sylv. Nav. Dian. et alii contra Sot. et* » *Henriq.* qui negant tenêri, ob hono» rem sacrificii ; putantque practicè » esse probabile *Laym. et Bon.*, eò quòd

» vix sine aliqua nota confessio decen- » ter fieri posset; nisi fortè in missa » solemni, sub cantu, vel concione : » quo casu tenebitur confitêri, ut no- » tat *Sylv.* Quòd si verò nec contritio- » nem possit elicere, secundùm com- » munem sententiam esset confitendum » vel desistendum : licèt *Vasq. in* 3. *p.* » *t.* 3. *d.* 207. *n.* 3. *et Hurt. de Euch. d.* » 8. putent probabile esse saltem non » peccaturum mortaliter, quando non » potest sine nota recedere; intellige, » si conatus sit elicere, vel fecit, quod » potuit. *Vide Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* 98 » *Card. de Lug. d.* 9. *s.* 2. *n.* 8. ubi » idem *Dian. ex Præpos.* satis esse, si » quis bonâ fide putat se esse contri- » tum, licèt subdubitet.

Hìc dubitatur 1. An sacerdos qui inter celebrandum recordatur peccati mortalis, teneatur ante consecrationem, et præsertim ante canonem interrumpere missam, accersendo confessarium, ut confiteatur si possit sine nota? Negant *Leand. et alii apud Dian. p.* 3. *tract.* 4. *r.* 77. et dicunt sufficere ut conteratur, quia præceptum præmittendæ confessionis intelligendum videtur ante communionem inchoatam; non enim decet sacrificium incœptum abrumpere. Sed meliùs distinguunt *cum Bus. Suar. d.* 67. *sect.* 4. *Lugo d.* 14. *n.* 113. *Pal. p.* 12. *n.* 7. *cum Vasq. et Bon. et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 49. *et* 50. *cum Coninch et aliis multis*, et dicunt quòd si sacerdos recordetur peccati post consecrationem, tunc missa non est interrumpenda, ut docet etiam *D. Th.* 3. 3. *p. qu.* 83. *art.* 6. *ad* 2. et expressum habetur in *Rubr. de Defect. t.* 8. *n.* 4. Si vero recordetur ante consecrationem, et præsertim ante canonem, tunc debet confitêri, si possit; quia, cùm talis pars sit extrinseca sacrificio, benè potest missa interrumpi ob hanc rationabilem causam, uti fieri solet etiam ob concionem vel oblationes populi.

Dubitatur 2. An sacerdos eo casu ante consecrationem, si nequeat confitêri, teneatur etiam missam deserere? Negant *Pal. l. c. Suar d. sect.* 4. *cum S. Bon. Vict. etc. ac Nav. c.* 25. *n.* 76. ubi ait quòd sacerdos peccatum *advertens post inchoatam missam, non debet desistere, etiamsi absque scandalo posset.* Ratio, quia licèt illa prior pars non sit de substantia sacrificii, est tamen ex institutione conjuncta sacrificio per modum unius actionis sacræ; et ideò, postquàm est inchoata, debet absolvi. Sed probabiliùs affirmant *Lugo d.* 14. *n.* 113. *et Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 3. *concl.* 4. *cum Sylvest. Sylvio, etc. ac D. Th.* 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad* 2. ubi dicit hanc opinionem esse tutiorem. Idque confirmat Rubrica (3. *p. tit.* 8. *n.* 4. *et* 6.) ubi sic habetur : *Si ante consecrationem recordetur sacerdos esse in peccato mortali, aut se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum, si non timetur scandalum, debet missam incœptam deserere.* Dixi *probabiliùs*, non certè, nam certum non est, an Rubrica sub verbo *debet* imponat præceptum grave. Cæterùm, benè advertunt *Cont. Tourn. et Pal. loc. cit. cum Vasq. et Laym.* quòd eo casu vix nota infamiæ vitari poterit.

263. — « 6. Si in scamno communi» cantium recorderis peccati mortalis, » quod oblitus es confiteri, nec sine » nota aut scandalo gravi possis rece» dere, ut habent *Nav. Fill. Reg. Card.* » *de Lugo l. c. n.* 112. *et alii.* » (*Cum Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 47. *et comm. Vide dicta n.* 258.) « Porrigenti autem » Eucharistiam confitêri non expedit, » nec decet, quo casu, etiamsi ne possis » quidem elicere contritionem, excusat » à peccato *Hurt. l. c.* » (*Modò coneris conteri ut Vasq. Lugo, etc. ap. Croix n.* 517. *Sed vide dicta hoc lib.* 6. (v) *n.* 33.) « Imò quidam DD. apud *Henr.* excu» sant laïcum antè confessum, etiam » præcisâ notâ et scandalo, non rece» dentem; eò quòd is dicatur justifi» catus, et probatus per confessionem. » Quam sententiam probat *Tambur. in* » *exp. com. c.* 1. §. 8. potestque servire » pro scrupulosis. *Vide Regin. lib.* 29. » *n.* 105. *Bon. d.* 4. *p.* 10. *Escob. t.* 7. *c.* » 6. » (*Vide dicta n.* 257.)

264. — « Dixi 3. *Et desit confessarius*, » deesse autem censetur, non, ut qui» dam volunt, si absit is, cui solet, et » cuperet confitêri, vel cui devotiùs » aut utiliùs confiteretur : neque etsi » religiosus non possit nisi sæculari » confitêri peccata gravia, cum aliqua » infamia religionis. *Amicus, Dian. p.* » 9. *t.* 3. *r* 13. sed in sequentibus ca» sibus :

« 1. Si nullus sit præsens, absentem » verò sine magna difficultate (spectata » tùm debilitate, ætate, et negotiis » personæ, tùm aliis circumstantiis, ut » aëris, brevitatis temporis) adire non

» possis. *Bon. loc. cit. n.* 30. *ex Suar.* » *Con. etc.* » (*Hinc quodcumque grave incommodum excusat Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 32. *cum Pal. Vasq. et aliis passim. Excusare etiam distantiam confessarii causâ itineris duarum horarum, dicit Gobat. cum Marchantio; Rhodes unam leucam, id est tria milliaria; Canus autem ait sufficere iter quinque quadrantium; ita apud Croix num.* 354. *qui rectè ait cum Aversa, et Dic. hoc judicandum ex circumstantiis; inde ait Pal. p.* 12. *n.* 6. *quòd aliquando, spectatâ imbecillitate sacerdotis, et brevitate temporis in quo celebrare debet, poterit excusare adhuc distantia* 50 *passuum.*)

« 2. Si non adsit, nisi ignarus idio- » matis, vel carens jurisdictione, vel » excommunicatus, vel non appro- » batus, vel cui non possis confitêri sine » gravi damno tuo, vel alieno, vel si » habeas peccatum tantùm reservatum » nec pateat aditus ad superiorem; vel » superior semel iterùmque per pium » confessarium rogatus negaverit po- » testatem absolvendi. *Tamb. in exped.* » *com. c.* 1. §. 6. *ex Fag.* Limitat autem » *Dian. p.* 9. *t.* 3. *r.* 15. si absque gravi » nota prætermittere non possis. Ita » *Sylv. et alii.* Requiritur tamen in his » etiam casibus contritio, et proposi- » tum confitendi : imò ex præcepto » *Trid.* sacerdos, qui in tali casu cele- » bravit, tenetur primâ occasione con- » fitêri. Quod præceptum extendendum » non videtur ad laïcos, vel sacerdotes » communicantes tantùm, ut contra » *Nav. et Fagund.* docent *Sylv. Dian. et* » *Bon. d.* 3. *q.* 6. *p.* 1.

265. — Hic plures oportet quæstiones enucleare. Quær. I. An qui habet peccatum reservatum, et non habet copiam confessarii habentis facultatem, teneatur confitêri apud inferiorem, ut possit communicare? Si iste nullum aliud mortale habeat nisi reservatum, conveniunt DD. non tenêri ad confessionem, sed sufficere ut conteratur; ita *Lugo de Euch. d.* 14. *n.* 87. *in fin. Bon. eod. tit. d.* 6. *p.* 1. *n.* 31. *Pal. p.* 12. *n.* 6. *Elb. t.* 3. *p.* 94. *n.* 102. *Suar.* 3. *p. d.* 63. *sect.* 4. *q.* 80. *art.* 5. *cum Palud. Arm. et Adria. ac Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 37. *cum Con. Reg. et Led.* Censent tamen *Lugo, et Bon. ll. cc. cum Suar. Con. Nugno, et Reg.* quòd eo casu sacerdos advertens se non habêre contritionem, sed solam attritionem, tunc tenetur confitêri venialia quæ habet, vel mortale aliàs confessum, ut sic à reservato saltem indirectè absolvatur, et in statu gratiæ communicet (et hoc probabilius est juxta sententiam mox dicendam). Imò docet *Lugo n.* 103. quòd hoc poterit semper facere, etiamsi habeat contritionem, ut securiùs Eucharistiam recipiat. Sed quid, si hic habeat simul mortalia reservata, et non reservata?

Prima sententia negat tenêri ad confessionem, et dicit posse hunc communicare, præmissâ tantùm contritione; ita *Vasq. t.* 4. *q.* 91. *art.* 3. *dub.* 9. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 3. *concl.* 4. *v. Hinc* 2. item *Gerson. et Ales. ap. Lugo loc. cit. Sylv. et Rich. apud Dian. p.* 3. *tr* 4. *r.* 104. *item Armill. Præp. Trull. etc. ap. Viva de Euch. q.* 4. *art.* 7. *n.* 6. et meritò hanc probabilem vocant *Suar. d.* 66. *sect.* 4. §. *Quartus. Pal. et Fill. apud Viva loco citato.* Ratio, quia, confessio illa apud inferiorem esset invalida, cùm fieret judici non competenti, qui ob peccata reservata, quibus gravatur pœnitens, caret omni potestate super illo; unde sicut non potest dividi absolutio ad remittendum unum peccatum sine alio, ita nec confessio.

Secunda sententia verò probabilior, et communissima, quam tenent *Suar Pal. Viva ll. cc. Conc. t.* 8. *p.* 348. *n.* 32. *Lugo n.* 87. qui communem vocat, *et Salm. de Euch. p.* 3. *c.* 7. *n.* 36. *cum Con. Reg. Led.* et communi, ut etiam asserunt, docet hunc omninò tenêri ad confessionem. Ratio, quia, cùm urgeat præceptum divinum præmittendi confessionem communioni, debet fieri confessio saltem formaliter integra, si non possit fieri integra materialiter.

Quær. II. An hic præmittendo confessionem, teneatur confitêri tam mortalia non reservata, quam reservata?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. Viva, Conc. Bonac. et Salm. ll. cc. cum Fill. Nugno, Soto,* et hanc esse satis communem fatetur *Lugo n.* 87. Nullam tamen præfati AA. rationem pro hac sententia præbent; sed videtur hæc assignari posse, nempe quia confessarius debet agnoscere totam pœnitentis conscientiam, ut debitum formet judicium, an ille sit capax absolutionis, vel non, fortè quia est recidivus in reservatis.

Secunda sententia verò non minùs probabilis, imò fortè probabilior, negat hunc tenêri per se ad confessionem reservatorum; et hanc tenent *Pal. p.* 12. *n.* 6. *Elbel n.* 102. item *Gerson, Alens. et Castrop. ap. Lugo d.* 14. *num.* 86. qui probabilem censet *cum Major, Petr. Soto, S. Ant. Led. et Salas.* Ratio, tùm qui aliàs hic teneretur bis peccata illa reservata confitêri, primò inferiori, deinceps superiori; tùm quia, ut suprà dictum est, nulla videtur esse obligatio confitendi peccata illa, super quibus confessarius nequit esse judex, cùm nullam super eis jurisdictionem habeat. Dixi *per se*, non dubito enim quin talis pœnitens aliquando, putà (ut diximus) si sit recidivus in reservatis, vel in occasione proxima recidendi, teneatur etiam reservata inferiori aperire, ut confessarius de sua dispositione rectè possit judicare, sed hoc esset quidem per accidens, non autem per se, sive ex obligatione integritatis confessionis, cùm eo casu benè sufficiat integritas formalis.

Quær. III. Quid si pœnitens habeat excommunicationem reservatam? Alii, ut *Sot. Sylv. Covar. et Rosell. apud Lug. d.* 14. *n.* 99. dicunt hunc extra mortis articulum numquam posse communicare. Sed communiter contradicunt *Suar t.* 4. *d.* 31. *sect.* 3. *n.* 6. *Lugo n.* 100, *et Conin. d.* 8. *num* 107. ac rectè censent, eum benè posse Eucharistiam recipere, urgente scandalo, vel notâ infamiæ. Ratio, quia præceptum Ecclesiæ prohibens excommunicatis suscipere sacramenta, non obligat concurrente præcepto naturali vitandi scandalum, vel non obligat cum tanto incommodo perferendi infamiam. Sed dubium superest, an excommunicatus possit tunc confitêri non habenti facultatem super excommunicationem?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Vasq. et Sylv. apud Lugo n.* 105. item *Sotus, Canus, et Led. ap. Suar. l. c. n.* 1. ac probabilem putant *Lugo n.* 102. *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 3. *n.* 38. *et Dian. p.* 4. *tr.* 3. *r.* 104. *cum Palud. S. Anton. Sylvest. Gabr. et Megala.* Hunc dicunt posse quidem communicare, præmissâ contritione, licèt habeat alia peccata mortalia non reservata: non posse tamen confitêri, cùm sit innodatus excommunicatione, quæ ipsi interdicit à susceptione sacramenti pœnitentiæ.

Hæc est probabilis, sed probabilior est *secunda sententia* affirmans, quam tenent *Lugo d. n.* 102. *Sanch. Dec. l.* 2 *c.* 8. *n.* 5. *Suar l. c. n.* 6. *cum Ang. et Salm. cit. n.* 38. *cum Conin.* Ratio, quia eo casu excommunicatio, sicut non privat susceptione Eucharistiæ, ita nec pœnitentiæ, quæ debet suscipi cùm possit, ut servetur divinum præceptum præmittendæ confessionis ad communionem. Rectè autem probant *Suar. Sanch. Lugo, et Salm. ll. cc.* validè posse aliquem à peccato absolvi, non præmissâ absolutione à censura : ratio, ut benè ait *Suar.*, quia prohibitio Ecclesiæ, ne excommunicatus sacramenta recipiat, non potest irritare sacramenti valorem, qui pendet à jure divino. In tantum enim excommunicatus invalidè reciperet sacramentum pænitentiæ, in quantum, stante prohibitione Ecclesiæ, accederet indispositus; sed quando urget necessitas hæc benè ipsum eximit pro illo tunc à prohibitione Ecclesiæ, unde validè tunc et licitè pœnitentiam suscipit.

206. — Quær IV. Quomodo intelligendum præceptum illud à Trid sacerdotibus impositum, confitendi quamprimùm? In conc. Trid. *sess.* 13 *c.* 7. sic habetur : *Nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc S Synodus perpetuò servandum esse decrevit modò non desit illis copia confessoris Quòd si, necessitate urgente, sacerdos absque prævia confessione celebraverit quamprimùm confiteatur.* Damnata autem fuit ab *Alex. VII.* prop. 38. quæ dicebat *Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.*

Posito igitur hoc præcepto concilii dubitatur quomodo illud *quamprimùm* intelligendum? Damnata quidem fuit ab eodem *Alex. VII.* prop. 39. ubi dicebatur : *Illa particula* quamprimùm *intelligitur cùm sacerdos suo tempore confitebitur.* Alii verò, ut *Molfes. etc. apud Dian. p.* 9. *tr.* 3. *res.* 23. dicebant intelligi, cùm primùm talis sacerdos celebraverit : sed hæc opinio improbabilis ut benè ajunt *Escob. de Euch. nu.* 310 *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 545. *et Diana l.* 2.

quia tunc ipse ratione ipsius celebrationis teneretur ad confessionem, sed Tridentinum, præcisâ celebratione, præceptum confitendi quamprimùm imponit. Alii autem è converso censent intelligi statim ac cesset necessitas, et sacerdos commodè possit ad confessarium accedere, adhuc in ipsa die celebrationis; ita *Wigandt tr.* 11. *n.* 39. *Conc. p.* 348. *n.* 33. *et Sancius ap. Dian. l. c.* hancque opinionem uti tutiorem amplectitur *Cont. Tourn. cap.* 6. *art.* 3. *concl.* 4. *q.* 6. Sed meliùs *P. Milante* cum communi DD. ut ait, *in dict. prob.* 37 *Lugo d.* 14. *n.* 163. *Dian. l. c., cum Garcia, Coninch. et Candido, Escob. dict. n.* 312. *cum Zerola, Viva in cit. prop. n.* 5. *cum Trull. et Bassæo, ac Croix n.* 545. qui affert de hoc S. C. declarationem, dicunt sufficere, si sacerdos intra triduum confiteatur : pariter ac in *c. Eos qui, de sentent. excomm. in* 6. præcipitur, ut ii qui in articulo mortis absolvuntur ab excommunicatione reservata, teneantur cùm convaluerint se præsentare ad superiorem, *quàm citò commodè poterunt,* aliàs reincidunt in eamdem censuram; et hoc non obstante (ut ajunt *Lugo Milante, et Garcia*), non judicantur reincidere, si intra tridum se præsentant. Sic etiam *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 10. *n.* 55. *cum Ugolino, et Sayro,* dicit præceptum deferendi libros hæreticorum ad inquisitores non violare graviter eum, qui per biduum illos retinet. Ratio autem intrinseca mihi videtur; quia, cùm hoc præceptum sit tantùm ecclesiasticum (ut benè probat *Suar. d.* 66. *s.* 6), non censetur Ecclesia velle ad illud obligare cum tanto rigore; unde illud *quamprimùm* moraliter debet intelligi, prout intelligitur in aliis legibus humanis, nempe in *l. fin. c. de judic. et l. fin. c. de err. advoc.* ubi verbum *statim, quamprimùm, continuò,* aut simile, ut interpretantur *Bald. Felin. Mendos. ap. Milante,* benè extenditur ad spatium trium dierum. Communiter tamen dicunt *Lugo n.* 162. *et* 163. *Viva n.* 6. *Milante, et Diana ll. cc. cum Garcia, et Candido,* quòd aliquando per accidens ex tali præcepto sacerdos ille teneretur confiteri eàdem die, et fortè eàdem horà, putà si tunc confessarium haberet, quo postea per plures dies carebit, vel si cras eadem necessitas urgeret celebrandi, nec posset confitêri.

Quær. V An teneatur confitêri quamprimùm sacerdos sacrilegè celebrans, qui non habet necessitatem, vel qui stante necessitate habet tamen copiam confessarii? Affirmant *Sylvius. et alii apud Croix n.* 546. Sed communissimè, et veriùs negant *Suar. d.* 66. *sed.* 7. *Lugo d.* 14. *num.* 150. *Diana p.* 9 *tr.* 2. *res.* 26. *cum Granad. Fill. Nugno etc.* item *Vasq. Sayr. March. Dic. Aversa. Gob. Pell. etc. apud Croix l. c.* et ferè communis sententia ut testatur *Moya q.* 6. §. 4. Ratio, quia præceptum Tridentini ordinatum est ad metum incutiendum iis, qui prætextu necessitatis differunt confessionem, non autem sacrilegè celebrantibus, quibus præceptum hoc valde raró esset profuturum : illi enim qui, contempto præcepto divino, audent in peccato scienter celebrare, faciliùs ecclesiasticum contemnunt præceptum. Benè autem docet *Lugo Resp. mor. l.* 4. *d.* 47. *n.* 5. quòd in præceptis positivis non valet argumentum de minori ad majus, quando minus in majori non continetur, prout est in nostro casu, in quo præcepta sunt disparata. Rectè tamen advertit *Lugo d.* 14. *n.* 150. quòd si talis sacerdos ex necessitate, omissâ contritione, celebraret, utique teneretur ad confitendum quamprimùm, quia præceptum Tridentini minimè distinguit inter sacerdotem habentem, vel non habentem contritionem, sed loquitur de quocumque sacerdote ex necessitate celebrante. Hoc verò puto intelligendum (quiquid dicat *Croix l. c.*) tantùm de eo, qui ante celebrationem non habuit copiam confessarii ; nam si habuerit, primus quidem recurrit casus, in quo ille verè sacrilegè, et sine necessitate celebraret.

267. — Quær. VI. An teneatur confitêri quamprimùm celebrans post confessionem, in qua inculpabiliter oblitus est alicujus mortalis ? Resp. si meminerit post celebrationem, utique non tenetur, ut rectè docent *Suar. dist.* 66. *sect.* 7. *v. Secundo et Marc. Gob. et Dic. apud Croix n.* 547. Imò hoc probabiliter admittunt *Bon. Areis. et Leand. ibid.* etiamsi in missa post communionem recordetur mortalis; quia reverà nec iste celebrasset conscius peccati, ut loquitur Tridentinum. Si verò meminerit ante celebrationem, sed post confessionem, dicunt tenêri tunc ad præceptum confitendi quam-

primùm *Suar. l. c. et alii plurimi cum Lug. Dic. Pell. etc. apud Croix l. c.* Sed *Croix* meritò oppositam sententiam putat probabilem, quia hic reverà non potest dici celebrasse conscius peccati sine prævia confessione. *Vide omninò de hoc dicta n.* 257

« *Quid* (dices), ait Scavini, *de illo qui post Confessionem rite peractam recordatur alicujus mortalis ex inculpabili oblivione non declarati : teneturne illud confiteri antequam communicet?*

« Affirmant communius; cum mortalis vere ille sit conscius, neque illud sit confessus : et talis ex praxi fidelium. Attamen plurimi recentiores cum Collet, Gousset, Gury et Pontas contrarium docent quoad illum, qui universali peccatorum suorum dolore confessus est. Quod quidem nobis videtur rationi consentaneum ; nam qui bona fide est confessus, vi Sacramenti justificatus est; et ideo sufficienter se probavit. Neque potest dici conscius peccati mortalis : cum illud jam remissum sit, solaque maneat obligatio illud clavibus Ecclesiæ subjiciendi. Praxis autem quæ opponitur est laudabilis usus suadendus (quem pariter et non præcisis circumstantiis, quam maxime suadendum putamus), sed non obligationis norma. » (t. III. n. 625.)

Quær. — VII. An sacerdos, qui post consecrationem recordatur peccati obliti, nullâ præmissâ confessione, teneatur confitèri *quamprimùm?* Affirmant *Suar. cit. sect.* 7. *et Bon. Regin. Molf. Megala, etc. apud Dian.* ut refert *Lugo d.* 14. *n.* 140. Ratio, quia tunc verè accidit casus, in quo urget præceptum Tridentini, tunc enim sacerdos jam celebrat conscius peccati in necessitate, et sine confessione. Sed negant *Vasq. Diana, et Præpos. apud Lug. n* 141. *ac Pell. ap. Croix n.* 548. probabile putat *Lugo n.* 144. *et* 146. Quia in *Rub. tit.* 8. *num* 3. dicitur quòd sacerdos, qui ante missam recordatur peccati, et celebrat ex necessitate non habens copiam confessarii, tenetur postea confiteri cùm primùm, sed de eo, qui meminit peccati post consecrationem, loquens *Rubr. n.* 4. dicit *Conteratur cum proposito confitendi,* absque eo quòd adjungatur *cùm primùm.*

« Quoad Sacerdotes inquit Scavini, qui mortali culpa maculati, sunt celebraturi, hæc tria (ut verbis utamur cl. Riccardi, *Des Devoirs et de l'Esprit des ecclésiastiques,* c. VIII) urget Tridentinum : » En premier lieu le concile défend au prêtre de célébrer avant qu'il se soit confessé, sans qu'il puisse s'appuyer sur le prétexte qu'il n'a pas sous la main son propre confesseur ou un autre en qui il ait confiance. En second lieu, il lui défend, à défaut de confesseur, de célébrer après un acte de contrition seulement, si ce n'est *urgente necessitate,* et avec la résolution de se confesser *quam primum,* c'est-à-dire avant de célébrer de nouveau. En troisième lieu, il l'oblige après avoir célébré une fois *urgente necessitate* à se mettre aussitôt à chercher un prêtre pour se confesser *quam primum,* c'est-à-dire à l'instant s'il le peut sans grave dérangement, ou au moins dans l'intervalle de trois jours, pendant lesquels il suspendra la célébration de la messe. »

« Ponamus casum : *An parochus, quem, sive propter censuram in quam incidit, sive propter ipsius habitudinem graviter culpabilem, absolvere non potuit Confessarius, teneatur celebrare Missam in sua Parochia die dominica, deficiente quolibet alio Sacerdote? Peccatum illius Parochi est occultum, ita ut a celebrando non possit abstinere absque periculo gravis infamiæ aut scandali.* « Nous répondons : Celebret, cum ad id ex officio teneatur : sed non celebret, nisi perfecte conteratur cum proposito quam primum ad sacrum Tribunal revertendi et satisfaciendi. Dans ce cas, il ne pourrait évidemment se dispenser de dire la messe sans scandaliser les fidèles, à moins qu'il ne fût réellement malade. Il ne lui serait pas permis de rompre le jeûne, prétextant une indisposition qui n'existe pas. Le défaut d'une messe qu'on doit au peuple, et sur laquelle tout le public compte, ne peut guère, dit Collet, manquer de diffamer le prêtre ou de scandaliser les paroissiens, et de produire assez souvent l'un et l'autre effet. Or une loi plus ancienne et plus étroite que celle de la confession veut qu'on évite avec soin ces sortes d'inconvénients qui blessent directement la charité. » Cl. card. Gousset, c. XI. p. 116.

« Si une semblable nécessité (ad rem Baccari. *Pratique du Confessionnal,* part. IV. c. IV) peut se présenter quelquefois pour le curé et le simple prêtre, il est difficile qu'elle se rencontre pour un laïque, et il est alors aisé de trouver quelque prétexte. S'abstenir de la communion (auctoritatem profert Cardinalis Denhoff), ce n'est pas proprement scandaliser, mais causer un certain étonnement, dont la crainte n'autorise nullement un pécheur à communier ; il lui est interdit de s'approcher de la table sainte quand même il se verrait à cause de cela soupçonné de quelque faute secrète. C'est la décision d'Innocent III, aussi savant docteur qu'illustre pontife. » Peccator debet potius eligere ut abstinendo reddatur suspectus, quam manducando, manducet indigne.

« Quid si scandalum revera teneatur nec tamen haberet pœnitens omnia requisita, ut prudenter possit illum absolvere confessa-

rius? Tunc addit laudatus Denhoff: « N vous laissez pas effrayer de ce mot de *scandale*. Il faut refuser l'absolution aux prêtres mal disposés, quand même ils seraient sur le point de célébrer, quand même le peuple les attendrait, car, dans des cas semblables, ils peuvent, s'ils ne trouvent aucun moyen d'éviter un grave scandale, avoir recours à un acte de contrition parfaite, l'avoir demandée à Dieu avec instance, comme l'on fait dans l'absence d'un confesseur, avec une ferme volonté de se confesser au plus tôt pour recevoir régulièrement l'absolution. » (III. 743.)

268. — Quæritur VIII. An præfatum præceptum Tridentini confitendi quamprimùm, obliget etiam laïcos?

Prima sententia affirmat, et hanc tetenent *Navarr. apud Lugo d.* 14. *n.* 138. *Conc. p.* 341. *num.* 13. *et Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art. concl.* 4. *v. Quær.* 5. *cum Azor, Henr. et Sa.* Quia, ut dicunt, eadem ratio valet in laïcis, quàm in sacerdotibus, ubi enim eadem ratio currit, eadem currit legis dispositio.

Secunda sententia verò communissima, et satis probabilis negat, et eam tenent *Suar d.* 66. *sect.* 7. *Lug. n.* 139. qui asserit oppositam communiter rejici. *Wigandt tr.* 12. *n.* 32. *r.* 5. *Milante in prop.* 13. *Alex. VII. Pal. p.* 12. *n.* 9. *Elbel p.* 95. *n.* 105. qui asserit communem *Roncag. tr.* 18. *qu.* 1. *c.* 5. *r.* 2. *cum Candido, Aversa, et Diana, Escob. l.* 20. *num.* 92. *cum Vasq. Con. etc.* item *Laym. Bon. Fill. etc. apud Conc. l. c.* Ratio, tùm quia prædicta regula ex paritate rationis currit quidem in correlativis, æquiparatis, vel connexis, non autem hîc, tantò magis quia sumus in odiosis, juxta dicta in *lib.* 1. *num.* 200. *v. Quæritur* ; tùm quia differt ratio sacerdotum et laïcorum. In sacerdotibus enim qui (genericè loquendo) frequentiùs communicant quàm laïci, faciliùs occurrit necessitas communicandi sine confessione ideoque facilius prætextu hujus necessitatis sacerdotes prætermissâ confessione celebrarent. Idque confirmat *Wigandt* auctoritate *sancti Thomæ,* qui dicit in eo, cui deest copia confessarii, et communis necessitas urget, requiri propositum confitendi, et satisfaciendi, nihil addens de obligatione statim postea confitendi. Ex quo rectè inferunt idem *Wig. et Lugo n.* 139. *cum Suar. etc.* quòd si sacerdos in necessitate sine confessione more laïcorum communicaret, non teneretur statim confitèri, secùs verò (addunt) si deberet complère sacrificium ab alio inceptum : vel si officium perageret die Parasceves, quia etsi tunc non diceret propriè missam, diceretur tamen simpliciter celebrare, ut loquitur Rubr Miss. de illo die.

269. — Hîc ultimò refert adnotare, quinam sint effectus Eucharistiæ. Effectus I. præcipuus est conferre augmentum gratiæ, ut patet ex concilio Florentino, et Tridentino *sess.* 13. *c.* 2. Et aliquando per accidens conferre etiam primam gratiam, nempe si quis ignorans esse in peccato mortali, vel credens habère contritionem, accedit ad communionem cum sola attritione; tunc de attrito fit contritus. Ita *S. Th. p.* 3. *qu.* 72. *art.* 7. *ad.* 2. *et qu.* 79. *art.* 3. *Ronc. de Euch. c.* 7. *quæst.* 1. *Salm. de Sacram. in gen. c.* 5. *p.* 2. *n.* 12. *cum Scoto, Suarez, Tol.* et ferè communi (*contra Lug. Vasq. etc.*) Quia de ratione generica sacramentorum est, ut gratiam conferant supernaturali dolore dispositis, et obicem non ponentibus. (*Vide dicta in hoc l.* 6. (v) *n.* 6.)

Effectus II. Eucharistiæ est remittere venialia, ut docet *S. Th. p.* 3. *q.* 79. *art.* 4. cum communi ex *Trid. sess.* 13. *c.* 2. ubi dicitur, hoc sacramentum esse *antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur.* Et dicunt *Salm. de Euch. c.* 6. *p.* 2 *n.* 23. *cum S. Th. d. art.* 4. *Pal. Bon. Con. Çornejo,* remitti venialia (modò non habeatur de eis complacentia) ex vi hujus sacramenti, non solùm mediante actu charitatis, quem hoc sacramentum excitat, verùm etiam immediatè ex opere operato per infusionem gratiæ nutrientis, et restaurantis damna, quæ ex venialibus nobis sequuntur. Pro hac sententia *Salm.* citant *D. Th.* 3. *p. q.* 79. *art.* 4., sed non benè, nam ibi S. Doctor sic ait : *Res autem* (scil. effectus) *sacramenti est charitas, non solùm quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum qui excitatur in hoc sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.* Unde melius addit *Cont. Tourn. cap.* 8. *concl.* 3. *v. Tria hic annotanda,* hoc sacramentum non immediatè, sed tantùm mediatè per actum charitatis remittere venialia.

Effectus III. est preservare à mortalibus per auxilium gratiæ sacramentalis, quâ excitatur devotio, fortiùs resistitur tentationibus, fugantur dæmones, etc. ut docet *S. Cyrillus.* Imò asserunt *Salm. de Euch c.* 6. *p.* 2. *n.* 30. *cum*

Montesin. Eucharistiam conferre divinam etiam externam protectionem, quâ Deus non permittet, ut homo versetur in occasionibus, in quibus prævidet Deus illum casurum. Effectus IV est remittere pœnam temporalem debitam pro peccatis; hoc autem non diretè, sed indirectè ratione actuum charitatis, qui per sacramentum excitantur, ut docet *S. Th. p.* 3. *qu.* 79. *art.* 5. *cum Salm. ibid. n.* 34. *et Conc. p.* 330. *n.* 7. Effectus V. est actualis dulcedo spiritualis, qui effectus est quidem infaillibilis, si non impeditur ex parte subjecti: consistit autem hæc suavitas in promptitudine voluntatis ad res divinas hilari animo peragendas. Effectus VI. est unio specialis cum Christo, et membris ejus, ex *Joan. c.* 6. ℣. 7. *In me manet, et ego in illo.* Effectus VII. est adeptio gloriæ : *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Alios etiam effectus habet hoc sacramentum erga corpus, ut tenent *Lugo, Pal. et Suar. cum Salm. ib. n.* 36. scilicet diminuendi fomitem concupiscentiæ, excitandi bonas imaginationes, ipsum corpus sanctificandi, corpori tribuendi resurrectionem, et gloriam valde autem probabile est, species consecratas, quamdiu sunt in stomacho, majores gratias causare, majori dispositione accedente, ut *Croix n.* 524. *cum Con. Suar. Caj. Val. Lugo. Vide dicta n.* 227.

270. — Quær. I. An accedere ad Eucharistiam cum peccato veniali habituali, sit novum veniale? Affirmant *Laym. tr.* 4. *c.* 6. *n.* 3. *et Conc. ac Dic. apud Salm. tr. cit. c.* 7 *p.* 2. *n.* 20. Probabiliter verò negant *Sotus, Sa, Vasq. etc.* cum iisdem *Salm. ibid. n.* 21. Ratio, tùm quia hæc potiùs esset deficientia perfectæ reverentiæ, quàm positiva irreverentia : tùm quia ipsa voluntas recipiendi Eucharistiam, et ejus effectum est quædam virtualis venialium detestatio, quâ culpæ removentur, ita ut ipsæ minimè sacramenti fructum impediant.

Quæritur II. An qui communicat cum peccato veniali, peccat venialiter, et fructum sacramenti amittat? Quando culpa afficit ipsam communionem, putà cùm quis communicat ob inanem gloriam vel alium finem venialem, nemo dubitat quin venialiter etiam peccet ut dicunt tanquam certum *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 2. *n.* 22. *et Tamb. Meth. Com. c.* 1. §. 4. *n.* 9. Dubium est, an peccet venialiter, qui communicat cum actuali vel virtuali affectu peccandi venialiter, vel cum veniali concomitante, putà cum voluntaria distractione, vel proferendo verba otiosa, et simili ? Negant *Vasq. Sa, Leand. etc. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 522. et probabile putat *Tamb. l. c.* Veriùs tamen affirmant cum communi *Suar d.* 66. *s.* 1. *v. Dicendum, Lugo d.* 14. *n.* 31. *Salm. ibid. n.* 23. *cum Fill. et Reg. ac Croix l. c. cum Laym. Tann. Rodriq. Gob. etc.* ex *D. Aug.* relato in *c. Quotidie de consecr. dist.* 2. qui dicit: *Nam habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari.* Ratio, quia talis communicans positivam irrogat injuriam sacramento. Hoc quoad culpam: quoad fructum verò sive effectum sacramenti, alii dicunt quòd accedens sine actuali dispositione (quæ consistit in exclusione culpæ venialis in actu communionis, et in aliquo pio devotionis motu), nullum recipit fructum sacramenti; et ita tenent *S. Th. in.* 4. *d.* 12. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 3. *Caj. in* 3. *p. qu.* 78. *art.* 1. *Petrocor t.* 3. *p.* 26. *v. Prænotandum*; item *S. Bonav. S. Anton. Alens et Durand. apud Cont. Tourn. cap.* 8. *concl.* 3. *v. Affirmant.* Idque probant, tùm ex *D. August. Serm.* 15. *de verb. apost.* ubi : *Non justificat* (Deus) *non quasi dormientes, non quasi ut non conemur, non quasi ut non velimus. Qui fecit te sine te, non te justificat sine te.* Tùm propter experientiam quâ observantur plures sacerdotes quotidie celebrare in statu gratiæ, et tamen nihil proficere. Sed alii communiùs ajunt, talem non privari omni fructu, ut *Suar. d.* 63. *sect.* 3. *Gonet, disp.* 8. *art.* 3. *Tourn. Præl. theol. de Euch. qu.* 7. *concl.* 3. *v. Quær.* 1. *r.* 3. *Lugo d.* 14. *n.* 36. *cum Sylvio, Soto, Vasq. Led. et aliis communiter* ut asserit. Nec dubitandum, quin *D. Thomas* mutaverit sententiam in 3. *p. q.* 79. *a.* 8. ubi expressè docet, quòd, licèt qui communicat cum veniali concomitante communionem, v. gr. cum voluntaria distractione, non recipiat actualem refectionem spiritualis dulcedinis, tamen recipit *augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis.* Hæc sententia est quidem longè communior, sed prima non videtur improbabilis.

ARTICULUS II.

Quæ requiratur dispositio corporis ?

271. — « Resp. Nulla corporis macula per se impedit susceptionem » Eucharistiæ, cùm parum faciat ad » bonitatem, vel malitiam moralem; » potest tamen aliquando per accidens » impedire, propter effectus secutos. » Ita *comm.*

Unde resolves:

« 1. Non impedit pollutio involuntaria, imò nec voluntaria per » pœnitentiam expiata, nisi effectum » malignum, v. g. turpem recordationem, ac delectationem, vel distra» ctionem, et perturbationem animi » relinquat : eo enim casu, uti et sem» per post culpabilem, præstat, ac » secundùm sententiam communem » sub veniali debet differri, nisi aliud » suadeat, justa aliqua causa, v. g. » magnus fructus festivitatis, regula » ordinis : vel si à dæmone excitata » putetur, ad communionis frequen» tiam impediendam. *Sanch. lib.* 9. *de* » *matr. d.* 13. *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *Card* » *de Lugo d.* 15. *sect.* 1.

« 2. Neque actus conjugalis impedit, » etsi decens, et consilii sit, abstinuisse » saltem nocte proximè antecedente, » si raró communicet. Ita *Fill. et Sanch.* » *l. c. Escob. lib.* 7. *e.* 6. *n.* 83. Intellige » si debitum petitum ex necessitate » reddidit, nec ullam inde animi per» turbationem, aut affectum ad res » venereas patitur : si verò voluptatis » causâ fecisset, eo die abstinendum » esse (præsertim si malignus effectus » subsecutus fuisset) docent *Reg. l.* 29. » *t.* 117. *Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* 6. *n.* 10. *et* » 16. *Mart. Perez. d.* 49. *sect.* 3. *n.* 8. » addens esse tantùm veniale; imò » indecentiam justâ causâ posse re» sarciri. » (*dicenda hîc n.* 273. *et de* » *matr. n.* 930.)

« 3. Similiter, etsi decens et consilii » sit, sumptâ communione, abstinère » eo die à copula, licita nihilominùs » est ex bono fine; v. g. ex amore » prolis, ad evitandum incontinentiæ, » periculum, vel ad debitum redden» dum. *Tamb. cap.* 3. ℣. 6. *ex Sanchez* » *lib.* 9 *d.* 13. *et March.*

272. — Quæres I. An pollutio semper impediat à communione? Hìc distinguendum inter pollutionem voluntariam, et involuntariam. Si fuerit voluntaria, dicunt *Navarr. et alii apud Leandr.* esse peccatum mortale, statim post illam ad Eucharistiam accedere, quamvis contritio et confessio præcesserint. Sed id negat communis sententia cum *Lugo d.* 15. *n.* 1. (ubi refert *Navarrum* in posteriori editione mutasse sententiam) *Habert, t.* 5. *p.* 571. *v. Porro, Nat. Alex. a.* 2. §. 2. *n.* 11. *Conc. t.* 8. *p.* 367. *n.* 18. *et alii passim.* Cæterùm (quidquid dicant *Azor, Con. et Trull. apud Dian. p.* 3. *tract.* 4. *r.* 30.) communiter docent DD. saltem sub-

veniali tenêri hujusmodi pœnitentem abstinêre eâ die à communione propter reverentiam tanto sacramento debitam Ita *Lugo l. c. n.* 4. (qui oppositam opinionem vocat falsam), *Conc. l. c. Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 59. *Bonac. p.* 2. *n.* 4. *Viva qu.* 4. *a.* 8. *n.* 3. *ex D. Thoma in* 4. *d.* 7. *q.* 1. *a.* 4. *q.* 2. *ad* 2. qui docuit: *Non esse consulendum alicui, quòd statim post peccatum mortale etiam contritus et confessus ad Eucharistiam accederet, sed deberet, nisi magna necessitas urgeret, per aliquod tempus propter reverentiam abstinêre.* Et patet etiam ex *can. Testamentum* 1. *dist.* 6. ubi *D. Gregorius* scribens ad *August.* Anglorum Episcopum, et loquens de tali pœnitente dicit, eum *à sacro mysterio eâ die abstinêre oportet.* Hoc tamen intelligendum, ut dicunt *Salm. cit. n.* 59. *prope fin. Viva n.* 3. *et Bon. d.* 4. *qu.* 6. *cum Henr. Gran. Led. Nugno, et aliis passim,* nisi scandalum vel alia justa causa exigat communionem, prout prudenti confessario videtur, ut dicitur in *Rubr. Missal. de defect. n.* 9. Hìc autem notanda est prop. 22. damnata ab *Alex. VIII.* quæ dicebat : *Sacrilegi sunt judicandi; qui jus ad communionem prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* Hoc tamen non obstante, benè poterit confessarius, si expedire judicabit, magno peccàtori aliquando susceptionem Eucharistiæ differre, sicut etiam disposito potest quandoque differre absolutionem, ut constantiam ejus experiatur, vel ad horrorem incutiendum adversùs aliquod enorme peccatum, ut rectè ajunt *Viva in d. prop. Ronc. de Euch. c.* 5. *Reg. in prax.* 2. *et Holzm. t.* 1. *p.* 353. *n.* 81. *cum Michael. et aliis.* Imò addit *Roncaglia l. c.* bonum esse suadere tali peccatori, ut antequam ad communionem accedat, curet operibus delêre reatum pœnæ; sed hoc esse tantùm consilii, juxta *dicenda de Pœnit. n.* 599.

Si verò pollutio fuerit involuntaria; dicit *D. Thomas in* 3. *loc. cit.* quòd si illa frequenter accidat ex operatione dæmonum, non impedit à communione : secùs si proveniat ex alia causa, adhuc sine ulla culpa; tunc enim ait, hominem tenêri sub veniali à communione abstinêre propter decentiam, tùm ratione fœditatis à corpore contractæ ; tum ratione perturbationis, quæ pollutionem consequitur. Alii verò communiter et rectiùs dicunt quòd si pollutio habita nullam perturbationem relinquit, ea minimè à communione impedit; sola enim corporalis macula non obligat ad abstinendum ab Eucharistia; ita *Laym. lib.* 5. *tr.* 7. *c.* 6. *n.* 14. *cum S. Bonav. Gerson, Gabr Vict. Nav. et Vasq. ac Suar.* 3. *part. disp.* 68. *sect.* 2. *v. Dico* 1. *cum Soto, Ales. Palud. Adrian. Major, etc. et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 62. Ratio, quia externa macula, cùm jam sit præterita, ad moralem honestatem non pertinet. Et hoc etiamsi pollutio proveniat à causa venialiter culpabili, tunc enim tantùm ex consilio abstinere hortantur *Sanch. de matr. l.* 9. *disp.* 13. *cum Covar etc. Pal. p.* 13. *n.* 2. *cum Vasq. et Salm. ibid. n.* 60. *cum Suar. Con. Henr. et Fill.* Idque probatur 1. ex *D. Gregorio in cit c. Testamentum,* ubi Pontifex ait, quòd si pollutio provenit ex superfluitate cibi vel potùs, hæc *à perceptione sacri mysterii prohibêre non debet, sed* (homo) *ab immolatione sacri mysterii abstinêre, ut arbitror, humiliter debet. Ubi Glossa v. Humiliter,* dicit : *Ergò est consilium, benè enim potest celebrare si vult.* Probatur 2. ex *Rubrica Missal. de defect. n.* 9. ubi sic præscribitur : *Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis : si autem certum est non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali, aut ex diabolica illusione, potest communicare et celebrare, nisi ex illa corporis commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.*

Omnes autem DD. conveniunt, esse veniale accedere ad Eucharistiam cum prædicta perturbatione, orta ex delectatione habita, vel ex turpi imaginatione pollutionem concomitante; saltem usquedum perdurat mentis evagatio. Nisi homo conetur eam repellere, faciens quantum in se est, ut devotè accedat, ut dicunt *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 60. *Pal. p.* 13. *n.* 2. *Holzm. t.* 1. *p.* 353. *n.* 81. *Laym. d. c.* 6. *n.* 15. *Suar. d.* 68. *s.* 2. *v. Ex hac,* ubi affert *S. Justinum* dicentem : *Non est æquum propter hanc involuntariam passionem abstinêre à mysteriis; et Sanch de matr. lib.* 9. *d.* 12. *n.* 15. *cum Gerson, Gabr. et Major.* Vel nisi aliqua justa causa necessitatis aut devotionis aliud

expostulet, ut dicunt præfati AA. et docet idem *D. Th. loc. cit.* dicens: *Si necessitas immineat, vel devotio exposcat talis non impeditur*

273. — Quær. II. An copula conjugalis impediat ab Eucharistia? Alii absolutè putant, non excusari à culpa veniali conjugem copulam habentem die communionis, ita *Alens. Sotus, Sa, etc. apud Sanch. de matr. l.* 9. *d.* 13. *n.* 2. Idque inferunt ex *c. Sciatis, caus.* 33. *q.* 4. ubi *S. Hieron.* scripsit : *Quicunque uxori debitum reddit..., nec de carnibus Agni comedere debet.* E converso alii nullam in hoc culpam agnoscunt, ut *Nav. Philiar. ap. Sanch. n.* 3. dicentes tantùm esse de honestate, ut à communione abstineat. Sed dicendum cum communi DD. esse veniale, accedere ad communionem eodem die quo habita est copula causâ voluptatis, quia id excusari non potest ab aliqua indecentia ; ita *S. Th.* 3. *p. qu.* 80. *a.* 7. *ad* 2. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 2. *concl.* 3. *v. Prob.* 3. *Salm. de matr c.* 15. *p.* 5. *n.* 59. *et Sanch. eod. tit. l.* 9. *d.* 13. *n.* 8. *cum S. Bonav. S. Anton. Suar Sylvest. Led. Lop. et aliis pluribus*; et probatur ex *can. Vir cum propria* 7. *caus.* 33. *q.* 4. ubi *D. Gregorius* ait : *Cùm verò non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere, tunc prohibèri debet ne accedat ad hoc sacramentum.* Rectè autem dicunt *Sanch. n.* 8. *Antoine p.* 486. *v. Dixi, et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 63. *cum aliis,* quod à prædicta indecentia excusare valeat quævis honesta causa : putà solemnitas occurrens, scandalum vitandum, periculum notæ, jubilæum sive indulgentia lucranda, specialis devotio, etc.

Si verò copula fiat sine peccato, putà primò, causâ generandæ prolis, tunc certum est apud omnes, quod, licèt congruum sit abstinère illâ die à communione, ut docet *S. Th. d. art.* 7. *ad.* 2., hoc tamen est tantùm consilii sine obligatione ; ita *Lugo d.* 15. *n.* 14. *Sanch. l. c. n.* 4. *et* 5. *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 63. *circa fin. Con. p.* 368. *in fine, Petr. t.* 3. *p.* 432. *in fine cum* Glossa *in dict. cap. Sciatis, et* Glossa *cap. Omnis de Consecr. dist.* 2. et alii communiter, ex *D. Gregor.* qui in *cit. c. Vir cum propria,* sic scripsit ad *Augustinum : Si quis suâ conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodò liberorum procreandorum gratiâ utitur, ipse profectò de sumendo corporis dominici mysterio suo est relinquendus judicio; quia à nobis prohibèri non debet accipere* : ubi Glossa explicat ibi to *prohibèri*, id est *dissuadèri.* Ratio autem hujus communis sententiæ est, quia finis procreationis, cùm sit omninò honestus, et à Deo volitus, satis reparat quamdam illam indecentiam, quæ adest in communicando post copulam. Nec obstat textus in *cit. cap. Sciatis* ; nam respondet *D. Thomas in* 4. *dist.* 32. *qu.* 1 ex magistro sentent. ibi sermonem fieri tantùm de Ecclesiæ ministris conjugatis, quales sunt Græci, quibus interdicitur celebrare die, quâ accedunt ad uxores.

274. — Quær. III. An conjux reddens debitum teneatur illâ die à communione abstinère? Affirmant *Caj. Led. Manuel, etc. ap. Sanch. n.* 11., quia (ut ajunt) adhuc redditio relinquit mentis hebetationem. Sed communiter *S. Anton. p.* 3. *tit.* 1. *cap.* 20. §. 7. et idem *Sanch. n.* 12. *cum D. Th. D. Bon. D. Anton. Alb. Magno, Carthus. Suar. Soto, Palud. Sylvest. Turrecrem. et aliis pluribus* docent abstinentiam tunc esse meri consilii, non autem obligationis, quia bonum justitiæ satisfaciendi debito benè evagationem illam compensat, et cohonestat. De hoc autem puncto loquens *S. Franciscus Salesius* (*Introduct. etc. part.* 2. *cap.* 20.) inquit, conjugem, qui debitum exigit, indecenter quidem ad communionem accedere, non verò arcendum esse qui reddit, dicens quòd in veteri lege vetabatur, ne diebus festis debita exigerentur, non autem ut solverentur. Et huic congruit id quod scripsit *D. August.* super Psalm. 149. *Si non exigis, redde : pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debetur uxori* [1]. Ratio, quia, cùm redditio debiti sit actus virtutis, non est cur hominem à communione impediat. Et idem procedere censet *Sanch. n.* 6. *cum Gerson. et Majore*, si copula sit ad incontinentiam vitandam, quia amor continentiæ, et non voluptatis, cau-

[1] Enar. in Psalm. CXLIX. n. 15. agitur de casu in quo maritus vult continere et uxor non vult , « Numquid, inquit Augustinus, per continentiam » tuam debet illa fieri fornicaria ? Si alii nupserit » te vivo adultera erit. Non vult tali lucro Deus: » compensari tale damnum. Redde debitum ; etsi » non exigis redde pro sanctificatione perfecta, » Deus tibi computabit si non quod debet exigis » sed reddis quod debetur uxori.

sam satis cohonestantem præbet. Rectèque hîc advertunt *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 5. *n.* 58. *et Sanch. nu.* 9. *cum Cajet. Suar. Soto, Alens. Palud. etc.*, quòd conjux ratione Eucharistiæ suscipiendæ minimè eximitur ab obligatione reddendi debitum : tantùm poterit, ut ait *Sanch. cum Soto,* honestis precibus resistere, non autem importunis.

Quid autem confessarius respondêre debeat, si interrogatur à conjuge an reddere teneatur debitum die communionis? Sapienter *Laym. de Euchar. c.* 9. *n.* 16. *Sanch. de matr. l.* 9. *d.* 2. *n.* 16. *et Suar. d.* 68. *sect.* 2. *in fin.* docent respondendum, quòd si conjux frequenter communicare solet, v. g. omnibus festis, eum obligari ad reddendum, ne periculo exponatur peccandi contra justitiam, vel charitatem; si verò non frequenter communicet, sed tantùm in præcipuis festivitatibus, tunc illi suadeat, ut roget alterum conjugem abstinêre in honorem communionis, modò non incurrat illius indignationem; tunc enim, si rogatio non proficit, poterit communicare; nisi patiatur ex redditione insolitam distractionem, nec conetur, ut diximus, eam repellere.

Die autem, quâ conjux jam communicavit, debitum reddere nullam esse culpam dicunt *Alex. de Nevo, et Anton. ap. Sanch. d. nu.* 16. Petere verò censent esse veniale *ibid. S. Anton. Sylv. Palud. Turrecrem. Ang. etc.* Sed *Navar. c.* 21. *n.* 51 *et Sanch. cum Vict. ac Tabien.* dicunt abstinentiam à petendo esse tantùm consilii, non obligationis

275. — Pertinet etiam quodammodo ad dispositionem corporis accedere ad Eucharistiam corpore mundo, sine aliqua macula notabili, quæ sit externa, et delebilis; nam si esset occulta, non obest, neque si esset perpetua, ut lepra, fistula, et similis, prout dicunt communiter *Suar. d.* 68. *sect.* 2. *v. Dico igitur, Pal. p* 13. 1, *et Laym. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 6. *n.* 24. Sacerdos verò leprâ infectus vel, alio morbo horrorem afferente, prohibetur celebrare in publico, ex *cap. Tua nos, de clerico ægrot.* ubi dicitur. *pro scandalo, et abominatione populi*; unde in secreto potest celebrare. *Paluds l. c. Salm.* [...] *Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 56. *in fine.*

An verò mulieres tempore menstr[...] possint communicare? Sentit *Suar.* [...] *c.* quòd si ipsæ commodè communi[...]nem differre possunt, tenentur differ[...] sub veniali, ex *Dionysio Alexandrin*[...] qui dicit tales fœminas *non debêre s*[...] *affectas attingere corpus, et sanguine*[...] *Domini.* Sed communiùs et probabili[...] censent *Pal. l. c. Salm. ibid. n.* 57. *Laym. l. c. cum Alensi, ac Palud.* h[...] esse tantum de consilio, ex *D. Gregor*[...] (*apud Laym. lib.* 1. *tr.* 1. *cap. ult. n.* [...] *v. Objicere*), qui in epistola ad *August*[...]*num* [1], loquens de muliere menstruat[...] sic scripsit : *Si ex veneratione magna per*[...]*cipere non præsumit, laudanda est; sed percipiat, non judicanda; bonarum quip*[...]*mentium est ibi etiam culpas agnosce*[...] *ubi culpa non est.* Debent autem mulier[...] ad communionem modestè accede[...] pectore cooperto, et sine vano ornatu[...] unde, si quæ nimis immodestè acced[...] huic neganda est communio. *Vide Con*[...]*cina t.* 8. *p.* 370. *n.* 24.

Congruum etiam est accedere a[...] Eucharistiam depositis armis. Cæterù[...] communicare gladiatum nullâ lege e[...] vetitum per se loquendo; nam per acci[...]dens potest esse veniale ratione scanda[...] ut dicunt *Wiguandt tr.* 12. 45. *et Holzm*[...] *t.* 1. *p.* 352. *n.* 74. *cum Gob. Tamb.* [...] *aliis.* Milites verò S. Joannis Hierosol[...]mitani omninò decet cum gladio acce[...]dere quia hoc signo ipsi profitentur ze[...]lum pro tuenda fide. *Vide Holzm. loc. cit.*

276. — Insuper hìc notandum, quo[...] sacerdos, quando Eucharistiam susci[...]pit more laïcorum, ut dicit *Croix l.* 6 *p.* 1. *n.* 556. debet esse stolâ indutus sub interminatione excommunicationi[...] ex concilio Bracharensi III. relato i[...] *can. Ecclesiastica* 9. *dist.* 23. ubi dicitur *Modis omnibus convenit, ut quod quisqu*[...] *percepit in consecratione honoris, hoc re*[...]*tineat et in oblatione, vel perceptione sa*[...]*lutis, scil. ut cùm sacerdos ad solemn*[...] *missarum accedit, aut per se sacrificium oblaturus, ac sacramentum corporis,* [...] *sanguinis Dom. nostri Jesu Christi sump*[...]*turus, non aliter accedat quàm orari*[...] *utroque humero circumseptus. Si quis au*[...]*tem aliter egerit, excommunicationi debit*[...] *subjaceat.* Dicunt verò *Azor t. l.* 10. *c* 28. *q* 12. *cum Turrecrem. et Tamb* d[...]

[1] « Petere (debitum) post communionem, alii « dicunt esse veniale et quidem probabiliter, nisi « justa subsit causa, sed communiùs sentiunt id « esse tantùm consilii. » *Hom. Ap. tr.* 15. *n.* 57. *Edit.* A. LECLÈRE.

[1] Ad Augustinum episcopum anglorum : De[...]cima interrogatio Augustini.

Commun. l. 2. *c.* 2. *n.* 10. præfatum decretum concilii Bracharensis hodie per consuetudinem vidêri abrogatum; unde excusant etiam à veniali sacerdotem qui sine stola extra missam communicaret. Sed veriùs et communiter *Suar. d.* 68. *sect.* 1. *Gavant. in Rubr. t.* 1. *p.* 4. *tit.* 8. *n.* 7. *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *n.* 2. *cum Reg. et Graff.* item *Barbosa, Henr. et Gob. ap. Croix l. c.*, quamvis excusent à peccato mortali, quia res non est admodùm gravis, vel quia ex communi usu non videtur sub gravi recepta : merito tamen non excusant à veniali : tantò magis, quia hoc præcipitur à Rituali Rom ubi dicitur : *Sacerdotes verò cum stola communicent;* et Glossa in *dict. c. Ecclesiastica*, dicit : *Idem servandum est, si sacerdos est communicaturus in ægritudine.*

277. — « Resp. 2. Ex præcepto Ec- » clesiæ tenetur communicaturus sub » mortali regulariter esse jejunus je- » junio naturali ; id est, ut à medio » noctis nihil omninò per modum cibi, » potûs, aut medicinæ sumpserit. Ita » *comm.* Et est certum ex conciliis , » quæ vide apud *Fill. Laym. Card. de Lug. loc. cit.*

Unde resolves :

« 1. Etsi parvitas materiæ non excu- » set hîc, non obstat tamen commu- » nioni I. reliquias ciborum inter dentes » hærentes trajicere casu (negant enim » *Præpos, Vasq. et alii*, si fiat de indus- » tria, *contra Tann. Conin. q.* 80. *art.* » 8. *n.* 47. *et Dian.* qui contrarium » probabile affirmant) licèt eas ex- » puere omninò deceat, *Dian. t.* 4. *de* » *sacr. res.* 37. *et p.* 4. *t.* 4. *res* 104. *vide* » *Escob. t.* 7. *c.* 6. *et Card. de Lugo n.* » 63. ubi notat sententiam istam *Tann.* » *et Dian.* ad hoc servire ut studiosè » dentes antè expurgare, ne quid fortè » casu decidat, non tenearis. II. San- » guinem, vel alium humorem ex ca- » pite defluentem, et guttulam aquæ, » aut vini, casu per ablutionem oris, » vel guttulam jusculi dùm sapor ex- » ploratur, per modum salivæ cui » mixta est, vel culicem inter respi- » randum trajicere. Ratio est, quia » hæc aut non sumuntur, scilicet ab » extrinseco aut non per modum cibi, » aut potûs. *Vide Fagund. præc.* 3. *c.* 5. *Card. de Lugo l. c. n.* 23. III. Si aro- » mata, vel folium tabaci ex causa ori » imponas, mastices, vel quid aliud » gustes, modò nihil transmittas. *Præ-* » *pos. in* 3. *p. q.* 9. *art.* 80. *dist.* 1. » *num.* 39. *Card. d. Lugo r. mor. l.* 1. » *d.* 9. Idem de fumo tabaci docet » *Gran. in* 3. *p. c.* 6. *t.* 10. *d.* 9. *n.* 4. » (licèt indecens valde id videatur, nisi » justa ex causa fiat) et *Escob. t.* 7. *c.* » 6. ubi de ejusdem pulvere per nares » attracto idem colligit ex *Suar.* et *Fag.* » Idem tenent *Dian. p.* 8. *tr* 7. *r.* 3. *Card. de Lugo Resp. Mor. t.* 1. *d.* 9.

« 2. Probabile est, non impedire » communionem, si frustulum ligni, » chartæ, unguium, vel lapillum de- » glutias; quia non habet rationem » cibi, vel pôtus. *Dian. l. c. r.* 38. *et tr.* » *de celeb. r.* 52. *ex Ledesm. et Sanch.* » *contra Henr. Regin. et alios*, quorum » sententia tutior est. *Vide Card. de Lugo, et Escob.*

3. « Non licet communicare his ca- » sibus : I. Si saccharum, liquorem » glycirizæ ore solutum cum saliva » trajicias. Si verò dubium sit, nùm » quid deglutiveris, vel an factum sit » post duodecimam, probabiliter docet » *Laym. lib.* 1. *t.* 1. *c.* 1. *contra Sanch.* » *Fagund.* non impedire communio- » nem, vel sacrificium; *vide Dian. l. c.* » *r.* 29. II. Si vesperi decumbens ali- » quid ori contra raucedinem impo- » sueris, nisi certus sis, post medium » noctis te nihil transmisisse. Ita *Suar.* » *Fill. Card. de Lugo l. c. n.* 37. *et* » *alii.* Licitum autem est, inter horo- » logia dissonantia quodvis sequi, » etiam ultimum, modò non constet » errare : quia habet se ut auctor bonus, » faciens opinionem probabilem, ut » habent *Sanchez l.* 2. *d.* 1. *de matr.* » *Fagund. Jo. Sancius, Card. de Lugo n.* » 45. *Dian. l. c. r.* 36. » (*Vide infrà n.* 282.) III. Si aliquid sumpseris licèt » mox rejeceris. IV Si tabaci fumum » in stomachum trajeceris, ut docet » *Præpos.* etsi alii meritò dubitent. » *Tann. t.* 4. *d.* 5. *Gran. autem in* 3. *p.* » *c.* 6. *t.* 10. *d.* 8. negat. V. Si sacerdos » nocte Nativitatis in prima missa » ablutionem, vel lambendo digitos » modicum aquæ, aut vini sumpserit. » *Vide Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2.

278. — Ut hæc omnia diligenter discutiantur, prænotandum est 1. jejunium naturale ad communionem prærequisitum non esse quidem de jure divino, sed tantùm ecclesiastico, ex *cap. Ex parte de celeb. miss.* et variis conciliis, præsertim ex concil. Cons-

tantiensi, *vide dicta l.* 1. *n.* 38. Prænotandum 2. quòd in fractione hujus jejunii, et si hoc præceptum est de jure ecclesiastico, non datur tamen parvitas materiæ : quia præceptum non jam est accedendi ad Eucharistiam jejunus, sed non accedendi post cibum aut potum, qui autem communicat post quamcumque minimam partem, jam communicat post cibum, aut potum. Ita omnes DD. quidquid dicant *Gibert et Pasqual.* qui non sunt audiendi. Prænotandum 3. quòd ad hoc jejunium frangendum juxta communem sententiam tria requirantur, nempe I. Ut quod sumitur sumatur ab extrinseco. II. Ut sumatur per modum comestionis, aut potationis. III. Ut res sumpta habeat rationem cibi, aut potûs. De hac materia tractant *Suar.* 3. *part. d.* 68. *sect.* 4. *Laym. l.* 5 *tr.* 6. *c.* 6. *Cont. Tourn. hic cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *concl.* 2. *v. Quær.* 1. *Palaus de Euch. p.* 13. *Bon. eod. tit. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *Lugo d.* 15. *Concina t.* 8. *p.* 139. *Escob. de Euchar. l.* 20. *Holzm. t.* 1. *de jejun. p.* 353. *Renzi eod. tit. t.* 2. *c.* 4. *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *à num.* 65. *ad n.* 82. *Wigandt tr.* 12. *exam.* 4. *Antoin. p.* 486. *Roncaglia de Euch. c.* 5. *Viva eod. tit. qu.* 4. *art.* 8. *Tamb. Meth. Commun. c.* 2. §. 6. *Croix. l.* 6. *p.* 1. *num.* 460. *Sporer t.* 3. *p.* 158. *Elbel t.* 3. *p.* 90. His locis vidère poteris præfatos auctores, cùm infrà invenies citatos.

279. — Juxta autem regulam I. Ad frangendum jejunium requiritur, ut aliquid sumatur ab extrinseco [1]; hanc tradunt *Croix n.* 560. *Elbel n.* 91. *Viva n.* 4. *Sporer p.* 466. *et P. Suar. d. sect.* 4 *ex D. Th.* qui *in* 4. *d.* 8. *q.* 1. *art.* 4. *q.* 2. dicit quòd omne quod ab intrinseco provenit, et ore non sumitur ab extrinseco, non verè comeditur et ideò non tollit jejunium naturale.

Sed dubitatur 1. An voluntaria trajectio reliquiarum cibi frangat jejunium?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar. sect.* 4. *v. Tertio, Elbel n.* 99. *Quarti p.* 3. *tit.* 9. *sect.* 1. *diff.* 1. *Pal. n.* 8. *cum Con. et Henr. Dian. p.* 3. *tr.* 4. *r.* 37. *cum Tabien.* et probabilem putant *Tamb. num.* 25. *Escob. n.* 341. *cum Molfes. Ochagav. Petig. etc. etc.* item *Tanner. Leand. et Gob. apud Croix n.* 567. Ratio quia reliquiæ cibi pridie sumpti, cùm non recipiantur ab extri seco die communionis, moraliter repu tantur partes comestionis præcedenti diei; unde quamvis ex industria traji ciantur, moraliter non constituunt no vam comestionem, sed præteritam perficiunt. Addit aliam rationem *Suar* quia tales reliquiæ non sumuntur pe modum cibi, sed per modum salivæ Nec videtur hæc sententia difformi esse Rubricæ Missal. *de defect. num.* 9 ubi sic dicitur : *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cùm non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ.*

Secunda sententia verò communio affirmat, et hanc tenet *D. Thom.* 3. *part qu.* 80. *art.* 8. *ad* 5. ubi dicit : *Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt communionem* Ergò, si transglutiantur ex proposito impediunt; et ità censent etiam *Cabas t.* 1. *c.* 5. *n.* 7. *Fill. de Euch. num.* 336 *Ronc. q.* 6. *r.* 2. *Laym. n.* 18. *Tamb. n* 15. *Bon. p.* 2. *n.* 5. *Viva q.* 4. *art.* 8. *n* 4. *Ant. p.* 487. *Cont. Tourn. loc. cit cum Vasq. et Sylv.* Ratio, quia hujusmod reliquiarum trajectio, cùm ex industria fit, videtur nova comestio. Prima sententia non videtur improbabilis sed hæc secunda est probabilior, e omninò consulenda : ut rectè dicun *Suar. Salm. et Gav. in dict. Rubrica* licet in hoc non sit scrupulosè agendum, ut sapienter advertit *P Suar* Unde libenter sequor sententiam *Lugonis d.* 15. *n.* 36. quam amplectitu etiam *N. P. Benedictus de Sacr. miss. t* 9. *l.* 3. *c.* 17. nempe quòd reliquiæ dentibus divulsæ, quæ sensibiliter in lingua percipiuntur, equidem sun expuendæ; non verò est obligatio adhibendi diligentiam ad reliquias illas e dentibus extrahendas, etiamsi prævideantur deglutiendæ, si non extrahantur, et cum saliva deglutiantur aliàs enim hæc obligatio esset innumeris scrupulis, et perplexitatibu obnoxia, ad quod certè non præsumi tur Ecclesia voluisse obligare.

Dubitatur 2. an guttulæ aquæ cum saliva immixtæ, aut jusculi degustati si ex proposito deglutiantur, frangant jejunium? Si prædictæ guttulæ cas trajiciuntur, certum est eas non frangere jejunium, modò non sint in magna quantitate, ita omnes cum *D. Th dicta q.* 80. *art.* 8. *ad* 4 ubi ait : *Et ea*

[1] Adde, inquit Ballerini : *et in stomachum trajiciatur.*

dem ratio est de reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, dummodò non trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod vitari non potest. Dubium est igitur si ex proposito deglutiantur? Sentiunt non frangere jejunium *Conin. et Henr. apud Croix n.* 566. modò sint immixtæ salivæ : et idem sentire videntur *Lugo num.* 33. *et Tamb. n.* 23. dùm dicunt, quòd cùm non sit potatio deglutire salivam, ideò nec violat jejunium has guttulas per modum salivæ trajiciens; sed omninò affirmandum cum sententia communi, quam sequuntur *Suar. sect* 4. *v. Tertio. Holzm. num.* 73. *Cont. Tourn. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *concl.* 2. *v. Quær.* 1. *cum Sylv. et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 67. *cum Pal. etc. communiter.* Et hanc docet idem *D. Thom. l. c.* ubi, postquam dixit, reliquias cibi non frangere jejunium, si casualiter transglutiantur, dicit *eamdem rationem esse de reliquiis aquæ, quibus os abluitur,* ut mox suprà relatum est. Confirmatur ex Rubrica *l. c.* ubi sic habetur: *Idem dicendum* (scilicet non frangi jejunium), *si lavando os deglutiatur stilla aquæ, præter intentionem.* Ergò, si ex intentione, frangitur.

Idem dicendum, si quis noctu immittit saccharum in ore, et post mediam noctem aliquid trajicit, ut docet *Lug. n.* 37. *Pal. n.* 8. *Fill. n.* 136. *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 68. *et Renzi t.* 1. *l.* 8. *tract.* 4. *c.* 4. *q.* 7. *cum Coninch. Vasq. Bon. Reg. etc. communiter.* quidquid dicant aliqui, *apud Dian. p.* 2. *tr.* 14. *r.* 41. Ratio, quia non est illa reliquia comestionis præcedentis diei, sed est continuata comestio.

Sic etiam frangit jejunium qui sumit aquam, licèt involuntariè, vel quia labitur in flumen, vel quia alius per vim illam in os ejus infundit, ut dicunt *Conc. p.* 162. *et Croix n.* 568. *cum Lugo Tamb. et aliis communiter contra Bosco.*

Ita etiam si quis sugeret sanguinem ex digito, vel lacrymas ex oculis manantes, ut dicunt communiter *Viva, Mazzotta, et Croix cum Lugo et Tamb.*

Secùs verò dicendum, si quis deglutit sanguinem defluentem è capite vel gingivis, aut saniem ex pustula oris emanantem, etiam ex industria, ut communiter docent *Suarez sect.* 4. *v. Quæres, Cabass. c.* 5. *n. Habert.* 7. *t.* 5. *p.* 487. *Elb. n.* 99. *Antoine. p.* 485. *Concina n.* 6. *Roncag. quæst.* 6. *r.* 2. *Laym. n.* 18. *Bon. n.* 6. *et Salmant. cum communi* (contra *Cont. Tourn. loc. cit. c. Verum*). Ratio, quia ut suprà dictum est ex *D. Thoma*, quidquid ab intrinseco provenit, non verè comeditur, nec solvit jejunium.

280. — Regula autem II. est, quòd ad frangendum jejunium requiratur, ut sumatur aliquid per modum comestionis, aut potationis; hanc regulam tradunt communiter *Suar sect.* 4. *Laym. n.* 18. *Lugo d.* 15 *n.* 28. *Bon. n.* 6. *Sylv.* 3. *p. q.* 80. *et alii passim.*

Sed dubitatur 1. An solvat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares? Affirmant *Antoine, de Leone, et Lez. ap. Lugo Resp. Mor. l.* 1. *dub.* 9. *n.* 1. et valde dubitat *Cont. Tourn. ibid.* 3. *v. Quoad Tabac.* Sed communiter negant alii, etiamsi aliquid in stomachum transmittatur; quia licèt talis materia sit nutritiva, tamen non sumitur per modum comestionis, sed attractionis. Ita *Suar. s.* 4. *Holzm. n.* 81. *Roncagl. q.* 7 *Lugo l. c. Conc. p.* 362. *Elbel n.* 92. *Croix n.* 570. *cum Aversa, Renzi, q.* 7. *Escob. n.* 72 *et Diana p.* 8. *tr.* 7. *r.* 3. *cum Marchant Machad. Pasqual. et Leand.* Hæc sententia est quidem probabilissima, tùm ob allatam regulam, tùm ob universalem consuetudinem, quà undique permittitur præfatus tabaci usus ante missam, ut docet Papa *Bened. XIV de Synodo l.* 7. *c.* 63. ubi obiter refert olim ab *Innoc. X. et XII.* emanatam fuisse excommunicationem in eos, qui sumerent tabacum per nares in Vaticano, idemque præscripsisse *Urbanum VIII.* in ecclesiis diœcesis Hispalensis: sed deinde hanc prohibitionem abstulisse *Benedictum XIII.* Unde sic concludit : *Hodie tamen à communi consuetudine adeò est cohonestatus* (usus tabaci), *ut nulli scandalum præbeat.* Idem autem, quod dictum est de tabaco, dicunt de aqua casu trajecta per nares *Suar. et Fagund. apud Viva, Tamb. n.* 23. *et Barth. à S. Fausto apud Dian.* Id tamen non admitterem, si quis ex proposito tabacum vel aquam per nares in stomachum trajiceret, quia id non sumeret tunc per simplicem attractionem, sed per voluntatem directam trajiciendi, quod nullo modo videtur permissum ab Ecclesia. Sed dices : Actio attractiva non est potativa, vel manducativa. Respondetur, quòd licèt hæc actio non sit à natura ordinata ad trajiciendum in stomachum potum, vel cibum, tamen

ad id ordinatur ab ipso attrahente; et ideò ex tali intentione induit moraliter rationem potationis, sive comestionis, cùm interveniat debita materia, et actio apta ad finem trajectionis in stomachum.

Idem dicendum de illo, qui pulverem, aut pluviam, flocum nivis, culicem, sive muscam deglutiret; nam si hoc accideret casu per respirationem, utique non solveret jejunium, ut communiter docent *Suar. v. Quæres. Lugo n.* 31. *Habert. p.* 476. *Cont. Tourn. loc. cit. r.* 2. *Conc. n.* 6. *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 68. *in fine Ronc. q.* 6. *Renzi q.* 5. *cum Nav. Bonac. et aliis passim*: quia talis actio non est comestio, sed respiratio, quam Ecclesia noluit quidem prohibère; quis enim posset effugere, ne aliquid pulveris cum vento deglutiat? Secùs verò esset (ut rectè docet *Lugo n.* 36.), si quis ex proposito vellet culicem, aut pulverem trajicere, quia hæc non esset mera respiratio sed voluntaria deglutitio. Et idem dicendum meritò ait *Lugo n.* 35. si quis deglutiret aliquid, putà uvam ab altero in os ejus immissam, etiamsi ipse id non adverteret, et casu respirando trajiceret, quia noluit quidem Ecclesia impedire communionem ob sumptionem rerum, quæ per respirationem cum aëre attrahuntur, sed earum quæ non deferuntur cum aëre.

Dubitatur 2. An solvat jejunium fumus tabaci, aut similis? Affirmant pariter *Lezana, et Antoine, de Leone ap. Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 71., quia (ut dicunt) fumus etiam aliquo modo nutrit. Negant verò communiter, et probabilius *Holzm. n.* 82. *Sporer n.* 467. *Croix n.* 570. *cum Aver. et Boudev. Viva n.* 8. *cum Trul. Tamb. Præpos. et Salm. ibid. cum Suar. Diana ac Villal.* Eamdemque sententiam sequitur *Bened. XIV. de Missa t.* 9. *lib.* 3. *c.* 17. testans hanc communi DD. consensu hodierno die confirmari. Ratio, quia fumus tabaci neque est cibus aut potus, neque sumitur per comestionem vel potationem; aliàs dicere deberemus frangere jejunium etiam eos, qui in culina ciborum fumum exciperent [1]. Et hoc currit, etiamsi fumus voluntariè immitteretur in stomachum, ut probabiliter dicunt. *Escob. n.* 438. ***Viva n.* 7.** *cum Præp. Spor. n.* 467. *Renzi q.* 7. *Dian. l. c. Tamb. n.* 23. *et March. et Burgh. ap. Croix. n.* 569. *contra Salm. cit. n.* 71. *in fin. cum Hurtad. etc.* qui dicunt, sed minimè probant, hanc esse veram comestionem.

Dubitatur 3. An solvat jejunium qui sumit folium tabaci vel aroma, ut dentibus conterat, et phlegmata expuat? Affirmat idem *Antoin., de Leone ap. Salm. ibid. n.* 72. *et Henno apud Cont. Tourn. ibid. r. ad* 1. quia (ut dicunt) semper trajicitur aliquid in stomachum, et propter hoc phlegmata ejiciuntur. Sed negant *Lug. Resp. Mor. l.* 1. *d.* 9. *n.* 2. *Holzm. n.* 8. *Bon. n.* 9. *Spor. n.* 467. *Viva n.* 7. *Escob. n.* 438. *cum Pasq. Renzi q.* 7. *et Dian. p.* 5. *tr.* 13. *r.* 1. *cum Conc. Tamb. Præp. Trull. etc.* Et meritò id probabile putant *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 72. *cum Bonasp.* Ratio, quia ad phlegmata ejicienda non requiritur, ut succus in stomachum descendat, sed sufficit tabacum ad os applicare, ut virtutem expuendi ad stomachum immittat per nervos, qui ad stomachum respondent. Et hoc etiamsi deglutiatur, sed præter intentionem, aliquid modicum succi, salivæ inseparabiliter admixti, ut dicunt *Lugo num.* 7. *Tambur. num.* 6. *Viva, et Escob. locis citatis cum Tann. et Fausto apud Dian.,* quia, si casu id deglutitur non per modum cibi, sed per modum salivæ trajicitur. Imò *Lorichius ap. Dian.* excusat, etiamsi casu granum deglutiatur; sed hoc rectè non admittunt *Bon. et Tamb.,* quia illud tunc videtur potiùs sumi per modum cibi. Hoc tamen intelligendum, si granum, non autem si aliqua minima pars deglutiatur, quæ insensibiliter cum saliva sit immixta, quia hæc verè per modum salivæ trajicitur. Omnes verò conveniunt, hujusmodi masticationem esse indecentem ante communionem; unde puto eam non excusari à culpa veniali, nisi aliqua causa subsit.

281. — Regula III. est, quòd ad frangendum jejunium requiritur, ut res sumpta habeat rationem cibi, aut potûs. Hinc dubitatur, an comestio capillorum, unguium, vel ligni, papyri lapillorum, et similium impediat communionem? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia universè negat, quia omnia hæc non habent rationem cibi vel saltem, quia usu non habentur u

[1] « Item videtur dicendum, ait Gury, de fumo seu odore camphoræ qui per modum fumi tabaci hauritur. Gallicè, *cigarette de Raspail*, n. 331).

comestibilia. Ita *Dian. p. 3. tract. 4. res.* 28. *Renzi qu.* 4. *cum Jo. Delacrux, Ludovico de Sancto Jo. etc.* Et probabile putant *Bus. ut suprà, et Ledesm. apud Salm. ibid. n.* 70.

Secunda sententia è converso universè affirmat, quia (ut dicunt) reverentia ad Eucharistiam requirit non solùm, ut nihil cibi comedatur, sed etiam, ut nihil ad modum cibi deglutiatur. Ita *Laym. n.* 18. *Ronc. q.* 8. *Salm. cit. n.* 70. *Wig, n.* 44. *Pal. n.* 7., et pro hac sententia citant etiam *D. Th. p.* 3. *q.* 80. *art.* 8. *ad.* 4. ubi dicunt : *Nec refert utrùm aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, dummodò sumatur per modum cibi vel potûs.*.

Tertia sententia verò communis docet, minimè frangi jejunium, si edantur res omninò indigestibiles, ut sunt capilli, ungues, metallum, vitrum, fila ex serico aut lana, ossicula fructuum omninò depurata: quia hæc nec nutriunt, nec rationem habent cibi; Ecclesia autem tantùm prohibet, ne sumatur Eucharistia post cibum aut potum, ut patet ex conc. Tolet. VIII. *can.* 2 ubi dicitur : *Nullus post cibum potumque minimum sumptum missas facere præsumat.* Et ex concil. Matisconensi, ubi: *Ne cœlesti cibo terrenus præponatur.* Idem dicit S. *August.* (*Ep.* 18. *ad Januar.*): *Placuit Spiritui S. ut in honorem tanti sacramenti in os christiani priùs corpus dominicum intraret, quàm cæteri cibi.* Ita *Conc. n.* 6. *Cont. Tourn. ibid. v. Alii. Viva n.* 5. *Sporer n.* 467. *Holzm. n.* 72. *Escob. n.* 332. *et Lugo n.* 28. *cum Henr. Nugno, Vill. Reg. etc.* Neque huic sententiæ adversatur *D. Thom. loco mox cit.*, nam oportet integrum textum animadvertere S. Doctoris, qui sic ait : *Et ideò neque post assumptionem aquæ vel alterius cibi, aut potùs, vel etiam medicinæ, licet hoc sacramentum accipere, nec refert utrùm aliquid hujusmodi nutriat vel non nutriat.* Nota to *aliquid hujusmodi.* Ergo illud *nutriat vel non nutriat* D. Th. refert solùm ad res mox à se recensitas *cibi, aut potùs,* inter quas etiam numerat medicinam, quæ multoties non est nutritiva. Præterea posset accidere, quòd cibus illicò evomatur, et sic non nutriret, et ideò dixit *aliquid hujusmodi* impedire communionem, *sive nutriat, sive non nutriat.*

Secùs verò dicendum cum præfatis AA. de rebus digestibilibus, quæ à stomacho alterari, et in substantiam hominis converti possunt, prout sunt charta, palea, filum ex lino, pulvis medicinalis, cera (cùm cera ferè semper retineat aliquid mellis admixtum); ita *Tamb. n.* 20. *Viva n.* 5. *Conc. n.* 6. *et Mazz. p.* 147. (*contra Dian. et Bern.*). Idem dicunt probabiliùs *Croix n.* 562. *Lugo num.* 32. *Escob. n.* 335. *Viva et Mazz. ll. cit. Wig. n.* 41. de terra seu creta, quam mulieres edere solent, cùm in ea aliquid inveniatur à stomacho alterabile, et nutritivum.

Ut sequitur, breviter resolvit illas quæstiones professor Vincent :

« *Abstinentia ab omni re sumpta per modum cibi, aut potus, aut medicinæ.* Quæ verba quatuor supponunt ut frangatur jejunium eucharisticum : — 1. *Rem ad stomachum pervenientem.* Uti dictum est superius, ubi de SS. Eucharistiæ sumptione, *n.* 78, ad communionem sufficit et requiritur ut species panis aut vini in stomachum deveniat, ibique resolvatur ; ergo pariter illud requiritur et sufficit ut frangatur jejunium. Inde non violatur jejunium, si quid in os introducatur, ut charta, jusculum, et postea rejiciatur. Hinc licet ante communionem lavare os cum aqua ; quia etiamsi remaneant involuntarie quædam guttulæ, jam per modum salivæ deglutiuntur, sicuti modo dicetur. — 2. *Rem digestibilem ;* nam quidquid non est digestibile, ut lapis, ferrum,... non solvit jejunium ; siquidem per modum potus aut cibi, aut medicinæ non sumitur. — 3. *Rem ab externo provenientem ;* etenim res sumptæ per modum potus, cibi aut medicinæ intromittuntur ab extrinseco in stomachum. Hinc sanguis ex capite descendens, ex gengivis manans, saliva, sputa, non solvunt jejunium, etiamsi ex proposito deglutiantur, ut expresse asserit S. Lig. — 4. *Rem sumptam per modum cibi, potus aut medicinæ,* non autem per modum salivæ et respirationis. — Hinc 1. Non frangeretur jejunium, si quis respirando deglutiret casualiter, id est, non ex proposito, pulverem, guttulam aquæ, flosculum nivis, vel muscam ; quia id fieret per modum respirationis. — Hinc 2. Solveretur jejunium saccharo in os pridie misso, et post mediam noctem cum saliva paulatim deglutito ; quia in hunc finem sumptum fuit ; unde non est reliquum comestionis præcedentis, sed adest comessatio continuata donec totaliter deglutitum fuerit. — Hinc 3. « Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem. » Rubr. Rom. Si illæ reliquiæ cibi ex proposito deglutirentur, solveretur jejunium ; quia eo ipso quod ad illas attendatur, dici nequeunt sumi per modum

salivæ; sed ad cavendos scrupulos tenendum est cum S. Ligor., nullam esse obligationem adhibendi diligentiam ad illas extrahendas e dentibus, etiamsi prævideantur cum saliva deglutiendæ. — Hinc 4. Dicendum est de tabaco, jejunium non solvi usu tabaci in pulvere; nam in aliqua illius particula in stomachum transit, id fit per modum attractionis, non cibi aut potus. Nec solvitur usu tabaci in fumo, etiamsi fumus ex proposito deglutiatur; quia fumus non sumitur per modum cibi aut potus. Ita Gury, n. 332. Nec solvitur usu tabaci cum masticatione; nam humor tabaci non deglutitur, aut si deglutiatur, id fit per modum salivæ; at, fatentibus omnibus, valde indecens est hæc masticatio et eam a peccato veniali non excusat. »

(De Euch. n. 147).

282. — Utrùm autem inter plura horologia dissonantia, liceat alicui ultimum sequi ad communionem accipiendam? Negant *Merolla, et Salas ap. Dianam p.* 4. *tr.* 3. *r.* 19. Sed communissimè affirmant *Sanch. de matr. l.* 2. *dist.* 41. *n.* 40. *Quarti p.* 3. *tit.* 9. *dub.* 3. *Merati in Rubr. de defect.* §. 9. *Dian. l. c. Sporer p.* 159. *n.* 471. *Holz. t.* 1. *p.* 38. *n.* 180. *cum communi* ut asserit, *Croix n.* 581. *Lugo d.* 15. *n.* 45. *cum Fag. Sanctio, et Vill. Escob. nu.* 353. *cum Trull. et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 69. *in fin. cum Pasq. Gabr. et Anton. à Spir.* S. dummodò, de errore non constet, ut benè advertunt *Lugo* et *Escob.*, vel modò, addo cum *Croix*, horologium non sit de illis, quæ ut plurimùm errant, quia hæc præsumuntur semper errare.

Nùm autem possit communicare, qui cibum deglutit post primum ictum, sed ante ultimum? Affirmant *Salm. ibid. n.* 69. *in fin. cum Trull. Bressero, etc. ac Gobat. ap. Croix n.* 580. Quia (ut dicunt) ultimus ictus moraliter eamdem complet horam, ita ut omnes ictus pro unico computentur. Sed meliùs id negant *Lugo d.* 15. *n.* 37. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *v. Quoad horologia, Sanch. n.* 40. *Escob. n.* 353. *et Croix cum Conc. Sanch. et communiori.* Ratio, quia ad primum horæ ictum media nox jam expleta est, ut mihi etiam confirmavit peritissimus horologiorum faber. Sentio autem tanquam certum tenendum, quòd tempus mediæ noctis non moraliter, sed physicè accipiendum est; nam si moraliter posset accipi, cur non deberet admitti opinio *Caramuelis*, qui dicit non impediri à communione illum, qui cibum priùs sumptum deglutit parùm post ultimum horologii ictum? Sed hoc communiter à DD. et ab ipsis *Salm. loc. cit. prope fin.* rejicitur. Utrùm autem in dubio negativo, an transacta vel ne sit media nox, possit aliquis communicare? Valde probabilis est, imò fortè probabilior sententia affirmativa, quam observa in *l.* 1. *n.* 39. *cum Busemb. Laym. Pal. Sporer, etc.* quibus adde hic *Cardenas in Crisi* 1. *d.* 26. *n.* 87. *Dian. p.* 2. *tr.* 13. *r.* 2. *Gobat. n.* 280. *Elbel* t. 2. *de Euch. n.* 101. *cum Herincx, Illsung, etc.* quia, cùm hoc præceptum sit negativum (ut probavimus *loc. cit. in lib.* 1.) de non accedendo ad Eucharistiam post comestionem, non tenêris ab illa abstinêre, quamdiu non es certus, et tantò magis si nullam habeas rationem probabilem te comedisse; tunc enim adhuc manes in possessione tuæ libertatis.

283. — « 4. Non est peccatum, per se
» loquendo, cibum sumere vel expuere,
» *Tamb. cap.* 2. §. 1. statim à commu-
» nione, ut ex S. *Thom.* docent *Azor,*
» *Sanch. Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 1. *n.* 25.
» unde eum, qui paulò ante medium
» noctis cœnasset in Dominica pridie
» Nativitatis Domini, posse nihilomi-
» nus statim post mediam noctem ce-
» lebrare, docent *Diana, et alii tres,*
» *p.* 3. *t.* 4. *r.* 44. » (*Vide n.* 289. *in fin.*)
» Etsi ob sacramenti reverentiam con-
» silii sit abstinêre, donec species sint
» consumptæ; quod saltem intra dimi-
» dium quatrandem in laico (in sacer-
» dote intra quatrandem) fieri certum
» videtur, *Card. de Lugo d.* 12. *sect.* 3.
» *n.* 54. ex judicio medicorum à se
» consultorum. *Tamb.* autem *cap.* 3.
» §. 4. *ex Jo. Sanch. d.* 38. notat citiùs
» à valido, quàm à debili stomacho,
» regulariter tamen ab omnibus intra
» horam consumi; refertque infirmum
» quemdam post mediam horam spe-
» cies integras rejecisse.

Omnes conveniunt congruum quidem esse, ut communicantes per aliquod temporis intervallum abstineant ab expuendo : dicunt tamen *Holzm. t.* 1. *de jejun. p.* 351, *n.* 76. *Wigandt tr.* 12. *n.* 45. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 549. nullum esse peccatum expuere post communionem, si nullum hostiæ fragmentum remanserit in ore. An autem liceat edere vel bibere statim post communionem? Olim ex *can. Tribus* 33. *de Consecr dist.*

2. præcipiebatur jejunium post communionem usque ad sextam, sed hoc præceptum jam diu est abrogatum, ut docuit adhuc suo tempore *D. Thomas* 3. *p. q.* 80. *art.* 8. *ad* 6. Unde dicit *Holzm. l. c.* hodie nullo modo peccare, qui comedit statim post communionem. Sed hoc rectiùs non admittit *Croix b. cum. Suar. Aversa, Quarti et Dicast...* nisi adsit aliqua causa, putà si religiosus post missam dato signo debeat ad mensam accedere; aliàs talis comestio, dum adhuc in stomacho perseverant species consecratæ, ob aliquam irreverentiam non excusatur à culpa veniali, ut dicunt AA. citati ex *D. Th.* qui *l. c.* docet : *Debet.... esse aliqua mora inter sumptionem hujus sacramenti, et reliquos cibos.* Quanto autem tempore perdurent in stomacho species consecratæ : *vide dicta n.* 225.

284. — « Dixi in *respons. regulariter* : » quia non jejunus licitè communicat » in sequentibus casibus, si quidem » jejunus non possit sine notabili in» commodo, ut monent *Conc. et Bonac.* » *apud. Dian. p.* 9. *cap.* 6. *r.* 42.

« 1. In periculo mortis, sive illud sit » ex morbo, vulnere, veneno, sive » ex sententia judicis. Et quidem in » eodem morbo, etsi non tenearis, » potes tamen post aliquot, v. g. 6. 7 » vel etiam, ut putat *Laym.*, duos dies » (etsi quoad hoc potissimùm atten» dendum esse ad consuetudinem, » moneat *Card. de Lugo*) repetere Via» ticum non jejunus, dummodò ne» queas jejunus sumere, et periculum » mortis recurrat, ut docetur *comm.*, » vel etsi maneat, ut contra *Vasq.* » *Præp. et alios* docent *Nav. Tol. Regin.* » *Suar. de Lugo s.* 3. *n.* 65. Imò, etsi non » liceat ægro ex sola devotione com» municare, facto jejunio; si tamen » morbus esset diuturnus, nec posset » dari communio, nisi post medicinam, » probabile esse id licère, docent *Ar*» *mil. Tolet. Bon. Regin. Henr. Suarez,* » *Escob. etc.* quorum aliqui exigunt lon» gum intervallum, v. g. 30 dierum, » ut *Nav. et Vill.*, alii 8 vel 10 dies, ut » *Suar. Henr. Fag.*, alii 7 ut *Sylv.*, alii » 6 ut *Arm. Zamb. Possev. et Fill.* quos » sequitur *Dian. de celebr. r.* 77; alii » permittunt toties, quoties sano pos» set dari jejuno : ita *Escob, t.* 7. *e.* 6. » *ex Hurt.*; alii denique posse sequenti » statim die dari, ob justam causam, » ut si propter consuetudinem, et de» siderium, aut devotionem difficulter » abstineat, et moraliter videatur in» stare periculum mortis. Sic *Laym.* » *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 9. *n.* 20. Verùm ea in re » loci consuetudo spectanda est, quæ » nunc saltem videtur permittere, ut » quando morbus, et periculum diu » protrahitur, post 7 vel 8 dies iterùm » detur communio non jejuno. *Vide de* » *Lugo d.* 15. *sect.* 3. *de Euchar.*

« *Quid* (dices), inquit Scavini, *si infirmi morbus sit diuturnus, nec tamen periculosus ; darine potest ei Communio etiam non jejuno, si sine cibo aut potu stare omnino non possit ?* R. Sunt qui negant hoc casum dari posse : « On ne peut poser le cas d'une maladie longue et non dangereuse, parce que tous les médecins conviennent qu'une maladie qui se prolonge entraîne toujours un danger » Careno, *Delle regole*, ecc., esame XXIV); et revera videmus plures chronicos subito et ex improvisa morte occumbere. Posito tamen hoc singulari casu (de quo tacet Alphonsus noster) conveniunt non licere Communionem dare, si frequentius fieret per annum; tum quia esset contra praxim et piorum sensum; tum quia illusorium tunc redderetur Ecclesiæ præceptum de jejunio servando. An autem aliquando id liceat in anno, v. g., semel, bis vel ter diversi diversa opinantur : alii absolute affirmant cum Elbel (qui citat Busembaum, Bonacinam et Dianam, qui tamen de hac re nihil habent), si talis fidelis solebat frequenter communicare, et nunc vehementer communicari optaret; non est enim verosimile piam matrem Ecclesiam velle ipsum tanto auxilio destitui. Alii id permittunt tantum in Paschate ad præcepto satisfaciendum, non vero si ex devotione fiat : id eruunt ex Rituali romano, quod tradit posse Viaticum morituris dari non jejunis; *ceteris autem infirmis qui ob devotionem in ægritudine se communicant, danda est Eucharistia ante omnem cibum et potum* (de Sacr. Eucharistiæ) : ubi mentio tantum fit de communione ex devotione, non ex præcepto suscepta. — Alii cum Bouvier et Alasia absolute negant etiam pro Paschate Communionem dari posse, nam lex jejunii strictissima est, ad Sacramenti reverentiam inducta; et hoc ideo magis, quia communiter auctores quoad infirmos ab hac lege excludunt tantummodo casum morbi periculosi. Neque obstat præceptum divinum, ab Ecclesia determinatum, Paschatis adimplendi; quando enim non potest consuli reverentiæ Sacramenti, præceptum cessat : idque maxime quia non agitur de Sacramento absolutæ necessitatis.

« Tandem Gury in hac re concludit, spectandam esse locorum consuetudinem; et ipsi videtur ratio sufficiens in tali casu, si Eucharistia post mediam noctem infirmo jejuno administretur, saltem ad præceptum

paschale adimplendum : quod tamen alii negant, quia ratio sufficiens Eucharistiam deferendi non solemniter est tantum periculum extremum; secus esset contra reverentiam ipsi debitam. Poterit tamen semper administrari summo mane, idque maxime in montanis regionibus, ubi illarum incolæ solent e strato surgere, vix ac nec vix quidem facta die; et etiam in religiosis communitatibus.

« Scarpazza ex rigidioribus, relata opinione Elbel, ait : « Il est clair que cet opinion n'est pas admissible, si l'on examine la loi du jeûne que l'Église a portée et l'exception qu'elle fait pour ceux qui sont en danger de mort. On affirme sans raison que l'Eglise ne veut pas vraisemblablement obliger au jeûne, dans le cas présent. Elle sait bien, en effet, que ce cas se présente, et, si elle avait eu l'intention d'en faire une exception, elle l'aurait faite. Aidée par les lumières du Saint-Esprit, elle sait que les dons du Seigneur peuvent être obtenus non-seulement par les sacrements, mais même par de pieux désirs. Elle fait savoir que son intention est de voir les malades qui ne peuvent rester à jeun mériter la grâce par leurs désirs, plutôt que de laisser supposer par son silence qu'elle les dispense du jeûne. Ajoutez à cela que l'interprétation des lois n'appartient point aux sujets, mais au législateur. Si donc une personne pieuse ne peut se contenter d'offrir au Seigneur ses vœux durant la maladie et souffrir patiemment de ne point recevoir Jésus-Christ en substance, qu'elle ait recours au chef de l'Eglise et lui demande une interprétation ou une dispense de cette loi ecclésiastique. Si les motifs sont graves et pressants, il ne manquera pas de l'accorder, comme le fit Benoît XIV pour le prince Stuart. » Casistica, *Dictionnaire théorique et pratique*, etc., t. IV, v° Communion en viatique. » (t. III. 741).

285. — Quæritur, an liceat communionem iterùm ministrari infirmo non jejuno, qui jam Viatico munitus est? Quidquid dicant aliqui, vera et communis est sententia affirmans, quam tenent *Suar.* 3. *p. d.* 68. *s.* 5. *Laym. l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 20. *Con. t.* 8. *p.* 320. *n.* 16. *Holz. t.* 1. *p.* 351. *n.* 73. *Cont. Tourn. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *versùs fin. cum Tol. Silv. Wit. etc. ac Lugo d.* 15. *n.* 64. *cum Sa, Arm. Soto, Con. Vict. et aliis passim*; testaturque *Benedictus XIV de Synodo l.* 7. *c.* 12. nullum theologum alicujus nominis hanc sententiam negare. Ratio est, quia hoc sacramentum ægrotis non datur præcisè ad satisfaciendum præcepto, sed in præsidium contra tentationes, quæ tempore mortis magis urgent. Et hoc non solùm si novum recurrat periculum, sed etiam si idem perduret, ut dicunt *Sylvest. v. Eucharistia num.* 3. *Elbel. t.* 3. *p.* 101. *n.* 129. (qui testatur hanc esse communem praxim Ecclesiæ) *et Suar. Laym. Holzm. ll. cc. cum Soto, Tol. etc.* Idemque docet *Bened. XIV l. c. n.* 5. ubi sic addit : *Episcopus insinuet parochis posse, et debêre Viaticum in eadem infirmitate iterùm ac tertiò administrari, præsertim si ægrotus exposcit; et si velit, pœnam decernat in parochos, qui ægrotis devotè postulantibus iterùm, et tertiò Eucharistiam deferre detrectent falsis prætextibus.* Neque huic adversari *Vasq.* dicit idem *Bened.* ut male asserunt *Bus. et Lugo*; nam *Vasq.* tantùm loquitur de obligatione præcepti, cui censet satisfieri per unicam perceptionem Eucharistiæ.

Hîc audiatur Synodus Novariensis (pag. 94). « Si periculosa infirmitate perseverante, post aliquot dierum intervallum æger, quamvis non jejunus, ad se Eucharistiam iterum deferri exposcat, ejus pio desiderio Parochus non desit; sed tunc communi utatur forma : Corpus Domini, etc. Similiter quantum per alias in parochiali munere occupationes licet, nunquam deneget hoc spirituale subsidium iis, qui etsi in nullo versentur probabili mortis periculo, ejusdem tamen Eucharistiæ pluries sumendæ desiderio flagrant, præsertim si bene valentes in frequenti Sacramentorum usu religiose se exercere consueverint : quibus sub dicta communi forma et jejunis tantummodo conferatur. Cum vero unaquæque Parœcia fere semper id genus infirmorum complectatur, qui citra vitæ periculum satis incommoda valetudine utentes diu exire domo nequeant, illos idcirco solemnioribus saltem festis Eucharistia reficiendos Parochis omnibus totis viribus suademus. Utinam pientissimam adeo perutilemque consuetudinem per totam Diœcesim nostram inclescere perspiceremus! » (Ex Concilio Provinciali Mediolanensi V.).

Sed dubitatur 1. Quanto tempore debeat distare una communio ab alia? Communior sententia censet distare debêre octo diebus circiter, ita *Busemb. ut suprà, Conc. l. c. Cont. Tourn. ibid. v. Quoto*, ex antiquo Rituali Rom. *Escob. lib.* 20. *n.* 364. *cum Sylv. et Fill. ac Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 76. *cum aliis.* Sed non improbabiliter *Laym. d. n.* 20. *Escob. n.* 363. *et Ronc. de Euch. c.* 6. *q.* 4. *r.* 3. *cum Hurt.* dicunt quòd infirmus, assuetus sæpiùs ex devotione communicare, benè possit altero die statim post Viaticum sumptum suscipere

communionem non jejunus. Idque in singulis diebus admittunt *Pal. p.* 13. *n.* 14. *et Arm. ac. Dic. ap. Croix n.* 613. et probabile putat *Tamb Meth. c.* 5. *n.*24.

Dubitatur 2. An si quis communicaverit paucis antè diebus ex devotione, teneatur sumere Viaticum superveniente periculo mortis.

Prima sententia communior negat, etiamsi communio præcesserit octo circiter diebus; hanc tenent *Laym. tract.* 4. *c.* 5. *num.* 4. *Lugo d.* 16. *num.* 39. cum communi ut asserit *Ronc. c.* 6. *quæst.* 4. *r.* 1. *cum Conc. Ang. Fill. Tab. Henr. Molf. Suar. d.* 69. *sect.* 3. §. *Rogabis* (qui cum *Soto et Palud.* eam tenet, si communio triduo anteà sit suscepta) et probabilem putant *Palaus p.* 14. *num.* 7. *et Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 1. *num.* 5. Ratio, tùm quia præceptum communionis jam in substantia impletum est per communionem priùs perceptam; tùm quia ideò tenetur homo communicare in articulo mortis, ut hoc sacramento se præparet ad transitum ex hac vita, sed jam censetur satis se præparasse qui paulò antè communicavit. Hæc sententia est satis probabilis, saltem (ut dicunt *Suar. l. c. et Lugo n.* 53.) si periculum mortis naturaliter accidat, quia tunc in illo brevi tempore antecedenti jam moraliter cœpit imminêre, quamvis fuerit ignoratum.

Secunda sententia verò probabilior affirmat, quam tenent *Vasq. d.* 214. c. 2. *n.* 14. *Palaus l. c. Concina p.* 320. *num.* 14. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 7. *art.* 2. *sect.* 2. *concl.* 1. *v. Quær.* 1. *cum Habert, Dian. p.* 5. *tract.* 3. *r.* 33. *cum Hurt. Turr. Ochag. etc.* et huic magis adhærent *Salm. ibid n.* 7. Ratio, quia hoc divinum mandatum ex interpretatione Ecclesiæ præcisè obligat instante periculo mortis, ut contra hostes hoc divino præsidio muniamur; ergò non impletur per communionem ex devotione susceptam; sicut enim non potest satisfieri debito priusquam contrahatur, ita nec satisfieri præcepto antequam ejus urgeat obligatio. Nec obstat dicere, quòd qui paulò antè communicavit, jam sufficienter se munierit, unde jam satisfecit fini præcepti; nam si hoc valeret, qui pridie Palmarum communicasset, nec teneretur ad communionem paschalem, sed hoc nemo dicet. *Vide dicta n.* 297. *in fine.*

Dubitatur 3. An qui manè communicavit ex devotione, teneatur, aut possit urgente periculo mortis Viaticum sumere? Adsunt tres sententiæ.

* *Prima sententia* affirmat tenêri, quia tunc suscipiendum est Viaticum ad implendum præceptum divinum; hanc tenet *Dian. p.* 5. *tr.* 5. *r.* 33. *cum Hurt. Turr Ochag. p.* 10. *tr.* 11. *r* 4. *cum Pell. Leand. Dic. etc.*

Secunda sententia dicit non tenêri, sed posse communicare; sic tenent *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *r.* 1. *Gobat et Marinus ap. Bened. XIV de Syn. l.* 7. *c.* 11. et probabilem putant *Anacl. p.* 400. *num.* 36. *ac Dian. p.* 6. *tr.* 6. *v.* 13. *cum Hurt. Bressero etc.* ac testatur deductam fuisse in praxim à PP Societatis Jesu Panormi an. 1638.

Tertia sententia, quam tenent *Suar. d.* 69. *sect.* 3. *Laym. cap.* 5. *n.* 5. *Conc. p.* 320. *n.* 14. *ac Con. Gran. Fagund.* dicit nec tenêri, nec posse communicare, quia, cùm præceptum divinum obliget ex intentione Ecclesiæ, praxis Ecclesiæ, ut nemo bis in die communicet, neque hic casus sine necessitate excipi debet: dubitat tamen *Concina*, an posset communicare qui ferventi amore succensus Viaticum postularet. Omnes has tres sententias probabiles putat *N. P Bened. XIV l. c.* sic dicens: *In tanta opinionum DD. discrepantia, integrum erit parocho eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit.* Cæterum probabilior mihi videtur sententia *Lugonis d.* 16. *n.* 53. *et* 54. qui distinguit inter morbum naturalem, et violentum, et ait, quòd si quis fuerit vulnere percussus vel ex alto conciderit, potest communicare (immò tenetur, juxta nostram sententiam in *præcedenti dubio* allatam) quia hic reverà non accepit Viaticum in mortis articulo constitutus; secùs verò, si quis jam in ægritudine positus manè ex devotione communicaverit, tunc enim benè potest dici moraliter in periculo mortis communicasse, cùm morbus ille jam erat in se periculosus, etsi non adhuc notus. Et idem puto dicendum cum *Suar. contra Lugonem*, si morbus fuerit repentinus, putà apoplexia, vel quid similè; nam hujusmodi morbi judicantur jam priùs in suis causis dispositi existere, licèt ignorentur.

Hìc autem sedulò notandum cum *Salm de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 74. *Viva q.* 4. *ar.* 8. *n.* 9. *et aliis*, quòd si infirmus facilè possit jejunus sumere Viaticum in sequenti die, tenetur utique expectare;

secùs tamen si adsit periculum mortis, vel si non possit commodè expectare, putà si deberet differri medicina opportuna, vel esset deferenda Eucharistia intempestà nocte, ut dicit *Viva cum Coninch.* De reliquo benè ajunt *Salm. l. c. cum Soto, Navarr. Gill. et Vict.* in hoc non esse scrupulosè procedendum, cùm in concilio Constantiensi *sess.* 13. simpliciter infirmi excipiantur à lege jejunii. Damnati autem ad mortem benè possunt communicare non jejuni, si judex nolit tamdiu executionem mortis differre, ut jejuni communicare possint, ut rectè dicunt *Salm. ibid. n.* 82. et *Wigandt tr.* 12. *n.* 49.

Dubitatur 4. An sacerdos ministrans Viaticum possit aliquando omittere verba illa in Rituali præscripta : *Accipe Viaticum, etc.* Negant *Clericat. de Euch. dec.* 19. *n.* 12. *et Tamb. Quarti, ac Card. Brancat. ap. de Alex. Confes. Monial. c.* 12. §. 6. *q.* 24. tùm quia (ut dicunt) prædicta verba sunt valde proficua, utpote ab Ecclesia ordinata : tùm quia Rituale Romanum facit jus quoad ea quæ in ipso præscribuntur, cum *Paulus V* in sua bulla dixerit, *inviolate observent.* Probabiliter verò affirmant ipse *de Alexandro et Tonellius l.* 1. *c.* 1. §. 12. *n.* 6. *ex Pasq.*, casu quo infirmus magna animi tristitià communionem per modum Viatici sit suscepturus. Ad satisfaciendum enim præcepto. Viatici non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit ut ponatur opus præceptum, juxta dicta *de Hor. can. lib.* 4. *num.* 176. aut saltem sufficit intentio interpretativa satisfaciendi obligationi, quæ magis urget. Quoad illa autem verba à Rituali præscripta, respondet *de Alexandro cum Pignatell. t.* 9. *Consul.* 36. §. *Neque*, quòd non omnia in Rituali præscripta cadant sub præcepto, sed quædam verò præscribuntur tantùm de decentia : nec Pontifex extrahit ea ab ordine suo ; sed solùm efficit, ut intra ordinem suum rectè procedant ; verba enim bullæ hæc sunt : *Quapropter hortamur Episcopos, vicarios, parochos, etc. ut in posterùm constituto Rituali in sacris functionibus utantur, et in re tanti momenti, quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis statuit inviolatè observent.* Ergo to *inviolatè observent* tantùm respicit *ea quæ* (aliunde) *Ecclesia, et probatus usus antiquitatis statuit.* Cæterum, quidquid sit de hoc puncto, etiamsi omnia in Rituali caderent sub præcepto, nullo modo potest dici, quòd præceptum proferendi illa verba inducat gravem obligationem ; verba enim quæ substituuntur, *Corpus Domini nostri Jesu Christi, etc.*, reipsà idem significant et operantur. Ad excusandum verò à peccato veniali, in casu nostro benè sufficiens erit causa mutandi illa verba, ne infirmus magno mœrore afficiatur.

286. — « Denique, licèt probabile vi-
» deatur *Fill. t.* 1. *tr.* 4. *n.* 242. *Card. de*
» *Lugo* id quod docent *Maj. in* 4. *d.* 9.
» *cap.* 3. *Fern. de hæred. etc.* (*Laym.*
» verò *l.* 5. *t.* 4. *c.* 6. *n.* 21. limitat ad
» casum necessitatis, quo moriturus
» aliud sacramentum suscipere non
» posset, et scandalum cessaret) posse
» non jejunum celebrare ad dandum
» alteri Viaticum, eò quòd hoc sit juris
» divini, jejunium verò ecclesiastici
» tantùm ; ideoque non tantùm posse,
» sed etiam tenêri dicat *Gran. in* 3. *p.*
» *c.* 6. *t.* 10. *d.* 8. *n.* 12. id tamen me-
» ritò communiter rejicitur, tùm quia
» contrarium probat praxis ; tùm quia
» major est habenda ratio sacramenti,
» quàm aliqualis necessitatis proximi :
» tùm quia præceptum Viatici non
» obligat, quando non potest ritè dari.
» Ita *Bon. ex. Con. Hur. de Euch. d.* 9.
» *diff.* 17. *Suar. Vasq. etc. comm.* docet-
» que *C. de Lugo* esse probabilius.
» *Vide Dian. t.* 1. *tr.* 4. *resp.* 33. Sacer-
» dos autem morti (sive naturali, sive
» violentæ) vicinus, celebrare sine du-
» bio potest non jejunus, ad dandum
» sibi Viaticum, si illud aliter habêri
» non potest : quia non plus est cele-
» brare, quàm communicare sumpto
» cibo. *Card. de Lugo d.* 15. *s.* 4. *Laym.*
» *Dian. p.* 5. *t.* 3. *r* 36.

Quæritur, utrùm sacerdos, ad Viaticum ministrandum, possit celebrare non jejunus ?

Prima sententia affirmat, et tenet *P. Concin. p.* 362. *n.* 7 item *Major, Fernan. et Zambr. ap. Lugo d.* 15. *n.* 67. et probabilem vocant *Esc. l. c. cum Fill. et Cont. Tourn. de Euch. cap.* 9 *art.*2. *sect.* 1. *v. Duo hic moventur*, eam non audet redarguere. Ratio, tùm quia hoc casu præferendum est præceptum divinum ecclesiastico ; tùm quia idem præceptum ecclesiasticum, cùm permittat moribundo communicare non jejuno, etiam permittere censetur sacerdoti non jejuno celebrare, ut infirmus communicet.

Secunda sententia verò communis, et probabilior, negat, et hanc tenent cum *Busemb. ut suprà* (qui asserit oppositam communiter rejici, sed hoc immeritò), *Suar. d.* 66. *Cont. Tourn. loc. cit. r. ad* 2. *Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *num.* 77. *Renzi t.* 1 *de jejun. c.* 1. *q.* 4 *et Lugo l. c, n.* 68. *cum Fav. Sylvio, S. Anton. Soto. Coninch. Sylv. Armilla, Vict. Henr. et Vasq.* qui contrariam improbabilem vocat. Ratio, quia licet præceptum sumendi Viaticum sit divinum, et præceptum non celebrandi post cibum sit tantùm ecclesiasticum, tamen hoc in substantia etiam est divinum propter reverentiam sacramento debitam, quæ non excusatur eo casu ob utilitatem moribundi, cùm sacramentum hoc non sit tantæ necessitatis. Et sic respondetur ad primam rationem oppositæ sententiæ. Respondetur autem ad secundam, quòd ideò permittatur moribundo non jejuno communicare, quia in eodem concurrunt tam præceptum ecclesiasticum de jejunio, quàm divinum de sumendo Viatico, quod eo casu præferri debet. Secùs verò est de sacerdote, cùm ipse unico tantùm præcepto obstringatur, scilicet non celebrandi nisi jejunus, nec ipse potest illud violare, ut moribundus suum adimpleat præceptum, ad quod eo casu nec etiam moribundus tenetur, cùm per ipsum non stet. Neque obstat dicere, quòd sicut potest sacerdos conscius mortalis celebrare sine prævia confessione ad dandum Viaticum, ita etiam sine jejunio; tunc enim ex *Trid.* ipsa necessitas ministrandi Viaticum excusat; cùm possit sacerdos per contritionem se disponere, et sic obicem auferre; sed non jejunus, cùm non possit deinde tollere obicem violati jejunii, non potest irreverentiam evitare, juxta dicta in simili casu *num.* 262. Primam sententiam probabilem puto, sed hæc secunda probabilior mihi videtur, nisi (ut rectè dicunt *Laym. tr.* 4. *c.* 6. *n.* 21. *Viva q.* 5. *art.* 6. *num.* 3. *et Escob. l. c.*) moribundus non posset sacramento pœnitentiæ, vel extremæ unctionis muniri; nam eo casu Eucharistia poterit esse sacramentum necessitatis, ut ille ex attrito fiat contritus.

Secùs verò dicendum, si sacerdos, cùm esset morti proximus, deberet celebrare ad dandum sibi Viaticum; quia tunc benè poterit celebrare non jejunus, ut præcepto Viatici satisfaciat; tunc enim in eadem persona concurrunt præceptum ecclesiasticum, et divinum quod præferendum est: ita communiter cum *Busemb. Suar. l. c. Lugo n.* 69. *Laym. n.* 20. *Renzi quæst.* 4. *et Salm. c.* 7. *n.* 78. *cum aliis passim.*

287. — « 2. Si periculum sit, ne Eucharistia pereat, vel malè tractetur, potest sumi à non jejuno, etiam laïco si alius desit » (*Est commune apud Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 78. *Vide dicta n.* 86.) « imò probabiliter potest etiam » à præsente sacerdote laïcus accipere, » ut docent *Card. de Lugo n.* 87. *Suar.* » *et Vasq. d.* 211. *n.* 48.

« 3. Si grave scandalum sit orituri» rum ex omissione sacrificii, vel com» munionis. Quod tamen quidam pu» tant vix fieri posse, eò quòd occurri » possit scandalo, dicendo, sacerdo» tem casu aliquid sumpsisse, ideòque » impediri.

Si sacerdos recordatur post consecrationem se non esse jejunum, certum est non tenêri, nec posse missam deserere, cùm præceptum divinum perficiendi sacrificium præponderet ecclesiastico communicandi jejunus. *Vide Azor p.* 1. *lib.* 10. *c.* 33. *qu.* 3. *et Bon. d.* 4. *qu.* 6. *p.* 2. *num.* 19. qui *cum Henriq. Rodr. Reg. et aliis communiter* id docent. Si autem recordetur soluti jejunii ante consecrationem, et præsertim ante canonem, debet utique desistere à missa, si possit sine infamiæ nota, aut scandalo, ut etiam communiter dicunt *Lugo d.* 15. *n.* 70. *Pal. p.* 13. *n.* 22. *Bon. l. c. p.* 1. *n.* 16. *Conc. t.* 8. *p.* 364. *num.* 10 *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *v. Quid autem Ronc. c.* 5. *q.* 9. *r.* 3. *et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 79. *cum Suar Laym. Gabr. etc. ex D. Th. q.* 83. *art.* 6. *ad* 2. ubi ait: *Tutiùs reputarem, maximè in casu manducationis, quòd missam inceptam desereret, nisi grave scandalum timeretur.* Censet autem *S. Bonav. ap. Bon. dict. n.* 16. et probabile id putant *Sotus, Ang. Reg. etc. ibid.* propter hanc rationem scandali nunquam desistendum esse à missa inchoata, quia ferè nunquam sine scandalo illa omitti posset. E converso dicit *Concina* raro in hoc posse scandalum accidere. Meliùs sentio dicendo cum *Cont. Tourn. loc. cit.* semper scandalum posse timeri, nisi celebrans sit notæ, aut saltem præsumptæ probitatis.

« Dixi *scandalum*: quia turbationem,

» vel incommodum aliquod secuturum, » v. g. si celebraturus primitùs aliquid » sumpsisset, non sufficere notat *Præp.* » (*nisi adessent graves circumstantiæ.* » *Croix n.* 583. *cum Gob. Vide n.* 257.)

Ait la Luzerne, *Instruct. sur le Rituel de Langres :* « Il est bien difficile que la cessation de la messe ne cause point de scandale et ne donne pas lieu de concevoir des soupçons défavorables, quoique mal fondés. Il y a toujours à craindre du scandale, excepté lorsque la sainteté du célébrant est connue, qu'il a la confiance et l'affection de ses paroissiens. On peut dès lors admettre en règle générale que le prêtre qui a commencé la messe sans être à jeun peut la continuer, quoiqu'il ne soit encore qu à la consécration. J'en dis autant, et pour les mêmes raisons, si le prêtre est à l'autel pour célébrer, ou s'il est encore à la sacristie, lorsque les fidèles sont déjà rassemblés dans l'église et attendent la messe. » *V Gousset, Gury.*

Sic de his quæsitis Vincent :

« Periculum gravis scandali vel infamiæ; quia præceptum humanum, quod proinde non potest cum tanto incommodo obligare; ita communissime auctores, *disp.* 66. *sect.* 5, Vasquez, *disp.* 211. *n.* 48. Et certe, ut ait de Lugo, *disp.* 15, *n.* 70, cum communiter Doctores dicant sacerdotem qui, etiam ante consecrationem, recordatur se aliquid comedisse, non obligari ad discedendum ab altari, quando sine scandalo aut infamiæ nota non potest, clare non supponunt posse, propter vitandam infamiam communionem accipi a non jejunio. — Hinc sacerdos non jejunus potest celebrare Missam die Paschæ, aut Pentecostes, aut magni concursus populi; nam ordinarie in his diebus non posset a Missa celebranda abstinere absque gravi scandalo. Utrum idem dici possit pro simplici die dominica res a priori dirimenda non est, sed sedulo expendendum est an, attentis omnibus, grave futurum sit scandalum. Fatentur autem auctores adimpletionem legis præcipientis Missæ auditionem die dominica non sufficere per se ut sacerdos non jejunus celebret. DD. Gousset, *n.* 198. » (De Euch. n. 152.)

288. — « 4. Si perfectio sacrificii, vel » communionis urgeat. Quod fieri po- » test quinque modis : I. Si pro spe- » ciebus vini sumpsit aquam (quam si » advertat, dùm habet in ore, non est » expuenda ob periculum ejiciendi frag- » mentum hostiæ, et irreverentiam, sed « deglutienda, *Tamb. de exped. sacrif.* » *lib.* 2. *cap.* 8. *Card. de Lugo d.* 15. » (*Et idem reté dicit Conc. p.* 363. *n.* 9.) « tunc enim tenetur denuò consecrare » (*utramque materiam*) « quod fieri etiam » potest, consecrando, et offerendo » statim, sine nova hostia : » *Ut Scotus, Suar. Laym. etc. ap. Croix l.* 6. *q.* 2. *n.* 545. *At Rubrica Missalis de defect. cap.* 4. *num.* 5. *utramque sententiam* (*nempe quòd debeat consecrare novam hostiam, vel possit tantùm vinum, docet esse probabilem, si in publico celebretur.*) « *Vide* » *apud Suar.* Quòd si id post missam » conclusam advertas in sacristia omit- » tas » (*cum Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 80. *Conin. Laym. etc.*) « Si autem intra » missam post sumptionem, vel etiam » ante eam, post consecrationem ta- » men, dubites an fuerit vinum, pro » vino præsumendum esse, et pergen- » dum, ait *Tamb.* » (*Cum Gob. apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 535. *qui tamen cum Pasq. et Avers. dicit consecrandum esse aliud vinum, quando prudens adest dubium; nisi diu alia materia esset expectanda, ut n.* 536. *Vide dicta n.* 206. *v. Quoad*) « II. Si celebrans post conse- » crationem deficiat : tunc enim tenetur » alius, etiam non jejunus, si jejunus » haberi nequeat, perficere. III. Si post » consecrationem etiam unius speciei re- » cordetur, se non esse jejunum, tenetur » enim pergere; imò etiam potest per- » gere, si ante consecrationem recor- » detur, et absque scandalo, et nota » non possit desistere, v. g. in solemni » sacro, ut docent *Suar. Con. etc.* Si ta- » men privatim celebret, et commodè » possit abrumpere, tenetur, utì ex S. » *Th. p.* 3. *q.* 83. *art.* 6. *ad* 2. docetur » *commun.* » (*Vide dicta n.* 262. *dub.* 1.) « IV. Si post ablutionem sumptam, » licèt diu communionem distribuerit, » sumendæ sunt reliquiæ etiam gran- » diores consecratæ eodem Sacro; » (*ut Salm. ib. n.* 80. *cum Con. Suar. Pal. Laym. Bon. Vasq. etc. vide dicta n.* 251.) « quod addo, quia non licet tunc su- » mere particulas alterius sacrificii quæ » sunt in ciborio, ad aliud expurgan- » dum, ut docent *Suar. Card. de Lugo* » *loc. cit. cum communi*, licèt contrarium » probabile dicat *Tamb. de exped. Com.* » *cap.* 2. §. 8. *ex March. t.* 3. *p.* 3. *c.* 3. » Utì nec ejusdem sacrificii, si illud » planè sit absolutum, et ab altari re- » cesseris, sed debent servari donec » sumantur à jejuno, *Escob. t.* 7. *e.* 6. » *Fagund etc.*, quia convivium jam fi- » nitum est. Nisi tamen aliud suadeat » periculum indecentiæ, v. g. si plures » missæ eodem die istic futuræ non » essent, et sacramentum asservari non

» soleret, tunc enim minore irreverentià
» sumeret, quàm asservaret. Imò *Card. de Lugo d.* 14. *p.* 4. *n.* 82. *et Gran.* non
» damnant sacerdotem, qui priùs quàm
» sacras vestes exuit, particulam in-
» ventam absumit, eò quòd non sit
» communio nova, sed complementum
» præcedentis. *Vide Bon. Card. de Lugo, Escob. ll. cc.* V. Si pars hostiæ post
» ablutionem sumptam, calici, aut pa-
» lato adhæreat (quæ decentiùs novâ
» ablutione, quàm digito propellitur,
» ut docet *Bon. et Fill. et aliis*, quamvis
» Missale etiam permittat, ut digito
» attrahatur ad labium calicis, et su-
» matur ante ablutionem) : quo modo
» etiam ii excusantur qui ex devotione
» hostiam in ore diu retinentes, casu
» præmittunt aliquid ablutionis: spontè
» tamen id non licet, nisi bona fides,
» et sancta simplicitas excuset. Ratio
» horum omnium est, quia talis sum-
» ptio moraliter censentur completio
» unius sacrificii. *Reg. l. c. n.* 123. *Bon.*
» *l.* 1. *d.* 4. *qu.* 6. *p.* 2. »

Dicunt *Suar. Sylvest. Ang. et Fill. ap. Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 81 *in fin. et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 611. *in fin. cum Tamb.* licitum esse dare ægro minimam particulam simul cum ablutione, si ob siccitatem nequeat illam deglutire; imò *P. Zaccharia ap. Croix ad dict. n.* 611. refert hanc fuisse consuetudinem monachorum Cluniacensium. Præthereà, licitè datur etiam sano ablutio aquæ, aut vini, ut possit deglutire particulæ fragmenta, quæ ori hæserint, ut tradit *Bened. XIV de Sacr Miss. l.* 2. *c.* 22. utque pluribus in locis, mos habet; eò quòd, ut communiter docent *Lugo d.* 15. *n.* 79. *et* 83. *Pal. p.* 13. *num.* 21. *Holzm. t.* 1. 351. *n.* 75. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 573. *et Salm. l. c. circa med. cum Suar. Vasq. Con Laym. et Bon.* quamvis ablutio prius deglutiatur, quàm hostia, vel hostiæ fragmenta hoc non obstat jejunio. Ratio, quia violatio non censetur moraliter communionem præcessisse; præceptum enim jejunii est, ut ante Eucharistiæ sumptionem nihil sumatur; quando autem unà cum ablutione simul sumitur Eucharistia, tunc totum illud ex ablutione, et particulis sumitur unicà sumptione, unde benè verificatur violationem jejunii communionem non præcessisse. Et ideò in die Parasceves intituit Ecclesia, ut simul cum vino sumatur particula consecrata in die præcedenti; atque in *Rubr. Missal. t.* 10. *n.* 8. dicitur : si particula hæreat calici, posse vinum infundi, et eam sumi; adduntque *Lugo num.* 83. *et Salm. cit. num.* 81. posse iterùm vinum infundi, usque dùm particula sumatur. Ex quibus omnibus *Lugo d. n.* 79. vocat falsam opinionem illorum, qui dicunt hujusmodi sumptione frangi jejunium. Saltem omnes concedunt hanc fractionem non obstare jejunio ab Ecclesia præcepto.

289. — « Unus casus est, in metu
» mortis, ad quam evadendam, sicut
» sine altari, vel calice consecrato, aut
» vestibus sacris ita etiam non jejunum
» posse celebrare, docet *Dian. cum*
» *Sylv. etc. p.* 3. *t.* 6. *r.* 48. *et p.* 5. *t.* 3.
» *r.* 39. dummodò celebratio non exi-
» gatur in contemptum religionis, Ec-
» clesiæ, vel ejus præceptorum.

Quod ob metum mortis liceat post cibum celebrare, secluso contemptu, plures DD. admittunt præter *Sylvest. et Dian.* ut suprà; id concedunt etiam *Vira q.* 4. *art.* 8. *n.* 9. *v. IV Casus, et Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 4. *n.* 82. *cum Ochag.* Sed celebrare sine vestibus sacris, vel sine altari, veriùs id nunquam est licitum, cùm sit intrinsecè malum ob irreverentiam quæ sacrificio infertur; *vide dicenda n.* 377. *dub.* 2. neque ad dandum Viaticum, ut rectè docent Bened. XIV *de Sacrific. missæ l.* 3. *c.* 19. *n.* 6. *et Lugo, ac Discast. ap. Croix lib* 6. *p.* 1. *n.* 610. *contra Jordan.* At dices : cur propter metum mortis licebit celebrare sine jejunio, et non licebit sine vestibus sacris? Procul dubio huic difficultati non inveni responsionem omninò adæquatam; tantùm responderi posset, quòd præceptum celebrandi cum vestibus sacris sit adeò rigorosè acceptum ab Ecclesia; ut in nullo casu dispensasse sciatur, et propterea vestes reputantur quid intrinsecum cultui tanti sacrificii; præceptum autem jejunii non ita rigorosè accipitur, cùm in pluribus casibus Ecclesia permittat communicare non jejunis, prout dictum est *n.* 284.

Hic ultimò advertendum, quòd si quis post comestionem non dormierit, vel non sit digestus, respectu ad præceptum jejunii, benè possit communicare, ut dicunt *Suar. d.* 68. *sect.* 4. *Juenin. t.* 7. *q.* 350. *et Bon. p.* 2. *n.* 11. *cum Nav. Soto, Reg. Fill. Henr et aliis communiter, contra Panorm. etc. ap. Conc. p.* 363. *n.* 15. Cæterùm quandoque con-

venit talem à communione abstinêre propter animi torporem, ut rectè dicunt *Cont. Tourn. cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 1. *v. Quatur hic*, *et Concina l. c.* ex *D. Thoma q.* 80. *art.* 8. *ad.* 5. ubi sic docet : *Nec refert, utrùm post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit quantum ad rationem præcepti. Refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter indigestionem, aut insomnietatem, ex quibus si mens multùm perturbetur, homo ineptus fit ad sumptionem hujus sacramenti.* Hoc tamen puto non procedere, si vigilia, vel indigestio provenerit ex causa naturali, aut rationabili, et honesta, nec si homo conetur turbationem illam repellere, faciens, quantum in se est, ut devotè accedat, prout diximus de eo, qui pollutionem est passus. *Vide. n.* 272. *in fine.*

« Solius est parochi, inquit Scavini, Viaticum administrare extra necessitatem, ut lege et consuetudine constat. Præstat vero ut Parochus, cum nequit id agere per se, alium deleget, sed Confessarium, si forsan infirmus Confessione indigeat. Eucharistia autem, ut ait Rituale, deferenda est manifeste et honorifice cum luminibus; ideo non nocte, nisi urgeat necessitas. Tridentinum anathemate damnat qui dicunt *non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur* » (*ses. XII, can. VII*).

Addit Gousset :

« Nous exceptons le cas où il s'agirait de l'administrer à un fidèle qui est en grand danger, et dont les parents impies, tout en tolérant qu'un prêtre s'approche du malade, s'opposent absolument à ce qu'on fasse aucune cérémonie religieuse dans la maison. Ce cas arrive malheureusement quelquefois dans ce siècle de *tolérance* et de *liberté.* » (*Théol. mor.*, t. II. n. 240.)

ARTICULUS III.

Quæ, et quanta sit obligatio sumendi Eucharistiam?

290 An communio in adultis necessaria necessitate medii?

291 An et quando quisque in periculo vitæ teneatur sumere communionem?

292 Quid agendum in periculo vomitûs, vel in casu delirii?

293 An pueris ministrandum Viaticum?

294 De obligatione communicandi.

295 Quandò obliget præceptum divinum, et quando ecclesiasticum ?

296 Dub. I. Quomodo computandus annus obligationis ?

297 Dub. II. An qui non communicavit in Paschate, teneatur communicare quamprimùm? Quid si quis ad implendum præceptum paschale, prævidens impedimentum, communionem ant[i]

298 Dub. III. An qui non potest commu[nicare in] Paschate teneatur prævenire ?

299 Dub. IV. An teneantur fideles tolle[re impe]dimentum, ut communioni paschali satisfa[ciant]

300 De obligatione communicandi in p[aschate]. An eximantur sacerdotes, peregrini, fa[muli, reli]giosorum? An alii ex consensu pastoris

301 De obligatione puerorum commun[icandi in] paschate. Qu. I. An pueri teneantur, au[t] communicare statim post usum rationis Quâ ætate censeantur obligati ad commu[nionem] Dub. 2. An infantibus sit danda commun[io in ar]ticulo mortis ?

302 Qu. II. An possit ministrari c[ommunio] amentibus ?

303 Qu. III. An semifatuis, mutis, s[urdis,] obsessis ?

290. — « Resp. 1. Sumptio E[ucha-]
» ristiæ fidelibus adultis est nec[essaria,]
» necessitate non medii » (*At vi[de]*
» *n.* 192.) sed præcepti divini ol[iga-]
» tis tùm in articulo mortis pe[r mo-]
» dum Viatici, tùm etiam sæp[iùs in]
» vita, ut docent *Suar. Vasq.*
» *Fagund. et alii communiter;* pr[o-]
» que tùm ex Scriptura, tùm ex [Conc.]
» Nicæno, et Tridentino *sess.* 13
» tùm ex praxi Ecclesiæ, tùm
» Eucharistia est instituta per m[odum]
» cibi, cujus usus sæpiùs est
» sarius. *Bonac. d.* 4. *q.* 7. *p.* 1. *n*

Unde resolves :

291. — « 1. Quisque fidelis i[n arti-]
» culo vitæ, quod prævidet, vel [ti-]
» timet, v. g. in gravi morbo
» conflictum, vel puerperium, p[ræser-]
» tim primum, ante navigatione[m,]
» tenetur sub mortali commu[nicare.]
» *Suarez, Vasquez d.* 214 » (*Ita I*
104. *n.* 131. *Antoine p.* 481. *qu*
et Ronc. cap. 6. *quæst.* 3. *cum T*
et communi.) « Nisi tamen paucis
» octo diebus ante communica[verit;]
» talis enim communio cens[etur]
» habêre rationem Viatici, ut [contra]
» *Suar. Regin. Fill.* contra quo
» ut *Gasp. Hurt. d.* 10. *diff.* 2. *etc*
» *Escob.* qui dicunt, eum, qui
» communicavit, si à prandio in
» periculum vitæ, tenêri iterùm s
» communionem, tanquàm Viati[cum]
(*Vide dicta n.* 285. *Dub.* 3.) « i
et Sylv. v. Euchar. Fumus etc. et
» *Communionio,* putant non esse
» mortale, communionem om
» dummodò in Paschate sumps
(*Vide dicta n.* 279. *in fin. v. Dicit.*)

292. — « 2. Si in ægro esset
» culum vomitûs, docet *Sancius*
» *Dian. p.* 5. *t.* 3. *r.* 55. posse e

» vam particulam dari, quæ stoma-
» chum alteratura non putetur, aut si
» de hoc ipsi dubium sit, securitatis
» causâ, priùs dari particulam non
» consecratam, quam si rejiciat, nullo
» modo dandam consecratam : secùs,
si retineat. Si verò independenter
à cibo perpetuò evomat, nullo modo
dandam, nisi fortè per sex saltem
horas liber à vomitu fuisset.

In dubio, an sumens sit particulam evomiturus, probabiliùs dicit *Croix l. p.* 1. *n.* 522. *cum aliis communiùs*, on esse licitum communicare (contra *'amb. Gob. etc.*), quia reverentia sacraıenti præferri debet utilitati infirmi. ı casu autem delirii censent *Salm. cap. . n.* 14. *cum Zambrano*, esse optimam raxim, ut datur infirmo antecedenter articula non consecrata ad experienum, si decenter possit inde sumere ucharistiam. Si verò æger tussi vexeır, potest communicare, quia, licèt hlegma, quod ejicit, plerùmque de ectore ascendat, non est tamen periılum rejiciendi sacras species, cùm ia per quam sputa tussiendo excuuntur non sit œsophagus, seu via bi et potûs ad stomachum, sed est spera arteria, seu via respirationis ad ulmones; ita *Croix num.* 554. *cum alao, et Gob.* Modo tamen, benè advert *Croix*, particula possit in stomachum escendere : nam si tussis esset ita asdua, ut id non permitteret, abstinenum esset à communione, uti habetur ı *Rit. Rom. Commun. infirmor.*

293. — « 3. Pueris doli capacibus, qui sciunt distinguere Eucharistiam ab alio cibo, probabiliùs est in periculo mortis eam esse dandam pro Viatico, ut contra *Vasq.* insinuat *Laym. t.* 4. *de Euchar. c.* 4. et expressè docet *Suar. d.* 40. *sect.* 1. confirmatque *Card. de Lugo d.* 13. *sect.* 4. *n.* 38. *cum Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 1. *n.* 12. *et* 13. *Pal. Dian. etc.* et addit (contra *Sanch.*) si de capacitate pueri sit dubium, posse nihilominùs dari etsi non sit necesse *cum Dian. et Possev. apud Salm. dict. n.* 14.

« Vel ipsi pueri, ait Scavini, tenentur iaticum suscipere, si doli capaces sint et bum istum cœlestem et supernum a ommuni et materiali discernant; etsi endum habeant ætatem requisitam ad rimam Communionem. Ita communissime ım Benedicto XIV; nam ex una parte neutur tunc ex præcepto divino communicare, cum tempus urget ac neccessitas impellit; ex alia sufficientem devotionem concipere possunt. »

Et ad rem Careno :

« Lorsque les enfants sont en danger de mort, il suffit qu'ils sachent bien discerner le pain naturel du pain Eucharistique, parce qu'ils participent au moins à la grâce du sacrement *ex opere operato*. Nous avons à l'appui la discipline des premiers siècles de l'Église, dans laquelle on donnait la communion aux enfants sous l'espèce du vin, immédiatement après le baptême, afin qu'ils participassent à cette grâce *ex opere operato*. Cette discipline n'est plus en vigueur, mais la raison s'applique aux enfants qui sont en danger de mort. »

Sic habet professor Vincent de illis qui a suscipiendo viatico excusantur :

« 1. Excusantur infirmi quando datur impotentia physica aut moralis suscipiendi SS. Eucharistiam, sive ex parte ipsiusmet infirmi, sive ex parte ministri, sive etiam ex parte circumstantiarum. v. g. ex impietate parentum. — Infirmus sensibus destitutus evidenter excusatur a suscipiendo viatico ; utrum autem ab obligatione illud ministrandi liberetur parochus multi negant, dummodo infirmus supponatur recte dispositus et absit omnis irreverentiæ metus ; quia sacramentum operatur ex opere operato et ideo magnum commodum ex illius susceptione infirmo proveniet. Ita Suarez *disp.* 69. *sect.* 2, Gousset, *n.* 232. Gury, *n.* 321. qui hanc sententiam vocat communem. Attamen, remotis casibus extraordinariis, obligatio gravis difficile imponeretur parocho; nam solum commodum infirmi non videtur sufficiens ad tale onus ei imponendum, sicut episcopus non tenetur confirmationem ministrare infirmo absque illius gratia morituro.

« 2. Diligenter curandum est, ne iis tribuatur, a quibus ob phrenesim, sive ob assiduam tussim, aliumve similem morbum aliqua indecentia cum injuria tanti sacramenti timeri potest. » Rit. Rom.

« 3. Si adsit periculum ejectionis hostiæ ex parte infirmi, non adest, ut patet, obligatio viaticum suscipiendi. In dubio, danda est hostia non consecrata, quam si retineat administrari debet viaticum.

« 4. Non deferri debet viaticum ad meretricem pœnitentem, sed in domo meretricia adhuc commorantem idque propter decentiam et reverentiam SS. Eucharistiæ exhibendam. Exeat e domo illa meretricia, tumque, si desit scandalum, communionem suscipere poterit. » (De Euch. n. 163.)

« 4. Qui post Viaticum sumptum
» peccavit mortaliter, non tenetur de-
» nuò communicare. Ita *Reg. Vill. Card.*
» *de Lugo, et alii.* » (*Cum Conc. p.* 320. *n.* 13. *et Salm. ibid. n.* 9. *Suar. Coninch.*

Bon. etc. Ratio, quia nullibi talis obligatio præscribitur, cùm sufficiat tunc sola confessio; est tamen contra Sot. Tab. et Arm. apud Salm. l. c.

« 5. Qui non communicavit in periculo mortis, non tenetur postea supplère. Ita *Bonac. d.* 4. *q.* 7. *p.* 1. *ex Henr. Reg. etc.*

» 6. Judex tenetur, per se loquendo, reis concedere tempus communicandi ut docent *Suar Bon. l. c. et alii communiter, contra Nav.* Quòd si reus noluerit, potest judex procedere. *Fill.* » *t.* 4. *cap.* 8. *q.* 11. *n.* 238. » (*Alias daretur reis ansa non communicandi. Sot. Bon. Reg. cum Salm. ibid. n.* 11. *Vide aliàs dicta n.* 247; *quibus adde, S. Pium V ut fert Roncag. cap.* 6. *quæst.* 3. *r.* 1. *improbasse consuctudinem non ministrandi Eucharistiam damnatis ultimo supplicio; et debet, si oportet, ministrari etiam non jejunis. Vide dicta n.* 285. *dub.* 3. *v. Hic autem.*)

294. — « Resp, 2. Etsi Christus tempus communionis, extra periculum mortis, non præceperit : Ecclesia tamen pro ea determinavit tempus paschale, quod communiter numeratur à Dominica Palmorum, usque ad Dominicam in Albis inclusivè; alicubi tamen totam Quadragesimam comprehendit; alibi extenditur ex consuetudine, vel indulto, potestque confessarius ex justa causa extendere, ut docent *Sa, et alii. Vide Bon. d.* 4. *q* 7. *p.* 2.

Unde resolves :

« 1. Præceptum hoc impletur etiam per communionem sacrilegam, ut habet communis, contra *Durand. et Sylv.* Et patet, quia Ecclesia tantùm præcepit actum externum; nec finis præcepti cadit super præceptum. » (*Hoc tamen damnatum est in propos.* 55. *ab Innoc. XI. quæ dicebat : Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.*) « An verò, qui non satisfecit, teneatur postea implère; utrinque probabiliter defenditur, etsi affirmativa videatur probabilior. *Bonac. Suar. l. c. Con. Card. de Lugo, etc.*

« 2. Non tenetur prævenire, qui prævidet, tempore paschali se impediendum, ut contra *Vasq. Sylv. et Fagund.* probabiliter docent *Az. t.* 1. *l.* 17 *c.* 41 *Suar etc.* Qui verò sic prævenisset, et postea tolleretur impedimentum, teneretur rursùs co nicare, secundùm *Laym. lib.* 5 *cap.* 5 *Card. de Lugo sect.* 4. quia non satisfecit præcepto ganti ad communionem, et a tempus. Negat tamen *Diana Fernand. et Suarez.*

295. — Quæritur, quonam te fideles obligentur communicare plex quidem de hac obligatione præceptum, divinum, et eccle cum. Divinum habetur ex illo J 6. ỳ. 54. *Nisi manducaveritis carne hominis, et biberitis ejus sanguine habebitis vitam in vobis.* Et hoc pra tenemur Eucharistiam suscipere solùm in periculo mortis, ut ait sed etiam sæpiùs in vita ut co niter docent *Suar.* 3. *p. d.* 69. 3. *Cont. Tourn. cap.* 7. *art.* 2. *s concl.* 1. *Escob. l.* 20. *n.* 401. *cu Con. Bon et aliis passim*, ex D. 3. *p. qu.* 80. *art.* 11. Ratio, quia oportet sæpius sumere cibum ter ad conservandam vitam corpo ita cibum cœlestem ad conserva vitam spiritualem. Imò rectè *Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 1. *n.* 16. *cu Val. P. Soto, Fill. etc.* quòd aliq per accidens tenetur homo ex h vino præcepto ad communica fortè etiam sæpiùs in anno, si ho seret necessarium ad superanda quam gravem tentationem. Hoc dicit *Suarez* rarissimè evenire cùm ad hoc sufficere possint a media, orationes, pœnitentiæ, e casu autem, quo communio ess cessaria, homo illam omittend peccaret contra illius præceptu contra virtutem, adversùs qua tationem patitur. Cæterùm cert apud omnes, quòd huic præcep se loquendo, quisque satisfacia municando semel in anno.

Præceptum autem ecclesiastic betur ex concilio Lateranensi IV enim erat olim obligatio con candi saltem ter in anno, ne Paschale, Pentecoste, et Natali D ut statuit *Fabianus* Papa *in can. Consecr. dist.* 2. Tamen ex præfat cilio fideles hodie obligantur a municandum tantùm semel in tempore paschali, ut patet ex *ca nis, de pœnit. et remiss.* ubi di *Omnis utriusque sexùs fidelis, po ad annos discretionis pervenerit, saltem in anno confiteatur... su*

everenter ad minus in Pascha Eucharisiæ sacramentum; nisi fortè de proprii acerdotis consilio ob aliquam rationabiem causam ad tempus ab ejusmodi suseptione duxerit abstinendum; alioquin et ivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et noriens christianâ careat sepulturâ. Hæc utem pœna non incurritur nisi post sententiam, ut dicunt *Palaus p.* 15. *n.* 4. *Viva de pœnit. q.* 4. *a.* 3. *n.* 5. *et lii communiter;* idque colligitur ex od. textu citato.

296. — Dubitatur I. Quomodo computandus sit annus obligationis hujus annuæ communionis? Alii censent omputandum esse à Januario ad Decembrem, ut sentiunt *Lugo d.* 16. *n.* 68. *t Palaus tract.* 23. *p.* 20. §. 2. *n.* 10. *um Vasq.* Sed ex communi DD. sententia, et consuetudine ubique recepta, empus computatur à Paschate ad Pascha, quia hic censetur annus ecclesiasticus. Itaque *Suar. d.* 36. *s.* 3. *n.* 8. *aym. l.* 5. *tr* 6. *c.* 5. *n.* 8. *Ronc. de œn. c.* 1. *q.* 4. *r.* 1. *Bon. d.* 5. *q.* 5. *p. n.* 19. *cum Azor, Henr. Sylv. et Salm. e pœnit. c.* 7. *p.* 4. *n.* 38. *cum Sa, Fill. eg. et aliis communiter.* Tempus autem aschale incipit à Dominica Palmarum, t terminatur Dominicâ in Albis, ex eclaratione *Eugenii IV* in bulla, *Fide igna*, anno 1440. Ex consuetudine tamen, necessitate, vel privilegio plus emporis conceditur, ut *Cont. Tourn. de ræc. Eccl. cap.* 5. *v. Quær.* 2. *Lugo d.* 6. *n.* 62. *Pal. par.* 15. *n.* 2. *Salm. de uch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 17. *et Ronc. c.* 6. *qu.* 5.

297. — Dubitatur II. An qui in Paschate communionem omisit, teneatur quamprimùm communicare? Adunt tres sententiæ.

Prima sententia communior, cui subcribo, et quam tenent *Nav. c.* 12. *n.* 5. *Suar. d.* 70. *sect.* 1. *v. Dico ergo, ugo d.* 16. *n.* 65. *Gonet, t.* 6. *p.* 310. *v. Præter, Pal. p.* 15. *n* 7. *Cont. Tourn. oc. cit. v Qu* 3. *Bened. XIV t.* 3. *Edict.* . 42. *Antoine p.* 482. *n.* 8. *Elbel. t.* 3. 103. *n.* 127. *cum Henno, Salm. ibid.* . 21. *cum Laym. Con. Bonac. et Vasq. ac Croix l.* 6. *p.* 1 *n.* 644. *cum Azor, Sylvest. Hurtad. Aversa, etc.* absolutè affirmat, tùm ex præcepto ecclesiastico, tùm divino. Ex præcepto divino, quia, licèt Christus hoc præceptum communionis non determinaverit, reliquit tamen determinandum Ecclesiæ, quæ postea servandum esse determinavit saltem semel in anno, ut dicunt *Suar, d.* 70. *sect.* 1. *in fine, Gonet l. c. Pal. p.* 15. *n.* 1. *Bon. q.* 6. *p.* 3. *n.* 9. *Lug. n.* 28. *Cont. Tourn. de Euch. cap.* 7. *art.* 2. *sect.* 2. *concl.* 2. *Croix n.* 599. *Antoine, p.* 382. *n.* 8. *et Salm. de leg. c.* 2. *p.* 10. *n.* 162. *circa med.* Ex præcepto ecclesiastico, tùm quia tempus paschale non est ab Ecclesia assignatum ad finiendam obligationem, sed ad eam sollicitandam : unde quando obligatio jam contracta nondùm impleta est, quamprimùm implêri debet; tùm quia, ut dicunt *Gonet p.* 310. *Lugo d.* 16. *n.* 65. *Pal. p.* 15. *n.* 7. *Cont. Tourn. de* 5. *præc. Eccl. loco suprà cit. Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 21. *etc.* Ecclesia circa communionem duo imposuit præcepta, unum communicandi infra annum, alterum communicandi in Paschate, ut colligitur ex citato *cap. Omnis, et ex Trid. sess.* 13. *can.* 9. ubi dicitur : *Si quis negaverit omnes fideles tenêri singulis annis saltem in Paschate, ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, anathema sit.* Nota *singulis annis saltem in Paschate;* ergò si communio in Paschate fuit omissa, debet quamprimùm implêri antequam terminetur annus. Dicunt autem *Lugo n.* 66. *et Bernal. apud Croix n.* 644. quòd si quis omisit communicare in Paschate, non peccat quoties datâ opportunitate communionem differt, sed tantùm, si intra annum communionem omittit; quia tunc præceptum communicandi in Paschate non potest ampliùs observari; unde remanet sola obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno. Sed probabiliùs contradicunt *Cont. Tourn. ibid. cum Azor, Suar. etc., ac Croix l. c. cum Vasq. Aversa etc.*, quia ut communiter dicunt auctores hujus primæ sententiæ, hoc præceptum communicandi in Paschate non est datum ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem.

Secunda sententia, quam tenent *Armilla, et Tabiena ap. Suar. d.* 70. *sect.* 2. *v. Alii, et Renzi t* 2. *p.* 547. *qu.* 3. distinguit et dicit, quòd si quis omiserit communionem ex malitia, non tenetur quamprimùm communicare, quia jam transgressus est præceptum, quod tempori paschali affixum est; tenetur verò, si ex impotentia fuerit impeditus, quia tunc præsumitur Ecclesia consensisse in dilationem, sed noluisse ab obligatione communionis hominem eximere.

Tertia sententia autem absolutè ne-

gat tenêri illo anno ad communionem, qui eam omisit sive ex malitia, sive ex impotentia; hanc tenent plures graves AA. prout *Sot. in* 4. *d.* 18. *qu.* 1. *art.* 4. *Sa v. Euch.*, *Tol. l.* 6. *c.* 18. *n.* 3. item *Sylv. Val. Med. Vict. et Led. ap. Dian. part.* 3. *tract.* 4. *r.* 41. et probabilem putant *Palaus p.* 15. *n.* 6. *Busemb. ut suprà, et Bonac. p.* 2. *n.* 13. *cum Henricq. et S. Anton.* qui eam absolutè docet *part.* 2. *tit.* 9. *c.* 9. §. 3. ubi loquens de hoc casu, sic ait : *Non videtur teneri, quod patet ex similibus. Omittendo jejunium Ecclesiæ, quis dicit quòd adhuc teneatur supplêre in alia die? Et idem de violatione festorum, de omissione missæ, et aliis; hoc enim si verum esset, quod teneretur ex necessitate quousque supplere multa mortalia committeret faciendo contra unum præceptum, et sic Ecclesia laqueos injiceret animabus, quod cavet. cap. Videas* 27. *quæst.* 1. Ratio hujus sententiæ est, quia præceptum communionis est affixum tempori paschali, sicut præceptum jejunii, et audiendi missam est addictum vigiliis, et festis. Unde sicut quis non tenetur jejunare, aut missam audire transacto die vigiliæ, aut festi, ita nec communicare elapso tempore paschali. Nisi (certè excipiendum) fuerit impeditus à communione de consilio confessarii, ut tenent *Salm. n.* 19. *Pal. n.* 3. *et alii communiter*; hoc enim expressè cautum est in *c. Omnis*, suprà allato.

Negant autem auctores hujus sententiæ adesse hoc duplex præceptum, nempe communicandi in anno, et communicandi in Paschate : sed unicum tantum præceptum dicunt Ecclesiam imposuisse, affixum tempori paschali, quo transacto, nulla remanet obligatio communicandi. Negant pariter extare præceptum divinum communicandi semel in anno; nam licet adsit obligatio communicandi sæpius in vita, præceptum tamen communicandi semel in anno dicunt esse merè ecclesiasticum; non secùs ac præceptum sæpiùs colendi Deum est quidem de jure etiam divino, sed obligatio audiendi missam in Dominica, prout præscripsit Ecclesia, est tantùm de jure ecclesiastico, ut fusè tuentur ipsimet *Salm, de* 3. *præc. c.* 1. *p.* 4. *n.* 38. *cum Soto, Cajet. S. Anton. Azor, Nav. Suar. Pal. Bon. et aliis communissimè, ex D. Thom.* 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad.* 4. ubi ait : *Dicendum quòd bservantia diei Dominicæ in nova lege succedit abservantiæ Sabbati; non ex vi præcepti legis, sed ex constitutione Ecclesiæ, et consuetudine populi christiani. Vide alia dicta l.* 3. (IV) *n.* 265. Apud AA. secundæ sententiæ neminem reperi, qui huic paritati adæquatè respondet; unde hanc tertiam sententiam non contemnendam puto, saltem quia ex neutro præcepto, divino ac ecclesiastico constat hæc obligatio communicandi transacto tempore paschali. Hoc tamen non obstante, nolo recedere à prima sententia.

Dicit autem *Tamb. n.* 38. *cum Diana*, quòd si quis communicaverit ante tempus paschale, prævidens impedimentum communicandi in Paschate, cum intentione satisfaciendi præcepto illius anni, adhuc cessante postea impedimento non tenetur in Paschate communicare. Sed hoc rectè non admittunt *Lugo d.* 16. *num.* 77. *Palaus p.* 15. *n.* 18. *Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 22. *in fin. et Antoine c.* 2. *q.* 1. *r.* 2. quia intentio non potest efficere ut actus positus tempore quo nondum cœperit obligatio, sit satisfactorius, sicut qui prævidet die dominico se impeditum fore, audiendo missam die præcedenti ex intentione satisfaciendi crastinæ obligationi, certè non satisfacit. Id confirmatur ex Rituali Romano *de Euch.* sic ubi dicitur : *Ægrotis quoque parochialibus etiamsi communionem extra præscriptos paschales dies sumpserint, in paschalibus diebus illam parochus deferet ac ministrabit.*

298. — Dubitatur III. An qui non possit communicare tempore Paschatis, teneatur prævenire?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar. d.* 70. *sect.* 2. *in fine. Holzm. t.* 1. *p.* 347. *n.* 57. *Bus. ut supra, Tamb. Meth. Comm. c.* 4. § 4. *n.* 37. *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *n.* 15. *cum Coninch. Fill. Reg. Molf. et Renzi cum Azor, Vasq etc.* Ratio est eadem, quæ adducta est ab AA. tertiæ sententiæ in præcedenti quæstioni, nempe quia hoc præceptum addictum est tempore paschali, quo non incœpto nulla est obligatio.

Secunda sententia verò, quam tenent *Laym. c.* 5. *n.* 9. *Lugo d.* 16. *n.* 75. *Pal. p.* 15. *n.* 8. *Habert t.* 5. *p.* 599. *q.* 5. *Elbel l.* 3. *p.* 103. *n.* 127. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 642. *et Antoine p.* 483. *n.* 9. *Salm. cit. n.* 22. *et Cont. Tourn. de præc. Eccl. cap.* 5. *v. Quær.* 4. dicit, quòd si communio non sit differenda ultra annum ab ultima

communione facta, non tenêris prævenire, cùm antecedens illa communio non sit impletiva præcepti paschalis, et eamdem obligationem relinquat. Secùs verò, si ultra annum differri deberet, quia tunc tenêris communionem anticipare, tùm ex præcepto divino communicandi semel in anno, modo quo ab Ecclesia est determinatum; tùm ex præcepto ipsius Ecclesiæ, quæ duas obligationes imponit, nempe communicandi infra annum, et communicandi in Paschate, ut suprà dictum est. Unde, si obligatio communicandi in Paschate nequit implêri, saltem implenda est obligatio communicandi semel in anno. Hæc secunda sententia in se spectata valde probabilior mihi videtur; sed advertendum, quòd ipsa procederet tantum juxta opinionem illorum, qui dicunt obligationem hujus annuæ communionis incipere à Januario, et terminari ad Decembrem. At quia communis sententia aliorum, et universali usu fidelium comprobata, ut diximus *n.* 276, quòd hujusmodi obligatio urgeat à Paschate ad Pascha; hinc dicendum videtur nullam ei esse obligationem præveniendi, qui prævidet non posse communicare tempore paschali, quia (ut benè advertit *P. Suar. l. c.*) talis communio non esset adimpletiva præcepti; tempore enim quo fieret, non adhuc incœptum esset tempus obligationis, cùm nondum incœperit tempus annuæ communionis. E converso certum est, quòd, cœpto tempore paschali, si quis impediendum à communione se prævidet, tenetur illicò eam accipere, ut communiter docent *Suar Sa, et Bon. cum Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 23.

Quoad questiones illas Scavini sic habet :

« Sunt qui tenent, eum qui, transacto quidem tempore paschali, sed die immediate sequenti communicat, adhuc satisfacere præcepto; quia talis dilatio, etsi culpabilis, minima tamen est; hoc autem præceptum admittere debet parvitatem violationis. Sed hæc singularis opinio, quam vix reperies in Diana ac Pasqualigo, communiter et merito rejicitur; nam præceptum grave est communicandi Paschali tempore, at qui communicat die licet immediate sequenti sine causa, non amplius potest dici communicare Paschali tempore; ergo jam est transgressus grave præceptum; etenim tempus quando absolute et rigorose determinatum est, consistit in indivisibili. Nonne qui uno tantum puncto ab aliquo territorio egressus est, totus est egressus, adeo ut non amplius possit adstringi ad illius loci leges. Ita etiam qui uno tantum die egressus est, ut ita dicam, a tempore Paschali, totus est egressus, neque amplius valet communicare tempore utili.

« Pœna Concilii in non communicante, non incurritur, nisi post judicis sententiam; non eam marte suo potest infligere parochus. Interdictum est ferendæ sententiæ; privatio vero sepulturæ ecclesiasticæ juridictionem supponit in foro externo. Hodie nemini solet hac ratione sepultura negari, nisi certo constet, quod sciens volens decessit impœnitens; item nec ideo potest arceri ab ingressu ecclesiæ, *V* Ferraris, *Bibliothec.*, etc. *V.* Pascha, Paschalis, Communio. — *Analecta juris Pontificii*, t. IV, v. : De la confession annuelle et de la communion pascale.

« Qui sacrilege communicavit in Parœcia, non est necesse ut iterum in Parœcia communicet; sed sufficit, ut rite communicet quocumque loco. Nec tenetur ad Communionem in parœciali Ecclesia repetendam, qui infirmus Viaticum suscepit domi tempore Paschali ; sic nempe fert usus. *Gury* contra *Collet.*

« Qui prævidens impedimentum communicandi in Paschate, Communionem anticipavit ante tempus paschale, si in Paschate cesset impedimentum illud, iterum communicare debet ipso Paschæ tempore, etsi anticipando habuerit intentionem satisfaciendi præcepto; intentio enim nequit efficere, ut actus positus tempore, quo nondum cœpit obligatio, sit satisfactorius : sic præcepto Missæ non satisfacit qui prævidens se die dominica impeditum iri, Missam audit die præcedenti. Unde colligitur, quod nondum cœpto paschali tempore, nemo tenetur ad præveniendum, etsi postea impediturus, ut communiter dicunt et recte contra Layman et Habert : ad differentiam confessionis quia cum quis peccavit mortaliter, jam obligationem contraxit confitendi intra annum : quare prævidendo auferendam sibi fore in posterum facultatem confitendi antequam annus finiatur, tenetur prævenire. Sed hoc non procedit pro communione, quia debitum communicandi non incipit nisi cœpto tempore paschali, unde si fieret ante illud tempus, communio non esset adimpletiva præcepti, quod nec existit modo, nec unquam existit; sed eo incœpto, jam obligatio urget : unde si jam cœpto paschali tempore quis prævideat se non posse amplius in Paschate communicare, nisi statim id faciat, tenetur illico ad Communionem; quia præceptum jam urget et impellit. — *V.* Liguori *Hom. Ap.*, tr. XII, n. 40. » (III. n. 630.)

299. — Dubitatur IV An teneantur fideles tollere impedimenta, ut præcepto annuæ communionis satisfaciant?

Communiter dicunt *Lugo d.* 16. *n.* 17. *Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 626. *Tamb. c.* 4. §. 4. *n.* 40. *Salm. de censur. c.* 3. *p.* 7. *n.* 74. *Diana p.* 5. *tr* 9. *r.* 78. *Viva q.* 4. *a.* 2. *n.* 10. *cum Laym.* quòd excommunicatus tenetur obtinêre absolutionem, ut possit præceptum implère; quia communio valde confert ad animæ salutem, unde ipsius præceptum rigidè obligat ad auferenda mala spiritualia quæ obstant. Censent verò *Tamb. et Viva ll. cc.* carcere detentos non tenêri ad quærendam libertatem, ut communicent. Sed probabiliùs contradicunt *Salm. l. c.* cùm probabiliùs sit hoc esse præceptum divinum, juxta dicta *n.* 297.

300. — « Resp. 3. Tenetur quivis com-
» munionem paschalem sumere in pa-
» rochia à pastore suo, nisi hujus li-
» centià, privilegio, aut consuetudine
» eximatur. *Nav. Suar. d.* 72. *sect.* 2.
» *etc.* » (*Ex cap. Omnis, de pœnit et rem. Vide dicta n.* 295.)

« 1. Sacerdos, ubivis celebrando, sa-
» tisfacit. *Bon. d.* 4. *q.* 7, *p.* 2. » (*Ut communiter ex consuetudine dicunt Wigandt tr.* 12. *n.* 48. *Ronc. c.* 6. *q.* 7. *Antoine p.* 482. *n.* 3. *et Salm. de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 29. *cum Sa, Pal. etc. Intellige, si celebret, aliàs tenetur communicare in parochia, ut alii laici.*)

« 2. Eximuntur peregrini, et vagi,
» qui parochiam non habent, aut ab
» ea absunt. *Bonac. l. c.* » (*Et ita absunt ut commodè ad illam accedere nequeant. Nec tunc tenentur communicare in Ecclesia matrice oppidi illius, neque in parochia in qua transeunter commorantur, ut Sanchez de matrim. lib.* 3. *disp.* 23. *n.* 17. *Salm. ibid. n.* 31. *Vide dicta n.* 240. *v.* 9. *Si in Paschate, et seq.*)

« 3. Non eximuntur laïci inservientes
» religiosis, ut habet *Sa, v. Euch.*, nisi,
» ut dicit *Bon.* degant in monasteriis,
» aliisque locis à cura parochorum
» exemptis. *Vide Sanch. de matr. d.* 32.
» *n.* 12. » *Vide dicta n.* 240. *v.* 10. *Si sint.* »

« 4. Non satisfacit huic præcepto,
» qui in Paschate extra Parochiam
» sine consensu pastoris communicat,
» ut habent *Navar Azor. et alii com-*
» *mun.* nisi tamen communicet in ca-
» thedrali Ecclesia : hunc enim satis-
» facere præcepto censet *Bonac. l. c.*,
» sed negat *Card. de Lug. l.* 1. *res. mor.*
» nisi Episcopus expressè vel tacitè
» consentiat. » (*Sed opinio Bonacinæ*
» *nescio an sit probabilis, nisi adsit in*
» *aliquo loco communis usus, qui consen-*
» *sum Episcopi præsumere faciat, oves*
» *enim à proprio pastore agnosci debent*)»
Vide suprà c. 2. *d.* 1. *art.* 1. *cas.* 7. 8. *et* 9.

« Dixi, *sine consensu pastoris* : quia
» cum consensu summi Pontificis vel
» Episcopi, sive Ordinarii, aut ejus vi-
» carii generalis, vel parochi (hi enim
» omnes intelliguntur nomine pastoris)
» extra parochiam communicando sa-
» tisfieri præcepto doctores concedunt.
» Et quidem sufficere consensum in-
» terpretativum, sive præsumptum. »
(*Modò adsit certitudo moralis de voluntate parochi, ut Salm, de Euch. c.* 8. *p.* 2. *n.* 34. *cum Suar. Lugo, Dian. et Tamb.*)
« notat *Tamb. de exp. com. c.* 4. §. 4.
» Imò *Bon. in theol. mor. p.* 4. *t.* 5. *q.*
» 19. *Beja, et quidam alii apud Tamb. l.*
» *c. et d. Lugo d.* 18. *s.* 2. *n.* 49., item
» *Diana p.* 2. *t.* 14. *r.* 73. *et p.* 6. *t.* 8. *r.*
» 58, putant posse satisfieri præcepto
» communionis paschalis (præsertim
» extra diem Paschæ) apud Mendican-
» tes ex privilegio *Nicolai V, Pii V et*
» *Pauli IV.* certis concesso, quod cæ-
» teri participent. Verùm hoc alii com-
» muniter negant. *Vide Avers. q.* 10.
» *sect.* 4. »

Cum *Diana* ut suprà sentiunt *Beja, Rodr. etc. ap. Escob. l.* 20. *n.* 441. benè fideles satisfacere præcepto, communicando in ecclesiis Regularium, vi privilegiorum à prædictis Pontificibus concessorum monasteriis *D. Hieronymi.* Sed communiter et meritò id reprobant *Croix l,* 6. *p.* 2. *n.* 631. *et Salm. cit. n.* 34. *cum Lugo, Fag. Tamb. et aliis,* qui dicunt neminem posse in Ecclesiis Regularium præceptum communionis implère, nisi cum licentia parochi certò præsumpta; ita etiam *Suar. de rel. tract.* 10. *l.* 9. *c.* 3. n. 6. *Bon. d.* 4, *p.* 1. *n.* 12. *et Escob. n.* 443. *cum Vill. Nugno, Fag. etc.* qui refert Declarationem S. C. an 1586. *apud Farinac in Trid. sess.* 13. *can.* 9. ubi dictum fuit minimè satisfacere præcepto communicantes in Ecclesiis Regularium. Nec obstant præfata privilegia (quorum meminit *Bus.*) nam ut ajunt AA. citati, cùm Pontifices sæpè declararint, quoad communionem obligatoriam semper servandum esse illæsum jus parochorum, tam prædicta monasteria *D. Hieronymi*, quàm aliæ religiones, nunquam illis privilegiis usæ sunt, nisi pro suis familiaribus. Unde *Escob. l. c.* censet oppositam opi-

-nionem non esse practicè probabilem. Et reverà nostra sententia à communi consuetudine videtur approbata.

De duobus quæsitis, quandonam et ubinam implendum sit præceptum ecclesiasticum circa communionem annualem et paschalem, ita coarcter respondet professor Vincent :

I. Quandonam? — « Juxta omnes fere theologos, duplex distinguendum est præceptum in decreto conc. Lateranensis, scilicet, præceptum communicandi singulis annis, et communicandi in tempore paschali. Ad hoc igitur duplex præceptum sedulo attendendum est.

« 1. Nomine Paschatis vulgo intelligitur tempus currens a Dominica palmarum usque ad Dominicam in *albis* inclusive; alicubi tamen vel ex consuetudine vel ex concessione Episcopi plus temporis conceditur. Qui in hoc tempore, cum possit, non suscipit communionem, mortaliter peccat, « nisi forte, ut ait conc. Lateran. de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum, » dummodo hæc dilatio non proveniat ex culpa actuali, vel negligentia præsenti pœnitentis; hæc enim causa non est rationabilis. Nomine autem proprii sacerdotis intelligitur ille qui in tempore paschali juxta canones audire confessiones potest.

« 2. Elapso tempore paschatis culpabiliter vel inculpabiliter, communiter dicunt theologi communionem esse quamprimum faciendam; verum sapientius, ut videtur, distinguendum est: vel a præcedenti communione non est elapsus annus integer, non datur obligatio communicandi; nam hæc obligatio non oritur a præcepto annualis communionis, quod nondum urget, nec a præcepto communionis in paschate faciendæ, quod jam adimpleri nequit; ergo non existit obligatio communicandi. Si annus integer a præcedenti communione elapsus sit, adest obligatio communicandi quamprimum ob annuæ communionis præceptum. Quid autem hac voce *quamprimum* intelligendum sit, non explicant auctores et probabile est dilationem unius mensis sufficere ad novum constituendum peccatum.

« 3. Qui incepto tempore paschali prævidet se postea non posse communicare, tenetur statim communionem suscipere. Si autem nondum incœptum fuerit tempus paschale, dividundur auctores. Probabilius dicit de Lugo sic distinguendum esse : Si annus integer elapsus fuerit ab ultima communione debet statim communicare, ob præceptum communionis annuæ; si autem annus non sit elapsus nec elabendus sit ante tempus quo facilitas communicandi aderit, potest absque peccato illud expectare; si demum medio illo tempore finiendus est annus, attendendum est ad varias circumstantias et præsertim ad tempus quo urgebit communionis annualis præceptum.

II. Ubinam. — « 1. Communio paschalis in propria parochia est facienda, ut evincitur tum ex variis SS. Pontificum constitutionibus, tum etiam ex generali Ecclesiæ praxi; non igitur præcepto satisfacis, si communices in Ecclesia cathedrali, vel ex ipsius episcopi manu, extra parochiam tuam. « Unde, inquit Conc. Remense I, *tit.* 7. *c.* 2 (1850), doceatur populus christianus triplicem sibi incumbere obligationem ; primam quidem semel in anno, secundam vero in Paschate, tertiam denique in propria parœcia communicandi. »

« 2. Præceptum communicandi in parœcia est gravis. Ratio est, quia res videtur in se gravis; quorsum enim tot constitutiones et decreta SS. Pontificum ad obligationem levem adstruendam? Ita communiter, Gury, 484.

« 3. Ab ea lege eximuntur — 1. Ii omnes qui licentiam communicandi extra parœciam obtinuerunt ab Episcopo, vel ab ejus vicariis generalibus, vel a proprio parocho. — 2. Peregrini, vagi, qui cum propriam non habeant parœciam, ubique communicare possunt. — 3. Famuli et famulæ in monasteriis regularium degentes vel perpetui commensales; possunt enim in iis monasteriis communicare; non autem illi qui identidem in prædictis monasteriis laborant. — 4. Alumni seminariorum vel collegiorum, pueri et senes in hospitiis manentes.... possunt in sacellis suis communicare in Paschate ex speciali episcoporum licentia.

« 4. Controvertitur an qui communionem paschalem non recipit in parochia sua tempore præscripto, teneatur postea in parochia cummunicare; affirmant plures, negant aliqui; ob illam controversiam hortandi sunt pœnitentes ad sic communicandum, sed non cogendi, ne ab ista communione arceantur. » (De Euch. n. 174 et 175).

301. — Pueri baptizati rationis impotes, et perpetuò amentes Eucharistiam sumendo verè gratiæ augmentum percipiunt, quia sufficit hoc sacramentum in gratia suscipere, ad ejus effectum sanè percipiendum. Ita *Suar. Vide Con. Pal. Laym. cum Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 1. *n.* 6. Ob majorem tamen reverentiam hujus sacramenti, Ecclesia latina meritò illud parvulis dari prohibuit, ut habetur ex communi sensu Ecclesiæ, juxta *S. Th. p.* 3. *qu.* 80. *art.* 9. *ad* 3. *Vide Catech. Rom. n.* 62. *et Rituale Rom. de Euch.*

Sed quæritur I. An pueri statim ac habent usum rationis, possint ac debeant communicare ?

Prima sententia affirmat, et hanc te-

net *S. Antonin. tit.* 3. *t.* 14. *c.* 12. §. 5. ubi ait : *Cùm* (puer) *est doli capax, cùm scilicet potest mortaliter peccare, tunc obligatur ad præceptum de confessione, et per consequens de communione, quæ simul dantur.* Idem dicunt *Sanctius d.* 26. *et Pallud. ac de la Crux ap Escob. l.* 20. *n.* 243. probabilemque putat *Diana p.* 3. *tr.* 6. *r.* 70. *cum Tab.* Ratio, quia cùm tales pueri jam sint capaces committendi peccatum mortale, et se disponendi ad absolutionem per debitum dolorem, etiam capaces fiunt communionis, ad quam minor requiritur rationis discretio.

Secunda sententia verò communissima, et probabilior negat tenêri, et hanc docent *Suar* 3. *p. d.* 70. *s.* 1. *v. Sed expectandum Nav. c.* 21. *n.* 57. *Laym.* c. 4. *n.* 3. *Escob. n.* 344. *Pal. p.* 10. *nu.* 11. *Antoine p.* 491. *v. Pueri, Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 646. *Salm. ibid. n.* 16. *cum Vasq. Soto, Fill. Dicast. etc. ac Dian. l. c. cum Tol. Conc. Comit. Tann. Salas et communi*, ut asserit. Ratio, quia communis usus Ecclesiæ sic interpretavit obligationem hujus præcepti, tùm ut pueri cum majori reverentia, et fructu Eucharistiam suscipiant; tùm ne ipsi facilè exponantur periculo transgressionis. Et quamvis obligentur ad confessionem, non ideò tamen tenentur suscipere Eucharistiam, quæ est majoris excellentiæ, et non tantæ necessitatis. Nec obstat *cap. Omnis* 12. *de pœnit.* ubi dicitur quòd omnis fidelis, *postquam ad annos discrecretionis pervenerit*, tenetur non tantum ad confessionem, sed etiam ad communionem; nam anni discretionis intelligendi sunt respectivè ad rationem materiæ : nempe cùm quis pervenerit ad discretionis annos pro confessione, confiteatur, quando ad discretionis annos pro communione, communicet. Sed notandum, quòd ex hujus sententiæ fautoribus alii, ut *Vasq. Hurt. Præpos. Gran. etc. apud Escob. n.* 242. censent tales pueros nec teneri, nec posse communicare, quia (ut dicunt) Eucharistia non potest dari eis, qui non sunt capaces dignè communicandi. Alii verò, ut *Suar. l. c. v. Deinde, cum Soto et Laym. Pal. ac Croix l. c.* probabiliùs dicunt, quòd esto pueri non teneantur communicare statim post adeptum usum rationis, non tamen prohibentur ad Eucharistiam accedere, semper ac sciant discernere hunc cœlestem cibum à profano; tunc enim, ut inquit *D. Th.* (3. *p. q.* 80. *art.* 9. *ad* 3.): *Quia possunt aliquam devotionem concipere, non est eis hoc sacramentum denegandum.* Idque confirmatur in *cap. penult. caus.* 26. *q.* 6. ubi dicitur : *Cui pœnitentiæ sacramentum conceditur, neque Eucharistiæ sacramentum negari debet, si desideret.*

Sed hìc dubitatur 1. Quando censeantur pueri obligati ad communicandum? *Sotus ap. Suar. et Corduba ap. Pal. ll. cc.* sentiunt hanc obligationem incipere à 12 anno; quia (ut ajunt) in ea ætate pueri tenentur ad leges ecclesiasticas. Sed hoc communiter rejicitur, prout diximus de *leg. l.* 1. *n.* 155. Hinc communiter dicunt doctores, regulariter loquendo, pueros non obligari ad communionem ante nonum, vel decimum annum; nec differendam eis esse communionem ultra duodecimum; ut sentiunt *Pal. l. c. et Salm. de Euch. c.* 7. *n.* 18. *cum Lug. Dic. Amico, etc* , vel saltem ultra decimum quartum, ut ajunt *Suar. Laym. Wig. Antoine et Croix ll. cc.* Hìcque notandum id quod præscripsit *S. Carolus Borromæus* (in *Synod. Diœces. IX.*) *Parochi illos, qui decennium attigerint, accersant, instruant ad cognitionem Eucharistiæ, doceantque, quàm reverenter ad eam accedant.* Dictum est *regulariter*, nam ut advertunt auctores, citiùs possunt obligari pueri, qui ante talem ætatem perspicaciores conspiciuntur Unde rectè reprehendit *Ronc. c.* 6. *reg.* 5. parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad communionem, nisi pueros in certa ætate constitutos. Dicunt autem *Nav. c.* 21. *n.* 57. *et Croix d. n.* 646. quòd, licèt pueri anno decimo possint ad communionem admitti, non tamen ipsi ad illam tenentur, sed tùm solùm cùm à parocho, vel parentibus moniti fuerint.

Dubitatur 2. An in periculo mortis communio tribuenda sit pueris, qui rationis sunt impotes? Respondetur negativè, tùm quia talis est usus Ecclesiæ Romanæ. Ita communiter *S. Th. l. c.* item *Caj. Suar Pal. Laym. Bon. Lug. etc. cum Salm. de Euch. c.* 7. *p.* 1. *n.* 7. Et qui aliter ageret, graviter peccaret, ut notant *Salm. ibid. n.* 8. *cum Led.*, qui ait hujusmodi usum universalem Ecclesiæ quippe æquivalere, ac si esset prohibitio. Pueris verò, qui jam sunt compotes rationis, in articulo mortis non solùm communio dari po-

test, ut dicunt *Nav. cap* 21. *n.* 57. *et Caj. apud Wig. tr* 12. *n.* 46., sed etiam debet, ut communissimè docent *Suar. dist.* 70. *sect.* 1. *Lugo dist.* 13. *n.* 37 *Laym. cap.* 4. *n.* 3. *Pal. p.* 10. *n.* 11. *Wig. l. c. Holzm. t.* 1. *p.* 345. *n.* 43. *v. Dixi* 2. *Antoine c.* 2. *q.* 1. *r.* 2. *Escob. l.* 20. *n.* 244. *et Salm. ibid. n.* 15. *cum Henr.*, et idem docet *Bened. XIV de Synod. l.* 7. *c.* 12. *n.* 3. Ratio, quia ex una parte pueri in tali periculo constituti tenentur ex præcepto divino communicare ; ex alia utilitas Eucharistiæ tunc majorem dispositionem non exposcit.

« Quoad Communionem paschalem, dicit Scavini, quædam notanda, tum quoad adultos, tum maxime quoad pueros, pro Parochorum regimine.

Primo quoad adultos : Parochi est invigilare, et quoad potest curare, ut subditi omnes præcepto Paschali satisfaciant; propterea que cavere debet, ne schedulas Communionis committat alicui Clerico. Elapso jam tempore paschali, diligenter debet inquirere de iis, qui forte non adimpleverint præceptum, ut eos moneat, urgeat, opportune et importune impellat, nulli parcens, si forsan ad resipiscentiam adduci possint, in tanta temporum iniquitate. Quot istorum in Missionibus reperiuntur, qui per multos annos omiserunt præcepto satisfacere, quin de hoc Parochus verbum admonitionis cum eis impenderit, qui forte moniti satisfecissent!

« Un fidèle (casum ponimus cum Gousset), désirant faire ses pâques dans une autre paroisse voisine de la sienne, n'ose en demander la permission à son curé, dont il craint un refus, la trop grande susceptibilité, les brusqueries. Ce fidèle a pour motif, ou le besoin de communier immédiatement après sa confession, qu'il a coutume de faire à un prêtre du voisinage, en vertu d'une concession générale de la part de son évêque ou de son curé; ou la crainte plus ou moins fondée d'être une occasion sacrilége pour son curé, *quem credit versari in consuetudine graviter culpabili;* ou une certaine antipathie naturelle pour ce curé, une répulsion involontaire qu'il ne croit pas pouvoir surmonter. Le curé, le prêtre qui connaît la position de ce fidèle pourra-t-il le communier sans l'obliger à recevoir une seconde fois la communion dans sa paroisse? On peut le communier, et par cette communion il remplira le devoir pascal. Si dans le cas dont il s'agit, on ne peut présumer le consentement du curé, on peut, on doit même présumer le consentement de l'évêque. « Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris. » L'esprit de l'Eglise est de faciliter à ses enfants l'accomplissement de leurs devoirs en matière de discipline; le prêtre éclairé le comprend, et ne confond point les intérêts de la religion avec les intérêts de l'amour-propre. »

« *Secundo quoad pueros* : tria maxime curare debent Parochi in tanta re, a qua bonum vitæ futuræ pendet, nempe admissionem, instructionem et praxim.

« 1. *Admissionem :* hac de re audiendus Abrate, *L'Esprit du Curé*, vol. II, qui Parochum sic monet : « Bien que vous deviez prendre garde d'admettre qui que ce soit à cette table des anges avant de l'avoir examiné et trouvé passablement instruit des choses nécessaires, évitez néanmoins de suivre la sévérité de ceux qui, en voulant trop exiger des enfants et les soumettre préalablement à trop d'épreuves, se mettent dans le cas de les admettre ensuite, lorsque le démon s'est déjà établi dans leur cœur. Si la première communion se faisait par la jeunesse dans un état d'innocence, oh! comme il en résulterait des fruits plus délicieux au profit du catholicisme; une plus forte impulsion pour le bien; un charme plus sensible pour les fidèles! Aujourd'hui que le vice semble plus précoce, avancez aussi l'antidote qui prémunisse contre ses conséquences désastreuses; et, quand vous verrez le jeune homme parvenu à une connaissance suffisante de ce qu'il va recevoir, permettez aussitôt qu'il s'approche du vrai soutien de l'âme, et qu'il s'assure l'augmentation de la grâce, dont le retard laisserait la ruine spirituelle se développer invinciblement.

« Qu'il serait cruel, s'il existait, le curé qui refuserait à la tendre jeunesse de ses paroissiens un bienfait aussi signalé? Il irait contre la volonté et l'ordre exprès de notre mère la sainte Eglise, qui veut que tout chrétien, aussitôt qu'il en est capable, s'approche dévotement et sans délai du pain substantiel de la vie éternelle.

« S'il se trouve quelque enfant réellement plus étroit d'esprit, et que ce malheureux ne corresponde pas à vos prévenances, ayez pour lui une compassion particulière : *Quod si nimis tardus est, misericorditer sufferendus est, breviterque decursis ceteris, ea quæ maxime necessaria sunt inculcanda sunt :* ayez recours à la prière auprès de Dieu, pour lui aider à retenir les choses essentielles, *magisque pro illo ad Deum, quam illi de Deo multa dicenda sunt*, vous dit très-bien S. Augustin. S'il vous vient des demi-fous ou des enfants presque stupides, efforcez-vous d'obtenir quelque chose d'eux par des signes et des indices, engageant en même temps leurs parents et les personnes avec lesquelles ils vivent à leur parler souvent des choses de la foi; il ne serait pas du tout impossible aujourd'hui, par exemple, d'instruire même les sourds-muets; votre charité saura certainement vous suggérer les moyens convenables pour arriver à leur faire apprendre ce qui leur est nécessaire

pour le salut éternel. » V. etiam Raineri, *Corso d'Istruz.*, 3. *prec. della Chiesa.* — *Cours d'instruction religieuses*, par le directeur des Catéchismes de Saint-Sulpice. — *Pratique du zèle ecclésiastique*, par M. l'abbé Dubois. Paris.

« Règle générale (ait Gousset) : il y a de grands inconvénients à différer la première communion d'un enfant au delà de quatorze ou quinze ans. « Plus on diffère, « comme l'a remarqué le cardinal de la « Luzerne, moins les enfants ont de dispo- « sition à apprendre, plus les passions se « fortifient, plus les habitudes vicieuses « s'enracinent; et il faut considérer aussi « que les enfants du peuple, devenant « grands et forts, sont plus occupés au « travail, et ont moins de facilité pour fré- « quenter les catéchismes. » Ait autem Cathechismus R. : *Qua vero ætate pueri sacra mysteria danda sunt, nemo melius constituere poterit, quam pater, et Sacerdos cui illi confitentur peccata. Ad illos enim pertinet explorare, et a pueris percunctari, an hujus admirabilis Sacramenti cognitionem aliquam acceperint et gustum habeant.* Cum autem non possit una regula præscribi, quia aliquibus citius, aliquibus tardius advenit usus rationis et discretio, recte Roncaglia reprehendit parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad communionem, nisi pueros in certa ac fixa ætate constitutos; cum potius identidem illos examinare debeant, ut videant eorum discretionem. Cap. penult. *caus.* 26, *q.* 6 habetur : *Cui pœnitentiæ Samentum conceditur neque Eucharistiæ Sacramentum negari debet, si desideret.* Et satis inveniatur dispositus.

« *Quid si dubitetur de capacitate pueri, vel de ejus dispositione ?* Plenum rationis usum non habentibus seu semifatuis conceditur communio in mortis articulo et paschali præcepto. Quoad ceteros dubium non ita sit fundatum de indispositione vel incapacitate, dicimus ipsos, etsi non sit necesse, posse tamen communicari, si jam attigerint ætatem communiter requisitam pro complendo paschali præcepto ; neque enim dispositio puerorum æquiparanda adultorum dispositioni ; quisque enim eam præbet pro modo ætatis, indolis, etc. — Ceterum si dubium sit fundatum, differenda communio, ut melius disponantur pueri ; hoc enim Sacramentum exigit majorem quam cetera dispositionem et curam ad omne periculum irreverentiæ vitandum. Lugo, *De Euchar.*, *disp.* 13, *sect.* 4.

« 2. *Instructionem :* patet ex dictis. Ex instructionis defectu evenit, ut res adeo excellens fiat nullo fere devotionis sensu, nulloque vitæ profectu. Cum puerorum ætas sit nimium levis, oportet ut industrie patienterque edoceantur, doctrinas eorum tenellæ ætati exemplis, similitudinibus, quoad potest aptando, æmulationem etiam inter illos excitando, etc. Croix (*l.* V, n. 750) has ponit quæstiones pro puerorum instructione qui prima vice debent communicare : *Quid est communicare ?... quid accipitur in Communione ?... quid intelligis per Christum Dominum ?... estne Christus ubique ? quandonam est præsens in Eucharistia ?... quid est sub hostia, quid in calice ante et post prolata verba consecrationis ?... non videmus Christum ibi, sed omnia apparent uti antea ; quomodo id possibile est ?... unde sumus certi quod ita sit, adeo ut possimus hoc firmiter credere ?... unde scimus quod Deus hoc dixit ?... Quid est in vase quod custos porrigit post Communionem ?* (*Resp.* est tantum vinum vel aqua, et ideo sumitur, ut si quæ particulæ sacræ hostiæ adhæsissent linguæ vel palato, sic deglutiantur : hinc oportet facere, quod potest, ut particula prius deglutiatur, et illam vinum vel aqua sequatur. Si tamen aliquis non vult, potest vinum illud vel aquam non sumere). — *Quomodo debet esse dispositus ut quis digne communicet ? quid si quis habeat sola venialia ? quænam optima præparatio ad Communionem ? quid agendum postea ? quandiu oportet abstinere ab expuendo post sumptam Eucharistiam ? quandonam tenemus communicare*, etc. Ceterum pro pueris ac juvenibus maxime faciunt : Constans, *Instructions de Catéchisme* (ex alemanno). — Vermot, *Questions pratiques et de direction sur le Sacrement de Pénitence.* Lyon, 1841. — Cirier, *Cours complet d'Instructions familières*, etc. Lecoffre, Paris, 1853. — Guillet, *Projets pour un Cours complet d'instructions familières*, Paris, 1852. — *Entretiens familiers en forme de Catéchisme d'un Curé de campagne avec la jeunesse* (ex alemanno), Lyon, 1843. — Ventura Bartolomeo, *Istruzioni familiari per agevolare all' intelligenza della gioventù il Catechismo Diocesano.* Sanpierdarena, 1862. — Martinet, *Philosophie du cathéchisme catholique*, ubi plura ad attentionem excitandam, ad veritatem vividius pingendam, ad errores profligandos, piscantur utiliter etiam pro incipientibus. Vid. etiam monita ad rem pro catechistis in *Append.* t. I.

« 3. *Praxim* : hac in re hæc præcipua sat erit adnotare : Parochorum quidem est ex usu ac pluribus Synodis pueros ad primam Communionem admittere ; hoc tamen non impedit, ut simplex confessarius unum vel alterum puerum in particulari ac privatim admittat, si satis idoneum inveniat, et si id per Parochum obtineri non possit ; saltem per Episcopum provideatur, ne fiat confusio vel scandalum ; 2. in confessione quæ præmittitur primæ communioni, multum adlaborandum est, ut puer rite disponatur : ad quod quidem plurimum confert si generalem confessionem emittat. Absit autem, ut talis confessio perfunctorie, celeriter ac sine ullo religionis sensu fiat a pœnitente vel excipiatur a confessario ; 3. puer non tantum prima vice, sed iterum atque iterum ad Communionem adjuvandus, donec sibi sufficere possit. Item præstat, ut

puer identidem in anno, puta in solemnioribus saltem festis post primam Communionem ad novam accedat: ideo non bene se gerunt qui pueros de uno ad aliud Pascha expectare faciunt: « Nous recommandons aux pasteurs (ait S. Alphonsus in sua Notificatione ad Clerum, anno 1764) qu'ils fassent faire tous les ans, aux enfants, la communion générale, en outre de la communion pascale, le dimanche dans l'octave de l'Assomption et aux fêtes de Noel; » 4. multum confert, si prima Communio in Ecclesia cum aliquo apparatu fiat ac festivitate, ut fit in Galliis, non sine maximo puerorum fructu, qui toto vitæ curriculo tantæ actionis recordantur, et ejus memoria excitantur ad pie vivendum. Ideo plurimum juvat, si ante Communionem pueri una simul emittant et renovent Baptismi promissiones: postea vivide et sancte excitandi sunt ad tantum opus devotissime peragendum; demum Communione peracta adjuvandi ad gratias Deo agendas, gratiam perseverantiæ postulandam, etc. Neque dimittantur sine aliquo monito peculiari, et præstat si ipsis aliqua pia effigies, vel liber donetur, qui epocham quodammodo signet. Ceterum in tali administratione caveat Pastor a quadam methodo, quam in aliquibus libris legere est, quæ fuit a S. Pœnitentiaria merito proscripta (*V.* append. 2ᵉ in fine vol.): non desunt moduli, quos tuto sequi potest. — *V.* Gaume, *Le Seigneur est mon partage. S'avvicina il gran giorno*, Lettere di un Missionario sulla prima Communione. Milano. — *Importance de la première Communion.* Lyon. — Regnault, *Instruction pour la première Communion.* Lyon. — Cerra, *Dono di un Parroco ai fanciulli che fanno la prima Comunione.* Vigevano, 1845. — *Istruzioni e discorsi e fervorini per la prima Comunione.* Firenze, 1857.

« Abrate ait: « Sachez aussi relever par une pieuse solennité la première communion des enfants, pour qu'elle fasse plus d'impression; qu'elle forme une époque plus marquée dans la vie de ceux qui y ont part, et qu'elle tourne à l'édification de tout le peuple, particulièrement des parents, qui, dans leur émotion, envieront peut-être le sort de leurs petits anges. » — *De prima puerorum Communione solemni quodam apparatu facienda, populus in cujus non levem hoc ædificationem vergat, præmoneatur, atque sacrosanctam ejusmodi actionem concio præparatoria præcedat; Eucharistiam vero seu gratiarum actionem gratumque ipsorum animum exprimens subsequatur exhortatio:* ita Soedler. — *V. Metodo per la direzione delle anime*, ubi plura.

« Hic demum unum notamus, nempe studium quod impendunt Parochi in hac re, plurimum conferre (si expertis credere est) ad totius populi bonum, qui suos puerulos conspiciens compositos, modestos atque devotos, mire excitatur ad devotionem, Sacramentorum frequentiam, injuriarum condonationem, etc. Dixeris in tali cura singularem inesse benedictionem: nec mirum, cum sit proprius Christum imitari, cui parvuli adeo cordi erant, qui indigne ferebat, quando Apostoli eos prohibebant ne ad se venirent; advocabat illos, imponensque manus, benedicebat eis (*Matth.* 19; *Marc.* 10; *Luc.* 18). Si velit totam Parœciam Parochus reformare, puerorum perdiligentem curam habeat; nam *adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea:* quod si aliquando forsan recedet, de facili ad prima revertetur. Ideo eos allicere studeat, eorum se accommodet ætati, et pueriliter quoad potest cum pueris agat; caveat ne eorum honestos jocos prohibeat vel festivitatem obtundat. Sunt enim animarum Curatores, ceteroquin optimi, qui in pueris propriam gravitatem postulant, et ideo severe illos carpunt, si jocantur, saltant, currunt, cantant, aut in minimo deficiunt: inde fit, ut à Parocho alieni fiunt, ipsum tanquam inimicum quasi habeant, aversentur Sacramenta aliaque pia opera ad quæ ab ipso incitantur, et si quando confiteantur, in sinceritate forsan etiam deficiant. (*V.* Dubois, *Le Saint Prêtre*, n. 120). Hinc canebat Gagliuffi:

Dulce mihi in vestro, pueri, consistere cœtu;
Vos lateri et Christus jussit adesse suo.
Vestra est simplicitas felix; hac auspice pulchra,
Pulchræ virtutis crescat honestus amor.
(T. III. n. 731 et 732).

302. — Quæritur II. An communio sit ministranda amentibus? Perpetuò amentibus omninò est neganda, ut omnes dicunt cum *S. Thom.* 3 *p. q.* 80. *art.* 9. ex *Rituali Rom. de Euch.* ubi dicitur: *Amentibus seu phreneticis communicare non licet; licebit tamen, si quando habeant lucida intervalla, et devotionem ostendant, dùm in eo statu manent; si nullum indecentiæ periculum adsit.* Aliis verò amentibus, qui non semper caruerunt usu rationis, sed nunc carent, censet *Gobatus t.* 4. *n.* 135. quòd in articulo mortis absolutè potest eis dari communio. Sed in hoc sequenda est doctrina *D. Th. l. c.* ubi sic ait: *Si priùs, quando erant compotes suæ mentis, apparuit in eis devotio hujus sacramenti-debet eis in articulo mortis hoc sacramen, tum exhibêri, nisi fortè timeatur periculum vomitûs, vel expuitionis.* Idem ferè docuit *Catechismus Rom. part.* 2. *c.* 4. *n.* 63. dicens. *Amentibus præterea, qui tunc à pietatis sensu alieni sunt, sacramenta dare minimè oportet; quamvis, si, antequam in insaniam inciderent, piam animi voluntatem præ se tulerint, licebit eis in fine vitæ ex concilii Carthaginensis decreto Eucharistiam administrare, modò*

vomitionis, vel alterius indignitatis et incommodi periculum nullum timendum sit. Hinc sufficit, quòd talis æger piè vixerit, ut rectè dicunt. *Pal. p.* 10. *n.* 7. *Holzm. t.* 1. *p.* 345. *n.* 46. *et Salm de Euch. c.* 7. *p.* 1. *n.* 9 *et* 10. *cum Suar. Vasq. Conc. Laym. Bon. Fill. Hurt. etc.* Ratio, quia ex una parte præsumitur is interpretativè communionem petere, ex altera huic Eucharistia adhuc necessaria esse potest, nempe si incidisset in amentiam existens in peccato mortali, de quo solùm attritus fuerit : excipiunt tamen DD. *apud Salm. ibid. n.* 11. si certò præsumatur talis in amentiam incidisse pœnitùs impœnitens. Extra tamen articulum mortis nullo modo Eucharistia amentibus est concedenda, ut *Salm. cit. n.* 11. *in fin. cum Suar. Laym. et communi.*

303. — Quæritur III. Quando concedenda sit Eucharistia semifatuis, mutis, et obsessis. Respondetur, quòd *semifatuis* semper ac sciant distinguere hunc cœlestem cibum ab aliis, tantùm in articulo mortis, et tempore præcepti communio danda est. Ita *Holzm. n.* 45. *Laym. c.* 4. *n.* 4. *Wig. tr.* 12. *n.* 37. *et Salm. ibid. num.* 12. *cum Pal. Hurt. Dian. Henr.* (*contra Sanch. et Leand.* qui concedunt toties quoties postulaverint). Idem agendum est cum *mutis*, et *surdis* à nativitate, modò ex signis constet eos discretionem habêre, ut *Laym. Pal. et Salm. ibid. n.* 13. Imo rectè ait *Holzm. n.* 50. quòd si isti sint præditi non qualicumque discretione, sæpiùs possunt communicare. Verùm mutis, surdis, et simul cæcis à nativitate omninò neganda est communio cum *Wig, n.* 38. Epilepticis autem negatur communio tantùm in paroxysmo, ut *Holzm. n.* 48. *Elbel n.* 98. *cum Laym. et Pal.* Idem agendum cum *obsessis* à dæmone, quando non sunt sui compotes. Cæterùm *Salm. ibid n.* 14. *cum Suar. Sot. Bon. Laym. et aliis*, ex doctrina *S. Th. p.* 3. *q.* 80. *art.* 9. *ad* 2. rectè ajunt Eucharistiam pluries in anno juxta, prudentiam confessarii istis concedendam esse, cùm sit speciale remedium ad dæmones arcendos; hinc ait *Cassianus* (*ap. D. Th. l. c.*) : *Eis qui ab immundis vexantur spiritibus communionem à senioribus numquam meminimus interdictum.*

Sic quam brevissime repetit Scavini quid statuendum sit de infantibus, amentibus, semifatuis, mutis ac surdis, cæcis, epilepticis, energumenis ac capite damnatis :

« I. Infantibus, rationis impotentibus, Eucharistia non est danda nec in mortis articulo; tum ob periculum irreverentiæ; tum ob occidentalis Ecclesiæ contrariam consuetudinem.

« 2. *Amentibus*, si tales perpetuo sint, cum æquiparentur infantibus, est quoque Communio deneganda ex Rituali. Si vero non sint perpetuo tales, potest dari cum habent aliquod lucis intervallum, aut ut dicit D. Thomas : *Si prius quando erant compotes suæ mentis apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus vel expuitionis* (ut evenit in deliris)[1]. Et sane ex una parte præsumuntur interpretative petere; ex altera erit ipsis forsan necessaria Communio, si nempe non sint, nisi attriti. Ex quo bene inferunt multi sufficere ad dandam Eucharistiam fatuo in mortis articulo, ut ipse dudum pie vixerit.

« 3. *Semifatuis*, si sciunt distinguere cœlestem hunc cibum, ab aliis, Communio est danda tempore paschali et in morte; quia tunc urget præceptum, et ipsi sufficientem devotionem concipere possunt.

« 4. *Mutis* ac *surdis* simul a nativitate, urgenti præcepto, est pariter Eucharistia danda, si ex signis constet eos discretionem habere : imo nihil impedit quominus sæpius communicari possint[2].

« 3. *Cæcis* Communio dari potest per se toties quoties, cum eos nihil impediat: est tamen deneganda *mutis, surdis ac simul cæcis a nativitate*, cum in illis nulla discretio inveniri possit.

« 6. *Epilepticis* negatur Communio in ipso paroxysmo; idem dicendum de *obsessis*, si non sint sui compotes, qui ceteroquin ex Angelico pluries in anno recte communicant; cum Communio sit speciale remedium ad dæmones arcendos[2] Hinc ait Cassianus: *Eis qui ab immundis vexantur spiritibus,*

[1] 3 p., q. 80, a 9. « Mieux vaut risquer de donner le Sacrement à qui est incapable de le recevoir avec tout le fruit qu'il peut produire, que d'en priver qui est capable d'en profiter. » *Instruct. sur le Rituel de Langres.* — Liguori, *Homo Apost.*, t. XII, n. 41.

[2] *Instr. cit.* habet » Il ne faut pas accorder la sainte communion aux sourds-muets de naissance, à moins qu'ils n'aient quelque connaissance des principales vérités de la religion. Si, après avoir été instruits par ceux dant ils comprennent les signes, ils assistent avec dévotion au saint sacrifice, s'ils ont une bonne conduite, s'ils témoignent de la douleur des fautes commises, si l'on voit qu'ils distinguent le pain eucharistique et divin du pain ordinaire, on peut leur donner la sainte communion. Il ne faut pas les priver de la sainte Eucharistie sous prétexte qu'ils ne paraissent avoir qu'une idée confuse du sacrement, puisque l'Eglise pendant longtemps l'a accordée aux enfants qui n'en avaient pas une plus grande connaissance. »

Communionem a senioribus nunquam meminimus interdictam fuisse.

« 7. *Capite damnatis* Communio danda est, etiam non jejunis; cum aliter fieri commodo nequit. Nequit enim in tanto discrimine constituti illo auxilio sunt privandi: et talis est consuetudo in tota præsertim Italia, quam ubique ab Episcopo invehendam esse monet Benedictus XIV[2]. Imo contrarium usum improbat Pius V. » (t. III. n. 117).

Quoad peccatores publicos qui peccata sua rite confitentur in articulo mortis, et scandalum reparare nequeunt, sic resolvit Vincent :

« Peccatoribus illis viaticum non est denegandum; nam supponuntur vere contriti, nulla profertur lex prohibens et talis est usus communis. Attamen ad præcavendum scandalum requirenda sunt publica contritionis signa, retractatio authentica, aut saltem necesse est ut peccator peccatum suum, vel scripta sua, detestetur coram pluribus testibus, qui poterunt suos concives hac de re certiores facere. Major aut minor erit retractationis solemnitas ratione scandali reparandi. — Ob scandalum et indecentiam SS. Eucharistiam deferre non licet publice meretrici in domo meretricia adhuc existenti: An autem deferri posset secreto ob imminens mortis periculum, probabiliter asseritur. »

Circa autem capite damnatos, eidem Vincent hæc dicenda videntur :

« 1. Capite damnati non sunt generatim loquendo sacra communione privandi; etenim dispositionibus requisitis ad sacram synaxim indubitanter donari possunt nulla lege ista communio eis prohibetur; et contra jus divinum in articulo mortis communionem præcipit; et ipsi uberioribus gratiis indigent ad dolores mortis constanter perferendos.

« 2. Speciatim hac communione probabilius privari debent: — 1. Hi omnes qui juridice rei, quique gravissimis momentis crimine convicti, illud tamen fateri denegant extra sacramentaliter; tum quia facile supponi potest scandalum; tum quia adest aliqualis judicialis sententiæ condemnatio; tum quia valde probabile est reum, ob ruborem, ob famam aliquatenus servandam, mentiri, et proinde communione indignum esse; unde, cum cæteroquin hæc communio non sit ad salutem adipiscendam necessaria, sapientius videtur hanc ei denegare: ita ipse DD. Gousset, *n.* 431. — 2. Communione pariter privari possunt, ob animi perturbationem et aliqualem indecentiam, qui fere statim post communionem morte plectendi sunt, scilicet, ipsamet die ante meridiem; ita fert rit. parisiense, quam decisionem refert et approbat DD. Gousset loco citato.

« In praxi nihil inconsulto episcopo faciendum est. » (De Euch. n. 134 et 135).

CAPUT III

DE EUCHARISTIA UT EST SACRIFICIUM

DUBIUM I.

Quid sit missa, et quæ obligatio sacerdotum circa illam.

304 Definitio sacrificii missæ. Not. I. quomodo definiatur sacrificium in genere? Not. II. Quomodo distinguantur sacrificia? Et quomodo sacrificium Eucharistiæ omnia illa contineat? Et in quo differat à sacrificio crucis? Not. III. An missa sit verum sacrificium?

305 In quo consistat essentia sacrificii missæ?

306 An ad essentiam sacrificii requiratur consecratio utriusque speciei?

307 Quinam sint offerentes in sacrificio missæ?

208 Pro quibus possit offerri missa?

309 Dub. 1. An pro excommunicatis? Dub. 2. An pro infidelibus?

310 An pro defunctis?

311 Effectus sacrificii missæ sunt quatuor: I. Remissio peccatorum. II. Remissio pœnarum. III. Augmentum gratiæ. IV. Impetratio bonorum.

312 De valore, et fructu missæ. An missa habeat valorem infinitum? Et an fructus missæ pendeat à probitate celebrantis?

313 De obligatione celebrandi, quam habent sacerdotes. Dub. 1. An ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare? Dub. 2. Quoties in anno teneantur celebrare simplices sacerdotes? parochi? Et quoties Episcopi?

314 De missa conventuali quotidie celebranda.

315 De obligatione dicendi tempore debito missas pro accepto stipendio.

316 Quænam prænotanda circa originem stipendii.

317 Qu. 1. An liceat sacerdoti diviti accipere stipendium pro missis? Et an peccet graviter qui principaliter celebrat pro stipendio? Qu. II. Quomodo peccet sacerdos differendo celebrationem? Et quæ dilatio censeatur modica? Quid si missæ tradantur communitati? Qu. III. An peccet graviter sacerdos omittens sacrum promissum pro parvo stipendio? Qu. IV. Quid si missa sit gratuitò promissa?

318 An liceat accipere stipendium pro applicatione fructus specialissimi? Et an accipere plura stipendia pro una missa?

319 A quo, et quomodo taxandum sit stipendium?

320 Dub. 1. An regulares teneantur servare taxam Episcopi? Dub. 2. An Episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium majus taxâ? Dub. 3. An ne accipiatur stipendium minus? An autem qui acceperit minus, possit minuere numerum missarum? Dub. 4 An liceat pacisci de stipendio? Dub. 5. Quomodo taxandum stipendium missarum quas reliquit testator?

321 Non licet celebrare per alium, retentâ parte stipendii. Exceptio. I. Si stipendium detur intuitu personæ. Exceptio II. Si alter sacerdos verè spontè condonet partem. Excipitur III. Beneficiarius, capellanus, et sacerdos obligatus ex legato sibi relicto suâ vitâ durante.

322 Dub. 1. An qui retinet partem stipendii teneatur ad restitutionem? Et cui restituendum? Dub. 2 Quid de procuratore, vel executore testamenti? Dub. 3. An colligens eleëmosynas possit partem retinēri pro suo labore? Dub. 4. An possint commutari missæ majoris stipendii cum

missis minoris? Dub. 5. An administratores Ecclesiarum possint aliquid retinêre pro expensis?
323 De obligatione beneficiatorum, et parochorum applicandi missas?
324 Qu. I. Cui debeant applicare missas beneficiati, et capellani monialium, aut confraternitatum? Quid si capitale fundationis beneficii, aut capellaniæ sit infructiferum? Qu. II. Quibus diebus parochi teneantur celebrare pro populo?
325 Vide sancita à Bened. XIV. super missa parochorum.
326 Super missa conventuali.
327 De obligatione celebrandi missas votivas promissas sub stipendio.
328 De obligatione celebrandi loco et tempore designata à fundatore.
329 Quid si Episcopus dispenset? Et an possit dari præscriptio ab obligatione missarum?
330 De obligatione beneficiarii celebrandi missas præscriptas, et celebrandi per seipsum.
331 De reductione missarum. An Episcopus possit eam facere? Et an moderari officia, et eleëmosynas anniversariis annexa?
332 An beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis aut amicis, vel omittere missam propter reverentiam?
333 An capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere missis? De 30 missis Gregorianis. An liceat stipendium accipere pro prima missa quam Neo-presbyter celebrat cum Episcopo? (Remissivè ad n. 829. v. An autem.)

304. — « Resp. Missa est sacrificium » consistens in consecratione panis, et » vini; id est actus latriæ, qui fit in » recognitionem supremi dominii Dei, » et signum nostræ servitutis. Quod » non obstat, quin secundariò possit » etiam ad alium finem partialem » offerri, ut ad agendas gratias, vel » impetrationem beneficii, ad remissio- » nem peccatorum, ad Sanctos hono- » randos, etc.

Notandum est I. quòd sacrificium in genere : *Est oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi dominii, ex legitima institutione.* Ita communiter *Suar. Pal. Laym. Conc. et alii* Dicitur *oblatio* pro genere, in quo cum aliis oblationibus convenit. *Facta Deo,* quia soli Deo, non Sanctis sacrificium offertur. *Per immutationem alicujus rei,* immutatio enim distinguit sacrificium ab aliis oblationibus. *In signum supremi dominii,* nam tali signo significamus, ita à Deo tamquam supremo domino nos et nostra destrui posse, sicuti res oblata immutatur. *Ex legitima institutione* : Hæc autem institutio tria requirit, ut sacrificium fiat publicâ auctoritate, fiat nomine totius populi, et fiat à sacerdote tanquam legitimo ministro.

Notandum II. Sacrificium dividi ex parte materiæ, formæ, et finis. Ex parte *materiæ* distinguitur in *victimam,* seu *hostiam,* in qua aliquod animatum offertur : in *immolationem,* in qua offertur aliquod inanime, sed solidum : in *libamen,* in quo offertur aliquod liquidum. Ex parte *formæ* distinguitur in *holocaustum,* in quo totum, quod offertur, per ignem consumitur : *hostiam pro peccato,* in qua id quod offertur partim consumitur per ignem, partim per sacerdotem : *hostiam pacificam,* in qua id quod offertur partim consumitur per ignem, partim per sacerdotem partim per illum qui donat. Ex parte *finis* distinguitur in *latreuticum,* quod offertur merè in obsequium Dei : *eucharisticum* in gratiarum actionem *propitiatorium,* seu *expiatorium* in remissionem culpæ vel pœnæ : *impetratorium* ad obtinenda bona à Deo. Sacrificium autem Eucharistiæ in lege gratiæ institutum (quo omnia antiqua sacrificia cessarunt) omnium rationes illorum perfectè continet: est enim *holocaustum* in recognitionem divinæ excellentiæ : est *eucharisticum* in gratiarum actionem : est *impetratorium* gratiarum per merita Christi : est *expiatorium* peccatorum quia per illud Deus ad misericordiam movetur; estque missæ sacrificium incruentum idem profectò, ac sacrificium cruentum crucis, non solùm quia eadem persona offertur, sed etiam quia eadem est formalis ratio sacrificii, cùm offeratur in protestationem supremi dominii, quod habet Deus vitæ et mortis. Sacrificium igitur altaris, ut ait Trident., non quidem essentialiter differt à sacrificio crucis, sed tantùm accidentaliter quoad modum offerendi, nempe quia 1. In illo crucis intercessit mors realis, in hoc intervenit mystica. 2. Illud oblatum fuit per ipsum Redemptorem in ara crucis, hoc offertur ministerio sacerdotum. 3. Illud fuit meritorium quia ibi solutum fuit pretium nostræ redemptionis; hoc verò non est meritorium, cùm hìc tantùm applicentur merita Christi.

Notandum III. certum esse et de fide, quòd missa est verè et propriè sacrificium, et à Christo institutum quoad id, quod pertinet ad essentiam sacrificii: per consecrationem enim et per sumptionem, ut infrà dicetur, mysticè mactatur Christus, et sic habetur immutatio ad sacrificium requisita. Ita in *Trid. sess.* 22. *c.* 1. *et can.* 1. 3. *et* 4.

305. — Quær. hìc 1. In quo consistat essentia sacrificii missæ? Magna hæc

est quæstio inter DD. Plures enim adsunt sententiæ?

Prima sententia dicit consistere in sola sumptione; quia in illa tantùm reperitur destructio sive immutatio victimæ; et ita tenent *Pignatelli in suo Propitiatorio, et Alb. Magnus, Led. et alii ap. Suar. 3. p. d. 74. s. 5. in princ.*

Secunda sententia dicit consistere in oblatione, cùm sacrificium nihil aliud sit quàm oblatio; ita *Azor, lib. 10. cap. 19. et Sot. ac Covarr. ap. Dicast. d. 1. n. 142. et Gabr Echius etc. ap. Croix lib. 6. p. 2. n. 12.*

Tertia sententia communior docet consistere in sola consecratione, et ita tenent *Suar. d. 75. sect. 5. Gonet, Man. to. 6. p. 331. Cont. Tourn. de sacrif. miss. cap. 3. art. 2. sect. 2. concl. 6. Petroc. to. 3. p. 496. Habert to. 5. p. 640. res. 3. Juenin. tom. 7. p. 366. concl. 4. Frassen. to. 11. p. 532. Conc. to. 8. p. 424. n. 6. Holz. p. 70. n. 305. Ronc. c. 1. q. 2. Croix l. 6. p. 2. n. 13. et Salm. de sacrif. Missæ tr. 5. c. 1. p. 1. dub. unic. n. 14. cum S. Anton. Lug. Pal. Vasq. et aliis.* Ratio quia in consecratione omnia adsunt requisita ad sacrificium nempe, oblatio quæ jam fit in actu exercito prout Christus quoque tùm in cœna, tùm in cruce non verbis; sed facto Deo Patri se obtulit: adest etiam destructio seu immutatio victimæ, dùm vi verborum jam corpus à sanguine Christi separatur. Hæc sententia est quidem valde probabilis et communior, sed probabilior mihi videtur.

Quarta sententia (licèt tertiæ adhæserim), quam tenent *Bell. l 2. de Miss. c. 27. circa fin. Tourn. Præl. theol. de sacrif miss. art. 2. in fin. concl. 4. et 5. Sot. in 4. d. 13. q. 1. Bon. d. 4. q. ult. p. 2. et alii ap. Dicast.* Hæc sententia dicit essentiam Eucharistiæ consistere partialiter in consecratione, et partialiter in sumptione; in consecratione enim ponitur victima, et in sumptione consumitur. Ratio 1. quia verum et reale sacrificium veram requirit et realem destructionem rei oblatæ, quæ non habetur, nisi per sumptionem sacerdotis, quà destruitur sacramentalis essentia Christi. Nec obstat dicere, quòd in consecratione jam habeatur mors mystica, et in tantum non habetur mors realis, in quantum propter naturalem concomitantiam, nequeunt Christi sanguis, et anima à corpore separari. Nam respondetur, quòd si concomitantia illa naturalis impediat mortem, impediat etiam sacrificium, quod sine vera et reali destructione non consumitur. Ratio 2. quia si destructio non fieret per sumptionem, sequeretur quòd sacrificium fieret in cœlo, non in altari; nam ut in altari fiat sacrificium, opus est ut priùs ibi victima ponatur integra, et deinde destruatur. Cùm autem in consecratione panis vi verborum veniat tantùm corpus à sanguine separatum: sequitur præsupponi destructio jam facta in cœlo, ubi Christus integer manet. Nec obstat dicere quòd, licèt per se vi verborum corpus veniat separatum à sanguine, ratione tamen concomitantiæ Christus integer evenit, ac proinde mysticè destruitur. Nam respondetur, quòd hoc esset per accidens, non per se; sed cum sacrificium (ut supponunt auctores tertiæ sententiæ) fiat per se vi verborum, ratione separationis sanguinis à corpore, necesse est, ut etiam per se vi verborum ponatur integer Christus, priùs quàm destruatur. Cæterùm ipsi adversarii dicunt quòd sumptio, quamvis non spectet ad essentiam sacrificii, spectet tamen ad ejus integritatem, ut sacerdos participet de re oblata. Quapropter Rubrica Missalis (*tit. 10. de defect, n. 3.*) sic monet: *Si sacerdos graviter infirmetur, aut moriatur post consecrationem corporis tantùm, ante consecrationem sanguinis, vel utroque consecrato, missa per alium sacerdotem expleatur ab eo loco ubi ille desiit; et in casu necessitatis etiam per non jejunum.* Et idem docet *S. Thom. 3. p. q. 83. art. 6. ad 1. ex concil. Tolet. VII. in c. Nihil caus. 7, quæst. 1.*

306. — Quæritur II. An de essentia sacrificii requiritur consecratio utriusque speciei.

Prima sententia negat, quam tenent *Cont. Tourn. hic cap. 3. art. 2. sect. 3. concl. 2. cum Major. Adriano, Isamberto, etc. ac Bon. d. 4. q. ult. p. 2. n. 7. cum Henr Petig. Nugno etc.* probabilemque putat *Croix l. 6. p. 2. n. 15.* Ratio, tùm quia per ipsam consecrationem unius speciei totus Christus ponitur et offertur, simulque jam repræsentatur mors Christi, cùm vi verborum ponatur tantùm corpus sine sanguine, vel sanguis sine corpore, quo mors Christi designatur; tum quia, ut alii dicunt, in consecratione

et sumptione unius speciei jam habetur oblatio et mactatio victimæ, quod satis est ad essentiam sacrificii

Secunda sententia verò communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *Suar* 3. *p. d.* 75. *s.* 6. *v. Dico* 2. *Tourn. Præl. theol. art.* 3. *Lugo de Euch. d.* 19. *n.* 106. *cum communi*, ut asserit *Pal. eod. tit. p.* 2. *n.* 6. et favet *D. Th* 3. *p. q.* 80. *ar.* 12. *ad* 3. ubi dicit : *Repræsentatio dominicæ passionis agitur in ipsa consecratione, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari.* Ratio igitur est, quia sacramentum altaris debet esse rememorativum sacrificii cruenti à Christo in cruce peracti, ut declarat Trid. *sess.* 22. *c.* 1. ubi docet, quòd Christus obtulit corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini, *ut... suæ Ecclesiæ visibile... relinqueret sacrificium, quo cruentum* (nota) *illud semel in cruce peragendum repræsentaretur.* Unde si una tantùm species consecraretur, etsi vi verborum poneretur corpus exsangue, vel etsi per sumptionem haberetur mactatio, non tamen exprimeretur sanguinis effusio, quod non fit nisi per utriusque speciei consecrationem, per quam propriè significatur separatio sanguinis à corpore, juxta dictum *S. Cyrilli : Gladio verborum sanguis separatur à corpore.*

Hic autem advertendum id quod habetur in Rubrica Missalis (*tit.* 4.) : *Si materia, quæ esset apponenda, ratione defectus vel panis, vel vini, non posset ullo modo haberi, si id sit ante consecrationem corporis, ulteriùs procedi non debet; si post consecrationem corporis, aut etiam vini, deprehenditur defectus alterius speciei, alterá jam consecratá, tunc si nullo modo haberi possit, procedendum erit, et missa absolvenda, ita tamen ut prætermittantur verba et signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. Quòd si expectando aliquandiu haberi possit, expectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum.* Hinc notant *Garantus hic, et Azor, l.* 10. *c.* 35. *qu.* 6 quòd, si difficillimè haberi possit species deficiens, et notabilis inde oriretur offensio populi. missa absolvi debet, quia jus naturale vitandi scandalum prævalet juri divino positivo integrandi sacrificium.

307. — Est autem de fide, quòd Christus Dominus sit præcipuus sacerdos offerens in sacrificio missæ, ut communiter *DD. cum S. Th. q* 83. *ar.* 1. *ad* 3. *ex Trid. sess.* 22. *c.* 2. Post Christum, ministri hujus sacrificii sunt sacerdotes, qui soli potestatem habent consecrandi, et offerendi corpus et sanguinem Christi; et consecrant, etiamsi sint hæretici, degradati, etc. ex *Trid. sess.* 23. *c.* 1. Tota Ecclesia etiam dicitur offerre sacrificium per sacerdotem, ut multi dicunt apud *Croix. l. c. n.* 19. Post sacerdotes, omnes fideles offerunt sacrificium mediatè per sacerdotum manus, tribus utique modis : I. Modo generali, nempe per sacerdotes, qui, offerendo sacrificium ut publici ministri, pro quocumpe fideli dicuntur etiam offerre. II. Magis speciali, procurando, ut sacerdotes celebrent pro seipsis. III. Assistendo sacrificio.

308. — Certum etiam est posse offerri hoc sacrificium pro omnibus fidelibus baptizatis vivis, etiam infantibus, vel energumenis, vel peccatoribus non excommunicatis, quoad fructum tantùm impetrationis. Pro excommunicato vitando tamen licitè sacerdos potest offerre missam privatim, quatenùs est opus proprium suæ privatæ personæ, non autem nomine Ecclesiæ, vel ut minister Christi : ex *c.* 2. *de sent. excom.* Quamvis, si offerret tanquam Christi minister, validè quidam, sed illicitè offerret, ut *Croix n.* 33. *Salm. tr.* 5. *c.* 2. *p.* 2. *n.* 14. *in fin. cum Suar. Nav. Dic. etc.*

309. — Sed dubitatur 1. an licitè sacerdos possit orare, aut offerre missam, nomine Ecclesiæ, vel ut minister Christi pro excommunicato tolerato? Negant *Suar. Bon. Soto, et alii cum Salm. ibid. n.* 19., quia Ecclesia, ut dicunt, excludit excommunicatos omninò à communicatione suffragiorum; concilium enim Constantiense in Extravag. *Mart. V Ad evitanda* nihil ipsis indulsit, sed tantùm favorem præbuit aliis, ut cum excommunicato tolerato communicare possent. Sed probabilior est opposita sententia, quam tenent *Lugo disp.* 19. *n.* 187. *Croix num.* 34. *cum Sanch. Nav. Con. etc.* Ratio, quia in d. Extrav., quamvis nihil indulgeatur excommunicatis toleratis, conceditur tamen fidelibus communicare cum illis, etiam in divinis, juxta dicenda *de censur. l.* 7. n. 164.

Dubitatur 2. an possit offerri missa pro infidelibus ? Negant *Vasq. Sot. Leand. Pal. etc. apud Salm. ibid. n.* 18. Effectus enim sacrificii ut dicunt, non

est communicandus iis, quibus non possunt communicari sacramenta. Probabiliùs tamen affirmant *Lugo d. n.* 173. *et Bellarm. Suar. Sa, Laym. etc. cum Salm. ibid. n.* 19. Tum quia in lege veteri Judæi soliti fuerunt sacrificare pro gentibus, ut in *l.* 1. *Mach. cap.* 12. ℣. 11. pro Spartanis, ubi : *Memores sumus vestri in sacrificiis, quæ offerimus*; tùm quia sic celebrans magis conformatur Christo, qui pro omnibus se obtulit.

310. — Pro defunctis autem existentibus in purgatorio certum est, quòd licitè et utiliter offertur missa, ut docet *D. Th. Suppl. q.* 71. *art.* 9. et constat ex Trid. *sess.* 22. *c.* 2. ubi dicitur, quòd sacrificium missæ *non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed et pro defunctis rite juxta apostolorum traditionem offertur.* Et rursus in can. 3. habetur : *Si quis dixerit, missæ sacrificium vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis et defunctis, pro peccatis, etc. offerri debêre anathema sit.*

Rogabis 1. an missa prosit defunctis ex infaillibili promissione Christi? Negant *Canus, Sotus. et Corduba ap. Salm. tr* 5. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 24. Sed veriùs, et communiùs affirmant *Suar. d.* 79. *s.* 10. *et ipsi Salm. l. c. cum Az. Nav. Hen. Dic. P. Soto, Fag. Philib. etc.* Ratio, quia cùm sit de fide (ut vidimus ex Tridentino) missam utiliter offerri pro defunctis, id non potest fieri nisi ex opere operato, id est ex promissione Christi, quæ utique habetur in verbis illis *Matth. c.* 26. ℣. 28. : *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur* (in textu Græco legitur *effunditur*) *in remissionem peccatorum.* Confirmatur ex verbis formæ quâ ordinantur presbyteri : *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, missasque celebrare tam pro vivis, quàm pro defunctis in nomine Domini. Amen.*

Rogabis 2. an missa *de Requiem* prosit defunctis magis, quàm missa de Sanctis? Respondet *S. Th. Suppl. qu.* 71. *art.* 9. *ad.* 5. dicens : *Ex parte sacrificii oblati æqualiter prodest defuncto de quocumque dicatur ; sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen iste defectus recompensari potest per majorem devotionem, vel ejus qui dicit missam, vel ejus qui jubet dici, vel iterùm per intercessionem Sancti, cujus suffragium in missâ imploratur.*

« Notandum, inquit Gury, missam de requiem et in nigris applicari posse pro vivo; modo qui eleemosynam tribuit, expresse oppositum non declaraverit. S. C. rit. 29 nov. 1856 » (De Euch. 353).

311. — De effectibus sacrificii missæ.

I. Effectus est remissio peccatorum, circa quam quæritur, an hoc sacrificium remittat peccata mortalia per se immediatè in homine attrito, instar sacramenti pœnitentiæ? Affirmat *Cassalius lib.* 2. *de Sac. missæ* ; sed oppositum est tenendum, nempe missam non habêre virtutem remittendi mortalia per se immediatè, sed solum impetrandi auxilium ad pœnitentiam, quâ remittantur, ut communiter docent *Bellarm. l.* 2. *de miss. c.* 4. *Tourn. Prælect. theol. de sacrif. art.* 5. *Suar. d.* 79. *s.* 3. *et* 4. *Holz. n.* 330. *Ronc. c.* 1. *q.* 3. *Con. p.* 428. *n.* 8. *ac Salm. tr.* 5. *c.* 3. *p.* 1. *n.* 3. *cum Nav. Cajet. Azor, Pal, et aliis passim, ex D. Th. in* 4. *d.* 12. *qu.* 2. *art.* 2. ubi ait quòd missa *peccata mortalia delet, non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis impetrat.* Et probatur ex Tridentino, *sess.* 22. *c.* 2. ubi dicitur : *Hujus* (sacrificii) *oblatione placatus Dominus gratiam, et donum pœnitentiæ concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit.* Ergò Deus intuitu hujus sacrificii immediatè placatur, et deinde movetur ad pœnitentiæ donum concedendum, per quam immediatè delentur peccata. Confirmatur ratione, quia sacrificium missæ offertur à Christo summo sacerdote, qui nunc non potest satisfacere, cùm non sit viator, et ideò nequit merêri, sed tantùm ipse impetrat nobis gratias interpellans pro nobis. Idemque dicendum de culpis venialibus cum *S. Th. l. c. qu.* 1. *ad* 1. *ac Holzm. Ronc. Conc. Suar. Con. Laym. Pal. Vasq. et Salm. ibid. n.* 8. *contra Canum et Valentiam,* qui volunt venialia remitti per se virtute sacrificii. Quia, cùm venialia sint quædam maculæ animæ, propriâ voluntate contractæ, non tolluntur sine pia animi actione, quæ venialibus illis repugnet.

II. Effectus hujus sacrificii est per se immediatè remittere pœnas peccatorum hominibus justis, pro quibus offertur ; ita communiter *Suar. d.* 79. *s.* 6. *Pal. p.* 6. *nu.* 7. *Conc. p.* 429. *nu.* 11. *Wigandt tr* 13. *n.* 81. *r.* 4. *et Salm. ibid. n.* 11. *cum Gonet, Con. P. Navarr. Laym. Gabr. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 79. *art.* 5.

ubi ait quòd hoc sacramentum, *in quantum est sacrificium, habet vim satisfactivam.* Et patet ex Trid. *sess.* 25. *c.* 1. ubi habetur : *Animas in purgatorio detentas fidelium suffragiis potissimum verò acceptabili altaris sacrificio juvari.* Aliâ autem viâ defuncti juvari non possunt, quàm immediatâ pœnarum remissione. III. Effectus est augmentum gratiæ. Circa quod quæritur, an sacrificium missæ de se ex opere operato conferat hoc augmentum? Affirmant *Leandr. Card. et Manch.* Sed negandum cum *Suar. d.* 79. *s.* 4. *Pal. p.* 6. *n.* 5. *et Salm. tr.* 5. *c.* 3. *p.* 1. *n.* 13. qui citant *Vasq. Lug. Hurt. Bon. et alios communiter*, quia de hoc nullibi fundamentum habetur. Veriùs ergo dicendum per missam impetrari auxilia ad perficiendos actus, quibus gratia accrescit. IV. Effectus est impetratio bonorum spiritualium, et etiam temporalium, quatenùs ista animæ prosint, ex *Trident sess.* 22. *c.* 2. *Vide Salm. ibid. n.* 15.

312. — « Principalis fructus missæ » ex opere operato est independens à » probitate sacerdotis, à quo pro omnibus seu vivis seu defunctis, etiam » accepto stipendio, applicabilis est, » estque actu tam intensivè, quàm » extensivè finitus; etsi enim hostia » ipsa, et principalis offerens, id est » Christus, infinitè sit Deo gratus, » atque ita Deus per hoc sacrificium » infinito honore afficiatur, videtur » tamen Christi esse voluntas ut offeratur, et prosit tantùm ad certum, » et finitum effectum. Quod etiam patet ex usu, et sensu Ecclesiæ, dùm » Missæ pro eadem re repetuntur : » quod signum est, non habere infinitum effectum. *Vide Bonac. d.* 4. *q.* » *ult. p.* 4.

Notandum 1. alium esse valorem, alium fructum missæ. *Valor* est efficacia illa quam habet missa ex dignitate offerentis, et rei oblatæ, ad conferenda bona offerenti, et iis pro quibus offertur *Fructus* autem sunt bona ipsa, quæ intuitu sacrificii Deus confert. Unde valor à fructu differt, velut causa ab effectu.

Notandum 2. Fructum missæ distingui ex triplici capite : distinguitur enim 1. ex parte causæ, id est ex opere operato, et opere operantis. Fructus *ex opere operato* est ille qui confertur intuitu meritorum Christi, et ejus promissionnis : fructus verò *ex opere operantis* est ille, qui confertur intuitu meriti, et devotionis celebrantis. Distinguitur 2. ex parte rei, in meritorium, satisfactorium, et impetratorium, juxta dicta *n. præcedenti* 311. Distinguitur 3. in generalem, specialem, et specialissimum. Fructus *generalis* obtingit omnibus fidelibus vivis, et defunctis. *Specialis* (ab aliis dictus *medius*, vel *ministerialis*) obtingit tam eis pro quibus applicatur, quàm assistentibus, et concurrentibus ministrando paramenta, luminaria, hostias etc. *Specialissimus* demùm obtingit soli sacerdoti.

Hic autem magna occurrit quæstio valde inter DD. controversa, an sacrificium missæ infinitum habeat valorem? Duplex adest sententia :

Prima dicit habêre valorem actu tam intensivè, quàm extensivè finitum, ita ut pluribus applicatum minùs prosit singulis, quàm si uni tantùm applicetur. Ita cum *Bus. ut suprà tenent Scotus quodlib.* 20. *nu.* 20. *S. Bonav. in* 4. *dist.* 55. *art.* 3. *q.* 3. *ad ult. Ronc. c.* 7. *q.* 7. *r.* 2. item *Palud. Rich. Major, Barb. Covarr. et Fag. ap. Salm. tr.* 5. *c.* 3. *p.* 3. *dub. unic. n.* 38. Idemque expressè docet *Sotus in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *a.* 1. ubi ait : *Intentioni* (sacerdotis) *quia est de essentia sacrificii, etiam ex opere operato respondet certus et taxatus gradus satisfactionis, et ideò quantò in plures illud distribuerit, tantò minùs singulis obvenit.* Diversâ autem auctores hujus sententiæ ratione utuntur : alii, quia valor missæ non sumitur ex re oblata, sed ex ipsa oblatione, sive ex actione sacerdotis offerentis, quæ certè non potest esse infiniti valoris ; dicunt enim in sacrificio missæ Christum non esse propriè offerentem, sed tantùm remotè, quatenùs illud per sacerdotes offerendum instituit. Sed hæc ratio communiter rejicitur, et meritò, tùm quia, sicut sacrificium oblatum à sacerdote malo, non perinde ab ejus malitiâ inquinatur, ut docet Trid. *sess*, 22. *c.* 1., ita neque ab offerente limitato limitationem recipit ; tum quia certum est quòd in hoc sacrificio Christus est simul victima, et principalis offerens, ut patet ex conc. Later. IV. *can.* 3. ubi dictum fuit : *in Ecclesia Christus Jesus et sacerdos et sacrificium est.* Et clariùs ex *Trid. dict. sess.* 22. *c.* 2. ubi habetur: *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum*

tunc in cruce obtulit,, solà offerendi ratione diversa. Alii verò hàc ratione utuntur; quia, licèt missa in se, et quoad sufficientiam sit infiniti valoris, tamen quoad effectum, hic est limitatus ex voluntate Christi, qui hoc sacrificium instituit, ut ex opere operato (independenter ab hominum dispositione) determinatum produceret effectum, sive satisfactionis gradum quamvis ex opere operantis possit crescere juxta majorem devotionem offerentis, vel ejus pro quo offertur. Et huic sententiæ videtur favere *D. Th. in* 4. *dist.* 45. *q.* 2. *art.* 4. *q.* 3, ubi ait : *Quamvis virtus Christi, quæ continetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur.* Hinc S. Doctor *dict. a.* 4. *q.* 2. *r. Sed contrà*, infert minùs esse probabilem opinionem asserentem, quòd suffragia pro uno facta non magis ei prosint, quàm aliis qui magis digni sunt, sic dicens : *Si ergò suffragium pro multis factum tantùm valeret singulis, ac si pro uno tantùm fieret, videtur quod Ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo singulariter missa vel oratio fieret, sed quòd semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis quod patet esse falsum.* Ratio hujus sententiæ probatur ex prohibitione Ecclesiæ, quæ vetat ne pluribus missam petentibus uno sacrificio satisfiat. Hinc sacerdos, qui à pluribus stipendia accepit, nequit unicam missam pro illis offerre, quod utique facere posset, si missa æquè omnibus ac uni prodesset; sed hoc fuit proscriptum ab *Alex. VII.* in prop. 10. quæ dicebat : *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offere.*

Secunda sententia verò à recentioribus hodie communissimè recepta docet, valorem missæ esse intensivè et extensivè infinitum quoad sufficientiam, ratione infinitæ dignitatis Christi, qui in hoc sacrificio est victima, et principalis offerens. Dicitur *intensivè infinitum*, quatenùs potest causare fructum majorem et minorem, juxta mensuram dispositionis hominis. *Extensivè* autem, quatenùs potest infinitos effectus producere, et juvare ita uni soli ac infinitis hominibus. Et ratio est, quia (ut docet Trid.) missæ sacrificium idem est, etsi modo diverso oblatum, cum crucis sacrificio, quod fuit infiniti valoris. Quoad effectum verò, dicitur hoc sacrificium esse finitum, non jam ex sua institutione, nempe, ut ait prima sententia, quia fuit à Christo in eo determinatus certus gradus satisfactionis, sed ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque uberiorem percipit fructum juxta suam et offerentis dispositionem; pariter ac etiam fuit sacrificium Crucis, quod esto in genere satisfactionis fuerit infiniti valoris, nullum tamen actu effectum in nobis infinitum operatur, cùm se habeat per modum causa universalis supernaturalis quæ operatur juxta subjectorum dispositionem : prout operantur etiam sacramenta, quæ, licet infinitam virtutem habeant, actu tamen limitatè operantur Unde juxta hanc sententiam missa æquè prodest singulis pluribus applicata, ac si uni applicetur. Ita tenent *Gonet, Man. tom.* 6. *p.* 336. *Habert to.* 5. *p.* 671. *Juenin. to.* 7. *p.* 375. *concl.* 4. *Petr. to.* 3, *p.* 512. *q.* 8. *Pignat. in suo Propitiatorio l.* 4. *q.* 11. *Tourn. Præl. theol. de sacrif. miss. art.* 6. *et ejus Cont. hic cap.* 6. *Conc. t.* 8. *p.* 527. *n.* 3. *Holz. to.* 2. *p.* 74. *n.* 320. *Wigandt tract.* 12. *n.* 78. *Bon. p.* 4. *n.* 3. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 42. *cum Suar. Vasq. Sylvest. et Salm. tr.* 5. *c.* 3. *p.* 3, *dub. unic. n.* 40. *cum Cano, Caj. Nav. et aliis plurimis. Et* pro hac sententia clarè est etiam *D. Th.* 3. *p. q.* 79. *a.* 5. ubi sic ait : *Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria pro illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundùm quantitatem suæ devotionis, et non pro tota pœna.* Nec sibi contradicit S. Doctor in locis suprà citatis; nam ubi dicit missam habêre effectum determinatum, sanè intelligi debet de determinatione non ex parte Christi, sed subjecti juxta mensuram suæ dispositionis. Ubi autem dicit; quòd missa pluribus applicata, minùs prodest singulis, non quidem loquitur de missa uti saerificio, sed uti suffragio ab Ecclesia instituto, quod effectum certè finitum habet, et ideò quò pluribus illud applicatur, eò minùs singulis juvat; certum enim est, quòd preces missæ ab Ecclesia institutæ magis prosunt alicui, si singulariter ei, quàm si pluribus à sacerdote applicentur, ut patet ex conc. Constantiensi, ubi damnatus fuit hic articulus *Wiclefi : Speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos, vel religiosos, non plus*

prosint eidem, quàm generales, cæteris pœnibus.

Nec obstat 1. prohibitio Ecclesiæ accipiendi plura stipendia pro una missa. Nam respondetur 1. quòd stipendium non datur ut pretium fructus missæ, sed pro sustentatione ministri, ut diximus *de simonia l.* 3. (IV) *num.* 55. Unde semper ac minister suam habet sustentationem, deficit titulus, quo aliud stipendium possit accipere. Respondetur 2. quòd, cùm sententia opposita non sit improbabilis, non potest sacerdos pro stipendio certo incertum missæ fructum applicare.

Neque obstat 2. quòd si hæc sententia valeret, frustrà Ecclesia missas multiplicaret ; nam respondetur (ut diximus), quòd fructus sacrificii non percipitur juxta suum proprium valorem, sed juxta dispositionem illius cui applicatur, et ex hoc evenit, quòd quò pluries pro uno repetuntur sacrificia, eò pluries fructus participatur.

Hæc secunda sententia, speculativè loquendo, videtur probabilior ; at quia contraria adhuc est probabilis, non licet quidem sacerdoti, dùm accipit stipendium ab uno, applicare missam pro illo in generali cum aliis ; nisi saltem sub conditione, nempe modò ille non defraudetur.

Notandum hìc, quòd sacrificium missæ, in quantum pertinet ad fructum principalem, tam prodest si offeratur à malo sacerdote, quàm à bono, cùm valor missæ sit ex opere operato pendens à meritis Christi : in quantum autem pertinet ad fructum precum, quæ in missa dicuntur, ipsæ etiam valent factæ à sacerdote peccatore, quatenùs hic orat nomine Ecclesiæ, quia Ecclesia semper est Deo grata; secùs quatenùs orat nomine proprio. Ita S. *Th.* 3. *p. q.* 82. *art.* 6. Hinc dixit *Alexander* Papa (*Can.* 91. *causa* 1. *qu.* 1.) : *Sacerdotes quantò digniores fuerint, tantò faciliùs pro quibus clamant exaudiuntur.* Censet autem *D. Th. l. c. art.* 7. *ad* 3. quòd si celebrans est excommunicatus, *quia est ab Ecclesiæ unitate separatus, orationes ejus efficaciam non habent.* Et hoc puto veriùs dicendum, loquendo de excommunicato vitando, cum *Bonc.* c. 1. *qu.* 3. *r.* 2. *Spor. p.* 138 *n.* 322. *et Laym. de Sacr. miss. c.* 1. *n.* 12. *contra Holzm. p.* 75. *n.* 324. *et Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 19. *cum Soto, Gabr. Dic. etc.* Probabiliter verò dicit *Laym. cum Avila, et communi*, secùs esse de excommunicato tolerato, quia Ecclesia permittendo, quòd fideles postulent missas ab eo, consequenter etiam permittit, ut omninò ipsæ fructuosæ sint postulantibus. *Vide n.* 309.

313. — « 1. Sacerdotes ordinariè peccant graviter, si non aliquoties in anno, saltem ter, vel quater solemnioribus festis celebrent, nisi legitimè sint impediti. Ita *Sylv. Reg. Suar. Conc. et alii comm. contra Aug. Bon. Dian. p.* 2. *t.* 14. *r.* 19. item *Cardin. de Lugo et Tamb. l.* 1. *exped. comm. c.* 6. qui excusant saltem à mortali, dummodò communicent in Paschate, absitque contemptus, et scandalum : imò, ubi Trid. est receptum, tenentur ex mandato Episcopi sub gravi culpa celebrare saltem Dominicis, et festis; excusantur tamen, si Episcopi nullum mandatum extet.

Dubitatur hìc 1. An sacerdotes teneantur sub culpa gravi aliquando celebrare?

Prima sententia communior, quam tenent *D. Th.* 3. *p. q* 82. *art.* 10. *Suar. d.* 80. *s.* 1. *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *c.* 3. *n* 1. *Bon. p.* 7. *n.* 1. *Juenin. t.* 7. *p.* 377. *Holzm. p.* 78. *n.* 338. *Cont. Tourn. hìc cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 1. *Elbel p.* 125. *n.* 195. *Habert t.* 5. *p.* 684. *q.* 9. *Conc. t.* 8. *p.* 496. *n.* 1. *et Pal. p.* 12. *n.* 2. *cum Vasq. Nav. Valent. Azor etc.* docet tenêri tam ex præcepto divino, quàm ecclesiastico. Divinum præceptum probatur 1. ex illo apostoli (*Ad Hebr. c.* 5. ℣. 1.) : (*Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis.* Prob. 2. ex verbis Christi (*Lucæ c.* 22. ℣. 19.) : *Hoc facitè in meam commemorationem.* Quæ verba declarat Trid. *sess.* 22. *cap.* 1. continêre verum præceptum, dicens : *Apostolis eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite, etc.* Præceptum autem ecclesiasticum probatur 1. ex *ex c. Dolentes* 9. *de celebrat. miss.* ubi *Innoc. III.* sic dixit : *Dolentes referimus, quòd non solùm quidam minores clerici, verùm aliqui Ecclesiarum prælati, circa comessationes superfluas ferè medietatem noctis expendunt... Sunt et alii, qui missarum solemnia vix celebrant quater in anno, et quod deterius est, interesse contemnunt, et si quando, dùm hæc celebrantur, intersunt, intendunt exteriùs collocutionibus laico-

rum, etc. Hæc igitur et similia sub pœna suspensionis penitùs inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut officium nocturnum pariter et diurnum studiosè celebrent pariter et devotè. Ratio autem hujus sententiæ, quam affert *D. Th.*, est : *Quia unusquisque tenetur uti gratiâ sibi datâ, cùm fuerit opportunum, secundùm illud* (*2. ad Corinth. cap.* 6. ỳ. 1.) : Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Opportunitas autem sacrificium offerendi non solùm attenditur per comparationem ad fideleles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione hujus sacramenti sacrificium offertur.* Hinc referunt *Pal. p* 12. *n.* 1. *et Cont. Tourn. loc cit. v. Confirmatur iterùm*, opinionem *Cajetani in cit. loc. D. Thom.*, sententiam non peccare graviter sacerdotes, qui nunquam celebrant jussu *S. Pii V.* expunctam fuisse ex ejus Commentario.

Secunda sententia verò, quam tenent *S. Bonav. d.* 12. *p.* 2. *art.* 2. *q.* 1. *et Cajet. l.* c. item *Alensis et Victoria apud Pal. n.* 2. ac probabilem putant *Suar. Pal. et Laym.* dicit, secluso scandalo, sacerdotem præcisè ex sua ordinatione non tenêri ad celebrandum ; et huic valdè adhæret *Lugo d.* 20. *n.* 2. dicens rationes primæ sententiæ nequaquam convincere. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia non constat de præcepto ; non de divino, nam præceptum illùd : *Hoc facite*, etc., non est datum singulis sacerdotibus, sed ipsorum communitati, nempe ut curent, ne in Ecclesia Dei desit oblatio hujus sacrificii. In textu autem apostoli : *Omnis namque pontifex*, exprimitur tantùm potestas, quam singuli sacerdotes habent sacrificandi, non autem obligatio. Ad præceptum vero suppositum in c. *Dolentes*, respondet *Lugo* 1 quòd pœna suspensionis respicit solummodo colloquentes in choro. 2. Quòd pœna illa non inducit peccatum grave, cùm non sit latæ, sed ferendæ sententiæ. 3. Quòd ibi textus circa missarum celebrationem loquitur tantùm de prælatis Ecclesiarum. Ad rationem autem *D. Thomæ* responderi posset ex ea non inferri præceptum, sed tantùm concilium, juxta verbum apostoli, *exhortamur.* Et ideò plures ex hujus sententiæ auctoribus non eximunt sacerdotem, nunquam celebrantem in anno, saltem à culpa veniali propter bonum quo privat se, et Ecclesiam ; eximunt verò à mortali. Dicit autem *Pal. n.* 2. *S. Pium* expunxisse opinionem *Cajet*, non ut falsam, sed ut minùs probabilem, et contrariam sententiæ *D. Thomæ.*

His tamen non obstantibus, ego cum *Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 43. primæ sententiæ ut longè communiori, et tutiori, me subscribo : tantò magis, quia ipse *Lugo n.* 13. ait sacerdotem negligentem celebrare in anno hodie non posse excusari à peccato gravi ratione scandali, quia hoc esset signum malæ conscientiæ. Imò *Suar. loc. cit.* hoc meritò sentit etiam de sacerdote non celebrante per diuturnum tempus, putà per sex vel octo menses, ut dicunt *Pal. n.* 3. *et Salm. ibid. n.* 44. *circa fin.* Et ex quo tandem concluditur, sententiam oppositam, saltem propter scandalum, vix esse practicè probabilem.

Dubitat. 2. Quoties in anno teneatur sub gravi quisque sacerdos celebrare ? In hoc DD. valde discrepant. *D. Th. dict. q.* 82. *art.* 10. sic ait : *Unde sacerdoti etiamsi non habeat curam animarum, non licet omninò à celebratione cessare, sed saltem videtur, quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, et maximè in illis diebus in quibus fideles communicare consueverunt.* Hæc autem præcipua festa, explicat *Sotus apud Bened. t.* 9. *l.* 3. *c.* 1. intelligi de Nativ. Domini, Paschate et Pentechoste, in quibus ait olim fideles consuevisse communicare. Sed *Juenin. t.* 7. *p.* 378. his addit festa Ascensionis, Corporis Christi, Nativitatis B. Virginis Mariæ, Annuntiationis, Purificationis, et Assumptionis. Imò *Merbesius p.* 3. *q.* 21. *et Hab. p.* 685. *q.* 10. sentiunt obligari ad celebrandum singulis Dominicis et festis, præsertim solemnioribus. Et idem sentit *P. Conc. p.* 496. *n.* 1. dicens : *Quà lege tenentur fideles interesse sacrificio, eàdem sacerdotes tenentur offerre.* Id colligunt ex Trid. *sess.* 23 *de Reform.* c. 14. ubi habetur : *Curet Episcopus, ut sacerdotes saltem diebus dominicis, et festis solemnibus missas celebrent. Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 1. *v. Ex his* sic ait : *Gravis peccati suspectos esse tot sacerdotes, qui semel in anno celebrant.* Alii tandem cum sententia longè communiori sentiunt sacerdotes non tenêri ad celebrandum, nisi ter vel quater in anno, in festis solemnioribus ; ita *Busemb. ut supra, et Nav. Man.* c. 25. *n.* 82. *Laym. c.* 3. *n.* 1. *cum Soto, Rich. Palud. Sylv. et Val. ac Elbel* p. 125.

n. 195. *cum Soto, Gob. et Anacl.* Imò *Suar. d.* 80. *s.* 1. *Lugo d.* 20. *n.* 13. *Fagnac. p.* 7. *n.* 2. *et Holzm. p.* 79. *n.* 343. dicunt sufficere si celebrent ter vel quater in anno quibuslibet diebus ; et non immeritò id probabile putant *Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 4. *n.* 44. *in med. cum Soto, Tol. Vasq. Azor, Henr Gavanto, Hurt. etc.,* modò servetur debita distantia, prout dictum est in fine primi Dubii. Et hæc sententia est conformis decreto S. C. concilii edito mense Novemb. 1696. (*apud Monacell. p.* 1. *tit.* 5. *Form.* 9. *n.* 15.) ubi dictum fuit : *Qui sine justa causa ter vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, et potest ab Episcopo puniri.*

Dicunt tamen *Salm. l. c. in fin. cum Tamb. et Garzia*, quòd sacerdotes religiosi tenentur saltem singulis mensibus celebrare; quia omnes religiosi, sive moniales, ut præcipitur in *Clem.* 1. *Ne in agro*, §. *sane, de statu monach.* (et item dicitur de monialibus in Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de Reg.*) tenentur singulis mensibus confitèri, et prima Dominica mensis communicare, nisi abstineant ex judicio prælati, vel confessarii. Sed ex hoc textu video induci obligationem tantùm communicandi semel in mense, non autem celebrandi. Præterquam quòd non improbabiliter docet *Suar. in.* 3. *p. t.* 3. *d.* 70. *s.* 2. *v. Dico* 1. hæc decreta non exprimere clarè præceptum, sed dumtaxat consilium, dùm ibi tantùm dicitur : *Accedant ad confessionem, et communicent.* Unde Trid. *l. c.* (ubi in margine notatur præfata Clementina) sic ait : *Attendant diligenter Episcopi, et cæteri superiores monasteriorum sanctimonialium ut in constitutionibus earum admoneantur* (nota) *sanctimoniales, ut saltem singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, et sacrosanctam Eucharistiam suscipiant.* Unde concludit *Suarez* : *Nisi speciale votum intercedat, aut nisi ex Instituto religionis constet constitutiones obligare sub mortali, nulla talis est rigorosa obligatio.*

Parochus autem, dicit *Habert. l. c.* tenêri celebrare non quotidie; sed sæpiùs quam Dominicis, et festis. Sed communiter et veriùs dicunt alii tenêri ad celebrandum tantum diebus festis, in quibus tenentur parochiani missam audire; cùm hæ obligationes sint correlativæ, in quibus enim diebus tenetur populus missam audire, tenetur parochus illam celebrare. *Navarr. Man. c.* 25. *n.* 135. *Bon. p.* 7. *n.* 3. *Azor, l.* 10. *c.* 24. *q.* 2. *et* 3. *Barbosa in Trid. s.* 23. *c.* 14. *cum Graffi. Homob. Molf. Vill. Diana, Fag. Philib. Marchin. etc.* ex Conc. Trid. *l. c.* ubi dicitur : *Si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent.* Satis igitur munus suum implent, si sacrificant, quoties populus missam audire debet. Et hujus sententia est etiam *Benedictus XIV. l. c. c.* 3.

Quoad autem Episcopos, dicit *Habert ib. ex cap. ult. de privileg. in* 6. eos non decêre ullam diem transigere sine missa, remotâ rationabili causâ : sed advertendum quòd textus non loquatur absolutè de celebratione, sed vel de celebratione, vel de auditione missæ.

Ut sequitur quam brevissime repetit illas quæstiones professor Vincent :

« I. *De simplici sacerdote curam animarum non habente :*

« 1. Docet Bened. XIV, *de Sacr. lib.* 3, *c.* 1, *n.* 10, non posse sustineri sententiam eorum qui statuunt venialiter tantum peccare sacerdotem, qui non habens curam animarum, nec aliter adstrictus ad Missam celebrandam, numquam per annum celebret. » — 2. Certum videtur sacerdotem simplicem teneri sub mortali, ter aut quater in anno celebrare, scilicet in festis præcipuis, ut ex Later. conc. supra citato et S. Thoma eruitur. Illæ autem festivitates sunt juxta Bened. XIV : Nativitas Domini, Pascha et Pentecostes, quibus plures addunt festa Ascensionis, Corporis Christi, Nativitatis B. Virginis, Annuntiationis, Purificationis et Assumptionis. — 3. Conc. Trid. *sess. XXIII. c.* 14, *de ref.*, hæc habet : « Curet Episcopus, ut ii (sacerdotes simplices) saltem diebus dominicis et festis solemnibus... Missas celebrent. » Attamen tenent probabilius theologi aliquas omissiones, sine causa rationabili, esse tantum peccatum veniale, demptis scandalo et aliis circumstantiis extraneis; imo S. Ligor. et plurimi cum illo, judicant non dari obligationem gravem celebrandi nisi ter aut quater in anno, diebus sufficienter distantibus. Hæc sententia, quam communiorem dicit S. Lig., conformis est decreto S. Cong. conc. nov. 1696, in quo dictum fuit : « Qui sine justa causa ter aut quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, et potest ab episcopo puniri.

« II. *De sacerdotibus curam animarum habentibus.*

« 1. Qui curam animarum habent, tenentur *directe* ad Missam celebrandam quoties datur fidelibus ipsorum curæ commissis

præceptum illam audiendi. Id ab omnibus admittitur, illæ enim duæ obligationes sunt correlativæ. Hinc — 1. Parochi qui sine causa sufficienti Missam non celebrant in parochia diebus dominicis et festivis de præcepto, peccant graviter, nisi sit aliquis eorum vices gerens. — 2. Parochus impeditus curare debet ut alius pro se celebret; quod si non inveniat et impedimentum per tempus notabile, v. g., per mensem, existere debeat, res episcopo deferenda est ut ipse provideat. — 3. Parochus qui, etiam monitis parochianis ut in aliis parochiis Missam audiant, una vice sine causa legitima Missam non celebraret, probabiliter peccatum lethale commiteret; tum quia plures in impossibilitate adimplendi præceptum audiendæ Missæ constituerentur illius culpa; tum quia parochus cooperaretur peccato eorum qui Missam non audirent, cum illud facile possent.

« 2. Qui curam animarum habent, *indirecte* tenentur ad Missam celebrandam, quoties illud necessarium est bono animarum ipsis commissarum. — Hinc. 1. Tenentur, si sit ægrotus in extremis positus qui cæteroquin careret viatico. — 2. Ordinarie tenentur aliquoties in hebdomada celebrare Missam; nam ordinarie sunt in qualibet parochia fideles qui gravi commodo spirituali privarentur, si nonnisi die dominica Missæ sacrificio interesse possent; unde S. Carolus sequens præceptum parochis imposuerat : « Præcipimus curatis ut præter dies dominicos et festivos ter in hebdomada, aut eo etiam sæpius quo vel loci consuetudo, vel necessitas crebriorem divini sacrificii usum postulabit. » Idcirco parochus Missam sæpe sæpius in parochia sua celebret, et hora præfixa, in quantum poterit, ut fideles eam facilius audire possint. Quod de parocho dicitur et de vicario cum justo moderamine dici debet. »

(De Euch. 277 ad 279.)

314. — « 2. Etsi in Ecclesiis cathe- » dralibus, collegiatis, et conventuali- » bus (ubi est competens sacerdotum » numerus), quotidie debeat una sal- » tem missa privata celebrari, et altera » cantari, peccentque mortaliter dic- » tarum Ecclesiarum rectores si in hoc » deficiant, *Suar. Conin. Laym. March.* » *etc.* non esse tamen mortale (præsi- » dendo à peculiari obligatione talis » Ecclesiæ) semel, vel bis in hebdo- » mada omittere alterutram, docet » *Tamb. l.* 1. *c.* 6., uti neque si in Ec- » clesiis collegiatis die festo cadente » in feriam privilegiatam, v. gr. vigi- » liæ, quatuor temporum, quadrage- » simæ, vel rogationum, missa solem- » nis de feria post Nonam canenda » semel omittatur. *Ibid. ex Abbat* *March. etc.* » (*Circa missam conventualem, vide sancita a nostro P Benedict. XIV. num.* 326.)

« 3. Peccat graviter, qui tenetur pro » alio offerre missam, fructum tamen » principalem applicat aliis, quia id » aliis est fraudi in re gravi.

315. — « 4. Graviter peccat I. qui » ad sacrum ex justitia obligatus, illud » diu differt : quia magno fructu alte- » rum privat. *Sylv. Reg. l.* 23. *n.* 236. » *Fernand. etc.* multòque magis, si » planè omittit; teneturque hoc casu » ad stipendii restitutionem. *Tamb. de* » *exped. sacrific.l.* 3. *c.* 1. §. 8. II. Si quis » accipiat plura stipendia, quibus non- » nisi post longum tempus possit satis- » facere. Ratio eadem est. *Sylv. Reg.* » *Fernand. pag.* 3. *cap.* 5. III. Qui sacrum » animo se obligandi promisit, et non » præstat. *Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 8. etsi » probabile sit, hoc non esse mortale, » ut habet *Sanch. de matr l.* 1. *dub.* 5. » *Vide Dian. t.*3.*mis. r.*9. item *p.* 4. *t.*4. » *r.* 196. *et p.* 6. *t.* 6. *r.* 6. *et p.* 5. *t.* 14. » *r* 81. ubi citat. *Caj. Vasq. Hurt. etc.* » affirmantes, quòd, qui pluribus mis- » sam gratis promisit, possit unicâ sa- » tisfacere : quod tamen alii commu- » niter negant.

316. — Quoad stipendium missæ, refert hìc breviter aliqua prænotare sapienter tradita ab eruditissimo nostro Pontifice *Bened. XIV* in suis operibus *de Synodo, de Missa, etc.* Olim fideles sacerdotibus offerebant panem, et vinum pro sacrificiis, è quibus quod supererat, in usum cedebat ipsorum sacerdotum et clericorum. Deinde permissum fuit offerri etiam oleum, spicas, uvas et similia. Demùm permissum etiam offerri pecunias, quæ priùs non applicabantur sacerdotibus, sed mittebantur in arcam, distribuendæ in sustentationem ministrorum et pauperum; sed successu temporis traditæ sunt ipsis sacerdotibus, ut pro offerentibus missas applicarent. Quòd aliàs meritò approbavit Ecclesia, contra *Wiclefistas*, qui id improbant; nam ut docet *D. Th.* (2. 2. *q.* 110. *art.* 2. *ad* 2.) *Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis Eucharistiæ, hoc enim simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis.* Et hoc est juxta illud apostoli 1. *Cor. c.* 9. ℣. 13. *Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, et qui altari deserviunt, cum altari participant.*

Sed quamvis res ita se habeat, hinc

tamen erupit avaritia sacerdotum, qui propter hoc lucrum pluries in die celebrabant: propterea id prohibuit *Innoc. III.* in *c. Consuluisti, de celeb. miss.* Sed huic prohibitioni alia successit nequitia; etenim sacerdotes in eadem missa tot hostias consecrabant, quot erant eleëmosynam offerentes. Alii verò missam diei legebant ter, vel quater, usque ad offertorium, deinde tot secretas iterabant, quot orationes legerant, et tandem sub uno canone missam perficiebant, tot repetitis collectis in fine, quot initio recitaverant; et sic pro numero repetitionum accipiebant stipendia; vocabanturque hæ missæ *bifaciatæ, et trifaciatæ.* Sed ipsæ adhuc fuerunt eliminatæ. Postea alii plures errores in medium irrepserunt, qui ab *Alex. VII.* fuerunt proscripti in propos. 8. 9. et 10. quas referemus *n.* 318. et 321.

317. — Quær. I. An sacerdotes divites possint pro missis stipendia accipere? Negant *Caj.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *Sylv. et Graf. apud Esc. l.* 21. *n.* 590., quia stipendium traditur in sustentationem celebrantium; divites autem jam habent unde alantur. Sed communiter et rectè affirmant *Suar. d.* 86. *Lugo d.* 21. *n.* 18. *Conc. t.* 8. *p.* 461. *n.* 4. *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 4. *v. Quær* 2. *cum Gers. et Thomassin. Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 1. *n.* 2. *pal. p.* 14. *n.* 3. *et Esc. l. c. n.* 592. *cum Nav. Soto, Conc. Bonac. et aliis passim*; et favet *D. Th. Quodlib.* 7. *art.* 10. Ratio, tùm quia hodie id permittitur à consuetudine universalis Ecclesiæ, tùm quia quisque operarius (sive dives, sive pauper) dignus est mercede suâ, et ut inquit apostolus: *Quis suis stipendiis militat unquam?* 1. *ad Corinth. c.* 9. ℣. 7. *Vide dicta l.* 3 (IV). *num.* 55. *Qu. V* Utrùm autem sit simonia celebrare principaliter ob stipendium? Probabiliùs negatur. *Vide dicta ib. Qu. VI.*

Quær. II. Quomodo peccet sacerdos, differendo celebrare missas, accepto stipendio? Utique graviter peccat, si diu differt, ut habetur in decretis S. C. concilii editis die 21. Jun. 1625. ex auctoritate *Urbani III.* illi specialiter attributa, et ab *Innoc. XII.* in sua bulla, quæ incipit *Nuper etc.* confirmatis. Omnia hæc in extensum affert *P La Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 63. Et signanter *n.* 68. legitur decretum, ubi sic sancitum fuit: *Eleëmosynas manuales, et quotidianas ita demùm sacerdotes accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant, alioquin omninò abstineant.* Sed cùm inde quæsitum fuisset, an qui non satisfecerint oneribus susceptis, possint nova onera suscipere? eadem S. C. auctoritate ejusdem *Urbani* (*vide apud eumdem Croix num.* 98.) declaravit decretum non intelligi absolutè, sed sacerdotes *posse nova onera suscipere, dummodò infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

Sed hîc dubium fit, quantum temporis spatium intelligatur per illud *modicum temporis?* Certum est 1. peccare sacerdotem, si petitam missam pro aliqua urgente gratia impetranda, putà pro felici partu, evadendo periculo, lite vincenda. etc. ille omittat celebrare intra tempus celebrationi aptum. Ratio, quia (ut benè ait *Lugo d.* 20. *num.* 45.) circumstantia temporis tunc pertinet ad substantiam rei petitæ: unde, transacto eo tempore, meritò ajunt *Ronc. c.* 6. *q.* 10. *r.* 2. *et Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær* 9. quod sacerdos tenetur stipendium restituere, etiamsi postea celebravit. Imò rectè addit *Sporer* non sufficere, si stipendium restituatur, sed monendum esse insuper eum, qui stipendium dedit, de missis tempore apto omissis. Certum est 2. quòd si quis tibi det eleëmosynam, ut celebres pro ipso in festivitate hodierna, peccas si postea sacrum facias; quamvis admittat *Lugo d. n.* 45. posse illud facere die crastinâ. Certum est 3. te non peccare differendo, si dans eleëmosynam, audito impedimento, consentiat in dilationem, ut explicavit S. C. *l. c.* in responso ad 12.

Præcisis autem his casibus, laxè dixit *Pecrinus in Declarat. Const.* 9. *Urb. VIII.* modicam esse dilationem trium annorum, vel sex mensium, ut censuit *Arriaga.* Necnon nimiam puto dilationem trium mensium, quidquid dicant *Pasqual. qu.* 965. *Renzi c.* 4. *q.* 50. *et Tamb. in Meth. cel. miss. c.* 1. §. 9. *n.* 4. qui malè citat pro hac opinione *Lugon. d.* 21. *n.* 34. *cum Led et Villal.,* nam ibi *Lugo* approbat doctrinam præfatorum AA. dicentium spatium tantùm duorum mensium esse modicum; et sic etiam sentiunt *Garzia, Philib. Ripa, Gerbulus, etc. apud Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 3. *n.* 57. idque colligunt ex *c. Præsentium, caus.* 7. *q.* 1. ubi pastor, absens à sua

Ecclesia, per duos menses, non dicitur suæ Ecclesiæ defuisse, et ex Trid. *sess.* 23. *c.* 1. *de Reform.* ubi spatium duorum mensium modicum reputatur. Istæ paritates mihi non satisfaciunt : nihilominùs probabile videtur id quod dicit *Lugo n.* 45., nempe nequaquam peccare sacerdotem, qui dicit missam promissam infra duos menses, et hanc sententiam approbat etiam *Cont. Tourn. ibid. v. Quæ autem*, asseritque esse communem, sic dicens : *Potest quis missarum stipendia ad menses duos acceptare, prout cum communi diximus antea de Oratione.* Unde rationabiliter putat *P. Conc. t.* 8. *p.* 469. *n.* 24. dilationem duorum mensium non esse modicam, ex declaratione S. C. ejusdem concilii edita 17. Ju. 1655. quam refert *Bened. XIV* (*Notif.* 56. *n.* 14.) ubi imò dictum fuit, *modicum tempus non reputandum spatium duorum vel trium mensium, sed intelligi infra mensem.* In missis autem pro defunctis dilationem unius mensis meritò gravem reputant *Salm. loc. cit. Pal. p.* 13. *n.* 21. *Esc. l.* 21. *n.* 161. et ab hac sententia non dissentiunt *Sporer, Ronc. Cont. Tourn. et Croix l. c.* dum dicunt missas pro defunctis celebrandas citiùs quàm pro vivis.

Advertit autem *Cont. Tourn. l. c.* quòd, cùm missæ traduntur celebrandæ alicui communitati plurium sacerdotum, tunc præsumitur, qui dat eleëmosynam pro multis missis, velle citiùs eas celebrari. Hoc tamen non intelligendum, quòd omnes sacerdotes illius communitatis debeant se occupare in satisfaciendis hujusmodi missis, sed quòd non debeant tamdiu differre, quamdiu oporteret, si missæ illæ uni committerentur. Hinc dico tunc posse totum numerum distribui in singulos communitatis, vel saltem in majorem ejus partem, si illa numerosior sit; et hàc distributione factâ, tota communitas poterit intra tantum temporis satisfacere, quantum concederetur unicuique communitati pro sua rata satisfacienda. Benè enim ait *Holzm. p.* 89. *n.* 185. quòd has numerosas missas committentes facile prævidêre possunt, quòd communitas alias habeat obligationes.

Quæritur III. An sacerdos omittens celebrare missam peccet graviter, si stipendium pro illa acceptum non sit materia gravis?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Pal. p.* 24. *n.* 2. *Sporer tom.* 3. *p.* 142. *n.* 353. *Elbel. p.* 132. *num.* 217. *Renzius l.* 1. *c.* 4. *q.* 40. *et Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 39. *circa med. cum Henriq Pell. Sanctio, Fagund. etc.* Ratio, tùm quia gravitas materiæ hîc non est pensanda ex fructu spirituali missæ, aliàs omittens quamlibet orationem promissam graviter peccaret; sed ex damno illato, quod in hoc casu per se non censetur grave, cùm illud levi stipendio redimi possit; tùm quia hujusmodi damnum spirituale non videtur grave in æstimatione hominum, cùm ex omissione unius sacri promissi non reputentur homines gravem injuriam pati.

Secunda sententia verò probabilior affirmat, et hanc tenent *Holz. p.* 83. *n.* 366. *Croix l.* 6. *part.* 2. *n.* 154. *cum Aversa, Ronc. c.* 6. *q.* 10. *r* 1. *cum Passer. et P Nav. Steph. ac Bonac. apud Salm. l. c.* Ratio, quia gravitas materiæ probabiliùs hic est mensuranda non in ordine ad stipendium, sed ad fructum missæ quo privatur eleëmosynam tradens, cui ex hujusmodi privatione certè grave damnum infertur. Prout si v. g. dato exiguo stipendio tu fossorem conduceres, ut tibi aditum aperiat ad aquam pluviam in tuum agrum inducendam, non levis damni causa tibi erit, si operam suam ponere negligat. Nec valet dicere, quod tale damnum levi stipendio redimi potest; nam redimi utique posset, si alter qui stipem tradidit certior fieret de omissione missæ; aliàs, si manet inscius, certè non poterit damnum illud redimere. Quòd autem tale damnum in æstimatione hominum leve reputetur, hoc non satis probabitur; interim de se grave est.

Quæritur IV. An autem peccet graviter omittens dicere unicam missam gratis promissam ? Affirmant. *Conc. pag.* 463. *n.* 9. *Navarr. Ledes. et Bonac. apud Renzium c.* 4. *q.* 40. ob eamdem rationem, ut suprà quia per talem omissionem grave damnum spirituale promissario infertur. Sed probabiliter negant *Croix lib.* 3. *part.* 2. *n.* 776. *Elbel p.* 132. *n.* 218. *Ronc. l. c. Sanch. de matrim. l.* 1. *d.* 6. *n.* 25. *Diana part.* 2. *tract.* 17. *r.* 9. *v. Hinc etiam, Spor. pag.* 142. *n.* 352. *cum Caj. Mol. et Suar. ac Renzius loc. cit. cum Fag. Portell. ac Pell.* Ratio est, vel quia simplex promissio non obligat sub gravi, ut hic dicunt *Elbel*, et *Sporer*, juxta sententiam alla-

tam *l.* 4. *n.* 720. quam tenent *Caj. Bann. Salm et Lugo de contr. d.* 23. *n.* 39., saltem, ut ait *Lugo*, nisi promittens expressè sub gravi se obliget. Vel quia, ut ajunt *Sanch. Ronc. Busemb. Croix et Elbel*, promittens unam missam non censetur gravem obligationem sibi imponere. Omnes autem conveniunt peccare graviter, qui omittit missam debitam ex voto, aut præcepto prælati: quia nemo dubitare potest hanc esse materiam gravem in voto, vel præcepto; *vide Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 39. *in fin.*

318. — « 5. Si quis det justum sti-
» pendium (id à consuetudine, vel lege
» taxatum esse debet, aut si non est,
» secundùm *Sot. Cajet.* est frugalis vi-
» ctus unius diei, quod *Suar. Laym et*
» *alii* reprobant, putantque sufficere
» mediam, vel tertiam partem susten-
» tationis diei) ut pro se dicatur
» missa, non post secundum accipi
» ab alio, et pro duobus una tantùm
» missa diei. *Card. de Lugo d.* 19. *n.*
» 259. Secùs, si ambo dimidium tan-
» tùm justi darent, utì contra *Vasq.*
» *Reg. et alios* probabiliter docent *Sot.*
» *Henr. Fill. Conc. Card. de Lugo l. c.*
» quod tamen jam est prohibitum per
» bullam *Urbani VIII. Vide Bonac. Diana*
» *tract.* 14. *res.* 7.

Hìc autem ante omnia advertendæ sunt duæ propositiones damnatæ ab *Alex. VII. Prima n.* 8. dicebat: *Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructùs ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* Ratio damnationis est, quia applicatio fructus specialissimi valde incerta est; nam licèt *Fill. tract.* 15 *cap.* 6. *n.* 151 *et alii plures* (ut ait *Croix lib.* 6. *part.* 2. *num.* 50. qui id probabile putat *cum Aversa et Sporer pag.* 255. *num.* 255.) dicunt valde probabiliter posse applicari fructum specialissimum; attamen id negant *Laym. c.* 2. *n.* 18. *Lugo. d.* 21. *n.* 33. *Tamb.* §. 3. *num.* 68. item *Suar. Vasq. Turr. et alii ap. Spor. n.* 363., quia sicut ex institutione Christi fructus generalis non potest alteri applicari, ita neque hic specialissimus. *Secunda* propositio damn. *n.* 10. dicebat: *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam juramento promissione etiam firmatà, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

319. — Circa taxam autem justi stipendii communiter dicunt DD. (*Vid. Suar. d.* 86 *sect.* 2. *Viva q.* 5. *art. ult. n.* 2. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 126. *et Salm. tr.* 5. *p.* 1. *n.* 4. *ex decreto S. C.*) stipendium justum missæ non esse quidem victum unius diei, ut dixerunt *Sotus et Cajet.*; nam sacerdos præter actionem sacrificandi potest in reliquo diei se occupare in concionando, docendo, et similibus exercitiis licitis, ut lucretur integram sustentationem, sed esse illud quod taxatum est ab Episcopo, vel à consustudine, vel saltem à viro prudenti, si deest taxa à consuetudine, vel ab Episcopo facta. Ita *Suar. l. c. Conc. t.* 8. *p.* 460. *n.* 2. *Tamb. in Meth. l.* 3. *c.* 1. § 1. *n.* 2. *et Bon. p.* 8 *n.* 8. *cum Coninch. Fill. Reg. et communi*, ex declaratione S. C. concilii *apud Bened XIV. notif.* 56. *n.* 10.) edita die 15. Novemb. 1698. ubi dictum fuit: *Attendendam esse consuetudinem loci, vel legem synodalem, quatenùs adsit: sin minùs statuendam esse per Episcopum eleemosynam competentem ejus arbitrio.*

320. — Dubitatur hìc 1. An regulares teneantur stare taxæ Episcopi sub gravi obligatione? Negat *Navarrus apud Tamb. loc. cit.* Sed omninò affirmandum, ut dicunt *P. Conc. pag.* 461. *n.* 3. *Viva l. c. n.* 5. *cum Vasq. Molina, et aliis communiter*, ex decr S. C. conc. sub die 15. Jam. 1639., quo sic sancitum fuit: *Eleëmosynam pro qualibet missa, per regulares celebranda in eorum ecclesiis, esse taxandam arbitrio Ordinarii juxta morem regionis.* Ita *ap. eumdem Bened. XIV loc. cit.*

Dubitatur 2. an Episcopus possit prohibère, ne detur eleëmosyna pinguior taxâ? Certum est 1. quòd lex Episcopi, vel consuetudo taxans stipendium non prohibet, quominus fideles possint dare majus, et sacerdotes recipere minus, si velint, ut docent communiter *Suar. Vasq. Barb. etc. cum Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 5. Certum est 2. non posse sacerdotes tale stipendium excedens exigere, quia hoc magna pareret scandala. Ita etiam communiter *Suar. d.* 86 *sect* 2. *et Bonac. l. cit. n.* 9. *cum Corduba, Reg. et aliis.* Cæterùm Episcopus id non potest prohibère, si eleëmosyna spontè offeratur, ut docent *Lugo Resp. mor. lib.* 5. *dub.* 18. *Suarez loc. cit. Less. lib.* 2. *cap.* 4. *n.*

37. *et Bon. num.* 11. *cum Reg. Poss. etc.*; ita decisum fuit à S. C. concilii die 16. Jan. 1649. (apud *Bened XIV dict. notif.* 56. *n.* 11.) contra Episcopum Pistoriensem, qui promulgaverat edictum hoc prohibens, sed S. C. respondit : *Prohibêri non posse, ideoque moderandum decretum.*

Dubitatur. 3. an Episcopus possit prohibêre, ne sacerdotes accipiant stipendium minus justo (nota quòd inferius stipendium in Italia est argenteum, sive carolenus in nostro regno): negant *Sotus de just. l.* 9. *qu.* 6. *art.* 1. *ad.* 2. *Nav.* c. 23. *n.* 106. *D. Thom* 2. 2. *q.* 102. *art.* 3. Sed probabiliùs affirmant *Suar. l. c. Ronc. c.* 6. *qu.* 1. *r.* 3. *Bon num.* 9. *cum Reg. Card. etc. ac Bened. XIV dict. notif.* 56. *n.* 11. ex declaratione S. C. concilii die 16. Julii 1689. ubi dictum fuit benè posse Episcopum prohibère, et imponere pœnam celebrantibus pro minori quantitate taxæ. Ratio, quia aliàs quodammodò vilesceret missæ sacrificium. Quapropter casu quo Episcopus id prohibet, omninò sacerdotes tenentur ei obedire : certum enim est subditos tenêri obedire superiori præcipienti cum opinione probabili, ut diximus *l.* 4 (VI). *n.* 47. Opinio autem nostra non solum est probabilis, sed etiam probabilior auctoritate et ratione. Quid autem, si ex hac prohibitione sacerdos grave pateretur incommodum, *vide dicta l. c. v. Limitant.*

Casu autem, quo sacerdos jam acceptarit exiguum stipendium pro missis celebrandis ab uno, vel à pluribus (quidquid dicat *Busemb. ut suprà cum Soto, Con. Lugo. etc.*), non potest numerum missarum minuere, nec unam missam applicare pro duobus, qui singuli dimidium dederint stipendium, prout sancivit *Innocentius XII.* in bulla cit. incipiente, *Nuper etc* (*Vide ap. Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 64.) ubi confirmavit decretum S. C. concilii editum jussu *Urbani VIII.* quo sic fuerat statutum : *Pro pluribus missis celebrandis stipendia quamtumcumque exigua, sive ab uno, sive à pluribus personis collata fuerint, aut conferantur in futurum sacerdotibus et clericis, S. C. sub obtestatione divini judicii mandat, ut absolutè tot missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.* Hoc tamen sanè intelligendum, quando sacerdos scienter acceptavit pro tali stipendio tot missas celebrare; secùs si ignoranter, ut rectè dicunt *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 4. *quær.* 4. *v. Hic duo, et Ronc. c.* 6. *q.* 4. *r.* 2. *cum Laym. Barb. et Passer.* Sacerdos autem, qui promisit hæredi quàm citò celebrare missas pro testatore defuncto, credito stipendio in posterùm solvendo, tenetur quidem celebrare ante stipendii solutionem, ut fidem servet, prout benè ajunt *Salm. de contract. c.* 5. *p.* 11. *n.* 157. *cum Tap. Vill. etc.*

Dub. 4. an licitum sit pacisci de missarum stipendio? Negat absolutè *P. Concina t.* 8. *p.* 462. *nu.* 6., eò quod canones prohibent omnia pacta et conventiones circa stipendium missæ, ut ex *cap. fin. de Pactis, cap. Si nos, de simonia, etc.* Affirmant verò communiter *Less. lib.* 2. *cap.* 35. *n.* 48. *Pal. de sim. p.* 9. *n.* 1. *Sanch. Cons. lib.* 2. *cap.* 3. *d.* 11. *n.* 8. *Roncaglia de sim. cap.* 2. *q.* 2. *p.* 208. *cum Laym. et Gutt. ac Salm. de simon. c.* 5. *p.* 3. *n.* 22. *cum Maldero, Sanch. Soto, Villal. Ledes. etc.* Et hoc probabile videtur, si pactum sit de justo stipendio secundùm taxam, vel consuetudinem, prout diximus *lib.* 3 (IV). *n.* 55. Ratio, quia, licèt stipendium non detur ut pretium missæ, attamen, cùm tribuatur ex justitia pro sustentatione sacerdotis, ut docet *D. Th. suprà n.* 316. nihil obstat quòd possit in pactum deduci. Neque obstant canones citati, eò quòd ipsi vel usu abrogati fuerint, ut dicunt *Lessius, et Sanch.*, vel quia intelligi debent de pactis illicitis, ut meliùs ait *Roncag. cum* Glossa *in dict. c. fin. de pactis, v. Cessare,* qui dicit : *In spiritualibus omnis pactio illicita cessare debet.* Et hæc sola pacta circa celebrationem missarum reprobantur à Trident. *sess.* 22. *de Observ in cel. miss.* ubi sancitur quòd Episcopi *importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones, potiùs quàm postulationes, prohibeant.* Ergò (benè ait *Lugo Resp. mor. lib.* 5. *d.* 18. *n.* 7. loquens de hoc textu concilii non postulationes justæ, sed exactiones illiberales, et importunæ (scilicet excedentes) prohibentur, quæ utique avaritiam sapiunt. Cæterùm in hujusmodi pactionibus, quantum fieri potest, scandala cavêri debent.

Dubitatur 5. Quomodo taxandum sit stipendium missarum, quas reliquit testator? Si testator non taxaverit, tribuendum est juxta taxam ; sin autem

rectè censet *Ronc. q.* 2. taxandum esse ab Episcopo juxta morem loci, ut declaravit S. C. concilii ad 5. (*Vide apud Croix num.* 93.) habitâ ratione, ut ait *Roncaglia*, hæreditatis pinguis vel tenuis.

321. — « 6. Qui pecuniam ab alio « accepit, ut pro illo celebret, aut » fieri curet, per se loquendo potest » curare missam per alium bonum sa- » cerdotem dici, minus dando, quàm » accepit.

« Dixi 1. *Per se* ; quia *Urbanus VIII.* » ob speciem turpis quæstûs id fieri » vetuit.

« Dixi 2. *Bonum* : quia, si per ma- » lum curet, perditur fructus, qui est » ex opere operantis. *Vide Card. de Lugo* » *loc. cit.*

In decreto S. C. concilii approbato ab *Urbano VIII* et confirmato ab *Innoc. XII.* (*Vide apud Croix. n.* 66.) sancitum fuit : *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removère volens, prohibet sacerdoti, qui missam suscepit celebrandam cum certa eleëmosyna, ne eamdem missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.* Post hoc decretum aliqui etiam contendebant licitum esse retinêre partem eleëmosynæ, celebratione alteri commissâ, asserentes non fuisse hoc decretum acceptatum. Ideoque præfatus *Alex. VII.* proscripsit prop. 9. quæ dicebat : *Post decretum Urbani potest sacerdos, cui missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.* Hinc noster *SS. P Benedict. XIV. in sua Epist. Encyclica* emanata die 30. Junii 1741, quæ incipit, *Quanta cura*, (*vide in fine Operis.*) ut metu pœnæ faciliùs ab hujusmodi turpi quæstu fideles amoveret, præcepit Ordinariis, ut per edictum notum facerent, *quemcumque* (verba sunt epistolæ) *qui... stipendia majoris pretii pro missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel synodalia statuta exigunt, colligens missas, retentâ sibi parte.... eorumdem stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro missis celebrandis minora stipendia tribuuntur, celebrari fecerit, laïcum quidem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pænas, excommunicationis pœnam, clericum verò, sive quemcumque sacerdotem pœnam suspensionis ipso facto incurrere, à quibus nullus per alium, quàm per nos ipsos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.*

Ab hac tamen prohibitione excipiunt I. *Roncag. cap.* 6. *q.* 8. *r.* 2. *v. Secundo, cum Passer. Tamb. Meth. Miss. lib.* 3. *c.* 1. §. 5. *n.* 13. *Salm. tr.* 5. *c.* 5 *p.* 2. *n.* 15. *cum Dicast. et Diana*, item *Pasqual. ac Mendo apud Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 133. (et probabile putat *Viva in dicta prop.* 9. *damnata* ab *Alex. VII. n.* 8.) casum quo aliquis daret majorem illam stipem, non tam intuitu missæ quàm amicitiæ, paupertatis, gratitudinis, propinquitatis, etc ; potest enim tunc sacerdos excessum retinêre, committendo alteri missæ celebrationem. Hoc verò non admittit *Croix l. c. cum Stephano*, nisi dans eleëmosynam hunc suum specialem affectum verbis expresserit : sed hæc limitatio superflua videtur, si ex circumstantiis moraliter constet eleëmosynam præstitam fuisse intuitu personæ.

Excipiunt II. *Cont. Tourn. de sacrif. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 4. *v. Quær.* 7. *Ronc. l. c. v. Hæc. Viva l. c. n.* 7. *et Tamb.* §. 5. *n.* 14. casum quo sacerdos, cui committitur celebratio, liberaliter et omninò spontè tibi condonet excessum illum ; tunc enim licitè posses retinêre ; sicut enim ille potest totum remittere, sic et partem. Verumtamen hoc minimè admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, et sacerdotem roges ut remittat ; vel ab eo quæras an consentiat, ut tu partem retineas ; tunc enim nequis eam retinêre, etiamsi ille annuat ; nam hoc in præfata bulla *Bened XIV.* asseritur tanquam execrabilis abusus vetitus à pluribus Pontificibus, qui *decretum voluerunt* (verba Bullæ) *nimirum à quolibet sacerdote, stipendio majoris pretii pro celebratione missæ accepto, non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi eidem sacerdoti celebranti, et consentienti* (nota) *se majoris pretii eleëmosynam accepisse indicasset.*

Excipitur III. beneficiarius, qui benè potest committere alteri sacerdoti celebrationem missæ debitam pro beneficio, tradito stipendio congruo juxta morem loci, sine eo quòd tradet totam ratam fructuum correspondentem celebrationi illius diei. Ita communiter *Croix lib.* 4. *n.* 820. *Ronc. c.* 6. *q.* 8. *r.* 2. *Viva in dict. prop.* 9. *n.* 9. *Suar. d.* 86. *sect.* 3. *Pal. p.* 14. *nu.* 9. *et Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 13. *cum Sa, Vasq. Laym. Bon. et aliis.* Et patet ex decreto S. C. approbato ab *Innoc. XII.* in sua bulla

Nuper, (ut diximus) *n.* 8. ubi dictum fuit, decretum *Urbani non habere locum, sed satis esse, ut rector beneficii, qui potest missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleëmosynam congruam secundùm morem civitatis vel provinciæ, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit. Vide apud Croix n.* 96.

Idem licet capellano amovibili, ut dicunt *Viva n.* 9. *Ronc. Lugo d.* 21. *n.* 30. *Holz. pag.* 83. *n.* 363. *v. Dixi, cum aliis passim*; et die 15. Martii 1745. confirmatum fuit à S. C. concilii per decretum, quod egomet observavi, ubi dictum fuit id licêre, *modò pro capellania certi reditus sint annuatim constituti, et perpetuò capellano assignati; secus verò, si hujusmodi capellano pro qualibet missa celebranda certa detur eleëmosyna.* Idem licet illi, cui commissa est celebratio missæ perpetuæ, ut dicunt *Viva n.* 9. *Croix n.* 131. *cum Gob. et Pasqual.* Et idem dicunt *Tamb. n.* 10. *cum Riccio, et Ronc. dict. qu.* 8. *v. Tertio, cum Passerin. Ant. de Spir. S. et aliis,* de sacerdote, cui commissa est celebratio ex pingui legato, ad vitam ipsi relicto cum onere missarum. Ratio omnium horum est, quia decreta prohibentia retinêre partem stipendii, tantùm loquuntur de missis manualibus.

Hìc autem benè advertunt *Croix n.* 132. *Pasq. q.* 976. *et Conc. p.* 466. *n.* 15. quòd si tradatur eleëmosyna pinguior sacerdoti singularis pietatis famâ prædito, is nec etiam tradito eodem stipendio poterit alteri committere missam, nisi similis probitatis habeatur, vel nisi aliqua causa excuset. Hoc tamen, ait *Conc.* non vidêri esse mortale, quia major devotionis fervor tanti communiter non est, ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; sed meliùs dicit *Croix*, id quidem non facilè damnandum de mortali, sed aliquando benè posse accidere, aliquem graviter ferre, quòd missa per alium celebretur, et tunc erit mortale.

322. Dubitatur 1. an qui retinet partem stipendii, juxta propositionem damnatam, ut suprà, non solùm peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar. d.* 88. *sect.* 3. *Pal. p.* 14. *n.* 9. *et Bon. de* 4. *q. ult. p.* 8. *n.* 18. *cum Sa. Nav. Vasq. Fill. Passer. Rodr. Reg. et aliis*, eamque probabilitate non carêre dicit *Viva in dict. prop.* 9. *n.* 6. Ratio, quia accipiens stipendium jam acquirit illius dominium et licèt acquirat cum onere dicendi missam, huic tamen benè per alium jam satisfacit.

Secunda sententia verò tenenda, quàm priùs docuerunt *Dian. p.* 2. *tr.* 14. *res.* 10, *et Escob. lib.* 21. *n.* 621. *cum Major. Arag. Ledesma, etc.* et post propositionem damnatam recentiores communiter tenent ut *Vidal in dict. prop.* 9. *Corella ib. n.* 64. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 135. *Sporer p.* 146. *n.* 369. *Conc. t.* 8. *p.* 474. *n.* 10. *Holzm. p.* 82. *n.* 363. *Cont. Tourn. ibid. Mazzotta tom.* 2. *p.* 429. hancque ad minus probabiliorem putat *Viva l. c. contra Bordon.* Ratio 1. deducitur ex ipsa propositione damnata: cùm enim ipsa dicebat posse sacerdotem per alium satisfacere, parte stipendii sibi retentâ, sequitur veram esse propositionem contradictoriam, nempe quòd non possit satisfacere; satisfactio autem non solùm respicit honestatem actûs, sed etiam justitiam; qui ergò non satisfacit obligationi justitiæ, tenetur ad restitutionem. Ratio 2. quæ fortiùs urget, est, quia tametsi sacerdos eleëmosynam accipiens acquirat ejus dominium, illud tamen non aliter acquirit, nisi juxta voluntatem dantis; voluntas autem dantis est, non solùm ut missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendio; cùm enim pinguem tradit stipem, eâ intentione dat, ut uberiorem fructum ex missa celebranda percipiat; ergò qui, tradito minori stipendio, per alium celebrare facit, peccat contra justitiam, non quia defraudat fructu missæ dantem eleëmosynam, fructum enim jam hic percipit ex sua antè habita pia dispositione, sed quia non exequitur dantis intentionem, quâ vult ut illa missa, unde percipit fructum, tali stipendio celebretur, et quia hujusmodi intentio intrat in substantiam contractûs, ideò, si sacerdos partem stipendii retinet, injustè contra dantis voluntatem retinet.

Cui autem eo casu fieri debeat restitutio? *Croix l. c. cum Pasqual.* dicit posse fieri vel danti eleëmosynam, vel sacerdoti celebranti; sed communiùs, et probabiliùs censent *Cont. Tourn. Holzm. et Sporer l. c.* restitutionem faciendam esse celebranti, quia, translato in eum onere, etiam jus ad integrum stipendium juxta voluntatem domini transfertur.

Dubitatur 2. An procurator vel exe-

cutor testamenti, faciens celebrare alibi missas sibi commissas, ubi minor est taxa, possit excessum sibi retinêre? Affirmat *Tamb. de Meth. missæ l. 3. c. 1. §. 5. n. 15.* quia excessus ille erit fructus suæ industriæ. Sed meritò hoc communiter reprobant *Concina t. 8. p. 464. n. 12. Viva in prop. 9. damn. ex Alex. VII. n. 8. Renzi c. 4. q. 45. Diana p. 10. tr. 16. r. 68. et Ronc. c. 6. q. 8. r. 2. v. Nullatenùs, cum Passer.* Ratio, tum quia talis procurator turpem faceret quæstum ex eleëmosynis : tùm quia nullum is titulum habet, quo lucrum illud sibi retineat, cùm nunquam dominium illarum eleëmosynarum acquisierit.

Dubitatur 3. an sacerdos colligens eleëmosynas pro celebrandis missis, possit aliquid retinêre pro suo labore, si missæ non traduntur ipsi ut ab ipso celebrantur? Negat *Conc. p. 465. n. 13.* dicitque hoc vetitum esse à bulla *Bened. XIV* ex verbis suprà citatis *n. 321. v. in Decreto.* Affirmat tamen *Viva l. sup. c.* si talis sacerdos moderatam retineat mercedem juxta rationem sui laboris. Idque non videtur improbabile, si ille ad hoc munus sit destinatus, et suus labor verè mercedem mereatur; tunc enim hujusmodi merces ei debetur ex naturali æquitate, et ex voluntate ipsorum eleëmosynas offerentium. Pontifex autem censetur tantùm eos damnare voluisse, qui ex industria eleëmosynas colligunt, ut ex eis turpem faciant quæstum, nempe colligendo stipendia præscripta in uno loco, et alibi missas curando celebrari, ubi eleëmosynæ sunt minoris pretii, quàm illic ubi excipiuntur.

Dubitatur 4. an sacerdos, cui hodie offeruntur tres julii ut celebret, possit procurare ut alius celebret pro ipso, promittens die crastinâ celebrare pro illo, qui pro sua crastina missa accepit unum julium? Affimant *Croix l. 6. p. 2. num. 134. et Mazzott. t. 2. p. 430.* quia hoc non esset retinêre partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantùm permutare missas, et dies. Rectè verò negat *Conc. p. 466. n. 16.*, quia non posset excusari à specie turpis mercimonii; meritò tamen id non audet damnare de peccato gravi : et an paupertas possit ab omni culpa excusare, se remittit prudentem judicio.

In actis de doctoratu, animadvertit promotor fidei de hoc loco:

« 37. Alia prosequamur. Ligorius ait Lib. VI. (v) n. 322. « *Dubit. 4. An Sacerdos, cui* » *hodie offeruntur tres julii ut celebret, possit* » *procurare ut alius celebret pro ipso, pro-* » *mittens die crastina celebrare pro illo, qui* » *pro sua crastina Missa accepit unum ju-* » *lium?* » Neglectis Croix, aliisque auctoribus qui annuunt, Ligorius inquit : « *Recte* » *vero negat Concina, quia hoc non posset* » *excusari a specie turpis mercimonii; ... et* » *an paupertas possit ab omni culpa excu-* » *sare, se remittit prudentum judicio* ». — Jamvero mercimonium adesset in retinenda pecunia, non in commutatione diei et intentionis; prout confirmatur ex gravium theologorum consensu, et piorum Sacerdotum praxi. S. Auctor, ceu animadvertit Ballerinius [1] non affert, nisi unum p. Concinam; qui nescio quo pacto, ratione paupertatis a pravo mercimonio delinquentem excusat. Quocirca ipse doctissimus Ballerinius (ibid.) addit: « S. Pœnitentiaria præfato dubio, » mature perpenso respondit : affirmative » dummodo Missæ celebrentur. »

Advocatus, autem, sic respondet:

« 1. S. A. pro sententia negativa unum Concinam allegat; pro affirmativa duos: Lacroix, qui, quod sciamus, primus hanc quæstionem proposuit, et Mazzottam. — *Croix* non absolute affirmat, sed tantum dicit : « Hoc videtur licere, quia in hoc fit tantum permutatio missarum et dierum. » *Mazzotta* simpliciter affirmat, cui accessit *Reuter* [2]. De aliis auctoribus, qui hanc quæstionem attingerent, usque ad S. Alphonsum et inter ejus coævos, saltem non constat. P. Ballerini de *pondere* contrariæ *auctoritatis* loquitur; at quinam sint isti graves Theologi consentientes, indicare prætermisit.

« 2. Ad *rationum soliditatem* quod attinet, quas P. Ballerini exponere pariter omisit, respondemus : Nullus non concedet, *speciem mercimonii* adesse, si quis diem et intentionem, eum in finem commutat, ut lucrum ex pinguiore stipendio capiat. Id ipsum enim consequitur, quod retinens pecuniam; subtiliorem dumtaxat methodum adhibendo, qua directam Urbani VIII. prohibitionem declinat. Unde non videmus, quomodo ab hac *specie* turpis mercimonii excusari possit sacerdos, qui, accepto pinguiori stipendio, priorem intentionem immutat, a communi ordine recedit, alium sacerdotem quærit, cum quo pactum substitutionis ineat, et hæc omnia, ut duos julios lucretur.

« 3. Quoad causam vero excusantem, quam Concina prudentum judicio remittit, P. Ballerini exclamat : « Rem prudentum » judicio remittit, si sacerdos sit pauper: » quasi vero paupertas *speciem turpis lucri* » auferre a sacris ministeriis queat! » — Miramur cl. Professorem hæc exclamantem. Siquidem sententiam, quam tenet

[1] In Gury ad n. 372.
[2] Theol. mor. p. 4. tr. 4. n. 233.

Concina, ceu nimis rigidam reprobat; et nihilominus causam excusantem a culpa veniali, qua Concina hanc sententiam temperari posse innuit, ceu nimis laxam damnat. *Species* turpis lucri, in casu de quo agimus, in eo consistit, quod Sacerdos reditibus sat provisus, stipendio, quod ipsi secundum communem ordinem obtingit, non contentus, tantam curam et industriam adhibet, pactumque cum alio Sacerdote init, ut ex sacro ministerio, quasi de negotio profano ageretur, majus lucrum percipiat. — Si autem Sacerdos pauper idem pactum init, non lucri cupidine permotus, sed ut necessitatibus suis urgentibus consulat, *species* turpis lucri reapse aufertur; et satis probabile nobis videtur, ipsum ab omni culpa excusari.

« 4. Si tandem sunt pii Sacerdotes, qui satis probabile censent, hanc agendi rationem nunquam, sive paupertas interveniat, sive secus, ne speciem quidem turpis mercimonii seu lucri præ se ferre, sensu suo abundent; sed non est, quod S. Alphonsus idcirco reprehendatur. (Summarium addit. § 11).

Dubitatur 5. An administratores ecclesiarum ex eleëmosynis datis propter missas possint aliquid retinêre pro expensis altarium, inservientium, luminum, etc. S. C. concilii in decreto confirmato ab *Innoc. XII. ad num.* 7. (*vide ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 95.) sic respondit: *Permittendum non esse, ut loca pia, seu illorum administratores ex eleëmosynis missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum in missarum celebratione, nisi alios non habeant reditus; et tunc nullatenùs debêre excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantùm missæ sacrificio necessariò sunt subeundæ.* Et hic adverte aliud decretum ejusdem S. C. editum die 6. Julii 1726. (ut habetur apud *Bened. XIV notif.* 56. *n.* 13.) ubi statutum fuit: *Archipresbyterum non tenêri ad ministranda ustensilia iis, qui celebrant in sua ecclesia ex obligatione beneficii, sive cappellaniæ. Quoad missas verò adventitias tenêri ad dictam subministrationem, quatenùs permittat eas in sua ecclesia celebrari, nec tenêri ad has missas adventitias admittendas, nisi solutis utensilibus per celebrantes.*

323. — « 7. Beneficiati, etiam curati,
» ad missas obligati, possunt pro iis
» accipere stipendium, et applicare cui
» volunt; quia non semper habent
» obligationem applicandi ob certam
» intentionem; nisi tamen contrarium
» constet, ut de missa conventuali do-
» cet. *Bonac.* Ita *C. d. Lugo d.* 81. *s.* 1.
» *n.* 21. *et Suar. Vasq. etc. contra Ga-*
» *vant. Barb. et Dian.* qui negant de
» parocho: refertque *Dian. p.* 4. *t.* 4.
» *r.* 232. determinasse congregationem
» Card., quòd ei non licet pro missa
» accipere eleëmosynam manualem,
» quando tenetur celebrare; de missa
» tamen conventuali, contra *Bon. etc.*
» ipse affirmat *p.* 5. *t.* 13. ex aliis tri-
» bus. »

« Quærit Gury « An moderator diarii religiosi certum numerum celebrandarum missarum a clientibus (abonnés) annui stipendii acceptare possit? » Ac resp. « *affirmative*, ex responsione S. Pœnit. die 6 oct. 1862, *dummodo missæ celebrentur.* »

« Consequenter, pergit idem, illicitum non est dare libros de rebus ad religionem spectantibus promissis celebrandis, dummodo æqualitas inter missarum stipendia ac pretium operum servetur. »

Sed juxta eumdem, sacerdos non debet ad bonos libros divulgandos, inire negotiationem talium librorum, pro stipendio certo de missis celebrandis, cum revenditione librorum eorumdem lucrativa; «quia quælibet negotiatio occatione missarum celebrandarum, ob turpis lucri speciem, interdicitur. »

De quo adnotat Ballerini: « turpitudinis ratio tota petenda est ex *negotiatione*, quæ clericis per sacros ordines interdicitur.

Constat autem responsum Gury ex declaratione S. Pœnit. die 19 nov. 1863 ubi dicitur, *quodlibet negotiationis vel mercaturæ genus ad missas celebrandas sacerdotibus prohiberi jure canonico speciatim constitutione Benedict. XIV. Quod si prædicto sacerdoti dubium quodpiam remaneat, illud S. pœnitentiariæ exponat.*

324. — Quæritur I. An qui alicubi tenetur celebrare sine expressa obligatione applicandi missas, possit aliud stipendium recipere? Respondetur: Si in fundatione beneficii, vel capellaniæ expressum sit non esse obligationem applicandi pro fundatore, certè poterit aliud stipendium accipere, prout habetur ex decreto S. C. concilii edito die 13. Julii 1630. (*ap. Bened. XIV. Notif.* 56. *num.* 8.) ubi sic dictum fuit: *Quando in fundatione beneficii, seu capellæ expressè cautum est non tenêri celebrantem ad applicationem sacrificii; eo casu poterit celebrans accipere novum stipendium, et uniri missâ satisfacere obligationi beneficii, seu capellæ, et item danti novum stipendium.* Et huic simile decretum affert *Merati p.* 3 *tit.* 12. *n.* 4. editum 13. Febr. 1630. Secùs verò di-

cendum, contra *Busemb.* et alios, ut suprà, si in fundatione nihil fuerit expressum, ut habetur ex decreto ejusdem S. C. approbato ab *Innoc. XII.* (*apud Croix n.* 92. *ad.* 4.) ubi dicitur: *Sacerdotes, quibus diebus tenentur missas celebrare ratione beneficii, seu capellæ, legati, aut salarii si eleemosynas pro aliis etiam missis celebrandis susceperint, non posse eadem missâ utrique obligationi satisfacere.* Et (quidquid respondeat *Lugo d.* 21. *n.* 12.) decretum hoc clariùs explicatum fuit alio decreto ab eadem S. C. die 18. Martii anno 1686. (*ap. Bened. XIV l. c. n.* 9.) ubi decisum fuit tenêri celebrantem applicare pro anima testatoris, semper ac in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium applicandum sit sacrificium. Et idem declaratum fuit ab eadem S. C. 6. Febr. 1627. (*vide ap. eumdem Bened. n.* 8.) de capellanis *confraternitatum, et monialium, qui celebrant, ut confratres, vel moniales satisfaciant præcepto audiendi missam.*

Hic autem notandum aliud decretum ejusdem S. C. emanatum 7. Julii 1686. (*vide apud Pittonum in Constit. pro paroch. n.* 1697.) ubi dictum fuit, quòd capellani et beneficiati celebrantes pro capellaniæ, seu beneficii fundatore, non tenentur missas celebrare tempore quo capitale dotis assignatæ est otiosium et infructiferum, sine eorum culpa. Et novissimè hoc idem confirmatum fuit die 8. Augusti 1705. *apud eumdem Pitton.*

Fit dubium, an circa onera missarum, et conditiones in fundatione appositas possit dari præscriptio? Affirmant *Laym. l.* 3. *tr.* 1. c. 8. *n.* 13. *cum Nav.* item *Tamb. Meth. miss. l.* 3. *c.* 7. §. 1. *n.* 1. *et apud Croix l.* 4. *n.* 852. *Pelliz. Hurt. Pasqual. et Gob. cum Rota Rom.* ut *ibid.* testatur *Tuschus.* Ratio, quia præscriptio legitima valet contra qualecumque jus; nec exceptio reperitur in jure, quòd circa onera missarum non detur præscriptio. Ex his autem auctoribus alii ut *Tamb. etc.* requirunt, ad præscribenda præfata onera, spatium 20 annorum cum titulo, et 30 sine titulo. Alii verò ut *Pasqual. Tuschus, etc. apud Croix*, dicunt requiri 40 annos, cùm agatur contra bona Ecclesiæ, juxta dicta *l.* 3 (IV). *n.* 510. Sed quidquid sit de hoc, verius videtur nullo modo posse præscribi onera missarum, et conditiones à fundatoribus requisitæ; tùm quia (ut ait *Co[...] dus l.* 2. *c.* 10. *n.* 90.) primæva fund[...] majorem habet vim, quàm consue[...]do; tùm quia in beneficiariis difficul[...] præsumi potest bona fides, cùm [...] facilè præsumantur ex fundatione [...]gnovisse leges beneficii, tùm deni[...] (et hæc ratio est potior), quia in T[...] *sess.* 25. *de ref.* c. 5. sic sancitum fu[...] *Quando igitur ex beneficiorum quor[...]cumque erectione, seu fundatione, [...] aliis constitutionibus qualitates aliquæ [...]quiruntur, seu certa illis onera sunt [...]juncta in beneficiorum collatione, seu quæcumque alia dispositione, eis non [...]rogetur.* Ergò qualitatibus requisitis [...] fundatione, et oneribus injunctis, s[...] in collatione, sive in quacumque a[...] pia dispositione, statuit concilium n[...]quam derogari posse. Accedit Bu[...] *Pii IV*. quam confirmans Trid., irri[...] quidquid contra illud factum fuer[...] clausula autem decreti irritantis li[...] etiam ignorantes, et in causis bene[...]cialibus inficit titulum et possess[...]nem, ut dicit *Croix l.* 4. *num.* 657. c[...] *Garc. Nicol. et aliis comm.* Accedit bu[...] *Innoc. XIII. Apostolici ministerii* (a[...]pliata à *Ben. XIII.* per totum Orb[...] aliâ bulla, *In supremo*), ubi n. 27. di[...]tur, quòd quæcumque præscrip[...] etiam centenaria et immemorab[...] non datur contra ea, quæ in co[...] Trid. præscripta sunt.

Quærit. II. Quibus diebus tenea[...] parochus applicare missam prò [...]pulo? Ante sanctionem *SS. N. PP.* [...]*ned. XIV* de qua mox infrà dicen[...] *num.* 325. olim plures adfuerunt se[...]tentiæ:

Prima sententia dixit tenêri quotid[...] si reditus sint pingues; si verò tenu[...] tenêri tantùm diebus festis. Ita *Ronc. Sacrif. missæ c.* 2. *q.* 8. et probat [...] pluribus decretis S. C. id decerner[...]bus; et hoc, etiamsi parochus n[...] habeat congruam; nec satisfieri, [...] *Ronc. cum Passer.* si applicetur pro [...]pulo missa conventualis, cùm hæc [...] applicanda absolutè pro benefacto[...]bus, ex *cap. Cum creatura, de celebr. miss. cum Pignatell.*

Secunda sententia verò dixit 1. n[...]lum esse dubium, quòd aliquoties [...] anno teneatur parochus jure div[...] celebrare pro populo, ut *Salm. de S[...]crif. miss.* c. 5. *p.* 2. *n.* 50. *cum La[...] Barbos. Conc. et communiter*; et infer[...] ex *Trid. s.* 23. c. 1. *de ref.* ubi: [...]

præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, etc. Dixit 2. è converso non tenêri parochum de se quotidie pro populo missam applicare; nam sic teneretur quotidie celebrare, quod nullibi præceptum est. Ita *Salm. ibid. n.* 51. *cum Suar. Vasq. Barb. Bon. etc.* Immò, præciso pacto, consuetudine, aut Synodo n contrarium, dicunt *Nav. Suar. Barb.* *et alii cum Salm. ibid. n.* 52. nec omnibus diebus festis tenêri pro populo celebrare, sed tantùm aliquoties in anno, arbitrio prudentum, ut *Salm. ibid. n.* 53. vel in præcipuis festis Domini, et Diebus dominicis, aut saltem semel in hebdomada, ut *Bonac.*

Tertia sententia dixit, quòd ex vi parochiæ non tenetur parochus applicare fructum missæ specialiter pro ovibus. Ita *Pal. tr.* 22. *disp. unic. part.* 13. . 7. *cum. Nav. Suar. Vasq. Coninch. Lat., etc.* item *Lug. Reg. Steph. et Gob.* *apud Croix*, qui probabilem putat *l.* 3. *art.* 5. *n.* 762. Ratio istorum, quia officium curati est pascere oves verbo, exemplo, sacramentorum administratione, et sacrificii dispensatione; hoc autem dixerunt fieri, si illud generali tantùm applicatione pro omnibus fidelibus, et præcipuè interessentibus applicatur, et ita censuerunt intelligendum esse Tridentinum. Hinc intulerunt pro omnibus illis missis posse quotidie parochum accipere stipendium, nisi tamen ex fundatione, aut consuetudine, vel prælati præcepto aliàs teneatur pro populo sacrificare.

325. — Verùm hodie ex Epistola encyclica SS. nostri Pontificis *Bened XIV.* edita die 19. Augusti 1744 quæ incipit: *Cum semper,* sancitum habemus, omnes parochos tenêri applicare missam pro populo saltem in diebus festis, etiamsi congruam non habeant, his verbis : *Ita mens nostra, et sententia est, sicuti jam pluries à prælaudatis congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quòd omnes, et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non solùm parochi, aut vicarii sæculares, verùm etiam... regulares... æque teneantur missam parochialem* (omnibus diebus festis, ut infrà) *applicare pro populo ipsorum curæ commisso.*

Et quia alii allegabant non habêre congruos reditus, alii dicebant contrariam alicubi esse consuetudinem : *Nos autem* (sic præscribit et loquitur Pontifex) *ad præcedentes prædictæ congregationis concilii resolutiones nostram approbationem et confirmationem extendimus; et quatenùs opus sit, auctoritate apostolicà iterùm tenore præsentium decernimus, et declaramus, quòd, licèt parochi, seu alii, ut suprà..., congruis reditibus destituantur, quamvis immemorabili consuetudine in eorum parochiis obtinuerit, ut missa pro populo non applicaretur, eamdem nihilominùs omninò in posterùm ab ipsis debeat applicari.*

Et quamvis (additur) *aliàs à congregatione consilii responsum fuerit parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro populo celebrare et applicare debêre, etc., tamen cùm nobis perspectæ sint controversiæ supra hoc ipso exortæ; idcircò opportunum censemus declarare nobis abundè satis esse posse, dùm ii, qui animarum curam exercent, sacrificium missæ pro populo celebrent atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de præcepto.*

Item declarat ibi Pontifex hoc valêre etiam pro iis locis et diebus, in quibus populus missæ interesse debet, at aliunde servilibus operibus vacare potest[1]. Proinde casu quo aliquis parochus sit adeò pauper, ut vivere cogatur ex eleëmosynis missarum, facultatem concedit Episcopis cum eo dispensandi, ut ipse possit etiam diebus festis missam applicare pro eleëmosynam offerentibus, modò intra eamdem hebdomadam missas omissas pro populo applicet. Et quoad œconomos, qui deputantur ad curam animarum, vacante ecclesià parochiali, tribuit Episcopis facultatem assignandi illis congruam portionem ex fructibus parochiæ pro onere celebrandi pro populo diebus festis, licèt ipsi fructus ad Cameram apostolicam pertineant, et quamvis portio jam eis sit assignata, juxta constitut. *S. Pii V.*, sed non sit sufficiens.

[1] Nemo non novit, haud multò abhinc tempore plures Reverendissimos DD. Episcopos ex Belgio et Gallia à S. Sede petiisse, an obligatio incumberet parochis aliisque curam animarum habentibus applicandi missam pro populo etiam festis indulto 9 aprilis 1802 à *Pio VII.* suppressis aut translatis ac S. Congregationem Concilii affirmativè respondisse dictisque Episcopis facultatem impertitam esse absolvendi singulos parochos super omnibus omissionibus, injuncta, unicuique celebratione unius missæ. *Edit.* A. LECLERE.

Vide infra Vincent citat., atque parvum dictionarium practicum ad calcem t. 1. art. PAROCHUS.

326. — Deinde decrevit Pontifex suâ Apostolicâ auctoritate, *ut missa conventualis, quæ singulis diebus canitur à clero prædictarum ecclesiarum pro earumdem benefactoribus quotidie applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ.* Et hoc, quavis consuetudine non obstante. Nisi autem alicubi adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus Ecclesiæ primam, et etiam secundam missam conventualem, declarat non esse obligationem applicandi secundam, modò in *Memento* secundæ missæ pro defunctis fiat ipsorum commemoratio.

In fine autem hujus bullæ loquitur Pontifex de obligatione canonicorum canendi aut psallendi in choro, aliàs restituendi fructus præbendarum, et distributionum, si tantùm assistant, et non psallant aut canant; quo improbabiles reddidit opiniones oppositas. *Vide de hoc dicta l.* 3 (iv). *n.* 675. *v. Dub.* 3.

Postquam autem hæc notavi, alia insurrexit quæstio, quam apud nullum auctorem usque adhuc discussam, neque auditam inveni, scilicet an parochus infirmus (sive Episcopus, nam quod dicitur de parocho, fortiùs dicendum est de Episcopo), si non possit celebrare pro populo per seipsum, teneatur celebrare per alium? plures doctos super hoc dubium consului, alii negarunt dicentes hanc obligationem celebrandi pro populo includi in obligatione orandi pro populo, quam habet parochus; at cùm obligatio hæc orandi sit merè personalis, sicut parochus impeditus orare pro populo, non tenetur per alium orare, ita impeditus celebrare nec tenetur celebrare per alium. Sed ego cum aliis oppositum censeo omninò tenendum. Ratio, quia parochus non solùm tenetur celebrare pro populo, sed etiam missam populo applicare, ut idem Papa *Benedictus* declaravit an. 1744. in eadem bulla, *Cum semper*. Idque procedit juxta effata S. *Pauli* (*Hebr.* c. 5. ℣. 1.) : *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* Et deinde idem confirmat *vers.* 3. dicens : *Et propter ea debet, quemadmodum populo; ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis.* Obligatio autem pastoris orandi pro populo est equidem personalis, sed obligatio applicandi populo fructum missæ simul est personalis quia si potest celebr[are] per seipsum, nequit celebrare [per] alium [1], et etiam realis, cùm sit [una] ex obligationibus muneri pastoris [an]nexis, prout dictum fuit in conc[ilio] Tridentino *sess.* 23. *de Reform. c.* [1.] ubi mandatum fuit sacerdotibus cur[am] animarum habentibus missas celebr[are] *t[an]tum frequenter, ut suo muneri satis[fa]ciant.* Onus autem hoc offerendi mis[sam] pro populo est ex præcepto divino, [ut] idem concilium expressit *cit sess.* [23.] *cap.* 1. ubi dicitur : *Cùm præcepto div[ino] mandatum sit omnibus, quibus animar[um] cura commissa est, oves suas agnosce[re], pro his sacrificium offerre, verbique [di]v[inæ] prædicationes, etc.* Illud autem præce[p]tum divinum habetur apud *Joann.* (c. 21. v. 17.) : *Pasce oves meas.* Sic igitur tenetur pastor suas oves pasce[re] prædicatione, sacramentorum adm[i]nistratione, correptione etc., sic etia[m] tenetur pascere applicando eis fructu[m] sacrificii ; quapropter, sicut past[or] impeditus prædicare, vel sacramen[ta] administrare, tenetur prædicare [et] administrare sacramenta per aliu[m], ita impeditus applicare per seipsu[m] populo missam, tenetur per alium a[p]plicare sacrificii fructum, quod e[st] pasculum utilius, quo populum juva[re] potest.

Si autem parochi, et omnes quib[us] cura animarum commissa est, tenent[ur] in Dominicis et festis de præcep[to] missam celebrare, et applicare p[ro] populo; tantò magis ad id tenent[ur] Epscopi, tanquam principaliores a[ni]marum pastores. Non autem ad h[oc] tenentur quotidie, quidquid dicatur [in] *cap. Quoniam de Privileg. in* 6. na[m] eodem *cap.* dicitur, quòd divina cel[e]bratio missæ, vel auditio (quo[ad] Episcopos) est tantùm de decenti[a], non verò de obligatione. *Quoni[am]* (verba textûs) *Episcopi, eorumque su[pe]riores, se habent diversis ex causis à s[uis] Ecclesiis, et diæcesibus absentare freque[n]ter, nec possunt semper commodè ad E[c]clesias accedere pro missa celebranda, [vel] audienda in ipsis, sine qua eas trans[ire] non decet* (nota *non decet*) *absque cau[sa]*

[1] Hoc optimè confirmatur ex rescripto S. C[on]gregationis de *propaganda fide*, quæ die [..] martii 1843 vicario apostolico Sylvæ-Ducis (Bo[is-]le Duc) facultatem concessit, indulgendi paroc[his] vicariatûs, ut per sacellanos missam pro pop[ulo] applicare possint *in casibus veræ necessita[tis] et dummodo ex canonica causa fiat.*
Edit. A. LECLÈRE.

rationabili ullam diem : præsenti constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habêre viaticum, et in eo celebrare ac facere celebrare, ubicumque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire Divina.

Nostris temporibus, sic habet Vincent de obligationibus ministri circa fructus missæ applicationem fidelibus ipsius curæ commissis :

« I. *An adsit hæc obligatio.* — Fatentur hodie omnes dari obligationem pro sacerdotibus curam habentibus animarum illis applicandi fructum sacrificii Missæ. Hanc obligationem manifeste supponit conc. Trid., *sess.* 23, *c.* 1. *de ref.* his verbis: « Cum præcepto divino mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offere.... » Idem asserit Bened. XIV, Const. *cum semper oblatus*; illud declarant quam plurimæ decisiones S. Cong. et Pius IX *in Encyclia* die 3 maii 1858 data, in qua hæc leguntur: « Hisce litteris declaramus, statuimus atque decernimus, parochos aliosque omnes animarum curam actu gerentes sacrosanctum Missæ sacrificium pro populo sibi commisso celebrare et applicare debere. » *Ami de la rel.*, *t.* 180. Nec aliter sentit ipsamet ratio; nam qui curam gerunt animarum debent illarum bono spirituali providere, eas spiritualiter pascere et nutrire; quæ potissimum fiunt applicatione fructus sacrificii Missæ.

« II. *Pro quibus sit hæc obligatio.* — Principium generale: Illi omnes et soli quibus animarum cura commissa est, tenentur pro illis Missæ sacrificium offerre. Id ex probationibus modo allatis deducitur et ab omnibus admittitur. — Hinc tenentur — 1. Episcopi, parochi omnes, sive perpetui sive amovibiles, sive qui Ecclesiæ annexæ vel capellæ vicariali proprio nomine deserviunt, et omnia munia parochialia exercent. — 2. Qui duas parochias habet et duas Missas singulis diebus dominicis et festivis celebrat, utramque pro variis parochianis offerre tenetur; ita S. Cong., 8 aug. 1843. Si unica esset parochia, unicam Missam pro parochianis offerre teneretur, et plures Missas diceret. — 3. Canonicus parochus qui die dominica Missam conventualem diceret providere deberet ut alia Missa pro populo diceretur, Bened XIV, *de sac.*, *lib.* 3, *c.* 8. *n.* 3. — 4. Juxta DD. Bouvier, vicarius, qui ex commissione Episcopi, moriente parocho, directioni parochiæ ad tempus præponitur et jura parochi *a*nnualia percipit, Missam parochianis applicare teneri videtur *ex Encyc. Bened. XIV*, Res tamen non est certa, et judicio Episcopi relinquenda est. — Hinc Missam pro populo dicere non tenentur — 1. Illi qui Missam celebrant in capellis vulgo dictis *auxiliaires*, in quibus quædam tantum parochiales functiones exercentur cum licentia vel jussu parochi ecclesiæ principalis. — 2. Capellani azylorum pro pauperibus, carcerum, nosocomiorum, aliorumque ejusmodi locorum. Ita S. Cong., 2. junii 1860, et 23 martii 1861. *Revue théol.* Octobre 1860 et novembre 1863. — 3. Capellani monialium, confraternitatum, secularium congregationum, militum, collegiorum aut seminariorum præpositi, quia non habent proprie curam animarum.

« III. *Quænam sit hæc obligatio.* — 1. Omnes fatentur hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cum versetur circa materiam gravem. — 2. Plures auctores docent istam obligationem ita esse gravem ut mortaliter peccet qui etiam semel et una vice ei deest. Id deduci posse videtur ex encyclica a SS. Papa Pio IX edita 3. maii 1858. — 3. Obligatio Missam dicendi pro parochianis est parocho personalis, nec attendendum est ad consuetudinem, qua parochus, nullo legitimo impedimento detentus, onus celebrandi Missam pro populo in alium sacerdotem transfert. S. Cong. die 23 sept. 1847. — Non tenetur parochus ad applicandam populo Missam solemnem. S. C. 27 feb. et 22 jul. 1847. — Parochus celebrans extra ecclesiam parochialem diebus festis satisfacit quidem obligationi suæ ratione justitiæ, si Missam populo applicet, sed illicite agit, non obstante quacumque consuetudine. Bouix, *de Parocho*, *p.* 591. S. Cong., 15 sep., et 17. nov. 1629. — 4. Potest parochus, accedente justa et legitima causa, adimplementum Missæ pro populo applicandæ alii sacerdoti committere, seu per alium sacerdotem hanc Missam celebrari facere S. C. 22 jul. 1848. — Quæsitum fuerat an parochi in dominicis aliisque festis diebus, præsente cadavere, possint Missam celebrare pro defuncto, et ad alium diem transferre Missam pro populo applicandam. Et quatenus negative. — An saltem applicationi Missæ pro populo supplere possint per alium sacerdotem. — S. Cong. repondit, 26 jan. 1771, ad primum negative, ad secundum neg. — Bouix, *de Parocho*, *p.* 587. — 5. Parochus qui Missam pro parochia dicere nequit ob infirmitatem alium quærere debet sacerdotem, quem si non inveniat ad nihil tenetur. — Si celebrare nequeat ob iter faciendum vel exercitia spiritualia, tenetur alium quærere sacerdotem qui pro ipso celebret; quod si non inveniat, quamprimum postea pro populo offerre debet, decisio 14 dec. 1859. — 6. Si parochus sit pauper et indigeat stipendio Missæ dominicæ, quod forsan majus est, illud retinere poterit cum licentia episcopi, sed ea conditione ut alia die in hebdomada pro populo suo celebret.

« IV. *Quandonam existat hæc obligatio.* — Concilium Trid. declaraverat « præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro ipsis sacrificium offerre; »

sed nihil præfinierat circa tempus et dies quibus adimplenda erat ista obligatio; inde controversiæ inter theologos. Benedictus XIV volens eis finem imponere « Tridentinorum Patrum mentem uberius explicans et confirmans, ad omnes controversias, quæstiones, dubitationesque amovendas, clare aperteque declaravit et constituit parochos aliosque omnes animarum curam actu habentes debere Missæ sacrificium pro populo sibi concredito peragere omnibus dominiciis aliisque de præcepto festis diebus, et illis etiam quibus ipse in nonullis diœcesibus, dierum de præcepto festorum numerum imminuens permiserat populis in servilia opera incumbere, sed caverat tamen ut ipsi populi obligationi de sacro audiendo satisfacere deberent. » Ita Pius IX. Cum autem variis temporibus et præsertim concordato Pium VII inter et Napoleonem plura festa ita fuissent suppressa ut ne obligatio quidem Missam his diebus audiendi fidelibus superesset, quamplures theologi judicarunt ex verbis Benedicti XIV et ipsam Missæ pro populo celebrandæ obligationem sublatam fuisse; Pius IX, in Encyclica *Amantissimi*, die 3 maii 1858, his verbis quæstionem istam finivit: « Hisce litteris declaramus, statuimus atque decernimus, parochos aliosque omnes animarum curam actu gerentes sacrosanctum Missæ sacrificium pro populo sibi commisso celebrare et applicare debere tum omnibus dominicis aliisque diebus qui ex præcepto adhuc servantur, tum illis etiam qui ex hujus Apostolicæ sedis indulgentia ex dierum de præcepto festorum numero sublati, ac translati sunt, quemadmodum ipsi animarum curatores debebant, dum memorata Urbani VIII constitutio in pleno suo robore vigebat, antequam festivi de præcepto dies imminuerentur et transferrentur. Quod vero attinet ad festos translatos dies, id unum excipimus, ut scilicet quando una cum solemnitate divinum officium translatum fuerit in Dominicum diem, una tantum Missa pro populo sit a parochis applicanda, quandoquidem Missa, quæ præcipua divini officii pars est, una simul cum ipso officio translata existimari debet. »

« Juxta utique memoratam Urbani VIII constitutionem, animarum pastores pro ovibus sibi commissis Missam celebrare debent præter omnes Dominicos aliosque dies festivos de præcepto, diebus sequentibus: In feriis II et III post Pascha et Pentecosten, in festo SS. corporis Christi; in festo unius ex principalioribus patronis in quocumque regno, sive provincia, et alterius pariter principalioris in quacumque civitate, oppido vel pago, ubi hos patronos habere et venerari contigerit; dummodo festivitas cum officio ad Dominicam sequentem non fuerit translata. Deinde per annum in festis: Mense Januario, 1. Circumcisionis Domini; 6. Ephiphaniæ Domini. — M. Febr., 2. Purificationis B. M. V.; 24 vel 25 S. Mathiæ, apostoli. — M. Martio: 19. S. Joseph, confessoris; 25 Annuntiationis B. M. V. — M. Maio: 1. SS. Philippi et Jacobi, Apost.; 3. Inventionis s. crucis. — M. 24. Junio: Nativitatis S. Joannis Baptistæ; 29, SS. Petri et Pauli, Apost. — M. Julio: 25. S. Jacobi, Apost. 26. S. Annæ, genitricis B. M. V. — M. Aug. 10. S. Laurentii martyris; 24. S. Bartholomæi, Apost. — M. Sept.: 8. Nativitatis B. M. V.; 21. S. Matthæi, Apost.; 29. dedicationis S. Michaëlis, Archang. — M. Oct. 28. SS. Simonis et Judæ, Apost. — M. Nov. 1. Omnium sanctorum; 30. S. Andreæ, Apost.; — M. Dec.: 8. Conceptionis immaculatæ B. M. V. (a Clemente XI); 21. S. Thomæ. Apost.; 26. S. Stephani, Protomart.; 27. S. Joannis, Apostoli; 28. SS. Innocentium; 31. S. Sylvestri, Papæ et Conf. — Si festum in quo sacerdotes tenentur celebrare pro grege, incedat in dominicam, obligationi sibi impositæ satisfaciunt celebrando semel pro grege. Vide decretum ab episcopo Brugensi editum. *Revue du Louvain, an* 1859, *tom* 17, *p.* 434. Festum conceptionis B. V. M. non continetur in decreto Urbani VIII, quia tunc non erat de præcepto celebratum, sed cum postea de præcepto evenerit, declaratum fuit missam esse illa die pro populo applicandam, ob principium ab eodem Urbano VIII positum. » (De Euch. n. 201 ad 205).

Citemus quoque D. Martinet:

« Duo supersunt dubia : 1° utrum in dicta lege, præter parochos et omnes actu gerentes curam animarum, comprehendantur alii quocumque modo hanc curam habentes nominatim episcopi, prælati regulares rectores spirituales monialium, militum, carcerum, hospitiorum, quarumcumque communitatum ; 2° utrum obligatio applicandi Missam pro subditis personalis sit simul et realis, id est personæ et titulo curati ita defixa, ut eam per se implere teneatur, aut per alium, si legitime sit impeditus.

R. ad 1. Discernenda est obligatio generalis divinitus imposita, ex Trid., *omnibus quibus animarum cura commissa est pro h. sacrificium offerendi*, ab obligatione particulari qua, ex prædictis Sedis Ap. decretis *Parochi aliique omnes animarum curam act. gerentes* tenentur *omnibus diebus dominicis et festivis de præcepto*, sive servandis a populo sive non, Missam applicare pro popul. sibi commisso. Cum nomine parochorum aliorumque infra hos curatorum nequaquam veniant episcopi et prælati regulares minime comprehenduntur in *littera* decretorum. Cum tamen præfatis decretis definiatur magis quam constituatur obligatio sacrificandi pro ovibus sibi commissis quæ, ex PP. Trid., *præcepto divino*, imponitur *omnibus patriarchis, primatibus, ar*

chiepiscopis et episcopis, nihil dubitamus quin, ex *spiritu* legis, teneantur, et quidem arctius quam parochi, « tanquam principaliores animarum pastores (S. Alphons., lib, VI. n. 326). » Hinc non peccarent quidem omittendo applicationem Missæ pro suo populo prædictis diebus, sed tenerentur aliis diebus supplere, nec viderentur muneri suo satisfecisse, si negligentiores se præberent pastoribus inferioribus. — De rectoribus spiritualibus monialium nulla diticultas, cum S. Congreg. Rituum ea de re consulta, responderit, 7 dec. 1844, eos *non teneri, cum non sint parochi (*Gardellini, *Decret, authent. Cong. S. Rit.*, tom. VIII, n. 3842). Eadem ratio valet pro rectoribus spiritualibus aliarum communitatum, congregationum, domorum, etc.

« R. ad 2. Ex pluribus responsis S. Congreg.Conciliiet Rit., legendis apud D. Bouix, Tract. de *Parocho,* part. V. cap. 6, constat, obligationem applicandi Missam pro populo, diebus prædictis, esse, 1° *personalem*, seu propriam parochi, ideoque hunc non posse eam implere per alium sacerdotem etiam beneficiatum in sua ecclesia, nisi legitime sit impeditus, et canonicam habeat causam : qualis non esset ratio celebrandi, pro defuncto, præsente cadavere, cum Missa pro defuncto in alium diem transferri debeat, si desit sacerdos qui eam celebret [1]. Legitime impeditus a Missa solemni per alium celebranda, satisfacere potest per Missam privatam, modo in sua ecclesia celebret. His tamen non videtur excludi vicarius titularis, non confundendus cum sacellanis aliisve beneficiatis ecclesiæ. Ideo enim isti removentur ab officio sacrificandi pro populo, extra casum necessitatis, quia alieni sunt a cura pastorali, et cavendum est ne parochi, otii amantes, curam gregis dimittant *mercenariis*, ad quos *non pertinet de ovibus (*Joan. x). Secus vero de vicario titulari, quem episcopus adjunxit parocho in adjutorem ad ferenda onera curæ pastoralis, inter quæ celebratio Missæ parochialis non ultimum locum tenet. Unde, cum convenientior sit applicatio Missæ cui populus interest, fidelesque ægre ferrent Missam solemnem pro aliis, non pro se celebrari, existimamus : primo, nullam inesse parocho obligationem applicandi Missam privatam pro populo, quoties vicarius celebrat Missam solemnem eamque applicat pro parochia (stipendio ei utique dato) ; secundo, omni culpa vacare parochum qui alternatim dividit cum vicario onus sive prædicandi, sive Missam parochialem celebrandi, animo non certe otiandi, sed tum populum recreandi hac varietate, tum vicarium juniorem exercendi ad munia pastoralia : quod episcopi intendunt, ubicumque vicariatus est gradus ad parochiatum. — 2° Certum quoque est obligationem applicandi pro populo non esse mere personalem (qualis est obligatio orandi, quam parochus legitime impeditus non tenetur per alium implere), sed titulo affixam, non secus ac obligationem prædicandi, sacramenta administrandi, per se aut per alium idoneum. »

(Lib. III. art. XIII)

Item Gury de Euch. 361. ad 366.

327 — « 8. Qui stipendium pro
» sacro accepit, tenetur dicere missam
» pro defunctis, vel votivam, vel in
» hoc, aut isto altari, prout pecu-
» niam offerens petivit (quantum ta-
» men rubricæ permittunt, quibus
» neglectis, Ecclesiæ ordinem inver-
» tere, ob alterius devotionem, non
» convenit) ; quia ob ejus devotionem
» et speciales orationes, major fructus
» provenire solet. Si tamen aliter
» faciat, non erit grave ; imò nullum,
» si fiat justa de causa. *Vide Dian. de*
» *celebr. miss. r.* 29. *et* 31. *Card. de*
» *Lugo l. c. n.* 35.

328. — « 9. Is, qui quoad locum,
» tempus, intentionem, qualitatem
» missæ non satisfacit, sine justa
» causa, voluntati fundatoris, peccat;
» et quidem graviter, si sæpè faciat,
» esto consentiant hæredes cùm ii
» in hoc voluntati testatoris non pos-
» sint derogare, ut docent *Sylv. Nav.*
» *Azor. etc.* Episcopus tamen potest in
» hoc dispensare ex causa ut habent
» *Henr. Sylv. et Tamb.* Quòd si quis
» quoad locum impediatur, tenetur in
» alio, ut habent *Azor. t.* 1. *l.* 10. *cap.*
» 14. *et Sa, v. Missæ Dian. l. c. r* 29.
» ubi docet *ex Nav. Rodr. Fag. et Azor*
» esse mortale celebrare in alio templo
» vel altari, quàm quis tenetur : quod
» negat *Card. de Lugo*, si raro, et ex
» causa fiat. *Vide n.* 36. Imò nec esse
» veniale, si obligatus quotidie cele-
» brare, raro, et ex rationabili causa
» celebret alibi. Similiter *Tamb. de*
» *exped. sacr. l.* 3. *c.* 2. excusat à mor-
» tali eum, qui uno, alterove die sin-
» gulis mensibus alibi celebrat, nisi
» tamen teneatur celebrare in altari
» privilegiato; notatque posse sacer-
» dotem contra hoc onus missarum,
» v. g. certum earum numerum præ-
» scribere annis 30 si adsit possessio,
» titulus, et bona fides.

[1] Hac decisione, quæ legitur in resp. in *Fesulana*, 26 jan. 1771, S. Congreg. Concilii derogâsse videtur iis quæ dicuntur in indulto *Quod expensis* Benedicti XIV, 21 aug. 1748. « Juxta hodiernam disciplinam, licet presbytero, relicta Missa de die, Missam pro defuncto, si præsens sit corpus, cum cantu celebrare, nisi tanta fuerit diei solemnitas, quæ Missam pro defunctis omnino excludat. »

329. — Notandum igitur I. circa locum celebrandi quòd si capellanus celebret in alia Ecclesia, vel altari, vel horà, quàm à fundatore est constitutum, peccet mortaliter. Ita communiter *Lugo de sacram. d.* 21. *n.* 36. *Pal. tr.* 13. *d.* 1. *p.* 6. *n.* 26. *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 1. *concl.* 4. *Salm. de Sacr miss. c.* 5. *p.* 2. *n.* 17. *cum Nav. Azor etc.* modò id faciat sæpiùs, aut sine causa, aut sine dispensatione, et modò fundator altare illud destinaverit ob gravem causam. Dixi *sæpiùs*, nam peccabit tantùm venialiter, si faciat rarò, putà si semel vel bis in mense; et faciliùs. si mutabit tantùm altare, et non Ecclesiam. Item dixi *sine causa*; nam minime peccabit, si celebrabit alibi ex justa causa, putà si altare sit execratam, vel quia egressus à sacristia viderit illud ab alio occupatum. *Lugo loc. cit. Salm. ibid. n.* 18. *et* 20. *ac Elbel de Sacr. missæ num.* 216. *cum Henr. etc.* Item dixi *sine dispensatione*; nam benè potest Episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, putà ob utilitatem propriæ Ecclesiæ, applicationem studii, infirmitatem, aut negotium, aut nimiam molestiam adeundi Ecclesiam, et similia; ut dicunt cum *Bus. Pal. loc. cit. n.* 27. *Conc. t.* 8. *p.* 470. *n.* 20. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 120. *cum Pasq. Salm. ibid. n.* 19. *cum Henr Barb. Ant. à Sp. S. Ronc. de Sacrif. miss. c.* 8. *q.* 6. *r.* 2. *cum Passer. et Ricc. Tamb. in Meth. cel. miss. l.* 3. *c.* 2. *§.* 2. *n.* 1. *Mazzot. t.* 3. *p.* 188. qui vocat communem. Ratio, quia in tali dispensatione voluntas testatoris tantùm in accidentibus omittitur, et altiori bono compensatur; licet enim Tridentinum *sess.* 25. *c.* 5. *de Ref.* prohibeat mutari qualitates fundationum, istas tamen Episcopi voluntates testatorum interpretando, benè reducere possunt ad æquitatem; ita *Mazzot, et Croix ll. cc. cum Pasq.* Tantò magis, quia idem concilium *sess.* 25. c. 4. expressè concedit prælatis in quibusdam casibus, etiam omninò commutare ultimas voluntates. Rectè tamen *Croix. et Pasq.* dicunt in nostro casu non posse dispensare Episcopos, si testator designando Ecclesiam vel horam in fundatione, specialiter respexerit commoditatem populi audituri missam. Præterea dixi, *modò fundator altare illud destinaverit ob gravem causam*, putà ob memoriam, vel commodum familiæ, aut populi, vel specialem cultum Sancti, et simil Nam si nullum habuerit speciale finem, vel si causa cessaverit, nem si familia sit extincta, vel alibi moretu tunc sacerdos, mutando altare, tantù venialiter peccabit; et ne venialit quidem, si celebrabit in altari privil giato, quia ibi meliùs consulet fund tori; ita *Lugo n.* 36. *et* 37 *et Cont. Tour l. c.* Cæterum advertendum apud *Ferraris Bibl. verb. Capellania, n.* 1 referri plura decreta S. C. concil quibus dicitur pro hujusmodi dispe satione semper adeundam esse Sede apostolicam.

Notandum II. quòd si quis, stipe dio accepto, deberet missam celebra in altari privilegiato, et in alio cel braret, non jam teneretur ad restit tionem stipendii, sed tantùm ad l crandas indulgentias applicabiles p defunctis; ita *Elbel nu.* 210. *cum Anac et Babenst. Sporer n.* 137. *et* 355. *Ronc. c.* 6. *q.* 7. *r.* 1. *et* 2. qui add non esse quidem obligationem rest tuendi, si eleëmosyna data sit ord naria, secùs verò si pinguis. Non aute satisfacit, qui celebrat in alio alta non privilegiato, applicando indu gentias calculi benedicti, imaginis, et quia hæ indulgentiæ non sunt tam cert quam indulgentiæ altaris privilegiat ut dicunt *Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 2 *cum Nav. Azor, Bon. Dian. et Dic.* i idem censent *Lugo d.* 21. *n.* 39. *et Sal tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 22. *cum aliis comm niter contra Dian. Pasq. Megal. etc.* calculo benedicto cum indulgentia a liberandam animam purgatorii in c lebratione missæ.

330. — « 10. Beneficiatus ex justiti » obligatur sub mortali, et pœna co » pensationis, ad eum numerum mi » sarum, per se, vel (prout mens fun » datoris ex verbis colligenda permitti » saltem per alium » *Nisi exprimatu in institutione capellaniæ, quòd capellanu per seipsum celebret, semper per aliu celebrare potest. Si rectè docent Salm. ibi n.* 33. *cum Dic. et Dian. part.* 4. *tr.* 4. 87. *qui cum Campanili testatur ita decla ratum à S. C. Et sic etiam fuit decisum, S. Rota Rom. apud Pitton. de Paroc num.* 1171. *qui num.* 1514. *affert alia declar. S. C. editam* (17. *Sept.* 1683 « quem numerum litteræ fundation » requirunt; eum verò numerum e » justa causa, v. g. si reditus jam no

» sufficienter respondeant, potest minuere Episcopus in Synodo : quam » potestatem *Bon.* restringit ad missas defunctorum, et quidem post » *Trident.* impositas. *Vide Bonac. d.* 4. » *q. ult. p.* 8.

331. — Reductio missarum hodie tantùm à Sede apostolica, non ab Episcopis fieri potest, ut patet ex decreto S. C. concilii edito jussus *Urbani VIII.* et confirmato ab *Innoc. XII.* (*vide apud Croix l.* 6. *part.* 2. *n.* 63. *v. Ac primo*) ubi sic dicitur : *Districtè prohibet, ne Episcopi in diœcesana Synodo aut Generales in capitulis generalibus; vel aliàs quoque modo reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post idem concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad apostolicam Sedem recurratur*, etc. *Alioquin reductiones, moderationes, et commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omninò nullas et inanes decernit.* Facultas autem, ut clarè explicat idem Decretum (quidquid dicant *Salm. tr.* 15. *de statu rel. c.* 7. *p.* 5. §. 8. *n.* 148.) data per Tridentinum *sess.* 25. c. 4. Episcopis, et aliis, tantùm fuit pro reducendis missis ante concilium relictis, et non impositis in limine fundationis. E converso in ipsomet decreto *Urbani* (apud *Croix n.* 89.) declaratum fuit benè posse Episcopos reducere missas, si testator expressè hanc ipsis dederit facultatem.

Causæ autem, ex quibus Sedes apostolica solet missas reducere, sunt paucitas sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augmentum stipendii currentis, extenuatio redituum monasterii, vel majores expensæ necessariæ ad victum, etc.; denique si urgeret necessitas fratrum, vel fabricæ Ecclesiæ, aut monasterii; ita *Pal. p.* 15. *n.* 3. *Wigandt tr.* 12. *n.* 80. *et Salm. tr* 15, *p.* 5. §. 8. *num.* 144. *cum Az. Philib. Barbosa, Lez. et aliis.*

Dubitatur 1. An episcopus possit minuere missas quarum onus non est qui suscipiat ob eleëmosynæ tenuitatem? Affirmat *Croix. n.* 119. *cum Pasq. et Tamb.* Sed negandum cum *P. Conc.* ex decreto S. C. mox suprà citato, ubi declaratur nullo modo posse Episcopos onera missarum reducere, vel moderari; idque expressiùs declaravit eadem S. D. in alio decreto, quod refert *Conc. loc. cit.* iterùm confirmato per aliud decretum editum die 20 Julii 1682. Sed hoc intelligendum procedere, ait *Fagnanus in c. Ex parte, de constit. n.* 28. *cum Felino*, quando antea hujusmodi onera missarum de jure vel de facto adimplêri poterant, sed casu quo reditus à principio fuerint sufficientes, et postea ita imminuantur, ut nullo modo sufficiant ad onera ferenda, tunc dicit *Fagnanus* non videri sublatam Episcopis facultatem, quam habent de jure communi, missas moderandi, vel commutandi ex *c. Nos quidem, de testam.* et ex Trid. *sess.* 25. *c.* 4. *et* 8. ubi conceditur Episcopis, ut unà cum hærede vel executore possint ultimas voluntates in alium pium usum commutare.

Dubitatur 2. An possit capellanus ex se minuere numerum missarum, si deficiant reditus? Si deficiant in totum sine ipsius culpa, certum est non tenêri missas celebrare, ut communiter *Croix lib.* 4. *n.* 855. *Tamb. Meth. miss. l.* 3. *c.* 1. §. 2. *n.* 2. *et* §. 3. *n.* 89. *Ronc. c.* 8. *cum Pasqual. et Passer. ac Escob. l.* 21. *n.* 637. *cum Bordon, et Acersa.* Idque declaratum fuit à S. C. ut diximus *n.* 324. *in fine.* Si verò reditus deficiant in parte, etiam videtur certum cum *Escob. n.* 638. posse capellanum minuere missas, casu quo testator congruam eleëmosynam designaverit, v. gr. tarenum pro qualibet missa; quia tunc, sicut augendus esset numerus missarum si reditus augerentur, ita minuendus est si reditus diminuuntur. Major difficultas est, an possit capellanus minuere missas, si testator designaverit numerum missarum et deficit stipendium adhuc ordinarium? Negant *Tamb. l. c. n.* 1. *et* 2. *Dian. p.* 10. *tr.* 16. *r.* 65. *Mazzot. t.* 2. *p.* 427. *n.* 5. *Pal. t.* 2. *tr.* 3. *d.* 1. *p.* 6. *n.* 23. *et Salm. de statu rel. c.* 7. *p.* 5. §. 9. *n.* 152. *cum Azor, Gav. Philib. Pell. et Lezana.* Hi dicunt pro hac moderatione omninò recurrendum ad Sedem apostolicam, tùm ex decreto suprà allato, ubi dictum fuit : *Post his omnibus reducendis, aut moderandis ad apostolicam Sedem recurratur*; tùm ex alio decreto (*vide ap. Croix n.* 89.) ubi ad quæsitum : *Quid si legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, et si recurrendum sit ad Sedem apostolicam pro moderatione oneris, totum aut ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?* sic declara-

tum fuit : *Etsi legatum sit adeò tenue, nihilominùs pro reductione oneris, ut suprà impositi, ab iis ad quos pertinet, Sedem apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet.* His tamen non obstantibus, affirmant cum *Busemb. ut suprà, Franc. de Lugo l.* 5. *de sacram. c.* 12. *q.* 9. *n.* 98. *Escob. l. c.* item *Bordon. ap. Croix n.* 118. *et Pasq. ac alii ap. Ronc. loc. cit.* qui *in Reg.* 3. *in praxi,* id probabile putat. Ratio horum est, quia id censetur esse juxta mentem ipsius testatoris, qui non præsumitur voluisse gratis, aut stipe minori justo cogere capellanum ad celebrandum, vel ad supplendum stipendium ex propriis bonis, si vellet per alium celebrare, alioquin voluntas testatoris esset injusta, quæ servari non debet. At quia in hoc facilè interveniri posset periculum hallucinationis, advertit *Ronc.*, generaliter loquendo recurrendum esse ad judicium Episcopi (quod necessariò requirunt *Croix l.* 4. *n.* 855. *et Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 4. *v. Quær* 13.) vel saltem viri docti et pii, qui non auctoritativè, sed tanquam justus arbiter numerum missarum moderetur. Ad decreta autem præfata respondet *Ronc. cum Pasq.* in tali casu hanc non esse propriè reductionem, aut moderationem stabilem, quam Sedes apostolica sibi reservat, sed esse cessationem de jure obligationis pro rata redituum deficientum; decreta enim loquuntur juxta mentem Trident. *sess.* 25. *c.* 4. *de Ref.* ubi sermo est non jam de reditibus diminutis, sed de tenui eleëmosyna ab initio designata pro missis, quas non facilè reperiatur qui velit celebrare, et de illis, re integrà, ob tenuitatem stipendii, vel paucitatem sacerdotum fieri, vellet reductio. An autem hæc opinio sit probabilis, judicio sapientiorum remitto. Cæterùm, si staret hæc sententia, omninò servandum esset id quod advertit *Tamb. dict. c.* 1. §. 3. *num.* 96., nempe quòd si capellanus per annos præteritos acceperit stipendium majus solito, tenetur compensare, eumdem numerum missarum celebrando, qui enim antè stetit commodo, deinde stare debet incommodo.

Dubitatur 3. An Episcopus possit moderari officia, preces et eleëmosynas anniversariis annexas? Negat *Tamb. apud Croix n.* 121. Sed affirmat *Pasqual. ibid.*, quia prohibitio non loquitur de his, sed tantùm de missarum reductione; utì etiam nec de illis missis, ad quas aliquis sacerdos se obligasset sine congruo stipendio ; id enim esset in præjudicium Ecclesiæ, et successorum. Sed hoc ultimum nullo modo admittendum, quia esset contra decreta relata suprà *in dub.* 1.

332. — « 11. Qui ratione beneficii tenetur quotidie celebrare, tenetur » etiam missas pro fundatore (nisi de » hujus intentione contraria constet) » applicare. *Bon. et alii, Dian. p.* 6. *t* » 6. *r.* 13. qui tamen concedit posse » eum pro seipso quater, aut sexies » in anno. » (*Vel pro valde sibi conjuncto, aut charissimo amico, aut benefactore; sic enim præsumitur consensisse fundator, ut Salm. de Sacrif. miss. c.* 5. *p.* 2. *n.* 36. *cum Lezan. Dian. Step. Homob. Nald. Philib. etc. passim. Modò non accipiatur stipendium, ut rectè advertunt Holz. n.* 351. *et Elbel n.* 215. *cum Pasq. et Gob. ac Salm. tr.* 5. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 38. *cum Bonac. Gavant. Dian. et communi, contra Vidal , quia hoc esset contra mentem fundatoris.*); « et in die commemorationis omnium defunctorum pro particulari defuncto celebrare. » (*Vide infra n.* 338.). Item « quàvis hebdomadâ unam missam » omittere devotionis, et reverentiæ » causâ, idque ex præsumpta intentione fundatoris : quod *Tamb. l.* 3. » *exped. sacr. c.* 3. §. 1. *ex Gav. p.* 3. » *t.* 12. limitat, nisi de contraria » fundatoris voluntate constet, vel si » onus Ecclesiæ aut monasterii, curare » missam quotidianam. *Vide Tamb. l.* » *c. Dian. p.* 2. *t.* 14. *r.* 28. *et p.* 4. *t.* 4. » *r.* 86. *et p.* 5. *t.* 5. *r.* 23. *et t.* 13. *r.* 51. » Id ipsum limitat *Card. de Lugo r.* » *mor lib.* 5. *d.* 9. si obligatio dirigatur ad ipsum sacerdotem, v. gr. si » dicatur (qui debet quotidie celebrare), quo casu concedit. » *Ita etiam Salm. ibid. n.* 37. *communiter cum Suar. Bon. Azor, Leand. Sylv. ex c. Significatum, de Præbend. ubi dicitur capellanum tenêri quotidie celebrare,* salvâ honestate et debitâ devotione. *Advertit tamen Bonac. cap.* 8. *q.* 3. *quòd nullo die capellanus poterit vacare, si in fundatione expressè cautum sit, ut missa celebretur per seipsum vel per alium, ex declarat. S. C. die* 30. *Maji* 1609.) « Si verò dirigatur ad celebrationem in tali loco, » v. g. volo, ut in tali Ecclesia celebretur quotidie missa, tenêri eum

« pro se alium substituere eo die, quo » ipse non celebret. » (*ita Salm. n. cit. cum aliis communiter.*)

« 12. Qui non potest fundationi sa- » tisfacere propter morbum, non te- » netur, si brevis sit v g. 15. dierum » ut docet *Bonac.*, aut etiam unius, al- » teriusve mensis, (ut probabiliter do- » cet *Card. de Lugo n.* 49). substituere » alium, aut compensare, cùm tam » strictè ne domini quidem honesti » cum famulis agant; secùs tamen, si » sit diuturnus morbus; nisi reditus » sint nimis tenues, aut in morbum » absumantur, ut contra *Sylv. et Azor* » docent *Bonac. Rodriq.* Impeditus verò » aliis negotiis, licèt justis (cùm hæc » non debeant obesse fundatori), debet » satisfacere per alium, vel compen- » sare postea, præsertim si fiat sæpiùs. » Ita *Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 7.

333. — Quæritur an capellanus ægrotus teneatur interim alteri dare stipendium, ut missas celebret? Commune est (contra *Henriq.*) non tenêri, si infirmitas sit brevis, ut cum *Busemb.* hìc tenent *Lugo d.* 21. *nu.* 48. *Salm. tr.* 5. *p.* 2. *n.* 34. *cum Dic. Dian. Lez. etc.* nisi fundator voluerit non deficere missam in tali loco, etc. Quænam autem sit infirmitas brevis? Alii dicunt, si durat per decem dies, ut *Barbos. Molfes. Graff. etc.* Alii extendunt ad 15 dies, ut *Bon. et Dian.* item *Elbel. p.* 131. *n.* 214. *cum Anacl.* Et de hoc habetur declatio S. C. conc. edita die 17. Nov. 1695. (*ap. Pitton. de paroch. n.* 1595.) ubi dictum fuit non tenêri capellanum per alium supplère, tempore infirmitatis non excedentis 15 dies. Alii ad mensem, ut *Laym. c.* 3. *n.* 7. *et Salm. ibid. n.* 35. *cum Hurtad. et Concil. Mediol.* 7. *tit. de Missis*, ubi : *Si capellanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Episcopi accipere potest.* Alii denique extendunt ad duos menses, ut *Lugo n.* 4. 49. *cum Nav.* item *Philib. Dic. Nald. Leand. et Ant. à Sp. S. ap. Salm. l. c. circa fin.* et adhæret *Conc. p.* 471. *n* 31. ac probabile putant *Busemb.* ut suprà, ac *Dicast. Pal. Nav. etc. apud Salm. ibid. in fin.* Omnes autem hæ opiniones videntur esse probabiles.

Nota hìc obiter id quod advertit *Bened. XIV. de Sacr. miss. l.* 3. *c.* 23. *num.* 2. prohibuisse S. C. triginta missas Gregorianas, utpote rebus non convenientibus refertas. An autem liceat accipere stipendium pro prima missa, quam neopresbyter celebrat cum Episcopo? *Vide dicenda num.* 829. *v. An autem.*

Quoad stipendium missæ, disserit ut sequitur professor Vincent :

« I. *De stipendio Missæ in se considerato.*

« *Origo stipendii.* — In primis Ecclesiæ temporibus fideles res sacro ministerio adhibendas offerebant, scilicet panem et vinum consecranda, ex quibus sumebant sacerdotes ea quæ ad sacrificium necessaria existimabantur, cætera in usum cedebant ipsorum sacerdotum et clericorum. Postea plura alia in altari oblata fuerunt, nempe: oleum pro luminaribus, thymiama pro suffitionibus, lac et vinum quibus baptizati recenter reficiebantur, imo et pecunia, sed indubitatum est juxta primigeniam Ecclesiæ disciplinam, sive panem, sive denarium oblatum fuisse Ecclesiæ et clericis in commune, non vero datum cuipiam sacerdoti ut Missam privatim diceret, quæ uni eleemosynam offerenti prodesset. Primis itaque seculis Missæ pro omnibus dicebantur, oblationibus pro omni clero sufficientibus, sed decrescente fide et rarioribus factis eleemosynis, licitum fuit sacerdotibus quædam accipere munera ut donator uberiorem sacrificii fructum acciperet. Disputatur inter theologos quo tempore mos iste incœperit, alii octavum alii remotius seculum appellantes; seculo autem IX hunc morem adeo longe lateque propagatum scimus, ut etiam pueris notus esset, ut ex vita S. Petri Damiani constat. Bened. XIV, *de Sacrif., lib.* 3, *cap.* 21, *n.* 5.

« *Legitimitas stipendii.* Certum et inconcussum est ab Ecclesia a plurimis seculis approbatam, aut saltem toleratam, fuisse praxim qua aliquod stipendium pro speciali fructus Missæ applicatione percipitur : porro ex probatis in Tractatu *de Ecclesia*, in hujusmodi rebus infaillibilis est Ecclesia; nec probare, nec tacere potest quod est contra fidem aut bonos mores... Insuper qui altari deserviunt de altare vivere possunt, ac proinde pro ministerii sui muneribus quid accipere possunt, nec ullo pacto tenentur indebitam gratiam, ut est Missæ fructus specialis, alicui fidei speciatim conferre. Unde, dummodo non sit animus simoniacus, potest sacerdos postulare et requirere stipendium pro Missæ celebratione.

« Quamvis licitum sit sacerdotibus stipendium accipere pro Missæ celebratione, haud raro in his materiis alicujus peccati rei judicandi sunt : sic a peccato immunes non forent. — *Ratione intentionis.* — 1 Qui stipendium suscipit quasi pretium consecrationis; — 2. Qui nunquam Missam celebrat nisi dato stipendio. — 3. Qui facit Missarum quasi mercatum quo fideles scandalizantur; — 4. Qui fidelibus sæpe sæpius

injungit pro pœnitentia in sacro tribunali Missas celebrandas. Ben. XIV, *de sacr.*, *l.* 3, *c.* 22, *n.* 11. — Ratione *stipendii* ipsius peccant sacerdotes. — 1. Qui unum stipendium recipit pro fructu specialissimo; vel unum pro fructu satisfactorio, alterum pro fructu impetratorio ejusdem sacrificii. — 2. Qui post accepta a pluribus stipendia exiguiora quam ea quæ in diœcesi constituta sunt, illa in unum colligit et tot tantum dicit Missas quot existunt stipendia completa, Bened. XIV, *ib. n.* 4.—5. Mirum est quænam fuerit sacerdotum avaritia; alii pluries in die celebrabant; alii in eadem Missa tot hostias consecrabant, quot erant eleemosynam offerentes; alii vero Missam diei legebant ter, vel quater, usque ad offertorium, deinde tot secretas iterabant quot orationes legerant, et tandem sub uno canone Missam perficiebant, tot repetitis collectis in fine quot initio recitaverant; et sic pro numero repetitionum accipiebant stipendia; vocabanturque hæ Missæ *bifaciatæ*, et *trifaciatæ*. S. Lig., *lib.* 6. (v), *n.* 316.

« *Quantitas stipendii.* — Cum Missæ sacrificium sit supra omne pretium, nec vendi nec emi possit, stipendium datur ad sacerdotis sublevamen, inde fit quod majus vel minus stipendium accipi possit. Ad præcavendos vel tollendos abusus conc. Trid. de episcopis, *sess. XXII, De obs. et evit.* dixit: « Quod ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, et quidquid pro Missis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potiusquam postulationes, aliaque hujusmodi quæ a simoniaca labe vel certe a turpi quæstu non longe absunt, omnino prohibeant »; porro episcopi ut Trid. conc. optatis responderent accipiendum stipendium determinarunt. Et ideo — 1. Taxationi ab episcopo factæ omnino standum est; qui *plus* requireret contra justitiam peccaret et ad restitutionem teneretur; tum quia episcopus taxatione ista aperte declarat illud stipendium sufficere honestæ clericorum sustentationi; tum quia fidelis jus strictum habet ut nihil ab eo ultra taxationem requiratur. Qui *minus* acciperet *ordinarie* illegitime ageret ob incommoda ex hac praxi subsecutura pro aliis sacerdotibus, quibus præscriptum stipendium est forsan necessarium, et qui privari non debent jure ab episcopo concesso. — 2. Licet aliquid ultra taxationem accipere, si adsit vera et proprie dicta donatio, vel si Missæ celebrationi adjungatur labor extrinsecus et extraordinarius, v. g. circa locum et horam Missæ. — 3. Si quædam sint motiva aliquid supra taxationem postulandi, generatim loquendo nihil sine episcopi licentia fieri debet, tum ob periculum simoniæ aut scandali, tum ob conc. Trid. specialem episcopis in his rebus concedens auctoritatem.

« *Transmissio stipendii.* — 1. Quando Missa pro qua datum fuit stipendium ab alio sacerdote celebrari debet, totum stipendium ei tradendum est, etiamsi iste alius sacerdos ad stipendii imminutionem consentiat. Ita expresse Bened. XIV, Encycl. *Quanta cura* § 3; vult insuper idem Pontifex, § 5, clericum aliter agentem pœnam suspensionis S. Pontifici reservatam ipso facto incurrere. *De sacrif. Mis.*, *lib.* 3, *cap.* 22. Præiverant Urbanus VIII, et Alex. VII, qui sequentem damnavit propositionem, *n.* 9: « Post decretum Urbani VIII, potest sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta. Non licet proinde sic agentibus cooperari; ab hac damnatione triplex excipitur casus: — 1. Casus quo aliquis majus daret illud stipendium, intuitu amicitiæ, paupertatis, gratitudinis, propinquitatis, tunc sacerdos posset excessum retinere. — 2. Casus quo sacerdos, cui committetur celebratio liberaliter, et omnino sponte concederet excessum; unde non sufficeret ut rogatus annueret, ut ex Benedicto XIV eruitur. — 3. Casus beneficiarii qui commune stipendium dat quamvis inferius sit parti fructuum qui conceduntur ad celebrandas Missas S. Lig., *n.* 321. — In hac damnatione, ait DD. Bouvier, comprehendi non videtur sacerdos qui, pinguia habens stipendia, a parocho v. g. rogatus, Missam parochialem parochianis applicat, ea conditione ut parochus unam e Missis a se promissis dicat; aut, pro quacumque causa, intentionem cum alio mutat. Vide S. Lig., *n.* 322, *dub.* 4, qui huic sententiæ parum favere, imo adversari videtur. — Decernit Urbanus VIII nihil de prædictis stipendiis detrahendum esse in commodum Ecclesiæ sacra indumenta et res necessarias sacerdoti subministrantis, id tamen licitum graviter, quando scilicet hac negligentia gravem molestiam pateretur ille qui stipendium obtulit. — 2. Stricta existit obligatio, inquit DD. Bouvier, *t.* 3, *p.* 180, *n.* 9, tot celebrandi Missas ad altare privilegiatum quot fuerunt promissæ, et quisquis aliter ageret, contra justitiam peccaret. Unde qui, ex culpa, vel sine culpa, plures accipit Missas ad altare privilegiatum celebrandas quas celebrare non potest, tenetur curare eas ad aliud altare certo privilegiatum celebrari, vel obtinere a S. Pontifice privilegium personale his Missis correspondens. Pro celebratis ad aliud altare debet, juxta plures, eas repetere. Alii tamen dicunt satisfactum esse substantiæ obligationis et sufficere applicare defuncto vel defunctis parem numerum indulgentiarum plenariarum defunctis applicandarum. S. Lig., *n.* 328; 339.

« *De qualitate Missarum.* — Celebrandæ sunt Missæ juxta petita et promissa, id est, de Requiem, de Spiritu S., de B. Virgine... et adesset peccatum mortale si opposita praxis gravis modestiæ esset tribuenti stipendium. — Qui loco Missæ *de requiem*

promissæ aliam dicit Missam non committit peccatum mortale, quia gravis non fit injuria. S. Lig., *n.* 328; si autem agatur de alia Missa votiva in die non impedito, sacerdos non satisfacit obligationi suæ non dicendo Missam votivam simpliciter postulatam, etiamsi fideles expresse non rogaverint dici Missas votivas. S. Cong. Rit. 12 septembre 1840, *n.* 4750. — 3. Qui missam sacrilege celebrat satisfacit substantiæ obligationis suæ; quia applicatio fructus Missæ, ex dictis, non pendet a celebrantis dispositionibus; convenit tamen ut quasdam preces addat ad supplendum fructum ex opere operantis quo caruit dans stipendium sacerdotis culpa.

« *De tempore Missæ.* — 1. Missa dicenda est tempore præfixo, quia unusquisque promissis suis stare debet; si sacerdos die, v. g., festivo præfixo Missam non celebraverit, non potest eam die sequenti dicere, sed tenetur stipendium reddere, nisi ei nota sit voluntas contraria ejus qui tribuit stipendium. Si vero stipendia tribuens plenam reliquerit sacerdoti libertatem, nullo tempore arctatur sacerdos ille dummodo Missas dicere non omittat. — 2. Si nullum fuit tempus præfixum, Missa dicenda est *quamprimum* moraliter; unde non licet sacerdoti Missas promittere nisi eas dicere possit intra *modicum tempus*; ita S. Cong. et theologi, quia talis est voluntas præsumpta stipendia tribuentis. — 3. Vox ista *quamprimum* et istæ *modicum tempus* ex circumstantiis intelligi quandoque possunt: sic si agatur de infirmo in agonia constituto, de muliere prægnante, de lite statim judicanda, dilatio unius diei potest esse materia gravis, ut patet; si e contra copiosa Missarum quantitas eidem tribuatur sacerdoti, præter stricte requisitum tempus, aliud tribuendum est propter occurentes Missas quæ quandoque postulantur, quasque ignorare nequit tribuens stipendia; attamen illum de hoc monere opportunum est. His præcisis casibus, alii unum mensem concedunt, alii duos juxta præsentem praxim; S. Lig., *n.* 317; si aliquid ab episcopo definitum fuit, illius mandatis standum est.

« *De Missis fundatis et earum reductione.* — 1. Sedulo servandæ sunt defunctorum dispositiones, nec licet eas immutare, etiam consentientibus hæredibus, ut patet. — 2. « Contingit sæpe in quibusdam Ecclesiis vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus esse pro Missis fundatis in illa Ecclesia celebrandis. — In quibusdam ecclesiis celebrioribus majus stipendium exigitur, et quando Missæ ab aliis dicendæ traduntur aliqua pars stipendii retinetur; sed illud recte fieri potest, legitima auctoritate permittente.

« *Stipendii objectum.* — 1. Stipendio non emitur Missæ fructus. « Sacerdos non accipit pecuniam, ait S. Th. 2. 2, *q.* 100, *a,* 1, *ad* 2, quasi pretium consecrationis Eucharistiæ aut Missæ decantandæ; sed quasi stipendium suæ sustentationis...; non tanquam pretium mercedis, sed tanquam stipendium necessitatis. » — 2. Stipendium datur pro applicatione fructus specialis qui liberæ sacerdotis voluntati relinquitur. Dubitatur an sacerdos possit fructum specialissimum alteri tribuere; sed quidquid sit stipendium pro illius applicatione recipere nequit, tum ob dubium circa illius fructus applicationem, tum ob damnationem ab Alex. VII factam contrariæ assertionis.

« II. *De obligationibus ex stipendio provenientibus.*

« *De intentione ministri.* — 1. Ut superius dictum est, *n.* 293, fructus Missæ suspensus remanere non debet, ac proinde sacerdos Missam celebrando talem habere debet intentionem ut vere determinetur, saltem apud Deum, ille qui stipendium dedit et pro quo Missa celebratur. — 2. Non licet Missam dicere pro illo qui primus stipendium præbebit, quamvis Deo perfecto cognitus sit; tum quia forsan deest adhuc ratio propter quam illam postulabit; tum quia non satisfit intentioni non existenti; tum quia demum, re mature expensa, praxis ista decreto S. Congreg. a Paulo V approbato prohibita fuit. Excipit S. Ligorius, *n.* 337, casum in quo sacerdos certo prævidet aliquam Missam fore brevi ab eo postulandam pro aliquo defuncto, quia persona pro qua offertur sacrificium vere est determinata, nec contradicunt rationes mox allatæ. Sed in prædicto casu Missa est absolute et sine ulla conditione dicenda.

« *De numero Missarum.* — 1. Tot dicendæ sunt Missæ quot sunt stipendia distincta; unde Alex. VII sequentem damnavit propositionem, *n.* 10: « Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre. » — 2. Qui unam Missam, pro qua stipendium accipit voluntarie omittit, peccat lethaliter, quia fructus sacrificii Missæ aliquid grave existimandus est. Qui advertit materiam dubiam in sacrificio Missæ fuisse adhibitam non videtur satisfecisse obligationi ex stipendio provenienti; nam ad tollendam obligationem certam requiritur solutio certa. Recurrendum est igitur ad episcopum qui donatorum poterit intentionem explicare juxta mox dicenda, *n.* 308; vel petendum est a S. Pontifice ut ex thesauro Ecclesiæ hauriat quod deest ex parte Missæ. — 3. Qui absque stipendio promisit Missam celebrandam sub gravi peccato promissionem suam adimplere tenetur, si vera fuit promissio, seu cum intentione sese obligandi, quod raro supponendum est. — 4. « Si tribuens eleemosynas numerum Missarum celebrandarum non præscripsit, tunc tot Missas oportebit celebrare quot præscripserit Ordinarius, secundum morem civitatis aut provinciæ. » Ita S. Cong. Unde, si usus

sit in parœcia decantandi Missas, decantari debent; si autem sæpius dicantur Missæ simplices, non dicere licet tantum Missas decantatas. In dubio consulendus est episcopus.

« *De loco Missarum.* — 1. Missa dicenda est in loco promisso, vel in altari designato; et ideo qui secus ageret peccaret et forsan a testatoribus præscriptis, nequeat satisfieri, vel eleemosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur qui velit huic muneri se subjicere ; unde depereunt piæ testantium voluntates, et eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur. Sancta synodus, cupiens hæc ad pios usus relicta, quo plenius et utilius potest, impleri, facultatem dat episcopis, ut in synodo diœcesana,.... re diligenter perspecta, possint, pro sua conscientia, in prædictis ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint , statuere circa hæc quidquid magis ad Dei honorem et cultum, atque ecclesiarum utilitatem viderint expedire. » Trid. *sess. XXV*, *c.* 4, *de ref.* Decreto S.Cong. die 21 jun. 1625 jussu Urbani VIII edicto, et ab Innocentio XII, 23 dec. 1607, confirmato, prohibitum fuit episcopis aliquid immutare piis fundationibus post conc. Trid. factis. Opinatur tamen S. Lig., *lib.* 6, *n.* 330, sublatam non fuisse episcopis facultatem, quam habent ex jure communi, Missas moderandi vel commutandi, quando reditus oneribus impares facti fuerunt, hærede vel exsecutore audito; ut eruitur ex *cap.* 3, *tit.* 25, *lib.* 3. *Decret.* et ex *cap.* 8, *sess. XXII*, conc. Trid. Juxta DD. Bouvier, in Gallia semper viguit consuetudo ut episcopi, extra synodum diœcesanam et absque canonicorum assistentia, juxta suam prudentiam, præsumptam testantium voluntatem attendentes, reducerent, moderarentur ac commutarent. Idem a fortiori faciunt pro officiis, anniversariis et quibuscumque precibus fundatis. — 3. Sedulo distinguenda est condonatio Missarum prætermissarum a reductione ; in reductione potissimum interpretatur episcopus voluntatem testantium, dum in condonatione fit remissio Missarum quæ ex conventione dicendæ erant ; unde in condonatione ex thesauro Ecclesiæ providetur et suppletur iis quæ debita erant nec fuerunt soluta, quod ex hodierna saltem praxi solus S. Pontifex facere potest; ac proinde ad S. Sedem recurrendum est quando de Missarum prætermissarum condonatione agitur. » (De Euch. n. 297 ad 308).

DUBIUM II.

Cujus sit applicare fructum sacrificii ?

331 A quo applicandus sit fructus missæ : An religiosus validè missam applicet contra voluntatem prælati ?

335 Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. I. An sufficiat applicatio habitualis? Qu. II. An si quis accepit stipendia à diversis, sufficiat applicare missas pro eis in confuso ?

336 Quid si applicatio nulli fiat, vel incapaci ?

337 An valeat applicatio conditionata ? Et An applicatio facta pro primo offerente, sit illicita, et invalida ?

338 An in die animarum possit applicari missa pro particularibus ex stipendio ?

339 De Altari privilegiato. Qu. 1. An ad tales indulgentias lucrandas requiratur missa de *Requiem?* Qu. 2. Quomodo intelligenda est clausula : *Modo in Ecclesia quotidie dicantur septem missæ* ? Qu. 3. Quomodo clausula : *Modo in Ecclesia non sit aliud altare privilegiatum* ?

334. — « Resp. Solus sacerdos offe-
» rens validè id facit per suam inten-
» tionem, quia est actus potestatis sa-
» cerdotalis. Ita *commun. Suar. Card.*
» *de Lugo d.* 14. *s.* 10. *n.* 211. *etc.*

Unde resolves :

« 1. Is validè applicat, etsi peccet sa-
» crificando, vel applicando contra vo-
» luntatem superiorum. Ita *Suar. Laym.*
» *Dian. Card. de Lugo, loc. cit. contra*
» *Navar. Ledes., et alios*, quorum sen-
» tentiam probabilem dicit *Diana t.* 14.
» *r.* 72

Quæritur an religiosus validè applicet missam contra voluntatem prælati ?

Prima sententia negat, quam tenent *Scotus Quodl.* 20. *Gav in Rubr. Miss. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 28. item *Gabr. Arm. et alii apud Cont. Tourn. de sacrif. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 9. *in fin. v. Grave hic*, *ac Cordub. et Led. ap. Dian p.* 2. *tr.* 14. *r.* 72. qui probabilem putat. Ratio, quia voluntas religiosi subditur voluntati superioris ; unde, sicut superior potest irritare contractus, et vota subditi, ita etiam applicationes missarum.

Secunda sententia verò communior et probabilior dicit talem applicationem subditi esse quidem illicitam, sed non invalidam, et hanc tenent cum *Busemb. Suar. d.* 79. *s.* 9. *v. Sed circa*, *Laym c.* 2. *num.* 11. *Lugo de Euchar. d.* 19. *n.* 211. qui ait oppositam rejici ferè ab omnibus recentioribus, *Salm. de Sacrif. missæ c.* 3. *p.* 3. *n.* 25. *Anacl. p.* 576. *num.* 72. *Spor. n.* 289. *Cont. Tourn. l. c. cum Vasq. et Elbel p.* 119. *n.* 180. *cum Mastrio*, *Croix et Gob.* Ratio, quia subditus, uti utitur potestate ordinis (ut est in hoc casu), minimè subjicitur voluntati prælati. Limitat *Marchantius in Tribut. qu.* 2. *d.* 2. Si sacerdos applicationem faceret ex vi pacti initi cum offerente, quia sicut pactum sine voluntate prælati est nullum, ita et appli-

catio. Hoc tamen sanè intelligendum, quando subditus ita alligaret applicationem pacto, ut absolutè intenderet non applicare, si non satisfaceret obligationi contractæ (quod benè ait *Sporer* *n.* 290. in facto raro accidere); quando tamen absolutè applicat. non restringendo intentionem ad satisfactionem pacti; tunc validè applicat ex potestate generali, quam ipse habet applicandi sacrificium, cui vult, etiamsi errore ductus missam applicaret pro obligatione contracta.

335. — « 2. Sacrificium, quod neque » formaliter, neque virtualiter ulli ap» plicatum est, vel ante, vel in ipsa » consecratione, saltem secundæ spe» ciei, non potest postea ulli applicari, » saltem adæquatè, quia producit effe» ctum, quando existit, neque is sus» penditur; ideòque nec licet accipere » stipendium pro missa præterita. *Vide* » *Laym. l,* 5. *t.* 5. *c.* 2.

« Dixi, *vel ante*; quia non requiritur, » ut applicatio fiat in ipso sacrificio : » sufficitque, si pridie facta sit, etsi » ipso die de ea non cogitet. *Bon. qu.* » 3. *p.* 2. *ex Suar. Dian. l. c. r.* 47. » *contra Vasq.*

Quæritur I. An ad applicandam missam sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando habita, et non revocata? Negant *Vasq. de sacram. d.* 38. *c.* 6. *n.* 74. *et Abelly de sacr miss.* §. 5. *n.* 5. *cum Isamb.* dicentes, quòd sicut ad consecrandum requiritur ministri intentio actualis, vel saltem virtualis, sic etiam requiritur ad fructum missæ applicandum. Sed veriùs, et communiter affirmant *Suar.* 3. *p. d.* 13. *sect.* 3. *v.* *Dico* 2. *Bon. de Sacr. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 3. *n.* 11. *Lugo eod. tit. d.* 8. *n.* 93. *cum Molf. et Dian. item Cont. Tourn. ibid. v.* *Quær.* 6. *R ad* 2. *Holzm. p.* 5. *num.* 22. *v Dices, Elbel p.* 118. *num.* 174. *Mazz. de sac. miss. t.* 3. *p.* 168. *Sporer eod. tit.* *num* 340. *cum Gob.* qui testatur hanc esse omnium praxim, et *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 205. *cum Con. Tamb. et Pasq* Et ab hac doctrina in substantia non est difformis *P. Conc. t.* 8. *p.* 473. *n.* 36.; nam, licèt requirat intentionem virtualem, tamen virtualis illa (modo quo ipse explicet) coincidit cum nostra habituali : dùm inquit, quòd si quis acceperit 20 eleemosynas, et hodie celebrationem incipit cum voluntate sequentibus diebus celebrandi pro offerente, tunc sufficere primam intentionem; etiamsi cæteris singulis diebus aliò distractus illam non renovet. Ratio nostra est, quia applicatio missæ se habet per modum donationis verbalis, quæ semel facta valet donec expressè revocatur. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd in sacramentis ideò requiritur intentio actualis vel virtualis, quia intentio efficit sacramentum, seu actualiter influit in ejus confectionem; sed in applicatione missæ intentio non efficit fructum illius, cum adhuc sine applicatione de se oritur fructus ex celebratione missæ, et ideò sufficit applicatio aliquando facta, per quam fructus fuit alicui donatus.

Quæritur II. An si quis accipit stipendium à decem personis pro decem missis, satisfaciat applicando primas decem missas quas legit pro ipsis in confuso? Negat *Sylvius apud Bon. d.* 4. *p.* 7. §. 3. *n* 1. *et Conc. t.* 8. *p.* 474. *n.* 38. Sed meliùs videtur sic distinguendum : Si singula sacrificia applicantur pro singulis indeterminatè, non videtur satisfieri, quidquid dicant *Aversa, et Diana apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 209. Ratio, quòd ad satisfactionem requiritur intentio applicandi fructum determinatæ personæ, ut illi prosit; unde sicut non consecraret, qui decies proferret formam consecrationis super decem hostias, cum intentione consecrandi unaquâque formâ unam hostiam ex eis in confuso; ita qui applicat decem missas indeterminatè. Si verò sacerdos unamquamque missam intenderet applicare omnibus illis decem personis, singulis applicando decimam partem uniuscujusque missæ, non videtur ratio cur non satisfaciat, cùm nemo dubitet, quin fructus sacrificii sit divisibilis, et ideò tribuitur unicuique quod debetur ; unusquisque enim in singulis missis, decimam partem accipiendo, in celebratione decimæ missæ jam totum suum fructum percipit Et ita tenent *Bon l. c. Ronc. c.* 6. *q.* 9. *r* 2 *Tamb. de miss. l.* 2. *c.* 2. §. 11. *n.* 4. item *Aversa, Henno, et alii apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 210. *contra Pasqual et Possev.*

336. — « 3. Si nulli applicetur, vel » incapaci, fructus manet in thesauro » Ecclesiæ, ut docet *Suarez*, vel cedit » ipsi sacerdoti, vel illis, pro quibus » tenetur specialiter offerre, quòd ita » implicitè censeatur intendisse. Ita » *Laym. t.* 5. *c.* 2. *Vide Card. de Lugo* » *n.* 215.

Si fructus sacrificii applicatur incapaci, tunc ille remanet in thesauro Ecclesiæ. In praxi autem quando dubitatur, an is pro quo offerimus sit vel ne capax fructûs, consultum est in missis gratuitis illas applicare vel nobis ipsis, vel alteri sub conditione, si persona cui applicantur non sit capax ; in missis verò debitis ex stipendio, quia probabiliter fructus cedit in beneficium propinquorum offerentis ex ejus implicita voluntate, ideò tunc non possumus, cui velimus fructum applicare, nisi sub conditione, ut præjudicium non fiat cui obligatio adsit applicandi ; ita *Elbel n.* 194. *et Sporer. n.* 284. *cum Marchant.*

337. — « 4. Applicatio, sub conditio- » ne jam impleta, est valida, v. g. ad » intentionem quam habuit hodie su- » perior, non autem sub conditione » futura contingente, v. g. applico illi, » cui Titius interrogatus voluerit ; vel » ei, qui priùs morietur ; vel qui pri- » mò stipendium offeret : ita *Suar. in* » *3 part. t.* 3. *d.* 79. *s.* 9. *Laym. l. c.* » *Dian. l. c. r.* 15. *Card. de Lugo d.* 19. » *num.* 209. *contra Bon. q. ult. p.* 7. » §. 5. qui tamen ipse in praxi dis- » suadet.

« 5. Non satisfecit, qui te mortuum » putans, missas, quas pro defuncto » teneretur, celebravit.

« 6. Sacerdotes Societatis non satis- » faciunt, celebrando pro defunctis » per anticipationem, nisi tamen jam » mortui sint, etsi postea promulgen- » tur. *Laym. l. c.*

Dicunt *Lugo de pœn. d.* 13. *n.* 137. *et Pal. p.* 6. applicationem missæ factam pro primo offerente esse validam, sed illicitam ex prohibitione *Clementis VIII.* quam promulgavit *Paulus V.* die 15. Nov 1605. vetans hanc consuetudinem, *tanquam pluribus nominibus periculosam, fidelium scandalis obnoxiam, atque à vetusto Ecclesiæ more nimium aberrantem.* At probabiliùs (ut rectè ait *Croix n.* 222.) talis applicatio non solùm erit illicita, sed sæpe invalida, quia sæpe accidet quòd missa tunc dicatur pro causa, quæ adhuc non existit, putà si stipendium offerens postulavit missam pro liberatione à carcere, ab infirmitate, etc., quæ càusa, cùm nunc non adsit, effectus missæ suspensus remanêre deberet, quod non videtur credibile. Benè tamen advertit. *Cont. Tourn. de sacrif. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 4. *v. Quær.* 8. *Si tamen, cum Vasq. Aversa, et Quarti,* quòd si sacerdos prævideat, quòd postulabuntur missæ pro aliquo defuncto, benè potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offerentur pro persona determinata.

338. — « 7. Non omnes sacerdotes » tenentur die animarum applicare » missam pro omnibus defunctis. *Tamb.* » *l.* 3. *exp. sacr. c.* 3. §. 2. *contra pra-* » *xim, et Gav. p.* 4. *t.* 15. » (*De hoc adest Decretum S. C. apud Merati indicis n.* 411. *editum die* 4. *Aug.* 1663, *ubi dictum fuit :* In die Commemorationis omnium fidelium defunctorum sacrificia possunt à sacerdotibus celebrantibus applicari ad libitum, scil. vel pro omnibus fidelibus defunctis, vel pro aliquibus tantùm. *Hoc Decreto posito benè ait Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær.* 11. *nihil obesse, quin pro talibus missis accipi possit stipendium.*)

339. — « 8. Missa celebrata in altari » privilegiato pro defunctis non suffra- » gatur illis, nec satisfit indulto, nisi » sit de requiem. *Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* » 233. *ex declarat. Card. et p.* 9. *t.* 2. » *r.* 8.

Hoc privilegium altaris in hoc consistit, ut ex indulgentiis, sive fructibus qui sunt in thesauro Ecclesiæ, liberetur à purgatorio anima pro qua missa in illo altari applicatur ; et hoc vi potestatis clavium, quam habet Papa applicandi indulgentias, vivis quidem per modum absolutionis, defunctis verò per modum suffragii sive solutionis.

Quæres 1. An ad lucrandum indulgentiam altaris privilegiati, semper requiratur, ut celebretur missa *de requiem ?* Resp. negativè ; nam licèt olim anno 1601. die 1. junii respondisset S. C. affirmativè, ut *fert Dian. p.* 4. *r.* 233. attamen *Alexander VII.* die 22 Januar an. 1667. in decreto incipiente *Creditæ nobis,* declaravit quòd in iis diebus, quibus non licent missæ *de requiem*, missæ de festo currente easdem habent indulgentias, quas habent missæ *de requiem :* idque extendit ad altaria privilegiata etiam non perpetua, et pro aliquo die in hebdomada. Deinde *Innocentius XI.* die 4 Maji anno 1688. declaravit id valêre etiam in diebus dominicis, et diebus infra octavas Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, et aliis annuis diebus, quibus missæ *de requiem* non possunt celebrari. Demùm hæc omnia decreta confirmavit *Clemens XI.* die 29 Sept. an.

1714. (*Vide Decreta præfata apud Merati*) Ex his omnibus colligitur, quòd missæ in altari privilegiato, aut perpetuò, aut ad tempus concesso, suffragantur defunctis, sive dicantur *de requiem* dicere. Si verò currat festum semiduplex, omninò debet dici *de requiem* in altari privilegiato ; aliàs non aquiritur indulgentia, etiamsi in Ecclesia solemnitas celebretur, ex declaratione S. C. quam refert *P Zaccharia apud Croix l. 6. p. 2. ad n.* 509. cùm autem privilegium conceditur ad tempus declaravit S. C. (in decreto, quod affert *Croix l. 6. p. 2. n.* 525.) quòd tempus incipit non à die publicationis brevis, sed à die concessionis.

Quæres 2. Quid si in Ecclesia, ubi concessum est altare privilegiatum per aliquod tempus, non dicantur septem vel quinque missæ juxta clausulam, quæ in indultis apponi solet? *Sylvius apud Croix n.* 522, putat privilegium etiam suffragari, si bis vel ter missæ non legantur. Sed veriùs oppositum docet *Benedictus XIV. notif.* 56. *n.* 16. decreto S. C. concilii, edito die 11. Sept. 1694. et approbato ab *Innoc. XI.* qui id mandavit publicari; ibi dictum fuit, *celebrationem missarum indultis præfatis præfinitarum omninò necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia.* Declaravit tamen eadem S. C. die 30. Julii 1706. alio decreto (inserto in Bullario *Clementis XI.*) quòd pro tempore, quo religiosi vel sacerdotes sæculares per aliquot dies vel menses propter absentiam non celebrant missas præfinitas, indulgentiæ non amittuntur, sed pro illo tunc suspenduntur Insuper declaravit, quòd si missæ non legantur ob sacerdotum infirmitatem, vel quia religiosi occasione festivitatis, vel funerum, alibi celebrare debeant ex jussu prælati, si raró id fiat, indulgentiæ etiam suffragantur. *Vide prædicta decreta apud Bened. XIV loc. cit. n.* 17. *et apud Spor t.* 3. *p.* 258., qui illa in extensum affert.

Quæres 3. quomodò intelligenda clausula, *si in Ecclesia aliud altare privilegiatum non est erectum?* Probabiliter respondent *Sporer p.* 258. *n.* 133. *et Gobat n.* 519. intelligendam esse, quòd altare privilegiatum antea concessum fuerit generatim pro quibuscumque defunctis, idque in secunda petitione non sit expressum, posterior concessio, etiam generatim facta, nihil valet; secùs verò, si concessio fiat pro aliquibus particularibus personis. Et sic pariter videtur dicendum, si prima concessio fuerit particularis, et secunda generalis.

Notandum hìc 1. privilegium altaris privilegiati non esse communicabile per generalem communicationem privilegiorum, ex decreto S.C. Indulgentiarum dato, die 5 Febr. an. 1748. et approbato à *Bened. XIV* die 2 Martii ejusdem anni; ita refert *P. Ferrarius Bibl. v. Indulgentia in Append. n.* 15. Notandum 2. quòd *Clemens XIII.* prævio voto ejusdem S. C. die 19 Maji 1719. indulsit omnibus Ecclesiis parochialibus altare privilegiatum quotidianum ad septennium; quo expleto, præcepit omnibus Episcopis, abbatibus, vicariisque capitularibus, pro suis parœciis confirmationem ejusdem privilegii ad septennium petere. *Vide Ferrar. Bibl.*

DUBIUM III.

Quando, et quoties liceat celebrare?

340 An possit dici missa ante auroram, vel post meridiem?
341 A quo tempore incipiat aurora? An tempus tam auroræ, quàm meridiei moraliter accipiendum?
342 Quid de privilegiis regularium?
343 Casus in quibus licet celebrare ante auroram, vel post meridiem. An in nocte Nativitatis omnes tres missæ dici possint ante auroram?
344 An liceat anticipare missam vel postponere ob festivitatem, vel causà itineris, vel ex dispensatione Episcopi?
345 An peccet graviter, qui celebrat ante auroram, vel post meridiem?
346 Quænam in hoc sit parvitas materiæ?
347 Quale peccatum sit celebrare ante Matutinum?
348 Quid si esset missa conventualis, et solemnis?
349 An liceat celebrare (et ministrare communionem) in quolibet anni die?
350 An in die Cœna Domini, et Sabbati sancti liceat privatim celebrare?
351 An et quando liceat celebrare pluries in die?
352 An aliquando liceat interrumpere missam, vel de novo incipere?
353 An si superveniat princeps, vel turba peregrinorum? vel si sacerdos recordetur alicujus impedimenti?
354 An si urgeat necessitas propria vel aliena?
355 Quomodo missa interrupta, supplenda sit ab alio sacerdote?

340. — « Resp. 1. Ordinariè non li-
» cet celebrare post meridiem, sed de-
» bet inchoari ante duodecimam, nec
» ante auroram quàm ante solis ortum
» *Regin.* quadrantem horæ, *Henriq.*, et
» *Coninc.* mediam horam, *Az.* horam

» cum quadrante, *Suar. et Fernand.* » *et Possev.*, sesquihoram comprehen- » dere dicunt, et consequenter, cùm, » secundùm *Henriq. Suarez et alios*, » missa possit inchoari tantò ante au- » roram, ut sub ejus initium finiatur, » licet duabus horis ante solis ortum » incipere. Ita *Rodriguez, et alii.* Unde » ulteriùs inferunt quidam cum *Suar.*, » Religiosis habentibus privilegium ce- » lebrandi horâ ante diem, licère tri- » bus horis ante ortum solis incipere : » quod *Carp de Lugo d.* 20. *sect.* 1. *n.* » 32. non improbat, etsi *Laym.* tantùm » permittat horis duabus post mediam » noctem. *Card. de Lugo. l. c.* Qua- » cumque autem horâ licitè (sive ex, » sive sine privlegio) celebrent eadem » etiam atque adeò in missa, quæ » nocte Nativitatis, cæterisque, quæ » post illam celebrantur licère iis Eu- » charistiam aliis ministratre, contra » *Bordon.* docet *Diana p.* 9. *t.* 7. *r.* 43.» (*Sed hoc vetitum nunc est. Vide hac de re hoc lib.* 6 (v). *n.* 252. *v. Sic etiam.*)

341. — In Rubrica Missalis n. 15. habetur : *Missa privata, saltem post Matutinum et Laudes, quâcumque horâ ab aurora usque ad meridiem dici potest.* Non licet igitur celebrare ante auroram, quæ non jam intelligitur ortus solis, sed tempus illud quod est medium inter noctem et diem. Hinc dicunt *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 33., licitum esse inchoare missam ferè per duas horas ante ortum solis : sed meliùs ajunt *Croix l.* 6. *p.* 2 *n.* 226. *Cont. Tourn. cap* 9. *art. sect.* 5. *v. Quær.* 1. *et Bened. XIV. Notif.* 12. *n.* 12., auroram computandam esse ex temporum varietate, juxta tabellas, quæ directoriis officii divini apponi solent. Idcircò asserunt *Croix et Cont. Tourn.* in mense Junii auroram incipere ferè duabus horis cum quadrante ante ortum solis : mensibus Februari, et Septembris horâ cum dimidia : in mense Martii horâ cum quadrante : in reliquis verò mensibus horâ, et tribus quadrantibus circiter.

Omnes autem conveniunt cum *Lugo d.* 20. *num.* 37. *Cont. Tourn. l. c. v. Quær* 2. *et* 3. *Wigandt tract.* 15. *n.* 52. *Bonac. p.* 9. *n.* 2. *et Salm. tr.* 5. *c.* 4 *p.* 1. *n.* 33 *et* 42. qui citant *Suar. Navar. Sa, Henr. et alios*, quòd nulla sit culpa missas terminare in aurora, et eas incipere parum ante meridiem ; ratio, quia tempus tam auroræ, quàm meridiei (de qua infrà dicemus *n.* 345.), non mathematicè, sed moraliter accipiendum. Et quamvis olim (ut fert *Bened. XIV Notif.* 12. *n.* 3. *et* 4.) *Clemens XI.* secùs præceperit in quodam suo edicto, ubi sic dixit : *Comandiano che le Messe non possano incominciarsi prima dell' aurora, e che à mezzo giorno debbano essere del tutto terminate* [1], nihilominùs postea, cùm hoc punctum rursùs examini mandatum fuisset ; *Bened. XIII.* annuit posse tolerari latitudinem tertiæ partis horæ tùm ante auroram, tùm post meridiem : idque per edictum publicatum fuit sub *Clem. XII.* (*apud Bened. l. c.*)

342. — Circa autem religiosos, affert *Lugo d.* 20. *n.* 27., plura privilegia, quibus regularibus conceditur celebrare duabus horis post mediam noctem : item *Salm. ibid. n.* 32. afferunt privilegium *Eugenii IV* celebrandi tertiâ horâ post meridiem ex justa causa. An autem hujusmodi privilegia fuerint revocata per Tridentinum ? Affirmat *Fagundez cum aliis apud Lugo n.* 29. quia in præfato concilio *sess.* 22. *Decr. de vitand. in celebr. missæ*, sic præcipitur : *Ordinarii caveant, ne sacerdotes aliis, quàm debitis horis celebrent... non obstantibus privilegiis quibuscumque.* At negant *Wigandt t.* 15. *n.* 5. *Lugo ibid. cum Rodriq. Salas, Diana, et aliis pluribus*, et id probabile putat *Roncaglia c.* 5. *q.* 8. *cum Tamb.* Ratio, quia Tridentinum ibi tantùm imponit Episcopis, ut prædicta curent observari : ergò ubi Episcopi non repugnant, non est cur regulares suis privilegiis frui nequeant. Sed hoc non obstante, oppositum omninò tenendum ex decreto *Clementis XI.* edito 15 Decemb. 1703. (in extensum relato apud *Croix n.* 258.) ubi Pontifex declarat privilegia regularibus concessa circa missarum celebrationem omninò revocata esse per concil. Trid. in dict. decreto *sess.* 22. *cap. unic.* Et quamvis *Clemens* ibi tantùm loquatur de privilegio altaris portatilis, tamen hâc declaratione procul dubio ostendit pariter revocatum esse privilegium celebrandi extra debitas horas, quas concilium expressè servari jubet ab omnibus sacerdotibus ; non obstantibus (ut suprà) privilegiis quibuscumque.

343. — « Dixi, *ordinariè*, quia antever-

[1] *Id est :* Prohibemus ne missæ incipiantur ante auroram præcipimusque ut ante meridiem integrè sint absolutæ. *Edit.* A. LECLERE.

» tere licet sequentibus casibus, in qui- » bus etiam paulò post meridiem, v. g. » uno, vel altero quadrante, inchoari » potest, ut etiam secundùm *Sot. et* » *Pal.* ex quavis rationabili causa, v. » g. ob supplicationem, vel concionem » publicam protractam ultra meri- » diem, ob funus Principis, vel quia » sacerdos die festo propter iter fuit » impeditus, quo casu etiam integrâ » horà post licère inchoare dicunt. *Vide Laym. l. c. Fer. hic c.* 3.

« 1. In necessitate, v. g. ut morituro » detur Viaticum, quo casu licère me- » dià nocte celebrare, ait *Diana p.* 1. *t.* » 14. *r.* 33 *ex Laym. etc.* (*cum Lugo disp.* » 20. *n.* 25. *et Salm. tr.* 5. *c* 4. *p.* 1. *n.* » 27. *cum Vasq. Pal. Dic. Hurt. etc.* » *communiter*).

« 2. Ubi est mos rationabilis ut opi- » fices, et famuli summo mane possint » audire sacrum. *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 4. » *n.* 3. *ex Nav. etc.* (*Vide Dian. p.* 2. *t.* » 14. *r.* 34. non tamen idcircò post » meridiem licebit.

« 3. Ex privilegio, de quo suprà.

« 4. In nocte Nativitatis, in qua om- » nes tres missas ante auroram dici » posse, probabiliter docent *Suarez,* » *Con. Laym. Dian. p.* 4. *t.* 4 *r.* 236. *con-* « *tra Sylv. Fera. et alios.* » (*Lugo n.* 25. « *Salm. ibid. n.* 26. *cum Fagund., et* « *Nugno.*)

Quæres, an liceat in nocte Nativitatis Domini legere omnes tres missas ante auroram? Affirmant *Suarez d.* 80. *sect.* 4. *v. Tertio, Lugo d.* 20. *n.* 25. *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 10. *et* 26. *Dian. p.* 1. *tr.* 14. *r.* 35. *cum Vasq. Laym. Con. Molf. etc.* Quia (ut dicunt) in *c. Nocte sancta de Consecr. dist.* 1. absolutè conceditur, quòd in nocte Nativitatis *missas celebrent presbyteri.* Sed verius id negandum cum *Holz. p.* 85. *n.* 372. *Conc. p.* 488. *n.* 4. *Elbel p.* 136. *n.* 230. Ratio, quia hoc esset contra expressam Rubricam Missalis, ubi notatur : *Prima missa dicitur in nocte; secunda in aurora; tertia in die.* Et hodie adest decretum S. C. Rituum, editum die 18 Dec. 1702. (apud *Holz. et Elbel*) ubi dicitur : *Non licet in media nocte Nativitatis Domini celebrare successivè alias duas* (missas, *et communionem sacram exhibere.* Si autem quis unam missam celebrare vellet in tali die, nulla apparet ratio, ut rectè ait *P. Concina,* cur primam potiùs, quàm alias celebrare debeat.

344. — Adde 5. posse celebrari missam privatam post solemnem in festivitate, si solemnis protrahatur ad horam et ampliùs post meridiem, ut probabiliter dicunt *Wigandt t.* 15. *n.* 52. *et Salm. ibid. n.* 35. *cum Laym. Pal. Suar. Ronc. Led. Vill. etc.* Imo probabiliter *Suar. Vasq. Fill. Rodr. Possev. et alii ap. Bonac. p.* 9. *n.* 7. (qui tamen non facilè id concedit sine licentia Episcopi) admittunt etiam post duas horas posse celebrari, ne magna pars populi missâ careat. Adde 6. Ex causa itineris per horam post meridiem (vel ante auroram), ut cum *Bus.* dicunt communissimè *Conc. t.* 8. *p.* 487. *n.* 2. *Wigandt l. c. et Salm. ibid. n.* 36. *cum Soto, Suar. Pal. Laym. et aliis citatis.* Sic etiam ex causa funeris alicujus magnatis, ut *Busemb. Conc. et Salm. ibid. n.* 41. *cum Henr. etc.* Ex causa concionis, *Busemb. et Wig.* Ex causa publicæ supplicationis, *Busemb. et Conc.* Item quando Episcopus confert Ordines, *Laym. cap.* 4. *n.* 4. *et Salm. ibid. n.* 40. *cum Soto, S. Anton. Palud. Henr. etc.* Ex his enim causis missa potest anticipari, ut suprà, vel postponi per horam. Adde 7. Si Episcopus dispenset in aliquo casu particulari ex rationabili causa; juxta quam facultatem possunt Episcopi secum etiam dispensare. Ita *Lugo d.* 20. *n.* 27. *Wig. l. c. Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 28. *et* 37. *cum Nav. Laym. Pal. Conc.* Et rectè dicit *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 225., eamdem facultatem habère omnes superiores, secluso privilegio, erga suos religiosos, cùm sint eorum Ordinarii.

345. — « 1. Graviter peccat, qui sine » aliqua harum, aut saltem justa causa » citiùs manè, vel seriùs post prandium » celebrat, ubi *Azor* tertiam horæ par- » tem, *Laym.* mediam horam, *Bon.* » tres quadrantes, *Sylvius* horam re- » quirit, ut differendo peccet mortali- » ter. *Vide Dian t.* 14. *r.* 34. ubi notat, » Religiosos ex suis privilegiis posse » celebrare usque ad tres horas post » meridiem, post tertiam verò nullo » modo. *Vide Bon. l. c.*

Quæritur, an sit cuique licitum celebrare missam sub hora nona, scil. horà tertià post meridiem. Affirmant *Scotus. S. Anton. Palud. Nav. Vivald Durand. etc. ap. Palaum p.* 7. *n.* 14. *et apud Escob. lib.* 21. *n.* 354. qui cum *Less* id probabile putat; quia (ut dicunt) sacrificium altaris correspondere debet sacrificio Crucis, quod horà nonà fuit consummatum. Nec obstare ajunt Ecclesiæ

contrariam consuetudinem, quia hæc est tantùm introducta ob fragilitatem hominum non valentium tamdiu jejunare; unde non censetur obligationem induxisse, sed potiùs favorem, cui quilibet potest renuntiare. Sed hodie oppositum omninò tenendum, ut docent. *Suar. d.* 80. *sect.* 4. *Laym. c.* 4. *n.* 3. *Bon. p.* 9. *n.* 1. *et* 7. *Palaus l. c.* qui opinionem contrariam meritò improbabilem vocat, et *Salm. ibid. n.* 31. *cum Vasq. Con. et aliis passim.* Ratio eruitur tùm ex Trid. *sess.* 22. *in Decreto de observand. in cel. miss. etc.* ubi sic habetur : *Sancta Synodus decernit... ut Ordinarii... edicto, et pœnis propositis caveant, ne sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent.* Tùm ex universali Ecclesiæ consuetudine, quæ utique nunc servanda est, cùm sit præscripta à Rubrica Missalis ut suprà, et insuper expressè approbata à *S. Pio V* in sua bulla incipiente, *SS. in Christo Pater,* ut Pontifex prohibet *in virtute S. obedientiæ, ne quis sub pœna perpetuæ suspensionis à divinis præsumat quovis prætextu, etiam licentiarum, in vesperis celebrare.* Ergò celebratio sub vesperis non poterit excusari à culpa gravi, cùm talis celebratio præsumptio à Pontifice declaretur, et expressa inobedientia.

346. — Communiter autem DD. in hoc admittunt parvitatem materiæ, quæ excuset à mortali; et cum causa etiam à veniali, nempe si Missa terminetur parùm ante auroram, et incipiatur parùm post meridiem : sed valde discrepant in assignanda tali materia. *Azorius p.* 1. *lib.* 10 *c.* 25. *q.* 5. assignat pro materia gravi tertiam horæ partem; *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 4. *n.* 4. mediam horam; communiùs verò et probabiliùs censent *Sylvius q.* 83. *art.* 2. *q.* 4. *Pal. p.* 7. *n.* 14. *Bon. p.* 9. *n.* 6. *Ronc. c.* 4. *q.* 8. *r.* 1. *Viva ap. Conc. p.* 487. *n.* 2. qui non reprobat, et *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 34. *in fin. cum Gab. et aliis* censent non esse materiam gravem, nisi incipiatur missa horâ ante auroram, vel horâ post meridiem. Item valde probabiliter dicunt hìc *Suar d.* 80. *s.* 4. *v. Tertio, Bon. n.* 7. *Merati p.* 248. *et Fill. tr.* 5. *c.* 4. *q.* 7. *num.* 103. *cum aliis,* privilegium celebrandi horâ post meridiem, vel ante auroram, intelligi unâ horâ ante vel post tempus ut suprà à DD. concessum etiam non privilegiatis, alioquin privilegium parùm prodesset.

Circa autem prædictam parvam [materiam] teriam (id est minus quàm hor[am] suprà) in celebrando post merid[iem] dixit quidam recentior non sufficer[e] excusandum à veniali causam [dif]rendi celebrationem usque ad tempus, sed insuper requiri justam [cau]sam eo tunc celebrandi, putà si sit festus, vel ut alii audiant missan[...] similia : alioquin dicebat celebr[atio]nem non excusari à culpa veniali. hæc distinctio sive opinatio à [...] auctore tradita est, et videtur om[nino] insubsistens, ut mihi et aliis d[...] visa est, quia eadem causa quæ [per]mittit dilationem, permittit e[tiam] celebrationem eo tunc fieri.

347. — « 2. Non est peccatum [cele-]
» brare ante dictam Primam, vel
» ob infirmitatem non possis H[oras]
» dicere » (*ut docent etiam Salm. ibi[d.]* 43. *et* 41. *cùm communi*) « vel etiam
» Matutinum, si causa subsit, sine
» erit veniale, ut docent *Fill. Lay[m.]*
» *alii,* videturque sententia tuta co[ntra]
» multos dicentes esse mortale.

Quæritur, quale peccatum sit [cele-]brare missam ante recitationem M[atu-]tini? Adsunt tres sententiæ :

Prima dicit esse mortale, et ha[nc te-]nent *S. Anton.* 3. *p. tr* 13. *cap.* 6. [...]*toine p.* 154. *v. Secundùm, Juenin. p.* 393. *q.* 1. *et alii cum Gav. p.* 3[...] 11. *num.* 5. quamvis *Merati t.* 1. *p.* [...] *n.* 7. dicat *Gav.* postea alibi suam [...]perasse opinionem. Hanc senten[tiam] AA. præfati probant ex quadam C[ons-]titut. *Innocentii IV* edita 1254. et r[...] *apud Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *se[ct.] v. Quær.* 2. ubi dicitur : *Sacerdotes* [...] *sas celebrare, priusquam officium m[atuti-]nale compleverint, non præsumant.* [...] ex Rubrica Missalis *tit.* 1. *de Præ[...] sac.* ubi legitur : *Sacerdos celebra[ns] missam, saltem Matutino cum Lau[dibus] absoluto, etc.* Item *tit.* 10. *de defect[ibus]* videtur hìc numerari inter defectus [gra-]viores.

Secunda sententia autem nullam [in] hoc culpam agnoscit, et hanc te[nent] *Tamb. de Sacrif. Miss. l.* 1. *c.* 7 [...] *num.* 3. *Holzm. t.* 1. *p.* 447. *n.* 469. *Gob. et Cherub.* item *March. et Q*[...] *apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 230. Rati[o] [...]torum, quia nulla apparet lex sub c[ulpa] hoc præcipiens : et Rubrica est ta[ntùm] de consilio, non de præcepto.

Tertia sententia verò communi[or et] probabilior, quam tenent *Pal. d.* [...]

part, 10. *n.* 14. *Less. l. c. cap.* 37 *n.* 81. *Anacl. p.* 200. *qu.* 6. *Conc. t.* 2. *p.* 490. *n.* 11. *Elbel de Sacr. Miss. n.* 238. *Merati l. c. Cont. Tour l. c. cum Soto, Sylv. Tol. Nav Bellarm. Henr à S. Ign. Croix l. c. cum Val. Sanch. Vasq. Bon. Vict. et aliis, Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 45. *cum Sylv. Laym. Fill. Barbosa. etc.* Hæc sententia docet contra primam id nequaquam esse mortale, tùm quia nulla adest connexio inter officium et missam, ac ideò recitatio Matutini non videtur necessaria dispositio ad celebrandùm, cùm sacerdos aliter orando possit etiam se disponere : tùm quia hujusmodi gravis obligatio neque exprimitur in Rubrica, neque communiter sub gravi est recepta. Docet autem contra secundam sententiam non excusari à culpa veniali, quia in Rubrica id jam inter defectus numeratur ; ea enim, quæ inter defectus computantur, non ampliùs possunt esse de consilio, et ideò nequeunt ab aliqua culpa esse immunia. Hanc nostram sententiam amplectitur etiam *N. P. Benedictus XIV* In suo doctissimo Opere *de Sacrif. Miss. l.* 3. *c.* 13. Ab hujusmodi autem culpa veniali, ut rectè dicunt *Cont. Tourn. ibid. v. Quær.* 5. *Croix l. c. et Salm. tr.* 5. c. 4. *p.* 1. *n.* 46. *et* 47. *in fin.* excusabit quælibet mediocris causa rationabilis, putà si dans eleëmosynam postulet ut statim celebretur, si expectet populus aut aliqua persona gravis, si superior præcipiat, tempus celebrandi transeat, vel instet commoditas studii, itineris et similia.

348. — An verò sit mortale canere missam conventualem, et solemnem, antequàm Matutinum in choro dicatur ? Negat *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 2. *d.* 39. Sed *Pal. Disp. un. p.* 10. *n.* 14. *Bon. p.* 9. *n.* 8. *Merati d. p.* 799. *Bened. XIV l. c. et Salm. ibid. n.* 48. *cum Nav. Sot. Sylv Laym. Garcia, Suar et aliis* communiter et veriùs affirmant esse mortale, nisi intercedat justa causa (et gravis, et publica, ac sine scandalo, ut addit *Suar.*) Ratio, quia talis est consuetudo recepta in omnibus Ecclesiis, ubi preces publicæ dicuntur : ita ut, aliter agendo, graviter læderetur publicus Dei cultus, bonum commune, et conveniens regimen Ecclesiæ, præter scandalum populi.

349. — « Resp. 2. Per se loquendo, » quotidie licet celebrare. Dico, *per se,* » quia præcepto obligante sub mortali » prohibemur die Veneris sancto » (*Can. Sabbato, de consecr dist.* 3. *ubi dicitur,* isto biduo penitùs non celebrari ; *et respectu ad hoc biduum certè manet in observantia apud omnes, id est die Veneris, et Sabbati sancti*) ; « non ta- » men Eucharistiam sumere, vel aliis » præbere, ut habent *Hurt. de Sacrif* » *d.* 4. *dif.* 3. *Quintan. ex Suar. Vasq.* » *Tann. etc.,* licèt suppositis decla- » rationibus *Card.* non licère mi- » nistrare, nisi solis infirmis, velit » *Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* 237. *p.* 6. *t.* 6. *r* 19. » *et p.* 9. *t.* 9. *r* 24. *ex Barb. Gar etc.* » (*Notandum hic Decretum pro communione quotidiana, approbatum ab Innoc. XI. relatum à Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 665. *in quo dicitur* : Curent etiam (*Episcopi et Parochi*) ut circa communionem in feria VI. Parasceve Missalis Rubricæ, et Romanæ Ecclesiæ usus serventur. *Ex quo rectè infert. Card. apud Croix ib. n.* 493. (*quidquid dubitet Leand.*) *nunc graviter prohibêri communionem etiam privatim in illa die.*) « In Cœna Domini verò, etsi ex » consuetudine, uno celebrante, reli- » liqui communicare debeant ; plures » tamen ex causa licitè privatim cele- » brant, non tamen post finitam mis- » sam solemnem, et sacrarium recon- » ditum, ut vult *Pal. tr.* 22. *disp. un.* » *p.* 7. *n.* 2. licèt alii id non admittant » apud *Dian. p.* 9. *t.* 9. *r* 24. Sabbato » sancto alii negant licêre, ut *Vasq.* » *etc.* alii probabiliùs affirmant, ut » *Suar. Fag. Dian. Gasp. Hurt. d.* 4. *dif* » 3. *Pal. n.* 5. (qui non vult fieri ante » inchoatam missam solemnem), et *C.* » *de Lugo s.* 1. *n.* 18. qui addit, non » esse tunc legendas prophetias, quia » non sunt pars missæ : neque bene- » dictionem cerei, imò nec Litanias, » quia est ratio eadem. *Vide l. c. n.* 20. » *et Bon. p.* 2. ubi notat, quòd usus id » vix habeat. *Vide* etiam *Dian. p.* 4. *t.* » 4. r. 237. ubi cum *Mercero* contra » alios permittit eo die ante missam » solemnem celebrare de Sancto inci- » dente, vel votivam.

350. — Quæritur, an liceat celebrare privatim in Cœna Domini, et in Sabbato sancto ? Affirmant *Viva q.* 5. *art.* 6. *n.* 1. *Mazz. t.* 3. *p.* 192. *Dian. p.* 6. *tr.* 6. *r.* 19. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 231. *et* 233. *cum Suar. Nav. Vasq. et Lugo.* item *Sotus, Henr. Con. Laym. Pal. Barb. etc. ap. Salm. tr* 5. *c.* 4. *p.* 1. *num.* 2. *et* 7. qui huic opinioni adhærent. Ad decreta autem opposita S. C. respondent

præfati AA. ea vel non esse ubique publicata, vel non ubique recepta. Eidem sententiæ olim ego adhæsi ; sed nunc, cùm alia decreta novissimè edita observassem, dico omninò tenendum non licère ut sentiunt *Holzm. p.* 79. *n.* 341 *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 2. *concl.* 3. *Antoine p.* 490. *q.* 4. *et Bened. XIV Notif.* 38. *nu.* 9. Nam de die Sabbati sancti adest decretum S. C. Rituum (apud *Monacellum titul.* 15. *Form.* 3. *in fine*) editum die 11 Martii 1690. ubi sic dictum fuit : *Nec licitum est missas celebrare in die Sabbati sancti in quibuscumque Ecclesiis et oratoriis, non obstante quâcumque contrariâ consuetudine, prout Papâ approbante suo decreto generali statuit eadem S. C.* Quoad diem autem Jovis sanctum, adest aliud decretum prohibens, relatum à *Pittonio de Ritib. t.* 1. *n.* 1703. Sed quod magis refert, hæc omnia decreta fuerunt expressè confirmata à Papa *Clemente XI.* (ut legitur *ap. eumdem Bened. XIV de Notif.* 38. *et ap. Pitton l. c. n.* 1703.) per decretum proprium ipsius Pontificis emanatum die 15 Martii an. 1712. ubi sic habetur : *Dichiarando per ultimo, che colla suddetta prohibizione per lo Venerdì santo non intende la Santità sua di permettere, che ne' giorni di Giovedi e Sabbato Santo si celebrino Messe private, ma sola la Conventuale, secundo il Rito della S. Chiesa, è replicati Decreti della S. C. de' Riti*[1]. Hocque decretum confirmatum fuit ab *Innoc. XII.* ut refert *P. Merati in Indice Decretor. n.* 501. et ab ipso *Clem. XI.* (*Vide ib. n.* 632.) à quo statutum fuit quòd occurente festo SS. Annuntiationis, vel S. Josephi in die Cœnæ Domini, tantùm aliquæ privatæ missæ celebrentur, juxta judicium Episcopi, ergò sacerdotes extra hunc casum nequeunt tali die celebrare. His igitur stantibus decretis, non video quomodo opinio contraria hodie sustinèri possit. Occurrente verò festo S. Josephi, et Annuntiationis B. Virginis, die Cœnæ Domini, Episcopus curabit, ut aliquæ missæ privatæ ante solemnem celebrentur ; si autem festum B. V. occurat Sabbato sancto, non possunt celebrari missæ privatæ, et festum transfertur ad feriam 2. post Dominicam in albis, juxta decreta S. C. apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *in Indice num.* 501. *et* 504. *et n.* 632.

351. — « Resp. 3. Sæpiùs in die celebrare non licet ordinariè ; quod addo, quia, si sis jejunus, licitum est sequentibus casibus, bis vel etiam ter, requisito tamen, si facilè habêri possit, Episcopi judicio, præterquam in primo :

« 1. Nocte Nativitatis, quâ tamen non tenetur, ne parochus quidem, celebrare tres missas, sed potest aliquam pro arbitrio omittere *Diana p.* 4 *t.* 4. *r.* 236. Neque ter communicare, vel semel communicare, et bis celebrare *p.* 8. *t.* 1. *r* 87.

« 2. Si pastor habeat duas parochias dissitas[1] *Fill. Card. de Lugo d.* 20. *n.* 45.

Modò non sit alius, qui commodè possit in altera celebrare, ut *Salm. tr* 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 12. *cum communi.* Et hoc juxta decretum N. P. *Bened. XIV.* editum die 16 Martii 1746. (*Vide in suo Bullario.*) ubi prohibetur parocho, adhuc ratione paupertatiś, bis in festo celebrare ; et tantùm id conceditur, si alius non sit sacerdos, qui in alia parochia celebrare valeat. Idem dicunt *Salm. n. cit. cum. Dic. etc.* de sacerdote simplici, si ibi desit alius sacerdos. Et hoc licère etiam in die feriali, ne populus (sufficiens in numero) privetur missâ, dicunt *Suar. Pal. Leand. Dian.* In hoc tamen verò dicunt *Salm. ibid. n.* 14. *cum Ledesm. etc.* standum esse consuetudini, aliàs videtur id absque scandalo fieri non posse. Idque omninò reprobat *Bened. XIV. de Sacr. Miss. l.* 3. *c.* 5. *n.* 3. *cum Decl. S. C.* Refert autem idem *Bened. XIV Not.* 36. *n.* 15. opinionem aliquorum affirmantium posse parochum in die festivo celebrare secundam missam pro defuncto præsente cadavere, ex *c. Consuluisti, de celebr miss.* ubi dicitur : *Excepto die Nativitatis Domini, nisi summa causa necessitatis suadeat, sufficiat sacerdoti semel in*

[1] *Id est :* Declarando denique ex prædicta prohibitione pro die Veneris sancto nullo modo inferri posse, Sanctitatem suam concedere ut die Jovis et Sabbato sancto celebrentur missæ privatæ, præter conventualem tantum, juxta ritum sanctæ Ecclesiæ atque iterata decreta S. R. C. *Edit.* A. LECLERE.

[1] « Advertit tamen *Benedictus XIV* in Brevi, » *Declarasti* edito 16 Mart. 1746. quòd de hac re » semper impetranda est facultas ab Episcopo, » etiamsi necessitas intercedere videatur. » *Hom. Ap. Examen Ord. n.* 127.

« Et fuit reprobatus, inquit Gury, a S. C. rit » abusus bis celebrandi in eadem Ecclesia, in » qua jam plura sacra facta fuerant ; fuit responsum : *non expedit et est abusus eliminandus.* » 22 mai et 11 sept. 1841. » (De Euch. 383.) *Edit.* A. LECLERE.

die celebrare. Et Glossa *v. Necessitatis*, dicit : *Si celebravit de die, potest ei aliam missam dicere pro defuncto.* Et hanc opinionem admisit *Bened. XIII. in Serm.* 6. *de Purg.* modò sacerdos sit jejunus ; et non sit alius, qui pro defuncto celebret. Attamen idem *Benedictus* deinde in *Indulto celebrandi tres missas*, etc. incipiente, *Quod expensis*, dato sub die 26. Augusti anno 1748. (*Vide in Bullario.*) ibi in §. *Novam*, circa finem declaravit, stante quòd parochus potest aliquando missam pro populo in Dominica celebrandam transferre in diem infra hebdomadam, ampliùs non permitti duo sacra in eadem Dominica peragere. Hæc sunt verba Pontificis : *Neque verò hæc in præsenti à nobis commemorantur, quasi nunc etiam præsente cadavere duæ missæ ab eodem sacerdote celebrari possint, cum juxta hodiernam disciplinam liceat presbytero, relictâ missâ de die, missam pro defuncto, si præsens sit corpus, cum cantu celebrare.*

« 3. Si concursus populi sit tantus, » ut Ecclesia non capiat, ut habet » *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 4. *n.* 6. *Vide c. de* » *Lugo l. c.* Etsi tunc potiùs expediat » celebrare extra. » (*Cum Salmant. tr.* » 5. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 22. *Suar. Con. Pal. etc.*)

« 4. Si ante ablutionem moneatur de » communicando infirmo, et suam jam » hostiam sumpserit, nec sit alius sa- » cerdos. *Sylv. Nav.* Sed casum esse » metaphysicum, dicit *Cardin. de Lugo* » *d.* 20. *n.* 43. » (*Aut vix practicum, ut* » *Salm. ibid. n.* 16.)

« 5. Si die festo adveniat persona, » quas non deceat Sacrum omittere, » v. g. rex, aut princeps. » (*Aut Episcopus, ut tenent S. Anton. Hurt. Dic. ap. Salm. ibid. n.* 19. *contra Con. Vasq. et Lug. qui probabiliùs quoad omnes hoc negant*), « quamvis hic ultimus dicatur » non esse in usu. *Vide Bon. d.* 4. *q.* » *ult. p.* 7. *n.* 9. *C. de Lugo l. c. et* » *Laym. t.* 5. *c.* 4. *Coninch. Dian. p.* 2. » *t.* 14. *r.* 65., ubi rectè monet, in his » omnibus attendendum ad loci con- » suetudinem, quæ ferè omnes nunc » sustulerit. » (*Ut etiam Salm. ibid. in fin. cum Bon. et aliis*).

Obligationes ministri circa repetitam eadem die Missæ celebrationem sic explanat professor Vincent :

« 1 Olim licebat pluries eadem die Missam celebrare, uti pluribus exemplis ostenditur : sic Walafridus Strabo testatur Leonem III, qui vixit labente seculo VIII, septem una die, interdum autem novem Missas celebrare consuevisse. Bened XIV, *lib.* 3, *c.* 4, *n.* 12.

« 2. Hodie generatim non licet nisi unam Missam in eadem die celebrare. Sic Alexander II : « Sufficit sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est et totum mundum redemit ; non modica res est unam Missam facere, et valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Qui vero pro pecuniis, aut adulationibus secularium, una die præsumit plures facere Missas, non æstimo evadere condemnationem. » Apud Labbe, *tom.* 3, *col.* 1153. Vide Bened. XIV, *Const. Declarasti. an.* 1746.

« 3. Ab ista prohibitione duo casus excipiuntur ab Innocentio III. « Quod, excepto die Nativitatis dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare. » *cap.* 3. *de celebratione Missarum.* Itaque licet pluries offerre. — 1. In die Nativitatis Domini, ut fert praxis vigens a diebus saltem S. Gregorii Papæ. — 2. In casu necessitatis, non vero utilitatis tantum ; quænam autem sit ista necessitas non facile explicatur et plures proferuntur casus, scilicet. — Casus defuncti præsentis pro quo hac die offerri non posset Missæ sacrificium, sed rejicitur. — Casus quo die festo adveniant personæ, quas non deceat sacrum omittere, v. g., rex aut princeps aut episcopus ; sed id a circumstantiis multum pendet. — Casus quo celebrandæ sunt nuptiæ, sed non admittitur.— Casus quo deesset sacramentum ad viaticum ; potest quidem admitti, sed omnino improbabilis est, quia si sacerdos celebrans moneatur ante communionem, hostiæ partem reservare potest, si autem post ablutionem moneatur, jam non est jejunus. — Casus quo populus numerosus Missa careret ; si res antea prævideri non potuerit et magnum timeatur scandalum sufficiens videtur esse ratio novam dicendi Missam, sed si res prævideri potuerit, ad episcopum recurrendum est qui debitam concedere licentiam consuevit dummodo sint sequentes conditiones, scilicet : vera necessitas, diversæ Ecclesiæ in quibus celebrabitur Missa, dies dominica vel festiva de præcepto, concessio ad breve tempus facta alicui sacerdoti, non vero privilegium alicui parochiæ annexum. Bened. XIV, *de Sacr.*, *l.* 3, *c.* 5, *n.* 4. *Const. Declarasti.* S. Lig., *n.* 351, *lib.* 6[1]. In feria VI Parasceves bis celebrare non licet, quia post primam Missam præsanctificatorum jejunus non est sacerdos. Benedictus XIV ob veterem consuetudinem presbyteris sub ditione regum Hispaniæ et Portugaliæ existentibus concessit facultatem ter celebrandi in die commemorationis omnium fidelium defunctorum, ea lege ut omnibus fidelibus defunctis sine quacumque

[1] In nostr. edit. v.

eleemosyna applicarentur Missæ. *Cap.* 4. *n.* 11. Juxta eumdem Pontificem nullum existit monumentum quo deduci possit in Ecclesia Græca aliquando licitum fuisse eidem sacerdoti bis sacrificium offerre in eadem die *C.* 5, *n.* 6.

« 4. Sacerdos, cui concessa est licentia duas dicendi Missas in eadem die, nequit eleemosynam accipere pro applicatione utriusque Missæ, sed unius tantum, etiamsi altera eleemosyna sive ad sublevandam inopiam fabricæ ecclesiæ, sive in commodum sacerdotis alicujus indigentis, sive in sustentationem missionariorum, sive in aliam denique piam causam ab Ordinario applicetur nullumque omnino commodum vel emolumentum celebrans ipse inde percipiat. Attamen intuitu laboris vel incommodi potest permitti prudenti episcopi arbitrio aliqua remuneratio. S. Cong., 23 mart. 1861 et 11 mart. 1863. — Juxta declarationem Bened. XIV licet tria stipendia accipere pro tribus Missis celebratis in die Nativitatis Domini; uti testatur Card. de Bonald, *mand. sur la 3e visite pastorale.*

« 5. *Quando duæ Missæ ab eodem sacerdote celebrantur eadem die, si duplex adhibeatur calix, sedulo servanda sunt quæ in sequenti traduntur S. Cong. instructione. Quando sacerdos eadem die duas Missas dissitis in locis celebrare debet, in prima dum divinum sanguinem sumit, eum diligentissimè sorbeat. Exinde super corporali ponat calicem, et palla tegat, ac junctis manibus in medio altari dicat :* Quod ore sumpsimus. — *Et subinde aquæ vasculo digitos lavet dicens :* Corpus tuum... *et abstergat. Hisce peractis, calicem super corporali manentem adhuc, deducta palla, cooperiat, seu moris est, scilicet, primum purificatorio linteo, deinde patena ac palla, et demum velo. Post hæc Missam prosequatur, et completo ultimo evangelio, rursus stet in medio altari, et detecto calice inspiciat an aliquid divini Sanguinis necne ad imum se receperit, quod plerumque continget. Quamvis enim sacræ species primum sedulo sorptæ sint, tamen dum sumuntur, quum particulæ, quæ circum sunt, undequaque sursum deferantur, nonnisi deposito calice ad imum redeunt. Si itaque divini Sanguinis gutta quædam supersit adhuc, ea rursus ac diligenter sorbeatur, et quidem ex eadem parte, qua ille primum sumptus est. Quod nullimode omittendum est, quia sacrificium moraliter durat et superexstantibus adhuc vini speciebus ex divino præcepto compleri debet.*

« *Postmodum sacerdos in ipsum calicem tantum saltem aquæ fundat quantum prius vini posuerat, eamque circumactam, ex eadem parte qua S. Sanguinem biberat in paratum vas demittat. Calicem subinde ipsum purificatorio linteo abstergat ac demum cooperiat, ut alias fit, atque ab altari discedat.*

« *Depositis sacris vestibus et gratiarum actione completa, aqua e calice dimissa pro rerum adjunctis vel ad diem crastinum servetur (si nempe eo rursus sacerdos redeat Missam habiturus) et in secunda purificatione demittatur, vel gossipio, aut stuppa absorpta comburatur, vel in sacrario, si sit exsiccanda relinquatur, vel dimittatur in piscinam.*

« *Quum autem calix, quo sacerdos primum est usus purificatus jam sit, si ille ipso pro Missa altera indigeat, eum secum deferat; secus vero in altera Missa diverso calice uti poterit.* » *Die* 11 *martii* 1858. » (De Euch. n. 28 ad 286.)

Item Gury. n. 383 et 384.

352. — « Quæres, an aliquando liceat interrumpere missam ?

« Resp. Etsi abrumpere essentialiter,
» sive unam tantùm speciem conse-
» crare, nullo casu liceat, ut dictum
» est suprà *c.* 1. *d.* 2. accidentaliter ta-
» men abrumpere, vel etiam interrum-
» pere, aliquid interponendo, licet his
» casibus.

Notandum hic, quòd mutilare sacrificium ex proposito nunquam licet etiam ad mortem evitandam; verùm mutilare per accidens, et indirectè licet aliquando, putà, irruente incendio, vel hoste ad necandum; tum enim posset sacerdos sumere hostiam consecratam, vel secum ferre calicem non consecrando : quia tunc non mutilat sacrificium, sed excusatur à perficiendo illud *Ita Laym Bon. d.* 3. *q.* 3. *p.* 2. *Pal. p.* 11. *n.* 2. *et Salm. ibid.* p. 4. n. 103. *cum Garcia, Arav. et communiter.*

« 1. Ob concionem post evangelium vel processionem excipiendam.

353. — « 2. In gratiam supervenien-
» tis principis, vel turbæ peregrino-
» rum die festo, quo aliàs missam au-
» dire non possent, vel simili justa
» causa ; ex qua, si non sit facta obla-
» tio, posse incipere de novo, ut totum
» Sacrum audiant » (*Cum Laym Azor, Nav. Pal. Dic. etc. ap. Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 111. *Et idem posse fieri in adventu Episcopi Cardinalis, aut processionis populi. DD. citati,*) « etsi non tene-
» antur, docent varii auctores cum *Sa,*
» *apud Bon. d. ult. p.* 7. *n.* 9. qui benè
» monet, consuetudini locorum stan-
» dum. *Henriq.* autem docet, id tantùm
» licère finità epistolà, vel evangelio
» *Tamb.* planè improbat.

« Si ante canonem sacerdos recor-
» detur alicujus impedimenti, v. g. se
» non esse jejunum, vel in gratia, vel
» irregularem, et excommunicatum. »
(*Ita etiam Salm. ibid. n.* 105. *cum S. Th. et communi, modò possit relinqui missa sine scandalo, aut gravi nota, ut benè ad-*

vertunt Salm. ibid, in fin. cum Con. et Pal. Vide hic dicta suprà n. 262.), vel excommunicatus non toleratus præsumat interesse, nec possit expelli.

354. — « 4. Si urgeat gravis necessitas vel propria, v. g. morbus ; vel proximi, ut si moriturus sit baptizandus, vel absolvendus. *Trull. Dian.* p. 5. t 3. res. 70. in aliis tamen sacramentis non ita necessariis, non decet inter consecrationem et sumptionem interrumpere, nisi moriturus esset in propinquo, nec opus esset vestes exuere ; vel nisi pœnitentiæ sacramentum ob phrenesim suscipere non posset, *Laym. Tamb. l.* 2. *exped. Sacrif* c. 7. Revertens autem ad sacrificium sacerdos, si fuerit antè facta consecratio, incipiet ubi desierit ; uti, etsi facta non fuerit, et parva mora intercesserit, v. g. minor quàm unius horæ ; si autem longior, ordietur ab initio. *Tamb. l. c. exped. sacrif. c.* 8. §. 7.

357. — Quomodo missa ab uno sacerdote interrupta ab alio sit supplenda? Si deficiat sacerdos ante consecrationem, nihil per alium supplêri debet, ut *Croix n.* 547. *cum S. Th. Avers. Pasq. contra alios.* Si verò deficiat post consecrationem, etiam unius tantùm speciei, tunc supplère debet sacerdos jejunus, si adsit, aliàs etiam non jejunus cùm urgeat majus præceptum de integritate sacrificii. Ita *Salm. tr* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 107. *cum aliis, et Croix l. c.* Omnia hæc habentur in Rubr. Miss. *tit* 10. *n.* 3. *ex. c. Nihil.* 7. *q.* 1. Et etiam sacerdos excommunicatus, atque irregularis supplère debet, si alii desint, et ipse possit sine gravissimo incommodo, ut ait *Croix num.* 550. *cum Pasq. contra Sot. Sa, etc.* Si autem deficiat post sumptionem solius corporis Christi, *Bon.* putat calicem posse sumi in alia missa ; sed communiùs contradicunt *Croix n.* 548. *Avers. Pasq. et alii*, et ajunt tunc ab alio calicem sumendum. Dicit *Tamb.* quærendum esse qui suppleat, post septem etiam horas ; sed probabiliter *Gob.*, cui adheret *Pas. apud Croix n.* 549. ait non esse ultrà quærendum quàm per unam circiter horam, aliàs non censetur unum sacrificium. Si verò sacricifium posset supplèri ab eodem sacerdote, melius hoc esset, quàm supplêri ab alio, etiamsi ille non esset jejunus. *Croix cum Gob. num.* 552.

« An, quærit Gury, sacerdoti celebranti assistere possit presbyter *stola* indutus? ac resp. *negative*, si agatur de missa privata etiam novi sacerdotis prima vice celebrantis, juxta S. C. rit. 11 mart 1837 ; et pariter si agatur de missa solemni, juxta eamdem Congr. 15 mart 1721. »

« De quo adnotat Ballerini duo decreta hic allegata minus ad rem facere videri, ac proinde minus apta esse ad id confirmandum, quod auctor affirmat »

« Excipiuntur autem, pergit Gury, canonici quando solemniter loco episcopi celebrent, aut quando ipsis suffragatur immemorabilis consuetudo. Sic S. C. rit. pluries. » (De Euch. n. 409).

DUBIUM IV

Quo loco celebrandum sit

356 An et in quali necessitate liceat extra Ecclesiam celebrare ? Et an in mari ?

357 An et quando liceat celebrare in oratoriis ex dispensatione Episcopi ? Licet I. in oratoriis benedictis. II. in oratoriis communitatum. III. in oratoriis erectis in palatiis Episcoporum.

358 An Episcopi possint celebrare in domibus privatis ?

359 An possint dispensare, ut aliquando in illis celebretur ? Not. I. Privilegium non perit per mortem Papæ vel Episcopi. Not. II. Quid, si privilegiatus mutet habitationem ? Not. III. Quibus diebus non liceat celebrare in oratoriis privatis ? Et an regulares, vel Episcopi possint celebrare in domibus privatis præter missam in indulto concessam ?

360 An religiosi possint ex privilegio celebrare in quocumque altari portatili ?

361 An semper peccent mortaliter celebrantes in Ecclesia violata ? Et an aliquam pœnam incurrant ?

362 An polluantur oratoria non benedicta ? Et an sacristiæ, cryptæ, etc. ?

363 A quibus Ecclesia debet reconciliari ?

364 Quomodo crimen, per quod polluitur Ecclesia vel cœmeterium, oporteat esse notorium ? Quando Ecclesia polluatur per homicidium ? An Ecclesia violetur, si vulnus intra eam infligatur, et mors (sive effusio sanguinis) sequatur extrà ?

365 Quando Ecclesia polluatur per effusionem sanguinis, vel seminis ?

366 Quando per sepulturam excommunicati, infidelis, vel hæretici ?

367 Quando per destructionem Ecclesiæ ?

368 Quomodo fiat execratio rei consecratæ, nempè ecclesiæ altaris, calicis, et vestium ? Et vide de execratione Ecclesiæ.

369 De execratione altaris, et I. Si lapis removeatur. 2. Si frangatur. 3. Si spolietur sepulchrum. Dub. 1. An reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris. Dub. 2. Quid si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum ?

370 De execratione calicis. Dub. 1. An execratur calix, si destruatur inauratio? Dub. 2. An calix de novo inauratus novâ indigeat consecratione ? Dub. 3. An liceat celebrare in calice nunquam inaurato ?

371 De execratione vestium.

356. — « Resp. Communiter non licet celebrare, nisi in Ecclesia, eaque consecrata, vel saltem benedicta et non

» violata, vel execrata, nec interdicta. » Patet ex *Trid. sess.* 22. *Lugo. d.* 20. » *n.* 48.

« Dixi, *communiter*: quia in decenti » loco, et altari portatili (quod semper » sub mortali requiritur) cum licentia » Episcopi, si adsit, vel sine ea, si ab- » sit » (*Ut advertunt etiam Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 54. *cum Lugo*), « licet se- » quentibus casibus: extra quos si fiat, » esse mortale docent *Fill. Laym et alii commun.* » (*cum Lugo, Sanch. Laym. Suar. et Salm. ibi. num.* 49. *cum communi*) « *contra Sotum, et Sa.*

« Primò, si sit necessitas, qualis esse » censetur, I. Si Ecclesiæ dirutæ sint. » (*Et aliàs populus careret missâ, et sic conceditur in can. Concedimus de consecr. dist.* 1. *Salm. ibid. num.* 52.) « II. Si » populum in solemni festo templum » non capit. » (*Lugo disp.* 20. *n.* 48. *s.* 2. *Bened. XIV de Miss. lib.* 3. c. 6. *Salm. ibid. n.* 53. *cum Pal. Laym. Vasq. Dic. Con. Suar.*) « III. In castris pro ex- » ercitu; sed festis tantùm diebus. *Fag.* » *C. de Lugo, etc.* Licèt *Pasqual. apud* » *Dian. pag.* 9. *t.* 1. *res.* 44. etiam non » festis censeat posse permitti Gene- » ralibus, et primariis Ducibus in suis » tentoriis » (*In his tamen, et similibus casibus impetranda est semper ac potest licentia Ordinarii, ut Lugo d.* 20. *d. n.* 48. *et Salm. suprà cit. n.* 54. *in fin. cum Pal. Laym. et Vasq.*) « IV. in portu pro ap- » pulsu navis. » (*Ne navigantes, qui navem deserere nequeunt, missâ in die festo priventur. Pal. Laym. Lug. Dic. cum Salm. ibid. Et quamvis in c. Sicut de consecr. dist.* 1. *dicat Pontifex non licère extra Ecclesiam celebrare*, nisi summa coëgerit necessitas, *attamen respondent Salm. ibid. num.* 55. *cum Vasq. Conc. Pal. et aliis, minorem necessitatem sufficere, ex consuetudine jam receptu, ut est in prædictis casibus, quibus addunt Lugo d.* 20. *d. n.* 48. *et Salm. ibid. n.* 51. *cum Pal. Laym. Suar. et Sa, Con. etc. casum, si quis per loca deserta peregrinans diù cogatur missâ carêre, nisi extra Ecclesiam celebret.*) « Non tamen in flumine, vel » mari propter periculum effusionis » sanguinis, ut *commun.* docetur apud » *Bon.* Contrarium tamen dicitur jam » habère praxis Lusitanorum euntium » in Indiam, ex permissione *Clem. VIII.* » et *Pauli V* ex qua licitè nunc fieri » docent *Fagund Gran.*, nec improbat » *C. de Lugo l. c.* Limitat autem *Dian.* » *p.* 5. *t.* 3. *res.* 40. *cum Hurt. Merc.* » *Trul. etc.* si magna sit tranquillitas » sine ullo tempestatis indicio, adsitque » præter celebrantem sacerdos alius, » qui post consecrationem firmiter » teneat calicem. Cum qua cautione » etiam Episcopum posse ad hoc con- » cedere facultatem in necessitate (v. » g. ne magna multitudo non audiat » Sacrum, vel moribundus decedat sine » Viatico) docet *Gran. apud Dian. l. c.* » *contra Con. et Tur.* » (*Imò approbat Lugo d.* 20. *n.* 86.) « qui soli Papæ » eam reservatam volunt, ut etiam » *Dian. p.* 9. *t.* 1. *r.* 45. ubi adducit » declarationem Cardinalium, quâ ju- » bentur Episcopi id prohibêre. » (*Et de hoc non videtur dubitandum, ut mox dicemus num. seq. ex Tridentino, ubi omninò vetitum est Episcopis concedere usum altaris portatilis, et licentiam celebrandi extra Ecclesiam. Cæterùm certum est cum facultate obtenta à Pontifice licère celebrari in mari, non solum ob concessionem Clem. VIII. et Pauli V ut suprà, sed etiam ob Indultum Clementis XI. ut referunt Ben. XIV de Sacr Miss. l.* 3. *c.* 6. *et Cont. Tourn. cap.* 9. *sect.* 6. *v. Quær.* 1. *in fin. quo concessum fuit Equitibus Hierosolymitanis anno* 1706. *celebrare in mari, hâc tamen lege,* 1. *ut adsit longa distantia à littore;* 2. *ut mare sit tranquillum ;* 3. *ut assistat alius sacerdos, vel diaconus, qui, si quis concitetur motus, calicem firmum teneat.*)

« Secundò. Ex dispensatione Epi- » scoporum, ob rationabilem causam, » etsi in *Trid. sess.* 22. id permittere » prohibeantur, nisi ex justa causa, in » oratoriis privatis divino cultui des- » tinatis, licèt non benedictis. Verùm » etiam hanc potestatem illis nunc esse » ademptam, docent *Gar. l. c. et Dian.* » *p.* 9. *t.* 9. *resp.* 42., ea tamen non » obstante, posse eos in aliquo casu » particulari ex justa causa permittere, » ut celebretur extra Ecclesiam, in al- » tari portatili, docet idem *Dian. l. c.* » *r.* 43. *ex March. Garc. Hurt. C. de Lugo,* » *Aversa, Persic. etc.*

357. — Quæritur, in quibus oratoriis Episcopi possint dare licentiam celebrandi? Olim Episcopi poterant hanc licentiam ubique impertiri ex *Con. Missarum* 12. *de consecr. dist.* 1. ubi habetur: *Missarum solemnia non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus.* Verùm hæc facultas adempta fuit Episcopis circa domos privatas ex Trid.

sess. 22. in Decreto de celebr. miss. ubi sic dictum fuit: *Ne patiatur, privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, et ad divinum tantùm cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc sacrificium à sæcularibus, aut regularibus quibuscumque peragi.*

Hoc igitur decreto non fuit vetitum Episcopis dare licentiam celebrandi I. in oratorio benedicto, et designato ad usus sacros, in quo est janua habens ingressum per viam publicam, etsi sit janua privata affixa domui alicujus sæcularis; illud etiam non dicitur privatum, sed publicum oratorium, ut rectè dicunt *Viva q. 5. a. 6. n. 5. et Croix l. 6. p. 2. n. 265. cum Aversa, Quarti, Naldo, Homob. et Dian.*; qui addit cum *Pasq.* posse in tali oratorio nihilominùs celebrari januis clausis: non enim præcipitur, ut publicè celebretur, sed ut in publico oratorio. Advertit etiam *Croix n.* 226. non esse opus quatuor muris, qui oratorium separent ab aliis locis, sed posse pro quarto muro aptari telam, quæ aperiatur ad commoditatem audientium missam. Quapropter qui ibi pranderet, vel in alios usus profanos adhiberet per modum habitûs, peccaret mortaliter, quia oratorium illud est vera Ecclesia; venialiter tamen, si aliquando, et sine necessitate, ut dicunt *DD. ap. Bon. et Suar.*

Neque II. in oratoriis erectis in domibus regularium, vel alterius communitatis, ut rectè ait *Tamb. de Meth. cel. Miss. l. 1. c. 4. §. 3. n. 2. cum Lezana.* Hinc benè potest Episcopus dare licentiam celebrandi in oratoriis hospitalium, seminariorum, et conservatoriorum, ut praxis habet; hæ enim domus non dicuntur privatæ. Et idem ait *Croix n.* 264. *cum Quarti, et Diana* de capellis erectis in publicis carceribus: dicit enim *Illsung ap. Croix l. 3. p. 1. n.* 626. prohibitionem Tridentini respicere tantùm oratoria privata laicorum, vel clericorum sæcularium. Hinc *Fagnanus in c. In his, de pr. . num.* 23. refert S. Congregationem pluries declarasse, hujusmodi oratoria carcerum, confraternitatum, hospitalium, et communitatum non comprehendi in prohibitione concilii, quia hæc sunt oratoria fixè ad divinum cultum dedicata. Et propterea in hujusmodi oratoriis quicumque audientes missam satisfaciunt, et à quocumque sacerdote possunt utique missæ celebrari, ac omni die etiam ex solemnioribus, ex declaratione S. C. Rit. 2. Septemb. 1661. (apud *Merati in Ind. num.* 392.) ubi sic dictum fuit: *Missæ sacrificium potest peragi in publico oratorio de licentia Episcopi constructo in diebus solemnioribus anni, dummodò habeat omnia requisita ad Ecclesiam vel ad publicum oratorium constituendum.*

Neque III. in oratoriis erectis in palatiis Episcoporum, ut dicunt communiter *Gav. p. 1. t. 20. lit. m. Merati ib. n. 3. Renzius l. 1. c. 3. quæst. 31. et Croix loc. cit.* In talibus enim oratoriis omnes possunt celebrare, et præcepto missæ satisfacere, ut declaravit S. C. concilii die 22 Septemb. 1640. *ap. Dian. p. 6. tr. 8. r 40. in fine.* Ratio, quia domus Episcopi non censetur privata, cùm ipsa gaudeat immunitate ecclesiasticâ, ex *c. 36. caus. 17. q. 4.* ubi dicitur: *Id constituimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt, et lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi reos abstrahere omninò non liceat.* Unde docet *Bened. XIV de Miss. lib. 3. c. 6. cum Brancatio, et Cleric.* hujusmodi oratoria Episcoporum, et Cardinalium, quoad celebrationem missarum, gaudère ferè iisdem privilegiis, quibus Ecclesiæ consecratæ. Et idem dicunt *Viva q. 5. a. 6. n. 5. Tamb. c. 6. §. 2. n. 12. et Diana p. 6. tr. 8. r* 40. de domo rusticana, quam haberet Episcopus extra diœcesim, adhuc sine licentia Ordinarii, et adhuc absente ipso Episcopo, ut dixit *Viva*; modò talis domus alteri non locetur; idque videtur admitti ab eadem declaratione S. C. *apud Dian.* ut suprà, ubi dictum fuit, interessentes sacrificio missæ in privato Episcopi sacello satisfacere præcepto ecclesiastico tam in diœcesi, quàm extra.

358. — Sed dubitatur 1. An Episcopi possint celebrare, vel celebrari facere in domibus, ubi reperiuntur, extra domum propriæ habitationis? Respondetur affirmativè ex *cap. ult. de priv. in 6.* ubi sic habetur: *Quoniam Episcopi eorumque superiores se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis et diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non d. e t absque causa rationabili ullam diem, præsenti constitutione indulg mus eisd m, ut altare*

possint habêre viaticum, et in eo celebrare ac facere celebrari ubicumque, absque interdicti transgressione. Et quamvis causa concessionis hìc sit sola absentia Episcopi à sua Ecclesia, tamen advertit rectè *Tamb. Meth. de cel. miss. c.* 6. §. 2. *n.* 9. concessionem esse universalem sine limitatione distantiæ in textu expressæ. Neque obstat decretum *Clementis XI.* editum die 15 Decemb. 1703. (relatum apud *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 258.) ubi hæc facultas Episcopis ablata fuit, his verbis : *Episcopis et Cardinalibus nullo modo licêre extra domum propriæ habitationis in domibus laicis, etiam in propria diœcesi erigere altare, ibique sacrificium missæ celebrare, sive celebrari facere.* Nam ipsis talis facultas restituta fuit ab *Innocentio XIII.* die 3 Maji 1723. in bulla, *Apostolici ministerii*, ubi dictum fuit : *Hujusmodi prohibitio* (scil. facta Episcopis non celebrandi sive non faciendi celebrari) *intelligenda non est de domibus etiam laicis, in quibus dicti Episcopi fortè occasione visitationis, vel itineris hospitio excipiuntur : ut nec etiam quando Episcopi in casibus à jure permissis, vel de speciali Sedis apostolicæ licentia absentes à domo propriæ ordinariæ habitationis moram idcircò faciunt in aliqua domo per modum similis habitationis.* Ita apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *Indice Decretor. n.* 649. Hæcque bulla confirmata fuit à *Benedicto XIII.* die 17 Sept. 1724. in Constit. habita in Synodo Romana. Benè tamen advertit *Tamb. l. c. n.* 10. *ex Portella*, quòd cùm tale privilegium sit personale Episcopi, non poterunt alii sacerdotes eo absente in talibus domibus privatis celebrare.

359. — Dubitatur 2. An Episcopi possint aliquando dispensare, ut celebretur in oratorio domùs privatæ? Jure ordinario non permittitur, nec unquam permissum fuit sacerdotibus missam celebrare, nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel saltem benedictis, ut habetur ex *can.* (*Felicis* Papæ) *Sicut dist.* 11. *de Consecr.*. Sed excipitur primò casus necessitatis, uti exprimitur in eodem textu. Casus necessitatis sunt : I. Si Ecclesia sit diruta, ut dicitur in *can. Concedimus* 30. *dist.* 1. *de Cons.* II. Si quis sacerdos longam peragat peregrinationem per loca deserta, vel infidelium, ut habetur in eod. can. *Concedimus.* III. Quando Ecclesia non est capax populi, ita ut multi missa carerent. IV. Si exercitus inveniatur in castris, aut navigantium multitudo in littore maris; ita communiter DD. *ap. Card. Petr. t.* 4. *in Const.* 2. *Urbani V num.* 31. *et apud Salm. tr.* 5. *de Miss. Sacr. c.* 4. *p.* 2. *n.* 54. Et in his casibus quilibet sacerdos celebrare potest extra Ecclesiam in altari portatili. Advertit tamen *Laym. l.* 1. *tr.* 1. *c.* 1. *n.* 3. *cum Suar. et Soto*, quòd si Episcopus sit præsens, decet ut ab ipso obtineatur licentia : item advertit *Castrop. tr.* 22. *de Sacr. Miss. d.* 1. *p.* 8. *n.* 1. quòd cùm casus necessitatis dubius foret, Episcopus benè dispensare valet, juxta dicta *l.* 1. *n.* 192., utque dicemur *hoc lib.* 6. *n.* 902. *v. Cæterùm probabiliter.*

Præterea excipitur, cùm Episcopus in aliquo casu particulari ob justam causam dispensat, ut extra Ecclesiam celebretur; nam Episcopi, licèt hodie facultate careant permittendi ad suî libitum, ut in privatis domibus sacrum fiat, quam olim habebant, sicut apparet ex *can. Missarum dist.* 1, *de Consecr.* ubi permitti dicitur celebrare *in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit.* Et ex *can. Hic ergo,* ubi : *In locis, in quibus Episcopus proprius jusserit.* Et meliùs expressum fuit in *cap. In his* 30. *de privil.* ubi decrevit *Honorius III.* quòd fratres minores, et Prædicatores propter eorumdem privilegium apostolicum celebrare poterant in altari portatili absque licentia Episcopi loci; et rationem adduxit, quia aliàs inutile ipsis fuisset privilegium, cùm absque illo jam celebrare valuissent extra Ecclesiam, accedente Ordinarii permissione. *Cùm autem* (verba sunt Pontificis) *eis nihil conferret memorata indulgentia, sine qua id prælatis annuentibus liceret.* Unde probè animadvertit *P Suarez tom.* 3. *in.* 3. *p. d.* 81. *sect.* 3. *v. Secundo, cum Sylvestro, Soto, et Navarro,* Episcopos non caruisse antiquitùs hàc facultate permittendi celebrationem assiduè, et absque ulla necessitate, quia illa (ait *Suarez*) non erat dispensatio, sed usus propriæ potestatis. Deinde tamen facultas hæc ablata fuit Episcopis per Tridentinum *sess.* 22. *in Decr. de celeb. miss. etc.* relato suprà *n.* 357. Hoc tamen non obstante, communiter sentiunt DD , hoc intelligendum esse de licentia perpetuò celebrandi per modum habitùs, juxta facultatem quam Episcopi priùs habebant; at minimè esse eis vetitum hujusmodi

concedere licentiam per modum actûs pro aliquo tempore, si justa adsit causa. Ita *P. Suarez l. c. v. Secundo, in fine,* ubi postquam necessitatis casum excepit, ait : *Item facultas hæc est per modum dispensationis; concilium autem ab Episcopo non abstulit potestatem rationabiliter dispensandi, quam habet in hujusmodi rebus, maximè cum reverà sit moraliter necessaria.* Et subdit : *Tandem usus hoc confirmat, quia ita fit sine ullo scrupulo.* Idem dicit *Bonacina de Euchar. d.* 4. *qu. ult. nu.* 11. Ubi : *Episcopus potest in casu aliquo, justa concurrente causâ, dispensare, ut missa extra Ecclesiam in loco honesto celebretur* Et citat *Reginaldum, Beja, et Cenedo.* Et deinde *Bonac.* se refert ad id quod alibi (*tr. de leg. d.* 1. *q.* 2. *part.* 1. *n.* 17.) scripsit, ubi sermonem faciens de opinione ab aliquibus DD. defensa, et à nobis relata *lib.* 1. *n.* 191. (quæ quidem *Bonacinæ* non arridet, neque nobis, nempe quòd Episcopus dispensare valeat in omnibus canonicis legibus, in quibus non est ipsi ab apostolica Sede expressè reservata dispensatio) inquit hanc sententiam habère saltem locum in iis, quæ sæpè accidunt, et dispensationem requirunt; vel si occurrat aliqua gravis necessitas, vel gravis utilitas, et non patet facilis ad sanctam Sedem recursus. Idem tenet *Tamb. in Meth. cel. Miss. l.* 1. *c.* 6. *n.* 7. qui eamdem rationem affert, nempe quia, cùm hujusmodi casus frequentes sint, Episcopis est moraliter necessaria hæc potestas dispensandi, juxta dicta *l.* 1. *nu.* 192. Idem docet *Barbosa de potest. episcop. alleg.* 23. *n.* 9. dicens : *Concilium loquitur de communi modo celebrandi, non verò abstulit Episcopis potestatem rationabiliter dispensandi, stante necessitate, vel justâ causâ.* Idem scribit *Escobar, t.* 3. *de Euch. cap.* 6. *n.* 87. dicens : *Talis autem dispensatio cum rationabili causa non debet inter abusus recensèri; unde potest Episcopus hanc concedere facultatem* (celebrandi extra locum sacrum) *quando persona nobilis ratione senectutis, vel infirmitatis nequit adire Ecclesiam, ut missam audiat, et Eucharistiam recipiat.* Idem tenet *Laym. l.* 5. *tr* 5. *c.* 5. *n.* 3. *Non videtur hæc potestas ablata* (Episcopis) *occurente casu necessitatis dispensandi, ut semel aut sæpiùs, quatenùs rationabilis causa suaserit, in loco honesto, sed profanis usibus destinato, super altari sacrato missam celebrare liceat.* Idem ait *Holzm. t.* 2. *de Euch. c.* 2. *n.* 370. *Excipiendus est præterea casus, quo Episcopus rationabili ex causa dispensat, ut in privatis ædibus, v. g. alicujus infirmi, super altari portatili celebrari possit.* Idem dicunt *Salm. de Sacr. Miss. tr.* 5. *c.* 4. *n.* 56. *Elbel. Theol mor. eod. tit. p.* 136. *num.* 233., *et La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 263. *cum Coninck. Rodriq. Pasq. Quarti, Diana, March. Hurtad. et Fagund.* Igitur supradicta sententia meritò communis dici potest. Et notetur, quòd quando à suprà citatis DD. vocatur *necessitas,* loquendo de dispensatione, non intelligitur necessitas celebrandi, quia hæc dispensatione non indiget, ut superiùs in priori exceptione observatum est; sed intelligitur necessitas, quâ dispensatus celebrandi, vel ad Ecclesiam pergendi, ut missam audiat, impos efficitur, et justa concurrit causa dispensandi.

Nec doctrinæ traditæ obstat decretum *Clementis XI.* quod opponit *P. Mazzotta,* sicuti nec etiam obstant decreta *Pauli* V. et *Urbani VIII.,* in quibus vetatur Episcopis hujusmodi dispensationem concedere, quia decreta intelliguntur juxta Tridentini sanctionem, ut ajunt *Escobar, Salm. tr* 5. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 58. *cum Philiberto, Hurtad. Nav. Quintan. Diana, Fagund.,* scilicet de dispensatione per modum *habitûs,* sed non per modum *actûs* ad tempus pro aliquo casu particulari, quando rationabilis causa dispensandi habeatur. Et quoniam post Tridentini decretum non defuerunt auctores, uti *Sotus* et *Emmanuel Sa,* qui dixerunt non esse peccatum grave extra Ecclesiam celebrare, si in loco honesto celebretur, imò *Sotus* scripsit (ut refert *P. Suarez in* 3. *p. t.* 3. *dec.* 81. *sect.* 3. *in princ.*) se nullam in hoc agnoscere culpam, semper ac secretò celebraretur, et scandalum abesset; ideò fortassè memorati Pontifices hoc prohibère Episcopis urgentioribus, clarioribusque decretis judicantur.

Dubitatur deinde, quoties concedi possit hujusmodi dispensatio? *Salm. l. c.* dicunt semel, vel bis; sed alii, ut *Suar. Laymann, Bonac. Escobar, Holzmann et Elbel cum Pasqualigo, etc.* indefinitè loquuntur, et intelligunt concedi posse, durante infirmitate, vel aliâ causâ accidentali. Et meritò indefinitè loquuntur; nam prohibitio dispensandi est strictæ interpretationis, ac intelligenda est (ut superiùs vidimus) tantùm pro dispensationibus continuò perma-

nentibus, non vero pro iis, quæ ad tempus conceduntur respectu alicujus causæ transeuntis. Accedit his declaratio, quam refert *Gallemart in Trid. sess.* 22. *Decr. de obs. etc. num.* 6. ubi dictum fuit : *Permittit Pontifex Ordinarii arbitrio, necessitate personali, et infirmitatis qualitate pensata, ut pro infirmorum commoditate etiam in privato oratorio, vel altari ad hoc deputato facultatem celebrandi concedat.* Idem admittit *Card. Petra t.* 4. *in Constit.* 2. *Urb. II. n.* 31. dicens benè licêre Episcopo potestatem facere, ut in alicujus insignis viri morbo laborantis domo missæ sacrificium peragatur, ut et sacro ille intersit, et sacrâ reficiatur communione. Accedit etiam, quòd *Honorius III. in cit. c. In his* 30. *de privil.* verba faciens de licentiis celebrandi, fassus est in hac materia, *benignam potiùs interpretationem faciendam esse.* Atque si hæc licentia concedi potest ab Episcopis pro sæcularibus infirmis, ne missam audire priventur, ut suprà dictum est, tantò magis concedi valet sacerdotibus, qui sæpè habent quamdam celebrandi necessitatem, prout colligitur ex Trid. *sess.* 23. c. 14. ubi dicitur : *Curent Episcopi, ut ii* (id est sacerdotes) *saltem diebus dominicis, et festis solemnioribus missam celebrent.* Quapropter nescirem à culpa levi excusare sacerdotem illum, qui quotidie celebrare posset (unâ hebdomadis die exceptâ ob reverentiam) et sine ulla justa causa, sed tantùm ob desidiam à celebrando abstineret; sacerdos enim non solùm pro se celebrat, sed etiam pro bono totius Ecclesiæ, populique christiani, cujus minister et intercessor est constitutus, juxta illud Apostoli : *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis. Hebr. c.* 5. ℣. 1. Hinc oritur (prout dicebam) quædam necessitas, quam sacerdos habet celebrandi; et ideò faciliùs Episcopi concedere possunt sacerdotibus celebrandi licentiam in ipsorum domibus, durante eorumdem infirmitate.

Notandum I. quòd indultum oratorii privati à Papa concessum durat usque ad mortem privilegiati tantùm; nec perit mortuo Papâ, vel Episcopo qui illud designavit, quia gratia semel facta non expirat morte concedentis. *Vide Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 267.

Notandum II. quòd si privilegiatus mutet domicilium in aliam diœcesim, non amitti privilegium oratorii, quòd cùm sit personale, personam sequitur, quamvis requiratur nova approbatio Episcopi, et nova inspectio loci. *Croix n.* 269. *cum Sylv. Bon. Barb. Pell. Tamb. etc.* Quia inspectio requiritur, etiam dum mutatur habitatio in eodem oppido, ut benè ait *Croix l. c. cum Tamb. contra Dian. et Quintan* Utrùm autem privilegiatus possit duo oratoria habêre, unum in oppido, alterum in villa? Negat *Croix ib.*, sed affirmat *Pascal. apud ipsum*, cui non dissentio, si privilegiatus non sit ibi per modum transitûs, et locus sit ab Ordinario jam approbatus.

Notandum III. id quod habetur in decreto emanato à *Clemente XI.* die 15 Decembr. 1703. quod in extensum affert *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 258 ubi sic dicitur : *Nonnulli Episcopi, et complures regulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licêre putant, quæ prohibita sunt. Regulares in quibusdam nobilium personarum privatis oratoriis, quæ certis quandoque ex causis à Sede apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures missas, quàm in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione concessio emanavit, vel extra debitas horas et post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones diœcesanas, aut etiam decreta S. C. Concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis indultis apostolicis excipiuntur.* Deinde declaratur : *In oratoriis privatis, quæ per S. Sedem concessa fuerint, non licêre regularibus cujusvis ordinis, aut aliis quibuscumque sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini aliisque anni festis solemnioribus, ac diebus in indulto exceptis... In reliquis verò diebus prædictis regularibus, et sacerdotibus quibuscumque, etiam Episcopis, in præfatis oratoriis celebrare non licêre, ubi etiam unica missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata : super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, et de eo se optimè informare. Atque illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post meridiem; demandando ulteriùs in omnibus hujusmodi casibus, personas quascumque dictas missas audientes nullatenùs præcepto Ecclesiæ satisfacere, etc.*

Ex quo deducitur 1. prohibêri celebratio in oratoriis privatis non solùm die Paschatis, Pentecostes, Nat. Christi

Domini, ut exprimitur in decreto, sed etiam in die Epiphaniæ, feriæ quintæ in Cœna Domini, Annuntiationis Ascensionis, Assumptionis B. Mariæ V. festo SS. Petri et Pauli, et omnium Sanctorum, juxta decretum S. C. Rit. editum 17. Nov. 1607. (apud *Merati in Indice t.* 1. *p.* 2. *n.* 74.), cujus meminit *Clemens XI*, in decr. suprà citato. Advertendum tamen cum *Croix n.* 271. 1. quòd ubi tale oratorium concessum est propter infirmitatem, potest omnibus diebus, etiam exceptis, ibi celebrari ; et sic decrevit S. C. ut refert *P Zaccharia apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 271. decernens insuper, quòd in die Nativitatis Domini una tantùm missa ibi celebretur. Avertendum 2. quod hoc procedit tantùm in oratoriis privatis, non verò publicis de licentia Episcopi benedictis, ut suprà diximus, in quibus omni die etiam solemniori celebrari potest, ut patet ex decreto S. C. R. 3. Septemb. 1671. apud *Merati in Indice n.* 392.

Deducitur 2. quòd si in indulto dicatur, una missa quotidie celebretur, nequit sub mortali à quibuscumque sacerdotibus etiam Episcopis et regularibus sub prætextu privilegiorum præter illam missam alia celebrari, ut rectè inquiunt *Ben. XIV. Not.* 29. *n.* 8. *et Quarti apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 268. *et Tonellius Enchir. p.* 55. *n.* 6. *cum communi contra Marchantium Ref. Misc. cas.* 3. qui censet non vetari plures missas celebrari, nisi dicatur in indulto, *unica missa celebretur, vel una tantùm*: quia, ut ait, *una* non est particula taxativa, prout si in fundatione dicatur, *volumus, ut quotidie una missa celebretur in tali altari*, non ideò plures prohibentur missæ. Hæc tamen opinio videtur omninò improbabilis, nam privilegia, sive concessiones adversùs aliquam legem prohibitivam strictè sunt accipienda ; unde particula *una* idem importat ac *unica*, et quod pro una vice conceditur, non potest ad plures vices extendi ; prout si quis pro una vice concedat alicui transire per suum agrum, non posset ille pluries transire. Et hoc patet clarè ex citato decreto, ubi reprobantur *regulares, qui privatis in oratoriis celebrare audent plures missas quàm in iis sit indultum*. Cùm autem in indulto sit una missa expressa, qui plures missas celebrarent jam auderent celebrare ultra concessionem in indulto expressam. Nec valet paritas adducta fundationis ; nam ibi non vetantur aliunde plures missas celebrari, nec fundator prohibêre posset ; sed in oratoriis privatis non potest celebrari alia missa, nisi quæ in indulto exprimitur, cùm aliunde sit generaliter prohibitum ibi celebrari ; unde idem est, cùm in indulto dicitur *unica missa*, quàm *una quæ indulto conceditur*, in utraque enim dictione mens Pontificis est, secundam missam non posse celebrari.

Dices : Pluries celebrari non prohibetur respectu celebrantium, sed respectu audientium, qui in aliis missis, primâ concessâ celebratâ, non satisfacerent præcepto. At respondeo, quòd prohibitio est non solùm respectu audientium, sed etiam celebrantium : primò quia omnibus vetitùm est celebrare in oratoriis cultui divino non destinatis per consecrationem, vel benedictionem Episcopi ; secundò quia in decreto præfato *Clementis* duo quidem sejunctim per se prohibentur, et sacerdotibus alias missas præter unam concessam celebrare, et audientibus in iis præcepto satisfacere. Primum habetur ex illis verbis : *Regularibus et sacerdotibus quibuscumque, etiam Episcopis, in præfatis oratoriis celebrare non licêre, ubi etiam unica missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata*. Alterum : *Demandando ulteriùs in omnibus hujusmodi casibus personas quascumque dictas missas audientes nullatenùs præcepto Ecclesiæ satisfacere*. Post hæc scripta inveni bullam *N. SS. P Benedicti XIV Magno*, die 2. Jun. 1751. quâ lis finita est ; nam Pontifex declarans ibi, quomodo intelligenda sint hujusmodi indulta, dicit : *Hæc pro lege statuta fuerunt, quemadmodùm ex formulis litterarum in forma Brevis, quæ conceduntur, colligere est... Nec plures in die, sed unica tantùm missa in oratorio celebretur*. Ergò prohibitio non tantùm respicit audientes, sed præcipuè celebrantes, cùm in privato oratorio pluries celebrari vetetur.

Quæres hìc, an liceat in oratoriis privatis ministrari Eucharistia sine licentiâ Episcopi ? Certum est Episcopum prohibêre posse ministrationem communionis in oratorio privato, ut declaravit *Bened. XIV* in bulla *Magno*, edita die 2 Jun. 1751. At si non adsit prohibitio, affirmat *Clericat. de Euch.*

dec. 8. *n.* 54., potius ratione, quia per Tridentinum optatur, ut in singulis missis fideles adstantes sacramentaliter communicent. Nec dissentit **Portella** *apud Diana p.* 4. *tr.* 4. *r.* 14., dicens quòd susceptio Eucharistiæ in oratorio privato nullam parocho injuriam infert, quando non fit de præcepto. Negant verò [1] *Diana, Quarti, et Giribaldus apud Benedict XIV. Notif.* 29. *n.* 11. qui refert *Innocentium III.* olim Romæ negasse cuidam nobili matronæ licentiam communicandi in oratorio privato, excepto casu infirmitatis. Negant etiam *Pignatell. Cons.* 98. *nu.* 86. *Pasq. de Sacr. Miss. q.* 644. *et P. Gattico c.* 29. *n.* 6. quia ministratio Eucharistiæ pertinet ad jurisdictionem Ordinarii, cum sit actus pascendi oves; et ideò regulares, ut Eucharistiam ministrarent, specialibus indiguerunt privilegiis. Hinc idem Papa *Bened. XIV.* in Encyclica ad Episcopos regni Poloniæ, edita eadem die 2 Jun. 1751., prohibuit dari communionem in privatis oratoriis iis, qui intersunt absque licentia Episcopi. Quoad Sacramentum autem pœnitentiæ, certum est non esse licitum illud ministrare sine justa causa in oratorio privato, ut habetur in Rituali Romano *de Sacr. Pœnit.* ubi dicitur: *In Ecclesia, non autem in privatis ædibus* (sacerdos) *confessiones audiat, nisi ex causa rationabili, quæ cùm inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti loco præstare.* Idque confirmatum fuit in citata bulla *Magno* §. 20. Quinam autem satisfaciant audiendo missam in oratoriis privatis? *vide* dicta *lib.* 3 (IV). *n.* 319.

360. — « Tertiò. Ex privilegio, quale » dicuntur habère minores, et qui cum » iis participant; quod esse revocatum » à *Trid. sess.* 22. *c.* 8. licèt multi velint, » negant tamen *Dian. p.* 3. *t.* 2. *res.* 80. » *p.* 4. *t.* 4. *r.* 105. *Joan. Salas, Rodrig.* » *etc.* Idque secundùm *Card. de Lugo d.* » 20. *s.* 2. *n.* 52. probabiliter, et *Tamb.* » *de exped. celebr. l.* 1. *c.* 3. §. 3. pro» babiliùs. *Vide Barb. in Trid. l. c.* Item » religiosi Societatis Jesu à *Gregorio* » *XIII.* ut possint tùm in Missionibus » cum facultate superioris in quovis » loco decenti, tùm in domibus suis in » loco honesto, à Provinciali designato, » missas dicere; in quo idem licebit » aliis. »

Hanc sententiam, nimirùm quòd privilegium regularium circa oratoria privata non fuerit revocatum à *Trid.* tenent *Roncaglia de sacrif c.* 5. *q.* 2. *in fine et alii*; sed hæc sententia hodiè non est ampliùs probabilis post decretum *Clementis XI.* editum die 15. Dec. 1703. (apud *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 258.) ut benè docet *Holzm. t.* 2. *p.* 84. *in fin. cum Anacl. Elbel, et aliis communiter*; in præfato enim decreto sic declaratur: *Privilegia concessa nonnullis regularibus in c. In his de Privil..et per aliquos Summos Pontifices communicata aliis regularibus utendi dicto altari portatili, in eoque celebrandi sine Ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omninò revocata sunt per idem concilium Tridentinum.* Et idem declaravit *Bened. XIV in cit. Bulla Magno* §. 29. Dicit autem *P. Mazzotta t.* 3. *p.* 186. hoc tantùm intelligendum de domibus privatis, non verò de domibus ipsorum religiosorum. Sed hìc advertenda Constitutio *Innoc. XIII.* edita 13. Maji 1723. quæ incipit, *Apostolici, ministerii* (apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *in Indice n.* 648.) ubi sic habetur: *Circa missarum celebrationem in privatis oratoriis, juxta Clem. XI. Decretum* (suprà relatum), *Episcopi debent operam dare, ut omnia ibidem statuta, ubique serventur : additâ etiam prohibitione, ne in privatis regularium cellis, seu cubiculis erigatur altare pro re sacra facienda... remotâ quâcumque in contrarium consuetudine.*

361: — « Dixi : *non violata*; quia in » Ecclesia interiùs violata, nisi priùs » reconcilietur, non licebit sub gravi » peccato, ut *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 5. *n.* 7. » *ex Nav. Suar. Conc. et.* nisi in neces» sitate, cum venia Episcopi (si is adiri » possit, alioquin sine ea, ut habet » *Card. de Lugo l. c. n.* 63.) celebrare, » aut mortuos sepelire. » (*Ita etiam Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 64. *cum Lugo, et Philib. Necessitas autem sufficiens censetur, si populus non habet aliam Ecclesiam, ubi missam audiat. Si verò Ecclesia polluatur incepto Canone, sacerdos utique missam prosequi debet. Pal. Suar. Conin. Laym. cum Salm. ibid. in fin.*)

Quæritur, an celebrans in Ecclesia polluta incurrat aliquam pœnam? *Sylv. v. Consecratio,* 2. *q.* 9. *Azor lib.* 10. *c.* 26. *q.* 16. *et Graff. Nav. etc. ap. Escob. lib.* 21. *n.* 366. dicunt incurrere suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, ex *c. Episcoporum de Privil. in* 6. ubi celebrantes in locis interdictis (ut ubi dicitur) *ingressum Ecclesiæ sibi noverint in-*

[1] Communius.» *Hom. Ap. Examen ord. n.* 114. *Edit.* A. LECLÈRE.

terdictum. Sed negant probabiliùs *Suar. d.* 81. *sect.* 4. *Laym. cap.* 5. *n.* 6. *Lugo d.* 20. *n.* 52. *Bened. XIV de Sacr. Miss. l.* 3. *Salm. cit. n.* 64. *et Escob. l. c. n.* 368. Ratio, quia textus non loquitur de celebrantibus in templo polluto, sed interdicto per interdictum generale; differt autem templum esse interdictum, et esse pollutum. Tantò minùs incurret irregularitatem, ut rectè ajunt *Escob. Salm, et Bened. XIV ll. cc. contra Hostiensem*, quia violatio Ecclesiæ non est censura, per cujus violationem incurratur irregularitas.

362. — « Addo 1. *Ecclesia :* quia oratoria, etsi deputata ad cultum divinum, cùm tamen benedicta non fuerint, nisi in ipsis extet altare ad facienda divina : ut *Bon. de matr. q.* 4. *res. ult. n.* 9. non sunt capacia violationum. Quod etiam consequenter de hospitalibus docent *Nav. Sot. etc.*, sed probabilius contrarium docent alii, cum *Card. de Lugo n.* 60.

« Addo 2. *Interiùs :* quia, quod fit in turri, sacristia, supra tectum, vel fornicem, in crypta, sub pavimento (nisi sit sepultura, aut singulariter benedicta), non violat Ecclesiam.» (*Cum Salm. ibid. n.* 67. *in fine cum Dic. etc.*)

363. — « Addo 3. *Nisi reconcilietur :* quod fieri debet ab Episcopo, vel sacerdote, ex privilegio Papæ, quale superiores regularium pro suis templis habêre, ex *Avila* notat *Diana p.* 4. *t.* 4. *r.* 91. si fuit consecrata » (*Modò adhibeatur aqua benedicta ab Episcopo, vel à seipsis, si distet Episcopus duabus dietis, ut ait Roncag. c.* 5. *q.* 6. *cum aliis*) « quod præsumendum est, si celebretur festum dedicationis. Si verò tantùm fuerit benedicta, potest fieri reconciliatio à simplici sacerdote aspersione aquæ benedictæ » *Debet tamen præcedere Episcopi delegatio, ut notat Palaus p.* 8. *n.* 14. *et habetur in Rituali Rom. tit. de Bened. Aqua autem potest benedici ab ipso sacerdote, ut Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 66. *et Palaus l. c. cum Barb. Henr. Laym. etc. contra Tolet. Imò Bened. XIV de Synodo l.* 3. *c.* 15. *n.* 2. *in fin. ait :* Si (*Ecclesia*) simpliciter benedicta fuerit, tunc idem *Gregorius IX.* in *cap. Si Ecclesia, de consecr Eccl.* statuit nullà præobtentà delegatione, per simplicem sacerdotem, adhibità aquà benedictà, quam sanctam sive lustralem vocant, posse Ecclesiam pollutam reconciliari.) « cum facultate Episcopi, vel sine ea, secundùm *Dian. p.* 4. *t.* 4. *res.* 91. Censêri etiam reconciliatam, si sacrificium in ea peractum fuerit, docet *Tamb. l. c.* §. 4. *ex Henr. Sa, et Diana* esse probabile putat : negat autem *Card, de Lugo de Euch.* d. 20. *s.* 2. *n.* 62. » (*Et cum de Lugo idem meritò sentiunt Nav. c.* 27 *n.* 256. *Laym. c.* 5. *n.* 13 *v. Adv.* 4. *et Pal. p.* 8. *n.* 14. *cum Azor, quia nullibi habetur celebratio succedere loco reconciliationis. Vide dicenda n.* 380.)

« Porrò Ecclesia, utì et cœmeterium violantur, seu polluuntur sequentibus casibus : non tamen, nisi postquam res evulgata fuerit. *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 5.

364. — Nisi factum publicè constat, Ecclesia non censetur polluta, etiam respectu ipsius delinquentis. *Salm. ibid. n.* 67. *et communiter*. Putat autem *Elbel de Sacril. n.* 578. et citat *Dian. Moya, et Laym. cum aliis*, quòd ad Ecclesiæ pollutionem requiratur non solùm notorietas facti, sed etiam juris per sententiam declaratoriam judicis : sed hanc opinionem non censeo esse tutam, cùm sit contra communem, quam tenent ipse *Laym. tr.* 5. *t.* 5. *n.* 8. *Pal. tr.* 11. *p.* 1. *n.* 2. *Salm. de sacr. miss. c.* 4. *p.* 2. *n.* 67. *Mazz. de sacr. miss. c.* 3. §. 2. *Spor. eod. tit. c.* 6. *n.* 441. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 289. *Ronc. eod. tit. c.* 5. *qu.* 4. qui omnes dicunt, sufficere, ad pollutionem notorietatem sive juris, sive facti ; et hoc patet clarè ex *c. Significasti de adult.* ubi ob notorietatem tantùm facti fuit declaratum, Ecclesiam esse reconciliandam. Et ex eodem textu manifestè pariter deducitur, ut dicunt etiam *Less. lib.* 4. *c.* 3. *num.* 87. *et Escob. de missa probl.* 71. *n.* 398. *cum Nav. Sanch. Azor, etc.* quòd, cùm crimen etiam secretum fuerit, si tamen postea fit publicum, sine nova culpa Ecclesia censetur violata.

« 1. Per factum in ea homicidium mortaliter malum, seu injuriosum, saltem immunitati Ecclesiæ, quale etiam est, quod aliàs justum esset per sententiam judicis, nisi tamen reip. perturbator aliter capi non posset. Non est autem tale I. quod fit casu, vel ab amente ; II. quod in sui defensionem ; III. cujus causa data est extra Ecclesiam : quia requiritur, ut vulnus sive causa physica fiat intra Ecclesiam. *Vide Card. de Lugo d.* 20. *s.* 2. *n.* 53.

Quæritur an violetur Ecclesia, si infertur vulnus lethale sine sanguinis effusione intra Ecclesiam, et mors extra eam contingit? Negant *Suar. d.* 81. *s.* 4. *Azor l.* 10. *c.* 26. *qu.* 13. *et Diana p.* 6. *tr* 6. *r.* 26. *cum Præp. et Reg.*, quia in *c. Proposuisti de consec. Eccl.* requiritur, ut dicunt, quòd mors intra Ecclesiam sequatur. Sed probabiliùs affirmant *Lugo d.* 20. *n.* 53. *cum communi, Laym. c.* 5. *n.* 8. *Salm. ibid. n.* 68. *et Escob. l.* 21. *n.* 371. *cum Nav. Con. et Marchino*; tùm quia textus non exprimit requiri mortem intra Ecclesiam, cùm ibi dicatur tantùm : *Homicidia contingunt fieri; et aliquando vulnera inferuntur*; et tunc requiri reconciliationem: ergò ex textu nequaquam requiritur mors intra Ecclesiam secuta; tùm quia sufficit ad violationem Ecclesiæ, ut causa mortis physica intra Ecclesiam data sit (dicimus *physica*, nam benè ajunt *Escob. et Lugo ll. cc.* non sufficere causam moralem, nempe mandatum, sive consilium homicidii datum in Ecclesia). Et sic etiam violatur Ecclesia, ut dicunt *Lugo num.* 53. *et Escob. n.* 377 *cum Suar. Graff. Sylv. Azor, Nav. Tol. Avil. Reg. et Sayr.* (*contra Dian. p.* 6. *tract.* 6. *r.* 47. *et Persicum apud Escob. n.* 375.) si vulnus fiat intra Ecclesiam, et sanguis fundatur extra; quia Ecclesia polluitur non tam per sanguinis effusionem, quàm per actionem injuriosam, quâ causatur effusio : in textu autem *cap. si Ecclesia, de consecratione Eccl.* qui mox infrà adducetur, ubi dicitur per sanguinis effusionem Ecclesiam violari, non requiritur effusio intra Ecclesiam, unde semper, si adest percussio injuriosa cum sanguinis effusione, violatur Ecclesia. Idem dicendum, si aliquis existens extra Ecclesiam sagitta, vel sclopo alterum occidat, ut *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 69. Secùs verò dicendum, ut benè ait *Lugo dict. n.* 53., si vulnus infligatur extra, et intra Ecclesiam mors eveniat, aut sanguis effundatur, quia tunc abest injuria in Ecclesiam.

365. — « 2. Per mortaliter malam » effusionem proprii, vel alterius san- » guinis, vel seminis causatam, vel fac- » tam in templo, licèt non in templum. » Unde non violat I. Si pauculæ gut- » tæ effluant; quia non est effusio. » (*Ut dicunt etiam communiter Bened. XIV de Miss. t.* 9. *l.* 3. 7. *Elbel de Sacril. n.* 578 *cum Fel. Potest. et Salm. ibid. n.* 69. *cum Dic. Phil. et aliis, idque patet ex c. Si Ecclesia* 10. *de consec. Eccl. ubi dicitur* : Si ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, aquà protinùs exorcizatà lavetur. *Nota to* sanguinis effusione *quæ copiam significat.*) « II. Si ex per- » cussione vel vulnere levi, v. gr. na- » rium in rixa puerorum, etiamsi co- » piosus sanguis effluat. » (*Ita etiam Elbel loc. cit. Lugo d.* 20. *n.* 54., *quia in hoc communiter non adest peccatum mortale. Imò Sa, v. Ecclesia num.* 13. *Diana p.* 3. *tr.* 6. *r.* 24. *et Sotus, Vict. Fag. Marchin. ac Graff. ap. Escob. l.* 21. *n.* 372. *id extendunt etiam ad adultos, quia sanguis è naribus effluens non dicitur propriè effluere è vulnere cùm è naso facilè soleat sanguis emanare. Sed probabiliùs Bon. de matr. d.* 9. *p. ult. n.* 20. *et Escob. n.* 374. *cum Sylvio. Con. et Franc. Lugo putant violari Ecclesiam, si talis effusio accidat cum peccato mortali, quia tunc jam adest effusio graviter in Ecclesiam injuriosa.*) « III. Si fiat ex sectione » venæ. IV. Actus conjugalis, quando » excusatur à sacrilegio. » (*Vide dicta de hoc l.* 3 (IV). *n.* 458.) « V. Fornicatio » facta ab amente. VI. Pollutio incul- » pata; *vide de Lugo d.* 20. *n.* 54. *et* 55.

366. — « 3. Per sepulturam excom- » municati, non tolerati, vel infidelis » (quo nomine hìc non comprehendi » hæreticum docet *Card. de Lugo l. c.* » *n.* 57.), etiam infantis ut ex c. *Eccle-* » *siam. de Consecr. dist.* 1. docet *Præp.* » Quamvis, si pueri parentes sint fide- » les, negat *Sayr. Vide Bon. de Euch. et* » *matr. d.* 4. *q.* 4 *p. ult.*

367. — « 4. Per destructionem Ec- » clesiæ ex toto, vel majore parte. » (*Parietum vel crustæ. Pal. p.* 7. *num.* 18. *Salm. tr.* 5. *c.* 4 *p.* 2. *n.* 74. *cum Suar. Laym. et Bus. infrà n.* 2.); « quamquam » eo casu dicatur potiùs execrari, » quàm pollui; non autem si solùm » tectum, vel si successivè per partes » modicas destruatur, et reficiatur. » (*Etsi Ecclesia tota renovetur. Pal. ibid. Salm. l. c. n.* 76. *cum Nav. Barb. etc. Notant Salm. ibid. in fine cum Gabr. quòd pollutà Ecclesià, polluitur etiam cœmeterium; sed non contrà.*) « Neque » etiam per desolationem, exercitium » hæreticum, spurcitias hominum, vel » animalium istic stabulatorum, etc., » etsi deceat, et praxis habeat, ut per » Episcopum, vel saltem sacerdotem » cum aliqua cæremonia, reconcilietur, » et abluatur; quod in simili casu in-

» tellige de altari. *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 5.
368. — « Quæres. Quid sit, et quando
» fiat execratio, seu resecratio?
« Resp. Execratio dicitur, cùm res
» sacra perdit suam consecrationem,
» ita ut de novo consecrari debeat,
» quod fit, quando ita destruitur, ut
« formam, et usum suum perdat.

Unde resolves :

— « 1. Polluta Ecclesia, polluta etiam
» sunt altaria ejus fixa : non tamen,
» execratâ Ecclesiâ, execrantur altaria,
» nec contrà.
— « 2. Ecclesia execratur, si parie-
» tes secundùm majorem partem de-
» struantur, vel omnis eorum crusta,
» aut major saltem pars simul aufera-
» tur. Secùs autem, si una post alte-
» ram. *Vide Lugo d.* 20. *n.* 65. » (*Et hoc etiamsi per intervalla hebdomadarum vel dierum Ecclesia tota nova fiat, ut Suar. d.* 81. *sess.* 4. *cas.* 6. *Laym. c.* 5. *n.* 16. *et Pal. p.* 8. *n.* 15. *cum Sylvest. Sa, et Barb., quia quæcumque pars accedens manet consecrata, cùm majùs dignum trahat ad se minùs dignum. Idque procedit, etiamsi adsit animus totam Ecclesiam destruendi, ut ait Pal. l. c. cum Nav. Suar. Barb. etc., quia intentio illa non officit, quin consecratio perduret.*) « Non
» autem si tectum corruat, quia conse-
» cratio est in parietibus. *Vide Laym. l. c.*
369. — « 3. Altare execratur 1. Si,
» cùm fixum est, lapis consecratus re-
» moveatur ab inferiori structura.

Ita ex *c. Ad hæc et c. Lignis, de consec. Eccl.* Intellige hoc de mensa totaliter consecrata, ita ut in qualibet ejus parte possit sacrificari. Non execratur tamen altare, si aliqui tantùm lapides structuræ dimoveantur, ut docent *Suar. d.* 81. *sect.* 5. *Laym. c.* 6. *n.* 6 *Pal. p.* 11. *num.* 9. Imò *Vasq. et Suar. apud eumdem* dicunt non execrari altare, si tota mensa cum lapidibus, quibus inhæret, alibi transferatur ; quia textus non loquuntur de separatione a loco, sed de separatione à structura. Hæc de altari fixo ; sed altare portatile minimè execratur, si ara moveatur à lignis, sive à capsula, ubi ara est inclusa ; capsula enim illa non pro forma, sed ad custodiam et ornatum tantùm instituta est, ut rectè dicunt *Suar. l. c. Laym. n.* 3. *et Pal. cum Sa, Sylvest. Abb. et Con. contra Palud. et Ang.* Textus autem prohibentes separationem loquuntur tantùm de altari fixo.

Nota hîc autem decretum S. C. Rit. editum die 3. Dec. 1661. apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *in Indice n.* 393. ubi sic dictum fuit : *Habens indultum à Sede apostolica erigendi oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare altare ligneum, non indiget facultate apostolicâ; dummodò altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, et altaris portatilis imaginem non præ se ferat. Vide n.* 424. 13.

« 2. Si ita frangatur (sive fixum, sive
» portatile sit), ut in nulla ejus integra
» parte calix cum patena possit con-
» sistere. » (*Secùs si in aliqua parte calix et patena cum hostia consistere possit, ut Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 3. *n.* 79. *Lugo, Pal. etc. item Cont. Tourn. de sacrif. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 7. *quær.* 7. *r.* 3. *ex c.* 3. *de Consec. Eccl. ubi præcipitur, altaris tabula denuò consecrari,* si enormiter fracta fuerit *saltem ex majore parte, ut ait Tamb. c.* 1. §. 1. *num.* 5. *An autem ara possit fieri ex duobus lapidibus conjunctis? Affirmant Hurt. et Pasq. apud Croix n.* 314. *Sed communissimè et rectiùs negant Salm. ibid. n.* 80. *Tourn. p.* 804. *qu.* 2 *et Tamb. c.* 5. §. 1. *n.* 6. *cum aliis.*)
« 3. Si spolietur spulchrum : quod
» tamen quidam negant, ut *Lugo, Tamb.*
» *l.* 1. *c.* 5.

Dubitatur hîc 1. An reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris :

Prima sententia affirmat, quam tenent *Sylv. v. Altare, quæst.* 1. *Azor t.* 1. *lib.* 10. *c.* 27. *quæst.* 8. *Habert. t.* 5. *p.* 701. *quæst.* 3. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær.* 5. *Armilla etc. apud Escob. l.* 21. *n.* 421. Probatur 1. ex c. *Placuit, de Consec. dist.* 1. ubi præcipitur everti altaria, quæ carent reliquiis : et idem habetur in conc. Carthag. V. c. 14, Probatur 2. *can.* 7. vel 9. concilii Nicæni II. ubi dicitur nullum templum consecrari sine Sanctorum reliquiis. Probatur 3. ex consuetudine Ecclesiæ, quæ satis indicatur per orationem illam, quæ dicitur in missa : *Oramus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum quorum reliquiæ hic sunt, etc.*

Secunda sententia verò communior negat reliquias esse necessarias; et hanc tenent *Suar. d.* 81. *sect.* 5. *Laym. c.* 6. *n.* 8. *Lugo. d.* 20. *n.* 75. *Pal. p.* 9. *nu.* 5. *cum Panorm. Vasq. et Con. Viva qu.* 5. *art.* 6. *n.* 9. *Elbel. p.* 143. *n.* 158. *ac Escob. l.* 21. *n.* 422. *cum Ang. Host. etc.* et probabilem putant *Croix l.* 6. *p.*

2. n. 306. et Merati t. 1. p. 2. n. 398. Ratio, quia (ut dicunt) nullibi habetur de reliquiis ponendis expressum præceptum; illud enim quod extat in *cit. c. Placuit, et can.* 14. Carthaginensis, ajunt non esse alicujus concilii generalis. Illud autem, quod habetur in concilio Nicæno, dicunt intelligi de reliquiis requisitis in Ecclesia, non autem in omni altari; saltem tale præceptum, ut censent, si unquam adfuit, per contrariam consuetudinem est abrogatum. Ad orationem autem illam missæ, *Quorum reliquiæ, etc.* respondent intelligi sub conditione si adsint. His tamen non obstantibus, puto non recedendum à prima sententia, tum propter universalem contrariam consuetudinem, quam non immeritò *Cont. Tourn. ibid.* censet firmatam ex eo quòd (ut advertit cum *Sylvio*) in antiquo Missali præcipiebatur omitti prædicta oratio in missa, si desint reliquiæ, at posteriora Missalia hanc exceptionem abstulerunt; tùm propter decreta S. C. Rituum, mox infrà adducenda, ubi declaratur execratum altare, à quo removentur reliquiæ, vel frangitur sigillum; unde satis probatur, reliquias esse necessarias ad altaris consecrationem. Et clariùs hoc declaratum fuit alio decreto 19 Jan. 1614. *ap. Croix l. 6. p. 2. nu.* 2055. *Decr.* 143. ubi dictum fuit, permitti altare portatile ligneum, *dummodò habeat reliquiarum repositorium.*

Dubitatur 2. An altare amittat consecrationem si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum reliquiis? Nomine *sepulchri* intelligitur loculus ille, in quo reliquiæ reconduntur: nomine verò *sigilli* intelligitur parvulus ille lapis, quo sepulchrum clauditur.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar. d.* 21. *sect.* 1. *Elbel. p.* 131. *n.* 259. *cum Angel. et Escob. lib.* 21. *n.* 423. *cum Franc. Lugo, et Aversa*, item *Soto, Vasq. Con. Tamb. ap. Croix nu.* 306. *in fine*, qui probabilem putat cum *Laym.* c. 6. *n.* 9. Utuntur eàdem ratione quà suprà, nempe quia non constat de præcepto, quòd reliquiæ sint necessariæ ad consecrationem altaris.

Secunda sententia tamen communior affirmat, et hanc tenent *Holzm. p.* 85. *n.* 371. *Spor. p.* 147. *num.* 376 *Cont. Tourn. loc. cit. quær.* 7. *r.* 3. *An execretur, cum Pontas, Habert. t.* 5. *p.* 704. *q.* 3. *Laym. l. c. cum Sylv. Angelo, Durand. Henr. etc. communiter* ut asserit, item *Bon. Sa, etc. ap. Pal. p.* 9. *nu.* 6. Ratio, quia (ut ait *Laym.*) talis est consuetudo Ecclesiarum, ut altaria, fracto sigillo vel amoto sepulchro, iterùm consecrentur. Et hanc sententiam tenendam censeo ex decreto S. C. Rituum, nam die 5. Martii 1603. sic declaravit : *Altare portatile tunc consecrationem amittit, quando frangitur, vel loco movetur repositorium reliquiarum.* (*apud Pitton. t.* 1, *de Ritib. num.* 184.) Item die 5 Martii 1623, declaravit : *Celebrari non potest super altare, à quo furtim, non amotâ, vel factâ mensâ, subtractæ fuerint Reliquiæ à militibus, nisi altare de novo consecretur;* (*apud eumd. Pitton. num.* 599.) Item die 21 Junii 1710, sic respondit : *Si altare fuerit consecratum ad modum altaris portatilis, non execratur in quavis remotione, sed tantùm quando frangitur sepulchrum Reliquiarum ;* (*ap. Pitton. n.* 1687.) Attamen dicunt *Cont. Tourn. ibid. in fin. et Spor.* quòd urgente necessitate non erit illicitum in tali altari celebrare.

Hìc obiter notandum aliud decr. S. C. editum 10 Nov. 1599 (*ap. Pitton. n.* 100.) ubi dictum fuit : *Si sub altari, vel sub ejus gradibus humata sint defunctorum cadavera, non est illic celebranda missa, donec aliò transferantur.* Idem confirmatum fuit die 13 Junii 1635. *ap. Pitton. n.* 672 Notat tamen *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2067. quòd si cadavera sint humata profundè in cella aliqua, sub alto fornice constructa, non videtur prohibêri super illam dici missam; tunc enim cadavera videntur satis separata ab altari, neque tunc super ea cadent verba, *quorum reliquiæ hìc sunt.*

370. — « 4. Calix execratur, si notabiliter frangatur, vel ita, ut fiat inutilis ad usum sacrificii : v. g. si foramen sit in fundo, licèt minutissimum. » (*Non verò si foramen sit in loco superiori, ita ut calix benè possit sacras species retinêre. Ronc. c.* 5. *q.* 4. *cum Diana.*) « vel si figura destruatur : » non tamen si in tornatili pes separetur à cuppa, quia in tornatili consecratur sola cuppa. *Bon. d.* 4. *c. ult.* » *p.* 9. *ex Suar. etc.* » (*Vide infrà hìc* » *Dubitat.* 4.) « Neque execratur, si » pereat inauratio. Unde, licèt communiter calix, et patena, post novam » inaurationem, quoad eam partem, » qua Christi corpus vel sanguinem » contingunt, denuò consecrentur, id

» tamen necessarium non esse, docent » *Durand. Con. et alii contra Suar. Bon.* » *et alios*, etsi decet, ut abluantur aquâ » benedictâ. Ita *Dian. t.* 1. *Mis. res.* 3. » *et Laym.* hic, item *Lug. d.* 20. *n.* 94. »

Dubitatur 1. An execratur calix, si pereat inauratio? Affirmant *Az. Palud. etc. ab Escob. l.* 21. *n.* 468. quia tollitur subjectum immediatum consecrationis, cùm tota unctio in superficie calicis fiat. Negant verò probabiliùs cum sententia communi *Lugo d.* 20. *n.* 94. *Sporer n.* 399. *Cont. Tourn. cap* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *quær.* 6. *r. ad* 5. *cum Suar. Laym. Sylvest. Ang. et aliis passim* ut asserit, *et Escob. n.* 470. *cum Con. Fill. Arm. etc. communiter* ut ait. Ratio, quia, licèt unctio non fiat nisi in superficie, tamen tota moles calicis consecratur; et patet, quia si calix non sit tornatilis, et ejus pes frangatur, etamsi cuppa integra maneat, calix erit execratus, ut omnes communiter dicunt; ergò non in sola superficie consistit consecratio, sed in toto calice.

Dubit. 2. An calix, qui de novo inauratur, novâ indigeat consecratione? Affirmant *Suar. dub.* 81. *sect.* 3. *Az. c.* 28. *q.* 4. *Bon. p.* 9. *n.* 19. item *Vasq. Sylv. Ang. Tamb. etc. ap. Salm. tr* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 90., quia calix consecratur propter contactum sanguinis Christi; unde quando illius superficies non est consecrata, necessariò requiritur ut calix de novo consecretur. Negant verò probabiliùs *Laym. c.* 6. *n.* 7. *Lugo d.* 20. *n.* 95. *Elbel n.* 281. *Tamb.* §. 5. *n.* 6. *Escob. l.* 21. *n.* 473. *cum Durando, et Dian.* item *Conc. Sa, et Gab. ap. Salm. loc. cit. in fin.* Et probabile putat *Pal. p.* 10. *n.* 12. atque valde adhæret *Cont. Tourn. loc. cit. v. Major est.* Ratio, quia cùm sit communis doctrina, ut mox suprà vidimus, quòd calix, amittendo inaurationem, non amittat consecrationem; ita pariter consecrationem non amittit, si de novo inauretur, prout si Ecclesia consecrata de novo dealbetur, novâ non indiget consecratione; ut communiter DD. sentiunt; aut si corporali lacero aliqua exigua pars assuatur, hæc etiam manet benedicta, ut clarè infertur ex c. *unico de consecr. Eccles. in* 6. ubi dicitur: majùs dignum trahere ad se minùs dignum. Objiciunt: licèt calix remaneat consecratus, non est tamen consecrata superficies illa aurea, quæ sola immediatè tangit sanguinem Christi; pari modo si intra cuppam calicis alia subtilior cuppa poneretur, ista non fieret sacra; ita *Suar.*, et *Vasq.* Sed facile respondetur cum *Lugo*: Superficies illa per conjunctionem ad calicem consecratum, benè fit etiam sacra, sicut dealbatio Ecclesiæ, et pars corporalis fiunt sacræ per adjunctionem, ut diximus; item, si oleum non consecratum in minori parte consecrato immisceatur, ex ipsa mixtione consecratur, ut patet ex c. *Quod in dubiis* 3. *de consecr. Eccl.* ubi dicitur: *Non negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commiscêri.* Alia autem est ratio cuppæ in aliam immissæ, quæ utique est vas distinctum, ac superficiei aureæ, quæ fit pars ejusdem calicis, et facit unum cum illo.

Omnibus tamen his prædictis non obstantibus, cùm meliùs rem perpenderem judicavi quòd novâ peractâ inauratione calicis, denuò ipse est consecrandus; ratio, quia tunc superficies calicis, quæ immediatum contactum habet sanguinis Christi, sine consecratione remanet; tantò magis quòd, ut testantur *Barbos., et alii plurimi*, talis est praxis Ecclesiæ, et recepta consuetudo calices denuò consecrandi, cùm denuò inaurantur. Casu autem quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabiliùs dicendum cum *Silvio*, et *Ferraris*, non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi calice; quia tunc viget ratio, quòd calix semel consecratus, totus deinde per modum unius consecratus remanet. Cùm verò nova fit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, immediatè sanguinem tangens.

Dubitatur 3. An liceat celebrare in calice nunquam deaurato? Affirmat *Tamb. Meth. Miss. etc. cap.* 1. §. 1. *n.* 3., quia (ut ait) ita usus obtinuit; sed hæc ratio saltem hodie non videtur subsistere, cùm undique hodie usus sit in contrarium. Id autem probabile censet *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 346. *cum aliis passim* ut asserit, fortè aliâ ratione ductus, nimirùm quia, etsi in Rubrica *tit.* 1. *de Præpar.* dicatur: *Calix debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habère cuppam argenteam intùs inauratam, et simul cum patena itidem inaurata*, attamen in alia Rubrica *de defect. tit.* 10. *n.* 1 sic habetur: *Calicis cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea: non ærea, vel vitrea*, nullâ mentione factâ de inaura-

tione; ex quo infertur illius deficientiam non esse inter defectus computandam. Et in prima Rubrica dici posset requiri inaurationem tantùm de congruitate, et ad majorem decentiam, cùm ibi simul expressè requiratur calix aureus, vel saltem argenteus, et nihilominùs, in secunda Rubrica etiam stanneus admittitur. Alii verò, ut *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *v. Quær.* 6. *et Lugo d.* 20. *n.* 90. dicunt non eximi à culpa veniali consecrantem in calice non inaurato, nisi paupertas excuset. Et hoc videtur probabilius, cùm in prima Rubrica dicatur, quòd calix *debet saltem habêre cuppam argenteam inauratam, etc.* Idque confirmatum est ex communi consuetudine. Nec obstat secunda Rubrica, ubi permittitur calix stanneus; hæc enim intelligi debet juxta textum in *can. Ut calix* 45. *de Consecr. dist.* 1. ubi permittitur consecrare in calice stanneo, tantùm ratione paupertatis; nec putandum est, Rubricam in hoc voluisse textui derogare; unde, ne dicatur Rubricam sibi contradixisse, dicendum est, quòd prima rubrica intelligenda est juxta secundam, nempe requirere calicem argenteum, nisi excuset paupertas: et sub eadem limitatione intelligi debet, cùm requirit inaurationem. Hic autem obiter notandum, quòd Rubrica permittit calicem stanneum, sed non *æreum*: verùm dicit *Holzm. n.* 373. in hâc Rubricâ non prohiberi calicem ex ære, vel aurichalco inauratum; nam in cit. textu *Ut calix*, in tantum talis calix vetatur, in quantum hic *ob virtutem vini æruginem parit, quæ vomitum provocat*: sed calix æreus æruginem non parit; et ideò, ait *Holzm.* hoc usitari in Germania pro Ecclesiis pauperculis.

Dubitatur 4. an calix amittat consecrationem si cuppa separetur a pede? Si cuppa sit fixa pedi, certum est apud omnes amittere consecrationem; si verò pes sit tornatilis, etiam affirmant S. *Antonin* 3. *part. tit.* 13. §. 5. *et Palud. Sylv. etc. ap. Escob. l.* 21. *n.* 474. quia calix per separationem jam formam amittit. Sed communiter negant *Suarez d.* 8. 1. *sect.* 7. *Bon. p.* 9. *n.* 20. *Lugo d.* 26. *n.* 93. *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *et Escob. n.* 476. *cum Fill. Aversa. Hurt. et aliis*. Ratio, quia per talem separationem calix reverà formam non perdit, cùm ejus partes sine novo artificio jungi possint.

371. — « 5. Vestes sacræ execrantur » quando ita destruuntur, ut perdant » suum usum; ut si cinguli parte te » non ampliùs cingere possis vel si ma» nica ab alba separetur, etiamsi pos» tea reparetur. Non perdunt autem, » etsi attritis pars aliqua assuatur; vel » cinguli parti aptæ adhuc ad cingen» dum altera annectatur, quia tunc ac» cessorium sequitur principale. *Lugo,* » *Tamb. de exp. Sacr. l.* 1. *c.* 3. §. 2. » (*Ita etiam dicunt Cont. Tour. loc. cit. sect.* 8. *in fin. v. Dico* 5. *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 94. *cum communi, Tamb. c.* 3. §. 2. *Elbel n.* 282. *cum Laym. Gav. et aliis passim. Unde dicunt Suar d.* 82. *sect.* 2. *et* 3. *Bonac. p.* 9. *n.* 26. *Laym. cap.* 6. *num.* 6. *Cont. Tourn. ibid. quær.* 11. *v.* 4. *et infrà v. Dico* 5. *et Pal. p.* 10. *n.* 12. *cum Nav. et Con. quòd corporale tùm amittit benedictionem, cùm redditur ineptum diminutione vel fractione ad decenter continendum calicem cum patena: alba, cùm ab ea manica abscinditur: cingulum, cùm ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit: stola, cùm non potest humeros operire; et idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditur, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit*). « Similiter, si » stola, vel casula duplicata, facili se» paratione, fiant duæ, quarum utra» que apta sit ad sacrificium, non per» dunt benedictionem. *Tamb. loc. cit.* » (*Ità communissimè DD. cum Suar. d.* 82. *sect.* 2. *Salm. cit. n.* 94. *in fin. et Sa ap. Pal p.* 10. *n.* 8)

» 6. Partes avulsæ à re consecrata, » destructâ ejus formâ, desinunt esse » sacræ, v g. ligna, et lapides Eccle» siæ dirutæ, vel altaris: ob respectum » tamen ad rem sacram cujus sunt re» liquiæ, non possunt applicari ad usus » profanos, aut divendi, sine licentia » Papæ. Statuæ autem sacræ et ima» gines templi destructi debent in alio » collocari, et in loco Ecclesiæ crux » erigi. Lacera etiam paramenta, aut » vetustate consumpta debent igne ab» sumi, et non adhibêri ad usus pro» fanos, ut habetur in *c. Altaris, de* » *Consecr. dist.* 1. *Vide Suar. et Sa, v.* » *Missa, et Laym. loc. cit. c.* 6. *Tamb.* ta» men *l.* 1. *de exped. Sacrif. c.* 2. §. 3. » *ex Pal.* item *Dian. p.* 5. *tr.* 13. *res.* 76. » docent probabile esse, quòd non sit » saltem mortale, si mutatâ formâ ad » profanos usus applicetur, v. g. calix » confractus, alba dissoluta, frustula » corporalis, etc.» *Vide dicta l.* 3 (IV). *num.*

41. *Quibus adde id quod habetur in cap. Ligna, de Consecr dist.* 1. *ubi Hyginus Papa sic statuit* : Ligna Ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio. *Advertunt tamen Salm. tr.* 21. c. 10. *p.* 11. §. 2. *n.* 146. *cum aliis communiter, hujusmodi ligna non debêre consumi in religiosorum coquina. Præterea dicit Sylv. v. Benedictio q.* 7. *lapides Ecclesiæ dirutæ in religiosorum ædificiis collocandos esse, sed hoc nemo dicit eorum quos observari, nec ullo textu video probatum.*

Quæres hîc, an liceat sæcularibus sacerdotibus celebrare in Ecclesiis regularium, contra prohibitionem Episcopi? Videtur obstare Trident. *sess.* 22. *Decret. de observand. in celebr. missæ*, ubi : *Singuli* (Episcopi) *in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago et ignoto sacerdoti missas celebrare liceat.* Sed responderi potest ibi dici in *diœcesibus suis* ; sed Ecclesiæ regularium sunt exemptæ à jurisdictione Episcoporum, unde quasi loca extra diœcesim sita reputantur, ut probabiliter dictum est. *l.* 1. *n.* 156. *in fine*. Verumtamen refert *Lezanna in Summ. q Regul. t.* 1. c. 12. *n.* 41. *v. Ad duodecim*, S. C. concilii sub die 2. Jun. 1620. declarasse, non licêre regularibus in suis Ecclesiis ad celebrandum admittere presbyteros sæculares contra prohibitionem Episcopi. An autem hujusmodi declarationes obligent ut leges ? *Vide dicta l.* 1. *n.* 106.

DUBIUM V.

Quæ sint requisita ad missam ?

421 Qu. II. Ob quas causas in dictis diebus possint dici missæ votivæ? 1. Ob necessitatem publicam. 2 Si in illa Ecclesia celebretur festum duplex. 3. Si exponatur SS. Sacramentum. 4. Si præsens sit cadaver, vel dicenda sit missa anniversaria.

422 Qu. III. An obligatus dicere missam votivam, satisfaciat si dicat diei propriam?

423 Qu. IV. Quænam sint advertenda circa modum dicendi missas votivas? Et 1. De numero orationum. 2. De missis habentibus introïtum particularem, etc. 3. De missis Beatorum concessis alicui ordini, vel loco. 4. De missa SS. Trinitatis, Angelorum, Spiritûs sancti beatæ Virgin. Mariæ, et de Requiem, etc.

424 Afferuntur aliqua decreta magis notabilia circa missarum celebrationem.

Quæretur hîc obiter, quanam ex causa liceat exponere SS. Sacramentum. Deinde quæritur, quibus in Ecclesiis possit asservari Sacramentum Eucharistiæ.

372. — Ante omnia hîc refert prænotare Rubricam Missalis, quæ facit ad ea, quæ infrà membratim dicenda sunt. In rubrica *p.* 1. *tit.* 20 sic habetur : *Altare, in quo SS. missæ sacrificium celebrandum est, debet esse lapideum ab Episcopo consecratum, vel saltem ara lapidea similiter ab Episcopo consecrata in eo inserta, quæ tam ampla sit, ut hostiam, et majorem partem calicis capiat. Hoc altare operiatur tribus mappis seu tobaleis mundis ab Episcopo, vel ab alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblongâ, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicatâ. Pallio quoque ornetur coloris, quoad fieri potest, diei festo vel officio convenientis. Super altare collocetur crux in medio, et candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc et inde in utroque ejus latere. Ad crucis pedem ponatur tabella, secretarium appellata : in cornu Epistolæ cussinus supponendus Missali, et ab eadem parte Epistolæ paretur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus, parva campanula, ampullæ vitreæ vini, et aquæ cum pelvicula, et manutergio mundo in fenestella, seu in parva mensa ad hæc præparata. Super altare nihil omninò ponatur, quod ad missæ sacrificium, vel ipsius altaris ornatum non pertineat.*

373. — « Resp. Hæc sequentia : I. » Et quidem sub gravi sacrilegio re» quiritur *altare* consecratum ab Epis» copo, vel abbate (hunc enim altaria » calices, et campanas posse conse» crare, etiam ad usum alienarum » Ecclesiarum, docet *Dian. l.* 3. *tr* 2. » *res.* 15. *cum Barbos. et aliis* 4. ex de» claratione *Cardin.* et privilegio *In» noc. III.*) vel sacerdote privilegiato, » stabile, vel portatile : utrumque ta» men ex integro lapide, quantum ad » superiorem mensam, quæ consecra» tur; debetque esse tanta ut possit » capere calicem cum patena. Non suf» ficit autem, hostias esse in ara con» secrata, dum consecrantur, verùm » etiam debent tam parvæ, quàm ma» gnæ in eadem relinqui tempore sa» crificii, et non alibi, licèt supra aliud » corporale, deponi, v. gr. propter loci » angustias : » (*Non igitur licet ante communionem ponere particulas consecratas extra aram, ut communiter Tamb. lib.* 1. *cap.* 5. §. 1. *n.* 4. *Salm. de sacrif. Miss. c.* 4. *p.* 3. *n.* 79. *cum Lugo. Secùs verò post communionem, ut Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 310. *cum Avers. et communi contra Vasq.*) « quia omnes sunt unica » victima, et per modum unius offe» runtur. Quapropter rubricæ Missalis » eas supra corporale, ante vel post » calicem poni volunt. Hinc etiam mi» nùs rectè faciunt, qui, consecratione » factâ, mox hostias minores à se con» secratas dant alteri sacerdoti distri» buendas populo, quia, sicut sacerdos » non debet de sua hostia dare, prius» quam ipsa sumpserit, sic nec de aliis, » cùm sint una victima, et hostia, om» nesque orationes, oblationes, et be» nedictiones sequentes non minùs » spectent ad parvas hostias, quàm ad » magnam, neque ante sumptionem » sacerdotis perfectè, et integrè sacri» ficata sit victima. *Card. de Lugo qu.* » 20. *sect.* 2. *n.* 69. Eum tamen, qui » contrarium fecerit, à peccato saltem » mortali, imò si necessitatis fuit expe« diendi communionem populi, ab » omni excusat. *Tamb. l.* 5. *exped. sa» crif. cap.* 5.

374 — « II. *Mappa* linea triplex; etsi » enim secundùm quosdam una dupli» cata, imò secundùm *Sa, Angel. Azor* » *c.* 28. *qu.* 8. *et Laym. lib.* 5. *t.* 5. *c.* 6. » *num.* 17. una simplex sufficiat in ne» cessitate : Missale tamen Romanum, » auctoritate *Clem. VIII.* et *Pii V.* edi» tum expressè tres requirit, *tit. de* » *defect.* utì et *Gavant. Vide Card. de* » *Lugo.* Ut ea benedicta sit, non est » omninò necessarium ; ut habet *Sylv.* » Unde in necessitate vulgaris adhibèri » potest, et aliis usibus reddi. *Laym.* » *l. c.*

375. — Repetamus hîc ea quæ in Rubrica Missalis, ut suprà, circa mappas præscribuntur : *Hoc altare operiatur tribus mappis, sive tobaleis mundis,*

ab Episcopo vel ab alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblongâ, quæ usque ad terram pertingat (quod tamen hodie non est in usu) *duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicatâ.*

Sed dubitatur 1. An sufficiant duæ mappæ, vel una duplicata? Affirmant *Suarez dist.* 21. *sect.* 6. *Laym. cap.* 6. *num.* 11. *Holzm. n.* 371. *Pal. p.* 10 *n.* 1. *cum Sa, Azor;* item *Bon. Henr. et Gob. ap. Croix num.* 322. etiamsi hæ duæ mappæ totum altare non tegant : ratio, ut dicunt, quia sic usus habet. Attamen puto à Rubrica non recedendum, ut sentiunt *Lugo d.* 20. *n.* 6. *Cont. Tourn de sacrif. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 7. *v. Quær.* 9. *Gav. in dict. Rubr.* (ubi ait contrariam opinionem non esse tutam) *Roncag. c.* 6. *qu.* 5. *et Escob. l.* 21. *n.* 433. qui cum *Ang. et Avers.* miratur, quomodo aliqui DD. hanc obligationem non advertant post præfatam Rubricam præscriptam à *Clemente VIII*. Tantò magis quòd in *tit de defect.* §. 10. *n.* 4. Rubrica inter alios hunc enumerat defectum : *Si altare non sit tribus mappis ornatum.* Probabiliter tamen ajunt *Escob. et Ronc. cum Pasq.* id culpam venialem non excedere. Celebrare autem sine ulla mappa, non excusatur à mortali, ut communiter docent DD. *apud Ronc. l. c. cum P. Conc. p.* 502. *n.* 19. qui addit è converso nullam committi culpam, si adsit gravis necessitas sic celebrandi.

Dubit. 2. An mappæ necessariò debeant esse benedictæ? Negant *Suar. Laym. et Pal. cum Sa locis suprà cit.* item *Tamb. l.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 2. et consentit *Wigandt tract.* 15. *n.* 63. dicens, benedictionem fieri tantùm de decentia. Ratio, quia (ut ajunt) nullo jure id cavetur, nec consuetudine observatur. Hæc sententia non videtur improbabilis propter auctoritatem horum AA., præsertim *Suarii*, qui testatur consuetudinem esse in contrarium. Hoc tamen non obstante, magis adhæreo sententiæ oppositæ, quam tenent *Az. p.* 1 *l.* 10. *c.* 28. *q.* 8. *Bon. p.* 9. *n.* 25. *Cont. Tourn. loc. cit. r. ad* 1. *et* 2. *Ronc. cap.* 5. *q.* 5. *cum Pascq. Gav. qu.* 1. *tit.* 20. *Escob. cum Sylvest. Aversa, et Gabr* Ratio, quia in Rubrica (ut suprà) ita præscribitur, et in *tit de defect. n.* 4. numeratur eodem modo pro defectu adhibère vestes non sacras, ac mappas non benedictas. Talis verò defectus, ut probabiliter dicunt *Escob. et Roncag. cum Pasq.*, non excedit culpam venialem ; unde rectè docent *Azor, Bon. Escob. et Cont. Tourn. ibid. cum Gav. Sylv. et Quarti ll. cc.* nullum esse peccatum uti mappis non benedictis in necessitate, putà (ut ait *Escob.*) si adsit dies festus, et non possint habêri benedictæ; sed minorem causam sentio excusare, cùm ad excusandum à veniali sufficiat quævis causa rationabilis.

Dubit. 3. An mappæ, et corporale debeant ex lino confici vel sufficiat esse ex cannabe? *Cont. Tourn. ibid. r. ad* 3. *Suar. d.* 81 *sect.* 6. *Fill. tr.* 5. *num.* 125. dicunt omninò debêre confici ex lino, et probant ex *can. Consulto* 46. *de consecr. dist.* 1. ubi sic dicitur : *Sacrificium altaris non in serico panno* (scil. corporali, ut explicat Glossa), *aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro linteo ab Episcopo consecrato, scil. lino procreato.* Et ex *c.* 27. *dist.* 2. *de consec.* ubi mappæ vocantur *linteæ*, nempe ex lino confectæ. Sed probabiliùs, et communissimè sufficere esse ex cannabe, tenent *Bon. p.* 9. *n.* 24. *et Croix n.* 333. *cum Gob.* item *Azor et Quarti apud cit. Cont. ibi ac Arm. Tab. et Reg ap. Escob. n.* 446. Ratio, quia cannabe, et linum juxta communem usum indifferenter sumuntur.

376 — « III. Sub gravi sacrilegio » *vestes sacræ*, hoc est benedictæ ab » Episcopo, vel sacerdote habente privilegium, ut habent Mendicantium » saltem superiores, sive prælati. *Vide » Tamb. l.* 1. *c.* 3. §. 2. *exped. sacr.* » Quarum tamen colores non esse præcepti, sed directionis, notat *Homob. » apud Dian. p.* 2. *t.* 14. *r.* 57. In gravi » autem necessitate, etsi præstet, si » sine scandalo fieri possit, missam, » cujus audiendi, vel faciendi obligatio » tunc cessat, omittere, licêre celebrare » sine stola, vel manipulo, vel etiam » uti cingulo non benedicto, vel si » fractum sit, rursùs connectere, vel » stolâ pro manipulo, et manipulo pro » stolâ, docent *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 6. » *Dian. p.* 1. *r.* 57. *et* 67. *contra Fill. » t.* 1. *l.* 5. *c.* 5. qui tamen concedit in » necessitate sine una, vel altera ex » minoribus, v. g. stola, vel cingulo » celebrare, non esse mortale. *Vide » Dian. p.* 5. *t.* 5. *r.* 62. ubi *contra Fill. » et Hen. et alios sex*, docet esse proba» bile, quòd ex parvitate materiæ » excusari possit à mortali, qui (seclu-

» so scandalo, et contemptu) aliquam » harum circa necessitatem omittit, v. » g. qui celebrat cum cingulo non be» nedicto, vel ejus loco utitur aliâ re. » Denique metu mortis, aut gravissimi » damni, licère aliquando celebrare » sine sacris vestibus, et altari, dum» modo non fiat in contemptum reli» gionis, ex *Azor t.* 1. *l.* 1. *c.* 11. *q.* 11. » docent *Escob. e.* 2. *c.* 2. *Nav. Hurt.* » *etc.* Limitat autem *Tamb. de exped.* » *Sacrif. l.* 1. c. 5. §. 1., ita ut permit» tat sine aliqua etiam ex gravioribus, » non tamen sine omnibus fieri, ob » scandalum et irreverentiam. *Vide* » *Dian. p.* 3. *t.* 6. *r.* 48 *et p.* 5. *t.* 3. *r.* » 39 Porrò hujusmodi sacras vestes » conficere ex profanis, v. g. planetam » ex veste serica muliebri, non est pro» hibitum. *Suar. Palaus, Tamb. exped.* » *Sacr l.* 1. c. 2. §. 4. qui monet *l. c.* » §. 1. cavendum esse, ne sint valde » attritæ; ut et ne reliqua supellex sa» cra sit valde immunda, in quo gra» viter peccari potest. *Suar. Laym.* » *Tamb. l. c.* » (*In c. Relinqui, de cust. Euch. sic habetur :* Præcipimus, ut oratoria, vasa, corporalia, et vestimenta munda et nitida conserventur. *Notat autem Tamb. d. n.* 1. *ex Suar. illud valde, sive enormiter immunda, difficulter evenire. Uti verò corporali et aliis paramentis non enormiter immundis, esse tantùm veniale, imò nullum peccatum, si alia haberi non possint, ut Croix n.* 336. *cum Suar. et Gob. Additque Cont. Tourn. de sacrif cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *quær.* 11. *r.* 5. *non peccare, qui uteretur corporali etiam notabiliter immundo, in necessitate, nempe si ipse vel alii deberent aliàs omittere Sacrum de præcepto. Uti vestibus sacris, etiam attritis, ad usus profanos est mortale, ut dicunt Suar d.* 81. *sect.* 8. *Sporer n.* 414. *et Wigandt tr.* 15. *n.* 62. *ex c.* 39. *et* 43. *de Consecr. dist.* 1. *Vestes tamen sacræ in usibus profanis adhibitæ non amittunt benedictionem. Sporer et Wig. ll. cc.*)

Censuit *Walfridus c.* 24. primis temporibus missas lectas fuisse à sacerdotibus in communi indumento : et *Honorius in Gemma l.* 1. *cap.* 49. fert. *Clementem* usum sacrarum vestium decrevisse. Sed *Baronius, Raynaud. Bona, Waldens. etc. ap. Bened. XIV Not.* 21. *n.* 6. sentiunt etiam apostolos usos fuisse peculiaribus vestibus in sacrificio; atque ex hujusmodi vestibus putant *ib. Calmet, Visconti, etc.* fuisse *Penulam*, quam memorat D. Paulus *Act.* 16.

377. — Certum est autem apud omnes, mortale peccatum esse celebrare sine ullis vestibus sacris, ex *cap. Vestimenta, de consec. dist.* 1. et præsertim procul dubio sine casula, vel alba (*vide dicta n.* 289.) sed dubitatur 1. An peccet mortaliter celebrans sine stola, aut manipulo, aut cingulo? Negant *Palud. Sylv. Henr. ac. Ricch. ap. Escob. l.* 21. *n.* 583. (qui id probabile vocat) quia censent hanc non esse gravem materiam. Sed loquendo de stola, et manipulo, veriùs affirmandum cum communi sententia, quam tenent *Suar Fill. tr* 5. c. 5. *n.* 147. *et* 148. *Laym. c.* 6. *n.* 17. *Bon. p.* 9. *n.* 27. *Tamb. l.* 1. c. 3. §. 1. *n.* 3. *Diana p.* 2. *r* 14. *r.* 57. *et Escob. n.* 485. *cum Vasq.* Ratio, quia deficiente alterutrà istarum vestium, quæ communiter majores æstimantur, deficit cultus sacrificio debitus. Idem dicendum cum eisdèm AA. de celebrante cum stola, vel manipulo non benedictis. Probabiliter tamen excusat gravis necessitas, ut docent *Laym. et Fill. ll. cc. Ronc. c.* 6. *q.* 3. *Wigandt tr* 15. *num.* 62. *et Elbel p.* 260. *cum Spor. et Rodr.* Idem quod de stola et manipulo, censent de cingulo *Fill. n.* 148. *Suar. t. Nav. Man. c.* 25. *n.* 84. item *Vasq. Villalob. Molf. etc. ap. Dian. t.* 2. *tr.* 14. *r.* 68. Sed probabiliter negant esse mortale sine cingulo celebrare, vel non benedicto, *Ronc. c.* 6. *q.* 5. *Sylv. v. Missa.* 1. *n.* 2. *Sa eodem v. num.* 10. et probabile putant *Lugo d.* 20. *n.* 102. *Salm. tr.* 5. *c.* 4. p. 4. *n.* 92. *et Diana p.* 2. *tr.* 14. *r.* 68. *cum Scoto, Palud. Henr. Fag. et Ricc.* Et idem sentit *Croix n.* 327. *cum Pasq.* de celebrante sine amictu, saltem pro eis qui illo non utuntur ad tegendum caput, sed tantùm humeros; et consequenter probabile est, ut ait *Tamb. n.* 4 *cum Diana*, nullum esse peccatum celebrare sine cingulo, vel amictu, si desint, et adsit aliqua rationabilis causa celebrandi, nempe fervor devotionis, vel opportunitas eleëmosynæ sacerdoti non diviti.

Dubit. 2. An ob metum mortis liceat celebrare missam sine ulla veste sacra?

Prima sententia affirmat, modò absit contemptus; et hanc præter *Az. Nav. Hurt. etc. ut supra ap. Busemb.* tenent *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 17 *Quarti p.* 2. *tit.* 1. *q.* 1. *dub.* 6. *Escob l.* 21. *n.* 480.

Sylv. ap. Cont. Tourn. de sacrif. cap. 6. *art.* 2. *sect.* 8. *in fin. c. Utrum. Diana p.* 3. *tr.* 6. *r.* 48. *cum Val. Bec. et Salas*, item *Salon. Bon. Pasq. Gob. et Spor. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 339. Ratio, quia vestes sacræ requiruntur tantùm de Ecclesiæ præcepto, quod non obligat cum tanto dispendio.

Secunda sententia verò, quam sequimur, negat, eamque tenent *Suar. dub.* 82. *s.* 3. *v. Secundo, Tamb. Meth. de Miss. l.* 1. *c.* 3. §. 1. *num.* 6 *cum Fag. et Marchino, Cont. Tourn. l. c. cum Merati, Bonc. c.* 6. *q.* 1. *r.* 3. *Conc. p.* 501 *n.* 13. item *Cajet. Nugn. Sanch. Pal. Fill. etc. apud Croix loc. cit.* Ratio, tùm quia celebrare sine ulla veste sacra vix potest accidere sine contemptu, ut fatentur ipsimet *Laymann et Escob.*; unde ait *Croix cum Aversa*, contrariam sententiam in praxi vix esse probabilem: tùm quia id non potest fieri sine scandalo, aut saltem sine magna irreverentia; quapropter hic subintrat præceptum naturale reverentiæ in quocumque casu debitæ sacrificio, à quo præcepto metus mortis non excusat. Utrùm autem ob talem metum liceat aliquando celebrare sine aliqua ex vestibus, etiam ex majoribus, putà stola, vel manipulo? Non improbabiliter secluso contemptu, affirmant, *Bonc. et Tamb. cum Fag. ll. cc.* favetque *Suar. dict. sect.* 3. quia hæc non videtur esse tanta irreverentia, ut celebratio cohonestari non possit ob metum mortis; *vide mox dicta n.* 377.

378. — Dubit. 3. An prælati regulares possit sacras vestes benedicere? Certum est apud omnes posse pro suis Ecclesiis, ex pluribus privilegiis eisdem concessis. Nam (ut refert *Tamb. l.* 1. c. 3. §. 2. *n.* 5) *Innoc. VIII.* id concessit vivæ vocis oraculo Congregationi S. Justinæ de Padua, et consequenter aliis communicantibus; item *Leo X.* per bullam hoc privilegium impertivit fratribus Minoribus pro suo usu tantùm; illudque confirmavit *Sixtus IV.* exceptis corporalibus; sed *Alex. VII.* die 27 Sept 1659 (ut refert *Bened. XIV Not.* 21. *n.* 19.) per decretum quod incipit, *Sacrorum Rituum*, indefinitè præbuit facultatem abbatibus benedicendi ecclesiasticam supellectilem, dumtaxat pro suis Ecclesiis. Dubium autem vertit inter DD. an prælati regulares possint etiam benedicere pro alienis Ecclesiis?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Cont. Tourn. ibid. v. Porrò, cum Barb. Gav. part.* 4. *tit.* 19. *n.* 22. *Merati. t.* 1. *part.* 2 *p.* 1325. *n.* 27 *et Bened. XIV Notif.* 21. *n.* 14. ex decreto S. C. Rit. die 24. Aug. 1609 (*apud Gav.*) ubi dictum fuit: *Superiores regularium, neque abbates posse benedicere paramenta Ecclesiarum non sibi subditarum.*

Secunda sententia verò affirmat, eamque tenent *Salm. tr* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 83. *Holzm. n.* 374. *cum Anacl. et Elbel p.* 141. *n.* 261. ex privilegio enuntiato *Innocentii VII.* Idemque censet *Tamb. l. c. n.* 7. *cum Marchino, et Tamb. de Jure abb.* pro omnibus regularibus, ut ait, exceptis tantùm superioribus Societatis, et Fratrum Minorum, quibus à *Leone X.* ut suprà privilegium restrictum fuit. Nec obstare ait *Tamb.* decretum S. C., quia constat de privilegio, non verò de ejus revocatione. Sed hoc non obstante, omninò tenenda est prima sententia ex decreto præfato *Alexandri VII.* (quod referunt *Merati*, et noster Papa *Bened l. c.*) in quo sic sancitum fuit: *Prælati inferiores Episcopis, qui pontificalium usu fruuntur, ecclesiasticam suppellectilem pro servitio duntaxat suarum Ecclesiarum vel monasteriorum benedicant.* Pariter ibi declaratum fuit: *Reliqua Pontificalia extra loca ipsis abbatibus subjecta, vel pro servitio alienæ, Ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos; etiam de licentia Ordinariorum exercêre non valeant, putà campanarum benedictiones, calicum, et similium, in quibus sacra adhibetur unctio, nec minorum ordinum collationes.* At quia prædicti prælati recurrebant ad privilegia pro benedicendis paramentis etiam aliarum Ecclesiarum, S. C. habita coram eod. *Alex. VII.* die 20. Julii 1660, mandavit, *exhibêri indultum authenticum, ac interim abstinêre.* Sed hoc indultum, ut testatur *Benedictus*, nunquam deinde exhibitum fuit.

Dubitat. 4. An Episcopi possint aliis delegare facultatem benedicendi sacra paramenta? Negant *Tamb. Meth. Miss. l.* 1. *c.* 3. §. 2. *num.* 4. *et Gav. p.* 4. *tit.* 19. *n.* 23. *cum Tabien. ac Ugolin. et Aversa* (*ap. Croix n.* 353.) affert de hoc decr S. C. R. die 14 Nov. 1615. ubi dictum fuit: *Nec Episcopus potest absque licentia hanc benedictionem aliis delegare.* Ratio, quia hæc benedictio est de potestate ordinis, unde ab Episcopo non potest delegari, sicut delegari potest

potestas jurisdictionis. Sed contradicit *Nicol. Luc. c. l.* 5. *n.* 33. *de privil. n.* 18. dicens 1. Quòd de hoc decreto non constat authenticè. 2. Quòd tale decretum non est usu receptum, præsertim Romæ, ubi R. D. Vicesgerens passim auctoritate ordinariâ quibusvis sacerdotibus hanc delegat facultatem. 3. Quòd hæc benedictio non est ordinis episcopalis, sed sacerdotalis, et ideò benè potest ab Episcopo delegari. Addit *Monacell. t.* 4. *n.* 1. *cum Pirhing. in Jus can. l.* 1. *tit.* 29. *n.* 54. Episcopos ritè posse delegare ea quæ ipsis competunt ex privilegio speciali, ratione dignitatis; cùm enim facultas officio sit annexa, transit in jurisdictionem ordinariam. His tamen non obstantibus, huic opinioni non acquiesco, cùm nullibi audierim Episcopos hujusmodi facultatem aliis delegasse: imò (ut refert *Gav.*) plurimi Episcopi illam à S. C. curarunt obtinêre: et *Benedictus XIV* cùm erat Archiepiscopus Bononiæ, hanc facultatem ad quinquennium obtinuit, ut ipse testatur *l. c.*

Dubit. 5. An color vestium sit de præcepto? In Rubrica Missalis *p.* 1. *tit.* 18. *num.* 1. de colore sic habetur: *Paramenta altaris, celebrantis, et ministrorum debent esse coloris convenientis officio, et missæ diei, secundum usum Romanæ Ecclesiæ.*) Negant *Tambur. lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. *n.* 1. *Quarti p.* 1. *tit.* 18. *dub.* 1. *Diana p.* 2. *tr.* 14. *r.* 57. *cum Homobono*, item *Suar. et Aversa ap. Croix num* 340., quia (ut dicunt) Rubrica hoc præscribens est tantùm directiva. Sed contradicunt *Spor. p.* 151. *n.* 415. *et Quarti p.* 1. *tit.* 18. *dub.* 1. Et hoc puto probabilius, juxta nostram sententiam adducendam *n.* 399., nempe quòd omnes Rubricæ tractantes de rebus quæ missam concomitantur, sint præceptivæ. Eò magis, quia Rubrica dicit sic usum esse Ecclesiæ Romanæ. Benè tamen censent *Spor et Quarti*, hanc Rubricam non obligare sub gravi, nisi scandalum adsit, putà si in die Paschatis (ut ait *Spor.*) vel in quacumque missa festiva, (ut ait *Ronc. c.* 6. *q.* 1. *res.* 2.) celebraretur vestibus nigris. Addit *Sporer* satius esse, quocumque die facere Sacrum in quolibet colore, quàm illud omittere; hinc rectè dicit à fortiori excusare omnem rationabilem causam, ut si concursui sacerdotum non sufficerent vestes debiti coloris. Putant autem *Quarti l. c. d.* 2. *et Merati t.* 1. *p.* 1. *p.* 269. (*contra Turrinum*) quòd color croceus, sive flavus æquivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt.

Hic adnotat, in Gury, S. Alp. repetente, Antonius Ballerini, de obligatione rubricarum ut præceptivarum circa missam habendarum.

« Hoc ipsum, inquit, alii DD. negant. Utcumque sit, principium *mere probabile* non est ejusmodi, ut firmiores inde conclusiones deduci queant: hic ergo præceptum seu obligationem habemus mere probabilem. Adde autem quod ipse S. Alphonsus pro sententia negante strictam circa usum colorum obligationem, doctores affert sane plures quam pro affimante. Cæterum idem S. Aphonsus post Lacroix (lib. VI. p, 2. n. 340) laudat sententiam Sporer, *satius nempe est quocumque die facere sacrum in quocumque colore, quam illud omittere;* hinc (subdit S. Alphonsus) *recte* (Sporer) *dicit, a fortiori excusare omnem* rationabilem causam. Exinde poterit quispiam concludere, quod si missam votivam ut satisfaciat obligationi, celebrare debeas, ecclesiæ autem rector ad vitandam incongruam, ut objicere solent, colorum diversitatem congrua tibi paramenta dare nolit, consilio Sporeri tuto uti poteris: præsertim quia licet præceptum aliquod hic vigere teneas, tamen etiam auctor monet, ab eo causam non adeo gravem excusare posse. (Op. Gury, de Euch. 393. nota).

Quoad autem colores repudiatos, sic habet Gury :

« Requiruntur paramenta *albi, rubri, viridis, violacei* et *nigri* coloris. —Omnino reprobantur paramenta ex telis sericis vitreis confecta. Sic *S. Congr. rit.* 11 sept. 1847 *in atrebatensi.* — Pariter reprobantur paramenta varii coloris (gallice, *de toutes couleurs*), quæ propter flores cujusque coloris immixtos non pauci volunt omni festo posse adhiberi. Hæc *S. Congr. rit.* prohibuit die 23 sept. 1837; atque adeo illum colorem tantummodo repræsentare possunt, qui primarius est et prædominans.

Prohibentur omnino paramenta *flavi* et cærulei coloris: Sic *S. Congr* 12 nov. 1831 permittuntur tamen paramenta ex aurea tela (*drap d'or*), quæ juxta usum *urbis* pro albo et rubro colore adhibentur.» (De Euch. n. 393).

379. — IV. Sub mortali requiritur
» *calix*, et *patena* consecrata: si tamen
» in nondum consecratis aliquis bonâ,
» imò addunt *Bordon.* et *Tambur.* malâ,
» fide celebrasset, licèt sic celebrando
» peccasset mortaliter, probabile esse,
» quòd hoc ipso censeantur consecrata,
» liceatque in iis celebrare, contra *de*
» *Lugo et Laym.* docet *Diana p.* 2. *t.* 14.

» *r.* 69. *p.* 5. *tr.* 13 *r.* 60. *et p.* 9. *t.* 7. » *r.* 18 *ex aliis octo.* Idemque de sacris » vestibus, item de corporali, pyxide, » etc. quæ immediate tangunt species, » censet *Tamb. de exp. sacr. l.* 1. *c.* 3. » §. 1.

380. — Quæritur I. An calices, et alia remaneant benedicta, si quis in illis sacrificet nondum benedictis?

Prima sententia communior negat, quam tenent *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 352. *et Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 96. *cum Lugo, Laym. Azor etc.* Et hanc probabilem vocat *Tamb. l.* 1. *c.* 1. §. 4. *n.* 1. Ratio (ut ait *Tamb.*) quia, licèt per contactum specierum sacrarum res consecrentur, ut indicat S. *Aug. apud Tamb. Vasa... ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur.* Attamen aliud est rem sacrari, aliud ad sacrificium deputari, quod oportet, quodque tantùm fit per benedictionem.

Secunda sententia verò cum *Diana, Con. Phyr. ac aliis apud. Tamb. ib.* quam ipse pariter vocat probabilem, affirmat illa remanère benedicta, quia per contactum specierum jam æquivalenter, immò eminenter talis deputatio habetur: et hoc evenire ait *Tamb. n.* 2. *cum Sa*, tam si bonâ fide, quàm si malâ fide celebretur. Et idem probabile esse etiam pro vestibus sacris, et ornamentis altaris ait *Tamb. n.* 4. *cum Gav. et Dian.* cùm hæc ab ipso ministerio sacro consecrationem recipiant.

His non obstantibus, rectè putant *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 98. nullo modo recedendum à prima sententia, dum asserit *Lugo d.* 20. *sect.* 2. *n.* 62., contrariam meritò communiter rejici *à Laym. Nav. Azor. etc.* Ratio, quia nec etiam est certum, immò omninò negatur, quòd per contactum sacramenti res remaneant consecratæ prout pavimentum, si ibi decidat sacramentum, nullo modo remaneat sacratum. Quare secunda sententia non satis tuta apparet, ut benè ait *Escob. l.* 21. *n.* 477. dum saltem videtur esse dubiæ probabilitatis. An verò liceat celebrare cum calice non deaurato? *Vide dicta n.* 370. *dub.* 3. Et an cum calice ex stanno, vel ære, aut aurichalco? *Vide ibid. d. dub.* 3. *in fine.*

381. — Dicunt autem *Gav. Aversa, Bon. et Tamb. ap. Croix l. c. n.* 353. quòd abbates exercentes Pontificalia possunt benedicere calices, et indumenta sacra: indumenta pro suis tantùm Ecclesiis, calices verò etiam pro alienis. Sed adverte decretum *Alexandri VII.* allatum *num.* 378. ubi declaratum fuit, abbates tantùm pro suis Ecclesiis, non verò pro alienis, etiam de licentia Ordinariorum, posse benedicere calices, campanas, etc. quibus adhibetur sacra unctio, necnon vestes sacras. Idque confirmatum fuit per aliud decretum noviter emanatum à nostro *P. Benedicto XIV* ad instantiam Cardinalis *Spinelli* Archiepiscopi Neapolitani.

382. — Quær. II. Quibus sit licitum tangere vasa sacra, corporalia aut vestes? Nemo dubitat quin, exceptis sacerdotibus et diaconis aliis sit mortale tangere vasa sacra dum continent Eucharistiam, ut communiter dicunt (contra *Ochagarium, et Gob.*) *Sporer n.* 403. *Croix. n.* 360. *et Pal. p.* 10. *n.* 13. *cum Suar. Fill., et aliis passim. ex c. Non oportet* 26. *dist.* 23. Difficultas est, an liceat laicis sacra vasa tangere, dùm Eucharistiam non continent? Affirmant *Sotus, Henr. et Fagun. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 358. et perquàm fusè id defendit *Tamb. Meth. Miss. l.* 1. *c.* 2. §. 1. *n.* 12. *cum Scoto. Barth. ab Ang et Sa v. Sacra n.* 3. qui sic ait: *Sacra tangi à laicis sine contemptu, aut nullum peccatum est, aut levissimum.* Sed communissima et verior sententia negat, quam tenent *Suar. de* 81. *sect.* 8. §. *Tertium, Bon. p.* 9. *n.* 31. *Laym. c.* 6. *n.* 19, *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *v. Quær.* 8. *Holzm. p.* 86. *n.* 375. *Hubert t.* 5. *p.* 709, *Salm. tr.* 21. *c.* 10. *p.* 11. §. 1. *n.* 127. *Antoine p.* 493. *n.* 10 *et Pal. p.* 10. *n.* 43. *cum Vasq. Sanch. et Con.* Hi docent laicos tangentes sacra vasa peccare (sed non plùs quàm venialiter, cùm non reputetur hæc materia gravis et minimè, si adsit rationabilis causa, secluso scandalo et contemptu) ut probant ex *c. In sancta, de consecr. dist.* 1. ubi dicitur: *Indignum valde est, ut sacra Domini vasa, quæcumque sint, humanis usibus serviant: aut ab aliis* (nota) *quàm Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris.* Pro hujusmodi autem sacratis viris intelliguntur non solùm diaconi et subdiaconi, sed etiam acolythi, ut ex *c. Non liceat, dist.* 23. ubi: *Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario vasa dominica.* Insuper nunc possunt etiam ea tangere tonsurati ex consuetudine introducta, ut dicunt *Suar l. c. Tamb. n.* 9. *Croix n.* 357. *cum Quarti, etc.* et idem docet *Be-*

ned. XIV Notif. 29. *n.* 18. *cum Pasq.* In. quoque concessum est laicis regularibus sacristis, ex privilegio *Calixti III et Sixti IV ap. Salm. l. c. n.* 130 et 131. Necnon monialibus sacristis, ex communicatione privilegiorum. *Salm, ibid. n.* 132. Et hodie potest dici ex consuetudine hoc licêre etiam laicis oblatis Congregationum sacerdotum sæcularium sacristis, et omnibus qui in habitu clericali Ecclesiis inserviunt; hi enim in Ecclesia muneribus clericorum funguntur : saltem, dico, hos à culpa excusari, quia dum officium sacristæ exercent, semper adest aliqualis necessitas sacra vasa tangendi. Et idem quod dictum est de tactu sacrorum vasorum, dicendum est de tactu corpralium, ut ait *Merati p.* 313. *cum Quarti, Pasq. et communi.*

Minimè autem peccant laici tangentes vestes sacras, aut alia non immediatè attingentia corpus, et sanguinem Christi, ut *Pal. Suar Conc. Laym. et alii ut suprà ll. cc.* ex sententia (ut benè ait *Pal.*) in praxi recepta. Nec obstat textus in *c. Altaris, et c. vestimenta, de consec. dist.* 1. ubi hoc videtur vetitum; nam dicit *Suar.* nullum ibi de hoc esse præceptum, vel saltem, inquit *Suar cum Gloss. in. d. c. Altaris, verb. Vela,* quòd, si ibi aliquod adest præceptum hoc usu est abrogatum.

383. — « Ac licèt decens sit, ut etiam » *pyxis*, sive ciborium, et luna seu » spherula hierothecæ, et quodcumque » vas continens, et immediatè tangens » Eucharistiam, ut etiam secundùm » *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 6. vasculum chri- » sma continens, benedicatur (bene- » dicere autem præter ea, in quibus » unctio adhibetur, potest idem, qui » cætera ornamenta) cùm in Rit. Ro- » mano propria sit pyxidis benedictio; » id tamen necesse esse, negant *Suar.* » *Hurt. Lugo, Tamb. lib.* 1. *exped. Sa-* » *crif c.* 1. §. 6. nec esse necesse im- » ponere pyxidi vas lineum benedic- » tum benenedictione corporalis. »

» Porrò calix, et patena confecta » esse debent ex auro, argento, vel » stanno, saltem quoad cuppam (ad- » mittunt etiam aliqui ex plumbo) sed » non ex ære, *c. Ut calix, de consecr. d.* » 1. » (*Vide dicta n.* 370. *Dub* 3 *in fine*) « quamvis *Tamb. l.* 1. *exped. Sacrif. c.* » 1. *cum Hurt. Fagn. et Gav.* admittat » etiam ex gemma, quæ æquè pretiosa » sit, ac aurum vel argentum, modò » species non imbibat, nec sit pericu- » lum, ne effringatur. Ac, licet Rubrica » præscribat ut saltem cuppa, et supe- » rior pars patenæ sit deaurata ; eam » tamen non obligare sub mortali » *Gran.*, imò nec sub veniali, propter » usum contrarium, vult. *Tamb. l. c.*

384. — Dubit. 1. An pyxis debeat consecrari? Affirmat *Trull. ap. Croix n.* 348. Sed veriùs et communiter negant *Laym. tr.* 5. *c.* 6. *n.* 22. *Bon. p.* 9 *n.* 23. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær.* 7. *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *et Croix cum Gav. Pasq, et aliis passim.* Ratio, quia in Pontificali Rom. tantùm habetur benedictio de pyxide, nulla autem ibi mentio fit de unctione chrismatis. Item in Rituali Rom. benedictio pyxidis annotatur inter eas, quæ non indigent unctione chrismatis.

385. — Dubit. 2. An pyxis debeat saltem benedici de præcepto ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Cont. Tourn. ibid. cum Sylvio, Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 99. *cum Gav. et Reg.* item *Durand. Barb. March. et Dic. apud Croix n.* 348. item *Bened XIV Notif.* 21. *n.* 12. *et Escob. l.* 22. *n.* 419. qui tamen putat omissionem hujus benedictionis non excedere culpam venialem. Probatur ex Rubrica Missalis *p.* 2. *tit.* 2. *n.* 3. ubi dicitur : *Si sacerdos est consecraturus plures hostias pro communione facienda, locet eas super corporale ante calicem, aut in aliquo calice consecrato, vel vase mundo benedicto.* Præterea probatur ratione, quia hoc valde convenit ; si enim corporale, in quo sacræ species ad modicum tempus manent, benedici debet, quantò magis benedicendum est vasculum in quo diu noctuque illæ conservantur ? Et ideò in Rituali assignatur specialis benedictio pro *tabernaculo* (ut ubi dicitur) *seu vasculo pro sacrosancta Eucharistia.* Accedit doctrina *D. Th. q.* 82. *art.* 3. ubi ad probandum, quòd pertineat ad sacerdotem dispensatio Eucharistiæ, dicit : *In reverentiam hujus sacramenti, à nulla re contingitur* (Sacramentum) *nisi consecrata, unde et corporale, et calix consecrantur, et similiter manus sacerdotis.*

Secunda sententia attamen negat, et hanc tenent quamplures graves AA., nempe *Suar. d.* 81. *s.* 7. *Azor p.* 1. *l.* 10. *c.* 27 *q.* 7. *Fill. de Euch. n.* 133. *Bon. p.* 9. *n.* 23 *Sylv. v. Euchar* 3. *q.* 4. *Spor. n.* 401. *cum Vasq. et Pasq.* item

Sotus, *Conin. Tab. ac Nugn. ap. Escob. n.* 427. et probabilem putant *Diana, p. 2. tra* [illegible] 188. *ac Lugo d.* 20. *n.* 96. *cum H*[illegible] *et Fagnan.* Ratio, quia (ut ajunt) de hoc nullibi habetur expressum præceptum; nec Pontificale certos nos reddit, cùm ibi assignentur benedictiones etiam pro campanis, et thecis reliquiarum, quæ tamen non de præcepto, sed tantùm de congruentia benedicuntur. Hæc secunda sententia non videtur improbabilis, saltem ob tantorum DD. auctoritatem; sed primam probabiliorem puto, quia conformior est Rubricæ, et rationi; et ideò in praxi est consulenda, ut rectè dicunt *S*[illegible] *Vill. et Bened. ll. cc.* Idem dicendum de circulo, seu lunula, ubi reponitur hostia consecrata, cùm exponitur in ostensario.

386. — « V. *Corporale* lineum » *Vel ex cannabe, ut probat usus; vide dicta n.* 375. *I*[illegible] saltem quoad eam par» tem quæ hostiam, vel calicem tangit, » *c.* [illegible] *l. consecr. d.* 1. (nam in « extremitatibus potest esse sericum, » vel auro elaboratum) et benedictum » ab episcopo, vel privilegiato. *Vide* » *Con*[illegible] *Soc. Jesu, v. Bened.* Non » tamen iterùm benedicendum post lo» tionem, nec nisi notabiliter rumpa» tur. [illegible] *Sylv. Bon. d.* 4. *q. ult. p.* » 9. *L*[illegible] 20. *s.* 2. *n.* 76. *et Gav. p.* 2. » *t.* 1. ubi addit ex *Sa*, (et dicit esse » communem) peccare mortaliter, qui » utitur notabiliter immundo. » (*Vide n.* 37[illegible]

387. Notandum I. quòd celebrare sine corporali, aut cum eo non benedicto nequit excusari à mortali, nisi gravis urgeat necessitas celebrandi, certum est apud omnes. *Vide Suar. d.* 81. *s*[illegible] *et Croix n.* 333.

Notandum II. id quod spectat ad lotionem corporalium. In *can. Nemo* 40 *de Co*[illegible] 1. *Clemens* Papa duo statuit, *primum*, ut sacræ pallæ tantùm à diaconis laventur; *secundum*, ut lotio mittatur in sacrarium. Quoad *primum* pertinet, dicunt *Suar. d.* 81. *s.* 8. *Merati* [illegible] *p.* 1. *n.* 16. *et Croix. n.* 334. *cum* [illegible] quòd licèt convenientius sit secundam et tertiam lotionem pallarum [illegible], ut explicat *Suarez*, corporalium, [illegible] pallarum, et purificatoriorum, fieri à persona sacrata, tamen [illegible] est peccatum, si illæ fiant à laicis: prima autem lotio omninò debet fieri [illegible]is, vel subdiaconis, quia hodie horum ordo inter sacros numeratur, et ut comm. DD. ajunt hoc est peculiare officium subdiaconi: imò probabiliter dicit *Croix loc. c. cum Suar. et Pasq.* posse hanc primam lotionem fieri etiam à clerico tonsurato; dum in dicto *can. Nemo*, dicitur: *Diaconi cum humilibus ministris lavent.* Hodie autem clerici tonsurati jam ex consuetudine inter inferiores clericos numerantur, ex qua eis permittitur sacra vasa tangere. Utrùm autem peccaret mortaliter laicus qui hanc primam lotionem faceret? Affirmat *Villal. tr.* 8. *diff.* 29. *n.* 5. Sed communiùs *Croix l. c. ac Quarti, Pasq. etc. ap. Merati n.* 16. censent id esse tantum veniale et nullum, si ex justa causa fieret. Quoad secundam verò, putat ex *Croix cum Pasq.* nullum esse peccatum, si aqua lotionis non in sacrarium, sed in locum decentem projiceretur. Sed omninò tenendum est oppositum cum *Merati*, dùm in præfato textu *Nemo* expresse dicitur, quòd foràs ejicere lotionem, *erit operanti peccatum.* Et *Sylv. ap. Suar.* dicit quòd huic nullà contrariâ consuetudine derogari potest. Id tamen intelligitur tantùm pro corporalibus, pallis, et purificatoriis; licèt enim in textu idem dicatur de lotione albæ, et mapparum altaris; attamen rectè ait ibi Glossa *lit. l. Hoc generali consuetudine abrogatum esse.*

388. — « VI. *Palla* item linea, quâ » parte calicem tangit (superiore enim » parte potest auro constare, vel » serico); quæ cùm habeat commu» nem cum corporali benedictionem, » utpote cujus pars antiquitùs fuit, pro » eodem servire posse, docet idem » *Lugo l. c.* si sit satis capax.

Palla debet esse ex lino, ut requiritur in Rubrica *p.* 2. *tit.* 1. *nu.* 1. vel ex cannabe, ut diximus de corporali *n.* 375. *dub.* 3. Unde benè advertit *Merati ibid.* non benè agere, qui adhibent pallam de papyro, aut drappo serico. Imò in decreto S. C. die 22 Jan. 1706. (*apud Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær.* 10.) dictum fuit: *In sacrificio missæ non adhibenda est palla à parte superiori drappo serico cooperta.* Quamvis *P. Suar. d.* 81. *s.* 6. putat non esse vetitum adhibère pallam tantùm exteriori parte sericam, vel auro elaboratam, corporale verò dicit tantùm in extremitatibus posse auro vel serico ornari; et hoc probabile est, cum in Rubrica *p.* 2. *tit.* 1. *n.* 1. dicatur: *Corporale, quod ex lino*

tantùm esse debet, nec serico vel auro in medio (nota) *intextum, sed totum album.* Palla autem benedicenda est cum corporali eàdem benedictione, ut communiter docent *Gav. in præfata Rubr. tit.* 9. *Suarez et Cont. Tourn. ut suprà cum Quarti et Vasq.* qui contrariam opinionem improbabilem putant.

An verò sit mortale celebrare sine palla, aut cum ea non benedicta? Affirmant probabiliter *Suar. l. c. Fill. de Euch. n.* 125. *Cont. Tourn. ibid. ad* 3. *cum Quarti, et Escob. num.* 432. *cum Vasq. Reg.* Ratio, quia olim palla erat ipsum corporale, quo calix operiebatur; unde licèt hodie palla sit ab illo separata tamen est æquè necessaria, et benedicenda ac corporale; et Ecclesia, separationem permittendo, nihil circa materiam et benedictionem immutavit. Non minùs verò probabiliter negat *Sotus in* 4 *d.* 13. *qu.* 2. *art.* 5. item *Manuel, et Moure apud Escob. num.* 430. *ac Rodrig. ap. Croix n.* 332. Ratio, tametsi Ecclesia eâdem benedictione statuerit benedici pallam ac corporale, eò quòd illa moraliter pars corporalis censetur; tamen cùm hodie palla sit separata à corporali, non eadem ratio reverentiæ currit pro corporali, quod immediatè tangit sacras species, quàm pro palla, quæ non tangit.

Dicunt autem *Sporer n.* 398. *et Croix l. c. cum Gob.* quòd si palla desit, aut per quadrantem expectari debet, poterit loco ejus adhibêri aliud corporale, aut hoc deficiente, purificatorium, aut bursa.

Dicit autem *Gav.* quòd illi qui adhibent duas pallas, unam pro calice, alteram pro hostia, non sunt quidem reprehendendi, sed non imitandi sine pontificia facultate; hoc enim esset additio Ritûs, vetita à *S. Pio V* Et huic opinioni adhærent *Quarti, et Megal. apud Merati t.* 1. *p.* 1. *p.* 310. *n.* 12. Unde dicunt sacerdotes hanc facultatem à Pontifice non habentes, non posse has duas pallas adhibêre. Sed *Molfes. Pasq. Silos, et Magius ap. Merati l. c.* tenent quòd non solùm Teatini, quibus hoc privilegium, sive usus approbatus fuit à *Clemente VII.*, sed omnes sacerdotes exteri possunt illis uti, quia hoc non est additio, sed potiùs quædam accessio ad Romanum Ritum ob majorem decentiam, utque commodiùs fragmenta colligantur. Hinc censet *Merati cum Pasq.* unumquemque posse hanc observantiam sequi; refertque Cardinalem *Baronium* id suassisse alicui ad praxim.

389. — « VII. *Purificatorium* item » lineum, non tamen necessariò bene» dictum, ut contra *Laym.* docent *Suar.* » *Gav. et Lugo*; neque ulla reperitur in » Ritualibus ejus benedictio.

Quæritur, an purificatorium sit benedicendum? Affirmat *Laym. c.* 6. *n.* 12. item *Franc. Lugo, et Fagund apud Escob. l.* 21. *n.* 434. qui huic opinioni adhæret tanquam tutiori, licèt contrariam etiam tutam vocet. Ratio 1., quia ut dixit *D. Th. l. c. n.* 384. hoc Sacramentum à nulla re contingi debet, nisi consecrata. Ratio 2. quia Rubrica præcipit benedici mappas altaris; ergò tantò magis benedicendum purificatorium; quod fortè potest tangere reliquias sanguinis. Nec obstat quòd in benedictionibus non reperiatur peculiaris benedictio quoad purificatoria; nam pro iis sumitur benedictio linteaminum, mutatâ voce *altare* in *calicem*, si separatim purificatoria benedicantur. Sed communiter, et probabiliùs negant *Gav. part.* 2. *tit.* 1. *Suarez d.* 81. *sect.* 8. *Pal. n.* 2. *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 85. *Lugo d.* 20. *num.* 76. *Croix n.* 331. *Bonac. part.* 9. *n.* 22. *Ronc.* 6. *q.* 4. *et Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *v. Quær.* 9. *cum Sylvio*, qui dicit, hanc benedictionem fieri tantùm de convenientia. Ratio, quia in Rituali nulla adest benedictio propria de purificatoriis, sicut nec veli, nec bursæ. Gratis autem asseritur eamdem benedictionem, quæ adhibetur pro mappis, aptandam esse pro purificatoriis, cùm pro his nullo modo possint verificari verba orationis, quæ habentur in Rituali, nempe, *consecrare digneris hæc linteamina ad tegendum, involvendumque altare Filii tui.* Hinc non sufficit (ut ajunt contrarii) mutare solam vocem *altare* in *calicem*, sed etiam oportêre mutare verba *tegendum involvendumque* in *abstergendum*, quod esset potiùs novam orationem conficere, quàm mutare; dicunt tamen *Salm. l. c.* quòd, licèt non sit obligatio benedicendi purificatorium, tamen ipsum licitè benedici potest. Si autem purificatorium non facilè habêri possit probabiliter dicunt *Wig. tr* 15. *n.* 64. *ac Suar. Spor. Avers. Gob. apud Croix n.* 331. licitum esse sine eo celebrare, ejusque loco adhibêre posse strophiolum mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur.

390. — « VIII. Sub gravi peccato » *Missale*, Canonem saltem continens, » ut habent *Bonac. et alii commun.* etsi » *Ledesm. et Laym.* doceant in gravi » necessitate licitum esse celebrare » sine libro ei, qui moraliter sit certus » se non erraturum; et sic *Lugo l. c.* » *cum Dian. etc.* probabiliter excusat » eum qui propter visûs debilitatem » legere non potest. » (*Tabella autem secretarum non requiritur ex præcepto, sed tantùm ad majorem celebrantium commoditatem, ut benè ait Gav. p.* 1. *tit.* 10. *n.* 20. *lit. z.*)

Quæritur, an liceat unquam sacerdotibus celebrare sine Missali?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Cont. Tourn. hic cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 9. *v. Quær.* 2. *Habert. t.* 5. *p.* 708. item *Nav. et Henr ap. Pal. p.* 9. *nu.* 4. *ac Coninch. Fag ap. Escob. l* 21. *n.* 462., etiamsi aliquis firmiter sciat memoriter, quæ dicenda sunt. Ratio, quia in re tam gravi vitandum est omne errandi periculum, quod recitando memoriter semper timêri potest. Idque videtur confirmari ex eo quòd S. C. concilii (ut fert *Benedictus XIV Notif.* 29. *n.* 5.) licentiam impertiendo alicui sacerdoti cæcutienti celebrandi in festo duplici missam votivam de BB. Virgine, et die feriali missam pro defunctis, hanc solet clausulam apponere : *Quòd non sit omninò cæcus, et memoriter non recitet.*

Secunda sententia verò communissima, quam tenent *Lugo d.* 20. *n.* 78. *Laym. c.* 6. *n.* 17. *Pal l. c. Suar. d.* 81. *s.* 6. *Vasq. t.* 233. *c.* 3. *in fine, Diana p.* 2. *tr.* 14. *r.* 46. *Escob. n.* 464. *cum Avers. Spor. t.* 3. *p.* 148. *num.* 388. *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 87. *cum Villal. Ledes. et Croix n.* 363. *cum Vericelli, et Gobat.* probabiliter dicit posse quandoque sacerdotem celebrare sine Missali, si hoc facilè non posset habêre, et ob præteritam experientiam abesset morale periculum errandi. Hinc probabiliter inferunt *Lugo, Pal. Vasq. Sal. et Escob.* licitè celebrare sacerdotem, qui ob visûs debilitatem memoriter missam recitat, modò discernat calicem et hostiam, quantum sufficit ad evitandam irreverentiam; et modò ad notam effugiendam habeat Missale in altari, vel alium librum loco ipsius, ut ajunt *Croix n.* 364. *cum. Cob. et Salm. l. c. prope fin. cum Lugo, et Pal.* Per clausulam autem, quæ solet à S. C. apponi, ut suprà, non satis probatur hanc secundam opinionem tanquam improbabilem rejici : tutius tamen semper erit hanc facultatem à S. C. obtinêre. Certum autem est apud omnes, sacerdoti penitùs cæco illicitum esse celebrare, quamvis referat *Benedictus l. c.* die 23 Augusti 1727 Sacram C. concilii hanc licentiam concessisse cuidam parocho pauperi ex speciali gratia, cum assistentia tamen sacerdotis.

Sacerdos autem Ritûs Romani graviter peccaret, si uteretur Missali regularium etiam in eorum Ecclesiis, vel locorum quà transit, dicendo missam diversi ritûs, ut rectè censet *Croix cum Pasq. Quarti, et Aversa* (*contra Pal. et Præp.*) ex decreto S. C. 19. Nov. 1622. *ap. Gav. p.* 3. *tit.* 10. Hoc tamen intelligitur, si talis sacerdos posset ritum suum servare : nam aliàs licitè posset uti peregrinus ritu et Missali illius diœcesis in qua reperitur, ut probabiliter ait idem *Croix n.* 368. *cum Con. Tamb. et aliis communiter.* Olim Missalia habentia in canone, *pro rege nostro,* erant suspensa; sed hodie rectè dicit *Croix n.* 369. cum aliis recentioribus, in hoc non esse faciendum scrupulum ex consuetudine introducta.

Confessarii autem, et capellani monialium, possunt quidem dicere missas Sanctorum, de quibus ipsæ recitant officium, non tamen missas proprias illius ordinis, sed cum Missali Romano, et de communi; ita S. C. R. annuente *Clem. XI.* die 1 Decemb. 1717. *ap. Pitton. de Ritib. n.* 1768.

391. — « IX. *Minister*, secundùm » *Nav. Fag. Zerot.* sub mortali, et qui- » dem masculus; in necessitate tamen » gravi, v. g. diei festi, vel dandi Via- » ticum, posset quis sibi respondêre, » inquiunt *Sa, Bon. et Dian. tract.* 14. » *res.* 43. *ex aliis.* in quo casu etiam » fœminam adhiberi posse docent *Nug.* » *art.* 6. *d.* 1. et *Sylv.* idque quibusdam » *Belgii* partibus consuetudine induc- » tum esse docet *March. Res. past. tr.* » 4. *c.* 5. *qu.* 10. contra communem, » *apud Laym. Fern. et Dian. l. c. Tamb.* » *l. c. et March. de ord. t.* 3. *c.* 15. ubi » vult id esse mortale. Ministrante » tamen circa altare viro, qui nesciat » respondêre, moniales ex choro res- » pondêre, non esse prohibitum notant » *Card. de Lugo et Tamb. l. c.* ubi etiam » cum *Henriq. et Hurt.* permittunt cele-

» branti missam cœptam prosequi » sine ministro, si hic fortè absit, et » aliquantulùm expectatus non rever- » tatur.

Dubitatur 1. quale peccatum sit celebrare sine ministro? Certum est apud omnes esse mortale ex *cap. Proposuit* 6. *de Fill. Presb.* ubi dicitur : *Non enim solus presbyter missarum solemnia potest sine ministri suffragio celebrare.* Verùm communiter dicunt DD. licitum esse celebrare sine ministro, urgente necessitate ministrandi Viaticum. Ita *Lugo d.* 20. *n.* 103. *cum Suar. Laym. Fag. Diana p.* 2. *tract.* 14. *r.* 43. *cum Cler. Villal. et Petig.* item *Ronc. cap.* 6. *qu.* 6. *cum* Glossa *in c Quæsivit. de verbor. signific. Cont. Tourn. ead. sect.* 9. *quær.* 1. *c. Hinc. licet, et Sylvius* 3. *p. q.* 83. Et idem concedunt *Cont. Tournely. Lugo et Diana* cum aliis ab ipsis, citatis, ut populus audiat missam de præcepto : celebrantem, ut ipse solus missam audiat de præcepto, etiam excusat *Diana l.* Et *Cont. Tourn. cum Sylv.* non damnat, licèt non approbet.

Probabiliter autem dicunt (præter *Lugo Tamb. Henr. et Hurt. ap. Busemb*) *Cont. Tourn. l. c. et Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 101. *circa fin. cum Dic.* quòd, inceptà missâ, maximè si sit facta oblatio, permittitur celebranti pergere sine ministro, si iste abscesserit, et de brevi non revertatur. Probabiliter etiam dicunt *Salm. l. c. in fin.* quòd celebrans non faciat scrupulum, si minister malè pronuntiet, nec facilè corrigat errores, ne turbet seipsum, vel circumstantes, vel ordinem missæ; quamvis moneat *Croix cum Gobat.* quòd celebrans suppleat omissa à ministro. Dicit autem *n.* 390. *cum Quarti*, Rubricas circa ritum à ministro servandum, esse tantùm directivas, et non obligare ad culpam ; sed huic non acquiesco. Rationabiliter verò advertit *Lugo d.* 20 *n.* 303. minorem necessitatem sufficere ad celebrandum cum ministro nesciente respondêre, quàm sine ministro.

Illud autem quod habetur in *c. Hoc quoque* 61. *de Consecr. dist.* 1. ubi *Soter* Papa sic ait : *Hoc quoque statutum est, ut nullus præsbyterorum missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, ipse tertius habeatur ; quia, cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, et, Orate pro me, aptissimè convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.* Explicant *D. Th. qu.* 83. *art.* 5. *ad* 12. *et Bellarm. Laym Soto, et alii communiter ap. Escob. nu.* 640. hoc intelligi de missa solemni In missis tamen *privatis* (ait D. Thomas) *sufficit unum habêre ministrum, qui gerit personam totius populi catholici, ex cujus persona sacerdoti pluraliter respondet.*

392. — Dubitatur 2. An sacerdos celebrans, respondente muliere, peccet graviter? Affirmat *Nugnus ap. Dianam p.* 2. *tract.* 14. *r.* 41. Sed communiter negant *Laym. c.* 6. *n.* 13. *Suar d.* 87. *sect.* 1. *Cont. Tourn. ibid. v. Hinc in casu et Diana l. c. cum Molf Homob. Zanardo, Fern. etc.* Hinc dicunt *Wigandt tr* 15. *nu.* 69. *Cont. Tourn. cum Lugo, et Laym. cum Palud. et Hurt.* benè permitti, ut fœminæ quandoque respondeant à longè, maximè si sint sanctimoniales, modò non immediatè ministrent in altari, porrigendo urceolos, etc. : id enim non posse excusari à mortali, ex *c.* 1. *Inhibendum de Cohab. Cler.* ubi fœminis omninò interdicitur celebranti ministrare. Et ideò benè advertit *Laym. l. c.* quòd urgente necessitate satius esse celebrare sine ministro, quàm cum fœmina ministrante.

Ad quæst. *An sacerdos aliquando celebrare possit, respondente muliere,* respondet Gury:

« Affirm. si necessitas urgeat, præsertim apud moniales, modo mulier respondeat a longe, nec immediate ministret ad altare porrigendo urceolos, etc.... Confirmatur Decreto *S. Congr.*, die 26 Aug. 1836. Ad postulatum enim hujusmodi : *potest ne sacerdos, omnibus prius sibi commode dispositis, quæ ad sacrificium occurrere possunt, ne mulieres inserviant altari, uti ministerio mulieris tantum pro responsis?* S. Congr. *rit.* resp : *affirmative, urgente necessitate.* » (De Euch. n. 398).

393. — « X. *Crucifixus*; nisi sit expo- » situm Venerabile Sacramentum, non » tamen sub obligatione gravi; idem » est de velo. *Lugo d.* 2. *sect.* 2. *n.* 79. » *Gav.* »

In Rubrica Missalis *p.* 1. *tit.* 20. hoc tantùm habetur. *Super altare collocetur crux inter candelabra.* Sed à S. C. Rituum in decreto edito die 14 Maji 1707. (apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *in Indice n.* 601.) dictum fuit : *Super altare, in quo SS. Sacramentum expositum est, crux de more collocari debet, cum imagine crucifixi apposita.* Quod tamen intelligendum est, ut ait *Merati t.* 1. *c.* 1. *p.* 693. *v. Super*, tantùm dum missa celebratur. Item in

Cæremoniali Episcoporum *l.* 2. *c.* 12. sic præscribitur : *Crux parva cum imagine crucifixi super tabernaculum, in quo asservatur SS. Sacramentum in altari, non est sufficiens in missa, sed poni debet alia crux in medio candelabrorum.* Idque confirmatum fuit à S. C. die 16 Junii 1663. *apud Merati in dict. Ind. n.* 400.

Sed dubitatur 1. An sit mortale celebrare sine cruce? Affirmant *Renzi c.* 4. *q.* 15. *et Aversa qu.* 11. *sect.* 3. quia res est gravis, cùm in sacrificio altaris repræsentetur sacrificium crucis : negant verè communissimè *Suar. d.* 81. *sect.* 3. *Laym. c.* 6. *n.* 17. *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 7. *v. Quær.* 10. *in fin. Bon. p.* 9. *nu.* 30. *Fill. l.* 123. *Merati t.* 1. *p.* 1. 297. *et Escob. n.* 161. *cum Vasq. et aliis pluribus*, quibus consentit *Habert, t.* 5. *p.* 708. *et Conc. p.* 503. *n.* 19. qui dicit crucem non esse tantæ necessitatis, ut sine ea non posset celebrari cum rationabili causâ. Cæterùm nullo modo excusari potest saltem à veniali sacerdos, qui celebrat sine cruce, ex decret. *Bened. XIV.* edito an. 1745. ubi dicitur : *Ut nullo modo fiat Sacrificium, nisi crucifixus inter candelabra ita promineat, ut sacerdos ac populus eumdem crucifixum facilè et commodè intuéri possit : et imago non sit ita tenuis et exigua, ut ipsius sacerdotis et populi oculos penè effugiat.* Idemque præscribitur in Cæremoniali Episcoporum. Et S. C. Rituum decrevit etiam in altari, ubi expositum est Ven. Sacramentum, collocandam esse crucem cum imagine Crucifixi, ut habetur apud *Meratum*, et *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 521. [1] Crucifixus autem in altari non requiritur cum tanto rigore, quo requiritur crux, nam per solam crucem jam habetur sacrificii cruenti repræsentatio; ita *Bissus apud Merati p.* 295. *et Suar. Vasq. Dict. etc. apud Croix n.* 318.

Celebrare sine cruce, « hoc grave non apparet, inquit Gury; ita communiter theologi. » (De Euch. 599).

Dubitatur 2. An quando in altari est statua Crucifixi, requiratur alia crux? Affirmant *Gav. p.* 1. *tit.* 20. *lit. ult. et Wig. tr.* 75. *n.* 53., *quia* ex Rubrica requiritur. ut crux inter candelabra collocetur. Sed negandum requiri in Cæremoniali Episcoporum *l. c.* ubi dicitur: *At in altari, in quo adest magna statua SS. Crucifixi, non est necesse, ut ponatur alia crux, dùm celebratur missa.* Idque confirmatum fuit per decretum S. C. Rit. 16 Junii 1663. *apud Merat. id Ind. nu.* 400. Et idem dicendum esse de imagine Crucifixi depicta, scribunt *Pasqualig. Quarti*, et *Giribaldus* ex decreto S. C. ut refert *Ben. XIV in Constit, Accepimus* sub die 16 Julii 1746. *in Bullario.*

Crux autem non debet esse de præcepto benedicta, juxta decr. S. C. 12 Julii 1704. *apud Merat. dict. p.* 297. Et idem docet *Pign. t.* 9. *consult.* 89. de omnibus imaginibus, in altari collocandis, dicens eas posse, sed non debère necessariò benedici.

394. — « XI. *Candela* accensa duplex, » ex cera, et quidem secundùm *Fag.* » *Reg. Vasq. et alios,* sub mortali, *contra Nugn. et March.* In necessitate ta- » men, præciso scandalo, sufficit una, » etiam ex sebo, vel lucerna, aut lam- » pas ex oleo. *Vide Dian. l. c. Laym.* » *c.* 6. *num.* 17. *Azor c.* 28. *q.* 15. Sine » omni autem lumine celebrare nun- » quam licet ; *Lugo d.* 30. *sect.* 2. *n.* » 77., adeò ut, si extingueretur ante » consecrationem, et aliud habèri non » posset, missam esse relinquendam, » etiam in necessitate consecrandi pro » moribundo Viaticum, dicant *Fagund.* » *p.* 22. *c.* 22. *et Quint. t.* 2. *sect.* 1.

In Rubrica *p.* 1. *t.* 20. sic habetur : *Super altare collocentur candelabra saltem duo candelis accensis hinc et inde in utroque latere.* Certum est apud omnes esse mortale, celebrare sine ullo lumine, ex *c. Litteras ult. de celebrat. Miss.*, ubi graviter culpatur sacerdos, qui *sine igne*, id est sine lumine celebrat. Et hoc etiamsi urgeat necessitas ministrandi Viatici, ut dicunt communiter *Ronc. c.* 6. *q.* 5. *Cont. Tourn. ead. sect.* 7. *v. Quær.* 11. *cum Bell.* item *Lugo, Quarti, etc. ap. Renzi c.* 4. *q.* 17. et idem sentit *Croix n.* 392. (*contra Pasq.* cujus tamen opinionem ipse *Croix* probabilem putat). Unde rectè censet *Ronc. Cont. Tourn. ll. cc. ac Tamb. c.* 5. § 4. *Renzi c.* 4. *qu.* 17. (*contra Croix n.* 392. *cum Gob. et Leand. Lugo* autem *d.* 20. *nu.* 77. *et Sporer nu.* 381. quos ipse citat, id minimè dicunt, imò potiùs oppositæ sententiæ adhærent) quod si ante consecrationem deficiat lumen, omninò desistendum est à celebrando ; secùs si post consecrationem. Quo casu, si candelæ statim possint reaccendi, dicit

[1] Laudatum decretum fuit 11 Maji 1707 editum, sed decreto 12 Sept. 1711. S. R. C. relinquit, quando est expositum SS. Sacramentum, unumquemque in suo usu apponendi crucem vel non. *Edit.* A. LECLERE.

Pasq. apud *Croix n.* 394. melius esse pergere, quia continuatio missæ pertinet ad unitatem sacrificii, et idem dicendum ait *ibid. Quintanad.* si candelæ non possint ita facilè reaccendi, ut expectandum sit ad quadrantem ob eamdem rationem. Recitare autem Evangelium S. Joannis extinctis candelis, nullum esse peccatum dicit *Quarti, cum Croix n.* 397., quia tale Evangelium non est pars missæ, nam dicitur post *Ite missa est.* Sed probabiliùs dicit *Gav. p.* 2. *tit.* 12. *lit. f. cum Merati ibid.* candelas non debêre extingui nisi post Evangelium, ut reverà præscribit Rubrica, licèt enim hoc Evangelium olim ex arbitrio dicebatur, hodie tamen, ut advertit *Butrius* cum aliis communiter, dicitur ex obligatione, ob mandatum *S. Pii V* Non debet autem angi sacerdos, si, dum legit Evangelium, minister candelas extinguit. Item probabiliter ait *Croix n.* 398. *cum Sporer*, nullam esse obligationem accendendi tertiam candelam post *Sanctus*; sic enim hodie communis usus habet.

Dubitatur 1. An liceat celebrare cum candelis ex sebo, vel oleo? Affirmat *Toletus cap.* 2. *n.* 14. Sed communiter DD. docent id esse mortale, quia talis usus est indecentissimus, et prorsùs alienus ab universali Ecclesiæ consuetudine. Et hoc etiam in necessitate, ut sentiunt *Suar d.* 81. *sect.* 6. (loquens hìc de candelis sebaceis), *et Escob. l.* 21. n. 457. *cum Villal. et Fag.* Verùm communiter, et probabiliter *Azor t.* 1. *l.* 10. *c.* 28. *quæst.* 15. *Wigandt tr.* 15. *n.* 63. *Cont. Tourn. loc. cit. Sporer n.* 383. *cum Tanner et Tamb. Fill. n.* 126. *et Bon. part.* 9. *n.* 31. *cum Vasq. Req. Nugn. Graff.* dicunt licitum esse celebrare cum oleo, vel sebo in necessitate : et probabile putat *Escob. num.* 458. modò, ut benè advertit, scandalum absit. Non approbo autem id quod dicunt *Pasq. Gob. et alii* (quibus consentit *Suarez* loquendo de lumine ex oleo), nempe non esse illicitum celebrare cum candelis ex oleo, vel sebo, etiam ex sola devotione, si aliæ habêri non possint; nam hæc non videtur causa gravis sufficiens ad excusandum à mortali, ut suprà dictum est.

Dubitatur 2. An liceat celebrare cum uno lumine cereo? *Fagundez ap. Ronc. c.* 6. *q.* 5. negat, et dicit hoc esse mortale. E converso *Fill. n.* 126. *Azor c.* 28. *q.* 15. *et Bon. p.* 9. *n.* 31. *cum Suar. Vasq. Con. Reg. etc.* censent nullum esse peccatum, præciso scandalo. Sed probabiliùs et communiùs puto cum *Cont. Tourn. ibid. R. ad.* 3. *Tol. c.* 2. *n.* 14. *et Escob. n.* 453. qui citat *Franc. Lugo*, id esse tantùm veniale; à quo puto perinde quamcumque causam rationabilem, adhuc solæ devotionis, secluso scandalo, excusare.

Advertendum autem hìc non esse licitum cuicumque nec etiam Vicariis generalibus, celebrare cum quatuor candelis ut declaravit S. C. die 7 Aug. 1627. *apud Gav. p.* 1. *tit.* 20. *num.* 20. *lit. y.* Et sic pariter id vetitum est aliis sacerdotibus, nisi sint Cardinales, Episcopi, et abbates usum Pontificalium habentes, tùm solùm tamen, cùm in ipsis celebrant; ex decreto 9 Febr. 1675. *apud Bened. XIV Notif.* 29. *n.* 16.

An licitum sit, tempore nostro, perseverare in usu novarum candelarum ex stearina (*stéarine*) confectarum ? Resp. Gury:

« *Negat* : constat ex duplici declaratione S. Congr. rit. scilicet die 14 sept 1843 *in Massiliensi;* et 7 sept. 1850 *in Divion.*

395. — « XII. Requiritur etiam antipendium, pulvillus, candelabra, bursa, velum, manutergium; sed non benedicta : et si quid ex his desit, ex profanis congruenter mundis mutuò accipi, et deinde priori usui reddi potest. *Tamb. l.* 1. *cap.* 3. §. 3.

Rectè dicit *Busemb.* ista non benedici, quia ipsa requiruntur tantùm ad decentiam. Celebrare sine antipendio putat *Pasq. qu.* 713. nullum esse peccatum, maximè si ob paupertatem omittatur; sed *Quarti apud Croix n.* 326. dicit esse veniale, et hoc puto probabilius, cùm antipendium requiratur ex Rubrica tit. 19. n. 20. ubi dicitur : *Altare pallio quoque ornetur, coloris quoad fieri potest diei festo vel officio convenientis* Excipienda tamen sunt altaria ex marmore, vel illa quæ vulgò dicuntur *alla paolina*, quorum usus communissimè hodie invaluit.

Requiritur etiam *pulvillus* ex eadem Rubrica: *In cornu Epistolæ* (collocetur) *cussinus supponendus Missali.* Benè verò pro cussino licitè subrogatur legile, vulgò *lettorino*: item *manutergium* cum pelvicula : *Parentur ampullæ vitreæ vini, et aquæ cum pelvicula, et manutergio mundo.* De velo et bursa dicitur in Rubrica *tit.* 1. *n.* 1. *Tegit* (sacerdos hostiam)

parvâ pallâ lineâ, tùm velo serico. Super velo ponit bursam coloris paramentorum intùs habentem corporale plicatum. Unde non benè agunt qui extra bursam deferunt corporale, ut rectè ait *Gavant. in dict. Rubr.* ubi refert *S. Pium V.* dispensasse cum Hispanis, ut corporale extra bursam ferre possint. Dicit autem *Croix n.* 330 quòd celebrare sine velo, quando nullum habetur, non est peccatum, nam velum, manutergium, pulvillum ait requiri tantùm ob decentiam: et idem censet de bursa cum *Sporer.*

396. — « XIII. Operto capite celebrare non licet, etiam in infirmitate, » sine licentia, ut docent *Fagund. Laym.* » *Dian. r.* 50., et quidem Summi Pontificis, ut ex declaratione Cardinalium » notant *Gav. et Tamb. de exped. sacr.* » *loc. cit.* licèt *Laym. et Scot.* Episcopis, » et cum regularibus eorum prælatis » permittant. Quod *Tamb. l. c.* rectè » limitat ad casum necessitatis, in quo » ad Papam difficilis sit recursus. » Qui tamen sine venia faceret, eum » non peccare mortaliter, secluso con» temptu, et scandalo, volunt *Ledesm.* » *et Tamb loc. cit.* Quod *Dian. p.* 2. » *t.* 14. *r.* 58., censet probabile, si tem» pus canonis excipiatur.

397. — Dub. 1. An sit licitum celebrare capite cooperto? Certum est hoc non licère ex *c. Nullus, de Cons. dist.* 1. ubi dicitur: *Nullus Episcopus, presbyter, aut diaconus præsumat velato capite altari Dei assistere.* Accedit præceptum *Urbani VIII.* in Missali Rom. appositum, in quo præscribitur: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione missæ, sine expressa licentia Sedis apostolicæ, non obstante quâcumque contrariâ consuetudine.* Benè verò notat *Croix n* 400., hoc præcepto non obligari Chinenses, apud quos tegere caput est signum honoris, et detegere est irreverentiæ. An autem sit mortale facere Sacrum cum pileolo, vulgò dicto *berrettino*? Affirmant *Angel. v. Missa, et Armilla eod. verb.*, quia hanc reputant materiam gravem, cùm graviter repugnet reverentiæ Sacramenti. Negat verò *Ledesma,* et probabile id putant *Dian. et Spor. ap. Croix n.* 400. Sed non probabiliter *Quarti p.* 2. *t.* 2. *dub.* 3. *Pasq. qu.* 826. *et Escob. n.* 495. *cum Villal. et Franc. Lugo,* præter *Tamb. et alios ap. Busemb. ut sup.* distinguunt, et dicunt esse mortale celebrare totam missam cooperto capite, secùs si usque ad canonem, secluso contemptu, et scandalo; et consequenter probabile est id quod dicit *Pal. p.* 10. *num.* 10. *cum Sa, Vasq. Azor et Laym. c.* 6. *n.* 16. *cum Nav. Sylv. et Henr ac Croix loc. cit cum Gob. et Dic.*, nempe non esse illicitum sine dispensatione celebrare cum pileolo (excepto canone, et præciso scandalo) ex rationabili causa, si celebretur in loco privato, vel si causa ita celebrandi adstantibus sit manifesta, putà ob senectutem sacerdotis, vel loci frigus, ita ut quis non posset celebrare capite nudo sine notabili incommodo. Hinc ajunt *Cont. Tourn. de sacrif, cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 9. *v. Quær.* 3. *in fin.* Parisiis, et *Vasq. ap. Croix,* Coloniæ, tempore hiemali esse in usu celebrare cum pileolo usque ad secretas. Idque approbat *Bened. XIV de Sacrific. Miss. t.* 9. *l.* 1, *c.* 7. *et* 9., saltem pro eo qui graviori laboraret morbo; neque obstare dicit statutum *Urbani VIII.* non enim censendum, ait, Sedem apostolicam in casu extremo, et in morbo minimè diuturno rem hanc illicitam declarare.

Dicunt autem *Suar. d.* 82. *sect.* 3. *Bon. p.* 9. *num.* 29. *Laym. cum Azor et Sa,* item *Spor. Fill. Rodrig. et alii ap. Croix d. n.* 400., quòd, accedente causâ, v. gr. infirmitatis, potest Episcopus, vel prælatus ordinis dare licentiam celebrandi capite operto amictu, vel pileolo. Sed id negandum cum *Gavant. et Aversa apud eumdem Croix*, ex decreto allato *Urbani VIII.* ubi expressè omnibus prohibetur sacrificare cum pileolo sine dispensatione apostolica. Idque confirmatum fuit à decreto S. C. Rit. die 24 Aprilis 1626. ubi dictum fuit: *Facultas concedendi usum pileoli in missa spectat ad Papam.* Item hìc obiter notandum aliud decretum ejusdem S. C. 13 Aug. 1695. ubi: *Parochis ministraturis SS. Sacramentum infirmis non est licitum de die, neque de nocte uti parvo pileolo sub prætextu infirmitatis, absque speciali S. Sedis licentia.*

398. — Dubitatur 2. An liceat celebrare cum capillitio ficto, vulgò dicto *perrucca?* Adest decretum S. C. Rit. editum 3 Aug. 1652. ubi dictum fuit: *Missa non potest celebrari cum cæsarie ficta.* Dicit verò *Pasq.* licère ex rationabili causa celebrare cum illa Sed advertit *Croix n.* 401. hoc etiam hodie vetitum esse per decretum *Innocentii XI.* promulgatum in diœcesi Coloniensi die 21 Martii 1689. ubi sancitum fuit, *non*

posse Episcopos, et Nuntios apostolicos concedere licentiam sacerdotibus ejusmodi comas in actu celebrationis gestandi, omnibus et singulis præscribens ob reverentiam tanto Sacrificio debitam, ut *altari Dei non nisi detecto, ac nudato capite assistere præsumant* idque *sub pœna suspensionis à divinis officiis.*

« Plura de his omnibus vide apud » *Auct. cit. Garant. Dian. Laym. Bonac.* » *Card. de Lugo d.* 20. *sect.* 4. *Esc. ex.* 11. » ubi notat, etsi gravis sit obligatio » servandi ritum celebrandi præscrip- » tum in Rubricis Missalis, ideòque » grave sit omittere, v. gr. oblationem » hostiæ, vel calicis, vel infusionem » modicæ aquæ (*Tamb. de exped. sacrif.* » *l.* 2. *c.* 5.) nihilominùs levitatem ma- » teriæ sæpè excusare à culpa mortali » omissionem, etiam intrà canonem, » monet *Escob. l. c.*

399. — Quæritur, an Rubricæ Missalis sint tantùm directivæ, sive de consilio ad instruendum, vel sint præceptivæ obligantes ad culpam? Ante omnia in hoc puncto prænotandum id quod habetur in bulla *S. Pii V* apposita in fronte Missalis, ubi sic dicitur : *Mandantes et districtè omnibus et singulis præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ut cæteris omnibus rationibus, et ritibus ex aliis Missalibus in posterùm penitùs omissis, missam juxta ritum, modum, ac normam, quæ per Missale hoc à nobis nunc traditur decantent, ac legant. Neque in missæ celebratione alias cæremonias, vel preces, quàm quæ in hoc Missali continentur, addere vel recitare præsumant.*

Ad quæsitum autem quatuor adsunt sententiæ Doctorum, qui in hoc puncto valdè confusè loquuntur.

Prima sententia, quam tenent *Fagund. et Henno Cont. apud Tourn. loc. cit. sect.* 8. *v. Sub initio*, dicit omnes Rubricas esse directivas, cùm ipsæ non præcipiant, sed tantùm consulant, vel instruant. Sed hanc sententiam meritò rejiciunt. *Quarti qu. proœmial. sect.* 2. *p.* 1. *et Victor, in Memor Cler.* 2. *p.* 9.

Secunda sententia, quam tenent *Suar. d.* 83. *sect.* 3. *Azor t.* 1. *l.* 10. *c.* 29. *q.* 6. *Bon. d.* 4. *qu. ult. p.* 7. §. 3. *n.* 3. *cum Possev.* item *Con. Avers. Lez. et Molf apud Merati t.* 1. *p.* 2. *n.* 786. dicit omnes Rubricas esse præceptivas ex præfata bulla *S. Pii* : unde censent omnes Rubricas obligare sub gravi de genere suo, et tantùm ratione levis materiæ posse committi veniale.

Tertia sententia verò, quam tenent *Garant. p.* 3. *tit.* 21. *n.* 1. *et* 7. *Lugo d.* 20. *n.* 105. *v. Secundo, Cont. p.* 500. *n.* 1. *Sporer n.* 423. *Holz. p.* 86. *n.* 376. *Elbel n.* 268. *Diana p.* 2. *tr.* 14. *r.* 50. *Renzi c.* 9. *q.* 14 *Tamb. de Sacr. Miss.* §. 1. *n.* 1. *cum March.* et probabilem putat *Quarti art.* 7. *n.* 1. censet alias Rubricas esse præceptivas, alias directivas : dicunt enim esse præceptivas Rubricas illas, in quibus apponitur verbum *graviter peccat*, vel quæ aliundè sunt præscriptæ à jure, vel à consuetudine, prout sunt Rubricæ circa integritatem sacrificii, materiam et formam, jejunium, vasa, vestes, etc. Directivas autem esse, v. g. orare ante vel post missam, numerum collectarum, lotionem manuum, genuflexiones, cruces, etc. Ex auctoribus verò hujus sententiæ alii, ut *Concina, Tamb. et Sporer*, dicunt præceptivas obligare sub gravi, directivas autem sub levi. Sed pace ipsorum hæc doctrina non sibi congruit : repugnat enim dicere Rubricas esse tantùm directivas, et obligare ad culpam : quia, si obligant, reverà potiùs præceptivæ, quàm directivæ dici debent. Meliùs igitur dicunt alii, ut *Garant Lugo, Holzmann, et Elbel*, Rubricas præceptivas obligare quidem ad culpam, non verò directivas, cùm hæ sint tantùm materia instructionis, et directionis, non præcepti.

Quarta sententia verò quam sequor, et tenent *Merati, Cont. Tourn. ibid. et Quarti d. qu. proœm. sect.* 2. *p.* 2. distinguit Rubricas in eas quæ servantur intra missam, sive in actu celebrationis, et in eas quæ servantur extra missam. Dicimus igitur Rubricas intra missam tantùm esse præceptivas, et has tantùm obligare, et quidem sub gravi, nisi levitas materiæ excuset. Probatur 1. ex Tridentino *sess.* 7. *can.* 13. ubi dicitur : *Si quis dixerit... approbatos Ecclesiæ ritus in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios..... mutari posse, anathema sit.* Certum est, quòd celebratio missæ etiam ad sacramenti Eucharistiæ administrationem pertinet. Probatur 2. et expressiùs ex enunciata bulla *S. Pii*, ubi ita dictum fuit : *Mandantes et omnibus districtè præcipientes in virtute sanctæ*

obedientiæ, ut missam juxta ritum, modum, et normam in Missali præscriptam, decantent ac legant. Deinde additur : *Neque in missæ celebratione alias cæremonias, vel preces addere vel recitare præsumant.* Ex quo patet falsam esse primam sententiam, necnon opinionem *Pellizarii, et Renzii* dicentium hanc bullam non obligare sub gravi, eò quòd in ipsa tantùm vetetur inductio novi ritûs, non autem mutatio, aut variatio cæremoniarum vel precum : nam bulla duplex quidem præceptum continet, et utique grave (cùm præcipiat *districtè, et in virtute sanctæ obedientiæ*), unum de non addendis aliis cæremoniis, et aliis precibus non recitandis, præter præscriptas in Missali : alterum de celebrando juxta *ritum, modum* (nota) *et normam Missalis.* Ad modum et normam quidem spectat, ne varientur cæremoniæ in Missali præscriptæ.

Hic aliter opinatur Martinet; putat ille theologus omnes rubricas de missa præceptivas esse :

« Quæritur, inquit, utrum rubricæ missalis et ritualis Romani, et decreta S. Cong. Rituum, habenda sint pro regulis *præceptivis*, veram inducentibus obligationem, an vero pro *directivis* tantum, quarum transgressio, sine contemptu, culpa careat... ?

« Resp. rubricas Missalis Romani præceptivas esse constat ex verbis S. Pii V, in constit. *Quo primum*, præfixa Missali : « Mandantes, ac districte omnibus et singulis ecclesiarum patriarchis..., illis *in virtute sanctæ obedientiæ* præcipientes, ut cæteris omnibus rationibus et ritibus ex aliis Missalibus quantumvis vetustis hactenus observari consuetis, in posterum penitus omissis, ac plane rejectis, Missam juxta ritum, modum ac normam, quæ per Missale hoc a nobis nunc traditur, decantent ac legant ; neque in Missæ celebratione alias cæremonias vel preces, quam quæ hoc Missali continentur, addere vel recitare præsumant. » Quod confirmarunt Clemens VIII et Urbanus VIII in recognitione Missalis, et S. C. Rituum, apposito, ex jussu Urbani VIII, hoc mandato : « Renovando decreta alias facta, mandat S. Cong., *in omnibus et per omnia* servari rubricas Missalis R., *non obstante quocumque prætextu, et contraria consuetudine, quem abusum esse declarat.* » Idem sentiendum est de rubricis Ritualis R., ut colligitur ex const. *Apostolicæ Sedis* (17 jun. 1614), Pauli V, affixa dicto Rituali. Quibus accessit, an. 1725, decretum Benedicti XIII, in concilio Romano, *districte præcipiens episcopis omnibus*, ut prohibeant et removeri studeant, *detestabiles tanquam abusus et corruptelas*, quidquid irrepserit contra præscriptum Pontificialis R., et cæremonialis epp., vel *rubricas Missalis, Breviarii et Ritualis, quavis non obstante interposita appellatione, vel immemorabili allegata consuetudine.* — Hæc satis probant omnes rubricas tum generales, tum particulares cadere sub generale præceptum eas servandi *in omnibus et per omnia*, quoties verba rubricæ strictam obligationem non excludunt, relinquendo *opportunitati* vel *arbitrio* sacerdotis rem propositam, ut legitur de orationibus recitandis ante vel post celebrationem, de sequentia *Dies iræ* in Missis quotid. def., etc. — Unde fundamento carere nobis videtur opinio Merati, Tournely, Quarti et S. Alphonsi (lib. VI[1], n. 399), qui, dividentes rubricas in *intrinsecas* Missæ et *extrinsecas*, illas pro præceptivis, istas pro directivis habent; maxime cum ipsi sibi parum constent, nolentes ab omni culpa excusare transgressores rubricarum pertinentium non ad Missam ipsam, sed ad ejus præludia, quales sunt rubricæ de recitando prius Matutino cum Laudibus (nisi adsit causa), de præmittenda aliquantula oratione, de lotione manuum cum oratione propria, de recitandis precibus ad singula paramenta, etc. — Nec admitti potest quod (*Ibid.* n. 401) generaliter asserit Eus. Amort : « S. Cong. Rituum constanter tolerat consuetudinem, saltem immemorialem, contrariam rubricis. Itaque tuta conscientia licet se conformare consuetudini diœcesanæ, præsertim in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem cultûs publici. » Hæc enim assertio convellitur præcitatis decretis, et praxi S. Cong., quæ constanter abusibus annumeravit consuetudines *directo* contrarias rubricis, nec, ubi agitur de consuetudine, etiam immemoriali, rubricis paululum aliena, Ordinariis, et potiori jure privatis, facultatem relinquit judicandi quid tolerandum sit, ut *levioris momenti*, nec cedens in *deformitatem cultûs publici.* » (Lib. III. art. VIII. § 13).

400. — Undè rectè ait *Croix n.* 422. *cum Pasq.* non excusari à veniali sacerdotem qui omittit benedictiones, inclinationes, genuflexiones, etc. uti præscribuntur in Rubrica. Et idem sentio cum *Conc. p.* 509. *n.* 2. de eo qui advertenter non genuflectit usque ad terram, vel tantùm signat deosculari altare, vel perturbat benedictiones contra Rubricæ præscriptum. Item dicit *Croix ibid. cum Pasq.* esse veniale facere ea nimis celeriter, vel nimis prolixè. Præterea rationabiliter addunt *Conc. ibid. Wig. tract.* 15. *n.* 75. *Croix l. c. et Ronc. c.* 3 *qu.* 4. *in fine*, posse etiam mortale, si quis has cæremonias, ésto

[1] In hac edit. v.

ex gravioribus, omitteret in notabili parte. Hinc probabiliter asserunt *Roncaglia, Quarti p.* 1. *tit.* 16. *p.* 6. *diff* 3. *et Pasq. q.* 29 *n.* 7. non excusari à mortali sacerdotem absolventem Sacrum infra quadrantem, à quo non videtur dissentire *Gobat. cap.* 23. *n.* 814. dicens non posse intra quadrantem perfici missam sine multis imperfectionibus. Unde meritò ait *Roncaglia cum Quarti, et Pasq.* Episcopos et prælatos regularium, tenèri sub gravi turpem hanc et scandalosam celeritatem extirpare. Et ab hoc reatu non excusari, rectè consequenter ait *Con. p.* 509. *num.* 1. qui ex crassa negligentia non curat cæremonias addiscere. Optimè hinc docet *Benedict. XIV. Notif.* 34. *nu.* 30. *cum Quarti, Gob. Coton. Bisso, Clericat. Ranc. et communi,* missam non breviorem triente, nec longiorem dimidiâ horâ debere esse; quia breviori spatio non possunt omnia debito decore peragi, et longiori, tædio esset adstantibus.

Hinc dicimus difficulter posse excusari à mortali sacerdotem, qui infra quadrantem missam absolveret, etiamsi missa sit ex brevioribus, vel de S. Maria in Sabbato; quia in tam brevi spatio necessariò committere debet duos graves defectus, alterum gravis irreverentiæ erga Sacramentum, alterum gravis scandali erga populum. Et ne sine fundamento loqui videamus, ad trutinam utrumque vocemus, rem à suis principiis assumendo. Nequit negari, quòd Rubricæ, in quantum pertinent ad cæremonias intra missam servandas, omnes sint præceptivæ, ut probavimus *num.* 399. *cum Cont. Tourn. Quarti, et Merati, ex Trident. sess.* 7. *can.* 13. et ex bulla S. *Pii V.* ubi præcipitur, *districtè in virtute sanctæ obedientiæ, juxta ritum, modum, et normam in Missali præscriptam decantari ac legi.* Ex quibus verbis, *districtè, et in virtute, etc.* non dubitandum, quin tale præceptum circa missæ cæremonias sit quidem grave. Quamobrem, sicut qui omittit cæremonias in materia levi, non excusatur à levi culpa, ita qui in materia gravi, à gravi culpa non excusabitur, ut diximus mox suprà cum *Croix. Ronc. Wigandt, et Conc.* Impossibile autem est missam perfici infra quadrantem, quin omittantur aut verba, aut cæremoniæ: vel saltem quin notabiliter imminuatur decentia et gravitas tanto sacrificio debita. Hoc sedulò animadvertendum: quis enim fortè dicet, quòd ipse benè pronuntiat integra Missalis verba, et benè adimplet cunctas missæ cæremonias. Verùm, licet detur aliquis ita linguâ et motu expeditus, ut infra tale tempus satisfaceret omnibus Missalis verbis, et cæremoniis; attamen saltem est moraliter impossibile, quòd iste celebret, quin notabiliter detrahat ex una parte reverentiæ ab eo præstandæ erga sacrificium, et ex alia quin ipse sit causa, ut populus assistens non deficiat in veneratione quæ eidem sacrificio debetur.

Porrò loquendo in primis de reverentia ab ipso celebrante erga missam exhibenda, Tridentinum *sess.* 22. ita nos instruit: *Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missæ sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facilè existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris Litteris eum vocari qui facit opus Dei negligenter. Quòd si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeò sanctum ac divinum à Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium.... satis etiam apparet omnem operam et diligentiam in eo ponendam esse, ut quantâ maximâ fieri potest interiori cordis munditiâ et puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur.* Proinde addit: *Cùm igitur multa jam sive temporum vitio, hominum incuriâ et improbitate irrepsisse videantur, quæ à tanti sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei debitus honor ac cultus ad Dei gloriam, et fidelis populi ædificationem restituatur, decernit sancta Synodus; ut ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibère, atque è medio tollere sedulò curent, ac teneantur, quæ vel avaritia* (*idolorum servitus*), *vel irreverentia quæ ab impietate* (nota) *vix sejuncta esse potest, vel superstitio* (*veræ pietatis falsa imitatrix*) *induxit.* Primò igitur concilium declarat maledictionem à *Jeremia* 48. prolatam in negligenter exequentes functiones cultui divino addictas, intelligi præcisè fulminatam in sacerdotes celebrantes sine debita reverentia ac gravitate, subdens hujusmodi negligentiam eam invehere irreverentiam *quæ ab impietate, vix sejuncta esse potest.* Si autem cæremoniæ in missa ad eum quippe finem ab Ecclesia præscribuntur, ut debita præstetur reverentia erga tam venerabile Mysterium, ipsas

exhibendo cum eo decore et gravitate, quæ majestati tanti sacrificii conveniunt; quomodo unquam levis censeri poterit irreverentia missæ irrogata ab eo celebrante qui tam celeriter illam solvendo, non poterit quidem celebrare absque plurimis defectibus, nimirùm quin verba, benedictiones, et genuflexiones mutilet, quin indecenter se moveat et convertat, et quod magis dedecet, quin verba cum cæremoniis complicet, aut ipsa contra Rubricarum præscriptum anticipet vel postponat? Quæ sic agendo non poterit non notabiliter detrahere intrinsecæ decentiæ debitæ sacrificio, quod expostulat, ut non tantùm cæremoniæ persolvantur, sed persolvantur cum gravitate convenienti quæ intra spatium tam breve sanè adhibèri non potest.

Hoc quoad reverentiam ab ipso celebrante præstandam. Respectu autem ad venerationem ingerendam adstantibus erga missam, attende id quod tradit idem Trident *sess.* 22. *c.* 5. *de Sacrif. Miss.* ibi : *Cùmque natura hominum ea sit, ut non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationum sustolli; propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam instituit; cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, etc. ex apostolica disciplina et traditione, quo et majestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur* Ergò, sicut concilium docet, ad hoc sacræ cæremoniæ institutæ sunt, ut per talia visibilia signa fideles sacrificii majestatem et mysteriorum in eo contentorum sublimitatem animadvertant. Sed cùm hujusmodi cæremoniæ exhibentur nimis festinanter, sicut quidem oportet eas persolvere intra tempus tam breve, tunc ipsæ non tantùm minimè ingerunt debitam venerationem erga missam, sed insuper sunt causa, ut in populo veneratio deficiat. Ideòque, cùm graviter lædatur finis cæremoniarum, sacerdos ita celebrans non valet excusari à gravi culpa propter grave scandalum quod populo præbet. Ac propterea apposité concilium Turonense anno 1583, præcepit, ut sacerdotes benè instruantur in missæ cæremoniis, *ne populum* (verba concilii) *sibi commissum à devotione potius revocent, quàm ad sacrorum et tremendorum mysteriorum meditationem, et debitam eis impendendam venerationem invitent.* Qui autem cum excessiva festinatione, et consequenter sine convenienti decentia missam persolvit, non solùm non invitat assistentes ad contemplanda mysteria, nec ad exhibendam eis debitam venerationem, sed potius invitat ad venerationem abjiciendam; imò potius adstantium mentibus testationes adversùs fidem ingerit, auferendo, aut saltem imminuendo credulitatem, quòd ibi Christus Dominus realiter adsit, dum spectant eum tam irreverenter à celebrante recognitum. Et hoc quidem est illud scandalum et nocumentum, quod à gravi culpa nequit excusari.

Ita res se habet, sed heu quot sunt superiores isti, et quot sacerdotes, qui de hoc sibi scrupulum injiciunt! Exclamant concionatores, exclamant scriptores rectè docentes, quòd ingens divexatio cæremoniarum, et consequenter quòd missæ absolutio infra quadrantem non potest excusari à culpa gravi; sed quot sunt ii qui curam habent hæc vitandi ? Hujusmodi corruptela non quidem calamo, sed lacrymis esset persequenda, dum quotidie cernimus non solùm maximam partem sacerdotum sæcularium hoc tremendum sacrificium peragere pejùs, quam tractant res temporales levioris momenti, ita oscitanter, ut nullam de tanto mysterio fidem habere videantur, sed quod deplorabilius, etiam religiosi, adhuc arctioris observantiæ, qui in aliis rebus spiritualibus agendis magnam diei partem insumunt, missam verò, quæ omnium est divinissimum, non dubitant brevissimo tempore perficere, nec ipsi ab hoc detestabili abusu se abstinère, nec prælati eos corripere curant. En quomodo de hoc conqueritur venerabilis Card. *Bellarm.*, relatus in bulla. *Annus qui, etc. N. SS. Bened. XIV Aliud est etiam lacrymis uberrimis dignum, quòd ob nonnullorum sacerdotum incuriam, aut impietatem sacrosancta mysteria tam indecorè tractentur, ut qui illa tractant, videantur non credere Majestatem Domini esse præsentem. Sic enim aliqui sine spiritu, sine affectu, sine timore, et tremore, festinatione incredibili sacrum perficiunt, quasi fide Christum Dominum non viderent, aut ab eo se videri non crederent.*

401. — Dicit autem *Merati, p.* 788. n.

3. præter Rubricas Missalis quæ considerantur tanquam regula proxima sacrorum Rituum, adesse etiam decreta S. C. Rituum, quæ censêri debent pariter ut regula proxima, cùm hæc S. C. facultatem habeat declarandi omnia dubia, quæ circa ritus insurgunt, prout colligitur ex *Constitutione* 74. *Sixti V*. et ideò ejus resolutiones habentur tamquam Pontificis oracula. Notat verò non omnes ejus declarationes dici decreta rigorosè sumpta, sed tantùm ea, quæ emanant in forma rigorosa decreti, vel saltem in fine habent aliquam decreti clausulam, putà, *ab omnibus servetur : servari ab omnibus mandavit, etc.* Si verò sunt declarationes tantùm dubiorum, tunc juxta nonnullorum opinionem censentur dumtaxat directivæ, reputantur enim sapientissimorum virorum responsa. Verùm ait *Ursaja* hujusmodi resolutiones præferendas esse aliorum doctorum opinionibus. Hucusque *Merati*. Idem sentit *Euseb. Amor t.* 3. *de sacr. Ord.* §. 25. *q*. 9. In sequenti autem *q*. 10. quærit, quid agendum, si in aliqua diœcesi, vel ordine religioso vigeat consuetudo contraria Rubricis ? Et sic respondet : *S. C. Rituum constanter tolerat consuetudinem, saltem immemorialem contrariam Rubricis. Itaque tutà conscientià licet se conformare consuetudini diœcesanæ, præsertim in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem cultùs publici.* Idque eruit ex pluribus decretis S. C. apud *Merat.* ubi ait apparêre non rejici consuetudines, nisi contineant positivam indecentiam, quæ nequeat decenter tolerari.

Tempore nostro de iisdem sic Martinet :

« Ex constit. Sixti V, *Immensa æterni Dei* (22 jan. 1588), non est dubium quin S. Congregatio Rituum potestatem habeat ferendi decreta vim legis obtinentia ubique, sive ad authenticam librorum ritualium interpretationem, sive ad restitutionem vel reformationem eorum quæ in ritibus et cæremoniis exsolevissent, aut fuissent depravata. Verum quæritur an hanc potestatem semper exercuerit et exerceat, vimque obligandi omnes ecclesias attribuat universis decretis suis et responsis, ubi certo innotescunt, sive promulgata sint Romæ sub forma decreti generalis, sive hac solemnitate careant ? — Resp. Ex communi sententia DD. duo constant : 1° vim obligandi ubique habent decreta sive *interpretativa*, sive *extensiva*, quæ, ex jussu S. Pontificis, promulgantur in forma decreti universalis, his similibusve verbis : *Urbi et orbi ; ubique locorum, ab omnibus servetur*, etc. 2. Decreta manifeste particularia (quæ scilicet non modo referuntur ad quæsita vel preces privatorum oratorum, ut plerumque contingit, sed in quibus resolvitur casus singularis, vel aliquid indulgetur aut prohibetur ob rationes speciales) neminem obligant extra locum ad quem diriguntur ; sed variant opiniones TT. de auctoritate decretorum vel responsorum, quæ carent quidem prædictis formulis et solemnitatibus, sed diriment absolute quæstiones universales, pronuntiando, v. g., talem consuetudinem corrigendam esse ut contrariam rubricis vel decretis, talem rubricæ textum sic intelligendum esse, et non aliter, etc. Plures hujusmodi decretis vim universalem obligandi denegant ob defectum promulgationis. Plerique alii distinguunt decreta vel responsa mere *declaratoria* rubricæ, ab iis quæ sunt *extensiva*, vel *quasi extensiva*, utpote sensum rubricæ affingendo antea dubium et vulgo controversum ab auctoribus : quo posito, aiunt prima obligare absque promulgatione, quia non novam obligationem inducunt, sed jamdudum inductam declarant ; *extensiva* vero, ut novam inducentia obligationem, promulgatione egere. — Alii, remota hac distinctione, tenent, atque momentosis rationibus demonstrant, hanc fuisse semper mentem S. Congregationis, ut universa sua decreta et responsa, de re liturgica (non particularia ut modo dictum est), serventur ab omnibus ad quorum certam notitiam venerint, quoties in forma authentica evulgantur. Quæ sententia hodie certa videtur ex responsis ad seq. dubia. « An decreta a S. Congregatione emanata, et responsiones quæcumque ab ipsa propositis dubiis scripto formiter editæ, eamdem habeant auctoritatem ac si immediate ab ipso S. Pontifice promanarent, quamvis nulla facta fuerit de iisdem relatio Sanctitati suæ ? — Resp. *affirmative*, die 23 maii 1846. — An. 1854, hæc duo rursus proposita sunt : « 1° cum in declaratione S. R. Cong. 23 maii 1846 sancitum fuerit decreta et responsiones ab ipsa emanatas, dummodo scripto formiter editæ fuerint, eamdem auctoritatem habere ac si immediate ab ipso S. Pontifice promanarent, an per ea verba *dummodo formiter scripto editæ fuerint*, sufficiat quod sint subscriptæ a S. R. C. præfecto et secretario, ac ejusdem sigillo munitæ ; seu potius requiratur ut sint vel Romæ vel ab episcopis in suis diœcesibus promulgatæ ? — 2° Et quatenus affirmative ad primam partem, negative ad secundam, an tanquam formiter edita habenda sint decreta et responsiones in Gardelliniana authentica collectione insertæ ? — S. R. Cong. in *Romana* 8 apr. 1854 respondit : ad 1, *affirmative ad primam partem, negative* ad secundam ; ad 2, *affirmative* (Scavini, *Theol. mor.* tom. I, append. 2, p. 786).

« Ergone, inquies cum defensoribus primæ sententiæ, onus incumbet singulis sacerdotibus authenticam collectionem decretorum S. C. R. perlustrandi, omnesque locales usus decretis contrarios, etiam inveteratissimos, illico corrigendi, non sine levi publici cultûs perturbatione? — Resp. Onus illud incumbit episcopis : « Quæcumque in diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, providere æquum est (*Trid.* sess. xxi, cap. 8 *de ref.*). » Episcopi est : 1° procurare executionem legum ecclesiasticarum de servanda integritate S. rituum et cæremoniarum, ideoque subditis intimare decreta opportuna ad resecandos abusus; 2° recurrere ad S. R. Congregationem, ubi res est de usu inveterato rubricis vel decretis non evidenter contrario, aut difficillimæ emendationis. Pastoribus autem secundariis satis est, si decreta sibi certo nota sequantur in iis quæ nullam in cultu publico immutationem secum important, de executione vero aliorum ad episcopum referant. » (Theol. mor. lib. III. art. viii. § 3. 2°).

402. — Prescribit autem Rubrica celebrantem debêre esse calceatum. Ad hoc tamen sufficit, ut sit indutus crepidis, vulgò dictis *pianelle*, seu *pantofole*, rectè *ait Croix n.* 399. et communis usus habet. Commune autem est, quòd celebrare sine causa nudis pedibus, secluso contemptu, non excedit veniale, ita *Suar. d.* 82. *sect.* 3. *Laym. c.* 6. *n.* 16. *Croix l. c. Lugo d.* 20. *n.* 102. *Pal. p.* 10. *n.* 9. *Ronc. c.* 3. *q.* 3. *r.* 1. *Bon. p,* 9. *n.* 29. *et Salm tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 100. *cum Vasq Sa, Conc. et aliis passim, contra Sylv.* Diximus *sine causa,* nam ex necessitate, aut rationabili causa, dicunt *Croix ibid. cum Sp. et Pasq.* item *Laym. et Phil. ap. Salm. l. c.* nullum esse peccatum.

Dicit etiam *Croix num.* 402. *cum Vasq. Dic. et Gob.* eum, qui non posset celebrare sine baculo, licitè posse illo uti. Additque *ibid. Gob.* quòd si quis nequiret celebrare nisi utroque brachio super altari innixo, licitè sic celebraret privatim non autem publicè, nisi hoc faceret ex necessitate. Hoc tamen puto non excedere veniale, à quo videtur exsusari posse, qui ob infirmitatem nequiret rectus stare, et ex suà devotione vellet celebrare, modò vitetur populi admiratio. Dicunt etiam *Croix n.* 427. *et P. Concina p.* 510 *num.* 4. quòd si quis non possit elevare hostiam, sed potest reliqua, potest celebrare privatim, et etiam publicè, si adsit necessitas, et populus moneatur, sed puto satis esse populum tantùm monêre, si quis ex devotione celebret.

403. — « Unde veniale tantùm erit :
» Omittere orationes dici solitas, dum
» sacerdos se induit, ut contra *Nav.*
» *Sylv. et Azor* docent *Laym. Fag. Dian.*
» *r.* 21. *etc.* Lotionem autem manuum
« ante, vel post missam, etsi facilè
» omitti non debeat, non vidêri suffi-
» cientem materiam rigorosi præcepti,
» tenent *Suar. et Tamb.* §. 6.

« 2. Omittere *Gloria*, vel *Credo*, vel in
» canone nomen alicujus Sancti, vel
» ea, quæ tempore paschali interpo-
» nuntur inter Communicantes, aut In-
» fra actionem. *Diana p.* 2. *t.* 14. *r.* 49.
» *et* 89. *ex Fill. Quintan. etc.* In missa
» autem, quæ canitur, non legere Evan-
» gelium submissà voce, *Dian. l. c. res.*
» 4. negat esse peccatum, ex *Sanch. et*
» *aliis* 10. quòd rubrica sit tantùm di-
» rectiva. Si quis autem in missa ad-
» vertat aliquid à se omissum, regu-
» lariter non esse repetendum, ait *Suar.*
» *Tamb. de exped. Sacrif. l.* 2. *c.* 5. Di-
» cit *regulariter*, quia 1. si sit de sub-
» stantia, v. g. aliquid pertinens ad
» consecrationem, certum est debêre
» repeti. 2. Si dum secretò orat, post
» pauca verba certò advertat se ali-
» quid notabile omisisse, v. g. die Pas-
» chæ, Communicantes, paululùm re-
» grediendum esse, et repetendum
» censet *Tamb. l. c.* Ita *Fill. Dian.* res.
» 59. *Escob.* » (*Ita communiter omnes cum Spor num.* 443. *qui rectè infert cum aliis, nullo modo esse repetenda Gloria, aut Credo, aut præfationem, sive Communicantes. Hanc igitur, propria, si omissa fuerint, vel evangelium aut epistolam, si dicta est una pro alia.*)

404. — Quoad omissionem partium missæ, oportet distinguere partes ordinarias ab extraordinariis. Partes *ordinariæ* sunt illæ, quæ semper dicuntur, vel aguntur; et has omittere de se est peccatum grave, nisi levitas materiæ excuset. Hinc communiter DD. dicunt esse mortale, omittere confessionem cum aliis in principio missæ, epistolam, evangelium, collectas principales, offertorium, fractionem hostiæ, et illius mixtionem in sanguinem. Ita *Suar. d.* 83. *sect.* 3. *Cont. Tourn. de sacrif. c.* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *Spor n.* 43. *Conc. p.* 510. *Mazz t.* 3. *p.* 289. *Ronc. c.* 3. *q.* 4. *Viva q.* 5. *a.* 7. *Tamb. c.* 5. §. 2. *et alii passim;* licèt non omnis hæc re-

perias apud omnes hos AA. Idem dicendum cum *Cont. Tourn. l. c.* de omissione præfationis.

« Quod ait, S. Alphonsus : *communiter DD. dicere, esse mortale*, adnotat Ballerini, non ita debet intelligi, quali *communis sententia* gravem reatum asserat in singulis quæ dein recensentur. Namque ipse S. Alphonsus subdit : *licet non omnia hæc reperies apud omnes hos auctores*. Ita v. g. Sporer non memorat nisi *totam epistolam cum graduali et alleluia* : tum *totam postcommunionem*. » (In Gury, *de Euch.* n. 409).

405. — In canone autem mortale est omittere quamlibet orationem, vel ejus verba ita mutare, ut sensus varietur, vel aliquod verbum omittere, quo sublato, reliqua verba sensum non faciunt. *Conc. l. c. et Croix n.* 418. *cum Dian. Filliuc. et Aversa.* Idem dicendum de omissione *Pater noster*, vel *Agnus Dei* cum *Mazzot. Pasq. Conc. et Cont. Tourn.*; licèt *Croix n.* 419. id vocet satis rigidum, sed immeritò. Idem cum *Cont. Tourn.* de *Libera nos*, *Domine non sum dignus*, et *Quid retribuam*, idem dicendum de purificatione patenæ, et calicis, post sumptionem. *Pasq. q.* 298. *et Cont. Tourn. ibid.* Idem dicendum, si quis omitteret decem, vel octo nomina Sanctorum, ut veriùs censent *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 118 *et Diana p.* 10, *tr* 16. *r.* 36. (*contra Bernal. et Pasq.*). Putant autem *Conc. et Nugnus ap. Renzi c.* 4. 16. esse etiam mortale omittere unius vel alterius Sancti nomen, sed rectiùs et communiter id negant *Cont. Tourn. Ronc. c.* 3. *q.* 4. *Salm. l. c. Croix n.* 418. *cum Fill. Aversa, et Diana, Elb. n.* 283. *Spor. n.* 425. *Renzi l. c. cum Suar. et Granado.* Et probabiliter *Quarti sect.* 3. *p.* 3. *Cont. Tourn. et Ronc.*, excusant à culpa gravi omittere tria vel quatuor nomina Sanctorum.

406. — Veniale autem est omittere *Kyrie eleyson*, ut *Ronc. q.* 4. *r.* 2. *Dian. part.* 2. *tr.* 14. *r.* 59. *Wig. tr.* 15. *n.* 75. *et Elbel. n.* 280. Idem dicunt *Mazzot. p.* 209. *Lugo dist.* 20. *n.* 104. *et Tamb. c.* 5. §. 2. *n.* 5., de Evangelio S. Joannis, contra *Ronc. q.* 4. *r.* 1. qui non improbabiliter ait cum *Suar.*, hujus omissionem esse mortale, saltem dico, si adsit scandalum. Veniale est omittere unam vel alteram crucem super oblata, vel tunsionem pectoris, aut lavationem manuum *Ronc. q.* 4. *r.* 3. *et Dian. part.* 3. *tr.* 5. *r.* 45. Idem ait *Croix n.* 147. *cum Quarti*, de omissione psalmi *Judica*, signi crucis super aquam, ablutionis digitorum in missa, et similium. Veniale etiam est omittere unam ex tribus collectis principalibus, ut communiter dicunt *Cont. Tourn. ibid. Conc. p.* 510. *n.* 3. *Elbel n.* 283. *et Croix n.* 421. *cum Quarti*; imò *Tamb. c.* 5. § 2. *num.* 5., putat nec etiam esse mortale, omittere duas ex his orationibus; sed alii rectiùs contradicunt, ut *Suar. dist.* 83. *sect.* 3. *Pal. p.* 11. *n.* 1. *Conc. l. c. Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. 112. *et Spor. n.* 433., qui addit, quòd si omissa sit prima oratio, ipsa cum secreta est recitanda, non verò postea. Ita de collecta propria, nam aliæ orationes, quæ præter eam adduntur in missa, non erit mortale eas omittere, ut *Pal. et Conc. ll. cc.*

Si autem in Missali verba canonis sint detrita, et non possit aliud Missale habêri, nisi post longum tempus, illa omittere, cùm memoria non tenentur, nullum est peccatum. *Mazzotta p.* 210. *et Croix n.* 418. *cum Pasq. et Verric.* Id tamen intelligendum, si sacerdos hoc priùs non adverterit.

407. — Mutilare autem verba, aut syncope intermediare, salvo sensu, et secluso scandalo, non est plùs quàm veniale, *Croix n.* 442. *cum Pasq. et Quarti, ac Mazz. p.* 112., qui probabiliter addit nullum esse peccatum, si id ex naturali defectu fiat.

408. — Peccaret quidem sacerdos, si in purificatione calicis solâ aquâ uteretur, *cap. ex parte* 5. *de cel. Miss.* ubi dicitur : *Semper sacerdos vino perfundere debet postquam totum acceperit Eucharistiæ sacramentum*. Sed hoc non erit plùs quàm veniale, ut communiter dicunt *Cont. p.* 510. *n.* 3. *Pasq. q.* 209. *n.* 8. *et Croix n.* 423. *Tamb.*, qui id etiam à veniali excusat, si sacerdos sit abstemius, contra *Gavant.* In ablutione autem digitorum dicunt *Pasq. l. c. Quarti, in qu. procem. p.* 6. *Gobat. ap. Croix, et Bissus apud Merati p.* 594., nullum esse peccatum, solam aquam adhibêre; sed meliùs dicunt *Conc. l. c. ac Bonamic. Cosettus et Arnaud. apud Mer. l. c. n.* 21. id non excusari à veniali, si fiat sine dispensatione Pontificis : excusabitur tamen, ut dicunt, si adsit rationabilis causa, pro qua puto quidem sufficere aliquem esse abstemium, vel vinum esse rubeum, quo purificatoria evaderent indecenter maculata. Hìc obiter advertendum decentius esse, ut sanguis sumatur unico haustu, prout commu-

niter docetur; permittunt verò *Bauld. Cabrinus, Arnaud. et alii apud Merati p.* 593., posse calicem secundâ et tertiâ vice ad os admovêri, ut reliquiæ sanguinis absumantur, sed meliùs dicunt *Tonell. Castald. et Crassus ibid.* semel calicem ori admovendum, aliquantulùm immorando, ut reliquiæ omnes (quantùm fieri potest) attrahantur Monuit autem *S. Pius V.* in quadam Epist. apud *Gav. part.* 2. *tit.* 10. ut in calicem infundatur eadem vini quantitas, in qua fuerunt species sanguinis, et sumatur per eamdem partem quâ sumptus sit sanguis.

409. — Hæc hactenùs quoad partes ordinarias : quoad verò partes *extraordinarias*, scilicet quæ non in omni missa dicuntur, eas omittere non est nisi veniale : ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem materiam constituerent, ut benè advertunt *Conc. p.* 510. *n.* 3. *et Wig. tr.* 15. *n.* 75., quidquid dicant *Quarti, et Pasq. apud Croix n.* 420, *Vide dicta n.* 400. Veniale autem tantùm erit omittere, *Gloria*, aut *Credo*, sequentiam, collectas (præter propriam missæ), tractum, præfationem, vel Communicantes, aut Hanc igitur, specialia. Ita comm. *Conc. et Wig. ll. cc. Pal.p.* 11. *n.* 11. *Ronc. q.* 4. *r.* 2. *Mazz. p.* 209. *Elb. n.* 284. *cum Henno, et Croix n.* 420. *cum Lugo, Dian. et Filliuc.*

Lotio manuum ante missam debet fieri saltem sub veniali [1], et sub gravi, si manus sint valde immundæ, propter reverentiam sacrificii, ut rectè dicunt *Ronc. q.* 1. *r.* 2. *Cont. Tourn. cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 8. *v. Quær.* 4. *cum Quarti et aliis.* Omittere verò lotionem post missam nullum erit peccatum, ut rectè ait *Croix n.* 413. *cum Quarti.*

410. — Dubitatur 1. An peccent mortaliter regulares, qui in canone nominant nomen sui Generalis vice Episcopi Affirmant *Viva art.* 7. *nu.* 1. *Renzi* c. 4. *qu.* 16. *et Diana p.* 2. *tr.* 14. *r.* 50. ex quadam declar. S. C. *ap. Rodr. et Vill.* Sed negant *Spor. Rodr. Tamb. et Bordon. ap. Croix n.* 436., quia, ut dicunt, hæc non videtur gravis materia, et de tali declar. authencitè non constat. Notandum autem, quòd in canone debet nominari. Episcopus non celebrantis (ut putat *Croix n.* 562.), sed loci ut universalis usus habet (saltem apud nos), et cum communi sententia tenent *Merati p.* 437. *et Gavant. Gob. etc. ap. Croix l. c.* ex declar. S. C. Et probatur clarè ex Rubrica *p.* 2. *tit.* 8. *n.* 2. ubi dicitur quòd si Episcopus loci sit vitâ functus, omittitur nominari Episcopus.

Dubitatur 2. An sit veniale omittere orationes ante vel post missam ? Affirmant *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 95. *cum Fag. et Leand.* loquendo tamen de illis, quæ post missam assignantur. Sed communiter negant *Gav. p.* 2. *tit.* 1. *n.* 1. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Quær* 3. *Antoine p.* 493. *n.* 2. *Holzm. n.* 376. *Pal. p.* 4. *n.* 2. *Tamb. c.* 7. §. 1. *n.* 1. *Elbel nu.* 267 *et Ronc. q.* 1. *r.* 2. quia in Rubrica non adest de illis præceptum, sed tantum insinuatio, cùm ibi in præparatione missæ solummodò dicatur : *Orationes pro temporis opportunitate* (hoc est commoditate) *dicendæ.* Quâ de re *Gavant.* ait : *Inde patet nullum esse peccatum, si celebraturus eas omittat, et communiùs... à sacerdotibus omittuntur.* Hoc tamen non obstante, sacerdos, qui sine ulla alia præparatione, saltem domi facta, ad sacrificandum accederet, puto ab aliqua culpa non excusandum.

Dubitatur 3. An omittere orationes induendo vestes sit peccatum ? Negant *Suarez d.* 82. *sub initio, et Buchardus ap. Gav. n.* 6. E converso *Azor lib.* 10. *c.* 29. *q.* 5. *Nav. Man. c.* 25. *n.* 73. *et Sylvest. apud Escob. n.* 505. censent esse mortale, quia, ut dicunt (sed non satis probabiliter), sicut est mortale celebrare sine vestibus, ita sine orationibus ad vestes. Tenendum igitur cum communi sententia hanc omissionem esse culpabilem, sed non plùs quàm venialem, ut putant *Lugo dist.* 20. *n,* 106. *Bon. p.* 9. *n.* 32. *Laym. c.* 6. *n.* 12. *Cont. Tourn. ibid. post. Quær.* 11. *v. Dico* 4. *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *nu.* 95. *Pal. part.* 10. *n.* 8. *cum Henr. et Petig. et Escob. n.* 507. *cum Fag. Aversa, Man. Vega, etc.* Aliter autem quidem sunt necessariæ vestes sacræ ad reverentiam sacrificii, aliter orationes ad vestes.

Dubitatur 4. An peccet sacerdos, si in missa solemni non recitet, quæ cantantur à choro ? Negant *Wig. tr.* 15. *n.* 75. *Nav. c.* 10. *n.* 34 *Diana p.* 1. *tr.* 14. *r.* 42. item *Led. Vill. Vega ap Escob. num.* 511. *ac Peliz. Tamb. et Quarti ap. Mazzotta. p.* 209. Hi dicunt sufficere, quòd sacerdos attendat ad ea quæ cantantur; ea enim quæ ex utraque parte

[1] Hæc nonnullorum opinio est, inquit Ballerini. (In Gury, de *Euch.* 410.)

dicuntur, ad invicem communicantur, ut fit in horis canonicis. Alii verò, ut *Conc. p.* 510. *n.* 3. *et Pasq. apud Mazzotta*, dicunt tenêri sub mortali juxta quantitatem materiæ, quia id jam præscribitur in Rubrica *tit.* 4. *n*, 7. *et tit.* 5. *n.* 4. *et* 5. Alii tandem, ut *Lugo d.* 20. *n.* 107. *et Aversa, q.* 11. *sect.* 12. non improbabiliter dicunt tenêri tantùm sub veniali. Ratio, quia tunc reverà non omittitur epistola vel evangelium in missa, siquidem illa jam cantatur solemniter à ministris ad instructionem populi, pro quo altè ea legi vel cantari instituta sunt; unde lectio illa submissa magis videtur præscribi privatim pro ipso sacerdote, quàm pro populo : potest ergò eadem materia omissa in se gravis fieri levis, si non à sacerdote, sed tantùm à ministris dicatur, cùm sacerdos et ministri in celebranda illa missa faciant unum.

Dub. 5. An sit mortale celebrare missam cum notabili voluntaria distractione? Negat *Croix n.* 443. *cum Diana, et Bardi* ac probabile putat *Mazzotta t.* 3. *p.* 212. Et hoc, etiamsi distractio esset sub consecratione, aut sumptione; quia (ut dicunt) attentio interna in oratione non præcipitur sub gravi, juxta opinionem plurium DD. relatam *l.* 5. *n.* 177. Affirmant verò *Conc. p.* 513. *n.* 13. *Ronc. c.* 3. *q.* 2. *r* 3. et consentit *Tamb. cap.* 3. *n.* 8. *et* 9. quoad ea quæ recitantur in canone, et signanter sub consecratione, et communione. Huic sententiæ potiùs ego adhæreo : ratio, quia (præmissâ quæstione an attentio interna sit vel ne de essentia orationis, de qua *dicto n.* 177 satis locuti sumus) sacrificium, præter rationem orationis, habet insuper rationem cultûs excellentissimi religionis cui gravem videtur ille irrogare irreverentiam, qui dum profitetur actu religioso Deum colere, voluntariè se distrahit.

411. — « 3. Ex devotione leve aliquid » in missa, etiam dùm secretò orat, » addere, v. g. orationem Dominicam, » vel psalmum aliquem; vel in canone » nominibus Sanctorum nomen patroni » loci, *Tamb. lib.* 5. *exped. sacrif. c.* 5. » Dixi *leve :* quia notabiliter addere, » esse mortale vult idem *Tamb. loc. cit.* » *ex Bonac. art.* 4. *quæst. ult.*

Certum est apud omnes, esse mortale addere aliqua in missa, animo introducendi novum Ritum. *Vide Suarez. d.* 83. *sect.* 1. *Pal. p.* 11. *n.* 1. *et alios passim.* Hinc rectè *P. Conc. p.* 510. *n.* 5. dicit peccare graviter qui adderet in missa novas publicas preces. Si vero ex importuna devotione addantur plures collectæ ex eodem Missali, vel *Credo*, aut *Gloria, Pater, Ave*, vel quid simile, id non excedit culpam venialem; ita communiter *Conc. l. c. Sporer n.* 428. *Pal. d. n.* 1. *cum Conc. et Mazzotta t.* 3. *p.* 210. *cum Suar et Gob.* Rationabiliter tamen censet *Aversa apud Croix n.* 429. esse mortale addere *Gloria*, et *Credo* in missa *de requiem*, quia hæc videtur satis gravis inordinatio.

Probabiliter autem dicunt *Concinan.* 5. *et Croix n.* 429. *cum Pasq.* quòd licèt satius sit servare Rubricam, non tamen est vetitum ex aliqua causa, vel ex devotione addere unam collectam; adduntque *Gobat. et Piscara apud Croix ib.* hoc fieri posse etiam in festo secundæ classis, si adsit peculiaris causa. Collecta autem pro publica necessitate potest esse tertia ad libitum, vel addi pro quarta, *Croix l. c.*; communior verò opinio est, *ibid.* quòd omittenda sit in festo 1. et 2. classis. Notandum hic ex decreto S. C. Rit. *ap. Croix n.* 452. quòd cùm expositum est SS. Sacramentum, adhuc in missa duplici, potest de eo fieri commemoratio; tunc tamen præfatio debet esse communis, vel propria illius missæ, ut ex aliis decretis ejusdem S. C. apud *Pitton. n.* 1214. *et n.* 1647. In missis autem votivis pro re gravi, et causa publica, semper dicitur *Gloria; Croix n.* 464. Et in missa solemni pro re gravi , aut causa publica, v. g. 40 horarum, dicitur etiam *Credo, Croix n.* 466. In oratione *A cunctis* non vetatur nominari quivis Sanctus canonizatus, et etiam duo, sed non plures ; *Croix n.* 462. Vetitum est verò addere in confessione, et tantò magis in canone nomen alicujus Sancti, ut benè advertit *Tamb. c.* 5. §. 3 *n.* 9. Et ita etiam vetitum est addere nomen aliorum Sanctorum in litaniis publicis coram populo, ex decreto S. C. 22. Martii 1671. *ap. Gav. Man. Episc. v. Litaniæ. n.* 5.[1].

[1] Orationes missæ extraordinariæ, quæ in certis circumstantiis injunguntur, semper dicendæ sunt post ordinarias orationes assignatas *de die* vel *de tempore*, nullâ ex his omissâ, ne illâ quidem, quæ *ad libitum* dicitur ; ita S. R. C. 17 August. 1709. Ad orationes extraordinarias pertinent :

a) Oratio ab Episcopo vel superiore præscripta,

412. — « 4. Celebrare ante dictum » Matutinum, ut contra *Azor et Regin.* » docent *Sylvest. Valent. Suar. Vasq.* » *Less. Fagund. Laym. etc.* quorum » plerique tamen cum *Palao* dicunt » esse veniale si fiat sine causa: licèt » et hoc *Tamb. l.* 1. *art.* 7. §. 1. *de* » *exped. sacrif.* in dubium vocet. » (*De hac quæstione, an liceat celebrare ante dictum Matutinum et Laudes, vide dicta num.* 347.)

413. — « 5. Quæ altâ voce dicenda » præscribuntur, adeò submissâ di- » cere, ut adstantes audire non pos- » sint. *Tamb. de exped. sacrif. lib.* 1. c. » 9. quidquid dicat *Navar. apud Sa v.* » *Missa.* Imò notat idem *Tamb. ex* » *Card. de Lugo. d.* 24. *sect.* 2. à timo- » ratis passim sine scrupulo voce » pressâ legi.

Ante omnia hîc notandum id quod habetur in Rubrica *part.* 1. *tit.* 16. ubi dicitur: *Sacerdos autem maximè curare debet, ut quæ clarâ voce dicenda sunt, distinctè et appositè proferat, non admodùm festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis morosè* (notent qui in missa indiscretam devotionem protrahunt), *ne audientes tædio afficiat: neque etiam voce nimis elatâ* (et in hoc plures errant), *ne perturbet alios, qui fortassè in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant neque tam submissâ, ut à circumstantibus audiri non possit, sed mediocri et gravi quæ devotionem moveat, et audientibus ita sit accommodata, ut quæ leguntur intelligant, quæ verò secretò dicenda sunt, ita pronuntiet ut ipsemet se audiat, et à circumstantibus non audiantur.*

quæ in festis dupl. I cl. omittitur; in festis verò dupl. II. cl. dici aut omitti poterit in missa privata, sed in solemni omittenda. S. R. C. 15 Maj. 1819. In Dominicis I et II. cl. non omittenda, exceptis Dom. Palmarum et Dom. IV Advent., si in eam Vigil. Nativitatis cadit. S. R. C. 20 April. 1822.

b Oratio de SS. mo Sacramento, quæ è S. R. C. 23 Jun. 1736. dicenda est in missa cantata, durante expositione, sub unicâ conclusione, si duæ tantùm sint orationes; si plures sint, unienda est in fine aliarum commemorationum; item in missis privatis, si expositio fit pro publica causa, etiamsi in pyxide. S. R. C. 7 Maj. 1746; sed in festis I et II cl. omittenda est. S. R. C. 2 Dec. 1684.

Notandum. In oratione *A cunctis* ad litt. N. exprimi debet Titularis ecclesiæ, in qua celebratur; quòd si jam in oratione occurrit, alius Sanctus nominari vel penitùs omitti poterit. Si Titul. sit angelus, S. Joan. Baptista, S. Joseph, horum nomina præponenda sunt SS. Apostolis. Ex concessione *Pii VII.* 17 Sept. 1815. sic dici potest pro S. Josepho... *Maria cum B. Josepho, ejus sponso et cum B. Apostolis, etc.*

Edit. A. LECLÈRE.

414. — Dubitatur 1. An peccet qui ita submissè pronuntiat verba, ut ne seipsum quidem audire possit? *Tamb.* c. 9. §. 5. *n.* 2. *ex Nav.* dicit hunc non peccare, quia ut oratio sit vocalis sufficit, ut exteriùs proferatur. Alii verò, ut *Croix num.* 438. *Gav. p.* 1. *tr.* 16. *lit. g. Conc. p.* 511. *n.* 6. *Pal. de hor. can. d.* 2. *p.* 3. *n.* 6. *Suar. de rel. l.* 4. *c.* 7. *n.* 6. *et alii* dicunt hunc peccare mortaliter, quia verba, quæ non audiuntur, vocalem orationem non constituunt. Attamen probabiliter sentit *Cont. Tourn. hic cap.* 9. *art.* 2. *sect.* 9. *ante Quær.* 6. *v. Verùm,* id non esse mortale, cùm satis sit probabilis opinio enuntiata (nempe ad orationem externam non esse necessarium, ut orans se audiat), quam tenent *Laym. Azor, Sylvius, Salm., et alii plures* quos adduximus *l.* 5. *num.* 163. *cum Cont. Tourn. loc. cit.* qui hanc asserit esse communem; et hoc facit id quod habetur in *lib.* 1. *Regum* c. 1. ubi dicitur: *Anna.... oravit ad Dominum..., dicens Domine.* etc. En oratio vocalis: deinde additur: *Porrò Anna loquebatur in corde suo, tantùm labia illius movebantur, et vox penitùs non audiebatur.* Sed rectè *idem Cont.* ait in missa hoc non excusari à culpa veniali, cùm in Rubrica, suprà allata, expressè præcipiatur, ut celebrans *ita pronuntiet, ut ipsemet se audiat.* Benè verò dicit *Quarti p.* 1. *t.* 16. *dub.* 1. non excusari à mortali, qui sic proferret verba consecrationis. Ratio, quia cùm opposita sententia *Palai*, et aliorum, ut suprà, sit etiam probabilis, exponeretur sacramentum periculo nullitatis, quod certè illicitum est ex prop. 1. damnata ab *Innoc. XI.*

415. — Dubitatur 2. An peccet qui recitat submissè, quæ altâ voce recitanda præcipiuntur? Videtur omninò negare *Tamb. c.* 9. §. 1. *num.* 1. dum asserit à viris timoratis voce omninò depressâ missam sine scrupulo recitari. E converso *Nav. et Cajet. ap. Cont. Tourn. l. c.* dicunt esse mortale. Sed meliùs sentio dicendum cum *Cont. Tourn. ibid.* id non esse mortale, cùm non videatur gravis materia; sed minimè posse excusari à veniali cùm oppositum expressè in Rubrica præcipiatur. Dicunt autem *Ronc. c.* 3. *q.* 2. *r.* 1. *Croix n.* 439. *Mazz. t.* 3. *p.* 211. *et Wigandt tr* 15. *n.* 76. non peccare qui altè dicenda submissè recitat, si excedat modum secretæ recitationis sed hoc nec

mihi satisfacit, nam juxta Rubricam non semper sufficit excedere modum secretæ orationis; præter enim ea quæ in missa submissè dicenda sunt, alia recitanda sunt, voce altâ, et alia voce mediocri, et omnia hæc ita clarè recitari debent, ut à circumstantibus audiantur, quamvis benè censeat *P. Conc. p.* 511. *n.* 6. non jam opertère, ut omnis populus vocem audiat, sed sufficere ut adstantes attenti, nempe qui propè sunt ad altare, percipere valeant quæ leguntur.

416. — Dubitatur 3. An sit mortale altè recitare, quæ submissè dicenda sunt? Communiter dicunt DD. nullum esse peccatum, si verba à solis ministris audiantur; ita *P. Conc. p.* 501. *n.* 7. *Gav. p.* 1. *tit.* 6. *lit. g. et Croix n.* 440. *cum Gob.* E converso putant *Gav. l. c. et Quarti p.* 1. *tit.* 16. *dub.* 1. peccare mortaliter, qui legit elatâ voce totum canonem, vel ut addit *Quarti* notabilem partem ejus, aut aliarum precum quæ submissè recitari debent. Ratio (ut dicunt), tùm quia hæc sacrosancta verba assiduitate aurium vilescerent; tùm quia sacerdos sic verba proferens videretur velle novum ritum inducere, ideòque facilè ex hoc contemptu scandalum oriretur. Et consentit *Croix* quoad verba consecrationis, quia populus (ut ait), sciendo verba illa, postmodùm temerè, et ad jocos eisdem uteretur. Deinde asserit communem esse sententiam, esse tantùm veniale, si præfata verba consecrationis audiantur tantùm ad 6 vel 8 passus; mortale verò, si ad 40. Sed ipse censet esse mortale etiam ad 10 passus, si intra tale spatium magna pars populi adest; quod tamen *P. Conc.* non audet approbare. Dicam circa hæc quod sentio: Nullum dubium non posse excusari à veniali, qui altè in missa profert quæ submissè dicenda sunt, cùm sit contra Rubricam, quæ ut suprà præscribit, ut sacerdos *se audiat, et à circumstantibus non audiatur.* Facilè insuper assentirem posse peccare mortaliter, qui verba consecrationis vel canonis in magna parte tam altè proferret, ut audiri possent ad 40 passus; hic enim tunc deberet toto conatu vocem elevare, ut ad 300 ferè palmos audiatur et hoc videretur grave scandalum, sapiens reverà aliquem contemptum verborum et ritûs. Sed quis nisi mente captus hoc facturus est? Extra autem hunc casum, agnoscere non valeo in h[oc] grave peccatum, cùm rationes alla[tæ] minimè convincant: non enim vid[eo] unde oriri possit in hoc grave scand[a]lum, præsertim si celebrans devo[tè] verba proferat: nec moveor ex e[o] quia verba illa vilescerent, aut audie[n]tes temerè iis uterentur, nam si h[oc] esset, etiam evangelium S. Joann[is] quod dicitur quotidie, ne vilescere[t] secretò dici deberet.

417. — « 6. Mutare missam, et d[ie]
» dominico, vel festo duplici, v. g. v[el]
» iis diebus, quibus prohibetur fieri [de]
» festo duplici, v. g. infra octavas Ep[i]-
» phaniæ, Paschatis, etc. Feriâ IV. C[i]-
» nerum, infra hebdomadam majorer[m],
» vigiliâ Nativitatis Domini, sine gra[vi]
» causa legere votivam, vel pro d[e]-
» functis, vel de alio Sancto in num[e]-
» rum Sanctorum relato. *Suar. Dia[n.]*
» *Lugo l. c. Escob. contra Quint.* qui
» 7. *s.* 40. putat in hebdomada sanc[ta]
» licère legere votivam, quod refuta[t]
» *Gav. Dian. p.* 9. *t.* 8. *r.* 53. ex decla[r.]
» *Card.*

« Dixi 1. *Sine gravi causa:* talis a[u]-
» tem censetur, 1. quæ spectat ad b[o]-
» num reipublicæ, vel principis, v. [g.]
» necessitas pluviæ, ingruentis bell[i],
» vel pestis, vel similis mali univers[a]-
» lis: » (*Ita etiam Sporer n.* 430. *Tamb. c.* 6. §. 1. *n.* 4.) « Item solemn[is]
» gratiarum actio, solemnis expositi[o]
» Eucharistiæ, v. g. diebus antecinera[li]-
» libus. » (*Vide de hoc dicenda n.* 42[...] *infrà n. III.*) « 2. Quando cadaver præ-
» sens est in Ecclesia, ubi usus obtinu[it].
» *Gav. p.* 1. *t.* 5. 3. Si quis celebret i[n]
» Ecclesia, in qua agitur dies festu[s]
» loci proprius: hunc enim non ta[n]-
» tùm posse, sed debère ex congruita[te]
» conformare se loco, notat *Gav. Vi[de]*
» *Tamb. l.* 2. *c.* 6. qui §. 2. et 4. addi[t]
» etiamsi sacerdos accepto stipendi[o]
» homini promiserit votivam, vel p[ro]
» defunctis, etiam in altari privilegi[a]-
» to, non solùm posse, sed debère c[e]-
» lebrare missam currentem diebu[s]
» quibus istæ prohibentur; » (*Hoc inte[l]-
ligendum, quando missa pro illa die pr[o]-
missa est. Certum autem est hodie, p[o]st decretum allatum num.* 339. *v. Quær. quòd indulgentiæ altaris privilegiati be[ne] etiam percipiuntur, quando dicitur mis[sa] duplex diei currentis. Hìc quoque nota[n]dum quòd, cùm multæ missæ votivæ s[int] acceptæ, et non sufficiant dies non imp[e]diti, possunt applicari missæ currentes,*

declaravit S. C. 19 *Maji* 1614. *ex gratia speciali Pontificis apud Merati p.* 116.) » imò etsi Deo per votum tales missas » promiserit, non tamen ad eas obliga- » ri istis diebus, eò quòd votum non » obliget quando impedit bonum ma- » jus, quale esse dicit conformitatem » officii cum missa : secùs diebus aliis.

« Dixi 2. In *numerum Sanctorum relato* : » quia si sit beatificatus tantùm, de » quo certis sacerdotibus v. g. quo- » rum ordinis fuit, concessum sit mis- » sam legere, docent *Gran.* 2. 2. *cont.* » 1. *c.* 7. *d.* 4. *s.* 2. *et Escob. contra Pa-* » *laum*, non licère aliis sacerdotibus, » etsi nullum aliud sit festum, de eo » legere : eo quòd sic expressè determi- » nârit sacra Rituum Congregat. apud » *Gav. Vide Escob. n.* 41 *et Tamb. l. c.* » *cap.* 6. ubi *Palaum*, sequens dicit » contrarium esse probabilius, ac ma- » gis pium. Imò de Sanctis Societatis » certum esse, si celebrent in templis » ejusdem Societ. ex concessione Pon- » tificum. Idem tenet. *Quint. t.* 7. *sing.* » *l. c.*

« 7. Si quis violet rubricam spectan- » tem ad essentiam, vel quasi essen- » tiam missæ, vel si nullam planè ser- » vet, peccat mortaliter. *Escob. ex Fa-* » *gund. p.* 2. *lib.* 3. *c.*21. *n.* 9.

418. — Sermo hîc de *missis votivis*, sempe quando dici possint. Ex Rubrica *tit.* 4. *n.* 3. missæ votivæ prohibentur in Dominicis , et in omni festo duplici. Item intra octavas Epiphaniæ, Paschalis, Pentecostes, in die Cinerum, Hebdomada majori, et in vigiliis Nativitatis Domini, et Pentecostes, ex decr. S. C. Rit. 28. Aug. 1627. *ap. Gavant. p.* 1. *tit.* 4. *n.* 3. Item infra octavam Corporis Christi, ex decreto ejusdem S. C. 21 Jun. 1670. approbato à *Clem. X. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 498. *item* 1055. *Decr.* 19 Idem tantò magis dicendum de missis defunctorum, quæ insuper nec dici possunt in expositione S. Sacramenti 40 Horarum, et in Ecclesia ubi celebratur de festo duplici, etiamsi illæ ex præscripto testatorum essent celebrandæ, ut in decr. 27 Aprilis 1698. *ap. Merati in Indice n.* 511.

419. — Exceptis autem his diebus, semper dici possunt missæ votivæ, vel *de requiem*. Advertendum verò 1. id quod habetur in Rubrica *tit.* 4. *n.* 3. ubi dicitur : *Missæ votivæ in missis privatis dici possunt pro arbitrio sacerdotum, quandocumque die officium non est duplex, aut Dominica... Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa, et quoad fieri potest missa cum officio conveniat.* Nota to *nisi rationabili de causa* : unde ait *Merati p.* 116. *n.* 3. non sufficere pro causa ad passim missas votivas celebrandas, ut sacerdos citò se expediat, vel alia similis levis occasio. Verùm sine dubio petitio facta à dante eleëmosynam alicujus missæ votivæ, erit justa causa illam celebrandi. Necnon probabiliter etiam censet *Tamb. l.* 2. *c.* 2. §. 1. *n.* 3. sufficientem esse causam specialem devotionem erga aliquod mysterium, vel Sanctum, hoc enim (ut ait) faciunt viri timorati sine scrupulo. Imò *Ronc. c.* 4. *q.* 2. *r.* 1. *ex Gav. p.* 1. *tit.* 4. *lit. p. in fin.* putat præfatam Rubricam esse tantùm de consilio, et nullo modo obligare, ita ut etiam ad passim missas votivas dicendas nulla causa requiratur; nam aliàs, fortè dicit, videretur Rubrica sibi contradicere, cùm antea dixerit missas votivas celebrari posse *pro arbitrio sacerdotum*, arbitrium autem non limitatur ad causam; huic tamen opinioni non acquiesco, si quis passim vellet sine ulla causa missas votivas recitare; Rubrica enim per illa verba, *id verò passim fiat*, restringit arbitrium, ita ut ipsæ passim nequeant celebrari, nisi adsit rationabilis causa. Advertendum 2. quòd missæ conventuales omninò semper debent concordare cum officio diei ex decretis S. C. 16 Maji 1626. et 16 Jan. 1627. *ap. Merati in Ind. n.* 198. *et* 204. Aliàs canonici non lucrantur distributiones, ex decr. 25 Junii 1611 et 28 Jan. 1612. *ap Gavant. p.* 1. *tr.* 4. n. 3.

420. — Quæritur I. An sit mortale celebrare missam votivam, vel *de requiem*, in præfatis diebus vetitis? Affirmant *Angel v. Missa num.* 33. *et Barth. ab Ang.* §. 466., sed communiter negant, secluso scandalo et contemptu *Suar. d.* 83. *sect.* 3. *Bonac. p* 7. §. 3. *n.* 2. *et* 3. *Lugo d.* 20. *nu.* 105. *Fill. de Euch. n.* 156. *Ronc. c.* 4. *q.* 2. *r.* 2 *Sporer n.* 429. *cum Laym. et Tamb. Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 114. *cum Hurt. Gran. Dian. Vill. Miranda, etc. ac Escob. l.* 21. *n.* 512. *cum Soto, Sylvest. Henr Med. et Reg.* Ratio, quia non videtur in hoc adesse notabilis perversio ritûs. Verùm *Escob.* in festis solemnibus (licèt oppositum etiam putet probabile ob DD. auctoritatem) id censet mortale; et idem sentit *Roncag. l. c.* saltem in mis-

sa publicà dicerem hoc difficulter posse excusari à gravi scandalo. Item ait *Ronc. l. c. r.* 3. non excusari à mortali dicere missas *de requiem* in diebus vetitis, quia hoc districtè prohibetur in decreto S. C. 5. Aug. 1662. (*ap. Merati Ind. n.* 396.) approbato ab *Alex. VII.* ubi dicitur : *Districtè præcipitur, ut missas privatas de requiem in duplicibus nullatenùs celebrare audeant... Et curent Ecclesiarum rectores, etc. ut hujusmodi decretum inviolatè servetur.* Cæterum omnes conveniunt posse celebrari missas votivas, vel *de requiem* ob causas graves. Quænam autem hæ sint, vide in sequenti quæsito.

421. — Quæres II. Quænam sint causæ, ob quas possunt dici missæ votivæ, vel pro defunctis etiam in diebus vetitis ? Resp. I. Si urgeat publica necessitas, ut suprà dictum est *ap. Busemb.* II. Si in aliqua Ecclesia celebretur festum duplex, quod facilè accidere potest in Ecclesiis regularium ; ibi enim debet sacerdos missam festo conformem celebrare, ut rectè notant *Gav. p.* 3. *tit.* 10. *n.* 16. *v. Non tamen, et Tamb. c.* 6. §. 1. *num.* 14. Et de hoc adest decretum S. C. 19. Novemb. 1622. *ap. Croix n.* 2055. *Decr.* 263. Declaravit autem eadem S. C. 24 Julii 1683. *apud Merati Ind. n.* 117. professionem religiosorum, aut monialium numerari non posse sub gravi, ita ut cantari possit missa votiva solemnis de Spiritu sancto; et consuetudinem in contrarium abusum dixit. III. Si fit expositio SS. Sacramenti in Oratione 40 horarum. In illa autem servandum est id quod statuit *Clemens XII.* in con. 9. edita 1 Sept. an. 1730. (*ap. Merati p.* 686. *n.* 10.) Ibi Pontifex præscribit quòd in altari, ubi fit expositio Eucharistiæ, celebretur missa votiva solemnis de SS. Sacramento cum *Gloria*, et *Credo*, prout celebrantur missæ pro re gravi ; exceptis tamen Dominicis, et festis 1 et 2 classis, nec non feriâ 5 Cinerum, et feriis 2. 3 et 4. Hebdomadæ majoris, diebus infra octavas Paschatis, et Pentecostes, vigiliis Nativitatis Domini, et Pentecostes, et octavæ Epiphaniæ ; in his enim diebus statuit cantandam esse missam communem cum oratione SS. Sacramenti sub una conclusione; quam commemorationem voluit fieri etiam in missis privatis : quæ si celebrantur de SS. Sacramento in diebus permissis, erunt votivæ sine *Gloria*, et *Credo* IV. In die obitûs præsente cadavere (etiamsi alicubi non esset usus, contra *Gavant. ap Busemb. ut suprà*) potest dici missa *de requiem*, adhuc Dominicis et festis duplicibus ex decreto S. C. 23 Maji 1603. *ap. Merati. Ind. n.* 16. exceptis verò festis 1 classis ex decreto 5 Julii 1698. *ib. n.* 525. Cùm autem primum habetur notitia de obitu alicujus personæ procul defunctæ, potest cantari missa de die obitûs, etiam in festo duplici, non tamen de præcepto; tunc enim differenda est ad sequentem diem, ex decr. 4. Maji 1686. *ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2055. *decr.* 82. Hæc autem omnia decreta intelligenda sunt de missis solemnibus, non privatis, ex decr. 10. Jan. 1693. *ap. Merati Ind. n.* 505., contra id quod dicit *Wig. tr.* 15. *n.* 68. Decretò verò, quod affert *Gav. p.* 1. *tit.* 5. *num.* 2. die 1 Sept. 1607. ubi dictum fuit, *posse tolerari missas de requiem in duplici festo, quod non est de præcepto, ut testatorum voluntates adimpleantur*, dicit *Merati p.* 149. derogatum esse aliis decretis, et præsertim decreto edito 5 Aug. 1662. *in Ind. n.* 396. Insuper alio decr, 2 Novemb. 1662. *in Ind. n.* 422., dictum fuit in festo duplici etiam majori non de præcepto posse dici missas anniversarias solemnes relictas ex dispositione testatorum, ut quotannis dicantur in die ipsorum obitûs. Idem dicitur de die tertio, septimo et trigesimo : missas verò privatas dicendas esse de die, et non differendas. Item eadem S. C. Rit. 19. Junii 1700. apud *Merati in Ind. n.* 547. declaravit posse dici missas cantatas *de requiem* in festo duplici minori, si parochiani sæpius petant per annum pro aliquo defuncto, dummodò hoc fiat in die anniversaria obitûs. Quòd si accidat anniversarium, vel dies tertius, septimus, et trigesimus in festo de præcepto, debet transferri in sequentem diem, ex decr. 23 Maji 1603. *in cit. Ind.* 20. Anniversarium autem tunc potest etiam anticipari, et tunc dicitur missa prout in anniversario. decr. 5. Julii 1698. *in cit. Ind. n.* 529.

422. — Quæritur III. An obligatus dicere missam votivam de B. Virgine Maria, vel *de requiem*, ratione eleëmosynæ, vel capellaniæ, in diebus permissis celebrari, satisfaciat celebrando missam currentem? Negant *Laym. c.* 1. *q.* 5. *et Tamb. l.* 2. *c.* 2. §. 2. *n.* 6., quia sacerdos tenetur exequi voluntatem

rationabilem præstantis stipendium. Sed affirmant communissimè, et etiam probabiliter *Suar. dist* 83. *sect.* 3. *Azor p.* 1. *l.* 10. *c.* 32. *q.* 5. *Bon. p.* 7. §. 3. *n.* 4. *Croix n.* 371. *Pal. p.* 14. *n.* 10. *cum Nav. Henr. Barb. etc. ac Salm. tr.* 5. *c.* 1. *p.* 4. *nu* 125. *cum Sa, Garzia, Dic. etc.* Ratio, quia, licèt tunc Ecclesia permittat missas votivas, decentius tamen est e conformari universali ejus præscripto, tunc enim preces missæ votivæ satis compensantur ab Ecclesia eo die precibus præscriptis, et voluntas dantis eleëmosynam compensatur executione voluntatis Ecclesiæ (quam semper debet præferri) præscribentis missam assignatam ; et ideò Rubrica loquens de missis votivis, eas permittit, sed in fine subdit : *Quoad fieri potest, missa officio conveniat.* Necnon hoc valère dicunt *Salm. tr.* 5. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 125. *in fin. cum Ant. à Sp. S.* etiamsi sacerdos expressè missam promisisset ; et etiamsi addunt *Croix nu.* 371. et iidem *Salm. id. n.* 127. *cum Panorm. Suar. et Garcia)* sacerdos vovisset illâ die missam legere votivam, cùm tale votum non sit de meliori bono. Omninò tamen excipiendum est, si missa dicenda sit in altari privilegiato quæ in diebus permissis necessariò celebranda est *de Requiem*, ut diximus *n.* 339. *v. Quæres* 1.

423. — Quæritur IV. Quænam sint advertenda circa modum celebrandi missas votivas ? Advertendum I. quòd in missis votivis non est opus dicere orationes impares numero, ut ait *Merati p.* 135. *num.* 42. Omninò tamen dicendæ sunt tres orationes in missa privata, sed in solemni dicitur una tantùm. *Merati num.* 44. Advertendum II. quòd non debent dici missæ votivæ, seu collectæ missarum Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Assumptionis beatæ Mariæ, et omnium similium festorum, etiam Sanctorum, quæ proprios habent introïtus et collectas, ut declaravit *Paulus V apud Mer. p.* 121. *n.* 17. In aliis verò missis votivis, in quibus veritas et ritus verborum non violatur, nihil prohibet quin ipsæ dici possint, licèt melius sit dicere missam votivam quæ habetur in Missali ; ita *Merati ib.* qui *p.* 122. *cum Gav. Guyeto, etc* addit, quòd si possit omitti verbum *hodie* ubi reperitur, vel mutari in oratione verba *Natalitia, Festivitas,* etc. dicendo *Commemoratio*, aut *Memoria*, tunc missa illa benè posset recitari.

Advertendum III. quòd benè possunt dici missæ votivæ de quocumque Sancto, modò de ejus canonizatione constet ex Martyrologio, vel aliunde ; *vide Merati p.* 119. *n.* 15. *ex Gav. Bellarm. etc.* Non verò de iis, qui non coluntur publico et universali Ecclesiæ cultu. Unde missæ de Beatis concessæ alicui religioni, aut loco, non possunt celebrari ab aliis personis, Ecclesiis, et diebus, quàm conceduntur in diplomate, ut contra *Pal. et Vasq.* rectè tenent *Escob. l.* 21. *n.* 535. *cum Molf. Aversa, Gran. et Diana, ac Merati p.* 119. *n.* 16. *cum Quarti, Bisso, Guyeto, et communi*, ex decreto S. C. edito die 10. Septemb. 1652. et alio *apud Croix n.* 2055. *Decr.* 227.

Advertendum IV. id quod præscribitur in Rubrica circa missas votivas particulares ; et 1. in missa votiva de SS. *Trinitate*, quando dicitur pro gratiarum actione, cum prima oratione, dicitur alia oratio tantùm, *Deus cujus misericordiæ, etc.* sub una conclusione : hoc tamen procedit in missa solemni pro re gravi, vel publica causa Ecclesiæ, non verò in privatis, in quibus secunda oratio erit diei, et tertia de gratiarum actione : ita *Merati p.* 125. *n.* 24. *cum Gav. Bisso, Guyeto, etc.* 2. In missa *de Angelis* dicitur semper *Gloria*, quàcumque die celebratur, secunda oratio erit diei, et tertia illa, quæ alioquin esset secunda in missa currente. Si autem petatur missa votiva sancti Michaëlis Archangeli, poterit dici missa ejus Dedicationis in die 29 Septembris, et sic etiam missa de Angelis custodibus in die 2. Octobris, ita *Merati.* 3. In missa *de Spiritu S.* secunda oratio erit de die, tertia *A cunctis,* vel *Concede* pro temporum varietate. *Merati p.* 127. *n.* 28. *cum Quarti, et Tonnel.* Et sic etiam dicuntur missa de SS. Sacramento (*Merati ib. n.* 29.) missa *de Passione*, et *de Apostolis.* 4. In missa *de B. Maria Virgine* secunda oratio erit de die, tertia de Spiritu S. et in ferialibus secunda de Spiritu S. tertia Ecclesiæ vel pro Papa. Hic notandum , quòd missa votiva solemnis de B. Maria potest celebrari cum *Gloria* et *Credo* ob publicam causam ratione concursûs populi, ex decr. S. C. 8. Junii 1658. *ap. Mer p.* 117. Item notandum, quòd si dicas missam votivam de B. Virgine in festo alicujus Sancti semiduplici infra aliquam octavam B. Virginis, tunc

non est dicenda missa votiva communis de B. V., sed de ejus octava, sine tamen *Gloria*, et *Credo*, ex decreto *apud Croix lib. 6. p. 2. n.* 503. *et apud Mer. Ind. n.* 474. Si autem petitur missa de SS. Rosario, vel de Monte Carmelo, non potest dici missa concessa Dominicanis, vel Carmelitis, ex decretis *apud Mer. in Ind. n.* 189. *et* 229., sed benè potest dici missa de die festo. *Merati p.* 129. *n.* 30. 5. In missa *pro defunctis* non dicitur psalmus *Judica;* celebrans cùm incipit introïtum non signat se cruce, sed librum non dicit, *Jube Domine benedicere*, non osculatur librum post evangelium, non benedicit aquam, nec dicit *Gloria Patri* in psalmo *Lavabo*; ad *Agnus Dei* non dicit *Miserere*, sed *Dona eis requiem;* non dicitur oratio pro pace, nec *Ite Missa est*, nec *Benedicamus Domino*, sed *Requiescant in pace*, nec datur benedictio.

421. — Hìc autem ultimo loco operæ pretium est adnotare aliqua decreta S. C. Rit majoris momenti ad celebrationem missæ pertinentia, excerpta ex plurimis, quæ affert *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2055.

1. Missa conventualis canenda est quotidie in collegiatis, quarum clerus est numerosus, et reditus non tenues. 14 Januarii 1603.

2. Tenentur omninò canonici ad cantandam missam de die, ut lucrentur distributiones. 28 Januarii 1612.

3. Sacerdos, qui celebrat missam conventualem, in qua chorus tenetur cantare Symbolum, non potest illam prosequi tempore, quo à choro cantatur Symbolum prædictum. 17. Dec. 1695.

4. Missæ, ad satisfaciendum eleëmosynis alicui Ecclesiæ traditis, non sunt celebrandæ per exteros, ubi commodè potest iis satisfieri per sacerdotes ejusdem Ecclesiæ. 28 Jan. 1606.

5. Inferiores episcopi non debent sumere de altari paramenta pro missa. 7. Jul. 1712. *Hoc tamen intelligendum, ut advertit Gavant. ne ponantur paramenta in medio altaris more Episcoporum; nam si ponantur in angulo, id permittit ipsa Rubrica p.* 2. *tit.* 12. *n.* 6. *ubi dicit:* Si verò (*sacerdos*) dimissurus sit paramenta apud altare ubi celebravit, finito evangelio ibidem illis se exuit. *Saltem, ait Croix n.* 2072. *hoc permittendum, ubi non est commoditas ea alibi deponendi.*

6. Altare portatile ligneum cum ara lapidea permitti debet, non obst constitutione synodali, dummodò beat solitum reliquiarum repositor 19 Januarii 1614.

7. Solus episcopus potest habêr nestras in Ecclesia, per quas in prospectus habère possit. 19 Jan 1614.

8. Non licet in Ecclesiis, in qu non asservatur SS. Sacramentum, lebratio missæ in Cœna Domini; ejus asservatio in sepulchro. 24 J 1659.

9. Non permittitur ad altare m celebratio missæ, dum dicuntu choro Matutinum, et Horæ. 15 S 1664.

10. Potest fieri commemoratio de Sacramento, si expositum sit, etia missa de festo duplici, quod non vel 2 classis. 2 Decemb. 1684.

11. Si in die commemorationis nium defunctorum occurrerit Do nica, officium cum missa defuncto transferantur in sequentem diem et festo duplici impeditum. 5. Oc 1688.

12. Sacerdos in sacrificio missæ gruentiùs utitur cingulo lineo, q serico. 22 Jan. 1701.

13. Habens indultum à Sede apo lica, erigendi oratorium privatu propria domo, si quis voluerit ibi ficare altare ligneum, non indige cultate apostolicâ, dummodò a ligneum cum sacro lapide parieti ligatum amovibile non sit, et al portatilis imaginem non præ se f 3. Dec. 1691. *apud Merati Ind.* 39 *autem colligatum latè videtur intelli dum, ita ut altare parieti adhærea nullum inter ipsum et parietem interc spatium; sic enim verificatur quòd a non præ se fert imaginem altaris por lis, idque saltem sic usus interpretatus*

14. Non potest prohibêri celebr missæ in oratorio ruri ædificato laicum, antequam celebretur m parochialis. 31 Martii 1629. (*ap. Me Ind. n.* 242.)

15. S. C. sæpiùs censuit constitu nes synodales disponentes, ut di festis missæ celebrari non debea aliis ecclesiis, nisi celebratâ miss Ecclesia prochiali, esse observan ita tamen ut missa in Ecclesia p chiali horâ opportunâ celebretur Maji 1652. (*ap. Bened. XIV Notif. n.* 12.)

16. De rigore juris non posse parochi (*scilicet à parocho*) ut missæ non celebrentur ante missam à parocho non celebratam. 27 Junii 1641. (*ap. eumd. Bened. l. c.*)

Refert hic ultimo loco aliqua obiter adjicere circa Eucharistiæ expositionis usum, quem doctissimus *Christianus Lupus. p.* 1. *t.* 11. *ex cap.* 9. jamdiu in Ecclesia fuisse probat; magnoperè ipse promovet, dicens ex frequenti hujusmodi Sacramenti expositione populum retrahi à vanis oblectamentis, concursum Ecclesiarum augeri, et fideles magis ad devotionem excitari. Verumtamen S. *Carolus Borromæus in sua Synodo XI. diœcesana* hæc præscripsit : *Ne quávis causá Eucharistia palàm.... proponatur, sed publicá tantùm, atque gravi, aliis verò de causis orationem licebit instituere, sed non Sacramento apertè exposito.* Item *Benedictus XIV. in sua Notif.* 30, *num.* 11.) refert S. C. concilii die 17 Aug. 1630. in una Neapolitana sic præscripsisse : *S. C. censuit non licère regularibus, etiam in eorum propriis Ecclesiis, SS. Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario; ex causa autem privata posse, dummodò SS. Sacramentum è tabernaculo non extrahatur, et si sit velatum, ita ut ipsa sacra hostia vidéri non possit.* Idque confirmatum fuit à nostro *P. Bened. XIV* per aliud decretum datum 16 Aprilis 1746. (*Vide in suo Bullar.*) ubi dicitur : *Non licère exponi publicè divinam Eucharistiam, nisi causa publica, et Episcopi facultas intervenerit.* Ex his igitur omnibus decretis certum videtur non licère exponere SS. Sacramentum ob litis victoriam, ob valetudinem alicujus (nisi sit persona publica, cujus salus communitatis bono sit expediens), et sic pro aliis privatis causis. Nùm autem id licet ob specialem devotionem alicujus particularis? Dubitat *P. Concina.* Ego dicam quid sentiam : Dico 1. quòd si quis privatus hanc expositionem fieri procurat ad publicam devotionem promovendam, tunc ista potiùs publica, quàm privata causa esse videtur. Dico 2. cum *Concin.* in hoc spectandum, an in illis locis, in quibus fit expositio, devotio et cultus Sacramenti magis augeatur, vel minuatur, et juxta hanc regulam censeo expositionem faciendam vel omittendam; ubi enim viget devotio et cultus augetur, debità semper obtentà Ordinarii licentià, nescio, præsertim juxta præsentem nostrarum regionum frequentem usum, cur potiùs non sit laudanda quàm improbanda hujusmodi SS. Sacramenti expositio; modò (exciperem) non sit nimis frequens, nimia enim frequentia esset quidem causa ut reverentia erga tantum Sacramentum minueretur.

Hìc insuper notandum, quòd etiam respectu Ecclesiarum sæcularium adest decret. S. C. Episcop. et regul. prohibens extrahi pyxidem à tabernaculo, cùm illa ob privatam causam exponitur, his verbis : *Si quandocumque privata ex causa sacrosancta Eucharistia exponenda videbitur, à tabernaculo nunquam extrahatur, sed pyxide velata in aperto ejusdem tabernaculi ostiolo, cum assistentia alicujus sacerdotis, stolâ et superpelliceo induti, et cum sex saltem luminibus cereis collocetur. Quod idem in Ecclesiis sæcularium servari mandamus.* Die 9. Dec. 1602. Ita apud *Card. Lambert. Notif.* 30. *n.* 27 *Benedic.* autem XIV in sua bulla, *Cùm ut rectè nosti* mentionem faciens de præfatis decretis, dicit quòd pro causa privata nunquam potest extrahi pyxis, nec etiam ad populum benedicendum : *Si autem....* (sunt ejus verba) *non debet à tabernaculo educi, facilè intelligitur in designatis casibus non esse illud afferendum ad Ecclesiæ januam, nec cum eodem benedictionem impertiendam.* Hìc verò obiter advertendum id quod in prædicta bulla idem Pontifex subdit : *Neque enim fas cuique esse debet privatâ auctoritate novum ritum inducere.* Profertque ibi ad hoc canonem 13. Tridentini *sess.* 7. ubi vetitum fuit immutari consuetos ritus circa administrationem sacramentorum, et declarat canonem illum procedere etiam quoad cultum SS. Eucharistiæ. Loquens autem de ritibus alicubi jam introductis, sic inquit : *Et quoties aliquem ritum ejusmodi induci contingit, etsi nihil continentem pietate oppositum. Apostolica Sedes eumdem interdicere non dubitavit ex quibusdam extrinsecis circumstantiis nullatenus prævisis, vel neglectis ab eo qui ritum invexit.*

Notandum etiam, quòd ex decreto *Innocentii XI.* 1. Septembr. 1680 (relato apud *Merati p.* 681.) prohibentur apponi statuæ, reliquiæ Sanctorum, ac imagines animarum purgatorii in al-

tari ubi fit expositio. Ad illud autem : *Panem de cœlo, etc.* non est addendum *alleluja*, ex decreto S. C. apud *Merati in Indice Decret.* 523.

Hic ultimo loco operæ pretium est quærere et vidêre, quibus in Ecclesiis asservari possit Eucharistiæ Sacramentum? Docet *Cardinalis Petra in suis Commentariis t. 3. ad Constit.* 1. *Urbani IV n.* 15. *et* 29. *cum Barbosa. Riccio, Genuensi, etc.* ac pluribus decisionibus S. C. certum esse tantùm in Ecclesiis parochialibus retinêri posse, quia in hoc tantùm Sedes apostolica dispensare potest, non autem Ordinarii : asservatur etiam in cathedralibus, quia ipsæ primæ dicuntur parochiæ, verùm ibi non est asservandum in altari majori, sed in alia capella, propter functiones pontificales necessariò peragendas ab Episcopo retrorsùm ad altare majus. Permittitur etiam asservari Sacramentum in Ecclesiis regularium, propter necessitatem præbendi ibidem communionem infirmis, ut dicunt *Pelliz. Man. Reg. tr* 3. *c.* 6. *n.* 1. *et* 6. *Petra l. c. n.* 18. *cum* Glossa *in c. Permittimus, de sentent. excomm.* Idem permittitur in Ecclesiis monialium viventium in clausura, decreto S. C. concilii in Ulyssiponensi anno 1585. *apud Petr. n.* 19. Censuit etiam eadem S. C. in Mexicana 15 Maji 1700. concedendum patribus Oratorii indultum asservandi Eucharistiam intra claustra pro quatuor anni temporibus in quibus fiunt exercitia ab ordinandis. Non permittitur autem in collegiis solius Ordinarii auctoritate constitutis, ut sunt conservatoria, quæ non approbantur, sed tantùm à Sede apostolica tolerantur, et in quibus jura parochialia præservantur parocho, ut decrevit S. C. concilii in Salernitana 19 Aug. 1702. et in Neapolitana 4 Julii 1707 ubi specialiter declaratum fuit asservationem Eucharistiæ non licêre conservatoriis absque apostolica auctoritate; *vide Petr. n.* 21. Idem decrevit S. C. respectu ad Grancias regularium; *ibi n.* 23. Idem respectu ad Ecclesias collegiatas, nisi asservatio Eucharistiæ ibi esset pro servitio suarum parochiarum, *n.* 24. Idem quoad Ecclesias confraternitatum, et hospitalium, *n.* 30. Idem quoad Ecclesias rurales, aut alias intra fines parochiæ, *n.* 30. *et* 31., nisi esset aliqua Ecclesia filialis parochiæ, et adesset ibi consuetudo asservandi Sacramentum, ac necessitas ad consulendum saluti animarum, ut ait et probat *Petra n.* 28. Tandem declaravit *Bened. XIV.* in bulla *Quamvis justo, etc.* data 30 Aprilis 1749. §. 24. jus retinendi Eucharistiam privativè pertinêre ad Pontificem, *ut canonica* (ait) *docet disciplina, juxta quam Eucharistia in Ecclesiis, quæ parochiales non sunt, retinêri non potest, absque apostolico indulto, vel consuetudine immemorabili* (seu centenaria, non verò quadragenaria, ut probat *Petra n.* 35.), *quæ hujusmodi indulti præsumptionem inducit.* Advertit autem *Petra n.* 32. quòd licet adsit immemorabilis consuetudo in aliqua Ecclesia asservandi Sacramentum, ipsa tamen non suffragatur, si constet ab initio fuisse asservatum ex sola licentia Ordinarii : possessio enim illa minimè valet, cùm proveniat ex titulo infecto; et ita decrevit S. C. concilii in Neapolitana 28 Julii 1708. Insuper sciendum, quòd à Sede apostolica hujusmodi licentia nunquam conceditur pro oratoriis privatis, et pro capellis ruralibus, nisi esset alicubi populi concursus, et distantia à parochia; ita *Petra n.* 37. *et* 38. Qui demùm advertit, jus retinendi claves tabernaculi privativè spectare ad parochum; idque non permittendum monialibus, neque laicis, etiam in feria quinta Cœnæ Domini, nisi adsit in aliquo loco immemorabliis consuetudo, quam tolerandam esse censet *Pignatellus*, et testatur sic servari in Hispania, et in regno Siciliæ, ac etiam Neapolitano; *vide Petr. ib. n.* 39. *ad* 44.

Insuper notandum ex decreto S. C. Rituum sub die 15 Septemb. 1737. apud *Merat.* quòd in communione ministranda monialibus non est danda benedictio cum pyxide è fenestella, sed tantùm cum dextera manu, etiamsi ibi sit præsens Sacramentum. Item quòd sacerdos, descendendo ab altari cum pyxide, non per laterales gradus, sed anteriores descendere debet. Præterea advertendum, quòd Pontifex *Clemens XIII.* præcepit omnibus Dominicis in missa dicendam præfationem de *SS. Trinitate*, modò non adsit præfatio propria illius diei.

De cæremoniis, idiomate, voce, et aliis requisitis ad missam, ac de defectibus et interruptione, Scavini nostris temporibus sic habet eadem mente ac S. Alphonsus noster:

« Q. 1. *Quid de cæremoniis in Missæ celebratione* [1]?

« R. Nihil est in Missæ cæremoniis, quibus utitur Ecclesia catholica quod non sit sanctum et pium. De fide est a Tridentino definitum : *Si quis dixerit cæremonias, vestes et externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia catholica utitur irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit* [2]. Præcipuos ritus ab Apostolica traditione ac disciplina manare evincunt antiquæ Liturgiæ omnes, quæ supersunt : et Patres antiquissimi confirmant, ut Justinus, Tertullianus, Cyprianus, etc., qui modo unum, modo alterum ritum memorant [3]. Idque sane exigit tum tanti Sacrificii sublimitas ; tum hominis infirmitas, qui nonnisi adminiculis exterioribus ad rerum divinarum contemplationem facile attollitur. Hinc patet impune omitti non posse [4].

« An tamen omnes omnino Rubricæ sint in præcepto inter diversas sententias dicimus cum Merati, Quarti, Continuatore Tournely, Rubricas de agendis intra Missam omnes esse præceptivas et obligare juxta materiæ gravitatem. Probatur ex Bulla S. Pii V, quæ opponitur in fronte Missalis, ubi sic : *Mandantes et districte præcipientes omnibus et singulis in virtute sanctæ obedientiæ, ut ceteris omnibus orationibus et ritibus ex aliis Missabilus imposterum penitus omissis Missam juxta ritum, modum et normam, quæ per Missale hoc a nobis nunc traditur, decantent et legant.* Hinc non excusatur a veniali qui omittit benedictiones, inclinationes, genuflexiones, vel qui advertenter non genuflectit usque ad terram, vel altaris deosculationem omittit, vel perturbat benedictiones eas agens nimis celeriter aut nimis prolixe. — Rubricas autem de agendis extra Missam, ut orationes ante vel post ipsam, dicimus tantum directivas ; ideo eas omittere per se peccatum non esse, præcluso scandalo [5].

« Præter Rubricas Missalis habentur etiam decreta ac declarationes S. Rituum Congregationis, quæ facultatem habet a Sixto V dubia omnia circa ritus declarandi ; ideoque illius resolutiones habentur uti Pontificia oracula. Notant tamen non omnes ejus declarationes esse decreta rigorosa sumpta ad obligandum totum orbem ; sed ea tantum quæ emanant in forma præcepti generalis, vel saltem in fine proferunt hanc vel similem decreti clausulam v. g. *ab omnibus servetur*, ab omnibus servari mandamus, etc. Quod si secus obligarent tantum illos pro quibus illæ declarationes specialiter datæ sunt. Attamen ut obligent sive totum orbem, sive particularem locum a quo postulantur, non est necesse ut de iis sit facta relatio Pontifici ; sufficit si insertæ in authentica collatione.

« Quæ omnia eruunt ex sequentibus S. Rituum C. responsis : — *a.* ad quæsitum, an decreta a S. Congregatione emanata, et responsiones quæcumque ab ipsa propositis dubiis scripto formiter editæ, eamdem habeant auctoritatem ac si immediate ab ipso S. Pontifice promanarent quamvis nulla facta fuerit de iisdem relatio Sanctitati Suæ, responsum fuit (23 maii 1846 Ordinis Prædicator) *affirmative*, quod quidem rescriptum auctoritate sua Pius IX confirmavit 17 julii 1848 ; — *d.* ad quæsitum, cum in declaratione S. R. C. 23 maii 1846 cit., sancitum fuerit decreta et responsiones ab ipsa emanatas, dummodo scripto formiter editæ fuerint, eamdem auctoritatem habere ac si immediate ab ipso Pontifice promanarent, quæritur an per verba *dummodo formiter scripto editæ fuerint,* sufficiant quod sint subscriptæ a S. R. C. præfecto et secretario, ac ejusdem sigillo munitæ ; seu potius requiratur ut sint vel Romæ vel ab Episcopis in suis diœcesibus promulgatæ ? et quatenus affirmative ad 1am partem, negative ad 2am, an tamquam formiter edita habenda sint decreta et responsiones in Gardelliana authentica Collectione insertæ ; responsum fuit (8 apr. 1854, Romana) : *Ad 1 Affirmative ad primam partem ; negative ad secundam ; ad 2 affirmative uti patet ex adjecta declaratione ;* — *c.* ad quæsitum, an decreta S. R. Congregationis dum eduntur derogent cuicumque contrariæ invectæ consuetudini etiam immemorabili, et in casu affirmativo, obligent etiam quoad conscientiam, responsum fuit (11 sept. 1847, Angelopolitan.) : *Affirmative, sed recurrendum in particulari.* Ideo quoadusque recurratur, nulla culpa si conformemur usui, uti dicunt : quod idem sentit Amort : qui quidem quærit quid agendum, si in aliqua Diœcesi vel Ordine religioso vigeat consuetudo contraria Rubricis, et respondet : *S. R. Congregatio constanter tolerat consuetudinem, saltem immemorabilem contrariam Rubricis. Itaque tuta conscientia licet se conformare consuetudini diœcesis præsertim in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem cultus publici.* Item *vel ecclesiæ particularis,*

[1] *V.* Gaume, *Catéchisme de persévérance*, part. IV leç. XI.

[2] Sess XXIII, can VII. Est directe contra novatores, et indirecte etiam contra Synodum Pistoriensem, quæ hac in re plures novitates sicut in ceteris induxit.

[3] *V.* Renaudotius, Martenius, Le Brunius, etc.

[4] Tridentinum, sess. VII, can. XIII

[5] Preces in induendis vestibus pro Missa præscriptæ, etsi de se non cadant sub præcepto ; vix tamen sine aliquo peccato negligentiæ aut tædii spiritualium omitti possunt ; ita continuator Tournely, cui pro praxi consentit Liguori in libro : *Delle ceremonie delle Messa.* Idem dicendum de manuum lotione ante Missam, ob magnam munditiem, quam hoc Sacramentum requirit. Est autem redarguendus abusus qui crescit in dies, confabulandi, ridendi, etc., dum Sacerdos ad Missam se parat, vel vix ab altari recedens. De tali Sacerdote quæri nonnumquam potest cum Tertulliano : *Sacrificat, an insultat?*

ubi moratur, ut addunt alicui paritate rationis (quod tamen alii negant, nisi res sit de Cathedrali, quia secus nimis lata via aperiretur abusibus) [1].

« Q. 2. *Quanam lingua et voce Missa celebranda est?*

« R. Ad. 1 : Contendunt jansenistæ Missam lingua vulgari esse celebrandam ; quod tamen nec licet nec convenit. — *Non licet*,, cum id prohibeat Tridentinum [2], Clemens XI Constit. *Unigenitus* [3], et Pius VI Constit. *Auctorem fidei* (propositio 33). — *Non convenit* ; tum quia detrimentum pateretur unitas illa, quæ exsurgit ex nexu communicationis, quo Ecclesiæ pastores in divinis rebus sociari debent ; tum quia de facili in contemptum venirent sacra ; tum quia infinitæ esse deberent versiones liturgicæ, cum vulgaris lingua admodum varia sit, et hoc nec dignitati, nec gravitati Missæ congrueret. Est ergo commendandus usus perpetuus qui in Ecclesia occidentali viget, ut nonnisi latina lingua Missa celebretur ; in Ecclesiis vero orientalibus, ut celebretur lingua græca antiqua, vel antiqua syriaca, cophtica, armena, etc., quæ quidem pluribus ab hinc sæculis vulgares esse desierunt, probante Renaudotio. Satis autem fovetur fidelium pietas etsi latinam linguam ignorent ; nam ipsi jam sciunt pergrande opus cui assistunt, et pastores illis explanare debent, ex Tridentino, quæ in Missa peraguntur et infiniti sunt libri qui de hoc divino Sacrificio pertractant, illudque exponunt.

« R. Ad 2 : Cum Tridentino : *Cum natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem attolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero elatiori, in Missa pronuntiarentur, instituit.* Dein Concilium anathemate percutit qui hoc damnat [4] : quæ proscriptio habetur etiam in Bulla *Auctorem fidei* (est contra jansenistas, qui optabant, ut liturgia alta voce proferretur). Contrarium sane et antiquitate commendatur, ut ostendit Le Brun [5] ; et utilitate, cum silentium et Sacerdoti et adstantibus majorem venerationem conciliet.

[1] Juxta quam doctrinam accipiendæ sunt quæ tradidimus, t. I, *De sacr. Congregatione*. Alii tamen censent declarationes S. R. C. etiam pro particulari loco, omnes obligare ex generali responsione 23 maii 1846, et 8 apr. 1854. Quod autem in particulari sit recurrendum ex resp. 11 sept. 1847, id exponunt tantum de casu contrariæ invectæ et immemorabilis consuetudinis. Citatæ responsiones inveniuntur in Gardelliana authentica collectione ; prima sub. n. 4905 ; secunda sub n. 5067 ; tertia sub n. 4940.

[2] Sess. XXII, can. IX.

[3] In proscriptione propositionis LXXXVI Quesnelli.

[4] Sess. XXII, can. V et can. VI. — Ferraris, V[is] *Missa, Rubrica, Calix*, etc.

[5] Dissert XV *Liturg.* — Mabillon, *Disquis. de cantu Gallicano.* — Collet, *Trattato della Messa.*

« Q. 3. *Quænam requiruntur ad Missam rite celebrandam?*

R. Hæc sub gravi generatim requiruntur ad Missam et Rubrica, ex pluribus Decretis S. R. Congregationis, et ex communi Doctorum :

« 1. *Altare lapideum* ab Episcopo consecratum ; vel saltem *ara lapidea* similiter consecrata et in altari inserta, quæ tam ampla sit, ut hostias et particulas consecratas, et majorem partem calicis capiat. Non potest amplius celebrari, si ara notabiliter frangatur, vel ab ea auferantur reliquiæ vel sigillum. Altare ab *altitudine* quasi *ara alta* nominatur. — In altari autem requiruntur tres mappæ ; sufficiunt tamen una separata, et altera duplicata [1]. Superior mappa ex Rubrica deberet e lateribus usque ad terram pertingere ; sed hodie amplius non est in usu.

« 2. *Calix* et *patena ab Episcopo consecrata.* Calix debet esse vel aureus vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus auratam, et simul cum patena itidem aurata. Ita Rubrica : sed ex paupertate Ecclesiæ permittunt etiam calicem stanneum, modo cuppa sit aurata : imo permittunt etiam calicem ex ære vel aurichalco auratum ; non tamen ligneum vel vitreum [2]. — Execratur seu amittit consecrationem calix, si notabiliter frangatur in cuppa, vel si in fundo perforetur : « Un petit trou, une marque ou un autre accident qui peut se réparer par quelques coups de marteau, n'exigent pas une nouvelle consécration : il faut en dire autant de tout autre changement accidentel, soit qu'il soit nécessaire ou non d'exposer au feu le calice pour l'effectuer. » Ita *Gousset* [3]. Calix autem et patena suam amittunt consecrationem per novam deaurationem, et sic indigent nova consecratione, ut respondit S. R. C. Episcopo Leodicensi 14 junii 1845 [4]. Item si calix separetur a

[1] Nos magis adhæremus sententiæ affirmanti mappas esse benedicendas, idque sub veniali ; ratio quia in Rubrica ita præscribitur.

[2] Olim nimis pauperes Ecclesiæ habebant calicem *de metallo stamnato vel vitro grosso*, ut ait Benedictus XIII : et est vitreus, qui asservatur calix S. Julii presbyteri. — *V.* Avogadro, *Storia dei santi fratelli Giulo e Giuliano*, l. I, c. v. — Voit, *De Sacr. Missæ.*

[3] Si calice impie usi sunt hæretici vel alii, non ideo amittit consecrationem ; neque vestis sacra, si ad usus profanos adhibeatur, suam benedictionem.

[4] Casu autem quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabilius dicendum cum Sylvio et Ferraris, non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi calice ; quia tunc viget ratio, quod calix semel consecratus, totus deinde per modum unius consecratus remanet. Cum vero nova fit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, immediate sanguinem tangens ; ideo de novo consecrari debet. An autem calices et alia remaneant benedicta, aut consecrata, si quis in illis sacrificet non benedictis nec consecratis, quæstio est. Nos putamus non recedendum a sententia negativa ; nam non est certum, quod per contactum

pede, amittit consecrationem, si cuppa est pedi affixa; secus si pes est tornatilis. Patena si dicta est, quia olim ostendebatur et singulis adstantibus patebat in signum communionis distribuendæ. — Ciborium seu pyxis non est probabilius consecranda, sed tantum sub veniali est benedicenda, ut ait Benedictus XIV : idem etiam dicendum de lunula seu semicirculo ubi reponitur hostia, cum ipsa exponitur in Ostensorio[1].

« 3. *Vestes sacræ* benedictæ ab Episcopo vel ab alio habente facultatem, nempe amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, et planeta[2]; item Dalmatica et Tunicella[3]. Graviter peccat qui celebrat sine alba aut planeta; imo verius etiam sine stola aut manipulo; aut cum ipsis non benedictis, nisi excuset gravis necessitas : dicunt autem non esse mortale celebrare sine cingulo aut amicto, aut iis non benedictis. Vestes autem execrantur, quando usum suum deperdunt, ut si, v. g., ab alba manica abscindatur omnino, vel cingulum ita rumpatur, ut neutra pars cingere possit, vel stola non possit humeros operire. — Color autem paramentorum etiam pluvialis, probabilius est de præcepto ; non tamen gravi, scandalo præcluso : cingulum potest esse coloris paramentorum ex S. R. C. 7 jun. 1709; et congruentius adhibetur lineum quam sericum; S. R. C. 22 jan. 1701. Conficere autem vestes sacras ex profanis, v. g., planetam ex veste serica mulieris, non est prohibitum, et ita fert usus.

« *Amictus* nomen trahit a verbo *amicere* seu cooperire ; olim enim caput operiebat, ut sic ministri ad altare procederent quasi galea muniti contra diabolicos incursus. *Alba* sic vocatur ab illius colore ; est vestimentum antiqui sacerdotis, quod *poderis* dicebatur, quia descendebat ad pedes, grece *pûs*. A nonnullis dicitur *camisius, camisile*, etc. *Manipulus* sic dictus a manu qua portabatur; erat enim antiquitus sudarium, seu mantile quod sacri ministri supra manum deferebant. *Stola* idem significat ac vestem longam, quæ olim totum corpus ambiebat : hæc est inter vestes sacerdotales principalior, quam olim sacerdotes et episcopi continuo ferebant; at jugiter solus R. Pontifex hodie sibi retinuit. *Casula* seu *planeta*; casula dicitur quasi *parva casa*, quia ad instar parvæ domus totum corpus olim tegebat. Planeta seu quid *errans*, ut planeta, quia etiam olim hæc vestis erat versatilis circa corpus cui adhærebat, semel immisso capite. *Pluviale* sic dicitur a pluvia, a qua olim defendebat in via, in processionibus, etc., et ideo ex posteriori parte caputium habet pendens; quare ab aliquibus dicitur etiam *cappa* vel a capite quod operiebat vel a verbo *capere*, quia totum hominem tegebat. *Dalmatica* ita appellata a Dalmatia, ubi primo inventa ; differebat a Tunicella (parva tunica) quia hæc angustior erat : hodie tamen non distinguitur (*V.* Macri, *Ierolexicon, sive sacrum Dictionarium.* — Maringola, *Antiquitatum christianarum institutiones*, l. I et V).

« 4. *Corporale*, et quidem sub gravi ab episcopo benedictum : debet autem esse ex lino vel cannabe : sic dicitur quia recipit Corpus Christi. Item *palla benedicta*, de qua S. R. C. 10 jan. 1852 habet : *Non obstantibus decretis a S. R. C. editis potest in sacrificio missæ uti palla a parte superiore drappo serico cooperta, dummodo palla linea subnecta calicem cooperiat, et pannus superior non sit nigri coloris, aut referat aliqua mortis signa.* Ait non improbabiliter Sotus cum aliis, non esse mortale celebrare sine palla, quia non tangit immediate sacras species : lucidior pars debet esse quæ calicem tangit.— *Palla* a palliando seu cooperiendo dicta est, quia calicem cooperit : etiam *animetta* apellabatur, quia quasi anima in corporali plicato olim includebatur. — Item *purificatorium* ; quod tamen probabilius non oportet, ut sit benedictum; quia in romano Rituali nulla est designata benedictio propria (sicut nec *veli* nec *bursæ*); imo ita respondit S. R. C. 7 sept. 1716[1].

« 5. *Missale* continens saltem integrum canonem; dicunt tamen communissime non esse mortale celebrare sine Missali, si non habetur, et celebrans memoriter bene sciat dicenda. Est autem mortale uti Missali Regularium, scilicet celebrare juxta eorum ritum, etiam in eorum Ecclesiis, si proprius ritus servari potest.

« 6. *Minister* sub gravi, nisi urgeret, v. g., necessitas dandi Viaticum ; vel (uti alii dicunt) ad hoc, ut populus audiat missam de præcepto : imo aliqui id permittunt, ut ipse solus celebrans satisfaciat præcepto. Ceterum probabiliter docent, quod incœpta missa (maxime facta ablutione) permittitur celebranti pergere sine ministro, si iste abscesserit, et de brevi non revertatur. —

specierum Sacrarum res consecrentur : sic pavimentum, si ibi decidat Sacramentum, non remanet consecratum. Saltem etsi res sic consecrarentur, non tamen sic deputarentur ad Sacrificium, quod solum fit per benedictionem aut statutam consecrationem.

[1] *Notificatione* XXI.— Ferraris, v° *Paramenta.*

[2] Pluviale, superpelliceum seu cotta non sunt de necessitate benedicenda etsi sacræ vestes ; nec velum ac bursa, etsi laudabiliter omnia simul cum ceteris indumentis sacris benedicantur superpelliceo excepto. Superpelliceum sic dictum quia erat indumentum quod antiquitus super tunicas pelliceas induebatur.

[3] Dalmatica et Tunicella adhibentur in Missis solemnibus, exceptis nonnullis diebus in quibus vel sola alba, vel planetæ plicatæ adhibentur, ut videlicet officium magis lugubre magisque pœnitentiæ consonum reddatur.

[1] Celebrare sine *birreto, bursa, velo, legile, manutergio, tabulis secretarum, tintinnabulo* nullum est peccatum (præcluso scandalo). Est autem veniale celebrare sine *pallio*, nisi altaria sint ex marmore, vel alio modo indecentia omnis sublata sit. Tintinnabulum non pulsatur in Missis privatis cum fit expositio SS. Sacramenti, vel instituitur per Ecclesiam SS. Sacramenti processio.

Minister debet esse masculus; feminæ in jure sub gravi prohibentur. Dicunt tamen bene permitti in necessitate ministri, quod feminæ quandoque respondeant, maxime si sint moniales, sed a longe, et modo non immediate in altari ministrent. Ita S. R. Congregatio 27 augusti anno 1836.

« 7. *Crux cum Crucifixo* (saltem sub veniali), etiamsi in altari expositum sit SS. Sacramentum. Si tamen adest statua, aut imago Crucifixi in majori tabula altaris depicta etsi velata, non oportet ut alia Crux ponatur. Docet etiam Pignatelli non esse opus, ut Crux aut aliæ sacræ imagines sint benedictæ *V*. Constit. Benedicti XIV *Accepimus* 16 jul. 1746.

« 8. *Duplex candela accensa ex cera* : sub gravi prohibetur adhibere candelam ex sebo vel oleo, nisi celebrandum sit ex necessitate, ut dicunt communiter : unde sic non liceret, si celebrandum sit ex sola devotione. Dicunt autem probabilius et communius celebrare cum uno lumine cereo esse tantum veniale. Non est autem obligatio accendendi tertiam candelam post *Sanctus*, ut ait Rubrica; hodie obsolevit usus.

« Decreto generali 31 mart. 1817, probante Pio VII in sacris functionibus non licet Dignitatibus et Canonicis aliisque omnibus, quibus ex jure non competit, Palmatoriam adhibere, nisi apostolico privilegio donentur. Imo etsi sint *pontificalium privilegio honestati* ex S. R. C. 29 jan. 1752. Hoc jus competit solum cardinalibus et episcopis,

« *An liceat sacras Reliquias ac flores super altare collocare?* R. Affirmative : et propositio 32 Synodi Pistoriensis *vetans, ne super altaria sacrarum Reliquiarum thecæ floresque apponantur*, damnata fuit a Pio VI ut *temeraria, pio et probato Ecclesiæ mori injuriosa.* Et vero quid magis consonum, quam ut juxta crucifixum membra dilaniata eorum resideant, qui e crucifixo virtutem patiendi hauserunt? adde eos intuendo et ipsi nos ad fortiter pugnandum accendimur.— Flores autem sunt lætitiæ signa, et bonis operibus significandis idonea juxta illud : *Florete flores, quasi lilium ;... date odorem et frondete in gratiam ;... fulcite me floribus ;... flores mei fructus honoris et honestatis*[1].

« Hoc omne antiquitate commendatur : quoad Sanctorum Reliquias testes sunt S. Gregorius Turonensis, Leo IV, etc.; quoad flores S. Augustinus, Venantius Fortunatus aliique bene multi.

« Q. 4. *Quid circa defectus ac casus in Missa occurrentes?*

R. Circa defectus ac casus in Missa præcipue notamus ex Rubrica Missalis et communi Doctorum : 1. si timeatur incursus hostium vel alluvionis, aut ruina loci, ante consecrationem dimittatur Missa; post Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, aliis omissis.

« 2. Si sacerdos non recordetur, se dixisse quæ in consecratione dicuntur, non turbetur, sed prosequatur; et si certo sciat se omisisse aliquid necessarii, resumat ipsam formam, et cetera prosequatur per ordinem. Si autem valde probabiliter dubitet, iteret formam saltem sub tacita conditione : si vero omissa non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.

« 3. Si musca vel quid aliud ceciderit in calicem ante consecrationem, projiciat vinum in locum decentem, et aliud ponat cum solita aqua, offerat, etc. Si post, et fiat nausea sumendo, extrahat muscam et lavet cum vino : et finita Missa, comburat; et combustio, ac illa lotio in Sacrarium projiciatur.

« 4. Si aliquid de sanguine ceciderit super terram, lingua lambatur, et locus ipse radatur; abrasio comburatur; et cinis in Sacrarium mittatur. Si super linteum altaris, ter illud abluatur ubi stilla ceciderit, calice supposito : et aqua ablutionis in Sacrarium projiciatur. Idem est si stilla in Corporale, vel vestem Sacerdotalem ceciderit. Quod si contigerit totum sanguinem effundi, ut nihil remaneat, Sacerdos ponat iterum vinum cum aqua et consecret ab eo loco : *Simili modo*, etc.

« 5. Si Sacerdos advertat unam speciem, v. g., vinum deficere, quod amplius haberi non possit, si id sit ante consecrationem, ulterius ne procedat; si post, Missam absolvat prætermittendo verba et signa ad materiam deficientem pertinentia. At si expectando aliquandiu, species deficiens haberi potest, expectet, ne Sacrificium maneat imperfectum (per illud *aliquandiu* plerique intelligunt quadrantem, aut mediam horam). Si jam ad sacristiam reversus cognoscat aquam pro vino consecrasse, non amplius debet defectum supplere; quia Missa jam omnino absoluta est. Imo dicunt; si Sacerdos defectum cognovit post ultimam benedictionem, nihil supplendum : secus magis videretur iteratio Missæ quam reparatio defectus. Ita *antiquum Missale romanum*, Venetiis impressum 1557.

« 6. Si hostia casu e manibus in calicem cadit, et commode aliqua pars abstrahi potest non madefacta, cum ipsa prosequatur sacerdos ; secus omissis signis et crucibus quæ cum hostia vel supra hostiam fieri solent, debet sacerdos una cum corpore sumere sanguinem signans se cum calice et dicens : *Corpus et sanguis D. N. J.*, etc., et postea prosequatur.

« 7. S. Thomas[1] docet, quod si Sacerdos post sumptionem corporis advertat in calice aquam esse pro vino, nova hostia novumque vinum est consecrandum : quia

[1] C. 1, *Inhibendum*. Celebrans non faciat scrupulum si minister male pronuntiet, nec facile corrigat errores, ne turbet se vel circumstantes. Sed monet Croix, ut suppleat omissa a ministro, si ea non sint minima.

[1] Eccl. XXIV et XXXIX, et Cant. II *V* Perrone, *De Sacrificio*

[1] 3 p., q. 83, a 6 ad 4.

revera sine simultanea utriusque speciei præsentia non perficitur Sacrificium: ita *Rubrica.* Verum plures hoc intelligunt de casu, quo non timeatur scandalum: quæ advertentia tempore Clementis VIII ipsi Rubricæ addita fuit: unde tunc ait satis esse vinum de novo opponere, et facta oblatione, consecrare; quia jus naturale vitandi scandalum prævalet juri divino positivo integrandi sacrificium. In hoc tamen secundo casu, advertit Alasia, Sacerdos debet restituere eleemosynam, vel aliam Missam altero die celebrare: quia Sacrificium non peregit.

« Q. 5. *An aliquando liceat Missam interrumpere?*

R. Affirmative; licet ob rationabilem causam per aliquod temporis Missam interrumpere aliquid interponendo. Commune est id licere: — 1. ob concionem post Evangelium, vel ob processionem; — 2. in gratiam principis supervenientis, aut turbæ peregrinorum in die festo, qui alias Missam non audirent. Idem dicunt de adventu Episcopi, aut Cardinalis; aut processionis populi; — 3. si gravis esset necessitas, ut moribundus absolvendus, tunc Eucharistia in tabernaculo claudatur, et cum redit Sacerdos, incipiat ubi desierat. Si vero ante consecrationem interrumpisset, et mora plus quam unius horæ fuisset, ab initio ordiri deberet; quia post tantam interruptionem idem non censeretur Sacrificium. Excipe tamen si interruptio provenerit ex concione vel alia cæremonia juncta cum ipsa Missa; nam tunc etiam per longam interpositionem unitas moralis semper habetur. »

(t. III. n. 649 ad 695).

« In oratoriis privatis, inquit Gury, juxta responsionem S. C. 12 mar. 1831, missa debet semper concordare cum officio celebrantis. » (De Euch. n. 405).

Circa easdem quæstiones, idem Scavini adnotat plura quæ non inutile hic dari æstimamus :

« I. Quoad præcipuas cæremonias hæc habet S. Alphonsus, *Homo Apost.*, append. III. n. 126: « Notandum quod, ut communiter traditur, Missa celebranda est *alte, breviter, clare, devote, exacte* (nempe necesse sunt quinque primæ alphabeti litteræ: (*a, b, c, d, e*): — *a. Alte*, ita ut non dicantur submisse, que alte sunt dicenda; sed ita proferantur, ut saltem a *circumstantibus audiantur*, prout dicit Rubrica; alioquin celebrans non excusatur, a culpa, sed tantum veniali. Idem dicendum de eo, qui alte recitat, quæ submisse dici debent. Imo Gavantus et Quarti putant esse mortale (sed non satis id ratione probant) dicere alta voce ea, quæ submisse sunt dicenda. Et consentit La Croix quoad verba consecrationis, dicens peccare mortaliter, qui illa proferret ita elate, ut audirentur ad decem passus ubi magna esset populi pars; sed merito P. Concina hoc non audet probare. — *b. Breviter*, id est ut ordinarie loquendo non excedatur media hora, monente Rubrica, ut Missa non dicatur *nimis morose, ne audientes tædio afficiantur* Subdit autem Rubrica; *Nec nimis festinanter.* Hinc sapienter ait Cardinalis Lambertinus cum aliis communiter Missam non debere esse longiorem dimidia hora; nec breviorem triente, id est tertia parte horæ. Qualiter autem peccent qui celerius celebrant, nos dicimus Missam (etiamsi sit *Defunctorum*) persolventem infra quadrantem non excusari a culpa gravi. — *c. Clare*, id est sine verborum mutilatione: quæ si sit notabilis, et sensus per eam varietur, erit mortalis. — *d. Devote*, id est sine distractione: quæ si voluntaria sit in canone, et præsertim in consecratione et sumptione, erit mortalis. ut vult Tamburinus, licet aliqui contradicant, Si autem habeatur extra canonem, dicitur idem quod dictum est de Horis canonicis. — *e. Exacte*, id est ne omittatur aliquid de iis, quæ dicenda sunt. Hic autem notandum, quod si omittantur partes ordinariæ, nempe quæ in Missa semper dicendæ vel agendæ sunt, erit mortale, si materia sit notabilis, prout esset omittere in canone quamlibet orationem; vel *Pater noster*, vel fractionem Hostiæ, et illius mixtionem in calice; vel purificationem patenæ et calicis post sumptionem; vel octo, aut decem verba canonis. Sic pariter erit mortale extra canonem omittere totum introitum, vel duas ex collectis principalibus; vel epistolam, evangelium, offertorium; vel infusionem aquæ in vinum consecrandum. Veniale tamen erit omittere tantum Psalmum *Judica; Kyrie eleison*; unam ex *Collectis*[1]; unam vel alteram *crucem* super oblata; *tunsionem pectoris*; vel *ablutionem digitorum*. Et idem probabiliter dicunt de Lugo, et alii de *evangelio S. Joannis*, Sic quoque veniale tantum est omittere partes extraordinarias, ut sunt *Gloria, Credo, Sequentia, Tractus, propria Præfatio*, aut *Communicantes* et *Hanc igitur*, propria. Ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem constituerent materiam, ut bene advertunt Concina et Wigandt, quidquid dicant Quarti et Pasqualibus. » *V.* Ligori etiam, *Op. Mor.*, l. VI, n. 411. — Romsée, Gavanti, Cavalleri. (t. III. n. 664).

« II. Nonnulla specialibus ad praxim maxime spectantia quoad Missæ sacrificium, atque ad illud requisita: 1. *de altaribus*; 2. *de inservientibus*; 3. *de ornamentis sacerdotalibus*; 4. *de casu profanationis*; 5. *de consecratione et benedictione rerum*; 6. *de*

[1] Ex S. R. C 7. mart. 1761, et 20 apr. 1822, Collecta imperata est dicenda in Dominicis Quadragesimæ et Adventus; exceptis tamen Dominica Palmarum et Dominica quarta Adventus dum occurrit cum Vigilia Nativitatis, cum in hac vigilia illa omittenda sit.

tactu sacrorum; 7. tandem *de lotione corporalium*, etc.

« 1. *Quoad altaria.* — « On distingue deux sortes d'autels, les autels fixes et les autels portatifs ou mobiles. Ils doivent être les uns et les autres de pierre. L'autel fixe est ainsi appelé, parce qu'il est attaché à sa base; sa partie supérieure, c'est-à-dire la table, est d'une seule pierre. L'autel portatif est un marbre ou une pierre que l'on peut transporter d'un lieu à un autre. Cette pierre doit être bien unie et assez grande pour que la sainte hostie et le calice puissent commodément tenir dessus et que l'on puisse même dans l'occasion y placer le saint ciboire. On l'appelle communément *pierre d'autel* ou *pierre sacrée*. On l'incruste dans une table non consacrée soit de pierre, soit de bois, et on la met de niveau, afin que le calice ne soit point exposé à être renversé. Il n'est pas permis de célébrer les saints mystères sur un autel qui n'a point été consacré. Cette consécration est tellement réservée aux évêques, qu'ils ne peuvent confier leur pouvoir à de simples prêtres. Ceux-ci ne pourraient consacrer un autel qu'en vertu d'un pouvoir spécial émané du Souverain Pontife...

« Un autel ayant perdu sa consécration de quelque manière que ce soit, il n'est plus permis de s'en servir pour la célébration des saints mystères. On doit se procurer le plus tôt possible une pierre sacrée, à moins qu'on ne puisse dire la messe à un autre autel. Mais que fera le curé qui, au moment de célébrer un dimanche ou un autre jour où il est obligé de dire la messe, s'aperçoit que la seule pierre sacrée qui se trouve dans son église est brisée ou que le sépulcre qui contient les reliques est ouvert? Nous pensons qu'il peut alors dire la messe à raison des graves inconvénients qu'il y aurait à ne pas la dire, faute de pouvoir généralement faire comprendre aux fidèles pourquoi il ne la dit pas dans le cas dont il s'agit. Pour prévenir toute difficulté, le curé qui n'a qu'un autel dans son église doit toujours avoir en réserve une pierre sacrée, qu'il peut déposer dans une des armoires de la sacristie.» *Card. Gousset,* t. II. p. 192 et suiv.

« 2. *Au service de l'autel*, il faut préférer les clercs aux laïques, mais il n'est pas facile d'en trouver, en particulier dans les paroisses de la campagne. C'est donc un devoir pour les curés d'enseigner ou de faire enseigner aux jeunes enfants de la paroisse à répondre convenablement à la sainte messe. Le plus souvent c'est leur faute s'ils n'ont que des enfants dissipés qui se font un jeu de ce respectable ministère, qui dénaturent les paroles et en omettent une partie. En faisant choix des jeunes enfants qui montrent le plus d'intelligence et de piété, ils doivent les élever et les mettre à même de remplir avec édification un ministère qui les associe à la célébration du saint sacrifice. » *Gousset.*

« 3. *Quoad ornamenta sacerdotalia* no mus cum Collet, *Nouveau Traité des sai mystères*, mis en harmonie avec les règles la liturgie romaine, par Richaudeau, 248 : « Les habits sacerdotaux perdent l bénédiction lorsqu'ils perdent la forme s laquelle ils l'ont reçue; ou, ce qui revi au même, lorsqu'on ne peut plus s'en ser décemment pour les fonctions du saint i nistère.

« De là il suit: 1° qu'une aube ce d'être bénite si une des manches vien être séparée du corps, soit par violen soit par vétusté. Ce serait autre chose elle n'y était attachée qu'avec un lacet: alors il en serait d'elle comme d'un cal à vis, qui se démonte sans devenir profa Si on recousait une manche avant qu'e fût séparée du tout, ce tout garderait t jours sa bénédiction, quand même on mettrait une pièce vieille ou neuve, pa que l'accessoire suit la condition du prin pal. Mais comment le corps d'une aube reste entier avec l'autre manche ne bén il pas celle qu'on y joint, vu surtout c les murailles d'une église servent bien consacrer la voûte et le reste qu'on ajoute? C'est, je l'avoue, dit Collet, ce c je ne saurais bien expliquer. Mais je p encore moins disputer contre l'usage et sentiment commun. Il nous semble, s prétendre à plus d'habileté que n'en av ce théologien vraiment recommandable, c la raison n'est pas impossible à trouv Une église qui n'a que ses murs est enc une enceinte propre à la célébration saints Mystères; c'est toujours une égli mais une aube qui n'a qu'une manc étant impropre au service des autels, n' plus une aube véritable, ou du moins e n'est plus ce qu'elle était quand on l'a l nite.

« Du même principe il suit encore, moins est-ce l'opinion la plus suivie, q la ceinture perd sa bénédiction quand e est rompue, de manière qu'aucun de deux bouts bouts n'est propre à ceindre ministre de l'autel. Si l'un ou l'autre rest de longueur à pouvoir ceindre, on pourr continuer à s'en servir. On pourrait mên pour plus grande commodité, y joindre partie détachée. Si, lorsqu'une ceinture près de se rompre, on la répare avec fil, ou qu'on la fortifie d'un nœud, e reste toujours bénite, parce qu'elle for toujours un tout dont les parties n'o point été séparées.

« Enfin il suit encore de notre prem principe que l'étole et la chasuble perd leur bénédiction lorsque, pour les répar on y met tant de nouvelles pièces, que neuf l'emporte sur le vieux. Il n'en ser pas ainsi si on ne les racommodait que p à peu: parce que ce serait toujours même ornement, d'après la manière co mune de juger. Si la doublure seule enouvelée, le fût-elle en entier, l'ornem

n'a pas besoin d'une bénédiction nouvelle.

« Si le même ornement était double, par exemple blanc en dessus et rouge en dedans, comme le sont assez souvent ceux des évêques, on pourrait les détacher l'un de l'autre sans préjudice de la bénédiction, parce que chacun d'eux garde toute sa forme, et qu'il a été bénit des deux côtés.

« Mais que dire si d'une étole on faisait un manipule, ou d'un manipule une étole? Nous pensons d'abord que, si en pliant une étole, sans y rien changer autrement, on en fait un manipule, il n'y a rien à craindre pour sa bénédiction; parce que, celle-ci étant la même pour tous les ornements sacerdotaux, ils ne la perdent que quand ils perdent essentiellement leur forme: ce qui n'arrive point dans le cas présent. Il en serait de même si d'un long manipule on pouvait faire une étole. Mais si, en retranchant une très-grande partie d'une étole, on en faisait un manipule, je n'oserais, quoi qu'en pensent Azor et quelques autres avec lui, m'en servir à cet usage, sans le faire préalablement bénir, parce qu'il passe pour constant en ces matières que la bénédiction disparaît avec la forme. Il faudrait raisonner de la même façon si, pour faire une étole d'un manipule, on y ajoutait plusieurs morceaux bénits ou non bénits qui l'emportassent notablement sur la substance primitive de ce manipule. Autrement une ceinture faite de plusieurs morceaux d'autres ceintures bénites, et dont chacun en particulier ne suffirait pas pour faire le tour du corps, n'aurait pas besoin de bénédiction: ce qui ne s'accorde ni avec le sentiment des docteurs ni avec la pratique de l'Eglise.

« On a coutume d'examiner ici ce qu'on doit faire des ornements de l'Eglise lorsqu'ils sont usés de manière à ne pouvoir plus servir. Un ancien canon [1] ordonne que tout ce qui a servi dans le temple du Seigneur soit consumé par le feu, et que les cendres en soient jetées dans le baptistère ou dans un autre lieu qui ne soit pas foulé aux pieds par les passants. Linges d'autel, chaires, chandeliers, rien n'est excepté. L'usage a dérogé à cette loi quant aux ustensiles de métal. Le feu qui les met en fusion les change tellement, qu'ils ne sont plus censés exister. Pour ce qui est des ornements et des linges d'église, on ne pourrait, sans une très-grande indécence, s'en servir à des usages profanes. Il suit de là qu'il n'est pas permis de vendre d'anciens ornements, à moins qu'on ne soit moralement sûr que celui qui les achète ne les destine à aucun usage étranger aux choses saintes. Cependant nous avons vu vendre d'anciennes garnitures d'aube à un marchand juif, qui les destinait, assure-t-on, à des costumes de théâtre. Les prêtres ne sauraient être trop réservés sur une matière qui est si étroitement liée à l'honneur de la religion.

« Mais ce qui a servi à des usages profanes ne peut-il pas se convertir en ornements sacrés? Il faut que quelques personnes s'en soient fait autrefois du scrupule, puisque les Frères Mineurs obtinrent à cet effet un privilége de Sixte IV. C'était une grâce de surérogation. La pratique, soit des fidèles qui donnent volontiers les étoffes précieuses dont ils se sont servis pendant un temps, soit des églises qui les reçoivent avec action de grâces, suffit pour lever les scrupules qu'on pourrait se faire là-dessus. Dieu agréa dans l'ancienne Loi les bracelets, les pendants d'oreilles, l'hyacinthe, la pourpre, que les hommes et les femmes offrirent à l'envi pour la décoration de son tabernacle et pour les habits sacrés de ses Lévites [1], pourquoi n'agréerait-il pas aujourd'hui de riches étoffes, dont on doit présumer qu'une religion véritable lui fait le sacrifice? Aussi le pape Marcel consacra-t-il à Dieu un temple de Lucine, et Boniface IV le célèbre Panthéon. Un habit n'est pas plus impur que des lieux où un encens abominable a mille fois fumé devant les démons.

« Peut-on recevoir des ornements ou des calices sur lesquels le donateur a fait mettre ses armes? Il était souvent difficile autrefois de se soustraire à une telle exigence de la part des bienfaiteurs des églises, et pour cette raison il était nécessaire d'être plus tolérant; mais cet usage est devenu si rare, et les personnes qu ornent les autels tiennent en général si peid à une pareille faiblesse, que l'on pourra toujours éviter l'indécence en cette matière. Or nous regarderions comme une indécence de placer les armoiries d'une famille sur l'étoffe d'une chasuble, la garniture d'une aube, le devant d'un tabernacle, sur une pale ou sur une bannière, etc. Mais nous ne verrions aucun inconvénient à les laisser sous le pied d'un calice ou d'un chandelier, sur un banc et partout où ils auraient peu d'apparence. Rien n'empêcherait non plus à une personne noble qui ferait construire une église de faire sculpter ses armoiries parmi les ornements architectoniques. »

« 4. Aussitôt qu'une église a été polluée, on doit en ôter le Saint-Sacrement, si toutefois il se trouve dans la paroisse ou dans la ville, ou à une distance peu éloignée, une église où l'on puisse le déposer. Si, pendant que le prêtre est à l'autel, l'église est profanée, il doit se retirer, à moins qu'il n'ait commencé le canon. Si cependant la

[1] Altaris palla, cathedra, candelabrum et velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur... Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, ubi nullus transitum habeat; aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Cap. XXIX, *De consecr.*, dist. I.

[1] Exodi XXXV.

chose arrivait un dimanche, un jour de fête ou de première communion, et que le curé prévît de graves inconvénients à ne pas achever la messe, nous pensons qu'il pourrait continuer quand même il n'aurait pas encore commencé le canon, si d'ailleurs le calme était rétabli dans l'église. » *Gousset.*

« 5. Non solum *consecratio calicis*, patenæ, altaris; sed et indumentorum sacrorum *benedictio* ad Episcopos privative spectat; ideo neque possunt ipsi abbates sine privilegio speciali; *S. R. C.* 16 *maii* 1744 (*V.* Ligori, l. IV, n. 378; Benedictus XIV, *Notificatione* XXI). Episcopi autem a S. Sede obtinere solent hanc facultatem alios delegandi; sic in Novariensi Synodo, pag. 105, legitur : *Potestatem autem sacras vestes benedicendi ex pontificio Indulto* (Rescr. 24 maii 1826) *delegamus in civitate Præfectis sacrario Ecclesiæ Cathedralis et S. Gaudentii, nec non duobus antiquioribus Parochis; in Diœcesi autem Vicariis foraneis (non tamen Provicariis) pro vestibus Ecclesiarum suæ regionis. Calices vero, patenæ, mobiles lapides qui altarium mensis inserviunt, consecranda ad Nos afferantur. Arculæ tamen seu tabernaculi ac pyxidis pro Eucharistia conservanda, atque sacrarum Imaginum et Simulacrorum benedictionem ad formam a Rituali R. præfinitam, pro qua nulla sacra unctio requiritur, Nobis minime reservamus, eamdemque a prædictis delegatis impertiri posse declaramus* (S. R. C. 17 maii 1860). *Sed quoad reliquas benedictiones quæ specialem in Sacerdote facultatem requirunt, ut puta primarii lapidis pro ecclesia ædificanda, cœmeterii, etc., hæc erit a Nobis singulis in casibus impetranda.* — Quæ benedictio paramentorum, etc., facta pro aliis Ecclesiis non valet ab iis qui ex indulto potestatem habent : patet ex S. R. C. 13 mar. 1632, et 16 maii 1744 ubi habetur : *Abbates, Guardianos, Rectores Societatis Jesu, et alios quoscumque habentes privilegium benedicendi vestes sacras, reconciliandi cœmeteria et similia, dicto privilegio uti non posse, nisi in his rebus in quibus sacra unctio non adhibetur, et pro servitio duntaxat monasteriorum et ecclesiarum propriarum.*

In nonnullis locis aquæ in calicem infusio fit cum cochleari aureo vel argenteo; hujus instrumenti nec benedictionis præceptum nec forma inveniuntur. « Cum tamen accidere possit, ut musca, aranea, vel quid aliud cadat in calicem cochleari extrahendum, hinc convenit, ut benedictione sanctificetur : hoc autem fieri potest formula benedictionis vasculi seu pyxidis (ab habente facultatem) pro sacrosancta Eucharistia conservanda, mutatis mutandis, ut sequitur : *Omnipotens sempiterne Deus, majestatem tuam supplices deprecamur, ut instrumentum hoc ad tuum sacrum ministerium fabricatum,* etc. Ita Romsée, *Praxis celebrandi Missam,* t. I, Mechliniæ, 1838.

6. Quoad *tactum Vasorum sacrorum* audiendus Benedictus XIV, *Notificatione* XXXIV : « Certum est (licet mitiores recentium scriptorum opiniones sequi velimus) Sacerdotibus tantum ac Diaconis potestatem fieri, ut sacra Vasa contingant, in quibus Christi Corpus et Sanguis habeantur. Subdiaconis tribuitur, dum altari ministrant, Calicem et Patenam tangere, ubi Christi Corpus et Sanguis non fuerit. Acolytis autem extra Altaris ministerium eadem facultas traditur, cum vasa sacra ad sacrificium necessaria præparare ipsi debeant. Tandem diuturna consuetudine factum est, ut Ordinati omnes et qui sola tonsura præditi sunt, si aliqua causa intercedat, sacra Vasa dum vacua sunt, extra Altaris ministerium contingant. » Hæc sententia communissima et verior appellatur a S. Alphonso (l. VI[1], n. 582). Ait autem peccatum esse tantum veniale in laicis, si sacra Vasa extra necessitatem tangant Eucharistiam non continentia; cum non reputetur hæc materia gravis. Id tamen permittitur laicis regularibus sacristis ex privilegio Calixti III et Sixti IV; item monialibus sacristis ex communicatione privilegiorum. Imo hodie potest dici ex consuetudine id quoque licere laicis oblatis congregationum Sacerdotum sæcularium sacristis, et omnibus qui in habitu clericali Ecclesiis inserviunt; hi enim in Ecclesia muneribus Clericorum funguntur. — Quod dictum est de *Vasis sacris*, idem dic de *Corporalibus*, ut aiunt communiter : minime autem peccant laici tangentes vestes sacras, aut alia non immediate attingentia Corpus et Sanguinem Christi, ut bene aiunt Suarez, Concina, Layman, etc., ex sententia nunc in praxi recepta. — *V* Ferraris, v° *Vasa sacra.*

An calices, aliaque vasa sacra unctione consecrata sive adhuc consecrationem retineant sive non, antequam tradantur artifici reficienda vel fundenda, debeant a Sacerdote execrari (id est ictu manus aut instrumenti quasi despici, ut hoc modo rejecta habeantur). *Negative : S. R. C.* 20 apr. 1823.

7. *Prima lotio* corporalium, pallarum, ac purificatoriorum fieri debet a Diaconis vel Subdiaconis, et aqua lotionis mitti debet in Sacrarium. Hodie tamen fit etiam a Tonsuratis. Si autem primam lotionem faceret laicus, vel aqua lotionis non mitteretur in Sacrarium, sed in alium locum decentem, id non posset excusari a veniali. Quæsitum fuit a S. R. C. : utrum moniales seu piæ feminæ vitam communem sub regula degentes, possint cum licentia Ordinarii, primo abluere corporalia, pallas, et purificatoria? Respondit 12 sept. 1857 : *Negative.* Ferraris, *Bibliotheca*, v° Ablutio.

(T. III, n. 765 ad 771).

« Potestne, inquit Gury, sacerdos, SS eucharistiam fidelibus distribuens, eorum mento patenam supponere eadem manu qua pyxidem tenet? ac respondet negative

[1] In nostr. edit. v.

juxta S. Congr. *rit.* » (12 aug. 1864 in Lucion).

(De Euch. n. 405).

Pergit ac citat Scavini :

III. Quoad *Reliquias* habent *Annali Religiosi* (Roma, ser. IIª, t. I) : « Selon les journaux anglais, le prince Albert a acheté l'habit que Nelson portait à la bataille de Trafalgar pour 150 livres sterling ou 3,800 francs ; il a fait déposer cette relique à l'hôpital de la marine. Un exemplaire du *Décaméron*, de Boccace, imprimé à Venise en 1471, monta dans une vente à 2,260 livres sterling, et un volume où Shakspeare avait mis son nom à 120 livres. Le siége d'ivoire que la cité de Lubeck donna à Gustave Vasa a été vendu, en 1832, 58,000 florins, et l'habit que Charles XII portait à la bataille de Pultawa coûta, en 1825, 22,000 livres sterling ou 560,000 francs. En 1816, une dent de Newton se vendit 730 livres sterling. A l'occasion de la translation des restes d'Héloïse et d'Abailard, un Anglais donna, d'une seule dent d'Héloïse, 100,000 francs. Par contre, le crâne entier de Descartes, vendu à Stockholm, ne coûta que 99 francs. Une canne de Voltaire fut vendue 500 francs, à Paris ; un habit de Rousseau 959 francs, sa montre de cuivre 500 francs. Une vieille perruque de Kant coûta 200 francs ; une autre de Sterne monta à 200 guinées. On a vu acheter pour 12,756 francs les deux plumes qui signèrent le traité d'Amiens. Le chapeau que Napoléon Ier portait à Eylau s'est vendu 1,920 francs. Tout ceci, il faut le penser, est fort raisonnable et même fort louable ; mais, si les catholiques se permettent d'honorer les reliques des saints, il faut crier à la superstition. »

« Adversarii non tantum Reliquias, sed ipsorum altarium pluritatem de medio tollere vellent, ut sic tandem ad nihil redigant quæ sunt cultus. Cum autem ad antiquitatem appellant, contra antiquitatem aperte faciunt : quod enim fuerit antiquitus plurium altarium usus, satis est commemorare sacella, quæ adhuc in catacumbis Romanis subsistunt, in quibus duo, tria, novem etiam altaria in eodem cubiculo inveniuntur ; ut omittam Ecclesiam S. Sepulchri a Constantino extructam, in qua tria altaria, Basilicam Ostiensem, aliasque non paucas, in quibus plura recensebantur altaria. Hinc Bulla *Auctorem fidei* propositio 31 Synodi Pistoriensis *enuntians conveniens esse pro divinorum officiorum ordine et antiqua consuetudine, ut in unoquoque templo unum tantum sit altare...* merito damnata fuit ut *temeraria, perantiquo, pio, multis ab hinc sæculis in Ecclesia præsertim Latina vigenti et probato mori injuriosa.* — V *Annali Religiosi,* v. XVII, p. 355.—Muzzarelli, *Buon uso della Logica,* Opusc. XXVII : sepolture nelle Chiese ; numero degli altari, immagini sugli altari ; lumi ; processioni ; pellegrinaggi a'luoghi santi ; divisione nelle Chiese. — Bona, *Rerum liturg.*, l. I, c. XIV. — Gerdil, *In Bullam* Auctorem fidei, *Commenta.* — P. Filippo Anfossi, *Difesa della Bolla* Auctorem fidei, *in cui si trattanole maggiori questioni che hanno agitato in questi tempi la Chiesa* ; Roma, 1816.

« Quoad *imagines*, vid. *I Fasti della Chiesa nelle vite dei Santi.* Mil., t. XII : prefazione. Ceterum hic sufficiat regulas canonicas de usu sacrarum imaginum memorare, quas refert auctor *Prælection. juris can. habitæ in Semin. S. Sulpitii.* Paris, 1860 ; part. III, a. 1. — « 1. Nemini licet in Ecclesia etiam quomodolibet exempta *nullam insolitam imaginem ponere vel ponendam curare, nisi ab episcopo approbata fuerit* (Trident., sess. 25, decret. *de invocat, et vener. Sanct.*) ; — 2. Imagines quæ more consueto mysteria, historiasve sanctorum exhibent, poni possunt quin fuerint prius approbatæ ab episcopo ; non autem inconsulto parocho aliove loci titulari ; — 3. in choro non aliæ imagines teneri debent quam Sanctorum, ex S. R. C. ; — 4. imagines servorum Dei qui cum sanctitatis seu martyrii fama decesserunt, non sunt apponendæ in ecclesiis nec in oratoriis publicis, antequam decretum de cultu ipsis exhibendo prodierit. Id saltem cavendum, si in quodam loco extra chorum apponantur, ne in tabula picta repræsententur cum radiis aliisque sanctitatis signis, nec eo modo qui cultum ipsis exhibitum significet. »

(T. III, 772 et 773).

Quoad ritus ante et post missam servandos, sic habet Vincent :

« I. *De Matutino officio et laudibus ante Missam recitandis.* Quidam, ut S. Antonius, S. Raymundus de Pegnafort, docuerunt gravem dari obligationem recitandi ante Missam Matutinum cum Laudibus ; nituntur auctoritate Innocentii IV, qui *epist.* 10, *n.* 11 *ad Ottonem.*, ait : « Sacerdotes Missam celebrare, priusquam officium matutinale compleverint, non præsumant, » missalisque Romani qui hanc omissionem inter defectus Missæ numerat. — At communissima sententia tenet hanc obligationem non esse nisi levem ; sic enim accipitur juxta communem sensum rubrica superius relata ; si quis tamen, inquit Bened. XIV, *de sacr.*, *lib.* 3, *c.* 13, *n.* 4, nulla causa urgente, perpetuo id faceret, ut videretur quasi animo statuisse nunquam celebrare dicto matutino et laudibus, tunc merito mortaliter peccare diceretur. — Ex hac secunda sententia deducunt auctores quamlibet rationabilem causam ab omni peccato excusare ; a quacumque igitur culpa immunis est sacerdos, juxta S. Lig., *n.* 347 : « si dans eleemosynam postulet ut statim celebretur, si exspectet populus aut aliqua persona gravis, si superior præcipiat, si tempus celebrandi transeat, vel instet commoditas studii, itineris et similia. »

« II. *De lotione manuum.* Duplex est lotio

manuum, alia ante, alia post Missam. — Datur præceptum naturale, et quidem grave, ob reverentiam SS. Eucharistiæ debitam, abluendi manus ante Missam, si graviter sordidæ sint. Jure positivo nullum datur præceptum ; rubrica enim ut directiva tantum communiter habetur ; unde præfata lotio domi recte fieri potest. Post Missam lotio omitti potest absque peccato.

« III. *De precibus ante et post Missam.* — 1. — Nullum datur præceptum preces in Missali contentas dicendi ; rubrica enim ait : « Sacerdotes Missam celebraturus orationi aliquantulum vacet, et preces (præparatorias ad Missam) pro temporis opportunitate recitet. » — 2. Existit præceptum naturale aliquam præparationem adhibendi SS. Eucharistiæ sacramento ; unde rectissime ait S. Ligorius, *n.* 410. « Sacerdos, qui sine ulla præparatione, saltem domi facta, ad sacrificandum accederet, puto ab aliqua culpa non excusandum. » De gratiarum actione post Missam idem omnino est dicendum.

« IV. *De precibus recitandis induendo vestes sacras.* Communissima sententia tenet dari obligationem levem prædictas preces recitandi.

« Et hæc dicta sint de SS. Eucharistiæ sacramento, ac de augustissimo Missæ sacrificio ; sæpe sæpius sacerdotes reminiscantur horum verborum quæ scripsit pius auctor libri summopere commendati et commendabilis : « Grande mysterium, et magna dignitas sacerdotum, quibus datum est, quod Angelis non est concessum... Ideoque cum timore et reverentia ad hoc opus est accedendum. Attende tibi, et vide cujus ministerium tibi traditum est per impositionem manus episcopi. Ecce sacerdos factus es, et ad celebrandum consecratus : vide nunc ut fideliter et devote in suo tempore Deo sacrificium offeras, et teipsum irreprehensibilem exhibeas. Non allevasti onus tuum, sed arctiori jam alligatus es vinculo disciplinæ, et ad majorem teneris perfectionem sanctitatis. Sacerdos omnibus virtutibus debet esse ornatus, et aliis bonæ vitæ exemplum præbere. Ejus conversatio non cum popularibus et communibus hominum viis, sed cum Angelis in cœlo, aut perfectis viris in terra. De Imit. Christi, *lib. IV*, *cap.* 5. »

(De Euch. n. 346. ad. 349).

Tandem citemus quæ sequuntur D. Martinet, de servandis ad fovendam in populo religionem erga sanctissimum sacrificium et sacramentum :

« Cum amantissimo Redemptori placuerit, in institutione sacrificii et sacramenti Eucharistici, totam in nos effundere, vim divinæ charitatis, atque constituere non modo mirabilem *commemorationem* et confirmationem omnium quæ fecit, docuit, promisit, passus est pro salute mundi, sed præterea efficacissimam applicationem ritorum et fructuum suæ vitæ, passion mortis (*Theol. sacram.* lib. III. art. 1), patet quam inexcusabilis esset pastor, rum sollicitus de aperiendis populo ineffabilibus thesauris veritatis et absconditis in Eucharistia. Ad intelli tiam officiorum pastoris ea de re, tria lamus indubitata principia. 1. Non ali ratio salvandi adultos, quam eos i mandi ad imaginem *novi hominis*, cognitione et dilectione Christi. 2. I imbuendi *filios hominum* cognitione, c tione et vita Christi, non alia est q instituta a Christo, præsentia scilicet realis in sacrificio, quod fieri volui *suam commemorationem*, et in sacram cujus ope perpetuo nobiscum inhal suamque nobis communicat vitam. est ratio qua implere voluit erga sin oracula sua : *Ego sum pastor bonus... mam pono pro ovibus meis... Oves meæ v meam audiunt : et ego cognosco eas, e quuntur me... et ego vitam æternam do Ego sum via, et veritas, et vita. Nemo ad Patrem, nisi per me* (Joan. x, xiv). I pastor qui multum insudat in erudie ovibus sibi commissis, sed parum st eas inducere ad conversandum cum di Pastore, qui in medio earum æternum manet *plenus gratiæ et veritatis*, ope magna ex parte perdit. Universali ex mento constat, talem esse in populo mo vitæ christianæ ; qualis est modus religi in SSum sacrificium et sacramentum 3° Ad infigendam populo hanc religio adhibenda est certe frequens aptaque movendis animis tanti mysterii exposi sed imprimis requiritur religio sacerdo omnium oculis subjecta operibus, ma duobus : singulari studio omnium p nentium ad *decorem Domûs Dei vivi*, et giosissima observatione omnium quæ cipit Ecclesia ad decentem asservatio expositionem et delationem sanctissim cramenti.

« I. Pastori specialem in modum in bunt omnia quæ, art. II, diximus de s clericorum in procurando decore D Dei. Frustra auribus populi insinuaret gionem præsentiæ realis, nisi eam quodammodo insculperet in omnibus

[1] Recolenda sunt verba SS DD. Pii IX finem præcitatæ Encyclicæ *Amantissimi Red toris :* « Cum autem, V. F., probe noscatis tissimo Missæ sacrificio magnam fidelis p contineri eruditionem, ne intermittatis un parochos præsertim, aliosque divini verbi cones, et eos quibus demandatum est munu diendi christianum populum, monere, horta fidelibus populis tam sancti tamque admi sacrificii necessitatem, præsentiam, magn nem, finem, fructus studiosissime et accurati exponant, explicent, ac simul fideles ipsos tent, inflamment, quo eidem sacrificio ea par est) fide, religione ac pietate frequenti intersint, ut divinam misericordiam, et omn indigent, beneficiorum genus sibi comp queant. »

videntur et fiunt in loco sacro. Ab exquisitiori ornatu et splendore ecclesiæ, altarium, vasorum, vestium, etc., sæpe impeditur paupertate loci; nunquam vero excusatur a gravi et personali obligatione curandi munditiem, integritatem, aptamque dispositionem omnium quæ proxime vel remote inserviunt ad usus sacros : graviter reus esset coram Deo et hominibus, si in cultu Tabernaculi Altissimi et sacræ supellectilis, eam admitteret incuriam quam ipse pati nollet, aut saltem quam honestus vir non pateretur, in cultu propriæ domûs et mensæ. — Una cum rebus, quin etiam ante res Sanctuarii, curandæ sunt personæ in eo ministrantes. Quod diximus de clericis, dici quoque debet, proportione servata, de laicis ministeria exercentibus clericorum inferiorum in plerisque ecclesiis. Vita eorum et religio præcipuus sunt decor ecclesiæ, et optima demonstratio præsentiæ Domini Dei. Hinc nulla nimia esse potest parochi diligentia in iis deligendis inter optimos probitate morum et pietate, in iis sedulo et patienter erudiendis et exercendis, non solum ad congruam executionem, sed maxime ad reverentiam officiorum cantoris, ostiarii, lectoris, acolythi, thuriferarii, quibus angelicæ potestates vix se dignas æstimarent. Quam reverentiam difficile eis ingeret, nisi ipse studeat eos alloqui et tractare, non jam ut viles mercenarios, sed quasi angelos sibi subministrantes in tremendo sacrificio. — Inexcusabilis profecto esset pastor qui, post plures parochiatûs annos, ad aram et Mensam Domini iis uteretur ministris quos nollet sibi ministrare in convivio honestis hospitibus parato, qui scilicet pravitate morum, defectuque religionis et reverentiæ indignos se præbent ecclesiasticis officiis, aut qui hebetudine mentis, corporis deformitate, squalore vestium, etc., risum vel stomachum movent adstantibus. — Quales autem ministros suos vult esse in ecclesia, talis ipse ibi eis appareat, eodem modo se gerens ut si Christum Dominum oculis videret, ita ut « habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi religione plenum præ se ferat (*Trid.*). »

« II. Inter alia plura quæ requiruntur ad decentem asservationem Sanctissimi Sacramenti in Tabernaculo, hoc unum memorabimus ex rubrica Ritualis Romani : *Lampades coram Eo plures, vel saltem una, die noctuque colluceat.* Concors est TT. sententia, rectores ecclesiarum in quibus asservatur Sanctissimum, hoc præcepto ita personaliter obligari, ut nequeant excusari a gravi peccato, si negligentia sua vel ministri ad id deputati, lampas per integrum diem extincta maneat. Gravitas obligationis deducitur, non solum ab omnibus insito sensu reverentiæ debitæ Sancto Sacramento, sed ex praxi universali, quam demonstrant omnes libri rituales, innumera stituta synodalia, necnon decreta SS. Congregationum, nominatim S. Cong. Concilii, quæ ad preces pauperculárum ecclesiarum diœcesis Spoletanæ, respondit, 12 aug. 1604 : « Eucharistiæ sacramentum, quando in omnibus parœciis montanæ regionis asservari pro tenuitate reddituum non possit, episcopus decernere debet, ut in singulas ternas quaternasve vicinas parochiales id onus distribuatur, ut in una ex eis habeatur augustissimum sacramentum, et *ad impensam lampadis* et hujusmodi cæteræ vicinæ contribuant, illoque, ubi se casus obtulerit, perinde uti rectores possint, ac si in propria parochia illud asservaretur [1]. » — Ex regula communi, lampas nutrienda est oleo olivarum ; quo tamen deficiente, alia oleo, maxime ex vegetabilibus, episcopus permittere potest, ex responso S. Rit. Congregationis ad sequens quæsitum : « utrum, attentis difficultatibus et ecclesiarum paupertate, oleo olivarum substitui possint alia olea, quæ ex vegetabilibus habentur, ipso non excluso petroleo? » — Eminentissimi et Reverendissimi Patres SS. tuendis ritibus præpositi, omnibus accurate perpensis ac diligentissime examinatis, rescribendum censuerunt : *Generatim utendum esse oleo olivarum ; ubi vero haberi nequeat, remittendum prudentiæ episcoporum ut lampades nutriantur ex aliis oleis quantum fieri possit vegetabilibus* (Die 9 jul. 1864). Relatione facta Sanctissimo D. N. Pio Papæ nono, Sanctitas Sua sententiam S. Cong. ratam habuit et confirmavit (Die 14 iisdem mense et anno). » (Lib. III. art. VIII. § 5).

TRACTATUS IV

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ

Ad frontem tractatus de pœnitentia, hæc notat Vincent :

« 1. Tanta est humanæ naturæ ad malum proclivitas, ut haud raro puritatem per baptismum adeptam homo brevi infeliciter amittat peccato. Porro hæc actualia peccata, in quæ sæpius incidunt homines, diluuntur novo divinæ misericordiæ auxilio, et mediante sacramento Pœnitentiæ quod veluti secunda tabula naufraganti, peccatoribus fauste occurrit. De ipso itaque sacramento Pœnitentiæ prædicatur quod S. Chrysost. de pœnitentia dicebat : Est enim pœnitentia « medela delictorum, consumptio iniquitatum, effusio lacrymarum, fiducia apud Deum, armatura contra diabolum, gladius ejus caput abscindens, spes salutis, desperationis profligatio. Hæc homini cœlum aperit, hæc in paradisum introducit, hæc diabolum superat. » *De Pœn., hom.* 8. *n.* 1.

« 2. Sacramentum Pœnitentiæ intime connectitur virtuti pœnitentiæ, et sine illa existere nequit; exinde auctores de sacra-

[1] *Mélanges théol.*, 4e série, p. 514.

mento Pœnitentiæ disserunt post pauca delibata de virtute pœnitentiæ. Nos, eamdem amplectemur methodum. »

(De Pœnit. p. 1 et 2.)

Scavini autem hoc præludium anteponit :

« Q. *Quid venit nomine Pœnitentiæ generatim acceptæ?*

« R. Pœnitentiæ nomen, quod a *pœna* vel a *punitione* videtur esse deductum, quasi homo puniat in se ulciscendo quod commisit peccando, solet in Scholis adhiberi : 1. prout indicat virtutem moralem, et dicitur *virtus pœnitentiæ*; 2. prout indicat Sacramentum novæ Legis, et appellari solet : *Sacramentum reconciliationis, Baptismus laboriosus, secunda post naufragium tabula* : item simpliciter *Pœnitentia* vel *Confessio*. Antiquitus etiam *manuum impositio* dicebatur; quia olim pœnitentes manus impositione reconciliabantur.

« Pœnitentia, prout est virtus, communiter solet definiri : *Virtus moralis, infusa, inclinans peccatorem ad detestationem et dolorem proprii peccati, quatenus et offensa Dei, cum efficaci emendationis et satisfactionis proposito*[1] Dicitur *infusa*; nam ex Scriptura *gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam*[2] Et tridentinum : *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*[3]. Dicitur : *quatenus est offensa Dei*; pœnitentia enim utpote quædam species justitiæ est ad alterum, tenditque ad abolendam offensam ipsi illatam, et pro ea satisfaciendum : si ergo quis doleat de suo peccato sine respectu ad Dei offensam, ejus dolor idoneus non est ad ipsum offensum Deum placandum. — Ex hoc patet pœnitentiam esse virtutem specialem, cum speciale habeat objectum; et continere : 1. odium vitæ anteactæ, 2. voluntatem pro ea satisfaciendi, 3. propositum vitæ inchoandæ.

« Errat ergo Lutherus, qui ut Pœnitentiæ tum virtutem, tum Sacramentum funditus subvertat, totam ejus rationem collocat in solo melioris vitæ proposito, sive in sola resipiscentia. Ejus doctrinam reprobant : — 1. Scripturæ, ubi legitur : *Dicit Dominus : Convertimini ad me toto corde vestro, in jejunio, et in fletu et in planctu*[4]; — 2. Patres, ex quibus Augustinus aperte docet ad Pœnitentiam non sufficere *mores in melius commutare, et a factis malis recedere, nisi etiam de his quæ facta sunt satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium*[5]; — 3. ratio et ipsa profanorum scriptorum auctoritas; nam naturæ vox est ut voluntas malum a se patratum detestetur et pro vi reparet. Quare Ovidius cecinit : *Pœni facto torqueor ipse meo*[1]. Merito ergo dentinum : *Declarat igitur sancta Sy hanc contritionem* (quæ est eadem res Pœnitentia, de qua agimus) *non cessationem a peccato et vitæ novæ pr tum et inchoationem, sed veteris etiam c continere*[2].

« *Hæc pœnitentia*, ait idem Tridenti *universis hominibus, qui se mortali peccato inquinassent, quovis tempore fi gratiam et justitiam assequendam necessa* — Variis autem gradibus ordinarie a nitentiæ virtutem, ideoque ad justifi nem, perveniunt peccatores, ut ex idem Concilium post Angelicum[4] : *I nuntur autem ad justitiam, dum excita vina gratia et adjuti fidem ex auditu c pientes, libere moventur in Deum cre vera esse quæ divinitus revelata et pro sunt : atque illud imprimis a Deo justi impium per gratiam ejus, per redempti quæ est in Christo Jesu ; et dum peccato esse intelligentes a divinæ justitiæ timore utiliter concutiuntur, ad considerandam misericordiam se convertendo, in spem guntur fidentes Deum sibi propter Chr propitium fore ; illumque tanquam omni titiæ fontem diligere incipiunt : ac pro moventur adversus peccata per odium al et detestationem*[5]. Est contra protest qui contendunt peccatores per solam f justificari ; quod falsum est, nam *ex c bus justificatur homo, et non est fide tant et fides sine operibus mortua est*[7]. Hinc it Tridentinum : *Si quis dixerit, sola fid pium justificari, ita ut intelligat nihil requiri quo ad justificationis gratiam quendam cooperetur, et nulla ex parte n esse eum suæ voluntatis motu præpa atque disponi, anathema sit*[8].

« Diximus *ordinarie*; quia gratia c doque in instanti effectum suum sor sic Deo volente, ita ut uno temporis p perfecta mutatio contingat : patet exemplo[9]. »

Atque, post præludium, hoc caput pr dat idem Scavini de sacramenti pœnit natura, necessitate, institutione :

Q. 1. *Quid est Pœnitentia uti Sacr tum ?*

R. Pœnitentia ut Sacramentum d potest : *Sacramentum novæ Legis a C Domino institutum quo homini baptizato*

[1] *V* Infra, 434.
[2] Act. XI.
[3] Sess. VI, can. III. — *V* Habert.
[4] Joel. II.
[5] Serm. CCCLI.

[1] L. I, *De Pont.*, Elegia I.
[2] Sess. XIV, cap. IV.
[3] Sess. XIV, cap. I. De virtute pœnitent sius ubi *de contritione* generatim ; cum co eadem sit ac ipsa pœnitentiæ virtus.
[4] 3 p., q. 85, a. 5.
[5] Sess. VI, c. VI.
[6] Jacob. II. 24.
[7] Jac. II, 26.
[8] Sess. VI, can IX.
[9] Act. IX.

trito, confesso et satisfactionem spondenti per Sacerdotis absolutionem peccata post Baptismum commissa remittuntur. Brevius : *Sacramentum constans actibus pœnitentis et absolutione Sacerdotis.*

« Quod sit verum Sacramentum de fide est, et facile demonstratur : verum Sacramentum etiam a Calvinistis et Lutheranis [1], definitur : *Signum sensibile, divinitus institutum, et habens adnexam divinæ gratiæ promissionem.* Atqui ritus, quem *Pœnitentiæ* nomine nuncupamus et quo Ecclesia peccata dimittit, talis est : 1. est signum sensibile ; occurrit enim ex una parte peccatorum confessio in pœnitente, ex altera absolutio a Sacerdote : quæ duo sunt utique sensibilia : 2. divinitus institutum, uti ostendunt illa Christi verba ad ministros suos : *Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt* [2]; 3. divinæ gratiæ collatio ; gratia enim a peccatorum remissione disjungi nullimode potest.

« Hujus autem veritatis constantem habemus traditionem, cujus quidem testes sunt tum Patres, ut Tertullianus, *De Pœnitentia* ; Ambrosius, item *De Pœnitentia* ; Cyprianus, *De Lapsis* ; Chrysostomus , *De Sacerdotio* ; etc. [3] : tum omnes rituales libri utriusque Ecclesiæ græcæ et latinæ, in quibus traditur administratio hujus Sacramenti. Merito ergo Tridentinum definivit : *Si quis dixerit in catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere et proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino Nostro institutum ; anathema sit* [4] Et in Concilio Florentino, Decreto ad Armenos legitur ; *Quartum Sacramentum est Pœnitentia.*

« *Nonne* (dices) *potestas remittendi peccata referenda est ad Baptismum, qui pœnitentiæ nomine in Scripturis appellatur ?*

Ita docent Lutherani et Calvinistæ : hinc juxta ipsos, si lapsi fuerimus, sufficit Baptismi memoriam repetere, quæ quidem doctrina latissimam peccatis viam aperit. Sed veritas catholica est, Pœnitentiam a Baptismo omnino distingui ; cum hæc Sacramenta habeant diversam materiam, formam, ministrum et subjectum. Materia Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, Baptismi est aqua. Forma Pœnitentiæ sunt verba : *Ego te absolvo* ; Baptismi sunt verba : *Ego te baptizo.* Minister Pœnitentiæ non est nisi Sacerdos ; Baptismi esse potest homo quicumque . Denique subjectum Pœnitentiæ est jam baptizatus ; Baptismi non baptizatus. Quare aiebat S. Epiphanius : *In iis, qui sunt post Baptismum lapsi, subveniri non potest Baptismate ; sed alio remedio, quod est Pœnitentia* [1]. Et D. Hieronymus Pœnitentiam vocat *secundam post naufragium tabulam* [2] ; prima enim est Baptisma. Recte igitur Tridentinum : *Si quis Sacramenta confundens ipsum Baptismum Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit* [3].

» *Sed nonne* (addes) *Scriptura constanter Pœnitentiam cum Baptismo conjungit ? legitur enim* Pœnitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum ; *prædicatur Baptismus Pœnitentiæ* in remissionem peccatorum [4], etc. ; *ergo Pœnitentia a Baptismo non est distincta.*

« R. Quando in Scripturis Pœnitentia exigitur, ut adulti cum fructu suscipiant Baptisma, exigitur uti dispositio et prout est virtus tantum ; neque sine detestatione peccata dimittuntur. Quando vero dicitur conferri Baptisma *in remissionem peccatorum*, id non absolute sive de omnibus peccatis quæ post Baptismum patrantur accipiendum est ; sed de iis quæ Baptismum præcesserunt, ut patet. Sane quoad peccata in quæ fideles post Baptismum lapsi sunt, nunquam hæc perhibentur deleta vi Baptismi. Neque Scripturæ fideles peccatores hortantur ad recordationem suscepti Baptismi ; sed ad solam Pœnitentiam excitant, ut patet de Simone mago et incestuoso corinthio [5].

« Q. 2. *An Ecclesia possit remittere omnia peccata commissa post Baptismum ?*

« R. Montanistæ tria peccata subtraxerunt potestati clavium, idololatriam ; homicidium, mœchiam ; Novatianus autem et Novatus lapsum in idololatriam : ipsorum vero asseclæ ulterius progressi subtraxerunt primum cuncta graviora delicta, et demum omnia lethalia post Baptismum commissa : qui proinde hortabantur peccatores, ut veniam ullorum a solo Deo impetrarent. Qui omnes semper ut hæretici habiti sunt, et eos Ecclesia damnavit in compluribus Conciliis, uti refert Eusebius, qui ecclesiasticam historiam primus conscripsit, sæculo IV ineunte. Sane clarissima sunt Christi verba : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo, et*

[1] *V.* Bossuet, *Histoire des variations*, l. XI, nn. 104 et 165.
[2] Joann. XX.
[3] Doctrinam SS. Patrum, videre est penes Klée, *Hist des dogmes*, t. II, p. 210.
[4] Sess. XLIV, can. I. *V* Ferraris, v° *Pœnitentiæ Sacramentum.*

[1] Aeb. LIX.
[2] Ep. ad Sabin.
[3] Sess. XIV, can. II. In Sacris Scripturis si Baptismus Joannis dicitur *Baptismus Pœnitentiæ*, est quia peccata non dimittebat ex opere operato, sicut Baptismus Christi ; sed totam vim repetebat ex opere operantis, id est ab ipsa pœnitentia peccatorum. Patres vero si pœnitentiam aliquando vocant Baptismum, addunt *laboriosum* aut *lacrymosum*, ad discrimen Baptismi proprie dicti. Vel si videntur Baptismo tribuere remissionem omnium peccatorum, id intelligendum de Baptismo tanquam de causa remota, quia sine Baptismate inaniter Pœnitentia suscipitur. — *V* Perrone, Bellarminus, Tournely Knoll, etc.
[4] Act. XI ; Marc. I.
[5] Act. VIII ; I Corinth. V.

quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. Iterum *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt*[1]. Hæc porro nullam continent peccatorum exceptionem.

« Accedit usus Ecclesiæ constantissimus concedendæ veniæ peccatoribus etiam perditissimis : sic (ut ab ipsis Apostolis exempla sumamus) S. Joannes juvenem latronem et homicidam, post congruam pœnitentiam, Ecclesiæ restituit[2]. Et Paulus incestuoso corinthio, qui crimen tale patraverat, quod nec apud gentes audiebatur, veniam est elargitus[3]. Quo exemplo sic D. Ambrosius Novatianos insectabatur[4]: *Cum igitur Apostolus peccatum remiserit, qua vos auctoritate dimittendum negatis? Quis reverentior Christi? Novatianus an Paulus?*

« *Dominus autem*, habet Tridentinum, *Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos dicens:* Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt[5]. Dictum est *tunc præcipue;* quia Christus jam quasi inchoaverat ejus institutionem ante passionem, quando potestatem ligandi ac solvendi Apostolis promisit his verbis : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo*[6].

« Ratio autem congrua, cur Christus hoc Sacramentum instituerit, est tum ut plenius nobis ejus merita applicarentur; tum ut facilius veniam obtineremus, siquidem in hoc Sacramento non requiritur perfecta contritio; tum ut firmiorem haberemus veniæ spem ac securitatem per Sacerdotis sensibilem veluti sententiam; tum demum ut majus haberemus peccati frænum in confessione peccatorum, in injunctione remediorum ac Sacerdotis monitione. — Ideo vero hoc Sacramentum videtur Christus instituisse post resurrectionem, ut perfectum justificationis exemplum nobis præberet; sicut enim cito, vere et perfecte Christus non amplius moriturus surrexit, ita et peccator e sua culpa cito, vere et perfecte resurgere debet non amplius casurus.

« Pœnitentiæ Sacramentum vel in re vel in voto omnibus post Baptismum in mortale lapsis necessarium esse necessitate medii sic declaravit Tridentinum : *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus*[1]. At Baptismi Sacramentum est necessarium necessitate medii : ergo et Sacramentum Pœnitentiæ. — Toties autem ex eodem Tridentino Pœnitentia potest suscipi, *quoties fideles post Baptismum in peccata labuntur*[3]. Idque patet ex iis Christi verbis generatim dicendis : *Quæcumque solveritis.... : quorum remiseritis*, etc. » (T. IV, n. 1, ad 7).

[1] Matth. XVIII, Joann. XX.
[2] Hist. cit., l. III, c XXIII. — V Tridentinum, sess. XIV. c. I, et can. III.
[3] Cor. V.
[4] L. I, *De Pœn.*, c. III. Unde si quædam peccata in Scripturis *irremissibilia* dicuntur, id est quia remittuntur difficilius; item si quibusdam fuit aliquando negata venia, id *ex rigore disciplinæ, non ex desperatione veniæ* factum esse docet Augustinus (Epist. LX). V Alasia Billuart, Voit.
[5] Sess. XIV, cap. I, *De Pœn.*
[6] Matth. XVIII. Quibus inquam verbis Christus promisit, non tribuit hanc apostolis potestatem; siquidem tunc ipsi nec sacerdotes erant nec pastores. Vid. Liberius a Jesu.

CAPUT I.

DE ESSENTIA HUJUS SACRAMENTI.

DUBIUM I.

Quæ sit ejus materia, et forma?

425 De materia, et forma hujus sacramenti.
426 Monitum ad confessarios.
427 De *materia* remota. Dub. 1. An mortalia commissa in susceptione baptismi sint materia hujus sacramenti? Dub. 2. An peccata aliàs confessa sint materia sufficiens hujus sacramenti?
428 De *forma*. Qu. I An forma hujus sacramenti consistat in verbis, et possit proferri in absentem?
429 Et quænam præsentia moralis pœnitentis requiratur?
430 Qu. II. Quænam forma in hoc sacramento sit proferenda? Dub. 1. in quibus verbis consistat essentia formæ? Et an necessarium sit verbum *te*? Dub. 2. An verba, *à peccatis tuis*? Dub. 3. An verba *in nomine Patris*, etc.? Et an preces adjunctæ? Dub. 4. An per verba *te absolvo* possit sacerdos absolvere simul à peccatis, et à censuris?
431 Qu. III. An possit validè, et licitè dari absolutio sub conditione?
432 Causæ justæ absolvendi sub conditione?

425. — « Resp. 1 materia remota et » necessaria, est omne peccatum mortale, post baptismum commissum, » et non confessum. (Dicitur verò » commissum post baptismum, *contra* » *prop. 19. inter damnatas ab Alexand.* » *VIII. quæ pro peccato originali perpetuam agendam pœnitentiam asserebat.*) » Materia sufficiens, etsi non necessaria, est omne veniale post baptismum » commissum, vel etiam mortale, aliàs » ritè confessum. Materia proxima » sunt actus pœnitentis, contritio, confessio, et satisfactio, quarum ultima » est integralis tantùm, ut patet in infirmo, qui si ratione destituatur, » solet absolvi absque satisfactione : » duæ priores sunt essentiales, ut communiter docetur contra *Scotum*, qui » totam essentiam ponit in absolutione. Porrò peccata sunt tantùm

[1] Sess. XIV, c. II.
[2] Sess. XIV, can. I.

» materia, circa quam, actus verò pœ» nitentis, materia ex qua. *Laym. l.* 5. » *t.* 6. *c.* 3. ex communi.

Unde resolves :

« 1. Etsi peccatum mortale remis» sum quomodocumque sit tenêris ta» men confitêri, si non fecisti. *Trident.* » *sess.* 14. *c.* 5.

« Omitti possunt venialia, vel om» nia, vel aliqua; item mortalia semel » ritè confessa, v. g in confessione ge» nerali, ut docent *Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* » 56. *Card. de Lugo d.* 16. *n.* 56. *contra* » *Vict. Ledesm. et alios.* In qua etiam » non esse necessarium addere peccato » mortali, quòd post ultimam confes» sionem sit commissum, docent *Bo*» *nac. d.* 5. *q.* 5. *sect.* 2. *p.* 2. *Dian. t.* » 2. *tr.* 4. *res.* 62. *et t.* 3. *res.* 65. *Card.* » *de Lugo d.* 16. *sect.* 2. *n.* 47. *ex Sanch.* » *et Con.* quod est probabile, nisi cir» cumstantia aliqua, v. g. speciem » mutans, vel reservatio casûs, vel pro» xima peccandi occasio aliud requi» rat, et pœnitentia sufficiens impona» tur. *Card. de Lug. Tamb. de exped.* » *conf. lib.* 2. *c.* 1. Tutius tamen est nova » ab antiquis secernere.

« Ponenda semper est materia certa; » qualem esse negat *Sancius in sel. d.* » 7. *apud Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 52., » quòd quis non responderit divinis » inspirationibus, non fecerit bonum » quod potuit, et similes imperfectio» nes. In quibus tamen exponendis » non tenetur confessarius impedire » pœnitentem, ut docet *Card. de Lugo* » *l. c. n.* 103., *contra Sancium.* Quòd si » habêri certa non possit, pro ratione » dubii danda est absolutio; ut sub » dubio, si materia prorsùs dubia sit : » vel absoluta, si certa videatur. Ita » *Suar. Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 3. *et alii* » *commun.*

« Resp. 2. Forma sacramenti pœni» tentiæ sunt verba absolutionis. *Ego* » *te absolvo à peccatis tuis etc.*; ubi, licèt » de essentia tantùm sit, *absolvo te*, de» bent tamen addi reliqua, præsertim » in articulo mortis, secundùm quos» dam sub mortali, secundùm alios » sub veniali, ut *vide Gran.* voce pro» lata in præsentem; absentem enim » *Clem.* VIII. absolvi prohibuit, sub » pœna excommunicationis.

Unde resolves :

« 1. Invalidum est absolvere nutu, » signo, aut scripto, item absolvere » absentem; quod docuit *Alensis Me*» *din. et alii*, sed vetitum nunc, ut » modò dictum.

« 2. Valida est absolutio, si reveren» tiæ causâ dicas : absolvo domina» tionem, excellentiam, vel majestatem » vestram, etc. quia non mutatur es» sentialiter, et sunt verba æquivalen» tia. *Aversa. Vide suprà tract.* 1. c. 1. » *d.* 2. Non valet autem, si dicas: ab» solvat te Deus, vel absolvat te » Christus. *Avers. q.* 12. *sect.* 2.

« 3. Orationes præviæ et subsequen» tes formam, ut *Misereatur tui, etc.* et » *Passio Domini, etc.* quæ secundùm » *Trident.* laudabiliter adduntur, non » sunt necessitatis, et ex causa ratio» nabili omitti possunt, v. g. si breves » sint confessiones, vel multi confi» tentes, ut *vide Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 97. » tunc enim sufficit dicere : *Absolvo te* » *à peccatis tuis in nomine, etc.*, vel si » timeatur censura, *Absolvo te à vinculo* » *excommunicationis; deinde à peccatis* » *tuis, etc. Vide Sa, v. Absolutio.*

« 3. Elevatio manûs, ejusque impo» sitio in caput, item formatio crucis » est libera, etsi debeat servari con» suetudo. Ita *Laym. cap.* 5., ubi idem » dicit de apertione capitis. Forma au» tem *Clem. VIII.* ut tradit *Sa*, et » Rituale Romanum, est hæc : quâ ut » omnes utantur, suadet *Paulus V.* » ideòque omnibus tenenda memoriter: » *Misereatur tuî omnipotens Deus, et di*» *missis peccatis tuis, perducat te ad vitam* » *æternam, Amen:* deinde elevatâ manu » pergit : *Indulgentiam, absolutionem,* » *et remissionem peccatorum tuorum tri*» *buat tibi omnipotens et misericors Domi*» *nus, Amen. Dominus noster Jesus Chris*» *tus te absolvat, et ego auctoritate ipsius* » *te absolvo ab omni vinculo excommunica*» *tionis* (*suspensionis*, quæ vox circa » laicos omittitur), *et interdicti, in quan*» *tum possum, et tu indiges* : *deinde ego te* » *absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris,* » *et Filii, et Spiritûs sancti, Amen. Passio* » *Domini nostri Jesu Christi, merita B.* » *Virginis, et omnium Sanctorum, quid*» *quid boni feceris et mali sustinueris, sit* » *tibi in remissionem peccatorum, aug*» *mentum gratiæ, et præmium vitæ* » *æternæ. Amen.*

« Vox ista, DEINDE, in : *deinde te absolvo,* inquit Ballerini, diversis caracteribus etiam in rituali notatur; idque indicare videtur, ipsam non ad ea, quæ sacerdos pronuntiare

debet, sed mere ad ordinem eorum designandum pertinere. Et sane ut ordo iste servetur, postulat notissima lex, quæ præscribit, pœnitentes prius a censuris, postea a peccatis esse absolvendos. Fuerunt tamen, qui putarent, vi cujusdam responsi S. Congr. rituum contrarium esse tenendum. Cum enim propositum fuisset dubium, *an in forma absolutionis ante verba* : « ego te absolvo a peccatis tuis », *dicendum sit, vel omittendum verbum* : DEINDE, S. Congr. die 27 febr. 1847, respondit : *datur decretum in Veronensi die 11 Mart.* 1837. hoc autem decretum ejusmodi est : *nihil innovandum*. E quo responso ut piis concludat, eam vocem a sacerdote absolvente esse pronuntiandam oportet, profecto ut iste præstituat verba *nihil innovandum* verbis postulati : *dicendum sit*, esse synonyma. »

« Quoad vulgo orationem sequentem, per quam terminatur formula : *passio Domini Nostri Jesu Christi, merita B. M. Virginis et omnium sanctorum et quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, et præmium vitæ æternæ, amen*, in praxi, inquit Gury, omitti potest, quamvis, juxta sententiam probabilem, hæc elevat bona opera pœnitentis ad meritum satisfactionis sacramentalis et conveniat ut quam rarissime omittatur. Quoad, autem, orationes initii : *misereatur et indulgentiam*, ut constat ex *rit. rom.*, facile omitti possunt, et, juxta communiorem sententiam, absque ullo peccato. Denique verba *dominus noster*, etc., non videntur posse omitti sine culpa veniali, nisi necessitas urgeat, cum dicat *rit. rom.* : *in confessionibus frequentioribus satis erit dicere* : « dominus noster..... usque ad : « passio domini..... exclusive (*S. Congr. rit.* 27 feb. 1847.) »

De verbis essentialibus et quæstionibus illis, vide infra auctorem nostrum, n. 430.

426. — Acturi de hoc pœnitentiæ sacramento, quod Christus Dominus ad humanæ imbecillitatis remedium instituit, ante omnia monitum velim confessarium, ut suas agnoscat partes, nempe judicis, patris, et medici, ad munus suum æqua lance exercendum; sicut enim nimia benignitas iniquitatum fomentum est, sic nimia severitas fit pluribus via ad desperationem. Hinc Christus Dominus declaravit non esse spiritûs sui eos, qui nimis rigidè cum peccatoribus agunt. Et SS. patres non solùm invehunt in eos qui falsâ pietate ducti indebitè peccatoribus indulgent, sed etiam in eos qui indiscretum rigorem cum pœnitentibus adhibent, ut conqueritur S. *Ambrosius* in *Psalmo* 118. dicens : *Sunt etiam in nobis, qui timorem Domini habent, sed non secundùm scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinêre*. Qua de r pienter advertit S. *Bonaventura : Ca est conscientia nimis larga, et nimis st nam prima generat præsumptionen cunda desperationem, prima sæpè s damnandum, secunda contrà damna vandum*. Imò *Honorius III*. in c. *Ex de transact* dixit, cæteris paribus gis inclinandum in rebus dubii benignitatem, quàm ad rigorem; enim ibi ageretur de modo proce contra quosdam, quorum aliqui brabant in Ecclesiis interdictis furtivè Sacris initiabantur, etc. s quit : *In his verò, super quibus ju invenitur expressum, procedens (æq servatâ) semper in humaniorem pa declinando secundùm quod person causas, loca, et tempora videris post.*

Non dubito quin majori quide trimento semper in Ecclesia fu confessarii nimis indulgentes, major hominum pars ad vitia sint; sed non modicè etiam anim saluti obsunt, qui per nimiam au tatem pœnitentes ita deterrent, u vel peccata sua retineant, aut sic a jugum disciplinæ abjiciant, lax habenis in vitiorum cœnum mise liter deinde se immergant.

Aggrediamur opus ad hunc tract de sacramento pœnitentiæ expe dum, cui utique omni studio pr teris materiis sedulò incumben cùm in ipso totius theologiæ m summa, et quæstiones magis ad p spectantes contineantur; et ideò labori non peperci, ut desiderio rum satisfacerem, utque ipsi o scitu necessaria hìc reperiant.

427. — In hoc *dubio* primo loc tur de materia remota, et forma sacramenti. Quoad *materiam* per ad ea quæ suprà dixit *Busembaum* tantùm dubia addere occurrit.

Dubitatur I. An mortalia comm ipsa susceptione baptismi sint m hujus sacramenti? Affirmant co nissimè *Suar. dub.* 28. *concl.* 4. *n.* 454. *Escob. l.* 14. *n.* 18. *cum Vo Henr. Salm. de sacram. pœnit. c.* 4. *n.* 15. *ac Elbel. n.* 8. *cum S. Bonav. Mastr. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 69. *a* et ex S. *Augustino* relato in *can. valêre* 42. *de consecr. dist.* 3. ubi *Tunc valêre incipit ad salutem bapti cùm illa fictio veraci confessione re* Ratio, qui hæc peccata, licèt sint pore simul cum baptismo, natu

men sunt ipso posteriora. Ita AA. præfati, sed ratio quam adducunt, videtur non convincere, saltem solummodò probare videtur pro peccatis quæ baptismum suscipiens post baptismum patrare vellet, sed non pro peccato fictionis, nempe si ille susciperet baptismum existens in mortali sine dolore. Nec *D. Th. l. c.* dicit peccatum fictionis esse materiam sacramenti pœnitentiæ, sed tantùm ait quòd illud per pœnitentiam removetur : per pœnitentiam autem ibi S. Doctor profectò non intelligit confessionem, sed dolorem de peccato. Nec obstat textus *D. Augustini*, nam ut explicat Glossa *v. Ad salutem*, per illud *veraci confessione* intelligit *cordis contritionem*.

Dubitatur 2. An sint materia sufficiens hujus sacramenti peccata aliàs confessa? Dubium posset fieri ex eo quòd videtur non posse esse materia sacramenti pœnitentiæ peccatum jam remissum, cùm culpa deleta non possit ampliùs delêri. Sed sententia affirmativa est certa apud omnes, prout docet *D. Th. in* 4. *dist.* 17. *q* 3. *art* 3. *et dist.* 18. *q.* 1. *art.* 3. quem communiter sequuntur *Suar.* 3. *p. d.* 18. *sect.* 4. *Palaus tr.* 23. *d. un. p.* 6. *n.* 5. *cum Laym. et Salm. ibid. p.* 2. *n.* 22. *cum Con. Fill. et alii passim.* Et clarè patet ex *Extrav.* 1. *de privil. Inter cunctas.* §. *Verum, in fin.* ubi *Bened. XI.* dicit : *Licèt de necessitate non sit iterùm eadem confitêri peccata, tamen, ut eorumdem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre.* Idque confirmatur ex communi praxi fidelium. Nec obstat dicere peccatum deletum non esse ampliùs peccatum ; peccatum enim, etsi remissum, semper peccatum est commissum; sufficit autem, ut sacramentum habeat effectum in actu primo, nempe quòd præbeat gratiam deletivam peccati, quamvis per accidens in actu secundo peccatum non deleat.

428. — Quoad *formam* verò hujus sacramenti, plures hìc quæstiones discutere oportet. Quæritur I. An forma hujus sacramenti essentialiter in verbis consistat? Respond. Affirmativè, cum forma non aliter quàm voce, non autem scripturâ aut aliis signis, exprimi possit : ita commune et certum est apud omnes cum *D. Thom.* 3. *part. qu.* 84. *art.* 3. *ad.* 2. quem sequuntur *Laym. tract.* 6. *c.* 3. *Lugo d.* 13. *sect.* 6. *Bonac. q.* 5. *p.* 6. *Elbel. n.* 27. *et Salm. tr.* 6. *c.* 3. *Lugo d.* 13. *sect.* 6. *Bonac. qu.* 5. *p.* 6. *Elbel n.* 27. *et Salm. tr* 6. *c.* 3. *p.* 5. *n.* 30. *cum Caj. Con Suar. Val. et alii passim.* Hinc *Clemens VIII.* in Const. edita die 20 Junii 1602. proscripsit propositionem hanc, ut falsam et temerariam : *Licère per litteras, seu internuntium confessario absenti sacramentaliter confitêri, et ab eodem absente absolutionem obtinère :* præcepitque sub excommunicatione sibi reservata, et ipso facto incurrenda, ne hæc prop. *unquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxim quoquo modo deducatur.* Ex quibus verbis rectè inferunt *Salm. ibid. p.* 4. *n.* 25. quòd absolutio absenti in quocumque casu non solùm datur illicitè, sed etiam invalidè ; nam si Pontifex tantùm illicitam eam intendisset declarare, ipsa aliquando, urgente necessitate, validè et licitè dari posset, cùm leges ecclesiasticæ non possint obligare cum gravissimo damno, et tantò magis si illud est spirituale. Unde, si Pontifex voluit hujusmodi absolutionem in nullo casu esse licitam, consequenter declaravit in nullo casu esse validam. *Paulus V* autem die 14 Julii 1405 insuper damnavit interpretationem aliquorum in præfatum decretum, dicentium posse absolutionem absenti conferri, modò confessio in præsentia præcessisset : explicavit enim bullam *Clementis* esse disjunctivè, non copulativè, intelligendam.

429. Requiritur igitur, ut forma à confessario voce proferatur, et ut pœnitens ibi tunc moraliter sit præsens. Hæc autem moralis præsentia reputatur illa, intra quam homines communi voce, quamvis altiori, loqui possunt et solent, ut dicunt *Sporer n.* 610. *Tamb. lib.* 5. *de sacr. pœnit. cap.* 2. *n.* 11. *Holz. num.* 573. *v. Dixi, Elbel num.* 29. qui *cum Sporer. et aliis* addit talem præsentiam posse extendi ad 20 circiter passus, præsertim ubi pœnitens nondùm est egressus ab aspectu confessarii. Rectè verò advertit *Sporer n.* 615. *cum Reg. Gob. etc.* revocandum esse pœnitentem, quando commodè revocari potest. Cæterùm censet *cum Gob. et Bonac.* sine scrupulo absolvi pœnitentem qui recessit à confessionali, si certò scitur esse adhuc intra paucos passus. Meritò autem *Tamb.* non approbat *Leandrum,* qui dicit satis esse ad præsentiam moralem, si sacerdos vi-

deat pœnitentem, aut alio sensu percipiat ; præsentia enim pro absolutione majorem propinquitatem requirit, quàm pro audienda concione, vel missa. Unde censet *Tamb. n.* 13. quòd si quis aliquando non posset nisi à longè absolvi, putà si rueret è tecto, tunc absolutio sub conditione danda esset. Ait *Holzm. ibid.* quòd si confessarius ob periculum infectionis, vel ob aliam causam non posset intrare in cubiculum ubi est infirmus, potest à janua eum absolvere. Rectè autem advertunt *Sporer n.* 610. *Croix n.* 1201. *Elbel. l. c. cum Stoz.* non esse opus, ut pœnitens verba absolutionis audiat, et tantò minùs ut eadem intelligat, sufficit enim, ut sacerdos illa verè proferat. Quinimò sapienter dicit *Croix*, consultum esse ut in præsentia aliorum pœnitentium præfata, verba submissè dicantur, ne si aliquis dimittatur sine absolutione, id alii percipiant. Addit *Tambur.* benè posse absolvi pœnitentem, qui ante sua peccata in scripto legenda dederit, et deinde præsenti confessario dicat, *de his me accuso.* Quod tamen advertunt *Salm. de pœnit. c.* 7. *p.* 2. *n.* 11. *cum Cano, Pal. Vasq. Con. et aliis* non permittendum, nisi ex gravi causa nempe si quis ob angorem gutturis, impedimentum linguæ, aut si puella ultra modum verecunda in explicando voce sua peccata, valdè gravem difficultatem sentiat. Rationem adducunt *Holzm. n.* 558. *et Sporer n.* 488. quia licèt confessio nullo jure præcepta sit fieri vocaliter, tamen, cùm communi Ecclesiæ usu sit receptus modus sic confitendi, hic nunc obtinet vim præcepti, et proinde sine gravi causa foret illicita confessio aliter facta.

430. — Quæritur II. Quænam forma in hoc sacramento proferenda sit ? Plures graves auctores tenent, quòd olim Ecclesia usa fuerit formà deprecatorià (*Absolvat te Deus*) usque ad medium sæculum XIII. et quòd etiam hodie hæc sit in usu apud Græcos ; ita *Tourn. Præl. theol. de pœnit. qu.* 9. *art.* 1. *concl.* 3. *Martene, Vitass. apud Concin. de pœnit. t.* 9. *p.* 579. Sed id negant *Baronius, Gonet, et Nicol. ap. eumd. Concin.* Imò communissimè nostri theologi morales, *Suarez, Soto, Lugo, Cajet. Vasq. Val. et alii plurimi cum Salm. de pœnit. c.* 3. *p.* 2. *n.* 17. *et Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 639. censent formam deprecatoriam esse invalidam, ex eo quòd Christus Dominus, hoc sacramentum instituens (*Joan.* 20.), expressit sententiam proferendam esse à sacerdote utì judice, dicens : *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Unde compertum videtur necessarium esse, ut peccata ab ipsis sacerdotibus tamquam Christi vicariis remittantur, nec sufficere, quòd ipsi Deum, ut remittat, deprecentur. Sed quidquid sit de hoc, hodie certum est, et de fide, debitam formam esse formam indicativam, ut declaravit Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 3. his verbis : *Docet S. Synodus sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse,* Ego te absolvo, etc. *quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur.* At super hac forma plura occurrunt dubia.

Dubitatur 1. In quibus verbis hæc forma consistat ? Certum est apud omnes, verba *Te absolvo* ad essentiam formæ pertinère. Sed sentiunt *Lugo de pœnit. d.* 13. *n.* 26. *Wig. tr.* 13 *q.* 3. *res.* 2. quòd si dicatur, *Absolvo à peccatis tuis*, non est necessarium ad valorem formæ verbum *te*, cùm hoc satis exprimatur in verbo *tuis*. Attamen communissimè huic opinioni contradicunt *Suar. de pœnit. d.* 19. *sect.* 1. *n.* 17. *Bon. q.* 4. *p.* 1. *nu.* 1. *Holzm. n.* 482. *Concina t.* 9. *p.* 580. *n.* 5. *et Pal. tr.* 23. *d. un. p.* 5. *n.* 2. *cum Vasq.* Prima opinio, speculativè loquendo, spectatà ratione, probabilior videtur ; sed quia hæc secunda est etiam probabilis, saltem ob auctoritatem doctorum, in praxi hæc omninò sequenda est, ex prop. 1. damnata ab *Innoc. XI.*

Dubitatur 2. An dicendo, *Ego te absolvo*, requirantur verba *à peccatis tuis ?* Negant communissimè *P. Milante in propos. I. Innoc. XI. Con. p.* 580. *n.* 5. *Holzm. n.* 482. *Ronc. de pœnit. c.* 2. *q.* 3. *Sporer eodem tit. p.* 244. *n.* 541. *Pal. p.* 5. *n.* 2. *et Lugo d.* 13. *num.* 17. *cum S. Anton. Sylv. Caj. Nav. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 84. *art.* 3. *et Catech. Rom, p.* 2. *n* 14. ubi dicitur : *est autem forma : Ego te absolvo*, et nihil aliud ibi additur. Omnes tamen hi AA. dicunt, quòd licèt tò *à peccatis tuis*, non sit necessarium ad essentiam formæ ; esse tamen mortale hæc verba omittere, cùm sit contra consuetudinem Ecclesiæ. Alii verò tenent ipsa pertinère ad essentiam, eò quòd cùm Christus dixerit : *Quorum*

remiseritis peccata, etc. sicut quia dixit *quorum*, explicandum est *te*, ita quia dixit *peccata,* explicandum est *à peccatis*; sic *Croix n.* 633. *cum Major. et Pasq. ac Mazzotta de pœnit. t.* 3. *p.* 561. *cum Gabr Aversa, Gorm. etc.* item *Palud. P Soto, et Gabr ap. Salm. de pœnit.* c. 3. *p.* 1. *n.* 1. Nec obstare dicunt, quòd ex circumstantiis satis determinentur verba, *Ego te absolvo*, ad significandam etiam absolutionem à peccatis; nam si hoc valeret, posset adhuc reticêri verbum *te*, quod ex circumstantiis satis etiam percipitur. Prima opinio est probabilior, sed in praxi nec recedendum à secunda, cùm etiam sit probabilis, ut benè advertunt *Elbel de pœnit. n.* 25. *Salm. ibid n.* 2. *Holzm. et Roncagl. ll. cc.*

Dubitatur 3. An verba, *In nomine Patris, etc.* sint de essentia? Affirmant *Durand. Major etc. ap. Lug. d.* 13. *n.* 11. Sed communis et vera sententia negat, cùm in institutione hujus sacramenti nullam mentionem Christus fecerit de hac invocatione SS. Trinitatis, sicut fecit in sacramento baptismi : ita *Lugo num.* 12. (qui dicit oppositam ab omnibus rejici) *Roncag. c* 2. *q* 3. *Bon. p.* 1. *n.* 2. *cum Con. Vasq. Suar. etc. Croix n.* 629. *cum Arriaga, et Bosco, ac Salm. ibid. n.* 3. *cum Soto, Nav. et Cajet.* Hanc autem omissionem putant *Ronc. et Gran. ap. Croix, n.* 637. esse mortalem : alii verò, ut *Sotus, Val. ap. Bon. l. c.* censet nullum esse peccatum, secluso scandalo et contemptu; sed hæc opinio non videtur satis probabilis, cùm talis invocatio sit juxta consuetudinem Ecclesiæ. Hinc meliùs alii ferè communiter dicunt esse tantùm veniale, ut *Bon. l. c. Elbel n.* 26. (qui dicit esse satis commune) *Pal. p.* 5. *n.* 3. *Salm. tr.* 6. c. 3. *p.* 1. *n.* 3. *Platell. Bosco. et alii ap. Croix dict. n.* 637. qui absolutè asserit id esse commune.

Verba autem *Dominus Jesus Christus, etc.* putat *Conc*[1]. *p.* 581. *num.* 10. non posse omitti sine culpa; verba autem *Misereatur, Indulgentiam,* et *Passio Domini nostri etc.* dicit posse omitti; et huic videtur favêre Rituale Romanum (*tit. de forma absol.*) dicens : *In confessionibus autem frequentioribus omitti potest* Misereatur, etc., *et satis erit dicere,* Dominus noster Jesus Christus, etc. *usque ad illud,* Passio, etc. *Urgente verò aliqua gravi necessitate in periculo mortis breviter dicere poterit* : Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis, in nomine Patris, etc. Sed communiter DD. dicunt, omnes has preces posse omitti sine ullo peccato; ita *Lugo d.* 13. *n.* 9. *cum Nav. Holzm. p.* 491. *cum Spor Viva de pœnit. q.* 7. *art.* 1. *n.* 3. *Mazzotta t.* 3. *p.* 163. item *Sa, Bosco. Dicast. et Gob. apud Croix. n.* 638. Hocque videtur verius, dum Tridentinum *dict. sess.* 14, *c.* 3. dicit quòd hæ preces tantùm *laudabiliter adjunguntur*, verbum enim *laudabiliter* nullum utique videtur importare præceptum. Nemo tamen dubitat, quin convenientius sit saltem in confessionibus longioribus hujusmodi preces adjicere : maximè illas quæ sequuntur : *Passio Domini, etc.* cùm probabile sit cum *D. Thoma, S. Ant. et aliis* prout infrà dicemus agendo *de satisfactione*, quòd per verba illa eleventur omnia bona opera pœnitentis ad satisfactionem sacramentalem; saltem consulit *Holzm.* ut ea verba dicantur, dum pœnitens recedit.

Dubitatur 4. An per verba *te absolvo* possit sacerdos validè absolvere pœnitentem tam à peccatis, quàm à censuris? Communiter affirmant *Pal. p.* 5. *Bon. p.* 1. *n.* 10. *Ronc. c.* 2. q. 3. *Salm. loc. cit. n.* 11. *Viva q.* 7. *art.* 1. *n.* 3. *Holzm. num.* 482. Ratio, quia nihil prohibet quin verba illa ex intentione sacerdotis dirigantur ad absolutionem tam à censuris, quàm à peccatis. Meritò tamen advertunt *Roncaglia, et Salm. tr.* 6. *c.* 3. *p.* 1. *n.* 11. *in fin. cum Gran. et Leand.* item *Sotus, Coninchius, et Avila,* id non excusari à culpa veniali, cùm sit contra usum Ecclesiæ. Probabiliter verò *Holzm. n.* 491. *et Viva ll. cc. cum Gran.* id omninò excusant, si nulla adsit probabilis suspicio quòd pœnitens aliquam censuram incurrerit. Cæterùm rectè ait *P. Concina p.* 618 *n.* 9. peccare mortaliter sacerdotem, qui contra prohibitionem Ecclesiæ vellet pœnitentem absolvere priùs à peccatis, et deinde à censuris? Quamvis satis communis sit sententia, quòd validè possit pœnitens absolvi (si ipse sit in bona fide) à peccatis, non præmissâ absolutione à censuris, ut docent *Suarez tom.* 4. *de rel. d.* 31. *sect.* 3. *n.* 6. *Sanchez Dec. l.* 2. *c.* 8. *n.* 5. *Lugo d.* 14. *n.* 102. *et Salm. cit. n.* 11. Ratio, quia prohibitio Ecclesiæ nequit invalidare sacramentum, cujus valor pendet à

[1] « Et non sine ratione. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 5. *Edit.* A. LECLÈRE.

jure divino, cùm omnia ad illud requisita essentialia concurrunt.

431. — Quæritur III. An possit validè et licitè dari absolutio sub conditione? Omnes conveniunt, ut diximus *lib.* 6. (v) *tr.* 1. *de sacram. in gen. n.* 26 validam quidem esse absolutionem, quæ datur sub conditione de præterito, vel præsenti. E converso communiter dicunt DD. invalidam esse, si conditio sit de futuro; et hoc etiamsi dicatur, *Absolvo te, si Deus cognoscit quòd restitues*, aut simile, ut tenuimus *dict. n.* 26. Difficultas est, an sit licitum absolvere sub conditione de præsenti vel præterito? Resp. affirmativè cum communi DD. contra aliquos, juxta sententiam allatam *ibid. n.* 28. dummodò justa adsit causa; nempe si negatâ absolutione, notabile detrimentum immineret animæ pœnitentis.

432. — Causæ autem justæ, secundùm doctores infrà citandos, videntur hæ: I. Si sacerdos prudenter dubitet, an absolverit vel ne, ita *Lugo d.* 13. *n.* 107. *Croix l.* 6 *p.* 2. *n.* 1770. *Spor n.* 622. *Ronc. de sacr. c.* 5. *q.* 6. *r.* 3. *Bon. de pœn. p.* 3. *num.* 1. *cum Suar Fill. Molf. Reg. et Salm. de pœnit. c.* 3. *p.* 3. *n.* 22. *cum Vasq. Graff. Dic. etc.* II. Si confessarius dubitet, an habeat jurisdictionem in pœnitentem [1], ita *Sporer d. n.* 622. Sed hoc non admitterem, nisi pœnitens diu deberet carere absolutione: et in hoc casu censeo tenêri confessarium patefacere pœnitenti qui ei confessus sit mortalia, quòd ipse tantùm sub conditione absolutus sit, ut si postmodum fortè notum fiat, quòd confessarius reverà careret jurisdictione, pœnitens iterùm confiteatur peccata illa, ut debeat. III. Si urgeat necessitas suscipiendi Eucharistiam, ut dicunt *Mazzotta, et Spor. ll. cc.* Sed hìc obiter advertendum, quòd licèt aliquis posset in hujusmodi necessitate sub conditione absolvi, quia talis necessitas sufficientem præbet causam confessario absolvendi sub conditione; pœnitens tamen non posset accedere ad communionem, nisi certò dispositus

[1] « Sed hoc puto non esse admittendum, nisi » cùm pœnitens existeret in mortali et aliàs multum temporis absolutione privari deberet. Præterea hoc debet intelligi in solo dubio facti; quia » si jurisdictio est positivè dubia de jure, id est » si probabilis est ob DD. auctoritatem, benè potest absolutio absolutè conferri, nam tunc supplet Ecclesia, semper ac gravis adest causa. » *Ita S. Alphonsus in Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 6. *Contr infrà n.* 571. 572. 573 901. 902.

ad illam (vel saltem probabiliter, j
alios citandos infrà *n.* 475.) ad h
servet præceptum apostoli, quòd o
accedant probati; unde in mero d
negativo suæ dispositionis nemo
test communionem suscipere [1].

IV. Si dubitetur, an pœnitens
ritè dispositus per verum dolore
propositum; ita *Sporer l. c. Mazzo*
3. *p.* 168. *et Pal. p.* 5. *n.* 9. *cum*
etc. Sed huic doctrinæ sic genera
traditæ nec valeo acquiescere:
dico 1. non posse absolvi sub co
tione peccatorum recidivum in cu
lethales, qui non probetur dispo
per signa extraordinaria, prout
dicemus *n.* 459. nisi esset in peri
mortis; vel nisi (excipit *Schilder*.
Croix l. 6. *p.* 1. *n.* 110.) prudente
meatur, quòd peccator ille non amp
ad confessionem redibit, et in pecc
suis tabescet. Dico 2. idem dicen
esse de recidivo in venialia, qui su
cientem habet usum rationis, q
cùm possit hìc confessarius de b
certum se reddere de pœnitentis di

[1] « In hoc distinguendum et videndum, i
» *S. Alph.* (revocans quod in 1a Edit. m
» scripserat) *in Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 6 an du
» sit de peccati actione aut de confessione pe
» jam commissi, quia si pœnitens est ce
» quòd grave peccatum patravit et ejus disp
» est dubia, ille communicare, nequit, licèt
» lutus fuisset sub conditione, et si non p
» communicare, nec etiam potest absolvi;
» tunc decet causa necessitatis communican
» sub conditione absolveretur. »
Et *in Hom. Ap. tr.* 15. *n.* quæstionem:
» dubitans sit vel ne in gratia, possit comn
» care » *S. Alphonsus* ita solvit: « Si quis
» tat, an graviter peccaverit necne, tunc l
» non præmissa confessione, potest ad co
» nionem accedere, sive dubium sit negati
» sive positivum (sufficiendo sibi ut tutiùs
» tum sacramenti percipiat, ut præmittat c
» tionem); quia præceptum Apostoli: *Probe*
» *tem seipsum homo*, ratione cujus intelli
» præcepta esse confessio, ut declaravit Trid
» num, ligat tantùm eos qui sunt conscii, n
» certè sciunt se mortale commisse, de quo
» sunt adhuc confessi, ut idem Tridentinum d
» ravit sess. 13. c. 7. dicens: *Ut nullus sibi*
» *scius peccati mortalis, ad Eucharistiam*
» *dere debeat.* Itaque præceptum prohibit
» non incipit possidere, nisi posquam homo s
» peccati conscius. Contrà se quis est cert
» peccato commisso, tunc non potest comn
» care, nisi certus sit, si per confessienem
» batum fuisse, quia tunc certè possidet
» præceptum prohibitionis; unde ille cum
» negativo, aut positivo, an recuperaverit
» omissam gratiam (v. g. cùm dubitat an co
» sio fuerit nulla ex defectu dispositionis, a
» risdictionis, aut si dubitat de contritione in
» necessitatis communicandi), non potest Co
» nionem recipere; quia tunc agit contra præ
» tum quod requirit probationem non solùm
» babilem, sed etiam certam, sicut fuit ce
» peccatum. *Edit.* A. LECLERE

sitione per experimentum emendationis ei differendo absolutionem, non videtur adesse sufficiens causa absolvendi illum sub conditione. Dico 3. probabiliter posse absolvi puerum, vel semifatuum sub conditione, quando dubitatur de ipsorum dispositione ; et quidem, si urgeat periculum mortis, vel præceptum paschale, communissimè dicunt DD. cum *Less. Auct. v. Confessio. c.* 6. *Lug. d.* 17. *num.* 22. *et aliis*, tales esse absolvendos sub conditione, si dubiè sint dispositi, maximè si confessi sint aliquod dubium mortale, quo casu ait *Lug.* non vidêri de hoc dubitandum. Idque puto omninò dicendum (contra *Lessium*) etiam extra tempus mortis, vel præcepti, ut veriùs dicunt *Spor. n.* 622. *Mazz. t.* 3 *p.* 568. *et Laym. c.* 5. *n.* 7. qui absolvi posse sub conditione saltem animo retentâ ; in eo enim casu non solùm adest justa causa utilitatis, ne pœnitens privetur gratiâ sacramentali, sed etiam necessitatis, ne ille fortè maneat in mortali ; in tantùm autem alii usu rationis præditi non debent absolvi, cùm de ipsorum dispositione dubitatur, quia adest via et spes, fore, ut dilatâ absolutione, brevì illi certò dispositi redeant, et absolvantur ; sed quoad hos semi-fatuos, et pueros, nondùm perfectè rationis compotes, deest hæc via et spes, fore, ut brevì afferant hanc certam dispositionem. Imò non improbabiliter dicunt *Sporer, Maz. ll. cc. et Gob. Dian. et Schild. ap. Croix n.* 1797. posse absolvi sub conditione hujusmodi pueros, etiamsi afferant peccata tantum levia, ne diu priventur gratiâ sacramentali, et ne maneant in mortali, si fortè habeant, ut loquitur *Lugo l. c.* Dico 4. probabiliter posse sub conditione absolvi (ut censet *Bon. p.* 2. *n.* 1.) pœnitentem pium, qui aliquas tantùm imperfectiones confitetur, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia ; hoc tamen non admitterem sæpè [1], neque ille posset materiam certam de vita anteacta præbere. Cæterùm, cùm pœnitens non dat materiam certam, non tenetur confessarius eam exquirere, ut absolvat ; et casu quo exquisierit, et non repererit certam materiam, ait *Spor. n.* 56. non tenetur absolvere sub conditione, cùm pœnitens tunc nullum jus certum habeat ad illam, quando non affert materiam certam, aut saltem dubie necessariam.

« Utrum stola, inquit Gury, requiratur ad sacramentum pœnitentiæ? ac respondet : etsi ritualis rubrica videatur esse *directiva* et non *præceptiva*, sacra, tamen, Congr. rit. ad confessiones in Ecclesia audiendas usum stolæ præcipit. (11 sept. 1847.) *in patav.* »

[1] « Hoc tamen non admitterem, nisi semel in mense » *S. Alph. in Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 6.
Edit. A. LECLERE.

DUBIUM II.

QUÆ CONTRITIO REQUIRATUR ?

433 Vide quæ habentur apud *Busemb.* de dolore, et proposito.

§. I.

De quæstionibus ad dolorem pertinentibus.

434 Quid sit pœnitentia ut virtus? et quid ut sacramentum?

435 Qu. I. An contritio consistat in dolore, vel in detestatione?

436 Qu. II. Ex quo motivo elicienda sit contritio?

437 Qu. III. Quando obliget præceptum contritionis? Dub. 1. An obliget extra periculum mortis? Et an ejus dilatio sit speciale peccatum? Dub. 2. An qui in articulo mortis confessus sit cum attritione, teneatur deinde elicere contritionem? Dub. 3. An præceptum contritionis obliget in diebus festis?

438 Qu. IV. An ad justificationem requirantur singulæ contritiones ad singula peccata?

439 Qu. V. An in confessione requirantur explicitè actus fidei, et spei?

440 Qu. VI. An in sacramento sufficiat attritio sine amore prædominante?

441 An quælibet contritio deleat peccatum extra sacramentum?

442 Et an peccatum possit consistere cum charitate prædominante, si sit remissa? Solvuntur objectiones, ubi probatur, amorem inchoatum concludi in attritione.

443 Qu. VII. An sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium?

444 Qu. VIII. An sacramentum pœnitentiæ possit esse aliquando validum et informe?

445 Qu. IX. An dolor debeat præcedere ad confessionem?

446 Qu. X. Per quantum temporis actus doloris moraliter perseveret?

447 Qu. XI. An pœnitens debeat elicere actum doloris cum intentione se confitendi?

448 Qu. XII. An qui confitetur peccatum oblitum statim post absolutionem, teneatur novum elicere dolorem?

449 Qu. XIII. Quomodo eliciendus sit dolor in confessione venialium? Dub. 1. An sit mortale confitêri venialia sine ullo dolore? Dub. II An in confessione venialium sufficiat dolêre de uno peccato sine alio? An sufficiat dolêre de frequentiâ?

§. II.

De quæstionibus ad propositum.

450 Qu. I. An sufficiat propositum virtuale sive implicitum?

451 Qu. II. Quæ sint conditiones requisitæ ad verum propositum? Et sunt [illegible] ut sit *firmum*.

433. — « SUPPONO, quòd contritio in » communi sit dolor, ac detestatio » peccati commissi, cum proposito » emendandi, ut habet *Trident. sess.* » 14. Ubi eam dividit in perfectam, » quæ absolutè sic dicitur; et in im» perfectam, quæ attritio dicitur. Per» fecta est, quæ elicitur ex motivo » charitatis propter Deum summè di» lectum : et hæc ex se sola mox justi» ficat, etsi cum voto, et ordine ad » confessionem, quam deinde facere » tenèris. Imperfecta est, quæ ex inte» riore motivo, supernaturali tamen, » concipitur. »

« Resp. Ad sacramentum hoc suffi» cit, et requiritur saltem attritio for» malis, supernaturalis, efficax, et » universalis, respectu mortalium, » concepta in ordine ad confessionem, » vel saltem absolutionem. Est com» munis. *Vide Bon. d.* 5. *q.* 5. *et Schol.* » ac colligitur ex *Trid. l. c.*

Unde resolves.

« Non requiritur contritio existimata, » ut voluit *Gabr.*

« 2. Non sufficit 1. Attritio existi» mata tantùm, licèt inculpabiliter; » quia vera attritio est pars essentia» lis. 2. Nec desiderium absolutionis, » sine affectu ad peccata : idque etiamsi » tantùm confitearis venialia, ut ha» bet sententia communis contra *An*» *gles* et quosdam alios, quos sequitur » *Tamb. l.* 1. *exped. conf. c.* 3. *Vide* » *Dian. p.* 9. *t.* 9. *r.* 31. Unde peccat » graviter, qui etiam sola venialia, vel » sola mortalia aliàs confessa sine » omni formali dolore confitetur, quia » non ponit materiam Sacramenti, et » saltem periculo sacrilegii se expo» nit. Ita *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* 8. » *etc. commun. Vide Dian. p.* 3. *t.* 4. » 4. 116. *Bon. d.* 5. *qu.* 3. *sect.* 1. 1. *p.* » *r* non tamen est necesse, ut dolor » se extendat ad omnia venialia, quo» rum sibi pœnitens est conscius. *Suar.* » *Laym. Lugo.* imò notat *Tamb. l. c.* » satis esse de uno veniali dolêre for» maliter, etsi plurium sis conscius, » de quibus nec dolorem, nec propo» situm emendandi habeas sive ea » confitearis, sive non.

» 3. Non absolvitur, qui dolet, licèt » intensissimè, tantùm propter infa» miam, damna, aliasve pœnas tem» porales præcisè, etsi ex inculpabili » ignorantia : quia non est dolor su» pernaturalis; nec ignorantia, aut » bona fides potest supplêre defectum » essentiale. *Bonac. l. c. etc.* Limitat » tamen *Regin. cum Tamb. de exp. conf.* » *l.* 1 *c.* 1. nisi doleas propter istas, » ut à Deo inflictas, vel infligendas.

« 4. Ad attritionem non requiritur » ulla intensio, vel duratio temporis, » ut vult *Durand.*

« 5. Etsi debeat esse de omnibus » peccatis mortalibus, non requirun» tur tamen singulis dolores de singu» lis, *Angles;* sed sufficit unus actus » de omnibus simul sumptis, etiam » oblitis; ideòque peccat graviter, qui » sciens prudens non atteritur univer» saliter de omnibus mortalibus non» dum remissis. *Bonac. etc. ll. cc.*

« 6. Non sufficit dolêre, quòd non » doleas, ut habent *Navar.* et *Sa,* nec » velleitas non peccandi. Ratio utrius» que est, quia non est dolor de pec » catis commissis, cum quo affectus » ad ea stare potest. *Henriq. Vasquez,* » *Bon. loc. cit. n.* 7. Ubi rectè notat, » cum actu, quo quis dolet, se non » dolêre de peccatis, plerùmque con» junctum esse dolorem de peccatis, » etsi pœnitens eum non dignoscat.

« 7. Etsi dolor hic debeat esse sum» mus appretiativè, ita ut nihil magis » detesteris quàm peccatum, malisque

» **omnia** mala hujus mundi perpeti, » quàm mortaliter contra Deum pec- » care; non tamen opus est, imò non » expedit, particulares facere colla- » tiones : v. g. mallem hoc, vel illud » malum subire, quàm mortaliter pec- » care; quia periculosæ sunt. » (*Et hoc est commune apud omnes cum S. Th., Bonac. etc. apud Croix n.* 731., *nempe non expedire comparationem explicitam inter peccatum et alia mala, se determinando, potiùs quàm peccatum, eligere hæc mala in particulari; et tantò minùs eligere infernum, quia secundùm præsentem Dei providentiam, cùm infernus sit destinatus iis qui sunt firmati in peccato per æternum odium erga Deum, incongruè homo ad vitandum peccatum eligeret infernum, in quo non posset manère sine peccato.*)

« 8. Qui non vult occasiones proxi- » mas peccandi à se amoliri, vel non » remittere ex animo, vel non resti- » tuere, aut satisfacere, quibus debet, » vel non habet formale (licèt proba- » biliter cum *Lugo l. c. sect.* 5. *Laym.* » *Dian.* aliqui dicant virtuale in con- » tritione universali inclusum sufficere, » saltem quando non occurrit cogitatio » de peccatis vitandis) propositum pec- » cata mortalia (quando talia confi- » tetur) vitandi efficax, id est, cum » quo non possit consistere affectus » actualis erga aliquod mortale, non » est sufficienter attritus. Ratio est quia » non est dolor et detestatio efficax, » quippe cum quo possit stare volun- » tas peccandi, nec is se ex toto corde » convertit ad Deum, detestans pec- » catum super omne detestabile. *Suar.* » *Fern. Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 4. *Dian. p.* » 3. *t.* 4. *r.* 119. *etc. commun.* Et licèt » sola venialia confitearis, tenêris ta- » men sicut dolorem, ita etiam propo- » situm, saltem virtuale, circa illa » habêre. *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* 8. » *et* 9. *et alii.*

« 9. Redire sæpè cum eodem mor- » tali non est certum indicium deesse » attritionem, etsi sit magna præsump- » tio, præsertim in iis qui coguntur » confiteri à parentibus, magistris, etc.; » item in iis, qui aliquoties moniti con- » cubinam non separant, aut restitu- » tionem non faciunt, quibus proinde » absolutio differenda est, nisi id actu » præstent. Quamquam possint esse » alia signa veri doloris, v. g. si media » præscripta sint adhibita, occasiones » vitatæ, si numerus peccatorum im- » minutus, si pœnitens omninò asse- » rat, cui plerùmque credi debet, cùm » ipse sit suî accusator, defensor, et » testis; qua in re opus est magna » prudentia confessarii, ne pœniten- » tem severitate avertat, neque etiam » lenitate seducat, et peccet, pereatque » cum illo. *Suar. in* 3. *p. d.* 32. *sect.* 2. » *Sanch. l.* 2 *in dec. c.* 32. *et l.* 3. *c.* 5. *Card.* » *de Lug. l. c. num.* 166 *et* 169. contra » quorum, aliorumque communem » sententiam, docent *apud Dian. Vival-* » *dus, et Joannes Sancius de d.* 10. *n.* 16. » posse toties, quoties confitetur, ab- » solvi, etiamsi nullus appareat profec- » tus; eò quòd sine illo possit esse verum » propositum, sicut est in iis, qui ve- » nialia semper afferunt eadem. Verùm » id probare non ausim, » (ob damnatas nuper ab *Innoc. XI. proposit.* 60. *et* 61.) « nec videtur esse par ratio. » *Vide Conin. d.* 2. *d.* 14. *Dian. p.* 1. *t.* » 7. *r.* 55. *et p.* 2. *t.* 2. *miscel. r.* 15. *et* » *p.* 3. *t.* 4.

« 10. Absolvendi sunt ii, qui ex offi- » cio, domo, vel negotio, in quo pro- » pinquum peccati periculum imminet » discedere nolunt, eò quòd sine maxi- » ma difficultate non possint, parati » interim media præscribenda adhi- » bère. Ratio est, quia occasio, etiam » propinqua, non necessitat ad pecca- » tum, ideòque stare potest cum pro- » posito peccata vitandi. Nec refert » quòd quis putet, vel timeat se unum » vel plura peccata non vitaturum : » quia propositum est actus volunta- » tis : existimatio autem illa est actus » intellectus, qui est illo proposito, ob » humanæ voluntatis mutabilitatem, » non necessariò consequitur. Interim » qui certus est, impossibile sibi esse » in tali occasione peccata vitare, de- » bet eam deserere, nisi velit perire. » Ita *Laym. l. c. Lugo l. c. n.* 152.

« 11. Non requiritur dolor sensibi- » lis; sufficit enim intellectivus : qui » cùm sit internus ac spiritualis, scru- » pulosi non facilè debent angi, quasi » sine dolore accedant ad sacramen- » tum, eò quod nullum sentiant.

« 12. Is qui nihil cogitans de con- » fessione, attritionem elicuit, non re- » ferens eam ad sacramentum, non » potest sine novo dolore ad id acce- » dere, quia pars debet referri ad com- » partem. Ita *Suar. d.* 20. *sect.* 4. *Bon.* » *d.* 5. *q.* 3. *p.* 2. Contrarium tamen

» videtur docêre *Card. de Lug. d.* 14. » *sect.* 4. *n.* 37. quod non est impro- » babile. *Tamb. l. c.* 2.

« 13. Non sufficit ad sacramentum » dolor, qui sequitur absolutionem, » imò secundùm sententiam saltem » tutiorem, quam docent *Laym. lib.* 5. » *t.* 6 *c.* 4. *et Coninc.* debet antecedere » etiam confessionem, etsi contrarium » etiam probabiliter doceant *Vasq.* » *Fill. Fag. Card. de Lugo de pœnit. d.* » 14. *sect* 2. *et Gasp. Hurtad. d.* 6. *diff.* » 5. *apud Dian. et Escob. t.* 7. *r* 6. » Unde pœnitentes initio ad dolorem » excitandi, aut si post peccatorum » narrationem fiat, repetant verbo » confessionem, dicendo se dolêre de » peccatis expositis. *Vide Laym. l. c.*

« 14. Probabile est, eum qui paulò » antè confessus iterùm confitetur, vel » eadem peccata, vel quæ exciderant, » quibus antè (explicitè et in particu- » lari) non doluit, non tenêri elicere » novum dolorem. *Card. de Lugo d.* 14. » *sect.* 3. *Dian. p.* 9 *t.* 3. *r.* 50. *et* 51. et » consequenter potest moribundus » propter periculum instantis mortis » absolvi, audito tantùm uno alterove » peccato, et deinde si superstes ma- » neat, auditis reliquis iteratò absolvi » in virtute doloris præcedentis. *Tamb.*

Hìc plures occurrunt quæstiones magnopere scitu necesssariæ ad praxim, tùm ad dolorem, tùm ad propositum in confessione requisitum pertinentes ; undè distinctè de iis agere oportet.

§. 1.

De quæstionibus circa dolorem.

434. — Ante omnia oportet advertere, quòd pœnitentia duplici sensu accipitur ; nempe ut virtus, et ut Sacramentum ; Ut *virtus* definitur : *Virtus tendens in destructionem peccati in quantum est Dei offensa, medio dolore, et satisfactione.* Ut *sacramentum* verò definitur : *Sacramentum consistens in actibus pœnitentis ; et sacerdotis legitimè absolventis in modum judicii.* Pænitentia quidem ut virtus fuit omni tempore necessaria necessitate medii ad salutem ; in lege autem evangelica ut sacramentum est pariter necessitate medii necessaria omnibus lapsis in mortale post baptismum, saltem in voto, si non possit suscipi sacramentum in re.

435. — Quær. I. An contritio consistat in dolore, vel in detestatione ? Alii dicunt consistere in dolore, qui præsupponat detestationem, ut *Gonet. d.* 7. *n.* 6. *etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 657. Alii verò dicunt consistere in detestatione, quam sequitur dolor ; et hæc sententia est satis communis et verior videtur *cum Suar. de pœnit. d.* 4. *sect.* 1. *n.* 7. *Sporer n.* 67. *Holzm. n.* 493, *ac Nav. Caj. Reg. Gob. etc. ap. Croix l. c. ex D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art.* 1. ubi docet : *Exigitur ad remissionem, ut homo actualiter peccatum commissum detestetur.* Ratio, quia non quidem dolor est causa detestationis, sed detestatio est causa doloris ; et dolor ideò est utilis, quia procedit à peccati detestatione ; quæ principilater est abolitio culpæ, cùm sit velle non peccasse. Cæterum, ut rectè dicunt *Frassen. t.* 10. *p.* 529. *cum Vega, et Holzm. Sporer ac Croix loco cit. cum Con.*, non dubitandum, quin in contritione utrumque requiratur, tam dolor, quàm detestatio ; et quòd reverà in uno alterum exercitè contineatur ; qui enim suum detestatur peccatum, necessario de ipso dolet ; et contrà, qui de peccato dolet, illud necessariò detestatur.

436. — Quær. II. Ex quo motivo debeat elici actus perfectæ contritionis ?

Prima sententia, quam tenent plures, dicit posse elici ex motivo cujuscumque attributi divini offensi, justitiæ, sapientiæ, misericordiæ, etc. Et meritò hanc probabilem putant *Suar. d.* 2. *sect.* 2. *num.* 13. *et Lugo d.* 5. *n.* 4. Ratio, quia ille qui diligit divinam justitiam, vel misericordiam propter Deum, jam Deum diligit, cùm misericordia et justitia divina sint ipse Deus ; ergò qui dolet de peccato ob Dei misericordiam, vel justitiam offensam, non jam ex motivo concupiscentiæ, sed propter Deum dolet.

Secunda sententia verò communis et probabilior, quam tenent *Suar. l. c. Vasq. q.* 85. *art.* 2. *n.* 45. (qui vocat oppositam erroneam) *et Croix n.* 722. *cum Arriaga, Dic. et aliis passim*, docet, contritionem debêre omninò procedere ex solo motivo charitatis ; nempe divinæ bonitatis offensæ, quatenus hæc complectitur omnes Dei perfectiones. Ratio, quia ex Trid. *sess.* 14. *c.* 4. requiritur, ut contritio sit charitate perfecta, id est informata ; objectum autem charitatis, ut communiter docent DD. utque diximus *l.* 3. *n.* 24. *v. Objec-*

tum, est Deus quatenùs est infinita bonitas, nempe radix et aggregatio omnium perfectionum.

In actis de doctoratu, ad hunc locum animadvertit promotor fidei :

« 38. Adnotandum tamen est, infinitam Dei bonitatem enitere in ejus quolibet attributo. Præfati autem auctores, adducti pro secunda sententia, aliam agitant quæstionem; utrum nempe ad contritionem perfectam sufficiat motivum, non charitatis, sed alterius virtutis, id est obedientiæ, religionis, pœnitentiæ, gratitudinis, aliarumque; quatenus peccatum admissum fuit contra ejus *præceptum*, cui obedire tenemur [1], vel contra ejus *cultum* [2]. Ergo heic undequaque dehiscit Ligorii doctrina, cum fundamentum corruat cui ipsa innititur, uti probat Ballerinius [3]. »

Ut sequitur autem advocatorum S. Alphonsi responsiones coarctat Hilarius Alibrandi :

« 270. Gratis omnino asseritur a P. Ballerinio, sententiam S. Alphonsi *e sola auctoritate* robur suum mutuari. Hujus enim sententiæ allata est superius ratio gravissima. Quomodo alias, quæso , *communis* ipsa evasisset, qualem S. Auctor eam declarat? Porro rectissime Sanctus noster in suæ definitionis suffragium *Suarezium* invocat et *Vasquez*, atque invocare potuisset *Lugonem*. Etenim Doctores isti requirunt (quin tamen, excepto Vasquezio, contrariam opinionem reprobent) ut contritio perfecta « *ex motivo dilectionis Dei* » procedat, « *ex* » *sola Dei bonitate, quæ est motivum charita-* » *tis.* » Superius autem jam retulimus Alphonsum, dicentem : « *Objectum chari-* » *tatis, ut communiter docent DD., est Deus,* » *quatenus est infinita bonitas, nempe radix* » *et aggregatio omnium perfectionum.* » — Insuper iidem laudati Doctores censent, probabilius saltem, elici non posse contritionem perfectam ex eo v. g. motivo, quod peccatum sit « contra jus Dei », quod sit « offensa Dei quatenus talis est. » — Cæterum, si pœnitens, de peccatis dolendo, non *exclusive* solam v. g. justitiam consideraret, sed insuper præ oculis haberet perfectionum divinarum inseparabilem connexionem , S. Alphonsus minime dubitat, quin actum eliceret perfectæ contritionis. Imo hoc modo admittit, posse, ex motivo *beneficentiæ divinæ* atque grati animi, verum actum oriri charitatis perfectæ. — Denique, ut initio dictum fuit, probabilem quoque censet Alphonsus sententiam alteram. Ad quid ergo adstruitur tanta moles, ut ipse reprehendatur? » (Resp. ad animad. 38).

437. — Quær III. Quando obliget præceptum contritionis? Per se loquendo, certum est apud omnes, obligare in articulo mortis; *vide Salm. de pœnit. c.* 1. *p.* 5. *n.* 34. *et alios passim.* Per accidens verò, communiter dicunt DD. obligare I. Quando aliquis esset in mortali et deberet sacramenta ministrare, vel aliquod sacramentum vivorum suscipere, ita *Bon. d.* 5. *qu.* 5. *sess.* 1. *p.* 2. *cum Vasq. Val et Fill. ac Salm. ibid. n.* 31. *cum Pal. et Laym. etc. communiter.* II. Quando quis graves pateretur tentationes, quas vitare non posse putaret, nisi actum contritionis eliceret. *Laym. c.* 2. *n.* 1. *et Salm. ibid. n.* 32. *cum Cano, Pal. Fill. Med. etc.* III. Quando quis tenetur elicere actum charitatis erga Deum, tunc enim occurrente memoria peccati tenetur suum peccatum detestari, ut rectè ait *Holzm. p.* 131. *num.* 518.

Dubitatur 1. An extra periculum mortis obliget unquam præceptum contritionis, et ejus dilatio sit speciale peccatum.

Prima sententia affirmat, quam tenent *Juenin. t.* 9. *p.* 416. *Ronc. de pœnit. c.* 1. *q.* 3. *r.* 2. *Antoine p.* 498. *Conc. t.* 9. *p.* 51. *n.* 5. *cum Carden. Vitass. et Merb.* item *Ales. et Gabr. apud Salm. ibid. n.* 46. Probatur 1. ex illo : *Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius. Eccli.* 5. Probatur 2. ex præcepto charitatis, quod sine dubio obligat per se sæpiùs in vita, ergò etiam sæpiùs obligat præceptum contritionis.

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Navar. cap.* 1. *p.* 2. *n.* 5. *vers. Dixi, item Cajet. et Durand. apud Pal. p.* 3. *n.* 9., qui probabilem putat. Censeo autem has sententias facilè posse conciliari. Per se loquendo peccator differens pœnitentiam extra periculum mortis probabiliter non committit speciale peccatum cum secunda sententia. Ratio, quia præcepta affirmativa, ut docet *D. Th. in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *a.* 1. debent habêre tempus determinatum, in quo debeant implêri : nullibi autem constat quale tempus sit determinatum ad huic præcepto contritionis satisfaciendum : unde idem S. Doctor 2. 2. *qu.* 14. *art.* 2. dixit impœnitentiam finalem non esse peccatum speciale, his verbis : *Impœnitentia non quidem eo modo quo dicit permanentiam in peccato usque ad mortem..., sic non esset non speciale peccatum sed quædam peccati circumstantia, etc.* Id tamen sanè intelligendum, præciso præcepto positivo :

[1] Suarez.
[2] Lugo.
[3] Gury. II, p. 324.

nam ex præcepto annuæ confessionis ab Ecclesia prescriptæ quisque procul dubio tenetur ad pœnitendum, saltem semel in anno. Hoc tamen est per se loquendo, sed per accidens puto nullo modo excusari à mortali, qui existens in mortali per notabile tempus differret pœnitentiam. Tùm quia peccaret contra præceptum charitatis erga Deum, quod saltem pluries in anno quemcumque obstringit, juxta dicta *l.* 3. *n.* 8. Tùm quia insuper peccaret contra charitatem erga seipsum, cùm se exponeret proximo periculo novarum culparum, tentationibus succumbendo: ratio patet ex eo quod docet *D. Th.* 1. 2. *q.* 109. *art.* 8. (quem sequuntur *Gonet, et Ronc.*) ubi ait: *Sine gratia justificante, quòd diu maneat absque peccato mortali esse non potest.* Unde *D. Gregorius* super *Ezech. Hom.* 11. dixit : *Peccatum quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit* [1]. Quale autem sit hoc notabile tempus, valde DD. discrepant. *Conc.* putat esse hebdomadam [2]; idem videtur sentire *Ronc.*, dicens esse spatium multorum dierum; sed *Salm. de pœnit. c.* 1. *p.* 5. *n.* 55. *Pal. p.* 3. *nu.* 10. *cum Laym. et Elb. n.* 54. *cum Lugo Henno, etc.*, putant excusari qui satisfacit confessioni annuali : et huic opinioni videtur adhærêre *D. Th. l. c. in* 4. *Sent.* Sed ego non omninò aquiesco, spatium enim satis notabile mihi videtur, ut quis per tantum temporis existens in mortali possit vitare periculum in alia facilè relabendi. Nec valet dicere, quòd Ecclesia pro omnibus indistinctè determinaverit tempus anni; nam Ecclesia hoc tempus solùm determinavit ad obligationem confessionis, non autem pœnitentiæ. Non nego tamen, quòd peccatores, præsertim rudes, ab hoc peccato dilatæ pœnitentiæ ob inadvertentiam ut plurimùm, imò ferè semper excusari possunt.

« An, inquit Gury, præceptum contritionis obliget statim post patratum mortale peccatum? ac resp. *Neg.* contra paucos antiquiores, quia præceptum contritionis est affirmativum, nempe : *pœnitentiam agite*; porro præceptum affirmativum non aligat singulis momentis ; ergo præceptum contritionis non statim post patratum peccatum urget. Insuper multiplicarentur peccata pro numero instantium dilationis; quod sensui communi fidelium advertatur. »

De quo responso adnotat Ballerini : « Hæc ratio descrete est intelligenda. Neque enim DD. dicere solent, eum qui v. gr. restitutionem aut confessionem annuam culpabiliter differt, singulis instantibus denuo peccare, sed quoties advertens obligationem, ac potens eam implere, id negligit. Immo hoc ipsum tum solum contingit, quando actus sequentes virtute seu efficacia præcedentis propositi non consequentur. »

Dubit. 2. An qui in articulo mortis susceperit sacramentum pœnitentiæ cum attritione (supposito quòd attritio sine charitate prædominante sit sufficiens dispositio, juxta dicenda in qu. V.), teneatur insuper elicère actum contritionis?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 14. *sect.* 6. *n.* 18. *Sanch. Dec. t.* 1. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 34. *Bon. q.* 5. *p.* 2. *n.* 5. *Conc. t.* 9. *p.* 56. *n.* 5. *Antoine p.* 498. *r.* 2. *et Val. Fill. etc. ap. Salm. de pœnit. c.* 1. *p.* 5. *n.* 35. Ratio, quia ex lege charitatis quilibet in articulo mortis tenetur tutiora quærere remedia, ut ab omni periculo se liberet æternæ damnationis.

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Lug. d.* 7. *nu.* 163. *Laym. c.* 11. *n.* 7. *Pal. p.* 3. *n.* 5. *Ronc c.* 1. *q.* 4. *Sporer n.* 174. *Holz. n.* 546 *Escob. l.* 14. *n.* 130. *et Salm. ibid. n.* 30. *cum Conc. Bec. Salas, Fag. Turr. et aliis pluribus*, valdeque probabilem putat *Suar.* Ratio, quia, posito quòd sit moraliter certa sententia, quòd simplex attritio sufficiat in sacramento ad gratiam consequendam, nullum in hoc adest morale periculum salutis : homo autem quocumque tempore, sive vitæ sive mortis, non tenetur nisi ad eligenda media salutis tuta, non autem tutiora. Utraque sententia est probabilis, sed prima omninò est consulenda, cùm agatur de summo salutis negotio, cujus periculum est irreparabile. Imò dico esse omninò sequendam ab eo, qui esset in actuali articulo mortis : tunc enim quisque tenetur elicere actum charitatis (ut tenendum cum *Suar. n.* 4. *Holzm,*

[1] Hic locus D Gregorii magni sic constat : *peccatum quippe quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum est et causa peccati, aut peccatum et pœna peccati. Omne enim quod prius committitur peccatum est. Sed si citius pœnitendo non tergitur, justo judicio omnipotens Deus obligatoris peccantis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, ut quæ flendo et corrigendo noluit emendare quod fecerit, peccatum incipiat peccato cumulare*, etc. (In Ezechi. homel. lib. I, homel. XI, n. 24).

[2] Hæc sententia auctori in *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 10. videtur nimis rigida.

n. 141. *et Spor. n.* 35. *cum March. etc.*). cui nemo potest satisfacere si occurrente memoriâ peccati, ex eodem charitatis motivo peccatum non detestetur.

Dubit. 3. An in diebus festis obliget præceptum contritionis? Affirmant *Marsilius, P. Soto, etc. ap. Salm. tr.* 6. *c.* 1. p. 5. *n.* 49., quia observantia festi ideò instituta est, ut animæ sanctificentur. Sed negant communiter *Canus, Dom. Soto, Armill. Suar. Vasq. Bon. Reg. etc. cum Salm. l. c.*, quia finis præcepti non cadit sub præcepto. *Vide dicta l.* 3. (IV) *n.* 264.

Dubit. 4. An votum confessionis in contritione debeat esse explicitum. Certum est ex Trident. *sess.* 14. *c.* 4. peccata non remitti nisi ex voto sacramenti pœnitentiæ : dubium est an hoc votum explicitè sit habendum? Affirmant *Canus p.* 5. *q.* 2. *et Tourn. prælect. theol. de pœnit. qu.* 4. *art.* 4. quia illa, quæ de necessitate medii sunt necessaria, explicitè proponenda sunt ab eis quibus lex jam est manifestata. Negant verò communiter probabiliùs *Bon. p.* 3. *n.* 8. *Gonet a.* 5. *et Salm. ibid. c.* 2. *p.* 3. *n.* 23. *cum Scoto, Suar. Soto, Navar. Alensi, Adrian. Fill. Med. et aliis.* Ratio 1. quia ex ipso Trident. habetur, votum hoc includi in contritione, dum ibi sic dicitur : *Reconciliationem* (quæ per contritionem perfectam obtinetur) *ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.* Quod in alio includitur, implicitum est, non explicitum. Ratio 2. quia illi, qui habet notitiam confessionis, non est necesse, ut dum conteritur confessionis recordetur, sed sufficit ut illam non excludat; ergò ad contritionem non est essentiale ad remissionem peccati, quòd votum confessionis sit explicitum.

Nonnulla pro praxi, de contritione, adnotat Scavini :

« *a.* Confessarius « curet (ait S. Alphonsus, *Homo Apost.*, tract. ult.. n. 9) si pœnitentem sine peccato vult absolvere, aut eum disponere ad dolendum præsertim de aliqua levi culpa, a qua ille magis horreat; aut ei insinuare, ut confiteatur de aliquo peccato graviori vitæ anteactæ contra aliquod præceptum (sufficit enim ut confiteatur in generali absque numero, determinando tamen aliquam materiam quoad genus, v. g., *me accuso de peccatis superbiæ, luxuriæ*, etc.) ut habeat materiam certam, super qua inniti possit absolutio. Alioquin etiam huic pœnitenti per aliquod tempus differri oportet absolutio. » Hæc agendi ratio, aliquod certum peccatum vitæ anteactæ confitendi, in iis maxime est curanda, qui sola venialia habent, et in eadem sunt recidivi : quia merito tunc potest de illorum dispositione dubitari.

« Ceterum si Confessarius plane agnoscat aliunde pœnitentem, ut ex recenti totius vitæ confessione, etc., et sciat illum intendere accusare de peccatis sibi jam notis, tunc satis erit si pœnitens dicat : *Me accuso de omnibus peccatis jam tibi notis*, vel simpliciter, *de omnibus peccatis vitæ præteritæ*. Gury.

« *b.* Peccatum veniale probabilius (docet D. Thomas, 3 p., q. 86, a. 4) remitti nequit, non remisso mortali conjuncto; quia quæcumque remissio culpæ fundatur in amicitia Dei et gratia sanctificante : inde consequitur, quod in damnatis culpa venialis in qua mortui sunt, perseveret in æternum. Practice interim certum est, nullum posse sacramentaliter absolvi ab uno veniali, manente culpa mortali, ob incompatibilitatem gratiæ sanctificantis cum peccato mortali, etsi possit peccator deponere affectum unius peccati et manere in affectu alterius peccati. Dens.

« *c.* Quamvis peccator magis dolere debeat de suo peccato, quam de alio malo quocumque, attamen urgendus non est, sed consolandus, si ita se dolere non sentiat uti si, v. g., magis se sentiat dolere de morte patris, filii, etc., quam de offensa Dei. Sicut e contrario reprehendendi sunt Confessarii, qui practice descendentes cum pœnitente ad mala particularia, eumdem tentant, utrum velit potius suspendi, capite obtruncari, comburi flammis, quam Deum offendere. Nam cum sensibilia magis hominem moveant, quam spiritualia, periculum erit, ne tentationi succumbat. — *V.* Salvatori, *Istruzioni*, ecc., p. 2°, c. 8. — Careno *Delle regole*, ecc. Es. 1. 2, 3 e 4.

« Item ad veram contritionem non requiritur ulla intentio vel duratio temporis *non intensitas*, gradus enim doloris seu affectus et conatus major vel minor non est de contritionis essentia. *Non diuturnitas*, hæc enim non pertinet ad essentiam actus. Quare etsi præstat ut caveamus a nimia festinatione, ne leviter dolor concipiatur et insufficiens; attamen neque cum anxietate huic insistendum est. Ad rem Salesius in suo *Direct. Spirit.*, c. XLIII : « Il ne faut que très-peu de temps pour bien faire un acte de contrition, puisqu'on n'a qu'à se prosterner devant Dieu en esprit d'humilité et de repentir de l'avoir offensé. »

« *d.* Quando quæritur, an præceptum contritionis obliget statim post peccatum mortale commissum, sub novo peccato, quæstio non est de deponendo affectu peccati, qui certe deponendus illico est, secus peccator pergit semper actualiter peccare. Sed quæstio est de casu, quo deposito affectu peccati,

remanet solum peccatum habituale sive macula peccati. En quæstio in qua scinduntur Doctores. Attamen quidquid sit fere semper peccatores (maxime rudes) excusantur a peccato dilatæ pœnitentiæ ob inadvertentiam : atque ideo Confessarius neque seipsum neque suos pœnitentes angariare debet ad hanc temporis dilationem nimium pensitandam. — V Liguori.

(T. IV, n. 184, ad 186).

438. — Quær. IV. An ad consequendam justificationem requirantur ad singula peccata singuli actus doloris? Affirmant *Sylv. in 3. part. q. 2. a. 6. concl. 1. et Angles ap. Bus. ut suprà.* Alii autem, ut *Sotus, Canus, Med. ap. Suar. d. 4. sect, 8. n. 4.* dixerunt saltem requiri unum actum doloris, qui detestetur omnia peccata distinctè cognita. Verùm omninò tenendum oppositum cum sententia communi, quam tradunt *Suar. n. 8. Laym. c. 4. n. 3. Conc. p. 66. n. 7. Juen. de sacr. pœn. Caj. 1. 2. q. 113. a. 5. et 3. p. q. 87. a. 1. Holz. n. 449. Spor. n. 89. Croix n. 737. et Elbel p. 215. n. 79. cum Soto, Mastr. et aliis passim.* Omnes hi docent non esse quidem opus adhibêre ad singula peccata singulos actus doloris, quod *Cajet.* dicit fore ridiculum; nec requiri, ut dolor referatur ad peccata distinctè recogitata, sed sufficere de omnibus universaliter pœnitêre. Et hanc sententiam *D. Thomas,* licèt alibi contrarium (ut infrà dicemus) videatur indicare, tamen in *Op. de Veritate q. 29. a. 5. ad 4.* expressè docet, sic dicens : *Omnia peccata conveniunt in aversione à Deo, ratione cujus gratiam impediunt; unde ad justificationem non requiritur, quòd in ipso justificationis momento aliquis de peccatis singulis cogitet, sed sufficit quòd cogitet de hoc, quòd per culpam quam est aversus à Deo. Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem.* Intellige in ordine ad justificationem, ut rectè explicant *Suar Croix, et alii.* Idem docuit *Catech. Rom* §. 3. ubi quamvis antecedenter hortetur, ut peccator sua crimina singulatim destetur, tamen ibidem sic subdit : *Is enim* (Deus), *cùm nostræ salutis cupidissimus sit, nullam moram ad tribuendam veniam nobis interponit, sed peccatorem paternâ charitate complectitur, simul atque se collegerit, et universè peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore (si facultas erit) singula in memoriam reducere* (id est ad confitendum) *ac detestari in animo habeat, ad Deum se converterit.*

Hæc sententia probatur 1. ex illo : *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Ezech.* 33. Unde dixit *S. Leo, Epist.* 82. c. 4. *Apud Deum nullas patitur moras vera conversio*[1]. Et *S. Jo. Chrysost. Epist.* 5. *Deum quantulamcumque, quamlibet brevi tempore gestam pœnitentiam non respuere*[2]. Probatur 2. rationibus. Ratio prima est illa quam suprà affert *D. Thomas,* nempe, cùm peccata consistant in aversione à Deo, sufficit ad gratiam recuperandam, ut peccator per unum contritionis actum convertatur ad Deum; si enim peccator per primam conversionem gratiam non recuperaret, sequeretur quòd eodem tempore ipse esset conversus, et aversus. Præterea, cùm peccator per primum actum se convertit ad Deum, nihil ei obstat quominùs veniam saltem illius peccati consequatur, peccata autem mortalia nequeunt remitti unum sine alio ; unde necesse est, ut ad primum actum unà simul omnia remittantur. Ratio secunda, qui magnis peccatoribus, qui habitualiter per multum temporis versati fuissent in peccatis, impossibile esset statim converti ad Deum, cùm impossibile sit brevissimo tempore singula peccata detestari, aut singula in memoriam revocare : sed oppositum constat ex Scripturis; nam plures peccatores, etsi multis peccatis gravati, tamen subitò justificati fuerunt; ita accidit Magdalenæ, Latroni, Paulo, et præsertim Davidi, qui statim ac dixit, *peccavi Domino,* respondit Propheta, *Dominus quoque transtulit peccatum tuum. 2. Reg. c. 12. v. 13* Ratio 3. quia aliàs quisque à peccatis occultis non posset per dolorem universalem mundari, sed Trident. *sess.* 14. *c.* 5. docet oppositum dicens : *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus : Ab occultis meis munda me, Domine.* Si ergò dolor universalis valet delêre peccata occulta, cur non delebit etiam peccata non singulatim detestata ; Ratio 4. et intreseca est, quia (ut benè docet P. *Suarez*), cùm quis dolet de suis criminibus ex motivo

[1] Nec in epist. 82 secundum ord. nov. nec. in 82 secund. ord. quesnellian. nec. in 82 secund. ord. ante quesnell. hæc verba reperiuntur.

[2] Nec repertur in epist. V quæ est inter epist. ad olympiadem diaconissam.

universali, quod pugnat cum omni peccato, tunc virtualiter peccata sua singula detestatur; actus enim ille doloris ad omnia et singula se extendit. Et hæc ratio est ejusdem *D. Th. in* 4. *dist.* 17. *q.* 2. *a.* 3. ubi dicit : *In contritionis motu subitaneo, quamvis non actualiter distinctio inveniri possit, tamen invenitur secundùm quod singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet de offensa Dei.* Unde addit, quòd sicùt qui aliquam communitatem diligit, virtute singulos diligit; ita qui dolet de omnibus peccatis, de singulis dolet. Nec obstat illud, quod dicit *D. Th.* 3. *p. q.* 87 *art.* 1. ubi quærens, utrùm peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia, respondet : *Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememoranda singula peccata mortalia, ut singula detestetur.* Etenim sapienter *Cajet.* explicat eo loco, quomodo intelligendus sit S. Doctor : *Hoc potest (inquit) dupliciter intelligi, vel quòd quot fuerint peccata, tot oporteat esse detestationes, et hoc est ridiculum asserere; vel quod quodlibet peccatum terminet detestatio; et hic est sensus litteræ, ita quod sicut in confessione, dum peccator dicit, peccavi millies in fornicatione : iste unicus confessionis actus terminatur actualiter ad singulas mille fornicationes; ita quoad actus interiores, dum peccatori displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas illo uno et eodem actu.* Illud autem quod dicit *D. Thomas* : *Diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur*; necessariò intelligi debet de rememoratione necessaria ad confessionem; nam non benè detestaretur peccata, qui illorum sigillatim non curaret reminisci, ut ea confiteretur; id enim patet ex alio textu ejusdem S. Doctoris suprà allato, ubi loquens de remissione peccatorum extra sacramentum, dicit : *Recogitatio autem singulorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem.* Si igitur recogitatio singulorum peccatorum potest sequi justificationem, consequenter non est necessaria ad ipsorum remissionem; sed tantùm ad confessionem, in qua singulatim cum detestatione peccata explicari debent.

Cæterùm benè advertit *P. Concina l. c.* consultum esse peccatorum deformitatem meditari, ut faciliùs detestationem concipiamus, exceptis tamen peccatis luxuriæ, ut omnes admonent, ne eorum fœtor maleficus animam inficiat. Dicit autem *Tamb. Meth. Conf. l.* 1. *c.* 1. §. 2. *n.* 5. non esse inculcandum peccatori, ut specialiter doleat de peccato cui magis adhæret, ne ex inductione ad illud magis detestandum, pœnitentem periculo exponat ad illi magis adhærendum; sed meritò ait *Conc. p.* 237. *n.* 13., hanc doctrinam non esse sanam, quia pœnitens, qui majori passione afficitur erga aliquod peccatum, nisi inducatur ad specialem illius detestationem, remanente affectûs radice, de facili ad vomitum redibit.

439. — Quær. V. An ad consequendam gratiam in sacramento pœnitentiæ præter dolorem requirantur etiam explicitè actus fidei et spei? Affirmant *Concina p.* 166. *num.* 30. *Hurt. d.* 6 *diff.* 8. *et Torres de Fide d.* 32. *d.* 2. *et alii,* quia ex Trid. peccatores se parant ad justificationem, *credentes vera esse quæ divinitùs revelata et promissa sunt.. fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore.* Negant verò *Bon. d.* 3, *in præc.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 9. *Azor l* 8. *c* 7 *q.* 6. *et Escob. l.* 14. *n.* 103. *cum Fil. et Mald.*, quia, ut dicunt, nullâ sufficienti ratione probatur actus fidei et spei in confessione explicitè requiri. At ipse *Escob. et Lugo* rectè dicunt (has sententias optimè conciliando) quòd, cùm quis accedit ad confessionem verè pœnitens, necessariò elicit explicitè (non jam reflexè, sed quidem exercitè) actus fidei et spei; cùm enim accedit ad recipiendam remissionem suorum peccatorum, procul dubio explicitè etiam credit virtute sacramenti illa sibi remittenda, et explicitè sperat per sacramentum Deum remissurum sibi peccata propter merita Christi.

440. — Quær. VI. An ad ritè suscipiendum sacramentum pœnitentiæ requiratur contritio, vel an sufficiat attritio? Certum et commune est apud DD. non requiri contritionem perfectam, sed sufficere attritionem. Quæstio magna est, an sufficiat attritio sine amore inchoato, qui oriatur à charitate prædominante, quamvis remissâ?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Juenin. de sacr. pœn. qu.* 2. *c.* 4. *num.* 2. §. 1. *et* 2. *Merbes. p.* 38. *cons.* 3. *Morin.*

lib. 8. *c.* 4. *n.* 2. *Habert de pœnit. c.* 8. §. 4. *Antoine de contrit. q.* 6. *r.* 2. *et Con. t.* 9. *p.* 68. *n.* 1. *cum aliis.* Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam, quam sequimur.

Secunda sententia ferè communis affirmat, et hanc tenent *Canus Præl. de pœnit. p.* 1. *Gonet, Man. t.* 6. *p* 410. *Petr. t.* 4. *p.* 103. (qui asserit illustriores ex antiquis theologis huic adhæsisse) *Tourn. Prælect. theol. de pœnit. qu.* 5. *art.* 3. *Concl.* 2. *et* 3. *Frassen. t.* 10. *p.* 563. *q.* 2. *Wigandt tr.* 13. *n.* 44. *Cabass. Th. J. c.* 6. *n.* 11. *cum Val. Viguer. Tol. et Nav. Suar. de pœnit. d.* 15. *s.* 14. *n.* 12. *Laym. c.* 2. *n.* 2. *Abelly, c.* 5. *s* 10. (cum communi ut ait) *Lugo d.* 7. *n.* 273. (qui dicit contrarium post Trid. non esse ampliùs probabilem) *Pal. p.* 3. *n.* 3. *Bon. qu.* 1. *p.* 2. *Anacl. p.* 595. *n.* 47. *Holzm. n.* 575. (qui vocat moraliter certam) *Roncag. c.* 4. *q.* 1. *Elbel n.* 60. *Salm. de pœnit. c.* 1. *p.* 5. *n.* 22. *Viva qu.* 3. *art.* 3. *n.* 7. *et Croix n.* 873. *cum aliis innumeris.* Hi dicunt sufficere attritionem, quæ oriatur ex motivo honesto et supernaturali, nempe ex metu gehennæ, aut amissionis æternæ beatitudinis, aut consideratione turpitudinis peccati lumine fidei cognitæ, non tamen sine aliquo initiali Dei amore, absque eo quòd sit prædominans. Huic sententiæ apertè favet *D. Th. in Quodl.* 4. *art.* 1. ubi postquam dixit, *quòd per solam contritionem dimittitur peccatum, antequam absolvatur*, addit : *Quandoque contingit, quòd aliqui non perfectè contriti virtute clavium gratiam contritionis consequuntur.* Distinguit ergò S. Doctor prout pariter distinguit Tridentinum (ut mox videbimus), inter contritionem perfectam quæ extra sacramentum justificat, et imperfectam quæ justificat in sacramento, et hæc non alia quidem debet intelligi quàm attritio, sicut intelligitur, et appellatur à Tridentino.

Prob. 1. ex eod. Trid. *sess.* 14, *c.* 4. ubi sic dicitur : *Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliari priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominùs reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur; si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solùm non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, et Spiritùs S. impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.*

Objiciunt adversarii, quòd concilium (ut refert *Card. Pallavicinus*) post magnam disceptationem delevit verbum *sufficit*, antea in decreto positum, et substituit verbum *disponit;* ideò dicunt attritionem sine charitate disponere quidem, sed non sufficere ad gratiam in sacramento suscipiendam. Sed respondetur 1. cum *Gonet, Man. l. c.* quòd illud *disponit* idem significat ac *sufficit*, nam ea dispositio non potest intelligi de dispositione remota, cùm attritio etiam sine sacramento, quatenùs est Dei donum, remotè quidem disponat ad gratiam, sicut disposuit Ninivitas ad impetrandam remissionem pœnæ, ut dicit concilium; ergò necessariò intelligenda est de dispositione proxima ad gratiam in sacramento recipiendam. Et hoc patet, ut rectè advertit *Auctor. Theol. pro usu Sem. Petrocor. de pœnit. cap.* 5. *qu.* 3. ex illis verbis, ut suprà : *Et quamvis sine sacramento per se ad justificationem perducere nequeat, etc.* Ergò cum sacramento benè perducit; aliàs, si concilium intellexisset de sola dispositione remota, incongruenter et ineptè protulisset, quòd attritio, quamvis sine sacramento nequeat justificare, tamen cum sacramento ad justificandum disponit; sed potiùs dicere debuisset, quòd attritio, licèt sine sacramento non disponat ad gratiam impetrandam, disponit tamen cum sacramento. Verùm patet Tridentinum hìc loqui de dispositione proxima; dum distinguit duplicem dispositionem ad gratiam recipiendam, unam extra sacramentum quæ est contritio perfecta, et cujus priùs meminit, et aliam in sacramento quæ est attritio, et de qua posteriùs loquitur. Si ergò concilium assignat contritionem perfectam ut proximam dispositionem ad gratiæ consecutionem extra sacramentum, pariter assignat hìc attritionem pro dispositione proxima ad gratiam in

sacramento obtinendam. Præterea concilium distinguit inter attritionem extra sacramentum, et hanc esse dicit donum Spiritûs sancti, viamque parare ad justitiam, ac consequenter esse dispositionem remotam ad gratiam (sicut est quivis actus bonus), licèt non sufficiat ad justificationem; et inter attritionem intra sacramentum, et hanc vocat dispositionem ad gratiam in sacramento recipiendam : ergò hanc supponit dispositionem proximam, aliàs inutiliter distinxisset. Præterea contritionem , quæ est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, Tridentinum dicit esse materiam , vel quasi materiam hujus sacramenti ; deinde, licèt hanc contritionem in perfectam et imperfectam dividat, attamen cùm utrique competat contritionis definitio, et utramque ut materiam assignet, sequitur, quòd etiam contritio imperfecta proximè disponat ad gratiam consequendam.

Id confirmatur patenter ab eodem concilio *in eodem c.* 4. ubi post relata verba statim subditur : *Quamobrem falsò quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint, sacramentum pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre.* Nequaquam autem hæretici calumniabantur scriptores catholicos illos qui dicebant sacramentum pœnitentiæ gratiam conferre contritis, sed eos tantùm, qui dicebant conferre attritis; eo quòd ajebant hos pœnitentes non carère bono motu ac sufficienti dispositione ad gratiam in sacramento impetrandam. Sic enim Lutherus loquebatur (*apud Frassen. t.* 10. *p.* 564.) : *Tristitia ob fœditatem peccatorum, amissionem æternæ beatitudinis, etc., facit hypocritam, imò magis peccatorem, et tales indignè absolvuntur*. Et deinde ibidem improbat eos, *qui vocant attritionem hanc proximè disponentem ad contritionem.* Verùm S. Synodus declarat falsò his scriptoribus ab hæreticis calumniam inferri : ergò horum sententiam concilium consequenter apertè ab illorum calumniis vindicando approbavit. Hinc testatur noster SS. Papa *Benedict. XIV de Synodo l.* 7. *c.* 13. *num* 6. post Tridentinum omnes scholas nostram sententiam plausu excepisse. Quapropter non immeritò *Cardenas, Salm. Viva, et Croix cum Tanner. Coninc. Præpos. Prado, Salas, Suar, Less. Raynaud. Palao, Spor Fill. et aliis* eam vocant moraliter certam, et oppositam post concilium dicunt omnes probabilitatem amisisse. Hìc autem advertendum, quòd *Alexander VII.* die 5 Maji 1667. prohibuit sub excommunicatione Sedi apostolicæ reservata, ne quis *audeat alicujus theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem.* Hoc tamen decreto non prohibetur, quominùs patroni alterutrius sententiæ vocent suam veram, sive certam : imò dicunt *Lugo de fide d.* 20. *num.* 104. *Carden. in* 1. *Crisi d.* 9. *n.* 297. *Croix l.* 1. *n.* 99. *cum Hurt. Viva in prop.* 15. *Alex. VIII. n.* 33. *in fin. et Holz. n.* 542. *v. Dixi*, non prohibêri quin opposita possit dici improbabilis et falsa, quia improbabilitas et falsitas non sunt censuræ theologicæ. Præterquam quòd Pontifex, dicendo sententiam negantem dilectionis necessitatem in attritione esse communiorem inter scholasticos, videtur (ut appositè advertit *P. Viva in d. propos.* 15. *n.* 33.) quòd non solùm illam toleravit, sed etiam quodammodo approbavit, saltem magnum pondus ipsi utique tribuit; cùm enim ageretur de sententia, quæ pertinet ad valorem sacramenti, et testetur *Alexander* scholasticos eam communiùs excepisse, consequenter testatur in scholis ipsam communiùs habêri pro moraliter certa ; neminem enim latet in materia sacramentorum illicitum esse sequi opinionem, quæ non sit vel tutior, vel moraliter certa : saltem Pontifex, si aliter intendisset, id simpliciter asserendo, magnam dedisset ansam errandi in re tam gravi, et ad praxim spectante, prout est materia proxima hujus sacramenti, unde tot animarum pendet salus.

Probatur 2. ratione, quia sacramenta id quidem efficiunt, et actu efficiunt quod significant; cùm autem hoc sacramentum ex Christi institutione sit sacramentum *mortuorum*, et per se primam valeat conferre gratiam, oportet (ut docet *D. Th. p.* 3. *q.* 84. *art.* 3. *ad.* 5.) ut sacerdos pœnitentem absolvens ostendat illum absolutum non solùm significativè, sed etiam effectivè, id est, ut, ipso proferente formam absolutionis, verba illa non solùm significent, sed etiam efficiant remissionem pec-

cati. Hinc dicimus, quòd si attritio ad remissionem non sufficeret, et requireretur contritio, quæ extra sacramentum hominem justificat, omnes pœnitentes deberent justificati accedere ad hoc sacramentum. Nec valet dicere, quòd etiamsi pœnitentes semper justificati accederent, semper vi clavium peccata remitterentur, cùm doceat Tridentinum, contritionem charitate perfectam non justificare sine sacramenti voto (intellige explicito, vel implicito); nam respondetur, quòd si hoc esset, numquam verificaretur, sacramentum pœnitentiæ actu efficere quod significat, scilicet absolutionem peccatorum. Præterea respondetur ex *can. Si Presbyter* 12. *et can. Agnovimus* 13. *caus.* 26. *q.* 6. quod *Julianus*, et *Cœlestinus* Papæ dicunt, sacerdotem negantem absolutionem morienti eam postulanti causam esse illius damnationis; ergò supponunt Pontifices, quòd esto moriens haberet votum sacramenti, et dispositus esset ad absolutionem, tamen ob ejus negationem damnaretur; ergò absolutio actu peccata remittit.

441. — Hoc non quidem negant ipsimet adversarii, sed dicunt (et signanter *Sylv. in Suppl. D. Th. q.* 5. *ar.* 1.) quòd peccatum extra sacramentum remittitur tantùm per contritionem perfectam, nempe quæ oritur ex charitate intensa, non autem per contritionem quæ oritur ex charitate remissa, sive per attritionem ortam ex amore inchoato, qui, licèt sit prædominans, sit tamen remissus. Sed respondetur, quòd omnis dolor, qui oritur ex charitate prædominante, est contritio justificans hominem extra sacramentum, ut communiter docent DD. citati, ex *D. Th.* qui pluribus in locis id non obscurè docet; etenim *in Supp. q.* 5. *art.* 3. sic ait : *Contritio ut sæpè dictum est, habet duplicem dolorem ; unum rationis, qui est displicentia peccati commissi, et hic potest esse adeò parvus, quòd non sufficiet ad rationem contritionis, ut si minus displiceret ei peccatum, quam debeat displicére separatio à fine ; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem charitatis ; alium dolorem habet in sensu, et parvitas hujus non impedit rationem contritionis ; quia non se habet per se ad contritionem, sed quasi ex accidente ei adjungitur ; et iterùm non est in potentia nostra.* Deinde sic concludit : *Sic ergò dicendum, quòd quantumcumque parvus sit dolor, dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.* Ergò ex *D. Th.* ille, cui displicet separatio à fine, jam habet contritionem sufficientem ad peccatum delendum ; ille autem qui habet contritionem ortam ex charitate prædominante, jam ei magis displicet peccatum, quia est separatio à fine; ergò jam hic consequitur remissionem peccati. Nec valet dicere quòd S. Doctor loquatur hîc de dolore requisito in sacramento pœnitentiæ. Quamvis enim hîc loquatur de partibus hujus sacramenti, tamen loquendo de contritione, generaliter de ipsa loquitur tanquam virtute, prout faciunt auctores, qui agendo de dolore requisito ad sacramentum pœnitentiæ, agunt etiam de contritione in genere. Unde S. *Th.* ibi proponit quæstionem, *utrùm parva contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum?* Et inde resolvit : *Quælibet contritio est gratia gratum faciens informata; ergò, quantumcumque sit parva, delet omnem culpam.* Nullum hîc, neque in toto articulo verbum facit S. Doctor de sacramento pœnitentiæ ; cur ergò ipsius doctrina est restringenda ad contritionem in sacramento? Deinde, quòd ipse loquatur de contritione in genere, patet ex quæstionibus, quas antecedenter proponit, nempe : *An contritio sit dolor pro peccatis assumptus cum proposito confitendi? An sit actus virtutis? An contritio debeat esse de peccato originali? An tota vita sit tempus contritionis? An in alia vita animæ conterantur de peccatis?* Subjecta horum dubiorum reduci quidem non possunt ad contritionem utì materiam sacramenti. Præterea, quòd *S. Th.* fuerit pro hac sententia, nempe quòd omnis contritio doleat peccatum extra sacramentum, patet ex illo quod dicit in 3. *p. q.* 86. *art.* 3. ubi : *ad rationem veræ pœnitentiæ requiri, ut detestetur peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum.* Item ex textu suprà allato in *Quodl.* 4. *art.* 1. ubi (ut retulimus) ait, *quòd per solam contritionem dimittitur peccatum... sed si antequàm absolvatur, habeat hoc sacramentum in voto, jam virtus clavium operatur in ipso, et consequitur remissionem culpæ.* Ergò semper ac loquitur S. Doctor absolutè de dolore qui ad rationem contritionis pertingit, semper intelligit per ipsum remitti peccatum extra sacramentum.

442. — Quòd autem quævis contritio orta ex charitate prædominante, licèt remissa, deleat peccatum, probatur 1. ex Trid. ex *eod. c.* 4. *in sess.* 14. ubi dicitur : *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu recipiatur, etc.* Ergò dolor charitate perfectus jam peccatorem justificat ante susceptionem sacramenti. Adversarii tamen legunt contritionem, non *charitate perfectam* sed *charitatem perfectam*, ex quo inferunt concilium loqui de charitate intensa. Sed ego et *Petroc. Frassen. ac Lugo* legimus in pluribus exemplaribus *charitate perfectam*. Et sic verosimiliùs legendum videtur, nam tò *perfectam* respicit propriè non charitatem, sed contritionem, cùm hìc dividat concilium contritionem in perfectam, et imperfectam, prout legenti patet. Imò esto tò *perfectam* respiceret charitatem, non sequitur, quòd conc. ad justificationem extra sacramentum requirat charitatem intensam; nam charitas prædominans, adhuc remissa, etiam est perfecta charitas, quamvis intensa sit perfectior; perfectio enim aut imperfectio charitatis, ut benè ait *Tourn. Præl. theol. de pœnit qu.* 4. *art.* 1. *concl.* 3. non sumitur ex intentione aut remissione, sed ex motivo, à quo oritur : hinc perfecta charitas est quæ oritur ex motivo bonitatis Dei, imperfecta autem ex motivo boni à Deo consequendi. Ergò si concilium dixisset *charitatem*, non *charitate*, utique vocasset *charitatem perfectam* ad distinctionem imperfectæ, sive inchoatæ, quæ (ut infrà dicemus) non pertingit ad charitatem prædominantem. Hinc Facultas Paris. ann. 1560 ut refert *Tourn. loc. cit. art.* 2. damnavit hanc propositionem : *Per contritionem, non adhibito realiter sacramento, non dimittitur peccatum extra casum martyrii, aut necessitatis.* Item clerus Gallicanus in Comitiis Generalibus an. 1700. (*apud eumd. Tourn. ibid. art.* 3.) declaravit : *Hæc duo ex S. Synodo Tridentina monenda et docenda esse : primum, ne quis putet in sacramento requiri ut præviam contritionem illam, quæ sit charitate perfecta, et quæ, antequam suscipiatur, hominem Deo reconciliat.* Item eadem Facultas Paris. anno 1638. notavit censurà librum cujusdam *Claudii Seguenotii*, dicens : *Quæ tradit auctor de attritionis insufficientia, et contritionis ex perfecta charitate absoluta necessitate ad recipiendum sacramentum pœnitentiæ : et quæ addit de absolutione, quod nihil sit, quàm declaratio peccati jam remissi, damnavit Facultas, et censuit illas propositiones esse praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ sacramenti pœnitentiæ imminutivas, et insuper temerarias, et erroneas.* Ut autem notat *Tourn. dict. loc. infrà*, prædictus auctor non jam loquebatur de contritione intensa, sed tantùm de remissa ex motivo charitatis, cùm hanc distinguebat à dolore ex motivo gehennæ.

Quòd autem omnis contritio deleat peccata, probatur, quia actus contritionis est formalis actus charitatis erga Deum, sive intrinsecè conjunctus cum charitate, ut communiter docent *Salm. de pœnit. c.* 1. *p.* 4. *n.* 13. *cum S. Bonav. Scoto, Pal. Alensi, etc. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 727. *cum Lugo, Aversa, Bosco, et Gorm. ex D. Th.* 3. *p. q.* 85. *art* 6. *et q.* 86. *art.* 3. Nec videtur id posse dubitari; nam peregregiè loquitur *P. Frassen. t.* 10. *p.* 531., dicens, quòd in substantia contritio non est imperfectior charitate, utraque enim tendit in Deum, sed diverso modo : charitas tendit in Deum per modum consecutionis, ut summum bonum; contritio verò per modum fugæ, quatenùs homo detestatur peccatum, ut summum malum, utpote Deo oppositum. Charitas tendit immediatè in Deum, et mediatè in odium peccati; contritio autem immediatè in odium peccati, et mediatè in amorem Dei. Unde concludit, quòd contritio sit actus formalis charitatis, cùm ptopter Dei dilectionem homo odit peccatum. Præterea, cùm contritio ex solo motivo charitatis oriatur, non potest contritio existere, nisi præcedat, simulque coexistat charitas; nam contritio nihil aliud est quàm dolor de peccato, quatenùs offensa Dei summè dilecti; unde qui conteritur, necesse est ut exercitè, etsi non reflexè, actum charitatis eliceat, et ideò *S. Thomas* 3. *part. quæst.* 85. *art.* 6. dixit : *Actus et habitus charitatis simul tempore cum actu et habitu pœnitentiæ.*

Posito igitur quòd contritio sit etiam vera charitas, sive necessariò cum charitate conjuncta, necessariò etiam dici debet, quòd remittat peccatum. Patet minus luculenter ex divinis Scripturis, quòd qui Deum diligit, jam particeps

est amicitiæ Dei, prout *Proverb*. 8. *Ego diligentes me diligo. Joan.* 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* 1. *Petri* 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. *Joan.* 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Hinc *D. Augustinus* (*tr.* 9. *in Joan* [1]) dixit : *Timor medicamentum, charitas sanitas est.* Et *l.* 1. *contra* 2. *Epistol. Pelag. cap.* 2. *Charitas efficit filium Dei* [2]. Item *Serm.* 35. *de Prov. c.* 12. *Deum non vides, ama, et habes.* Et *tr.* 9. *in Joann.* agens de charitate dicit : *Quam cùm habère cœperit homo, Spiritum S. habebit* [3]; *S. Joann. Chrysost. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* Et apertiùs id docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 45. *art.* 4. ubi ait : *Charitas non potest esse cum peccato mortali.* Et quod hic S. Doctor non loquatur de charitate intensiva, sed de sola charitate prædominante, patet ex eo quòd ipsemet dixit *qu.* 24. *art.* 12., ad quam se remittit, ubi inquit : *Quilibet actus peccati mortalis contrariatur charitati secundùm propriam rationem, quæ consistit in hoc, quòd Deus diligatur super omnia.* Unde immeritò *P. Concina* dicit, quod S. Doctor illam charitatem intelligit non posse esse cum peccato, quæ est in gradû intenso, cùm dicat *S. Th. in Suppl. q.* 5. *art.* 3. *Amor potest esse ita remissus, quòd non sufficiat ad rationem charitatis.* Nam respondetur, quòd hic *D. Th.* nihil aliud vult intelligere, nisi quòd si amor est ita debilis, ut nondum attingat objectum charitatis, scilicet nondum diligat Deum super omnia, hæc non est vera charitas, sed initium charitatis : si verò sufficit ad rationem charitatis, quæ consistit in dilectione Dei super omnia (ut suprà explicavit *dict. q.* 24. *art.* 12. ubi : *Quilibet, etc.*), hæc quantumcumque sit remissa, est vera charitas, et hanc dicit non posse esse cum peccato mortali. Et ratio evidens est, quia sicut quæcumque aversio à Deo tanquam à fine ultimo, etiam in gradu remisso, sufficit ad amittendam Dei amicitiam, ita quæcumque vera conversio sufficit ad eam recuperandam ex illo : *Convertimini ad me, et convertar ad vos. Zach.* 1. Et alio : *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Ezech* 33. Unde *Bellarminus t.* 4. *p.* 347. ait : *Actus dilectionis Dei super omnia opponitur peccato, et expellit illud efficienter, unde sine miraculo non potest actum dilectionis Dei super omnia manère peccatum.*

Id clare confirmatur ex prop. 32. *Michaëlis Baji,* damnata à *Gregorio XIII.* quæ dicebat : *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Certum est apud omnes, quòd charitas requisita ad implendam legem, non oportet ut sit intensa, sed sufficit si pertingat ad diligendum Deum super omnia. Quidquid enim dicat *Juenin. Instit. th. t.* 6. *p.* 333., requirens charitatem intensam ad implendum præceptum amoris, ex illo : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, etc.* Communiter tamen theologi oppositum tenent cum *D. Thoma* 2. 2. *q.* 44. *art.* 8. *ad* 2., qui explicans illud *ex toto corde*, quomodo sit intelligendum, sic ait : *Cùm mandatur, quòd Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi, quòd Deum super omnia debemus diligere.* Et ibid. *q.* 24. *n.* 8. dicit : *Ad veram charitatem satis esse, quòd homo habitualiter totum cor suum ponat in Deum, ita scilicet quòd nihil cogitet vel velit quod divinæ dilectioni sit contrarium; et hæc perfectio communis est omnibus charitatem habentibus.* Ergò perfectio charitatis in hoc consistit, quòd homo diligat Deum super omnia, et nihil velit contrarium divinæ dilectioni ; ut patet ex illo 1. *Joan. c.* 2. ℣. 5. *Qui servat verbum Christi* (scilicet legem implet), *verè in hoc charitas Dei perfecta est.* Hinc certum est charitatem prædominantem, licèt remissam, legem implère, ut communiter cum *D. Th.* ut suprà, docent *Suar. de pœnit. d.* 4. *n.* 7. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 3. *et* 5. *Bon. de* 1. *præc. d.* 3. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 2. *cum Val. et Reg* et ipse *Habert. t.* 3. *p.* 632. *v. Distinguo*, esto ipse sit contrariæ sententiæ quoad sufficientiam attritionis, hoc tamen non negat, nempe sufficere ad impletionem præcepti charitatem remissam, modò sit prædominans, cùm nullum sit præceptum (ut ait) de intentione charitatis; nam aliàs Deus præciperet rem impossibilem, cùm non sit in nostra potes-

[1] Non reperimus in hoc tractatu hæc ipsa verba, sed sensum.

[2] *Cum itaque non vivant bene filii hominum, nisi effecti filii dei, quid est quod iste libero arbitrio vult bene vivendi tribuere potestatem : cum hæc potestas non datur nisi gratia Dei, per Jesum Christum dominum nostrum* (rom. VII, 25), *dicente evangelio* : « quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. » (Joan. I, 12) — (in loco cit. n. 5).

[3] *Quam cum habere cœperit* (homo), *spiritum sanctum habebit : quam si non habuerit, sine spiritu sancto erit.* (In tract. 9. in Joan. cit. n. 8).

tate intensam charitatem habêre; nisi dicere velis cum *Cont. Tourn. de præcept. decal. cap.* 1. *art.* 3. *de charit. sect.* 4. *punct.* 1. *concl.* 1. *v. Sub. init.* quòd quis habet amorem Dei prædominantem, necessariò habet etiam amorem intensivum (rationalem, non jam sensitivum) prædominantem, qui benè sufficit ad implendum præceptum. Sed si intensio amoris sic intelligatur, quæstio est tantùm de nomine. Cæterùm certè præceptum implet, qui habet charitatem appretiativè prædominantem. Et hanc charitatem dicebat *Bajus* posse esse conjunctam cum peccato, et hoc damnatum est. Ajebat enim *Bajus*: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Ergò, ut rectè dicit magister meus illustrissimus et doctissimus Episcopus *Tornus*, propositio opposita tenenda est, nempe *charitas illa, quæ implet legem, semper est conjuncta cum remissione peccatorum.* Nec valet dicere, quòd propositio fuerit proscripta respectu ad charitatem habitualem, nempe cùm quis est in gratia, non verò respectu ad charitatem actualem; nam benè respondet *Lugo d.* 5. *n.* 101., quòd *Bajus* loquebatur de charitate quæ est plenitudo legis, de qua loquebatur Apostol. *ad Rom.* 13. Hinc non dubitandum, quin *Bajus* locutus fuerit non de habitu charitatis, sive gratia justificante, sed de actu dilectionis; per solum enim habitum non impletur lex, sed per actum, cùm lex non habitum præcipiat, sed actum charitatis, et DD. communiter dicunt, quia habitus non cadit sub præcepto, et præcepta non implentur nisi per actus. Id confirmatur ex propos. 70. damnata ejusdem *Baji*, quæ dicebat: *Homo existens in peccato mortali potest habêre veram charitatem: et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.* *Bajus* igitur hìc distinguebat charitatem veram à perfecta; per tò *etiam perfecta* (nota sedulò illud additum *etiam*) utique intelligebat charitatem intensam, et per tò *veram*, charitatem remissam, quæ sine dubio vera charitas est, cùm majus et minus non varient speciem: et utraque pars propositionis damnata est. Nescio, quomodo his respondêri possit.

Ex his omnibus congestis patet, oppositam sententiam, quæ dicit contritionem cum charitate remissa non justificare extra sacramentum, esse omninò improbabilem et falsam; unde dicit *Lugo d.* 5. *n.* 99. eam ab omnibus theologis communiter rejici, imò apud ipsum *num.* 115. *Coninch.* vocat erroneam, *Vasq.* contra sententiam catholicam, *Alphonsus Curiel* parùm tutam in fide, alii verò temerariam, et scandalosam: temerariam, quia in re gravissima discedit ab omnibus theologis, et communi sensu SS. Patrum: scandalosam verò, quia removet homines à sæpiùs procuranda contritione. Et ideò testatur *Gonet d.* 3. *n.* 27. quòd *Sylvius*, licèt priùs oppositam sententiam tutatus fuisset, postea tamen se retractavit: *Eò quòd* (ait *Gonet*) *apertissimè talis sententia contradicat variis Scripturæ, et conciliorum, ac SS. Patrum testimoniis.*

Objiciunt autem I. contra nostram sententiam de sufficientia attritionis: Peccator aversus à Deo non potest ad Deum converti, nisi per charitatem formalem, et actualem. Respondetur: Hoc siquidem requiritur extra sacramentum, et ratio est, quia sicut per peccatum, quod est actualis contemptus Dei, homo avertitur à Deo, ita per amorem actualem debet se ad Deum convertere. Aliud verò dicendum de remissione peccatorum intra sacramentum, quia, cùm sacramentum virtutem habeat delendi peccatum, et nonnisi per infusionem gratiæ, quæ est ipsa charitas habitualis, sufficit ad gratiam obtinendam, ut peccator per attritionem sit dispositus ad sacramentum recipiendum, virtute cujus sine charitate actuali convertitur ad Deum, prout extra sacramentum per charitatem converteretur. Et sic intelligitur, quomodo peccator ex attrito fit contritus, nempe quia virtute clavium æquivalenter contritus redditur, prout dicunt fautores nostræ sententiæ communiter, ex *D. Thoma in cit. Quodlib.* 4. *a.* 1. ubi docuit: *Aliqui non perfectè contriti virtute clavium gratiam contritionis consequuntur.*

Objiciunt II. Qui dolet de peccato propter pœnam, magis odit pœnam quam peccatum; unde si non habeat charitatem non potest Dei gratiam adispici. Respondetur distinguendo: Qui actu magis odisset pœnam quàm culpam, ex timore qui dicitur serviliter servilis, adeò ut ille peccare vellet, si non esset pœnâ puniendus; hic non solùm non eliceret actum bonum, sed

positivè malum, quia non excluderet à suo dolore voluntatem peccandi. Qui verò odit culpam propter pœnam, et excludendo omninò voluntatem peccandi, dolet offendisse Deum propter metum inferni, iste jam elicit actum bonum qui oritur ex charitate ordinata erga seipsum (ut declaravit Tridentinum, et confirmavit *Alexander VIII.* damnando prop. 16. quæ dicebat: *Attritio, quæ gehennæ et pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus et supernaturalis*); et ideò jam se dispositum reddit ad gratiam in sacramento consequendam.

Objiciunt III. Ad quamcumque justificationem omninò requiritur saltem principium dilectionis; prout declaravit Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 6. ubi dixit quòd peccatores, dum ad justificationem disponuntnr, *Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, et detestationem.*

Respondetur: Non negamus ad justificationem requiri initium amoris; nec negamus illud requiri etiam in sacramentis mortuorum, dum concilium ibi agit præsertim de justificatione per baptismum. Sed qualis, quæso, amor à concilio requiritur? Numquid perfecta charitas? vel an tantùm initium charitatis? Hìc refert advertere id quod testatur *Card. Pallavic. His. Trident. l.* 8. *c.* 13. nempe quòd aliqui Patres concilii, vice tò *diligere incipiunt*, contendebant quòd adderetur, *per actum charitatis:* sed huic concilium restitit, et confirmavit, ut poneretur tantùm *diligere incipiunt.* Cur restitit? nisi quia judicavit non requiri ad justificationem in baptismo (sive in sacramento pœnitentiæ, hæc enim sacramenta pari passu procedunt) actum perfectæ charitatis. Hoc autem initium amoris, ut benè docent *Gammach. in* 3. *p. de pœnit. c.* 9. *Frassen t.* 10. *p.* 563. *quæst.* 2. *Petroc. t.* 4. *p.* 112. *qu.* 3. *et Tourn. Præl. theol. de pœnit. qu.* 5. *art.* 3. *concl.* 2. *in fin.* jam habetur in attritione, quam suprà descripsimus. Primò per timorem divinæ vindictæ, juxta illud *Eccl. c.* 25. ℣. 16. *Timor Dei initium dilectionis ejus.* Secundò per spem veniæ, cùm in ipso Tridentino dicatur *loc. cit.* quòd benè se disponunt ad gratiam, qui Deum incipiunt diligere *tanquam omnis justitiæ fontem*, id est, tanquam justificationis omnium auctorem. Tertiò per spem beatitudinis æternæ, cùm doceat *D. Thomas* 1. 2. *q* 40. *a.* 7. loquens de spe theologica, eam esse quidem initium amoris erga Deum his verbis? *Ex hoc... quòd per aliquem speramus nobis posse provenire bona, movemur in ipsum, sicut in bonum nostrum, et sic incipimus ipsum amare.* Unde idem S. Doctor. 2 2. *qu.* 17. *a.* 8. inquit: *Perfectus quidem amor est, quo aliquis secundùm se amatur...; imperfectus..., quo quis amat aliquid..., sed ut illud bonum sibi ipsi proveniat.* Hæc autem omnia (ut dicunt AA. citati, et alii) necessariò in attritione includuntur, dum qui cum illa, et spe veniæ ad sacramentum accedit, jam Deum ut suum liberatorem, justificatorem, et glorificatorem diligere incipit.

Nec valet dicere, quòd ille qui diligit Deum propter bonum suum, seipsum diligat, non Deum; nam sapienter respondet S. *Franciscus Salesius, de amore Dei, c.* 17. dicens, quòd si quis diligeret Deum propter suum bonum, et ita affectus esset, ut si à Deo nihil speraret, eum nullo modo diligeret; hìc utique peccaret, quia positivè excluderet charitatem; tunc enim non se converteret ad Deum, sed reverà ab illo se magis averteret, cùm perversè ordinaret Deum ad seipsum tanquam ad finem ultimum. Qui verò amat Deum tanquam sibi summum bonum, et excludit omnem voluntatem peccandi, tunc elicit actum bonum supernaturalem: et licèt non habeat charitatem perfectam, illam tamen non excludit, eamque jam incipit habêre, et aliquo modo ad Deum se convertit.

Cæterùm, quis negat esse omninò expediens, ut pœnitentes pro viribus conentur elicere actum contritionis perfectæ, utque confessarii studeant semper eos ad illam excitare, ut tutiùs illi divinam gratiam consequantur? Verùm nostra sententia utique proderit, ut si quis accedat cum sola attritione, non se retrahat ab hoc sacramento, et confessarius eum non rejiciat tanquam indispositum.

De hac magna quæstione Scavini sic habet:

« Attritio quamvis bona sit, adeo et voluntatem peccandi excludat, tamen extra Sacramentum non justificat; justificatio enim consistit in perfecta conjunctione cum Deo: sed attritus, licet a creaturis discedat

primosque conversionis ad Deum gressus exordiatur, non adhuc tamen est perfecte ad Deum conversus. Unde attritio non confert, sed præparat tantum ad gratiam consequendam, ut Tridentinum docet[1] : sive est conditio prærequisita ad hoc, ut Sacramentum per gratiæ infusionem justificet.

« Conveniunt Theologi in affirmando attritionem sufficere in ipso Sacramento ad justificationem, si cum initio amoris conjungatur; sed magna quæstio est, an hic amor inchoatus debeat esse charitas prædominans. Affirmant Antoine, Habert, Juvenin Concina, Merbesius et alii pauci, qui dicunt talem amorem dici *inchoatum* sive initiatum, non quia non est charitas, sed quia charitas est in gradu remisso; nam cum dolor oritur ex amore intenso, tum est contritio perfecta, quæ remittit peccatum extra Sacramentum isti dicuntur *contritionistæ*. At sententia fere communis cum Alasia, Billuart, Croix, Frassen, Gonet, Lugo, Suarez et aliis, *attritionistæ* appellari solent, tenet charitatem prædominantem neque remissam requiri; sed sufficere attritionem, quæ oritur vel ex timore gloriæ amissionis, vel ex timore inferni (imo etiam temporalium pœnarum, in quantum istæ pœnæ sunt a Deo inflictæ, ut probabilius videtur), vel ex horrore erga peccati turpitudinem lumine fidei cognitam[2]. Quæ quidem attritio jam de se includit aliquod initium amoris Dei; nam ut ait Alasia, nemo est ita plumbeus, qui non incipiat illum diligere, a quo sperat sine ullo suo merito bonum maximum, nempe æternam beatitudinem.

« Hæc notra sententia post Tridentinum cum plausu ab omnibus Scholis fuit adoptata, ut asserit Benedictus XIV[3]; et Alexander VII Decreto 5 maii 1657 ait, quod *hodie inter Scholasticos communis videtur*. Benedictus vero XIII in appendice ad Concilium Romanum, habet : « C'est aujourd'hui le sentiment commun que la douleur ou la contrition parfaite est bonne, mais n'est pas nécessaire pour la confession; la contrition imparfaite suffit. » Hoc porro attestando Pontifices consequenter testantur illam in Scholis haberi uti communiter certam, dum quisque scit, quod circa Sacramentorum valorem auctores nonnisi opiniones moraliter certas pro praxi amplecti deberent[4].

[1] Sess. XIV, can. V.

[2] An autem attritio remittat peccata venialia extra ipsum Pœnitentiæ Sacramentum, probabilius affirmandum est cum Suarez, Lugo, Gury et aliis; tum quia ex Tridentino variis modis venialia remitti possunt; ergo non sola contritione perfecta; tum quia vis remittendi venialia communiter cum Angelico tribuitur ipsis sacramentalibus, in quantum excitant motum reverentiæ in Deum aut res divinas. Quod falsum esset, si ad venialia delenda requireretur perfecta contritio extra Sacramentum.

[3] *De Syn.*, etc. l. VII, c XIII.

[4] Esto, quod etiam contritio sit curanda, tamen non de necessitate Sacramenti; unde si non adesset, nec inquietare debemus, tanto minus pœnitentem uti indispositum rejicere.

« Probatur 1. : Concilium Tridentinum postquam tradidit, contritionem *charitate perfectam* justificare ante Sacramentum actu susceptum, loquendo de attritione hæc declarat : *Quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorum nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*[1]. Verba hæc nimis decretoria sunt; vocabulum enim *disponit* idem sonat ac *sufficit* : hoc aperte deducitur ex iis verbis : *Et quamvis sine Sacramento per se ad justificationem perducere nequeat*, etc.; quæ hanc exhibent consequentiam : *Ergo cum Sacramento bene perducit* : si enim Concilium aliter esset intelligendum, incongruenter fuisset locutum. Dein Tridentinum hic loqui de dispositione proxima, patet etiam, quia duplicem distinguit dispositionem ad gratiam recipiendam : unam extra Sacramenmentum, et est contritio perfecta; aliam in Sacramento, et est attritio. Atqui contritionem ad gratiæ consecutionem extra Sacramentum assignat uti dispositionem proximam; ergo etiam attritionem habet pro dispositione proxima ad eamdem gratiam recipiendam in Sacramento. Tandem dicit contritionem in genere, quæ est *animi dolor ac detestatio de peccato commisso*, esse materiam vel quasi materiam Sacramenti ; et postea dividit hanc ipsam in perfectam et imperfectam; ergo cum utrique competat contritionis definitio, sequitur quod etiam imperfecta *proxime disponat* ad gratiam consequendam.

« Probatur 2. D. Thomas postquam dixit, quod *per solam contritionem dimittitur peccatum antequam absolvatur pœnitens*, statim subjungit : *Quandoque contingit, quod aliqui non perfecte contriti virtute clavium gratiam contritionis consequantur*. Distinguit ergo S. Thomas, prout distinguit Tridentinum, inter contritionem perfectam quæ justificat extra Sacramentum, et imperfectam quæ justificat in ipso Sacramento. Atqui hæc non alia potest intelligi quam attritio.

« Probatur 3. ratione : Pœnitentia est Sacramentum mortuorum, et valet per se ad conferendam gratiam primam; ita ut Sacerdos pœnitentem absolvens illum non solum ostendat absolutum, sed revera et effective absolvat. Atqui si attritio, de qua loquimur, non sufficeret ad Pœnitentiam suscipiendam, sed ipsa charitas esset necessaria, omnes pœnitentes jam deberent accedere justificati; cum ex dictis omnis dolor proveniens ex charitate prædominante et super omnia, licet remissa et minus vivida, remittat peccatum etiam extra Sacramentum. » (t. IV. n. 23.)

Ac inferius in adnotationibus :

« Neque juvat opponere, quod amor iste non sit benevolentiæ, sed concupiscentiæ, quo nempe peccator diligit Deum propter

[1] Sess XIV, c. IV.

bonum sui ipsius; et ideo refert Deum ad se, non se ipsum ad Deum. Nam respondet Salesius, quod si quis diligeret Deum propter bonum suum, et ita animo affectus esset, ut si nihil ab eo speraret, eum nullo modo diligeret, utique peccaret. Quia actualiter et formaliter excluderet charitatem, neque converteret se ad Deum; sed potius se magis ab ipso averteret, ordinans non se ad Deum; sed Deum ipsum ad se. At qui Deum diligit tanquam summum bonum sibi, et simul excludit omnem voluntatem peccandi, iste elicit actum bonum et supernaturalem, provenientem scilicet ex charitate bene ordinata erga seipsum; et ideo aliquo modo se convertere incipit ad Deum, quod sufficit in Sacramento *(De amore Dei,* c. XXVII). Ferraris, v° *Pœnitentiæ Sacram.* in appendice.

« Si, comme le prétendent plusieurs théologiens (ad rem card. Gousset), un confesseur ne pouvait absoudre un pécheur qu'autant qu'il remarque en lui la charité parfaite à un certain degré, ou un commencement d'amour parfait, il ne pourrait presque jamais l'absoudre. En effet, qu'on lui demande pourquoi il se convertit; le plus souvent il répondra que c'est la crainte de Dieu, la crainte de ses jugements et de l'enfer, qui l'a fait renoncer au péché. Qu'on lui demande s'il éprouve quelque sentiment de la charité parfaite, il n'osera vous répondre. Demandez-lui s'il a au moins un commencement d'amour, de cet amour qu'on distingue de celui qui accompagne l'espérance; il ne vous comprendra pas. » — *V* Francolinus, *De dolore ad Sacram. Pœnit.*

« Sententiam de attritione solide ac fuse tuetur Opus, *Dell' attrizione quasi-materia, e parte del Sacramento della Penitenza secondo la dottrina del Concilio di Trento*, ecc., di mons. Conte Giuseppe Benaglia. vol. II, Mil. Wilmant 1846. Observat inter cetera, illud *diligere incipiunt*, quod opponunt adversarii, non inveniri in Tridentino, nisi *sess.* 6, ubi agit Concilium de justificatione in genere. Non vero *sess.* 14, ubi agit de Pœnitentia uti est Sacramentum : et in quo sessione tantum ait, se daturum esse *pleniorem et exactiorem definitionem*. Adde illa verba desumpta esse ab Angelico (3 p., q. 85, a. 5), ubi sermo est de justificatione extra sacramentum; in Sacramento porro facilior esse debet se justificandi via.

« Dans le chapitre v (audiatur *Amico Cattolico*, Giornale Religioso, ecc., vol. XXVIII, ubi laudatum Opus sic in parte contractum habetur), l'auteur s'ingénie à prouver que la nouveauté dont on accuse sa doctrine est plutôt imputable à la doctrine contraire. Le P. Charles de l'Assomption, dans son livre *de la Contrition*, publié sous le pseudonyme de G. Philélète, réunit les noms de cent opposants; mais, comme l'observe Platel, professeur à l'université de Douai, sans citer une ligne d'aucun d'eux, pour ne pas être convaincu de fausseté. Ainsi en est-il arrivé à l'égard d'un autre opuscule intitulé : *Sur la Probabilité*, où il avait introduit des textes mutilés et altérés, extraits d'un livre mis à l'index et condamné au feu, *les Provinciales*, de Pascal. — Au contraire (d'après Lacroix), Pinthereau, dans son livre *de Attritionis sufficientia*, donne un catalogue de cent auteurs, dont il cite les paroles et les endroits d'où elles sont tirées; tous ces auteurs, à partir du treizième siècle, sont pour la suffisance de l'attrition pure; parmi eux il nomme Guillaume de Paris, Denis et Ludolphe, chartreux; Gerson, Tostat, Turrecremata, Durand, Capreolo, Adrien, devenu pape; Ferrarius, Eckius, S. Vincent Ferrier, S. Bernadin de Sienne, S. Antonin, archevêque de Florence, S. Thomas de Villeneuve, archevêque de Valence, auxquels il faut ajouter dix-neuf théologiens, présents au concile de Trente. Le Dent (toujours d'après Lacroix), dans son livre de l'*Attrition*, rapporte le nom des auteurs antérieurs au concile de Trente, et dans son livre *Responsio ad Xenium*, ceux qui vinrent après, et tiennent aussi pour la doctrine de la suffisance. Enfin Gormaz (encore d'après Lacroix) énumère par ordre alphabétique, avec les renvois aux pages, cent soixante auteurs postérieurs au Concile et partisans de la même doctrine, parmi lesquels deux papes, huit cardinaux y compris S. Charles, six évêques, six conciles particuliers, six catéchismes accrédités. Il faut y joindre encore l'autorité du décret de Gratien, de l'Inquisition d'Espagne et de la faculté de théologie de Paris.

« Veut-on connaître les qualifications données par les divers auteurs à cette doctrine, on verra, dans Lacroix, qu'elle est appelée par Sporer la doctrine de *presque tous les théologiens;* par Platel, celle de la *majorité* du concile de Trente; par Puteanus et Bécan, *commune;* par Gonet, celle de *presque tous les thomistes;* par Bosco, celle de la *plupart des scotistes;* par Amici et Esparza, *indubitable;* par Arsdekin, professeur de théologie à Louvain, *si sûre, qu'on ne peut plus en douter;* par Tanaro, *suffisamment certaine;* par Prada, Salac, Viva, *moralement certaine;* par Suarez, Lessius, Raynaldus, Fernandez, Diana, Martinon, Perez, Mendoza, Castropalao, Dicastillo, *absolument certaine;* par de Lugo, Bosco, *commune et certaine;* par Filliuci, Sternin, Francolin, *certaine en pratique;* par Aversa, *sûre* depuis le concile de Trente; par Gormaz, *pratiquement et indubitablement certaine;* par Estrix et Cardenas, *certaine et tout à fait sûre;* par Léandre, du Saint-Sacrement, Séraphin de la Concession, Paolo Palacio, *très-certaine;* par Bonasperanza et Arriaga, *presque de foi;* par Stoz, *certaine par foi catholique;* par Medina, Ledesma, Bellarmin, Requesta, Fagundez, Abelly, Sanchez, Pasqualigo et d'autres, avec Moya, *définie dans le concile de Trente;* par Binsfeld, *approuvée dans le concile de Trente;* par Sylvestre de Prieras,

doctrine des saints et spécialement de S. Thomas, par Gabriel de S. Vincent et Merazzi, *doctrine du sens commun catholique;* par Cano et P. de Saint-Joseph, *doctrine du sens commun de l'Eglise;* par Henriquez et Rhodez, *doctrine qu'on ne peut maintenant nier sans témérité et sans erreur.* Le cardinal Brancato va jusqu'à traiter d'*hérétique* la doctrine contraire. Bonasperanza appelle également celle-ci hérétique, et son livre est approuvé par le maître du sacré palais. Ces dernières notes paraissent trop fortes à notre auteur; mais, en considérant le petit nombre de défenseurs de la doctrine opposée, on comprend qu'il est impossible d'y adhérer au moins sans imprudence.

« Si de pareilles autorités ne suffisaient point à déterminer une conviction raisonnable, à qui s'en rapportera-t-on? Cette conviction est déterminée en nous par quelques-uns des adversaires eux-mêmes qui, comme Juénin, Berti et Gazzaniga, font voir combien ils comptent peu sur leur sentiment en altérant les citations qu'ils apportent, ainsi qu'il a été démontré. » — V Muzarelli, *Du bon emploi de la logique en matière de religion*, opusc. I : *Pensées sur les écrits religieux :* post medium.

« Objicies : *Peccator non potest ad Deum converti, nisi per charitatem formalem et actualem ; atqui talis charitas non est attritione.* Utique peccator non potest ad Deum converti nisi per charitatem formalem et actualem extra Sacramentum; quia sicut per peccatum actuale et formale, quod est Deum contemnere, homo a Deo ipso avertitur; ita per amorem formalem et actualem debet ad ipsum converti, si in ejus amicitiam se cupit restitui. Sed aliud est de peccatorum remissione intra Sacramentum : nam cum Sacramentum habeat virtutem delendi peccatum, et nequeat producere hunc effectum, nisi per infusionem gratiæ, quæ est ipsa charitas habitualis; sufficit ad gratiam obtinendam, ut peccator per attritionem sit dispositus ad Sacramentum recipiendum, virtute cujus etiam sine charitate actuali convertitur ad Deum; sicuti per charitatem actualem converteretur ad Deum extra Sacramentum.

« *Nonne* (addes) *aliquod saltem principium dilectionis requirit Tridentinum ad omnem justificationem? ergo etiam ad Pœnitentiam.* Requirit utique; cum declaret, cum peccatores dum ad justificationem disponuntur, *Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem.* Sed qualis est iste amor inchoatus? *principium amoris*, sicut loquitur Concilium? hoc non negamus : nempe Tridentinum non requirit actum, quo perfecte diligamus, sed quo incipiamus perfecte diligere; atqui incipimus perfecte diligere per actum cujuscumque virtutis, quo Deum ut finem ultimum nobis concupiscimus : unde sicuti *timor Domini* dicitur *initium sapientiæ*, non quod ille timor sit sapientia, sed quia ducit et disponit ad sapientiam, ita actus omnis virtutis dicitur esse initium perfectæ dilectionis; hinc de actu timoris expresse dicitur *Eccli.* xxv, 16 : *Timor Dei initium dilectionis ejus.* Et idem est de spe beatitudinis. Hoc manifeste significat *Tridentinum* ibidem : addens non debere incipere diligere Deum, non dicit tanquam summum bonum in se, sed tanquam *omnis justitiæ fontem*, id est, gratiæ nobis dandæ, sicque diligimus Deum ut bonum nobis, et disponimur ad diligendum ut in se bonum : hinc S. Thomas (1, 2, q. 40, a. 7) ait : *Ex hoc, quod per aliquem speramus nobis posse provenire bona, movemur in ipsum sicut in bonum nostrum, et sic incipimus ipsum amare;* ergo cum omnis attritio nostra sit spes vel fundetur in spe, etiam est actus quo incipimus diligere Deum. Notat card. Pallavicini *(Storia del Concilio di Trento*, l. VII*)*, quod Patres aliqui contendebant, ut iis verbis *diligere incipiunt*, adderentur hæc alia : *Per actum charitatis*; concilium autem restitit et voluit, ut non aliud poneretur, quam illud *diligere incipiunt.* Quare? nisi quia judicavit ad justificationem in Sacramento non requiri charitatem *formalem et actualem* prædominantem et super omnia.

« *Quid* (quæres) *fluere potest ad praxim pro Confessario hæc controversia?* Plurimum fluit; nam si actus pœnitentis sunt materia proxima Sacramenti, et si in actus pœnitentis debet inquirere Confessarius, ut certus fiat de eorum existentia ad absolutionem; debebit profecto inquirere in ipsam contritionem : ac proinde qualitates, elementa ac naturam ejus perspicere, ut integritati Sacramenti prospiciat.

« Ex quo patet diversa via tenenda ab utriusque opinionis auctoribus. *Contritionista*, si suis principiis velit esse conformis, attente perpendere debet non solum, an dolor de peccatis conjungatur in pœnitente cum fide et spe veniæ; sed etiam an ille oriatur ab amore Dei saltem initiali, et quidem proveniente a charitate prædominante et super omnia : quæ inspectio difficilis est, et anxietatibus plena et Confessario et pœnitenti, maxime rudi. *Attritionista* e contrario non aliud debet inquirere, nisi an adsit dolor proveniens a fidei motiva, et cum spe veniæ, conjunctus : quæ duo facillime inquiruntur, tum a Confessario pœnitentem interrogando, tum a pœnitente in seipsum reflectendo. His semel admissis, jam sponte sua et per se necessario præsumitur, et sequitur aliquis Dei amor inchoativus quin ultra inquiramus ex quo motivo proveniat; nam ex hoc, quod per aliquem speramus bona, jam ipsum diligere incipimus. Esto quod etiam ipsa contritio sit curanda; attamen non de necessitate Sacramenti, unde si non adest, nec inquietari debemus : et tanto minus pœnitentem ut indispositum rejicere. »

(T. IV. n. 187 ad 189.)

443. — Quæritur VII. An in confessione sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium prout infliguntur à Deo?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Lugo dist.* 4. *n.* 137. *Suar. dist.* 7. *sect.* 2. *n.* 15. *Sporer n.* 242. *Anacl. n.* 42. *Viva in prop.* 15. *Alexandri VIII. n.* 12. *Elbel n.* 59. qui cum *Gob.* vocat moraliter certam, item *Gran. Reg. Moja, Aversa, etc. cum Croix n.* 884. qui vocat probabilissimam. Ratio, quia Trident. *sess.* 14. *c.* 4. inter motiva attritionis ad sacramentum sufficientis dicit, *ex metu gehennæ, et pœnarum*, ubi per tò *gehennæ* intelligitur pœna temporalis, cùm ibi concilium adducat exemplum pœnitentiæ Ninivitarum, quæ concepta fuit ob metum excidii suæ civitatis; sicut enim Deus comminatur pœnas æternas, sic temporales ad peccatores absterrendos.

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Concina p.* 236. *n.* 11. *Canus Prælect. de pœn. part.* 3. item *Hurtad. Pasq. ap. Dian. p.* 9. *tr.* 9 *resol.* 51. Et *Carden. in prop.* I. *Innoc. XI. n.* 72. dubitat, an prima sententia sit moraliter certa. Ratio, quia licèt Tridentinum dicat ex metu *gehennæ, et pœnarum*, non tamen distinguit gehennæ, vel pœnarum; unde probabiliter ponit utrumque pro eodem; cùm enim pœna peccati mortalis sit æterna, de malo æterno pœnitens timêre debet. Prima sententia videtur probabilior; nam gehenna cunctas complectitur æternas pœnas, et ideò, dicente concilio, *et pœnarum*, aliquid aliud, præter pœnam æternam intelligendum est. At cùm secunda non careat sua probabilitate, saltem extrinsecâ, puto tutiùs in praxi eam servandam esse.

Ad opinionem, juxta quam hæc attritio, ex metu pœnarum temporalium in confessione sufficit, modo sit supernaturalis, adhæret Gury expressius adhuc, et Ballerini hanc adnotationem inducit:

« Licet S. Alphonsus n. 443. non diffiteatur, hanc sententiam (scilicet affirmantem) ab aliis *probabilissimam*, ab aliis *moraliter certam* censeri (ex Croix, a quo ea sumpsit, addi poterat, eamdem ab aliis dici *omnino certam)*; attamen tria in contrarium advertit: 1°. quod Cardenas dubitet, *an sit moraliter certa*; 2° quod contrarium senserint, Canus, Pasqualigus, et Hurtadus apud Diana; 3. quod Tridentinum *copulative* dicat *gehennæ et pœnarum*, non vero *disjunctive* distinguat *gehennæ vel pœnarum*. Unde concludit: *Cum secunda* (sententia) *non careat sua probabilitate, saltem extrinseca, puto tutius in praxi eam servandam esse.....* Exinde etiam Auctor (P. Gury) *probabiliorem* tantum dicit sententiam quam proponit. — Sed reipsa rationes istæ S. Alphonsi, nec quidpiam detrahunt firmitati doctrinæ, quam ex communi DD. Auctor refert, *nec ullam vel tenuem probabilitatem* oppositæ conciliare possunt.

« Quod itaque attinet ad *primum*, *Cardenas*, in hac operis sui parte posthuma et sane secundis curis indiga, se remque totam, lapsus memoria, misere implicavit. Nam (*Cris. part.* 4. *In Prop.* 1. *Innoc. XI.*, *disp.* 2. *q.* 2. *n.* 69.) videtur utique loqui de pœnis, quæ ceu a Deo inflictæ concipiantur; sed mox (*ibid. n.* 70) lectorem remittit ad Disp. 73. partis 3. Porro hic loquitur profecto de iisdem pœnis, sed non uti a Deo inflictis; et idcirco (*n.* 14-16) concludit, hunc timorem non esse donum Spiritus Sancti, qualem exigit Tridentina Synodus. Quidquid ergo hic dixerit, ad rem non facit. — Quoad *secundum* vero, notissimum est, *Canum* (Vid. Faure, *Dubitat. theol.*, *dub. IV. sect. IV.*) et *Hurtadum* in contraria ac S. Alphonsus dicat, sententia fuisse, adeo ut Diana, ad quem ipse remittit, imo doctrina Hurtadi ad communem sententiam confirmandam utatur. (*Vid. Tom.* 1. *tr.* 3. *resol.* 108. *n.* 2.) Pasqualigum vero Diana ne nominat quidem; nec Pasqualigus ullum de hac controversia verbum habet Quocirca *totum, quantum est, deficit fundamentum, cui extrinseca illa probabilitas superstruebatur*. Cæterum falsas istas allegationes non ex se S. Alphonsus protulit, sed bona fide sumpsit ex *Croix* (Lib. 6. (v) p. 2. n. 884.), qui, sive indiligenter has ipse adnotaverit, sive aliunde sit mutuatus, parum nostra nunc refert. — Quoad *tertium* denique patet, *eam* quoque *rationem omni destitui efficacia; et contra communem omnium sensum* per se evinceret, ad attritionem non sufficere metum gehennæ, nisi insuper accederet metus malorum temporalium.

« Quod vero subindicat (*ibid.*) S. Alphonsus, in Tridentini Concilii contextu vocem *pœnarum* non significare nisi pœnas inferni, *id manifeste repugnat eidem contextui*; mox enim ibi subjicitur exemplum timoris, quo concussi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt. Porro prædicatio Jonæ plena terroribus juxta sacram scripturam (*Jon.* 3. 4.) hæc fuit: *Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur.* »

Respondet autem, in informatione de titulo doctoris concedendi, S. Alphonsi nostri advocatus:

« Ergo juxta P. Ballerini, 1. sententia negativa, quam S. A. tutius in praxi servandam esse putat, nulla, ne tenui quidem probabilitate nititur; e contra, sententia affirmativa, ex communi DD., dicenda est moraliter certa; — 2. S. A. pro sua sen-

tentia, plures Auctores falso allegat, speciatim Canum et Cardenam, etc., 3. Explicatio quam tradit verborum Tridentini, admitti nequit, etc. — Utrum autem hæc omnia tam fidenter asserta, revera ita se habeant, sedulo examinabimus.

« I. *Præmittuntur quædam generalia.*

« 1. « *In collatione Sacramentorum* (ait » S. Alphonsus, lib. I. n. 48) *nequit mi-* » *nister uti opinione nec probabili, nec pro-* » *babiliori circa eorum valorem; sed tenetur* » *sequi sententiam tutam, quæ est illa, quæ* » *vel est tutior, vel moraliter certa. Constat* » *id ex propositione* 1. *ab Innocentio XI.* » *proscripta...* »[1]; nisi adsit necessitas, et Sacramentum sub conditione conferatur, vel in aliquibus casibus Ecclesiam supplere præsumendum sit. In quo omnes DD. conveniunt. — Et ibid. n. 51. quærit. : « An » quod dictum est de *administratione* Sacra- » mentorum, dicendum etiam sit de *suscep-* » *tione* : ita ut nullus possit suscipere » Sacramentum cum opinione probabili? » *Prima* sententia *affirmat... Secunda* vero » sententia negat... *His tamen non obstan-* » *tibus, censeo non recedendum a prima* » *sententia; saltem quia secunda fere nun-* » *quam poterit deduci in praxim a susci-* » *pientibus, sine proprio animæ detrimento.* »

« 2. Ob solas igitur has rationes S. Alphonsus in præsenti quæstione, *negativam sententiam in praxi sequendam esse putat*; cumque dicat: *saltem extrinseca*, satis indicat, de extrinseca probabilitate hujus sententiæ dubitari posse. Quid autem sub probabilitate extrinseca intelligat, ex modo dictis manifeste patet, scilicet auctoritatem omnium illorum DD., qui sententiæ negativæ aliquam probabilitatem concedunt. Unde inter citatos DD. illos distinguit, qui affimativam moraliter certam vocant: nimirum Elbel et Gobat.

« 3. Attamen non desunt, *qui omnino negativam sententiam tenent*: qua ratione S. A. in citato num. 443. dicit: « Hanc tenent » Concina, Canus; item Hurtadus, Pasqua- » ligus apud Diana; et Cardenas dubitat, » an prima sententia sit moraliter certa. » *Canus* et *Concina* rectissime a S. Alphonso citantur, prout infra probabimus, et alios adhuc addemus. Minus recte utique allegat *Hurtadum* et *Pasqualigum*, quos a Croix desumpsit; sed hunc errorem nihil ad rem facere, jam ex eo patet, quia tot sunt DD., qui negativam sententiam probabilem æstimant. *Cardenas* demum non tantum rectissime a S. A. allegatur, sed plura dicit, scilicet quod damnationi Innocentii XI. subjaceret, qui doceret, licitum esse, sententiam affirmativam in praxim deducere.

[1] Hæc propositio damnata sic sonat: « *Non est illicitum in Sacramentis conferendis, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis vel episcopalis.*

« 4. P. Ballerini asserit, quod præter *Gobat*, quem S. A. a Croix sumpsit, ex eodem Croix alii adhuc addi poterant, qui sententiam affirmativam *omnino certam* dicunt; sed vera non est hæc assertio. Nam Croix dicit[1]: « *Gobat* putat, non esse dubitandum de attritione ex metu pœnarum temporalium; et *Arriaga* dicit, esse *omnino certum*, quod sufficiat, saltem ex metu pœnarum purgatorii. » Ergo de solo Arriaga loquitur, qui id solummodo quoad pœnas purgatorii, pro omnino certo habet. — De aliis, præter Gobat et Elbel, nobis non constat. Omnes cæteri, aut simpliciter affirmativam sententiam sustinent, aut negativam probabilem et alteram non moraliter certam esse dicunt, aut demum omnino negativam profitentur.

« II. *Probatur, ex DD. qui affirmativam tenent sententiam, erui non posse, ipsam esse moraliter certam.*

« 1. *Diana*[2] quæstionem ponit: « An ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat attritio de peccatis, ob malum temporale? »; et adducta sententia negativa, dicit: « Mihi vero sententia *contraria*, modo, quo infra explicando, *etiam probabilis videtur*, quam docet Ægidius de Coninch. Petrus de Ochagavia, et sequitur Gaspar *Hurtado*[3], ubi ait: « *Aliqui* docent, et merito, attritionem et dolorem peccatorum, ob malum temporale, cum respectu ad Deum, a quo immissum aut immittendum est in pœnam... sufficere ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ. »

« 2. *Coninchius*[4] sufficere dicit, si quis peccatum detestatur propter malum aliquod temporale, quod sibi timet a Deo immittendum; v. g. si timet, ne Deus puniat eum morte aut morbis, etc., dummodo omnes cæteræ conditiones requisitæ adimpletæ sint. Nihilominus autem subjungit, *ejusmodi attritionem merito suspectam esse posse*, quia timendum est, ne desit extensio pœnitentiæ ad omnia cætera peccata, et propositum vitandi in posterum omnia peccata mortalia, præcipue autem ne desit requisitum pœnitentiæ supernaturalis.

« 3. *Lugo*[5] dicit: « *Videtur* etiam pœnarum nomine, de quibus in universum postea (Concilium Tridentinum) meminit, comprehendi in primis pœna purgatorii, cujus terrore, potest non solum de venialibus dolere homo, sed etiam de mortalibus, quæ post justificationem, purgatorii pœna puniuntur: in quo non placet *Vasquez* infra, quæst. 92. art. 1. dub. 3., *ubi videtur exigere semper aliquod motivum æternum, ad veram attritionem.* Eodem modo censeo, posse concipi attritionem, ex metu pestis vel alterius damni temporalis, quo Deus solet punire peccata etiam in hac vita: quod

[1] Lib. 6. p. 2. n. 884.
[2] Tom. 4. tr. 4. resol. 193.
[3] De Sacr., disp. 6.
[4] De Sacr., disp. 4. n. 37.
[5] Disp. 5. n. 137.

videtur esse juxta mentem Tridentini; nam adducitur ibi in exemplum pœnitentia Ninivitarum, quæ concepta fuit ob metum excidii suæ civitatis, quod Deus comminatus fuerat: et quidem sicut Deus comminatur pœnas æternas, sic etiam comminatur pœnas hujus sæculi, ad terrendos homines; ergo hujusmodi motivum bonum est, et honestum, et sufficiens ad veram attritionem, ut fatetur Suarez. »

« Cum ergo *Lugo*, de mente Tridentini loquens, iteratis vicibus dicit: *videtur*, manifestum est, ipsum hanc sententiam *pro omnino certa non habere*. Deinde pergit: « Hinc tamen oritur duplex difficultas: Prima quia ejusmodi dolor ex motivo pœnæ, non videtur esse super omnia; nam qui propter pœnam dolet de peccatis, magis dolet de pœna quam de peccato, quia propter quod unumquodque tale, et illud magis; ergo non dolet de peccato super omnia. Respondeo, concedendo plane, ex vi illius actus magis detestari pœnam, quam culpam: nam vitare culpam, assumitur ut medium ad fugiendam pœnam; cæterum non habet homo actum, quo velit committere culpam, cessante pœna: hoc enim esset malum, et culpabile: solum habet ad summum actum, quo velit unum propter aliud, et per consequens ex vi illius actus, non vitaret culpam, cessante pœna: sed non impedit ille affectus, quod ex aliis motivis potest magis detestari culpam quam pœnam, ut bene advertit Suarez. »

« 4. Sed etiam *Suarez* affirmativam non absolute, et ex omni parte sustinet. Dicit enim [1]: « Ad tertiam Vega concedit, detestationem ob metum aliarum pœnarum, esse attritionem, et contineri sub primo membro: nam Concilium utrumque conjunxit, scilicet: *Ex metu, gehennæ et pœnarum*. Quæ sententia vera erit, si intelligamus, illum timorem non esse mere humanum et naturalem, sed divinum et supernaturalem. Itaque, quamvis pœnæ temporales sint, si tamen considerantur, ut inflictæ a Deo, et ut nobis indicant iram ejus, *et quodammodo inchoant divinum supplicium, nisi emendemur;* sub ea ratione possunt movere ad supernaturalem attritionem, quæ optime reducitur ad illam, quæ est ex metu gehennæ: sicut sperare a Deo bona temporalia, sub aliqua habitudine ad vitam æternam, seu ad specialem et supernaturalem Dei providentiam, ad virtutem spei pertinet. » — Exigit ergo Suarez, ut pœnitens pœnas temporales, non tantum ut a Deo inflictas consideret, sed etiam divinorum suppliciorum memor sit, quorum istæ pœnæ jam quædam inchoatio sunt, nisi emendetur; et hac ratione, ejus attritionem ad illam reduci posse dicit, quæ ex metu gehennæ est.

« 5. *Tamburini* [2] dicit: Inter motiva attritionis, de quibus n. 4. diximus. licet aliqui non admittant aliud quartum, id est, timorem mali temporalis, atque adeo quo peccata execraretur, propter timorem infamiæ carceris, ægritudinis et similium, quæ propter peccata incurri solent; legitimum dolorem pro Sacramento Confessionis, per hos Doctores non afferret, *quia hujusmodi dolor naturalis est (ajunt), non autem supernaturalis*, et prout oportet, ad gratiam supernaturalem obtinendam. Tamen in sententia probabilissima, etiam hoc motivum est sufficiens, si hujusmodi mala temporalia timeantur, ut a Deo inflicta seu infligenda. »

« 6. *Lacroix* [1]. scribit: « Probabilissimum est quod ad Sacramentum pœnitentiæ sufficiat attritio, concepta ex metu pœnarum temporalium, etiam hujus vitæ, ut infligendarum a Deo; hoc tamen *non est omnino certum*. »

« 7. *Reuter* [2] pariter ait: « Probabilissime sufficit talis attritio, si efficax et supernaturalis sit; *in praxi tamen, ea concepta ex metu pœnarum hujus vitæ temporalium, non debet esse contentus pœnitens*. » Et duplicem rationem adfert: « tum quia aliqui talem attritionem habent *suspectam*, tum quia sic difficilius vitæ æternæ erit amor. »

« 8. Cum autem P. Ballerini testimonium *Cardenæ* speciatim impugnet, specialis decet responsio. Siquidem cl. Professori displicet assertio hujus Auctoris, videlicet damnationi Innocentii XI. subjacere eum, qui diceret, sententiam affirmativam in praxim deduci posse; unde mirum non est, quod jam prævie Cardenæ opus posthumum pro viribus extenuare studeat. Sed aliter sonat judicium *Collegii Hispalensis*, eidem operi præfixum: « Equidem authoris nomen adscribi, fere otiosum censuimus; adeo parentem refert suum, ut fortasse tanquam senectutis filius (*Genes.* 37. 3), teneriori dignus amore videatur, majorisque commendationis omen præ se ferat, utpote quem non ingenii effervescentis audacia, aut calami pruriertis impetus effuderit; sed severior judicii lima perpolverit, animique gravitas, immensaque lectionis assiduitate fœcunda mens conceperit, aluerit, ediderit. » Collaudatur imprimis « multiplex eruditio, solida doctrinæ copia, ingens cum acumine conjuncta dexteritas, dilucida explicandi distinguendique difficultatum nodos ferme inextricabiles, methodus. » — Similibus laudibus idem Opus extollitur in adnexa censura, ex mandato supremi Senatus Castellæ; et revera, quicumque librum sine partium studio perlegit, judicio P. Ballerini nullatenus subscribet.

« Audiamus ergo *Cardenam*. In hac *secunda Crisi theologica* [3] dicit: « *Num.* 69. Inquiritur secundo. An opinio, quæ docet licitum esse, quod quis in confessione uta-

[1] Disp. 5. sect. 2. n. 15.
[2] Meth. conf., lib. 1. c. 1. §. 4. n. 11.

[1] Lib. 6. p. 2. n. 884.
[2] Theol. mor., P. 4. tr. 5. n. 280.
[3] Dissert. II. in prop. 1. ab Innoc. XI, damnatam.

tur attritione, ex timore pœnarum temporalium, quæ a Deo, tanquam a delictorum vindice infliguntur; an hæc, inquam, opinio subjaceat huic damnationi? — 70. Et quidem plures et gravissimi sunt Doctores, qui dicunt, eam attritionem, modo explicato conceptam, esse sufficientem ad valorem et effectum Sacramenti. Ita P. Suarez[1], P. Lessius[2], qui asserit, hoc esse satis probabile. Item P. Granada, P. Gaspar Hurtado, P. Reginaldus, Lugo Card., Mag. Candidus, M. Prado, et plures alii, quos refert et sequitur doctissimus P. Matthæus de Moya, diligens indagator mentis Authorum[3]. Quia tamen non desunt Authores, qui eum modum attritionis *negant esse sufficientem*; et opinio *affirmativa* non nititur fundamento infallibiliter certo, sed *solum satis probabibi*, ut supra notavi ex P. Lessio, et ego tamquam probabile obiter docui 3. *part. Cris. theol.*, *disp.* 71. *cap.* 1. *n.* 2. Ideo restat inquirere, an et quomodo hæc opinio subjaceat huic damnationi? — 71. Dico primo. Hæc opinio de attritione ex timore pœnarum temporalium, modo explicato, speculative sumpta, quatenus docet validum esse illud Sacramentum, non subjacet damnationi. Patet: quia hoc decretum non damnat opiniones speculativas circa valorem Sacramenti, quin potius supponit, illas esse probabiles et gravibus fundamentis innixas. — 72. Dico secundo. Si hæc sententia doceat, esse licitum *deducere ad praxim* id genus attritionis, ita ut dicatur, esse licitum confiteri advertenter cum ea sola attritione (quod non asserunt Authores hujus opinionis), subjacet damnationi. Patet conclusio: Illa opinio subjacet huic damnationi, quæ versatur circa valorem Sacramenti, et est minus tuta, docetque licitum esse eam deducere ad praxim: sed hæc opinio de tali attritione versatur circa valorem Sacramenti; cum illa attritio sit pars essentialis Sacramenti, et illa quidem est minus tuta; nam si coram Deo non est vera, Sacramentum Pœnitentiæ frustratur: ergo si docet, licitum esse eam deducere ad praxim, subjacet huic damnationi. — *Itaque huic opinioni non remanet probabilitas practica*, ut quis advertenter confiteatur cum illa sola attritione; remanet tamen illi probabilitas practica ad hoc, quod si bona fide confessus est cum ea sola attritione, non teneatur postea repetere illam confessionem: quia quando probabile est, fecisse bonam confessionem, non tenetur illam repetere. »

« Ex quibus patet, Cardenam non tantum de pœnis, quæ ceu a Deo inflictæ, concipiantur, loqui *videri*, ut dicit Ballerinius, sed indubitate de iisdem pœnis disserere, cum adjungat verba: « *quæ a Deo tamquam a delictorum vindice infliguntur.* » Nec Cardenas lectorem pro uberiore explicatione remittit ad Disp. 73. Partis 3.; sed solummodo observat, se in priore opere, cui etiam titulus est *Crisis theologica*, 3. *part. disp.* 71. *cap.* 1. *num.* 2. obiter docuisse, sententiam affirmativam probabilem esse. Si autem in hac prima Crisi theologica, *Disp.* 73. *Partis* 3. *n.* 14-16, de pœnis temporalibus, non uti a Deo inflictis, loquens, ejusmodi motivum attritionis, secundum communissimam sententiam non admittit: quid hoc ad rem faciat, non videmus.

« Imo in eodem Opere posthumo, id est in *secunda Crisi*, Dissert. 36. ubi agit de damnata propositione 57. « Probabile est, sufficere attritionem naturalem modo honestam » disertis verbis dicit n. 1: « *Et quidem in* 3. *parte Cris. theol. disp.* 71. *per totam, debellavi propositionem hanc.* » Et distinctione facta, ait n. 2: « Dolor autem de peccatis, ex terrore malorum temporalium, quatenus a Deo infliguntur in pœnam peccati, non elicitur ex motivo mere humano, id enim est motivum supernaturale; quia respicitur Deus, ut justus vindex peccati. » Et demum n. 6. dicit: « Respondeo latissimum esse discrimen inter utramque propositionem; nam quæ respicit Deum, ut ultorem peccati per pœnas temporales, est probabilis; quamvis, quia versatur circa valorem Sacramenti et est minus tuta, non possit assumi ad recipiendum valide Sacramentum. » — Nequaquam ergo Cardenas memoriæ infirmitate laboravit; et prorsus commentitia est illa exprobratio Patris Ballerini, quod *se remque totam, lapsus memoria, misere implicavit.*

« *III. Ostenditur, plures et graves esse DD., qui negativam tuentur sententiam*

« 1. Quoad illos DD., qui omnino negant, P. Ballerini dicit, *notissimum esse, Melchiorem Canum in affirmativa sententia fuisse*; sed hoc non potest esse notissimum, quia non est verum. Siquidem *Canus*[1] dicit: « Secundum genus imperfectæ displicentiæ est, quæ oritur a timore pœnarum. Pœnas vero intelligo *spirituales vel æternas, quæ lumine fidei cognoscuntur*: et hanc Doctores Scholastici omnes attritionem vocant, atque de ea *D. Augustinus*[2] loquitur, tractans illa verba Ezechielis: *Quacumque hora peccator ingemuerit, et conversus fuerit, vita vivet.* Conversum ait, non tantum versum, vita vivere. Vertitur a peccato, qui jam vult dimittere peccatum; convertitur, qui jam totus omnino vertitur, qui jam non solum pœnas timet, sed ad bonum Domini contendere festinat. Dixerat autem pœnitentiam quæ impetrat vitam, non a solo timore, sed a charitate proficisci. Hanc etiam attritionem, tanquam insufficientem rejicit *D. Ambrosius*[3]. » — Et P. 6. scribit: « Deinde etiam attritio efficax *ex timore pœnarum supernaturalium*, idonea dispositio est ad Sacramen-

[1] Tom. 4. in 3 part., disp. 7. sect. 2. n. 15
[2] 3. part. q. 1. dub. 5. n. 18.
[3] Tom. 1. selectar., tr. 3. disp. 9. q. 4.

[1] Relect. de pœn. p. 3.
[2] De vera et falsa pœnitentia, c. 18.
[3] Lib. 1. de pœnit. c. 9.

torum Baptismi et Pœnitentiæ gratiam percipiendam, ut, cum quis detestatur omnia peccata mortalia, et propterea confitetur, *ne per peccatum excludatur a gloria, vel ne in infernum ignem conjiciatur*. Qui etiam, si cognoscat, se non habere contritionem, sed solam attritionem, licite accedit ad Baptismi et Pœnitentiæ sacramenta suscipienda. »

« Manifeste ergo *Canus* attritionem ex metu pœnarum a Deo infligendarum, nisi supernaturales, spirituales vel æternæ sint, non admittit. — P. 8. dicit (quem locum citat P. Faure, dub. 4. sect. 4.), attritum quocumque attritionis genere, si existimat, se præstitisse, quod necessarium erat, ignoretque invincibiliter se non habere sufficientem dispositionem, valide Sacramentum suscipere, quia obicem non ponit et bona fide accedit. Sed hæc quæstio prorsus diversa est ab illa, quam tractamus, et huc non pertinet. Cæterum opinionem, quam Canus tenet circa hanc quæstionem, sine dubio falsam esse, dicit Suarez atque ex Concilio Tridentino probat, et communis DD. sententia similiter eam reprobat.

« 2. *Concina*[1] de propositione Tamburinii supra allata dicit : « Hanc opinionem existimo, non modo falsam et laxam, sed contentam in decreto Innocentiano. Fatetur ibi Tamburinius, Doctores oppositum docere. Ergo opinio est controversa. *Ergo tutior amplectenda.* — Opponit Tamburinius : Tridentinum non definit dolorem concipiendum ex timore solum gehennæ, vel alterius pœnæ spiritualis seu æternæ, sed addit in universum : ex timore pœnarum. Evidenter fallitur Tamburinius cum aliis. Concilium dicit : ex gehennæ et pœnarum metu. Propositio est copulativa. Cur ergo mittis gehennam primo loco positam, ac per particulam *et*, copulatam cum pœnis? Pœna mortali peccato debita, est æterna. Ergo de malo æterno, a Deo infligendo, dolere peccator debet. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.... sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.* Matth. 10. Sic Evangelistæ, sic Tridentinum. Ergo evidenter falsa est opinio Tamburinii, Viva et aliorum. »

« 3. His accedit *Vasquez*, qui semper aliquod motivum æternum, ad veram et sufficientem attritionem exigit; ut ex textu Cardinalis de Lugo, supra citato patet.

« 4. Accedit porro Cardinalis *Toletus*, qui[2] differentiam inter contritionem et attritionem explicans, dicit : « Prima ex parte objecti, quando detestatur peccatum cum reliquis conditionibus, sed non quia offensa Dei; verum, aut quia est quoddam malum animam fœdans et deturpans, faciensque servam diaboli; aut quia ei debetur pœna æterna; aut quia ex eo secutum est malum aliquod temporale : quacumque ratione harum detestatur peccatum, attritio est. » Et explicans, quænam attritio sufficiens sit ad effectum Sacramenti consequendum, d n. 8 : « Prima quidem attritio, si talis sit, ut gnoscat pœnitens, se non detestari peccatu ut est Dei offensa, sed tantum ut est alicu mali temporalis causa, quamvis bonus ac iste sit, tamen non sufficit ad Sacramentu imo qui sic accederet, peccaret denuo, non impleret præceptum; sed esset re tendum Sacramentum. Aliquando quoq talis attritio, etiam secundum se mala ess quando quis peccatum detestaretur prop malum, ut ultimum finem, puta cum ta est, quod non detestaretur, nisi esset prop malum, tum actus malus est : *at absol detestari peccatum propter malum illatu bonus actus est*, sed, *ut diximus, insufficiens* — Manifeste ergo *Toletus* non admittit tritionem ex metu pœnarum temporaliu quamvis pœnitens eas, ut a Deo inflictas infligendas consideret, at sine detestatio peccati, ut est Dei offensa.

« 5. Accedit etiam inter recentiores *B luart*, qui[1] thesim statuit : « *Contritio del esse supernaturalis.* » Qua probata, dicit « Hinc inferes, quod, qui dolet de peccat quia repugnat rationi vel convictui human sive quia ex illo sequitur dispendium mæ vel bonorum temporalium, et similib motivis naturalibus, insufficienter et infr ctuose conteratur; secus si doleat de pecc to, ut est contra legem divinam (sic en intelligitur ejus turpitudo, de qua Conciliu Tridentinum, Sess. 14. c. 4.), *vel ut est i ductivum pœnarum purgatorii, inferni, am sionis gratiæ, gloriæ* etc.; *hæc enim pertine ad ordinem supernaturalem, nec nisi fide s pernaturali cognosci possunt.* Et ideo, quan vis hujusmodi contritio non sufficiat justificationem, etiam cum Sacramento, ni interveniat aliquis amor Dei benevolus, dicemus infra, ad illam tamen disponit. — *Billuart* igitur attritionem ex metu pœ narum temporalium hujus vitæ, etiamsi a Deo inflictæ vel infligendæ considerentu ceu sufficientem ea ratione non admitti quod hujusmodi attritio non sit supernat ralis. Nam Deum vindicem esse maloru operum, jam lumine naturali cognoscitu Cujus objectionis rationem habuit *Suarez* et idcirco, ut supra vidimus, dixit : « Si t men considerentur ut inflictæ a Deo, et nobis indicent iram ejus, et quodammod inchoant divinum supplicium, nisi emen demur. »

« 6. Tandem accedit *Eusebius Amort*, c jus sententiam infra adferemus.

« *Perpenditur ratio, a S. Alphonso ex verb Tridentini desumpta*

« 1. P. Ballerini S. Alphonsum edoce negativæ sententiæ nullam prorsus, ne t nuem quidem probabilitatem attribui poss Quo magisterio facile supersedere potuisse nam easdem, quas profert, rationes etia S. A. explicat.

« 2. Insuper cl. Professor contendit, r

[1] Comp. Theol. lib. 11. c. 8. n. 7.
[2] Summa, lib. 3. c. 4. n. 6.

[1] De pœnit. diss. 4. art. 1. n. 3

tionem a S. A. ex verbis Tridentini desumptam « *omni destitui efficacia;* et *contra » communem omnium sensum* per se evin» ceret, ad attritionem sufficere metum ge» hennæ, nisi insuper accederet metus ma» lorum temporalium. » Sed falsa est hæc conclusio. Recte enim advertit Croix, Tridentinum sub *gehenna* pœnam damni, et sub *pœnis* pœnas sensus intelligere potuisse; et hæc ratio non tantum non absona, sed potius talis est, cui aliqua saltem vera probabilitas difficilliter denegari potest. Præsertim si huic rationi altera adjungitur, quam Lugo[1] tamquam objectionem contra suam sententiam inducit, videlicet, dolentem de peccato, ex metu malorum temporalium a Deo infligendorum, non dolere de peccato super omnia; et inde infertur, Tridentinum tam pœnam damni, quam pœnas sensus *copulative* commemorasse, ad indicandum, metum pœnarum sensus, licet æternarum, non sufficere ad attritionem, nisi simul, virtualiter saltem, timeatur amissio summi boni. Imo *ejusmodi attritionem ex metu pœnarum sensus non sufficere, nisi conjungatur cum prædominante amore Dei, vere principali*, disertis verbis contendit *Eusebius Amort*[2].

« *V. Sit igitur hæc nostra Conclusio :*

« Si P. Ballerini cum Gobat et Elbel judicat, sententiam affirmativam omnino certam esse, sensu suo abundet. Cum autem permulti et graves DD. contrarium sentiant, S. Alphonsus recte docet *negativam, saltem propter extrinsecam probabilitatem, in praxi tutius esse servandam.* Unde non dubitamus, quin ex documentis a nobis allatis, plene quisque sibi persuaserit, hanc probabilitatem extrinsecam firmiter subsistere; et ideo doctrinam S. Alphonsi nullatenus illam esse « cui nulla vel tenuis probabilitas conciliari possit », sed ipsam esse *justam, rectam, atque in praxi omnino tenendam.* »

(Sum. add. col. 75 ad 84.)

444. — Quæritur VIII. An possit dari sacramentum pœnitentiæ validum et informe : Cassus esset, nempe si quis duo mortalia commiserit, unum furti, alterum perjurii; deinde memor tantùm furti, de ipso dumtaxat confitetur, dolens non ex motivo universali, sed ex motivo speciali turpitudinis supernaturalis quam habet furtum; quæritur, an hic, licèt gratiam non recipiat, validè tamen confiteatur, ita ut sacramentum, sublato obice, nempe detestato peccato oblito, reviviscat ad causandam gratiam, nec postea sit obligatio repetendi peccatum jam confessum, sed solùm omissum?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Elb. n.* 82. *Conc. p.* 351. *Felix Potest. d. pæn. n.* 2082. *cum Scoto, Holzm. n.* 506. *cum Bosco, Sporer, Mastrio, Gallensi, et Scotistis;* communiter item *Vasq. Laym. Con. Sa, etc. ap. Croix nu.* 672. Ex istis autem alii (ut *Vasq. Potest. et Elbel.*) dicunt tale sacramentum esse validum et formatum, id est cum effectu gratiæ. Ratio, quia cùm pœnitens doleat, ut divinam recuperet amicitiam, licèt doleat ex speciali motivo turpitudinis furti, tamen ejus dolor virtualiter se extendit ad omnia mortalia oblita, utpote opposita reconciliationi cum Deo intentæ; ac proinde, si dolet de turpitudine specifica, debet etiam dolêre de generica, quæ talem reconciliationem impedit. Alii verò è converso (ut *Holzm. etc.*) dicunt tale sacramentum esse non solùm informe, sed etiam invalidum. Ratio, quia in Trident. *sess.* 14. *c.* 5. habetur quòd dolor dicitur pars hujus sacramenti, quatenùs operatur remissionem peccatorum; ergò, si dolor ille particularis remissionem non causat, nunquam erit materia apta ad sacramentum, ac proinde sacramentum erit semper invalidum.

Secunda sententia verò probabilior affirmat, et hanc tenent *Lugo dist.* 14. *n.* 65. *Suar. d.* 20. *sect.* 4. *n.* 26. item *Tolet. Val. Fill. Bonac. Tann. Escob. etc. cum Croix d. n.* 672. *ac Gonet d.* 10. *art.* 1. *cum aliis Thomistis communissimè, ex D. Th. Suppl. p.* 9. *art.* 1. *et in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *art.* 4. cujus verba retulimus *n.* 87. Hi enim AA. dicunt talem pœnitentem non consequi gratiam, quia ex una parte unum mortale non potest remitti sine alio; et ex altera, cùm peccator doleat tantùm ex motivo particulari turpitudinis furti, non potest obtinêre remissionem perjurii, cujus non meminit, nec dolet. Dicunt tamen hujusmodi sacramentum esse validum, quia nulla deest pars essentialis ad valorem : non confessio, cùm fiat integra eorum peccatorum quæ memoriæ occurrunt : non dolor, cùm jam adsit circa peccatum confessum, nec absolutio ut supponitur; unde nihil obstat, quominùs tale sacramentum validum dici possit. Ad primam autem rationem respondetur, quòd ille virtualis dolor, qui supponitur quoad perjurium oblitum (inclusus in illa detestatione specifica furti confessi), non est sufficiens materia sacramenti, cùm nullo modo tunc fiat sensibilis, neque per confessionem, neque aliunde. Ad secundam rationem respondetur, quòd concilium loquitur de eo quod per se, et ordina-

riè contingit, non autem de eo quod per accidens et raró evenit. Cæterùm semper consultum est, ut dolor eliciatur ex motivo generali; imò et necessarium, casu quo homo advertit posse habêre in anima alia mortalia oblita.

445. Quæritur IX. An actus doloris debeat præcedere non solùm absolutionem, sed etiam confessionem?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Laym. c.* 4. *n.* 31. *Pal.* 7. *num.* 11. item *Conc. et Bonasp. apud Conc. p.* 232. *num.* 3. Ratio, tum quia dolor tanquam materia hujus sacramenti debet esse sensibilis, nec aliàs, nisi per confessionem sensibilis efficitur : ergò, si confessionem subsequitur, non est materia apta, tum quia confessio non debet esse simplex narratio, sed accusatio dolorosa, directa ad remissionem peccati obtinendam, et ideò oportet, ut sit à dolore informata.

Secunda sententia verò communior negat, eamque tenent *Suar. disp.* 20. *sect.* 4. *n.* 31 *Bon. part.* 2. *n.* 18. *Lugo dist.* 15. *n* 13. *Nav. Man. c.* 1. *n.* 22. *Holzm. n.* 508. item *Dic. Tol. Fill. Major, Henr. Fag. etc. apud Salm. de pœnit. c.* 5. *p.* 1. *n.* 24. *et Conc. loc. cit.* valde probabilem putat, favetque Rituale Rom. *de Sacram. pœnit.* dicens: *Auditâ confessione* (confessarius) *ad dolorem efficacibus verbis adducere conabitur, etc.* Ex hoc videtur Rituale supponere, quòd benè sufficit dolor post confessionem elicitus. Sed rectè ajunt *Salm. ibid. n.* 26. quod hæc secunda sententia sensu, quo eam explicant *Suarez* et *Discastillus* à prima non discrepat; *Laymann* enim, *Coninchius*, et *Palaus* nihil aliud exigunt, nisi quòd confessio non sit mera peccatorum narratio, sed sit accusatio suî ipsius ad absolutionem obtinendam. En verbo *Laymanni*, quem sequitur *Palaus* : *Requiritur, ut dolor aliquo modo antecedat confessionem, quia externa peccatorum confessio debet procedere ab interna pœnitentia, eamque significare, quandoquidem materia sacramenti non mera peccatorum explicatio, sed accusatio suî ipsius tendens ad absolutionem, ut explicat Coninchius.* Deinde ipse *Laymann cum Palao*, sententiam *Suarii* sectando, addit : *Ad hoc verò* (nempe ut confessio sit sacramentalis) *necessarium est, ut dolor animi post peccatorum narrationem habitus aliquo signo declaretur, saltem humiliando se coram sacerdote, et absolutionem petendo, seu expectando; tale enim signum relatum ad peccata paulò antè explicata veram rationem sacramentalis accusationis habet.* Non igitur hæ sententiæ sunt duæ, sed una; in tantum enim *Laymann* et alii requirunt, ut confessio sit dolorosa, sive quòd dolor confessionem præcedat, in quantum exposcunt, ut confessio non sit mera peccatorum narratio, sed habeat rationem accusationis sacramentalis; et ad hoc sufficit ut confessio fiat animo obtinendi absolutionem, et deinde dolor manifestetur saltem per petitionem seu expectationem absolutionis, sic enim confessio benè sacramentalis evadit. Addunt verò *Salmant cit. n.* 26. in *fin* quòd tantùm ad sedandos scrupulos solent confessarii, si de interna dispositione pœnitentis dubitent, excitare illum ad dolendum de peccatis paulò antè explicatis, quod fit, si dicatur *De peccatis narratis doleo, et me accuso*

446. — Quæritur X. Per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad validè suscipiendum sacramentum? *Suar. dist.* 20. *sect.* 4 *num.* 29. *et Escob. lib.* 14. *num.* 121 *cum Soto, Hurt. et Candido*, censent sufficere dolorem, qui longo tempore confessionem præcesserit, modò non sit retractatus. Sed meritò hos non approbat *P. Conc. p.* 233. *n.* 4. Alii autem ut *Carden. in prop.* 1. *Innoc. XI. p.* 65. *n.* 88. *Holzm. nu.* 510. *et Diana part.* 5. *t.* 14. *r.* 67. *cum Præp. et Gran.* dicunt sufficere dolorem præcedentem per unum diem, modò fuerit elicitus in ordine ad confessionem : cùm enim confessio sit effectus illius doloris, dolor virtualiter perseverat. Consentit *Ronc. cap.* 3. *quæst.* 2. *r.* 2. etiamsi dolor præcesserit per aliquot dies, dummodo (ut hic auctor ait) virtualiter perseveret in aliquibus mediis, putà pœnitens ex vi concepti doloris perstiterit in frequenti oratione, fugâ occasionum, pœnitentiis etc. Sed *Croix* 706. sentit, quòd si post dolorem elicitum pœnitens ad diversa se converterit, vel per moram notabilem animi ad alia se distraxerit, in praxi brevit dolor sit renovandus. Hoc tamen [1]

[1] *In Hom Ap. tr.* 16 *n.* 18. Sicut in prioribus hujus theologiæ moralis editionibus sententiam affirmativam probabilem tenet ac propterea in praxi sequendam, ast postea mutasse suam sententiam videtur, concilians utramque opinionem et extendens, confessionem dolorosam evadere posse etsi actus doloris confessionem ipsam non præcesserit. EMIL. A. LECLERE.

detur potiùs ut consilium sequendum, quàm ut præceptum, cùm communiter doceant DD. cum *P. Conc.*, benè esse aliquam analogiam inter forum civile, et sacramentale ; unde benè potest intercedere aliquod spatium inter discussionem causæ, et sententiam, sed non tanta, quanta in foro civili [1].

447. — Quæritur XI. An, ut dolor sit materia apta, debeat esse elicitus cum intentione confessionis ? Negant *Lugo dist.* 14. *n.* 37. item *Sporer. Moya, Gob. etc. apud Conc. p.* 232. *n.* 2., ac probabile putat *Tamb. l.* 1. *c.* 2. Ratio, tùm quia ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 4., illa attritio dicitur disponere ad impetrandum gratiam in sacramento, quæ voluntatem peccandi excludit, cum spe veniæ ; quæ omnia verificantur in casu nostro. Tùm quia tunc dolor, licèt non fuerit ordinatus ad confessionem relatione consequenti, eò quòd tunc adhuc verificatur dolor patefieri per confessionem. Affirmant verò *Bus. suprà, Bon. q.* 3. *part.* 2. *n.* 17. *Conc. l. c.* (Citatur etiam pro hac sententia *P. Suarez dist.* 20. *sect.* 4. *n.* 29., sed *Lugo, loc. cit.* ostendit, quod *Suar* est potiùs pro sua sententia). Ratio, quia sicut minister, aut etiam suscipiens alia sacramenta debet per intentionem ordinare materiam ad sacramentum, prout ablutionem ad baptismum, vel tactum materiæ ad ordinationem, ita etiam suscipiens sacramentum pœnitentiæ debet ad illud ordinare dolorem, qui est hujus sacramenti materia. Prima sententia est probabilior, sed cùm secunda etiam sit probabilis, ante susceptionem sacramenti tutiùs docet *Card. in prop.* 1. *Innoc. XI.* hanc esse sequendam.

448. — Quæritur XII. An si quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, teneatur novum elicere dolorem ?

Prima sententia communior negat, et hanc tenent *Lugo dist.* 14. *n.* 27. *Anacl. n.* 72. *Viva q.* 3. *art.* 3. *n.* 8. *cum Perez, Henr. et communi, Roncaglia cap.* 3. *q.* 3. putat probabilissimam cum *Gob. Dic. Henr. Bosc. etc.* item *apud Croix n.* 707. *Led. Salas, Escob. et Moya,* qui dicit esse indubitatam apud omnes, sed immeritò ut videbimus. Ratio, quia prior dolor se extendit etiam ad peccata oblita, quæ dum pœnitens immediatè confitetur, fit unum moraliter ; rectè enim potest una materia proxima partialis plura constituere sacramenta ; unde sicut cum una aqua plures possunt fieri baptismi, ita cum uno dolore, qui adhuc perseveret (ut hìc supponitur) plura possunt constitui sacramenta pœnitentiæ.

Secunda sententia verò affirmat, et hanc tenent *Bon. part.* 4. *n.* 1. *Vasq. quæst.* 92. *art.* 3. *dub.* 5. *n.* 10. *Fill. tr.* 6. *n.* 77. Ratio, quia per primam absolutionem jam completum est judicium ; ergò si impertienda est nova absolutio, nova requiritur materia proxima. Et quamvis dolor in se moraliter perseveret, non tamen perseverat in ordine ad secundam absolutionem ; ut enim suprà diximus in præcedenti. Quæst. XI. probabiliter ad valorem sacramenti requiritur, ut dolor non solùm sit elicitus, sed etiam elicitus in ordine ad absolutionem. Cùm ergò hæc secunda sententia sit probabilis, imò probabilior, in praxi omninò sequendam esse dicunt *Croix num.* 712. *et Conc. p.* 234. *num.* 5., saltem tutiùs censeo tenendam [1].

« Valde controvertitur, inquit Vincent, inter auctores an ille qui post absolutionem recordatur peccati obliti, illudque statim confitetur, teneatur, ut nova ei impertiatur absolutio, novum contritionis actum elicere. — Prima sententia communior negat, quia prior contritionis actus complectitur omnia peccata etiam oblita, et ideo quando pœnitens illorum recordatur, et ea immediate post absolutionem confitetur non necesse est ut renovet actum contritionis. — Secunda sententia quam probabiliorem dicit S. Lig., tenet requiri novum actum contritionis, tum quia per primam absolutionem jam completum est judicium ; unde si impertienda est nova absolutio, nova requiritur materia proxima ; tum quia quamvis admitteretur contritionem moraliter perseverare, dici posset actum contritionis non

[1] « Ego verò non dubito asserere, quoties confessio derivat ex peccatorum dolore, semper virtualiter perseverare unum aut alterum diem, dum illa confessio est doloris effectus. Secùs autem, si quis ex mera devotione aut ad votum aut pœnitentiam implendam, confiteretur. » *Ita S. Alph. in Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 20.
Edit. A. Leclère.

[1] « Et quia hæc secunda sententia est probabilis, » inquit pariter *S. Alph. in Hom. Ap. tr.* 16. » *n.* 22. ideò rectè dicunt *Croix* et *Concina*, hanc » in praxi tenendam. Intelligitur tamen hoc ante » sacramenti susceptionem, quia postquam illud » susceptum est, probabiles jam sunt omnes sententiæ oppositæ trium quæsitorum antecedentium (n. 445, 446, 447.) unde post factum rectè » eas amplecti possumus. » *Confer notam ad n. seq.* 450 *positam.* *Edit.* A. Leclère.

elicitum fuisse in ordine ad secundam absolutionem. — Hæc quæstio videtur solutu difficillima. Utraque enim opinio gravibus nititur momentis; attamen responderi posset ad secundam posterioris opinionis rationem actum contritionis elicitum fuisse eo fine ut acciperetur remissio omnium peccatorum, et ideo implicite in ordine ad secundam absolutionem. »

(De pœnit. n. 89.)

449. — Quæritur XIII. Quomodò eliciendus sit dolor in confessione venialium? Certum est, quòd etsi extra sacramentum *sufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad ejus remissionem*, ut docet *D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art.* 2., tamen in sacramento omninò requiritur dolor formalis, nec sufficit virtualis ut communiter docent DD. cum *Roncaglia c.* 2. *q.* 2. *Conc. p.* 235. *n.* 6. *et Croix n.* 682. (contra paucos) ex *D. August. Epist.* 48. ubi scripsit: *Nec quemquam putes à quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire*.

Sed dubitatur 1. an sit mortale confitêri venialia sine ullo dolore? Negant *Natalis Alex. de pœnit. art.* 7. *reg.* 20. *Juenin. de Sacram. pœn. q.* 4. §. 2. *et Genettus t.* 4. *q.* 8. *in fine*, et dicunt non esse nisi veniale suscipere sacramentum sine certo dolore, quando materia tantùm levis affertur in confessione, et abest animus profanandi sacramentum; quia, ut supponunt, frustrare sacramentum in materia levi, non est nisi levis irreverentia. Sed per quantum huic opinioni acquiescere conatus sim, non potui, cùm hæc sententia opposita sit communi theologorum, ut vidêre est apud *Croix num.* 681. *Antoine p.* 501. *q.* 7. *et Lugo dist.* 14. *sect.* 8. *n.* 108., qui primam sententiam vocat omninò falsam; et ratio nimis urget, nam tota malitia culpæ in hoc casu consistit in injuria, quæ irrogatur sacramento, illud suo effectu frustrando; sive ergò sacramentum frustretur ex materia gravi, sive ex levi, nihil refert, quia semper eadem irreverentia sacramento infertur.

Dubitatur 2. an in confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio? Negant aliqui apud *Suar. dist.* 20. *sect.* 6. *n.* 7. Sed oppositum est tenendum cum communi sententia, quam docent *Suarez l. c. Conc. p.* 235. *n.* 7. *Antoine p.* 501. *q.* 7. *Lugo dist.* 14. *num.* 118. *cum Henr. et Fag. et Escob. l.* 14. *nu.* 166. *cum Hurt. et Diana.* Hi sufficit de uno tantùm veniali pœ têre, et proponere, cùm venialia n sint materia necessaria, sed tantı sufficiens. Dicunt autem *Lugo nu.* 1: *Tamb. l.* 1. *c.* 3. *num.* 9. *et* 10. *Pal. Spor. apud Croix nu.* 910. sufficere eti: si quis doleat de multitudine, aut fı quentia venialium, etsi non doleat singulis in particulari; quia, ut dicu sicut quis potest dolêre de exces distractionis in precibus, vel comest nis, ita de multitudine venialium. videtur favêre *D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art. ad.* 1. ubi dicit sufficere *propositum præparandi ad venialia minuenda.* Er sufficit dolor de ipsorum multitudi propositum enim dolorem sequit Contradicunt tamen *Arriaga, et Dica apud Croix l. c.* dicentes dolorem, propositum non tantùm debêre es circa multitudinem emendandam, s etiam circa ipsa venialia, quæ frequ tiam constituunt. Sed hæ sententiæ cilè videntur posse conciliari, cùm i possibile sit dolêre de multitudine, non dolêre saltem de illis posterio bus culpis, per quas constituitur m titudo, quia circumstantia hæc exce sûs abstrahi non potest à culpis ips tunc enim in obliquo saltem doleres culpis, et recto et principaliter de e cessu. Rectè etiam dicit *Croix n.* 9 *cum Suar. et Tann.* (*contra Bosco*, e quòd benè quisque potest dolêre venialibus deliberatis, et propone omnia illa vitare; de semidelibera autem sufficit dolêre quòd ea comı serit, et insposterùm velit attendere ipsa vitanda quantum humanæ frag tati permittitur. Et hæc sunt juxta d trinam *D. Thomæ*, qui *d. quæst.* 87. a 1. *ad.* 1 sic ait: *Pœnitentia de pecca mortalibus requirit, quòd homo propo abstinêre ab omnibus et singulis...; sed pœnitentiam peccatorum venialium req ritur, quòd homo proponat abstinêr singulis, non tamen ab omnibus, quia infirmitas hujus vitæ non patitur. De tamen habêre propositum se præpara ad venialia minuenda.*

§. II.

De quæstionibus pertinentibus ad pro situm.

450. — Quæritur I. An in sacrame pœnitentiæ sufficiat propositum v tuale, sive implicitum, inclusum dolore?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar. dist.* 2. *sect.* 4. *num.* 34. *Bellarm. lib.* 2. *de pœnit. c.* 6. *et* 7. *Bonac. q.* 5. *part.* 8. *nu.* 2. *Conc. p.* 237 *n.* 15. *cum Scoto, Caj. Cano, etc.* item *Val. Tolet. Reg. Hen. et apud Croix n.* 894. qui ait oppositam non esse certam. Ratio, quia, licèt dolor includat necessariò propositum, tamen Tridentinum *sess.* 14. *c.* 4. requirit propositum formale; dicens, *cum proposito non peccandi de cætero.*

Secunda sententia affirmat, dummodò dolor eliciatur ex motivo universali, et hanc tenent *Lugo dist.* 14. *nu.* 52. *Carden. in prop.* 1. *Innoc. XI.* (qui vocat moraliter certam) *Laym.* c. 4. *n.* 6. *Anacl. n.* 49. *Viva quæst.* 3. *ar.* 3. *n.* 1. *Elbel n.* 87 *cum Mastrio, Sporer, Gobat. etc. ac Salm. de pœnit. c.* 5. *p.* 4. *n.* 54. *cum Nav. Fill. Vill. etc.* Ratio quia concilium *loc. cit.* subdit, quòd attritio, si voluntatem peccandi excludit cum spe veniæ, disponit hominem ad impetrandam gratiam in sacramento; ergò quoties has requisitas conditiones habuerit attritio, jam sufficienter disponit ad sacramenti valorem.

Tertia sententia verò, quam tenet *Holzmann. n.* 401. asserens hanc esse communem cum *Suarez, Bellarm. et Bon.* dicit, quòd si pœnitens cogitet de vita futura, debet formaliter proponere emendationem, quia (juxta Tridentinum) quisque per pœnitentiam debet novam inchoare vitam: unde non videtur satis pœnitêre, qui cogitans de vita futura, expressè non proponit emendari. Neque huic obstat dicere cum *Viva*, quòd concilium tres tantùm partes sacramenti assignat, scil. contritionem, confessionem, et satisfactionem; unde si requireretur etiam propositum formale, partes non tres, sed quatuor essent. Nam benè respondet *P. Concina,* quòd contritio duobus constat; nempe dolore, et proposito explicito. Secùs verò si pœnitens nihil cogitet de futuro, putà si quis sit in extremo vitæ constitutus: reverà enim in quocumque dolore propositum necessariò continetur, patetque quòd taciti et expressi eadem est efficacia. Hæc duæ ultimæ sententiæ sunt quidem probabiliores, sed quia prima non caret suâ probabilitate, in praxi ante factum tutiùs sequenda est, ut rectè dicunt *Bon. Croix l. c.* Dico ante factum, nam dicunt *Croix n.* 680. *Viva in prop.* 65. *Innoc. XI. n.* 16. *Elbel de pœnit. p.* 216. *n.* 84. *Gob. et Bon. ib. cum Bellarm. Suar. Vasq. Reg. Henr.* quòd si bonâ fide cum vero dolore confessus fueris sine proposito formali, non tenêris confessionem repetere; quia, esto communiùs non liceat sacramentum suscipepere cum opinione quæ non sit moraliter certa, ne sacramentum exponatur periculo frustrationis; tamen non tenêris repetere confessionem, si probabiliter validè es jam confessus, cùm præfatum periculum tunc non ampliùs adsit. Nihilominùs nec etiam valeo huic sententiæ acquiescere; ratio, quia cùm prima opinio sit sufficienter probabilis, pœnitens qui gravem culpam et certam perpetravit, tenetur de ea confessionem explêre, non tantùm probabiliter, sed etiam certè validam [1].

Hic nos longe satis morari convenit citando, de doctrina quam exponit in hoc numero S. Alphonsus noster, advocatum ejus in informatione de doctoratu, respondentem ad animadversiones de eadem P. Ballerini:

« Contra hanc S. Alphonsi doctrinam plura objicit P. Ballerini, quæ, claritatis causa, singillatim perpendemus. Idcirco 1. Probabimus, S. Alphonsum recte docere,

[1] Idem *S. Alphonsus* docet *lib.* 1. *n.* 51. *lib.* 2. *n.* 2. *et lib.* 6. *n.* 432. *in nota*. Contrariam verò stabilit sententiam *in Hom. ap. tr.* 16. *n.* 26. ast cùm constet, auctorem magnam Moralem præ textu *Hom. ap.* semper curasse eamque in dies ad finem vitæ usque emendasse (quod de *Hom. ap.* dici nequit), ipsa utique textui *Hom. ap.* præterenda ac proinde in quæstione præsenti sententia auctoris in magna Morali tenenda est. Objici posset: ex ipsis principiis auctoris opinionem probabilem non adhibendam quidem esse in susceptione sacramentorum, ast sacramento suscepto, standum esse in dubio pro valore actûs, ideoque in re præsenti confessionem probabiliter validam non esse repetendam. Sed dicimus, quòd si hoc verum foret, immunes etiam evaderemus à repetenda confessione, quæ facta fuisset penes confessarium jurisdictionem tantùm probabilem habentem, quod sanè nullus moralista non negabit. Procul dubio quidem standum pro valore actûs, cùm lex sit adimpleta, imò confessiones præteritæ non sunt repetendæ, quoties non constet, ipsas fuisse invalidas, ast hic agitur nec de servandis legibus nec de bonitate actuum suscipientium sacramenta dijudicanda, sed de natura sacramenti seu de quadam proprietate probabiliter ex jure div. ad valorem sacramenti requisita. Hinc *S. Alphonsus lib.* 1. *n.* 51. etiam docet suscipientes sacramenta opinione probabili uti non posse, ministrorum instar, qui tenentur in tali casu sacramentum repetere. Licèt enim post susceptum sacramentum nullum adsit periculum frustrandi sacramentum, opinio tamen mere probabilis non officiet, ut v. g. confessio probabiliter valida, post factum jam fiat certè valida.
Edit. A. LECLÈRE.

primam sententiam negativam, in praxi, ante factum tutius esse sequendam; 2. Ostendemus, doctrinam *de iteranda confessione* in hac quæstione traditam, *minime repugnare* doctrinæ, quam S. A. alibi tradit; 3. Quocirca recentem referemus *S. Officii Congregationis decisionem*, de integra confessione sacramentali exigenda a neo-conversis, qui sub conditione rebaptizantur; 4. Demum quædam alia contra eamdem doctrinam a Ballerinio asserta et objecta, examini subjiciemus.

« I. *S. Alphonsus recte docet, primam sententiam negantem, in praxi, ante factum tutius esse sequendam.*

« S. A., ut vidimus, de prima sententia loquendo, dicit: « Hanc tenent *Suarez*, » *Bellarminus, Bonacina*; *Concina* cum *Scoto*, » *Cajetano, Cano*, etc.[1], item *Valentia Toletus, Reginaldus, Henriquez* apud *Croix*, » qui ait oppositam non esse certam. » — Ad hæc autem verba, scribit BALLERINIUS, (T. II. pag. 940): « Bene Auctor (P. Gury) » hanc opinionem *paucis* tribuit. Nam al- » legari utique pro ea vides *Petrum Lombardum. S. Thomam, Alensem, Albertum,* » *Scotum, Durandum.* Verum vel *Bellarminus* ipse (De Pœnit. lib, 2. cap. 6.) fatetur » ingenue, vetustiores illos asseruisse utique » necessitatem alicujus propositi, non dis- » tinxisse tamen inter formale et virtuale. » Quocirca gratis pro hac potius, quam pro » illa sententia allegantur. — Item *Apud* » *S. Alphonsum* (n. 450.) citantur pro eadem » opinione *Suarez, Cajetanus, Bonacina,* » *Henriquez, Valentia, Reginaldus* et *Toletus.* Atqui *Suarez* (De Pœnit. Disp. 20. » sect. 4. n. 34.) thesim contradictoriam » statuit; itemque *Cajetanus* (Sum, V. Confessio, n. 12.) et *Bonacina* (Disp. 5. q. 1. » sect. 1. punct. 3. n. 9.) plane oppositum do- » cent: *Henriquez* vero (Sum. lib. 4. cap. » 24. n. 2.] tertiam sententiam expresse » tradit; et *Valentia* (Disp. VII. q. 8. punct. » 6.) diserte affirmat, *expressum istud pro-* » *positum non requiri necessitate medii ad* » *justificationem, sed quandoque peccatorem* » *posse cum implicito tantum ejusmodi pro-* » *posito justificari;* et dicit *quandoque,* quia » singularissima opinione censuit, neces- » sarium esse *explicitum* quando urget » *positivum* pœnitentiæ præceptum: quasi » scilicet ad implendum pœnitentiæ præ- » ceptum, non sufficeret pœnitentia, quæ » ad justificationem sufficit! *Reginaldus* de- » nique et *Toletus* non ita primam præfe- » runt, ut alteram rejiciant.

« 1. *Paucos* igitur Auctores pro prima sententia stare asserit Ballerinius; sed contrarium testatur *Bellarminus*[2]: « Catholici Scriptores in eo quidem consentiunt, ut ad veram contritionem, et peccati detestatio et vitæ melioris propositum requiratur; sed in eo non conveniunt, utrum hoc propositum expresse et formaliter necessarium sit, an sufficiat virtuale atque implicitum. Neque enim dubitari potest, quin is qui serio peccata sua odit ac detestatur, et ob ea perpetrata dolet, cupiat simul ac velit, saltem implicite et virtualiter ut sic loquamur deinceps in melius vitam mutare. Et quidem *veteres Theologi,* ut *Petrus Lombardus, Alexander Alensis, S. Thomas, Scotus, Durandus, Albertus* et *alii,* simpliciter docent, de ratione contritionis esse, cum detestationem peccati, tum propositum benè vivendi; et quamvis non distinguant inter formale et virtuale propositum, *tamen satis aperte indicant, de formali se esse locutos.* Id quod apertius postea docuerunt *Hadrianus Pontifex VI., Thomas Cajetanus, Dominicus a Soto* et *Mechior Canus,* non defuerunt tamen *pauci quidam , qui contra disputaverint,* ac virtuali proposito, quod in peccatorum detestatione includitur, contenti, formale propositum necessarium esse, et in ratione contritionis includi negaverint. In iis fuerint Joannes Major et Jacobus Almynus, et qui eos secutus est Andreas Vega. *Sed nobis communis, ac trita a veteribus via, semper visa est tutior et commodior.* » — Quod deinde multis argumentis probat, et contra adversariorum objectiones tuetur.

« 2. Idem testatur *Lugo*[1]: « Denique quod attinet ad actum propositi, *Theologi communiter requirunt, illum esse explicitum et formalem,* propter verba Tridentini, Sess. 14. cap. 4. ubi dicitur, contritionem esse detestationem cum proposito; et Florentini in decreto Eugenii, ubi dicitur, ad contritionem pertinere dolorem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero; et propter multa loca Sacræ Scripturæ et Patrum, quibus hoc propositum exigitur. Hanc communem sententiam temperat Suarez, sect. 3., ut procedat per se loquendo: per accidens tamen dicit, sufficere propositum virtuale, quod includitur in detestatione peccati commissi, propter motivum universale: nam qui dolet de commissis propter Deum, virtualiter vult ea iterum non committere: quod eodem modo probatur, quo detestationem virtualiter inclusam in amore sufficere. » — Et *Disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 51. solummodo dicit, hanc Suarii mitigationem a recentioribus Theologis communiter receptam fuisse.

« Ex his Bellarmini et Cardinalis de Lugo (licet secundæ sententiæ defensoris), testimoniis satis patet, *non paucos pro prima stare.* Cum autem P. Ballerini speciatim Doctores a S. Alphonso citatos impugnet, assertionibus suis non omnino parcendum est.

« 3. *Suarez*[2] quem contradictoriam thesim statuere cl. Professor contendit, contra Petrum Soto docentem, nullum plane propositum, nec explicitum, nec implicitum, ad valorem Sacramenti requiri, affirmat, pro-

[1] Cf. pag. 83. notam 3.
[2] De pœnit. lib. 2. c. 6.

[1] De pœnit. disp. 5. n. 97.
[2] Disp. 20 sect. 4. n. 33.

positum saltem virtuale de necessitate Sacramenti esse, et deinde dicit : « Unde ulterius addo, si confessio sit de mortalibus peccatis, *per se loquendo, necessarium esse propositum formale* vitandi illa; quia revera tale propositum est per se loquendo necessarium, ad habendam veram pœnitentiam et attritionem de tali peccato, ut ex supra dictis constat. Unde fit, ut si aliquis sciens et videns confiteatur de hujusmodi peccato, sine tali proposito et in ea dispositione velit absolutionem recipere, sine dubio graviter peccet, et consequenter Sacramentum sit nullum, juxta principia supra posita... Ultimo vero addo, formale propositum non *videri* mihi tam necessarium, quam formalem dolorem, et *maxime quando materia est venialis*. Unde si quis bona fide vere detestetur peccatum, quod confitetur, et non advertat ad formale propositum in futurum, ita ut in omittendo non peccet, existimo Sacramentum esse validum, et sufficere propositum virtuale in dolore inclusum. Ratio *esse potest*, quia Concilium Tridentinum, loquens de attritione, non tam expresse requirit formale propositum, sed solum dolorem illum, qui voluntatem peccandi excludat : prædictus autem dolor revera excludit hanc voluntatem, cum includat virtuale propositum contrarium. Item, quia attritio formaliter consistit in dolore, seu retractatione peccati commissi, et cum confessio consistat in accusatione de commisso peccato, maxime intrinsece requirit detestationem ejusdem peccati : unde dispositio in futurum non *videtur* esse tam intrinseca : et ideo non *videtur* esse omnino eadem ratio. »

« Suarez igitur nequaquam *thesim contradictoriam* statuit; sed *regulariter* quoad peccata mortalia, propositum formale necessarium esse affirmat, et quod exceptionem per accidens attinet, dubitanter loquitur, dicendo : *videtur* et : *maxime quando materia est venialis* ; quibus aperte hæsitationem suam indicat, an hanc sententiam, quoad peccata mortalia, tuto amplecti liceat,

« Prolixius autem idem *Suarez* de hac quæstione disserit , ubi quæstionem ponit : « *Utrum propositum formale non peccandi in futurum, sit de ratione contritionis, et consequenter, an contritio possit esse unus actus simplex?* — 1. Hæc quæstio similis est præcedenti, et eadem proportione definienda. et ideo brevius expediri potest. Antiqui ergo Theologi omnes requirunt propositum vitæ futuræ ad contritionem. D. Thomas sæpe hac quæst.[2] et Albertus Magnus[3], ubi Bonaventura[4] et Alensis[5]. — *Moderni autem distinctius explicarunt, hoc propositum debere esse formale et expressum : Cajetanus*[1] et *Soto*[2], ubi contrarium vocat perniciosum errorem. Idem tenet *Canus*[3], *Ruardus*[4] et *Bellarminus*[5]; et *Gerson*[6] dicit, hanc sententiam esse probabiliorem, licet contraria mitior sit. — Fundamenta hujus sententiæ sunt *primo* locutiones Scripturæ, in quibus ad veram pœnitentiam nova vita postulatur, Ezech. 18. et 33., et Ps. 50., ac denique Apocal. 2.; *Et nova opera fac*. Hæc autem nova vita non potest postulari ad pœnitentiam, ut actu exercenda, quia hoc pendet ex futuro tempore : ergo postulatur propositum ejus. *Secundo*, eodem modo afferuntur testimonia Sanctorum, qui propterea in definitione veræ pœnitentiæ ponunt hoc propositum : ut videre licet in Magistro, hic d. 14.; et in C. *Pœnitentia* etc. *Pœnitentiam*, de Pœnit. d. 3. ex Gregorio[7], et Ambrosio[8], Isidoro[9] et Augustino[10]. *Tertio* magis urget Tridentinum ; nam Sess. 6. cap. 6., in dispositione ad gratiam ponit hoc propositum, ut distinctum ab amore Dei, et odio ac detestatione peccati. Unde Sess. 14. cap. 4. concludit, contritionem esse detestationem cum proposito. Concilium Florentinum, in decreto Eugenii, ait, primam partem pœnitentiæ esse contritionem, ad quam pertinet dolor de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. *Quarto* jungitur est necessarium ratio; quia hoc propositum ad perfectam et ultimam dispositionem ad gratiam : ergo ad contritionem. Consequentia est clara ex dictis, quia omnis contritio, de qua agimus, est ultima dispositio ad gratiam : ergo, quidquid est de necessitate dispositionis ultimæ, est etiam de necessitate contritionis. Antecedens præcipue debet auctoritate fundari, quia modus dispositionis requisitæ ad gratiam, maxime pendet ex ordinatione et voluntate divina : et ideo, qualis ille sit, præcipue debet nobis constare divina revelatione, quæ auctoritate proponitur. Possumus tamen rationem et congruentiam hujus ordinationis afferre, scilicet, quia dispositio ad gratiam debet esse per conversionem perfectam voluntatis : non convertitur autem perfecte per solum recessum a malo, quod facit per detestationem, nisi etiam convertatur ad bonum, quod facit per propositum. Quia, cum illi sint tamquam duo termini a quo, et ad quem, non minus requiritur ad perfectam

[1] Disp. 4. sect. 3.
[2] Cap. 85 et 86 ; et 3. contra Gentes, c. 158 ; et lib. 4. c. 2; et in 4. d. 17. q. 2.
[3] D. 14. art. 11.
[4] 2. P. art. 1, q. 1.
[5] 4 P. q 12 et 16.

[1] Tom. 1. Opuscul. tr. 4. q. 1. — *Cajetanus* expressis verbis hic docet, propositum formale requiri, contra id, quod dixerat *Sum V. Confessio, n.* 12., quem locum citat P. Ballerini.
[2] In 4. d. 15. q. 1. art. 2 ; et d. 17. q. 2. art. 1 et 2. de natur. et grat. c. 14.
[3] Relect. de pœnit. p. 1.
[4] Art. 8. contra Lutherum.
[5] 2. de pœnit. c. 6 et 7.
[6] Alphabet. 15. litt. *G*.
[7] Lib. 9. Registri Epistol. 39., et Homil. 34. in Evangelia.
[8] Lib. 2. de pœnit. c. 5.
[9] Lib. 2. de pœnit. c. 16.
[10] Serm. 66. de tempore.

conversionem, formalis accessus ad bonum per propositum, quam recessus a malo per detestationem. Unde Augustinus[1] : *Convertitur* (inquit), *qui jam totus et omnino convertitur*. Et confirmatur : nam quod Deus maxime intendit in justificatione peccatoris, est rectitudo vitæ futuræ; ergo non minus postulavit formale propositum illius, quam detestationem vitæ præteritæ. »

« Deinde *in n.* 2. Suarez citat illos Auctores, qui existimant, ad contritionem *sufficere virtuale propositum*, quod in efficaci et perfecta detestatione includi putant, nimirum Joannem Majorem, Almainum, Vega, Medinam, Petrum Soto, Navarrum et Adrianum. Et expositis rationibus pro hac sententia militantibus sequitur : « *Assertio* : *Formale propositum, per se loquendo, necessarium esse ad remissionem peccatorum.* — Hæ sententiæ *probabiles* sunt; inter eas vero censeo judicandum, sicut de amore in præcedente sectione dixi. Itaque primo asserendum est, formale propositum, per se loquendo, necessarium esse ad consequendam gratiam et remissionem peccati. *Est enim hæc pars securior, et ita populo prædicanda.* Et testimonia adducta satis illam confirmant, si considerantur quæ in simili dixi præcedente sectione; nam revera simpliciter et absolute requirunt hoc propositum. Necessitas autem talis actus, auctoritate magis quam ratione probanda est, cum ex divina ordinatione simpliciter pendeat. Possunt autem hujus ordinationis non leves congruentiæ ex dictis sumi. *Prima* est, quia unus ex præcipuis finibus pœnitentiæ, est correctio et emendatio vitæ præteritæ : merito ergo præcipitur peccatori, ut voluntatem et intentionem expressam habeat corrigendi mores, et servandi mandata; nam ad assequendum finem aliquem, nullus actus aptior est, quam intentio et definitum propositum obtinendi illum. Unde unum ex mediis utilioribus, ad emendandam vitam peccatoris, est hoc propositum formale; merito ergo eis præcipitur. *Secunda*, quia hic actus, ex natura rei, est valde proportionatus ad recompensandam in suo ordine divinam injuriam : quid enim est magis consentaneum humanæ naturæ et rationi, ad impetrandam veniam injuriæ factæ, quam ut is, qui illam intulit, proponat omnino a similibus injuriis abstinere? merito ergo exigit Deus a peccatore hujusmodi actum. *Tertia*, quia, ut ostendimus, peccator, ut in Dei amicitiam redeat, illum debet amare super omnia, proprio et formali amore, per se loquendo : hic autem amor, prout a nobis in hac vita exerceri potest, vix intelligi aut esse potest perfectus, sine formali proposito servandi divina mandata, aut (quod idem est) placendi Deo in omnibus, vel implendi ejus voluntatem; quia hic amor non est tantum simplex complacentia de bonis Dei in se, quam etiam peccatores habere possunt, sed esse debet amor obedientialis, qui voluntatem Dei, præsertim præcipientem, præfert rebus omnibus : includit ergo talis amor propositum formale implendi hujusmodi voluntatem. »

« Claris ergo et distinctis verbis, *Suarez* hic sententiam, sufficere propositum in efficaci et perfecta detestatione inclusum, solummodo *probabilem* censet; suam autem, *necessarium esse per se loquendo propositum formale, securiorem et populo prædicandam dicit.*

« 4. *Bonacina*, quem *plane oppositum* docere contendit P. Ballerini, quæstionem ponit[1] : « *Utrum ad contritionem requiratur propositum non peccandi in futurum.* » In prima Propositione asserit, sententiam affirmativam esse communem inter DD. — Sequitur deinde : « *Secunda Propositio* : Probabile est, ad contritionem sufficere propositum implicitum vitandi peccata in futurum, et non requiri explicitum. Ratio est, quia dari potest casus, ut quis detestetur peccata super omnia, nihil advertens ad futuram vitam : sed hic dicitur habere actum contritionis, sine proposito explicito : ergo ad contritionem, non videtur requiri propositum explicitum vitandi peccata in futurum.

» In Propositione dixi : *probabile est*, ut adverterem, circa propositam difficultatem, duplicem extare Doctorum opinionem. — Prima est *Valentiæ*[2], Bellarmini[3], Soti[4] *Henriquez*[5], *Suarez*[6], *Reginaldi*[7], Nugni[8], *Toleti* et aliorum asserentium, *requiri propositum explicitum* vitandi peccata. Ratio est, tum quia Florentinum, in Decreto Eugenii asserit, primam partem pœnitentiæ esse contritionem, cum proposito non peccandi de cetero; tum quia in Tridentino l. c. dicitur, ad justificationem hominis requiri propositum, etc.; cum autem verba accipienda sint, prout sonant, sequitur, requiri propositum explicitum, et non sufficere implicitum, cum implicitum non videatur propositum proprie acceptum. — Secunda sententia est Medinæ[9], Coninchi[10], Pesantii[11], Navarri[12], Filliuccii[13], Majoris et aliorum, apud Suarez et apud Bellarminum loc. cit., et apud Vasquez[14], affirmantium, sufficere propositum virtuale et impli-

[1] De vera et falsa pœnit., c. 17.

[1] Disp. 5. sect. 1. punct. 8.
[2] Tom. 4. disp. 7. q. 8. punct. 6. ad finem.
[3] Lib. 2. de pœnit. c. 6 et 7.
[4] Dist. 15. q. 1. art. 2.
[5] Lib. 4. c. 24. n. 2.
[6] De pœnit. disp, 4. sect. 3. n. 3.
[7] Lib. 5. n. 8.
[8] 3. P. tom. 2. de 3. parte Sacram. pœnit. q. 1. art. 1. dub. 3 et 5.
[9] C. de pœnit. tr. 1. q. 3. sub fin.
[10] De pœnit. disp. 2.
[11] In additionibus ad. 3. part. q. 4. art. 5. disp. 4. dub. 6. n. 58.
[12] Cap. 1. n. 18.
[13] Tr 6. c. 7 q. 5. n. 176.
[14] De pœnit. q. 86. art. 2. dub. 4. n. 3.

citum, quod in ipso contritionis actu continetur : quatenus contritus implicite diligit Deum super omnia, et vult ipsi placere in omnibus. Ratio est, tum quia non potest afferri ratio sufficiens ad probandum, requiri propositum expressum et explicitum ; ergo sufficere videtur implicitum : tum quia Tridentinum ita exigit propositum bene vivendi, seu præcavendi peccata in futurum, sicut exigit propositum confitendi ; sed sufficit ad contritionem, propositum implicitum confitendi et suscipiendi Sacramentum pœnitentiæ, ut superius ostendimus : ergo sufficit etiam propositum implicitum bene vivendi, seu præcavendi peccata in futurum. — Ad rationem primæ sententiæ responderi potest, Concilium Tridentinum et Florentinum intelligi posse de proposito implicito et virtuali ; hoc enim est proprie propositum, sed implicitum.

« Utraque opinio probabilis est ; *in praxi* tamen consulendum est *propositum actuale*, cum hoc sit *tutius et securius remedium ad justificationem*, et usu magis receptum : quamquam non videtur existimandum invalidum Sacramentum, susceptum ab eo, qui bona fide detestatur peccatum, illudque confitetur absque formali proposito. »

» Cum *Bonacina* hoc loco quæstionem de proposito explicito *ex professo* pertractet, non obstant, sed ex loco modo citato explicanda sunt, quæ antea *Punct.* 3. *n.* 9. obiter, et uberiorem expositionem reservans, dixerat : « Observa tamen, sufficere propositum virtuale, quo quis ita detestatur peccata, ut si menti occurrerent peccata futura, firmum eliceret propositum illa præcavendi in futurum : nam aliquis potest efficaciter dolere de peccatis, cum proposito virtuali, non advertens ad peccata in futurum. »

« 5. *Valentia* [1], dicit : « Postremo assero, eodem præcepto, quo tenetur aliquis veram pœnitentiam agere, obligari etiam, *ut habeat propositum explicitum* non peccandi de cetero. Ita *Ruardus Taper* [2], *Sotus* [3], *Canus* [4], et *ommes Theologi antiquiores*, qui cum passim aserant, requiri in pœnitentia istud propositum, *de formali omnino et explicito intelligi debent*, ut vocabulum ipsum sonat. Præsertim cum nunquam de implicito proposito, suam illi sententiam interpretentur, ut recte urget Sotus. *His igitur Authoribus potius assentior*, quam Joanni Majori [5] et Joanni Medinæ [6], qui contrarium senserunt.

» *Probatur primo Assertio.* Nam Scriptura ubique indicat, pœnitentiam talem esse oportere, ut in ea contineatur quædam ratio conversionis in Deum, per voluntatem custodiendi omnia illius mandata : quod explicite et formaliter, ut sonat, intelligi debet. Ut Ezechiel 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, et custodierit præcepta mea, vita vivet et non morietur* ; et Joel 2. et Zachar. 1. *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos.* — *Secundo* probatur. Nam ejusmodi propositum est etiam unus quidam præcipuus actus virtutis pœnitentiæ, pertinens omnino ad placandum iratum Deum, ut supra q. 3. p. 1. explicuimus. Ergo cadit in pœnitentiæ præceptum. — *Tertio* accedit, quod in Concilio Tridentino et Florentino absolute dicitur, contritionem habere etiam propositum non peccandi de cetero. Ea vero, quæ Major et Medina afferunt pro sua opinione, tantummodo evincunt, non requiri expressum istud propositum, necessitate etiam medii, ad justificationem ; sed quandoque posse peccatorem, cum implicito tantum ejusmodi proposito, quod ipsa videlicet detestatione peccati præteriti contineatur, justificari : nempe extra tempus præcepti ; vel etiam præcepti tempore, si tum aliquis subitaneo casu præpediatur, quo minus de futuro cogitare possit. »

« Asserit ergo *Valentia*, præcepto pœnitentiæ contineri præceptum, sub gravi obligans, *propositum formale* eliciendi ; ita ut is, qui hoc præceptum non adimplet, non justificetur, non quidem ideo quod propositum implicitum ad justificationem non sufficeret sed quia Sacramentum hoc modo suscipiendo graviter peccat. In quantum igitur, saltem quando præceptum pœnitentiæ urget, necessitatem propositi formalis ad justificationem affirmat, hac saltem ratione pro prima sententia negativa allegari potuit.

« 6. Ad *Tonetum* et *Reginaldum* quod attinet, P Ballerini advertit, quod ipsi « non » ita primam (sententiam) præferunt, ut alte« ram rejiciant. » At vero, ut auctor pro sententia aliqua stare dicatur, non requiritur, ut alteram omnino rejiciat ; et tanto minus in nostro casu, ubi potius versa vice de eo quæritur, an sententia altera omnino rejicienda sit. — Audiamus *Reginaldum*, qui [1] quæstionem ponit, diversos auctores in utramque partem a Suarez et Bellarmino referri dicit, et deinde pergit : « Quamvis autem pars negans non sit omnino rejicienda, cum et authores et rationes satis probabiles habeat, faveatque humanæ infirmitati : affirmans tamen *videtur sequenda in praxi*, *et pœnitenti consulenda* ; nempe exercitium prædictum requirere *propositum actuale* non peccandi de cetero. Ratio est, tum quia *id et securius est et magis receptum* : quod maxime attendendum est in re maximi momenti, qualis est contritio necessaria necessitate medii, ut in sequen. cap. docebitur, ad exeundum a miserrimo statu peccati : tum quia *magis est*

[1] De pœnit. q. 8. punct. 6.
[2] Art. 4. fol. 181.
[3] D. 15. q. 1. art. 2.
[4] In relect. de pœnit. p. 1. q. 2.
[5] D. 15. q. 1.
[6] Tr. 1. de pœnit. q. 3.

[1] Lib. 5. c. 1. sect. 2. n. 7-10.

Sacræ Scripturæ et Sacris Conciliis consentanea.

« Nam in contritione seu conversione ad Dominum, pariter conjungunt detestationem perpetratorum peccatorum, et propositum novæ vitæ, seu observationis divinorum mandatorum : ut cum Ezech. 18 dicitur : *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est* (quod detestationem), *et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit judicium et justitiam* (quod novæ vitæ propositum indicat); *vita vivet et non morietur* Iterum in eodem cap. *Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum.* Et ad Ephes. 4. *Deponite vos veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem.* — Præterea ex Concilio Florentino, in instructione Armenorum, et ex Concilio Tridentino, Sess. 14. c. 4., prout jam attigimus, *Contritio* definitur : animi dolor ac detestatio de peccato, *cum proposito non peccandi de cetero.* Quæ posteriora verba, si de proposito *virtuali* intelligerentur, frustra superflueque adderentur; quandoquidem hoc ipso, quod contritio dicitur detestatio de peccato commisso, satis intelligitur esse cum proposito virtuali non peccandi de cetero : si cognoscatur, quid significetur nomine istiusmodi propositi. Deinde, sicut actualis detestatio peccati, virtualiter includit propositum non peccandi: sic etiam vice versa, actuale propositum non peccandi, virtualiter includit detestationem peccati ; et nihilominus ad contritionem, præter dictum propositum, requiritur actualis detestatio, ut in cit cap. 4. declaravit Concilium Tridentinum his verbis. *Declarat igitur sancta Synodus, contritionem, non solum cessationem a peccatis et novæ vitæ propositum; sed etiam veteris odium continere.* Cur igitur non dicemus pari ratione, præter actualem detestationem, requiri actuale propositum?

» Et certe videmus in humanis usuvenire, ut domini a servis, parentes a filiis quibus post offensionem reconciliantur, exigant non tantum detestationem et dolorem de peccato perpetrato; sed etiam imo et præcipue, propositum expressum melioris vitæ : idemque in reconciliatione peccatoris cum Deo usuvenire debere, natura ipsa suggerit. Addi potest in confirmationem, quod Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 6.. in dispositione peccatoris ad justificationem, ponat istiusmodi propositum, tanquam distinctum ab amore Dei, et ab odio seu detestatione peccati. Item, quod nihil magis usitatum sit in debita administratione hujus Sacramenti, quam exigere a fidelibus propositum cavendi de cetero peccata, et qui illud non habere cognoscuntur, non absolvantur tanquam non contriti. — *Quæ in contrarium objici possunt,* recte solvuntur a *Bellarmino,* in seq. cap. 7. quem qui volet, consulat; in illis enim hærere, Scholastici potius, quam præsentis instituti est.

» 7. *Toletus* [1] dicit : « Et hoc propositum debet esse *expressum.* Et hoc *probabilius,* quamvis aliqui dicant sufficere primum actum; sed quod diximus *securius* est. Et ita habet Concilium Florentinum. »

» 7. *Canus* [2] ait : « Nec potest dici, Concilium loqui de proposito implicito; » et addit, quod *vana esset hæc interpretatio.*

« *Concina* [3] citat verba Tamburinii « In probabili aliorum opinione, satis est implicitum, hoc est illud, quod involvitur in ipso actu detestationis seu displicentiæ. » Et deinde sic pergit : « Hanc opinionem similiter docent Diana, Gormaz, Lugo, Vasquez, et plures alii. *Sed falsa aperte est* ; oppositum enim docent S. Thomas, Albertus Magnus, Durandus, Scotus, Cajetanus, Cano, Soto, Card. Bellarminus, qui [4] hæc scribit : *Sed nobis communis ac trita a Veteribus via semper est tutior ac commodior. Probatur igitur, ad contritionem requiri explicitum et formale propositum vitæ melioris.* — Utinam hanc tritam a Veteribus viam calcare omnes vellent! Tridentinum, præter dolorem efficacem et universalem, *in quo sane continetur propositum virtuale,* requirit propositum non peccandi de cetero. Si sufficeret propositum virtuale, contentum in dolore efficaci, *superfluum foret, quod Concilium requireret propositum, præter dolorem efficacem.* Contra clamat aliquis : Si præter dolorem efficacem universalem, requireretur popositum, non tres, sed quatuor essent Pœnitentiæ partes. Inane sophisma est. Tres sunt Pœnitentiæ partes. Sed contritio duobus constat, dolore nempe de peccato commisso, et proposito non peccandi de cetero. — Contingere tamen potest, ut pœnitens ita vehementi dolore abreptus sit, ut de proposito non cogitet; at si adverteret, firmissimam resolutionem conciperet non peccandi de cetero. Sermo nunc est, de his quæ communiter et passim contingunt non de aliquo raro et repentino casu. »

» 10. *Bellarminum* primam sententiam profiteri, ipse P. Ballerini in dubium vocare non audet. « Verum (subjungit cl. Professor) vel *Bellarminus ipse fatetur in-*
« *genue* vetustiores illos asseruisse utique
» necessitatem alicujus propositi, non dis-
» tinxisse tamen inter formale et virtuale.
» Quocirca gratis pro hac potius, quam pro
» illa sententia allegantur. » Sed falsa est hæc assertio : siquidem (ut supra vidimus, n. 1.) Bellarminus expressis verbis dicit : « *Veteres Theologi,... quamvis non distinguant inter formale et virtuale propositum, tamen satis aperte indicant, de formali se esse loquutos.* » — Similiter *Valentia* (supra,

[1] Summa, lib. 3. c. 1.
[2] Relect. de pœnit p I.
[3] Lib. 11. diss. 1. c. 8. n. 11.
[4] Lib. 2. de pœnit. c. 6.

n. 5) cum *Dominico Soto* contendit, omnes antiquiores Theologos, asserentes, in pœnitentia requiri istud propositum, « *de formali omnino et explicito proposito intelligi debere*, ut vocabulum ipsum sonat. » *Cajetanum* recte pro prima sententia allegari, ex textu Suarii supra allato (n. 3), patet; testimonium autem *Dominici Soto* (a Concina allegati), cl. Ballerinius alioquin in dubium non revocat. — Ideo non superest nisi *Henriquez*, qui disertis verbis docet, propositum formale medium necessarium videri sine quo homo non justificatur, si potest et recordatur, et invalidam esse confessionem illius, qui scienter propositum formale elicere omisit; et demum subjungit, certius valere absolutionem in justis, qui sæpius habent actum dilectionis et contritionis, quamvis non habeant formale propositum vitandi venialia. Hæc enim dicit [1] : « Curandum est Confessario, ut pœnitentes inducat ad hoc formale propositum emendationis et novæ vitæ, injungatque medicinalem pœnitentiam, ut assuescat in bonis operibus ambulare creatus in gratia. Ephes 2. Nam ut actus explicitæ fidei in Christum et formalis dolor, ita id formale propositum firmum emendationis et vitandi peccata super omne evitabile, videtur ei, qui potest et recordatur, medium necessarium, sine quo homo non justificatur, neque est completa ratio contritionis. Quare, qui meminit propositi, et tamen scienter omittit habere formale propositum, accedit indigne, licet defectum propositi confiteatur; fieri tamen potest, ut ex inadvertentia, aut quia nihil meminit futuræ vitæ, qui est in articulo mortis, habeat veram dilectionem et contritionem, excluso omni affectu virtuali peccati, et justificetur absque dicto formali proposito, quod satis includitur in eo, qui non recordatur. Quare, cum pœnitentia sit præteritorum, magis includit formalem dolorem, quam propositum. Homo vero justus sæpe habet actum dilectionis et contritionis, sine cogitatione aut formali proposito futurorum; et in his certius est valere absolutionem, quamvis non habet formale propositum vitandi venialia. Qui enim diligit, ut in virtuali proposito servat omne præceptum, ita et præceptum doloris formalis, propositi et recipiendi Sacramentum. »

« 11. Insuper S. Alphonsus, postquam ex Concina, Scotum, Cajetanum et Canum allegavit, addit: *etc.*, quo plures alios Doctores comprehendit [2] — Ex hisce igitur allatis documentis, quisque attentus lector facile judicabit, quid sentiendum sit de assertione cl. Ballerinii : *paucos* tantum Auctores pro prima sententia stare; et Doctores, a S. Alphonso pro eadem allegatos, vel *thesim contradictoriam* statuere, vel *plane oppositum* docere.

[1] De pœnit. lib. 1. c. 24. n. 2.
[2] Cf. ? 33. not. 3.

» 12. Verum S. Alphonsus, quoad hanc quæstionem, nequidem ad probabilitatem extrinsecam recurrit, sed sententiæ negative *probabilitatem intrinsecam* vindicat. Cum autem rationes intrinsecas nonnisi paucis verbis attingat, et *P. Lacroix* alleget, qui has rationes uberius explanat, et hunc audire non pigeat, quamvis quoad substantiam easdem proferat, quas habent Suarez, Reginaldus et Concina. — *Lib.* 6. *part.* 2. *n.* 894. ait : « Quamvis probabilius sit, ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficere propositum virtuale, attamen hoc non est certum ; hinc audiendus non est Cardenas [1] dicens, supra omnem probabilitatem certum esse, quod sufficiat virtuale. »

« Citatis deinde pluribus auctoribus, idem *Croix* pergit : « Nec desunt rationes probabiles, quarum præcipua est, quod Florentinum et Tridentinum, item SS. PP., dum explicant partes hujus Sacramenti, æque expressam mentionem faciant propositi ac doloris; discunt enim, partem hujus Sacramenti esse contritionem cum proposito non peccandi de cetero ; et specialiter *Tridentinum* dicit, in contritione includi, non tantum vitæ novæ propositum, sed etiam veteris viæ odium, ubi videtur requirere *propositum et dolorem, tanquam duo.* Si dicas loqui de proposito implicito, contra est: nam licet hoc sit probabilius, attamen non est certum, ; probabiliter enim argumentatur Bellarminus supra, cum dolor efficax necessario semper sit propositum implicitum, asserto tali dolore, non fuisset opus præterea requirere propositum implicitum: fuisset enim idem, ac si dixisset, requiritur dolor, qui sit propositum implicitum, et propositum implicitum, quæ locutio videtur parum apta. *Confirmatur*; nam si sufficiat propositum implicitum, ergo præter dolorem non requiritur propositum, *quia dolor ipse est propositum implicitum;* ergo cum Tridentinum dicat, *præter dolorem* requiri propositum, requiretur *propositum formale.* Scio etiam huic rationi ita responderi posse, ut sententia negans maneat probabilior ; sed non ideo eliditur probabilitas affirmantis, nam vicissim ad argumenta nostræ sententiæ probabiliter respondet Bellarminus cap. 7., quem proinde frustra conatur explicare Gormaz, n. 469., quasi stet pro nobis : nam nimis clare loquitur in oppositum. — Et pro ipsius sententia, sunt etiam *prudentes conjecturæ, sive congruentiæ;* nam in primis, finis Sacrementi Pœnitentiæ est partim reconciliatio cum Deo, partim recta dispositio vitæ in posterum, simulque conservatio divinæ gratiæ et amicitiæ : ad ista autem necessarium est, vel saltem plurimum conducit, propositum expressum non peccandi de cetero. Deinde qui offendit, ut reconciliet alterum, dicere solet: *doleo, quod hoc fecerim, nec faciam amplius;* et hoc utrum-

[1] In 2. Crisi, d. 2. n. 80.

que solet requirere offensus, ut reconcilietur, quia sic debet ille, qui offendit, ostendere, quod in posterum nolit offendere, sed perpetuam colere amicitiam, quod plurimum facit ad reconciliandum offensum; ergo fuit congruum, ut Christus idem requireret ab homine, qui offenderat, volente sibi reconciliare Deum. Ex dictis:

« Num. 895. *Inferuntur seqq.* — 1. *In praxi* est obligatio sub mortali, ut si quis de hoc cogitet, *ante absolutionem* eliciat propositum *expressum* non peccandi de cetero; *quia, cum sententia nostra non sit certa, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis.* — 896. 2. Actus pœnitentiæ pro absolutione requisitus, debet esse odium peccati, non tantum præteriti et præsentis, in quantum est detestatio et dolor, sed etiam futuri, in quantum est propositum, ut dictum est n. 660. — 890. 3 Si quis, dum contritionem elicit, cogitet de proposito, et hoc omittat, communiter signum est, quod habeat dolorem parum efficacem; si enim esset efficax, per se loquendo determinaret ad formale odium peccati, etiam pro futuro. Quod si positive excluderet propositum, certum est, dolorem non fore efficacem, uti etiam non est in illo, qui non vult deserere occasionem proximam peccandi. Similiter non est in illo verum et sincerum propositum, qui non vult adhibere media, quæ ipsi suggeruntur, pro emendatione peccatorum. Et propter unum horum, sæpe neganda et differenda est absolutio pœnitentis; nam si occasionem proximam deserere non velit, aut monitus eam non deseruerit, non est aversus a peccato, cujus occasionem vult, uti dicetur n. 1831. Qui autem non vult, aut sæpius negligit adhibere media præscripta, credi non potest ei, quod se emendare velit, uti dicetur n. 1762. »

« 13. Item *Patritius Sporer* [1], dicit : « Ad contritionem vel attritionem in Sacramento Pœnitentiæ justificativam, *quam maxime regulariter requiritur formale et expressum propositum* de cetero non peccandi mortaliter. Ita DD. citati docent; omnes vero uno ore consulunt. Et ratio clara est. Quia in Sacramento Pœnitentiæ, tam pœnitens, quam Confessarius, *debet esse formaliter certus de sufficienti dispositione pœnitentis*, ad licitam et fructuosam susceptionem Sacramenti et absolutionis sacramentalis; atqui, nisi pœnitens, mortalium reus, actuale et formale propositum de cetero abstinendi a mortalibus concipiat, ac confessario manifestet, regulariter vix unquam, neque ipse pœnitens, minus confessarius, erit satis securus de sufficienti dispositione, præsertim vero de supernaturali et efficaci dolore; ut jam indicatum. Unde rectissime concludit *Laymann*, cit. n. 6 *Quare recte agunt confessarii, quod tale propositum a confitentibus exigant, eosque alia ratione absolvere nolint*; quia, nisi pœnitens absolutum propositum concipiat, ab omnibus peccatis mortalibus abstinendi, signum est, ejus dolorem generalem non esse, neque ad omnia peccata se extendentem; ideoque non sufficientem dispositionem ad gratiam Sacramenti accipiendam. Qua ratione conciliari possunt Doctores, quorum aliqui ad justificationem peccatoris, formale propositum vitandi peccata requirunt; alii vero implicitum, in ipsa peccatorum detestatione inclusum, sufficere ajunt. Sic Laymann sapienter. — Nihlominus adhuc dixi : *Regulariter*. Nam

« *Num.* 319. Etam in Sacramento Pœnitentiæ, ad justificationem peccatoris, quandoque per accidens, omnium consensu sufficit propositum implicitum in ipsa attritione inclusum, absque formali expresso proposito de cetero non peccandi; idque in duplici præcipue casu. Primus est (utut alias sæpius contingere possit, certe in Sacramento rarissimus), quando pœnitens dolori peccatorum præcedentium ita immersus et absorptus est, ut non occurrat ei cogitatio de futura vita instituenda, vel emendanda : adeoque neque de proposito eliciendo, toto tempore confessionis, et absolutionis Secundus casus frequentior est, quando jamjam instat mortis inevitabile periculum, et non adest possibilitas reiterandi ullum expeccatis. Ad quid enim tunc confessarius hortetur talem hominem, ad eliciendum propositum, seu absolutum, seu etiam hypotheticum vel conditionatum, sub conditione impossibili mortis evadendæ, de non iterandis illis peccatis? Quamquam cum Gobat [1], non reprehenderem, qui expresse tali diceret: Nonne ita detestaris peccata tua, furta, spurcitias, etc., quas jam mihi manifestasti, ut si Deus vitam tibi produceret ad multos vel paucos annos, nunquam esses relapsurus, vel relabi velles in tam fœda, Deoque displicita peccata ? »

14. Hisce DD. a S. Alphonso allegatis, unum alterumve adhuc, ex recentioribus, Auctorem adjicere juvat; exinde enim evidenter patebit, plures et graves esse Doctores, tum veteres, tum recentiores, qui primam hanc S. Alphonsi sententiam tuentur ac defendunt. — Sic *Ven. Paulus Segneri, S. J.* [2], expressis verbis dicit: « Questo proponimento, *secondo la più probabile opinione*, deve esser *espresso*; atteso che un fine principale della penitenza, è emendar la vita del peccatore con questa risoluzione di volontà. »

15. *Roncaglia* [3], similiter ait : « Dolorem pro confessione necessarium comitari debet sincerum propositum, in posterum peccata præcavendi... Quamvis nihilominus in omni vero peccatorum dolore, virtualiter hujusmodi propositum contineatur, *puto, ordinarie loquendo, necesse esse quod sit explicitum et formale*; neque enim videtur dari

[1] P. 3. c. 2 n. 318.

[1] Casu 8. n. 207.
[2] Opusc cui tit. *Il penitente istruito*, c. 8.
[3] Tr. de Sacr Pœnit. q. 2. c. 1. quæs. 2.

posse efficacem peccatorum detestationem, quin simul voluntas proponat non amplius peccare... »

« 16. Similiter scribit *Billuart*[1] : « Istud autem propositum videtur per se loquendo debere esse *explicitum* ; quia alias frustra Concilium Flor in Compendio fidei, Tridentinum, loco cit., S. Thomas cum Theologis, illud in definitione contritionis addidissent, nisi intellexissent, illud debere esse explicitum : quia *implicitum* continetur in priori illa parte: *dolor de peccato commisso...* »

« 17. Idem sentit *Thomas ex Charmes*[2] : « Circa hanc quæstionem disputant Theologi; *longe verior* nobis videtur sententia eorum, qui propositum formale et explicitum desiderant. Prob. responsio : Tum quia de illo proposito expressam mentionem facit Scriptura, Ezech. 18. *Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum.* Tum quia Conc. Trid. (Sess. 14. c. 4), postquam definivit contritionem, addit : *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem, non solum cessationem a peccato, et vitæ novæ propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere.* Ergo contritio eodem modo continet propositum novæ vitæ, ac veteris odium ; atqui continet propositum formale et explicitum ; ergo et propositum formale et explicitum non peccandi de cetero. — *Dices* : Dolor ac detestatio de peccato includunt virtuale propositum non peccandi ; ergo non requiritur aliud propositum formale. *Resp. nego conseq.* Alioqui hæc verba : *cum proposito non peccandi*, essent superflua... »

« 18. Demum P. Ballerini *tertiam sententiam* ea ratione infirmare conatur, quod obligationem, propositum formale eliciendi, otiose imponat, et ideo omni substrato careat. Siquidem loc. cit. pag. 941. dicit : « *Hæc obligatio prorsus inutiliter videtur in-* » *culcari.* Nam si cogitatio de vita futura » oboritur, frustra fit sermo de 'obligatione ; » quandoquidem, ut inquit *Bellarminus* (De » Pœnit. lib. 2. cap. 6), *fieri non potest, ut* » *verus sit in animo dolor de peccatis ad-* » *missis, quin continuo* (de futura vita cogi- » tanti) *oriatur etiam propositum vitandi* » *futura.* Si vero de futuro cogitatio non oc- » currat, frustra inculcatur obligatio, cujus » nulla adest advertentia. »

» Sed claudicat hoc dilemma. In pœnitente, vere de peccatis admissis et de vita futura cogitante, utique orietur propositum vitandi futura ; at vero fieri potest, ut obiter tantum et in confuso, futura vitare sibi proponat, quin propositum *formale* eliciat, de quo hic quæritur. Porro fieri potest, ut de futura vita cogitans, propositum formale quidem eliciat ; at vero, quamvis vere doleat, propositum non peccandi de cetero, non ad omnia peccata extendat, sed ad certa quædam restringat. — Cæterum P. Ballerini nequaquam exacte citat *Bellarminum*, quippe qui l. c. solummodo dicit : « Neque enim dubitari potest, quin is, qui serio peccata sua odit ac detestatur, cupiat saltem ac velit, saltem implicite et virtualiter, ut sic loquamur, deinceps in melius vitam mutare. »

II. Doctrina de iteranda confessione a S. Alphonso in hac quæstione tradita, nullatenus repugnat doctrinæ quam S. Auctor alibi tradit.

« In citato num. 450, S. Alphonsus, ut vidimus, docet, primam sententiam negantem in praxi ante factum tutius sequendam esse. Deinde subjungit : « Dico *ante factum;* « nam dicunt Croix, Viva, Elbel, Gobat; et « Bonacina, cum Bellarmino, Suarez, Vas- » quez, Reginaldo, Henriquez, quod *si bona* » *fide, cum vero dolore confessus fueris, sine* » *proposito formali, non teneris confessionem* » *repetere;* quia, esto communius non liceat » Sacramentum suscipere cum opinione, » quæ non sit moraliter certa, ne Sacra- » mentum exponatur periculo frustrationis, » tamen non teneris repetere confessionem, » si probabiliter valide es jam confessus, » cum præfatum periculum tunc non am- » plius adsit. *Nihilominus, nec etiam valeo* » *huic sententiæ acquiescere; ratio, quia cum* » *prima opinio sit sufficienter probabilis, pœ-* » *nitens qui gravem culpam et certam perpe-* » *travit, tenetur de ea confessionem explere,* » *non tantum probabiliter, sed etiam certe* » *validam.* »

« Sed hæc S. Alphonsi conclusio minime probatur cl. Ballerinio. Loco cit. p. 742. *P. Gury* scribit : « Cum autem, S. Alphonso teste (l. c.), plerique etiam eorum, qui pro prima sententia allegantur, consentiant, quod *si bona fide, cum vero dolore confessus fueris, sine proposito formali, non teneris confessionem repetere* ; patet, in hanc conclusionem, quæ unica ad praxim deservit, sententias demum omnes, atque DD. omnium suffragium convenire. » — Ad quæ verba, P. Ballerini scribit : « Solus S. Alphon- » sus, licet alioquin adnotaverit, etiam auc- » tores primæ sententiæ in hanc conclusio- » nem convenire, subdit tamen, se non » posse ipsi acquiescre. Ita ipse : *Nihilo-* « *minus, nec etiam valeo huic sententiæ ac-* » *quiescere...* » Ast hæc aperte repugnant » doctrinæ quam alibi ipse tradit (Lib. 6. n. » 505.) hisce verbis : *Hic sedulo adverten-* » *dum non esse cogendos pœnitentes ad re-* » *petendas confesssiones, nisi moraliter certo* » *constet, eas fuisse invalidas, ut recte dicunt* » *Croix, Gobat etc. cum communi contra An-* » *toine, qui inter rigidos auctores nostri tem-* » *poris, non infimum habet locum.* At vero in » casu potius quam certo constet, con- » fessionem fuisse invalidam, contra me- » rito dices, moraliter certo constare, con- » fessionem validam fuisse : quippe in » neganda necessitate repetendi confessio-

[1] Tr. de Sacr. Pœnit. diss. 3. art. 1.
[2] Tr. de [illegible] diss. 5. c. 3. q. 1. quær. 2.

» nem consentiunt, *ipso fatente*, tum primæ, tum secundæ, tum tertiæ sententiæ » Auctores. Porro hanc necessitatem non » negarent, nisi confessionem validam censerent. Doctores ergo *moraliter omnes* » confessionem esse validam affirmant. » Unanimis autem Doctorum consensus, ex » canone ab omnibus recepto, moralem » certitudinem parit, Ergo, etc. — Cæterum quod S. Alphonsus *ad singularem* » *illam conclusionem* deflexerit, duplex videtur causa extitisse. Nam primo quidem, » *deceptus a Croix*, primam illam sententiam pluribus adscribit, *qui eam nullatenus habent*, ut in præc. not, jam vidimus. » Deinde vero non satis advertit, primæ » illius sententiæ patronos, quotquot demum sint, dum simul cum aliis, *ipso fatente*, docent, confessionem non esse repetendam, haudquaquam existimasse, » propositum explicitum *necessitate medii* » (ut inquit Valentia) esse necessarium, et » idcirco ipsos ad tertiam potius sententiam pertinere, adeo ut prima illa sententia, prouti a tertia distinguitur, reipsa » vix ullum patronum habeat, et idcirco » nonnisi ex falso supposito, aliqua ipsi » probabilitas tribuatur. »

« Sed pace cl. Professoris, nullatenus vera est hæc tam fidenter prolata assertio, S. Alphonsum sibi contradicere, et conclusionem S. Auctoris in fine num. 450., aperte repugnare doctrinæ, quam tradit n. 505.

« 1. Verba ista: « *Nihilominus nec etiam valeo huic sententiæ acquiescere...* » non reperiuntur in quinque prioribus editionibus Theologiæ moralis; et S. A. ea nonnisi in editione sexta, anno 1767 evulgata, ad n. 450. adjecit[1]. Quod vero S. Auctor ultima hæc verba non inconsiderate adjecerit, evidenter patet ex alia immutatione in eadem quæstione facta. Siquidem in prioribus editionibus, S. A. omnino sentiebat cum DD. qui tenent, confessionem bona fide cum vero dolore, sed absque proposito formali peractam, non esse repetendam. Unde de hac sententia loquens, scripserat: « Dico » ante factum, nam *optime docent* Croix, » Viva... » In sexta autem editione, re melius perpensa, non amplius ipsi probatur prædicta sententia; et ideo simpliciter de illa scribit: « Dico ante factum: nam *dicunt* » Croix, Viva..., » — Unde etiam jam a priori rejicienda est suppositio, S. Alphonsum in re tam gravi, oblitum esse, quæ n. 505 docuerat. Sedulo autem examinanda sunt, quæ ibidem docet.

« 2. Lib. XI. art. 4. n. 498-505, S. Alphonsus de confessionibus iterandis agit. N. 501. textum Busembaumii affert: « Secundo invalida est (confessio) ex parte » pœnitentis, si fuit excommunicatus, de » quo infra; si mortale tacuit, vel de eo se » falso accusavit; si mortaliter negligens » fuit in examinanda conscientia; item si » non fuit attritus (quod patere solet inde, si » sponte, quæsierit confessarium surdum, » indoctum, cæcum etc.); si nollit tollere » occasiones, etc... » — N. 502-504., Dubia examinat, an confessio invalida apud eumdem confessarium repetenda sit; an confessarius distinctam notitiam status pœnitentis habere debeat; et an rustici, qui bona fide, speciem et numerum peccatorum non explicaverunt, ad confessiones repetendas teneantur.

« Et demum, *n.* 505. dicit: « Cæterum » hic sedulo advertendum, *non esse cogendos* » *pœnitentes ad repetendas confessiones, nisi* » *moraliter certo constet, eas fuisse invalidas*; ut recte dicunt Croix, Gobat, » Holzmann, Mazzotta, et Elbel cum Filliuccio, et communi (contra Antoine, qui » inter rigidos auctores nostri temporis, » non infimum habet locum.) *Ratio, quia* » *possessio stat pro valore confessionum præteritarum, quamdiu de earum nullitate non* » *constat.* — Dices: Quando extat præceptum, et dubitatur de ipsius impletione, » possidet obligatio præcepti; ergo in dubio de valore confessionum præteritarum, possidet obligatio eas repetendi. » Sed respondetur, quod regula præfata » tum currit, cum adest præceptum et » dubitatur an actus impletionis fuerit positus vel ne; cum vero talis actus jam » bona fide fuerit positus, et postea dubitatur an fuerit validus vel invalidus, tunc » ille ut validus est reputandus; tunc enim » currit aliud principium, nempe quod in » *dubio standum est pro valore actus*, ut » communiter tradunt DD. cum Layman, » ex Glossa, Croix, Sporer, Mazzotta qui

[1] Eadem verba desunt in Compendiis: *Istruzione e pratica*, Cap. 16. n. 26. (circa ann. 1756); *Homo Apostolicus*, Tr. 16. n. 26 (1759); et *Confessore della gente di campagna*, Cap. 15. n. 8 (1761). Sed cum hæc Compendia ante sextam editionem Theologiæ moralis, anni 1767, evulgata fuerint, nullum perfecto ex iis argumentum, contra cit. editionem deduci potest. Recte igitur advertunt editores Mechliniensis (1815) et Taurinensis (1817), in adnotatione ad hunc num. 450. apposita: « *Contrariam* (S. Alphonsus) *stabilit sententiam in Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 26. *Ast, cum constet, Auctorem magnam Moralem præ textu Hom. Ap. semper curasse, eamque in dies ad finem vitæ usque emendasse* (*quod de Hom. Ap. dici nequit*), *ipsa utique textui Hom. Ap. præferenda, ac proinde in quæstione præsenti, sententia Auctoris in magna Morali tenenda est.* — Eodem modo præsentem quæstionem solvit cl. D. *Scavini* (Cf. edit. 10. Mediolanens. 1865. Tom. 3. n. 317. pag. 255); et ibid. n. 560. pag. 431. hæc adnotat: « *In Compendio:* Istruzione e pratica pei Confessori (*latine reddito sub titulo:* Homo Apostolicus), *breve ac facili stylo habentur contracta, quæ S. Alphonsus dictavit in sua magna* Theologia morali, *et clarius etiam nonnulla explanata, et addita. Ideo Compendio illo nos sæpissime usi fuimus, in hoc opere nostro exarando: semper tamen habita ratione illius* Theologiæ Moralis, *quando agebatur de assequenda genuina Auctoris sententia; siquidem id ejus Vit. constat, quod ipse magnum* Opus Morale *præ cæteris semper curavit, illudque ad finem vitæ usque perfecit absolvit ac præ manibus habuit.* »

» asserit communem, et Navarro qui dicit : » *Præsumptio pro actus valore præponderat* » *aliis*. — Et quoad obligationem repetendi » confessiones recidivorum, de quarum va- » lore sæpe dubitari potest, hanc regulam » optime tradit Habert, sic dicens: *Si pœ-* » *nitens, aliquamdiu post confessionem, dignos* » *pœnitentiæ fructus fecit, hoc est, strenue* » *adversus tentationes et peccandi occasiones* » *pugnaverit, confessarius judicabit validam* » *fuisse confessionem. Secus, si paulo post* » *confessionem, seu data prima occasione,* » *lapsus fuerit*. Tunc enim, ego addo, re- » vera moraliter certum est, confessiones » fuisse nullas; nam ille, qui in confessione » vere dolet et proponit emendationem. » saltem per aliquod tempus a peccato se » abstinet, saltem aliquem conatum adhi- » bet ante relapsum; unde qui post suas » confessiones, ut plurimum cito et sine » aliqua resistentia iterum cecidit, certe » censendus est, nullum vel nimis tenuem » habuisse dolorem vel propositum. Aliter » vero dicendum, si per aliquod tempus » perseveraverit, vel ante casum, aliquam » saltem resistentiam præstiterit. »

3. De duobus igitur defectibus, quibus confessio invalida fieri potest, hic loquitur S. A., de defectu videlicet integritatis, et de defectu doloris et propositi requisiti; et regula generalis inde deducenda, hæc est: *Nisi certo constet, aliquid defuisse, quod ad valorem Sacramenti, requiritur, confessiones non sunt repetendæ: quia in dubio, præsumptio stat pro valore actus*. — At vero alia exsurgit quæstio, quam S. A. acutissime distinguit. Quæritur nimirum : *quid juris sit, si certum est, aliquid defuisse, quod ad valorem Sacramenti requiritur, at non certo, sed probabiliter tantum requiritur*. Et hanc quæstionem, quoad propositum explicitum, S. A. in sexta editione n. 450. recte solvit, affirmando, confessionem esse iterandam, si certo constat, propositum explicitum defuisse : quia sententia prima sufficienter probabilis est.

« 4. Huic solutioni non obstat axioma: *Lex dubia non obligat;* et minime objici potest : Lex de proposito explicito dubia est; ergo nulla confessionem repetendi existit obligatio. Etenim, ubi *de valore Sacramenti* agitur, etiam lex dubia obligat; quia opinionibus, quantumvis probabilibus, et non moraliter certis, uti non licet. Et ob eamdem rationem, etiam alterum axioma: *In dubio præsumptio stat pro valore actus*, locum non habet — Quicumque, post baptismum, peccatum grave perpetravit, confessionem de eo explere tenetur. Si confessus est, et *dubitatur*, an *attritionem* requisitam habuerit, confessionem iterare non tenetur; quia non certo constat, requisitum hoc defuisse. Si vero *certum* est, *propositum explicitum* defuisse, dubitatione, an propositum explicitum ad valorem Sacramenti requiratur, ab obligatione confessionem iterandi non eximitur; puia non tantum conditiones, quæ certo, sed etiam quæ probabiliter ad Sacramentum valide suscipiendum præscriptæ sunt, adimplere tenemur. Ideoque ab uno solo momento pendet hujus quæstionis solutio, scilicet *utrum sententia, propositum explicitum exigens, satis probabilis sit;* verum intrinsecam et extrinsecam hujus sententiæ probabilitatem, jam in prima hujus quæstionis parte satis superque demonstravimus [1]

« 5. Cæterum, necessitas iterandi confessionem, propter propositum explicitum bona fide prætermissum, raro occurret : tum, quia fideles non mere peccata sua recitare, sed formulam quamdam doloris et propositi adjungere solent; tum quia pœnitentes, qui debito modo de peccatis commissis dolent, non facile actum explicitum propositi omittunt, præsertim cum minime requiratur, ut hujusmodi actus ore proferatur, nec certa quædam formula præscripta sit.

« *III. De recenti S. Congregrationis S. R. U. Inquisitionis Decreto*

« Non abs re erit, hoc loco subjungere novissimum S. R. et U. Inquisitionis Decretum, a Sanctitate Sua approbatum et confirmatum, quo denuo definitur, integram confessionem sacramentalem exigendam esse ab Hæreticis, qui in sinum Catholicæ Ecclesiæ redeuntes, sub conditione rebaptizantur.

« 1. *P. Gury* T. II. n. 419. pag. 306, sequentes proponit quæstiones : *Quær*. 2. *An adultus baptizandus sub conditione, in dubio Baptismi præcedentis, peccata jam accusata confiteri debeat?* Resp. *Negative*. Ratio est, quia illa peccata jam remissa sunt per Sacramentum Pœnitentiæ, si validus fuit prior Baptismus; si autem non fuit validus, non sunt materia confessionis, et per secundum Baptismum remittentur... — *Quær* 3. *An adultus præfatus accusare debeat peccata nondum confessa, seu ab ultima confessione commissa?* Resp. *Covtrovertitur. Prima sententia probabilis negat;* quia, posita probabili prioris Baptismi invaliditate, peccata ista probabiliter non sunt materia capax Sacramenti Pœnitentiæ; ergo etiam probabiliter non sunt clavibus subjicienda : obligatio enim confitendi peccata sequi non potest, nisi consequenter ad Baptismum rite collatum. Hinc, si forte hæc peccata non remittantur per secundum Baptismum invalidum, ob prioris validitatem, remitti poterunt, sive per contritionem perfectam, sive *indirecte* per absolutionem cum attritione... *Secunda* sententia etiam *probabilis affirmat;* quia urget obligatio confitendi peccata, quoties non constat, ea ante Baptismum validum commissa fuisse. In praxi confessio admodum suadenda est. »

« 2. Ad quem textum, cl. Ballerinius

[1] Non abs re erit, hic referre quæ jam supra laudati editores Mechliniensis et Taurinensis scribunt, in citata adnotatione ad num. 450 : (vide notam supra citatam editionis A. Leclère..

loco cit. pag. 307. sequentem adnotationem apponit: « Hæc praxis insuper est conformior Instructioni, quam alias dedit » S. Officii Congregatio, dum ordinem in » reconciliandis hisce adultis servandum » docebat. Hujusmodi autem Instructio, » *sin minus necessariam*, saltem opportunissimam supponit confessionem. Verumtamen, si reipsa probabilis est prima sententia, quæ alioqui consentanea apparet » generali principio, de non imponenda » confessionis obligatione, quando moraliter (*ut ait S. Alphonsus, Lib.* 6. *n.* 505.) » de ea non constat; *committendum non* » *esset, ut ad confessionem non necessariam* » *ille urgeretur, cui ipsa tam dura appareret,* » *ut forte difficultate victus, a reconciliatione absterreri posset.* »

« 3. At vero, contra hanc doctrinam nuperrime reclamarunt *Rmus Archiepiscopus Westmonasteriensis, et Rmi Episcopi Angliæ.* En exordium supplicis Libelli, quo enixe rogant, ut Sanctitas Sua mentem Ecclesiæ, hac super quæstione gravissima, declarare dignetur: « Inter decreta primæ Synodi » Provincialis Westmonasteriensis, sub C. » XVI. n. 8., ubi sermo est de abjuratione » Protestantium adultorum, et de baptismate sub conditione eis conferendo, » additur: *Confessio etiam sacramentalis* » *semper in tali casu est exigenda.* In adnotationibus, quas adjecit *P. Ballerini* editioni romanæ Theologiæ moralis P. Gury, » dicitur, hanc confessionem esse *conformiorem* Instructioni, a suprema S. Officii » Congregatione, super modo reconciliandi » hæreticos editæ, ex qua Instructione » deducitur, *opportunam* esse integram » peccatorum confessionem. — In textu » *P. Gury* tenetur, eam esse *suadendam* in » praxi. Quum vero hic Auctor, tam in » Theologia, quam in Casibus conscientiæ, » citaverit opinionem aliorum Auctorum » docentium, propter existentiam dubii de » primo baptismate, a neo-conversis tempore infantiæ suscepto (adeo ut si nullum » id fuerit, vera baptismi susceptio sit ea, » quæ occasione abjurationis, sub conditione traditur), *dubiam esse obligationem* » peccata integre confitendi ante hoc baptisma conditionatum; nonnulli Confessarii in Anglia censuerunt, eos auctores » secuti, *dubiam* confessionis integræ obligationem, esse *nullam* obligationem: ac » propter repugnantiam conversorum ad » eam faciendam, et propter periculum » confessionis imperfectæ, vel etiam sacrilegæ, omnino expedire, ut conversi *aliqua* » *tantum peccata* Confessario exponant, ut » ab eo absolutionis sacramentalis, si » forsan ea opus sit, beneficium impetrent... »

« 4. S. Inquisitio autem, Decreto de die 17. Decembris 1868, præfatam doctrinam reprobavit, Decreta Synodi Provincialis Westmonasteriensis, jam a S. Sede approbata, denuo confirmavit; simulque antiquiorem (quam cl. Ballerinius sine dub[io] nesciebat) Decisionem ejusdem tenoris, [de] die 17 Junii 1715, adjunxit.

« 5. Casus, de quo hic agitur, utique di[s]paratus, et cum illo, de quo tractamu[s] non confundendus est. Nihilominus Decr[e]tum S. Inquisitionis probat, *principiu[m]* *generale* de non imponenda confession[is] obligatione, quando moraliter de ea n[on] constat, *quod P. Ballerinii ex S. Alphons[o]* *Lib.* 6. *n.* 505. *allegat*, non semper et indi[s]tincte locum habere, nec *dubiam* confessi[o]nis obligationem semper pro *nulla* es[se] habendam.

« *IV. Perpenduntur alia quædam, cont[ra]* *doctrinam S. Alphonsi de iteranda confe[s]* *sione a cl. Ballerinio objecta.*

« Repulsa exprobratione, S. Alphonsu[m] sibi contradicere, ad cætera convertamu[r] quæ cl. Professor in medium profert. Su[nt] autem falsa, omnia quæ asserit; quo[d] singillatim, breviter saltem, probabimu[s].

« 1. Loco citato, pag. 942. P. Balleri[ni] dicit: « *In neganda necessitate repeten[di]* » *confessionem consentiunt, ipso fatente, tu[m]* » *primæ, tum secundæ, tum tertiæ sententi[æ]* » *Auctores.* » — Verum de nullo auctor[e] nobis constat, qui quæstionem propone[nte]ret: an confessio sine proposito explicit[o] peracta, iteranda sit; aut *directe et expres[se]* assereret, hujusmodi confessionem no[n] esse iterandam. Si autem qui forte nihil[o]minus existunt, paucissimi certe sunt. Illo[s] autem, qui *indirecte* id affirmant, infr[a] allegabimus.

« 2. Ibidem subjungit: « *Porro hanc nece[s]* » *sitatem non negarent, nisi confessionem va* » *lidam censerent.* » At hujusmodi asserti[o] non tantum in hypothesi falsa est, se[d] etiam (si verbis cl. Professoris uti liceat) sonat quid absurdum. Quomodo enim is[ti] Doctores defendentes sententiam, proposi[]tum formale ad Sacramenti valorem re[]quiri, ut *Dominicus Soto* (qui contraria[m] sententiam perniciosum errorem vocat) *Melchior Canus, Ruardus Tapperus, Bellar*[]*minus*, existimare potuissent, confessione[m] sine proposito formali peractam, certe vali[]dam esse? Idem dicendum de *Gerson, T[o]* *leto Reginaldo*, qui hanc sententiam proba[]biliorem, de *Suarez* et *cæteris*, qui eam pr[o]babilem et tutiorem censent [1].

« 3. Porro, pag. 943. dicit, S. Alphonsu[m] non satis advertisse: « *Primæ sententiæ pa[]* » *tronos, quotquot demum sint, dum sim[ul]* » *cum aliis, ipso fatente, docent, confessione[m]* » *non esse repetendam, haudquaquam existi[]* » *masse, propositum explicitum, necessita[te]* » *medii (ut inquit Valentia) esse necessa[]* » *rium...* » — Sed hoc iterum gratis omnin[o] asseritur. Præter Valentiam, nonnisi Na[]varrus, Aversa et Gobat, quorum senten[]tiam infra exponemus, de præcepto lo[]

[1] Cf. *Acta ex iis decerpta, quæ apud S. Sede[m]* *geruntur.* Fascicul. 42. Vol. 4. Mense Decemb[ri] 1868. p. 320.

quuntur; omnes cæteri primæ sententiæ patroni expressis verbis docent, propositum formale esse de essentia Sacramenti et ad ejus valorem requiri, aut saltem de requisitis ad valorem Sacramenti loquuntur; quemadmodum ex textibus in prima hujus quæstionis parte allatis patet; nec non *Suarez* et *Lugo* disertis verbis testantur.

« Qui confessionem, absque proposito formali peractam, *certe validam* esse affirmant, *pauci* sunt. — Primo *Cardenas* qui moraliter certum esse dicit, sufficere propositum virtuale, quo continetur in contritione, vel attritione ex motivo universali habita; attamen eo ipso excipit casum, quo dolor ex motivo speciali procedit. Cui addi potest *Viva*, in quantum [1] moraliter certum videri dicit, propositum formale non requiri, sed sufficere virtuale. Addi demum potest *Stoz*, qui eamdem sententiam in praxi tutam existimat. De aliis, moralem certitudinem asserentibus, nobis saltem non constat. Si autem alii adhuc existerent, parum referret; nam paucos fore, ex præmissis allegationibus patet.

« Secundo, *Navarrus* et *Aversa*, et si qui alii forte sunt, dicentes, propositum formale solummodo esse de præcepto, a quo pœnitentes, ob inadvertentiam vel defectum temporis, excusari possunt. *Gobat* in assertionibus suis non sibi constat. Tr. 6. n. 203. dicit : « Propositum hactenus descriptum debet, per se loquendo, esse formale et expressum; per accidens tamen sufficit implicitum. » Quod in duobus casibus fieri posse explicat : si pœnitenti non occurrit ulla cogitatio de formando proposito formali; et deinde subjungit : « Alter eventus, quo potest innoxie omitti ejusmodi propositum formale, est : quando jamjam instat mortis inevitabilis periculum. » Nihilominus n. 207. de præcepto loquitur, et addit, consulto, non tamen necessarium esse, ut pœnitens excitet cogitationem de vita emendanda. In fine tandem doctrinam, excitandum esse propositum formale, securiorem vocat.

« Tertio denique *Petrus Soto*, qui nec formale nec virtuale propositum, de essentia Sacramenti esse docuit. An alii adhuc idem senserint, dubitatur, ut Suarez explicat.

» 4. Insuper, in textibus jam supra citatis, dicit cl. Professor, *ipsum S. Alphonsum fateri, tum primæ, tum secundæ, tum tertiæ sententiæ auctores consentire, in neganda necessitate repetendi confessionem :* quod rursus verum non est. — Nam S. A. sequentes tantum auctores allegat : Croix [2], Viva [3], Elbel [1], Gobat [2]; et Bonacinam [3] cum Bellarmino, Suarez, Vasquez, Reginaldo, Henriquez. Porro nullus ex hisce auctoribus *directe et expresse* dicit, confessionem absque proposito bona fide peractam, non esse repetendam. Isti enim, non de defectu propositi formalis loquuntur, sed de defectu propositi universalis, seu de Sacramento valido, at informi. — Sic *Lacroix* l. c. : « Quando sacramentum Pœnitentiæ fuit invalidum, nunquam reviviscit, quia non existit. E contra, si fuit validum et informe postea, sublato obice, reviviscit ad causandam gratiam, uti explicatum est in parte I. ad num. 201. Et per talem confessionem quamvis informem, satisfit præcepto confessionis annuæ; nec postea est obligatio repetendi peccata in tali confessione explicata, sed tantum omissa, uti suis locis dicetur. » Similiter *Elbel*, de Sacramento valido at informi disserens, l. c. dicit : « Dixi : dolor particularis probabiliter non erit sufficiens. Fatendum quippe est, opinionem contrariam, quam tenent Gobat, Illsung, Cardenas, Lacroix, cit. n. 672. aliique sat multi et graves DD., sua non carere probabilitate. Ex qua controversia speculativa, colliges tandem septimo pro praxi, eum, qui cum tali dolore bona fide fuit confessus et absolutus, non amplius teneri eamdem confessionem repetere. Ratio ex jam dictis n. 74. colligi potest : quoties enim probabile est abolutionem valuisse toties pœnitens liberatur ab onere, eadem peccata denuo subjiciendi clavibus; atqui probabile est, absolutionem valuisse, non obstante dolore particulari : ergo, etc. Vid. Gobat, tr. 6. num. 179. Lacroix num. 680. » Similiter *Gobat* l. c. : « Supposita veritate speculativa nostræ doctrinæ, sequitur hoc corollarium practicum, propter quod solum disserui de tacta controversia : quod scilicet necessarium non sit, ut, qui confessus est sine alio defectu, quam doloris dimidiati, ut ita loquar, seu restricti ad quædam non extensi ad omnia mortalia; cognito defectu repetat confessionem criminum, ad quæ se extendebat ille dolor, sed dumtaxat illorum de quibus revera non fuit dolitum. » Demum *Viva*, l. c. dicit : « Hinc sequitur, non esse rejiciendam, nec favere huic thesi proscriptæ opinionem laudatam Marchantii, quod scilicet non sint repetendæ confessiones ab eo, qui ignorabat mysteria Trinitatis et Incarnationis : quamvis enim non absolvatur licite, qui ea ignorat; at probabile est, quod absolvatur valide : quoties autem probabile est, confessionem præteritam fuisse validam ea non est repetenda. »

Si autem quæris, quo pacto S. A. asserere potuerit, istos Auctores negare necessitatem iterandi confessionem, bona fide, absque proposito formali peractam; respondendum est : Primo, quatenus iidem auctores in

[1] In propos. 1. ab Innoc. XI. dam. n. 26.
[2] Lib. 6. p. 2. n. 680.
[3] In prop. 65. Innoc. XI. *n.* 10. — In posterioribus editionibus Theol. mor. S. Alphonsi, citatur *n* 16 : quod non nisi mendo typographico tribuendum est, quia in dicta propositione undecin tantum numeri habentur. In secunda editione vero Theol. mor. (1753-1755) recte allegatur *numerus* 10.

[1] De pœnit. n. 91.
[2] Tr. 6. n. 17
[3] Q. 5. p. 8. n. 2.

genere affirmant, confessionem non esse repetendam, nisi certo constet, ipsam invalidam fuisse. Secundo, quatenus eadem ratio currit pro neganda necessitate confessionem iterandi, tam propter defectum propositi universalis, quam propter defectum propositi expliciti.

« 5. Asserit insuper P. Ballerini loc. cit. pag. 942, S. Alphonsum deceptum fuisse falsis allegationibus ex Croix desumptis : « Cæterum, quod S. Alphonsus ad *singu-* » *larem illam conclusionem* deflexerit, duplex » videtur causa extitisse. Nam primo quidem » *deceptus a Croix, primam illam sententiam* » *pluribus adscripsit, qui eam nullatenus* » *habent...* » — Sed iterum falsa est hæc assertio. S. A., ut ex ejus Textu supra allato clare constat, quatuor tantum auctores ex Croix desumpsit : *Valentiam*, *Toletum Reginaldum* et *Henriquez*. Quid autem de istis sentiendum sit, et Toletum saltem et Reginaldum manifeste et indubitanter pro prima sententia stare, atque rectissime pro ea allegari ex supra dictis patet. — Sed præter istos, S. A. plures alios et rectissime quidem allegat, videlicet Suarium, Bellarminum, Bonacinam, Concinam, et cum ipso, Scotum, Cajetanum, Canum; præter S. Thomam, Albertum Magnum, Durandum, Dominicum Soto, ab eodem Concina citatos (Cf. supra, pag. 84, not. 3.).

» 6. Sed jam tædet hujusmodi inanes objectiones diluere. — Quare ultimam perpendemus objectionem ex Concilio Romano desumptam. Loco cit. pag. 942, dicit Ballerinius : « *Cæterum, nota ipsi* (S. Alphonso), « *ut videtur, non fuit opposita doctrina* » *traidita ut dicemus in synodo romana a Bene-* » *dicto XIII, et quidem in catechismo pro* » *pueris conscripto.* » — Mirum est, quod cl. Professor de hac re dubitet : cum in Opere : *Homo apostolicus* [1], quod ipse probe novit et sæpius citat, S. A. disertam hujus synodi mentionem faciat : imo subjungat, in *Instructione ad populum* dici : » quod, qui saltem non habet attritionem » cum firmo proposito, saltem implicito, » amplius non peccandi, remissionem non » obtinet. »

« 7. Uberius autem P. Ballerini, p. 943. de hac Synodo disserit, dicens : « In Concilio » Romano, a Benedicto XIII, in Basilica » Lateranensi celebrato, anno universalis » Jubilæi 1725. (*Titul. XXXII. Cap.* 3.) legi- » tur : *Instructiones ad Sacramentorum* » *Pœnitentiæ et Eucharistiæ, a pueris primo* » *suscipiendorum usum et cultum pertinentes* » *breves simul et claras dabimus in nostri* » *hujus Concilii fine.* — Porro in instructione « pro pueris ad Sacramentum Pœnitentiæ » accessuris, quæ ad calcem ejusdem Con- » cilii subjecta cernitur, hæc (*Part. III.* » *pag.* 303.) habentur : Penitente. *Chi si* » *confessa senza dolore de'peccati, e senza* » *proposito di non peccar più, riceve il per-* » *dono* Confessore. *Se non ha almeno il* » *dolore imperfetto, cio è l'attrizione, c* » *fermo proposito*, almeno implicito, *di nc* » *peccare mai più, certamente, se si confes* » *la confessione non vale, e non riceve il pe* » *dono de'peccati.* — In quibus manifest » ut sufficientia simul æquiparantur tu » dolor imperfectus, seu attritio, tum pr » positum implicitum. »

» Sed contrarium potius manifestum es Si in hoc Catechismo dicitur : *saltem dol imperfectus, i. e. attritio* sensus est : exo tandus quidem est dolor perfectus, at suffic imperfectus. Si vero dicitur : *saltem pr positum implicitum*, sensus alius non pote esse, præterquam : Regulariter propositu formale requiritur ; attamen aliquando im plicitum sufficit : quod etiam S. A. doce — Si enim Synodus dolorem imperfectu et propositum implicitum, ut sufficienti æquiparasset, omnes tres sententias, tu primam, tum secundam, tum tertiam dam nasset, declarando : propositum implicitu semper sufficere, etiamsi dolor non e motivo universali elicitus fuerit, vel pœn tens de vita futura cogitans, nihilominu actum propositi formalis omiserit. Se nihil minus sane Synodo in mentem venera quam dirimere quæstionem inter gravissimo Theologos controversam, et quidem dir mere in Catechismo pro pueris conscriptc Paucis verbis, ut catechismum decet, Sy nodus indicavit, *propositum implicitum ali quando sufficere posse*, uberiores explica tiones necessarias, quæ ad praxim spectan Parocho vel Catechistæ relinquens.

« Idcirco *Benedictus XIV.*, qui sine dubi Instructionem illam, a Synodo roman editam, apprime noverat, in opere suo : *D Synodo diœcesana* loquitur de necessitat propositi firmi et universalis, utpote de r certa et explorata ; quæstionem autem d proposito explicito vel implicito præter mittit. *Lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 4. dicit : « In perfecta pariter est Contritio, quæ ab aliqu dumtaxat peccatorum genere, non ab om nibus, voluntatem avertit : evenire enir potest, ut quis, ex speciali affectione erg aliquam virtutem, peccata eidem opposit detestetur, quin tamen propositum habea cetera præcavendi, quæ aliis virtutibus ad versantur. Ac demum imperfectissima eri nec contritionis nomen ea merebitur, qu non procedat ex deliberata voluntate, se potius sit quædam velleitas, seu sterili atque inefficax displicentia de peccatc absque absoluto proposito in posterum no peccandi. Evidens porro est, neutram e his posterioribus contritionibus, ad justifi cationem prodesse ; quia neutra exclud voluntatem peccandi, sicut Tridentinum e poscit ; neque ad illam pertinet pœniten tiam, quam a nobis exigit Dominu Ezechielis cap. 18 : *Convertimini, et agi pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestri et non erit vobis in ruinam iniquitas. Projici a vobis omnes prævaricationes vestras, i quibus prævaricati estis, et facite vobis co*

[1] Tr. 16. n. 26.

novum et spiritum novum. » — Ex qua omissione patet, Benedictum XIV quæstionem de proposito explicito, illis quæstionibus dubiis atque controversis adnumerasse, a quibus dirimendis, prout sæpius inculcat, Synodi diœcesanæ omnino abstinere debent.

« Idcirco etiam *alii Auctores recentiores*, longo temporis intervallo post præfatam Synodum romanam, necessitatem propositi formalis, vel saltem hanc sententiam securiorem, et in praxi servandam esse defenderunt. Sic (præter alios jam supra allegatos, pag. 99. n. 15. et seq.) *Eusebius Amort*[1] quæstionem movet : *An detur obligatio ponendi propositum explicitum?* » et respondet : « Propositum explicitum servandi mandata, non solum exigitur necessitate præcepti, si ea obligatio memoriæ occurrat; sed etiam necessitate Sacramenti, *ita ut, eo deficiente, Sacramentum nequidem sit validum.* Voco autem propositum explicitum, tendentiam voluntatis ad implenda mandata distinctam formaliter a tendentia aversativa peccati, et prosecutiva finis ultimi, quamvis observatio mandatorum non sub formali ac explicito termino, sed sub aliquo termino convertibili ac implicito attingi possit; v. g. in hoc, si pœnitens explicite velit placere Deo, se subjicere motioni gratiæ, se conformari voluntati divinæ in omnibus, ducere vitam vere christianam, recte vivere etc., hæc enim omnia sunt termini convertibiles cum observatione mandatorum. » — Eamdem quæstionem ponit *Voit*[2] et respondet cum Suarez: « Per se loquendo, ad consequendam gratiam et remissionem peccati in confessione, necessarium est formale propositum, quo quis, per expressum voluntatis actum, peccata vitare statuit. » Et subjungit : « *Est hæc sententia securior et ita populo prædicanda.* »

« *V. Sit igitur totius quæstionis Conclusio :*

« 1. Doctrina S. Alphonsi circa propositum formale in Sacramento Pœnitentiæ requisitum, tota nititur principio, quod *in collatione et susceptione Sacramentorum*, non liceat uti opinione probabili de valore Sacramenti, sed *tenenda sit sententia tutior aut moraliter certa* (Cfr. supra p. 75. n. 1).

« 2. Cum igitur *prima sententia, negans sufficere propositum virtuale* sive implicitum, inclusum in dolore, solidis rationibus intrinsecis, et insuper gravissimorum DD. præsidio sustentetur, *recte S. Auctor eam in praxi, ante factum, tutius sequendam esse docet*; *et attenta propositione* 1. *ab Innocentio XI. damnata, hæc sua doctrina omnino tenenda est.*

« 3. Ex eodem principio, S. A. recte concludit, hanc primam sententiam negativam, etiam *post factum* esse tenendam; ac proinde *iterandam esse confessionem*, licet bona fide cum vero dolore, sed *absque proposito formali* peractam. Supponit enim S. A., *certo defuisse* in pœnitente *propositum explicitum*. Cum vero hoc propositum probabiliter sit de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, scilicet *quædam proprietas, probabiliter ex jure divino ad valorem hujus Sacramenti requisita*, sequitur quod, ea deficiente, confessio non certe, sed probabiliter tantum valida sit. At « *pœnitens* (ait S. A. « in cit. n. 450), *qui gravem culpam et cer-* » *tam perpetravit, tenetur de ea confessionem* » *explere non tantum probabiliter, sed etiam* » *certe validam.* » — In praxi tamen raro eveniet, ut quis, ob explicitum propositum bona fide prætermissum, confessionem repetere teneatur; prout jam supra (pag. 105. n. 5) adnotavimus[1].

« 4. Ex dictis patet, hanc doctrinam S. Alphonsi de iteranda confessione *ob certam deficientiam propositi formalis*, minime repugnare (ut contendit cl. Ballerinius) iis quæ S. A. dicit *in num.* 505. Ibidem enim aperte supponit, nullam defuisse ex essentialibus conditionibus ad Sacramentum Pœnitentiæ requisitis, sed tantum *dubitari de earum valida impletione*; ac proinde rectissime docet : « *cum talis actus jam bona fide* » *fuerit positus, et postea dubitatur an fuerit* » *validus vel invalidus, tunc ille validus est* » *reputandus* »; juxta regulam, quod cum lex sit certo adimpleta, sed dubitetur de ejusdem valida impletione, *standum sit pro valore actus.*

« 5. Quæ autem cl. Professor contra singulas hujus doctrinæ partes asserit et opponit, vana et falsa esse, abunde demonstravimus, et nulli attento lectori non patebit. » (Sum. add. col. 85 ad 114).

451. — Quæritur II. Quænam sint conditiones necessariò requisitæ ad propositum? Hic ante omnia advertendum, rem valde difficilem esse quòd peccatores frequenter ex consuetudine in mortalia labentes cum vero proposito ad confessionem accedant; quapropter in hoc confessarius sedulò incumbere debet, maximè si pœnitens alicui vitio magnam habuerit adhæsionem. Tres autem sunt conditiones veri propositi, nempe ut sit firmum, universale, et efficax.

I. Propositum *firmum* importat, ut pœnitens habeat voluntatem omninò deliberatam non recidendi, et sit animo ita dispositus, ut nullius mali timore, et nullius boni cupidine peccatum in posterùm admittere velit.

Sed hìc dubium fit, an prudenter credi possit, quòd firmum habeat propositum pœnitens, qui asserit nolle ampliùs relabi, sed certò credit se relapsurum?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Nav. Man. c.* 9. *n.* 18. (qui asserit

[1] Theol. mor. tr. §. 8. q. 12.
[2] De pœnit. n. 511.

communem) *Laym. cap.* 4. *n.* 8. *Sporer p.* 204. *n.* 310. *Pal. part.* 2. *n.* 15. item *Suar. Sylvest. Con. Henr. Vega, Dic. apud Salm. tr.* 6. *c.* 5. *p.* 4. *n.* 53. Ratio, quia propositum volontatis non relabendi benè consistere potest cum judicio intellectùs de lapsu futuro ex cognita fragilitate. Sed pace tantorum DD. omninò sequendam puto oppositam sententiam, quam tenent *Busemb. suprà n.* 10. *Concina p.* 255. *n.* 3. *et Croix l.* 6. *part.* 2. *n.* 1822. *v. Objic.* Non nego quòd speculativè loquendo benè posset consistere firmum propositum voluntatis cum cognitione relapsùs; sed cùm quis certò credit se relapsurum, practicè certam suspicionem præbet propositum suæ voluntatis non esse satis firmum; impossibile est enim, ut quis firmiter proponat se emendare, sciens quòd Deus suam gratiam coadjuvantem non denegat facienti quantum in se est, et his non obstantibus credat certò se ad sua peccata rediturum. Unde rectè ait *Croix l. c.* quòd talis pœnitens priusquam absolvatur, disponi debet, ut speret, non per vires suas, sed per Dei auxilium à peccatis liberatum iri. Secùs verò dicendum, si pœnitens ex sua præterita fragilitate timeret relapsum; communiter enim dicunt DD. cum *Nav. c.* 3. *n.* 13. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1733. *et aliis*, quòd ad serium propositum non requiritur ut credatur nullus relapsus securus, sed satis esse nunc adesse seriam voluntatem non relabendi; nam benè potest consistere voluntas resipiscendi cum timore lapsùs ex mutatione voluntatis. Hinc rectè inquit *Gerson tract.* 8. *super Magnif. part.* 3. quòd pœnitens confessario interroganti : *Credis tu quòd nunquam cades in tale peccatum? respondeat, ego fragilis formido lapsum, non tamen volo nunc casum; de futuro misericordiæ Dei me commendo, deprecans, ut me custodiat à peccato, quòd si ceciderit fragilitas mea, deprecor, ut resurgam.*

Ad hunc locum, de firmitate propositi, animadvertit, in actis informationis de doctoratu, promotor fidei P. Minetti :

« 39. n. 451 hæc habes : « *Dubium fit, an* » *prudenter credi possit, quod firmum habeat* » *propositum pœnitens, qui asserit nolle am-* » *plius relabi, sed certo credit se relapsurum?* » ℞. Vir affirmat, ac sententiam hanc *communem* dicit. Multos pro ea doctores affert, ac subdit : « *Sed pace tantorum doctorum,* » *omnino sequendam puto oppositam senten-* » *tiam, quam tenent Busembaum, Concin* » *Croix* ». — Audiatur tamen Croix, q conversos ait : « Ostendi n. 1733, ad se » propositum, etiam circa mortalia no » quiri, ut credatur relapsus non secutu » sed satis est nunc adesse seriam vo » tatem, cum qua, quandiu stabit, s » non possit voluntas relabendi, quai » forte prævideatur per fragilitatem im » tanda.... nec consuetudinarius censer » est indispositus ad absolutionem, quar » moraliter sciatur esse relapsurum; » c circa eximius Ballerinius scribit : « » cum ita sint, vix apparet cur S. » phonsus.... dicat se non acquiescere » tentiæ (quam communem dici non d » tetur)....; sed malle se cum Croix senti Subinde addisis hujusce verbis, infert lerinius : « Videtis penes La Croix sol cavillos, quibus Juvenin et Gennettus c munem doctrinam non impetebant. »

Respondet autem S. Alphonsi nostri vocatus :

« Ex ejus verbis : « propositum firm importat.... » etc., usque ad : « ....depre ut resurgam.» Patent sequentia: 1. S. A. dicit, pœnitentem, qui se relapsurum c *credit*, firmum propositum habere non po sed tantum dicit, quod *certam suspicio* præbeat, propositum suæ voluntatis non satis firmum.—2. Nec dicit, hunc pœniten sine absolutione dimittendum, sed tant antea *disponendum esse*, ut per Dei a lium, a peccatis liberatum iri speret.— Omnino concedit, de pœnitente *non c credente*, sed tantum ex fragilitate præte *timente*, bene consistere posse volunta resipiscendi cum timore lapsus ex m tione voluntatis.

« Quid contra sapientissimam hanc c trinam rationabiliter excipi possit, ne mus. Breviter tamen perpendenda su quæ de ipsa notat Ballerinius.

« *P. Gury* (T. II. n. 461. pag. 348.) q stionem ponit: « An firmum censeri q propositum illius, qui habet quidem mum non peccandi, *pertimescit* tamer relapsurum? » Et respondet: « Affirm generatim; non enim impedit sincer voluntatem timor, qui ex præterita fr litate, et humanæ voluntatis inconsta ingeritur. » — Ad confirmandam hanc sen tiam, P. Ballerini, in subjecta adn tione, adducit auctoritatem Croix et Spo « *Croix* (Lib. 6. p. 2. n. 1822.) *ita scri* « Ostendi n. 1733. ad serium proposi » etiam circa mortalia, non requiri, » credatur relapsus non securus, sed » tis est nunc adesse seriam voluntat » cum qua, quamdiu stabit, stare non » sit voluntas relabendi, quamvis f » prævideatur per fragilitatem immuta » Sicut S. Petrus non ideo judicatus » indispositus ad communionem, quo » Christo sciretur relapsurus; ita nec c

» suetudinarius censendus est indispositus » ad absolutionem, quamvis moraliter sciatur, esse relapsurum. » *His gemina habet Sporer* (de Pœnit. n. 310.) : « Propositum » (inquit) firmum voluntatis tantum non » peccandi de cætero requiritur, non item » necessario credulitas vel persuasio certa » ex parte intellectus, ut nimirum pœnitens certo credat, vel animo sibi persuadeat, se non amplius peccaturum, aut » hoc vel illud peccatum non amplius patraturum, ut notant communiter.... Potest enim quis vere dolere et detestari » peccatum, ac vere et absolute proponere, » se de cætero non peccaturum...., tametsi » valde timeat, aut etiam existimet, imo » certo credat, se ob expertam voluntatis » suæ inconstantiam, et fragilitatem suam, » denuo relapsurum, non omnia peccata » mortalia, vel ne hoc quidem certum peccati genus evitaturum. » — *Quæ cum ita sint, vix apparet, cur S. Alphonsum* (Lib. 6. n. 451.) *dicat, se non acquiescere sententiæ (quam communem dici non diffitetur) cum aliorum gravissimorum DD., tum etiam Sporer; sed malle se cum Croix sentire, Nam si Croix hæc* (l. c.) *addidit* : « Si tamen consuetudinarius ipse desperet de sua emendatione, difficulter habebit verum propositum; hinc priusquam absolvatur, disponi debet, ut speret, non per vires suas, sed per Dei gratiam, cui si cooperetur, poterit, ut docuerunt innumera exempla ipsi similium »; *etiam Sporer* (l. c.) *ista subjecerat* : « Cæterum si pœnitens, spectata sua fragilitate, inveterata prava consuetudine, omnino impossibile judicet, ut de cætero ab aliquo vel aliquibus peccatis mortalibus abstineat, inducendus efficaciter erit a Confessario; et attenta divinæ gratiæ efficacia, omnino sibi persuadere debet non esse impossibile, atque in divina gratia sola, non in se confisus, firmum propositum concipere de cætero abstinendi, dicens cum Apostolo : Omnia possum in eo, qui me confortat.... Quod si hoc facere nequeat, vel potius nolit, cum revera possit, jam tanquam vera contritione destitutus, de gratia Dei desperabundus, adeoque ad justificationem et Sacramentum indispositus, absolvi non poterit ex propria culpa. »

« 1. Recta sunt, quæ P. Ballerini hic advertit. Utique in hac re accidentali erravit S. Alphonsus ; at nonnisi in suum detrimentum : cum potius pro sua sententia *Patritium Sporer* allegare potuisset et debuisset. Imo etiam cæteros auctores minus recte citat. Sumpsit S. A. has allegationes a Salmanticensibus (ut indicat dicendo : « apud Salmanticenses Tr. 6. cap. 5. punct. 4. n. 53.) », non satis advertens, ipsos non de pœnitente *certo credente* loqui, sed solummodo de *timente* aut *existimante*. — Dicunt enim l. c. « Potest tamen sæpe fieri, ut, licet aliquis absolutum et sufficiens propositum habeat, vitandi sive veniale, sive mortale, nihilominus *timeat*, vel etiam *existimet*, se non vitaturum : quia hoc judicium et timor consistere potest cum efficaci voluntate actuali, id peccatum pro viribus fugiendi ; uti recte notarunt Sylvester, Lopez, Navarrus, Henriquez, Coninchius, Vega, quos refert et sequitur Laymann [1], Palaus dict. n. 15., Diana [2], et cum Suario Discatillus [3]. Quamvis autem id locum habeat, non in venialibus tantum, sed etiam in mortalibus, pro confessione tamen venialium id frequentius potest accidere. »

« 2. Et reapse isti Auctores hanc solam quæstionem pertractant.

« Sic dicit *Navarrus* [4] : Decimo quarto deducitur, quod confessio illius, qui credit, se *non habere tantam virtutem*, qua de cetero a peccatis abstineat, valida est, immo etiam si credat se ante mortem peccaturum mortaliter, quoniam hic defectus non est essentialis, neque accidentarius ; ut supra [5] communiter receptum affirmamus. Non valeret tamen confessio illius, qui crederet, se non posse a Deo sufficiens auxilium ad non peccandum mortaliter impetrare. Siquidem hic non solum non doleret de omnibus peccatis præteritis, verum etiam peccatum infidelitatis committeret, non credens, Deum cuicunque facienti, quod in se est, gratiam concedere; ut recte dixit Adrianus [6] : » — Et Cap. 1. n. 9. : « Dixi : cum proposito non peccandi amplius (saltem moraliter) : quia sine eo non sufficit, ut sentit Ambrosius [7], et Concilium Florent. coactum sub Eugenio IV. exponit. Licet enim pœnitudo non se extendat ad peccata nondum perpetrata, non tamen fiet contritio, nisi eam comitetur propositum vitandi in posterum omnia et singula peccata mortifera, tam præterita et præsentia, quoad effectum non comittendi ea denuo, quam futura, teste Adriano [8] post Paludanum [9]. Non tamen est necessarium, ut credat pœnitens se amplius non peccaturum mortifere, quinimo id quamdam superbiam saperet, ut oppositum humilitatem, quod testatur Innocentius receptus in c. *Omnis*, de pœn. et remiss.; quia satis est, ut nolit amplius peccare, et proponat id efficere ope divina. »

« *Henriquez* [10] : « Nec tenetur fragilis, qui confitetur, et cum spe veniæ conteritur et proponit emendam, credere intellectu, se amplius in ea peccata non esse relapsurum, quorum habet occasionem, in quam valde proclivis est; sed potest *dubitare* et debet *timere* de incerto eventu, ut eo timore cau-

[1] Cap. 4. n. 8.
[2] 3. P. tr. 4. resol. 117.
[3] Disp. 6. dub. 14. n. 216.
[4] Man. cap. 9. n. 18.
[5] Ibid., c. 1. n. 9. post. Inn. in c. *Omnis*, de pœnit. et remiss.
[6] In 4. de sacram. confess. q. 1. col. pen.
[7] In c. *Pœnitentia* 1. de pœn. dist. 4.
[8] De pœnit. q. 1. col. 3.
[9] In 4. lib. sent. dist. 17. q. 1. col. 5.
[10] Lib. 4. de pœnit. c. 21, n. 3.

tior fiat, et de sua fragilitate diffisus in re tam difficili, bene seperet de gratia et auxilio Dei, cum quo moraliter potest vitare omnia mortalia. Sic et potentes sumus in Deo, qui adjuvat infirmitatem nostram; sic justus proponit vitare omnia venialia, et oratione petit auxilium, ut vitet quantum fieri potest, quia potest vitare singula: cum tamen sciat, se diu non vitaturum omnia collective. »

« *Layman*[1] : Sæpe fieri potest, ut licet aliquis absolutum et sufficiens propositum habeat, nihilominus *timeat* vel etiam *existimet*, se non vitaturum omnia mortalia peccata vel certum aliquod peccati genus non effugiturum; quia antea etiam voluntatis suæ inconstantiam expertus fuerat, uti bene docent Sylvester[2], Lopez[3], Navarrus[4], Sà[5], Henriquez[6], Coninch[7], Beia[8]. — Ratio est : quia, ut Sylvester notavit, velle ac proponere voluntatis actus est; existimare autem se facturum, quod voluntas proposuit, actus intellectus, qui ex proposito illo necessario non consequitur, ob humanæ voluntatis cognitam mutabilitatem. Quamobrem non recte agit confessarius, si pœnitentem suum adigat ad specialem promissionem, vel juramentum, de hoc vel illo peccato in posterum non patrando. »

« 3. Cum ergo isti Auctores, quoad pœnitentem qui relapsum *timet*, plane cum S. Alphonso conveniant; et quoad pœnitentem *certo credentem*, etiam Sporer cum ipso consentiat: nullum ipse adversarium habet, qui doctrinæ suæ obloqueretur. — Nihil ergo S. Alphonso objici potest, nisi quod minus recte aliquos Auctores allegaverit, quos sibi contrarios putavit, qui autem potius cum ipso concordant. Quem errorem nihil ad rem facere, alioquin manifestum est.

« 4. Post supra relata verba Patritii Sporer, Ballerinius adjungit : « *Videsis penes » Lacroix* (l. c. n. 1823, 1824) *solutos cavil- » los, quibus Juvenin et Genettus communem » doctrinam impetebant.* » — Quid hac additione cl. Professor intendere videatur, et alibi disertis verbis pronuntiet, infra videbimus in exponenda S. Alphonsi doctrina circa recidivos. Interim tantum advertimus, longe a vero aberrare qui putaret, S. Alphonsum sententiis istorum Auctorum favere. Nam eosdem cavillos Juveninii et Genetti, quos Lacroix, etiam S. A. citat, solvit, et eodem modo rejicit. » (Sum. add. col. 65 ad 68).

II. Requiritur, ut propositum sit *universale* circa peccata mortalia; quidquid enim dicunt *Aversa, Dicast. Hurtad. et Platell. ap. Croix n.* 898. asserentes, quòd, sicut sufficit dolor particularis, ita etiam particulare propositum, modò excludat positivam peccandi voluntatem; oppositum tamen omninò est tenendum cum sententia communi, quam docent *Laym. c.* 4. *n.* 20. *Pal. p.* 2. *n.* 16. *Lugo dist.* 14. *n.* 52. *Concina p.* 259. *n.* 10. *Mazzotta t.* 7. *p.* 343. *et Croix l. cit. cum Nav. Con. Tamb Escob. et aliis passim, ex D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art.* 1. *ad.* 1. ubi ait : *Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abstinêre ob omnibus, et singulis.* Ratio, quia licèt dolor particularis, putà, si concipiatur ex turpitudine speciali (ut diximus *n.* 443) alicujus criminis, satis sit ad valorem confessionis, cùm dolor respiciat tantùm peccata commissa, quæ pœnitens detestari debet; non tamen sufficit propositum particulare, cùm quisque teneatur absolutam et positivam habêre voluntatem omnia mortalia vitandi. Unde Tridentinum *sess.* 14. *c.* 4. loquens de contritione in genere, dicit, *est animi dolor ac detestatio de peccato commisso*, non dicit de omnibus peccatis; loquens verò de proposito, dicit, *cum proposito non peccandi de cætero;* particula autem *non* utique importat propositum universale vitandi omnia mortalia. Secùs verò est de proposito circa venialia; in his enim sufficit (ut docet idem *D. Th. l. c.*) quod pœnitens proponat abstinêre ab aliquo, absque eo quòd proponat abstinêre ab omnibus.

III. Requiritur, ut propositum sit *efficax*, id est aptum efficere quod proponitur; et ideò oportet, quòd pœnitens non solùm proponat peccatum vitare, sed etiam media adhibêre ad peccatum vitandum, et signanter occasiones proximas peccandi, ut communiter docent DD. *Vide Sporer p.* 205. *n.* 313. Non semper autem verum est, tunc solùm propositum esse efficax quando efficitur id quod proponitur; alias quoties pœnitens recideret, toties teneretur repetere confessiones; relapsus enim non semper est signum propositi infirmi, sed sæpiùs tantùm signum est mutatæ voluntatis; nam benè potest accidere, quòd quis verum habeat amorem Dei prædominantem, et firmum propositum nunquam peccandi, et nihilominùs statim peccet, prout D. Petrus verè proposuit potiùs mori, quam Christum negare, et tamen ad

[1] Lib. 5. tr. 6, c. 4. n. 8.
[2] Verb. *Confessio*, I. q. 21.
[3] P. 1. instruct. c. 13. q. 2.
[4] Cap. 3. n. 13, et c. 9. n. 18.
[5] Verb. *Absolutio*, n. 12.
[6] Lib. 4. c. 24. n. 4.
[7] Disp. 2. dub. 6. n. 59.
[8] P. 3. cas. 9.

primam ancillæ vocem negavit. Id sanè probatur ex *D. Gregorio* (*Hom.* 30. *in Evang.*) qui dixit : *In quorumdam corda venit Deus, et mansionem non facit...; ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minimè planxissent* [1]. Confirmatur ex Rituali Rom. ubi dicitur : *In peccata facilè recidentibus, utilissimum fuerit consulere, ut sæpè, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus, confiteantur, et, si, expediat, communicent.* Principalis autem efficacia propositi (ut suprà innuimus) consistit in avellendis occasionibus proximis peccandi, aut in mediis debitis adhibendis, ut ipsæ, si sint necessariæ, ex proximis fiant remotæ. Undè hìc diligenter de his agere oportet.

452. — Quæritur III. Quomodo se gerere debeat confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi [2]? Et hìc dubitatur 1. Quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi? Occasio distinguitur 1. in proximam, et remotam. Occasio *remota* est illa, in qua homines constituti regulariter ut plurimùm non peccant. Occasionem verò *proximam* alii, ut *Nav. Man. cap.* 3. *n.* 14. *Bon. de matr. dist.* 4. *p.* 14. *n.* 11. *Laym. de pœn. c.* 4. *num.* 9. *Conc. p.* 260. *n.* 13. *et Spor. n.* 323. definiunt esse illam, in qua creditur pœnitens nunquam vel raro à peccato abstinère. Sed definitio hæc non placet; meliùs dicendum cum *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 8. *n.* 1. *Holzm. n.* 500. *Lugo d.* 14. *n.* 149. *Suar. d.* 32. *s.* 2. *num.* 4. *Cont. Tourn. de peccatis part.* 1. *cap.* 2. *Wigandt tr.* 5. *n.* 50. *Croix lib.* 5. *n.* 252. *Viva de pœn. qu.* 3. *art.* 4. *n.* 5. *P. Segneri Conf. instr. c.* 5. *et Ronc. c.* 4. *q.* 1. *r.* 1. quòd occasio proxima *per se* est illa, in qua homines communiter ut plurimùm peccant : proxima autem *per accidens*, sive respectiva est illa, quæ, licèt per se respectu aliorum non sit proxima, eò quòd non sit apta de sua natura communiter inducere homines ad peccatum, tamen respectu alicujus est proxima; vel quia hìc in illa occasione, etsi non ferè semper, nec frequentiùs, frequenter tamen cecidit; vel quia, spectatâ ejus præteritâ fragilitate, prudenter timetur ipsius lapsus. Unde perperam dicunt *Nav. c.* 3. *num.* 17. *Lug. dist.* 14. *n.* 150. *et Viva q.* 3. *art.* 4. *n.* 5. *cum aliis*, non esse in occasione proxima adolescentes, qui laborando cum fœminis peccant consensu, verbis, aut tactibus, eò quòd (ut dicunt) non ferè semper in talibus occasionibus peccant; nam, ut diximus, ad occasionem proximam constituendam sufficit, ut homo frequenter in ea labatur. Notandum verò, quòd aliquando occasio, quæ respectu aliorum communiter est proxima, respectu hominis valde pii et cauti poterit essse remota, ut benè advertunt *Holzm. et Croix l. c.*

Distinguitur 2. occasio in voluntariam, et necessariam. *Voluntaria* est quæ facilè dimitti potest : *necessaria*, quæ physicè, vel moraliter non potest avelli.

Periculum autem proximum aliud est formale, aliud materiale. *Formale* est illud, quod est proximè conjunctum cum peccato, ita ut homo in eo constitutus probabiliter peccabit, sive in peccatum consentiet; et hoc periculum semper vitandum est. Intelligendum tamen hoc (ut benè advertit *Croix l.* 5. *n.* 264.), si periculum sit consensûs, non autem simplicis tentationis, aut motuum. *Materiale* verò est illud, quod cum peccato non est proximè conjunctum, sed tantùm remotè, ratione necessitatis et mediorum, quæ homo adhibet ad peccatum vitandum; unde tunc accidet quòd occasio de se sit proxima, et periculum remotum : prout evenire potest in chirurgo, qui in medendis partibus secretioribus puellæ utique esset in occasione proxima peccandi, sed ratione necessitatis, et officii, si debitas adhibeat cautiones piarum cogitationum, precum, protestationis de non consentiendo, benè poterit à culpa excusari; quia tunc divinâ adjuvante gratiâ, periculum fit remotum et materiale. *Vide Croix l.* 5. *n.* 264.

Ex præmissis infertur esse in occasione proxima qui domi retinet mulierem, quacum sæpè peccavit. Et hìc notandum, quòd si quis non habet ad suam dispositionem mulierem, quacum peccat, sed cum ea peccat semper ac accedit in illius domum, tunc illuc ac-

[1] Homel. 30. nº 2 : Hic est locus totus : *in quorumdam et enim venit corda* (Deus), *et mansionem non facit, quia per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quod compuncti fuerant obliviscuntur; sicque ad perpetranda peccata redeunt; ac si hæc minime planxissent.*

[2] Confer compendium hujus tractatus de occasionariis et recidivis in *Praxi Confessariorum*, quam in fine Operis invenies, cap. IV. et V. n. 63. — 80. aut in *Hom. Ap. tract. ultim. n.* 1. — 18. positum. *Edit.* A. LECLÈRE.

cedere erit occasio proxima, etiamsi semel in anno accederet, et peccaret. 2. Qui in ludo frequenter labitur in blasphemias, vel fraudes. 3. Qui in aliqua domo, caupona aut conversatione incidit in ebrietatem, rixas, verba aut gestus lascivos. Hujusmodi pœnitentes non sunt absolvendi regulariter, nisi priùs occasione deseruerint. Pariter non possunt absolvi illi, qui, licèt in occasionem non peccent, aliis tamen scandalum præbent, ut communiter docent *Palaus tr.* 2. *dist.* 2. *part.* 9. *n.* 19. *Bon. de matr dist.* 4. *part.* 14. *num.* 12. *et Salm. tr* 6. *c.* 5. *p.* 4. *n.* 62. *cum Nav. Graff. Candido, Lop. etc.* Addunt *Croix. l.* 5. *n.* 269. *et Cont. Tourn. loc. cit. cum Cabass.* quòd, cùm occasio externa conjungitur cum passione, aut tentatione vehementi, vel habitu vitioso, vel forti tentatione, peccat qui eam non relinquit, etsi necdum cesserit tentationi; quia rarò accidet, quòd talis se continebit, si ab occasione non separetur: unde ait *Cont. Tourn. ibid.*, quòd ancilla vividè sollicitata ab hero tenetur ab illius domo discedere; qui enim liberè commoratur, ubi tam periculosè ad malum allicitur, non potest rationabiliter sperare victoriam tentationis, nisi auxiliis gratiæ extraordinariis, quæ sperari sine temeritate nequeunt ab eo, qui liberè periculum vitare potest, et non vitat. Hæc tamen intelligenda sunt, si hujusmodi persona sit fragilis, et parùm devota; nam si esset pietati dedita, et cauta, et opportuna adhiberet remedia ad tentationes repellendas ac passioni obviandum, tunc eam non obstringerem ad occasionem auferendam.

Dicit autem *Ronc. c.* 5. *q.* 8. non esse negandam absolutionem juveni et puellæ, qui aliquo tempore se invisunt animo matrimonium contrahendi; nemo enim (ait) tenetur ducere personam ignotam, sed per aliquod tempus potest experiri, quibus moribus alter sit præditus. Hæc assertio speculativè loquendo videtur rationabilis; sed ego experientiâ doctus vix semel vel iterùm permitterem sponso ad domum sponsæ accedere, vel sponsæ aut parentibus illum in domo excipere, raró enim reperi, qui in tali accessu non peccaverit, saltem verbis aut cogitationibus, cùm omnes aspectus, et colloquia inter hujusmodi sponsos sint incentiva ad peccandum, et moraliter impossibile sit ipsos invicem tractare, et stimulos turpes non sentire ad ea, quæ tempore conjugii inter se futura sunt. In his autem omnibus, præsertim ubi turpium lapsuum periculum imminet advertat sedulus confessarius, quòd nunquam crudeliùs se geret cum pœnitente quàm benigniùs agendo, et quò majorem severitatem adhibebit, eò meliùs illius saluti consulet. *D. Thomas à Villanova* (*Fer.* 6. *post Dom.* 4. *Quad.*) vocat confessarios *impiè pios, qui ne confitentem contristent, illum in sua nequitia manere permittunt.* Nec confessarius turbari debet, si pœnitens dicat in hujusmodi casibus scandalum oriri, si post confessionem ampliùs non accedat ad illam domum, si mulierem expellat, aut aliud simile effugiat periculum; nam illi suadêre debet, quòd reverà potiùs scandalo erit, si post confessionem occasionem non auferat : aut enim alii suum peccatum aut periculum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur, putà si quis famulam dimittit, vel si ab accessu in aliquam domum se abstinet; vel jam alii id animadverterunt, et tunc famam potiùs recuperabit, quàm amittet.

Ex his omnibus concludo, quòd ordinariè loquendo nunquam absolvi debet pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, etiamsi extraordinaria signa doloris afferat, antequam occasionem removeat; occasio enim extrinseca, præsertim ubi agitur de vitio turpi, quando præsens est, ita mentem excæcat, ut omnia proposita è memoria deleat, et ad peccata ita impellit, ut aliquis, etiamsi certam suam damnationem ab illo crimine secuturam cognosceret, adhuc à peccato non desisteret. *Vide mox infrà n.* 454.

453. — Dubit. 2. An absolvi possit, qui se exponit probabili periculo peccandi? Affirmant *Mendo, Gob. et Caram. apud Viva in prop.* 41. *damn. ab Alex. VII. et Hozes, Lumb. etc. ap. Croix l.* 4. *n.* 257. et consentit *Spor. n.* 324 modò adsit rationabilis causa; quia (ut ajunt), cùm probabile sit quòd ille peccabit, et probabile quòd non peccabit, potest sibi formare conscientiam certam, et proinde judicium practicum non fore peccaturum. Sed opinionem jam refutavimus *l.* 2. *n.* 63. *cum Busemb. Croix, Carden. Eliz. etc.* Hic addo auctoritatem *D. Th.* 2. 2. *q.* 10. *a.* 9.

ubi id expressè reprobat, dicens : *Infirmi in fide, de quorum subversione probabiliter timêri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione.* Ratio est, quia, cùm adsit probabilitas labendi, jam adest formale periculum lapsùs, quod (ut diximus) omninò est fugiendum, quando occasio est voluntaria; secùs verò, si necessaria (ut diximus *l.* (II) *n.* 63. de medico et parocho). Imo rectè sentiunt *Pal. t.* 1. *tr* 2. *d.* 2. *p.* 2. §. 9. *cum Suar. et Soto, Bann. ap. Cont. Tourn. de præc. Decal. cap.* 1. *art.* 3. *sect.* 4. *punct.* 1. *post. concl.* 2. *v. Major.* item *Salm. Val. et Azor citati l.* 3. *n.* 26. *v. Pariter*, quòd in necessitate extrema spirituali proximi non solùm potes, sed tenêris, illi succurrere cum tali periculo probablli, quia tunc necessitas efficit, ut periculum evadat remotum; unde, si potes, tenêris; idque docet idem *D. Thom. loc. mox cit*, ubi, postquam dixit prohibendos esse à communione infidelium eos de quorum salute probabiliter timetur, addit nisi urgeat necessitas. Dicit tamen *Cont. Tourn. loc. cit. v. contrarium, cum Sylvio*, quòd si periculum sit tale, ut probabilior sit lapsus, tunc nullo modo potes, nec debes illi te exponere, quia quisque plùs suam quàm aliorum salutem respicere debet. Sed huic responderi posset, quòd in tali casu extremæ necessitatis, modò lapsus non sit moraliter certus, licèt sit probabilior, tenereris te fortiùs præmunire orationibus, et operibus piis, et deinde fidere de majori auxilio Dei; rationabiliter enim tunc esset sperandum, fore, ut Deus augeat auxilium, ubi major urgebit necessitas.

454. — Dubitatur 3. An pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, possit unquam absolvi? Hìc ante omnia oportet animadvertere quatuor propositiones proscriptas in hac materia : I. Propositio 41. damnata ab *Alex. VII.* dicebat : *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii* (*vulgò* regalò) *dum, deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magna concubinarium afficerent, et alia famula nimis difficilè inveniretur,* II. Prop. 61. damn. ab. *Innoc. XI.* dicebat : *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest et non vult omittere, quinimò directè et ex proposito quærit, aut ei se ingerit.* III. Prop. 62. ab eodem *Innoc.* damn. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.* IV. Prop. 63. *Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi, pro bono spirituali vel temporali nostro, vel proximi.* Sed dubium fit, an qui non adhuc occasionem proximam removerit, possit primâ vel secundâ vice absolvi?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent plures auctores, prout *Suarez d.* 32. *sect.* 2. *n.* 3. *Pal. t.* 2. *tr.* 3. *dub.* 2. *p.* 9. §. 3. *n.* 18. *Spor. n.* 325. *Elbel. n.* 108. *Mazzotta t.* 3. *p.* 577. *Viva in prop.* 41. *damn. ab Alex. VII. n.* 16. (citans *Cajet. et Cordub.*, sed *P. Milante* negat hos AA. esse pro hac sententia) et *Holzm. t.* 2. *p.* 148. *n.* 584. *cum Tambur. ac comuuniori*, ut asserit : et consentit *Ronc. c.* 4. *q.* 2., pro prima vice, casu quo pœnitens nondum advertit ad obligationem removendi occasionem. Ratio, quia (ut ajunt) talis pœnitens potest esse benè dispositus ad absolutionem, etiam nondum occasione dimissâ, si verè proponat dimittere. Sed hìc distinguendum cum *S. Carolo Borromæo* (*in Instruct.* suis confessariis tradita) inter occasiones quæ *sunt in esse*, prout cùm aliquis concubinam domi detinet, vel dum aliqua famula peccat cum hero, quoties ab eo tentatur : et inter occasiones quæ *non sunt in esse*, utpote si quis ludendo prolabitur in blasphemias, aut versando in cauponis prorumpit in rixas et ebrietates, aut convivendo cum sociis, ruit in verbis et cogitationibus obscœnis, etc. In occasionibus hujus secundæ speciei, quæ *non sunt in esse*, rectè docet *S. Carolus*, quòd si pœnitens firmè proponat ab eis se cavêre, potest per unam aut duas, etiamque tres vices absolvi. Quòd si postmodum emendatio non apparet, differri ei debet absolutio, donec ille cum effectu occasionem derelinquat. In occasionibus verò prioris speciei quæ *sunt in esse*, ait *S. Carolus*, pœnitentem neque primâ vice absolvendum (quascumque promissiones proferat), nisi priùs occasionem amoveat. Et hanc sententiam censeo (saltem ordinariè loquendo) omninò sequendam; eamque tenent *Cardenas* in prop. 61. damn. ab *Innoc. XI. cum Bon. Villal. et Candido, Cont. Tourn. de peccat. part.* 1. *cap.* 2 *append.*

Reg. 1. *Conc. p.* 658. *n.* 1. *P. Segneri Instr. Conf. c.* 5. *Auctor libri* cui titulus : *Istr. per li Confessori novelli t.* 1. *n.* 227. item *Nav. Man. c.* 16. *n.* 20. ubi ait : *Concubinarius cohabitans concubinæ non debet absolvi, antequam ab ea separetur. Coninch. d.* 8. *de pœnit. d.* 17. *n.* 113. ubi : *Eos, qui vivunt in concubinatu, nullo modo extra casum gravis necessitatis expedit absolvere, antequam de facto separentur. Azor p.* 8. *l.* 3. *c.* 3. *q.* 2. *Resp. non posse licitè eum absolvi, antequam ab ea* (scil. concubina) *separetur;* item *Rodr. Sylv. Fernand. Margarita, etc. ap. Pal. dict. n.* 18. ex *D. Augustino in c. Satisfactio. de pœn. dist.* 3. ubi sic dicit : *Satisfactio pœnitentiæ est peccatorum causas excidere, neque eorum suggestionibus aditum indulgêre.* Ergò tenetur pœnitens ante absolutionem occasionem auferre, aliàs suggestionibus aditum non præcluderet. Ratio 1. hujus sententiæ (ut ait *Cardenas*) videtur esse, quia prima sententia videtur damnata in præfata prop. 61. ab *Innoc. XI.* Sed hæc ratio non convincit; nam aliud est posse absolvi qui occasionem *non vult omittere*, ut dicebat propositio, aliud, qui licèt non velit omittere ante absolutionem, benè tamen vult emittere statim post absolutionem. Ratio 2., quia præceptum tollendi occasionem voluntariam est negativum, id est non permanendi in occasione (prout est præceptum non retinendi alienum), et hoc obligat semper et ad semper : unde qui potest occasionem statim removêre, et non removet, est in actuali transgressione præcepti, et ideò indispositus. Sed hæc ratio neque omninò satisfacit, vel saltem intelligenda est in solo casu, quo pœnitens nolit statim post absolutionem tollere occasionem, et tantùm promittat auferre in futurum; at si pœnitens in actu confessionis firme proponeret occasionem removêre statim ac domum redit, non video cur dicendus esset hic indispositus, et quòd præcepto contraveniat. Ratio potior et vera hæc mihi videtur esse : ablatio occasionis est res magnopere ardua, et non fit nisi quis magnam vim sibi inferat, ut avellatur ab illa occasione, ad quam propter præteritam sui animi adhæsionem remanet valde propensus; et ideò, si occasio non aufertur ante absolutionem, pœnitens de facili post absolutionem se decipiet, falsò sibi suadendo quòd tentationibus resistet, et sic, occasione non dimissà, profectò redibit ad vomitum. Qua de re, si talis vellet absolvi, antequam occasionem deserat, esset indispositus, quia se constitueret in probabili periculo infringendi propositum: ac propterea confessarius, qui eum absolveret, ipsum relinquendo in tali periculo, utique peccaret tam contra officium judicis, quàm medici, qui absolveret indispositum, non applicando illi remedium suæ saluti necessarium.

Dices : Pœnitens qui habet pro se opinionem probabilem, debet absolvi, quia cùm sit dispositus, habet jus ad absolutionem, juxta dicenda *n*, 604. Ergò si quis efformaret sibi conscientiam probabilem juxta primam sententiam, teneretur confessarius eum absolvere. Respondetur 1. quòd illicitum est (ut diximus mox suprà *num.* 453.) se voluntariè exponere probabili periculo peccandi, unde peccat pœnitens, qui vult absolutionem recipere, antequam occasionem dimittat, cùm se immittat in probabile periculum infringendi propositum, et ideò tanquam indispositus nullum jus habet ad absolutionem. Respondetur 2. Dato et non concesso, quòd pœnitens possit absolvi semel vel iterùm ante dimissam occasionem, tamen, ut communiter dicunt DD. et ipsi adversarii concedunt, pœnitens non habet jus ut statim absolvatur; et propterea benè potest (et si potest, tenetur confessarius, ut partes sui muneris rectè agat) tanquam medicus differre illi absolutionem, usquedum occasionem auferat.

Dixi tamen *ordinariè*; nam meritò excipiendus est 1. cum *Lugo d.* 14. *n.* 151. *Holz. n.* 586. *et Spor. n.* 325., casus quo pœnitens afferat extraordinaria signa doloris, quia tunc propter hujusmodi signa confessarius prudenter potest judicare non adesse in pœnitente periculum illud proximum infringendi propositum; signa enim illa indicant pœnitentem uberiorem recepisse gratiam, quâ magis constanter se geret in occasione removenda. Nihilominùs, ait *Ronc.*, quòd ipse etiam in hoc casu absolutionem differret, usquedum occasio auferatur, si absolutio commodè differri posset; et ita etiam ego agerem.

Excipiendus 2. cum *Viva loco suprà*

cit. casus quo pœnitens, si absolutio differatur, non possit ad confessarium redire, vel nonnisi post longum tempus: tunc enim, si ille jam fuerit confessus peccata sua, et confessarius prudenter judicare valeat eum firmam habêre voluntatem tollendi occasionem statim ac poterit, tunc potest et debet ipsum absolvere, quia tunc pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Nec obstat dicere, quòd ipse tunc remaneret in eodem periculo (ut mox dictum est) infringendi propositum. Nam respondetur, quòd hoc casu tale periculum de proximo fit remotum: sicut enim ratione gravis damni (ut infrà dicetur) non tenetur pœnitens occasionem auferre, eò quòd periculum per se proximum ratione illius necessitatis evadit remotum; ita in casu nostro periculum illud infringendi propositum fit remotum ratione magni oneris, quod pœnitens deberet subire iterùm repetendi confessionem apud alterum; tunc enim est constitutus in morali necessitate recipiendi absolutionem, antequam occasionem dimittat. Hoc tamen non admittendum, si pœnitens ab alio confessario jam fuerit admonitus de occasione tollenda, et non abstulerit; quia tunc habetur tamquam recidivus, et minimè est absolvendus, nisi fortè afferat extraordinaria signa doloris, ut suprà.

455. — Dubitatur 4. An possint absolvi, qui sunt in occasione proxima necessaria? Ut suprà innuimus, illa quidem dicitur occasio necessaria, quæ non potest relinqui vel physicè, vel moraliter; *physicè*, nempe si quis esset in carcere aut triremi, à quo discedere non posset; vel si esset in articulo mortis, in quo non haberet tempus vel modum expellendi amicam: *moraliter* verò, nempe si occasio tolli non posset sine scandalo; in his casibus benè absolvi potest, occasione non sublatà, cùm non teneatur pœnitens tunc illam auferre. Sed hìc dubium fit, an possit quis manêre in occasione proxima, si aliter deberet parti notabile detrimentum temporale in vita, fama, aut fortunis? Negat *Merbesius de pænit. diss.* 4. *n.* 11. dicens, pro nullo damno temporali aliquem excusari à dimittenda occasione proxima; et in parte consentit *Wig. tr.* 5. *n.* 50. ubi ait, esse obligationem auferendi occasionem, etiamsi infamia sit subeunda. Communiter tamen affirmant DD. non tenêri pœnitentem occasionem dimittere, si aliter grave damnum temporale passurus sit, dummodò interim sit paratus uti mediis præscriptis; ita *Nav. Man.* c. 3. *n.* 20. *Sanch. Dec. l.* 1. *cap.* 8. *n.* 3. *Lugo d.* 14. *n.* 152. *cum communi, Pal. tr* 2. *d.* 2. *p.* 9. §. 3. *num.* 8. *Cont. Tourn. de peccat. part.* 1. *cap.* 2. *append. Reg.* 3. *Anacl. p.* 619. *n.* 46. *Holzm. n.* 580. *v. Dixi, Bonac. de matr. q.* 4. *p.* 14. *n.* 11. *Viva qu.* 33. *a.* 2. *n.* 6. *Elbel num.* 104. *Laym. c.* 4. *n.* 9. *Renzi c.* 2. *sect.* 1. *qu.* 15. *Sporer num.* 326. (qui tamen *n.* 328. cum *Palao* non excusat aliquem mediocriter divitem, qui ne patiatur damnum centum ducatorum, occasionem non vellet deserere) et consentit *Concina p.* 265. *n.* 17. si pœnitens ex dimissione occasionis deberet pati infamiam, aut gravissimum detrimentum. Ratio, quia occasio peccandi non est in se peccatum, neque affert necessitatem peccandi; quapropter benè potest cum ea consistere vera detestatio peccatorum, et firmum propositum non relabendi ac adhibendi debita remedia. Et quamvis præceptum vitandi occasionem proximam per se obliget ad non permanendum in occasione, tamen illud intelligendum est obligare, cùm quis voluntariè in occasione persistit, non verò si maneat ex necessitate; moraliter autem hæc necessitas intervenit, quando sine magno detrimento, aut incommodo nequit occasio dimitti, etenim tunc periculum formale et proximum opportunis adhibitis mediis ad non relabendum, fit materiale et remotum; non enim qui est in periculo, sed *qui amat periculum* (ut dicitur in *Eccles.* 3.) *peribit in illo;* non autem amat periculum, qui invitus subit. Hinc optimè S. *Basilius* (*in Constit. Mon. c,* 4.) dixit: *Qui urgenti aliquà causà, et necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cùm tamen aliàs nollet, non tam dicitur, amare periculum, quàm invitus illud subire : et ideò magis providebit Deus, ne in illo pereat* [1]. Idem satis confirmatur

[1] Hœc verba non reperimus in cap. IV; reperimus tantum in cap. III, de fuga occasionum quod sequitur simile satis: *bellum enim quod invitis nobis accidit, sufferre plane necesse fuerit; sed spontaneum bellum sibi ciere est absurdissimum. In priore enim, etiamsi quis superetur, forte veniam consequetur* (*absit tamen hoc à Christi athletis*)*; at vero in altero si quis vincatur, prœterquam quod id admodum ridiculum est, prœterea venia caret.*

ex c. *Laudabilem de frig. et mal.* ubi sic habetur : *Quòd si ambo* (sermo est de conjugibus ab initio impotentibus) *consenserint simul esse, vir eam, etsi non uxorem, saltem habeat ut sororem.* Ergò (ut notat *Sanch.*) ne ipsi infamiam patiantur, benè eis permittitur simul habitare cum periculo tactuum. Remedia autem pro his qui reperiuntur in occasione proxima præsertim peccati turpis ; sunt videlicet, major oratio frequentior usus sacramentorum, quotidie ante imaginem Crucifixi renovare promissionem non ampliùs peccandi, vitare ne versetur solus cum sola, fugere ab aspectu complicis, et similia.

Hinc dicunt *Sporer num.* 322. cum communi, *Busemb. ut suprà Mazzotta t.* 3. *p.* 574. *Pal. l. c. num.* 12. *cum Graff. Fernand. etc. Laym. c.* 4. *n.* 9. *cum Nav. cap.* 3. *num.* 11. *Sanchez, Sa, Henr. Cajet et Philiarch.* quòd ii qui ab officio, negotiatione, aut domo in qua peccant, discedere nolunt, quia sine magna difficultate non possunt, absolvendi sunt, si sint parati remedia adhibêre. Idem dicit *Viva qu.* 3. *art.* 4. *n.* 9. de chirurgis qui medendis mulieribus, et de parochis qui in excipiendis earum confessionibus pluries peccant, si aliter ipsi non possent vivere juxta suum statum. *Vide dicta l.* (II) *n.* 63. *vers. Quæritur.*

456. — Hæ sententiæ probabilissimæ sunt ; verùm in praxi omnes conveniunt expedire, ut iis, qui versantur in occasione proxima etiam necessaria, differatur absolutio. Imò, ut ego quid sentiam in hac re, ingenuè dicam : numquam absolverem eum, qui est in occasione proxima extrinseca (nam de intrinseca aliter infrà loquar), præsertim si occasio sit de materia turpi, semper ac absolutio comomodè differri posset. Censeo enim, quòd confessarius tanquam medicus tenetur aptare suo pœnitenti remedia opportuniora, ut ille suam faciat salutem ; reorque nullum aliud aptius antidotum ministrari posse ei, qui est in occasione proxima quàm dilationem absolutionis ; dum experientia docet, quòd pœnitentes, postquam absoluti discedunt, ut plurimùm negligunt media præscripta adhibêre, et sic facillimè recidunt. Cum è converso, quando ipsis absolutio denegatur, vigilantiùs satagunt remedia exequi, et tentationibus obsistere, impulsi quidem à timore, ne cùm ad confessarium redibunt, iterùm sine absolutione dimittantur. Et casu quo pœnitens priùs admonitus ab alio confessario media præscripta neglexerit, et eodem modo fuerit relapsus, dico omninò dimittendum esse sine absolutione, nisi fortè extraordinaria signa doloris exhibeat. Et etiam huic adhuc extraordinaria compunctione donato, ordinariè loquendo, absolutionem denegarem, quando commodè absolutio posset differri. Fortassè alicui hæc tradens nimis rigidus videbor ; sed ego, cùm pœnitentes offendissem hujusmodi occasionum laqueis irretitos, sic semper egi, et semper agam ; hac enim via incedens non me rigidum, sed maximè erga eos benignum esse puto, quando quidem nullus isto aptio modus mihi videtur, ut ipsi à peccatis et ab æterna damnatione eripiantur, et è contrario crederem, quòd, si benignè agendo absolutionem quam petunt eis præstarem, causa essem, ut miserè in vitiis marcescerent. Quisque suo sensu abundet. Utinam verò omnes confessarii cum hujusmodi pœnitentibus ita se gererent. multò quidem minora crimina committerentur, et longè plures animæ proditionem vitarent! Ego sentio, et dico, quòd ubi agitur de liberando pœnitente à peccato formali. licèt permittatur manêre in materiali, tunc confessarius curare debet, in quantùm christiana prudentia concedit, uti opinionibus benignioribus, gravi tamen fundamento roboratis. Ubi verò opiniones benignæ propinquiùs admovent ad periculum peccati formalis, ut accidit in hac materia occasionis proximæ, dico, quòd confessario uti expedit sententiis rigidioribus; sic enim magis consulet suorum pœnitentium saluti.

457. — Dubitatur 5. An qui in occasione necessaria etiam adhibitis remediis semper eodem modo relabitur, possit absolvi, nisi priùs occasionem deserat?

Prima sententia, quam tenent *Lugo de pœnit. d.* 14. *n.* 157. *Pal. t.* 2. *d.* 2. *p.* 9. *n.* 3. *Holzm. de pœn. num.* 583. item *Gob. Faber, Pallav. et alii apud Croix l.* 5. *n.* 261. et probabilem putat *Tamb. in Meth. Conf. l. c. n.* 10. dicit posse eum absolvi toties quoties, modò habeat sufficientem dolorem et propositum. (Advertit tamen *Lugo, n.* 160. quòd, cùm aliquis semper immediatè

post confessionem facilè recidit, is censetur carère vero dolore et proposito, et ideò non absolvendus).

Secunda sententia tamen verior, quam tuentur *Busemb. suprà num.* 449. *Ronc. de pœn. c.* 4. *q.* 3. *Cont. Tourn. loc. cit. Viva in prop.* 41. *Alex. VII. n.* 17. *cum Suar. Nav. et Reg. Mazzotta t.* 3. *v.* 577. qui vocat communem; item *Caj. Tann. Carden. et alii cum Croix l. cit.* qui vocat veram, tenet, hunc non posse absolvi, nisi occasionem deserat, cum jactura adhuc vitæ, si opus sit, quando nulla emendatio, nec probabilis spes emendationis appareat. Ratio, quia homo tenetur cum omni jactura vitare periculum proximum peccati formalis. Et licèt aliquando ob justam causam possit permitti periculum peccati, nunquam tamen potest permitti peccatum; cùm autem nulla spes apparet emendationis, periculum utique fit formale, et à peccato sejungi non potest, et ideò omninò est vitandum cum quocumque damno temporali etiam vitæ. Hìc enim currit illud Marc. c. 9. ℣. 46. *Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.* Et aliunde Lucæ c. 9. ℣. 25. *Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat?*

Dices cum *Lugo*: Ergò iste neque primâ vice poterat absolvi, cùm idem adfuerit periculum. Respondeo, quòd dispar est ratio, nam, cùm occasio est necessaria, ope mediorum periculum materialiter proximum fit formaliter remotum; at cùm adhibitis remediis non adest spes emendationis, periculum evadit formaliter proximum, et ideò omninò vitandum cum quocumque incommodo. *Sin autem* (ait *S. Carolus in Instruct. Confess.* loquens de puella, quæ domi haberet occasionem necessariam) *(post similes præcautiones comperiat confessarius pœnitentem in illud peccatum relabi, deneganda prorsùs est absolutio, donec deseruerit proximam peccandi occasionem, quidquid tandem evenire debeat.* Hinc *c. Falsas* 6. *de pœn. dist.* 5. *et c. Fratres* 8 *ib.* dicitur debère dimittere sua officia milites, negotiatores, curiales, etc. qui norint illa non posse exercère sine peccato; sic enim loquitur *S. Gregor. VII. in cit. c. Falsas: Ideòque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exercère non possit* (*difficultas notatur*, advertit Glossa, *non impossibilitas*), *si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, recognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, nisi negotium, aut officium deserat.* Idem clariùs confirmat *Innoc. II. in dict. c. Fratres*, dicens: *Falsa etiam fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.*

Secùs verò dicendum cum *Holzm. d. n.* 583. *Laym. de pœn. c.* 4. *n.* 10. *et Sporer num.* 326. *cum Sanch. Nav. et aliis communissimè*, si in præsenti hujusmodi pœnitens afferat extraordinaria signa doloris, tunc enim jam effulget spes emendationis.

Adnotat hic Ballerini « S. Alphonsum prima fronte fuisse visum negare pœnitentem de quo agitur absolvi posse, et ad finem reipsa recidere in Eugonis sententiam, quam, insuper, *communissimam* appellat, nimirum absolvi eum pœnitentem posse, si cum vero dolore et proposito accedat. » (in Gury ad n. 631).

Gury vero resp. «1° negari forte posse suppositum: Vix enim, inquit, fieri potest ut remediis adhibitis emendatio aliqua non sequatur, si hæc opportuna et circumstantiis congrua proponantur. 2° In casu adhibendam fore regulam generalem, quam S. Ligorinus proponit cum auctore operis cui titulus: *Istruzione per i novelli confessori* [1]: nimirum ut mature perpendatur, utrum in praxi difficilius sit occasionem removere, quam vitare peccatum, occasione præsente, an vero facilius. Si difficilius sit occasionem auferre, decernatur moraliter impossibile esse eam removere. » (ibid.)

Et inferius, Ballerini, in medio duarum longarum dissertationum in n. 637 et 638 moralistæ Gury, sic adnotat:

« Cæterum cum S. Alphonsus, dum signa dispositionis *extraordinaria* exigit, nihil aliud demum intelligere videatur quam quod in allato textu habet, nempe *verum aliquod signum doloris ac præpositi*, adeo ut extraordinario aliquo carentem signo putet (prax. conf. n. 71) designari in propositione 60, ab Innocentio XI damnata illo, qui tantum *ore proferat se dolère et proponere emendationem*; haud ægre quoad hoc conciliabitur cum communi DD. sententia, cumque praxi, quam S. pontifex et magistrorum magister Leo XII, in allata constitutione commendat. Neque enim ullus e DD. docuit absolvendum eum esse, qui (ut ait pontifex)

[1] Hic auctor est Franciscus Giordanini, e congregatione missionis prœsbiter, et locus indictus reperitur. part. 1. c. 10. n. 211.

sensu doloris ac pœnitentiæ, quo ad gratiam in sacramento impetrandam disponatur, prudenter carere judicetur; neque iterum S. Alphonsus, ut ex allato textu patet, contendit, necessariam esse dilationem absolutionis, ut dispositio etiam recidivi vel satis cognosci, si quando dubia primum appareat, vel etiam comparari possit, si penitus forte pœnitenti accedenti deesse videatur; quinimo (n. 460. inferius) inter signa quæ *extraordinaria* ipsmet appellat, hoc quoque enumerat: *Si pœnitens ad monitionem confessarii significet se adeptam fuisse novam cognitionem suæ iniquitatis, vel periculi suæ damnationis.* »

In actis autem informationis de doctoratu, sic advocatus S. Alphonsi doctrinæ quæstiones explanat:

« Quo plenius omnibus hisce oppositis satisfiat, 1. Statu quæstionis a S. A. propositæ clare exponemus; 2. Ejus doctrinam gravissimis auctoritatibus fulciri probabimus; et 3. Auctoritates a Ballerinio pro sua sententia adductas perpendemus.

« 1 *Exponitur status quæstionis a S. Alphonso propositæ.*

« 1 Casum ponere placet, quem quoad substantiam plures auctores habent. Juvenis perdite amat conjunctam, cum qua in eadem domo habitare cogitur, et simili, imo majori fervore ab ipsa amatur. Pluribus peccatis cum ipsa commissis, conscientiæ stimulis agitatus, ad confessionem accedit. Confessarius, occasionem hanc necessariam esse agnoscens, remedia consueta ipsi præscribit, imprimis ut solus cum sola versari evitare studeat. Pœnitens nihil præscriptorum omittit, fideliter solus cum sola esse evitat; sed non evitat complex, quæ industriose eum inquirit, et blanditiis ac sollicitationibus eo perducit, ut denuo misere cadat et peccet, sin minus consummatis, saltem imperfectis actibus, aut consentiendo in motus libidinosos. Redit ad Confessarium, qui in adhibendis remediis nullatenus negligentem absolvere non hæsitat. Redit iterum atque iterum, eodem modo recidivus. Non peccat, præterquam si a complice inquiritur et sollicitatur, ita ut sensu strictissimo vera sit suppositio: *eodem semper modo.* At denique Confessarius merito de firmo proposito, et dispositione sufficienti pœnitentis dubitet; et tum hac ratione, tum ut pœnitens ad majorem in resistendo energiam excitetur, absolutionem ipsi differt. Redit pœnitens, verumtamen denuo eodem modo recidivus, nec ullum extraordinarium dispositionis signum præbens.

« 2. Habes ergo sensu strictissimo casum, quem ponit S. A., et non remanent nisi duæ quæstiones : 1° an in hoc casu, spes emendationis adsit, et 2° quid Confessario agendum sit.

« 3. Certum est, hunc pœnitentem sollicitationi resistere posse, et non resistere propter defectum firmi propositi; nemini enim aliqua mandata, divina adjuvante gratia, servare impossibile est; quemadmodum ex damnatione Jansenii constat. Ex altero autem parte, haud minus certum est, hunc pœnitentem plenam atque perfectam intelligentiam habere, tum gravitatis et turpitudinis peccatorum, quæ committit, tum manifesti æternæ damnationis periculi, nihilque magis cupere, quam liberari a miserrima hac peccati servitute; secus enim remedia non adhibuisset, nec iterum atque iterum ad confessarium rediisset. — Quo igitur loco causa suæ fragilitatis quærenda sit, ambigi nequit; et alia non est, quam *occasio præsens*, quatenus, licet invitus, a complice inquiritur et sollicitatur. S. A. verissime dicit (Lib. 6. n. 452. in fine) : *Occasio » extrinseca, præsertim ubi agitur de vitio turpi, » quando præsens est, ita mentem excæcat, ut » omnia proposita e memoria deleat, et ad peccata » ita impellit, ut aliquis, etiamsi certam suam » damnationem ab illo crimine secuturam cognosceret adhuc a peccato non desisteret.* » Præsens occasio hominem, præsertim alioquin ardentis cupidinis fomitem secum portantem, ut in nostro casu, quasi fascinat; quedmadmodum legitur Sap. 4. 12 : « Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia. » Cornelius a Lapide ad Matth. 5. 29, citat S. Cyprianum dicentem : « De carbonibus scintillæ dissilliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aspides sibilant, et mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam, quam Salomon sic comparat, dicens : « De vestimentis procedit tinea, et a muliere iniquitas viri. » Et subjungit : « Femina enim visu est basiliscus, voce syren; voce incantat, visu dementat, utroque perdit et necat. »

» 4. Ex his explicationibus satis patet, quid ad primam quæstionem supra propositam respondendum sit, videlicet : Exhaustis omnibus remediis, nec non absolutionis dilatione frustra adhibita, Confessarius nullo modo rationabiliter sperare potest, fore ut pœnitens, de quo sermo est, in occasione proxima perseverans emendetur. — Patet simul responsio ad secundam quæstionem. Si Confessarius, propter dubiam pœnitentis dispositionem, prima vice absolutionem procrastinaverat, tanto minus secunda vel tertia vice, eodem modo recidivum absolvere poterit. Iteratis autem dilationibus, pœnitens certo certius, infructuosorum remediorum pertæsus, et aliam sibi viam patere, qua miserrimo suo statui evadere possit, non advertens, de emendatione sua desperans ad confessionem non redibit, et in peccatis suis marcescet.

« 5. Nullum ergo superest remedium, præterquam quod Confessarius pœnitentem his vel similibus verbis alloquatur : « Fili mi, experientia fragilitatem tuam satis te edocuit, et ipse persuasum habebis, emendationem tuam nullatenus esse sperandam,

quamdiu in hac occasione persistis. Si ergo vis salvus fieri, age fortiter et viriliter; abscinde fragilitatis tuæ causam et peccatorum radicem, relinque domum paternam, quidquid inde eveniat; Deus optimus et maximus non te derelinquet, si præstiteris, quod a te pendet, sed potenti et misericordi auxilio tibi succurret. »

« 6. Audita ultima hac Confessarii sententia, nequaquam timendum est, pœnitentem desperaturum esse; nam æternam suam salutem ipsi cordi esse, satis superque demonstravit. Idcirco contrarium potius optimo jure expectandum est. Clare et præcise quid sibi præstandum sit, ut animam suam salvet, præ occulis habens, aut domum paternam relinquet, aut extrema tentaturus, omnes vires et nervos contendens, atque ferventius solito et ex toto corde divinam opem implorans, sollicitationi complicis resistet, et victor tandem in hoc certamine existet. Salvus in utroque casu; alias in peccatis marcescens, et forte periturus ex culpa Confessarii. Imo, etiamsi sana hæc consilia non statim iniret, nihilominus vigil conscientia in peccatis marcescere ipsum non sineret, nec clamare cessaret, donec alterutrum opere impleverit. — Posuimus casum, cujus adjuncta a priori omnes abjectiones rescindunt; at similes quoad substantiam accidere posse, nemo negabit.

« 7. Ideoque hypothesis non est vana, chimærica, absona, absurda; nec rationi non consona, indiscreta, imprudens doctrina S. Alphonsi, *sed potius rationi, naturæ hominis et experientiæ omnino consona, prudentissima et sapientissima, atque unica, qua saluti pœnitentis consulitur.* — Sapienter enim monet S. Auctor, Lib. VI. n. 452. de occasione proxima disserens: « In his au» tem omnibus, præsertim ubi turpium » lapsuum periculum imminet, advertat » sedulus Confessarius, quod *nunquam cru» delius se geret cum pœnitente, quam benignius » agendo*, et quo majorem severitatem adhi» bebit, eo melius, illius saluti consulet. » Et n. 456. renovat regulam, jam alio loco generaliter stabilitam: « Ego sentio et dico, » quod ubi agitur de liberando pœnitente a » peccato formali, licet permittatur manere » in materiali, tunc confessarius curare de» bet, in quantum christiana prudentia conce» dit, uti opinionibus benignioribus, gravi » tamen fundamento roboratis. *Ubi vero opi» niones benignæ propinquius admovent ad pericu» lum peccati formalis, ut accidit in hac materia » occasionis proximæ, dico, quod confessario uti » expedit sententiis rigidioribus; sic enim magis » consulet suorum pœnitentium saluti.* »

» 8. Ceterum dantur etiam casus, in quibus pœnitenti prima vice ad confessionem accedenti, *nullo prævio experimento*, imponendum est, ut occasionem deserat, quia circumstantiarum complicatione, occasio cum peccato ita coalescere potest, ut periculum formale et proximum nullo pacto in materiale et remotum converti queat. Ejusmodi casum explicat *Cardenas* [1], quem sæpius accidisse testatur.

Quærit peccator, in fomentum suæ luxuriæ, puellam suis deliciis idoneam. Incidit in quamdam parentibus orbatam, præ fame fere pereuntem, et omni humana spe destitutam. Hæc, post diuturnum tempus concubinatus, conscientiæ morsibus lacerata, vadit ad Confessarium. Iste agnoscit necessitatem moralem persistendi in ea domo: alias fame peribit; et dum hortari conatur, ut, persistens in domo, resistat luxuriæ sui complicis, et adhibeat media salutaria, propositi, orationis, etc. Respondet illi, id sibi esse impossibile; quia si resistat libidini complicis, illam certissime e domo expellet; quo facto, præ fame peribit. » — Hoc casu exposito, pergit dicens: « Respondeo, in hoc casu teneri feminam, ad assumendum illud unicum medium egrediendi e domo, etiamsi præ fame peritura sit. Atque adeo, quæstioni in titulo hujus articuli præfixæ respondendum est: *cum datur ejusmodi complicatio impossibilitatis eripiendi se ab occasione proxima, et ab ipso periculo peccandi proximo, vincendam esse eam impossibilitatem moralem, deserendamque occasionem proximam, etiam cum periculo vitæ, aut eligendo, aut patiendo se expelli.* »

» 9. Quid autem Confessario in hoc casu agendum sit, *Cardenas* sic explicat loco cit.: « 149. Inquires, quomodo se geret Confessarius circa absolutionem hujus feminæ? an scilicet non liceat absolvere, donec ipsa sponte egrediatur domo; an potius videns Confessarius in ea propositum constans resistendi, et patiendi quod expellatur a domo, possit eam absolvere ante egressum? — 150. Respondeo, in hoc casu habere Confessarium urgentissimum motivum ad credendum, ei feminæ non inesse propositum efficax resistendi suo complici, *si nollet sponte domo egredi* Nam cum illa videat, se ex sua resistentia certissime expellendam, et ipsa nolit sponte sua egredi; signum evidens est, quod vult persistere, non solum in domo, sed etiam in concubinatu. Quare *nullo modo est absolvenda, nisi prius domo egrediatur.* Conabiturque Confessarius illi suadere, ut in Deo confidat, qui quærentibus regnum Dei et justitiam ejus, promittit se non defuturum; quin potius illis hæc omnia temporalia adjicienda. »

10. Idem tamquam regulam generalem statuit alius auctor, S. Alphonsi coævus. In opere: *Neo-Confessarius practice instructus* [2], *Reuter, S. S.* ait: « Absolvendus est existens in occasione proxima, quam moraliter vitare non potest, puta quia alias subenda esset gravis infamia, vel damnum valde grave, temporale aut spirituale; modo prudenter judicetur, habere dolorem seriumque propositum adhibendi omnia

[1] Crisis secunda, diss. 30. c. 7. art. 3. n. 145.
[2] Editio 5. 1763, P. 3. c. 1. n. 147.

media, ad periculum formale destruendum necessaria. Ratio est, quia, si possit velitque ex occasione proxima facere remotam, paratusque sit præstare, quæ moraliter potest, prudenter creditur esse dispositus; fieretque illi injuria, si cogeretur in tali casu occasionem deserere statim. Uti, si filius cogeretur discedere ex paterna domo; Parochus vel Chirurgus officium, quibus hæc essent proxima peccandi occasio, quam serio vellent facere remotam, abdicare statim juberentur. Ratio est, quia occasio de se non est peccatum, et, ut ponitur, pœnitens paratus est, vim ejus inductivam ad peccatum enervare. — *Attamen, si occasio esset talis, ut stante illa, sperari emendatio non posset, aut spes nulla esset, remedia esse profutura; nec prima vice absolvi posset, nisi prius eam deseruerit, quia velle manere in tali occasione, est velle peccatum;* valetque tunc illud Christi, Matth. 18: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te*; id est, abscinde occasionem, etsi esset tibi res cara, ut oculus, etc. Ac illud Matth. 10: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus.* »

« *II. Probatur, doctrinam S. Aphonsi gravissimis Auctoritatibus fulciri.*

« 1. Præter validas et sapientissimas rationes supra allatas, S. A. doctrinam suam etiam gravissimis auctoritatibus sustentat; et quidem præ ceteris, Sacris Litteris, imprimis textu: *Si oculus tuus scandalizat te*, etc. [2]. *Cornelius a Lapide*, Matth. cap. 5. v. 29 et 30. exponens, dicit: « Patet, utramque hanc esse parabolam, a duobus membris præstantissimis et homini maxime necessariis, scilicet dextro oculo et manu petitam, qua significat, abjiciendum esse omne id quod ad peccatum nos sollicitat, quantumvis charum, pretiosum et necessarium sit. » In qua expositione, tum SS. Patres, tum ceteri interpretes conveniunt. *S. Thomas*, Comm. in Matth. 5., sensum paucis verbis comprehendens, ait: « *Scandalizat te*, id est, fit occasio ruinæ tuæ sive scandali; *abscinde eam*, scilicet dimittendo vel fugiendo. »

« 2. Porro S. Alphonsus, in num. 457, ut vidimus, pro sua sententia non solum SS. Canones et S. Carolum Borromæum allegat, sed insuper citat Busembaum, Continuatorem Tournelii, Viva, Suarez, Navarrum, Reginaldum, Mazzotta; quibus adjungit Cajetanum, Tannerum, Cardenam, et alios a Croix citatos. Unde hanc sententiam Mazzotta et Viva *communem* vocant.

» 3. Omnes autem hos auctores, Ballerini silentio præterit, et sic loquitur, quasi S. A. doctrinam suam ex solo Croix hausisset. Solummodo falsas allegationes indirectas exprobrat Patri Lacroix, qui pro sua sententia allegat Cajetanum, Lopez, Corradum, Graffium, Lorcam, Tannerum et Cardenam, adjungendo, alios adhuc citari *apud Joannem Sancium et Stoz*: « *quorum tamen neuter* (affirmat Ballerinius), *reipsa quidpiam horum habet.* » — Sed nequidem hoc verum est. Nam *Sancius* [1], dicit: « Advertas tamen, *Lopecium* rigide nimis fuisse locutum, dum ait, deserendam esse occasionem, et cum jactura existimationis et famæ. Et quod magis mirandum est, idipsum dicit de personis, quæ sui juris non sunt. Nec reputat impossibilem separationem: sicut licet necessarium alicui domi suæ manere, si tamen incendium aut periculum mortis pateretur, viis omnibus, vel per fugam recessum sibi pararet; sic illis, qui sui juris non sunt, ut filius familias et ancilla, dum res nihilo melius se haberet, aut in pejus abiret, aut etiam spes emendationis non interveniret, neganda erit absolutio, nisi patris, aut heri sui fugiant domum. Hoc ait cap. 22. §. 3. notab. in fine; at quam rigidum sit hoc, dicimus n. 16; unde nec credendum *Medinæ* [2], docenti eandem doctrinam quam Lopez. Ita etiam docet *Coriolanus* [3]. » Et loc. cit. n. 16., Sancius inter alios insuper citat *Suarez* et *Reginaldum*, quos P Lacroix non affert.

« *III. Perpenduntur Auctoritates a cl. Ballerinio pro sua sententia allatæ.*

» 1. P. Ballerini, pro sua sententia, primo loco adducit *Cardinalem de Lugo* [4], dicentem: « Adhuc post experientiam illam nullius profectus, potest stare dolor verus et propositum requisitum, absque voluntate auferendi occasionem cum tanto detrimento. Ergo potest absolvi pœnitens; nihil enim aliud requiritur, nisi confessio cum dolore et proposito. » — Ad quem, utpote testem omni exceptione majorem, lectorem delegat P. Ballerini, his verbis: « *Sed adi » ipsum Card. de Lugo* (Disp. 14. n. » 158, 159), *et nullius momenti ea apparebunt, quæ S. Alphonsus ex vana Croixii » hypothesi objecit.* » Obtemperabimus et Cardinalem de Lugo adibimus.

Lugo l. c., n. 156. quæstionem ponit: « An qui sæpius absolutus propter grave detrimentum, quod sequeretur ex remotione occasionis proximæ, eodem tamen modo semper relabitur, nec in eo ulla correctio reperitur, cogendus sit subire illud detrimentum, et relinquere occasionem illam proximam? »; et respondet: « Sententia negativa in rigore verior videtur per se loquendo, licet per accidens possit prior (affirmativa) hbeare locum. » — Deinde argumenta, quibus prima hujus propositionis pars probatur, diffuse explicat; et demum n. 160 concludit: « Dixi tamen *per se loquendo*, videri hanc partem veriorem, licet *per accidens* possit altera sententia (i. e. cogendum esse pœnitentem subire illud detrimentum, et relinquere occasionem illam

[2] Marc. 9. 42. Matth. 5. 20. et 18. 8.

[1] Disp. 10. n. 8.
[2] Sum. fol. 63.
[3] De cas. reserv, P. 1. sect. 1. art. 14.
[4] Disp. 14. n. 158.

proximam) locum habere : quia aliquando ex illa experientia arguetur, pœnitentem carere nunc vero dolore et proposito requisito ; qui enim efficaciter proponit et serio rem aliquam, quam aliunde moraliter implere potest, non ita facile obliviscitur statim sui propositi, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius vel rarius cadit. Unde in ipsis etiam peccatis venialibus, solet aliquando argui imperfectus dolor, ex uniformi perseverantia in eisdem, sine ulla specie emendationis : in iis tamen facilius potest præsumi propositum validum, quia impossibilitas materiæ facere potest, quod, non obstante repetito dolore et proposito, in eadem sæpius relabamur; in peccato autem mortali, quod cum divina gratia potest non ita difficile vitari, major est præsumptio de imperfectione propositi : quare, ex hoc capite, posset negari vel differri absolutio, ut paulo inferius dicemus de reincidente sæpe in eadem peccata mortalia, absque ulla emendatione. »

« Ex his patet, inter Lugonem et S. Alphonsum, quod hujus quæstionis substantiam attinet, nullam dissensionem existere. Si Lugo n. 158. dixerat, nihil ad absolutionem requiri, nisi confessionem cum vero dolore et requisito proposito, supposuit, Confessarium probabiliter judicare posse, pœnitentem vero dolore et requisito proposito non carere. Si autem Confessarius ita judicare potest, jam probabilem spem habet, emendationem pœnitentis esse consecuturam. Omnino ergo consentit S. A., qui pœnitentem ad dimittendam occasionem teneri, eo tantum casu asserit. quo nulla probabilis spes emendationis adest. — Si vero Lugo deinde n. 160. dicit, aliquando per accidens pœnitentem ad relinquendam occasionem cogendum esse, in quantum aliquando ex illa experientia arguetur, ipsum vero dolore et requisito proposito carere, rursus ambo conveniunt. Si enim Confessarius, ex illa experientia, defectum sufficientis propositi arguit, jam emendationem pœnitentis probabiliter sperare nequit.

» Thesis, quam Lugo defendit et multis argumentis probat, alia non est quam : Periculum proximum peccati mortalis *in se* nunquam sufficiens ratio esse potest, ob quam quis ad relinquendam occasionem, cum gravissimo detrimento cogendus esset; sed solummodo *per accidens*, quatenus iterati relapsus, sine ulla emendatione, defectum requisiti propositi demonstrant. Ast nec S. A. obligationem deserendi occasionem, ex periculo proximo deducit; sed ex eo, quod, omnibus remediis frustra adhibitis, nulla probabilis spes emendationis remanet, — Reapse ergo nonnisi verbis discrepant, quoad substantiam autem conveniunt.

« 2. Citat porro P. Ballerini *ven. Paulum Segneri* dicentem : « Il precetto di fuggire l'occasione è stato imposto dalla legge naturale, per diminuire i peccati, non per accrescerli. Adunque quando il togliere l'occasione è più difficile in pratica, che non è difficile, posta l'occasione, l' evitare effettivamente il peccato, non vi può essere obbligazione di toglierla : altrimenti si accrescerebbe il pericolo di raddopiare la colpa, per quei medesimi mezzi, che sono prescritti dalla legge a distruggerla. » — Justa sane et recta est hæc regula, atque adeo in ipsa rei natura posita et obvia, ut nullus Confessarius prudens et sedulus eam non præ oculis habere possit *dummodo adsit spes emendationis*. Qua deficiente, omnibus remediis exhaustis, jam non quæri potest de faciliori vel difficiliori, sed de unico remedio superstite, qui pœnitens misero suo statu evadat, et animam suam salvet. — At vero genuinum sensum, quo hæc regula accipienda sit, ipse *Ven. Paulus Segneri* explicat in iis, quæ immediate sequuntur: *In dubbio, attenetevi qui sempre alla parte più rigorosa, perciocché questa, come abbiamo veduto, è la più favorevole al penitente:* considerando, che in un sol capo di Oloferne troncato, verrete a conseguire una intera vittoria; voglio dire a recidere infiniti peccati con un sol taglio. »

« Dicit insuper P. Ballerini : « *Ceterum* » *etiamsi indiscreta illa obligatio non imponatur.* » *alia tamen via præsto est Confessario, cum in-* » *terim possit, ubi res postulet, suspendere absolu-* » *tionem, quo pœnitens ad opportuna media adhi-* » *benda efficaciter permoveatur. Ut enim inquit* » *Joannes Sancius* (Disp. 10. n. 10) : « Judi- » cium ferri debet de his, tamquam de ha » bentibus consuetudinem peccandi, non » tamquam de habentibus occasionem; » cum in eorum electione situm non sit » eam vitare. »

« Interpellat hic. cl. Professor auctoritatem valde suspectam ; nam Joannes Sancius communiter et merito coryphæis laxismi accensetur. — Insuper minus recte interpellat, *Primo*, quia Sancius l. c. solummodo de filiis familias, qui sui juris non sunt, loquitur. *Secundo*, quia iisdem nequaquam absolutionem suspendendam, sed potius impertiendam esse docet (n. 16), toties quoties affirmant, quod vere et non fictitie emendationem sibi proponant, et quidem quamvis hujus modi pœnitentes eodem semper modo, sine ulla emendatione, relabantur, et Confessarius nullam emendationis spem concipiat. *Tertio*, quia idem dicit de recidivis consuetudinariis, sine occasione extrinseca; ut in quæstione de *Recidivis* [1] uberius exponemus. — Cæterum nec S. *A*., nec alius quispiam negavit, pœnitenti absolutionem esse differendam, antequam ipsi dimissio occasionis proximæ imponatur : cum dilatio absolutionis ad remedia, et quidem, ut ait S. A., ad efficacissima spectet.

« Pergit P. Ballerini dicens : « *Et siquidem in pœnitente moralis aliqua diligentia appa-* *reat, valebit regula Suarezii* (De pœnit. disp.

[1] Vid. infra, post §. 31.

» 32. sect. 2. n. 4.), *quod* « neque est illid enenganda absolutio, etiamsi iterum atque iterum reincidat, maxime si aliquantulum se contineat, et numerum peccatorum paulatim diminuat : quod notavit Navarrus cap. 3. n. 21. Interdum vero differi potest absolutio, et major aliqua pœnitentia vel cautio adhiberi. »

« Leguntur hæc utique apud *Suarez* l. c. ; sed P. Ballerini textum mutilavit, et quæ immediate in eadem propositione sequntur, suppressit. Dicit enim Suarez : « Interdum vero differri potest absolutio, et major aliqua pœnitentia vel cautio adhiberi : *quod si tandem experimento constet, hæc non sufficere, cogendus erit interdum pœnitens ad tollendam occasionem, etiam cum gravi temporali nocumento;* semper tamen magna prudentia necessaria est, ut scandalum vitetur. »

» 5. Rationes intrinsecas, quas demum P. Ballerini pro sua sententia affert, speciatim confutare omittimus, ne laborem supervacuum subeamus; satis enim omnes istas rationes ad nihilum redigit præmissa explicatio doctrinæ, quam tenet S. Alphonsus.

« *IV. Sit ergo hæc nostra conclusio :*

« *Doctrina S. Alphonsi, claris S. Scripturæ textibus, SS. Patrum testimoniis, gravissimorum DD. auctoritate, imo communi eorum sententia, nec non evidentibus rationibus intrinsecis suffulta, moraliter certa est.* — Opposita vero omni solido fundamento caret, et *practice* considerata, *omnino rejicienda est* : quippe quod in praxim deducta, æternam pœnitentis salutem manifesto periculo exponit.

« *N. B.* — Aliam longiorem quæstionem de Recidivis (*ad Animadv. num.* 45. *et* 46) vid. infra post §. 31.(Sum. Ad. Col. 119 ad 128).

458. — Hic pro complemento hujus puncti refert adjicere ea quæ tradidit *D. Carolus Borromæus in Instruct. Confessar.* ubi distinguens inter occasiones proxime de se inductivas ad peccatum, ut est domi retinêre concubinam, et occasiones proximas peccandi ob pravum habitum alicujus, sic dixit : *Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus versantem, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam aleret, non debet sine dubio confessor absolvere* (intellige, ne primâ quidem vice), *nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis verò occasionibus* (minùs impellentibus), *quales sunt aleæ vacatio, aspectus minùs pudici, colloquia, gestus, etc., non absolvantur, nisi eas dimittere pœnitens polliceatur. Quòd si jam aliàs pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio differatur, donec emendationem agnoverit.*

Deinde hæc addidit : *De operibus quæ ad malum inclinant, ut saltationum publicarum, improborum hominum, cauponarum frequentatio, et alia hujusmodi, quorum occcasione si homo peccare consueverit, nequaquam debet absolvi, nisi primùm eam omninò dimiserit. Quòd si confessori visum fuerit ex prima aut secunda pœnitentis pollicitatione, et non ampliùs, ipsum occasionem hanc dimissurum, poterit eum absolvere ; absolutionem autem differat, si promissis non steterit, donec emendatam omninò fuisse occasionem agnoverit.*

Et quia potest contingere, ut pœnitens cum his omnibus à confessore propositis occasionem non possit dimittere sine periculo (intellige damni, vitæ, famæ, vel bonorum), *aut scandalo, debet adhibêre remedia ; et primò differatur absolutio* (intelligendum etiamsi pœnitens ille prima vice confiteatur peccatum) *donec emendationis signa dederit. Quòd si inde infamiæ periculum pœnitenti acciderit* (nempe si incurrat infamiam, nisi tunc communicet), *et confessor talia contritionis in eo signa perspexerit* (ut prudenter dispositum judicet), *debitamque ad excipienda remedia dispositionem observaverit. tunc poterit absolvi. Quòd si tamen non emendatus pœnitens fuerit* (scil. etiam adhibitis remediis), *non absolvatur donec occasio illa sublata fuerit.*

459. — Quæritur IV. An possint absolvi illi qui in peccatis sunt consuetudinarii, aut recidivi ? Distinguendum est inter consuetudinarium sive habituatum, et recidivum. *Consuetudinarius* intelligitur hic qui primâ vice suum pravum habitum confitetur, et iste benè potest absolvi, etiamsi nulla emendatio præcesserit, modò eam seriò proponat, ut cum sententia communissima dicit *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1820. Ratio, quia talis pœnitens ex una parte non est præsumendus malus, ita ut velit indispositus ad sacramentum accedere ; ex illa benè præsumitur dispositus dum peccata sua confitetur, cùm ipsa spontanea confessio sit signum contritionis, nisi obstet aliqua positiva præsumptio in contrarium ; omnes enim conveniunt, quòd dolor per confessionem manifestatur. *Vide Juenin. Instit. theol. t.* 7. *p.* 408. *Salm. de sacr in gen. c.* 1. *p.* 1. *dub.* 1. *n.* 11. Nec valet dicere, quòd eadem prava consuetudo est signum indispositionis ; nam licèt pravus habitus reddat peccatorem propensiorem ad peccatum, non tamen dat præsumptionem suæ infirmæ voluntatis. Attende quæ docet Catechismus Rom.

de pœnit. n. 60. *Si, auditâ confessione, judicaverit* (sacerdos) *neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omninò defuisse, absolvi poterit.* Nota *omninò defuisse.*

Recidivus autem est ille, qui post confessionem in eadem peccata relapsus est. Hîc dubitatur, an possit absolvi ? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Sylv. Henr. Tanner. Sancius, etc. ap. Salm. tr.* 17. *de juram. c.* 2. *p.* 9. §. 11. *n.* 169., dicit hunc absolvendum esse toties quoties confitetur, nisi ex aliqua circumstantia judicetur indispositus ; aliàs semper dispositus est censendus, utque talis jus habet ad absolutionem. Sed hæc sententia falsa est, ut infrà dicemus.

Secunda sententia omninò opposita, quam tenent *Merbes, de pœnit. p.* 141. *Reg.* 2. *et* 3. *Juen. Instit. theol. de pœnit. t.* 7. *c.* 1. *ar.* 1. *q.* 3 *et Genett. l.* 4. *c.* 7 *q.* 15., dicit nunquam peccatorem habituatum censendum esse dispositum ad absolutionem, nisi diu conversionem suam per emendationem probaverit. Et idem sentat *P. Conc. p.* 360. §. 4. *per totum* ; quamvis alibi *p.* 722. *n.* 24 *et p.* 719., sic in pravi temper et suam doctrinam, dicens : *Et ut errandi periculum declines, si vides binâ vel trinâ absolutione te posse infirmum curare, esto in misericordia dives. Emendatio peccatoris securior omnibus regulis est norma vel impertiendi vel denegandi absolutionem.*

Tertia sententia communis, quam sequimur, et tenent *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 32. *n.* 45. *et l.* 3. *c.* 5. *n.* 18. *Pal. de juram. d.* 1. *p.* 9. *n.* 3. *Bon. eod. tit. t.* 2. *d.* 4. *q.* 1. *p.* 3. *in fine, Lugo. d.* 14. *n.* 166. *Petroc. t.* 4. *de pœn. c.* 7. *q.* 9. *Spor. eod. t. c.* 2. *n.* 332. *Az. t.* 2. *l.* 11. *c.* 3. *q.* 4. *Viva de* 2. *præc. q.* 7. *art.* 7. *n.* 4. *Laym. c.* 4. *n.* 10. *Holzm. p.* 149. *n.* 589. *Anacl. p.* 62. *n.* 49. *P Milante in d. prop.* 60. *exerc.* 35 *Wig. t.* 13. *num.* 98. *et Salm. l. c. n.* 170. *cum Suar. Sayr Hurt. Prado, Rodr. Lop. etc.* docet, quòd peccator recidivus rediens cum eodem habitu pravo non potest absolvi, nisi afferat extraordinaria signa suæ dispositionis.

Prima pa.s et contra primam sententiam dicentem, quòd recidivi debent absolvi semper ac sacramentum accedunt. Et probatur ex prop. 60. damnata ab *Innoc. XI.* quæ dicebat : *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio* ; *dummodò ore proferat se dolère et proponere emendationem.*

Ratio est, quia, ut confessarius possit pœnitentem absolvere, debet esse moraliter certus de ejus dispositione ; unde, quamvis peccator primâ vice se confitens censendus sit dispositus, eò quòd (ut diximus) nulla ei obstat præsumptio in contrarium ; tamen quando jam in alia confessione ipse fuit admonitus, et eodem modo cecidit, nullo adhibito conatu, et nullo impleto ex medis à confessario præscriptis, frequens ille relapsus signum præbet, vel saltem prudentem dat suspicionem, quòd sua penitentia non sit vera : qui enim firmè proponit (benè ait *Lugo d.* 14. *n.* 160.) rem sibi moraraliter possibilem, non ita facilè sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficiliùs, aut rariùs cadit. Hinc *S. Isidorus l.* 2. *Sent. c.* 16. sic ait : *Ille pœnitentiam dignè agit, qui sic præterita mala deplorat, ut futura iterùm non committat.* Et *S. Augustinus ap. eumd. Isidor.* sic optimè scripsit : *Qui pectus suum tundit, et se non corrigit, solidat peccata, non tollit.* Ideò *S. Carolus Borrom. in sua Instruct. ad Confess.* benè docuit : *Proroganda est absolutio eis qui à multis annis in iisdem peccatis perseverarunt, nec ut emendarentur laborarunt.* Et hoc ait *Lugo l. c.* accidere posse etiam in confessione venialium, in quibus pœnitens sit habituatus. Nam licèt communiter dicant DD. quòd faciliùs absolvi possint qui in eadam recidunt venialia, quia ipsorum occasiones sunt frequentiores, quas evitandi non adest obligatio tam stricta ; tamen meritò dicit *Elbel. p.* 229. *n.* 112., sæpe timendum esse, ne sint nullæ et sacrilegæ confessiones illorum, qui propositum de prædictis venialibus vitandis nimis generaliter concipiunt. Unde benè advertit cum *Spor. n.* 339., quòd hujusmodi pœnitentes potiùs quàm se vexent, ut omnia sua venialia exactè confiteantur, attendant ad illa clavibus subjicienda, de quibus noverint verum habère dolorem, et propositum.

Dicunt verò *Sanch. Laym. Lugo, Pal. Viva, Spor. cum aliis ll. cc.* quòd his non obstantibus, benè poterit absolvi

recidivus usque ad tertiam vel quartam vicem, etiamsi eodem modo relapsus fuerit, et nullum adhibuerit remedium. Veneror tantorum DD. auctoritatem; sed ego eorum opinioni nunquam acquiescere potui : etenim cùm pœnitens jam fuerit in alia confessione admonitus, et eodem modo reinciderit, nullumque ad se emendandum conatum adhibuerit, eadem suspicio utique recurrit, quâ fit ut confessarius non possit habêre de ejus dispositione moralem certitudinem sufficientem respectivè ad hoc sacramentum, ut infrà explicabitur.

Secunda verò pars est contra secundam sententiam, quæ cum intolerabili rigore dicit nunquam absolvi posse consuetudinarium, nisi per longam experientiam constet de ipsius emendatione. Ratio nostræ sententiæ est, quia relapsus, tametsi præbeat aliquam suspicionem, non tamen certum exhibet signum indispositionis; benè enim contingere potest, quòd pœnitens verè habuerit firmam voluntatem non relabendi, et tamen vi pravi habitûs sit relapsus, ut advertit *S. Anselmus* (*de Simil. c.* 189.) dicens quòd consuetudinarii, *pravo usu irretiti, nolentes in eadem vitia dejiciuntur.* Unde quoties pœnitens affert signa extraordinaria doloris, per ea tollitur suspicio illa de indispositione, et tunc confessarius prudenter judicare poterit suum pœnitentem satis esse dispositum. Unde rectè ait *P. Milante in prop.* 60. *damn. ab Innoc. XI. suprà relata n.* 459. quòd ibi *non excluditur absolutè consuetudinarius utcumque talis, sed qui nullam dat emendationis spem. Igitur consuetudinarius, qui dat aliquam emendationis spem ; modò hæc sit solida et fundata, potest absolvi.* Tot autem auctoritates SS. Patrum, quas adducunt adversarii, nihil aliud probant, quàm magnam illam difficultatem, quæ adest in extirpando pravo habitu; sed benè docet *Lugo d.* 14. *n.* 166. *cum Suar Sanch. Reg. Henr. et aliis communiter*, quòd *dispositio sufficiens est dolor et propositum præsens, non emendatio futura, atque ita pœnitens poterit absolvi, licèt judicetur relapsurus.* Nec verum est, quòd sola temporis probatio unicum sit signum mutatæ voluntatis; nam voluntatis mutatio pendet à divina gratia, quæ tempore non indiget, sed in instanti operatur, et ideò non solum per experimentum temporis, sed etiam per alia quidem signa patefieri potest. Imò aliquando alia signa præsentis dispositionis multò meliùs manifestant mutationem voluntatis, quàm experientia temporis; nam signa illa directè indicant dispositionem pœnitentis, experientia verò tantùm indirectè; adeò ut non rarò evenire poterit quòd aliquis etiam longo tempore se à vitiis pro mundi hujus honestate contineat, ut ait *D. Gregor.*, et nihilominùs non sit ritè dispositus. Propterea, quoties pœnitens affert vera signa doloris et propositi, toties benè absolvi poterit, ut clarè colligitur ex *c. Septies* 23. *de pœn. dist.* 3. ubi *D. Hieronymus* sic inquit: *Septies cadit justus. Si cadit, quomodo justus? Si justus, quomodo cadit? Sed justi vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Non solùm septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur.* Et *D. Joannes Chrysost. Hom.* 14. *in* 2. *ad Cor.* scripsit: *Temporis moram non quæro, sed animæ correptionem ; hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, sintne in meliùs immutati, et res tota confecta est*[1]. Hinc Auctor libri Romæ editi, cui titulus (*Istruz. per li novelli Confess. p.* 1. *c.* 15. *n.* 356.) sic inquit: *Se la ricaduta nasca dalla propria fragilità, senz' altra causa extrinseca voluntaria è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto*[2]. Ac ideò in c. 9. *nu.* 213. dicit, quòd peccator relapsus propter mali habitûs vim statim absolvendus est, si firmam habeat voluntatem adhibendi media ad se emendandum : additque: *E giudichiamo, che il fare altrimenti sia troppo rigore, e che il Confessore facendolo s' allontanarebbe dal vero spirito della Chiesa, e del Signore, e della natura del Sacramento, il quale non solamente è giudizio, ma è medicina salutare.*

Ut sequitur, advocatus in informatione de doctoratu, respondens pro S. Alphonso nostro fidei promotori sive Ballerinio potius,

[1] Non reperimus in homel. citata ; sed tam rationabilia sunt verba ut magni momenti non sit invenire locum.

[2] *Id est :* Si relapsus oriatur ex carnis fragilitate, nulla alia causa extrinseca et voluntaria influente, quasi temerarium est dicere omnem recidivum esse indispositum... (additque) : credimus insuper absque nimio rigore contrarium fieri non posse, et confessarium sic agentem à vero spiritu tùm ecclesiæ, tùm Domini recedere, nec non à natura hujus sacramenti, quod non solùm judicium est, sed et salutaris medicina.

Edit. A. LECLÈRE.

longe disserit de recidivis, de signis quoque extraordinariis :

PROPOSITIO.

Peccator recidivus, rediens cum eodem habitu pravo, non potest absolvi, nisi afferat extraordinaria signa suæ dispositionis.

« Tom. II. n. 636. pag. 539. *P. Gury* sequentem statuit regulam : « *Recidivus* rediens cum eodem pravo habitu, *nullo adhibito conatu, nulloque impleto medio* ex iis quæ a Confessario præscripta sunt, non potest absolvi, nisi signa *extraordinaria* doloris ostendat. Ratio est, quia tunc præsumptio, quæ pœnitenti favebat, cum prima vice confessus est, nunc ipsi adversatur. Etenim qui firmiter proponit peccatum vitare, non ita facile sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius aut rarius cadit. *Ita expresse S. Ligorius, n.* 459. »

Ad hanc propositionem, P. BALLERINI longiorem apponit Adnotationem, in qua contra doctrinam S. Alphonsi sequentia objicit : 1. S. Alphonsus, *ex oculorum aut memoriæ lapsu, falso ex Salmanticensibus desumpsit Auctores a se allegatos : siquidem horum sententia toto cœlo* distat a sua thesi [1]. — 2. *Pauci* sunt DD. qui mentionem injiciant *extraordinarii signi* dispositionis, nec ullus hujusmodi signum ceu *conditionem sine qua non* requirit ; imo ipsi *quo Salmanticenses*, licet *soli* ceu probabilius tradant, Confessarium ad differendam absolutionem *teneri*, nihilominus *ab opinione S. Alphonsi recedunt*. — 3. Si nonnulli Auctores a Salmanticensibus avidissime inquisiti, dicunt : *non posse absolvi ;* horum tamen sententia nec S. Alphonsi, imo nec Salmanticensium opinioni ullatenus favet. — 4. Omnes DD. a S. A. et Salmanticensibus allegati, nihil de *dispositione* pœnitentis disputant sed potissime tractant *de vitiis linguæ ;* et dilationem absolutionis habent ut *meram industriam* ad excitandam blasphemorum et temere jurantium ignaviam : unde inter horum DD. sententiam et *recentem* S. Alphonsi opinionem, *ingens discrimen* intercedit. — 5. S. Alphonsus, *juxta theorias Juvenin et similium* neget, talem pœnitentem posse absolvi, utpote qui censeri debeat *indispositus*. — 6. Demum, *ratio* a S. A. pro sua sententia allegata, *logico vitio non caret*, etc.

Quem igitur non miserebit S. Alphonsi, in gravissima hac materia, ex oculorum aut memoriæ lapsu adeo infeliciter decepti ! Ast, utrum cl. Professor in hisce assertis, tum veritatis et historiæ, tum ipsius S. Auctoris jura servaverit, ex modo dicendis quisque judicare poterit.

1. *Falsum est, doctrinam S. Alphonsi totam niti Auctoritatibus incaute ex Salmanticensibus desumptis, ipsamque a sententia DD. allegatorum toto cœlo distare.*

Ad supra citatum textum P. Gury, cl. BALLERINIUS, primam suam Adnotationem exorditur, dicens : « Sic S. Alphonsus (n. » 459.) reipsa scribit : *Peccator recidivus re-* » *diens cum eodem habitu pravo non potest ab-* » *solvi, nisi afferat extraordinaria signa suæ dis-* » *positionis* — Porro quod A. (P. Gury) pro » hac doctrina *solum S. Alphonsum* alleget, » *non fortuito factum dixerim*. Nam (et hæc » ideo tantum dicta fuerint, *ut sua histo-* » *riæ et veritati jura serventur*) multos qui- » dem (l. c.) affert Auctores, nec dubitat, » sententiam hanc suam appellare *commu-* » *nem*. At enim 1. plerique ex iis, quos hic » allegat, iidem illi sunt, quos superius (in » not. ad n. 621.) habes allegatos, *Sanchez* » nimirum, *Suarez, Palaus, Bonacina, Azo-* » *rius, Sayrus, Hurtadus, Lugo*, etc. et » cæterum non alia horum loca ipse indi- » cat, quam quæ ibidem nos attulimus (nec » alia sane poterant allegari, quia *alia ho-* » *rum loca non habentur*). Porro *horum* » *sententia*, quam ibi allatis ipsorum verbis » innuimus, *toto cœlo ab ista thesi distat ;* » expresse enim affirmant, aut manifeste » supponunt, pœnitentem *absolvi posse*, at- » que dilationem absolutionis ut mere *uti-* » *lem*, atque adeo solum ex *salubri consilio*, » et *quandoque* tantummodo adhibendam » proponunt. Hinc nonnisi *oculorum aut* » *memoriæ lapsui* tribuendum videtur, quod » S. Alphonsus eas citationes *sumpserit ex* » *Salmanticensibus* Tr. 17 cap. 2. *n.* 168., » *quem locum ipse ibidem allegat*. Nam uti- » que Doctores isti ibi afferuntur ; sed sen- » tentia, pro qua ibi invocantur, non est S. » Alphonsi thesis ; sed alia, quam Salman- » ticenses sic exprimunt : *Licet* salubre sit » consilium *differre absolutionem, quando* » *creditur profutura talis dilatio... ; at si* » *pœnitens cum dolore et proposito firmo ac-* » *cedat..., confessarius* potest illum absol- » vere, *et si hactenus non curaverit, per plu-* » *res vices admonitus, emendari :* quæ » quantum consonant cum allegatorum DD. » sensu, tantumdem a S. Alphonsi opinione » differunt. »

Verum falsa sunt, quæ cl. Ballerinius in hac prima Adnotatione asserit.

1. Præ cæteris juvat integrum referre textum *Salmanticensium* [1]. Tr. 17. de voto ac juramento, cap. 2. punct. 9. §. 3. n. 167. hæc scribunt : « Tertia difficultas est, an *habenti consuetudinem pejerandi vel blasphemandi*, nihil apponenti curæ ad emendam, cum admonitus sæpe fuerit in aliis confessionibus, possit et debeat confessarius

[1] Adjungit etiam cl. Ballerinius, limitationem a S. Alphonso adjectam, videlicet Consuetudinarium jam *semel admonitum* et eodem modo relapsum, absolvi non posse, adversari sententiæ communi omnium Doctorum, ab ipso pro doctrina de signis extraordinariis allegatorum. Hanc autem objectionem peculiari examini subjiciemus, infra in §. 2.

[1] Cfr. duplicem editionem Venetam 1750 et 1761. Tom. 4.

denegare beneficium absolutionis, si accedat cum dolore de præteritis, et in posterum emendam firmiter proponat? — Certum est hac parte, quod si talis admonitus non est absolutio, si probabiliter credatur cum vero dolore accedere; quia per talem dolorem interrumpitur illa consuetudo, et non est præsumendum, quod si modò corrigatur, de emendatione non curet. Similiter deneganda non est illi, qui jam admonitus aliquam adhibuit curam ad emendam; quia cum non possit statim hujusmodi consuetudo evelli, est præsumendum accedere cum vero dolore, qui aliquam adhibet diligentiam pro consuetudine extirpanda. — Quare quæstio est de eo, qui sæpius admonitus, in eodem semper statu permaneret, nihil ex parte sua curæ apponendo, ut ad meliorem frugem redeat. *Tres* dantur *sententiæ* in hac difficultate, et *omnes satis probabiles.*

» *Num.* 168. *Prima* asserit, quod *licet salubre sit consilium differre absolutionem quando, creditur profutura talis dilatio*, ut vel sic confessione suffultus resipiscat, et curet pravam illam extirpare consuetudinem; *at si pœnitens cum dolore et proposito firmo accedat* (in quo confessarius illi credere debet, sicut in aliis, inquit hæc sententia), *potest illum absolvere, et si hactenus non curaverit, per plures vices admonitus, emendari*: quia talis nullam habet extrinsecam occasionem, a qua impellatur, quam auferre sit in ejus potestate, sed ex fragilitate cadit in hoc sicut in alia peccata; ergo si cum dolore et proposito accedat, absolvi poterit. — Sic *Sanchez* [1], *Palaus* [2], *Bonacina* [3], *Sayruz* [4], *Suarez* [5], *Leander* [6], Thomas Hurtado [7], qui male citatur pro aliis sententiis.

« *Num.* 169. *Secunda* sententia dicit, quod *non solum non tenetur confessarius differre absolutionem, sed neque id posset, si cum dolore et proposito dicto accedat peccator:* in quo pœnitenti credere debet, nisi ex aliqua circumstantia eum non habere verum dolorem dijudicet, et ob id differre absolutionem utile arbitretur. Tum, quia quando pœnitens est dignus absolutione, tenetur confessarius eum absolvere; sed qui cum dolore de præteritis, et proposito emendæ in futurum accedit, dignus est absolutione: ergo, etc. Tum etiam, quia pœnitens nonnisi sub spe absolutionis est confessus; ergo illi fit gravis injuria, nisi absolvatur. Tum denique, quia illa consuetudo est intrinseca, inseparabilis et involuntaria: quocumque enim homo pergat, semper seipsum, et suam consuetudinem quasi in naturam versam, affert; ergo si de præteritis doleat, et concipiat propositum de futuro, nihil aliud est in manu sua; ergo semper est ei absolutio impartienda. — Sic *Henriquez* [1], *Sylvester* [3], *Tanner* [3], *Moure* [4], *N Antonius a Spiritu S.* Lusitanus [5], *Joan. Santius* [6], qui addit: «In hac re caveat confessarius, ne absolutionem, quam inculpate poterat impendere, cum damno vel probabili periculo pœnitentis neget: sive quia is valde animo dejiciatur, sive quia ad confessionem redire non audebit; itaque communiter non faciet hoc, sine ipsius pœnitentis consensu. »

« *Num.* 170. *Tertia* nihilominus sententia, *quam probabiliorem judicamus*, dicit: *non solum ex consilio posse confessarium differre absolutionem in casu quæstionis, sed ad id teneri: nisi ex cicrumstantiis occurrentibus, verum esse dolorem et firmum propositum pœnitentis adjudicet, quia scilicet illum videt nimis compunctum et contritum, lacrymis suffusum, et alia specialia signa doloris exhibentem; nec in hoc credendum est ipsi pœnitenti*, quando nec ipse sibimet credere valet, qui toties proposuisse videt, totiesque iterum ad vomitum rediisse: quod signum est manifestum, absque vero dolore et proposito accedere. Nam ut D. Isidorus [7] ait: *Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius. Frequenter peccans, et lugens, vix veniam meretur. Nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata. Nihil valet veniam de malis poscere, et mala denuo iterare.* — Ratio hujus sententiæ est, quia, esto, aliquando possit contingere, ut habens talem consuetudinem, efficaciter doleat et firmiter proponat, *regulariter oppositum contingit*, quando qui ter admoniti a confessario, consuetudinem non interrumpunt, qui nec vere pœnitent, nec efficaciter proponunt. Cum ergo debeamus prudenter judicare ex his, quæ regulariter contingunt, *non solum erit salubre concilium differre absolutionem, sed ad id tenebitur confessarius.* Sic *Bartholomæus de Medina* [8], *Prado* [9], *Ludovicus Lopez* [10], *Trullenchus* [11], *Azorius* [12], *Rodriguez* [13]: nisi ex denegata absolutione *scandalum* aliquod sequatur, aut aliud *extrinsecum inconveniens.* — (N. B.) *Ex his tribus sententiis, quarum tertiam judicavit Auctor probabiliorem*, post Decretum vero Innocentii XI. *ipsam ut omnino sequendam stabiliret, alias duas reprobando*, otemperando Pontificio

1 Lib. 2. c. 32. n. 45. et lib. 3. c. 5. n. 18.
2 Tr. 13. de juram. disp. 1. punct. 9. n. 3.
3 Tom. 2. disp. 4. q. 4. de juram., punct. 13. fin.
4 Lib. 5. Thesaur. c. 5. n. 8.
5 Tom. 2. de relig. lib. 3. de juram. c. 8. fin.
6 Tom. 2. decal. tr. 1. disp. 8. q. 11.
7 Tr. 1. c. 6. res. 21. n. 306.

1 Lib. 6. de pœnit. c. 25. n. 5. et 6.
2 V. *Confessor*, n. 12.
3 Disp. 6. de pœnit. q. 9. dub. 5. n. 13.
4 In Summ. 3. p. c. 6. §. 9. n. 25.
5 In direct. Confessor. tr. 5. disp. 3. sect. 1. n. 132.
6 In Select. disp. 9. a. n. 11.
7 Relatus in C. *Inanis*, de pœnit. d. 4.
8 Lib. 1. Summ. c. 14. §. 1. et 4.
9 Cap. 32. q. 8. n. 22.
10 1. P. instruct. c. 25. col. penult.
11 Lib. 2. c. 1. dub. 20. n. 10.
12 Tom. 2. lib. 11. c. 34. q. 4.
13 Tom. 1. Summ. c. 192. n. 11. in 2. edit.

decreto, quo Supremus Pastor illam probat, et contrarias repellit, quod fecit damnando prop, 60. quæ erat tenoris sequentis: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, licet emendationis, spes nulla appareat, nec est deneganda, nec differenda absolutio: dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem.»*

2. Ut præmissis Ballerinii objectionibus satisfiat, sequentia interim circa relatum textum Salmanticensium advertimus. — *Salmanticenses* loc. cit. tantum disserunt de pœnitente « *habente consuetudinem pejerandi vel blasphemandi* »; et in *n.* 170. pro sententia, confessarium hujusmodi consuetudinariis recidivis absolutionem differre teneri, solos *quinque* Auctores allegant, nimirum Medina, Prado, Lopez, Trullenchum et Rodriguez. — *S. Alphonsus* vero, Lib. VI. n. 459. [1], *de consuetudinariis et recidivis in genere* tractans, *ex propriis fontibus*, præter S. Carolum Borromæum, sequentes DD. pro sua sententia adducit: Sanchez, Palaum, Bonacina, Lugo, Petrocorensem, Sporer, Azorium, Viva, Laymann, Holzmann, Anacletum, Milante, Wigandt; et demum Salmanticenses cum Suarez, Sayro, Hurtado, Prado, Rodriguez, Lopez, etc. *Sex* igitur auctores S. Alphonsus, ut ipsemet dicit, ex Salmanticensibus desumpsit. — *Suarium* autem, *Sayrum* et *Hurtadum* Salmanticenses non n. 170. sed *n.* 168. pro sententia, dilationem absolutionis nonnisi salubre consilium esse, allegant; verumtamen immerito, ut suo loco demonstrabimus (pag. 301. n. 5. 8. et 9.). Idem dicendum est de *Sanchez*, *Palao* et *Bonacina*, quos similiter n. 168. adducunt. (Vid. pag. 292 sqq. n. 1-4. et n. 17.).

3. Omnes isti DD. a S. Alphonso pro sua sententia citati (quibus infra, n. 460. ubi de signis extraordinariis agit, alios adhuc addit, ut Busembaum, Ven. Paulum Segneri, Tobiam Lohner, Croix, Tamburini, etc.) recte allegantur; quemadmodum tum ex locis, quos ipse indicat, tum ex aliis locis patet. — Fidenter quidem asserit P. Ballerini: « *nec alia sane* (loca) *poterunt allegari, quia alia horum* (DD.) *loca non habentur* »; sed ipsum de eorum existentia convincemus, verbo tenus hæc loca adducendo.

4. Ut autem hanc sibi invisam doctrinam radicitus evellat, cl. Professor mira audacia asserit: *Nonnisi occulorum aut memoriæ lap-» sui tribuendum videtur, quod S, Alphonsus eds » citationes sumpserit ex Salmanticensibus*, Tr. 17. » cap. 2. *n.* 168., *quem locum ipse ibidem allegat.* » *Nam utique DD. isti ibi afferuntur; sed sen-» tia, pro qua ibi invocantur, non est S. Alphonsi the-» sis...* » — Ast quærimus, ubinam *solum* hunc numerum 168. a S. A. citatum invenerit, et, cum aperte profiteatur, se tantum scribere « ut sua historiæ et veritati jura » serventur », curnam de *n.* 170. pariter a S. A. allegato, nullam mentionem fecerit? Etenim in omnibus Theologiæ moralis editionibus vivente S. Alphonso publicatis, et, P. Ballerinio probe notis [1], S. Auctor duplicem allegat num. 168. *et* 170.; et quidem consulto, quatenus ipse aliquos auctores a Salmanticensibus in n. 168. minus recte allegatos, optimo jure sibi vindicat. Duplex hic numerus legitur etiam in recentioribus editionibus, v. g. Modœtiana (1828), Taurinensi (1829), Vesuntina et Insulana (1832) etc. In editione vero Mechliniensi (1845), quam secutæ sunt Ratisbonensis (1846) et alia Taurinensis (1847), et quas omnes etiam noscit P Ballerini [2], unicus quidem legitur numerus; hic autem est n. 170. et non 168. — Cæterum, etiamsi S. Alphonsus minus recte Salmanticenses allegasset, imo etiamsi ipse *solus* pro sua sententia staret, ut falso asserit cl. Professor, jam valde inconveniens esset simplici numero insistere : quasi doctrina tanti momenti aliud fundamentum non haberet, præter *oculorum aut memoriæ lapsum.*

5. Porro lectorem delegat P. Ballerini ad textus, quos pag. 519-521 in adnotatione ad *n.* 621. adduxerat, ut sibi persuadeat, sententiam præfatorum Auctorum *toto cœlo* a thesi S. Alphonsi distare. Examinabimus suo loco [3] textus ibidem allatos, aliosque adjungemus; et nemo non sibi persuadebit, nec vel minime dubitabit, istos Auctores *toto cœlo* (si jam importunis hyperbolis utendum est) potius a thesi P Ballerini, quam a thesi S. Alphonsi distare.

II. Falsum est, paucos tantum DD. mentionem injicere Signi extraordinarii, istudque non exigere ceu conditionem sine qua non. — Interim perpenduntur auctoritates Lugonis, Laymanni et Salmanticensium, a Ballerinio objectæ.

Lib. VI. n. 460. S. Alphonsus extraordinaria dispositionis signa sequenti modo exponit: « Sed rogabis, *quænam sint hæc » signa extraordinaria doloris*, cum quibus » recidivus statim possit absolvi. — Plura » hujusmodi signa traduntur ab AA. supra » allatis, quæ sunt videlicet: 1. *Major dolor » patefactus per lacrymas, suspiria aut cor- » dialia verba*, ajunt Lugo, Laymann, » Milante, Holzmann, Croix, Tamburini, » Lohner, Renzi et Salmanticenses. Dicit » autem Gonet, non esse sæpe credendum » lacrymis peccatorum; nam sæpe lacrimæ » proveniunt ab humano affectu. Vice *non » sæpe* melius hic auctor dixisset *non semper*; » nam revera, ut bene ait P. Milante, hu- » jusmodi lacrymæ, præsertim in mulieri- » bus et rudibus, non semper sunt signa » veræ pœnitentiæ; quandoque enim pro- » veniunt ex aliqua passione, quam pœni-

[1] Cf. supra, pag. 270. in fin.

[1] Cfr. *De morali systemate S. Alphonsi dissertatio*, Roma 1864.
[2] Vid. ibid. pag. 12. 13. 14.
[3] Cfr. infra, Cap. II. §. 1. punct. II.

» tentes exponunt; vel ex motivo negatæ absolutionis, vel damni passi aut imminentis. » Cæterum lacrymæ pœnitentium ut plurimum oriuntur ex compunctione cordis, maxime si effundantur post auditam concionem, vel monitionem Confessarii præbentis aliquod compunctionis motivum. » Hinc S. Deo sic docuit: *In dispensandis Dei donis, non dedemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere cum ipsam pœnitendi affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam.* Nota: *cum credamus;* quapropter ordinarie, nisi aliud percipiatur oppositum, credendus est pœnitens ex inspiratione Dei lacrymas effundere. Hic etiam facit illud quod attulimus D. Jo. Chrysostomi mox supra, ubi dixit, compunctionem signum esse veri doloris. — 2. *Minor numerus peccatorum;* ut dicunt Busembaum, Wigandt, Laymann, Sporer, Anacletus, P Segneri, Lohner, Gobat, Mazzotta, Tamburini et Renzi. Hoc tamen intelligendum, cum pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi; aut si ille post ultimam confessionem diu se continuerit, v. gr. per 20 vel 30 dies, cum ante assuetus fuerit prolabi pluries in hebdomada; vel si relapsus fuerit post magnum conflictum, ut recte ajunt Croix et Anacletus. — *Studium adhibitum ad emendationem:* Lugo, Laymann, Sporer, Salmanticenses, Mazzotta; aut si pœnitens adhibuerit jejunia, eleemosynas, orationes et missas, ut bonam faceret confessionem, et ad absolutionem se disponeret, *Fuga spontanea occasionum:* Croix et Mazzotta. *Impletio mediorum præscriptorum a Confessario:* Wigandt, Busembaum et Mazzotta. — 4. *Si pœnitens quærat media ad se emendandum:* Laymann, Lugo, Salmanticenses, Mazzotta, Wigandt, Holzmann, Milante etc.; aut *si promittat remedia adhibere, vel antea præstita melius exequi:* Lugo, Segneri, Croix et Mazzotta; maxime (ait Lugo) si nunquam admonitus fuit de mediis adhibendis; *sed hujusmodi promissionibus puto non omnino fidendum,* cum pœnitentes facile promittant *ad absolutionem obtinendam* omnia exequi quæ Confessarius imponit, sed non raro postea negligunt. — 5. *Spontanea confessio,* ut dicunt Laymann, P. Segneri, Tamburini et Mazzotta: dummodo pœnitens non confiteatur ex obligatione præcepti paschalis, vel impulsus a parentibus, pædagogo aut domino, nec propter quemdam usum se confitendi in aliquibus festis, nempe Nativitatis Domini, Assumptionis B. Mariæ etc.; sed accedat *omnino sponte* et vere a lumine divino inspiratus, ad solum fidem adipiscendi Dei gratiam. Præcise hæc spontanea confessio signum esset dispositionis, si pœnitens, ut accederet ad Sacramentum, *notabilem conatum* adhibuit, scilicet longum iter est aggressus, abstinuit a » lucro illius diei, magnum conflictum internum sive externum superavit, et s[...] milia. — 6. *Si accedit ductus ab aliq[...] extraordinario motivo,* nempe concion[...] auditæ, mortis alicujus amici, vel ex t[...] more terræmotus, alluvionis, pestis, etc. » P. Milante et Croix. — 7. *Si pœnite[...] confiteatur peccata prius culpabilit[...] omissa·* Croix. — 8. *Si pœnitens, priu[...] quam accedit, restituerit ablatam vel rep[...] raverit famam proximi læsam:* Milant[...] — 9. Addo cum Milante, *si post peccat[...] pœnitens ad monitionem Confessarii sign[...] ficet, se adeptum fuisse novam cognitione[...] suæ iniquitatis vel periculi suæ damnati[...] nis.* — Addit Croix, esse etiam signa extraordinaria, si pœnitens dicat se pœni[...] tuisse statim post peccatum, si cupia[...] satisfacere, si magnam pœnitentiam bon[...] animo acceptet, si protestetur ex seips[...] male mori quam relabi. Hæc signa dic[...] saltem deservire posse ad alia signa dispo[...] sitionis adjuvanda.

« *Hæc autem signa dispositionis recidivorum » Auctores præfati non casu tradiderunt, se[...] » experientia docti. Unde puto nequaquam erra[...] » eum, qui se dirigit cum sententiis communite[...] » receptis ab hujusmodi DD. non humilis notæ* » Dicere autem, quod ipsi scripserint e[...] passione affecti, ut suæ ipsorum doc[...] trinæ cum plausu exciperentur, vel prop[...] ter aliquid hujusmodi, non videtur carer[...] aliqua labe temeritatis. Quod si hoc no[...] est censendum, *non debet credi, hos ta[...] graves DD. a Deo lumine suo fuisse destitutos [...] re, quæ directionem respicit conscientiarum totiu[...] populi christiani;* tanto magis quod circ[...] tales sententias nulla Ecclesiæ proscripti[...] intercessit. Nec officit, quod plures op[...] niones quæ circumferuntur, non sunt a[...] Ecclesia damnatæ, et tamen ab aliis com[...] munius ut laxæ reputantur; nam Eccle[...] sia non omnes opiniones, quæ casus par[...] ticulares respiciunt, damnat, quamvi[...] non approbet; sed sententias, quæ un[...] versalitatem conscientiarum spectant[...] Ecclesia nec approbat, nec tacet, ut dix[...] S. Augustinus: *Ecclesia Dei multa tolera[...] et tamen quæ circa fidem sunt vel bonam vitam nec approbat, nec tacet.* »

S. Alphonsus, ut ex præfato textu con[...]stat, signa extraordinaria, quæ singillatin[...] apud singulos Doctores habentur, collegi[...] et conjunctim hic exposuit. Sequentes au[...]tem probatos Doctores pro hisce signis citat Busembaum, Wigandt, Laymann, Sporer Anacletum Reiffenstuel, Ven. Paulun[...] Segneri, Lohner, Gobat, Mazzotta, Tam[...]burini, Renzi, Croix, Lugo, Salmanticenses Holzmann, Milante, etc.; quibus alii mult[...] addi possent. Aliquos infra citabimus. Ex hac expositione simul patet, S. Alphon[...]sum in admittendis signis extraordinariis non rigidiorem sed potius mitissimum s[...] exhibere, quippe quod hæc signa amplis[...]simæ latitudinis sint. Vix enim, salten[...] secundum communiter et regulariter con[...]

tingentia, cogitari potest, ut recidivus vero dolore et sufficienti proposito non carens, horum signorum unum alterumve non afferat; cum jam minor peccatorum numerus, vel aliqua continentia post ultimam confessionem, vel impletio mediorum a Confessario præscriptorum sufficiat. — Patet igitur, S. Alphonsum nullatenus exigere *contritionem extraordinariam*, sed signa extraordinaria sinceræ contritionis ordinariæ. Imo nequidem exigit *signa extraordinaria sensu stricto*, seu rara et vix possibilia; sed tantum requirit, ut pœnitens eodem modo relapsus, præter solitam accusationem ac consuetas dubias protestationes de sincero dolore et firmo proposito, afferat quoddam solidum ac probatum signum, ex quo Confessarius sibi prudens efformare possit judicium de ejus dispositione (Cfr. supra, pag. 276. n. 1).

Circa hæc signa extraordinaria, A. BALLERINI loc. cit. pag. 540. sequentes habet objectiones: « 3. Si qui *pauci* sunt, qui » mentionem injiciant *extraordinarii signi* » dispositionis, hoc non exigunt ceu *conditionem sine qua* absolvere Confessarius » non possit; sed, vel mere dicunt, illud » quoque ad dignoscendam dispositionem » deservire ut *Lugo* (De pœnit. disp. 14. » n. 166), vel memorant tamquam casum, » in quo *contra ac senserit* S. Alph., n. 463. » 464.) non differenda est absolutio uti » *Laymann* (De pœnit. cap. 5. [1] n. 10). — » *Unos itaque reperies Salmanticenses, qui* » (Tract. 17. cap. 2. n. 170.) *ceu probabilius* » *tradunt, quod tunc non solum salubre erit consilium differre absolutionem, sed ad id tenebitur* » *Confessarius.* Verumtamen horum quoque » sententia ab opinione S. Alphonsi recedit. » Nam primo quidem isti *(ibid. n.* 167.) *probabiles* censent et alias sententias, quarum prima *(ibid. n.* 168.) contra S. Alphonsi sententiam docet, absolutionem » conferri posse, licet aliquando ex consilio » salubre esse queat eam differre. Deinde » obligationem illam differendi absolutionem *(ibid. n.* 170.) limitant, *nisi ex denegata absolutione scandalum aliquod sequatur, aut aliud extrinsecum inconveniens;* » qua limitatione tantum non subvertunt » S. Alphonsi thesim, cum eo ipso concedant, absolutionem per se loquendo » posse conferri. Denique *(ibid. n.* 168). » ipsi disserunt *de eo, qui sæpius admonitus,* » *in eodem semper statu permanet*, etc.; unde » et ipsi sunt iis accedendi, quorum sententiæ S. Alphonsus dicit (ut nuper vidimus), *se numquam acquiescere potuisse.* »

Quid autem de hisce assertis sentiendum sit, videamus.

1. Non *paucos*, sed permultos esse DD. qui mentionem injiciant *extraordinarii signi* dispositionis, jam ex allegationibus S. Alphonsi patet. Nequidem in antiquioribus [2], qui sæculo 16. vel ineunte sæculo 17. scripserunt, hæc mentio desideratur; etenim saltem generice de *magno dolore*, ut Medina, vel de *majoribus quibusdam signis pœnitentiæ et propositi emendandi* ut Henriquez, vel de *signis certis et manifestis doloris et detestationis*, ut Azorius et Sayrus, vel, ut Sanchez, de conditione loquuntur, quod pœnitens *vere doleat* de præteritis ac in posterum emendam *firmiter proponat*, ut ab solvi possit; quibus locutionibus aperte exigunt, ut pœnitens, præter ordinarias et consuetas protestationes, alio modo dispositionem suam manifestet. — Sed jam anno 1615. *Reginaldus*, anno 1622. *Filliuccius*, et anno 1625. *Laymann*, aliqua hujusmodi signa specifice enumeraverunt; et a medio sæculo 17. vix ullus reperietur Theologus de hac materia ex professo tractans, qui non distincte aliqua hujusmodi signa exponeret [1].

2. Dicit porro P. Ballerini, auctores istos, qui mentionem signi extraordinarii injiciunt, hoc non exigere ceu *conditionem, sine qua* absolvere Confessarius non possit. Falsam esse hanc assertionem, documenta contraria, quæ in sequentibus Punctis afferemus, evidenter demonstrabunt. — Cum autem *Cardinalem de Lugo* et *Laymann*,

[1] Rectius *cap.* 4. (Cfr. edit, Ven. 1630).
[2] Cf. infra. Cap. II. §. 1. punct. I. n. 1.

[1] Ex dictis patet, recentiores Theologos et speciatim S. Alphonsum minime *novam* excogitasse *Theoriam signorum extraordinariorum.* Nec ullatenus isti censurandi sunt, quod usi sint voce: *extraordinaria*, ab antiquioribus non usurpata. Scitissime enim advertit doctissimus Pontifex *Benedictus XIV.* in opere : *De serv. Dei Beatif.* lib. 2. c. 26. n. 6. et 7 : « Nec nova nec damnabilis, sed *laude digna habenda est doctrina,* » *quæ, licet aliquid nove dicat, nova tamen non* » *docet;* teste *S. Vincentio Lirinensi*, in Commonitor. cap. 27. ubi sic loquitur : *Intelligatur,* » *te exponente, illustrius, quod ante obscurius* » *credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum* » *venerabatur ; eadem tamen quæ dicisti, doce,* » *et cum dicas nove, non dicas nova...* — Non » poterit doctrina uti nova qualificari, cum aliqua » *vox nova* usurpatur, non ut *res nova* significetur, sed ut facilius mysteria nostræ fidei » exponantur et hæreses contrariæ refellantur, » testimonio *S. Augustini*, lib. de gratia Christi : » *Cum aliquid propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimendum, et accurate* » *ab aliis distinguendum est, rem veterem novo* » *articulo insignire nihil vetat...* Pro hæc assumptione plura alia præsto essent, et signanter » exempla deducta ex vocibus : *Purgatorium,* » *Trinitas Personarum, Incarnatio, Transsubstantiatio* ; quæ, etsi in sacris Litteris non habentur, laudabiliter tamen inventæ sunt, et hodie » passim usurpantur, ut clare veritates in Scriptura revelatæ exponantur. Addi possent aliæ » voces, quæ a Theologis adhibentur, puta : *Physica prædeterminatio, Scientia media...* » Quæ autem egregie disserit Benedictus XIV. de rebus ad fidem spectantibus, æquo jure prædicari debent de doctrina S. Alphonsi, in qua nihil censura dignum repertum fuit. Imo apprime S. Auctori conveniunt memorata verba S. Vincentii Lirinensis: « *Intelligatur, te exponente, illustrius quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur..* »

(utrumque e Soc. J.) speciatim velut typos ceterorum proponet, de his duobus jam hic agendum est.

Si *Lugo* nihil aliud dicere intendisset, nisi signum extraordinarium *quoque* ad dig oscendam dispositionem deservire, supervacue propositionem enuntiasset, cujus veritatem nemo sana mente præditus in dubium revocare potest. Sed hæc non fuit sua intentio. — Disp. 14. sect. 10. *An et quomodo neganda sit absolutio ob defectum propositi?* N. 148. dicit: « Ad complementum hujus disputationis, in qua agimus de necessitate doloris et propositi, pertinet hoc dubium practicum de absolutione neganda vel differenda, ob defectum propositi efficacis: qui defectus colligitur, vel ex eo, quod nolit homo restituere, vel facere id, ad quod tenetur, in quo casu est clarus defectus propositi; vel ex eo, quod nolit relinquere occasionem proximam peccati: in quo casu est major difficultas; vel ex eo, quod *post alias confessiones et repetitum propositum non emendatur, sed eodem modo relabitur*. Nunc dicemus de occasione proxima; postea de relapsu. » — Cum igitur Lugo dicit, defectum propositi efficacis nonnumquam ex eo colligi, quod pœnitens « post alias confessiones et repetitum propositum non emendatur, sed eodem modo relabitur »: necessario sequitur, Confessarium hujusmodi pœnitentibus *absolutionem differe non tantum posse, sed debere.*

Postquam autem n. 149—165. de occasione proxima tractavit, idem *Lugo n.* 166. sic pergit: « Restat ergo nunc, ut dicamus aliquid de illo ultimo puncto, seu ultimo capite cognoscendi defectum propositi efficacis, nempe *ex frequenti reincidentia in peccata* post multas confessiones, absque ulla emendatione; in quo puncto, doctrina communis et vera est, si Sacerdos hic et nunc, non obstante consuetudine præterita, judicet, pœnitentem habere verum dolorem et propositum non peccandi, posse eum absolvere; quia dispositio sufficiens est dolor et propositum præsens, non emendatio futura, atque ita poterit absolvi, licet judicetur relapsurus. Secundo *certum est*, quando Sacerdos, attenta consuetudine præterita et propensione, aliisque circumstantiis, judicat, *pœnitentem non averti sufficienter ab illo peccato non posse eum absolvere, quantumcumque pœnitens dicat se dolere;* quia si Sacerdos id non credit, non habet judicium requisitum ad conferendam absolutionem. Tertio *ad judicium ferendum de dispositione præsenti*, deservit, si *peculiaria signa* ostendit; item, si jam adhibuit curam aliquam ad consuetudinem extirpandam. Si numquam admonitus fuit de mediis adhibendis ad tollendam consuetudinem: nunc autem admonitus, libenter ea suscipit, et proponit adhibere ea media. Denique aliquando utile erit differre absolutionem per aliquot dies, ut appareat correctio et observatio propositi. » — Et hanc ultimam quæstionem, an Confessarius possit, et an expediat, etiam pœnitenti satis disposito aliquando absolutionem differre, deinde n. 167—173. diffuse pertractat. — Dicit ergo Lugo in cit. n. 166., Confessarium non posse absolvere pœnitentem recidivum, *quantumcumque is ei dicat se dolere*, si judicat, ipsum non satis averti a peccato illo, quia non habet judicium requisitum ad conferendam absolutionem. Cumque immediate subjungit, quod ad hoc iudicium ferendum *peculiaria signa doloris* deserviant, manifeste hæc signa ponit ceu *conditionem*, *signa qua* Confessarius judicium requisitum non haberet, et ideo pœnitentem non posset absolvere.

Laymann[1] dicit : « Verumtamen Confessarius in tali homine, qui idem peccati genus, ad quod pronus solet esse relapsus, v. gr. fornicationem, voluntariam pollutionem, blasphemiam, sæpius ad confessionem affert, attendere debet, utrum ille conatum aliquem emendationis adhibuerit, quod his *signis* cognosci poterit. I. Si post proximam confessionem *rarius*, quam ante solebat, lapsus fuit. II. Si *mediis* usus est, quæ ipsi contra peccati recidivam a Confessario imperata erant. III. Si occasiones extrinsecas peccandi, quas removere debuerat et pollicitus erat, *reipsa amovit*. Quod si talia præstitit, haud dubie absolvendus est. — Sed etsi nihil horum præstiterit, nihilominus illi absolutio conferri potest, si rem secundum se et absolute consideremus. Quia licet antea propositum inefficax habuerit, nunc tamen verum et efficax concipere potest; idque affirmanti credi plerumque debet : cum ipse sit sui accusator, defensor et testis, ait Suarez, et clarius docet Sanchez loc. cit. Verumtamen interdum vehemens est suspicio et justa præsumptio, propositum emendandi simulatum aut non sufficiens esse; si videlicet pœnitens, post duas aut tres confessiones, eandem peccati speciem eodem vel majore numero afferat, et nullus emendationis conatus antecessisse videatur : hoc casu differenda erit absolutio, nominato aliquo temporis spatio, intra quod pœnitens conatum adhibeat ad criminis emendationem, postea absolutionem accepturus. Id vero limitari debet, nisi pœnitens in præsente confessione, *specialia*, qualia antea numquam, *doloris signa* ostendat, quibus præsumptio illa de mala confitentis dispositione merito erigatur. »

Disertissimis ergo verbis Laymann *signa extraordinaria* ceu *conditionem* ponit, *sine qua* Confessarius non potest absolvere pœnitentem : de quo solo et unico hic quæritur. Sed nequidem id verum est (prout affirmat Ballerinius), ipsum dissentire a S. Alphonso ea ratione, quod hic doceat, Confessarium etiam pœnitenti satis disposito, aliquando, quamvis raro expediat, absolutionem differre posse. Etenim Laymann, propositionem præmissam limitando, si signa specialia doloris adsunt, nihil aliud dicit, nisi Confes-

[1] De pœn. c. 4. n. 10.

sarium, prout judex est, non *debere* absolutionem differre; sed ideo non negat, ipsum, tamquam medicum, *posse* differre, si hoc remedium saluti pœnitentis utile fore judicat, quemadmodum sententia communissima docet.

3. Incredibili, et in controversiis theologicis inaudita audacia asseverat P. Ballerini, nullum *præter Salmanticenses* auctorem reperiri, qui doceret, non esse solum *salubre consilium*, differre absolutionem, sed Confessarium ad id *teneri*. Quid de hac propositione sentiendum sit, jam ex præmissis colligi potest, et uberius patebit ex amplioribus documentis, quæ in sequentibus Punctis allegabimus.

4. Dicit porro cl. Professor, quod Salmanticenses (quorum textum pag. 280. n. 1. jam citavimus) cæteras sententias *probabiles* censeant. In prima editione Theologiæ moralis Salmanticensium, utique tres allatæ sententiæ dicuntur *omnes satis probabiles* (n. 167.), et tertia (n. 170) solummodo *probabilior* judicatur. Verum in posterioribus editionibus revisis et ampliatis, quas similiter Patres Carmelitani Collegii Salmanticensis curaverunt, legitur ad n. 170. sequens additio : « Ex is tribus sententiis, quarum tertiam judicavit Auctor *probabiliorem*, *post decretum vero Innocentii XI. ipsam ut omnino sequendam stabiliret, alias duas reprobando*, obtemperando Pontificio decreto, quo Supremus Pastor illam probat, et contrarias repellit, quod fecit damnando Propositionem 60. quæ erat tenoris sequentis : *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ aut Ecclesiæ, licet emendationis spes nulla appareat, nec est deneganda, nec differenda absolutio : dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem.* »

5. Objicit denique P. Ballerini, quod *Salmanticenses* obligationem differendi absolutionem limitent : « *nisi ex denegata absolutione scandalum aliquod sequatur, aut aliud extrinsecum inconveniens;* » qua limitatione, thesim S. Alphonsi subverti putat. Salmanticenses utique hæc verba adjiciunt, at non ut suam sententiam, sed post Auctorum allegationes, et etiam hac ratione minus exacte. Tres tantum auctores, nimirum *Azorius*, *Prado*, et *Trullenchus* subjungunt : « nisi scandalum adsit, aut aliqua causa, ob quam pœnitens statim a peccatis debeat absolvi. » *De extrinseco inconvenienti* nullus loquitur.

Cæterum nullius momenti est, utrum tres tantum an plures, sive pauci sive multi hanc limitationem adjiciant : quippe quod conclusio, thesim S. Alphonsi subverti quam Ballerinius inde deducit, falsa sit. Etenim communissima Doctorum sententia docet pœnitentem, cujus dispositio *dubia* est, *sub conditione* absolvi posse, imo aliquando debere, si justa causa adest, scilicet *si negata absolutione, notabile detrimentum spirituale pœnitenti immineret*. Cui sententiæ adhæret etiam S Alphonsus, eodem Lib. VI. n. 431 et 432. docens, pœnitentem eodem modo recidivum nec signa extraordinaria exhibentem, *sub conditione* absolvendum esse, si in periculo mortis constitutus est, vel urget necessitas suscipiendi communionem, vel prudenter timetur, quod pœnitens amplius ad confessionem non redibit et in peccatis suis tabescet (cfr. supra pag. 275).

III. Perpenduntur aliæ Auctoritates recte a S. A. et a Salmanticensibus allegatæ, ac immerito a P. Ballerini impugnatæ.

Loco cit. pag. 540. cl. BALLERINIUS præfatam Adnotationem sic prosequitur : « 4. » Item, si *nonnulli*, quos et Salmanticenses » (n. 170.) avidissime inquisiverunt, usi » sunt iis phrasibus, *non posse absolvi, non* » *esse absolvendos; horum tamen sententia* » *nec S. Alphonsi, imo nec Salmanticensium* » *opinioni ullatenus favet.* Et sane quid *ho-* » *rum theoriæ* suffragatur, quod *Sanchez* » (In Decal. lib. 2. cap. 32. n. 45.) dum » dicit, assuetum blasphemiis absolvi posse, » imo et esse absolvendum, excipiat tamen » casum scandali resarciendi, *nisi* (inquit) » *quando ille iis blasphemiis ingens præberet* » *scandalum, et ita Confessarius judicaret, post-* » *ponendum privatum illius solatium, et ad* » *gloriam divinam expedire, illum non absolvi* » *donec scandalo publico satisfaciat, nitendo* » *vitæ emendam?* Et hoc idem est, quod ait » *Bonacina* (De II. Præc. disp. 4. q. 1. » punct. 14. [1] n. 7.) : *Ratione vitandi scan-* » *dali, quod pejerans aliis præbere solet, de-* » *neganda est absolutio juxta prudentis con-* » *fessarii judicium; scandalum enim præca-* » *vendum est.* Rursus quid *eorum theoriæ* » favet, quod *Ludov. Lopez et Bart. Medina*, » ab iis allegati, dixerint, non esse absol- » vendum eum, qui *non habet propositum* » corrigendi vitium? Sic enim *Lopez* suam » ac Medinæ sententiam proponens (Inst. » Consc. p. 1. c. 25.) ait : *Huic sententiæ* » *Soti videtur subscribere Medina, quod qui* » *consuetudine jurandi passim tenetur absque* » *delectu et consideratione utrum verum fal-* » *sumve juret*, caretque vero proposito *ex-* » *tirpandi iniquam consuetudinem, non est* » *absolvendus. Si autem emendam statuat,* » *bonoque anime remedia sibi indicta a Con-* » *fessario amplexus fuerit, non est cur ei* » *prolatanda sit absolutio.* Quid prodest, » quod *Rodriquez* ab iis allegatus (Sum. p. » 1. cap. 192. n. 13.) exscribens Medinam, » dixerit : *Qui vero est defectuosus in sua* » *prava consuetudine, ut in ipsa confessione* » *juret ad singula verba, non debet pro tunc* » *absolvi?* Imo *Ludov. Lopez* (1. c.) ceu *rigi-* » *dius* habet id, quod suggesserat Medina, et » a Medina sumit Rodericus, eum *qui in* » *multa prorupit juramenta, mala consuetu-* » *dine, qua tenetur, ad id raptus, jamque* » *pluries ante de hoc confessus cum fuerit,* » *numquam præstitit emendam, non absol-* » *vendum, sed mittendum esse, ut per dies*

[1] Rectius *punct.* 13. (cfr. Tom. 2. edit Venet. 1683).

» *aliquot attentum se gerat ad extirpandam* » *tam perniciosam consuetudinem...* [1]. »

Sed iterum falsa sunt, quæ cl. Professor in præfata Adnotatione asserit.

I. — 1. *Sanchez, S. J.* [2] ait : « Tandem superest triplex brevis difficultas. Prima est, *an habens consuetudinem blasphemandi sit absolvendus?* Medina [3], Petrus de Ledesma [4], Manuel [5], Ludovicus Lopez [6], asserunt, hunc, quando in aliis confessionibus emendam proposuit, nec emendatus est, non esse statim absolvendum, sed differendam ei absolutionem, donec emendetur. Quod temperat *Azorius* [7], nisi signa certa et manifesta detestationis illius criminis ostendat, et in aliud tempus differri commode absolutio nequeat. At mitius loquitur ipse *Azorius* [8], loquens de habente pravam jurandi consuetudinem, ubi ait, hunc, si alioquin admonitus, aliquid curæ et laboris apposuerit ad eam consuetudinem extirpandam, statim absolvendum esse; secus si sæpe admonitus nullam curam adhibuit, nisi justa causa subsit ad concedendam statim absolutionem. — Et ideo, quamvis crimen *blasphemiæ* sit multo gravius, *applicando prædictam doctrinam ad illud;* dico primo, habentem pravam blasphemandi consuetudinem, qui nunquam est admonitus ut illam deponat, vel si sæpe in aliis confessionibus admonitus est, et aliquid operæ et studii collocavit ad eam consuetudinem evellendam, debere statim absolvi. Quia si nunquam est admonitus, non est in tanta culpa; si autem admonitus est, et aliquid studii collocavit, jam ex parte sua aliquid confert, et si differatur absolutio, forte cadet animus, et a confessione deterritus in pejus labetur Secundo dico, quando nil curæ apposuit ad emendam, admonitusque est sæpe in aliis confessionibus, *posse adhuc hunc in rigore statim absolvi, si vere doleat de præteritis, ac in posterum emendam firmiter proponat.* Quia nullam occasionem extrinsecam habet, ut vel sic necessario impediatur absolutio, sed ex fragilitate carnis, sicut et in alia vitia. Tertio dico, an sit consilium differre absolutionem, pendere ex confessoris prudentia. Si enim pœnitens id non multum ægre ferat, et speretur non ob id retrahendum a confessione, sed potius id fore medicinam, erit consilium differre absolutionem, majori suavitate possibili adhibita; si autem oppositum speretur non erit consilium; nisi quando ille iis blasphemiis ingens præberet scandalum et ita confessarius judicaret postponendum privatum illius solatium, et ad gloriam divinam expedire illum non absolvi, donec scandalo publico satisfaciat, nitendo vita emendam. »

Disertis verbis hic *Sanchez* declarat, e sua sententia, doctrinam, quam Azorius quoad consuetudinem temere jurandi tradit ad crimen blasphemiæ, quamvis multo gravius, applicandam esse. Cum ergo deinde dicat, pœnitentem, qui nihil curæ apposuit ad emendam, posse adhuc in rigore absolvi si vere doleat et firmiter proponat; aperte exigit *ut pœnitens, præter consuetas affirmationes, alio modo verum dolorem et firmum propositum manifestet :* secus enim doctrinam Azorii non tantum non applicaret, sed potius ex diametro oppositum doceret. Sed hæc interpretatio jam per se necessaria est. Omnes namque pœnitentes, qui ea intentione accedunt, ut sacramentalem absolutionem suscipiant, protestari solent quod vere doleant ac firmiter proponant et ideo hæc conditio prorsus inutiliter apposita esset. Inutilia essent insuper alia verba : *adhuc in rigore*, et sanum sensum non funderent, si consuetæ protestationes pœnitentis semper sufficerent ad eum absolvendum. — In quantum vero Sanchez quæstionem ponit, *an sit consilium differre absolutionem*, de pœnitente *vere dolente et firmiter proponente*, qui adhuc in rigore absolvi potest, loquitur ; et de hoc, non de alio dicit, quod accedente scandalo ingenti, non possit absolvi, quamvis alias absolutionem ipsi differre non expediret.

2. Quoad *consuetudinem jurandi*, dicit idem *Sanchez* [1] : « Tandem potest dubitari an affecto hac prava mortali jurandi consuetudine sit *absolutio differenda.* Quidam affirmant, quando sæpe fassus eam non corrigit; secus, quando bis vel ter. Ita docent Medina, Vega, Ludovicus Lopez Manuel. Atque id esse interdum saluberrimum consilium, tradunt Sayrus et Suarez qui addit, non esse in hoc scrupulose procedendum ; nec enim oportet confessorem judicare, fore ut pœnitens non reincidat sed satis illi est, ut judicet in præsenti eum tali proposito affectum esse, et facere quod moraliter potest, ut efficax sit. *At in hoc est omnino dicendum, quod de habente blasphemandi consuetudinem diximus* libro præcedenti c. 32. n. 45.; ubi etiam retulimus *quod circa hoc sentit Azorius.* Imo mitius se debet in hoc habere confessarius; cum minus iniqua sit hæc consuetudo, quam blasphemandi. » — Cum Sanchez hic declaret : « At in hoc omnino est dicendum quod de habente blasphemandi consuetudinem diximus, » *manifeste negat, dilationem absolutionis semper nonnisi saluberrimum consilium esse.* Id solum subjungit, quod Confessarius *mitius* potius quam rigidius se habere debeat, in quantum consuetudo temere jurandi minus iniqua est, quam altera blasphemandi. — Quid autem *Suarez*

[1] Conclusiones, quas cl. Ballerinius ex allatis textibus deducit. perpendentur infra, in Punct. IV. et V. pag. 299 et 310.
[2] Lib. 2. c. 32. n. 45.
[3] Lib. 1. Summæ, c. 14. §. 2.
[4] Tom. 2. Summæ, tr. 1. c. 9. fin.
[5] Tom. 1. Summæ, in 2. edit., c. 31. n. 5.
[6] 1. P instruct. c. 282 versicul. *Sed quid, si blasphemus.*
[7] Tom. 1. lib. 9. instit. moral. c. 28. q. 18
[8] Loc. cit. lib. 11. c. 3. q. 4.

[1] Lib. 3. c. 5. n. 18.

et *Sayrus* proprie dicant, infra exponemus (pag. 301. n. 5 et 9).

3. Similiter dicit *Bonacina*, de consuetudine jurandi et mentiendi disserens [1] : « Secundo dubium est, an habens consuetudinem jurandi et mentiendi, possit absolvi? Respondeo, *in rigore* et per se loquendo, absolvi posse, *si firmum habeat propositum* abstinendi in futurum ab hujusmodi juramentis. Ratio est : tum quia hæc consuetudo non dicitur occasio extrinseca, ob quam sit illi deneganda absolutio : tum quia occasio interrumpitur et retractatur per dolorem et per propositum contrarium; consequenter non videtur esse in proxima peccandi occasione; et sic non videtur deneganda absolutio pœnitenti, qui firmum habet propositum abstinendi in futurum ab hujusmodi in juramentis. — Dixi in rigore et per se loquendo ; quia ratione vitandi scandali, quod pejerans aliis præbere solet, deneganda est absolutio juxta prudentis Confessarii judicium : scandalum enim præcavendum est... » — Similiter ergo dicit *Bonacina*, hujusmodi consuetudinarios in rigore absolvi posse, si firmum habeant propositum ; et ideo pariter supponit, quod non tantum *solitis protestationibus* propositi firmitatem manifestent. Similiter denique dicit, etiam illos, qui in rigore absolvi possent, quia firmiter proponunt, accedente scandalo non esse absolvendos.

4. Habemus autem (contra Ballerinii assertionem, pag. 282. n. 2. relatam) *alium adhuc locum*, ubi *Bonacina*, de alia prava consuetudine disserens [2], dicit : « Tertio colligi potest, non cogi Confessarium *ad denegandam absolutionem* adolescenti, qui sæpius in mollitiem incidit ex carnis fragilitate; nam hujusmodi occasio non censetur voluntaria, cum adolescens non possit illam expellere. Verum tamen est, Confessarium debere salutares pœnitentias injungere ; *prælerea debere aliquando differre* absolutionem, ut pœnitens *cum majori proposito* proponat evitare hujusmodi turpia peccata. »

5. *Bartholomæum Medina* allegat P. Ballerini, at nonnisi membratim et ex ore aliorum ; et caute evitat, ipsum textum Medinæ citare. Quem verbotenus et ex integro allegare sufficit ad dissolvendam confusionem, quam iterum cl. Professor hic invexit, et ad falsas suas conclusiones diluendas. — *Medina* [3] dicit : « Si, qui ad confessionem venit, sæpe juraverit, ex mala, quam habet, consuetudine, atque hoc pluries confessus est, sed numquam se emendavit, non debet absolvi, sed absolutio differri per aliquot dies, quibus invigilet in deponenda penitusque relinquenda hac prava jurandi consuetudine, commendans se Deo, ut hoc possit efficere, aliaque remedia adhibere, quæ postea non longe dicentur. At si bis peccatum hoc fuerit confessus, aut ter, *magnumque dolorem demonstrat*, atque paratus est aliquo uti remedio, juxta meam sententiam est absolvendus; cum peccatum istud magis videatur esse in ore, quam in corde, et sic, aliqua diligentia mediante, poterit ei remedium exhiberi. Sed qui tam in hujusmodi prava consuetudine deliquerit, quod etiam in eadem confessione unoquoque verbo jurat, non debet tunc absolvi. »

Tres igitur statuit propositiones *Medina*, quæ ex suis verbis sponte et dilucide emanant. *Prima* est : Si consuetudinem jurandi habens, bis vel ter confessus est, absolvi potest, dummodo *magnum* scilicet *insolitum dolorem* ostendat ; ergo *præter solitas protestationes*, se *vere dolere*, manifestet. Ratio est, quia vehementia doloris efficit, ut peccatum istud magis in lingua quam in corde esse videatur ; hujusmodi autem peccato, aliqua diligentia mediante, remedium adhiberi poterit. *Secunda* est : Si quis sæpius quam bis vel ter confessus est, quin se emendaverit, non absolvendus, sed absolutio ipsi differenda est aliquot dies. *Tertia* est : Si prava hæc consuetudo in aliquo pœnitente adeo invaluerit, ut in eadem confessione unoquoque verbo juret, nullo modo est absolvendus, etiamsi numquam adhuc admonitus fuerit.

6. *Ludovicus Lopez* sententiam Medinæ omnino approbat, et nonnisi relate ad illam Dominici Soto rigidiorem vocat. Dicit enim [1] : « Insuper cum omnia, quæ in hac materia scitu necessaria sunt, ratus, et memoriæ occurrere, late sim prosecutus, nollem et hanc quæstionem sub silentio esse præteritam : scilicet, an in consuetudine jurandi perseverantes sint absolvendi ; et videtur quod non, nisi talem consuetudinem retractent : quia talis consuetudo est occasio, probabile periculum gignens ad pejerandum. — Ad quæstionem igitur respondendo, dicimus primo, quod *Sotus* videtur ei fecisse satis, dum sic ait : Cum jurandi consuetudo, neque per se sit peccatum ab actionibus ipsis jurandi distinctum, neque sit alia occasio jurandi quumque per solam cessationem amovebitur : non est ad sacramentum confessionis alia cautela adhibenda necessario, quam propositum non jurandi, et fugiendi occasiones, puta contubernia et loca, quibus homo ad jurandum inducitur ; est tamen saluberrimum consilium, per alias pœnas et alia remedia cohibere se quemquam. Huic sententiæ Soti videtur subscribere *Medina*, quod, qui consuetudine jurandi passim tenetur, absque delectu et consideratione utrum verum falsumve juret, caretque vero proposito extirpandi tam iniquam consuetudinem, non est absolvendus. Si autem emend[illegible]nat, bonoque animo

[1] Disp. 4. q. 1. punct 13. n. 7.
[2] Tom. 1. de matrim. q. 4. punct. 11. n. 14.
[3] Instr. conf. lib. 1. c. 11. §. 5.

[1] Instr. consc. p. 1. c. 25.

re..e lia sibi indicta a confessario amplexus fuerit, non est, cur ei prolatanda sit absolutio. — Secundo dicimus ad quæstionem, quod, quia *Medina* animadvertit, *prædicta remedia ab adjurare assuetis negligi*, et interdum pergere in pejus : jam in eadem Summula fol. 83. p. 2. *rigidius medicamentum* adhibens, ait, quod *certe* si, qui ad confessionem accedit, in multa prorupit juramenta, et mala consuetudine, qua tenetur, ad id raptus, jamque pluries ante de hoc confessus cum fuerit, *numquam præstitit emendam, non est absolvendus*, sed mittendus est, ut per dies aliquot attentum se vere gerat ad extirpandam tam perniciosam consuetudinem, et ut hujus emendæ gratia gratiam divinam et opem imploret, et ut alia remedia postea dicenda apponat. Cæterum, si bis aut ter confessus est de sua hac mala consuetudine, *magnoque dolore* compunctus apparet etc. » — Et sequuntur reliqua, quæ Medina loco citato habet.

7. Idem plane dicit *Emmanuel Rodriguez*, Summa P. 1. cap. 191. n. 11-13.

8. *Azorius, S. J.* [1] dicit : « Quarto quæritur, quo pacto se gerat is, qui confessionem audit ejus hominis, qui pravam habet consuetudinem jurandi? Respondeo, videndum esse, an antea fuerit sæpe admonitus, ut eam consuetudinem radicitus evellendam, et a se abjiciendam curaret. Deinde, an ea de re admonitus, curam et diligentiam ad eam consuetudinem extirpandam contulerit. — Si enim nunquam est admonitus, absolvi a peccatis jure potest, ea conditione, ut statuat apud se eam consuetudinem velle omnino deponere. Idem juris est, si alioqui admonitus, studii, curæ et laboris aliquid adhibuerit ad eam depellendam. Si tamen ter quaterve, ac sæpius etiam admonitus, nihil in ea re studii et operæ posuerit, etsi absolutio *simpliciter deneganda* non est, videtur tamen ad tempus *differenda*, ut opere aliquid interim in id conferat : nisi justa alioquin causa subsit, qua statim a peccatis absolvi debeat · possunt enim justæ causæ subesse. Medina, loco citato. »

9. *Trullenchus* [2] scribit : « Sed dices : Absolvi ne poterit habens consuetudinem jurandi et mentiendi? Respondeo, si non habet firmum propositum eam extirpandi, non potest absolvi, sicut contingit in aliis peccatis mortalibus. Quod si firmiter proponat eam evellere, et in futurum abstinere ab hujusmodi juramentis, et numquam de hoc fuit admonitus, absolvi poterit; quia occasio interrumpitur, et retractatur per dolorem et propositum contrarium : poterit etiam ob eamdem rationem absolvi, si postquam admonitus fuit, adhibuit aliquid curæ et laboris ad eam pravam consuetudinem expellendam. At si ter aut quater admonitus fuit, et nihil in ea operis posuit, *absolvendus non est, sed differenda est absolutio*, nisi scandalum adsit, aut aliqua causa, ob quam statim debeat a peccatis absolvi. Azorius [1]. »

P. Ballerini de Trullencho loquens [2], citat numerum 6., et addit, quod *Trullenchus idcirco perperam a Salmanticensibus citatur;* sed qua ratione, ipse non explicat, nec comprehendi potest. Nam *Trullenchus* inquit n. 6. : « Dico tertio : Consuetudo jurandi et mentiendi, et conjungendi mendacium cum juramento, seu consuetudo jurandi advertenter et indiscriminatim, sive verum, sive falsum, constituit ea affectum in statu peccati mortalis, et omissio ejus extirpandæ est lethalis. Petrus Ledesma, Suarez, Bonacina, et cum aliis Sanchez. Ratio est, quia censetur esse in occasione proxima peccandi mortaliter, cum illa consuetudo inducat ad conjungenda juramenta cum mendacio, et æque se exponat periculo jurandi verum ac falsum; qui autem est in occasione proxima peccandi mortaliter, peccat mortaliter, quoties ad illam advertit, et non conatur expellere. » Quod omnino concordat cum iis, quæ deinde *n.* 10. dicit.

10. Omnes isti Doctores de consuetudine temere *jurandi* loquuntur, et si *Azorius* et *Trullenchus*, quoad numerum confessionum, nulla emendatione subsecuta, paululum mitiores sunt, quam *Medina, Lopez* et *Rodriguez*, ad mitiorem judicandi rationem, quemadmodum et *Sanchez*, sine dubio eo inducebantur, quia hæc consuetudo inter omnes pravas consuetudines facilius excusari potest. — Omnibus autem Auctoribus modo citatis, mitiorem se præbet S. ALPHONSUS, saltem quod *rudes* attinet, dicens Lib. III. n. 150 : « Imo notandum, quod » *communiter rustici non apprehendunt gravitatem perjurii*, dum se confitentes de » juramentis, parum vel minime distinguunt juramenta vera a falsis; *et hoc ex* » *praxi in missionibus jam dudum intellexi.* » Quare pro iis, qui consuetudinem taliter » ad pejerandum habent, Confessarios potius censeo abstinendos esse *ab instruendis his talibus de peccato gravi, quod re*» *vera est in perjurio :* ne peccata materialia » in iis, ob malum habitum, quem habent, » formalia evadant: ex regula generali... » Bene tamen tales consuetudinarii sunt » *fortiter monendi*, ut deinceps desinant fal» sum jurare. Ceterum, non semper expe» dit monere hujusmodi rudem pœniten» tem de gravitate perjurii, si monitio » prævideatur non de facili profutura. »

II. — Videamus autem nunc, quid iidem DD. de consuetudine *blasphemandi* sentiant.

1. *Medina*, l. c. §. 2. dicit : « Si qui ex blasphemis istis voluerit confiteri, eique mos fuerit blasphemandi, neque præteritis ... se emendavit, *non debet eum*

[1] Tom. 2. lib. 11. c. 3. q. 4. (quem locum etiam cit... Salmanticenses).
[2] In Decal. lib. 2. c. 1. dub. 20. n. 10. (qui locus pariter a Salmant. allegatur).

[1] Loco cit.
[2] Vid. infra, pa... IV pag. 300.

Confessor absolvere**, quamvis se emendaturum* ***dixerit, sed debet eum sine absolutione relinquere per aliquot dies : sique postmodum fuerit emendatus, absolvat, *alioquin minime.* Nam qui toties deliquit *in aliquo*, nec se tot confessionibus emendavit, credendum est, quod neque nunc firme se emendare proposuit ; at si nunc primum deliquit, non est ei absolutio differenda. »

2. Idem omnino dicit *Lopez*, l. c. cap. 25. ad numerum tertium.

3. Idem pariter sentit *Rodriguez*, cap. 34, n. 5 : « Debent amplius notare, quod si aliquis est consuetus dicere blasphemias, si veniens ad confessionem dicit, se promisisse in confessionibus præteritis emendationem, idemque promittit in præsenti, ***non debet absolvi, sed debet differri illi absolutio, ut sic resipiscat, et emendetur ; quod si fiat, poterit illum absolvere, et non aliter ;*** nam qui toties incidit in idem, et non est emendatus, debet præsumi, quod non emendabitur nec nunc: si tamen fuisset ab illo commissum illud peccatum semel, aut bis, et promittit tunc emendationem pœnitentia motus, non debet detineri, ut dicit Medina et Ludovicus Lupus (Lopez,) qui addit, hoc intelligendum esse, quamvis proferat prædictas blasphemias inconsiderate, »

4. *Azorius* [1] dicit : « Quæritur, quid judicandum sit de his, qui in Deum vel Sanctos convitia dicunt, prava quadam et inveterata consuetudine maledicendi rapti ; et quo pacto is, qui eorum confessiones excipit, sese gerere adversus eos debeat, videlicet, an hosce maledicos absolutione criminis dignos censere queat, an non ? — Respondeo, distinguendum esse : nam, quia assueti blasphemiis, maledicta in Deum vel Sanctos passim conferunt, simpliciter illi quidem non sunt ab absolutione criminis arcendi, sed *ad tempus ab ea suspensi merito detinendi*, ut interim pravam et perversam consuetudinem aliqua ex parte deponant et exuant. Si tamen *signa certa et manifesta* doloris, et detestationis suæ illius sacrilegæ impietatis dederint, ***nec in aliud tempus absolutio commode differri queat***, absolvi a peccatis queunt, imposita tamen pœnitentia salutari ac tanto crimini debita. » — Notandum est hic, quod Azorius non dicit, sæpius jam sine emendatione confessis absolutionem differendam esse ; et ideo, secundum suam sententiam, sin minus prima vice ad confessionem accedens, *saltem* ***semel admonitus, non est absolvendus.***

5. *Trullenchus* [2] omnino Azorio assentit dicens : « Quod si assueti sint blasphemare, ***differenda est absolutio, si commode fieri possit, donec detur emenda ;*** si autem differri commode nequeat, ***pœniteatque eos vehementissime***, absolvi possunt. Azorius supra cit. n. 18. »

III. — Recte ergo ***Sanchez*** et ***Bonacina*** a S. Alphonso, et *Medina, Lopez, Rodriguez, Azorius* et *Trullenchus*, tum ab ipso, tum a Salmanticensibus allegantur pro illa sententia, Confessarium ad absolutionem differendam *teneri*.

Speciatim autem nunc examinandæ sunt duæ propositiones, quas P. Ballerini in fine hujus Adnotationis profert. Prima est : Omnes DD., quotquot vel ipse S. Alphonsus vel Salmanticenses allegant, cum potissimum de vitiis linguæ disputent, *dilationem absolutionis ut meram industriam habent* ad extimulandam ignaviam pœnitentis, *et nihil de ejus dipositione* disputarunt ; et ideo *ingens discrimen* inter eorum sententiam et *recentem* S. Alphonsi opinionem subsistit. — Etenim (et hæc est secunda Ballerinii propositio,) S. Alphonsus, *juxta theorias Juvenin et similium*, negat, hujusmodi pœnitentem posse absolvi, utpote qui *indispositus* censeri debeat. — Has igitur propositiones in duplici sequenti Puncto perpendemus.

IV Falsum est, omnes DD. a S. A. et Salmant. allegatos, dilationem absolutionis ut meram industriam habere, etc., ***et ideo*** *ingens discrimen subsistere inter horum DD. et S. Alphonsi sententiam.*

Post supra relata verba *Medinæ* [1] dicentis, eum « qui in multa prorupit juramenta, mala consuetudine, qua tenetur, ad id raptus, jamque pluries ante de hoc confessus cum fuerit, numquam præstitit emendam, non absolvendum, sed mittendum esse ut per dies aliquot attentum se gerat ad extirpandam tam perniciosam consuetudinem » ; — P. Ballerini, loc. cit. pag. 541. eamdem Adnotationem sic prosequitur : « Et ratio, quam hic affert Medina, differendi absolutionem, *aliud ingens discrimen inducit inter horum* (DD). *sententiam, et recentem S. Alphonsi opinionem* S. Alphonsus nimirum *juxta theorias Juvenin et similium* negat, ejusmodi pœnitentem posse absolvi, utpote qui censeri debeat *indispositus* ; secus vero Doctores, quotquot vel ipse, vel Salmanticenses allegant. — Hi siquidem, ut alias advertimus (*Sup. in not. ad n.* 621.) cum potissime *de vitiis linguæ* disputent, *dilationem absolutionis habent ut meram industriam ad excitandam tandem aliquando et extimulandam ignaviam* eorum, qui, vi pravæ consuetudinis, in verba aut blasphema aut perjura etiam minus deliberata prorumpentes, in jugi peccati mortalis statu (ut notat etiam *Trullenchus*, in Decal. lib. 2. c. 1. dub. 20. *n.* 6., *perperam idcirco a Salmanticensibus citatus*) versantur, nisi congruam ad corrigendum vitium curam adhibeant. Immo, ut expresse advertit *Medina* (Inst. Confess. lib. 1. cap. 54. §. V.) cum hoc peccatum *in lingua* sit, potiusquam *in corde* seu affectu, *nihil de dispositione pœnitentis disputarunt* ; et ideo

[1] Lib. 9. c. 28. n. 18.
[2] Lib. 1. c. 12. dub. 3. n. 2.

[1] Cfr. supra, p. 292

» etiam *Azor* (P. 1. lib. XI. c. 3. q. 4.), » *perperam et ipse a Salmanticensibus alle-* » *gatus*, postquam dixit : *Videtur tamen ad* » *tempus absolutio differenda, ut opere aliquid* » *interim in id* (ad corrigendam consuetu- » dinem) *conferat;* mox subdit : *nisi justa* » *alioquin causa subsit, qua statim a peccatis* » *absolvi debeat* [1] »

Ex præmissis partim jam patet, Doctores a S. Alphonso et Salmanticensibus allegatos, dilationem absolutionis non habere *ut meram industriam* ad extimulandam pœnitentis ignaviam, sed ipsos revera de ejus *dispositione* disputare. Ne autem cl. Ballerinio ullus tergiversandi locus remaneat, quæstionem ampliori examini et probationi subjiciemus.

Plerique Auctores, tam a S. Alphonso et Salmanticensibus allegati, quam cæteri docentes, Confessarium ad differendam absolutionem *teneri*, expressis verbis, saltem quoad consuetudinem *blasphemandi*, declarant *absolutionem idcirco esse differendam, quia dispositio pœnitentis dubia est*, et Confessarius ea probabilitate, quæ ad impertiendam absolutionem sacramentalem requiritur, judicare nequit, pœnitentem in præsenti *vere dolere ac propositum firmum et efficax* habere.

1. *Bartholomæus Medina*[2] : « Nam qui toties deliquit in aliquo, nec se tot confessionibus emendavit, credendum est, quod neque nunc firme se emendare proposuit. »

2. *Ludovicus Lopez :* « Ratio est, quia homo sic assuetus, neque ex confessionibus retroactis ad sanam mentem rediens credendus est, etiam si nunc firmo proposito non careret. »

3. *Emmanuel Rodriguez* [3]: « Qui toties incidit in idem et non est emendatus, debet præsumi, quod non emendabitur nec nunc.»

4. *Jacobus de Grafiis*[4] : « Confessarius, qui hujusmodi perditos homines blasphemare solitos audierit, si nulla de confessionibus elapsis secuta est emendatio, debet per aliquot dies differre absolutionem, qui si postea emendatos viderit, absolvat, alias minime : et ratio est, quia, qui sæpius in hoc erraverunt et in præteritis confessionibus non fuerunt correcti, *credi potest, quod nec in futurum jam firmiter proponant vitam suam corrigere ; quod idem faciendum in perjuriis, aliisque vitiis carnalibus :* sed si semel, aut bis ceciderint absolvat. »

5. *Gregorius Sayrus* [5] : « Qui assuetus est blasphemare, nec tamen se emendaverit, non obstante quod in præteritis confessionibus emendationem promiserit, non est statim absolvendus, etiamsi iterum emendationem polliceatur; sed ad tempus differenda erit absolutio, ut interim hanc pravam consuetudinem aliqua ex parte deponat et relinquat ; quod si postea emendare se noluerit, nullo modo absolvendus est, cum sit indispositus ad absolutionis beneficium recipiendum. Ideo autem differenda est absolutio, quia, qui antea promisit emendationem, et tamen ab errore non destitit *credendus est, nolle in posterum ab hoc pravo vitio desistere* ; ideoque differenda erit absolutio, quousque se ex parte emendaverit. Intelligitur autem hoc de eo, qui assuetus est blasphemare. Si enim semel aut iterum blasphemaverit, absolvi potest et debet, dummodo propositum emendationis firmum concipiat. Quin immo qui sæpius assuetus est blasphemare, dummodo *certa signa* doloris et detestationis hujusmodi impietatis dederit, nec ita commode differri possit absolutio in aliud tempus, absolvi tunc potest : imposita tamen salutari, et debita pro tanto crimine pœnitentia. »

6. *Laymann, S. J.*, in textu supra citato [1] ubi de consuetudinariis et recidivis in genere loquitur : « Verumtamen interdum est vehemens suspicio et justa præsumptio, propositum emendandi simulatum, aut non sufficiens esse. »

7. *Trullenchus*, de consuetudine jurandi disserens[2] : « Respondeo, si non habet firmum propositum eam extirpandi, non potest absolvi, sicut contingit in aliis peccatis mortalibus. » Unde concludit : « Si ter aut quater admonitus fuit, et nihil in ea operis posuit, absolvendus non est. »

8. *Martinez de Prado*, a Salmanticensibus et S. Alphonso allegatus, dicit in Theol mor. cap. 32. q. 8. n. 22 : « Cæterum huic (habenti sc. consuetudinem *jurandi*) esse absolutionem differendam, si bis vel ter admonitus, noluit a prava consuetudine desistere, docent Bartholomæus Medina [3], Vega[4] Rodriguez[5]. Et loquendo de consuetudine *blasphemandi*, idem Medina[6], Petrus Ledesma [7]. Videturque desumi ex communi Doctorum docentium, quod consuetudo peccandi est confitenda, ut Confessarius radices peccatorum curet abscindere, et sufficiens remedium adhibere : quod docent S. Thomas [8], et S. Antoninus, et alii quos secuti sumus c. 15. q. 15. n. 25. Eodem modo philosophandum est de occasione respectu operis consummati, ac respectu desideriorum et delectationis morosæ. — 23. Deinde quod raro aliquando possit contingere, quod habens talem consuetudinem efficaciter doleat, et firmiter proponat cavere in poste

[1] In præcedenti Puncto III. jam probavimus, *Trullenchum, Medinam et Azorium*, tum a S. A., tum a Salmanticensibus recte allegari.
[2] Cfr. supra, pag. 298. n. 1.
[3] Pag. 298. n. 3.
[4] Decis. aur. (1593). lib. 2. c. 20. n. 14.
[5] Clavis reg. Sac. (1595), lib. 6. c. 13. n. 10. Alium *Sayri* textum, ex parte tantum a Ballerinio p. 521. allegatum, vide infra Cap. II. §. 1. punct. II. n. 8.

[1] Pag. 289.
[2] Pag. 297. n. 9.
[3] Lib. 1. Summ. c. 14. §. 4.
[4] Tom. 2. Summ. c. 16. casu 14.
[5] Tom. 1. Summ. c. 192. n. 11.
[6] Lib. 1. c. 14. §. 2.
[7] Tom. 2. Summ. tr. 1. c. 7.
[8] In 4. dist 22. q. 1. art. 1. in corp. et ad. 3

rum, regulariter et ut plurimum oppositum evenire experimur, quod qui ter admoniti a Confessario, consuetudinem non interrumpunt, *nec vere pœnitent, nec efficaciter proponunt*: cum ergo debeamus judicare ex regulariter contingentibus, *non solum erit salubre consilium absolutionem differre*, ut admittunt Sayrus et Suarez, *sed etiam regulariter ad id tenetur*, ut citati Auctores nobiscum tenent, et alii quos refert *Thomas Hurtadus* resol. 21., concludens n. 209., quod *hic et nunc aptius et efficacius remedium est negare absolutionem*, quo, veluti scalpro et ligone, eradicatur mala consuetudo, *quam suave beneficium absolutionis*, etiam conferentis gratiam, quæ a vepribus et spinis pravæ consuetudinis et occasionis peccandi, cito arescit et suffocatur[1] Ideoque si ter fuit præmonitus a Confessario, et non curavit præcidere pravam consuetudinem, absolvendus non est, sed differenda absolutio; nisi scandalum adsit, aut aliqua causa, ob quam statim a peccatis debeat absolvi. »

9. *Suarez, S. J.*[2], de consuetudine temere jurandi, quæ quodam modo transiit in naturam, disputans, præmittit, propositum tollendi hanc consuetudinem requiri, at difficile esse judicare, quando sufficiens sit. Deinde dicit: « Primum ergo supponendum est propositum absolutum et de se efficax emendandi consuetudinem, et non jurandi nisi cum magna consideratione et veritate. De quo proposito credendum est pœnitenti, non obstante quacunque præcedenti frequentia et inconstantia ejus : quia, sicut potuit mutari in malum, ita etiam in bonum, et ipse et sui accusator, defensor et testis. Supposito autem tali proposito, observandum est, ut, si homo habet aliquas externas occasiones, moraliter inducentes illum ad temere jurandum, illas auferat : alioqui non sufficienter disponetur : si proximæ sint, et sine magno incommodo auferri possint. Deinde, si sæpius proposuit emendari, et non fecit, adhibenda sunt remedia convenientia, *quæ ipse tenebitur acceptare judicio confessoris*, qualia sunt frequentius confiteri, aliquam eleemosynam vel orationem brevem facere, pro singulis juramentis temere prolatis, vel similia. Denique, si hæc non sufficerent, interdum erit utile differre absolutionem per aliquot dies, in quibus cogatur attentius vigilare, et contrariam consuetudinem aliquo modo inchoare. Et in his non est scrupulose procedendum; sed facta morali diligentia, illa cum proposito censeri debet sufficiens. Quia non oportet, ut confessor judicet alium non amplius perjeraturum, sed satis est, quod judicet, illum in præsenti habere tale propositum, *et facere, quod moraliter potest, ut efficax sit* : nec hujusmodi humanæ infirmitates efficacius curari ab homine possunt. »

[1] Citatus textus *Hurtadi* etiam allegatur a Salmanticensibus, de pœn. c. 5. n. 68. (Cfr. infra, p. II. § 3.

[2] De relig. Tom. 2. lib. 3. c 8. n. 7.

Dicit ergo *Suarez* pœnitentem teneri adhibere remedia convenientia judicio Confessarii. Si igitur huic obligationi satisfacere negligit, nec violentia consuetudinis, quasi in alteram naturam conversæ, nec fragilitas intrinseca excusatur; et ideo eodem modo, imo fortius adhuc *non sufficienter dispositus* censendus est, ac si occasiones extrinsecas non evitat, quas sine magno incommodo evitare potest. Et hæc remedia a pœnitente adhibita fuisse, supponit Suarez dum dicit : « Si hæc non sufficerent, interdum utile erit differre absolutionem . » Idem patet ex iis, quæ deinde subjungit, videlicet, satis esse, ut propositum sufficiens censeatur, si pœnitens moralem diligentiam adhibet, et facit quod moraliter potest. — Unde necessario concludi oportet, ex sententia Suarii, propositum sufficiens non censendum esse, si pœnitens præscripta remedia, ad quæ adhibenda tenetur, et moralem diligentiam non adhibet, nec facit quæ moraliter potest; et consequenter non tantum utile esse absolutionem differre, sed Confessarium, quatenus judex est, differre teneri.

10. De *aliis pravis consuetudinibus, Suarez* nihil habet. Verumtamen[1] de iis, qui ad restituendum vel ad occasionem relinquendam obligantur, disserens dicit: « Aliquando vero oportet remittere pœnitentem et illum non absolvere, donec suam obligationem impleat, præsertim quando iterum atque iterum illam confessus est et implere promisit, neque implevit : quia alias relinquetur in morali occasione peccandi, et *ejus propositum moraliter non potest judicari efficax, quando quidem convincitur esse in magna mora, et posse et non facere*. Quapropter oportet confessores in hoc esse cautos et constantes, ne graventur peccatis alienis. »

Utique discrimen est inter recidivum in *occasione extrinseca* et recidivum ex *fragilitate intrinseca*. Emendatio consuetudinarii sine ulla occasione extrinseca, res ardua est et difficilior quam derelictio cujuslibet occasionis etiam necessariæ, cui difficultates gravissimæ obstant; et nequaquam dici potest de hujusmodi consuetudinario, quod possit et non faciat, et idcirco ejus propositum moraliter efficax judicari nequeat. At vero emendatio perfecta et subitanea non requiritur, ut Confessarius statim ipsum absolvere possit. Sufficit *aliqua emendationis inchoatio*; sufficit, secundum S. Alphonsum, minor peccatorum numerus, sufficit gravis conflictus ante relapsum , sufficit aliquod emendationis studium, imo sufficit impletio mediorum a Confessario præscriptorum. Quis autem dicet, pœnitentem hæc præstare non posse? Quis dicet, pœnitentem non posse, quin eodem modo semper relabatur, quin nullum studium emendationis adhibeat, quin media præscripta omittat ? Nemo certe, nisi forte sectator Jansenii et propositionis damnatæ : *Aliqua*

[1] De pœn. disp. 32. sect. 2. n. 3.

Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires, impossibilia sunt; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. »

Si ergo Suarez hic de *occasione extrinseca* agens, regulam tradit, propositum moraliter non posse judicari efficax, quando pœnitens sæpe jam admonitus convincitur, quod possit et non faciat, eadem regula, juxta distinctionem adhibita, etiam ad recidivos *sine occasione* applicanda est; prout secundum supra exposita, Suarez reapse eam applicat. Nec ulla ratio liquet, cur de obligatione media præscripta executioni mandandi, aliter judicandum sit quam de obligatione occasionem tollendi. Quemadmodum pœnitens actus ponere potest, quibus occasio removeatur, ita alter actus, quibus remedia præscripta executioni mandentur, et aliquid curæ et operis ponere potest, ad emendationem suam inchoandam.

11. Idcirco *Cardinalis de Lugo, S. J.*, expressis verbis eamdem regulam generalem statuit pro recidivis sæpius admonitis, *sive in occasione extrinseca* constituti sint, *sive secus.* — De Pœnit. (1638.) Disp. 14. sect. 10. n. 156. quæstionem proponit: « An, qui sæpius absolutus, propter grave detrimentum, quod sequeretur ex remotione occasionis proximæ, eodem tamen modo semper relabitur, nec in eo ulla correctio reperitur, cogendus sit subire illud detrimentum et relinquere occasionem illam proximam? » Et sententiam *negativam* in rigore et per se loquendo veriorem videri dicit. Deinde vero *n.* 160 subjungit: « Dixi tamen, *per se loquendo* videri hanc partem veriorem, licet per accidens, possit altera sententia locum habere: quia aliquando ex illa experientia arguetur, pœnitentem carere nunc *vero dolore et proposito requisito; qui enim efficaciter proponit et serio rem aliquam, quam aliunde moraliter implere potest, non ita facile obliviscitur statim sui propositi; sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius vel rarius cadit.* Unde in ipsis etiam peccatis venialibus, solet aliquando argui imperfectus dolor ex uniformi perseverantia in eisdem sine ulla specie emendationis: in iis tamen facilius potest præsumi propositum validum, quia impossibilitas materiæ facere potest, quod, non obstante repetito dolore et proposito, in eadem sæpius relabamur; in peccato autem mortali, quod cum divina gratia potest non ita difficile vitari, major est præsumptio de imperfectione propositi: quare ex hoc capite, posset negari vel differri absolutio, ut paulo inferius dicemus de reincidente sæpe in eadem peccata mortalia absque ulla emendatione. »

12. Ceteri Auctores, qui hujusmodi pœnitentibus absolutionem differendam esse docent, etiamsi non expressis verbis rationem addant, *quod eorum dispositio dubia sit*; ita tamen de hac obligatione loquuntur, ut nullatenus præsumi possit, quod dilationem solummodo commendare voluerint ceu *meram industriam ad exstimulandam pœnitentis ignaviam.* Nec refert, si aliqui addunt: ut pœnitens attentius se gerat ad extirpandam pravam consuetudinem, ut operam conferat ad suam emendationem, ut resipiscat et emendetur, vel similia. Etenim dilatio absolutionis, quamvis necessaria propter dubiam dispositionem, semper simul et *medicina* est, qua Confessarius pœnitentem ad firmiora et efficaciora proposita impellere intendit.

13. *Henriquez, S. J.* [1] dicit, pœnitentem in occasione proxima versantem facilius absolvi posse, si ob notabilem causam excusatur, ne statim* eam vitet, « et simul ostendit *majora quædam signa* pœnitentiæ et propositi emendandi. » Deinde subjungit: « Sicut et consuetudo, qua sæpius absolutus recadit in mollitiem, cujus occasio expelli non potest, non cogit negare, sed aliquando differre absolutionem, ut firmiori proposito melius disponatur ad gratiam. » Non cogitur ergo Confessarius ad negandam, utique autem ad *differendam* absolutionem.

14. *Joannes Corradus* [2]: « Videtur quis mortaliter peccare, qui est assuetus *jurare;* hoc dictum, secundum Medinam nostrum et Arragonam super D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 3, limitandum est, videlicet, id verum esse, quando quis jurat indifferenter verum et falsum: sed quando jurat advertenter, ne falsum juret, non est sic damnandus, quamvis male faciat sic frequentando, et Confessarius accerrime reprehendere *debet,* et quandoque pro emendatione differre absolutionem. » Ergo a fortiori Confessarius absolutionem differre debet, si pœnitens indiscriminatim jurat verum et falsum. — Quoad *blasphemos*, Corradus q. 16. sententiam Bartholomæi Medinæ, quem citat, sequitur, videlicet ipsos non esse absolvendos, si per præmissas antea confessiones non resipuerint, etiamsi emendam polliceantur. Quod si jam emendati accesserint, absolvantur, alias minime [3].

15. *Azorius S. J.* [4] docet, blasphemiis assuetos non esse absolvendos, nisi *signa certa et manifesta* doloris, et detestationis suæ sacrilegæ impietatis dederint, nec in aliud tempus absolutio commode differri queat. Ergo dispositionem *dubiam* censet, si pœnitens nonnisi consueto modo se dolere, et emendationem sibi proponere affirmat.

16. *Sanchez, S. J.* [5] disertis verbis negat, absolutionem differre semper nonnisi saluberrimum consilium esse; et docet, pœnitentem admonitum, qui nullam curam ad emendationem suam apposuit, eo tantum casu in rigore adhuc absolvi posse, si *vere doleat* et *firmiter emendationem proponat.*

17. *Palaus S. J.* sententiam Sanchezii

[1] De pœn. lib. I. c. 24. n. 4.
[2] Responsa (1595) q. 25. additio.
[3] Cfr. supra, pag. 298. n. 1.
[4] Ibid. n. 4.
[5] Pag. 293. n. 1.

suam facit, dicens [1] : « Sed inquires : differendane est tibi absolutio, si hac prava jurandi consuetudine affectus sis; tametsi proponas firmiter te emendaturum, ut aliquibus diebus attentius invigiles? Respondent plures DD., si semel aut bis fassus fueris hanc consuetudinem, te posse et debere absolvi; secus si sæpius, sed tunc differendam esse absolutionem, ut de proposito constet. Sic Medina, Ludovicus Lopez-Manuel. Et de consilio differendam esse absolutionem docet Sayrus, Suarez. *Verum mihi probabilius est, quod tradit Sanchez*, loquens de consueto blasphemare Lib. 2. in Dec. cap. 32. n. 45. » Deinde sententiam Sanchezii exponit.

18. *Bonacina* [2] quoad consuetudinem pollutionis voluntariæ dicit, Confessarium non quidem cogi ad denegandam absolutionem; at *debere* aliquando deferre absolutionem, ut pœnitens *cum majori proposito* proponat evitare hujusmodi turpia peccata.

19. *Reginaldus, S. J.* [3] scribit : « Si roges : utrum is, qui jurandi consuetudinem habet, sit eo ipso in peccato mortali : Sotus in cit. concl. 7. respondet, non esse : nisi forte ponas eum non pœnitere præteritorum, animumque habere faciendi similiter in futurum, seu non vitandi occasiones per quas in perjurium incidit, et maxime pravam consuetudinem temere jurandi, quam extirpare nihil omnino curat. In quo casu, nemo ambigit eum esse in peccato mortali, per voluntatem saltem interpretativam, qua vult se exponere periculo jurandi falsum (de quo Suarez et Sanchez, in locis citatis erudite suo more) ideoque absolvi non posse. Quod si sincere proponat abstinere, seque ab occasionibus peccandi subducat, *pravamque consuetudinem extirpare studeat :* quia non erit locus dictæ voluntati perversæ, nihil apparet, unde absolvi nequeat *de rigore justitiæ*. Quamquam sæpe salubre consilium est, absolutionem differre tali; ut sic inducatur a recidiva cavere, invigilando attentius; atque contrariæ consuetudini incumbendo, pravum habitum debilitare ac extenuare, tandemque illum delere. » — Dicit ergo, illos tantum in rigore justitiæ absolvi posse, qui pravam consuetudinem extirpare student. Contrarium igitur sentit, *si non student;* et si addit, sæpe salubre consilium esse differre absolutionem, de iis loquitur, qui, utpote consuetudinem extirpare studentes, in rigore justitiæ absolvi possunt.

20. Hæc dicit *Reginaldus* de consuetudine *jurandi* in particulari; at vero T. 1, lib. 2. cap. 5. *De prudentia Confessarii in disponendo pœnitente*, in genere de hac materia tractat. In prima Sectione præmittit, contritionem perfectam non requiri, et sufficere imperfectam, dummodo pœnitens firmum propositum habeat, nullo modo peccatum de cætero committendi. — Quibus præmissis, sequitur Sectio secunda : *De signis contritionis ad obtinendam absolutionem sufficientis.* In qua, n, 53-58. septem signa enumerat : 1. Pœnitentiam magni facere. 2. Summo odio prosequi peccatum. 3. Effusio lacrymarum. 4. Amara confessio. 5. Alacris pœnitentiæ et remediorum præscriptorum susceptio. 6. Si pœnitens confitetur quam bene potest, et vitare studet peccata et eorum occasiones. *Secus si pœnitentias impositas implere negligit, et æque ac prius tardus ad ea, quæ Dei sunt et ad suam salutem spectant, invenitur.* 7. Si pœnitens docilem et tractabilem se ostendit. — In fine demum addit : « Illud monendum est obiter, quod sæpius relabi in idem peccatum, aut non admittere gravem et difficilem pœnitentiam, sibi a Confessario injungendam vel injunctam, non implevisse, argumenta potius sint fragilitatis et imbecillitatis, aut desuetudinis exercendi opera pœnalia et difficilia, quam impœnitentiæ. In quam sententiam, *Petrus, a Soto* [1] : Qui vitam, inquit, ita instituit, *ut a consuetudine peccandi et facilitate se cohibeat;* quamquam nonnumquam labatur, etiam in mortalia, etiamsi aliquando frequentius : modo non pro nihilo ducat, non contemnat pœnitentiam vel post habeat, satis mutasse vitam videri potest; *modo conetur in hoc proficere*, quod omni Christiano quidem, sed pœnitenti putamus maxime necessarium. »

21. *Filliuccius, S. J.* in Collegio Romano olim Professor [2], *de dispositione necessaria in pœnitente* primo generatim docet, ipsam accusationem peccatorum, præsertim in bene morato, esse sufficiens signum doloris, et si præterea pœnitens dicat se dolere, Confessarium ipsi tuto credere posse [3]. Et quando non appareret *signum sufficiens*, explorandum esse dolorem interrogatione aliqua, et pœnitentem ad illum impellendum, proposita gravitate peccati ex pœnis inferni, expulsione angelorum et similibus. — Qua regula generali posita, speciatim agit de pœnitentibus in occasione proxima constitutis, et demum *de recidivis sine occasione extrinseca*, de quibus dicit : « Cum recidivis, si semper *vere doleant et firmiter proponant*, absolvi possunt; multo magis si adhibeant remedia, et ex fragilitate reincidant : item si diminuant saltem numerum peccatorum, si aliquoties resistant, si consuetudinem interrumpant, aliquando differri posset absolutio, suaviter ad id inducto pœnitente. »

Cum ergo *Filliuccius* conditionem appo-

[1] T. 2. lib. 18. n. 87.
[2] De juram. disp. 1. punct. 9. n. 6.
[3] Cfr. supra, p. 294. n. 4.

[1] In Instit. Sacerd. de perfectione contritionis, lect. 17. sub fin.
[2] Tom. 1. de pœn. Instr. brevis, art. III.
[3] Secundum sententiam *communissimam*, ut testatur *S. Alphonsus*, n. 459. dicens : « *Ipsa » spontanea confessio est signum contritionis, » nisi obstet aliqua positiva præsumptio in con- » trarium ; omnes enim conveniunt, quod dolor » per confessionem manifestatur.* » (cfr. supra, p. 269).

nat : « si vere doleant et firmiter proponant, » manifeste non contentus est *simplici affirmatione*, quam alias pro sufficienti signo doloris habet ; sed *alia veri doloris et firmi propositi signa* postulat, sive quod pœnitens cum lacrymis, suspiriis aut verbis cordialibus affirmet, sive, et quidem multo magis, quod remedia adhibuerit, et nonnisi ex fragilitate reinciderit, vel saltem numerum peccatorum diminuerit vel aliquoties restiterit. In quantum vero subjungit, aliquando absolutionem differri *posse*, ex contextu evidenter patet, ipsum nonnisi de illis recidivis loqui, qui hujusmodi signa præbent, et ideo pro satis dispositis habendi sunt.

22. *Lessius, S. J.* [1] dicit : « Qui ita crebro relabuntur in eadem peccata, si post tres vel quatuor confessiones, certis intervallis factas, non apparet ulla emendatio aut conatus resistendi, expedit ordinarie eos sine absolutione dimittere, explicato periculo, in quo versantur, absolutionem ipsis fore noxiam : cum non videantur habere sincerum propositum, ut conentur resistere, et adhibere remedia quæ præscribuntur. Si non redeant, committet illos Deo, nec se cruciet. » — Dicit Lessius : *expedit ;* at deinde rationem affert : *cum non videantur habere sincerum propositum.* Certum autem est, atque sententia vera et communissima, ut Lugo [2] testatur, Confessario non licere absolvere pœnitentem, quidquid hic dicat, si judicat, *ipsum non satis a peccato averti,* quia judicium ad conferendam absolutionem requisitum non habet. Unde necessario concludendum est, Lessium hic non de mero consilio loqui, et quidem tanto magis, quia dicit : *ordinarie,* et : *si non redeant, non se cruciet.* Similiter enim sententia communissima est, hujusmodi pœnitentibus *satis dispositis* nonnisi *raro* absolutionem differendam, et hanc medicinam numquam esse adhibendam, si prudenter timetur, pœnitentem non esse reversurum (cfr. infra, cap. II).

23. Hisce Auctoribus accedunt illi, quos Sanchez et Prado allegant, videlicet *Manuel* [3], *Petrus de Ledesma* [4], et *Vega* [5], docentes, hujusmodi pœnitentibus, quin in aliis confessionibus emendam proposuerunt et non emendati fuerunt, absolutionem non esse impertiendam, sed *differendam* donec emendentur.

24. Omnes autem Auctores modo allegati, sæculo 16. aut ineunte sæculo 17. opera sua ediderunt; paucis exceptis, qui, ut Lugo (1638), Trullenchus et Prado, medio 17. adscribendi sunt. — Et ideo ex præmissis allegationibus inferri oportet, sententiam illam, qua Confessarius *absolutionem differre tenetur recidivis sæpius admonitis et sine ulla emendatione revertentibus, nec signa specialia adferentibus,* sæculo 16. et ineunte sæculo 17. *communem,* imo *communissimam* fuisse; si consuetudinem *jurandi,* et paucos illos Auctores excipias, qui obligationem Confessarii, juramentis assuetis absolutionem differendi, non admittunt.

25. Quoad Auctores *recentiores, post medium sæculum* 17., quos S. Alphonsus affert, *P Ballerini* altum silentium tenet ; nullius textum adducit, nullius testimonium speciatim impugnat. Quapropter sufficiat nobis hic advertere : Ab ultimo decennio sæculi 17., et sæculo 18. usque ad S. Alphonsum, si qui sunt Theologi de hac materia tractantes, *perpauci* certe sunt, qui asserant Confessarium *non teneri* absolutionem differre recidivis, de quibus hic agitur.

26. Ex omnibus autem præmissis satis liquet, quid sentiendum sit de propositione cl. Ballerinii : « UNOS *reperies* SALMANTICENSES, *qui ceu probabilius tradunt, quod » tunc non solum salubre erit consilium dif- » ferre absolutionem, sed ad id tenebitur Con- » fessarius* » [1] ; et de altera : « INGENS DISCRI- » MEN *subsistere inter* RECENTEM *opinionem » S. Alphonsi et sententiam Doctorum, quot- » quot vel ipse* vel *Salmanticenses allegant* » [2]. Quibus similes, inter Theologos saltem, certe non invenientur. Quæri posset, an virum in omnibus Moralistis adeo versatum, et ad Auctores revolvendos, numerandos et allegandos promptissimum, quem P. Ballerini se demonstrat, latuerint omnes textus a nobis citati ? — *Et quamvis forte de uno alterove textu, vel etiam, si placet, de pluribus dubitari, et alia interpretatio locum habere possit ; multi tamen tantæ claritatis et evidentiæ sunt, ut de eorum sensu ne umbra quidem rationabilis dubitationis subsistere queat.* Quanam igitur ratione cl. Professor præfatas propositiones contra S. Alphonsum asserere potuerit, non intelligimus : nisi dicamus, ipsum potius quam S. A. *oculis aut memoria* esse lapsum. Libentius tamen eum excusaremus, si iterata vice non dixisset, se tantum scripsisse « *ut sua historiæ et veritati jura serventur.* »

V. Falsa, est S. Alphonso injuriosa est assertio, Ipsum, in materia tam gravi et practica, secutum fuisse theorias Jueninii et similium.

Ad probandum denique subsistere « *aliud » ingens discrimen inter horum* (DD. a S. A, » allegatorum) *sententiam, et recentem S. Al- » phonsi opinionem* », cl. BALLERINIUS affirmare non dubitat : « S. Alphonsus nimi- » rum *juxta theorias Juvenin et similium,* » negat, ejusmodi pœnitentem posse ab- » solvi, utpote qui censeri debeat *indispo- » situs :* secus vero Doctores, quotquot vel » ipse, vel Salmanticenses allegant » (cfr. supra, pag. 300.). — Ast contra hanc falsam et injuriosam accusationem, tota cla-

[1] Cons. V. *Confessarius,* c. 7.
[2] Cfr. supra, pag. 289.
[3] Summ. T. 1. c. 34. n. 5.
[4] Summ. T. 2. tr. 1. c. 7. et 9.
[5] Summ. Tr. 2. c. 16. cas. 14.

[1] Cfr. supra, pag. 286.
[2] Pag. 300.

mat S. Auctoris doctrina, in principio hujus quæstionis exposita.

1. Etenim S. Alphonsus in *n.* 459. (cfr. supra pag. 270. et seqq.) aperte rejicit *secundam* sententiam « quam tenent Mer» besius, *Jueninus* et Genettus, (quæ) dicit » *nunquam* peccatorem habituatum censen» dum esse *dispositum* ad absolutionem, nisi » diu conversionem suam per emendatio» nem probaverit. » — Et contra hos Auctores, doctrinam suam exponendo, strenue contendit, recidivum absolvi posse, si afferat signa extraordinaria suæ dispositionis: « Secunda vero pars (scil. proposi» tionis) est contra *secundam* sententiam, » quæ cum intolerabili rigore dicit, num» quam absolvi posse consuetudinarium, » nisi per longam experientiam constet de » ipsius emendatione. Ratio nostræ senten» tiæ est, *quia relapsus, tametsi præbeat* » *aliquam suspicionem, non tamen certum ex-* » *hibet signum indispositionis; bene enim con-* » *tingere potest quod pœnitens vere habuerit* » *firmam voluntatem non relabendi, et tamen,* » *vi pravi habitus, sit relapsus...* Unde quo» ties pœnitens affert signa extraordinaria » doloris, per ea tollitur *suspicio* illa de in» dispositione, et tunc Confessarius pru» denter judicare poterit suum pœniten» tem *satis esse dispositum....* » — Claris ergo, omneque ambiguum arcentibus verbis, S. Auctor docet, ejusmodi pœnitentes *dubie dispositos*, non autem *indispositos* esse censendos. Unde idem omnino dicit, quod iisdem vel similibus verbis dicunt Laymann, Medina, Sayrus, Lugo, Prado et omnes cæteri.

2. Porro *n.* 463. speciatim *Juveninium* allegat, dicens: « *Quinimo Juenin sic rigi-* » *dissime loquitur*: Qui mortaliter pecca» runt, non debent absolvi, nisi multo ad » viri prudentis judicium tempore, operi» bus conversionem probarint.... Toti an» tiquitati persuasum fuit, contritionem » non esse unius diei opus, sed multorum » mensium, imo et nonnunquam anno» rum. *Et addit, hoc servandum esse, etiamsi* » *pœnitens semel patraverit aliquod enorme* » *peccatum, ut perjurium, adulterium, homi-* » *cidium et similia. Loquens vero de pecca-* » *tore habituato, inquit:* numquam ipsum « censeri dispositum ad absolutionem, nisi » diu conversionem per emendationem pro» baverit. »

3. In *n.* 461. S. A. dicit: « Certum est, » quod Confessarius tenetur differre ab» solutionem, usquedum fiat moraliter cer» tus de dispositione sui pœnitentis, saltem » per experimentum temporis vel medio» rum, *si pœnitens sufficiens nondum præ-* » *beat signum suæ dispositionis.* Attamen no» tandum est (prout diximus de Sacramentis » in genere, n. 57.), quod in aliis Sacra» mentis cum materia sit physica, physica » requiratur certitudo; sed *in hoc Sacra-* « *mento Pœnitentiæ*, cum materia sit mora» lis prout sunt actus pœnitentis, *sufficit* » *certitudo moralis sive respectiva.* Sic enim » docuit D. Thomas: « Nec oportet, quod » omnis mensura sit omnino infallibilis..., » sed secundum quod est possibile in genere » suo. » Et alibi: « Certitudo non est » similiter quærenda in omnibus, sed in » unaquaque materia secundum proprium » modum; quia vero materia prudentiæ » sunt singularia contingentia, circa quæ » sunt operationes humanæ, non potest cer» titudo prudentiæ tanta esse, quod omnino » sollicitudo tollatur, » Unde quoad nos» trum propositum spectat, *sufficit, quod* » *Confessarius habeat prudentem probabili-* » *tatem de dispositione pœnitentis, et non* » *obstet ex alia parte prudens suspicio indis-* » *positionis; alias vix ullus posset absolvi,* » *dum quæcumque signa pœnitentium non* » *præstant nisi probabilitatem dispositionis:* » *ut recte docet P. Suarez, qui ait, quod opor-* » *tet et sufficit, ut confessarius prudenter et* » *probabiliter judicet, pœnitentem esse dis-* » *positum.* »

4. In *n.* 432. S. Alphonsus quæstionem proponit: An pœnitens *sub conditione* absolvi possit, *si dubitatur, utrum rite dispositus sit* per verum dolorem et propositum; et respondet, *peccatorem recidivum* in culpas lethales, nec signa extraordinaria afferentem, posse absolvi sub conditione, si in periculo mortis versatur, vel prudenter timetur, ipsum ad confessionem amplius non esse reversurum.

5. Quæ cum ita sint, merito diximus, assertionem cl. Ballerinii esse falsam et S. Alphonso injuriosam. — *Falsa* est, imo et *calumniosa*: quippe quod textus modo citatos, ipse bene noverit, et nihilominus S. Auctori opinionem erroneam, quam expressis verbis damnat, attribuerit. *Injuriosa*: quatenus asserit, S. Alphonsum Jueninii et similium theorias sectari, quamvis bene noverit, quid « *Juvenin et similes* » docuerint. Imo paulo ante, pag. 537. ad propositionem S. Alphonsi, videlicet, Consuetudinarium prima vice pravum habitum confitentem absolvi posse, etiamsi nulla emendatio præcesserit, modo eam serio proponat [1]; ipsemet dixerat: « Est *contra Juvenin* et » illum Ludovicum Habert, qui propter » suam in oppugnanda Constitutione *Uni-* » *genitus* pertinaciam, ex Academia Sor» bonica expulsus, Blesis in exilio 7. Aprilis » 1718. infeliciter interiit. Hi cum non» nullis aliis exigunt, ut vera conversio per » vitæ emendationem prius probetur; secus » enim, ut inquit *Juvenin*, in *damnatis* suis » Institutionibus Theologicis (*Vid. Indic.* » *librorum prohibitorum, Romæ, an.* 1744. » *V. Juvenin; et Edit. recentiori ad V In-* » *stitutiones Theol.*) De pœn. diss. 5. cap. 5. » art. 1., *moraliter certum est, affectum ad* » *peccatum mortale in iis reperiri*). » — Et » ibidem addit, S. Alphonsum contra istos » urgere verba illa Catechismi Romani:

[1] Cfr. supra, p. 263.

» « *Si audita confessione judicaverit* (Sa-
» cerdos), *neque in enumerandis peccatis* » *diligentiam, nec in detestandis dolorem pœ-* » *nitenti omnino defuisse, absolvi poterit* ; at non apparere, « curnam ea Catechismi » verba, quæ generalissima sunt, æque non » valeant, etiam cum pœnitens post confes- » sionem in eadem peccata relapsus fuerit, » *sed gratis ad unicum hunc casum constrin-* » *gantur.* » Ad quam objectionem infra respondebimus (§. 3. punct. I.)

6. Primis hujus sæculi decenniis, nonnulli Rigoristæ et genuini Juveninii ac similium sectatores, S. Alphonsum acerrime impugnaverunt, et Theologiam suam moralem, tamquam perniciosissimo laxismo infectam denuntiaverunt. Quinimo non defuit in Gallia, Theologus partis suæ studio abreptus et obcæcatus, qui eo temeritatis progressus est, ut anno 1827, quo Alphonsus dudum jam a Sede Apostolica Beatorum numero adscriptus fuerat, hæc verba pronuntiaret : « Miramur, quod Theologia Moralis D. Liguorii, quæ tota probabilismo inficitur, nuper prodierit e typis Antverpianis : cum doctrina nobiliorum Belgii theologorum tantum distet a Liguoristica, quantum distant cœli et terra. Utinam igitur ista Theologia, quæ verius forte inscriberetur *immoralis*, nunquam lucem aspexisset, aut nisi plane defæcata! » [1]. — At novissime, quis crediderit, cl. *Ballerinius* exsurgit, asseverans S. Alphonsum theorias Juvenin et similium sectatum fuisse! Sed quærimus, an scriptorem catholicum deceant hujusmodi impugnationes? Si revera S. Alphonsus, in gravi hac materia, sequitur theorias Juveninii ab Ecclesia damnati (prout sedulo monet ipsemet Ballerinius,) nonne facile inde concludere quis potest, doctrinam S. Auctoris nec sanam, nec tutam esse? Cæterum, ex jam supra discussis quæstionibus quisque advertere potuit, cl. Professorem in suis Adnotationibus passim de S. Alphonso loqui, ceu de communi quodam auctore, nec paucis, nec levibus hallucinationibus obnoxio; quin ullam prorsus rationem habeat amplissimæ approbationis, qua Sedes Apostolica doctrinam S. Alphonsi iteratis vicibus, et singulari plane modo communivit.

VI. Falsa, et S. Alphonso injuriosa est assertio, rationem pro sua doctrina allatam, vitio logico non carere, etc.

P. Ballerini longam suam Adnotationem, quasi re bene gesta, loc. cit. pag. 542. tandem sic concludit : « Et hæc, quamvis » *pauca pro argumenti gravitate* (neque enim » brevitas *Notæ* fert plura, quæ ad eviden- » tiorem rei demonstrationem facerent) » satis esse possunt, ut constet, *præmissam* » *S. Alphonsi opinionem potiusquam commu-* » *nem contra DD. communem dici posse*. Quod » tamen non in aliquam ejusdem opinionis » reprehensionem dictum fuerit; sed solum » (ut supra dictum est) quo suus *historicæ* » *veritati* locus ac jus maneat, et exinde » facultas supersit utendi illo canone, quem » et idem S. Alphonsus (n. 460.) laudat, » dicens : *Puto, nequaquam errare eum, qui* » *se dirigit cum sententiis communiter recep-* » *tis ab hujusmodi Doctoribus non humilis* » *notæ*. — Cæterum, quo pacto S. Alphonsi » opinio ad communem sententiam *pertrahi* » aliqua ratione possit, in nota sequenti » indicabimus [1].

» Interim adverte, *rationem quam A.* (scilicet P. Gury) *pro ea regula profert, ac* » *proferre nonnulli alii solent, logico* (dissimu- » landum quippe hoc non est) *vitio non ca-* » *rere.* Nam, quod post confessionem quis- » piam eodem, et, si vis, etiam deteriori » modo ac mensura in eadem peccata » relapsus fuerit, esto, forte suspicionem » aliquam injicere poterit, *in ea confessione* » minus efficax extitisse propositum; et » dixi, *forte aliquam suspicionem* ; quia, cum » humana voluntas mutationi subjaceat, » ne ad præcedentis quidem confessionis » defectum aliquem logice arguere possu- » mus ex sequenti relapsu; quippe qui, » non defectui propositi sincerissimi, sed » (ut quotidiana experientia docet) fragili- » tati et inconstantiæ post sincerum pro- » positum, sæpissime adscribi debet. *At,* » *quod ex præcedentibus lapsibus, quispiam* » *arguere præterea velit ad defectum doloris* » *ac propositi in præsenti, id nulla lex lo-* » *gicæ consentit, ut egregie ratiocinantur cum* » *S. Thoma universi Theologi.* »

Sufficere dicit cl. Professor, quæ hic in medium protulit, quamvis pauca pro argumenti gravitate, et bene dicit. Ast, cum ipse non solum scripserit, ut historiæ, sed etiam *veritatis jura* serventur, mirum videri non debet, quod nece[illegible]sarium duxerit, unum adh[illegible] advertere, cir[illegible] rationem a S. Alph[illegible] post ipsum a P. Gury) pro sua the[illegible]. — In te[illegible]tu supra citato (pag. 277 [illegible] Gury, post [illegible]nuntiatam regulam: « Pé[illegible] redie[illegible] q[illegible]n eodem pravo habitu, n[illegible] adhibito c[illegible]atu, nulloque impleto, [illegible] ex iis quæ a Confessario præscripta sunt, non potest absolvi, nisi signa extraordinaria doloris ostendat ; » subjungit : « Ratio est, quia tunc præsumptio, quæ pœnitenti favebat, cum prima vice confessus est, nunc ipsi adversatur. *Etenim qui firmiter proponit peccatum vitare, non ita facile sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius aut rarius cadit. Ita expresse S. Ligorius n.* 459. » — Hanc igitur rationem, a *S. Alphonso* (pag. 271.) cum Cardinali de Lugo [2], allatam cl. Ballerinius pro coronide impugnat, atque *vitio logico laborantem, nacnon universorum Theologorum sententiæ adversam* proclamat.

[1] Tract. de just. et jure, diss. 3. c. 3. art. 3. Ambiani 1827. (Cfr. *Gousset*, Justification de la Théol. mor. du B. Alphonse, Lille 1832, p. 4).

[1] Cfr. infra, §. 3. punct. VII.
[2] Cfr. supra, p. 305. n. 11. — Eamdem rationem affert *Croix* (cfr. infra, §. 3. punct. III. n. 2.).

Verum hæc assertio falsa est, legibus Logicæ contraria, inaudita, et in praxim conversa intolerabilem laxismum inducens.

1. *Falsa*, *et legibus Logicæ contraria.* — Etenim leges Logicæ eo tantum casu læderentur, si quis ex præcedentibus lapsibus, *absoluta certitudine*, quæ possibilitatem oppositi excludit ad defectum doloris et propositi argueret. At S. Alphonsus et omnes ceteri nonnisi de *prudenti suspicione* vel *præsumptione* loquuntur, et secundum *communiter contingentia* judicandum esse dicunt. S. A. (n. 459.) expressis verbis ait: « *Relapsus, tametsi præbeat aliquam suspicionem, non tamen certum exhibet signum indispositionis; bene enim contingere potest, quod pœnitens vere habuerit firmam voluntatem non relabendi, et tamen vi pravi habitus sit relapsus.* » — Cum ergo P. Ballerini, sine ulla distinctione contendat, legibus Logicæ contradicere, qui ex præcedentibus lapsibus, ad defectum doloris et propositi in præsenti arguere velit: ipse potius leges Logicæ prævaricatur, et ejusdem culpæ reus est, quam S. Alphonso cæterisque exprobrat.

2. *Inaudita* — Fuerunt quippe aliqui Auctores qui dixerunt, pœnitenti affirmanti se vere dolere et firmiter proponere, semper fidem adhibendam esse, et hoc pœnitentis testimonium omni dubitationi vel suspicioni in oppositum, quantumlibet urgenti, prævalere debere; cum jam adsint, quæ ad impertiendam absolutionem requiruntur, nempe confessio, et doloris ac propositi manifestatio. Unde concluserunt, consuetudinario, etiamsi semper eodem modo sine ullo emendationis conatu relabatur, absolutionem non esse negandam nec differendam, dummodo protestetur, se vere dolere et firmiter proponere. — At vero nullus unquam Theologus, quod sciamus, ante cl. Ballerinium asseruit, *sine vitio logico, Confessario nequidem arguere licere, quod hujusmodi pœnitens non sit sufficienter dispositus*; nisi forte inter recentiores Theologos quispiam existat, cui meritum, novam hanc Logicæ legem detexisse, vindicandum sit.

Cæterum P Ballerini alia adhuc ratione, leges Logicæ male observat. Supra dixit, præter Patrem Gury, *nonnullos alios* prædictam regulam, vitio logico non carentem, proferre solere. Quod recte dixit; eo tamen discrimine, quod non tantum *nonnulli* sed *permulti* eam proferunt. *Lugo* [1], eamdem, a P. Ballerini reprobatam regulam, enuntiat, dicens: *aliquando ex illa experientia arguetur, pœnitentem carere nunc vero dolore et proposito requisito*; et hæc Lugonis verba plerique ex recentioribus citant, et sibi accomodant. — Sed paucis lineis post, P. Ballerini asseverat, *universos Theologos* egregie ratiocinari, huic regulæ nullam Logicæ legem consentire. Quomodo autem, quærimus, universi Theologi in hoc ratiocinio convenire possunt, si *nonnulli* eamdem regulam proferre solent?

3. *In praxim conversa, intolerabilem laxismum inducens.* — Ponamus casum frequenter in praxi occurrentem. Tempore paschali, aliquis ad confessionem accedit; pravam consuetudinem prima vice confitetur, solito modo verum dolorem et firmum emendationis propositum testatur, et a Confessorio rite admonitus absolvitur. Redit anno sequenti tempore paschali, sed eodem plane modo recidivus, remedia a Confessario præscripta omnino neglexit, et ne minimam curam vel operam in vincenda prava consuetudine adhibuit. Et sic iterum iterumque tempore paschali revertitur, semper quidem affirmans, quod vere de peccatis suis doleat et firmiter emendationem sibi proponat; at, præter hanc protestationem, aliud doloris signum nec ad confessionem afferens, nec in ipsa confessione post admonitionem Confessarii præ se ferens. »

Idem advocatus theses insuper struit sequentes:

« Absolvi nequit habituatus jam semel admonitus, si, nullo adhibito conatu, nec ullo impleto medio præscripto, eodem modo relapsus est, nullaque extraordinaria suæ dispositionis signa affert. »

« Recidivo dubie disposito differenda est absolutio, usquedum habeatur prudens probabilitas de ejus dispositione; »

Atque dat tandem, de recidivo dubie disposito, conclusionem generalem sequentem:

« 1. *Doctrina S. Alphonsi, gravissimis Auctoritatibus extrinsecis nec non et rationibus intrinsecis innixa, sana, justa et sapientissima est.* — Verum tamen hac conclusione non consistimus; sed potiora prædicata ipsi vindicantes contendimus, *hac doctrina, S. Aphonsum specialia ceteris insigniora merita sibi comparasse de disciplina morali.*

« 2. Ut in præcedentibus latius exposuimus, *sæculo 16. et ineunte 17.* plerique Auctores docuerunt, eodem modo recidivos, bis vel ter admonitos, non esse absolvendos. Aliqui autem distinctionem de iterata admonitione plane non adhibuerunt, inter quos speciatim *S. Carolus Borromæus*, cui multi Theologi tam sæculares quam regulares consenserunt, quemadmodum in ipsa Instructione dicitur (Cfr. pag, 319).

« 3. Versus medium sæculum 17., *Joannes Sancius* principia sua, extremum laxismum redolentia evulgavit; et prorsus negavit, Confessarium unquam teneri absolutionem differre pœnitenti eodem modo semper recidivo, qui affirmat, se vere et non fictitie dolere, et emendationem sibi proponere. Perpaucos quidem habuit sectatores; quinimo *Antoninus Diana*, qui selectas Disputationes Sancii immodicis laudibus cumulavit, in fine demum declaravit, quod aliorum judicio se remittat, an præ-

[1] Disp. 14. sect. 10. n. 160.

dictæ doctrinæ in praxi tutæ sint. — Nihilominus autem Theologi de hac materia tractantes, in genere benignius judicare cœperunt; et non tantum bis vel ter, sed etiam quater, sexies et sæpius admonitum absolvi posse docuerunt. Cumque *Jansenistæ* exsurgerent, intolerabilem rigorismum prædicantes, et aliqui Auctores catholici, quamvis eorum errores dogmaticos perhorrescerent, tamen in disciplina morali eorumdem rigidis sententiis nonnihil accederent: ceteri Theologi tanto fortius benignioribus sententiis insistere videbantur.

« 4. Postquam autem anno 1679., *Innocentius XI.* longam laxarum propositionum seriem damnaverat, inter quas 58a. et 60a. ad consuetudinarios et recidivos spectant: sententiæ nimis laxæ sensim obmutescere cœperunt. Etenim plerique DD. censuerunt, sententiam illam, Confessarium semper absolvere posse eodem semper modo recidivum, dummodo hic affirmet, se vere dolere et firmiter proponere, ab Innocentio XI. damnatam esse. — Imo sæculo 18. *S. Leonardus a Portu Mauritio*, *Mazzotta*, *Reuter et Voit*, ut supra ostendimus, sententias S. Caroli Borromæi et aliorum antiquiorum Doctorum resuscitantes, docuerunt, pœnitentem eodem modo recidivum, qui remedia a Confessario præscripta neglexit, non posse absolvi, nisi *signa extraordinaria* exhibeat, etiamsi *semel* tantum admonitus fuerit.

« 5. S. Alphonso autem meritum debetur, hanc thesim disertis et præcisis verbis proposuisse, et validissimis rationibus comprobasse. Si quis *prima vice edocetur et admonetur* de peccatorum gravitate, de miserrimo statu et de æternæ damnationis periculo, in quo versatur; prima hæc admonitio, suapte natura, majorem vim convincendi, concutiendi et commovendi habebit, quam omnes aliæ subsequentes. Si autem pœnitens *post hanc primam admonitionem* eodem modo relapsus est, quin remedia præscripta, ullumve conatum ad emendationem suam adhibuerit; certum est, hanc admonitionem nullum plane effectum produxisse, et verba Confessarii, utut apposita et fervida, nec intellectum, nec voluntatem et cor pœnitentis tetigisse, sed in petrosa cecidisse. Quomodo autem sperari potest, secundam, imo et tertiam admonitionem efficaciorem fore, nisi pœnitens *extraordinaria dispositionis signa* exhibeat? Imo si quis post primam admonitionem, remedia præscripta fideliter adhibuit, et jamjam *ex parte saltem se emendavit*, postmodum autem iterum consueto modo relabitur; facilius præsumi potest, ipsum *ex mera fragilitate* cecidisse, quatenus primo fervore refrigescente, vigilantiam ac sollicitudinem antea habitam sensim relaxavit.

« 6. Cum autem, inter omnes doctrinas immediate ad praxim Confessarii spectantes, nulla majoris momenti sit, quam recta et a rigorismo pariter ac a laxismo aliena methodus, consuetudinariis et recidivis absolutionem impertiendi aut differendi: *optimo jure, hac ratione, S. Alphonso speciale meritum vindicamus.*

460. — Sed rogabis, quænam, sint hæc signa extraordinaria doloris, cum quibus recidivus statim possit absolvi? Plura hujusmodi signa traduntur ab AA. suprà allatis *locis citatis* quæ sunt videlicet: I. Major dolor patefactus per lacrymas, suspiria, aut cordialia verba, ajunt *Lugo*, *Laym. Milante*, *Holzm. Croix*, *Tamb. Lohner*, *Renzi, et Salm. de Pœnit. c. 5. p. 4. n.* 65. *in fine*. Dicit autem *Gon. t.* 4. *c.* 5. *q.* 19. non esse sæpè credendum lacrymis peccatorum, nam sæpè lacrymæ proveniunt ab humano affectu. Vice *non sæpè* meliùs hic auctor dixisset *non semper*; nam reverà, ut benè ait *P. Mil.*, hujusmodi lacrymæ, præsertim in mulieribus et rudibus, non semper sunt signa veræ pœnitentiæ; quandoque enim proveniunt ex aliqua passione, quam pœnitentes exponunt; vel ex motivo negatæ absolutionis, vel damni passi aut imminentis. Cæterùm lacrymæ pœnitentium ut plurimùm oriuntur ex compunctione cordis, maximè si effundantur post auditam concionem vel monitionem confessarii præbentis aliquod compunctionis motivum. Hinc *S. Leo* (*Ep.* 82. *Theodor. Epis.*) sic docuit: *In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam* [1]. Nota *cùm credamus*, quapropter ordinariè, nisi aliud percipiatur oppositum, credendus est pœnitens ex inspiratione Dei lacrymas effundere. Hic etiam facit illud quod attulimus *D. Joannis Chrysostomi* mox suprà, ubi dicit compunctionem signum esse veri doloris.

II. Minor numerus peccatorum, ut dicunt *Busemb. Wigandt*, *Laym. Sporer*, *Anacl. P. Segneri*, *Lohner*, *Gob. Mazzotta*, *Tamb. et Renzi*. Hoc tamen intelligendum, cùm pœnitens fuerit in eisdem

[1] In patiologia invenimus hunc textum, in epist. inscripta CVIII. cap. IV. Eadem, inscripta in quesn. 83 (non 82) alias etiam, ac antea, 8 et 9 et 137, scripta fuit ad episc. ferojuliensem (Fréjus) an. 432. Præcedenti, n. 34, scripserat. *Saluberrimæ regula retinenda sit, ut quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, et habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicumque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed etiam laudando et imitando sectemur, si aliquorum infirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum sit.*

occasionibus et tentationibus peccandi: aut si ille post ultimam confessionem diu se continuerit, v. gr. per 20 vel 30 dies, cùm antè assuetus fuerit prolabi pluries in hebdomada: vel si relapsus fuerit post magnum conflictum, ut rectè ajunt *Croix et Anacl.* III. Studium adhibitum ad emendationem: *Lugo, Laym. Segner, Salmant. Mazzotta*: aut si pœnitens adhibuerit jejunia, eleëmosynas, orationes et missas, ut bonam faceret confessionem, et ad absolutionem se disponeret. Fuga spontanea occasionum: *Croix, et Mazz.* Impletio mediorum præscriptorum à confessario: *Wigandt, Busemb. et Maz.* IV Si pœnitens quærat media ad se emendandum; *Laym. Lugo, Salm. Mazz. Wigandt, Holzm. Milante, etc.* aut si promittat remedia adhibêre; vel anteà præstita meliùs exequi; *Lugo, Segneri, Croix, et Mazzotta*; maximè (ait *Lugo*) si nunquam admonitus fuit de mediis adhibendis; sed hujusmodi promissionibus puto non omninò fidendum, cùm pœnitentes facilè promittant, ad absolutionem obtinendam, omnia exequi quæ confessarius imponit, sed non rarò postea negligunt. V. Spontanea confessio, ut dicunt *Laym. P. Segneri, Tamb. et Mazz.*; dummodò pœnitens non confiteatur ex obligatione præcepti paschalis, vel impulsus à parentibus, pædagogo, aut domino; nec propter quemdam usum se confitendi in aliquibus festis, nempe Nativitatis Domini, Assumptionis B. Mariæ, etc., sed accedat omninò spontè et verè à lumine divino inspiratus, ad solum finem adipiscendi Dei gratiam. Præcisè hæc spontanea confessio signum esset dispositionis, si pœnitens, ut accederet ad sacramentum, notabilem conatum adhibuit, scil. longum iter est aggressus, abstinuit à lucro illius diei, magnum conflictum internum, sive externum superavit, et similia. VI. Si accedit ductus ab aliquo extraordinario motivo, nempe concionis auditæ, mortis alicujus amici, vel ex timore terræmotûs, alluvionis, pestis, etc. *P. Milante et Croix.* VII. Si pœnitens confiteatur peccata priùs culpabiliter omissa; *Croix* VIII. Si pœnitens priusquam accedit, restituerit ablatum, vel reparaverit famam proximi læsam. *Milante.* IX Addo cum *Milante*, si post peccata pœnitens ad monitionem confessarii significet se adeptum fuisse novam cognitionem suæ iniquitatis, vel periculi suæ damnationis. Addit *Croix n.* 1821. esse etiam signa extraordinaria, si pœnitens dicat se pœnituisse statim post peccatum, si cupiat satisfacere, si magnam pœnitentiam bono animo acceptet, si protestetur ex seipso malle mori, quàm relabi. Hæc signa dico saltem deservire posse ad alia signa dispositionis adjuvanda.

Hæc autem signa dispositionis recidivorum auctores præfati non casu tradiderunt, sed experientiâ docti. Unde puto nequaquam errare eum qui se dirigit cum sententiis communiter receptis ab hujusmodi DD. non humilis notæ. Dicere autem, quòd ipsi scripserint ex passione affecti, ut suæ ipsorum doctrinæ cum plausu exciperentur, vel propter aliquid hujusmodi, non videtur carère aliquâ labe temeritatis. Quòd si hoc non est censendum, non debet credi hos tam graves DD. à Deo lumine suo fuisse destitutos in re quæ directionem respicit conscientiarum totius populi christiani; tantò magis quòd circa tales sententias nulla Ecclesiæ proscriptio intercessit. Nec officit quod plures opiniones quæ circumferuntur, non sunt ab Ecclesia damnatæ, et tamen ab aliis communiùs ut laxæ reputantur; nam Ecclesia non omnes opiniones, quæ casus particulares respiciunt, damnat, quamvis non approbet; sed sententias, quæ universalitatem conscientiarum spectant, Ecclesia nec approbat, nec tacet, ut dixit *S. Aug. Ep.* 119. *Ecclesia Dei multa tolerat, et tamen quæ contra fidem sunt, vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet*[1].

461. — Cæterùm, ut ad propositam materiam redeamus, certum est 1. Quòd confessarius tenetur differre absolutionem, usque dum fiat moraliter certus de dispositione sui pœnitentis, saltem per experimentum temporis, vel mediorum, si pœnitens sufficiens secundum præbeat signum suæ dispositionis. *Vide Salm. de pœnit. c.* 5. *p.* 4. *n.* 66. Attamen notandum est prout diximus *de sacram. in gen. n.* 57., quòd in aliis sacramentis, cùm materia sit phy-

[1] Hæc epist. ad Januarium in ord. nov. inscribitur LV. inscripta fuit etiam 55 et 117. Locus citatus reperitur in cap. XIX. n. 35. Sic constat totus: *Sed ecclesia Dei inter multam paleam, multaque zizania constituta, multa tolerat et tamen quæ sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit.* In cap.

sica, physica requiratur certitudo; sed in hoc sacramento pœnitentiæ, cùm materia sit moralis, prout sunt actus pœnitentis, sufficit certitudo moralis, sive respectiva. Sic enim docuit *D. Th.* 1. 2. *q.* 91. *a.* 3. *ad* 3. *Nec oportet, quòd omnis mensura sit omninò infallibilis...., sed secundùm quod est possibile in genere suo.* Et 2. 2. *q.* 47. *ar.* 9. *ad* 2. *Certitudo non est similiter quærenda in omnibus, sed in unaquaque materia, secundùm proprium modùm; quia verò materia prudentiæ sunt singularia contingentia, circa quæ sunt operationes humanæ, non potest certitudo prudentiæ tanta esse, quòd omninò sollicitudo tollatur.* Unde quoad nostrum propositum spectat, sufficit quòd confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione pœnitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; aliàs vix ullus posset absolvi, dum quæcumque signa pœnitentium non præstant nisi probabilitatem dispositionis, ut rectè docet *P. Suarez de pœnit. d.* 32. *s.* 2. *n.* 1. ubi ait, quòd oportet, et sufficit, ut *confessarius prudenter et probabiliter judicet pœnitentem esse dispositum.* Et hoc videtur satis exprimi in Catech. Rom. *de pœnit. n.* 60. ubi dicitur: *Si audita confessione* (sacerdos) *judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omninò defuisse, absolvi poterit.* Ergò semper ac confessario positivè non innotescit, pœnitenti omninò defuisse dolorem, ipsum absolvere potest. Hinc Auctor sup. cit. (*Istruz. per li nov. Conf. p.* 1. *c.* 15. *n.* 360.) *cum Esparsa* sic loquitur: *Donde noi fermiamo qui per ultimo la conclusione, ch'è la chiave di tutta questa materia; non ricercarsi altro per amministrare la Penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del penitente. Onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch'egli non sia sufficientemente disposto, non dee il Confessore inquietare se stesso, nè il penitente per averne l'evidenza, che non è possibile* [1] Et huic conducit textus *c. A nobis* 2, *de sentent. excom.* ubi dicitur: *Judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur, judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam et fallere sæpè contingit, et fallit.*

462. — Certum est 2. et commune apud omnes, quòd possit confessarius differe absolutionem pœnitenti etiam disposito, et etiam sine ejus consensu semper ac prudenter judicet dilationem esse utilem ejus emendationi. Ita *Salm. de pœnit. c.* 5. *p.* 4. *n.* 68. *Lugo d.* 14. *n.* 168. *Holz. n.* 587. *Ronc. c.* 4. *q.* 5. *r.* 1. *Croix n.* 1764. *Viva in prop.* 60. *damn. ab Innoc. XI. n.* 13. *Carden. in eamd. prop. n.* 24. *cum Suarez, Sa, Sanch, et aliis passim, contra paucos.* Ratio, quia pœnitens, quamvis habeat jus ad absolutionem ratione confessionis peractæ, non tamen habet jus ut statim absolvatur; confessarius enim, cui non solùm judicis, sed etiam medici competit munus, benè potest, imò meo judicio (ut suprà dixi) tenetur differre absolutionem, quando judicat tale remedium esse necessariò uti le saluti sui pœnitentis.

463. — Magnum dubium quod vertit est, an hoc remedium dilatæ absolutionis sæpiùs expediat adhibêre, vel ne, pœnitenti jam sufficienter disposito ad absolutionem sine ejus consensu? Commune est apud DD. nullo modo expedire absolutionem differre quando dilatio magis obfutura, quàm profutura censetur; ita *Via in prop.* 60. *damn. ab Innoc. XI. n.* 9. *et Salm. ibid. n.* 67. *Lugo d.* 14. *n.* 168. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 33. *n.* 45. *et Mazzotta t.* 3. *p.* 577. *cum aliis communiter.* Idem dicendum, cùm ex dilatione absolutionis pœnitens pateretur notam infamiæ, ita *Croix n* 1764. *et Mazzotta l. c. cum Sanch. Pal. Cont. Tourn. ibid. Concina. Anacl. Laym. Bon. Holz. Sporer, et aliis* quos attulimus *n.* 455. Extra autem hos casus sentit *Hurtadus res.* 21. *n.* 206. semper expedire differre absolutionem consuetudinariis, imò *Concina p.* 719. *n.* 19. *ac Juenin et Merbes. loc. cit.* dicunt tale remedium ipsis esse necessarium, ut ipsi operibus suam conversionem comprobent. Quinimò *Juenin.* in opere *de sacram. tract. de pœn.* sic rigidissimè loquitur: *Qui mortaliter peccarunt, non debent absolvi, nisi multò ad viri prudentis judicium tempore operibus conversionem probarint... Toti antiquitati persuasum fuit contritionem non esse unius diei opus, sed multorum men-*

[1] *Id est:* Ex his tandem deducamus hanc conclusionem quæ est quasi clavis totius materiæ præsentis: ad pœnitentiæ sacramentum conferendum nil aliud requiritur quàm judicium prudens et probabile de dispositione pœnitentis. Unde si circumstantiæ non ingerant dubium prudens quòd non sit sufficienter dispositus, non debet confessarius illum nec semetipsum turbare ob habendam evidentiam, quæ possibilis non est.
Edit. A. Leclère.

sium, imò et nonnunquam annorum. Et in *Instit. theol. t. 7. de pœnit. cap.* 1. *art.* 1. *qu.* 3. addit, hoc servandum esse, etiamsi pœnitens semel patraverit aliquod enorme peccatum, ut perjurium, adulterium, homicidium, et similia. Loquens verò de peccatore habituato, inquit, *nunquam ipsum censêri dispositum ad absolutionem, nisi diu conversionem per emendationem probaverit.* Alii verò, ut *Busembaum, infrà, Viva in prop.* 60. *damn. ab Innoc. XI. Dicast. d.* 10. *dub.* 29. *Croix n.* 1768. *Salm. tr.* 6. *c.* 5. *p.* 4. *n.* 68. *etc.* dicunt rarò expedire quòd pœnitenti disposito differatur absolutio. Meliùs dicendum quòd certa regula in hoc statui non possit, sed confessarius ex circumstantiis occurrentibus se dirigere debet, et postquam Deo se commendavit, ut erit a Deo inspiratus, absolutionem differat, vel impertiatur. Unde sapienter Episcopi Belgii Bruxellis congregati, in decreto ad suos, anno 1697. sic statuerunt *Confessarius à quibusvis peccatoribus gravioribus, etiam recidivis, statâ lege non exigat, ut per notabile tempus præviè exercuerint opera pœnitentiæ; sed cum SS. Patribus expendat Deum in conversione peccatoris, non tam considerare mensuram temporis, quàm doloris. Vide ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 1824.

Ut autem hîc meum proferam judicium, dico, quòd si pœnitens relapsus sit ob causam seu fragilitatem intrinsecam, ut accidit in peccatis pollutionis, delectationis morosæ, odii, blasphemiæ, et similium; rarò puto differendam esse absolutionem recidivo sufficienter disposito per signum extraordinarium. Et casu quo dilatio videatur expedire (quidquid dicant *Juenin. et Merbes.* requirentes dilationem per menses et annos), veriùs dicendum absolutionem non differri debêre plus quàm ad octo, vel ad decem dies; prout dicitur ab auctore libelli cui titulus : *Istruz. per li confessori di terre, e villagi c.* 1. §. 4. approbati Neapoli à doctissimo et illustr. Episcopo D. *Julio Torno*, (ibique citatur *Ludovic. Habert in pravi S. pœnit. tr.* 4. *p.* 417.) et ab alio auctore jam citato (libri *Istruz. per li novelli Confess. c.* 9. *n.* 215). Hi censent dilationem mensis esse excessivam et periculosam, quia post tantum temporis difficilè pœnitentes redibunt. Et huic favet *N. SS. P. Bened. XIV in sua Epist. Encycl.* quæ incipit. *Apostolica*, ubi alloquens confessarios, qui ex justa causa differunt pœnitentibus absolutionem, sic hortatur : *Illos ut quantociùs revertantur, invitent; atque animos addant, ut ante reditum ea quæ illis agenda præscribuntur, ritè perficiant, ex quo fiet, ut ad sacramentale forum regressi, absolutionis beneficio donentur.* Ad summum dico absolutionem differendam usque ad quindecim dies. Dixi 1. si pœnitens sit relapsus ex causa intrinseca; nam si reinciderit ex occasione extrinseca, dico absolutionem omninò differendam esse usquedum tollatur occasio, si sit voluntaria; si verò necessaria, donec periculum recidendi ex proximo fiat remotum. Et ad hoc ordinariè loquendo certè non sufficiet dilatio 10 vel 15 dierum. (*Vide quæ diximus de hoc puncto suprà, n.* 452. *Quest. III.*) Dixi 2. rarò, nam regulariter censeo non discedendum a sententia communi, quam tradunt *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 32. *n.* 45. *Laym. c.* 6. *n.* 10. *Lugo d.* 14. *n.* 106. *Fill. tr.* 7. *Instruct. c.* 3. *Abelly de pœn. c.* 5. *s.* 20. *n.* 3. *Dicast. d.* 10. *dub.* 29. *Nav. c.* 3. *n.* 21. *Croix n.* 1822. *cum communi*, ut asserit *Salm. de pœnit. c.* 5. *p.* 4. *n.* 68. *circa fin. Spor. c.* 2. *num.* 130. *Tol. l. c.* 13. nempe non esse differendam absolutionem pœnitenti, qui relapsus est ex intrinseca fragilitate, quia in tali pœnitente magis sperandum profuturam fore gratiam sacramenti, quàm dilationem absolutionis.

« Quant aux moyens, ait Gousset, d'apprécier l'amendement des récidifs, il faut avoir égard à l'état moral du pénitent, aux circonstances dans lesquelles il se trouve, à la manière dont le péché se commet, à la fréquence des tentations et au nombre des rechutes. On peut juger par là si les rechutes sont un effet de la malice ou de la fragilité humaine... Il faut aussi avoir égard à l'âge du pénitent. A choses égales, on sera plus indulgent pour les jeunes, parce qu'ils sont naturellement plus inconstants, plus changeants, et qu'ils passent avec une égale facilité du bien au mal, du mal au bien; et cela d'autant plus qu'il y a souvent à craindre, là où la foi est affaiblie, que le retard de l'absolution décourage les jeunes gens, à cause des efforts qu'ils doivent faire pour vaincre le respect humain qui tend à les éloigner des saints Sacrements. »

464. — Sed dices, cur differenda est absolutio pœnitenti qui est in occasione extrinseca, et non illi qui relapsus est ex prava consuetudine, cùm eodem modo impellat ad peccandum

occasio intrinseca, ac prava consuetudo? Respondetur: Alio quidem longè diverso modo ad peccatum impellit occasio extrinseca, quàm pravus habitus; occasio enim per objecti præsentiam, quæ vividas excitat cogitationes, vehementer movet sensus pronos ad peccandum, effectumque ad peccatum reddit intensiorem; et ideò pœnitens maximam sibi vim inferre debet, non solùm ad superandam tentationem, sed etiam ad conandum, ut periculum per fugam familiaritatis cum persona complicis ex proximo fiat remotum. Prava autem consuetudo, cùm non habeat objectum extrinsecum præsens, non ita utique sicut occasio ad peccandum impellit; unde fit, ut pœnitens minorem vim sibi inferre debeat ad abstinendum à peccato. Præterea, cùm pravus habitus sit quid intrinsecum et inseparabile à persona, extirpatio habitùs minùs, quàm remotio occasionis, pendet à propria voluntate; et ideò magis sperandum, fore, ut Deus bonam voluntatem per majora auxilia adjuvet ad perseverandum. Illis positis imprudenter agit confessarius, si absolvit eum qui est in occasione extrinseca, saltem antequam experiatur quòd ille per fugam reddat periculum remotum: nam aliàs eum relinquit in probabili periculo infringendi propositum, eò quod talis pœnitens post obtentam absolutionem facilè negliget fugam necessariò adhibendam, et sic sine dubio relabetur. E converso prudenter absolvitur recidivus ex causa extrinseca, si verè est dispositus per signum extraordinarium doloris: quia periculum in eo infringendi propositum est magis remotum, cùm ex una parte non adsit causa extrinseca ad peccatum impellens, et ex alia majora Deus præbebit auxilia pœnitenti ad extirpandum pravum habitum, qui ipsi nolenti ac detestanti inest; hinc magis sperandum, fore, ut ille emendetur per auxilium gratiæ in sacramento susceptæ, quàm per dilationem absolutionis. *Sæpè juvat* (ait doctus *P la Croix*, qui egregiè tractat de hoc sacramento pœnitentiæ) *relapsis absolutio, tùm ob auxilia gratiæ quæ confert sacramentum, et quibus potest muniri absolutus, quia pia exercitia ab efficacitate sacramenti habebunt majorem vim, eruntque Deo gratiora et efficaciora, utpote facta ab amico Dei, et ex institutione Christi inerit eis major vis satisfactoria tunc etiam spes est usurum ferventiùs me diis præscriptis, nam dilatio multos offendit, quia non redeunt, sed redduntur ob durati.* Idque expressè approbatur D. *Th. Suppl. q.* 25. *a.* 1. *ad.* 4. ubi inquit: *Dicendum quod majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex assuetudine nostrorum operum* Hinc rectè dicunt *Salm. de pœnit. c.* 5 *p.* 4. *n.* 68. *in fine*: *cur de peccatore non habente gratiam per dilationem, quàm d constituto in amicitia Dei per absolutionem meliùs sperandum est?* Et præsertim quoad peccatum pollutionis *Toletus l* 5. *c.* 13. sic inquit: *Vix puto esse alium efficax remedium quàm frequentissiman confessionem adhibêre; est enim hoc sacramentum maximum frænum, et qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem nisi per miraculum.* Hocque remedio frequentis confessionis pro recidentibus in tale vitium legimus *D Philippum Nerium* maximè usum fuisse Et huic doctrinæ alludit id quod habetur in Rituali Romano *de Sacr. pœnit* ubi: *In peccata facilè recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpè confiteantur, et si expediat, communicent.* Ergò Rituale. dum dicit remedium frequentis confessionis utilissimum esse facile recidentibus in peccata, supponit pravum habitum ab eis non adhuc esse avulsum; sed, hoc non obstante, docet gratiam sacramenti multum conferre ad emendationem.

Quidam rigiditatibus addicti, qu per unicum rigoris tramitem animas conducunt, nimis generaliter loquentes, asserunt omnes recidivos perversiores fieri, cùm absolvuntur antequam emendentur. Sed hos magistros meo rogarem, numquid recidivi, cùm sine absolutione dimittuntur, gratiâ sacramenti carentes, omnes validiores fiun et emendantur? Quot miseros ipse cognovi, qui ob denegatam absolutionem se dejecerunt in desperationem, et pe plures annos à sacramentis avers aberrarunt? Cæterùm unusquisque in hoc puncto impertiendæ vel differenda absolutionis dirigere se debet juxta lumen à Deo sibi donatum. Hoc certum est, quòd in hac materia tam errent, qui æquo sunt faciliores, quàm qui æquo rigidiores sunt in absolvendo; utrumque extremum perniciosum multi enim confessarii ob nimiam facilitatem absolvendi in causa sunt, u

plures animæ in perditionem abeant; sed alii ob nimiam rigiditatem non minoris sunt detrimenti. Unde haud scio, utrùm confessario minori scrupulo debeat esse indispositos absolvere, quàm dispositos dimittere. Tandem, ut meæ conscientiæ dictamen exponam, sic concludo : Aliquando poterit alicui recidivo prodesse dilatio absolutionis. Semper quidem proderit deterrere hujusmodi relapsos ex intrinseca fragilitate, negationem absolutionis minando. Ordinariè verò loquendo magis proderit eis absolutionem impertiri, cùm dispositi accedunt per signum extraordinarium doloris. Utinam dico et omnes confessarii absolverent recidivos cùm solùm signa extraordinaria illi afferunt! Sed quod dolendum est, maxima pars confessariorum undique, nullo prorsùs signo extraordinario exhibito, indiscriminatim sine ulla admonitione, nulloque præstito remedio, hujusmodi relapsis semper absolutionem impertiuntur, et hoc est unde ruina tot animarum emanat.

De indiciis requisitis et sufficientibus ad prudens judicium de pœnitentibus licite absolvendis, sic generatim disserit Martinet :

« Missis extremis opinionibus rigoristarum, qui volunt neminem, extra periculum mortis, absolvendum esse antequam ediderit certissima conversionis argumenta, et laxistarum, qui sentiunt nemini denegandam esse absolutionem, qui eam petat, non evidenter indispositus, duplex occurrit sententia. — Prima eorum est qui, solliciti imprimis de vitando periculo nullitatis in sacramento, tenent eos tantum pœnitentes esse absolvendos a prudenti confessario, in quorum habitu, confessione aliisque adjunctis, inveniat signa contritionis et firmi propositi, quæ plenam sibi ingerant certitudinem moralem, nullumque relinquant rationabili dubio locum. Hanc afferunt rationem : ex doctrina PP. Trid., contritio, confessio et satisfactio sunt *partes* et *quasi materia* sacramenti; atqui, ex damnata ab innocentio XI prop. 1 decreti mart. 1679, non licet sequi in sacramentis conferendis opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore; ergo extra periculum mortis, non magis licet absolvere pœnitentem, de cujus dispositione non irrationabiliter dubitatur, quam consecrare in altari materiam dubiam, etc.

» Secunda vero sententia omnium est, qui, praxim speculationi sociantes, atque rati summum gradum certitudinis moralis raro haberi posse a confessariis, meritissime timent ne, præpostero cultu sacramenti pœnitentiæ, ab hujus beneficio removeatur maxima pars peccatorum, in quorum gratiam ab amantissimo Redemptore fuit institutum. Unde sentiunt hanc tute teneri regulam : — Præsumptio dispositionis stat pro omni pœnitente qui merito judicatur non accessisse ad S. Tribunal ex motivo humano, et voluntatem testatur rite confitendi; ideoque ad eum licite absolvendum satis est confessario ut, omnibus attente perspectis, nulla inveniat signa ex quibus prudenter judicet eum esse indispositum. — Præcitate autem tutioristarum rationi hæc opponunt, cum S. Alphonso, lib. VII, n. 461 : « In aliis sacramentis, cum materia sit physica, physica requiritur certitudo; sed in sacramento Pœnitentiæ, cum materia sit moralis, sufficit certitudo moralis sive respectiva. Sic enim docuit D. Thomas,.. 2. 2. q. XLVII, a 9 ad 2 : *certitudo non est similiter quærenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum, quia vero materia prudentiæ sunt singularia contingentia, circa quæ sunt operationes humanæ, non potest certitudo prudentiæ tanta esse, quod omnino sollicitudo tollatur.* Unde quod ad nostrum propositum spectat, sufficit quod confessarius habeat probabilitatem de dispositione pœnitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; alias vix ullus posset absolvi, dum quæcumque signa pœnitentium non præstant nisi probabilitatem dispositionis, ut recte docet P Suarez. *De pœnit.* D. 32, s. 2. n. 1. Et hoc videtur satis exprimi in Catech. Rom. *De pœnit.* n. 60, ubi dicitur : *Si audita confessione* (sacerdos) *judicaverit neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Ergo semper ac confessario positive non innotescit pœnitenti omnino defuisse dolorem, ipsum absolvere potest. »

» His accedit decretoria auctoritas S. P. Leonis XII, qui, in Encyclica pro extensione Jubilæi, an. 1826, inter egregia multa de officiis confessarii, hæc habet de pœnitentibus imparatis, seu indignis absolutione : « *Imparati illi tantummodo sunt judicandi*, non qui vel gravissima admiserint flagitia, vel qui plurimos etiam annos abfuerint a confessione, vel qui rudes confessione, aut tardi ingenii non satis in scipsos inquisierint, nulla fere industria sua id sine sacerdotis ipsius opera assecuturi; sed *qui*, adhibita ab eo necessaria, non qua præter modum graventur, in iis interrogandis, diligentia, omnique in iisdem ad detestationem peccatorum excitandis, non sine fusis ex intimo corde ad Deum precibus, exhausta charitatis industria, *sensu tamen doloris ac pœnitentiæ, quo saltem ad Dei gratiam in sacramento impetrandam disponantur, carere prudenter judicentur.* »

» Dubium ergo non est quin secunda sententia habenda sit in praxi pro tuta, ab omnibus tenenda qui volunt fructuosos se

¹ In hac edit., V.

exhibere ministros reconciliationis. Verum inter ejus defensores non levis est controversia de modo eam applicandi pœnitentibus, de quorum contritione et firmo proposito valde laborare solent confessarii, quales sunt consuetudinarii, præsertim recidivi. — *Consuetudinarii* dicuntur qui ex consuetudine peccandi contraxerunt majorem propensionem ad idem peccatum in iisdem similibusve circumstantiis, quique hanc consuetudinem nondum confessi sunt, aut, si confessi, ab inerte confessario nunquam serio moniti sunt de necessitate et modo consuetudinem deponendi. *Recidivi* autem dicuntur qui, confessi et moniti, in eadem peccata relabuntur sine ullo notabili signo emendationis. — Porro, de pœnitentibus *simpliciter consuetudinariis* communis est sententia, eos prima vice posse absolvi, modo non aliud præ se ferant probabile signum indispositionis : namque præsumendi sunt satis dispositi, cum peccata sua et peccandi consuetudinem sponte confitentur, monitaque et remedia ad emendationem reverenter suscipiunt. « Licet enim pravus habitus reddat peccatorem propensiorem ad peccatum, non tamen dat præsumptionem suæ infirmæ volutatis (S. Alph. *loc. citat.* n. 459.). » De *recidivis* autem acriter disputatum est, primum, in Belgio occasione nata, ut videtur, ex decreto Innocentii XI (mart. 1679), damnantis multas propositiones nimium sonantes laxismum, nominatim 60am : *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolêre et proponere emendationem.* Cum decreto abuterentur, et etiam nunc abutantur rigidioris doctrinæ sectatores in gratiam placiti sui de consuetudinariis, maxime recidivis, non prius absolvendis quam pravos habitus plene deposuerint, non est quod miremur, inter mitioris doctrinæ defensores, nonnullos extitisse, et adhuc existere, quos odium rigorismi in laxiorem sententiam impulerit. Operæ pretium erit opinionem eorum refellere, eique opponere regulas servari solitas a prudentibus confessariis. (Lib. III, art. XII, § 1.)

Postea refellit laudatus auctor Theologos qui loco principii ponunt præsumptionem dispositionis adhuc stare pro recidivis etiam inveteratis; unde colligunt eos toties posse absolvi, quoties confitentur et absolutionem petunt, modo non aliam exhibeant indispositionis notam quam relapsum (Vide Theol, mor. lib. III, art. XII,, § 2.)

DUBIUM III.

DE CONFESSIONE ET QUALIS CONFESSIO REQUIRATUR.

De confessionis sacramentalis definitione ac institutione sic habet Scavini:

I. DE DENINITIONE.

« Confessio sacramentalis, nam Græci *Exolomogesim* appellant, definitur : ***Accusatio propriorum peccatorum post Baptismum commissorum, legitime facta Sacerdoti competenti, ad eorum remissionem virtute clavium Ecclesiæ obtinendam*** Dicitur : 1. *Accusatio*, quæ nempe fit animo sese reum demonstrandi : unde non sufficit mera historica narratio ; 2. *propriorum peccatorum*, ut indicetur materiam Confessionis esse peccata propria, non ideo tentationes consensu carentes aut culpas alienas ; 3. *post Baptismum commissorum*; quia peccatum originale, vel actualia ante Baptismum commissa clavibus Ecclesiæ non subsunt : 4. *legitime facta Sacerdoti competenti*, nempe facta cum debitis conditionibus coram Sacerdote, qui hac de re necessariam habeat jurisdictionem ; 5. *ad eorum remissionem* : sicque Confessionis sacramentalis cognoscitur et finis et affectus ; 6. *virtute clavium Ecclesiæ*, id est potestate a Christo Ecclesiæ tradita : ducitur similitudo a clavibus, quia peccatorum remissione et cœlum aperitur clausum, et clauditur infernus apertus.

II. DE INSTITUTIONE.

« Q. *An Confessio sit juris divini, an humani?*

« R. Wicleffus sæculo XIV Confessionem omnino non abrogravit, sed eam dicebat tantum juris Ecclesiastici. Sæculo XV Petrus De Osma negabat confessionem esse divino jure necessariam. Sæculo XVI Lutherus et Calvinus Confessionem auricularem (ut nempe in usu est in Ecclesia romana) voluerunt esse juris mere Ecclesiastici, nec ante Lateranense IV habitum anno 1215 sub Innocentio III, institutam. Eam iccirco turpissimis dicteriis insectantur : Calvinus illam *tyrannidem* vocat : Lutherus *cruentissimam cornificinam*. Eorum vero discipuli, inter quos eminent Dallæus et Kemnitius, *tormentum innocentianum*[1]. Veniunt denique increduli et libertini, qui quamdiu passionibus obcæcati et viribus satis validi in hanc divinam institutionem debacchantur. Qui quidem docent vel peccatorum Confessionem esse inutilem, cum sola fides justificet ; vel satis esse confiteri Deo ; vel si quando necessaria dicitur Confessio, id intelligendum de Confessione publica quoad nonnulla gravissima et atrociora peccata.

« Verum de catholica fide est, Confes-

[1] Habet Diarium *la Civiltà Cattolica*, ser. II, t. I. « Il y en a parmi les Anglicans (je parle d'Oxford, où se trouvent les hommes les plus instruits) qui croient à la confession, on est libre de se confesser ou non parmi eux ; mais le ministre ne donne pas l'absolution, ne croyant pas que la pénitence soit un sacrement. Les étudiants sont obligés de communier tous les deux mois ; mais ils sont libres de croire ce qu'ils veulent, et il arrive par là qu'au même moment des jeunes gens, croyant à la même religion, vont à la cène, les uns pour manger, les autres pour recevoir le Seigneur. »

sionem sacramentalem omnium et singulorum mortalium post Baptismum commissorum esse divinæ institutionis ac necessitatis ad salutem[1].

« Prob. 1 : Ex SS. Litteris : Christus a mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos dicens : *Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ; et quorum retinueritis, retenta sunt*[2]. Quo tam insigni facto et verbis perspicuis potestatem remittendi et retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis, et eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, certum est de fide divina. At hæc potestas nequit exerceri, nisi pœnitentium causa integre et plene cognita sit : sed hæc integra et plena causæ cognitio nullimode haberi potest, nisi pœnitentes in specie et singillatim sua ipsi peccata confiteantur ; ergo quo jure tradita est peccata solvendi ac ligandi potestas, nempe divino, eodem jure instituta et præscripta fuit peccatorum Confessio[3]. Hinc Tridentinum : *Si quis dixerit verba illa Domini Salvatoris : Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi et retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit... anathema sit*[4].

« Neque 1. ea verba possunt referri ad prædicationem Evangelii, quæ salvat credentes, non credentes perdit. Et sane apud Evangelistas mandatum prædicandi omnino secernitur a mandato peccata remittendi et retinendi ; et Christus vult quidem ut evangelium prædicetur *omni creaturæ ;* at non omnibus promiscue remittenda esse peccata, ait enim *quorum remiseritis*. — Neque 2. illa verba sunt intelligenda de privata injuriarum condonatione. Aliud enim est injuriam pati, condonare vel deferre ; aliud accipere Spiritum sanctum ad peccata remittenda et retinenda : proprius et naturalis sensus pugnat, ut hæc duo confundantur. — Neque 3. laudata verba habenda sunt uti directa ad omnes Christi Discipulos, etiam mulieres, ideo et ipsas posse peccata dimittere, retinere ; eo quod Joannis textus ubi datur illa potestas, meminit discipulos in genere. Cum in sacris Litteris Apostoli etiam *discipulorum* nomine aliquando indicentur, ideo videndum est ex contextu, ex loquendi modo et locis similibus, quando ipsi soli sub hoc nomine intelligantur : ipsos porro solummodo intelligi in præsentiarum, patet evidentissime ex ipso citato Joannis capite ; ibi enim dicitur, quod *Thomas unus ex duodecim non erat cum eis, quando venit Jesus, dixerunt ergo ei alii Discipuli : Vidimus Dominum*[1].

« 2. Ex traditione : quod universa semper tenuit et tenet Ecclesia et cujus nullum neque ab Apostolis reperitur exordium, illud a Christo Apostolis et ab Apostolis omnibus ubique Ecclesiis traditum rectissime creditur. Atqui ita se habet Confessio sacramentalis. Quanquam vel ipsa traditio satis aperte notat Confessionis usum atque præceptum a dominicis verbis ortum ducere : *Quorum remiseritis*, etc.

« Hujus veritatis testes sunt 1. : omnia antiquissima et Latinorum et Græcorum et Orientalium Ritualia[2]. Item sectæ omnes, quæ longe ante Innocentium ab Ecclesia catholica divisæ sunt, ut græci, armeni, æthiopes, hæresi vel schismate infecti, apud quos hæc doctrina adhuc viget, uti a Christo Domino descendens.

« Testes sunt omnes Ecclesiæ Patres[3]. — Sæculo I S. Clemens scribit : *Postquam e mundo exivimus, non amplius possumus ibi confiteri, aut pœnitentiam adhuc agere*[4] : ubi loquitur de omni generatim peccatorum confessione. — Sæculo II S. Irenæus de mulieribus a Marco præstigiatore seductis refert, quod *postea ad Dei Ecclesiam reversæ cum reliquo suo errore hoc quoque confessæ sunt*. Aliæ autem hoc crimen confiteri veritæ *a vita Dei desperaverunt* : at non desperassent, si Confessionis usum non credidissent necessarium[5]. — S. Cyprianus, qui sæculo III floruit,, sic pœnitentium Confessiones describit : *Animi sui pondus exponunt : salutarem medelam parvis licet et modicis vulneribus exquirunt*[6]. Hic agit S. Doctor de peccatis *parvis* et *modicis* quæ non erant obnoxia pœnitentiæ publicæ, ideoque loquitur de Confessione vere sacramentali. — S. Gregorius Nissenus, qui vixit sæculo IV, sic peccatores hortatur : *Sume Sacerdotem ut patrem : audacter ostende illi, quæ sunt recondita : animi arcana tamquam occulta vulnera medico retege : ipse honoris et valetudinis tuæ rationem habebit*. Hic quoque agitur de confessione illa, qua aperiuntur peccata secreta ; et ideo agitur de Confessione sacramentali. — Et sæculo V D. Augustinus

[1] Hic proprie agimus de necessitate Confessionis, non de modo Confessionis faciendæ sive publice sive secreto. Primum attingit dogma : alterum disciplinam : disciplina tamen secretæ seu auricularis Confessionis semper fuit in usu, non est aliena a Christi institutione ex dicendis infra.

[2] Joann. xx ; Matth. xviii. — *V.* Maldonatus, *De pœnit.*

[3] Tota argumentatio est Tridentini, sess. xiv, c. i et v. « Il y en a peut-être qui ne savent pas que l'on ne peut ni remettre ni retenir ce que l'on ignore. Un juge, un magistrat, établi par la loi pour absoudre l'innocent et condamner le coupable, peut-il absoudre ou condamner sans procès, sans examen, sans rendre une sentence raisonnable et légale ? » Casaccia.

[4] Sess. xvi, can. iii. — *V.* Scheffmacher, *Lettres*, etc., vol. I, lett. 4.

[1] *V.* Negri, *Errori di Luigui de Sanctis sul dogma della Confessione*, cap. ii.

[2] *V.* Morinus, *De pœnit.*, app. — Natalis Alexander, *Dissert. polem. de Confess.*, liv. III.

[3] *V.* Liguori, *Opera dogmatica*, sess. xiv, c. v ; Bellarminus, Vitassius, Tournely, etc.

[4] *Epist. II ad Corinth.*, cujus fragmentum nobis superest.

[5] L. I, *Contra hæres.*, c. vi et xiii.

[6] *De lapsis.*

ait[1] : *Nemo sibi dicat, occulte ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscat, quid in corde meo ago : ergo sine causa dictum est :* Quæ solveris in terra, soluta erunt in cœlo : *ergo sine causa sunt claves datæ* Ecclesiæ : *frustramus evangelicum Dei, frustramus verba Christi.* — Sæculo VI Joannes Patriarcha Constantinopolitanus inquit : *Per nostram vocem horum* (peccatorum) *remissionem dispensat et largitur* (Deus) *sicut per propriam vocem ipse declaravit, cum ita dixit* : Quæcumque ligaveritis, etc.; *revela igitur... nihilque mihi cela eorum, quæ a te clam facta sunt.*

« 3. Testes sunt Concilia, ut Cabillonense anno 613, Trullanam, 692 ; item Turonense, Remense, Parisiense, Maguntinum, Wormantense, etc., quæ omnia ante sæculum XII celebrata fuerunt. Merito ergo concludit Tridentinum : *Universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse a Domino integram peccatorum Confessionem, et omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere*[2]. Et deinde definit : *Si quis negaverit Confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit modum confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit, et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum, anathema sit*[3].

« Mirum quod Protestantes contra hanc institutionem adeo insurgant ; cum illius vestigium vel in ipsa veteri Lege habeatur. Siquidem divinæ legis transgressores etiam tunc peccatum suum confiteri tenebantur : pro illis Sacerdos orabat, Sacrificium offerebat, et ita venia obtinebatur[4]. Imo vel apud ipsos gentiles in usu est Confessio, ut demonstrant Gaume, Martinet et alii. Imo ad hoc remedium suscipiendum ipsa natura nos impellit : homo enim levare se sentit peccati sui manifestatione ; remorsus extinguit et pacem, quam amiserat peccando, Confessione invenit. Unde si non adesset, adhuc libenter esset suscipienda ; cum adeo vel ad ipsum bonum publicum conferat. Hinc pulchre Origenes : *Sicut ii qui habent intus escam indigestam, si vomuerint, relevantur ; ita peccator... si sui accusator fiat, cum accusat seipsum et confitetur, simul evomit et delictum*[5]. (D).

« Dices 1 : *Nonne sacramentalis Confessio, nunc in usu, a Patribus in Lateranensi congregatis anno* 1215 *initium habuit ? Ergo non est a divino mandato.*

R. Nihil absurdius ; in eo enim Concilio, pro certo supposito dogmate Confessionis, tempus tantummodo illam suscipiendi determinatum fuit ; cum tunc variæ essent hac de re disciplinæ inductæ. Sane si hæc noviter tunc esset instituta et Patres de hoc disputassent et fidelium turbæ novitate concitatæ fuissent ; nihil autem hujusmodi. Adde : Lateranense eodem modo loquitur de Eucharistia ac de Pœnitentia ; si ergo tunc fuit primitus instituta Confessio, cur non etiam Eucharistia? quod tamen nemo dicit. Adde Ritualia, Concilia, patres qui omnes ante Lateranense Confessionis sacramentalis doctrinam constanter retinuerunt. Adde facta plurima Confessionum, quas historia narrat longe ante illud Concilium: « Au onzième siècle, dit Gaume[1], un prêtre appelé Etienne, du diocèse d'Orléans, fut confesseur de Constance, épouse du pieux roi Robert ; au dixième, saint Ulderic, évêque d'Augsbourg, confessait l'empereur Othon ; au neuvième, Charlemagne avait pour confesseur Hildebrand, archevêque de Cologne ; au huitième, saint Martin, évêque de Corbie, remplissait la même charge auprès de Charles Martel. Le premier concile d'Allemagne, tenu dans le même siècle (742), ordonne que chaque régiment aura un prêtre pour entendre les confessions des soldats ; au septième siècle, saint Ansbert, archevêque de Rouen, était confesseur du roi Thierry Ier[2]. » S. Ambrosius, mortuus anno 397, Confessiones secretas excipiebat, et quoties quis apud illum lapsus suos confitebatur, ita Sanctus flebat, ut pœnitentem flere compelleret. S. Elgius sæculo VI Confessionem generalem vitæ suæ fecit apud Sacerdotem. S. Fructuosus abbas Complutensis anno 670 defunctus in regula Confessionem generalem præscribit novitiis, qui ante ingressum in monasterium graviter deliquerunt. Item S. Chrodegangus monasterium Clericorum regularium instituens versus annum 763 tempus agendæ Confessionis sacramentalis præscribit[3], etc.

« Dices 2. *Nonnulli Patres Confessionem abrogarunt ; ergo illam non habuerunt divino jure instutam ac necessariam.*

« R. Si Patres nonnulli videntur Confessionem in suis Ecclesiis abrogasse, id non de sacramentali Confessione accipiendum ; sed de publica, quæ tunc erat in usu, quamque abrogarunt ; quia aliquando erat occasio scandali : talis fuit illa, quam Nectarius patriarcha Constantinopolitanus abrogavit versus finem sæculi IV, ut invicte probant eruditi[4]. Ad cujus quidem facti intelligentiam (quod protestantes ad nauseam objiciunt) sciendum est, Episcopos tempore Novatianorum Sacerdotem pœnitentiarium præfecisse, ut qui lapsi essent, coram illo delicta confiterentur. Quædam mulier ad pœnitentiarium presbyterum ac-

[1] Homil *In eos qui acerbe judicant.*
[2] Sess. XIV, cap. V.
[3] Sess. XIV, cap. VI, VII et VIII.
[4] Lev. V ; Num. V. V *Bible* de Vence, dissert., v. v ; *Sur le Baptême de S. Jean.*
[5] Hom. II in Ps. III. — V. Aubert. *La confessione difesa ed illustrata con fatti storici.* Modena, 1862, Torino.

[1] *Catéchisme de persévérance*, etc.
[2] Paulinus in ejus vita.
[3] V. Scheffmacher, *Lettre à un gentilhomme protestant.*
[4] V. Muzzarelli, *Buon uso della logica*, opusc. XIV -- Klée, Billuart, Bellarminus, Tournely, etc.

cedens, delicta post Baptismum commissa a se perpetrata confessa est : *Presbyter vero præcepit illi, ut jejuniis et orationibus continuis vacaret, quo scilicet una cum delictorum Confessione opus etiam pœnitentiæ conveniens ostenderet. Progressu temporis mulier aliud facinus confessa est Ecclesiæ, videlicet diaconum cum ipsa stupri consuetudinem habuisse:* sunt verba Socratis [1]. Magnum inde exortum est scandalum in Ecclesia, et populus viros Ecclesiasticos hanc ob causam dicteriis appetere cœpit: tunc quidam Presbyter nomine Eudemon suasit Nectario, ut Presbyterum pœnitentiarum expungeret, et *unumquemque, pro arbitrio et animi sui conscientia, ad Sacramentorum communionem sineret accedere.* Sozomenus factum istud eodem modo refert [2].

« Illo igitur admisso, non sequitur Nectarium Confessionem secretam abrogasse : nam 1° abrogavit quod tempore Novatianorum institutum fuerat : at Confessio secreta tempore illo non fuerat instituta, siquidem antea in usu erat, ut patet testimonio Origenis et Cypriani ; 2° abrogravit quod fuerat occasio scandali; 3° Confessio secreta semper fuit in usu post Nectarium, ut constat testimonio S. Chrysostomi ejus successoris [3], et constanti praxi Græcorum ; 4° ex ipsomet facto mulieris et pœnitentiarii constat Confessionem auricularem tunc in usu fuisse ; siquidem dicta mulier prius secrete confessa est *delicta a se perpetrata.* Nectarius autem permisit *unumquemque pro arbitrio et animi sui conscientia ad Sacramentorum communionem accedere*, non quod æstimaret Confessionem ad remissionem peccatorum necessariam non esse jure divino ; sed quia licentiam unicuique dabat illa uti vel non uti, prout nempe agnosceret se esse sontem.

« Dices 3 : *Nullibi legitur Apostolos Confessiones excepisse vel ipsos confessos fuisse ; ergo credi nequit ipsorum tempore præceptum sacramentalis Confessionis exstitisse.*

« R. Multi Theologi probant, usum Confessionis tempore Apostolorum extitisse per hæc Actuum Apostolorum verba : *Multi credentium veniebant, confitentes et annuntiantes actus suos* [1] Ibi enim agitur de peccatis *credentium*, ac proinde post Baptismum commissis : talem esse antiquissimorum Patrum interpretationem ostendit Morinus [2]. Alii tamen dicunt verbum *credentium*, intelligi posse de nondum baptizatis, qui peccata sua aliquo sensu confitebantur, ut ad suscipiendum Baptismum se præpararent. Hac igitur responsione prætermissa, negamus consequentiam : 1. quia prædicare, docere, baptizare, manus imponere aliaque officia muneris apostolici implere debebant Apostoli, raro autem Confessiones fidelium excipere ; præsertim cum in illis felicissimis temporibus fere nullus gratiam Baptismatis amitteret ; 2. quia multa fecerunt Apostoli quæ non fuerunt scripta : præcepto Domini obtemperantes, *docebant servare quæcumque ipsis mandaverat*, et parum solliciti erant an actus sui scriberentur ; liber autem Actuum Apostolorum præcipua tantum gesta Petri et Pauli continet, et de aliis fere nihil refert ; 3. cum Apostoli referant ipsius Christi Domini verbis potestatem ipsis traditam remittendi et retinendi peccata, non est dubitandum, illos hac potestate fuisse usos, necessitate occurrente ; ne dicantur inaniter locuti. Ergo falso concluditur ex silentio Apostolos Confessiones non excepisse, vel ipsos Confessione pro se non usos esse : quamquam forte illa non indiguerint ; nam, juxta probabilem sententiam, Apostoli erant confirmati in gratia.

« Dices 4 : *A S. Clemente ad S. Bernardum non legitur in vitis Sanctorum ipsos confessos ; quod quidem non contigisset si Confessio esset jure divino præcepta ?*

» R. Cum clarissimo Perrone : « Les saints se sont confessés toutes les fois qu'ils ont cru devoir le faire : cela se prouve par un puissant argument d'analogie. Il est certain, comme on l'a vu, que Jésus-Christ a institué la confession ; il est certain que l'Eglise universelle l'a toujours pratiquée ; il est certain que les Saints Pères en ont inculqué l'absolue nécessité ; donc, dois-je conclure, les saints se sont confessés lorsqu'il l'a fallu. Qu'une chose ait été *faite* et qu'elle ait été écrite, c'est tout différent ; il y en a beaucoup qui se font et ne s'écrivent pas. Il n'est pas étonnant que dans les vies des saints il ne soit pas question de leurs confessions. Autrefois les biographies étaient courtes et l'on ne racontait que les faits principaux ; aujourd'hui, au contraire, on détaille les plus petites circonstances. Si ce silence d'ailleurs prouvait quelque

[1] *Hist.* l. V, c. XIX. V. Klée, Knoll, etc.

[2] *Hist. Eccles.*, l. VII, c. XVI. Hic audiendus Perrone in suo *Catechismo* : « Quelques-uns pensent qu'il abolit la pénitence publique. D'autres (avec plus de raison peut-être) croient qu'il abolit le Tribunal mixte de la grande pénitencerie (comme nous dirions aujourd'hui), institué à l'occasion de l'erreur des Novatiens, pour qu'ils ne pussent pas dire que l'Église était trop indulgente en remettant tous les péchés. J'ai appelé ce tribunal *mixte*, parce qu'il était institué non-seulement pour remettre les péchés, mais encore, quand il s'agissait de crimes énormes, pour obliger ceux qui les avaient commis ou ceux qui en étaient complices à subir la pénitence publique et quelquefois à dénoncer à l'évêque des fautes qui lui étaient réservées. Une femme ayant été ainsi forcée de faire connaître le péché d'un diacre, il en résulta un grand scandale pour le peuple. Le scandale n'arriva donc point parce que le prêtre rompit le sceau de la confession, mais à cause de la dénonciation commandée par ce tribunal mixte, qui était un appendice du tribunal ordinaire de la confession. A cette occasion, l'évêque Nectaire abolit cette institution additionnelle, et la confession revint à son antique simplicité. C'est là le sujet des regrets de l'historien Sozomène, parce qu'il voit le péché moins retenu désormais par la honte de l'aveu public. »

[3] Hom. *De muliere Samarit.* — It. *De Sacerdotio.*

[1] Cap. XIX. 18.

[2] *De pœnit.*, l. VIII, c. VIII, § 4.

chose contre la confession, il prouverait également contre la communion, puisque, comme le fait observer Gibbon, le premier saint dont il est dit qu'il communia avant de mourir, c'est saint Ambroise au quatrième siècle. Il faudrait donc affirmer que pendant les trois premiers siècles les saints n'ont point reçu la communion avant la mort.

« Joignez à cela les circonstances qui rendaient la confession alors plus rare : 1° Plusieurs mouraient martyrs ; 2° plusieurs recevaient le baptême dans un âge avancé, et beaucoup dans la dernière maladie ; 3° on n'admettait point à la confession ceux qui étaient soumis à la pénitence publique ; 4° à cette époque on ne se confessait pas souvent des péchés véniels. Tout cela soit dit enfin *ad abundantiam juris*, car il est faux que l'histoire ne nous fasse pas connaître de saints qui se soient confessés avant de mourir, de saint Clément à saint Bernard. Parmi un grand nombre, nous pouvons citer saint Eloi, évêque dans les Gaules, dont il est raconté qu'il fit *la confession de toute sa vie passée*. On lit la même chose dans la vie de saint Arédius ; dans celle de saint Tillon ; dans celle d'une foule d'autres saints dont parle D. Martène, et qui vécurent plusieurs siècles avant saint Bernard [1]. » (t. IV. n. 26 ad 31.)

ARTICULUS I.

An debeat esse integra materialiter?

465. — « RESP. Ad confessionem per » se, et ordinariè requiritur integritas » materialis, sita in eo, ut postquam » diligentiùs te excusseris, et conscien» tiæ tuæ sinus, et latebras (ita loquitur » Trident. *sess.* 14. c. 5.) exploraveris » confitearis omnia mortalia memoriæ » occurrentia, nondum confessa, eo» rumque numerum, et circumstantias » quæ speciem notant. Patet ex Trid » *l. c.* et est certum. Ratio est quia » aliàs nec judicium sacramentale » rectè administrari, neque æquitas » in pœnis statuendis servari potest

« Dicitur 1. *per se et ordinarie* : quia » per accidens, et extraordinariè suf» cit integritas formalis. *Vide dub. seq*

466. — « Dicitur 2. *numerum*, intel» lige certum, qui si non constet, dic » probabilem, addendo plùs minùs. » Quòd si deinde deprehendas te er» rasse, non tenêris iterùm confitêri, » nisi notabiliter fuerit major. *Fagun.* » *Sanch. Hurt. contra Regin. Fill. et Sa*, » qui dicunt, verba illa, *plùs minùs*, » tantùm extendi ad unum, vel duo » supra numerum indicatum. » (*Lugo d.* 16. *n.* 97. *Cab. T. J. c.* 10. *n.* 8. *Tamb. et Ronc. dicunt illud plùs minùs sic sumi. circa ter, intelligi bis vel quater : circa* 10, *intelligi* 8 *vel* 12. *circa triginta*, 27 *vel* 33. *circa centum*, 95 *et* 105. *circa mille*, 950 *et* 1050.) « Sed quamvis hoc » sit verum in numero parvo denario » v. g., non tamen in aliis, v. g. cen» tenario, millenario, etc., quia verba » illa non habent sensum absolutum, » sed respectivum, ad numerum, cui » adduntur ; qui quantò fuerit major, » tantò etiam major verbis istis intel» ligetur, dummodo tamen sit parvus » respectu alterius, cui adjungitur ; » quod prudentis arbitrio æstimandum » est. Ita *Diana p.* 3. *tr.* 3. *r.* 194. *ex* » *Navarr* Item *Cardin. de Lugo d.* 16. » *num.* 94. Quòd si autem nec proba» bilis habêri potest, dicenda est con» suetudo peccandi, tempus, et fre» quentia in die, septimana, mense, » vel anno. *Vide Fill. t.* 7. *c.* 4 *n.* 82. » *Diana p.* 3. *t.* 4. *r.* 94. *Gasp. Hurt. d.* » 9. *diff.* 5. *Lugo dist.* 16. *n.* 79. »

Benè hìc advertit *Spor. de pœnit. t.* 3. *p.* 224. *n.* 451. confessarium non debêre esse nimis anxium circa exquirendum numerum peccatorum in pœnitente consuetudinario, quia sæpè est impossibile talem numerum certum habêre ; plures enim ad importunitatem confessarii solùm divinando respondent centies, millies ; sed quis pru-

[1] *Catechis.*, lez. 12.

dens eis fidem præstâbit? Unde meliùs faciet confessarius, si diligenter statum conscientiæ exquirat; et exinde interrogando pœnitentem de lapsibus plùs minùsve in die, vel hebdomada, vel mense, saltem in confuso numerum peccatorum apprehendat durante consuetudine commissorum, quin certum judicium faciat, cum periculo errandi.

467. — « Dicitur 3. *quæ speciem mu-* » *tant* : quia etsi probabile sit, quod » docent *Suar. Conc. et alii*, etiam eas » quæ notabiliter in eadem specie ag- » gravant (hoc est, quæ juxta cujusque » conscientiam excedunt ordinarium » peccandi modum) esse explicandas, » ob rationem allatam in responsione : » contraria tamen sententia, quam ex » *D. Th. Sylv. Nav.* docent *Vasq. Reg.* » *Bonac. Lugo d.* 16. *s.* 3., etiam pro- » babilis est, et tuta : saltem si exci- » pias 1. gradus consanguinitatis in in- » cestu. 2. Quantitatem furti, inju- » riæ, etc. quæ egent satisfactione. 3. » Quando uno actu plures sunt occisi, » vel infamati, vel apud plures. 4. » Odium diuturnum; quia tunc solent » plures actus fieri. *Vide Regin. loc.* » *cit.* » (*Odium diuturnum, sicut etiam concupiscentia carnalis in mulierem necessariò sunt exprimenda in confessione, non tam ratione circumstantiæ aggravantis, quam propter numerum peccatorum, quæ in illa diuturna mora replicantur, ut dicunt Salm. de pœn. c.* 8. *p.* 2. *n.* 14. *et alii communissimè; vide dicta l.* 2. *de pecc. n.* 37.) « 5. Peccatum inter con- » fessarium, et pœnitentem. *Vide Fill.* » *de imped. matrim. c.* 5. *q.* 5. *n.* 6. Si » circumstantia invehat censuram, vel » reservationem, vel ad necessariam » pœnitentis directionem à confessario » prudenter interrogetur.

468. — Quærit. I. An circumstantiæ peccatorum mortalium notabiliter aggravantes sint necessariò confitendæ? Adsunt tres sententiæ omnes valdè probabiles.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Suar d.* 22. *s.* 3. *n.* 5. *Soto in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *art.* 4. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 21. *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 440. *Juenin. t.* 7. *p.* 466. *Genet. t.* 4. *c.* 6. *qu.* 3. *Conc. p.* 303. *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 977. *Antoine. p.* 504. *Wigandt tr.* 3. *n.* 26. item *Estius, Canus, Henr. Fag. ap. Salm. ibid. n.* 22. *et Alens. Sylv. Caj. Major, Con. et alii apud Dian. p.* 1. *tr.* 7. *r.* 1. Probatur 1. ex Rituali Rom. *de sacr. pœn.* ubi dicitur : *Quòd si pœnitens numerum, speciem et circumstantias explicatu necessarias non expresserit, sacerdos eum interroget.* Ergò non solùm sunt explicandæ circumstantiæ speciem mutantes, sed etiam notabiliter aggravantes; hoc enim significant verba illa, *speciem, et circumstantias.* Id confirmatur ex Catech. Rom. *p.* 2. *c.* 5. §. 7., ubi dicitur circa mortalia explicandas esse circumstantias, *quæ pravitatem valdè augent, vel minuunt.* Probatur 2. ratione, quia eadem ratio, quæ suadet circumstantias speciem mutantes esse confitendas, urget etiam pro circumstantiis notabiliter aggravantibus, cùm utræque judicium confessarii notabiliter mutent. Nec officit, quòd Trident. *sess.* 14. *c.* 5., tantùm primas docuerit confitendas; nam respondet *P. Suarez*, quòd concilium tantùm voluit definire id quod certum erat, hanc verò quæstionem in opinione theologorum indecisam reliquit.

Secunda sententia, quam tenet *Sporer de pœn. c.* 3. §. 3. *n.* 410., citans pro se *Laym. et. Suar.* (adhæretque *Busemb.*) dicit necessariò esse confitendam circumstantiam *quid*, quæ scil. attingit integritatem substantialem peccati in individuo, prout est quantitas furti. Ratio, quia aliàs confessarius non poterit efformare debitum judicium de substantia peccati.

Tertia sententia mihi probabilior negat esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes, et hanc tenent *S. Anton.* 8. *p. tit.* 14. *c.* 19. §. 7. *et tit.* 17. *c.* 17. §. 5. *S. Bernard. Sen. t.* 3. *de confess. S. Bonav. in* 4. *d.* 17. *p.* 3. *art.* 2. *q.* 3. *Soto in* 4. *d.* 17. *q. un. Cabassut. Theor. Jur. c.* 10. *n.* 15., asserens hanc esse graviorem et communiorem cum *Pal. Nav. Vasq. etc. Pal. tr.* 23. *d. un. p.* 9. *Bon. q.* 5. *s.* 2. *p.* 2. §. 3. *diff.* 3. *n.* 5. *Tolet. l.* 3. *c.* 7. *n.* 7. *Holzm. n.* 471. *Salm. de pœn. c.* 8. *p.* 2. *n.* 23. *Ronc. c.* 2. *q.* 6. (qui à prima sententia se revocavit) *Lugo d.* 16. *sect.* 3. *cum Scoto, Nav. Adrian. Reg.* et probabilem putant *Suarez l. c. n.* 15. *Abelly p.* 137. *vers. Quæres, et plurimi alii cum Diana loc. cit.*

Probatur 1. ex *D. Th. in* 4. *d.* 16. *q.* 3. *art.* 2., qui suâ auctoritate magnum quidem pondus huic sententiæ præstitit; oportet autem hic ejus textum integrum transcribere, ut pateat S. Doctorem pro hac sententia certè fuisse; ibi sic docet : *Quidam enim dicunt quòd*

omnes circumstantiæ, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri necessitatis est, si memoriæ occurant. Alii verò dicunt, quòd non sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ quæ ad aliud genus peccati trahunt; et hoc probabilius est; sed addendum est, quæ ad aliam speciem mortalis trahunt; cujus ratio est, quòd venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solùm mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent: et quia circumstantiæ aggravantes quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non mortalis peccati, non sunt de necessitate confessionis; tamen eadem confitêri perfectionis est, sicut de venialibus dictum est. Communiter conveniunt AA. *D. Thomam* in hoc loco nostram sententiam tenuisse et signanter *Canus in Recoll. de pœn. p.* 2. §. *Sed enim, p.* 559, ubi ait: *D. Thomas expressè tenet solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas.* Idem sentit *S. Anton.* ut infrà videbimus. Idem *Sotus ap. Juenin. l. c. p.* 468. ubi dicit: *D. Th. sententiam mutasset, si vitam usque ad finem suæ Summæ produxisset.* Hæc tamen prophetia est *P Soti,* non verò sententia *D. Thomæ.* Attamen *P. Conc. p.* 303. *n.* 4. aliter explicat præfatum textum, et dicit, quòd S. Doctor non loquitur ibi de circumstantiis, quæ adjiciunt malitiam constituentem peccatum mortale, sed de iis quæ confinia peccati venialis non transiliunt; idque deducit ex ratione, quam S. *Thomas* ibi subdit: *Cujus ratio, quia venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solùm mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.* At veniâ tanti viri non videtur hæc interpretatio locum habêre; nam respondetur 1. quòd quæstio, quæ à *D. Thoma* ibi proponitur, est signanter de circumstantiis, *quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt.* Illud autem *notabilem quantitatem* non potest quidem intelligi circa peccatum veniale, sed circa mortale, primò quia nullus unquam de hoc dubitavit; quis enim dixit aut censêri potest dixisse, circumstantias peccati venialis esse necessariò confitendas, cùm apud omnes compertum sit ipsa venialia non esse de necessitate confitenda? Secundò, quia *D. Thomas* ibi loquitur de circumstantiis, quæ notabilem quantitatem peccato addunt, hæc autem notabilis quantitas necessariò debet intelligi de circumstantia peccati mortalis, non autem venialis Et quòd ita sit, clarè patet ex ratione illa quam subdit S. Doctor, *quòd venialia non sunt de necessitate confessionis;* quæ quidem ratio non jam respicit suam principalem sententiam, ut intelligit *P. Conc.,* nempe quòd non oporteat confitêri circumstantias notabiliter aggravantes, utpote quia sunt venialia: sed respicit illud: *Addendum est* (quod immediatè præcedit), *quæ ad aliam speciem peccati mortalis trahunt.* Quibus verbis apertè *D. Th.* significat, quòd circumstantiæ peccati mortalis mutantes speciem certè sunt confitendæ, quia hæ quantitatem infinitam quodammodo habent; non verò circumstantiæ peccati venialis, etiamsi sint diversæ speciei, et de hoc rationem reddit, *quòd venialia non sunt de necessitate confessionis.* Deinde id clariùs confirmat addens: *Et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non* (nota) *mortalis peccati, non sunt de necessitate confessionis.* Ergò S. Doctor distinguit inter circumstantias quæ tribuunt aliam speciem, sed non peccati mortalis, et inter circumstantias quæ non tribuunt novam speciem (id est peccati mortalis, ut sine dubio intelligendum, aliàs comparasset peccatum veniale cum veniali), et utrasque circumstantias dicit non esse de necessitate confessionis. Hinc S. *Anton. dict.* §. 7. *D. Thomam,* sequens dicit: *Et illas quidem circumstantias quæ trahunt peccatum in aliam speciem de necessitate oportet confitêri, secundùm Thomam: alias circumstantias confitêri, cùm non sint venialia de necessitate confessionis, perfectionis est, et non necessarium.* Deinde, postquam alias species circumstantiarum exposuit, inquit? *Tertiæ sunt quæ important disconvenientiam, ut furari multum* (putà, prout inferiùs addit) *furari centum florenos multò gravius est, quàm furari unum; et istas quæ peccatum aggravant confitêri est perfectum, sed quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non est necessarium eas confitêri secundum Thomam:* additque, *Petrum de Palude* asserere hanc esse communem sententiam. Unde concludit S. Archiepiscopus, confitendas tantùm circumstantias, quæ mutant speciem, et aggravant in infinitum, adducens exemplum de furto in loco sacro.

Probatur 3. rationibus. Ratio 1. quia in Trident. *sess.* 14. *cap.* 5., sic dicitur : *Eas circumstantias in confessione explicandas quæ speciem peccati mutant, quòd sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, neque judicibus innotescant, et fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censêre possint, et pœnam quam oportet pro illis pœnitentibus imponere.* Ex quibus verbis videtur non obscurè concil. excludere obligationem confitendi alias circumstantias quàm mutantes speciem : quia has sufficere satis innuit ad hoc, ut confessarius rectum efformet judicium de gravitate criminum, et de pœna imponenda. Ratio 2. quia aliàs pœnitentes semper inter angustias fluctuarent, cùm semper dubitare possent de integritate suarum confessionum, in determinando quæ circumstantiæ sint vel ne notabiliter aggravantes : et ideò dicit *D. Th. l. c. qu.* 5. *ad* 2. *Determinata quantitas peccati non potest sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit ; unde sufficit quòd cognoscas quantitatem quæ ex specie peccati consurgit.* Unde hujus sententiæ *Lugo* assignat rationem à priori, dicens, quòd Christus nihil aliud præcepit quàm confessionem peccatorum ; qui autem explicat circumstantias mutantes speciem peccati, jam verè confitetur et explicat essentiam, cùm peccati quidditas sive essentia tantùm sumatur ex ipsius ratione specifica. Ratio 3. quia si teneremur manifestare circumstantias notabiliter aggravantes, teneremur etiam confitêri notabiliter minuentes, nempe si quis peccavit ex ira, metu, intensiori passione, ex inductione aliorum, et similibus ; quam obligationem etiam adversarii negant. Ratio ultima et potior, quam tradunt doctissimus *Cabassutius*, *Lugo*, *Salm. et Roncagl.*, est, quia nemo tenetur servare legem dubiam, ut fusè probatum est in *morali systemate*, *lib.* 1. *de conscientia, cum communi* DD. ex *S. Isodoro* in *c. Erit autem*, *dist.* 4. *et c. Cùm in jure* 31. *de offic. et pot. Jud. del. et c. Suar. de simon. et ex D. Th. Quodlib.* 14. *de verit. q.* 17. *art.* 3. ubi ait : *Nullus ligatur per præceptum aliquod, nisi mediante scientiâ illius præcepti.* Scientia autem ut certum est apd omnes, et docet idem *D. Th. p.* r. *q.* 1. *art.* 2., est certa notitia alicujus sei ; unde cùm lex confitendi circumltantias aggravantes sit valde dubia, ad illam non tenemur, et ideò (benè ait *Lugo*) Tridentinum non explicavit hanc obligationem illas confitendi, quia non satis concilium id colligere potuit ex Christi verbis, et sacramenti institutione.

Nec obstat 1. Rituale Rom. dicens esse obligationem confitendi *speciem, et circumstantias explicatu necessarias.* Nam resp. quòd aliquando etiam adest obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, ut rectè dicunt *Lugo d.* 16. *n.* 121. *et Salm. de pœnit. c.* 8. *p.* 2. *n.* 27., quando scilicet inducunt censuram, vel reservationem, aut quando (ut diximus) confessarius interrogat, putatque necesse id scire ad medicinam, vel restitutionem imponendam. Quoad auctoritatem Catechismi oppositam, videtur quòd illa nimis probat, nam videtur imponere obligationem explicandi circumstantias non solùm aggravantes, sed etiam minuentes, quod non est credibile, quis enim unquam dixit, quòd si quis confiteretur homicidium, et taceret illud commisisse ex vehementi passione, vel in rixa, sacrilegam faceret confessionem? Unde debemus fatêri hìc mentem Catechismi non satis intelligi.

Non obstat 2. dicere, quòd circumstantiæ notabiliter aggravantes debeant explicari, ut confessarius debitam pœnam imponat. Nam benè respondet *Lugo*, in pœnitentia injungenda non requiri omnimodam, sed tantùm quamdam æqualitatem, quæ utique servari potest, si manifestetur species peccati, licèt non explicentur circumstantiæ aggravantes. Hinc *D. Th. l. c. ad.* 2. ubi hanc quidem objectionem sibi efformat, sic respondet : *Sufficit, quòd sacerdos cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit.* Non obstat 3. dicere quòd prima opinio saltem est tutior, et ideò omninò servanda in materia sacramenti ex prop. 1. damn. ab *Innoc. XI.* Nam benè respondent *Carden in* 2. *Crisi*, *d.* 2. *n.* 107. *et Croix n.* 978. quòd qui sequitur secundam sententiam, non exponit sacramentum periculo nullitatis, cùm ad valorem sacramenti sufficiat confessio formaliter integra, quæ jam probabiliter habetur in confessione peccatorum, etsi non explicentur circumstantiæ aggravantes. Unde etiam infertur, quòd quælibet opinio probabilis negans aliqua peccata differre specie, non subjacet damnationi, quia

si fortè ante Deum est falsa, nihilominùs jam adest confessio formaliter integra. Hinc probabiliter dicunt S. *Anton. l. c. Lugo d.* 16 *n.* 12. *et Salm. de pœnit. c.* 8. *d.* 2. *n.* 23. *cum Pal. et Dicast.* quòd per se loquendo pœnitens non tenetur quantitatem furti explicare. Dicitur *per se loquendo*, nam aliunde, quia ut plurimùm confessarius inquirere debet de quantitate furti, ad hoc, ut sciat quomodo se gerere debeat circa absolutionem impertiendam, et obligationem restitutionis imponendam; ideò ut plurimùm tenetur pœnitens confitêri in furto circumstantiam quantitatis.

Audiendus Gousset, *justification*, etc.:

« Quelque opinion qu'il embrasse sur ce point, un pasteur discret se gardera bien, en chaire, comme au sacré tribunal, de décider une question que le saint concile de Trente n'a point voulu décider, ou de présenter comme certaine une opinion que le saint-siége regarde comme douteuse. Après avoir dit, dans son instruction italienne, qui se trouve à la fin de son concile de l'an 1725, que l'on est obligé de manifester les circonstances qui changent l'espèce, Benoît XIII ajoute: — Pour ce qui est des circonstances qui ne changent pas l'espèce du péché, mais qui l'augmentent notablement, les docteurs sont partagés en deux opinions: les uns soutiennent qu'on est obligé de les déclarer en confession, et les autres le nient. Enfin, ayez pour maxime que le pénitent est toujours obligé de répondre avec vérité, quand le confesseur l'interroge sur ses péchés pour connaître l'état de sa conscience. — *V Concilium Romanum celebratum* a Benedicto Papa XIII, pag. 409. — Cette question nous donne l'occasion de faire une observation qui ne sera pas inutile pour les confesseurs, surtout pour ceux qui sont encore jeunes. Comme il n'est pas certain qu'on soit obligé de faire connaître en confession les circonstances notablement aggravantes, et que, toutes choses égales d'ailleurs, il vaut beaucoup mieux rester en deçà que d'aller trop loin dans les interrogations qui concernent le sixième précepte et les obligations des époux, un confesseur peut, sans danger de compromettre son ministère, se borner à celle des interrogations qu'il juge nécessaire pour connaître les circonstances qui changent l'espèce du péché, il ne doit pas oublier que, s'il est obligé de procurer l'intégrité de la confession, il est obligé plus strictement encore de ne pas scandaliser les pénitents, et d'éviter tout ce qui peut affaiblir en eux l'idée qu'ils doivent avoir de la sainteté et de la modestie sacerdotales. » It. V. Bolgeni, *Il possesso principio fondamentale per decidere i casi morali*, — Ferraris vº *Pœnit. sacram.*, art. 4.

469. — Quær. II. Utrùm qui commisit incestum, explicare debeat qualitatem, atque gradum? Duo igitur hìc vertunt dubia:

Dubitatur 1. An incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus? affirmant *Lessius l.* 4. *c.* 3. *n.* 79. *Salm. de* 6. *præc. Decal. c.* 5. *p.* 4. *n.* 30. *Ronc. de* 6. *præc. c.* 5. *q.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1074. *et alii.* Ratio, quia, ut dicunt, licèt omnes incestus eamdem reverentiam sanguini debitam offendant, diversâ tamen difformitate eam lædit incestus cum consanguineis, quàm incestus cum affinibus; nam inter consanguineos conjunctio provenit ex vinculo intrinseco, id est ab identitate ejusdem sanguinis per generationem accepti; conjunctio autem inter affines provenit ex vinculo extrinseco, nempe ex copula habita cum ipsorum consanguineis. Alii tamen probabiliùs negant differre incestum cum consanguineis ab incestu inter affines, ut *Lugo d.* 16. *n.* 313. *et* 316. *Sanch. de matr. d.* 16. *num.* 7. *et* 8. *Tamb. in Meth. Conf. c.* 7. §. 7. *num.* 48. *cum Megala, Soto, et Caj. in* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. Ratio, quia (ut ait *Lugo*) materialiter se habet, quòd conjunctio oriatur ex sanguine, aut ex matrimonio, cùm ex eodem motivo prohibetur copula cum consanguineis, quàm affinibus. Et pro hac sententia sine dubio est *D. Th.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad.* 2. ubi sic docet: *Persona affinis conjungitur alicui propter personam consanguinitate conjunctam, et ideò quia unum est propter alterum ejusdem rationis, inconvenientiam facit consanguinitas, et affinitas.*

Benè tamen excipiendum puto incestum inter privignum et novercam, interque socerum et nurum, ut dicunt *Salm. de pœnit. tr.* 26. *c.* 5. *d.* 4. *n.* 31. *in med.* et indicat *Lugo n.* 316. Ratio, quia debitum reverentiæ, quod est motivum speciale prohibendi congressum parentum cum filiis, est etiam motivum prohibendi copulam inter novercam et privignum, vel socerum et nurum. Incestus autem cum affinibus, extra primum gradum, commune est inter DD. esse ejusdem speciei.

470. — Dubitatur 2. An in confessione sint explicandi omnes gradus incestûs commissi cum consanguineis usque ad quartum gradum.

Prima sententia affirmat cum *Nav. c.* 7. *num.* 4. *et Angel. Vasq. Suar. etc. ap.*

Salm. ibid. n. 33. Ratio, quia est specialis reverentia inter unum gradum consanguinitatis, et alium. Idem tenent *Bon. de matr. q.* 4. *p.* 16. *n.* 7. *cum Laym. Con. Valent.*, sed alia ratione ducti, quia aliàs non explicaretur substantia sive individuum peccati.

Secunda sententia docet, solum incestum cum consanguineis in primo gradu, tam lineæ rectæ quàm transversalis, specie differre ab aliis gradibus. Quoad primum gradum lineæ rectæ, hæc sententia videtur omninò tenenda (contra *Tamb.*) tanquam communis cum *Salm. ibid. n.* 36. *Caj. Lug. Ronc. etc.* Ratio, quia cuique patet hujusmodi incestum longè esse diversum ab aliis; imò rectè *Lugo de pœn. d.* 16. *n.* 314. *et Cont. Tourn. de* 6. *præc. art.* 4. *concl.* 2. docent explicandum, an pater peccarit cum filia, vel cum matre filius, cujus culpa habet diversam malitiam ratione specialis reverentiæ matri debitæ. An autem differat incestus in primo gradu lineæ rectæ ab aliis ejusdem lineæ gradibus? Affirmat *Croix cum Bonasp.*, sed negat probabiliùs *Lugo n.* 315. Majus dubium est, an incestus cum consanguineis, in primo gradu lineæ transversalis; nempe cum fratre aut sorore, differat specie ab aliis gradibus? Affirmant *Less. l.* 5. *c.* 3. *n.* 79. *Lugo n.* 143. *Salm. ibid. n.* 28. 31. *et* 33. *Ronc. de* 6. *præc. c.* 5. *q.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1074. *et Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 52. *n.* 11. Ratio, quia reverentia, quæ debetur fratribus vel sororibus, est diversæ rationis ab ea quæ debetur aliis consanguineis; coïtus enim cum sorore videtur ab ipso jure naturæ interdictus. Quoad cæteros verò gradus consanguinitatis, dicunt *Less. n.* 90. *Ronc. l. c. et Salm. de* 6. *præc. decal. c.* 5. *p.* 4. *n.* 36. *in med. et de pœnit. c.* 8. *p.* 2. *n.* 31. *in fin.* non differre specie incestum; sed gradum propinquiorem inducere circumstantiam tantùm aggravantem.

Tertia sententia, quam tenent *Cajet. in S. Th.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *Bon. l. c. n.* 6. *Pal. d.* 4. *part.* 7. *num.* 11. *Pontius c.* 32. *n.* 3. *Tamb. c.* 7. §. 7. *n.* 48. *cum Megala, Dian., etc.* item *Palud. Gabr. Vict. Nav. Arm. Vega, Henr. Led. Scotus, Abul. Soto, ac alii multi apud Sanch. l. c.* (qui cum *Fill.* vocat valde probabilem) censet, omnes incestus inter consanguineos, excepto tantùm primo gradu in linea recta, esse ejusdem speciei. Ratio 1. quia, excepto dicto primo gradu lineæ, alii gradus tantùm constituunt circumstantiam aggravantem, quam explicandi valde probabile est (ut videmus *suprà n.* 468.) non esse obligationem. Ratio 2. quam affert *Caj.* est, quia commixtio conjugalis inter consanguineos, prætcrquam cum parentibus, est tantùm vetita ab Ecclesia, non verò de jure naturali; olim enim jam licitum fuit filiis Adam suis sororibus copulari. Nec obstat dicere, quòd sive malitia talium incestuum oriatur ex lege naturali, sive ex prohibitione Ecclesiæ, semper hujusmodi incestuosi peccant contra reverentiam, quæ conjunctis debetur; Ecclesia enim, cùm aliquid præcipit, ponit materiam præceptam in ea specie virtutis, ratione cujus illud præcipit, Ecclesia autem propter eamdem reverentiam sanguini debitam jubet ab his congressibus fideles abstinère. Nam respondetur, quòd licèt Ecclesia, prohibendo commixtionem propinquorum usque ad quartum gradum, elevaverit hujusmodi abstinentiam ad virtutem pietatis naturaliter debitæ sanguine junctis, non per hoc tamen effecit, quòd propinquitas horum graduum induceret diversitatem specificam naturalem; naturalis enim diversitas specifica graduum tantùm est desumenda ex difformitate per se naturali, quæ probabiliter non adest inter gradus consanguinitatis (præter primum lineæ rectæ, ut diximus), magis enim et minus non variant speciem. Et pro hac sententia videtur indubitanter esse (ut non dubitat *Cont. Tourn. loc. cit. in fine,* licèt hic auctor sit pro contraria sententia) etiam *D. Th.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 3. ubi sic ait: *In commixtione personarum conjunctarum aliquid est, quod est secundùm se indecens et repugnans naturali rationi, sicut quòd commixtio fiat inter parentes et filios, quorum est per se et immediata cognatio, nam filii naturaliter honorem habent parentibus.... Aliæ verò personæ, quæ non conjunguntur secundùm seipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa hoc decentia vel indecentia secundùm consuetudinem, et legem humanam vel divinam,* id est positivam de jure divino. Et idem videtur docère *D. Augustinus* (*ap. D. Th. in cod. a.* 9.) dicens: *Commixtio sororum et fratrum quantò fuit antiquior compellente necessi-*

tate, tantò postea facta est damnabilior religione (id est Ecclesia) *prohibente.* Prima sententia est minùs probabilis; secunda et tertia æquè probabiles videntur.

« Peccat *per se* mortaliter, inquit Gury, qui ex gravi negligentia in examine conscientiæ, omittit peccatum aliquod mortale, et tenetur iterare confessionem, utpote invalidam. In defectu tamen examinis dari potest parvitas materiæ, etiamsi exinde grave peccatum omittatur, v. gr. ob aliquam inadvertentiam; et tum confessio certe valida est. »

De quo, adnotat. Ballerini: « Adverte illud *per se*; quia gravis hac in re negligentia, si in se spectatur, revera a gravi reatu nequit excusari. Sed revocandum heic etiam est, quod omnes docent, ad grave peccatum advertentiam ad culpæ gravitatem requiri. Oportet igitur, ut quis cognoverit, graviter se per negligentiam tunc delinquere. Quod quidem cum admodum frequens non sit, siquidem perinde id foret, ac sacrilegæ confessioni advertenter consentire; exinde colligi potest, necessitatem iterandi hac de causa confessiones raro contingere. » (*De pœnit. n.* 508).

471. — « 1. An integritatem confes- » sionis prærequiritur diligens exa- » men, pro capacitate pœnitentis, » temporis mora, et cæteris circums- » tantiis. Ad id autem sufficit diligentia » mediocris, qualem vir prudens in » arduis negotiis adhibet, vel qualem » moraliter loquendo docti, et timo- » rati adhibêre solent, etiamsi quis » putet, majore diligentiâ plura se re- » perturum. *Bon. t.* 1 *d.* 5. *qu.* 5. » *Laym. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 8. Post medio- « crem autem istam diligentiam non » tenetur de anteacta vita ulteriùs co- » gitare; et si quid occurrat, quod » videatur non esse in confessione ex- » plicatum, potest sibi persuadere, cum » cæteris id memoratum fuisse. *Dian.* » *p.* 3. *t.* 4. *r.* 107. *ex Sanch.* Animad- » verte tamen prop. 11. inter proscri- » ptas ab *Alex. VII.*

« 2. Examen hoc à confessario potest » supplêri, quod tamen *Suarez* repro- » bat in confessionibus longis diligen- » tiorum, eò quòd impossiblile ferè » sit, ut quis repentè rogatus omnia » recordetur; et tantùm admittit in » rudibus: » (*Adverte id quod habetur circa hoc in Catech. Rom. part.* 2. *c.* 4. *n.* 60 .ubi: *Si sacerdos hujusmodi homines prorsùs imparatos cognoverit, humanissimis verbis à se dimittet, hortabiturque,* **ut** *ad cogitanda peccata aliquod spatium sumant, ac deinde revertantur. Quòd si fortè affirmaverint se in eam rem omne studium contulisse, quoniam sacerdoti maximè verendum est, ne semel dimissi ampliùs non redeant, audiendi erunt, præsertim si emendandæ vitæ studium aliquod præ se ferant, adducique possunt, ut negligentiam suam accusent, quam se alio tempore accuratâ meditatione compensaturos promittant.*) « quos etiam monet » *Sa, verb. Confessio,* bonâ fide confes- » sos non nimis rogandos de confes- » sionibus præteritis, nisi intelligatur » aliquid necessarium defuisse. *Vide* » *Fagund. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 89. » (*Vide dicenda n.* 505.)

« 3. Non est necessarium peccata » scribere, ne memoriâ excidant, ut » contra *Bon.* docent *Suar. Vasq. et alii.* » Imò *Sotus* dicit id non consulendum, » ob periculum evulgationis. Meliùs » tamen *Laym. Conin. et alii* asserunt » suadendum esse, dummodò vitetur » anxietas nimia propter quam scru- » pulosis prohibêri potest.

« 4. Invalida est confessio non inte- » gra, ex ignorantia, vel negligentia » moraliter culpabili, ut veriùs docent » *Suar., et alii communiter, contra Sot.,* » *quia Trident.* requirit diligens exa- » men.

« 5. Num officit integritati, per se lo- » quendo, si quis subinde graviùs lap- » sus, id alteri priùs confiteatur, et » deinde ordinario suo venialia tantùm » (qui imprudenter id ægrè feret, pro- » hibebit, aut reprehendet); nisi tamen » ea occasione maneat in morali occa- » sione peccandi, aut ideo circumeat, » ut liberiùs peccet; tunc enim gravi- » ter peccabit, et ob defectum attri- » tionis confessio erit nulla. Ita *Fill.* » *Laym. l.* 5. *t.* 6. *Card. de Lugo d.* 16. » *n.* 57.

« 6. Ex circumstantiis minuentibus » illæ tantùm explicandæ sunt, quæ » vel omninò tollunt malitiam, vel ex » mortali faciunt veniale, ut parvitas » materiæ, indeliberatio, etc. (verbi » gratiâ si die veneris ignorans come- » disset carnes); vel alioqui notabili- » ter mutant judicium confessarii; sal- » tem quoad speciem.

472. — « 7. Ad servandam integrita- » tem confessionis, peccata mortalia » dubia ut dubia, loquendo de dubio » propriè dicto, sunt aperienda, ut do- » cent *Suar in* 3. *p. t.* 4. *d.* 22. *sect.* 9.

» *num.* 7. *Sanchez, Dian. Card. de Lugo* » *d.* 16. *num.* 63. *Bon. d.* 3. *q.* 5. *sect.* 2. » *part.* 2. *diff.* 4. *et alii commun. contra* » *Conin.* Ratio est, tùm quia peccata, » quæ sunt in conscientia, debent ma- » nifestari, at dubia ut dubia sunt in » conscientia : tùm quia in negotio sa- » lutis, et medio ad hanc necessario » non tam habet locum illud axioma : » *Melior est conditio possidentis,* quam » hoc : *In dubio tutior pars eligenda est.*) » (Excipiuntur tamen scrupulosi, et ii, » quibus diu post patratum pecca- » tum suboritur aliquod dubium, si » aliàs soliti sint sollicitè confessionem » instituere : quia non est dubium, » prudens). Quòd si postmodum acci- » piat notitiam certam, idem rursùs » esse confitendum tamquam certum, » docent *Tur. et Sanchez* 1. *mor. c.* 10. » *n.* 69. Dubitat tamen *Card. de Lugo d.* » 16. *sect.* 2. *n.* 79 *et* 92. suadetque id » ut securius. *Vide Diana p.* 3. *t.* 4. *res.* » 60. *et* 107. Si verò peccatum confes- » sus sit ut certum et postea de eo du- » bitet, an fecerit, non tenetur iterùm » confitêri ut dubium. *Lugo et Tambu-* » *rin. exped. conf. d.* 1. *c.* 1 qui idem » censent, etsi postmodum certò com- » periat, se non fecisse. Monent autem » *Suar et Tamb. l. c.* si quis sola pec- » cata dubia confiteatur, monendum » ut addat aliquod certum ex alias » confessis : quòd si id habêri non pos- » sit, absolvendum sub conditione.

473. — Quæritur igitur, an sit obligatio confitendi peccata mortalia dubia, vel in dubio an fuerint confessa? Tres quæstiones hìc occurrunt discutiendæ, valde scitu necessariæ ad praxim. Dubitatur 1. an teneamur confitêri mortalia positivè dubia, nempe si utrimque adsint rationes probabiles, quòd peccatum mortale fuerit vel non fuerit commissum?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Merbes. de Euch. p.* 348. *q.* 5. *Hab. t.* 6. *p.* 244. *qu.* 6. *Concina t.* 9. *p.* 329. *n.* 10. *et alii antiprobabilistæ,* qui dicunt in opinionibus æque probabilibus tutiorem sequendam ese.

Secunda sententia verò communissima negat eamque tenent *Sanch. l.* 1. *Dec. c.* 10. *n.* 76. *Suar. in* 3. *p. t.* 4. *d.* 22. *sect.* 9. *n.* 6. (ubi hanc tuetur, etiamsi probabilius sit peccatum esse commissum) *Sylvest. v. Confessio* 2. *qu.* 1. §. 3. *Sylvius in* 3. *part. qu.* 6. *art.* 4. *ad.* 3. *Ronc. c.* 2. *q.* 7. *Anacl. p.* 606. *n.* 55. *Escob. tr.* 15. *num.* 183. *Bonaç. d.* 4. *qu.* 4. *part.* 1. *Holzm. p.* 112. *n.* 458. *cum communi. Viva de Euch. qu.* 4. *art.* 7. *n.* 9. (pariter asserens esse communem) *Tambur. Meth. Comm. c.* 1. §. 9. *n.* 65. (dicens hanc esse certam apud omnes) *Fill. tr.* 7 *c.* 4. *n.* 109. *Diana part.* 4. *tr.* 3. *r.* 5. *Spor. de pœnit. num.* 389. *et Salm. de Euch. c.* 7 *p.* 3. *n.* 29. *cum Gerson. Henr. Dicast. et alii probabilistæ communiter.* Ratio, quisque potest licitè se conformare opinioni verè probabili. Rectè verò advertunt *Holzm. num.* 463. *et Viva loc. cit. n.* 5. *cum Sanch. Henr. et aliis,* quòd in articulo mortis, si quis dubitet an peccatum grave patraverit vel an illud confessus sit, sciens nunquam sacramentum pœnitentiæ post tale peccatum suscepisse, tunc ad effugiendum damnationis periculum teneretur, non jam peccatum illud positivè dubium confitêri, sed vel absolutionem sacramentalem suscipere, vel saltem actum contritionis elicere. At hìc dices : Contritio necessaria includit votum confessionis ; unde cùm possit fieri confessio, non sufficit contritio. Respondet *Holzm. n.* 462. quòd contritio reverà ex se habet vim delendi peccatum, et in tantùm non delet mortalia certa sine voto confitendi, in quantum, cùm adsit præceptum divinum illa confitendi, non vere contereretur, qui, cùm posset, hanc obligationem nollet implère. Sed hoc currit ubi peccatum mortale est certum, et ideò materia necessaria confessionis : non verò si peccatum est dubium ; tunc enim, cùm illud non sit materia necessaria, sicut contritio sine voto confessionis delet venialia, ita et mortalia dubia.

474. — Dubitatur 2. an teneamur confitêri mortalia negativè dubia?

Prima sententia communior affirmat, et hanc tenent *Busemb. ut supra, Sanch. l. c. n.* 66. *Suar. n.* 7. *Lugo d.* 16 *sect.* 2. §. 3. *Pal. part.* 9. *num.* 17. *cum Nav. Sylv. et Laym. Anacl. p.* 606. *num.* 54. *Diana p.* 10. *tr.* 12. *n.* 2. *Escob. l.* 15. *n.* 176. *Tamb. Meth. Conf. l.* 2. *c.* 1. §. 3. *n.* 14. *Laym. de Consc. c.* 5. §. 4. *n.* 37. *Ronc. cap.* 2. *q.* 7. *r.* 1. *Sporer num.* 392. *Salm. de pœn. c.* 8. *p.* 3. *n.* 35. *ex D. Th. in* 4. *d.* 21. *qu.* 1. *art.* 3. *ad.* 3. ubi sic ait : *Et similiter periculo se committit qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confitêri. Non tamen debet asserere illud esse mortale, sed cum dubitatione loqui, et judicium sacerdotis expectare,* cu-

jus est discernere inter lepram, et lepram. Ratio 1. est, quia in Trid. *sess.* 14. *c.* 5. sic habetur : *Oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri.* Si ergò ex concilio confitenda sunt omnia mortalia, quorum conscientia habetur; etiam sunt confitenda mortalia dubia, quorum dubia habetur conscientia. Ratio 2. quia lex confessionis est in possessione, unde in dubio peccatum est confitendum. Ratio 3. quia hæc videtur universalis, et inveterata praxis fidelium, et ideò supponitur emanasse ex Christi institutione, et per traditionem usque nunc fuisse observatam.

Secunda sententia verò negat, quam tenent *Merb. p.* 348. *q* 5. *Habert t.* 6. *p.* 21'. *q.* 6. ubi sic ait : *Qui dubitat absque ratione probabili, dubium deponere debet. Coninch. tr.* 2. *d.* 7. *dub.* 8. *Holz. p.* 113. *n.* 459. *Marchant. in Tribun. tr.* 4. *tit.* 6. *q.* 5. *Sa v. Eucharistia, n.* 23. *Mazzotta tr.* 1. *d.* 1 *q.* 3. c. 5., et probabilem vocant *Laym. l. c. n.* 37. *in fine, Viva de pœn qu.* 2. *art.* 2 *n.* 7. citans *S. Anton. Palud. Less. Tap. Præp. Amic. Hamol etc.* item *Boss Henr. Ferr. de Jan. etc. ap. Guimen. ac Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 609., qui vocat probabiliorem ex rationibus intrinsecis. Et reverà, licèt prima sententia sit valde probabilis, et magnâ actoritate roborata, hæc tamen secunda non videtur suâ probabilitate destituta. Ratio 2. quia Tridentinum *loc. cit.* non obligat pœnitentes nisi ad confitenda *omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habent.* Non dicit utì sunt in conscientia, nempe vel ut certa, vel ut dubia, sed quorum conscientiam habent, quod importat habêre notitiam certam peccati; conscientia enim (ut ait *S. Bern.*) nihil aliud est, *nisi cordis scientia,* et judicium practicum de peccato commisso. Conscientia autem dubia neque est scientia, neque judicium, sed suspensio judicii; unde minimè dici potest habêre conscientiam peccati, qui nullam rationem habet quòd illud commiserit; et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Id confirmatur ex eodem Trid. *ibid.* ubi additur : *Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm ut postquam quisque diligentiùs se excusserit..., ea peccata confiteatur quibus se... Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa intelliguntur.* Ergò sicut pœnitens non tenetur confitêri venialia, ita nec peccata dubia, cùm dicat concilium, pœnitentem nihil aliud confitèri debêre nisi mortalia quorum meminit, dubitare autem non est quidem meminisse, imò potiùs est non meminisse. Ratio 2. quia non est pro delicto dubio onus certum imponendum : nec in dubio an lex existat, adest legis obligatio (ut sapienter ait *Bened. XIV Notif.* 80. *num.* 19.); nam licèt sit lex confitendi certa mortalia, et ideò qui certus est de mortali commisso, et dubitat negativè (nam si dubitet positivè, mox infrà dicemus) tenetur confitêri, non tamen existit certa lex confitendi mortalia dubia. Et sic respondetur secundæ rationi oppositæ.

Nec obstat auctoritas *D. Thomæ* allata; ibi enim S. Doctor reverà non loquitur de eo, qui post diligentiam efformat sibi judicium, quòd peccatum suum sit dubiè mortale, et ideò dubium deponit ex regula præfata, nempe quòd non datur certa obligatio, ubi delictum est dubium; sed loquitur de eo qui certus est de sua actione mala, et nescit discernere an fuerit vel ne mortalis, hic utique tenetur diligentiam adhibêre, ut dubium deponat; unde cùm nescit illud deponere, tenetur stare judicio confessarii; cujus est discernere inter lepram et lepram. Neque obstat praxis fidelium, ut opponitur; nam respondent *Holzm. et Elbel cum Herincx,* quòd meritò dubitatur an fideles confiteantur mortalia dubia ex persuasione obligationis, vel an ob majus conscientiæ levamen; propter hoc enim fideles adsolent confitêri etiam peccata dubia positivè, quorum confessionis obligationem ipsi etiam adversarii ferè fideles omnes non agnoscunt. Item ait *Holzmann,* quòd præfata praxis fortè sit continuata ex errore, qui non potest inducere consuetudinem obligatoriam.

475. — Hinc referunt *Henriq. l.* 8. *c.* 45. *n.* 2. *Sa v. Euchar. n.* 23. *et Gran. Leand. et alii ap. Guimen. de Euch. prop.* 3. *num.* 2. non tenèri ad confessionem, qui vult communicare, et negativè dubitat, an peccaverit mortaliter, tùm quia non magis urget præceptum præmittendi confessionem ad communionem, quàm præceptum servandi integritatem confessionis, utrumque enim est de jure divino : tùm quia præcep-

tum Tridentini præmittendæ confessionis (*sess.* 13. *c.* 7.) non obligat nisi eum, *qui est sibi conscius mortalis peccati*, nequit autem dici conscius de suo peccato qui de illo dubitat. Sed huic obstat magna difficultas, nempe quòd accedens ad communionem cum mortali negativè vel positivè dubio, se exponat periculo frustrandi effectum sacramenti. Huic difficultati aliquis respondêre posset cum *Sanchez*, *Pontio*, *Vasq. Perez, Hozes, et aliis citatis l.* 1. *n.* 51., non esse illicitum suscipientibus sacramenta uti opinione probabili, ad differentiam sacramenta conferentium, qui nequeunt ea ministrare nisi cum sententia tutiori vel saltem moraliter certa : sufficit autem ad sacramenta suscipienda, ut quis accedat probabiliter dispositus. Si quis autem nolit hâc responsione uti, debet dicere cum *Holzm.* oportêre quòd eo casu communicaturus conteratur, vel absolutionem sacramentalem recipiat (quamvis peccatum illud reticeat), ut obicem auferat peccati illius si fortè adfuit.

476. — Cæterùm in praxi (ordinariè loquendo) omnino suadenda est pœnitentibus confessio mortalium tam negativè quam dubiorum, cùm id ordinariè prositivè ad conscientiæ tranquillitatem. Dixi *ordinariè*, nam scrupulosi omninò eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia ; ipsi enim tantùm confitêri tenentur certa mortalia, et de quibus certè nunquam sint confessi ; (*vide mox dicenda n.* 477. *in fine*), ut communiter docent *Sanch. d. c.* 10. *num.* 85. *Laym. n.* 37. *et Croix n.* 611. *cum Busemb. Con. Aversa, Stoz, Caj. Med. Henr. Nav. Rodr etc.*

Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata mortalia dubia ii qui sunt timoratæ conscientiæ, et non solent deliberatè lethaliter peccare ; hi enim in dubio rationabiliter, imò moraliter certò credere possent non consensisse, quia præsumptio sumitur ex communiter contingentibus ; ita *Croix n.* 612. *Bon. de pecc. d.* 2. *q.* 2. *part.* 3. *n.* 19. *et Sayr. Reg. Bosco, et Herincx apud Croix l.* 1. *n.* 546. *ac Habert t.* 3. *de Consc. c.* 2. *in fine*, ubi sapienter ait : *Si vir probatæ pietatis anxius sit, an consenserit delectationi venereæ, moraliter certus esse debet non consensisse ; quia moraliter fieri nequit, ut voluntas tam firma in bono proposito mutetur, quin dilucide advertat.* Idem docent *Salmant. Scholast. tr.* 13. *d.* 10. *n.* 195. dicentes : *Qui habet animum satis firmum in bono, proinde nunquam aut raro in aliquod grave consensit, et sensualitatis motus fastidio sunt, non est cur ex qualibet permissione aut non resistentia statim consensum pertimeat ; ea namque animi dispositio videtur sufficienter periculum auferre.* Ratio hujus à priori est, quia is qui habitualiter Deo adhæret, et valde timet, ne divinâ gratiâ privetur, si contingat aliquando ab eo averti, magnam sibi vim inferre debet, ut remorsum conscientiæ contemnat, et in peccatum deliberatè se projiciat : id autem non potest agere, nisi certò advertat malum quod amplectitur ; nam ut ait doctissimus *P. Alvarez* (*apud Croix lib.* 1. *n.* 547) : *Plenus consensus in mortali est tanta iniquitas, ut celari aut ignorari non possit, sed in recenti facilè agnoscitur.* Hinc Dominus dixit *S. Theresiæ* : *Nemo me amittit, nisi certò id cognoscat.* Ad præsumendum autem, quòd non adfuerit plenus consensus in homine pio, maximè prosunt hæ sequentes conjecturæ, quas tradit *Croix l.* 1. *n.* 547., nimirùm : si talis serium et sæpe repetitum propositum habuerit numquam peccandi mortaliter, et nesciat illud certò revocasse : si, cùm advertit malum, terreatur, et illicò tentationem repellat, statimque dubitet, an consenserit : si meminerit se timidè processisse : si nesciat, an in vigilia, vel somno aliquid egerit, vel cogitaverit, si enim fuisset vigilans, jam id advertisset, et sciret. E converso oppositum est censendum de eo qui est assuetus de facili in peccata mortalia prolabi, quia in dubio præsumitur iste consensisse : si enim obstitisset, utique recordaretur conatûs illius quem sibi intulisset ad tentationem repellendam. Undè rectè concludit *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 612., quòd vix unquam in hujusmodi hominibus, tam primi quàm secundi generis, datur dubium merè negativum, præsumptio enim (ut ait cum *Soto, Sanch. Moya, etc.*) probabilitatem fundat consensûs præstiti, vel dissensûs.

477. — Dubitatur 3. an teneatur quis confitêri aliquod peccatum mortale certè commissum, in dubio an illud fuerit vel ne confessus ? Respondetur : Si dubium est negativum, equidem tenetur illud confitêri, ut communiter docent *Sanch. lib.* 1. *c.* 10. *num.* 71. *et Nav. Suar. Dic. ac alii passim cum Salm.*

de pœnit. c. 8. *p.* 3. *n.* 34. Contrà verò, si dubium est positivum, ita ut ille probabiliter credat se peccatum illud jam confessum fuisse, adest sententia non tenêri ad illud confitendum, et hanc tuentur *Suar. Nav. Sylvest. Bonac. Lugo, Salm. Croix, etc.* Verùm sicut mihi probabilis minimè visa fuit opinio alibi relata eorum auctorum, qui dicebant non esse obligationem implendi vota, quæ probabiliter impleta sunt, ita nec valeo hanc approbare sententiam quoad peccatum probabiliter confessum, cùm obligatio confessionis sit certa, et satisfactio dubia. Non autem reprobo id quod iidem citati auctores tradunt, nempe quòd ille, qui diligens fuit in suis peccatis confitendis, si postea dubitat, an aliquod peccatum omiserit, postquam multum elapsum sit tempus à quo illud patravit, non tenetur ad confitendum, cùm possit credere eo casu moraliter certè jam de illo confessum fuisse. Et subjungit *P. Conc. p.* 338. *n.* 43., quòd si quis priùs ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, et postea sit verè conversus per constantem vitæ integritatem, si tunc dubitet, an omiserit in confessione generali vel particulari facta cum debita diligentia aliquod peccatum vel circumstantiam, confessarius prohibeat illi ne recogitet quidem de præterita vita, sed potiùs imponat, ut piis meditationibus tempus impendat. Scrupulosi autem minimè tenentur peccata præterita confitêri, nisi certi sint quòd illa numquam confessi fuerint, ut communissimè dicunt *Cajet. Nav. Med. Hurt. Becan. Reg. etc cum Croix n.* 611. Adduntque *ib. Sa, Stoz, et alii* scrupulosum non tenêri confitêri nisi quæ potest jurare fuisse mortalia, et numquam dixisse. *Vide dicta de hoc lib.* 1. *n.* 16.

478. — Dubitatur 4. an qui confessus est aliquod peccatum mortale uti dubium, teneatur postea illud repetere, quando uti certum agnoscit?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Tamb. Method. Conf l.* 2. *c.* 1. §. 4. *n.* 24. *Holzmann. n.* 489. *Sporer t.* 3. *p.* 216. *cum Arriaga, Pel. etc. Escob. lib.* 15 *n.* 17. *Elbel. p.* 248, *n.* 167. *cum Bosco, Stoz, Herincx, etc.*, et hanc patrocinatur *Lugo d.* 16. *n.* 78. Ratio, quia peccatum illud jam explicatum fuit, uti erat in conscientia tempore confessionis, jamque directè absolutum fuit.

Secunda sententia verò communis (quam sequimur) affirmat [1] et hanc tenent *Busemb. ut suprà, Bon. d.* 5. *qu.* 7. *p.* 4. *n.* 15. *Sanch. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 69. *Roncaglia c.* 2. *qu.* 8. *Conc. p.* 337. *n.* 39. *Viva qu.* 2. *art.* 3. *Dian. p.* 10. *tract.* 16. *r.* 79. *cum aliis communiter, Çardenas d.* 51. *c.* 2. *in Select.* qui vocat oppositam improbabilem; et *Lugo loc. cit.*, quamvis primam sententiam tutatus fuerit, tamen sic concludit : *Cæterùm, quia in re morali non est facilè recedendum à communi sententia, nolo in hoc puncto aliquid definire, sed securiorem partem consulere.* Ratio hujus sententiæ est, quia, licèt peccatum fuerit directè absolutum, non tamen fuit expositum uti erat in conscientia, prout præcipit Tridentinum, nec explicata fuit substantia peccati, quæ consistit in ejus cognita gravitate; ideoque ad supplendam integritatem confessionis opus est illud ut certum manifestare. Nec obstat id quod opponit *Sporer*, nempe quòd si quis confiteretur se fornicatum fuisse decies plùs minùs, si postea certò adverteret undecies peccasse, teneretur iterùm confitêri. Nam respondetur cum *Roncag. Diana, et aliis* quòd dispar currat ratio inter primum et secundum casum; in hoc enim secundo casu non ita notabiliter judicium confessarii variatur sicut in primo, nam hic error numeri moraliter non est circa substantiam, quia juxta humanum modum loquendi in numero decimo, additâ illâ dictione *plùs minùs*, moraliter includitur undecimus, et ideo sic habet communis praxis fidelium, qui non putant se esse obligatos ad explicandum modicum numerum, quando illum cum incertitudine, dicendo *plùs minùs*, exposuerint. In primo verò casu, quando quis confessus est peccatum ut dubium, et deinde certum agnoscit, error est circa substantiam, quia in accusatione dubia nullo modo includitur certa, nec humano modo unquam dubia accusatio delicti tanquam certa accipitur.

Probabilissimè autem dicunt *Sanch. l.* 1. *c.* 10. *n.* 69. *Bon. d. n.* 15. *et Salm. de pœnit. c.* 9. *p.* 4. *n.* 27. *cum Suar. Con. Nugn. Dic. Valer. Cordub. Vict. etc. communissimè*, quòd si quis confitetur peccatum, quod nec ipse, nec confessarius sciebat esse mortale, et postea novit

[1] « Sed vera et communissim. affirmat. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 31. *Edit.* A. LECLERE.

esse mortale ex genere suo, non tenetur iterùm illud confitêri. Ratio, quia hoc casu jam pœnitens exposuit confessario suum peccatum, uti in sua conscientia erat tunc, et nunc est, et in præsenti nihil novi occurrit, nisi quod cognoscat nunc materiam illius peccati esse gravem, quòd priùs nesciebat.

ARTICULUS II.

Quando sufficiat confessio integra formaliter?

479 Quæ sit integritas formalis? Et quis censeatur physicè impotens ad integritatem materialem? I. Mutus. An hic teneatur confitêri scripto, aut per signa? II. Surdus. III. Ignarus idiomatis. An hic teneatur confitêri per interpretem. IV. Moribundus.
480 An absolvendus moribundus qui dat signa doloris sacerdoti præsenti, quin possit ullum peccatum explicare?
481 An absolvendus infirmus sensibus destitutus, qui per testimonium adstantium ostendit desiderium absolutionis? An tunc absolutio danda sit absolutè, vel conditionatè?
482 Quid si nullum dederit signum pœnitentiæ?
483 Quid si fuerit destitutus in actu peccati?
484 Quando sufficiat integritas formalis ob periculum mortis?
485 An in periculo contagii possit confessarius absolvere; audito uno peccato?
486 An tempore conflictûs, vel naufragii?
487 Quis censeatur moraliter impotens? Et quid si peccatum non possit explicari sine violatione sigilli?
488 Quinam igitur excusentur ab integritate materiali?
489 An sit obligatio confitendi peccatum, si non possit dici sine infamatione complicis?
490 Ex quibus causis liceat manifestare complicem confessario qui eum noscit?
491 Bulla *Benedicti XIV*. prohibens exquirere à pœnitente nomen complicis peccati.
492 Sentientia auctoris, id nullo casu esse licitum.

479. — « Resp. Etsi ad hoc sacramentum requiratur semper aliqua » confessio, non tamen semper opus » est, ut ea sit integra materialiter, » modò sit talis formaliter seu moraliter, id est quantum, moraliter loquendo, hìc et nunc potest fieri, etsi » postea debeas, si possis, supplêre defectum, non statim, sed quando rursùm confitêri obligaveris, aut voles. » Porrò, quando talis confessio sufficiat, sequentes regulæ docent :

» *Prima*. Quandocumque quis ad materialiter integrè confitendum physicè est impotens, sufficit integritas » formalis, quia præceptum divinum » non obligat ad impossibile. Unde » possunt in sequentibus casibus absolvi : I. Mutus, etsi unum tantùm, » vel alterum peccatum per nutus significaverit, nisi tamen scripto possit » confessario exhibêre, ad quod tunc » eum tenêri probabilius est, ut communiter docetur contra *Cajet, Nav. et* » *alios*.

Quæritur, an mutus teneatur confitêri per scripturam, si aliter non possit?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Pal. p. 8. num. 11. et Soto, Navar. Led. Vict. Val. Barb. etc. ap. Salm. de pœnit. c. 7. p. 2. n. 17.* Quia, ut dicunt, modus sic confitendi semper est obnoxius periculo manifestationis.

Secunda sententia verò probabilior et communior affirmat, et hanc tenent *Lugo d. 5. n. 87. Croix n. 1194. Anacl. p. 603. n. 38. Bon. d. 5. sect. 2. p. ult. Elb. p. 237. n. 134. cum Henno. Cleric. Ronc. c. 1. q. 1. r. 2. cum Fag. et Salm. ibid. n. 16. cum Vasq. Bec. Hurt. Henr. Gran. etc. ex D. Th. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4.* Ratio, quia qui tenetur ad finem tenetur etiam ad media non difficilia. Id tamen intelligendum (ut benè advertunt *Bonac. et Salm. cum Dic.*), si in tali confessione per scripturam moraliter absit manifestationis periculum, aut grave incommodum extraordinarium. Mutus autem non solùm in periculo mortis tenetur sic confitêri, sed etiam tempore præcepti paschalis, ut meritò docent *Pal. p. 8. n. 10. Laym. c. 6. n. 4. Ronc. l. c. et Salm. ibid. n 15. et n. 17. in fin. cum Cajet. Nav. Tol. Soto, Sa, etc.*

« II. Surdus, qui non potest omnia » explicare[1]. *Laym. l. 5. t. 6. c. 8.* III. » Ignarus idiomatis, tempore præcepti, » vel alterius necessitatis, etsi non integrè intelligatur, si neque confessarius linguæ gnarus, neque interpres habêri possit; imo, etsi adsit » interpres: non enim tenetur per eum » confitêri, ut docent *Suar. Vasq. Dian.* » nisi fortè in periculo mortis, in quo » aliqua minora confitêri sufficit. » (*Sed etiam tempore mortis probabile est eum non tenêri, ut Salm. d. de pœnit. c. 7. p. 2. n. 21. cum Cajet. Sot. Pal. etc. Nisi infirmus dubius sit de contritione, ut Viva q. 4. art. 3. n. 10. Sufficit tamen tunc dicere unum veniale, Salm. ibid. n. 23. et Viva cum communi. Quid tempore pestis, vel contagii?* (*Vide n. 485.*) « Vide

[1] « Intelligitur hoc de omninò surdis, quia surdastri debent adduci in aliquem remotum locum, » ut eorum confessiones audiantur. » *Hom. Ap. tr. 16. n. 25.* *Edit.* A. Leclerc.

» *Card. de Lugo d.* 15. *n.* 61. IV. Moribundus usu linguæ subitò destitutus, » si p·tat absolvi, ac det signa doloris, vel antè dederit coram aliis : » modò id fecerit in ordine ad sacramentum, quod de quovis in eo statu » præsumendum videtur. Quo casu, si » (saltem coram ipso infirmo) sive ab » uno, sive pluribus, mediatis, vel immediatis testibus detur testimonium, » sacerdotem non tantùm posse, sed » probabiliter etiam tenêri absolvere » (saltem sub conditione) docent *Dian.* » *et Lugo d.* 17. *num.* 84. *etc. ex multis* » *aliis :* item *Bon.* citans declarationem » Cardinalium pro se : et *Præp. q.* 4. » *dub.* 5. *etc.*, eò quòd sic et ægri necessitati et reverentiæ sacramenti » consulatur. Dixi *saltem*, quia *Tamb.* » *l.* 2. *exped. conf.* citans *Coninch.* » *Præp. et Lugo* docet, posse et debère » absolvi absolutè, etsi sit absens, qui » de signo coram se dato testatus fuit. » Denique, si nullum signum dederit, » nullo modo absolvendus est, cùm » actus judicialis non exerceatur, nisi » præcesserit accusatio. Licèt enim recentiores quidam, ut *Tamb. de exped.* » *conf. l.* 2. *c.* 10. citans *Homobonum, et* » *Molf.*; item *Phil. Servius in Amico fideli, p.* 1. *c.* 1. *Anton. de lit. Barth.* » *de S. Fausto, etc.* censeant posse, imò » debère absolvi sub conditione, dummodò aliàs probè et christianè vixerit, eò quòd præsumi possit interiùs » elicuisse contritionem, idque *Diana* » *p.* 4. *t.* 4. *r.* 92. *et p.* 9. *t.* 6. *r.* 20. » ex aliis duodecim judicet probabile : » ab aliis tamen meritò rejicitur, ut » *Suarez, Vasq. Coninch. Mercer Card.* » *de Lugo d.* 17. *s.* 3. *Malder. etc.* ipseque *Dian. l. c. et alii* 12. *apud Aversam ;* quia deest omnis externa confessio, quam esse partem essentialem » hujus sacramenti, constat ex *Trid.* » *sess.* 14. *can.* 9. et ex nullo signo rationabiliter præsumi potest, ut suppono. *Vide Card. de Lugo l. c. Aversam q.* 10. *s.* 18. ubi notat, absolutionem, quæ iis, qui inscripti sunt » in Societatem Rosarii, solet in infirmitate impendi sine omni confessione, non dari tanquam sacramentalem, nec in ordine ad conficiendum » sacramentum, sed ad indulgentiam, » et remissionem pœnæ consequendam.

480. — Circa absolutionem moribundo impertiendam, plura sunt notanda : et certum est, quòd moribundus, qui signa dat pœnitentiæ sacerdoti præsenti, absolutè est absolvendus. Et expedit illum toties absolvi, quoties nova ipse præstet signa doloris : *Tamb. in Meth. Confess. l.* 2. *c.* 10. §. 1. *n.* 7. *Et auctor de Offic. Confess. insertus in Opere La Croix cum Laym. et Lugo.* Objiciunt *Sotus, Canus, ac Ledesma*, et dicunt : Si deficit materia, ubi cadet absolutio ? Non cadet quidem (ut ajunt) directè super peccata infirmi, aliàs ipse non teneretur postmodùm ea confitêri ; non indirectè, cùm nullum peccatum explicetur, et directè absolvatur. Resp. quòd absolutio cadet directè super omnia peccata illius sub ratione generica peccati, ut accidit in naufragio, bello, etc. talis autem confessio in casu nostro satis habetur in illo signo præstito doloris, sive in petitione absolutionis ; his enim actibus infirmus jam se peccatorem fatetur : indirectè autem super peccatis particularibus, et ideò pœnitens tenetur postea illa in particulari explicare. Falsum autem est dicere, quòd absolutio tunc ferretur causâ incognitâ, quia potiùs dicendum quòd eo casu fertur causâ cognitâ, meliori modo quo potest, licèt non plenè cognitâ, ut ait *Croix l. c.* Et hoc est certum ex mox dicendis.

481. — Dubit. 1. An possit impertiri absolutio moribundo sensibus destituto, qui per testimonium adstantium desiderium ostendit absolutionis, dando signum doloris, vel absolutionem postulando ? Negant pariter *Canus, Ledesma, et Alcarez, Turrian. etc. apud Dianam. t.* 3. *tr.* 3. *r.* 4. Sed oppositum omninò affirmandum cum sententia communi, quam tenent *Suar. d.* 25. *sect.* 1. *Tol. l.* 3. *c.* 8. *n.* 2. *Laym. c.* 6. *n.* 4. *Lugo d.* 17. *sect.* 4. *et* 5. *Elbel p.* 258. *n.* 201. *Conc. p.* 314. *n.* 1. *Holzm. n.* 595. *Moya disp.* 6. *quæst.* 1. *Auctor ap. Croix, Salmant. de pœn. c.* 8. *p.* 6. *n.* 148. *cum Bellarm. Sylvest. Palud. Tol. Lugo, Valent. Suar. Vasq. Laym. Sa, Gonet, et aliis pluribus comm.* Id tenet etiam *Scotus apud Ludov. Caspensem de pœn. disp.* 4. *sect* 22. *et S. Th. Opusc.* 65. *de Sacram. Unct.* ubi sic ait : *Si infirmus, qui petiit unctionem, amisit notitiam, vel loquelam, antequam sacerdos veniret ad eum, ungat eum sacerdos ; quia in tali casu debet etiam baptizari, et a peccatis absolvi.* Idem sentit *S. Antoninus*, cujus verba referuntur in Sacerd.

tali Romano (*ap. Lug. d.* 17. *n.* 36.) ubi dicitur : *Infirmus, etiamsi malus et obstinatus diu perseverans in peccatis, et diu non confessus, si petiit sacerdotem, ut confiteretur, et interea faciente aliquo confessionem generalem pro eo, sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato.* Probatur ex concilio Arausicano in *c. Qui recedunt, caus.* 26. *q.* 6. ubi sic habetur : *Subitò obmutescens.... pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu.* Item ex concil. Carthag. III. can. 84. ubi : *Ægrotantes si per se respondère non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium, hi, qui sui sunt, periculo proprio dixerint, baptizetur. Similiter de pœnitentibus agendum est.* Rursùs conc. Carthag. IV. can. 76. sic statuit : *Is qui pœnitentiam in infirmitate etit, si casu dum ad eum sacerdos invitaus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent estimonium, qui eum audierunt, et acciiat pœnitentiam. Et si continuò creditur oriturus, reconcilietur per manùs impoitionem, et infundatur ori ejus Eucharisia.* Probatur etiam ex S. *Leone* Papa in *Is qui* 8. *causa* 26. *q.* 6. et in Epist. 9 [1] ubi sancivit : *Si aliqui vi ægritudinis ita fuerint aggravati, ut quod paulò nte poscebant, sub præsentia sacerdotis ignificare non valeant, testimonia eis fideium circumstantium prodesse debebunt, t simul et pœnitentiæ, et reconciliationis eneficium consequantur.* Probatur etiam x Rituali Romano *de Sacram. pœn.* §. *rdo ministrandi*, ubi : *Quòd si inter contendum, vel etiam antequam incipiat conteri, vox et loquela ægro deficiat, nutibus t signis conetur, quoad fieri poterit pecata pœnitentis cognoscere, quibus utcumue vel in genere, vel in specie cognitis, vel tiam si confitendi desiderium, sive per se, ive per alios ostenderit, absolvendus est.* erperam autem opponunt adversarii oc Rituale Romanum fuisse ab aliuo privato doctore confectum, etsi pprobante Pontifice ; unde dicunt non xcedere privatam auctoritatem, cùm on habeat auctoritatem, sed tantùm pprobationem Pontificiam. Verùm ctè eos confutant *Lugo d.* 17. *n.* 48. *et ian. l. c.;* nam *Paulus V* in bulla exrimit hoc Rituale auctoritate Sedis apostolicæ prodiisse, his verbis : *Postquam Pius Papa V Breviarium et Missale edenda censuit, restabat, ut sacri Ecclesiæ catholicæ Ritus apostolicæ Sedis* (nota) *auctoritate prodirent.* Deinde subdit : *Quapropter hortamur in Domino Episcopos, parochos, etc. ut in posterùm Romanæ Ecclesiæ auctoritate constituto Rituali in sacris functionibus utantur, et in re tanti momenti quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolatè observent.* Hancque nostram sententiam probabiliter ait : *Croix n.* 1159. *cum Lugo Dicast, etc.*, locum habère, etiamsi adsit unicus testis, et mediatus, testans signa data ab infirmo ; per tale enim testimonium satis fit sensibiliter nota confessario confessio infirmi.

Neque obstat decretum *Clementis VIII.* ubi damnavit confessionem factam absenti per epistolam, vel nuntium ; nam ut refert *Coninchius lib. de Absol. Morib.* ex testimonio *Petri Lombard.* et *Card. Bellarmini*, idem *Clemens* interrogatus postea de prædicto casu moribundi respondit, minimè voluisse eum comprehendere, sed talem moribundum omninò absolvendum esse. Idemque testatur *Suarez ap. Tanner. q.* 9. *n.* 16. ex ore ipsius *Clementis VIII.* et *Pauli V.* Idem dicit *Elbel num.* 207.

Utrum verò tunc absolutio danda sit absolutè, vel conditionatè ? Communiùs censent DD. absolutè, quia tunc (ut ait *Tamb. in Meth. Conf l.* 2. *c.* 10. *n.* 8.) sacerdos ex assensu probabili rectè operatur ; ita etiam *Lugo d.* 17. *n.* 90. *Spor. n.* 540. *cum Vasq. Fill. etc.* et idem sentit *Viva in Apend. ad prop. damn.* § 11. dicens, quòd in casu necessitatis (aliàs semper quærenda est certitudo moralis) sacramenta absolutè sunt administranda, semper ac habetur probabilitas de materia : conditionatè verò, ubi habetur tantùm dubium prudens. Sed *Croix*, quamvis idem asserat *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1769. scil. quòd absolutio danda sit absolutè, cùm habetur probabilitas de materia ; in præsenti tamen casu *d. l. n.* 1156. dicit, absolutionem dandam esse conditionatam ; et idem censent *Wig. tr.* 13. *n.* 93. *Bon. de pœnit. qu.* 5. *sect.* 2. *p.* 2. §. 4. *n.* 8. *et Suar d.* 23. *sect.* 1. *n.* 12. *cum Ang. Sylvest. S. Antonin. et communi*, ut ipse asserit. Et hoc tutius videtur, præcipuè ubi prudenter de signis datis dubitatur, ut de facili dubitari

[1] Nec in epist. 89 inscript. ante quesnellia. dit., nec in epist. 89 in edit. quesnell. nec in ist 89 secundum ordin .nov. reperitur hic textus.

potest, præsertim si infirmus sit rusticus.

482. — Dubitat. 2. Quid si nullus adsit testis de signo pœnitentiæ præstito ab ægroto, et æger sensibus destitutus nullum pariter det signum, an hic absolvi possit ?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Busemb. ut sup. Lugo d.* 17. *sect.* 3. *Suar. d.* 23. *sect.* 1. *Petroc. t.* 4. *p.* 169. *q.* 10. *Abelly p.* 139. *n.* 2. *Laym. c.* 8. *Ronc. c.* 3. *q.* 7. *et Dian. p.* 3. *t.* 3. *r.* 8. *cum Henr. Naldo, etc.* Ratio brevis, sed valde urgens est, quia tunc deest materia sacramenti, quæ debet esse sensibilis.

Secunda sententia verò communior affirmat posse et debêre absolvi, dummodo infirmus christianè vixerit, et hanc tenent *Merbes. de pœnit. t.* 2. *p.* 232. *q.* 85. *Morinus l.* 10. *c.* 10. *Genettus t.* 4. *p.* 296. *q.* 5. *Holzm. p.* 151. *num.* 594. *Spor. n.* 245. *Elbel n.* 208. *Viva l. c. Salm. de pœnit. c.* 8. *p.* 6. *n.* 157. *Tamb. c.* 10. *n.* 12. *Croix n.* 1162. *cum Carden.* et probabilem putat *Conc. p.* 349. *n.* 15. *cum Salmer. Juenin. Pontio, Vanroy, Raynaud. Henr. à S. Ign. Much. Pell. etc.* quos citat *n.* 4. Idem docet *D. Antonin.*, cujus verba adducuntur in cit. Sacerdotali Romano (apud *Lugo d.* 17. *num.* 36.) ubi dicitur : *Infirmus qui amisit loquelam, vel usum rationis, si benè vivebat, quamvis non petierit sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt... debet præsupponi contritus; et sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato.* Id clarè confirmatur à *D. Augustino l.* 1. *de Adulter. conjug. c.* 26. *n.* 33. ubi habetur : *Catechumenis in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbo seu casu aliquo sic oppressi sunt, ut*[1] *petere*[2] *baptismum*[3] *non possint; prosit eis quòd eorum in fide christiana jam nota voluntas est, ut eo modo baptizentur quo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla patuit.... Verum etiam si voluntas ejus incerta est, multò satius est nolenti dare, quàm volenti negare, ubi velit an nolit sic non apparet.* Deinde pergit S. Doctor *eod. lib. c.* 28., et docet eamdem rationem esse habendam baptismatis, et pœnitentiæ, dicens : *Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentes, finiendæ vitæ periculum præoccupaverit; nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia.*

Sed dices, ubi hîc habetur materia sacramenti (nempe confessio et contritio) quæ debet esse sensibilis? Respondent *Genettus et Juenin*, quòd si in peccatore moribundo, ut diximus, signum simplex doloris datum efficiat, ut ipse præsumatur dispositus, quantò magis id efficiet bona vita anteacta? Sed hæc responsio non satisfacit; nam ad impertiendam absolutionem non sufficit præsumptio doloris interni, sed requiritur externa manifestatio peccatorum, quâ deficiente, deficit materia sacramenti. Nec satisfacit alia responsio *Juenin*, nempe quòd actus pœnitentis, juxta *Scotum et alios*, non sunt materia *ex qua* constat sacramentum pœnitentiæ, sed tantùm materia *circa quam*, hoc est dispositio ad recipiendum sacramentum; dispositio autem non debet necessariò esse sensibilis; nam huic obstat quod hoc sacramentum fuit à Christo Domino (ut docet Tridentinum) institutum in modum judicii, unde omninò requiritur peccatorum accusatio saltem generica, ut sententia absolutionis proferri possit. Meliùs igitur respondent *Viva, et Salm. ll. cc. cum Aversa, Molf. et aliis*, quòd eo casu benè adest prudens dubium, quòd moribundus vel ante destitutionem noverit suæ damnationis periculum, vel post destitutionem ad illud advertat in aliquo lucido intervallo, in quo præsumitur velle et petere absolutionem signis verè sensibilibus, nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respirationem, quamvis tunc ista signa confessarius non percipiat : sufficiunt enim talia signa in tanta necessitate, saltem ex prudenti dubio præsumpta, ad dandam absolutionem sub conditione : quidquid dicat *Genettus* dandam esse absolutè; cùm enim nullum signum certum adsit, benè advertunt *Petrocor. et Salm. Sporer, Holzmann, Croix, Elbel, Viva, etc.*, absolutionem omninò præstandam esse sub conditione, quæ sacramenti injuriam reparat, si fortè desit materia sacramenti. Hæc sententia est satis probabilis, non solùm extrinsecè ex auctoritate tot gravium auctorum, sed etiam intrinsecè : saltem ob rationem, quia in casu extremæ vel urgentis necessitatis licitum est uti materiâ dubiâ, ex principio maximè apud theologos probato, ut ait *Juenin Inst. theol.*

[1] *Quamvis adhuc vivant.*
[2] *Sibi tamen.*
[3] *Vel ad interrogata respondere.*

t. 7. *p.* 554. *et* 557. Hoc casu enim possumus uti opinione adhuc tenuis probabilitatis, ut rectè ajunt *Sanch. l.* 2. *de matrim. d.* 36. *n.* 8. *et Dec. l.* 1. *c.* 9. *n.* 25. *Viva dict.* §. 11. *vers. Ratio, et Croix n.* 1162. *cum Gobat.* et fusè probat *Carden. in prop. damn. ab Innocentio XI. diss.* 4. *c.* 7. *num.* 48. *cum Nav. Soto, et Filguera.* Ratio, quia necessitas efficit, ut licitè possit ministrari sacramentum sub conditione in quocumque dubio; per conditionem enim satis reparatur injuria sacramenti, et eodem tempore satis consulitur saluti proximi. Et maximè hic advertendum, quòd sacerdos, quando potest, tenetur sub gravi absolvere infirmum, ut dicunt *Mazzotta t.* 3. *p.* 364. *et Suar. Vasq. Con. Sylvest. Caj. cum communi apud Viva l. c.* Utque colligitur ex *c. Si presbyter*, ubi dicitur: *Si presbyter pœnitentiam negaverit moribundo, reus erit animarum.* Benè tamen advertit hîc *Ronc. de pœn. c.* 3. *in fine*, non esse sæpiùs absolvendum moribundum sensibus destitutum intra breve spatium temporis sine novo signo certo, nisi bis vel ter, servatâ proportionatâ distantiâ; quia reverà tunc cessat necessitas quæ adfuit, in antecedentibus absolutionibus præstitis. Secùs verò dicendum, si destitutio perseverat per longum tempus [1].

483. — Dubit. 3. An possit absolvi qui fuerit sensibus destitutus in actu peccati, putà adulterii, duelli? Negant *Genettus p.* 300. *q.* 6. *Habert t.* 6. *p.* 468. *Juen. t.* 7. *p.* 555. *et Conc. p.* 349. *n.* 15. Sed affirmant *Holz. p.* 152 *n.* 594. *Auctor de Offic. Confess.* (*apud Croix*) et probabilem putat *Elbel p.* 261. *n.* 211. *cum Pontio, Carden. Gormaz, et Stoz.* Hi dicunt talem infirmum etiam absolvendum esse sub conditione, modò constet fuisse catholicum. Hacque opinione dicunt *Merb. t.* 2. *p.* 238. *v. Summa, et Dupasq. t.* 8. *p.* 225. quemlibet sacerdotem posse uti, saltem appositâ conditione : probatque *Merbesius* auctoritate *D. Augustini l.* 1. *de Adult. conjug. c.* 28. *n.* 35. qui dicit : *Ego non solùm alios catechumenos, verùm etiam ipsos qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia* [2], *si desperati, et intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto* [1]. *Quis enim novit, utrùm fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad baptismum statuerant detinêri ?.... Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit* 2. Objicit *Petrocorensis.* S. Doctorem loqui hîc de eo tantùm qui signum dederit pœnitentiæ, quod infert ex illis verbis, *si intra se pœnitentes jacuerint;* unde (dicit) supponitur, quòd tales pœnitentes jam aliquod suæ pœnitentiæ signum dederint; aliàs quomodo possent nosci intra se pœnitentes? Rectè respondet *Merbesius*, quòd illud, *intra se pœnitentes*, non debet intelligi absolutè, sed dubitanter, nempe si fortè pœnitentes jacuerint : et hoc fit manifestum ex verbis sequentibus S. Doctoris : *Quis enim novit utrùm fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad baptismum statuerant detinêri?* Cùm ergò *D. August.* dixerit, *Quis enim novit*, supponit hujusmodi peccatores nullum conversionis signum præbuisse, aliàs jam notum esset ipsos statuisse adulterina consortia non detinêre. Et hæc sententia satis probabilis mihi est ob eamdem rationem, quæ adducta est in præcedenti Dubio; si enim licitè absolvi potest et debet ægrotus sensibus destitutus, qui nullum dederit pœnitentiæ signum, si christianè vixerit, eò quòd de ipso prudenter præsumi potest, quòd in extremo vitæ, si aliquod lucidum intervallum habet, velit absolutionem sacramentalem recipere; sic etiam potest et debet absolvi (intellige semper sub conditione) homo catholicus, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur; pro hoc enim etiam meritò præsumi potest, quòd ipse in proximo periculo suæ damnationis constitutus cupiat omni modo suæ æternæ saluti consulere. Dixi *homo catholicus;* nam secùs dicendum de hæretico, ut rectè advertit *Holzm. num.* 594. Hæretici enim, etiamsi in eo casu dent signa pœnitentiæ, non de-

[1] « Non negatur, quòd si sensuum destitutio diutius perseverat, cùm actuale mortis periculum adsit, potest pluries repeti absolutio, v. g. ter aut quater in die. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 37.
Edit. A. LECLÈRE.

[2] Hic amplius textus fert :
« *Cum salvos corpore non admittamus ad baptismum, tamen si desperati jacuerint, nec pro se respondere potuerint, quoad verba : intra se pœnitentes, addita fuerant, nec reperiuntur in veteribus libris.* »

[1] Textus fert amplius :
« *Ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur.* »

[2] Sic concludit Augustinus in hoc loco :
« *Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater ecclesia.* »

bent absolvi, nisi expressè absolutionem petant, quia tales numquam prudenter præsumi valent ea signa præbère in ordine ad confessionem, à qua summoperè abhorrent.

484. — « *Secunda.* Quando pœnitenti, » vel confessario imminet periculum » vitæ, quod nec illum integrè confitèri, nec hunc audire patiatur, sufficit integritas formalis. Ratio est, » quia tunc materialis non est possibilis moraliter, quod valet seq. cas.

« 1. Si pœnitens, v. g. infirmus, uno, » alterove peccato dicto, deficiat, vel » sit grave periculum, ne deficiat.

« 2. Si infirmus volens confitèri, dum » ei fertur Viaticum, deprehendatur » multas confessiones fecisse invalidas, » et gravitas morbi non patiatur dilationem absolutionis. *Gran. Pian. p.* » *5. t. 3. r. 75.* » (*Vide dicta n. 2..*)

« 3. Si ipse sacerdos in periculo constitutus, videatur ante moriturus, » quam pœnitens absolvatur.

« 4. Si tempore pestis prudentum judicio, moraliter certum periculum » sit, ne confessarius inficiatur: qui si » tamen totam audire velit tenebitur » ad eam pœnitens.

485. — Similiter docent *Concina p.* 339. *n.* 2. *Wigandt tr.* 13. *n.* 102. *Abelly p.* 139. *Lon. de pan. de* 5. *q.* 5. *sect.* 2. *punct.* 2. *n.* 13. *cum Vasq. Con. etc.* quòd, quando infirmus laborat morbo contagioso, et confessarius nequit absque periculo, etiam à longè, ipsum audire diutiùs immorando; tunc confessarius, audito aliquo peccato, potest eum statim absolvere. Sic etiam probabiliter excusat *Ronc. c.* 3. *qu.* 1. *r.* 2. à confessione materialiter integra, si hæc sit valde prolixa cum gravi nota pœnitentis, dum urgeat necessitas communicandi, vel celebrandi, et non suppetat tempus. Cæterùm minimè quidem est excusandus is, de quo ob prolixitatem confessionis facilè alii suspicarentur ipsum multis esse culpis gravatum.

486. — « 5. Si immineat conflictus, » vel sit multitudo moribundorum, v. » g. in naufragio, nec possint omnes » audiri. In quo casu possent etiam » omnes simul, dicto uno peccato, » quod minùs infamat (vel etiam secundùm quosdam, si aliter fieri non » possit, dicendo in genere se esse peccatores) absolvi, dicendo: *Ego vos* » *absolvo, etc. Vide Sa, v. Absolutio, et* » *Con. de sacr. d.* 7. *dub.* 9 (*Non erit autem impotentia sufficiens, si multus* » *fuerit ad eumdem confessarium concursus, ut volebat prop.* 59. *inter damnatas* » *ab Innocentio XI.*) »

487. — « *Tertia.* Quando ex confessione certi peccati, vel circumstantiæ timetur meritò grave damnum » proprium, vel alienum, sive confessarii, sive alterius, corporale, vel » spirituale, potest id reticèri. Ratio » est, quia præceptum divinum de integritate non obligat cum tanto incommodo, quod tantum esse posset, » ut peccares confitendo, v. g. I. Si » sacerdos certum peccatum sit revelaturus (intellige cum *Con. Card. de* » *Lugo d.* 26. *n.* 527. quòd pœnitens » ipse non teneatur revelare). II. Si » sciat, v. g. mulier, ex certo peccato » sibi, vel confessario fore periculum » ruinæ. III. Si pœnitenti inde immineat grave damnum, vel periculum » vitæ, vel famæ. In his tamen casibus » videtur requiri necessitas confitendi, » v. g. ob communionem annuam, vel » si longo tempore alioqui esset differenda. » (*Dicunt Lugo, Henr. etc. apud Salm. de pœn. c.* 3. *p.* 5. *n.* 123. *sufficientem etiam haberi necessitatem dimidiandi confessionem, qui esset in peccato mortali, et deberet per duos, vel tres dies alium confessarium exspectare.*) « Vide » *Fil. t.* 27. *c.* 6. *Card. de Lugo l. c.* » Ubi monet, talia damna, aut pericula non facile fingenda esse; et quidem in religioso vix posse locum » habere.

« *Quarta.* Si quis aliquod peccatum, » vel circumstantiam non possit confitèri sine violatione sigilli, v. g. si » invalidè absolvisses simoniacum, » nec posses confitèri, nisi illi, qui facilè inde posset conjicere, quisnam » ille esset.

488. — « Ex omnibus suprà dictis » sequitur excusari etiam sequentes » ab integritate materiali: I. Qui habent casum reservatum, de quo infrà, et *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 12. » (*See circa hoc vide n.* 265. *v. Qu. II.*) « II. » Scrupulosum, qui perpetuò angitur » de oblitis. » *Ita etiam Holzm. n.* 550. *cum comm., et Elbel n.* 150. *cum Laym. Ills. et Stoz.*) « III. Quem sacerdos absolvit ante finem, nolens omnia audire, ut habet *Bon.* hîc IV. Quem » fallit memoria, ita ut dicat, se scire » in genere, quòd peccaverit mortalis

» ter, non occurrere autem speciem » peccati : etsi tunc veniale aliquod » addere sit consultum. Ita *Conin. et* » *Laym. l. c. contra Sot. et Medinam.* V. » Eum qui extremè rudis, vel simplex, » dicit se dolêre de peccatis, nullum » tamen in specie, ne veniale quidem, » sciat dicere : qui etsi, speculativè lo- » quendo, posset absolvi, practicè ta- » men non expedit, sed datâ benedic- » tione permittatur communicare. Ita » *Laym. loc. cit.* VI. Qui aliquod pec- » catum non potest confitêri sine com- » plicis infamatione, v. g. si peccasses » cum matre, vel sorore, quam con- » fessarius nosset, tunc enim, si alium » confessarium non potes habêre, quem » aliàs adire teneris, sufficeret, imò » deberet dici, quòd animo cum ea, » vel in genere cum aliqua fornicatio- » nem, vel incestum commisisses, » reticendo gradum primum, vel secun- » dum, quoad licebit sine manifesta- » tione complicis, cum proposito con- » fitendi integrè sacerdoti alteri proxi- » mâ occasione Ita probabiliter *Nav.* » *cap.* 7. *Bon. Coninck. Valent. Præp. hic* » *dub.* 6. *Gormaz. etc.* Ratio est, quia » quando duo præcepta divina concur- » runt, naturale et positivum, quæ si- » mul servari non possunt, præferen- » dum est naturale, quia strictiùs obli- » gat. Etsi probabiliùs contrarium do- » cent *Filliuc. Suar. Vasq. Less. Card.* » *de Lugo art.* 16. *n.* 394. *Hurt. Con. et* » *alii commun.* Unde talis saltem non » tenebitur tacère id peccatum, ne » complicem infamet, nisi commodè » possit (quod *Card. de Lugo* extendit » etiam ad non complicem, sine cujus » manifestatione peccatum explicari » non potest) ; ideoque confessario cu- » randum, ne nominentur personæ, » nisi ad pœnitentis directionem opus » esset; tunc enim infamia ista non » tanti æstimatur, eamque sibi impu- » tet, qui peccavit. Conferendum tamen » est commodum directionis cum in- » famia. Ratio supradictorum omnium » est, quia in his casibus moraliter non » potest fieri confessio materialiter in- » tegra. *Laym. c.* 8. *Fag. p.* 1. *c.* 3. *Vide* » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 64. *et* 131. *et p.* 1. » *t.* 7. *res.* 49. *Les. lib.* 2. *c.* 11. *d.* 11. » *Tamb. de exp. conf. l.* 2. *c.* 9. §. 2. » ubi docet, probabile esse, quòd ta- » lis pœnitens propter solam consola- » tionem, quam sentit ab amico, vel » docto confessario, possit ei confitêri, » etsi alium habêri possit.

489. — An sit obligatio confitendi peccatum mortale quod non possit explicari sine manifestatione complicis?

Prima sententia negat, et hanc præter *Nav. et alios apud Busemb. ut suprà,* tenent *Hostiens. et Innoc. in c. Omnis de pœn. et rem. ac Diana p.* 1. *tract.* 7 *r.* 49. *cum Soto, et Petig.* Ratio, quia (ut dicunt) præceptum naturale servandi famam proximi præferendum est positivo servandi integritatem confessionis; et hanc probabilem putant *Busemb. et Mazz.* t. 3. *n.* 368. *cum Bon. Med. etc.*

Secunda sententia verò communis, quam sequimur, affirmat, et hanc tenent *Gonet d.* 10. *q.* 4. *Pal. p.* 11 *n.* 7. *Conc. p.* 341. *n.* 6. *Juenin. t.* 7. *p.* 469. *et Salm. de pœnit. c.* 8. *p.* 5. *n.* 128. *cum S. Bonav. S. Anton. Caj. Suar. Lugo, Laym. Sylvest. Tol. Vasq. Ang. Con Pontio, et aliis plurimis, ex D. Th.*, qui *Opuscul.* 12. *q.* 7. sic ait : *Si speciem peccati* (pœnitens) *exprimere non possit, nisi exprimendo personam cum qua peccavit, putà si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem exprimat personam. Sed si fieri potest, debet quærere talem confessorem, qui personam sororis non cognoscat.* Et idem docet *S. Bernard. in Form. hon. vitæ.* dicens : *De nullo sinistrè loquaris, nisi in confessione, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum*[1]. Ratio est, quia præceptum integrè confitendi servari debet semper ac licitè servari potest; satis autem licitè in casu nostro servari potest, cùm manifestatio alieni criminis non sit illicita, quando fit ex rationabili causa, ut docet idem *D. Th.* 2. 2. *qu.* 73. *ar.* 2. ergò servari debet; et sic respondetur rationi oppositæ primæ sententiæ ; ultraquam quòd complex consentiendo in peccato, jam amisit jus ad suam famam in ordine ad confessionem illius peccati. Diximus *peccatum mortale*; nam ob peccatum veniale explicandum, aut mortale aliàs confessum, non licet grave crimen alterius manifestare, ut rectè dicunt *Lugo d.* 16. *n.* 412. *et* 413. *Viva q.* 5. *ar.* 7. *n.* 5. *Tamb. l.* 2. *c.* 9. §. 2. *n.* 15. *et Ronc. c.* 3. *q.* 3. *r.* 1. *contra Renzi, et Verric.*

Tenetur verò pœnitens, quando commodè potest, alium petere confessarium, cui incognita sit persona com-

[1] In *formula honestæ vitæ*, hic textus non extat.

plicis, ut ejus fama servetur; nec satis probabilis videtur opinio, quam tenent *Turn. Præl. theol. de pœnit. qu.* 6. *art.* 4. *Renzi c.* 2. *sect.* 2. *qu.* 10. *cum Fag.* qui citat *Suarez* (sed non benè, ut mox videbimus), item *Med. et Gers. ap. Lugo d.* 16. 392., nempe quòd hoc sit tantùm de consilio; nam communiter hoc esse de præcepto dicunt *Suar d.* 34. *sect.* 2. *n.* 1. ubi : *Si pœnitens possit ei confitêri, qui non cognoscit personam complicis, tenetur id facere* : *et in hoc omnes conveniunt, Laym. c.* 8. *n* 42. *cum communi, Antoine p.* 607. *n.* 59 *Roncag. c.* 4. *qu.* 3. *r.* 2. *Viva qu.* 5. *art.* 7. *n.* 5., qui habet certum, *ac Lugo loc. cit. cum Vasq. et Con.*

490. — Dixi, *quando commodè potest* nam juxta plurimorum sententiam excusant pœnitentem ab exquirendo alium confessarium sequentes causæ, nempe I. Si urgeat periculum mortis, aut præceptum annualis confessionis vel communionis, ita *Sporer p.* 226. *n.* 472. *et Viva dict. ar.* 5. II. Si pœnitens non celebrando vel communicando incurerret infamiæ notam, ita *Suar. d.* 34. *sect.* 2. *n.* 13. *Lugo d.* 16. *n.* 416. *Ronc. et Renzi loc. cit.* III. Si quis existeret in peccato mortali, et deberet expectare ultra biduum; ut *Suar. l. c. n.* 8. *Viva l. c. et Renzi, cum Fagund.* Sed mihi videtur durum esse ei qui est in mortali manêre sine absolutione etiam per diem ; et huic non videtur dissentire *Antoine c.* 2. *qu.* 13. *r.* 3., ubi dicit absolutè non tenêri ad expectandum, qui est in statu culpæ mortalis, et *Lugo n.* 416. putat talem minùs obligari ad differendam confessionem, licèt postea sic subdat : *Non parùm hic faciet, si per biduum differt confessionem.* Et *Herincx, ac alii apud Salm. de pœnit. c.* 8. *p.* 5. *n.* 123., nimiam putant dilationem bidui, vel tridui. IV Si credatur complex cessisse juri suæ famæ, putà si frater peccavit cum sorore, quam scit sejungi non posse à comitatu matris, ut alium adeat confessarium. *Ronc. loc. cit.* V. Si alicui solito quotidie celebrare vel communicare, grave esset omittere celebrationem, vel communionem. *Lugo d.* 16. *num.* 416. VI. Si quis difficulter alteri quàm consueto confessario conscientiam aperiret. *Ronc. ib.* VII Si aliàs privaretur jubilæi, vel indulgentiæ beneficio. *Renzi l. c. cum Cotonio, et Fagund. ap. Lugo d. n.* 416. VIII. Sæpè excusantur matres et uxores manifestantes peccata filiorum et viror[um] confessario qui hoc novit; id e[nim] communiter faciunt ad consilium [cap]tendum, vel ad leniendum dolore[m], alioquin ipsis nimis durum foret no[vos] confessarios adire. *Croix l.* 6. *p* 2. 1145. IX. Si quis propter consolat[io]nem, quam sentit ab amico vel do[cto] confessario, nollet alium quærere, c[um] plures DD. ut *Nav. Less. Azor, Caj[et]. et Tann.* (*vide dicta l.*3. (IV) *n.* 973. *v. S[ed]*) dicant non esse plùs quàm veni[ale] manifestare crimen proximi uni vel [al]teri viro probo ; unde ait *Tamb.*, sa[ltem] excusari ab hujusmodi culpa veni[ali] qui ob præfatam causam crimen co[m]plicis cogniti confessario prudenti [pa]tefaceret.

491. — Hìc autem sedulò adv[er]tenda est bulla *N. SS. P. Bened. XI[V]* incipiens, *Ubi primum* quam reper[itur] in *fine Operis*, decr. IV ubi Pontif[ex] rigorosè prohibet confessariis, ne e[x]quirant à pœnitentibus nomen co[m]plicis peccati. Ibi enim maximè c[on]testatur praxim illorum, *qui à pœ[ni]tentibus* (verba bullæ) *complicis nom[en] exquirerent, atque ad illud sibi revela[n]dum, non inducere modò suadendo con[a]rentur, sed, quod detestabilius est, a[n]nuntiata quoque, nisi revelarent absol[u]tionis sacramentalis negatione, prors[us] adigerent atque compellerent.* Dein[de] Pontifex contravenientibus sequent[es] pœnas imponit, dicens : *Statuentes i[n]super..., ut quicumque... ausus fue[rit] docêre licitam esse hujusmodi praxi[m] prout ea in relato nostro Brevi... rep[ro]batur, vel scribere aut loqui præsumpse[rit] in ejusdem damnatæ praxis defensione[m] vel ea quæ in dicto Brevi contra eamd[em] praxim decreta sunt impugnare, aut alienos sensus temerè detorquere seu int[er]pretari ; incidat ipso facto in excommu[ni]cationem, à qua non possit... nisi à no[bis] absolvi.* Loquens autem de confessar[iis] exquirentibus nomen complicis, *eid[em] pœnitenti, si manifestare renuerit, sacr[a]mentalem absolutionem denegando,* dic[it] *Noverint sese, ultra peccati lethalis i[n]cursum, suspensioni ab officio audiend[o]rum confessionum, aliisque etiam grav[io]ribus pœnis fore subjiciendos.* Et inferi[us] addit Pontifex quòd quicumque no[n] ex confessione sua, sed aliunde al[i]quem noverit confessarium exquire[n]tem, nomen complicis cum deneg[a]tione absolutionis, tenetur illum int[ra] solitum terminum denuntiare sub pœ[na]

nis consuetis. Excipit tamen casum, quo confessarius ex simplicitate hoc faceret, dicens : *Quamvis imprudens et malus, simplex tamen quidam et nudus actus fuerit, id est iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in... nostro Brevi reprobatam, tanquam ad licitam, eumdem confessarium suspectum reddant.*

Rectè autem dicunt *P. Conc. p.* 693. *num.* 21. et Auctor *Commentar. ap. Antoine p.* 506., quòd hic Pontifex tantùm damnavit illorum abusum confessariorum, qui *tùm procurandæ complicis* (ut loquitur bulla) *correctionis, aliorumque bonorum... specioso prætextu colorare tùm emendicatis quibusdam doctorum opinionibus defendere non dubitarent.* Cæterùm confessarii benè possunt et tenentur, ad integritatem confessionis servandam, exquirere circumstantias necessarias, nempe quæ vel speciem mutant, vel exquirendæ sunt, ut pœnitentis conscientiæ consulatur, putà si confessarius exquirat, an persona complicis sit in primo vel secundo gradu, si ligata voto, si sit ancilla, si habitet in eadem domo, licèt veniat in cognitionem complicis.

492 — Præterea, ultra necessitatem explicandi circumstantias peccati, *Mazz. t.* 3. *p.* 369. *n.* 1. *ex Lugo, Soto, Armilla, Diana, Aversa, etc.*, loquens de præfata bulla, sic ait : *Si gravia damna timerentur à complice, quæ solus confessarius posset impedire, esset ei manifestandus complex.* Auctor autem citatus *Comment. in Antoine l. c.* sic dicit : *Accidere interdum potest, ut adigendus sit pœnitens ad revelandum complicem, cùm nempe agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem reipublicæ vergere possunt. Ut impediatur malum, si fieri potest obligatur pœnitens ad exquirendum consilium confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat, et nisi revelare velit pœnitens, minimè est absolvendus ; nam ex lege non minus justitiæ quàm charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando quando privatæ alicui personæ imminère potest, non loquor, nam ferè semper suppressis complicum nominibus consilium præbere potest sacerdos.* Ita præfati AA. Hic tamen quid de hoc sentiam, mihi lubet exponere. Nulli dubium quòd aliquando tenetur pœnitens complicem manifestare ad aliquod grave damnum impediendum ; sed spectatâ tam rigorosâ (ut vidimus) Pontificis prohibitione, ad finem vitandi proximi infamiam, sacramenti injuriam, sigilli violationem, scandalum, etc. prout exprimitur in bulla, non est licitum confessario nomen complicis exquirere ad finem faciendæ correctionis. Unde, casu quo pœnitens verè teneatur complicem patefacere, tantum poterit confessarius pœnitenti imponere in genere, ut complicem revelet alicui, qui scandalum possit impedire, sed nunquam licebit confessario dicere, *revela mihi.* Si verò pœnitens ex se, et sponte sua rogaret confessarium, ut complicem corrigeret, tunc confessario multa prudentia opus est, nam ordinariè loquendo non expedit, ut se immittat in hujusmodi rem ; ipsi enim tantùm incumbit curare damnum sui pœnitentis, non alienum, et solummodò intra confessionem, non extra ; et ex alia parte confessarius difficulter assumet hoc munus corrigendi sine periculo scandali, et offensionis sacri ministerii.

ARTICULUS III.

Quæ sint reliquæ conditiones confessionis.

493 Confessio debet esse vocalis. Quando licet aut sit obligatio confitendi scripto ?
494 Debet esse secreta.
495 Debet esse vera.
496 Quando mendacium in confessione sit veniale ?
497 Quando mortale ?

493. — « Resp. Præter integritatem, » sunt hæ tres: Prima, *ut sit vocalis,* » scilicet ordinariè, idque propter » usum et praxim Ecclesiæ graviter » obligantem, nisi subsit justa causa, » ut impotentia, sive physica, sive mo- » ralis, quæ si adsit, potest fieri nutu, » scripto, aliove signo : v. g. si quis ob » anxietatem loqui non possit, aut » puella supra modum verecunda ali- » ter se non possit explicare, quàm » scripto, quo à confessario lecto, ad- » dat voce, de his me accuso. *Suar.* » *Vasquez, Card. de Lugo, Laym. l.* 5. » *t.* 6. *c.* 6. *n.* 3. » (*Ita etiam Salm. de pœn. c.* 7. *d.* 2. *n.* 11. *cum Vasq. Can. Pal. Con. etc. Idque expressum habetur in* Extrav. Inter cunctas, de privil. *ubi dicitur* : Nisi articulus necessitatis occurrat, sacerdoti facienda est oris confessio. *Idem dicunt præfati* **AA.** *de*

eo, *qui ob impedimentum linguæ, valde gravem difficultatem se confitendi voce experitur. Idem sentit Tamb. de scrupuloso, qui putat scripto meliùs se explicare*) « Imò qui aliter non potest, tenetur » juxta communem sententiam con- » fitêri per nutus, aut scriptum tem- » pore præcepti: etsi id quoad scrip- » turam non admittant *Nav. Tol. Sot.* » *Val. Dian.* extra articulum mortis. » (*Vide dicta n.* 429. *in fin. et num.* 479). « *Vide C. de Lugo d.* 15. *n.* 87. Simili- » ter suadendum esse surdis, ut confi- » teantur scripto (licèt ad id non » teneantur), ne ab aliis audiantur: » eamdemque ob causam eos non in- » terrogandos, nisi de planè neces- » sariis, ex *Possev.* docet *Dian. p.* 3. » *t.* 4. *r.* 127. *et p.* 6. *t.* 6. *r.* 5.

Unde resolves.

« Is, qui extra necessitatem totam » confessionem facit nutu vel scripto » mortaliter peccat, ac consequenter » non absolvitur. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* » 127. *ex Sylvio. Vide Fill. t.* 1. *tr.* 7. » *c. Conc. d.* 6. *dub.* 1. *Suar. d.* 21. *sect.* » 3. *n.* 5.

494. — « Secunda conditio, *ut sit* » *secreta*, id est, ut fiat soli sacerdoti, » non quidem ex necessitate, sed usu » Ecclesiæ. Publica autem, qualis in » naufragio, prælio, hospitali, ubi alii » adjacent, vel per interpretem fit, non » obligat (saltem respectu peccatorum » occultorum), nisi ex charitate suî, » eum, qui in articulo mortis dubitat » de contritione; ac tùm adhuc suf- » ficit ea confitêri quæ minorem pa- » riunt infamiam. Ita *Suar. Fagund.* » *Dian. p.* 3. *tr.* 4. *r.* 29. *etc.*

Unde resolves:

« Si quis peccata in prioribus confes- » sionibus oblitus esset, non tenetur » etiam in articulo mortis ea confitêri » publicè, vel per interpretem: quia » peccatorum oblitorum confessio tan- » tùm obligat ex præcepto positivo » divino, quod hoc in casu cessat. *Vide* » *Laym. c.* 6. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 128. » *et* 129.

495. — « Tertia conditio, *ut sit vera:* » quod requiritur essentialiter in ma- » teria substantiali, et necessaria; quia » aliàs in re gravi deciperetur judex, » neque esset confessio integra, ideo- » que irrita. Non tamen in materia » libera, tùm quia falsitas signi in ac- » cusatione circa materiam accesso- » riam, non facit sententiam irritam: » tùm quia talis tantùm peccat venia- » liter, cùm non sit graviter injurius » sacerdoti, nec sacramento. Ita *Navarr.* » *Suarez, etc.*

Unde resolves:

496. — « 1. Non est mortale, nec irri- » tat sacramentum: I. Si in confessione » mentiaris leviter cira res non per- » tinentes, aut non necessarias ad sa- » cramentum: v. g. si historiam fal- » sam narres, vel si leges veniale, vel » mortale, quod non teneris confitêri.

An peccet graviter, qui negat confessario peccatum aliquod veniale commissum, aut mortale aliàs confessum? Affirmant *Cajet. in* 2. 2. *D. Thomæ q.* 69. *art.* 1. *Armilla ap. Renzi cap.* 2. *sect.* 2. *q.* 3. Quia (ut dicunt) hic videtur gravem irreverentiam sacramento irrogare: et de hoc valde dubitat *P. Conc. p.* 281. *n.* 6. *ex D. Th. loc. cit.* qui ait: *Si confitêri noluerit veritatem quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit mortaliter peccat*. Unde *P. Concina* non excusat à mortali qui hoc advertenter faceret, eò quòd se exponeret periculo gravis culpæ. Sed omninò tenendum oppositum cum sententia communi, quam tenent *Busemb. ut suprà, et Lugo d.* 16. *n.* 98. *Laym. c.* 8. *n.* 5. *Antoine p.* 511. *qu.* 13. *Anacl. p.* 600. *n.* 17. *Holzm. n.* 556. *Ronc. c.* 5. *q.* 5. *r.* 1. *Renzi l. c. et Bonac. p.* 2. §. 2. *n.* 12. *cum Suar. Sanchez, Reg. et aliis passim*: ratio, quia, cùm illa non sit materia necessaria sacramenti, tunc minimè decipitur confessarius in re gravi. Ad textum autem *D. Thomæ* clara est responsio; ibi enim S. Doctor tantùm loquitur de nolente in judicio civili fatêri veritatem, quam dicere tenetur: sed in foro sacramentali certum est ex Tridentino nullam esse obligationem confitendi venialia; unde negatio venialis commissi, vel mortalis jam confessi non excedit malitiam simplicis mendacii.

« II. Si falsò te accuses de veniali; » quod tamen mortale grave erit, si » id facias non dando aliam materiam, » cùm sic formam reddas irritam, et » sacramentum: nisi tamen facias ex » scrupulo, perturbatione. Ita *Suarez,* » *Fill. t.* 1. *tract.* 7. *c.* 4. *Laym. lib.* 4. » *t.* 6. *cap.* 8. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *res* 96.

497. — « 2. Sacrilegium est et ab-

» solutio nulla : 1. Si mortale, quòd » confitêri tenêris, et putas esse, » neges, aut tegas, ne intelligatur. 2. » Ut communiter docetur contra *Sylv.* » si mortale tibi falsò imponas, nisi » tamen fiat ex simplicitate, et scru- » pulo, etc. 3. Si neges, vel mentiaris » circa peccata aliàs ritè absoluta, » quando confessarius, ut judex, vel » medicus de iis aliquid, ut necessa- » rium ad præsentem confessionem, » interrogat. *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* » 10. *Tamb. l.* 2. *c.* 10. §. 2. secùs si » ad præsentem confessionem non fa- » ciat. *Ibid.* »

Si quis affirmat peccatum mortale, quod non fecit, vel negat fecisse quod fecit, duplex mortale committit, unum sacrilegii contra virtutem religionis ob reverentiam sacramento debitam, alterum mendacii sibi graviter perniciosi contra virtutem veracitatis; ita rectè *Holzm. n.* 354. *et Spoier n.* 482. *cum aliis passim.*

ARTICULUS IV

Quando confessio sit invalida, et quomodo iteranda?

498 An valeat confessio apud confessarium excommunicatum ?
499 An apud surdum, indoctum etc. An apud audientem aliquod peccatum ?
500 De judicio peccatorum efformando à confessario.
501 Quando confessio sit invalida ex parte pœnitentis ?
502 Quomodo iteranda confessio facta eidem confessario ?
503 Quid si peccatum sit inculpabiliter omissum? An ob magnum concursum possit confessio dimidiari ?
504 Quid de rusticis qui numquam explicarunt species, neque numerum ?
505 Non est obligatio repetendi confessiones, nisi constet de ipsarum nullitate.

498. — « Resp. 1. Id contingit ex » duplici capite. Primò ex parte con- » fessarii, si jurisdictionem non ha- » buit, vel certè impeditam per censu- » ram, » (*Semper ac per ipsam sit vitandus, secùs si sit toleratus. Salm. de pœn. p.* 4. *c.* 9. *n.* 18. *Roncaglia c.* 5. *q.* 1. *et alii passim*) « vel si formam substantia- « liter vitiavit, vel non intendit absol- » vere, vel peccatum nullum intel- » lexit.

499. — « Dico, *nullum;* quia si ob » surditatem, somnum, vel distractio- » nem, aliqua, licèt mortalia, non in- » tellexerit, sine culpa pœnitentis, pro- » babiliùs est valuisse absolutionem, » ac postea tantùm repetenda esse non » audita, ut contra *Sylv. Anton. Navar* » *et alios* docent *Henriq. Laym. l.* 5. *tr.* » 6. *c.* 9. *Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* 198. Addo, » *sine culpâ* : quia si semidormienti » mala fide confitearis, peccas, et con- » fessio est invalida, ideoque repeten- » da, *Tamb. l.* 2. *c.* 10. §. 3. Denique » addunt aliqui cum *Tol.* si confessa- » rius indoctus non potuit discernere » mortale et veniale, invalidam esse. » Verùm id *Suarez, Laym. et alii* passim » rejiciunt, et quidem etiamsi confes- » sarius putasset esse veniale, quod » fuit mortale; ideòque confessionem » bonâ fide tali factam non esse opus » repetere. Ita *Henr. Sanch.* 1. *mor. c.* » 10. *n.* 69. *Dian. part.* 3. *t.* 4. *r.* 121. » *contra Vasq.* Dixi, *bonâ fide*, quia, si » malâ fide, v. g. quia quæsivisti ta- » lem confessarium, qui tibi medêri » non possit, debes repetere : cùm » enim actu peccaveris, dum confite- » reris, non fuisti ritè dispositus, ideo- » que nec absolutus. *Tamb. l.* 2. *c.* 10. » §. 3. » (*Tunc igitur debet repeti confessio ob ignorantiam confessarii, quando pœnitens jam novit eum insufficientem; vel quando clarè vidit confessarium non percipere gravitatem sui peccati. Salm. de pœn. c.* 9. *p.* 4. *n.* 28 *et.* 29 *Suar d.* 28. *s.* 2. *n.* 12. *et Lugo d.* 16. *n.* 602. *cum Gabr. Henr. Med. Sylv. Hurt. etc.*) « Denique si finitâ confessione intelli- » gas confessarium aliqua non perce- » pisse, sive propter somnum, sive » distractionem, nescias autem, quæ » sint illa, tenêris repetere confessio- » nem, si brevis fuerit, quia de singu- » lis prudenter potest dubitare : si au- » tem longa fuerit, ait *Tamb. l. c.*, non » tenêri ob rationem contrariam; et » satis esse confitêri, quòd dubites, an » aliquod ex tuis peccatis confessor » perceperit. » (*Sic etiam tenent Salm. ibid. n* 24. *cum Dicast. et Leand. qui dicunt, Christum D. non præsumi imposuisse præceptum integritatis cum tanto onere, scilicet omnia peccata repetendi in tali casu, et idem docet Lugo d.* 16. *n.* 607. *cum Sanch. etc communiter.*)

500. — Rectè notant *Salm. ibid. n.* 26. *cum Lug. et Pal.* quòd confessarius non tenetur de singulis peccatis certum formare judicium, sed tantùm de obviis, et claris. Et idem ajunt *Tamb. cum Sylvest. et Holzm. n.* 727. *cum Sporer, et communi.* Deinde dicunt *Salm. ibid. n.* 27. *cum Suar. Lug. etc.*, quòd si

pœnitens confiteatur peccatum, quod nec ipse, nec confessarius noverit esse mortale, si postea noverit certò fuisse mortale, non tenetur iterùm confitêri, *Vide dicta n.* 479. *in fine.*

Eodem loco docent *Salm.* (*dict n.* 27.) *cum Soto, Suar. Con. Lugo, Pal. Bon. etc.* non esse similiter iterandam confessionem factam bonâ fide confessario nescienti discernere species et numerum: neque inter mortale et veniale, etiam in casibus obviis. Ratio, quia, etsi debita pœnitentia non imponatur, absolutio utique valida est, dum ex utraque parte concurrunt jam requisita ad valorem sacramenti. Sic enim censendum est, Christum Dominum hoc sacramentum instituisse, cùm tales defectus passim contingant. Hoc tamen dico intelligendum, nisi constet, numerum, vel species explicatas fuisse; aliàs integritas confessionis certò supplenda est, ut rectè advertunt cum communi *Lugo dist.* 22 *n.* 77. *Elbel p.* 276. *n.* 254. *et iidem Salm. de pœnit. c* 12. *p.* 4. *n.* 49. *cum Gabr et Dicast.* Quia, licèt prior confessio fuerit valida, confessio tamen præsens facienda est cum debita integritate.

« Sive timoratæ, inquit Ballerini, sive minus timoratæ conscientiæ sit pœnitens, rata manere debet regula sequens: neminem obligandum ad repetendas confessiones, nisi de horum invaliditate certitudo moralis suppetat. Præmissa distinctio confert aliquo modo ad indicium quodpiam, seu ad conjecturas; sed conjecturæ non pariunt certitudinem. »

(In Gury. de Pœnit. n. 516.).

501. — « Secundò, invalida est ex » parte pœnitentis, si fuit excommu- » nicatus, de quo infra: si mortale » tacuit; vel de eo se falsò accusavit; » si mortaliter negligens fuit in exa- » minanda conscientia: item si non fuit » attritus (quod patêre solet inde, si » sponte quæsierit confessarium sur- » dum, indoctum, cæcum, etc. *Vide* » *Sanch. l. c.*): si nolit tollere occa- » siones, etc. *Vide Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* » 201. quibus addi potest ut pluri- » mùm, si peccatum carnale confes- » sus sit suo complici. » (*Hoc hodie certum est ex bulla Bened. XIV sub pœna excommunicationis in absolventem Papæ reservata. Vide Decret. I. Bened. XIV. in fine Operis et vide dicenda n.* 555.

502. — « *Resp.* 2. Si confessio apud » eumdem confessarium iteretur, suf- » ficit uno verbo in communi se accu- » sare de peccatis antè illi cognitis, » dummodo is eorum recordetur, sal- » tem in confuso, aut statûs, ac vitæ » hominis in communi, aut pœniten- » tiæ à se impositæ, ut docent *Vasq.* » *Tol. Laym. Sa, Dian. p.* 3. *tr* 4. *r.* 123. » Imò si nihil horum, sed tantùm quòd » sibi confessus fuerit, recordetur, » validè, etsi illicitè, absoluturum pu- » tant *Laym. et Dian. l. c.* Idem abso- » lutè docent *Granad. et Mercurus in* 3. » *p. q.* 9. *n.* 1. cum quibus *Dian. p.* 5. » *t.* 14. *r.* 51. se retractans, probabile » censet, quòd etiam licitè possit ab- » solvere.

Quæritur an sit repetenda confessio, si sacerdos oblitus fuerit peccata audita, antequam absolutionem impertierit? Commune est apud DD. non esse repetendam confessionem factam eidem confessario, quando illa fuit prolixa, aut absolutio fuisset dilata, et confessarius recordatur saltem in confuso statûs pœnitentis. Ita *Nav. Sylv. etc.*, quos citat et sequitur *Suar. d.* 22. *sect.* 6. *in fine, Laym. c.* 9. *n.* 6. *Con. d.* 7. *dub.* 11. *n.* 109. *Bon. q.* 5. *sect.* 2. *p.* 3. *n.* 15. *Croix n.* 1216. *cum communi.*

Dubium 1. est, an repetenda sit confessio apud eumdem confessarium, quando confessio fuit invalida?

Prima sententia probabilis, quam tenent *Suar. l. c. n.* 7. *et Con. l. c.* distinguit, et dicit quòd si confessio fuit nulla defectu alicujus partis essentialis in sacramento, nempe quia defuit dolor, aut integritas in pœnitente, aut jurisdictio in confessario, tunc tota repetenda est. Ratio, quia eo casu confessio non fuit sacramentalis. Et huic sententiæ consentiunt in parte *Palud. Adrian. Moya, et Ills. apud Croix n.* 1216. scilicet casu quo confessio fuit irrita defectu jurisdictionis in confessario, quia tunc fuit facta non judici. Secùs verò, si confessio fuit invalida ex parte confessarii ratione tantùm sui muneris, nempe quia ipse non benè pronuntiaverit formam, vel non habuerit intentionem absolvendi. Et hoc est commune apud omnes (ut ait *Croix l. c.*), modò confessarius reminiscatur statûs pœnitentis.

Secunda sententia verò communior, et non minùs probabilis, quam tenent *Nav. c.* 9. *n.* 19. *Lugo d.* 16. *n.* 638. *Tamb. l.* 3. *c.* 2. *n.* 9. *Diana p.* 3. *tr.* 4.

r. 123. *cum communi, Laym. c.* 9. *n.* 6. *cum Sa, S. Anton. Sylvest. Med. Vasq.* item *Bon. Val. Aversa, et alii ap. Croix d. n.* 1216. dicit, quod undecumque defectus evenerit, sive ex parte confessarii, quia defuit jurisdictio, sive ex parte pœnitentis, quia defuit dispositio aut integritas, non est opus repetere confessionem, sed sufficit si confessarius recordetur statûs pœnitentis, vel resumat notitiam ejus in confuso, et pœnitens in communi se accuset de omnibus priùs confessis. Ratio, quia, licèt prima confessio non fuerit sacramentalis, utpote sacrilega, vel facta non judici, tamen ratificatio illius, dum pœnitens deinde in generali se accusat de culpis confessis, conjuncta cum notitia antecedenter habita à confessario, bene sufficiens reputatur. Item, quia (ut probabiliter censet *Croix l. c.*) talis confessio, cùm facta fuerit in ordine ad absolutionem recipiendam, sufficienter dicitur etiam sacramentalis, quatenùs ipsa etiam sigillum sacramentale obstringit.

Non autem placet sententia *Lugonis n.* 638. quam sequitur *Aversa ap. Croix n.* 1217. nempe quòd si pœnitens ex mera narratione dixerit confessario peccata sua, et postea de illis in communi se accuset, tunc pariter sufficiet quòd confessarius de ipsis in confuso recordetur. Sed veriùs dicendum cum *Croix loc. cit.* tunc omninò repetendam esse confessionem. Ratio, quia nulla confessio tunc adfuit sacramentalis, nec prima, nec secunda: non prima, quia peccata non fuerunt manifestata in ordine ad absolutionem, ita ut de illis confessarius non teneretur ad sigillum sacramentale: non secunda, quia peccata non sunt sigillatim confessa, ut requiritur in Tridentino ubi dicitur, quòd in confessione sacramentali debent explicari omnia et singula peccata.

Dubitatur 2. Quid si confessarius ne confusè quidem recordetur statûs pœnitentis, sed tantùm pœnitentiæ? Hoc sufficere ad absolvendum dicunt *Nav. c.* 9. *n.* 19. *et Busemb. ut suprà cum Vasq. Tol. Laym. Sa, etc.* Et ratio videtur esse, quia ex ipsa notitia pœnitentiæ poterit confessarius efformare judicium de statu pœnitentis.

Dubitatur 3. Quid si confessarius nec meminerit statûs pœnitentis, nec pœnitentiæ injunctæ, sed tantùm quòd pœnitentiam imposuerit? adhuc hoc casu dicunt *Suar. et S. Anton. Sylvest. Pal. apud Croix n.* 1216., sufficere, si memoretur imposuisse pœnitentiam. Sed huic non acquiesco, quia sacerdos, dum sententiam profert, debet efformare judicium saltem de statu conscientiæ pœnitentis. Casu verò quo confessarius non imposuisset pœnitentiam, nec haberet nunc notitiam saltem confusam statûs pœnitentis, non poterit quidem licitè absolutionem impertiri, ut rectè dicunt *Lugo n.* 642. *Croix n.* 1218. *et Laym. cum aliis suprà cit.*, quia tunc non posset convenientem imponere pœnitentiam. Si tamen tunc absolveret, factâ confessione in communi, validè absolveret, ut *Laym. c* 9. *n.* 6. *in fine, et Croix l. c. cum Aversa, Illsung, et Diana.*

503. — « Resp. 3. Raró obest defec-
» tus ex parte confessarii, si pœnitens
» eum inculpabiliter ignorat; quia in
» confessione sequenti absolvetur etiam
» ab iis, à quibus se bonâ fide absolu-
» tum putabat.

Unde resolves:

« Is, qui à puero peccatum aliquod
» grave, v. g. mollitiem, inculpabiliter
» omisit, vel quia putavit leve esse, vel
» nullum, non ideo tenetur repetere
» alia peccata (vel confessiones inter-
» medias), sed hoc tantùm, ut docent
» *Bon. Sanch. t.* 1. *l.* 1. *c.* 16. *Vasq. in* 1.
» *p. t* 4. *q.* 92, *Sancius, Laym. hic cap.* 9.,
» addens, si simplex rusticus, qui totâ
» vitâ tantùm fecit confessiones gene-
» rales, nihil confitens in specie, nec
» aliter instructus sit, etsi validè is sit
» absolutus, cum onere, ut cùm me-
» liùs cognoverit, omnia subjiciat cla-
» vibus; si tamen veniat, quando in-
» gens est copia pœnitentium, ut tunc
» disponi non possit ad omnia repe-
» tenda, posse eum absolvi, auditis
» tamen peccatis ab ultima confessione
» factis, cum obligatione, ut meliùs
» faciat. Ita *Laym. l. c. c.* 9. *n.* 4 *Vide*
» *Dian p.* 3. *t* 4. *r* 108. ubi addit ex
» *Nav. Sylv. Becan. Vasq. Regin. t.* 1.
» *l.* 6. *c.* 5. *sect.* 3. *n.* 153. *et Joan.*
» *Sancio*; quòd etsi ex errore culpabili
» mortaliter, peccatum tale, v. g. mol-
» litiei, vel numerum aliamve circum-
» stantiam necessariam omiseris, non
» ideò tenêris repetere confessiones in-
» termedias bonâ fide, et legitimè fac-
» tas (in quibus ex naturali oblivione

» defectum illum non fueris confessus), » cùm validæ fuerint, et maneant va- » lidæ.

Opinio suprà enuntiata apud *Busemb.*, nempe quòd possit dimidiari confessio ob copiam pœnitentium (quamvis *Laym. l. c* hanc non absolutè teneat) est proscripta ab *Innoc. XI.* in prop. 59., quæ dicebat: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursùs pænitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut indulgentiæ.*

504. — Quod autem ad confessionem rusticorum pertinet, dicit I. *Tamb. Meth. Confess. l.* 3. *c.* 2. *n.* 9. *cum Hurt.*, quòd rustici, et pueri, qui bonâ fide confessi sunt, omittendo explicare species, et numerum suorum peccatorum, non sunt cogendi ad confessiones repetendas; sed hoc omninò est improbabile, quia, licèt hujusmodi rustici non teneantur repetere integrè confessiones præteritas, cùm illæ satis fuerint validæ, ut dicunt communiter et meritò *Pal. p.* 12. *n.* 3. *et Salm. de pænit. c.* 9. *p.* 4. *n.* 26. *cum Suar. Sylvio, Soto, Lugo, Conc. Adriano, Bon. Gabr. Dic. Præpos. Hurt. Fill. Vill. etc.* (quidquid dicant *Vasq. Turr. etc ibid. n.* 25.) quia ad tales confessiones jam adfuerunt omnia essentialiter requisita; formalis enim confessio est de essentia, non materialis; tenentur tamen explicare species, et numerum omissum, ut saltem confessionem præsentem integram faciant: ita *Lugo d.* 22. *n.* 77 *Bonac q* 5. *sect.* 2. *p.* 3. *n.* 6. *et Salm. ibid. p.* 3. *n.* 13. *et c.* 12. *p.* 4. *n.* 49. *cum Sylvest. Nav. Vasq. Reg. et alii passim.*

Dicit II. *P. Segneri* (*Instruct. Confess. cap.* 1.) citans *Perez et Lugonem d.* 16. *n.* 585 (sed hunc non benè, ut infrà videbimus) quòd si rusticus in confessionibus præteritis dixerit peccata sua modo rudium in confuso, non debet confessarius eum obligare, ut confessiones repetat, quia peccata illa jam fuerunt directè absoluta. Sed neque hoc placet, nam quamvis confessiones illæ fuerint validæ ob integritatem formalem, et peccata directè absoluta fuerint, tamen ipsæ fuerunt deficientes quoad integritatem materialem, quæ semper supplenda est. Et *Lugo l. c.* dicit huic difficultati difficulter responderi posse, tantùm ibi ait, quòd ob solam probabilitatem extrinsecam posset quis opinionem contrariam sequi, utendo sententià illorum AA. qui dicunt non esse obligationem iterùm explicandi peccatum priùs confessum ut dubium, si postea noscatur ut certum. Sed hanc opinionem jam reprobavimus cum communi *n.* 478.

Dicunt III. *Salmant. de pænit. c.* 9 *p.* 3. *n.* 13. *cum Henr Fagnan Dian. et Dicast.*, quòd rustici, qui sine culpa omiserunt explicare numerum peccatorum, non tenentur repetere confessiones, casu quo uniformem rationem vivendi tenuerint in præteritis annis ita ut ex confessione unius anni confessarius possit alias conjicere. Hoc ita genericè assertum neque satisfacit nam id tantùm censeo posse admitti quando in principio confessionis pœnitens patefecerit confessario præsenti quòd in annis præteritis semper confessus sit malè, numerum omittendo et confessarius ab initio, confessionem excipiendo illius anni, efformet simul judicium de annis præteritis. Secùs verò dicendum, si confessarius post confessionem exceptam illius anni advertat, pœnitentem omisisse numerum explicare in superioribus annis; tunc enim, si ex confessione præsenti habeat distinctam notitiam peccatorum, poterit quidem (quin repetantur priores confessiones) formare simul distinctum judicium de annis præteritis; sed si ex confessione præsenti habeat tantùm confusam notitiam de culpis confessis ut sæpiùs accidit in confessionibus longioribus et implicatis, eo casu (ut benè ait *Lugo d.* 16. *n.* 640.) tenetur sumere distinctam notiam specierum, et numeri omissi in confessionibus præteritis, nec sufficit tunc ad absolvendum notitia illa confusa statùs pœnitentis de annis præteritis, cùm ex una parte teneatur pœnitens aliquando peccata sua confitèri sigillatim, quod numquam fecit; et ex altera tenetur confessarius aliquando distinctum efformare judicium de peccatis.

505. — Cæterùm hic sedulò advertendum, non esse cogendos pœnitentes ad repetendas confessiones nisi moraliter certò constet eas fuisse invalidas, ut rectè dicunt *Croix l. c. p.* 2. *n.* 1221 *Gobat. tr.* 7. *n.* 275. *Holzm. p.* 179. *n.* 683. *v. Resp. Mazzotta t.* 3. *p.* 362. *et Elbel p.* 281. *n.* 273. *cum Fill. et communi* (*contra Antoine p.* 511. *q.* 12., qui inter rigidos auctores nostri temporis

non infimum habet locum). Ratio, quia possessio stat pro valore confessionum præteritarum, quamdiu de earum nullitate non constat. Dices: Quando extat præceptum, et dubitatur de ipsius impletione, possidet obligatio præcepti; ergò in dubio de valore confessionum præteritarum possidet obligatio eas repetendi. Sed respondetur, quòd regula præfata tùm currit, cùm adest præceptum, et dubitatur, an actus impletionis fuerit positus vel ne; cùm verò talis actus jam bonâ fide fuerit positus, et postea dubitatur, an fuerit validus vel invalidus, tunc ille ut validus est reputandus; tunc enim currit aliud principium, nempe quòd in dubio standum est pro valore actûs, ut communiter tradunt DD. cum *Laym. l.* 1. *c.* 5. *n.* 32. *ex* Glossa *in l. In contrahenda, de Reg. Jur. Croix t.* 1. *n.* 91. *Sporer tr* 1. *c.* 7. *n.* 78. *Mazzotta t.* 1. *n.* 74., qui asserit communem, *et Nav. Man. c.* 26. *n.* 287. ubi dicit: *Præsumptio pro actûs valore præponderat aliis.*

Et quoad obligationem repetendi confessiones recidivorum, de quarum valore sæpè dubitari potest, hanc regulam optimè tradit *Habert t.* 6. *p.* 465. sic dicens: *Si pœnitens aliquandiu post confessionem dignos pœnitentiæ fructus fecit, hoc est strenuè adversùs tentationes, et peccandi occasiones pugnaverit, confessarius judicabit validam fuisse confessionem. Secùs si paulò post confessionem, seu datâ primâ occasione, lapsus fuerit.* Tunc enim, ego addo, reverà moraliter certum est confessiones fuisse nullas, nam ille qui in confessione verè dolet et proponit emendationem, saltem per aliquod tempus à peccato se abstinet, saltem aliquem conatum adhibet ante relapsum; unde qui post suas confessiones ut plurimùm citò et sine aliqua resistentia iterùm cecidit, certè censendus est nullum, vel nimis tenuem habuisse dolorem vel propositum. Aliter verò dicendum, si per aliquod tempus perseveraverit, vel ante casum aliquam saltem resistentiam præstiterit[1].

[1] « Et quoad repetendas confessiones præteritas, rectè dicit *P. Segneri* talem obligationem » non adesse, nisi habeatur moralis certitudo de » invaliditate confessionum præteritarum, ut » esset, cùm observatur, quòd aliquis post confessiones semper reincidit in eadem peccata statim » post biduum aut triduum, sine ulla resistentia » et quin aliquod medium adhibuerit et quin occasionem removerit. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 26.
Edit. A. LECLÈRE.

DUBIUM IV.

DE SATISFACTIONE

ARTICULUS I.

Quæ ejus necessitas, et quantitas.

506. — « RESP. 1. Satisfactio, seu » pœnitentia à confessario data, est » necessaria necessitate non sacra» menti, sed præcepti; ideoque à con» fessario regulariter imponenda est, » secundùm *Suarez, et Reg. t.* 1. *l.* 7. » *n.* 17. sub mortali; tamen *Card. de* » *Lugo* concedit, ex parvitate materiæ

» posse venialiter peccari, ut vide *d.* 25. » *n.* 47. v. g. si ob peccata venialia » levis pœnitentia esset injungenda; » ejus enim voluntariam omissionem » venialem tantùm esse; » (*Et probabile putant Salmant. c.* 10. *p.* 2. *n.* 19. *cum Dic. etc.*) « ita etiam *Dian. p.* 6. *t.* 6. « *res.* 44. Et quidem proportionata « tùm peccatis, tùm facultati pœni- « tentis. Ratio prioris est, quia est pars « sacramenti non essentialis, sed inte- « gralis tantùm, habens effectum ex « opere operato, et majorem vi sacra- « menti, quàm sine eo. Ratio poste- » rioris est, tùm ex *Trident. sess.* 14. » *can.* 8. tùm quia sacerdos tenetur » curare integritatem sacramenti, et » tam vindicare, quàm medèri. *Bonac.* » *t.* 1. *d.* 5. *q.* 5. §. 3. *p.* 2.

Unde resolves:

507 — « 1. Excusatur aliquando con- » fessarius, si levissimam (vel etiam » nullam) pœnitentiam injungat, v. g. » I. Si pœnitentem vehementissimè » contritum, aut aliter satisfecisse ad- » vertat. *Caj. Nav. Suar. Reg. Bon. de* » *pœn. d.* 5. *q.* 5. *sect.* 3. *p.* 2. *n.* 1. *et* » 2. *Esc. cap.* 6. *n.* 41. Cùm verò id raró, » vel nunquam constare satis possit, » tutius est. » (*Imò necessarium ex Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 2. *n.* 22. *cum Pal. et Conninck*) « aliquam semper injun- » gere; ut rectè monet *Card. de Lugo* » 23. *sect.* 4. *n.* 48. II. Si pœnitens sit » mentis impos, aut aliter impotens, » aut morti proximus, aut valde de- » bilis, cui tamen prudenter injungi » levem saltem pœnitentiam, v. gr. » percussionem pectoris, invocatio- » nem nominis Jesus (saltem corde) » aliosve pios motus, vel ut per hære- » des sacrificia, eleëmosynas, et similia » opera pia fieri curet, monent *Suarez,* » *Laym. et Bonac. l. c. et Navar* qui » addit, posse injungi, ut patienter » ferat infirmitatem, quod tamen *Bonac.* » *l. c.* non probat; cùm fieri possit, ut » id valde angat infirmum, timentem » se non ritè satisfacere. » (*Nota hic quod habetur in Rituali Romano*: Ægris non esse injungendam gravem pœnitentiam, sed indicendam tantùm illam, quam, si convaluerint, opportuno tempore peragant. *Et idem dicitur in can. Ab infirmis. caus.* 26. *qu.* 7. *Dicunt autem Salm. ibid. n.* 21. *in fin. et Dicast. d,* 14 *dub,* 2. *n.* 14. *quòd si infirmus potest satisfacere per eleëmosynas, imponendæ sunt à confessario.*) « III. Quando » scrupulosus sæpiùs intra eamdem » horam redit cum novis culpis; quia » supponitur satis imposita in præce- » dentibus *Tan, l.* 4. *c.* 1. *ex Fagund.* « 2 Etsi confessarius peccet ex com- » muni, si pro magnis peccatis valde » parvam pœnitentiam imponat, ex- » cusari tamen eum posse putat *Diana* » *p.* 3. *t.* 4. *res.* 92. si addat illud: » *Quidquid boni feceris, etc.* Verùm hæc » regula universaliter admitti non po- » test, ut benè notant *Card. de Lugo d.* » 25. *n.* 57. *Conin. Tanner. Palaus, etc.* » contra quos *Diana* pro se citat *Baun.* » *et Leand. p.* 6. *t.* 7 *res.* 3. *et p.* 9. *t.* 9. » *resol.* 54. et ab aliis non immeritò » rejicitur, eò quòd verba, utpote merè » deprecatoria, non habeant vim ele- » vandi omnia opera bona ad effica- » ciam sacramentalem. *Aversa quæst.* » 13. *sect.* 7.

Utrùm per illa verba: *Quidquid boni feceris, etc.* eleventur ad effectum satisfactionis sacramentalis omnia bona opera pœnitentis, licèt non imposita? Negat *Viva q.* 6. *a.* 1. *n.* 3. quia virtus clavium tùm elevat pœnitentis opera, cùm ligat; quapropter, cùm verba illa ad nihil obligent in particulari, non ligat, et consequenter nec opera elevari possunt. Sed longè probabiliùs et communiùs ex *D. Thom.* affirmant *Nav. c.* 26. *n.* 24. *Fill. tr.* 8. *c.* 2. *Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 3. *n.* 35. *Elbel n.* 248. *Sporer n.* 569. *Holzm. n.* 610. *cum Reg. et Stoz.*, et probabile vocat ipse *Viva l. c.* Ratio, quia Ecclesia non frustrà, sed ad hoc quidem verba illa proferri præscripsit, ut omnia bona opera pœnitentis, quamvis ex ejus electione fiant, ad satisfactionis sacramentalis meritum eleventur Id omne docet *D. Th. in Quodlib.* 3. *art.* 28. ubi sic ait: *Et hæc quæ præter injunctionem expressam* (pœnitens) *facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali injunctione, quâ sacerdos dicit*: Quidquid boni feceris, etc *Et quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis, in quantum virtute clavium est culpæ commissæ expiativa.*

508. — « 3. Minor justo licitè datur » ex causa: qualis, v. g. est: I. Magna » contritio. » (*Nisi pœnitentia sit necessaria ad medicinam*) II. Fragilitas » animi, vel corporis, ob quam time- » tur majorem non impleturum. III. » Tempus jubilæi, vel indulgentiæ

» plenariæ. Ita *Suarez*, *Henriq*. *Laym*.

Certum est confessarium teneri ut judicem, et ut medicum imponere pœnitentibus satisfactionem, per se loquendo, peccatis condignam; ut judici enim incumbit infligere pœnas delictis commensuratas, et ut medico præscribere pharmaca idonea tam morbis contractis curandis, quàm in posterùm vitandis: ita ex Trident. *sess*. 14. *cap*. 8. ubi dicitur *Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, et pœnitentium facultate salutares, et convenientes satisfactiones injungere; ne, si fortè peccatis conniveant, et indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam..., sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, et castigationem*. Ergò tenetur pœnitens tam ad integrandum sacramentum, quàm ad satisfaciendum divinæ justitiæ exigenti reparationem injuriæ sibi illatæ, pœnalem satisfactionem Deo exhibêre.

Hinc benè advertit Catechismus Rom. p. 2. c. 5. *n*. 79. *Ut pœnitentes suorum scelerum pravitatem magis agnoscant, operæ pretium erit eis interdum significare, quæ pœnæ quibusdam delictis ex veterum canonum præscripto (qui pœnitentiales vocantur) constitutæ sint*.

509. — Diximus, *per se loquendo;* nam per accidens confessarius minuet pœnitentias propter justas causas, mox suprà à *Busemb*. descriptas, et signanter (prout communiter DD. docent) propter animi infirmitatem, quâ laboret pœnitens, et ob quam censeatur satisfactionem proportionatam non impleturus. Ita *D. Thom. Suppl. quæst*. 18. *art*. 4. (cujus verba inferiùs referentur) *Suar. d*. 38. *sect*. 4. *cum communi*, *Nav. cap* 16. *n*. 21. *Angel. p*. 634. *n*. 25. *Tol. lib*. 3. *cap*. 11. *n*. 8. *Abelly p*. 160. *vers*. 3. *Elbel n*. 248. *Laym. cap*. 15. *n*. 12. *Pal. p*. 20. *n*. 10. *Salm. de pœnit. c*. 10. *p*. 3. *n*. 46. ac alii passim etiam rigidioris sententiæ sectatores, ut *Habert de pœn. cap*. 10. §. 7 *Petrocor. c*. 2. *quæst* 2. *et Natal Alex. cap*. 6. *art*. 6. *reg*. 5. Ratio, quia tametsi juxta divinæ justitiæ rationem exigatur satisfactio peccatis adæquata, tamen ex divina clementia habenda est ratio virium pœnitentium tam corporis, quàm animi. Ideò dicitur in Tridentino: *Divinam clementiam decere, ne nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur*. Nota illud *absque ulla satisfactione*; ergo Deus non omnimodam satisfactionem, sed alicualem ex sua clementia tantùm exposcit. Et huc facit id quod dixit *D. Thomas Quodlib*. 3. *art*. 1. *Si contingat quòd sacerdos mitiorem satisfactionem imponat... nihilominùs pœnitens id aliquid ulteriùs obligatur; quod si in hac vita non perficiet, in purgatorio exsolvet*.

Nec obstat quòd in Trident. *l. c*. præscribatur pœnitentia injungenda esse pro qualitate criminum; nam ibidem simul dicitur, ut suprà relatum est, ut satisfactiones imponantur, *quantum prudentia suggesserit pro qualitate criminum, et pœnitentium facultate salutares et convenientes*. Nota tò *pro pœnitentium facultate*, id est spectatâ illorum infirmitate corporis, et animi: et nota tò *salutares, et convenientes*; undè rectè ait Auctor de *Offic. Conf apud Croix liv*. 1 *quæst*. 50. : *Salutares non sunt satisfactiones, quibus quæ gravitate vix pares esse pœnitentes videantur, adeò ut in eorum perniciem vertant*. Sic etiam explicat *Abelly p*. 161. verbum illud *salutares* : *Id est, ait, utiles ad salutem pœnitentium : confessarius enim debet hoc solum ob oculos habêre, ut pœnitentis saluti consulat*. Appositè etiam *Antoine*, quamvis hîc auctor meritò numeretur inter Scriptores rigidiores nostri temporis, tamen *p*. 516. *n*. 3 sic dicit : *Satisfactiones vindicativæ, ut salutares sint et convenientes, debent esse proportionatæ, non solùm multitudini et gravitati peccatorum, sed etiam facultati et dispositionibus pœnitentis ; neque enim salutares sunt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ; ut spectatâ pœnitentis fragilitate periculum sit, ne eas omittat; nam tunc in ejus exitium verterentur. In hoc autem sacramento magis intenditur emendatio et salus pœnitentis, quàm satisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum spirituale pœnitentis, potest imponi levior pœna quàm mereatur*. Quare S. *Anton*. 3. *p*. *tit*. 16. *c*. 21. ait : *Debet confessarius dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter pœnitentem implêre, ne ipsam violando deterius ei contingat*. Et Rituale parisiense dicit : *Confessarius pœnitentem interroget, an possit pœnitentiam sibi injunctam peragere, alioquin eam pro sua*

prudentia immutet, aut minuat. Ita *Antoine.* Idem sentit *Gonet t.* 6. *p.* 463. *collig.* 2. ubi inquit : *Ex rationabili causa potest interdum confessarius leviorem Pœnitentiam injungere, ut si pœnitens gravi morbo sit oppressus, vel si sit periculum, quod à confessione deterreatur, aut pœnitentiam injunctam non adimpleat.* Unde *Gerson in Regula mor p* 2. *c. de pœnitentia* dicit : *Tutius est cum parva pœnitentia, quæ sponte suscipitur, et verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in infernum.* Et *Cajet. in Summa v. Satisfactio,* ait : *Debiliter disposito pœnitenti danda est satisfactio, ut parvulus ignis foveatur, et ne apposita palea suffocetur appositis lignis desuper.* Item *Scotus d.* 15 *q.* 1. *art.* 5. loquens de pœnitente qui animo est infirmus, ait : *Si adeò est delicatus, quòd non velit jejunium adimplêre, imò si nullam pœnitentiam vult recipere, absolvendus est, et non respuendus, ne cadat in desperationem.* Et sic demùm concludit : *Illud sibi imponendum quod libentiùs recipit, et quod creditur impleturus.*

Idque confirmatur ex Rituali Rom. *de Sacram. pœnit.* ubi dicitur : *Postremò confessarius salutarem et convenientem satisfactionem, quantum spiritus et prudentia suggesserit, injungat, habitâ ratione statûs, conditionis, sexûs, et ætatis, et item dispositionis pænitentium.* Notà tò *dispositionis.*

510. — S. *Carolus Borrom. in Instruct. Conf. op. Concinam p.* 346. *n.* 14. sic præscripsit : *Canonum pænitentias, ut tempori ferunt, pro charitate et prudentia sua* (sacerdos) *minuet, prout peccatorum circumstantiæ requirent, in quibus rationem habebit contritionis.... Nec verò putent sua peccata levia esse, quia parva illis pœnitentia data est, sed hoc factum esse, ne eam quæ pro culparum ratione injungenda erat* (nota) *deserant cum periculo salutis suæ. Proinde pœnitentes ideo hortandi erunt, ut præter opera imposita, plura etiam alia præstare conentur.* Additque idem S. Archiepiscopus : *Talem imponat pœnitentiam, qualem à pœnitente præstari posse judicet. Proinde aliquando, si ita expedire viderit, illum interroget, an possit, anve dubitet pœnitentiam sibi injunctam peragere; alioquin eam mutabit, aut minuet.*

S. Joannes Chrysost. Hom. 43. *in c.* 28. *Matth.* sic ait : *Etsi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem?* Item *Hom* 44. *Sicuti enim, si fascem super humeros adolescentis quem non potest bajulare posueris, necesse est aut ut fascem abjiciat, aut sub pondere confringatur : sic homini* (nota) *cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est, aut ut pœnitentiam suam rejiciat, aut suscipiens, dum sufferre non potest, scandalizatus ampliùs peccet* [1]. Idque confirmat S. Doctor ex eo, quod scribit Apostolus (2. *Cor. c.* 2. *v.* 6 *et* 7.) : *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus, ita ut è contrario magis donetis, et consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est.* Unde *Chrysostomus* sic prosequitur : *Ex ea re docemur, quòd non solùm ad peccatorum naturam, verùm etiam ad mentem, habitumque peccantium oporteat moderari pœnitentiam. Hom.* 4. *in* 2. *ad Cor* [2].

Confirmat *D Thomas* (cujus regulam dicit *Conc. p.* 395. *n.* 12. servandam esse in imponendis pœnitentiis) *Suppl. q.* 18. *ar.* 4. dicens : *Pœnæ satisfactoriæ in canonibus determinatæ non competunt omnibus, sed variandæ sunt secundùm arbitrium sacerdotis... Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita sacerdos divino instinctu motus, non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus ex magnitudine pœnæ desperet, et à pœnitentia totaliter recedat.* Et quod hic S. Doctor non solùm loquatur de imbecillitate corporis, sed etiam animi pœnitentis, patet ex contextu ejusdem articuli; et clariùs ex *Quodl.* 3. *a.* 28. ubi dicit : *Videtur autem satis conveniens, quòd sacerdos non oneret pœnitentem gravi onere satisfactionis, quia sicut parvus ignis à multis lignis suppositis de facili extinguitur, ita posset contingere, quòd parvus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus,*

[1] In homel. 43, alias 42, alias 43 et 45, alias 41, quæ non sunt de cap. 28. Matth. sed 12. non invenimus verba hæc ipsa, nec priora nec posteriora, nec textum græcum percurrendo nec latinum. Benedict.; sed reperiuntur apud S. Chrysost. persæpe similia.

[2] In edit Benedict. D. Bern. de Montfaucon ut sequitur interpellatur latine locum græcum : *Ex quo illud discimus, non ex scelerum tantum natura, sed ex peccantium etiam animo atque affectione indicendam esse pœnitentiam, ut tum fit apostolus, quod ipsius imbecillitatem extimesceret.* (In epist. II, ad cor. homel. IV. n. 1).

propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante; unde melius est, quòd sacerdos pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis injungenda, et injungat sibi nihilominùs aliquid quod pœnitens tolerabiliter ferat : ex cujus impletione assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam sacerdos injungere non attentasset. Et hæc quæ præter injunctionem expressam facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa generali injunctione quâ sacerdos dicit: Quidquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Et idem Angelicus *Opusc.* 65. §. 4. postquam dixit: *Sacerdos non imponat pœnitentiam ita gravem, ut pœnitens totam dimittat... nec ita levem, ut contemnat peccatum.* Deinde addit: *Tamen tutius est imponere minorem debito, quàm majorem, quia meliùs excusamur apud Deum propter multam misericodiam, quàm per nimiam severitatem, quia talis defectus in purgatorio supplebitur.*

Idem fortiùs insinuat S. *Antoninus* 3. *p. tit.* 16. *c.* 20. *sub initio*, ubi ait : *Est autem satis rationabilis causa non dandi hujusmodi pœnitentias indispositio pœnitentium, etiam quia aliquando non sufficeret tempus vitæ; nam* (ut dicunt *Raymund.* et *Hostiens.*) *debet confessor dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implêre, ne ipsam violando deterius contingat. Quòd si magna peccata commisit, et dicit se pœnitêre, sed non posse aliquam duram pœnitentiam agere, animet eum ad hoc confessor, ostendendo ei gravitatem peccatorum, et per consequens pœnarum, et sic tandem injungat ei pœnitentiam quam libenter suscipiat. Et si sacerdos non potest gaudêre de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quòd liberatum à gehenna transmittit ad purgatorium. Itaque* (ut inquit *Host.*) *confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere à se, sed potiùs imponat ei unum Pater noster, vel aliud leve, et quòd alia bona quæ fecerit, et mala quæ toleraverit, sint ei in pœnitentia, concordante S. Thoma. Hoc tamen sanè intellige, videlicet, quia si aliàs ipsum pœnitet, et paratum dicit se facere quod debet, sed onus pœnitentiæ dicit non posse sufferre, tunc propter hoc quantumcumque deliquerit, non debet dimitti sine absolutione, ne desperet.* Hucusque S. *Antonin.* Ex quo sequitur, quòd confessarius non debet permittere, ut pœnitens recedat sine absolutione, eò quòd nolit acceptare debitam pœnitentiam, sed potiùs imponat satisfactionem, quam ille libenter suscipiat, et verisimiliter impleat. Hinc probabiliter dicunt *Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 3. *n.* 46. *Croix n.* 1255. *et Lugo l. c. ex D. Antonino,* ut suprà, quòd est causa etiam satis justa minuendi pœnitentiam, ut pœnitens majori amore afficiatur erga hoc sacramentum. Sic pariter loquitur auctor *Petroc. t.* 4. *p.* 131. *q.* 3. *in fine: Studendum maximè est, ut pœnitentes necessarias pœnitentias sine magno incommodo, et absque confusione adimplère possint; experientiâ quippe quotidianâ docemur, importunas, et nimis onerosas satisfactiones pœnitentium animos frangere, et ab earum executione removère.* Et *Card. de Lugo d.* 25. *n.* 60. sic ait: *Pœnitentia debet esse salutaris et conveniens, hoc est, primo loco attendi debet ad utilitatem pœnitentis, ne scilicet laquei ei injiciantur, ut nova peccata committat; ex quo potissimùm capite excusari potest hodierna praxis, quâ leves pœnitentiæ imponuntur pro gravissimis peccatis; id enim sæpe fit propter spiritualem infirmitatem pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis scandalizabuntur, et vel confessionem fugient, vel certè confessarios imperitos adibunt. Monendi tamen sunt pœnitentes de insufficientia satisfactionis injunctæ.* Quapropter sapienter advertit *S. Th. de Villanova* (*Serm. Fer. VI. post Dom. Lætare*): *Hoc judicio meo ita perficies, si facilem unam* (pœnitentiam) *injunxeris, acriorem consulueris.* Optima praxis.

Ex his omnibus colligitur, quàm imprudenter se gerant confessarii, qui magnas imponunt pœnitentias, quas prævident pœnitentes non impleturos. O quàm plures confessarii indocti inveniuntur (loquor experientià doctus in Missionibus, in quibus ferè triginta annos sum versatus), qui non dubitant absolvere eos qui vel sunt in proxima occasione peccandi, vel recidivi indispositi, et insipienter putant se ipsos curare graves eis imponendo pœnitentias ; ex quo fit, quòd illi, etsi pœnitentiam acceptent, ut absolutionem carpant, tamen post absolutionem obtentam, quia nullum eis remedium præscribitur quo præserventur, brevi misererè relabuntur, pœnitentiam non implent, et ab ejus gravitate deterriti, deinde à confessione abhorrent, et sic in peccatis diutius tabescunt. Cæterum

hìc animadvertendum puto, quòd (extra casum gravissimæ infirmitatis, aut vehementissimæ contritionis, ut suprà dictum est *n.* 507.) non benè ageret confessarius, si pro culpis mortalibus injungeret pœnitentiam per se levem, quæ levem inferat obligationem. Licèt enim, si expedierit, imponatur opus quod respectivè ad peccata sit leve, tamen regulariter semper injungenda est aliqua pœnitentia gravis, quæ gravem inducat obligationem.

511. — « 4. Non potest injungi 1. ingressus religionis, ut docet *Sa, v. Satisfactio,* quia id nimis durum videtur. 2. Pœnitentia publica, si sit periculum revelandæ confessionis, aliàs interdùm pro publico peccato potest, et expedit. »

Quoad primum spectat, commune est apud DD. non posse imponi in pœnitentiam ingressum in religionem. Ita *Laym. c.* 15. *n.* 11. *et Escob. lib.* 17. *n.* 166. *cum Nav. Sa, Sylv. et Henr. ex B. Th.* 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. An autem possit alicui imponi, ut recipiat sacramentum matrimonii. Affirmat *Leand. d.* 9. *q.* 35. cùm quibusdam, casu quo confessarius noverit matrimonium esse illi remedium necessarium. Sed meliùs hoc reprobant *Laym. l. c. et Escob. n.* 167. *cum Fagund.* quia matrimonium omnimodam requirit libertatem.

512. — Quoad secundum spectat, pœnitentiam publicam certum est non posse pro peccato occulto imponi, ut ajunt communiter *Palaus p.* 21. §. 2. *n.* 5. *Croix n.* 1265. *Elbel n.* 236. *et alii passim;* quia, ut docent *S. Th. Nav. Suar. Vasq. etc. ap. Elbel*, per hoc indirectè revelaretur sigillum : idque expresse prohibet Rituale Rom. dicens : *Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponat.* Pro peccato autem publico dubitatur, an possit publica imponi pœnitentia ? Negant *Nav. Sa, Reg. et Vega ap. Pal. l. c.* §. 3. *n.* 5., quia hæc esset manifestatio confessionis, et violatio sigilli. Sed communiter posse affirmant *Pal. l. c. Suar. d.* 37. *sect.* 6. *n.* 3. *Bon. p.* 2. *n.* 14. *Croix n.* 1264. *Roncag. c.* 1. *q.* 7. *Antoine p.* 517. *r.* 2. *Salm. de pœnit. c.* 10. *n.* 39. *Holzm. n.* 609. *Elbel. n.* 238. *et Escob. l.* 17 *n.* 154. *cum Con. Vasq. Henr.* Idque expressè docuit *D. Th. in* 4. *d.* 14. *q.* 1. *a.* 5. *qu* 1 ubi dixit oportere, *ut peccatum publicum publicam habeat medicinam.* Probatur 1. *ex cap. Manifesta* 1. *de pœnit. et rem.* ubi dicitur : *Manifesta peccata non sunt occultà correptione purganda.* Et ex Trident. *sess.* 24. *c.* 8. ubi : *Huic* (id est publico peccatori) *condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet.* Et in hoc loco loqui concilium etiam de foro sacramenti intelligunt plurimi ex AA. citatis contra *Nav.* qui intelligit non sine quidem aliquo fundamento, ut mox infrà dicetur de foro externo. Nec obstat dicere, quòd talis publica pœnitentia esset manifestatio confessionis ; nam, cùm illa imponatur de consensu pœnitentis necessariò præstando si vult absolvi, manifestatio illa potiùs provenit ex libera actione pœnitentis, quàm ex præcepto confessarii. Hinc dicunt *Pal. Salm. Ronc. et Escob. locis cit. ex D. Th. ut suprà.* confessarium non solùm posse, sed etiam aliquando tenêri hanc publicam pœnitentiam imponere. Hoc tamen rectè advertunt *Ronc. c.* 1. *Reg. in praxi* 6. *et Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 3. *n.* 39 *in fin. cum. Con. et Aversa*, locum habêre in solo casu quo aliter non posset nisi per illam publicam pœnitentiam scandalum reparari; putà publicè restituendo honorem alicui publicè dehonorato. Cæterum, si publica pœnitentia non sit ita necessaria, meritò dicunt præfati AA. non debêre confessarium illam imponere reluctanti, cùm aliter possit salus obtinêri pœnitentis, et scandalum reparari, nempe per publicam frequentationem sacramentorum, visitationes Ecclesiarum, auditionem missarum, ingressum in aliquam Congregationem, ubi pietatis opera exercentur, et similia. Hinc *Fagnanus in d. cap. Manifesta,* refert, quòd S. C. noluit declarare, an in foro sacramentali pro publicis peccatis publicæ pœnitentiæ essent imponendæ.

« Un homme, par exemple, a montré du mépris pour les devoirs de la religion: s'il assiste aux offices divins, s'il s'approche des Sacraments, la réparation du scandale est suffisante. » (Gousset). Quod sane debeat scandalum publice reparare qui publice deliquit, non tam cadit sub præcepto satisfactionis quam sub præcepto charitatis. (Scavini).

513. — « Etsi possit, et aliquando ob fragilitatem pœnitentis etiam expediat, injungi opus aliàs debitum, seu præceptum, v. g. missæ auditionem die festo, etc. ut docent *Suarez*,

» *Vasq. Laym. lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 15 *et* » *alii.* (Unde si scrupulosus sæpiùs » redeat ad confessarium, intra breve » tempus semper nova confitendo, non » semper necesse est imponere pœni- » tentiam novam, cùm opus antè de- » bitum possit injungi. *Bonac. Henri q.* » *Card. de Lugo, Dian. p.* 6. *t.* 7. *r.* 6. » *contra Suar. Regin. et Baun*). Si tamen » confessarius non exprimat, censetur » imperasse opus liberum, ut docent » iidem, et *Dian. p.* 3. *tract.* 4. *r.* 84. » *Vide Con. d.* 10. *dub.* 8 *et Dian. p.* 4. » *t.* 4. *r.* 241.

Dubitatur igitur 1. An possit pro pœnitentia imponi opus aliàs debitum? Negant *Palud. Scotus, Capreol. etc ap. Renzi cap.* 2. *sect.* 3. *q.* 5. et consentit *Antoine p.* 517. *q.* 3. ubi dicit semper esse imponendum aliquod opus supererogatorium; quia opus aliunde præceptum præstandum est à pœnitente, etiamsi non confiteatur. Sed communiter et meritò affirmant *Lugo d.* 25. *n.* 67. *Sanch. Dec. l. c.* 14. *n.* 5. *Suar. d.* 38. *sect.* 6. *Bonac. q.* 5. *sect.* 3. *p.* 2. *n.* 12. *Anacl. p.* 635. *n.* 28. *Holzm. n.* 607. *Laym. cap.* 15. *n.* 10. *Elb. n.* 246. *Escob. l.* 17. *n.* 170. *Spor. n.* 504. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 83. *cum Vasq. Turr. Duard. Vill. etc. Pal. p.* 21. §. 1. *n.* 10. *cum Nav. Soto, Henr Ronc. c.* 1. *qu.* 6. *r* 2. *cum Con. et Candido, ac Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 3. *n.* 28. *cum Aversa, Victor. etc.* Ratio, quia opus illud jam præceptum, cùm sit satisfactorium, benè potest per claves elevari ad meritum etiam satisfactionis sacramentalis; unde sicut qui die festo audit missam, etiam ex voto debitam, duplex habet meritum; ita qui implet opus aliàs præceptum, injunctum simul in pœnitentiam. Hoc tamen non faciendum benè advertunt *Suar. Laym et Sporer loc. cit.* nisi spectatâ fragilitate pœnitentis. Communiter autem dicunt DD. quòd nisi expressè confessarius imponat opus aliàs præceptum, intelligitur impositum opus supererogatorium. *Vide Pal. l. c.* qui citat *Sanch. et Bon.* Si verò confessarius imponat auditionem missæ per mensem, non est obligatio audire duas missas in festo, ut satis communiter docent. *Con. d.* 10. *dub.* 8. *Laym. n.* 9. *Sanch. n.* 6. *Pal. t.* 1. *tr.* 3. *d.* 19. *p.* 1. *n.* 4. *Croix. n.* 1281. *Elbel n.* 235. *Spor n.* 564. *et Salm. ibid. n.* 30. *cum Bon. Mercero, et Diana.*

Dubitat. 2. An si pœnitens statim post absolutionem deferat aliud peccatum, sufficiat illi eamdem imponere pœnitentiam? Affirmant *Bonac. q.* 5. *p.* 2. *n.* 3. *et Croix n.* 1239. ex eadem ratione ut suprà. Sed meritò id reprobant *Palaus p.* 21. §. 2. *n.* 10. *et Roncaglia c.* 1. *qu.* 6. *r* 2. *cum Candido;* nam licèt opus aliàs præceptum benè possit injungi in pœnitentiam, ut suprà dictum est, non tamen opus præceptum eodem titulo satisfactionis sacramentalis.

514. — « 6. Etsi etiam possit injungi » opus internum, uti *contra Merat. et* » *alios* docent *Con. Hurt. et Dian. p.* 4. » *t.* 4. *resp.* 24. *communiter,* tamen de- » bet esse externum, et afflictivum, v. » gr. oratio, jejunium, eleëmosyna. » Nam avaris eleëmosyna, luxuriosis » afflictio corporis convenit. Utrùm » verò licitè imponantur preces reci- » tandæ pro defunctis, dubitari potest. » *Vega t.* 2. *c.* 64. *et Joan. Sancius d.* » 16. *n.* 1. negant : affirmant probabi- » liùs *Turr. de pœnit. d.* 37. *dub.* 4. » *Card. de Lugo d.* 25. *sect.* 5. *Vide* » *Dian. t.* 4. *p.* 3. *res.* 54.

Advertendum hìc, quòd tam oratio, quàm eleëmosyna, et quodcumque aliud bonum opus injunctum in sacramento pœnitentiæ valet pro opere pœnali et afflictivo, prout communiter docent doctores, quia respectu ad nos per naturæ lapsæ statum quæcumque virtuosa actio rationem habet pœnæ, ex eò quòd, amissâ originali justitiâ, omnes ad terrena et propria commoda proni sumus. Ita *Valent. t.* 4. *d.* 7. *q.* 14. *punct.* 3. *Castrop. d un. p.* 21. §. 3. *n.* 1. *Laym. tr.* 6. *de Sacr. pœnit c.* 15. *n.* 9. *Pitig.* 2. *p. dist.* 15. *q.* 1. *art.* 3. *concl.* 1. *et Salm. de pœn. c.* 10. *p.* 3. *n.* 26., *cum aliis et Busemb. ut suprà.* Idem scripsit novissimè doctus Auctor libri, cui titulus : *Istruz. per li nov. Confess. part.* 1. *cap.* 16. *n.* 373., ubi dixit : *Ma qui s'averta che noi non chamiamo, nè stimiamo inutile la penitenza qualunque ella sia, che s'ingiunge nel Sagramento, essendo certo, che anche un semplice segno di Croce congiunto con esso Sagramento è efficace per soddisfare; tanto più che nello stato presente della natura caduta ogni opera buona è in qualunque modo afflittiva e penale* [1] Id benè confirmatur à *S. Fran-*

[1] *Id est :* Hìc verò animadvertendum, pœnitentiam sacramentalem, quæcumque illa sit, nullatenùs à nobis inutilem aut dici aut reputari, cùm certum sit, vel simplex crucis signum, ipsi sacra-

ciseo Salesio in sua Philothea cap. 23. *p.* 201. ubi : *L'uno ha della pena a digiunare, l'altro a servire gl'infermi, a confessare, predicare, assistere agli sconsolati, o fare orazione, e simili esercizi : questa pena* (id est orandi, etc.) *vale più che quell' altra* (id est jejunandi); *perciocchè, oltre che egualmente doma il corpo, ella fa frutti molto più desiderabili.* Præsertim confirmatur à *S. Thoma*, qui dicit : *Quælibet oratio habet rationem satisfactionis, quia quamvis habeat suavitatem spiritûs, habet tamen afflictionem carnis* (*ut dicit Gregorius super Ezech. homil.* 14.) : *Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur procul dubio fortitudo carnis.* (*S. Th. Supp. q.* 15. *art.* 3. *ad* 1.)

Dubitatur hìc 1 An possit imponi opus internum? Negant *Sancius d.* 16. *n.* 1. *et Alens. ac Almain. ap. Suar. d.* 38 *sect.* 6. *n.* 2., quia pœnitentia, cùm sit pars sacramenti, debet esse sensibilis. Sed meritò cum communi sententia affirmant *Lugo d.* 25. *n.* 67. *Pont. de matr. l.* 1. *cap.* 7 *n.* 4. *Laym cap.* 15. *quæst.* 1. *Bonac. p.* 2. *n.* 10. *Escob n.* 148. *Sporer n.* 563. *et Salm. de pœnit.* c. 10. *p.* 3. *n.* 27. *cum Con. Reg. Hurt. Aversa, etc* Ratio, quia tale opus jam per se est meritorium, et satis fit sensibile per impositionem sacerdotis, ac acceptationem pœnitentis, prout contritio fit sensibilis per confessionem ; et sic respondetur rationi oppositæ.

Dubitatur 2. An possit imponi opus applicandum pro defunctis? Negant *Sancius d.* 16. *n.* 1. *et Vega cap.* 64. *cas.* 4., quia tunc opus non proderit pœnitenti ad satisfaciendum pro seipso, ut tenetur. Sed communiùs affirmant, et probabiliùs *Pal p.* 21. §. 3. *n.* 3. *Lugo d.* 25. *n.* 62. *cum Tourn. Anacl. p.* 625. *n.* 30. *Sporer n.* 570 *Elbel n.* 246. *Holzm. n.* 608. *Salm. ibid n.* 37. *cum Aversa, Hurt. Busemb. etc. ex Catech. Rom.* ubi dicitur : *Igitur universæ satisfactionis modum culpa ipsa temperabit Sed ex omni satisfactionum genere maximè convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot et definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, præsertim pro iis qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant.* Ratio, quia quælibet eleemosyna est verè meritoria, et licèt satisfactio illius operis tunc applicetur defunctis, satisfactio tamen bonæ voluntatis pœnitentis, quâ opus applicat, ipsimet cedit.

« 7. Potest etiam aliquando injungi » cessatio ab aliquo bono opere (v. gr. » nimià corporis afflictione), vel abstinentia aliqua vice à communione, » ad promovendum majus bonum pœnitentis, si prudens confessarius ad » eum finem expedire judicet. *Salas,* » *Card. de Lugo, Dian. etc. cum Aversa* » *q.* 13. *sect.* 3. *contra Joannem Sancium.*

Dubitatur, an possit imponi cessatio ab aliquo bono opere, nempe à communione, jejunio, etc.? Negat *Sancius d.* 33., quia hoc non esset opus meritorium. Sed communiter rectè affirmant cum *Busemb. et aliis, Lugo d.* 25. *n.* 65. *Spor. n.* 573. *cum Suar. et Salm. de Pœnit. c.* 10. *p.* 3. *n.* 36. *cum Mol Rodr. Fabr. etc.* Ratio, quia hujusmodi cessatio benè potest aliquando esse actus virtutis, saltem ad servandam obedientiam confessarii. Rectè verò advertit *Lugo*, regulariter non expedire hujusmodi pœnitentiam imponere ; imo nec posse imponi, quando omissio illius operis sit fortè occasio aliis judicandi, quòd à confessario in pœnitentiam fuerit injuncta, juxta dicta *n.* 512.

« 8. Etsi possit immediatè post abso- » lutionem adhuc injungi » (*ut communissimè dicunt Salmant. ibid. n.* 42. *Viva qu.* 6. *art. in fine cum Diana, et Spor. n.* 576. *cum communi*) « debet tamen fieri » antè, ut servetur ordo judicii. *Vide* » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *resp.* 136. *et p.* 5. *t.* » 13. *res.* 36., ubi ex *cap. finali*, et *Och.* » docet, etsi consuetudo habeat ut ita » fiat, illam tamen non induxisse obli- » gationem.

515. — « Resp. 2. Pœnitens com- » muniter tenetur sub gravi obligatione » pœnitentiam, si rationabilis sit, ac- » ceptare, et implère, ut habet com- » munis contra *Cajet. Sylv. Nav.* quo- » rum sententia ad hoc saltem serviet, » ut neminem non absolutum dimit- » tas, si vel levissimam subire velit, ut » notant *Sotus, et Reg. lib.* 7. *cap.* 2. » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 51 *et p.* 2. *t.* 15.

mento conjectum, ad satisfactionem efficax fieri, tantò magis quòd in præsenti statu naturæ lapsæ, omne opus bonum aliquo modo afflictivum sit et pœnale ... (confirmatur à *S. Franc. Salesio*). Hic pœna afficitur jejunando, ille infirmis ministrando, confessiones excipiendo, concionando, afflictis assistendo, aut orationi aliisque hujusmodi exercitiis vacando. Pœna hæc (orandi etc.) majoris est illa, (jejunandi) quia, præterquam quòd æque corpus domat, fructus affert longe optabiliores.

Edit. A. LECLERE.

» *r*. 52. » (*Sed huic non acquiesco, juxta id. quod dixi n.* 510 *in fin.*)

« Dixi 1. *communiter* : quia probabile » est, quod docent *Laym. lib.* 4. *t.* 6. » *d.* 15. *Suar. et Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* » 136. *contra Con. Henriq. et alios*, pœ- » nitentiam sub veniali tantùm obli- » gare sequentibus casibus : I. Si im- » posita sit pro solis venialibus. Ita » citati contra *Henr. Fagund.* II. Si pro » mortalibus aliàs confessis. III. Omis- » sionem partis non gravis in confes- » sione mortalium ; vel etiam omissio- » nem totius, si levis sit, v. gr. unum » *Miserere. Con. Fagund. cum Dian. d.* » 3. *t.* 4. *r.* 102. *et p.* 6. *t.* 8. *r.* 45. » (*Levem esse omittere unum* Miserere, *dicunt etiam Pal. p* 21. §. 4. *n.* 11. *et Lugo d.* 25. *n.* 74. *Rosarium verò B. Virginis, etsi quinque decadum, minimè dici potest materia levis*). « IV. Si confessarius no- » luit obligare sub mortali ; quia cùm » possit imponere pœnitentiam liberè, » et sine omni obligatione, ut probant » *Suar hic d.* 38. *sect.* 7. *Henriq. Fill.* » *Fagund. Tann. Conin. de Sacr. d.* 10. » *dub.* 8. *n.* 65 *contra Turr. et Vasq.* » potest etiam sub levi tantùm im- » ponere. (*Et sic insinuat agendum P. Segneri in Parocho Instr. ac Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1249. *si pœnitens non acceptaret pœnitentiam impositam.*) « *Vide Dian. p.* » 3. *t.* 4. *r* 241 *et p.* 4. *t.* 4. *r* 83. V » Eum qui lucratur indulgentiam ple- » nariam, liberari ab onere pœnitentiæ » (nisi sit medicinalis) docet *Dian. p.* » 5. *t.* 12. *r* 3. *et p.* 9. *t.* 6. *r.* 36. *ex* » *Tann. Gran. C. de Lugo, etc. contra* » *Val. March. et Avers.* » (*Vide de hoc n.* 519.)

« Dixi 2. *Si rationabilis sit* : quia si » justo sit gravior, ac difficilior, nec » confessarius eam moderari velit, » non peccabit graviter pœnitens, si » sine absolutione discedens, alterius » sacerdotis judicio peccata submittat, » ut docent *Suar. Con. Laym.* Imò ad » eam non obligabitur si omninò in- » justam esse constet, aut si pœnitens » eam non possit implêre ; vel illius » sit oblitus. Nec tunc ad aliud quid- » quam tenetur, etsi expediat, ut is, » qui sive culpabiliter, sive sine culpa » oblitus est, in sequenti confessione » similem sibi injungi petat. Ita *Conin.* » *Laym. Dian p.* 4. *t.* 4. *r* 241. *contra* » *Richard. et Sylv.* qui putant talem » confessionem esse repetendam : quod » præter citatos negat etiam *Card. de* » *Lugo n.* 78. *ex Vasq.* docens, talem » satisfacere, si confiteatur illud pec- » catum oblivionis culpabilis.

516. — Hìc plura dubia occurrunt discutienda. Dubitatur 1. an pœnitens teneatur acceptare justam pœnitentiam quam imponit confessarius ? Tres sunt sententiæ.

Prima negat, quam tenet *Cajet. t.* 1. *Opusc. tr.* 6. *q.* 2. *ad.* 2. et probabilem putant *Sporer n.* 548. *et Tamb. c.* 2. *n.* 7. quia non tenetur acceptare, qui vult eam solvere in purgatorio.

Secunda sententia, quam tenent *Nav. cap.* 26. *n.* 20. item *Scotus, Med. Gabr. ap. Lugo d.* 25. *n.* 68. *et Soto, Zerola, Vill. etc. ap. Renzi c.* 2. *sect.* 3. *qu.* 12. dicit posse non acceptare, sed si acceptet, tenêri ad eam exequendam.

Tertia sententia communis et vera, quam tenet *Suar. d.* 38. *sect.* 7. *n.* 2. (qui oppositas vocat temerarias, *Lugo l. c.*) ubi nostram sententiam vocat cum *Vasq. et Victor.* (qui post Tridentinum dicunt esse de fide) *Elbel n.* 227 *et Salm de pœnit. c.* 10. *p.* 4. *n.* 52. *cum S. Thoma, Palud et P. Soto*, dicit peccare, qui pœnitentiam non acceptat, vel non vult implêre, et absolutionem vult recipere. Ratio, quia, ut docet *Bened. XIV. in Epist. Encycl. Inter præteritos*, sicut confessarius justam tenetur injungere pœnitentiam, ita pœnitens tenetur illam acceptare [1].

Probabile tamen est, quòd si pœnitenti videatur pœnitentia illa justo gravior, aut nimis onerosa respectu ad suam imbecillitatem, tunc si confessarius nollet eam moderari, posset saltem sine culpa gravi discedere absque absolutione, et alium adire confessarium, ut dicunt cum *Busemb. et Coninch. suprà, Suarez d.* 38. *sect.* 7. *n.* 4. *Laym. c.* 15. *n.* 6. *Elbel.* 228. *Holzm. n.* 601. *et Spor. n.* 550. Hoc tamen intelligendum, si pœnitentia illa verè sit irrationabilis, vel impar debilibus viribus pœnitentis ; nam si contrà pœnitentia facilè posset ab eo implêri, et nollet ex mera desidia illam acceptare, ac cum levi absolvi vellet, non videtur posse excusari à peccato gravi, quia (ut benè ait *Lugo n.* 29.) sicut peccaret sacerdos

[1] Et pœnitens recusans pœnitentiam, quæ pro peccatis gravibus saltem in se gravis semper sit oportet, absolvi nequit *ex Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 55. Secùs dicendum, si pœnitens tantùm respectivè gravem, juxta numerum et totam gravitatem peccatorum emensam respueret.
Edit. A. LECLERE.

imponendo levem pœnitentiam sine justa causa pro gravibus culpis, ita peccaret pœnitens volens sine causa recipere absolutionem cum pœnitentia justo leviori.

517. — Dubitatur 2. An pœnitens peccet graviter, si omittat implère pœnitentiam gravem, impositam pro venialibus, aut mortalibus confessis? Commune est quòd si injungatur pœnitentia levis, non est obligatio illam implendi sub gravi, etiamsi tota omittatur. *Pal. p.* 21. §. 4. *n.* 11. *Lugo d.* 25. *n.* 74. *Renzi cap* 2. *sect.* 3. *qu.* 14. *Suar. d.* 38. *sect.* 7. *n.* 5. *Croix n.* 1278. *cum Avers. et aliis passim.* Ratio, quia materia levis non est capax gravis obligationis. Nec obstat, quòd sacramentum maneat incompletum, nam illud jam est completum essentialiter; completio autem integralis per materiam levem non obligat nisi leviter secundùm materiam. Dubium vertit, quando materia pœnitentiæ est gravis.

Prima sententia probabilis et communior dicit esse peccatum grave illam omittere, ita *Lugo, et Pall. ll. cc. Bon. qu.* 5. *sect.* 3. *p.* 4. *n.* 4. *Ronc. cap.* 2. *q.* 2. *r.* 2. *Concina p.* 423. *n.* 11. *Salm de pœnit. c.* 10. *p.* 4. *n.* 62. *circa fin. Esc. lib.* 17. *n.* 286. *cum Henriq. Con. Fag. et Nugno.* Ratio, quia gravitas vel levitas hujus obligationis non sumitur ex gravitate causæ nempe peccati confessi, sed ex materia præcepta, scilicet pœnitentiæ impositæ.

Secunda sententia verò satis probabilis negat hanc obligationem esse gravem, ita *Nav. cap* 21. *n.* 43. *Suar. l. c. Laym. cap.* 15. *n.* 7. *Diana p.* 3. *tract.* 4. *r.* 136. *Spor. n.* 544. et probabilem putant *Lugo, n.* 76. *Mazzotta t.* 3. *p.* 381. *Tamb. cap.* 2. *n.* 4. *cum Henr. et Croix n.* 1279. *cum Soto, Palud. Fill. Led. et Aversa.* Ratio, quia hoc casu materia satisfactionis impositæ non est necessaria in quantum est gravis; unde sicut confessarius non tenebatur, imò nec poterat illam imponere sub gravi ita nec pœnitens sub gravi adimplère. Nec valet dicere, quòd pœnitentia non est commensuranda cum peccato, sed cum pœna temporali ob peccatum debita; nam respondetur 1. Quòd si hoc esset, utique deberet pro quolibet veniali gravis imponi pœnitentia cùm unicuique veniali gravis, imò gravissima debeatur pœna. Resp. 2. quòd ex Tridentino pœnitentia injungenda est *pro qualitate criminum*, non autem pœnæ. Sentio tamen dicendum cum *Roncaglia* (cui consentit etiam *Laym. l. c.*) quòd si per accidens peccata illa venialia valde disponerent pœnitentem ad mortale, tunc posset confessarius gravem ei imponere pœnitentiam, ut ipsum removeat à periculo peccandi mortaliter; et tunc tenebitur pœnitens, si velit absolvi, illam acceptare et adimplère. Præterea censeo, quòd si pœnitens pro mortalibus confessis condignam non egerit pœnitentiam, tunc si iterùm eadem peccata clavibus subjiciat, benè poterit confessarius gravem injungere pœnitentiam; et pœnitens, si acceptet, tenetur eam implère.

An autem circumstantias pœnitentiæ impositæ teneatur pœnitens implère sub mortali, nempe ad recitandam coronam flexis genibus, brachiis extensis, et similia? Resp. nulli dubium, quòd omissio circumstantiæ erit saltem venialis; quando verò erit vel ne mortalis, pendet ex molestia levi aut gravi, quam affert circumstantia, vel per se, vel respectivè ad pœnitentem, prout significaverit confessarius pœnitentiam imponens; ita communiter *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 12. *n.* 8. *Lugo d.* 25. *n.* 93. *Viva q.* 6. *art.* 2. *n.* 4. *Renzi c.* 2 *sect.* 3. *q.* 16. *Tamb. l.* 4. *c.* 2. *n.* 14. *et Croix n.* 1280. *cum Dicast. Aversa, etc.*

518. — Dubitatur 3. An confessarius pro culpis gravibus possit imponere pœnitentiam gravem, sed sub obligatione levi?

Prima sententia negat quam tenent *Renzi c.* 2. *sect.* 3. *q.* 14. *et Bonac. q.* 5. *sect.* 3. *p.* 4. *n.* 4. *cum Coninch. et Nugno.* Ratio, quia, licèt possit legislator in materia gravi obligare tantùm sub levi, tamen in hoc sacramento confessarius non reputatur ut legislator, sed ut simplex minister, cùm ibi agat nomine Dei unde non potest materiam per se gravem sub levi imponere.

Secunda sententia communior affirmat, quam tenent *Busemb. ut supra cum Henr. et Fag. Suar. d.* 38. *sect.* 7. *in.* 5. *Filliuc. tr.* 8. *n.* 54. *P. Segneri Instruct. ad Conf. cap.* 3. *Tamb. l.* 4. *c.* 2. *n.* 6. *Dicast. ap. Croix n.* 1249. et probabilem vocat *Viva q.* 6. *art.* 1. *n.* 2. *cum Medina, et Diana.* Ratio, quia reverà (ut ipsi adversarii concedunt, utque dictum est *l. n.* 143.) quilibet legislator potest gravem materiam præcipere sub levi. Nec obstat ratio opposita; nam confessarius in hoc sacra-

mento non tantùm fungitur vicibus Christi, sed etiam est à Christo constitutus verus judex et legislator, qui ex potestate sibi tradita solvit remittendo peccata, et ligat præcepta imponendo circa obligationem satisfactionis implendæ : unde hujus obligationis gravitas oritur non ex vi Sacramenti, sed ex præcepto confessarii. Hæc secunda sententia per se loquendo valde probabilis mihi videtur, sed non probarem, si confessarius ex hac doctrina vellet pro peccatis gravibus totam pœnitentiam imponere sub levi, excepto casu gravis ægritudinis, aut intensissimæ contritionis, vel alio casu rarissimo, in quo omninò videretur expedire ad salutem pœnitentis ; censeo enim ex præcepto Tridentini tenêri semper confessarium injungere aliquod grave opus sub obligatione gravi (ut jam dixi *n.* 510. *in fine*) ; licèt sit leve respectivè ad numerum et gravitatem peccatorum. Præfata ergò sententia deservire poterit ad hoc tantùm, ut confessarius postquam imposuit aliquam pœnitentiam gravem, aliam graviorem injungat sub levi, ut si pœnitens illam implebit, sacramentaliter satis faciat ; si verò negliget, non gravetur culpâ gravi. Et sic puto rectè se gerere confessarium ; cùm enim spectatâ pœnitentis imbecillitate possit confessarius primam tantùm gravem pœnitentiam imponere sub præcepto, et graviorem sub concilio præscribere, meliùs consulet bono pœnitentis, imponendo illam graviorem sub levi, ut omnia opera injuncta eleventur ad meritum satisfactionis sacramentalis. Minimè autem approbo id quod dicunt *Medina ap. Suar. et alii ap. Busemb. ut suprà*, nempe quòd confessarius possit aliquando injungere pœnitentiam sine ulla obligatione ; hoc, dico, est omninò improbabile ; nam legislator potest ferre et non ferre legem ; sed si ferat, non potest quidem eam ferre sine obligatione, cùm lex debeat necessariò saltem sub levi obligare ; lex enim quæ non obligat, non est lex, sed consilium.

519. — Dubitatur 4. An tempore jubilæi, vel indulgentiæ plenariæ possit confessarius absolutionem impertiri nullâ injunctâ pœnitentiâ ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Lugo d.* 27. *n.* 21. *Suar. d.* 38. *sect.* 10. *n.* 10. *Pal. p.* 21. *n.* 9. *cum Toleto et Sa. Viva qu.* 6. *art.* 1. *n.* 1. *v. Quinto* (limitant tamen *Salm. et Viva* nisi pœnitens indigeat aliquâ pœnitentiâ medicinali) : et idem docuit : *D. Th. Suppl. qu.* 25. *art.* 1. *ad.* 3. ubi ad objectionem, quòd non possit sacerdos remittere pœnitentiam, cum hæc sit pars sacramenti, respondet : *Pro eo faciens indulgentias, solvit pœnam quam debuit, de bonis Ecclesiæ communibus.* Subdit verò ad. 4. *Tamen consulendum est eis, qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant.* Ratio hujus sententiæ est, quia pœnitentia principaliter imponitur pro satisfacienda pœna temporali, quæ jam tota remittitur per indulgentiam. Sed his non obstantibus, tenendum est oppositum cum *Conc. p.* 407. *n.* 6. *Ronc. c.* 2. *qu.* 7. *et Croix n.* 1273. *cum Fill. Rod. Dicast.* Et hodie non est ampliùs de hoc dubitandum, dum noster SS. Pontifex *Bened. XIV in cit. Epist. Encycl. Inter præteritos* sententiam contrariam tanquam laxiorem reprobat, dicens, non posse putari verum pœnitentem, qui indulgentias consequi cupit, si hujus prætextu se vult eximere à pœnitentia sacramentali adimplenda. Ratio 1. quia, ut pœnitens posset per indulgentias liberari à pœnitentia certe debita certus esse deberet se illam lucrari : sed patet hoc valde incertum esse ; unde non potest debito certo satisfaccere per incertam solutionem. Ratio 2. quia, licèt certò quis indulgentias lucraretur, debet tamen semper aliquam pœnitentiam (quæ est integralis pars sacramenti) implêre, ne sacramentum mutilum maneat.

Dixi aliquam pœnitentiam ; nam communiter et probabilissimè, præter AA. citatos pro prima sententia, dicunt *Nav. cap.* 26. *n.* 21. *Tol. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 8. *Sporer n.* 258. *Elbel. n.* 248. *Holzm. n.* 612. *et Laym. cap.* 15. *n.* 12. *cum Soto, et Henr.* causà indulgentiarum benè posse à confessario pœnitentiam diminui, modò aliqua imponatur, quia per eam integratur sacramentum, et contrà per indulgentias probabiliter satisfit pœnæ temporali de bonis communibus Ecclesiæ, ut docet *D. Thomas loc. cit.*

520. — Dubitatur 5. An si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ injunctæ, teneatur repetere confessionem, ut aliam pœnitentiam accipiat ?

Prima sententia, quam tenent *S. Anton. p.* 3 *tit.* 14. *cap.* 19. §. 19. *et Bonav. q.* 5. *sect.* 3. *p.* 3. *n.* 9. *cum Sylv., et aliis* dicit, hunc tenêri saltem præcipua repetere peccata, ut condigna pœnitentia sibi imponatur: quia pœnitens curare debet, quantum commodè potest, ut sacramentum fiat integrum; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media.

Secunda sententia verò communis, quam tenent *Lugo d.* 25. *n.* 87. *Pal. p.* 21. *n.* 19. *Sporer n.* 552. *cum communi, Croix n.* 1275. *Ronc. c.* 2. *qu.* 7. *Holzm. n.* 617. *Viva qu.* 6. *art.* 2. *n.* 6. *Dian. t.* 4. *tr.* 4. *r.* 211. *Elb. p.* 272. *n.* 241. *cum Nav. Sot. Avers. et Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 6. *n.* 83. *prope fin. cum Suar. Vasq. Laym. Conc. Vict. Cand. Vivald. etc.* negat obligationem hanc etiamsi pœnitens culpabiliter oblitus fuerit pœnitentiam; ut specialiter notant *Salm. ibid. Sporer, Holzm. Elbel, Lugo cum Vasq. et Croix cum Nav. Soto, et aliis.* Ratio, quia ex una parte non tenetur ampliùs ad pœnitentiam, cùm illius impletio facta sit ei impossibilis; ex altera non videtur extare hanc obligationem repetendi confessionem, ut integretur sacramentum, cùm nemo videatur tenêri repetere sua peccata, semper ac ipsa directè fuerint remissa; hoc enim gravissimum esset onus. Utraque sententia est probabilis. Meritò autem advertunt *Conincli d.* 10. *dub.* 9. *n.* 86 *Pal. n.* 18. *Diana, Elb. Spor ll. cc. et Salm. cit. n.* 83. *cum Cajet Soto, Nav. et Med.*, quòd talis pœnitens teneretur utique, cùm commodè posset, adire confessarium suum, si putaret illum adhuc memorem esse pœnitentiæ, quam injunxit; tunc enim ejus impletio est ei adhuc moraliter possibilis.

521. — « 1. Is, qui pœnitentiam implet in statu peccati mortalis, probabiliter quidem satisfacit præcepto, cùm impleat ejus substantiam; peccat tamen, sed venialiter, ut docent *Suarez, Laym. Dian. loc. cit.*, quia sacramenti partem suscipit indignè, et obicem ponit effectui, scilicet remissioni pœnæ (quem tamen, obice remoto, recuperari docent *Nav. Tol. Caj. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 85. *Fagund. Suarez, etc.*) unde quamprimùm est implenda, potestque graviter etiam peccari nimiùm differendo, quod ex variis circumstantiis judicandum. *Vide Dian. p.* 2. *t.* 15. *res.* 52. *et p.* 5. *t.* 13. *r.* 38. Non esse autem grave, seu mortale, si non differat, ultra octiduum, docet *Hurt. apud Dian.* Imò posse differri per annum (hoc est quamdiu non tenetur ad novum sacramentum pœnitentiæ) vult ipse *Dian. p.* 9. *t.* 7. *res.* 57. *ex Amico et Leand. etc.* nisi tamen pœnitens dubitet, an postea possit implêre; eo enim casu tenêri quamprimùm commodè potest. » (*Hoc meritò communiter rejicitur cum Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 5. *n.* 65. *Tamb. lib.* 4. *c.* 2. *n.* 9. *et Croix n.* 1288. *qui probabiliter tamen excusat de mortali, si dilatio sit ad mensem, si pœnitentia sit tantùm vindicativa*[1]. *Roncaglia verò damnat de mortali si differatur pœnitentia per* 15 *dies, sed hoc videtur nimis rigidum; non reputatur enim gravis dilatio, quæ non affert grave præjudicium rei præceptæ, ut ait Lugo d.* 25. *n.* 91. *qui addit d.* 92. *dilationem, ut sit gravis, debêre esse ad longum tempus. Renzi autem q.* 18. *cum Cotunio, et Gloss. in l. fin. c. de Cens. dicit non esse gravem dilationem infra sex menses; sed hoc videtur nimis benignum.*) « Similiter non esse mortale, si obligatus jejunare feriâ 6. differat in diem sequentem; vel obligatus communicare singulis mensibus differat ad 6 vel 8 dies, affirmat *Dian. loc. cit. ex Palao*, præsertim ex causa aliqua, tametsi levi. » (*Dicunt Salm. cit. n.* 65. *non esse mortale differre obligationem confessionis per* 4 *dies, si justa causa excuset. Et communius Pal. p.* 21. §. 4. *n.* 12. *Spor. n.* 577. *Holz. n.* 605. *cum Suar. Conc. et aliis censent, non esse mortale differre communionem per* 6 *vel* 8 *dies, quando quis tenetur communicare per singulos menses. Et consentit Roncag. c.* 2. *q.* 6. *r.* 1. *modò (rectè monet) pœnitentia non sit medicinalis; ita ut illâ dilatâ periculum sit relabendi. Putat autem Croix n.* 1277. *cum Gob. et Steph., quòd ex decem communionibus omittere unam, non sit mortale; sed huic non acquiesco.*)

522. - Dubitatur 1 An qui existit in mortali possit implêre pœnitentiam impositam.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Tabiena, Alens. Archid. apud Salmant. de pœnit. c.* 10. *p.* 5. *n.* 69. Et citant pro

[1] « Neutiquam (peccat) qui per mensem eam » (pœnitentiam) differt, modò pœnitentia non sit » medicinalis, ut avertunt *Mazzota et Croix.* » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 57.

Edit. A. Leclère.

se *D. Thomam*, qui *Suppl. q.* 14. *art.* 2. *ad.* 2. sic ait : *Oportet... quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas, et ideo sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.* Ratio hujus sententiæ est, quia peccator injuriam irrogat Sacramento, dum obicem ponit satisfactioni in Sacramento impositæ.

Secunda sententia, quam tenent *Tourn. Præl. theol. de pœnit. qu.* 7. *art.* 2. *quær.* 6. *r.* 3. *Juenin. t.* 7. *p.* 490. *a* 3. *Antoine, p.* 519. etiam negat implêre, si impleat habens actualem affectum ad peccatum mortale; secùs si tantùm existat in mortali, ita præfati Auctores. Ratio, quia ad satisfaciendum Deo non requiritur status gratiæ sanctificantis, sed sufficit voluntas Deum placandi, quæ contrà deest in eo, qui habet actualem affectum ad peccatum.

Tertia sententia communis et probabilior universè affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 38. *sect.* 8. *n.* 1. *Nav. c.* 3. *n.* 7. *Salm. cit. n.* 69. *in med. Concin. p.* 359. *n.* 3. *Ronc. c.* 2. *q.* 5. *Lugo d.* 25. *n.* 30. *cum Palud. Cajet. Soto, Sylvest. et Bon. sect.* 3. *p.* 4. *n.* 15. *cum Sa, Tol. Val. Vacq. Con. Fill. etc.* Ratio, quia ad implendum præceptum satisfactionis sufficit ponere opus præcepti, licèt præcepti finis non obtineatur. Respondetur autem ad textum *D. Thomæ,* quòd ibi S. Doctor non loquatur de adimpletione satisfactionis injunctæ, sed tantùm de ejus merito, quod non potest habêri sine charitate.

523. — Dubitatur 2. An peccet qui implet pœnitentiam impositam, existens in mortali? Conveniunt DD. hunc non peccare mortaliter; alii verò (ut *Lugo d.* 25. *n.* 32. *ac Aversa, Dicast. Stephan. etc. ap. Salm. ibid. n.* 70., qui putant probabile) dicunt nullo modo peccare; quia, ut ajunt, nulla est culpa obicem ponere soli remissioni pœnæ. Alii tamen probabiliùs tenent peccare venialiter, quia ponere obicem effectui partiali Sacramenti non potest ab aliqua culpa excusare; ita *Suar d.* 38. *sect.* 8. *n.* 7. *Laym. c.* 15. *n.* 15. *Wig. tr.* 13. *n.* 129. *Bon. p.* 4. *n.* 15. *et Salm. cit. n.* 70. *in med.* etiam probabile censent. Dicunt autem *Wig. Salm. et Antoine,* quòd recedente fictione tunc pœnitentia habeat effectum satisfactionis, *contra Scotum, Med. Bon et Vasq.*, qui censent habêre effectum cùm impletur.

524. — « 2. Pœnitentiam (etiam me» dicinalem) impositam sub conditione » hac, *si iterùm labatur,* nec tenêri ac» ceptare, nec implêre, eò quòd con» fessarius nec judex sit, nec medicus » peccatorum committendorum, docet » *Diana p.* 6. *t.* 7. *res* 49 *ex Palao,* » *Trull. etc.* Sed contrarium probabi» lius cum *Suarez* tenet *Aversa q.* 13., » *sect.* 4., quia non imponit eam pro » peccatis committendis, sed commis» sis sub conditione reincidentiæ. » (*Et sic tenendum cum Suar. de rel. l.* 3. *c.* 8. *Laym. c.* 15. *n.* 11. *Bon. p.* 2. *n.* 26. *Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 3. *n.* 38. *cum Aversa et aliis. Id tamen intelligendum, modò imponatur proportionata pœnitentia pro peccatis confessis.*)

525. — « 3. Qui non implevit intra » tempus præscriptum, non ideò deo» bligatur. »

Dicunt *Henriq. ap. Renzi c.* 2. *sect.* 3. *q.* 18., quòd si assignetur dies ad pœnitentiam implendam, transacto illo, non est ampliùs obligatio implendi; sed omninò tenendum est oppositum cum *Busemb. et Diana p.* 5. *tr* 13. *r.* 37. *Renzi l. c. ac Croix n.* 1290. *cum Aversa, et Mendo.* Dicunt autem *ibid. Sporer Con. et Gob.,* quòd si alicui sit injunctum jejunium die sabbati in honorem B. M. V., transacto eo die, non tenetur in alio. Sed hæc opinio nec mihi arridet, tum quia semper principaliter intenditur à confessario jejunium, et accessoriè dies; tum quia, quando materia est divisibilis, qui non potest implêre totum, tenetur ad partem.

526. — « Potest satisfacere per alium, » cui confessor id concedit, vel qui per » se non potest, ut docent *Regin. Fa*» *gund. Dian. p.* 4. *t.* 4. *res* 141. » (*Sed adverte hic prop.* 15. *damnatam ab Alex. VII.* quæ dicebat : *Pœnitens propriâ auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.*) « Hic » tamen non tenetur, nisi confessor id » voluerit. An verò satisfaciens pro » alio, simul pro se possit, alii ajunt, » alii probabiliùs negant, ut habet *Sa.*

527. — « Non necessariò impletur » ante communionem. » (*Hic advertantur quatuor propositiones damnatæ ab Alexandro VIII., nempe Prop.* 16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, et præscriptio, naturâ rei idipsum quodammodò dictante. *Prop.* 17. Per illao praxim mox absolvendi ordo pœni-

tentiæ est inversus. *Prop.* 18. Consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmat, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed pro abusu. *Prop.* 22. Sacrilegi sunt judicandi qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de dictis suis pœnitentiam egerint.)

528. — « Quæres : Quis pœnitentiam » possit commutare, et quomodo?

« Resp. 1. Ex justa causa quivis sa» cerdos id potest, si de novo ei con» fiteatur, ut habet communis sen» tentia, contra *Sotum et Vasquez*, sal» tem si peccata non sint reservata : » imò etiam probabiliter etiamsi talia » fuerint, ut habet *Fernand.*

« Resp. 2. Sine nova sacramenti ad» ministratione potest id solus sacer» dos, qui injunxit, si adhuc recorde» tur statum pœnitentis, et hic ad » eum recurrat tempore tum brevi, ut » moraliter idem judicium censêri pos» sit, v. g. intra hebdomadam. *Henr* » *et alii* 4., imò et post longius inter» vallum. *Card. de Lugo*, *Aversa et* » *Dian. p.* 7. *t.* 6. *res.* 46. *et p.* 9. *tr* 6. » *r.* 57. *contra Pal. etc.* Ratio, quia ju» dex incognitâ causâ, non potest ferre » sententiam. Ita *Sylv. Suar. Con. Laym.* » *Fill. Reg. Fag. et Card. de Lugo, con-* » *tra Nav Henr Tol. Sa, Rodr. Bejam,* » *Val. Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 53. *et p.* 2. » *t.* 1. *misc. r.* 53. qui dicunt, etiam » alium posse, non repetitis peccatis. » Quæ sententia, etsi non ex ratione, » ex principio tamen extrinseco vide» tur esse in praxi probabilis (*Dian.* » enim *l. ç.* pro ea adducit 14 auctores, » dicitque esse usum, sive praxim con» fessariorum), et confessariis posse » servire, quando pœnitens difficulter » adduci potest ad repetenda peccata, » vel tempus id non fert; præsertim si » ex confessione (nam in ea, et non » extrà debet fieri) aliorum peccato» rum, et ex præsenti statu pœnitentis, » ipsiusque testimonio habeant ali» quam confusam notitiam peccato» rum præteritæ confessionis. Ita *Fag.* » *p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *n.* 22. *Lugo d.* 25. *sect.* » 6. *n.* 107 *et* 109.

« Resp. 3. Ipse pœnitens non potest » commutare pœnitentiam etiam in » evidenter meliorem, ut docent *Sanch.* » 4. *mor. Con. d.* 10. *a.* 12. *n.* 13. *Re*» *gin. et alii*: etsi contrarium proba» bile dicat *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 53. *et t.* » 2. *tr.* 4. *r.* 53. *ex Port. et Vill.* Sed » hoc *Turr.* temerarium, *C. de Lugo* » communi theologorum et fidelium » sensui repugnare dicit, *d.* 23. *sect.* 6. » *n.* 75.

529. — Dubitatur 1. An pœnitens optans pœnitentiam injunctam sibi commutari, teneatur confessionem factam repetere? Resp. si confitetur eidem confessario, non erit opus eam repetere, dummodo confessarius adhuc confusè recordetur statûs ejus conscientiæ. Si verò confitetur alteri, duplex est sententia :

Prima sententia affirmat esse obligationem repetendi, et hanc tenent *Laym. c.* 5. *n.* 16. *Lugo d.* 25. *n.* 107. *Pal. p.* 21. §. *ult. n.* 13. *Conc. p.* 434. *n.* 20. *Ronc. c.* 3. *q.* 3 *Holz. p.* 158. *n.* 616. *Croix n.* 1295. *Elbel p.* 171. *n.* 243. *Spor. p* 243. *n.* 588. *Tamb l.* 4. *c.* 3. *n.* 22. *et Salm. de pœnit. c.* 10 *p.* 6. *n.* 79. *cum Suar. Soto, Sylv. Vasq. Conc. Reg. Molf. etc.* Ratio 1. quia confessarius non potest pœnitentiam commutare, nisi in judicio sacramentali; hoc autem judicium non potest exercêre nisi pœnitens sua deferat crimina. Ratio 2. quia pœnitentia, ut docet Tridentinum, non solùm debet esse punitiva, sed etiam medicinalis, nempe ut non tantùm sit in vindictam vitæ anteactæ, sed etiam in custodiam futuræ; nequit autem confessarius convenientem medicinam pœnitenti applicare, nisi culparum ejus notitiam habeat.

Secunda sententia verò satis probabilis negat esse hanc obligationem, eamque tenent *Nav. Man. c.* 26. *n.* 22. *Tolet. l.* 3. *c.* 11. *n.* 12. *Bon. qu.* 5. *p.* 3. *n.* 8. *Sa, v. Satisfactio, n.* 5. *Dian. p.* 2. *tr.* 15. *r.* 53. *cum Henr. Vill. Rodr. Vict. Vivald. Portell. Valer. etc.* et hanc probabilem putant *Busemb. ut suprà, Lugo n.* 109. *Anacl. p.* 532. *n.* 17 *Sporer. n.* 589. *et Laym. Salm. Holzm. ac Tamb. locis cit.* Ratio, quia in hac secunda confessione non agitur de judicio ferendo super culpis delatis in confessione præcedenti, ubi judicium jam fuit efformatum sed tantùm agitur de pœnitentis impotentia sive imbecillitate ad pœnitentiam implendam, et sic respondetur ad primam rationem. Difficilius est respondêre ad secundam; sed respondêri potest, quòd confessarius commutando pœnitentiam in æqualem vel mi-

norem, benè potest præbêre medicinam peccatis aliàs confessis, vel imponendo pœnitentiam æquivalentem, vel pœnitentiam datam minuendo juxta dispositionem pœnitentis. Cæterum iidem AA. primæ sententiæ (ut *Palaus. Salm. Roncag. Elbel et Croix*) fatentur eo casu non esse opus singula peccata repetere sed tantùm præcipua, quantum sufficit ad notitiam confusam habendam statûs pœnitentis. Adduntque probabiliter *Nav. c. 26. n. 22. Spor. l. c. et Tamb. n.* 23. quòd si confessarius advertat pœnitentem non implevisse pœnitentiam, nec facilè impleturum, etiam eo non petente, poterit ei illam commutare.

Dubitatur 2. An confessarius inferior possit commutare pœnitentiam à superiore impositam ob casus reservatos?

Prima sententia communior negat, et hanc tenent *Gonet. d.* 13. *n.* 36. *Suar. disp.* 38. *sect.* 10. *n.* 14. *Lugo dist.* 25. *n.* 104. *Holzm. n.* 616. *Sporer n.* 5185. *Conc. p.* 433. *n.* 16. *Renz. c.* 2. *sect.* 3. *qu.* 27. item *Coninck. Valent. Regin. Vega, Molf. etc. ap. Salm. de pœnit. c.* 10. *p.* 6. *n.* 72. Ratio, quia accessorium sequitur naturam principalis : sicut ergò reservatum erat superiori judicium in causa principali, scilicet in absolvendis reservatis, ita reservata manet impositio pœnitentiæ, quæ ad idem judicium pertinet.

Secunda sententia affirmat, eamque tenent *Palaus. p.* 21. §. *ult. n.* 7. *et Elbel n.* 242. *cum Sanch. Bonac. et Henr.*, ac probabilem vocant *Spor. et Salm. ll. cc. cum Vasq. Nav. Sa, Dicast. Gabr. Fern. etc.* Ratio, quia cùm peccata jam fuerint à superiore absoluta, est omninò ablata reservatio, et remanent illa peccata communia ; unde si pœnitens illa iterùm subjiciat inferiori, potest hic novum de eis formare judicium, ac proinde pœnitentiam commutare. Nec obstat, ut dicunt, quòd inferior potestatem non habeat in sententiam superioris, nam quando sublata est reservatio, uterque eamdem habet potestatem. His tamen non obstantibus, prima sententia mihi arridet : nam licèt inferior hìc et nunc possit novum formare judicium super illa peccata, si rursùs ei deferantur, tamen nullam ipse habet facultatem mutandi sententiam superioris in judicio priùs ab eo lato ; principium enim certum est, quòd inferior nihil potest in legem superioris. Probabile autem puto id quod dicunt *Bonac. p.* 3. *n.* 6. *et Renzi l. c. cum Suarez, Henr. Victor. Med. Fagund. etc.* quòd secunda sententia possit locum habêre, si gravis accederet causa, et non esset facilis accessus ad superiorem ; quia tunc inferior licitè posset pœnitentiam commutare ex præsumpta superioris conniventia.

Dubitatur 3. An confessarius possit commutare pœnitentiam extra confessionem? Certum est, quòd alter confessarius nequit extra confessionem mutare pœnitentiam etiam injustam à primo impositam, ut cum communi sententia dicunt *Diana p.* 2. *tract.* 16 *r.* 53. (*contra Valer. et Victorell. Salm. ibid. n.* 74. *et Croix n.* 1293. *cum Lugo*, qui meritò oppositam vocat improbabilem. Si verò sit idem confessarius qui pœnitentiam imposuit, censet *Coninck n.* 46. *dub.* 8. *in fine*, eum posse pœnitentiam commutare extra confessionem, sed non ultrà quàm infrà eumdem diem; *Sporer.* verò *n.* 586 *cum Soto, et Valent.* extendit ad infra biduum; *Busemb. et Diana l. c.* cum *Henr. Led. Vivald. etc.* extendunt ad hebdomadam, imò *Lugo, Aversa, Gab. etc. apud Salm. cit. n.* 74. id permittunt adhuc per longius intervallum. At veriùs puto dicendum cum sententia communiori, quam tenent *Bon. p.* 3. *n.* 7. *Conc. p.* 433. *n.* 17. *et Salm. ibid. cum Suar. Nav. Sylv. Vega, Reg. Pæpos. et Dic.* id tantùm posse admitti, si fiat statim post absolutionem antequam pœnitens discedat, quia tunc tantùm videtur moraliter perseverare idem judicium[1].

530. — Cùm autem valde proficuum possit esse pœnitentibus, ut faciliùs inducantur ad majorem pœnitentiam acceptandam, et fortiùs à peccatis absterreantur, eis indicare pœnitentias quæ olim in canonibus pœnitentialibus erant præscriptæ pro aliquibus criminibus, ut monent Catechismus romanus, *D. Antonius*, et *D. Carolus Borromæus*; ideò hìc operæ pretium duxi adjicere aliquos principaliores ex dictis canonibus secundùm ordinem decalogi, videlicet[2] :

Circa I. *præceptum*. 1. Qui à fide des-

[1] « Attamen facta commutatione semper potest » pœnitens eligere primam pœnitentiam, uti do- » cent *Suar. Less. Bonac. et alii cum Mazzotta.* » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 61.

[2] Confer etiam dissertationem prolegomenam in initio Operis positam.

Edit. A. Leclère.

civerit, pœnitentiam aget annis decem. 2. Qui auguriis, et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem. 3. Respiciens furta in astrolabio, pœnitens erit annis duobus. 4. Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos. 5. Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annos quinque.

Circa II. *præceptum.* 1. Quicumque sciens pejeraverit, 40 dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, et nunquam sit sine pœnitentia; et nunquam in testimonium recipiatur, et post hæc communionem percipiat. 2. Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem. 3. Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publicè blasphemaverit, præ foribus Ecclesiæ diebus dominicis septem, in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet, ultimoque ex illis die, sine pallio, et calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin aliâ pœnitentiâ afficiatur. Recusanti Ecclesiæ ingressus interdicatur, et in obitu ecclesiasticâ careat sepulturâ. 4. Qui votum simplex violaverit pœniteat tribus annis.

Circa III. *præceptum.* 1. Qui opus aliquod servile die dominico festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane et aqua. 2. Si quis jejunia à S. Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane et aqua. 3. Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem. 4. In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet; ac præterea à carne abstineat

Circa IV. *præceptum.* 1. Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane et aqua. 2. Qui parentes injuriâ affecerit, tres annos. 3. Qui percusserit, annos septem. 4. Si quis contra Episcopum, pastorem, et patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget. 5. Si quis Episcopi, aut ministrorum ejus, vel parochi sui præcepta, contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua.

Circa V. *præceptum.* 1. Qui presbyterum occiderit, pœniteat 12 annis. 2. Si quis patrem, aut matrem, fratrem aut sororem occiderit, toto vitæ suæ tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu, abstineat à carne, et vino, dum vixerit, jejunet secundâ, et quartâ, et sextâ feriâ. 3. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, et in obitu communionem recipiet. 4. Qui homicidii auctor fuit, ob consilium quod dedit, pœnitentiam aget 40 dies in pane et aqua, cum septem sequentibus annis. 5 Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens, quadragesimas tres. 6. Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua, oleribus ac leguminibus : abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias : tres præterea quadragesimas in anno observabit. 7. Qui sceleris occultandi causâ filium necavit, pœnitentiam aget annos decem. 8. Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres. 9. Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget unum annum per legitimas ferias. 10. Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane et aqua.

Circa VI. *præceptum.* 1. Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos. 2. Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens... pœnitentiam aget 20 dies. 3. Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40 dies. 4. Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget. 5. Qui incestum fecerit (non ita enormem) pœnitens erit 12 annos. 6. Qui monialem violaverit, pœnitens sit annos decem. 7. Si qua mulier cerussa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres. 8. Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annos. Etsi crimen sit manifestum, debet deponi, et peregrinando 12 annos pœniteat, et postea monasterium intret, totâ vitâ suâ moraturus ibidem. 9. Pro adulterio septennii et decennii pœnitentia imponitur. 10. Pro osculo seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII. *præceptum.* 1. Si quis furtum de re minori... fecerit, pœnitentiam aget annum unum. 2. Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ supellectili, vel thesauro, vel pecuniam ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ factas; pœnitens erit annos septem. 3. Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, et pœnitentiam aget dies 20 pane et aquâ. 4. Qui usuras accipit, rapinam facit,... pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane et aqua.

Circa VIII. *præceptum.* 1. Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque. 2. Falsarius in pane et aqua pœnitentiam agat quamdiu vivit. 3. Si quis de proximo facilè detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane et aqua.

Circa IX et X. *præceptum.* 1. Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis. 2. Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, pœnitens erit annos septem : si presbyter, quinque: si diaconus, vel monachus, tres... : si clericus, aut laicus, annos duos.

ARTICULUS II.

DE SATISFACTIONE PER INDULGENTIAS.

§. I.

Quid sit indulgentia, et quid ad eam requiratur?

531 Quid sit indulgentia ?
532 Quæ causa requiratur ad indulgentiam lucrandam ?
533 Quæ requirantur conditiones ?
534 Vide resolutiones. Et signanter. n. 9. An omnia opera fieri debeant in gratia ? Et n. 10. An requiratur status gratiæ ad lucrandam indulgentiam pro defunctis ? Et n. 19. An peccatum veniale non remissum impediat lucrari indulgentiam quoad alia remissa?

531. — « Resp. 1. Indulgentia est » gratia, quâ certo aliquo opere, quod » concedens præscribit, præstito, debi- » ta Deo pœna temporalis (non autem » culpa) extra sacramentum, sacrifi- » cium, et martyrium. per applicatio- » nem satisfactionum Christi et Sancto- » rum remittitur: idque vel per modum » absolutionis erga subditos Ecclesiæ, » vel nudæ solutionis erga non subditos, » ut defunctos et catechumenos, qui- » bus proinde tantùm dantur indul- » gentiæ per modum suffragii. *Suar.* » *Conin. Fill. Sanctorell. Bon. d.* 6. *q.* » 1. *p.* 1.

532. — « Resp. 2. Ad valorem indul- » gentiæ requiritur causa pia, et ratio- » nabilis, eaque, ut habet sententia » communior *Suar. et aliorum,* pro- » portionata effectui, et quantitati in- » dulgentiæ, saltem secundùm conce- » dentis prudentem æstimationem, » petendam non ex operis tantùm diffi- » cultate, sed fine intento, et operis ad » ipsum utilitate. Ratio desumitur ex » natura dispensationis bonorum, quæ » sine causa ab inferiore facta non va- » let, et est dissipatio. Ita *Auct. cit.* » (*Communis est sententia concessionem indulgentiarum sine causa esse illicitam, et invalidam ; vide Lug. d.* 27. *n.* 139. *et Wigandt tr.* 14. *n.* 91. *An verò causa debeat esse proportionata? Negant aliqui apud Suar, dist.* 54. *sect.* 3. *n.* 1. *sed veriùs affirmant Suar. n* 5. *et Lugo num.* 141. *cum Adr. Caj. et communi. Nec obstat D. Thomas in* 4. *d.* 20. *qu.* 1. *art.* 3. *quem contrarii pro se laudant; nam ibi S. Doctor negat requiri æqualitatem operum cum pœna debita culpis, non autem proportionem cum culpa. Idem sentit Bellarm. de indulg. l.* 1. *c.* 12. *t.* 2. *Sed benè advertit, non esse subditorum judicare, utrùm causa justa sit vel non, debent enim simpliciter existimare justam esse.*)

533. — « Resp. 3. Ad lucrandas in- » dulgentias requiruntur hæ conditio- » nes : I. Ut sit baptizatus. II. Ut sit » subditus concedentis. III. Ut non sit » ligatus excommunicatione majore, » ut habet communis; quia hæc privat » communione bonorum spiritualium. » IV Ut sit in gratia saltem tunc, quan- » do opus præscriptum completur, » quia pœna non remittitur ante cul- » pam. » (Vide infrà *n.* 9. *ap. Busemb.*) « V. Ut opus injunctum moraliter to- » tum, et integrè impleatur. VI. Ut » opus præscriptum sit honestum, sal- » tem ex objecto : nam sufficit vitia- » tum ex fine inhonesto veniali, vel ex » alia circumstantia prava (ut docent » *Suarez, et alii communiter contra Conc.*) » saltem si nihilominùs conducat ad » finem Pontifici propositum, ut limi- » tat *Laym* Ratio prioris est, quia » illud opus plerumque complet cau- » sam indulgentiæ, quæ debet esse » pia. Ratio posterioris, quia ratio in- » juncti operis est assecutio finis intenti » à Pontifice. *Vide Laym. Bon. d.* 6. *qu.*

» 1. p. 5. » (*Alii distinguunt ut Mazzotta t.* 1. *p.* 244. *et Bon. d.* 6. *qu.* 1. *p.* 5. *n.* 15. *cum Nav. Val. Conc. Reg. et cum communi, quòd si culpa venialis afficit substantiam operis, putà si quis oret, vel det eleëmosynam ob vanam gloriam, tunc non lucratur indulgentiam, vide n.* 536. *Secùs si non est circa substantiam, ut si quis oret distractè, ita Mazzotta loc. cit. cum Suar. etc. ut suprà communiter; contra Wig. tr.* 14. *n.* 93. *qui id negat, si indulgentia sit data ad Deum placandum.*)

534. — « 1. Indulgentiis etiam frui » potest, qui eas concessit.

« 2. Non expirant morte concedentis [1], cùm sint gratiæ, nec, ut habet » *Sa*, ante notitiam revocationis.

« 3. Etsi intelligendæ sint, ut sonant; » cùm tamen sint gratiæ, largè sunt » interpretandæ (nisi de pœnitentiis injunctis, ut ex *Henr.* etc. notat *Amicus d.* 20. *n.* 77.) servatâ tamen verborum proprietate. Unde censendæ » sunt perpetuæ, si datæ sunt sine » temporis restrictione.

» 4. Etsi data pro articulo mortis, » secundùm *Sa*, expiret quando semel » est acccepta; contrarium tamen est » probabile, ob rationem datam. Illa » autem non requirit applicationem » confessarii, aut alterius ministerium. » *Quintan. in append. t.* 9. *d.* 4. Expedit tamen moribundos ad invocationem nominis Jesu et Mariæ sæpiùs » excitare, simulque in memoriam revocare intentionem lucrandi istas indulgentias. *Ib. d.* 4. Probabile enim » est, si habeat plures imagines, grana, » rosaria, etc. benedicta, posse, sive » intuitu ejusdem concessionis, sive » diversarum, toties lucrari, quoties » nomen Jesu repetierit, vel præstiterit opus requisitum. *Ibid. d.* 6. *ex Suar. Gran. etc.* Sufficit autem ad » eas lucrandas quodvis tempus, in » quo verificatur mortis articulus, etsi » pluribus diebus ab ipsa morte absit. » *Ib. d.* 5.

« 5. Possunt moribundi plures indulgentias plenarias, ob plures titulos concessas, simul lucrari; verbi » gatiâ, qui habent plura rosaria, vel » grana, cruces, imaginesve, quibus » sunt applicatæ; vel titulo suæ religionis, confraternitatis, etc. dummodo non requirant certa opera pro » speciali necessitate applicanda. *Quint.* » *in append. t.* 9. *d.* 4., idque etiamsi » eas, vel earum aliquas ignorent, aut » non recordentur. *Ibid. ex Lugo, Diana, et aliis* 6. *contra Rodr. Trull. etc.*

« 6. Requiritur autem, ut moribundus crucem, granum, imaginem, etc. » secum habeat in articulo mortis, ut » ratione illius lucretur: et quidem, ut » tutiùs ac certiùs obtineat, ejus habeat » dominium, seu possessionem, et » apud se teneat. Non tamen est necesse, ut collo appensa, brachio obvoluta, manuve apprehensa sint (etsi » aliquo horum modorum habêre sit » tutius), sed sufficit esse in lecto, vel » juxta moribundum; licèt ipse nec » videat, nec tangat, nec sciat, aut recordetur se habêre (nisi aliud exprimatur). Sufficiet etiam habêre commodata, ceu quoad usum (præsertim » si id in ipso indulto exprimatur, ut » in *Caroli Borromæi*, et quinque Sanctorum fit). Neque necesse est retinêre, » donec expiret (etsi et hoc sit tutius), » sed sufficit in aliquo mortis articulo » habêre, in eoque nomen Jesu (si hoc » requiritur) invocare. *Ib. d.* 6.

« 7. Concessæ vivis non possunt applicari defunctis, nisi id exprimatur; quia pendent à voluntate concedentis.

« 8. Probabile est concessam pro » certo tempore posse sæpiùs obtinêri » repetendo opera præscripta, verbi » gratiâ, eàdem die, nisi addita sit restrictio: quia favores sunt ampliandi. » Ita *Henriq. Rodriq.* Contrarium tamen » videtur probabilius, ob voluntatem » concedentis contrariam rationabiliter » præsumptam. *Vide Card. de Lugo d.* » 27. *sect.* 6. *n.* 95.

« Etsi consultum sit, ut opera omnia » fiant in gratiâ: id tamen non videtur simpliciter necessarium. Laborandum tamen est concionatoribus, » et confessariis, ut cùm indulgentiæ » promulgantur, populum ad seriam » confessionem excitent. »

Quæritur, an ad lucrandam indulgentiam omnia opera debeant fieri in statu gratiæ? Affirmant *Nav. Cajet. et Comit. ap. Croix n.* 1410. Alii verò, ut *Bellarm. l.* 1. *de Indulg. cap.* 12. *et Wigandt tr.* 14. *n* 92., distinguunt: affirmant si indulgentia est indicta ad Deum placandum, secùs si ad alium finem, putà ad subsidium pauperum, ædificationem

[1] « Nisi adsit clausula: » *Ad beneplacitum nostrum. Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 63.
Edit. A. Leclère.

templi. Alii tandem communiùs, et probabiliùs dicunt sufficere, si ultimum opus fiat in gratia, ita *Concina p.* 450. *num.* 34. *cum communi. Suar d.* 52. *sect.* 5. *Pal. p.* 5. *Croix l. c. et Viva de Jub. q.* 6. *art.* 2. *n.* 6. *cum Bon. Boss. etc.* Ratio, quia talia opera saltem disponunt ad Deum placandum, et vim habent saltem de congruo. Et huic sententiæ adhæsit *N. P. Benedictus XIV. in sua cit. constit. Inter præteritos*, ubi dixit : *A fructu indulgentiæ minimè excludendos illos existimavimus qui non præmissâ confessione visitationem incipiunt dummodo, quando opus ultimum perficiunt in statu gratiæ sint.*

« 10. Ut quis lucretur pro defunctis, » probabiliter non requiritur, ut sit in » gratià ; quia tantùm ponit opus tan- » quam conditionem, quo posito, Pon- » tifex applicat defuncto indulgentiam, » sive satisfactiones Christi, et Sancto- » rum. Ita *Escob. t.* 7. *c.* 5. *c.* 7. *n.* 45. » *ex Suar. Præp. in* 3. *part. q.* 14. *dub.* » 10. *n.* 93. Contrarium tamen docet » *Card. de Lugo d.* 17. *n.* 75., requirens » statum gratiæ, saltem in fine operis : » quæ sententia tutior est. » (*Et hæc verior mihi videtur cum Wigandt tract.* 14. n. 96. *r.* 3., *quia nemo potest alteri applicare indulgentiam, nisi priùs eam fecerit suam. Hic autem notandum cum eodem Wig. n.* 97. *quòd licèt effectus indulgentiarum pro vivis sit infallibilis. non est tamen infallibilis pro defunctis, cùm eis nulla adsit promissio, unde Deus ipsas acceptat tantùm ad suum beneplacitum.*)

« 11. Opus præscriptum dum fit, de- » bet esse utile ad finem à concedente » intentum : qualis est v. g. eleëmosy- » na præscripta pro redemptione cap- » tivorum, etsi fiat cum, aut in pec- » cato ; modò aliud opus ei injunc- » tum, et præscriptum in gratia fiat. » (*Vide Lugo dist.* 27. *n.* 84.). Non au- » tem oratio præscripta ad placandum » Deum, si ipsamet sit peccatum ex » mala circumstantia ; uti nec jeju- » nium, si te inebries, item nec visita- » tio Ecclesiarum sine ulla devotione. » Ita *Laym. Bon. et alii.*

« 12. Possunt uno et eodem opere plu- » res indulgentiæ, diversis viis conces- » sæ, lucrifieri, si opus sit æquè utile » ad finem utriusque indulgentiæ ; nec » sit iterabile intra idem tempus, v. g. » jejunium, vel communio. Ita *Præpos.* » *et Laymann.*

« 13. Non lucrantur indulgentias : » I. Qui ex impotentia, vel ignorantia, » sive totum opus præscriptum, sive » notabilem ejus partem omittunt ; v. » g. si puer, vel senex non jejunet ; » nisi tamen ob gravem difficultatem » hoc opus ei in aliud est commuta- » tum. *Henriq. Cajet. Bon. p.* 5. *n.* 16. » II. Qui opera injuncta alio loco, » tempore, vel ordine perfecit, quàm » præscriptum est ; vel per alium, qui » fuerit causa principalis, ut si per » alium jejunarit, ecclesias visitarit. » *Nav. Reg. l.* 7. *Bon. loc. cit.* III. Qui » famulo tradidit eleëmosynam ero- » gandam quam is retinuit ut habet » *Bonac.* ex multis, contra *Sa.* IV Qui » aliquid omittit quòd secundùm sen- » tentiam probabilem, vel etiam pro- » babiliorem, non est necessarium si « tamen sit necessarium re ipsa ; quia » communis error non supplet defec- » tum. Ita *Bonac. ex Suar. Sanch. et* » *aliis.*

« 14. Non obstat effectui indulgen- » tiæ : I. Etsi ex opere requisito mo- » dicum qui omittetur, v. g. cæremo- » nia in sacro, vel si parum comedas » in jejunio ; quia opus ponitur mora- » liter integrum. II. Si opus requisi- » tum præstes per alium habentem se » ut instrumentum, v. g. in eleëmo- » syna danda *Bonac. l. c.* III. Si eleë- » mosynam des exiguam, nisi tamen » in bulla exprimatur, dandam esse » pro cujusque facultate : tunc enim » major danda est à divite, quàm ab » alio. Ita *Fill. Suar. Sa, et alii.* IV Si » Ecclesiam visitandam non possis in- » gredi ob hominum multitudinem, » dummodò oratio fiat ante fores, vel » in cœmeterio. *Bonac.* V Etsi in » opere præstito non habueris intentio- » nem consequendi indulgentias, ut » docent *Salas, Bonac. et alii contra* » *Suar.* Et videtur certum, saltem si » habueris interpretativam, ut habet » *Laym.* » (*Et Wigandt tr.* 14. *n.* 95. *Viva qu.* 6. *art.* 4. *n.* 4. *Croix n.* 1325. *cum Lugo, Molin. Pell. Gab. etc. et alii.*) » VI. Etsi opera fuerint aliunde debita, » v. g. ex præcepto Ecclesiæ. Ita » *Laym.* »

« 15. Quando datur potestas commu- » tandi opera præscripta in alia, id » non necessariò fit in confessione ; et » à confessario, qui audit confitentem : » sed potest fieri extra, et ab alio ido- » neo. Ita enim declarat *Greg. XIII.*

» (uti et in bulla indulgentiæ, nomine » confessarii intelligi quemvis approbatum) *apud Henriq. lib.* 7. *c.* 10. *n.* » 8. *et Fræpos. qu.* 14. *d.* 10. *n.* 88.

« 16. Probabilius est, eum, qui tantùm partem operis præscripti facit, » non lucrari partem indulgentiæ, nisi » tam parum desit, ut censeatur moraliter integrum. Ita *Bon. p.* 5. *ex* » *Nav. Suar. Con.* etc.

« 17. Dum præscribitur, ut visitentur aliquot altaria, sufficit ad illa se » orando convertere eodem loco, ut » habent *Sa, Bonac. Suar Rodr. Diana.* » Limitat autem *Lugo*, si sit tali loco, et » situ, ut moraliter censêri possit » orare ad illa altaria. *D.* 27. *n.* 93.

« 18. Cùm confessio præscribitur, » nisi in bulla exprimatur *venialium*, » probabilius est non requiri ut conditionem sine qua non, sed ut dispositionem ad statum gratiæ. *Bon.* » *l. c.*[1].

« 19. Nemo consequitur plenariam » indulgentiam peccatorum omnium, » nisi omni culpa, etiam veniali, liber » sit, quando ultimum opus explet. » Unde consultum est, ut communio » sit ultimum. *Vide Laym.*

Certum est, peccatum veniale non remissum quoad culpam, non posse remitti quoad pœnam. Ita *S. Th. Suppl. q.* 27. *art.* 1. quem sequuntur *Vica q.* 6. *a.* 2. *n.* 2. *Sporer p.* 234. *n.* 8 *et alii passim.* Illud tamen veniale non impedit, quominùs remittatur pœna debita aliis peccatis jam remissis. *Viva, et Sporer ll cc. ac Wigandt tr.* 14. *n.* 94. *et Renzi c.* 2. *sect.* 4. *q.* 17. *cum Laym. et Peltiz.* Nec obstat indulgentiam plenariam concessam fuisse sub ratione totalis remissionis, ita ut si pœnam non tollat illius venialis non remissi, nullam tollat. Nam respondetur, quòd sicut non repugnat culpam alicujus venialis remitti, quin remittatur culpa aliorum, ita et pœna ; Pontifex autem concedendo indulgentiam plenariam, non præsumitur velle eam restringere tantùm ad eos quibus remittuntur omnia venialia, sed potiùs illam concedere juxta capacitatem subjecti, ut remittatur saltem pœna venialium illorum, quorum culpa remissa est. Notandum hîc, quòd ad indulgentias lucrandas requiratur confessio peccatorum etiam venialium, si in diplomate legatur : *Qui verè pœnitentes, confessi, etc.* Ita ex decreto S. C. Indulg. approbato à *Clemente XIII.* qui publicari mandavit die 19 Mart. 1759. Declaravit autem S. C. confessionem posse etiam explêri in vigilia festivitatis. Sic refert *P. Ferraris Bibl. t.* 8. *Append num.* 4.

« Hinc ruitur, inquit Gury, probabilitas sententiæ oppositæ (confessionem non requiri stante gratiæ statu) quæ antea a multis theologis defendebatur. Confessio autem fieri potest in vigilia diei, quo lucranda est indulgentia. (Vide Bouvier)... Non requiritur autem absolutio; patet ex recenti declaratione *S. congreg. de Indulg.* Die 15 dec. 1841. (Vide opus p. Antonini Maurel, cui titulus: *Le chrétien éclairé sur la nature et l'usage des indulgences*, p. 64. quod opus a S. Congr. Indulg. Speciali decreto approbatum fuit.) » (*Append. de Indulg. n.* 1051.

« Non requiritur, pergit idem, toties confessio quoties lucranda sit indulgentia plenaria, quoad omnes indulgentias plenarias, (tales sunt indulgentiæ pro exercitio *viæ crucis* concessæ, pro quibus lucrandis nulla requiritur confessio) sed quoad plerasque plenarias. Evincitur ex rescriptis plurium concessionum. Attamen ex indulto speciali in perpetuum concesso, fideles qui *semel in* hebdomada confiteri solent, omnes indulgentias plenarias in heldomada incurrentes lucrari possunt (dummodo in statu gratiæ permaneant). Sic ex decreto Clement. XIII. 9 septemb. 1763: et confirmatur etiam ex decreto *S. congr. Indulg.* 15 nov. 1841. Imo episcopi non pauci, præsertim in Gallia, obtinent a Curia Romana extensionem hujus privilegii ad alteram hebdomadam, seu ad eos qui bis in mense confitentur. Item ex decreto *S. congr. indulg.* a Pio VII. approbato die XII. jun. 1822, fideles qui singulis hebdomadis confiteri non solent, confessionem ad lucrandam indulgentiam die festo

[1] Jam constat ex Decreto S. Congreg. Indulgentiarum 19 Maj 1759, per illud : *rite contritis et confessis*, in decretis apponi solitum, requiri confessionem sacramentalem non ut medium ad statum gratiæ sed tanquam conditionem *sine qua non* ; attamen ex eadem S. Congr. Indulg 15 Dec. 1841 necesse non est pœnitentibus absolutio detur ad indulgentiam lucrifaciendam. Præterea per Decretum S. Congr, Indulg. 12 Junii 1822 conceditur, confessionem sacramentalem peractam *infra hebdomadam ante festivitatem* suffragari ad obtinendam indulgentiam. Notandum autem, per verba : *infra hebdomadam*, intelligi octo dies tantùm. quæ festivitatem immediatè præcedunt et per hujusmodi confessionem etiam alias lucrifieri posse indulgentias, quæ infra prædictum tempus occurrunt et ad quas lucrandas sacramentalis confessio cæteroquin requiritur. ex S. Congr. Indulg. 15. Dec. 1841. *Edit* A. LECLÈRE.

Vide parvum dictionarium practicum ad calcem t. I. verb. INDULGENTIA ac infra Gury et inferius, pro amplis explanationibus præcipue de jubilæo, **Scavini.**

necessariam, octo diebus ante festum facere possunt. » (*ibid. n.* 1052)

Quoad surdos-mutos, an lucrari possint indulgentias quibus adnexæ sunt orationes vocales, respondet Gury :

« In autecessum illas lucrari non poterant illi ; sed ex concessione Pii IX. 15 mars, 1852, hujusmodi beneficio surdi-muti frui possunt dummodo: 1° si ecclesia aliqua visitanda sit, eam adeundo, mente et affectu Deum orent; 2° si publicæ preces habendæ sint, fidelibus adunatis pia mente conjungantur; 3° si orationes privatæ sint recitandæ, a confessario commutationem in alia quævispiam opera obtineant. (*Vide* folium *l'Univers*, 1 fevr. 1854 — l'*Ami de la religion.* 2 fevr. 1854.) » (ibid. 1057).

§. II.

Quotuplex indulgentia , et quomodo differat à jubilæo ?

535 Vide quæ habentur apud Busemb.

536 Adnotantur sancita à Bened. XIV. circa jubilæum.

537. Qu. I. An ad lucrandum jubilæum omnia opera perfici debeant in una hebdomada ? Qu. II. An per confessionem invalidam in jubilæo auferatur reservatio censurarum, et peccatorum ? Qu. III. An peccet graviter qui absolutus à reservatis, postea alia opera non implet? Qu. IV. An qui confessus est in jubilæo, et oblitus sit peccati reservati , possit deinde à quocumque absolvi ? Et an obtinère commutationem votorum? Qu. V. An confessus animo lucrandi jubilæum, maneat absolutus à reservatis oblitis, si postea non lucretur ? Qu. VI. An possit absolvi, qui commisit peccatum reservatum in confidentiam jubilæi ? Qu. VII. An possit dari absolutio ante satisfactionem partis, vel juramentum ejusdem ? Qu. VIII. Quinam casus, et censuræ possint absolvi in jubilæo ? Dub. 1. An possint absolvi publicè excommunicati ? Dub. 2. An possint dispensari in irregularitate ?

538. Qu. IX. Qui veniant nomine infirmorum, captivorum, et itinerantium ? Qu. X. An sufficiat ad jubilæum lucrandum oratio mentalis, aut modica vocalis ? Qu. XI. An modica eleëmosyna ? Qu. XII. An satisfaciat pro jejuniis injunctis implens jujunia aliàs debita ?

535. — « Resp. 1. Indulgentia alia » est totalis, sive plena, plenior, ple- » naria, plenissima, quæ non tantùm » pœnitentiam injunctam per confes- » sarium, vel canones, aut secundùm » hos injungi debitam sed etiam om- » nem purgatorii pœnam tollit. Nec » differt à jubilæo, nisi accidentaliter » privilegiis quibusdam, ut quòd in » jubilæo licita sit dispensatio in cer- » tis votis absolutio à reservatis, et » censuris, et quòd confessarius quivis » approbatus possit eligi. *Vide Sa, v.* » *Indulgent. Bon. d.* 6. *q.* 1. *p.* 2.

« Indulgentia alia est partialis, qua- » lis est unius, vel aliquot annorum ; » item septenæ, quadragenæ, carenæ, » etc. ; item tertiæ partis peccatorum, » per quas non significatur tolli tantam » durationem purgatorii, sed tantam » pœnam remitti, quanta deleretur » per jejunium unius, aut aliquot an- » norum, aut quadraginta dierum in » pane et aqua, secundùm canones » olim imponi solitos. Porrò quando » indulgentiis plenariis adduntur ali- » quot anni, vel remissio tertiæ partis » peccatorum, id secundùm diversas » sententias, vel ad diversos conce- » dentes referendum est ; vel facit ad » cautelam, ut si fortè causa indul- » gentiæ non fuerit sufficiens, saltem » valeat ad illos annos lucrandos, vel » ut adjuncta concedatur pro alio tem- » pore, actione, et loco ; vel denique, » ut ea, per modum suffragii possit » aliis applicari. *Vide Bell. cap.* 9.

« Resp. 2. Circa jubilæum notanda » sequentia : 1. Anno jubilæi in Urbe » durante, suspendi solent tantisper » extra Urbem omnes indulgentiæ ple- » nariæ, quoad vivos, etiam in carce- » ribus (non tamen in periculo mortis » constitutos, ut contra *Laym. lib.* 5. *t.* » 7. *cap.* 8. *n.* 2. docet *Bon. d.* 6. *q.* 1. » *n.* 2. ex declar. *Urban. VIII.* facta » anno 1625. neque quoad defunctos) : » itemque aliæ facultates v. g. absol- » vendi à casibus bullæ Cœnæ, com- » mutandi vota , dispensandi , etc. » concessæ in ordine ad lucrandas » plenarias indulgentias. Non suspen- » duntur autem indulgentiæ personis » particularibus, aut ab alio, quàm » Papa concessæ, nec privilegia reli- » giosorum, v. g. absolvendi à reser- » vatis, etc., quia tantùm suspendun- » tur facultates concessæ in ordine ad » indulgentias. Ita *Sanch. Henr. etc.* » *apud Diana t.* 1. *tr. de bulla Cruc.* » *Fill. Bon. l. c. Benzon.* et deinde » *Lugo n.* 20. *sect.* 8. *n.* 145. *ex decla-* » *rat. Urban. VIII.* anno 1625 Similiter » neque suspenditur facultas concessa » Episcopis per *Trident. sess.* 24. *c.* 6. » absolvendi, et dispensandi cum suis » subditis, in omnibus casibus Sedi » apostolicæ reservatis ; item nec dis- » pensandi in irregularitatibus, in im- » pedimentis matrimonii, aut petendi » debitum, etc. quæ ex jure communi » illis competunt. *Zerola v. Annus sanc-* » *tus*, §. 4. *Quintan. in Append. t.* 3. » *l.* 16.

» 2. Etsi probabile sit quod docet » *Nav.* sæpiùs lucrifieri posse indul- » gentias intra jubilæum, extensum » ad duas septimanas : contrarium ta- » men verius est, quod *Congr. Card.* » declaravit, ut habet *Bonac ex Suar.* » *Sanch. l.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 32. qui ta- » men affirmat, in anno sancto posse » obtinêri toties, quoties opera præs- » cripta præstantur : idque ex decla- » ratione *Urbani VIII.*

« 3. Satisfacere tunc, 1. qui sabbato » ante primam Dominicam confitetur, » ut habent *Laymann, Bon.* et praxis » fidelium. Item qui confitetur et com- » municat ultimâ Dominicâ claudente » jubilæum. Cætera tamen opera de- » bère fieri ante, et quidem intra » unam hebdomadam, docet *Lugo d.* » 27. *n.* 105. contra *Bonac. p.* 1. *q.* 5. 2. » Qui ordinem intra opera præscripta » non servavit. 3. Si quis intra illud » tempus cœperit confessionem, quam » materialiter imperfectam oporteat » differri longius, potest tunc absolvi » à reservatis, et commutari vota : » postea verò extra tempus jubilæi » absolvi ab omnibus, etiam quæ obli- » tus est, reservatis, ac in oblitis etiam » dispensari : imò potest postea omnia » facere confessor finità confessione; » quæ antè : quia, cœptâ causâ, manet » potestas delegati, donec finiatur. Ita » *Sa, Less. l.* 2. *c.* 40. *d.* 16. *Bonac.* » *Laym. Sanch. l.* 4. *c.* 54. *Dian. t.* 2. » *misc. r.* 11.

« 4. Qui neglexit lucrari jubilæum » in patria, potest alibi, dum ibi du- » rat, lucrari. *Sanch. Ugol. Dian. p.* 3. » *t.* 4. *r.* 151. Imò etiam in patria, si » tempore publicationis ex invicibili » ignorantia notitiam illius non habuit. » *Bonac Dian. l. c.*

« 5. Quando duobus diebus imme- » diatis occurrunt duo jubilæa, quo- » rum singula confessionem, et com- » munionem requirunt, non opus est » bis confiteri et communicare, dum- » modò perseveres in gratiâ; alia ta- » men opera repetenda sunt. *Tur. p.* 2. » *d.* 32. *Vide Dian. p.* 4. *t.* 4. *r* 166.

536. — Ante omnia refert hîc adnotare sancita à *NN. SS. P. Bened. XIV* in sua constitutione, *Inter præteritos.* edita 3. Decemb. 1749. pro jubilæo anni sancti, de qua præcedenter locutus in Allocutione consistoriali habita die 5 Maji eod. anno sic dicit : *Difficultates* (circa facultates jubilæi) *in unum congerere..., et quæstiones omnes de medio tollere non prætermittemus.* Addens ibi : *Ideò Doctores Constitutionis aliorum Pontificum falsò interpretasse, quia non benè verba ipsarum perpenderunt.* Deinde in prædicta constit. *Inter præteritos,* sic sancivit :

I. Per verba, *vere pœnitentibus et confessis,* intelligi debet actualis confessio (*In dicta const. Inter præteritos,* §. 5.) II. Omnes visitationes Ecclesiarum debent perfici uno die, incipiendo diem à media ad mediam noctem, vel à vespera ad vesperam. §. 13. III. Per clausulam: *Ad beneplacitum nostrum, et Sedis apostolicæ,* non cessant indulgentiæ morte Pontificis: secùs si tantum dicatur, *Ad beneplacitum nostrum.* §. 18. IV Circa suspensionem indulgentiarum, quando in indulto dicitur *omnes et singulæ,* etiam plenariæ suspenduntur. §. 22. V. Indulgentiæ pro vivis non possunt applicari pro defunctis. §. 23. VI. Tempore jubilæi anni sancti manent suspensæ facultates regularium absolvendi à casibus bullæ Cœnæ, et reservatis Sedi apostolicæ, et vota commutandi, sive sint concessæ intuitu indulgentiarum, sive ob alias causas. §. 26. et 32. VII. Vi jubilæi nequit absolvi hæresis externa. §. 38. VIII. Quando dicitur: *Commutatio votorum fiat dispensando,* principaliter debet attendi ad commutationem, ita ut materia subrogata non sit exorbitanter minor: secùs si dicatur, *Dispensatio fiat commutando.* §. 45. IX. Facultas dispensandi non includitur in facultate commutandi. §. 47. X. Quoad irregularitates pertinet, quiquid sit de controversia, nùm sub nomine censuræ irregularitas ex delicto comprehendatur, datur facultas dispensandi ab occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat. §. 50. XI. Facultas commutandi pia opera non intelligitur data circa confessionem, et communionem (præterquam cum pueris) aut orationem necessariam in visitatione. Nec commutatio fieri potest ad opera aliunde debita. Nec jubilæum acquiri potest per opus aliàs debitum (putà si quis ex legato teneatur dare eleëmosynam pauperi), nisi qui indulgentiam concedit, nominatim dicat, quòd per prædictum opus acquiri possit; id enim sæpè contingit, cùm inter injuncta opera trium dierum jejunium præscribitur, dies nominatim indi-

cando, ex. g. dicitur, quòd esse debeant tres dies quatuor temporum Septembris. §. 53. Item commutatio fieri debet in opera ejusdem naturæ. §. 55. XII. Præter excommunicationem majorem Pontifici reservatam in constit. *Apostolici muneris*, impositam sacerdoti complici in peccato turpi, quia extra mortis articulum confessionem excipit pœnitentis, eumque absolvit; vel qui in articulo mortis absolvit, cùm alius sacerdos non desit; sive, cùm alius sit sacerdos, sibi fingit, quòd si pœnitens illi confiteatur, infamia aut scandalum inde oriturum sit, et ideò confessionem ejus excipit, aut absolvit, imponitur hìc inhabilitas in quocumque jubilæo absolvendi complicem pœnitentem. §. 59. et 60. XIII. Cùm omnes, quæ tribuuntur facultates ad jubilæi consecutionem, directæ ac veluti ipsius præparatio sunt, clarè inde sequitur illarum usui minimè locum esse, nisi cum eo qui et ad consequendum jubilæum præparatus sit, et certum habeat propositum adimplendi opera injuncta. §. 62. XIV Confessarii tantùm in foro sacramentali, et Ecclesiis designatis possunt absolvere, et vota commutare. §. 63. XV. Tempore jubilæi, vel indulgentiarum omninò imponenda est pœnitentia à confessario, ne mutilum maneat sacramentum. §. 65. XVI. Nomine partis læsæ non intelligitur judex, sed qui damnum est passus. §. 66. Et itidem declaratur, non posse commutari vota in præjudicium tertii, sicut votum perseverantiæ in aliqua congregatione, quòd naturam assumat contractûs et reciprocæ obligationis inter voventem et congregationem. XVII. Si quis post confessionem prolabitur in lethale, debet iterùm confitêri, ut ultimum opus fiat in gratia. §. 73. XVIII. Opera facta in peccato valent ad lucrandum jubilæum, modo fiant animo exhibendi honorem Deo; non autem ex fine vano: et modò ultimum opus impleatur in gratia. §. 75. et 76. XIX. Nomine *incolæ* veniunt omnes qui sunt Romæ, animo ibi morandi per majorem anni partem, et omnes qui Romæ alicujus muneris aut negotii causâ morantur. Confessio est necessaria ad lucrandum jubilæum, etiamsi quis habeat sola venialia. §. 77. XX. Pro aliis verò indulgentiis, si confessio præcipitur ut dispositio, non requiritur confessio venialium, secùs si injungitur ut opus præscriptum. §. 78. XXI. Si quis post confessionem labatur in mortale, licèt non teneatur iterare visitationes, tenetur tamen iterùm confitêri. §. 79. XXII. Non est opus in visitatione Basilicarum ad indulgentiam consequendam ingredi aut egredi per portas sanctas, licèt hujusmodi ingressus pro opere supererogationis æstimandus sit. §. 81. XXIII. Si quis ante publicationem Indulti visitavit Basilicas, et compleat visitationes ipso die publicationis, potest gaudere jubilæo, modò aliam visitationem quatuor Basilicarum totam illo die perficiat. §. 82. XXIV. Satis est oratio vocalis: qui autem solâ mente orare voluerit laudandus est, aliquam tamen vocalem orationem adjungat. §. 83. XXV Potest quis iterùm lucrari jubilæum, si reiteret opera injuncta; verùm tantùm primâ vice potest facultatibus gaudêre. §. 84. Hoc tamen non intelligendum pro lucranda indulgentia concessa iis, qui præscriptis diebus Ecclesiam visitaverint, tunc enim unica tantùm indulgentia acquiri potest. *Ibid.* XXVI. In concessione facultatis absolvendi à censuris bullæ Cœnæ non includitur facultas absolvendi ab hæresi externa. §. 85. XXVII. Qui factâ confessione est absolutus à censuris, et alias gratias votorum recipit, si mutat propositum implendi reliqua, manet dispensatus à votis, nec reincidit in censuras. §. 86.

Hìc addendum, quod in constit. *Celebrationem*, edita die 1 Jan. 1751. idem *Bened.* XIV declaravit, facultatem priùs datam monialibus, et earum novitiis in constit. *Benedictus Deus*, emanata 25 Decemb. 1750. §. 4. eligendi sibi tempore jubilæi quemcumque confessarium, intelligendam esse de quolibet confessario approbato ab Ordinario loci pro quocumque monasterio loci illius. Demum hìc notandum, quòd tempore jubilæi regulares possunt confessionem explere apud quemcumque sacerdotem approbatum ab Ordinario etiam sæcularem, ut declaravit *Gregor XIII., et Alex. VII*, in constit. *Unigenitus*. Ita refert *P Ferrar. Bibl. v. Approbatio art.* 2. *n.* 21. possuntque absolvi ab illo etiam à casibus in eorum ordine reservatis.

537. — Quæritur I. An ad lucrandum jubilæum debeant omnia opera perfici in una hebdomada? Ad respon-

dendum refert hîc priùs adnotare verba solita apponi in hujusmodi indultis, quæ sunt: *Qui processioni interfuerint, vel Ecclesias designatas visitaverint, et feriâ, quartâ, sextâ, ac sabbato alterius ex duabus hebdomadis jejunaverint, pariterque sua peccata confessi, et SS. communione refecti fuerint; eleëmosynamque tribuerint, etc.* Hoc posito, negativè respondent ad quæsitum *Pal. tr.* 24. *p.* 12. §. 3. *n.* 19. *Bon. de pœnit. d.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 34. item *Præpos. et Naldus apud Renzi cap.* 2. *sect.* 5. *qu.* 1. *ac Rodr. Sa, Diana, Lohn. apud Croix n.* 1450 et probabilem ibi dicunt *Dicast. et Gruff.* et consentit *Laym. de pœnit. c.* 13. *n.* 10., si adsit causa. Ratio, quia, cùm dicatur in indulto opera implenda esse in altera ex duabus hebdomadis, non est cur impletio restringi debeat ad unam hebdomadam.

Secunda sententia verò, cui adhæreo, affirmat: et hanc tenent *Sanch. l.* 4. *c.* 4. *n.* 28. *Lugo d.* 27. *n.* 105., (qui contrariam falsam vocat) *Sporer Suppl. p.* 263. *n.* 173. *Viva de jubil. q.* 8. *art.* 2. *n.* 3. *cum Ugolino, Reg. et Fausto Holzm. n.* 659. *cum Henr. Gobat. et aliis passim,* ut asserit *Renzi l. c. cum Nugno, ex Sanctorell.* Ratio, tùm quia hæc est praxis communis fidelium, ut fatetur etiam *Laym.*, tùm quia id patet ex verbis relatis indulti, ubi non dicitur utriusque hebdomadæ, sed *alterius ex duabus*, quod importat opera implenda esse vel in prima, vel secunda hebdomada.

Et idem sentio dicendum de confessione, et communione cum *Lugo, Holz. Renzi et aliis mox suprà citatis, contra Pal. et alios AA.* primæ sententiæ, qui dicunt, quòd is, qui in prima hebdomada absolvisset opera præscripta, posset tamen in secunda absolvi à reservatis. Sed opposita apparet verior ex verbis illis, quæ adduntur in indulto, *pariterque peccata sua confessi, etc.*; ergo sicut jejunia debent implêri in una hebdomada, ita pariter confessio, et communio. Nec valet dicere cum *Palao,* quòd illud *pariter* respicit obligationem operum, non temporis; nam reverà particula *pariter* importat annexionem operum, non solùm quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantiam temporis.

Probabilissimè autem dicunt *Lugo n.* 107. *v. Adverto, Bon. et Holzm. ll. cc.* quòd si quis impleverit alia opera in prima hebdomada, benè poterit ex consuetudine communi perficere communionem Dominica immediatè sequenti. Et idem de confessione probabiliter dicunt *Diana p.* 1. *tract.* 1. *Misc. r.* 28. *et Lugo d. num.* 107. *cum Soto, Nav. Sa, Henr. Reg. et aliis communiter,* qui dicunt hoc olim declaratum etiam fuisse à *Gregorio XIII.* Ex quo sequitur (ut benè notat *Holzm.*) Dominicam mediam esse communem, et pertinêre ad utramque hebdomadam.

Quæritur II. An per confessionem invalidam in jubilæo absolvantur censuræ reservatæ, et auferatur reservatio peccatorum? Si confessio fuerit culpabiliter nulla (quiquid dicant *Cajet. Henr. etc. ap. Croix n.* 1449.) omninò negandum cum *Lugo d.* 20. *n.* 113. *et Viva de jubilæo qu.* 11. *art.* 6. *n.* 2. (qui meritò id negat, contra *Lugo,* etiamsi quis in illa confessione habuerit animum postea se validè confitendi). Ratio est, tùm quia nulli sua fraus patrocinari debet; tùm quia facultates conceduntur in confessione, ut per illam fideles jubilæum lucrentur; unde qui sacrilegè confitetur, cùm reverà nolit per talem confessionem jubilæum lucrari, non potest facultatibus gaudêre. Et de hoc hodie non videtur ampliùs dubitandum post declarationem *N. P. Bened. XIV* ut suprà notavimus *n.* 536. *n.* XIII.

Si autem confessio fuerit nulla defectu doloris, et bonâ fide fuit facta, idem sentiunt *Bonac. d.* 5. *q.* 7. *p.* 5. §. 5. *n.* 9. *cum Rodr. et Croix n.* 1449. *cum Tamb. Reg. Aversa etc.* Ratio, tùm quia facultates in jubilæo non conceduntur absolutè, sed pro veris pœnitentibus; qui autem invalidè confitetur, non est verè pœnitens, tùm quia facultas absolutionis concessa est sub conditione lucrandi jubilæum, quod utique acquiri nequit deficiente confessione validâ. Alii verò censent per hujusmodi confessionem inculpabiliter nullam, tolli reservationem; ita *Lugo dist.* 20. *n.* 110. *Viva l. c. cum Conc. Henr. et Comit. item Dic. et Gob. apud Croix l. c.* qui *n.* 1475. id probabile putat. Ratio, quia, ut dicunt communiter (loquendo verò extra tempus jubilæi) ipse *Bonac. l. c. Pal. tr* 23. *p.* 15. §. 6. *et Salm. de pœnit. c.* 13. *p.* 3. *n.* 41. *cum Suar. Cajet. Lugo, Con. Dic. et aliis passim,* peccata reservantur, ut in confessione deferantur habenti juris-

dictionem in illa, sive ordinario sive delegato, utque ipse judicet imponendo pœnitentiam, et absolutionem ferendo: quod jam fit in casu nostro; unde ad hoc, ut confessarius possit reservationem auferre, sufficit ut pœnitens habeat verum animum lucrandi jubilæum. Sed his non obstantibus, probabilior mihi videtur prima sententia, quia, cùm Pontifex concedit facultatem absolvendi à reservatis, ut fideles jubilæum lucrentur, non præsumitur illam concedere pro iis qui nequeunt cum illa confessione jubilæum lucrari. Idque videtur confirmari ex verbis *Bened. XIV* in dicta const. *Inter præteritos*, ubi dicit facultates tribui velut præparationes ad consecutionem jubilæi; ergo non præsumitur velle, ut facultatibus fruatur ille, cui facultates non sunt præparatio ad jubilæum lucrandum.

Quæritur III. An peccet graviter qui postquam est absolutus à reservatis, non implet postea opera injuncta?

Prima sententia affirmat, quam tenet *Viva de jubil. q.* 11. *a.* 4. *n.* 2. *cum Suar. Vasq. et Fill.* et hanc sententiam dicit *Bened. XIV* in præfata const. *Inter præteritos* §. 86. fultam esse subsistenti ratione, quia in materia gravi ille contraveniret intentioni Pontificis, qui facultates concessit tamquam medium ad jubilæum lucrandum. Sed negant communiùs *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 44. *n.* 41. *cum Henriq. Pal. tr.* 24. *p.* 12. §. 3. *n.* 13. *Bon. dist.* 5. *qu.* 7 *part.* 5. §. 1. *n.* 18. *Lugo dist.* 20. *n.* 100. *Sporer p.* 269. *n.* 215. *et Salm. de pœnit. c.* 13. *p.* 3. *n.* 57. *cum Naldo, Diana, Portel etc.* Ratio, quia hujusmodi obligatio non inspicitur imposita neque ex natura jubilæi, neque ex Pontificis, aut confessarii præcepto; et in dubio de præcepto nemo ad illud tenetur. Communiter autem dicunt *Nav. Vasq. Laym. Henr. etc. ap. Croix n.* 1448. *contra Ugolin.* talem pœnitentem qui negligit opera complère, minimè reincidere in reservationem, vel censuras. Hocque definitum est ab eodem *Bened. XIV in dict. Const.* §. 86.

Quæritur IV An qui confessus est tempore jubilæi, et oblitus fuerit confitèri peccata reservata, aut cum causa illa omiserit, possit deinde à quocumque confessario ab eis absolvi? Omnes affirmant, si tempore jubilæi confessarius habuerit expressam intentionem absolvendi etiam à reservatis. Si verò hanc non habuerit, negant *Bon. p.* 15. §. 5. *n.* 3. *cum Vasq. et Sylvest. Rosel. ac Sayr ap. Sanch. de matrim l.* 8. *dist.* 15. *n.* 17. *cum Sa, et Henr Pal. tr.* 24. *p* 12. §. 3. *n.* 9. Sed probabiliùs affirmant *Bus. ut suprà, Sanch. l. c. Suar. dist.* 31. *sect.* 4. *n.* 24. *et Viva qu.* 11. *a.* 4. *n.* 2. *cum Reg. Nav. Cabr. et Diana, Croix n.* 1449. *cum Aversa, Peliz. Dic. etc.* Ratio, tùm quia pœnitens vi jubilæi jus acquisivit ad favorem Pontificis, ut ex eo tempore à quolibet confessario possit absolvi, tùm quia primus confessarius præsumitur per suam absolutionem velle conferre suo pœnitenti omne beneficium quod potest; unde sicut indirectè absolvuntur peccata illa oblita, ita indirectè tollitur reservatio. Omnes autem conveniunt, quòd si quis cœpit confessionem intra jubilæum, possit deinde absolvi ab omnibus reservatis. Ita *Nav. c.* 26. *n.* 13. *Laym. c.* 13. *n.* 9. *cum Palud. Henr. Rodr. Bon. l. c. et alii passim.*. Et hoc probabiliter extendunt *Sanch. l. c. et Viva cum Bossio, et communi*, etiam ad illa reservata, quæ pœnitens committat transacto tempore jubilæi, quia pro eo perseverat adhuc idem favor facultatum.

An autem qui confessus fuerit tempore jubilæi, possit postea à quocumque confessario obtinère commutationem votorum? Negant *Laym. c.* 13. *n.* 9. *et Suar. Bon. ac Fill. ap. Croix n.* 1473. Ratio, quia absolutio facta virtute jubilæi non potuit comprehendere vota, quorum commutatio tunc non fuit quæsita. Sed communiùs affirmant *Less. l.* 2. *c.* 40. *n.* 109. *Pal. l. c. Viva q.* 12. *art. ult. num.* 3. *Sporer p.* 272. *num.* 237. *cum Gob. Portel. et Sanctorell.* idemque tenet *Sanch. loc. c. n.* 18. etiamsi pœnitens tempore jubilæi memor fuerit sui voti. Ratio, quia (ut dictum est) pœnitens vi jubilæi lucrati jus adeptus est ad talem commutationem. Utraque sententia est probabilis. Rectè autem advertunt *Suarez, de voto lib.* 6. *c.* 19. *n.* 10. *et Holzm. n.* 645. *cum communi,* quòd pro commutatione præfata votorum non requiritur specialis causa, sed sufficit causa illa communis, ob quam Pontifex motus est ad jubilæum indicendum.

Quæritur. V. An si pœnitens tempore jubilæi confessus sit cum intentione illud lucrandi, et postea non lucretur, eò quòd non implet opera

requisita, an tunc pro oblitis tollatur reservatio? Negat *Conc. p.* 574. *n.* 17. *cum Vasq.* et probabile putat *Suar. d.* 31. *sect.* 4. *n.* 23. Ratio, quia privilegia conceduntur ad jubilæum lucrandum, et ideò, donec illud non sit obtentum pœnitens non potest illis gaudêre. Sed probabiliùs affirmant *Suar. n.* 24. *Sanch Dec. l.* 4. *c.* 54. *n.* 45. *et de matr. l.* 8. *d.* 25. *n.* 21. *cum Manuel.* Ratio, quia tempore jubilæi conceditur facultas absolvendi à reservatis omnes qui habent animum illud lucrandi, et patet ex dictis *n.* 536. *n. XXVII.* Unde cùm confessarius absolutionem impertitur, tunc reservatio absolutè aufertur, non verò dependenter ab eventu futuro; nam in jubilæo nihil conceditur sub conditione futuri eventûs, et ideò cùm ablatio reservationis jam sortita fuerit effectum suum, pœnitens non reincidit in eam, si postea opera non compleat.

Quæritur VI. An possit absolvi à reservatis, qui peccatum commisit spe obtinendi absolutionem vi jubilæi?

Prima sententia valde probabilis negat, et hanc tenent *Covar. Lopez, et Menoch. apud Pal. p.* 12. §. 3. *n.* 15. quia non præsumitur Pontifex velle fovere iniquitatem. Idque confirmatur ex illo Tridentini *sess.* 24. *de Reform. c.* 5., ubi statuitur, quòd habens copulam cum consanguinea spe obtinendi dispensationem, difficiliùs ei concedetur, et ipse debebit Pontifici exprimere, crimen patrasse cum hac confidentia.

Secunda sententia verò communior, et satis probabilis affirmat, eamque tenent *Suar. l.* 4. *de voto c.* 54. *n.* 18. *et Pal. l. c. n.* 16. *cum Henr. Graff. Vega, Rodr. etc.* Ratio, quia facultas generaliter concessa non est limitanda. Nec obstat dicere, quòd Pontifex sic foveret iniquitatem; nam, si hoc esset, Christus sacramentum pœnitentiæ instituens adhuc diceretur iniquitatem fovisse; non autem dici debent fovere iniquitatem remedia, quæ à superioribus peccantibus præparantur.

Quæritur VII. An vi facultatis concessæ in jubilæo absolvendi à censuris occultis propter damnum alicui datum incursis, sub conditione, ne pœnitentes absolvantur, nisi satisfactâ parte, vel saltem præstito juramento satisfaciendi, possit dari absolutio ante satisfactionem, vel juramentum? Si pœnitens possit, statim satisfacere debet, aliàs illicitè et invalidè absolveretur; ita *Suar. d.* 7. *de censur. sect.* 5. *Sporer p.* 209. *n.* 214. *et Viva q.* 10. *a.* 2. *n.* 9. *cum Vasq. Gob. Con. et Fill. contra Avil. Bon. Bardi. Dian. etc. ibid.* qui negant id fieri invalidè, cùm illa sit potiùs monitio, quàm conditio. Sed verior mihi videtur sententia *Suarii*, et aliorum ut suprà, quia illa est vera conditio quâ non impletâ, facultas non conceditur. Dicit autem *F. Theodor. à Spir. S. c.* 9. §. 4. *n.* 3, sufficere ad absolvendum, satisfactionem fidejussoriam, aut juratoriam, semper ac confessarius judicet, quòd absolutio proderit pœnitenti, nec eum retardabit à satisfaciendo. Verùm hæc opinio magis speculativè quàm practicè est probabilis: hinc veriùs dicendum cum *Croix, num.* 1453. *et Viva q.* 10. *a.* 2. *num.* 9., non posse eo casu absolutionem à censuris impertiri, nisi realiter præmittatur satisfactio: idque expressum est à *Bened. XIV. in const. Convocatis,* ubi dicitur: *Ab occultis censuris ob partem læsam incursis* (confessarii), *non priùs absolvant, quàm parti læsæ pœnitens satisfecerit; vel si priùs pœnitens nequeat, non eum absolvant, nisi juret se satisfacturum cùm primùm poterit.* Rectè tamen dicunt *Croix l. c, et Viva n.* 3. *cum Sanch. Henr. Boss. et aliis,* benè censêri satisfactum parti, si absolvendus ita rem disponat, ut satisfactio sit certò moraliter implenda: prout si pœnitens det confessario, aut deponat apud alium quod restituere debet. Et idem ait *Viva* si pœnitens ex consensu partis obtineat dilationem. Antequam autem satisfiat fisco, vel judici, benè potest impertiri absolutio, ut dicunt *Tamb. Suar. ap. Croix ibid.*

Si verò pœnitens sit impotens ad satisfaciendum, tunc validè et licitè absolvi potest cum veriori et communiori sententia, quam tenent *Sporer p.* 269. *n.* 214. *F. Theol. loc. cit. Renzi. c.* 2. *sect.* 5. *qu.* 24. *cum Fill. et Viva n.* 4 *cum Suar. Laym. Bon. et aliis* (*contra Sotum, Nav. et Cordub. ib.*, qui dicebant non esse absolvendum qui satisfacere non potest, cùm satisfactio sit conditio sine qua non). Ratio nostræ sententiæ est, quia non præsumitur Pontifex impossibilem conditionem postulare. Nec tunc requiri fidejussionem, vel pignorationem, aut juramentum dicunt *Sporer l. c. et Viva n.* 6., eò quòd (ut ajunt *Suar. sect.* 10. *n.* 4. *et Nav. Laym. Henr. Boss. etc. ap. Viva*) istæ cautiones solùm exiguntur pro foro externo. Sed

juxta verba Pontificis suprà relata, tunc omninò saltem exigendum est juramentum de satisfactione implenda, cùm præcipiatur confessariis: *non eum absolvant, nisi juret se satisfacturum.* Rectè verò dicunt *Tamb. et Belleg. ap. Croix n.* 1454., non esse opus tali juramento, si pœnitens reverà esset perpetuò impotens ad satisfaciendum. Præfatus autem *F. Theodor. n.* 4., subdit damnificantem absolvi posse: I. Si pars læsa acceptet satisfactionem, vel eam remittat, licèt adfuerit damnum publicum, ut dicit Glossa *in cap. Quamvis de pactis in* 6 Hinc si quis percusserit clericum, sufficit ei se submittere, vel quòd offensus injuriam remittat, aut ita se gerat, ut prudenter præsumatur omnem offensam remisisse. Rectè verò advertit *Croix n.* 1456. *cum Bonac. et Fill.* (*contra Vivam, Tamb. Dian. etc.*) non sufficere remissionem monachi offensi, si injuria in totam redundaverit communitatem: et hanc testatur *Filliuccius* esse praxim S. pœnitentiariæ. II. Si pars renuat justam satisfactionem oblatam quia tunc per ipsum non stat; ita præfatus auctor *l. c. cum Candido.* III. Si pœnitens præstet partem quam potest, et pignus, aut juramentum de reliquo. IV Si debitor non possit tunc satisfacere, nisi cum magno damno, aut incommodo; nisi pars læsa idem damnum ex dilatione subiret. Ita idem auctor cum *Nav. et Avila*, qui addit, quòd, cùm creditor sit distans, potest absolvi debitor, si deponat pecuniam in loco tuto.

Utrùm autem absolutus à censuris sub promissione satisfaciendi, reincidat in eas, si postea non satisfaciat? Affirmant *Nav. Rodr. et Vega ap. Vivam n.* 7. Sed probabiliùs negant *Sporer l. c. et Viva cum Sa, Gob. Boss. et Pasq.*, quia ex *cap. Ad reprimendam de Offic. Ordin.* reincidentia non incurritur, nisi de jure exprimatur.

Quæritur VIII. A quibus casibus et censuris possint confessarii absolvere tempore jubilæi? Communiter dicunt *Suar. d.* 7. *de censur. c.* 5. *Holzmann p.* 163. *n.* 638. *Sporer p.* 268. *n.* 212. *Viva q.* 11. *art.* 2. *n.* 1. *item Vasq. Laym. Henr. Reg. Diana, et alii apud Croix n.* 1451., in jubilæo, quando conceditur facultas absolvendi à reservatis Pontifici, dari etiam facultatem absolvendi à reservatis Episcopo, quamvis id non exprimatur. Item, licèt nequeant absolvi hæretici, absolvi tamen possunt proferentes blasphemiam hæreticalem, et fautores aut receptatores hæreticorum: necnon legentes, retinentes, vel imprimentes libros hæreticos; ita *Croix n.* 1451. *cum Lugo, Gob. Diana, et Belleg. ac Viva qu.* 11. *art.* 1 *n.* 6. *cum Suarez, Sanch. Henr. et Bossio, contra Azor, Rodr. et alios.* Ratio, quia hujusmodi crimina, esto concernant, non tamen sunt propriè hæresis formalis.

Sed hìc dubitatur 1. an possint absolvi publici percussores clericorum, et alii nominatim excommunicati, vel suspensi? Affirmant communiùs *Sporer p.* 268. *n.* 213. *Holzm. p.* 164. *n.* 739. *Viva, q.* 11 *art.* 1. *n.* 5. *et Croix, n.* 1457. *cum Sanch. Henr. Sa, Sayr. Lez. Diana, Gob. etc.* (*contra Vasq. Con. et Avila*). Ratio, quia cùm Indultum non distinguat inter publicas et occultas censuras, non est restringenda facultas ad sola occulta. Idque expressè concessit *N. SS. P Bened. XIV in const. Convocatis n.* 5. in jubilæo anni sancti, dicens absolvi posse pœnitentes *à censuris in jure latis etiam Sedi apostolicæ reservatis, quamvis publicæ in partibus sint, et quamvis deductæ aut nominatim declaratæ ac denuntiatæ in iisdem partibus sint per locorum Ordinarios, aut alios judices.* Additur verò ibi *n.* 6. *A censura ab homine, seu à quocumque judice de partibus nominatim lata absolvere valeant ad effectum dumtaxat indulgentias præsentis jubilæi consequendi etc.* Et de hujusmodi censuræ absolutione prohibetur ibidem dari à confessario ullum testimonium.

Dubitatur 2. an in jubilæo possit dispensari in irregularitatibus? Affirmant *Bannez, et Salon, ap. Vivam. q.* 10. *art.* 1. *n.* 1., et probabile vocant *Henr. Salas, Rodr Diana, et Boss.* Et consentiunt *Soto* 4. *d.* 22. *q.* 3. *cum Med.* quoad irregularitates habent rationem censuræ. Sed negant communiùs *Suar. de censur. d.* 1. *sect.* 3. *Mol. d.* 80. *Holz. p.* 164. *n.* 641. *cum commun*, ut asserit, et *Viva l. c. n.* 2. *cum Fill. Trull. Reg. et Moja*, qui censent nomine censuræ non venire irregularitates; sed de hac quæstione fusiùs agemus infrà in tract. *de censur. l.* 7. *n.* 351. Cæterùm *Bened. XIV.* in dicta const. *Convocatis, n.* 12., loquens de irregularitatibus (præscindendo ab hac quæstione), tantùm indulsit, *dispensari posse super oc-*

culta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat.

538. — Quæritur IX. Qui veniant nomine infirmorum, captivorum, et itinerantium, quibus vi jubilæi possunt commutari aliqua ex operibus injunctis ? Dicitur *aliqua*, quia confessio, et communio nunquam commutari possunt, ut communiter dicunt DD. cum *Lugo d.* 27. *n.* 118. et certum est ex relata constit. *Inter præteritos* §. 53. Nomine *infirmorum* veniunt omnes valetudinarii, qui absque notabili detrimento aut difficultate nequeunt opera illa præstare. Et tales existimantur etiam senes, ita *Holzm. n.* 663. *et Viva q.* 7. *art.* 2. *n.* 2. *Captivi* autem dicuntur, qui contra propriam voluntatem alicubi detineantur : his conceditur commutatio, vel prorogatio operum ad lucrandum jubilæum. *Holzm. et Viva ll. cc.* Demùm *itinerantibus* prorogantur opera injuncta usque ad reditum ; et non tenetur quis suum iter differre (intellige, si commodè differre nequit); ita *Holz. ibid. cum Gob. et Croix n.* 1434, qui rectè id extendit etiam ad illum, qui primâ hebdomadâ non est jubilæum lucratus, et potuit lucrari. Dicit etiam *Lugo d.* 27. *n.* 126. quòd si quis in itinere perveniat ad locum, ubi jubilæum promulgatur, poterit illic incipere opera, et prosequi in itinere.

Quæritur X. An ad implendas preces in jubilæo injunctas sufficiat oratio mentalis, et vocalis modica; communior sententia *ap. Croix n.* 1421. *et Holzmann n.* 648. requirit orationem vocalem, quia Ecclesia, cùm sit sensibilis et externa. quando injungit suo nomine orare, externam intendit orationem. Sed probabiliter dicunt sufficere mentalem *Mazzotta t.* 1. *p.* 244. *et Viva q.* 8. *art.* 5. *n.* 7. *cum Nav. Fill. Trull. et communi*, ut asserit ; probabile putat *Lugo d.* 27. *n.* 111, quia oratio mentalis est vera oratio ; et licèt Ecclesia nequeat præcipere actus merè internos, potest tamen eam injungere, ut medium ad jubilæum lucrandum. Utrùm autem sufficiat modica oratio vocalis ? Affirmant *Suar d.* 52. *sect.* 8. *n.* 9. *et Mazzotta l. c. cum Fill.* item *Boss. Diana, et Leand. apud Concina p.* 451. *n.* 38., quia quælibet oratio jam satis est ad implendam conditionem indulgentiæ. Sed probabiliùs *Concina loc. cit. ac Holzmann, et Viva ll. cc.* dicunt requiri aliquam orationem, nempe quinque *Pater* et *Ave*, ut ait *Mazzotta* : vel sex cum *Credo* et *Gloria*, ut dicit *Sporer n.* 174., vel septem *Pater* et *Ave*, ut vult *Holzmann n.* 648. Attende insuper id, quod super his protulit *N. P. Benedictus XIV.* in relata constit. §. 83. sic dicens : *Licèt oratio brevis cum sensu ferventis pietatis adhibita satisfacere possit, plerùmque tamen orationis brevitas ex modico pietatis studio proficisci solet. Nos itaque declaravimus vocalem orationem pie adhibitam ad consequendum jubilæum sufficientem esse, et laudandum cum qui mente ac spiritu orat ; dummodo vocales aliquas preces orationi illi adjungat.* Unde videtur Pontifex admittere, cùm fiat oratio mentalis, satis esse adjicere orationem, vocalem, etsi per se non notabilem.

Hìc autem notandum id quod docent plures graves AA., nempe quòd pro visitatione Ecclesiæ præscripta sufficit ad lucrandam indulgentiam orare ante ostium, vel in cœmeterio ; si præ hominum multitudine illam nequeas ingredi : ita *Suar. dist.* 52. *sect.* 1. *n.* 7. *et Bonac. dist.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 26. *cum Rodr. Cord. Graff. etc.* Imò addunt *Mazzotta t.* 1. *p.* 247. *et Croix n.* 1433. *cum Lugo*, si ores ante ostium Ecclesiæ, quando illud est clausum.

Quær. XI. An pro eleëmosyna injuncta in jubilæo sufficiat dare quamlibet summam ? In hoc præcipuè attendenda sunt verba induiti ; nam si in eo dicatur : *Quantum pro sua cuique facultate visum fuerit* ; tunc quantitas oportet proportionari cujusque facultatibus, unde sufficiet pauperi dare obolum, non diviti. Si verò dicitur : *Prout unicuique suggeret devotio, vel quantum quisque pro arbitrio judicaverit* tunc *Pasq. q.* 133. dicit eleëmosynam erogandam juxta cujusque facultates. Sed *F. Theodor. à Spir. S. de jubil. c.* 6. §. 5. *n.* 2. tenet sufficere quamlibet etiam modicam quantitatem. Si tandem dicitur simpliciter : *Qui dederit eleëmosynam*, distinguendum, si Papa eam postulet tantùm ad exercendam misericordiam in pauperes, tunc sufficit (ut dicit præfatus auctor cum *Suar. Corduba, et Leandro*) dare quamlibet summam ; secùs si eleëmosyna exposcitur in subsidium alicujus operæ piæ ; idem auctor cum *Passer. ex D. Th. Supplem. qu.* 25. *art.* 2. *ad.* 3. ubi expressè id docet.

Dubitatur hìc 1. an pauperes ad jubilæum lucrandum teneantur facere eleë-

mosynam? Negant *Nav. Henr. et Leand. apud eumdem auct. ib. n.* 4. Sed probabiliùs affirmant idem auctor, *et Viva qu.* 8. *art.* 6. *n.* 2. *cum Boss. Gob. et Pasq. etc.* quia nemo est tam pauper, quin saltem obolum dare possit. Pro religiosis verò, filiisfamilias, uxoribus, et servis, sufficit, ut ab eorum superioribus detur eleëmosyna, ipsis scientibus; ita *Lugo. dist* 27. 115. *Viva l. c. et Sporer p.* 264. *num.* 280. Quòd si superior nolit dare, dicunt *Boss. et Diana, ap. Vivam* posse subditum clam ab eo surripere; sed meliùs censet *Viva,* tunc petendam esse commutationem.

Dubit 2. an lucretur jubilæum qui dat eleëmosynam distribuendam, si postea non distribuatur, vel distribuatur post tempus jubilæi? Negant *Lugo dist.* 27. *num.* 112. *Sporer. n.* 180. *et Viva qu.* 8. *art.* 6. *nu.* 3. *cum Bon. Cord. Rodr. etc.,* quia deficit opus injunctum, vel non impletur intra tempus præscriptum. Sed affirmant *Sa v. Indulgentia, et Vega, Lezana, ac Pasq. apud Vivam,* quia ex æquitate præsumitur Pontifex contentus esse, ut ille talis abjecerit à se, quoad se pertinebat, dominium rei datæ. Concedunt autem *Lugo n.* 113. *et Sporer. n.* 181. non fraudari ab indulgentia qui dederit eleëmosynam pauperi ficto.

Quær. XII. An satisfaciat jubilæo, qui implet jejunia injuncta aliàs debita ex voto? Affirmant *Sporer p.* 264. *n.* 168. *et Lugo d.* 27. *n.* 110. *cum communi,* ut asserit (sed immeritò, ut mox videbimus); quia eodem opere potest satisfieri duplici præcepto. Sed communiùs negant *Sanch. Dec. lib.* 1. *c.* 14. *Sylv. v. Indulgentia, q.* 6. *Tab. q.* 10. *Arm.* §. 16. *et Viva p.* 8. *art.* 1. *num.* 2. *F. Theod. c.* 10. *a.* 6. *et Passer qu.* 41. Ratio, quia unâ solutione nequit satisfieri duplici debito oneroso, prout est opus, sive conditio apposita in Indulto. Et sic hodie tenendum ex dictis à *N. P. Bened. XIV.* in constit. pluries cit. *Vide suprà n.* 536.

Explanat, ut sequitur, Scavini quæstiones de indulgentiis et de jubilæo :

De Indulgentiis : « I. Indulgentia quam Episcopus absolute concedit facienti tale opus, durat etiam post ejus mortem; sed successor nequit eidem operi de novo addere indulgentiam, ut ideo ea dupla sit. Potest tamen id Archiepiscopus, nempe tribuere indulgentiam pro eodem ipso opere, pro quo jam eam Episcopus suffraganeus elargitus est. *Bouvier.*

« II. Vicarius generalis Episcopi sine speciali Episcopi sui delegatione non potest Indulgentias conferre. Ita communissime. Neque Vicarius capitularis. *S. C. I.*

« III. Se prosternere coram R. Pontifice solemniter benedicente, vel Episcopo de facultate Papalem benedictionem largiente, etsi id opus non sit pœnabile, est tamen sufficiens ad Indulgentiam, etiam plenariam; quia id valde confert ad obsequium exhibendum erga Ecclesiam, atque ad reverentiam erga Pontificem : hic porro finis oculis fidei gravis est.

« IV. Quando Indulgentia omnibus generatim conceditur, quamvis opus præscriptum sit pro singulis quid parvi, non ideo tamen erit insufficiens; quia totum simul inspiciendum est. Talis est plenaria Indulgentia concessa pro recitantibus quinque *Pater* et *Ave* ad hæreticorum conversionem, etc. *Bouvier.*

« V. Si defectus causæ casu nullam faciat Indulgentiam, adhuc valent privilegia si quæ eidem adnexa; quia eorum concessio a superioris voluntate solummodo pendet. Ita omnes docent.

« VI. Tridentinum (*sess.* XXII. c. IX) præscribit, ut Indulgentiæ ac ceteræ gratiæ spirituales ab apostolica Sede concessæ examinentur ab Ordinariis, adhibitis duobus de Capitulo, et solum per ipsos debitis temporibus publicentur. Hæc dispositio quoad adhibendos Canonicos in Gallia non est in usu (neque apud nos]. Sed Episcopi non permittunt Indulgentias publicari, neque facultates exterius exerceri Romæ obtentas, nisi certi facti sint de earum authenticitate. Quæ præscriptio laudatur a Benedicto XIV, *De Syn. Diœc.*, l. XIII, c. XVIII.

« VII. Indulgentia non cessat per cessationem causæ, ob quam ea primitus data est. Est communis sensus Theologorum ac Canonistarum penes Ferraris, *Bibliotheca Canonica,* etc., v° Indulgentia, a. 3. n. 54.

« VIII. Quando conceditur Indulgentia ei, qui tale opus egerit per mensem, mensis debet esse usualis, non dimidium unius et dimidium alterius. *Bouvier.*

« IX. An opera quæ jam aliunde fieri debent ex præcepto vel voto, ad indulgentiam inserviant quin repetantur, si hæc eadem sint, quæ in Indulgentiæ concessione præscribuntur, respondeo negative, si agatur de Jubilæo ex Benedicto XIV, *Notificatione* LIII et Bulla *Inter præteritas* anno 1749. Imo idem videtur dicendum si agatur de aliis Indulgentiis; nam opera præscripta sunt *onerosæ conditionis;* si porro illa jam fiunt alia necessitate, in iis nihil est onerosi quoad Indulgentiam. In praxi igitur opera illa repetenda sunt, cum agitur de Indulgentia lucranda. Verum etiam quando ex præcepto vel voto ea ponuntur, præstat ut habeatur intentio Indulgentiam lucrandi,

si quæ forte adest. — Cæterum hoc non valet pro operibus in Congregationibus vel Communitatibus præscriptis, quæ cum per se non obligent sub culpa, neque sint in rigoroso præcepto, bene inserviunt pro Indulgentiis. *Bouvier.*

« X. Qui alicui Congregationi nomen dederunt, si omittant opera injuncta per diem, non peccant : imo participant de piis operibus quæ in illa fiunt. Non tamen acquirunt Indulgentias certis temporibus concessas; quia hæc concessio est sub conditione illarum operarum. *Bouvier.*

« XI. Indulgentiæ *tantum valent, quantum verba sonant;* unde hic non licet argumentari ; nec eam supplet error communis, si nempe communiter existimatur tali opere adnexam esse indulgentiam, cum tamen de facto nulla sit. Ita passim auctores.

« XII. Qui aliis concedit potest et sibi ipsi indulgentias applicare; qui enim de thesauro disponere potest, potest utique sumere de illo et pro aliis et pro seipso. *S. Thomas.*

« XIII. Licet effectus Indulgentiarum pro vivis sit infallibilis, non est tamen infallibilis pro defunctis ; cum pro eis nulla adsit promissio : unde Deus ipsas acceptat ad suum beneplacitum. Ceterum tenendum omnino, ut plurimum prodesse, ne dicatur Ecclesia agere quid inutile, has frequenter defunctis applicando.

De Jubilæo. « Jubilæum a *jubilare* dicitur, vel potius ab hebraico, *jobel, hobel*, vel *jubel.* Porro *Jobel* cornu indicat, quia nempe ad talem solemnitatem buccina vocabantur quæ cornu figuram referebat ; *hobel* indicat revocare,quia tunc omnia ad pristinum dominum revocabantur; *jubel* est sonitum reddere. — *V.* Ferraris, *Biblioth.*, v[is] Annus sanctus Jubilæum. — Liguori, *Homo Apost.*, tract. XVI, n. 64; et *Op. Mor.*, l. VI, n. 535. — *Del Giubileo*, narrazione storica. Torino, 1824. — Viva, *De Jubilæo et Indulgentiis.* — Wiseman, *Conférences*, etc., conf. XII. — Scotti, *Teoremi*, ecc. — *Il Giubileo e pratiche divote.* Torino (Letture Cattoliche).

« Jubilæum aliud est extraordinarium, ut diximus; aliud particulare. *Extraordinarium.* Tale fuit quod concessit Pius PP. IX, 17 nov. 1846, ad divinam gratiam atque subsidium in hac nostra temporum calamitate implorandum. Generatim determinatio temporis ad Jubilæum pro unaquaque Diœcesi committitur Ordinariis, quorum porro est illud et determinare, et determinatum variare juxta particularium locorum circumstantias; facultas enim data est ad effectum Jubilæi. — *Particulare* : tale est illud, quod olim a Pio IV (anno 1565) perpetuo concessum fuit oppido Olegii Diœcesis Novariensis : omnes videlicet qui in Festo tum Corporis Christi tum Omnium Sanctorum vere pœnitentes et confessi, seu statutis a jure temporibus firmum confitendi propositum habentes, altare Sanctissimi Corporis Christi situm in Ecclesia SS. Petri et Pauli, a primis vesperis usque ad occasum solis dictorum dierum, devote visitarint, aliquas ibi preces fundendo pro felici R. Ecclesiæ statu et fidei exaltatione, plenariam Indulgentiam consequuntur animabus purgantibus applicabilem. Facta Confessariis approbatis facultate tum absolvendi ab omnibus casibus et censuris, exceptis reservatis in Bulla *Cœnæ;* tum commutandi vota in alia pietatis opera, exceptis votis visitationis Luminum Apostolorum, et S. Jacobi Compostellani, item religionis atque castitatis votis.

« Quæstiones de Jubilæo præcipuas in unum congessit Benedictus XIV, const. 25 nov. 1749 *Convocatis*, et maxime *Inter præteritas* 1749, 3 dec. Nos nonnulla hic referimus pro praxi ; nam juxta illas res est resolvenda, nisi sit derogatum per posteriores Bullas : hinc cum die 16 feb. 1852 propositum fuerit dubium, *an in Jubilæo tum ordinario tum extraordinario servandæ sint omnes regulæ a Benedicto XIV traditæ quibus non adversatur Bulla Jubilæi*, responsum fuit a S. C. Indulgentiarum, *affirmative* (It. vid. Constitutio *Cum nos nuper* ubi de suspensione Indulgentiarum et facultatum eo tempore vertente, 17 mart. 1749. It. aliæ *Vere pœnitentibus; In hac; Paterna; Celebrationem*, omnes ejusdem Pontificis constitutiones anno 1749, 1750 datæ). Hic de præcipuis.

« I. Proposito dubio circa *Communionem paschalem*, an satis esset etiam ad lucrandum Jubilæum, sic S. C. E. respondit Vicario capitulari mediolanensi 6 martii 1847, ut videre est in *Amico cattolico*, v. XIII : « Au doute que vous avez proposé, si avec la *Communion pascale* on peut satisfaire aussi à la communion prescrite pour gagner le jubilé, la sacrée congrégation des évêques et des réguliers répond *négativement* et vous informe que Sa Sainteté n'a pas cru devoir consentir à la prière de plusieurs évêques qui demandaient avec instance qu'une seule communion pût satisfaire au précepte pascal et à l'œuvre prescrite pour gagner le jubilé. — Afin qu'à l'avenir il ne reste aucun doute relativement *aux jeûnes*, la même congrégation, en vertu de pouvoirs spéciaux, permet que dans ce diocèse le jubilé puisse avoir son effet, nonobstant la coïncidence du Carême, et qu'en conséquence on puisse avec les jeûnes du Carême satisfaire à ceux du jubilé. Il est, du reste, bien entendu que, dans les trois jours de jeûne prescrits pour gagner le jubilé, on ne fera pas usage d'aliments défendus d'ailleurs, mais qui sont permis dans le carême courant par un indult spécial du Souverain Pontife. »

« II. Jubilæi facultate non gaudent qui parati non sunt ad illud lucrandum, et ad operibus præscriptis satisfaciendum. *Benedictus XIV*

« III. Per clausulam *ad beneplacitum no-*

trum et Sedis apostolicæ, non cessant Indulgentiæ morte Pontificis; secus si tantum dicantur *ad beneplacitum nostrum*. Et circa suspensionem Indulgentiarum, quando in indulto Jubilæi dicitur, *omnes et singulæ*, etiam plenariæ Indulgentiæ suspenduntur. Ita *Benedictus XIV*

« IV. Qui habens veram intentionem lucrandi Jubilæi, fuit absolutus a censuris, aut dispensatus in voto, non reincidit, si ille postea, mutata voluntate, Jubilæum non lucretur, vel etiam culpabiliter *Benedictus XIV*. — An autem qui hoc agit cum culpabili negligentia, peccet mortaliter, disputant.

« V. Facultatibus Jubilæi semel tantum quis gaudere potest; sed Indulgentias qui opera præscripta repetit, utique pluries lucrari potest. Excipe nisi illa Indulgentia concessa sit visitantibus præscriptis diebus aliquam Ecclesiam; tunc unica tantum Indulgentia acquiritur. Ita *Benedictus XIV*

« VI. Ad *Jubilæum majus*, omnino in alterutra hebdomada omnia opera præscripta perfici debent; tum quia talis est usus; tum quia talis videtur semper esse Indulti sensus; imo Ecclesiarum visitatio uno die est perficienda; sufficit tamen si ea fiat etiam *a primis vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum*, uti dicitur in Bulla. Probabilissimum tamen est Confessionem et Communionem posse fieri tam in prima quam in Dominica immediate sequenti. Liguori, *Opus Mor.*, l. VI, n. 537. — Quoad Jubilæum autem minus (nisi aliud exprimatur) satis est, si opera fiant decurrente toto Jubilæi concesso tempore, etiam ipsa Ecclesiarum visitatio; ita Pius Papa IX in Jubilæo concesso 20 nov. anno 1846. post suam videlicet ad Pontificatum exaltationem; et in ceteris Jubilæis annorum 1851. 1854, 1858. *Gury*.

« VII. In Bulla Jubilæi solet præscribi visitatio plurium Ecclesiarum ejusdem civitatis aut loci; sed plurimis in locis unica est Ecclesia. An in hoc casu Episcopus possit visitationem cæterarum Ecclesiarum in aliud opus pium commutare; vel etiam capellam, altare, crucem, aliumque pium locum Ecclesiarum loco visitandum designare? — S. C. I. decrevit *supplicandum a Sanctissimo, ut per decretum generale facultatem tribuat Ordinariis unicam Ecclesiam visitandi quot sunt Ecclesiæ pro acquisitione Jubilæi visitandæ*: facta relatione Pio PP IX 15 martii 1852, Sanctitas Sua relationem approbavit, et concessionem præcepit publicari per generale Decretum, quod factum est.

« VIII. Si confessio nulla sit ex defectu doloris etiam inculpabiliter, probabilius non aufertur reservatio nec censura; nam cum Pontifex concedit illas facultates, ut fideles Jubilæum lucrentur, non præsumitur illam concedere iis, qui nequeunt cum tali Confessione Jubilæum lucrare. *Liguori*.

« IX. Qui rite confessus est tempore Jubilæi, sed oblitus est confiteri reservata, etiam eo tempore transacto, a quocumque Confessario potest absolvi; ratio quia vi Jubilæi jam acquisivit jus ea facultate gaudendi. Idem dicunt probabiliter, atque communius de ipsorum votorum commutatione. *Liguori*.

« X. Recte advertunt communiter, quod pro commutatione votorum non requiritur specialis causa, sed sufficit causa illa communis, ob quam Pontifex motus est ad Jubilæum indicendum. *Liguori*.

« XI. Communius et probabilius, potest absolvi a reservatis qui peccavit in Jubilæi confidentiam; quia non limitanda facultas sine limitatione concessa. *Liguori*.

« XII. Communis est sententia facultatem in Jubilæo concessam absolvendi a Papalibus intelligi etiam de Episcopalibus. Et licet hæretici non possint absolvi, possunt utique eorum fautores et legentes vel imprimentes libros de hæresi tractantes, et etiam blasphemi hæreticales; quia talia peccata non sunt proprie hæresis formalis: sicuti etiam publici Clericorum percussores, etc. Nunquam tamen tollitur obligatio satisfaciendi læso. *Liguori*.

« XIII. Ad Jubilæum lucrandum Regulares possunt confiteri apud quemcumque Sacerdotem approbatum etiam sæcularem, ut declaravit Gregorius XIII, et Alexander VII. Sed ut Moniales illum eligant, debet Confessarius etiam esse approbatus pro Monialibus, ex Benedicto XIV. *Liguori*.

« XIV. Qui confitens inculpabiliter obliviscitur peccati mortalis, non tenetur iterum confiteri ad lucrandum Jubilæum; quia illius Confessio fuit sacramentalis, et est in gratia. Tantum est illi obligatio suo tempore illud Ecclesiæ clavibus subjiciendi. *Bouvier*.

« XV. Si quis post Confessionem labitur in mortali, licet non teneatur iterare visitationes, tenetur tamen iterum confiteri, nec sufficit conteri, si velit lucrare Jubilæum. Ita *Benedictus XIV*

« XVI. Celui qui doit faire sa communion pascale et gagner le jubilé à peu près dans le même temps est-il obligé de se confesser deux fois ? Nous pensons qu'une seule confession faite en vue du jubilé suffit ; car, de deux choses l'une : ou il ne se sent pas coupable de péché mortel, ou il s'en reconnaît coupable. Dans le premier cas, il suffit qu'il se confesse pour le jubilé, n'étant point obligé de se confesser pour la communion pascale. Dans le second cas, se trouvant réconcilié par la confession jubilaire, il ne peut plus être forcé de se confesser pour communier à Pâques, puisque alors rien ne s'oppose à ce qu'il communie une première fois pour gagner l'indulgence, et une seconde fois pour satisfaire au précepte de la communion pascale. En serait-il de même s'il ne s'était pas confessé depuis un an ? Il en serait encore de même s'il croyait pru-

demment n'avoir pas commis de péché mortel depuis sa dernière confession; car nous avons montré plus haut que le précepte de la confession annuelle n'oblige pas ceux qui n'ont à se reprocher que des fautes vénielles. Mais, si c'est un fidèle qui a commis quelque faute grave, nous le regarderons comme un malade qui s'est trouvé dispensé d'employer les remèdes qui lui étaient prescrits parce qu'il a recouvré la santé avant d'en faire usage; le précepte du concile de Latran cesse alors d'avoir son application. — Il n'en est pas de la communion comme de la confession; on ne peut, par une seule communion, satisfaire au devoir pascal et à la condition prescrite pour le jubilé: car, comme l'enseigne Benoît XIV, on ne peut faire servir pour l'indulgence une œuvre qui est prescrite à un autre titre, et, à la différence du précepte de la confession qui n'oblige que ceux qui sont en état de péché mortel, celui de la communion est pour tous les fidèles. Ainsi, en 1826, M. de Quélen, archevêque de Paris, ayant consulté le Saint-Siége sur cette question, il lui a été répondu *que la communion pascale et la communion du jubilé sont deux communions différentes qui ne peuvent être acquittées par une seule communion.* » Ita Gousset, *Théol. Mor.*, nn. 912, 913.

« XVII. Pueri, senes, operarii, infirmi et alii, qui non obligantur jejunio Ecclesiastico, tenentur tamen jejunare, si velint lucrari Jubilæum : vel petant commutationem. Idem dic de aliis operibus. *Bouvier.*

« XVIII. Eleemosyna pro Jubilæo non debet esse jam debita, puta si quis ex legato jam teneatur dare pauperi eleemosynam. *Benedictus XIV* Nomine autem eleemosynæ in Jubilæo non intelligitur spiritualis, sed corporalis. Non autem necesse est, ut tribuatur pecunia, sed sufficit alia res appretiabilis, ut vestis, panis, etc. si eleemosyna imponitur in subsidium alicujus piæ operæ, debet esse pro uniuscujusque viribus; si sit tantum ad exercendam misericordiam, tunc sufficit quæcumque parva summa. *Bouvier.*

« XIX. Confessarius potest in Jubilæo commutare votum illius, qui vovit de non petenda commutatione alicujus voti; quia privati non est Ecclesiæ potestatem limitare. Imo hac ratione sunt qui volunt hoc votum sic emissum suapte natura nullum esse. *Bouvier*

« XX. Non prius absolvendus pœnitens a censuris, quam parti læsæ satisfecerit; quod si hic et nunc nequeat, juret se satisfacturum quam primum poterit. *Benedictus XIV* Ceterum hac de re vide *De Censuris*, ubi *de absolutione.*

« XXI. Tempore Jubilæi Anni sancti manent suspensæ facultates Regularium absolvendi a casibus Bullæ *Cœnæ* et reservatis Sedi Apostolicæ, et vota commutandi sive sint concessæ intuitu Indulgentiarum sive ob alias causas. *Benedictus XIV.*

« Loquendo speciatim de Jubilæo *anni sancti*, ut magis alliciantur fideles ad illud lucrandum et Romam petent, statutum est: — 1. omnes partiales et plenariæ et Indulgentiæ pro vivis suspenduntur pro toto orbe, nisi agatur de Indulgentiis concessis pro moribundis, vel pro recitantibus suis temporibus *Angelus Domini*, vel pro comitantibus Viaticum candelam accensam gestando, vel pro 40 horarum devotione. Aut de Indulgentiis concessis directe defunctis ut est altare privilegiatum; aut concessis particularibus ab alio, quam a Papa, uti a Cardinali, Legato, Nuntio, Episcopo. Imo ex concessione Benedicti XIV omnes Indulgentiæ quæ vivis concessæ cum facultate eas applicandi defunctis, non suspenduntur quantum ad applicationem pro defunctis; —2. extra Romam quæ illæ alias non erant defunctis applicabiles, iis hoc anno applicari possunt; — 3. suspenditur etiam facultas absolvendi a casibus papalibus et dispensandi in votis, etc. Ceterum inspiciatur Bulla concessionis.

« An suspensa censeatur tempore jubilæi indulgentia plenaria occasione benedictionis solemnis ab Episcopis impertiri solitæ in aliquibus solemnitatibus. S. C. I. 23 dec. 1824 respondit *affirmative.*

« XXII. *An data ampla facultate absolvendi ab omnibus omnino censuris, etiam a contentis in Bulla* Cœnæ, *in Jubilæo, possit etiam deduci facultas absolvendi ab hæresi ad extrinsecum deducta, de qua in dicta Bulla mentio fit?*—Negative: «*Cum hujusmodi facultas expresse semper nominari debeat, nec unquam vigore cujusvis verborum amplitudinis concessa dici possit; quemadmodum statutum fuit a decessore Nostro Alexandro VII in decreto, quod in Congregatione S. Inquisit. coram se habita condidit* : SS. Dominus N. Alexander Papa VII sub die 23 martii 1646 inhærendo declarationibus alias a Prædecessoribus suis factis, ad removendam omnem dubitandi occasionem, et ne circa id in posterum ullo tempore hæsitari contingat, cum crimen hæresis præ ceteris gravissimum speciali nota dignum sit, decrevit, facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis vel aliis similibus concessionibus non censeri comprehensam, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi. » Ita *Benedictus XIV* Bulla *Inter præteritas*, § IX [1].

« XXIII. *Cum datur facultas commutandi opera præscripta in alia, id non necessario*

[1] Pius Papa IX in Jubilæo anni 1851 et 1854 facultatem tribuit absolvendi « de tous les péchés, les crimes, les délits, pour graves et énormes qu'ils soient, même spécialement réservés à l'ordinaire du lieu et au Saint-Siége, dont un décret général n'aurait pas permis d'ailleurs d'absoudre.» Dubitatum fuit an per hæc verba possit etiam absolvi ab hæresi ; interrogata anno 1854 S. Pœnitentiaria, respondit *affirmative juxta mentem*; unde patet per laudata Pontificis verba hæresim satis indicari in forma æquipolenti, ex Pontificis voluntate et mente.

fit in Confessione et a Confessario qui audit confitentem ; sed potest fieri extra et ab alio idoneo, modo sit Confessarius, ut declaratur in Bulla Indulgentiarum Gregorii XIII. — *Excipe semper vota, quæ nonnisi intra Confessionem commutantur ex Benedicto XIV.* — *Item irregularitas nonnisi in Confessione dispensatur. Dispensatur autem modo in Rituali præscripto, et post datam absolutionem a peccatis.* Liguori, n. 534 et seq.

XXIV. *Confessarius eligendus tempore Jubilæi debet esse approbatus ab Ordinario loci, seu ubi ipsa fit Confessio ; non autem ab Ordinario pœnitentis.* Ita S. C. C. et Bulla Benedictina.

« XXV *Confessarius approbatus limitate pro solis viris, non potest tempore Jubilæi eligi a mulieribus. Ita Confessarius approbatus pro solis rusticis, non potest eligi a civibus. Sic approbatus limitate pro uno tantum loco, non potest eligi extra illum locum.* S.C. Concilii ad Episc. Abulensem 1593.

« XXVI. Est regula universim hac de re accepta : *Quod non est in Bulla, non potest esse in praxi.* Attamen (ait L. Ferraris, *Bibliotheca*, etc. v° Jubilæum, art. 1) « Bullæ Jubilæi quoad ea, quæ favores continent, sunt latissime interpretandæ quantum patitur proprietas verborum, nisi in particulari casu vel ipsa communis praxis, vel stylus Curiæ Romanæ, aut omnino peculiaris ratio restrictionem persuadeat. — Quoad ea autem, quæ gravamen, seu odium continent, sunt stricte interpretandæ quantum patitur verborum proprietas, nisi in particulari casu, stylus, et praxis Curiæ Romanæ, seu aliqua peculiaris ratio laxiorem interpretationem persuadeat; *arg. cap. Odio* 15 *de Regulis Juris* in 6 ibi : *Odia restringi et favores convenit ampliari.* Sic Suarez, Henriquez, Sanctarellius cum Gobat *hoc loc. cap.* 5. *numer.* 24 *et sequent.* Viva *De Jubilæo quæst.* La Croix (*lib.* III. *h. l. numer.* 1395) et alii passim. Hinc latissime sunt interpretandæ quoad concessionem Indulgentiæ, electionem Confessarii, absolutionem , commutationem operum , vel votorum, etc., quia sunt favores. Stricte autem sunt interpretandæ quoad obligationem ad certa opera, suspensionem Indulgentiarum et facultatum, quia sunt gravamina. » *Ench. de Jub.* Ita *Viva* , *Sa*, *Croix*, etc.

« XXVII. Quando dicitur : *Commutatio votorum fiat dispensando,* principaliter debet attendi ad commutationem, ita ut materia subrogata non sit exorbitanter minor , nempe ut materia voti transferatur in aliam materiam non rigorose æqualem, sed mixtam cum aliqua dispensatione, seu capacem alicujus moderatæ inæqualitatis inter primam materiam et secundam subrogatam. Secus si dicatur : *Dispensatio fiat commutando.* Facultas autem dispensandi non includitur in ipsa facultate commutandi. *Benedictus XIV*

« XXVIII. Commutatio fieri debet in opera ejusdem naturæ ac qualitatis cum potest. *Benedictus XIV*. Et hæc commutatio fit a quolibet Confessario approbato.

« XXIX. Opera facta in peccato valent ad Jubilæum adquirendum, modo fiat animo exhibendi honorem Deo, non autem ex fine vano ; et modo ultimum opus impleatur in gratia. *Benedictus XIV*

« XXX. Per Jubilæum non datur facultas neque dispensandi ab aliquo matrimonii licet jam contracti impedimento, etsi occulto ; neque incestuosos conjuges collapsos a jure petendi in pristinum jus restituendi. Ita omnes.

« XXXI. Vota *simpliciter pœnalia*, quæ scilicet emittuntur in pœnam alicujus delicti jam perpetrati, utique commutantur. Sed vota *pœnalia præservantia* quæ emittuntur in futuro, ut nempe timore rei promissæ retrahatur promittens ab aliquo delicto committendo , commutari prohibentur. Excipe nisi commutatio fiat in opus aliud pœnale, quod magis vel æque ad præservandum conducit ; tunc enim habetur æquivalens, neque alterius jus violatur *V Edictum* card. Morozzo Novariensis Episcopi, 20 martii 1826 ; et *Bouvier*

« XXXII. Privilegium commutandi vota extendunt ad commutationem juramenti in honorem Dei emissi : v. g., juravit Janus in honorem Dei non amplius ludendi. Stante causa, tempore Jubilæi potest hoc mutari, nam juramentum sic nuncupatum nihil aliud est, quam promissio reddendi Deo juratam rem : unde ex communi induit naturam voti, cum semper una et eadem obligatio in uno et in alio inducatur : porro ex regula juris quod in uno æquiparatorum dispositum est, etiam in altero dispositum censetur. *Anacletus, Layman, Homobonus.*

« XXXIII. Opera omnia injuncta legitimo impedimento detentis valide commutantur ; si excipias orationem, Confessionem atque Communionem. Item et Communionis pro pueris ad illam nondum admissis, legitime fit commutatio ex Bulla Benedictina.

« XXXIV. Itinerantibus prorogari possunt opera injuncta usque ad reditum, nec tenetur quis suum iter differre, si commode nequit : ita Lugo, Holzman, cum Liguori. — Peregrini autem usu inductum est, ut lucrentur Jubilæum loco ubi opera præscripta implent.

« XXXV. Qui dat eleemosynam distribuendam, si postea culpa alterius non distribuatur vel nonnisi post Jubilæum, affirmant Sa, Lesana, etc., ipsum lucrari Jubilæum , quia quantum in se est , opus præscriptum præstitit. Certe ille non fraudatur qui dedit ficto pauperi. *V. Liguori.*

« XXXVI. Orationes in Jubilæo præscriptæ cum socio alternatim recitari possunt, ut praxis se habet. Ita *Resolutio Casuum* sub auspicio Lambertini, postea *Benedicti XIV.*

« XXXVII. Confessarius ex justa causa

differens absolutionem pœnitenti, potest, transacto Jubilæo, ipsum absolvere eadem facultate ab omnibus reservatis, etc., tum quia judicium jam inchoatum est, tum quia peccata reservata jam submissa sunt habenti facultatem. — Quid si alia reservata commissa sint post transactum Jubilæum? Alii affirmant adhuc posse absolvi; quia aliter non lucraretur Jubilæum; prout a Pontifice datum est. Sed alii negant, nam jurisdictio Confessarii prorogatur tantummodo quoad jam commissa, non autem ad nova reservata extenditur. *Lucius Ferraris.*

« Si quis peractis una hebdomada præscriptis operibus, inabsolutus remittatur ad aliud tempus, non amplius tenetur dum absolvitur, repetere opera illa. S. C. I. 28 nov. 1759.

« XXXVIII. Qui prima hebdomada lucratus est Jubilæum, si secunda hebdomada iterum incidit in reservata, potestne iterum absolvi? Affirmant multi, etsi opera injuncta non repetat, quamvis bis non possit lucrari Jubilæum; cum favores conveniat ampliari. Verba autem Bullæ *Pro hac vice tantum* non referuntur ad actum absolvendi, sed ad tempus Jubilæi, id est pro tempore hujus Jubilæi tantum. Alii tamen negant, et referunt declarationem Clementis VIII datam anno 1620. Ita *Resol. Casuum* sub auspicio *Benedicti* XIV Item confirmatur Bulla *Inter præteritas*, n. 84. *V. Bouvier.*

« XXXIX. Qui etiam culpabiliter opera injuncta omisit, si currat ultima Jubilæi dies et vere ipsum pœniteat, ac velit Jubilæum lucrari, Confessarius poterit illi tempus prorogare. Ratio est, quia posita retractatione, impedimentum illud non est amplius voluntarium, ideoque potest Confessarius illi providere tanquam legitime impedito; cum adhuc id faciat tempore habili, id est nondum tempore Jubilæi transacto. Ita *Scarpazza*; et *Resolutio Casuum* sub Benedicto XIV.

« XL. An lucretur Jubilæum, et possit absolvi et dispensari qui confitetur in loco, ubi Jubilæum vel jam consummatum, vel nondum promulgatum est, si cetera opera rite perficiat? Negat Pontas, qui ait id esse contra intentionem Pontificis. Sed alii communiter affirmant, quia facultas pœnitenti facta est eligendi quemcumque voluerit Confessarium; cum hac unica clausula: *ut sit approbatus pro eo loco, ubi Confessio fit.* Imo pro certo habet Scarpazza, opera præscripta ubicumque locorum adimpleri posse, si excipiatur Ecclesiarum visitatio; cum hæc una tantum determinata sit in Bulla concessionis. Vid. Bouvier Imo ipsa visitatio pro impeditis potest commutari: sic moniales, carcerati, infirmi hujus operis commutationem habent a Confessario. Ita *Bullæ*.

« XLI. Qui confitetur vigilia ipsius Jubilæi jam potest lucrari Indulgentiam plenariam Jubilæo adnexam, cum taliter acta Confessio sufficiat ad Indulgentiam ex indulto Pii VII, 12 junii 1822. Imo talis Confessio etiam pro ipso Jubilæo sufficit, si facta sit in vigilia a primis vesperis tum quia in Jubilæo Urbis ita constanter servatur, uti patet ex Bulla Benedicti XIV *Peregrinantes*: tum quia Jubilæi tempus (uti rite observat Minderer, *De Indulgentiis*); ad instar maximi festi et solemnitatis haberi solet, quæ juxta Ecclesiæ ritum a primis vesperis præcedentis diei celebratur. Ita in Nota ad *Gury*, editio veronensis, 1851.

« XLII. « Les confesseurs peuvent dispenser de l'irrégularité *occulte*, provenant de la *violation des censures*, tant à l'effet d'exercer les fonctions sacrées, que pour recevoir un ordre supérieur. Mais c'est la seule irrégularité qu'ils puissent lever à l'occasion du jubilé. Ils sont autorisés à commuer les vœux simples, à l'exception du vœu de chasteté perpétuelle et du vœu d'entrer en religion. Encore peuvent-ils commuer ces deux derniers vœux, dans tous les cas où la réserve est dévolue à l'Ordinaire. Mais il ne faut pas confondre la commutation des vœux avec la dispense. On excepte encore le vœu qui serait fait en faveur d'un tiers, à moins qu'il n'ait pas encore été accepté. Les confesseurs ne peuvent le commuer. » Ita Cardin. *Gousset.* — *V.* Bouvier, *Traité des Indulgences.* — Collet, *Traité du Jubilé.* — Moroni, *Centum responsa centum quæsitis.* Mediolani anno 1682. — Et nostra Appendix 2ª in fine vol. I, vº Indulgentia. — Et Benedictus XIV, *Notificationibus* IV et LIII.

« *Nota*: Ex quo Ecclesia singulo quinquagesimo anno Jubilæum indixit veterem hominem ad novitatem hilaritatemque vitæ revocando, *annus quinquagesimus* sacer evasit et usurpari cœpit in quibusdam momentosis humanæ vitæ stadiis: ita inductum est, ut presbyter, ac parochus religiose celebrent quinquagesimum sui sacerdotii et parœciæ annum, quasi de novo sacro ministerio manum admoveant. — Item conjuges, in Germania præsertim, concelebrare solent quinquagesimum sui matrimonii annum, et id vulgo dicitur argenteas nuptias agere; dies enim nuptiarum aurearum, quæ fuerunt veræ nuptiæ una simul cum juventute perpetuo transierunt. » (t. IV. n. 205 et 206).

CAPUT II.

DE MINISTRO SACRAMENTI PŒNITENTIÆ.

DUBIUM I.

Quis sit minister?

539 Confessarii indigent approbatione, et jurisdictione.

540 An in casu necessitatis sit obligatio confitendi laïco vel clerico? An verò clericus vel laïcus in articulo mortis, deficiente sacerdote, possit absolvere à censuris?

541 Nullus autem sacerdos validè absolvit, nisi sit approbatus, vel parochus

539. — « Resp. Est sacerdos appro-

» batus ab Episcopo, (saltem respectu » sæcularium) et habens jurisdictio» nem. Est certum. Ratio primæ par» tis sumitur ex Joan. 1. *Accipite Spiritum S.: quorum remiseritis, etc.* Ratio » secundæ sumitur ex *Trid. sess.* 23. *c.* 15. *de Reformat.*, ubi decernit, nullum » posse audire confessiones sæcula» rium, nisi habeat beneficium paro» chiale, vel approbationem ab Epi» scopo. (*Hanc ad rem facit damnatio » inflicta ab Alex. VII. duabus proposit. » scilicet* 13 *et* 16.) Addidi, *respectu sæ» cularium,* quia circa confessiones Re» gularium concilium nihil videtur » notasse; unde ii cuivis, etiam non » approbato, quem prælatus præfece» rerit, possunt confitèri; intellige, » quantùm ex vi concilii : quia *Grego» rius XV*, statuit, ut monialium con» fessarius ab Ordinario approbetur. » Ratio tertiæ partis ex Florentino, et » Tridentino *l. c.,* quia absolutio est » actus judicialis, qui requirit subdi» tos. »

Unde resolves :

540. — « 1. Nullo casu, vel dispen» satione, hoc sacramentum validè, » administratur à non sacerdote. »

Dixit *Magister Sentent. in* 4. *dist.* 17., quòd in casu necessitatis debet fidelis confitèri laïco : et huic adhæsit *D. Th. Suppl. quæst.* 8. *art.* 2. *ad* 1. dicens : *Quando necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est, scilicet conteri, et confiteri cui potest; qui quamvis sacramentum perficere non possit..., tamen sacerdotis defectum summus Sacerdos supplet.* Hoc tamen intelligendum est non esse de præcepto, sed de consilio, ad excitandum contritionem, vel ad solatium sive consilium capiendum, ut dicunt *Wigandt tr* 13. *n.* 62. *Laym. c.* 10. *Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 1. *n.* 3. *Croix n.* 1482., *et alii passim.* Tenent autem *S. Antonin. Ang. Henr. Candidus, Panorm. Led. etc. ap. Salm de censur. c.* 2. *p.* 4. *n.* 47., et probabile putant *Sanch. lib.* 2. *Dec. c.* 13. *n.* 13. *Croix n.* 1483. *et Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 133. *cum Led. Valer Lacrux, etc.* quòd clericus absente sacerdote, et laïcus absente clerico, in articulo mortis ex præsumpta concessione Ecclesiæ possit absolvere à censuris, ne infirmus privetur sepulturâ et suffragiis. Sed probabiliùs hoc negant communiter tam de laïco, quàm de clerico : ita *Conc. p.* 552. *n.* 10. *Lugo dist.* 18 *num.* 7. *Croix. l. c. Salm. ibid. n.* 48. *cum Avila, Pal. Sayr. Corn. et Villal.*; item *Laym. Con. Suar Soto, etc., apud Dian.* Ratio, quia id nullo jure nisi sacerdotibus conceditur, et nunquam contrarium in Ecclesia fuit consuetudine introductum. Tantò magis quòd eo casu (ut in Rituali habetur), si excommunicatus decesserit cum signo pœnitentiæ, poterit ejus cadaver absolvi ab habente facultatem super illa excommunicatione.

541. — « 2. Ubi Trident. est rece» ptum (secùs alibi) nullus sacerdos, » etiam regularis, validè absolvit, nisi » sit approbatus, vel parochus; cui » non solùm intra, sed etiam extra » diœcesim suam, validè delegatur » jurisdictio, potestque eligi in confes» sarium ab omni habente potestatem » eligendi, quamdiu tamen retinet pa» rochiam. Ita *Filliuc. t.* 1. *c.* 7. *Fa» gund. Suar. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 146. » (*Sed de hoc vide dicenda. n.* 544. *et n.* 565.).

DUBIUM II.

Quid sit approbatio, et à quo petenda ?

542 Quid est approbatio ?
543 An liceat sacerdoti simplici excipere confessionem venialium ?
544 Dub. 1. An parochus possit adsciscere cooperatorem alium parochum alterius diœcesis? Dub. 2. An ejusdem.
545 Debet eligi approbatus, aut parochus ? An sufficiat approbatio sine examine, et sine judicio interno ?
546 An sufficiat approbatio petita, et negata ?
547 A quo Episcopo habenda sit approbatio ?
548 Resolvitur quæstio ex bulla Innoc. XII.
549 An religiosi approbati in una diœcesi possint audire confessiones in alia ?
550 Alia notanda apud Busemb.
551 An injusta revocatio approbationis sit invalida ?
552. An Episcopus ex justa causa possit approbatos iterùm examinare, aut approbationem revocare, vel restringere ?
553. Sancita à Bened. XIV circa confessionem complicis de peccato turpi ?
554 Quid veniat nomine *peccati turpis* ? An peccata interna ? an dubia ?
555. An absolutio complicis sit invalida quoad omnia peccata ?
556. Qu. 1. An incurrat censuram papalem, qui confessionem complicis tantùm audit, et eum non absolvit ? Qu. 2. An Episcopus, vel ejus delegatus, facultate Tridentini in cap *Liceat*, possit absolvere confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit ?

542. — « Resp. 1. Approbatio non est » collatio jurisdictionis, sed tantùm pu» blicum judicium de aptitudine per» sonæ ad audiendas confessiones,

» essentialiter prærequisitum (suppo- » sito jure Tridentini) ad jurisdictio- » nem recipiendam. Ita *Sanch. lib. 6.* » *de matr. d. 28. et alii.*

« Hodie, ait Gousset, usus generatim invaluit delegationem jurisdictionis non separandi ab approbatione. Quo fit ut pastores episcopis inferiores occasionem non habeant delegandi jurisdictionem in foro pœnitentiæ; siquidem munus excipiendi confessiones suorum subditorum committere possunt solis presbyteris ab episcopo approbatis, ideoque jam valentibus prædicta jurisdictione (*De la Pénit.*, n. 476).

Unde resolves :

« Etsi doctores, et licentiati, hoc » ipso quòd promoventur, censeantur, » secundùm quosdam, approbati à » Papa, ut notat *Sa, verbo Confessor;* pro- » babiliùs tamen est, quòd ipsi etiam » egeant approbatione, » (*Et hoc hodie certum est ex bulla S. Pii V. apud Salm. de pœn. c. 11. p. 7. n. 94. etiam quoad prælatos regulares.*) « licèt non de- » ceat, ut ipsi, vel lectores in theolo- » gia examinentur. » *Modò legerint Moralem.*)

« 2. Etiam parochus, qui reliquit » beneficium parochiale, debet appro- » bari, si velit audire confessiones.

543. — « 3. Non requiri hanc appro- » bationem ad auditionem venialium » docet *Dian. p. 2. t. 2. misc. res. 44. ex* » *Valer.* Et ratio esse videtur, quòd » approbatio tantùm requiratur in or- » dine ad jurisdictionem ; hanc autem » quivis sacerdos pro venialibus, utì et » mortalibus, à quibus ritè quis est » absolutus, habeat collatam ab Ec- » clesia in ipsa ordinatione, ideòque » ab iis absolvere possit, ut habent » *Bonac. d. 5. quæst. p. 2. n. 8. Vasq.* » *Suar. Card. de Lugo d. 18 sect. 3. d.* » *21. n. 1.* ubi docent, ab Ecclesia in » *Trident.* non approbatum reddi in- » capacem jurisdictionis, tantùm in or- » dine ad mortalia non priùs confessa.

Quæritur, an confessio venialium facta simplici sacerdoti sit illicita, et invalida ? Quòd sit illicita, hodie certum est ex decreto *Innoc. XI.* de communione quotidiana (hoc decretum affertur per extensum apud *Bonac.*) edito anno 1679. 12 Febr. quo non solùm vetitum fuit Episcopis, *Ne permittant ut venialium confessio fiat sacerdoti non approbato ab Episcopo ;* sed etiam fuit inter dictum ipsis sacerdotibus, his verbis quæ immediatè sequuntur : *Si quicumque sacerdotes secùs egerint, sciant Deo se rationem esse reddituros.* Utrùm autem talis confessio sit invalida ?

Prima sententia communissima negat, et hanc tenent *Salm. de pœnit. c. 11. p. 2. n. 8. cum communi*, ut asserunt *Holz. n. 681. Viva q. 8. art. 1. n. 6. Pal. p. 13. n. 5. Croix n. 1489. Lugo d. 18. n. 41. Suar. d. 26. sect. 5. et Elbel p. 298. n. 329. cum Mastr. Herincx, etc.* Sed unde habeant sacerdotes simplices hanc jurisdictionem, auctores discrepant ; nam *Pal. Capreol. Canus. Led. et Vasq. ap. Lugo* dicunt habêre à Christo Domino, eò quòd peccata venialia non sunt materia necessaria : ergò creditur Christus non subdidisse eorum absolutionem potestati Ecclesiæ. Alii verò dicunt jurisdictionem accipere ab Ecclesia, ut *Viva l. c. Ronc. c. 1. qu. 3. r. 2. et Lugo l. c. cum Suar. Bon. Con. et Henr.*

Secunda sententia verò, quam tenent *Conc. p. 541. et Platel. cum aliis apud Croix l. c.* affirmat, et hanc satis probabilem puto, quia, posito quòd simplices sacerdotes non habeant jurisdictionem à Christo, sed ab Ecclesia, ut suprà, hodie post decretum *Innocentii* non præsumitur Ecclesia velle eis conferre jurisdictionem, cùm ipsis expressè prohibeat uti tali jurisdictione.

544. — « 4. Parochi non possunt » adsciscere cooperatores, nisi paro- » chos, vel approbatos, ut habent *Fag.* » *p. 2. l. 7. n. 42. Sanch. etc.* ex decla- » ratione *Card. contra Ledesm. et alios.* » *Vide Dian. p. 3. t. 4. res. 146 et Bon.* » *d. 5. p. 7. p. 4. §. 1.*

Hìc dubitatur 1. An parochus possit advocare parochum alienæ diœcesis ad excipiendas confessiones suorum subditorum ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pal. p. 17. §. 2. n. 7. Lugo d. 21. n. 21. Conc. p. 540. n. 3. Viva in prop. 16. damn. ab. Alexand. VII. num. 11. Wigandt. tract. 13. num. 68. r. 12. item Suar. Vasq. Aversa, etc. apud Croix n. 1537.* Ratio, quia parochus censetur approbatus pro tota Ecclesia, ut supponunt inferri ex Trid. *sess. 23. de Reform. c. 15.* ubi dicitur : *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium obtineat, etc.* Hinc colligunt parochiale

beneficium poni à Tridentino pro approbatione universali.

Secunda sententia verò, cui mihi libet adhærere, negat, eamque tenent *Barbosa in Trid. l. c. n.* 19. *N. SS. P. Bened. XIV. Notif.* 86. *n.* 7. *et Croix l. c. cum Laym. Garzia, Homob. et Piasec.* Ratio, quia parochus minimè approbatur ab Ecclesia universali, sed tantùm ex dispositione Tridentini à suo Episcopo, pro sola ejus diœcesi, et juxta ejus voluntatem. Et hæc sententia magis firmata fuit ex declaratione S. C. concilii apud *Pitton. de Paroch. n.* 814. die 19 Januarii 1641, ubi dictum fuit: *Parochus unius diœcesis non potest confessiones audire sine licentia Episcopi diœcesani.* Et ex alia declar. *apud Monacell. t.* 4 *p.* 16. *n.* 172 die 3 Decembr. 1707. ubi ad quæsitum: *An curati unius diœcesis vocati à parochis alienæ diœcesis possint in ista audire confessiones absque licentia Episcopi?* S. C. respondit: *Affirmativè quoad subditos, negativè quoad alios.*

Dubitatur 2. An parochus vocatus ab alio parocho ejusdem diœcesis possit in ejus parochia confessiones audire? Præter AA. citatos, id affirmant *Bonac. d.* 5. *q.* 7 *p.* 4. §. 1. *num.* 23. *et Croix n.* 1536. *cum communiori*; imò *Palaus, et Mazzotta ll. cc.* communem sententiam vocant. Sed oppositam sententiam tenent *Barbosa in Trident. d. sess.* 23. *cap.* 15. *num.* 19. *cum Homob. et Piasec. in praxi Episcop. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. ex alia declaratione ejusdem S. C. concilii, quam referunt *Barb. et Piasec. ll.* cc. ubi ad quæsitum: *An provisus de parochiali per concursum censendus sit approbatus idoneus minister ad audiendas confessiones in illa diœcesi, in qua illam parochialem obtinet?* S. C. respondit: *Censeri ad audiendas confessiones duntaxat in ea civitate, vel oppido, ubi sita sit parochialis non autem passim per totam diœcesim.* Et ratio hujus sententiæ est, quia (sicut diximus) parochus non approbatur ab Ecclesia pro Ecclesia universali, sed tantùm ab Episcopo juxta Episcopi voluntatem; unde nisi constet aliunde de diversa voluntate Episcopi, parochus censetur approbatus tantùm pro parochia ad quam eligitur; potest enim Episcopus aliquem judicare idoneum pro uno loco, et non pro alio. Rectè verò dicunt *Bon. l. c. num.* 12. *Clericat. de pœnit. decis.* 37. *num.* 12. idque admittit *Bened. XIV. in cit. Notif.* 86. *n.* 13. quòd sententia opposita locum habere potest in iis locis, ubi talis adsit consuetudo, quæ jurisdictionem benè conferre valet. Imò *Wigandt tract.* 13. *n.* 80. primam opinionem approbat *ex praxi* (ut asserit) *variarum diœcesium.*

545. — « 5. Qui habet potestatem » eligendi confessarium, non potest eli- » gere, nisi approbatum, vel paro- » chum.

« 6. Ad approbationem non neces- » sariò requiritur examen, modò adsit » judicium prudens de sufficientia. » *Con. Laym.* » (*Et quamvis Episcopus internè reprobet, valet externa approbatio ad jurisdictionem conferendam. Salm. de pœnit. cap.* 11. *p.* 7. *n.* 90. *et* 91.)

546. — « 7. Non sufficit approbatio » petita, et negata, ut docetur commu- » niter contra *Nav. Henriq. et Diana p.* » 1. *t.* 2. *res.* 24. Etsi probabiliter cum » prædictis docuerint *Coninck, et Laym.* » Regulares mendicantes, si ab Epis- » copo repellantur, cùm manifestè » idonei sint, et à prælatis suis præ- » sententur, posse nihilominùs pro » confessionibus sæcularium exponi, » ut habetur *Clementina Dudum*, §. *sta-* » *tuimus* 1. Istis tamen privilegiis *Trid.* » et *Urbanum VIII.* anno 1628. dero- » gasse, notat *Lugo de pœnit. d.* 21. » *num.* 29. *et* 51. » (*Ideòque opinio Laym. et Conc. hodie improbabilis est; maximè post prop.* 13. *damn. ab Alexand. VII. quæ dicebat: Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato. Privilegium autem loquitur, quando injustè negatur jurisdictio, non autem si injustè negetur approbatio quæ de jure novo Tridentini, hodie necessariò requiritur, ut rectè dicunt Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 7. *n.* 95. *cum Lugo.*)

547. — « Resp. 2. Approbatio pe- » tenda est ab Episcopo, et quidem » proprio, scilicet sacerdotis, ut intel- » ligunt *Suarez. Conin. Regin. Filliuc. et* » *alii*; vel, ut probabiliter vult *Vasq.*, » pœnitentis. Ratio est, quia est actus » jurisdictionis, vel saltem auctorita- » tiva declaratio; ergò debet fieri à » superiore. Porrò nomine Episcopi » etiam intelliguntur prælati habentes » jurisdictionem episcopalem, ut qui- » dam abbates, et capitulum, Sede va- » cante, non autem Provinciales, aut » Generales Ordinum. » (*Episcopus confirmatus, etsi nondum consecratus, rectè*

potest approbare, quia jam habet jurisdictionem. Secùs, si sit tantùm electus, et non confirmatus; vel qui Episcopatum renuntiavit, quia tunc jurisdictione caret. Salm. ibid. n. 96. *cum Lugo, et Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1495.)

548. — Quæritur, à quonam Ordinario habenda sit approbatio? Tres sunt sententiæ:

Prima sententia docet habendam esse ab Ordinario pœnitentis; quia ad illum spectat cui vult suas oves committere, et erga ipsas jurisdictionem concedere. Ita *Vasq. apud Busemb. hìc*, qui probabile vocat: et ita plurimi DD. apud *Suar* ut testantur *Salm. ibid. n.* 99. Hinc *Salm. ibid. circa fin.* tenent, confessarium approbatum ab Episcopo pœnitentis posse excipere ejus confessionem in alia diœcesi, si ibi peregrinetur, sine loci Ordinarii approbatione. Hanc *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1516. vocat non improbabilem, saltem (ut ait) pro parocho, vel confessario magnatum, qui respectu illorum habetur pro parocho. Sed quoad parochum respectu subditorum, rectè affirmant *Salm. d. l. p.* 3. *n.* 55. ex communi, et ex decreto S. C. relato *n.* 544 [1]. Quoad delegatum verò etiam dicunt ex *Lugo*, *Suar. etc.* posse istum absolvere subditos delegantis ubicumque eos reperit. Et ita etiam tenet *Busemb. cum Suar Henr. Sanch. et aliis.*

Secunda sententia docet, requiri approbationem ab Ordinario sacerdotis. Ita *Bonac. de pœnit. disp.* 5. *q.* 7. *punct.* 4. §. 1. *n.* 15. *et* 16. *Viva de pœnit. q.* 8. *art.* 3. *n.* 3. *cum Con. et Lug. etc.* et ita *Suar. et Pal. apud Croix d. l. n.* 1516. Ratio, quia approbatio, cùm sit actus jurisdictionis, nequit exercêri nisi in subditum. Sed *Bon. et Viva l. c.* rectè explicant hanc sententiam cum *Pal. apud. Salm. de pœnit. c.* 11. *p.* 7. *n.* 99. et dicunt adhoc satis esse, si sacerdos approbandus, quamvis exterus, subditus fiat Episcopi approbantis ratione domicilii, vel saltem habitationis pro illo tempore; ita etiam *Busemb. hìc.* Et talis reverà est praxis universalis.

Tertia sententia, quam probabiliorem putant *Croix dict. n.* 1516, *et Carden. cum Nav. Barbos. et pluribus aliis apud Salm. ibid. n.* 96. docet ex communi praxi fidelium approbationem petendam esse ab Ordinario loci, ubi confessiones excipiuntur. Nec obstat dicere quòd jurisdictio erga pœnitentes non concedatur nisi ab ipsorum Episcopis. Nam hoc ipso, quòd quis vult confitêri in aliquo loco, quoad hoc subditus fit Ordinarii illius; vel saltem hoc valet ex consensu universali, sive conniventia Episcoporum, à quibus data præsumitur jurisdictio erga proprias oves ob bonum ipsarum, cuicumque sacerdoti approbato ab Episcopo loci, ubi confessio fit. Ita *Viva de pœnit. q.* 90. *art.* 3. *n.* 5. *in fin. Salm. ibid. n.* 99. Et hæc ultima sententia hodie est omninò tenenda cum *Roncag. de sacram. pœnit. c.* 1. *q.* 6. ex bulla *Cùm sicut, Innocent. XII.* edita anno 1700. die 19 Aprilis (relata per extensum apud *Salm. de privil. c.* 4 *p.* 2. §. 4. *n.* 80.) ubi sic sancitum fuit: *Confessarii tam sæculares, quàm regulares, quicumque illi sint, in vim... bullæ Cruciatæ... nullatenùs confessiones audire valeant sine approbatione... Episcopi... loci, in quo ipsi pœnitentes degunt, et confessarios eligunt. Neque ad hoc suffragari approbationem semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum diœcesium obtentam, etiamsi pœnitentes illorum Ordinariorum, qui tales confessarios approbassent, subditi sint.* Deinde Pontifex declarat aliàs confessiones fore invalidas, et confessarios suspensos etc. *reprobatâ tamquam falsâ, et temerariâ quâcumque contrariâ opinione.* Et constat ex eadem bullâ Pontificem locutum fuisse ex cathedra, ut ostendunt *Salm. de privil. c.* 4. *p.* 2. §. 4. *n.* 81. bullam *Innocentii* nuper confirmavit Summus Pontifex *Bened. XIV.* per aliam bullam, quæ incipit, *Apostolica*, etc. Scribit *Mazzotta de pœnit. disp.* 2. *q.* 1. *c.* 3. §. 2 has præfatas bullas minimè elidere probabilitatem primæ sententiæ *Suarii; etc.*, ut suprà, ait enim bullam *Innocentii* emanatam fuisse ob querelas Episcoporum Portugalliæ, eò quòd sui subditi sine ipsorum licentia confessarios eligebant per alios Ordinarios approbatos, etiamsi iidem alii Ordinarii repugnassent, vel approbationem revocassent. Hinc dicit minimè reprobatam fuisse sententiam, quòd confessarius sæcularis approbatus in aliquo loco possit absolvere subditos illius in alia diœcesi peregrinantes. Sed huic opinioni non ac-

[1] « Advertendum, valde probabile esse... parochum posse ubique locorum confessiones suorum subditorum audire; et circa hoc adest declaratio S. C. *Ex Hom. Ap. tr.* 16, *n.* 79.
Edit. A. LECLÈRE.

quiesco; nam in primis invenio titulum illius bullæ Innocentianæ fuisse sic descriptum (*apud Salm. l. c. num.* 88.) : *Sanctissimi Domini nostri Innocentii Papæ XII declaratio... cum damnatione opinionis asserentium facultatem hujusmodi habêre locum, etiamsi confessarius non fuerit approbatus ab Ordinario loci, in quo confessiones excipi contigerit.* Nota *loci in quo, etc.* Deinde in ipsa bulla legitur, ut suprà, Papam nullas declarasse confessiones, quæ fiunt *sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi pœnitentes degunt.* Quid clarius? Si autem adhuc cum privilegio bullæ Cruciatæ requiritur approbatio ab Episcopo loci, quantò magis sine privilegio? Verùm *Salm. ibid. n.* 111. *contra Roncaglia cap.* 1. *qu.* 6. dicunt oppositam sententiam non esse hâc bullà damnatam, si quis privilegium haberet generis diversi, quàm Cruciatæ, putà jubilæi vel simile. Sed huic obstat bulla *Benedicti XIV* quæ incipit, *Benedictus Deus*, ubi dicitur, quòd detur facultas in jubilæo tam sæcularibus, quàm Regularibus eligendi sibi confessarium, modò sit ex approbatis ab Ordinario loci, Moniales verò ex eadem possunt sibi eligere confessarium, sed nonnisi ex approbatis ad confessiones Monialium in illo loco, quamvis pro aliis monasteriis.

549. — « 1. Religiosi, etiam exempti » debent approbari ab Episcopo loci, » in quo degunt : quia illius, quoad » hunc actum, sunt subditi.

Et hoc certum est ex Brevi *Innocentii X. apud Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 7. *n.* 97., ubi Pontifex sic statuit : *Regulares in una diœcesi approbatos non posse in alia confessiones audire sine approbatione Episcopi illius.* Et idem statuit *Innoc. XIII.* in bulla *Apostolici ministerii*, (confirmata *à Bened. XIII.* per aliam bullam appositam in calce concilii Romani) ubi dicitur : *Declaramus, sacerdotes tam sæculares, quàm regulares, qui ab Episcopis obtinuerint licentiam audiendi confessiones limitatam vel quoad locum, vel genus personarum, vel quoad tempus, non posse pœnitentiæ sacramentum administrare extra tempus, vel locum, vel genus præscriptum, quocumque privilegio etiam in vim bullæ Cruciatæ nullatenùs suffragaturo.*

550. — « 2. Episcopus in sua diœcesi » non potest approbare sacerdotem » alienum, nisi subdatur illi, saltem » ad tempus.

« 3. Episcopus potest approbare per » se, vel Vicarium generalem, vel alios » quocumque deputatos; quia non est » actus Ordinis, sed jurisdictionis. » (*Vide n.* 588).

« 4. Approbatio potest fieri cum res» trictione ad certum genus persona» rum, locum, tempus, etc. *Nav. Suar.* » *Vasq. contra Vegam.*

« 5. Episcopus peccat, si sacerdoti » (præsertim regulari) idoneo, sine » causa sufficienti neget approbatio» nem. *Bonac. Vasq. art.* 3. *d.* 3. *Card.* » *de Lugo d.* 21. *sect.* 3. *n.* 34. *Sanch. etc.*

551. — « 6. Approbatio semel absolutè » concessa, non tantùm non extingui» tur morte concedentis, sed nec revo» cari potest sine justa causa: ex causa » tamen, v g. mutatione morum, ju» dicii, etc. potest, ut docent *Suar.* » *Fill. et alii* Quòd si fiat absque causa » rationabili, *Conin. Suar. et quidam* » *alii* censent revocationem esse nul» lam : » (*Et hanc vocant satis probabilem Lugo de pœnit. d.* 21. *n.* 64. *Pal. de pœnit. p.* 18. §. 4. *n.* 6. *Salm. de pœnit. c.* 11. *p.* 7. *n.* 107. *cum Dic. Ratio, quia, ut dicunt, Episcopus non videtur posse auferre sine justa causa jus jam acquisitum à confessario. Excipit Fag. apud Palaum, si Episcopus approbet pro suo beneplacito; sed Palaus hoc non admittit, quia intelligendum semper est de beneplacito justo. At hanc opinionem vix in praxi probabilem censeo, quia injustitia revocationis deberet esse luce clarior, et abesse quodcumque hallucinationis periculum; sed hoc vix accidere potest, cùm inumeræ possunt esse causæ justæ apud Episcopum revocandi approbationem, quæ ignorentur à confessario;*) « alii illicitam tantùm. » *Fill. t.* 8. *cap.* 9. *quæst.* 12. In dubio » autem, an ex justa causa revocatio » sit facta, præsumendum esse pro » prælato, docet *Card. de Lugo n.* 67.

552. — « 7. Ex justa causa possunt, » præsertim à successore Episcopo, » ad examen revocari, non tantùm sæ» culares, sed etiam regulares. Docent » tamen quidam, Mendicantes habêre » privilegium, ut non possint revocari » ab eodem, à quo antè sunt appro» bati; sed contrarium docent *Suarez,* » *et Lugo d.* 21. *n.* 61. *et* 62. » (*Et hæc sententia hodie omninò tenenda, cùm Alexander VII. (ut refert Cabassut, T. J. lib* 1. *cap.* 10. *n.* 13.) *in causa Andegavensis Episcopi, et Regularium Societatis Jesu, et aliorum Ordinum, sequentem pro-*

positionem die 30 *Januarii* 1659. *tanquam temerariam et erroneam damnavit, quæ dicebat: Non possunt Episcopi limitare seu restringere approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare. Nec tenetur de tali revocatione Episcopus ulli rationem reddere, ut statutum refert Cabassut. T. J. l.* 1. *c.* 10. *num.* 14. *à Rege christianissimo cum consilio status regni die* 4. *Martii ann.* 1669. *Et cùm ab Episcopo approbatio limitatur quoad locum, tempus, aut personas, confessarius, sive regularis, nequit alio modo uti illà ob quodcumque privilegium, etiam bullæ Cruciatæ; ita declaratum fuit in bulla,* Apostolici ministerii, *edita à Clemente XII. per Hispanias, et confirmata postea à Bened. XIII per totum Orbem, ut refert Bened. XIV in bulla,* Apostolica indulta.

« 8. An approbatus ab uno Episcopo » possit in alia diœcesi, sine nova ap» probatione, recipere jurisdictionem, » controvertunt doctores : ac licèt utra» que sententia olim vidèri potuerit » probabilis, post decretum tamen » *Urbani VIII.* 1628. apud *Lugo d.* 21. » *sect.* 2. *n.* 9. negativa omninò tenenda » est. *Vide Avers. q.* 16. *s.* 8. « (*Idem hoc certum ex brevi Innocent. X. et ex bulla Innocent. XIII. juxta dicta num* 549. *Item advertendum, quòd S. Pius V in constit.* Romani, *dixit, quòd Regulares approbati ab Episcopo antecessore poterunt iterùm examinari à successore, et si minùs idonei reperti fuerint, reprobari. Hinc inferunt Sylvester, Miranda, Fagund. et alii ap. F. Ferraris, quòd Vicarius Capitularis nequit Regulares revocare ad examen, nec eos privare facultate excipiendi confessiones, nisi facultas data sit ab Episcopo:* Ad nostrum beneplacitum, *tunc enim morte Episcopi illa expirat.*)

553. — Notanda hîc ultimò sunt duo decreta SS. Pontificis nostri *Benedicti XIV. Sacramentum*, et *Apostolici muneris*, (*Vide in fine Operis*) quibus declaratum fuit, confessarium omninò carêre jurisdictione ad absolvendum peccatum complicis turpe contra sextum præceptum, atque excommunicationem papalem incurrere, si confessionem complicis excipere audeat. Excipitur tamen casus extremæ necessitatis, nimirùm articuli mortis, in quo permittitur ei absolvere complicem, modò deficiat quicumque alius, etiam simplex sacerdos, qui absolutionem impertiri possit; nisi nequeat alius ille sacerdos vocari, vel accedere sine gravi infamia, aut scandalo; tenetur tamen confessarius complex talia pericula infamiæ, aut scandali avertere, si potest, sub eadem pœna excommunicationis, licèt tunc validè absolveret, si non averteret.

554. — Circa tale decretum adverte I. quòd nomine *peccati turpis* venit omne peccatum externum grave contra sextum præceptum, licèt sit solus tactus, sive colloquium, ut certè dicendum sentio cum pluribus doctis, quos consului super hoc judicio, ab aliis immeritò in dubium revocato. Et idem sentiunt *Salm. tr.* 6. *Append. de bulla Cruciatæ. cap.* 6. *p.* 4. §. 2. *n.* 282. *contra aliquos*, qui dicebant bullam intelligendam tantùm de copula consummata. Ratio nostra est: 1. quia verba generalia generaliter accipienda sunt. 2. Quia leges etiam pœnales sunt in sensu proprio et naturali interpretandæ, et in sensu naturali verba bullæ: *In peccato turpi atque inhonesto contra sextum præceptum*, quæcumque peccata turpia sine dubio comprehendunt. 3. Quia finis legis hujus est quidem removere occasiones, non tantùm copulæ, sed omnis turpitudinis à sanctitate tribunalis pœnitentiæ. Contrà verò non comprehenduntur peccata venialia inhonestatis, sive sint ex parvitate materiæ, sive ex defectu advertentiæ, aut consensûs; quia venialia non sunt de obligatione in confessione manifestanda; ita *Salm. ib. n.* 277. Idem rectè dicunt etiam, *ibid. n.* 278. de mortalibus merè internis, vel non plenè exteriùs significatis: quapropter peccatum non erit reservatum, quamvis interiùs fuerit grave, si etiam exteriùs grave non fuerit, ut ajunt *ibid. n.* 279. Addunt *ibid. n.* 280. ex *Suarez, Dicast. et Anacl.* nec reservata esse mortalia dubia, ex dubio facti vel juris, quia non videntur superiores velle reservare dubia, nisi expressè declarent; et hoc est juxta communem sententiam, quam proferemus infrà *n.* 600. *vers. Quær. I.* Idem censent *Salm. cit. n.* 280. si adsit dubium, an pœnitens graviter peccaverit, licèt confessarius certum mortale commiserit; quia bulla intelligenda est de complici formali in peccato mortali turpi, ut ipsi antecedenter dixerunt *l. c. n.* 241..

555. — Adverte II. quòd absolutio à

confessario complici impertita irrita est, ut sentio, etiam quoad mortalia, quæ complex, qui nondum ab alio de peccato turpi fuerit absolutus, ipsi confiteatur. Hoc infero ex verbis ejusdem bullæ ubi dicitur : *Atque ideò absolutio nulla atque irrita omninò sit.* Secùs verò censeo, si de peccato turpi ille jam fuerit absolutus, quia tunc cessat dispositionis suspicio, ob quam Pontifex jurisdictionem confessario abstulisse videtur. Addunt *Salmant. Append. cit. n.* 227. idem dicendum de peccato mortali commisso et legitimè confesso ante expeditionem bullæ, quia lex non respicit retrò, ut docet *P. Suarez.*

556. — Quæstio autem fit 1. an incurrat hanc excommunicationem sacerdos, qui complicem non absolvit, sed tantùm in confessione audit? Super hoc dubio consului sacram Pœnitentiariam, quæ die 9 Julii 1751. respondit absolutè : *Non vitari excommunicationem à prædicto confessario per fictionem absolutionis.* Et huic sententiæ ego jamdudum adhæsi; sed postea, cùm percurrissem constitutionem ejusdem Pontificis *Bened. XIV Inter præteritos*, oppositum satis declaratum reperi, ut patet ex sequentibus verbis : *Nam minùs sacerdoti complici, qui vel extra mortis articulum confessionem excipit pœnitentis*, eumque absolvit, *vel qui in articulo mortis* absolvit, *cùm ælius sacerdos non desit... excommunicationis majoris pœna à nobis in citatis constitutionibus imposita fuit.*

Quæritur hìc 2. an Episcopus ex concessione Tridentini in *cap. Liceat.* 6. *sess.* 24., possit absolvere confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit? Videtur ex una parte negandum ; nam si Episcopus vel alius ab eo delegatus possunt hunc casum, quando est ocultus, absolvere, reservatio Pontificis evaderet inutilis et elusoria; casus enim hic non potest nisi ocultè accidere : cùm autem aliqua lex posterior (ut rectè ait *Fagnant in cap. Nonnulli, de rescript. cum Oltrad.*) non potest habêre effectum, nisi derogetur privilegio ab eodem superiore priùs concesso, per ipsam necessariò intelligi debet facta generalis privilegii derogatio, ne lex frustratoria reddatur. Et idem sentit *Dian. p.* 7. *tract.* 2. *res.* 21. *cum aliis*, sic dicens : *Quòd si clausula* (vel aliqua lex) *generalis nequeat vera reddi, nisi in eo solo casu, contra concilium, debet hæc generica derogatio reputari pro specifica, aliàs nullius esset momenti.* Attamen probabiliter videtur posse dici, quòd etiam, salva facultate Episcopis à concilio impertitâ absolvendi hunc casum, quando est occultus, reservatio Pontificis non omninò redderetur inutilis, et elusoria, tùm quia, licèt ordinariè hic casus occultus sit, tamen aliquando potest accidere quòd sit publicus : tùm quia lex reservationis saltem Romæ locum haberet, et in omnibus aliis locis, ubi Tridentinum non est receptum, et ubi nequeunt quidem Episcopi præfatâ facultate uti; ut docent communiter *Suarez de censur. d.* 14. *sect.* 2. *n.* 6. *Sanch. Dec. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 2. *Salm. de pœnit. c.* 13. *p.* 3. *cum Alter. et Castrop. tom.* 1. *tract.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 1. *num.* 2. *cum Barbosa, et Garcia* ; quia concilii facultas media receptione eis conceditur : non enim fas est, ut fruantur privilegiis, qui onera repellunt. Et idem nobiscum sentiunt *Salmant. Append. tract. VI. de bulla Cruciatæ cap.* 6. *p.* 4. §. 2. *n.* 300. Ibique pro hac sententia plures citant auctores, qui super constitutionem *Sacramentum*, suprà citatam, recenter scripserunt.

DUBIUM III.

Quid, et quotuplex sit jurisdictio confessarii, et unde eam habeat.

557. — « Resp. Est auctoritas aliqua » in alium, ut subditum, in quem, in » foro interno, accipit potestatem dis» tinctam à potestate ordinis, hæc » enim datur per sacramentum ordinis, » et omni sacerdoti, nec tolli potest » illa per externam concessionem Ec» clesiæ; nec omnibus sacerdotibus, » potestque ab iis tolli, ac nisi adsit, » invalida est absolutio, ex *Trid. sess.* » 14. *can* 7. Est autem duplex : ordi» naria, et delegata. *Ordinaria* est, » quam habent ii, qui ex vi proprii of» ficii curam animarum habent, ut » Papa, Episcopus, parochus (huc re» vocantur Archiepiscopi erga subditos » suorum Episcoporum, tunc tantùm » quando actu visitant), Archipresby» teri, Archidiaconi, prælati religio» num, Vicarius perpetuus Episcopi, » vel etiam parochi.

558. — Quæritur, an Vicarius Generalis Episcopi habeat jurisdictionem ordinariam etiam in foro sacramentali, ita ut possit confessiones audire, et aliis audiendi potestatem concedere?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Soto, Led. v. Archidiac. et alii pauci ap. Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 3. *n.* 42. Hi dicunt Vicarium in solis causis civilibus jurisdictionem habère ordinariam, in spiritualibus verò delegatam ab Episcopo. Hocque probant 1. ex eò quòd, mortuo Episcopo, cessat jurisdictio Vicarii. Probant 2. Trid. *sess.* 23. *cap.* 25., ubi statuitur nullum posse audire confessiones nisi approbatum ab Episcopo.

Secunda sententia tamen communior et verior affirmat, eamque tenent *Azor. t.* 2. *l.* 3. *c.* 43. *Sylv. v. Confessio* 1. *q.* 1. *Fagn. in c. Quod nobis, de clandest. desponsat. n.* 45. *Salm. ibid. n.* 43. *cum Gran. Aversa, Fill. Dic. Boss. et Sanch. de matr. lib.* 3. *d.* 29. *n.* 15. *cum Host. Nav. Ang. Henr. Palac. Lop. etc.* Ratio, quia Vicarius Generalis, supposita nominatione Episcopi, jurisdictionem habet ordinariam tam in civilibus, quàm in spiritualibus, non jam ab Episcopo, sed à canone, cùm faciat ipse unum tribunal cum Episcopo; ut habetur ex *c.* 2 *de Consuetud. in* 6. *et cap. Romana, de appellat. in* 6. Et confirmatur ex Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de Ref* ubi, cùm voluit concilium excludere Vicarium à facultate absolvendi ab hæresi, id expressit dicens : *Eis tantùm* (id est Episcopis), *non eorum Vicariis, sit permissum.* Ergò supponit Tridentinum facultates Episcopi, nisi expressè à jure restringantur, intelligi communicata etiam Vicariis. Ad 1. autem respondetur, quòd mortuo Episcopo cessat jurisdictio Vicarii, non quia ejus jurisdictio non sit ordinaria, sed quia deficiente Episcopo, desinit ipse esse Vicarius. Ad 2. repondetur, quòd ibi nomine *Episcopi* comprehenditur etiam Vicarius, qui (ut diximus) unum facit tribunal cum Episcopo.

« *Delegata* jurisdictio dicitur, quæ » legitimè datur ab habente ordinariam, » idque vel tacitè, vel expressè, ut à » Papa pro tota Ecclesia, ab Episcopo » pro diœcesi, à parocho pro parochia; » hoc discrimine, quòd Papa possit » dare invitis Episcopis, et parochis, » non contrà. Ac, licèt, exterior juris» dictio expiret morte delegantis, non » tamen hæc interior, nisi successor » revocet, ut docent *Sanchez, Suarez,* » *Navar. Conink. contra Sylv. et Vasq.* » *Vide Laym. l.* 5. *c.* 10. *n.* 22.

559. — An delegatio expiret morte delegantis? Distingue delegationem generalem à particulari. Delegatio generalis à Papa, communis est sententia et praxis, quòd non extinguitur per ipsius mortem, ex *c.* 9. *de Offic. deleg. in* 6. Ita *Salm. de pœnit. c* 11. *p.* 6. *n.* 78. *Conc. p.* 545. *n.* 25. *et alii passim;* nisi concessio facta fuerit hoc modo : *Usque ad beneplacitum nostrum;* vel : *Ad arbitrium nostræ voluntatis,* et simil. *Salm. ibid. n.* 85. Delegatio generalis autem ab Episcopo, alii sentiunt, quòd ejus morte extinguatur, si nondum confessio cœpta sit, ut *Vasq. Sylv. etc.* Alii censent non extingui, donec revocetur à successore, vel præfixum tempus labatur; ita communiùs et proba-

biliùs *Sanch. de matr. l. 8. d. 28. n. 72. Pal. tr. 3. d. 4. p. 16. §. 4. n. 3. Conc. p. 545. n. 46. et Salm. de pœn. c. 11. p. 6. num. 80. cum Conc. Suar. Lug. Dic. et aliis.* Et hoc firmatur ex praxi, et regula generali, quòd gratiæ factæ non expirant finitâ jurisdictione concedentis.

Si verò delegatio fuit in particulari, scil. de audienda alicujus tantùm confessione, rectè *Salm. ibid. n. 84. cum Sanch. Lugo etc.* tenent, quòd expirat morte concedentis, nisi confessio jam fuerit incœpta.

560. — « Porrò hujusmodi potesta-
» tem delegatam absolvendi quem-
» cumque à quibuscumque peccatis,
» in articulo, seu periculo mortis (hæc
» enim pro eodem sumuntur in jure,
» ut *vide Dian. p. 3. tr. 4. res. 57. 71. et*
» *72.*) habet ex jure communi quivis
» sacerdos, etiam excommunicatus, et
» degradatus, si alius desit. » *Ut etiam ait Sanch. Dec. l. 2. c. 13. num. 5. cum Zambr. et pluribus. Sed vide mox dicenda).*

Quær. I. An hæretici, schismatici, et excommunicati vitandi possint absolvere in articulo mortis, si alius desit?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Nav. Man. c. 27. n. 272. Sanch. Dec. l. 2. c. 13. n. 5. et Salm. ibid. p. 2. n. 20 cum Suar. Vasq. Palud. Lugo, Soto, Sylv. etc.* Et probant ex Trid *sess. 14. c. 7.* ubi dicitur: *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.*

Secunda sententia verò sequenda negat, et hanc tenet *S. Th. 2. p. q. 82. a. 7. ad. 2.* ubi loquens de prædictis abscissis à communione Ecclesiæ, dicit: *Possunt licitè baptizare in articulo necessitatis, in nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia sacramenta conferre.* Nec obstat quòd S. Doctor dicat, *in nullo... licitè*, non autem invalidè; nam illicitè in nostro casu idem est ac invalidè; si enim posset excommunicatus vitandus infirmo in articulo mortis validè ministrare sacramenta, teneretur utique ea ministrare (præsertim sacramentum pœnitentiæ) ex præcepto divino, et naturali, cui non posset obstare præceptum humanum Ecclesiæ. Idem dicunt *Fagnan. in c. Non est vobis, de sponsal. etc. per totum. Petroc t. 4. p. 158. qu. 8. Auctor. ap. Croix de Offic. confess. l. 1. c. 1. v. Dico 2. Conc. p. 576. n. 21.* (qui hanc probabiliorem vocat, licèt contrariam putet non improbabilem), et alii plures ut infrà, qui scripserunt ante concilium, quo tempore ipse *Navarrus l. c.* fatetur nostram sententiam fuisse communem. Ratio quia (ut dicimus *n. 262. v. Id clariùs*) concilium in *cit. c. 7.* minimè loquitur de simplicibus sacerdotibus, sed de carentibus jurisdictione in casus reservatos, quâ non carêre declarat in articulo mortis; tùm quia Tridentinum (ut *ibid.* probamus) ibi non condidit jus novum, sed tantùm jus antiquum Ecclesiæ approbavit: ante autem concilium, ut probat *Fagn.*, et ipse *Nav.* fatetur, communis erat sententia, quòd præcisi ab unitate Ecclesiæ absolvere non possent. Et ita declaravit S. C. gener. concilii apud *Fagn. n. 2.* ubi sic habetur: *Quæsitum fuit ab Episcopo Valentinensi an pœnitentes in articulo mortis possit à casibus reservatis absolvere quilibet sacerdos excommunicatus et denuntiatus? S. C. generalis censuit non posse, quia communis videtur illa sententia, quòd tales excommunicati non possint absolvere etiam in hoc casu necessitatis; ita Mag. Sent. S. Thom. Ricch. S. Ant. Scotus, Durand. Turr. etc. contra Pal. Sylvest. et Soto. Nec obstat, cap. 7. de Casuum reservatione, quia debet intelligi de omnibus sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus: referendumque* (nota) *ad eos sacerdotes, de quibus eod. c. 7. in prima et secunda parte agitur, qui habent vel ordinariam vel delegatam potestatem.* Hucusque verba declarationis. Unde ait *Fagnanus*, quòd DD. post concilium ideò oppositam sententiam tenuerunt, quia ignorarunt præfatam declarationem S. Congregationis concilii. His tamen non obstantibus, rectè dicit *Cont. Tourn.* (*tr. de pœnit. part. 2. cap. 8. art. 4. sect. 8.*), quòd in hoc casu benè poterit sacerdos hæreticus, vel excommunicatus vitandus (absente alio) absolvere moribundum sub conditione, quia in extrema, vel urgenti necessitate ex communi sententia doctorum, ut diximus *n. 482 vers. Sed dices, cum Juvenio, Sanch. Carden. Soto, Navarr. Croix, et aliis*, licitum est uti opinione adhuc tenuis probabilitatis. Imò dicit præfatus *Cont. Tourn. loco suprà cit. n. 685. de pœnit. n. 663.* quòd sicut olim communis erat secunda sententia, hodie communis est inter DD. prima affirmativa: quamvis enim concilium

loco citato novam legem non condidisset, tamen ex aliis verbis, quæ ibi leguntur, *Ne hâc occasione aliquis pereat*, satis eruitur intentio Ecclesiæ, quòd in casu necessitatis benè possit vitandus moribundum absolvere, aliàs jam aliquis perire poterit. Idem sentit *Sylvius qu.* 8. *a.* 6. *cum Cano, Sylvestro, et Angelo*; respondetque ad doctrinam *S. Thomæ*, sic eam intelligi, nempe quòd sacerdos excommunicatus in casu mortis solùm baptismum licitè ministrat, tunc enim non operatur ut minister Ecclesiæ ad id deputatus, sed ut quilibet homo, qui necessitate baptizat; sed in aliis sacramentis, eò quòd debet illa ut minister conferre, ideò debet ea ministrare in gratia manens. Præterea citatus Auctor (*Cont. Tourn*) addit id quod refert *Cardinalis Albitius p.* 1. *de Inconst. etc. c.* 18 *et* 19, nempe quòd declaratio suprà relata non reperitur in registro S. Congregationis, signum quòd illa vel foràs non exierit, vel quòd in desuetudinem abierit, tanquam communi sententiæ opposita. Item refert, quòd cùm hujusmodi dubium ad *Innocentium XI.* delatum fuisset, Pontifex præcepit non ampliùs dubitandum de veritate primæ sententiæ affirmativæ. Et hanc sequitur etiam *P. Ferraris t.* 5. *Bibl. v. Moribundus nu.* 33. *ad* 39. innixus auctoritati prædicti *Card. Albitii* [1].

561. — Quæritur II. An quilibet sacerdos possit absolvere à quibuscumque peccatis, et censuris non solùm in articulo, sed etiam in periculo mortis? Negant *Canus Prælect. p.* 5. *p.* 145. *et Soto. Cov. Graff. et Ledesm. ap. Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 2. *n.* 23. Sed veriùs et communiùs affirmant *Suar. d.* 26. *r.* 4. *n.* 43. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 13. *n.* 1. *Pal. p.* 13. *n.* 7. *et Salm. ibid. n.* 24. *cum Nav. Sylv. Lugo, Bon. Palud. Vasq. Vill. Trull. et aliis.* Ratio, quia in hac materia pro eodem accipitur articulus, et periculum, ut patet ex *c. Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *q.* 4. ubi: *Nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo.* In tali enim periculo quisque existens in mortali eodem modo tenetur confitêri, ac « esset in articulo. Consentit. *Conc. p.* 542 *nu.* 15 modò tale periculum sit adeò grave, ut vix distingui certò possit ab articulo: sed veriùs sufficere videtur quòd adsit prudens timor mortis ex illo periculo eventuræ.

Tale autem periculum censetur adesse in prælio, in longa navigatione, in difficili partu, in morbo periculoso, et similibus, ut *Sanch. l. c. n.* 9. *Salm. de pœnit. c.* 11. *p.* 2. *n.* 23. *in med.* Idem de eo, qui est in periculo probabili incidendi in amentiam, *ibid. n.* 27. Idem de captivis apud infideles cum exigua spe libertatis, si credantur nullos alios sacerdotes habituri. *Vide ib. n.* 28.

562. — Quæritur III. An sacerdos simplex possit pœnitentem absolvere moribundum, etiam præsente confessario approbato.

Prima sententia communissima negat et hanc tenent *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 13 *n.* 7. *Suar. d.* 26. *s.* 4 *n.* 4. *Molina de just. t.* 4. *d.* 63. *Azor l.* 8. *c.* 19. *q.* 5 *Bon. q.* 7. *p.* 1. *n.* 10. *Carden. in.* 2 *Crisi d.* 2. *n.* 424. *Antoine p.* 528. *q.* 3 *Pal. p.* 13. *n.* 8. *Lugo d.* 18. *nu.* 24. *cum Sylv. Soto, Arm. Cov. Rosell. Graff. etc Mazz. t.* 3. *p.* 393, *dub.* 1. *cum Vasq Con. et Laym. ac Salm. ibid. n.* 30. *cum pluribus aliis.* Probatur ex Trident. *sess.* 14. *c.* 7. ubi dicitur : *Piè admodum, ne hâc ipsâ occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis. atque ideò omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt: extra quem articulum sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant.* Ex quibus verbis duplex colligitur ratio pro hac sententia. Prima, quia, cùm ibi dicatur, *in Ecclesia Dei custoditum semper fuit,* infertur, concilium non constituisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarasse et approbasse, nempe quòd sacerdotes simplices tunc solùm absolverent, quando deest copia confessarii; hancque antiquam consuetudinem probent AA. citati ex *can. Presbyteri, caus.* 26. *q.* 6. *c. Inter cunctas,* §. *Incendiarii de privil.* et aliis textibus. Secunda ratio, quia ideo Ecclesia in articulo mortis omnibus sacerdotibus facultatem præbet absolvendi à qui-

[1] En quæst. recentiùs reformatam 19am : *quærit.* « An sacerdos ab Ecclesia abscissus, uti si esset » hæreticus, schismaticus aut excommunicatus » vitandus possit absolvere eos, qui sunt in peri- » culo mortis, si alius desit ? *t.* 6. *n.* 560. *v. quær. I.* » probata fuit sententia negativa ; sed nunc pro- » bamus contrariam cum *Sylvio, Collet. Sylvestro,* » *Cano, etc.* *Edit.* A. LECLÈRE.

busvis peccatis, quia tunc extrema urget necessitas, et Ecclesia eis jurisdictionem confert *ne aliquis pereat*; et hæc ratio cessat, quando adest sacerdos approbatus. Et *Mol. l. c.* testatur ita declaratum fuisse à *Gregor. XIII.*

Secunda sententia vero affirmat, et hanc tenent *Sa v. Absolutio n.* 3. *Sayr. Dec.* 21. *Nav. Cons.* 15. *aut* 23. *de pœnit. Barbosa in Trid. l. c. n.* 12. *cum Vega, Led. Reg. Valer. Homob. Boss, etc.*; item *Comit. Hen. Vill. Angles, Corrad. Diana, Marchin. etc. apud Lugo dist.* 18. *n.* 23. Atque probabilem putant *Viva q.* 8. *a.* 2. *n.* 5. *Sporer n.* 725. *Elbel n.* 628. *et Lugo l. c.* ubi improbat *Turrianum*, qui vocat eam improbabilem, et damnatam *à Gregor. XIII*; nam, ait *Lugo*, quòd de enuntiata declaratione non constat authenticè, et proinde sic loquitur : *Certè sententia quam tot et tam graves DD. tenent, negari non potest quin probabilis sit; præsertim cùm fundetur in verbis Tridentini, quæ non facilè explicari possunt ab adversariis.* Ratio igitur hujus sententiæ est, quia à concilio videtur indistinctè concessa omnibus sacerdotibus potestas absolvendi tempore mortis ad salutem animarum faciliorem reddendam, verbis illis. *Atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.* Ubi autem lex non distinguit (commune axioma est), nec nos distinguere debemus. Neque ex ullo textu dicunt compertum habêri, quòd ex antiqua consuetudine prohiberentur simplices sacerdotes absolvere moribundos præsente approbato; textu enim oppositi (ut ajunt) non loquuntur de absolutione sacramentali, sed de reconciliatione publicorum pœnitentium cum Ecclesia; aut sanè id asserunt de absolutione censurarum reservatarum, quæ (ut infrà dicitur) nequeunt utique absolvi ab inferiore, præsente superiore.

His tamen non obstantibus puto non recedendum à prima sententia, ob auctoritatem Ritualis Romani (*de Sacr. Pœn. sub initio*) ubi sic dicitur : *Sed si periculum mortis immineat, approbatusque* (nota) *desit confessarius*, *quilibet sacerdos potest à quibuscumque censuris et peccatis absolvere.* Possunt igitur simplices sacerdotes absolvere, *si desit approbatus confessarius;* ergò non possunt, si adsit approbatus. Quo insuper Rituale clarè videtur astruere hanc fuisse priscam Ecclesiæ consuetudinem, dum *Paulus V* in sua bulla, per quam hoc Rituale approbat, dicit : *Restabat, ut uno volumine comprehensi sacri et sinceri catholicæ Ecclesiæ ritus, qui in sacramentorum administratione servari debent, apostolicæ Sedis auctoritate prodirent.* Deinde asserit se *receptos et approbatos catholicæ Ecclesiæ ritus suo ordine digestos conspexisse.* Tandem sic concludit : *Hortamur in Domino Patriarchas, Episcopos, Parochos, etc. ut in posterùm Ecclesiæ Romanæ constituto Rituali in sacris functionibus utantur; et in re tanti momenti, quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis* (nota) *statuit inviolatè observent.* Ergò hoc quod præscribitur in rituali de absolutione moribundi, satis declarat Pontifex *à probato usu antiquitatis* statutum fuisse. Accedit Cathechismus Rom. *de Pœn.* §. 55. ubi ait, concilium docêre, quemlibet sacerdotem posse absolvere ab omni peccato et censura, *si mortis periculum imminet, et proprii sacerdotis* (nota) *facultas non datur.*

Id clariùs et fortiùs probatur ex eo quòd præfata verba Tridentini : *Atque ideò omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt* (ut rectè dicunt *Fagnan. in c. Non est vobis, de sponsal. etc. n.* 4. *Petrocor. t.* 4. *p.* 158. *q.* 8. *et Auctor ap. Croix in princ. de Offic. confess. l.* 1. *c.* 1. *in fine, v. Dico* 2.), non jam referuntur ad quoscumque sacerdotes, sed ad eos tantùm, de quibus antecedenter loquitur concilium, nempe de illis qui *ordinariam*, aut *subdelegatam habent jurisdictionem.* Et hoc declaravit S. C. Generalis Concilii apud *Fag. l. c. n.* 2, ubi dixit: *Caput* 7. *Trid. de Casuum reservatione referendum ad eos sacerdotes, qui habent ordinariam vel delegatam potestatem.* Ergò omninò dicendum est, concilium in hoc puncto non condidisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarasse, nempe quòd *nulla sit reservatio in articulo mortis*, respectu ad solos sacerdotes qui ordinariam vel delegatam potestatem absolvendi habent. Quòd autem simplices sacerdotes, exceptis excommunicatis vitandis, hæreticis, et schismaticis (ut diximus *n.* 560.) possint validè et licitè absolvere in articulo mortis ab omnibus peccatis, et censuris, id non habetur ex Tridentino, sed aliunde, nempe ex *c. Præsbyter* 26. *qu.* 6, item ex Rituali Rom., et ex de-

claratione ejusdem S. C. concilii apud *Fagnan. loc. cit. num.* 6. et ex communi Ecclesiæ consuetudine.

563. — Probabiliter tamen simplices sacerdotes possunt absolvere tempore mortis etiam præsente confessario approbato, in sequentibus casibus: I. Si approbatus nollet, vel non posset audire confessionem, quia tunc idem accideret ac si deesset; ita communiter *Sanchez Dec. l.* 2. *c.* 13. *n.* 8. *Lugo d.* 18. *n.* 32. *Renzi c.* 4. *q.* 11. *et Salm de pœn. c.* 11. *p.* 2. *n.* 33. *cum Aversa.* II. Si approbatus sit nominatim excommunicatus, vel suspensus, quia tunc præferendus est simplex sacerdos. *Sanch. l. c. n.* 10. *Suar. d.* 26. *sect.* 4. *num.* 4. *Renzi l. c. cum Hurt. et Mazzot, t.* 3. *p.* 397. *d.* 1. *cum Bonac.* Et hoc est certum juxta dicta *n.* 560. III. Si approbatus esset alienæ diœcesis, quia iste respectu ad infirmum minimè dicitur approbatus: ita probabiliùs *Lugo d.* 18. *n.* 37. *Salm. ibid. n.* 40. *cum Trull.* item *Henr. Aversa, et Diana apud Croix n.* 1563., *contra Suar. l. c. et Sanch. d. n.* 10. *cum Zambrano.* IV Si moribundus ita horreret manifestare sua crimina confessario approbato, ut esset in periculo confitendi sacrilegè; tunc enim sacerdos simplex benè posset eum absolvere adhuc præsente approbato, quia hoc valde consonum videtur benignitati Matris Ecclesiæ, *ne hàc occasione aliquis pereat,* ut dicitur in Tridentino; fortè enim poterit accidere quòd approbatus sit inimicus, consanguineus, aut objectum peccati, et tunc non censetur Ecclesia in tanta necessitate velle infirmum obligare ad ei tantùm confitendum; ita probabiliter *Mazzotta l. c. cum Croix, ex D. Thoma, et Spor. p.* 260. *n.* 725. Qui idem censet procedere, si infirmus non posset confitêri approbato sine magna difficultate aut incommodo, vel si ille simplex sacerdos esset ei manifestè magis idoneus ac utilis futurus quàm parochus rusticus. V. Si confessarius approbatus superveniat jam incepta confessione cum sacerdote simplici, quia tunc complêri debet judicium jam inceptum; ita communiter *Sanch. d. c.* 13. *num.* 15. *Lugo d.* 18. *n.* 33. *Mazz. l. c. Renzi c.* 4. *q.* 12. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1562. *cum Sylv. et Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 2. *n.* 34. *cum Gran. Henr. Dian. Aversa, Præpos. Trull. etc.* Hinc probabilter dicunt *Sanch. num.* 16. *Renzi q.* 13. *et Salm. ibid. num.* 35. *cum Lugo, Diana, et Aversa,* quòd si confessio facta sacerdoti simplici fuerit invalida, etiam superveniente approbato benè poterit infirmus primo sacerdoti confitêri, quia reverà ille habuit jurisdictionem ad priorem confessionem, quæ non censetur finita, cùm invalida fuerit absolutio impertita. VI. Et ultimò, casu quo sacerdos approbatus fuisset complex infirmi in peccato turpi, tunc omninò debet præferri sacerdos simplex, juxta dicta *n.* 553.

Rectè tamen *Lugo et Renzi ll. cc. ac. Salm. ibid. n.* 36. *cum Aversa* excipiunt casum, quo moribundus esset innodatus excommunicatione reservatà, tunc enim deberet, quamvis confessionem incœperit, priùs obtinêre absolutionem à censura, si superior sit præsens, et postea confessionem perficere. Item hîc advertendum, quòd si pœnitens jam receperit absolutionem à simplici sacerdote, et postea recordetur alicujus peccati, superveniente approbato, tenetur huic confitêri, cùm illa sit nova confessio, ita communiter *Sanch. n.* 15. *in fine cum Zambr. Suar. d.* 23. *sect.* 1. *n.* 2. *Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 2. *n.* 37. *Renzi q.* 13. *cum Trull. Diana, et aliis.*

Dubitatur I. An, præsente superiore, possit quivis confessarius moribundum absolvere à peccatis, et censuris reservatis? Sic distinguendum: Quoad peccata reservata veriùs puto cum *Antoine p.* 528. *v. Porrò, et Auctore de Offic. confess. apud Croix l.* 1. *cap.* 1. *q.* 25. (*contra Roncag. c.* 1. *qu.* 3. *r.* 1.) benè posse inferiorem ab eis absolvere, quia in articulo mortis omnis cessat reservatio, *ne hàc occasione aliquis pereat;* ut declaravit Tridentinum. Ex quo rectè inferunt *Lugo d.* 18. *n.* 38. *Suar d.* 26. *sect.* 4. *num.* 4. *Sanch. Dec. lib.* 2. *d.* 13. *n.* 10. *cum Zamb. et Salm. ibid. n.* 39. *cum Aversa,* quòd si infirmus habeat peccata reservata, et adsit confessarius approbatus, non poterit eum absolvere sacerdos simplex; nam licèt confessarius ille non habeat facultatem super reservatis extra articulum mortis, in articulo tamen benè habet, quia tunc (ut diximus) omnis reservatio cessat.

Secùs verò dicendum censeo quoad censuras reservatas, quia pœnitenti ipsis innodato tenetur confessarius carens facultate imponere, ut elapso periculo mortis, se præsentet superiori; juxta dicenda *n.* 567. Ergò si infirmus potest illi tunc ante absolutionem se

sistere superiori, utique tenetur priùs absolutionem à censuris obtinère, ut deinde possit à peccatis absolvi. Utrùm autem teneatur eo casu adire superiorem per litteras vel confessarium? *vide in Dubio sequenti III.*

Dubitatur II. An ocurrente periculo mortis in casibus Pontifici reservatis, si non possit adiri Pontifex, adeundus sit Episcopus?

Prima sententia quam tenent *Suar. d.* 30. *sect.* 3. *n.* 4. *Mol. t.* 4. *de just. d.* 63. *n.* 2. *et Sanch. Dec. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 9. *cum Henr.*, distinguit et dicit, quòd si casus sit occultus, tunc omninò adiri debeat Episcopus, quia Episcopi jure ordinario (ut rectè probat *Sanchez c.* 11) possunt absolvere à reservatis occultis ex concessione Tridentini in *c. Liceat.* 6. *sess.* 24. *de Reform.* Secùs verò si casus esset publicus, quia tunc, exceptà percussione clerici ex *c. Ea noscitur, et c. De cætero, de sent. excom.* 11. ubi expressè præcipitur adeundum esse Episcopum, si nequeat adiri Pontifex; in aliis verò casibus non est obligatio adeundi Episcopum, eò quòd in reservatis Pontifici Episcopi nihil possunt; è converso, cùm in morte omnis cesset reservatio, tunc æquales sunt Episcopus et quivis alius confessarius. Sed contradicunt communiùs *Navarr. cap.* 27 *n.* 81. *Pal. de censur. d.* 2. *p.* 11. §. 5. *n.* 6. *cum Sayr. Ugol. Hurt. et communi*, ut asserit, *ac Salm. de censuris c.* 2. *p.* 5. *n.* 63. *cum Con. Avila, Cornejo, etc.* etiam *communiter*, quia, ut ajunt, præfatus textus in *c. Ea noscitur* extenditur ad absolutionem cujuslibet censuræ Papæ reservatæ, cùm eadem ratio urgeat. Unde præsente Episcopo nequit confessarius absolvere à casibus Papæ reservatis, quia omnes casus à Papa reservantur propter censuram, et censuræ reservatæ nequeunt ab inferiore absolvi præsente superiore, ut mox suprà probavimus in Dub. præcedenti. Sed hoc non obstante, non puto improbabilem primam sententiam. Dixi, *præsente Episcopo*: nam si absit, *vide dicenda in Dub. sequenti.*

Dubitatur III. An quilibet confessarius possit absolvere moribundum à censuris reservatis, si possit peti facultas à superiore per litteras, vel internuntium?

Prima sententia negat, et hanc tenet *Bonac. de censur. t.* 1. *d.* 1. *q.* 3. *n.* 5. *cum Zambr. et Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1697. *cum Suar. Lugo, et Aversa.* Ratio, quia cùm hujusmodi infirmus benè satisfacere posset suæ obligationi, impetrando absolutionem per procuratorem, aut litteras (quod enim quis per alium facit, censetur per seipsum facere), ad id tenetur.

Secunda sententia verò communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *Azor l.* 8. *cap.* 19. *q.* 5 *Sporer n.* 750. *Viva in prop.* 7. *Alex. VII. n.* 8. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 13. *num.* 14. *cum Henr Val. et Cord. Con. d.* 14. *n.* 241. *Dian. p.* 5. *tr* 9. *r* 6. *Pal. de censur d.* 1. *p.* 2. §. 5. *n.* 6. *Salm. eodem tit. c.* 2. *p.* 5. *n.* 65. *cum Cornejo, et Avila*, item *Carden. Tamb. Dicast. et Stoz apud Croix l. c.* Ratio, tùm quia in hoc adest manifestationis periculum, quod non videtur tam remotum, ut supponunt adversarii, cùm plures possint accidere casus, quibus notitia peccati patefieri potest; tùm quia in *cap. Quamvis, de sentent. excomm.* dicitur impeditus, quicumque *quolibet impedimento canonico* retrahitur, quominùs Romanum Pontificem possit adire. Hinc *Nav. Man. c.* 27. *n.* 90. *ad* 5. item *Henr. Ugol. et Sayr apud Sanch.* dicunt reputari legitimè impeditum qui personaliter superiorem nequit adire, etiamsi per procuratorem valeat. Et Auctor apud *Croix de Offic. confess. c.* 1. *q.* 25. eodem modo excusat infirmum eo casu ab accersendo superiorem, si in hoc sua fama periclitaretur.

564. — « Ex consuetudine quivis tolleratus absolvere potest à venialibus, » et mortalibus aliàs confessis. » (*Sed hoc hodie reprobatum est, ut vidimus n.* 560.) « Ex privilegio, Religiosi Mendicantes quosvis fideles absolvere possunt, juxta tenorem suorum privilegiorum. » (*Modò tamen non sint revocata per concilium Tridentinum in sess.* 23. *c.* 15. *ubi sancitum fuit, nullum Regularem posse confessionem sæcularium etiam sacerdotum audire, nisi ab Episcopis approbationem obtineat, privilegiis et consuetudine non obstantibus. Hinc damnata fuit prop.* 36. *ab Alex. VII. quæ dicebat: Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ expressè sunt revocata per concilium Tridentinum.*)

« Ex concessione Ordinarii directa, » quicumque sacerdos approbatus, cui » id ille committit. » (*Unde fideles liberè se possunt confiteri cuicumque confessario approbato Ita communiter Pitton. de confess. n.* 370. *Mazz. t.* 3. *p.* 293. *et Bon.*

de sacr. d. 5. *qu.* 5. *sect.* 2. *p.* 4. *n.* 35. *cum Sa, Conc. Val. et communi, idque fusè probat Benedict. XIV Notif.* 18. *n.* 9.; *et hoc etiam tempore paschali, et invito parocho, ut Mazz. et Papa Bened. Illud enim quod dicitur in c. Omnis, etc. de pœnit. et rem. quòd fideles debeant confitêri semel in anno* proprio sacerdoti, *intelligendum* (*ut ajunt ibi* Glossa, *et Fagn. in c. Ne pro de pœnit. ac Cabass. lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 9. *omni sacerdoti, qui ab Ordinario est approbatus. Et hoc saltem ex præsenti universali consuetudine hodie certum est, quidquid antiqui aliter dixerint. Hinc. S. C. Episc. die* 3. *Apr.* 1584. (*ap. Pitton. de confess. n.* 361.) *sic resolvit: Decretum Episcopi in quo habetur, quòd nullus confessarius etiam ab Ordinario approbatus, possit tempore paschali confessiones alicujus audire sine licentia proprii curati, nullo modo est observandum, cùm satis validè faciat pœnitens, deferendo parocho fidem confessionis auditæ à persona approbata.*)

565 — « Denique ex indirecta is, qui » audit eum, qui habet potestatem » eligendi confessarium, quales sunt. » I. Ex jure, Episcopi omnes, etsi sint » tantùm titulares, item superiores » Episcopis, ut Archiepiscopi, etc.; » item prælati iis inferiores exempti, » ut Abbas exemptus (non tamen Ab» batissa), Generalis, Provincialis, » Prior, salvis tamen privilegiis Ordi» num. *Vide Dian. p.* 4. *tr.* 4. *r.* 1. *et* » 2. II. Ex consuetudine, Cardinales, » qui etiam domesticis de confessore » providêre possunt: item pastores, » imò multis locis etiam cæteri sacer» dotes sæculares, ut docent *Valentia.* » *Sa, Suarez dist.* 27. *sect.* 3. Religiosi » tamen tenentur eligere tales, quales » illis permittunt statuta: item reges » et principes, quorum tamen privile» gium ad familiam non extenditur; » denique domestici Pontificis. III. Ab » homine eam habent, quibus sive » Pontifex, sive Episcopus, sive paro» chus concessit.» (*Sed vide dicta n.* 544)

Dubitatur hîc 1. An episcopi possint eligere sibi in confessarium quemcumque sacerdotem ? Videbatur olim affirmandum ex *cap. fin. Ne pro dilatione, de pœn. et rem.* ubi dicitur : *Permittimus Episcopis, et aliis superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, ut etiam præter sui superioris licentiam providum et discretum sibi possint eligere confessorem.* Sed declaravit S. C. *ap. Fagn. in d. c. num.* 62. id tantùm intelligi, quòd Episcopi (intellige quoad Episcopos, si sint extra diœcesim; nam intrà possunt quidem cuique sacerdoti facultatem impertire), et alii ut suprà, possint sibi eligere sacerdotem subditum, aut parochum, aut alium approbatum à proprio Ordinario (nota *proprio*, id est ab Ordinario domicilii sacerdotis, ut explicat *Lugo d.* 21. *n.* 39. *et* 42.) Et idem postea confirmavit *Gregorius* XIII. 1. Decemb. an 1582. ut referunt *Fagn. l. c. et Pitton. de confess. num.* 350. Nomine autem *prælatorum exemptorum*, veniunt Referendarii, Auditores Rotæ, Protonotarii apostolici, et alii prælati Curiæ Romanæ, necnon prælati regulares, et Abbates, et alii superiores locales immediati : ita *Suar. d.* 27. *sect.* 2. *n.* 8. *Lugo d.* 19. *n.* 4. *Diana p.* 2. *tr.* 2. *de dub. Reg. et Renzi t.* 1. *p.* 537. *qu.* 10. [1]

Dubitatur 2. An Cardinales possint eligere confessarium sibi et familiæ. Affirmant generaliter *Alphonsus de Leone, et Diana ex Lugo ap. Renzi t.* 1. *p.* 537. *qu.* 10. Sed hoc admittendum est tantùm in Urbe, nam extra non possunt, cùm non alio gaudeant quàm privilegio Episcoporum mox suprà declarato, ut recte probat *Fagn. in d. c. fin. n. d.* 53. *et* 65. Nec censendum tenere oppositum *Lugo d.* 19. *n.* 5. *et Suar. d.* 27. *sect.* 2. *n.* 6. ibi enim nihil aliud asserunt, nisi quòd Cardinales comprehendantur in citato *cap. fin.* Concedit autem *Fagnan.* num. 66. quòd Cardinales possint, secum conducere confessarium approbatum in Urbe; et idem dicit de Episcopis *n.* 30. *cum Hostiensi.*

An autem parochi possint sibi eligere confessarium? Omninò negandum ex prop. 16. damn. ab *Alex. VII.* quæ dicebat : *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.* Dicunt tamen *Wigandt tr.* 13. *n.* 89. *Spor. p.* 257. *n.* 705. *et Elb. p.* 289. *n.* 299. quòd parochi ex consuetudine possint confitêri sacerdoti curato, vel approbato, etiam alienæ diœcesis. Et hoc quidem non videtur reprobandum, ubi reverà adest talis consuetudo, quia tunc adest tacitus consensus Episcoporum.

[1] « Concessum est Episcopis secum ducere con» fessarium jam approbatum et se confiteri etiam » in aliena diœcesi. » *Ex Hom. ap. tr.* 16. *n.* 85.

566. — « 1. Qui habet potestatem delegatam non potest eam subdelegare » alteri, cùm diversa sit potestas utendi » jurisdictione, et eam delegandi Excipitur 1. nisi hoc ipsum concessum » sit : 2. nisi sit delegatus ad universitatem causarum, ut v. g. si cui committeretur officium parochi absentis, » vel nondùm sacerdotis : talis enim » aliqua exercitia jurisdictionis alteri, » ex præsumpta voluntate Ordinarii, » subdelegare posset, non tamen integrum officium. *Laym. hic l.* 5. *t.* 6.

Generaliter igitur loquendo, nequit delegatus subdelegare, nisi id expressè sibi sit concessum. Excipitur 1. si quis esset delegatus à principe. Sed hoc intelligitur (ut explicant *Laym. de pœnit. c.* 10. *n.* 14. *et Castrop. eod. tit. p.* 13. *n.* 15.) cùm delegatio facta est tamquam per officium ; non verò si eligitur persona propter suam peritiam, aut si ei committitur alicujus causæ executio. Excipitur 2. si quis est delegatus ad *universitatem causarum*, quamvis non à principe. Sed in hoc etiam oportet distinguere cum *Laym. l. c. n.* 12. *v. Duobus*, duplici modo posse alicui delegari jurisdictionem ad universitatem causarum : primo modo, cùm ei committitur aliquod officium, cui annexa est jurisdictio ; idque currit etiamsi officium non sit proprium, sed Vicarii, v. gr. viceparochi, seu vicerectoris pro parocho absente, aut non adhuc sacerdote : hujusmodi Vicarius benè potest jurisdictionem suam subdelegare, non quidem totam, sed pro una vel altera causa, ut communiter DD. docent ; quia tunc non tantùm huic commissum est exercitium parochi, sed etiam parochi officium, cui competit non solus usus, sed adhuc delegatio jurisdictionis. *Ita Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 31. *num.* 1. *et* 15. *cum Sylv. Cov. Lop. Abb. etc. Laym. l. c. num.* 10. *Pal. l. c. n.* 16. *cum Henr. et aliis, ex D. Th. Quodl.* 12. *art.* 31. ubi ait : *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem.* Secundo modo, cùm alicui delegatur non officium, sed jurisdictio, velut privilegium perpetuò annexum suo officio, aut dignitati ; tunc enim talis jurisdictio reputatur tamquam ordinaria, prout est faculas impertita Episcopis à Tridentino in c. *Liceat* 6. *sess.* 24. Dicunt autem *Rodriq. et Viva q.* 8. *art.* 1. *n.* 13. *cum Nav. Peyrin. Naldo, Bord. etc.*, quòd si Episcopus concederet alicui confessario facultatem absolvendi ab omnibus casibus reservatis, posset hic confessarius subdelegare illam facultatem alteri in aliquo particulari casu ; sed meliùs *Laym et Castrop. locis sup. cit cum Coninc.* id in eo solo casu admittunt, quo talis facultas conceditur ratione officii, v. g. parochi, aut viceparochi, ut suprà dictum est ; sed non cùm facultas datur alicui ratione suæ peritiæ, aut probitatis : facultas enim subdelegandi tantùm competit illi, cui officium committitur, sed non ei cui committitur solus usus, sive exercitium jurisdictionis.

« 2. Cùm jurisdictio respiciat sub» ditos, exercèri in eos potest, tam à » delegato, quàm ordinario, quocum» que loco fuerit, ut docent *Sanch.* » *Henr. Suarez in* 3. *p. t.* 4. *d.* 18. *sect.* » 1. *et* 7. *et alii.* » (*Sed hodie hoc reprobatum est. Vide dicta n.* 547.)

567. — « 3. Probabile est, quòd ab» solutus in articulo mortis non tenea» tur se postea sistere superiori, vel » alteri pro reservatis, nisi hæc habeant » annexam censuram, ut docent *Nav.* » *Suar. March. Fill. t.* 7 *c.* 10. *qu.* 6. » *n.* 288. *Bon. d.* 5. *q.* 7. *p.* 1. *n* 13. quia » directè absolutus fuit. » (*Ita verius tenent Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 2. *n.* 21. *cum Sanch. Hurt. Escop. Nav. etc. Vide de hoc dicenda de cens. l.* 7. *num* 91.) « contra *Hurt. Diana p.* 4. *t.* 4. *r.* » 199. »

568. — « 4. Improbitas, aut inscitia » proprii sacerdotis non dat jurisdic» tionem alteri : ideòque in tali casu » expectandum est, aut ad superiorem » recurrendum. Si tamen ignorantia » esset tanta, ut confessio illi facta » foret invalida, aut illicita, neque » esset alius privilegiatus, aut habens » jurisdictionem, licèri alteri confitèri » docent *Nav. Vasq. in* 3. *p. t.* 4. *q.* 92. » *art.* 2. *dub.* 4. *Hurt. d.* 10. *dif* 15. » *Vide Dian. p.* 4. *tr.* 4. *res.* 201. *et p.* 8. » *t.* 1. *r.* 76. *ex c. Placuit, de pœnit, d.* 6. » Idem licère, quando quis proprio » non potest confitèri sine gravi peri» culo, docent *Tol. Sylv. et Med.* qui » idem concedit, quando proprius non » vult, aut non potest audire, vel in» justè negat facultatem confitendi » alteri, v. g. parochus concubinæ. » *Diana p.* 3. *t.* 4. *r.* 79. *ex Henr et aliis* » *quatuor.* Verùm ista communiter re-

» futantur ab aliis. » (*Sed vide n.* 564.)
« 5. Etsi graviter peccare possit pro-
» prius, si neget suis facultatem
» adeundi alterum, modò præsumere
» possit eos justè petere; si tamen in-
» justè neget, probabiliùs videtur eos
« invalidè ab alieno absolvi, ut docent
« *Sotus, Suarez, Laym.*, etsi non impro-
« babiliter *Sylv. Henr. Maj. Palud.*
» *Richard. Tolet. et Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.*
» 70. putent, quòd validè, præsertim
» si sine periculo salutis, famæ, vel si-
» mili, non liceat suo proprio. » (*Sed*
» *vide n.* 564. *v. Ex concessione.*)

569. — « 6. Cùm jurisdictio acquira-
» tur ratione domicilii, vel quasi do-
» micilii, vel etiam actualis habitatio-
» nis : hinc ii, qui duobus locis habent
» domicilium, vel quasi, possunt utro-
» bique absolvi, ut scholares, milites,
« mercatores : item vagi, et peregrini
» possunt absolvi à parocho loci, in
» quo versantur. *Vide Laym. hic.*,
» *Vasq. etc.*

Communiter docent DD. peregrinos, spectatà consuetudine, et tacito consensu Episcoporum, posse confitêri cuilibet approbato in loco ubi reperiuntur. Ita *Palaus de pœnit. punct.* 13. *n.* 12. *Lugo eodem tit. d.* 19. *n.* 7. *Conc. p.* 541. *n.* 20. *Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 3. *n.* 53. *Bon. de pœn. d.* 5. *p.* 2. *n.* 5. *cum Suar. Vasq. etc.* Limitant tamen præfati auctores, dummodò ipsi peregrini ex industria non discedant è proprio domicilio, ut extrà confiteantur Sed *Tamb. de pœnit. c.* 4. §. 3. *n.* 11. *Renzi de pœnit. c.* 4. *qu.* 14. *et Mazz. t.* 3. *p.* 403. *n.* 11. *de pœnit. d.* 2. §. 2. *n.* 2. *cum Pont. Fill. et aliis*, veriùs dicunt, quòd prædicta limitatio non est necessariò servanda, ex illa regula generali juris, quòd nullus videtur fraudulenter agere qui utitur jure suo; nec autem aliunde habetur, quòd Ordinarii in prædicto casu signum aliquod unquam dederint sui dissensûs. Hasque sententias rectè dicunt præfati AA. valère etiam pro implenda confessione præcepti paschalis. *Vide dicta n.* 564. *v. Ex concessione.* Et hoc hodie non est ampliùs dubitandum ex præsenti consuetudine universali. Per bullam tamen *Clementis X.* vetitum est pœnitentibus accedere ad alienam diœcesim pro confessione in fraudem reservationis suarum culparum. *De hoc vide dicenda infrà n.* 589.

570. — « 7. Validè absolvit is, qui
» audit confessiones præsente, vel
» sciente, et non contradicente Ordi-
» nario, v. g. Episcopo, vel parocho,
» cui constet eum aliunde non habêre
» jurisdictionem : quia tunc præsumi-
» tur tacitè eam dare : sufficit enim, ut
» rectè docent *Fill.* et *Fagund. præc.* 2.
» *lib.* 7. *cap.* 2. facultas interpretativa,
» et præsumpta; modò præsumptio
» fundetur in signis, quæ indicent con-
» sensum præsentem, ut fit in casu
» posito. » (*Quare consensus merè internus non sufficit. Salm. ex communi de pœn. c.* 11. *n.* 65.) « (uti etiam v. gr. si
» parochus, qui jam absens est, aliàs
» significaverit id sibi gratum esse);
» nam existimatio de futuro consensu,
» vel ratihabitione, quòd scilicet quan-
» do resciverit, futurus sit contentus,
» non sufficit; quia consensus futurus
» non dat jurisdictionem pro tempore
» præsenti, quo datur absolutio. *Vide*
» *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 68. *Sanch. de matr.*
» *l.* 3. *d.* 35. *Bec. Conc.* qui addit pec-
» care, si de consensu dubitans inci-
» piat audire.

571. — « 8. Peccat, qui absolvit cum
» jurisdictione dubia, nisi necessitas
» urgeat : qualis est v. g. quia pœni-
» tens diu non est confessus, vel de-
» bet communicare, nec alius adest :
» tunc enim licitè absolvit cum condi-
» tione hac, *si possum*, et cum onere
» (etsi *Salas t.* 2. *tract.* 8. *art.* 1. hoc
» onus non agnoscat) aliàs iterùm con-
» fitendi habenti jurisdictionem cer-
» tam. Expedit autem tunc veniale
» aliquod adjicere, à quo directè, et à
» cæteris indirectè saltem absolvatur,
» Ita *Regin. Suar. Coninc. d.* 8. *dub.* 5.
» *n.* 43. » (*Dicunt probabiliùs Holz. p.* 178. *n.* 682. *et Elbel p.* 297. *n.* 326. *cum Babenst. sufficere ad absolvendum cum jurisdictione dubia sequentes causas*: 1. *Si urgeat periculum mortis.* 2. *Si urgeat præceptum annuæ confessionis.* 3. *Si pœnitens deberet celebrare, vel communicare, et aliàs infamiæ notam incurreret.* 4. *Addunt Salm. de pœn. c.* 11. *p.* 5. *n.* 72. *si sacerdos teneretur celebrare ex obligatione. Vide dicta lib.* 6. (v) *n.* 28. *Probabiliter autem censent Suar. d.* 26. *s.* 6. *et Salm. ibid. cum Aversa (contra Salas, et Cornejo) in iis casibus pœnitentem non tenêri ad confessionem, sed tantùm ad contritionem, quâ semper eget, etiamsi confiteatur.*) « Quòd si tamen ex probabili
» ratione dubium resolvat, nimirùm
» habêre se jurisdictionem, etsi cum
» formidine oppositi, absolutè absolvit

» licitè: ut docent *Suar. et Præp. Lugo* » *d.* 10. *n.* 19., tùm quia tunc practicè » et moraliter est certus; tum quia » Papa eo casu dat facultatem, uti et » in sequentibus casibus: I. Quando » communi errore, v. g. ob titulum » coloratum, putatur aliquis esse pas- » tor, seu habêre jurisdictionem, qui » non est, ob censuram, vel alium de- » fectum. *Bon. d.* 5. *q.* 5. *s.* 2. *p.* 3. *n.* » 11. *Dian. p.* 3. *tr.* 4. *res.* 22. Quod » etiam, si desit titulus coloratus, pro- » babile esse docet *Dian. p.* 3. *tr.* 4. » *res.* 122. ex *Pontio, Molfes. et Sanch.*; » item *part.* 2. *t.* 2. *misc. r* 43. si quis » bonà fide tali confiteatur: verùm id » communiter ab iis negatur. II. Cùm » quis ex consuetudine, præscriptione, » aut bona fide absolvit, aut nescit » potestatem suam revocatam, ut ha- » bent *Sylv. Nav. Henr. Mald. in* 2. *p.* » *q.* 10. *art.* 5. *Sanch. mor. l.* 1. *c.* 9. » *nu.* 35. *Salm. Vasq. Vide Dian. p.* 1. » *t.* 13. *res.* 1. III. Quando secundùm » probabilem sententiam judicatur » quis habère jurisdictionem, et sa- » cerdos sequitur favorabilem. *Bon. l. c.* » quia, quando communis est error, » Ecclesia dat jurisdictionem propter » publicam utilitatem. *Vide Suar. Dian.* » *ll. cc. Card. de Lugo d.* 10. *num.* 28.

572. — Hìc quæritur I. Utrùm, stante errore communi, suppleat Ecclesia jurisdictionem in sacramento pœnitentiæ? Si error communis est cum titulo colorato sive putativo, certum est apud omnes ab Ecclesia conferri jurisdictionem: ita *Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 22. *num.* 5. *Conc. p.* 546. *n.* 29. *Antoine p.* 524. *q.* 2. *et Cardenas in prop.* 1. damnata ab *Innoc. XI. d.* 2. *c.* 6. *n.* 149. *cum Caj. Palud. Soto, Arm. Ang. Sylvest. Navarr. et communi.* Et probatur ex *l. Barbarius, ff. de Offic. prætor.* qui textus, etsi civilis, tamen, cùm non sit reprobatus à jure canonico, vim habet etiam in illo, ut habetur in *c.* 1. *de Novi oper. nuntiat.* utque fusè diximus *l.* 1. *n.* 106. *in fine.* Probatur etiam ex *c. Infamis, caus.* 3. *q.* 7. ubi dicitur. *Si servus* (qui est incapax jurisdictionis), *dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet.* Ratio, quia ex benigna interpretatione præsumitur eo casu pia mater Ecclesia ad bonum animarum, supplère jurisdictionem. Benè tamen advertit *Sanchez l. c.* quòd ut Ecclesia suppleat, non sufficit titulus fictus, sed requiritur titulus, qui licèt sit tantùm putavimus (qua fortè est ex aliqua causa invalidus) tamen sit reverà collatus à legitimo superiore, etsi huic vetitum sit aliunde titulum illum conferre, ut sancitur in *Novella* 44. *c.* 1. *Authent. de Tabell.*

Majus dubium fit, an ex solo errore communi, sine titulo, Ecclesia suppleat jurisdictionem?

Prima sententia. affirmat, et hanc tenent *Lugo d.* 19. *n.* 30. *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 9. *n.* 35. *Pont. l.* 5 *c.* 20. *n.* 2. *Pal. t.* 1. *tr.* 1. *d.* 2. *punct.* 1. *n.* 9. *Suar.* 3. *p. d.* 26. *sect.* 6. *n.* 6. *Less. c.* 29. *n.* 68. *Bon. d.* 2. *de peccat. q.* 4. *part* 9. *n.* 19. *Dian. p.* 2. *tr.* 13. *r.* 2. *cum Molf. et aliis.* item *apud Carden. l. c. n.* 143. *Will. Malder. Gran. Turr. Henr. et Martin.* item *Host. Innoc. Felin. etc. apud Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 22. *n.* 48. Ratio, quia, cùm adest error communis, recurrit eadem ratio legum, quas suprà retulimus, nempe quòd Ecclesia pro bono fidelium præsumitur jurisdictionem supplere : cùm eadem adæquata ratio communis boni valeat pro solo errore communi, et pro titulo colorato, propter quem nulla est ratio specialis, cur magis provideatur bono publico, quàm per solum errorem communem.

Secunda sententia verò communior negat sufficere solum errorem sine titulo, et hanc tenent *Busemb. ut suprà* (qui asserit communiter rejici) *et Sylvest. v. Confessio, n.* 1. *q.* 15. *Ang. eod. verb. Conc. p.* 547. *n.* 31. *Ronc. c.* 1. *q.* 3. *r.* 3. *Holzm. p.* 179. *n.* 684. *Sporer n.* 714. *Elbel p.* 293. *n.* 313. *et Sanch.* (*sibi contrarius*) *de matr. lib.* 3. *d.* 22. *n.* 49. *cum Navar Arm. Tab. Cov. Cajet. Lab. Gavr. Ugol. Henr. Palac. Arag. etc.* Ratio, quia, cùm deest titulus coloratus, minimè præsumitur Ecclesia velle supplere jurisdictionem, eò quòd si Ecclesia cum solo errore communi jurisdictionem conferret, majus proveniret damnum fidelibus quàm utilitas; plures enim sacerdotes impii ex hoc occasionem sumerent simulandi se confessarios, et sic plurimos errores et hæreses possent disseminare, fideles seducendo. Sed hæc ratio non omninò convincit; nam dato quòd Ecclesia jurisdictionem hujusmodi impiis sacerdotibus denegaret, neque impediretur, quominùs ipsi, qui damnationem suam jam nihil faciunt, suos errores disseminarent; et

versà vice fideles ob invaliditatem suarum confessionum evidenti periculo perditionis exponerentur. Unde meritò primam sententiam probabilem putant *Carden. l. c. p. 75. n.* 151. *Viva q.* 8. *art.* 1. *n.* 16. *Tamb. l.* 5. *de pœnit. c.* 4. §. 7 *n.* 17. *et Ronc. Spor. Holzm. ac Elbel cum Henno, Gobat, Herincx, et Stoz.* Et ideò probabiliter dicunt non esse obligandos fideles ad repetendas confessiones bonâ fide factas apud sacerdotem, qui ex communi errore confessarius reputabatur.

573. — Quæritur II. An liceat administrare sacramentum pœnitentiæ cum jurisdictione tantùm probabili? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Concina p.* 548. *n.* 2. *Antoine p.* 525. *q.* 25. *et Eliz. p.* 2. *l.* 5. *q.* 15. §. 2. Ratio, quia ex propos. 1. damnata ab *Innoc. XI.* in administratione sacramentorum non licet uti opinione probabili, ne sacramentum exponatur periculo frustrationis.

Secunda sententia verò communis docet licitum esse absolvere cum probabili jurisdictione, modò opinio sit verè probabilis, gravi fulcita ratione et auctoritate; ita *Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 22. *n.* 65. *et Dec. l.* 1. *c.* 9. *n.* 35. *Lugo. d.* 19. *n.* 30. (qui putat tutissimam) *Bon. q.* 7. *p.* 5. §. 4. *n.* 4. *Pal. t.* 1. *tr.* 1. *d.* 2. *p.* 5. *n.* 9. *Less. l.* 2. *c.* 29. *n.* 68. *Conc. d.* 8. *n.* 22. *Vill. tr.* 7. *c.* 9. *n.* 227. *Croix l.* 6. *n.* 117. *Tamb. l.* 3. *c.* 3. *n.* 1. *Viva in dicta prop.* 1. *et de jubil. qu.* 3. *art.* 2. *Carden. in eamd. prop. n.* 160. item *Hozes, Filguera, Corella, et Lumbier, in dicta prop. et Salm. tr.* 6. *c.* 11. *p.* 5. *n.* 74. *cum Turr. Vill. Reg. Avers. Salas, Dic. Herincx, Bonasp. et Salm. scholast. tr.* 24. *d.* 12. *dub.* 7 §. 1. *n.* 80. *et* 85. *cum Maldero, Gran. Henr. et Gabr.* Et eam vocant moraliter certam *Sanch. Tamb. et Carden. l. c. ac Dicast. Ills Gorm. Stoz, etc. ap. Croix.* Ratio 1., quia error communis, etiamsi non adsit titulus coloratus, præbet jurisdictionem, modò opinio ab omnibus teneatur ut probabilis; nam si alii sapientes dubitarent de probabilitate, et coram Deo falsa esset, error esset, sed non communis. Verùm hæc ratio non convincit; nam licèt præfata opinio (quòd existente errore communi Ecclesia supplet jurisdictionem) non sit improbabilis, ut diximus in quæstione præcedenti, tamen non est certa, ut requiritur ad licitè ministrandum sacramentum. Ratio 2., quia cùm quilibet sacerdos habeat potestatem directam super venialia, pœnitentes qui bonâ fide confitentur sacerdoti habenti jurisdictionem tantùm probabilem, jam validè absolvuntur eo casu, directè à venialibus, et indirectè à mortalibus. Sed opinio illa, quòd confessio venialium apud simplicem sacerdotem sit valida, nec etiam est certa, ut diximus *n.* 543., unde nec etiam hæc ratio convincit. Ratio 3., quia Ecclesia supplet jurisdictionem ex ratihabitione de præsenti, cùm videat sic communiter practicari, et ob bonum animarum annuit. Ratio 4. et potior est, quia in Ecclesia adest universalis consuetudo ferè omnium confessariorum absolvendi cum jurisdictione probabili, ut testantur communiter *Suar. d.* 27. *sect.* 4. *n.* 7. *Lugo d.* 19. *n.* 31. *Carden. n.* 166. *Arriaga d.* 39. *sect.* 5. *Diana p.* 3. *tr.* 2. *r.* 3. *Croix l. c.* et omnes alii AA. citati pro hac secunda sententia. Communis autem sententia doctorum fundat moralem certitudinem ex præfata consuetudine; et licèt contrarii illicitum putent absolvere cum jurisdictione probabili, præscindunt tamen, nec possunt negare hanc consuetudinem adesse, saltem apud partem longè majorem confessariorum. Posita igitur ut certâ hâc consuetudine, certum est, licitum esse sacramentum ministrare cum jurisdictione probabili, cùm ipsa consuetudo jurisdictionem præbeat, prout docent *Suar. de rel. t.* 8. *l.* 2. *c.* 9. *n.* 3. *Navar. Comment.* 2. *de regul. n.* 65. ubi ait : *Hanc jurisdictionem magna ex parte introductam vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi jurisdictionem. Barb. de potest. Ep. p.* 1. *tit.* 4. *n.* 36. *Carden. n.* 161. *Quaranta in summ. Bull. verb. Archiep. auctoritas v.* 25. *Pelliz. t.* 2. *tr.* 10. *c.* 10. *n.* 42. Idque probant ex *cap. Cùm contingat.* 1. *de foro compet.* ubi dicitur : *Nisi fortè hi, quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia, vel consuetudine speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare.* Ubi Glossa ait : *Quòd consuetudo dat jurisdictionem.* Nec obstat prop. 1. damnata, etenim respondent *Viva q.* 8. *ar.* 2. *n.* 2. *et Wigandt tr.* 13. *n.* 91. *cum Gonet* : Propositio loquitur de opinionibus circa ea in quibus nihil potest Ecclesia, id est circa materiam, et formam, non verò circa jurisdictionem, quæ benè ab Ecclesia supplèri potest, et moraliter

certò præsumitur supplêri in hoc casu ob bonum animarum : unde confessarius absolvendo, non absolveret cum sola opinione probabili, sed moraliter certa, non directa, sed reflexa.

Tertia sententia, quam amplector, et tenent *Suar. d.* 26. *sect.* 6. *n.* 6. *Holzm. p.* 178. *num* 683. *tit.* 3. *q.* 4. *et Gob. tr.* 7. *n.* 115. *Wigandt tr.* 13. *n.* 91. *Spor. n.* 717. *et Elbel p.* 292. *n.* 311. *cum Bardi, Sancio, et Babenst.*, dicit licitum quidem esse ministrare hoc sacramentum pœnitentiæ cum jurisdictione probabili sed nonnisi quando adest causa gravis necessitatis, aut magnæ utilitatis, ut ajunt *Elbel, et Wig.*; vel causa rationabilis, ut inquiunt *Suar. et Sporer.* Ratio hujus limitationis est, quia, licèt Ecclesia eo casu ob bonum animarum benè censèri possit jurisdictionem supplère, tamen non præsumitur nullâ justâ causâ accedente, velle connivère meræ libertati sacerdotum. Hujusmodi autem causa (ut censent *Sporer, Holzmann ll. cc.*) accedit : 1. Quando pœnitens indigeat auxilio sive consilio illius confessarii. 2. Si complex peccati pœnitentis sit notus apud confessarium, qui certâ pollet jurisdictione, et ignotus apud confessarium habentem solam probabilem. Si confessarius, qui habet jurisdictionem probabilem, prudenter timeat, pœnitentem non facturum confessionem integram apud eum qui certam habet. 4. Addit *Sporer*, ne pœnitens incidat in aliquam aversionem, vel damnosam suspicionem confessarii certi. 5. Si urgeat præceptum confessionis, aut singularis indulgentia lucranda, vel quia diu quis non poterit confitèri.

574. — « 9. Nemo tenetur unquam » parocho confitèri, ne quidem in Pa» schate. *Lugo d.* 19. *sect.* 2. *n.* 28. *etc.* » *cum Dian. p.* 8. *t.* 1. *r.* 88. Quare pa» rochi frustrà nolunt, ut parochiani » confiteantur Mendicantibus, etiam in » Paschate, cùm habeant privilegium » pro omnibus Christi fidelibus. *Sua*» *rez, Conin. Henriq. Regin. Zerola c.* » 15. *q.* 3. *et commun. apud Bon. d.* 4. » *q.* 1. *sect.* 2. *part. ult.* » (*Et ita pariter nequit prohibère parochus, ne subditi confiteantur confessario approbato ab Ordinario loci; vide dicta n.* 564.) « Adeò ut » qui docent, confessos Regularibus, » etiam in Paschate, tenêri iterùm » eadem confitèri suo parocho, fiant » suspecti de hæresi. *Diana p.* 4. *tom.* » 8. *r.* 102. *et alii.* » (*Joan. XII. damnavit opinionem Joannis Poliaci dicentis, confessiones factas Regularibus repetendas apud curatum. Deinde Clem. VIII. an.* 1592. *et Clem. X. in Const.* Suprema, *decreverunt benè satisfacere confessioni annuæ qui confitentur Religiosis simpliciter approbatis. Vide Bened. XIV Notif.* 18. *n.* 5.) « Vi tamen hujus privilegii » non possunt absolvere eos Religio» sos, aut Religiosas, quæ non habent » facultatem extra suum ordinem con» fitendi, ut ex communi notat *Rodr.* » *et Camp. privil. Societ. v. Absol.* §. 1. » et ex his *Laym. hîc.* Quia privilegio » generali non censetur derogari con» suetudini, vel statuto particulari, nisi » id exprimatur. » (*Clariùs id explicat Pal. p.* 14. *n.* 11. *cum Suar. Laym. etc., quia omnes religiones privilegium habent ab Innoc. IV et aliis Pontificibus, ne Religiosi extra ordinem aliis confiteantur sine consensu suorum prælatorum.*) « Usus » tamen fert, ut Regulares peregri» nantes, ex præsumpta voluntate su» periorum, si ordinis socium non » habeant, a quovis alio, etiam sæcu» lari absolvantur, exceptis reservatis : » in quæ si Religiosi Societatis extra » domicilium incidant, videant ordi» nationes Præp. Gener. *c.* 6. *n.* 6. *et* » *Laym. hîc.* »

575. — Religiosi peregrinantes, si habent socium sui ordinis, debent ipsi confitèri, ut dicunt communiter *Laym. tr.* 6. *c.* 10. *n.* 20. *Ronc. p.* 89. *q.* 8. *r.* 1. *Tambur. de sacram. pœnit. cap.* 5. §. 2. *n.* 16. *Croix l.* 6. *n.* 1524. *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 2. §. 6. *n.* 125. (qui benè addunt, modò sociùs ille sit idoneus, et sic etiam *Laym.* sentire videtur.) Et patet ex verbis *Innoc. VIII.* ut infrà. Si verò desit socius, vel alius confessarius idoneus sui ordinis, benè possunt ex præsumpta licentia prælati confitèri alteri sacerdoti idoneo regulari, vel sæculari ; et in hoc omnes conveniunt. Sed dubium est, utrùm hic sacerdos debeat esse ad confessiones approbatus ? Affirmant *Wigandt tr.* 13. *n.* 83. *et Antoine p.* 525. *v. Porrò, et Conc. p.* 539. *n* 14. *cum Vasq. etc.* Alii verò communissimè et veriùs negant, ut *Suar. de rel. tr.* 8. *l.* 2. 17. *Spor. p.* 255. *num.* 685. *Escob. l* 16. *num.* 26. *Pal. p.* 14. *n.* 12. *Elbel p.* 296. *n.* 319. *Mazzotta t.* 3. *p.* 474. *Roncaglia l. c. Tamb. de pæn. l. c. n.* 17. *et Salm. d. n.* 125. *cum Rodr. Bordon. Anton. à Spir. S. Portel. etc.* Et probatur ex concessionibus *Sixti IV*, et præsertim

Innocentii VIII. (ut ferunt *Palaus. Escob. et Salm. ll. cc.*) qui dixit: *Nos igitur... Fratribus hujusmodi, quos itinerari et per eorum superiores mitti contigerit, ut si aliquem presbyterorum idoneum ex professoribus dicti ordinis habêre non possint, quemcumque alium presbyterum idoneum et discretum religiosum vel sæcularem eligere valeant, qui confessiones eorum audire... licitè possit.* Ubi appositè notant *Salmant. cum S. Antonin. Sylvest., et Soto*, quòd per tò *idoneum sacerdotem,* reputatur quilibet simplex sacerdos aptus ad excipiendas confessiones, etiamsi à nullo prælato sit approbatus, quia olim ante Tridentinum jam quilibet poterat confitêri cuique simplici sacerdoti. Præterea dicunt præfati AA. quòd prælati regulares, præbendo licentiam peregrinandi, aut alibi morandi, tacitè concedunt suis Religiosis licentiam confitendi cuicumque sacerdoti idoneo; et hanc esse testantur consuetudinem Religionum, videntibus et non contradicentibus superioribus. Nec obstat Trid. in *sess.* 23. *c.* 15. ibi enim concilium requirit confessarium approbatum ab Episcopo tantùm ad confessionem sæcularium, non Regularium: neque obstat Breve *Bened. XIV Quòd communi, etc.* sub die 30 Mart. 1742. ubi concessum fuit fratribus Capuccinis, ut in itinere confitêri possint cuicumque confessario, modò ab Episcopo loci esset approbatus; tale enim Breve loquitur tantùm de Capuccinis, qui particularem habebant Constitutionem non confitendi nisi propriis confessariis. Unde perperam *Cont. Tourn. de pœnit. part.* 2. *cap.* 8. *art.* 4. *sect.* 6. *n.* 623. affert præfatum Breve tanquam commune respectu omnium Regularium. Advertendum cum *Busemb.* quòd facultas prædicta, quam habent Religiosi itinerantes se confitendi cuicumque sacerdoti idoneo, non habet locum respectu casuum reservatorum.

576. — « 10. Quòd si Superiores Re-
» gularium Monialibus sibi subjectis
» (idem est de Monialibus subjectis
» Episcopo) non concedant aliquoties
» in anno alium confessarium, potest,
» et tenetur illis eum dare Episcopus ;
» quòd si nec is faciat, ipsæ eligere
» possunt. *Quintan. t.* 3. *sect.* 26. ex
» declaratione Cardin. apud. *Barbos.*

Idem dicunt *Palud, et sex alii apud Dian. p.* 1. *tr* 3. *res.* 39. *n.* 2. quia licentia, ut ajunt, jure petita, et injustè negata, videtur à jure concessa, a saltem à Pontifice ex ejus præsum voluntate. Sed hæc sententia, ut re dicit *de Alex. Confess. Mon. c.* 6. §. 7 9. minimè est admittenda: primò, q videtur reprobata ex prop. 13. da nata ab *Alex VII.* quæ dicebat : *Sa facit præcepto annuæ confessionis, confitetur Regulari, Episcopo præsenta sed ab eo injustè reprobato.* Præterea detur reprobata ex *c. Omnis utriu sexûs, de pœnit. et rem.* ubi habet quòd si quis voluerit alieno sacerd confitêri, etiam cum justa causa, n possit ab illo absolvi, nisi licenti priùs obtineat. Tunc autem licentia justè negata habetur pro conces quando ipsa requiritur tantùm ad e cutionem actûs, pro quo faciendo ja obtenta sit facultas ; non verò quan ex ipsa licentia facultas ad actum co ceditur, ut *Pignat. l.* 6. *cons.* 98. *n.* In nostro casu autem non supponi facultas obtenta, cùm hæc depend ab approbatione Episcopi. Ex his o nibus apparet, quòd sententia *Busen* saltem est valde dubia, et ideò non tuta in praxi. Idque videtur confirn tum ex bulla *Pastoralis Bened. XI* edita 5 Aug. 1748. ubi §. 5. sic stat tur : *Quia si Episcopus... in hac re n gligens esset, ut Monialibus suis bis te in anno extraordinarii confessarii copi facere prætermitteret,... tunc volumus n jorem Pœnitentiarium, statim ac pro pa Monialium... requisitus fuerit... extraor narium confessarium, ex eorum tamen n mero, qui ad excipiendas Monialium co fessiones ab ipso Ordinario loci approb fuerint, cum omnibus necessariis... fac tatibus concedere et deputare.* Ex quo fertur, quòd si Episcopus negligit da extraordinarium, nihil aliud monia bus conceditur, quàm ad Pœnitent rium recurrere. In eadem bulla san tur, quòd Moniales, etsi non teneant extraordinario confitêri, tenentur men ei se sistere ad audienda mon salutaria. Item, quòd Episcopi h idem observent cum conservator. Item, quòd in articulo mortis cuilil Moniali postulanti concedatur ab Ep copo confessarius particularis: et si m nasterium sit exemptum, non con dente prælato regulari, assignetur Episcopo, vel recusante etiam Episco à Pœnitentiario majori, si tempus su petat. Item, quòd si aliqua Monia renuat confitêri confessario ordinar

deputetur ei alius ab Episcopo pro certis vicibus, et si monasterium sit exemptum, à prælato regulari, et ipso recusante, concedatur ab Episcopo, vel Pœnitentiario majori. Hortatur autem Pontifex Episcopos, ne sint difficiles ad peculiaribus Monialibus extraordinarium confessarium aliquando petentibus concedendum. Demùm statuit, quòd prælati Monialium regulares teneantur bis vel ter in anno assignare extraordinarium ex probatis ab Episcopo ad confessiones Monialium, qui saltem semel in anno sit vel sæcularis, vel alterius ordinis, aliàs deputet illum Episcopus; et eo tempore ordinarius nullius, neque Abbatissæ, neque novitiarum audiat confessiones.

577. — Insuper quoad confessarios Monialium plura sint hìc advertenda. Notandum 1. quòd omnes confessarii Monialium indigent speciali electione et approbatione Episcopi loci, ex decreto S. C. apud *de Alexand. Conf. Mon. Cap.* 6. §. 6. *Qu.* 1. Si verò Moniales sint exemptæ, confessarii earum præsentantur à propriis Prælatis, sed etiam ab Episcopo approbantur ex *constit. Gregor. XV. Incrustabili,* quam confirmavit *Bened. XIII.* in bulla *Pastoralis* an 1726. die 27 Mart. Et hoc etiam pro confessione culparum tantum venialium, ut decrevit S. C. *apud de Alex. ib. Qu.* 2.

Not. 2 quòd confessarii Monialium, elapso triennio, declarantur suspensi ab audiendis ipsarum confessionibus, nisi licentiam S. C. obtineant, ex pluribus declar. S. C. apud *de Alex. ibid. Quæst.* 3. Et hoc valet etiam pro confessariis conservatoriorum, ex alio decreto. *Ibid.* Putat tamen probabiliter *de Alex. ibid.* quòd si aliquis confessarius eligitur pro supplemento, benè potest confirmari per aliud triennium. post tempus supplementi, quia prohibitio de non eligendo confessario ultra triennium, prout odiosa, strictè accipienda est de electione ordinaria, non extraordinaria.

Advertit etiam *de Alex. q.* 4. *in fine*, quòd Episcopi in aliquibus locis ratione deficientiæ confessariorum idoneorum, sinunt ipsos durare ultra triennium.

Advertit idem *de Alexand.* cum *Bordon. q.* 6. quòd aliquando Moniales possunt recusare confessarium ab Episcopo deputatum, ex justa causa, nempe si confessarius sit inimicus propinquorum aliquarum monialium, vel si sit nimis rigidus, etc.

Not. 3. quòd prohibentur eligi in confessarios monialium Vicarii Generales, parochi, si cura notabiliter læderetur, omnes Regulares, ex pluribus decr. S. C. apud *de Alex* c. 6. §. 6. *qu.* 6. Item canonici pœnitentiarii, ex alia declar. S. C. concilii. Sed benè posse eligi, si Episcopus aliter judicaret, sentit *de Alexand. qu.* 7.

Not. 4. quòd ex decl. S. C. apud *de Alex. qu.* 8. præcipitur confessionalia monialium amovêri à sacristia, vel aliis locis occultis, sed collocari in exterioribus Ecclesiæ. In necessitate tamen licet audire confessionibus in alio loco, modò videatur aspectus confessarii, et Monialis, ut advertit ibi *de Alex.*

Not. 5. stipendium confessarii non posse exedere duos julios pro quolibet die, ut ex declar. S. C. apud *de Alex. qu.* 9. Sed ipse ait, hoc vidèri non esse in usu. Et *Diana, ac Scortia* dicunt, quòd si confessarius inserviat cum magna patientia, et assiduitate, possit Abbatissa aliquid ampliùs ei dare ultra stipendium taxatum.

Nota hìc ultimò, quòd capellani exercituum nequeunt absolvere milites degentes in præsidiis sine facultate Sedis apostolicæ, aut licentia Ordinarii, ex pluribus decl. S. C. quas refert *P Zacharia apud Croix lib.* 6 *p.* 2. *n.* 1518.

De monialibus nunc in Gallia existentibus, Gury sic habet :

« 1° Quoad *approbationem confessarii*, cum, attentis præsentibus circumstantiis, vota solemnia emittere non censeantur, omnia dependent ab episcoporum voluntate. Episcopi autem communiter intendunt sibi reservare specialem approbationem pro monialibus, ut constat ex litteris ordinariis approbationis, in quibus dicitur : *exceptis monialibus, aut : non exceptis monialibus.*

« 2° Quoad *confessarium extraordinarium*, videtur pro episcopo, et aliis superioribus, eadem, ac antea, adesse obligatio aliquem procurandi pro monialibus claustratis. Ratio est, quia idem est finis legis, scilicet prospiciendi conscientiæ libertati. Si enim obligantur ad rigorosam clausuram, æquum est, ut privilegiis quoque monialium claustratarum utantur. »

(De pœnit. n. 568).

Quoad autem jurisdictionem in genere ad absolvendum sequentia Scavini notat :

« Titulus quando de jurisdictione sermo

instituitur, est *concessio officii seu ministerii ecclesiastici alicui facta ab auctoritate competente et sufficienter manifestata.* Si hæc omnia et voluntas superioris, et idoneitas subjecti et actualis concessio nota concurrunt, titulus dicitur *legitimus* ; sed si aliqua ex his conditionibus desit, titulus erit vel *coloratus*, vel *præsumptus*. Titulus *coloratus* dicitur qui datus fuit quidem a superiore et ex se capax collationis jurisdictionis, sed invalidus est nec jurisdictionem confert, quia aliquo defectu occulto laborat : ut esset si superior teneatur aliquo impedimento, si subditus incapax ob aliquam censuram ad tale officium suscipiendum ; si rescriptum simoniace obtentum, etc. ; titulus hoc casu dicitur coloratus, quia habet colorem, id est apparentiam tituli legitimi. — Titulus *præsumptus* seu *fictus* est quando datus non fuit a superiore, v. g., si quis fraudulenter dicat se delegatum a superiore; cum nullimode fuerit, vel a superiore acceperit litteras ad annum tantum valituras, sed hoc elapso adhuc ministerium obiret; tunc enim nulla missio habetur; præsumitur quidem datum fuisse titulum, sed superior reipsa non dedit.

« Qui titulo tantum præsumpto utitur, ut intrusus habetur, ut ejus acta sustineri nequaquam possunt. Hinc Pius VII postquam Cardinalis Maury, relicta Diœcesi Montis-Falisci, sese titulo vicarii capitularis ingessisset in administrationem et directionem Diœcesis Parisensis ad quam nominatus fuerat a gubernio episcopus, Litteris, 18 dec. 1810, nullam esse declaravit talem administrationem nulloque titulo suffultam utpote contra Ecclesiæ leges et vigentem disciplinam. Sane ex Concilio Lugdunense II, c. *Avaritiæ*, ex Clementis VI Constit. *In supremo*, etc., certum est nominatum ad sedem episcopalem non posse neque titulo vicarii capitularis (nisi jam ante nominationem electus fuerit vicarius capitularis) ullo prætextu se ingerere in gubernationem illius Sedis, absque prævio R. Pontificis consensu. Qui porro se ingerit, omni titulo caret.

« Diximus *nisi jam ante nominationem fuerit electus vicarius capitularis*; si hoc enim contingeret, ille utique posset administrare; nam tunc pergeret in officio jam semel rite adepto, administrando nempe non uti nominatus episcopus, sed uti legitimus vicarius jampridem constitutus. Quo sensu respondit Gregorius XVI ad D. Blancart de Bailleul vicarium capitularem diœcesis Versalliensis anno 1832, ut refert Bouvier, *De Ordine*, c. 7, 5, 2. — *V* D'Astros, *Du pouvoir prétendu des sujets nommés aux évêchés.* — Ami de la Religion, t. II, p. 227, — Muzzarelli, *Dell' amministrazione capitolare dei soggetti nominati a vescovi.* — Pacca, *Memorie storiche*, ecc. c. 7. — Item : *Narrazione intorno alla Diocesi Florentina dalla morte di M. Arciv Martini* (1809) *fino alla venuta di M. Arciv. Morali* (1815); Firenze; Mannelli 1859.

« Hic tria notamus cum Auctore Operis, *Prælectiones juris canonici habitæ in Semin. S. Sulpitii*, annis 1857-58-59, t. I : — 1. Qui vitium sui tituli colorati novit, potest nihilominus valide eo uti ; nam valor actuum non pendet a dispositione personali, ab errore seu ignorantia judicis relative ad suum titulum ; sed ab ipso titulo quem jus commune vult sufficere posse in favorem societatis, posito errore communi ; — 2. Privati qui norunt defectum tituli in superiore, possunt valide illius ministerio uti ; quia jura non attendunt ad unius vel alterius errorem, sed ad errorem communem ; — 3. Quando datur jurisdictio sive in perpetuum sive ad tempus determinatum, et ante elapsum tempus a superiore revocatur, valent actus jurisdictionis donec hæc revocatio cognoscatur a communitate: hoc postulat publicum bonum. »

(T. IV. n. 233 et 234).

DUBIUM IV

Quid sit reservatio casuum, et quis habeat potestatem reservandi, et absolvendi ab iis ?

578 Quid est reservatio.

579. Qu. I. An sit licita, et valida reservatio facta sine causa ?

580 Qu. II. An ignorantes reservationem casuum papalium ab ea excusentur ?

581 Dub. 1. An excusentur ignorantes casus reservatos ab Episcopis? Dub. 2. Quid si casibus episcopalibus sit annexa excommunicatio ?

582 Dub 1. An possint reservari peccata venialia ? Dub. 2. An peccata merè interna ? Dub. 3. Quid si peccatum fuerit externè leve, et internè grave ?

583 An Regulares possint reservare casus ; et quos ? An novitii, et familiares sint exempti à casibus reservatis ?

584 Vide quæ sunt apud Busemb.

585 Quando possit simplex confessarius absolvere à reservatis ? Dub. 1. An si impedimentum sit perpetuum, possit directè absolvere ? Dub. 2. An tunc pœnitens teneatur confitêri, ut possit communicare? Remissivè ad n. 265. v. *Qu.* I. Dub. 3. Anc tunc debeat manifestare etiam non reservata. Remissivè ad eumd. n. 265. v. *Qu.* II.

586 Quid si superior neget facultatem absolvendi?

587 A quo possint absolvi peregrini?

588 Dub. 1. Quid, si peccatum est tantùm reservatum in loco confessionis ?

589 Dub. 2. Quid, si est tantùm reservatum in patria ? Et quid, si quis, discedat a patria in fraudem ? Et quomodo intelligendum tò *in fraudem* ?

590 Dub. 3. An peregrinus possit absolvi à censura reservata in patria ?

591 Dub. 4. An peccans in aliena diœcesi, ubi casus est reservatus, incurrat reservationem ? Et an excommunicationem annexam ?

592 Dub. 5. An peccans in monasterio exempto, vel in aliena diœcesi, possit absolvi in patria à simplici confessario?

593 Dub. 6 An Episcopi possint absolvere peregrinos à casibus papalibus occultis, et cum eis dispensare in irregularitatibus ? An eamdem fa-

cultatem habeant Vicarii Capitulares, et alii prælati habentes jurisdictionem quasi episcopalem? Not. 1. An Episcopi possint tollere reservationem extra sacramentum? Not. 2. Quid, si Episcopus inciderit in crimen reservatum? Not. 3. Quando intelligatur crimen esse occultum? An autem Episcopus possit dispensare in votis cum peregrinis? Et in irregularitatibus etc. cum impeditis? Remissivè.

594. Dub. 7. An facultas in cap. *Liceat*, sit pro casibus tantùm ante concilium reservatis? Dub. 8. An Episcopi possint absolvere à reservatis ab aliis Episcopis? Dub. 9. An Episcopi possint hanc facultatem generaliter committere? An possint absolvere à casibus bullæ Cœnæ? Remissivè *ad lib*. 7. *n*. 82. *et seq*.

595 An superior possit aliquando absolvere à reservatis, et pro aliis mittere pœnitentem ad inferiorem?

596. An absolutus ab habente potestatem possit à quocumque accipere absolutionem de reservatis? Qu. I. An si pœnitens confiteatur bonâ fide, vel obliviscatur reservati, validè, et libitè absolvatur à simplici confessario?

597 Qu. II. An confessus superiori, et oblitus resenvati possit à quocumque absolvi?

598 Qu. III. An per confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Qu. IV. Quid si confessio fuerit sacrilega.

599 Qui possint absolvere à reservatis? An pœnitentiarii? An Mendicantes possint absolvere à casibus Episcopis, vel ab Episcopis reservatis?

600 Qu. I. Utrùm in dubio an pœnitens incurrerit casum reservatum, possit à quocumque absolvi? Qu, II. Quid si postea pœnitens cognoscat peccatum ut certum?

601. Qu. III. An qui peccavit in confidentiam licentiæ? Qu. IV. An licentia valeat pro peccatis etiam post illam commissis?

602. Qu. V. An moniales subjaceant reservationi factæ ab Episcopo? Qu. VI. An subjaceant Moniales exemptæ? Qu. VII. An Episcopus quoad clausuram possit casus Monialium reservare?

578. — « Resp. 1. Reservatio hæc est » negatio jurisdictionis circa aliquod » peccatum An certum est in Ecclesia » potestatem esse quædam peccata » reservandi, à quibus inferiores con- » fessarii non possint absolvere, ut sic » subditi meliùs dirigantur, et abster- » reantur à peccatis, quorum difficilem » remissionem vident: quamquam, » nisi graves causæ sint, non debeat » quivis, neque qui potest, quidvis fa- » cilè reservare, neque difficulter ve- » niam dare absolvendi à reservatis, » ne alioqui cedat in destructionem, » quod debebat in ædificationem. » Porrò etsi quivis Ordinarius potesta- » tem habeat reservandi; in parochis » tamen consuetudo eam abrogavit. » *Vide Suar. d*. 30. *sect*. 5. *c*. *de Lugo* » *d*. 15. *sect*. 6. §. 3. » (*Adverte hic decretum S. C. concilii apud Fagnan. in c. Cum olim, de præscript. n*. 24. *nempe quòd prælati habentes jurisdictionem quasi episcopalem benè possunt casus reservare.*)

579. — Quæritur hìc I. An sit valida reservatio facta sine justa causa? Communiter affirmant peccare lethaliter superiores, si sine rationabili causa casus reservant. *Vide Holzm. p*. 181. *n*. 690. An autem invalidè reservent? Affirmant *P. Soto, Ledesma, Henr. etc. ap. Escob. l*. 16. *n*. 470, quia ex concilio Trid. *sess*. 14. *c*. 7. Episcopis datum est reservare casus, *in ædificationem* (ut ibi dicitur), *non in destructionem*. Negant tamen communiùs et veriùs *Laym. l*. 5. *tr*. 6. c. 12. *n*. 5. *Holzm. d*. *n*. 609. *Suar. p*. 2. *d*. 39. *sect*. 4. *n*. 8. *Lugo d*. 20. *n*. 36. *Ciera de cas. res. d*. 1. *n*. 13. *et Escob. n*. 472. *cum Sylv. Fag. etc*. Ratio, quia tota jurisdictio emanat ab Episcopo, qui sicut potest confessariis suis, etiam parochis, non concedere facultatem absolvendi aliquem casum, ita poterit reservare; in omni autem dubio standum pro potestate superioris, qui eam possidet. Limitant verò *Lugo et Ciera* respectu parochorum, si tanta sit reservatio, ut moraliter non possent suum officium exercêre, tunc autem illa reservatio tantùm esset nulla, quæ esset posterior et excedens.

580. — Quæritur II. An ignorantes reservationem alicujus casus, ab ea excusentur? Hìc distinguendum inter casus reservatos à Papa, et reservatos ab Episcopo. Si casus sit papalis, commune est inter DD. (Contra *Conc. p*. 575. *n*. 20.) ignorantes à reservatione excusari. Ita *Suar*. 3. *p*. *d*. 29. *sect*. 2. *n*. 11. *Sanch. Dec. l*. 2. *c*. 8. *n*. 5. *et c*. 11. *n*. 1. *et de matr. l*. 9. *d*. 32. *n*. 18. *Mol. t*. 1. *de just. d*. 92. *Laym. c*. 12. *n*. 2. *Viva de jubil. q* 11. *a*. 1. *Wig. tr*. 14. *n*. 58. *Ciera d*. 1. *n*. 29. *Croix l*. 6. *p*. 2. *num*. 1614. *cum Aversa et Stoz, Tamb. de cas. res. l*. 5. *c*. 5. *num*. 7. *Abelly p*. 144. *n*. 2. *Diana p*. 5. *tr*. 9. *r*. 17. *Pal. de pœn. p*. 15. §. 2. *n*. 1. *cum Vasq. Con. et Henr. ac Salm. tr*. 18. *de privil. c*. 4. *p*. 1. §. 2. *n*. 9. *cum Trull. Vidal, Moya, Caj. Durand. Hurt. Gran. etc. ap. Croix n*. 1614 *cum Aversa, Gob. etc*., et probabilem putant *Lugo d*. 20. *num*. 11. *et Mazzotta t*. 3. 455. *cum Bon. Fag. Quarti, etc*. Ratio, quia casus papales principaliter reservantur propter censuram, à qua certè excusat ignorantia, juxta dicenda *l*. 7. *n*. 33. utque patet ex *cap*. 2. *de Constit. in* 6. ubi dicitur: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prælatis ligari nolumus ignorantes, dummodò tamen eorum*

ignorantia crassa non fuerit, aut supina. Et licèt in casibus papalibus non reservetur tantùm censura, sed etiam peccatum, ut veriùs et communiùs docent *Sanch. d. n.* 5. *et Suar. l. c. n.* 8. *cum D. Thoma, Palud. Gabr. Major. Nav. etc. contra Caj. Durand. et Trull.*; nam aliàs hæreticus qui bonâ fide confiteretur suum peccatum cuicumque confessario, maneret ab eo absolutus, nec teneretur postea illud superiori confitêri, quod non videtur probabile; attamen, quia in casibus Papæ reservatis immediatè reservatur censura (cùm in bullis dicatur, *sub pœna excommunicationis nobis reservatæ*), et mediatè peccatum quod est censurâ ligatum, ideò cùm peccatum sit indivisibile à censura, reservatâ censurâ, etiam peccatum manet reservatum; contrà verò, cùm censura sit medium quo reservatur peccatum, sublato medio, id est censura, non remanet reservatum peccatum. Si autem aliquis sciens censuram, ignorabat esse reservatam, *Bon. et alii ap. Mazzotta l. c.* excusant eum à reservatione, sed meliùs dicit *Mazz. cum Quarti*, non excusari, quia is jam consentit in pœnam censuræ, adeòque implicitè in ejus reservationem, et in omnes alios effectus ejusdem, licèt ignoratos.

Diximus, quòd casus papales ut plurimum reservantur cum censura, sed excipiendi sunt duo casus, qui sunt Pontifici reservati sine censura. Casus 1. est, si quis falsò accusat sacerdotem innoxium de sollicitatione apud judices ecclesiasticos, sive per seipsum, sive procurando ut per alios calomnia inferatur; ita ex Constitut. *Benedicti XIV.* quæ incipit *Sacramentum.* Casus 2. est (ut fert Auctor libri, cui titulus, *Istruzione per li novelli confessori p. 2. c.* 15. *n.* 306.) si quis accipiat dona à Regularibus utriusque sexûs, nisi priùs totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum Romanorum, vel, si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium Pœnitentiarii. An autem ab his duobus casibus incurrendis excuset ignorantia? *vide mox dicenda n. sequenti* Præterea excipiunt *Sanch. de matr. d. n.* 18. *Coninch. d.* 8. *n.* 82. casum simoniace promoti vel promoventis ad ordines, ex bulla *Sixti V.* De hoc tamen casu loquens *Sanch. l. c.* dicit illud non incurri ab ignorante, quia hæc reservatio fuit imposita in meram pœnam delinquentium; sed meliùs dicendum cum *Palao l. c.* non incurri, quia in *Extrav. de Simon.* huic crimini postea imposita est excommunicatio papalis.

Quæstiones principales de jurisdictione et reservatione casuum Scavini explanat ut sequitur :

« Q. I. *Quotupliciter quis subditur alteri quoad Pœnitentiam?*

« Per Pœnitentiam quis alteri fit subditus :

« 1. Ratione *domicilii* vel *quasi domicilii.* Sic qui in aliena Diœcesi in perpetuum vel majore anni parte habitare intendunt cum fiant subditi, valide absolvuntur a Confessariis in illa Diœcesi approbatis.

« 2. Ratione *privilegii status*; sic qui alicui familiæ uniuntur, eorum jurisdictioni subduntur, qui eidem familiæ præsunt. Hoc contingit Novitiis et familiaribus Regularium; si tamen Monasterii expensis, inter illius septa et sub eorum obedientia actu inserviunt, prout limitant sacri canones.

« 3. Ratione *consuetudinis*, quatenus hæc est indicium consensus a superiore præstiti. Constat etiam ex ipso jure canonico per legitimam consuetudinem veram jurisdictionem tribui ; et ex facto quotidiano. Sic ex consuetudine qui pergunt in alienam Diœcesim etiam sine animo contrahendi domicilii aut quasi-domicilii, a quolibet Confessario ibidem approbato absolvi possunt a peccatis, nisi adsit fraus vel censura.

« 4. Ratione *erroris communis cum titulo colorato*; quia tunc jurisdictionem supplet Ecclesia ob bonum commune.

« Ratione *articuli mortis*, ne scilicet aliquis pereat hac ipsa occasione : et quod in bonum fidelium inductum est, cedat in eorum perniciem. Imo id valet (in sententia veriori et communissima) etiam quando agitur de solo mortis periculo : quamvis enim physice loquendo non sit eadem res articulus et periculum mortis [1]; attamen quoad præsentem casum nulla in jure occurrit distinctio, dicente Rituali R. : *Si periculum*

[1] « *Articulus mortis* (ait Stapf, § 588) ille dicitur quo mors certo, vel saltem probabilius proxime secutura prævidetur. *Grave periculum* adesse censetur, dum prudens timor, seu solidum dubium mortis proxime secuturæ occurrit, eo quod in ejusmodi casibus frequenter accidat, v. g., in gravi morbo, difficili partu, in prælio, in longa navigatione, in operatione chirurgica ardua (idem dic de illo qui est in probabili periculo incidendi in amentiam ; et de captivis apud infideles cum exigua spe libertatis, si credantur nullos alios sacerdotes habituros). Generatim animarum pastor in determinando gradu periculi non sit anxius : sufficit justus timor, ne morbus iste progrediatur in mortem : moneat etiam populum, ut in casu infirmitatis SS. Sacramenta mature petant, ne morbo ingravescente, ægroti, ut fieri solet, minus dispositi inveniantur. »

mortis immineat, approbatusque desit Confessarius, quilibet sacerdos potest a quibuscumque censuris et peccatis absolvere.

« *Quid* (dices) *si tunc adsit vel adesse possit si vocetur, Confessarius approbatus?*

» Docent plures sacerdotem simplicem, id est non adprobatum ad confessiones, posse valide abolvere moribundum, etiam præsente Confessario adprobato; ait enim Tridentinum : *Pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt* [1].

« Attamen communissime negant tunc simplicem Sacerdotem absolvere posse; nam cessat tota ratio, ob quam ipsa facultas data est. Ab hac sententia per se loquendo nos judicamus non recedendum maxime ob auctoritatem Ritualis R. inquientis : *Si periculum mortis immineat approbatusque desit Confessarius, quilibet sacerdos potest..... absolvere.* Ex his verbis fluit conclusio : *Ergo quilibet Sacerdos non potest absolvere, si adsit Confessarius approbatus.* Tridentinum autem, ut patet ex contextu, non loquitur de simplici sacerdote, qui nullimode ad confessiones audiendas probatus est; sed de sacerdote qui et confessor est, sed non habet facultatem quoad peccata reservata; cui quidem in articulo mortis datur, ut ab illis quoque absolvat moribundum, etiam præsente Confessario adprobato pro ipsis reservatio cesset omnino ex antiqua consuetudine et canonico jure [2].

« Diximus *per se loquendo;* nam simplex Sacerdos potest et valide et licite absolvere tempore mortis, etiam præsente Confessario approbato : 1. si approbatus nollet vel non posset facultate sua uti, vel non esset approbatus in illa Diœcesi : tunc idem est ac si non adesset; 2. si approbatus sit excommunicatus vel suspensus vitandus : tunc certo præferendus est simplex Sacerdos; quia approbatum eo in casu prohibet Ecclesia; 3. si approbatus sit complex in peccato turpi cum pœnitente, ex Benedicto XIV; 4. si moribundus ita horreat manifestare sua crimina Confessario illi, ut sit in periculo confitendi sacrilege, v. g., si sit inimicus, consanguineus, aut objectum peccati : tunc profecto videtur adhuc vigere illud : *Ne hac occasione aliquis pereat,* uti docent Collet, Croix, Mazzotta ex D. Thoma; 5. si approbatus superveniat, Confessione incœpta apud non approbatum; quia judicium semel inchoatum compleri debet [3].

« Item probabiliter dicunt, quod si confessio facta Sacerdoti simplici sit invalida bene potest infirmus huic Sacerdoti iterum confiteri, etiam superveniente approbato; nam ille habuit revera jurisdictionem ad priorem illam Confessionem, quæ non censetur finita. Item potest hodie simplex Confessarius iterum excipere Confessionem infirmi, qui heri ob morbi gravitatem non potuit integre confiteri, etsi hodie jam expiraverit ejus facultas audiendi Confessiones : causa enim incepta et non finita, durat delegati potestas donec terminetur. Aliter est, ut communiter dicunt, si talis Confessarius hodie, jam expirata facultate, velit audire confessionem alicujus, qui heri penes ipsum confessus est, et absolutus, sed inculpabiliter omiserit aliquod mortale; nam illa esset nova confessio, et actus novi judicii; neque hesterna confessio potest dici suspensa et incompleta.

« *Quid* (dices) *de Sacerdote intruso, hæretico, schismatico, excommunicato aut supenso?* Certum est, quod intrusus, hæreticus, schismaticus; item nominatim et publice excommunicatus, aut suspensus (si suspensio sit totalis; vel a jurisdictione; vel ab officio, cum hæc respiciat usum tum Ordinis tum jurisdictionis) invalide absolvit extra necessitatis casum; cum ipso jure jurisdictione privetur [1]. At si agatur de necessitate, nempe de moribundo absolvendo (alio sacerdote deficiente), non obstante contraria quorumdam sententia, dicimus ipsum quoque (si verus sacerdos) licet vitandum, in hoc casu absolvere posse valide et licite; semper enim urget ratio ne quis pereat. Refert cardinalis Albitius hanc quæstionem fuisse propositam Innocentio XI, atque ab eo definitam, ut non amplius dubitari possit, quin pœnitens in articulo mortis licite et valide absolvi queat a sacerdote intruso, hæretico, schismatico et excommunicato, deficiente altero Sacerdote : quod etiam declaravit Pius VI 1 apr. 1794 [2]. Et vero ita aperte tradit Rituale romanum dicens, quod tunc absolvere potest *quilibet Sacerdos.*

« Q. II. *Quid est Casuum reservatio?*

« R. Reservatio nihil aliud est, quam *limitatio jurisdictionis alicui concessæ pro excipiendis fidelium confessionibus.* Casus porro reservati dicuntur quædam crimina atrociora, quorum absolutionem concedere nequit Sacerdos, qui communi dumtaxat jurisdictione et approbatione præditus est; neque ipse Pœnitentiarius cathedralis Ecclesiæ, quamvis in tota Diœcesi ceteroquin valeat vi potestatis suæ Confessiones exci-

[1] Sess. XIV. c. VII.

[2] Can. *Presbyteri,* caus. 26, q. 6, c. *Inter cunctas,* § *Incendiarii de privileg.* et alibi. — P. Pavone, *Spicilegio,* etc., nn. 300 et seqq.

[3] C. *Gratum;* c. *Relat.*

[1] Si parochus sit ab officio personaliter et nominatim suspensus, non tamen nominatim et publice ut talis fidelibus denuntiatus ac publicatus per decreti affixionem solitis locis factam (vel Romæ vel in Parochia delinquentis, prout vel a romana congregatione vel a diœcesano episcopo suspensio lata est), ex Toleto, Sayro, Henriquez, Monacelli et Giraldi, valide et licite possunt parochiani ab eo petere sacramenta, et ipse absque incursu in irregularitatem ea tunc conferre, etiam citra necessitatem.

[2] Apud Bouvier. — V. Liguori, *Hom. Apost.,* tract. XVI, n. 92

pere, ut declaravit S. C. Congregatio 6 Julii 1647.

« Hæc lex adeo gravis est, ut Sacerdos qui scienter absolvit a reservatis in Bulla *Cœnæ*, excommunicationem ipso facto incurrat, sed nemini reservatam, uti constat ex ipsa Bulla. Si quis vero prætextu privilegiorum (etiam Regularis) præsumit absolvere a dictis casibus Bullæ *Cœnæ*, et ab aliis sex casibus extra Romam et intrà Italiam Papæ reservatis vel a casibus reservatis Episcopo præter nullitatem absolutionis et culpam gravissimam, illico incidit in excommunicationem Papæ reservatam ex decreto Clementis VIII 1602. et Pauli V 1617.—Sex hi casus a quibus nequeunt vel ipsi regulares, vi ullius privilegii, absolvere intra Italiam et extra urbem (Romam), sunt : 1. *immunitatis Ecclesiasticæ violatio quoad confugientes ad Ecclesiam*; 2. *violatio clausuræ Monialium ad finem libidinosum*; 3. *injectio manus violentæ in Clericum*; 4. *provocatio ad pugnam in duello*; 5. *simonia realis scienter contracta*; 6. *confidentia beneficialis*.

« Dividitur reservatio in *Papalem*, *Episcopalem* et *Regularem*; prout casus reservantur Papæ vel Episcopo, vel superioribus regularibus. Iterum reservationi vel excommunicatio adnectitur, vel non : si 1, casus dicitur reservatus *ratione censuræ*; si 2, *ratione sui* tantummodo.

« Q. III. *Quot sunt casus Papales?*

« R. Casus Pontifici reservati ratione sui duo sunt : — 1. est in eum, qui Sacerdotem innocentem falso insimulat de crimine sollicitationis apud judices Ecclesiasticos sive per se impie calumniando, sive sceleste procurando, ut ab aliis id fiat : ex Bulla *Sacramentum* Benedicti XIV; — 2. est in illum, qui dona accipit a Regularibus utriusque sexus (exceptis rebus medicinalibus, aut devotionis : item quæ sunt in remunerationem ob præstita servitia, si tamen cum debita licentia tribuantur; remunerare enim pertinet ad virtutem). Porro statim ac donum pertingit ad materiam gravem ideoque ad mortale peccatum, casus est reservatus, a quo tunc tantum Confessarius potest absolvere (nondum realiter facta restitutione), quando pœnitens nullimode valet eam de præsenti adimplere, promittit tamen ex corde eamdem quamprimum poterit, peragere.

« Quod si possit, restituere? tunc a nemine neque a majori Pœnitentiario potest absolvi nisi prius totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum romanorum. Quod si valeant minoris, tunc auctoritate obtenta a Pœnitentiario majori pœnitens potest absolvi, si saltem partem restituat ad arbitrium S. Pœnitentiariæ. Ita Bulla *Religiosæ* Clementis VIII; *Nuper* Urbani VIII; *Pastor bonus* Benedicti XIV [1].

« Casus latæ sententiæ ac Papæ reservati ratione censuræ præter eos, quos jam supra adnotavimus, plurimi sunt. En præcipuos : nempe censuram reservatam incurrunt : — 1. absoluti in articulo mortis a censura Papæ reservata, se postea Papæ non præsentantes (cap. *Eos qui, de sent. exc.* in 6); — 2. apostolicæ Sedis Legatos vel Nuntios, item Archiepiscopos vel Episcopos offendentes (Bulla *Cœnæ*); — 3. appellantes a Papa ad futurum Concilium, eorumque fautores. Appellantes vel aliter recurrentes ad laicam Potestatem a Decretis Judicis ecclesiastici (Bulla *Cœnæ*); — 4. personis ecclesiasticis vel ecclesiasticis bonis onera, tributa, taxam, suprataxam imponentes exigentes, vel recipientes (Bulla *Cœnæ*; excipe si quæ sint Concordata, vel legitimus usus); — 5. bona Ecclesiastica usurpantes, vel usurpata recipientes, vel usurpatoribus efficaciter consentientes aut cooperantes : item bona Ecclesiæ vel loci pii alienantes, vel alienari consulentes : vel effringentes et spoliantes Ecclesias; item Montium Pietatis bona usurpantes (Tridentinum); vel eos Montes concionando impugnantes (Leo X); — 6. Causas spirituales vel spiritualibus adnexas a Judicibus ecclesiasticis advocantes vel impedientes eorumque fautores (Bulla *Cœnæ*, et *Pastoralis regiminis* Benedicti XIV, 30 mart. 1742); — 7. judices qui quovis colorato prætextu, efficaciter trahunt, vel trahere faciunt ecclesiasticos ad suum laicale tribunal (Bulla *Cœnæ*). Item judices, officiales, laici ac ecclesiastici trahentes personas ecclesiasticas ad forum laicale etiam in rebus civilibus, ex Martino V Bulla *Ad reprimendas* 1. febr. 1428; et si sit Capitulum vel alius conventus ecclesiasticus, suspensionis et interdicti pœnam incurrit ipso facto (sed excipe semper nisi id permissum sit ex Concordatis vel ex legitima consuetudine); — 8. domini temporales censuras violari facientes (Clementia. *Gravis*, *de sent. excom.*); — 9. duellantes eorumque fautores (Bulla Gregorii XIII, *Ad tollendum*; et Clementis VIII, *Illius vices*; et Benedicti XIV, Bulla *Detestabilem*,); — 10. examinatores, qui aliquid recipiunt pro examine ad Parochiam (Trident *sess.* XXIV. *cap.* XVIII, *de R.*); — 11. Scripturam sacram prædicantes, vel explanantes contra sensum ab Ecclesia approbatum (Bulla Leonis X, *Supernæ majestatis*); — 12. Societatis Jesu Institutum impugnantes vel mutari procurantes (Bulla Gregorii XIII, *Ascendente*) [1]

« Q. IV. *Quot sunt casus Episcopis reservati?*

[1] Pavone, *La luce*, ecc., diss. XI. — Ferraris, v° *Reservatio* casuum.

[1] Plures alios casus vid. *De censuris in particulari*. Item a Pio V, Bulla *Admonet*, 29 martii 1569 (confirmata ab Urbano VIII, anno 1623), est excommunicatio lata ac reservata in eos qui per se vel per alios ex animo R. Pontifici insinuant ac suadent magis utile esse et expediens, R. Ecclesiæ et Sedi, si aliquæ civitates, terræ oppida, etc., ejus Sedis in feudum, gubernium, vicariatum, etc., in perpetuum vel ad tempus cederentur, etc. Quæ item Bulla, anno 1862, confirmata fuit a Pio IX (V. *Armonia*, anno 1862, n. 214).

« S. Casus Episcopis reservati ratione sui vel censuræ, alii sunt ipsi reservati jure Communi ; alii in Synodo Diœcesana ; alii extra Synodum. Casus jure communi ob censuram episcopis reservati sex numerantur hisce versiculis :

Clerum percutiens, animati fœtus abortus,
Participans crimini criminoso, excommunicatus
Occultus, quisquis Papam non possit adire.

« Nempe incidunt in Episcopalem reservationem : I. percussores Clericorum, si agatur de levi percussione, quando ea est publica; imo etiamsi agatur de mediocri et enormi, quando percussio est occulta; 2. procurantes abortum, ipso effectu secuto ; nam si abortus de facto non sequatur, nulla reservatio; — 3. participantes in crimine criminoso, id est in delicto ob quod quis fuit censuratus; — 4. excommunicati ab episcopo per sententiam particularem seu personalem ; qui enim specialibus ligat, ipse vel ejus specialis delegatus solvat necesse est ex juris determinatione [1]; — 5. incidentes in casus papales, si tamen occulti sint, neque deducti ad forum contentiosum, ex Tridentini concessione [2]. Sed magna quæstio est, an hæc facultas respiciat etiam casus post Tridentinum a SS. Pontificibus reservatos, si quando occulti sint : plures cum Bea, Delbene, Mazzotta, Sanchez et Suarez, affirmant; nam Tridentinum indefinite et sine ulla temporis limitatione hoc privilegium tribuit episcopis : per clausulam autem generalem non derogatur speciali privilegio a concilio Tridentino maxime (quod omnium celeberrimum est, præ omnium manibus ac decretorium) expressis verbis concessum. Neque sane est coarctandum privilegium quod conceptis verbis non coarctatur. Alii vero cum Fagnano, Florono, Garcia, etc., id negant; nam nova Bulla, novum jus inducit; nos primam sententiam defendimus, si nova post Tridentinum Bulla nullam contineat derogatoriam clausulam anteactæ facultatis; secundam vero amplectimur opinionem , si Pontificia Constitutio vel expresse vel æquivalenter privilegiis deroget; hoc si quidem posse Pontifices nemo inficiabitur. Et ideo in veriori et tenenda sententia hodie episcopus nequit amplius absolvere ab hæresi et aliis casibus, etsi occultis, Bullæ *Cœnæ* ubi viget, propter ejus clausulam *non obstantibus decretis cujusvis Concilii* [1]; item neque monialem frangentem clausuram ab excommunicatione occulta reservata Pontifici ob Bullam *Decori* Pii V. quia in ea habetur, illam ab alio non posse absolvi, *nisi in mortis articulo* [2]. Neque obstat quod per clausulam generalem non revocetur facultas maxime per Concilium œcumenicum specialiter concessa ; nam id locum habent (uti commune est cum De Luca et Fagnano) quando derogatio fit per rescripta, non vero per Constitutiones Pontificias quæ universales sunt atque firmissimæ; et ipsum Tridentinum derogavit pluribus decretis Conciliorum generalium sine illorum mentione.

« 6. Incidentes in casus papales sive occultos sive publicos, etiam in hæresim, sed quoad eos tantum qui impediuntur Romam adire, uti commune est et universaliter receptum a canonistis ac theologis : imo qui perpetuo impediuntur, neque tenentur Romam petere per epistolam vel procuratorem, prout tenent probabilius ac communiter Alasia, Azorius, Cardenas, Milant, Roncaglia, Salmanticenses, Sanchez, Sporer, Tamburini, Viva et alii plurimi contra Bonacinam et Lugo.

« Hæc omnia de jure communi, et quidem ratione censuræ Episcopo reservantur, qui proinde vel per se vel etiam per alios, omnes suos subditos ab illis potest absolvere[3]. Imo etiam non subditos, si agatur de papalibus occultis (quæ non possunt auferri nisi in Confessione, prout refert Fagnanus declaratum fuisse a Gregorio XIII); nam tunc peregrini ratione Confessionis constituuntur subditi.

« De jure vero Diœcesano, in Synodo postrema Novariensi (habita diebus 11, 12 et 13 julii anno 1827 ab Episcopo præclarissimo Cardinali Josepho Morozzo felicissimæ et sanctæ recordationis) hæc reservantur ratione sui. Quæ quidem memoriæ juvandæ causa hisce versibus exprimi possunt :

Blasphemans; Sacra contemerans: homicida; parentes
Cædens; infantem perimens retinensve cubili;
Horrendum sodomiæ scelus; congressio bruti;
Concubitus simul: incestus; violatio fictis

[1] Constit. Leonis X *Dum intra*; Clementis VIII *Quæcumque*; ex Clementis X *Suprema*.

[2] Ex cap. *Liceat*, sess. XXIV, c. VI. Ex quo ab hæresi occulta poterat episcopus absolvere per se tantum ; ab aliis censuris vero etiam per delegatum. Non ideo tamen possunt episcopi a casibus occultis reservatis ab aliis episcopis sine vel cum censura, absolvere, quia habent facultatem a papalibus absolvendi ; patet ex declaratione *Pias* 21 augusti 1752 Benedicti XIV — Etsi autem crimen sit in uno loco publicum, potest adhuc absolvi ab episcopo loci ubi occultum est ut probabiliter affirmant Sanchez, Continuator Tournely, Piasecius et Barbosa, modo locus ubi crimen est notum ita distet, ut non sit timor ne publicetur ubi est occultum.

[1] Ex Benedicto XIV, *De Syn.*, l. IX, c. IV ; ex Sacræ Congregationis Concilii decretis; et propositione 3 damnata ab Alexandro VII. — *V.* Liguori, *Opera Moralia*, l. VII, nn. 82, 81, 76. Ex quibus concluditur, quod hodie solummodo episcopus ut delegatus apostolicus hæreticum notorium absolvere poterit pro foro externo ; sed postquam ab episcopo est sublata excommunicatio, a quolibet Confessario hæresis peccatum absolvi poterit. Attamen et si nequeat episcopus ex Bulla *Cœnæ* absolvere ab hæresi occulta, potest tamen dispensare ab irregularitate ob hæresim occultam contracta.

[2] Hinc inspiciendæ Bullæ, si derogantem clausulam includant, ut ordinarie evenire solet. — *V.* Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 591.

[3] Quod dictum est de episcopis, idem valet de Vicario capitulari et ceteris episcopalem expeditam jurisdictionem habentibus.

Promissis innuptæ, per vim extorta metumve;
Consensusque virorum Consensusque parentum;
Sollicitans; falsum jurans; sacrique retentor

« 1. ***Blasphemia in Deum, vel Deiparam Virginem aut Sanctos, quæ a duobus vel a pluribus audita fuerit. Et blasphemia hæreticalis, nemine etiam audiente prolata.*** Reservatæ blasphemiæ reus est qui jurat per falsos Deos. Illæ autem voces auditu nequissimæ : *Corpus* vel *anima Dei, Christe Domine, Sacramentum Sanguis Christi, tu es Diva* vel *anima mea*, aut *idolam meam, per vitam Dei ita est, hoc tam verum est quam ipsum Evangelium*, non reservantur. Item neque factum execrandum Dei, B. V., et Sanctorum effigiem vel simulacrum pedibus proterentis, aut manibus discindentis, utpote blasphemiæ proprie dictæ rationis expers. Incurritur vero reservatio, licet a pueris audita sit blasphemia, si tamen sint doli capaces. *Synodus.*

« 2. *Quæcumque superstitiones cum abusu rerum sacrarum, aut cum expressa dæmonis invocatione.* Nomine *Sacrarum rerum* veniunt quæcumque benedictione vel consecratione ecclesiastica indigent, vel sacra sunt, ut species consecratæ, sancta Olea, verba Scripturæ, templa, aqua lustralis, sigum crucis, cœmeteria, vestes sacræ, sacræ imagines, etc. Ita *Synodus.*

« 3. *Homicidium voluntarium, quod quis directe sive per se, sive per alium perpetraverit. Abortus quoque fœtus sive animati sive etiam inanimati, licet irrito effectu tentatus.* Incurritur reservatio, licet quis metu fuerit ad occisionem inductus vel vehementi iræ motu, si adhuc sit usus rationis sufficiens ad mortale. Item incurritur, etsi adsit error facti, v. g., si quis occidat Caium putans occidere Titium. Ex pluribus qui aliquem sauciaverint, si ignoretur auctor vulneris lethalis omnes reservationem incurrunt. Si quis autem lethaliter sauciato novum et atrocius vulnus intulerit unde citius intereat, non prior sed posterior incurrit reservationem. Mandans vero occisionem, si sufficienter se retractavit, liberatur a reservatione. — Qui animo abortum curandi, etsi insufficientem causam invexerit, propinaverit, hauserit, paraverit, consuluerit aut applicuerit, reservatione innodatur. Non eam incurrit mater, si saltando, adsportando, etc., causam abortus præbeat, modo illum directe non intenderit. Confessarius deputatus ad absolvendum ab hoc casu, est etiam ab Episcopo deputatus ad absolvendum ab excommunicatione lata a Gregorio XIV in reos abortus fœtus animati. *Synodus.*

« 4. *Injuriosa legitimorum parentum, patris nempe vel matris percussio :* unde qui vitricum vel novercam suam percuteret, non incurreret reservationem. Hæc autem reservatio obtinet, etsi patris vel matris percussio ex odio vel ira procedat, quamvis in se levis sit; nam æstimatur gravis ex personæ qualitate. Item reservatur repercussio facta a filiis, licet injuste verberatis. Item impulsio vel repulsio, qua pater et mater parieti alliderentur, vel in terram dejicerentur. Non tamen reservatur brachium in parentes minaciter extendere, vel in illos expuere, aut aqua ipsos aspergere. *Synodus.*

« 5. *Suffocatio, imo et retentio infantis in lecto, anno expleto minoris, omissa cautione cunarum vel alterius firmi repaguli.* Casum incurrit non solum mater aut nutrix, sed et maritus, si ejus quoque consilio illa retentio facta sit : imo solummodo maritus, si uxor vi vel metu ad id a marito inducta fuerit. Hæc pœna incurritur sive noctu sive interdiu, sive in cubili, sive alio quovis in loco sopori carpendo apto parvulus, qui annum integrum nondum exegerit, absque opportuno repagulo secum collocetur. Non erit vero reservatio, si mater aut nutrix sedendo in lecto eumdem susceperit, ut lactet vel soletur, in cunas deinde statim reclinandum, atque interim somno correpta ipsum oppresserit. Item *Synodus.*

« 6. *Horrenda sodomiæ perfectæ tam activæ, quam passivæ : bestialitatis et concubinatus scelera* [1]. Ad concubinatum quod spectat, non refert, si concubinarii sint soluti vel matrimonio ligati; sed satis est si constituant simul (perinde ac si conjuges essent) libidinose vivere, et si vivant per annum quadam actuum frequentia delinquentes, etsi una simul non cohabitent. — Quoad bestialitatem autem non refert, si commercium cum bruto extra vas naturale compleatur. — Tandem sodomia debet esse perfecta et completa ad reservationem. *Synodus.*

« 7. *Incestus inter consanguineos sive in primo sive etiam in secundo gradu (lineæ tam rectæ, quam transversalis). Inter affines in primo gradu; et inter cognatos spirituales.* Error facti, quo incestuosus vel putat talem non esse sibi propinquam, cum sit; vel putat esse propinquam, cum non sit, liberat a reservatione. Flagitium hoc a matrimonio junctis patratum cum consanguineis alterius conjugis, privat etiam jure petendi debitum conjugale. Porro quoties alicui generatim jurisdictio datur absolvendi ab incestu, non includitur facultas in pristinum jus restituendi incestuosos conjuges; sed hæc facultas singulis vicibus est expostulanda. Item *Synodus.*

« 8. *Copula carnalis cum innupta vi, metu aut ficta promissione dotis, vel matrimonii extorta.* Item *inter sponsos ante matrimonium* (pro innupta intelligenda videtur etiam vidua honesta). Sufficit ad reservationem gravis timor incussus alicujus gravis mali aut damni mulieri vel ejus parentibus infe-

[1] Hic observat Fulco in suis *Instit. Theol.*: « Ut habeatur concubinatus jure Canonico requiritur : — 1. ut sive domo viri, sive alibi retineatur mulier, vir habeat ad eam facilem accessum ; — 2. ut habeatur pluralitas copularum, seu habeantur quatuor saltem copulæ ; — 3. ut habeatur animus perseverandi in tali congressu; — 4. ut mulier non habeat cum alio viro non suo commercium carnale. »

rendi. Ficta autem promissio dotis vel matrimonii, sive agatur de proprio sive de alieno matrimonio, semper reservatur, si ideo copula extorta sit. Sed dissolutis sponsalibus legitime, aut invalide initis, vel carnali facinore minime completo, non est reservationi locus. *Synodus.*

« 9. *Consensus dictis vel factis libere omnino præstitus a marito vel parentibus, patre videlicet aut matre; vel ab avo, avia; tutore et curatore, ut uxor, vel filia, vel puella respective alteri sui copiam faciat.* Ut sit reservatio, copula interesse debet. Nec refert si filia sit naturalis, vidua aut mulier divortio separata. Qui non impedit carnalem lapsum, vel dat consensum, absque omnimoda libertate, non incurrit reservationem. Item neque vir qui alimenta uxori negando causa esset illius prostitutionis, eam incurrit, nisi directe et expresse hoc medio uxorem suam adducere intenderet ad hoc flagitium. *Synodus.*

« 10. *Execrandum Confessarii pœnitentem ad turpia sollicitantis crimen in actu, vel prætextu vel occasione Confessionis.* Item *quicumque obsceni actus inter Confessarium, et filiam spiritualem seu Confessionis*[1]. Adhuc est reservationi obnoxius Confessarius sollicitans, licet pœnitens ad turpia extimulatus non consentiat. Item est, si pœnitens prior sit qui Confessionis prætextu ad turpia provocet Confessarium, qui tamen consenserit. Item est, si Confessarius occasione Confessionis cum pœnitente inhonestos sermones habeat, etsi agat longo tempore post auditam Confessionem. — *Obsceni actus* sunt qui objective mortalem præ se ferunt turpitudinem contra sextum, etsi per jocum fiant: qui reservati sunt tam pro Confessario, quam pro pœnitente. Si tamen pœnitens, suo Confessario relicto, alteri Confessario jam ab anno confiteatur, tunc si cum illo primo inhoneste peccet, non incurrit in reservationem, quia tunc non amplius habetur ut ejus filia spiritualis; sed excipe nisi hoc fine, nempe ad reservationem eludendam, abstinuerit per annum a Confessione illa. Amplexus et oscula, quæ ex veneris impulsu procedunt, reservantur; non tamen reservantur amatoriæ collocutiones, actusque alii de se minime obsceni, etsi eos ignotæ libidinis affectio forsan comitetur. *Synodus.*

« 11. *Jurata falsi in judicio depositio, aut veri reticentia facta ab accusatore vel teste.* Item *inductio falsi testis jurati in judicium.* Qui non leviter dubitant de rei veritate, et eam juramento uti indubiam affirmant; aut qui jurant tanquam testes de visu, cum sint tantum de auditu; aut qui utuntur æquivocationibus, amphibologiis, vel restrictione mentali, reservationem incurrunt. Non eam tamen incurrit si falso juramento deponens vel reticens sit reus ipse et de facto proprio agatur. Item neque ille, qui verum jurat, quod ex errore credebat vel dubitabat esse falsum, licet sit perjurus ob conscientiæ reluctantiam. *Synodus.*

« 12. *Retentio et occupatio scripturarum, bonorum immobilium, aliorumque jurium ad Ecclesias et loca pia spectantium*[1]. Item *piorum legatorum solutio diutius anno protracta.* Item *Notariorum negligentia a notitia obitus defuncti legata ipsa, aliasque pias testatorum dispositiones intra sex menses ecclesiastico superiori non denuntiantium.*

« Nomine *scripturarum* veniunt etiam scripturæ privatæ, licet in foro interno tantum obligent. — Nomine *Ecclesiarum* veniunt non tantum sacræ ædes; sed et Beneficia et Capellaniæ ecclesiastica auctoritate in iis erectæ. — Nomine *piorum locorum* veniunt quæcumque domus quavis auctoritate exstructæ et ad Dei cultum destinatæ, vel ad ejus ministros educandos aut sustentandos, vel ad excipiendos alendosque pauperes. Scripturæ censebuntur retentæ cum habentur etiam sine animo eas retinendi; sed delentur vel celantur, vel immutantur ex magna parte. Facta scripturarum restitutione refectisque damnis, cessat reservatio. — Tandem *piorum legatorum* nomine veniunt omnia, quæ ad pias causas fuerunt relicta (etsi nondum acceptata ab Ecclesia), v. g., Missæ, Officia sacra, sacræ preces, eleemosynæ aut Ecclesiæ, aut pauperibus, aut puellis dotandis, aut captivis distribuendæ, etc. Reservationem incurrunt qui studiose non agnoscunt hæreditatem sibi delatam, ne piæ testatoris voluntati satisfacere adigantur, vel ideo malitiose hæreditatis possessionem differunt: vel post possessionem culpabiliter se impotentes reddunt ad solvendum. Hi tamen licet honesta parcimonia curare teneantur solutionem, si tamen, absolutione rite obtenta, proposi-

[1] Ex ipsa rei natura unusquisque est *pœnitens* illius, penes quem confitetur, etsi ei primum et semel confiteatur. Sed juxta communem intelligendi morem, ut quis habeatur uti *filius* (vel *filia spiritualis*) seu *confessionis*, insuper requiritur, ut ter quaterve eidem Confessario confessus sit, vel si semel tantum ei sit confessus, ab eodem tamen in posterum audiendus fuerit acceptatus tanquam confessionis filius vel filia (dicitur nempe confessionis filius, si masculus; filia si femina). Ita Ruffus in celebri suo *Commentario manuscripto in casus reservatos* (quod extat in Biblioth. *Seminarii Novariensis*) : ex hoc patet, quod prima pars nostri casus magis extenditur, quam secunda

[1] An autem qui fundum Ecclesiæ conduxit, si annuum locationis pretium culpabiliter non solverit, incurrat in hanc reservationem, tanquam iniquus Ecclesiæ jurium retentor, sunt aliqui qui affirmant, quia pretium illud est revera *jus ad Ecclesia pertinens*. Verum negandum videtur; tum quia in communi æstimatione *jurium* nomine proprio sensu non venit pretium rei locatæ, sed potius ratio seu fundamentum per quod fructus et redditus possunt exigi: quod quidem eruitur etiam ex ipso textu: tum quia nomen *retentionis* et *occupationis* locum habet, ex sensu auctorum, quando res apprehenditur, retinetur, et in ea insistitur tanquam in re propria: hoc autem de conductore qui differt pretium locationis solvere, generatim loquendo, nonnisi improprie prædicaretur. Neque etiam dici posset debitor legatorum, cum nonnisi sit morosus debitor fructuum.

tum violaverint, reservatio non reviviscit. Hac lege devinciuntur etiam curatores, tutores, executores testamentarii, ac debitores quicumque legatorum, atque administrantes bona, quæ hoc onere gravata sint. Facta autem etiam post annum piorum legatorum solutione, reservatio cessat. Ita *Synodus Novariensis*[1].

Extra Synodum, in Novariensi Diœcesi, unus est casus Episcopo reservatus, sine censura tamen: Accessio ad protestantium cœtus seu conventus, in quibus de religione tractetur, etiam sola curiositatis causa; ita in novis *Litt. Patentibus* datis anno 1860. Quæ omnia semper verificantur etsi conventus habeatur in platea, ubi aliquis de eorum secta ex proposito hæretice dogmatizet.

« Q. V. *An Ecclesia habeat protestatem casus reservandi?*

« R. Affirmat Tridentinum dicens: *Magnopere,...ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universali tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Postea addit: *Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit*[2].

« Addimus damnationem thesis 44 Pseudo synodi Pistoriensis Bulla *Auctorem Fidei*, ubi legitur: « *Propositio Synodi asserens reservationem casuum nunc temporis aliud non esse, quam improvidum ligamen pro inferioribus Sacerdotibus, et sonum sensu vacuum pro pœnitentibus assuetis non admodum curare hanc reservationem*, falsa, temeraria, male sonans, perniciosa, Concilio Tridentino contraria, superioris hierarchicæ potestatis læsiva. » — Et hæc reservatio antiquitate commendatur, cujus quidem rei exempla suppeditant Thomasinus, Martenius, Morinus et Chardonius[3]: ex quibus etiam jansenistæ arguuntur, qui toties provocant ad venerandam antiquitatem. — Utique Christus illimitate contulit omnibus sacerdotibus absolvendi facultatem: sed aliud est facultas, aliud facultatis exercitium; ut enim facultas exerceatur et personæ et causæ et modi designandi sunt, prout fit in ipso foro civili.

« Habent autem facultatem reservandi qui ordinaria potestate gaudent, ut sunt Papa, Episcopi, Prælati Religionum, quique potestatem quasi Episcopalem habent, uti declaravit S. C. C., referente Fagnano[1]. Non tamen Parochi; neque enim ipsi sunt *maximi ac summi Pontifices*, quibus tantum reservatio tribuitur. » (t. IV. n. 102 ad 109).

581. Sed dubitatur 1. An ignorantes invincibiliter reservationem, excusentur ab incurrendis casibus etiam ab Episcopis reservatis? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia universè affirmat, et hanc tenent *Ciera d.* 1. *n.* 31. item *Palud. Graff. Quintanad. etc. ap. Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p* 1. §. 2. *n.* 73. item *Reg.* 1. *Mald. Bass. Coriol. etc. ap. Mazz. pag.* 455. *v. Tertio*, ac probabilem putat *Lugo d.* 20. *n.* 11. Ratio, ut ajunt, quia reservatio habet rationem pœnæ, à qua excusat ignorantia. Hanc sententiam probabilem quoque putat *Salm. ibid. et Roncag. p.* 106. *c.* 2. *q.* 4. (et idem sentiunt *Elbel p.* 303. *n.* 346. *Gobat. tr.* 7. *n.* 306. *et Spor. n.* 735. *cum aliis*, dum inquiunt ignorantem pro prima vice posse absolvi). Verùm *Salm. et Roncaglia* diversâ ratione utuntur: fatentur enim reservationem non esse meram pœnam, sed dicunt quòd habet rationem pœnæ medicinalis, ut illius timore retrahantur homines ab atrocioribus peccatis; at nullo modo retrahi possunt à peccando per reservationem, qui eam ignorant; unde cessante fine adæquato reservationis in ignorantibus, cessat etiam reservatio.

Secunda sententia, quæ parum differt à prima, et quam tenet *Joseph de Januar. de casib. reser res.* 1. et probabilem putant *Viva l. c. et Diana, p.* 10. *tr.* 14. *r.* 63. *cum Graff. et Nav.* distinguit, et dicit, incurri quidem reservationem factam ab Episcopo per præceptum particulare; secùs verò, si facta fuerit per legem generalem, aut statutum synodale, prout sunt casus reservati qui adnotantur in tabella. Ratio quia in primo casu reservatio habet rationem medicinæ, et directè respicit confessarios; in secundo autem casu, cùm reservatio fiat in statuto, habet rationem pœnæ, et directè respicit pœnitentes.

Tertia sententia verò communior, cui subscribo, universè negat posse absolvi ignorantes reservationem, et hanc tenent *Sanch. de matr. l.* 9. *d.* 32. *num.* 18. *Pal. tr.* 2. *d.* 1. *p* 19. *n.* 8. *Holzm. p.* 180. *n.* 687. *Wigandt tr.* 14. *n.* 58. *Tamb.*

[1] Pag. 315 et seqq. Hi casus cum eorum expositione diligentissime sunt memoriæ mandandi, ac firmiter retinendi, ne contingat errare in re gravissima et necessaria omnino.

[2] Sess. XIV, cap. VII, et can. XI.

[3] V. Perrone, c. V, *De Pœnit.*

[1] In c. *Cum. olim. de præscr.*, n. 24.

de cas. res. c. 1. *num.* 2. *Ant. p.* 527. *q.* 1. *Concino p.* 563. *n.* 2. *Viva q.* 9. *a.* 3. *n.* 2. *et Croix n* 1608. *cum aliis communissimè.* Ratio, quia reservatio non est quidem pœna respiciens pœnitentes, sed restrictio jurisdictionis respiciens confessarios, et de hoc non videtur dubitandum; nam Tridentinum *sess.* 14. *c.* 7. ad ostendendum quòd *sacerdotes nihil possint in casibus reservatis* (ut ibi in fine declarat), hæc verba præmittit : *Nullius momenti absolutionem eam esse debêre, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam* (nota) *non habet jurisdictionem. Magnoperè verò ad christiani populi disciplinam pertinêre SS. Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam crimina non à quibusvis, sed à summis duntaxat sacerdotibus absolverentur.* Ideò igitur nihil possunt sacerdotes in reservatis, quia carent jurisdictione super illis, cùm Episcopi ob publicum bonum quorumdam graviorum criminum judicium sibi reservent. Patet ergò, quod reservatio directè rescipit confessarios, non pœnitentes. Nec obstat dicere, quòd licèt reservatio respiciat confessarios, eorumque limitet jurisdictionem, finis tamen reservationis directè respicit pœnitentes, cùm tantùm ad pœnitentium remedium reservatio instituta sit, ut nimirùm à culpis atrocioribus retrahantur : unde, cessante fine adæquato reservationis in eam ignorantibus, cessat etiam reservatio. Nam respondetur, quòd finis reservationis non est tantum, ut fideles à culpis gravioribus absterreantur, sed etiam (prout rectè dicit *Fagnan. in c. Omnis, de pœn. et rem n.* 90. *cum aliis*) ut recipiant à superioribus pœnitentias, et monita, ac remedia opportuniora, quæ nonnisi à prudentioribus applicari expedit; ergò cùm in ignorantibus non cesset adæquatè finis reservationis, reservatio non cessat.

Dubitatur 2. An ignorantes excusentur à casu reservato ab Episcopo, si casui est annexa excommunicatio ? Certum est, quòd ignorantia excusat ab excommunicatione; dubium est, an tunc excuset etiam à reservatione casûs ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Wigandt tract.* 14. *num.* 58. *Ciera d.* 1, *num.* 31. *et Fagund. Bonac. Quarti, Aversa, et Jan. apud Mazz. t.* 3. *p.* 455. *v. Secundo.* Ratio, quia cùm adnectitur casui excommunicatio, reservatio fit indivisibilis; unde qui non incurrit excommunicationem, nec etiam incurrit peccati reservationem.

Secunda sententia verior negat, et hanc tenent *Tamb. cas. res. c.* 5. *num.* 7. *Suar. de pœn. d.* 29. *sect.* 2. *n.* 11 *Laym. l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 10. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1614. *cum Stoz, et Mazzotta l. c. cum Merol. Bossio, et aliis.* Ratio, quia in hoc differunt casus papales ab episcopalibus; in papalibus enim (ut diximus) principaliter, et indivisibiliter reservatur censura; in episcopalibus verò principaliter et per se reservatur casus, eique adnectitur censura, ad hoc, ut peccantes fortiùs ligentur, et per duplicem reservationem à peccando absterreantur; et ideò in tabella casuum reservatorum ab Episcopis sic illi adnotantur : *Casus reservati, quibus est annexa excommunicatio.*

« 1. Cùm non sit obligatio confitendi
» venialia, ea frustrà reservantur, etsi
» fortassè possint, saltem à Papa ;
» ideòque sola mortalia, eaque non-
» nisi externa graviora, opere con-
» summata, prudenter reservantur. »
Hinc incestus, vel sodomia extra vas, non reservatur; vide Mazzotta t. 3 *p.* 592. *n.* 9 *et p.* 549. *Insuper peccata reservata debent esse perfecta in sua specie : unde Sodomia imperfecta, v. gr maris cum fœmina, non intelligitur reservata, ut Cont. Tourn. de* 6. *decal. præc. art.* 6. *sect.* 2. *in init. cum Azor, Sylvio, Conc. etc. ex D. Thoma* 2. 2. *q.* 154. *art.* 1. *ubi ad sodomiam requirit accessum ad indebitum sexum.*)

582. — Hìc dubitatur 1. An possint reservari peccata venialia? Negat *Vasq. ap. Croix. n.* 1604. Sed communissimè affirmant *Holzm. p.* 182. *n.* 692. *Conc. p.* 559. *n.* 2. *Ciera n.* 63. *et Croix l. c. cum Suar. Lugo, Conc. Fill. Dic. et Aversa,* Ratio, quia licèt non sit obligatio confitendi venialia, tamen ipsa non possunt remitti per sacramentum pœnitentiæ, nisi ex vi jurisdictionis dependentis ab Ecclesia, quæ benè potest negare vel limitare.

Dubitatur 2. an possint reservari peccata merè interna ? Videtur negandum, cùm peccata interna, utpote occulta, non subjiciantur judicio Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis. Sed communiter et rectè affirmant *Elbel n.* 342. *Viva quæst.* 9. *a.* 2. *n.* 1. *Antoine p.* 527. *q.* 1. *et Croix num.* 1605.

cum Suar. Vasq. Bon. Soto, Sylvio, etc. Ratio, quia omnia peccata etiam interna absolvuntur vi jurisdictionis, quæ ab Ecclesia (cujus est dare jurisdictionem) benè potest restringi. Unde Ecclesia, reservando peccata interna, non judicat de illis, sed de absolutione ab illis, quæ est actus externus. Advertit tamen *Tambur. de casib. res. l.* 5. *c.* 4. *n.* 13. Ecclesiam numquam consuevisse hujusmodi peccata interna reservare.

Dubitatur 3. An cadat sub reservationem peccatum externè leve, si internè sit grave? Affirmat *Turrianus in Select. disp. p.* 3. *d.* 31. *dub.* 71. Sed alii veriùs et communiter negant, ut *Lugo d.* 20. *n.* 15. *Suar. de relig. l.* 2. *c.* 18. *n.* 12. *ac Ciera d.* 1. *num.* 69. *cum Granad. Bon. Herinq. Sanch. et aliis.* Ratio, quia, licet actus externus imbibat totam malitiam actûs interni, et totam mereatur pœnam æternam, tamen quoad reservationem, diversa currit ratio, quia superiores non intendunt reservare peccata, nisi graviter exteriùs consummata, cùm non soleant reservare interna.

583. — « Unde *Clemens VIII.* statuit, » ut prælati religionum, si quidem ve» lint, undecim tantùm casus reservare » possint, nec plures sine consensu ca» pituli generalis pro tota religione, » vel capituli provincialis pro pro» vincia. Quod tamen de culpa tantùm » et non de censuris intelligendum est; » potest enim prælatus aliquid præci» pere sub excommunicatione sibi re» servata » (*Sed communiùs et probabiliùs negant DD. posse prælatos imponere censuras super aliquem casum; ita Lugo d.* 20. *n.* 47. *Sanch. l.* 6. *c.* 1. *n.* 15. *et Holzm. p* 181. *n.* 683. *cum Diana, quia hoc esset indirectè velle reservare, et eludere prohibitionem Clementis. et de hoc Cont. Tournely de pœnit. part.* 2 *cap.* 8. *art.* 4. *sect.* 5. *n.* 553. *profert decretum S. C. Episcop. sub* 7 *Julii* 1717).

« Casus autem *Clementis* sunt se» quentes : 1. Apostasia à religione, » etiam retento habitu. 2. Nocturna, » ac furtiva è monasterio egressio. 3. » Veneficia, incantationes, et sortile» gia. 4 Proprietas contra votum pau» pertatis, quæ sit peccatum mortale. » 5. Furtum mortale de rebus mona» sterii. 6. Lapsus carnis voluntarius » opere consummatus. 7. Juramentum » falsum in judicio legitimo. 8. Pro» curatio, consilium, vel auxilium ad » abortum fœtûs animati, etiam effectu » non secuto. 9. Occisio, vel vulnera» tio, seu gravis percussio cujus» cumque personæ. 10. Falsificatio » manûs, vel sigilli officialium mona» sterii. 11. Malitiosum impedimen» tum ; retardatio, aut apertio littera» rum à superoribus ad inferiores, vel » contra.

Hìc notandum, quòd religiosi exempti non subjacent reservationi Episcopi, nec eorum novitii : *Mazzotta t.* 3. *p.* 458. *q* 4 neque ipsorum familiares, ut habetur ex bulla *Clementis VIII. Superna* modò (ut ibi dicitur) *inibi sint quasi de familia, et continui commensales.* Id extendit *Bordon.* ad alumnos monasteriorum. Si verò novitius inciderit in casum reservatum ante ingressum, non poterit quidem absolvi à quolibet confessario sæculari sed poterit a confessario religionis, ob privilegium religioni concessum, *Mazz. l. c. cum Sanchez, Tamb. et aliis.*

584. — « 2. Is, qui confitetur reserva» tum, mittendus est ad superiorem » (suadebit tamen charitas, imò ali» quando coget, ut ipse confessarius » tacitâ personâ , et casu, à superiore » veniam petat absolvendi). » (*Ordinariè tamen loquendo, consultum est, ut confessarius à subeundo tali onere se abstineat ut Tamb. in Meth. Conf. c.* 9. §. 4.). « Quòd si » superior adiri non possit, et sit causa » urgens, verbi gratiâ, timor infamiæ, » vel scandali, ex omissione confessio« nis, vel communionis, tunc potest » inferior absolvere à reservatis, cum » onere, ut pœnitens se postea supe» riori sistat. » (*Vide de censur. lib.* 7. *n.* 91.). « Quod etiam verum est, quam» vis casus censuram reservatam an» nexam habeat. » (*Imò hoc est certum ex c. De cætero, et c. Ea noscitur. de sent. excom. Vide lib.* 7. *n.* 86.) « Porrò eo » casu peccata non reservata tantùm » confitêri sufficere putant probabiliter » *Sotus, Corduba et Gabr Anton. Palaus,* » *Dian. t.* 2. *tract.* 4. *res.* 104, *et Lugo d.* » 14. *de Euchar n.* 86, non improbat S. » *Th.*; tamen *Suarez, et alii commun.* » docent omnia esse confitenda, quod » tutius est. »

585. — Quando igitur adest impedimentum, et urget gravis causa confitendi, quivis confessarius potest indirectè absolvere à casibus reservatis ab Episcopo (sed etiam reservatis à Papa,

si Episcopus non possit adiri, ut diximus *n.* 563. *dub.* 2.). Ita communiter *Laym. c.* 12. *n.* 10. *Suar. d.* 31. *sect.* 4. *n.* 3. *Pal. p.* 15. *Conc. p.* 558. *n.* 10. *Wigandt. tr.* 14. *n.* 76. *Viva q.* 9. *art.* 2. *n.* 9. *Elbel n.* 372, *Bon. par.* 5. §. 3. *n.* 5. *et Ciera n.* 74. *Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 6. *n.* 74. *cum Coninck, Rodr. Henr. etc.* Et hoc etiamsi peccatum sit reservatum cum excommunicatione, ut dicunt *Suar d.* 31. *sect.* 2. *Fill. n.* 303. *Salm. ibid. num.* 75. *Ciera l. c. cum Lugo, et Bon ibid. cum Vasq. Conc, et Lcd.* (contra *Nav. S i, etc.*) *Vide dicta n.* 265. *q.* 3.

Diximus 1. si adsit *gravis causa*, nempe si nequeat adiri superior sine scandalo, aut nota infamiæ (ut ajunt *Conc. et Wigandt*), vel sine magna difficutate; putà si habens facultatem longè distet (ut dicunt *Laym. Elbel, et Bon.*); et ex alia parte urgeat necessitas communicandi, vel implendi præceptum annuæ confessionis, aut ne diu pœnitens maneat in peccato mortali; ut dicunt communiter omnes præfati AA.

Diximus 2. *indirectè*, unde (juxta sententiam probabiliorem, allatam *n.* 265. *qu.* 1.) tenetur pœnitens confessario non habenti facultatem in reservata, confitêri alia mortalia non reservata, ut directè ab his absolvatur, et indirectè à reservatis, ac deinde tenetur, cessante impedimento, reservata confitêri confessario habenti potestatem, juxta dicenda *in dub. seq. et de censur. l.* 7. *n* 91. Et sic pariter, si non habeat aliud mortale non reservatum, et dubitet de contritione, urgente præcepto confessionis, tenetur confitêri saltem aliquod veniale, vel mortale aliàs confessum. *Vide dicta, d. n.* 265.

Dubitatur 1. An si impedimentum adeundi superiorem sit perpetuum, possit tunc inferior directè absolvere peccatum reservatum sine censura, ita ut pœnitens deobligetur in posterùm ab adeundo superiore, si postea cessabit impedimentum? Affirmant *Sanch. Dec. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 24. *et Salm. de censur. c.* 2. *p.* 4. *n.* 46. quia (ut dicunt) nullo jure cavetur adesse onus se præsentandi ad superiorem pro peccatis sine censura reservatis, quæ supponuntur eo casu directè absoluta. Sed veriùs docent *Suar. d.* 30. *sect.* 3. *num.* 8. *Laym. c.* 12. *n.* 10. *et Ciera n.* 164. *cum communi*, quòd extra articulum mortis nullus inferior sacerdos potest directè absolvere a reservatis: *Extra quem articulum* (dicit *Trid. sess.* 14. *cap.* 7.) *sacerdos nihil posse in casibus reservatis.* Hoc verò procedit in casibus episcopalibus, nam in pontificiis regula juris est (ut benè ait *Suar. l. c.*), quòd quoties non patet aditus ad Pontificem, postea pœnitens directè absolvi ab Episcopo, vel, cùm etiam adsit impedimentum adeundi Episcopum, à quolibet confessario, cum onere in posterùm se præsentandi ad Pontificem, quando poterit, si impedimentum non est perpetuum; nam si est perpetuum, omninò liberatur, juxta dicenda *lib.* 7. *num.* 88. De absolutione autem horum casuum papalium pro eis qui sunt impediti Pontificem adire, *vide alia dicenda de cens. lib.* 7. *n.* 84.

Dubitatur 2. Utrùm habens peccatum reservatum, si desit confessarius qui habeat facultatem, teneatur confitêri apud inferiorem, urgente necessitate communicandi? Quamvis negativa sententia non sit improbabilis; communior tamen et probabilior est affirmativa, quia ante communionem fieri debet confessio, saltem formaliter integra, quando materialiter fieri nequit. *Vide dicta n.* 265. *Quæst. I.*

Dubitatur 3. Utrùm hujusmodi pœnitens volens confitêri apud inferiorem, tenetur tunc manifestare tam mortalia reservata, quàm non reservata? *Vide ibid. qu. II.* ubi diximus probabilem esse sententiam negativam, nisi manifestatio reservatorum sit necessaria, ut confessarius possit rectè judicare de dispositione pœnitentis, et opportuna remedia præscribere. Unde si confessarius interroget, tenetur omninò pœnitens etiam reservata manifestare; nam (ut benè ait *Lugo d.* 16. *n.* 123) esto pœnitens per se aliquando non teneatur aliqua manifestare, debet tamen ea patefacere, si interroget confessarius, qui jus habet agnoscendi statum ejus conscientiæ, tam utì judex, ut rectè possit judicare de dispositione, quàm utì medicus, ut remedia salutaria queat applicare. Et huic videtur collimare id quod docet *D. Th. Suppl.* 3. *p. q.* 9. *art.* 2. *ad.* 4. ubi ait: *Etiamsi sacerdos non possit de omnibus absolvere, tamen tenetur pœnitens ei omnia confitêri, ut* (nota) *quantitatem totius culpæ agnoscat.*

586. — « 3. Si superior injustè neget
» facultatem absolvendi à reservato,
» posse ab alio confessario etiam di-
» rectè absolvi, affirmant *Henriq. et*

» *Dian. p.* 2. *t.* 4. *resol.* 29. esse pro- » babile. Sed rectiùs negant *Laym. l.* » 3. *tr.* 6. *c.* 13. *Card. de Lugo d.* 29. *n.* » 188. » (*Et hanc tenendum puto cum communi, quam tuentur Lugo d.* 20. *n.* 148. *Laym. c.* 13. *n.* 3. *Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 4. *n.* 62. *et Ciera d.* 1. *n.* 126. *cum Suar. Soto, Alensi, Med. etc. Ratio, tùm quia, ex Trid. ut suprà, sacerdotes inferiores nihil possunt in reservatis, tum quia, sicut valida est injusta reservatio, ita etiam injusta denegatio facultatis.*)

« 4. Peccant superiores, si sine justa » causa difficiles se præbeant in con- » cedendis licentiis pro absolutione re- » servatorum. *Quintan. t.* 3. *num.* 13. » *ex Fag. Conc, et aliis* 10. Et si ex ne- » gatione timeatur grave subditi detri- » mentum, peccant contra charitatem, » et justitiam. *Lugo, Diana p.* 6. *t.* 6. *r.* » 66. » (*Unde ait Ciera d.* 1 *n.* 109. *cum Suar. ex D. Thoma, Superiorem regulariter non debêre esse difficilem in concedenda facultate; ac proinde peccare, si eam neget, casu quo sciat pœnitentem nullo modo posse induci ad ipsum adeundum.*)

« 5. Si superior confessario regula- » rium ad hoc deputato neget facultatem » tatem absolvendi, confessarius autem » judicet debêre concedi, potest is pro » ista vice absolvere. *Avers. q.* 17. *sect.* » 5. *Lugo d.* 20. *sect.* 4. referens sic » declarasse *Clementem VIII.* habèrique » in quarto tomo Bullarii, bulla 26. » *Urbani VIII.*, » (*Ita etiam communiter Salm. ibid. n.* 63. *cum Gabr. et Viva q.* 9. *a.* 4. *n.* 7. *qui notat quòd tò* pro ista vice, *intelligitur toties quoties interciderit. Et de hoc Cont. Tourn. loc cit n.* 551. *profert decretum S. C. de consensu Urbani VIII.*) « et *Quintan. t.* 3. *sect.* 11. » dicens non esse dubium ea de re: » additque ex aliis septem probabile » esse, idem posse, si vero religioso, » pio, docto, ut prudenti, licèt non ex » designatis de facto neget *Dian. p.* 3. » *res.* 126. *et par.* 6. *t.* 6. *res.* 56. *et par.* » 9. *t.* 3. *r.* 15. *ex Pellizzario* (qui vult » idem esse, si pœnitens ipse petat. *et* » *aliis.* Imò *Quint. l. c.* censet proba- » bile, quòd idem fieri possit, si supe- » rior adiri nequeat, et urgeat tempus » celebrationis, vel communionis, v. » g. quia sine nota non potest absti- » nêre, cùm alii omnes communicent. » *Ibid. ex Trull. et aliis sex.* Denique » *Dian. p.* 2. *tr.* 2. *res.* 26. notat ex » *Suar. de relig. l.* 2. *c.* 15. regulares » semel sine licentia suorum superio- » rum posse absolvi à reservatis, putà » eos, qui adhuc, et quatenùs hoc » privilegium commune habent cum » FF. Minoribus, quorum id esse testa- » tur *Emmanuel. Rodr. t.* 1. *qq. Reg. q.* » 62. *art.* 6.

« 6. Nihilominùs certum est posse » aliquando superiorem justis de cau- » sis negare facultatem, et cogere sub- » ditum, ut ad se veniat. *Card. de Lugo* » *l. c.* Nam si ex casu reservato grave » scandalum, vel damnum communi- « tatis timeatur, potest superior negare » absolutionem, donec pœnitens per » se, vel confessarium superiori det » sufficientem notitiam ad illud evitan- » dum: aliàs non est satis tutus, nec » dispositus ad absolutionem. Quare » si confessarius eo casu urgeat abso- » lutionem, debet is attendere, ut pœ- » nitens obligationi suæ satisfaciat in » adhibendo remedio communi malo, » vel damno, si sit ejus periculum, » quia, nisi hoc faciat, non potest ab- » solvi, non ex defectu jurisdictionis, » sed quia non est dispositus Ad hoc » tamen requiritur, ut et obligatio pœ- » nitentis certa sit, et alia remedia » adhibêri non possint. *Suar de rel. l.* » 8. *c.* 5. *n.* 10.

587. — « 7. Peregrinus, quoad reser- » vationem, judicandus est juxta diœ- » cesim, in qua versatur: in qua quæ » reservata sint, dicant pastores ex » agendis, aut consuetudine.

Quæritur igitur, an peregrinus discedens in aliam diœcesim possit ibi absolvi à casibus reservatis? Si peccatum in utraque diœcesi est reservatum, commune est apud omnes non posse absolvi à quolibet confessario; ita communiter *Suar d.* 30. *sect.* 1. *n.* 6. *Nav. Man. c.* 17 *n.* 261. *Lugo d.* 20. *n.* 69. *Bon. d.* 5. *q.* 7. *par.* 5. §. 2. *n.* 9. *et alii passim.* Posse verò absolvi à confessario habente facultatem in reservata, dicunt *Suar. Bon. et Lugo l. c. et P Milante in prop.* 12. *damn. ab Alex. VII. p.* 102. *ac Viva q.* 9. *a.* 3. *n.* 5. *in fine, cum communiori,* quia (ut ait *Suar.*) talis pœnitens judicandus est quoad confessionem tanquam incola illius diœcesis.

588. — Sed dubitatur 1. An possit absolvi à simplici confessario peregrinus habens peccatum quod est reservatum in illa diœcesi, sed non in patria?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Fagund. et Stoz apud Croix n.* 1631. *ac Sotus apud Viva q.* 9. *art.* 4. *n.* 4. *v. Equidem*, (qui probabilem putat) *et alii apud Suar. d* 30. *sect.* 1. *n.* 6. Ratio, quia peregrinus debet judicari juxta leges superioris sui, cujus tacito consensu confessarius loci eum absolvit,

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Suar. l. c. Lugo p.* 20. *n.* 72. *Bon. part.* 5. §. 2. *n.* 11. *Concina p.* 570. *n.* 4. *Wig. tr.* 14. *n.* 58. *Ciera d* 1. *n.* 61. *et Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 26. *cum Villal. Dian. Aversa, et Dicast.* ac probabilem etiam putat *Viva l. c* Ratio, tùm quia peregrinus debet se conformare legibus loci, in quo se subjicit judicio sacramentali; tùm quia, sicut talis pœnitens sentit commodum, ut possit à quolibet confessario absolvi de peccatis reservatis tantùm in sua patria, prout dicemus in dubio sequenti; ita debet sentire incommodum, ut non possit absolvi à peccatis reservatis in loco confessionis Et sic resolvit S. C. Episc. 17. Novemb. 1616. apud *Pitton. de Confess. n* 620. Hæc sententia est quidem communior, et longè probabilior, quia peregrini, stante hodierna consuetudine (ut mox infrà dicetur), nempe quòd absolvuntur ubique à quocumque confessario approbato, hodie non ampliùs absolvuntur ex voluntate suorum Episcoporum, sed ex voluntate Ecclesiæ, quæ talem consuetudinem approbando tribuit facultatem, ut habeantur ipsi tanquam incolæ loci ubi confitentur; cùm autem reservatio (ut approbavimus *n.* 581.) respiciat confessarios, non pœnitentes, confessarius loci nequit absolvere eos à peccato, in quo sibi limitata est jurisdictio à suo Ordinario.

579. — Dubitatur 2. An possit absolvi peregrinus irretitus peccato, quòd est tantùm in sua patria reservatum?

Prima sententia negat, et hanc tenent Auctor *de Offic. confess. apud Croix lib.* 1. *c.* 1. *art.* 2. *quæst.* 18. item *Vega, Comitol. Nugnus, et Megala apud Dian. part.* 1. *tr* 4. *r.* 103. *et Soto, Fag. Graff. etc. ap. Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 23. Ratio, quia, cùm peregrinus absolvatur ex licentia sui Episcopi, non videtur credibile quòd Episcopus, qui in sua diœcesi casum reservat, non reservet etiam extra.

Secunda sententia verò communissima et verior affirmat, eamque tenent *Lugo d.* 20. *n.* 71. *Suar. d.* 30. *sect.* 1. *n.* 4. *cum Cajet. S. Antonin. et Palud. Concina p.* 570. *n.* 4. *Roncag. p.* 106. *quæst.* 1. *r.* 2. *Mazzotta t.* 3. *p.* 470. *Croix n.* 1631. *Cabassut. lib.* 3. *c.* 12. *n.* 1. *cum Vasq. Bonac ac Salm. ibid. n.* 24. *cum Præpos. Gabr. Henr etc.* Ratio, quia sic habet universalis consuetudo, ut peregrini quoad confessionem reputentur utì incolæ loci ubi versantur. Hæcque consuetudo approbata est consensu prælatorum, et maximè *Eugenii IV*. qui (utì ferunt *Lugo, et Salm. ll. cc.*) approbavit, quòd ii, qui in alieno Episcopatu bonâ fide versantur, se gerant in ordine ad confessionem sicut incolæ illius loci. Valde autem rationabilis est talis consuetudo, aliàs confessarii vix possent ullum peregrinum absolvere, cùm sæpissimè accidat, quòd neque pœnitentes, neque confessarii sciant casus in aliena diœcesi reservatos.

Idque confirmatur ex bulla, *Superna Clementis X.* edita 21 Junii 1670 (relata in extensum apud *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1502.) in qua sic dicitur: *Posse autem regularem confessarium in diœcesi in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem confessarius est approbatus, absolvere; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Quæ limitatio valet non solùm pro confessariis regularibus: sed etiam (imò tanto magis) pro sæcularibus, ut rectè dicunt *Croix. n.* 1631. *Viva quæst.* 9. *num.* 3. *art.* 4. *et Ronc. p.* 106. *quæst.*. 1. *r.* 2. ex declaratione S. C. *apud Dianam.*

Quomodo autem intelligendum illud *in fraudem reservationis*, multùm DD. discrepant. *P Conc. p.* 570. *n.* 4. dicit intelligi, si non fiat bonâ fide; et in hoc reverà conveniunt omnes, sed sic non explicatur ubi consistat fraus, quod est punctum difficultatis. Ali verò, ut *P. Mazzotta. t* 3. *p.* 470. *in fine, cum Tamb. et aliis*, explicant tò *in fraudem*, si casus deductus sit ad forum contentiosum, secùs si occultus; sed hæc explicatio non videtur congrua, cùm Pontifex non loquatur de foro externo, sed tantùm de sacramentali. Alii, ut *P. Milante in prop.* 12. *damn. ab Alexandr. VII. p.* 102. (cui consentit *Wigandt tr.* 14. *n.* 60.) sic explicat. Tunc enim dicitur pœnitens in frau-

dem reservationis aliò migrare, quando peccavit in confidentiam absolutionis obtinendæ, ubi peccatum reservatum non erat. Si verò postquam crimen commisit, ut faciliùs absolvatur, aliò divertit, non censetur per fraudem operari, quia nullo intercedente dolo, sed causâ majoris facilitatis à sua diœcesi abscedit: non secùs ac si accederet ad aliam diœcesim, in qua idem crimen foret reservatum, sed plures adessent pœnitentiarii à quibus possit absolvi. Et ita sentit etiam *Palaus tr.* 3. *d.* 1. *p.* 24. §. 5. *num.* 4. *cum. Basil. de Leone* (quibus adhærent *Salm. de leg c.* 3. *p.* 3. § 2. *n.* 63. *circa fin.*) dum dicit habentem casus reservatos posse peregrinari eà intentione, ut alii confiteantur. Sed huic explicationi, nempe quòd illud *in fraudem* intelligatur de peccato in confidentiam, neque acquiescere valeo, cùm Pontifex prohibeat absolvi, non qui peccant in fraudem, sed qui in fraudem migrant ad alienam diœcesim. Alii, ut *Passerin. t.* 1. *q.* 187. *art.* 1. *n.* 562. *et Auctor libri* (*Istruz. per li novel. confess. part.* 2. *cap.* 22. *n.* 503.) *et Campione p.* 63. *num.* 18. dicunt pœnitentem tunc migrare in fraudem, si ad solum finem obtinendi absolutionem aliò discedat, sine alio rationabili motivo. Alii tandem probabiliùs, ut *Lugo d.* 20. *n.* 70. *cum Fagundez*, *Ronc. p.* 106. *quæst.* 1. *r* 2. *et Viva quæst.* 9. *art.* 3. *n.* 4. *cum Portel.* explicant tò *in fraudem*, quando quis alienam petit diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem, vitandique judicium proprii pastoris. Ratio, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait *Barbosa*, *axiomate* 102. *num.* 4. Eluderetur autem hìc reservationis lex, si pœnitens aliò migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Unde benè ipse absolvi poterit, si abscesserit ad aliquam diœcesim ob aliquem honestum finem, putà negotii agendi, vel indulgentiæ lucrandæ; vel ut confiteatur cum minori incommodo, aut citiùs confessionem expediat; vel ut confessarium incognitum, aut prudentiorem inveniat, qui meliùs eum dirigat, et tranquillitati conscientiæ consulat, et similia. Secùs (ut diximus) si ibi accederet ex principali fine, ut effugiat judicium sui superioris, vel ut faciliùs absolvatur. Neque tunc proderit huic pœnitenti, quòd bonâ fide credat hoc ei non esse vetitum; nam licèt tunc ipse non migraret cum fraude, reverà tamen migraret in fraudem reservationis. Et hoc dicit *Roncag. p.* 106. *qu.* 2. procedere etiamsi pœnitens accederet aliquò ad confessarium habentem facultatem absolvendi à reservatis, quia tunc etiam eadem fraus interveniret. Idemque ait *Mansi de casib. res. p.* 1. *q.* 1. *n.* 19. cui adhæret *Ronc. ibid.*) de eo qui in fraudem reservationis peccatum reservatum in patria extrà committeret, ad hunc finem obtinendi ibi postea absolutionem. Sed huic ego non adhæreo, quia hic non jam migraret in *fraudem reservationis pro absolutione obtinenda*, ut habetur in bulla *Clementis* (ut suprà *hoc lib.* 589.), sed migraret aliò, ne incurreret reservationem.

590. — Dubitatur 3. An pœnitens extra diœcesim possit absolvi à censura, quæ tantùm in patria est reservata? Affirmant *Passer. t.* 3. *q.* 187. *n.* 470. *et alii.* Sed meliùs negant *Wigandt tr.* 14. *num.* 59. *et Ronc. p.* 106. *q.* 1. *r.* 2. Ratio, quia tota facultas simplicis confessarii absolvendi à censuris habentur *ex c. Nuper*, *de sent. excom.* ibi autem dicitur simplex confessarius non posse absolvere à censuris, quando sunt reservatæ, quapropter in censuris reservatis confessarius simplex nihil potest.

591. — Dubitatur 4. An peregrinus peccando in alia diœcesi, ubi casus ille est reservatus, incurrat reservationem, et nequeat ibi absolvi nisi à facultatem habente?

Prima sententia negat; et hanc tenent *Pelliz. Diana, et alii ap. Mazzotta p.* 457. qui probabilem putat; quia peregrini (ut asserit ex *Sanch. Azor. Con. etc.*) non tenentur legibus loci, in quo versantur, nisi ibi saltem quasi domicilium habeant.

Secunda sententia tamen probabilior affirmat, quam tenent idem *Mazz. l. c. et Aversa q.* 17. *sect.* 3. Ratio, tum quia, licèt peregrinus probabiliùs (ut diximus *de legib. lib.* 1. *n.* 156.) non subjaceat legibus loci per quem transit, tamen ratione delicti illò tunc, quò peccat, fit subditus; tùm quia, et fortiùs (ut diximus *n.* 588.) confessarius, quem respicit reservatio, non potest absolvere peregrinos, nisi juxta limites jurisdictionis, quam habet à suo Ordinario.

Incurret igitur iste peregrinus casum reservatum, non tamen incurret excom-

municationem illi annexam, ut veriùs dicunt *Coninch. d.* 13. *dub.* 7. *n.* 58. *Suar. de censur. d.* 5. *sect.* 1. *num.* 8. *Salm. eod. tit. c.* 1. *p.* 9. *n.* 117. *cum Sylvest. Avila, Covar. ac Mazzotta l. cit. et t.* 4. *p.* 263. *cum Sayr (contra Abbat. Graff. etc.)* idque probant ex *cap. A nobis* 21. *de sent. excomm.* ubi sic dicitur : *Solos subditos comprehendi sub excommunicatione lata ab Episcopo pro futuris delictis.* Ratio est, quia excommunicatio non potest ferri nisi in subditos et contumaces; peregrini autem, quamvis constituantur subditi ratione peccati ; tamen, cùm ante peccatum non fuerint subditi, nequeunt dici contumaces. Et hoc sive excommunicatio sit inflicta per modum sententiæ particularis, sive per modum statuti generalis; quia alienigenæ non subjacent his censuris, nisi contraxerint domicilium, vel quasi, in loco ubi illæ sunt latæ, ut probabiliùs dicunt *Salm. de censur ibid. n* 116. *et* 117. *cum Sanch. Less. Sylv. Bon. Candido, Sayr. Avila et Covar (Vide dicta l.* 1. *n.* 156.) Excipit *Mazzotta l. c.* excommunicationes quæ feruntur per statutum respiciens commune bonum territorii, etc. *Vide dicta l.* 1. *n.* 157.

592. — Dubitatur 5. An peccans intra diœcesim, sed in monasterio exempto, incurrat casum reservatum?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Baucius, et Henriq. ap. Dianam p.* 10. *tr.* 14. *r.* 7. qui probabilem censet. Ratio, quia (ut dicunt) non incurritur reservatio, quando committitur peccatum, ubi nulla est reservatio.

Secunda sententia verò communior, quam amplectimur, affirmat, eamque tenent *Suar. de censur d.* 5. *sect.* 4. *n,* 6. *Con. dub.* 13. *eod. tit. dub.* 7. *n.* 63. *Palm. tom.* 1. *tr.* 3. *d.* 1. *p.* 24. §. 5. *n.* 30. *Fill. tr.* 11. *n.* 149. *Concina de pœnit. p.* 570. *n.* 5. et probabilem putant *Bon. de cens. q.* 1. *p.* 11. *num.* 8. et idem *Diana l. c. cum Bord. Salas. Pasq. Vidal, etc.* Ratio (ut dicunt) quia monasteria Regularium, esto sint exempta quoad personas, non tamen sunt exempta quoad locum. Sed hæc ratio non omninò suadet, quia (ut diximus *l.* 1. *n.* 157.) probabiliter hujusmodi monasteria etiam quoad locum sunt exempta, dum Tridentinum *sess.* 14. *c.* 5. *de Reform. in fine* appellat tam personas, quàm loca exempta. Ratio mihi potior est, quia casuum reservatio (ut diximus *n.* 581.) non jam respicit pœnitentem, sed confessarium cui limitatur jurisdictio : unde confessarius, qui absolutionem non ex alia impertire potest huic pœnitenti, quàm ex facultate sui Episcopi, nequit illum absolvere, cùm ab eodem Episcopo facultas sit ei limitata. Et ob eamdem rationem idem dicendum cum *Ronc. p.* 106. *q.* 1. *r.* 1. *Conc. l. c. Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 26. *Lugo d.* 20. *n.* 72. *et aliis,* si talis pœnitens peccatum, quod est reservatum in sua patria, commiserit in diœcesi, ubi reservatum non est : is quidem non poterit in propria diœcesi absolvi à simplici confessario.

593. — Dubitatur 6. An Episcopi possint absolvere peregrinos in sua diœcesi versantes à casibus papalibus, et cum eis dispensare in irregularitatibus et suspensionibus Papæ reservatis? Quoad hanc dispensationem pertinet, decisum est à *Gregorio XIII.* (ut refert *Fagn. in c. Delectus, de tempore ord. n.* 36. *p.* 375.) nihil posse Episcopum cum alienigenis, etiamsi hi fungentes officio prætoris, aut medici in ejus diœcesi commorentur. Quoad absolutionem verò casuum, commune est apud DD. quòd Episcopus benè potest absolvere peregrinos à casibus papalibus, modò sint occulti, ex facultate Tridentini in *c. Liceat* 6. *sess.* 24. Ita *Suar de pœnit. d.* 30. *sect.* 2. *n.* 3. *et de censur d.* 41. *sect.* 2. *n.* 12. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 11. *n.* 8. *ad* 17. *et de matr. l.* 3 *d.* 23. *n.* 12. *Bon. de cens. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 5. *et Barbosa in Trid. l. c. nu.* 43. *cum Henr. Zer. Garcia, Naldo, Duardo, Navar. Boss. Marchino, Trull. Homob. etc.* Nec obstat quòd concilium hanc facultatem Episcopis concesserit tantùm erga *delinquentes sibi subditos ;* nam, uti rectè dicunt AA. præfati, subditi etiam dicuntur tales peregrini, qui in foro sacramentali subjiciuntur Episcopo diœcesana. Idque refert *Suar. l. c. de censuris, n.* 10. declaratum fuisse à S. C. quæ respondit, posse absentem à sua diœcesi absolvi ab Episcopo illius diœcesis in qua moratur, non autem à suo; rationem reddens, quia concilium in *d. cap. Liceat* loquitur de absolutione sacramentali in foro conscientiæ, quæ requirit præsentiam.

Eamdem autem facultatem habent Vicarii capitulares Sede vacante, ut dicunt communiter *Sanch. Dec l.* 2. *c.* 11. *n.* 13. *Croix l.* 7. *n.* 135. *et Salm. de cens. c.* 2. *p.* 5. *n.* 54. *cum Bon. Henr et Avila.* An autem eamdem facultatem habeant

abbates et alii prælati habentes jurisdictionem quasi episcopalem? Negant *Concina p.* 571. *n.* 8. *Barbosa in Trid. sess.* 24. *c.* 6. *n.* 7. *cum Garc. Gav. Led.* item *Suar. in* 3. *p. t.* 4. *d.* 30 *sect.* 2. *n.* 6. ex quadam declar. S. C. ubi dictum fuit : *In hoc decreto Trid. non comprehenduntur habentes jurisdictionem ordinarium et quasi episcopalem, sed tantùm Episcopi privatè quoad omnes alios.* Ratio, quia talis facultas specialiter Episcopis est concessa, et in concessionibus strictè interpretatio facienda est. Affirmant verò *Sanch. loc. cit. n.* 5. *et de matr. l.* 8. *d.* 3. *n.* 9. *Croix l.* 7. *n.* 141. *Salm. l. c. cum Henr. et Avila, Fagnan. in cap. Accedentibus, de exces. præl. n.* 29. item *Sayr. Duard. Pal. Portel. Trul. Boss. etc. apud. Barb. loc. cit.* Ratio, tùm quia, (ut probat *Fagnanus*) nomine *Episcoporum* veniunt etiam prælati qui habent jurisdictionem quasi episcopalem privativè ad Episcopos; tùm quia, quando concessio facta est in jure, habet rationem legis, quæ extendi debet ad omnes casus ubi eadem ratio currit : eadem autem ratio procul dubio currit tam pro Episcopis quàm pro hujusmodi prælatis, quia aliàs eorum subditi non haberent ad quem recurrerent pro absolutione prædictorum casuum. Neque obstat, ait *Sanch.*, declaratio S. C. quia de ea non constat authenticè, neque illi (ut ait) necessariò standum est. An prælati regulares hanc habeant facultatem in subditos? Affirmat *Sanch. num* 13. *etc. apud Barb. alleg.* 39. *n.* 18. ob bullam *S. Pii V* Sed negat *Croix l. c. cum Dicast.* ex decr. S. C. et *Mendo ibid.* confutat dictam bullam.

Hìc autem notandum 1. ex præfata declaratione S. C. (contra id quod dicunt *Salm. cit. n.* 54. *cum Suar. Sanch. Bon. etc.*) decisum esse, quòd Episcopi extra sacramentum pœnitentiæ non possunt absolvere à prædictis casibus papalibus. Idque fert *Fagn. in cap. Dilectus, de temp. Ord. n.* 36. *p.* 375. declaratum fuisse etiam à *Greg. XIII.* Notandum 2. declaratum quoque esse à S. C. (*apud Fagn. ibid. n.* 34.) quòd si Episcopus inciderit in aliquod crimen, de quo fit mentio in dicto *c. Liceat*, poterit deputare proprium ipsius confessarium, esto sit extra suam diœcesim, ad se absolvendum cum eadem facultate quâ ipse posset alios sibi subditos absolvere. Notandum 3. ab eadem S. C. concilii declaratum fuisse (*apud Fagn. n.* 37. *et* 38.) non esse tutum in conscientia qui absolveretur aut dispensaretur à proprio Episcopo in casibus, sive irregularitatibus, aut suspensionibus contractis ob crimen patratum coram duobus, vel tribus testibus, quia Tridentinum utitur termino *occultis*, quòd propriè loquendo est illius quod probari non potest. Et ita etiam sentiunt *Graff. Carc. et Armendar apud Barbos. in Trid. sess.* 24. *c.* 6. *n.* 25., asserentes dici occultum, quod non potest probari. Sed alii communiter dicunt illud esse occultum, quod non est notorium, et quod potest aliquâ tergiversatione celari, etiamsi per aliquos testes probari possit; ita *Suar. t.* 4. *d.* 13. *sect.* 2. *n.* 2. *Sanch. de matr. l* 8. *d.* 34. *n.* 55. *Bonac. de cens. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 1. *cum Avila, Reg. Azor, Contin. Tourn. de censur. part* 1. *cap.* 5. *art.* 1. *r.* 3. *v. Possunt Episcopi, cum Sayr. Salm. de cens. c.* 2. *p.* 5. *n.* 59. *cum Pal. Henr. Pell. etc.* item *Barbos. loc. cit. n.* 26. *cum Mol. Comit. Fagn. Gav. Vival. Vega, Sa, Gutt. Piasec. Ugolin. Duard. Marchin. Boss. et aliis innumeris* ex Glossa *apud Cont. Tourn.* qui ait : *quandoque dicitur occultum, quod probari potest.* Hinc docent *Sanch. Cont. Tourn. Bonac. cum Avila, Azor et Reg. ac Salm. l. c. cum Pelliz, Henr Pal. etc.*, tunc crimen dici publicum, quando scitur à majori parte oppidi, viciniæ, vel collegii, modò (ut ajunt *Sanch. Salm. ibid. et Cont. Tourn.*) saltem ibi sint decem personæ.

Utrùm autem Episcopus possit cum peregrinis dispensare in votis? et an cum impeditis adire Pontificem, urgente necessitate, possit etiam dispensare in irregularitatibus, et impedimentis matrimonii? *Vide dicta lib.* 1. *de leg. et lib.* 3. (IV) *de voto n.* 262. *et n.* 332.

594. — Dubitatur 7. An facultas à Tridentino intelligatur Episcopis concessa pro solis casibus et irregularitatibus Papæ reservatis ante concilium? Affirmant *Floronus, et Garcias ap. Dian. p.* 7. *tract.* 2. *r.* 20., ex quadam declaratione *Gregorii XIII* ubi dictum fuit, Episcopum non posse absolvere monialem frangentem clausuram ab excommunicatione occulta reservata Pontifici ob bullam *S Pii V.* Unde idem dicendum inferunt de aliis excommunicationibus post Tridentinum impositis. Sed valde probabiliter negant *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 15. *n.* 76. *cum Sorb. Bon. de claus. Monial. t.* 1. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 1. *p.* 692. *et de censur. d.* 1. *q.* 3.

p. 2. *n.* 1. *Delbene de imm. eccl. d.* 8. *dub.* 16. *Renzi t.* 2. *p.* 285. *cum Suar. et Mazz. p.* 460. *ac Dian. r.* 20. *et* 22 *cum Boss. ac Beja.* Raoti, quia concilium indefinitè concedit Episcopis facultatem absolvendi *in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi apostolicæ reservatis*; ubi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Ad dictam autem declarationem *Gregorii XIII.* respondent præfati AA. de ea non constare authenticè. Sed hæc responsio mihi non satisfacit; nam præter *Flororonum, et Garciam,* ut supra, ac *Sanctorell. de hæret. c.* 5. *dub.* 1. *n.* 1. atque *Zecchium, et alium Auctorem ap. Sanch. l. c.* qui testantur de veritate hujus declarationis, magnam probationem mihi facit *Fagnan. in c. Dilectus, de temp. ord. n.* 32. *t.* 1. *p.* 375., qui emadem declarat, ut firmam adducit; et huic auctori minimè videtur in hoc fides neganda, cùm ipse 15 annos functus sit munere secretarii S. C. concilii, unde meliùs aliis poterat callere de rebus gestis in eadem congregatione: tantò magis quòd exponit factum cum suis peculiaribus circum stantiis: refert enim quòd Episcopus Florentinus petiit, an vigore Tridentini in *c. Liceat,* potuisset absolvere quamdam monialem quæ occultè et ad malum finem clausuram fregerat, non obstante bulla *S. Pii V.* quæ subjecit moniales frangentes, necnon licentiam concedentes, comitantes, etc. excommunicationi, *à qua præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant?* Plures Cardinales sentiebant non posse absolvere, quia in bulla aderat clausula, *nisi in articulo mortis,* et quia bulla confecta fuerat post concilium, sed cùm alii huic sententiæ non adhæsissent, res delata est ad summum Pontificem, qui declaravit Episcopum non posse absolvere; unde animadvertendum cum *eod. Fagn. in c. Quoniam, de Const. n.* 29. *et* 30., facultati à Tridentino Episcopis concessæ in dicto *c. Liceat,* derogatum fuisse pro casibus contentis in duabus bullis, nempe in bulla Cœnæ, et in hæc præfata *S. Pii V.* propter clausulas derogatorias, nempe in prima, *non obstantibus decretis cujusvis concilii*: et in hac secunda, *nisi in mortis articulo.* Hinc dicimus quòd quælibet bulla, ubi adsunt prædictæ clausulæ, aufert facultatem Episcopis absolvendi casus occultos Papæ reservatos. Non verò aliæ bullæ in quibus nulla adest derogatoria clausula, ut *Dian. p.* 7. *tr.* 2. *r.* 21.

Dubitatur 8. An episcopi possint absolvere à casibus occultis, reservatis ab aliis Episcopis etiam cum censura? Respondent affirmativè *Con. de censur d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *num.* 6. *et P. Cutillus in Adait, ad Mancin. Pract. visit. infir. p.* 3. *de cas. reser. dub.* 38. Ex eo, quòd in dicto *cap. Liceat* Tridentini dicitur concedi omnibus Episcopis facultas absolvendi *delinquentes in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi apostolicæ reservatis.* Ex qua particula *etiam* satis ostenditur comprehendi facultas absolvendi à casibus, et excommunicationibus adhuc ab aliis Episcopis reservatis. Hanc opinionem olim probabilem censuimus; sed postmodùm negativam coacti fuimus tenêre ex duplici declaratione: S. C. conc. sub die 24 Jan. 1711. et die 29 Novemb. 1712. in *Thesaur. Resolutionum S. C. tom.* 1. *p.* 392. Sed maximè ex declaratione emanata à *Bened. XIV* die 21 Augusti 1752. quæ incipit, *Pias Christi fidelium etc.* Cùm enim in civitate Januensi concessum fuisset privilegium cuidam confraternitati sub invocatione *S. Mariæ de Succursu,* ut confratres eligere possent quemlibet confessarium ab Ordinario loci approbatum, cum facultate absolvendi eos in articulo mortis, et bis in vita à casibus *etiam Sedi apostolicæ* reservatis; Pontifex declaravit per enuntiatum privilegium, *absolvendi facultatem... non vero etiam Ordinariis locorum reservatis.. per Nos in præcitatis nostri litteris concessam fuisse, et consequenter absolutiones... contra præsentis declarationis nostræ tenorem forsan de præterito impertitas, aut in posterùm impertiendas, nemini suffragari potuisse, sive posse, decernimus, et declaramus. Vide Bullar. Bened. XIV et eumdem de Synodo lib.* 5. *c.* 5. *num.* 9.

Dubitatur 9. An episcopus hanc facultatem Tridentini possit generaliter aliis sacerdotibus committere? Negant *Henriq. Menoch. et Corduba apud Sanch. de matr. l.* 2. *d.* 40. *n.* 16. qui dicunt posse tantùm delegare in casibus particularibus, non verò generaliter. Idque inferunt ex verbis concilii in dicto *c. Liceat,* ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi *per se ipsos, aut Vi-*

carium ad id specialiter deputandum. Sed probabiliùs, et communissimè affirmant posse Episcopum generaliter committere vices suas quoad absolvendos casus papales occultos, quia hoc modo jam alii sacerdotes reputantur specialiter deputati. Ita *Sanch. loc cit. n.* 17. *et Dec. l.* 2. *c.* 11. *n.* 23. *Suar. de pœnit. d.* 30. *sect.* 2. *n.* 9. *Barbosa in Trid. sess.* 24. *c.* 6. *n.* 45. *in fine, Laym. l.* 1. *tr* 5. *c.* 3. *p.* 2. *n.* 2. *Croix l.* 7. *n.* 135. *et Salm. de cens. c.* 2. *p.* 5. *n.* 54. *cum Navar Gran. Vega, etc.* Ratio, quia facultas hæc competit Episcopis jure ordinario, cùm ipsa sit annexa dignitati episcopali, et ideò benè potest alteri generaliter delegari. Hinc rectè ait *Sanch. l. c. de matr. n.* 16. *cum Nav.* Vicarium Episcopi non habêre potestatem absolvendi ab his casibus ex generali commissione vicariatûs, nisi specialiter ab Episcopo committatur. Hoc quoad absolutionem casuum : quoad facultatem autem dispensandi in irregularitatibus et suspensionibus in eodem cap. Episcopis impertitam dicunt *Sanch. l. c. Dec. n.* 25. *ex Suar. et Barb. l. c. n.* 45. *in fine, cum aliis* (*contra Mar. Alter.*)etiam posse ab Episcopo illam delegari generaliter cuicumque sacerdoti, cui Episcopus suam facultatem committat : hocque ex potestate ordinaria, quam Episcopi habent.

Utrùm autem Episcopi possint absolvere ab hæresi, et ab aliis casibus bullæ Cœnæ ? *Vide dicenda de cens. l.* 7. *n.* 82., ubi negativam sententiam tuebimur.

295. — « 8. Superior, auditis solis » reservatis, potest ab iis absolvere, » et reliqua inferiori committere, ex » causa urgente : qualis tamen non » est multitudo negotiorum, ut docent » *Suarez, Fernand. et Fill.*, sed alia » gravior ; tùm quia etiam occupatis- » simus potest dare facultatem adeundi » alterum, cum onere postea compa- » rendi ; tùm quia integritas confes- » sionis est de jure divino.

Certum est, quòd nulla multitudo negotiorum potest esse sufficiens causa ad dimidiandam confessionem, ut rectè ait *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1254. *cum Suar. Laym. Vasq. et aliis passim* ; maximè hodie post prop. 59. damn. ab *Innoc. XI.* quæ dicebat : *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursùs pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.* An autem possit superior absolvere pœnitentem à reservatis, et pro aliis eum remittere ad inferiorem ? Alii universè affirmant, ut *S. Antonin. p* 3. *tit.* 14. *c.* 19. §. 6. *et Palud. Cajet. Sa, et Henr. apud Laym. l.* 5 *tr.* 6. *c.* 12. *n.* 8., quia dicunt hanc esse Ecclesiæ consuetudinem. Alii verò, ut *Suar. d.* 31. *s.* 1. *n.* 10. *Nav. c.* 26. *n.* 6. *et Laym l. c. cum Adriano, Sylvest. et Cano* negant hanc consuetudinem, et dicunt id tantùm licère in casu gravis necessitatis, putà si superior non posset se expedire ab aliquo gravissimo negotio, et contrà, necessarium judicaret personaliter audire peccatum reservatum. Idque admittunt *Lugo d.* 20. *n.* 78. *Salm. de pœn. c.* 8. *p.* 5. *n.* 134. *Croix dict. n.* 1254. *et Pal. p.* 15. §. 5. *n.* 3. *cum Vasq. et Con.* Sed in casu rarissimo, addito, quòd pœnitens esset in necessitate communicandi, et nollet eadem peccata bis confitèri. Hoc ultimum non videtur improbabile, posito casu cum omnibus his conditionibus : *vide dicta n.* 484. et 487.

296. — « 9. Qui a superiore abso- » lutus est à reservatis, potest ab » iisdem postea absolvi à quovis : quia » non sunt ampliùs materia necessaria » confessionis.

« 10. Qui bonà fide confitetur, ne- » sciens suum casum esse reservatum, » vel sacerdotem carêre potestate circa » illum, validè quidem absolvitur, cum » onere tamen comparendi. *Præp.* » (*juxta dicenda l.* 7. *n.* 91.) « Similiter si » confessarius probabiliter credit non » esse reservatum, esto reverà sit, valet » absolutio. *Less. Dian. p.* 9. *t.* 9. *res.* » 29. » (*cum Lug. Dicast. et Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 2. *n.* 15. *et potest absolvere, etiamsi dubium sit negativum, vide dicenda n.* 600.)

« 11. Qui confitens habenti potesta- » tem ordinariam, delegatamve in re- » servata, oblitus est inculpabiliter » reservatum, potest illud postea con- » fitêri etiam inferiori, et absolvi. Quod » etiam valet, saltem si prior habuerit » potestatem ordinariam, etiamsi prior » absolutio ob indispositionem, vel » alium defectum pœnitentis invalida » fuisset. Ratio est, quia is intendit » absolvere, quantum potuit, ergò sal- » tem sustulit reservationem, quod » fieri potuit, absque sacramento. *Vide*

» *Præp. in* 3. *p. q.* 9. *d.* 4. *n.* 24. *Merat.* » *t.* 3. *d.* 30, *s.* 3. *Dian. p.* 4. *tr.* 4. » *res.* 124.

Quæritur I. An in casibus allatis à *Busemb.*, nempe si pœnitens bonâ fide confiteatur peccatum reservatum non habenti potestatem, vel si inculpatè peccati illius obliviscitur, aut de eo confiteatur urgente necessitate, confessarius simplex validè et licitè ipsum absolvat ?

Negat *Antoine p.* 529. *q.* 5. et per se loquendo sua sententia satis est probabilis ; ut enim diximus (*n.* 265. *Quæst I.*) probabile est cum *Vasquez, Cont. Tourn. Armil. Gerson. Tull. etc.* confessarium simplicem omni carère jurisdictione in habentem reservata, cùm non sit suus competens judex : ideò neque à non reservatis potest eum absolvere.

Secunda sententia verò communis, et probabilior affirmat, quam tenent *Suar. Pal. Lugo, Concina, Salm. et alii allati dicto n.* 265. Ratio, quia, licèt confessarius non possit sine rationabili causa absolvere à non reservatis, non absolvendo à reservatis in quæ potestate caret, non per hoc tamen caret potestate in non reservata ; unde quando bonâ fide confitetur pœnitens, vel habet necessitatem confitendi, tunc benè potest directè absolvi à non reservatis, et indirectè à reservatis. Et cùm hæc sententia sit communis, ut fatetur ipse *Antoin.*, et valde probabilis imò certè probabilior, ut diximus, benè potest deduci in praxim, nam (ut probavimus *n.* 573.) est moraliter certum, quòd cum opinione probabili Ecclesia supplet jurisdictionem.

597. — Quæritur II. An si pœnitens confessus sit superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deinde cuilibet illud confiteri, et absolvi ?

Prima sententia communissima affirmat, et hanc tenent *Busemb.* ut suprà, *Lugo d.* 20. *n.* 85. *et* 89. (ubi vocat communem) *Sanchez de matr. l.* 8. *d.* 14. *n.* 21. *Pal. p.* 13. §. 15. *n.* 5. *Holzm. p.* 184. *n.* 697. *Croix l.* 1. *n.* 90. *Viva q.* 9. *art.* 4. *n.* 2. *Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 43. (qui etiam asserunt communem) *et Escob. l.* 16. *n.* 510. *cum Cano Fill. et Azorino, Cor. et Led.* Ratio, quia præsumitur superior pœnitentem rectè dispositum velle liberare ab omni vinculo peccatorum à quo potest ; idque videtur confirmari verbis illis quæ ad absolutionem præmittuntur : *In quantum possum et tu indiges, etc.* Et hoc admittunt *Pal. l. c. Salm. l. c. n.* 35. *cum Con. et Aversa* (*contra alios*), etiamsi confessio fiat apud inferiorem delegatum, quia adhuc censetur superior velle per illum reservationem auferre.

Secunda sententia verò negat, eamque tenent *Suar. d.* 31. *sect.* 4. *n.* 12. *Conc. p.* 573. *n.* 14. *Antoine p.* 530. *qu.* 6 item *Sylvest. Ang. Rosel. et Gabr. ap. Lugo d.* 20. *n.* 85. et *fortè probabiliorem* vocat *Holzm.* Hi dicunt non tolli reservationem sive confessio fiat superiori, sive delegato. Ratio est valdè urgens, quia ad auferendam reservationem requiritur, ut peccatum subjiciatur judicio superioris, eò quòd finis reservationis est (ut probavimus *n.* 581.) nedum ut pœnitentes à peccato absterreantur, sed etiam ut convenientem medicinam et pœnitentiam recipiant. Unde non censetur ablata reservatio, nisi ex aliquo positivo indicio habeatur præsumptio, voluisse superiorem reservationem, auferre, ut rectè dicit *Concina* ; vel nisi pœnitens (ut ait *Suar. n.* 15.) ad hunc finem adiverit superiorem vel habentem facultatem, ut ab omnibus reservatis absolvatur, et hanc suam intentionem illi manifestaverit. Necnon benè excipit *Suarez n.* 20. quando privilegium, fuerit concessum in favorem pœnitentis, prout est privilegium jubilæi, et bullæ *Cruciatæ.* Cæterùm, præcisis istis tribus exceptionibus, hanc secundam sententiam probabiliorem censeo : et hanc *Sylvius t.* 4. *Suppl. qu.* 20. *art.* 2. *circa fin.* tenet ut veram cum *Sylvestr. Angelo, Adriano, Navar. Corar. Bonac. Sa, Coninck, et aliis pluribus,* quibus consentit *Pontas cas.* 25. et adhæret *Contin. Tourn. de pænit. part.* 2. *cap.* 8. *art.* 4. *sect.* 6. *n.* 580. *et seq.* Licèt prima videatur etiam probabilis, tum ob auctoritatem DD. qui (ut fatetur ipse *Concina*) communiter eam docent ; tum quia probabiliter potest præsumi superior consentire, ut auferatur reservatio, semper ac pœnitens confitetur apud habentem potestatem. Omninò tamen dicendum puto, reservationem non auferri, quando adesset positiva præsumptio, quòd si superior audivisset peccatum reservatum, absolutionem distulisset.

In actis de doctoratu, advocatus S. Alphonsi, ut sequitur exponit ac refellit objectionem P. Ballerini relativam ad hunc locum:

« De hac quæstione loquens, *P. Gury* (T. II. n. 581. pag. 479) ait: « S. Ligorius n. 597. dicit priorem ((*affirmantem*) sententiam *communissimam*, et aliam (*negantem*) *probabiliorem.* » Hujusmodi autem solutio P. Ballerinio mira videtur, et idcirco sequentem adnotationem apponit: « Mirum » sane, quod altera sententia *communissima* » sit, altera vero huic adversa reperiri *pro-* » *babilior* queat! Quidquid de hoc sit, S. Al- » phonsus (Lib. 6. n. 597.) non prohibet, » quominus quis sequatur communem Lu- » gonis doctrinam, non obstantibus Sua- » rezii objectionibus; sed novam dumtaxat » illi doctrinæ exceptionem sic addit: « *Om-* » *nino tamen dicendum puto, reservationem* » *non auferri, quando adest positiva præ-* » *sumptio, quod si Superior audivisset pecca-* » *tum reservatum, absolutionem distulisset.* » » Verum hæc hypothesis vix apparet, quan- » donam habere locum posset. Nam vix » alia ratio absolutionem differendi adesse » potest, nisi quod pœnitens hic et nunc » non sit dispositus. Atqui ipse S. Al- » phonsus (*ibid. n.* 598. *q. IV.*) eo usque » progreditur, ut concedat, reservationem » tolli etiam quando pœnitens confitetur » sacrilege. Nulla ergo ratio elucet, cur » etiam in eo casu valere non possit gene- » rale hujus doctrinæ fundamentum, quod » Lugo (De Pœnit. disp. 20. n. 91.) sic ex- » ponit: « *Tota difficultas non esse debet circa* » *possibilitatem, sed circa factum seu volun-* » *tatem: an de facto velit Superior tollere* » *directe reservationem pro oblitis, quoties-* » *cumque absolvit subditum. Et quoad hoc* » *dicimus, probabiliter præsumi a communi* » *sententia, voluntatem illam in Superiore.* »

« Quid de singulis hisce allegatis et objectis sentiendum sit, breviter videamus.

« 1. Exclamat P. Ballerini: « *Mirum sane,* » *quod altera sententia communissima sit,* » *altera vero huic adversa reperiri probabilior* » *queat!* » Sed (absit ulla verbo invidia), multa sunt, quæ quidem cl. Professori, aliis tamen minime mira videntur. Non est, quod repetamus quæ supra (in fine §. 3. pag. 29) de sententia communi, communiori et communissima adnotavimus. Si quid hac in re mirum, id esset, Patrem Ballerini non attendisse ad doctrinas, quæ a tot tantisque doctoribus traduntur.

« *Suarez* [1], quæstionem hanc pertractans, dicit: « Est ergo sententia *valde communis,* affirmans tunc auferri reservationem peccati. » Inter sententiam *valde communem* et *communissimam* vix aliquod discrimen reperiri potest. Nihilominus eam non admittit; sed variis argumentis in contrarium adductis, refutat, et demum dicit: « Accedit tandem (quod me maxime movet), quia per illam confessionem, satisfactum non est intentioni reservantis: quia nec peccatum novit, nec pro illo satisfactionem imposuit, nec medicinam adhibuit: quæ sunt præcipue per reservationem intenta; ergo non est cur credamus, Superiorem abstulisse reservationem. » Eamdem rationem adfert *Holzmann* [1] tamquam objectionem; et quamvis affirmativæ sententiæ adhæreat, subjungit: « Hoc argumentum (ut verum fatear), sententiam *negativam* reddit *valde probabilem, et forte probabiliorem affirmativa.* » — Si autem Suario, quin ullo modo offenderet, sententiæ valde communi contradicere et oppositam sustinere licuit, tanto minus S. Alphonso crimini dari potest, quod eamdem sententiam saltem probabiliorem vocaverit, addita expressa declaratione (quam Suarez non habet), contrariam satis probabilem esse.

« 2. Quod autem ipsam doctrinam attinet, P. Ballerini novam impugnat limitationem, a S. Alphonso additam: « Omnino » tamen dicendum puto, reservationem non » auferri, quando adest positiva præ- » sumptio, quod si Superior audivisset pec- » catum, absolutionem distulisset. » — Nova utique fuit hæc limitatio; sed talis est, quæ validissimis, imo evidentibus rationibus innititur. Quomodo enim, si positiva præsumptio adest, quod Superior absolutionem distulisset, rationabiliter contrarium præsumi potest? Porro, si hoc admitteretur, melior esset conditio peccatum reservatum obliviscentis, quam peccata sua diligenter et exacte confitentis. Ille enim a reservatione liberaretur; alter vero, aut certo, aut saltem valde probabiliter non liberatus discederet: quod rursum nec rationi, nec æquitati responderet.

« *Lugo* [2] cujus præsidium P. Ballerini speciatim interpellat, fatetur: « Hæc sententia (negativa) ingeniose excogitata est, et argumenta habet satis solida; non tamen cogunt, ut discedamus a sententia communi: quam, si possumus sustinere, non oportet eam deserere, tum quia communis est, tum quia magis favorabilis. » Et loco cit. *n.* 91. dicit: « Tota ergo difficultas præsens non est, nec esse debet circa possibilitatem; sed circa factum seu voluntatem, an de facto velit Superior tollere directe reservationem pro oblitis, quoties absolvit subditum. Et quoad hoc dicimus, probabiliter præsumi a communi sententia, voluntatem illam in Superiore. Quod possumus aliquibus argumentis et conjecturis comprobare. » — At vero, omnibus hisce argumentis et conjecturis, nonnisi generatim comprobare studet, voluntatem Superioris, de facto tollendi indirecte reservationem, præsumi posse. Cum autem sine dubio circumstantiæ particulares existere possint, ex quibus positive inferri oportet (ut infra probabimus), Superiorem hanc voluntatem non habere;

[1] Disp. 31 sect. 4.

[1] Tr. 4. n. 697.
[2] Disp. 20. n. 89.

certe Lugo exceptionem in casu particulari non excludit.

« 3. Objicit insuper P. Ballerini : « *Verum* » *hac hypothesis* (præfatæ limitationis) *vix* » *appareret, quandonam habere locum posset.* » Nam vix alia ratio absolutionem differendi adesse potest, nisi quod pœnitens » hic nunc non sit dispositus. Atqui ipse » S. A. (*ib. n.* 598. *q.* 4.) eo usque progreditur, ut concedat reservationem tolli, » etiam quando pœnitens confitetur sacrilege. » Ex quo concludit, nullam rationem elucere, cur in hoc casu exceptio facienda sit.

« Si vocabulo, *vix* indicare intendit, contrariam voluntatem Superioris *nonnisi raro* positive præsumi posse, non est, quod ipsi obloquamur; nam etiam S. A. non loquitur de casu obvio et frequenter obtingente. In quantum vero asserere intenderet, istam hypothesim *nunquam* locum habere posse, falsa esset hæc assertio; prout exemplo, quod facile occurrere potest, demonstrabimus. — Quemadmodum *P. Voit* [1] testatur, suo tempore in pluribus diœcesibus, blasphemia publica casus reservatus fuit; et verosimiliter etiam in præsenti non desunt diœceses, in quibus idem crimen reservationi subjacet. Ponamus simul, in ejusmodi diœcesi notum et compertum esse, Episcopum numquam hanc reservationem auferre, nisi pœnitens, quatumvis dispositus, antea scandalum publicum reparaverit: et hypothesim S. Alphonsi strictissime verificatam, præ oculis habemus. Et ideo rursum quærimus : num in hoc casu, voluntas Superioris tollendi reservationem rationabiliter præsumi possit; cum potius moraliter certum sit, quod, audito peccato reservato, absolutionem distulisset? Corruit ergo objectio P. Ballerini; et clara, imo evidentissima ratio elucet, cur in hoc et in similibus casibus exceptio, facienda sit.

« 4. Sed videamus ulterius, quid proprie S. A. quoad *confessionem sacrilegam* doceat, et utrum hac ratione sibi contradicat. Lib. VI. n. 598 q. 4. quæstionem ponit: « *An tollatur reservatio per confessionem cul-* » *pabiliter nullam?* » ; et exposita sententia negativa, dicit : Hæc sententia est quidem » valde probabilis; sed contraria est longe » communior, nec caret sua probabilitate. » Verumtamen huic sententiæ affirmativæ *tres exceptiones* adjungit, quas P Ballerini allegare omisit: « Recte vero excipiunt » Wigandt et Lugo, cum Suarez et Vasquez, si pœnitens culpabiliter reticeat » ipsum peccatum reservatum; vel si (ut » ait Lugo), illa sacrilega confessione, in- » culpabiliter obliviscatur confiteri pecca- » tum reservatum : quia minime præsumi- » tur Superior, in tali sacrilega confes- » sione, velle auferre reservationem peccati » sibi non delati. Item excipit Suarez, si » pœnitens habuerit animum non vitandi » in posterum peccatum illud reservatum, » vel non implendi pœnitentiam imposi- » tam; dicit vero, tolli reservationem, si » animum mutet. »

« Ideoque in his tribus casibus, S. A. » docet, intentionem Superioris auferendi » reservationem, minime præsumi posse. Præcisis autem hisce exceptionibus, sententiam præsumi posse, probabilitate sua non carere censet, et quidem jure merito. — Etenim essentiale discrimen inter hanc et alteram quæstionem subsistit. Pœnitens, peccatum reservatum inculpabiliter obliviscens, valide quidem confitetur; at vero Superior, cum delictum suo judicio non subjiciatur, nec medicinam adhibere, nec pœnitentem, ut decet, admonere, nec debitam simulque salutarem pœnitentiam ipsi imponere valet; unde plures DD., ut vidimus, existimant, nec intentioni reservantis, nec fini principali reservationis, hac confessione satisfieri. Nihil autem ex his requisitis desideratur in confessione, quam alter, licet invalide, peragit, et ideo reapse probabilitate sua non carent rationes, quas affert S. A. *in cit. num.*, cum patronis affirmativæ sententiæ : « Pro confessione sa- » crilega currit eadem ratio, ac pro incul- » pate nulla; alius enim est finis confes- » sionis, alius reservationis ; finis confes- » sionis est, ut remittatur peccatum; finis » autem principalis et directus reservatio- » nis est, ut hujusmodi peccata reservata » committentes subjiciantur judicio Supe- » rioris; ergo, cum subditus peccatum » suum Superiori defert, et pœnitentiam » ab eo impositam acceptat, etiamsi sacri- » lege confiteatur, jam obtinetur finis re- » servationis, quamvis non remittatur pec- » catum. »

« 5. Nec objici potest, ad tollendam reservationem, validam absolutionem sacramentalem requiri. S. A. in citato *num.* 598. *quær* 3., quoad confessionem *inculpabiliter nullam*, ait : « Nec valet dicere, quod » tam ordinarius, quam delegatus, non » tollunt reservationem nisi per absolutio- » nem sacramentalem, quæ hic deest, cum » confessio sit nulla; nam respondetur, » quod Superior bene potest, sine absolu- » tione sacramentali, ut fatetur ipse Con- » cina, reservationem auferre. » — Ideo nihil obstat, quominus, quoad confessionem culpabiliter invalidam, probabiliter præsumatur, quod Superior, si rescivisset pœnitentem invalide confiteri, sacramentalem quidem absolutionem ipsi denegasset, sed nihilominus a reservatione liberasset : quia revera omnia præstitit, quæ ad tollendam reservationem requiruntur : et ex hypothesi, quoad peccatum reservatum satis dispositus est, nec proposito emendationis caret. Quod tanto magis præsumendum est, si pœnitens, uti sæpissime accidit, facile ad Superiorem redire nequiret, ut postmodum melius dispositus, a quolibet Confessario absolvi possit.

« 6. Nullatenus igitur S. A. sibi contra-

[1] Sect. 3. de cas. res.

dicit; et vana est etiam altera objectio, quam P. Ballerini a confessione sacrilega repetit.

« *Sit ergo hæc nostra Conclusio:*

Doctrina S. Alphonsi, in hac materia, *justa atque sana est ex omni parte*; speciatim autem limitatio illa, quam ipse primus adjecit, evidenti ratione innixa, *sapientissima, et omnino tenenda est.»* (Sum. add. col. 129 ad 134.)

598. — Quæritur III. An per confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Negat *P. Conc. p.* 674. *n.* 16. sive confessio fiat ordinario, sive confessario delegato. Ratio, quia superior non tollit reservationem, nisi sacramentaliter absolvendo, unde quando confessio est invalida, non aufertur reservatio; inferior contrà cùm nihil possit in reservata extra sacramentum, quoties sacramentum est nullum, peccata manent reservata Sed communis sententia, et probabilior affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 31. *sect.* 1. *n.* 10. *Wigandt tr* 14. *n.* 77. *Lugo dist.* 20. *n.* 106. *Pal. p.* 15 §. 6. *n.* 2 *Holzm. p.* 183. *n.* 696. *Roncag. p.* 109. *qu* 6. *r.* 2. *Viva de jubil. qu.* 11. *art. ult. n.* 2. *Croix n.* 1475. *Bonac. dist.* 5. *q.* 7. *p.* 5. §. 5. *n.* 9. *cum Vasq. Fill. Reg. Nugno, Rodr. etc. ac Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 41. *cum Sylvest. Cajet. et Conc.* Ratio, quia reservatio principaliter ordinatur, ut peccata deferantur superiori, utque ipse super ea ferat judicium præbendo monita salutaria, ac pœnitentiam imponendo; unde semper ac subditus suum peccatum subjicit judicio superioris vel alius habentis facultatem, jam obtinetur finis reservationis. Nec valet dicere, quòd tam Ordinarius, quàm delegatus, non tollunt reservationem nisi per absolutionem sacramentalem, quæ hìc deëst, cùm confessio sit nulla; nam respondetur, quòd superior benè potest sine absolutione sacramentali, ut fatetur ipse *Concina*, reservationem auferre. Esto autem inferior non possit tollere reservationem nisi per sacramentalem absolutionem; attamen, cùm subditus peccatum ei defert, tunc superior ipse, cùm jam consequatur finem reservationis, censetur illam auferre, vigore consuetudinis (ut dicunt *Salmanticenses*) communi DD. auctoritate firmatæ.

Quæritur IV An tollatur reservatio per confessionem culpabiliter nullam? *Prima sententia* negat, eamque tenent *Concina, Holzm., Viva, Croix ll. cc.* eamque absolutè veram vocat *Ronc. r.* 3. citans *Lugonem et Salm*, sed non benè, nam isti omninò oppositum tenent. Ratio, quia non præsumitur superior velle, quòd subditus ex sua iniquitate commodum reportet. Hæc sententia est quidem valde probabilis, sed contraria est longè communior, nec caret sua probabilitate.

Secunda sententia igitur affirmat, et hanc tenent omnes AA. allati pro secunda sententia in quæstione præcedenti, exceptis citatis in quæstione præsenti. Ratio, quia pro confessione sacrilega currit eadem ratio ac pro inculpatè nulla; alius enim est finis confessionis, alius reservationis: finis confessionis est, ut remittatur peccatum, finis autem principalis et directus reservationis est, ut hujusmodi peccata reservata committentes subjiciantur judicio superioris; ergò cùm subditus peccatum suum superiori defert, et pœnitentiam ab eo impositam acceptat, etiamsi sacrilegè confiteatur, jam obtinetur finis reservationis, quamvis non remittatur peccatum. Quòd autem peccator ex tali iniquitate commodum reportet, hoc per accidens evenit; nam licèt ex voluntate interpretativa nollet auferre reservationem, si sacrilegium agnosceret, tamen ex voluntate actuali tunc jam vult auferre.

Rectè verò excipiunt *Wigandt, et Lugo, cum Suar. et Vasq.* si pœnitens culpabiliter reticeat ipsum peccatum reservatum; vel si (ut ait *Lugo*) illâ sacrilegâ confessione inculpabiliter obliviscatur confitêri peccatum reservatum: quia minimè præsumitur superior in tali sacrilega confessione velle auferre reservationem peccati sibi non delati. Item excipit *Suarez*, si pœnitens habuerit animum non vitandi in posterùm peccatum illud reservatum, vel non implendi pœnitentiam impositam; dicit verò tolli reservationem, si animum mutet. Item rectè addit *Bonac.* semper tenêri pœnitentem, etiamsi postea ab inferiore de illo peccato reservato absolvatur, implêre pœnitentiam à superiore impositam. Item excipienda est (ut diximus *n.* 537.) confessio invalida sive culpatè sive inculpatè facta in jubilæo; quia ibi, cùm Pontifex non præbeat facultatem absolvendi reservata, nisi ad finem, ut fideles lucrentur jubilæum, non conse-

tur velle auferre reservationem, si illi jubilæum non lucrantur; (*vide dicta n.* 537. *Qu. II.*)

599. — « Resp. 2. A reservatis ab-
» solvere potest 1. Ipse reservans. 2.
» Ejus in spirituali jurisdictione supe-
» rior. 3. Cui ipse delegavit. 4. Sacer-
» dos inferior, quando superior adiri
» non potest, v g. à reservatis Papæ
» absolvere potest Episcopus eos, qui
» Romam ire non possunt.

Pœnitentiarii majores cathedralium, quamvis habeant potestatem ordinariam absolvendi, non possunt tamen absolvere à reservatis Episcopo, vel ab Episcopo, et tantò minùs eam delegare, ut habetur ex declarat. S. C. concilii die 6 Julii 1647. *apud Pitton. de confess. num.* 881 Idque tenent *Viva q.* 9. *art.* 4. *n.* 1. *Roncaglia p.* 108. *qu.* 1. *r.* 2. *Barbosa coll.* 581. *n.* 24. *et Diana p.* 9. *tract.* 8. *r.* 11 qui reprobat contrariam consuetudinem (si fortè alicubi adest) tanquam irrationabilem.

« Resp. 3 Extra periculum mortis,
» *de quo vide dicta dubio superiore*, nul-
» lus inferior per se, et directè absol-
» vere potest, nisi ex jure, vel privile-
» gio concedatur. Dicitur I. autem *per*
» *se*: quia de indirecta, et per accidens
» colligitur ex dictis.

« Dicitur 2. *Nisi, etc.* quia à casibus
» papalibus absolvere potest Episco-
» pus per se, vel Vicarius, quando sunt
» occulti, ut docet *Navar c.* 27.

Unde resolves :

« Mendicantes ex vi juris communis
» non possunt absolvere a reservatis
» Episcopo: quia ut sic non habent
» potestatem majorem parochis; et
» privilegium quod circa hoc habue-
» runt, sublatum est decreto *Urbani*
» *VIII.* anno 1628. (*Hoc etiam confirma-*
» *tur ex prop,* 12. *inter damnatas ab*
» *Alex. VII.*) Excipit tamen *Aversa cum*
» *Diana p.* 8. *t.* 7. *res.* 71. eos casus,
» qui Episcopis à jure tantùm reser-
» vantur; imò *Quintan. t.* 1. *tract.* 3.
» *sect.* 14. affirmat Regulares adhuc
» posse absolvere, sicut ante decretum,
» eò quòd hoc in provinciis non sit
» promulgatum, quod *Dian. p.* 9. *t.* 6.
» *resol.* 51. non audet probare, nisi ad
» Episcopum non pateat recursus;
» tunc enim ab ipsis reservatis posse
» absolvere, sicut possunt à Papæ re-
» servatis. *Granat. Dom. part.* 5. *tit.* 14.
» *res.* 58. *Vide* etiam *Præp. qu.* 19. *d.* 1.

Certum est quòd Regulares nequeunt absolvere à casibus reservatis ab Episcopis, ut communiter dicunt cum aliis *Salm de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 52. *Viva in prop.* 12. *damn. ab Alexand. VII. n.* 13. *et Cabassut. Theor. jur lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 5., ex bulla *Greg. XIII. Cùm à sacra.* Et hoc sive casus sint reservati ab Episcopo, sive ab ejus synodo, ut rectè ait *Croix n.* 1628. *cum Viva* (quidquid dicat *Pelliz*); nam id quod agitur à synodo, principaliter ab Episcopo agitur, qui est caput illius.

An autem Regulares possint absolvere à casibus Episcopis à jure communi reservatis? *Vide infrà lib.* 7. *n.* 99., ubi dicemus probabiliùs esse quòd possunt, exceptis tamen sex casibus à *Clemente VIII.* reservatis, nimirùm, percussio clerici, duellum, violatio immunitatis ecclesiasticæ, violatio clausuræ monialium ad malum finem, simonia realis, et simonia confidentialis; facultas enim à prædictis casibus absolvendi expressè à *Clemente* fuit Regularibus adempta. *Vide lib.* 7. *n.* 95. Probabiliter igitur absolvere possunt procurantes abortum fœtus animati, cùm hic casus non fuerit à *Clemente* reservatus ; *vide cit. n.* 99. *in fin.*

600. — « Resp. 4. Si confessarius
» dubitet, an pœnitens lapsus sit in
» mortale reservatum, si quidem du-
» bium sit positivum, potest (sequendo
» opinionem probabilem, et judicando
» probabiliter non esse reservatum)
» absolvere. Si verò dubium sit nega-
» tivum, posse absolvere negant ali-
» qui, ut *Armil. Cord. etc.* Probabiliùs
» affirmant *Suar. Fill. Henr. Hurt. Bon.*
» *Lugo d.* 20. *sect.* 2.

Quæritur I. Utrùm in dubio, an pœnitens incurrerit casum reservatum, possit illud absolvere simplex confessarius? Si dubium est facti, nempe si pœnitens dubitet, an peccaverit graviter, vel non, communior est sententia quòd possit absolvi à quolibet confessario; quia reservatio est strictæ interpretationis; unde debet intelligi de peccatis certè gravibus; ita *Concina p.* 567. *n.* 15. *Suar. de censur. d.* 40. *sect.* 6. *n.* 5. *Lugo dist.* 20. *n.* 18. *Sanch. Dec. l.* 1. c. 10. *n.* 23. et DD. mox infrà citandi cum aliis passim (*contra Wigandt tr* 14. *n.* 53.). Si verò dubium est juris, nempe si quis dubitaret, an aliquod peccatum sit reservatum, negant *Concina, et Wigandt l. c.* item *Arm. v.*

Casus n. 13. *et Antoine p.* 528. *qu.* 2. Ratio, quia cùm dubitatur an peccatum sit reservatum, dubitatur etiam an confessarius facultatem habeat absolvendi, unde confessarius dubiam tantùm habens facultatem, non potest absolvere. Sed pariter communiter affirmant DD. ut præter *Suar. Lugo*, *Sanch. ll. cc.* docent *Fill. tr.* 21. *c.* 4. *n.* 172. *Bonac. p.* 5. §. 4. *n* 5. *Escob. lib.* 16. *n.* 447. *cum Sa, Anacl. p.* 624. *n.* 4. *Tamb. de cas. res. l.* 5. *c.* 4. *n.* 7 *Elbel n.* 643. *Viva q.* 9. *art.* 2. *n.* 4 *Diana p.* 4. *tract.* 3. *r.* 4. *Sporer p.* 162. *n.* 733. *cum Gob. et Quintan. et Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 2. *n.* 15. *cum Avers. Portel. Dicast. Henr. Hurt. et aliis.* Et hoc, sive dubium sit positivum, vel negativum, quia in utroque eadem ratio currit. Ratio autem est, tùm quia (ut diximus) reservatio strictè interpretatur; tùm quia melior est conditio possidentis: unde, licèt dubitetur, an peccatum sit reservatum, certum tamen est confessarium suam possidere facultatem absolvendi. Præterquam quòd, cùm hæc sententia sit communis, et certè probabilis, certum etiam est Ecclesiam jurisdictionem supplère, juxta dicta *n.* 573. et sic respondetur rationi oppositæ. Neque obstat, ut objicit *Concina*, quòd *Clemens VIII.* prohibuerit omnibus confessariis etiam privilegiatis absolvere à casibus, *etiam dubiis in bulla Cœnæ reservatis* et in Extrav *Perlectis*, declaratur percussio clerici esse reservata Papæ, etiam quando dubitatur, nùm sit levis vel gravis; nam hujusmodi prohibitiones magis firmant nostram sententiam, quòd confessarius in aliis casibus possit absolvere, qui sunt dubiè reservati; exceptio enim firmat regulam. Hic autem sciendum quòd *Clemens* (ut referunt *Roncaglia*, et ipse *Antoine ll. cc.*) anno 1602. decretum illud moderavit de medio auferens verba illa, *dubiè reservatis.*

Limitant verò hanc sententiam *Bonac. et Sanch. ll. cc. ac Bonasp. et Alph. de Leone ap. Salm. ibid. n.* 14. (atque probabile putat *Diana loc. cit.*) si crimen in foro externo habeatur ut certum, quia tunc idem judicium formandum est pro foro interno. Sed veriùs refutant hanc limitationem omnes AA. pro nostra sententia, citati, et signanter *Salm. Lugo, Escob. Sporer, et Tamb.* Ratio, quia in foro externo non creditur pœnitenti, quia nemo in causa propria testari potest; aliud tamen est in foro [interno], ubi omninò credendum est pœ[ni]tenti, cùm ipse tantùm possit esse [suæ] conscientiæ testis.

Quæritur II. An qui confessus est [in]feriori peccatum dubiè reservat[um] omninò liberetur à reservatione, etia[msi] postea illud cognoscat ut certum? [Ne]gat *Concina*, quia, licèt peccatum du[biè] reservatum ob dubietatem facti po[ssit] absolvi à quolibet confessario, tam[en] quando de illo pœnitens postea ce[rtò] recordatur, tenetur adire superiore[m]; confessio enim peccati dubiè reser[vati] non efficit quin peccatum illud sit [re]servatum. Sed communiter alii af[fir]mant ut *Lugo dist.* 20. *num.* 22. *Es[cob.] lib.* 16. *n.* 451. *Sporer p* 262. *num.* [...] *Viva qu.* 6. *art.* 2. *n.* 4. *cum Bald[...] Sanch. Dec. lib.* 4. *cap.* 44. *et Salm[...] pœn. c.* 13. *p.* 2. *n.* 16. *cum Dic[ast.] Aversa, et aliis.* Ratio, quia cùm pe[cca]tum dubiè reservatum est confess[um], jam directè est absolutum (ut ipse *Con[cina] n.* 15. concedit), ac proinde ma[net] directè ablata reservatio: unde, qu[am]vis teneatur pœnitens, cùm record[atur] peccati certi, priùs confessi ut du[bii], illud iterùm tanquam certum confit[eri], ut ad supplendam integritatem il[lud] exponat uti erat in conscientia, e[t] que cognitam gravitatem confess[ario] manifestet, juxta dicta *n.* 478. ta[men] non tenetur ampliùs se sistere super[iori] pro ablatione reservationis, quia, [abso]lato peccato, ablata est etiam re[ser]vatio.

601. — Quæritur III. An absolvi [pos]sit à reservatis, qui peccavit in co[nfi]dentiam licentiæ? Videtur negare [...]varr et alii apud *Lugo dist* 20. *n.* [...] Sed affirmandum cum communi s[en]tentia, quam tenent *Sanch. Dec. lib*[...] *cap.* 54. *n.* 18. *Fill. tr* 8. *n.* 262. [...] *n.* 130. *cum Vill. Led. etc. ac Salm. i*[...] *p.* 3. *n.* 40. *cum Bonac. Molf. Ave*[...] *Gabr. etc.* Ratio, quia, esto conced[ens] licentiam nolit, ut peccatores pro[pter] ipsam faciliùs peccent, non tamen [ex]cludit quominùs ii, qui occasione [...] peccaverint, possint absolvi, si [...] proponant illud vitare.

Quæritur IV. An licentia data de [ab]solvendis reservatis extendi possit [ad] peccata post ipsam commissa? Dis[tin]guendum: Si concessio facta fuit p[ræ]cisè pro peccatis narratis, vel per [...]vices commissis, tantùm pro eis val[ere] potest. Secùs verò, si licentia est c[...]

cessa indefinitè; ita communissimè, et valde probabiliter *Lugo dist.* 20. *n.* 122. *cum Bon. et Præpos. Ronc. p* 110. *qu.* 7. *cum Passer Mansi, et Gabr. ac. Salm. de pœn. c.* 13. *p.* 3. *n.* 39. *cum Aversa Leand. Dic. etc.* Dummodò, rectè limitant, non interponatur magna distantia (putà ultra mensem : ut ait *Ronc. cum Mansi*) inter concessionem licentiæ, et commissionem novarum culparum: intellige, si pro quodam particulari pœnitente sit tantùm impertita licentia. Item benè advertit *Ronc.*, præfatam sententiam non procedere, si licentia impertita fuerit intuitu alicujus festivitatis.

« Confessarius (inquit Alasia) invalide absolvit : — 1. pœnitentem, cum quo habuit inhonestos sermones, quia turpiloquium est peccatum contra castitatem ; — 2. pœnitentem, cum quo convenit de seducenda muliere, licet postea non seduxerit; quia verificatur, hunc pœnitentem esse socium conventionis iniquæ contra castitatem ; — 3. pœnitentem, qui ipsi permiserit (et magis si ipsum invitaverit), ut peccaret cum propria uxore, vel filia, quia permittendo (vel invitando) participat de crimine Confessarii, ideoque complex est: quum complex et particeps unum idemque sint; — 4. pœnitentem, a quo solum audivit turpes sermones, si ostendit eos sibi placere ; quia exterius se complacendo de illis participavit, ideoque est compl x peccati turpis; — 5. pœnitentem, cum quo peccavit contra castitatem, antequam esset Sacerdos, quia quocumque tempore fuerit peccatum commissum, semper verum est complicem esse, ideoque ei auferri omnem jurisdictionem ; — 6. pœnitentem impuberem complicem, quia prohibitio facta Confessario absolvendi complicem reservationis rationem non habet, cum ipsi, non aliis Confessariis potestas absolvendi auferatur ; nec est certum quod impubertas eximat a reservatione ; — 7. pœnitentem, qui a peccato complicitatis fuit ab alio Confessario indirecte absolutus, nempe si ex oblivione inculpabili in Confessione alteri Confessario facta hoc peccatum non manifestaverit; quia quum adhuc pœnitens teneatur hoc peccatum confiteri, illud manifestare tenetur Confessario habenti jurisdictionem, quam quidem non habet Confessarius complex; — 8. pœnitentem generalem suorum peccatorum Confessionem facientem, si certum sit aut dubium, Confessiones anteactas fuisse invalidas, quia tunc manifestaretur peccatum Confessario, cujus jurisdictio aut nulla, aut dubia esset ; ideoque si non invalida, saltem illicita erit Confessio. Aliud dicendum si Confessiones anteactæ fuissent validæ, quia sicut Superiores non intendunt sibi reservare peccata jam directe remissa, ita nec auferre jurisdictionem Confessario in hoc casu, quia nulla est obligatio hæc peccata iterum clavibus subjiciendi ; — 9. pœnitentem, qui vi privilegii posset absolvi a quocumque peccato summo Pontifici reservato, quia hoc peccatum non est reservatum ; quum quilibet Confessarius non complex ab eo possit absolvere. Ex quo consequitur, Confessarium habentem potestatem absolvendi a casibus summo Pontifici reservatis, non posse complicem absolvere...

« Confessarius, qui puellam dormientem, vel omnino reluctantem impudice tangit, quamvis ejus Confessionem non debeat excipere, ne in periculum gravius peccandi se conjiciat ; tamen si absolvat, valide absolvit, quia non absolvit a peccato complicitatis. Idem dicendum , si actus externus fuerit solummodo peccatum veniale, puta tactus manus, licet ab affectu libidinoso procedat, quia superior, sicut sibi non reservat peccatum externe tantum veniale, ita nec quoad peccatum in hoc casu aufert jurisdictionem. »

Scavini dat exemplare sequens litterarum ad Episcopum pro obtinenda facultate absolvendi a reservatis :

« *Illustrissime ac Reverendissime Domine,*

« *Titius* (vel *Titia*) *incidit in casum reservatum in Tabella Diœcesana sub n... Facti ipsum* (vel *ipsam*) *pœnitet, et humiliter petit absolvi.*

« *Faveat Rescriptum dirigere ad me subscriptum Confessarium,*

« *Humilissimum Servum,*
N. N.

« Sub litteris *N N.* ponitur Confessarii nomen et cognomen, addendo nomen loci quo Rescriptum mittendum ; sed reticita persona pœnitentis, cujus nomen fingitur. Item sufficit nominare numerum Tabellæ, sub quo casus cadit, quin casus ipse qui fuerit, exprimatur. Alicubi petitur facultas absolvendi a casibus in genere, quin vel numerus indicetur. Litteræ postea comburantur. » (T. IV, n. 237).

602 — Hic addenda sunt aliqua circa reservationem casuum respectu monialium

Quæritur igitur V. An moniales subjaceant casibus, et censuris ab Ordinario in diœcesi generaliter reservatis? Negant *Cesped. et alii apud de Alexand. Confess. Mon. c.* 6. § 2. *qu.* 9. quia (ut dicunt) moniales, cùm indigeant speciali directione Episcopi, juxta regula ipsarum, non comprehenduntur legibus conditis ad directionem universalem populi. Addunt, quia verba, quæ possunt accipi in genere et in specie, in materia odiosa, ut est reservatio, in specie sumi debent, ut *Seraph. Dec.*

853. *num*. 7. Affirmat verò subjacere communis sententia cum *Diana, Bord. et Alex. l. c.* Quia, quando verba generalia concurrunt cum verisimili mente legislatoris, tunc omnes comprehenduntur, qui in lege non sunt expressè excepti. Et hæc est verior.

Quæritur VI. An prædictæ reservationi subjaceant etiam moniales exemptæ? Affirmat probabiliter *Tamb. Conf. et l.* 5. *de cas. res. c.* 3. *n.* 4. quia in *Const. Inscrutabili, Gregorii XV.* statuitur, quòd confessarii monialium exemptarum omninò approbandi sint ab Episcopo loci : Episcopus igitur (ait *Tamb.*) sicut potest his confessariis limitare in approbatione tempus, locum, et personas; sic etiam potest limitare casus. Negant verò adhuc probabiliter *Pelliz. et Quint. apud Tamb. n.* 3. *ac P. de Alex, d. c.* 6. §. 2. *qu.* 10. *cum communi*, ut asserit : quia monasteria exempta sunt prorsùs extra jurisdictionem Episcopi, ac si essent extra territorium, ut communiter ibi dicunt *Bonac Bord. etc.* Et quamvis Episcopus debeat approbare earum confessarios quoad idoneitatem, non potest tamen ipse limitatè eos approbare, cùm expressè in *Constit. Clementis X. Superna*, dicatur posse ab Episcopo limitari tempus, locum, et personas, sed nihil dicitur de peccatis, quæ aliunde à prælatis regularibus monialibus exemptis jam reservantur.

Quæritur VII. An Episcopus circa clausuram, ut delegatus Sedis apost. possit reservare casus quoad moniales exemptas, v. g. si ostio aperto loquantur cum sæcularibus? Affirmat *de Alex. l. c. qu.* 12. *cum Bucin.* Ratio, quia (ut dicunt) stante delegatione concessâ à *Trid. sess.* 25 c. 5. Episcopis, respectu ad clausuram, habentur moniales tanquam non exemptæ, ita ut in casu transgressionis, ipsæ non jam à Prælato regulari, sed ab Episcopo sunt absolvendæ; hocque colligunt ex decreto *Clementis VIII.* ubi prohibetur regularibus, ne absolvant vi cujuscumque privilegii à casibus Ordinario specialiter reservatis. Sed hæc ratio non satis probatur, unde non videtur improbabilis sententia opposita *Dianæ, et Pasq. apud Alex. ibid.* qui dicunt delegationem prædictam concessam Episcopis respicere tantùm forum externum; verba autem *Trid.* hæc sunt : *Bonifacii VIII. Constitutionem... renovans S. Synodus, universis Episcopis... præcipit, ut in omnibus monasteriis sibi subjectis, ordinaria, in aliis verò Sedis apost. auctoritate, clausuram sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui... procurent.*

Hic ultimò notandum cum *Ronc. p.* 110. *qu.* 9. *r.* 1. quòd ex decretis à S. C. emanatis anno 1601 et 1602 auctoritate *Clementis VIII.* et anno 1607 auctoritate *Pauli V* quicumque confessarii præsumentes prætextu alicujus privilegii absolvere à casibus reservatis Papæ, vel Episcopis, incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reservatam.

DUBIUM V.

Quid sit officium et obligatio confessarii ?

603 Quid est officium confessarii? Quando autem possit aut debeat confessarius differre absolutionem ? (Remissivè ad n. 462. et seq.)

604. Qu. I. An possit confessarius negare absolutionem ei qui adhæret sententiæ probabili? Quid, si adhæreat sententiæ falsæ, sed probabili putatæ ?

605 Qu. II An expediat confessario uti sententiis rigidioribus, vel benignioribus ?

606 Quos confessarius possit vel nequeat absolvere

607 Quomodo confessarius teneatur rudiores interrogare?

608 Quomodo eos instruere, et disponere quantùm potest ? Monitum ad confessarios.

609 Quomodo debeat eos monêre de suis obligationibus ?

610 Quid, si prævidet monitionem non profuturam ?

611 Inf. I. Quid, si advertat pœnitentem invalidè contraxisse matrimonium cum bona fide ?

612 Quid, si matrimonium sit contrahendum?

613 Quid, si accedant sponsi cùm omnia sunt parata ?

614 Inf. II. An debeat semper monêre de restitutione facienda? Inf. III. Quid si timentur scandala aliorum ?

615 Excip. 1. Quando damnum est contra bonum commune.

616 Excip. 2. Quando pœnitens interrogat. Excip. 3. Quando brevi speratur fructus. Utrum autem in dubio de fructu et nocumento fieri debeat monitio ?

617 Confessarius ministrans debet esse in gratia. Quomodo autem peccet, qui plures præbeat absolutiones in mortali successivè ? (Remissivè ad l. 2. d. 50)

618 Quid si in mortali tantùm audiat confessionem ? Remiss ad hunc. l. 6. num. 36. (Et quid si urgeat necessitas absolvendi? Remiss. ad. n. 33 ibid.)

619 Dub. 1. Quomodo teneatur confessarius reparare defectus à seipso commissos ?

620 Dub. II. Ad quid tenetur, si erravit circa valorem sacramenti.

621 Dub. III. Ad quid si deobligavit à restitutione facienda ? Et an teneatur ad restitutionem, si, cognito errore, non moneat ? Quid, si culpabiliter deobligavit cùm pœnitens erat dispositus, et

603. — « Resp. 1. Munus confessarii » est absolvere dispositum, et non » alium; item curare rectitudinem is- » tius judicii, præsertim quando cœp- » tum est, et reos juvare, ac monère, » cum prudentia tamen. Ratio primi » est, ne sit injurius pœnitenti. Ratio » secundi, ne fiat sacrilegus. Ratio ter- » tii est eadem: et quia debet curare, » ut absolutio sit efficax.

Unde resolves:

« 1. Etsi interdùm utiliter differatur » absolutio etiam ejus, qui potest licitè » absolvi; id tamen raro, nec ferè » nisi de pœnitentis consensu facien- » dum; quia potest vergere in grave » ejus periculum, vel damnum. *Vide* » *Dian. p. 1. t. 4. r 35.* » (*Quando confes-* » *sarius teneatur vel possit differre abso-* » *lutionem, vide dicta num.* 462.)

» 2. Absolvendus est, qui adhæret » sententiæ probabili; quia est dispo- » situs.

604. — Quæritur I. An possit absolvi pœnitens, qui vult sequi opinionem contrariam illi quam tenet confessarius?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Conc. p.* 702. *num* 1. item *Fagn Baron. Eliz. Gonzal. etc. ap. Croix l.* 1. *n.* 452. Ratio, quia pœnitens tenetur stare judicio confessarii qui est judex, aliàs erit indispositus ad absolutionem.

Secunda sententia verò communis et sequenda docet non solùm posse, sed etiam tenêri sub gravi confessarium absolvere pœnitentem qui vult sequi opinionem probabilem, licèt opposita videatur probabilior confessario. Ita *Suar.* 3. *p. t.* 4. *d.* 32. 5. *Soto in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *ar.* 5. *ad.* 5. §. *Unde, Azor t.* 1. *l.* 2. *c.* 17. *q.* 10. *Holzm. t.* 3. *p.* 197. *n.* 740. *Salm. tr.* 6. *c* 12. *p.* 3. *n.* 44. *Ronc. c.* 2. *Reg.* 4. *Pal. t.* 1. *tract.* 1. *p.* 4. *n.* 2. *et* 6. *Croix l.* 1. *n.* 452. *Sporer t.* 1. *p.* 11. *n.* 47. *Viva q* 7. *a.* 2. *n.* 6. *Laym. l.* 1. *c.* 5. *n.* 10. *cum Vasq. Med. etc. Sanch. Dec. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 28. *cum Henr. Salon. Salas, Val. Sayro, Man. Polanc. et aliis multis.* Et in hoc consentiunt adhuc plures AA. rigidioris sententiæ, scilicet *Pontassus et Victoria*; quorum loca et verba retulimus *l.* 1 *n.* 25. [1] et præsertim *Cabassutius T. J. l.* 3. *c.* 13. qui cum *Sylvio* sic inquit: *Quivis confessarius absolvere debet pœnitentem qui non vult ab opere abstinère, quòd secundùm probabilem piorum et doctorum aliquot hominum non reprobatam in Ecclesia auctoritatem est licitum: quamvis juxta probabilem pariter aliorum auctoritatem, quam ipse sequitur confessarius, habeatur ut minùs probabilis.* Item docet *Card. Toletus l.* 3. *c.* 20. *n.* 7. ubi ait: *Cùm aliquid est sub opinione, si casu accidit confessarium esse opinionis esse illicitum, et pœnitentem esse licitum, potest pœnitens obligare confessarium, ut ipsum absolvat in sua opinione.* Et concludit, quòd tunc confessarius potest *utramque opinionem sequi, quamvis ipse unam illarum probet.* Idem dicit *Navarrus Manual. c* 26 *num.* 4. ubi: *Si sint contrariæ doctorum opiniones, quarum alteram confessarius et alteram pœnitens sequitur, et confessarius credit evidenti se textu vel ratione niti, pœnitentem dubiâ, non debet eum absolvere. At si confessarius non adeo forti ratione nititur, vel pœnitens utitur pari vel ferè pari, et habeat aliquem pro se doctorem clarum, poterit eum absolvere, ut post Adrianum tenuimus in c. Si quis autem d.* 7. *n.* 66. Ita *Nav.* non distinguens inter parochum ad audiendum obligatum, et alium qui (ut ait) *potest et non tenetur, ut nec Adrianus distinxit.* Et in hoc rectè conveniunt *Suar. Sanch. Azor, Salm. Croix, et alii communiter*; nam licèt alii confessarii non teneantur absolvere pœnitentes, antequam eos audiant,

[1] Quæ loca et verba relata hic *S. Alph.* dicit, non in præsenti inveniuntur editione, cùm tractatum de conscientia integrum in posterioribus editionibus immutaverit; reperiuntur verò in prioribus, v. g. in romana, an. 1757. suntque hæc: *Pontassus v.* Confessarius, c. 2. sic loquitur: *Fatendum tamen, quòd si confessario persuasum foret, opinionem sui pœnitentis esse probabilem tunc ei absolutionem posset impertiri, quandoquidem tunc contra conscientiam suam non ageret.* — Item *Victoria* sic ait: *Sed quid facit* (confessarius) *quando ambæ opiniones sunt probabiles et habent suos proprios assertores? Respondeo, sive sit ejus proprius sacerdos, sive non, tenetur eum absolvere in tali casu... Probatur apertè: talis enim est in gratia et confessor habet probabilitatem quòd sit in gratia, quia scit esse probabilem ejus opinionem: ergo non debet ei negare absolutionem, ergo sufficit probabilitas, etsi non sit major et etiamsi sit minor.*
Edit. A. Leclère.

postquam tamen audierint, tenentur absolvere dispositos. Item docet S. *Anton.* p. 3. *tit.* 17. *c.* 16. §. 2. ubi dicit : *Caveat confessor, ne sit præceps ad dandam sententiam de mortali quando non est certus et clarus ; et ubi in aliqua materia sunt variæ opiniones quamplurium et solemnium DD. utrùm sit licitum, vel illicitum.... Consulet quod tutius est, scilicet quòd à talibus abstineant* (*Extra de Spons. Juv.*) ; *non tamen contemnet contrarium facientes, seu contrarium opinionem tenentes, ne propter hoc* (nota) *deneget absolutionem* : *sed* (*ut dicit Guil.*) *dicat confessor, quòd illud faciendo non est tutum, sed dubium, et ideò, sibi benè provideat* ; *si autem omninò* (id est evidenter) *conscientia confessoris dictaret illud esse mortale, nec posset conscientiam deponere* (id est per judicium reflexum, nempe quòd pœnitens, cùm sit dispositus, efformando sibi conscientiam de honestate actionis, jus habeat ad absolutionem), *quod tamen deberet ad consilium sapientum, nullo modo deberet facere contra conscientiam, quia peccaret mortaliter c. Omnes, caus.* 28. *qu. I* §. *Ex his, juncta* Glossa. *Sed cùm illud tale esset contra communem opinionem DD. et communiter sic servatur à sapientibus, quamvis aliquem doctorem audiret contrarium tenere, non de levi* (id est sine solida ratione) *debet illi adhærere.* Idem confirmat clariùs S. *Anton.* p. 3. *tit* 16 *cap* 20. in fine dicens : *Si credit* (confessarius) *quòd sit peccatum, debet ei conscientiam facere, quòd confitens diligenter se informet de illo facto, utrùm sit peccatum. Sed dato quòd ille non vellet cognoscere illud esse peccatum, nihilominùs tenetur eum absolvere, nec reputare eum inhabilem ad absolutionem, quia ex ratione, et non protervia hæc opinio est.* Adde his S. *Raymundum*, qui *lib.* 3. *tit. de pœnit. et rem.* §. 21. scribit : *Unum tamen consulo, quòd non sis nimis pronus judicare mortalia peccata, ubi tibi non constat per certam Scripturam.... alias possent induci homines in desperationem.* Idem docet doctissimus *Sylvius* 2. 2. *q.* 154. *art.* 2. loquens de superfluo ornatu mulierum, ubi : *Si confessarii non possint clarè percipere, utrùm ibi sit mortale, aut solùm veniale, persuadeant quoad possunt, ut pœnitens abstineat ; si tamen nolit, non ei faciant conscientiam de mortali, ne deinceps mortaliter peccet, ubi alioquin non peccaret ; neque absolutionem negent.*

Ratio autem valde urgens hujus sententiæ est, quia pœnitens, factâ confessione, cùm sit dispositus, habet strictum jus ad absolutionem, quam denegando confessarius gravem illi injuriam irrogaret, tùm quia privaret eum gratiâ sacramenti, tùm quia obligaret ad magnum onus subeundum, nempe ad repetenda apud alterum sua gravia peccata. Nec valet dicere, quòd pœnitens non est dispositus, cùm sequi non vult judicium confessarii. Nam respondetur, quòd confessarius non est judex opinionum, quas pœnitens sequi teneatur, sed tantùm dispositionis sui pœnitentis, ut patet ex Tridentino *sess.* 14. *c.* 5. (cujus verba retulimus *l.* 4. *n.* 669.) ubi sacerdotes ad hoc tantùm dicuntur judices à Christo Domino constituti, ut ad eos deferant fideles peccata sua, et ipsi absolutionem eis impertiantur, vel denegent juxta eorum dispositionem, debitamque pro modo culpæ pœnitentiam imponant. Dispositio autem pœnitentis consistit tantùm in habendo verum dolorem de peccatis confessis et firmam voluntatem non peccandi in posterùm. Ergo judicium confessarii circa dispositionem pœnitentis in hoc tantùm consistit, nempe in cognoscendo, quòd pœnitens verè doleat de suis culpis, et verè proponat eas non iterare. Quòd verò pœnitens velit hanc vel illam opinionem sequi, hoc impertinenter se habet ad judicium confessarii, nisi hic judicet opinionem pœnitentis esse evidenter falsam. Qua de re quoad opiniones illas quæ versantur circa præfatam dispositionem pœnitentis, vel etiam circa administrationem sacramenti, putà si confessarius judicet se non habère jurisdictionem, pœnitens debet stare judicio confessarii, et confessarius tenetur proprium sequi judicium ; nam alias absolvendo sine debita jurisdictione, vel quem ipse judicat indispositum, peccat agendo contra propriam conscientiam. Quoad verò alias opiniones, quæ versantur circa obligationem pœnitentis, nempe circa ea quæ à pœnitente agenda aut vitanda sunt, confessarius non est judex, nec potest obligare ad sequendam opinionem suam. pœnitentem qui vult sequi contrarium, quam ipse putat non sine fundamento licitè posse tenêri, ut optimè tradidit *Adrianus q.* 5. *dub.* 7. dicens : *Si à pluribus DD. contrarium teneatur, non debet sacerdos adeò de se præsumere, ut totum velit*

in suam opinionem (quæ forsitan erronea est) coarctare. Hinc quando ex una parte pœnitens sibi efformat judicium de honestate alicujus actionis, et aliàs confessarius non habet certitudinem evidentem de illius falsitate, tenetur illum absolvere, utpote sufficienter dispositum. Et tunc potest, imò tenetur permittere, quòd pœnitens suam sequatur opinionem, si nequit abducere ab ea sequenda, quia (ut diximus) confessarius non est controversiarum judex ; alioquin, si v. g. pœnitens esset doctior confessario, et vellet sequi opinionem, quam ipse non sine fundamento reputaret probabiliorem, aut etiam certam, posset confessarius denegare illi absolutionem, si teneret opinionem contrariam, quæ esset fortè in se erronea ; sed hoc nullo modo videtur posse dici, cum dici nequeat quòd eo casu pœnitens peccet sequendo opinionem suam ; at si non peccat, jam est dispositus, utque talis jus habet ad absolutionem.

Adde, quòd si confessarius non posset absolvere eos, qui volunt sequi opinionem minùs probabilem, contra suam quam ipse putat probabiliorem, multa videntur inconvenientia sequi. Ponamus enim casum, quòd aliquis simoniacè pecuniam acceperit, iste secundùm verò aliquos tenetur restituere pretium acceptum ei qui dedit, secundùm verò alios, Ecclesiæ, vel pauperibus; si fortè hic ad duos confessarios accederet, quorum unus obligaret ad restituendum danti, putans, primam opinionem probabiliorem, alter ad restituendum Ecclesiæ, quia contrariam tenet sententiam ; quæro in hoc casu, cui pœnitens parêre deberet, cùm teneretur utriusque sui confessarii judicio se conformare? Et si fortè paruerit primo. et postea confitetur secundo, nùm bis restitutionem facere debebit? Præterea si quilibet pœnitens teneretur sequi opinionem probabiliorem sui confessarii, sequeretur quòd vix ullus confessariorum, vel theologorum (adhuc rigidioris sententiæ) posset absolutionem sacramentalem recipere, nam vix unquam casus posset accidere, quòd horum aliquis inveniat confessarium qui non habeat ut improbabiles, aut saltem minùs probabiles, plures opiniones quas tanquam probabiliores ille tenet. Hinc alterum excogitemus casum : Duo confessarii habent duas opiniones contrarias, quarum utrique sua apparet probabilior ; si unus velit alteri confitêri, deberet hic (juxta sententiam *Fagnani.* et Sociorum) suam deponere opinionem, captivando intellectum, ut confessario suo judici constituto pareat. Contra vero, si alter postea huic confiteatur, deberet hic secundus confessarius suam resumere opinionem, quæ sibi probabilior apparet ; tunc enim deberet judicare secundùm suum proprium judicium, et deberet illum obligare, ut deponat opinionem quam sibi priùs sequendam imposuit; et en comœdia risu digna, quæ quotidie inter confessarios eveniret. Quis putabit Christum Dominum ad hæc onera in sacramento pœnitentiæ confessarios et pœnitentes voluisse obligare? Præterea, facilè sequeretur, quòd cùm accederet aliquis confessarius ad recipiendum hoc sacramentum, deberet ille qui ejus confessionem excipit, inquirere de omnibus opinionibus quas pœnitens tenet, et quibus dirigit suos pœnitentes, ad hoc, ut si inveniat eum habêre aliquam opinionem, quæ videtur sibi minùs probabilis, obliget ad illam deponendam ; et meritò videretur confessarius tenêri sic inquirere, quia prudenter dubitare debet, quòd ille inter tot millia opinionum, facilè plures opiniones habet, quas confessarius putat minùs probabiles, et ideò deserendas. Ex his omnibus concluditur, quòd confessarius non est quidem judex opinionum quæ versantur circa obligationem pœnitentium, modò illæ non appareant ipsi evidenter falsæ, sed tantùm est judex dispositionis eorum, nempe quòd doleant et proponant Deum non offendere, et credant tutâ conscientiâ, ac non temerè, aliquam opinionem sequi. Unde *Cabassutius*, quamvis hic auctor rigidioris disciplinæ sit fautor, verùm (in *Theor Jur. l.* 3. *c.* 13. *n.* 14.) loquens jam de confessariis qui compellunt suos pœnitentes ad deponendas proprias opiniones, ut suas sequantur, sic ait : *Præscribat sibi quisque quascumque libuerit austeræ vitæ leges, caveant tamen tetrici isti censores aliorum apud Deum licitam libertatem tyrannicè opprimere.*

Sed dices : Judex fori externi debet judicare juxta opinionem probabiliorem unius partis, quamvis altera pars opinionem probabilem pro se habeat; ergò confessarius non potest absolvere

pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem contra suam probabiliorem. Respondetur : Longè dispar est ratio inter judicem fori externi, et sacramentalis; in foro enim externo, cùm agatur de veritate rei, nimirùm, an ager sit unius vel alterius partis, judex qui tenetur unicuique jus suum tribuere, debet quidem rem adjudicare ei qui jus probabilius habet nec potest certè adjudicare alteri, qui pro se opinionem habet minùs probabilem ; istius enim probabilitas non potest efficere, quòd res probabiliùs reverà non sit illius qui jus probabilius habet, et per consequens injustè ageret judex si ipsi rem non adjudicaret. Confessarius verò quoties sua opinio non est evidenter certa, non potest (ut diximus) obligare pœnitentem ad illam sequendam ; unde tunc non solùm potest, sed etiam tenetur eum absolvere, permittendo, ut ille opinionem suam sequatur, semper ac pœnitens cum illa opinione efformet sibi conscientiam de honestate actionis, quia tunc jam satis est dispositus, et jus habet ad absolutionem per confessionem peractam.

Et hanc sententiam dicunt *Laym. l. c. Lugo d.* 23. *n* 47. *Bus. l.* 1. *d.* 2. *n.* 3. *Sanch. l. c. n.* 30. *cum Valent. et Manuel, ac Croix l.* 1. *n.* 443. *cum Suar. Carden. etc.* locum habêre, etiamsi confessarius opinionem pœnitentis utí falsam teneret; nam si opinio illa haberet aliquam existimatam probabilitatem, putà (ut ait *Sanchez*) si probabilis reputaretur inter DD probatæ auctoritatis, et pœnitens verè censeret illam esse probabilem, tunc non poterit confessarius ei denegare absolutionem. Idem docet *Sotus loco suprà cit.* ubi sic ait : *Quis sacerdos existimet opinionem esse falsam, non tamen inde existimare debet sibi non licère ipsum absolvere, si quidem propter probabilitatem excusabitur ille à culpa.* Hoc verò tùm solùm admittendum puto, cùm opinio pœnitentis aliqualem habet probabilitatem, ita ut confessarius, esto eam non habeat ut solidè probabilem, tamen non reputet omninò falsam; nam contrà, si confessarius habet pro sua opinione principium certum, cui nullum videt patere responsum, et clarè cognoscit opinionem pœnitentis (quamvis aliqui DD. eam tueantur) niti falso fundamento, ac rationes illius procedere ex fallaci æquivocatione, tunc dico cum *Navarro, et S. Antonino locis suprà cit.* confessarium non posse pœnitentem absolvere, quem videt pertinaciter velle sequi opinionem evidenter erroneam. Utrùm autem confessarius teneatur monère pœnitentem, qui in bona fide velit uti aliquâ opinione improbabili, si prævidet monitionem non profuturam? *Vide dicenda num.* 610.

Cæterùm, cùm vertamur in hoc dubio, ubi alii (sed pauci) dicunt peccare confessarium, si absolvat pœnitentem qui vult sequi opinionem minùs probabilem ; alii verò auctores gravissimi, et quamplurimi tam ex antiquis, quàm ex recentioribus dicunt peccare, si non absolvat; stante hàc communi sententiâ, tot auctoritatibus et rationibus roboratâ, non video quomodo possit confessarius tutâ conscientiâ absolutionem denegare volenti sequi opinionem, quæ ipsi pœnitenti probabilis apparet, imò fortè probabilior, si non directè, saltem reflexè, ut communiter sentiunt auctores probabilistæ, qui sequendo opinionem probabilem in concursu probabilioris, existimant amplecti sententiam reflexè probabiliorem, utpote gravioribus fundamentis et communissimâ Doctorum auctoritate firmatam[1].

Sic brevius Scavini hanc quæstionem repetit :

« Distinguendum est : vel agitur de opinione, quæ directe versatur circa pœnitentis dispositiones, v. g., an pœnitens sincere doleat, an proponat Deum non amplius offendere. Vel agitur de aliis opinionibus, quæ directe versantur circa ea, quæ a pœnitente aliunde agenda sunt, aut vitanda, de quibus nempe hinc inde disputatur a theologis. Si 1. Confessarius pœnitentem non debet absolvere ; nam eo in casu pœnitens tenetur stare judicio sui Confessarii, cum Confessarius ideo sit constitutus judex, ut nempe de pœnitentis dispositionibus judicet. Si 2, communis et sequenda sententia, quam contra Concinam, Fagnanum et Gonzales tuentur vel ipsi rigidiores, ut Cabassutius, Pontas, Victoria et Alasia (cujus tamen exempla non probamus), aliique passim : hæc,

[1] « Si pœnitens est indoctus, adeo ut nequeat » sibi formare conscientiam ex probabilitate illius » opinionis, certum est, tunc eum non posse » absolvi... sed cùm pœnitens est capax sibi for» mandi conscientiam rectam... sententia com» munis docet, confessarium in eo casu posse et » debere absolvere sub gravi, saltem si confessio » facta fuerit de materia gravi, dum dicunt *Suarez, Sanchez, etc.* negare absolutionem de materia » levi non excedere veniale. » *Ex Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 118.

inquam, sententia tradit prudentem Confessarium non solum posse, sed etiam teneri sub gravi talem pœnitentem absolvere, neque enim ipse judex est opinionum. Sane quando pœnitens, facta Confessione, bene dispositus est per cordis dolorem ac propositi firmitatem, jam habet strictum jus ad absolutionem. Et Confessarius, si eadem denegaret, gravem ipsi faceret injuriam (saltem si Confessio facta fuerit de materia gravi); tum quia privaret eum gratia sacramentali; tum quia eum obligaret gravissimum onus subeundum, nempe ad repetenda sua peccata penes alium confessarium.

» Excipe, nisi opinio pœnitentis sit temeraria, vel omnino et evidenter falsa. Qua tamen in re ne etiam hallucinetur Confessarius; non enim opinio esset in se talis, si etiam graves Theologi tueantur, vel hinc inde disputent circa ipsum (ut dictum est); esto etiam quod illa opinio Confessario nullimode placeat. » (t. IV, n. 83.)

Inducit quoque Scavini notationem animadvertendam quæ sequitur :

« Neque dicas : *Pœnitentem non bene esse dispositum, si non vult sequi opinionem sui Confessarii.* Nam Confessarius non est judex opinionum, quas pœnitens sequi tenetur, sed dispositionis. Atqui hæc pœnitentis dispositio ex Tridentino non consistit, nisi in habendo *verum dolorem* de peccatis confessis, et *firmam voluntatem* non peccandi de cetero : quæ duo esse possunt etiam cum dicta opinionum discrepantia. Deinde si res ita non esset, quot inconvenientia ! Supponamus quod quis pecuniam simoniace acceperit : iste secundum aliquos pretium acceptum tenetur restituere ei qui dedit, secundum alios Ecclesiæ vel pauperibus. Si porro contingeret, ut ipse ad duos accederet Confessarios, quorum unus uti probabiliorem habeat sententiam primam, alter secundam : quærimus hic cuinam pœnitens obtemperare deberet, si ex hypothesi teneretur judicio Confessarii sui se conformare ? et si forte jam paruerit primo, et dein confiteatur secundo, debebitne bis restituere? Ergo Confessarius in allata facti specie permittere debet, ut pœnitens propriam teneat opinionem, quotiescumque sibi ex illa efformet conscientiam de honestate actionis. Quod innuit Benedictus XVI, Bulla *Sollicita*, 1753, § 17.

« Une paroisse était vacante (ita Tannoja, in *Vita S. Alphonsi*, l. III, c. XXXI), et parmi les prêtres qui se présentaient au concours pour l'obtenir se trouvait Déodat. Comme il suivait des opinions contraires au système de morale de l'évêque, les examinateurs l'écartèrent. Le saint prélat, ayant lu les travaux du concours, s'étonna de cette exclusion : « Les auteurs qu'il a suivis, dit-il » aux examinateurs, sont certainement des » auteurs classiques et estimés. » Comme ceux-ci répliquaient que les réponses du candidat n'étaient pas conformes à la théologie morale de l'évêque : « Je ne suis pas » un auteur qui fasse loi, reprit le saint, » et, en fait d'opinions, quand l'Eglise ne les » a pas condamnées, chacun peut soutenir » la sienne. » Là-dessus il se rangea pour Déodat, qui eut la note *magis dignus* et obtint le bénéfice. »

« Adde : Contraria doctrina semel admissa, probabilistæ semper essent dimittendi inabsoluti, quoties penes probabilioristas confiterentur, licet essent docti ac sancti; neque posset absolvi S. Antoninus, neque S. Bonaventura, neque S. Alphonsus, cujus tamen opiniones iteratis decretis esse sine ulla censura declaratum habemus, adeo ut quis eas tuto sequi possit ac profiteri. Porro hisce decretis adductis, sic concludit cl. P. Perrone tract. *De Pœnit.*, in fine : « Quare non admodum eorum obtemperantia mihi videtur commendanda, qui adhuc pergunt tanquam minus tutam insectari doctrinam sanctissimi ac doctissimi viri Alphonsi Liguori. » — V. aureum opusc. *Reflessioni sopra l'esimia santità e dottrina del beato Alphonso Maria de' Liguori*, Reggio 1825. — Et vol. I; tract. *De conscientia*, in fine, nn. 115 et seqq. » (n. 208.)

605. — Quær II. An in delectu opinionum expediat confessario uti opinionibus rigidioribus, aut benignioribus? Rectè ait *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1737., quòd si pœnitens ostendat se paratum ad sequendum id quod est tutius, tenetur confessarius (per se loquendo) eum dirigere secundùm sententias tutiores; quia, cùm hoc sit majoris perfectionis, tenetur quidem confessarius incumbere majori profectui sui pœnitentis Spectat autem ad prudentiam confessarii deinde perpendere, utrùm tutioris, vel minùs tutæ sententiæ usus suo pœnitenti sit profuturus. Ideò dixi *per se loquendo*, quia licèt id per se sit tutius et perfectius, tamen periculosius erit pluribus imponere obligationem operandi semper secundùm rigidiores sententias ; unde *Gerson. de vita spir. p.* 3. *lect.* 4. *coll.* 10. scripsit : *Fit ut per tales assertiones publicas nimis duras et strictas, præsertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines à luto peccatorum, sed in illud profundiùs, quia desperatiùs, immergantur* Ideircò in praxi confessarius potiùs (quoad fieri potest) debet esse benignus quàm rigidus cum pœnitentibus. Unde *S. Gregorius Nazianz. Orat.* 26. sic dixit : *Hortamus sacerdotes, ut cum pœnitentibus leniter agant, ex illo Apostoli ad Gal.* 6. : *Instruite in*

spiritu lenitatis[1] Et S. *Bernardus Serm. de S. Andrea*, loquens de confessario, inquit : *Habeat in voluntate compati, et liberare eum; et nitatur aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem Domini sui*[2] Additque *Serm.* 42. *in Cant. Mallem aliquando tacuisse et dissimulasse quod agi perperàm deprehendi, quàm ad tantam reprehendisse perniciem*[3]. S. *Olido* Abbas (apud *Ribadiner. p.* 2. *die* 1 *Januarii*) reprehensus de nimia benignitate in administrando sacramento pœnitentiæ, respondit : *Etiamsi damnandus sim, malo tamen de divina misericordia, quàm ex duritia damnari. B. Humbertus* Generalis PP Prædicatorum (*in* Glossa *Prol. Constit. Ordin. l.* 1.) dixit, salutem animarum pluries impediri per nimiam austeritatem opinionum, sic loquens : *Terrentur enim homines ex hoc in tantum ut salutem negligant; ideircò relaxanda est quantum fieri potest auctoritas, et agendum benignè; quia sic meliùs trahuntur ad salutem cùm sententiæ mitiores tenentur* S. *Bernardinus Senensis* (*Fer.* 2. *post. Dom. Quinquages Serm.* 3 *art.* 2. *cap.* 1. *in fine*) scripsit : *Secundùm Scotum et Hostiensem, quando sunt diversa jura et opiniones, quæ tamen non sunt contra Deum et bonos mores* (nempe quæ scandalum aliquod vel periculum afferant formaliter peccandi), *cæteris paribus, humanior præferenda est.*

Sapienter autem dicit *Holzm. de pœn. n.* 740., quòd confessarius in delectu opinionum tunc debet benigniores sententias sequi, quando illæ potiùs inducunt pœnitentem ad vitandum peccatum. Secùs verò, si illæ potiùs conducant ad legis transgressionem, prout sunt (ut benè advertunt *Ronc. de pænit. c.* 2. *qu.* 3. *et Sporer l.* 1. *n.* 48. *et* 49.) opiniones illæ, quæ, licet speculativè videantur probabiles, tamen in praxi sunt valde periculosæ, sicut in materia sexti præcepti sunt opiniones aliquæ de tactibus, osculis, choreis, comœdiis, de reprimendis motibus sensualibus, et similibus; item in materia simoniæ, et usuræ ubi plura videntur excusari ratione liberalis gratitudinis, sed in praxi magnum periculum involvunt; item quando agitur de compensatione facienda, vel de accusatione prosequenda contra offensores, ubi facile est periculum injustitiæ, aut vindictæ.

606. — « 3. Moraliter ei constare de-
» bet de bona dispositione pœnitentis,
» aliàs absolvendo peccabit morta-
» liter. » (*Vide dicta n.* 459.)

« 4. Non licet absolvere : 1. Qui nul-
» lam præbet materiam : qualis tamen
» non est, qui post absolutionem mox
» confitetur, cujus erat oblitus » (*Vide dicta n.* 418. *ubi oppositum tenuimus*).
» 2 Qui, cùm possit, non est paratus
» restituere, et proximas peccandi oc-
» casiones fugere. *Vide Navar. c.* 15.
» *Suar d.* 32. *sect.*2. 3. Ignorantem ea
» quæ omnes scire tenentur, v. g. de-
» cem præcepta, et quæ ad fructuosam
» confessionem, et communionem
» spectant, unde talis communiter
» priùs est instruendus, vel aliò mit-
» tendus ad instructionem. » (*Vide dicta l.* 2. (III) *n.* 3. *et in Praxi confess. in fin. hujus Operis n.* 22)

607. — « 5. Rudiores ordinariè ju-
» vandi sunt » (*Ex cap. Omnis, de pœnit. ubi dicitur : Sacerdos sit discretus, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias, et peccati. Item in Rit. Rom. habetur. Si pœnitens numerum, et species et circumstantias peccatorum explicatu necessarias non expresserit, eum sacerdos prudenter interroget. Sed caveat, ne curiosis... interrogationibus quemquam detineat, præsertim juniores... de eo quod ignorant imprudenter interrogans, ne... peccare discant.*) « nisi sint incapaces
» instructionis, vel ob pœnitentium
» multitudinem fiêri non possit, nec
» videatur expedire, ut dimittantur,
» vel sint peregrini, qui mox commu-
» nicare, et abire debeant; tunc enim,
» si alioqui bonâ fide agant, et tempo-
» ris angustiæ, vel pœnitentium multi-
» tudo longum examen, vel instructio-
» nem non permittat, sufficere ali-
» quando integritatem formalem, docet
» *Laym. c.* 13. *n.* 10. scilicet auditis
» aliquibus peccatis, absolvantur, cum
» onere redeundi ad confessionem ple-
» niorem.

Sed hæc opinio videtur expressè damnata ab *Inn. XI. prop.* 59. Notamus autem hìc plura ad praxim utilia, quoad interrogandos pœnitentes rusticos : I. Rustici, qui putantur non

[1] Nec in orat. XXVI. secundum ordin. veterem (in patrol. XXXII), *de moderatione in disputando*, nec in epist. XXVI, secund. ordin. nov. antea XXVIII, *in seipsum cum rure rediisset*, verba hæc ipsa reperimus cum citatione apostoli ; sed non rara apparent apud illum patrem talia præcepta lenitatis

[2] Nec in Serm. in vigil. S. Andræ,nec in duobus sermon. in festo ejusdem, verba hæc ipsa reperimus.

[3] N° 4 ad finem.

satis examinati, communiter non sunt dimittendi ad se meliùs examinandum; ita *Salmant. de pœnit. c.* 12. *p.* 2. *n.* 26. *cum Lugo, Vasq. Diana, Dic. et P. Segneri* (*in suo Confessar Instr.*) oppositum meritò putat intolerabilem errorem. Hinc rectè ajunt *Sporer n.* 798. *Laym. c.* 13. *n.* 10. *cum Suar. et Holz. n.* 731. *cum Babenstub. et aliis passim*, quòd confessarius examinare debet ordinariè rusticos; nam licèt isti dimittantur, ut se melius præparent, vix tamen paratiores unquam redibunt, imò absterriti à difficultate examinandæ conscientiæ, facilè à confessione se retrahent. II. Non est obligatio interrogandi eos, qui videntur satis instructi, et diligentes in dicendis peccatis cum suis circumstantiis. *Salmant.* cum *Aversa ibid. n.* 23. III. Confessarius non sit nimis anxius in interrogando, sed interroget tantùm de iis quæ probabiliter pœnitenti conveniunt juxta suam conditionem. *Salm.* cum *Suar l. c. n.* 21.; aliàs, ut ait *Suarez*, interrogatio erit onerosa pœnitenti. IV. Meliùs est examinare singula quæ pœnitens dicit, quàm omnia in finem reservare, ita rectè *Salm. ibid n.* 25. *cum Lugo et Dicast.* V Cavère debet confessarius, ne acriter reprehendat pœnitentem, dùm ille confitetur, ne fortè deterritus, alia peccata reticeat; unde sic advertit Rituale: *Confessarius... audità confessione, perpendens peccatorum... magnitudinem, opportunas correptiones. . adhibebit.* Non tamen erit incongruum, si intra confessionem aliquando humaniter gravitatem criminum pœnitenti exponat, dummodò illicò animum ei præbeat ad reliqua confitenda.

608. — « 6. Si confessarius notet pœ-
» nitentem ignorare aliqua necessaria
» ad hoc sacramentum, tenetur eum
» instruere, et admonere ratione sui of-
» ficii, quantum fieri potest, v. g. si
» nesciat illa, quæ necessitate medii
» sunt ad salutem necessaria, debet
» ea docère, item obligatos ad depo-
» nendum odium, ad restitutionem
» honoris, famæ, aut bonorum, aut
» ad occasionem peccatorum tollen-
» dam, aut amovenda, vel reparanda
» scandala, aliave damna illata, aut
» ad corripiendos delinquentes in præ-
» judicium communitatis, vel innocen-
» tium : et denique, si quam censuram
» incurrerint etc. tenetur ea de re mo-
» nère, et hortari ad satisfactionem,
» quam si recusent, negare absolutio-
» nem : quia alioqui se ipsorum cri-
» minum participem, et sacrilegii reum
» faciet. *Aversa qu.* 16. *sect.* 12.

Hìc adverte cum *Bus.* qui consentiunt *Spor n.* 798. *et Laym. c.* 13. *n.* 10. *cum Suar. et Llamas*, quòd confessarius tenetur quantum potest ad disponendum suum pœnitentem, qui indispositus accedit. Quocirca nescio quomodo à culpa excusari possint desides illi confessarii, qui statim ac noverint pœnitentem non satis dispositum, dimittunt, nullâ aut valde modicà præmissâ diligentià ad eum curandum. Dico enim, quòd confessarius tenetur ex rigorosa obligatione charitatis eum disponere quantum valet, exponendo ipsi deformitatem peccati, valorem divinæ gratiæ, periculum damnationis, et similia, etiamsi multum temporis in hoc impendere debeat. Nec ei curæ esse debet, quòd alii pœnitentes expectent, nam tunc confessarius non tenetur attendere ad bonum aliorum, sed tantùm sui pœnitentis, pro quo tantùm illo tunc, non verò pro aliis, rationem est Deo redditurus.

609. — « 7. Tenetur monère eum,
» qui ex ignorantia vincibili, et morta-
» liter culpabili est in malo statu : quia
» aliàs nec ipsi, nec sacramento con-
» sulet, cùm pœnitens sit indispositus.
» Si verò ignorantia sit invincibilis, v. g.
» si bonâ fide teneat rem alienam, aut
» sit in matrimonio irrito, tenetur qui-
» dem monère, et instruere quando
» speratur fructus, nec timentur, in-
» commoda graviora : quæ si pruden-
» ter metuantur, aut fructus non spe-
» retur, non tenetur, imò non potest.
» Excipit *Card. de Lugo de pœnit. d.* 22.
» *n.* 24. nisi silentium officiat bono
» communi, quia debet bonum pœni-
» tentis procurare : ac consequenter
» licitè etiam suadet, ut secundum
» suam ignorantiam operetur, v. gr.
» Cajæ, ut reddat debitum Titio, quem
» invincibiliter credit suum esse mari-
» tum, cùm non sit. *Vide Sanch. lib.* 2.
» *de matrim. d.* 38. Nec obstare, etiamsi
» sit in præjudicium tertii particularis,
» ajunt *Lugo et Tamb. de exped Conf. l.*
» 2. c. 4. hinc si confessor prævideat
» pœnitentem non restiturum, si ipsi
» delegatur nullitas tituli, quem pro
» se esse putat, non esse illi talem nul-
» litatem à confessario non interrogato
» detegendam. Quòd si tamen pœni-

» tens ipse dubitet, ac roget, tenetur » dicere veritatem, quia tacere esset » errorem approbare : prudenter tamen, non plus dicendo, quàm rogetur; v. gr. si roget Titius, an post » votum simplex castitatis matrimonium contractum valeat, possitque, » reddere debitum, respondeat, quòd » sic, tacendo obligationem non petendi debiti. *Vide Laym.* hic. *et Lugo* » *loc. cit.*

» 8. Quando confessarii principum, » prælatorum, aliorumque magnatum » sciunt ipsos non satisfacere officio, v. » g. circa collationem beneficiorum, » electionem ministrorum, subditorum » gubernationem, circa eleemosynas » ex bonis ecclesiasticis faciendas, etc. » regulariter tenetur confessarius monêre pœnitentem de sua obligatione: » aliàs si absolvit, suis humeris peccata illa imponit, et cæcus cæcum » ducens, ambo in foveam inferni cadunt. Ratio est, quia in talibus rarò » est ignorantia invincibilis; rarò item » contingit, ut illa secum non afferant » scandalum in subditis existimantibus illa licêre; vel certè non afferant » damnum commune. Si tamen videat » ignorantiam esse invincibilem, neque » ex illa sequi scandalum, aut damnum commune; contrà verò admonitionem fore in majus damnum pœnitentis, aut allaturam scandala, vel » incommoda, potest secundùm paulò » antè dicta dissimulare, nisi interrogetur. Ita *Lugo d.* 22. *n.* 37.

« 9. Si etiam pœnitens teneretur, licèt sub peccato mortali, ad aliquid » adeò difficile, ut non crederetur tunc » æquo animo accepturus, et alià vice » meliùs suscepturus, posset prudens » confessor tunc illum relinquere in » bona fide excusante à peccato, et » monitionem differre in tempus opportunius, ut territus à confessione » non abstineat, graviusque detrimentum incurrat. *Tamb. c.* 14. *Lugo d.* » 22. *s.* 2. *n.* 27.

610. — « 10. Minùs rectè dispositus » excitandus est ad dolorem, et propositum emendationis, propositâ peccati fœditate, bonitate Dei et periculo » damnationis, etc. Item remedia opportuna præscribenda contra peccata » futura.

Quæritur, an confessarius prævidens monitionem pœnitenti non esse profuturam, teneatur nihilominùs eum monêre? Certum est tenêri, si ignorantia sit culpabilis, vel sit circa aliquod medium ad salutem necessarium, aliàs pœnitens esset certè indispositus. Dubium igitur vertit, an monitio facienda sit circa alia, quæ non sunt de necessitate medii, et cùm ignorantia est inculpabilis?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Adrian. ap. Suar. de pænit. d.* 32. *sect.* 4. *n.* 5. Item *Wigandt. tr.* 2. *n.* 32. *et Conc. p.* 695. §. 2. *per totum.* Idem tenent *Gonzal. et Eliz. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1758. si ignorantia sit circa præcepta juris divini, secùs si juris humani. Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam.

Secunda sententia tamen communis et vera docet, quòd si pœnitens laborat ignorantiâ inculpabili (sive sit juris humani, sive divini), et non speratur fructus, imò prudenter judicatur monitio esse magis obfutura, quàm profutura, tunc confessarius potest et tenetur eam omittere, relinquendo pœnitentem in sua bona fide. Ita cum *Busemb. Suar. l. c. n.* 4. *cum P. Soto, et Cordubâ, Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 13. *n.* 5. *Sanch. de matr. l.* 2. *d.* 38. *n.* 1. *et* 10. *Lugo d.* 22. *n.* 24. *Nav. Man. c.* 22. *n.* 53. *Bon. de matr. q.* 3. *p. ult. n.* 7. *Canus Prœl. p.* 5. *Anacl. p.* 620. *n.* 52. *Pal. p.* 18. §. 2. *n.* 7. *cum Vasq. et Conc. Ronc. p.* 94. *q.* 4. *r.* 2. *Spor. p.* 272. *n.* 795. *Tamb. l.* 3. *c.* 4. §. 1. *Elbel p.* 344. *n.* 471. *Viva q.* 8. *art.* 5. *n.* 4. *Escob. l.* 16. *nu.* 633. *cum Henr. Guttier. Medina, Holz. t.* 1. *p.* 12. *n.* 60. *cum March. Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 510. *et Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 3. *n.* 34. *cum Pontio, Aversa, Vill. Diana, Gabr. etc.* Et idem docet *Habert* (rigidioris disciplinæ fautor) *t.* 6. *p.* 166. *q.* 3. ubi loquens de matrimonio nullo propter aliquod impedimentum, dicit: *Si adversus malum occultum, et invincibiliter ignoratum, nullum appareat remedium, et gravia incommoda prævideantur, dissimulandum est* (à confessario *impedimentum, et conjux in bona fide relinquenda.* Idem sentit *Antoine* (recentior inter rigidos auctores) *p.* 534. *qu.* 3. ubi ait : *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, etc. differenda est monitio, et petenda dispensatio.*

Id probant 1. ex *c. Si quis* 2. *de pœnit. dist.* 7. Sed hic textus reverà non facit ad casum, nam ibi loquitur *S. Aug.* tantùm de peccatore qui vult differre

pœnitentiam usque ad finem vitæ, et ideò sic dicit : *Si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem* (id est pœnitentiam). *Item, si scirem tibi prodesse* (nempe dilationem pœnitentiæ) *non te admonerem, non terrerem. Ergò tene certum, dimitte incertum.* Quid igitur hic textus refert ad rem? Probant 2. ex c. *Quia circa, de consang.* ubi *Innoc. III.* consultus de quibusdam, qui ex subreptitia dispensatione contraxerant, sic respondit Episcopo interroganti : *Dissimulare poteris, cùm ex separatione grave videas scandalum imminère.* Sed hic alius textus nec etiam satis probat, quia saltem non est certum, quòd Papa sic respondens noluisset dispensare in illo impedimento (quamvis *Cont. Tourn. de pœnit. part.* 2. *cap.* 8. *art.* 5. *sect.* 1. §. 1. *n.* 722. *cum pluribus* intelligit ibi nullam adfuisse dispensationem); tantò magis quòd aliquando potest Pontifex ex urgentissima causa etiam deobligare ab obligatione præstandi novum consensum, prout *Clemens XI.* 2 April. 1701. egit cum quibusdam populis Indiarum, ut refert *Bened. XIV. Notif.* 87. *n.* 80.

Potiùs igitur nostra sententia firmatur ex auctoritate D. *Bernardi*, qui *Serm.* 42. *in Cantic.* sic ait : *Mallem aliquando tacuisse et dissimulasse, quod agi perperàm deprehendi, quàm ad tantam reprehendisse perniciem.* Conqueritur ergò S. Doctor per suam monitionem cognovisse majorem evenisse ruinam, quàm si dissimulasset reprehendere id quod cognovit malè agi. Maximè autem sententia probatur ex illa validissima ratione, scilicet quòd de duobus malis minus est permittendum, ut majus evitetur; unde in concursu peccati materialis et formalis, magis præcavendum est formale, quod solùm punit Deus, cùm ex solo peccato formali reputet se offensum. Ratio hæc magis patefiet ex responsionibus ad objectiones, quas mox recensemus.

Objicitur I. illud *Ezechielis c.* 33. *v.* 8. : *Si me dicente ad impium : Impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Sed quis non videt hic sermonem fieri de impio, qui est in mala fide, et quem tenetur utique confessarius corripere, ut resipiscat? Et sic intelligendi alii textus Scripturæ, ac SS. Patrum, qui in contrarium afferuntur

Objicitur II. Confessarius est doctor : ergò ex vi sui officii tenetur omninò instruere ignorantes, et legem manifestare. Respondetur, quòd confessarius non solùm est doctor, sed etiam medicus, unde ut medicus, cùm prævidet monitionem vergere in ruinam pœnitentis, debet ab ea abstinêre : et licèt sit etiam doctor, attamen, cùm munus confessarii sit munus charitatis, à Christo Dom. tantùm institutum in bonum animarum, debet quidem tradere doctrinam, sed illam tantùm quæ est proficua, non quæ nociva est pœnitentibus. Aliàs si ex munere doctoris de omni veritate teneretur instruere pœnitentes, deberet ab eis removêre ignorantiam invincibilem adhuc juris humani, etiamsi prævideret monitionem obfuturam; sed hoc vel nemo dicet, vel nimis improbabiliter dicet.

Objicitur III. quòd in eo casu ignorantia pœnitentis non est invincibilis, sed vincibilis; idque sic probant : Tunc adest vincibilis ignorantia, quando alicui vel occurrit dubitatio de præcepto, vel aperta est via præceptum addiscendi; sed huic ignoranti jam aperta est via, quando quidem confessarius paratus esset ad instruendum, si prævideret monitionem profuturam; ergò confessarius tenetur monêre talem pœnitentem, utpote vincibili ignorantiâ laborantem. Sed respondetur : Ad constituendam ignorantiam vincibilem, non solùm requiritur, ut pateat via ad veritatem præcepti assequendam, sed etiam omninò requiritur, ut occurrat dubitatio de præcepto, aliàs ignorantia semper esset invincibilis; ignorantia enim invincibilis, ut definitur à *D. Th.* 1. 2. *qu.* 76. *a.* 2. est illa, *quæ studio superari non potest.* Cùm autem dubitatio de aliquo præcepto non occurrit, ignorantia studio superari certè non potest; quomodo enim studium quis adhibêre potest ad inquirendum præceptum, de quo nullam notitiam ne confusè quidem per dubitationem habet? Unde rectè cum aliis communiter supponit *P. Segneri* (*in suo Confessar. Instruct. c.* 7.) tunc utique adesse ignorantiam invincibilem : *Quando la persona non ha principio di dubitare, e conseguentamente non ha nè anche maniera di vincere il suo errore* [1]. Concludendum igitur, quòd cùm

[1] *Id est :* Cùm quis nullam habeat rationem dubitandi et ideo ne viam quidem errorem excutiendi. *Edit.* A. Leclère.

alicui non occurrit dubitatio, ignorantia est quidem invincibilis : licèt enim per se loquendo adsit via sciendi aliquam obligationem, illa tamen non patet ei, cui de obligatione nulla occurrit dubitatio. Aliàs, si talis pœnitens censendus esset laborare ignorantiâ vincibili, deberet dici, quòd, etiamsi ipse non confiteretur, et etiamsi pœnitens monitus resipisceret, sed confessarius propter inscitiam vel oblivionem non adverteret ad eum monendum, adhuc pœnitens damnaretur, quia adhuc esset in mala fide, et in peccato formali, sed hoc non videtur ab ullo unquam posse dici. Quòd autem confessarius advertat, vel non, ad faciendam monitionem, hoc merè per accidens se habet quoad pœnitentem, à cujus sola cognitione et voluntate pendet, quòd ignorantia sit vincibilis, aut invincibilis.

Objiciunt IV Quòd talis pœnitens, qui si moneretur, non acquiesceret doctrinæ confessarii, haberet voluntatem obfirmatam in errore, unde tamquam indispositus nequit absolvi. Sed respondetur, et quæritur, qualisne dispositio in pœnitente attendi debeat, ut ei absolutio denegetur ? nùm indispositio præsens sive actualis, vel futura seu interpretativa, scil. quòd si ille in tali occasione poneretur, peccaret ? non quidem interpretativa, aliàs plurimi absolvi non possent qui hîc et nunc de aliquo peccato, putà de neganda fide non cogitant, sed, persecutione adveniente, facilè illam negarent. Item dicere debemus cum *Pelagio* (cujus error damnatus est ab Ecclesia) quòd Deus in pœnam peccatorum futurorum aliquos infantes non sinit ad baptismum pervenire, et aliquos pervenire vult in præmium bonorum, quæ operaturi essent si vixissent. Quare minimè dici debet, quòd pœnitens est indispositus, eo quòd si moneretur non pareret confessario, sed quòd esset indispositus si monêretur Sed confessarius non debet attendere ad indispositionem interpretativam quam pœnitens haberet, sed ad actualem quam nunc habet. Et ideò, sicut non licet proximum exponere ad occasionem in qua positus ille succumberet, ita confessarius, cùm prævidet ex amnitione ruinam pœnitentis, tenetur obqea abstinêre, esto pœnitens relinu endus sit in peccato materiali, eò quòd unum peccatum formale omnibus præponderat materialibus peccatis.

611. — Ex his infertur I. cum *Laym. n.* 5. *Sanch. n.* 8. *Lugone n.* 25. *Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 3. *n.* 34. *Holzm. n.* 60. *Pal.* §. 2. *n.* 9. *Habert. Antoine ll. cc. et aliis communiter* (*contra Concinam*), quòd si confessarius noverit pœnitentem invalidè contraxisse matrimonium ob aliquod impedimentum occultum, et periculum sit infamiæ, scandali aut incontinentiæ, si nullitatem manifestet ; tunc debet omittere monitionem, et illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio ; nisi dispensatio (ut rectè ajunt *Laym. num.* 6. *Pal. et Salm. ibid. n.* 35.) de facili, et statim obtinêri possit ab habente facultatem, et etiam ab Episcopo (rectè dicit *Palaus*), ut liberetur pœnitens à peccato materiali. *Vide dicenda de matr. n.* 1123. Utrùm autem hoc casu possit confessarius obligare conjugem negantem debitum ad illud reddendum ? Negat *Bon. de matr. q.* 3. *p. ult. n.* 6. *cum Soto, et Hurt.* quia id esset consulere fornicationem ; tantùm (ut ait) poterit in genere dicere, quód conjuges tenentur reddere debitum. Affirmant vero communiùs et probabiliùs *Lugo, et Sanch. ll. cc. Fill. tr.* 10. *n* 98. *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 542. *et Escob. l.* 16. *n.* 630. *cum Conc. Henr. Led. et Card.* Ratio, quia stante persuasione conjugis quòd matrimonium sit validum, tenetur ille reddere, ut dictamen suæ conscientiæ sequatur [1].

612. — Quid si matrimonium sit contrahendum ? *Holz. t.* 1. *p.* 12. *n.* 61., ait omninò tunc monitionem esse faciendam, etiamsi certè non sit profutura, et certè obfutura ; quia magis præcavenda est nullitas sacramenti, quàm peccatum, aut infamia pœnitentis. *Holzm.* citat etiam *Spor* pro hac sententia *de Consec. c.* 1. *n.* 9. Sed *Spor.* loquitur ibi (et rectè) tantùm de casu quo aliquis vellet ducere consanguineam : tùm quia tunc reverà abest infamia ; tùm quia pœnitens post matrimonium facilè poterit cognoscere ejus nullitatem, et sic facilè incidere in peccata formalia ; præter alia pericula re-

[1] « Sed in hoc tutior mihi videtur opinio *Soti* etc. quòd tunc confessarius ei dicat in genere, quòd ille nequit absolvi si obligationi suæ satisfacere renuit, et quòd jam scitur, conjugem teneri debitum reddere. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n* 113.

linquendi filios illegitimos, etc. E converso *Sanch. dict. d.* 38. *n.* 7. *in fine, et Lugo d.* 22. *n.* 24., absolutò dicunt adhuc in eo casu omittendam esse monitionem, quando ipsa probabiliter censetur non profutura. Probabiliùs tamen mihi videtur dicendum cum *Palao p.* 18. §. 2. *n.* 9. *et Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 3. *n.* 35. quòd regulariter loquendo, omninò monitio tunc facienda est, tùm quia ex matrimonio nullo frequenter plura inconvenientia oriuntur; tùm quia sæpè post tale matrimonium ignorantia cessare solet, et tunc facilè adest periculum peccandi formaliter. Unde benè ait *Laym. c.* 13. *n.* 6., quòd eo casu monitio facienda est, si aliqualis saltem spes adsit profectûs. Et idem quòd de matrimonio nullo, dicit *Spor de consc. c.* 1. *n.* 29., de contractu illicito ineundo. Si verò confessarius certò moraliter desperet de fructu, tunc meritò dicit *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 540. *cum Aversa* (quibus jam videntur adhærere *Pal. Salm. et Laym.*) quod omittere debeat monitionem, donec obtineat dispensationem; quia melius est permittere peccatum materiale, quam præbère occasionem certi peccati formalis. Nec obstat ratio *Holzmanni,* nam (ut dicunt *Sanch. Pontius. Vasq. Salas, Salon, et alii*) sacramenta non exposcunt majorem reverentiam, quàm præcepta divina. Unde si in præceptis divinis permitti potest, materiale peccatum, ut ipsemet *Holzm.* admittit *n.* 60; cur non poterit permitti materialis irreverentia sacramenti in tanta necessitate, ut peccatum formale vitetur.

613. — Sed hic discutiendus est casus valde facilis eventu, et difficilis solutione. Rogatur: quid agendum, si sponsi accedant ad ecclesiam ad contrahendum matrimonium, et alter eorum manifestet confessario impedimentum occultum, dum omnia sunt parata, et non possit sine scandalo et infamia matrimonium differri? *Sanch. de matr. lib.* 2. *d.* 40. *n.* 8. *Boss. p.* 1. *n.* 1206. *et Bon. eod. tit. q.* 3. *p.* 15. *n.* 6. *cum Guttier.* suadent, ut pœnitens votum emittat castitatis ad tempus, putà ad mensem. Sed hoc remedium, ut ajunt *Roncag. p.* 172. *q.* 2. *et Auctor Instruc. pro novis confess. p.* 2. *c.* 1. *n.* 31., meritò videtur esse periculosum, propter suspicionem quam facilè apud alios ingerere potest; tantò magis quòd passim apud casuistas tale remedium præscriptum invenitur. Unde *Lugo d.* 22. *n.* 24. *et præfatus Auctor Instruct. etc.* dicunt tunc consultius esse, quòd confessarius relinquat sponsos in bona fide, et sinat nuptias contrahere; et huic consentit *Layman. de pœn. c.* 13. *n.* 6., si omninò desperetur de fructu monitionis. Communissimè verò alii DD. et probabilissimè docent in eo casu posse Episcopum dispensare; ita *Sanchez dict. d.* 40. *n.* 3. *et* 7. *Bon. n.* 4. *Cabass. T. J. l.* 3. *c.* 27. *n.* 4. *Pignatel. t.* 3. *consult.* 33. *Suar. de leg. l.* 6. *c.* 14. *in fine, Spor. de leg. p.* 50. *n.* 353. *Conc. de matr. p.* 343. *n.* 5. *Pontius, l.* 9. *c.* 6. *n.* 6. *Dian. p.* 8. *tr.* 3. *r.* 80. *Pal. p.* 18. §. 2. *n.* 9. *Salm. de matr. cap.* 14. *p.* 1 *n.* 11. *Viva q.* 6. *art.* 1. *n.* 8. *Elbel p.* 500. *n.* 493. *cum Gob. Fill. Mastr et Croix de matr n.* 838. *cum Vasq. Sylvio, Barbosa, Hurt. Reg. Vill. Salas, Poss. Molfes. Machad. et aliis plurimis cum Card.* (qui dicit esse sententiam moraliter certam) et *Pyrrho, ac Corrad.* (qui testatur ita declarasse *Sixtum V.*) et communem vocat *Bened. XIV. de Synod. l.* 7. *c.* 31. *n.* 2. (contra rigidissimum *Fagnanum,* qui in *c. Nimis, de filiis presb.,* negat, etiamsi id oporteat ad legitimandam prolem in articulo mortis; adversùs communem DD. cum *Pignatel. t.* 3. *Cons.* 33. qui *n.* 8., ex aliis id extendit etiamsi impedimentum fuerit publicum). Ratio, vel quia tunc præsumendus est Pontifex delegare Episcopo facultatem dispensandi, quam requisitus certè ei non denegaret; vel quia (ut ratiocinatur *Sanch. num.* 3 et 7.) Episcopus potest in sua diœcesi quidquid potest Pontifex in tota Ecclesia, nisi aliquid Pontifex sibi reservavit (juxta id quod plures dicunt *de matr. vide infrà n.* 980. *Dub.* 1.); unde, si Episcopus dispensare nequeat in iis impedimentis, id ex eo provenit, quia Pontifex reservat; sed cùm reservatio fiat propter charitatem, et ob bonam reip. gubernationem, non est verisimile Pontificem dispensationem sibi reservare in casu tantæ necessitatis, quando aliter scandala vitari non possent; hoc enim esset contra charitatem. Ergò in eo casu intelligitur cessare reservatio, et ideò Episcopus ex sua potestate ordinaria potest tunc dispensare, sicut potest in aliis legibus pontificiis, quando aditus ad Papam non patet. Et eo casu probabiliter dicunt idem *Sanchez n.* 14. *Elbel l.*

c. *Bon. n.* 6. *cum Valent. Vasq. Salas, Henr. ac Salm. de matrim. c.* 14. *p.* 1. *n.* 12. *cum Con. Pal. Basil. etc.* quòd Episcopi legitimè possint prædictam facultatem dispensandi delegare aliis, etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, quia hæc facultas conceditur Episcopis ratione dignitatis, unde accipit conditiones potestatis ordinariæ. (Vicarius autem Episcopi ratione sui officii hanc facultatem certè non habet, prout notant *Salm. ib.*) Imò addit *Pignatell. t.* 3. *consult.* 33. *n.* 5., ibique fusè probat, quòd eo casu censetur omninò cessare lex quâ prohibetur tale conjugium contrahi; omnis enim lex (ut ait) ordinatur ad bonum publicum, ut reverà est commune apud omnes ex *c.* 2. *de Observ. Jejun.* ubi dicitur quòd necessitas careat lege, et ex *c.* 2. *dist.* 4. ubi *S. Isidorus* ait: *Erit autem lex honesta, possibilis secundùm naturam, loco temporique conveniens, utilis, manifesta quoque, etc.* Unde quando lex evadit perniciosa, utique non obligat, ut docet *D. Th.* 2. 2. *qu.* 129. *art.* 1. ubi dicit, quòd cùm aliquid est contra commune bonum, *malum est sequi legem positam.* Idem *Cajet. ib. Nav. c.* 16. *n.* 37. *Soto de just. q.* 6. *a.* 8. *Pignatell. t.* 3. *consult.* 33. *n.* 5. *cum Covarr. Led et aliis passim*; idem *Salm de leg. c.* 1. *p.* 2. *n.* 15. *et Pal. tr.* 3. *p.* 1. *n.* 4., qui probat cum *Suar. Bon. Vasq. et Salas*, quòd lex bono communi non conveniens, non est lex, neque obligationem inducit. Et ideò, ait *Pignatellus*, tunc alium inferiorem legislatore posse declarare, quòd lex impedimenti cesset, et non obliget, cùm in eo casu, si adhuc Pontifex vellet legem obligare, talis voluntas respiceret malum, quia esset causa scandali, quod non est præsumendum. Unde dicit *Ronc. p.* 172. *q.* 2. (cujus opinionem ait Auctor *Instr. pro novis confes. p.* 2. *n.* 32. *ex Jordano, et Pignatell.* ut suprà, non esse rejiciendam tamquam improbabilem et non tutam in praxi) quòd si aliquando nec etiam ad Episcopum aditus pateret, et nullo modo aliter vitari posset gravissimum periculum infamiæ, aut scandali, posset parochus vel alius confessarius declarare, quòd lex impedimenti eo casu non obligat, quia eadem ratio (ut suprà) tunc urget, nempe quòd cessat lex, quando potiùs est nociva, quàm utilis. Et licèt hìc non cesset finis legis in communi, sed in particulari, cùm tamen cessat finis legis in contrarium, lex etiam cessat, ut omnes conveniunt cum *Salm. ibid. c.* 4. *p.* 1. *n.* 6.[1]. Notant tamen præfati auctores, quòd esto tunc permittatur contrahi matrimonium, tamen quantociùs (saltem ad majorem securitatem, et ad salvendam reverentiam legibus Ecclesiæ debitam) recurri debet ad S. Pœnitentiariam, ut ab illa dispensatio obtineatur.

614. — Infertur II. quòd ubi non speratur fructus, omittenda est monitio etiam de restitutione facienda, ut dicunt *Laym. c.* 13. *n.* 4. *Lugo d.* 22. *n.* 26. *Ronc. p.* 94. *q.* 4. *r.* 2. *Sporer de pœn. n.* 795. *Viva q.* 8. *art.* 5. *n.* 5. *Elbel p.* 344. *num.* 471. *cum Tamb. Sanch. lib.* 2. *d.* 38. *n.* 8. *et* 10. *cum Cano, Henr. Led. Met. et Cord. Holz. t.* 1. *de Consc. c.* 3. *n.* 53. *cum Henno, et communi, ac Salm. de pœn. c.* 3. *n.* 34. *cum Vasq. Suar. Con. Pontio, Vill. Aversa, etc.* (*contra Concinam, Hab. ll. cc. et Antoine p.* 534. *q.* 3., qui duo ultimi in assignanda ratione circa monitionem de matrimonio nullo, et de restitutione facienda, apertè sibi contradicunt). Ratio est, quia confessarius, cùm prævidet quòd monendo de restitutione, pœnitens non parebit, et in peccatum formale incidet, magis præcavêre debet ejus spirituale damnum quàm damnum alterius temporale. Bene tamen advertunt *Viva et Ronc.*, non facilè judicandum quòd pœnitens, cognitâ veritate, monitioni non obtemperabit.

Infertur III. omittendam esse monitionem etiam quando timentur scandala aliorum, infamiæ, rixæ, et similia; ita *Suar. d.* 32. *sect.* 4. *n.* 3. *Sanch dicta d.* 38. *n.* 10. *Laym. c.* 13. *n.* 5 *Lugo d.* 22. *n.* 7. *Pal.* §. 2. *n.* 8. *Ronc p.* 94. *q.* 4. *r.* 2. *et Salm. l. c. in fin cum Vasq. Con. Covar. Dicast. et Granado.* Quia semper præstat vitare mala formalia aliorum, quam materialia pœnitentis.

615. — Excipiendum est tamen I quando damnum redundaret contra bonum commune; licèt enim confessarius teneatur ratione sui officii principaliter incumbere bono pœnitentis, ni

[1] « Dicunt, et quidem non sine fundamento *Roncag.* et *Instruct, etc.* quòd in hoc casu lex impedimenti reddatur nociva, posset parochus aut alter prudens confessarius declarare, talem legem non obligare. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 114.
Edit. A. LECLÈRE

hilominùs, cum ipse sit pars reipublicæ, et in bonum reip. christianæ minister constitutus, tenetur præferre bonum publicum bono privato pœnitentis; ita cum *Busemb. ut suprà Lugo d.* 22. *num.* 30. *Ronc. l. c. r.* 1. *Salm. ibid. n.* 37. *cum Aversa, dic. et aliis communiter.* Hinc omninò monendus est parochus qui errore, etsi ex ignorantia invincibili, circa mores populum instrueret. Idem monendus qui bonâ fide putaret se sacerdotem cùm non esset, ob sacramenta quæ invalidè conferret. Item ignorans nullitatem matrimonii, si de illa publica sit fama. Item benè addunt *Salm. ibid. n.* 40. *cum Busemb. ex Lugo d.* 22. *n.* 3. (cujus doctrinam uti saluberrimam confessariis sequendam proponit Pontifex in bulla mox citanda) confessarium debêre admonêre Episcopos, prælatos, principes, gubernatores, confessarios et similes, qui ex ignorantia invincibili perperàm se gerunt circa collationem beneficiorum, electionem ministrorum, subditorum gubernium, largitionem eleëmosynarum de superfluis beneficiorum, administrationem sacramenti pœnitentiæ, etc. Ratio, quia rarò contingit hujusmodi ignorantiam esse inculpabilem, vel non esse perniciosam aliis, qui facilè licita sibi putant quæ à superioribus fieri observant. Imò benè advertit *N. SS. P. Benedictus* XIV, in sua bulla *Apostolica*, edita 26 Jun. monendum esse pœnitentem, *si in iis versetur factis, circumstantiis quæ, confessario dissimulante, peccatorem in pravo opere obfirmant, non sine aliorum scandalo, cùm quis arbitretur ea sibi licêre, quæ ab iis, qui Ecclesiæ sacramenta frequentant, impunè exercêri animadvertit.* Præterea benè addit *Lugo*, quòd si confessarius rationabiliter dubitat an hujusmodi pœnitentes suo debito satisfaciant, tenetur illos de illo interrogare.

616. — Excipiendum II, si pœnitens interroget, tunc enim confessarius tenetur detegere veritatem, nec potest dissimulare; quia, cùm ille jam incœperit laborare ignorantiâ vincibili, dissimulatio confessarii esset erroris approbatio; ita *Suar d.* 32. *sect.* 4. *n.* 2. *et* 3. *Laym. c.* 13. *n.* 6. *Pal. n.* 10. *Lugo d.* 22. *n.* 29. *Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 3. *n.* 36. *et alii communiter cum Sanch. d.* 38. *n.* 14. qui excipit, si pœnitens non interrogaret cum dubio, sed ex scrupulo; quia tunc (ut ait), dissimulante confessario, ille etiam remaneret in bona fide. Sed hoc meritò non admittunt *Lugo et Salm. ll. cit. in med. cum Soto, Led. Lop. etc.* quia, stante interrogatione factâ, pœnitens faciet postea auctoritate confessarii, quod antea faciebat ex ignorantia. Rectè verò dicunt *Sanch. n.* 8. *Suar. Laym. et Sporer ll. cit.* quòd cùm pœnitens interrogat, confessarius non plus respondêre debet quàm ab ipso interrogatur : ex gr. si quis obstrictus voto castitatis interroget, an matrimonium propter votum fuerit invalidum, et an teneatur uxori reddere debitum, confessarius affirmet utrumque, tacens de obligatione non petendi, etiamsi noverit matrimonium ob aliquod impedimentum dirimens esse nullum.

Excipiendum III. si pœnitens brevì sit monitioni obsecuturus, quamvis in principio non acquiescat: sic enim sapienter loquitur *Laym. c.* 13. *n.* 5. *in fine : Confessarius considerare debet quantum et quàm diuturnum incommodum ex monitione timeatur; fieri enim quandoque solet, ut pœnitens initio conturbatus animo salutarem monitionem respuat, postea vero mente sedatâ eadem cum fructu recipiat.* Imò dicit *Lugo d.* 22. *n.* 30. *cum Adriano, Med. Cano, et Corduba*, monendum esse pœnitentem , etiamsi scandalum sit passurus, quando scandalum quod timetur brevì mansurum putatur, et spes si quod monitio postea brevì habebit effectum suum. Sed hoc melius intelligendum locum habêre, prout tradit *Benedictus XIV*. in præfata bulla *Apostolica l. c.*, casu quo, ut ait: *dissimulante confessario, peccator in pravo opere obfirmaretur cum scandalo aliorum; vel quando quis in proxima peccati occasione versatur, sin minùs in extremis actibus, saltem in pravis cupiditatibus ac morosis delectationibus quibus assentiri consuevit.*

Utrùm autem facienda sit monitio in dubio, an sit profutura vel obfutura? Resp. si non timetur de damno, omninò quidem fieri debet: si verò dubitatur tam de damno, quàm de fructu secuturo, tunc confessarius pensare debet damnum et utile, item gradum timoris damni, ac spei utilitatis, et eligere id quod judicat præponderare; ita *Lugo d.* 22. *n.* 31. *et Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 3. *n.* 39. *cum Dicast. et Aversa.* Cæterùm in dubio regulariter mihi videtur dicendum, quòd mala formalia potiùs

evitanda sint quàm materialia. Hinc loquens *P. Concina* de correctione fraterna (*in tract. de Eleemos. c.* 3. *n.* 9.), dicit, quòd in dubio, an correctio sit profutura vel nocitura, omitti debeat, quia (ut ait) imprudenter agit qui dubius operationi morali se committit.

617. — « Resp. 2. Ut confessarius li-» citè hoc sacramentum administret, » debet esse in gratia, alioqui peccabit » mortaliter. » (*Vide dicta n.* 31.) « item » debet esse talis, ut per hoc non ex-» ponatur proximo periculo peccandi » mortaliter. Pars prior constat ex dic-» tis de sacramentis in genere. An verò » audiens plures unà (quasi vice morali » tot numero peccata committat, alii » negant, ut *Rod.*; alii affirmant, ut » *Bon. hîc.* » (*Vide dicta l.*5 (II) *n.* 50 *v. Qu.* 6. *ubi id omninò negatur.*) Pars posterior patet.

Unde resolvitur hic casus.

« Confessor conscius sibi peccati » mortalis tenetur, antequam audiat, » vel saltem absolvat pœnitentem » » (*Vide dicta de hoc lib.* 6 (v). *n.* 36.) ipse » confitêri, vel conteri de suo peccato. » Si tamen vocatus improvisò ad mori-» bundum recolligere se tam subitò » non possit ad contritionem elicien-» dam, vel bonâ fide putet se elicuisse, » non peccat absolvendo. *Præpos, Lugo.* » *Tamb. l.* 3. *c.* 2. §. 3. » (*Vide dicta* » *n.* 33.)

618. — « Resp. 3. Si malè absolvit, » committendo defectum essentialem, » v. g. si non protulit formam, vel ab-» solvit à reservatis non subditum, » tenetur inducere ad repetendam con-» fessionem, si sine scandalo, infamia, » fractione sigilli, et nocumento suo » possit: sin minùs, non tenetur. Si » non absolvit à censura, potest ab » eadem (si, vel quando habuerit po-» testatem) absolvere absentem. » *Vide* » *dicenda de censur. num.* 117.) « *Bonac.* » *de cens. in comm. d.* 1. *q.* 3. *p.* 6. *ex* » *Suar. Fill. t.* 11. *c.* 10. *qu.* 7. *Reg.* » *Nav. Rodr*

« Si non interrogavit sufficienter nu-» merum, speciem, vel alias circum-» stantias, regulariter ad nihil tenetur, » nisi ad pœnitentiam agendam ; mo-» nêre enim extra confessionem non » debet, cùm judicium sit finitum. Si » tamen redeat ad confessionem idem » pœnitens, debet monêri de defectu » commisso, quia alioqui hæc con-» fessio non erit integra, cùm quædam » non sit debitè confessus.

« Dixi, *Si non interrogavit*; quia si » positivè dixit, non tenêri confitêri » numerum, speciem, etc. debet mo-» nêre, si sine gravi scandalo et detri-» mento potest ; quia est causa, quòd » alter præceptum grave scilicet con-» fitendi illa peccata, violet. *Lugo d.* » 22. *sect.* 3.

« Si neglexit monêre de restitutione, » moneat, si quidem commodè potest, » (vel in confessione ; vel extrà, ob-» tentâ priùs ab ipso veniâ ; eâ verò » negatâ, ad nihil ultrà tenêri docent » *Tamb l.* 3. *c.* 8. *Sanch. contra Suar.*) » quia tenetur ex charitate si non com-» modè potest. Deo commendet. *Laym.* » *l.* 5. *t.* 6. *c.* 9. *Henr. Suar. Sylv.* » *Mercer in* 3. *p. q.* 9. *art.* 1. *Dian. p.* » 4. *r* 198. *et. p.* 1. *t.* 4. *r* 109. Quòd » si tamen (ex gravi, seu mortali culpa » contra jus alterius dixisset, eum non » tenêri ad restitutionem, vel aliter » (v. g. opinionem falsam persua-» dendo) esset causa efficax, cur non » restituat, vel aliunde detrimentum » accipiat ipse, vel alius ; tenetur ipse-» met restituere, nisi moneat tempe-» stivè, priusquam pœnitens fiat impo-» tens; quia actione suâ fuit injusta » causa damni. Si verò sine gravi » culpa id fecit, tenetur nihilominùs » monêre pœnitentem, si commodè » potest: alioqui ipse obligatur, sicut » casu priore. Si non commodè potest, » excusabitur *Vide Suar Con. d.* 8. » *d.* 77 *Bon. Dian. t.* 1. *n. r.* 1. » *Lugo. d* 22. *s.* 3. *n.* 3. 51. *et suprà* » *l.* 4. *t.* 5. *c.* 2. *d.* 1. *art.* 2. *cas.* 12.

619. — Hic distinguere oportet plura dubia, quæ hoc punctum concernunt. Dubitatur I. Ad quid tenetur confessarius, si erravit circa valorem sacramenti? Si erravit sine culpa, conveniunt omnes non tenêri cum gravi incommodo famæ vel honoris monêre pœnitentem de errore; ita *Lugo d.* 22. *n.* 58. *Salm. de pœnit. cap.* 12. *p.* 4. *n.* 56. *Sporer p.* 274. *n.* 803. *Viva q.* 8. *art.* 5. *n.* 10. *Elbel p.* 332. *n.* 437. *et alii passim.* Ratio, quia tunc confessarius tenetur ad monitionem tantùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo. Hoc tamen valet pro confessario delegato ; aliter enim videtur dicendum de parocho, juxta dicta *l.* 2 (III). *n.* 40. *v. Strictiùs,* eò quòd parochus tenetur ex justitia reparar

grave damnum spirituale subditorum. Rectè autem addunt præfati AA. quemcumque confessarium tenêri advertere pœnitentem de nullitate absolutionis ei collatæ, si ille sit in articulo mortis, vel in gravi periculo non ampliùs se confitendi. Sed quid, si confessarius cum culpa gravi erravit circa valorem sacramenti, an tunc teneatur monêre cum gravi suo damno?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Bonac. q.* 7 *p. ult. n.* 4. *Suar d.* 32. *sect.* 6. *et.* 7. *cum S. Anton Sylvest. Nav. et Cord.* et probabilem censent *Salmant. de pœn. c.* 12. *p* 4. *n.* 56. *cum Vasq. Hurt. Aversa. etc.* Ratio, tùm quia tale præceptum non videtur obligare cum tanto dispendio; tùm quia, sicut ipse pœnitens non tenetur cum tanto incommodo sua peccata confitêri si monitus esset; ita nec confessarius. Excipit tamen *P Suarez*, si confessarius deceperit pœnitentem, relinquendo illum in occasione proxima peccandi.

Secunda sententia verò, quam sequimur, affirmat, et hanc tenent *Lugo, Viva, Spor. et Elb. ll. cc.* item *Tamb. Meth. Conf. l.* 3. *c.* 8. *n.* 5. *ac Leand. ap. Salm. loc. cit.* Ratio, quia, licèt confessarius ex charitate ejus susceperit audiendi confessionem pœnitentis, tamen, postquam audivit, tenetur ex officio, et ex quasi contractu cum pœnitente inito, ritè ipsi ministrare sacramentum; unde, si invalidè ministraverit ex sua culpa, tenetur utique etiam cum gravi suo damno, petitâ licentiâ, illum de errore monêre; et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Respondetur item secundæ, quòd pœnitens, si monitus esset, posset sine confessione aliter sibi providêri eliciendo actum contritionis; at confessarius non potest ipsum inscium relinquere in tanto gravi suo damno carentiæ gratiæ sacramentalis. Diximus, *petitâ licentiâ*, nam probabiliùs (contra alios) dicunt *Coninck, Bon. et Spor. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1785. quòd si ex monitione gravis sequeretur offensio pœnitentis non tenetur tunc confessarius, nec potest monêre, quia sigillum læderetur juxta dicenda *n.* 622. Item probabile videtur cum AA. primæ sententiæ, quòd si pœnitens iterùm alteri confessus fuerit, tunc non tenetur confessarius cum gravi incommodo eum monêre de nullitate primæ confessionis. Ratio, quia tunc jam moraliter certò pœnitens supponitur justificatus; et ideò sicut ille non tenetur cum gravi dispendio procurare integritatem confessionis, ita nec confessarius. Et idem potest dici, si pœnitens Eucharistiam deinde susceperit, quia (ut diximus *de sacram. in genere n.* 6. *cum D. Thoma, et aliis communiter*) Eucharistia cum attritione et bonâ fide suscepta, per accidens primam gratiam confert.

620. — Dubitatur II. Quid si error non fuerit circa valorem, sed circa integritatem confessionis, nempe si confessarius neglexerit interrogare de speciebus, et numero peccatorum? Respondetur: Si confessarius in hoc negativè se habuit non interrogando, tunc non tenetur monêre de errore, nisi intra confessionem, ut cum *Busemb.* dicunt *Lugo d.* 22. *n.* 75. *Sporer n.* 801. item *Suar. et Arriaga apud Croix n.* 1779. Et hoc etiamsi confessarius culpabiliter interrogare neglexerit. Ratio, quia obligatio faciendi confessionem integram directè afficit pœnitentem, non confessarium; unde, licèt confessarius teneatur intra confessionem interrogare pœnitentem de speciebus, et numero peccatorum, ut efformet judicium de statu causæ, et pœnitentis, finito tamen judicio, cessat in confessario hujusmodi obligatio. Si verò ipse positivè induxit pœnitentem, ne explicaret ille species sive numerum, tunc, si cum culpa gravi id fecerit, tenetur etiam extra confessionem cum licentia pœnitentis eum monêre de errore, sed sine scandalo, et sine gravi suo damno; ut benè ajunt *Lugo n* 73 *et Sporer l. c.*, nam sicut grave damnum excusat pœnitentem ab integritate confessionis, ita etiam confessarium. Quòd si confessarius in hoc non graviter peccaverit, tunc multò minor causa sufficiet ad eum excusandum à monitione facienda. Hinc rectè ajunt *Lugo l. c. Tamb. l.* 3. *c.* 8. *n.* 3. *cum. Fill. ac Suar. Arriaga apud Croix dicit. n.* 1779. quòd confessarius, qui bonâ fide deobligavit pœnitentem ab explicanda specie sive numero, regulariter non tenetur admonêre extra confessionem, quia regulariter (dico semper) sine incommodo, et rubore id facere non potest.

621. — Dubitatur III. Ad quid tenetur confessarius, si positivè deobliga-

vit, vel non monuerit pœnitentem de restitutione facienda? Respondetur: Si illum positivum deobligavit cum sua culpa gravi, omnes dicunt tenêri ad monitionem, etiam cum gravi incommodo, vel intra confessionem, si pœnitens brevi ad confitendum redeat; vel extrà petendo licentiam, si non redeat. Aliàs non monendo, vel monendo postquam pœnitens factus sit impotens, tenebitur ipse confessarius ad restitutionem: casu quo (intelligendum) pœnitens jam restituisset, si fuisset monitus. Ita communiter *Lugo d.* 22. *n.* 61. *Pal. p.* 18. §. 3. *n.* 5. *Bonac. de restit. q.* 7. *p.* 4. §. *ult. n.* 22. *Viva de pœn. q.* 8. *a.* 5. *n.* 10. *Elbel p.* 233. *n* 439. *Sporer p.* 274. *n.* 805. *et Salm. de pœn. c.* 12. *p.*4. *n.*50. *cum Gran. Gabr. Bonaps. et aliis passim.* Ratio, quia confessarius suo injusto consilio jam fuit causa damni. Si verò sine culpa gravi pœnitentem deobligavit, non tenetur jam cum gravi suo incommodo illum de restitutione monêre; tenetur verò, si commodè potest, ut dicunt *Salm. ibid. n.* 51. *cum Aversa, et Dicast.* Imò tenetur etiam cum aliquali suo incommodo, ut rectè ajunt *Lugo num.* 66. *et Elbel, Viva, ac Sporer ll. cc.*, quia ex charitate quisque tenetur cum levi incommodo reparare grave damnum proximi.

An autem confessarius, si tunc omittat monêre, cùm possit sine gravi suo incommodo, teneatur ipse ad restitutionem? Negat *Sanch. Cons. l.* 1. *c.* 3. *dub.* 5. *n.* 2. eò quòd confessarius (ut ait) tunc non tenetur ex justitia monêre, cùm non sit causa positiva damni, sed tantùm negativa, tacendo scilicet manifestari pœnitenti ejus cognitam obligationem; tenetur ergò ad monendum tantùm ex charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Et consentit huic opinioni *Cajetanus v. Restitutio c.* 7. *in fine*, ubi sic dicit: *Si datâ operâ* (confessarius) *docuit falsa, putans esse vera, non tenetur lege justitiæ.* Et idem ait *Nav. ap. Sanch. l. c.* Sed communiùs, et veriùs affirmant *Lugo n.* 63. *Sporer, Elbel, Viva ll. cc. et Salm. ibid. n.* 51. *cum Aversa, Dicast. etc.*; item *Aragon. et Salon. apud Sanchez.* Ratio, quia, licèt confessarius sine culpa saltem gravi pœnitentem deobligaverit à restitutione debita, tamen, cùm suum consilium pergat influere in damnum creditoris, cognito errore, tenetur ipse ex justitia causam damni auferre, si commodè potest, aliàs obligatur restituere, cùm hìc et nunc ipse sit causa damni, prout si quis sine culpa gravi accendit ignem in segetem alienam, tenetur postea (si commodè potest) ex justitia illum extinguere. *Vide dicta l.*3(IV). *n.* 994. Benè autem advertunt *Busemb.* ut suprà, *Lugo n.* 64. *et Bonac, l. c.* quòd cùm confessarius jam monuerit pœnitentem, priusquam ille fieret impotens, tunc ad nihil tenetur, etiamsi culpabiliter antea eum deobligaverit à restitutione; quia consilium tunc solùm influebat ex auctoritate confessarii, unde, revocato consilio, cesset sua auctoritas influere.

Sed quid si pœnitens tempore confessionis erat dispositus ad restitutionem, si monitus fuisset, et postea, mutato animo, nollet monitus restituere cùm posset? *Antoine p* 544. *qu.* 10. *r.* 2. dicit quòd tunc confessarius ad nihil tenetur, quia tunc confessarius suâ monitione jam aufert causam damni, et ideò si pœnitens non restituit, id ex ejus malitia provenit. Sed meritò sapientissimus *Lugo d. n.* 64., non excusat confessarium eo casu à restitutione: ratio, quia, esto is qui auctoritativè dat pravum consilium, revocato consilio ad nihil ampliùs teneatur, ut communiter docent DD. *lib.* 3 (IV). *n.* 559., hoc tamen procedit, quando damnum non est adhuc factum; non verò cùm ex consilio damnum est jam illatum alteri. Quando autem confessarius positivè, et culpabiliter deobligat pœnitentem dispositum ad restituendum, tunc ipse est causa, ut actu damnum creditori inferatur, cùm aliàs si non deobligaret, jam actu fieret restitutio. Unde, si damnum jam actu infertur, confessarius, etiamsi postea quærat inducere pœnitentem ad restituendum, si ille renuat, non excusabitur ipse à restitutione, cùm ipse fuerit causa damni illati.

Hoc, si confessarius positivè restitutionem impedivit. Si verò negative se habuit, negligendo monêre pœnitentem de restitutione, tunc distinguendum: Si inculpabiliter id egerit, non tenetur quidem cum gravi suo incommodo monêre pœnitentem; sed tenetur cum aliquali, ut diximus, quia charitas obligat quemquam ad reparandum cum levi suo incommodo grave nocumentum proximi. Et in hoc advertit

Lugo d. n. 63., incommodum mensurandum esse respectivè ad damnum; quod si sit gravissimum, aderit fortè obligatio illud reparandi etiam cum notabili incommodo. Si verò confessarius culpabiliter neglexit monêre de restitutione, meritò dicunt *Lugo, Elbel, ll. cc.* tenêri cum majori suo incommodo ad monitionem faciendam. An autem omittendo hanc monitionem, teneatur ipse restituere? Si inculpabiliter omittit, conveniunt omnes ad nihil tenêri. Sed dubium est, si culpabiliter omittat, an teneatur ad restitutionem?

Prima sententia absolutè affirmat, et hanc tenent *Nav. c.* 17. *n.* 22. *Fill. tr.* 32. *c.* 3. *q.* 12. *n.* 79. item *P. Nav. Mol. Sayr. Med. Arag. etc. apud Bon. de rest. d.* 1. *q.* 2. *p.* 11. *n.* 15. Quia (ut ajunt) confessarius ex officio tenetur pœnitentem docêre de sua obligatione, aliàs non docendo ipse est causa damni.

Secunda sententia, quam tenent *Less. l.* 2. *c.* 13. *n.* 77. *et* 78. *et Antoin.* p. 544. *q.* 10. *r.* 3. censet confessarium delegatum non tenêri : tenêri verò parochum, quia parochus ex officio obligatur impedire, ne sui subditi damnum aliis inferant.

Tertia sententia verò communissima, quam tenent *Suar. d.* 32. *sect.* 6. *n.* 9. *Pal. p.* 18. §. 3. *n.* 6. *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 6. *n.* 5. *et l.* 2. *c.* 11. *n.* 23. *Cabass. l.* 6. *c.* 13. *n* 11. *Azor.* 3. *p. l.* 4. *c.* 16. *q.* 3. *Elbel. n.* 440. *Salm. de pœnit. c.* 12. *p.* 4. *n.* 52. *Croix n.* 1781. *cum Vasq. Dian. p.* 1. *tr* 1. *r.* 1. *Bon. l. c. cum Sa, Valent. et Reg. Lugo d.* 22. *n.* 67. *cum Conc. Maldero, et communi* (ac probabilem putat ipse *Less. l. c.*), docet confessarium, sive delegatum sive parochum, non tenêri ad restitutionem. Ratio, quia delegatus tenetur ad monitionem ex sola charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Parochus autem, cùm ipse sit constitutus tantùm pro bono spirituali subditorum, tenetur quidem ex suo munere damna ipsorum spiritualia impedire, non autem temporalia aliorum. Et hoc verius puto dicendum (quidquid confusè dicat *Croix l. c.*), etiamsi confessarius studiosè negligat monêre pœnitentem, ut ipse non restituat; quia adhuc tunc deest positivus influxus in damnum aliorum, qui omninò requiritur ad obligationem restitutionis, ut fatetur idem *Croix l.* 3. p. 2. *n.* 148. et communiter docent DD. juxta *dicta l.* 3 (IV). *n.* 584.

622. — Dubitatur IV. An confessarius possit loqui extra confessionem cum pœnitente de defectu commisso in confessione, sine ipsius licentia?

Prima sententia dicit non solùm posse, sed etiam tenêri, et hanc tuentur *Suar. d.* 33. *sect.* 5. *n.* 3. *Petroc. t.* 4. *p.* 96. *n.* 3. *Spor. n.* 822. *et Fill. Turr. Hurt. Meratius. Lohn. etc. apud Croix n.* 1176. et probabilem putant *Laym. c.* 14. *n.* 15. *Pal. p.* 18. §. 3. *n.* 6. *Escob. l.* 16. *n.* 675. *Bon. p.* 15. §. *ult. n.* 21. *et Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 3. *n.* 44. Ratio, quia talis monitio supplet, et perficit eamdem confessionem inchoatam, quæ imperfecta manserat; unde, etiamsi pœnitens licentiam negaret, poterit confessarius ei manifestare defectum, cùm esset tunc ille irrationabiliter invitus.

Secunda sententia verò, cui subscribo, id negat, eamque tenent *Sanch. de matr. l.* 3. *dist.* 16. *n.* 3. *Lugo dist.* 23. *n.* 130. (qui ait contrariam repugnare communi sensui theologorum) et probabiliorem censent *Croix, Pal. Escob. ll. cc. cum Soto, Vict. Fagn. Rodr. Philiarc. et Salm. ib. cum Sylvio, Val. Bonac. Reg. Aversa, Gab. Megala, Graff. et Dian.* Ratio potissima, quia, licèt monitio illa fiat ad reparandum defectum præteritæ confessionis, attamen, cùm non sit cum illa conjuncta, et judicium jam fuerit completum, evadit illicita, eò quòd esset quædam peccati exprobratio, et ideò odiosam confessionem redderet. Hoc tamen intelligendum, si confessarius judicium jam perfecerit, absolutionem impertiendo; nam si non absolverit, vel quia oblitus fuerit absolutionem dare, vel quia eam malè protulerit, tunc valde probabiliter dicit *Croix dicto n.* 1776. *cum Stoz, et Arriaga,* benè posse confessarium, non petitâ licentiâ, dicere pœnitenti eum non absolvisse; tunc enim reverà nulla intervenit peccati exprobratio.

623. — Quæ et quanta sit obligatio confessarii audiendi pœnitentes?

« Respondetur 1. Quivis sacerdos » etiam simplex, quando non est alius » paratus, tenetur in extrema necessi- » tate, v. g. in periculo mortis audire, » et absolvere volentem confitêri. Ra- » tio est lex charitatis.

« Resp. 2. Parochus et quivis sacer- » dos curatus tenetur audire confessio- » nem sui subditi, non tantùm in casu

» necessitatis, aut præcepto confessionis urgente, sed etiam, saltem per se, vel alium, quoties pœnitens id rationabiliter petit; v. g. si sit in gravi aliqua difficultate spirituali, vel velit promereri jubilæum, etc. quia tenetur ejus bonum spirituale promovêre. *Suar. Vasq. Lugo, etc.* Si tamen nimis frequenter, vel intempestivè peteret, excusaretur. *Avers. q.* 16. *sect.* 11. Quòd si etiam semel tantùm, vel bis negaret, aut differret, non peccaturum graviter, ob levitatem materiæ, docet *Suar. contra Bon.* Admittique *Aversa. l. c.* si non petat ex urgenti occasione, v. g. solemnis festi, etc. » (*Vide dicta hoc lib.* 6(v). *n.* 58.)

« Resp. 3. Quotiescumque pœnitens ex mera devotione vult confitêri, parochum tenêri illum audire, contra *Sylv. Reg. etc.* docent *Azor, Suar Con. Bon. Molf. Lugo etc.* Sed rectè limitat *Avers. l. c.* si non adsint alii confessarii delegati, et parochus non legitimè impediatur.

« Resp. 4. Reliqui sacerdotes, per se loquendo, non tenentur audire confessiones; si tamen audire cœperint, tenentur absolvere, nisi quid obstet, neque possunt remittere ad alium: quia pœnitens eo ipso habet jus ad absolutionem, nec potest fructu, et gratiâ sacramenti privari. *Avers. l. c.* »

— 624. Rogatur I. An confessarius non parochus teneatur cum periculo vitæ absolvere moribundum existentem in mortali?

Prima sententia negat tenêri, et hanc defendunt *Nav. Man. c.* 24. *n.* 9. *Coninch. d.* 25. *n.* 89. item *Soto, Mald. et Sa, ap. Lugo d.* 22. *n.* 12., qui probabilem putat. Ratio, quia dum proximus potest absolutè à periculo damnationis se liberare, eliciendo actum contritionis, non est in tanta necessitate, ut alter teneatur ei succurrere cum periculo vitæ. Limitat verò *Coninch. l. c.* si talis infirmus sit in extrema necessitate, nempe si ignoret contritionem esse sibi necessariam, vel nesciat eam elicere : quod reverà censeo in rudibus ut plurimùm accidere.

Secunda sententia tamen, quæ mihi magis arridet, affirmat, eamque tenent *Suar. d.* 9. *sect.* 2. *n.* 3. *et d.* 32. *sect.* 7. *n.* 1. *Cont. Tourn. de pœnit. part.* 2. *cap.* 8. *art.* 6. *n.* 897. *et seq. et Valent. ac Lorca ap. Lugo n.* 12. Ratio, quia, esto in rigore loquendo posset moribundus per contritionem sibi providêre, tamen non potest negari, quòd magno periculo exponatur ille suæ æternæ salutis, si absque absolutione relinquatur; et sicut cùm certa est damnatio proximi si non absolvatur, tenêris certam mortem subire; ita dico, cùm proximus est in probabili periculo damnationis, tenêris ei subvenire cum probabili periculo mortis, ex lege charitatis, quæ obligat in pari periculo exponere vitam temporalem ad salvandam vitam proximi spiritualem. Si tamen sacerdos nesciat, eum esse in mortali, non tenetur absolvere cum periculo vitæ, ut dicunt *Tolet. et Verricel. apud Cont. Tourn.* qui non reprobat [1].

625. — Rogatur II. An simplex sacerdos, qui degit in oppido, ubi talis esset penuria confessariorum, ut incolæ gravi laborarent necessitate spirituali, utrùm hic tutus sit in conscientia, si negligat confessiones excipere, vel, cùm possit, ad eas excipiendas se habilem reddere? Apud nullum auctorem de re morali tractantem hoc dubium inveni discussum; tantùm ad manus mihi pervenit quidam libellus, cui titulus : *Parroco de villa* et cujus auctoris doctrinam ac pietatem varia ejus Opuscula satis comprobant; ubi hæc habentur : *Chi ha talento per confessare, e vede nella sua terra la mancanza della confessione, e conosce o che non si frequenta, o si strapazza, e tenuto ad amministrare tal sacramento; e se non è d'età molto avanzata, è tenuto in coscienza ad abilitarsi al meglio che può* [2]. Affert idem auctor auctoritatem Patris Pavone Societatis Jesu, viri admodùm docti et pii, qui in suis operibus sic scripsit : *L'obligo come sacerdote è di ubbidire al mio prelato, quando mi comanda che confessi, e non ho legittimo impedimento, perchè il prelato può comandarmi, ed io non ho ragione di tener ozioso il talento... Di più ho obligo di offerirmi al Vescovo, e di chiederli facoltà di confessare, quando io mi accorgo essere in grave*

[1] Hanc secundam affirmativam sententiam *S. Alph.* in *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 125. vocat veriorem.

[2] *Id est :* Si quis confessionum excipiendarum capax est, videtque in loco ubi degit, deficere confessiones aut non frequentari aut malè peragi, ipse sacramentum pœnitentiæ administrare tenetur ; quinimo si non jam ætate provectior sit, ad hoc idoneum se, quàm optimè potest, reddere obligatur. *Edit.* A. LECLÈRE.

bisogno il popolo per mancamento de' confessori [1].

Breviter dicam super hoc puncto quid sentiam. Certum est, quòd sacerdotes sunt à Deo constituti, ut saluti animarum incumbant; sicut enim divinus Pater misit Filium suum, ut salvaretur mundus per ipsum, ita Christus Dominus misit sacerdotes, ut in suum officium succederet, et pro eo legatione fungerentur, ut ait Apostolus 1. *Cor.* 3. et ipse Christus Dominus (Joan. 20. 21.): *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.* Ideò Concilium Trident. *sess.* 23. *c.* 14. requirit, ut promovendi ad presbyteratum, *ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda sacramenta... idonei comprobentur.* Præcipua autem sacerdotum obligatio est ministrare Eucharistiæ, et pœnitentiæ sacramenta, ad hoc enim sacrificandi, et absolvendi à peccatis confertur eis duplex potestas. Imò specialiter ad hoc munus absolvendi Christus Dominus Spiritum sanctum infudit, ut ipse testatus fuit *loc. cit.* dicens: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hæc cùm dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergò, si Christus misit sacerdotes præcipuè ad salvandas animas, absolvendo eas à peccatis, sequitur hoc esse proprium sacerdotum munus, ac consequenter ipsos tenêri saltem in gravi populorum necessitate suam potestatem exercêre, et ad hoc se habiles reddere, ne dicatur, quòd in vacuum gratiam Dei receperint (2. *Cor.* 6.). His positis, non video quomodo sacerdotes illi, qui ob desidiam ab hoc onere se subtrahunt, possint esse tuti in conscientia, et excusari ab exprobratione Domini, ac à supplicio damnationis inflicto servo illi otioso qui talentum abscondit, ut habetur *Matth. c.* 25. *v.* 18., quem textum interpretes (ut *Cornelius à Lapide, Calmet, et Tirinus, cum S. Ambrosio*) propriè explicant de eis, qui possunt suà operà procurare animarum salutem, et negligunt: *Notent hoc* (ait *Cornelius*) *qui ingenio, doctrinâ, aliisque dotibus sibi à Deo datis non utuntur ad suam aliorumque salutem, ob desidiam, vel metum peccandi; ab his enim rationem resposcet Christus in die judicii.* Nec dicant hujusmodi sacerdotes satis suam obligationem explêre, si alio modo animabus subveniant, nempe instruendo, corrigendo, orando, quin sacramentum confessionis ministrent; nam illis tenentur subvenire in eo, quo indigent ad propriam salutem. Si enim proximus indiget cibo, in cibo debes ei subvenire, non in vestibus. Sæpè autem accidit in oppidulis, quòd plures fortè non egeant instructione, aut monitione, quia fortè jam sunt satis instructi, et parati ad confessionem; sed deest ipsis sacerdos, qui eorum confessiones excipiat. Nec valet dicere, quòd sacerdos simplex, si teneretur confessiones excipere, teneretur tantùm ex charitate, sed hæc non obligat cum gravi incommodo, prout esset labor insumendus ad acquirendam scientiam satis necessariam ad excipiendas confessiones. Nam respondetur, quòd licèt exercitium confessiones excipiendi sit opus charitatis, tamen non oritur ex simplici motivo charitatis, sed ex proprio sacerdotis officio, cui ex Christi institutione hæc obligatio est annexa, eique satisfacere debet sacerdos, quando urget populi necessitas. Hæc mihi dicenda videntur: cæterùm sapientiorum judicio ea sedulius consideranda relinquo.

[1] *Id est:* Meum est sacerdotis, morem gerere prælato præcipienti, ut confessiones excipiam, nulla ratione præpeditus; etenim penes prælatum est præcipere, meum verò curare, ne facultates ingenii otiosæ existant. Imo cùm compertum habeo, populum ob confessariorum penuriam in gravi versari necessitate, teneor operam meam Episcopo offerre, confessionesque excipiendi facultatem petere. *Edit.* A. Leclère.

DUBIUM VI.

Quæ scientia, et prudentia requiratur in confessario?

626. — « Resp. 1. Ut sacerdos ritè « absolvat, debet, quantum moraliter » fieri potest, omnia peccata pœnitentis » intelligere, quia alioqui is frustrà » teneretur recensere.

Unde resolves :

« 1. Peccat, qui absolvit eum, cujus » peccata per negligentiam non satis » intellexit, quia fert sententiam, inco- » gnitâ causâ. Validam nihilominùs esse » absolutionem, sive propter somnum » etc. ut dictum suprà *c.* 1. *dub.* 3. *art.* » 4. sive propter cantum, vel lingnam » impeditam pœnitentis (sine hujus ta- » men culpa) aliqua non intellexerit, » docet *Dian.* 3. *p. t.* 4. *r.* 109, *et p.* 4. » *t.* 4. *r.* 198. Item *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* » 9. *ex Henr Suar. Sylv. Merc. in* 3. *p.* » eò quòd essentia et effectus sacra- » menti consistere possit absque inte- » gra et specifica peccatorum explica- » tione, si sine culpa pœnitentis omit- » tantur. *Vide Dian. l. c.*

« 2. Si tamen pœnitens post confes- » sionem intelligat, unum, vel plura » mortalia non fuisse intellecta, debet » ea repetere in sequenti confessione, » sive apud eumdem, sive apud alium » confessarium. *Laym. Dian. ll. cc.*

« 3. Confessarius absolvens ex igno- » rantia, quem absolvere non poterat, » dupliciter peccat; nimirùm ignoran- » tiâ eorum quæ ad officium suum » spectant, et indebitè absolvendo. » *Tann. in t.* 2. *d.* 4. *q.* 9. *d.* 1. *n.* 12. » *Lugo d.* 16. *s.* 4. *n.* 185.

627. — « Resp. 2. Ut confessarius va- » lidè absolvat, requiritur et sufficit » cognoscere peccata, saltem sub con- » fusa ratione peccati. Ut verò licitè, » requiritur ea scientia, ut possit ferre » prudens judicium in hoc foro; ideò- » que debet scire 1. quæ sint mortalia, » quæ venialia, saltem ex genere suo.» (*Nota hìc ex Lugo d.* 22. *n.* 70. *Spor n.* 783. *Holzm. n.* 727 *et Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 1. *n.* 4. *cum Gran. non esse necessarium, ut confessarius in omnibus judicet, quæ sint peccata gravia, vel levia; sufficit, si sciat hoc judicare in iis quæ communiter occurrunt : reliqua autem audiat, et absolvat. Insuper docent Salm. l. c. in fin. cum Suar Sanch. Dic. Con. etc. quòd licèt in aliquo casu confessarius non discernat, quæ sint gravia, aut levia; si pœnitens bonâ fide dicit peccatum suum, confessio valet; et quamvis postea advertatur fuisse mortale, non est cur repetatur in alia confessione.*) « 2. Species, et cir- » cumstantias necessariò explicandas. » 3. Spectantia ad restitutionem bono- » rum, et famæ. 4. Casus reservatos, et » excommunicationes saltem commu- » niores. 5. Censuras, et irregularita- » tes communiores, pro sacerdotibus. » 6. Requisita in pœnitente ad bonam » dispositionem. 7. Remedia peccatis » opportuna. Circa quæ omnia notan- » tur hæc tria.

« *Primò* sufficere, si ea sciat medio- » criter, ita ut saltem norit prudenter » de omnibus dubitare, et doctiores » se, vel libros consulere. » *Meliùs dicunt Salm. ibid. n.* 7. *cum Suar. et communi, satis esse, si confessarius intelligat, quæ frequentiùs accidunt, et de aliis sciat dubitare*).

« *Secundò*, majorem, minoremque » requiri, ac sufficere scientiam, pro » diversitate locorum, et pœnitentium *Bon. dist.* 5. *q.* 7. *p.* 2. §. 2.

« *Tertiò*, graviter peccare tùm eum, » qui sine sufficienti scientia huic mu- » neri se ingerit, tùm eum, qui talem » sine necessitate constituit, aut cùm » possit corrigere, tolerat, *Laym. lib.* » 5. *c.* 13. *Bon. l. c. Lugo.*

628. — Excusatur tamen confessarius qui caret sufficienti scientiâ, si adsit necessitas, nimirùm si aliter pœnitentes deberent diù carêre confessione, ut evenit in captivis; ita *Lugo d.* 22. *n.* 74. *et Salm. de pœn. c.* 12. *p.* 1. *n.* 12. *cum Suar etc.* Et idem dicunt *Lugo ib. et Aversa ap. Salm. l. c.* pro parvis oppidis, aut triremibus, ubi (ut ajunt), si habêri nequeunt docti sacerdotes, deputari possunt minùs docti, quales possint habêri. Admonendi tamen hi sunt de obligatione discendi.

Cæterùm, qui ad hoc munus excipiendi confessiones inhiant, non facilè sibi suadeant, quòd satis idoneos ad tantum munus se reddere possint sine diuturno studio scientiæ moralis; pro qua certè non sufficit aliquam percurrere Summulam earum quæ circumferuntur; nec satis est generalia principia hujus facultatis scire, ut quidam, qui (casuistas contemnentes) litteratorum arrogant sibi nomen, autumant. Moralis enim scientia non solùm valde necessaria est christianæ reip. cùm ex ea dependeat bonum regimen animarum, sed etiam est summoperè difficilis; tùm quia ipsa generalem notitiam requirit omnium aliarum scientiarum, officiorum, et artium; tùm quia tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tùm quia in magna parte constat tot legibus positivis, quæ nonnisi apud casuistas al-

latæ inveniuntur, et maximè apud recentiores, cùm hujusmodi leges in dies prodeant; demùm difficillima evadit propter innumeras casuum circumstantias, ex quibus resolutionum pendet variatio : nam ex circumstantiarum diversitate diversa applicanda sunt principia : et in hoc difficultas consistit, cùm nequeat id fieri sine magna discussione, vel plurium accurata lectione librorum, qui res examinant et dilucidant.

Nota obiter hìc, quòd Episcopus non possit cogere confessarios regulares ad interveniendum in Congregationibus casuum conscientiæ, ex decl. S. C. quam refert *P. Zaccharia apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1520. Sed contrà adest decr. S. C. disciplinæ respectu ad superiores regulares Italiæ datum 8 Nov. 1752. et approbatum à *Benedicto XIV* ubi provisum fuit, ut in omnibus conventionibus Regularium, in quibus sunt confessarii ab Episcopo approbati, omninò fiat lectio, et conferentia casuum conscientiæ, juxta decreta *Clementis VIII.* et ut ubi conferentia non fit, teneantur prædicti confessarii assistere conferentiæ casuum ab Episcopo statutæ.

« 1. Si pœnitens advertat, sacerdo- » tem non percipere peccati gravita- » tem, tenetur illum monêre, se pec- » casse mortaliter.

« 2. Qui sciens prudens confitetur » ei, quem scit suam conscientiam » dijudicare non posse, tenetur con- » fessionem repetere apud peritiorem : » quia graviter peccaret sic con- » fitendo.

629. — « Resp. 3. Prudentia requi- » ritur tùm in instructione, monitione, » curatione pœnitentis, tùm in in- » terrogatione. Et quidem si prudenter » judicet integrè esse confessum, v. g. » quia benè instructus potest, et solet » adhibêre diligentiam debitam. « (*Vel quia de brevi est confessus*) « non tenetur » quidquam interrogare, aliàs tenetur » ut habet communis (*Dian.* tamen *p.* » 2. *tr.* 15. *r.* 7. *ex Nav. et Valer.* negat » esse mortale, non examinare aliquam » circumstantiam ex oblivione *Vide* » *etiam C. de Lug. d.* 22.) : quia tam- » quam judex debet curare integrita- » tem judicii, et tamquam medicus, » ut morbi, et vulnera perfectè dete- » gantur; cavendo interim 1. Ne exa- » men sit curiosum de non necessariis, » unde confessarii existimatio, sacra- » menti dignitas et pœnitentis pro- » fectus minuatur. 2. Ne sit indiscre- » tum, v. g. de iis, quæ moraliter » certum est à tali non solêre committi, » vel ex quibus discat peccare pœni- » tens, vel de inverecundis invere- » cundè, vel de numero nimis anxiè, » si ex dictis probabiliter æstimari » possit. 3. Ne sit intempestivum, et » sinatur priùs se explicare quantum » potest, ne importunitate terreatur. » Quod verò quidam monent, expedire » ut pœnitens inter confitendum non » interrumpatur, id *C. de Lugo d.* 22. » *n.* 15. universim non probat : præ- » sertim si confessio non sit brevis, » quia facilè aliqua excidunt è memo- » ria. » (*Vide dicta num.* 607. *in fin.*)

Unde resolves :

« 1. Si sacerdos advertat pœnitentem, » etiam post sufficientem diligentiam, » peccatum aliquod, aut circumstan- » tiam necessariam omittere probabi- » lius ac verius est, per se loquendo, » tenêri interrogare ; etsi neget *Sa*, » *v. Confessor,* et *Medin.* docens, si » diligenter examinatâ conscientiâ » unius sit oblitus, non tenêri con- » fessarium illud revocare in memo- » riam, nisi cedat in damnum proximi: » quod *Vasq. qu.* 93. *d.* 7. *num.* 3. vi- » detur dicere esse probabile : verùm » alii rejiciunt. *Vide C. de Lugo d.* 22. » (*Et rectè quidem rejiciunt, ut tenendum cum communi sententia, quam docent Suar. d.* 23. *sect.* 3. *n.* 7. *Laym. c.* 13. *qu.* 5. *et Pal. p.* 18. §. 2. *n.* 3. *cum Tol. Nav. Con. Graff. Henr. et aliis ex cap. Omnis, et ex Rituali Romano allatis n.* 607.)

630. « 2. Etsi confessarius, cui evi- » denter constat peccatum pœnitentis, » quod tamen ipse neget, non debeat » illum absolvere : quando verò ex » aliorum relatione, vel suspicione id » habet, standum est pœnitentis con- » fessioni, cui in hoc foro, tam *pro*, » quàm *contra* se fides habetur : (*Suar.* » *t.* 4. *d.* 32. *sect.* 3. *Fag. p.* 2. *l.* 6. *c.* » 4. *n.* 38. *citati à Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* » 185.) In utroque tamen casu pru- » dentis confessarii est, 1. Cautè, et à » longè, tùm propiùs interrogare 2. » Si nihilominùs neget, prudenter ju- » dicare, an non potuerit oblivisci, » vel confessus esse alteri, vel putare » non esse peccatum, vel simili de

» causa excusari, ita ut debeat ab-
» solvi, *Dian. l. c. ex Sylv. Nav. Tol. etc.*
» 3. Si peccatum illud norit ex con-
» fessione complicis, non uti illâ
» scientiâ nisi in genere, quærendo,
» an non aliud conscientiam gravet, et
» excitando ad majorem contritionem,
» ob periculum indirectæ revelationis,
» aut etsi complex dederit veniam, ob
» periculum scandali. *Vide Laym. c.* 24.

631 — Diligentiùs hîc videndum; quid debeat agere confessarius cum pœnitente, de quo sciat, vel suspicetur aliquod peccatum, quod ille non confitetur? Distinguendum, si sciat extra confessionem, et noverit ex propria scientia, putà furantem aspiciendo, vel audiendo blasphemantem, sine dubio non debet absolvere, si ille negat; modò non adsit prudens dubium, an alteri fuerit confessus, vel justam habeat causam tacendi; ita communiter omnes cum *Bus. Laym. c.* 14. *n.* 35. *Suar. d.* 52. *sect.* 3. *n* 9. *Lugo de* 22. *n.* 21. *Conc. p.* 604. *n.* 23. *Sporer n.* 802. *Mazzot. p.* 431 *Viva qu* 8. *art.* 5. *n.* 2. *Elbel n.* 454. *Holz. n.* 721. *et alii passim.* Si verò confessarius id habet ex suspicione, vel ex aliorum relatione, dicunt etiam communiter *Suar. Laym. Holz. Spor. et Mazz. ll. cc.* quòd post diligentem interrogationem regulariter debet absolvere negantem: tunc enim putare debet quòd ille aut fuerit peccati oblitus, aut alteri confessus, vel quòd habeat justam causam reticendi, aut relatores deceptos fuisse; quia in hoc foro (et docent omnes cum *D. Thoma Quodlib.* 1. *a.* 12.) omninò pœnitenti credendum est tàm pro se, quàm contra se. Sed non alienum à ratione mihi videtur id quod dicit *Elbel l. c.*, nempe quòd si confessarius notitiam habeat alicujus peccati ex certa relatione aliorum, tunc non posset absolvere pœnitentem illud negantem: reverà enim: si istius crimen mihi referrent testes tam graves, qui de eo me redderent moraliter certum, et ex alia parte certus essem quòd pœnitens non potuerit oblivisci, nec ullam causam reticendi habeat, tunc non auderem huic absolutionem impertiri: nam regulam illam quòd credendum sit pœnitenti, dico procedere quidem in re dubia, non verò in re moraliter certa; moralis etenim certitudo vera certitudo est.

Si autem confessarius noverit peccatum ex confessione alterius, tunc utique non poterit specialiter pœnitentem de illo interrogare, nisi expressam ab illo altero licentiam habeat, sed tantùm poterit generatim interrogare; et in hoc dico, quòd confessarius non sit nimius in interrogationibus repetendis, quia in hoc etiam esset periculum revelationis. Ita communiter *Laym. Spor. Bus. etc.* ut supra. Non improbabiliter tamen dicunt *Nav. Man. c.* 8. *num.* 17. *v.* 21. *cum Sylv. et Laym. Spor. ac Holz. ll. cc.* quòd si aliquod peccatum sit commune talibus personis, possit de eo speciatim interrogare, prout in sponsis commune est prolabi in tactus inhonestos, vel saltem in pravas cogitationes. An autem possit confessarius casu quo complex se confitens neget peccatum, illum absolvere? Affirmant posse, et debère *Luc. dict. num.* 21. *Anacl. p.* 618. *n.* 42. *cum Gob. et Herincx, ac Dian. p.* 5. *tr* 11. *r.* 21. *Elbel* autem *p.* 14. *n.* 44. censet debère absolvere sub conditione. Sed meliùs meo judicio sentit *Croix n.* 1969. Citans *Suar. Dic. et Ills.* quò eo casu nullo modo absolvat, sed tantùm aliquid oret ad occultandam negationem absolutionis. Et huic adhæret *Viva l. c.* dùm dicit, quòd cùm confessarius prudenter judicat pœnitentem sacrilegè negare peccatum, non debet eum absolvere.

632. — « 3. Interrogationes in ma-
» teria castitatis debent esse paucæ, et
» cautæ, ne vel occasionem det inves-
» tigandi, aut traducendi confessionem,
» aut ignorantem doceat, aut offendat,
» aut se, vel illum periculo exponat.
» Ac si hæc timeat, potiùs pati debet
» aliquid deesse integritati materiali.
» Et quidem si in hac materia negan-
» tur cogitationes, non opus est pro-
» gredi ad opera: rudiores tamen cogi-
» tationes negant, verba et opera roganti
» fatentur: quòd illas non æquè agno-
» scant, aut advertant. *Vide Laymann*
» *hic cap.* 13. *Conin. dist.* 7. *dub.* 7.
» *Fagund. præc.* 4. *l.* 4. *c.* 2. *Dian. p.*
» 3. *t.* 4. *r.* 99.

CAPUT III.

DE ADJUNCTIS PŒNITENTIÆ.

DUBIUM I.

Quid sit sigillum confessionis, et qui ad illud teneantur?

633 An in hac materia sigilli liceat uti opinione probabili?
634 Quomodo servari debeat sigillum?

635 Quot peccata committat qui sigillum violat?
636 Non est obligatio sigilli ex confessione ficta, neque ex secreto commisso extra confessionem?
637 I. Quid, si pœnitens discesserit indispositus? II. Quid in dubio, an dixerit aliquid intrà vel in ordine ad confessionem?
638 In quibus casibus non frangatur sigillum?
639 An confessarius possit et teneatur dare pœnitenti non absoluto schedulam confessionis factæ, vel absolutionis acceptæ?
640 Quæ cadant sub sigillo? Cadunt I. Peccata pœnitentis etiam venialia. II. Peccata complicis. An liceat interrogare de complice (*Remissivè ad num.* 491.)
641 Dub. 1. An liceat monêre complicem ex licentia pœnitentis? Dub. 2. Quomodo cadit sub sigillo etiam objectum peccati? III. Cadit pœnitentia imposita. IV. Cadunt peccatorum circumstantiæ. An cadant virtutes, et revelationes?
642 An cadant defectus naturales pœnitentis?
643 Quid, si tales defectus per se pateant, nempe si pœnitens sit blæsus, surdus, etc.?
644 Quid, si sit scrupulosus? Et quid, si confessarius advertat intra confessionem pœnitentem esse surdum?
645 Qui teneantur ad sigillum? Tenetur I. Confessarius.
646 Quomodo debeat confessarius respondêre, si interrogetur, an audierit aliquod peccatum, vel an absolverit?
647 II. Superior requisitus pro licentia peccati reservati. III. Interpres. IV. Qui audit confessionem furtivè aut casu, vel ex necessitate, putà in naufragio, etc. V Is cui sacrilegè revelatum est peccatum. VI. Confessarius fictus. VII. Doctor consultus. VIII. Scriptor confessionis. IX. Confessionem scriptam legens. X. Juxta aliquos etiam pœnitens, sed hoc improbabiliter.
648 Fusiùs discutitur quæstio I. An doctor consultus à confessario de licentia pœnitentis teneatur ad sigillum?
649 Qu. II. An teneatur is, quem consulit pœnitens pro confessione facienda?
650. Qu. III. An qui legit confessionem alterius scriptam?
651 Quomodo debeat esse licentia data à pœnitente ad loquendum? Debet esse I. Expressa. II. Libera. III. Non revocata. IV Sufficit autem, si detur voce. V. Vel si detur facto, scil. si pœnitens incipiat loqui.
652 An confessarius possit loqui de peccatis cum pœnitente statim post absolutionem? An possit monêre pœnitentem de errore in confessione commisso? (*Remissivè ad num.* 622.)
653 An possit loqui intra confessionem de auditis in alia?
654 An frangat sigillum confessarius, dicendo se audivisse in aliquo loco tale peccatum? Dub. I. An violet sigillum manifestans peccata alicujus loci? Dub. II. Quid, si dicat, religiosum alicujus conventûs, vel ordinis commisisse tale peccatum?
655 An liceat uti notitiâ confessionis ad externam gubernationem?
656 Dub. I. An confessarius, ob peccatum à subdito auditum, possit eum amovêre ab officio?
657 Dub. II. An possit negare suffragium ei, quem ex confessione noverit indignum? Et an ad hoc possit uti aliquo prætextu? An confessarius possit uti notitiâ confessionis ad custodiendas res suas, aut diligentiùs invigilandum, aut ad alia?
658 Dub. III. An possit negare communionem, aut ordinem, aut assistentiam in matrimonio pœnitenti sine absolutione dimisso?
659 Dub. IV. An possit uti notitiâ confessionis ad se cavendum ab insidiis sibi paratis? An possit se celare à pœnitente, quem per confessionem aliasreit nov in plura crimina solêre prolabi, etsi alii celationem non advertant? Et an possit aufugere à pœnitente indisposito, qui eum minis exterret, si non absolvat?
660 Dub. V. An possit celebrare in Ecclesia, quam ex confessione noverit pollutam? Dub. VI. An tenearis pergere ad confitendum ei, quem sciveris ex confessione non esse confessarium?
661 Confessarius non tenetur cavêre quascumque leves suspiciones aliorum.

633. — Ante omnia pro dilucidatione quæstionum, quæ infrà apponentur, videndum an in hac materia sigilli sacramentalis liceat uti opinionibus probabilibus! *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1946. *ex Diana. Gobat et Stoz. vitalis ibidem. n.* 1945. tantùm dicit expedire, quòd sequamur sententias faventes sigillo. Sed meliùs *Viva in Append. ad propos. damn.* §. 9. *circa fin.* ait neminem posse uti scientià habità ex confessione, nisi certum sit moraliter (aut saltem certè probabilissimum) quòd ex tali usu nulla eveniat confessionis revelatio, et nullum pœnitendi gravamen. Ratio, tùm quia hoc expetit reverentia debita sacramento (sed hæc prima ratio non satis convincit, cùm plures et graves DD. ut *Sanch. Pontius, Vasq. Salon. et alii citati l.* 1. *n.* 51. doceant non esse obligationem reddendi sacramentis, prout cæteris præceptis divinis, reverentiam plùs quàm probabilem); tum quia aliter probabile gravamen pœnitenti inferretur, ob quod confessio odiosa ei redderetur. Et hæc ratio quidem valde urget; ut enim dictum est, non est licitum uti opinione probabili in præjudicium juris certi quod alter possidet; pœnitens autem possidet jus, ne occasione suæ confessionis ullum patiatur gravamen. Quidquid igitur alibi dixerim, re accuratiùs perpensà, puto hìc omninò dicendum, non licêre uti opinionibus, ex quarum usu certum non sit moraliter, nullum pœnitenti gravamen inferri.

634. — « Resp. 1. Sigillum hoc est » obligatio juris divini strictissima in » omni casu, etiam quo integri regni » salus periclitaretur, ad tacendum, » etiam post mortem pœnitentis, dicta » in confessione (id est in ordine ad » absolutionem sacramentalem) om- » nia, quorum revelatio sacramentum » redderet operosum vel odiosum.

Unde resolves :

635. — « 1. Violatio hujus sigilli du- » plicem habet malitiam, sacrilegii, » contra reverentiam sacramento de-

» bitam. et injustitiæ, ex pacto virtuali » inter pœnitentem et confessarium de » secreto isto servando omni casu. » *Dian. p.* 5. *t.* 11. *r.* 2. *ex Fagund.* » *Kellison. etc.* Neque hìc datur parvi» tas materiæ. *Dian. p.* 5. *t.* 5. *r.* 8. » *ex Malder. Baldell. etc.* » (*Meliùs dicendum quòd triplicem habet malitiam, nempe sacrilegii contra sacramentum ; infidelitatis gravis, cùm ex parte confessarii intercedat onerosa, quamvis tacita, promissio secretum servandi: item detractionis, si peccatum non sit publicum. Ita Sporer, Ronc. Croix. et alii communiter.*)

636. — « 2. Non inducitur hæc obli» gatio 1. Per confessionem factam » fictè, v. g. ad furandum, illudendum, » vel sacerdotem pervertendum » (*vel ad se conquerendum*) « etsi hoc casu ad» huc prudenter tacendum sit. *Vide* » *Dian. p.* 5. *t.* 11. *r.* 26. » (*Est commune cum Holzm. n.* 703. *Conc. p.* 737. *et aliis passim.*) « 2. Si quis extra confessionem » accipiat aliquid sub sigillo confes» sionis; quia tantùm est obligatio se» creti naturalis gravior, aut levior, pro » rei exigentia. » (*Ita etiam Conc. et Holzm. ll. cc. ac Nav. Man. c.* 8. *n.* 18. *cum Innoc. Panorm. Cajet, Soto, et communi.*)

637. Nota hìc I. quòd confessarius tenetur ad sigillum, etsi pœnitens discedat indispositus, modò iste dixerit peccata ad obtinendam absolutionem; ita *S. Th. in* 4. *d.* 21. *q.* 3. *art.* 1. *ad.* 1. *Lugo d.* 23. *n.* 45. *Conc. p.* 737. *n.* 5. *Ronc. p.* 99. *q.* 2. *Holzm. nu.* 703. *Spor. nu.* 809. *et Salm. de pœnit. c.* 14. *p.* 2. *n.* 15. *ex communi.* Notandum II. quòd adhuc in dubio an aliquid sit dictum à pœnitente in ordine ad confessionem, confessarius teneatur ad sigillum, *Suar. et alii apud Salm. ibid. n.* 18. *communiter;* item *Bon. q.* 6. *p.* 2. *n.* 4. *cum Reg. Graff. Suar. et aliis* ; item *Renzi p.* 320. *q.* 6. *Tamb. c.* 3. *n.* 20. *Mazz. p.* 582. *Croix n.* 1946. *cum Regin. et Schilder. contra Bald.* Ratio, quia aliàs redderetur odiosa confessio, dùm alioquin plura peccata reverà in confessione audita, ob defectum memoriæ, et hallucinationem confessarii possent impunè manifestari.

638. — « 3. Non frangitur sigillum : » I. Si in genere dices, Titium tibi » confessum esse venialia, aut esse pro» bum, innocentem, modò non dicas » in iis circumstantiis, ex quibus col» ligi possit, alios esse nocentes, vel » confessos mortalia. II. Si dicas, » tibi esse confessum, etsi in certis » cumstantiis hoc quoque perici » sum sit. *Laym. c.* 14. *n.* 21. Imò » pœnitens verbo, vel facto (v. g. cl » accedendo) significaverit, se n » sciri quòd sit confessus, confes» rium revelare sigillum volunt *R* » *Navar. et Mercer apud Dian. t.* 5. » 11. *resol.* 47. » (*Et rectè consenti Sporer. n.* 825. *et Holzm. n.* 708. *c aliis.*) » quia pœnitens confiten » confessario extraordinario ven » in suspicionem gravioris crimi » quod *Tamb. in append. c.* 3., du » confirmat, asserens, se vereri, » talis accedat ad fractionem » gilli. III. Si peccata ita referas, » moraliter loquendo, persona in » tescere non possit; neque commu» tas aliqua etiam parva infametur, » quòd ibi talia vitia regnent. *V* » *Dian. lib.* 2. *tr.* 15. *resol.* 13., id en » esset contra sigillum. » (*Vide in n.* 654.) « Unde *Turrian. apud Dia* » *part.* 5. *tract.* 11. *r.* 45. *et Tamb* » *append. c.* 3., reprehendunt super» rem localem, qui provinciali fo » dicat, in sua domo sæpè postul » licentiam absolvendi à reservat » quia potest redundare in igno» niam, et damnum domûs; etsi id » *Tamb. c.* 4. *n.* 2., dicat probabile e » quòd non sit contra sigillum, si d » tæ licentiæ petitæ fuerint extra c » fessionem. IV. Si utaris notitiâ ex » confessionem acquisitâ, imò ipsu » peccatum, quod aliunde tibi inn » tuit, aperias, modò nullam circun» tantiam ex sola confessione nota » nec certiùs referas, quàm extra con» sionem nosti, quo in casu opus » magna cautela, et tutissimum est » lere. *Laym. c.* 14. *n.* 16.

639. — « 4. Quando plures, v. g. st» diosi, vel aulici, etc. tenentur fe » testimonium confessionis, confess» rium tenêri id dare, etiam iis, qu » non absolvit, docent *Con. disp.* 6. » 1. *Fag. et Dian. p.* 5. *tr.* 15. *r.* 1 » tùm ne id negando prodat aliq » modo sigillum, et pœnitentem; tù » quia dando non mentitur, cùm ta » tùm testetur, esse confessum. Veru » *Bon. d.* 5. *q.* 6. *p.* 4. *et Card. de Lu* » *d.* 21. *s.* 3. docent, tali schedam » gare non esse contra sigillum; ide » que concedit *Avers. p.* 18. *s.* 2. si n » constet pœnitentem accessisse

» hunc confessarium; tùm quia nihil » dicit, sed tantùm non approbat testimonio positivo confessionem, ad » quod non tenetur, nec quidquam » facit, ex quo possint cognosci delicta » pœnitentis; tùm quia aliàs via aperiretur fraudibus, et multi improbi » parochos in Paschate deciperent, » tùm quia potest esse consuetudo, ut » scribatur absolutum esse, quod falsum erit, si scribat, et si omittat, sigillum franget; tùm quia scandalosum erit, et iniquum, publicæ meretrici perseveranti (uti et occulto peccatori, sic pallianti suam iniquitatem) » testimonium dare confessionis; neque confessario imputandum erit, » quòd eam positivè non defendat.

Probabilius est et communius, quòd, si in schedula scriptum sit pœnitentem tantùm esse confessum, schedula sit concedenda; ut tenent *Laym. de pœnit. c.* 14. *nu.* 8. *Auctor de Offic. Conf ap. Croix q.* 3. *Sporer de pœn. c.* 7. *n.* 839. *Ronc. c.* 7. *q.* 4. *Elbel n.* 492. *Croix n.* 1994. *et Holzm. n.* 708. *cum Stoz et Diana*, quia negare schedulam, idem esset ac indirectè revelare eum non esse ritè confessum. Et hoc est contra *Bonac. q.* 5. *s.* 5. *p.* 4. *n.* 7., qui ait negandam esse, et contra *Lugo d.* 23. *n* 87., qui cum *Henriq.* dicit posse negari quia, licèt confessarius non possit revelare peccatum, non tenetur tamen testimonio positivo illius confessionem approbare. Sed huic rationi non acquiesco, quia, esto non teneatur cooperari ad approbationem illius confessionis, tenetur tamen vitare indirectam revelationem, quæ negatâ schedulâ vitari non potest. Secùs verò si confessarius in schedula deberet scribere pœnitentem non solùm esse confessum, sed etiam absolutum; quia, cùm mendacium sit intrinsecè malum, nunquam proferri potest, ut communiter docent *DD. Lugo d.* 23. *n.* 87. *Pal. de pœn. p.* 5. *n.* 13. *cum Croix, Sporer, Ronc. Laym. ll. cc.* Si tamen schedulæ essent jam typis editæ, ubi asseratur absolutio impertita, videtur probabile (ut aliqui recentiores dicunt) tradi posse confessis non absolutis, saltem si publicè petant, quia tunc confessarius nullum profert, aut scribit mendacium, sed tantùm materialem actum operatur, talem schedulam tradendo.

640. — « 5. Sub sigillum cadunt I. » Omnia peccata pœnitentis, tam futura, quàm præterita (si quidem hæc » animo se accusandi sint manifestata; » secùs si per modum simplicis narrationis, vel ut confessarium ad simile » peccatum induceret. *Dian. p.* 5. *t.* 11. » *r.* 25. *ex Suar. et aliis octo*). Ideòque » peccat mortaliter, qui sivè directè, » sive indirectè aperit aliquod veniale » in particulari, etiam leve Titii: quia » materia sigilli parvitatem non habet; » ut est omnium ferè sententia apud » *Dian. p.* 5. *t.* 5. *r.* 8. *et Tamb. in append. c.* 8. » (*Secùs si confessarius dicat pœnitentem confessum fuisse materiam venialem, non autem plura venialia; Sporer, n.* 830. *Laym. c.* 14. *n.* 6. *Holzm. n.* 706 *et Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 2. *n.* 22. *cum Suar. Lugo, Nav. etc.*) « vel qui in genere dicit, eum sibi confessum esse » aliquod mortale, vel casum reservatum, vel excommunicationem, vel » non esse absolutum ob indispositionem. Imò confessorem, qui dicat absolutè, *Ego Petrum non absolvi*, frangere sigillum dicit *Dian. p.* 5. *t.* 11. » *r.* 42. *et Suar., et aliis novem.*

« II. Etiam peccata complicis, sive » prudenter sive imprudenter dicta. » *Suar. Vasq.*, et communiter apud » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 111. An verò » liceat interrogare de complice ad » ejus correctionem faciendam, illamque ex licentia pœnitentis facere, » affirmant *Suar. et Fag. contra Bon.* » *Lorcam, Nugnum.* et alios Thomistas. » *Vide Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 113. *Card. de* » *Lugo d.* 16. *n.* 426. ubi docet posse » aliquando pœnitentem à confessario » obligari, et cogi ad manifestandum » complicem extra confessionem. » (*De hoc vide omnino dicta n.* 491.)

641. — Dubit. I. An possit confessarius monêre complicem de licentia pœnitentis?

Prima sententia (sed non satis probabilis) negat; et hanc tenent *Tamb. Meth. Confess. App. de sigillo. c.* 3. *n.* 7. *cum Vasq.* item *Soto, Palud. Ang. Tann. etc. apud Croix n.* 1959. ac probabilem putat *Diana p.* 5. *tr.* 11. *r.* 24. Ratio prima, quia hoc esset etiam contra sigillum, cùm etiam peccata complicis sub sigillo cadant. Ratio secunda, quia alioquin confessio redderetur aliis odiosa, etsi non pœnitentibus.

Secunda sententia verò communissima, et vera affirmat, eamque tenet *D. Thomas Opusc.* 12. *qu.* 6. ubi docet non licère revelare in confessione per-

sonam complicis *nisi salvato ordine correctionis fraternæ*. Ergò ex licentia pœnitentis potest confessarius complicem corrigere. Item *S. Anton. 3. p. tit.* 14. *c.* 29. §. 11. *Suar. d.* 34. *sect.* 4. *n.* 4. *Lugo d.* 23. *n.* 138. *Pal. p.* 19 §. 3. *n.* 16. *Ronc. p.* 100. *q.* 4. *r.* 2. *Diana l. c. et Croix ib. cum Adr. Gers. Nav. Henr. Dic. Aversa, et Illsung.* Ratio, quia complex ex confessione alterius complicis nullum jus acquirat ad sigillum sacramentale : hoc enim sigillum institutum est tantùm in favorem pœnitentium, unde sequitur naturam aliorum sacramentorum, in quibus jus secreti acquiritur ei soli qui illud committit. Et ideò, sicut solus pœnitens sigillum ponere potest, ita ipse solus potest auferre, et sic respondetur 1[æ]. rationi. Nec obstat dicere, quòd confessio sic redderetur aliis odiosa : nam revera id tantùm reddit odiosam confessionem, quod pœnitentes à confessione retrahit, et hoc quidem odium est omninò vitandum ex hujus sacramenti institutione, non autem quodcumque odium, quòd alii irrationabiliter sumerent ex confessione pœnitentium.

Dubit. hìc 2. Quomodo cadat sub sigillo objectum peccati? Respondeo, quòd cadat nimirùm, si v. g. filius confiteatur se odisse matrem ob illius adulterium, vel non corripuisse fratrem de furto; adulterium enim illud, et furtum cadunt sub sigillo tamquam objecta peccati; ita *Viva q.* 10. *art.* 2. *n.* 3. *Renzi p.* 318. *q.* 2. *Fill. c.* 11. *n.* 321. *Sporer n.* 835. *Tamb. de Sigill. c.* 3. *n.* 6. Probabiliter verò dicunt *Tamb. num.* 14. *et Sporer l. c.* quòd si pœnitens confiteatur se gavisum de homicidio in publica platea commisso, non teneretur confessarius ad sigillum, quia cùm homicidium sit publicè notum et per accidens lateat confessarium non censetur illud velle sigillo subjicere. Cæterùm, ubi nullum adest periculum revelationis, vel gravaminis pœnitentis juxta dicenda (*n.* 656. *in fin.*) minimè cadit sub sigillo objectum peccati.

« III. Pœnitentia imposita, si gravis » sit, hoc est, quæ consuevit injungi » pro mortati (qualis nunc esset, ait » *Dian. p.* 5. *t.* 11. *r.* 31. corona B. » V non verò *Miserere.*) *Avers. qu.* 18. « *sess.* 6. [1]. IV. Peccatorum circum» stantiæ, quas taceri pœnitentis in» terest, etsi dictæ sint post absoluti» nem, v. g. si spurius sacros Ordin» susceperit, si nobilitatem jactaver» etc. Bona verò pœnitentis, et cæte» impertinentia, quæ per accidens i» terponuntur, nec odium sacrament» pariunt, v. g. propositum religion» vel matrimonii, sæpè quidem (si n» mirùm pœnitens ea tecta velit) su» obligationem secreti naturalis, nc» tamen sacramentalis, cadunt. Exc» piunt *Tan. et Con.* nisi pœnitens tal» dixerit in ordine ad explicanda pe» cata : tunc enim sigillo sacramenta» claudi tenent cum *Diana part.* 5. » 11. *r.* 5. Idem de virtutibus, et viti» affirmant *Gran. contra Regin.* » *Mald. apud Dian. l. c. r* 30. (*Loquendo de virtutibus, et revelation bus, Sa, v. Confessio n.* 32. *Bonac. p. n.* 11. *et Nav. Henr ap. Lugo d.* 23. *n* 58. *negant omninò eas cadere sub sigill cùm non sint materia confessionis. S melius Lugo l. c. Ronc. p.* 104. *q. Mazzotta p.* 581. *Croix n.* 1947 *cu Stoz et Viva, q.* 10. *ar.* 2. *n.* 2. *cu Diana distinguunt, et rectè negant si vi tutes, aut revelationes manifestantur confessione, ut status animæ confessar innotescat; secùs verò si dicantur explicandum aliquem defectum, vel pr priam ingratitudinem erga Deum* « Idem dicunt de defectibus natur» libus (v. g. illegitimè natum esse), » de vitiis occultis corporis. *Con. Hu* » *et Kellison. contra Gran. Mald. et* » quia ea sub sigillum cadere absolu» ajunt apud *Diana l. c. r.* 29. Item » iis, quæ alios concernunt et tam» peccata non sunt. *Mald. et Dian. l.* » *r.* 38. Denique de scrupulis (cont » *Conc. et Gran.* qui eos sigillo clau» absolutè affirmant, et contra *Marc* » qui absolutè negat) idem tenet *C.* » *Lugo*, nimirùm si pœnitens scrup» lositatem confiteatur, aut ad decl» randa peccata vel conscientiam af» rat, ait cadere sub sigillum, quia e» in obliquo saltem materia confe» sionis. Secùs, si non cognoscatur » pœnitentis relatione, sed videatu» et percipiatur, v. g. ex modo co» fitendi. Idem dicit de aliis defectib» naturalibus, v, g. quòd sit blæsu» rudis, hebetis ingenii, etc. Et

[1] « Cadit sub sigillo... pœnitentia imposita, si illa est gravis, imò meliùs dicendum, si non de minimis, quæ plerumque solent imponi pro nialibus levissimis. » *Hom Ap. tr.* 16. *n.* 153.

» excusat confessarium, qui de pœni- » tente dixit, quòd impertinentiis, et » næniis caput sibi frangat. *Vide d.* 23 » *sect.* 3. *n.* 60. *Gran.* tamen id impro- » bat, et *Coninch. apud Dian. p.* 5. *t.* 11. » *r.* 50., ait esse periculosum, et posse » facilè frangi sigillum indirectè. De- » nique *Tamb. in app. c.* 3. doctrinæ » isti ne quidem ut probabili ac- » quiescit, atque eam à *Dian. l. c.* im- » meritò vocari communem, cùm » *Gran. Hurt. Palaus, Bauny, etc.* refra- » gentur ; aliterque limitans ipse ait : » Si isti defectus, v. g. esse blæsum, » rudem, scrupulosum, etc. sint pas- » sim noti, non cadere sub sigillum, » secùs si sint ignoti, quia confessio » immunis esse debet ab omni odio.

642. — Meliùs mox prædicta discutienda sunt. Quæritur, an frangat sigillum confessarius qui propalat defectus naturales sui pœnitentis, nempe quòd sit ignobilis, pauper, aut ignarus, surdus, et similia? Respondetur : si confessarius tales defectus noverit, quatenùs à pœnitente fuerint manifestati ad explicanda peccata, tunc certè cadunt sub sigillo, ut communiter cum *Busemb.* docent *Suar. d.* 33. *sect.* 2. *n.* 5. *Pal. p.* 5. § 2. *n.* 6. *Lugo d.* 23. *n.* 59. *Bon. q.* 6. *p.* 2. *num.* 10. *Conc. p.* 379. *n.* 10. *Anacl. p.* 627. *n.* 25. *Sporer num.* 841. *Croix n.* 1947. *Mazzott. p.* 580. *Ronc. p.* 103. *qu.* 4. *Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 2. *n.* 23. *cum Dicast. Conc. et aliis passim. contra Vasq.* Et hoc, etiamsi manifestatio dictorum defectuum nihil conferret ad explicationem peccati, sed pœnitens jam illos exponeret ad pleniùs suam conscientiam manifestandam, ut benè advertit *Croix l. c. cum Lugo, et Stoz.* Secùs verò, si confessarius noverit defectus illos, quatenùs pœnitens incidenter, sive impertinenter ad confessionem eos detexerit, ut etiam communiter dicunt *Fill. tr.* 7. *c.* 11. *n.* 321: *et Suar. Pal. Ronc. ll. cc. Salm. d. n.* 23. *in fin. cum Dic. et Gabr. ac Bon. l. c. cum Conc. Reg. Zerola, et aliis.* Et hoc est valde probabile (quidquid opponat *Renzi p.* 318. *quæst.* 3. *cum Soto, Val. et Diana*, quos citat) Ratio, quia, cùm pœnitens tales defectus ultrò detegat, sine ullo ordine ad explicanda peccata, eos minimè censetur subjicere (nec subjicere posset) clavibus sigilli, cùm ad confessionem nihil pertineant.

643. — Item dicunt *Lugo d.* 23. *n.* 60. *Navar. c.* 8. *n.* 12. *Maz. ll. cc. Diana p.* 5. *tr.* 11. *r.* 56. (qui vocat communem) *ac Ronc. l. c. cum Aversa et Fag.* si defectus illi innotescant confessario ex actionibus ipsius pœnitentis, sive ex modo confitendi, nempe quòd sit blæsus, surdus, rudis, hebetis ingenii, etc. Ratio, ut ajunt, quia hujusmodi defectus tunc non sunt materia, neque pertinent ad materiam confessionis, cùm sacerdos eos non percipit ex relatione pœnitentis, sed ipsemet videt, et apprehendit; unde isti, sicut non dicuntur secretò, ita nec cadunt sub sigillo. Et sic pariter dicit *Lugo l. c.* quòd si pœnitens ostendit se naturæ molestæ, irresolutæ, durioris ad credendum, omnes hi defectus, quia non sunt materia confessionis, cùm non audiantur, sed in confessione fiant, neque cadunt sub sigillo. Sed huic sententiæ meritò contradicunt *Pal. p.* 19. §. 3. *n.* 9. *Antoine p.* 546. *Conc. p.* 739. *n.* 10. *Sporer n.* 844. *Renzi p.* 318. *q.* 3. *et Tamb. Meth. Conf. c.* 8. *n.* 18. *cum Conc. Gran. Hurt. etc.* Ratio, quia cùm defectus illi sint odiosi, et confessarius noverit eos occasione confessionis dum pœnitens sua peccatat explicabat; eorum manifestatio semper redderet aliquo modo confessionem odiosam, et ab ea retardaret. Tantummodò prima sententia locum habêre posset, quando omninò constaret confessario, pœnitentem ex illius defectus manifestatione minimè gravari.

Nec acquiesco opinioni *Lugonis*, qui *l. c.* subdit non cadere sub sigillo peccata, quæ commiserit pœnitens in ipsa confessione, putà impatientiæ, contumeliæ in confessarium, vel in alios, quia culpas illas pœnitens non confitetur, sed committit vidente confessario. Neque (dixi) huic acquiesco, quia talia peccata, licèt non sint materia sigilli, tamen .periculum revelationis involvunt; probabile enim indicium præbent, quòd confessarius, vel noluerit absolvere, vel acriter reprehenderit propter aliquam culpam graviorem.

Præterea dicunt *Tamb. d. c.* 3. *n.* 13. *Viva qu.* 10. *ar.* 2. *num.* 5. *Spor. n.* 842. et consentiunt *Wig. tr.* 13. *n.* 128. *ac Conc. p.* 739. *n.* 10. quòd si defectus naturales paupertatis, ignobilitatis, et similium ita referantur à pœnitente, ut ex adjunctis colligatur eos esse communiter notos, tunc non cadunt sub sigillo, quia tunc non præsumitur pœnitens narrare ipsos nisi ut cognitos,

nec velle subjicere clavibus quando expressè aliter non declarat. Sed huic opinioni etiam meritò non consentit *Holzm. p.* 187. *n.* 706. *v.* 4. ob eamdem rationem ut suprà, quia, cùm defectus illi ex peccatorum confessione cogniti sint à confessario, manifestatio eorum retardaret pœnitentes à confessione [1]

644. Quod autem dicunt auctores suprà citati de aliis defectibus naturalibus, dicunt etiam de defectu scrupulositatis, nempe posse confessarium dicere pœnitentem suum esse scrupulosum, si id noverit vel ex modo confitendi, vel si illius scrupulositas sit publicè nota. Sed pariter huic nec acquiescimus cum *Spor. n.* 844. *et Tamb. n.* 18. qui citat *Con. Gran. Hurt. Pal. etc.* quia eadem ratio currit, cùm non pauci ægrè ferant scrupulosos appellari. Tantùm id admitti posset, si minimè redundaret in gravamen pœnitentis, prout facilè accidere potest, loquendo de sæcularibus, qui potiùs laudantur, cùm dicitur de eis, quòd sint scrupulosi; hoc enim pro iis qui in sæculo versantur indicium est bonæ et timoratæ conscientiæ. Secùs si dicatur de prælato, confessario, et similibus, quibus scrupulositas est signum mentis confusæ, et irresolutæ.

Dicitur autem à *Ronc. p.* 202. *cap.* 2. *Reg.* 1. *in praxi, quòd si aliquis pœnitens communiter dignoscatur esse valde prolixus, inquietus, etc. in aliquo exponendo, tunc quia claré appareret confessarium fugere, ne ab ipsius naturali prolixitate, inquietudine, etc. tædio afficiatur,in talibus circumstantiis fugere non esse fractio sigilli.* Hoc probabiliter admitti potest, si communiter pateat aliis pœnitentem illum esse timoratæ conscientiæ, ita ut moraliter certò reputent immunem esse à gravioribus culpis.

Petes hìc, quid agere deberet confessarius, si quis se confitendo de aliqua materia gravi non satis distinctè, confessarius ideò eum interrogans de circumstantiis, de consuetudine, vel simili, noverit pœnitentem esse surdum, cùm minimè adæquatè interrogationibus ille respondet, et contrà confessarius altiùs vocem extollere nequit, ne alii circumstantes audiant? Respondeo: Si circa initium confessionis advertat pœnitentis surditatem, imponat ei, ut redeat alio tempore, et loco opportuno, ubi loqui liberè possit confessarius, ne alii audiant. Et interim patefacere potest alii surditatem pœnitentis, quando talis defectus communiter fit patens. Si verò advertat hoc in progressu confessionis. et pœnitens post plures debitas interrogationes rectè non respondeat, tunc non licet confessario altâ voce imponere pœnitenti, ut redeat, ita ut circumstantes hoc audiant, quia magna daretur eis suspicio, quòd materiam gravem ille sit confessus. Ideòque in tali casu consilium esse puto, quòd confessarius intelligendo peccata meliori modo quo possit, absolvat; absolutè quidem, si pœnitens probabiliter censeatur dispositus, sub conditione verò, si de dispositione dubitetur [1]. Casum istum apud DD. non inveni, sed obvius est.

645. — « Resp. 2. Ad sigillum te-
» nentur omnes, ad quos quomodo-
» cumque notitia sacramentalis con-
» fessionis pervenit : qualis est con-
» fessarius qui, si de auditis in
» confessione rogetur, potest negare,
» etiam, si opus est, cum juramento,
» subintelligendo, quòd possit dicere,
» vel potiùs (ut dicit *Card. de Lugo*
» *d.* 23.) quòd sciat scientiâ utili ad
» respondendum interroganti extra
» confessionem. Excipiunt *Henriq. et*
» *Granad. cum Dian. p.* 5. *t.* 11. *r.* 33.
» nisi ex illa negatione sequeretur,
» confessionem non fuisse integram,
» v. g. si de publica meretrice roga-
» retur, an non esset confessa forni-
» cationem ; tunc enim, declinando
» directam responsionem, dicendum
» esset, illam confessam esse peccata
» sua, et se functum officio suo. Imò,
» si peccatum suum salvo sigillo non
» possit confitêri, debet omittere;
» quia sigillum strictiùs obligat, quàm
» integritas confessionis.

646. — Quæritur, an confessarius interrogatus de peccato pœnitentis possit dicere illud nescire etiam cum juramento? Affirmandum cum communi, quam tenent *D. Thom. in* 4.

[1] « Nihilominus hoc intelligitur tantùm pro iis defectibus, quorum manifestationem ex se ægrè ferre potest pœnitens, ut esset dicere, quòd sit hebes mente, naturâ iracundus, rudis, incapax, pauper, si ille est civilibus natalibus ; non verò cum sunt defectus, qui rubori aut exprobrationi ei non sunt, ut est esse cæcus, surdus, mendicans et hujusmodi et contrà jam communiter innotescunt. » *Hom. Ap. tr.*16. *n.* 151.

[1] « Pœnitentiam in hoc casu debet adjungere levem, cùm alii eam audituri sunt. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 155.

d. 21. *qu.* 3. *ar.* 1. *ad* 3. *S. Antonin.* 3. *p. tit.* 17. *cap.* 22. *Suar. d.* 33. *sect.*6. *n.* 7. *Laym. c.* 14. *n.* 12. *Antoine p.* 449. *qu.* 6. *Wig. tr.* 13. *n.* 111. *Holzm. n.* 722. *Pal. p.* 5. §. 3. *n.* 13. *cum Nav. Bonac. Val. et Henr. ac Lugo d.* 23. *n.* 73. *cum Vasq.* (qui opinionem oppositam *Gabrielis* vocat erroneam) *et aliis communiter.* Ratio affertur à *D. Thom. l. c.* qui dicit : *Homo non adducitur in testimonium nisi ut homo, ideò... potest jurare se nescire, quod scit tantùm ut Deus.* Et hoc, etiamsi confessarius rogatus fuerit ad respondendum non ut homo, sed præcipuè ut minister Dei, prout rectè ajunt *Suar. l. c. Sporer n.* 817. *Lugo n.* 74. *cum Vasq. et communi*, item *Croix n.* 1985. *cum Laym. Tanner. Stoz. etc. contra Palud. Soto, et Conc. p.* 745. *n.* 25. Quia confessarius nullo modo scit peccatum scientiâ quâ possit uti ad respondendum, unde justè asserit se nescire id quod sine injustitia nequit manifestare. *Vide dicta lib.* 4. *n.* 153. *v. Hinc.* Quid si insuper rogetur ad respondendum sine æquivocatione? Adhuc potest respondère cum juramento se nescire, ut probabiliùs dicunt *Lugo n.* 79. *Croix l. c. cum Stoz, et Holz. n.* 722. *cum Michael, contra alios.* Ratio, quia tunc confessarius reverà respondet secundùm juramentum factum, quod semper factum intelligitur modo quo fieri poterat, nempe manifestandi veritatem sine æquivocatione, sed sine æquivocatione illa, quæ licitè omitti poterat : quoad æquivocationem verò necessariam, quæ non poterat omitti absque peccato, nec alter habet jus, ut sine æquivocatione ei respondeatur, nec ideò confessarius tenetur sine æquivocatione respondère. Cæterùm, ad hujusmodi interrogationes confessarius debet ab initio respondère : *Has interrogationes non esse faciendas.* Item, si interrogetur, an absolverit aliquem? Respondeat : *Functus sum officio meo*, ut dicunt *Conc. p.* 739. *n.* 11. *Antoine p.* 549. *Lugo n.* 85. *et Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 3. *n.* 28. *cum Reg. et Gran.* Sed aliquando talis responsio adhuc posset non esse satis tuta, unde semper melius est respondère objurgando interrogantem : *Quænam interrogatio est ista, quam facis ?* Si autem confessarius aliquem non absolverit, et dum missam celebrat, interroget eum minister, an ponat formulam pro communione illius pœnitentis ? Respondeat confessarius : *Interroga ipsum, an velit communicare* : ita rectè *Salmant. de pœn. c.* 14. *p.* 3. *n.* 29. *cum Henriq. et Gran.*

647. — « II. Superior qui se sistit » absolutus à reservato, vel à quo pe» titur licentia absolvendi à reservato. » *Suar. Card. de Lugo n.* 34. *etc.* » (*Item Concina p.* 747. *n.* 30. *Antoine p.* 550. *Holzm. n.* 713. *Elbel n.* 512. *Spor. num.* 853. *Suar. d.* 33. *sect.* 4. *n.* 3. *et Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 4. *n.* 66. *cum Gran. et aliis. Ratio, tùm quia petitio illa est quædam inchoata confessio quatenùs ordinatur ad absolutionem obtinendam; tùm quia alioquin confessio redderetur odiosa. Ita veriùs AA. cit.*) « contra *Palaum p.* » 19. §. 4. *num.* 10. *cum Vasq. et Henr.* » qui secreto tantùm naturali tenêri volunt. III. Interpres. » (*Ita probabiliùs Pal.* 19. §. 4. *n.* 3. *Lugo d.* 23. *n.* 21. *et Salm. ibid. n* 59. *cum. Suar. Conc. Laym. Bonac. Dic. etc. contra Sotum, et Cajet.* (*ap. Lugo n.* 20.) *qui dicunt interpretem tenêri quidem ad servandum secretum arctissimum, sed non sacramentale.*) « IV Qui furtivè, vel casu aliquid audit, licèt inculpatè. » *Ita etiam comm. Pal. loc. cit. n.* 5. *cum Adriano, Laym. Bonac. Con. Salm. ibid. n.* 61. *cum Dic. Diana, etc. d.* 21. *n.* 39. *cum Suar. et Vasq. contra Sotum. Et sic pariter tenentur ad sigillum adstantes, in quorum præsentia confessio fit ex necessitate, putà in naufragio, conflictu, etc. Salm. ibid. n.* 60. *cum Suar et Bon. ac Pal. n.* 4. *cum Adr. Vasquez, Con. et Laym. Secùs verò, si pœnitens tantùm ad suam confusionem velit publicè confitêri. Pal. loc. cit. et Salm. ibid. n.* 62. *cum Con. Dic. etc.*) « V. Omnes quibus ali» quid sacrilegè revelatum est, unde » de hoc nec inter se colloqui pos» sunt. » (*Ita communiter Holzm. n.* 713. *Spor. n.* 851. *Conc. n.* 30. *Salm. ibid. n.* 64. *Laym. n.* 18. *cum Gabr. et aliis, contra Med.*) « VI. Laicus, qui pro sa» cerdote est habitus. » (*Ita etiam Suar. d.* 33. *s.* 3. *n.* 3. *Ronc. p.* 99. *q.* 2. *Conc. p.* 737. *n.* 4. *et Lug. d.* 23. *n.* 4. *cum aliis communiter, contra Sotum, et Vasq. qui improbabiliter id negant.*) » VII. Doc» tor vel alius, qui cum venia pœni» tentis consulitur, ut habet commu» nior sententia, » (*et probabilior, prout nos dicemus n. seq.* 648.) « contra *Vasq.* » *Vide Dian. p.* 2. *tract.* 15. *r.* 15. VIII. » Qui alicujus rudis confessionem » scripsit. IX. Qui scriptam invenit, ac » legit, ut docent *Rodr Fag. Mald. etc.*

» *apud Diana part.* 3. *t.* 4. *r.* 112. *et p.* » 5. *t.* 11. *r.* 27. *contra Suar. Bonac. et* » *Laym.*. quorum sententia probabilis » est. Juxta quam, etsi teneatur secreto » naturali, peccetque mortaliter, si » gravia, ac diffamantia vulget: secùs » tamen, si sciens levia tantùm esse, » ea legat ex curiositate. Unde conse- » quenter in casu gravissimæ necessi- » tatis, talem confessionem scriptam » liceret revelare. (Excipit *Lugo*, nisi » tamen per scripturam voluerit con- » fitêri ut mutus, vel petere facultatem » absolvendi à casu reservato. *Vide d.* » 23. *n.* 48.) X. Etiam secundùm ali- » quos, ipse pœnitens; verùm proba- » bilius est, eum tantùm tenêri secreto » naturali, ratione materiæ, si id ea » requirat, tacêre audita à confessario. » *Vide Laym. Dian. p.* 5. *t.* 11. *r.* 8.)» (*Ita communiter et veriùs Layman. c.* 14. *num.* 20. *Pal.* §. 4. *num.* 13. *Suarez d.* 33. *sect.* 4. *num.* 2. *qui id asserit ut certum, Bonac. par.* 3. *in princ. Salmant. de pœn. p.* 4. *n.* 67. *Wigandt n.* 119. *Holzm. n.* 715. *et alii passim; quia sigillum institutum est tantùm in favorem pœnitentium, non confessariorum; quapropter jus sigilli non confessariis, sed tantùm pœnitentibus confertur. Verumtamen omnes cum Holzm. dicunt tenêri pœnitentem vinculo secreti naturalis de dictis à confessario, quorum propalatio ei damnum posset afferre. Mihique videtur tenêri pœnitentes huic secreto* (*quamvis naturali*) *strictiùs quàm alii; alii enim voluntariè consilia præbent, sed confessarius tenetur præbere ex officio. Unde cùm confessarius obligatur necessariò ad dandum consilium pœnitenti, ut ille sibi caveat à damnis spiritualibus, ideò pœnitens rigorosiùs tenetur cavère, ne confessario damnum obveniat ob consilium sibi præstitum.*)

648. — Sed quæritur hìc I. An doctor consultus à confessario ex licentia pœnitentis, teneatur ad sigillum sacramentale? Adest triplex sententia.

Prima sententia cum *Joan. Medina Cod. de his qui Conf. cel. Palaus de pœn. par.* 19. §. 4. *n.* 8. *cum Covarr. Pesant. Onuphr. et aliis, Vasq. q.* 93. *art.* 4. *d.* 2. *n.* 10. *Tamb. Meth. exc. conf. c.* 4. §. 3. *n.* 4. *Diana t.* 1. *tract.* 1. *Misc. r.* 14. *cum Megala, ac Nugno*, negat tenêri ad sigillum sacramentale, sed tantùm ad naturale. Ratio, tùm quia (ut loquitur *Palaus*) consiliarius notitiam illam non habet ex confessione, sed ex licentia data, vel ex manifestatione confessarii nomine pœnitentis. Sicut enim (a non tenetur ad sigillum doctor co sultus à pœnitente, quia talis mai festatio non dirigitur ad petendam a solutionem à consultore: ita etia neque tenetur consultus à confessari per cujus medium pœnitens ei se m nifestavit. Tùm quia (ut ait *Tam* pœnitens, concedendo veniam conf sario loquendi cum alio de suo peccat censetur illud extrahere à finibus s gilli.

Secunda sententia cum *Coninck di* 9. *n.* 40. *Henr. c.* 6. *n.* 20. cui adhære *Sotus, ac Caj. ap. Lugo de pœnit. d.* 2 *n.* 20., censet consiliarium non ten ad sigillum, quia notitia peccati n manifestatur ipsi ad obtinendam abs lutionem, sed ad instructionem conf sarii (et hìc notandum, quòd *Lugo* 26., licèt ipse sit pro sententia opp sita, attamen huic rationi consenti sed benè tenêri ad servandum sec tum arctissimum, ita ut nullo ca possit illud revelare. Ratio hujus va urgens est, quia cùm sæpè hoc ac dat, quòd confessarii alios consula ex licentia pœnitentium, redderet utique odiosa confessio, si aliquo ca notitia confessionis posset manifesta

Tertia sententia probabilior, qua idem *Coninck* fatetur communem f omnium, docet tenêri consiliari æquè ac confessarium ad sigillu semper ac notitia peccati manifestat ei ut confessarius benè se gerat ci munus suum. Ita *Laym. de pœn. c.* 1 *n.* 18. *Suar. d.* 33. *sect.* 4. *n.* 6., qui ea tenet ut certam, *Lugo dict. disp.* 2 *n.* 25., qui dicit omninò amplect dam cum *Nav. Palud. Petr. de S Viguer*, item *Sylvius, Bon. Fill. etc.* *Dian. loc. cit. Sporer c.* 7. *n.* 854. Ide tenent *Croix, Mazzot. Viva, Ronca Juen. c.* 3. §. 5. *Petroc. de pœn. c. q.* 6. *in fin. cum S. Anton.* Et idem e pressè docet *S. Thom. in* 4 *d.* 21. *qu. art.* 1. *et art.* 2. *ad.* 4. Ratio habetur ipsa institutione sacramenti, ob qua creditur Christus Dominus imposui hanc obligationem sigilli non soli confessariis, sed omnibus aliis, q bus immediatè vel mediatè pervene notitia peccatorum, occasione sive ordine ad confessionem; alioquin n satis provisum esset reverentiæ huj sacramenti, nec satis odium conf sionis amotum fuisset. Ex hoc aute principio communiter accepto, tenet

quidem ad sigillum doctor consultus ex licentia pœnitentis; licèt enim directè manifestetur ei notitia confessionis ad instructionem confessarii, indirectè tamen manifestatur etiam in ordine ad absolutionem impertiendam, et ad sacramentum perficiendum. Nec valet dicere cum *Tamb. et Roncaglia* (qui in hoc non benè sibi convenit), quòd pœnitens, concedendo veniam confessario loquendi cum alio de suo peccato, censetur illud extrahere à finibus sigilli; nam respondeo cum *Spor. et Croix*, quòd hæc præsumptio est valde incerta, imò, ut addunt *Sporer et Lugo*, potiùs oppositum est firmè præsumendum, nempe quòd pœnitens det licentiam cum omni limitatione qua potest [1]

Notandum hîc verò I. quòd eo casu, non obstante sigillo, is doctor benè poterit pluries loqui cum confessario, et etiam cum aliis ad consilium ex eadem licentia convocatis de casu disceptato, si judicium à confessario nondum sit completum. Ratio, quia moraliter censetur licentia data esse à pœnitente usquedum sacramentum perficiatur. Notandum II. quòd, licèt dicat *Lugo n.* 30., quòd si doctor consulitur circa idem à duobus confessariis, quibus pœnitens seorsim confessus est, ipse loqui non poterit cum uno de auditis ab alio; oppositum tamen puto verum, quia cùm pœnitens licentiam præbet secundo confessario, ut de suo peccato loquatur cum eodem consiliario, sicut certò creditur pœnitens nolle aliud consilium nisi rectum, ita certò præsumitur velle, quòd ipse doctor liberè loquatur de omnibus, quæ scit à primo confessario, et quæ pertinent ad rectum consilium præstandum.

649. — Quæritur II. An is à quo petit consilium pœnitens in ordine ad suam confessionem faciendam, teneatur ad sigillum sacramentale?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Tamb. Meth. Conf. de sig. cap.* 4. *n.* 1. *Sporer n.* 856. *Antoine p.* 550. *v. Hinc, Conc. p.* 747. *n.* 30. *et Croix n.* 1952. *cum Fag. Diana, Stoz, et Gormaz.* Ratio, quia cùm sæpè opus sit pœnitentibus ante confessionem consilium ab aliquo accipere, ut rectè confiteantur, nisi alter obligaretur ad sigillum, confessio redderetur odiosa.

Secunda sententia verò probabilior negat, eamque tenent *Suar d.* 33. *sect.* 4. *n.* 6. *Pal. p.* 19. §. 4. *n.* 8. *Henr. l.* 6. *c.* 21. *n.* 4. item *Aversa, et Illsung. apud Croix l. c.* Ratio, quia (ut communiter docent DD.) obligatio sigilli oritur ex sola confessione sacramentali, in qua pœnitens actu manifestat peccata ad absolutionem obtinendam; ita ipse *P. Conc. p.* 737. *n.* 3. *et Suar. Con. Vasq. Gabr. Pal. Henr. et alii passim cum Salm. de pœn. cap.* 14. *p.* 1. *n.* 11. *cum D. Thoma in* 4. *d.* 21. *q.* 3. *art.* 1. *Sed contrà*: ubi expressè id tradit dicens: *Sigillum confessionis non se extendit, nisi ad ea, de quibus est sacramentalis confessio.* Quapropter ob manifestationem peccati, quæ fit à pœnitente apud consiliarium, cùm ipsa non fiat in actu confessionis, neque ad obtinendam ab ipso absolutionem, tenebitur quidem consiliarius ad secretum naturale, non verò ad sigillum sacramentale, ad quod probabilius est pœnitentem nullum jus acquirere, nisi in actuali confessione apud eum à quo absolutionem expectat. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd revelatio consiliarii retraheret pœnitentem ab accipiendo consilio, non verò à confessione facienda; unde ex manifestatione illa redderetur odiosa non jam confessio, sed consultatio ad confessionem. At nemo tenetur ullo casu alteri quàm confessario detegere peccata sua, ut integrè confiteatur, et ideò qui ultrò vult peccatum aliquod consiliario patefacere, nequit ipsum obstringere ad sigillum sacramentale.

Sic pariter dicit *Henriquez ap. Tamb. l. cit.* (qui probabile putat *cum Suarez* quem citat, sed non benè ut mox dicemus) quòd si pœnitens, antequam confiteatur, suas culpas committit sacerdoti propter confessionem in posterùm ei faciendam, neque tenebitur confessarius ad sigillum. Sed huic non acquiesco, quia talis manifestatio est quædam inchoata confessio, dùm pœnitens tunc præmittit manifestationem sui peccati, ut citiùs postea confessionem expediat; nec aliter videtur sentire *P Suarez*, cùm ibi non loquatur de manifestatione apud eumdem confessarium, sed tantùm apud alterum facta.

[1] En quæst. 77. reformatam, huic tertiæ sententiæ consonam: *An doctor consultus à confessario teneatur ad sigillum?* In priori libro diximus probabiliter non teneri; sed hîc oppositum tuemur. *Edit.* A. LECLERE.

650. Quæritur III. An teneatur ad sigillum, qui legit chartam, in qua pœnitens scripsit confessionem?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Antoine p.* 550. *v. Hinc*, *Sporer n.* 857. *Ronc. p.* 99. *q.* 3. *cum Bass. et Ant. à Sp. S.* item *Mald. Fag. Rodr. et alii apud Dian. p.* 1. *tr.* 4. *r.* 112. Ratio, tùm quia scriptura illa proximè fuit ordinata ad confessionem, et ideo habetur tanquam inchoata confessio, vel tanquam gerens vicem confessionis peractæ ; tùm quia manifestatio talis scripturæ, quæ sæpiùs fieri solet, maximè in confessionibus generalibus, aut prolixis, odiosam confessionem redderet.

Secunda sententia tamen communissima, et probabilior negat, et hanc tenent *Suar. d.* 33. *sect.* 4. *n.* 5. *Laym. cap.* 14. *n.* 9. *Wigandt tr.* 13. *n.* 119. *Pal. p.* 19. §. 4. *n.* 11. *Elbel. n.* 503. (qui vocat probabilissimam) *Viva q.* 10. *art.* 3. *n.* 3. *Holzm. n.* 714. *Lugo d.* 23. *n.* 47. *cum Henr. et Megala*, *Salm. de pœn. cap.* 14. *p.* 4. *n.* 63. *cum Gran. et Conc. ac Bonac. q.* 6. *sect.* 5. *p.* 3. *n.* 7. *cum Nav. Soto*, *Sayr. Nugno*, *etc.* Ratio, quia (ut mox suprà diximus) obligatio sigilli sacramentalis non provenit nisi ex actuali confessione ; at scriptura illa non est confessio, sed tantùm præparatio ad confessionem ; unde pœnitens acquirit jus sigilli tantùm apud confessarium, cui chartam præbet ad absolutionem obtinendam, non verò apud alios qui illam extra actum confessionis legere queunt. Nec obstat dicere, quòd aliquibus posset alioquin reddi odiosa confessio, cùm plures soleant scribere confessionem, ut exactiùs confiteantur. Nam respondetur eodem modo quo suprà in quæstione præcedenti, nempe quòd scriptura minimè requiratur ad confessionem, sed tantùm ad juvandam memoriam ; unde manifestatio legentis non redderet quidem odiosam confessionem, sed tantùm scriptionem peccatorum, ad quam nullus obligatur.

Excipiunt tamen *Lugo, Viva*, *Spor. Holzm. et Elb.* 1. Si mutus confiteatur per scripturam confessario præsenti, et casualiter alius eam legit ; quia tunc legens reverà haurit notitiam peccatorum ex actuali illius confessione. 2. Si quis per epistolam peteret à superiore licentiam pro casu reservato, juxta dicta *n.* 646. Præterea, excipiunt etiam rectè *Wig. Viva ll. cc. et Lug.* si legeris chartam relictam in confessionali post confessionem peractam, vel porrectam sacerdoti pro confessione facienda, quia porrectio illa est quædam inchoata confessio. Cæterùm præcisis his casibus, dicunt *Laym. Pal. et Sporer*, quòd legentes (tantò magis revelantes) hujusmodi scripturam graviter peccarent, nisi certò scirent ibi minimas culpas, et quotidianas continêri ; (*vide dicta suprà l.* 5 (II), *n.* 70) Adduntverò *Laym. et Sporer*, quòd eo casu (quem dicunt vix accidere posse) aliquando in magna necessitate, putà ad salvandam rempub. aut vitam innocentis, posse licitè secretum revelari.

651. — « 1. Extra confessionem, cum » licentia pœnitentis, potest agi de au- » ditis in confessione sive cum ipsomet, » sive cum quocumque alio, etsi peri- » culosum sit. *S. Thom. Suarez*, *Præpos.* » *Tann. etc.* » (*Et ita veriùs tenendum* (*contra Scot. Durand. Major. Gabr. Ang. etc. apud Lugo n.* 332.) *cum D. Thom. in. Suppl. quæst.* 11. *art.* 2. *ubi ait: Potest.... confitens facere, ut illud quod sacerdos sciebat.... ut Deus, sciat etiam ut homo, quod facit dùm licenciat eum ad dicendum ; et ideò si dicat, non frangit sigillum. Et ita etiam Laym. cap.* 14. *n.* 14. *Navarr. cap.* 8. *n.* 15. *Ronc. p.* 100. *qu.* 5. *Lugo d.* 23. *n.* 133. *Concina p.* 140. *n.* 14. *Wigandt tract.* 13. *n.* 115. *et alii communiter. Ratio, quia sigillum confessionis est institututum tantùm in favorem pœnitentium.*) « Circa quam licentiam » requiritur I. ut sit formalis, et ex- » pressa ; nam præsumpta, tacita in- » terpretativa, virtualis (etiam in bo- » num ipsiusmet pœnitentis) non suffi- » cit. *Fagund. p.* 2. *l.* 6. *Tann. Mald. et* » *cæteri Doct. communiter* II. Ut sit li- » bera, ac spontanea, non vi, injuriâ, » dolo, vel per preces importunas ex- » torta, vel etiam per metum reveren- » tialem ipsius confessari obtenta. *Henr.* » *Fagund l. c. Dian. p.* 5. *t.* 11. *r.* 10. » *et* 24. » (*Dicit Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1958. *quod si pœnitens non ultrò, sed tantùm ad petitionem confessarii det licentiam loquendi, communiter licentia censenda sit data ex metu reverentiali. Hoc tamen intelligendum esse, quando licentia non est spontanea, sed replicatis petitionibus extorta, seu ex solo metu reverentiali concessa. Cæterum, hujusmodi licentiæ peti non debent nisi ex rationabili causa, ut benè ait Elbel n.* 482. *qui etiam rectè addit, quòd melius est inducere pœnitentem*

ut det licentiam extra confessionem.) « III. Non revocata ; nam pœnitentem » pro libitu, etiam sine causa, eam re- » vocare semper posse, docent *Fagund.* » *et Diana ll. cc.* » (*Ita etiam Sporer n.* 821. *et Ronc. p.* 100. *q.* 5.) « IV. Non » opus esse, ut habeatur in scripto, » *Suar. Fagund. ll. cc.* Imò, si dubium » sit, an confessor cum licentia locutus » fuerit, sacerdoti potiùs quam pœni- » tenti credendum, ex *Graff. et Henriq.* » affirmat *Dian. loc. cit. r.* 4., vel etiam » quàm heredibus ; v. g. si ex licentia » defuncti revelet restitutionem ab iis » faciendam. *Tan. et Mald.* qui tamen » monet, eo casu non esse dicendum, » eam debêri ex delicto, sed solùm » quòd talibus tantùm dari voluerit, » satiusque suaderi moribundo, ut ta- » lia secreto codicillo hæredibus injun- » gat. *Vide Dian. l. c. r.* 32. V. Perinde » esse, sive ea licentia detur verbo, » sive facto, quòd quidem æquivaleat » expressæ concesssioni ; v. g. si pœ- » nitens extra confessionem incipiat » loqui cum confessario de dictis in » confessione ; tunc enim posse hunc » prosequi, docent *Aversa qu.* 18. *s.* 7. » *Tamb. in append. c.* 2. *ex Bonac.* » *Ita communiter Lugo d.* 23. *n.* 131. *Pal.* §. 3. *n.* 14. *Concina p.* 740. *n.* 14. *Holzm. n.* 720. *Antoine p.* 547. *v. Hinc. Sporer n.* 820. *Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 3. *n.* 41. *cum Suar Laym. et Bonac. et Ronc. p.* 101. *q.* 3. *r* 1. *Benè tamen advertit Lugo loc. cit., quòd eo casu adhuc perseverat sigillum respectu ad alios ; quia licet pœnitens extra confessionem loquatur, censetur tamen non præbêre confessario aliam licentiam quàm dependentem à confessione peracta.*

652. — « 2. Frangitur sigillum, si » cum pœnitente extra confessionem, » sine ejus venia, agas de auditis in » confessione, aut ea te scire ostendas.» (*Communiter tamen dicunt DD licitum esse confessario loqui de auditis in confessione cum pœnitente statim post absolutionem, antequam ille discedat ; quia licèt sacramentum sit completum, tamen judicium adhuc moraliter perseverat ; ita contra Dian. p.* 5. *tr.* 11. *r.* 19. *cum Fag. rectè tenent Lugo d.* 23. *n.* 129. *Nav. c.* 26. *n.* 14. *Conc. p.* 740. *n.* 14. *Fill. c.* 11. *n.* 324. *Ant. p.* 547. *v. Hinc. Escob. n.* 741. *Salm. ibid. n.* 43. *cum Gran. et Aversa, Renzi p.* 306. *q.* 4. *cum Pell. et Veric. ac Croix n.* 1980. *cum Præp. Henr. Tamb. Dic. et Stoz.*) « Quod » verum putat *Sanch.* contra *Suar. et* » *Laym.* etiamsi cum eo tractare velles » de essentiali errore in ea commisso, » quem illi significare sine ejus venia » non licère docent *Regin. Fag. Bonac.* » *et alii contra Filliuc. Turrian. etc. apud* » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r* 87. » (*Vide dicta n.* 622.) « Dixi, *extra*, quia intra confes- » sionem potest fieri mentio præce- » dentium, ut patet ex praxi confessa- » riorum, qui ob recidivam arguunt, » et absolutionem aliquando negant. » Ita *Henriq. Præpos. Gran. Mald. etc.* » *apud Dian. p.* 5. *tract.* 11. *res.* 20. Ubi » ipse cum *Fagund.* negat id licère sine » expressa licentia pœnitentis, nisi de » iis, quæ is iterùm confitetur, vel sal- » tem tangit. *Vide Dian. l. c. et p.* 2. » *tr* 2. *misc. res.* 12. *et p.* 9. *tr.* 11. *res.* » 18.

653. — Quæritur igitur, an intra confessionem possit confessarius loqui cum pœnitente de culpis in alia confessione auditis, sine ipsius licentia? Negat *Diana cum Fagund.* ut suprà, sed affirmat sententia communissima et verior, quam tenent *Lugo d.* 23. *n.* 127. *Tamb. c.* 5. *n.* 4. *Wigandt tract.* 13. *n.* 120. *Concina p.* 740. *n.* 14. *Ronc. p.* 161. *quæst.* 3. *r.* 1. *Antoine p.* 550. *v. Hinc. Sporer n. t.* 23. *Renzi p.* 307. *q* 5. *cum Aversa, Dic. et Malder* eamque vocat certam *Illsung apud Croix n.* 1981. Ratio, quia sæpè pertinet ad munera judicis et medici, quæ habet confessarius, recolere peccata prioris confessionis, ad meliùs pœnitentem corripiendum, vel dirigendum ; ideò improbabile est quòd pœnitens habeat jus sigilli in actu confessionis, cùm potiùs verum sit quòd confessarius habeat jus exquirendi omnia, quorum notitia ad meliorem directionem coadjuvare valeat. Unde benè poterit confessarius loqui cum pœnitente de omnibus peccatis in præterito ab eo confessis, semper ac putat hoc fore utile pœnitenti, qui censetur in confessione dare ei licentiam, ut utatur quàcumque notitià necessarià ad suì meliorem directionem.

654. — « 3. Frangit sigillum, qui di- » cit, se in tali monasterio audivisse » grave peccatum, tametsi non nominet » personam. *Dian. p.* 5. *t.* 11. *res.* 35. » *et alii* 3. *cum Mald.* Additque graviter » peccare eum, qui dicit, in hoc vel » isto ordine religioso hoc, vel istud » peccatum fuisse admissum, quod ex » sola confessione novit : imò nec de » civitate, vel certo loco, quo quis

» confessiones audivit, licère dicere, » quòd gravia fiant, vel talia et talia » peccata committi soleant (nisi aliunde » de constet), docent *Hurt. Kellisson. et* » *Mald. apud Dian. loc. cit. res.* 35, quia » potest redundare in gravamen, et » infamiam ipsius communitatis, et » fortè etiam civium in particulari, » quando civitas non est ampla, et » pœnitentes suspecti, atque adeò con- » fessio fieri illis odiosa. *Vide Dian. l.* » *c. et res.* 36. ubi cum *Mald.* docet, » confessarium, qui paucos habet pœ- » nitentes sibi subditos (v. g. moniales » unius monasterii) scandalum dare, » si coram illis concionetur de vitiis » auditis in confessione : quia confessæ » facilè suffunduntur pudore. » (*Hoc tamen intelligendum, si confessarius loquatur de aliqua culpa particulari cujusdam monialis, vel illius monasterii : secùs, si loquatur de defectibus qui communiter in omnibus monasteriis solent vel possunt perpetrari.*

Dubitatur hìc 1. an confessarius violet sigillum, si asserit in aliquo loco gravia crimina perpetrari, quæ ipse audierit in confessione?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Navar. c.* 8. *n.* 16. *Renzi p.* 322. *quæst.* 11. *cum Fag. Vicald. et Onuphr.* ita *Henr. Gran. Lop. etc. apud Escob. l.* 16. *n.* 749. qui consentit *n.* 750. si nullo modo in cogitationem personæ deveniri possit, quia aliàs (ut dicunt) ex tali revelatione nulla fit injuria pœnitenti.

Secunda sententia tamen communissima et longè probabilior, quam tenent *Suar. d.* 33. *sect.* 5. *n.* 8. *Bon. q* 6. *sect.* 5. *part.* 4. *n.* 3. *Fill. c.* 11. *n.* 322. *Concina p.* 740. *n.* 13. *Viva qu.* 10. *art.* 2. *n.* 7. *Tamb. l.* 5. *c.* 3. §. 5. *Holz. n.* 711. *cum Laym, et Pal. Sporer n.* 827. *cum Diana et communi*, ut asserit *Lugo. d.* 23. *n.* 64. *cum Vasq. Con. et Led.* docet, quòd si oppidum sit parvum (putà si non constet tribus millibus hominum circiter), tunc violatur sigillum. Ratio, quia, licèt tunc non reveletur persona, tamen, cùm revelatio emanet in infamiam totius communitatis, redundat etiam in gravamen pœnitentis, qui illius communitatis est membrum, et ideò ex tali revelatione redderetur ei odiosa confessio. Secùs verò, si oppidum sit amplum, et crimina sint publica, ut dicunt *Lugo Conc. Spor. Viva et Tamb. ll. cc. contra Vasq* qui nimis rigidè id reprobat. Hocque permittit *Petrocorens. t.* 4. *p.* 90. *q.* 4. etiam concionatoribus, modò non dicant se audisse in confessionibus. Idem sentit *Habert t.* 6. *p.* 221. *q.* 14. *r.* 3. dicens licitum esse confessariis in concionibus generatim invehere in vitia quæ occultè grassantur. Idque expressè permittitur in *c. Si sacerdos* 2. *de Offic. ord. ord.* ubi dicitur : *Si sacerdos sciat pro certo aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit... non debet eum arguere nominatim, sed indeterminatè.* Id est in *genere*, ut explicat *Panormitanus in dict. cap.* 2.

Dubitatur 2. An frangat sigillum confessarius, qui dicit religiosum ex tali conventu sibi confessum esse grave peccatum? Negat *Escob. lib.* 16. *n.* 713 *cum Henr. Nugno, Fagn. et Candido*, modò non ingerat notitiam personæ particularis. Veriùs tamen affirmant *Busemb. et Suar. d.* 33. *sect.* 3. *Conc. p.* 740. *n.* 8. *Bon. p.* 4. *n.* 3. *Diana p.* 5. *tract.* 11. *r.* 23. *Pal. p.* 5. §. 3. *n.* 11. *cum Navar. Laym. et Henr.*, item *S. Anton. Villal. et Gran. ap. Escob. n.* 751. Ratio, quia tunc singuli illius conventùs detrimentum patiuntur. Et sic pariter confessarius violabit sigillum, si dicat in conventu illo talia peccata committi. Non verò (ut rationabiliter ait *P. Conc. contra Dian. ap. Busemb.* ut supra), si tantùm diceret se audisse peccatum religiosi cujusdam Ordinis: quia hæc neque est revelatio sigilli, neque redundat in gravamen pœnitentis, cùm in quolibet Ordine aliqui mali sint: unde neque oritur scandalum, neque infamatur religio, nisi (rectè limitat) religio illa esset arctioris observantiæ.

655. — « 4. Notitiâ in sola confes- » sione acceptâ nullo casu uti licet, si » periculum sit revelationis, saltem in- » directæ. Verùm, si nullum sit pe- » riculum ut vel pœnitens, vel usus » scientiæ innotescat, etsi probabile » sit, licère uti ad alterius gubernatio- » nem, v. g. negando suffragium ei, » quem ex sola confessione scit indi- » gnum esse, vel claudendo ostium, » per quod quis noctu ingreditur ad » peccandum: item, cognitâ proditione » futurâ, monendo de diligenti custo- » dia, impediendo clam matrimonium, » quando scitur impedimentum, ut » docent *Vasq. Henr. Nav. etc.* Contra- » rium tamen verius videtur, quod do- » cent *Fumus, Sanch. Conc. Layman.* » *Dian. p.* 3. *tr.* 4. *r.* 76. *et p.* 5. *tr.*

» 11. *r*. 3. *et alii*; quia hæc doctrina » posset pœnitentem absterrere à con- » fessione. Et quidem superioribus » religionum talis gubernandi modus » prohibitus est anno 1594, cùm in Soc. » Jesu jam antè idem statutum esset, » prohibitumque contrarium dicere. » *Vide Dian. p.* 4. *tr.* 4. *r* 202. Contrà » verò ad sui ipsius gubernationem li- » cêre tali casu eâ scientiâ uti, vidêri » probabilius, v. g. abstinendo à ca- » lice, in quo scitur esse venenum, » deflectendo à sylva, in qua paratam » sibi mortem sciat ex unius latronis » confessione, docent *Sylv. Henr. Con.* » *Laym. hîc c.* 15. *contra Suar. Dian.* » *p.* 5. *d.* 11. *r.* 46. Excipit *Card. de* » *Lugo* nisi actio, vel omissio confessa- » rii inducat notitiam peccati, vel » damnum afferat confitenti, contra *Con. disp.* 9. *dub.* 4. *etc.* qui putat licêre, etsi inde mors pœnitenti immineret à sociis inferenda. *Vide l. c. n.* 108.

« 5. Denique facere aliquid, ex quo soli pœnitenti innotescere posset id fieri ex notitia confessionis, esse contra sigillum, negant *D. Thom. Bonac. Sot. Vasq. etc.* Affirmant *Sylv. Vald. Con. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 46. Idque confirmant *Fagund. Gran. Card. de Lugo, et Avers. qu.* 18. *sect.* 8. si tale sit, quod pœnitenti ruborem vel molestiam afferat, v. g. si vultum ei austeriorem ostenderet, vel eum declinet; secus si ei sit gratum, vel saltem confessionem odiosam aut difficiliorem non reddat; v. g. si audisset eum ad indignationem, aut odium provocatum, vel in tentationem incidisse ex certo facto, vel dicto ipsius confessarii, indeque ipse à talibus factis, vel dictis abstineat, etc.

656. — Omnia hæc diligentiùs sunt [d]iscutienda.

Dubitatur I. An superior ob pecca[t]um auditum in confessione possit [re]novêre subditum ab officio? Affirmat [Sa]mbovius *t.* 3. *cas.* 18. Idque priùs do[c]uit *D. Th. Quodl.* 5. *q.* 7. *a.* 13. modò [n]on sit revelatio peccati, sic dicens: *Si* [er]*gò amotio subditi ab administratione* [p]*ossit inducere ad manifestandum pecca*[tu]*m in confessione auditum, vel ad ali*[qu]*am probabilem suspicionem habendam* [d]*e ipso, nullo modo prælatus deberet re*[m]*overe. Si verò per amotionem peccatum* [n]*ullatenùs, manifestaretur tunc aliâ occa*[si]*one acceptâ posset subditum ab administratione removere, si deberet hoc facere, cum debita cautela.* Et idem confirmat n. *Suppl. qu.* 11. *a.* 1. *ad.* 3. Idem dicunt *S. Bonav. Alex. de Ales. Gabr. Pal. et Adrian.ap. Habert t.* 6. *p.* 260. *qu.* 14. *ac alii apud Suar. d.* 33. *sect.* 7. qui hanc sententiam vocat communem, ut reverà erat inter antiquos.

Sed huic doctrinæ obstat hodie decretum *Clem. VIII.* (*de casib. res. Pro omnibus relig.* c. 4.) editum 26 Maji an. 1594. ubi dictum fuit: *Tam superiores pro tempore existentes, quàm confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne eâ notitiâ quam de aliorum peccatis in confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur.* Quamvis autem hoc decretum emanatum fuerit tantùm pro superioribus regularibus, tamen rectè dicunt *Holzm. n.* 717. *v.* 20. *et Croix* extendi debêre ad omnes (quidquid dicat *Habert l. c. cit.*), cùm eadem ratio quæ urget pro regularibus, valeat etiam pro sæcularibus, ne scil. confessio reddatur odiosa. Præterquam quòd id certius fit ex alio decreto *Innocentii XI.* ut mox videbimus in Dubio seq.

657. — Dubitatur II. An superior in electione beneficii, vel officii possit negare suffragium ei quem ex sola confessione noverit indignum? Affirmat idem *Sambovius l. c. cum S. Antonino* 3. *p. tit.* 16. *c.* 22. § 1. *in fine,* ubi scribit: *Qui liberam electionem habet, licèt per solam confessionem sciat aliquem indignum ad prælaturam ad quam eligitur, quem aliàs putabat dignum, non debet eligere ex conscientia sibi dictante quia eligendo scienter dignum vel indignum, negotium geritur inter ipsum et Deum. Unde potest etiam ex his, quæ scit ut Deus, judicare in proposito.* Sed omninò id negandum cum *Sporer. n.* 869. *Viva Append. ad prop. damn.* §. *VII. p.* 526. *Conc. p.* 744. *n.* 22. *Croix n.* 1977. *Holz. l. c. Bonc. p.* 202. *q.* 6. *Elbel l. c. et aliis.* Hocque hodie certum est ex decr. S. C. Gen. Inquisitionis edito auctoritate *Innoc. XI.* 18 Nov. an. 1682. quo proscripta fuit sequens propositio: *Scientiâ ex confessione acquisitâ uti licet, modò fiat sine directa aut indirecta revelatione, et gravamine pœnitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius meritò condemnatur. Additâ deinde explicatione, sive limitatione, quòd sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gra-*

vamine pœnitentis, seclusâ quâcumque revelatione; atque in casu quo multò gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam propositionem, quatenùs admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam cum dicta explicatione, præsenti decreto prohibent, etc. Mandantes etiam universis sacramenti pœnitentiæ ministris, ut ab ea (doctrina) *in praxim deducenda prorsùs abstineant.* Hinc benè advertunt *Viva, Holzm. Mazz. et Croix ll. cc.* illicitum esse confessario ex notitia confessionis claudere pœnitentem in cubiculo, ne exeat ad peccandum: dimittere famulum, vel auferre ab eo claves, ne furetur: item ostendere pœnitenti vultum severiorem, vel ei negare pristinam communicationem amicitiæ. Neque admittendum cum *Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 16. *num.* 2. *et* 4. *Croix num.* 1963, 1976 *et* 1977. *Laym. c.* 14. *n.* 14. *et Holzm. n.* 717. id quod perperam admittit *Sporer n.* 870, nempe licitum esse ex scientia confessionis abstrahere claves aut pecuniam arca, claudere fores, non ampliùs committere claves famulo; quia omnia hæc redundarent in gravamen seu exprobrationem pœnitentis.

Si verò superior ex alia via, quàm confessionis sciret aliquem indignum, putà ex defectu ætatis, scientiæ, prudentiæ, vel quia noverit alios digniores ad beneficium, tunc posse, imò debere suffragium pœnitenti negare, dicunt *Nat. de Alex. de sig. confess. Reg.* 57. *et Merbes. t.* 2. *p.* 149. *q.* 50. *ex D. Th. in* 4. *d.* 21. c 1. *ad.* 4. ubi dixit : *Ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, ætatis, etc. ; et ideò qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem revelat.* Sed hanc sententiam censeo cum *Petrocor. t.* 4. *p.* 95. tantùm locum habêre posse casu quo tales occurrerent circumstantiæ aliunde cognitæ, sive ante sive post confessionem, quæ verè moverent superiorem ad suffragium negandum, etiamsi nullam ex confessione notitiam habuisset indignitatis pœnitentis. Unde minimè audiendus auctor *Additionum ad Wigandt* dicens quòd esto ex sola scientia confessionis nequeat superior dirigi ad gubernationem externam, tamen poterit ex illa lumen accipere, et sumere alium exteriorem prætextum seu colorem ad negandum suffragium.

Communiter tamen admittunt posse confessarium uti notitiâ confessionis ad se cautiorem reddendum in re familiari, ad socordiam excutiendam, ad diligentiùs invigilandum super gregem suum; modò nulla detur aliis suspicio peccati, neque ex hoc pœnitens gravetur, vel implicitè redarguatur; ita *Habert p.* 261. *r.* 3. *Antoine p.* 549. *v. Hinc, Pal. p.* 5. §. 3. *n.* 18. *Viva l. c.* §. *VII. Sporer n.* 870. *et Bon. p.* 4. *n.* 3. *cum Soto, et Reg. ex D. Th. in* 4. *l. c. ad* 1. ubi ait : *Potest* (confessarius) *dicere Prælato, quòd diligentiùs invigilet super gregem suum, ita tamen quòd non dicat aliquid, per quod verbo vel nutu confitentem prodat.* Omnia verò hæc *P. Conc. p.* 744. *n.* 23. absolutè negat licêre, dicens quòd confessarius in omnibus se gerere debeat, ac si penitùs ignoraret, quæ ex sola confessione dignoscit. Nulli dubium, quin in prædictis actibus quàm maximè cautè confessarius procedere debeat, cùm difficile sit in his omne periculum evitare vel revelationis vel gravaminis pœnitentis. Cæterùm generalis regula est, ferè ab omnibus recepta, licitum esse uti notitiâ confessionis, ubi nulla revelatio intervenit, nec ullum pœnitenti gravamen infertur; ita *Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 16. *n.* 4. *Lugo d.* 23. *n.* 102. *Habert t.* 6. *p.* 260. *Suar. d.* 33. *sect.* 7. *n.* 9. *Viva App. l. c.* §. 9. *Antoine p.* 549. *Mazz. t.* 3. *p.* 589. *Holz. n.* 717. *et alii communiter :* atque ipse *Concina dicto, n.* 23. in fine præfatam regulam admittit, inquiens posse confessarium uti notitiâ confessionis tùm ad reformandos proprios mores, tùm ad servandam propriam vitam, quando duo concurrunt, nempe si secretum custoditur, et confessio odiosa non redditur. Quapropter *Holz. Antoine, Mazzott. Viva, etc.* communiter admittunt benè posse sacerdotem ex notitia confessionis orare pro pœnitente, vel benigniùs erga ipsum se gerere : item consulere libros et sapientes, rigorem temperare, ex confessione unius dirigi ad alios interrogandos vel instruendos, nullam tamen dando prioris confessionis suspicionem : item, (ut ait *Holzm. l. c. v. Et hinc, cum Stoz*) posse se præcavere à periculis et occasionibus damni spiritualis aut temporalis. Et sic pariter dicit *Bon. p.* 4. *n.* 19. *cum Nav. Reg. Zerola, etc.* posse monêre etiam alios,

in genere tamen loquendo, nempe ut sibi caveant, ne exeant è domo, etc., semper tamen secluso omni periculo revelationis, vel gravaminis pœnitentis.

658. — Dubitatur III. An confessarius possit communionem denegare pœnitenti, cui priùs negavit absolutionem tanquam indisposito, si ille postea occultè communionem petat.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *D. Th. in* 4. *d.* 9. *q. un. a.* 5. dicens: *Si sacerdos sciat peccatum alicujus qui Eucharistiam petit, per confessionem, si in occulto, debet ei denegare, et monère ne in publico petat.* Item *Petrocor. t.* 4. *p.* 95. *n.* 2. *cum S. Bonav. et S. Antonino, ac alii plures antiquiores ap. Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 16. *n.* 6 Ratio, quia (ut dicunt) ex una parte tunc urget præceptum negandi Sanctum canibus; ex alia ibi nulla intervenit sigilli revelatio, nec ulla injusta exprobratio, quæ redderet confessionem odiosam verè pœnitentibus: talis enim negatio vel monitio solis perire volentibus odiosam confessionem redderet; sed hoc non debet impedire ne sacerdos peccatorem moneat, et sacramentum indigno deneget. Et sic pariter dicunt Episcopum posse et tenêri negare Ordinem indigno ex confessione cognito, et parochum assistentiam matrimonio, in quo ex confessione noverit dirimens adesse impedimentum.

Secunda sententia tamen vera negat, et hanc tenent *Sanch. l. c. n.* 5. *Lugo p.* 25. *n.* 126. *Laym. c.* 14. *n.* 22. *Bon. p.* 4. *n.* 17. *Salm. de pœn. c.* 14. *p.* 3. *n.* 46. *Cont. Tourn. tr. de Euch. cap.* 6. *art.* 1. *concl.* 6. *cum Henn. Spor. n.* 869. *Mazz. c.* 3. *q.* 5. *Holzm. n.* 717. *Conc. p.* 742. *n.* 18. *et Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1974. Ratio, quia hujusmodi denegatio sacramenti vel monitio confessionem redderet odiosam, non solùm pœnitentibus illicitè petentibus, sed etiam aliis, qui si scirent quòd confessarius posset aliquando uti notitiâ confessionis, facilè absterrerentur à sacramento pœnitentiæ. Hæc sententia hodie omninò est tenenda ex suprà citato decreto *Innoc. XI.* ubi vetatur quilibet notitiæ confessionis usus, ex quo sequatur qualecumque pœnitentis gravamen. *Vide num. anteced.* 657.

659. — Dubitat. IV. An sacerdos qui ex confessione noverit parari sibi insidias, possit fugere, sive aliter sibi cavère, aliquo prætextu arrepto? Certum est posse (ut rectè ait *Lugo d.* 23. *n.* 108.), si ex tali cautione minimè manifestatur aliis peccatum confessum nec ullum gravamen pœnitenti affertur. Sed dubium est, an liceat ei fugere, si ex fuga, alii jam conscii peccati pœnitentis, conjiciant pœnitentem esse illi confessum tale peccatum?

Prima sententia affirmat, modò nullum pœnitenti damnum obveniat; ita *Palaus p.* 5. §. 3. *num.* 18. *Bon. p.* 4. *n.* 27. *Petrocorens. t.* 4. *p.* 97. *n.* 4. *Wig. tr.* 13. *n.* 122. *Spor. num.* 863. *Renzi p.* 309. *q.* 9. *cum Con. et Fag. ac Laym. c.* 14. *num.* 21. *cum Soto, Sylves. Adr. Gab. et Henr.* Ratio, quia aliud est revelare peccatum confessum, aliud revelare confessionem peccati jam ab aliis cogniti: tunc enim non revelatur peccatum, sed tantùm confessio facta peccati, quod non est contra sigillum.

Secunda sententia verò (quam sequor) negat id esse licitum, et hanc tenent *Suar. d.* 33. *sect.* 7. *n.* 7. *Salm. ibid. n.* 45. *et* 53. *Antoine p.* 549. *Elbel n.* 524. *Ronc. p.* 99. *q.* 3. *cum Nav. et Led. Mazz. t.* 3. *p.* 589. *cum Vira, et Croix, ac Lugo d.* 23. *n.* 110. *cum Soto, Vasq. Rich. et Med.* Ratio, quia fuga illa esset quædam indirecta revelatio peccati confessi. Nec obstat dicere, quòd tùm fiat revelatio indirecta, cùm ponitur actio, ex qua de se conjicitur peccatum confessum; sed hic fuga confessarii nullo modo manifestat peccatum, sed tantùm alii ex propria conscientia arguunt peccatum esse confessum. Sed respondetur cum *Lugo*, quòd positis talibus circumstanstiis, nempe scientiæ aliorum criminis, et confessionis pœnitentis fuga illa esset vera revelatio, non solùm confessionis factæ, sed etiam peccati confessi. Et licèt confessarius fugam simularet ex aliquo prætextu, semper tamen aliquam rationabilem suspicionem præberet peccati confessi. Dicit autem *P. Cuniliati tr.* 14. *c.* 4. §. 7. *n.* 10., quòd eo casu pœnitens teneatur dare licentiam confessario, ut ille possit eximi à periculo; aliàs confessarius non tenetur ipsum absolvere, semper ac pœnitens potest licentiam præbere absque periculo sui gravis damni. Et addit, quod si pœnitens injustè licentiam denegat, confessarius, modò non det aliis suspicionem confessionis auditæ, licitè poterit uti notitiâ per confessionem receptâ, ut à periculo se li-

beret; tunc enim (ait) nullum pœnitenti imminet gravamen, sed tantùm adest manifestatio apud ipsummet negatæ licentiæ. Tamen id minimè admittendum puto; nam licèt absit gravamen pœnitentis, adest verò indirecta saltem revelatio notitiæ in confessione habitæ.

Notandum autem hìc id quod dicit *Roncaglia de sigil. cap.* 2. *Reg. prax.. n.* 1., nempè quòd si confessarius noverit aliquem ex confessione solitum esse multa peccata, vel tenuem dispositionem afferre, non poterit sine justa causa se celare, vel excusari ab eo audiendo, quando aspiceretur ab aliis et iis suspicionem talem ingereret, multòque magis si pœnitens id reputabit ut tacitam exprobrationem suorum peccatorum; secùs verò (ait) si nullus aspiceret, quia tunc nulla in aliis oriretur suspicio. Sed huic ultimo non acquiesco, quia, si aliàs confessarius jam assisteret in confessionali, et ideò recedit, quia videt illum pœnitentem accedere, etiamsi alii nihil adverterent, videtur tamen hoc illi gravamen afferre, et aliquo modo odiosam reddere confessionem, cùm facilè tunc pœnitens credat, quòd si ipsi confessus non fuisset, benè tunc suam confessionem apud illum confessarium ut cupit, expleret. Et de hoc magis est verendum post decreta, ut suprà *n.* 656, ubi prohibetur confessariis, ne ullo modo utantur notitià confessionis ad externam gubernationem, aut cum aliquo gravamine pœnitentis; quod quidem intelligitur, ut inquit idem *Ronc. c.* 2. *qu.* 6. *cum S. Thoma, Lugo, Sanch. etc.*, etiamsi nulla intercedat revelatio, et etiamsi pœnitens nullo modo advertat hoc fieri ob confessionem peractam. Unde ex ipso *Ronc.* dico, quòd licèt tunc fuga illa ex prætextu apparenter justo non redderet confessionem odiosam tali pœnitenti redderet tamen odiosam generaliter reipublicæ christianæ, quia si scirent fideles, posse confessarios ex colorato prætextu aufugere ab ipsis, ob notitiam in confessione acceptam suorum peccatorum, facilè gravarentur. Licitè autem confessarius se celabit, si justam habeat causam, ob quam etiam ab aliis pœnitentibus incognitis æquè se excusaret. Nec obstat quòd pœnitens tunc etiam suspicari posset confessarium se celare ob audita sua peccata; nam si reverà confessarius ob justam causam se excusaret, reverà tunc sua suspicio esset temeraria, quam confessarius vitare non tenetur. Hinc concludo, quòd erga hujusmodi pœnitentem ita se gerere debet confessarius, ac se gereret erga alium, de quo nunquam confessionem excepisset. Benè tamen approbo id quod dicit idem *Ronc. ibid. q.* 5. *cum Lugo dist.* 23. *n.* 116., quòd si pœnitens indispositus minitetur confessarium ob negatam absolutionem, benè poterit confessarius ab illo aufugere, et non redire, quia tunc illæ minæ non sunt peccatum manifestatum ad absolutionem obtinendam, sed peccatum in confessione commissum, quod sigillo non gaudet. Hæc tamen fuga tantùm permittitur confessario, si fugiendo non ingerat aliis suspicionem negatæ absolutionis; quòd si autem ingereret, posset recitare aliquam orationem, non jam intendendo deceptionem pœnitentis, sed solam liberationem ab illa vexatione, quamvis pœnitens se decipiat credens illam orationem esse formam absolutionis. *Vide dicta de Sacrament. hoc l.* 6. (v) *n.* 59. *v. E. converso.*

660. — Dubitatur V. An confessarius sciens ex confessione Ecclesiam esse pollutam, possit ibi celebrare? Hic casus quidem difficulter accidet, nam (sicut diximus hoc *lib.* 6. (v) *n.* 364.) ut Ecclesia polluatur, requiritur publica violatio; tamen aliquando benè accidere possit, nempe si violatio esset quidem publica, sed confessario incognita, vel si alii ignorarent per tale factum Ecclesiam esse pollutam. In his autem casibus:

Prima sententia, quam tenent *Sporer de pœnit. n.* 874. *et Bon. eod. tit. q.* 6. *p.* 4. *n.* 23. *cum Sylvest. Lazar. et aliis,* dicit confessarium posse et tenêri celebrare. Ratio, quia Ecclesia in favorem sigilli non videtur tunc velle obligare sacerdotem ad non celebrandum.

Secunda sententia tamen, quam tenent *Lugo dist.* 23. *n.* 125. *et Aversa, ac Tamb. apud Croix l.* 6. *part.* 2. *n.* 1976. censet non posse celebrare, quia ex una parte urget præceptum non sacrificandi in Ecclesia polluta, et ex alia minimè urget præceptum servandi sigilli, cùm nullum adsit periculum revelationis apud alios, nec damni pœnitentis. Et hæc sententia videtur satis probabilis cum *Mazzott.* si reverà nullum sequatur

pœnitentis gravamen, et nulla fiat revelatio indirecta, putà si confessarius justum exponat prætextum alibi celebrandi [1].

Dubit. VI. An si ex confessione scias aliquem (cui solitus es confitêri) non esse sacerdotem, vel non esse confessarium, possis et tenearis pergere ad ei confitendum? Negant *Sanch. de matr. lib.* 3. *d.* 16. *n.* 5. et probabile putat *Spor. n.* 871. quia ex una parte non potes simulare susceptionem sacramenti, ex alia, non violas sigillum omittendo confitêri; sic enim nihil revelas de crimine pœnitentis, cùm innumeræ possint esse causæ mutandi confessarium. Communius tamen, et verius tenent oppositum *Lugo d.* 23. *num.* 105. *Mazz. t.* 3. *n.* 189. *et Croix. n.* 1978. *cum Viva, Dic. et Stoz.* ac etiam probabile censet *Sporer l. c.* Ratio, quia in tali omissione, quamvis non adsit revelatio sigilli, semper tamen adest quædam odiosa exprobratio pœnitentis. Neque tunc oportet tibi simulare sacramentum (quòd reverà esset intrinsecè malum), sed potes illi ficto sacerdoti vel confessario simpliciter aliquod peccatum manifestare sine intentione absolutionis : quod in hoc casu non esset illicitum, cùm tua cooperatio ad peccatum illius esset tantùm materialis.

661. — Cæterùm, generaliter loquendo, dico, quòd esto confessarius in hac materia tam gravi et periculosa debeat esse valde cautus, ne pœnitentes ex confessione aliquod injustum gravamen subeant, ut sub initio animadversum voluimus; tamen non tenetur cavêre omnes leves conjecturas, quas facilè malitiosi faciunt, sed tantùm ne præbeat suspiciones probabiles de peccatis auditis, ut dicunt *Lugo d.* 23. *n.* 106. *cum Scoto, Palat. et Med. ac Croix n.* 1947. *cum Gob. Tambur. et Gorm. ex D. Thom. Quodlib.* 5. *art.* 13. ubi sic ait : *Si amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam* (nota) *probabilem suspicionem habendam, de ipso nullo modo prælatus deberet subditum removere.*

[1] « Dicimus, quòd sublato periculo revelationis aut gravaminis, confessarius sciens, pollutam esse Ecclesiam, potest, imò debet abstinere à celebratione. » *Hom. Ap. tr.* 16. *n.* 159.

DUBIUM II.

Quale sit præceptum, et quæ obligatio confessionis.

662 Quos, et quando obliget hoc præceptum? Et quomodo computetur tempus annuæ confessionis?
663 An præceptum divinum confessionis obliget extra articulum mortis?
664 Quomodo obliget juramentum medicorum non visitandi infirmos non confessos?
665 Qui teneantur ad præceptum confessionis?
666 An impuberes? An isti possint absolvi, si dubitetur de usu rationis (*Remiss. an num.* 432.)
667 An obligetur ad confessionem annualem habens sola venialia?
668 An qui non satisfecit præcepto, teneatur ad illud quamprimùm?
669 Et an per confessionem, quæ fit anno sequenti, satisfiat præcepto etiam antecedentis?
670 An in Paschate sit obligatio confitendi proprio parocho?
671 An teneatur quis aliquando confitêri ante finem anni?
672 An satisfiat præcepto per confessionem invalidam?
673 Qui ab hoc præcepto excusentur.
674 Pœnæ in transgredientes hoc præceptum.

662. — « Resp. Præceptum confi-
» tendi, tùm divinum, tùm ecclesias-
» ticum sub mortali obligat omnes, ac
» solos baptizatos, qui habent mor-
» tale: illud in articulo mortis; hoc
» verò postquam ad annos discretionis
» pervenerint: et simul ut confitean-
» tur proprio sacerdoti, vel alteri cum
» ejus venia, semel in anno; compu-
» tando ab una confessione ad aliam,
» ut quidam docent: » (*Ut Sot. et Gran.*
» *ap. Viva de pœnit. qu.* 4. *ar.* 3. *n.* 4.)
« vel ab initio Januarii ad finem De-
» cembris, ut habet communior » (*Et tenent Viva loc. cit. ac. Pal. et alii apud Croix n.* 2043.) « vel denique à Paschate
» ad Pascha, ut consuetudo ferè ob-
» tinuit, propter communionem. *Suar.*
» *d.* 35. *s.* 2. *Vasq. qu.* 90. *art.* 2. *Card.*
» *de Lugo d.* 11. *s.* 3. 6. *et* 7. *Coninck*
» *d.* 5 *d.* 6. » (*Hinc rectè ait Holzm. t.* 1. *p.* 341. *n.* 33. *quòd per se loquendo, annus esset computandus à Januario ad Decembrem, tamen, spectatâ universali consuetudine computatur, incipiendo à Paschate ad Pascha.*)

663. — Quæritur, an præceptum confessionis obliget per se aliquando in vita extra periculum mortis? Commune est non obligare per se statim post peccatum; ita *S. Th. in* 4. *dist.* 17. *qu.* 3. *art.* 1. quem sequuntur *Suar. Lugo, Reg. Vill. etc. cum Salm. de pœnit. c.* 7. *p.* 1. *n.* 5. Dubium est, an obliget per se saltem sæpiùs in vita? Negant pari-

ter *D. Th. l. c. et Scotus, ac Gabr. ap. Salm. ib. n.* 9. item *Pal. Bosco, et Dic. apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2020. Ratio, quia talis obligatio nullo fundamento certo videtur probari, cùm possit peccator per contritionem Deo se reconciliare. Sed communius affirmant *Salmant. cit. n.* 9. *in fin. cum Reg. Vict. Led. et Gran. ac Croix l. c. cum Rodr. Ills. Gorm. etc.* Et hoc videtur probabilius, quia (juxta dicta *n.* 297 in simili præcepto, nempe communionis), cùm præceptum hoc sit divinum, Christus reliquit illud determinandum ab Ecclesia, quæ *in c. Omnis de pœnit. etc.* determinavit obligare saltem semel in anno. Præter hoc autem (ut diximus *n.* 437. *Dub.* 1.), tale præceptum per accidens obligat peccatorem etiam infra annum ad confessionem, si non conteratur, ratione charitatis erga seipsum, ne diu maneat in mortali.

664. — Hìc obiter agendum de quæstione illa, de qua jam egimus *l.* 3. (IV) *n.* 182., sed hìc pleniùs est disceptanda: Quomodo medici teneantur in infirmos de confessione monêre? Sciendum est, quòd Concilium Lateranense sub *Innoc. III.* in *c. cum infirmitas* 13. *de pœnit et rem.* præcepit districtè (nempe sub gravi, ut omnes interpretantur apud *Salm. tr.* 17. *de juram. c.* 2. *p.* 7. §. 3. *n.* 90.) omnibus medicis, ne infirmos in suam curam recipiant, nisi priùs infirmi confiteantur. Deinde S. *Pius V* in *Motu proprio*, quod incipit, *Supra gregem*, editio an. 1566. innovando præfatam sanctionem præcepit: *Ne medicus incipiat curare infirmum, nisi eum moneat de confessione facienda; neque ultra tres dies eum invisat, nisi scripto confessarii resciat eum esse confessum. Et ut medici, antequam doctoratùs gradum assumant, jurent se hoc præceptum observaturos; et Ordinarii illos non admittant in suis diœcesibus, nisi constiterit de hoc juramento.*

His positis, quæritur de qua infirmitate hæc decreta intelligantur? Tres sunt sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. *n.* 5. item *Rosel. Graff. Vega, et Rodriq. ap. Salm. cit. n.* 90. (et hanc *Ciera diss.* 21. cui adhæret, vocat communiorem, sed immeritò) dicit intelligi de solo morbo periculoso, vel saltem de quo dubitatur an sit periculosus. Et idem sentit *Nav. Man. c.* 25. *n.* 61. dicens: *Monitioni non est locus, quando manifestum est morbum non periculum.* Et in hoc sensu ajunt citati prædicta decreta usu rec fuisse.

ecunda sententia autem, quam nent *S. Anton.* 3. *p. tit.* 7. *c.* 2 *Sylv. v. Medicus*, §. *Tertium*, dicit telligi de quocumque morbo, e non mortali. Ratio, quia in m periculoso etiam de jure naturali fata monitio facienda esset; unde in *dict. c. Cum infirmitas*, novum ceptum statuatur, utique textus est de sola infirmitate mortali in gendus.

Tertia sententia verò commu quam tenent *Suar. in* 3. *p. d.* 35. 3. *n.* 4. *Sanch. Dec. l.* 3. *c.* 16. *n.* 7. *t.* 2. *d.* 4. *qu.* 1. *p.* 16. *n.* 10. *et* 13. *tr* 14. *d.* 2. *p.* 7. §. 4. *n.* 2. *Con. t.* 86. *qu.* 5. *Viva q.* 4. *art.* 2. *n.* 4. *I p.* 3. *tr.* 4. *r.* 93. *cum Ang. Arm. Nugn. Homob. etc. ac Salm. de ju tr.* 17. *c.* 2. *p.* 7. §. 3. *n.* 90. *in fin Cajet. Trull. et Candido*, et huic con tit *Bened. XIV Notif.* 22. *num.* 19., 1. hoc præceptum non quidem telligi de solis morbis pericul nam reverà Constitutio *Innocentii* fuit (ut exprimitur in *dicto c.* 13 motivum ne infirmi, cùm monere in morbo mortali, faciliùs mortis culum incurrant; unde præceptum juramentum intelligendum est d cienda monitione etiam in morbo periculoso, ut infirmi cùm mone non incurrant mortis periculum. 2. nec etiam intelligi de quocun morbo levi (quod ridiculum esset *Suarez*) sed morbo gravi, etsi non culoso. Ratio, quia tam *Innocen* quàm *S. Pius* loquuntur de infi *lecto jacentibus*, et ideò intelligun qui de illa infirmitate, quâ no majori commoditate æger, ut si p grâ, aut alio consimili affectu lab sed ex necessitate lectum petit, i sit per se gravis, vel prudenter ju tur periculosa, ut gravis fiat. N reverà discrepant ab hac sent *D. Antonin. et Sylv. loc. suprà ci* ratio enim ab eis adducta nihil probat, quàm quòd facienda est m tio etiamsi infirmitas non sit mort unde ipsi non dicunt in omni m levi monendum esse infirmum, tantùm asserunt monendum in m etiam non mortali, quem nos gra appellamus.

Notant autem DD. I. sufficere, ut nedicus moneat infirmum per alios; ;a *Mazzotta c.* 3. *p.* 287. *ac Suarez. 'iva et Dian. ll. cc. cum Graff, Vega, lomob. etc.* II. Sufficere testimonium liorum (absque confessarii scripto), uòd infirmus sit confessus, modò sint .de digni; *Suar. Sanch. Mazz. et Dian. um Fill. Nugn. Barb. etc.* III. Quòd nedicus non teneatur ad hujusmodi nonitionem, si moraliter sit certus inrmum esse in bono statu; ita *Sanch.* 1. *cum S. Anton. Ang. Rosel. Arm. av et Tab. ac Salm. tr.* 17. *c.* 2. *p.* 7. 3. *n.* 92. *cum Sylv. Fagn. Leand. et rull.* IV Quòd si infirmus nolit obinatè confitèri, et esset in periculo nortis, si à medico desereretur, tunc on tenetur medicus eum deserere, quia ræfata decreta non adversantur chatati, quæ favet etiam obstinatis uoad fieri potest; ita *Nav. Bon. Suar. iana, Conc. et Sanch. n.* 8. *cum Cajet. raff. et Vega.* Hancque opinionem dit *Bened XIV Notif.* 22. *num.* 17. esse ommunem theologorum, et canoniarum cum *Lugo, Pal. Pirhing, etc.*

Circa autem obligationem monendi firmum de confessione, stando quiem rigori præfatarum constitutionum *nocentii* et *S. Pii*, omninò videtur ɜra tertia sententia docens monionem esse faciendam, non solùm aando morbus est mortalis, sed etiam ım adest periculum, ut deinde morlis evadat; Pontifices enim sanè iud novum præceptum medicis imonunt, præter illud ad quod ipsi de .re divino tenentur. Et utinam Consti.tiones prædictæ observarentur, quot firmi damnationem vitarent, qui ob .edicorum oscitantiam confessionem rocrastinando, aut inconfessi, aut alè confessi decedunt. Sed cùm deeta Pontificum non obligent, nisi ecundùm quòd sunt usu recepta, ut ocent *Cajet. in Sum. verb. Medici pecta, Sanch. loc. cit. num.* 14. *Pal.* §. 4. *im.* 6. *Corella tr* 16. *c.* 3. *num.* 22. *ian. loc. cit. cum Victor. et Scortia*, ac *ılm. tr.* 17. *c.* 2. *p.* 7. §. 3. *n.* 91. *cum 'ado, Trull. Leand. et Candido.* Hinc cunt *Salm. ibid. cum Cajet. Sanch. et iis citatis*, præfata decreta et juraentum in Hispania non obligare, ıia ibi non sunt usu recepta, vel sunt rogata. Idemque testatur *Mazzott. t, p.* 287. *et* 550; loquens de nostro gno, dum ait juramentum *S. Pii* Neapoli ex usu recepto (ut etiam constat) tantùm in morbis periculosis observari.

665. — « 1. Tenentur hoc præcepto » 1. Hæretici, et apostatæ, pueri doli » capaces, saltem post septennium. » *Vide Dian. p.* 4. *t.* 3. *r.* 52. *Lugo l. c.* » *s.* 7. *n.* 144, *et* 149. 2. Ingrediens pe» riculosam navigationem, vel con» flictum. 3. Mulier tenera primùm » paritura, vel quæ solet habêre partus » difficiles. 4. Reus morti adjudicatus. » 5. Qui signa habent mortis natura» lis. » (*Ita communiter Salm. de pœnit. c.* 7. *p.* 1. *n.* 6. *Viva eod. tit. q.* 4. *art.* 2. *n.* 3. *et Croix l. c. p.* 1. *n.* 2029. *cum S. Thom. Suar. Pal. Con. etc. Et hoc ex præcepto divino. Addunt Lugo d.* 15. *n.* 37. *et Salm. ibid. n.* 8. *cum Navarr. Laym. Azor. Sylv. etc. communiter, peccatorem tenêri per se confitêri, si probabiliter credat non ampliùs habiturum copiam confessarii per totam vitam. Dicit autem Lugo n.* 41. *cum communi (contra Medin. et Nugn.) non esse obligationem confitendi propter solum periculum oblitionis pecc.*)

666. — « 2. Improbabile est, quod » docet *Sa, verb. Confessio*, Ecclesiam » non obligare ante pubertatem, cùm » anni discretionis citiùs attingantur, » et constet mortaliter peccari posse » sub annum nonum, vel decimum, » imò ante. Unde si talis puer, crasso » saltem modo, videatur cognoscere, » Deum per hoc, vel illud offendi, » ostendatque dolorem, et proposi» tum, ac præcipua fidei mysteria » cognoscat, debet absolvi; secùs ta» men, si non notetur sufficiens usus » rationis; si verò dubium sit, potest » (imò in articulo mortis debet) ab» solvi sub conditione. *Vide Laym. l.* » 5. *t.* 6. *c.* 5. *Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* 53. *et* » *C. de Lugo l. c. et d.* 17. *n.* 22., ubi » docet etiam extra articulum mortis, » et obligationem præcepti, talem esse » sub conditione absolvendum, ne » gratiâ sacramentali privetur. (*Vide dicta de hoc puncto num.* 432.)

667. — « 3. Non obligatur, quia tan» tùm habet venialia, etsi consuetudo » habeat, et cogi etiam quisque possit » ut in Paschate saltem se sistat pa» stori, ut cum reliquis eum ad com» munionem admittat, ad quod pastor » tenetur, si alter dicat, se mortalis » culpæ non esse conscium. *Suar d.* » 36. *l.* 2. *etc. communiter.* » (*An autem*

religiosi et moniales teneantur singulis mensibus ad confessionem, et communionem accedere? Vide dicta n. 313. v. Dicunt).

Quærit., an ad satisfaciendum præcepto annuæ confessionis, qui non habet mortalia, teneatur confitêri venialia?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent S. *Bon. Sylv. (ap. Bon. d.* 5. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 8.) *cum D. Th. in* 4. *d.* 17. *q.* 3. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 3. ubi ait : *Ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confitêri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habeat alia quæ confiteatur.* Et probabilem putat *Contin. Tourn. tr de præcept. Eccl. cap.* 4. *Quær.* 4. *cum Habert.* Ratio, quia concilium Later IV sub *Innoc. III. in c. Omnis de pœn.*, indistinctè obligat fideles ad confitendum saltem semel in anno, ac proinde etiam eos qui sola habent venialia?

Secunda sententia tamen communis et verior negat, eamque tenent cum *Bus. et Suar. ut suprà, S. Anton. p.* 3. *tit.* 14. *c.* 19. §. 14. *Lug. d.* 15. *n.* 132. *Holzm. t.* 1. *p.* 341. *n.* 28. *Bon. l. c. cum Azor. et Salm. de pœn. c.* 7. *p.* 3. *n.* 30. *cum Cano, Vasq. Cajet. Laym. Conin. Reg Fag. Dic. Med. etc.* Ratio, quia Ecclesia, præcipiendo confessionem annuam, tantùm illam confessionem præcipit, quæ est debita ex Christi institutione. Christus autem nullam aliam præcipit confessionem, nisi mortalium, ut explicat. Trid. *sess.* 14. *c.* 5. ubi ait : *Venialia taceri tamen citra culpam posse.* Id confirmatur ex verbis ipsius textûs in *dicto c. Omnis* : ubi dicitur : *Omnis fidelis omnia sua peccata confiteatur saltem semel in anno.* Nota verbum *omnia*; ergò (ut benè advertunt hîc *Lugo, Bon. Salm. etc.*) præceptum Lateranensis est de confitendis solis mortalibus, non certum est apud omnes non esse obligationem confitendi omnia venialia.

668. — « 4. Probabile est, eum, qui in » uno anno, sive cum, sive sine culpa » sua, non satisfecit præcepto, tenêri » adhuc, quamprimùm potest, anno se- » quenti; quia terminus non apponitur » ad finiendam, sed ad non differendam » obligationem. Ac proinde talem to- » ties peccare mortaliter, quoties obla- » tam occasionem neglexit, ut docent » *Bon. d.* 5. *q.* 5. *s.* 2. *Suar. Vasq. Card.* » *de Lugo l. c. n.* 177. *contra Sylv. Va-* » *lent. Laym. Dian. etc.*, qui dicunt per- » severare in uno eodemque peccato. »

(Vide d. n. 297. *de annuæ communi[...] præcepto, quod pari passu procedit [...] præcepto annuæ confessionis; ibi senten[...] affirmativæ adhæsimus, etsi diximus [...] tentiam negativam cum S. Antonin. T[...] to, Sa, etc. quæ hanc obligationem agnoscit, non esse contemnendam).*

669. — Utrùm verò per confession[...] factam in sequenti anno, positâ o[...] gatione juxta sententiam mox su[...] dictam, satisfiat præcepto utrius[...] anni?

Prima sententia affirmat, et hanc [...] nent *Lugo d.* 15. *n.* 180 *Dic. Bonasp[...] Anton. à Sp. S. apud Salm. de pœn. [...] p.* 4. *n.* 45. Ratio, quia præceptum [...] confessione est de illa facienda se[...] in anno; ergò qui eam fecit, hoc [...] dem anno non tenetur ad aliam. A[...] quin, qui per tres annos non fui[...] confessus, quater deberet confitêri.

Secunda sententia negat, et eam [...] nent *Suar. in* 3. *p. d.* 36. *sect.* 4. *n*[...] *Laym. c.* 5. *n.* 10. *Bonac. p.* 4. *n.* [...] *cum Con. Fill. et Nugno*; quia sicut [...] singulis annis tenetur solvere de[...] rium, si anno præterito non solvit, [...] satisfacit solvendo hoc anno unum [...] narium, ita non potest quis unâ c[...] fessione præcepto duorum anno[...] satisfacere.

Tertia sententia tamen verior, q[...] tenent *Pal. p.* 20. §. 2. *n.* 15. *Viva q*[...] *a.* 3. *n.* 5. *et Salm. cit. n.* 45. *circa* [...] *cum Præp. Hurt. et Leand.*, sic disting[...] Si pœnitens in illa confessione man[...] stet peccata mortalia tam anteceder[...] quàm præsentis anni, tunc benè sati[...] cit utriusque anni obligationi. Ra[...] quia per illam unam confessionem[...] implet finem præcepti, nempe ut [...] cum Deo reconcilietur : idque est c[...] tra secundam sententiam. Nec ob[...] paritas denarii allata; nam sol[...] unius denarii non potest quidem s[...] tioni duorum denariorum debito[...] æquivalêre, sed una confessio benè [...] test æquivalêre pluribus confessi[...] bus, cùm una confessio deleat om[...] peccata, quæ per plures fuerant [...] lenda. Si verò pœnitens in præs[...] anno non peccavit mortaliter ante c[...] fessionem, et postea incidit in mort[...] tunc unâ confessione non satisf[...] præceptis utriusque anni, sed tene[...] iterùm confitêri. Ratio, quia per ill[...] confessionem tantùm satisfacit præ[...] pto anni præteriti, non autem præs[...] tis, cùm respectu præcepti præse[...]

anni non satisfaciat, qui non confitetur mortalia istius anni; communiter enim docent DD. et meritò, prout *Laym. l. c. Pal.* §. 3. *n.* 1. *et Salm. de pœn. c.* 7. *p.* 4. *n.* 41. *cum Suar. Vasq. Bon. Bec. Dic. Reg. Diana, Hurt. Leand. etc.* ac ipse *Lugo d.* 15. *n.* 173., quòd si quis confitetur sola venialia in principio anni, etante finem committit mortale, tenetur illud intra illum annum confitêri. Unde cùm confessio illa mortalium commissorum tantùm in anno præterito non sit impletiva præcepti anni præsentis, sequitur quòd si pœnitens in hoc anno aliquod mortale committat, teneatur illud ante finem anni confitêri.

670. — « 5. Satisfaciunt ii, qui con- » fitentur Mendicantibus, etiam in » Paschate, quia hi babent facultatem » à sacerdote maximè proprio om- » nium fidelium, et pastore pastorum. » Ita communiter omnes contra *Glossa-* » *torem*, et *Auctorem Parochiani obedien-* » *tis.* Contra quos vide in Responsis » *Francisci Fontani*, editis Viennæ Au- » striæ anno 1634, allegatam auctori- » tatem duorum conciliorum genera- » lium, Viennensis et Tridentini, 20 » Pontificum, 50 Doctorum, et præter » totius orbis consensum, multorum » quoque parochorum testantium, eos » esse optimos parochianos, qui Regu- » lares adeunt, et ab iis instituuntur, » ut suprà *l.* 4. *t.* 3. *c.* 1. *dub.* 3. item » *Navarr Azor. Fag. Trull, l.* 3. *c.* 3. » *d.* 2. *n.* 6. *Dian. p.* 8. *t.* 1. *r.* 88. » » (*Vide dicta de hoc puncto num.* 564.)

671. — « 6. Non obligatur ante fi- » nem anni, qui habens mortale timet, » ne illud obliviscatur. *Conin. Henr. C.* » *de Lug. d.* 14. *n.* 41. *et alii contra* » *Med. etc.* Si tamen prævideret se non » habiturum occasionem confitendi » deinceps toto hoc anno, deberet præ- » venire etiam in medio anni. *Card.* » *de Lugo disp.* 15. *sect.* 6. *n.* 182. » (*Vide dicta n.* 298.)

672. — « 7. Probabilius est, non sa- » tisfieri præcepto Ecclesiæ per confes- » sionem invalidam, ut docent *Suar. d.* » 36. *s.* 7 *Fill. Laym. C. de Lugo d.* 15. » *s.* 7. §. 5, etsi probabile contrarium » putet esse *Fagund. Vide Dian. p.* 3. » *t.* 4. *r.* 120. » (*Improbabile tamen nunc est propter prop.* 14. *inter. damnatas ab* Alexandro VII.) « Item nec per confes- » sionem venialium, ut docet *Diana p.* » 4. *t.* 4. *r.* 206, *ex Hurt. et Mercero.* » (*Vide dicta n.* 669. *in fine.*)

673. — « 8. Excusantur ab hoc præ- » cepto, 1. qui physicè non possunt, » v. g. quibus deest confessarius; 2. » qui moraliter non possunt; v. g. qui » prudenter timent revelationem si- » gilli; vel qui non possunt sine nota- » bili incommodo vitæ, fortunarum, » etc. *Conin. Tamb. c.* 4. §. 3.

674. — « Nota in fine quòd de jure communi ex *cap. Omnis utriusq. sexùs*, duplex pœna incurritur à transgredientibus tale præceptum, scil. prohibitio ab ingressu Ecclesiæ, et privatio sepulturæ; sed incurritur post sententiam judicis. Et impuberes à prædicta pœna excusantur. *Ita Viva ex communi, q.* 4. *art.* 3. *n.* 9. *Vide dicta n.* 295. *v. Præceptum.*

« Le canon *Omnis utriusque*, inquit Gousset, n'a pas précisément déterminé le temps de l'année pendant lequel on doit le faire (se confesser); mais, puisqu'il ordonne en même temps de communier à Pâques, la coutume s'établit naturellement de se confesser à Pâques ou dans le temps de la sainte Quarantaine. Ceux qui, parmi les fidèles, n'ont pas à s'accuser de péché mortel, savent qu'ils ne peuvent mieux se préparer pour recevoir l'Eucharistie qu'en mettant le moindre intervalle possible entre la sainte Communion et la Confession. C'est pourquoi le concile de Trente a approuvé la coutume de se confesser à Pâques et la regarde comme salutaire, pieuse et digne d'être conservée dans l'Eglise. « Jam in » universa Ecclesia, cum ingenti animarum » fructu observatur mos ille salutaris con- » fitendi, sacro illo et maxime acceptabili » tempore quadragesimæ; quem morem hæc » S. Synodus maxime probat et amplecti- » tur tanquam pium et merito retinendum. » Sess. XIV, cap. V.

APPENDIX

De confessariis sollicitantibus.

675. — Ex bulla *Gregorii XV* edita anno 1622. ac descripta apud *Salm. de præcept. Decalogi c.* 4. *p.* 3. §. 1. *num.* 17., denuntiari debent : *Omnes... sacerdotes* (verba bullæ) *tam sæculares, quàm... regulares..., qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis confessionis, sive ante, vel post immediatè, seu occasione, vel prætextu confessionis..., etiam... confessione non secutâ, sive extra confessionis occasionem, in confessionario aut in loco quocumque ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibi-*

dem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint. Et deinde subjungitur : *Mandantes omnibus confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut suprà, sollicitatos, moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes, seu... tractantes, etc. Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis, etc.* Et si hoc officium prætermiserint, mandat Pontifex, ut pro modo culpæ puniantur. In edicto autem generalis Inquisitionis imponitur excommunicatio latæ sententiæ in non denuntiantes infra mensem omnes de hæresi suspectos, inter quos enumerat confessarios sollicitantes ad turpia. De hac autem excommunicatione *vide dicenda n.* 693.

Hìc refert adnotare auctores quos observavi tractantes de hac materia sollicitationis, cum adnotatione locorum. Sunt videlicet *Castr. t.* 1. *tr.* 4. *de Fide d.* 9. *Bon. t.* 1. *d.* 6 *de oblig. denunt. p.* 3. *Escob. t.* 6. *p.* 1. *l.* 47. *c.* 29. *Salm. de præc. Dec. c.* 5. *punct.* 3. *per tot. Felix Pot. part.* 3. *n.* 482. *Ronc. de pœnit. p.* 112. *Diana p.* 4. *tr.* 5. *per totum, Conc. de pœn. p.* 756. *Mazz. eod. tit. t.* 3. *p.* 435. *Anacl. p.* 621. *q.* 5. Cæterùm pauci auctores hanc rem ex professo tractant, fortè quia non ubique præfata bulla *Gregorii* recepta est, prout asserit *Anaclet. n.* 67. de Germania, *Palaus* de Hispania. Sed hìc advertendum quòd *N. SS. P. Bened. XIV* novissimè anno 1741. 1 Jun. ediderit bullam, quæ incipit, *Sacramentum*, in qua confirmavit, et, quatenùs opus, denuò mandavit omnibus inquisitoribus, et locorum universi orbis christiani Ordinariis, ut inquirant et procedant contra omnes sacerdotes sollicitantes cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, etc.

§. I.

Perpenduntur clausulæ in præfata bulla *Gregorii XV.* appositæ.

676 De clausula I. *In actu sacramentalis confessionis.*
677 De clausula II. *Ante vel post immediatè.*
678 De Clausula III. *Occasione vel prætextu confessionis.*
Quid importet to *Occasione confessionis*? Dub. I. An denuntiandus, qui sollicitat mulierem rogantem, ut cras eam audiat ? Dub 2. An qui, auditâ fragilitate mulieris, postea domi eam sollicitat ?
679 Quid importet tò *Prætextu confessionis*? Et quid, si ex condicto mulier, fingens se ægrotam, advocet confessarium ad peccandum ?
680 De clausula IV. *In confessionario, aut in loco quocumque... simulantes ibidem confessiones audire*, Quid importet illud *simulantes*? Et quid si confessarius sollicitet in confessionario, sine tamen simulatione confessionis ?

676. — Clausula I. *In actu sacramentalis confessionis.* Ad hoc sufficit, si confessio sit incœpta, licèt non perfecta : ita *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 4. *n.* 44. *et Ronc. de pœnit. q.* 8. *c.* 1. *q.* 4. Nota hìc prop. VI. damnatam ab *Alex. VII.* quæ dicebat : *Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione.* Pariter denuntiandus est confessarius, si in confessione apponat medium indifferens, quod tamen ex circumstantiis postea cognoscatur appositum ad sollicitandum ut esset imponere mulieri, ut expectet eum domi : vel si interroget eam, ubi habitet; ita *Ronc. d. l. cum Bordon.*

677. — Clausula II. *Immediate antè, vel pòst.* Illud *immediatè antè*, sentiunt communiùs *Passerin. et Boss. apud Ronc. q.* 6. (*contra aliquos apud Barbos.*), strictè intelligendum esse, ita ut nullum intervallum intercedat. An autem denuntiari debeat confessarius, qui sollicitat immediatè postquam pœnitens petierit confessionem? Affirmant *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 4. *n.* 49. *in fin.* sed probabiliùs, ut puto, negat *Bordon. apud Potest. n.* 504. Notandum tamen quòd eo casu, licèt confessarius non sit denuntiandus ex clausula prædicta, denuntiandus tamen ex clausula tertia sequenti : *occasione confessionis*, ut infrà; si enim confessarius utatur petitione illâ, ut medio ad sollicitandum, utique est denuntiandus; secùs, si utatur tantùm ad colloquendum, et si postea in progressu collocutionis tentatus sollicitat.

Illud autem, *immediatè pòst*, communiter à DD. intelligitur, quando post confessionem nec confessarius nec pœnitens ad alia se divertit, ita ut eveniat sollicitatio, antequam ullam alia actio intervenerit; ita *Salm. Roncag. Pot. n.* 503. *cum Hurt. Lez. Peyrin.* Dicit autem *Potest. n.* 504. non esse denuntiandum confessarium qui sollicitat, postquam pœnitens recesserit ab ejus conspectu. Verumtamen denuntiandum esse rectè censet confessarium, qui statim post confessionem dicit pœnitenti, *expecta me paulisper*, et post intervallum venit, et sollicitat, etiamsi, accedendo, priùs habeat de alio negotio seriò tractatum,

quia tunc talis tractatus prudenter fictus præsumitur : secùs verò, si venit sequenti die, et sollicitet : ita *Potest. n.* 506. Sed quidam doctus non utique improbabiliter dicit, quòd si negotium illud magni sit momenti, et ad confessarium pertinens, minimè est ipse denuntiandus. Quare ex circumstantiis judicandum, an probabiliter intenta fuerit sollicitatio et negotium, ut medium : an verò negotium principaliter, et sollicitatio per accidens.

Constat autem denuntiandum esse confessarium, si statim post confessionem ducat puerum in cubiculum, et sollicitet; quia tunc statim ponit si non sollicitationem, saltem illius medium, ita *Ronc. d. q.* 6. *et Pot. cum Dian. etc. n.* 507. Item, si auditâ confessione fœminæ, dùm ea ad manum deosculandam accedit, confessarius illam turpiter tangat : vel dùm est ante ipsum ut confiteatur, pedibus, aut manibus turpiter tangat illam, si immediatè pòst ipsa confitetur, pariter est denuntiandus. Si verò aliâ vice confiteatur, *vide dicenda in clausula IV num.* 680.

678. — Clausula III. *Occasione vel prætextu confessionis.* Dicitur *occasione confessionis*, quando confessarius, vel pœnitens invitat ad confessionem veram : *prætextu* verò, quando ad confessionem fictam : ita *Potesta n.* 509. *Ronc. qu.* 7. *et Conc. n.* 7.

Et 1. Ex particula *occasione confessionis*, denuntiandus est confessarius, qui rogatus ad confessionem divertit, et sollicitat, esto nondum sederit, nec mulier fuerit genuflexa; ita communiter *Salm. tr.* 21. c. 4. *p.* 3. §. 4. *n.* 52. *Potesta n.* 510. *in fine, et Ronc. l. c. et Pal. p.* 7.*n.*6.

Dubit. 1. An denuntiari debeat confessarius, qui rogatus à fœmina, ut cras ejus confessionem excipiat, eam sollicitat? Affirmant *Conc. n.* 7. *et Mazz. p.* 439. *cum Potest. et aliis*, quia jam verificatur sollicitasse occasione confessionis. Negant verò *Pal. p.* 7. *n.* 4. *et Quarti, ac Leand. ap. Mazz.*, quia talis sollicitatio non est proxima confessioni faciendæ, sed potiùs conventioni de confessione facienda. Sed hoc non officit, quominùs sollicitatio dicatur facta occasione confessionis. Unde primæ sententiæ me subscribo.

Dubit. 2. An denuntiari debeat confessarius qui ob fragilitatem mulieris auditam in ejus confessione, postea domi eam sollicitaverit?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Sousa de confess. soll. n.* 10. *et alii apud Diana p.* 4. *tract.* 5. *r* 7. item *Salm. ibid. n.* 51. *cum Trull. et Leand.* et idem sentit Auctor *lib. Istruz. per li nov. Conf. part.* 2. *c.* 14. *n.* 293. Ratio, quia is non utitur tunc occasione confessionis, sed notitiâ ex illa habitâ; ideoque tunc dicitur confessarius peccare non ex occasione, sed ex cognitione confessionis, cùm sollicitatio sit remota à loco et statu confessionis.

Secunda sententia tamen probabilior affirmat, eamque tenent *Mazzotta, Potesta n.* 504. *in fine et n.* 589. *Conc. n.* 7. *Peyr. cum Graff. ap. Dian. l. c. et Ronc. q.* 7. *cum Lez. Boss. et Bord.* Ratio, quia, cùm sollicitatio impulsum habeat à confessione, satis verificatur, quòd occasione confessionis fiat sollicitatio. Satis autem præsumitur confessarius usus fuisse notitiâ confessionis ad sollicitandum, si post audita peccata turpia pœnitentis, suamque propensionem ad venerem ostensam, interroget de domo ubi habitat, an maneat sola, et similia; vel (ut ait *Conc.*) si ante confessionem confessarius et pœnitens mutuo fuissent ignoti, et occasione cognitæ levitatis ipse domum mulieris adeat, et sollicitet. Item rectè ait dicendum *Ronc. cum AA. à se cit.* si confessarius sollicitat per epistolam; vel si confessarius obtineat, vel petat à muliere consensum copulæ, promittendo ejus confessionem audire.

679. — 2. *Pretextu* autem *confessionis* denuntiandus est confessarius, qui ex pravo fine fictè invitat mulierem ad confessionem, et deindè sollicitat; *Conc. n.* 8. *Mazz. et Ronc. d. q.* 7. *cum Bord.* Si verò confessarius vadit ad sollicitandam fœminam, petendo licentiam à suo superiore sub prætextu confessionis, meritò dicunt *Salm. tr* 21. c. 4. *p.* 3. §. 4. *n.* 5. *et Ronc. l. c. in fine cum Bord. ac Tancredi apud Potesta. n.* 513. non esse denuntiandum, quia tunc prætextus confessionis non est respectu pœnitentis, sed respectu superioris. An autem denuntiari debeat confessarius qui convenit cum muliere, ut ad eludendos domesticos se fingat ægrotam, et ipsum accersat domum ad patrandum peccatum? Affirmant *Conc. et Mazzot. ll. cc.* item *Fagund. apud Potest. num.* 51. *ac Sancius apud Dian p.* 4. *tr.* 5. *r.* 37 , quia prætextus confessionis tunc videtur satis manifestus. Sed pro-

babiliùs negant *Ronc. d. q.* 7. *in fine*, *cum Bord. Diana ll. cc. et Escob n.* 662. *cum Trull. cum Freita, ac Leand.* Ratio, quia tunc non verificatur quòd confessarius sollicitet pretextu confessionis, sed tantùm quòd prætextu confessionis peccatum exequatur; ita ut prætextus confessionis tunc jam ordinetur non ad sollicitationem, sed ad familiares decipiendos. Et tantò minùs (contra *Concinam*) puto esse denuntiandum confessarium, si mulier, nulla conventione præmissâ, prætextu confessionis ipsum advocet et sollicitet, quamvis deinde rem habeant; quia ex bulla tunc confessarius denuntiari debet, quando ipse sollicitat prætextu confessionis; at in hoc casu non confessarius, sed pœnitens prætextu confessionis confessarium sollicitat. Secùs verò censeo dicendum, si confessarius extra confessionem sollicitaret, et fœmina renueret timens diffamationem; et ideò confessarius ei suaderet, ut fingens se ægrotam eum accerseret ad peccandum; quia tunc verè diceretur confessarius prætextu confessionis sollicitare fœminam ad præstandum consensum. Idem puto dicendum, si confessarius advocetur à matre puellæ, ut filiæ confessionem excipiat, et ipse ad cubiculum accedat cum pravo fine ad alloquendam puellam de confessione, nempe eam interrogando an velit confitêri, vel dicendo, se advocatum fuisse ad audiendam ejus confessionem, et deinde sollicitet; quia tunc etiam sollicitaret prætextu confessionis. Idem dicendum puto cum *Escob. n.* 662. *et Dian. d. r.* 37., quando confessarius in loco ad confessiones deputato, et sub confessionis figura sive specie simulat, ad illudendos spectantes, confessionem audire, et sollicitet, tunc enim denuntiandus est, non jam quia sollicitat prætextu confessionis, sed quia sollicitat simulando confessionem in loco ad ipsam deputato, ut mox dicemus *num. seq.*

680. — Clausula IV. *Extra confessionis occasionem in confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* To *simulantes ibidem confessiones audire*, quidem intelligitur, si sacerdos ita se gerat, ut adstantes credant actu ipsum audire confessionem. Dicunt autem *Ronc. q.* 8. *et Escob. n.* 675. *cum aliis*, quòd ad simulandam confessionem non sufficiat si fœmina flexis genibus coram confessario assistat, sed insuper requiritur, ut confessarius voce, nutu, sive aliqua actione, putà applicando aures, simulet confessionem audire; quia (ut ajunt) simulatio non solùm debet esse ex parte pœnitentium, sed etiam ex parte confessariorum, cùm in bulla dehis dicatur : *simulantes ibidem confessiones audire.* Sed meliùs sentiunt *Pal. p.* 8. *n.* 4. *Diana r.* 18. *et Fagund. ac Trull. apud Escob. n.* 673., quòd cùm confessarius adest in loco deputato ad audiendas confessiones, et fœmina genuflexa ibi adstat, eamque confessarius sollicitat, jam denuntiandus est; quia ipse manendo ibi audiens pœnitentem, jam satis ingerit spectantibus credulitatem quòd illa confiteatur, ideòque ipso facto jam simulat confessionem audire. Secùs tamen dicendum puto, si in aliquo loco, quamvis electo ad confessionem, extra tamen confessionarium, sacerdos sollicitaret fœminam stantem, vel sedentem, aut cubantem; juxta mox dicenda

Dixi : *extra confessionarium*, nam dubium hìc fit, an denuntiari debeat confessarius qui sollicitat, vel tractat turpia in confessionario, qui tamen confessionem simulet?

Prima sententia negat et hanc tenent *Pal. p.* 8. *n.* 4. *Escob. n.* 669. *Ronc. q.* 8. *cum Lez. et Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 5. *n* 57. *et* 58. *cum Freita, Fag. et Leand.* item *Sancius, Sousa, Hurt. Boss et Donat. apud Pot. n.* 522. Ratio, quia in bulla *Gregorii*, ut suprà dicitur, denuntiandi sunt confessarii, *qui extra confessionis occasionem in confessionario, aut in loco quocumque ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones habuerint.* Ergò inferunt quòd sive sollicitatio fiat in confessionario sive in alio loco ad confessiones electo requiritur ad obligationem denuntiandi confessionis simulatio.

Sed *probabiliùs* affirmant esse denuntiandum *Mazz. Conc. n.* 11. *Dian. p.* 1 *tr.* 4. *r.* 18. *et p.* 4. *tr.* 5. *r.* 38. *et p.* 8 *tr.* 9. *r.* 35. *ac Pot. n.* 522. *cum Bord Trull. etc.* Cum his dicimus, quòd si confessarius sollicitat in aliis duobus

locis ut suprà in bulla descriptis, requiratur simulatio confessionis ad eum denuntiandum; non verò si sollicitat in confessionario. Et hoc probatur ex decr. *Pauli V.* (relato apud *Pot. l. c.*) ubi sic dictum fuit : *Die* 10 *Julii* 1614. *in generali Congr. S. Rom. et universalis Inquisitionis coram SS. Paulo Papa V. facta relatione quòd multi confessarii tractant cum mulieribus in confessionali extra occasionem confessionis de rebus inhonestis : Sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi confessarios procedatur in S. Officio.* Cùm igitur nulla ibi mentio fiat de simulatione confessionis, ad denuntiandum confessarium sufficit, quòd ipse in confessionali de rebus turpibus tractet, quin simulet confessionem audire. Nec valet dicere, ut ajunt adversarii, decretum hoc fuisse abrogatum, sive restrictum per bullam *Gregorii.* Nam respondetur regulam generalem esse, quòd leges anteriores nunquam intelligantur abrogatæ per posteriores, nisi quando hæ prioribus omninò sint contrariæ, alioquin, semper ac aliquo modo potest contrarietas excusari, correctio legum, quoad fieri potest, vitari debet, prout communiter tradunt *Sanch. de matr. l.* 1. *d.* 17. *n.* 6. *Pal. de leg. tr.* 3. *d.* 5. *p.* 2. §. 1. *n.* 9. *Salm. eod. tit. c* 4. *p.*2. § 1.*n.*13. *et alii DD. passim, ex c. Cum dilectus, de consuet. et ex l.* 1. *c. de Inoff. Dotib.* ubi dicitur : *Leges legibus recordare promptum est.* Decretum autem *Pauli V.* bene consistit cum bulla *Gregorii*; in illo enim sermo tantùm fit de confessario tractante inhonesta in confessionali; in bulla verò *Gregorii* additur de tractante turpia, præter confessionale *in loco quocumque ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo*, et hìc subditur clausula : *simulantes ibidem confessiones audire.* Unde, cùm clausula hæc benè referri possit tantùm ad duo posteriora loca, et non ad confessionale, non est cur dicamus decreto *Pauli V.* per bullam *Gregorii* fuisse derogatum. Accedit edictum S. Inquisitionis Rom. (relatum à *Pot. t.* 2. *n.* 526.) ubi dicitur : *Debbano denuntiare ciascuno di coloro de' quali sappiano, o abbiano notizia chez contro i Decreti, e Costituzioni Apostoliche abbiano abusato il Sacramento della Penitenza, servendosi della Confessione, o Confessionario* (nota) *à fini disonesti, sollicitando in essi i penitenti* ad turpia, *ed avendo con essi discorsi di cose illicite, et non convenienti ad fine per qui è stato istituito*[1]. Quapropter talis confessarius saltem denuntiandus est ex hoc edicto, quia abutitur confessionario ad sollicitandum.

§. II.

Quinam sollicitantes debeant denuntiari ?

681. Qu. I. An denuntiandus confessarius consentiens mulieri sollicitanti ?
682 Qu. II. An confessarius, qui sollicitatus ad copulam, divertit ad tactus ?
683 Qu. III. An confessarius sollicitans ad actum venialiter tantùm inhonestos ?
684 Qu. IV. An sollicitans ad peccata non turpia?
685 Qu. V. An denuntiandi Episcopi sollicitantes ?
686 Qu. VI. An denuntiandus confessarius sollicitans, si fuerit emendatus ?
687 Qu. VII. An, qui de sollicitatione jam convictus est, et punitus ?
Qu. VIII. An, qui consentit mulieri sollicitanti, ne ab ea accusetur ?
Qu. IX. An simulans confessionem ex condicto ad tractanda inhonesta ?
688 Qu. X. An denuntiandus laicus, vel clericus sollicitans in confessione, simulando se confessarium ? Et quid si sit sacerdos, sed careat jurisdictione ?
689 Qu. XI. An denuntiari debeat pœnitens sollicitans confessarium ?
690 Qu. XII. An denuntiandus interpres sollicitans pœnitentem ?
691 Qu. XIII. An confessarius sollicitans mulierem, ut inducat aliam ad secum peccandum ; vel ut ipsa peccet cum alio ?
692. Qu. XIV An confessarius sollicitans postquam decesserit ?

681. — Quær. I. An sit denuntiandus confessarius consentiens mulieri sollicitanti in confessione ? Affirmant *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 3. *n.* 42, et ajunt contrariam sententiam non esse probabilem post bullam allatam *Gregorii XV.* ubi expressè sunt denuntiandi non solùm confessarii sollicitantes, sed etiam inhonestos tractatus habentes ; et idem sentiunt *Mazz Conc. n.* 16. *Pot. n.* 579. item *Salm. ibid.* §. 4. *n.* 51. *cum Dian. Leand. etc.* Negant verò *Bon. disp.* 6. *p.* 8. *n.* 17. *Pal. p.* 5. *n.* 4. *Escob. n.* 653. *cum Acunna, Hurt. Sousa, et Sanctorell.* item *Prado. Bordon. Homob. et Trull. apud Salm. l. c.* Ac *Ronc. q.* 5. ad hanc

[1] *Id est* : Denuntient quemcumque noverint aut compererint, contra decreta et constitutiones apostolicas sacramento Pœnitentiæ abusum esse, adhibendo confessionem aut confessionale nota) ad fines inhonestos, sollicitando pœnitentes ad turpia et instituendo sermones de rebus illicitis et ad rem non pertinentibus.
Edit. A. Leclère.

sententiam inclinare videtur, dicens cum *Bord. Sanctorell.*, etc., quòd rationi à *Salm.* allatæ responderi possit, verba bullæ intelligenda esse de tractatibus turpibus, quorum confessarius sit auctor. Atque *Dian. p.* 1. *tr.* 4. *resol.* 11, hanc probabilem, actutam dicit. At mihi pro dicta sententia alia ratio occurrit, quæ habetur apud *Bonac.* et quæ potior videtur. Ratio est, quia ex bulla eadem *Greg.* mandatur confessariis, ut moneant de obligatione denuntiationis, non jam quoscumque pœnitentes qui cum confessariis inhonestos tractatus habuerint, sed illos, *quos noverint fuisse ab aliis, ut suprà, sollicitatos;* quare infertur, quòd pœnitens licitè, si vellet, posset confessarium in dicto casu denuntiare, juxta primam probabilem sententiam, sed videtur probabilius ad hoc pœnitens non obligari; quia, ut ipse obligationem subeat denuntiandi confessarium, requiritur, ut fuerit ab illo sollicitatus. Etsi igitur confessarius non eximatur à crimine ob inhonestum tractatum in confessionario, eximitur tamen pœnitens ab obligatione denuntiationis, dum non reperitur sollicitatus. Et rectè censetur noluisse Pontificem obligare pœnitentes ad denuntiandum confessarios, quos ipsi tentaverint, ob magnam difficultatem quæ deterret pœnitentes à denuntiando in isto casu, quo peccatum ab ipsis causam habuerit; tùm quia, si denuntiarent, valde periclitaretur eorum fama: tùm quia lex nimis ardua tunc eis redderetur Quidam Neotericus scripsit, præfatam opinionem fuisse proscriptam à *Benedicto XIV.* per bullam *Sacramentum*, allatam *in fine Operis* Sed perperàm id asseruit, nam Pontifex ibi tantùm dixit, denuntiationem esse faciendam, etiamsi *inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit.* Longè autem differt sollicitatio mutua, ab ea quæ fit à muliere, et cui confessarius consentit cùm DD. valde distinguant primum casum ab altero, ut observari potest apud *Fel. Potest. de Denuntiatione n.* 582. ubi dicunt, sollicitationem mutuam tùm evenire, cùm confessarius sollicitatus à pœnitente ad unam turpitudinis speciem, ad aliam sollicitat mulierem (prout *n. seq.* dicetur), aut etiam cùm confessarius à pœnitente sollicitatus priùs dissentit, vel sermonem divertit; et deinde post aliquod intervallum illam sollicitat; atque in his casibus mutuæ quidem sollicitationis Auctores aliqui, ut *Castrop. Peyrin. et Acunna*, sentierunt, non adesse obligationem denuntiandi; et hæc est opinio, quæ à Pontifice damnata fuit: et quidem justè, in hujusmodi enim casibus jam verificatur, quòd pœnitens verè maneat sollicitata; et verè confessarius sollicitet: at in nostro casu cùm confessarius simpliciter sollicitationi consentit, minimè verificatur, nec dici potest, quòd mulier sit sollicitata. Quando autem cooperatio confessarii dicenda est simplex consensio, aut etiam mutua sollicitatio; id pendet à circumstantiis sermonis, et tractatûs, qui inter confessarium et pœnitentem intercedunt [1]

682. — Quær. II. An sit denuntiandus confessarius, qui, sollicitatus à pœnitente ad copulam renuit, et divertit ad solos tactus? Affirmant *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 3. *n.* 40. *cum Leand. et Dian.* Sed probabiliter negant *Pal. part.* 5. *n.* 4. *Escob. n.* 656. *ac Trull. Hurt. etc. apud Salm. ibid. n.* 29. Ratio, quia fœmina sollicitans ad copulam, virtualiter provocat etiam ad tactus, qui ordinariè sunt prævii ad copulam; unde verificatur, quòd confessarius (ut suprà) tunc non sollicitat, sed sollicitatus consensit. Rectè verò notat *Pal. d. n.* 36, quòd confessarius sollicitatus ad sodomiam, si ipse divertat ad fornicationem, vel contrà, tunc certè est denuntiandus, cùm ipse tunc sollicitet ad actum, ad quem non fuit sollicitatus; fornicatio enim non continetur sub sodomia nec contrà.

683. — Quær. III. An denuntiandus sit confessarius sollicitans ad actus tantùm venialiter inhonestos?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Diana, Mazzot. Viva in prop.* 7. *damn. ab Alexand. VII. et Trull Sancius, Fagund. Leand. et Thom. Hurt. n.* 635. Ratio, quia actus leviter inhonesti extra sacramentum fiunt graves in sacramento, ob gravem injuriam quæ ei irrogatur; sicut sumptio parvi cibi in die jejunii esset per se leve peccatum contra temperantiam, sed esset grave si fieret ante communionem.

Secunda sententia verò probabilior negat, et hanc tenent *Pal. part.* 3. *n.* 3. *et Escob. num.* 636. *et* 637. *cum Sousa, Portell. et Gasp. Hurt.* Ratio, quia ex

[1] De hoc num. vide infra excerptum ex actis de doctoratu ad num. 693.

una parte certum est, quòd ad denuntiandum confessarium sollicitantem requiratur, prout dicunt *Pal. Portell. et Sousa*, quòd actus sollicitationis sit peccatum grave, ita ut certè putetur ipse graviter in eo peccasse, cùm talis denuntiandus sit tanquam suspectus de fide, ut habetur ex edicto Inquisitionis Gener. *apud Potest. t.* 2. *n.* 526. At nemo potest censêri suspectus de fide, qui tantùm venialiter peccat. Hinc *Bened. XIV* hoc sollicitationis crimen appellat *nefariam improbitatem*; et in bulla *Pii IV* dicitur de hujusmodi sacerdotibus sollicitantibus, *qui loco reconciliationis cum Deo, graviori peccatorum mole pœnitentes onerant, et in manibus diaboli tradunt.* Ex alia vice actus qui in se est levis contra castitatem, nequit fieri gravis in sacramento, aliàs quodlibet peccatum veniale in materia veracitatis, patientiæ, vel humilitatis evaderet grave in sacramento, quod nemo asserit.

Nec obstat dicere, quòd culpa levis reddatur gravis ob reverentiam sacramento debitam; nam hoc currit, quando aliquid prohibetur ob solam reverentiam sacramenti, prout prohibetur quævis parva comestio ante communionem; non verò quando res aliqua ab Ecclesia vetatur tamquam in se mala, tunc enim, quia tota injuria, quæ sacramento irrogatur, est quatenùs sacramentum ministratur aut suscipitur cum actu pravo, si actus est leviter pravus, levis etiam erit injuria quæ fit sacramento. Omnes tamen conveniunt cum *Palao et Escob. ll. cc.* quòd si ex circumstantiis certè conjiceretur, quòd sacerdos eo levi actu animum habuerit ulteriùs progrediendi, tunc censenda est sollicitatio gravis.

684. — Quær. IV. An sit denuntiandus confessarius, qui in confessione sollicitat pœnitentem, non ad turpia, sed ad alia peccata?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pegna, Zechius, Moure, et Acunna apud Dian. p* 5. *tr.* 4. *r.* 17., et huic inclinat *Potest. n.* 496. *cum Cord.* Ratio, tùm quia in bulla *Greg. XV* dicitur esse denuntiandus, qui habet cum pœnitente *illicitos et inhonestos tractatus*; tò autem *illicitos*, videtur comprehendere omnes alios actus culpabiles, præter materiam inhonestam; idque videtur magis exprimi in edicto Inquisitionis, ubi præcipitur denuntiari, qui habent cum pœnitentibus *discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine per cui il Sacramento della Penitenza è stato instituito* [1]; tùm quia in decreto *Alex. VII.* habetur esse denuntiandos omnes de hæresi etiam leviter suspectos; si igitur denuntiari debet tanquam suspectus de hæresi qui sollicitat ad turpia, cur non etiam qui sollicitat ad alia crimina? Hæc sententia videtur satis probabilis, unde benè ait *Pal. par.* 6. *num.* 2., quòd Inquisitores probabiliter cognoscere possint de hujusmodi sollicitatione, si deferatur, ob facultatem ipsis concessam.

Secunda sententia verò communissima, et probabilior negat, eamque tenent *Pal. l. c. Mazz. Holzm. t.* 1. *p.* 312. *num.* 671. *Bon. part.* 3. *num.* 13. *cum Ledes. et Sanctorell. Ronc. p.* 113. *qu.* 3. *cum Boss. et Carena, Diana d. r.* 17. *cum Freita. Peyr. Homob. Sousa, et Veneto, ac Escob. n.* 631. *cum Fag. Lean. Molf. Scortia, etc.* Ratio, quia nullibi habetur expressum, hanc sollicitationem esse denuntiandam; licèt enim in bulla *Gregorii*, præter verbum *inhonestos* addatur *illicitos*; tamen patet utrumque eamdem materiam significare, dum dicitur, *illicitos et inhonestos tractatus*. Nec aliter accipienda sunt verba edicti, quia edictum ad bullam se refert, aut certè referendum est. Nec obstat dicere, quòd sollicitans ad alia crimina etiam sit de hæresi suspectus; nam communissimè DD. (ut vidimus) bullam *Alexandri* interpretando, censent non esse obligationem denuntiandi hujusmodi sollicitantes, dum bullæ tam *Gregorii*, quàm aliorum Pontificum, loquendo de sollicitatione in confessione, præceperunt denuntiari tantùm sollicitantes ad turpia; unde videtur ad hanc solam materiam veneream imposita esse obligatio denuntiandi sollicitantes, quia ob fragilitatem naturæ frequentiùs hæc sollicitatio, et majus in ea periculum consentiendi contingere poterat. Idque (ut ait *Diana l. c.*) confirmatur ex praxi Inquisitorum.

Præterea, communiter dicunt DD. et meritò, non esse obligationem denuntiandi sacerdotes sollicitantes ad turpia in aliis sacramentis quàm pœnitentiæ, quia reverà de hac denun-

[1] *Id est* : Sermones de rebus illicitis et ad rem Sacramenti Pœnitentiæ non pertinentibus.
Edit. A. [illegible]

tiandi obligatione nullibi habetur præceptum; ita *Bonac. part. 3. n. 7. Diana r. 16. Pal. part. 6. n. 3. cum Freita, Acunna, et Sancio. ac Escob. num.* 634. *cum Lez. Peyr. Sanctorell. etc. contra Moure, et Hurt.*

685. — Quær. V. An denuntiandi sint Episcopi sollicitantes in confessione? Negant *Pal. part. 9. n. 2. et Escob. n.* 715. *cum Mol. Acunna, Trull. Freita, Decian. et Sancio,* quia Episcopus etiam in crimine hæresis formalis non subjicitur Inquisitoribus, ex c. *Inquisitores, de hæresi in* 6. et ex Trid *sess.* 24. *c.* 5. ubi dicitur: *Causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæresis... ab ipso tantùm Romano Pontifice cognoscantur et terminentur.* Sed affirmant meliùs *Bonac. part.* 3. *n.* 8. *Ronc. p.* 113. *qu.* 2. *r.* 1. *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 2. *n.* 30. *cum Hurt. et Ant. à Sp. S. ac Potesta n.* 621. *cum Leand. Fag. etc.* Verùm *Bonac.* sentit denuntiandos esse Inquisitoribus; at *Potesta. Ronc. et Salm. cit. n.* 30. *cum aliis,* dicunt esse denuntiandos Pontifici, si commodè huic fieri possit denuntiatio; aliàs hanc deferendam esse, dicunt, Inquisitoribus, qui licèt non possint punire, nec processum formare contra Episcopos, possunt tamen de præfato crimine excipere informationem, et deinde illam Pontifici significare, prout colligitur ex *Extravag. Cum Matthæus, de Hæret.* ubi sic præscribitur procedendum contra Nuntios, et Officiales Sedi apostolicæ immediatè subjectos. Et in hoc conveniunt *Pal. et Escob. ll. cc. cum Trull. Sancio, et Acunna,* nempe quòd benè possint Inquisitores excipere hujusmodi informationem. Sub nomine autem *Episcoporum* veniunt Episcopi etiam titulares, et etiam non consecrati, modò sint confirmati; item nuntii, legati, et abbates jurisdictionem quasi episcopalem habentes, ut dicunt *Salm. ibid. n.* 31. *cum Barb. et Tamb.*

686. — Quær. VI. An si confessarius sollicitans sit emendatus, debeat adhuc denuntiari?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Pal. p.* 10. *n.* 1. *et Escob. n.* 624. *et* 625. *cum Soto, Molf. Acunna, Peyr. Fag. Portel. Zenard. Freita, etc.;* item *Led. Lugo, Trull. Leand. Hurt. et alii apud Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 75. et hanc probabilem putat (saltem extrinsecè) Auctor *Instruct. etc. p.* 2. *cap.* 14. §. 2. Ratio, quia finis denuntiationis est emendatio rei, et oblatio damni quibus jam obtentis, cessante fine legis principali, cessat etiam lex naturalis denuntiationis, quæ principaliter respicit emendationem; nex lex positiva ejus ordinem invertere potest Hanc probabilem putat etiam *Viva de* 1. *præc. q.* 8. *art.* 5. *n.* 3. Rectè verò DD. excipiunt hæreticum formalem, maximè dogmatizantem, cujus difficilis est emendatio, et quem omninò expedit denuntiari, saltem ad subventionem aliorum quos ipse fortè subverterit.

Signa autem emendationis sunt (ut dicunt DD. citati apud *Salm. ibid. n.* 76. *et apud Viva d. l.*): 1. Si mulier sollicitata, ter vel quater ad confessarium accedendo, in eo pravum animum non ampliùs adverterit; ita *Escob. n.* 625. *cum Trull. Diana. et Sousa.* 2. Si per triennium confessarius benè vixerit, ut ait *Sancius.* 3. Si sit sacramentaliter confessus, et per longum tempus non tentaverit, ut *Escob. d. n.* 625. *cum Freita, Sancio, Marc. Alciati, Farinac. Hurt. Ricc. Felin. et Barb.* 4. Si lucratus sit jubilæum, ut dicit *Escob cum Genuensi* 5. Si factus sit religiosus. 6. Si sit homo insignis probitatis, et semel vel bis sollicitaverit, ut *Hurtadus.* 7. Si post sollicitationem statim det signa doloris. 8. Si fuerit senex, ita ut putetur ex magna passione sollicitasse, et postea verè resipuisse, ut ait *Sylvest.* Hæc tamen signa dicit *Viva d. l.* singula non sufficere, nisi plura simul conjuncta faciant constare de emendatione. Et hoc valde est notandum; nam reverà, sicut constat de crimine, debet et constare de emendatione. Et quod dicitur de sollicitatione, etiam dicendum est de aliis criminibus de hæresi suspectis.

Quamvis prædictam primam sententiam satis probabilem existiment Auctores citati, absolutè tamen probabiliorem esse judico.

Secundam sententiam, quæ docet confessarium etiam emendatum esse denuntiandum. Ratio, quia Pontifex magis, quàm emendationem rei, ejus punitionem intendit, ad damnum Ecclesiæ, reparandum, et ad resarciendum scandalum. Et ideò sancivit, ut suprà, denuntiationem fieri, nulla correptione fraternà præmissà; quæ utique præmittenda esset, si emendatio rei, et non punitio intensa principaliter esset. Ita *Suar. Bon. Azor, et plures cum*

Salm. tr. 21. *cap.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 77. qui hanc secundam sententiam certè tenendam esse ajunt.

687. — Quær. VII. An sit obligatio denuntiandi confessarium, qui de sollicitatione jam fuerit satis convictus, et punitus? Certum est, quòd si ipse delinquat iterùm, postquam in primo crimine fuerit punitus, iterùm denuntiari debet. Et idem dicendum, si de sollicitatione non fuerit plenè convictus, quia tunc nec fuisset satis punitus. Dubium ergò, si de eâdem sollicitatione jam fuerit satis convictus, et punitus. Negant esse obligationem denuntiandi *Acunna*, *Seraphin. Hurt. etc. apud Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *num.* 73. *in fin.* quia confessarius jam censetur emendatus, juxta primam sententiam mox suprà allatam. Sed longè probabiliùs affirmant *Salm. ibid. n.* 74. *cum Bon. Trull. Dian.* tùm quia tunc non constat de emendatione; tùm quia non eximitur mulier ab obligatione denuntiandi, quia alia denuntiavit, dùm unaquæque persona sollicitata omninò denuntiare tenetur, sive sint, sive non sint alii denuntiantes.

Quær VIII. An denuntiari debeat confessarius, qui mulieri sollicitanti consentit, ob metum ab illa incussum, quòd eum accusabit, nisi consentiat? Negat *Hurtadus*, quia lex ecclesiastica non obligat, cùm metus gravis intervenit. Hæc tamen ratio debilis est, quia talis metus non censetur gravis; judices enim non facilè credunt cuique mulierculæ accusanti, ut dicunt *Salm. ibid. p.* 3. §. 5. *n.* 59. *Esc.* Sed cùm meliùs dici potest hic confessarius non esse denuntiandus, quia tunc reverà esset sollicitatus, non citans, juxta dicta *n.* 681.

Quær. IX. An sit denuntiandus confessarius, qui ex condicto cum pœnitente simulat confessionem, ut tractet inhonesta. Negat *Pal. p.* 8. *n.* 2. tùm quia sollicitatio tunc esset mutua; tùm quia tunc pœnitens ipsa deberet se denuntiare. Rectè verò affirmant *Salm. ibid. n.* 61. *cum Dian. et aliis*, quïa tunc jam adest vera sollicitatio confessarii, nec pœnitens denuntiando tenetur denuntiare seipsam, sed tantùm verba referre, et actus confessarii. Et hoc hodie expressè definitum est in bulla *Ben. XIV* quæ incipit, *Sacramentum*, (*in fine Operis*) ubi præcipitur fieri denuntiatio, etiamsi sollicitatio mutua fuerit; ibi enim præcipitur denuntiandus esse confessarius sollicitans, *etiamsi sacerdos sit qui jurisdictione ad absolutionem validè impertiendam careat, aut sollicitatio inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitanti pœnitens consenserit, sive consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit* [1].

688. — Quær. X. An sit denuntiandus laicus, vel non sacerdos sollicitans in confessione, simulans se confessarium? Respondetur affirmativè cum *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 2. *n.* 27. *Ronc. l. c. r.* 3. Ratio, quia licèt is non sit denuntiandus ratione sollicitationis ex bulla *Gregorii XV.* denuntiari tamen debet ex alia constitutione *Gregorii XIII.* apud *Salm. cit. n.* 27. ubi quicumque non sacerdos audiens sacramentaliter confessiones præcipitur denuntiari. Utrùm autem ad denuntiandum talem non sacerdotem sollicitantem requiratur non solùm, ut confessionem audierit, sed etiam ut absolutionem impenderit. Ex verbis præfatæ bullæ *Gregorii XIII.* relatis à *Salm. l. c.* videtur sufficere quòd tantùm audierit, cùm ibi dicatur, quòd Inquisitores sancti officii procedere debeant in non sacerdotes, qui missas celebrant, aut sacramentaliter confessiones audiunt. Sed *Pal. part.* 9. *n.* 5 *Mazz. p.* 437. *Potest. p.* 490. *et Escob. n.* 685. *cum Acunna, et Sancio* dicunt omninò requiri, ut etiam absolvant, dum in edicto S. Inquisitonis Gener. dicitur denuntiandus esse ille, qui cùm non sit sacerdos, sacramentum ministrat; non censetur autem sacramentum pœnitentiæ ministrare, qui absolutionem non impertitur. Sed, hoc non obstante, ex præfato edicto (quod in extensum refert *Potest. t.* 2. *part.* 1. *n.* 226). certò hic denuntiandus est, etiamsi non absolvat, cùm ibi dicantur denuntiandi esse, tanquam suspecti de hæresi: *Coloro che non essendo ordinati Sacerdoti, si usurpano di celebrar Messa, ancorchè non abbiano proferito le parole della Consecrazione, o abbiano presunto di ministrare il Sacramento della Penitenza à fedeli di Cristo, ancorchè* (nota) *non si sia venuto all' atto dell' assoluzione* [2]. Pariter

[1] *Id est* : Qui non ordinati sacerdotes missam celebrare, verbis consecrationis etiam non prolatis aut sacramentum pœnitentiæ administrare attentaverint, ne (nota) forma quidem absolutionis usurpata. *Edit.* A LECLÈRE.

[2] De hoc num. vide infra excerptum ex actis de doctoratu ad num. 693.

autem certum est ex bulla *Benedicti* (ut mox suprà vidimus in Quæst. præced.) denuntiandum esse sacerdotem sollicitantem in confessione, etiamsi jurisdictione careat.

689. — Quær. XI. An sit denuntiandus pœnitens qui in confessione sollicitat sacerdotem? Affirmant aliqui pauci apud *Salm. ibid.* 20. Sed communiter et veriùs negant *Bonac. p.* 3. *n.* 20. *Dian. p.* 1. *tr.* 4. *r.* 23. *Pal. p.* 9. *n.* 7. *et Salm. l. c. cum Trull. Bord. Sousa, Acunna, Sancio, et Leand.* Ratio, quia leges pœnales non sunt extendendæ de casu ad casum. Neque currit hic eadem ratio pro pœnitente quàm pro confessario sollicitante, ob plura momenta quæ cuique patent, et præcisè ob suspicionem revelationis sigilli, si confessarius pœnitentem denuntiaret.

690. — Quær. XII. An sit denuntiandus sacerdos interpres, qui sollicitat pœnitentem?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Freita, Trimarch. Escob.* Ratio, quia interpres non solùm gerit partes pœnitentis, sed etiam confessarii, unde pariter ac confessarius injuriam irrogat sacramento.

Secunda sententia verò communissima negat, eamque tenent *Pal. p.* 9. *n.* 6. *Potesta num.* 489. *Holzm. t.* 1. *p.* 311. *n.* 671. *Mazz. Diana r.* 9. *Escob. n.* 691. *cum Fag. Sousa, Sancio, ac Salm. tr* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 2. *n.* 26 *cum Trull. Leand. et communi*, ut asserunt. Ratio 1. quia interpres magis se habet ex parte pœnitentis, quàm confessarii. Ratio 2. et potior, quia ex bulla *Greg. XV* tantùm confessarii sollicitantes denuntiandi sunt, utque diximus, et leges pœnales non extenduntur præter casus expressos. His tamen non obstantibus, dicunt *Conc. n.* 5. *Potest. loc. cit. Escob. n.* 691. *cum Fag. et Diana p.* 9. *tr.* 9. *r.* 32. *v. Nota, cum Leand.*, quòd licèt ex bulla *Greg. XV* interpres sollicitans non sit denuntiandus, tamen denuntiari debet ex edicto S. Inquisitionis suprà citato *n.* 680. *in fine*, ubi denuntiandi sunt omnes de hæresi suspecti, et inter hujusmodi suspectos enumerantur omnes illi, *che abusino il Sacramento della Penitenza, servendosi della Confessione, o Confessionario à fini disonesti, sollicitando in essi i penitenti ad turpia, et avendo con essi discorsi di cose illecite e non convenienti al fine per lo quale è stato instituto* [1] Unde bene d[…] nuntiandus est interpres, qui jam ab[…] titur confessione pœnitentis ad e[…] sollicitandum, vel ad tractandum c[…] eo de rebus inhonestis.

691. — Quær. XIII. An sit den[…] tiandus confessarius qui sollici[…] pœnitentem, ut inducat aliqu[…] fœminam ad secum peccand[…] *Acunna, et Freita ap. Pal. p.* […] *n.* 2. (præcisa bulla *Greg. XV.*) prob[…] bile putant non esse denuntiandum Dec. *Pii IV. et Clem, VIII.* Sed, atte[…] saltem præfatâ bullâ *Greg.*, hodie n[…] est dubitandum quin denuntiari debe[…] cùm ibi dicantur denuntiandi esse o[…] nes sacerdotes, qui in confessione p[…] *sonas ad inhonesta inter se, sive cum al[…] quomodolibet sollicitare tentaverint.*

An autem denuntiandus sit confes[…] rius qui sollicitat pœnitentem, ut co[…] sentiat ad peccandum, non secùm, s[…] cum alio ? *Acunna apud Esc n.* 644. *alii pauci* olim probabile putarunt n[…] debêre denuntiari, sed hodie cert[…] est oppositum, cùm *Bened. XIV.* in bu[…] *Sacramentum* (citat. *num.* 687. *Qu.* […]) definiverit hunc confessarium omni[…] esse denuntiandum, etiamsi *sollicita[…] non pro se ipso, sed pro alia persona* […] *racta fuerit.*

692. — Quær. XIV. An sint denu[…] tiandi confessarii sollicitantes, po[…] quam jam è vita migraverint? Af[…] mant *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* […] Sed negat probabilius *Potest n.* 59[…] quia tunc cessat totalis finis legis, s[…] licet tam emendatio, quàm punitio r[…] Idem dicit *Roncag. c.* 2. *quæst.* 4. *c*[…] *Bord.* Benè tamen advertit cum eod[…] *Bord. et Caren.* quòd hæretici formal[…] etiam post mortem, semper sint denu[…] tiandi, ad reparandum saltem damnu[…] ab eis illatum.

§. III.

Quinam teneantur denuntiare?

693 An possit absolvi mulier sollicitata, an[…] quam denuntiet ? Et an facta denuntiatione, p[…] sit quivis confessarius absolvere ab excommu[…] catione contracta ob denuntiationem neglecta[…]
694 An semper confessarius teneatur monêre obligatione denuntiandi ?
695 Qu. I. An teneantur denuntiare, qui […]

[1] *Id est* : Qui abutuntur sacramento pœnit[…] tiæ, adhibendo confessionem aut confessionale […] fines inhonestos : sollicitando pœnitentes ad tur[…] et instituendo sermones de rebus illicitis et ad r[…] Sacramenti non pertinentibus.
Edit. A. Lecl[…]

possunt probare denuntiationem? Et qui aliunde sollicitationem sciunt?

696 Qu. II. An sit obligatio denuntiandi, si crimen sit occultum?

697 Qu. III. An, si sollicitatio fuerit habita à longo tempore?

698 Qu. IV An teneatur ad denuntiandum, qui scit sollicitationem sub secreto?

699 Qu. V. An sit obligatio denuntiandi per Epistolam; vel internuntium? Et an confessarius teneatur aliquando denuntiationem excipere, vel deferre?

700 Qu. VI. An teneatur denuntiare mulier sollicitationi consentiens?

701. Qu. VII. An sit obligatio denuntiandi, si speretur sollicitans per correptionem emendandus?

693. — Est prænotandum I. quòd sollicitati non possunt absolvi, nisi priùs denuntient: et si adsit impedimentum statim faciendi denuntiationem, saltem debent esse parati quamprimùm ad denuntiandum; alias peccant graviter, et incidunt in excommunicationem. Ita *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 69. *et* 70. *cum Nav. Hurt. Sanct. Acunna, Sousa, et aliis communiter.* Improbabilissimè igitur dixit *Pontas verb. Confesseur*, nolenti denuntiare confessarium sollicitantem non esse denegandam absolutionem. Benè autem potest absolvi pœnitens ante denuntiationem, si adsit justa causa illam differendi, nempe si ministri tribunalis longè distent, vel si sit necessitas communicandi ad vitandum scandalum, vel ob lucrandum jubilæum, et possit credi personæ, quòd sit denuntiatura. Ita *Sanch. Dec. lib.* 2. *c.* 13. *Suar. de cens. d.* 7. *sect.* 5. *n.* 38. *et Salm. cit. n.* 77. *in med. cum Sanctio, Trimarch. et Leand* et probabilè putat *Dian. p.* 4. *tr.* 5. *r.* 29. In bulla autem *Ben. XIV Sacramentum,* circa id sic habetur: *Caveant diligenter confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos sacramentalem absolutionem impertiant, nisi priùs, denuntiationem ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti judici, vel saltem se, cùm primùm poterunt, delaturos spondeant ac promittant.*

An autem, factâ denuntiatione, pœnitens à quocumque confessario absolvi possit ab incursa excommunicatione? Negant *Salm. tr* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 70. *Mazz. t.* 3. *p.* 440. *Diana dict. r.* 29. *cum Sancio, et Potest. n.* 641. *cum Bordono*, ex edicto Sacræ Inquisit. gener. infrà citando. Affirmat verò *Lupus p.* 1. *l.* 5. *art.* 3. *p* 90. (cui adhæret *Conc. p.* 119. *n. V.*) quia, ut ait, reservatio hujus censuræ perseverat tantùm durante contumaciâ, unde expirat factâ denuntiatione, aut mortuo denuntiando; idque infert *Lupus* ex edicti verbis, quæ esse solent; *E dalla detta scomunica nessuno, se non da noi, o dal supremo Tribunale del S. Officio, potrà esser assoluto, se prima non avrà soddisfatto al S. Officio* [1] Et reverà, attentis prædictis verbis, opinio *Lupi* satis probabilis videtur. Sed contrà hìc notandum, quod si quis injustè accusaret, vel accusare suaderet aliquem sacerdotem innocentem de sollicitatione, incurreret casum reservatum papalem, sed sine censura, prout habetur in bulla *Bened XIV Sacramentum*, data die primo Kalendis Junii 1741. (quam vide in extensum relatam *in fine Operis*) ubi §. 3. sic dicitur: *Quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsam innocentes confessarios impiè calumniando, vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat.... impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo, etc.* Advertunt tamen *Salm. in Append. de bulla Cruc. tr.* 6. *c.* 9. *p.* 4. §. 1. *n.* 231 et 232 id intelligi de suasione efficaci, ita ut ipsa sit causa injustæ denuntiationis secutæ. Addunt *cit. n.* 232. *in fin.* intelligi nisi suasio ante executionem denuntiationis efficaciter revocetur.

Hoc tamen procederet juxta edictum particulare Inquisitionis alicujus regni sed in edicto edito à Sacra Inquisitione generali die 3. Jan. an. 1623. (relato in extensum à *Diana p.* 4. *r.* 41. *et à Bon. de denunt. t.* 2. *in fine p.* 2. *num.* 12). absolutè dicitur infra 12. dies esse denuntiandos hæreticos, seu de hæresi quomodolibet suspectos, sub excommunicatione majori latæ sententiæ reservata Papæ, et eidem Tribunali. Tenet autem *Bon. l. c. cum Suar. et Sanctorell.*, hoc edictum non fuisse perpetuum, sed tantùm pro illo actu, cùm ibi dictum fuerit: *Mandamus quatenùs infrà 12 dies proximè computandos, etc.* Unde dicunt præfati AA. illud *proximè computandos, etc.* satis ostendere quòd noluit S. Inquisitio obligare conscios delinquentium in futurum; nam aliàs dixisset non *proximè*, sed à die scientiæ. Verùm *Diana p.* 4. *tr.* 5. *r.* 41. *cum Peyrin.*, censet

[1] *Id est*: A dicta excommunicatione à nemine, nisi à nobis vel à summo Tribunali S. Officii absolvi poterit, si huic non prius satisfactum fuerit. *Edit.* A. Leclère.

edictum fuisse perpetuum, et illud *proximè* intelligi reverà à die scientiæ delicti. Sed advertendum, quòd eadem sacra Inquisitio postea die 10 Martii an. 1677. aliud emanavit edictum (quòd refert *Potesta*), ubi imposuit quidem excommunicationem contra non denuntiantes suspectos de hæresi, sed nullâ factâ mentione reservationis, sic dicens : *Comandiamo sotto pena di scomunica di lata sentenza, chefra'l termine di unmese si debbano rivelare al Sant Officio, ovvero agli Ordinarj tutti coloro de' quali sappanio, o abbiano avuto, o avranno notizia che siano Eretici, o sospetti d'Eresia* [1] Hoc posito, satis probabile videtur mihi, et aliis doctis à me consultis, quòd, vel primum edictum non fuerit perpetuum, vel quòd verosimiliùs S. Inquisitio in hoc secundo edicto, sicut moderavit obligationem primi edicti denuntiandi infra 12 dies, ampliando illam ad mensem, ita etiam primum edictum moderavit, auferendo reservationem ab excommunicatione. Hoc tamen semper intelligendum, si jam fuerit impleta denuntiatio.

In actis doctoratus, P. Minetti, fidei promotor, duas sequentes adnimadversiones profert de numeris 681, 687 ac 693, quoad denuntiationem confessarii sollicitantis vel consentientis sollicitationi :

« 51. Ligorius item n. 681. quærit : « *An*
» *sit denuntiandus confessarius consentiens*
» *mulieri sollicitanti in confessione ?* » Hinc
ait : « *Affirmant Salmanticenses... ; sed vide-*
» *tur probabilius ad hoc pœnitens non obli-*
» *gari.* » Subinde autem n. 687. hæc habet :
« *Quær.* 8. *An denuntiari debeat confessarius,*
» *qui mulieri sollicitanti consentit, ob metum*
» *ab illa incussum ?... Dici potest hic confes-*
» *sarius non esse denuntiandus, quia tunc*
» *revera esset sollicitatus, non sollicitans* ».—
Doctrina tamen hæc, utraque in hypothesi, est omnino falsa. Nam casus comprehenditur in Constitutione Gregorii XV *Universi gregis*, cum in ea denuntiandi dicantur etiam confessarii, qui « cum eis (mulieri-
» bus) illicitos et inhonestos sermones sive
» tractatus habuerint » : quæ verba referuntur quoque in Constitutione Benedicti XIV *Sacramentum Pœnitentiæ*. His accedunt sexdecim decreta a Supremo Inquisitionis Tribunali edita die 11 Februarii anni 1661, et confirmata a Benedicto XIV in relata Constitutione. Porro in decreto 9. hæc habentur : « An confessarius sollicita-
» tus, si metu inductus sollicitanti consen-
» tiat, sit denuntiandus ? » reponitur :
« Esse denuntiandum ; et opinionem nega-
» tivam non esse probabilem ». — Videsis Ballerinium [1].

« 52. Insuper n. 693. quærit Ligorius :
» *An, facta denuntiatione, pœnitens* (sollici-
» tatus) *a quocumque confessario absolvi pos-*
» *sit ab incursa excommunicatione* (ob dila-
» tam scilicet denuntiationem) ? » Ita vero
pergit S. Vir : « *Negant Salmanticenses....*
» *Affirmat vero Lupus..., et revera... opinio*
» *Lupi satis probabilis videtur* ». Hanc sen-
» tentiam pluribus refutat Ballerinius [2] ».

Porro, S. Alphonsi nostri, sic respondet advocatus :

« *An denuntiandus sit Confessarius, mulieri sollicitanti ob metum accusationis, vel absque ejusmodi metu consentiens.*

« Licet hic agatur de quæstionibus jam positive definitis, operæ tamen pretium est sententiam S. Alphonsi referre. — Lib. VI. n. 681. quærit 1 : « *An sit denuntiandus*
» *Confessarius, consentiens mulieri sollicitanti*
» *in confessione ?* » Ad quam quæstionem
sic respondet : « *Affirmant* Salmanticenses,
» et ajunt, contrariam sententiam non esse
» probabilem post Bullam allatam Gre-
» gorii XV., ubi expresse sunt denuntiandi
» non solum confessarii sollicitantes, sed
» etiam inhonestos tractatus habentes ; et
» idem sentiunt Mazzotta, Concina, Potes-
» tas ; item Salmanticenses cum Diana,
« Leandro, etc. — *Negant* vero Bonacina,
» Palaus, Escobar cum Acunna, Hurtado,
» Sousa et Sanctorello, item Prado, Bor-
» donus, Homobonus et Trullenchus apud
» Salmanticenses. Ac Roncaglia ad hanc
» sententiam inclinare videtur, dicens cum
» Bordono, Sanctorello, etc., quod rationi
» a Salmanticensibus allatæ responderi
» possit, verba Bullæ intelligenda esse de
» tractatibus turpibus, quorum confessarius
» sit auctor. Atque Diana hanc probabilem
» ac tutam dicit. At mihi pro dicta sen-
» tentia, alia ratio occurrit, quæ habetur
» apud Bonacinam, et quæ potior videtur.
» Ratio est, quia ex Bulla... » (Hæc ratio
» infra exponetur).

« Eodem Libro n. 687. quær. 8., S. A.
dubium ponit : « *An denuntiari debeat con-*
» *fessarius, qui mulieri sollicitanti consentit*
» *ob metum ab illa incussum, quod eum accu-*
» *sabit nisi consentiat ?* » Et respondet :
« Negat Hurtadus, quia lex ecclesiastica
» non obligat, cum metus gravis interve-
» nit. Hæc tamen ratio debilis est, quia talis
» metus non censetur gravis ; judices enim
» non facile credunt cuique mulierculæ
» accusanti, ut dicunt Salmanticenses cum
» Escobar. Sed melius dici potest, hic con-
» fessarius *non esse denuntiandus, quia tunc*

[1] *Id est* : Præcipimus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut intra mensis spatium S. Officio vel Ordinario denuntient eos omnes, quos noverint aut compererint aut comperturi sint esse hæreticos vel de hæresi suspectos.
Edit. A. Leclère.

[1] Gury, t. II. pag 487 et seq.
[2] Gury, t. II. pag. 487 et seq.

revera esset sollicitatus, non sollicitans, juxta dicta n. 681. »

« Verum utraque hæc sententia *practice* probabilis non est, quia S. Inquisitio oppositum definivit. Idcirco nonnisi duæ quæstiones occurrunt: 1. Utrum, etiamsi positiva definitio non existeret, nihilominus sententia illa, quam S. A. probabiliorem vocat, solidis rationibus carens et ideo etiam *theoretice* improbabilis dicenda esset? 2. Utrum S. Alphonso vitio verti possit, quod Decreta S. Inquisitionis de anno 1661. non noverit?

I. An, seclusa positiva decisione, sententia S. A. solidis rationibus careat, et theoretice improbabilis sit.

« *P. Gury* T. II. n. 591. pag. 490. quæstionem ponit: « An denuntiandus sit Confessarius, qui consentit pœnitenti sollicitanti, sed ipse non sollicitavit? » Et respondet: Affirmative. Vide Decreta 9. et 16. S. *Officii*, die 11. Februarii 1661, confirmata Benedicto XIV. in Bulla: *Sacramentum Pœnitentiæ.* » — Ad quam propositionem, P. Ballerini sequentem annotationem apponit: « Iste casus manifeste comprehenditur in illis Gregorii XV. verbis: *Aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint;* quæ itidem occurrunt etiam in Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ* Benedicti XIV. Indoles enim *tractatus* est, ut de re quapiam exequenda, duo vel plures inter se agant vel conveniant; nec refert, uter eorum prior rem proponat, dummodo uterque saltem de re perficienda agat, etiamsi forte in conditiones deinde ambo non conveniant. Merito ergo DD. concludunt, his verbis comprehendi Confessarium, qui non sollicitaverit pœnitentem, sed mere consentiat sollicitanti: verissimo enim sensu intercedit *tractatus illicitus et inhonestus,* quo in turpitudinem uterque consentit.

« Duo autem sunt S. Inquisitionis Decreta, quæ revocari huc possunt. Nam in secundo ex sexdecim (de quibus in not. præc.), ad Quæstionem: *An Confessarius consentiens sollicitationi, sed statim resistens de illa turpi materia loqui, differendo illius complementum ad aliud tempus, et non præbendo absolutionem pœnitenti, incidat in pœnas contentas in Bulla Gregorii, et sit denuntiandus?* Responsum fuit: *incidere, et Confessarium esse denuntiandum, rejecta opinione probabili, quam non esse probabilem censuerunt.* — In nono autem ex iisdem Decretis, ad Quæstionem: *An Confessarius sollicitatus, si metu inductus sollicitanti consentiat, sit denuntiandus?* Responsum fuit: *esse denuntiandum, et opinionem negativam non esse probabilem.* Quod autem S. *Alphonsus* (Lib. 6. n. 681 et 687, q. 8.) oppositam opinionem ceu probabilem tradat, in causa hoc tantum fuit, quod hæc decreta unquam extitisse prorsus ignoravit. »

« 1. Verum nequaquam manifestum est, istum casum comprehendi in illis Gregorii XV. verbis: « *Aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* » Gregorius XV. in Constitutione: *Universi Dominici gregis* § 4, solummodo dicit, etiam illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habentes, severissime esse puniendos. At § 7, mandat omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, *quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos,* moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes. — Nec refert, quod subjungit: « *seu, ut præfertur, tractantes.* » Supponit enim, quod inhonesti sermones seu tractatus primitus a Sacerdote processerint, vel Sacerdos, quamvis ab initio non consentiens, postea proprio motu eos protulerit: quia secus manifesta contradictio existeret cum verbis præcedentibus: « *Quos noverint, fuisse ab aliis sollicitatos.* »

« 2. S. *Alphonsus,* in cit. n. 681, inde sequentia concludit, in favorem sententiæ *negativæ:* « Ratio est, quia ex Bulla eadem » Gregorii mandatur confessariis, ut mo» neant de obligatione denuntiationis, non » jam quoscunque pœnitentes, qui cum » confessariis inhonestos tractatus habue» rint, sed illos *quos noverint fuisse ab aliis,* » *ut supra, sollicitatos;* quare infertur, quod » pœnitens licite, si vellet, posset confessa» rium in dicto casu denuntiare, juxta » primam probabilem sententiam; sed vi» detur probabilius, ad hoc pœnitens non » obligari: quia, ut ipse obligationem » subeat denuntiandi confessarium, *requi*» *ritur, ut fuerit ab illo sollicitatus.* Etsi igi» tur confessarius non eximatur a crimine, » ob inhonestum tractatum in confessio» nario, eximitur tamen pœnitens ab obli» gatione denuntiationis, dum non reperitur » sollicitatus. Et recte censetur, noluisse » Pontificem obligare pœnitentes ad denun» tiandum confessarios, quos ipsi tentave» rint, ob magnam difficultatem, quæ » deterret pœnitentes a denuntiando in » isto casu, quo peccatum ab ipsis causam » habuerit: tum quia, si denuntiarent, » valde periclitaretur eorum fama; tum » quia lex nimis ardua tunc eis redde» retur...[1] »

[1] *D. Scavini,* (Tom. 3. edit. 10. Mediolan. 1865. n. 580. p. 456.) integrum refert textum 16. Declarationum S. R. U. Inquisitionis, de die 11. februar. 1661., circa Bullam Gregorii XV., a Benedicto XIV confirmaturam. Porro Dubium nonum sic sonat: « 9. *An confessarius sollicitatus,* » *si metu inductus sollicitationi consentiat, sit* » *denuntiandus?* — *Censuerunt* (Qualificatores) » *esse denuntiandum, et negativam opinionem* » *non esse probabilem.* » — Ad hanc autem decisionem, cl. Auctor sequentia adnotat: « *Hoc tamen intelligunt* (Qualificatores), *si revera fieri possit, quin periclitetur pœnitentium fama; quod valde timendum est, si ipsi pœnitentes tantum sollicitaverint, nec mutua fuerit sollicitatio,* id est, si Confessarius primo sollicitatus et ipse postea non sollicitet; ut esset, v. gr., si pœnitens turpiter tangat Confessarium, qui nihil dicat om-

« 3. *Benedictus XIV* similiter dicit, etiam in illos, qui cum pœnitentibus illicitos et inhonestos sermones vel tractatus, temerario ausu habuerint, animadvertendum esse per condignas pœnas, juxta memoratam Gregorii prædecessoris Constitutionem. Deinde vero dicit : « *Meminerint præterea omnes et singuli sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se ac obligari, suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, sedulo monêre, juxta occurrentium casuum circumstantias, de obligatione denuntiandi locorum Ordinariis prædictis personam, quæ sollicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit.* »

« 4. Claris ergo et disertis verbis, Benedictus XIV. enuntiat, nonnisi Confessarios *sollicitantes* esse denuntiandos, quin aliquid de inhonestos sermones vel tractatus habentibus addat. Primo enim dicit : « *quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos;* » et deinde idem repetit dicendo : « *personam quæ sollicitationem commiserit.* » — Nec ex verbis subsequentibus : « *etiamsi sollicitatio inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit,* » contrarium inferre licet. Nam confessarius simpliciter inhonestis sermonibus vel tractatibus consentire potest, quin ullo modo ex sua parte mulierem sollicitet, ad turpia provocet vel animet. Si autem nullo modo sollicitat, quo pacto sollicitatio mutua dici potest? De mutua sollicitatione mulieris sollicitantis et confessarii sollicitati, in illis tantum casibus sermo fieri potest, ubi Confessarius ab initio dissentit vel sermonem divertit, at postmodum ipse sollicitat, vel mulierem ad aliam turpitudinis speciem, aliave turpia, quæ mulier non intenderat, provocat. — Aliqui auctores, ut Castropalaus, Peyrinus et Acunna, tenuerunt in hisce casibus obligationem denuntiandi non adesse. Hanc autem opinionem Summus Pontifex reprobavit; et quidem juste, dicit S. A. loco cit. quia « jam verificatur, quod pœnitens vere ma- » neat sollicitata, et confessarius vere solli » citet. » Idcirco concludit : « Quando autem » cooperatio confessarii dicenda sit *simplex* » *consensio* aut etiam *mutua sollicitatio*, id » pendet a circumstantiis sermonis et trac- » tatus, qui inter confessarium et pœniten- » tem intercedunt. » Quæ rationes a S. Alphonso adductæ, spectatis solis Constitutionibus Gregorii XV. et Benedicti XIV., satis sane solidæ et probabiles sunt.

« 5. Nihilominus, stante declaratione positiva et authentica S. Inquisitionis, opposita sententia certa et omnino tenenda est; et quidem tanto magis, quia Benedictus XIV. in præambulis, Decreta S. Inquisitionis de die 11. Februarii 1661 disertis verbis approbat et confirmat. Nec objici potest, hanc confirmationem nonnisi generalem esse, quin singula explicentur. Cum enim Pontifex nono Decreto, de quo hic agitur, speciatim et expresse non derogaverit, verba : « *etiamsi sollicitatio mutua fuerit* » eo sensu interpretanda sunt, quo concordent cum eodem Decreto. — Ideo omnia hucusque exposita nonnisi eum in finem dicta sunt, ut declinetur exprobratio, S. Alphonsum probabilem censuisse sententiam, quæ abstrahendo a declaratione S. Inquisitionis, jam ex Constitutionibus apostolicis supra memoratis, manifeste improbabilis et omnino rejicienda apparet.

« *II. An S. Alphonso vitio verti possit, quod Decreta S. Inquisitionis de anno* 1661. *non noverit.*

« 1. Ad hanc quæstionem quod attinet, *omnes Theologi et Canonistæ usque ad S. Alphonsum*, prædictum Decretum similiter *non noverunt*. Etenim, solo Cardinali *Albitio* excepto, nullam ejusdem Decreti mentionem faciunt. Imo et *Lucius Ferraris*, qui in prompta sua Bibliotheca, omnes Constitutiones apostolicas nec non Decreta, Resolutiones et Decisiones Sacrarum Congregationum, stupenda diligentia et opera collegit, nihilominus hoc Decretum ignoravit. Dicit enim V. *Confessarius*, Art. 5. n. 32 : « Item, propter eamdem rationem, Rossignolus, Lezana, Peyrinus, Bonacina, Sanctorellus, Sanctius, Homobonus, Donatus, Thomas Hurtadus, Portelus, Castropalaus, Freita, Bossius, Delbene, et alii citati, licet non secuti a Felice Potestate, defendunt, quod Confessarius, feminæ sollicitanti consentiens, non sit denuntiandus; quia Bulla loquitur solum de Confessariis *sollicitantibus*, qualis non est iste. Nec consensus per ipsum præstitus feminæ sollicitanti, constituit illum reum sollicitationis activæ, sed reum passivæ culpabilis; pœnæ autem inflictæ contra sollicitantem activum non extenduntur ad passivum, argument. in citatis Juribus, supra num. 5 et 7. — 33. Diana autem, Leander, Felix Potestas, Fagundez et alii tenent, talem Confessarium esse denuntiandum, quia licet de ipso non verificetur, quod sit sollicitans, sed sollicitatus, verificatur tamen de ipso, quod cum pœnitente habeat illicitos et inhonestos sermones seu tractatus, prætextu seu occasione confessionis : quod sufficit pro debito ipsum denuntiandi, ex præcisis verbis d. Gregorianæ Constitutionis, ibi : *Aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* At vero primæ negativæ sententiæ patroni, inter alias responsiones dicunt, talia verba seu tales tractatus intelligenda seu intelligendos esse, *quando ortum habuerunt ab ipso Confessario;* quod colligitur ex contextu verborum, nam Bulla dicit, denuntiandos esse illos Confessarios, qui pœnitentes sollicitare aut provocare tentaverint, aut cum eis, hoc est pœnitentibus, illicitos aut inhonestos sermones seu

nino, etsi libenter id permittat. Erit complicitas, *erit consensus ; non tamen talis, ut pœnitens sine sui diffamatione denuntiet.* »

tractatus habuerint. Ly autem *Cum eis*, cum sit sermo continuatus, habet connexionem cum præcedentibus, quæ indicant tentamentum factum a Confessario, et propterea important sermonem seu tractatum inductum in origine ab eodem Confessario: quod non verificatur in hoc casu, cum talis illicitus aut inhonestus sermo seu tractatus inductus sit in origine a pœnitente sollicitante, et non a Confessario sollicitato. »

« 2. Nec mirum est; nam Collectio authentica Decretorum S. Officii non existit; et quamvis Cardinalis Albitius, qui ipse prædictas quæstiones in S. Congregatione proposuerat, responsiones in libro suo : *De inconstantia in fide* attulerit, opus hoc in paucorum notitiam pervenit, brevi in oblivionem abivit, et extra Urbem raro in aliqua bibliotheca reperietur; secus certo non fugisset diligentissimum scrutatorem et compilatorem, qualem Lucius Ferraris se exhibet. Unde facile est ad explicandum, cur prædictum Decretum omnibus Theologis delituerit, donec recentiori tempore *P. Giraldi*, (qui in Opere : *Expositio Juris Pontificii*, et in animadversionibus et additamentis ad librum Barbosæ de Officio Parochi, Romæ 1774, diffuse hanc materiam pertractavit), et novissime *D. Scavini*, idem Decretum denuo produxerunt et publici juris fecerunt.

« 3. Ex quo patet, S. Alphonsum omni culpa immunem esse. Secus omnes alii Canonistæ et Theologi ignorantiæ vel negligentiæ damnandi essent.

« 4. Unum adhuc advertere liceat. In novissima *Instructione S. R. Inquisitionis*, data ad omnes locorum Ordinarios die 20 Februarii 1867 [1], Emi. Cardinales supremi Inquisitores dicunt : « Itaque neque inopportunum, neque ipsis locorum Ordinariis ingratum fore judicarunt, si quæ contra eosdem abusus ab hac suprema Congregatione, ad tramites Sacrorum Canonum decreta fuerunt, in unum collecta præ oculis habeantur. » Et sub N. 2. legitur tenor secundi Decreti de anno 1661, videlicet : « 2. Denunciare oportet quemcumque Sacerdotem, etiam jurisdictione carentem, sollicitantem in confessione, vel etiam pœnitentis sollicitationi consentientem, quamvis statim dissentientem de turpi materia loqui, illius complementum ad aliud tempus differentem, et non præbentem absolutionem pœnitenti. » — Ut per se intelligitur, hic non est sermo *de consensu mere intrinseco*, de quo præter ipsum confessarium testis existere nequit; sed supponitur, eum postea pravam suam intentionem executioni mandasse, et pœnitentem ex sua parte sollicitasse. In quo casu confessarium denuntiandum esse, etiam S. A. dicit. At vero de nono Decreto, videlicet confessarium sollicitatum, si *metu inductus* sollicitanti consentiat, denuntiandum esse, Emi. Cardinales nullam mentionem faciunt. De quo solo casu S. A. aliter sentit, in quantum in hac hypothesi nullo modo supponitur, confessarium ex sua parte sollicitasse, et ideo sollicitationem mutuam fuisse. An autem Emi. Cardinales, hac omissione, nono Decreto derogare intenderint, altiorum judicio remittimus. »

« An, facta denuntiatione, pœnitens sollicitatus a quocumque Confessario absolvi possit ab incursa excommunicatione ob dilatam denuntiationem.

« Propositum dubium sic solvit S. ALPHONSUS, Lib. VI. n. 693 : « *Negant* Salman- » ticenses, Mazzota, Diana cum Sancio, et » Potestas cum Bordono, ex Edicto Sacræ » Inquisit. gener. infra citando. *Affirmat* » *vero Lupus* (cui adhæret Concina), quia, » ut ait, reservatio hujus censuræ perse- » verat tantum durante contumacia ; unde » expirat, facta denuntiatione aut mortuo » denuntiando ; idque infert Lupus ex » Edicti verbis, quæ esse solent: *E dalla* » *detta scomunica nessuno, se non da noi, o* » *dal supremo tribunale del S. Officio, potrà* » *essere assoluto, se prima non avrà soddis-* » *fatto al santo Officio.* Et revera, attentis » prædictis verbis, *opinio Lupi satis proba-* » *bilis videtur...* »

« De hac vero sententia scribit P BALLERINI, Tom. II. pag. 488 : « Porro Edicta » S. Officii Inquisitionis, quoad denuntian- » dos sollicitantes, prouti ea refert Lauren- » tius Cozza (*Dub. select. circa sollicit., dub.* » *ultim.*), S. Officio absolutionem reservant, » etiam post factam denuntiationem ; me- » ritoque advertit idem Cozza, opinionem, » quæ facultatem absolvendi reum post » denuntiationem tribuebat cuilibet confes- » sario (*Vid. S. Alph. n.* 693.) profluxisse » primitus ex sensu æquivoco, quem præ- » ferebant verba cujusdam Edicti, prouti a » *Lupo* compendiate referebatur... » — Ad » hæc breviter respondebimus.

« 1. In quantum *Lupus* tenuit, excommunicationem *extra Urbem* non esse reservatam, et quemcumque Confessarium ab ipsa absolvere posse, nisi Inquisitores particulares vel Episcopi eam sibi reservaverint, rectam sententiam tenuit. *Giraldus* [1] enim dicit : « Omittentes intra id respective tempus, scilicet præscriptum in Edictis Universalis Romanæ Inquisitionis, vel ceterorum, tam particularium Inquisitorum, quam Episcoporum, denuntiationem in Urbe et ejus districtu, incurrunt excommunicationem, quæ reservata est S. Inquisitioni. Extra Urbem vero ejusque districtum, nonnisi ab Episcopo vel peculiari Inquisitore, si tamen eam sibi et peccatum reservaverint ; alias, post denuntiationem factam, absolvi poterunt a quolibet Confessario ; quemadmodum testatur sibi responsum fuisse a P. Commissario Universalis Inquisitionis Romanæ, Nicolaus Terzago

[1] Vid. *Acta ex iis decerpta...*, Vol. 3. pag. 499.

[1] Ex. pos. Juris Pontif., P. 1. lib. 5. tit. ; pag. 627.

Episcopus Narniensis, in Instructione ad Confessarios suæ diocesis : §. De peccatis contra fidem. »

« 2. In quo sensu etiam *S. Alphonsus* sententiam Lupi admisit, dicens loco citato : « Hoc tamen procederet juxta Edictum » particulare Inquisitionis alicujus Regni; » sed in Edicto edito a S. Inquisitione » Generali, die 3 Januarii anno 1623... » absolute dicitur, infra duodecim dies esse » denuntiandos hæreticos seu de hæresi » quomodolibet suspectos, sub excommu- » nicatione majori latæ sententiæ, reservata » Papæ et eidem Tribunali. » Ad hanc objectionem, a patronis sententiæ negativæ prolatam, duplex data fuit responsio ab adversariis. Aliqui dixerunt, præfatum Edictum nequaquam normam in perpetuum valituram, sed tantum pro hic et nunc præscripsisse ; alii vero in subsidium vocaverunt aliud posterius Edictum, die 10 Martii 1677 editum, in quo quidem excommunicatio pronuntiatur contra non denuntiantes de hæresi suspectos, sed reservationis nulla fit mentio. Unde concludit S. A.: « Hoc posito, satis probabile videtur mihi » et aliis doctis a me consultis, quod vel » primum Edictum non fuerit perpetuum; » vel quod verisimilius S. Inquisitio, in » hoc secundo Edicto, sicut moderavit » obligationem primi Edicti, denuntiandi » infra duodecim dies, ampliando illam ad » mensem, ita etiam primum Edictum » moderavit, auferendo reservationem ab » excommunicatione. Hoc tamen semper » intelligendum, si jam fuerit impleta de- » nuntiatio. »

« 3. At vero sententiam *affirmativam* satis probabilem fuisse, jam ex eo patet, quia in præsenti, *eadem sententia certa est jure positivo*. Etenim ipsa S. Inquisitio, antiquam disciplinam in hac re moderatam fuisse, declaravit. Quod etiam P. Ballerini concedit et affirmat, allegando *Giraldum*, l. c. dicentem : « Omittens denuntiare Confessarium de sollicitatione intra dictum mensem, etiamsi postea denuntiasset, olim non poterat absolvi, nisi a dicta Inquisitione Romana; hodie tamen, ex Decretis ejusdem an. 1735 et 1758, absolvi potest a quolibet Confessario. »

(Sum. add. col. 167 ad 176).

694. — Prænot II. cum *Ronc. c.* 2. *Reg. in praxi* 5. quòd etiamsi confessarius prævideat certò sollicitatam non esse denuntiaturam, debet nihilominùs monêre illam de sua obligatione, et dimittere, si nolit denuntiare. Ratio, quia ipsi confessario expressè præcipitur à Pontifice in d. bulla obligatio monendi; et licèt generaliter loquendo, cùm confessarius prævidet monitionem non profuturam eam omittere debeat : hoc tamen non currit, quando agitur de vitando damno communi, ut evenit in præsenti casu, juxta dicta *n.* 615.

695. — Sed quæritur I. An teneatur denuntiare confessarium sollicitantem, qui sollicitationem nequit juridicè probare? Negant *Turr. et Turrebl.* Sed omninò affirmandum cum *Bann.* 2. 2. *q.* 76. *Bord. t.* 1. *c.* 30. *n.* 100. *Pal. punct.* 10. *etc.* Et oppositum videtur expressè damnatum ex prop. 5. proscripta ab *Alex. VII.* quæ dicebat : *Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non tenêris denuntiare, si probare non possis.* An autem teneatur ad denuntiandum non solùm sollicitatus, sed etiam qui aliunde certò scit sollicitationem? Affirmant rectè *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 68. *cum Trull. Dian. Pal. Suar. et Hurt.* Et hoc, etiamsi is sit impuber, modò sit rationis compos, et sciat crimen à personis fide dignis; secùs, si sciret à fide indignis, vel fœminis levibus. *Salm. ibid. n.* 69. *cum Card. Nav. Sayr.* Hoc autem dicendum, non jam ex bulla *Gregorii*, sed (ut benè abvertit *Mazz p.* 440. *cum Potest. et Bonac.*) ex edicto Sacræ Inquisitionis, ubi dicitur tenêri ad denuntiandum confessarium qui scierit vel audierit illum sollicitasse. *Vide verba relata n.* 680. *in fine.*

696. — Quær. II. An sit obligatio denuntiandi sollicitantes, etiamsi crimen sit occultum? Negant *Fag. Megal. et alii apud Salm. ibid n.* 80. quia *Greg. XV.* in bulla mentionem facit de abusu, verbo *abutantur*, quod significat actuum frequentiam, et publicitatem. At omninò tenendum est oppositum cum *Salm. ibid.* §. 2. *n.* 81. *et Bann. Fill. Trall. etc. ib. ex D. Thoma.* Et rectè *Ronc. q.* 8. *c.* 1. *qu.* 10., ait primam sententiam penitùs esse rejiciendam; quia, licèt in pœnalibus verba legis sint strictè interpretanda, attamen, si ex stricta interpretatione lex inutilis redderetur, ut in nostro casu eveniret, tunc verba non strictè, sed latè sunt accipienda.

697. — Quærit. III. An teneatur sollicitatus ad denuntiandam sollicitationem habitam à longo tempore? *Ronc. c.* 2. *qu.* 5. ait cum *Bordon.*, quòd nunquam detur præscriptio quoad crimen hæresis; quoad alia verò, præscribitur per quinquennium actio contra reum. Hinc dicit *Roncag.*, excusari à denuntiatione, qui illam per quinquennium omisit, etiam culpabiliter; nisi obstent edicta contraria diœcesanna. Sed hodie

declaratum est *Benedicti XIV* citato decreto, *Sacramentum*, denuntiationem esse faciendam, etiamsi longum tempus post sollicitationem effluxerit.

698. — Quæritur IV. An teneatur ad denuntiandum, qui scit sollicitationem sub secreto naturali?

Negant *Fagund. et Fragosa, ap. Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 2. *n.* 85., quia fortior est lex naturalis, quàm positiva. Sed contrarium rectè tenent *Pal. p.* 10. *n.* 5. *Diana r.* 32. *Escob. n.* 704. *cum Sancio, et Gasp. Hurt. ac Salm. l. c. cum Trull. Leand. etc.*, quia nemo tenetur ad secretum, etiam juramento promissum, quando secretum vergit in damnum commune. Secùs verò, ajunt, si sollicitatio sit manifestata ad petendum consilium; nam propalatio secreti esset tunc contra humanum commercium, et etiam contra publicum bonum, quod certè in consiliis expetendis intervenit.

699. — Quærit. V An mulier sollicitata teneatur denuntiare per epistolam, vel mediam personam, si nequeat per se ipsam? Si non possit personaliter adire Episcopum ob ægritudinem, clausuram aliudve impedimentum physicum vel morale, non tenetur quidem per seipsam ad denuntiandum. *Vide Potest n.* 643. *et Mazz. p.* 412. *q.* 2. Dubium fit, an hæc teneatur denuntiare per epistolam, aut internuntium? Videtur negandum ex prolatis *n.* 563. *Dub.* 3., ubi diximus, quòd habens peccatum reservatum non teneatur petere licentiam à superiore per litteras, vel mediam personam, si non possit illum adire. Sed in casu nostro veriùs affirmandum cum *Viva* in prop. 7. damn. ab *Alex. VII. n.* 8. *Mazz. l. c. Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 5. *n.* 109. *et Ronc. p.* 118. *q.* 5. *r.* 2. Dispar enim est ratio inter petitionem absolutionis à reservatis, et denuntiationem sollicitationis; nam ibi obligatio est sistendi apud superiorem, ut pœnitens recipiat ab eo una cum absolutione etiam debita monita et pœnitentiam; unde qui non potest adire per se, non tenetur per alium: obligatio autem denuntiandi sollicitantem, non tam est adeundi personaliter superiorem, quàm deferendi sive indicandi ei delinquentem (ut loquitur *Bened. XIV* in sua bulla) quæ delatio, si ab aliquo nequit fieri per se, saltem est facienda (modò absit periculum propriæ infamiæ) per epistolam, vel aliam personam, vel monendo judicem, ut mittat notarium in domum suam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media.

Advertunt hìc *Viva l. c. Tamb. cap.* 9. §. 4. *et Ronc. Reg.* 6. *in praxi* non expedire quòd confessarius assumat in se hoc onus deferendi denuntiationem vice pœnitentis, vel eam excipiendi, quia sic non paucis detractionibus et periculis exponeretur. Et tantò minùs ad id tenetur, unde non mihi videtur probabile id quod scribit *P. Mazz. p.* 412. *q.* 2., ubi dicit, quòd si pœnitens non posset per alium facere denuntiationem, teneatur confessarius vices pœnitentis supplere, si ille per alium non posset denuntiare: quia, ut ait, agitur de causa fidei. Sed hæc ratio, tam concisè producta, non convincit. Addit, quòd hoc eruatur ex quadam Epistola S. C. Conc. ad Archiep. Mediol. annuente *Urban. VIII.* an. 1624. apud *Dian.* ubi mandatum fuit, quòd cùm quædam fœmina sollicitata adduci non potuisset ad denuntiandum, Episcopus facultatem tribuisset confessario denuntiationem excipiendi. Ex hâc autem Epistolà nihil probatur; nam primò hoc decretum fuit particulare pro illo casu; deinde minimè ex illa eruitur hæc obligatio generaliter confessariis imposita fuisse. Hinc non tenemur interim, donec constet de hoc præcepto, recedere à communi DD. sententia, et ab universali sensu ac usu omnium confessariorum, qui hanc onerosissimam obligationem non agnoscunt. Cæterùm non negamus cum *Viva loc. cit. et Tamb.* quòd in aliquo casu (putà si alicubi publicum immineret damnum, nec alia pateret via ad illud vitandum) posset confessarius obligari ex lege charitatis ad hujusmodi onus suscipiendum; sed hoc raro accidet.

Dicunt autem *Delbene de Inquisit. p.* 1. *dub.* 9. *et Auctor Instruct. part.* 2. *c.* 14. *n.* 240. quòd si fœmina multùm repugnet adire Inquisitores; poterit expectare confesssarium qui pro ipsa denuntiationem deferat; quia præcepta positiva non obligant ad rem nimis arduam. Item notat *Mazz. p.* 413. quòd in decreto Sacræ Inquisit. mox suprà enuntiato insuper dictum fuit, quòd si neque apud ipsum confessarium possit pœnitens induci ad denuntiandum, tunc recurratur ad S. Sedem pro op-

portuno remedio, et interim non absolvatur. Dicit autem *Mazz.*, aliquando S. Sedem in casu magnæ verecundiæ et panici timoris rescripsisse, dando facultatem confessario absolvendi pro ea vice pœnitentem circa onus denuntiandi.

700. — Quær. VI. An mulier teneatur denuntiare confessarium sollicitantem, cui ipsa consentit? Negarunt *Suar. Megala, et alii ap. Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 65. quia nemo obligari potest ad suum crimen manifestandum, ut dicunt *Salm. ibid. c.* 3. *p.* 9. §. 2. *n.* 104. *cum Suar. Cajet. Trull. et Diana*, ex regula juris *in can. Quis aliquando, de pœnit. d.* 1. ubi dicitur : *Non dico, ut te prodas.* Nequit autem quis manifestare complicem, quin seipsum prodat; et ideò ajunt *Salm. l. c.* non esse obligationem denuntiandi socium hæreticum. Rectè verò dicunt mulierem hanc tenêri ad denuntiationem *Salm. ibid. c.* 4. *p.* 4. §. 1. *n.* 66. *cum Bon. Trull. Peyrin. et aliis plurimis* : hocque hodie definitum est à *N. SS. Bened. XIV.* in cit. bulla, *Sacramentum*, ubi præcipitur fieri denuntiatio, *etiamsi pœnitens consenserit.* Ratio est, quia mulier in hoc casu citra periculum suæ famæ potest denuntiare sollicitantem, quin seipsam manifestet, dum ipsa etiam interrogata potest negare proprium consensum, et quidquid inde secutum fuerit, ut habetur ex decr. S. Inquisit. apud *Pitton. n.* 694. edito 27 *Sept.* 1724, ubi dictum fuit : *Si mulier consentit confessario sollicitanti, non tenetur suum consensum manifestare; nec potest super hoc ab Episcopo interrogari.*

701. — Quær. VII. An teneatur pœnitens denuntiare sollicitantem, si per correctionem sit moralis spes ejus emendationis?

Prima sententia negat, et hanc docuit *S. Th.* 2. 2. *q.* 33. *art.* 7. ubi dicit : *Si hæreticus privatim homines à fide avertat..., oportet statim procedere ad denuntiationem..., nisi fortè aliquis firmiter æstimaret, quòd statim per secretam admonitionem possit hujusmodi mala impedire.* Eum secuti sunt *Soto, Canus, Led. Pal. Lugo. Sylvest. etc. ap. Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 3. *n.* 96. Et signanter de crimine sollicitationis hanc sententiam tutati sunt *Fagund. Peyrin. et alii apud Dianam r.* 2.

Secunda sententia verùm affirmat, et hanc tenent *Mazz. p.* 410. *Conc. n.* 17. *et Salm. ibid. n.* 99, *cum Azor, Sanch. Diana, Leand. et aliis pluribus.* Et hæc omninò hodie tenenda est post decretum *Alexandri VII.* editum 8 julii 1660. (relatum per extensum apud *Salm. c.* 3. *p.* 9. §. 1. *n.* 102.) ubi (§. *IV.*) declaratum fuit : *Etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit, omninò tenêri...* (fideles) *ad denuntiandum.... quos noverint esse de fide quomodolibet etiam leviter suspectos*, prout sunt confessarii sollicitantes, ut communiter docent *Dian. r.* 41. *Bon. p.* 3. *num.* 28. *et Escob. n.* 746. *cum Trull. Acunna, Menoch. etc.* Dicendo ergò Pontifex, *etiamsi etc.* supponit denuntiationem semper esse faciendam.

§ IV.

De sollicitationibus dubiis.

702. Qu. I. An denuntiandus sit confessarius in dubio an verè sollicitaverit ? Quid, si accedant vehementia indicia de sollicitatione ?

703 Qu. II. An denuntiandus confessarius qui laudat mulierem de pulchritudine ? Vel qui dat ei magnum donum ?

704 Expenduntur varii casus peculiares sollicitationis.

705 De pœnis sollicitantium, et signanter de pœna inhabilitationis ad celebrandum ; et an hæc incurratur ante sententiam ? Et an ab illa excusentur ignorantes ? Et an Episcopi possint in ea dispensare ?

702. — Quæritur I. An denuntiandus sit confessarius in dubio an sollicitaverit? Distinguendum est : si factum vel dictum sit vera sollicitatio, et tantùm dubitatur an ille, vel alius confessarius, id egerit vel dixerit, tunc rectè dicunt *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 4. §. 2. *n.* 93. *cum Sousa, et Hurt.* eum denuntiandum esse, quia dum crimen est certum, ritè judices procedere possunt ad inquirendam personam de qua dubium vertit. Hoc tamen censeo dicendum solo casu, quo facilè judices per suam diligentiam certi fieri possunt de persona sollicitantis ; quia aliàs sacerdos ille, cùm possit esse innocens, remaneret aliquo modo diffamatus, et in dubio illæsa debet servari fama proximi, qui eam possidet.

Si verò persona confessarii sit certa, et dubitatur, an ejus factum vel dictum fuerit vera sollicitatio, tunc cùm communiori et veriori sententia dicendum, non esse obligationem denuntiandi. Ita *Bonac. p.* 3. *n.* 5. *Ronc. c.* 1. *q.* 4. *Conc. n.* 16. *Bordon. ap. Potest. num.* 576. *Auctor Istruz. etc. p.* 2. *c.* 14. *n.*

287. *cum Boss. et Salm. ibid. num.* 94. *cum Valent. Hurt. et Salas, (contra Sousa, et Peyr. ap. Dian. r.* 25.) Ratio, tùm quia dubia in meliorem partem accipienda sunt, et in verbis ambiguis benignior interpretatio facienda est, ut dicunt *Bonac. Menoch. et Rinald. ap. Ronc. ex c. fin. de Transact. et Reg. Juris* 49. *in* 6. ubi : *In pœnis benignior est interpretatio facienda,* tùm quia in dubio nemo est privandus famâ quam possidet.: tùm quia bullæ præcipiunt denuntiari sollicitantes; sed nequit dici sollicitans, de quo dubitatur, an verè sollicitaverit; nam crimen dubium non est crimen, ut docent *Sanch. Dec. t.* 1. *c.* 10. *n.* 74. *et Suarez in* 3. *p. t.* 5. *d.* 40. *sect.* 6. *n.* 5. Nec obstat dicere quòd ex decreto *Alexandri VII.* sint denuntiandi etiam leviter suspecti de hæresi; nam tò *leviter* non jam refertur ad suspicionem, sed ad hæresim, de qua potest quis vel leviter vel vehementer esse suspectus.

Excipiendum tamen est 1. cum *Conc. et Ronc. ll. cc. ex Pagna, Auctore Instructionis, etc. l. c. cum Bossio,* si accedant indicia vehementia de sollicitatione; nam licet ista non sint omninò evidentia, tamen, cùm tantùm adsint ex una parte, satis fundant moralem certitudinem de sollicitatione. Excipiendum 2. cum *Bon. l. c.* qui citat *Acunna, et Sanctorel.* si verba de se præ se ferant sollicitationem, et solùm dubitatur an confessarius ad malum finem ea protulerit; tunc enim præsumptio desumitur ex communiter accidentibus; præterquam quòd præsumptio ipsius finis est accipienda juxta proprietatem verborum, unde in *cap. Perniciosum, causa* 18. *q.* 2. dicitur, quòd confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi soleat.

703. — Quær. II. An sit denuntiandus confessarius qui laudat mulierem de pulchritudine? Affirmant *Potest n.* 554. *Bon. Tancredi, et Peyrin.;* item *Acunna, Barb. et Sanctorel. ap. Escob. n.* 638. et consentit *Dian. p.* 9. *t.* 9. *r* 32. si talis laudatio fiat sine aliqua occasione, quia regulariter amasii fœminas ut alliciant ad peccandum, de pulchritudine laudant. Negant verò *Freita, Thom. Hurtad., Sousa ap. Escob. n.* 639., quia is qui laudat mulierem de pulchritudine verbis decentibus, non dicitur cum illa habêre tractatus inhonestos. Sed melius distinguit præfatus *Escob. n.* 640. dicens, quòd si ex modo loquendi, aut aliis circumstantiis dignoscitur confessarius laudare pulchritudinem ex pravo affectu, tunc est denuntiandus; secùs si laudaret ex quadam imprudentia, vel animi levitate. Asserit verò ut certum *Potest. n.* 554. *in fine,* denuntiandum esse confessarium qui laudat, cum famula confitente, pulchritudinem dominæ rogans eam, ut dominæ referat; sed etiam in hoc casu dico perpendendas esse circumstantias, etsi faciliùs puto in hoc adesse indicium pravi animi alliciendi dominam illam ad turpem affectum. Et idem dicunt DD. si confessarius det pœnitenti donum magni valoris, ut ait *Diana p.* 9. *tr.* 9. *r.* 34. *cum Escob.* vel insolitum, ut dicunt *Salm. tr.* 21. *c.* 4. *p.* 3. §. 3. *n.* 34. *in fin. cum Val. Hurt. Prado, etc.* Verumtamen *Bordonus apud Diana* inquit donum esse quid indifferens, unde rectè subdunt auctores citati, ejus malitiam conjiciendam esse ex adjunctis, nempe ex conditione pœnitentis, ex quantitate et qualitate doni, et ex modo quo fit, etc. Cæterùm, juxta dicta in præcedenti quæstione, quando verba vel facta sunt ambigua, confessarius non est denuntiandus, nisi de ejus pravo affectu moralis habeatur certitudo.

704. — Hinc subduntur plures casus particulares in quibus communiùs doctores censent denuntiandum esse confessarius.

1. Si confessarius dicat pœnitenti *Tecum nuberem, si essem sæcularis;* negat *Bordonus ap. Dian. p.* 9. *tr.* 9. *r* 32. esse denuntiandum; quia verba hæc non important peccatum mortale, sed tantùm pudicum affectum indicant. Probabiliùs verò affirmant *Salmant. cit. n.* 34. *Potest. num.* 558. *et Diana l. c.,* quia hujusmodi verba videntur maximè excitativa ad venerem: et cùm sint ad confessionem impertinentia, meritò sapiunt sollicitationem.

2. Si dicat mulieri: *Memento mei, quia te ex corde diligo;* ita *Diana apud Potest. d. n.* 558. *cum Ronc. in Reg. praxis.* At *Bordonus* excusat; hoc meliùs puto explorandum ex circumstantiis.

3. Si dicat: *Expecta me hodie in domo tua, quia habeo tecum loqui;* et postea domi tractet de inhonestis, quia sollicitatio illa facta in domo dicitur

moraliter facta in confessione : ita recte dicit *Potest. n.* 559.

4. Si dicat : *Hæc tua peccata cadere me fecerunt in pollutionem involuntariam;* tantò magis, si dicat *voluntariam;* ita *Potest cum Bord. n.* 560. *et Ronc. ibidem.*

5. Si dicat: *Nolo te audire in confessione, ne aliquid mihi contingat, quia amore tui captus sum :* ita *Potest. n.* 561. modò hoc dicat mulieri petenti confessionem, quia hæc verba videntur esse provocativa ad inhonesta, et proferuntur occasione confessionis; et ita sentit etiam *Ronc. in Reg. prax.* Idem putat. *Ronc.* si dicat: *Totum me commoveri sentio ex affectu, quo te prosequor.*

6. Si confessarius mulieri asserenti tentationem turpem repulisse dicat: *Sed si aliquis pecuniam dedisset, peccasses?* Affirmat *Ronc.* esse denuntiandum, si mulierem postea affirmativè respondentem non objurget; vel si objurget, et postea domi, oblatâ pecuniâ, eam sollicitet. Et consentit *Potest. n.* 588.

7. Si dicat : *Cur etiam mecum non es humana?* vel dicat: *Veniam in domum, et promitte mihi facere, quod voluero.* Vel mulieri confitenti turpe desiderium dicat: *De hoc agemus post confessionem.* Ita *Potest. n.* 565. *cum Tancredi,* quia verba hæc sunt satis ostensiva intentionis inhonestæ. Sed in his dico perpendendas esse circumstantias, nam aliquando possunt esse sollicitationes.

8. Si quam concubinam objurget, quòd cum alio se immiscuerit, dummodo, judicio prudenti, faciat dignoscere, quòd objurgatio procedat ex zelotypia ; utì etiam, si excedat in reprehendendo, addendo minas, injurias, et similia; vel objurget tantùm peccata commissa cum aliis, et non illa cum seipso, quia tunc ostendit amorem suum lascivum. Ita *Potest. n.* 562.

705. — Ultimo loco hìc advertendum, quòd in bulla Sanctissimi nostri Pontificis *Bened. XIV* quæ incipit, *In Generali Congregatione,* (*vide in fine Operis*) sancitum habetur, quòd confessarii sollicitantes, *in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione, aut prætextu præter pœnas à jure inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad sacrificii celebrationem.* Eamdemque pœnam incurrunt ex eodem decreto sacerdotes abutentes sacrificio missæ ad sortilegia. Plura autem hìc dubia occurrunt: Dubitatur 1. an prædicta inhabilitas incurratur ante sententiam saltem declaratoriam criminis? In præcedenti editione hujus Operis affirmavi, eò quòd pœnæ privativæ, quæ important inhabilitationem, ad aliquod jus acquirendum, vel cessationem à quodam jure jam acquisito utendo, ut communiter DD. docent ordinarie ante sententiam incurruntur, juxta dicta *l.* 1. *n.* 149. Attamen quidam probus religiosus, cùm hæc legisset in meo Opere, scripsit mihi è Roma, quòd duo theologi S. C. Inquisitionis Romanæ oppositum sentirent, nempe requiri sententiam ad præfatam pœnam incurrendam. Sub initio ratio opinionis hujus mihi non occurrebat ; sed postea, re seduliùs perpensâ, in hoc eodem meo Opere *n.* 148., observavi, quòd *Suarez, Bon. Salm. cum Tapia, Vasquez, Montesin. etc. locis ibi cit.* (quibus recenter consentit *Eusebius Amort. l.* 1. *n.* 148.) dicunt sententiam declaratoriam benè requiri etiam quoad pœnas privativas sive inhabilitantes, casu quo reus non possit exequi pœnam sine propria infamia, prout ordinariè in nostro casu eveniret, si sacerdos sollicitans deberet per longum tempus se abstinêre à celebrando. *Dico per longum tempus,* nam si de brevi super dictam inhabilitationem posset impetrare dispensationem, et interim sine sua infamia celebrationem intermittere, tenetur ab ea abstinêre. Dubitatur 2. an ab hac inhabilitate excuset ignorantia invincibilis? In hoc dubio mihi videtur posse id probabiliter affirmari, juxta ea quæ dicentur infrà de irregularitate ex delicto *l.* 7. *n.* 351. Dicunt *Nav. Sylvest. Sanch. Castropal. Ronc., et alii plures,* quòd ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur scientia irregularitatis, quæ incurritur, quia licèt irregularitas non sit censura, à qua excusat equidem ignorantia invincibilis; sed impedimentum : tamen talis irregularitas ex delicto est verè pœna, aut saltem habet rationem pœnæ, ad quam incurrendam, cùm sit pœna extraordinaria, et exorbitans, ita ut secundùm rei naturam non possit providêri, illius scientia requiritur: et idem posse dici videtur in nostro casu de inhabilitate celebrandi, quæ est procul dubio imposita in pœnam sollicitationis? Dubitatur 3. An in hac inhabilitate possit

Episcopus dispensare? *Vide dicenda l. 7. n.* 353., ubi dicetur, quòd Episcopi ex Trid. *sess.* 24. *c.* 6. *Liceat*, possunt dispensare in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto, non deducto ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario, et directè volito.

TRACTATUS V

DE EXTREMA-UNCTIONE, ET ORDINE

Sic aperit tractatum de sacramento extremæ unctionis professor Vincent:

« 1. Deus, cujus misericordiæ infinitus est thesaurus, ægrotantes speciali adjuvari voluit auxilio, et idcirco sacramentum instituit quo infirmitatibus laborantes gratias accipiunt uberiores, imo et ipsam corporis sanitatem, si animæ expediat. Illud autem sacramentum *Extrema Unctio* nuncupatur.

« 2. Vox ista *Extrema Unctio* sacramento de quo agimus merito tribuitur ; quia ista Unctio est ultima unctio quo christianus Deo sacratur; prima quippe unctio in baptismate fit, altera in confirmatione, tertia in ordine, quarta demum et ultima quando gravi laboranti infirmitate mors illi instat.

« 3. Extremæ Unctionis sacramentum definitur : *Sacramentum novæ legis quo per olei benedicti unctionem et sacerdotis orationem, christiano periculose ægrotanti ad animæ, et quandoque corporis salutem, gratiæ conferuntur.*

CAPUT I.

Quid sit Extrema-Unctio et quæ circa eam observanda.

706 Quid est hoc sacramentum? Et an à Christo institutum ?

707 Qu. I. An per quamlibet unctionem partialis gratia conferatur? Qu. II. An conferatur gratia, recedente obice ?

708 *De materia remota* hujus sacramenti. An præceptum quotannis renovandi oleum obliget sub gravi? et an possit addi oleo benedicto aliud non benedictum ?

709 An oleum debeat esse olivarum, et an benedictum ? Dub. 1. An benedictio requiratur de necessitate sacramenti ? Dub. 2. An debeat esse benedictum præcisè in ordine ad Extremam-Unctionem ? Dub. 3. An hæc benedictio possit à Papa committi simplici sacerdoti ? Dub. 4. An sufficiat ungere unâ guttâ olei ?

710 *De materia proxima.* An unctio quinque sensuum sit de necessitate sacramenti ? An sit necessaria unctio gemina oculorum, etc. ? Et an unctio renum. ac pedum ? An ordo unctionum sit de necessitate ? Et quæ spectent ad essentiam hujus sacramenti ?

711 *De forma* Dub. 1. An forma omninò debeat esse *deprecativa* ? Dub. 2. An sint de essentia verba : *Per suam Piisimam misericordiam*? Dub. 3. An valeat forma dicendo : *Ungo te*, etc.?

712 Quibus ministranda est Extrema-Unctio?

713 Dub. 1. An validè conferatur sano? Dub. 2. An infirmo quocumque morbo laboranti? Dub. 3. An mulieri laboranti in partu ?

714 Dub. 4. An licitè ministretur in solo periculo putato ? Advert. 1. Non esse expectandam extreman partem vitæ. Advert 2. Non licitè ministrari, nisi immineat periculum proximæ mortis. Quid in dubio an instet mortis periculum ?

715 Dub. 5. An hoc sacramentum possit iterari in eadem infirmitate ?

716 Quæ dispositio requiratur in suscipiente ? Et an Extrema-Unctio sit danda post Viaticum ?

717 An sit ministranda pueris ?

718 Dub. 1. An infantes sint capaces hujus sacramenti ?

719 Dub. 2. An danda pueris, de quorum usu rationis dubitatur ?

720 Dub 3. An possit dari puero doli capaci; sed non adhuc communioni apto ?

721 Dub. 4. An possit dari adulto infirmo statim post baptismum?

722 *De ministro* hujus sacramenti. An quivis sacerdos possit illud dare ex consensu parochi præsumpto ? Quid sancitum sit de Regularibus ?

723 Quid, si pastor absit, vel nolit dare? Et quid, si sit excommunicatus, aut suspensus ?

724 An liceat dare hoc sacramentum sine ministro ? Et an possit unus unam, alius aliam partem inungere ? An solus sacerdos possit illud ministrare ? Quid si ministrans inter unctiones deficiat?

725 An sacerdos incurrat irregularitatem, si æger decedat dum eum revolvit, etc. ?

726 *De administratione* hujus sacramenti. An liceat aliquando ministrare sine vestibus sacris ?

727 Quale peccatum sit omittere orationes, vel alias preces ?

728 Quale, deferre oleum sine lumine ? Et quale, omittere signum crucis ? Et an liceat sacerdoti deferre oleum unà cum Viatico ?

729 An teneatur pastor dare hoc sacramentum petentibus, et an cum periculo vitæ ? An teneantur dare alii sacerdotes ?

730 An liceat parocho oleum retinêre domi ?

731 *De effectibus* hujus sacramenti An per Extreman-Unctionem remittantur mortalia per se ? Et an principalis ejus effectus sit remissio peccatorum, vel remissio reliquiarum peccati ?

732 *De subjecto* hujus sacramenti. An sint capaces amentes ? An ebrii ? An impœnitentes, excommunicati, et vulnerati in rixa ? An phrenesi laborantes ? An muti, surdi, et cæci à nativitate ?

733 An peccet graviter qui negligit hoc sacramentum suscipere ?

706. — « Resp. 1. est sacramentum » Christo institutum ad ægroto peri» clitanti de vita conferendam salutem » animæ, vel etiam corporis, per unctionem olei benedicti, et orationem » sacerdotis. *S. Th. in* 4. *d.* 23. *q.* 1. » *art.* 1.

Definitum est hoc esse verum sacramentum à *Trid. sess.* 7. *cap.* 1. Institutum autem fuit à Christo post Resurrectionem, ut tenent *Suar. Laym. etc. cum Salm. tr.* 7. c 1. *p.* 1. *n.* 3. et promulgatum à S. Jacobo *c.* 5. *vv.* 14 et 15. ubi dicitur : *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo..., et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, remittentur*

ei. Certum item est hoc sacramentum unum esse; licèt enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unam significationem interioris medelæ.

Calvinus, inquit Scavini, Extremam Unctionem vocat *Sacramentum fictitium et histrionicam hypocrisim.* Lutherus eam inter Scholasticorum figmenta amandabat. Item docent ceteri Protestantes.

Et citat idem quod sequitur :

« J'aurais ici plusieurs anecdotes curieuses à raconter de deux célèbres docteurs (du collége d'Oxford), Pusey et Palmer. L'un d'eux, assistant dans ses derniers moments une pauvre vieille moribonde, se mit à réciter le passage de saint Jacques sur l'Extrême Onction. Mais il n'avait pas avec lui l'huile sainte qui n'est pas en usage parmi les anglicans. La pauvre vieille, entendant le texte en langue vulgaire, dit au docteur : « Avez-vous l'huile? — Non. — Mais le texte dit qu'il faut *l'huile et la prière.* » Et elle congédia le fameux docteur, qui revint chez lui méditer son texte. » (*Civ. Catt.*, ser. IIa.) (T. IV n. 166 et 169).

707. — Quær. autem I. An per quamlibet unctionem partialis gratia conferatur? Affirmant *Elbel de extrem. unct. n.* 30. *Sporer n.* 68. *cum Scoto, Pontio, et Mastr ac Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 2105. *cum Suar. Conc. Laym. et Sot. Palud. Med. etc.*, quia quævis unctio cum sua forma jam significat gratiam independenter ab aliis unctionibus. Sed negat cum communiori *S. Th. Suppl. qu.* 30. *ar.* 1. *ad.* 3. ubi : *Et ideò in ultima unctione gratia infunditur.* Et eum sequuntur *Wigandt tr.* 14. *n.* 109. *et Salm. tr.* 7. *c.* 3. *p.* 2. *n.* 7. *cum pluribus*, qui dicunt nullam unctionem per se sacramentum nec etiam partiale constituere, et ideò nihil conferri gratiæ habitualis, quousque cum forma compleatur ultima unctio, quâ sacramentum perficitur; in fine autem ultimæ unctionis confertur simul remissio peccatorum, et pœnarum, auxilia autem specialia annexa gratiæ non conferuntur, nisi tempore opportuno. *Salm. ibid. n.* 8. *et* 9. Harum sententiarum utraque est probabilis.

Quær. II. An possit dari hoc sacramentum validum et informe, ita ut, recedente obice, gratia conferatur? Affirmant communiter *Suar. Val. Henr. Palud. Dicast. Pal. etc. cum Salm. ibid. p.* 3. *n.* 10. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 202. *Vide dicta de Sacram. l.* 6. *n.* 6. *v. Not.*

4. Hinc inferunt *Salm. ibid. cum aliis*, quòd si infirmus bonâ fide vel sensibus destitutus sacramentum suscepit in mortali, sufficit, quòd postea attritionem habeat, ad gratiam recipiendam, secùs in malâ fide. Id autem currit, si obex tollatur, perseverante eodem morbo et periculo; saltem quoad effectum specialium auxiliorum, ut dicunt *Suar. et Dic. apud Salm. l. c.*

708. — « 1. Materia ejus remota est » oleum benedictum, quod in pyxide » chrismali signatur littera I., in cujus » defectu non licet uti chrismate : si » tamen non usus sis, nihil repetendum esse docet *Laym. l.* 5. *tr.* 8. *c.* » 2. *n.* 3, idque renovandum est quotannis in cœna Domini, veteri exusto. » (*Et hoc ex præcepto Clementis VIII ap. Salm. ibid. c.* 2. *p.* 1. *n.* 11. *et Pal. c.* 2. *n.* 15. *et ex Rit. Rom. ubi dicitur : Oleum infirmorum... singulis annis... in Cœna Domini .., veteri combusto, renovandum est. An autem hoc præceptum obliget sub gravi? Negat Escob. l.* 22. *n* 81 *cum Sa. Led. Henr. etc., quia de gravitate hujus præcepti non constat, nisi pro solo chrismate, ut habetur in c. Si quis de consecr. d.* 4. *Sed probabiliùs affirmant Bonac. p.* 2. *n.* 3. *Pal. l. c. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 42. *cum Dic. item Trull. Possev. et Zambr ap. Escob. n.* 79. *Ratio, quia videtur materia satis gravis, est talis et universalis Ecclesiæ consuetudo*) « si tamen novum habêri non possit, » licet uti antiquo, *Laym. l. c.* » (*Et ita Salm. tr.* 7. *c.* 2. *p.* 1. *n.* 11. *in fin. cum Dian. et Aversa, ex Declar. S. C. apud Gavant.*) « et si hoc non sufficiat, aliud » consecratum, vel in necessitate non » consecratum (in minore tamen quantitate, quàm vetus est) addere. (*Ita ex Rituali Rom. ubi dicitur : Id tamen* (*id est oleum* (*si forte infra annum... ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum habêri queat modico oleo non benedicto, in minori quantitate superinfuso, reparari potest.*) « Etsi *Dian.* » *p.* 6. *t.* 6. *r.* 44. *ex Less. et aliis* 4. dicat contrarium habêre praxis Ecclesiæ; ut scilicet paulatim, per vices » (si ita requirat necessitas propter copiam infirmorum) longè etiam major » quantitas addatur, quàm ab Episcopo » fuerit consecrata initio. *Ben. d.* 7. *q* » 1. *n.* 8. *ex Possevino.* » (*Et hoc dicit Croix n.* 2093. *esse certè licitum ex praxi Ecclesiarum, et ex Decl. S. C. ap. Cardenas, utque colligitur ex c. Quod in dubiis,*

de consec. Eccl juxta dicta in hoc l. 6. n. 368. modò pars olei, quæ nunc effunditur. Id tamen rectè ait Ronc. q. 2. r. 1. non permittendum nisi in casu nescessitatis.)

Certum est 1. hoc oleum infirmorum debêre esse olivarum, qua ex communi usu nomine *olei* hoc propriè intelligitur; ita communiter DD. cum *Salm. ibid. num.* 1. *et Petroc. t.* 4. *de Extr Unct. q.* 2., et patet ex Decreto Florentini apud *Sporer. Suppl. p.* 220. *n.* 61. ubi pro hujus sacramenti materia assignatur *oleum olivæ per Episcopum benedictum.* Certum est 2. apud omnes, quòd hoc oleum debeat esse benedictum ex necessitate præcepti, sed :

709. — Dubitatur I. An oleum infirmorum debeat esse benedictum ex necessitate sacramenti ?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Juenin. q.* 3. *c.* 1. *Natal. de Alex. cap.* 2. item *Cajet. Maldonat. et Sambov. ap. Cont. Tourn. tr. de extr. unct. cap.* 3. *art.* 1. *concl.* 2. *n.* 8. *et seq.* qui non obstare dicunt concilium Florent. ut suprà, neque Trident. *sess.* 14. *c.* 1. ubi pariter dicitur : *Intellexit enim Ecclesia materiam* (Extremæ Unctionis) *esse oleum ab Episcopo benedictum.* Quia (ut dicunt), esto ibi assignetur oleum pro materia, non tamen definitur esse de essentia quòd benedicatur ab Episcopo.

Secunda sententia verò communissima affirmat, et hanc tenent *S. Th. Suppl. q.* 29. *art.* 5. *Conc. t.* 10. *n.* 5. *Petr. q.* 4. *Salm. tr.* 7 *c.* 2. *p.* 1. *n.* 2. *et Scot. et alii apud Sporer l. c.* Ratio, quia concilia in hoc dogmaticè locuta sunt, unde utrumque ad valorem hujus sacramenti requiri declararunt.

Dubitatur 2. An oleum debeat esse necessariò benedictum in ordine ad Extremam Unctionem? Negant *Suar. t.* 4. *d.* 39. *sect.* 1. *n.* 9. *et Laym. c.* 2. *n.* 3. *et Henr. c.* 8. *n.* 2, quia verè est oleum ab Episcopo benedictum. Affirmat verò *Palaus p.* 2. *n.* 5. *Holzm. p.* 242. *num.* 7. item *Bellarm. Valent. Barbosa, Aversa, etc. ap. Salm. ibid. n.* 9. quia, sicut benedictione chrismatis deputatur chrisma pro sacramento confirmationis, ita benedictione olei infirmorum deputatur materia ad sacramentum Extremæ Unctionis. Utraque sententia est probabilis, unde prima non potest in praxim deduci, nisi in casu necessitatis, quo deest oleum infirmorum ; tunc enim poterit ministrari Extrema-Uncito chrismate, vel oleo catechumenorum sub conditione, ut rectè dicunt *Viva art.* 1. *num.* 2 *Ronc. et Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 2090. Et si postea habêri possit oleum infirmorum, repetendum est sacramentum, ut dicunt *Viva et Croix ll. cc.* utque præscripsit *S. Carolus Borrom. Act. Mediol. p.* 4.

Dubit. 3. An hujusmodi benedictio possit committi à Pontifice simplici sacerdoti? Negant *Pal. p.* 2. *num.* 3. *Suar. d.* 40. *sect.* 1. *et Bellarm. Con. Laym. etc. ap. Salm. ibid. n.* 6. Sed affirmandum cum *Holzm. num.* 5. *Petrocor. q.* 4. *Ronc. p.* 120. *q.* 2. *Conc. n.* 6. *et Bened. XIV de Synodo l.* 7. *c.* 16. *n.* 4. ex Decr. Clementis VIII. qui declaravit sacramentum Extremæ Unctionis Latinis collatum à sacerdotibus græcis oleo ab eisdem sacerdotibus benedicto, esse validum, ut diximus *de Confirm. n.* 163.

Dubitatur 4. An sufficiat ministrare hoc sacramentum una gutta olei? Negant *Suarez. d.* 40. *sect.* 2. *n.* 4. *ac Fill. Reg. Trull. Gran. etc. ap. Escob. l.* 22. *n.* 82. quia (ut ajunt) ungere propriè est oleum per partes diffundere. Affirmant verò communiùs *Escob. num.* 81. *cum Dian. Tanner, et Hurt. ac Croix n.* 2094. *cum Dic. et Aversa*, modò omnes partes ungantur ; quia qui ungit una stilla olei, verè ungit, cùm oleum plus quàm alii liquores diffundatur. Hæc sententia mihi est probabilior; at quia prima non est improbabilis, saltem intrinsecè in praxi sequenda est. Pro valore autem sacramenti rectè dicunt *Salm, c.* 2. *n.* 12. *cum Dicast. et Aversa*, quòd sufficit intingere in oleo extremum digiti, et ungere.

« Jure divino, inquit Vincent, valet sacramentum Extremæ Unctionis collatum cum oleo a pluribus annis benedicto, at istiusmodi administratio est illicita ob præceptum Ecclesiæ oleum quotannis renovandi, idque sub gravi, ut notant auctores. Hæc in rituali Romano leguntur : « Habeat igitur parochus loco nitido et decenter ornato, in vase argenteo, seu stanneo diligenter custoditum sacrum odeum infirmorum, quod singulis annis feria V in Cœna Domini ab episcopo benedictum, vetere combusto, renovandum est. Id tamen, si forte infra annum aliquo modo ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate super infuso, reparari potest. Oleum porro ipsum vel per se solum, vel in bombicio, seu re simili servari potest : sed ad evitandum effusionis periculum multo commodius ad infirmos defertur in bombicio. » Ex quibus

sequitur : —1. Novum oleum esse adhibendum statim moraliter. — 2. Vetus oleum esse comburendum, quod fieri potest illud immittendo in lampadem, quæ coram SS. Sacramento accendi debet. — 3. Oleum istud servandum esse in *loco mundo et decenter ornato*, non autem, sicut res communis, inter libros et varia objecta communia. — 4. Oleum illud esse reponendum in vase argenteo vel stanneo diligenter custodito : summopere curandum esse ne effundatur, vel pro oleo catechumenorum accipiatur et vice versa, unde consulunt auctores ut supra vas legatur : Oleum infirmorum, aut saltem reperiantur duo characteres : *O. I.* — 5. Si deficiat oleum benedictum, ita ut sufficere non posse videatur nec aliud haberi queat, licet modicum oleum non benedictum superinfundere *in minori tamen quantitate*. Imo hæc adjunctio pluribus vicibus iterari potest ; ita S. Cong. Con. die 23 septembris 1628. Aliquod tamen temporis spatium inter varias adjunctiones requiritur. Juxta DD. Bouvier vigilandum est ut oleum profanum ita cum sancto commisceatur, ut nulla pars ejus, sine aliqua parte olei benedicti sumi possit. Ista praxis est quidem convenientissima sed necessaria non videtur ; eam enim non requirit Rit. rom. — 6. Sedulo servanda sunt quæ in ritualibus vel statutis diœcesanis præscribuntur.

« Ex dictis in Tractatu *de Sacramentis* licitum est in casu necessitatis adhibere materiam dubiam ; deficiente igitur Oleo infirmorum adhibendum est sub conditione priori loco oleum catechumenorum, quia est oleum ab episcopo benedictum ; illo pariter deficiente adhiberi potest Chrisma, quia ipsius pars principalis est oleum. S. Lig., *lib.* 6[1], *n.* 709 ; at uti non licet oleo non benedicto, aut ab alio quam ab episcopo, ob declarationes Pauli V et Gregorii XVI[2].

« Quando Extrema Unctio fuit ministrata cum materia dubia, si postea haberi possit verum infirmorum oleum iterari debet sacramentum. »

(De ext. unct. n. 13 et 14).

710. — « 2. Materia proxima est » unctio certarum partium corporis, » ac saltem quinque sensuum ; vel si » mutilati sint, vicinarum partium, » facta à sacerdote : non simpliciter ne» cessario contactu immediato manûs ; » nam peste grassante potest uti virga » oblonga oleo tincta, quam postea » comburat. *Sylv. Chapeauvill. Dian V* » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 197 *(Ita etiam pro- » babiliter. Wig. n.* 107. *et Escob. n.* 93. » *qui addit, quòd si fiat sine necessitate,* » *nec erit mortale.)* Quidam etiam DD. » putant, unam tantùm unctionem » esse de essentia sacramenti ; ideoque » in periculo pestis, et simili necessi» tate, sufficere unum tantùm organum » magis obvium, vel potiùs caput, quòd » in eo sensus maximè vigeant, un» gere, dicendo : *Per istam, etc., quid- » quid deliquisti per visum, auditum,* » *gustum, odoratum, tactum, etc.* Et qui» dem pro hac sententia citantur varia » Pastoralia. Agendæ, et doctor. Lo» van. *Sylv. in* 3. *part. q.* 32. *art.* 2. » *Laym. lib.* 5. *tr* 8. *cap.* 3. qui eam » non omninò improbabilem, *Tann.* » et *Marchant. in Horto Pastorum*, qui » omninò probabilem, et in praxi usi» tatam, *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 108. qui in » praxi tutam dicit, citansque pro ea » *p.* 8. *t.* 1. *r.* 21. *Gran. Amic. Aversam*, » affirmat Pontificem id posse permit» tere : et denique *Escob.* citans *Beca- » num, c.* 25. *q.* 7. *num.* 6. *et Barbosa in* » *Trid. sess.* 14. *c.* 1. id permittit. Ve» rùm cùm alii doctores communiter » repugnent, tutius saltem erit (quod » suadent *Laym. et Dian. ll. cc.*) eo casu » unum oculum, aurem, manum, et os » velociter sine crucis forma ungere, » dicendo unicam formam complecten» tem reliquas. Illud verò certius est, » pedes aut renes inungere, non esse » essentiale ; imò quoad renes, non est » decens, præsertim in fœminis, et viris » religiosis, ideoque omitti solet. *Henr.* » *Sa, Tol. Suar. Bellarm. cap.* 10. *in* » *fine.* »

Quæritur an unctio quinque sensuum sit de necessitate sacramenti ?

Prima sententia negat, et dicit sufficere ad valorem unicam tantùm unctionem. Ita *Merbesius t.* 2. *p.* 265. *q.* 19. *Natal. ab Alex. c.* 5. *Tourn. t.* 9. *p.* 396. item *Sylv. Becan. et Molf. ap. Salm. c.* 2. *n.* 18. Et meritò (speculativè loquendo) probabilem putant *Holzm. n.* 10. *Ronc. q.* 2. *r.* 2. *Elbel n.* 25. *ac Laym. Con. etc. ap. Salm.* Ratio, quia ex D. Jacobo simplex unctio præcipitur *ungentes cum oleo.* Item in Tridentino *sess.* 14. *c.* 1. de una tantùm unctione fit mentio, *hæc sacra unctio, etc.* ; unde infertur sufficere, quòd homo in una parte tantùm ungatur, ut dicatur unctus.

Secunda verò *sententia* communior et tutior affirmat, eamque tenent *Laym. cap.* 5. *num.* 7. *Pal. p.* 3. *num.* 6. *Elbel n.* 25. *Holzm. n.* 10. *cum Suar. Soto et Henr. ac Salm. n.* 19. *cum S. Bonav. Bel-*

[1] In nost. edit. v.
[2] Die 4 sept. 1842.

larm. Valent. Con. Bon. etc. ex *D. Th. Suppl. q.* 32. *art.* 6. qui docet unctionem quinque sensuum esse, *quasi de necessitate sacramenti.* Ratio, quia licèt ex verbis D. Jacobi, et Tridentini non fiat mentio plurium unctionum, tamen sic colligitur ex usu Ecclesiæ; et communi DD. sensu. Quapropter rectè dicunt AA. præfati quòd tantùm tempore pestis, vel alia urgente necessitate, poterit adhiberi sub conditione una unctio in aliquo sensu (et consultiùs in capite), ut ajunt *Benedic. XIV. de Syn. lib.* 7. *cap.* 18. *Busemb. ut suprà.* Tunc autem dicit *Tourn.* sufficere quòd dicatur : *Indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus;* ut habetur in Rituali Parisiensi. Sed alii, ut *Busemb. mox infrà n.* 3. *Holzm. et Elbel ll. cc.* item *Salm. c.* 2. *n.* 32. *cum Angles, Nugno, et Leand.* requirunt ut exprimantur quinque sensus, nempe *quidquid per visum, auditum, gustum, odoratum et tactum deliquisti.* Sed melius erit sic dicere : *Per istam S. unctionem, etc. indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, visum, auditum, gustum, odoratum et tactum.* Præmittendo verbum *deliquisti*, ut benè notant *Salm. loc. cit. cum Aversa*, quia si *deliquisti* proferatur in fine, et interim æger moriatur, nullum est sacramentum. Si autem æger supervivat, meritò ait *Croix n.* 2121. repetendas esse unctiones in singulis sensibus, addendo orationes omissas. Præscribit autem Rituale Romanum : *Si dubitet* (sacerdos) *an vivat..., unctionem prosequatur sub conditione... dicens : Si vivis per istam, etc.*

Certum est autem non esse de necessitate sacramenti geminam unctionem adhibêre hominis partibus v. g. in utroque oculo, aure, etc. ut rectè dicunt *Roncagl. q.* 2. *r.* 2. *Holzm. n.* 10. *et Salm. ibid. p.* 2. *n.* 16. *cum Suar. Sa, Bon.* Unde urgente necessitate, nempe si adsit periculum infectionis, vel si infirmus nequeat verti ad aliud latus, sufficit ungere unum oculum, unam aurem, etc. Unctio autem renum, ut præscribit Rituale, *in mulieribus honestatis gratiâ semper omittitur; atque etiam in viris, quandò infirmus commodè movêri non potest.* Unctio verò pedum non est de necessitate sacramenti, ut communiter dicunt *Pal. p.* 3. *num.* 3. *Ronc, quæst.* 2. *r.* 2. *et Salm. ibid. p.* 3. *n.* 17. *cum Suar. Laym. Sa, ex Bon. ex D. Thoma de quæst.* 32. *art.* 6. unde dicunt in hac untione pedum servandam esse consuetudinem Ecclesiarum.

Nec etiam est de necessitate sacramenti servare ordinem inter unctiones partium, quia hujus ordinis inversio minimè impedit sacramenti significationem. *Holzm. n.* 11. *cum communi.* Communiter tamen dicunt *Suar. t.* 4. *d.* 40. *sect.* 2. *in fine, Bonac. p.* 5. *n.* 20. *Pal. p.* 3. *n.* 11. *cum Sa, et Holzm. cum Babenst.*, id esse graviter illicitum, quia esset contra usum Ecclesiæ in re notabili.

« 3. De essentia hujus sacramenti » est : 1. Ut organa 5 sensuum, quæ » inunguntur, nominentur. *Palaus p.* 4. » *c.* 26. *Aversa sect.* 4. *etc. communiter*, » licèt *Diana p.* 8. *t.* 7. *r.* 56. *ex Regin.* » contrarium censeat probabile ; imò » ad valorem sufficere, si inter ungendum omnes sensus dicas : *Per istas* » *sanctas unctiones indulgeat tibi, etc.* » 2. Verba illa : *Per hanc sanctam* » *unctionem* ; etsi *Palaus l. c.* dicat valere, si tantùm omittas tò *sanctam.* » 3. Verba deprecativa, *Indulgeat tibi* » *Deus.* Hinc formam imperativam ; » v. g. *Per hanc etc. remittatur tibi quid*- » *quid, etc.* non valêre, dicunt *Palaus* » *l. c. Diana l. c.*

711. — Quoad formam hujus sacramenti pertinet, sacerdos, intincto pollice in oleo sancto, in modum crucis ungere debet infirmum, ut præscribit Rituale Romanum, in partibus infrà scriptis, aptando verba formæ proprio loco in hunc modum, videlicet : *Per istam sanctam Unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum* (si ungitur oculus, et sic de aliis) *deliquisti. Amen.* Minister verò, si est in sacris, vel ipsemet sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacii, vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, et ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in sacrarium. Advertit pariter Rituale, quòd cùm sacerdos ungit partes corporis quæ pares sunt, prout oculos, aures, etc. (incipiendo semper à parte dextera) non absolvat formam, antequam ambas perunxerit. Si quis autem sit aliquo membro mutilatus, pars loco illi proxima eâdem formâ inungatur. Deinde aures inungendo, repetat eamdem formam, dicendo, *per auditum.* Ad nares *per odoratum.* Ad os (compressis labiis), *per gustum, et*

locutionem. Ad manus (sacerdotibus exteriùs, reliquis interiùs in palmis), *per tactum*. Ad pedes (scilicet in plantis), *per gressum*. Ad renes, *per lumborum delectationem*. Hæc autem unctio omittitur in fœminis et etiam in viris qui vix aut sine periculo mortis moveri non possunt. Quando autem periculum mortis imminet, præcipit Rituale, ut infirmus citò ungatur prædictis verbis : *Per istam S. unctionem, etc.* Et postea, si supervivat, dicantur orationes prætermissæ. Hæc omnia habentur in Rituali.

Verbum *deliquisti* meritò dicunt *Croix n.* 2097. *et Mazz. t.* 3. *p.* 216. *cum Gob. contra Bosco*, esse de essentia; nam aliàs non exprimeretur in forma unus ex principalibus effectibus hujus sacramenti, qui est remissio peccatorum, ut dixit *D. Jacobus : Et si in peccatis sit, remittentur ei.*

Verbum autem *sanctam* non est de essentia, cùm in Florent. et Trident. hæc vox non additur : peccat tamen omittens. Ita communiter *Pal. part.* 4. *n.* 4. *Holz. n.* 14. *Mazzotta p.* 216. *et Salm. tr.* 7. *c.* 2. *p.* 4. *n.* 30. *in fin. cum Aversa, et Dicast.*

Dubit. 1. An valeat forma indicativa ?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Cont. Tourn. de Extr. Unct. cap.* 4. *n.* 21. *v. Major est, et Juenin. diss.* 7. *q.* 4. item *Palud. Alb. Magn. Becan. Ricch. Aureol. et Tanner. apud Escob. n.* 103. et probabilem putat *Concina p.* 17. *n.* 12. Eam probat ex variis priscis Ritualibus, et signanter ex Ambrosiana in quo dicebatur : *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris, etc., ut, more militis uncti, præparatus ad certamen aëreas possis superare potestates.*

Secunda sententia tamen communis et verior docet non valêre : ita *S. Th. Suppl. q.* 29. *art.* 8. *per totum, Merbes. qu.* 20. *Natal. ab Alex. art.* 3. *Suar. d.* 40. *sect.* 3. *n.* 6. *Fill. tr* 3. *n.* 80. *Petrocor. t.* 4. *p.* 184. *Pal. p.* 4. *n.* 1. *Elbel n.* 28. *Holzm. n.* 15. *cum S. Bon. et Mastr. Escob. n.* 105. *cum Henr. Con. Nugn. et Hurt. ac Sporer n.* 74. *cum Bellarm. Laym. Bon. Val. etc.* Ratio habetur ex ipsis verbis *D. Jacobi : Et orent super eum, ungentes eum oleo... et oratio fidei salvabit infirmum.* Ex quibus verbis patet Apostolum orationi tribuisse efficaciam hujus sacramenti. Nec obstant Ritualia opposita; nam respondet *D. Th. loc. cit. ad.* 3. quòd verba illa non erant forma hujus sacramenti, sed potiùs dispositio ad formam. Sed fortè meliùs respondet Papa *Bened. XIV de Synodo lib.* 7. *cap.* 17. *et Sporer n.* 75. *cum Mastr. et Herincx.* quòd verba illa, *ut possis*, cùm sint optativa, referri possint ad proferentis votum et orationem, nempe ac si diceret : *Ungo te orans Deum, ut possis, etc.*

Dubitatur 2. An sint de essentia verba : *Per suam piissimam misericordiam* ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Nugnus, et Hurt. apud. Escob. n.* 97. atque *Bellarm. ap. Mazzotta t.* 3. *p.* 216. favetque *Coninck dist.* 19. *n.* 15. et probabilem putat *Roncaglia quæst.*3. quoad verbum *misericordiam* ; dubitat verò *Suar dist.* 40. *sect.*3. *n.* 13. Ratio, quia, cùm forma debeat esse deprecativa, necessariò in ea est explicandus recursus ad divinam misericordiam, quæ respicit miseriam, in qua maximè est infirmus in fine vitæ constitutus.

Secunda sententia verò longè communior, et longè probabilior negat, et hanc tenent *Pal. p.* 4. *n.* 4. *Bonac. p.* 3. *circa finem. Salm. tr.* 7. *c.* 2. *p.* 4. *n.*31. *Roncag. l. c. Spor. n.* 71. *Holzm. n.* 14. *et Escob. n.* 99. *Laym. Fill. Reg. Henr. Dict. et Trull.* Ratio enim opposita minimè suadet verba illa esse de essentia, quia eo ipso quòd sacerdos dicat, *Indulgeat tibi Deus*, satis orat divinam misericordiam. Omnes tamen conveniunt quòd omittere prædicta verba esset quidem mortale, cùm esset omissio in re notabili, et contra usum Ecclesiæ.

Dubit. 3. An valeat forma, si dicatur : *Ungo te oleo sancto, ut per suam misericordiam indulgeat tibi Deus, etc.* Negant *Bonac. p.* 3. *n.* 3. *ac Hurt. Nugnus, etc. ap. Salm. ibid. n.* 29. Probabiliùs verò affirmant *Suar. Laym. Fill. Henr. Reg. et cæteri communiùs apud eosdem Salm. l. c.* (qui tamen dicunt rem esse incertam). Ratio, quia his verbis jam exprimitur substantia formæ.

712. — « 4. Hoc sacramentum tantùm dandum est morti propinquis,
» ex morbo, vulnere, partu, vel senectute, quia hi soli sunt infirmi. Quòd
» si morbo liberati rursùs periclitentur, iterandum est : et quidem in
» diuturnis morbis, quoties erit periculum novum ; neque expectandum
» (sub gravi culpa, *Quint. t.* 4. *sect.* 9.)

» donec sensibus careant, vel omninò » sint desperati. In dubio verò de vita, » detur sub conditione. *Laym. l. c. ex* » *S. Thom. Sylv. Suar. d.* 40.

« 5. Si conferatur infirmo communi » morbo, sive non graviter, vel peri- » culosè laboranti, non est validum. » *Suar. Palaus, Gran. Amic. etc. com-* » *mun.* Ac licèt *Less. Wiggers, et Quint.* » contrarium putent probabile; con- » cedunt tamen sic inunctum iterùm » inungendum esse (etiam in eodem » morbo), quando periculosè laborare » cœperit, ob mutatum statum infir- » mitatis, additque *Quint.* mortaliter » peccatum fuisse. *Vide Quint. t.* 5. » *sect.* 7. *Dian. p.* 9. *t.* 6 *r* 64.

713. — Dubit. 1. An sit validum hoc sacramentum extremæ unctionis, si conferatur sano? Affirmat *Juenin. ap. Bened. XIV de Synodo l.* 8. *c.* 5. *n.* 4. et *Ronc. qu.* 6. *r.* 1. respondet quòd non auderet asserere esse invalidum, cùm nullibi viderit condemnatum ritum Græcorum, qui in die Cœnæ Domini, dum consecratur oleum infirmorum ab Episcopo, totum illud insumunt in ungendis adstantibus. Sed omninò tenendum est invalidum cum communi sententia, quam tenent *Suar. t.* 4. *d.* 42. *sect.* 2. *Pal.* p. 6. *n.* 10. *Salm. tr.* 7. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 6. *Conc. p.* 18. *n.* 4. *et N. SS. P. Bened. XIV. l. c.* Ratio, quia id patet ex verbis *S. Jacobi c.* 5. ubi dicitur. *Infirmatur quis in vobis? inducat. etc.* Et communiter omnes interpretantur hunc textum de infirmitate corporali, non autem spirituali ex Trid. *sess.* 14. *c.* 3. ubi dicitur: *Declaratur esse hanc unctionem infirmis adhibendam.* Nec obstat ritus Ecclesiæ Græcæ, nam sapienter advertit præfatus Pontifex unctionem illam sanis adhibêri, non tanquam sacramentum (quod errorem esse ait ita credere), sed ut meram cæremoniam, ac sacramentalem benedictionem.

Dubit. 2. An sit validum hoc sacramentum si conferatur infirmo quocumque morbo laboranti etiam non gravi?

Prima sententia affimat, dicens esse quidem illicitum, sed non invalidum, et hanc tenent *Coninck d.* 19. *dub.* 7. *n.* 25. *et Wigandt n.* 111. Ratio tùm quia Apostolus agnoscit absolutè infirmum pro subjecto capaci hujus sacramenti, cùm dicit: *Infirmatur quis in vobis? inducat, etc.*; tùm quia in Trident. *d. c.* 3. sic habetur: *Declaratur etiam esse hanc unctionem infirmis adhibendam; iis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, unde et sacramentum exeuntium nuncupatur.* Ubi notant verbum *præsertim*, et ex eo inferunt sacramentum adhibêri posse etiam his, qui non periculosè decumbunt.

Secunda sententia tamen communior et sequenda, docet, talem collationem non solùm esse illicitam, sed etiam invalidam. Ita *Suar. d.* 42. *sect.* 2. *n.* 4. *et* 5. *Pal. p.* 6. *n.* 17. *Bonac. p.* 5. *n.* 15. *Escob. l.* 25. *n.* 138. *cum Caspens, Gran. Amico, Diana, Reg. etc. ex D. Th. in* 4. *d.* 23. *q.* 2. *art.* 4. *q.* 2., ubi docet hoc sacramentum non esse dandum, nisi infirmis, qui secundùm humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Probatur ex decr. *Eugenii IV.* in Instruct. ad Armenos, ubi dictum fuit: *Hoc sacramentum dari non debet, nisi infirmo de cujus morte timetur.* Verbum autem *debet* hic non tantùm importat præceptum, sed etiam necessitatem, quia præfatus Pontifex, cùm declaraverit subjectum hujus sacramenti, et designarit tantùm infirmum de cujus morte timetur, censetur alios quidem infirmos exclusisse. Confirmatur ex fine institutionis hujus sacramenti, qui fuit (prout ait Trident. *sess.* 14. *in Procem.*) ut hoc sacramentum *finem vitæ tanquam firmissimo quodam præsidio muniret.* Nec obstat, quòd in *dicto c.* 3. dicatur *præsertim*, nam hæc particula juxta contextum concilii, ut patet, non denotat posse quibusvis infirmis sacramentum ministrari, sed posse dari iis, qui periculosè decumbunt, etiamsi non sint constituti in exitu vitæ, sive in articulo mortis; modò immineat periculum mortis; ut mox in fine Dubii quarti declarabitur [1]

Dubit. 3. An mulieri laboranti in partu si hoc sacramentum ministrandum? Respondetur: si fœmina laborat in partu communibus tantùm doloribus, non poterit quidem ungi, etiamsi primà vice pariat, vel aliàs fuerit in periculo mortis, quia tunc non adhuc periculosà laborat infirmitate, ut communiter dicunt DD. infrà citandi cum

[1] « Dandum tantummodo infirmis graviter decumbentibus, quibus mora imminet aut senibus decrepitis *qui præ senio* (sunt verba Ritualis) *deficiunt et in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate...* si autem daretur in morbo gravi, quia aliquod videatur imminere periculum mortis, daretur quidem valide, sed illicite. » *Hom. Ap. tr.* 17. *n.* 7.

concilio Mediol. *p.* 2. ubi dictum fuit: *Parochus unctionis sacramentum ministrare non debet mulieribus in partu laborantibus.* Secùs verò si mulier jam cœperit gravissimis cruciatibus divexari, ita ut jam actu sit in proximo periculo mortis; quia tunc reverà jam periculosè infirmatur; ita *Bonac. p.* 5. *n.* 6. *Fill.* tr. 3. *n.* 68. *Diana p.* 10. *tr.* 12. *r.* 9. *cum Franc. Lugo, et Amico, ac Escob. n.* 140. *et* 141. *cum Reg. Trull. Cand. etc.*

714 — Dubitatur 4. An hoc sacramentum licitè conferri possit ægroto in solo putato periculo vitæ?

Prima sententia negat, et hanc tenet *Viva q.* 6. *art.* 3. *n.* 2., et probabilem vocant *Less. et Quintanad. apud Escob. n.* 136. Ratio (ut dicunt) quia non potest sacramentum exponi periculo frustrationis; invalidè enim conferretur, si reverà infirmus non esset in vero periculo mortis.

Secunda sententia tamen communis et vera affirmat, et hanc tenent *Pal. p.* 6. *n.* 16. *Suar d.* 42. *sect.* 2. *n.* 5. *Holzm. n.* 28. *Sporer n.* 98. *cum Soto, et Amico, ac Escob. n.* 138. *cum Caspens. Gran. Reg. etc.* Hæc sententia docet, ad ministrandum hoc sacramentum validè et licitè, sufficere quòd infirmus laboret morbo ita gravi, ut prudenter putetur esse in periculo proximæ mortis. Et probatur ex decreto *Eugenii*, ut suprà, ubi: *De cujus morte timetur.* Et ex Rituali, ubi: *Debet hoc sacramentum infirmis præbèri, qui... tam graviter laborant, ut mortis periculum imminère videatur.* Et ratio est, quia cum Christus Dominus ministrationem hujus sacramenti hominibus reliquerit, credendum est sic eam reliquisse, ut possint concedere illud omnibus infirmis, quibus probabiliter judicatur periculum mortis imminère.

Advertendum autem hìc 1. quòd ad præbendum hoc sacramentum non sit expectandum ultimum vitæ tempus; unde communiter docent *Merbes. t.* 2. *de Extr. Unct. q.* 25. *Mon.* 5. *Roncagl. Reg. in praxi n.* 2. *et Antoine p.* 566. graviter peccare parochos, qui differunt hoc sacramentum, usquedum infirmus privetur usu sensuum et rationis, prout habetur etiam expressum in *Catech. Rom.* §. 9. ubi dicitur: *Gravissimè peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cùm jam, omni salutis spe amissâ, vitâ et sensibus carère incipiat.* Ratio, quia sic privatur infirmus uberiori fructu quem recepisset, si suscepisset sacramentum, dum erat rationis compos, cùm magis tunc se ad illud disposuisset; item quia privatur spiritualibus viribus ad resistendum dæmoni, et ad perferenda morbi incommoda, item quia infirmus, si fortè esset in mortali, et compos rationis sacramentum recepisset, auxilio attritionis gratiam fortè fuisset adeptus, quâ alioquin privatur; demùm quia virtute hujus sacramenti fortè consecutus fuisset sanitatem corporis, si tempore congruo collatum fuisset; licèt enim hoc sacramentum virtute quâdam supernaturali operetur etiam salutem corporalem, si animæ saluti expedierit (ut loquitur Tridentinum), non tamen per modum miraculi operatur, sed via quodammodò ordinariâ, nempe causas naturales adjuvando, ut communiter ajunt DD. Quæ omnia saltem simul congesta videntur grave damnum infirmo afferre.

Advertendum 2. quòd distinguere oporteat, quando extrema unctio, dari debeat, et quando dari possit. Adest quidem obligatio, ut mox diximus, eam ministrandi, cùm urget periculum proximæ mortis, et tunc non est expectandum ultimum vitæ tempus, sed ministrandum est sacramentum, sicut præcepit *Bened. XIV in Euchol. Græcor.* cùm infirmi *sibi constant, et sui compotes sunt.* Cæterùm communiter docent DD. validè et licitè posse dari extremam unctionem statim ac prudenter judicatur infirmus laborare periculo mortis, etsi adhunc non proximæ: ita *Suar. t.* 4. *disp.* 42. *sect.* 2. *n.* 4. ubi ait: *Ut minimum requiritur, ut ex tali infirmitate mors possit moraliter timèri, saltem remotè.* Idem docent *Coninch. dub.* 7. *n.* 24. *Castrop. tr.* 26. *p.* 6. *n.* 12. *Bon. disp.* 7. *qu. un. p.* 5. *n.* 7. *Escob. de extr. unct. probl.* 30. *n.* 138. *Holzm. eod. tit. n.* 28. *Sporer n.* 98. *Salm. tr.* 7. *c.* 4. *p.* 1. *n.* 6. *et alii passim cum Bened. XIV. de Synodo l.* 8. *c.* 7. *n.* 2. *et Honorato Tournely Præl. theol. de extr. unct. quæst.* 3. *v. Quær.* 2. qui adducit pro hac sententia duplex concilium, Aquisgranense, et Moguntinum. Id probatur 1. ex concilio Florentino (*t.* 13. *Concil. p.* 538) in decreto, ubi dicitur: *Subjectum hujus sacramenti esse infirmum, de cujus morte timetur.* Probatur 2, ex Trid. *sess.* 14. *c.* 3. ubi ha-

betur : *Hanc unctionem infirmis adhibendam, iis verò præsertim qui in exitu vitæ constituti videantur.* Particula illa *præsertim* satis indicat posse extremam unctionem ministrari etiam infirmis, qui nondùm videntur esse in exitu vitæ. Fortiùs demùm probatur 3. ex citato loco *Bened. XIV* ubi scribitur : *Ne sacramentum extremæ-unctionis ministretur benevalentibus, sed iis dumtaxat, qui gravi morbo laborant.* Hinc rectè ait *Castropalaus l. c. n.* 12) : *Quapropter censerem quoties viaticum infirmo ministratur, statim et ministrari unctionem posse, et expedire; quia jam censetur infirmitas grave periculum vitæ inducere.*

In dubio autem, an infirmitas sit periculosà mortis, rectè ajunt, *Castrop. ib. n.* 13. *et Laym. de extr. unct. c.* 4. *circa finem* : *Non posse extremam unctionem ministrari, tùm quia præceptum est, ne aliis quàm de vita periclitantibus ministretur.* Secùs verò si de tali periculo vera adsit probabilitas, sive prudens timor, ut communiter docent *Suar. Caspensis, Castrop. Escobar, et Holzm. n.* 28. *cum Scoto, et Mastrio.*

715. — Dubit. 5. Quando hoc sacramentum possit iterùm ministrari eidem infirmo ? Respondetur : Quando infirmitas non est diuturna, ad iterandum hoc sacramentum requiritur, ut infirmus à priori infirmitate *convaluerit, et in aliud simile vitæ discriminem inciderit,* ut docet Trident. *sess.* 14. *c.* 3. Quando verò infirmitates sunt diuturnæ, prout sunt hectica, et hydropisis, tunc *S. Carolus Borromeus l. c.* sic instruit : *Si ob mortem impendentem quis unctus fuerit, et evaserit ; deinde ex eodem morbo in aliud simile periculum mortis rursùs inciderit, rursùs ungi debebit.* Idem docuit *D. Th. in* 4. *dist.* 23. *q.* 2. *art.* 4. *qu.* 2. Idem præcepit Rituale Rom. dicens : *In eadem infirmitate hoc sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, ut cùm infirmus convaluerit, iterùm in periculum mortis incidit.* Unde adverte, quòd in morbo diuturno, si infirmus post unctionem certè manserit in eodem periculo mortis, non poterit rursùs ungi. Secùs verò *N. SS. P. Bened. XIV*, (de nobis optimè meritus) *de Synodo l.* 8. *c.* 8. *n.* 4., si dubitetur, an reverà morbi status mutatus sit; tunc enim dicit expedire ad sacramenti iterationem propendere, eò quòd hæc sit uniformior veteri Ecclesiæ consuetudini, et per eam novum spirituale subsidium infirmo obveniat. Hoc tamen intelligendum de dubio positivo, nempe quando probabile sit infirmum jam exiisse à periculo mortis; nam aliàs in mero dubio negativo servandum est præscriptum Tridentini, ubi dicitur posse sacramentum iterari, si infirmi *convaluerint*; quod reverà non potest verificari, nisi saltem probabiliter à periculo exierint. Unde dicit *Conc q.* 7. *r.* 2., non sufficere infirmum per quatuor, vel quinque dies ita se meliùs habuisse ut videatur mortis periculum evasisse, secùs si per notabile tempus, ut dicunt *Wigandt n.* 111. *cum Suar. Con. Reg. etc.* putà per mensem, ut ajunt *Bon. p.* 6. *n.* 4. *et Viva art.* 3. *n.* 5. *cum Trull.*

716. — « 6. Ad sacramentum hoc
» cum fructu recipiendum, in eo, qui
» rationis est compos, et conscius pec-
» cati mortalis (si non confiteatur) re-
» quiritur contritio saltem existimata;
» neque sufficit attritio. *Bonac. d.* 7. *q.*
» *un. p.* 5. *n.* 2. ex *Reg. l.* 28. *cap. ult.*
» *art.* 73. » (*Vide dicta n.* 86. *et antea*
» *n.* 33.) « Ordinariè autem, nisi obstet
» causa rationabilis (v. gr. si ob vomi-
» tum communicare non possit), præ-
» mittenda est confessio, et communio,
» ob Ecclesiæ consuetudinem, quæ
» unctionem, tanquam minùs necessa-
» riam ad salutem, postponit *Vide*
Bon. l. c. n. 13. » (*In Rit. Rom. sic habetur : Ex generali Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut, si tempus et infirmi conditio permittat, ante extremam unctionem, pœnitentiæ, et Eucharistiæ sacramenta infirmis præbeantur. Suscipere autem extremam unctionem ante Viaticum, aut nullum erit peccatum, aut vix veniale, ut dicunt Suar. d.* 41. *sect.* 1. *n.* 2. *et Croix n.* 2120. *nec improbat Bened. XIV de Syn. l.* 8. *cap.* 8 *n.* 2. *quia consuetudo præmittendi Viaticum non est recepta saltem sub gravi obligatione.*) « Licèt autem,
» per se loquendo, confessio non neces-
» sariò præmittatur, cùm per contri-
» tionem se disponere possit, per acci-
» dens tamen requiri potest, v. g. si
» post Viaticum peccasset mortaliter,
» et timeretur post unctionem defutu-
» rum tempus confessioni : tunc enim
» priùs audiendus, et absolvendus es-
» set, quia sacramenta magis necessa-
» ria tali casu priùs sumenda sunt.
» *Fill. Barbos. Dian. p.* 5. *t.* 3. *r.* 92. »

717. — « 7. Pueris habentibus suffi-
» cientem rationis usum ad peccandum,
» tametsi sacram Eucharistiam non

» accipiant, non rectè negatur extrema-
» unctio, cùm inde nonnunquam salus
» ipsorum dependere possit. *Suar.* 3.
» *p. t.* 3. *d.* 70. *sect.* 1. *Graff. Angl.*
» *Zamb. apud Laym. l.* 5. *t.* 8. *c.* 4. *n.* 2.
» qui parochos quorumdam locorum
» excusat, per consuetudinem tolera-
» tam ab Episcopis, si non dent pueris
» ante an. 14 vel 15, excepto casu ne-
» cessitatis, quo puer, quem rationis
» usum consecutum esse constet, aliud
» sacramentum ante mortem suscipere
» non possit. *Vide Chapeauvill. c.* 5. *q.*
» 17. Ac licèt parochus in confessione
» cognoverit, puerum nunquam actua-
» liter peccasse, debêre tamen illum
» inungere, contra *Nugn. et Sanc.* do-
» cent *Suar. Reg. Fill. Conc. etc. cum*
» *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 181. Si verò dubium
» sit, an puer usum rationis habeat,
» ungendus est sub conditione. *Dian.*
» *p.* 5. *t.* 3. *r.* 85. *et Sanch. Zamb. et Card.*
» *de Lugo.*

718. — Dubitatur 1. An infantes sint capaces hujus sacramenti?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Major, et Possev. apud Escob. l.* 22. *n.* 109. Ratio, quia hoc sacramentum non solùm datur ad delenda peccata actualia, sed etiam ad tollendas reliquias peccati originalis, ad recuperandam sanitatem, ac ad augmentum gratiæ acquirendum.

Secunda sententia verò communis et vera negat, et hanc tenent *S. Th. Suppl. q.* 32. *art.* 4. *Bellarm. de Extr. Unct. c.* 9. *Suar. d.* 42. *sect.* 1. *n.* 3. *Pal. p.* 6. *n.* 3. *Laym. c.* 4. *n.* 2. *Bonac. p.* 5. *num.* 1. *Spor num.* 94. *Holzm. n.* 26. *et Escob. cum Soto, Nav. Tol. Fill. Reg. etc.* ex Rituali Rom. ubi : *Debet autem hoc sacramentum infirmis præbêri, qui ad usum rationis pervenerint.* Ratio, quia (ut ait *D. Thomas*) *pueris non competit forma hujus sacramenti, eò quòd non peccaverunt per visum et auditum, ut in forma exprimitur.* Ad rationem autem oppositam respondet idem S. Doctor, quòd Extrema-Unctio non datur ad reliquias peccati originalis, sed actualis auferendas. Quoad autem effectum sanitatis, respondetur, quòd, cùm hic sit effectus tantùm secundarius hujus sacramenti, ipse cessat cessante primario. Quoad augmentum verò gratiæ, cùm hoc non detur nisi ut conjunctum proprio effectui sacramenti, quando subjectum non est capax effectus proprii, neque est capax augmenti. Neque obstat, quòd olim (ut asserunt *Maldonat. et Cornel. à Lap.*) infantes ungebantur oleo infirmorum; nam respondet Papa *Benedictus XIV. de Synod. l.* 8. *c.* 6. *n.* 2. quòd fortè, si ungebantur, tunc unctio illa potiùs erat benedictio sacramentalis; ut dictum est de unctione Græcorum *n.* 713.

719. — Dubitatur 2. An hoc sacramentum conferri possit pueris, de quorum usu rationis dubium vertit?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Sotus, Aureol. et Zambran. apud Escob. n.* 112. quia si verè puer usu rationis caret, frustratur sacramentum, et cùm hoc non sit necessarium ad salutem, non debet tali periculo exponi.

Secunda sententia affirmat, quam tenent *Spor. n.* 94. *et Croix n.* 2111. *cum Raynaud. Schild. etc.* qui dicunt in dubio pueros absolutè ungendos esse, quia saltem sunt capaces effectûs sanitatis corporis.

Tertia sententia verò probabilior, quam (præter *Dian. Sancium, et Lugo ap. Bus.*) tenent *Renzi de Extr. Unct. c.* 2. *q.* 3. *et Escob. n.* 114. *cum Dic. et Leand.* dicit tales pueros ungendos esse sub conditione, quia per conditionem jam salvatur reverentia sacramenti, et aliunde justa assistit causa illud ministrandi sub conditione, ne priventur pueri fructu tam salutari hujus sacramenti, juxta dicta *n.* 718.

720. — Dubit 3. An possit dari Extrema-Unctio puero qui jam sit doli capax, sed non adhuc sit capax communionis?

Prima sententia negat, quam tenent *Sotus, Vivald. Aureol. Nald. etc. apud Escob.* 115. cum quadam Synodo Hispalensi; et videtur favêre *D. Th. Suppl. q.* 32. *a* 4. ubi dicit : *Sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.* Ratio, tùm quia hoc fert communis Ecclesiæ consuetudo; tùm quia indecens videtur hoc sacramentum dari puero, qui in illo statu vix potest instrui de illius effectu.

Secunda sententia verò communior et probabilior affirmat, eamque tenent *Laym. c.* 4. *n.* 2. *Sporer n.* 94. *cum Nav. Suar. Aversa, etc. et Escob. n.* 107. *cum Sa, Val. Angl. Durand. Sancio, et Zamb.* Et idem docet Papa *Bened. XIV. de Syn. l.* 8. *c.* 6. *n.* 2. qui dicit minimè approbandam esse quamdam Synodum, in qua statutum fuerat non dandum hoc sacramentum pueris, qui non

communicarunt; et approbat quod tradit Rituale Argentinense nempe, non denegandam Extremam-Unctionem pueris septennibus, ac iis, in quibus malitia supplet ætatem, etsi ad septennium non pervenerint. Nec obstat textus allatus *D. Thomæ*; nam ibi (ut ait *ad* 2.) ab hoc sacramento excludit tantùm pueros impotes rationis, qui immunes sunt à peccatis actualibus.

721. — Dubit. 4. An possit dari Extrema-Unctio infirmo adulto statim post Baptismum? Negat *Sanctius ap. Escob. n.* 121, quia huic per Baptismum omnes reliquiæ peccatorum jam fuerunt abstersæ, sed communiter, et rectè affirmant *Laym. c.* 8. *n.* 3. *Suar. d.* 42. *sect.* 3. *num.* 9. *Renzi c.* 2. *q.* 2. *Diana p.* 5. *tr.* 3 *r.* 82. *cum Vega, Led. Sylvest. Fill. Palud. Hurt. etc. ac Escob. n.* 123. *cum Molf. Præp. et Naldo.* Ratio tùm quia veriùs per Baptismum non absterguntur reliquiæ culparum actualium commissarum ante Baptismum prout sunt torpor ad bonum, ac pronitas ad malum; tùm quia primarius effectus hujus sacramenti non tam est remissio culparum, quàm corroboratio infirmi contra dæmonis tentationes, ut dicunt *Suar. d.* 41. *sect.* 1. *n.* 1. *Laym. c.* 5. *n.* 2. *Pal. p.* 5. *n.* 5. *Mazz. p.* 221. *et alii*; idque inferunt ex verbis Apostoli : *Alleviabit eum Dominus.*

722. — « 8. Minister est solus sacer-» dos proprius, sive pastor : sine cujus » venia si extra necessitatem alius det » validum quidem est, sed graviter » peccat, *Sylv, Sot? Conc. d.* 9. *num.* » 28. » (*Est commune, ut Suar. Pal. Bonac. etc. Salm. tr.* 7. *c.* 5. *p.* 1. *n.* 3. *An autem quivis sacerdos possit hoc sacramentum ministrare ob consensum probabiliter præsumptum parochi, vel ejus ratihabitionem? Negat Viva de sacr. qu.* 6. *a.* 2. *n.* 3. *cum Laym. Dian. etc. Sed probabiliter affirmant Palaus p.* 7. *n.* 4. *cum Val. et Sa. ac Salm. ibid. n.* 4. *cum Bon. et Dic. Vide dicta de Euch. n.* 235.) « et religiosus incurrit excommunica-» tionem papalem. *Suarez Reg. l.* 18. » *n.* 19 (*Ex Clementina* 1. *de Privileg.* §. 1.) « Posse tamen Regulares hoc sa-» cramentum, uti et Viaticum, in arti-» culo mortis suis familiaribus minis-» trare, docet *Dian. p.* 5. *t.* 3. *r.* 52. *ex* » *Marchino etc.* » (*De hoc adest bulla ap. Spor. n.* 81. *quæ incipit,* Immarcescibilem, *edita an.* 1567. *ubi S. Pius V concessit Theatinis conferre extremam-unctionem non solùm fratribus et clericis ipsius congregationis, sed etiam mercenariis, operariis, servis ac famulis ejusdem congregationis, ac quibusvis hospitibus etiam sæcularibus, et extraneis, quos in locis vel habitationibus dictæ congreg. tunc reperiri contigerit in mortis articulo, et quoties de illo dubitari contigerit etiam licentiâ minimè petitâ, nec obtentâ parochorum. Item Sixtus IV (ap. Pitton. de Conf. n.* 78.) *concesit regularibus dare Eucharistiam et extremam-unctionem suis pœnitentibus, si parochus injustè ea negaverit, vel malitiosè distulerit.*)

723. — « In necessitate verò, ut si » pastor absit, vel dare nolit, nec su-» perior possit adiri pro petenda li-» centia, licitè ministrat quivis non » excommunicatus, aut suspensus, » etiam Regularis, ut contra *Gavant.* » docent *Præpos. Henriq. Fern. Gran.* » *Dian. p.* 4. *t.* 3. *r.* 82. censetur enim » tunc Papa dare licentiam. *Laym. Reg.* » *Suar. etc. loc. cit. Dian. r.* 176. » (*Ita etiam communiter Suar. d.* 44. *sect.* 3. *n.* 3. *Bon. p.* 4. *n.* 6. *Salm. tr. l. c.* 5. *p. n.* 5. *Conc. p.* 17. *n.* 3. *Holzm. n.* 20. *Elbel n.* 43. *Fill. n.* 90. *Escob. n.* 192. *Pal. p.* 7. *n.* 5. *cum Val. Con. etc.*; *item Ben. XIV de Syn. l.* 8. *c.* 4. *n.* 7 *cum Tourn. Præl. theol. de extr. unct. quæst.* 2. *art.* 4. *v. Quær.* 2. *Juenin, Nat. ab. Alex.* (*contra Sylv. Arm. et Vivald. ap. Escob. n.* 160.) *Et idem docuit S. Carolus Borrom. Act. Med. p.* 4. *ubi concessit cuilibet sacerdoti dare hoc sacramentum, deficiente parocho. An autem pastor excommunicatus possit extremam-unctionem ministrare? Affirmant Possev. Dian. Victorell. et Leand. ap. Escob. num.* 163. *ac probabile putant ibid. Fill. et Vill. Sed probabiliùs negant Suar d* 44. *sect.* 3. *n.* 6. *Bon. p.* 4. *n.* 4. *cum Henr. et Escob. n.* 165 *qui secùs ait de pastore suspenso : et quidem probabiliter, si alius desit.*

724. — « 9. Sufficit sacerdos sine » ministro, in necessitate, nec in ea » fœmina adhibenda est; quòd si ta-» men fiat, veniale esse docet *Quint.* » *t.* 5. *sect.* 6. » (*Prout etiam dicit Escob. num.* 211. *Ministrare autem sine ministro, nullum esse peccatum, etiam remotâ necessitate, dicunt Bon. p.* 6. *n.* 6. *et Escob. n.* 208. *cum Host. et Poss. etc. Sed probabiliùs non excusant à veniali Dian. p.* 9. *t.* 6. *r.* 46. *Tol. l.* 7. *c.* 2. *et Graff Dict. ap. Escob. n.* 106. *ex Rituali Rom. ubi dicitur* : Convocatis clericis, saltem

uno, etc.) « In ea posset etiam unus » unam; alius aliam partem inungere, » pronuntiando tamen formam illi » unctioni respondentem. *Bon. l. c. etc.* » *commun.* » (*Ita etiam Salm. tr.* 7. *c.* 5. *p.* 1. *n.* 6. *cum communi*, *Suar. d.* 43. *sect.* 2. *n.* 4. *Pal. p.* 7. *n.* 7. *cum Con. et Spor. n.* 82. *Hoc tamen intelligendum cum AA. citatis, licêre in solo casu necessitatis, scil. si timetur infirmus decessurus, antequam omnes unctiones ab eodem ministro perficiantur, aliàs esset mortale; quia contra usum Ecclesiæ, ut rectè advertit Bon. p.* 4. *n.* 8. *cum communi. Certum est autem sufficere unum sacerdotem ad ministrandum hoc sacramentum, ut docet D. Th. et alii comm. ap. Croix n.* 2100. *et patet ex c. Quæsivit. de verb. sign. ubi : Sacerdos uno præsente clerico, et etiam solus potest infirmum ungere. Græci autem adhibent septem sacerdotes (ut ait Arc. sed Bened. XIII. concessit eis an.* 1724. *posse ungere unum, si* 7 *vel* 3. *habêri non possint*) » Non tamen potest unus inungere aliquem sensum, et alius formam pronuntiare. (*Ut etiam Salm. tr.* 7. *c.* 5. *p.* 1. *n.* 6. *cum Dic. et communi*), « neque unus unum oculum, » et alter alterum. *Vide Dian. p.* 9. » *t.* 7. *r.* 56. Quòd si sacerdos non » possit progredi, supplenda erunt per » alium, quæ restant. *Tan. Præp. Merat.* qui apud *Dian. p.* 5. *t.* 3. *r.* 87. » nota licêre etiam alteri unctiones » ab initio repetere, perinde ac si » prior nullam earum inchoasset. » (*Sed melius : Quando sacerdos inter unctiones deficit, si statim alius eas suppleat, non sunt iterandæ priùs factæ, ut Bon. p.* 4. *n.* 9. *cum D. Thom. Poss. Fill. Molf. et S. Carolo Borrom. Act. Mediol. p.* 4. *Secùs si unctiones ab alio suppleantur post aliquam notabilem moram (putà post quadrantem) ; tunc enim omnes unctiones sub conditione repeti debent; ita rectè ait Croix, cum Aversa, Merat. et Nugno.*)

725. — Dubit. hìc, an sacerdos incurrat irregularitatem, si ægrotus decedat, dum sacerdos curat eum revolvi ad inungendum? Rectè negant *Bon. p.* 4. *n.* 10. *cum Possew. Soto, etc.*, et huic congruit id quod dicunt *Salm. de ucensr. c.* 8. *p.* 3. *n.* 33. *cum Cornejo, ex od. Bon. de irreg. d.* 7. *q.* 4. *p.* 7. *ne* 12. *cum Suar. Ugol. et communi*, nempe quòd irregularitas non incurratur nisi per delictum, à quo est immunis qui officium charitatis exercet.

726. — « 10. Etsi in administratione » hujus sacramenti servanda sint om» nia præscripta in Rituali, Agenda, » vel Manuali; mortale tamen non » esse administrare in necessitate sine » superpelliceo, vel stola, docent *Quint.* » *et Leand.* conceditque *Amic.* Et *Dian.* » *p.* 8. *t.* 1. *r.* 79. id excusat ab omni peccato, si infirmus non sit capax alterius sacramenti, et ista habêri non possint, contra *Suar. Regin. etc.*

Quæritur, an peccet mortaliter sacerdos, ministrando extremam unctionem sine vestibus præscriptis, nempe superpelliceo, et stola? Si non urgeat necessitas, certum est graviter peccare; dubium est, quando urget necessitas.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 44. *sect.* 2. *n.* 7. *Pal. p.* 8. *n.* 11. *Spor. n.* 120. *Elbel n.* 46. *et Bon. p.* 6. *n.* 9. *cum Naldo, et aliis*; quia reverentia sacramenti præferenda est cuilibet utilitati privatæ.

Secunda Sententia verò etiam probabilis negat, et hanc tenent *Croix num.* 2116. *Dian. p.* 9. *t.* 6. *r.* 46. *cum Leand. et Escob. n.* 220. *cum Possew. et Quintanad.* casu quo vestes deessent, et infirmus decederet sine sacramento, quia, licèt sacramentum hoc non sit necessarium, est tamen valdè utile; unde non præsumitur Christus, qui illud instituit ad subsidium infirmorum in ultimo agone pugnantium, voluisse eos, ne vestes omittantur, tanto bono privari. *Vide dicta in simili casu de Euchar. n.* 241. *v. Ministrari.*

« Utrum vero, ait Martinet, carenti vestibus præscriptis liceat ungere infirmum aliter decessurum sine sacramento, inter contrarias opiniones, quas S. Alphonsus habet pro æque probabilibus (lib. VI[1], n. 726), sententia affirmans nobis videtur probabilior; necessitate enim subveniendi moribundo satis cavetur irreverentia.

(Lib. III, art. XIV).

727. — Imò etiam extra necessitatem non esse mortale 1. Omittere » psalmos pœnitentiales, litanias, et » cæteras preces, docent *Pal. et Gran.* » Dico, *extra*, quia in necessitate gravi, » v. gr. tempore pestis, vel morte » imminente, statim ungendus est » sine præmissis orationibus, quæ tamen postea supplendæ sunt si super» vivat infirmus. *Bon. d.* 7. *p.* 6. *n.* 8. Hic distinguendum : Omittere ora-

[1] In hac edit. 5.

tiones in Rituali præscriptas, extra casum necessitatis, sine dubio est mortale, ut rectè dicunt *Tamb. de sacr. l.* 6. §. 4. *n.* 1. *Pal. p.* 8. *n.* 15. *Elbel n.* 46. *ac Bonac. p. ult. n.* 7. Dixi *extra necessitatem*, nam si periculum mortis immineat infirmo, jam præscribit Rituale, quòd infirmus *citò ungatur, et deinde (si supervivat) dicantur orationes prætermissæ.* Idem probabiliter dicunt *Salm. tr.* 7. *c.* 5. *p.* 1. *n.* 12. *cum Palao, Suarez, Dicast., et communi*, si sacerdoti immineat periculum contagii. Omittere autem psalmos pœnitentiales, et litanias, dicunt *Bon. l. c. Pal. p.* 8. *n.* 14. *et Escob. n.* 217, non esse peccatum mortale, et *Elbel. n.* 46., expressè dicit esse veniale. Sed probabiliùs puto cum *Tamb.* præfatas preces esse tantùm de consilio, dum nullibi habetur de ipsis præceptum. In Rituali de eis sic tantùm dicitur : *Dùm infirmi sacro liniuntur oleo, dicuntur flexis genibus ab adstantibus.*

728. — « 2. Deferre ad ægrum, vel ad- » ministrare sine lumine. *Leand.* citans » *Possev. Quint. t.* 5. *s.* 13. *Barbos. de* » *Offic. paroch. c.* 22. » *Ita etiam Dian. p.* 9. *tr.* 6. *r.* 46. *et Escob.* 214. *probabiliter dicunt esse tantùm veniale.*) « 3. Si » solus sine ministro administret : imò » hoc in necessitate permittunt *Tol.* » *Sa, etc. Vide Dian. p.* 9. *tr.* 6. *r.* 36. » (*Vide dicta n.* 724.) « 4. Si ungat aliter, « quàm in formam crucis; *Suar. Bec.* » *Laym. Vide Dian. p.* 3. *tract.* 4. *res.* » 178. » (*Commune est esse tantùm veniale omittere signum crucis inter ungendum ; ita Laym. c.* 3. *in fine, Suar. d.* 40. *s.* 2. *n.* 3. *Pal. p.* 3. *n.* 2. *Bon. p.* 2. *in fine, Viva art.* 1. *n.* 3. *Holzm. n.* 12. *Salm. tr.* 7. *c.* 2. *p.* 2. *n.* 14. *et Escob. n.* 90. *cum Con. et Zambr. Imò Escob. putat nec etiam esse veniale : sed huic non consentio, nisi necessitas urgeat. Hic etiam advertendum id quod præscribit Rituale, videlicet : Si alius presbyter, vel diaconus habêri possit, qui oleum sanctum deferat, per ipsum deferatur, : qui superpelliceo indutus cum oleo sacro occultè delato sequatur sacerdotem Viaticum portantem, et postquam infirmus Viaticum sumpserit, inungatur à sacerdote. Prætereà Laym. et Tamb. ap. Bened. XIV de Syn. l.* 8. *c.* 6. *n.* 5. (*quibus ipse adhæret*) *permittunt sacerdoti interrumpere missam ad dandam extremam unctionem, si infirmo nullum aliud sacramentum conferri potest : quia si ille est sufficienter attritus, primam gratiam obtinêre potest.*)

Quærit Gury, quando suscipit ægrotu et viaticum et extremam unctionem, quodnam sacramentum debeat prius administrari ? ac resp. :

« Extrema unctio debet post eucharistiam administrari. Sic expresse statuit rubrica *ritu. rom.* in illo casu bis recitari debet *confiteor.* Sic *S. Congr. Indulg.* 5 febr. 1841. » (De *extr.-unct.* 687).

729. — « 11. Pastor ratione officii te- » netur sub mortali dare iis qui pe- » tunt, nisi justa causa excuset : etiam » tempore pestis, modò possit absque » periculo vitæ ; cùm eo enim non te- » nêri docent *Tann. Dian. p.* 5. *tr.* 3. » *res.* 93. Si peste infecti sint confessi, » posse sine peccato omitti absolutè, » docet idem *Dian. p.* 3. *tr.* 4. *r.* 174. » *et p.* 5. *tr.* 3. *res.* 83. *et* 93. *et p.* 8. *tr.* 1. » *res.* 21. *ex Villal. Tann. Amic. Franc.* » *Lugo, etc. Suar. Fill. Con. Bon. Laym.* » *ll. cc.* » (*Regulariter igitur non tenetur pastor cum periculo vitæ dare hoc sacramentum, nisi infirmus à longo tempore sit confessus, et verisimiliter censeatur esse in mortali; ita communiter Suar. d.* 44. *sect.* 3. *n.* 20. *Conc. p.* 17. *n.* 4. *Pal. p.* 8. *n.* 5. *Holzm. n.* 21. *Spor. n.* 86. *et alii passim. Salm. tr.* 7 *c.* 5. *p.* 2. *n.* 8. *in fin. verò dicunt, nisi parochus certè sciat, ægrotum esse in mortali : sed meliùs alii dicunt, nisi probabiliùs id sciat, juxta dicta n.* 624.)

« 12. Sacerdos curatus peccat mor- » taliter, si petentem negligat inungere, » vel differat cum probabili periculo » ne sine unctione moriatur æger, nisi » justa causa excuset, quia in re gravi » non præstat id, ad quod tenetur ex » justitia. » *Ita comm. Salm. ibid. n.* 7. » *et Viva art.* 2. *n.* 4.) « Alius verò sa- » cerdos, si, absente parocho, licitè et » facilè possit, tenetur ex charitate, sed » sub veniali tantùm. » (*Ita etiam communiter Laym. c.* 7. *n.* 3. *Pal. p.* 8. *n.* 6. *Spor. n.* 85. *cum Mastr. et Salm. ibid. n.* 9. *in fin. cum Diana, contra Aversa. qui putat tenêri sub gravi*). « Nisi tamen » ægrotus valdè indigeret; v. g. si alio- » qui sine omnibus sacramentis esset » moriturus, quòd aliud nullum susci- » pere posset; tunc enim quidam gra- » viorem obligationem agnoscere vi- » dentur. *Vide Dian. p.* 3. *tr.* 4. *r.* 170. » *Laym. l.* 5. *t.* 8. *c.* 7. *n.* 3. » (*Ita pariter cum communi Salm. cit. n.* 9. *contra Hurt. ap. Viva num.* 4.)

730. — « 13. Parocho vesperi timenti,

» ne noctu vocetur ad ægrum, non licet » retinêre domi sacrum oleum, ut voca» tus possit venire expeditiùs, licet ve» nialem culpam in eo tantùm agnoscat » *Barbos. de par. c.* 22. *ex Possev.* » (*Ita etiam Escob n.* 226. *si parochus oleum servet, ut commodiùs illud deferat ad infirmum. Sed probabiliter dicit Croix n.* 2114. *cum Arriaga, et Gob. in hoc non peccare parochum, si crederet noctu se vocandum; et periculum foret, ne vocatus seriò veniret.*) « item *Quintan. tr.* 5. *l.* » 10., ubi tamen à mortali non audet » excusare eum, qui semper domi re» tineret. » *cum Escob. d. n.* 226.)

« 14. Decens est, ut stuppa combura» tur : quia ad singulas Unctiones nova » adhibenda est, nisi aliud habeatur » in Agenda *Laym. loc. cit. Sa.* » (*In Rituali sic habetur : Minister si est in Sacris, vel ipse sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacis vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, et ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in sacrario.*)

731. — « Resp. 2. Effectus ejus prin» cipalis est, roborare animam contra » tentationes dæmonis in morte. Se» cundarius est, 1. delêre reliquias » peccatorum, » (*seu partem juxta dispositionem suscipientes.*) « 2. Tollere pœ» nas restantes » (*non verò omnes, ut D. Th. Suppl. qu.* 30. *art.* 1. *Laym. c.* 5. *n.* 9. *et Salm. tr.* 7. *c.* 3. *p.* 1. *n.* 5.) « 3. » aliquando etiam sanitatem corporis » conferre, si expediat *S. Th. Sylv.* » *Suar. d.* 41. *sect.* 1. » (*Ut in Trid. sess.* 14. *c.* 2. *ubi : Et sanitatem corporis interdùm, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.*)

Commune est inter DD. per hoc sacramentum remitti peccata tam venialia, quàm mortalia, si hæc infirmus invincibiliter ignoret, habeatque attritionem, quâ auferatur obex peccati, ita *S. Th. Suppl. q.* 30. *art.* 1. ubi ait : *Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideò ex consequenti, si invenit peccatum aliquod, vel mortale vel veniale, quoad culpam tollit ipsum, dummodò non ponatur obex ex parte recipientis; sicut de Eucharistia, et confirmatione suprà dictum est.* Sequuntur S. Doctorem, *Bellarm. de Extr. Unct. c.* 8. *Pal. p.* 5. *n.* 4. *Holzm. n.* 36. *Mazzotta t.* 3. *d.* 221. *Salm. ibid. n.* 2. *cum Suar. Val. Laym. Coninch. Bon. etc. ac Croix n.* 2119. *cum Arcud. et Aversa, contra aliquos.* Idque clarè colligitur ex verbis *D. Jacobi : Et, si in peccatis remittentur ei.* Ac ex Trident. *sess. cap.* 2. ubi : *Cujus unctio delicta, si sint adhuc expianda, ac peccati reliq abstergit.*

Utrùm autem peccata mortalia h infirmo remittantur per se, vel per a dens?

Prima sententia, quam tenent *Gon* 6. *p.* 479. *Petroc. t.* 4. *p.* 198. *Holzn c. Spor. n.* 104. *Mazz. p.* 221. *et Soto Tourn. Præl. theol. de Extr. Unct qu ult. v. Quær.* 1. dicit remitti per a dens, quia, cùm hoc sit sacrament vivorum, non potest nisi per accid mortalia delêre. Et huic sententiæ detur favêre *D. Th. l. c.* dicendo q hoc sacramentum remittat pecca sicut Eucharistia, et confirmatio, q certè per accidens remittunt.

Secunda sententia verò probabilio communior, quam tenent *Tourn. l Merbes. q.* 23. *Habert t.* 6. *p.* 525. *Sa tr.* 7. *c.* 3. *p.* 1. *n.* 3. *cum Suar. Pal. Val. etc.* dicit extremam-unctionem mittere mortalia per se, etsi consequ ter. Ratio est, quia licèt hoc sacram tum sit vivorum, tamen ex instituti divina peccata remittit, ut patet verbis Apostoli ut suprà; et confirn tur ex *Trid. sess.* 14. *can.* 2. ubi : *Si q dixerit sacram infirmorum unctio non conferre gratiam, nec remittere cata, nec alleviare infirmos..., anath sit.* Et improbabiliter, ait *Bellarm. D. Th. et aliis communiter*, aliquos mine *peccatorum* intelligere sola ven lia. In hoc autem differunt baptism et pœnitentia ab extrema-unctio quia illa principaliter instituta sunt delendum peccatum actuale, vel or nale; extrema verò unctio (ut do *D. Th.*) principaliter est instituta tollendas reliquias peccatorum, nem debilitatem et ineptitudinem, quæ peccato actuali relinquuntur; sed q cùm in anima reperitur peccatum, possunt tolli reliquiæ, nisi priùs tol tur peccatum, ideò ex consequenti sacramentum peccatum aufert.

An autem principalis effectus hu sacramenti sit remissio peccatoru saltem venialium? Affirmant *Hol. n.* 36. *cum S. Bonav. Scoto, et aliis Sc stis communiter*, item *Navar. Vasq. et Major. ap. Escob. n.* 170. Sed alii co munissimè, et probabiliùs dicunt p cipalem effectum hujus sacramenti es remittere reliquias peccatorum ut

, nam aliàs qui non haberet actua peccata, non esset capax principa- effectûs illius, quod est falsum. Ita Th. l. c. quem sequuntur *Gonet p.* . *Pal. p.* 5. *n.* 3. *cum communi*, ut as- t, *et Escob. num.* 178. *cum Suar. Soto*, *id. Filliuc. etc.*

32. — « Hujus sacramenti non sunt paces, 1. Pueri, ante usum ratio- is; etsi sufficiat ea ætas, qua pos- nt peccare. *Navar. Suar. l. c.* 2. erpetuò amentes, aliis verò deliran- bus, si antè petiverint, aut petituri issent si cogitassent, aut ostende- nt signum doloris, dari potest, et ebet. *Sylvest. Henr. Laym.* » (*Et sic tur in Rituali, ubi dicitur : Infirmis m, qui dùm sanâ mente, et integris ibus essent, illud petierunt, seu verisi- ter petiissent, seu dederint signa con- onis, etiamsi deinde loquelam amise- vel amentes effecti sint, vel delirent non sentiant, nihilominùs præbeatur. ntes autem benè ungi possunt, si ha- lucidum intervallum, ut D. Th. q.* a 9. *In dubio autem, an æger habuerit uam usum rationis, etiam ungendus est llige sub conditione*) *ut rectè ait Croix* . 2111. *cum Rayn. Dian. Avers. etc. ic dicendum de ebriis deficientibus, nisi tet eos esse in mortali, ut Croix n.*). *cum Gob. et Lohn. ex Rituali, ubi : ænitentibus, et qui in manifesto pec- mortali moriuntur, et excommunica- penitùs* (sacramentum) *denegatur. unt etiam ungi* (*ait Croix d. n.* 2110. *Con. Tamb. et Lohn.*) *vulnerati in , quia præsumuntur se conteri in illo emo statu. Tempore autem interdicti um est ministrari hoc sacramentum, , Quod in te, de pœn. et remiss.*) « Et tales unctioni restant, ligandos se, vel fortiter tenendos, ait *Tamb.*). *Dian. p.* 5. *tr.* 3. *res.* 84. qui cum *rbos. de Offic. paroch.* c. 22. dicit se necessarium, quando phreneticus on potest aliud sacramentum susci- ere. » *Et huic congruit id, quod addit , dicens : Si infirmus, dùm phrenesi aut ntiâ laborat, verisimiliter posset quid- n facere contra reverentiam sacramenti, inungatur, nisi periculum tollatur inò*).

3. Muti, surdi, et cæci à nativitate nt capaces, atque adeò debent ungi prope organa sensuum, quibus rent : etsi exteriùs per illa non pec- rint, potuerunt tamen peccare per teriores potentias, quibus illa res- » pondent. *Possev. Nald. Præpos. Dian.* » *p.* 5. *t.* 6. *r.* 11. » (*Ita etiam S. Th. qu.* 32. *art.* 7. *et Salmant. tr.* 7. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 21. *et* 24. *çum communi* (*contra Croix n.* 1875. *cum Gob. etc.*) *et idem docuit S. Carolus Borromæus Act. Med. p.* 4).

733. — « 4. Non suscipere hoc sacra- » mentum, per se loquendo, secluso- » que scandalo et contemptu, non est » peccatum mortale. Ita *Suar. Laym.* » *Tan. Escob. etc.* (multò minùs peccant » mortaliter domestici, si id non pro- » curent). Veniale tamen esse docent » *Con. d.* 19. *dub.* 10. *contra Nugnum.* » *Vide Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 170. *et p.* 8. *t.* » 1. *r.* 58. *et p.* 5. *t.* 3. *r.* 97., ubi notat » ex *Tann.* non censêri contemnere, » qui sciens prudens omittit tempore » apto, et oblatâ commoditate. Contra- » rium tamen vult *Tol.* præsertim, si » probabiliter deinceps non sit futura » commoditas. »

Quæritur, an sit obligatio sub gravi suscipiendi hoc sacramentum?

Prima sententia affirmat, et hanc te- nent *Conc. p.* 20. *n.* 7. *Merbes. p.* 260. *qu.* 10. *Habert t.* 6. *p.* 541. *Ronc. p.* 122. *q.* 7. item *S. Bonav et P Soto apud Escob. n.* 55. Diversâ tamen hi AA. ra- tione utuntur ; *Ronc.* quia videtur talis infirmus graviter delinquere contra charitatem suî ipsius. Alii verò, quia verba Apostoli : *Inducat presbyteros* , præceptum inducunt.

Secunda sententia verò communis (ut fatetur ipse *Merbesius*) et satis proba- bilis negat, eamque tenent *Suar dist.* 42. *sect.* 1. *n.* 2. *Nav. c.* 22. *n.* 16. *Bon. part.* 5. *n.* 10. *Holzm. n.* 31. *Viva art.* 2. *n.* 4. *Croix n.* 2113. *Spor. n* 106. *Elbel. n.* 51. *Pal. part.* 8. *n.* 1. *cum Palud. Cov. et Dom. Soto, Escob. n.* 56. *cum Caj. Sylvest. Vict. Arm. et Gabr. ac Salm. tr.* 7. *c.* 4. *p.* 2. *n.* 10. *cum Con. Sa, Val. et Henr.*; item *Estius, Sylvius et Sambov. ap. Habert. l. c. ex D. Th. in* 4 *dist.* 23. *q.* 1. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 1. ubi ait, Sacramenta tam confirmatio- nis, quàm extremæ-unctionis, *non esse de necessitate salutis.* Ratio, quia talis obligatio non habetur neque ex vi in- stitutionis hujus sacramenti, cùm non sit necessarium ad salutem, sed tan- tùm utile, et ad melius esse; neque ex præcepto divino, cùm communiter theologi verba Apostoli non interpre- tentur de præcepto, sed de concilio. Unde, cùm hoc sacramentum sit tan tùm ad majorem utilitatem institutum

non videtur charitas erga seipsum ad illud obligare sub gravi; charitas enim non obligat sub gravi præcepto ad id quod melius est. Hoc tamen non obstante, prima sententia etiam probabilis, et omninò suadenda mihi apparet, non tam ratione præcepti, quia de eo saltem non constat, quàm ratione charitatis erga seipsum; nam licèt moribundus possit aliis præsidiis se roborare; tamen in tali statu constitutus, ex una parte cum magna difficultate ad bonos actus se valet excitare, cùm ob mentis oppressionem vires propriæ tunc sunt debiliores; et ex altera vehementiores sunt (ut ait Tridentinum) dæmonis insidiæ; unde ingenti periculo se exponere videtur tentationibus succumbendi, qui negligit se munire hoc sacramento à Christo Domino instituto, tanquam firmissimo præsidio in tanto conflictu.

Omnes tamen conveniunt, quòd per accidens posset infirmus peccare mortaliter, omittendo suscipere hoc sacramentum, scilicet primò, si omitteret habens conscientiam peccati mortalis, et non posset aliud sacramentum recipere; ita communiter *Palaus p. 8. n. 3. et Salm. tr. 7. c. 4. p. 2. n. 13. cum Suar. Aversa, et aliis passim;* sed bènè ajunt *Suar. et Palaus*, hunc casum vix accidere posse. Secundò, si omittendo, scandalum daret, putà si ratione circumstantiarum inducerentur alii ad suspicandum quòd ipse sit hæreticus, vel ad nihili faciendum hoc sacramentum ita *Salm. ibid. n. 12. Holzm. n. 31. et Pal. n 3. cum Suar. Sa, Con. Laym. Bon. et communi.* Tertiò ratione contemptûs, ut communiter DD. præfati, et patet ex Trident. *sess. 14. cap. in fine* ubi : *Nec verò tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere... esse potest.* Utrùm autem qui sciens et volens negligit hoc sacramentum suscipere, dicatur contemnere? Affirmant *Merbesius, et alii.* Sed negant communiùs et probabiliùs *Suarez n. 6. Salm. tr. 7. c. 4. p. 2. n. 11. Pal. n. 3. cum Sa, etc.*, quia is tantùm dicitur contemnere, qui illud negligit, quia parvi facit; non verò qui non vult suscipere ob aliquam repugnantiam, vel quia putat non esse in præcepto. Et huic congruit id quod dixit *Martinius V.* in bulla Constantiæ edita (ut refert *Merbes. d. q. 10.*) ubi : *Hoc sacramentum* (nempe extremæ-unctionis) *neque negligi sine culpa, neque contemni posse sine peccato mortali.* U[illegible] videtur Pontifex satis expressisse, q[illegible] contemptus hujus sacramenti grav[illegible] quidem importet culpam, neglige[illegible] verò non plùs quàm levem. *Vide d[illegible] de Sacram. Confirm. n. 182.* quæ h[illegible] sacramento etiam congruunt.

Quoad obligationem parochi de non [illegible] pectando articulo mortis ad conferen[illegible] extremam unctionem, catechismus roma[illegible] sic habet :

« *Gravissime peccant, qui illud tem[illegible] ægroti ungendi observare solent, cum [illegible] omni salutis spe amissa, vita et sensibus ca[illegible] incipit.* » Et, inquit Gury, consonant ad[illegible] plures declarationes S. Congr. conc. re[illegible] apud *analecta juris* pontific. (Jul. 1861

CAPUT II.

DE SACRAMENTO ORDINIS

Ut sequitur aperit tractatum hunc [illegible] fessor Vincent :

« 1. Si quis aliorum sacramentor[illegible] inquit catechismus conc. Trid., natu[illegible] et rationem diligenter considerarit, f[illegible] perspiciet ea omnia ab ordinis sacram[illegible] ita pendere, ut sine illo partim conf[illegible] administrari nullo modo queant, pa[illegible] solemni cæremonia et religioso quo[illegible] ritu ac cultu carere videantur. Q[illegible] necesse est ut pastores institutam sacra[illegible] torum doctrinam persequentes, eo dili[illegible] tius de Ordinis etiam sacramento sibi a[illegible] dum arbitrentur. » Et, ut ait S. Ambros[illegible] « Dignum est ut dignitas sacerdotalis [illegible] catur a nobis, et deinde servetur a no[illegible] *De dig. sacerd., c. 2.*

« 2. Ordo, secundum vim nominis, dispositio plurium, quæ inter se ita a[illegible] sunt, ut unum ad alterum referatur. Q[illegible] doque sumitur ordo pro aliqua homi[illegible] classe qui officio alicui deputati sunt dicitur : Ordo nobilis, ordo religiosus, ecclesiasticus; quandoque autem sum[illegible] pro actu quo aliquis in quodam gradu e[illegible] siastico constituitur; sed tum melius di[illegible] *Ordinatio.*

« 3. Ordo quatenus est novæ legis s[illegible] mentum recte definitur : *Sacrame[illegible] novæ legis, quo confertur gratia et tra[illegible] spiritualis potestas relative ad sacrosan[illegible] Christi corpus consecrandum, et ad alia [illegible] siastica ministeria rite et ex officio obe[illegible]* Omnes quippe Ordines ad SS. Euc[illegible] tiam referuntur juxta hæc conc. Trid. v[illegible] *sess. XXIII, c. 2* : « Cum autem divin[illegible] sit tam sancti sacerdotii ministerium, sentaneum fuit, quod dignius et majori veneratione exerceri posset, ut in Ec[illegible] ordinatissima dispositione plures et d[illegible] essent ministrorum ordines, qui sace[illegible] ex officio deservirent. » — Si ordo ge[illegible] tim sumatur non attendendo an sit s[illegible]

ntum definiri potest : *Ritus sacer quo s ad quædam munia ecclesiastica exercenda nutatur.* » (*De ord.* 1, *ad* 3).

DUBIUM I.

Quid sit ordo, quotuplex, et quæ ejus materia?

34 Quid est sacramentum ordinis, et quot sunt ines? Et an prima tonsura sit ordo?
35 Quid sit ordinatio, et quid ordo? Et quinam , effectus ordinis? Definitio cujusvis ordinis.
36 An singuli septem ordines sint sacramenta?
37 Sententia Auctoris.
38 An Episcopatus sit ordo distinctus à sacer-.o?
39 Quæ sit materia *remota*, et quæ *proxima* us sacramenti?
40 Dub. 1. An materia et forma ordinis sint à isto in specie determinatæ? (*Remissivè* ad .2. de Sacram.)
41 Dub. 2. An validè ordinetur Latinus per eriam Græcis assignatam?
42 Dub. 3. An requiratur contactus instru-itorum?
43 Dub. 4. An contactus physicus.
44 An ab eodem Episcopo debeat dici forma, radi materia? Et an ab eodem, qui confert nes, debeat missa celebrari?
45 De materia cujusque ordinis. An materia lythatûs sit traditio urceolorum, vel cande-i?
46 Q. I. Quæ sit materia, et forma subdiaco-is? Dub. 1. An sit calix cum patena, vel liber stolarum?
47 Dub. 2. An calix et patena debeant esse secrata? Et an peccet graviter subdiaconus istrando in mortali? *Remissivè* ad num. 38.
48 Qu. II. Quæ sit materia et forma diaco-is?
49 Qu. III. Quæ sit materia et forma presby-.tûs?
50 Dub. 1. An requiratur ad valorem traditio usque speciei, nempe vini, et hostiæ?
51 Dub. 2. An validè ordinetur qui tangit tiam, et non patenam?
52 Dub. 3. An qui tangit calicem et patenam, non hostiam?
53 Dub. 4. An qui tangit solùm calicem, sed patenam?
54 Clericus exercens munus ordinis majoris, m non habet, incurrit irregularitatem. Quid si Laicus? (*Remiss.* ad n. 116.)
55 De ordinatione Episcoporum. Et an ad orem requiratur trium Episcoporum assistentia?
56 An Episcopus possit conferre primam ton-am extra suam diœcesim?
57 Quid agendum in dubio, an ordo sit col-is?
58 Quomodo supplendi sunt defectus in ordina-ie commissi?
59 Et an supplendi tempore statuto ad ordina-es?
60 Quinam Episcopus possit ordinare?
61 Quis sit minister ordinis?
62 Quæst. 1. An possit esse minister quivis erdos ex concessione Papæ? An etiam ad con-endum presbyteratum? Et an ad conferendum conatum, et subdiaconatum?
63 Qu. 2. An Abbates possint conferre tonsuram ordines minores, aut litteras dimissorias con-ere subditis suis non religiosis?
64 Dub. 1. An possint ordines conferre suis itiis?
65 Et an novitii debeant ordinari ab Episcopo i novitiatûs, etc.?
766 Dub. 2. An abbates ordinantes non subditos, validè ordinent?
767 An conferens ordines minores in mortali, graviter peccet?
768 A quo Episcopo ordinari debeant Regulares?
769 Ordinatio sæcularium fieri debet à proprio Episc., aliàs, etc.
770. Plura notanda ex bulla *Speculatores*.
771. Quid, si quis in una diœcesi habeat originem, in alia domicilium, et in alia beneficium?
772 Quid, si quis casu alicubi nascatur?
773 Quid, si quis habeat diversa domicilia?
774 Quando quis possit ordinari ab Episcopo beneficii?
775 Dub. 1. An Episcopus beneficii possit dispensare in interstitiis.
776 Dub. 2. An licitè Episcopus ordinet eum, cui confert beneficium, ut possit eum ordinare?
777 Quid, si quis in diversis diœcesibus beneficia habeat? Et an studiosi contrahant domicilium?
778 Quid requiratur, ut quis ordinetur ratione domicilii?
779 An Barones eorumque filii gaudeant domicilio feudorum? An officiales domicilio loci, ubi degunt?
780 Quomodo possit quis ordinari *ratione familiaritatis*? Et an hoc titulo possint ordinari famuli famulorum?

734. — « RESP. 1. Ordo est sacramentum, quo traditur potestas circa » Eucharistiam ritè administrandam. » Ordines universim sunt septem: » Ostiariatus, lectoratus, exorcistatus, » acolythatus, subdiaconatus, diaconatus, et sacerdotium. Quod rursùs » est duplex, minus et majus, sive » Episcopatus. Unde quidam octo numerant. Prima verò tonsura non est » ordo, nisi latè, sed tantùm dispositio » ad Ordines, per quam quis fit clericus, et capax beneficii ecclesiastici, » ac privilegiorum clericalium. » (*Ita S. Th. Suppl. quæst.* 40. *art.* 2. *Bonac. qu. un. p.* 1. *Pal. p.* 2. *n.* 2. *Holz. n.* 48. *cum Scoto, et Theologis communiter Salm. de Ord. tr.* 8. *c.* 1. *dub.* 2. *num.* 26. *cum. Soto, Trull. Nugno, etc. et Barb. de Pot. Ep. alleg.* 2. *n.* 18. *cum Vasq. Fill. Reg. et aliis* (*contra Cov. Fagn. et alios Canonistas*). *Ratio, quia Trid. sess.* 23. *c.* 2. *loquens de tonsura, ait: Ut qui jam tonsura insigniti essent per minores ad majores ascenderent. Ergò tonsuram inter ordines non enumerat. Præterea concilium sess.* 23. *c.* 17. *testatur hos solos ordines ab initio fuisse in Ecclesia, nempe à diaconatu ad ostiariatum*), « Ex iis tres posteriores dicuntur majores sive sacri, » ob annexum votum solemne castitatis (etsi ordinatus per gravem metum, vel nimiis blanditiis, et importunitate parentum probabiliter eo » non teneatur nisi spontè ratificaverit. » *Sanch. disp.* 29. *Az. Fill. l.* 10. *c.* 4.

» *q*. 3. *Con. n.* 158. *Bon. de matr. qu* 3. » *p.* 9.). Reliqui minores, quos cum » *Vasquez* alii sacramentum esse ne» gant, alii cum *Bell. Coninc. Fill. etc.* » communiùs et probabiliùs affirmant. » Et quidem unum, vel perfectione ac » fine, vel unitate attributionis. *Vide* » *Fill. tr* 9. *d.* 1. *Bonac. d.* 8. *q.* 1.

Quòd ordo sit sacramentum, definitum habetur in *Conc. Trid. sess.* 23. *can.* 3. ubi*: Si quis dixerit ordinem, sive sacram ordinationem, non esse verè et propriè sacramentum à Christo Domino institutum... anathema sit.*

735. — Quær. quid sit ordinatio, et quid ordo; *ordinatio* est actio illa, per quam sacra potestas tribuitur: *Ordo* autem meliùs definitur cum *S. Th.*: *Est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato* (adduntque communiter DD.) *in ordine ad Eucharistiam.* Ordinatio autem est sacramentum; ordo verò effectus sacramenti.

Dicitur autem *ordo* ab effectu quem causat; ordo enim constituit ministros, qui duplicem peculiarem potestatem habent, unam *ordinis* erga corpus Christi reale, et mysticum simul, nempe conficiendi Eucharistiam, et absolvendi peccata; alteram *jurisdictionis* erga corpus Christi mysticum tantùm.

Additur rectè *in ordine ad Eucharistiam*, quia omnia alia ministeria non ad aliud communicantur, quàm ad disponendos fideles, ut Eucharistiam dignè recipiant. *Salm. de Sacram. Ord. c.* 1. *p.* 1. *n.* 8. *in fin.*

Patet autem ordinem esse verè et propriè sacramentum, quia habentur in eo tria illa quæ sacramenta constituunt: nempe 1. Signum externum, ex *Act.* 6. *Et orantes imposuerunt eis manus.* 2. Promissio gratiæ ad ministerium, dùm habetur 1. *Tim.* 4. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi cum impositione manuum presbyterii.* 3. Habetur institutio Christi Domini *ex eodem Apost. ad Ephes.* 4 *Ipse dedit quosdam... Apostolos... alios autem pastores, et doctores... in opus ministerii.* Et ex *Lucæ* 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Ubi licèt tantùm sacerdotium fuerit ordinatum, in ipso tamen eminenter contenta fuit ordinatio aliorum ministrorum, qui sacerdotibus inserviunt.

Effectus hujus sacramenti sunt 1. Gratia sanctificans. 2. Gratia sacramentalis ad ministerium ritè exerce dum 4. Impressio characteris.

De fide est in Ecclesia plures ordi esse; ex *Trid. sess.* 23. *can.* 2. *Si q dixerit, præter sacerdotium, non esse Ecclesia catholica alios ordines, et m res, et minores, per quos velut per gra quosdam in sacerdotium tendatur, anat ma sit.*

Singuli autem ordines sic defini tur : et I. Ostiariatus est *ordo, quo c fertur alicui specialis potestas aperie. et claudendi januam Ecclesiæ ac adm tendi dignos excludendique indignos.* Lectoratus est *ordo, quo confertur ali specialis potestas legendi psalmos, et tiones ex pulpito in Ecclesia, ac popul catechizandi seu instruendi in rel fidei.* III. Exorcistatus est *ordo, quo a cui confertur specialis potestas ejicie dæmonia.* IV. Acolythatus est *ordo, q confertur alicui specialis potestas in mi solemni sub diacono inserviendi, acc dendo cereos, præparando et porrige illi ampullas vini et aquæ* V Subdia natus est *ordo, quo confertur alicui s cialis potestas in missa solemni ins viendi diacono, et solemniter cane Epistolam.* VI. Diaconatus est *ordo, q confertur alicui specialis potestas in mi solemni immediatè assistendi presbyte et solemniter canendi Evangelium.* V Presbyteratus, sive sacerdotium *ordo, quo confertur alicui specialis testas consecrandi corpus, et sanguin Christi, absolvendi quoque à peccatis, pascendi subditos opere ac doctrinâ.* VI Episcopatus est *ordo, quo confertur a cui specialis potestas confirmandi fidel et ordinandi ministros sacramentor* (tò *ministros* sumendo latiùs, id non solùm pro iis qui sacramenta c ficiunt, sed etiam pro iis, qui conficie tibus ex officio ministrant), *nec n consecrandi res ad divinum cultum p tinentes.* Prima autem tonsura est *ri solemnis ecclesiasticus, consistens in detonsione capillorum cum certis verb per ministrum idoneum celebratus, institutione Ecclesiæ significans, masc lum baptizatum à statu laicali in sort Domini, et statum clericalem transfer*

736. — Quæstio autem celebris e an singuli septem ordines sint sac menta? Adsunt quatuor sententiæ:

1. *sententia* universè affirmat, et ha docet *D. Th.* 3. *p qu.* 37. *art.* 2. *ad et art.* 3. quem sequuntur. *Sanch. Co l.* 7. *c.* 1. *dub.* 7. *et* 8. *Bon. p.* 1. *n.*

llarm. de Ord. c. 8. *Gonet d.* 2. *art.* 1. *Salm. de Ord. c* 1. *dub.* 1. *n.* 14. *cum ıbr. Gran. Lez. et aliis pluribus.*

II. *sententia* dicit solùm sacerdotium se sacramentum, et sic tenent *Durand. jet.* et probabilem putant *Sotus, et ictor. ap. Salm. ibid. n.* 13.

III. *sententia* verò dicit, esse sacraenta tantùm tres ordines majores; ita *ıv. c.* 22. *n.* 18. *et Sotus, ac Vasq. ap. lm. cit. n.* 13. *in med.* atque probabin putat *Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 31. 27.

IV *sententia* demùm dicit solùm preyteratum, et diaconatum esse sacraenta, et hanc tenent *Tournely Præl. ≥ol. de ord. quæst.* 6. *art.* 2. 3. *et* 4. *bassut. T. J. l.* 3. *c.* 16. *n.* 3. *et Hart t.* 7. *p.* 166. *r* 3. *cum Gratian. Mag. ıt. et Estio*, ac probabilem vocant *lm. de Ord. c.* 4. *p.* 2. *n.* 42. cum *to.*

737 — Circa has sententias meum oferam judicium.

Sententia I. est probabilis. Ratio quia *genius IV* in decreto ad Armenos ıod affert *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2128.) ;it materiam sacramenti ordinis esse ud, per cujus traditionem confertur ılo; et deinde explicat calicem cum ıo, et patenam cum hostia esse maiam presbyteratûs, librum Evangerum diaconatûs, calicem vacuum m patena vacua subdiaconatûs, et s alias assignatas aliorum quatuor dınum. Quo decreto cùm prædictus ıntifex declaret, omnes ordines ulı sacros habêre propriam materiam o sacramento, consequenter declat omnes alios ordines esse sacraenta. Nec obstat quòd minister ordi.tionis sit solus Episcopus, ut dicitur *Trid. sess.* 23. *c.* 4. *et* 7. Nam respon.tur, quòd hoc intelligatur de minis- ordinario, non autem extraordina-), quem Papa benè potest deputare l hujusmodi ordines conferendos, ut cunt *Salm. ibid. p.* 1. *n.* 17. *et* 19. *m Soto, Sanch. Pal. et aliis communiex D. Th.*, qui id expressè docet *ppl. q.* 38. *art.* 1. *ad.* 3. Et de facto .betur ex eod. Trid. *sess.* 23. *c.* 10., ıòd abbates possint ordines minores nferre; vide dicenda *n.* 763.

Sententia II. quæ dicit solùm sacerotium esse sacramentum, non est mihi aliis communissimè satis probabilis iis, quæ mox dicam, loquendo de ıarta sententia.

Sententia III. pariter ac prima est probabilis. Sed mihi probabilior est.

Sententia IV quæ docet tantùm sacerdotium et diaconatum esse sacramentum, non verò alios ordines.

Prima pars, quòd non solum sacerdotium, sed etiam diaconatus sit sacramentum, probatur, quia in ordinatione diaconatûs concurrunt tria ut diximus, sufficientia ad sacramentum, nempe 1. Signum sensibile, scilicet impositio manuum. 2. Institutio divina, nam *Conc. Trid.* definivit: *Si quis dixerit in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divinâ ordinatione institutam quæ constat ex Episcopis, presbyteris et ministris, anathema sit.* Per tò *ministris* saltem diaconi intelligendi sunt divina ordinatione instituti. 3. Concurrit promissio gratiæ, quam significant verba Episcopi : *Accipe Spiritum sanctum ad robur, etc.* Quæ verba habent rationem formæ, et verè producunt gratiam, ut scripsit *Anastasius* Papa II, *in Epist. ad Anast. Imper. c.* 7. *ap. Cabassut. l. c.* utque clarè infertur ex Tridentino *sess.* 23. *can.* 4. ubi habetur: *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustrà dicere Episcopos : Accipe Spiritum sanctum... anathema sit.* Ergo cùm in ordinatione diaconatûs jam dicat Episcopus, *Accipe Spiritum sanctum, etc.*, verè Spiritus sanctus datur, et per consequens verum confertur sacramentum.

Secunda autem pars, nempe quòd alii ordines minores, et subdiaconatus non sint sacramenta, probatur, quia pro his deest materia et forma sacramenti ordinis; deest quidem materia, quia deest impositio manuum, quæ est sola materia hujus sacramenti, juxta probabiliorem sententiam, quam tenuimus *de Sacram. in gen. n.* 12., et fusiùs probabimus hìc *n* 749. *Qu. III.* Deest etiam forma sacramenti; in horum enim ordinum collatione nulla adest forma quæ exprimat productionem gratiæ, sed tantùm fit mentio potestatis quæ traditur. Nec obstat dicere, quòd nullus ex septem ordinibus iterari possit; ergò in singulis imprimitur character, quod imprimi non potest, nisi per sacramentum. Nam respondetur, nec consecrationes Ecclesiarum iterantur, neque ideò characterem imprimunt, nec sunt sacramenta. Nec obstat, quòd Clemens *l.* 8. *Constit.*

c. 21. dicat in ordinatione subdiaconorum hanc fieri orationem: *Tribue eis, Domine, Spiritum sanctum, ut dignè vasa Domini attrectare valeant.* Nam respondet *Tourn.* quòd idem *Clemens* antea retulisset, eamdem dici orationem super diaconissis, quæ certè sacramentum ordinis suscipere non poterant. Sed hodie hæc oratio neque dicitur.

738. — Quæritur deinde. An Episcopatus sit ordo distinctus à presbyteratu. Negant *S. Thom. S. Bonav. et alii*, qui dicunt esse extensionem ordinis presbyteratûs. Sed communiùs affirmant *Bellarm. Tourn. de ordin. quæst.* 6. *art.* 1. *concl.* 1. *Habert, Val. Aversa, etc.*, tùm quia in ipso traditur distinctus character, et specialis potestas ad Eucharistiam, nempe constituendi hujus sacramenti ministros; tùm quia ordo Episcopatûs confertur per manuum impositionem et per formam *Accipe Spiritum sanctum, etc.* Nec valet dicere, quòd, si Episcopatus esset distinctus ordo, posset Episcopus validè saltem ordinare, licèt non esset sacerdos; nam respondetur, quòd hoc ordinatione divinâ requiratur, sicut requiritur, ut sit baptizatus qui vult confirmari, aut ordinari.

739. — « Resp. 2. Materia *remota* » ordinum est aliquod instrumentum » traditum ordinandis in signum potes- » tatis spiritualis; *proxima* est ejusdem » traditio, et acceptio, cujus contactum » physicum, et immediatum, etsi non » esse essentialem aliqui probabiliter » doceant cum *Sa, Henr Reg. Laym.* » *Dian. t.* 4. *de sacram. n.* 185., *et aliis.* » quos citat : contrarium tamen com- » munius est, ac tutius, ut alterâ sal- » tem manu tangatur; imò ex præ- » cepto ad scrupulum vitandum, utrâ- » que manu; et quidem omnia, v. gr. » calix cum patena, hæc cum hostia, » ut docet *Fill.* idque simùl cum pro- » latione verborum Episcopi. *Vide* » *Laym. l.* 5. *t.* 9. *e.* 5. *Bonac. d.* 8. » *p.* 1. *punct.*3. *Dian. p.*8. *t.* 1. *r.*40. *et*42.

740. — Dubitatur hìc 1. An materia et forma sacramenti ordinis fuerint à Christo Domino in specie determinatæ? *Vid. dicta de Sacram. in gen. n.* 12. ubi diximus probabilius esse, omnes materias sacramentorum, et quoad substantiam etiam formas fuisse à Christo in specie determinatas, cum *Juenin. Petrocor. Habert. Concina, Merbes. Contin. Tourn. de sacr in gen. cap.* 2. *art.* 2. *punct.* 2. *et aliis pluribus ex D. Thoi*

741. — Dubitatur 2. An validè or naretur Latinus per materiam Græ assignatam, nempe per solam manu impositionem, et è converso? Afi mant *Suar. Vasq. Dic. Escob. apud Cr l.* 6. *p.* 1. *n.* 16. *v. Inst.*, quia, c Ecclesia sit una, uniformia quoq debent esse sacramenta. Negat v ipse *Croix cum Arriaga, et aliis*, quia determinatione Ecclesiæ materia G cis assignata non habet vim sign candi id quod significat materia a gnata Latinis. Utraque est probabi sed prima est probabilior juxta n tram sententiam allatam *eod. n.* 12. *Sacram. in genere*, ubi diximus, sol manuum impositionem, quæ comm nis est tam Græcis quam Latinis, e materiam essentialem sacramenti or nis; traditionem autem instrumen rum esse tantùm materiam integrale Si autem Latinus ordinetur for græcè prolatâ, vel è converso, pro dubio valida est ordinatio, ut rectè communiter dicunt *Lugo d.* 2. *n.* 1 *Con. q.* 68. *et Croix n.* 30. *cum Su Cajet. et Dicast.*

742. — Dubit. 3. An attentâ probal sententiâ eorum, qui dicunt ad va rem ordinationis requiri tradition instrumentorum, omninò etiam req ratur illorum contactus ex parte sus pientis?

Prima sententia negat, et hanc ten *Laym. c.* 5. *n.* 4. *Nav. Man. c.* 22. *n. Cajet. in Summa v. Ordinantium, Dia part.* 3. *tr.* 4. *r.* 185. item *Alb. M Arm. Vict. Henriq. et Vasq. apud P p.* 4. *n.* 21. Ratio, quia ad potestates dominia rerum concedenda sufficit, minister, aut dominus tradat, et al præsens ea acceptet sine contactu traditæ?

Secunda sententia verò affirmat, hanc tenent *D. Th. Suppl. q.* 34. *ar. ad* 3. *Sanch. Cons. l.* 7. *cap.* 1. *dub. Bonac. p.* 3. *n.* 11. *et Pal. n.* 22. c *Val. Sa, et Con.* Ratio, quia Chris sic instituit conferri ordinem, pr suadent praxis Ecclesiæ, et for verba, quæ (ut ait *D. Th.*) *videntur tendere quòd tactus materiæ sit de essen sacramenti.* Et hæc sententia cùm satis probabilis, omninò in praxi quenda est, saltem in ordine presby ratûs et diaconatûs: nam quoad al ordines, probabile est non esse sac menta, ut diximus *n.* 737

743. Dubit. 4. An ad valorem ordinationis requiratur contactus physicus strumentorum? Negant alii, quorum ntentiam meritò putant probabilem *lm. de ord. c. 2. p. 1. dub. unic. n.* 12. *Ronc. p.* 125. *qu.* 5. *r.* 3. Ratio, quia ımano modo loquendo, hoc ipso quòd ıquis rem alteri offerat, et alter significaliquo sensibili signo aceptare illam, m censetur acceptare, esto non tant. Affirmant verò cum sententia communiori *Bonac. Ronc. ll. cc. Viva q.* 7. *bel n.* 18. *Mazzotta t.* 3. *p.* 228. *et lm. ibid. n.* 14. *cum Soto, Aversa, et ull. ac Escob. n.* 184. *cum Gran. Marin. etc.* Ratio, quia sicut in baptismo, nfirmatione et extrema unctione reiiritur, ut suscipiens physicè contin.t materiam, ita in ordinatione; tùm ıia talis est usus Ecclesiæ, unde præmitur sic Christus instituisse. Dices : ırvuli non possunt tangere materiam, ltem tactu voluntario, et tamen, si dinentur, validè ordinantur, ut diceus *n.* 782. Sed respondetur, quòd .rvuli nec etiam contactum moralem ıssint adhibêre, unde rectè dicunt *lm.* quòd ipse tantùm valide ordintur, in quantum ordinatio ipsis est ıluntaria voluntate Ecclesiæ, sicut ıdem est ablutio in baptismo. Et cum ec sententia sit etiam probabilis, rectè cunt DD. præfati, omninò in praxi nendam. Meritò autem dicit *Escob. n.* 4., sufficere quoad valorem, quòd ateria unâ manu tangatur. Et pariter eritò cum communi censent idem *scob. loc. cit. ac Pal. p.* 4. *n.* 20. *Croix* 2157. *cum Gob. et Salm. ibid. n.* 19. *m Vasq. Con. Bon. et Aversa*, sufficere .ctum mediatum, nempe si contingaır calix, patena, aut liber medio aliuo velo, vel chirotheca; qui enim sic .ngit, in omnium sensu verè tangere ıcitur.

744. Notandum autem hìc I. quòd ı ordinibus sacris conferendis requiıtur, ut ab eodem Episcopo, qui forıam profert, materia tradatur : quia ùm talis sit usus Ecclesiæ, sic censetur hristus instituisse, ita *D. Thom. Suppl.* 38. *art.* 1. *ad* 2. *Sanch. Conc. l.* 7. *c.* 3. *ub.* 5. *et Salm. ibid. n.* 22. Secùs verò sse docet *D. Th. cum aliis cit.* in collaıone ordinum minorum. Notandum II. uòd si conferantur ordines ab Epicopo, alio tamen celebrante missam ıro ipso, valida erit ordinatio, sed ilıcita, prout declaravit S. C. Gen. habita an. 1715. coram *Clemente XI.* et confirmavit *Innocentius XIII.* in Congreg. die 5. Februar. an. 1722. Ita refert *N. P. Bened. de Syn. l.* 8. *c.* 11. *n.* 7.

745. — « Resp. 3. Ostiarius ordinatur » traditione clavium Ecclesiæ; lector » libri lectionum, exorcista libri exor» cismorum, acolythus ampullarum » vacuarum vel saltem unius, et can» delabri cum cereo extincto, quia ejus » est præparare lumen, vinum et aquam » ad missam. » (*An autem materia acolythatùs sit traditio urceolorum, vel candelabri? Resp. esse utrumque cum S. Thom. Salm. de ord. c.* 3. *p.* 2. *n.* 17. *etc. contra alios. Character verò, juxta sententiam affirmantium omnes ordines esse sacramenta, probabiliùs imprimitur in porrectione urceolorum, prout proximiùs ad sacrificium deservientium, ut Sanch. et Bon. cum Salm. ibid. in fin.*) « Subdia» conus traditione calicis vacui cum » vacua patena superposita, quia illius » est hæc ad missam præparare : dia» conus indispositione manûs, et tra» ditione libri Evangeliorum, quia ejus » est » (*ministrare ad altare, ut habetur in Pontificali*) « catechizare, cantare » Evangelium, et cum facultate paro» chi prædicare, baptizare, Euchari» stiam dare : » (*In necessitate tamen juxta dicta n.* 116. *v. Certum, et n.* 237. *Qu.* 1.) « Sacerdos traditione calicis cum » vino, et patenæ cum pane, additâ » formâ, quâ datur potestas sacrifi» candi, deinde impositione manûs, » additâ aliâ formâ, quâ datur potestas » remittendi aliis peccata. *Vide Fill. t.* » 9. *c.* 2. *Reg. Bon. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* » 186. 187. *et p.* 8. *l. c.*

746. — Quær. 1. Quænam autem sit materia, et forma subdiaconatûs? Apud Græcos est manuum impositio; apud Latinos dubitatur 1. an sit calix cum patena, vel liber Epistolarum? Alii dicunt, materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patena, ex *Conc. Carth.* 4. *c.* 5. *et Florent. sess. ult.* §. 6. cum sua forma : *Videte cujus ministerium vobis traditur, ita vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, quòd Deo placêre possitis.* Alii verò dicunt materiam pariter essentialem esse traditionem libri Epistolarum, ut dicunt *Esc. l.* 23. *n.* 170. *et Fill. Dic. Avers. Med. Tann. etc. apud Croix n.* 2149. Ratio istorum, quia adhuc speciale munus est subdiaconi solemniter Epistolas legere. Negant hoc tamen *Habert. et Salm. de ord. c.* 3. *p.* 3.

n. 19. *cum D. Th. Mag. Sent. Vasq. Gon. Val. Bon. et Pal.* qui dicit primam sententiam esse certam. Ratio, quia nullo judicio deprehenditur Ecclesiam instituisse ritum illum, ut materiam necessariam hujus ordinis : jam enim dicunt, per traditionem calicis, et patenæ sufficienter significari ministerium præcipuum subdiaconi, nimirùm ministrandi diacono panem, et vinum oblatum, ut sacerdoti tradat. His tamen non obstantibus, censeo cum *Croix n.* 2149. in praxi sententiam, nempe quòd tam traditio calicis, quam traditio libri Epistolarum sit materia proxima subdiaconatûs, sequendam non esse utpotè improbabilem.

747. — Dubitatur 2. an calix, et patena in ordinatione subdiaconatûs debeant esse consecracta? Nulli dubium ex necessitate præcepti, sed negant *Dian. Bon. Henr* ex necessitate sacramenti ad valorem; sed affirmandum cum *Pal. Dicast. Sylv. et Salm. ibid. n.* 22. quia ministerium subdiaconi totum est circa vasa ; et ideò debent esse propriè ecclesiastica, sive sacra, ad differentiam sacerdotis initiandi, cujus ministerium, cùm non sit circa vasa, non requiritur, ut vasa sint consecrata, prout tenent *Salm. ibid. in med. cum Dicast.* Et hoc *Tamb. c.* 3. §. 2. dicit esse moraliter certum. Sed huic pariter contradicit *Croix n.* 2150. *cum Pal. dicast. Sylvest.* quorum sententia in praxi etiam sequenda videtur.

Ex dictis sequitur, munus subdiaconi esse tradere diacono calicem, et patenam ; item panem, et vinum tanquam oblationes populi præsentare; deinde canere solemniter Epistolam, etiam deferre crucem in processionibus.

An autem peccent graviter subdiaconi, et diaconi solemniter ministrantes in mortali? Probabiliter negatur cum *Vall. Vill. March. Dian. et Salm. ibid. n.* 23. *contra alios,* quia neque rem sacram conficiunt, neque operationes eliciunt, quæ ex opere operato conferant gratiam, cui ipsi obicem per peccatum ponant; peccabunt tamen saltem venialiter. *Vide de hoc puncto fusè dicta de Sacram. in genere n.* 38.

748. — Quær. II. Quænam sit materia et forma diaconatûs?

Prima sententia dicit esse solam traditionem libri Evangeliorum, cum sua forma : *Accipe Spiritum sanctum ad robur*, et hanc tenent *Palaus p.* 4. *n. Bon. p.* 3. *num.* 4. *et Vasq. Val. R Vill. Diana. et Trull. ap. Escob. l. num.* 165. Atque hujus sententiæ vi tur expressè esse *D. Th. Suppl. q. art.* 5 *ad* 5. cùm ibi dicat : *In ipsa li datione imprimitur character.* Ratio, q in concilio Florent. sola traditio li Evangeliorum assignatur pro mate diaconatûs. Et licèt manuum imposi sit necessaria ex præcepto Eccles tamen non est de essentia, cùm ritus dumtaxat ab ipsa Ecclesia, s ab Apostolis introductus, ut loqui *Gregorius XI.* in cap. *Presbyter de S cram. non iterand.* ubi sic dicitur : *Pr byter et diaconus cùm ordinantur, ma impositionem tactu corporali (ritu Apostolis introducto) recipiunt.*

Secunda sententia verò dicit e solam impositionem manuum; et ha tenent *Juenin. t.* 7. *p.* 78. *Merbes. p.* 2 *q.* 48. *Tournely Præl. theol. de o quæst.* 6. *art.* 3. *in fine Habert c.* 7. *q cum Morino, et Becano,* item *Scot S. Bonav. Cajet. et Durand. ap. Esc n.* 167. Probatur 1. ex *Act.* 6. ubi, c sermo habeatur de ordinatione prin rum diaconorum, tantùm impositio manuum fit mentio : *Orantes impos runt eis manus.* Probatur 2. ex conc Carthag. IV. *can* 5. ubi dicitur: *C diaconus ordinatur, solus Episcopus n nus super caput ejus ponat.* Probatur ex ritu Ecclesiæ Græcæ, in qua diac per solam impositionem manuum dinantur. Probatur 4. ratione, quia r est materia sacramenti, in cujus app catione traditur Spiritus, nempe gra sacramenti ; cùm verò in impositio manuum tradatur diaconus Spirit sanctus, ut patet ex forma, *Accipe S ritum sanctum ad robur, etc.,* ideò s impositio manuum est materia esse tialis diaconatûs; et quòd reverà illis verbis, *Accipe etc.* tradatur Spirit sanctus, clarè (ut diximus) osten Tridentinum *sess.* 23. *can.* 4. ubi: *quis dixerit per sacram ordinationem n dari Spiritum sanctum, ac proin frustrà Episcopos dicere : Accipe Spirit sanctum ; anathema sit* Nec obstat te tus oppositus in dicto *cap. Presbyt* nam (ut respondet *Bellarm. de Ord c.* 9.) hujusmodi impositio manuu dicitur ab Apostolis introducta, n quia ipsi illam instituerint, sed q acceptam à Domino primi exec sunt.

Tertia sententia verò dicit utramque empe traditionem libri, et impositio- ·m manuum) esse materiam essen- ılem; ita *Bellarm. d. c.* 9. *Lugo de* :*cram. d.* 2. *num.* 101. *Petroc. t.* 4. 228. *q.* 4. *Laym. c.* 5. *n.* 2. *Holzm.* 70. *Salm. de Ord. c.* 3. *p.* 4. *n.* 28. *m Dic. Gran etc. ac Escob. n.* 167 *cum n. Soto, et Led.* Ratio, quia Ecclesia potestate à Christo sibi tradita, ıoad Græcos determinavit materiam sentialem diaconatûs esse solam im- ›sitionem manuum; quoad Latinos rò, præter impositionem, esse tradi- ›nem libri. His positis, dico primam ntentiam esse probabilem, secun- .m probabiliorem, tertiam adhuc ·obabilem, et ideò omninò in praxi quendam, utpote spectantem ad va- rem sacramenti.

749. — Quær. III. Quænam sit ma- ·ia, et forma presbyteratûs? Adsunt riter tres sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Fag- nus in cap. Presbyter. de Sacram. non rand. Sotus in* 4. *d.* 24. *q.* 1. *a.* 1. m *Ang. et Nugnus ap. Salm. ibid.* 5. *n.* 40. dicit, materiam esse solam .ditionem instrumentorum, et for- ım, verba illa quæ profert Episco- s in traditione instrumentorum, mpe: *Accipe potestatem offerendi sa- ficium Deo, missasque celebrandi tam) vivis, quàm pro defunctis, in nomine mini.* Et hâc solâ materiâ et formâ :unt tradi potestatem tam sacrifi- ndi, quàm absolvendi peccata. Pro- nt ex decreto *Eugenii IV.* ad Arme- s (relato à *Croix n.* 2128.) ubi dici- :: *Ordo presbyteratûs traditur per ·icis cum vino, et patenæ cum pane ·rectionem.* Sed hæc sententia com- ıniter à DD. non est recepta *Vide lmant. de Ord. c.* 3. *p.* 5. *n.* 41. De- :tum autem *Eugenii* quomodo intel- endum sit, infrà explicabitur.

Secunda sententia, quam tenent *Bel- ·m. de Ordine c.* 9. *Estius in* 4. *d.* 24. 24. *Laym. c.* 5. *Holzm. n.* 70. *Escob,* 158. *cum Scoto. Con. et Henr. ac Salm. d. n.* 39. *cum Vasq. Led. Diana, etc.* :it, in ordinatione presbyteratûs du- cem esse materiam essentialem, mpe traditionem instrumentorum, à traditur potestas super corpus risti reale, scilicet sacrificandi, cum ·ma: *Accipe potestatem, etc.* ut su- à; et impositionem manuum, quâ ıditur potestas super corpus Christi mysticum, id est absolvendi peccata, cum forma: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quòd requiratur traditio instru- mentorum cum forma: *Accipe potesta- tem etc.* probant ex decreto *Eugenii* suprà relato, et ex *D. Th. q.* 37. *a.* 5. ubi dicit: *In ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.* Quòd autem re- quiritur etiam impositio manuum, pro- bant ex Scriptura *Actor c.* 13. ℣. 3. ubi dicuntur Paulus et Barnabas ordi- nati fuisse sacerdotes per impositionem manuum: *Tunc jejunantes, et orantes im- ponentesque eis manus dimiserunt illos.* Et quòd forma hujus impositionis ma- nuum sint verba: *Accipe Spiritum sanc- tum, etc.* probatur ex eodem Trident. *sess.* 23. *can.* 4. ubi declaratur per sacram ordinationem dari Spiritum sanctum, *nec frustrà Episcopum dicere: Accipe Spiritum sanctum.* Unde, cùm in impositione manuum dicitur ab Epi- scopo: *Accipe Spiritum sanctum etc.*, tunc perficitur sacramentum, et ejus gratia confertur.

Tertia sententia verò probabilior, quam tenent *Juenin. t* 7. *p.* 589. *Con- cina t.* 10. *p.* 31. *n.* 4. *et Petrocor. t.* 4. *p.* 232. *cum S. Bonav. et Arcud. ac Tourn. loc. cit. art.* 2. *concl.* 2. *cum Martene, Becano, Menardo, etc.* dicit tradi utramque potestatem sacrificandi, et absolvendi per solam secundam ma- nuum impositionem. Dicitur *secundam*, nam in ordinatione presbyteratûs Epi- scopus ter manus imponit: Primò quando manus extendit nihil dicens: secundò quando unà cum presbyteris extendit manus super initiandos et, fundit preces: tertiò quando post com- munionem dicit: *Accipe spiritum sanc- tum, etc.* Dicunt igitur utramque potes- tatem tradi, non in prima (ut certum est apud omnes), neque in tertia; nam tertia jam supponit consecratos sacer- dotes, dùm ipsi cum Episcopo jam conscerant Eucharistiam; sed in se- cunda, quando Episcopus extendit manus cum presbyteris, ut patet ex Tridentino *sess.* 14. *c.* 3. ubi: *Ministri extrem. unction. sunt, aut Episcopi aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impo- sitionem* (nota) *manuum presbyterii*, hoc est, quæ fit ab Episcopo cum presby- teris assistentibus. Probatur 1. hæc sententia ex Scriptura, ut suprà, ubi de sola impositione manuum fit men-

tio. Dicit autem Tridentinum *sess.* 23. *c.* 2. quòd sacræ Litteræ gravissimis verbis docent ea quæ *maximè* in diaconorum, et sacerdotum *ordinatione attendenda sunt*; ergò si sacræ Litteræ tantùm de impositione manuum verbum faciunt, dicere debemus præter manuum impositionem nihil aliud esse in ordinatione essentialiter necessarium : et hoc denotat verbum illud *maximè* : alia verò solum requiri tanquam partes integrales, nempe ad clariorem acceptæ potestatis delarationem. Probatur 2. Quia Græci per solam impositionem manuum ordinantur : ergò si valida est ordinatio Græcorum per solam manuum impositionem; ita etiam valida habenda est ordinatio Latinorum, cùm totus valor sacramentorum pendeat ab ipsorum materia, et forma instituta à Christo Domino, qui (ut patet ex Scriptura) pro materia ordinationis impositionem manuum instituit. Accedit id quod advertit *Benedict. XIV de Synod. l.* 8. *c.* 10. *n.* 5. ex doctissimo *Martene*, quòd instrumentorum traditio non priùs invecta sit quàm à sæculo VIII vel IX; unde, si priùs sacerdotes per solam impositionem manuum validè ordinabantur, cur non hodie?

Respondent AA. secundæ sententiæ, Christum instituisse materias et formas sacramentorum in genere, et reliquisse Ecclesiæ potestatem eas determinandi in specie, ac justis de causis mutandi; modò adhibeat res et verba exprimentia cujusque sacramenti effectum. Sed hanc sententiam in *tract. de Sacram. in gen. num.* 12. asseruimus esse minùs probabilem, et diximus Christum in specie determinasse materias et formas (quoad substantiam) omnium sacramentorum; non enim habetur (ut dicit præfatus Papa *Bened. XIV l. c. n.* 10.) unde suffifficienter probetur quòd Christus hanc potestatem ab adversariis suppositam tradiderit Ecclesiæ; imò oppositum potiùs eruitur ex Trid. *sess.* 21. *c.* 2. ubi dicitur, Ecclesiam nullam habere potestatem circa sacramentorum substantiam (ad quam certè pertinent materiæ et formæ), sed tantùm circa eorum dispensationem. Nec obstat, quòd *Eugenius IV* ut suprà assignaverit pro materia presbyteratûs traditionem instrumentorum cum forma : *Accipe potestatem, etc.* Nam sapienter respondet idem Papa *Benedict. XIV*, *l. c. num.* 8. *cum Morino, Becano, et* [...] *nardo*, *Eugenium* tantùm ibi locut[...] fuisse de materia et forma integr[...] quam intendit tradere Armenis [...] optabant aggregari Ecclesiæ latinæ [...] ideò non fuit opus eis assignare imp[...]tionem manuum, cùm illi juxta rit[...] Græcorum, quo priùs ordinabant[...] jam eam adhibebant. Unde dicir[...] *Eugenium* non quidem mutasse m[...]riam et forman hujus sacramenti, [...] tantùm impositioni manuum supe[...] didisse traditionem instrumentor[...] tanquam partem integralem, ut [...]ximus.

Juxta autem hanc tertiam sent[...]tiam, quæ ex extrinsecis fundame[...] (speculativè tamen loquendo) pro[...]bilior mihi videtur, discrepant præ[...] hujus sententiæ auctores in assigna[...] forma presbyteratus; alii enim, ut [...] *trocorensis* (cui in parte consentit *I*[...] *de Sacrament. dub.* 2. *n.* 99.) d[...] esse verba quæ proferuntur in tr[...]tione calicis et patenæ : *Accipe pote*[...]*tem etc.* quia (ut ait) manet mor[...] connexio inter impositionem, et p[...]dictam formam in traditione ins[...]mentorum. Verùm *Morinus et Tour*[...] *loc. cit.* fortè probabiliùs dicunt [...]mam esse orationem, quæ in ipsa [...]positione dicitur ab Episcopo; ve[...] autem : *Accipe Spiritum sanctum*, [...] quæ dicuntur in tertia impositione[...] quiunt esse tantùm declarativa, et c[...]firmativa rei peractæ, nempe Spir[...] sancti jam collati in secunda imp[...]tione. Dixi autem *speculativè loque*[...] hanc sententiam esse probabilior[...] nam cùm secunda sententia sit et[...] probabilis, hæc in praxi omninò [...]quenda est. Quapropter benè adve[...] *Croix n.* 1245. quòd ordinatio f[...] sine secunda manuum impositione [...] repetenda sit, ut etiam declaravit S[...] apud *Bened. XIV l. c. n.* 13. Ra[...] quia qui non accepit potestatem [...] per corpus Christi verum, nec et[...] potest accipere potestatem super [...]pus Christi mysticum. Si verò ord[...]tio facta fuerit sine tertia manuum [...]positione, hæc tantùm supplenda es[...]

750. — Sed hìc, positâ sententi[...] praxi tenendâ, quòd traditio ins[...]mentorum sit etiam materia essent[...] hujus sacramenti, dubitatur 1. An [...] de necessitate sacramenti, ut unà [...] calice et patena tradatur etiam u[...]que species, id est panis et vini? Ne[...]

›babiliter *Bon. p. 3. num. 3. Sanch.* 7. *c. 3. d. 12. n. 17.* item *Vill. Henr.* ına, *Dic. etc. apud Salm. de Ord. c. 3.* 5. *n.* 45., et dicunt, quòd, licèt ex ecepto utraque species tradenda sit, ıen sufficiat ad valorem sacramenti, una sola conferatur. Probabiliùs ò affirmant *Holzm. cum Tann. Gob. Sporer, et Salm. ibid. n. 47. cum Gran.* *lib. Led. Vill. Aversa, Diana* (seipsum ·actante) *etc.* Ratio, quia per tradiıem unius speciei non datur potesdirecta ad totum sacramentum; et n potestas sacerdotalis ad sacrificann sit indivisibilis (prout diximus de *haristia n.* 306.), et propterea non sit tradi nisi ad integrum sacrificium ›rendum, sequitur, quòd si ad ımque speciem consecrandam non ur, ad nullam detur. Et cùm hæc tentia sit probabilis, imò probabi-, omninò sequenda est in praxi, ut .è ait *Croix n.* 2151.

51. — Dubit. 2. An validè ordinarequi tangeret hostiam, et non pateı? Affirmant communiter *Sporer n.* *Tamb. l. 7. c. 5. §. 2. n. 5. Holzm. n.* *cum aliis*; utque ferè certum habent *q. Conc. Pal. et Schilder apud Croix* 2153. Ratio, quia hostia et vinum t materia substantialis sacerdotii, ›us principaliter significatur potesin corpus Christi, et propter solam ›ntiam ex præcepto Ecclesiæ usurır calix, et patena. Et idem consenter dicunt *Sporer, et Tamb. ll. cc.* ·adatur calix cum vino, et hostia immixta vel imposita sine patena. › sententia reverà videtur probabima. Sed *La-Croix l. c.* refert, duos à se consultos talem ordinationem .casse dubiam; et idem videntur sisse *Bussæus t. 1. v. Ordo n. 2. et* *p. 3. n. 11.*, ubi dixerunt tutius *attingere immediatè ipsam patenam* ›stiam, *juxta ritum Ecclesiæ, ne ordi-dus periculo se exponat non recipiendi* *nes.* Etenim in decreto *Eugenii* assitur pro materia presbyteratùs *calix* *vino et patena cum hostia.* Et in Ponali dicitur : *Et cuppam calicis, et pa-m simul tangunt.* Quapropter *Croix* (cui adhæret *Mazotta t. 3. q.* 229. *quær.* 2.) non immeritò dicit consulı esse, ut talis ordinatio repetatur conditione; quamvis enim prima tentia ferè certa videatur, tamen 'o *Resp. mor. lib. 1. dub.* 1. loquendo sacramento baptismi, sic ait : *Licèt* *sententia negans valorem sacramenti, non æstimetur probabilis, nihilominùs foret sufficiens motivum reiterandi, quia prudenter formidare possumus, ne fortè sit probabile quòd sit invalidum, aut saltem ne accedente judicio plurium DD. id successu temporis fiat probabile.* Atque *ib. dub.* 33. tractans de sacramento ordinis, idem asserit, dicendo, quòd esto quis quiescere posset in prima ordinatione propter aliquam sententiam æstimatam moraliter certam, tamen non peccabit, si stante sententià oppositâ aliorum pro nullitate sacramenti, *ad majorem animi quietem iterùm sub conditione ordinetur, quod etiam Episcopus licitè in gratiam ejus poterit facere.* Et ratio videtur esse, quia ipsa anxietas de dubio, modò sit vehemens, justa est causa ordinationem sub conditione iterandi. Et idem sentit *Croix n.* 2145. *cum Gobato,* qui ait posse sacramentum baptismi iterandi *propter dubium* non apertè vanum.

752. — Dubit. 3. An validè ordinetur sacerdos qui tantùm calicem et patenam tangit, non autem hostiam?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Habert. t. 7. p. 172. q.* 4. item *Baucius, atque Villal. ap. Escob. n.* 188. *et* 190. item *Bernal, Faber, et Ferdinand. ap. Croix n.* 2152. Hi dicunt hunc debère iterùm sub conditione ordinari, ut à dubiis liberentur : et ab hac sententia non dissentiunt *Bon. et Bass.* allati in *Dub. præced.* dicendo tutius esse attingere patenam et hostiam, *ne ordinandus periculo se exponat.*

Secunda sententia verò communis et verior affirmat, et hanc tenent *Sanch. Cons. l. 7. c. 1. dub. 2. num.* 9. *Wigandt tr. 15. n. 11. et 43. Gonet et Isamb. apud Habert l. c. Mazzotta t. 3. p. 229. Dian. part. 10. tr. 16. resol. 89. et Salm. de Ord. c. 2. p. 1. dub. unic. n. 21. cum Vasq. Aversa, Trull. etc. ac Escob. cum Led. Vega, Marchino, Vict. Nugn. Dicast. etc.* item *Scotus, Val. Con. Sporer, Rodr. et Gob. ap. Croix dict. num.* 2152. Ratio, tùm quia non præscribitur ab Ecclesia tactus immediatus hostiæ, sed tantùm patenæ, ut patet ex Pontificali, ubi sic habetur : *Pontifex tradit cuilibet calicem cum vino, et patenam suppositam cum hostia, et ipsi illam accipiunt inter indices et medios digitos; et cuppam calicis, et patenam simul tangunt.* Tùm quia vinum in calice contentum certè non tangitur immediatè; ergò nec requiritur, ut hostia

immediatè tangatur; unde tùm ob has rationes, tùm ob communem Doctorum consensum benè dici potest hæc sententia moraliter certa. Cæterùm rectè advertunt *Salm. l. c. in fin.* curandum esse ordinando, tam calicem quàm patenam et hostiam (quò meliùs) contingere, ut ab omni scrupulo se eximat.

753. — Dubit. 4. An validè ordinetur qui solùm calicem immediatè tangit, sed non patenam.

Prima sententia, quam tenent *Roncaglia p.* 125. *q.* 5. *r.* 3. *Croix n.* 2154. *cum Pal. Dicast. de Ord. num.* 205. *et Mazz. t.* 3. *p.* 229. dicit hunc reordinandum sub conditione, tùm quia in Pontificali, ut suprà, præscribitur tactus tam calicis quàm patenæ, tùm quia tactus patenæ aliàs tunc esset potiùs moralis quàm physicus.

Secunda sententia verò quam tenent *Palaus part.* 4. *n.* 20. *Esc. n.* 184. *Diana part* 6. *tr.* 8. *r.* 19. *cum Bauny, et Jo. Petit. Tamb. lib.* 7. *c.* 5. §. 2. *n.* 6. *cum Vasq. Val. Hurt. etc.* item *Conc. Aversa, et Trull. ap. Salm. de Ord. c.* 2. *p.* 1. *dub. unic. n.* 21. dicit hunc esse valide ordinatum, quia calix et patena tunc moraliter faciunt unum. Et hanc sententiam *Præpos. et Bosco ap. Croix l. c.* vocant moraliter certam : ego tamen censeo eam tantùm probabiliorem, sed primam non improbabilem, et ideò in praxi tenendam : quapropter dico, sub conditione talem clericum esse reordinandum.

754. — Notandum, quòd carens ordine sacerdotii, vel Episcopatûs, invalidè exerceret eorum munera. Carentes autem aliis ordinibus, licitè eos exercent, si ordines sint minores : illicitè, si majores. Hinc graviter peccat clericus, qui sine ordine officium diaconi, vel subdiaconi solemniter exercet, et incurrit ipso facto irregularitatem, et excommunicationem, sed hanc ferendæ sententiæ, ex *c.* 1. *et* 2. *de Cleric. non ordin. min. Vide de hoc puncto dicenda l.* 7. *de Irregul. num.* 360. Utrùm autem eamdem pœnam incurrant laici taliter ministrantes ? *Vide dicta de Sacram. Bapt. n.* 116. *v. Sed dub.* 1. ubi negativam sententiam tutati sumus.

755. — Hìc aliqua libet adnotare de ordinatione Episcopi, et I. Episcopus non potest validè ordinari, nisi ab alio Episcopo, ex Apostol. ad *Hebr.* 7. *Major à minori non benedicitur.* Ita *Pal. Sanch. Vasq. etc. communiter cum S de Ord. c.* 4. *dub. unic. n.* 2. Ad t autem ordinationem plura co runt nempe impositio libri evan rum super scapulas ordinandi, u coronæ ordinati, et impositio nuum trium Episcoporum ; item ditio baculi et annuli, ut *Croix n.*

Utrùm verò ad valorem exi trium Episcoporum assistentia, casum necessitatis ? Certum est 1. hæc requiratur ex necessitate præ ex *Nicæn.* 1. *c.* 4. *et Carthag* 2. *c* Certum 2. videtur, ex commis Pontificis in casu necessitatis v fieri ordinationem ab uno Epis ut asserunt *Croix num.* 2147. *Sal Ord. c.* 4. *dub. unic. n.* 4. *cum alii communiter, contra Pal. et Aver* enim communiter dicunt fecissse A tolos, cùm Episcopos ordinaban sic fecisse plures Pontifices tes *Cardenas*, et plures apud *Croix n.* ubi adest etiam decretum S. C. dicitur, talem ordinationem esse dam.

Ad quæsitum autem alii dicunt omninò requiri, et ita sentiunt *T Præl. theol. de ord. quæst.* 6. *art.* 1. *nistro etc. et Holzm. n.* 76. item *Bel Vasq. Con. Pal. Barv. etc. apud S ibid. n.* 6. Sic enim scripsit *Da* Papa in *Epist.* 4. *contra chorepisc. enim Episcopi non sint, qui minùs à tribus sint ordinati Episcopis, om patet.* Alii tamen negant, ut *San Anton. Azor, etc. cum Salm. ibid.* 8. Ratio, quia in Pontificali Rom. tantùm Episcoporum dicitur cons tor, alii verò assistentes; in aliis en cramentis unus tantùm minister re tur. Et probant ex can 1. Apostol apud *Clement.* ubi ex decreto *Si* Apostoli dicitur : *Si aliquis ab uno copo ordinatus fuerit, is qui ordina deponatur.* Si deponendus est, erg verè ordinatus. Utraque sentent probabilis, unde in praxi omninò ma sequenda est, ut patet ex pr damnata ab *Innoc. XI.* Et ratio quia cùm valdè sit probabilis sent (ut diximus *n.* 738). Episcopatum verum sacramentum distinctum à byteratu, tenemur utique in eju dinatione tutiorem partem sequi a tandum damnum commune ; aliàs sacerdotes ab hoc Episcop dinati manerent dubiè ordinati.

756. — « 1. Potest Episcopus

diœcesim suis subditis conferre primam tonsuram; quia non est ordo. *Bonac. et alii, Cum Dian. p.* 4. *t.* 4. *r.* 143. *contra Sanch. Barbos. etc.* Sed hoc non est certum. Quæritur itur, an Episcopus possit conferre nsuram in aliena diœcesi sine licen- ı Episcopi loci? Negant *Sanch. Cons.* 7. *cap.* 1. *dub.* 50. *n.* 2. *cum Salzedo, Barbosa in Trid. sess.* 6. *c.* 5. *de Re-*m. *cum Garcia, Campanile, Acunna, et* ırbona, quia in Trident. *l. c.* vitutum t Episcopis exercere Pontificalia in .ena diœcesi sine licentia ejus Ornarii, et cum prima tonsura sit ordo putant, non potest conferri sine ›ntificalibus. Affirmant vero cum *Bunb.* ut suprà, *Bon. p.* 2. *n.* 3. *Toletus* ›. 1. c. 48. *n.* 6. *aliàs* c. 49. *n.* 4. *et* :or, *Henr. Vill. Molf. etc. ap. Barbos. Lopez, Barbat. ac Rebuff. apud Sanch. cc.* Ratio, quia, cùm sit sententia mmunior et probabilior inter theolos, quòd tonsura non sit ordo, ideò nè potest et solet conferri privatim ıe Pontificalibus, ad quod non requi-.ur licentia Episcopi loci.

757. — « 2. Quando dubium occurrit an ordo sit verè collatus, v. gr. quia materia fuit dubia, iterari potest et debet sub conditione. Quando verò sunt rationes utrinque probabiles pro nullitate, et validitate, ait *Dian.* p. 5. *t.* 3. *r.* 47. *ex Gran.* posse iterari sub conditione; imò debere, si sit episcopalis, vel sacerdotalis: v. g. si sacerdos, vel Episcopus non tetigisset vasa sacra, aut illud instrumentum, in cujus porrectione imprimitur character. Excipit tamen sacerdotem, qui immediatè tetigit patenam, sed non hostiam. Eum verò, qui non tetigit calicem et patenam, dùm forma proferebatur, sed paulò post, posse quidem ad majorem animi sui quietem sub conditione iterùm ordinari, non tamen esse necessarium docet *Lugo resolut. mor. lib.* 1. *p.* 33. Rectè autem notat *Dian. l. c.* etiamsi quis timeat, ne invalidè ordinatus sit, aut non recordetur, se tetigisse sacra vasa, aut se non tetigisse imaginetur, non illico iterandum esse ordinem, cùm sola oblivio, vel timor non sufficiat ad prudens ac rationabili dubium, vel probabilitatem.

758. — Quæritur, quomodo supplendi int defectus commissi in ordinatione? Distinguendum: Si defectus est circa accidentalia, nempe si defuerit unctio manuum presbyteri initiandi, tunc quamprimum supplêri debet ab eodem Episcopo, si fieri potest: ita *Sanch. Cons. lib.* 7 *c.* 1. *dub.* 13. *n.* 4. *Elbel n.* 28. *Croix n.* 2200. *et* 2201. *ac Salm. de Ord. c.* 2. *p. n.* 25. *cum Soto, Trull. et Aversa.* Aliâ taliter ordinatus, si non curaret hujusmodi defectum supplêri, vel ante suppletionem in ordine suscepto ministraret, peccaret graviter; non verò incurreret irregularitatem, ut rectè advertunt *Salm. de Ord. c.* 2. *p.* 2. *n.* 25. *in fin. et Sanch. n.* 5. *cum Sylv. Soto, Tamb. Ang. et Arm.* quia est irregularis qui ministrat in ordine quem non habet: sed hic verè ordinem habet. An autem qui ministraret ante suppletionem, quæ fieri deberet, alicujus defectûs dubiè essentialis circa valorem ordinationis incurreret irregularitatem? Videtur negandum; nam qui est dubiè ordinatus, non potest dici absolutè non ordinatus. Notandum autem hìc 1. cum *Salm. ibid. num.* 26. *Sanch. Soto,* hoc non intelligi quando defectus esset in re levi, sed tantum in gravi, nempe si defuisset unctio manuum, aut etiam addunt *Salm. ibid.* citantes *Sanch.*, si presbyterandus non protulisset verba consecrationis cum Episcopo, sed hoc non dicit *Sanch.* imò *l. c. n.* 5. tantùm dicit, quòd si initiandus non dixerit Canonem, talis cæremonia non esset repetenda. Notandum 2. cum *Croix n.* 2200. *et Aversa,* quòd si defectus fuerit occultus, occultè supplendus est, ad vitandum scandalum, et turbationem aliorum.

Si verò defectus est circa essentialia, nempe circa materiam, et formam, tantò magis est supplendus. Sed hic quæres, an totum sacramentum sit tunc supplendum? Resp. I. Si sacramentum constet duplici materià et formâ, ut in ordinatione sacerdotii (juxta probabilem plurium sententiam), nempe calice cum vino, ac patena cum hostia, atque impositione manuum; tunc si defectus est in parte antecedenti, nimirùm in traditione calicis et patenæ, utique totum sacramentum est iterandum, quia potestas supra corpus Christi mysticum fundatur in potestate suprà corpus Christi reale; secùs verò, si defectus est in parte posteriori, quia potestas ad corpus Christi verum jam tradita est independenter à

parte subsequenti. Ita *Salmant. ibid. n.* 31. *et Croix n.* 2204. *et alii passim.* Resp. II. Si tantùm pars materiæ fuerit, vel dubitetur an fuerit omissa, in ordinatione sacerdotis, et Episcopi, totum equidem Sacramentum est iterandum; hinc si tradita sit patena cum hostia, et calix sine vino, ordinatio tota repeti debet, tradendo utramque materiam ut dicunt *Elbel, n.* 28. *et Croix n.* 2005. *cum Aversa, et aliis pluribus*; sic omninò tenendum juxta dicta *n.* 750. Dicunt autem *Salm. de Ord. c.* 2. *p.* 2. *n.* 32. hoc quidem tenendum in ordinatione presbyteratûs, et Episcopatûs, non autem aliorum ordinum; quia in eis, si adest probabilitas pro valore ordinis suscepti, non requiritur supplêri defectum, cùm in sacerdotio postea suscipiendo omnis illorum potestas recipiatur. Sed hoc non admittendum saltem pro ordine diaconatûs: nam in *cap. Presbyter, de sacrament. non iterand.* loquens Pontifex de ordinatione diaconorum, dicit quòd si impositio manuum sit omissa, omninò sit repetenda; etsi probabile sit solam traditionem libri esse de essentia.

759. — An autem hujusmodi defectus, tam essentiales, quàm accidentales, debeant supplêri tempore designato ad collationem ordinum? *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 79. *cum Granad. etc.* dicunt posse supplêri quocumque anni tempore. Communiùs verò affirmant *Croix n.* 2200. *et Sanch. l. c. n.* 7 *cum Innoc. Panorm. et Arm. ex cit. c. Prebyter,* ubi, cùm fiat sermo de impositione manùs in ordinatione presbyteri, vel diaconi, sic dicitur: *Quod si omissum fuerit, non est aliquatenùs iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi ordines conferendos cautè supplendum, quod per errorem extitit prætermissum.* Mihi autem videtur sic distinguendum: si defectus sit circa valorem sacramenti, tunc supplendus est tempore ab Ecclesia statuto, ut censet secunda sententia, et hoc videtur non posse negari ex textu mox allato. Secùs verò dicendum, si esset defectus accidentalis. Probabiliter verò dicit *Tamb. l.* 7. *c.* 5. § 2. *num.* 13. *cum Gran. et Quintanad. et Croix d. n.* 2200. *cum Aversa, et Gob. et aliis universim,* ut asserit, quòd si ob solum dubium iteretur ordo sub conditione, vel cæremonia aliqua, poterit iterari quovis die, et à quovis Episcopo; eodemque die poterunt simul conferri ordines tam majores quàm minores, adhibiti solemnitatibus probabiliter nece ad valorem.

760. — « Resp. 4. Episcopu » potest ordinare, nisi subditos, » tione originis (si scilicet in eju » cesi sint nati), vel ratione do » ex voluntate istic perpetuò hab » vel ratione beneficii in sua c » existentis. *Dian. p.* 8. *t.* 2. » *Laym. Præp. etc. commun.* » (*Vel ratione familiaritatis seu famula Trid. sess.* 23. *c.* 9. *de quo vide a n.* 780. *Ordinans autem non subditi licentia sui Ordinarii, suspenditur num à collatione ordinum, ut hab c. Nullus, et cap. Eos qui, de temp. in* 6.) « Quocumque autem horun » dorum sint subditi, licitè eos » nat, ut habetur in c. *Cum nul* » *tempore ordin. in* 6., et ex co » *Henriq. Less. lib.* 2. *cap.* 34. *d*

761. — Notandum autem est Trid. *sess.* 23. *can.* 7., definitum solos Episcopos esse ordinarios menti ordinis ministros: Ep verò tantum electus et confir licèt possit præbêre licentiam su ut ab alio Episcopo ordinentur, tamen ordinare, nisi sit etiam cratus; Episcopus autem conse etiamsi sit degradatus, et Episco renuntiaverit, validè ordinare est commune cum *D. Th. Suppl ar.* 2. *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 1. *n.* *et* 15. Sed hic plura sunt discut

762. — Quær. I an Pontifex præbêre simplici sacerdoti facu ad conferendos ordines? Disti quòd tonsura, et ordines min quolibet sacerdote conferri poss commissione Pontificis, est con cum *S. Th. Soto, Sanch. Vide Salm n.* 19. Negant tamen hanc comm de presbyteratu, tanquam de m rio excellentissimo, qui à solo pr Ecclesiæ supremam facultatem bente, prout est Episcopus, debe pertiri. Ita *S. Th. d. q.* 38. *ar. Palaus, Aversa, Nugn. et Granac Salmant. ibid. n.* 25. *contra Esc* 228. *cum Innoc. IV. Vasq. Angl. etc.,* qui dicunt nihil obstare, Papa possit simplici sacerdoti fa tem tribuere ordinandi etiam dotes; et probante ex Concilio An *can.* 10. ubi postquam dictun chorepiscopos posse ordinare s conos, statim additur: *Nec presby*

). *neque diaconum audeant ordinare ter conscientiam Episcopi*, id est ipso orante ; ergò poterant ipso sciente consentiente. Dicunt autem chorepiscopos esse simplices sacerdotes, in consentiunt *Morinus, et Thomassi-, apud Tour. n. Præl. theol. de ord. st.* 6. *art.* 1. *de chorepisc. v. Una.* rectè respondent idem. *Tourn. ibid. ac. p.* 4. *num.* 3. *et Pal. p.* 14. *num. cum Bellarm. Conc. et Laym.* chorepiscopos fuisse verè Episcopos, sed raganeos, qui non poterant, ordine sine consensu Episcopi civitatis: probant ex eodem concilio Antioch. *an.* 10. relato à *Tournely loc. cit.* ubi e verba suprà relata, dicitur: *Qui repiscopi nominantur, quamvis ut Epipi consecrati sint, etc.*

uæstio igitur est de diaconatu, et diaconatu. Alii affirmant, ut *Croix* 2212. *Holz. n.* 85. *v. Dicas* 3. *cum sq. Tann. Henno, et Herinc., Ronc.* 125. *c.* 2. *q.* 1. *cum Diana, Pal. p. n.* 10. *cum Victor et Major et Escob.* 225. *cum Rodr. Trull. Hurt. Gab. ersa, Ang. etc.*, et probant ex into concesso Abbatibus Cisterciensis, *ad Innocent. VIII.* an 1489, cujus lam testantur observasse *Victor. q. et Rodr. apud Frassen.* qui refert ba bullæ, nimirùm : *Ne monachi pro cipiendis subdiaconâtus et diaconatùs inibus extra claustrum discurrere antur, tibi et successoribus, ut Reiosis subdiaconatùs, et diaconatùs ores conferre possitis, auctoritate apolicâ indulgemus.* Alii verò negant, ut t. *Bell. Gon. etc. cum S. Th.* qui exessè docet 3. *part. q.* 3. *art.* 1. *ad* 5. pam non posse committere simplici cerdoti, ut majores ordines conferat. ii demùm probabiliter cum *Salm. de d. c.* 4. *p.* 1. *num.* 28. *Led. Gran. ers. Suar etc.* negant de diaconatu jus ministerium est immediatè ad rpus Christi tangendum, illud fideius distribuendo; affirmant verò de bdiaconatu, quia ejus munus non bet relationem tam immediatam ad risti corpus. Neque huic obstare cunt *Salm.* doctrinam *D. Thomæ* ; nam t ajunt) S. Doctor tantùm ibi exclusit dines majores, qui semper in Ecesia pro sacris habiti sunt, ut infertur verbis ipsius Angelici, qui loquitur ordinibus, qui habent immediatam lationem ad corpus Christi ; sed otum est (ut ostendit *Tourn. loc. cit. quæst.* 6. *art.* 4. utque diximus *l.* 4. *n.* 831.) quod ordo subdiaconatus non fuerit computatus inter sacros, nisi sæculo XI. ab *Urbano II.* ut habetur in *cap. A multis, de ætate, et qualit. præfic.* neque subdiaconatus immediatam habet relationem ad corpus Christi, ut loquitur *D. Thomas*; soli enim sacerdotes possunt Eucharistiam conficere, soli diaconi eam deferre, aut ministrare. De indulto autem concesso Cisterciensibus conferendi etiam diaconatum, dubitant *Salm. n.* 29., cum pluribus aliis; vel censendum dicunt, in hoc Papam secutum fuisse probabilem opinionem eorum qui dicunt, in hoc benè posse Pontifices dispensare.

763. — Quær. 2. An abbates possint conferre tonsuram et ordines minores aliis, quàm sibi subditis Regularibus ? Olim benè poterant ex privilegio eis concesso in VII. Synodo, ut habetur in *cap. Quoniam, dist.* 69. Attamen Trid. *sess.* 23. c. 10. sic sancivit : *Abbatibus... non liceat in posterùm... cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores ordines conferre.., non obstantibus quibusvis privilegiis..., consuetudinibus, etc.* Hoc tamen decreto non obstante, dicunt *Escob. n.* 210. *Sanch. Con. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 19. *n.* 20. *cum Cov. Archid. Felin. etc. ac Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 2. *n.* 35. *cum Molf. Leand. et Aversa* probabilissimum esse, abbates (saltem primates qui episcopalem habent jurisdictionem, ut limitant iidem *Sanch. n.* 23. *et Salm. l. c. cum Molf. Aversa, etc. contra alios*, qui cum *Escob.* omnibus abbatibus id concedunt) posse etiam hodie ordines minores conferre non solum sibi subditis sed adhuc sæcularibus, qui litteras dimissoriales à suis Prælatis acceperint. Admittunt verò *Salm. ibid. num.* 38. *cum Laym. Azor, Tamb. Leand. etc.* quòd abbates mitrati, et ab Episcopo benedicti, vel potestatem habentes Pontificalia exercendi, ut ait *Philib. ap. Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 2. *n.* 32. possint ordinare sæculares sibi subditos, vel alios habentes litteras dimissorias à suis prælatis ; quia in ratione licentiæ suorum prælatorum jam fiunt subditi prædictorum abbatum. Et sic testantur pluries decisum fuisse à S. C. *Barbosa, Diana et alii ap. Salm. ibid. n.* 38 *in fin.* Sed omnes istæ opiniones hodie non sunt ampliùs probabiles, dum in decreto Sacr. Congr. Conc.

edito 17 Januar. ann. 1642. (quod referunt in extensum *Croix n.* 2190. *et Fagn. in c. Aqua, de consecr. Eccl. à n.* 8. *ad* 19. et de quo etiam mentionem facit *Bened. XIV. de Synod. l.* 2. *c.* 11. *n.* 12.) approbante *Urbano. VIII.* et inviolabiliter observari jubentes, statutum fuit, reprobatâ omni contrariâ opinione, abbates Benedictinos congr. Cassinensis, seu alterius congregationis, vel ordinis, aut instituti, habentes etiam jura episcopalia, et facultatem ordines minores conferendi, non posse ordinare, præter suos subditos regulares, alios sive regulares, sive sæculares, etiam habentes dimissorias à suis Ordinariis. Et ibi imponitur suspensio tam ordinantibus, quàm concedentibus dimissorias, si aliter egerint. Item hic notandum, quòd eadem S. C. die 17. *Decemb.* 1718. (ut refert idem *Bened. XIV n.* 15.) declaravit in quadam causa abbatis S. Ruffilii, quòd etiamsi constaret de territorio separato, in quo prædictus abbas habebat jurisdictionem quasi episcopalem, non posset concedere litteras dimissorias suis subditis, eò quòd obstabat Trident. *sess.* 23. *c.* 10. ubi dictum fuit: *Nec ipsi abbates, et alii exempti, aut collegia vel capitula quæcumque etiam ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias... clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed harum... ordinatio ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existant, pertineat.* Sunt tamen excipiendi (ut advertit præfatus *Benedict. XIV. n.* 16.) aliqui abbates, qui ex privilegio speciali post Tridentinum obtento possunt suis subditis sæcularibus litteras dimissorias concedere, ut sunt abbas Cassinensis ex privilegio *Sixti V.* et abbas Cavensis ex privilegio *Pauli V.* et alii qui sunt adnotati in Cancellaria Cardinalis Urbis vicarii.

An autem abbates, non existentes in aliena diœcesi, sed habentes propriam et omnem jurisdictionem episcopalem, possint dare dimissorias suis subditis sæcularibus? Affirmant ap. *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 2234. *Aversa cum Molfes.* qui affert declarationem S. C. et *Marchin.* qui affert decisionem Rotæ. Sed *P. Zacharia ibid.* refert oppositum sancitum fuisse aliàs tam à S. C. quàm à S. Rota. Cæterùm abbates qui possunt ordines minores conferre ex privilegio, benè etiam possunt dare dimissorias, ut de mandato *Clement. VIII.* censuit S. C. *ap. eumd. Croix l. c. n*

764. Hic dubitatur 1. An abb possunt suos subditos regula professos ordinare, possint etia nare novitios suos? Negant *num.* 14. *et Barbosa, Sayr. Ro apud Escob. n.* 211. quia nov possunt dici propriè regulares diti, dùm ad sæculum libere redire. Sed probabiliùs affirman *c.* 9. *n.* 2. *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 1(*Escob. num.* 213. *cum Suar. et* S *Ord. c.* 4. *p.* 2. *n.* 39. *cum L Pelliz.* et probabile putat *Croi* 2199. quia nomine Regulariun vorabilibus veniunt etiam nov

765. — An autem tales nov beant ordinari ab Episcopo lo tiatûs, an verò originis, aut do *Suarez, et Henr. ap. Croix n.* 2 nent ordinandos esse ab Episc ginis, vel domicilii. Sed *Sanch* 4. *c.* 39. *num.* 20. *Pal. p.* 11. *Delbene dub.* 3. *sect.* 8. *n.* 7. et ide *Fagnan. cum aliis in c. Cum inte sent. et re jud. n.* 8. censent be ordinari ab Episcopo loci, ubi e tiatus, quia novitii ibi degen habent animum ibi perpetuò di. Utraque sententia est pr ut rectè dicunt *Croix. l. c. et Ma p.* 242. Modò (omninò addendu novitius per notabile tempus ja serit in novitiatu, et juramentu stet ibi (quantùm in se est) p manendi, juxta dicenda *n.* 770

766. — Dubit. 2. An abbate nantes non subditos validè or Negant *Suar. Aversa cum Croix* Sed veriùs affirmant *Sanch. Pell. etc. cum. Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 2 quia talis facultas jam invenitu tibus concessa in corpore juris *Quoniam, dist.* 69. Concilium Trident. et decretum S. C. supr tum videntur interdixisse tantù citium talis facultatis; qua de re tes illicitè ordinant, sed non i Et sic (ut refert *Bened. XIV. de l.* 2. *c.* 11. *n.* 13.) declaratum f C. die 23 Nov. 1641. et confir die 16 Martii 1726. ubi dictu hujusmodi ordinatos ab ab privilegium habentibus, indigê tùm absolutione et rehabilitat Sede apostolica, sed non reordin tanquam validè ordinatos. Idq gis patet ex decreto approba suprà ab *Urb. VIII.* ubi im

ɪensio ordinatis ab hujusmodi abbus, ergò ipsi jam habentur pro ʟè ordinatis.

;7. — Notandum II. probabile esse istrum conferentem in mortali or- ɛs minores non peccare mortaliter, ndoquidem satis probabile est, d tales ordines non sint sacraıta juxta dicta *n.* 736. Certum ıutem, quòd tam conferens (etiam nes minores) innodatus aliquà ·urâ, graviter peccabit, et incur- irregularitatem exercens actum nationis, quàm suscipiens cum ıura pariter peccabit, et incurret ensionem ab ordine suscepto. ? *Salm. de ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 71.

;8. — Notandum III. Regulares ex *Cum Nullus*, §. *fin. de temp. ord. in* ebêre suscipere ordines ab Episcoin cujus diœcesi est monasterium, tunc commorantur. Et quamvis *'ius V.* concesserit privilegium Relis, ut possent ordinari ab alio, n ab Episcopo loci, ubi degunt; mem (ut refert *Conc. p.* 35. *n.* 10.) *jorius XV* hoc privilegium revoca- hancque revocationem confirma- *Clemens VIII* et *Benedictus XIII.* in a, *In suprema,* edita 23 Septembris ɾ. et novissimè *N. P. Benedictus* in bulla quæ incipit, *Impositi no-* an. 1747 Item notandum, quòd S. ut refert *Ronc. cap.* 2. *quæst.* 3.) de ·dato *Clementis VIII.* edidit decre-, ubi declaratum fuit, quòd, si ille ɜcopus non habeat ordinationem, : superior poterit subditis dimisso- dare ad quemcumque alium Epi- ıum: præcipitur tamen ibi Re- ıribus, ne ex industria differant nationes suorum subditorum in empus, quo Episcopus diœcesanus est habiturus ordinationem, vel ıturus est, contrà id quod ait *ap. Croix n.* 2193. Et præcipi- observantia hujus decreti sub ıa privationis vocis, et officii. Hæc ııa confirmavit *Bened. XIV* in : citata bulla, et insuper statuit, d si Episcopus diœcesanus fuerit :ns, vel non habuerit ordinationem, possit religiosus ab alio ordinari, ostendat attestationem vicarii ge- ılis, cancellarii, aut secretarii ejus- ı Episcopi; alià tam ordinans, m sic ordinatus incurrunt censuras ɪœnas quas incurrunt qui ab ali- Episcopo ordinantur sine dimissoriis. Item statuit, quòd talis Regularis examinari debet ab Episcopo ordinante. Item quòd privilegia alicujus ordinis, ut ejus Religiosi ordinentur à quocumque Episcopo, debeant esse nominatim, non verò per communicationem. Item quòd Regulares nequeant aliò discedere, ut ordinentur, et postea redire ad pristinum domicilium ad hoc, ut examinentur ab Episcopo loci. Dicit autem *Ronc. cum Fag. et Passer* quòd si monasterium sit in loco nullius diœcesis, possit ejus religiosi ordinari ab Episcopo viciniore. Omnes autem Regulares exempti à prælatis suis dimissorias accipiunt. *Vide dicenda n.* 790.

769. — Notandum IV Ad licitè ordines suscipiendos requiritur ex *Trid. sess.* 23. *c.* 3. *et* 8. ut initiandus (etiam primâ tonsurâ, ut DD. communiter intelligant, cum *Salm. de ord. c.* 4. *p.* 3. *n.* 43.) ordinetur à proprio Episcopo, vel ab alieno, sed de ejus licentia. Sin autem, ipse peccat graviter, et suspenditur ab exercitio ordinis suscepti, donec proprius Episcopus voluerit; et ordinans incurrit snspensionem à collatione ordinum per annum: et interim, si suspensio sit notoria, sive de facto, sive de jure, sui subditi clerici (non autem laici) possunt ordinari sine ejus licentia *ab Episcopis vicinis*, ut expressum habetur in *c.* 2. *de Temp. ord. in* 6.

770. — Hic autem maximè advertere oportet ea, quæ statuuntur super hac materia in bulla *Speculatores*, edita an. 1694. ab *Innoc. XII.* quam in extensum affert *Croix n.* 2165. et sunt sequentia:

I. Non sufficit, quod quis statim ab aliquo Episcopo beneficium sit accepturus, ut ab eo ordinari possit, vel primam tonsuram accipere.

II. Initiatus tonsurâ, vel minoribus à proprio Episcopo, non potest ulteriùs ordinari ab alio titulo beneficii, nisi exhibitis priùs litteris testimonialibus Episcopi tam originis, quàm domicilii super suis natalibus, ætate, et moribus.

III. Nulli Episcopo etsi Cardinali liceat externum, sibi non subditum ratione originis, vel domicilii, ad clericalem tonsuram promovère prætextu cujusvis beneficii ecclesiastici ei statim conferendi, seu ad quod à patronis præsentatus, seu nominatus fuerit. Præterea, ut quis possit ordinari titulo

beneficii ab Episcopo non proprio, requiritur, ut beneficium actu possideatur, et de se sufficiat ad congruam sustentationem sine supplemento patrimonii. Quare non benè *Salm. de ord. c.* 4. *p.* 3. *n.* 51. *cum aliis* dicunt sufficere beneficium etiam tenue pro titulo ad suscipiendos ordines. Quamvis (ut rectè notat *Croix n.* 2177. *cum Bon. Barbos. et communi, contra Less. etc.*), quoad alios effectus, sufficiat quodcumque tenue beneficium, ut quis subditus fiat. Unde autem desumatur congruitas beneficii quoad effectum ordinationis, *vide dicenda n.* 815. *v. Not.* 1.

IV. Qui fortuitò nascitur alicubi, debet ordinari ab Episcopo loci, ubi pater natus est (nisi pater postea ibidem, ubi natus est initiandus, contraxerit domicilium). Debet tamen obtinêre litteras testimoniales, si illic, ubi natus est, tandiù moratus sit ut ibi poterit contrahere impedimentum. Sicut pariter indiget testimonialibus Episcopi originis, qui in loco suæ originis similiter impedimentum contrahere potuerit.

V. Ille tantum censendus est subditus ratione domicilii, qui aliquò venit animo perpetuò ibi manendi, et hunc animum probet vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domùs cum asportatione majoris partis bonorum, manenda simul ibi per aliquod notabile tempus; debetque jurare se hunc animum tunc habêre.

VI. Ut episcopus possit aliquem ordinare titulo familiaritatis, oportet ut per triennium eum aluerit secum in suo actuali servitio, eidemque intra mensem conferat beneficium sufficiens ad congruam sustentationem, cum testimonialibus Episcopi originis, et domicilii.

VII. Episcopus originis, sive domicilii potest à suis subditis, etiam cum sua dimissoria ab alieno Episcopo ordinatis, petere ut intra aliquod tempus exhibeant ordinum susceptorum testimoniales, in quibus inseratur observata esse, quæ in hac bulla præscribuntur; aliàs potest eos suspendere ab exercitio suscepti ordinis.

771. — « 1. Qui in una diœcesi est » natus, in altera habet domicilium, » in tertia beneficium, à quovis trium » illorum Episcoporum potest ordines, » vel dimissorias accipere. *Præp. qu.* 1. » *d.* 14. *Laym. l.* 5. *t.* 9. *Dian. p.* 8. *t.* » 2. *r.* 8. *et* 9. ubi cum *Aversa, et aliis* » 3 *contra Barb.* dicit, etsi ab » eorum acceperit ordinem u » posse alterum ab alio accipe (*Vide dicta n. præced. v. II.*)

772. — « 2. Potest quis ordina » originarius, ubi ipse, vel pater » est natus. *Barb. Zerol. Aversa, e* » *novem cum Dian. p.* 8. *t.* 2. *r* » Non tamen ordinari ab Episcop » cujus diœcesi natus est fortuit » g. quia mater ibi itineris, vel n » tiorum causâ degebat, quia non » trahit ibi jus originis, sed ubi pa » tes domicilium habent: ibi » natus esse censetur. *Sanch. et* » *octo, cum Dian. p.* 8. *t.* 2. *r.* 11. » *tra Hurtad.* (*Vide n. præc. v. IV.*)

773. — « 3. Qui in diversis E » patibus habet duo domicilia, in » bus æqualiter, et si non mathem » habitat, potest ab utriuslibet » Episcopo ordinari, quia utriqu » subditus ratione domicilii. *Pr* » *loc. cit. Sanch. Aversa, etc. cum* » *p.* 8. *t.* 2. *r.* 10. Ejus tamen filiu » illo tantùm, in cujus diœcesi es » tus. Quòd si fortuitò extra utri » diœcesim sit natus, ab utrovis p » ordinari; quia uterque censetur » Episcopus originis, cùm non sit » tior ratio de uno, quàm de alio. » *Dian. l. c.* Natus autem ex for » tione, matris potiùs, quam patri » micilium sequitur. *Præp. Dian.* » *r* 18.

774. — Potest quis ordinari ab copo beneficii, licet beneficium sit plex, modò sit perpetuum, et im dus illud jam possideat. Et idem di de habente commendam perpet quæ transeat in titulum. *Ita S Trull. Av. Phil. etc. cum Salm. de c.* 4. *p.* 3. *n.* 51. *comm.* Dicunt *T de Ord. c.* 8. *n.* 21. *cum Dian. et ac Salm. cit. n.* 51. cum iisdem au bus, quòd sufficiat beneficium e tenue: sed hoc expressè reprobat d. bulla *Speculatores n.* 770. *ad v.* ex quâ requiritur beneficium suffi ad sustentationem de se, sine su mento patrimonii, *vide apud Croi* 2168. Et hîc notandum cum *Croi* 2178. non sufficere titulum servitii sæ, vel Ecclesiæ, aut missarum; reverà hæc non sunt beneficia. An tem ex beneficio detrahenda sint o missarum; S. C. (ut refert *Bened. Notif.* 25. *n.* 6.) die 17 Jul. an. respondit, id relinquendum arbitr

ascientiæ Episcopi. Nota verò, quod nostro regno beneficium, ut quis ssit cum eo ordınari, debeat ascenre, detractis oneribus, saltem ad meetatem taxæ statutæ pro patrimonio. *de infrà n.* 830.

775. — Sed dubit. 1. an Episcopus neficii possit dispensare in interstitiis m aliquo, eodem modo quo posset pensare cum eo Episcopus domicilii? gant *Nav. et alii*; sed veriùs affirmt *Barb. alleg.* 4. *n.* 54. *et Salm. ibid.* 53. *cum Garc. et Trull.* quia, cùm is ordinandus jam fiat subditus Episoi beneficii quoad ordines, fit etiam oditus quoad omnia concernentia lines: modo, intelligendum, accedat cessitas vel utilitas (respectivè ad linem qui confertur) Ecclesiæ, qui linandus adscribitur, juxta dicenda 795.

776. — Dubit. 2. an ritè Episcopus linet aliquem, cui ideò contulit beicium, ut possit eum ordinare? Net *Quaranta, Barb. etc. apud Salm. de l.* c. 4. *p.* 3. *num.* 54. quia talis colio esset in fraudem. At valde probae est, quòd possit, ut tenent *Tamb. Sacr. Ord. c.* 8. *n.* 21. *cum Leandr. rd. Dian. et aliis*; et huic sententiæ ent *Salm. cit. n.* 54. *cum Trull.* Ratio, ia nullo modo laudat legem qui uti' jure suo, ex Reg. juris in 6. *Non setur dolo facere, qui utitur jure suo.* betur autem in c. *Cum nullus, de p. ord.* quòd indistinctè concessum Episcopis ordinare alienos ratione neficii.

777. — « 4. Qui plura habet in diveris diocesibus beneficia, potest à quoibet illorum Episcoporum ordinari, *Garc. Præp. l. c. etc. Dian. p.* 8. *t.* 2. ' 25. » (*Idem dicunt Salm. ibid. n.* 45. *n Pal. Trull. etc. In expositis autem ctatur locus, in quo expositi sunt. lm. ib. n.* 47.)

« 5. Studiosi qui in Universitate haitant, etiam ultra decennium, animo edeundi in patriam, non contrahunt bi domicilium, atque adeò ab ejus oei Episcopo ordinari non possunt. mò si isthic ducant uxorem, nec filii orum; sicut enim is non dicitur Episcopus domicilii respectu patris; ta ut nec Episcopus originis respectu prolis, quæ nata fingitur in domicilio patris. *Dian. p.* 8. *t.* 2. *r.* 15. *et* 17.

778. — Notandum I. quòd, licèt ad os effectus, etiam ad suscipienda sacramenta, ut domicilium acquiratur, sufficiat, quòd quis incipiat alicubi habitare animo ibi perpetuò manendi; ad effectum tamen suscipiendi ordines, ultra prædictum animum requiruntur alis in bulla *Speculatores* enumerata *d. n.* 770. *v.* V et præcipuè juramentum de ipso animo perpetuò ibi manendi.

Notandum insuper, quòd, ut quis ordinari possit ratione domicilii, requiratur, ut præstet juramentum de domicilio ibi contracto, ex decl. S. C. quam refert *P. Zachar. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2176. Adhuc autem filius familias vivens seorsùm à patre potest domicilium acquirere, ex *l. Placet,* et *l. Non utique, B. Ad Munif.* Idemque decrevit S. C. (ut testatur *P Zachar. n.* 2180.) de infante seu impubere. Benè tamen advertunt *Sanch. de matr. l.* 3. *q.* 23. *n.* 1. *et.* 2. *Bonac. p.* 4. *n.* 11. *et* 12. *Pal. p.* 15. *et Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 3. *n.* 48. *cum Aversa, Trull. Dic., et Philib.*, quòd si quis post domicilium contractum habeat animum aliò se transferendi, benè posset ordinari ab Episcopo loci in quo commoratur: ad domicilium enim perdendum, non solùm requiritur animus discedendi ab illo, sed etiam actualis recessus; ut patet ex pluribus declar. Sacr. Congr. ut refert *P. Zachar. apud Croix l.* 6. *c.* 2. *n. cit.* 2176.

779. — Notandum 2. quòd barones, eorumque filii gaudeant domicilio suorum feudorum, etsi ibi non habitent, ac propterea ordinari possunt ab illorum Episcopo. Ita *Barb. Avers. apud Croix n.* 2180. Idem dicunt *Salm. ibid. n.* 50. *circa med. cum Sanch. Trull. Gob. Barb. Rebuff. apud Croix ibid.* de senatoribus, et officialibus perpetuis alicujus loci, eorumque filiis; sed meritò hæc ait *Croix ibid.* non esse conformia intentioni bullæ *Speculatores* relatæ, ubi, ut vidimus, requiritur, ut ordinandus ratione domicilii per notabile tempus ibi permanserit, et habeat animum, ac juret ibi perpetuò manendi.

780. — Fit etiam aliquis subditus Episcopi quoad ordines suscipiendos ratione *familiaritatis*, seu famulatûs: modò (ut sancivit *Trid. sess.* 23. *c.* 9.) *per triennium secùm fuerit commoratus, et beneficium, quacumque fraude cessante, statim reipsà illi conferatur.* Putat hic *Vasq.* sufficere, si Episcopus animum habeat conferendi beneficium quamprimùm vacaturum; sed communiter dicunt *Avers. Phil. aliique cum Salm.*

ibid. n. 55. beneficium debêre esse jam vacans; licèt ante ordinationem non conferatur, ut *Sanch. Led. cum Salm. ibid. n.* 56. Per relatam tamen bullam *Speculatores* sufficit, si beneficium conferatur intra mensem. *Vide num.* 770. ad *v.* VI. Declaravit autem S. C. non posse Episcopum titulo familiaritatis aliquem ordinare, etiamsi det ei pensionem, aut patrimonium. *Vide P. Zachar. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2174. Nomine autem *familiarum* intelliguntur omnes, qui Episcopo famulantur, et vivunt ejus expensis, etsi in ejus ædibus non habitent modò degant in loco, ubi est Episcopus, vel propè; secùs si distent per decem leucas, ut dicunt aliqui; vel duas dietas juxta alios apud *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 3. *n.* 56. *in fin.*

Dicit autem *Barb. de offic. Episc. alleg.* 5. *n.* 12. *et* 17. *cum Garc. et Armendar.* qui hoc referunt decisum à S. C (*contra Escob. n.* 450. qui citat pro se *Marchin. et Leand.*) Episcopum posse ordinare suum familiarem triennalem etiam ad titulum patrimonii, vel pensionis pro necessitate vel utilitate Ecclesiæ, cui ille est adscribendus; imò *Vasq. et Gabr.* censent posse eum ordinare etiamsi non habeat patrimonium; sed hanc opinionem *Barb. ibid.* meritò falsam vocat. Præterea, *Renzi de Ord. c.* 1. *sect.* 3. *q.* 13. *et Barb. n.* 8. *cum Garc. Riccio et Molf.* (qui etiam decisum à S. C. asserunt) sufficere ajunt triennium adhuc incœptum antequam fuisset Episcopus. Advertunt tamen communiter *Renzi l. c. cum Pal. Tamb. Marchin. et Leand. ac Barb. n.* 9. *cum Molf. et aliis*, tempus triennale debêre esse continuum; hoc verò intelligendum moraliter, unde censet *Renzi ib.* non interrumpi triennium, si familiaris per aliquod tempus aliò discedat: idque probat ex *c. fin. de verb. de sign. n.* 6., ubi interrogatus Papa, quis veniret nomine clericorum suorum, respondit, venire clericos familiares continuò domesticos commensales, etiamsi aliquando pro suis negotiis abesse contingat. Item advertunt *Renzi q.* 12. *Sanch. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 27. *n.* 3. *et Barb. n.* 14. *cum Nav. Sayr. Ugol. et aliis pluribus*, non posse Episcopum dispensare super interstitiis cum familiari ordinando ad titulum beneficii statim conferendi, quia hic nondum est subditus, et ita refert decisum à S. C. *Garcia ap. Renzi l. c.* Bene tamen poterit dispensare post collatum beneficium, quia ratione beneficii collati jam fit subditus, ut dicunt *Piasec. et Campanile apud Barb. n.* 15., et pariter id à S. C. decisum refert *Pitton. de Episc. n.* 292., die 56 Maji 1594. Sed intelligendum (ut diximus *n.* 775.), si adsit necessitas vel utilitas Ecclesiæ.

Quæritur, an famuli famulorum Episcopi possint ex hoc eodem titulo ab illo ordinari? Affirmant *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 20. *n.* 24. *Dian. p.* 4. *tr.* 4. *r* 145. *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 3. *n.* 57. *Avers. Henr.* modò absit fraus, nempe, si ad hoc Episcopus permittat familiares suos plures famulos habêre, ut possit eos ordinare; et modò omnes expensis Episcopi alantur, ut advertunt *ibid. Salm. cum Henr.* Ratio quia hi omnes reverà tunc tanquam famuli ipsius Episcopi reputantur.

DUBIUM II.

Quæ requirantur in ordinando.

781. — « Resp. 1. Ad validam ordinationem requiritur et sufficit, ut mas sit baptizatus. *S. Thom. Suppl. qu.* 39. *a.* 1. *Con.* 20. *n.* 10. *Vasq. Fill. t.* 9. *c.* 4. *quæst.* 2.

Unde resolves :

« I. Incapax ordinum est, et quidem jure divino I. Fœmina, *Vasq. Reg. ill. l. c.* » (*Ita S. Th. Suppl. q.* 39. 1. *Salm. de Ord. tr.* 8. *c.* 5. *dub.* 1. 6. *et alii communiter*; *estque de fide efinitum in c. Nova, de pœn. et rem.*) II. Hermaphroditus, in quo sexus fœmineus prævalet *Fill. l. c.* Quod si autem in eo incipiat prævalere post ordinationem validam, non potest validè consecrare, vel absolvere, licèt characterem sacramentalem retineat. *Lug. resp. mor. l.* 1. *d.* 31. III. Non baptizatus. *Ib.*

« Validè ordinatur 1. Perpetuò amentes, cæci, muti, privati manibus, etsi jure naturali sint inhabiles. 2. Irregulares, etsi jure ecclesiastico sint inhabiles, maneantque ab eorum usu suspensi. 3. Pueri in cunis qui tamen ad castitatem non tenebun» tur vi voti, nisi id ratificaverint. » *Tol. Henr. Azor l.* 13. *c.* 14. *Bon. l. c.*

782. — Quær. an validè ordinentur infantes? Negant *Pal. Dur. et Petroc. Sot. ap. Salm. de Ord. c.* 5. *dub.* 2. *n.* 21. Sed verius affirmat *D. Th. Suppl. q.* 39. *a.* 2. ubi docet, quòd omnia sacramenta quæ non requirunt actum proprium suscipientis, sed in eis datur aliqua spiritualis potestas (ut sunt baptismus, confirmatio, et ordo) validè suscipiantur ante usum rationis; imo ordo etiam licitè suscipitur (loquendo de ordinibus minoribus) si adsit necessitas, et spes profectûs. S. Doctorem sequuntur communiter *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 3. *dub.* 32. *n.* 2. *Renzi p.* 344. *q.* 2. *et Salm. ibid. n.* 23. *cum S. Bonav. Scoto, Dom. Soto, Gonet, Vasq. Val. et aliis*; et hoc communi sensu DD. definitum testatur *Ben. XIV.* in bulla *Inter sollicitas*, edita 4 Maji 1745. Idque probat *D. Th.* ex *c. un. de Cler. per salt. prom.* ubi dicitur, quòd si aliquis subdiaconatum receperit ante usum rationis, debet ordinari ante diaconatum, si non constet de illius susceptione, secus si constet. Dicit tamen *ib* idem Angelicus, quòd pueri ante usum rationis non possunt validè suscipere episcopatum.

783. — « Resp. 2. Ut ordo licitè, et » secundùm jura Ecclesiæ ritè sumatur, aut non incurratur censura, re» quiritur in recipiente, præter statum » gratiæ, I. Ut non sit neophytus » (*Qui autem non esset baptizatus certò ordinem non reciperet, ut constat ex Conc. Nicæno can.* 19, *et ex c. Veniens, de presb. non baptiz.*) « vel infamis, vel herma» phroditus, vel irregularis, suspensus, » excommunicatus.

« II. Animus clericandi. *Trident.* » *sess.* 23. *c.* 4. sine quo, si primam » tonsuram, vel ordines minores ac» cipiat, videtur peccare, saltem ve» nialiter (nisi justa causa excuset), » quia fraus est levis; *vide infra l.* 4. (VI) » *c.* 2. *d.* 1. *a.* 3. Similiter venialis in» constantia videtur sine justa causa » statum clericalem deserere. III. Ut » sit confirmatus. *Trid. sess.* 23. *c.* 4. et » quidem secundùm *Bonac. d.* 8. *p.* 5. *n.* » 10. sub mortali : secundùm *Sotum, et* » *Conin.* sub veniali. IV. Litteræ dimis» soriæ, etiam pro prima tonsura, Epi» scopi proprii, sive originis, sive be» neficii, sive domicilii. *Vide Dian.* » *p.* 3. *t.* 4. *r.* 194. V. Examen coram

» Episcopo de scientia necessaria ad » usum cujusque ordinis; nam *Trid.* » *s.* 23. *c.* 4. pro prima tonsura re- » quirit, ut sciant fidei rudimenta, » item legere, et scribere : et de quibus » probabilis sit conjectura, quòd cleri- » catum elegerint non sæcularis judicii » fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem » cultum præstent. Pro minoribus, ut » linguam latinam intelligant. Pro sub- » diaconatu, et diaconatu, cognitio- » nem eorum, quæ ad istos ordines » spectant. Pro sacerdotio tantam » scientiam, ut populum docere pos- » sint necessaria ad salutem, et admi- » nistrare sacramenta. VI. Titulus su- » stentationis, ut beneficii, vel patri- » monii, vel paupertatis, ut in Regu- » laribus. *Trid. sess* 21. *c.* 2. *Vide* » *Bonac.* VII. Ordo inter receptionem » unius et alterius; cujus inversio, v. » g. suscipere diaconatum ante sub- » diaconatum, erit mortale : episcopa- » tus ante sacerdotium erit etiam in- » validus. VIII. Tempus; sic minores » conferuntur quâvis dominicâ, vel » festo quidem tali, quod ex præcepto » Ecclesiæ celebretur etiam in foro, ut » *Sylves. Azor, Barb. etc. communiter* » docent. Ac licèt *Præpos. Fag. Tan.* » *Gavant. etc.* putent sufficere quodvis » festum duplex in Ecclesia, eamque » sententiam *Dian. p.* 3. *t.* 13. *res.* 47. » vocet tutam in praxi, eam tamen ex » Decr. *Urbani VIII.* rejectam esse mo- » net *C. de Lug. l.* 1. *resp. mor. de* 43. » Eosdem autem posse ex recepta Epi- » scoporum consuetudine, etiam feriâ » 6. vespere ante sabbatum, quo omnes » ordines jure conferri possunt, notat » *Dian. p.* 2. *t.* 6. *r.* 18. *ex Henr. Regin.* » *etc.* Majores verò sabbatis quatuor » temporum, et dominicæ passionis, » ac hebdomadæ sanctæ. IX. Interstitia » temporum. Sic majores nonnisi post » annum ab alterius susceptione con- » ferri possunt, ex *Trid. sess.* 23. *c.* 11. » 13. *et* 14. in quo tamen Episcopus ob » necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ » potest dispensare. Eodem tamen die, » non nisi de licentia Papæ, duo or- » dines majores possunt dari ; mino- » res verò omnes, dispensante Episco- » po, possunt dari eodem die, et, » si consuetudo sit, simul cum sub- » diaconatu. *Nav. c.* 25. *Henriq. l.* 10. » *c.* 11. *Vasq. Suar. Sa, v. Ordo. Laym.* » *l.* 5. *t.* 9. *c.* 8. X. Locus, scilicet pro » solemni collatione, Ecclesia; pro pri- » vata, sacellum. XI. Ætas, in qua or- » dinariè Episcopus non potest dis- » pensare; et sic pro prima tonsura et » minoribus requiritur saltem septen- » niam completum, licèt *Quint. t.* 6. » *sect.* 21. *contra Sanch. etc.* putat suf- » ficere inchoatum. Pro acolytho an. » 12. completus, *Fill. t.* 9. *c.* 4. *num.* 28. » Pro subdiaconatu vigesimus secun- » dus, pro diaconatu vigesimus tertius, » pro sacerdotio vigesimus quintus, » omnes incœpti; pro episcopatu tri- » gesimus completus. *Vide Bon. d.* 8. » *q.* 1. *Fill. tr.* 9. *c.* 4. *Laym. l.* 5. *tr* 9. » *c.* 6. *et* 7. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 162. Si » autem dubium sit, an quis ætatem » requisitam habeat, v. g. pro sacer- » dotio an annum 25 ingressus sit, or- » dinari non potest. *Sanch. Laym. Bard.* » *d.* 6. *c.* 11. *p.* 6. §. 2. Peccat autem » tam ordinans, quàm ordinatus, si » ordinetur qui non habet qualitates » requisitas.

784. — Omnia tamen hæc fusiùs discutienda. Ut quis igitur ritè ordines suscipiat, requiritur I. Ut sit viator, quia sacerdos vitâ functus non validè consecraret. Item, ut non sit neophytus, nec infamis, nec hermaphroditus, qui non est capax ordinis, nisi in eo prævaleat sexus masculinus, alias non potest verò appellari homo ; unde nec licitè, nec validè consecraret imò nec licitè, etiamsi sexus masculinus prævaleret, quia esset monstrum, et ideò egeret dispensatione pontificiâ. *Vide Salm. de Ordin. c.* 5. *dub.* 1. *n.* 14. Item requiritur, ut non sit irregularis, suspensus, vel excommunicatus.

Quæritur hìc, an cùm Episcopus ante ordinationem protestatur se non intendere ordinare irregulares, excommunicatos, aut alio modo indignos, utrùm isti irregulares remaneant ordinati? Negat *Molf. ap. Escob. l.* 23. *num.* 198. Affirmant verò communiùs *Cabass. T. J. l.* 3. c. 16 *n.* 15. *Ludov. Bail. et Escob. n.* 200. *cum Nav. Sa, Rodriq. Graff. etc.* quia verba illa dicuntur ad terrorem; quod arguitur ex eo quòd idem Episcopus post hanc protestationem ante ordinationem initiandos absolvit à quacumque communicatione, irregularitate, etc. Sed meliùs docent *N. SS. P. Bened. XIV* in celeberrimo Opere *de sacr. miss. sect.* 2. §. 70. ubi ex decreto S. C. concilii dicit in hoc casu interrogandum esse Episcopum ordinantem de sua intentione, et si ipse

serat suam intentionem protestationi ligasse, ordinationem absolutè iterandam esse; si verò Episcopi intentio t dubia, ordinatio est sub conditione petenda. Et sic pluries S. C. censuisse ciendum refert *P. Zacharia ap. Croix* 6. *p.* 2. *num.* 2231. ubi tamen affert ias oppositas declarationes S. C. quis dixit validam esse ordinationem norumdam ordinatorum cum falsis missoriis, etsi præmissa fuerit prostatio Episcopi excludens voluntam ordinandi eos, qui essent destituti nciliaribus requisitis.

785. — Requiritur II. animus clerindi, ex Trid. *sess.* 23. *c.* 4. Hic dubitatur. 1. an peccet qui suscipit aliuem ordinem sine animo ascendendi l superiores? Certum et commune est on peccare graviter, etiamsi quis suspiat ordines majores, et non intenit suscipere sacerdotium, ut rectè cunt *Laym. de Ord. c.* 7. *sub finem. alm. de Ord. c.* 5. *p.* 3. *n.* 52. *et Escob.* . 304. *et alii passim contra Bannez, Marin. et alios paucos* (*ap. Escob. num.* 303.), ui improbabiliter asserunt esse morle. Imò idem *Escob. n.* 305. *et Pal.* . 8. *n.* 8. *cum Conc. et Bon.* probabilir putant nullum esse peccatum, quia ullo jure præscribitur alicui ad superores ordines ascendere; nisi quis accecet beneficium requirens sacerdotium, el ordinem sacrum, prout sunt beneficia curata, seu ea quibus sunt annexa nera cantandi missam, Evangelium, vel pistolam, ut habetur ex Trid. *sess.* 22. 4. Cæterùm idem concilium *sess.* 23. 4. solùm requirit in ordinando inntionem præstandi Deo fidelem culm. Idque confirmatur ex *cap.* 1. *de iliis presbyter.* ubi dicitur Episcopos osse dispensare cum illegitimo ad iscipiendos ordines minores, non ad ajores; ergò licitum est suscipere num ordinem sine animo ascendendi l superiores. Ratio est, quia quilibet rdo confertur ad hoc, ut ordinatus inerviat Deo, proprium munus exerndo: sufficit igitur munus illud cceptare sine intentione ulteriùs prorediendi. Aliter verò dicendum esset novitio, qui religionem intraret nimo non perseverandi; hic enim fficulter excusari potest à culpa gravi, ropter damna temporalia et incomoda quæ religioni tunc frustrà afferet, et etiam propter scandalum, quod iis novitiis præberet; exemplum enim socii magnam alteri tentationem ingerit.

Dubitatur 2. An peccet clericus, qui initiatus in minoribus uxorem ducit? Per se loquendo certum est non peccare graviter, imò nec etiam leviter, si ob justam causam hoc facit putà ad sedandas inimicitias, aut tentationes carnis, ad subveniendum fœminæ pauperi, etc. aliàs non excusabitur à veniali; ita *Bonac. de matr. q.* 3. *p.* 9. *n.* 2. *Pal. de Ord. p.* 8. *n.* 9. *Escob. n.* 311. *cum Tol. Azor. Val. Aug. Rodr. etc. ac Salm. d. Ord. c.* 5. *p.* 3. *n.* 51. qui dicunt hanc sententiam esse omnium, uno *Cajet.* excepto, qui voluit esse mortale. Dixi *per se loquendo*; nam utrùm graviter peccet, qui certus de sua vocatione ad statum ecclesiasticum, ab ea recidit, ut sæculo fruatur? *Vide dicenda l.* 4. (VI) *n.* 78. ubi dicimus de hoc metuendum, ne fortè existat in malo statu.

Dubit. 3. An peccet qui minores ordines aut primam tonsuram suscipit animo effugiendi forum laicale, et postea redeundi ad sæculum? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Palaus p.* 8. *n.* 7. *et Escob. n.* 308. dicit nullo modo peccare, quia utitur jure suo.

Secunda sententia verò, quam tenent *Salm. ibi. n.* 57. *Led. et Vict. ap. Sanch. de matr. l.* 7. *dist.* 31. *num.* 17. item *Marchin. Molf. Leand. et Trull. ap. Escob. n.* 306. dicit peccare mortaliter, quia in Trident. *sess.* 23. *c.* 4. sic habetur: *Primâ tonsurâ non initientur..., de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Cùm ergò hoc crimen concilium *fraudem* appellet, ideò nequit excusari à gravi culpa cui sic ordinatur, quia graviter defraudat Ecclesiam, abutendo suis sacris ministeriis ad fines temporales.

Tertia sententia demùm, quam tenent *Laym. c.* 7. *n.* 2. *Sanch. l. c. cum Navar. Bon. p. ultim. n.* 10. *cum Val. et Con. Diana p.* 10. *tr.* 16. *r.* 61. *cum Vill. et March.* item *Hurt. Aversa, Nald. Homob. etc. ap. Escob. n.* 307. dicit hunc non peccare mortaliter, quia ex Tridentino tunc intelligitur aliquis fraudem committere, quando suscipit ordines, ut aliquod sæculare judicium jam incœptum effugiat, et hoc quidem erit mortale; alioquin erit tantùm veniale,

ratione deordinatis finis ab Ecclesia intenti. Primam sententiam non satis probabilem puto, tertiam probabilem, secundam verò probabiliorem, quia æquè videtur fraudem committere qui ordinatur, ut effugiat judicium sæculare in casu particulari, quàm qui in genere pro omnibus casibus occurrentibus: quomodo autem peccet qui accipit beneficium animo illud dimittendi, *vide dicenda l.* 4. (VI) *n.* 113. *Qu. I.* ubi dicimus hunc non peccare mortaliter (nisi beneficium habet annexum ordinem sacrum); quia non constat hujusmodi deordinationem esse gravem.

786. — Requiritur III. ut sit confirmatus. An autem id requiratur sub præcepto gravi? Affirmat *Bonac. d.* 8. *p.* 5. *n.* 10. cui consentiunt *Tol. Tan. et Aversa ap. Mazzotta. t.* 3. *p.* 254. quia hic peccaret in re gravi, tùm contra usum Ecclesiæ, tum contra præscriptum Tridentini *sess.* 23. *c.* 4. ubi dicitur: *Primà tonsurâ non initientur qui sacramentum confirmat, non susceperint.* Alii verò, ut *Holzm. n.* 218. *cum Tamb. etc.*, censent hoc non esse de præcepto, sed de consilio. Alii tandem communiter, ut *Suar. t.* 3. *d.* 38. *sect.* 1. *Navar. c.* 22. *n.* 9. *Laym. tr.* 3. *c.* 5. *q.* 4. *Pal. de confirm. p.* 8. *n.* 6. *Mazzott. l. c. Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 73. *cum Vict. et Philib. ac Barb. de pot. Ep. alleg.* 2. *n.* 15. *cum Azor, Val. Reg. Molf. Vivald. etc.*, probabiliùs dicunt confirmationem non requiri sub obligatione gravi, sed requiri quidem sub levi; quia, licèt verba Tridentini potiùs indicent decentiam, quàm præceptum, tamen in hoc contraire non excusatur à levi saltem deordinatione.

787. — Requiritur IV. ut habeat litteras dimissorias proprii Episcopi. Super hoc requisito plura sunt adnotanda. Notandum 1. id quod præscribit Tridentinum *sess.* 23. *c.* 3. ubi dicitur: *Episcopi per semetipsos ordines conferant; quòd si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter quàm... probatos et examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.* Inde regulariter Episcopus tenetur ipse suos subditos ordinare, nisi sit impeditus ex infirmitate, ut dicit concilium, vel ex alia justa causa, ut rectè ajunt *Salm. ibid. p.* 4. *n.* 58. *et Barb. in Trident. l. c. cum Led. Salzedo, Piasec. etc.* quia causa infirmitatis ibi exprimitur exemplificativè, non taxativè. Hinc probabiliter *Croix n.* 2243. id etiam admittit, si ordinandus, alibi esset, aut ei incommodum foret ad suam diœcesim accedere. Debet autem Episcopus proprius suum subditum examinare, ex concilio ut suprà; quamvis, sicut potest examen alteri committere, sic etiam poterit eum mittere ad alienum Episcopum, ut ille examinet. Episcopus verò, ad quem ordinandus mittitur, potest quidem eum ordinare sine examine, sed potest etiam examinare, si velit, ut benè ajunt *Salm. l. c. et Croix n.* 2245, *cum aliis.* Et hoc utique erit tutius, ut ait *Barbosa alleg.* 7. *n.* 22. *cum Bonac. Piasec. et Campanile*, qui imò censent tenêri examinare ex *eod. Trid. sess.* 7. *c.* 11. ubi dicitur, quòd nemo ab extraneo ordinetur, nisi prævio examine.

Notandum 2. Licentia data alicui, ut ordinetur apud alienum Episcopum, non expirat morte concedentis, nisi à successore revocetur; ita communiter *Sanch. de matr. l.* 8. *d.* 28. *n.* 83. *Barb. alleg.* 7. *n.* 24. *cum Suar. Salm. cit. n.* 58. *cum Bonac. et Escob. n.* 418. *cum Henr. Quaranta, Rod. et commun.*, quia gratia semel facta, morte concedentis non expirat, ex *c. Si super gratia, De offic. deleg. in* 6.

Notandum 3. Episcopus propriam diœcesim habens, si est jam confirmatus, esto nondùm consecratus, benè potest dimissorias concedere; quia hic est actus jurisdictionis, quam confirmatus secutâ possessione jam habet. Ita *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 20. *n.* 31. *et Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 4. *n.* 59. An autem Episcopus suspensus aut excommunicatus jam declaratus possit dimissorias concedere, vel confessarios approbare, et similia? Affirmant *Led. et Trull.*, sed probabiliùs negant *Bard. alleg.* 7. *n.* 4. *et Salm. l. c. circa fin.* quia excommunicati omni jurisdictione carent. Hinc benè ait *Barb. l. c.* casu quo ordinandi probent suum Episcopum esse excommunicatum, vel suspensum, ritè possunt ordinari ab episcopo viciniori, ex *cap.* 2. *de temp. ord. in* 6.

Notandum 4. Episcopus existens in aliena diœcesi benè potest ibi dimissorias concedere, cùm hic non sit actus jurisdictionis contentiosæ: ita *Salm. ibid. n.* 60. *cum Grav. et Barb. d. all.* 7. *n.* 29. *Cum Armandar.* qui id decisum refert.

Notandum 5. Vicarius generalis nequit dimissorias concedere, nisi ex-

pressam de hoc facultatem habeat ab Episcopo, vel nisi Episcopus sit extra provinciam, aut distans per duas, vel saltem unam dietam, sive diem itineris à propria diœcesi, ut dicunt *Salm. ibid. n.* 62. *cum communi et Pal. p.* 15. *n.* 8. *ac Barbos. all.* 7. *n.* 9. *cum Azor, Rebuff. Gutt. Molf. etc. ex c. Cum nullus, de temp. ord. in* 6. ubi dicitur: *Episcopo autem in remotis agente, ipsius Vicarius generalis, Sede vacante, capitulum, seu is ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinère, dare possunt licentiam ordinandi.* Probabiliter verò dicit *Escob. n.* 402. *cum Joan. Andrea, Molf. March. et Leand.* benè posse Vicarium (ut diximus) ex peculiari licentia Episcopi, expressa vel tacita, dimissorias concedere; quod confirmatur ex Glossa *in d. c.* quæ ait: *Nisi habeant* (ab Episcopo) *speciale mandatum ad hoc.*

788. — Notandum 6. Capitulum Sede vacante olim poterat dimissorias concedere, ut patet ex dicto *c. Cùm nullus*; sed hoc limitatum postea fuit à Trident. *sess.* 7. *c.* 10. ubi habetur: *Non liceat capitulis, Sede vacante, infra annum... ordinandi licentiam aut litteras dimissorias.... concedere*; nisi quis (ut ibi additur) sit arctatus ad ordines intra annum illum suscipiendos ob beneficium requirens obsequium personale. Aliter capitulum incurrit interdictum, et Vicarius illius suspensionem ab officio et beneficio per annum; necnon sic ordinatus, si fuerit in Sacris, incurrit suspensionem ab exercitio ordinis suscepti ad arbitrium Episcopi futuri; si verò in minoribus, privatur privilegiis clericalibus, sed hoc non ante judicis sententiam. Ita *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 4. *n.* 65. *cum Sanch. Philib. Aversa, et Trull.* Dicit autem *Croix n.* 2258. non posse dici *arctactum*, qui tantùm est præsentatus ad beneficium nisi quis beneficium jam habeat, vel jus habeat ad illud, seu vocatus sit; sed contradicunt *Salm. cit. n.* 65. et consentit *Barbosa all.* 7. *n.* 11. *cum Moneta, Riccio, et Garcia*, asserens rectè dici etiam *arctactum*, qui ordinatus primâ tonsurâ est præsentatus ad beneficium: et *Merola ap. Renzi* id refert decisum à S. C. etiam pro non adhuc tonsurato, hic verbis: *Vicarius capitularis, Sede vacante, infra annum potest concedere litteras dimissorias ad primam tonsuram ei qui est præsentatus à personis laicis ad beneficium ecclesiasticum juris patronatùs ipsorum, ut ille obtinère valeat.* Rectè tamen dicit *Croix l. c. cum Garcia, Ugolino, et Riccio*, non dici *arctatum eum*, cui aliquis vult resignare beneficium requirens ordinem quo ille caret. Hicque præterea notandum id quod habetur in concordato nostri regni *c.* 4. *n.* 9. ibi: *I Vicari Capitolari non potranno senza il voto del pieno Capitolo, da darsi per maggioranza de voti segreti, concedere le lettere dimissoriali a' Laici, artati per ragion di Beneficio, o Cappellania, o pure a coloro, che avendo già la prima Tonsura, sono presentati a qualche Beneficio, o Cappelliana, che* actu requirat certum ordinem: *Coll' espressa condizione, che cosi nell' uno, come nell' altro caso colui, che chiede d'esser promosso, non sia stato altre volte rigettato dal Vescovo antecessore* [1]. *Vide alia præscripta in dicto concordato n.* 830.

Benè potest tamen capitulum, Sede vacante, etiam intra annum dare litteras testimoniales alicui, qui aliunde licentiam habet ad ordines suscipiendos. *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 4. *n.* 66. *cum Sanch. Pal. Dic. etc.* probabiliter etiam potest dare alicui licentiam, ut initietur primâ tonsurâ, eò quòd tonsura non est ordo *Garcia, et Gallem. ap. Croix n.* 2261. qui eis adhæret ex declar. S. C. Id autem quod potest capitulum, Sede vacante, non potest per seipsum facere, sed per suum Vicarium electum. *Croix n.* 2266. et sic refert decisum à S. C. die 3. Febr. 1604. *Pitton de Canon. n.* 171. Item hìc notandum, quòd Sede vacante benè possit ordinari intra annum qui habet dimissorias Episcopi defuncti, ut communiter dicunt *Barbosa all.* 7. *n.* 23. *cum. Nav. Gonzales. et Henr. ac Croix n.* 2259. *cum Sanch. Laym. Tamb. etc.* ex declar. S. C. Idem dicitur de Regularibus intra annum afferentibus dimissorias suorum superiorum; his enim benè potest capitulum licentiam concedere, ut ordinentur ab aliquo Episcopo. Et sic etiam valent dimissoriæ concessæ à capitulo, Sede vacante, post annum, etiamsi sit jam ingressus novus Episcopus. *Barb. n.* 24. *cum Mol. Gonzal. Fag. Led. Quaranta, etc.*

[1] *Id est :* Sine consensu pleni Capituli obtinendo per majorem partem votorum secretorum Vicarii capitulares concedere non potuerunt litteras dimissorias laicis ad beneficium aut capellaniam arctatis vel tonsura donatis et ad beneficium aut capellaniam, quæ actu requirat certum ordinem, præsentatis; hac semper expressa conditione, ut qui promoveri petit, nullo in casu jam ab Episcopo antecessore repulsam tulerit.

Edit. A. Leclère.

Præterea notandum quòd licèt in concilio Romano sub *Bened. XIII.* permissum fuerit Vicario capitulari post annum luctûs Ecclesiæ concedere dimissorias, tamen in concordato nostri regni facultas est ei sublata, nisi habeat expressam licentiam S. C. concilii.

Quamvis autem capitulum non possit intra annum dimissorias concedere dicunt tamen *Sanch. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 26. *n.* 2. *Tamb. de Ord. c.* 9. §. 2. *n.* 9. *et Barb. all.* 7. *n.* 17. *in Trident. sess.* 7. *c.* 10. *n.* 5. *cum Henr. Quaranta, Molf. Piasec. Furnar. etc.* benè posse dare alieno Episcopo licentiam Pontificalium, et pariter conferendi ordines clericis subditis ipsi Episcopo, vel subditis eidem Sedi vacanti, qui non à Metropolitano, nec ac Episcopo viciniori, sed à Papa debent habère licentiam ordinandi, ut refert decisum *Garcia ap. Barbosam l. c. in Trident.* Sed huic opinioni se opponit *Croix n.* 2257. dicens obstare verba Tridentini ut suprà : *Non liceat infra annum ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias... concedere*; gerundium enim ordinandi, dicit *Croix*, esse activum, unde non debère applicari ordinandis sed Episcopo. At venia *P. Croisii*, docetur à pluribus Grammaticæ peritis, hujusmodi gerundia modò sumi activè modò passivè. Et ipsummet concilium pluries usurpavit gerundium in passiva significatione, ut *sess.* 7. *c.* 11. *et* 12. *de Benef. facultates de promovendo à quocumque.* Et hìc juxta proprium sensum Tridentini tò *ordinandi* veriùs intelligendum passivè dum concilium post verba, *non liceat capitulis ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias.... concedere*, addit, *alicui qui beneficii occasione arctatus fuerit.* Unde illud *concedere* refert tam *licentiam ordinandi*, quàm litteras dimissorias subjecto *alicui*, nempe ordinando.

Notandùm 7. Hodie non ampliùs locum habet id quod dicunt *Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 4. *n.* 67. *cum Molf. et Philib.*, nempe quòd abbates qui possunt suos subditos ordinare (juxta dicta *n.* 763.), possint etiam eis concedere dimissorias ad suscipiendos ordines à quocumque Episcopo, vel abbate mitrato. Neque enim abbates mitrati, adhuc si habeant jurisdictionem quasi episcopalem, possunt alienos subditos ordinare, ex decreto S. C. relato *n.* 766. Neque alii Episcopi, quàm diœcesani (ut mox videbimus) possunt Regulares ordinare.

Notandum 8. Regulares exempti debent habere dimissorias à prælatis suis scil. generalibus, aut provincialibus, u dicunt *Salm. ibid. n.* 68. *cum Sanch Diana, Philib. et aliis communiter ;* alià peccant mortaliter, et suspensionen incurrunt. Præterea, ex decreto *Clementis VIII.* (relato in extensum *apud Croi n.* 2236.) dimissoriæ sunt dirigendæ a Episcopum diœcesanum, nisi is sit ab sens, aut non teneat ordinationem. Nc valet dicere cum *Sanch. Laym. Pal. etc apud Croix loc. cit.* posse dari Regula ribus dimissorias ad quemcumque Epı scopum, eò quòd mandatum *Clementi* non fuit receptum, ut asserit *Pal.*, qui (ut putat *Sanch.*) decretum illud vale tantùm pro Regularibus eidem Epis copo loci subjectis. Nam *c.* 3. *de temp ord. in* 6. generaliter id vetatur, e præfatum decretum fuit novissim confirmatum et innovatum à *Benedic to XIII.* et *XIV Vide dicta n.* 768. A qu autem possint ordinari novitii? *Vid dicta n.* 764 *et* 765.

Notandum 9. Si quis obtineat facul tatem à Pontifice suscipiendi ordine extra tempora, sed cum clausula, *à su Ordinario tantùm*, benè potest cun istius dimissoriis ab alio ordinari ; it *Sanch. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 25. *num.* 2. *cun Navar. Mazzotta p.* 250. *Croix n.* 2242 *cum Gobat.* Ratio, quia apponitur ill particula *tantùm*, ne præjudicium in feratur proprio Episcopo ; sed minim ipse præjudicatur, quando ipseme concedit dimissorias.

Notandum 10. probabiliter Episcopu potest confirmare eum, qui adducit di missorias sui proprii Episcopi pro ton sura; ita *Croix* 2239. *cum Rebuffo.* E idem ait *Croix ibid. cum Gobat.* si qu est dimissus ad suscipiendum subdia conatum, cùm non adhuc susceperı ordines minores, quia tunc censetu dimissus etiam pro minoribus.

Notandum 11. Quamvis die 22 Jun 1623. (apud *Pitton de Episc. n.* 800.) S Congregatio præposita negotiis regn Neapolitani statuerit nullas esse dimis sorias non directas certo Ordinario tamen anno sequenti die 16 Mart. con trarium fuit statutum per S. C. Episc. nempe quod Episcopi regni Neapolita ni ritè possint extraneos ordinare cun dimissoriis proprii Ordinarii, licèt noı sint directæ ad certum Episcopum. Hin probabiliter dicunt *Mazz. p.* 250 *et Croi n.* 2241. *cum Gobat. et Quint.* quòd s

quis est dimissus ad certum Episcopum, qui sit designatus in gratiam ipsius ordinandi, benè poterit ab alio ordines suscipere, ex regulâ Juris 61. in. 6. ubi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.*

Notandum 12. Ut quis ordinetur ab alieno Episcopo non requiritur, ut obtineat à proprio licentiam in scriptis sed satis est si constet de illa per testes vel aliter: ita *Sanch. c.* 3. *dub.* 20. *n.* 4. *Salm. de Ord. c.* 4. *n.* 61.

789. — Sed dubitatur 1. An aliquis Episcopus possit ordinare alterius subditum sine illius expressa licentia, sub spe ratihabitionis de futuro. Affirmant *Paludan. Vill. Diana, et Led. ap. Salm. ibid. n.* 63. Idque admittunt *Trull. et alii plures apud Sanch. l.* 7 *c.* 3. *dub.* 20. *n.* 12. si inter Episcopum ordinantem, vel inter initiandum, et Episcopum proprium singularis amicitia intercedit. Sed veriùs negant *Sanch. n.* 13. *Bonac. p.* 5. *n.* 28. *Croix n.* 2238. *et Salm. ibid. n.* 64. *cum Aver. Philip. et aliis pluribus.* Ratio, quia à Trident. ad tollendos errores et dissidia exigitur licentia expressa proprii Ordinarii : *Nisi de loci Ordinarii expressa licentia,* ut dicit concilium *sess.* 14, *c.* 2. Episcopus autem benè poterit ratam habêre talem ordinationem, nec opus est recurri ad Summum Pontificem, quia ipse potest ordinatum absolvere à suspensione ordinis suscepti, ut concedit Tridentinum. Ita *Sanch. n.* 15, *Salm. l. c. in fin. cum Aversa, et Croix n.* 2248. *cum Delbene, et aliis, contra Rebuff.* An autem sufficiat ratihabitio, sive licentia præsumpta de præsenti ad ordinandum clericum alienum? Probabile mihi et aliis videtur id posse admitti, saltem sine culpa gravi.

Dubit. 2. An Episcopus, cui dimissoriæ diriguntur, possit dispensare cum ordinando super irregularitate, aut alio impedimento canonico, super quo proprius Episcopus potest dispensare?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Sylvest. v. Dispensatio q.* 9. *n.* 11. *in fine, et Ang. Arm. ac Henr. apud Palaum de censur. d.* 6. *art.* 7. *n.* 21. Quia (ut ajunt) eo ipso quòd Episcopus dat licentiam alieno ordinandi, dat etiam dispensandi, cum dispensatio præmittenda sit ordinationi suscipientis ; idque colligunt ex *cap. Præterea, de offic. jud. deleg.* ubi dicitur: *Ex ea quòd causa sibi committitur, super omnibus quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.*

Secunda sententia verò probabilior negat, et hanc tenent *Palaus loc. cit. Mazz. t.* 3. *p.* 250. *Sanch. l.* 7. *c.* I. *dub.* 27. *n.* 2. *cum Nav. et de matr. l.* 8. *d.* 1. *n.* 24. *cum Sa, et Croix n.* 2240, *cum Diana.* Ratio, tùm quia privilegia non extenduntur ultra casum expressum ; tùm quia in disparatis non sit illatio, quando facultas necessario connexa, prout (sapienter data ; non est cum alia dicit *Sanchez*) si Episcopus dat licentiam parocho assistendi alicui matrimonio, non ideò intelligitur dare facultatem dispensandi in impedimento, in quo ipse potest. Idque tantò magis valeret, si in dimissoriis adderetur clausula: *Si tamen aliàs nullum tibi obsistat impedimentum canonicum.* Ad textum autem supra allatum respondetur, quòd ibi agebatur de facultate necessaria cum data connexa, ut legenti patet.

Notandum quòd ordinandus debeat semper habêre litteras testimoniales ab Episcopo originis, etiamsi in ætate infantili ac illius diœcesi discesserit, saltem ad testificandum de natalibus ac ætate, prout à S. C. resolutum refert *P. Zacharia apud Croix l.* 9. *p.* 2. *n.* 2251.

790. — Requiritur V. examen de scientia. In hoc advertendum, quòd Tridentinum pro initiandis ad ordines minores requirat, ut saltem linguam Latinam intelligant; ita in *sess.* 23. *c.* 11 . ubi dicitur: *Minores ordines iis qui saltem Latinam linguam intelligant per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur.* Utrùm autem Episcopus possit ordinare in minoribus clericum, qui ignorat linguam Latinam, si spes sit fore, ut postea addiscat? Affirmant *Innoc. Menoc. Turrecr. etc. apud Sanch. dub.* 45. *n.* 10. Sed meritò negant *Salm. de Ord. c.* 5. *p.* 2. *n.* 43. *in fine*; et ipse *Sanch. n.* 14. *cum Nav. et Salzedo.* Ratio, quia illud, *nisi aliud Episcopo videretur,* veriùs et communiter à DD. intelligitur tantùm quoad interstitia, non autem quoad scientiam. Verùm non videtur improbabile cum *Sanchez. et Rebuff. ibid.* quòd si ordinandus non adhuc sciat linguam Latinam quantùm oportet, sed de brevi certò speretur fore ut addiscat, tunc poterit Episco-

pus eum ordinare; sed meliùs quidem meo judicio faciet, si non ordinabit. II. Pro initiandis ad subdiaconatum, et diaconatum requirit concilium c. 13. ut sint *litteris et iis quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi*. Utrùm autem licitè possit ordinari subdiaconus, vel admitti ad beneficium, qui adhuc nescit ordinare officium divinum, sed probabiliter de brevi præsumitur instructum iri, ut promittit? Rectè affirmant *Sanch. c.* 3. *dub.* 45. *n.* 6. *et Salm. de Ord. c.* 5. *p.* 2. *n.* 44. modò (intellige) interim ab alio adjuvetur ad recitandum. III. Pro initiandis demùm ad sacerdotium vult concilium c. 14. *et* 25. ut ipsi *ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessariùm et ad salutem, ac ad ministranda sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.*

791. — Sed hic quæritur 1. quomodo intelligenda verba illa, *ad ministranda sacramenta*? *Pal. p.* 8. *n.* 13. *cum Vasq. et Con.*, censet intelligi, ut presbyterandi sciant ea quæ requiruntur ad benè ministranda, non jam pœnitentiæ, sed baptismi, et Eucharistiæ sacramenta. *Sanch.* autem *l.* 7. *c.* 1. *dub.* 45. *n.* 16. *cum Ledes.* intelligit, ut sciant quæ sit materia, et forma cujusque sacramenti. Sed meliùs ajunt *Laym. tr.* 9. *c.* 7. *n.* 1. *et Salm. cit. n.* 44. *cum Aversa. Rodr. et Philip.*, presbyterandum debêre quidem scire ea quæ spectant ad sacrificium, et sacramenta baptismi ac extremæ unctionis, quorum est minister: circa verò sacramentum pœnitentiæ non requiri in eo tantam scientiam quanta est necessaria confessario approbato. Unde infero quòd quilibet simplex sacerdos debeat habêre aliqualem scientiam circa materias magis obvias, quæ pertinent ad sacramentum pœnitentiæ, saltem pro casibus necessitatis, in quibus confessiones excipere tenetur. Et hoc est juxta doctrinam S. *Caroli Borromæi* in *Concil. Mediol.* 5, ubi dictum fuit, quòd initiandus ad presbyteratum, *circa sacramentum confessionis aliquam* (saltem) *peritiam habeat.* Aliàs non videtur posse à gravi culpa excusari; etenim *Innocentius XIII.* in bulla, *Apostolici ministerii*, confirmata à *Bened. XIII.* (*apud Bened. XIV Notif.* 16. *et* 32.), explicando præfatum textum concilii (ut ait præfatus *Bened. XIV.*), nullam aliam benigniorem interpretationem potuit ei dare, quàm illam reducendo ad s[...] dium theologiæ moralis. Et ratio [...] quia, cum sit officium proprium [...] jusque sacerdotis pœnitentiam mi[...] strare in necessitate, quisque sacer[...] debet scire ea, quæ ad tale offici[...] ritè peragendum spectant; ut cl[...] infertur ex eo quod docet *D. Th[...] Suppl. quæst.* 36. *art.* 2. ubi ait: *Ad [...] quòd homo ordinis officium exequa[...] oportet quòd habeat tantum de scien[...] quod sufficiat ad hoc, quòd dirigatu[...] actu ordinis illius.... ideò.... talis scie[...] requiritur in eo, qui debet ad ordines p[...] movêri.* Benigniùs quidem, ut n[...] *Natalis de Alex.* (*de Ord. Reg.* 22.) ag[...] dum cùm iis qui religionem prof[...] sunt vitæ contemplativæ, ut sunt [...] maldulenses, Carthusiani, et simil[...] Secùs verò cum aliis qui vitam a[...] vam profitentur; in his enim ead[...] scientia requiritur, quâ egent alii [...] cerdotes: *Aliqui* (addit *D. Th. l. c.* 1.) *ad sacerdotium promoventur, qu[...] committitur primus actus tantùm (su[...] corpus Christi verum) sicut Religiosi... e[...] talibus sufficit si tantum de scientia [...] beant, quòd ea quæ ad sacramentum p[...] ficiendum spectant, ritè servare poss[...] Alii autem promoventur ad... actum su[...] corpus Christi mysticum..., unde scie[...] legis in eis esse debet, non quidem, [...] sciant difficiles quæstiones legis... se[...] sciant quæ populus debet credere et obs[...] vare de lege.* Et hoc quidem ex illo *M[...] lach. c.* 2. ℣. 7. *Labia sacerdotis cus[...] dient scientiam, et legem requirent ex [...] ejus.*

Unde concludo, quòd promove[...] ad sacerdotium non possint tutâ c[...] scientiâ ad ordinationem accede[...] nisi sciant saltem universaliora p[...] cipia, quibus solvant dubia salt[...] communiter occurrentia proximè m[...] ribundis; necnon tenentur distin[...] scire, quomodo se gerere debeant c[...] moribundos, nempe quando pos[...] eos absolvere? An in articulo, vel [...] riculo mortis? et quali periculo? [...] præsente confessario approbato? [...] absolutè vel conditionatè? Qua[...] moribundum possint censêre disp[...] tum ad absolutionem? Quid debe[...] imponere illi, si habeat casus, vel c[...] suras reservatas? Hinc consequen[...] Episcopus, ne communicet pecc[...] illius qui petit sine tali scientia or[...] nari, debet antequam ordinet cer[...] fieri de tali ejus idoneitate, vel salt[...]

ιòd de brevi ille addiscet; aliàs ne-
ιo quomodo posset esse tutus in
nscientia. Tantò magis quòd undi-
ιe constat hujusmodi ordinatos, post
ceptum presbyteratum, omne stu-
um abjicere, eò quòd ad nullum
ud exponi debent examen, quod
ıt unicus omnium suorum studio-
m scopus. Hic etiam advertendum
quod habetur in concilio Lateran.
can. 10. *et* 11. (apud *Habert t.* 7. *p.*
4.) ubi dicitur : *Præcepimus tam in
hedralibus, quàm in conventualibus
clesiis viros idoneos ordinari, quos Epi-
pi possint coadjutores habere, non so-
n in prædicationis officio, verùm etiam
audiendis confessionibus et pœnitentiis
ungendis, ac cæteris quæ ad salutem
tinent animarum.*

Quærit. II. An illiterati sint omninò
egulares? *Nav. Man. c.* 27. *n.* 205.
ıit inferri ex Trident. *sess.* 23. *c.* 4.
ıe irregulares, qui linguam Latinam
n intelligunt; *Garcia* autem, et *Hen-
uez ap. Bonac. de cens. d.* 7. *q.* 2.
nct. 1. *n.* 2. censent illiteratos non
ιe irregulares, ita ut non peccent, si
ordinibus susceptis ministrent; sed
s non posse sine culpa gravi ordines
scipere. Alii verò cum sententia
mmuni, quam tenent *Sanch. Conc.* l.
c. 1. *dub.* 45. *n.* 3. *Bonac. l. c. Tamb.
l. tit. tr.* 4. *c.* 12. *n.* 1. *Salm. de ord.*
5. *p.* 2. *n.* 49. *cum Reg. Homob. etc.
Pal. de cens. d.* 6. *part.* 10. *n.* 1. *cum
ır. Tol. Fill. Sayr. et Avila*, proba-
iùs docent, quòd illi qui sunt adeò
les, ut ignorent etiam prima rudi-
nta Grammaticæ, ita ut nesciant
estare ea, quæ pertinent ad ordinis
ercitium, ad quod requiritur sanè
entia linguæ Latinæ, ipsi sunt pror-
s irregulares, et graviter peccant
n ordines suscipiendo, quàm eos
ercendo : et ut dicunt *Salmant. et
ιac. ll. cc. cum Azor, Suar. Fill. et*
]. nec etiam Papa posset cum eis
pensare, quia hæc irregularitas non
ùm est de jure humano, sed etiam
ino et naturali; ipsum enim jus na-
ale dictat non esse admittendos ad
quod munus qui nequeunt illud
ercère. Probatur id ex *c. Illiteratos
t.* 36. ubi illiteratus (intellige *omninò
teratus*, ut ait ibi Glossa, nimirùm
nunquam Grammaticam audivit) ar-
ur à suscipiendis ordinibus, pari
do ac corpore vitiatus. Advertit
tem *Palaus l. c.* quòd illa tantùm
ignorantia irregularitatem inducat,
quæ exercitium suscepti ordinis om-
ninò impedit : et sic pariter *Ronc. de
Cens. c. ult. q.* 6. *a.* 2., dicit esse irre-
gularem qui debitè et congruè nequit
ordinem susceptum administrare. Ad-
vertunt etiam *Anacl. de cens. q.* 3.
num. 26. *Holzm. t.* 1. *p.* 320. *num.*
367. *et Viva de irreg. q.* 9. *a.* 4. *n.* 12.,
quòd hæc irregularitas, sublatâ causâ
ignorantiæ, de se tollatur sine dispen-
satione.

Quæritur III. An in Regularibus or-
dinandis minor requiratur scientia,
quàm in sæcularibus? Pro iis qui sunt
addicti ad vitam contemplativam,
prout sunt Camaldulenses (ut diximus),
Carthusiani, et similes, commune est
inter DD. sufficere quòd isti sciant
legere et canere, ac ea quæ pertinent ad
sacrificium, ut docet *D. Thomas* loco
suprà cit. dicens, quòd in Religiosis
qui ordinantur ad altare, satis sit
scientia, quâ possint servare ea, quæ
ad sacrificium spectant; et idem asse-
runt *Natal. de Alex. de ord. Reg.* 22.
Esc. n. 289. *et alii passim.* Difficultas
est, an idem dici valeat pro Religiosis
aliorum ordinum, qui sunt ad vitam
activam instituti? Negat *Led. de Ord.
c.* 7. *concl.* 4. ubi dicit eamdem scien-
tiam requiri in Religiosis quàm in sæ-
cularibus; imò majorem, quia Reli-
giosi frequentiùs assumuntur ad mini-
steria proximorum; idque probabile
putat *Escob. n.* 294. Sed communissi-
mè affirmant *Salm. c.* 5. *p.* 2. *num.* 47
cum Scoto, et Philib. ac Barbosa alleg.
46. *num.* 14. *cum Sylvest. Graff. Henr.
Miranda. etc.* ac pariter probabile pu-
tant *Escob. num.* 296. *et Diana p.* 2. *tr.*
16. *r.* 31. Ratio, tùm quia Regulares
communiter ordinantur tantùm ad
chorum et altare; tùm quia, si alia
ignorent, possunt postea ex sociis ea
addiscere : et ab hac sententia non
dissentit (ut vidimus) *D. Th.*, dùm
præfatam doctrinam tradens, generali-
ter loquitur de Religiosis. Id autem
quod ait *Barb.* cum aliquibus, nem-
pe quòd possint ordinari Regulares,
etiamsi quodammodo deficiant in lin-
gua Latina, non audeo approbare;
nam si in sæcularibus initiandis tan-
tùm ad ordines minores, requirat Tri-
dentinum quòd saltem linguam Lati-
nam intelligant, quomodo Regulares
ordinari poterunt ad sacerdotium, ad-
huc in lingua Latina deficientes? Præ-

terea, addunt *Salm. de Ord. c.* 5. *p.* 2. *n.* 47. *in fin. cum Rodr. et Henr.* pariter ac pro Religiosis, sufficere pro sæcularibus sacristis, cantoribus, et similibus, ut sciant tantùm legere, canere, et exequi ministeria ordinis. An autem hæc doctrina sit verè et generaliter probabilis, nec audeo asserere : sapientibus me remitto.

792. — Hìc autem advertendum 1. quòd Episcopus possit quidem sine examine Religiosos ordinare, acquiescendo testimonio suorum prælatorum; sed benè etiam potest si velit eos examinare, ut rectè dicunt *Escob. num.* 278. *Mazz. t.* 3. *p.* 253. *et Salm. ibid. n.* 46. *cum Aversa, Mirand.*, et de hoc non est ampliùs dubitandum post bullam *Bened. XIV.* (allatam *n.* 768.) ubi statutum fuit, Regulares examinandos esse ab Episcopo ordinante.

Advertendum 2. pro omnibus initiandis, quòd Episcopus teneatur per se vel per alios eos examinare, nisi aliunde sit certus de ipsorum idoneitate per propriam notitiam, vel per communem opinionem; ita rectè etiam *Salm. cit. n.* 46. *cum eisdem AA. cit.* Ex omnibus autem prædictis insuper advertendum, quòd esto Episcopus licitè possit petentes ordinare, si eam afferant scientiam, quam Tridentinum requirit; per hoc tamen non ideo ei prohibetur, quominus majorem exigat scientiam à suis subditis (nam pro alienis aliter sentiendum); maximè si illi ordinentur ad Ecclesiam alicujus amplæ civitatis, quia concilium in iis, quæ circa scientiam præscripsit, tantùm voluit modum ponere Episcopis, ne promoverent aliquem scientiâ præscriptâ carentem, non verò prohibuit, quin Episcopi majorem scientiam requirant, nisi neccessitas loci aliud omninò postularet. Hinc sapientissimè *D. Fabritius de Capua* Archiepiscopus Salernitanus (dignus perpetuâ memoriâ ob zelum in clero reformando) nullum ad sacerdotium admittebat, nisi priùs eum rigoroso examine, etiam ad confessiones audiendas idoneum dignosceret. Utinam Præsulis exemplum omnes sectarentur! non quidem invenirentur tot sacerdotes inutiles, imò et Ecclesiæ perniciosi, quia ex eo, quòd tales rudes sunt, studium fastidiunt, et ideò in otio marcescentes ad vitia relaxantur. Hìc etiam obiter advertendum, quòd ex pluribus decretis S. C. Concilii apud *Bened. XIV Notif n.* 16. Episcopus de novo assum ad Episcopatum, ex justa causa l possit examinare parochos, etiam gulares; ex quo infertur, quòd t magis possit examinare confessa non curatos.

Requiritur VI. titulus sustentatio *sed de hoc vide dicenda num.* 813.

793. — Requir. VII. ut inferior ante superiorem suscipiatur: et a faciens, non solùm graviter pecca sed etiam incurret suspensionem exercitio ordinis suscepti, quou Episcopus dispenset, ex *c. un. de Cl per salt. ord.* Qui autem suscipere dines minores ante tonsuram, pe bit etiam mortaliter, sed non incu suspensionem; ita *Sanch. l.* 7. *dub.* 14. *et Bon. part.* 5. *n.* 11. 1 37.

Si verò quis susciperet Episcopa ante sacerdotium, invalidè suscip ut docent *Suar. Sanch. et alii com niter ap. Salm. de Ord. c.* 1. *p.* 2. *n* Si autem quis susciperet sacerdot ante alios ordines, posset quidem scopus fieri et validè hic suum mu exerceret, non tamen licitè ante sceptionem ordinis omissi.

794. — Requiritur VIII. ut ordin tempore debito. Ordines majores ferri possunt tantùm in Sabbatis tuor temporum, Sabbato ante Dom cam passionis, et Sabbato sancto, dines autem minores dari possu quolibet festo (modò sit de præce ut explicavit Pontificale Rom.), si ferantur uni vel duobus, ut habet c. *De eo, de temp. ordin.* ubi dicitur *citum est Episcopis, Dominicis, et festivis diebus unum aut duos ad mi ordines promovére.* Utrùm autem l ordinare plures quàm duos? N *Martin. à S. Joseph.*; sed commu affirmant DD., modò generalis or tio fieri non videatur; ita *Sanch. dub.* 52. *n.* 8. *cum Innoc. Tab. Henr. Rebuff. Præp. Turrecr. etc.* S *de Ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 78. *cum Renzi p.* 364. *q.* 8. *cum Sylvest. Pal. Quint. ac Dian. p.* 10. *tr.* 11. *r.* 66. *aliis. et* Glossa *in dicto c. De eo, duos*, ubi dicit: *Numquid plures? ut dummodò non videatur generalis ord tio.* Ratio est, quia verba textûs sunt apposita taxativè, sed exem cativè. Præterea, dicunt *Fagnan.* c. *De eo, n.* 36. *cum Host. Barb. all*

21. *Pal. part.* 13. *n.* 2. *cum Henr.* *lm. cit. n.* 78. *cum Gran. et Laym.* 8. *n.* 1. cum declaratione S. C. *ap. Zachariam in adnot. ad Croix l.* 6. 2 *n.* 2290. ordines minores posse nferri etiam publicè in feria VI. ante bbatum generalis ordinationis (et am feriâ IV. Quatuor Temporum, ut dit *Laym.*); modò adsit consuetudo, am testantur *Palaus, Salm. et Bar-a ll. cc. cum. aliis*, jam esse receptam. iscopi consecratio potest fieri quovis Dominico, *ex c. Ordinationes* 1 *et c. od die, dist.* 75. Et *Diana p.* 12. *tr.* 1. 61. addit ex Pontificali, posse etiam natalitiis Apostolorum conferri. Pri-autem tonsura quolibet die et loco nferri potest. *Conc. t.* 10. *p.* 39. *n.* 13. *Sanch. dub.* 50. *n.* 1.

795. — Requiritur IX. ut ordinetur debita temporum interstitia, quæ servanda sunt. I. Ut ascendatur ab o ordine minore ad alium, requiri-aliquod tempus, quod autem à Tri-ntino non fuit determinatum: sed hoc benè potest Episcopus cum ısa dispensare, dum in concilio s. 23. c. 11. sic habetur. *Minores Or-es... per temporum interstitia, nisi ıd Episcopo expedire magis videtur, ferantur.* Justæ causæ dispensandi entur esse (ut ait *Escob. n.* 443.) vita itaria Carthusianorum, ex declar. C. item ætas ordinandi nimis pro-ta, causa studii, et arctatio bene-i recepti, vel recipiendi. Quale verò ervallum intercedere debeat inter ım et alterum ordinem minorem? *iol. et. Ugol. ap. Barbos. in. l. c. Trid.* 4. putant sufficere intervallum de ı ordinatione generali ad aliam: sed *bo, et Campanile, ibid.* dicunt suf-re de uno festo ad aliud. Meritò em dicit *Barb. n.* 5. *cum Miranda etc.*, òd licèt Episcopus possit dispensare hoc ex quacumque causa, laudabi-s tamen aget, si abstinebit à tali dis-ısatione. Præterea dicunt *Sylvest. rd.* 2. *n.* 7. *ac Rebuff. Henriq. Cam-ile ap. Barb. n.* 6. et decisum refert I. *Armendarius*, non licêre conferre suram simul cum aliquo ordine mi-i (nisi adsit alicubi consuetudo); probabilius videtur oppositum, n probabiliùs tonsura non sit ordo. Ut à minoribus ascendatur ad sub-conatum, requiritur spatium anni *Trid. sess.* 23. c. 11. ubi: *Hi verò non-i post annum à susceptione postremi gradùs minorum ordinum ad sacros ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat: Ecclesiæ*, id est Ecclesiæ cui adscribitur, ut patet ex Trid. *c.* 13. *Utilitas* autem intelligitur illa quæ quomodolibet conducit ad bonum Ecclesiæ ut ajunt *Salm. de ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 88. Qui autem susciperet subdiaconatum ante annum sine dispensatione, graviter peccaret, sed nullum incurreret censuram: *vide Salm. ibid. n.* 87. III. Ut autem ascendatur à subdiaconatu ad diaconatum, etiam requiritur spatium anni; ad quod tamen dispensandum (ut rectè ait *Croix n.* 2297.) non requiritur necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, sed sufficit quævis rationabilis causa juxta judicium Episcopi, ut patet ex eod. Trid. *dicto c.* 13. ubi: *Promoti ad sacrum subdiaconatùs ordinem, si per annum saltem in eo sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* IV. Ut demùm ascendatur à diaconatu ad sacerdotium, ad minùs requiritur spatium anni; adque hujus temporis dispensationem non sufficit Ecclesiæ utilitas, sed etiam requiritur necessitas, ex eod. Conc. *sess.* 23. *c.* 14. ubi: *Qui... ad presbyteratùs ordinem assumuntur..., hi sint, qui... in diaconatu ad minùs annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem* (nota) *aliud Episcopo videretur, ministraverint.*

796. — Præterea notandum, quòd ille qui eodem die duos ordines sacros exciperet, non solùm graviter peccaret contra præceptum Tridentini in *dict. cap.* 3. ubi : *Duo sacri ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus*; sed etiam incurreret suspensionem ab illorum exercitio, et in irregularitatem incideret, ut patet ex *c. Innotuit, de eo qui furtivè, etc.* et *c. Litteras*, ac *c. Dilectus, de temp. ord.* Hinc dicitur in *cit. cap. Litteras*, quòd si quis in Sabbato susciperet unum sacrum ordinem, et alium in Dominica, continuato jejunio, id est nullâ cœnâ factâ, etiam suspensionem incurreret; tunc enim (ut ait textus) ex fictione canonica vespera Sabbati et mane Dominicæ pro uno die computantur; secùs verò, si jejunium non fuerit continuatum. Ex quo probabilior infert *Renzi p.* 363. *q.* 7. *cum Nicolio*, quòd si quis obtinuerit in-

dultum suscipiendi ordines sacros in tribus diebus festivis, poterit, soluto jejunio in Sabbato ordinationis, suscipere unum, et alium in Dominica sequenti, idque decisum refert à Sacr. Congr. die 25 Julii 1662. Præterea inferunt etiam probabiliter *Sanch. lib.* 7. *c.* 1. *dub.* 51. *n.* 4. *Laym. c.* 8. *n.* 9. *Escob. n.* 433. *cum Suar Majol. Villal. et Leand. ac Sylvest. Henriq. etc. apud Croix n.* 2291. quòd si Episcopus propter infirmitatem, vel aliam causam non possit ordinationem in Sabbato exercère, aut eam absolvere, poterit illam continuare in Dominica; modò (ut ajunt) continuetur jejunium tam ex parte initiandi, quàm ex parte Episcopi, ut rectè addit *Sanch.* Ad hoc autem non quidem requiritur jejunium naturale, ut aliqui improbabiliter sentiunt, sed sufficit ecclesiasticum, quia textus de hoc clarè loquitur, ut rectè dicunt *Sanch. n.* 5. *cum Sylv. et Tab. et Escob. n.* 436. *cum Marchino, et Leand.*

Sed hìc dubitatur 1. An suspensio prædicta sit latæ sententiæ? Negant *Diana p.* 5. *tr.* 10. *r.* 36. *et Villal. apud Escob. n.* 448. Sed rectè affirmant *Nav. c.* 27. *n.* 241. *Bonac. de cens. p.* 1. §. 1. *n.* 450. *cum Suar. Sayr. Molf. Turrian. Marchino, etc.* Idque patet *ex d. cap. Litteras*, ubi sic dicitur : *Ab executione officii sacerdotalis tamdiu volumus manère suspensum, donec de illo disponatur.* Hæc tamen suspensio incurritur tantùm ab ultimo ordine suscepto, ut benè infert ex præfatis verbis *Escob. n.* 450. *cum Suar. Sayr. et Molf.*

Dubit. 2. An qui suscipit duos ordines sacros, non servatis interstitiis suspensionem incurrat? Respondetur : Qui ordinatur continuatis diebus extra tempora, incurrit quidem suspensionem ex bullis *Sixti V* et *Clem. VIII.* prout incurrit etiam qui ordinatur sine Litteris dimissoriis, vel ante legitimam ætatem; *vide Tambur l.* 7. *c.* 11. §. 1. *n.* 3. Qui verò ordinatur diversis diebus, non servatis interstitiis, sed legitimis temporibus, peccaret quidem graviter, sed suspensionem probabiliùs non incurrit, ut dicunt *Bonac. d.* 8. *p.* 5. *n.* 35. *Barbosa in Trid. sess.* 23. *c.* 15. *n.* 11. *Croix n.* 2302. *Renzi p.* 360. *q.* 1. *cum Suar. Tamb. l. c. cum Pal. Salm. de Ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 87. *cum Turrecr. et Escob. n.* 457. *cum Nav. Villal. March. etc. et Cabassut. T. J. c.* 16. *n.* 12. *cum Navar. et Sayr.* (*contra Dian. p.* 4. *tract.* 2. *resol.* 55). Licèt enim *Sixtus V* in qu
Extravag. pœnam suspensionis
suerit, tamen illa, respectu ad no
casum, sublata fuit à *Clem. VI*
refert *Tambur. loc. cit.*

797. — Qui autem eàdem die
peret quatuor ordines minore
cum subdiaconatu, etiam peccar
viter, ut habetur ex *c.* 2. *de eo q*
tivè, etc. ubi dicitur : *Quatuor n*
ordines contulisti, quibus non co
subdiaconatum etiam temario ausu re
Mandamus quatenùs eum in mi
duntaxat celebrare permittas. Dicet
Vasq. ap. Salm. de Ord. c. 4. *p.* 5.
præfatum textum fuisse revocat
Trident. *sess.* 23. *c.* 13. ubi con
tantùm inhibuit duos sacros o
simul conferri; sed hæc doctrina
muniter non recipitur, nam conc
id præscribendo, textum non rev
sed illum in suo vigore reliquit.
dubitatur 1. an ab hac prohil
excuset consuetudo contraria,
cubi vigeret? Negant *Sylvest. Tol*
etc. ap. Escob. n. 444. Sed veriù
mant *Nav. c.* 25. *n.* 71. *Suar. de*
dist. 31. *sect.* 1. *n.* 41 qui aff
hoc decr. S. C. *Holzm. n.* 86.
cit. n. 80. *cum Vill. Marchino,*
etc. ac Escob. n. 445. *cum S. Ant*
Molfes. Rodrig et Miranda; qu
jusmodi consuetudo nullibi vide
probata.

Dubit. 2. Utrùm taliter ordinat
non adest contraria consuetudo,
ret suspensionem? Afirmat *Bon*
censur. d. 3 *p.* 5. §. 1. *n.* 4. Se
babiliùs negant *Escob. n.* 450. *et*
l. c. n. 40, quia Pontifex in dict
tantùm præcipit Episcopo, ne p
tat ordinato ministrare, non aute
suspendit. Meritò tamen dicit
Nav. c. 27. *n.* 241. *contra Suar.*
fieri irregularem quoad ordines
riores suscipiendos, dum ibi sic
tur : *Si verò* (ordinatus) *domum*
sam intravit, et mores ejus exe
abbas (*si voluerit*) *in aliis poterit*
bus dispensare. Si igitur indiget
satione, erit hic quidem irregul
alios ordines recipiendos.

Dubit. 3. an regulares possint
centia suorum prælatorum o
extra tempora? Negant *Vasq.*
Lez. Peyr. etc. ap. Escob. n. 46
licèt *Greg. XIII.* hoc privilegiu
cesserit Soc. Jesu, tamen express
hibuit, quominùs aliæ Religione

ımmunicarent. Sed veriùs affirmant ıym. c. 8. *num.* 2. *Barbosa alleg* 17. 6. *Escob. n.* 466. *cum Machad. Leand. elacrux, Diana, etc. ac Salmant. ibid.* 83. 84. *et* 85. *cum Aversa, Philib. ortel. et Rodr.* Ratio, quia post *Greɪrium XIII. Clem. VIII.* absolutè hoc ·ivilegium concessit omnibus Mendi-.ntibus, et *Urb. VIII.* concessit ordini .scalceatorum SS. Trinit., ut fert *Esb. num.* 465. Et novissimè *Bened XIII.* pud *Benedict XIV. Motif.* 23. *n.* 5.) in ıncilio *Rom. tit.* 5. *c.* 2. hoc privileum confirmavit dicens : *Quòd verò ad ɪgulares, privilegia à Pontificibus hantes, sive expressè, sive per viam comunicationis concessa, sacros videlicet dines extra tempora suscipiendi; cùm ·ivilegia ipsa in suo robore persistant, ·c iis derogatum fuisse constat, decermus perinde Regulares eosdem absque ·vo Indulto apostolico tutè posse extra ɴpora ordinari.*

Dubit. 4. an Regulares, cùm ordiıntur extra tempora, possint ordinari quovis festo duplici, esto non sit de æcepto? Affirmant *Diana p.* 5. *tr.* 23. 97. *et Præpos. Fagund. Villal. et ɔmob. ap. Escob. num.* 470. Item. *Suar. eph. et Manuel. ap. Barbos. alleg.* 17. ım 7. qui id probabile putat. Et idem cit *Croix n.* 2293. *cum Gobat. Tamb.* :. de iis qui ex indulto ordinantur :tra tempora in tribus diebus festivis. ıtio, quia *Alexander VI*, loquens de itiandis per hoc privilegium, dixit ɔsse ordinari *tribus diebus Dominicis, ɪe duplicibus* : non autem dixit de ·æcepto, sed tantùm *duplicibus* (ad fferenciam semiduplicium) diebus, ıi ut plurimum non sunt de præcepto. d negant probabiliùs, ut videtur, ɪcob. *num.* 472. *Azor part.* 2. *lib.* 1. ɪp. 27. *qu.* 19. *et Lugo Resp. Mor. lib.* 1. ɪb. 36. dicentes non posse ordinari si in festo de præcepto, in quo popus vacat ab operibus servilibus. Ratio, m quia *Greg. XIII.* loquendo de hoc dem privilegio, dixit *diebus Dominiɪ, et festivis diebus*, non *festivis dupliɪus;* tùm quia dies festivus in sua opria significatione denotat diem feıtum, ut explicat *Ambrosius Calepinus* ɪrb. *Festus dies.* Et licèt in Rubricis issalis, et Breviarii *festum* accipiatur, ·out distinguitur à feriis, in jure tamen *stum* accipitur, ut dies, in qua vacar ab operibus laboriosis. Hæc quiɪm secunda sententia est tutior, et videtur probabilior; sed primam non audeo reprobare, et dico standum esse consuetudini, quæ est optima legum interpres.

Notandum autem hìc, quòd ii qui obtinent à Papa licentiam suscipiendi ordines sacros extra tempora in tribus diebus festivis, non egeant dimissoriis sui Ordinarii, sed tantùm testimonialibus, sine quibus ordinans incurreret suspensionem per annum à collatione ordinum, et ordinatus suspensionem perpetuam ab exercitio ordinis suscepti; ita habetur in Tridentino *sess.* 23. *c.* 8. Ubi tamen notandum, quòd hoc dicatur de eo qui obtinet indultum suscipiendi ordinem à quocumque Episcopo; aliàs etiam à proprio debet ordinari, vel ab eo dimissorias ad alium accipere. Licentia autem suscipiendi ordines sacros in tribus diebus festivis intelligitur, ut dies sint interpolati, prout refert *Croix num.* 2301. declaratum à S. C.

Quoad tempora quibus ordines conferri possint, sic repetit Gury ætate nostra :

« 1° Prima tonsura quovis die, hora et loco conferri potest. (*Pontif. rom.*).

« 2° Ordines minores ubivis etiam conferri possunt singulis dominicis, vel festis duplicibus et de præcepto, dummodo mane conferantur. (*Pont. rom.*). Sed hoc intelligendum est de ordinatione, quæ non sit generalis; siquidem generalis, fieri debet iis diebus, quibus ordines majores conferri possunt, nisi consuetudo id feria IV aut VI. ante ordinationem generalem permittat. (Scavini).

« 3° Ordines majores ex jure inter missæ celebrationem conferuntur : 1° Sabbato singulorum quatuor temporum; 2° Sabbato ante dominicam passionis ; 3° Sabbato sancto. Ex dispensatione vero a papa obtenta, conferri possunt etiam extra tempora, aliis scilicet vel dominicis vel festis de præcepto (id est de ritu duplici 2æ classis) Decretal. l. I. tit. II. c. 3., etc. Festa autem suppressa reputantur de præcepto quoad ordines. *S. Congr. rit.* 12 nov. 1831 et 13 mart. 1833.

De quo adnotat Ballerini :

« Curnam auctor pro uno eodemque habeat *festum* de *præcepto* et *festum cum ritu duplici secundæ classis*, nondum comperi. Et siquidem *festa de præcepto* intelligit, quæ servantur tum *in choro* (ut aiunt), tum *in foro* : et profecto occurrent *festa duplicia* 2æ *classis*, quæ in foro non servantur; si vero festa *de præcepto* intelligit, quæ *non ad libitum* celebrantur in choro, jam multa festa ejusmodi habebimus, quæ tamen non sunt duplicia 2æ classis... »

Et, inferius profert idem, ut sequitur, binas declarationes, recentiores, *S. Rit. Congr.*:

« Alteram in *charamontensi* die 16 mart. 1833 ad seq. dubium : *Quum diversæ opiniones circumferantur in concilio charamontensi circa hæc verba pontifical. rom.* : « Minores ordines possunt conferri in dominicis et festis duplicibus » ; *ad certum in re legem stabiliendam S. R. C. humillimæ datæ sunt preces, ut suam sententiam edicere dignaretur.* Et S. Congr. resp. : *Minores ordines conferri possunt in festis de præcepto, vel in festis duplicibus, quæ erant de præcepto ante reductionem.*

« Alteram autem habemus in Quebecensi die 23 mart. 1836. ad seq. dubium : *Quum in pontificali rom. titulo de ordinationibus, habeatur* : « Minores ordines possunt dari singulis dominicis et festivis diebus duplicibus » ; *quæritur an verba* : « Festivis diebus duplicibus », *intelligenda sint pro festis de præcepto strictim servando?* S. Congr. respondit : *affirmative.* »

(Gury. *de ord.* 712. et not.).

798. Requir. X. locus pro collatione ordinum, de quo in Trid. *sess.* 23. *c.* 8. sic habetur : *Ordinationes sacrorum ordinum statutis à jure temporibus, ac in cathedrali Ecclesia, vocatis præsentibusque ad id Ecclesiæ Canonicis, publicè celebrentur. Sin autem in alio diœcesis loco, præsente clero loci, dignior (quantùm fieri poterit) Ecclesia semper adeatur.* Scio tamen plures Episcopos etiam ordines sacros solère in privato sacello conferre : fortè hodie sic usus habet.

Adde, nomine *loci* etiam requiri existentiam Episcopi in propria diœcesi; nam si ipse conferret ordines in diœcesi aliena, incurreret suspensionem ab exercitio Pontificalium, et ordinatus ab exercitio ordinis suscepti, ex Trid. *sess.* 6. *c.* 5. Hoc tamen rectè dicunt *Salm. de Ord.* c. 4. *p.* 5. *n.* 75. *cum Bonac. Philib. Vill. Henr. etc.* non intelligi de collatione primæ tonsuræ, cùm hæc sine Pontificalibus conferatur. Si autem Episcopus rogatus ab alio, in ejus diœcesi generalem ordinationem habeat, poterit ordinare non solùm subditos suos, sed etiam aliarum diœcesium, ut *Salm. ibid. n.* 76. *cum iisdem AA. et communi;* quia Tridentinum *l. c.* hoc prohibuit casu tantùm, quo aliquis Episcopus prætextu cujusdam privilegii vellet in alterius diœcesi ordinare sine illius licentia. An autem ordinatio debeat fieri ab Episcopo celebrante? *vide dicta n.* 744. *Not. II.*

799. — Requir. XI. Ætas. In quo tandum I, quòd pro prima tonsura quiratur, ut initiandus polleat usu tionis, et ideò saltem sit septennis dicit *Bened. XIV* in bulla, *Inter soll tas*, an. 1745. Sed in concordato no regni requiritur ætas saltem 10 annor Pro ordinibus minoribus nulla in j assignatur ætas; solent tamen conf (ut ait idem *Bend. XIV. ibid.*) ab an ad 14. Pro subdiaconatu verò statu annus 22. Pro diaconatu 23. Pro sa dotio 25. Ita in Trid. *sess.* 23. c. Suffficit autem, ut annus præscrip sit incœptus; ita communiter om *Vide Salm. de Ord. c.* 5. *p.* 1. *n.* 30. que colligitur ex ipso concilio *sess. c.* 12. Præterea, pro episcopatu requ tur annus 30, et idem dicitur pro dinalatu, quamvis ex concessione *ti V.* Cardinales diaconi possint ætatis suæ an. 22. *Vide Salm. l. c. in* Pro beneficiatis autem requiritur nus 14, ex Trid. *sess.* 23. c. 6. Se beneficium sit curatum, requiritur nus 25, saltem incœptus. *Trident.* 24. c. 12. Pro canonicatu in cathedr bus requiritur annus 22 incœptus. *dent. sess.* 22. c. 4. In collegiatis sufficit annus 14, cùm in jure nihil eo sit statutum. *Salm. ibid. n.* 38.

Notandum 2. quòd is, qui sine l tima ætate scienter ordinatur, incu suspensionem perpetuam ipso fact exercitio ordinis suscepti, et Papæ servatam, ut habetur in Extra *Pii II.* quæ incipit, *Cùm ex sacrorum* refertur in extensum à *Barbosa a* 17. *n.* 11. Eam autem *S. Pius V.* et *tus V* auxerunt, et *Clemens VIII.* firmavit, ut refert *Escobar. n.* 265 verò prædicta suspensio ocultè sit tracta, tunc poterit Episcopus de quentem ab ea absolvere, ex con sione Tridentini *sess.* 24. *c.* 6., ut di communiter *Bonac. de censur. d.* 3. *n.* 5. *et Salm. ibid. n.* 39. *cum muni.*

Sed dubitatur 1. An incurrat pr tam suspensionem qui ex ignora crassa (non tamen affectata) ordin ante legitimam ætatem? Affirn *Laym. t.* 9. *cap.* 20. *num.* 2. *et Bona* c. Sed communiùs et probabiliùs gant *Navar. Man. c.* 27. *n.* 156. *Sua cens. d.* 31. *sect.* 1. *Tol. l.* 1. *c.* 48. *n Barbos. all.* 16. *n.* 15. *Escob. n.* 270. *Con. Præp. Rodr. et Avila, ac Salm Ord. c.* 5. *p.* 1. *n.* 39. *cum Trull. Av*

Man. Vill. etc. Ratio, quia talis suspensio imposita est à *Pio II.* in temerarios dùm utitur verbo *temeritatem*, quales non sunt qui peccant ex sola ignorantia supina, ut dicemus *l. 7. de censur.* n. 47 *et* 48. Hinc dicunt præfati AA. quòd taliter ordinatus, completâ ætate benè potest ordinem susceptum exercêre; si verò ante illam exerceret, peccaret, sed non incurreret irregularitatem.

Dubit. 2. An qui malâ fide susceperit ordinem ante ætatem, possit exercêre ordinem postquam ætatem compleverit, sine absolutione à suspensione incursa? Affirmant *Sotus Corduba, et Medina ap. Escob.* Sed veriùs id negant *Barbosa, all.* 16. *nu.* 15. *cum Miranda et Escob. n.* 236. *cum Bon. Henr. Marchin. Rodr. etDiana.* Ratio, quia censura jam contracta non tollitur nisi per absolutionem.

Dubit. 3. An incurrat irregularitatem qui ante legitimam ætatem suscipit sacerdotium?

Prima sententia affirmat quam tenent *Monac. dist.* 8. *de sacram. q. un. p.* 5. *n.* 3. *et Barb. all.* 16. *n.* 16. *cum Cov. Nav. Salzed. et Sorbo.* Ratio, quia hic celebrando cum Episcopo ordinante verè hostiam consecrat (ut docet *D. Th.* 3. *q.* 82. *ar.* 2.) et ideò jam exercet ordinem cum suspensione susceptum.

Secunda sententia verò communior, et valdè probabilis negat, et hanc tenent *Suar. de censur. dist.* 31. *sect* 1. *n.* 71. *Coninck dist.* 16. *n.* 36. *Diana p.* 5. *tr.* 10. r. 37. *Escob. n.* 283. *cum Sylvest. Med. Ugolin. Quaranta, Naldo, Homob. Martin.*; item *Sayr. Avila Henr. etc. ap. Barbos. l. c.* Ratio 1. quia consecratio illa non censetur actus moraliter distinctus ab ipsa ordinatione; sicut enim tota ordinatio Episcopi à principio usque ad finem est unus actus moralis, ita et ordinati; unde non videtur æquum, quòd ipse unâ actione morali duplicem incurrat pœnam; nempe suspensionem, et irregularitatem. Ratio 2. quia in citata Extravag. *Pii II.* (apud *Barbos. all.* 17. *n.* 11.) sic dicitur: *Ab eorum ordinum executione ipso jure suspensi sint; et si, hujusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.* Quo verbo *durante* videtur Pontifex supponere irregularitatem incurri tùm solùm, cùm incursio suspensionis jam moraliter tempore præcesserit ordinis exercitium. Item, cùm Pontifex imponat irregularitatem in præsumentes, minimè videtur comprehendere hunc, qui non ex propria electione, sed ex necessitate ordinationis debet cum Episcopo concelebrare. Referuntque *Suar n.* 74 *et Escob. l. c.* hujusmodi ordinatos ex stylo Cancellariæ non reputari irregulares, cùm ipsi tantùm à suspensione absolvantur. Et idem dicunt *Suar. n.* 72. *ac Escob. et Diana ll. cc. cum aliis,* de diacono, vel subdiacono, qui cum tali suspensione in eadem ordinatione canit Evangelium, aut Epistolam. Et idem dicendum de eo qui suspensionem incurrit, cùm ordinatur per saltum, vel extra tempora, vel sine dimissoriis proprii Episcopi, vel eâdem die suscipit duos ordines sacros, aut ordines minores cum subdiaconatu, juxtà suprà dicta.

Utrùm autem incurrat irregularitatem qui tantùm ordinatur cum excommunicatione priùs contracta? Affirmat *Bon. de irreg. d.* 7. *q.* 3. *part.* 4. *n.* 1. *cum Navar. Tol. Henr. Sayr. etc. ex cap. Cum illorum,de sent. excom.* et c. 1. *De eo qui fert.* Sed probabiliùs negant *Suar. de cens. dist.* 41. *s.* 3. *n.* 2. et *Bened. XIV. de Syn. l.* 12. *c.* 3. *n.* 6. *cum Tamb. Diana, Lez, Gibal, etc..*, et ita refert sensisse S. C. Ratio, quia ex præfatis textibus non expressè colligitur, quòd talis sit irregularis, sed tantùm quòd sit suspensus; pro cujus tamen suspensionis absolutione etiam ad Papam debet recurri, ut advertit *Cont. Tourn. tr. de irregul. part.* 3. *cap.* 3. *concl.* 5. *cum Gibert;* intellige, si suspensio sit publica; nam aliàs potest absolvi ab Episcopo juxta *c. Liceat. sess.* 24. Trident. Tantò magis non incurret irregularitatem qui suspensus vel interdictus suscipit sacrum ordinem; in hoc consentit etiam *Bon l. c. n.* 2. *cum Sayr. Filiuc et aliis.* Hoc tamen intelligendum, si taliter ordinatus ordinem non exerceat in ipsa ordinatione, nam si v. g. aliquis diaconus, vel subdiaconus accedat ad ordinationem jam antecedenter aliquâ irretitus censurâ, et in ordinatione susceptum ordinem exerceat canendo Evangelium vel Epistolam, irregularitatem non effugiet, ut rectè ait *Cont. Tourn. loc. cit. v. Si quis.* Ratio, quia tunc jam exercet ordinem cum censura priùs contracta. Idemque meritò ait *Cont. Tourn. ibid. cum Avila* procedere de sacerdote, qui concelebrat cum

Episcopo, contra *Sayr. et Laym. de irreg. c.* 3. *n.* 5

800. — Notandum 3. quòd ætas computanda sit non à die baptismi, sed nativitatis, ut constat ex c. 3. *et aliis, dist.* 77. *Vide Croix n.* 2306. Dubitatur autem 1. An quis manè diei, in cujus vespera complet ætatem requisitam, possit ordinari? affirmant *Dian. part.* 9. *tr.* 9. *r.* 50. *Salm. c.* 5. *num.* 31. *cum Ledesma, et Philiber. ac Escobar. n.* 264. *cum Trull. et Marchin.*, tùm quia minimum pro nihilo reputatur; tùm quia dies incœptus in favorabilibus habetur pro completo; tùm etiam quia vespera, et mane moraliter sumuntur pro una die. Sed probiliùs id negant *Croix n.* 2309. *cum Nav. et Vill.*; item *March. Pasq. et Narbona ap. Escob. n.* 261. Ratio, quia v. g. pro subdiaconatu ætas debet esse annus 22 incœptus; unde qui annum 21 non verè complevit minimè potest dici annum 22 attigisse.

Dubit. 2. An dies anni bissextilis possit excludi in supputanda ætate ordinandorum? Affirmant *Barb. Henriq. Sylvest. etc. ap. Salm. de ord. c.* 5. *p.* 1. *n.* 33. quia annus requisitus intelligitur per se annus ordinarius, nempe constans 365 diebus. Sed veriùs negant *Bon. d.* 8. *q. un. p.* 5. *num.* 14. *Sanch. de matr. d.* 24. *n.* 22. *et Escob. n.* 286. *cum March., Molf Dic. et Dian.* Ratio, quia ad ætatem requisitam anni sunt computandi juxta consuetudinem Ecclesiæ, quæ rectè statuit de quatuor annos addi unum diem, propter horas quæ in quolibet anno supersunt.

Certum est autem quòd Episcopi nullo modo possint in ætate dispensare; verumtamen dicit *Croix n.* 2314. hodie ex speciali privilegio posse Episcopos dispensare ad certum tempus, saltem pro beneficio curato, ubi est necessitas, vel utilitas Ecclesiæ.

801. — Requir. XII. insupèr ad suscipiendos ordines, ut initiandus exercuerit ordinem priùs susceptum in Ecclesia, ubi est adscriptus, ex Trid. *sess.* 23. *c.* 11. *et* 13. Sed putant *Salm. de ord. c.* 4. *p.* 5. *n.* 74., hoc non esse de præcepto gravi, dùm verba concilii magis sint consultiva, quàm præceptiva, nempe illa : *At in unoquoque ordine juxta præceptum Episcopi se exerceant, etc.*

Requir. XIII. prout præscribit Pontificale, ut ordinandi Eucharistiam accipiant; sed hoc non sub mortali, ut ait *Croix n.* 2225. *cum Gob.* Imò nec s levi tenentur communicare initiai ad ordines minores, ut dicit idem *Cr* cum communi ut asserit. Presbyt autem veriùs tenentur communic. sub mortali, cùm ipsi verè celebr cum Episcopo, ut diximus ex *D.* ' *num.* 799. *Dub.* 3.

Requir. XIV probitas vitæ; sed hac jam locuti sumus in *Tract. de cram. in gener. n.* 65. et iterùm mox quemur agendo de vocatione ad sacr ministerium.

802. — Requiritur XV. vocatio di na, de qua, cùm sit res tanti momer unde pendet æterna salus tam ordin dorum quam populi christiani, mir est quod tot morales scriptores null verbum faciant, præter paucos, in quos fusè et egregiè signanter, scrip runt de hoc puncto *Habert t.* 7. *p.* 4 *et P. Conc. t.* 10. *p.* 42. Quàm neces ria sit hujusmodi vocatio, patet SS. Patribus, et ex ipsis sacris Scrip ris, et præsertim ex illo *D. Pauli Hebr.* c. 5. ỳ. 4. ubi : *Nec quisquam mit sibi honorem, sed qui vocatur à tanquam Aaron. Sic et Christus non sen ipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, qui locutus est ad eum, Filius meus es* Unde Apostoli, ut in locum Judæ ali surrogarent, sic Deum deprecati sur *Tu, Domine, ostende quem elegeris.* ipse Christus *Joan.* c. 10. ỳ. 1. dix *Qui non intrat per ostium, in o ovium..., fur est et latro; qui autem trat per ostium, pastor est ovium,* qu est quidem quivis sacerdos, dùm cu sacerdoti committitur incumbere luti animarum. Et rursùs *Joan.* 15. *vos me elegistis, sed ego elegi vos... fructum afferatis, et fructus vester neat.* Rursùs *Lucæ* 10. *Rogate... Do num messis, ut mittat operarios suos messem suam.* Illi igitur qui non voc à Deo in sacra ministeria se intrudu ipsi sunt de quibus per Jeremi (c. 23. ỳ. 21.) inquit : *Non mitteb prophetas, et ipsi currebant.* Quo quid hominum genere, ut ait Catechism nihil infelicius ac miserius, nihil Ec siæ calamitosius esse potest.

Præcipua autem signa divinæ vo tionis ad statum ecclesiasticum sur I. Scientia conveniens, de qua jam e mus *n.* 790. II. Probitas vitæ, de q loquens Trident. *sess.* 22. c. 12. sic a *Sciant. . Episcopi... debêre ad hos ordi assumi dignos dumtaxat, et quorum p*

ala vita senectus sit; juxta illud (*Sap.* . 4. ỳ. 9.) : *Ætas senectutis vita immaulata.* Hinc Apostolus 1. *Tim.* 3. prohiet ordinari neophytos, id est (ut explicat in *d. loco D. Th.*) *qui non solùm state neophyti sunt, sed et qui neophyti unt perfectione.* Quapropter idem . *Doctor* 2. 2. *q.* 189. *art.* 1. *ad* 3. ait : *Id idoneam executionem ordinum non ufficit bonitas qualiscumque, sed requiriur bonitas excellens.* Hanc rationem de ioc assignans : *Ut sicut illi qui ordinem uscipiunt, super plebem constituuntur radu ordinis, ita et superiores sint meito sanctitatis.* Unde sic concludit : *Et deò præexigitur gratia, quæ sufficiat ad oc, quòd dignè connumerentur in plebem hristi.* Idque priùs dixit *S. Dionysius* 3. *de eccles. Hierar.* : *In divino omni on audendum aliis ducem fieri, nisi seundùm omnem habitum suum factus sit eiformissimus, et Deo simillimus* [1]. Qui utem habet sanctitatem ordinariam, empe solam gratiam habitualem, non otest quidem dici *secundùm omnem haitum suum Deo simillimus.* Ad hoc facit tiam illud celebre *D. Aug.* dictum : *liquando bonus monachus vix bonum acit clericum.* Et illud alius *D. Hieron.* d Rusticum : *Sic vive in monasterio, ut lericus esse merearis.* Unde scripsit *S. Jo. hrysost. de Sacerdot. Multò major vitæ ntegritas huic* (id est clerico), *quàm illis* nempe monachis) *necessaria.* III. Signum st recta intentio, nimirùm desiderium acandi divinæ gloriæ, et saluti aniarum, non autem (ut ait *D. Bernardus eclam. in Evang. Ecce nos, etc.*) *honorem uærendi proprium, aut corporis volutatem, quæ sua sunt, non quæ Jesu hristi* [2].

803. — Qui autem sine vocatione, ex alibus signis explorata, in sacrum miisterium se intrudit, non potest quiem à gravi præsumptione excusari. n quomodò *S. Anselmus* (*in cap.* 5. *ad Hebr.* super illud Apostoli : *Nec quisuam sumit, etc.* [3]) de hoc loquitur : *Qui im se ingerit, et propriam gloriam quærit, gratiæ Dei rapinam facit, et ideò non accipit benedictionem, sed maledictionem.* Et ratio hujus eruitur ex eo quod docet *D. Th. p.* 3. *q.* 27 *art.* 4. ubi : *Illos quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat et disponit, ut ad id, ad quod eliguntur, inveniantur idonei, secundùm illud :* (2. *Cor* 3.) *Sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros novi Testamenti.* Ergò ille, qui non ex Deo eligitur, sed ipse se ingerit, non erit idoneus minister ; ideò sapienter ait *Habert de Ord.* c. 1. § 2. quòd iste *non sine magnis difficultatibus poterit saluti suæ consulere, manebitque in corpore Ecclesiæ, velut membrum in corpore humano suis sedibus motum, quod servire potest, sed ægrè, et cum deformitate.* Unde concludit : *Licèt absolutè loquendo salvari possit, difficulter tamen ingredietur viam, et apprehendet media salutis.* Cùm autem hic magno periculo damnationis se exponat, nescio quomodo à culpa gravi excusetur, *qui sciens* (ait doctissimus Episcopus) *Abelly in Opusc. Sacerdos christian. c.* 4.), *nullà divinæ vocationis habitâ ratione, se in sacerdotium intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiritum sanctum; quod quidem peccatum vix, aut rarissimè dimitti ex Evangelio discimus.*

Huic quidem discrimini tantò magis se committunt Episcopi illi, qui non vocatos ad ordines sacros promovent, ex illo Apostoli (1. *Tim.* 3.) : *Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quæ verba exponens S. *Leo Epistol.* 1. *aliàs* 87.) *ad African.* 2. dicit : *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari* [1]*?* Hinc Tridentinum *sess.* 23. *c.* 7. præcipit Episcopo, ut antequam suos subditos ad ordines promoveat, *institutionem, mores, doctrinam... diligenter investiget, et examinet.* Undique enim in jure canonico præscribitur, et signanter in *c. Nullus, dist.* 24. ut *nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.* Unde sapienter advertit *D. Bernard.*, ad ordines admittendos esse tantùm *probatos, non probandos.* Ad hanc autem probationem ab Episcopo exquirendam, non quidem sufficit, quòd ipse nihil mali noverit de ordinando, sed debet fieri certus de ejus positiva probitate, juxta sublimitatem

[1] Verba ipsa non reperimus ; parum refert item, quoniam totum hoc cap. ac quidem opus tum de Eccles. hierarch. nihil aliud est quam xplanatio hujus ideæ : hierarchiam ecclesiasicam quam maxime similem esse debere hierarhiæ cœlesti.

[2] In serm. in verba evang. : *Ecce nos reliquimus nnia*, non reperimus verba hæc ipsa, sed sensum rte.

[3] Hoc opus Anselmi non reperimus.

[1] Epist. I. secund. edit. quesnellianam ; 87 antea ; 12 equidem et 11, an. 416 scripta ; secund. ordin. nov. patrolog. epist. XII. cap. B.

gradûs, ad quem ille inhiat ascendere, ut communiter dicunt *Sotus* 4. *Sent. dist.* 25. *q* 1. *n.* 3. *Sanch. Conf. c.* 1. *dub.* 46. *n.* 1. *Salm. de ord. c.* 5. *p.* 2. *num.* 41. *Holz. eod. tit. n.* 46. et fusiùs *Hab. Merbes. Conc. et alii cum D. Th. Suppl. q.* 36. *art.* 4. *ad* 3. ubi dicit : Ad *minùs* (id est *non solùm*, ut benè explicat Glossa) *hoc requiritur, quod nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse, sed etiam exigitur ampliùs, ut secundùm mensuram ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum, saltem ex testimonio aliorum.* Qualitas autem promovendorum est illa, quam expressit S. Doctor *in* 2. 2. *q.* 189. *art. ad.* 3. ubi dixit : *Ordines sacri præexigunt sanctitatem...*, *unde pondus ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem dessiccatis* (nempe ut addit) *ab humore vitiorum.* Et *N. SS. P. Bened. XIV* in bullâ : *Ubi primum.* sapientissimè sic Episcopos alloquitur : *Studiosa et magna adhibita diligentia investigandum à vobis est, an eorum, qui priorum susceperint ministeria, talis fuerit vivendi ratio, et in sacris scientiis progressio, ut vere digni judicandi sint, quibus dicatur, ascende superiùs; cùm alioquin expediat in inferiori potius aliquos manêre gradu, quam cum suo majori periculo, et aliorum scandalo ad altiorem provehi.*

De tali etiam probatione loquens *S. Jo. Chrysost. Homil.* 16. *in Tim.* dicit : *Quid est illud citò? Non ex prima probatione, nec secunda, nec tertia, sed ubi consideratio diuturna præcessit, exactissimaque discussio, tunc imponito manus. Neque ea res periculo caret; eorum quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dedisti etiam præcedentium delictorum* [1]. Qua de re Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione parochorum, qui humanis ducti respectibus in hujusmodi attestationibus concedendis facilè clericis indulgent, ne in se attrahant ipsorum

[1] N° 1, hæc est versio benedictina (D. Bern. de Montfaucon e Congr. S. Mauri). « Manus cito, inquit (Apostolus) nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. » *Quid est citò? Non post primam probationem, nec post secundam vel tertiam, sed postquam sæpius circumspexeris, et accurate examinaveris : neque enim ea res periculo vacat. Nam peccatorum ejus tam præteritorum quam futurorum tu quoque pœnam dabis, qui illi dignitatem dedisti.*

odium, eorumque propinquorum
insuper ab aliis fide dignis, capt
cretâ informatione, certi fieri de
non solùm quòd initiandus non 1
malus, nempe quòd non fuerit
sus, non dederit scandalum, freq
tando ludos, pravas conversati
etc., sed etiam quòd ille sit po
bonus, scilicet quòd vitam agat s
tualem, sit assiduus in Ecclesiis
cramenta frequentet et orationem
vat à sæcularibus segregatus, s
morigeratis comitetur, studio v
modestâ utatur veste, etc. Quò
prælatus sciverit clericum alicujus
blici scandali notâ intinctum fu
tunc non satis erit communem pr
tionem de eo exigere, sed opus
plurium annorum experientiâ e
dationem ejus comprobare ; justè
tunc metuere debet, ne ille piet
affectet, ut ad ordines perveniat,
bus susceptis, ad pristinam re
pravitatem. Dicet aliquis : Si hoc
servaretur, deficerent utique in E
sia ministri. Rectè respondet ad
idem *Bened. XIV* in bulla suprà c
ex conc. Lateran. *Meliùs est pau*
habêre ministros, sed probos, atque u
quàm plures qui nequidquam sunt v
ri. Utrùm autem sit semper deneg
à confessario absolutio clerico l
tuato in vitio turpi occulto, qui
ad ordines sacros ascendere, sine
vio continentiæ experimento ?
dissert. de hoc puncto positam l. 6.
63.

804. — Si autem vocatio divina
cessaria sit ad sacerdotium magis
necessaria ad officia Episcoporu
parochorum, de quibus loquens *D*
2. 2. *q.* 185. *art.* 1. dicit : *Appet*
Episcopatum ratione... circumstan
bonorum... est illicitum... ad celsitud
gradûs appetere Episcopatum est
sumptuosum...; sed appetere pro
prodesse, est secundùm se laudabile.
rùm, quia, prout est episcopalis a
habet annexam gradùs celsitudinem,
sumptuosum videtur quòd aliquis
esse appetat ad hoc quòd subditis p
nisi manifestâ necessitate imminent
confirmavit *N. SS. P. Bened. XI*
bulla novissimè edita die 12 Apr. 1
quæ incipit, *Inclytum*, inquiens :
unusquisque ignorare debet, à pe
culpa immune non esse desiderium i
Episcopatùs, quia quamvis deside
aliis juvandi laudabile est, tamen cùm

adjumentum præstari non valeat sine ipsa Episcopatûs sublimitate, ut plurimùm ex vitio insitæ præsumptionis ortum habet.

« Ministrorum Ecclesiæ institutio seu creatio, inquit Scavini aggrediens quæstionem electionum ecclesiasticarum, tria maxime continet : nempe *electionem*, et est designatio certæ personæ ad munus Ecclesiasticum ; *ordinationem*, et ex sacra cæremonia, qua certo ritu electus consecratur ; *missionem* seu *vocationem*, et est ille actus, qui jurisdictionem tribuit, ac reipsa pastorem facit. Porro Wiclephitæ et Hussitæ, cum soli pii ac prædestinati esse possint juxta ipsos veri pastores, ideo docent solius Dei esse illos eligere, cum prædestinatos et pios ipse solus sciat. Lutherani vero et Calvinistæ ceterique novatores de necessitate electionem et vocationem ministrorum ad universam Ecclesiam, id est ad populum et clerum spectare volunt; imo et ipsam Ordinationem, quatenus pastores nomine totius cleri et populi super novis pastoribus manus imponunt. Verum nos cum Catholicis dicimus :

« 1. Etiam impii et non prædestinati possunt esse veri Ecclesiæ ministri: patet exemplo ipsius Christi qui Judam elegit, quem constat non fuisse prædestinatum; idque passim tradunt Patres, ut Origenes [1], Chrysostomus [2], Augustinus [3], Bernardus [4], etc. Et Wiclephus et Huss contrarium docentes in Concilio generali Constantiensi damnati fuerunt.

« 2. Vocatio seu missio ministrorum ad populum non pertinet; non enim ecclesiastica jurisdictio est in ipso fidelium cœtu. Neque sane omnibus fidelibus dixit Christus : *Pasce oves meas ; ego mitto vos ; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ; hoc facite in meam commemorationem*, etc. ; sed hæc dicta sunt Apostolis tantum (ac primo S. Pontifici) et illorum successoribus. Idque firmatur ex apostolica consuetudine ; nam, Apostoli et Episcopi, non vero populus,constituebant per civitates Presbyteros [5] : *Reliqui te Cretæ*, ait Apostolus Paulus ad Titum, *ut constituas per civitates Presbyteros, sicut ego disposui tibi* [6]. At si populus non potest pastores mittere, tanto minus eos consecrare.

« 3. Jus eligendi pastores non convenit populo jure divino. Constat ex Scripturis ; Apostolus ait de hac dignitate : *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron* [7]; atqui Aaron a solo Moyse fuit electus in pontificem, sine ullo consensu vel consilio multitudinis. Et Christus ait Apostolis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* ; at si Apostoli eadem potestate et ratione, qua Christus, missi sunt, sine ullo suffragio multitudinis possunt deputare pastores : Christus namque sine ullo vel consilio vel suffragio multitudinis Apostolos primum duodecim, ac dein septuaginta duos discipulos eligit [1]. Et revera quod ita egerint Apostoli vel ex eo constat, quod Episcopos a se creatos mittebant ad populos absentes et infideles : quod etiam factum legimus post ætatem Apostolorum, ut pluribus exemplis probat Bellarminus. Idque firmatur ex Conciliis : sic Laodicenum I can. 13 habet : *Non esse permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium promovendi.* Et Nicænum II, can. 3 dicit : *Omnem electionem, quæ fit a Magistratibus Episcopi vel Presbyteri vel Diaconi, irritam manere.*

« Unde si quid aliquando in hac re populus potuit, id totum habuit ex conniventia vel concessione Pontificum et Episcoporum, qui tamen semper sibi retinuerunt perversæ electionis rescindendæ auctoritatem. Qua in re en initium, progressum et finem : primo, Apostolicis temporibus, insciente populo, pastores eligebantur. Dein cœpit populus adhiberi ad testimonium dandum de vita et moribus eligendi : *Præsunt*, ait Tertullianus, *probati quinque seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti* [2]. Postea paulatim cœpti sunt ii ordinari, quos populus postulasset: unde suis temporibus S. Leo populis tribuebat vota, id est desideria et testimonia; Clericis autem electionem [3]. Tandem obtinuit in quibusdam locis consuetudo, ut etiam jus suffragii sibi populus usurparet ; sed posteaquam hoc aliquandiu toleratum est, et apparuit ejus rei confusio et indignitas, sublata est populo electio et postulatio, solumque ei relictum est testimonium vitæ et morum. Absit ergo ut ideo Pontifices aliquid de jure alieno usurpaverint, ut jactant homines in Sedem apostolicam male animati; sed potius repetiere jus suum, quod Ecclesiæ sollicitudo et ratio temporum repetere cogebat.

(T. IV. n. 292.)

Quoad eamdem quæstionem disserit ut sequitur episc. Salzano :

« Quelques-uns ont pris texte du mode d'élection des diacres pour soutenir que, de droit divin, le peuple doit intervenir dans l'élection des ministres du sanctuaire; et quelques jurisconsultes peu religieux, qui ont cru bien mériter du pouvoir laïque en amoindrissant le pouvoir ecclésiastique, ont pris soin de fomenter et d'appuyer cette erreur. Ils prétendent que, le peuple étant représenté dans la personne du souverain, celui-ci a un droit, qui lui est inhérent,

[1] Hom. IV in I. Judic.
[2] Hom. ult. in Epist. ad Heb.
[3] L. II. c. IV, *Contra Parm.*
[4] L. LXVI, *In Cantica.*
[5] Act. XIV.
[6] Ad Tit. I.
[7] Hebr. V.

[1] Joann. XX.
[2] Apol., c. XXXIX.
[3] Ep. LXXXVII.

dans le choix des ministres sacrés. Mais, pour peu qu'on jette les yeux sur les saintes Écritures et qu'on interroge la tradition de l'Église, qui ne voit que le peuple n'est jamais intervenu de droit divin dans les élections ecclésiastiques et qu'on ne peut rien conclure de ce qui se pratiquait pour l'élection des diacres ? Et, en effet, on lit dans saint Paul que personne ne doit se revêtir lui-même de l'honneur (et il veut parler de l'honneur qui accompagne le ministère ecclésiastique), mais seulement celui qui est appelé de Dieu comme Aaron ; or nous savons qu'Aaron a été établi pontife, d'après l'ordre de Dieu, par Moïse, sans aucun suffrage du peuple. De plus, Jésus-Christ, en donnant à ses disciples leur mission, leur a dit : « Comme mon Père m'a envoyé, « je vous envoie ; » or, si le Rédempteur n'a pas d'abord demandé pour cela le suffrage du public, on doit penser qu'il en est de même par rapport aux évêques et aux prêtres, et, en général, à tous les autres ordres qui ont pour but le sacerdoce, qui est leur complément. En outre, Jésus-Christ, en établissant son Église, lui a donné une organisation parfaite et l'a déclarée indépendante de tout lieu et de toute personne ; il a voulu que cette société eût une forme monarchique, et par conséquent que le peuple n'y eût aucun pouvoir ; or le pouvoir du peuple eût été immense s'il fût intervenu de droit divin dans les élections. Enfin, si, d'une part, tout ce qui est de droit divin est immuable et ne peut éprouver de variation, qui ne sait, d'autre part, d'après les seuls préliminaires de la science canonique, combien la discipline ecclésiastique a varié sur ce point ? Quelquefois on a eu recours dans les élections au suffrage du peuple ; d'autres fois, même dans les premiers temps, on n'y a point eu recours, comme nous le savons par le concile de Nicée et par le huitième concile œcuménique ; et enfin on y a renoncé tout à fait, et, à la place du peuple, on a substitué ou le clergé, ou le chapitre, ou le chef de l'Etat, et cela par concession de la part de l'Eglise ; tandis que, si le suffrage du peuple ou de toute autre personne eût été de droit divin, il n'y aurait assurément pas eu de changement. Il importe peu de citer l'exemple de l'élection des diacres, dans laquelle le peuple a été appelé à donner son suffrage, du moment que cela est arrivé par l'effet d'une concession de la part des Apôtres, qui ont dit : « Choisissez des hommes qui « jouissent dans le public d'une bonne réputation ; » concession qui a été faite au peuple, de droit ecclésiastique, un grand nombre de fois, dans les temps postérieurs. De là on peut conclure avec toute raison que le choix et l'intervention du peuple dans la désignation de ses ministres n'ont point leur origine dans le droit divin. »

(Corso di storia ecclesiastica, l. II. c. 14).

« Ex hactenus disputatis, addit Sca\ patet neque eos esse audiendos, qui do runt *populum in electione Prælatorum ha jus divinum, non quidem constitutivum, morale ; et quoad hoc populi interventun pastoribus eligendis esse juris divini et n ralis divini, id est procedentis a natura i tutionis pastorum, neque populum esse moraliter cogendum ad pastorem suscipien nomine, vultu, operibus, fama ignotum ; oves pastorem suum cognoscunt.* — N illud *morale* non satis acerbitatem no temque doctrinæ temperat ; quid enim dem ea voce sit intelligendum, non a ret : vox est saltem nimis ambigua in materia. Adde si *jus est*, non jam n concessio ad simplicem nutum revocab si *divinum est jus ac naturale*, præteriri potest sine gravi peccato ; si hoc jus pr dit *a natura ipsa institutionis pastorum*, est simplex conniventia, sed est jus firn rei inhærens et ideo irrevocabile. (omnia stare non possunt cum catho doctrina : esto, quod pastores debeant gnosci ab ovibus suis ; sed quando past semel sunt a legitima auctoritate consti tunc populus et eos cognoscere et eos qui, et illis obedire tenetur. Absit auten credamus quod meliores haberentur mi tri, si electio in manu populi esset : contrarium eveniret ; quod quidem s abunde et antiqua et hodierna probat toria, ex qua etiam habemus quot tum bus, seditionibus, ac seductionibus obn sit popularis electio. Hinc libellus, in id traditum est, in *Indicem librorum pr bitorum* fuit relatus Decr. 30 maii 18 ejus tamen auctor laudabiliter se subj — V Nardi, *Elementi di diritto eccl.* Pad 1849, § 611. — *Analecta juris ponti* Romæ, anno 1860. — *Civil. Catt.*, ser. t. II, pag. 333.

« Dices : Actorum, non soli Apos sed tota Ecclesia eligit Matthiam et Ba bam, ut ex his Deus unum ad minister sacrum assumeret. Et Cyprianus ap scribit : *De divina auctoritate descender Sacerdos plebe præsente, sub omnium o deligatur, et dignus atque idoneus pu judicio ac testimonio comprobetur* (epist.

« R. ad 1 : Cum D. Chrysostomo : q tunc universa elegerit Ecclesia, factum ex concessione Petri, non ex necessita *Quid ? an non licebat ipsi Petro eligere ? cebat et quidem maxime, verum id non f ne cui videretur gratificari* (In Act. A Præterea illa non tam electio fuit, q postulatio quædam.

« Ad 2 : Cyprianus in citato loco vult dicere descendere a jure divino Prælatus a populo eligatur, sed ab exem divinis ; sic enim loquitur narrando exempla Scripturarum Ordinationis ha coram populo, nempe Eleazari, Matthi septem Diaconorum. At exempla sim citer non faciunt jus divinum, sed di præcepta ; unde sola exempla non con

dunt, nisi etiam præceptum includant. Vel etiam dici potest, quod Cyprianus hoc tantum tribuit populo, ut ferat testimonium de vita et moribus ordinandorum, quod etiam nunc servat Ecclesia : scribit nempe populum habere potestatem suffragium ferendi, quia potest dicere, si quid novit boni vel mali de ordinando, et sic testimonio suo efficere, ut eligatur vel non eligatur. Talem esse ejus mentem patet; quia dicit debere in Ecclesia eligi pastorem, quomodo Scriptura docet fuisse electum Eleazarum (*Num.* xx); at Scriptura dicit Eleazarum electum a Moyse, et nihil tribuit populo, nisi coram eo fuisse Eleazarum electum. Adde : ipse Cyprianus non semper a populo consilium expostulavit et suffragium populi quæsivit in electionibus, ut patet de electione Aurelii et Celerini (*epist.* 33 et 34). V. Bellarminus, *De Clericis*, etc. » (T. IV n. 412).

805. — « Quæres, quæ sint officia ordinatorum ?

« Resp.. I. Ostiarii est claves templi « servare, aperire et claudere ejus ja- « nuas; arcêre eos, quibus non licet « interesse sacris ; campanas pulsare ; « quæ intra Ecclesiam sunt, custodire; « ei, qui prædicat aperire librum. II. « Lectoris munus est legere in Ecclesia « lectiones veteris et novi Testamenti : « item docêre catechumenos rudi- « menta fidei christianæ. » (*Item panem et novos fructus benedicere. Salm. de Ord. c.* 3. *p.* 2 *n.* 14. *Non autem prædicare, ut communiter Salm. ibidem contra Vasq.*) « III. Exorcistæ munus est manus im- » ponere supra vexatos à spiritibus » immundis, ad illos adjurandos, et » ejiciendos ; item ad exorcizandos ca- « techumenos. » (*Tenent Suar. et Sanch. contra Philib omnes fideles posse exorcizare; quamvis hoc magis possint ordinati ad hujusmodi munus ab Ecclesia : et ideò hi solùm solemniter illud exercère valent. Vide dicta l.* 3 (IV). *de Adjur. n.* 193.) « IV. « Acolythi munus est præparare am- « pullas vini et aquæ ad sacrificium « missæ, et porrigere subdiacono, ferre « cereos ad idem sacrificium, et illi « ministrare, unde et ceroferarius di- « citur. V Subdiaconi munus est im- « mediatè subordinari diacono ad sa- « crificium missæ, calicem et patenam « illi tradere, urceolum cum aqua præ- « bêre, aquam ad lavandas manus in- « fundere, Epistolam ex officio, et « solemniter in missa legere. » (*Adde cum Habert, pallas, corporalia, et purificatoria abluere, ut in Pontificali præscribitur.*) « VI. Diaconi munus est cantare « solemniter Evangelium in missa, mi- « nistrare immediatè sacerdoti in om- « nibus, quæ pertinent ad missæ sacri- « ficium, vestire altaria, crucem ferre, « et denique ex commissione sacerdo- « tis prædicare, et baptizare. » (*Modò adsit justa causa, nempe si desit sacerdos qui commodè ministret, ut communiter dicunt DD. allati de Euchar. num.* 237. *In necessitate verò extrema, nempe si absit alius sacerdos, potest diaconus et tenetur Viaticum ministrare, etiam sine commissione pastoris ; ita pariter commun. DD. ibid. Et idem currit in administratione baptismi; Vide de bapt. n.* 116. *v.* Certum. *Diaconus, autem solemniter ministrans baptismum, vel Eucharistiam sine commissione incurrit irregularitatem. Vide dict. num.* 116. *v. Dub.* 2. *et num.* 534.) « VII. Presbyteri munus est offerre « sacrificium missæ, absolvere à pec- « catis, baptizare, benedictiones aquæ, « et similes facere, populum doctrina « et exemplo pascere. » *Escob. c.* 8. *t.* « 7. *c.* 1.

Quatuor autem sunt obligationes præcipuæ eorum, qui ad majores ordines provehuntur, nempe 1. Recitandi horas canonicas. 2. Servandi cælibatum. 3. Habendi titulum, scilicet paupertatis, beneficii, vel patrimonii, quo ordinentur. 4. Deferendi habitum et tonsuram. De prima obligatione officii divini jam fusè egimus in *lib.* 5. *n.* 140. Restat hic agere de secunda, tertia, et quarta.

§. 1.

De obligatione cælibatus.

806. — Obligationem cælibatûs inesse iis qui ad sacros ordines ascendunt, habetur in pluribus canonibus, et signanter in *c.* 1. *d.* 28. ubi *D. Greg.* sic præscripsit : *Nullum facere subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui victurum castè promiserit; quia nullus ad mi-*

nisterium altaris accedere debet, nisi hujus castitas ante susceptum ministerium fuerit probata. Et in Trid. *sess.* 24. *c.* 9. definitum est: *Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiasticá, vel voto.... anathema sit.*

Ex quo habetur, quòd per tale votum, *solemne* dictum, irritum reddatur matrimonium contractum post votum ex *c. un De voto, et voti red. in* 6. Si verò conjugium est antecedenter contractum, ordinatus potest reddere, sed non petere. Et insuper quoties castitatem violabit, toties quoque sacrilegium committet. *Vide Salm. de Ord. c.* 6. *dub.* 1. *n.* 2.

807. — Quær. 1. An hæc obligatio cælibatûs sit de jure divino, ita ut Papa nequeat in ea dispensare? Affirmant *Major, Valdensis, etc. apud Salm. de Ord. c.* 6. *dub.* 1. *n.* 9. et probabile putat *Azor.* Sed dicendum cum communi DD. (præciso voto) non esse de jure divino, sed tantùm ecclesiastico, quòd ministri ordinati in sacris obligentur ad castitatem, vel ab Ecclesia, vel per votum ordinibus annexum; et ideò rectè in hac obligatione potest Ecclesia cum eis dispensare. Ita *S. Th.* 2. 2. *qu.* 88. *a.* 11. *Cajet. Sot. Sanch. Dic. etc. cum Salm. ibid. n.* 11. qui plura hujusmodi exempla adducunt. Ratio, quia etsi talis cælibatus ab Apostolis ortum habuit, ut probant *Gon. Val. Sot. etc.*, tamen tantùm ex præcepto Ecclesiæ, sive Apostolorum (ut probat *Bellarm.*) est introductus et firmatus, ut patet ex ipsis verbis *Trid. in cit. can.* 9. *ùt suprà.*

808. — Quær. 2. An hæc obligatio sit immediatè ex præcepto Ecclesiæ, vel mediatè per votum ordinatorum? Utraque est probabilis ex eodem c. 9. *Trid.*

Prima sententia, quam tenent *Mastrius, Bosco, Herincx, etc. apud Holzm. p.* 268. *n.* 103. *ac Scot. Pal. Val. et Aversa ap. Salm. ibid. dub.* 2. *n.* 18. *et seqq.* (qui *cum Sanch.* meritò probabilem putant), dicit quòd non ex voto, sed ex sola Ecclesiæ lege ordinati in sacris teneantur ad castitatem; tùm quia, cùm potuisset Ecclesia per se adstringere ministros sacros ad castitatem servandam, cur dici debet, quòd insuper votum sacris ordinibus annecti voluerit, dùm hoc expressum in jure non habemus? Tùm quia, si obligatio cælibatûs esset ex voto, sequeretur, quòd qui tale votum invincibiliter ignoraret, vel qui expressè nollet illud emittere, non teneretur inde ad castitatem: quod quidem absurdum et perniciosum esset.

Nec obstat dicere, quòd juxta sententiam hanc, si sacerdos peccaret contra castitatem, unum tantùm peccatum committeret contra castitatem, quia lex Ecclesiæ, cùm sit circa eamdem materiam jure naturali pohibitam, non multiplicat speciem peccati; prout furtum vetitum à lege naturali, non habet novam malitiam, si prohibeatur à lege humana; et hoc esset contra communem sententiam DD., qui docent ordinatos in Sacris lædentes castitatem, etiam peccato sacrilegii peccare. Nam rectè respondent *Aversa et Salm. de Ord. c.* 6. *dub.* 2. *n.* 28. quòd præceptum humanum benè multiplicet specie, quando ex diverso motivo præcepto naturali superadditur; percussio enim clerici duplicem habet malitiam, unam contra justitiam ex lege naturali, alteram contra religionem ex lege Ecclesiæ, quæ ex motivo religionis prohibet lædere personam Deo mancipatam. Quare procul dubio sacerdos lædens castitatem sacrilegium committit, quia Ecclesia ex motivo religionis ob reverentiam ordinis sacri imponit suis ministris observantiam castitatis. Religiosus autem sacerdos, si peccat contra castitatem, præter peccatum contra castitatem, unum tantùm sacrilegii peccatum committit, quia eamdem virtutem religionis, non aliam lædit, ut benè notant *Salm. ibid. n.* 39. *cum Sanch.*

Secunda sententia tamen probabilior, et communior cum *S. Th.* 2. 2. *q.* 88. *a.* 11. quem sequuntur *Bellarm. t.* 1. *de matr. c.* 21. *Sanch. eod. tit. l.* 7. *dist.* 27. *n.* 10. *Pontius l.* 7. *c.* 27. *n.* 7. *Salm. ibid. n.* 23. *et* 26. *cum Vasq. Cajet. etc. ac Escob. n.* 476. *cum Azor, Nav. et Soto,* tenet, quòd obligatio castitatis non oriatur immediatè ex lege Ecclesiæ, sed ex voto quod in ipso facto ordinationis emittitur. Primò, quia hoc jam est expressum in jure, et præcisè in *c. Cum olim, de clericis conjug.* ubi dicitur: *Non igitur attendentes, quòd Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit, etc.* Ergò in Ecclesia Occidentali,

Latina, votum castitatis jam ad-itur. Secundò, quia, si obligatio itatis tota esset ex lege Ecclesiæ, et Pontifex omnes etiam sacerdo-ab illa absolvere; sed hoc esset ra communem sententiam DD. qui ùm in casu urgentissimo conce-t Pontifici in hoc dispensare cum ministris, ut dictum mox *n.* 807, non cum sacerdotibus [1].

9. — Sed hîc dubitatur 1. an tene-r ad servandam castitatem, qui ıcibiliter ignoraret votum illius ni annexum? *Salm ibid. n.* 35. di-tenêri ex communi DD. vel ex vi impliciti, ut ipsi sentiunt cum *S. t Sanch.*, vel ex præcepto Ecclesiæ, ii juxta primam sententiam proba-er putant. Alii tamen, ut *Croix l.* 6. 2. *n.* 2162. *cum Pal. et Conink* ad-probabiliter censent, quòd si igno-ia omninò fuisset invincibilis, or-tus non teneretur ad castitatem, ie ex voto, neque ex præcepto Ec-æ, quia Ecclesia non intenderet n obligare; secùs verò, si ignoran-uisset culpabilis; vel si quis ordi-intenderet suscipere cum eadem gatione, quâ alii suscipiunt, ut in-r ex dictis *l.* 3 (IV). *n.* 201. *v. Qu.* 1. ıbit 2. an teneretur ad castitatem nem suscipiens, si expressè nollet tatem vovêre? Putat *Philib.* quòd n teneretur ex voto : hoc parum abile videtur Censent verò *Salm. rd. c.* 6. *dub.* 2. *n.* 37 *cum Dicast.* i tunc teneretur ad emittendum m; et interim, dicunt, quòd talis ccaret contra castitatem, non com-eret sacrilegium; sed hoc ultimum, pe quòd hoc non esset sacrilegium, satis probabile videtur, et est con-ommunem, ut ipsi fatentur *Salm. n.* 28. Hinc probabiliùs dicunt *h. de matr. t.* 2. *l.* 7. *d.* 27. *n.* 12. *aliis, et Holzm. p.* 268. *num.* 102. *Amico, Sayr. etc.* quòd in tali casu is teneretur ad castitatem, non ex voto, sed ex præcepto Ecclesiæ, quæ ex reli-gionis motivo (ut diximus) eum ad cas-titatem, deficiente voto, adstringeret.

810. — Notandum autem certum esse, quòd ille qui est ordinatus ante usum rationis, quamvis valida sit ordi-natio (ut probatum est *n.* 782. *cum D. Th. et aliis communiter*, ex *cap. un. De clerico per saltum, etc.*), non tenetur ta-men ad castitatem; unde validè ac li-citè potest inire matrimonium. Ita *Croix n.* 2161. *et Salm. ibid. p.* 1. *n.* 42. *cum Sanch. Suar. Dic. et communi.* An autem teneatur ad castitatem qui post usum rationis, sed ante pubertatem ordina-tur? Affirmant *Pont. l.* 7 *de matr. c.* 29. *n.* 15. *Bon. eod. tit. q.* 3. *part.* 9. *n.* 9. *et Escob. n.* 487. *cum Cajet. Conc. etc.*, quia de jure naturali jam adest obligatio hoc votum servandi; è converso nullum adest jus canonicum tale votum irri-tans. Hoc est quidem probabile, sed non improbabiliter id negant *Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 3. *n.* 8. *Salm. de Ord. c.* 6. *p.* 1. *n.* 43. *cum Dic. Avers., etc. ac Barb. all.* 15. *n.* 4. *cum Abb. Host. Nav. Soto, et Henr.* Ratio, quia tale votum homi-nem constituit in statu irretractabili, in quo Pontifex nunquam aut raró dis-pensat, unde tale votum maturum et perfectum usum rationis efflagitat. Idem dicitur de eo, qui invalidè ordi-natur, vel ex defectu formæ, aut mate-riæ, vel intentionis; putà, si quis per vim, aut metum ordines susciperet, sine animo se ordinandi, ut *Salm. ibid. n.* 45. *et* 46. *et Croix n.* 2162. *cum com-muni.* (Et hîc notandum, quòd qui non obligatur ad castitatem, nec ad offi-cium divinum teneatur; ut dictum est *l.* 5. *n.* 114. *v. Quæritur.*) In dubio ta-men præsumendum est pro valore or-dinationis, ut *Croix n.* 2203. *et* 2230.

811. — Sed dubium est, an teneatur ad castitatem qui ordinatur ob metum gravem, sed cum animo se ordinandi? *Pontius de matr. l.* 7. *c.* 29. *ac S. Anto-ninus, Sot. Pal. etc. apud Croix n.* 2163. dicunt tenêri, donec à Papa dispense-tur; quia metus minuit, non verò tollit voluntarium. At probabiliùs *Sanc. de matr. l.* 7. *dist.* 19. *n.* 5. *Bon. cit. q.* 3. *part.* 2. *n.* 14. *Escob. n.* 483. *cum Sayr. Conc. et Graff. ac Salm. ibid. n.* 46. *cum Azor. Dic. etc.* dicunt non tenêri, et validè posse matrimonium contrahere (non posse tamen in ordine ministrare, constante matrimonio, neque privile-

[1] ihilominus *Julius* III. sæc. 16°, Cardinali legato suo in Anglia sub Maria regina, atem concessit dispensandi cum clericis sæ-bus, tantùm presbyteris, diaconis et subdia-qui tempore schismatis anglicani matrimo-de facto attentaverant, ut, dummodo alter ı superstes maneat, inter se legitimum matri-ım contraherent. de cætero sine spe conjugii mi ordinum ipsorum exercitio sublato. VII. quoque in constitutione confirmatoria rdati de 15 Aug. 1801. declarat, se per Breve em diei vestigia fuisse secutum *Julii* III. ecclesiasticos viros, qui in sacris constituti, ore revolutionis gallicanæ matrimonia atten-ant. *Edit.* A. LECLERE.

giis clericalibus gaudère. *Vide Salm. ibid. n.* 50.) Ratio, quia jam ex probabiliori sententia, ut suprà, ordinati non tenentur ad castitatem, nisi ex voto, et verius est quòd votum metu gravi extortum irritum est. ex *c. Cum dilectus, de iis, qui vi, etc. Vide dicta l.* 3 (IV). *n.* 197. *v. Sed quæstio.* Limitant tamen hanc sententiam *Salm. ibid. n.* 47. *cum Nav. et Vega,* si hic postea, metu remoto, ordinationem ratificaret aut verbis, aut in ordine ministrando: modò sciat, et advertat per hujus modi actum tali obligationi se subjicere. Cæterùm consultum est, ut tales metu ordinati petant dispensationem, quam pluries concessit S. C. ubi solidè metus probatus fuerit, prout refert *P. Zacharia apud Croix l.* 6 *par.* 2. *n.* 2163.

Quid, si metus ex justa causa sit inflictus, putà si Episcopus ob inopiam ministrorum adstringeret metu aliquem ad se ordinandum? Probabile putant *Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 19. *n.* 8. *et Dicast. ex Navar. apud Salm. de Ord. c.* 6. *p.* 1. *n.* 48. non tenêri hunc ad votum castitatis, quia probabiliter (ut dicunt) metus, sive sit justus, sive injustus, et sive gravis sit vel levis, semper irritat votum. Sed meliùs oppositum tenent ipse *Sanch. l. c. et Salm. ibid. n.* 47. *in fin. cum Dic. et Philiberto,* quia eo casu esset ille irrationabiliter invitus; et ideò metus votum non irritat, sicut nec etiam irritat matrimonium, juxta dicenda de *matr. n.* 1057.

812. — Quær. 3. Quandonam conjugatus, constante matrimonio, possit sacris ordinibus initiari? certum est, quòd sine licentia uxoris non liceat uxorato ordines sacros suscipere, nec etiam primam tonsuram, ex *c. ult. de Temp. ord. in* 6. *et in Extrav. Antiquæ. de Voto.* Imponitur imò irregularitas in eum, qui sine dicta licentia, vel legitimo divortio in Sacris ordinatur; etiamsi matrimonium non fuisset consummatum; quia hoc dirimitur tantùm per professionem religionis, non verò per ordinationem, ut in *ead. Extrav. Vide Salm. ibid. p.* 2. *n.* 51. *et seqq.*

Probabile tamen est cum *Sanch. Avers. et Salm. ibid. n.* 56. quòd, qui post matrimonium tantùm ratum ordinaretur in Sacris, non teneretur religionem profitêri, ut dicunt *ib. S. Anton. Azor, et Led.* Quia majus onus est religionem profitêri, quàm ad solam castitatem se adstringere.

Licitè autem potest conjugatus a[d] sacros ordines promovêri ex licenti[a] uxoris, modò ipsa castitatem vovea[t] ut habetur in *c. Conjugatus, de conver. conjug.* Et modò licentia sit expressa e[t] omninò spontanea, ex *cap. Consului eod. tit.* Sed hìc dubitatur 1. An e[o] casu uxor ultra votum teneatur reli[-] gionem profiteri? Affirmant *Sanch. d[e] matr. d.* 39. *n.* 6. *et Salm. ibid. n.* 5[8] *cum Soto.* Sed veriùs negant *Pontius d[e] matr. l.* 6. *c.* 25. *n.* 7. *Dian. p.*4. *tr.* [...] *r.* 129. *et Hurt. ex Nav. et Sa ap Renzi* [...] 371. *q.* 3. Idque clarè probatur ex *cit. C. Conjugatus* ubi dicitur: *Nullus conju[-] gatorum est ad sacros ordines promoven[-] dus, nisi ab uxore continentiam profitent[e] fuerit absolutus, non dicitur religionem pro[-] fitente,* sed *continentiam.* Excipiendu[m] tamen 1. si vir ad Episcopatum assu[-] matur, tunc enim uxor omninò deb[et] religionem ingredi, ut statuitur in *c. Sane* 6. *de conv. conj.* Excipe 2. si vi[r] fieret religiosus, et uxor esset juveni[s] ex *c. Cum sis* 4. *eod. tit.* ubi sic dicitur *Prohibemus ne virum vel uxorem, ni[si] uterque ad religionem migravit, transi[re] permittas. Verùm si ita uxor senex es[t] et sterilis, quòd sine suspicione possit ess[e] in sæculo, dissimulare poteris, ut, eâ i[n] sæculo remanente, et castitatem promit[-] tente, ad religionem transeat vir ejusdem*

Dubit. 2. An mulier hujus viri ad or[-] dines sacros promoti, si emiserit simplex votum castitatis, validè contrahat matrimonium post mortem viri?

Prima sententia negat, et hanc tenen[t] *Sanch. de matr. l.* 7. *d.* 40. *n.* 2. *Mazzotta t.* 4. *p.* 213. *et Salm. de ord. c.* 6 *p.* 2. *n.* 59. *cum communi,* ut asserunt e[x] *c. Quia sunt.* 10. *d.* 28. ubi loquens *D. Greg.* de secundo matrimonio inito cun[i] hujusmodi uxore, dicit: *Qui malè sociati sunt, disjungantur.* Et idem dici[-] tur in *can. seq.* 11. *ib.* Et ratio est, qu[ia] Ecclesia ob reverentiam ordinis à pri[-] mo viro assumpti, et ob licentiam uxo[-] ris voventis, reddit eam inhabilem a[d] subsequens conjugium. Hæc sententi[a] est quidem communior, et valde probabilis; sed satis probabilis est etiam

Secunda sententia cum *Sot. de just.* [...] 7. *q.* 5. *art.* 3. *et Pontio l.* 7. *c.* 25. *n.* 1[0] qui dicunt, profatum matrimoniu[m] esse validum; licèt enim in præfati[s] textibus præcipiatur separatio conju[-] gum in pœnam secundi matrimoni[i] non tamen declaratur matrimoniu[m] esse nullum; tantò magis quòd huju[s]

di pœna separationis etiam aliis ninibus in jure imponitur (ut probat tius c. 20. n. 6.), absque eo quòd trimonium sit nullum.

Pro hac opinione, inquit Ballerini, Alphonsus neminem habuit, quem alle- et, præter Sotum et Pontium, quorum r (*de inst. et jur.* lib. 7. q. 5. art. 3) pauca verba de hac re obiter scribit, etiam supponit, sacerdotem, secus ac giosum, non esse simpliciter inhabilem atrimonium; alter vero (*de matr.* lib. 7. 5. n. 10) argumento huic innititur, l canones separari conjuges interdum ant, licet validum sit matrimonium; n vero toletanus delinquenti sacra- tum in finem vitæ concedat. At enim andum insuper foret, ejusmodi separa- em et interdictum sacramenti usque ad emum vitæ delinquentibus tum solum ncta per canones fuisse, quando ma- onium validum extiterat, minime vero ado, licet invalide, attentatum tamen at. Quod cum probari non possit, Pontii mentum in merum sophisma recidit. qui vero S. Alphonsus non diffitetur, rem sententiam communi Theologorum anonistarum suffragio esse receptam, ut contrariæ opinionis vix aut ne quidem mentionem injiciant. (Vide alrgr. lib. IX. tit. 6. num. 40-42.) » Gury, de stat. part. not. ad n. 44.)

n autem vir, qui ex justa causa etuum fecerit divortium ab uxore, sit, eâ insciâ vel invitâ, ordines sa- suscipere? *Vide dicenda de matr.* 65. ubi dicemus cum communi, d benè possit.

o casu quo, temporibus nostris, oriretur itio circa quæstionem cælibatus eccle- ici, citemus hic in extenso de hac ma- Scavini articulum sequentem :

Q. 1. *Quosnam obstringit lex cœlibatus?* R. *In Ecclesia latina* omnes Clerici, ab copatu ad Subdiaconatum inclusive, ntur sub gravissimo præcepto servare etuam continentiam, ita ut nec licite ossint matrimonio contracto ante sa- Ordinationem, nec licite nec valide ea illud contrahere. Constat ex plu- s juris canonici capitibus [1]. Unde Epis- s promovendos ad Subdiaconatum sic uitur ipso Ordinationis actu, uti videre n Pontificali R. : *Filii dilectissimi ad um Subdiaconatus Ordinem promovendi, m atque, iterum considerare debetis at- , quod onus ultro appetitis; hactenus liberi estis, licetque vobis per arbitrio æcularia vota transire. Quod si hunc nem susceperitis, amplius non licebit a proposito resilire : sed Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari : et castitatem, illo adjuvante, servare oportebit : atque in Ecclesiæ ministerio semper esse mancipatos. Proinde dum tempus est, cogitate; et si in sancto proposito perseverare placet, in nomine Domini huc accedite.* — Hinc Tridentinum expresse declarat, nullum matrimonium initum ab iis, qui in sacris Ordinibus sunt constituti : *Si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica vel voto, anathema sit* [1].

« Diximus *in Ecclesia latina* : nam quoad Græcos disciplina diversa est; etenim vel agitur de Græcis et Albanensibus in Italia eique adjacentibus Insulis degentibus, vel de Cophtis, ceterisque Orientalibus. — Si 1, Benedictus XIV Const. *Etsi Pastoralis* non prohibet quidem, ut Subdiaconi, Diaconi et Presbyteri uxores retineant, quas antea duxerunt (si tamen virgines, non viduas nec corruptas duxerint); sed nullum irritumque declarat eorum matrimonium post sacros Ordines contractum. Et qui nihilominus contrahere præsumpserit, remanet excommunicatus, ab Ordine deponendus est, et ab illegitima uxore separandus. — Si 2, idem Pontifex Const. *Et quamvis* permittit quidem uxorem retinere, quæ ante Ordinationem ducta fuerit. Quid autem sit sentiendum de illorum matrimonio postea inito, Benedictus XIV reservat utique apostolicæ Sedi illud approbare; cum aliunde graviter vetitum sit. Verum an non tantum illicitum, sed etiam irritum dicendum sit, noluit definire, quamvis Tribunalia Almæ Urbis opinioni eorum adhæreant, qui illa matrimonia nulla existimant.

« Ceterum etiam apud ipsos Græcos Episcopis non solum contrahere, sed et propria uxore uti post Ordinationem, gravissime vetitum est : ita ex disciplina Synodi Constantinopolitanæ in Trullo anno 692, quæ quidem nunc viget vel apud ipsos Græcos catholicos.

« Q. 2. *Quid si quis promoveretur ad Ordines sacros vel invincibiliter ignorans castitatis obligationem iisdem adnexam? Vel expresse nolens obligationem ipsam vovere? Vel esset metu gravi perductus, sed cum animo se ordinandi? Vel tandem si esset in ipsa infantili ætate ordinatus?*

« R. In primo casu dicimus cum com-

[1] ...*lignanter*, c. I, dist. XXVIII, et c. unic. *De* in 6.

[1] Sess. XXIV, can. IX. Clerici autem in Sacris matrimonium contrahentes, seu attentantes, præter matrimonii nullitatem, excommunicationem et irregularitatem ipso facto incurrunt, ex cap. 1. *Qui Clerici*, et *Clem.* unic. de cons. et affin., a qua tamen irregularitate Episcopus post pœnitentiam dispensare valet, dummodo, ut adnotat Barbosa, cum unica, eaque virgine, contraxerint; si namque cum vidua aut corrupta, vel binas inierint nuptias, tunc alia exurgit irregularitas ex defectu Sacramenti dicta, a qua Episcopus dispensare nequit.

muni, cum ad castitatem adhuc teneri vel ex vi voti impliciti juxta S. Thomam, qui ait : *Etiamsi quis verbotenus* (votum) *non emittat, ex hoc ipso tamen quod Ordinem suscipit, secundum ritum occidentalis Ecclesiæ, intelligitur emisisse* [1] ; vel teneri ex præcepto Ecclesiæ, maxime si intenderet (ut supponi debet) Ordinem suscipere cum obligatione, qua generatim suscipitur ab aliis [2].

« In secundo casu est probabilius, eumdem teneri ad castitatem, non quidem ex voto ; sed ex præcepto Ecclesiæ, quæ ex Religionis motivo vult omnes esse omnino obstrictos, qui scienter Ordinem suscipiunt, cui quidem continentia adnexa est. Unde si iste peccaret contra castitatem, adhuc sacrilegium committeret ; quia etsi non teneretur ad castitatem ex voto teneretur tamen ex præcepto Ecclesiæ, quæ ex Religionis motivo (ob reverentiam nempe Ordinis sacri) eum, deficiente voto, adstringit. Ipse autem semper teneretur ad emittendum votum cum præceptum sit.

« In tertio casu, si gravis ille minus ex justa causa infligatur, v. g., si Episcopus ob inopiam ministrorum quempiam metu gravi adstringeret ad Ordinationem, probabilius videtur sic ordinatum obligatione castitatis ligari ; quia in tali casu ipse esset irrationabiliter invitus : nec talis metus tolleret omnino voluntarium, ac multo minus votum irritaret. Quod si gravis ille metus sit incussus ex causa injusta, quamvis probabilius sit non teneri ad votum sic ordinatum, quia votum ex quo provenit castitatis obligatio, metu gravi exortum est nullum saltem de jure positivo [3] ; in praxi tamen consultum fuit, ut Clericus taliter ordinatus petat dispensationem, quam S. Congregatio Concilii jam alias elargita est, ubi solide metus ille probari valeat.

« Tandem in quarto casu, qui ordinatur infans neque tenetur ad castitatem neque ad alia onera, nisi post 16um ætatis annum Ordinationem ratam habuerit, uti docet Benedictus XIV Constitutione *Eo quamvis*. Et merito ; ad rem enim valde arduam ac perpetuam suscipiendam requiritur maturitas et quidem perfecta : et electio status a cujusque libertate pendet : et Altissimo nostra, non alia vota reddere tenemur [4].

« Q. 3. *An obligatio cælibatus sit de jure divino ?*

« R. Negative : si enim hæc lex esset de jure divino, non variaret circa illam latina a græca Ecclesia ; si quidem jus divinum non variat pro diversitate locorum. Est ergo de ordinatione Ecclesiæ ; utrum autem

[1] Suppl., q. 35, a. 3.

[2] Excipiunt aliqui, si hæc ignorantia sit positiva ut si quis Sacris initietur ratus sibi propria uxore uti licere, quia Græcos novit illa uti.

[3] C. *Prælatorum*, etc., c. cum *dilectus* de his, qui vi, metuque, etc.

[4] Quæ quidem ratio probat ex Salmanticensibus id quoque obtinere in casu, quo quis post usum rationis ordinetur, sed ante adeptam pubertatem.

illa obligatio sit immediate ab Ecclesi
præcepto, vel immediate a voto de præcept
Ecclesiæ emittendo, Tridentinum utrumqu
refert, sed non definivit. Sunt porro qu
merito probabiliter docent, quod ordina
in Sacris non ex voto, sed ex sola Ecclesi
Ordinatione ad castitatem tenentur ; tu
quia nulla fit voti mentio, tum quia ad ho
præceptum Ecclesiæ satis est. Verum pro
babilius et communius ad hanc obligatio
nem cum D. Thoma reputant immediat
ex voto, quod in ipso facto Ordination
emittitur juxta Ecclesiæ mentem, idqu
expresse habetur in jure [1]. Et hoc votu
Bonifacius VIII solemne esse declaravit

« Cælibatus autem inimici sunt *hæretic
increduli* et *pseudopolitici*. Contendunt *prim*
cælibatum adversari Scripturæ auctoritat
antiquitati Ecclesiasticæ, et ministerio sacr
Volunt *secundi* eumdem a jure ipso natu
rali improbari prorsus atque repelli. Tra
dunt *tertii* bono Reipublicæ et Societat
omnino nocere [3].

« Q. 4. *An cælibatus Scripturæ, antiqu
tati, atque ministerio sacro adversetur ?*

« R. Cælibatus nedum Scripturæ, antiqu
tati et sacro ministerio adversetur, im
cum iisdem maxime convenit. — *Primo*
illa lex censeri debet scripturæ et antiqu
tati maxime congruere, quæ fundatur i
exemplo Apostolorum : in consuetudine a
ipsis Apostolorum temporibus fere univer
saliter recepta, in antiquissimis sanctionibu
Conciliorum atque Pontificum. Atqui tali
est hæc lex cælibatus : de Apostolis si
aperte loquitur Hyeronimus : *Christus virgo
virgo Maria, utriusque sexus virginitatis ded
carere principia ; Apostoli vel virgines ve
post nuptias continentes* [4] — De universal
consuetudine dubitari non post ; licet enin
nondum certa et declarata lege cælibatu
fuisset Clericis impositus ; ab Apostoli
tamen obtinuit, ut Clerici, si ante Ordina
tionem habebant uxores, postea ab iisden
prorsus sese abstinerent. Testes sunt pr
Ecclesiis orientalibus Origenes, Hierony
mus, Eusebius et Epiphanius ; pro Ecclesi
latina volunt eruditi, S. Petrum conti
nentiæ legi cito subjecisse omnes Episcopos

[1] C. *Cum olim* de Clericis conf.

[2] *De voto redempt.*, in 6.

[3] V Zaccaria, *Storia polemica del celibat
sacro*. Horum porro doctrinas Pius Pp. IX in su
Encyclica : *Quid pluribus*, novembr., anno 1846
conspirationis fædissimæ nomine jure merit
nuncupavit inquiens : *Huc* (nempe in Fidei e
Ecclesiæ destructionem) *spectat fædissima contr
sacrum Clericorum cælibatum conspiratio, quo
a nonnullis etiam, proh dolor ! ecclesiastic
viris fovetur, qui propriæ dignitatis misere oblit
se voluptatum blanditiis et illecebris vinci e
deliniri patiuntur*. Quæ autem hic disputantur d
cælibatu, excerpta sunt fere ex toto ex eruditis
simo Opere cujus in dies editiones Romæ, Taurin
Mediolani ac Parisiis videre est, sub titulo
*Prælectiones Theologiæ, quas in collegio Roman
S. J. habebat* Joann. Perrone e *S. J.* : tract. *D
Ordine*, cap. v, *De cælibatu eccl.*

[4] Ep. XLVIII, *Ad Pammachium*.

byteros atque Diaconos, ita ut nullum it invenire exemplum Episcopi, Presri aut Diaconi, qui impune continenviolaverit. — Tandem antiquissimæ tiones Conciliorum atque Pontificum ıpulantur ; *Conciliorum*, uti est Eliberim, Taurinense et Carthaginense II, ›rata sæculo IV. *Pontificum*, ut sunt ius qui sæculo IV, Innocentius I et M. qui floruerunt sæculo V : qui es illam memorant legem ; nec tamen unt, se de novo eamdem concedere, ab Apostolica sanctione profectam re et instaurare [1].

Secundo : Cælibatus Ecclesiasticus mirio sacro maxime convenit. Lex illa e habet, quæ præfert specialem vitæ titatem ; quæ officiis divinis rite ndis maxime conducit ; quæ magis ›vet impedimenta quæ cum vitæ cleriinstituto nequeunt sociari. Atqui talis ex cælibatus : — 1. *specialem vitæ itatem præfert ;* de hoc nemo poterit tare, ubi vix laudes eximias perspiciat, ıs in SS. Litteris Christus et Apostoli tatem ad cœlum usque extulerunt atque m virginitatis præ statu matrimonii rarunt [2] ; — 2. *officiis divinis rite obeunıaxime conducit ;* hæc enim sunt præı militiæ clericalis officia : Sacrificium re, orare, præesse, docere, Sacramenta strare, infirmorum et pauperum curam e. Quæ postulant virum alienis curis me distractum, ita ut facile esse possit um consiliarius, judex, pater, imo um quasi famulus atque minister. vero quis neget ad hæc munia præsı valde magis cælibatum conducere, ı matrimonium ? Id plane innuit Apos : *Qui cum uxore est, sollicitus est quæ mundi, quomodo placeat uxori, et divisus* — 3. per cælibatum magis *removentur limenta, quæ cum vita clericali nequeunt ciari.* Nonne conjugatus œconomicis mesticis innumeris prope curis indesir obstringitur ? nonne et conjugis et ›rum sustentationi consulere debet ? m educationi et futuræ sorti prospi' et alia præstare hujus generis sine quæ animum occupant diu noctuque ? ergo Clerici hæc possent implere sine ministerii sacri detrimento. Quid si ciæ præsint in vicis aut pagis, quæ ræbeant victui proprio necessaria ? si pauperes sustentare ? si morbo contagioso laborantes invisere ? si ad barbaras gentes lucem fidei afferre ? Hoc patet quotidie exemplo tum græcorum presbyterorum, tum anglicanorum et protestantium ministrorum, qui vix dominica die ministerio incumbunt, dum reliquam hebdomadis partem negotiis impendunt et familiæ. Toti sunt uxori et filiis alendis, instituendis, ac ditandis ; proventus non in pauperes, sed in rem domesticam convertunt [1] Si lues aut contagiosus morbus grassetur, fugiunt. Si apud exteras regiones Missiones suscipiunt, mercatores agunt, ac stipendia ingentia a Biblica societate uti mercenarii percipiunt ; ac interea, si molestias excipias, quas operariis catholicis creant, otio diffluunt, contemptumque sibi conciliant.

« *Sed dices* 1 : Deus imperavit omnibus matrimonium dicens : *Crescite et multiplicamini et replete terram* [2]. Hinc Apostolus constituit, ut Episcopus sit *unius uxoris vir ; et juniores nubant* [3]. — R. Ad 1 : Verba *crescite et multiplicamini* continent benedictionem et fœcunditatem, quam Deus contulit in creatione humani generis ; non vero nuptiarum præceptum. Etiam piscibus maris dictum est ibi : *Crescite et multiplicamini et replete aquas maris ;* sed nemo hæc interpretatur de nuptiarum præcepto piscibus imposito. Sed esto præceptum importent : ad omne tempus et singulos homines pertinere haud poterit demonstrari. Imo contrarium colligitur ex verbis : *Et replete terram*, quæ satis exprimunt tale præceptum non respicere, nisi primordia, vel restaurationem generis humani : quod cessare debuit post sufficientem propagationem. Secus Christus et Apostoli non dedissent consilium continentiæ. — Ad 2. : Episcopus debet esse *unius uxoris vir*, id est non bigamus. Hoc sensu intelligi debent Apostoli verba ; alioquin nec Apostolus ipse fuisset idoneus ad Episcopatum, qui scribit nullam sibi uxorem fuisse [4]. Neque etiam concludunt verba : *Volo juniores nubere ;* ibi Apostolus loquitur de viduis junioribus et fornicariis, quas declarat, se male matrimonio iterum jungi, quam incontinenter vivere.

« Dices 2 : *Ex historia Ecclesiastica certum est, Apostolos et uxores retinuisse, et secum eas circumduxisse. Nemo ignorat historiam Paphnutii in Concilio Nicæno. Cum ibi ageretur de lege cælibatus inducenda, obstituit Episcopus sanctissimus, et in ejus sententiam*

aulatim vero ab Ecclesia latina pervenit ad orientalem, ut videre est penes Christia-Lupum (diss. *De latinorum Episcop. et orum continentia*). Licet solus postea re-rit Episcopatus, ad quem promoventur ıs vel continentes, ut plurimum ex Monan cœtu electi ; reliquis autem Clericis majointegrum fuerit uxores ante Ordinationem tenere. — V. Rohrbacher, *Hist. universelle l'Eglise*, lib. L.

De Virginitate, appendix, *De Restitutione*,

I Cor. VII.

[1] Ut recens præbeamus exemplum, ut quid Hibernia maxima penuria continuo laborat, cum tamen illius regni Episcopi ditissimi sint, nisi quia uxorati pro familia divitias congerunt ? Non suspectæ Anglicanæ ephemerides hisce ipsis diebus enarrant, undecim Hiberniæ Episcopos in morte propriis familiis reliquisse summam libellarum 51,375,000. (*Loyal-national-Repeal-Association*, 1849). — *V.* Margotti, *Roma e Londra, confronti*, c. IX.

[2] Gen. II.

[3] I Tim. III et V.

[4] I Cor. VII.

concesserunt Concilii Patres. Nemo ignorat in Ecclesia orientali post Synodum Trullanum, id est ab antiquis sæculis, solos Episcopos continentia obstringi; Presbyteris vero et Diaconis fas semper fuisse uxores ante Ordinationem ductas retinere.

« R. Ad 1 : falsum est Apostolos secum tenuisse uxores suas ; ait enim D. Petrus nomine omnium : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te*[1]. Fœminæ autem, de quibus in objectione fit sermo, non erant uxores ; sed piæ quædam quasi famulæ, quæ juxta morem Hebræorum sacros operarios comitabantur, ut ipsis ministrarent, prout de Christo ipso constat[2]. — Ad 2 : in Nicæno propositum fuerat disciplinam Ecclesiæ latinæ extendere ad Ecclesiam universalem. Paphnutius restitit quoad illos, qui matrimonio juncti ad Presbyteratum et Diaconatum jam ascendissent. Quoad reliquos vero, qui cælibes sacris essent Ordinibus initiati, censuit *antiquam Ecclesiæ traditionem* esse servandam de nuptiis nunquam ineundis[3] — Ad 3 : verum est quod dicitur de Ecclesia orientali, exceptis Diœcesibus non paucis, ubi Episcopi legem Ecclesiæ latinæ tulerunt ; sed Trullana Synodus contra majorum instituta egit et a puriori disciplina aberravit[4].

« Dices 3 : *Nulli debet vetari quod Dominus liberum reliquit; atqui tale est conjugium. Adde, Sacerdotes mosaicos fuisse uxoratos : et tamen rite officia sua adimplebant. Item de ministris protestantibus affirmandum.*

« R. Ad 1 : hæc difficultas primum a Calvino proposita fuit ; sed a Calvino expostulamus : nonne Dominus liberam unicuique reliquit venationem, aleam et mercaturam ? et tamen ipsemet plurimum commendat Ecclesiæ decreta, quæ Clericis illa interdicunt. Videlicet Ecclesia facultatem habet condendi leges, quas jure putat in bonum fidelium spirituale esse evasuras. Adde Ecclesiam non absolute nuptias hominibus vetare ; sed tantum in iis circumstantiis quibus velit quis ad SS. Ordines ascendere. — Ad 2 : quoad Sacerdotes mosaicos peculiares illius populi circumstantiæ expostulabant, ut cælibes non essent ; Deus enim constituerat Sacerdotium hæreditarium : et aliis modis propterea consulu[illegible] tum Sacerdotum tum populi utilitati. Ca[illegible] autem istæ prorsus cessarunt in Religi[illegible] christiana, quæ aliunde perfectionem lo[illegible] majorem sibi requirit. Adde : quoties veteris Legis Sacerdotes ministerio fu[illegible] bantur, toties continentes esse debeb[illegible] et separari a consortio suarum uxor[illegible] Quid ergo de Sacerdotibus novæ Legis jugiter suo ministerio presto sint opor[illegible] — Ad 3 : nulla potest comparatio inst[illegible] inter officia Ministrorum Protestantiu[illegible] Catholicorum ; illis enim, ut plurim[illegible] nullum aliud onus incumbit, quam se[illegible] in hebdomada verba facere ad populu[illegible] nullam fere in eumdem auctoritatem e[illegible] cent, ideo ipsorum parum interest, si non habeatur tanta observantia. Sed Sa[illegible] dotes catholici tenentur quotidie Offic[illegible] persolvere, Sacramenta ministrare, Co[illegible] siones excipere, morituris præsto esse, [illegible] cionari sæpissime, indigentibus occurr[illegible] et alia innumera præstare, quæ neque sociari cum matrimonio.

« Q. 5. *An cælibatus ecclesiasticus naturæ adversetur ?*

« R. Negative : si cælibatus noster naturæ adversaretur, esset quia ex naturæ lex, quæ omnibus et singulis mani generis individuis matrimonium jungit. Atqui hæc lex non existit : — 1. [illegible] alioquin omnes et singuli tam mas[illegible] quam fœminæ, tam pauperes quam div[illegible] tam sani quam infirmi, tam idonei su[illegible] nendis Matrimonii oneribus quam idonei, tam servi quam domini, om[illegible] inquam, et singuli, nemine excepto, lege obligarentur ; — 2. quia si exist[illegible] hujusmodi lex, eam sane cognovissent puli per orbem dispersi ; eam non igno[illegible] sent legislatores, non sapientes, non j[illegible] naturalis periti. Sed hoc tantum abest quinimo cælibatus sacri cultores sum[illegible] semper in honore penes omnes pop[illegible] habiti sint et laudibus celebrati, ut Ægyptiis, Indis, Persis, Græcis ac Rom[illegible] eruditi ostendunt[1] ; — 3. si esset co[illegible] naturam cælibatus, Christus et Apo[illegible] continentiæ consilium et exemplum semetipsis non dedissent ; neque Patre[illegible] Ecclesia virginitatem adeo laudibus [illegible] tinuo cumularent.

« Dices 1 : *Natura ipsa hominem ad trimonium inclinat, et eum in finem sex[illegible] diversitatem ordinavit. Dein nemo potest gare immortalitatis desiderium homini a tura inditum : atqui hoc desiderium ex[illegible] non potest, nisi per sui reproductionem filiorum procreatione, in quibus pater v[illegible] quasi pergit. Adde : negare existentiam al[illegible] individuo idem ultimo est ac individuo [illegible] vitam auferre : quod naturæ adversatur.*

« R. Ad 1 : natura hominem inclina[illegible] matrimonium ; quin peculiarem unicu[illegible]

[1] Matth. XIX.
[2] Matth. XXVII.
[3] Ceterum licet in dicto Concilio continentia perfecta non fuerit sancita ; certum tamen est complures ex illis Episcopis reduces ad proprias Diœceses edixisse, ut omnes Clerici majoribus initiati vitam continentem agerent : sic S. Eustatius in Patriarchatu Antiocheno : S. Alexander in Alexandrino et alii. Quamquam non est omittendum hanc historiam Paphnutii ab eruditis non paucis omnino rejici uti fabellam a Socrate confictam, cujus deinde fidem secuti sunt Sozomenus et Nicephorus.
[4] *V.* Tassoni, *La religione dimostrata*, ecc., t. III, c. XXVII. — It. Opus. *Compendio di dottrine ortodosse intorno la questione del matrimonio dei Chierici maggiori;* quod maxime commendatur apud De Luca, *Annali*, ecc., vol. IX. — Liberius a Jesu, *Controversiæ*, t. V.

[1] *V.* Frassinetti, *Il paradiso in terra nel* [illegible] *bato cristiano*. — Zaccaria, *Dissertazione p*[illegible] *sul celibato tra le nazioni prima di Gesù Cr*[illegible]

duo illius contrahendi obligationem
ıat. Unde omnes quidem possunt, si
, matrimonium contrahere; sed nemo
'ticulari ad illud cogitur. Imo fas est
renuntiare, maxime si id fiat ob cau-
ıublicæ utilitatis, qualis est Religio. —
: ridiculum est quod desumitur ex
rtalitatis desiderio; istud enim respicit
propriam, non filiorum, in quibus
dicitur quidem vivere, sed improprio
lato sensu[1] — Ad 3 : latum est
men inter eum qui natus est, et eum
ecdum ullo modo vivere cœpit : pri-
us acquisivit ad conservationem ; sed
dus jus illud neque acquisivit, neque
illud acquirere potuit.
ices 2 : *Illud naturali juri adversatur,
ıaturæ instinctum extinguere nititur et
is sanitatem. Atqui talis est cælibatus.*
Hanc difficultatem ex physiologia et
ina contra cælibatum multum urgent
luli ; sed frustra, cum eos falsitatis
nt physiologi, medici et scriptores
ırissimi. Ostendunt videlicet, ipsa
experientia, cælibes cumplures ad de-
am usque ætatem pervenire, et qui-
ptime in salute valentes : hoc fassi
nter ceteros Baco de Verulamio, et
teribus ipse Galenus. Imo Brownus
is medicus anglus in opere : *Errores
ıres*, demonstrat ex professo cæliba-
, ceteris paribus, diutius vivere quam
gatos. Et Leonicenus doctissimus italus
tam valetudinem, qua fruebatur ætate
um 90, ad continentiam referebat[2].
6. *An cælibatus ecclesiasticus socie-
ono adversetur?*
.. Cælibatus ecclesiasticus nedum so-
is bono adversetur, imo illum mirifice
ovet. Et sane illa lex bonum societatis
ce promovet, quæ familiis perennita-
tque prosperitatem affert, quæ efficit,
eræ et artes vehementius excolantur;
publicæ beneficientiæ et charitatis
ıta multiplicat. Atqui talis est lex
ıtus nostri :
*Cælibatus familiis perennitatem atque
ritatem affert.* Per eam enim legem
ministri fiunt ministri publici, a
s negotio domestico liberi, et conci-
suorum utilitati mancipati. Hinc toti
sunt (vel esse debent, si conditioni
iæ velint inhærere) in communicando
moralem et religiosam hominibus,
ndo, *ut* genitores familiam recte mo-
tur; *ut* filii sint dociles erga parentes;
njugati se mutuo amore prosequantur;
nuli fideles sint et subjecti ex corde;
x domestica omnino servetur, et vitia
procul sint. Quæ omnia ad familiarum
perennitatem atque prosperitatem maxime
influunt : cum porro ex bono familiarum
pendeat bonum societatis, patet legem cæ-
libatus ecclesiastici societatis bono mirifice
prodesse ; — 2. *hæc lex afficit, ut litteræ et
artes vehementius excolantur.* Sane ille est
longe aptior, qui totus hic esse potest, ac
propter præstantissimum vitæ genus quod
profitetur, et venerationem et fiduciam et
amorem et auctoritatem sibi valeat conci-
liare ; quam ille, qui negotiis domesticis
detinetur. Atqui talis est cælebs minister ;
— 3. *publica beneficientiæ et charitatis insti-
tuta favet ac multiplicat.* Sunt Ecclesiæ
ministri, qui orphanorum, senum, infirmo-
rum et miserorum omnium veluti parentes
et refugium habentur[1] Qua vero de causa?
certe ob eam præsertim, quod ab omnibus
domesticis ac publicis negotiis immunes
sint, et nullum ipsis impedimentum inve-
niat charitas Christi, quominus in omnes
libere et late diffundi possit. Cælibes Mi-
nistri sua vivendi ratione constituuntur
mediatores inter egenos et divites, inter
potentes et debiles ; atque sine ulla suspi-
cione, et facillime in nomine Christi Jesu
subsidia sibi valent undique corrogare, qui-
bus indigentium necessitatibus occurrant[2].

« Dices 1 : *Cælibatus privat societatem
civibus innumeris; ergo ejus bono adversatur.
Hinc Græci et Romani eum proscripserunt.
Hinc Provinciæ Protestantium maxime florent,
squalentibus regionibus catholicis.*

« R. Multiplex distinguitur cælibatus ra-
tione artis vel finis, vi cujus observatur :
alius *militaris*, alius *nauticus*, alius *philoso-
phicus*, alius *famulatitius*, alius *libertinus* et
profanus, alius *religiosus* et *sacer*, de quo
hic. Porro si adversariis tantopere cordi
est societatis augmentum, cur non insur-
gunt etiam in cælibatus omnes, a quibus
revera innumerorum civium procreatio im-
peditur ; et qui sunt causa tam effrenis
libidinis? Eccur in solum Religiosum de-
bacchantur, cujus ministri, si qua ex parte
defraudant societatem quibusdam civibus,

Antonius Bianchi, *Il libertinaggio esami-* — Milano, 1810. — It. Ségur, *Réponses s et familières*, ecc., § 15.

Scotti. *Catechismo medico*, c. XI. — li, *Lezioni di fisiologia*, t. X. — It. *Del to fisicamento considerato*, Commentario alla classe medico-legale, non che al ceto iastico. Lucca, 1840.

[1] Ipsa *infantiæ asyla*, quæ nunc temporis adeo prædicantur, ab ipsis Ecclesiæ catholicæ ministris, si non nomine, re primitus inventa sunt, videlicet ab archipresbytero mediolanensi *Datheo*, anno 787 (*V* Muratori, *Antiq It.*, diss. XXXVII, t. III). Hoc ipse fatetur Aporti, *Manuale di educazione ed ammaestramento per le scuole infantili.* Hinc in Brephotrophio, quod pius ille erexerat, hi versus legebantur :

*Sancte memento Deus, quia condidit iste Datheus
Hanc aulam miseris auxilio pueris*

[2] *V* De Maistre, *Du pape*, l. III. — Scotti, *Teoremi*, ecc., par. II, teor. VII : Il Sacerdozio adorna e sostiene la società. — Jäger, *Le célibat ecclésiastique dans ses rapports religieux et politiques.* — Gotti, *Colloquia theologica-polemica ;* item, *La vera Chiesa di Cristo.* — Gobbet, *Storia della riforma protestante*, lett. 1. — Thomasinus, *Vetus et nova Ecclesiæ disciplina*, l. II, cap. LX. — Charvaz, *Guida del catecumeno*, ragionamento ultimo. — Ferraris, *Bibliotheca*, v° Cælibatus, etc., etc.

abunde compensant ex altera promovendo familiarum bonum, litterarum studia, bonarum artium culturam et publicæ beneficientiæ instituta? — Quod pertinet ad Græcos et Romanos, ipsi quidem proscripserunt cælibatum, sed libertinum, quem etiam non tanquam societatis pestem damnamus. At religiosum summo semper in pretio habuerunt, et honoribus cumularunt, uti ex Henrico Morini ostendit P Zaccaria. — Est tandem putidum mendacium quod dicitur de florentibus provinciis protestantium, et de squalentibus Catholicorum: sola Italia nostra sufficit ad demonstrandum; hæc enim viris ecclesiasticis abundat magis quam ceteræ mundi partes. Et tamen nemo dixerit eam squalere; ostendit enim clarissimus Balbi noster, Italiam, spectata soli area, ipsos Sinas exsuperare numero incolarum [1].

« Dices 2. *Utique lex cœlibatus est Clericis omnibus convenientissima; sed in legibus ferendis ponderandum est quid valeant humeri, et communis hominum imbecillitas attendenda, nam si spiritus promptus est, caro est infirma: porro ab universo Clero continentia difficiliter sustinetur, cum heroismus sit paucorum; satius ergo erat obstringere Episcopos et claustrales; ideo magis quia innumera exurgunt mala ex incontinentia ecclesiasticorum, ut de mediis sæculis (IX-XIV) notum omnibus est. Si itaque commoda incommodis componantur, valde disputabilis est utilitas cœlibatus.*

« R. Cum Martinet: *Vitia erunt donec homines* [2]; nec abjiciendæ leges, quia mali iis abutuntur; alioquin de ipsa lege christiani conjugii actum esset: quot enim adulteri, quot conjugicidii! idem currit de ceteris legibus. Neque video quomodo Clericus qui desideria carnis non cohibet tot munitus præsidiis, tot sustentatus gratiis, possit unius filiæ hominum amore contineri! Equidem caro est infirma, sed infirmitate carnis major est gratia divina. Neque extemplo ad sacrum ministerium assumuntur homines; sed gradatim in clericali educatione vires suas tentant, quotidianisque insultibus carnis, mundi et diaboli, opponunt scutum Dei, et fortes fiunt ac invincibiles in bello cibo immortalitatis sæpius comedendo, et vinum bibendo germinans virgines; quibus possunt *omnia tela nequissimi ignea extinguere* [3].

[1] V. *Compendio di geografia.* — Bergier, *Dictionnaire*, art. Célibat. — Opus, *Saggio elementare di diritto pubblico Ecclesiastico*, t. II, p. III, c. II, art. Celibato, in fine. — Liber, *Integer legendus*, ut verbis utar Pii VI, qui inscribitur, *La lega della teologia moderna colla filosofia a' danni della Chiesa di Gesù Cristo svelta*, ecc. Novara, Miglio, p. 77. — *Civiltà Cattolica*, vol X, ser. I Del celibato sacro e profanato; et vol. XI: Osservazioni fisico-morali intorno al celibato. — Martinet, *Solution des grands problèmes*; it. *Institutiones Theol.*, t. IV, l. V, a. 5.

[2] *V* Tacitus, *Hist.*, l. IV, c. LXXIV.

[3] Eph. VI. — V. *De obligat. Clericorum*; et *de peccatis* remedia ad continentiam servandam.

« Re quidem vera hæc non intendent plures ex angelis Christi quavis ætate, præsertim mediana, cesserunt pressuræ mundi. Sed maxima pars cœtus apostolici, conjunctæ petræ immobili super quam ædificata est Ecclesia, semper confidit, nec horrendis medii ævi tempestatibus, nec numero nec belluinis ululatibus clericorum incontinentium, nec molitionibus Cæsarum inconnentiæ maxime faventium, unquam adduci potuit, ut filii Dei ingressi ad filias hominum diluvium barbaricæ feritatis cumularent insanabilis corruptelæ diluvio. quia Ecclesia latina confidit in Christo, per clerum soli Christo nubentem vicit mundum, vicit barbariem intestinam, et barbariem externam propulsavit. Quid interim græci, qui deliberatione sua in *domo Cæsaris* (in *Trullo*) enervabant divinam hierarchiam *domus Dei vivi* donando uxoribus presbyteros, diaconos, hypodiaconos, et sic Episcopis præcidendo ambas manus? Obscurata in Oriente luce mundi, infuscato sole terræ gradatim cædere cœpit sol christianus bicorni lunæ mahumetanorum; corruptelæ cæsareæ accessit corruptela schismaticis et cum suo clero cæsareo, uxorio, photiano Oriens conculcatus est filiis spurcissimi pseudo prophetæ, et conculcabitur, donec eo revertatur a quo discessit. Ad rem modernus quidam: « De l'Orient, désormais il ne nous vient plus d'autre lumière que celle du soleil. [1] » (T. IV. n. 338 ad 350.

§. II.

De obligatione habendi titulum.

813 Pœna in contravenientes.
814 De titulo *paupertatis*.
815 De titulo *beneficii*. Not. 1. Juxta cujus diœcesis taxam desumenda sit sufficientia beneficii? Not. 2. Quid, si defectus sit modicus Not. 3. Quid veniat nomine beneficii? An stipendia missarum?
816 Et an sufficiat beneficium de futuro?
817 De titulo *patrimonii*.
818 Qu. I. An quis possit ordinari ad titulum suæ industriæ?

[1] Præstet concludere cum Torricelli: « Dieu vous a donné la terre à peupler, et à moi il me montre le ciel à contempler. Il vous destine à donner des fils à la patrie, et il m'appelle à sanctifier. Suivez la carrière qu'il vous a ouverte et ne me troublez pas dans ma vocation avec votre compassion feinte et vos calomnies. Laissez-moi au moins, pour obéir à la voix de Dieu, et pour me livrer à ma grande affaire en ce monde, cette liberté que je vous laisse au sein de vos familles, au milieu du tourbillon d'un siècle qui ne songe point au salut. » — Audiendus etiam pro coronide Mislin, *Les saints lieux*: « Les prêtres séculiers du rit arménien catholique peuvent se marier; mais l'état d'abjection et de mépris dans lequel se trouvent les prêtres arméniens schismatiques, par suite d'un tel usage, a contribué à délivrer les catholiques de ces liens. Leur patriarche m'assurait que, parmi tous les prêtres de sa juridiction, deux seulement étaient mariés. »

Qu. II. An pater teneatur assignare patri-
ım filio volenti ordinari ?
Qu. III. An incurrat suspensionem qui ordi-
sine titulo ?
Dub. 1. An qui ordinatur cum patrimonio
,
Dub. 2. An qui ordinatur data fide de red-
, illud donanti ?
Dub. 3. An qui post diaconatum illud do-
renuntiat ?
Dub. 4. An ordinatus possit patrimonium
.tiare, si habeat aliunde sustentationem ?

3. — CERTUM est ex *Trid. s.* 21. *c.* uòd Episcopus neminem ad sacros nes admittere possit, nisi ille titu- habeat sustentationis; aliter Epi- ıus ordinans, vel dimissorias con- ıns, tenetur ipse eum alere, usque ı ille titulum habeat, ex *c. Cum se- ùm, de præb. et c. Accipimus de ætate, ıalit. ordin.* Si verò Episcopus rem ninatoribus remiserit, et ipsi malà titulum approbaverint, ipsi pro rata ntur ad ordinati sustentationem ; si ipsi non habeant unde alimenta stare possint, actio datur contra copum, ut *Glossa in d. c. Cùm se- ùm.* Item, si ordines sacri à diver- Episcopis sint collati, quisque Epi- ıus qui ordinavit, tenetur pro rata limenta, ex c. 4. *De præb.*
d nihil tamen tenetur Episcopus alii ut suprà), I. si, debitâ diligen- am adhibitâ, curaverit ut patrimo- n esset verum, et casu illud esset :actum, vel fictitium inventum. II. ericus possit aliunde vivere, etiam uis honestis laboribus, vel si ha- ; patrem divitem, quia pater ex naturali tenetur filium alere. *Salm. id. c.* 6. *p.* 3. *n.* 63. *cum Barb.*
einde hìc notandum, quòd si titulus, suscepit subdiaconatum, casu pe- , non potest is ad superiorem ordi- ı ascendere sine novo titulo. *Croix* 284. *cum Pal. et Gob.*
.tulus autem sustentationis potest vel paupertatis, vel sufficientiæ, ıpe beneficii, aut patrimonii , de ous singulatim hìc agendum.
.4. — Et 1. quoad titulum *pauper-* : hoc titulo soli Regulares professi nantur, non autem novitii, qui ex *stit.* 75. *S. Pii V Romanus*, non pos- t sacros Ordines suscipere sub pœ- suspicionis, nisi patrimonium ha- nt, exceptis Religiosis Soc. Jesu, post vota simplicia ordinari pos- t : et, si inde à religione ejiciantur, ri superiores eos alere, usque dùm eant, unde vivant, dicit *Philib. apud Salm. ibid. n.* 64. afferens Decisionem S. C. Sed *Croix* absolutè hoc negat *n.* 2118 et *n.* 2196, referens plures alias declarat. S. C. in contrarium imò *P. Zacharia ap. Croix ad cit. n.* 2196. addit, quòd *Bened. XIII. Motu proprio*, edito an. 1724. die 14 Jun. declaraverit in perpetuum, *Societatem non teneri ad ullam subministrationem congruæ sustentationis, vel alimentorum illis, qui post biennium probationis à suis superioribus ejiciuntur, tametsi, dum in ea permanebant, ad sacros etiam presbyteratus ordines ad titulum paupertatis promoti fuerint.* Et hanc rationem Pontifex ad talem sanctionem præmittit, *ne qui dimissioni causam præbuerint, utilitatem ex sua culpa reportent.*

815. — II. Quoad titulum *beneficii*, ante omnia hìc prænotandum est Decretum *Trid. sess.* 21. *c.* 2. *de Ref.* ubi : *Cùm non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare... ; compertumque sit quamplures plerisque in locis ad sacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus, ac fallaciis confingunt se beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinêre : statuit S. Synodus ne quis deinceps clericus sæcularis, quamvis aliàs sit idoneus moribus, etc., ad sacros ordines promoveatur, nisi priùs legitimè constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidêre. Id verò beneficium resignare non possit, nisi factâ mentione, quòd ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, non constituto, quòd aliunde vivere commodè possit, et aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum; eo quoque priùs perspecto, patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtinêri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint; atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenùs possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint, antiquorum canonum pœnas super his innovando.*

Not. 1. sufficientiam beneficii desumendam esse juxta taxam diœcesis ubi est beneficium, si ipsum requirit perpetuam residentiam; si verò non requirit, juxta taxam originis, ut plu-

ries declaravit S. C. an. 1701. 1708. et 1713. apud *Bened XIV de Synod. l.* 12. *c.* 9. *n.* 2. ubi refert idem corroboratum fuisse ab *Innoc. XII. in Constit. apostolici ministerii*, quæ deindè confirmata fuit, et extensa per totum orbem à *Bened. XIII.*

Not. 2. quòd si defectus beneficii sit modicus, licitè quis ordinatur: secùs, si sit notabilis, ut notat *Viva ex Dian. p.* 4. *tr.* 4. *r.* 52. *cum Sanch. et Nav.* Notabilem autem meritò esse censet *Viva art.* 4. *n.* 5. defectum quintæ partis.

Not. 3. quòd nomine beneficii possit etiam aliquis ordinari ad titulum coadjutoriæ perpetuæ, ut *Sanch. et Nav. apud Croix num.* 2269. (modò coadjutor ratione illius congruam habeat sustentationem, ut rectè advertunt *Gonz. et Garc. ap. Barb. all.* 19. *n.* 23. (vel quotidianarum distributionem, vel capellaniæ, vel pensionis, vel præstimonii perpetui (Præstimonia sunt quidam reditus abstracti ex reditibus beneficiorum). ita *Salm. de Ord. c.* 6. *p.* 4. *n.* 68. *et* 69. *et Barb. l. c. n.* 24. *Campanile*; et hoc etiamsi officiatura, aut capellania illa sit amovibilis, dummodò qui habet jus nominandi, obligetur non removêre ordinatum, usque dum hic sibi procuret beneficium aut patrimonium, ut sapienter advertit *Bened. XIV Notif.* 26. *n.* 11.

Non sufficiunt autem ad titulum missarum stipendia, aut eleëmosynæ, cùm sint incerta, nisi fortè hæc communiter occurrant sufficienter ad sustentationem, ut dicit *Philib. apud Salm. dict. n.* 69. *in fine; vide dicta n.* 774. Nec sufficit titulus mensæ episcopalis, nisi adsit consensus capituli, saltem tacitus, nempe si sciens non contradicat, ut *Croix n.* 2271. probat ex praxi.

816. — Quær an quis possit ordinari ad titulum beneficii certi de futuro? Affirmant *Sayr. Campanil. etc. apud Salm. ibid. n.* 70. et admittit *Jordan. apud Croix n.* 2273. si ex circumstantiis certè videatur non impedienda possessio. Sed veriùs negant *Barb. all.* 19. *n.* 28. *cum Led. Garcia. Salzedo, et Ugol. Bon. p.* 5. *n.* 29. *cum Sayr. et Cenedo, ac Salm. l. c. cum Philib. etc.* Quia Trident. *loco suprà cit.* requirit omninò pacificam possessionem beneficii; quare is ordinari nequit, etiamsi injustè impediretur à possessione. Si quis tamen possidet beneficium, sed reditus exigere non possit, usque dum fiat sacerdos benè posset ordinari subdiaconus, e diaconus. Ita *Barb n.* 29. *cum Armend et Garc.*

817. — Quoad titulum *patrimonii* pertinet; ad hunc titulum ex *Trid. d. sess* 21. *c.* 2. non possunt omnes ordinari sed tantùm ii, *quos Episcopus judicaverit assumendos* (verba *Trident.*) *pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.* Patrimonium autem debe esse super re certa, et immobili, ac d sua natura frugifera, pacificè possessa nec ære alieno, aut hypothecâ gravat ut communiter cum *Salm. de Ord. c.* 6 *p.* 5. *n.* 76. *et Potest. n.* 54. Hinc no sufficit, si aliquis, etiam scripto, promittat ordinando alimenta, sufficit tamen census perpetuus adhuc redimibilis, quia hic de se fructificat; mod Episcopus cautionem adhibeat, ut s redimatur, in aliam emptionem applicetur, ut notat *Croix.* Idque sic admittit etiam *Bened. XIV Notif.* 26. *n.* 12 *et Escob. n.* 378. *cum Pal. Marchin.* e *Leand.* ac decisione Rotæ. Rom. Sufficit etiam, si quis de suis reditibus to annuos aureos ad sustentationem sufficientes per instrumentum ordinand donet, ut dicunt *Ugolin. et Philib. apu Salm. ibid. n.* 77. *in fin.* Quod admitti *Barb. apud Croix. n.* 2272. casu, qu urgeret penuria scerdotum. Imò admittit *Bened. XIV. l. c. n.* 16. ex decr S. C. etiam quando clericus assumitu pro necessitate, vel commoditate Ecclesiæ. Addit *Gob. ib.* sufficere, ut aliquis comes, aut comunitas obliget su bona ad clericum alendum: quod vald probabile mihi videtur, saltem quoa communitatem, sicut et aliis, quo consului, visum est (etsi *Croix l. c.* oppositum probabilius vocet). Trident enim nequaquam limitat, ut patrimonium super re stabili constituatur tantùm prescribit *d. sess.* 21. *c.* 2. quò sit verum, et sufficiens ad clericum sustentandum, quia concil. id præcipuè cavêre intendit, ne Ecclesiæ ministri ob inopiam emendicare cogantur. Tutior ideò ad hoc erit obligati alicujus communitatis, quàm assignati alicujus rei stabilis, cùm hæc faciliu deficere possit, quàm aliqua tota communitas. Notandum verò, quòd i concordato nostri regni statutum s non posse in posterùm patrimoni constitui, nisi unicè super bonis immobilibus, aut super annuis reditibu

; *vide verba concordati infrà n.* 830.
ne. Patrimonium autem computa-
loco legitimæ, nisi aliud constet
esse ex voluntate Patris. *Potest. n.*
cum Pal.Mol. et Croix num. 2277.*con-*
Vivam. art. 4 *num.* 6. *in fine Garcia.*
8. — Quær. I. An quis ordinari
sit sine patrimonio, sed ad titulum
industriæ, putà, si sit pictor, ludi-
gister, vel alius professionis? Affir-
it *Gonz. Barb. Cord. Henriq. Garcia,*
apud Salm. de Ord. c. 6 *p.* 3. *n.* 65.
tunc prudenter judicatur, victum
gruum ei non fore defecturum,
a mentem conc. Sed veriùs oppo-
n est tenendum cum *Croix n.* 2275.
, *Dian. Sanch. Led. cum Salm. ibid.*
Et de hoc *Bened. XIV Notif.* 26. *n.*
lures affert decis. S. C. et signanter
m emanatam mense Octob. 1589.
ua dictum fuit : *Si quis tantum ha-*
, quod ex industria vel honesto labore
itur, putà quòd sit musicus, magister
nmaticæ, pictor, scriptor, aut alterius
essionis, non potest promovêri, etiamsi
t sufficiens ad sustentationem vitæ.
die 23 Maji 1609. S. Cong. res-
dit : *Gradum doctoratûs tam in theo-*
, quàm jure canonico non esse titu-
ad quem aliquis ad sacros ordines
novêri queat ; sed requiri omninò vel
ficium vel patrimonium ad vitam pro-
ndi honestè sustentandam sufficiens.
o, quia Trident. statuit, quòd or-
ndus non solùm habeat unde vivat
etiam, ad evitandas fraudes et er-
s, præscribit quòd legitimè cons-
um *beneficium* (sive patrimonium)
ficè possidêre. Quibus verbis exclu-
uamcumque spem acquisitionis de
ro, cùm hæc spes per infirmitatem,
liud accidens deficere possit.
9. — Quær. II. An, si filius, invito
nte, vellet sacerdotium suscipere,
retur pater illi patrimonium assi-
re? Affirmandum est cum *Sanch. de*
lib. 4. *d.* 26. *num.* 4. *Barb. all.*
n. 63. *cum Campanile, et Genuensi,*
alm. ibid. p. 5 *n.* 87. *Philib. etc.*
isti dicunt, ad hoc posse cogi à ju-
ecclesiastico; pariter ac pater cogi
st ad assignandam, prout tenetur,
m filiæ, quæ dignum matrimonium
raxit, vel quæ cupit religionem
edi, ut dicunt *Lopez. et Aven. apud.*
cit. n. 87.
0. — Quær. III. An incurrat pœ-
suspensionis qui ordinatur sine
imonio, aut beneficio?

Prima sententia negat cum *Viva qu.* 7. *art.* 4. *n.* 6. *et Tol. Con. Phil. Dian. Henr. et aliis apud Salm. de ord. c.* 6. *p.* 4. *n.* 72. *cum Sayr. March. et Gob. apud Croix. n.* 2283; item *Escob. n.* 366. *cum Tol. Avila, Rodr. Henriq. Vivald. Diana, et Marchino.* Hanc sententiam meritò satis probabilem putant *Salm. l. c.* quia licèt in *c. Neminem, et c. Sanctorum, dist.* 70. imponatur suspensio ipso facto ab exercitio ordinis suscepti illi, qui ficto titulo ordinatur : attamen in *cap. Cùm secundùm, de præb. Innoc. III.* hanc pœnam ordinati commutavit in obligationem ordinantis ad eum alendum, ut ibi notat Glossa, et dicunt *Sanch. et Aversa.* Cùm igitur Trident. *sess.* 21. *c.* 2. innovaverit pœnas, quæ tunc erant in robore apud sacros canones, nempe quòd ordinans teneatur alere ordinatum sine titulo, non autem quoad ordinatum, cujus pœna jam erat revocata. Et de hoc *Escob. d. n.* 366. affert declar. S. C. editam anno 1583. (quam referunt etiam *Barbosa, Garcia, et Vivald.*) ubi sic dictum fuit : *Ordinatus contra formam hujus decreti* (id est concilii) *sine beneficio vel patrimonio, non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est ordinans illi providêre, juxta cap. Secundùm Apostolum, de præbend. qui solus canon, non alii, à concilio innovatur.* Nec obstat bulla *S. Pii V Romanus,* edita 14 Octob. 1568. ut opponit *Bonac. p.* 5. *n.* 17. ubi statum fuit incurrere suspensionem religiosos qui sine patrimonio ordinantur ante professionem ; idemque dictum fuit de clericis in communi viventibus. Nam id specialiter pro istis decretum fuit nec ad alios extendendum. Quòd autem moraliter peccet qui sic ordinatur, non revocatur in dubium, ut rectè ait *Viva l. c.*

Secunda sententia tamen probabilior, quam tenent *Suar. de censur. d.* 31. *sect.* 1. *n.* 35. *Sanch. Cons. lib.* 7. *c.* 1. *dub.* 35. *n.* 12. *Bonac. d.* 8. *q. unic. p.* 5. *n.* 25. *et Salm. de ord. c.* 6. *p.* 4. *n.* 73. *cum Aversa,* contradicit; concilium enim dixit : *Antiquorum canonum pœnas his innovando.* Dixit *innovando;* ergò etiam pœnas revocatas renovavit. Dixit *pœnas,* non pœnam; ergò non solùm pœnam ordinantis, sed etiam ordinati renovare intellexit. Dixit *canonum*, ergò innovavit pœnas non solius canonis *Innocentii III,* sed omnium; et ideò addidit *antiquorum.*

Nihilominùs *Salm. ibid. n.* 75. advertunt I. cum *Sanch.* quòd, cùm in dictis canonibus non requiratur possessio, si ordinaretur cum vero titulo, sed sine illius possessione, peccaret quidem contra præceptum Tridentini, sed non incurreret suspensionem. Advertunt II. quòd, cùm antiquitùs non requirebatur titulus sufficiens ad sustentationem, sed quicumque titulus sufficiebat, ut dicunt *ib. Nav. et Manuel,* valde probabile est excusari à pœna qui ordinatur cum titulo insufficienti, quamvis non excusetur à peccato. Advertendum autem III. cum *Viva l. c.* quòd in Synodo diœcesis neapolitanæ imponatur suspensio ipso facto, Archiepiscopo reservata, iis qui ficto titulo etiam primam tonsuram suscipiunt; et omnes ad id concurrentes incurrunt pariter ipso facto excommunicationem reservatam.

821. — Sed juxta hanc secundam sententiam, scilicet quòd ordinatus sine patrimonio incurrat suspensionem.

Dubitatur 1. an aliis in locis, quàm Neapoli, incurrat eam qui ordinatur cum patrimonio ficto?

Prima sententia, quam tenent *Escob. n.* 366. *cum Tol. et Avila,* item *Palaus, Diana, Gobat. etc. ap. Potest. de exam. ord. n.* 64. negat, quia Tridentinum innovat pœnam suspensionis, sed sub clausula, *nisi priùs legitimè constet, eum beneficium, sive patrimonium pacificè possidère.* Dicunt autem, quòd quando quis ordinatur cum patrimonio ficto, jam externè de ipso constet: ergò quamvis hic peccet in quantum facit testes jurare falsum, non incurrit tamen suspensionem.

Secunda sententia affirmat; et positâ tanquam verâ sententiâ ut suprà, quòd incurrat suspensionem ordinatus sine patrimonio, hanc sequendam censeo cum *Sanch. de matrim. dist.* 32. *n.* 8. *Suar. de censur. dist.* 31. *sect.* 1. *n.* 35. *Bon. l. c. p.* 5. *n.* 21. *Barbosa all.* 19. *n.* 57. *et Salm. de ord. c.* 6. *p.* 5. *num.* 78. qui eam certam vocant cum *Fagn. Leand. Bonac. Led. Rodr. Potest. ib. n.* 65. Isti enim dicunt, quòd ordinatus cum patrimonio ficto non solùm peccet, testes mendaces adhibendo, et Ecclesiam decipiendo; sed incurrat suspensionem. Ratio, quia is qui ordinatur cum patrimonio ficto, reverà sine patrimonio ordinatur, juxta mentem concilii, et canonum, qui requirunt titulum, ne clericus cogatur emendicar et ideò dixit concilium, *nisi priùs leg timè constet, etc.* illud *legitimè* signific etiam documenta tituli legitima es debêre. Alia urget ratio, quia, cù quis ordinatur sine patrimonio, tenet Episcopus ordinans eum alere; s non tenetur, si ipso inscio, ordinat ille cum patrimonio ficto: et sic dec sum refert à S. C. *Bened. XIV. Notif.* 2 *n.* 16. die 27 *Nov.* 1710. Idem dicendu meritò putant *Salm. cit. n.* 78. *et* 7 *cum Nav. Rodr. etc.* si patrimoniu constitutum fuerit in sola apparenti quin translatum fuerit rei dominiu in clericum, quia tunc idem esset, si non esset constitutum.

821. — Dubit. 2. An incurrat suspe sionem qui ordinatur cum patrimon donato, sed datâ antapocâ vel fide reddendo illud donanti post ordinati nem? Dicitur *post ordinationem*, nam renuntiatio ante eam fieret, certu est renuntiationem esse validam, tunc sine dubio (juxta eamdem secu dam sententiam allatam *n.* 820.) orc natus suspensionem incurreret, ut be notat *Bonac. d.* 8. *q. un. p.* 5. *num.* 2 Dubium igitur est, si pactum sit restituendo patrimonio post ordinati nem.

Prima sententia dicit non tenêri cl ricum tale pactum exequi, et ideò n incurrere suspensionem: hanc sente tiam tenent *Diana* 3. *p. tr.* 4. *r.* 18 *cum P. Led. et Vill. ac Escob. n.* 36 *cum Sa, et Leand.* Ratio, tùm quia casu Episcopus acquirit jus supra p trimonium illud, cùm aliàs ipse ten tur alere ordinatum; tùm quia in Tr *sess.* 21. *c.* 2. dicitur quòd titulus o dinationis (sive sit patrimonium, si beneficium, sive pensio) *sine licent Episcopi alienari, aut extingui, vel mitti nullatenùs possit.* Et pactum illu cùm sit contrarium dispositioni con lii, tanquam turpe rejicitur, et id cùm clericus ille sit vero titulo ord natus, suspensionem non incurrit.

Secunda sententia autem dicit, cle cum tenêri patrimonium restituere, suspensionem incurrere, eamque t nent *Avila, Corduba, Lopez, et Delacr apud Dianam l. c.* Ratio, quia ta pactum, esto sit illicitum, non tam reprobatur in jure; unde clericus s ordinatus tenetur in conscientia re dere patrimonium cum ea conditio donatum. Sed omninò distinguendu

m *Palao p.* 11. *n.* 15. et dicendum, òd si donans verum habuerit animum donandi, tunc, licèt clericus peccaverit acceptando donationem sub tali cto; post ordinationem tamen non ıetur patrimonium restituere, propter tionem suprà à prima sententia allan; quia pactum rejicitur, utpote opsitum Tridentino prohibenti alienanem patrimonii sine licentia Epi›pi; et ideò suspensionem non ;urrit. Ita sentiunt præter AA. ibi atos, *Tolet. l.* 1. *c.* 48. *n.* 5. *et Barb.* . 20. *num.* 30. *cum Garcia, Manuel, et is;* et sic declaravit S. C. die 6. ırt. 1638. (apud *Bened. XIV Notif. num.* 28.) dicens: *S. C. censuit eum i de facto alienavit patrimonium, ad ius titulum fuerat ordinatus, nullâ tâ mentione, quòd ad illius titulum motus fuisset, in censuras non incise, sed alienationem factam esse ipso e nullam.* Et sic pariter S. C. pluries claravit (ut refert *P. Zacharia apud oix l.* 6. *p.* 2. *ad n.* 2286.) omnem rmutationem, hypothecationem, aut ejussionem patrimonii seu tituli, ıe licentia Episcopi, esse invalidam, amsi ordinandus habeat unde vivat. veiò donans non habuerit veram inıtionem donandi, tunc quidem orıatus tenetur patrimonium resti›re, quia tunc nunquam acquisivit .us dominium, cùm illa non fuerit :a donatio, sed fictio donationis, ac opterea talis suspensionem incurrit; *Nav. Man. c.* 27. *n.* 58. *Bonac. l. c.* ıi id ut certum habet) *Sanch. de matr.* 6. *d.* 32. *n.* 8. *cum Majol. Met. etc. ncaglia p.* 130. *q.* 3. *r.* 1. *cum Tamb. Salm. de ord. c.* 6. *p.* 5. *n.* 82. *cum ilib. Cabr. etc.* item *Marchant. Gar-, Turrebl. Lop. etc. apud Escob. n.* 7. Neque huic obstat Tridentinum, ia concilium prohibendo alienatiom patrimonii, loquitur de clericis, i illud verè adepti sunt, ut patet ex ›ius verbis, *patrimonium verò vel pennem obtinentes.* Neque Episcopus ulm jus acquirit super re fictè donata, m Episcopus ordinans bonâ fide ad ıil tenetur, ut rectè ait *Sanch. l. c. n Navar. et Dicio.* Advertendum ta›n hìc, quòd esto clericus teneatur casu in conscientia reddere patri›nium ante judicis sententiam, atta›n donans (ut benè etiam ajunt idem *nch. l. c. cum Corduba et Salm. cit. n. . cum communi*) in foro externam habet actionem contra clericum ad repetendam rem donatam, imò meretur illâ spoliari in pœnam sui criminis; quapropter videtur talis clericus, si statim sit petiturus in judicio rem sibi adjudicari, posse interim rem retinêre (licèt suspensionem jam contraxerit), juxta dicta *l.* 4. *n.* 890. Et *Monacel.* refert ita decisum fuisse per S. C. Episc., nempe fictè donantem tenêri liberum derelinquere patrimonium ordinato.

823. — Dubit. 3. An suspensionem incurrat qui post diaconatum, vel subdiaconatum susceptum cum patrimonio vero, illud donanti renuntiat (sine ullo prævio pacto), et deinde sacerdos ordinatur, occultando renuntiationem? Affirmat *Potesta de exam. ord. n.* 77. Sed veriùs negant *Bon. part.* 5. *num.* 125. *cum Nav. Henriq. Avila, Sayr. Mol. etc. et Salm. ibid. n.* 83. *cum Sanch. Diana, et Philib.* Ratio, quia talis renuntiatio est omninò nulla, ut suprà vidimus; unde talis sacerdos dicitur cum vero titulo ordinatus; pœna autem canonum per Trident. innovata non imponitur eis, qui patrimonium alienant, sed qui sine eo ordinantur. Nec obstat quòd talis ordinatus de facto non percipiat fructus patrimonii; nam sufficit quòd ipse possit fructus percipere, si velit. Idque confirmatur ex dec. S. C. suprà citato *n. præc.*

824. — Dubit. 4. An clericus possit renuntiare patrimonium sine licentia Episcopi, si habeat aliunde sustentationem? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia affirmat, quam tenent *Azor part.* 2. *l.* 3. *c.* 4. *q.* 3. *Pal. p.* 11. *num.* 13. *cum Steph. Gratiano, Flaminio, et communiori,* ut asserit; item *Garcia, et Molf. ap. Salm. de Ord. c.* 6. *p.* 5. *n.* 84. et probabilem putant *Tamb. de ord. lib.* 7 *c.* 6. §. 4. *n.* 19. *Diana part.* 9. *tr.* 8. *r.* 23. *et Barb. num.* 90. *cum Menoch. Surdo, Cevall. et Cassiano;* et expressè huic sententiæ consentiunt. *Sanchez Cons. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 43. *et Viva qu.* 8. *art. ult. n.* 6. *v. Circa.* Eam probant ex Trident. *sess.* 21. *c.* 2. ubi dicitur: *Atque illa* (nempe patrimonia, beneficia, etc.) *deinceps sine licentia Episcopi alienari nullatenùs possint, donec beneficium sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint.* Si igitur (ajunt) non potest clericus sine licentia Episcopi; qui cæterùm in aliquo casu putà ad redimendos parentes captivos, et si-

mili, potest dare licentiam alienandi patrimonium, quamvis clericus non habeat unde vivat.

Secunda sententia verò, quam tenent *Led. et alii ap. Vivam q. 7. art n. 6*, dicit talem alienationem esse illicitam, sed non invalidam; imò *Suar. de censur. d.* 31. *sect.* 1. *num.* 38., dicit esse validam, etiamsi clericus non habeat, unde vivat.

Tertia sententia verò, quam tenent *Croix num.* 2286. *Barb. all.* 19. *num.* 90. *cum Quintanad. Campanile, et Ugol. Escob num.* 382. *cum Marchino, Cenedo, etc. ac Salm. ibid.* 85. *cum Vasq. Philib. et Leand.* dicit hujusmodi alienationem esse invalidam, et illicitam. Ratio, tùm quià, si clericus non habet aliunde sustentationem, nec etiam Episcopus (ordinariè loquendo, ut intelligendum est concilium) potest licentiam alienandi concedere; hoc enim significat particula illa *donec*, nempe quòd Episcopus tùm solùm licentiam dare potest, cùm clericus habet unde vivat; tùm quia patrimonium connumeratur inter bona ecclesiastica, et gaudet eodem privilegio, ita ut nequeat à principe sæculari subjici collectis, prout habetur in *cap. Quamquam, de censib, in* 6. Ergò tale patrimonium sine licentia Episcopi est inalienabile. Et huic tertiæ sententiæ mihi magis lubet adhærère, ob decretum S. C. quæ die 4 Februar. 1652. (apud *Bened. XIV Notif* 26. *n.* 9.) sic respondit: *Renuntiationem patrimonii, ad cujus titulum clericus simpliciter sacris ordinibus fuit initiatus, absque licentia Episcopi factam, non sustinêri, etiam post assecurationem beneficii ad ejus vitam sustentandam sufficientis.* Adverte hìc aliud decretum emanatum à S. C. conc. 5. Febr. 1601. ubi decisum fuit non esse vetitum clerico hypothecare patrimonium, quoad eam tamen partem fructuum, quæ supersit ad ejus sustentationem, non lautè, sed tenuiter vivendo, juxta judicis ecclesiastici arbitratum.

De beneficiis ac fundationibus erectionibusque et degradatione beneficiarii, Scavini has habet adnotationes :

« *Unde beneficii origo?* Si Beneficii nomine quis intelligat jus competens Ministris sacris percipiendi ex rebus Ecclesiæ quæ ad honestam sustentationem sunt necessaria , Beneficiorum origo ab ipsa Apostolorum ætate repetenda est; Apostoli enim Christi vestigiis inhærentes fidelium oblationibus utebantur ad se aliosque Ecclesiæ ministros alendos. Ab Apostolis autem plena illa bonorum administratio transit ad Episcopos, qui utebantur opera præsertim Archidiaconi et œconomi administrationis rationem in Concilio provinciali reddentes. — Si vero hoc nomine intelligatur adjudicatio certæ bonorum portioni jure perpetuo vel temporario facta certo ecclesiastico ministerio, ideoque Clerico illud agenti, Beneficiorum origo cœpit seculo V; sæculo autem VI, VII, aut VII etiam *beneficii* nomen fuit usurpatum exemplo ducto a Romanis, quibus nempe mos erat, ut militibus de Republica bene meritis reditus aliqui ad honestam sustentationem ex publico ærario adsignarentur cum onere tamen Reipublicæ assistendi reditus latino vocabulo *Beneficia* nuncupabantur; milites iisdem donati, *Beneficiarii* (Baronius ad an. 502 : quæ porro Latini *Beneficia*, Longobardi *feuda* appellabant. Item in Ecclesia catholica ubi temporum lapsu disciplina clericalis eo devenit, ut non amplius ministri vitam communem agerent, inductum fuit, ut iis pro vitæ sustentatione quædam prædia ejusdem Ecclesiæ traderentur cum jure percipiendi fructus cum onere tamen quædam ecclesiastica officia obeundi: et cum usu etiam nomina *Beneficiorum* et *Beneficiariorum* obtinuerunt. Quæ etiam temporis decursu in titulum ordinationi dari cœperunt, cujus quidem sœculo XII meminit Alexander III.

« Hoc porro jus sive potestas fructus percipiendi, etiamsi per se temporalis sit, tamen quatenus fundatur in officio spirituali et est eidem adnexa, spiritualitatem quamdam quasi induit. Sunt qui Ecclesiæ bona aggrediuntur, atque rapiunt, qui tamen desinant in ipsam Ecclesiam reverentiam et obsequium palam jactare, hac ratione, quia temporale cum spirituali confundi haud debet. Verum hoc impudentiæ portentum est; Judam isti imitantur Ecclesiam osculantur et tradunt; suis bonis matrem expoliant, quasi debeat, adhuc in terris, vitam spiritu ducere; et nihilominus se eam amore prosequi contendunt. Quod ergo in privatis rapina est, quoad Ecclesiam obsequium erit? hoc neque ipsi infideles et barbari agunt; apud illos omnia temporalia diis suis destinata semper ut sacra et tecta habita sunt. Merito ergo Pius Papa IX, litteris 26 martii 1860, contra temporalis Ecclesiæ dominationis invasores latis habet: *Facile autem intelligitur quemadmodum ejusmodi R. Ecclesiæ principatus, licet suapte natura temporalem rem sapiat, spiritualem tamen induat indolem vi sacræ quam habet destinationis et arctissimi illius vinculi quo cum maximis Rei Christianæ rationibus conjungitur.* — V. *Civiltà Cattolica*, ser. IV t. VII, pag. 207. — Curà, *Il cristianesimo antico e moderno;* Roma 1862; discorso 3 — Et dicta tom. I, p. 172 et seqq.

« Aliquando etiam Beneficia *Commendata* appellantur: et sunt quæ quodam quasi

ositi jure justa de causa per Pontificem ricis, et etiam sæcularibus tribuuntur, n ipsorum natura immutetur. Sic appeltur, quasi nempe sit custodiæ illorum a alteri *commendatie*. Hoc eveniebat xime, quando, v. g., Ecclesiæ erant ab tibus occupatæ, dirutæ, neglectæ : comndabantur etiam sæcularibus dignitate uctoritate præstantibus, ut illa bona dicarent, instaurarent, etc. Vel quando monasteriis disciplina erat collapsa ; ea n alicui clerico eximiæ probitatis ac dentiæ committebantur, ut disciplinam itueret. Item quando aliquis Episcopus Clericus ab Ecclesia, ad cujus titulum rat ordinatus, migrare cogebatur ob loum occupationem ab hostibus, hæreticis infidelibus : ille alteri Ecclesiæ vacanti cribebatur, cui servire et unde alimenta cipere possit ; hæc autem Ecclesia diceur *commendata*. — Commendas perpes concedere solius est romani Pontificis, et temporarias (Cap. 13 *de elect.*, Trit. *sess.* 24, *c.* 13 de R.), si forsan excis Beneficia minora et simplicia quæ uc volunt posse Episcopum in Commenconcedere, si Ecclesiæ alicujus necessivel utilitas id pergat expostulare. Quidd tandem sit, ex recenti disciplina quæ et Commendæ sunt *beneficia regularia icis regularibus in perpetuam administraiem sic data, ut in illis habeant omne jus auctoritatem ac si essent titulares. V* stitutio *Supernæ* Leonis X.

Commendæ Beneficiorum non sunt fundendæ cum iis Commendis, quæ it ex privatorum bonis, quæ nullimode Ecclesiam pertinent ; hæ fiunt ea lege, proprietas quidem ad aliquem Ordinem Religionem militarem transeat, ita ien ut fundator ejusque hæredes vocati de iis bonis *commendæ* nomine invesidi ; et tunc tantum ususfructus cum prietate favore Religionis consolidetur, n omnes vocatorum lineæ defecerint. — Marenco, *de Beneficiis*, sess. 4. — Rigans, *in Reg.* 43 *Cancell.*, n. 49. — Berardi, *nment. in jus Can.* — Natalis Alexander, *t. Eccles.*, sæc. XV et XVI, c. VII, art. 4 ; lissert. 12, art. 9. — Thomasinus, *Vetus nova*, etc., part. II, l. VII. — Ferrante, *Can. Instit.*

Differt erectio a fundatione : est *fundatio* is quo quis bona sua eo consilio in lesiam confert, ut Episcopi auctoritate entur ad Beneficii perpetui dignitatem : *erectio* actus, quo Superior ecclesiasis talia bona sic elevat. — An autem in gno Sabaudiæ etiam auctoritatis laicæ Beneficiorum fundationem licentia requiur, si excipias regiones a Mediolanensi ilsas (uti est Diœcesis Novariensis) pro bus ex § *Collegiis* adhuc regium placin requiritur, post Concordatum Beneti XIII cum Rege Victorio Amedeo anno 1727 non requiritur talis licentia. Paragraphus *Collegiis* qui non respiciebat nisi stabilia et redditus super ipsa, abrogatus fuit a gubernio italico, decreto 20 maii 1814 ; at iterum apud nos revivixit anno 1817. Qui extensus fuit ad Januensem Ducatum Litteris Patentibus 29 maii 1817, ut refert Canestri, *Giurisprudenza canonica, civile del Piemonte.* (Adest tamen hodie nova lex civilis 5 junii 1850, quæ § *Collegiis* ad omnes regiones extendit.)

« Ad erectionem beneficii ecclesiastici in genere requitur ex jure : 1. ut fiat ad cultum divinum ; est enim ratio hujus institutionis ; 2. ut designetur congrua dos, ut decenter provisus vivere possit ; 3. ut non sit in præjudicium alterius beneficii ; nec enim decet unum altare discooperire, ut aliud cooperiatur ; 4. ut consensus et auctoritas adsit Episcopi, cujus est spiritualia moderari. *Reiffenstuel.*

« Solemnitates autem præscriptæ de jure communi (ex S. C. Congregatione, ex cap. 3 *de Eccles. ædific.*, et Tridentino, *sess.* 21, *c.* 4) pro erigendo beneficio parochiali potissimum sunt : 1. ut interveniat justa causa, v. g., nimia distantia a parœcia ; 2. ut fiat citatio rectoris matricis ecclesiæ et aliorum quorum interest ; 3. ut Episcopus per se, vel per Vicarium specialiter ad hoc deputatum ad erectionem procedat ; 4. ut habeatur Capituli cathedralis consensus ; 5. ut in erigenda parochia sit sufficiens numerus parochianorum, quem ex decem familiis constare non sine ratione censent interpretes ; 6. ut si dos pro nova Parochia tribuatur a matrice, hæc habeat jus præsentandi Rectorem ; idem de aliis qui impensas tribuunt ; 7. ut competens honor matrici præstetur, qui consistere potest, v. g., in annuo censu tribuendo vel similibus. Marenco, *De Beneficiis*. — *Prælectiones juris canon. in Semin. S. Sulpitii*, t. III. —Ferraris, v^{is} *Competentia pastoralis, Dismembratio, Parochia*. — Et plura habent *Analecta juris pontif.* , anno 1853, pag. 407, etc.

« *Quænam requiritur auctoritas ad fundationem legatorum, vel cappellaniæ laicalis erectionem ?* Pluribus in locis hæc erigi non possunt sine Regis auctoritate ; at in Regno Sabaudiæ si non opponatur fundatio art. Cod. civ. 885, nulla auctoritas requiritur. Neque obstat citata lex 5 jun. 1850 ; hæc enim agit de *corporibus moralibus*, et talia in communi usu non censentur Legata et Cappellaniæ. Excipe nisi hæc legata sint corporibus moralibus relicta, tunc ex dicta lege civilis auctoritas requiritur Item requiritur Episcopi approbatio si agatur de acceptandis ab Ecclesia perpetuis oneribus Missarum ut fit in anniversariis, et aliis legatis ; idque sub pœna interdicti latæ sententiæ, ex Bulla *Cum sæpe* 1625 Urbani VIII, et Bulla *Nuper* Innocentii XII 1692 (*V.* Canestri, *Giurisprudenza*, ecc., tit. VIII). Et dos quæ accipitur est assecu-

rando cum expressa mentione oneris quod ei imponitur.

« Differt Cappellania laicalis ab anniversariis, aliisque legatis piis, quod in Cappellania certi fundi demonstrantur atque a patrimonio segregantur, quasi dos ; sed in anniversariis et legatis ceteris præcipua habetur obligatio personalis, esto sint designati certi fundi. Ex quo fit, ut Cappellania prorsus extinguatur, pereunte fundo ; at non pereunt cetera pia legata, pereuntibus fundis. Insuper eruitur, fundos Cappellaniæ alienari non posse sine solemnitatibus requisitis in alienatione rerum reipublicæ, et sine causæ cognitione ; e contrario alienari posse ab hæredibus fundos demonstratos pro anniversariis ac piis legatis sine ulla solemnitate, nisi aliud ex fundatione constet, manente semper personali obligatione apud hæredes, aut in novum possessorem translata hypothecaria obligatione. Tandem Cappellania semper individua est, et fundi non possunt inter hæredes dividi, cetera possunt utique dividi. Hæc L. Ferraris, *Biblioth. Can.*, etc., v[is] Cappellania ; Legatum. (T. IV. n. 408 ad 414).

« Degradatio fit sequenti horrifico sane modo ex ipso Pontificali romano, inquit idem Scavini :

« 1. Degradatus vestitur indumentis proprio Ordini congruentibus, et sic in loco extra Ecclesiam ad id parato exhibetur Episcopo ; — 2. Episcopus quasi exequendo sententiam jam prolatam, præsente judice laico cui postea degradatus traditur, publice abradit vitro vel cultello leviter sine ulla sanguinis effusione loca manuum illius, quæ in collatione Ordinum fuerunt inuncta ; et etiam tonsuram præscriptam formam usurpans (hinc patet quid de modernis sciolis dicendum, qui de degradatione sermonem facientes immanitate et crudeli sævitia Ecclesiam incusant, et mendacia adeo portentosa historiæ commendant : cæremonia est, non vero carneficina) ; — 3. detrahit illi Episcopus singula ornamenta sacra, adhibens propriam ad unumquodque formulam ; — 4. jubet per barbitonsorem ibi præsentem caput degradati, totaliter tonderi inquiens : *Te veluti ingratum filium a sorte Domini... abjicimus ;* — 5. degradatum (amplius non tanget manibus suis) tradit præsenti judici laico, intercedens tamen pro miserrimo illo, ut nullum mortis vel mutilationis periculum eidem inferatur. Judex tandem eum sub sua custodia recipit, et sic omnes quiete discedunt. » (Ib. n. 407).

Denique adnotat idem auctor pro temporibus nostris ac regionibus :

« In Belgio, in Gallia et alibi difficilior hisce temporibus evasit lex Tridentina de nemine sine titulo ordinando, suppressis injuria temporum ecclesiasticis collegiatis, ac beneficiis simplicibus penitus extinct nec valeant clerici patrimomonium con tuere. Hinc Episcopus Brugensis roga quatenus Sanctitas Sua *benigne dispens dignetur in lege Ecclesiæ, hac conditione, singulus ordinandus solvat semel tant* 200 *francos, quod vellet extendi etiam ad rites ob uniformitatem* (ex quibus 200 fra instituitur massa communis, ex qua ege presbyteris providebitur). S. C. Conc 24 aug. 1850, respondit, *negative et provi bitur in casibus particularibus* (pro quil singillatim recurrendum). *V.* Bouix, *Episcopo*, part. V, c. XV. »

(Ibid. n. 406).

§. III.

De obligatione deferendi habitum, tonsuram.

825 Qu. I. An peccent graviter clerici non de rentes habitum ?
826 Qu. II. An non deferentes tonsuram ?
827 Quando isti ob habitum, et tonsuram dim sam amittant privilegium fori et canonis ?
828 Ad quid teneantur sacerdotes vi *obedient* quam promittunt Episcopo ? An possint religion ingredi, Episcopo contradicente ?
829 Quæ obligatio sit de missis, et precib quæ ab Episcopo imponuntur ordinatis ?
830 De statutis in concordato nostri regni.

825. — PATET ex universo jure c nonico, clericos tenêri deferre habitu et tonsuram clericalem ; unde ex Tr dent. *sess.* 14. *cap.* 6., possunt suspen habitum et tonsuram non deferente Sed quær. I. An peccet mortalit clericus, qui habitum non deferat ? A firmat *Panormit. ap. Pal. p.* 18. *n.* etiamsi ille tantùm in minoribus co stitutus, et probant ex *cap. penult. vita, et honest. cleric.* Alii, ut *Salman* dicunt hunc non peccare graviter (reverà sentit communis sententia), s non excusari à culpa veniali, eò qu ipsi quoque tenentur suo statui se co formare. Alii verò communiùs dicu hujusmodi clericum nullam habêre o ligationem deferendi habitum : *Escob. n.* 488. *Navar. c.* 25. *n.* 11 *Holzm. n.* 103. *et Pal. l. c. cum Ar Sylvest. Soto, et Ang.* Et huic opinio favet constitutio *Sixti V Pastoral* edita die 31 Januarii 1588, ubi decl ratum fuit, habitum clericalem n tenêri deferre clericos non recipient pensionem, fructus, aut bona ecclesia tica sibi in una, vel pluribus vicib reservata, et concessa, non excedent valorem annuum 60 ducatorum aure rum de Camera. Id autem certum e de clericis conjugatis, ut habetur

Joannes, de cleric conjug. Imò, si bigami, non solùm non tenentur, etiam non possunt habitum de-, ex *cap. Altercationis, de bigam. in* ajus dubium est de clericis bene-is, vel in sacris constitutis, an hi ent graviter, si habitum non de-it. Per se loquendo, non dubitan-hos graviter peccare, cùm ipsi ritatis arguantur in Trid. *sess.* 14. 6. his verbis: *Tanta... hodie ali-m inolevit temeritas, religionisque mptus, ut propriam dignitatem, et em clericalem parvipendentes, vestes deferant publicè laicales... Prop-omnes ecclesiasticæ personæ..., quæ n sacris fuerint, aut dignitates, per-us, officia aut beneficia... ecclesias-btinuerint, si postquam ab Episcopo .. moniti fuerint, honestum habitum alem... non detulerint, per suspen-m ab ordinibus, ac officio, et beneficio uctibus....; necnon, si semel correpti in hoc deliquerint, etiam per priva-m. officiorum, et beneficiorum coer-. debeant.* Et hìc insuper notan-quòd *Sixtus V.* in bulla, *Cùm sancta,* edita die 9 Januarii 1588. *l Barbos. in Trid. l. c. num.* 4.) de-ivit beneficiatos non deferentes ha-n in Urbe, mandatisque super his s sub certo termino non obedierint, er alias pœnas, ipso facto sine ulla monitione privatos esse quibus-que dignitatibus, administrationi-officiis, canonicatibus, præbendis, ficiis, et præstimoniis. Dicit autem *anus Summ. 2. Cleric peccata,* tales peccare mortaliter, nisi adsit con-icia, aut contemptus; et adhærent *. n.* 491. *et Gobat. in Exp. tract.* 8. 9., dicentes non esse mortale, nisi ericulum causandi contemptum. ppositum omnino tenendum, quia oncilio patet ipsam delationem ha-laicalis esse parvipensionem ho-clericalis; ita communiter *Sanch. . cap.* 1. *dub.* 49. *Renzi p.* 346. *q.* 5. *. c.* 12. *n.* 2. *cum Arm. Sylvest. et . Pal. p.* 18. *n.* 3. *cum Vill. Salm. d. c.* 3. *p.* 1. *n.* 7. *cum Bann. et Led. alleg.* 9. *n.* 11. *cum Abb. et Henr. . n.* 491 *cum Reg. et Hurt. ac p. ult. num.* 2. *cum Nugno, et com-.*

mitant verò 1. omnes præfati AA. iidem probabilissimè, si id fiat ad e tempus: nisi (ajunt *Salm. ibid. cum Bannez*) quis habitum dimitteret, vel occultaret, ut alios deciperet, vel ut liberè per plateas deambularet, vel ut aliquod malum committeret. Et sic pariter probant *Diana p.* 10. *tract.* 15. *res.* 29. *et Burghaber Centur.* 2, *cap.* 59., non excusari à mortali clericum, qui in bacchanalibus excurreret per urbem larvatus. Limitant 2. *Holzm. n.* 103. *et Pal. Laym. ap. Salm. ll. cc.* si adsit aliqua justa causa se occultandi, nempe ad vitandum periculum mortis, vel damni gravis.

826. — Quær. II. An peccent graviter clerici non deferentes tonsuram, sive coronam, (licèt corona reverà differat à tonsura, sed DD. confundunt). Alii, ut *Panor Sot. Sylv. etc. apud Tamb. de ord. c.* 2. §. 6. *n.* 16. affirmant de omnibus clericis ex c. *Clerici,* 15. *de vita, et hon. cleric.* ubi dicitur: *Coronam et tonsuram habeant congruentem.* Alii, ut ipse *Tamb. cum Marchino, Pal. p* 18. *n.* 2. *et Renzi p.* 376. *qu.* 5. *cum Henr.*, dicunt, hoc, secluso contemptu, non esse peccatum mortale, etiam in beneficiatis, et clericis in sacris constitutis; quia (ut ajunt) ex nullo textu arguitur, esse de hoc grave præceptum. Alii tamen, ut *Sanch. lib.* 7. *c.* 1. *n.* 49. *Laym. c.* 12. *n.* 3. *Escob. n.* 491. *et Vasq. Leand. ac Hurt. apud eumdem Tamb. l. c.* dicunt clericos in sacris constitutos, et beneficiatos graviter peccare, si tonsuram seu coronam non deferant; idque confirmatum potest alicui videri ex concil. Lateran. sub *Leone X. sess.* 9. (*apud Merb. p.* 279. *qu.* 15.) ubi sic habetur: *Clerici in sacris constituti barbam nec comam nutriant, sed tonsuram ferant; si quis contrà fecerit, excommunicationem incurrat.* Sed huic responderi posset, quòd hoc concilium præcipiendo tonsuram, non sit locutum propriè de corona, sed potiùs de abrasione comæ, innovando canones conciliorum Roman. sub *Zacharia* Papa, et *Gregorio XI.* (*apud eumdem Merbes. ibid.*) ubi dicebatur: *Si quis ex clericis comam relaxaverit, anathema sit.* Unde saltem non est certum, quòd excommunicatio fuerit imposita in non deferentes coronam; et etiam quoad comam deferentes, hodie propter usum plurimorum, adhuc Romæ degentium, (modò coma sit moderata) non videtur pœna illa excommunicationis vigère. Cæterùm, quoad qualitatem peccati, pertinet, *Laymann. et Escobar ll. cc.* pari modo loquuntur de non deferente co-

ronam, ac de non deferente habitum. Probabiliter tamen ait *Croix lib.* 4. *n.* 1372. faciliùs mortaliter peccari non deferendo habitum, quàm coronam; quis enim (dicit) arguet sacerdotem de mortali, si per 6 vel 8 hebdomadas coronam non deferat, etiamsi nullum de ea vestigium appareat?

827. — Plura autem hìc sunt notanda pro complemento hujus materiæ. Notandum, quod clericus non deferens habitum, et tonsuram, si tertiò admonitus ab Episcopo non emendatur, amittat privilegium, non solùm fori, sed etiam canonis, ex *cap. Contingit.* 45. *de sent excom.* Idemque dicitur de clerico se immiscente in negotiationibus sæcularibus, omissis divinis officiis, ex *cap. Ex litteris,* 16. *de vita, et honest. cleric.* Idem de gestante arma militaria in habitu laicali, si post tertiam monitionem, clericalem non resumat. Quòd si talis clericus armis militaribus indutus insuper enormitates committat, privatur privilegio canonis, ut habetur ex *cap. Si quis suadente, caus.* 17. *qu.* 4. Dubitatur autem, an hic amittat ipso facto etiam privilegium fori? Affirmant aliqui apud *Fagnan. in d. cap. Contingit. n.* 14. Se ipse *Fagnan. cum Alexandro, Jo. Andrea, et Petro de Angar. etc.* dicit, et probat ex pluribus juribus, non amittere privilegium fori, nisi post trinam monitionem. Hoc tamen intelligitur, de beneficiatis, et constitutis in sacris, nam de clerico in minoribus statutum est in Tridentino *sess.* 23. *cap.* 6. quòd *Is privilegio fori non gaudeat, nisi.... clericalem habitum et tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, vel in seminario..., aut in aliqua schola... de licentia Episcopi. . versetur.* Dicunt autem hìc *Salm. de ord. c.* 7. *p.* 5. *n.* 64. *cum Farinac. et Philib.,* quòd particula illa *et* valet pro *vel.* Sed probabiliùs tenent oppositum *Palaus part.* 2. *n.* 7. et *Barb. in Trident. loc. cit. n.* 21. *et alleg.* 12. *n.* 19. *cum Riccio, Armendar. et Bellet.* dicentes quòd clericus in minoribus, ut gaudeat privilegio fori, teneatur deferre simul habitum, et tonsuram, et Ecclesiæ deservire. Sufficit verò, quòd inserviat alicui Ecclesiæ, etiamsi non sit illa, cui de mandato Episcopi fuerit adscriptus, ut declaravit S. C. die 23. Januar. ann. 1603. apud *Bened. XIV. de Synodo l.* 12. *cap.* 6. *n.* 5. Idque tantò magis currit, si nulli Ecclesiæ sit adscriptus, ex decreto *ibid.* edito 1. Februarii
Pro his autem Minoristis non def tibus habitum, et tonsuram, præexigitur monitio, ut priventu vilegio fori, prout docet *Bened. l. c. c.* 2. *n.* 1. *et Fagnan. in ca quis, de foro compet.* Diximus *priv fori;* nam secùs dicendum de pr gio canonis, ut tenent *Gonzal. G et Comitol. apud eumd. Bened. loc* qui testatur, hanc fuisse consta sententiam S C. concilii, afferens res ejusdem decisiones, contra *de* Casu verò quo clericus hìc, non a pletis conditionibus Tridentini, miserit aliquod crimen, licèt ips queat allegare privilegium fori, p tamen Episcopus eum sibi vindic judice sæculari, juxta decretum approbatum à Pontifice, ut refer *ned.* Si tamen quis habitum dimi reassumit, dummodò non sit in dem, ad pristina restituitur privil ut docet idem *Bened. l. c. c.* 2. *cum communi DD.* in *cap. un. de c conjug. in* 6. et pluribus decretis Tunc autem præsumitur in frau reassumere, si in causa criminali sit in carcerem conjectus, aut dim sub fidejussione, ut *Fagnan. in c. gnus de obligat.* cum decr. S. idem *Bened. l. c.* In causa verò c si habitum reassumat, postquam f citatus ad forum sæculare; *Bened.* cum decr. S. C. edito die 30 M 1686.

Eodem privilegio fori gaudent rici conjugati habitum, vel tonsu deferentes, et alicui Ecclesiæ de dato Episcopi deservientes, si u solam virginem duxerint, ex *c.* 2 *foro compet. Vide Salm. de ord. p.* 5. *n.* 69. Sed notandum, quò *cap. ultim. de temp. ord. in* 6. p beatur conjugatis conferri tons nisi velint ipsi religionem profi vel sacros ordines suscipere, quod tem non licet eis sine uxoris lice

828. — Not. I. Sacerdos in sua natione promittit *obedientiam* Episc Hinc quæritur, ad quid teneantur cerdotes vi hujus obedientiæ? N *SS. P. Bened. XIV* in *Constitut. Ex dilectus,* emanata die 14 Januarii 1747. sic explicat: *Agnoscimus pres rum hujusmodi promissionis vigor lege inter alias adstrictum teneri, servitio Ecclesiæ, cui addictus fuerit,* a

e *nequeat sine licentia Episcopi.* Hoc
ıen intelligendum, nisi presbyter,
ım parochus, velit transire ad ali-
›d monasterium, vel regularem ca-
ıicam, ut habetur in *can. Duæ sunt.*
s. 19. *q.* 2. Tunc enim (ut ibi statuit
›anus II.) potest liberè discedere,
ım contradicente Episcopo. Poterit
ıen Episcopus, ut ait Papa *Bened.* in
ɜfata bulla, clericum suum revocare
justis causis, etiam post professio-
n, nempe si Ecclesia ex illius absen-
gravem jacturam pateretur, ut ibi
ıt *Innoc. IV.* (*vide dicta l.* 4. (dicenda
ı. 75.). Per tò autem *jacturam*, intel-
t Pontifex læsionem sive damnum
:lesiæ, dùm affert doctrinam Abbatis
ıormitani, qui sic ait : *Sed si Ecclesia*
viter læderetur, esset revocandus. Unde
.cludit idem Pontifex *Benedictus : Et*
satis provisum est etiam Episcopo, qui
ìum clerici sui ad regularia claustra,
nvito, impugnare velit.

29.—Not. II. aliquid circa missas, et
ces, quæ in ordinatione imponuntur
inatis ab Episcopo. Quoad obliga-
ıem pertinet, alii (ut *Suar. Less. et*
ım. apu l Croix n. 2319.) putant per-
vendas esse sub mortali. Alii tamen
(ut *Sot. Val. Dian. Pal. Pell. Gob. etc.*)
unt probabiliter hujusmodi obliga-
ıem esse decentiæ, non autem sub
cato; saltem tenet *Croix*, non esse
› gravi, cùm id Episcopi haud de-
'arint. Quoad applicandas autem
tas missas, sedulò consideranda
t verba, quæ dicit Episcopus, vide-
t : *Post primam missam tres missas*
te, unam de Spiritu sancto, aliam de
ta Virgine, et tertiam pro defunc-
et etiam Deum pro me orate. Ex
bus verbis rectè infert *P. Mazzotta,*
Sacrif. miss. cap. 4. §. 3. non esse
igationem applicandi prædictas mis-
juxta intentionem Episcopi, dùm
præscribitur tantùm, ut initiati
eo orent; ideòque ipsi benè pos-
.t missas pro aliis applicare etiam
n stipendio. Patet autem quòd hu-
nodi missæ non priùs dicendæ sunt,
ım adveniant dies non impediti.

.n autem neopresbyter pro missa,
ım celebrat cum Episcopo, possit
›endium accipere? Negat *La Croix*
›. *p.* 2. *n.* 2323, eò quòd petens
›sam videatur requirere missam cum
nibus cæremoniis et actionibus quæ
aguntur à sacerdote in altari. Sed
er opinatur *Bened XIV. de Sacrific.*
missæ. l. 3. *c.* 16. *n.* 10. urgens exem-
plum sacerdotum Græcorum cum Epi-
scopo celebrantium, qui aliàs plerùm-
que carère deberent eleëmosynâ.

830. — Not. III. id quod habetur
statutum anno 1741. circa ordinatio-
nem promovendorum in concordato
inito inter sanctam Sedem, et Majesta-
tem nostri regnantis Caroli III quem
Deus sospitet, ubi sic habetur : *I. Niuno
potrà esser da ora innanzi promosso alla
prima Tonsura, se non che à titolo di Be-
neficio, o Capellania perpetua, le di cui
rendite, detratti i pesi, ascendano almeno
alla metà della tassa stabilita pel patri-
monio sacro nella Diocesi del Promovendo.
II. Giudicando qualche Vescovo veramente
utile, o necessario alla Chiesa conferir la
prima Tonsura à qualche giovane, benche
non abbia verun Beneficio, potrà farlo;
ma nel solo caso, che abbia il medesimo
una pensione ecclesiastica perpetua della
rendita, che ascenda almeno alla metà
della tassa stabilita pel patrimonio sacro
nella sua Diocesi, o l'intiero patrimonio :
il quale, per evitare qualunque frode o
inganno, non potrà costituirsi da ora in-
nanzi, che unicamente sopra beni stabili,
e sopra annue rendite fisse, e dovrà rego-
larsi à tenore della tassa Sinodale di cias-
cuna Diocesi, purchè non sia esso patrimo-
nio nè in minor summa di ventiquattro
ducati, nè in maggiore di quaranta. III.
Oltre al requisito del Beneficio, Capellania
perpetua, o pensione ecclesiastica perpetua,
nella maniera spiegata di sopra, o dell'
intiero patrimonio, à niuno potrà confe-
rirsi la prima Tonsura, il quale dopo aver
terminati dieci anni di sua età, non sia
andato à dimorar almeno per un triennio
in qualche Seminario, o Convitto Eccle-
siastico : e dove ciò non possa far si, non
abbia almeno portato per tre anni l'Abito
Clericale con licenza del proprio Ordina-
rio, ed in tutto il triennio, o almeno per
la maggior parte delle feste di precetto di
ciascun de' tre anni non abbia servito a
qualche Chiesa, nella maniera che gli sarà
dal proprio Vescovo prescritta, compu-
tando questo servizio colla dimora, che
avrebbe dovuto fare in qualche Seminario,
o Convitto ecclesiastico, etc.* Ac ultimo
loco dicitur : *Chiunque sarà promosso
alla prima Tonsura, agli Ordini minori,
o agli Ordini sacri contro la forma pres-
critta nel presente regolamento, oltre alle
pene di sopra accennate, rimarrà perpe-
tuamente sospeso dall' esercizio dell' ordine
già conferitogli. E chi l'avrà così ordinato,*

o pure gli avrà a tal effetto concedute le Dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali : e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll' uso de' Pontificali, sara sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi; e non avendo l'uso di essi, come pure qualunque altra persona costituita in dignità, per sempre sarà sospeso dall' esercizio dell' officio, e de' suoi Ordini [1]. An autem hæc suspensio sit latæ, vel ferendæ sententiæ? *Vide dicenda de cens. l.* 7. *n.* 8.

Quoad sacram ordinationem, notat Scavini plura ad praxim, quæ sequuntur :

« *a.* In Ordinibus sacris conferendis requiritur, ut ab eodem episcopo qui formam profert, materia tradatur : cum talis sit usus Ecclesiæ, et sic censetur Christus instituisse ex D. Thoma, *supp.*, *q.* 38. Secus tamen in collatione Ordinum minorum.

« *Tonsurandi* et ipsi dicant simul cum Pontifice in capillorum tonsione *Dominus pars* etc.

Quoad ceteros: — 1. Ordinandi *Acoly* traditionem candelabri cum candela: urceoli vacui in pelvi (quæ omnia de manu singuli tangant); — 2. Ordinandi *diaconi* ad amicti impositionem super c (quod ideo paulisper incurvant); ad immi nem manipuli in sinistro brachio (quem porrectum prius osculantur); item ad lem tunicæ immissionem: atque trad nem libri Epistolarum (quem sicuti cistæ librum exorcismorum, manu de foris et intus digitis tangunt); — 3. nandi *Diaconi* ad impositionem stolæ (q porrectam osculantur, sicut presbytera item ad totalem dalmaticæ immission atque traditionem libri Evangeliorum (q ut supra tangere debent); — 4. Ordin *Presbyteri* ad manum unctionem tu forma crucis, tum totalem intus ac atque ad tactum calicis, patenæ et h (quæ omnia simul tangere debent ju manibus inter indices et medios digi omnes, inquam, et singuli ordinati s nominati ad verba Ordinantis Pontificis pondere debent *Amen*. Item Presbyteri pondent *Deo gratias* ad Casulæ impos nem; quando autem Pontifex tenens nus Presbyteri ipsum osculatur dicens: *Domini sit semper tecum*, presbyter res deat*: Amen*. Respondet vero *promitto* ante osculum interrogatur de reverent obedientia Episcopo exhibenda. — autem post offertorium offerunt bin bini candelas, prius osculentur can ipsas, postea Pontificis annulum ; acce presbyteri, diaconi et ita porro. Hæc sunt, ut res tanti momenti recto o fiant : cetera in Pontificali.

« *b.* On demande si on a donné val ment la tonsure cléricale à Edmond mer, appartenant au Collége anglais cheveux lui ayant été coupés non pas la tête, mais sur la perruque qu'il port — Sanctissimus, attentis expositis s Tonsura paracta, benigne annuit pro s tione quatenus opus est, a quocumque fectu, adeo ut nihil sit ulterius reno dum. *S. R. C.* 25 *sept.* 1846.

« *c.* Q. 1 : in collatione primæ tonsur gitur in Pontificali : *Quilibet quum tond dicit : Dominus*, etc., hæc verba suntne ferenda etiam ab Episcopo ? 2. Qu Ostiarius, Archidiacono comitante, cla et aperit fores Ecclesiæ, debetne clau et aperire etiam cum clavi ? 3. *Amen* Pontificale præscribit respondendum traditione materiæ vel sacrorum indu torum in ordinatione, dicendum es ipso ordinando, vel ab adstantibus ? 4, coni et Subdiaconi in sacra Ordinat quando dicere debent *Confiteor*, ante postquam communicati sunt Presby — Ad. 1. *proferat juxta morem.* Ad 2. *est stricte necessarium.* Ad 3. *juxta con tudinem ab ordinando.* Ad 4. *post Com nionem Presbyterorum.* Ita *S. R. C.* 12 1831.

[1] *Id est :* 1. Nullus in posterum ad primam tonsuram promoveri poterit nisi titulo beneficii aut capellaniæ perpetuæ, cujus reditus, deductis expensis, saltem ad dimidium summæ in diœcesi promovendi pro patrimonio requisitæ, pertingant. 2. Si quis Episcopus utile et Ecclesiæ necessarium judicaverit, alicui juveni primam conferre tonsuram, id facere poterit, quamvis ille nullum habeat beneficium, modò pensionem ecclesiasticam in perpetuum possideat, cujus reditus saltem ad dimidium summæ pro patrimonio in diœcesi requisitæ vel ad hoc integrum perveniant. Ad vitandam autem omnem fraudem aut deceptionem patrimonium in posterum constitui non poterit nisi de bonis stabilibus et reditibus annuis fixis componendumque est juxta taxationem synodalem cujusvis diœceseos, dummodo id ipsum nec minus viginti quatuor, nec majus quadraginta ducatis sit. 3. Præter beneficium, capellaniam perpetuam aut perpetuam pensionem ecclesiasticam (quæ dicto modo requiruntur) aut patrimonium integrum, prima tonsura nemini conferri poterit, qui post decimum suæ ætatis annum, non triennium saltem in seminario quodam aut convictu ecclesiastico habitaverit vel, si hocce fieri non potuit, tres saltem annos vestem clericalem cum licentia Ordinarii sui non gestaverit ac toto triennio aut hujus saltem plerisque festis de præcepto, alicui ecclesiæ, modo ab Episcopo præscripto, inservierit, compensando hoc cum ministerio habitationem, quam fortè in seminario aut convictu ecclesiastico instituisset, etc. *Ac ultimo loco dicitur* ; Quisquis ad primam tonsuram, ordines minores aut majores contra hujus legis rationem promotus fuerit, præter pœnas supradictas, suspensus erit in perpetuum ab exercitio ordinis suscepti, qui verò talem ordinationem instituit vel litteras dimissorias concessit, si Episcopus est, per annum suspensus erit à collatione ordinum et exercitio pontificalium ; si est prælatus inferior cum jure pontificalium, semper ab horum exercitio suspensus sit, si verò usum pontificalium non habens, in dignitate constitutus sit, in perpetuum ab officio et ordine suspensus erit.

Edit. A. Leclère.

d. Quum in sacra Ordinatione Episco- imponat ordinando ad subdiaconatum ctum in capite, an illud in capite tenere eat ad finem orationis, vel super sca- ıs dimittere et quando? *Dimittendum* ɪr *scapulas post impositionem.* S. R. C. ept. 1847.

e. In Ordinatione privata possunt ndi quatuor Cerei ut ex Rubrica, sed cclesia et publica Ordinatione septem n missa Pontificali. *S. R. C.* 12 *nov.*

f. Episcopus perturbavit formam ad- ım postremæ manuum impositioni in natione presbyteri dicendo : *Quorum iseritis peccata retenta sunt, et quorum ıueritis remissa sunt.* Quid? S. C. Inqui- nis 27 maii 1840 respondit, probante gorio XVI : *Sub conditione in privato orio quovis anni tempore suppleatur a is Episcopo induto de more, tertia ma- m impositio et forma respectiva: accipe itum S., etc.; non tamen repetendo cære- ias accidentales antea adhibitas.* — Et ım S. Rituum C. 22 maii 1841 : vigore ltatum a SS. PP Gregorio XVI spe- ter tributarum, concedit ut ad tramites . decreti S. Inquis. vitiata suppleantur cumque anni die ab Episcopo quovis ıto de more ut in Ordinatione et Sa- n faciente in suo privato Oratorio, ante enuntiato presbytero sacerdotali- vestimentis induto, et sic suppleatur a manuum impositio et respectiva ıa *Accippe S. S.*, etc., quin tamen re- debeant cæremoniæ accidentales antea bitæ.

g. S. Rituum Congregationi die 16 jun. exposuit Archiep. Taurinensis : ge- li ordinatione completa, et domum opalem jam reversus Ordinator acce- liquos ordinandos in diaconos non se entasse ad traditionem libri, putantes lum eorum tempus advenisse : librum statim ipsis tradidit Archiepiscopus in ıto Sacello. Quid S. C. consulta? res- lit : *Si Amplitudo Tua prudenter judicat mo- temporis quæ inter Ordinationem horum sub- norum in Diaconos et supplementum defectus esserit haud tantam fuisse, ut moralis con- io formæ cum traditione materiæ merito cen- r abrupta, ordinatos hujusmodi relinquere in sua bona fide quoad præteritum et a qua- suspensione in posterum absolutos declarare, nus sui Ordinis officium, publice tuta conscien- i aliud non obstet impedimentum) pro ratione atus libere valeant exercere. Si vero dubitet m fuisse temporis et diversarum operationum apedinem et varietatem, ut hiatus iste inter ıationem et supplementum defectus nulla proba- ı Auctorum interpretatione conjungi possit; iterum, si cum traditione prius omissa libri eliorum simul protulit formam, sciat se posse escere, et ita ordinatos in suorum Ordinum itio pariter acquiescentes dimittere. Si vero tradidit partialem materiam libri evangelio- ine forma, tutius erit si ordinatis hujusmodi caute et secreto suppleat opportuno tempore defec- tum, traditionem materiæ simul cum probatione suæ formæ repetendo. Quo in casu si tempus proximæ futuræ Ordinationis ad hujusmodi supple- mentum a canone constitutum* (id est statuto tem- pore ad Ordines conferendos ex c. presbyter de sacram. non iterand.) *expectari nequeat vel ob periculum scandali vel ob alias non levis mo- menti causas et circumstantias quas Amplitudo Tua probe noverit, nec aliud obstet impedimentum, pote- rit ab interstitiis dispensare et proximo quoque Festo defectum prædictum prudenter et secreto supplere*, etc... (*V* Collectio Gardellini, *Decretnm*, n. 4664,)

« *h.* Materia a consecrando tangenda in Ordinatione Sacerdotum est calix cum pa- tena. Sufficit autem (ut verius et commu- niter docent) tangere calicem ac patenam : *Neque magis*, ait Gonet, *necessarium est tangi hostiam ipsam patenæ superpositam, quam vinum in calice contentum, quod certe nullus Ordinandorum tangit. Quod propter nonnullos scrupulosiores notare obiter hic volui.* Ceterum etsi non tangenda hostia, nec vinum ; attamen in calice vinum, et super patenam hostia adesse debet : aliter non daretur directa potestas ad integrum et verum sacrificium ; et quidem eodem tem- pore debet tradi, cum potestas sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis : ita pro- babilior sententia omnino tenenda.

« Qui vero loco patenæ tangeret hostiam, communiter ac probabilissime dicunt valide ordinari (si tamen simul tangat et calicem, uti supponimus) : ratio est, quia tangit id quod potius est, et quod constituit mate- riæ substantialem Sacerdotii (quamquam alii dicunt cum Lugo talem ordinationem ad majorem animi tranquillitatem sub con- ditione iterari posse). Docent autem proba- bilius Concina, Vasquez, Palaus contra alios valere Ordinationem si tangatur tactu physico solum calicem, sed non patenam superpositam (aut vicissim patenam, sed non calicem) ; quia calix et patena tunc moraliter unum faciunt : attamen alii volunt talem ordinationem sub conditione repetendam esse ; Pontificale enim tum calicis tum patenæ tactum requirit. Cete- rum S. Congregatio Rituum die 3 decemb. 1661 : « Ad scrupulum Fratris Ephrem Chasteau proagentis recollectorum Galliæ, nempe se non tetigisse tactu physico cali- cem in sua Ordinatione ad Presbyteratum, S. C. respondit : *Posse continuare celebra- tionem SS. Sacrificii absque ullo scrupulo ac tuta prorsus conscientia. V.* Liguori, 750 et seqq.

« Quæres : *An ad valorem sacræ ordina- tionis, requiratur tactus physicus instrumen- torum?* Alii negant probabiliter ; ratio quia hoc ipso quod quis alteri offerat es alter significet aliquo sensibili signo accepn tare illam, jam censetur acceptare, quil- tangat. At communius affirmant ; taes enim est usus Ecclesiæ ; sufficit tamnt tangere una manu ; item sufficit itactu

mediatus, ut si tangatur calix, patena aut liber medio aliquo velo vel chirotheca ; qui enim sic tangit, in omnium sensu vere tangere dicitur. Liguori, n. 743.

« *An sit valide ordinatus cui in subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, sed plenus vino cum aqua* ? Affirmative ; licet vacuitas instrumentorum exigeretur ad significandum ministerium quod subdiacono traditur, id sufficienter significatur per patenam vacuam. Quamquam sufficit quod sola vasa intendantur dari sine materia in iis contenta, sicut liber Missalis datus eidem subdiacono significat potentiam cantandi solas epistolas, et non evangelia, etsi evangelia etiam in eodem libro contineantur. Igitur vacuitas in vasibus non est pars materiæ necessariæ ad valorem, sed aliquid necessarium ex præcepto, ut melius significetur diminutio potestatis in subdiacono. *Lugo.*

« *i.* « On demande si l'on peut considérer comme valide l'ordination d'un prêtre auquel, dans l'imposition des mains du diaconat et du sacerdoce, l'évêque ne touchait point la tête, mais tenait ses mains à une certaine distance. — Nous pensons que l'ordination est valide. Sans doute l'imposition des mains est essentielle pour la validité, mais le rite prescrit dans cette imposition n'est pas essentiel, à savoir de toucher la tête de l'ordinand, puisque, sans contact, il y a véritable imposition. Ce qui le prouve, c'est que dans la seconde imposition des mains prescrite pour l'ordination du prêtre (et qui est la plus essentielle), le contact de la tête n'est point prescrit : *Tam Pontifex quam Sacerdos*, est-il dit, *teneat manus dexteras extensas super illos*. Dans la confirmation, on trouve la même règle : *Extensis versus confirmandos manibus*... En agissant autrement, on viole une rubrique préceptive, mais la consécration n'est pas invalide. » Ita Pavone, *Spicilegio canonico, morale*, ecc., § 205.

« *j.* « Un évêque (iterum laudatus Auctor) à l'ordination, au lieu de dire, selon le pontifical : *Accipite ceroferarium... ; accipite urceolum... ; accipite librum epistolarum...*, etc., dit à la fois aux divers ordinands, en parlant au singulier : *Accipe*, etc. On demande si l'ordination est valide, l'évêque ayant eu l'intention d'ordonner tous ceux qui touchaient les objets présentés? — Nous avons répondu que le mot *accipe*, uni à l'intention du Pontife, a la même valeur que *accipite*. Le mot *accipite* s'adressait à tous en général, le mot *accipe*, uni à cette intention, s'adresse à chacun en particulier, mais dans le même instant, ce qui revient au même. »

« Cum ex Tridentino (sess. 22 in *Decreto de observand. et vitand. in celebratione Missæ*) vetitum sit munera tribuere pro Missis novis cumque fuerit disputatum, an adhuc liceret noviter Celebranti aliquam oblationem accipere in sua prima Missa, Gregorius XIII per S. C. C. 1573 decrevit : *se vertere in medio altaris ad popu accipere oblationes, non autem circuire siam.* — Synodus Novariensis habet 104) : *Sub pœna suspensionis ad tres vetamus in primæ Missæ celebratione m a novo Sacerdote in Ecclesia colligi* esset, pacem osculandam tradere), *n sumptuosa convivia ea occasione instrui*

« *k. Quid* (quæres) *dicendum est de bus et Missis, quæ in ipsa Ordinatione nantur Ordinatis ab Episcopo ?* — R putant cum Lessio hæc persolvenda sub mortali, et sane materia gravi Alii volunt probabiliter cum Soto obligationem esse tantum decentiæ autem sub peccato ; saltem tenet Cro esse sub gravi, cum id Episcopi non raverint. *Nocturnum* autem quod imp Diaconis et Subdiaconis, non est N num feriæ istius diei quo fit Ordi sed cujuscumque quem Episcopus desi unde potest esse etiam alterius diei enim dicitur *hujus diei ;* sed *talis diei*, diceret *talis vel talis diei*, illius vid in quo recitatio præscribitur (si præscribatur), ut probat Gobat. S autem Nocturnum feriale sine Lectio cum Lectiones non notentur ; quando Episcopus vult, id declarat. Sic impo Tonsuratis et in Minoribus ordinatis mos pœnitentiales, quia vult, ut sin Litaniæ et versiculi et orationes dic id exprimit. Item neque veniunt dominica, salutatio angelica, symb psalmus *Venite*, nec hymnus, cum horum præscribatur, uti notat Ransé

« Hac de re S. Rituum Congr 11 aug. 1860 habet : « Pontificale titulo *de ordinatione* præscribit subdi et diaconis, ut dicant *nocturnum talis* Hinc quæritur 1. utrum per noctu talis diei necessario intelligi debeat Officium nocturnum de tempore, siv tutinum et Laudes ejus diei, in qua O conferuntur, sive unum nocturnum ut in Sabbatis quatuor temporum Sabbato passionis, sive tres ut in Sa Sancto et in Festis et Domicicis, in q Ordines extra tempora conferuntu vero in hoc casu matutinum de te absque laudibus intelligendum veni 2. Utrum in potestate Episcopi Ordi sit injungere unum tantum Noctu quem maluerit sive Officii de tempor de Sanctis quod ipsa die concurrat ? Utrum injungere possit unum Noctu de Officio defunctorum, vel parvo Mariæ, vel de alio Sancto ? — 4. Q Episcopus ordinans nihil aliud exp quam quod verba Pontificalis s utrum in potestate ordinatorum sit re tantum vel unum nocturnum de te ejus diei in qua Ordines receperun quemlibet alium nocturnum sive de pore sive de Sanctis illius diei, in preces injunctas adimplere voluerint ?

Ad 1. : Verba Pontificalis R. *Noctur-n talis diei* intelligi de unico Nocturno .ali vel de primo Dominicæ ut in psal-io, id est duodecim psalmorum cum suis iphonis de tempore quem Episcopus inans designare potest, vel ipsius diei) habet ordinationem, vel alterius pro arbitrio. Quoad 2, provisum in primo;)ad 3, provisum in primo; quoad 4, endum nocturnum ferialem ut supra, respondeat illi diei, in quo facta est ra Ordinatio. »

'reces præscriptæ tum Tonsuratis tum linatis in minoribus, ac majoribus im-ri possunt etiam tempore Missæ de præ-to, etiam cum socio; quia non habent ctam rationem pœnitentiæ.

Quoad *Missas* votivas quæ imponuntur :sbyteris debent dici, quando juxta rubri-licet Missas votivas celebrare, ut notat ranti; neque absolute necesse est, ut vetur ordo in earum celebratione, adeo prima sit de Spiritu Sancto, secunda de Virgine, tertia pro defunctis, modo antur; possunt item differri, si causa isit, uti habet Cavalieri. Insuper sola ssæ qualitas, non Sacrificii applicatio ecipitur, ut ex contextu Pontificalis iani, dum ibi præscribatur tantum ab .scopo, ut initiati pro eo orent, ideoque . bene possunt Missas pro aliis appli-e etiam cum stipendio; non sunt nam-: adstruenda onera, nisi verborum, qui-; lex constat, tenor cogat. Ita Cavalieri *r. lit.*, t. III, c. 12, n. 20. — Mazzota, *Sacrif. Missæ*, c. 4, § 3. — Synodus :cellensis cel. an. 1842, pag. 343. — Li-)ri, *Op. Mor.*, l. VI, n. 829. — Et Pius rtinucci Pontificius Cæremoniarius.

Quær. 1. an quando unus in episcopali ello ordinatur, palam interdicere debet iscopus per unum ex suis, ut habetur in ıtificali : *Ne quis accedat irregularis*; 2. quando Ordines conferuntur sine cantu; diaconus ex noviter ordinatis post lec-ı epistolam, debeat osculari manum ıscopi stantis ad altare; necnon diaconus equam evangelium legat, dicto *Mundo meum*, benedictionem petere et manum .scopi osculari, et an postea Episcopus .ngelium deosculari? S. R. C. 25 sept. 2 respondit ad 1. *affirmative*; ad. 2. *ne-ive et ab Episcopo osculandum suum Mis-*:.

l. Sacerdotes quotannis die, quo sacer-es fuerunt initiati, beneficii memoriam olant, addendo in missam collectam pro)so sacerdote, dummodo non sit dupl. 1 ss. Ex *Con. Provinc. Mediol.* 1. »

(T. IV. n. 395 ad 400).

TRACTATUS VI

DE MATRIMONIO

Sic professor Vincent tractatum aperit :

« 1. *De Nomine.* Matrimonii nomen a matre deducitur, eo quod in matrimonio præcipuæ partes ad matrem pertinere videantur, et sit quasi *matris munium*. Diversis adhuc nominibus appellatur matrimonium, scilicet : *Conjugium* a communi jugo, cui vir et mulier subjiciuntur; *nuptiæ* vel *connubium* a verbo nubere, id est velare, quia sponsæ olim velabant se, cum viris tradebantur.

« 2. *De Definitione* Matrimonium est sacramentum novæ legis sanctificans legitimam unionem, qua vir et mulier sibi mutuo tradunt jus necessarium, tum ad prolis generationem et educationem, tum ad communis vitæ officia.

« 3. *Explicatur.* Dicitur 1. *Sacramentum novæ legis*, ac proinde a Christo Domino institutum et gratiam conferens. De matrimonio prout est in lege nova directe agitur in præsenti tractatu et nonnisi indirecte et per accidens de Matrimonio extra novam legem existente. — 2. *Sanctificans legitimam unionem*. Omne sacramentum confert gratiam juxta finem aliquem specialem; sacramenti Matrimonii finis est sanctificatio unionis viri et mulieris factæ juxta leges, et ideo legitimæ. — 3. *Qua vir et mulier sibi mutuo tradunt jus necessarium, tum ad prolis generationem et educationem, tum ad vitæ communis officia*; hæc sunt varii fines matrimonii ad quos, et quidem solos obtinendos, confertur jus inter conjuges et conceditur gratia a Christo. »

(Matr. n. 1. ad 3).

Ab auctore nostro tractabitur, in tribus capitibus consecutivis, 1° de sponsalibus; 2° de matrimonio secundum se; 3° de impedimentis matrimonii.

CAPUT I.

DE SPONSALIBUS.

DUBIUM. I.

Quid sint sponsalia?

831 Promissio sponsalitia, ut sit valida, debe esse *voluntaria* et *deliberata*.
832 An teneatur ad matrimonium fictè promittens sponsalia alteri repromittenti?
833 Quid, si quis voluit promittere, sed non se obligare?
834 Quando obligentur pueri?
835 An sint valida sponsalia contracta per dolum?
836 Promissio debet esse *mutua*. Qu. I. An acceptans sponsalia intelligatur repromittere?
837 Qu. II. An quis possit se obligare ad nuptias vi gratuitæ promissionis? Et an hæc obliget sub gravi?
838 Promissio debet esse *expressa signo*. Quid, si parentes contrahant pro filiis tacentibus?
839 Dub. 1. Quid, si extranei? Dub. 2. An sufficiat, si parentes promittant pro filiis absentibus?
840 Sponsalia debent fieri *inter habiles*. Quid si verba, vel signa sint dubia?
841 Verba de præsenti apta ad matrimonium inter impuberes habent vim sponsalium. An idem valeat inter puberes in matrimonio clandestinè contracto?

842 An sufficiat ad sponsalia dicere : *Non ducam aliam quàm te?*
843 An dicere : *Contraham, si Papa dispensaverit?* An sufficiat subarrhatio annuli, et missio munerum? Quid, si parentes annulum mittant?
844 Qu. I. An sponsalia contracta per metum gravem sint per se nulla? Qu. II. Quid, si per metum levem? Qu. III. An, qui contraxit ex metu levi, possit sponsalia rescindere?

831. — « Resp. Sunt promissio voluntaria, deliberata, et mutua, signo » sensibili expressa, futuri matrimonii » inter personas jure habiles.

« Dicitur 1. *promissio*, quia propositum non sufficit, cùm non inducat » obligationem. Unde qui diceret : *Volo* » *te accipere, habêre, aut ducere in uxorem*, non contraheret sponsalia, ut » *Bonac. q.* 1. *p.* 1. docet ex aliis, quia » hæc verba non promissionem, sed » propositum promissionis tantùm significant, nisi tamen ex circumstantiis aliud colligatur.

« Dicitur 2. *voluntaria* et *deliberata*, » scilicet deliberatione sufficiente ad » peccatum mortale, cùm sponsalia sub » mortali obligent. *Diana p.* 3. *t.* 4. *r.* » 273. *ex Sanch. Pont. etc.* etsi *Bon. q.* » 1. *p.* 4. *n.* 4. plùs requirat. Unde regulariter non sunt valida ante septennium completum, ut docent *Con.* » *d.* 22. *a. Sanch. l.* 1. *d.* 16. nisi malitia, et prudentia suppleant ætatem. » *Dian. t.* 4. *p.* 5. *r.* 274. *Pont. etc.* (quod » tamen quidam negant sufficere, cùm » jus determinarit ætatem) imò nec post » septennium, si de usu rationis sufficienti non constet, uti neque si vi, » dolo, errore, vel ignorantia circa substantiam, aut notabilem conditionem substantialem fiant, secundùm » dicta de voto et contractibus.

832. — Quær., an teneatur matrimonium contrahere, qui fictè promisit sponsalia alteri verè repromittenti? Fictio hæc diversi modè potest contingere : 1. Si is non habuit animum contrahendi. 2. Si non habuit animum se obligandi. 3. Si non habuit animum adimplendi. In primo casu non tenetur stare promissis, cùm omninò defuerit promittendi voluntas. Ita *Viva de matr. q.* 1. *a.* 1. *n.* 1. *et Salm. eod. tit. c.* 1. *p.* 3. *n.* 25. *de contract. c.* 1. *p.* 1. *n.* 7. *cum Sanch. Lugo, Sylv. etc. communiter.* Contrà verò in tertio casu certum est tenêri, quia jam contraxit obligationem. *Vide Salm. de matr. cit. n.* 25. *et Viva n.* 3. *et* 7. ubi benè advertunt, quòd si quis sciret oriri obligationem ex promissione, sed ad eam non verteret, nihilominùs teneretur ad missum, quia jam habuit virtu voluntatem se obligandi.

833. — Quæstio tantùm est de cundo casu, quando is voluit pro mittere, sed noluit se obligare; et pondetur : si ipse ignoravit ex pro sione illa oriri obligationem exequ matrimonium, certum est non te ut dicunt *Salm. ib. n.* 26. *cum c* (quidquid aliqui aliter sentiant); qui ignorat naturam promissionis habet veram promittendi volunta Dubium igitur est, an teneatur ad trimonium, qui sciens naturam missionis, fictè promiserit spons nolens reverâ ad matrimonium se gare?

Prima sententia dicit, quòd iste solùm peccet mortaliter contra j tiam, sed etiam ex justitia teneatu contrahendum matrimonium; ne cusatur, si damnum alio modo resarcire. Ratio, quia in ipsa pro sione, quando est vera, necessari insita obligatio ipsi competens : autem quis minimè vult promit minimè quidem obligatur, sed qu verè promittit, non posset nolle gari juxta conditionem contractùs quit enim à promissione obligatio illi propriam separare; ita prob liter *Pont. de matr. l.* 12. *c.* 2. *n.* 7. *Vasq. Viva l. c. n.* 2. *v. Dico* 3.; *Sot. Lop. Led. Arag. Gutt. etc. Sanch.*

Secunda sententia verò probab cui subscribimus, et quam te *Sanch. de matr. lib.* 1. *disp.* 9. *n. disp.* 10. *n.* 25. *Pal. p.* 2. *n.* 2. *Lay* 1. *n.* 10. *Less. c.* 18. *n.* 62. *Holzm. n.* 117. *Spor. c.* 1. *n.* 154. *Escob. l n.* 92. *Renzi de matr. c.* 1. *sect.* 1. *q Tamb. eod. tit. l.* 8. *c.* 1. §. 4. *Mazz. c.* 2. §. 1. *et Salm. l. c. n. cum Bonac. Bec. Aversa, Vill. Corne Diana,* negat esse obligationem trahendi. Ratio præcipua est, omnis obligatio quæ non habetu lege, oritur ex privata hominis vo tate; ergò ubi deest voluntas se gandi, deficit obligatio. Et hoc eti promissio fuerit juramento firmat docent *Sanch. d. disp.* 9. *num.* 9. *S. Bonav. S. Anton. Medina, Pal et ribus. Escob num.* 95. *cum Richa Gabr. ac Salm. de matrim. c.* 1. *p.* 29. *cum Bonac. et Aversa. ex D. T*

i *in* 3. *dist.* 39. *q.* 1 *a.* 3. *q.* 3. docet ·amentum non obligare, ubi deest imus se obligandi, juramentum enim juitur naturam promissionis. Nec stat ratio contraria suprà allata, ia, esto fictè promittens peccarit ntra justitiam, alteram partem deiendo, non tenebatur tamen ex jusia ponere verum consensum, cùm Ila ei aderat obligatio contractum iundi, et contrà alter nullum acqui-rit jus in eum ex suo consensu ; iò tenetur quidem postea ratione deptionis damna resarcire, sed non ietur ratione promissionis verum consum ponere, et matrimonium conihere. Secùs verò dicendum, si internerit defloratio, quia tunc deflorans oninò tenetur ad matrimonium, cùm in possit tunc aliâ viâ sat æquivalen-· damnum resarcire, ut diximus *l.* 4. *m.* 462.

834. — Sufficit autem ad validitatem onsaliorum inter pueros ut in ipsis obabiliter agnoscatur rationis usus. oc putant probabilius cum communi *lm. ibid. p.* 6. *n.* 74. *cum Sanch. Conc. c. Bon. et aliis, contra Pal. Avers. etc.* ui dicunt pueros ante septennium non bligari. Non peccant autem graviter ieri, vel parentes pro eis sponsalia omittentes, ut dicunt *Salm. ibid. n. . cum Conc. Sanch. etc. contra Bonac. Henr.*

835. — An verò sint irrita sponsalia ntracta per dolum dantem causam ntractui ; etsi versantem tantùm rca qualitatem ? Affirmat *Sanch. de itr. l.* 1. *d.* 64. *n.* 3. *cum Mol. Covar.* :., et idem sentiunt *P. Conc. et alii* ios citavimus *l.* 4. *n.* 715. *de contract.* d ibi diximus probabiliùs eo casu ntractum non irritari, neque de jure iturali, cùm jam adsit consensus ioad substantiam, neque de jure vili, ut patet ex *Instit. l.* 4. *tit.* 13. *de ccept.* cujus verba attulimus *dict. n.* 5[1] Habet verò tunc deceptus actiom irritandi contractum propter inriam et defectum consensûs, idque irrit etiamsi deceptio provenerit ab io tertio, parte ignorante, ut docent *nch. cum Cov. et aliis cit. d.* 64 *n* 4. 5. Cæterùm satis probabile est cum *ssio, Laym. et Sporer* relatis *eod. n.* 5. et cum *Viva de matr. qu.* 2. *art.* 8. 2., quòd deceptus non teneatur in conscientia stare contractui, si suus error verè fuerit invincibilis[1]

An autem stando primæ sententiæ, nempe quòd sponsalia sint per se irrita, etiam decipiens liber remaneat? Affirmant idem *Sanch. loc. cit. et Pontius l.* 4. *c.* 21. *n.* 7. *cum Con. Val. reb. etc.* Sed oppositum est probabilius, ut fusè probavimus *l.* 4. *num.* 715. cum *Lug. Less. Laym. Pal. etc.*

836. — « Dicitur 3. *mutua.* Unde si » Titius promittat nuptias Cajæ, et » hæc acceptet sine repromissione, neu- » ter obligatur ; quia, cùm contractus » sponsalium sit onerosus, et recipro- » cus, non potest claudicare ; involvit » enim conditionem, si tu repromiseris. » Quòd si tamen Titii promissio fuisset » absoluta, ac gratuita, et acceptata à » Caja, solus Titius obligaretur, non » vi sponsalium, sed simplicis promis- » sionis. Ita *Sanch. l.* 3. *d.* 5. *contra* » *Pont. ap. Dian. p.* 3. *tr.* 4. *res.* 244.

Quær. hìc I. An hoc ipso, quòd aliquis acceptet sponsalia, simul repromittere intelligatur ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pont. l.* 12. *c.* 4. *n.* 10. *cum S. Anton. Palud. Sylv. etc.* ac probabilem putant *Salm. de Ord. c.* 1. *p.* 2. *n.* 16. *cum Vasq. Henr. Lean., et Gabr. à S. Vincentio.* Ratio, quia sicut acceptatio matrimonii de præsenti includit virtualem repromissionem, seu voluntatem ad illud se obligandi, cum matrimonium valère non possit, si utraque pars non obligetur ; ita etiam acceptatio sponsaliorum, quæ matrimonii naturam sequuntur. Hinc deducunt hi Auctores cum *Mol. et Busemb.* quòd casu quo uterque sponsorum non obligatur, neuter remaneat obligatus.

Secunda sententia verò probabilior negat, et hanc tenent *Bon. q.* 1. *p.* 1. *n.* 7 *Conc. t.* 10. *p.* 258. *n.* 5. *Sanch. l.* 1. *d.* 5. *n.* 15. *Laym. c.* 1. *n.* 2. *Spor. n* 151. *Escob. n.* 68. *cum Soto, ac Salm de matr. c.* 1. *p.* 2. *n.* 18. *cum Dic. Pal etc.* qui dicunt, benè posse stare promissionem unius de futuro matrimonio, et acceptatam obligare, sine repromissione alterius ; neque acceptationem includere repromissionem, quia potest

[1] In cod. civ. gall. nulla de sponsalibus fit ntio specialis.

[1] « Probabiliter dicunt *Lessius, Laymann,* » *Sporer et Viva,* quòd si res integra est, ut » evenit in simplicibus sponsalibus et error sit » invincibilis, in conscientia deceptus non tenetur » stare contractui, ne judicis quidem post senten- » tiam. » *Ex Hom. Ap. tr.* 18. *n.* 2.

quisque acceptare obligationem alterius, quin seipsum obliget. Advertunt tamen *Salm. ibid. n.* 21., hoc intelligi, si promittens voluit sponte se obligare independenter ab alterius repromissione, atque hoc sit certum ; nam in dubio, ut dicunt, censendum est noluisse sine repromissione obligari. Et in tali casu notandum, quòd promissio illa non essent sponsalia, ideòque non induceret impedimentum publicæ honestatis, sed esset mera promissio gratuita, unam tantùm partem obligans, non vi quidem sponsalium, sed vi meræ fidelitatis.

837 Quær. II. An quis possit se obligare ad contrahendum matrimonium vi gratuitæ promissionis liberâ remanente alterâ parte ?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Pont. l.* 12. c. 4. *n.* 2. *cum Vasq. Conc. p.* 259. *n.* 6. et probabilem vocat *Diana* 3. *p. tr.* 4. *r.* 244. Ratio, quia contractus sponsaliorum est instar contractûs cujusdam permutationis ; unde in eo nemo potest se obligare, nisi sub conditione, ut alter mutuò se obliget.

Secunda sententia verò communior et probabilior affirmat, eamque tenet *Busemb. ut suprà*, et *Sanch. l.* 1. *d.* 5. *n.* 12. *Laym.* c. 1. *n.* 2. *Bon. q.* 1. p. 1. *n.* 8. *Escob. l.* 24. *n.* 71. *Spor. n.* 152. *et Salm. ibid. n.* 20. *cum Con. Dic. et Avers.* Ratio, quia licèt vi promissionis sponsalitiæ non possit unus remanere obligatus, altero manente libero ; tamen benè potest aliquis vi simplicis promissionis gratuitæ se obstringere independenter à contractu sponsalium. An autem hæc promissio obliget sub gravi? Id pendet ab alia quæstione allata *l.* 4. *n.* 720. ubi diximus cum *Cajet. Bann. Led. Henr. et Salm.*, ex auctoritate *D. Th.* satis esse probabilem sententiam negativam. Rectè verò advertunt *Spor. l. c. et Tamb. de matr. tr.* 3. c. 1. §. 1. *n.* 4., quòd regulariter nunquam sponsi intendant gratìs se obligare sine conditione quòd alter etiam se obliget.

838. — « Dicitur 4. *signo expressa ;*
» quia contractus inter homines non
» fit, nisi signo externo. Unde non
» sufficit ad sponsalia taciturnitas Ca-
» jæ, etiam cum consensu interno in
» promissionem matrimonii, quod Ti-
» tius ei promittit. Si tamen pater vel
» mater pro filio, aut filia, aut curator
» pro eo, cujus curam habet, præsente
» et non contradicente, dummodo me-
» tus absit, contrahat, valida er
» quia in hoc casu jus accipit tac
» nitatem pro expressione consen
» *Sanch. l.* 1. *d.* 22. *Dian. p.* 3. *t.*
» 170., imò etiamsi pro absente :
» tem si is resciens id expressè vel
» citè signo aliquo sufficienti ratifi
» *Sanch. Pont. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.*
» contra quos *Sot. et Henr.* ne hoc
» dem requirunt, sed tantùm, ut
» sciens non contradicat. Quod *Co*
» admittit, si per ipsos tutores, vel
» rentes iis proponatur ; tunc eni
» taceant, censeri consentire.

Si parentes contrahant spons præsente filio, qui taceat, et non tradicat, ipsa utique sunt valida communiter docent *Laym. c.* 1. *n. Palaus p.* 4. *n.* 12. *Ronc. p.* 133. *q.* 1. *Sanch. l.* 1. c. 23. *n.* 5., *et alii sim.* Et patet ex *cap. un.* §. *fin despons. impub. in* 6. ubi *Bonif.* sic declaravit : *Porrò ex sponsalibus parentes pro filiis puberibus vel impu bus plerùmque contrahunt, ipsi fili præsentes fuerint, nec contradixerint ligantur.* Idemque dicendum, no lùm si pater, sed etiam si mater trahat pro filio, ut rectè etiam com niter docent *Sanch. n.* 9. *Pont. l.* 14. *n.* 2. *Pal. p.* 4. *n.* 12. *Boss. ca n.* 159. *cum Abb. et Salm. de matr. p.* 4. *n.* 47., idque infertur ex d textu, ubi non dicitur *patres*, sed *rentes*; et ratio est, quia in hoc habetur respectus ad patriam pot tem; sed ad affectum parentum filios : matres autem non minùs q patres filios diligunt. Idem dicunt *semb. ut suprà et Spor. l. c.* de tutori et curatoribus promittentibus pro pillis, et minoribus. Sed probabiliù negant *Salm. de matr. c.* 1. *p.* 4. *n cum Sanch. et Guttier*, quia hoc tan de parentibus dispositum est.

Id tamen procedit duntaxat pro externo ut benè advertunt *Bona Roncag. ll. cc. ac Holzm. de matr. c. cum Anacl.* Nam in foro interno, si f dissenserit, certè ad sponsalia il parentibus contracta non obligatu idem omninò dicendum puto, si f negativè se habuerit non dissentie neque consentiendo ; ad contrahen enim quamcumque obligationem p tivus requiritur consensus. Nec o præfatus textus, cùm ibi dicatur *gantur ;* nam ad matrimonium, e pariter ad sponsalia quæ matrim

uram sequuntur, non sufficit consus internus contrahentium, sed reritur consensus externè expressus verbis, aut signis ut habetur in . *Sufficiat*, *caus.* 27. *q.* 2. Quamvis em sponsalia contracta per solum isensum internum non valeant, vat tamen in hoc casu speciali ut *Bocius* decernit, nempe si pater conhat pro filio tacente, et non contraente; sed utique intelligendus Ponx loqui, modò filius internè et povè consentiat. Et sic reverà mecum tiunt *Bon. q.* 1. *p.* 1. *n.* 11. *et Salm. l. n.* 46. dùm dicunt, tum solùm iturnitatem filii valida reddere sponsa, quando filius internè consentit.

39. — Dubit. 1. an sit speciale, od sufficiat præsentia et taciturnitas orum, si parentes pro eis contrat? Negant *Hostiens. Manuel, et Anr. ap. Sanch. l.* 1. *d.* 23. *n.* 6., qui unt id procedere, etiamsi extraneus trahat sponsalia pro alio præsente tacente; quia (ut ajunt), cum hìc tur de re appetibili, quisque tacens isentire videtur. Idque confirmant c. 1. *de matr contr. contra Eccles. etc.* judicantur valida sponsalia inita à tre pro sorore præsente, et tacita isentiente, dùm textus ponderat ibi qua signa taciti consensûs. Et huic tentiæ consentiunt etiam *ap. Sanch. Vic. Henr. Led. et Sotus;* loquendo ien solo foro externo. Sed commusimè et veriùs id in utroque foro esse ciale pro sponsalibus contractis à entibus affirmant *Escob. n.* 169. *p.* 4. *n.* 17. *Boss. c.* 3. *n.* 165. *et ich. n.* 7. *cum. S. Anton. Palud. In-. Abb. Gabr. Covc. Tab. et aliis pluis ex Divo Thom. in* 4. *d.* 27. *quæst. art.* 2. Ratio, quia licèt matrimom sit per se appetibile, tamen oblio ad illud est onerosa; cùm autem entes præ magno amore erga filios esumentur ipsis benè consulere, meo censentur filii consentire ipsorum missioni: sed hæc ratio non milipro aliis. Nec obstat regula juris in 6: *Qui tacet, consentire videtur.* m benè respondent *Salm. de matr. c.* o. 4. *n.* 45. *Bonac et Ronc. ll. cc.* hoc ocedere in favorabilibus, non autem obligatoriis; ubi veriùs oppositum esumitur: et maximè in sponsalis ubi (ut diximus) positivus requiriconsensus. Neque obstat textus suoppositus, nam respondet *Escob. l. c. cum* Glossa, ibi benè adfuisse expressum consensum, et textum exprimere alia signa tacita, ut confirmet adfuisse verum consensum per illa signa externatum. Rectè tamen *Sanch. n.* 14 *cum aliis* primam sententiam admittit, si alicubi (prout est apud Indos) esset consuetudo, ut consensus per alios exprimatur.

Dubit. 2. an, cùm parentes contrahunt sponsalia pro filiis absentibus, sufficiat ad eorum valorem, si filii certiores facti non contradicant?

Prima sententia negat, dicitque requiri, ut ipsi sponsalia ratificent aliquo alio speciali signo expresso, vel tacito: ita *Sanch. l.* 2. *d.* 23. *n.* 17. *Pont. l.* 2. *c.* 14. *n.* 14. *et l.* 10. *c.* 9. *n.* 9. *Ronc. p.* 133. *q.* 5. *r.* 2. *Escob. n.* 172. *cum Vega, et Cordub. ac Poss. c.* 3. *n.* 188. *cum Molin. Fill. Barb. Gutt. etc.* Et probant ex *eod. cap. unic. de desp. imp. in* 6. ubi sic dicitur: *Et est idem si filii tempore sponsaliorum absentes, et etiam ignorantes eadem sponsalia pòst scientes ratificaverunt tacitè, vel expressè.* Ergo (ut arguunt) benè ibi constituitur differentia inter sponsalia contracta præsentibus filiis, ubi sufficit taciturnitas; et filiis absentibus, ubi ampliùs requiritur ratificatio expressa, vel tacita.

Secunda sententia verò dicit sufficere ad contrahendum, quòd taceant et non contradicant; hanc tenent *Bon. q.* 1. *p.* 1. *n.* 11. *Sporer n.* 191. *cum Con. et Tamb. Pal. p.* 4. *n.* 14. *cum Palud. et Henr. ac Salm. de matr. c.* 1. *p.* 4. *n.* 47. *cum Soto, Dic. etc.* Hujusque sententiæ est quidem etiam *D. Th.* 4. *d.* 27. *qu.* 2. *art.* 2 *ad* 1. dùm ibi ait: *Robur habent* (sponsalia) *in quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes non reclamant, et intelliguntur consentire quæ per alios facta sunt.* Ratio, quia ex præfato textu sufficit, ut filii expressè, vel tacitè sponsalia ratificent; *expressè* ergò intelligatur consentiendo, *tacitè* non contradicendo, et ideò Pontifex dicit, *Et idem est;* et in tantum ibi ait *ratificaverunt*, quia agitur de re per alios jam peracta. Utraque sententia, est probabilis, sed secunda probabilior. Benè tamen advertit *Pal n.* 15. *cum Coninck*, non sufficere quòd filius casu resciat sponsalia à parente contracta, et non contradicat; sed insuper requiri, ut parens vel per se, vel per epistolam aut nuntium filium certiorem faciat.

840. — « Dicitur 5. *inter habiles* : id

» est, qui ætatem à jure præscriptam » habent, et nullo impedimento prohi- » bentur.

Unde resolves:

« 1. Quando verba, vel signa sunt » dubia, in foro conscientiæ standum » est intentioni contrahentium, si de » illa constet; in externo autem, com- » muni intelligentiæ et sensui verbo- » rum, ita tamen, ut potiùs inclinetur » in favorem matrimonii. *Vide Dian.* » *p.* 3. *t.* 4. *res.* 205. *Bon. q.* 1. *p.* 1. » (*Sed probabilius est, ut ait Viva, inclinandum esse in favorem libertatis.*)

841. — « 2. Verba de præsenti inter » impuberes apta ad matrimonium, » cùm hoc ex jure positivo sit nullum, » habent vim sponsalium. Ratio est » ex interpretativa intentione contra- » hentium, qui actus, quando non » valent, eo pacto quo fiunt, valent me- » liori modo, quo possunt; sponsalia » autem virtute continentur in matri- » monio. *Laym. l.* 3. *n.* 17.

Hæc doctrina est communis apud omnes; ita enim docent *Sanch. l.* 1. *d.* 2. *n.* 2. *Pontius l.* 12. *c.* 5. *num.* 4. *Pal. p.* 4. *n.* 3. *et Salm. de matr. c.* 1. *p* 4. *n.* 51. *ac alii universè, ex c. un.* §. *Idem, de despon. impub.* ubi id expressum habetur; modò (intelligendum) impubes interiùs non expressè dissentiat. An autem idem valeat inter puberes, si matrimonium clandestinè, id est sine parocho et testibus contrahatur? Affirmant *Laym. c.* 1. *num.* 18. *Con. Reb. ac Vega ap. Barb. in Trid. sess.* 24. *c.* 1. *n.* 130. item *Avila, Henr. Led. etc. ap. Salm ibid n.* 52. probabile putat *Escob. n.* 128. Ratio, quia, ut dicitur in dicto §. *Idem*, actus qui non valet ut fit, valet tamen ut fieri potest. Sed communissimè et probabiliùs negant *Sanch. l.* 1. *d.* 20. *n.* 3. *Barb. all.* 32. *n.* 143. *Bon. p.* 8. *num.* 48. *Conc. p.* 262. *num.* 14. *Escob. num.* 128. *cum Nav. Led. Manuel, et Palac. Poss. c.* 1. *n.* 12. *cum aliis pluribus, et Salm. n.* 54. *cum Becan. Dian. et Vill.* qui affert declar. Cardinalium. Ratio, quia, cùm actus est nullus, non jam ex parte contrahentium, sed ex parte sui ipsius, eò quòd est contra bonos mores, et jus illi resistit (prout huic resistit Trident. *sess.* 24. *c.* 1. declarans matrimonium clandestinum omninò irritum, et insuper personas omninò inhabiles ad sic contrahendum), tunc talis actus nullam parit obliga[tionem] ex *l. Non dubium, c. de Leg.*

« Quando sponsalia, inquit Vince[nt] inter personas jure inhabiles — inhabilitas tolli possit jure ecclesiast[ico] dispensatione super impedimento, se[...] gant his sponsalibus contrahentes [...] tulandam dispensationem; sponsali[a] illa non valent quatenus sponsalia, [...] partes contraxerint sub hac cond[itione] *si Pontifex dispensaverit*; ad eoru[m] rem omnino requiritur ut confirm[...] contrahentibus post obtentam disp[ensatio]nem. Id deducitur ex responsione S[...] 22 febr. 1862. *Acta apud S. Sedem*, [...] 2. Si inhabilitas tolli nequeat, sed [...] possit, v. g. morte conjugis, sese [...] contrahentes ad non nubendum c[...] ut, adveniente conditione, possint [...] nubere. — 3. Si inhabilitas sit pe[...] nulla est promissio. Sed in omni[bus] sedulo attendendum est an prom[...] vera et cum rerum sufficienti cogni[tione] (De matr. [...]

842. — « 3. Ad sponsalia non [...] » 1. Si dicas, *non ducam aliam, q[...]* » quia sunt verba merè negat[...] » potes ducere nullam. *Bon. q.* [...] » *n.* 13

Idem rectè tenent *Laym. c.* 2[...] *Pal. p.* 3. *n.* 13. *Escob. num.* 148[...] *c.* 1. *n.* 44. *Poss. c.* 3. *n.* 213. *Holzm. n.* 148. *cum Anacl. et co[...]* ut asserit, ac *Sanch. l.* 1. *d.* 19 *cum Henr. Ang. Man. Vega Ledes[...] contra Ang. Sylv. Adrian. Villal. n.* 3. Ratio, quia talia verba, lic[et] portent, quòd si ille velit uxor[em] cere, non posset aliam accipe[re] benè advertunt *Laym. Pal. Bon. ibid. n.* 44. *et alii communiter;* per se non important quòd illa [...] cere teneatur. Dicimus *per se*, n[...] ter dicendum cum *Bon. Escob. et cit. n.* 44. si ex circumstantiis col[...] talem verè voluisse sponsalia [...] here. Probabilissimè autem [...] *Pont. l.* 2. *c.* 10. *n.* 7. *Viva qu.* [...] 4. *n.* 2. *cum Perez, et alii apud P*[...] 221. quòd si verba sint de pr[...] nempe : *Nullam volo nisi te,* tun[c] contrahit sponsalia.

843. — « Non sufficit ad contra[...] » sponsalia dicere : *Contraham* [...] » *si Papa dispensaverit. Barb. et* [...] » *cum Dian. p.* 3. *t.* 4 *r.* 290. » *Sanch. Conin. et Pont.* Ac proir[...] » citum est utrique contrahenti » et post impetratam à Pontific[e] » [...] altero invito res[...]

.men impensæ magnæ factæ sint usâ dispensationis, eas tenebitur fundere resiliens. » (*Hujusmodi ta- sponsalia, impletâ conditione, proba- is sunt valida, juxta dicenda n.* 859. *nterim, licèt, non valeant ad inducen- impedimentum publicæ honestatis, jant tamen ad petendam dispensatio- , si Papa in tali impedimento soleat ensare, secùs si non soleat; vide dicta* 4. *n.* 650.) « 3. Subarrhatio annuli, missio munerum jocalium; nisi onsuetudo patriæ aliud habeat. atio est, quia potest fieri ex aliis usis. » (*Ita etiam Sanch. l.* 1. *d.* 22. . *Boss. c.* 3. *num.* 120. *Pal. p.* 4. 0. *Conc. p.* 262. *n.* 13. *et alii passim.*) uòd si tamen verba unius præces- rint, tunc immissio annuli, et ver- um, *recipio,* operatur sponsalia, vel iam matrimonium, pro ratione romissionis, ut docet *Fill.*, quia re- piendo sic annulum tacitè consen- t: itemque si habito inter amicos actatu de matrimonio, sponsus isit arrhas, et munera jocalia, eaque ponsa acceptavit. *Laym. l.* 5. *t.* 10. 2. » (*Ita pariter Pal. p.* 4. *n.* 10. *b. n.* 164. *Boss. c.* 3. *n.* 123. *Holz.* 46. *et Sanch. l.* 1. *d.* 22. *num.* 3. *cum at. Sylv. Angl. Tab. Arm. Cov. et s; et hoc etiamsi (ut hi dicunt) non it verbum* recipio, *ut vult Busemb., icit enim sola acceptatio. Si autem pa- tes annulum mittant ad sponsam, non sumitur filius contraxisse sponsalia, annulus ex suo consensu missus fuerit, ectè sentiunt Palaus loc. cit. Sanch. l. et Boss. n.* 125. *cum Mol. Gutt. Me- h. etc.*) « 4. Sponsalia metu gravi ontracta, licèt juramento firmata, unt invalida: quia juramentum etu extortum non firmat contra- tum; imò probabiliter nec obligat, deòque relaxatione non indiget. *anchez, Barb. Diana, part.* 3. *t.* 4. *esol.* 278. » *Vide supra l.* 3 (IV). *t.* 2. 2.

44. — Quæritur I. Utrùm sponsalia metum gravem injustum contracta t ipso jure invalida?

Prima sententia affirmat, et hanc te- t *Sanch. de matr. l.* 4. *d.* 21. *n.* 3. *tius l.* 4. *c.* 6. *n.* 12. *Laym. l.* 3. *tr.* 4. *n.* 3. *Bon. p.* 7. *num.* 6. *Salm. de tr. c.* 1. *p.* 5. *n.* 62. *cum Bec. Cav. na, et Aversa, ac Boss. c.* 12. *num.* 143. *n Panorm. Azor, Sa, Rodr. etc.* Et pro- at ex c. *Ex litteris,* 11 *de despons. impub.* ubi, cùm quædam puella con- traxisset sponsalia cum juramento, postea *dolens* (ut ait textus) *et invita mi- nis parentum impulsa,* adducta fuit in domum sponsi; ideò Pontifex declara- vit eam liberam esse ab illis sponsali- bus. Nec obstat dicere, quòd talis puella non contraxerit sponsalia per metum, sed per metum domum sponsi adiverit. Nam communiter supponunt DD. cum Glossa, hanc puellam despon- satam fuisse per metum; idque rectè ait *Sanchez* certè supponi in eod. textu, aliàs enim Pontifex eam ab obligatione sponsalium non absolvisset. Dicitur autem per *metum gravem*; nam si esset levis, aliter dicendum, ut mox videbi- mus in Quæst. II. item dicitur *per me- tum injustum,* quia si esset justus, va- lida quidem essent sponsalia; tunc enim pars, quæ ea contraxit, esset ir- rationabiliter invita, si nollet contra- here, ut rectè dicunt *Salm. ibid. n.* 66. *juxta dicenda num.* 1057 [1].

Secunda sententia verò, quam tenent *Coninck. d* 28. *n.* 7. *Vica q.* 2. *a.* 8. *n.* 9. item *Hurt. Dic. et Trull. apud Salm. ibid. n.* 61. tenet hujusmodi sponsalia ex metu gravi contracta posse quidem irritari à metum passo, sed non esse per se irrita; ideòque dicit, quod si ad- fuit juramentum, debet ipsum servari, donec relaxetur. Ratio, quia omnes contractus, præter solum matrimo- nium, per metum initi per se validi sint, juxta dicta *l.* 3 (IV). *n.* 717. Respon- dent autem ad textum allatum in *dict. c. Ex Litteris,* quòd ibi ageretur de puella quæ omninò invita contraxerat, et ideò ejus promissio fuerit irrita de- clarata. Utraque sententia est proba- bilis, sed prima mihi videtur probabi- lior; licèt enim, loquendo de contracti- bus in genere, oppositum tenui (ut dixi), nempe quòd contractus metu initi sint de se validi, circa sponsalia verò diversa occurrit ratio; nam in aliis contractibus, cùm ipsi non sint per se nulli, nec eis resistat jus, benè po- test metum passus, nisi velit contrac- tum rescindere, manêre obstrictus ad illum exequendum; at nemo potest obligari ad exequendum actum per se nullum, et cui jus resistit, qualis esset

[1] « Dicitur etiam *ab extrinseco,* quia si fuisset » *ab intrinseco,* (v. g. si quis promitteret timens » ne cogeretur ad solvendum debitum aut ne in » carceres conjiceretur) tunc iste tenetur ad » sponsalia. » *Ex Hom. sp. tr.* 18. *n.* 3.

matrimonium durante tali metu contrahendum; unde sicut non potest aliquis esse obligatus ad tale matrimonium, ita nec ad ejus media, sive dispositionem, prout sunt sponsalia; dispositiones enim induunt eamdem naturam actûs, et ideo passim doctores asserunt sponsalia naturam matrimonii sequi. Adde, quòd connexorum idem debeat esse judicium, ut infertur ex *cap. Translato, de constitut.* Quapropter sicut matrimonium ex metu est irritum, idem dicendum de sponsalibus. Ex his infertur, quòd ex hujusmodi sponsalibus minimè oriatur impedimentum publicæ honestatis.

Quæritur II. An sint valida sponsalia contracta per metum levem, qui dederit causam contractui?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Nav. c.* 22. *n.* 51. *Less. c.* 17. *dub.* 6. *n.* 46. *Ronc. p.* 132 *qu.* 4. *r.* 2. *et Poss. c.* 12. *num.* 208. *cum Rebell. Comit. Sylv. etc.* Ratio, quia is qui per metum (etsi levem) extorquet consensum alterius, adhuc injuriam ei irrogat, unde indignus est, ut ex sua malitia commodum reportet.

Secunda sententia verò communior et probabilior, affirmat, et hanc tenent *Bon. p.* 9. *n.* 6. *Pont. l.* 4. *c.* 10. *n.* 5. *cum Med. Salm. de matr. c.* 1. *p.* 4. *n.* 60. *cum Aversa, Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 105. *Viva de matr. q.* 4. *art.* 3. *n.* 6. *et Mazz. t.* 4. *p.* 142. Ratio, quia non censetur alter veram injuriam tibi intulisse, cùm facilè poteras tu metum illum repellere; quare, si non repulisti censêris spontè voluisse talem injuriam pati.

Quær. III. An qui contraxit sponsalia ex metu levi dante causam contractui, possit illa in conscientia rescindere.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Pont. l.* 4. *c.* 10. *n.* 6. *et* 10. *et Viva q.* 4. *art.* 3. *n.* 6. *cum Perez, Med. etc.* Et ratio est eadem quæ mox suprà adducta est pro secunda sententia in Quæst. præced. Hæc sententia est satis probabilis sed communior est, et probabilior videtur.

Secunda sententia affirmans, quam tenent *Laym. lib.* 3. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 4. *Sanch. l.* 4. *d.* 19. *n.* 6. *Wigandt tr.* 3. *n.* 19. *Bon. p.* 9. *n.* 8. *Salm. de matr. c.* 1. *p.* 5. *n.* 60. *Mazzotta t.* 4. *p.* 142. *Croix n.* 105. *cum Becan. et Lugo de contract. d.* 22. *n.* 138. *cum Azor, Reg. Lop. Led. etc.* et probabilem *Viva q.* 4. *art.* 3. *n.* 6. Ratio, cùm metus dederit causam contr ita ut aliàs initus non fuisset, inci metum tenetur contractum rescin unde, sicut ille tenetur, relaxare injustè per talem metum extortai metum passus potest fidem c revocare. Idque tantò magis prc ret, si hic apprehendisset metum ut gravem, licèt in se fuisset quia eo casu talem metum non repellere poterat, sicut poterat qu novisset ut levem. Quid autem c dum, si metus fuerit justus, v intrinseco; *vide dicenda num.* 10:

DUBIUM II.

Quæ, et quanta sit obligatio salium?

845 Sponsalia obligant sub gravi. An obligent ad statim ineundum matrimonium
846 An judex possit, et debeat cogere n ad matrimonium?
847 An fornicatio sponsæ, vel sponsi cu sit specie diversa? Fictè promittens non ad nuptias, nisi copulam extorserit à virgi
848 Si quis cum duabus sponsalia contr cum secunda coïerit, quam ducere debet?
849 De filiis nuptias contrahentibus ins rentibus. An tales nuptiæ sint validæ? Qu et qualiter peccent filii nubentes, par insciis, vel inconsultis? Quid, si sponsalia jurata? Quid, si sponsus post illa virginen raverit? An prælati teneantur has nuptia dire? Ex quibus autem causis excusent contrahentes sine consensu parentum?
850 Quæst. II. An teneatur filius obedi præcipienti matrimonium?
851 Quæst. III. An notabilis disparitas tionis aut statûs inter contrahentes irrite salia?
852 Resiliens perdit arrhas, etc. Not. I si mulier promittit aliquid viro, ut eam d quid è converso?
853 Not. II. De pœna apposita in resili Qu. I. An liceat adjicere pœnam in resil injustè? Qu. II. An justè resiliens tene pœnam promissam cum juramento? Qu. solutâ pœnâ, teneatur recipiens eam rest Qu IV. Quid, si relinquatur legatum pu nubat cum aliquo, et illa cum alio nuptia trahat? Qu. V. Quid, si legatum relinqu non nubat, et illa nubat?
854 An liceant tactus et oscula inter sp

845. — « Responded 1. Obliga » ineundum matrimonium sub » cato mortali: » (*Ita communiter o vide Salm. de matr. c.* 1. *p.* 7. *n.* 8 *patet ex c. Ex litteris de sponsal.* *quia, licèt promissio simplex, juxta babilem sententiam, non inducat g obligationem, secùs verò est de p sio mutua, quæ perfectum con contractum ex utraque parte obli*

m.) « Si tamen terminus non sit
præfixus, sufficiet si promittens impleat, quando à promissorio requiretur, vel pro more regionis. Ratio prioris patet ex natura contractûs onerosi, in re gravi. Ratio posterioris est, quia id est commune omni depito. *Sanch. l.* 1. *d.* 28. *Conin. d.* 22, *dub.* 1. *apud Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 45. *Pont. ibid.* tamen vult obligari statim post contractum.

Quær. igitur, an qui sponsalia conxit sine tempore præfixo ad matrimonium contrahendum, teneatur ad inire statim ac commodè possit. *Prima sententia* negat, et dicit tùm tùm tenêri, cùm altera pars requirit; *Bus. ut suprà, Sanch. l.* 1. *d.* 28. *n. Nav. c.* 17. *n.* 79. *Holz. n.* 177. *cum b. et Piring. ac Escob. n.* 178. *cum . Sylv. etc.* Ratio, quia sic habetur *l. Debitores præsentes, c. de Pignor.* dicitur : *Debitores priùs denuntiaribus conveniendi sunt.*

Secunda sententia tamen verior affirt, et hanc tenent *Pontius l.* 12. *c.* 6. 1. *Pal. p.* 7. *n.* 2. *Conc. p.* 266. *n.* 26. *nc. p.* 134. *q.* 2. *r.* 2. *et Salm. de tr c.* 1. *p.* 7. *n.* 85. *cum Con. Led. et ersa.* Ratio, quia sic habetur expresn in *l. In omnibus, ff. de reg. jur.* sic dicitur : *In omnibus obligationiin quibus dies non ponitur, præsenti debetur* Et in *l. Eum qui, §. Quoties, de verb. obl.* ubi: *Quod sine termino præfixo debetur, statim debetur.* Responur autem ad textum oppositum, òd illud tantùm statuatur pro debiibus qui dederint pignora, quæ jure rito non sunt distrahenda à crediibus, nisi priùs debitores moneant. Sed notandum quòd DD. primæ tentiæ (ut *Sanch.* et alii) dicunt, quòd altera pars ex oblivione, timore, verecundia, vel simili causa non pate, ut præcipuè in fœminis evenit, etur tunc sponsus de se sine petine matrimonium contrahere, cùm nmodè possit. E converso DD. seidæ sententiæ (ut *Pal. l. c. et Salm. n.* 85. *cum Con. etc.*) dicunt, quòd altera pars, cùm possit commodè ere, tacet, tunc ipsa videtur dilani assentire; et sic præfatæ sentensatis conciliantur Quid autem, si sponsalibus appositus sit terminus efixus ad nuptias ineundas? *Vide enda n.* 867.

846. — « 1. Resiliens cogi potest ad
» matrimonium etiam à judice per censuras: quod tamen rarò expedit ob
» periculum infelicis exitûs. »

Nulli dubium, ut diximus, quòd in foro conscientiæ nolens implère sponsalia sine justa causa graviter peccaret. Dubium est, an judex possit nolentem cogere? Alii affirmant, alii negant, nisi promissio juramento firmata fuerit. Alii negant, etiamsi adfuerit juramentum. Et has sententias omnes probabiles putant *Salm. de matr. c.* 1. *p.* 7. *n.* 88. Attamen veriùs et communiter dicunt *Pal. p.* 8. *n.* 2. *Conc. p.* 266. *n.* 27. *Tamb. c.* 1. §. 1. *n.* 10. *Holz. n.* 178. *Pont. l.* 12. *c.* 6. *n.* 2. *Salm. ibid. n.* 89. *cum Con. Becan. Dic. etc. et Sanch. lib.* 1. *d.* 29. *num.* 4. *cum S. Bonav. S. Antonin. Nav. Palud., et aliis innumeris,* quòd si ex tali matrimonio timeantur rixæ, aut scandala, non debeat judex ad illud ineundum cogere partem invitam; secùs, si scandala non timeantur; et ita habetur expressum in *cap. Ex litteris.* 10. *de sponsal.* ubi dicitur: *Ecclesiasticâ censurâ compellas, nisi rationabilis causa obstiterit.* Et sic censuit S. C. abstinendum à coactione suffragante aliquâ probabili causâ: secùs verò sanxit aliàs, ut refert *P. Zacharia apud Croix l* 6. *p* 3. *ad n.* 52. Rectè autem advertunt *Busemb. et Tamb.* rarò expedire, ut partes ad tale matrimonium cogantur: huicque consentit *P. Concina,* dicens semper minus malum esse, ut pars innocens ab hujusmodi matrimonio abstineat. Item rectè advertit *Tamb.* quòd si pars renitens fuerit excommunicata, et persistat, judex debeat eam absolvere, quia tunc non speratur profectus; et contrà, si tale matrimonium contraheretur, prudenter malus exitus timendus esset. Notant etiam *Salm. ibid. n.* 92. *cum Sanch. Pont. Pal. etc.* quòd si constet de sponsalibus, tam judex ecclesiasticus, quàm sæcularis habent jus cogendi sponsos ad matrimonium.

Ut sequitur quam brevissime repetit quæstionem Vincent, an cogi possit, et debeat, ad ineundum matrimonium, [illegible] sponsalia fecit :

« 1. Ex jure naturali, cogi potest, [illegible] unusquisque tenetur adimplere obligationes quas libere contraxit. — 2. Ex jure canonico, res non est omnino aperta ob varias responsiones allatas, quæ eodem modo ab omnibus non explicantur. Vide Carrière, *P. M.*, *n.* 368. — 3. In foro ci-

vili, sponsus qui denegaret matrimonium ad illud probabilius non cogeretur, sed tantum ad damna compensanda, juxta art.1142 Cod. civ. statuentis obligationem faciendi aut non faciendi reducendam esse ad compensationem damnorum, si res exsecutioni non mandetur. — In praxi suadeat confessarius parti renuenti ut matrimonium contrahat ; si recuset sponsus, et nimiam ad illud matrimonium experiatur repugnantiam, eum obliget ad compensationem damnorum, et nihil ultra exigat, ob infelices exitus matrimoniorum invite initorum. »

(De matr. 102),

Eamdem quæstionem ita solvit Scavini juxta Bouvier :

« Quoad judicem ecclesiasticum recte docet Sanchez cum D. Bonaventura, Antonino, Concina, Navarro, Roncaglia et aliis innumeris, quod non debet judex renuentem cogere ad matrimonium, si inde scandala aut rixæ timeantur. Legitur in jure[1] : *Ecclesiastica censura compellas, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in uxorem recipiat.* Hac de causa hanc praxim tradunt sequendam a Confessariis : *Adhortationibus præmant executionem promissionis, et si eam obtinere nequeant, præcipiant reparationem damni aut liberam utriusque partis compositionem, quod ordinarie melius est. Eam per se vel per mediationem alicujus tertiæ personæ petant.* Bouvier. »

(T. IV, 470).

« 2. Si judex secundum allegata, et » probata cogat ad matrimonium, » licèt à parte rei reverà coactio sit in- » justa, valet matrimonium. *Sanch. et* » *M. Perez, contra Text. d. apud Dian.* » *p.* 9. *t.* 8. *r.* 26.

847. — « 3. Fornicatio sponsæ est » circumstantia in confessione expri- » menda, quia mutat speciem, et con- » stituit injustitiam, quæ in sponsa » gravis est, ideòque mortalis habetur, » ut si quis rem alteri promissam no- » tabiliter corrumpat : quod tamen » sponsus non censetur facere forni- » cando, cùm in viro fornicatio non » tanti æstimetur, nisi aliud accedat. » *Sanch. l.* 1. *dist.* 2. *Coninck, Fagund.* » *Fill. etc.* probabiliter contra *Laym.* » *Azor, etc. Vide Lugo d.* 16. *n.* 176.

Circa hanc quæstionem adest triplex sententia probabilis.

Prima sententia dicit, quòd fornicatio tam sponsæ, quàm sponsi induat malitiam specie diversam; et ita t *Pal. p.* 7. *n.* 5. *Laym. cap.* 1. *Holzm. n.* 184. *Azor, apud Fill. ca num.* 53. *et Salm. de matr. cum Dicast. et aliis c.* 1. *p.* 1. *n.* 11., qu parte utriusque injuria irrogatu quod unus acquisivit ad rem, si corpus alterius.

Secunda sententia dicit, quòd p specie diversà tantùm sponsa, no tem sponsus, qui fornicando leve juriam videtur afferre sponsæ, ita S *l.* 1. *d.* 2. *n.* 6. *Bon. q.* 1. p *n.* 62. ; item *Fill. et alii apud Salm n.* 9.

Tertia sententia demùm adhuc probabilis, quam tenent *Pontius c.* 6. *n.* 8. *et Trull. Covar. Dian Vivald. apud Salm. ibid. n.* 7. et p bilem putant *Sanch. n.* 7. *Laym. n.* 6. *Lugo de pœn. d.* 16. *n.* 17 *Led. et Megala, Salm. l. c. ac n.* 59., dicit neutrum fornicando mittere injustitiam, quia neuter sorum jus acquisivit in corpus alt cùm neuter adhuc corpus suum derit. Id igitur currit tam pro sp quàm pro sponsa; si enim hæc mitteret injustitiam fornicando, posset deinde matrimonium cum so contrahere, nisi manifestare tium occultum sui corporis, quia adesset inæqualitas; sed ad hoc tenetur, ut ait *Pontius cum aliis dicendo n.* 865. *ad II.*): ergò æqualitas, et per consequens non mittit injustitiam.

« 4. Qui simulato animo pro » per se loquendo, non obligat » nuptias, tametsi damnum cre » debeat resarcire. Dixi, *per se,* q » factâ promissione puellam in » ad copulam, tenetur illam du » *Bonac. l. c. p.* 2. Ubi excipit, si p » esset longè inferioris condit » v. g. quoad nobilitatem, vel div » tunc enim non tenêri ducere, » virum nobilem filiam agricolæ, » sertim si illa fuerit conscia dis » statûs, seu conditionis, eò quòd » decipi potiùs voluerit, quàm de » sit, unde nec tenêri eo casu » dotare: secùs tamen si ipsa inæ » litatem statûs ignorarit, aut si » non fictè, sed ex animo matr » nium promiserit. Ita *Bonac. q* » *p.* 3. *n.* 7. *et seq. ex Vasq. Mol. d.* » *Sanch. l.* 1. *d.* 10. *Vide Less.* » *c.* 10. *d.* 3. *Laym. c.* 1. *n.* 1

[1] C. x, *De spons.* Etiam in dubio melius erit, ut dicunt Tamburini et Concina, evitare damna talis matrimonii, quam damnum partis ; maxime quia hæc conjugia malos exitus habere solent.

. *Per. d. 2. s. 3.* » (*De omnibus his de ea quæ fusè notavimus de restit.* 4. *n.* 642.)

18. — « 5. Sponsalia posteriora con-a priorem fidem inita, tametsi ju-ita sint, aut copula etiam accesserit, int invalida. *Sanch. et Vill.* Con-arium tamen tenent *Con. et Pont.* m *Diana p.* 3. *t.* 4. *r.* 210. Matri-onium tamen post sponsalia con-actum cum altera est validum, licèt justum. *Bon. p.* 5. *et* 7. *Laym. c.* 1. 5.

ertum est quòd si secunda sponsa it conscia priorum sponsalium, ma-ionium cum prima debet contrahi, tunc secunda non fuit decepta, ipsa voluit decipi ; ita communiter *ius c.* 3. *n.* 90. *Salm. de matr. c.* 2. *n.* 42. *Viva q.* 2. *art.* 6. *n.* 3. *Holzm.* 17, *et alii passim.* Dubium est, si fuerit ignara.

ima sententia dicit sponsum tenêri trahere cum secunda, si cum hac ulam habuit; ita *Pal. p.* 22. *n.* 6. *l. c. Pont. l.* 12. *c.* 14. *n.* 4. *cum or. Boss. l. c. cum Diana, et Salm. n.* 44. *cum Con Reb. et Leand.* Ra-tùm quia ex *cap. is qui fidem, de isal.* olim per copulam animo ma-li factam sponsalia transibant in rimonium; licèt hoc matrimonium ie ex jure novo Tridentini *sess.* 24. non ampliùs subsistat, tamen tex-ille benè fundat jus in re, quod ac-itur à secunda sponsa per corporis itionem, quæ olim matrimonium stituebat : tum quia, quando unus de lucro acquirendo, et alter de nno vitando, huic potiùs favendum quàm primo.

cunda sententia verò communior et babilior dicit sponsum tenêri con-iere cum prima, etiamsi adfuerit ula cum secunda, ita *Sanch. lib.* 1. 9. *n.* 5. *cum Led. Henriq. Man. et* ; item *Nav. cap.* 22. *num.* 26. *Bon. n.* 7. *Ronc. p.* 370. *q.* 6.. *r.* 2. *El-p.* 370. *n.* 17. *cum communi*, ut asse-*Escob. n.* 245. *Laym. c.* 1. *n.* 5. *cum , et Rodr. Holz. n.* 117. *cum Mastr Anacl. ac Croix n.* 73. *cum Hurt, et rsa.* Ratio, quia promissio facta se-dæ sponsæ semper est nulla utpote e illicita, cum fuerit priori sponsæ missa : nec injuria illata alteri jus adimit. Et hoc, etiamsi secunda missio fuerit juramento firmata, ut unt *Holzm. n.* 116. *Sanch. dist.* 50. *n.* 248. *Laym. l. c. et alii*; quia juramen-tum non potest esse vinculum iniqui-tatis. Nec obstat prima ratio sententiæ oppositæ, nam textus ille (ut rectè di-cunt *Navarr. Sanch. ll. cc. cum Soto et Led.*) intelligendus est loqui de copula affectu materiali habita, non autem de habita affectu fornicario, ut esset in nostro casu. Neque valet secunda ra-tio, nam hìc reverà non agitur de con-tractu lucrativo, sed potiùs oneroso, cùm sit ultrò citròque obligatorius. Dicunt tamen *Sporer loc. cit. Sanch. n.* 6. *Elbel. p.* 371. *n.* 19. *et Bonac. cum Reg. ac Mol. ac Croix cum Aversa, et Ronc. ll. cc.* quòd ex æquitate teneatur prima sponsa cedere juri suo, si altera ex de-floratione grave damnum pateretur, quia charitas obligat ad leve nocumen-tum patiendum, ne proximus gravis-simum subeat; unde ajunt *Henriq. apud Sanch. l. c. et Croix cum aliis*, quòd ju-dex eo casu bene possit cogere spon-sum ad ducendam secundam. Sed non improbabiliter *Holzm. d. n.* 117. *cum Anacl. Gutt. et Pichler.* sentiunt ad hoc illam non tenêri, quia secunda debet suo crimini imputare, quòd tale dam-num patiatur.

849. — « 6. Liberi, qui parentibus » insciis contraxerunt sponsalia, etiam » cum iis, qui imparis sunt conditio-» nis, v. g. nobilis cum ignobili, licèt » peccarint, tamen obligantur ; nec à » parentibus possunt impediri, quomi-» nùs servent fidem datam. *Laym. l. c.* » *n.* 12. *ex Th. etc.*, nisi scandalum » magnum ex matrimonio timeretur. » *Dian. part.* 9. *t.* 7. *resol.* 71. *ex Mol.* » *Sanch. etc.*

Certum est matrimonia filiorumfami-lias contracta sine consensu parentum esse valida, contra Lutherum, Buce-rum et Erasmum (*apud Bellarm de matr. c.* 19.), qui invalida asserebant ; id pa-tet ex Trident. *sess.* 24. *c* 1. *de Ref.* ubi sic dicitur : *Quique falsò affirmant ma-trimonia à filiisfam. sine consensu paren-tum contracta, irrita esse, et parentes ea rata, vel irrita facere posse.* Unde non satis videtur probabilis opinio *Pont. l.* 2. *c.* 1. *n.* 5. *et Tourn. Præl. theol. de matrim. quæst.* 6. *art* 3. *concl.* 1. quòd olim hujusmodi matrimonia sine con-sensu parentum inita, essent invalida ; nam obstat communis sententia om-nium Scholasticorum, ut ipse *Pont.* fa-tetur, et videtur certum esse ex præ-fato textu concilii. Ex hoc inferunt

Laym. c. 1. *n.* 14. *Spor. c.* 5. *n.* 202. *et Holzm. n.* 167. *cum Anacl. et aliis communiter*, quòd sicut tale matrimonium est validum, ita et sponsalia. Nec officere ait *Holz.* textum in *l.* 7. *ff. de sponsal.* ubi ad valorem sponsalium videtur requiri consensus parentum, pari modo ac requiritur in matrimonio, juxta *l. Si ut proponis* 7. *c. de nupt.* Respondet enim, quòd lex, tametsi prohibeat hujusmodi sponsalia, non tamen illa invalidet.

« Præclare ad rem facit, inquit Scavini, quod Napoleoni primo Imperatori, postulanti ut invalidum et nullum declaretur matrimonium Baltimoræ in America initum a fratre suo Hieronymo ob defectum consensus parentum, rescripsit Pius Papa VII, 27 junii 1805, his verbis : « Il n'est pas exact de dire que la loi de la France relative aux mariages des enfants non émancipés et des mineurs, contractés sans le consentement des parents et des tuteurs, les rende nuls quant au sacrement. Le pouvoir même législatif laïque a déclaré, sur des représentations du clergé assemblé l'an 1629, qu'en établissant la nullité de ces mariages, les législateurs n'avaient entendu parler que de ce qui regarde les effets civils du mariage et que les juges laïques ne pouvaient donner aucun autre sens ou interprétation à la loi; car Louis XIII, auteur de cette déclaration, sentait bien que le pouvoir séculier n'a pas le droit d'établir des empêchements au mariage comme sacrement. En effet, l'Eglise, bien loin de déclarer nuls quant au lien les mariages faits sans le consentement des parents et des tuteurs, les a, même en les blâmant, déclarés valides dans tous les temps et surtout dans le concile de Trente[1]. »

(T. IV. n. 438).

Hæc quoad validitatem; sed quæritur 1. an, et quando, et qualiter peccent filiifamilias nuptias contrahentes sine consensu parentum? Quatuor adsunt sententiæ.

Prima sententia, et quidem communior docet universè eos peccare lethaliter, si matrimonium ineant, parentibus sive inconsultis, sive invitis; ita *Pontius l.* 2. *c.* 1. *n.* 26. *Mol.* [illegible] *tr.* 2. *d.* 176. *Sylvius Suppl. q.* 47. [illegible] 3. *concl.* 4. *Nav. c.* 14. *n.* 15. *Petro*[illegible] *t.* 4. *p.* 413. *Abelly p.* 205. *Roncag.* [illegible] 269. *q.* 3. *Conc. p.* 281. *num.* 4. et pro hac sententia fusam edidit dissertationem Illustriss. *D. Franciscus Mussettola* Episcopus Rossanensis, cui novissimè doctas addidit adnot[illegible] eruditissimus canonicus Neapol. *Mazzochius*, ubi citantur pro ead[em sen]tentia *Albert Magn. Estius, Mer*[illegible] *gal. Fag. Nald. Turrecrem. Bellarm. Mastr. Martin. Leand. Marchant. Platel. Isamb. Genett. Natal. Al*[illegible] *nin, et Cabassut. et alii* : sed not[a] quòd ex his plures (ut observavi[t]) *Bellarm. Albert. M. Estius, Tu*[illegible] *Juenin, Cabassut.* dicunt quid[em] matrimonia esse illicita (quòd omnes DD. concedunt), sed no[n] cant an sub culpa gravi, vel le[vi]. batur hæc sententia 1. ex *c.* [illegible] *causa* 30. *q.* 5. ubi legitur d[e] illud *Evaristo* Papæ tributum, [illegible] tum fuit præsumi *non conjug*[ia] *adulteria*, illa quæ fiunt sine co[nsensu] parentum, et sine præviis pr[illegible] sine benedictione sacerdotis e[t] dia paranympharum, etc. *ex c*[illegible] *ratur* 32. ubi dicitur non esse vi[rginis] pudoris maritum eligere, sed j[udicium] parentum expectare. Item prob[atur ex] Trid. *dict. c.* 1. *sess.* 24. ubi cùm habeatur de matrimoniis cland[estinis] et simul sermo de matrimon[iis con]tractis à filiisfamilias sine conse[nsu pa]rentum, dicitur : *Sancta Dei Ec*[clesia] *justissimis causis illa semper detes*[tata] *atque prohibuit.* Probatur 2. ex [jure ci]vili, quo irritæ declarantur nup[tiæ sine] consensu parentum contractæ [illegible] detur expressum in *l.* 2. *ff. de r*[illegible] *l. Si ut proponis, c. de nupt.* et [illegible] signanter in *Institut. de nupt.* [illegible] *filii sint, consensum habeant pa*[illegible] *nam hoc fieri debêre et civilis, et n*[aturalis] *ratio suadet.* Et infrà : *Si adve*[rsus ea] *aliqui coierint, nec vir, nec uxor,* [nec nu]*ptiæ, nec matrimonium, nec dos i*[illegible] *tur.* Et licèt hæ leges à jure c[anonico] sint correctæ, ut habetur in *c.* [illegible] *sponsal. et Cap. cum causa, de ra*[illegible] in Tridentino *d. c.* 1. tamen ex [illegible] ducitur ex ipso lumine naturali [illegible] hendi deformitatem talium nup[tiarum]. Probatur 3. ratione, tùm quia [ex hu]jusmodi nuptiis gravia incomm[oda et] scandala oriuntur; tùm quia ho[illegible] rit obedientia parentibus debit[a]; quia iidem graviter offenduntur [si] ipsis insciis vel invitis, matrin[onia] contrahant.

Secunda sententia dicit tenêri [illegible] filios sub mortali parentum co[nsensum] petere, non verò illud sequi; ita *l.* [illegible] *d.* 23. *n.* 10. *Laym. c.* 2.

[1] [illegible]taud, *Hist. de P[ie] VII*, t. II, p. 69 Paris, 836

'ard. in Trid. sess. 24. c. 1. n. 2. Viva e matr. q. 4. art. 2. n. 5. Bon. eod. tit. . 4. p. 17. n. 25. item Vasq. Fill. Vil. !c. ap. Boss de matr. c. 11. n. 81. Probaır prima pars, quia censetur gravis ontemptus in re tam gravi non conılere parentes, quibus incumbit propicere bono filiorum; poterit enim pa:r, qui majori prudentiâ ac experienâ pollet, aliqua aperire filio, per quæ ic mutet voluntatem. Secunda autem ars (quam præter AA. mox citatos teent etiam *Tolet. Burgh. etc. apud Croix* 6. p. 3. n. 570. atque *Viguer. Led. et iminald. ap. Sanch. l. c.* et videntur »id. expressè etiam tenêre *Host. Suar. upus, et Covar.* saltem dicunt ibi non sse mortale *Victor et Henriq.*), probaır, inquam, hæc secunda pars ex *D. h.* 2. 2. *qu.* 104. *art.* 5. ubi ait : *Non nentur nec servi dominis, nec filii pa-ntibus obedire de matrimonio contrahendo :l virginate servanda.* Et licèt S. Doctor ıi non loquatur de filio contrahente ne consensu patris, sed de patre co:nte filium ad matrimonium, ratio .men, quam ibi præmittit, est geneılis, et pro utroque casu concludit, ım dicit : *Tenetur autem homo homini »edire in his, quæ exteriùs per corpus :nt agenda; in quibus tamen, secundum : quæ ad naturam corporis pertinent mo homini obedire non tenetur, sed som Deo; quia omnes homines naturâ sunt ıres, putà in his, quæ pertinent ad corris sustentationem et prolis generatiom. Unde non tenentur nec servi...* et quitur ut suprà. Fundamentum ininsecum hujus sententiæ est, quia cùm :r matrimonium homo perpetuæ sertuti obligetur, ratio exposcit, ut sit nninò liber in eo contrahendo. Et ıamvis sit de jure naturæ, ut filii »sequium parentibus præstent tamen : jure etiam naturali et potiori est, ut nuptiis omnimoda servetur libertas. ec obstant textus suprà allati, consum parentum exquirentes; ipsi ım tantùm probant illum requiri de :centia, et honestate, non verò de 'æcepto, ut ajunt *Salm. de matr. c.* 6. 2. *n.* 24. *Boss. c.* 11. *n.* 87. *et Sanch. c. cum Host. Suar. etc.* ex Gloss. *in c. caus.* 30. *q.* 2. *v. Parentum*, ubi : *ıc tantùm ad honestatem referas.* Texm autem Tridentini non est certum ferri ad matrimonia contracta sine nsensu parentum, quia verba illa *i Ecclesia illa semper detestata est,* potiùs referri possunt ad matrimonia clandestinâ, ut colligi videtur ex verbis subsequentibus, ubi dicitur, quòd cùm matrimonia illa prohibita homines improbi etiam contraherent, ideò declarantur irrita : ergò Tridentinum declarat hìc, Ecclesiam tantùm *detestatam* fuisse matrimonia quæ prohibuit, et nunc concilium reddit invalida. Ob eamdem rationem, ut suprà, tantò minùs obstant leges civiles : quæ autem (ut sentiunt *Cujacius et Gothofred. ad l. Filius ff. de ritu nupt. et Holzm. n.* 168. *ac Gonzal. in d. c. Tua n.* 8.) non invalidabant tales nuptias, sed tantùm eas reddebant civiliter irritas; nempe quoad solos effectus contractûs civilis, prout declaravit *Ludovicus XIII.* in regno Galliarum *ap. Tourn. Præl. Theol. de matr. quæst.* 6. *art.* 3. *versùs fin.*

Tertia sententia dicit, quòd si filiifamilias matrimonium contrahant, sive inconsultis parentibus, sive invitis, illicitè quidem contrahunt, at per se loquendo non peccant mortaliter, sed tantùm venialiter; ita *Palaus p.* 12. *n.* 11. *Boss. c.* 11. *n.* 87. *Elbel p.* 368. *n.* 9. *Tamb. Dec. l.* 5. *c.* 2. §. 3. *n.* 6. *Renzi p.* 204. *q.* 2. *Holzm. n.* 172. *cum Pichler. Spor. n.* 206. *cum Henr. Led. et Gob. ac Salm. de matr. c.* 6. *p.* 2. *n.* 22. *cum Covar. Victor. Aversa, Dic. et Henriq.* Ratio, quia licèt filii teneantur hoc obsequium præstare parentibus, nempe eos consulendi in re tam gravi, hæc tamen obligatio non potest esse gravis, quando filii eorum consilio stare non obstringuntur; satis autem vel per se, vel per alios viros prudentes aliunde valent cognoscere, quæ circa id occurrere possunt; è converso parentes nequeunt esse rationabiliter graviter inviti, quòd eorum consilium non exquiratur in re quæ absolutè pendet ab electione liberorum. Si autem filii non tenentur (saltem sub gravi) parentum consilium sequi, ut concedunt DD. secundæ sententiæ, non adest ratio cur sub gravi teneantur eos consulere; tantò magis, quia parentes magis se existimant offensos, si filii nuptias ineant ipsis invitis post consilium datum, quàm ipsis inconsultis. Idque tantò magis valet, si filius judicet parentes non graviter laturos matrimonium illud contrahi ipsis insciis. Imò minimè peccabit filius, si reputet parentes in eo libenter consensuros, vel ipsos injustè impedituros si consulan-

tur, ut dicit *Barb. l. c. cum Con. Sanch. et Vasq. ac Boss. c.* 11. *n.* 82. *cum Bellarm. Nav. Sayr. Gutt. etc.* Idque satis probatur ex *eod. Trident. d. cap.* 1. *sess.* 24. ubi conceditur matrimonium contrahi omissis denuntiationibus, *si fuerit probabilis suspicio matrimonium malitiosè impediri posse.* Communiter tamen præfati AA. tam secundæ quàm tertiæ sententiæ, ut *Sanch. n.* 11. *Pal. n.* 9. *Holz. l. c. Croix n.* 570. *et Salm. de matr. c.* 6. *p.* 2. *n.* 19. *in fin. et alii passim*, dicunt non excusari à culpa mortali filios matrimonium contrahentes, si parentes justè contradicant, vel si censeantur rationabiliter inviti, putà si tales nuptiæ redundarent in dedecus familiæ, vel si ex eis sint oritura gravia scandala aut dissensiones.

Quarta sententia demùm, quam tenent *Laym. c.* 1. *n.* 14. *et Delbene, ac Aversa apud Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 570. distinguit, et dicit quòd si parentes ab omni matrimonio filium avertere conantur cum periculo incontinentiæ, filius non teneatur obedire : si verò impedire velint aliquod certum matrimonium, tunc videndum ; si parentes injustè impediant, tunc filius nec tenetur obedire ; secùs si parentes justè impediant ; nempe si ex tali matrimonio oriatur dedecus, aut scandalum familiæ, tunc enim filius graviter peccat, si non obedit, et matrimonium contrahit,

Casu autem quo filius non posset sine peccato tale matrimonium inire, dicunt DD. quòd ad illud non obligetur, etiamsi cum juramento sponsalia contraxisset ; quia, cùm hæc promissio esset de re illicita, juramentum non potest esse vinculum iniquitatis ; ita *Rebellius p.* 2. *l.* 2. *qu.* 14. *sect.* 1. *n.* 9. *Pignat.* 4. *cons.* 11. *n.* 1. *Salm. eod. tr. c.* 2. *p.* 6. *n.* 85. *circa fin. Boss. c.* 11. *num.* 93. *cum Menoch.* item *Card. de Lauræa, Gab. à S. Vincent. et Opatov. ap. Mazzoch. p.* 90. *in cit. diss.* ex *c. Quanto, de jurejur.* ubi : *Juramentum fuisse illicitum, et nullatenùs observandum, etc.* Et clarius ex responso *Alexandri II. apud eumd. Mazzoch. p.* 99. *num.* 186. ubi : *Peccator iste notatur perjurio, quia quod observare legaliter non potuit sine judicio parentum, temerè jurare præsumpsit.* Et ait *D. Th.* 2. 2. *qu.* 98. *art.* 1. *ad* 1. id esse verum perjurium, nempe jurare illicitum : *Quocumque enim modo quis jurat illicitum, ex hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligatus est ad hoc qu contrarium faciat.* Hocque verum es dicunt *Tolet. l.* 4 *c.* 22. *n.* 2. *Sanch. l. d.* 32. *n.* 1. *cum Abb. Cov. et Mol.* ; ite *Suar. et Graff. ap. Mazzoch. p* 99. *nu* 187. *ex D. Bonav. et D. Th.* 2. 2. *q.* 8 *art.* 7 etiamsi res juramento promis esset venialiter mala ; et meritò, qu iniquitas levis etiam est vera iniquit cujus juramentum non potest esse vi culum.

Idem dicendum putant communi AA., scil. non tenêri sponsum ad i plenda hujusmodi sponsalia cum gr parentum injuria, etiamsi virgin defloravit, sed sufficere quòd eam d tet, ita *Valent. t.* 3. *d.* 3. *Marchant. t. tr.* 7. *tit.* 1. *qu.* 2. §. 3. *dub.* 2. *r. Sanch. l.* 1. *d.* 14. *n.* 3. quid id veris mum censet *cum Navar. Lop. Cordi Gutt. etc.* Item *Reg. Trall. Tamb. Seri Graff. et Gob. apud Mazzoch.* (*contra Bo c.* 11. *n.* 90.) Ratio, quia virtus justit nequit obligare ad actum qui sine pe cato implêri non potest. Ex qua pr babiliter videtur inferri, quòd si ta sponsus non possit defloratam dota nec etiam tenetur eam ducere : qu non potest damnum illius reparare cu gravi injuria parentum. Præterqua quòd posito quòd ipse non teneatur promissionis, nec etiam videatur ten ratione deflorationis ad reparandu damnum illatum, cùm nemo teneat reparare damnum excedenti suo det mento.

Et quoties filius peccaret in contr hendo matrimonio indigno, ex q dedecus familiæ, vel scandala et inf lices exitus prudenter timêri posse tunc dicunt *Laym. c.* 1. *n.* 14. *Bon qu.* 4. *p.* 17. *n.* 26. *Dicast. d.* 4. *dub.* 1 *Delbene de immun. p.* 1. *c.* 8. *dub.* 1 *sect.* 9. *n.* 43. *ac Boss. c.* 11. *n.* 89. *c Pontio et Rebell.* quòd parentes imp rare possint auctoritatem prælati tales nuptias impediendas, et Prælat teneatur impedire; ideò (ut *Bossius ibi* moraliter peccaret Prælatus, si filio f veret, vel dispensaret in denuntiatio bus ad matrimonium præmittendis.

Conveniunt autem Doctores, ut not Auctor prædictæ dissertationis *p.* 3 *dub.* 1. *n.* 41. filios excusari saltem mortali, si absque consensu parentu nuptias contrahunt ex justis causis, præcipuè I. Si pater injustè prohibe filium à conjugio ; ita *Bellarm. d. c.* 1 *Laym. c.* 1. *n.* 14. *Mol. t.* 5. *d.* 51. *n.*

de IV. præc. n. 538. *cum Spor. et uni.* II. Si causâ majoris dotis in-ım mulierem ei dare velit, *Bellarm.* ;i pater velit tradere filio uxorem m, aut duræ conditionis. *Guttier. n.* 19. IV Quando filius à paren- injustè opprimeretur. *Guttier. ib.* . pater procul distet, et filius non t commodè eum certiorem facere, .tque patrem libenter consensu- *Gonet. c.* 8. *q.* 1. VI. Si pater ideò bcat justum matrimonium, quia ilium ducere aliquam contra ejus ıtatem : ita Auctor præfatæ diss. VII. Si pater impediat filium ab o matrimonio sine justa causa; enim filius non tenetur obedire, ıter graviter peccat impediendo, mmuniter dicunt *Viva de matr. q.* !. 2. *n.* 2. *Boss.* c. 11. *n.* 69. *cum er. Rebell. etc. ac Sanch. l.* 4. *d.* 22. *cum P. Soto, Cordub. Lop. et Vega.* utem pater injustè impediens nup- filii incurrat excomunicationem? aat *Lopez ap. Sanch. l. c. n.* 9. ex *sess.* 24. *c.* 9. ubi dicitur : *Sub ana- ıtis pœna, quam ipso facto incurrant, ovis modo directè vel indirectè subdi- ıos vel quoscumque alios cogant, quo- s liberè matrimonia contrahant.* Sed .s negant *Sanch. ib. cum Mol. Henr. Man. et communi;* nam, ut patet ontextu, concilium tantùm ibi lo- ır de dominis et magistratibus, qui nt alios ad nuptias. Præterquam l probabiliùs dicat *Barb. in Trid. n.* 9. *cum Fav. Mol. Pont. Bon. Con. ch. Henr. etc.* præfatam excommu- ionem infligi à concilio, non con- impedientes à matrimoniis, sed ım contra cogentes ad illa.

. verò dissensus parentum sit per sta causa solvendi sponsalia? *Vide da n.* 877. et an parentes possint ›redare filios nubentes contra ip- m voluntatem, vel nubentes cum ;nis? *Vide dicta lib.* 3 (IV). *n.* 948 9. [1]

n quæ Cod. Civ. de consensu parentum t, in Galliis :

148. Filius ante 25, filia ante 21 ætatis completos contrahere nequeunt sine con- parentum : si tamen hi inter se dissentiant, t consensus patris.

. 149. Si alteruter obierit aut voluntatem manifestare nequeat, sufficit consensus ıs.

150. Utroque deficiente, jus devolvitur ad dentes ; si inter se dissentiant avus et avia ım lineæ, vincit avi consensus. Dissensus utramque lineam, consensus habetur.

160. Omnibus jam dictis deficientibus, minor 21 annis sive filius sive filia obtinere debet consensum consilii familiæ.

Art. 151. Qui ætatem art. 148. præfixam habent, consensum parentum aliorumve ascendentium, ut supra. expetiisse debent per actum obsequiosum, idque ex art. 152 tribus vicibus, à mense ad men- sem, si nondum habeant 30 annos completos ; si autem annum 30um excesserint, ex art. 153. suf- ficit actus unus cum subsequente lapsu unius mensis.

Art. 154. Reverentialis hæc submissio intimari debet per duos notarios, vel si unus tantùm adhi- beatur, stipatus esse debet duobus testibus.

Edit. A. LECLÈRE.

850. — Quær. II. an teneatur filius obedire patri præcipienti, ut matrimo- nium contrahat, vel ut aliquam ducat mulierem, à qua filius abhorret? Com- munis est sententia negans, quam te- nent *Sanch. l.* 4. *d.* 23. *n.* 3. *cum Scoto, Host. Sylv. Soto, Tambur. Ang. Ledes. etc.* item *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 570. *cum Aversa, et aliis passim, ex D. Th.* 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. ubi : *Non tenentur filii paren- tibus obedire de matrimonio contrahendo.* Et *D. Bonav. in* 4. *d.* 29. *n.* 10. *Per præ- ceptum non potest pater ad contrahendum cum hac vel illa obligare.* Communiter tamen dicunt *Petrocor. t.* 4. *p.* 414. *q.* 5. *Laym. c.* 1. *n.* 14. *cum Sylvest. Croix l. c. cum Tolet. Sanch. n.* 4. *cum S. Bo- nav. Bellarm. Nav. Soto, Henr. etc. et Bossius c.* 11. *n.* 77. *cum Lop. et Led.*, tenêri filium obedire, si matrimonium illud valde referat ad tollenda gravia dissidia, vel ad sublevandam gravem necessitatem parentum, non jam vigore præcepti, sed ex virtute pietatis, quia filius tenetur subvenire parentibus in necessitate. Et huic consentit *D. Th. in* 4. *d.* 29. *q.* 1. *art.* 4. ubi docet : *Pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, sed potest eum inducere ex rationabili causa; et tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris; at si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, et præcep- tum similiter cogat: aliàs non.* Sed hoc intelligendum, ait *Sanch. n.* 5. *cum Pa- lac. Led. etc.*, ex suppositione quòd filius velit statum conjugalem eligere; nisi (excipit *Sanch. cum Led.*) matrimo- nium aliquod locuples esset necessarium ad subveniendum necessitati parentum, sed hoc etiam cum grano salis intelli- gendum [1].

Dicit autem *Bossius n.* 70. *cum Menoch.*

[1] « Intelligi etiam debet, quoties illi non esset » horror valde intolerabilis erga illam mulierem ; » charitas enim neminem potest obligare ad tan- » tum, ut ei vivendum esset per totam vitam suam » cum uxore, quam notabiliter horreret. » *Ex* » *Hom. Ap. tr.* 18. *n.* 10.

et Salon, quod præcisis his causis, poterit mater moderatâ et levi coactione, scilic. paternâ increpatione et suasionibus cogere filium ad aliquod matrimonium. Sed meliùs ait *Spor. de IV. præc. c.* 5. *n.* 22. *cum Bellarm. et aliis*, tantùm permissum esse patri filium ad nuptias invitare ob aliquam justam causam, putà familiam propagandi, facultates ampliandi, aut nobilitatem augendi. Ait tamen idem *Bossius l. c.* nullo modo posse patrem cogere filium ad nuptias, si hic velit meliorem statum eligere, nempe religionis, aut cælibàtus; item addit *n.* 71. *cum Sanch. Gutt. etc.* quòd si filius jam sponsalia contraxerit, à quibus non possit justè recedere, non poterit pater eum cogere ad aliam ducendam.

851. — Quær. III. an notabilis disparitas conditionis, aut statûs inter contrahentes irritet sponsalia contracta? Sedulò hæc quæstio discutienda est, cùm hic casus frequenter occurrat. Certum est, quòd si contrahentes tempore sponsalium non fuerint disparitatis conscii, sponsalia sunt nulla, dummodò ignorantia fuerit antecedens; valida tamen, si fuerit concomitans; *vide Vivam de matr. q.* 1. *art.* 5. *n.* 7. Dubium est, si jam conscii fuerint. Communiter Doctores infrà citandi dicunt tenêri ad matrimonium; nisi (excipiunt) ex illo eveniat dedecus, aut scandalum propinquorum, in hoc indistinctè loquentes. Sed hîc necessariò distingui debet dedecus à scandalo. Nam si matrimonium non posset contrahi nisi cum dedecore familiæ, non dubitandum quin sponsi non teneantur matrimonium contrahere. Ratio, quia promissio tunc est nulla, cum sit de re graviter illicita, utpote quæ implêri non potest nisi cum magno familiæ detrimento. Ita communiter *Laym. de matr. l. c. tr.* 10. *p.* 1. *c.* 1. *n.* 14. *cum Nav. et Gutt.* item *Spor. de matr.* c. 1. *n.* 203. *Ron. de* 4. *præc.* c. 1. *q.* 3. *cum Menoch. et Gobat. ac Sanch. l.* 1. *d.* 14. *n.* 3. *cum Panorm. Præpos. Cord. Felin. Lop. etc.* Et licèt *Laym. et Sanch. n.* 2. dicant, quòd sponsalia contracta cum persona disparis conditionis per se valeant, addunt tamen, quòd si matrimonium non possit iniri sine familiæ dedecore vel magno scandalo inter consanguineos, talis promissio non obliget, utpote versans circa rem illicitam, ad quam nemo potest se obligare. Notandum autem hic quòd non sufficiat qualiscumque dispar ad liberandum sponsum à matrimc promisso, sed requiratur notabı putà si vir nobilis desponsaverit fil. artificis mechanici, ut ait *Navar.* c. *n.* 18. vel agricolæ, ut *Busemb. n.* ỹ. 4. *Vide dicta lib.* 3 (IV). *n.* 643.

Sed quid dicendum, si matrimonı contrahi posset sine familiæ dedec(nempe si disparitas non sit in nol tate, sed tantùm in divitiis? Eo ca duo (ut in principio diximus) Docto asserunt: primò, quòd per se tene promittens matrimonium contrah si adsit probabilis timor magni dan vel odii capitalis inter consanguin Ita communiter *Sanch. de matr. l.* 1 14. *n.* 1. *cum Mol. et Cord. Bonac matr. q.* 1. *p.* 2 *Less. l.* 2. *c.* 18. *n Laym. de spons. p.* 1. *n.* 14. *Spor matr. c.* 3. *n.* 198. *Salm. de matr* 1. *p.* 7. *n.* 82. *cum Azor, Viva dict. ı et aliis.* Ratio primæ partis, nei quòd sponsus teneatur, ad matri nium, est quia promittens, licèt pe verit ejusmodi prodigam promis nem faciens, tamen tenetur ad ill quia promisit quod suum est, et c jam cognitam habuerit suam melio conditionem, censetur excessum ill donasse; prodiga enim promissio dicunt) quamvis illicitè fiat, facta men, et ab altero acceptata, vale obligationem parit. Hoc est totum tum fundamentum istius sententiæ.

Cùm autem ratio hæc pendea quæstione, nimirùm an promissio p diga acceptata obliget, hæc priùs disserenda. Adsunt in ea tres senten

Prima sententia tenet obligare ad tum; hanc tenent *Lug. de just. d. n.* 61. *Sanch. l. c. n.* 5. *Croix l.* 3. *p n.* 795. *Spor. de matr. c.* 3. *n.* 198. *t.* 2. *d.* 271. item *Mol. Cajet. et Val. Sanch. in Dec. l.* 3. *c.* 9. *n.* 27., etiam huic sententiæ inclinat. Ra quia licèt promissio fuerit facta c peccato, tamen, cùm is cui facta promissio jam acquisierit jus ad ı promissam, illius executio, ad satis ciendum juri alterius, evadit licit debita.

Secunda sententia, quam probabil putat *Tamb. Dec. l.* 3. *c.* 3. §. 5. *n. cum Tancredi*, dicit hujusmodi pron sionem ad nihil obligare, nec etiam partem quæ licitè dari potuit; quia c promissio sit indivisibiliter facta, t materia evadit inhonesta.

rtia sententia, cui subscribimus, or et communis, ut fatetur ipse , docet promissionem prodigam gare ad partem quæ non est pro- , non verò ad excessum. Ita *Salm. est. c.* 1. *p.* 6. *n.* 167. *cum Soto, . Prado, Serra,* item *Suar. Led. c. Salon. Manuel, et Arag. ap. Sanch. in Dec. d. n.* 27., qui æque proba- n putat, et *Croix l.* 3. *p.* 1. *n.* 319., n probabilem censet. Ratio cur get ad partem, quia utile per inu- non vitiatur; et sic respondetur ndæ sententiæ *Tamb.* Ratio autem non obliget promissio ad excessum, quia malitia prodigalitatis princi- er consistit in præstatione, minùs principaliter in promissione; ideò non licet prodigè promittere, illicitum est prodigè dare. Posito r quòd actus prodigæ præstationis er se principaliter malus, minimè iam poterit ipse implêri sine pec- ; neque executio poterit cohones- ab obligatione promissionis factæ, nemo se potest obligare ad rem tam exequendam, ut habetur ex *juris* 69. *in* 6. ubi: *In malis promis- dem non expedit servari.* Et conse- nter pars acceptans ex promissione facta nullum potest jus acquirere d quod altera pars nequit sine pec- præstare. Et sic respondetur ad nem primæ sententiæ. Hinc infertur *t. de just. l* 3. *q.* 7. *a.* 1. *ad.* 2. *et Bann. Sa, Machad. Palac. ac Ma- ap. Sanch. l. c. de matr. d.* 14. *n.* quòd si quis prodigè aliquid pro- rit meretrici pro usu corporis, teneatur solvere excessum ; quia sit promissa res illicita ratione ligalitatis, promissio nulla est. è infertur II. *Salm. l. c. cum aliis à tatis*, quòd si res promissa sit im- ibilis, ad nihil teneatur promittens, tunc verè tota materia evadit il- a.

xta igitur hanc tertiam sententiam, d casum nostrum veniamus, spon- prodigè promittens matrimonium, res sit indivisibilis, et promissio per se illicita evadet, non tenebi- utique ad illam. Nec obstat, quòd a prodigalitatis non excedat ve- e peccatum ; quia promissio rei litercumque malæ, adhuc veniali- putà mentiendi, etc., nec etiam po- ullam parere obligationem, ut no- *Salm. ib.* et certum est. Pro conclusione igitur hujus puncti, mihi et aliis doctis junioribus (salvo sapientiorum judicio) videtur dicendum I. sponsum, qui antecellit divitiis, in casu proposito non tenêri ad matrimonium; necnon venialiter peccare ratione prodigalitatis, si illud contrahat. Dicendum II. hoc procedere, stando in terminis veræ prodigalitatis non sit plùs quàm venialis, quævis mediocris justa causa vitium prodigalitatis auferre potest. Hinc satis excusabitur sponsus, fœminam disparem ducens, si noverit in ea aliquam specialem prærogativam nimirùm providentiæ, devotionis, magnæ honestatis vel etiam alicujus dotis naturalis, propter quam putet sponsus cum illa quietam ducturum vitam. Hinc infertur vix casum accidere posse, quòd sponsus eam ducere non teneatur, quia rarissimè deërit aliqua ex his causis, quæ culpam prodigalitatis excusabit. Dicendum III. quòd casu quo sponsus vi promissionis copulam extorserit à virgine, vel à fœmina honesta, tunc omninò tenetur eam ducere : quia perditio virginitatis, aut bonæ famæ est res pretio inæstimabilis quæ prævalet, aut saltem æquivalet cessui disparitatis sponsi ; et ideò in eo casu promissio facta benè est valida, cùm jam adfuerit æqualitas in contractu sine vitio prodigalitatis. Et hoc procederet (juxta id quod ait *Lugo de just. d.* 12. *n.* 34.) non solum cùm fœmina amiserit, sed etiam cùm se exposuerit periculo famæ amittendæ. Hoc tamen currit, si disparitas sit tantùm in divitiis ; nam si sit in nobilitate, tunc etiamsi intercesserit defloratio, non tenetur vir ad matrimonium cum dedecore familiæ, imò probabiliter nec etiam ad damnum illatum, ut diximus *l.* 3) IV). *n.* 643.

Ad id autem quod DD. dicunt, ut suprà diximus, scilicet quòd talis sponsus non possit illud dispar matrimonium inire (intellige *dispar* tantùm ratione divitiarum, non autem nobilitatis cum dedecore familiæ, ut jam distinximus), si probilitater timeantur damna aut odia propinquorum ; rationem afferentes, quia eo casu graviter peccaret sponsus contra charitatem, et ideo, cùm matrimonium illud contrahere tunc esset res illicita, non potest promissio facta ad illam obligare. Et ob eamdem rationem dicit *Sanch. l. c. n.* 3. *cum Navar. Cordub. Lop. et Gutt.* hoc

dicendum, etiamsi sponsa deflorationem passa fuerit. Et etiamsi (ut addit *Sanchez. ibid. cum Lop.*) nulla sit inter contrahentes disparitas. Fateor quidem hanc esse communem sententiam, et per se loquendo veram quando filius commodè hujusmodi scandala vitare posset; sed si non posset sine gravi suo incommodo, rationi adductæ videtur obstare, quòd charitas non obliget cum gravi incommodo, hinc puella ad vitanda scandala virorum non tenetur perpetuò domi manêre, ne diu suâ libertate privetur; quia grave incommodum hoc ipsi esset, ut dictum est *l.* 2 (III). *n.* 53. *cum Cajet. Sanch. Pal. Less. Nav. Azor. Salm. Spor. et aliis.* Si ergò mulier, ne suâ libertate diu privetur, non tenetur longo tempore abstinêre ab egrediendo, etiamsi alii scandalum sint passuri; quomodo filius tenebitur sub mortali, ne parentes scandalum patiantur (sine tamen eorum dedecore ut supponimus), à matrimonio desiderato abstinêre? Fortène sponsus non videtur grave incommodum subiturus; si omittere cogatur matrimonium cum puella, quacum credit quietam se ducturum vitam, ob vehementem amoris passionem, quâ se sentit affectum erga illam? grave quidem incommodum existimant hoc omnes DD. illi, quos in præcedenti quæstione retulimus, qui ideò excusant à culpa gravi filios matrimonium ineuntes invitis parentibus; quia, ut dicunt *Sanch. d. l.* 4. *d.* 23. *n.* 10. *Escob. de matr. dub.* 175. *n.* 723. *et Salm. de matr. c.* 6. *p.* 2. *n.* 23. per matrimonium quisque perpetuæ obligatur servituti, maxima secum afferenti onera quæ nisi ex omninò spontanea voluntate suscipiantur, difficilimè perferri poterunt. Si igitur ob hoc motivum excusantur filii ab obsequio parentibus debito, cur non ob eamdem rationem excusabuntur à præcepto charitatis, quod cum gravi incommodo non obligat? Quapropter meliùs dicendum mihi et aliis doctis junioribus videbatur cum *Pal. d.* 2. *p.* 12. *n.* 9. tunc filios tenêri sub mortali obedire parentibus, ab hujusmodi matrimonio abstinendo, quando possunt sine gravi suo incommodo. Tantò magis quòd (ut dicunt ipse *Sanch. l.* 1. *d.* 14. *n.* 3. *et Holz. n.* 266.) hujusmodi scandala, quamvis antea jactentur, inito tamen matrimonio facilè evanescunt, et animi concilientur. Cæterùm, cum hoc sit contra communem, propterea s[...] tibus discutiendum relinquo [1].

852. — « 7. Resiliens culpabil[...]
» sponsalibus perdit suas arrhas[...]
» netur ad alterius partis redd[...]
» ac ad restitutionem, quanti e[...]
» tererat talem contractum impl[...]

Hinc autem notandum I. quò[...] muliere promittatur aliquid vi[...] eam ducat, valet quidem pron[...] prout habetur ex *c. De illis, de* [...] *appos.*, quia tunc promissio præ[...] tur facta causâ dotis. Secùs si vi[...] mittat aliquid mulieri, si secum[...] serit, quia tunc promissio præs[...] facta ob causam turpem, nemp[...] dinis explendæ; ita communiter[...] *l.* 1. *d.* 33. *n. et Salm. tr. cit.* *p.* 8. *n.* 108. *cum aliis passim,* *Stipulatus*, §. *Si tibi, ff. de verbo*[...] *gat.* ubi id expressè habetur. Exc[...] tamen, si vir sit ignobilis aut ser[...] mulier sit nobilis aut juvenis[...] tunc promissio justè fit in com[...] tionem nobilitatis aut juventu[...] *l. Mulieres, c. de dignit.*

853. — Notandum II. quòd p[...] sio pœnæ appositæ in sponsali[...] resilientem est illicita et invalida[...] *Gemma, de sponsal.*, quia per hu[...] pœnam matrimonii libertas læde[...] ita in textu præfato: *Cùm itaque matrimonia esse debeant, et id[...] ta[...] pulatio propter pœnæ interpositi[...] meritò improbanda.* Hinc commun[...] dicunt doctores peccare, qui spo[...] cum hac pœna contrahunt. Al[...] dicunt id esse mortale, ut *Bon*[...] 1. *p. ult. num.* 3. *et Salm. de mat*[...] *p.* 8. *n.* 94. Alii autem cense[...] veniale, ut *Sanch. l.* 1. *d.* 30. *Boss. c.* 11. *n.* 415, *cum Cajet. Gutt. et Reb.* Hoc autem proce[...] pœna apponatur à sponsis, [...] eorum consanguineis, aut ami[...] communiter tenent *Pal. p.* 9. *Sanch. n.* 11. *et Salm. ibid. n.* 9[...]

[1] « Dicunt DD. quòd licèt matrimoniun[...]
» familiæ opprobrio, nec liceret illud con[...]
» cùm timerentur damna aut odia inter p[...]
» Sed considerando quòd obligatio hæc n[...]
» nium non contrahendi in hoc casu n[...]
» nisi charitatis actus, nescio quomod[...]
» obligari sponsus cum suo damno aut inc[...]
» ad tale matrimonium non contrahend[...]
» vitet odia inter parentes; nisi esset[...]
» tali matrimonio orituræ essent commu[...]
» turbationes apud plures familias in oppid[...]
» adeo ut posset aliquo modo judicari e[...]
» lum commune toti regioni. » *Hom. A*[...]
» *n.* 16.

ersa, Lop. et Cornejo. Non verò si
onatur ab extraneo, ut iidem AA.
l. Quæ omnia, c. de spons. Ratio, quia
primo casu etiam minueretur liber-
matrimonii, eò quòd sponsi illud
ssunt inire, ne propinqui, vel amici
em pœnam solvant; secùs tamen
idit, cùm pœna motu proprio ab
raneis apponitur. Præterea adver-
dum id procedere, si pœna genera-
r apponatur etiam in eum qui justè
iliat, tunc enim certum est apud
mes promissionem pœnæ non obli-
e, sed :

Quærit. I. an promissio talis pœnæ
valida, et licita, si adjiciatur in in-
tè resilientem?

Prima sententia satis probabilis negat
hanc tenent Sanch. l. 1. d. 30. n. 2.
nac. p. ult. n. 1. Boss. c. 11. n. 420.
c. p. 267. n. 30. et Aversa, Becan. et
ap. ibid. n. 96. Et probant ex l.
Titia 134. ff. de verb. oblig. ubi
itur : Inhonestum enim visum est,
culo pœnæ matrimonia obstringi, sive
ura, sive jam contracta. Item ex l.
lier, §. fin. c. de sponsal. ubi : Si
tio pœnam stipulationis continens fuerit
erposita ex utraque parte, nullas vires
bebit, cùm in contrahendis nuptiis po-
tas esse debeat. Probant etiam ra-
ne, quia adhuc libertas læderetur;
sset enim accidere, quòd pars quæ
tè posset resilire, nequiret suam
usam in judicio probare, et sic invita
ptias iniret.

Secunda sententia verò probabilior
firmat, et hanc tenent Pontius l. 12.
19 n. 8. Laym. c. 1. n. 8. Ronc. p.
qu. 3. r. 2. Holz. n. 203. cum Anacl.
Haunold. Palaus. d. 1. p. 9. n. 3. cum
r. Vasq. et Con. ac Salm. cum Leand.
Diana. Ratio, quia talis adjectio
næ non est neque contra jus na-
ale, quia per se rationabile est pœ-
m imponi culpabiliter resilienti; nec
contra libertatem ad matrimonium
uisitam, impedire sponsos ab in-
tè resiliendo; licèt enim jura in ma-
monio approbent libertatem ratio-
bilem, reprobant tamen irrationa-
tem; et ideò non officit libertati
trimonii, quòd judex cogat sponsos
n, ntrahendum per censuras, carce-
is aut pœnam pecuniariam, cùm
metus justè incutiatur. Quòd au-
a aliquando posset aliquis justè
ilire, et non posset probare, hoc
r accidens se habet, et fundamen-
tum nostræ sententiæ non elidit. Neque
obstant leges suprà allatæ, nam in
tantùm hæ leges promissionem pœnæ
in sponsalibus irritabant, in quantùm
olim ex jure civili ad sponsalia sol-
venda sufficiebat voluntas unius partis,
sive cum causa, sive sine causa resilie-
bat, ut patet ex l. 1. c. de spons. et
Glossa ibi; sed de jure canonico c.
Præterea 2. de spons. omninò requiritur
consensus utriusque. Cæterùm, in l.
fin. ibid approbatur tamquam valida
et licita pœna solvendi duplum, tri-
plum, vel quadruplum pro arrhis,
quas injustè resiliens acceperit. Imò
Leo Imperator in Novell. 18. (ut vidère
potes apud Pontium) expressè approbat
adjectionem pœnæ in sponsalibus con-
tra inconstantes, sive injustè resilientes,
addens id esse jam consuetudine fir-
matum.

Quærit. II. an justè resiliens à spon-
salibus teneatur solvere pœnam pro-
missam, si promissionem juramento
firmaverit?

Prima sententia affirmat, et hanc te-
nent Lessius l. 2. c. 17. n. 56. v. Ubi,
Mol. tr. 2. d. 151. Suar. de relig l. 2. c.
23. et Con. d. 22. dub. 5. n. 25. Ratio,
quia, licèt sit vetita promissio pœnæ,
non tamen est vetita ejus solutio, quæ
aut vi obligationis naturalis, aut saltem
juramenti debetur, juxta dicta l. 4. n.
177. ubi dictum est ex cap. Debitores, de
jurejur. juramentum obligare, esto
promissio facta irritetur à jure in
odium iniqui creditoris, prout est pro-
missio solvendi usuras.

Secunda sententia verò probabilior
negat, et hanc tenent Sanch. l. 1. d. 31.
n. 21. Pontius l. 12. c. 19. n. 7 Bossius
c. 11. n. 443. cum Barb. Bonac. Filliuc.
et Vill. Pal. p. 9. n. 6. cum Gomez, Co-
var. et Gutt. Escob. n 195. cum Bartol.
Ang. et Præpos. ac Salm. cum Aversa,
Trull. Cornejo, et Dic. Ratio, tùm quia,
cùm adjectio pœnæ contra justè resi-
lientem sit iniqua, et ideò illicita, non
obligat juramentum, quod non potest
esse vinculum iniquitatis; tùm quia
jus prohibens promissionem pœnæ,
non tam promissionem interdicit, quàm
solutionem; non tam enim promissio
quàm solutio matrimonii libertatem
lædit. In contractu verò usurario irrita
est promissio, non autem solutio usu-
rarum, et ideò promittens tenetur ad
juramentum.

Quær. III. an si pœna in sponsalibus

adjecta solvatur, teneatur recipiens illam restituere.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Sanch. l.* 1. *d.* 31. *n.* 2. *Less. c.* 17. *n.* 56. *et Escob. n.* 292. *cum Mol. Henr. Vega, Lop. etc.* Ratio, quia jura solam promissionem irritant, non verò solutionem. Et confirmant ex simili, nempe quòd recipiens pecuniam victam in ludo vetito non tenetur restituere, licèt victus non tenebatur eam solvere.

Secunda sententia tamen probabilior affirmat, et hanc tenent *Salm. de matr. c.* 1. *p.* 8. *n.* 106. *cum Dicast. Boss. c.* 11. *n.* 449. *cum Hurt. Gutt. et Mascard. ac Pal. p.* 9. *n.* 9. *cum Soto. Med. Lop. etc.* Ratio, quia recipiens non habet titulum redimendi, cùm jus omnino talem promissionem irritet, ut patet *ex l. Mulier*, §. *fin. c. de spons.* ubi dicitur, quòd talis adjectio pœnæ, *ex utraque parte nullas vires habebit.* Unde deficiente titulo, nequit ille dominium soluti acquirere. Nec obstat paritas ludi; nam ibi ideò victor pecuniam recipiens non tenetur restituere, quia contractus per se est validus, et jura tantùm præbent actionem victo repetendi solutum, ut diximus *l.* 3 (IV). *num.* 887., ac ideò potest victor retinêre illud, usquedum in judicio repetatur. Benè tamen *Palaus cum Guttier.* hanc secundam sententiam limitat, nisi qui solverit pœnam, jam noverit se non esse obligatum; quia tunc rectè censetur donasse. in dubio autem hæc donatio non præsumitur, ut rectè ait *Boss. ex Gutt. n.* 454. juxta *l. Campanus, ff. Oper. libertor.*

Quær. IV. an debeatur legatum relictum puellæ sub conditione nubendi cum aliquo viro, si illa cum alio nubat? Per se loquendo, certum est non debêri, ex *l. Titio*, §. 1. *ff. de condit. et demonst.* quia cùm liberè possit puella tales nuptias acceptare, vel respuere, hìc non læditur libertas ad matrimonium requisita. Excipiendum tamen, nisi alioquin à patre gravetur legitima filiæ debita; vel nisi ipsa inducatur ad nubendum cum indigno; quia tunc conditio illa rejicitur tanquam turpis, et debetur ei legatum, si ipsa nubat cum alio, ex *l. Cum ita*, §. *Videamus, ff. eod. tit.* Ita communiter *Salm. de matr. c.* 1. *p.* 8. *n.* 107. *et Boss. cap.* 11. *n.* 468. *cum Rota Rom. Moll. Gutt. Villal. Laym. Pontio, Vasq. etc.* Item ait *Buss. n.* 469. *cum Sanch. Gutt. Mol. Vill. etc.* (*contra tium, et alios ibid.*) si puella, ut diat patri, alium ducat; quia, a admissâ sententiâ, quam tenet e jicit *Pontius*, quòd filia non pe nubat personæ dignæ sine con patris, tamen (ut vidimus *n.* 849.) mune est inter DD. esse contra h tatem non expectare in nuptiis consensum; et ideò, cùm puell possit honestè nubere, patre non sentiente, non debet legato pı Sed huic respondêri potest, quò hac eadem justa causa, nempe ı legatum amittat, satis ab hujus dehonestate excusaretur, si cum sona designata digna ipsa nubere

Quærit. V an legatum relictum lieri ut non nubat, debeatur ei bat? *Vide dicta l.* 3 (IV). *n.* 930. *v. D* ubi diximus debêri, si mulier virgo; secùs si vidua.

« Resp. 2. ubi Tridentinum n
» receptum, sponsalia jure an
» transeunt in matrimonium per
» vis signa externa, maritali a
» exhibita, v. gr. per copulam.
» *ubi Trid. etc.*, quia ubi hoc ı
» tum est, hæc signa non tene
» sint clandestina, ideoque grav
» iis peccari potest.

Unde sequitur.

854. — « Sponsis non licent
» impudici, cùm proximè disp
» ad copulam, et pollutionem,
» liceant amplexus, et oscula
» gnum amoris. *Sanch. l.* 9. *d.* 47.
» *Dian. p.* 2. *t.* 17. *r.* 6. *et t.* 1.
» *r.* 31. *et p.* 4. *r.* 131.

Quær., an inter sponsos sint pe mortalia oscula, et tactus pudi fiant ad captandam voluptatem? tur *pudici*, nam certum est impu esse lethalia.) Duplex adest sente

Prima sententia, quam tenent S *de matr. l.* 9. *d.* 46. *n.* 37. *ac Sal. matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 91. *cum A Diana, et Azor*, dicit esse tantùm v lia, licèt intendatur delectatio car et adsit commotio spirituum ge lium, dummodò non sit magn absit periculum pollutionis, vel sensûs in copulam. Ratio, quia matrimonium cohonestat copular sponsalia, quæ sunt quædam in tio matrimonii, cohonestant tale tus, qui sunt copulæ inchoatio. E

, quia per illos plùs fovetur amor matrimonium contrahendum. Ad-ıtque *Salm. ib.* prædictos actus ex-ari etiam à veniali, si adsit causa ta, v. g. ostendendi amorem, cap-di benevolentiam, effugiendi inur-ıitatem, vel servandi morem pa-ə.

ecunda sententia longè probabilior, ımnino sequenda, quam tenent *Less.* l4. *n.* 59. *Mazzot. t.* 4. *p.* 169. *Ron-p.* 299. *qu.* 6. *r.* 1. *Conc. t.* 10. 359. *n.* 9. *Bon. de matr. q.* 4. *p.* 9. p. 1. *n.* 6. *cum Henr. et Rebell. Croix p.* 3. *n.* 151. *cum Mendo et aliis, ac a de matr. qu.* 1. *art.* 7. *n.* 6. *et* 7. ı *Suar. Perez, et Hurt.* docet, tales ac-prohibitos esse sponsis eodem mo-quo vetantur omninò solutis. Ra-quia sponsus ratione sponsalium lum acquirit jus ad corpus sponsæ; si fortè aliquale jus acquirit per nsalia, quia tamen non adhuc est fectè dominus rei, non potest re illâ ne imperfectè quidem: sicuti ille promissa est venditio vineæ, ne-t illa uti ne imperfectè quidem, ıec vinea de facto ei vendatur, et latur Præterea, cùm sponsis non at copula, nec licent tales actus, tantùm ad copulam sunt ordinati. ıcedunt tamen *Croix, et Viva locis cum aliis AA.* ab ipsis adductis, ıd oscula, et amplexus juxta mo-ı patriæ aliquando sponsis per-ti possint: sed non aliter quàm so-s permittuntur. Et hoc est proba-, modò tales actus non sint pressi et aliquod tempus protracti, ut benè 'ertit *Roncag. l. c.* qui etiam eos ad-tit ad benevolentiæ demonstratio-ı: sed ego non admitterem, nisi talis vigeret usus, ut etiam ait *zzot. l. c.* Id autem quod dicunt *mb. lib.* 4. *n.* 431. *et Less. ib. n.* 58. 9. *cum Nav. Tol. Cajet. etc.*, nempe ıd sponsis liceant tactus pudici, si ndant delectationem tantùm sen-vam, secùs verò si veneream, rectè nt *Ronc. ib. et Croix d. n.* 151. *in fin.* ı esse practicè probabile, quia or-ariè semper aderit certum pericu-ı consentiendi in delectationem ve-eam, cum sensitiva tam conjunc-ı. Quâ ratione spectatâ, prima etiam tentia nec practicè probabilis est; a in materia tam labili moraliter impossibile in talibus actibus, causâ uptatis habitis, se continere à non labendo in pollutionem, vel copulæ consensum. An autem sponsis liceat delectari de copula futura? *Vide dicta l.* 5 (II). *n.* 24. ubi sententiam negativam *contra Bonac. Salm. etc.*) omninò tenendam diximus cum *Holz. Pal. Laym. Sanch. Ronc. etc.* quibus adde *Lessium l.* 4. *n.* 120. *et Mazzot.*

Quærit Scavini, *an matrimonium mere civile, proui fit in Gallia (et alibi) coram magistratu laico, haberi possit saltem instar sponsalium?* Et Respondet cum Bouvier:

« Affirmandum videtur, si contrahentes intentionem babeant recurrendi postea ad Ecclesiam; quia tunc non contrahunt matrimonium, sed tantum præscripto legis satisfaciunt ad effectus civiles, et simul se obligant, saltem implicite, ad vero postea contrahendum in faciem Ecclesiæ: unde promissio est. Si vero partes contrahant per verba de præsenti sine intentione recurrendi ad Ecclesiam, et tunc non habetur, nisi matrimonium clandestinum, quod vim sponsalium habere non potest, ut pluries declaravit S. C. C. » (T. IV. 465).

Martinet, autem, aliter respondet:

« Duo quæruntur ab hodiernis TT.: 1° utrum matrimonium civile, ubi viget, vim obtineat sponsalium; 2° an denuntiatio solita matrimonii per hæc similiave verba: *Extat promissio vel pactio matrimonii inter N. et N.* significet vera sponsalia privata aut publica (Bouvier, *De sponsal.* art. 2). Resp. ad 1 negative; quia matrimonium civile est certe *clandestinum*, ideoque prorsus irritum ex decreto Trid.; nec iis assentiri possumus, qui (cum Bouvier, *loc. cit.*, Carrière, *De matrim.* n. 365, Gury, n. 730) opinantur tale matrimonium æquivalere sponsalibus, si contrahentes intentionem habeant nubendi coram Ecclesia: namque ad sponsalia non sufficit intentio interna vel præsumpta valide nubendi, sed requiritur manifestatio mutuæ ea de re promissionis, quæ non habetur in formula matrimonii civilis. Resp. ad 2, negative; solita enim formula denuntiationis ex se significat in nupturis, non tam promissionem stricte sponsalitiam, quam propositum nubendi, si nihil obstet, et satisfaciendi præcepto denuntiandi nuptias priusquam celebrentur. (Lib. V. art. I. §. 1).

DUBIUM III

Quomodo dissolvantur sponsalia?

855 Solvuntur sponsalia I. Per *matrimonium* cum alia. II. Per *mutuum consensum* inter puberes. Quid, si sponsalia fuerint jurata?

856 Quomodo autem solvantur inter impuberes? Quid, si ipsi juramento promiserint nuptias?

857 III. Per *impedimentum dirimens* superveniens. Dub. 1. An tunc sponsalia [illegible]imantur etiam ex parte nocentis?

858 Dub. 2. An nocens teneatur petere dispensationem?

859 Dub. 3. An, contractis sponsalibus cum impedimento sub conditione dispensationis, eâ obtentâ, per se valeant?

860 IV. Per *crimen alterius*?

861 An solvantur sponsalia per fornicationem alterutrius sponsi. Dub. 1. Quid, si sponsa fuerit per vim oppressa?

862 Dub. 2. Quid, si uterque sponsus fornicetur?

863 V. Per *mutationem notabilem*, nempe 1. Si timeantur odia etc. 2. Si superveniat defectus noxius. 3. Si superveniat paupertas.

864 An liceat contrahere cum defectu occulto pernicioso?

865 An cum defectu non pernicioso? Et quid si sponsa interrogetur, an sit virgo?

866 VI. Per *discessum alterius* in longinquum. Quid, si in propinquum, animo redeundi?

867 VII. Per *lapsum temporis præfixi*. Dub. 1. Quid, si dubium sit, an terminus fuerit assignatus ad finiendam obligationem?

868 Dub. 2. Quid, si alter fuerit justè impeditus Dub. 3. An, elapso termino, etiam pars nocens liberetur.

869 VIII. Per ***susceptionem ordinis sacri***, *et* ***ingressum in religionem.***

IX Per *votum castitatis.*

870 Distinctiùs de his agitur, et I. *de professione religiosa.* Dub. 1. An per ingressum in religionem solvantur sponsalia ante professionem? Dub. 2. An, si sponsalia fuerint jurata, teneatur sponsus ante ingressum nuptias inire?

871 II. *De susceptione ordinum.* Dub. 1. An peccet sponsus suscipiens ordines sacros invitâ sponsâ?

872 Dub. 2. An per susceptionem ordinum minorum solvantur sponsalia?

873 III. *De voto* ingrediendi religionem, suscipiendi ordines sacros, aut servandæ castitatis. Dub. 1. An per votum castitatis, aut suscipiendi ordines sacros, solvantur sponsalia etiam ex parte voventis?

874 Dub. 2. Quid, si sponsus post votum copulam extorsit?

875 X. Rursùs agitur de solutione sponsalium per *matrimonium validum* cum alia, et quæritur an per illud solvantur sponsalia etiam mortuo conjuge?

876 XI. An per ***hæreditatem novam*** supervenientem? Et quid, si offeratur conjugium notabiliter melius?

877 An dissensus parentum sit causa solvendi sponsalia?

878 Dub. 1. An ad solvenda sponsalia semper requiratur auctoritas judicis? Dub. 2. Quæ probatio sufficiat in foro externo, et quæ in interno?

« Resp. I. Dissolvuntur sequentibus » casibus : 1. Per *matrimonium validum,* » cum alia initum. *Bon. part.* 7. » (*An autem, mortuo conjuge, obligent? Vide infrà n.* 875.) « II. Per *mutuum consen-* » *sum*, sicut quamvis contractus. *Laym.* » *c.* 2. *num.* 8. »

855. — Inter puberes per mutuum consensum solvuntur sponsalia, etiam juramento firmata, non solùm validè, sed etiam licitè, si adsit rationabilis causa : nam aliàs esset saltem veniale : ita communiter *Viva de matr. q.* 2. *art.* 1. *num.* 1. *Holzm. p.* 296. *n.* 28. *Pal. p.*
17. *n.* 4. *cum Con. et Guttier. S*
1. *d.* 42. *n.* 8. *cum Nav. Henr.*
Pontius l. 12. *c.* 9. *n.* 2. *cum Mol*
ac Escob. n. 264. *cum Vivald. Ph*
contra Sotum, *Sylvest. Ang. et*
n. 262. Idque probabiliter dicun
c. 3. *q.* 1. *r.* 1. *et Pal. Viva, ac*
ll. cc. et Salm. de matrim. c. 2. *p*
5. *et* 14. *cum Sanch.* procedere,
sponsalia sint jurata principalit
pter Deum; quia juramentum i
rem tertii, quamvis principalite
honorem Dei, semper condition
cludit, si alter acceptet vel si n
mittat, juxta dicta *de jurament. l*
n. 193. ex *D. Thom.* 2.2. *q.* 89. *art*
2. ubi dicit, quòd juramentum
in utilitatem proximi benè poss
remitti. Casu autem quo una so
consentiat in solutionem spons
sponsalia non solvuntur absol
tantùm datur jus resiliendi alte
juxta communem. *Vide Salm. l*

856. — Inter impuberes verò n
vuntur sponsalia, nisi ipsi fiant p
ex *c. De illis*, *de despons impub.*
citur : *Cùm ad annos pubertatis p*
rit, reclamaverit, judicio Ecclesi
runt ab invicem separari. Pervenie
tem ad pubertatem, quæque pars
resilire, reclamando statim, scilic
triduum coram judice, vel testibu
præsumitur consensisse. Temp
tem hoc trium dierum incipit cu
tempore, non jam pubertatis a
sed adeptæ cognitionis privileg
liendi; tempus enim utile datum
ad utendum privilegio, non cur
postquam privilegium agnoscitu
si impubes sciens, et advertens
privilegium, volensque resilire,
non resilit, jam sponsalibus c
consentire. Quòd impubes factus
debet statim reclamare, infertur
cap. De illis : ex verbis : *Cùm a*
pubertatis pervenerit, reclamaver
Ubi enim non apponitur tempus
ligitur statim, ut communiter hî
ligunt DD. utque diximus *n.* 8
probatum est, statim debêri id
debetur. Quòd autem illud stat
telligatur intra triduum, proba
l. fin. c. de Errore advoc. ibi : *e*
nenti, id est, triduo. Ita comm
Sanch. l. 1. *d.* 51. *n.* 14. *Pont. l.*
1. *n.* 4. *Salm. ibid n.* 9. *Viva l.*
p. 17. *n.* 5. *cum Guttier. et Felin, ac*
n. 213. *cum Pichler.* Dicunt autem
n. 16. *Pontius num.* 5. quòd si alter

rum ante pubertatem dissenserit, et tali dissensu perseveraverit, solvan- sponsalia, cùm ille ad pubertatem rvenit. Si tamen internè tantùm dis- ıserit, censent *Sanch. l. c. et Bon. q. p.* 6. *n.* 3. *cum Con. etc.*, posse etiam ilire in conscientia; sed probabiliùs negant *Conc. p.* 268. *n.* 3. *et Pontius, Pal. ll. cc. cum Gutt. etc.* tum quia c beneficium resiliendi non concedi- à jure nisi reclamantibus, quod tè intelligitur externè, tùm quia, si- t ad ineundum contractum non suf- t solus consensus internus, ita ad ıtractum solvendum nec sufficit so- internus dissensus.

Quær. autem, an casu quo impube- juramento sponsalia firmaverint, ssint invita parte resilire in puber- e? Negant *Bon. n.* 4. *Ronc. p.* 136. *q. r.* 2. *et Salm. de matr. c.* 2. *p.* 1. *n.* . *cum Aversa, Becano, Dic. et Sanch.* citant) *l.* 1. *d.* 51. *n.* 22. Id probant ex *c. Litteris de sponsal.* ubi dicunt id pressum habêri. Probant 2. ratione, ıa sponsalia impuberum, secluso 'amento, valida sunt quamvis disso- ɔilia; ergò juramento firmantur. Sed irmant *Pontius l.* 12. *c.* 9. *n.* 8. *Gonc.* 368. *n.* 3. *Viva q.* 2. *art.* 1. *n.* 3. *cum* 'ez, *ac Pal. p.* 17. *n.* 9. *cum Palud. nr. etc.* Et meritò *Salm. l. c.* id pro- bile putant, quia juramentum sor- ır legem contractûs, seu sponsalium, æ (ut vidimus), inter impuberes sunt ɾocabilia. Nec obstat textus in *cit. c. litteris*, nam ut advertunt *Pont. Pal. Viva*, ibi sermo erat tantùm de *im- bescentibus* (ut exprimit textus), id est pubertati proximis, qui, malitiâ atem supplente, jure merito ut pu- res habentur, et huic sententiæ etiam hæret *Sanch. loc. cit. n.* 24. *cum Cov.* o. *etc.*

857. — « III. Si superveniat *impedi- ntum dirimens* matrimonium. *Bonac.* 8. *n.* 5.

Dubit. 1. An per impedimentum su- rveniens sponsalia dissolvantur? Hic stinguendum : si impedimentum sit pediens, communissimè et probabi- s *Sanch. lib.* 1. *d.* 56. *n.* 3. *Pal. p.* 26. 1. *Escob. n.* 185. *cum Palud. Bonac.* 7. *n.* 8. *cum Reg. et Salm. cum Con. ıtra Sotum, Aversa, et Led.*, negant onsalia dissolvi, nisi impedimentum oveniat ex voto religionis, et valde obabiliter etiam castitatis, juxta di- nda *n.* 873. *Dub.* 1. Ratio, quia alia impedimenta hodie non vigent, nec indigent dispensatione. Si verò impe- dimentum sit dirimens, certum est apud omnes (*vide Salm. de matr. c.* 2. *p.* 5. *n.* 70,) dissolvi ex parte innocentis, ita ut iste non teneatur admittere dis- pensationem. Sufficit autem ad solven- da sponsalia sola fama hujusmodi im- pedimenti, ut benè advertit *Viva q.* 2. *ar.* 7. *n.* 4. ex c. *cum in tua* 27. *de spons. et c. super eo* 2. *de consang.* ubi : *Si non est manifestum, fama tamen loci hoc ha- bet, etc.* Ad hoc tamen requiritur fama, non sufficit rumor : *fama* est quando adest opinio impedimenti apud majo- rem partem viciniæ, *rumor* apud mi- norem. *Viva l. c.* Sed dubium est, an tunc sponsalia solvantur etiam ex parte nocentis? Affirmat *Dic. tr.* 10. *d.* 1. *dub.* 38. et probabili putant *Salm. l. c. in fin.* quia supposito tali impedimento, jam factum est impossibile matrimonium. Negant verò communiùs et probabiliùs *Sanch. l.* 1. *d.* 56. *in fine, et Pal. p.* 26. *n.* 2. *cum Con. et Gutt.* qui dicunt tunc sus- pendi obligationem sponsalium, donec tollatur impedimentum; quia æquum non est, ut delinquens commodum ex suo crimine reportet, ex c. 2. *de Trans- lat. prælat.* Sed :

858. — Dubit. 2. An qui impedimen- tum apposuit, teneatur dispensationem obtinêre, vel ipsam oblatam acceptare? Alii, ut *Fill. Con. et Aversa, ap. Salm. ibid. n.* 72, dicunt non tenêri, etiamsi sponsalia fuerint jurata, nisi ad hoc obligetur ratione damni illati, nempe deflorationis, vel famæ deturpatæ; tùm quia promissio intelligitur facta, rebus in eodem statu manentibus, ex *c. Que- madmodum, de jurejur.*; tùm quia nemo tenetur à lege se extrahere per dispen- sationem. Alii verò, ut *Ronc. p.* 140. *q.* 10. *r.* 2. *Pal. p.* 26. *n.* 4. *cum Ochag. ac Salm. ibid. n.* 73. *cum Led. etc.* dicunt tenêri, adhuc præciso damno illato, ad procurandam dispensationem, una cum diligentia et expensis quæ communiter pro tali dispensatione fieri solent, etiam si essent magnæ. Ratio, quia tenetur quisque modo quo potest resarcire jus alterius, quod ipse injustè læsit, oppo- nendo impedimentum. Alii demùm probabiliùs, ut *Sanch. l* 1. *d.* 56. *n.* 4. *Viva qu.* 2. *art.* 7. *n.* 3. *Wigandt tr.* 16. *n.* 22. *Bon. p.* 7. *n.* 9. *cum Gutt. et Spor. n.* 277. (cum communi ut asserit) di- cunt tenêri quidem, etiam secluso dam- no illato, si dispensatio facilè possit

impetrari; secùs si ad eam requirentur magnæ expensæ, et longa mora; quia obligatio orta ex sponsalibus urget sponsum ad apponenda media tantùm ordinaria et facilia, non autem difficilia et extraordinaria. Excipit tamen *Spor. l. c. cum Tamb.* nisi esset reparandum damnum deflorationis, vel famæ ut suprà: quia tunc teneretur etiam magnam expensam erogare; sed non tanta, ut cogeretur à suo statu decidere. An autem habens votum castitatis teneatur ducerere virginem defloratam sub promissione matrimonii? Et an teneatur petere dispensationem, qui sub promissione matrimonii violaverit consanguineam? *Vide dicta l.* 3 (IV) *n.* 649. *et* 650.

859. — Dubit 3. Si sponsalia sint contracta inter habentes impedimentum dirimens, sub conditione expressa, si Papa dispensaverit, utrùm impletâ conditione, valida sint sine novo consensu? *Vide dicta l.* 3 (IV). *n.* 650. ubi sententiam tenuimus affirmativam cum *Lugo, Laym. Sanch. Pal. Salm. etc.* quibus adde *Pontium l.* 12. *c.* 7. *n.* 1. *et Bon. d.* 1. *p.* 7. *n.* 10. Licèt enim sponsalia ante conditionem impletam vera sponsalia non sint, inducunt tamen absolutam obligationem expectandi eventum conditionis; ergò consensus perseverat usque ad impletionem conditionis. Unde infertur, quòd esto ante conditionis verificationem hæc sponsalia non inducant impedimentum publicæ honestatis, peccaret tamen sponsus si cum sorore sponsæ matrimonium contraheret; et hæc secunda sponsalia essent nulla, cùm esset promissio de re injusta, quæ non obligat, ut rectè dicunt *Spor. n.* 211. *et Pont. l.* 7. *c.* 36. *n.* 7. cum decr. S. C.

« Juxta S. Ligo. et alios non paucos, inquit Gury, licet sponsalia non valeant ante conditionem impletam, attamen, verificata conditione, valent sine novo consensu. Verum sententia negativa tenenda est ex decis. *S. Rot. Rom.* apud *Clericati, de Matr.* Dec. 17. n. 41, ubi testatur hanc fuisse perpetuam S. Rotæ sententiam. Constat etiam ex declarat. *S. Congr. Conc. in Januensi.* 12 dec. 1733. »

De quo adnotat Ballerini :

« Ex hac S. Congr. declar. nihil reipsa adversus præmissam S. Alphonsi, pluriumque gravissimorum TT. doctrinam concludi potest. Hi enim contendunt, etiam sine novo consensu valere ista sponsalia, *postquam impleta jam conditio fuerit,* id est *quando jam sublatum per dispensation impedimentum.* Contra vero in ista de tione S. Congr. definit, non subsistere salia, quando, ut patet ex casu S. (proposito (*Thes. Resol.*, t. VI, p. 205) ditio nondum impleta fuerat, nequ executionem apostolicarum litte adhuc sublatum fuerat impedime quo in casu nec S. Alphonsus, nec numquam dixit, sponsalia valere seu tere. Cum ergo de casu prorsus d utrobique agatur, perperam altera sententia, quasi contraria, objicitu idem prorsus dicendum de aliis decla nibus S. Congr., quæ inani labore in dem rem afferuntur, ut in Brugn 20 janv. 1709, in Sipontana 2 maii 18 Milevitana 29 mart. 1862, et in. 22 febr. 1862. (Vide *acta*, etc. Roma Propag. fid. vol. 1. p. 79, 81.) Nam e utique statuerunt, *non sustinenda esse salia* contracta cum conditione dis tionis ab impedimento petendæ : sec per sententiam ferunt in favorem illi a contractu recedebat *ante condition pletam.* Exinde quisquis ex huju sententia contendit concludere etia casum *conditionis jam expletæ*, vi quod *ut valida sponsalia existant, sit ut confirmentur a contrahentibus post obtentam affective dispensationen recte sublatum sit canonicum impedime* hic vitio logico conclusionem elicit latius patet quam præmissæ. »

(De matr. 7:

860. — « IV Per *atrox crimen a*
» sponsi solvuntur ex parte innoc
» quale censetur 1. fornicatio, siv
» ritualis, ut hæresis : sive corp
» tam sponsi, quam sponsæ,
» sponsalia, et sponsæ etiam ant
» sed à sponso ignorata, licèt pe
» facta. *Bonac. part.* 8. Imò si s
» permittat se tangi impudicè al
» per oscula, et amplexus, potest
» sus resilire à sponsalibus; sec
» vice versâ, quia, etsi sponsus
» ciat, non est dedecus sponsæ
» mutatio alicujus momenti. *Reg.*
» *p.* 3. *t.* 4. *r.* 283. » (*Ita etiam*
l. 1. *d.* 55. *n.* 5. *et Salm. de m*
c. 2. *p.* 5. *n.* 80. *cum Con. Dic*
» Limitant tamen » (*Ut etiam Sa*
Salm. ll. cc. cum aliis citatis) « nis
» oscula, et tactus sint ita frequ
» ut indicent valde propensum
» animum in alteram, ut meritò
» possit, ne sponsæ non sit fiden
» vaturus. Si autem uterque sp
» fornicetur post sponsalia, ne
» posse resilire docent *Pal. et Bon*
» *tra Con. Regin. Sanch. Laym. et*

ii soli viro id eo casu permittunt, quòd delicta sint imparia, et agè gravius damnum immineat si propter incertitudinem prolis. an. l. c. r. 284 2. Furtum grave, micidium, etc. vel simile, quod ave damnum, vel infamiam pariat. nac. p. 8. n. 12. »

1. — Si fornicatio fuerit ante spon-, certum est apud omnes posse vi-, cognitâ fornicatione sponsæ post salia, eam relinquere. E converso potest mulier rescindere sponsalia ornicationem sponsi cum alia antè tam, ut communiter docent *Sanch. d.* 63. *n.* 9. *Pont. l.* 12. *c.* 18. *et Salm. ibid. p.* 6. *n.* 88. *cum. Pal.* :. (*contra Holzm. n.* 265.) Nisi, li-nt *Sanch. n.* 10. *Pont. l. c. Tamb.* atrim. *c.* 5. §. 9. *n.* 6. *et Ronc.* 9. *q.* 7. *r.* 2. *cum Con. et Pal.* vir per prolem ex alia habuerit, vel n nisi ipse noscatur fuisse deditus vitio, cum pluribus fœminis se niscendo.

verò fornicatio fuerit post sponsa- certum est posse sponsum mulie- relinquere, si ipsa voluntarie for-a sit. Sed dubitatur 1. an vir pos- sponsalibus resilire, si sponsa nter fuerit fornicationem passa? nt *Armilla, Tabiena, Rosella, etc. Escob. n.* 273. Quia (ut ajunt), cùm culpâ vacaverit, non est suo jure nda. Sed communiter, et veriùs nant *Sanch. l.* 1. *d.* 55. *n.* 7. *Nav.* . *n.* 27. *Conc. p.* 276. *n.* 25. *Spor.* 2. *Holzm. n.* 254. *Pont. l.* 12. *c.* 17. *Pal. p.* 26. *n.* 5. *Laym. c.* 2. *n.* 11. *Sylv. et Cov. Escob. n.* 175. *cum tonino, Palud. Soto. et Led. ac Bon. n.* 3. *cum Con. Fill. Henr. Gutt. et* ex *c. Raptor* 33. *caus.* 27. *q.* 2. ubi essè permittitur sponso repudiare sam violenter raptam. Et ratio quia sponsa per talem oppressio- licèt sine sua culpa, notabiliter r redditur unde notabiliter mutan- ircumstantiæ, juxta mox dicenda 3 [1]

862. — Dubit. 2. an, utroque sponso fornicante, utrique liceat resilire? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia, quam tenet *Pal. p.* 2. *n.* 10 affirmat; nam esto fornicatio sponsæ turpior sit, tamen sponsus, cùm etiam per suam fornicationem violet fidem datam, jam tribuit sponsæ justam causam resiliendi.

Secunda sententia, quam tenent *Viva q.* 2. *art.* 2. *n.* 2. *Bonac. d.* 1. *p.* 8. *n.* 6. *cum Palud. Holzm. n.* 258. *cum Babenst.* item. *Avers. et Perez apud Salm. de matr. c.* 2. *p.* 5. *n.* 83. dicit neutrum posse resilire, sed dari compensationem, ita ut neuter queat à sponsalibus recedere. Ratio, quia sicut post matrimonium contractum, si uterque conjux adulteretur, neuter potest petere divortium *ex c.* 6. *de Adulter.* ita si post sponsalia uterque sponsus fornicetur, neuter potest resilire.

Tertia sententia verò probabilior, et communis (ut fatetur ipse *Pal.*), quam tenent *Pont. l.* 12. *c.* 17. *n.* 3. *Sanch. l.* 1. *d.* 55. *n.* 9. *Laym. c.* 2. *n.* 12. *Conc. p.* 276. *n.* 26. *Escob. n.* 181. *Spor. n.* 271. *Renzi p.* 435. *q.* 3. *Salm. ibid. n.* 84. *cum Con. Henr. Diana, Leand. Dic. etc.* docent sponsum benè posse resilire, non verò sponsam. Ratio, quia in hoc non daretur æqua compensatio, cùm longè turpior sit fornicatio sponsæ quàm sponsi. Dispar autem est ratio divortii propter adulterium, quia obligatio matrimonii quoad torum difficiliùs solvitur quàm sponsalium obligatio, quæ solvi potest ex quacumque rerum notabili mutatione (sicut esse hæc) superveniente, ut mox dicetur *n. seq*

863. — « V. Si *notabilis mutatio* acci-
» dat vel detegatur, quæ si à principio
» cognita fuisset, à sponsalibus deter-
» ruisset; » (*Ita comm. Sanch. l.* 1. *d.* 63. *n.* 2. *Pont. lib.* 12. *c.* 6. *n.* 18. *Pal. p.* 29. *Salm. de matr. c.* 2. *p.* 5. *n.* 66. *et* 67. *et alii passim. Et hoc procedere ait Viva qu.* 2. *art.* 6. *n.* 4. *etiamsi intervenerit copula, tunc enim sufficit damnum compensare*) « qualis esset; v. g. I. ini-
» micitia, vel odium grave inter spon-
» sos; quo refertur morum asperitas,
» vel sævitia post sponsalia primùm
» cognita : item justus timor, ne ex
» matrimonio scandala, et gravia odia

[1] Si crimen esset fornicationis, inquit *S. Alph. Hom. Ap. tr.* 18. *n.* 18. distinguere oportet m à muliere. Quoad sponsam certum est, m liberum fieri, si illa ab alio carnaliter it cognita, licèt invita, juxta communem et orem sententiam... Contrà quoad sponsum, ipse fornicatus esset ante sive post spon-, etiam communiùs et probabiliùs dicunt *ch. Pont. Castrop. Salm. etc.* sponsam non se recedere. Excipiunt tamen et meritò præ- AA. cum aliis, si celebratis sponsalibus
» cognovisset sponsa ex alia muliere sponsum
» habuisse prolem aut in hoc vitium frequenter
» lapsum fuisse, cum multis congressum habendo.»

» nascantur inter parentes, vel consan- » guineos. *Laym. c.* 1. *n.* 18. *Bon. p.* 8. » *n.* 8. *etc.* Si alteruter incidat in le- » pram, paralysim, morbum gallicum, » etc.; si graviter mutiletur, ut amis- » sione oculi, nasi, vel aliter graviter » deformetur, præsertim sponsa, vel » sponsus reddatur ineptus ad opificium » exercendum, vel acquirendum offi- » cium ad sustentationem familiæ neces- » sarium. *Dian. p.* 3. *tr.* 4. *r.* 85. *Sanch.* » *l.* 1. *d.* 57. *Con. dist.* 13. *dub.* 8. *Laym.* » *et Bonac. ll. cit.* » (*Ita comm. omnes cum D. Th. Suppl. qu.* 43. *art.* 3. *ad* 3. *et hoc etiamsi non adsit certitudo de tali defectu, sed sola (vehemens tamen sive prudens) suspicio, ut Pontius l.* 12. *c.* 17. *n.* 4. *et Pal. p* 27. *n.* 3.) « Non tamen » tenetur spontè aperire tales defectus » qui reddant nuptias minùs quidem » appetibiles, non tamen perniciosas, » præsertim si aliquam infamiam ha- » beant adjunctam (v. g. si sponsa vi » vel spontè fuisset corrupta); dummo- » dò tamen contrarium positivè verbo, » factove non simulet; potestque in- » terrogatus licitè dissimulare, et con- » trahere matrimonium. Si verò defec- » tus sint perniciosi, v. g. morbus con- » tagiosus, gravis infamia, sive perso- » nalis, sive generis, aut familiæ, non » licet, etiamsi post sponsalia contrac- » ta in eos inciderit, contrahere, cum » eorum ignaro, nisi similes defectus » ipse patiatur. *Coninch. Pont. Dian.* » *part.* 5. *t.* 4. *resol.* 28. ubi ex *Con. et* » *Salm. contra Pont. Nav. etc.* infert, » sponsam post sponsalia corruptam » posse sponsum defectus istius occulti » ignarum cogere ad standum sponsa » libus, et contrahendum matrimo- » nium. III. Si magna alterius debita » detegantur, vel grave sit periculum » fortunarum, famæ, morbi, pauperta- » tis, etc. vel sponsa dotem promissam » afferre nequeat, vel denique si spon- » sus incipiat vagari cum incommodo » sponsæ. *Bonac. l. c.* » (*Item Spor. n.* 282. *Sanch. l.* 1. *dist.* 59. *n.* 2. *et* 4. *ac Pont. l.* 12. *c.* 17. *num.* 8. *cum Con. Reb. et Tol. sive dos, ut ajunt, sit promissa, sive non. Et idem dicunt Spor. et Pont. ll. cc. si timeatur pater filium exhæredaturus.*) « Quòd si autem defectu sponsæ » detecto dubitet sponsus, an si eum » ab initio cognovisset, contracturus » fuisset, tunc si defectus ille censeatur » gravis ac notabilis, præsumetur pro » sponso, cui liberum erit resilire.

» *Sanch. Bon. Tan. t.* 1. *l.* 1. *di* » secùs si defectus sit levis. *Bar* » *c.* 11. *p.* 7.

864. — Quær., an pars labora culto defectu sufficienti ad so sponsalia, teneatur illum mani ante sponsalia, vel eis contracti matrimonium ? Distinguendum communi. Si defectus redderet r perniciosas, ut esset infamia, morbus gallicus, aut alius conta tenetur manifestare, vel à nupt sistere, nisi altera pars eodum laboret; ita *Pont. l.* 12. *c.* 18 *n.* 6 *p.* 140. *q.* 12. *Pal. p.* 30. *n.* 5. *cun de matr. c.* 2. *p.* 6. *n.* 99. *cum D p. tr.* 4. *r.* 287. *Spor. n.* 286. *cu rez, et Gob.* (quidquid dicant *San* 1. *d.* 68. *num* 8. *et alii apud Salm* tio, quia sicut peccat contra ju qui alteri vendit merces noxias ti bonas, ita à fortiori qui cum pe so defectu vult matrimonium here.

865. — Si verò defectus non re nuptias noxias, sed tantùm min petibiles, nempe si sponsa esset p quæ reputatur dives ; ignobilis nobilis; deformis, quæ pulchr rupta, quæ virgo; tunc esto ip possit virum decipere fingendo munem à tali defectu, tamen n netur defectum manifestare, sed etiam interrogata dissimulare æ cè respondendo; tunc enim non sed occultat vitium occultum; ita *l.* 6. *d.* 27. *n.* 9. *Pont. Spor Di cc. Ronc. l. c. et Reg. in prax.* 7 *p.* 437 *q.* 10. *Croix n.* 182. *Pal. n.* 2. *cum Bon. et Turr. Salm. de c.* 2. *p.* 6. *n.* 97. *cum Dic. et Escob. n.* 324. *cum Hurt. et Leand tra Ochag. ibid. n.* 322. *et Co* 278. *n.* 31.) Ratio, tùm quia e suetudine jam receptum, ut n obligatio tales defectus manife tùm quia nemo tenetur propalare defectum cum propria infamia, lædat jus alterius; licèt enim sp cognito defectu, habeat jus resili sponsalibus, opponendo except propter talem defectum, tamen dum ipse exceptionem non op potest cogi à sponsa ad matrimo sicut adultera, usquedum vir no ponit exceptionem propter cog adulterium potest ab eo debitu tere. Unde dicunt præfati AA. sponsa ab alio corrupta, etiamsi

ur à sponso, an fuerit ab alio co-, poterit dissimulare et negare per ctionem non purè mentalem, res-endo non esse corruptam, subin-ens in communi æstimatione, aut n ad aperiendum tibi, additque pose illam sine peccato, aut n sine mortali, uti aliquo artificio, mpediat, ne vir deprehendat esse ptam.

xcipiunt tamen 1. *Sporer n.* 286. p. 30. *n.* 5. *Pont. d. n.* 6. *et Croix* 8. *cum Bon. et Perez*, si sponsa ex ıbitu habito cum alio sit præ-s, quia tunc adest periculum ii sponsi, nempe quòd deberet prolem alienam. Excipiunt 2. ı. *n.* 11. *Pont. ib. Salm. ibid. n.* ı *fin. Ronc. d. reg.* 7. *Croix n.* 184. l. *n.* 3. *cum Nav. Con. et Turrian.* m manifestato defectu, prudenter tur, ne ille propaletur post nup-ıitas, et graves inde discordiæ sint nturæ ; tunc enim dicunt tenêri ıam vel suam violationem passam ılare, vel à matrimonio desistere, tenetur ex charitate erga sponsum, iam erga seipsam talia damna avêre ; sed huic objici posset, quòd tas non videatur obligare cum incommodo, nimirùm vel se infa-li, vel remanendi semper innup-*Vide dicta n.* 851. *v. Ad id au-*

videndum autem, quænam causæ iant ad solvendam obligationem ıalium, attende has duas regulas. *ma regula*, pro causis superve-ibus ad sponsalia sufficit illa , quæ si esset prævisa, sponsalia uissent contracta : tunc enim ab bera manet pars, quæ de novo ausas non dedit; ita communiter *l.* 1. *d.* 62. *n.* 3. *Pal. p.* 28. *n.* 8. *m. de matr. c.* 2. *p.* 5. *n.* 63. *cum a, Led. Henr. Dic. et aliis.* Ratio, sponsi sub hac conditione censen-bligari, nisi accedat notabilis mu-quâ prævisâ, minimè contraxis-

unda regula, pro causis ignotis ioribus ad sponsalia, illa sufficit, si superveniret, jam esset suffi-ad illa rescindenda, ita *Pontius l. c.* 18. *Sanchez lib.* 1. *d.* 63. *n.* 2. p. 29. *et Salm. ibid. p.* 6. *n.* 87. *cum Aversa, Leand. et communi*, quia in asu etiam adest notabilis mutatio, si ab initio fuisset cognita, jam sponsalia impediisset. Quapropter si ignorantia non dedisset causam contractui, sed fuisset concomitans, nempe si sponsus, adhuc cognitâ priùs causâ, etiam contraxisset, minimè poterit à sponsalibus deindè resilire, quia tunc non advenit illa notabilis mutatio; ita *Pontius l. c. n.* 4. *Sanch. dist.* 65. *n.* 2. *Pal. n.* 2. *et Salm. ibid. n.* 93. *cum Dic. Con. Leand. et Trull.*

866. — « VI. Si alter sine alterius » licentia *proficiscatur* in terram lon-» ginquam; quia censetur renuntiare » suo juri. *Laym. l. c. Bon. p.* 6.

Certum est, quod si sponsus aliò transfert suum domicilium, vel si in longinquam regionem abeat, etsi cum animo redeundi, poterit sponsa statim ad alias nuptias transire; hoc est expressum in *c. De illis.* 5. *de spons.* ubi dicitur : *Qui præstito juramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, et postea, eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes, liberum erit mulieribus se ad alia vota transferre.* Si verò sponsus discessit in propinquum locum cum animo redeundi; tunc si discessus fuerit ex causa necessaria, putà infirmitatis, aut alterius gravis negotii, statutum est in *l. Sæpè, ff de spons.* expectandum esse negotii finem; si autem ex causa voluntaria, quando discessus fuerit intra provinciam, dicitur in *l.* 5 (II). *c. eod. tit.* expectandum esse ad biennium ; quando extra provinciam, ad triennium ex *l.* 1. *c. de Repud.* Dicunt autem ferè communiter *Sanch. l.* 1. *dist.* 54. *n.* 6. *Bonac. part.* 6. *n.* 8. *Spor. n.* 224. *Viva q.* 2. *art.* 3. *n.* 2. *Ronc. p.* 137. *q.* 2. *Holz. n.* 250. *Escob. n.* 270. *cum Soto, Armilla etc. de Salm. de matr. c.* 2. *p.* 4. *n.* 61. *cum Dic. Gonet, et Aversa*, jus civile in hoc correctum fuisse à jure canonico in *cit. cap. De illis.* Et hoc dicendum (ut ajunt *Sanch. n.* 6. *Ronc. et Viva ll. cc. cum Perez. contra Bonac.*) etiamsi discessus fuerit ex causa necessaria. Sed meliùs dicunt *Palaus p.* 23. *n.* 2. *Pontius l.* 12. *c.* 15. *n.* 4. *cum Canisio*, in hoc minimè correctum fuisse jus civile à canonico, nam in *dicto c. De illis* sermo fit tantùm de eo qui domicilium mutavit, non autem de illo qui discessit reversurus. Verùm rectè addunt, neque in hoc standum esse juri civili; quia præfatæ leges terminum statuunt, non ut sponsa possit sponsalia dissolvere, cùm (ut diximus *n.* 853. *Qu. I.*) ex jure civili

olim sufficiebat unius sponsi voluntas ad solvenda sponsalia, sed ut possit sponsa resilire, lucratis arrhis. Unde concludendum cum *S. Antonino* 3. *p. tit.* 1. *c.* 18. §. 1. *Pont. l. c. Sanch. n.* 10. *et Salm. ibid. n.* 62. *cum Con. Reb. et Dic.* quòd semper ac sponsus discessit in propinquum locum, expectandum sit donec redeat; vel requiri debet sponsus, ut intra certum tempus accedat ad contrahendum matrimonium : quòd si ille requisitus reditum justa ex causa differat, vel erit expectandum ad prudentis arbitrium, ut dicunt *Ronc. Sporer l. c. Conc. p.* 374. *num.* 17. *et Salm. l. c. cum Conc. Reb. et Dic.* Vel (quod securius est) causa est remittenda arbitrio judicis, qui inspectis circumstantiis, vel admonebit sponsum, ut redeat infra certum tempus, vel terminum determinabit (præsertim si ille longè abierit) post quem sponsa libera remaneat, ut dicunt *Pontius et Ronc. ll. cc. Pal. n.* 3. *ac Salm. cum eisdem AA.* Et idem docet *Bened. XIV Notif.* 46. *num.* 5. *cum Anac. Cler. Perez, etc.* ac declar. S. C. die 2 Octob. 1723. quæ pariter sic agendum respondit. Hæc autem procedunt, si in sponsalibus nullum fuerit tempus præfixum ad nuptias ineundas, nam si fuerit terminus assignatus; *vide dicenda num. seq.*

867. — VII. « Si sint inita cum con» ditione, *certo tempore contrahendi* ma» trimonium, liberatur obligatione is, » per quem non stetit, quominùs sit » contractum. *Laym. n.* 16. »

Cùm terminus sponsalibus apponitur, spectandum est, an apponatur ad sollicitandam, sive ad non differendam obligationem contrahendi matrimonium, vel an ad obligationem finiendam. Tunc apponitur ad sollicitandum, quando partes ideò præfigunt terminum, ut neutra ante illum possit alteram cogere ad implendum contractum. Tunc autem ad finiendum, quando terminus apponitur, ut eo elapso nulla remaneat obligatio. Et hæc ita servanda sunt, si expressis verbis partes ita conveniant.

Dubit. 1. Si verba sint ambigua, quando terminus censêri debeat appositus ad sollicitandam obligationem, et quando ad finiendam? Respondetur cum communi sententia duas regulas in tali dubio assignari.

Prima regula : Si terminus ab una tantùm parte præfigitur, alterâ negativè se habente, tunc censetur appc sollicitandum; si verò ab utra finiendum.

Secunda regula : Si terminu nitur antequam sponsalia coı tur, censetur ad finiendum; post sponsalia contracta; ita ! 1. *d.* 53. *n.* 3. *Ronc. p.* 137. *qu Renzi p.* 435. *qu.* 3. *et Salm. c.* 2. *p.* 4. *n.* 51. *cum Con. Bec.* Quamvis *Pontius l.* 12. *c.* 16 *n.* præfatas duas regulas non esse veras. Casu autem quo term appositus ad finiendam oblig elapso tempore ex culpa uniu altera innocens liberatur, etian salia fuerint jurata, ut comn apud omnes cum *D. Th. in* l *quæst.* 3. *ad* 2. et patet ex *c. de sponsal.* ubi Pontifex præc poni pœnitentiam cuidam sp recessit à sponsalibus cum contractis, et nuptias cum ali *Nisi* (addidit) *juramento suc terminum præfixit, intra quen P. duceret in uxorem, et per stetit* (nota), *quin ad statutu num matrimonium consummave* si per eum non stetit, licit sisset.

868. Dubit. 2. An elapso te defectu v. g. sponsi, possit sp silire à sponsalibus, si incul omiserit ille nuptias inire, just tus impedimento ?

Prima sententia negat, et hai *Pontius l.* 12. *c.* 16. *n.* 4. *Bon n.* 6. *cum Reg. Viva q.* 2. *ar.* 3. *Sanch. l.* 1. *d.* 53. *num.* 7. *cu Gomez etc. ibid. n.* 16. item *ap. Pal. p.* 24. *n.* 7. *Trullench. a de matr. c.* 2. *p.* 4. *n.* 56. Ra non est æquum, ut privetur j qui ex justa causa impeditur à sis adimplendis, ex *l.* 1. *c. d except.* ubi : *Legitimè impedito n tempus, ut jure privetur.* Id etiam ex citato *c. Sicut;* sed textus veriùs probat opposi mox videmimus. Notant verò *Viva ll. cc. cum aliis,* quòd ut nocens liberetur à sponsalibu alterius debet esse tanta, ut, circumstantiis, prudenter ipsa tur rea culpæ mortalis. Item *Pontius,* quòd si ob tale impedi unius partis diutiùs differatu monium, benè poterit altera a dicem, ut monitâ parte impedit

minum præfigat, quo elapso ipsa minò libera remaneat.

Secunda sententia verò communior probabilior affirmat, et hanc tenent ym. c. 2. n. 17. Pal. p. 24. n. 8. var. c. 22. n. 27. casu 11. Coninck 27. d. 6. n. 47. Salm. ibid. n. 57 ıc. p. 273. n. 16. Ronc. c. 3. q. 3. ?. Ratio, quia terminus ad hoc appour, ne pars parata diù maneat sine otiis, aliàs frustrà tempus præfigere- Hæc autem sententia clarè proba- ex prædicto textu in c. Sicut, quem peràm ad suam sententiam adverü detorquent; casus enim (ut dixis) ibi fuit, quòd vir quidam post nsalia contracta cum una, contraset matrimonium cum alia; hinc ıtifex decrevit, quòd si per ipa stetit, quominùs cum prima nupinitæ fuissent intra terminum præım, debuisset agere pœnitentiam. le ex textu consequenter declaratum , quòd si per ipsum non stetit (inige quidem culpabiliter, nam aliàs, ulpa defuisset, nulla ei fuisset imıenda pœnitentia) quin matrimom intra definitum tempus contraci fuisset, licitè potuerit elapso terıo cum alia contrahere. Ergò, si tè ille potuit matrimonium inire cum unda, cùm per ipsum culpabiliter ı steterit, quin statuto tempore cum na nuptiæ fuissent contractæ, supit Pontifex quòd ipse elapso terıo liber omninò remanserit ab obliione sponsalium. Hinc concluditur, od cùm terminus præfixus elabitur, nınò cesset obligatio sponsalium ex te illa quæ jam parata erat ad nup- , Sed:

Dubit. 3. An, elapso termino, in sponibus apposito, remaneat libera ab um obligatione etiam pars quæ culoilem apposuit dilationem?

Prima sententia communior negat, et it remanere liberam tantùm partem quam non stetit; ita Pont. l. 12. c. 16. 1. Laym. c. 2. n. 17. Pal. p. 24. n. 8. v. c. 22. n. 27. Con. d. 6. n. 47. Salm. matr. c. 2. p. 4. n. 55. et Sanch. l. 1. 53. n. 7. cum Palud. etc. Ratio, quia no debet ex suo crimine commodum ortare. Certum est autem apud om- s cum Pont. l. c. et Sanch. n. 6. quòd per utramque partem stetit, ne manonium intra tempus præfixum ceratum esset, ex utraque parte sponia solvantur.

Secunda sententia verò affirmat, quòd, elapso termino, utraque pars remanet libera, etiam illa quæ in culpa fuit: sic tenent Ronc. p. 137. q. 3. r. 2. in fine. Conc. p. 273. n. 16. et hanc expressè etiam tenet D. Th. in 4. d. 27. qu. 2. art. 3. ad. 2. ubi ait: Si per eum stetit, quòd matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut juramenti, et contrahere cum alia, si vult, judicio Ecclesiæ. Ratio videtur esse, quia cùm terminus sit appositus ad obligationem finiendam, illo elapso cessat obligatio; cùm enim terminus sit conditio intrinsecè apposita contractui, eâ deficiente, esto per culpam unius contrahentis, ipse liber manet; nec obstat quòd tunc ex sua culpa commodum reportet, quia lex contractûs non culpam, sed conditionis defectum respicit, ex Reg. jur. in 6. ubi: Contractus ex conditione legem accipere dignoscitur. Prima sententia est quidem longè communior, et mihi longè probabilior; sed hæc secunda sua probabilitate non caret, maximè ex auctoritate D. Thomæ.

869. — « VIII. Solvuntur, licèt sint » jurata, per susceptionem ordinis sa- » cri, vel ingressum alterius in religio- » nem, aut votum eam ingrediendi. » Laym. l. c. Bonac. p. 5. Nec obstat, » si hic postea ad sæculum redeat, ut » docet Sanch. l. 1. d. 25. licèt Præp. » Fill. et alii putent, talem ex parte » sua prioribus sponsalibus tenêri, uti » etiam ad damna resarcienda sponsæ, » si quæ passa esset. Unde non posset » ingredi religionem, si sponsam deflo- » rasset, nec aliter quàm per matrimo- » nium posset resarcire damnum. Vide » Diana. p. 3. t. 4. r. 207. Bon. loc. cit.

« IX. Probabile est, solvi etiam per » votum simplex castitatis, ut docent » Suarez, Azor, aliique, cùm hoc sit de » meliore bono: etsi contrarium do- » ceant Fill., Sanch. Con. et alii, eò » quòd Deus non acceptet promissio- » nem rei alteri promissæ, et in alte- » rius præjudicium. Unde etiam in » foro externo talis solet compelli, ut » vel fidem servet, vel intret religio- » nem. Interim post tale votum alteri » parti datur jus sponsalia solvendi, » eò quòd vovens resilierit, et cen- » seatur juri suo renuntiasse. Vide » Bon. p. 6. n. 13.

870. — Hinc distinguendum inter professionem religiosam, susceptio-

nem ordinum sacrorum, et votum religionis, vel ordinum, vel castitatis. Et 1. Quoad *professionem religiosam*, dubitatur I. utrùm per ingressum in religionem unius sponsi solvantur sponsalia contracta ante professionem? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia asserit per ingressum ex neutra parte disolvi sponsalia, ita *Cov. Durand. Armill. etc. apud Salm. de matr. c. 2. p. 2. n.* 19. Ratio, quia sicut matrimonium ratum non per ingressum, sed tantùm per professionem dissolvitur, ut ex *c. 2. de convers. conjug.*, ita dicendum est etiam de sponsalibus; sed hæc sententia non videtur satis probabilis.

Secunda sententia communior cui adhæreo, et quam tenent *Laym c. 2. n. 2. Spor. n.* 148. *cum communi*, ut asserit *Croix n.* 187. *Pal. p.* 18. *n.* 3. *Pontius l.* 22. *c.* 10. *n.* 4. *cum Reb. et Gabr. Viva q.* 2. *art.* 4. *n.* 4. *cum Con. Perez, et Henr. ac Salm. de matr. c.* 2. *p.* 2. *n.* 21. *cum Gonet, Vill. et Led.* dicit, tunc dissolvi sponsalia tantum ex parte manentis in sæculo, tùm quia alter ingrediendo religionem censetur cessisse juri suo; tùm quia ex ejus parte tunc accedit notabilis mutatio, cùm dedecori æstimetur nubere cum eo qui religionem deseruit; non autem dissolvi ex parte ingredientis, si postea ad sæculum redeat; quia per ingresssum ipse non redditur inhabilis ad contrahendum matrimonium, sicut redderetur per professionem.

Tertia sententia. quam tenent *Bus. n. ant. Sanch. l.* 1. *d.* 42. *n.* 2. *et* 5. *Tol. l.* 7. *c.* 21. *Bon. p.* 5. *n.* 2. *cum Conc. Fill. Henr. etc.* item *Becan. et Dic. ap. Salm. ibid. n.* 20. dicit dissolvi sponsalia ex parte utriusque. Ratio 1. est, quia sicut novitiatus se habet ad professionem, ita se habent sponsalia ad matrimonium: quemadmodum igitur matrimonium ratum dissolvitur ex parte utriusque per professionem, ut declaratur in c. 2. *de Conversione conjug.*, ita sponsalia per ingressum. Sed huic rationi respondetur, quòd tale privilegium ex jure divino (ut declaratum est ab Ecclesia) concedatur tantùm professioni religiosæ tanquam statui perfectionis; sed quòd per ingressum sponsalia solvantur, nullo jure habetur: et reverà æquum non esset, ut gauderet privilegio concesso statui religioso; qui ab eo viliter retrocedit. Ratio 2. hujus sententiæ est, quia ingressus in religionem cum animo perseverandi jam solvit voventem à voto religionis, ita ut, si postea egrediatur experiendo religionem imparem suis viribus esse, jam liber maneat à voto; ergò à fortiori solvit obligationem sponsalium, quæ sunt minoris obligationis voto religionis. Sed hæc ratio neque suadet, nam vovens ideò per ingressum liberatur à voto, quia jam implet suam obligationem; votum enim intelligitur emissum sub conditione si religio sibi conveniat: contrà verò sponsus per ingressum in religionem nullo modo implet obligationem sponsalium; et ideò, si ab illa egreditur, meritò manet eadem obligatione obstrictus. Hinc secunda sententia absolutè probabilior mihi videtur.

Dubit. 2. an si sponsalia sint juramento firmata, teneatur sponsus ante ingressum in religionem matrimonium celebrare.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Scot. Nav. et Led. ap. Pont. l.* 12. *c* 10. *n.* 10. *ac Reb. et Vega ap. Salm. de matr. c.* 2. *p.* 2. *n.* 17. Id probant ex c *Comissum* 16. *de spons.* ubi dicitur tutius esse quòd eo casu sponsus priùs nuptias ineat, et deinde ante consummationem ingrediatur religionem, s velit; en verba textûs: *Tutius est e (religione juramenti servatâ) priùs contrahere, et postea, si eleuerit, ad religionem migrare.*

Secunda sententia tamen communissima, et per se loquendo verior, negat eamque tenent *Pontius n.* 13. *Sanch. l* 1. *d.* 43. *n.* 3. *Pal. p.* 16. *n.* 2. *Bonac. p* 5. *n.* 4. *Petr. t.* 4. *p.* 279. *Viva q.* 2. *art* 4. *n.* 5. *Spor. n.* 246. *Holzm. n.* 240. *e Salm. ibid. n.* 18. *cum Dicast.* Ratio tùm quia juramentum semper censetu emissum sub conditione, nisi statu perfectior eligatur; tùm quia juramentum sequitur naturam contractûs e c. *Quemadmodum* 25. *de jurejurando,* ub dicitur, quòd qui juravit se cum muliere contracturum, propter supervenientem fornicationem, vel deformitatem repellere potest; si ergò sponsali nuda non obligant ad matrimonium contrahendum ante ingressum in religionem, nec etiam obligant jurata Rectè autem respondent præfati A. ad textum oppositum, quòd ibi, cùm sponsus non erat certò determinatu

d ingrediendum, sed tantùm aspira-at, ut ibi exprimitur, ideò Pontifex, e ille fieret reus perjurii non ingre-iendo religionem, nec celebrando ma-·imonium tempore statuto, dixit tutius l esse nuptias contrahere, et deinde si oluerit religionem intrare; unde si ɔonsus antequam terminasset tempus ræfixum, religionem ingressus esset, el deliberatè statuisset ingredi, utique on tenebatur, imò nec poterat matri-ıonium sine gravi culpa inire, ut benè ɗvertunt *Sanch. l.* 7. *Spor. l. c. Pont.* 12. *c.* 2. *n.* 2. *cum Sot. et Bon. p.* 5. *n.* l. *cum Sylv. Con. Gutt. et Rodr. contra ɪjet. et Led.*, quia gravem injuriam rogasset sponsæ, eam cogendo per ınum suam professionem expectare. ixi, *per se loquendo*, nam rectè addunt ɔn. *Spor. et Holzm. ll. cc. ac Pont. d. c.*). *n.* 13. *cum Suar.* quòd teneretur ɔonsus ante ingressum nuptias cele-rare, si hoc necessarium esset ad :olem legitimandam, scandalum re-ırandum, vel honori sponsæ pro .dendum, si alio modo non posset ɔcurri. Et hoc casu nec etiam per-ıttitur sponso post celebrationem ıatrimonii ingredi religionem, illud-ue non consummatum relinquere: ɔquit enim tunc deserere uxorem, ıæ propter infamiam non posset lias nuptias invenire, ut rectè notavit *ısemb. l.* 5. *n.* 65. *v. Unde.*

871. — II. Per *susceptionem ordinum ·crorum* certum est etiam dissolvi ɔonsalia, non autem matrimonium .tum; ita omnes cum *Sanch. l.* 1. *st.* 47. *n.* 1. *Pont. l.* 1. *c.* 11. *n.* 2. *ɔnc. p.* 270. *n.* 6. *et aliis passim*; et ıtet ex *Extrav. Antiquæ de voto*, ubi .citur: *Licèt votum solemnizatum per cri susceptionem ordinis, quantum ad ıpediendum matrimonium, sit efficax re-ɪtandum, etc.* Sed dubitatur 1. utrùm ɔccet qui ordines sacros suscipit, in-ɪà vel invitâ sponsâ?

Prima sententia affirmat peccare gra-ter, et hanc tenent *Sanch. l. c. n.* 3. *ıl. p.* 19. *n.* 2. *Ronc. c.* 3. *q.* 5. *r.* 2. *et ·oix l.* 6. *p.* 3. *n.* 2000. *cum Con. et ɪrez.* Ratio, quia nullo jure conces-ım est ordini sacro sponsalia diri-ere, sicut est datum statui religioso, ɪo ipsum jus prohibet ordinari in ·æjudicium alterius, habetur ex *c. un.* ' *Oblig. ad ratioc. non ordin.*

Secunda sententia verò non minùs ɾobabilis negat, eamque tenent *Pont. l.* 12. *c.* 11. *n.* 3. *Nav. c.* 22. *n.* 25. *Con. d.* 260. *n.* 6. *Bon. p.* 5. *n.* 20. *cum. Gutt. et Cord. Salm. de matr. c.* 2. *p.* 2. *n.* 26. *cum Aversa, Diana, et Henr. ac Escob. n.* 237. *cum Soto, Sylv. et Vega.* Ratio, quia in promissione sponsalium inhibita semper est conditio, nisi melior status eligatur; æquum enim non est, ut ad serviendum creaturæ impediatur status Creatori se dicandi. Nec obstat textus oppositus, nam ibi non tam consideratur præjudicium tertii, quàm infamia Ecclesiæ, ut ibidem exprimitur, præterquàm quòd in nostro casu nulli infertur præjudicium, cùm sponsus utatur jure suo. Idque videtur confirmari ex *eadem Extrav.* suprà citata, ubi tantùm prohibetur suscipere ordines sacros post matrimonium contractum, non autem post sponsalia?

872. — Dubit. 2. utrùm per susceptionem ordinum minorum dissolvantur sponsalia?

Prima sententia affirmat, quam tenent *Ronc. p.* 138. *q.* 5. *r.* 1. *Spor. n.* 256. *cum Tanner. et Gob.*, tùm quia talis est mutatio sponsi, dùm minoribus initiatur, ut meritò judicetur noluisse sponsa se obligare ad nuptias cum eo contrahendas; tùm quia censetur sponsus cedere juri suo, cùm suscipiat statum qui ordinatur ad ordines majores incompossibiles cum matrimonio.

Secunda sententia tamen communior et verior negat, et hanc tenent *Sanch. l.* 1. *dist.* 47. *n.* 3. *cum Palud. Wig. tr.* 16. *n.* 29. *Pont. l.* 12. *c.* 11. *n.* 1. *Salm. de matr. c.* 2. *p.* 2. *n.* 25, *et Escob. n.* 234. Ratio quia reverà status ordinum minorum per se non est incompossibilis cum matrimonio, cùm quis benè possit fieri clericus conjugatus, ut patet ex *c.* 1. *et* 2. *de Cler. conjug.*

873. — III. Quoad *votum* ingrediendi religionem, vel suscipiendi ordines sacros, vel castitatis servandæ, certum est 1. quòd vovens ingredi religionem, licitè voveat, et debeat ingredi, nec teneatur stare sponsalibus, si verè vult fieri religiosus; nam si egreditur, tenetur, ut diximus suprà *n.* 870. Certum est 2. cum *Sanch. l.* 1. *d.* 46. *n.* 5. *et d.* 47. *n.* 4. *Pont. l.* 12. *c.* 12. *n.* 4. *Ronc. p.* 138. *q.* 5. *r.* 3. 4. *et* 5. *Viva q.* 2. *art.* 4. *n.* 8. *Salm. ibid. n.* 29. *et* 31., *ac aliis passim*, quòd per hujusmodi tria vota solvuntur sponsalia ex parte non voventis, cùm meritò judicetur per ipsa vovens sponsalibus renuntiare.

Certum est 3. quòd si quis post sponsalia emittit votum non solùm ingrediendi, sed etiam profitendi religionem, tunc sponsalia ex parte utriusque dissolvantur; quia vovens tunc fit omninò inhabilis ad matrimonium contrahendum, ut rectè dicunt *Salm. cit. n.* 29. *et Viva d. a.* 4. *in fine.* Sed:

Dubit. 1. an per votum servandæ castitatis, vel suscipiendi ordines sacros solvantur sponsalia etiam ex parte voventis? Si votum antecedat sponsalia, certum est ipsa esse irrita, quia ipsorum promissio, cùm sit de re illicita, non obligat; dubium igitur est, si subsequatur.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Nav. c.* 22. *n.* 27 *Laym. c.* 2. *n.* 6. *Pal. p.* 20. *n.* 6. *Cabass. t.* 1. *l.* 3. *c.* 17. *n.* 20. *Ronc. p.* 138. *q.* 5. *r.* 4. *et* 5. *Holzm. n.* 236. *Spor. n.* 258. *Viva q.* 2. *a.* 4. *n.* 8. *et Sanch. l.* 1. *d.* 46. *n.* 9. *d.* 47. *n.* 3. *cum S. Anton. Arm. Sylv. Cord. etc. ap. Escob. n.* 232. *et* 235. Ratio, quia Deus non acceptat promissionem rei alteri pomissæ, et ab eo acceptatæ, nec ullo jure habetur, quòd sponsalia per hæc vota dirimantur. Neque obstare ajunt textum in *c. Veniens. Qui clerici vel vov.* ubi casus fuit, quòd quædam mulier sponsalia contraxerit cum certo, cujus sævitià (ut narrabatur) postea deterrita, votum emiserit castitatis; quo audito, vir matrimonium cum alia inivit. Consultus autem *Alex. III.* respondit: *Mandamus, quatenus* (mulier quæ licentiam nubendi petierat) *si plùs non processit, sibi de fide mentita, et voto violato congruam satisfactionem indices, et ei cui vult nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas.* Hunc textum doctores utriusque sententiæ pro se adducunt, sed revera ille pro neutra parte concludit. Auctores secundæ sententiæ, quos mox recensebimus ex verbis illis, *de voto violato... et licentiam tribuere, etc.* inferunt prædictum votum validum fuisse, et proinde dispensatione indiguisse; ergò, ut dicunt, per simplex votum castitatis, cùm sit validum, jam sponsalia dirimuntur. Sed huic rectè respondent *Pal. Laym. et Holzm. cum Glossa ib verb. Vota violata*, quòd hoc nihil aliud probet, nisi quòd votum satis esset validum respectu ad nuptias cum alio contrahendas, quas mulier intentabat; et ideò Pontifex ipsam declaravit ream de voto violato; sed minimè probat validum fuisse respectu ad virum, quocum priùs sponsalia contraxerat.

Secunda sententia verò affirmat, e hanc tenent *Pontius l.* 12. *c.* 11. *n* 3. *et c.* 12. *n.* 4. *Petrocor. t.* 4. *p.* 280 *v. Instabit. Suar. l.* 2. *de voto c.* 4. *n* 13. *Conc. p.* 270. *n.* 7 *et* 9. *cum Gonet e Led. Azor. l.* 11. *c.* 21. *qu.* 10 *cum Rich Ang. et Major. Escob. n.* 233. *et* 237 *cum Vasq. et Diana, et Bon. p.* 5. *n.* 13 *cum Sot. Nald. Gutt. Henr et Rodr* item *Cajet. Turr. Præpos. Lop. Veracr. Manuel etc. ap. Sanch. l.* 1. *d.* 46. *n.* 7 qui vocat probabilissimam, et communiter probabilem vocant et tutam *Salm de matr. c.* 2. *p.* 2. *n.* 33. *Pal. p.* 20. *n* 3. *et* 6. *Cabas. l. c. et Laym. n.* 7. Eam que absolutè docet *D. Th. Suppl. qu* 52. *art.* 1. *ad.* I.: *Propter votum simple sunt, sponsalia dirimenda.* Ratio S. Doctoris est, quia ubi duæ concurrun obligationes, potior est præferenda Ratio alia, quam communiùs tradunt est, quia promissio sponsalium censetur semper facta sub conditione, nis melior status eligatur. Idque valere dicunt etiamsi sponsalia fuerint jurata quia (ut pluries suprà dictum est) juramentum sequitur naturam contractûs. Et adest etiam de hoc decisio S. C Conc. *ap Pitton. de matr. n* 2513. edit 5. Martii an. 1701. ubi dictum fuit votum castitatis, aut suscipiendi sacro ordines, per electionem melioris statû irritare sponsalia etiam juramento firmata. Nec officere ajunt præfatum textum in *cap. Veniens,* ubi dicitur *de fid mentita*, ex quo adversarii arguunt illicitè mulierem vovisse castitatem pos sponsalia contracta; nam probabilite respondet *Pont. loc. cit. n.* 5. Papam si dixisse, quia agebatur de foro externo cùm enim votum fuisset secretum, e sponsalia publica, de his quidem constabat, non autem de voto; unde d foro externo meritò censendum era fidem fuisse violatam. Item responden *Petrocor. et Concina* et fortè meliùs quòd ideò Pontifex fœminam rean dixerit de fide mentita, non quia voverat in præjudicium sponsalium, se quia in fraudem ipsorum, nempe u eluderet, et deinde nuberet alteri pe dispensationem voti, quam jam petebat. Utraque sententia est probabilis Rectè autem inquit *Concina* 10., quò si sponsus votum ederet, ut sponsar eluderet, scil. petendo dispensationem

ıost votum, ut alteri nuberet, tunc ;raviter peccaret, et priora sponsalia leberet implêre. Item probabilius di-unt *Salm. de matr c. 2. p. 2. n.* 35. *um Reb. et Aversa*, quòd etiamsi sine nimo eludendi sponsus voverit casti-ıtem, si postea obtineat dispensatio-.em voti, non poterit aliam ducere, uia prior obligatio non omninò ex-inguitur, sed tantùm suspenditur, do-ec castitas servatur; sed non omninò mprobabiliier *Bon. n.* 16. *et Sanch. d.* 6. *n.* 8. id negant, quia per votum riora sponsalia omninò solvuntur; nde cùm obligatio illa omninò sit ex-ncta, per dispensationem voti non re-iviscit; et huic consentit etiam *Conc.* c. quamvis addat tenêri de honestate ponsum ducere desponsatam, ut scan-ala, et murmura vitentur.

874. — Dubit. 2. ad quid teneatur vir ui vovit religionem, ordines, vel cas-tatem, et postea mulierem cognovit ub promissione matrimonii? *Vide icta l.* 3 (IV). *n.* 649. ubi tenuimus *cum ess. Sanch. Lugo, Vasq. Con. etc.* (*contra aym. Salm. etc.*) quòd si mulier fuerit ıscia voti, probabiliter tenetur ad ma-:imonium, sive ejus promissio fuerit era, sive ficta; et etiamsi mulier fue-it conscia voti, probabiliter tenetur etere dispensationem. Utrùm autem asu quo mulier fuerit inscia voti pos-.t sponsus eam ducere sine dispensa-.one? Negant *Salm. de rest. c.* 3. *p.* 1. . 1. *n.* 22. *Lugo de just. dist.* 12. *n.* 41. *t Pont. l.* 6. *c.* 12. *n.* 8. quia, cùm e facili possit, tenetur utrique obli-ationi satisfacere. Sed negant *Tamb.* *lec. l.* 5. *n.* 36. *et Spor. de matr. cap.* 3. . 601; item *Less. Trull. et Candid. apud alm. loc. c.*, quia tunc cesset, sive om-inò suspenditur obligatio voti, cùm ɜverà non possit tunc utrique obliga-oni satisfieri, et prævaleat (ut dixi-ıus) obligatio matrimonii ineundi. ontracto tamen matrimonio, eo casu on poterit vir petere debitum; et ideò ɜctè subdit *Tamb. cum Less.* adeòque ispensationem obtinendam esse, ut tiam petere valeat.

875. — X. Per *matrimonium validum* sponsalia dissolvuntur, saltem quoad eum, qui non contraxit matrimo-nium; quoad eum verò, qui con-traxit, non extingui obligationem, si alter expectet, sed suspendi, et ma-trimonio isto soluto, tenêri ad im-plenda sponsalia priora, docet *Pont.* » contra *Sanch.* qui vult omninò dis-» solvi. *Vide Dian. p.* 3. *t.* 4. *r* 209. »

Quæritur, an per matrimonium sub-sequens omninò dissolvantur sponsa-lia antecedentia? Certum est, quòd du-rante matrimonio post sponsalia cum alia contracto, cessat illorum obliga-tio, ex *c. Si inter, de spons. et c.* 1. *de spons. duor.* Dubium est, an illo soluto per mortem conjugis, urgeat obligatio priorum sponsalium?

Prima sententia negat et hanc tenent *Bon. p.* 2. *n.* 1. *Laym. c.* 2. *in fine, Wigandt tr.* 16. *n.* 25. *Conc. p.* 272. *n.* 13. (qui huic inclinat) *Escob. n.* 241. *cum Bec. Fill. Henr. Rodr. Vill. Machad. ac Sanch. l.* 1. *d.* 48. *n.* 3. *cum Palud. Manuel, Gabr. etc. cum S. Bonav.* qui sic ait: *Jurantem sponsalia, aliudque ineuntem matrimonium ampliùs non obligari.* Ratio, quia obligatio semel extincta, numquam reviviscit ex *c. Quæris, de consec. dist.* 4.

Secunda sententia verò mihi absolutè probabilior affirmat, et hanc tenent *Pont. l.* 12. *c.* 13. *n.* 4. *Ronc. p.* 138. *qu.* 6. *r.* 1. *Pal. p.* 21. *n.* 4. *cum Conc. Led. Adriano etc. ac Salm. de matr. c.* 2. *p.* 3. *n.* 39. qui, licèt contrariam pro-babilem vocent, hanc tamen veriorem putant cum *Gonet, Sylvio, Leand. Vega, et aliis.* Ratio, quia nullo jure proba-tur, quòd sponsalia per matrimonium subsequens omninò irritentur: non jure positivo, quia nullibi hoc habe-tur; non naturali, quia obligatio sponsalium durante matrimonio cum illa persona inito, utique pro illo tunc non obstringit, et ideò suspenditur quidem, sed non extinguitur; prout patet in eo qui post votum religionis matrimonium consummaret, hic enim mortuo conjuge teneretur quidem vo-tum adimplêre. Nec valet dicere cum *Sanch.* quòd hoc procedat quando vinculum superveniens sit diversæ ra-tionis, non verò si vincula sint ejus-dem, ut sunt matrimonium, et spon-salia; nam respondetur, nihil referre, quòd obligatio subsequens sit ejusdem vel diversæ rationis, semper ac possit primæ obligationi satisfieri; tantum-modò attendenda est conditio vinculi subsequentis: si illud est perpetuum, utique extinguitur prima obligatio; si verò est temporale, illa suspenditur donec implêri possit vinculo cessante, prout si quis venderet equum uni, et deinde venderet et traderet illum al-

teri, casu quo rediret equus in dominium ipsius, certè tenetur eum tradere primo emptori, ut colligitur ex *l.* 15. *Cod. de rei vend.*

876. — « XI. Si sponso *nova superveniat hæreditas*, ita ut illi sponsa jam » sit inæqualis, non habet ideò jus re» siliendi; quia non est deceptus in » conditione sponsæ, in qua nulla » facta est mutatio. Idem est de sponsa » si ipsi hæreditas nova superveniat. » *Sanch. Con. Regin. Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* » 286.

Ita cum *Busemb.* sentiunt communissimè *Pal. p.* 28. *n.* 5. *Sanch. l.* 1. *d.* 59. *n.* 7 *Conc. p.* 276. *n.* 23. *Ronc. p.* 139. *q.* 8. *v. Aliqui, et Escob. n.* 306. *cum Gutt.* Sed contradicunt *Hurt. Trull. Leand. et Ochagav. apud eumd. Escob n.* 304. (qui probabile putat) eò quòd in tali casu jam accedit notabilis rerum mutatio. Juxta autem primam sententiam dicit *Croix n.* 160, quòd si quis contraxerit sponsalia cum una, et postea offeratur ei conjugium cum altera ditiore, non poterit primam relinquere, quia tunc nulla in ea facta est mutatio. Sed si qualitas secundæ sponsæ esset excedenter melior, ego non auderem sponsum omninò damnare, si cum illa contrahere vellet; licèt enim in hoc casu non mutetur status sponsæ, sive sponsalium, tamen (ut communiter dicunt DD.) sponsalia non obligant nisi rebus in eodem statu manentibus : unde sicut non teneretur sponsus illa exequi cum magno suo damno, ita nec tenèri, alicui vidèri posset, cum amisssione magni lucri; talis enim amissio gravi damno æquiparatur ex *l. un. c. de sent. quæ pro eo, etc.* juxta *dict. l.* 3 (IV). *n.* 301. Et sic invenio, in vita S. Joannis à Capistrano *c.* 9. sensisse plures theologos in hujusmodi casu, quamvis ipse S. Joannes contrariæ fuerit sententiæ, à qua reverâ abscedere nec unquam ego consulere auderem.

877. — Quæritur pro complemento hujus puncti, an dissensus parentum sit causa solvendi sponsalia? Affirmat *Menochius apud Croix n.* 101. Et sic etiam sentire debent omnes illi qui dicunt, Trident. *sess.* 24. *c.* 1. jam declarasse quòd hujusmodi matrimonia sine consensu parentum celebrata, ab Ecclesia sint prohibita, ita enim dicunt *Petrocor. t.* 4. *p.* 413. *Ronc. p.* 269. *q.* 3. atque *Fagnan. Gonet, Sayr. et Marchant. apud Episc. Muscettola in sua Dissert.* (*filiis, etc. p.* 10. *n.* 11., qui proinde e præfato textu infert dissensum paren tum esse verum impedimentum imp diens matrimonium. Sed communit id negant ipse *Croix loc. cit. cum Ga Sanch. l.* 1. *d.* 14. *n.* 2. *Laym. c.* 1. *n.* 1 *Holzm. p.* 167. *et* 287. *cum communi*, testantur *Elbel p.* 368. *n.* 9. etiam cu communi, *Spor. n.* 202. *et Boss. c.* 1 *n.* 106. Hi dicunt, quòd sponsalia fili rum ex hoc solo capite, quòd sint ini sine consensu parentum, nequeant in tari, quia eorum consensus non de n cessitate, sed tantùm de honestate, jure canonico requiritur. Excipiunt t men, nisi magnum scandalum ex ta matrimonio timeatur, eò quòd virt justitiæ non possit obligare ad actu qui sine peccato implèri nequit; i *Laym. l. c. v. Enimverò, Nav. c.* 16. 18. *Holzm. n.* 167 *et* 266. *ac. Sanch. c. n.* 3. *cum Cord. Gutt. et Lop.* Et h addit *Sanch. ib. cum Lop.*, valèr etiamsi nulla sit disparitas inter co trahentes. Advertunt tamen ipsi *Sanc et Holzm.* cautè considerandum es hoc scandalum; sæpe enim (ut dicun minæ, et discordiarum pericula jacta tur, quæ postea, teste experientiâ, u nuptiæ contractæ sunt, facilè cessan et animi conciliantur. Sed redeundo a quæsitum, ego censeo dicendum cu *Ronc. p.* 140. *q.* 9. *r.* 1., qui citat *Lay et Gutt.* quòd si pater injustè dissenti à tali matrimonio, filius non possit sponsalibus recedere, et tam ipse quà pater peccarent, si vellent ea disso vere. Secùs verò, si pater justè contr dicat, nempe si matrimonium verger in dedecus familiæ; tunc enim spons lia illa non obligant, cùm nemo poss obligari ad exequendam rem inju tam. Et idem dicunt *Laym. et Sanch. c. cum aliis communiter*, si ex tali mat monio magno scandala sint oritu inter propinquos. Posse etiam (add *Ronc. r.* 2.) filium solvere sponsalia, pater justè minetur exhæredatione et ego subdo etiam si injustè, qu omnia sponsalia intelliguntur contra (ut diximus *n.* 863.) sub hac condition si non accedat talis mutatio, un grave sit contrahere matrimoniu Excipe, nisi hæc exhæredatio jam fu rit prævisa, quia tunc contrahens m ritò censetur juri suo cessisse.

878. — « Resp. 2. In supradictis ca » sis, quando manifestæ sunt non r

quiritur auctoritas judicis ad dissolvenda sponsalia, alioqui requiritur. Quòd si sponsus, cognito suo jure resiliendi, nihilominùs carnaliter cognoverit sponsam, censetur tacitè suo juri renuntiasse, et sponsalia ratificasse. *Laym. c.* 1. *n.* 23.

Dub. 1. An ad sponsalia solvenda semper requiratur auctoritas judicis? Resp. Certum est 1. quòd si sponsalia sint publica, et causa publica ac certa, non requiritur auctoritas judicis, et idem dicendum, si sponsalia sint occulta, et causa occulta; ita *Sanch. l.* 1. *d.* 69. *n.* 3. *Pont. l.* 12. *c.* 18. *in fin. Nav. c.* 22. *n.* 28. *Holzm. n.* 277. *et Pal. t.* 31. *n.* 1. *cum Sylv. Val. Gutt. et Reb.* Certum est 2. quòd si causa sit dubia jure, vel facto, omninò requiritur auctoritas judicis. *Sanch. n.* 8. *Holzm. et Palud. cum Gutt. l. c.* Quando autem sponsalia sunt publica, et causa occulta, tunc etiam requiritur auctoritas judicis; sed non sub culpa gravi, nisi inde grave scandalum timeatur. *Pontius c.* 18. *n.* 8. *Holzm. l. c. Pal. n.* 2. *cum. Nav. Lop. et Gutt. ac Sanch. n.* 6. *cum Sylv. An. et Vega.* Si verò causa illa non possit coram judice probari, nec etiam sub levi auctoritas judicis exigitur, ut ait *Sanch. n.* 7. *cum Palud. et Henr.* Casu autem quo defectus alterius partis jam probari possit, sed sit occultus, debet pars innocens alteram commonere, et minari quòd manifestabit defectum, et si ipsa non acquiescit solutioni sponsalium, licitè poterit defectum ad judicium deferre; ut ajunt *Laym. c.* 2. *n.* 12. *Pont. n.* 8. *Sanch. l.* 1. *d.* 70. *n.* 2. *et Pal. n.* 4. *Con. et Reb.*

Dubit. 2. Quænam probatio requiratur ad solvenda sponsalia? Distinguendum : Si agitur de probando impedimento, sive dirimente sive impediente, tam in foro interno, quàm externo, sufficit unus testis juratus, ex c. *Super eod. de test. et attest.*, etiamsi testis ille sit criminosus, et non citatus, sed à parte productus; et etiamsi clam deponat, et sine manifestatione sui nominis : ita *Sanchez l.* 1. *d.* 71. *n.* 2. 3. *et* 4. *Holzm. n.* 277. *Viva q.* 2. *art.* 9. *n.* 1. *Croix n.* 215. *et* 217. *Pal. p.* 32. *n.* 3. *cum Gutt. et Salm. de matr. n.* 2. *p.* 7. *n.* 110 *cum Aversa, et Coninc.* Et hoc, etiamsi sponsalia fuerint jurata, ut veriùs tenent *Sanch. n.* 8. *Salm. ibid. n.* 111. *cum Cov. Gutt. Trull. Aversa et Gabr. ac Pal. n.* 6. (*contra Palud. et Lob. ib. n.* 5.) quia testis oculatus, et juratus, magis probat quàm fama, quæ certè sufficit ad solvenda sponsalia etiam jurata. *Vide dicenda n.* 907. *Dub.* 2.

Si verò agitur de probanda alia causa, quæ non sit impedimentum, sed tantum quæ det alteri jus resiliendi, ut deformitas, fornicatio sponsæ, etc. quoad forum externum requiruntur saltem duo testes fide digni deponentes sub juramento, ut alii dicunt et communiùs, prout *Sanch. n.* 7. *Pal. n.* 8. *Laym. c.* 2. *n.* 12. *et Salm. ibid. n.* 114. *cum Con. Gutt. Trull. et Gabr.* Quia (ut ajunt) in *c. Veniens, et c. In omni, de testib.* dicitur duos testes requiri, ubi agitur de præjudicio tertii. Verùm sufficere unum testem fide dignum dicunt *Palud et Aversa, apud Salm. ibid. n.* 115. (qui cum *Trull.*, horum sententiam probabilem putant), quia durum est compellere virum ad ducendam sponsam, quum ab aliquo fide digno audit, et prudenter jam suspicari potest, fuisse fornicatam. Et reverà hæc sententia satis probabilis mihi videtur, loquendo de fornicatione sponsæ, cùm agatur de vinculo perpetuo matrimonii, et ideò ob talem suspicionem viri prudenter judex timere potest infelicem exitum ex hoc conjugio proventurum. Et huic sententiæ reipsà expressè consentiunt ipsi *Laymann et Pal. ll. cc.* dùm ajunt, quòd, stante probabili timore infelicis exitûs, licitè potest vir à sponsalibus recedere. Quoad forum autem internum, conveniunt DD. cum *Sanch. l.* 1. *d.* 73. *n.* 2. *Pal. n.* 8. *Croix n.* 215. *cum Gobat. et Salm. de matr. c.* 2. *p.* 7. *n.* 108. *cum Con. Aversa, et Dic.* sufficere ad solvenda sponsalia unum testem fide dignum, minimè de mendacio suspectum, et testantem de certa scientia; vel etiam opinionem probabilem de causa sufficienti ad solutionem, ut idem *Sanch. lib.* 1. *d.* 69. *n.* 9. *Croix n.* 217. *et Viva q.* 2. *a.* 9. *n.* 1. Hinc subdunt *Viva, et Sanch. cum Lopez ibid.* quòd si vir doctus affirmet causam esse sufficientem, licitè poterit pars innocens resilire.

CAPUT II.

DE MATRIMONIO SECUNDUM SE

DUBIUM I.

Quid sit, quæ ejus materia, forma, et minister?

879 Quid sit matrimonium? Et in quo consistat ejus essentia?

879. — « RESPOND. Est sacramentum » inter baptizatos, quo vir et mulier » sibi mutuo legitimè corpora sua tra- » dunt ad perpetuam vitæ societatem, » usum prolis suscipiendæ, et reme- » dium concupiscentiæ. Materia ex qua, » et proxima, est mutuus consensus » externis signis expressus, quatenus » habet rationem traditionis. Forma » autem est idem consensus, quatenùs » habet rationem acceptationis. *Suar.* » *tr.* 3. *d.* 2. *s.* 1. *a.* 1. *Sanch. Vasq.* » Minister non est sacerdos, sed ipsi » contrahentes, quia hi ponunt mate- » riam, et formam. Porrò matrimo- » nium dicitur ratum, quando con- » tractus est factus, etsi non sit secuta » copula carnalis; consommatum verò » dicitur ratum, quando ea secuta » est.

Matrimonium dicitur à *matris munere*, ut ait *D. Thom.* sive *ut mater fiat*, ut *D. August.* Ante Christi adventum matrimonium tantùm habebat vim contractûs, sed à Christo fuit postea evectum ad rationem sacramenti. De fide autem est matrimonium esse sacramentum, ut definivit Tridentinum *sess.* 24. *c.* 1. ex illo Apostoli (*Ad Eph.* 5.) : *Sacramentum hoc magnum est ; ego autem dico in Christo, et Ecclesia.* Unde matrimonium, et sacramentum, significat conjunctionem spiritualem int Christum, et Ecclesiam.

In matrimonio, ut habente rationei tam contractûs, quàm sacramenti, tr considerantur, nempe ratio contractû vinculum perpetuum animorum cu obligatione reddendi debitum, et c pula carnalis. Hoc verò tertium, lic alia duo ad ipsum ordinem dicunt, t men non est essentialis pars matrim nii, nam sine copula matrimoniu benè consistere potest. Essentia igit matrimonii in ratione sacramenti co sistit in contractu inito per mutuu consensum, quia sacramentum, cù contractus perficitur, tùm gratiam pr ducit. In ratione verò matrimonii pr priè dicti, ejus essentia consistit in vi culo conjugali, quod numquam per solvi potest.

Contra qualitatem sacramenti in mat monio, objicitur, inquit Vincent :

« Durandus et quidam alii veteres the logi docuerunt matrimonium non esse s cramentum proprie dictum, nec in h reprehensi sunt tanquam hæretici ; er non constans fuit Ecclesiæ traditio cir Matrimonii sacramentum. — RESP. 1. D randus et alii veteres sacramenti Mat monii existentiam agnoverunt, sed cu aliis lites movere circa quæstiones difficil et valde intricatas : an scilicet matrim nium esset sacramentum ejusdem natu ac alia, an eamdem gratiam producere an eodem modo, et ideo dixerunt mat monium non esse sacramentum prop dictum ; sed eorum fides, ut patet, a fi Ecclesiæ non erat diversa. — RESP. Etiamsi diceretur hos veteres theolog docuisse matrimonium non esse sacrame tum, Ecclesia illos anathematibus suis n plectente, non inde sequeretur dogma ist non fuisse ab Ecclesia creditum ; aliud enim dogma definitum ab Ecclesia, ali dogma creditum et non definitum ; pr negari nequit sine hæresis nota, bene ve posterius : sic dogma immaculatæ Conce tionis B. Virginis semper fuit ab Eccle creditum, et tamen nonnisi nuperrime ea fuit definitum ; et ideo usque ad h ultima tempora absque fidei catholicæ d pendio denegari potuit ; ergo. »

(De matr. 8.)

Circa contractum matrimonialem, no idem Vincent :

« Contractum hunc inter omnes alios c tractus primas habere partes, scilicet : Ratione *finis*, qui est propagatio gene humani, seu origo entium anima et c pore præditorum ; — ratione *objecti*, qu est jus ad usum seu jus ad ipsum corp proximi ; — ratione demum *originis*, i

ıim contractus ab ipsomet Deo ut naturæ ıctore immediate provenit; imo forsan ab so revelante, scilicet in colloquiis quæ ım Adamo habere dignatus est. Ideo a ıibusdam auctoribus, ut Muzarelli et Laennais, *divinus* vocatus est, et non immeto quidem ob allatas rationes, si hæc vox sensu improprio sumatur : at minus cte diceretur, si stricte et rigorose acci›retur ; nam juxta acceptionem commu›m vox ista *divinus* relationem dicit ad ·dinem supernaturalem , aut saltem ad ›luntatem positivam Dei : porro, habito ıtu præsenti hominis, natura ipsa ad um contractum impellit, et dici non post a Deo institutus primario et directe, si ad effectum naturalem. »

(De matr. 57).

Idem circa matrimonium civile :

« Matrimonium civile pariter requirit ›ntractum naturalem validum, uti modo ctum est. — 2. In foro externo existere ›test matrimonium civile validum sine ›ntractu naturali, ut patet adhuc ex modo ctis. At potest esse validus contractus ıturalis et invalidus contractus civilis ; ıia, ut infra ostendetur, impedimenta cilia non dirimunt ipsum contractum naralem. — 3. Sedulo secernendus est conactus matrimonialis civilis a conventiobus matrimonialibus, quæ solum spectant l dispositionem bonorum inter conjuges. ossunt irritari hæ conditiones et tamen maimonium haberi ut validum, etiam in ro civili. » (Ibid.)

880. — Quæritur, quæ sit materia, ; forma, et qui minister sacramenti ıatrimonii ? Communis est sententia, ıinistros hujus sacramenti esse ipsos ›ntrahentes, et formam ipsorum verba ›nsensum exprimentia, ut probabiıus in brevi dissertatione, quam affe›mus in fine hujus Dubii ex *n.* 897. uod verò ad materiam, magis, DD. iscrepant, sex sententias enumerat *anch. de matr. l.* 2. *d.* 5. septem *Pont. ›d. tit. l.* 1. *c.* 7. Duæ tamen sunt plùs ›ceptæ.

Prima sententia, quam tenent *Busemb. t supra, et Sanch. l. c. n.* 6. *Salm. tr.* . c. 3. *p.* 3. *dub.* 2. *n.* 63. *Ronc. p.* 143. . 4. *r.* 1. *et alii plurimi apud ipsos*, di›t : verba sponsorum, quatenùs exrimunt traditionem corporum, sunt ıateria ; quatenùs verò exprimunt aceptationem, sunt forma.

Secunda sententia autem, cui magis dhæreo, et quam tradunt *S. Anton. p. tit.* 1. *c.* 2. §. *Ante. Petroc. t.* 4. 303. *q.* 2. *Frassen. t.* 12. *p.* 139. *concl.* . *Abelly p.* 200. *q.* 1. *Holzm. t.* 2. *p.* 321. *n.* 316. *Laym. de matr. c.* 2. *n.* 3. *cum Palud. et P. Soto. ac Pont. lib.* 1. *c.* 7. *cum S. Bonav. Gerson. Vasq. Adrian. Comit. et aliis*, dicit materiam remotam hujus sacramenti esse corpora contrahentium mutuò tradenda, sive jus mutuum in corpus alterius; materiam proximam esse ipsam traditionem juris in corpora, factam per verba seu signa consensum exprimentia ; formam verò esse mutuam acceptationem verbis aut signis expressam. De forma infrà loquemur, ut diximus suprà. Quòd autem materia remota sint corpora contrahentium, et proxima sit ipsa mutua corporum traditio, sic probatur. Hoc sacramentum juxta communem sententiam habet rationem contractûs : sicut igitur in aliis contractibus res sunt materia remota, consensus expressus per verba est forma, et traditio rei est materia proxima contractûs, nempe applicatio formæ ad materiam remotam ; ita in matrimonio, corpora (sive jus in corpora) sunt materia remota : consensus expressus per verba, est forma : ipsa autem traditio juris in corpora, est materia proxima, quæ fit per applicationem formæ ad materiam remotam, nempe ad jus quod transfertur. Contractus autem matrimonii ad sacramenti rationem elevatus id habet speciale, quòd ad hoc, ut transferatur dominium juris in corpora contrahentium, non requiritur realis traditio rei, ut exigitur in aliis contractibus, sed sufficit sola voluntas externè expressa, ut docent *S. Ambrosius de Instit. virg. c.* 6. ubi : *Non defloratio virginitatis facit conjugium, sed passio conjugalis* [1] *Et S. Joannes Chrysost. Hom.* 32. *in Matthæum, n.* 9. : *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas* [2].

Unde resolves :

881. — « 1. Validè, et licitè contrahi
« potest cum pacto continentiæ, sine
» intentione prolis, et remedii concupi-
» scentiæ. Ratio est, quia non pugnat
» cum essentia matrimonii. Et patet
» exemplo beatæ Virginis et sancti Jo-
» sephi.
« 2. Non videtur licitum, contrahere
» tùm propter voluptatem carnis, vel
» vanitatem : quia finis debet esse sal-

[1] Cap. v.. n. 41.

[2] Homil. hæc 32, reperitur in *opere imperfecto*, LIV homel. quod reipsa, ut jam diximus, S. J. Chrysostomum auctorem habere non videtur.

» tem honestus. *Nav. c.* 22. *n.* 79. *Sanch.* » *l.* 2. *d.* 28. *q.* 3.

« 3. Licitè contrahitur in remedium » concupiscentiæ, nihil aliud inten- » dendo, modò proles positivè non » impediatur : hoc enim sub mortali » non licet. *Con. d.* 25. *d.* 2. *num.* 16. » *Pont. l.* 1. *c.* 21. *Hurt. Perez. d.* 18. *s.* » 7. *n.* 6. *ex* 1. *Cor.* 7. Hinc etiam con- » juges possunt abstinêre ab usu con- » jugii, et optare, ne plures accipiant » liberos, quàm possint alere, dum- » modò, ut dixi, positivè non impe- » diant, nec abortum procurent. *Perez* » *l. c. Bon. q.* 4. *p.* 1. *n.* 12. *Nav. c.* » 16. etc.

« 4. Licitè etiam contrahitur ob fines » honestos extrinsecos, fini intrinseco » sacramenti (qui est mutua animorum » conjunctio et conjugum sanctificatio), » non contrarios, v. g. ad pacem inter » regna, vel illustres familias compo- » nendam, vel splendorem familiæ » conservandum. Ita contra *Sanch. et* » *Sylv.* docent *Præp. Cont. Gasp. Hurt.* » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 219. *Vide Per.* » *dist.* 18. *s.* 6. *n.* 7. ubi cum *Dian. l.* » *c.* etiam permittit, ob divitias et no- » bilitatem.

« 5. Validè, sed illicitè, contrahitur » cum intentione negandi debitum, » vitandi prolem, vel etiam non edu- » candi, mœchandi, etc. nisi tamen » talis intentio in pactum deducatur, » id est, nisi adjiciatur tanquam con- » ditio obligans ad aliquid contrarium » essentiæ matrimonii. Unde invalidè » contrahit, qui vinculum matrimonii » vult tantùm durare per annum, vel » reservat sibi potestatem adulterandi, » vel non reddendi debitum debitè exi- » genti. *Vide Perez s.* 6. *etc. ll. cc.*

882. — Tres fines in matrimonio considerari possunt, fines intrinseci essentiales, intrinseci accidentales, et fines accidentales extrinseci. Fines *intrinseci essentiales* sunt duo, traditio mutua cum obligatione reddendi debitum, et vinculum indissolubile. Fines *intrinseci accidentales* pariter sunt duo, procreatio prolis, et remedium concupiscentiæ. Fines autem *accidentales extrinseci* plurimi esse possunt, ut pax concilianda, voluptas captanda, etc. His positis, certum est, 1. quòd si quis contraheret, positivè excludendo fines intrinsecos substantiales matrimonii, nempe animo non reddendi debitum, vel contrahendi ad tempus, non solùm peccaret, sed nullum iniret matrimo nium; ita communiter omnes cum *I Th. in* 4. *d.* 31. *q.* 1. *a.* 3. Certum est : quòd si quis excluderet duos fin intrinsecos accidentales, non solùı validè, sed etiam licitè posset quand que cotrahere, prout si esset senex, nuberet sine spe procreandi prolen nec intenderet remedium concupisce tiæ; sufficit enim, ut salventur fin substantiales ut suprà; et sic contrax runt B. Virgo cum S. Joseph, qui utiq non intenderunt procreationem proli nec remedium concupiscentiæ, et t men validum quidem et licitum conj gium inierunt, ex *Matth. c.* 1. ubi *Noli timêre accipere Mariam conjuge tuam.*

Dubitatur 1. An venialiter peccet, q nubit principaliter ob remedium conc piscentiæ?

Prima sententia affirmat et hanc ten *S. Thom. Suppl. q.* 49. *a.* 5. *ad.* 2. que sequuntur *Nav. c.* 22. *n.* 9. *Natal. Ale a.* 3. *reg.* 3. *Conc. t.* 10. *de matr. p.* 39 *n.* 5. *Bossius c.* 10. *n.* 263. *cum Syl Henr. et Led. ac Sanch. l.* 1. *d.* 29. *n.* 2 Id probant ex auctoritate plurimoru SS. Patrum. Item probant ration quia, licèt remedium concupiscenti sit etiam finis honestus matrimon finis tamen primarius est procreat prolis; unde contra rationis ordine est, ut finis secundarius præ primar eligatur.

Secunda sententia verò non min communis, nec minùs probabilis, n gat ullo modo peccare, modò contr hens non excludat finem procreand prolis; ita tenent *Pal. p.* 10. *n.* 3. *Ron p.* 144. *q.* 2. *r.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 2 *Holz. n.* 180. *Boss. t.* 2. *c.* 7. *n.* 43. *Sal. de matr c.* 3. *p.* 3. *n.* 28. *cum Con. Dic. Pont. l.* 1. *c.* 21. *n.* 4. *cum P. So Gabr. Almain. Cov. etc.*; item *Cajet. M jor, Durand. Rich. Palac. Sa, Med. P. liarch. Angles, Perez, Ugolin. etc.* c *Sanch. l.* 9. *d.* 9. *n.* 3. Et id quod c cunt de sponsis, idem asserunt de co jugibus, qui copulam habent princip liter ad concupiscentiam sedanda Ratio hujus sententiæ est, quia mat monium est à Deo institutum non s lùm ad prolem procreandam, sed etia in remedium concupiscentiæ, ut pr batur ex Apost. 1. *Cor.* 7. 2. ubi : *Pr pter fornicationem unusquisque suam u rem habeat, et unaquæque suum vir habeat.* Huic tamen textui respon

Th. l. cit. sic dicens : *Si aliquis per tum matrimonii intendat vitare fornitionem in conjuge, non est aliquod pectum, quia hæc est quædam redditio deti...; sed si intendat vitare fornicationem se, sic est ibi aliqua infirmitas; et sendùm hoc est peccatum veniale; nec ad c est matrimonium institutum nisi sendùm indulgentiam, quæ est de peccatis nialibus.* Sed veniâ tanti Doctoris ujus sententiis universè obsequi in eteris ego studui) magis propria vider interpretatio S. *Joannis Chrysostomi*, jus verba mox infrà afferam, et iem sunt secuti *Estius*, *Salmeron, et rnelius,* nempe quòd illud *propter rnicationem*, non intelligatur de vinda fornicatione conjugis, sed proia : idque videtur patêre ex contextu isdem Apostoli in dicto *c.* 7. ubi dirur : *Bonum est hominem mulierem non ngere : propter fornicationem autem usquisque suam uxorem habeat, et unaæque suum virum habeat.* En quoodo Apostolus viris consilium præbet, abstineant à tactu mulierum; si rò ipsi in periculo sint incontinentiæ, incidant in fornicationem, rememum non solùm permittit, sed suadet, cendo *unusquisque suam uxorem haat.* Et quamvis addat : *Hoc autem dico cundùm indulgentiam, non secundùm perium* : id tamen profert pro iis qui n sunt incontinentes, quibùs tantùm rmittit nubere, sed suadet à nuptiis stinêre, dùm ait : *Dico autem non ptis et viduis; bonum est illis si sic rmaneant, sicut et ego.* Neque hìc *inlgentia* importat permissionem culpæ nialis, veriùs enim (ut ait *Pontius cum tio, Salmeroni, et Cornelio*) indulgêre n est veniam dare ad leviter peccanm, sed permittere ut licitum. Cùm item D. Paulus sermonem revocat ad s qui sunt in periculo incontinentiæ, n solùm permittit, sed etiam ipsos l nubendum absolutè hortatur, dins (*vers.* 9.) : *Quòd si non se continent, ibant; melius est enim nubere, quàm uri nubant* verius hortationem, quàm rmissionem, importat. Id benè conrmatur ab eo quod dicit Apostolus dem loco (1. *Cor.* c. 7. ỹ. 5.) ubi loiens de conjugibus scribit : *Nolite audare invicem; nisi forte ex consensu l tempus, ut vacetis orationi; et iterùm vertimini in idipsum, ne tentet vos satais propter incontinentiam vestram.* Si cet ergò conjugibus debitum petere, tantùm ad vitandam incontinentiam, licebit etiam ob eumdem finem matrimonium inire. Hinc S. *Joannes Chrysostomus* explicans textum Apostoli, inquit unam ex causis, cur Deus instituerit matrimonium, esse, ut vitetur incontinentia; en ejus verba : *Quæ igitur fuit causa conjugii? Et cur illud datum est divinitùs? Audi Paulum dicentem* : Ad vitandas scortationes quisque suam uxorem habeat, etc. *Ut scortationem vitemus, ut moderemus concupiscentiam, contenti uxore propriâ, hoc nobis affert conjugium, hic ejus fructus, hoc inde lucrum est, in hoc quærendæ nuptiæ, ut ad vitam pudicè degendam nos adjuvent.* Ita S. Doctor *Hom.* 9. *t.* 6. *col.* 19. Ad auctoritates SS. Patrum quæ opponuntur, respondet *Auctor Petrocorens. t.* 1. *p.* 442. *v. Sed quia,* quòd ideò Patres conjuges damnent, quia eos libidinis impetum sequi supponunt. Ad rationem autem contrariæ sententiæ; nempe quòd sit deordinatio eligere finem secundarium præ primario; respondetur, quòd deordinatio quidem esset, si ordinaretur finis primarius ad secundarium, sed non si ex duobus finibus licitis secundarius præ primario eligatur. Hujusmodi tamen fines intrinseci accidentales vel procreandæ prolis, vel vitandæ incontinentiæ, ut honesti sint, oportet ut referantur ad Deum, si non actualiter, saltem virtualiter, et habitualiter, ut communiter tradunt *Sanch. l.* 8. *d.* 9. *n.* 3. *Pont. l.* 10. *c.* 8. *num.* 2. *et Boss. t.* 2. *c.* 7. *num.* 17. *cum Reg. Vill. Fill.* etc.

883. — Dubit. 2. An sit licitum contrahere matrimonium principaliter ob fines accidentales extrinsecos, nempe ob voluptatem captandam, pacem familiarum conciliandam, et similia?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pont l.* 1. *c.* 21. *n.* 13. *Pal. p.* 10. *n.* 3. *et Salm. de matr.* c. 3. *p.* 3. *n.* 30. *cum Cajet. Con. et Gabr.*, ac probabilem putat *Sporer n.* 298. *cum Tamb.*, modò non excludatur finis debitus intrinsecus ut suprà. Ratio, quia semper ac finis debitus retinetur, non est illicitum nuptias ad fines indifferentes ordinare; tunc enim finis (v. g. voluptatis) non est principalis, sed tantùm impellens ad contrahendum matrimonium, quo jam cohonestatur voluptas.

Secunda sententia negat, et hanc tenent *D. Th. in* 4. *d.* 31. *q.* 2. *art.* 3.

Sporer n. 297. *Tamb. tr.* 4. *c.* 2. §. 3. *n.* 11. *Ronc. p.* 144. *q.* 2. *r.* 2. *in fine, et Sanch. l.* 6. *d.* 11. *n.* 4., citans S. *August.* et S. *Anselm.* Ratio, quia non potest esse immune ab aliqua deordinatione, velle ordinare rem sacram ad profanam, et matrimonium contrahere ob fines alienos ab illis per quos nuptiæ sunt licitæ. Ego puto distinguendum: si finis sit per se honestus, nimirùm pax populi, amor inter consanguineos, honoris familiæ conservatio, sanitatis tuendæ, et similia, tunc puto dicendum cum *Busemb. ut suprà n.* 4. *Pont. l. c. Con. d.* 25. *dub.* 1. *n.* 14. *et Pal. d. n.* 3. (qui id habent ut certum, contra *Sanch.*) licitè matrimonium contrahi, quia hæc non est deordinatio, ut mox suprà diximus, eligere aliquem ex finibus secundariis honestis præ fine primario, modò iste non excludatur. Secùs verò, si finis non sit honestus, nempe si sit voluptatis, vel cupiditatis divitiarum, aut vani honoris, ut tenent *Busemb. n.* 2. *cum Nav. et Sanch. et Vasq. q.* 3. *art.* 2. *n.* 4. *cum communi.*

De hac quæstione, consectariis abondanti valde, Martinet sic habet :

« Inter contrarias doctorum humanorum interpretationes legis adeo practicæ et scitu necessariæ, audiatur imprimis doctor *gentium*, nemini suspectus nimiæ severitatis aut indulgentiæ. Ad quæsita respondens eorum, quos jam docuerat de bono meliore cœlibatûs, et inferiore conjugii, hæc habet : *De quibus autem scripsistis mihi : Bonum est homini mulierem non tangere : propter fornicationem autem* (periculum nempe fornicationis) *unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat. Uxori vir debitum* (græce *debitam benevolentiam*) *reddat : similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem* (debitum denegare), *nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi : et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam , non secundum imperium.* (I Cor. VII, 1-6). Ex quibus tria imprimis constant : 1° usum conjugii, in se spectatum, non modo carere culpa, sed esse bonum, et ex justitia debitum conjugi non injuste petenti ; 2° in jure petendi et obligatione reddendi parem esse viri et uxoris conditionem ; 3° extra petitionem consortis vel periculum incontinentiæ, licitam esse laudabilemque abstinentiam ex fine honesto. De his nulla controversia inter DD. catholicos.

« Ubi vero res est de fine honestan aut vitiante petitionem debiti, non pau duce præsertim S. Augustino inter veter unam admittunt causam petendi vere ju tam, seu conformem divino consilio institutione conjugii, animum scilicet pr lem suscipiendi. « Concubitus necessari causa generandi, inculpabilis et solus i nuptialis est. Ille autem qui ultra ist necessitatem progreditur, jam non ratio sed libidini obsequitur. Et hunc tamen n exigere, sed reddere conjugi, ne fornican damnabiliter peccet, ad personam perti conjugalem. Si autem ambo tali concup centiæ subiguntur, rem faciunt non pla nuptialem (*De bono conjug.*, c. x). » Q ergo exigit debitum, non exclusa quid voluntate generandi, sed cum volunt vitandi sibi incontinentiam peccat, q male utitur conjugio et obsequitur con piscentiæ inordinati æstuanti in conjug actu : quæ inordinatio excusatur neces tate generandi, non autem periculo inco tinentiæ, quod aliter removendum e Atque hæc S. doctor visus est sibi co gere ex verbis Apostoli : *Hoc autem d secundum indulgentiam.* « Nam, inquit, q ambigat absurdissime dici *non eos pecca quibus venia datur* (Ibid.) ? » Eadem do multis in locis (v. g. in *Enchirid.* c. LXXV *De nupt. et concup.*, lib. I, c. IV et VI dans tamen hæc peccata venialia esse. N aliter sentit D. Thomas : « Actus mat monialis semper culpabilis et peccat est, nisi prolis intentio, ac mutua in conjuges fides adsit... Et ideo duobus so modis conjuges absque omni peccato c veniunt, scilicet causa procreandæ pro et debiti reddendi : alias autem semper ibi peccatum, ad minus veniale (Sup q. XLIX, a. 5). »

« Reverentia tamen tantis doctori debita locum cedere debet religioni in *d torem gentium*, qua prohibemur Apostol habere ut suasorem peccati etiam omni levissimi. Atqui legentibus præcitata Ap toli verba totumque caput VII epistolæ, possibile est aliud intelligere quam ver suasionem matrimonii ejusque usûs vitandum periculum incontinentiæ, omnibus qui animo carent *melius facien* seu pro vulgo fidelium. Non immorabim itaque in oppugnanda interpretatione ho generatim deserta a DD. qui solliciti p fecto sunt de sanctitate conjugii, ma tamen de sanctificatione et salute con gum, ex effato : *Sacramenta propter homin* non vice versa (S. Alphons. lib. V n. 882 seq.).

« Hi concedunt quidem defensoribus se tentiæ augustinianæ, in statu justitiæ o ginalis conjugium institutum fuisse solum procreationis finem, sed post lapsu hominis in præsentem miseriarum vo ginem existimant, cum auctoribus Ca

In nost. edit. v.

smi Tridentini [1], officio primigenio proanJi accessisse in conjugibus officium e mutuo adjuvandi ad æternam animæ ntem et temporariam corporis, ideoque fugam incontinentiæ solitariæ vel fornitiæ, qua solvitur conjunctio animæ cum ɔ, corporis cum anima, et viri cum ɔre. Hinc conscii Dei misericordiæ et ıtæ hominum infirmitatis, nihil dubitant go fidelium id suadere quod olim Aposıs Corınthiis, et pluribus cum eo dicere: *lius est* (non vero, *minus est malum) ıere quam uri*; ideoque pro licita habent itionem debiti, tum ad vitandam sive se, sive in consorte incontinentiam, tum mutuæ benevolentiæ testimonium, modo ı excludatur primarius finis, qui est lis procreatio. — Contra, fac spem proandi unam esse legitimam causam pedi debitum; quid inde? Ergo illicitus nino foret conjugii usus, tempore prætionis, quoties hæc certa est, ideoque cte prohibendus, quasi per totum vitæ em, viris habentibus uxores præ cætefecundas; prohibendus item omnibus te provectis, qui, adhuc capaces actûs jugalis, notorie sunt prolis incapaces; ıovendi essent a nuptiis, earumve usu nes saltem septuagenarii, præsertim lieres, aut dicendum esset, quod alicubi ımus [2], hæc ideo vetulis ab Ecclesia ulgeri, quia, historia teste, aliquando tigit septuagenarias prolem habere. Et a parum est pastoribus et confessariis mas a peccato deterrere, nisi viam saludemonstrent, tot conjugibus ad quasi ennem continentiam adstringendis præenda esset separatio *thori*, et recidivis aratio tecti; et sic solveretur societas *duorum in carne una*, quam Christus issolubilem esse voluit. En quo ducelur puritanismo eorum quibus vitiosum illicitum videtur, quod Apostolus non ım indulgebat, sed suadebat, imo præciɔat (*nolite fraudare invicem..., revertii*, etc.) multitudini imperfectorum, qui*parcendum* esse judicabat, donec capafierent eorum quæ perfectioribus ibidem ponit: *Fratres, tempus breve est; relim est ut et qui habent uxores, tanquam habentes sint*, etc. (loc. cit., v. 29).

(L. V. art. VIII. §. 2).

84. — « 6. Contrahentes, ut non peccent, debent esse in gratia, etiam unc, quando per procuratorem con» trahunt: quia verum sacramentum » suscipiunt, licèt dormiant. Secùs est » de procuratore, per quem contra» hunt, utì et de sacerdote copulante; » quia nec suscipit, nec administrat » sacramentum, sed tantùm ut testis » assistit. *Card. de Lug. de sacr. dub.* 8. » *s.* 9. *n.* 155. » (*Ita Salm. de matr. c.* 3. *p.* 1. *n.* 10. *et p.* 3. *dub.* 4. *n.* 89. *et* 92. *cum Sanch. et communi. Peccaret autem mandans, si tunc esset in mortali, eodem modo ac si per se contraheret. Ronc. p.* 143. *q.* 6. *et Bon. p.* 5. *num.* 12. *cum Reb. Con. Gutt. etc. Et peccaret quidem duplici peccato sacrilegii: primò quia indignè susciperet sacramentum: secundò, quia indignè ministraret, ut dicemus n.* 897. *et seq. Sed hoc ultimum probabiliter non est mortale juxta dicta de Sacr. in gen. num.* 32. *cùm sponsi non sint ministri ad tale sacramentum consecrati.*)

885. — Notandum hìc, quòd, ut procurator contrahat matrimonium nomine alterius, plura requiruntur; scil. I. Speciale mandatum; ad quod autem non requiritur scriptura, sed sufficit si detur oretenùs, ut dicunt *Sanch. l.* 2. *d.* 11. *num.* 5. *et* 14. *Salm. de matr. c.* 3. *p.* 4. *n.* 97. *in fin. et Pal. part.* 9. *n.* 2. *cum Gutt. et Perez.* Nec requiritur diversitas sexûs, unde benè hoc officium gerere possunt duo mares, vel duæ fœminæ, ut *Sanch. n.* 15. *et Pal. ibid. cum Guttier.* II. Ut mandatum sit de contrahendo cum determinata persona; *vide Salm. l. c.* III. Ut procurator per se contrahat, non potest enim ipse alium delegare, nisi habeat expressam et specialem à mandante licentiam. Et hæc tria habentur expressè in *c. final. de procurat. in* 6. IV. Ut mandatum non sit revocatum (nec etiam mentaliter) à mandante, antequam matrimonium celebretur. *Sanch. n.* 6. *Pal. n.* 2. *et Salm. ibid. n.* 98. *cum Pont. et Bon.* Et hoc currit, etiamsi revocatio fiat tacitè, nempe si quis mandatum dederit contrahendi cum una, et postea celebret sponsalia cum alia. *Sanch. n.* 10. *et Pal. d. n.* 2. *cum Cov. Con. et Gutt.* V. Ut procurator ostendat mandatum parocho et testibus, et coram eis contrahat matrimonium, juxta formam Tridentini. Non requiritur autem, ut coram eisdem tradatur mandatum procuratoris ex parte mandantis. *Sanch. n.* 23. *et Salm. ibid. n.* 102. *cum Pontio, Bon. etc.* VI. Ut procurator limites mandati non exce-

[1] Inter causas legitimas matrimonii, hanc tertio ponit Catechismus Trid., p. II, *De Matrim.*, 4: « Tertia est, quæ post primi parentis lapsum dias causas accessit, cum propter justitiæ, in homo conditus erat, amissionem appetitus æ rationis repugnare cœpit, ut scilicet qui imbecillitatis suæ conscius est, nec carnis nam vult ferre, matrimonii remedio ad vitanda linis peccata utatur. De quo ita Apostolus : pter fornicationem unusquisque, etc. »

[2] V. Debreyne, *Essai sur la théologie morale*, 85, suiv,

dat. In hoc tamen advertendum, quòd si conditio sit requisita à mandante, scilicet ut contrahatur cum tali dote, tali tempore, etc., si non servatur conditio, matrimonium erit nullum. *Sanch. n.* 17. *Ronc. p.* 143. *q.* 6. *et Con. d.* 24. *dub.* 9. *n.* 27. Si verò conditio sit requisita à jure, nempe ut contrahatur præmissis denuntiationibus, obtentâ licentiâ Episcopi etc., tunc validum erit matrimonium sine ipsis initum, ut communiter dicunt *Bon. p.* 5. *n.* 8. *Sanch. n.* 18. *Nav. c.* 27. *n.* 78. *et Salm. ibid. n.* 101. *cum Pal. Trull. Reg. Diana, etc.* Quia matrimonium sine illis per se est validum, quamvis illicitum: ergò sic etiam, cùm celebratur per procuratorem; talis enim forma apponitur ad ritè faciendum actum, sed non ut conditio, sine qua mandatum sit invalidum.

886. — Quæritur hìc, an, si quis dederit mandatum sine animo contrahendi, sed ante celebrationem matrimonii mandatum ratificavit, tunc validè matrimonium contrahatur? Negant *Pal. p.* 9. *n.* 2. *et Coninck d.* 27. *dub.* 7. *n.* 72. quia mandatum illud, deficiente animo contrahendi, fuit nullum, et ideò non potuit solo consensu reconvalidari, sed oportet ut denuò consensu expresso constituatur. Sed affirmant *Sanch. l.* 2. *d.* 11. *num.* 13. *Bonac. part.* 5. *n.* 6. *Ronc. p.* 143. *q.* 6. *et Salm. de matr, c.* 3. *p.* 4. *n.* 104. *cum Trull.* Ratio, quia procurator ideò validè contrahit, in quantum suis verbis significat voluntatem non jam præteritam, sed præsentem mandantis; sufficit igitur, ut tempore quo contrahit, adsit voluntas mandantis, ut valeat actus. Hæc videtur probabilior, sed primam non censeo improbabilem. In talibus autem nuptiis parochus interrogare debet procuratorem. *Vis in uxorem Luciam : nomine NN.*? Et fœminam: *Vis in maritum Franciscum, mediante præsente suo procuratore? Vide Salm. ibid. n.* 107. Matrimonium autem per epistolam contrahitur, quando unus, v. gr. sponsus scribit ad sponsam, se illi tradere in maritum, et ex tunc eam acceptare in uxorem; et sponsa idem rescribit viro, et uterque postea epistolas legit coram parocho, et testibus. Sed quando vir scribit fœminæ, se illi in virum tradere, et acceptare illius consensum ex tunc quo illa præstiterit, tunc, licèt fœmina non rescribat, sufficit ut matrimonium contrahatur, si fœmina c[...] ram parocho et testibus litteras ap[...] riat, et consensum præstet; ita *Sanc[...] l.* 2. *d.* 12. *n.* 3. *Salm. ibid. n.* 10[...] *cum Diana, et Vill. ac. Pal. p.* 9. *n.* 1[...] *cum Nav. Mol. Con. Henr. et Gutt.*

« 7. Conjux habet potestatem in a[...]
» terius corpus, sed non ad exerce[...]
» dam libidinem generationi adve[...]
» santem.

887. « 8. Requiritur consensus [...]
» præsenti, verbo, scripto, aut nutib[...]
» expressus. Sufficit tamen I. exp[...]
» mere per alium, ut si parentes p[...]
» filiis contrahant, his tacentibus. *Vi[...]*
» *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 272. » (*Id qu[...] dictum est de sponsalibus filiorum, qu[...] ipsis tacentibus, à parentibus contrahu[...] tur* (*vide n.* 838.) *idem dicitur de ips[...] rum matrimonio tali modo inito. Vi[...] Salm. de matr. c.* 6. *p.* 4. *n.* 61. *cu[...] D. Thom. Sanch. Bonac. Con. etc.*) « S[...]
» ficit etiam 2. si alterius consens[...]
» præcedenti, et non revocato, alteri[...]
» accedat. Unde si quis coram paroc[...]
» non verè consenserit, satisfacit co[...]
» sentiendo postea. *Vide Dian. l.*
r. 292. » (*Vir autem fictè matrimoni[...] contrahens tenetur ducere, ut docent Lu[...] de just. d.* 12. *n.* 48. *et Croix l.* 6. *pa[...]* 3. *n.* 258. *cum Sanch. lib.* 1. *dub.* 1[...] *etiamsi adsit disparitas, quæ* (*ut ait Lu[...] rarò excusat. Excipitur tantùm* 1. *Si fra[...] mulieris intercesserit, ut declaravit S.* [...] *Vide P. Zach. ap. Croix l. c. Excipitur Si nullum damnum sit puellæ obven[...] rum, ut ajunt Sanch. l. c. n.* 5. *et Cro[...] dicto n.* 258. *cum Palao. et Krimer.*)

Certum est apud omnes (excep[...] paucis quos refert *Bossius c.* 3. *n.* 4[...] ad contrahendum validè matrimoni[...] verba non esse necessaria, ut doce[...] *D. Th. in* 4. *d.* 27. *qu.* 1. *art.* 2. *qu. ad* 2. *et* 3. *Bellarm. de matr. c.* 8. *Sanc[...] lib.* 2. *d.* 31. *num.* 5. *Ronc. p.* 144. *qu. et Bossius num.* 44. *cum Panorm. Na[...] Cov. et alii passim.* Probatur ex *c.* 2[...] *de Sponsal.* ubi muti et surdi validè q[...] dem nubunt; et ex *c. un.* § *Fin. despons. impub. in* 6. ubi dicitur [...] matrimonium filiæ sufficere conse[...] sum parentum, si ipsa taceat; item [...] *c. Is qui fidem de sponsal.* ubi ol[...] sponsalia per copulam in matrimoni[...] transibant. Ex quibus canonibus inf[...] tur, verba non esse necessaria, cùm [...] sufficiat ad contrahendum consens[...] signis tantùm expressus, et etiam pr[...] sumptus. Clariùs id probatur ex *c. T[...]*

ternitati 25. *de spons.* ubi ad quæsin : *Utrùm ex solis verbis matrimonium trahatur? Innocentius* III. sic respon- : *Matrimonium in veritate contrahitur legitimum viri et mulieris consensum, necessaria sunt, quantum ad Eccle-m verba consensum, exprimentia de æsenti; nam surdi et muti possint conhere matrimonium per consensum sine bis.*

:88. — An autem verba sint *necessa-* de præcepto? Alii affirmant, ut *ersa, Cornejo, et Rodrig. apud Salm. matr. c.* 6. *p.* 3. *n.* 52. Et probant ex bis mox suprà relatis (in cit. *c. Tuæ ternitati*) : Sunt *necessaria, quantum Ecclesiam, verba, etc.* Et ideò sentiunt :care graviter sponsos, qui signis .tùm consensum exprimunt, cùm ;sint verbis. Alii autem negant verba e de præcepto : ita *Pontius l.* 2. *c. n.* 14. *Pal. p.* 7. *n.* 7. *Viva qu.* 4. *art. n.* 1. *et Diana, p.* 3. *tr.* 4. *r.* 248. Quia ajunt) nullibi patet tale adesse præ-tum. Respondent ad profatum tex-a, Pontificem ibi minimè intendisse :ludere alia signa consensum exprintia, et dixisse necessaria esse verba *intum ad Ecclesiam,* non quoad subntiam actûs, sed quoad faciliorem ıjugii probationem. Et sic sentit um Glossa *ibid. v. Verba*, dicens : *i contrahitur sine verbis, vel per alid aliud, per quod intelliguntur contire.* Ac ideò ait : *Pontius*, Tridentim *sess.* 24. *c.* 1. nihil aliud requirere, i quod *parochus, viro et muliere in-ogatis, et eorum mutuo consensu inecto, dicat* : *Ego vos conjungo, etc.* Alii ò probabiliùs dicunt verba requiri, tantùm sub culpa veniali, ita *Sanch. d.* 31. *n.* 10. *Ronc. p.* 144. *q.* 1. *r. et Boss. c.* 3. *n.* 48. *cum Con. Fill. et ır.*, quia aliàs ageretur contra con-:tudinem Ecclesiæ. Sed à tali culpa ıè excusaret verecundia, aut alia ionabilis causa.

:89. — Certum est, quòd donatio ıuli, vel traductio sponsæ in domum nsi de se non sint signa sufficientia contrahendum matrimonium, nisi c ex consuetudine loci habeant con-sum significare ; ita communiter *ıch. l.* 1. *d.* 22. *n.* 1. *et* 3. *Pont. l.* 2. *l. n.* 3. *et Salm. ibib. p.* 4. *n.* 60. *et passim.* Sufficiens verò est signum viro exprimenti consensum fœmina nnum porrigat, ut communiter AA. ıti. An autem sufficiat, si manum non retrahat à viro manum porrigente? Pariter affirmant *Pont. n.* 8. *et Viva qu.* 4. *ar.* 2. *num.* 1. Sed veriùs huic contradicit *Sanch. l. c. n.* 6. *ex c.* 1. *de Spons. duor.* ubi dicitur : *Fides autem consensus est, quando, etsi non stringit manum, corde tamen et ore consensit ducere.* Unde non sufficit ad contrahendum, quòd alter manum non retrahat, quando fides datur, sed insuper requiritur ut ille ore consensum exprimat, ita etiam Glossa *v. stringit.*

890. — « Quær., an sufficiat consen» sus conditionatus?

« Respondetur 1. Sufficit conditio» natus sub conditione de præterito, » vel præsenti, stante conditione : quia » tunc contractus non suspenditur. » (*Et hoc currit etiamsi conditio esset turpis, scilicet : Te volo, si fornicata fueris; si odio habeas inimicum meum. Tunc enim non verificatâ conditione matrimonium est nullum, quia omninò ibi deest consensus*).

« Resp. 2. Sufficit sub conditione » necessaria de futuro, dummodò con» trahentes non intendunt suspendere » tantisper consensum, v. g. *duco te,* » *si cras sol oriatur.* Item sub condi» tione de futuro impossibili, v. g. *si* » *cœlum tetigeris*, vel de futuro turpi, » modò non repugnet substantiæ ma» trimonii, et consensus sit absolutus, » v. g. *si patrem occideris.* Ratio est, » quia tales conditiones habentur pro » non adjectis. *Sanch. l.* 5. *dub.* 15. » *Moll. Fill. Less. l.* 2. *c.* 18. *dub.* 15. » *Laym. Bonac.*

« Resp. 3. Non sufficit sub condi» tione de futuro, quæ sit contra sub» stantiam obligationis matrimonialis, » v. g. si prolis generationem impe» dire velis maleficio, vel victum com» parare adulterio. Patet ex *c. fin. de* » *cond. Vide Sanch. l.* 5. *d.* 10. *Con. d.* » 29. *dub.* 3. *Fill. etc.*

891. — Si igitur conditio de futuro est necessaria, nempe *si pater tuus morietur; si cras sol occidet, etc.* de se non suspendit matrimonium, ut commiter dicunt *S. Th. in* 4. *d.* 29. *qu.* 2. *ar* 3. *q.* 3. *Ronc. p.* 145. *q.* 4. *r.* 1. *Holzm. n.* 341. *et Salm. de matr c.* 7. *p.* 2. *n.* 9. *et* 10. *cum aliis.* Dicitur *de se*, nam si contrahens sic dicens intendat velle expectare tempus talis conditionis, tunc matrimonium suspenditur usque ad illius eventum. *Ronc. et Holzm. l. c. et Salm. de matr. c.* 7. *p.* 2. *n.* 12. *et Conc. p.* 207. *n.* 30. Si verò conditio esset tur-

pis, tunc distinguendum : Si illa sit contra substantiam matrimonii, nempe contra bonum sacramenti, fidei, vel prolis, tunc utique nullum reddit matrimonium. Secùs verò si conditio esset alio modo turpis (vel si esset impossibilis); hæc enim, licèt in aliis contractibus nullum contractum redderet, saltem ante impletionem ipsius, ut dicunt *Holzm. num.* 344. *et Viva q.* 4. *ar.* 6. *n.* 5. *ex Institut.* §. 11. *de Inu. stipul.* tamen in matrimonio habetur pro non adjecta; ita expressum est in *c. finali de condit. appos. etc.* ubi : *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, putà si alter dicat alteri* ; Contraho tecum, si generationem prolis evites : vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem; aut si pro quæstu adulterandam te tradas; *matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis habêri.* Ratio est, quia, quando conditio est turpis, vel impossibilis, tunc præsumit Ecclesia adesse absolutum consensum contrahentium. Unde benè advertunt. *Pont. l.* 3. c. 4. *n.* 9. *Boss. c.* 10. *n.* 123. *Salm. ibid. p.* 1. *n.* 2. *et Viva q.* 4. *art.* 6. *n.* 5., quòd si partes nollent verè contrahere, nisi verificatis his conditionibus, tunc matrimonium esset quidem invalidum. In dubio tamen præsumendum est illas appositas esse joco, et non animo suspendendi consensum, ut ajunt *Sanchez lib.* 5. *d.* 3. *n.* 15. *Pont. d. n.* 9. *Ronc. p.* 145. *q.* 5. *r.* 2. *Holzm. et Viva l. c.* ex *c. fin de Sent. etc.* ubi in dubio semper judicandum pro valore matrimonii.

892. — Quær. autem hìc, quod dicendum, cùm matrimonium celebratur sub conditione, si *pater meus consenserit?* Resp. si conditio sit de præsenti, vel præterito, stante consensu patris, jam valet matrimonium, etiamsi contrahentes illum ignorent. Quando verò conditio est de futuro, tunc omninò suspenditur matrimonium usque ad eventum conditionis; hæc certa sunt apud omnes. *Vide Sanch. lib.* 5. *d.* 7. *n.* 3. *et Cont. lib.* 3. *c.* 13. *num.* 23. Sed :

Dubit 1. Quid dicendum, si pater taceat? Respondetur, tunc pensandæ sunt circumstantiæ ; nam si conjectura sit talis quòd pater taceat quia dissentit, putà si pater taceat ne fortè domino, vel amico displiceat; tunc taciturnit habenda est pro dissensu, secùs si co jectura sit, quòd ideò taceat quia s placet; ita *Sanch. l. c. n* 11. *et Co p.* 210. *n.* 34. In dubio autem de co sensu vel dissensu patris, standum intentioni contrahentium, an ipsi co tenti fuerint, vel ne, quòd pater positi non contradicat, ut ait *Bonac. q.* 2. 10. *n.* 20. Sed quid si dubium sit de h intentione nubentium *Angel. Led. et I cast. ap. Salm. de matr. c.* 7. *p.* 5. 58. dicunt tunc requiri positivum co sensum patris et meritò id probab *Salm.* putant, quia conditio debet ir plêri in specifica forma, ex *l. Qui h redi.* §. 1. *et l. Mævius, ff. de condit. demonst.* At communiùs, et etiam pı babiliter ajunt *Ronc. p.* 147. *q.* 7. *r. Bon. l. c. Viva q.* 4. *ar.* 6. *n.* 7. *c communi,* ut asserit, *Spor. n.* 326. *San l.* 5. *d.* 7. *n.* 12. *cum Adr. Præp. N Lop. etc. ac Salm. ibid. n.* 59. *cum He Sylvest. Cornejo, Leand. etc.* hujusmo taciturnitatem habendam pro consen quia talis conditio, *si pater consenti* juxta communem sensum intelligitı si positivè non dissentiet. Idque tan magis locum habebit, si pater moriat antequam dissentiat, ut rectè inq *Viva loc. c. contra Pont. l.* 4. *c.* 17. 15. Benè autem advertit *Ronc. l. c. R in prax.* 2. quòd parochi sine urgenti sıma causa nunquam admittere debe hæc matrimonia conditionalia, propt plura inconvenientia et difficultat quæ deinde occurrere possunt cont ipsorum validitatem.

893.— Dubit 2. Quid si pater certi factus primò dissentit, et postea co sentit, an tunc censeatur impleta co ditio? Negant *Sanch. l.* 5. *d.* 7. *n.* 1 *Pont. l.* 4. *c.* 17. *n.* 15. *Ronc. p.* 146. *q. r.* 1. *et Salm. ibid. n.* 57. *cum Soto, C Per. Dic. etc.*, quia, posito dissensu p tris, jam deficit conditio apposita p matrimonio, et ideò possunt contr hentes ab eo recedere, etiamsi pa postea consentiat : obligatio enim mel extincta ampliùs non revivisc Oppositum verò tenent *Sylvest. Lop Tap. apud Sanchez num.* 9. quia (ajunt) tunc contrahentes adhuc perse rant in eodem proposito et animo obligandi. Hæc ratio, per se loquen mihi non probatur; sed valde prob bilis videtur hæc secunda sententia, pater post breve intervallum consen rit, ut dicunt *Palaus. p.* 11. §. 2. *nu*

Navarr. c. 22. *n.* 61. *et Viva q.* 4. *t.* 6. *n.* 7. *cum Hurt. et Con.* Ex com- iuni enim intelligentia verba talis onditionis morali modo accipiun- ır, id est si pater acquiescat in- a aliquod breve tempus juxta arbi- ium prudentium. Sicut è converso atrimonium probabiliùs dicendum t invalidum, si pater post consensum ox dissentit : ut *Viva l. c. et Conc.* 210. *n.* 34. Et huic sententiæ adhæ- t *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 86. rectè dicens ıòd tùm sponsalia dissolvantur, cùm ıter ita firmiter dissentit, ut nulla sit ıes fore, ut intra breve tempus con- ntiat.

894. — Dubit 3. Quid si tempore nditionis positæ de consensu patris, ıter erat jam vitâ functus? Responde- r: Si contrahentes jam conscii erant morte patris, tunc conditio illa ha- tur ut non adjecta, tamquam impos- bilis; ita communiter *Pal. p.* 11. §. 2. 9. *Salm. de matr. c.* 7. *p.* 5. *n.* 59. *m Henr. Bonac. p.* 10. *n.* 20. *cum Con. tt. et Fill. ac Sanch. l.* 5. *d.* 7. *n.* 19. *m Nav. Sylv. Lop. Led. et Præp.* Majus ıbium est, si tunc inscii erant, an va- at matrimonium : Negant *Nav. c.* 22. 64. *ac Sylv. Præp. et alii ap. Sanch.* ıia conditio consensûs, quæ possibi- reputabatur, non potest ampliùs rificari. Sed probabiliùs *Sanch. n.* 19. *l. l. c. cum Con. et Salm. dict. n.* 59. *m Henr.* affirmant ; quia conditio a intelligitur apposita, ne contra vo- ntatem patris matrimonium fieret ; ıæ ratio, patre defuncto, jam ces- t.

An autem valeat contractus matri- onii aut sponsalium inter impeditos iquo impedimento dirimente, initus ıb conditione : *Si Papa dispensaverit? ide super hoc dicta l.* 3 (IV). *n.* 650. *et c l.* 6. (V) *n.* 859.

« Resp. 4. Consensus sub conditione honesta de futuro est contractus spon- salium tantùm et non matrimonii, quia hic debet esse de præsenti. Ob quam rationem non incipiet validari matrimonium sine novo consensu, postquam conditio impleta fuerit, ut docet *S. Th. cum aliis apud Sanch.* Etsi *Fill. Laym. et alii quidam* putent contrarium esse probabile, eò quòd contractus celebratus sub conditione honesta futura, hàc impletâ purifi- cetur. Quod concedit *Bon. q.* 2, *p.* 10. *num.* 20. si contrahentes in eodem » consensu manserint, saltem virtua- » liter.

895. — Quær. an, impletâ conditione in matrimonio, requiratur novus con- sensus?

Prima sententia affirmat, quam te- nent *Suar. de rel. l.* 7. *c.* 12. *n.* 18. *Conc. p.* 208. *n.* 28. *Pont. l.* 3. *c.* 14. *n.* 5. *cum Soto, Val. Cov. et Led.* item *Trull. Villal. Con. etc. apud Salm. de matr. c.* 7. *p.* 5. *dub.* 1. *n.* 64. *ad.* 66. qui cum *Sanch.* probabilem vocant. Et huic vi- detur favère *D. Th. Suppl. q* 47. *a.* 5. ubi ait: *Aut* (conditio) *est contingens, ut datio pecuniæ, vel acceptatio parentum, et tunc idem est judicium de tali consensu, sicut de consensu qui fit per verba de fu- turo, unde non facit matrimonium.* Ratio 1. est, quia, cùm matrimonium non solum sit contractus, sed etiam sacra- mentum, non potest pendere à futura conditione, nam omnia sacramenta sta- tim aut valida, aut nulla esse debent. Ratio 2. quia, licèt in aliis contractibus possit transferri dominium ad tempus, in matrimonio tamen dominium corpo- rum debet tradi in perpetuum ; et ideò oportet, quòd impletâ conditione no- vus apponatur consensus.

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Laym. c.* 7. *n.* 2. *Bon. p.* 10. *n.* 20. *Pal. p.* 11. §. 2. *num.* 5. *Nav. c.* 22. *n.* 63. *Ronc. p.* 147. *q.* 7. *r* 2. *Sanch. l.* 5. *d.* 8. *num.* 5. *cum Palud. P. Soto et Henr ac Salmant. ibid. n.* 67. *cum Con. Perez, Dicastill. Avers. Gabr. Reb. et Corn.* Ratio, quia matrimonium, esto sit etiam sacramentum, habet tamen rationem contractûs ; omnes autem contractus, impletâ conditione, sine novo consensu perficiuntur ex *l. Hæc venditio*, 7. *ff. de contrahenda emp- tione.* Et sic respondetur 1. rationi. Respondetur ad 2. quòd dominium non tradatur pendente conditione, sed et verificatâ ; tunc enim, cùm consen- sus præcedens virtualiter perseveret, matrimonium de conditionato fit ab- solutum. Nec reverà huic sententiæ contradicit *D. Th.* dùm S. Doctor *l. c.* tantùm loquitur independenter ab im- plemento conditionis, et ideò meritò dicit quòd pendente conditione non possit illud dici verum matrimonium, sed quòd interim æquiparetur sponsa- libus, ita ut non liceat nuptias inire cum alio. Utraque sententia est pro- babilis, at hæc secunda videtur pro- babilior. Cæterùm rectè dicunt *Viva*

q. 4. *art.* 6. *n.* 4. *et Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 762. consultius esse eo casu iterùm contrahi matrimonium.

Quid si inter sponsos sit impedimentum contrahendi, et ipsi spoponderint sub conditione, *si cessabit impedimentum?* Sentiunt pariter *Sanch. de matr. l.* 5. *d.* 8. *n.* 10. *et Croix. l.* 6. *p.* 3. *n.* 85. *cum Ang. Cov. et Krim.*, nec requiri novum consensum, si impedimentum esset. Attamen *Victoria ap. eumd. Croix* censet requiri; hocque mihi videtur probabiliùs, dùm consensus, tempore impedimenti præstitus, non videtur satis validus; et sic refert *P. Zacharia ap. Croix l. c.* in simili casu S. C. declarasse.

896. — Notandum hîc, quòd differat conditio à demonstratione, causa, modo, die; quia *demonstratio* sive *causa* adjecta (putà, si quis dicat: *Duco te, quæ es virgo*, vel *quia es virgo*) non vitiat, nec suspendit matrimonium (esto causa sit falsa, aut turpis, etiam contra substantiam matrimonii, ut *Sanch. l.* 5. *d.* 19 *n.* 2.). Nam, licèt ille non contraheret, si sciret eam non esse virginem, præbet tamen tunc absolutè consensum, qui non impeditur, nisi ab errore circa substantiam, sive circa conditiones substantiales matrimonii; sed *vide n.* 1012. Neque suspendit *modus*, si dicatur v. g. *duco te, ut mihi inservias.* Ita *Salm. de matr. c.* 7. *p.* 1. *n.* 5. *et Viva q.* 4. *art.* 6. *n.* 2. Etiamsi modus sit de re turpi, aut impossibili: *Duco te, ut occidas, etc.* Ratio, quia consensus non pendet à modo, sicut pendet à conditione. Et etiamsi (ait *Viva cum Pal.*) modus sit contra substantiam matrimonii, scil. *Duco te, ut adulterium facias, etc.* Sed probabiliùs contradicunt huic *Salm. de matr. c.* 7. *p.* 1. *n.* 6. *cum Sanch.*, quia non videtur habêre animum contrahendi, qui intentionem habet contractui oppositam.

Utrùm *dies* appositus suspendat contractum, putà, si dicatur: *Duco te post tres dies?* Negat *Sanch. ib. n.* 11. Sed probabiliùs affirmat *Viva cum Con. Hurt. Perez et Salm. ibid. n.* 3., quia contrahens tunc non intendit ponere perfectum consensum, nisi post tertium diem.

DISSERTATIO

De ministro, et forma sacramenti matrimonii.

897. — Alii dicunt ministrum matrimonii esse sacerdotem assistente[m] et formam ipsius verba: *Ego vos matrimonium conjungo etc.* Ita *Canus Locis theol. l.* 8. *c.* 8. *Juenin. Insti theol. de matr. q.* 2. *c.* 2. *Conc. t.* 1 *p.* 191. *n.* 5. *Tournel. Præl. theol. de matrim. quæst.* 3. *art.* 2. Idque probab[ile] putant *Estius l.* 4. *d.* 26. §. 10. *Habert de matr. c.* 4. citans pro h[ac] sententia *Tolet. l.* 7. *de matrim.*, sed n[on] benè; *Toletus* enim *ibi. c.* 2. expres[sè] dicit forman sacramenti matrimo[nii] esse consensum contrahentium; si i[gi]tur consensus nubentium sit form[a], ipsi necessariò sunt ministri; nam (rectè ajunt *Bellarm. de matr. c.* 7. *Frassen. q.* 3. *ar.* 3.) qui in sacramen[to] formam applicat materiæ, ille utiq[ue] est sacramenti minister. Momenta a[u]tem hujus *primæ sententiæ* afferent[ur] infrà in objectionibus quibus respo[n]debimus.

Secunda sententia verò commun[is], quæ videtur moraliter certa dicit ips[os] contrahentes esse ministros hujus s[a]cramenti, et formam esse verba, q[ui]bus ipsi consensum exprimunt; [Ita] *Bellarminus*, qui vocat sententiam n[os]tram communem in scholis, (ut fatet[ur] etiam ipse *Canus*) et contrariam, n[o]vam ac falsam, *Gonet. Man. de ma[tr.] c.* 7. *Frassen. eod. tit. q.* 3. *ar.* 1. *Cab[ass.] l.* 3. *c.* 18. *n.* 1., cum communi omni[um] theologorum, *Laym. c.* 2. *n.* 2. *Abe[lly] p.* 200. *q.* 1. *et* 2. *Wigandt tr.* 15. *n.* 1 *Holzm. p.* 322. *et* 320. *Barbos. alleg.* 3 *n.* 169. *Suar. de sacram. q.* 64. *d. sect.* 1. *Bon. p.* 4. *n.* 5. *cum Con. R[…] Gutt. Fill. Reg. Rodr. etc. comm. Pont[…] l.* 1. *c.* 8. *n.* 3. *cum Vas. et Led.* Sum[…] *P. Bened. XIV. de Synodo l.* 8. *c.* […] *cum Gotti, Raynaud. etc. de Laur[…] Card. Bellarm. Controv. t.* 3. *de sa[cr.] matrim. c.* 7. et 8. ubi vocat fals[am] sententiam *Cani*, et nostram comm[u]nem, *Fagnan t.* 4. *in cap. Quod nob. clandest. desp. n.* 51., ubi ait opin[io]nem contrariam esse periculosam [in] fide *Sanch. l.* 2. *d.* 6. *cum Lop. Ve[ga] Henr. et Manuel*, qui vocant opposit[am] temerariam, *Merbes. de matr. q.* 6. [qui] testatur omnes theologos asserere o[pi]nionem *Cani* numquam fuisse prob[a]bilem, refertque *Vasq. et Led.* asser[ere] eam non posse defendi sine nota, *Sotum. ac Vivald.* vocare temeraria[m]. Nostram sententiam tenent quoque [ex]pressè *D. Th. in* 4. *d.* 26. *q.* 2. *art. ad* 1. *et dist.* 28. *q.* 1. *art.* 3. (cu[j]

rba referemus in resp. ad 1. Object.) *Scotus in* 4. *d.* 26. *q* 4. *n.* 14.

Prob. 1. Quia Trident. *sess.* 24. *c.* 1. claravit olim omnia conjugia clanstina, scil. sine assistentia parochi ebrata, esse vera et rata, idque nentem de anathemate damnavit. Mamonia autem fidelium non possunt ri rata, nisi sint sacramenta, ut mox rà probabitur. Si ergò matrimonia ndestina olim fuerunt rata, ac prorea sacramenta, dicendum quòd n parochus sit minister, sed ipsi conhentes. Quòd autem matrimonia iò sint rata, quia sint sacramenta, obatur ex *D. Augustino lib. de bono jug. c.* 24. ubi : *Bonum nuptiarum omnes gentes in causa generandi est; od autem ad populum Dei pertinet, am in sanctitate sacramenti* [1]. Item oi. *Sed in nostrarum nuptiis plùs valet ctitas sacramenti, quam fœcunditas ri.* Et inde nascitur (ut dicit c. 7.) iculum indissolubile : sine enim samenti ratione, fidelium nuptiæ tann firmitatem non haberent. *Quod uaquam puto tantum valere potuisse, i quoddam sacramentum adhiberetur. : tamen nisi in civitate Dei nostri ejus is est causa cum uxore, scilicet indissoilitatis sacramenti* [2]. Et clariùs protur ex *c. Quanto, de divort.* ubi *In-*. *III.* sic ait : *Etsi matrimonium infiium verum existat, non tamen est um. Inter fideles autem verum et ratum stit, quia sacramentum fidei, quod sel est admissum, numquam amittitur, ratum efficit conjugii sacramentum* ita), *ut ipsum in conjugibus illo dute perduret.* Ergò, si ante concilium matrimonium fidelium sine parocho initum erat sacramentum, necessariò dicendum tunc sponsos ministros tantùm de illo fuisse. Nec dicas illud *conjugii sacramentum* non intelligi de sacramento matrimonii, sed de ejus vinculo, utpote symbolicè significante conjunctionem Christi cum Ecclesia, adeò ut matrimonia per solum baptismum dictum (*sacramentum fidei*) evadant rata, cùm infideles convertuntur ad fidem, esto non fiant sacramenta. Nam respondetur non esse verum quòd matrimonia infidelium per solum baptismum fiant rata, id est omnimodè indissolubilia; licèt enim conjugia infidelium naturâ suâ etiam indissolubilia sint, tamen, accedente aliquâ urgenti causâ, adhuc post conversionem ad fidem aliquando solvi possunt (modò non fuerint consummata post conversionem) prout refert *Cardenas in prop. Innoc. XI. diss.* 2. *num.* 550. *Urb. VIII.* declarasse die 20 Octob. an. 1626. et rursùs 7 Sept. 1627. his verbis : *Nos attendentes hujusmodi infidelium matrimonia non ita censeri, quia suadente necessitate solvi possunt.* Et *S. P. Bened. XIV de Synodo l.* 13. *c.* 21. *n.* 3., refert sanctum *Pium V* et *Greg. XIII.* solvisse post conversionem ad fidem quædam matrimonia in infidelitate contracta. Si ergò matrimonia clandestina fidelium ante concilium, id est sine assistentia parochi celebrata, ideò fuerint rata, quia sacramenta, ergò non parochus, sed ipsi contrahentes sunt hujus sacramenti ministri.

Prob. 2. Ex Florentino, ubi : *Septimum est sacramentum matrimonii, ut quod est signum conjunctionis Christi et Ecclesiæ secundùm Apostolum, Causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Si igitur contrahentes per consensum verbis expressum sunt causa efficiens matrimonii, ipsi ergò sunt ministri, non solùm contractûs (ut aliqui perperàm explicant), sed etiam sacramenti; nam concilium suscipit explicandum non quidem contractum, sed sacramentum, dicens : *Septimum est sacramentum matrimonii.*

Prob. 3. ex eodem Trident. *d. sess.* 24. *c.* 1. ubi in clausula irritante matrimonium dicitur ; *Qui aliter quàm præsente parocho... contrahere attentabunt..., inhabiles reddit, et hujusmodi contractus nullos esse decernit.* Non dicitur, qui ali-

[1] Hic est textus : *Bonum igitur nuptiarum per es gentes, atque omnes homines in causa erandi est et in fide castitatis : quod autem populum Dei pertinet, etiam in sanctitate samenti, per quam nefas est etiam discedentem ri nubere, dum vir ejus vivit, nec saltem causa pariendi.* (cap. XXIV. n. 32).

[2] En textus verus et totus : *Quod tamen si non t, sicut divina regula præscribere videtur; m non faciat intentum, quid sibi valet tanta itas vinculi conjugalis? Quod nequaquam tantum valere potuisse, nisi alicujus rei oris et hac infirma mortalitate hominum ddam sacramentum adhiberetur, quod desetibus hominibus atque id dissolvere cupiens, inconcussum illis maneret ad pœnam. uidem interveniente divortio non aboletur confederatio nuptialis, ita ut si conjuges, etiam separati; cum illis autem adulterium mittant, quibus fuerint etiam post suum udium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri. tamen nisi in civitate Dei nostri, in monte cto ejus* (ps. XLVII), *talis est causa cum uxore.* p. VII. n. 7).

ter quàm præsente parocho, et verba proferente, sed tantùm, *Qui aliter quàm præsente parocho;* si igitur non irritatur matrimonium tacente parocho, sed tantum absente, ergò verba parochi non sunt de essentia matrimonii, et consequenter ipse non est ejus minister. Sed dices ex hoc inferri quidem, quòd absente parocho matrimonium sit nullum, etiam quoad contractum, sed non deduci quòd præsente parocho, et tacente, validus sit non solùm contractus, sed etiam sacramentum. At respondetur, quòd ratio sacramenti non distinguatur à ratione contractûs, dùm communiter dicunt theologi contractum matrimonii fuisse à Christo evectum ad rationem sacramenti. Et quòd nostram sententiam tenuerint patres concilii, censendum est ex eo quòd communiter theologi (quorum judicium debet credi patres concilii sectatos fuisse) ante concilium asserebant, ministros sacramenti matrimonii esse ipsos contrahentes, ut testantur *Bellarm. d. c.* 7. *et Pont. l. c. n.* 7., atque fatetur ipse *Canus*, asserens (ut diximus) hanc sententiam esse communem Scholarum; et *Dom. Sotus in* 4. *d.* 26. *qu.* 2. *art.* 3. scripsit nullum suo tempore ausum fuisse oppositum scribere: et licèt *Canus* citet pro se *Guilielmum Parisiensem*, tamen *Bellarm. et Petroc.* explicant illam nuptiarum benedictionem, quam requirit *Guilielmus*, esse conditionem, non tamen formam sacramentum matrimonii constituentem. Item *Bellarm.* ait alios AA quos affert *Canus*, non loqui de benedictione, quam dat sacerdos, dùm assistit, et dicit: *Ego vos conjungo, etc.* sed de benedictione quam dat sacerdos in missa, de qua loqui ait idem *Bellarminus* pariter Pontifices à *Cano* adductos, et quæ (ut patet) non potest esse forma sacramenti, cùm ibi nulla sint verba, quæ forma sacramenti videantur.

Prob. 4. ex eodem Trident. ex eo quòd concilium, dùm nuptiæ ineuntur, imponit parocho, ut dicat: *Ego vos in matrimonium conjungo, etc.*, ac deinde subjungit, *vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum.* Si autem concilium reputasset parochum esse matrimonii ministrum, quomodo ei potuisset præscribere pro forma quæcumque verba quæ sunt juxta ritum receptum uniuscujusque provinciæ? Hoc argumentum *Cardinali, Pallavicino* (*Istor. del Concil. l.* · *c.* 14.) visum est evidens ad probandum, quòd non sacerdos, sed spo nuptiarum ministri sint.

Probatur 5. *Bened XIV.* in laud opere *de Syn. l.* 8. *c.* 13. *n.* 8., sic tiocinatur: In locis ubi Tridentin promulgatum est, non raró conting aliquos matrimonium contrahere t tibus fortuitò astantibus, et paroc reluctante, quin ipse verbum ull proferat. Hujusmodi conjugium sententia *Cani* esset validum in ratic contractûs, sed non sacramentum, sacerdotalis benedictionis defectu Si Ecclesia sententiam *Cani* habe pro vera (imò addo si haberet tant pro probabili) deberet Ecclesia cont hentes compellere, aut saltem hort ad suum contractum renovandum ram eodem parocho, ut ejus verbis sacramentum, ne ejus gratiâ illi per tuò carerent. Deinde subdit, quòd eamdem rationem Ecclesia curare beret instaurari clandestina conju inita in locis, ubi Trident. Decret non est receptum. Sed cùm in neu casu renovationem ab Ecclesia urg videamus, conjiciendum, quòd uterq contractus, licèt sacerdotis benedictio careat, ab Ecclesia pro sacramento l beatur. Respondêre possunt adversa ideò Ecclesiam non curare de prædic conjugiis instaurandis, quia contrac matrimonii semel validè initus neq deinceps effici sacramentum, ut ten *Vasquez, Durand. Pont. et alii.* Sed r pondet *Benedictus l. c.* quòd longè co munior sit sententia aliorum DD. qu sequitur *Sanch. de matr. l.* 2. *disp.* quæ docet benè posse matrimoniu antea validum in sola ratione contr tûs, denique renovari, et assequi vir tem sacramenti. Unde difficultas prop sita non solvitur; in hoc enim dul Ecclesia non negligeret urgere fidel ut in illis casibus conjugia renovare ne carerent saltem spe consequer gratiam, quam juxta communior sententiam ipsi ex iteratione contrac obtinerent. His tamen non obstantib laudatus *Benedictus* ait, sententiam *Ca* tot doctorum suffragiis communita esse probabilem, cuique liberum ea amplecti, absque ulla erroris not Adde praxim Ecclesiæ in reconva dandis conjugiis jam coram parocho testibus priùs initis, sed invalidè pr pter occultum impedimentum, in qu

S. Pœnitentiaria ex oraculo *S. Pii V.* ›ensando minimè requirit, imò ex- ›ssè dicit illa reconvalidanda secretò, : assistentia parochi, et testium; et ›ommuniter docent contra paucos . *Alex. Tourn. Habert* et idem *Bened.* '. *cum Van-Espen*, *Pontas* et pluribus arationibus S. C. et decisionibus ɐ Rom., et aliis AA. innumeris; *dicenda. n.* 1110. His positis valde ›r, quòd laudatus *Benedictus*, post- m contenderit rationibus tàm ur- ›ibus contra sententiam *Cani*, illam t. appellet probabilem quamvis intrinsecè, sed tantùm extrinsecè probabilem censere videatur, eò d (ut ait) est ipsa *Doctorum suf- is communita*. Verumtamen ma- ›portet attendere ea, quæ scribit *dictus* in Decretali sive Epistola ad .episcopum Goanum, quæ incipit, *'is abhinc hebdomadis*, ubi scribit ut tifex, quàm ea quæ profert ut doc- ›rivatus in præfato opere de *Synodo*; prædicta enim Decretali expressè ›t ministros sacramenti matrimonii ipsos contrahentes, non verò sa- otem, dùm ait quòd *materia sit ta corporum traditio, verbis ac nuti- ›ssensum exprimentibus, et mutua cor- m acceptatio forma*[1].

s omnibus inquit Vincent, addenda ›quens propositio in Syllabo[2] damnata, › : « Matrimonii sacramentum non est quid contractui accessorium ab eoque 'abile, ipsumque sacramentum in una ›m nuptiali benedictione situm est. » ımnatione hujus propositionis sequitur mentum Matrimonii non situm esse ıa tantum benedictione nuptiali, imo ›sam benedictionem sacramento non essentialem, siquidem ex una parte sa- entum sejungi nequit a contractu, ex ı autem parte benedictio nuptialis a 'actu valido quandoque removetur, sci- in casibus modo expositis. (De Matr- .)

8. — Objiciunt I. Solos sacerdotes legitimos sacramentorum minis- ex illo Apostoli (1. Cor. 4.) *Sic nos imet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei.* Et ideò dicunt statutam esse formam, ut habetur ex Rituali, quam parochus super nubentes proferre debet, dicens : *Ego conjungo vos in matrimonium.* Ideòque addunt, aliquos SS. Patres (quos refert *Bellarm. c.* 8.) dixisse, quòd matrimonia per sacerdotes sanctificentur Sed respondetur cum *S. Th. dist.* 26. *q.* 2. qui sic docet : *Verba, quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus sacramenti, non autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale. Sacramentale*, id est quædam solemnis cæremonia, quæ ex præcepto Ecclesiæ requiritur. Et hoc est, quod SS. Patres intelligere volunt. Id clariùs patet ex eodem Trid. *cit. c.* 6. *sess.* 14. ubi non dicitur, quòd sacerdos absolutè proferre debeat formulam prædictam : *Ego conjungo etc.*, sed quòd *vel eam dicat, vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum.* Formula verò illa alium sensum non præ se fert, quàm si sacerdos diceret (ut dicunt *Frassen., et Sanch.*) : *Ego approbo, et benedico nuptias vestras in faciem Ecclesiæ.* Verum autem non est, quòd omnia sacramenta non per alios quàm per sacerdotes ministranda sint, cùm laïci etiam quandoque sint legitimi ministri sacramenti baptismi; Christus enim constituit ministros sacramentorum, juxta uniuscujusque sacramenti naturam; et quia contractuum natura est, ut per solum consensum nubentium ineantur, ideo in matrimonio, quod consistit in contractu ad sacramentum elevato, non alios ministros Christus constituit, quàm ipsos nubentes, qui per eorum consensum formam sacramenti ministrarent.

Objiciunt II. Concil. Coloniense an. 1536. ubi *p.* 7. *c.* 4 sic habetur : *Quod sacramentum* (scilicet matrimonii) *si quis sicut decet acceperit, accedente sacerdotali precatione, confert donum Spiritùs, quo vir diligat uxorem, sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Ex quo inferunt, quòd si per bendictionem sacerdotis donum Spiritûs confertur; ergò per illam conficitur sacramentum. Sed rectè respondent *Frassen. et Bellarm. ll. c.* quòd ex verbis istius concilii potiùs deducitur oppositum; nam illa ex suo sensu non significant quòd per precationem sacerdotalem conficiatur sacramentum, sed potiùs quod, sacramento jam confecto, precatio illa accedat, quà donum

x dictis minorem vim habent, quæ S. Auctor *m. Ap. tr.* 18. *n.* 28. dixerat : « Oppositam entiam, nimirum parochum esse ministrum rimonii .. territus auctoritate tantorum viro- non audeo improbabilem dicere, tanto magis d *Benedictus XIV* in opere de *Synodo* eam le probabilem vocat. »

Edit. A. Leclère.

ide syllabum *in extenso* ad finem tomi I, di. I.

conferatur Spiritûs sancti, preces sacerdotis exaudientis. Tantò magis quòd Enchiridion, ejusdem concilii nomine deindè vulgatum, expressè dixit : *Verba conjugum, quibus ipsi mutuò dant sibi fidem, esse verbum* (id est formam) *quo fit sacramentum*.

Objicit III. *Canus* testimonium *Evaristi* Papæ in *c. Aliter, caus.* 30. *quæst.* 5. ubi dicuntur matrimonia contracta sine benedictione sacerdotis præsumi adulteria vel fornicationes potiùs, quàm legitima conjugia. Sed benè respondet *Bellarm. loc. cit. cap.* 8. hîc loqui Pontificem de probatione matrimonii quoad forum externum, eò quòd Ecclesia in foro externo non judicat legitima conjugia illa quæ non probantur per sacerdotis testimonium, præsumendo tunc defuisse mutuum consensum; nisi (ut subditur in eodem textu) voluntas propria suffragaverit ; ergò ubi adest voluntas contrahentium, legitimum initur matrimonium, licèt in foro externo aliud præsumatur Quòd autem *Evaristus* certè ibi loquatur de foro externo, sapienter ait *Bellarm.* ipsum *Canum* negare non posse ; nam Trident. expressè declaravit conjugia clandestina esse vera matrimonia, dùm è converso *Evaristus* non jam dicit ea non esse sacramenta, sed vocat adulteria, et fornicationes ; unde, ne dicatur Tridentinum contradixisse testimonio *Evaristi*, id quod *Evaristus* dicit, necessariò de foro externo intelligendum. Alia objicit *Canus* quibus faciliùs respondetur, ut vidère poteris apud *Bellarm. cit. c.* 8.

899. — Ex nostra autem sententia infertur 1. quòd matrimonia quæ per procuratorem celebrantur, quia sunt legitimi contractus, ideò vera etiam sunt sacramenta, nec opus est, ut contrahentes postea coram parocho se sistant ad matrimonium ratificandum. *Sanch. l.* 2. *d.* 11. *n.* 27 *et Bellarm. c.* 7. *n.* 8. *cum Navarr. Soto, et aliis contra Canum.* Infertur 2. quòd conjugia malitiosè contracta coram parocho reluctante, et benedictionem denegante, sunt quidem graviter illicita, sed valida et vera sacramenta, ut dicunt omnes pro nostra sententia allati ; et hoc etiamsi parochus affectet nolle intelligere, nempe oculos et aures claudendo, ut sentiunt *Pontius l.* 5. *c.* 29. *num.* 22. *et Salmant. de matr. c.* 8. *p.* 5. *n.* 67. *cum Led. et Leand.* (*contra Bonac. et Trull. ac Sanch. l.* 3. *d.* 39. *num.* ex decreto Sacr. Congr. conc. ap *Farinac.* ubi ad quæsitum : *Et quic parochus adfuisset, nihil tamen eor quæ agebantur vidit vel audivit, utr tale matrimonium sit nullum?* Sac. Con concil. respondit : *Matrimonium* ı *valère, si non intellexisset, nisi ipse* ı *rochus affectasset non intelligere.* Inf tur 3. quòd matrimonia coram pa cho et testibus semel celebrata cı occulto impedimento dirimente, sı lato impedimento per dispensatione vera evadant sacramenta per cons sum absente parocho præstitum ; v dicenda *n.*1110. Et hoc argumentu ut ait *Bened. XIV* loco citato, v probat ministrum matrimonii non e sacerdotem, sed ipsos sponsos ; al rectè dicit, quòd Ecclesia, nisi id l beret pro certo, numquam permitte sponsos relinqui in periculo, quòd maneant sine gratia sacramenti. Ad tamen decretum S. C. sub die 8 Ju anni 1619. apud *Ferrar. Biblioth. t. v. Matrimonium, num.* 19. quòd si ı trimonium esset nullum ex causa ı blica ; scilicet ob defectum ætatis, tı reconvalidandum est ante parochı et testes. Infertur 4. quòd parochus assistat matrimonio existens in m tali, non peccet graviter, quia non c ficit nec ministrat sacramentum ; *Sanch. l.* 2. *d.* 6. *num.* 2. *et Bon. p. num.* 5. *cum Suar. Con. Henr Gutt Reg.* Utrùm autem requirantur de p cepto gravi verba parochi : *Ego conju vos, etc.* vel alia juxta receptum un cujusque provinciæ ritum, ut dicitu Trid. *cit. sess.* 24. *c.* 1 ? Negat *Bon p.* 8. *num.* 4. qui citat *Sanch. Co Gutt. et alios* putantes earum omiss nem esse tantùm venialem ob parvı tem materiæ ; sed affirmant *Barbos. Potest Episcop. alleg.* 32. *n.* 180. c *Reb. Henriq. et Salzedo,* et hoc m magis placet.

Fit autem quæstio, an à sponsis, ı matrimonium ineunt, possit validè parari ratio contractûs à ratione sac menti? Negant *Suar* in 3. *p. de ma d.* 7. *sect.* 1. *Pont. l.* 7. *c.* 9. *n.* 3 *alii,* dicentes non posse hominem parare quod Deus conjunxit. Sed af mant *Vasq. Caj. Durand. Victoria, alii apud Spor. de matr. c.* 1. *n.* 859. ı tenent benè posse contractum sine cramento validum remanère. Sed notandum omnes asserere, quòd l

ɜre non carere, gravi culpâ. Unde ertur, quòd Ecclesia nunquam perltteret reconvalidari matrimonium e assistentia parochi (ut passim Ecsia admittit), tolerando quòd matriɪnium persisteret tanquam contra.s, et non sacramentum, si non ha:et pro certo, quòd sponsi sint veri ramenti ministri.

luoad connexionem, inter christianos, tractus et sacramenti, Vincent ponit bat ac enodat ut sequitur assertionem ɹentem : — « *Matrimonii contractus et ·amentum sunt inter christianos ita cona, ut unum sine altero existere nequeat.*

PROB. 1. Auctoritate Pii IX. In allocuɪe *Acerbissimum*, habita die 27 sept. 1852, :a res Reipublicæ Neogranatensis, hæc et : « Cum nemo ex catholicis ignoret, ignorare possit matrimonium esse vere ɪroprie unum ex septem Evangelicæ legis ramentis a Christo Domino institutum, propterea inter fideles matrimonium ɪ non posse, quin uno eodemque teme sit sacramentum; atque idcirco quamt aliam inter christianos viri et mulieris, ·ter sacramentum, conjunctionem, cuumque etiam civilis legis vi factam, il aliud esse nisi turpem, atque exitialem cubinatum ab Ecclesia tantopere damum, ac proinde *a conjugali fœdere sacraıtum separari nunquam posse.* » Germanis bis utitur Pius IX in epistola ad regem diniæ, die 19 sept. 1852, directa : in illa ɜrit unionem conjugalem inter christianon esse legitimam nisi in matrimonii ·amento, extra quod datur merus concuıtus. — Propositio 66 in Syllabo sic exnitur : « Matrimonii sacramentum non nisi quid contractui accessorium ab eoseparabile. » Litt. Apost. *Ad Apostolicæ*, ɪug. 1851.

ROB. 2. Sacramentum et contractus maɪonii sunt a se invicem inseparabilia si istus, instituendo Matrimonii sacramenɪ, adnexuerit solum vim producendi graɪ ex opere operato contractui matriɪii rite confecto : atqui ita egisse Chrin constat ex modo loquendi Traditionis ex communi theologorum sentendia; ɔ.

Dicitur 1. *Inter christianos*, quia soli istiani sunt sacramentorum capaces, cum tismus sit omnis sacramenti janua.

QUÆRITUR. 1. Quid sit dicendum de :rimonio duorum infidelium qui postea fidem convertuntur. — RESP. Duplex est tentia. Prima negat hoc matrimonium i posse sacramentum, et sic ratiocinatur : matrimonium istud eveniret sacramenɪ, id fieret, vel per contractum jam iniɪ, vel per renovationem consensus : ui neutrum dici potest; non per contram jam initum, quia sacramentum conit in actu transitorio aliis terminis, materia sacramenti est contractus in fieri, et non, in facto esse, ut infra dicetur : non per consensus renovationem, quia illa renovatio nihil efficit in contractum ipsum, et ille solum consensus est materia sacramenti per quem efficitur verus contractus. Ergo. Ita D. Carrière, *Comp. de matr.*, *n.* 49, et plures cum eo. — Secunda sententia quæ est communior juxta Bened. XIV, *de Syn.*, *lib.* 8, *c.* 13, *n.* 8, et longe verisimilior ac validior juxta P. Perrone, *de Matrimonio christiano*, *p.* 288, affirmat istud matrimonium fieri posse sacramentum, quia, inquiunt, per baptisma matrimonium istud jam fit omnino indissolubile, et proinde verum signum unionis Christi cum Ecclesia.

« QUÆRITUR 2. Quid sit sentiendum de matrimonio fidelis cum infideli. — RESP. Duplex pariter datur sententia. Prior negat dari posse sacramentum pro parte fideli, quia contractus matrimonialis non potest esse in uno et non in altero, sed unus in duobus : porro sacramentum sequitur naturam contractus. Insuper quod significat unionem Christi cum Ecclesia, se tenet ex parte tum viri, tum mulieris, siquidem requiritur unio utriusque. Ergo non existit signum, ac proinde sacramentum in uno tantum e contrahentibus. Posterior affirmat; nam supposito contractu valido nihil obstat quin pars fidelis possit suscipere gratiam sacramenti. Et vero si valeret opposita sententia, in omni regione qui primi fidem susciperent, non possent gratiam matrimonialem habere ob impossibilitatem nubendi cum parte christiana : porro id improbabile est; ergo. — Unusquisque in hac quæstione, sicut in præcedenti, amplectatur sententiam quæ illi magis arridet.

« Dicitur 2. *Matrimonii contractus et sacramentum sunt* (inter christianos) *ita connexa, ut unum sine altero existere nequeat.* Unde dato contractu matrimoniali adest et sacramentum, absente vero contractu abest etiam sacramentum, et vice versa, deficiente sacramento deficit contractus, dato sacramento datur et contractus.

« Hinc 1. Intelligitur cur quamvis præsens Tractatus dictus sit Tractatus de *sacramento Matrimonii*, plurima tamen spectent ad matrimonium ut contractum; cum enim quæ obstant contractui obstant sacramento, et intima existat inter contractum et sacramentum unio, non potest haberi accurata sacramenti cognitio quin apprime ediscantur quæ ad contractum attinent.

« COROLLARIUM. *Ergo intelligitur quid sit sentiendum de matrimoniis hæreticorum.*

« Hæretici sunt christiani; ergo in eorum matrimoniis contractus et sacramentum sunt intime connexa, et ideo si hæretici Matrimonii sacramentum nollunt suscipere in odium Ecclesiæ Romanæ, datur in eis voluntas contraria, scilicet : voluntas eliciendi contractum matrimonialem, et voluntas non suscipiendi sacramentum; jam vero in illo conflictu inquirendum est quænam sit eo-

rum voluntas prædominans : si prævaleat intentio contrahendi valide, verus est contractus matrimonialis, sed simul existit sacramentum ; si autem præstantior sit voluntas non suscipiendi sacramentum, non percifitur sacramentum, sed nec existit contractus matrimonialis. In praxi semper aut fere semper prævalet intentio valide nubendi.

(De matr. n. 12 ad 17.)

De eadem quæstione sic habet ac citat Scavini :

« Ipse contractus maritalis Sacramentum matrimonii constituit; etenim Christus contractum maritalem ad sacramentalem dignitatem ita evexit, ut quoties legitimæ personæ hunc efficerent, toties conficerent Sacramentum. Unde factum est, ut uno eodemque actu et contractus et Sacramentum habeatur in conjugio Christianorum, seu contractus et Sacramentum identificentur per unum eumdemque actum. Hinc contractus et Sacramentum cogitatione tantum, non veritate spectari possunt uti duæ res ad invicem distinctæ et separabiles. Hinc merito a cardinali Gerdil habetur uti monstruosa, hæreticalis, doctrinæ Christi, Patrum traditioni, et universali catholicæ Ecclesiæ consensui contraria eorum opinio, qui docent rationem Sacramenti in matrimonio esse quid extrinseci et superadditi ad ipsum contractum : « Jésus-Christ, en élevant le mariage à la dignité de sacrement, l'a ramené à son institution primitive, c'est-à-dire à cette union indissoluble établie par l'autorité de Dieu, *ab initio;* mais cette union n'est autre chose que l'union conjugale contractée dans les formes prescrites. Donc cette union qui s'appelle et qui est le mariage, ne peut pas être autre chose que l'union qui a été élevée par Jésus-Christ à la dignité de sacrement de la loi nouvelle. » Consentit Angelicus inquiens : *Verba, quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus sacramenti ; non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.* (In 4 Dist. 26, q. 2). Tandem Tridentinum decretorie habet, matrimonium initum sine præscripta ab Ecclesia forma non solum non esse verum Sacramentum, sed neque validum contractum : quod quidem probat, practice rationem contractus a ratione Sacramenti in Christianis separari non posse : sed utrumque identificari in unum : *Qui aliter, quam præsente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit* (Sess. 24, c. 1), *V* Gerdil. *Trattato del matrimonio :* Discorso preliminare. — Riccardi, *I gemiti della Chiesa di Spagna;* Convers. V. — It. Adnotator et corrector Bergier in suo *Dictionnario Theol.*, v° Matrimonium.

« Audiatur cel. Della Motta, *Teoria dell' istituzione del matrimonio*, Torino, 185[illegible] part. I° : « Il n'a jamais été douteux dans les écoles catholiques que le mariage ne pouvait être séparé du sacrement chez les chrétiens. Et il ne suffit pas pour le mettre en doute que quelques écrivains, même catholiques, aient soutenu le sentiment contraire sans une condamnation expresse. Aussi Gerdil n'hésite pas à appeler monstrueux un tel sentiment, et Nuytz, qui entreprend de le soutenir, parce qu'il l'a trouvé dans les thèses de Bon et veut le faire passer pour certain, sans danger, et commun parmi les théologiens, tombe en fait et en droit dans une erreur plus grossière que celle de son maître. Pie VI, dans un bref à l'évêque de Motola, du 16 septembre 1788, Pie VIII et Grégoire XVI, ont enseigné d'une manière manifeste la susdite inséparabilité. Voyez à ce sujet le savant ouvrage des lois civiles concernant le mariage, par Rosmini, traduit par M. Rupert, Paris, question 1re. Mais, dans le but de dissiper les dernières ombres, le souverain pontife Pie IX, dans l'allocution prononcée en consistoire le 27 septembre 1852, se plaignant des lois et des doctrines de la république de la Nouvelle-Grenade sur le mariage, le divorce et les causes matrimoniales, disait : « Parmi les catholiques » quelqu'un peut-il ignorer que le mariage » est véritablement et proprement un des » sept Sacrements de la loi évangélique » instituée par Notre-Seigneur Jésus-Christ, » de sorte qu'il ne peut y avoir parmi les » fidèles de mariage qui ne soit un sacrement ; qu'entre chrétiens l'union de » l'homme et de la femme hors du sacrement, quelles que soient d'ailleurs les » formalités civiles et légales, ne peut être » autre chose que ce concubinage honteux » et funeste tant de fois condamné par l'Église. D'où il suit manifestement que le » sacrement ne peut se séparer du lien conjugal, et que c'est à la puissance de l'Église qu'il appartient exclusivement de » régler les choses qui touchent au mariage » en quelque façon que ce soit. » Néanmoins les théologiens politiques continueront de déblatérer contre la doctrine solennellement réprouvée par le Saint-Siége; ils continueront de soutenir que le mariage peut être séparé du Sacrement, afin de trouver un appui pour soutenir la validité du mariage sécularisé et purement civil. Nous les plaignons comme catholiques; mais, au point de vue de la doctrine, nous nous permettrons de rire de ceux qui ont la prétention de connaître mieux la théologie de l'Evangile que le Souverain Pontife, qui leur a dit de son coté que, par ces doctrines, *on méconnait entièrement la dignité, la sainteté et le mystère du Sacrement de mariage, en bouleversant avec une extrême*

orance l'institution et la nature, en mésant, comme ont fait les hérétiques déjà damnés, la puissance qui appartient à glise sur tout sacrement. Et d'autres pa;s aussi honorables pour les doctrines et docteurs,de ces erreurs! »

An (quæres) *sit dogma fidei in matrinio contractum a Sacramento separari posse quoad christianos?* Audiatur laus Della Motta: « Le Souverain Pontife IX), dans la lettre déjà citée à S. M. le de Sardaigne, le 19 septembre 1852, en;ne avec une suprême autorité et d'une nière admirable... « C'est un dogme de i (dit-il) que le mariage a été élevé par ésus-Christ Notre-Seigneur à la dignité e Sacrement, et c'est un point de la doc:ine catholique que le Sacrement n'est as une qualité accidentelle du contrat, ıais qu'il est l'essence même du maıage, de telle sorte que l'union conjugale ntre les chrétiens n'est légitime que dans mariage; sacrement hors duquel il n'y qu'un pur concubinage. Une loi civile ui, supposant pour les catholiques que on peut séparer le Sacrement du con·at, prétend en régler la validité, con·edit la doctrine de l'Eglise, usurpe ses roits inaliénables, et dans la pratique ıet sur le même rang le concubinage et sacrement du mariage en les sanconnant l'un et l'autre comme également ·gitimes. »

On objecte (ait Nardi, § 377) que les testants ne mettent pas le mariage au nbre des sacrements, et on ne comprend comment des personnes qui n'y croient ıt pourraient recevoir ou admirer un ·ement, puisque l'une des conditions reses pour la validité est l'intention même. ù il suit que dans les mariages proants on trouve des mariages chrétiens, des, et qui ne sont pas des sacrements. ıs répondons que l'erreur qui, en ce cas, ·te dans l'esprit des protestants n'est pas obstacle à l'accomplissement du sacreıt. Ils ont, en effet, toujours l'intention contracter un mariage valide selon la loi ı volonté de J. C., par conséquent ils implicitement l'intention de célébrer le ·ement, puisqu'il n'est au pouvoir de sonne de rompre le lien établi par J. C. même entre le sacrement et le contrat. V. *Civil. Catt.*, ser. I, t. IX. Le mariage, *trat civil*, t. X: le mariage laissé au rice des individus; le mariage sacreıt; le mariage dans un état catholique. *Il Cattolico*, journal religieux et littée de Lugano, t. VI: le mariage.»

(t. IV. n. 669 et 670).

·ury autem inducit quæstionem practiı sequentem: An benedictio nuptiarum sit abstrahi a celebratione missæ? ac pondet:

Negandum est. Nam interrogata *S. ıgr. rit: An vigentem pluribus in locis consuetudinem matrimonium celebrandi hora promeridiana, simulque benedictionem nuptialem sic extra missam etiam tempore vetito ex Ordinarii licentia dandi, liceat retinere, cum vix spes sit fideles adigendi, vel ad mutandum celebrationis matrimonii tempus vel ad benedictionem supplendam?* responsum fuit: *servetur rituale romanum* (die 7 sept. 1850 in Rupellen. ad 6.) Porro ex rituali romano benedictio conjugalis non potest nisi inter missæ celebrationem fieri. Confirmatur alia decisione *S. Congr. rit.* die 23 jun. 1853 *in Limburg.* — Attamen sacerdos non tenetur missam applicare pro sponsis, nisi ab iisdem eleemosynam accipiat *S. Congr. inquisit.* die 1 sept. 1841. Sed missa pro nuptis assignata dicenda est licet sponsis non applicetur.

« Porro missa nuptiarum dicenda est singulis diebus, præter dominicas, festa de præcepto, duplicia primæ et secundæ classis, vigiliam pentecostes, sed sine *gloria* et *credo*. Quibus vero diebus dici non potest missa pro *sponso et sponsa*, addatur ex illa missa commemoratio. *S. Congr. rit.* 3 mart. 1818 et 20 avril 1822.

« Quando vero nuptiæ celebrantur tempore adventus vel quadragesimæ, non debet in missa fieri commemoratio pro sponsis per collectam, secretam et postcommunionem; nec licet recitare orationes in missali positæ post orationem dominicam, et *ite missa est*; nec debent eædem orationes recitari extra missam, elapso tempore prohibito *S. Congr. rit.* 31. aug. 1839.

« Insuper, si mulier sit vidua, non solum omitti debet benedictio nuptiarum, sed etiam missa propria pro sponso et sponsa. *S. Congr. rit.* 3 mart. 1761.

« Demum prohibetur, et reprobatur usus veli albi explicandi super sponsos. *S. Congr. rit.* 7 sept. 1850 *in Rupellen.*

(*De matrim.* 770.)

DUBIUM II.

DE USU MATRIMONII.

ARTICULUS I.

An usus matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus?

900 Actus conjugalis illicitus est. I. Si matrimonium est nullum. II. Si matrimonium est dubium.
901 Qu. I. An liceat contrahere cum dubio de impedimento?
902 Qu. II. An cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti? Qu. III. An cum opinione probabili, probabilitate facti?
903 Qu. IV. An in dubio de valore matrimonii jam contracti liceat petere et reddere? Et signanter an uxor non certa de morte primi viri teneatur reddere secundo?
904 Dub. 1. An, contracto matrimonio bonâ fide, subveniente dubio, liceat petere post diligentiam?
905 Dub. 2. Quid, si adsit opinio probabilis tantùm pro nullitate matrimonii?

900. — « Resp. Per se est licitus et » honestus Quod est de fide et patet » ex 1. *Corinth.* 2. *Uxori vir debitum red-» dat.* Per accidens est illicitus in se-» quentibus casibus :

« I. Si matrimonium à parte rei sit » nullum : quod tamen, si uterque » ignorat, non peccat, nisi materialiter. » Si uterque, vel alter id certò sciat, » non potest, quocumque etiam peri-» culo proposito, uti matrimonio. » Unde si non potest sine periculo v » tæ, aut famæ detegere impedime » tum, nec sperare dispensationem » debet vel ingredi religionem (si ne » dum consummavit), vel fugere, v » petere divortium (ob conjugis sæv » tiam v. g. vel adulterium, si ta » sit) vel certè omnia incommoda p » tienter sustinêre. *Bon. q.* 8. *p.* » *n.* 10.

« II. Si matrimonium sit dubium » Et quidem, si alter tantùm dubit » is non potest petere debitum; re » dere tamen tenetur, cùm alter habe » jus petendi. Si uterque dubiâ fi » contraxit, vel dubitat de ejus valor » neutri petere, aut reddere licet an » veritatis indagationem. *Vasq. Sanc* » *Dian. Barb. d.* 6. *tr* 11. *p.* 7. §. » Secùs post eam. *Bonac. qu.* 4. *p.* 4.

Piget me de hac materia, quæ ta tam præ se fert fœditatem, ut cast mentes ipso solo nomine perturbe longiorem habere sermonem; sed u nam non esset hæc materia tam f quens in confessionibus excipiendis, non oporteret omninò confessariu plena tractatione, sed sufficeret con pendio instructum esse! Ignoscat m propterea castus lector, si fusè de hîc loquar, et ad casus particular qui deformiorem exhibent turpitud nem, descendam. Quòd si cui miru videatur, Auctores cæteroqui prudent ac pios de hac re fusiùs pertractass et minutas etiam variorum casuu circumstantias descripsisse; audiat c rissimum virum *Ludovicum Bail*, qui hac censura doctissimi *Thomæ Sanc* egregium opus de matrimonio vind cat, his verbis : *Licet quædam de mate fœdorum actuum tangat, turpior est inf nus; et si fœdus est sermo, fœdius est peccato putrescere, ut ait Petrus Blesens Ille auctor aliquas spurcitias movet, s ad ægrotantium curationem. Si angeli sent homines, talibus non indigerent.*

901. — Quær. I. An liceat matrim nium contrahere cum dubio de imp dimento dirimente? Antequam diligen adhibeatur ad veritatem assequendam certum est non licère : post verò di gentiam adhibitam, communiter doce DD. posse contrahi matrimonium cu opinione probabili probabilitate ju de carentia impedimenti, modò opin illa sit universè vel certè ab AA. r cepta ut probabilis; ita *Sanch. de ma l.* 1. *d.* 6. *n.* 18. *Pal. tr.* 28. *d.* 3. *p.*

. 9. *n.* 4. *Card. in prop.* 1. *Innoc. XI.* *iss.* 2. *n.* 525. *et* 528. *Viva in eamd.* *rop. n.* 29. *in fine, Suar* 3. *p. t.* 3. *q.* 7. *ar.* 8. *dub. ult. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 17. *et p.* 3. *n.* 527. *ac* 538. *et Boss. t.* . *Mor. tit.* 1. §. 51. *n.* 1928. *et Mazz. t.* *p.* 220. *et Holzm. t.* 2. *p.* 369. *n.* 491. *um communi:* hancque sententiam vo-ant tutam et moraliter certam *Card. l.* *Holzm. n.* 492. *Viva d. n.* 29. *et Croix* *n.* 117. *cum aliis.* Nec obstat dicere, uòd cum opinione probabili non li-eat sponsis administrare sacramentum ıatrimonii. Nam respondetur, quòd ɔ casu non ministratur sacramentum um sola opinione probabili, sed cum ıorali certitudine; quando enim adest pinio probabilis de jure, quòd non ıbsit impedimentum, tunc Ecclesia x antiquissima consuetudine præsu-ıitur contractum matrimonii appro-are, et omne removere impedimen-ım, ut communiter dicunt præfati A. cum aliis, et fusè probant *Cardenas* *c. n.* 542. pluribus decisionibus Rotæ omanæ, ac quædam declarations *Ur-ıni VIII.*

Advertendum tamen 1. quòd si du-ium vertat circa mortem prioris con-ıgis, tunc sive sit negativum sive po-tivum non licet matrimonium con-ahere (quidquid dicant *Boss. t.* 2. 2. *n.* 41. *et Vidal ap. Wigandt tr.* 16. *ısu post. n.* 52.) quia cùm possideat rius conjugium, non potest secundum iri cum præjudicio prioris, nisi con-et (saltem moraliter) de morte prioris ɔnjugis, ut expressum habetur in *c.* *ominus, de secund. nupt.* Advertendum cum *Pal. p.* 4. §. 9. *n.* 4. quòd si ɔnstet de impedimento, et non constet ɜ ipsius dispensatione, tunc non pos-t matrimonium contrahi, neque post ɔntractum peti debitum; tunc enim ariter possidet impedimentum. Secùs ɜrò, si constet de dispensatione, et ıbitetur de ejus valore, quia tunc ossessio stat pro valore dispensatio-s. Hoc tamen valet, si impedimentum t de jure ecclesiastico. Sed :

902. — Quær. II. An, stante impedi-ıento probabili de jure naturali, liceat ɔntrahere matrimonium cum opinione ariter probabili de insubsistentia im-ɜdimenti? Respondeo : Per se lo-uendo non licet, quia illicitum est ıinistrare sacramentum matrimonii ım opinione tantùm probabili de il-ıs valore, ut patet ex prop. 1. damnata ab *Innoc. XI.* quando contrà adsit etiam probabilitas impedimenti etiam de jure naturali : nempe si du-bium vertat de solutione prioris ma-trimonii; tunc enim Ecclesia nequit dispensare, ut potest et præsumitur jam dispensare, cùm adest dubium po-sitivum (ut diximus) de impedimento juris tantùm ecclesiastici. Dixi *per se loquendo*; nam urgente gravissimâ causâ poterit matrimonium contrahi, modò accedat declaratio Summi Pon-tificis tanquam unici interpretis legis divinæ. Et sic refert *Cardenas in prop.* 1. *diss.* 2. *n.* 553., olim declarasse *Urba-num VIII.* Delato enim ad ipsum dubio per *Joannem de Lugo*, postmodùm Car-dinalem, an matrimonia quorumdam infidelium Indorum in regno Paraqua-riæ in infidelitate contracta essent va-lida; et an ipsi post baptismum tene-bantur accipere primam uxorem ex pluribus quas habuerant, vel an pote-rant eligere quam malebant? Pontifex indicto consulto, dixit, quòd ubi doc-torum sententiæ utrinque probabiles intercederent, sequeretur opiniones pro conditione locorum ac hominum bar-baris favorabiliores. *Vide d. n.* 897. *v. Prob.* 1.

Quær. III. An liceat matrimonium contrahere cum opinione probabili non solùm juris, id est ex doctorum auctoritate, sed etiam facti, nempe cùm ex utraque parte adest facti pro-babilitas pro existentia et pro carentia impedimenti? Affirmant *Tamb. Dec. l.* 1. *c.* 3. §. 3. *n.* 27. *ac Bonac. et alii apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 118. Sed rectè negant *Cardenas in prop.* 1. *Innoc. XI. diss.* 2. *n.* 524. *et* 629. *Viva in eamd. prop. num.* 29. *et Croix l. c. cum Gor-maz, ac Aversa.* Ratio, quia, licèt Ec-clesia præsumatur supplere sive dis-pensare in impedimento, quando adest probabilitas orta ex jure, ut mox suprà diximus, attamen hoc non pro-cedit, quando habetur probabilitas tantùm orta ex facto, quæ non fundat nisi semiplenam probationem, ut ex-plicat *Carden. n.* 629. Quo supposito, non licet in matrimonio contrahendo uti primâ sententiâ; nam quamvis pro-babilis esset prima opinio, quòd cum sola probabilitate facti pro carentia impedimenti præsumatur Ecclesia etiam dispensare; tamen, cùm hæc opinio non sit communiter aut certè recepta tanquam probabilis (prout

quidem esse debet ad præsumendum quòd Ecclesia suppleat, ut rectè dicunt *Carden. n.* 624. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 117. *cum Avers. et Gorm.*), et cùm agatur de valore sacramenti, non possumus opinionem illam tutò sequi.

Dicunt autem *Sanch. l.* 8. *d.* 6. *n.* 18. *Carden. n.* 527. *Viva in d. prop.* 1. *n.* 31. *et Tamb. Dec. l.* 1. *c.* 3. *v. Matrimonium, n.* 1. *cum Merolla*, idque probabile putat *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 533. *cum Spor Gob. Krim. etc.* quòd in quæstione facti, si adsint utrinque conjecturæ, istæ non constituant nisi merum dubium negativum, et ideò si dubium de impedimento non possit vinci, licitè contrahatur matrimonium, quia tunc standum est pro libertate. Sed huic opinioni contradicunt *Pal. tr.* 1. *d.* 3. *p.* 8. *n.* 10. *Less. Auctor. v. Matr. cas.* 10. *Contin. Tourn. tr. de dispens. part.* 1. *cap.* 17. *art.* 3. *Ronc. p.* 152. *q.* 5. *in fin Renzi t.* 1. *p.* 45. *q.* 4. *cum Vidal. et Laym. l.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 23. *cum Hurt. et Veracr.*, meritòque non approbant rationem ab adversariis adductam; quamvis enim in aliis contractibus, non obstante dubio negativo de inhonestate contractûs, licitum sit illum inire, si dubium vinci non possit, quia tunc standum est pro libertate; matrimonium tamen, quia non solùm habet rationem contractûs, sed etiam sacramenti, non potest contrahi cum materia dubia; sicut et in aliis sacramentis non licet uti materià dubiâ extra casum necessitatis, ne sacramentum exponatur periculo frustrationis, juxta prop. 1. damnatam ab *Innoc. XI.* Tantùm igitur prima sententia posset dici probabilis, si probabilis esset opinio eorum quos retulimus *l.* 1. *n.* 51. dicentium præfatam propositionem fuisse proscriptam non ratione periculi frustrationis sacramenti, sed ratione charitatis erga suscipientem, ne privetur fructu sacramenti, si fortè opinio de ejus valore non sit vera. Et eo casu advertit *Croix d. n.* 533. *cum aliis*, partem dubitantem tenêri ad monendam alteram de tali dubio, ne hæc exponatur periculo gravium incommodorum. Quòd si verò (addunt *Sanch. et Card. n.* 528.) in tali dubio præsumptio urgeret pro impedimento, et nullà esset præsumptio pro illius carentia, v. g. si vir coïerit, et postea dubitet an seminarit, vel an intra vas aut extra, tunc præsumptio orta ex communiter contingentibus e[st] pro impedimento, et impediendum e[st] matrimonium. Secùs autem, si ad[sit] præsumptio in contrarium, ut si v[ir] seminaverit prope vas; tunc enim (ait *Sanch. d. n.* 18.) procul dub[io] nuptiæ contrahi possunt.

Cæterùm probabiliter dicunt *Emma[nuel] Sa, v. Dispensatio. n.* 1. *Merbes. t.* [ ] *p.* 406. *n.* 8. *vers. Quartus, et conti[n.] Tourn. loc. cit. v. Existimat, cum Pichl[er]* ac probabile putat *Diana p.* 4. *tr.* [ ] *r.* 17 (*contra Sanch. d. n.* 28. quam[vis] in *Dec. l.* 4. *c.* 40. *n.* 26. videtur se r[e]tractasse) quòd in impedimentis dub[iis] benè potest Episcopus dispensare. [Et] idem dicunt communissimè DD. gen[e]ricè loquendo de omnibus casibu[s] sive impedimentis Pontifici reservati[s] quando dubitatur, an indigeant di[s]pensatione, ut *Pal. p.* 1. *tr.* 3. *d.* [ ] *p.* 5. *n.* 10. *Cabas. t.* 1. *l.* 1. *c.* 8. *n.* [ ] *Barb. alleg.* 35. *n.* 19. *Ronc. p.* 54. *q.* [ ] *Holzm. t.* 1. *p.* 99. *n.* 491. *Elbel. t.* [ ] *p.* 147. n. 442. *et Salm. de leg. c.* 5. *p.* 4. § [ ] *n.* 45. ac probabile putat *Bonac. eo[d.] tit. d.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 18. Ratio, qu[ia] ex una parte, licèt dispensatio huju[s]modi impedimentorum sit Papæ rese[r]vata, tamen, cùm reservatio sit odios[a] strictè est interpretanda et restringen[da] tantùm ad casus certos, prout diximu[s] in simili n. 600. Ex alia parte sat pr[o]babiliter potest Episcopus dispensa[re] in tali dubio, tum ex *c. Nuper.* 29. [de] *sent. excomm.* ubi. *Quia tamen condit[or] canonis ejus absolutionnem sibi specialit[er] non retinuit, eo ipso concessisse videt[ur] facultatem aliis relaxandi.* Ibique s[ic] addit Glossa : *Et hoc est argumentu[m] Episcopos posse dispensare ubi specialit[er] dispensatio non est inhibita, et concessu[m] videtur, quod non est prohibitum.* (*Vi[de] dicta l.* 1. *n.* 191. *et infrà hoc l.* (v[ ] *n.* 980. *V. Sed dub.* Et hoc appr[o]bant etiam *Sporer p.* 4 *c.* 4. *n.* 2[ ] *Elbel de matr. n.* 474. *et Roncagl. de præc. c.* 2. *q.* 61 tùm quia, cùm in casibu[s] qui frequenter occurrunt, possit inf[e]rior dispensare in lege superioris (u[t] diximus cum communi *l.* 1. *n.* 190. benè poterit Episcopus in impediment[is] dubiis dispensare, eò quòd in iis fr[e]quenter contingit dubitare de indige[n]tia dispensationis.

903. — Quær. V An matrimonio ja[m] inito, liceat contrahentibus petere a[ut] reddere in dubio de ejus valore; cer[]tum est quòd durante dubio, sive du

um antecesserit matrimonium, sive supervenerit, conjux dubitans ante ligentiam adhibendam ad dubium ncendum non potest repetere, sed ›test, et tenetur reddere alteri petenti bona fide; id patet ex *c. Dominus, sec. nupt.* ubi dicitur : *Sanè super ıtrimoniis, quæ quidam ex vobis (non-ım habitâ obeuntis conjugis certitudine) ntraxerunt; id vobis respondemus, ut llus amodò ad secundas nuptias mi-are præsumat, donec ei constet, quòd ab c vita migraverit conjux ejus. Si verò iquis hoc non servavit, et de morte con-gis adhuc existimat sibi dubitandum, ei æ sibi nupsit, debitum non deneget pos-lanti, quod à se tamen noverit nullate-s exigendum.* Et hujus ratio patens t, quia in dubio nemo privandus est o jure certo quod bonâ fide possidet, communiter docent DD. cum *Sanch.* 2. *d.* 42. *n.* 112. *Salm. de matr. c.* 15. 4. *n.* 48. *circa fin. Conc. p.* 383. *n.* 5. *alii passim.* Item ait. *Pontius l.* 10. 15. *n.* 8., sed hic diversam assignat tionem, dicens ideò tenêri dubitan-m reddere debitum petenti, quia de :obus malis minus est eligendum, xta *c. Duo mala, dist.* 13. Minus autem ılum est in dubio reddere quàm non ddere, quia non reddendo, est peri-lum injustitiæ, reddendo verò tantùm nicationis, quæ est minus malum àm injustitia. Sed hæc ratio non sub-tit; nam si possessio secundi viri non eberet ipsi jus petendi, non evitare-majus malum injustitiæ, quam *Pon-s* supponit, dùm adhuc mulier illa committeret periculo injustitiæ, nem-irrogandi injuriam primo viro, si tè vivat. Unde necessariò recurren-m ad primam rationem, nempe ad certum possessionis quod habet se-ndus vir, quodque præferri debet i incerto primi viri, cùm de ejus ›rte dubitetur.

Semper igitur ac mulier non est certa vita primi viri, tenetur reddere se-ndo viro petenti; et hoc etiamsi adsit inio probabilis pro invaliditate se-ndi matrimonii, et nulla pro valore, ia secundus vir non potest expoliari › jure certo, nisi habeatur certitudo vita primi viri, ut rectè docent *Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 3. § 3. *Croix* ›. *part.* 3. *n.* 300. *cum Card. Merolla, Bressero, ac Sanch. l.* 2. *d.* 44. *n.* 3. *n Soto, Navar. Palud. Sylv. Ang. Led. rrad. Henr. Man. etc.* Idem clarè probatur ex *cap. Inquisitioni, de sent. excomm.* ubi sic habetur : *Inquisitioni tuæ respondentes credimus distinguen-dum, utrùm alter conjugum pro certo, sciat impedimentum conjugii, an non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potiùs excommunicationis senten-tiam humiliter sustinere, quàm per car-nale commercium peccatum operari mor-tale. In secundo distinguimus, utrùm habeat conscientiam hujusmodi ex credu-litatis explosâ, licitè potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale. Verum, cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta, quam-vis non evidenti et manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam.* Nota illud *certò sciat :* ergò si certò non scit, tenetur reddere. Confirmatur ex *c. Si virgo. caus.* 34. *qu.* 2. ubi : *Si virgo nupserit nesciens viro alieno, si semper nesciat, numquam ex hoc adultera erit; si autem sciat* (nota), *jam adultera esse incipit.* Ubi rectè notat *Sanch. l. c. cum Sylvest.* tò *sciat* sumi pro certitudine. Idem docet *D. Th. in* 4. *d.* 41. *q. unic. art.* 5. *q.* 1. *ad* 3. ibi : *Aut* habet certam scientiam de impedimento matrimonii, aut *opi-nionem; si primo modo, nec exigere nec reddere debet; si secundo, debet reddere, sed non exigere.* Item dixit S. *Bonav. in* 4. *d.* 38. sub finem : *Si certificatur de vita primi viri, nec petere debet, nec reddere.*

904. — Sed dubit. 1. An contracto matrimonio in bona fide, si dubium superveniat, et adhibitâ diligentiâ illud vinci non possit, liceat dubitanti non solùm reddere, sed etiam petere.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Navar. c.* 12. *num* 54. *Conc. p.* 382. *n.* 3. item *P. Soto, Medina, Sylv. et Corrad. ap. Sanch. l.* 2. *d.* 42. *n.* 45. Et hujus sententiæ videtur certò etiam esse *D. Th. in* 4. *d.* 38. *in expos. litteræ,* ibi : *Si oriatur dubitatio de vita prioris viri, ex aliqua causa quæ etiam certitudinem fa-cere possit, non debet reddere nec exigere debitum; si autem illa causa fecit proba-bilem dubitationem, debet reddere, sed non exigere* Idem sentit S. *Bonav. in dict d.* 38. sub finem dicens : *Si probabiliter dubitat, debet dubitum reddere, sed non exigere.* Id probant ex dicto *c. Inqusi-tioni,* mox suprà allato, ibi : *Verùm, cùm conscientia pulsat animum ex credu-litate probabili et discreta, quamvis non*

evidenti et manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet.

Secunda sententia verò longè communior, et probabilior affirmat, et hanc tenent *Sotus de just. l.* 4. *d.* 5. *art. ult. in fine, Lugo eod. tit. d.* 17. *num.* 88. *Pal. de spons. d.* 3. *p.* 4. § 9. *n.* 6. *Laym. de conscien. c.* 5. § 3. *n.* 24. *Wigandt tr.* 16. *n.* 59. *Coninck d.* 34. *dub.* 10. *n.* 105. *Holz. n.* 466. *Ronc.* 185. *qu.* 6. *r.* 2. *Fill. tract.* 10. *c.* 9. *n.* 343. *Habert t.* 7. *p.* 827 *qu.* 4. *Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 295. *cum Valent. et Vill. Salm. de matr. c.* 15. *p.* 4. *n.* 46. *cum Reg. et Henriq Bon. p.* 4. *n.* 5. *cum Rodr. Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 302. *cum Suar. Less. et. Boss. ac Sanch. l.* 2. *d.* 41. *n.* 46. *cum Led. Lop. Bann. Veracr.* et probabilem tenent *ib. Canus, Victor. et Manuel.* Ratio, quia qui matrimonium bonâ fide contraxit, non est privandus suo jure, quod possidet petendi, donec constet de impedimento; licèt enim, superveniente dubio, suspendatur jus possessionis usquedum veritas inquiratur; dubio tamen remanente post diligentiam, cùm ignorantia sit tunc invincibilis, manet possessio pro valore matrimonii, et consequenter pro illius usu; possessor enim bonæ fidei sicut post diligentiam potest rem retinêre, sic etiam potest illâ uti. Hæcque ratio benè confirmatur ex *c. Laudabilem, de frigid. et malef.* ubi in dubio de valore matrimonii, propter dubietatem impotentiæ conjugum ad copulam, conceditur eis spatium triennii ad debitum petendum; in tantum igitur conceditur eis licentia petendi in tali dubio, in quantum conjuges bonâ fide contraxerunt, et ideò possident jus petendi, donec per experimentum triennii fiat certum impedimentum impotentiæ. Ad textum autem citatum in c. *Inquisitioni*, præfati AA. multipliciter respondent: *Lugo de just. d.* 17. *n.* 88. dicit quòd Pontifex ibi loquatur de casu quo conjux habeat probabilitatem tantùm de invaliditate matrimonii, et nullam pro valore. Alii verò communiùs et rectiùs, ut *Sotus loc. cit. Sanch. n.* 53. *et Pal. n.* 6. *cum Coninck.* respondent, quòd textus intelligatur vetare petitionem, antequam diligentia adhibeatur; secùs verò post diligentiam; tunc enim (ut suprà jam dictum est) conjux manet in possessione sui juris, practicè deposito dubio per principium illud reflexum, quòd in dubio melior sit conditio possidentis. Et reverà textus, dicendo non posse conjugem opinantem petere, s ponit eum non adhuc sibi efforma judicium practicum conscientiæ, (bium deponendo, cùm subdat ı posse petere : *Ne in alterutro vel con legem conjugii, vel contra judicium co cientiæ committat offensam.* Hinc appa quàm necessarium sit in moralibus mittere quòd liceat deponere du per principia reflexa; his enim nega nulla apparet ratio cur licitum sit licitum jam ibi declarat Pontifex) c jugi dubitanti de morte prioris conju debitum reddere postulanti. Rectè tem advertit *Sanch. n.* 48. non pe dubitantem reddere debitum in pri bimestri ante præmissam diligenti etiamsi petens sit in bona fide, quia tempore alter non habet jus peter Et idem dicendum, si alter petens incestum, vel adulterium sit priva jure petendi.

905. — Dubit. 2. An, contracto n trimonio in bona fide, conjux hab rationem probabilem pro invalidit matrimonii, et nullam pro valore, p sit petere post adhibitam diligentia

Prima sententia negat, et hanc ten *Sanch. l.* 2. *d.* 44. *n.* 2. *et* 4. *Lugo just. d.* 17 *n.* 88. *Salm. de matr. c. p.* 4. *n.* 49. *Sporer de consc. n.* 77. *I q.* 4. *p.* 5. *n.* 13. *Reg. et Gutt. ac V q.* 7. *art.* 3. *n.* 11. qui vocat eam co munem. Hi dicunt conjugem tal opinantem tenêri ad reddendum al qui bonâ fide contraxit, sed petere n posse. Ratio, quia possessio suffraga dubitanti, non autem habenti assens opinativum tantùm pro nullitate n trimonii.

Secunda sententia verò satis proba lis affirmat, et hanc tenent *Pal. de spo d.* 3. *p.* 4. §. 9. *n.* 6. *cum Coninc. Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 302. Hi enim dic conjugem non interdici à petendo p diligentiam, dubium deponendo, conscientiam sibi formando ex ead regula dicta ut suprà, nempe qu nemo sit privandus jure suo certo qu possidet bonâ fide, nisi certò probe quòd nullum jus habeat ut dicunt terminis de matrimonio *Anaclet. matr. d.* 13. *qu.* 6. *n.* 85. *cum Henriq. Cardenas, Merola, et Bresser. apud Cr n.* 300. atque fatetur ipse *Sanch. l.* c 3. In hoc enim differre videtur qui bo fide ab eo qui mala fide contraxit; n possessor malæ fidei non potest pete ut dicunt *Sanch. l.* 2. *d.* 42. *n.* 2. *Sp*

n. 77. *et Salm. ibid. n.* 48. nisi haat certitudinem, vel saltem probabiıtem pro valore matimonii (quamvis n desint DD. qui tuentur tunc enim fficere, si post diligentiam dubium ponatur, ut videbimus in Dubio seenti); possessor autem bonæ fidei st diligentiam factam petere potest; nper ac non constet de nullitate mamonii, quia possessio præbet ei jus 'tum petendi, quod prævalet cuinque probabilitati oppositæ: probilitas enim, cùm sit opinativa, et ısequenter semper includat formidin in opinione contentam, auferre quit legitimam præsumptionem vaitatis matrimonii, ortam ex ipsa possione conjugii bonâ fide contracti. *le quæ in simili casu diximus l.* 1. *n.*

Id confirmatur ex *c. Laudabilem de pid. et mal. f.* ubi in dubio de impotia conceditur conjugibus usque ad ınnium experiri; etenim peto, si st biennium conjux non adhuc porit consummare, nùm est probabile trimonium esse validum? Certè quin est probabilissimum; et è conso probabilissimum est tunc esse lum: et tamen, hoc non obstante, ssunt conjuges pergere ad experienm usque ad finem triennii; rogo, ì ratione? non utique alia, nisi quia trimonium non est adhuc certè nulı, neque illi suâ possessione adhuc it expoliandi. Præterea, ipsimet adsarii concedunt conjugem opinanı tenêri ad reddendum, etiamsi adprobabilitas tantùm de nullitate manonii; nec id negare possunt, cùm expressùm sit in *c. Inquisitioni, sup. to.* Et ratio est quidem, quia nemo oliandus est suâ legitimâ possesıe, donec constet de nullitate sui ıs. Sicut ergò, non obstante unico assensu opinativo pro nullitate, ı potest conjux dubitans alteri deım negare, ne privet eum suâ certâ ssessione, ita post diligentiam non etur ipse ex illa sua conscientia tanı opinativa se expoliare certâ suâ ssessione, nisi certus sit, quòd nulı jus sibi competat. Dicitur autem *conscientia tantùm opinativa*, quæ midinem includat, et ad certitudin non pertingat, nam si conjux duıns habeat rationes ita convincentes nullitate matrimonii, ut fundent de moralem certitudinem, tunc certè petere, nec reddere potest. Item rectè advertit *Croix n.* 301. *et cum Card.* quòd dubitans, si adhuc spem prudentem habet inveniendi majorem certitudinem, tunc nequeat petere, quia cùm dubium adhuc est vincibile, non potest uti jure petendi.

906. — Dubit 3. An, contracto matrimonio cum dubia fide de impedimento, possit dubitans post diligentiam petere debitum, dubio adhuc perseverante?

Prima sententia communior negat, et hanc tenent *Pal. d.* 3. *p.* 4. *n.* 6. *Ronc. p.* 185. *q.* 6. *r.* 2. *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 4. *n.* 48. *Bon. p.* 4. *n.* 10. *cum Conninck, Fill. etc. ac Sanch. l.* 2. *d.* 42 *n.* 2. *cum Nav. Sylvest. etc.* Probatur 1. ex *se Dominus, de sec. nupt.* ubi dicitur contrahens in mala fide minimè posse petere. Probatur 2. ratione, quia nemo potest uti re quam malâ fide incœpit possidère, unde si non potest dubium deponere, nunquam petere potest.

Secunda sententia verò satis probabilis affirmat, eamque tenent *Holzm. p.* 355. *n.* 466. *Elbel p.* 404. *n.* 146. Ratio, quia esto dubitans non possit deponere dubium ex titulo possessionis, potest tamen deponere ex aliis principiis, nempe primo, quia in dubio standum est pro valore actûs, ut habetur in *l. Quoties ff. de reb dub.* Secundò, quia cùm matrimonium sit causa favorabilis, in dubio standum pro ejus valore, ut probat ipse *Sanch. l.* 1. *d.* 18. *n.* 6. *cum Cov. Lopez, et Menoch.*, eò quòd sicut in foro externo in dubio judicandum est pro valore matrimonii, juxta communem sententiam ibi ex *c. fin. de sent. et re judic.*, ita etiam judicandum in foro interno, qui conformari debet externo, quando hoc non innititur falsâ præsumptione. Nec obstat textus oppositus in *d. cap. Dominus*, quia ibi sermo fit de contrahente cum dubio de morte prioris conjugis, quo casu certum est dubitantem non posse petere, donec constet de illius morte; nam aliàs potius est jus prioris matrimonii. Hoc tamen procedit respectu ad conjugem, qui contraxit cum dubia fide; secùs verò quoad conjugem qui contraxit cum bona fide, ut diximus *n.* 904. Communiter autem dicunt *Sanch. l.* 1. *d.* 42. *n.* 8. *Bon. p.* 4. *n.* 10. *Boss. t.* 2. *c.* 2. *n.* 41. *Spor. de consc. n.* 77. *Ronc. l. c. et Salm. ibid. n.* 51. *cum Dic. et Croix num.* 299. *cum Schilder. Avers. etc.* quòd etiam contracto matrimonio cum dubia

fide possit dubitans petere, si matrimonium reputetur probabiliter validum, etiamsi probabilius sit esse nullum, ut dicunt *Sanch. et Sporer.* At hoc minimè admittendum; nam in dubio de morte prioris conjugis, sive nuptiæ sint initæ cum bona fide, sive cum dubia fide, nunquam conjux dubitans petere poterit, nisi de morte prioris conjugis habeatur certitudo, aut saltem tanta præsumptio, quæ moralem certitudinem statuat. Aliàs, si tantùm probabilitas de morte habeatur, nequit unquam conjux ille dubitans petere, tum quia tunc remanet probabile periculum injuriæ prioris conjugis, juxta dicta in Tractatu de conscientia, quem ipse condidi; tùm quia eo casu possidet priùs matimonium, donec constet fuisse solutum.

907. — Dubit. 4. An in dubio positivo de valore matrimonii, putà si dubitetur de impedimento, vel de consensu præstito, et simili, judicandum sit in favorem matrimonii contracti? In foro externo procul dubio affirmandum, ut communiter docent DD. *Vide Sanch. l.* 1. *disp.* 18. *n.* 5. Sed in foro conscientiæ negant aliqui, eò quòd in dubio possidet libertas ab onere matrimonii. Sed verius est oppositum, ut tenent *Sanch. n.* 6. *Pontius lib.* 8. *c.* 2. *n.* 6. *Elbel. n.* 146. *et Tamb. Dec. l.* 1. *c.* 3. *v. Matr. cum Covar. Menoch., et communi.* Ratio quia licèt matrimonium sit tantùm probabiliter validum, tamen certa est ejus possessio; donec non constet de nullitate, cùm in dubio (ut diximus) semper judicandum sit pro validitate actûs, ut dicunt *Palaus tr.* 28. *d.* 3. *p.* 4. §. 9. *n.* 4. *Busemb. Elbel. l. c. et Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 298. ex *l. Quoties ff. de reb. dub.*

908. Ad dignoscendum autem, quomodo quis possit esse certus, vel probabiliter dubitare de nullitate matrimonii, tres regulæ dantur:

Prima regula est, quòd ordinariè loquendo, non tenetur conjux credere alteri asserenti se fictè consensisse, etiamsi id affirmet cum juramento, ex *c. Per tuas, de probationib.* et *c. Cum à nobis, de testib. et attest.* ubi: *Nimis indignum est, ut quod quisque sua voce protestatus est, valeat proprio testimonio infirmare.* Dicitur, *ordinariè loquendo*: nam aliter dicendum, si ex circumstantiis aliter censendum esset, putà si conjux ille sit in articulo mortis, si non soleat pejerare, vel si sit persona et vellet separari, aut religionem gredi, etc. tunc enim alter habe ficiens motivum prudenter dubit ita *Bonac. p.* 4. *n.* 19. *Dian.* 3. *p. r.* 2. *Sanch. l.* 2. *d.* 45. *num.* 3. *cum Adriano. Palud. Sylvest. Nav. An ac Salm. de matr. c.* 15. *p.* 4. *n.* 5 *Val. Dict. Verac. et Led.*

Secunda regula est, quòd si qu diat à personis non fide dignis, fama à nullo auctore certo exort esse impedimentum, licitè potes trimonium contrahere, aut post tractum reddere et petere deb quia talis fama, aut dictum non tur ut ratio prudens dubitandi. *num.* 29. *et* 32. *ex c. Si duo* 35. *q. Salm. ibid. n.* 53. *cum Sylv. et Bo c. n.* 20.

Tertia regula est, quòd dictum testis fide digni de impediment fama publica ex certo Auctore (cunt *Sanch. n.* 25 *Dic. Sylv. et Sa* 54.) sufficit, ut quis teneatur ver inquirere, et interim abstinêre à do debito; quia, cùm talis igno tunc sit vincibilis, in dubio non operari. Non sufficit tamen ho teneatur debitum negare; quia possit, nemo tamen tenetur crede testi, quantumvis fide digno, qu inducit necessitatem credendi, m in suî præjudicium, ex *cap. Cùm bis de testib. etc. Salm. dict. n.* 54 autem adhibitam diligentiam be test reddere et petere, ut dicunt *Salm. ibid. n.* 48. *cum Nav. Sylv. et Lopez.*

909. — « III. Si fiat cum grav
» culo vitæ, aut sanitatis : nisi
» sit causa gravis, cui damnum
» porale videatur postponendu
» g. periculum incontinentiæ in
» comparte. *Bon. p.* 6. *n.* 8. *Pe*
» 50. *s.* 4. *num.* 5. »

Dubit 1. An liceat petere cum culo sanitatis, nempe si alterute jugum laboret leprâ, morbo g phthisi, aut alio morbo contag Per se loquendo non licet, cùm sit dominus suæ vitæ, aut saluti tamen probabiliter *Bus. ut sup Bonac. et Perez ac Sanch. l.* 9. *d.* 23. *cum Cajet P. Soto, Graff.* iten c. 1. *n.* 195. *et* 209. *cum Pont. La Reg.* dicunt, quòd si morbus esse turnus, et non proximè tende mortem, nempe quòd non sol

revi et facili mortem inferre, ut esset estis, aut lepra leonina (qua frustatim membra decidunt), tunc non erit illiitum sano petere, si aderit justa causa, imirùm fovendi amorem conjugalem, ut vitandi incontinentiam in se vel in ltero, quia aliàs esset valde onerosum mdiu abstinère ab usu conjugii, quod ix poterit esse sine periculo incontinentiæ. Advertendum tamen quòd conıx infectus morbo gallico, aut simili ontagioso, non poterit petere ab altero ıscio, nisi vitium suum illi manifest, et manifestando possit alter remeiis occurrere morbo; imò nec etiam porit reddere nisi certiore facto sano. inc benè ait *Bossius c.* 1. *n.* 180, quòd upliciter peccaret, qui laborans morbo allico fornicationem committeret; et ısuper teneretur compensare expenıs pro curatione Probabiliter tamen b hac compensatione excusat fœmias, nisi ipsæ requisitæ fraudulenter ıum morbum tegerent. Non potest itur conjux infectus tunc reddere, isi morbum manifestat. Cæterùm verè on tenetur manifestare, quia non tetur cum tanto detrimento suæ famæ onjugale debitum præstare : in omibus enim contractibus gravissimum ıcommodum in solutione excusat à ebito reddendo, ut ait *Tamb. l.* 7. *desion. c.* 3. §. 5. *n.* 23. *cum Soto,* juxta icenda in simil casu *n.* 944.

910. — Non licet autem petere statim balneis, vel à sectione venæ; nam, t dicunt *Sanch. l.* 9. *d.* 24. *n.* 5. *Bon.* 4. *p.* 1. *n.* 4. *et Boss. c.* 1. *n.* 171. *cum Ant. et Fill.* coïtus eo tempore est obabiliter periculosus. Idem dicunt on. *l. c. Pont. l.* 10. *c.* 14. *n.* 3. *Sanch.* 3. *Boss. n.* 170. *cum aliis* de laborante febri. Idem ait *Croix* de viro eunte cum uxore laborante gonorœà, scilicet profluvio seminis, dicto *uxo albo*; sed quidam medicus mihi sseruit minimè nocère talem copulam eque viro, neque mulieri. Præterquam iòd non videtur copula tunc prohiri, cùm hujusmodi fluxus soleant se ferè perpetui, unde grave incomodum esset conjugibus tandiu abstière ab usu matrimonii, prout dictum st de muliere laborante menstruo inıturali; *vide dicenda n.* 925 Excipienum tamen, nisi fluxus sit maleficus; tunc etiam excusatur coïtus, si adt periculum incontinentiæ tam in pente, quàm in reddente, juxta mox dicta *n. præced.* Vir autem laborans fluxu seminis semper licitè potest petere, quia coïtus nullum affert damnum nec ipsi, nec uxori, nec proli ; ita *Sanch. l.* 9. *d.* 11. *num.* 9.

Videtur etiam non licère petere statim post prandium, dùm inquiunt *Pontius lib.* 11. *c.* 14. *n.* 3. *Bonac quæst* 4. *p.* 1. *num.* 6. *Boss. c.* 1. *n.* 171. *cum Palud. et Sanch. l.* 9. *d.* 24. *n.* 4. *cum Vega,* conjuges sæpe excusari à reddendo in tali tempore, eò quòd coïtus soleat tunc afferre grave damnum, ob ciborum cruditatem, vel corruptionem, quam causat. Refertque S. *Anton. p.* 1 *tit.* 1. *l.* 16. §. 10. quemdam propter hoc in phthisim incidisse. Sed dico, quòd si hoc esset verum, omnes ferè conjuges phthisici evaderent. Medici autem, quos consului, et experientia negant in hoc grave damnum adesse. Hinc non auderem damnare conjugem post prandium petentem, cùm isti communiter post prandium vel cœnam soleant coïre. Neque contrà excusarem hâc ratione conjugem à reddendo, nisi experientiâ constaret, quòd tali coïtu ipsi, vel alteri notabile damnum provenerit; aliàs certum est ipsos tenêri ad reddendum etiam cum aliquali seu levi impedimento, juxta dicenda *n.* 950. *v. Quæritur.*

911. — Dubitatur 2. An liceat debitum petere tempore lactationis? Alii negant, *Butrius, et Alex. de Nevo ap. Boss. c.* 1. *n.* 213. Imò *Tiraq.* et alius Auctor *ap. Sanch. l.* 9. *d.* 22. *n.* 13. dicunt esse mortale; tùm quia in *can. fin. dist.* 5. *D. Gregor.* dicit : *Ad ejus verò concubitum vir accedere non debet* (*debet*, non autem *decet*, ut refert *Sanch.*) *quousque qui gignitur ablactetur*; tùm quia in tali coïtu est timor nocumenti prolis, si uxor concipiat. Comunissimè verò affirmant licère *Pal. p.* 4. *n.* 14. *Bon. p.* 1. *num.* 11. *Pont. l.* 10. *c.* 14. *num.* 9. *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 79. *Croix n.* 326. *Holz. n.* 465. *Elbel num.* 390. *Sanch. l. c. n.* 14. *cum Rich. Turrecr. Rossell. etc. ac Boss. c.* 1. *n.* 214. *cum Con. Fill. Hurt. Leand. Vill. etc.* Ratio, quia non extat lex prohibens; textum enim *D. Gregorii*, ajunt *Sanch. num* 16. *Holzm. loc. cit. et Boss. num.* 215. esse solùm de consilio; item, quia periculum inficiendi lac, teste experientiâ, rarum est; saltem non tantum. ut teneantur conjuges tanto tempore abstinère ab usu conjugii, cum con-

tinuo periculo peccandi. Excipiunt tamen *Pontius l. c. et Bossius n.* 215. si conjuges sint valde pauperes et prudens adsit timor de gravi damno prolis; tunc enim (ut dicunt) neuter tenetur reddere, imò nec potest petere, etiamsi sit periculum incontinentiæ, quia non licet sibi consulere cum damno innocentis, cùm alia suppetant media ad incontinentiam sedandam. Verùm *Sanch. n.* 15. eo casu excusat quidem conjuges à reddendo (ut excusat etiam *Bonac d. n.* 11.), sed non audet damnare exigentem, dicens quòd tunc vel aliâ viâ ipse poterit proli consulere, vel erit justa causa ipsam periculo exponendi, ne tamdiu conjuges cogantur abstinêre cum tanta difficultate. An autem conjuges peccent, respectu prolis, petendo tempore prægnationis, vel menstrui aut purgationis post partum? *Vide dicenda n.* 924. 925. *et* 926. Et quid si conjuges laborent leprâ? *Vide n.* 930. An autem liceat coïre tempore menstrui? *Vide n.* 925.

912. — « IV si fiat pravo fine, v. g. » tantùm voluptatis causâ; quod ta» men doct. communiter, ut *Sanch.* » *l.* 9. *n.* 11. *Bon. q.* 4. *p.* 6. censent » esse tantùm veniale, contra *Pontium*, » qui vult esse nullum, nullum autem » erit, si delectatio non quæsita sen» tiatur, vel ad eam se excitent, quando » copula debita redditur. *Sanch. l.* 9. » *d.* 11. *etc. Vide* etiam *Diana p.* 3. *t.* 4. » *r.* 216. *Bonac. p.* 6. *M. Perez. d.* 49. » *s.* 2. *n.* 6.

Certum est esse illicitum habêre copulam propter solam voluptatem, ut patet ex prop. 9. damnata ab *Innoc. XI.* quæ dicebat: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpâ, ac defectu veniali.* Commune tamen est apud omnes, id non esse mortale, sed tantùm veniale peccatum: ita *Sanch. l.* 9. *d.* 11. *num.* 4. *Pont. l.* 1. *c.* 21. *n.* 6. *et* 11. *Boss. c.* 7. *n.* 63. *et alii passim*, ex *D. Th. Suppl. q.* 64. *a.* 6. ubi expressè id docet. Et ratio, cur non sit mortale, est, quia delectatio de aliquo objecto ex duplici tantùm capite potest esse mortalis, vel quia objectum ipsum est graviter vetitum, vel quia homo delectatur de illo tanquam ultimo fine; sed in hac delectatione neutrum intervenit: non primum ut patet, non secundum ut supponitur. Non excusatur autem à veniali, quia est perversio quædam ordinis, cùm delectatio quæ intenta est à natura ut medi ad generationem, fit finis haben copulæ. Nullum autem erit peccat ut rectè ajunt *Croix n.* 296. *et Viva matr. q.* 3. *a.* 2. *n.* 4. si conjux pri paliter intendat procreationem pro et utatur voluptate (eam moderatè tendens), ut se excitet ad copula sicut pariter minimè peccat, qui in dit moderatam delectationem in co dendo, ad præstandum corpori c veniens alimentum.

913. — « V Si exerceatur me » adulterâ, ut si, dùm accedit ad su » imaginetur aliam, ut animum pas » quod est mortale. *Sanch. Bonac. p* » *n.* 7.

Excusant autem à mortali *Sa l.* 9. *d.* 16. *n.* 16. *et Sporer n.* 505. c jugem qui se excitaret ad copul delectando de pulchritudine alte personæ, sed absque affectu turpi meritò dicunt hoc esse valde peric sum, et non permittendum. Sicut etiam permittendum puto cum *D apud Sporer l. c.* se excitare ad coït respiciendo ad imagines diversi se maximè si essent sacræ, quod r ajunt *Croix n.* 329, *et Spor.* esse m tale, propter gravem irreverentiam

914. — An autem liceat marito lectari de copula aliena cogitata, u excitet ad coïtum cum uxore? Ex parte videtur negandum, cùm o ctum, de quo delectatur, sit pe turpe. Ex alia non videtur damnan talem conjugem, cùm ideò solutis illicita spectatio concubitûs hum sive delectatio de visu cogitato concubitûs, quia in tali visu vel d ctatione adest proximum pericu commotionis spirituum generation servientium; et cùm ipsis copula prohibita, consequenter etiam est tita commotio spirituum; conjug autem, cùm eis jam permissa sit cop non videtur vetita saltem sub g talis commotio spirituum, qua ipsa ex delectatione illa oriatur. F tamen cogitationem, si esset de co inter personas determinatas, non e sarem à mortali, ob facile pericu consentiendi in delectationem de co cum conjuge aliena. Cæterùm, quia dubium apud nullum inveni dis sum, sapientibus remitto decernend Illud autem, quod probabile putat *riaga de peccat. d.* 47. *n.* 16. nemp citum esse marito delectari de co

;itata inter ipsum, et alienam, dico n *Croix num.* 331. omninò rejicien-n, cùm talis delectatio sit de objecto ·insecè malo, et ipsi conjugi omninò ito.

15. — « VI. Si fiat modo indebito, g. 1. Si non servetur vas naturale ; ıuod multi docent esse veram sodo·ıiam, alii esse grave peccatum con-ra naturam. *Vide* 6. *præcept.* 2. Si ine justa causa situs sit innaturalis, ræposterus, etc. quod aliqui dicunt sse mortale, alii, secluso periculo ffusionis seminis, veniale tantùm, tsi grave, et graviter increpandum. *ian. part.* 3. *t.* 4. *res.* 204. 3. Si alter onjugum ex morositate, vel alia ra-.one seminationem cohibeat : quod uidam generatim dicunt esse mor-ıle, quia finis actus conjugalis, sci-cet generatio, impeditur ; quidam ımen, ut *Præp. et Sanch.*, dicunt in ɛmina nullum esse. *Vide Bon. p.* 6. 15. *et p.* 1.

16. — Quær. I. An peccet mortaliter inchoando copulam in vase præ-tero, ut postea in vase debito eam summet? Negant *Nav. l.* 5. *consil. de iit. cons.* 7. *ac Ang. Zerola, Graff. ıard. et Gam. ap. Dian. p.* 2. *t.* 17. *r.* modò absit periculum pollutionis ; a aliàs (ut ajunt) omnes tactus etiam .erei non sunt graviter illiciti inter ıjugatos. Sed communiter et veriùs rmant *Sanch. l.* 9. *d.* 17. *n.* 5. *Pont.* 0. *c.* 11. *n.* 5. *Pal. p.* 4. §. 2. *n.* 6. ı. *p.* 11. *n.* 12. *Spor. n.* 497 *Tamb. c.* 3. §. 5. *n.* 31. *et Boss. c.* 7. *num. cum Fill. Perez, Aversa, Fagund. et nd.* Ratio, quia ipse hujusmodi coï-(etsi absque seminatione) est vera lomia, quamvis non consummata ; ıt ipsa copula in vase naturali mu-'is alienæ est vera fornicatio, licèt ı adsit seminatio. An autem sit mor-ɜ viro perfricare virilia circa vas ɐposterum uxoris? Negant *Sanch. n.* 5. *et Boss. n.* 175. *cum Fill. et Perez,* .a tangere os vasis præposteri non ordinatum ad copulam sodomiti-n. Sed veriùs pariter affirmant *Pont.* . *Pal. n.* 6. *Diana p.* 4. *tr.* 4. *r.* 104.). 5. *tr.* 7. *r.* 7.; item *Fag. Leand. etc. Boss. l. c. atque Tamb. n.* 32. (qui tatur ab aliquibus codicibus senten-m *Thomæ Sanch.* esse deletam : imò *ya* asserit ipsum *Sanch.* se retractasse editione Antverpiensi anni 1614.) Ra-est, quia saltem talis tactus non potest moraliter fieri sine affectu sodomitico.

917. — Quær. II. An et quomodo peccent conjuges coëundo situ innaturali ? Situs naturalis est, ut mulier sit succuba, et vir incubus ; hic enim modus aptior est effusioni seminis virilis, et receptioni in vas fœmineum ad prolem procreandam. Situs autem innaturalis est, si coïtus aliter fiat, nempe sedendo, stando, de latere, vel præposterè more pecudum, vel si vir sit succubus, et mulier incuba. Coïtum hunc, præter situm naturalem, alii apud *Sanch. l.* 9. *d.* 16. *n.* 2. genericè damnant de mortali, alii verò dicunt esse mortale ultimos duos modos, dicentes ab his ipsam naturam abhorrere. Sed communiter dicunt alii, omnes istos modos non excedere culpam venialem. Ratio, quia ex una parte, licèt adsit aliqua inordinatio, ipsa tamen non est tanta, ut pertingat ad mortale, cùm solùm versetur circa accidentalia copulæ ; ex alia parte, mutatio sitûs generationem non impedit, cùm semen viri non recipiatur in matricem mulieris per infusionem, seu descensum, sed per attractionem, dùm matrix ex se naturaliter virile semen attrahat ; ita *S. Anton.* 3. *p tit.* 2. *c.* 2. §. 3. *in fine cum Alb. M. Nav. c.* 16. *n.* 42 *Pont. l.* 10. *c.* 11. *n.* 1. *Petroc. t.* 4. *p.* 445. *v. Tertius casus. Salm. de matr. c.* 15. *p.* 5. *n.* 73. *Boss. c.* 7. *n.* 68. *Holzm. n.* 458. *Sporer. n.* 493. *Ronc. p.* 184. *q.* 4. *Croix n.* 332. *Pal. de sponsal. d.* 3. *p.* 4. §. 3. *n.* 1. *cum Sa, Tolet. Hurt. Coninch. et Henr ac Sanch. l.* 9. *d.* 16. *n.* 3. *cum Gerson, Caj. P. Soto, Dom. Soto, Sylv. Arm. Vict. etc.* Et apertè favet *D. Th. in* 4. *d.* 31. *in fin. in exp. litt* ubi sic ait : *Sed in secundo modo* (nempe mutando situm naturalem) *non semper est peccatum mortale, ut quidam dicunt, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ.* Ergò ex *D. Thoma* mutatio sitûs per se non est mortalis, sed potest esse mortalis ex prava *concupiscentia*, putà ex affectu bestialitatis, vel sodomiæ, vel si hujusmodi voluptas habeatur ut finis ultimus. Hinc communiter dicunt præfati AA. cum *Conc. p.* 403. *n.* 2. conjuges minimè peccare, si mutent situm ex justa causa, nempe ob ægritudinem, vel pinguedinem viri, vel ob periculum abortûs, aut scandali aliorum idque expressè dicit Angelicus *l. c.* ubi subdit : *Quandoque sine peccato esse potest, quando dispositio corporis alium*

modum non patitur; aliàs tantò est gravius, quantò magis à naturali modo receditur. E converso conveniunt omnes (ut asserunt *Sanch. n.* 5. *Pal. l. c. Boss. n.* 171. *etc.*) quòd si experientiâ constaret, quòd mutato naturali situ nihil seminis fœmina retineret ob nimiam vasis laxitatem, vel humiditatem, vel propter aliquam infirmitatem naturalem, ut ait *Palaus*, tunc esset mortale : secùs verò dicit *Sanch.*, si non ex situ, sed ex aliquo morbo mulieris talis effusio provenit.

Dicunt autem *Sanch. d. n.* 5. *Pont. d. c.* 11. *n.* 3 *Pal. d. n.* 1. *et Boss. n.* 171. *cum Perez, Hurt. et Aversa*, non esse mortale, si ob variationem sitûs pars tantùm seminis decidat, reliquo intra vas retento sufficiente ad generationem; quod dicunt *Sanch. et Bossius* aliquando evenire; imò ferè semper evenire ajunt *Pal. et Pontius*, qui testatur sic medicos asserere. Verùm *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 5. *n.* 74. hanc opinionem vocant nimis laxam, quia (ut inquiunt) prodigere semen humanum sine rationabili causa non potest excusari à mortali; certum dicunt ipsi *Salm. l. c. ac Sanch. n.* 5. *et Spor n.* 498. *cum Aversa.* non tenêri confessarium interrogare conjugem de hoc se accusantem, an semen effusum sit, vel non, quia rarò (ut ajunt) accidit semen effundi; et sic etiam ergo pluries audivi ab eis qui apud me in confessione se accusabant præposterè coïvisse. Eos verò qui coëunt stando, vel sedendo, vel muliere incuba, puto esse in majori periculo semen effundendi. Sed per hoc non audeo damnare sententiam *Sanchez, Pontii, Palai*, et aliorum ut suprà, nam possent ipsi *Salmanticensibus* respondère, quòd sine justa causa prodigere semen, sive (ut meliùs *Salmant.* dicêre debebant) permittere ut semen prodigatur, nunquam liceat, quando semen extra vas uxoris effunditur, non verò quando intra immittitur, et per accidens, non autem ex ipso actu prodigitur, quia tunc matrix, ut dicunt AA. præfati, jam attrahit quod est sufficiens ad generationem, et reliquum tanquam superfluum expellit [1]. Utrùm autem te-

[1] « An sit mortale mutare situm, si propter id » casu aliquid seminis effunditur? Affirmant *Sal-* » *manticenses* sed communiùs negant *Sanch.* » *Pont. Castr. Boss. Perez, Hurtad.* et *Aversa.* » *Ex Hom. Ap. tr.* 18. *n* 39.

Edit. A. Leclère.

neatur conjux reddere alteri pe
debitum situ innaturali sine
causa? *vide dicenda n.* 946.

918. — Quær. III. An peccent
taliter conjuges, si incœptâ co
cohibeant seminationem? Respo
tur : si conjuges ambo in hoc co
tiunt, nec adsit periculum semi
extra vas, id per se loquendo no
mortale ; illa enim penetratio vas
minei tunc reputatur instar tactu
rendorum, qui inter conjuges
mittitur, vel saltem non est mo
secluso periculo pollutionis ; ita
muniter *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 20
Pont. l. 10. *c.* 11. *n.* 9. *Pal. p.* 4.
n. 3. *Laym. l.* 6. *sect.* 4. *n.* 19.
quæst. 4. *p.* 6. *n.* 15. *Less. l.* 4. *c.*
55. *Sporer n.* 490. *Salm. de matr.*
p. 6. *n.* 82. *cum Aversa, et Dic. B*
9. *n.* 58. *cum Fill. Hurt. et Per*
Sanch. l. 9. *d.* 19. *n.* 3. *cum F*
Caj. Ang. Sa, Arm, Tab. etc. Dix
ambo consentiunt; nam si alter
trahit sine alterius consensu,
graviter peccat, ut dicunt omne
præfati. Dixi 2. *Per se loquendo*,
sapienter advertit *Sanch. l. c. cu*
racuux, id ordinariè esse mortale
ordinariè adest periculum ex ta
tractione effundendi semen, nisi
juges experti sint oppositum :
casu tamen puto nullo modo pos
excusari saltem à veniali, qui
dicat *Sanch. ibid. cum aliis.*

Si verò fœmina jam seminaver
sit in probabili periculo semir
non potest quidem vir datâ op
seminatione se retrahere, sine
culpa ; quia tunc ipse est causa,
men uxoris prodigatur, comm
dicunt S. *Anton loc. cit. Salm. de*
c. 15. *p.* 6. *n.* 81. *Holzm. n.* 4
Sanch. n. 4. *cum Palud. Caj. Ang.*
alii passim. Hoc tamen non erit i
trinsecè malum, ut aliquo casu
mitti non possit putà si vir des
à copula ob periculum morti
scandali aliorum : tunc enim
potest se retrahere etiam cum pe
pollutionis, quia hæc per accide
præter intentionem eveniret, et c
non tenetur cum periculo tanti
generationem procurare ; ita co
niter *Sanch. d. n.* 4. *Pal. n.* 5. *Di*
p. tr. 4. *r* 204. *Boss. n.* 60. *cum*
Aversa, et Perez, ac Salm. dict.
cum Caj. Diast. Hen. etc. Hæc sunt
apud omnes.

Si autem vir jam seminaverit, dum fit, an fœmina lethaliter peccet, se retrahat à seminando? aut peccet thaliter vir non expectando seminaonem uxoris?

Prima sententia affirmat, et hanc tent *Aversa, Hurt. et Ochagav. apud ss. cap.* 9. *n.* 51. et probabilem putat *an. p.* 5. *tract.* 14. *r.* 37. atque vintur cohærere *Tab. et Arm. apud inch. lib.* 9. *d.* 19. *n.* 5. dùm instinctè dicunt esse mortale, si altero minante conjux à seminatione se reahat. Ratio, quia (ut ajunt) etiam men mulieris activè concurrit ad enerationem, prout censent ex meicis *Hippocrates, Galenus, Valescus, et etrus Matha apud Sanch. l.* 2. *d.* 21. *n.* 1. et ex theologis *Suar. t.* 2. *in.* 3. *p.* 10. *sect.* 1. *v. Secundò infertur*, ubi it: *Semen maternum simpliciter necessaum est ad concipiendum filium.* Item *Bonav. et Major apud Boss. d. n.* 60. *Caj. Abul. et plures alii ap. Sanch. l.* et ipsi *Sanch. et Boss.* hanc opinioem satis probabilem putant; saltem uit *Boss.*, semen mulieris juxta omnes alde confert prolis perfectioni, cùm d hoc saltem fuerit à natura institum.

Secunda sententia verò communior egat, et hanc tenent *Sanch. l.* 9. *d.* 9. *n.* 9. *Pont. l.* 10. *c* 11. *n.* 2. *Bon. p. n.* 14. *et Salm ibid. n.* 80. *cum Caj. Henr Dic. Verac. etc.* Hi contrario nituntur fundamento, nempe quòd senen mulieris non sit necessarium ad generationem, ut asserunt *Aristoteles, Avicenna, Galenus* sibi contrarius, ac *Hugo Senensis, et Alb. M. apud Sanch. l. d.* 17. *n.* 9. qui ait hanc esse sententiam communem theologorum, exceptis Scotistis. Nec obstare dicunt AA. hujus secundæ sententiæ, quòd semen fœminæ conferat perfectioni prolis; nam respondent, quòd non teneantur conjuges ad convenientiorem modum generandi, sed satis est si generationi non obstent. Quamvis autem dicant præfati AA. non tenêri virum expectare seminationem mulieris, si ipse jam seminaverit; concedunt tamen ei posse continuare copulam, usque dum seminet fœmina, quia hoc pertinet ad complementum copulæ uxoris, censent *Pont. et Dian ll. cc. Bon. n* 11. *cum Caj. et Sanch. d.* 17 *n.* 11. *cum Tab. et Graff. contra Henr* (*ap. Bon. l. c.*) qui sentit virum non tenêri expectare seminationem fœminæ, quia periculum est, ut hoc pacto impediatur generatio, quod non videtur satis probabile, nec cohærens: nam si adesset tale periculum, non debuisset dicere non tenêri, sed non posse, quod nemo asserit, nemo enim hoc periculum supponit.

Sed redeundo ad primam quæstionem, esto secunda sententia sit quidem communior, et probabilior, ut videtur, censeo tamen cum *Boss. l. c. n.* 52, primam sententiam esse satis probabilem, et ideò in praxi tenendam. Ratio, quia non licet sequi opinionem probabilem cum damno tertii; cùm autem hìc agatur de damno prolis sive generationis adversùs naturam, quæ jus habet, ut non impediatur generatio, cùm ad hoc instituerit actum, conjugalem, propterea ubi est periculum impediendi generationem, non licet uti opinione probabili; ubi enim (ut diximus *l.* 1. *n.* 42.) agitur non de honestate actionis, sed de veritate rei, illicitum est sequi (ut omnes fatentur) opinionem probabilem pro libertate, adversùs aliam stantem pro lege. Hinc neque practicè probabile puto id quod dicunt *Sanch. n.* 5. *et Spor n.* 491. *cum Perez, Escob. Dic. et Gob.* nimirùm posse mulierem in actu coïtùs animum ad alia divertere, ne concitetur ad seminationem.

919. — An autem, si vir se retrahat post seminationem, sed ante seminationem mulieris, possit ipsa statim tactibus se excitare, ut seminet? Negat Auctor *Addit. ad Wigandt tr.* 16. *post n.* 106. *ac Dian. et Rodr. apud Boss. l.* 9. *n.* 54., adhæretque *Pal. p.* 4. §. 3. *n.* 6. (dicens id non esse licitum, si mulier posset se continêre). Ratio, quia semen mulieris non est necessarium ad generationem; item quia effusio illa mulieris, utpote separata, non fit una caro cum viro. Communiùs verò affirmant *Wigandt. tr.* 16. *n.* 103. *v. Sduc. Less. l.* 4. *c.* 3. *n.* 91. *Bon. q.* 4. *p.* 6. *num.* 15. *in* fin *Sanch. l.* 9. *d.* 17. *n.* 10. *Pot. t* 1. *c.* 4 *n.* 1310. *Tamb. Dec. l.* 1. *c.* 3. §. 5. *n.* 18 *Salm. c.* 15. *n.* 80. *in fin. cum Dic. Fill. tr.* 10. *n.* 330. *Spor. n.* 491 *Boss. cap.* 9. *n* 55. *cum Aversa, Perez, Lay et Laud. ac Elbel p.* 479. *n* 125. *cum Cl ac Lomob. Dian. Gob et Bosco*, et non reprobat *Conc. p.* 406. *n.* 11. Ratio, tum quia seminatio mulieris pertinet ad complendum

actum conjugalem, qui consistit in seminatione utriusque conjugis; unde sicut potest uxor tactibus se præparare ad copulam, ita etiam potest actum copulæ perficere: tùm quia, si mulieres post talem irritationem tenerentur naturam compescere, essent ipsæ jugiter magno periculo expositæ mortaliter peccandi, cùm frequentiùs viri, quia calidiores, priùs seminent (sed hæc ratio non suadet, nam si hoc permitteretur uxoribus, deberet permitti etiam viris, casu quo mulier post suam seminationem se retraheret, et vir maneret irritatus; at DD communiter dicunt id vetitum esse viris, ut *Sanch n.* 10. *Wigandt et Bon. l c.*); tùm quia, ut plures sentiunt, seminatio mulieris est necessaria, vel saltem multum confert ad generationem, nihil enim à natura frustraneum agitur Omnes autem concedunt uxoribus, quæ frigidioris sunt naturæ, posse tactibus se excitare ante copulam, ut seminent in congressu maritali statim habendo. *Vide Conc. n.* 13.

De quæstionibus in numeris his ambobus habitis citamus, cum Scavini, medicum Debreyne :

« S. Liguori, l. vi[1], n. 918, demande : Si autem vir jam seminaverit, dubium fit an fœmina lethaliter peccet, si se retrahat a seminando? Aut peccet lethaliter vir non expectando seminationem uxoris? — Voici notre réponse à ces doutes : la quasi-spermatisation de la femme ne paraissant pas nécessaire à la génération, nous ne voyons pas trop la solidité des raisons qu'apportent les théologiens en faveur du péché mortel dans les espèces, parce que la matière qui forme la spermatisation de la femme n'est point une véritable semence, mais des simples mucosités vaginales et utérines. Il paraît que Mgr Bouvier partage encore, sur la question de la semence de la femme, l'opinion ou plutôt l'erreur commune des théologiens, puisqu'il dit, à la page 157 : *Peccatum est mortale... si mulier semen ejiciat, vel ejicere conetur, si* PROPRIUM *semen exterius prius profundat*, etc. La raison sur laquelle se fondent ces théologiens est tirée des écrits d'Hippocrate, de Galien, Valescus, etc.; mais ces auteurs (quoique médecins) en ces sortes de matières, sont aujourd'hui universellement regardés comme des autorités tout à fait nulles et incompétentes dans la question. Une seule observation physiologique doit suffire pour renverser tout ce *farago* d'opinions erronées du moyen âge : c'est que la femme, d'après tous les physiologistes modernes de l'Europe et du n[...] entier, est incapable d'une véritable [...]tion séminale ou spermatique, ell[...] point d'organe spécial pour cela. Elle fo[...] seulement l'ovule ou le germe qui vie[...] l'ovaire, plus ordinairement une ce[...] quantité de mucosités ou d'humeurs l[...]fiantes, qui sont l'effet de l'orgasme [...]tique, et qui sont propres à facilite[...] compléter l'acte conjugal, mais qui n[...] raissent pas essentielles à la fécond[...]

« Enfin les théologiens demandent : *U[...] fœminæ licitum sit, post retractation[...] seminationem viri, sese tactibus excita[...] propriam seminationem ut sibi levamen [...]sarium procuret?* — Nous pensons qu[...] ne lui est pas permis, parce que cet[...]tion solitaire n'a plus aucun but phy[...]gique ni aucune relation avec l'acte conj[...] et que ce serait par conséquent une vér[...] pollution. Quant au soulagement ou [...] soin à satisfaire, je n'y vois que la p[...]gation de l'acte conjugal, ou un nouve[...] qui soit complet et normal. Les théolo[...] qui pensent comme nous apportent [...] raison : *Quia semen mulieris non est [...]sarium ad generationem, et quia effus[...] mulieris, utpote separata, non fit una cum viro.* Saint Liguori ajoute : *Si ho[...] mitteretur uxoribus, deberet permitti viris, casu quo mulier post suam seminat[...] se retraheret et vir maneret irritatus.* »

(Essai sur la théologie morale. C.

920. — « VII. Si in loco inde[...] » v. g. Sacro, qui inde violetur, [...] » loco publico » (*Vide dicta de puncto l.* 3. (iv). *n.* 458. *ubidiximu[...] Nav. Vasq. Tol. Azor, Con. Pont. etc. licèt probabile sit per copulam con[...]lem occultam in Ecclesia non commit[...] crilegium, neque Ecclesiam pollui, p[...]bilius tamen est oppositum, nisi ad[...]cessitas, cum Suar. Sanch. Less. B[...] Holzm. Croix, Salm. etc. Etsi eo [...] non tenentur clerici ibi abstinère à d[...] officiis celebrandis, nisi concubitu[...] habitus publicetur, ut dicunt iidem et probatur in hoc. l.* 6. *n.* 364, *Ecclesia non censetur polluta quoad [...]brationem officiorum, nisi crimen s[...]torium notorietate facti).*

921. — « VIII. Si absque urg[...] » causa fiat tempore indebito, [...] » magna solemnitate, ut Paschæ » pridie communionis. *Vide Per. c[...]* » *s.* 3. 2. Quando uxor est gra[...] » saltem si sit periculum abortûs. » *Sylv. Sanch. Conc. Fill. n.* 337. » enim si non sit, non erit saltem [...] » tale : quòd enim tunc fine suo [...] » tretur semen, non sequitur per[...] » actu. Unde *Dian. p.* 3. *tr.* 1. *r.*

[1] In nostra edit. v.

et Con. d. 34. *dub.* 9. nullum peccatum agnoscunt. 3. Quando uxor laborat fluxu menstruo. Quod tamen non esse mortale, contra *Azor* docet *Sanch. l.* 9. *d.* 21. *n.* 2. Imò aliqui apud *Dian. l. c. ut Pont. l.* 10. *c.* 11. *et c.* 14. *num.* 5. *et* 6. docent, nec veniale esse, si periculum urgeat, quod *Sanch. l. c.* docet esse probabile additque *M. Perez*, si ob finem honestum fiat nullum esse; et tenêri reddere debitum uxorem, si maritus exigat. *Vide dist.* 49. *s.* 3.

922. — Quær I. An liceat conjugi coïre die communionis? *Vide quæ fusiùs diximus hoc l.* 6. (v) *n.* 273. *et* 274. ubi tenuimus esse veniale accedere ad Eucharistiam die copulæ habitæ ob voluptatem, nisi excuset aliqua rationabilis causa. Si verò copula est habita causâ procreandæ prolis, vel etiam incontinentiæ vitandæ, tunc est solùm consilii à S. communione abstinêre, ex *Sivir.* 7. *caus.* 33. *q.* 7. Et sic pariter est consilii abstinêre die quo conjux reddidit debitum : à quo autem reddendo ordinariè loquendo propter communionem non potest eximi; nam aliquando potest honestis precibus resistere. Quid autem debeat confessarius respondêre conjugi interroganti, an teneatur reddere die communionis? *Vide l. n.* 274. *v. Quid.* Post verò communionem sumptam nullum est peccatum reddere. An autem petere? Alii dicunt esse veniale; alii nullum; *vide ibi. v. Die autem.*

923. — Quær. II. An in diebus festivis, vel jejunii, aut Rogationum sit illicitus actus conjugalis? Commune est non esse vetitum tunc debitum reddere cum *D. Th. Suppl. q.* 64. *art.* 7. ubi dicit : *Cùm mulier habeat potestatem in corpore viri, et è converso, tenetur unus alteri debitum reddere quocumque tempore, et quâcumque horâ.* An autem sit vetitum petere?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *D. Th. l. c. a* 1. *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 20. §. 11. *Conc. t.* 10. *p.* 395. *n.* 10. item *Mag. Sent. Alb. M. Palud. Gers. Sylv. Tab. etc. ap. Sanch. l.* 9. *d.* 12. *num.* 3. Hoc tamen sub culpa veniali, ut ait *D. Th. cum aliis* : non verò sub mortali, ut aliqui improbabiliter tenent *apud Sanch.*, quia tempus sacrum *non est circumstantia* (ratio *S. D.*) *trahens in aliam speciem peccati, unde non potest in infinitum aggravare.* Rationem autem, cur sit veniale, assignat idem Angelicus dicens : *Actus matrimonialis, quamvis culpâ careat : tamen, quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia. Et ideò in diebus in quibus præcipuè spiritualibus est vacandum, non licet petere debitum.*

Secunda sententia verò communior negat esse illicitum, et hanc tenent *Sanch. l.* 9. *d.* 12. *n.* 5. *cum S. Bon. Scoto, Carj. Arm. Soto, Ang. Valent. etc.* item *Pont. l.* 10. *c.* 9. *per totum. Pal. p.* 4. §. 4. *n.* 5. *Bon. q.* 4. *p.* 6. *n.* 28. *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 5. *n.* 58. *cum Henr. Dic. Con Aversa, Led. etc. ac Boss. c.* 7 *n.* 84. *cum Azor, Reg Fill. Perez etc.* Ratio, quia id non habetur vetitum ullo jure, non divino, quia in festis sola opera servilia prohibentur; non ecclesiastico, quia diebus festivis et jejunii, non obstante congressu maritali, benè possunt conjuges servare ea quæ sunt de præcepto. Quòd si canones et SS. Patres videantur iis diebus expressè prohibêre usum conjugii, dicunt præfati AA. id intelligi de consilio, non de præcepto, ut multis nititur probare *Sanch. cum* Gloss. in canones, et aliis interpretibus.

924. — Quær. III. An liceat coïre conjugibus tempore prægnationis? Commune est id non esse mortale, nisi adsit periculum abortûs; ita omnes cum *Sanch. l.* 9. *d.* 22. *n.* 3. *Pont. l.* 10. *c.* 14. *n.* 7. *Pal. p.* 4. §. 4. *n.* 12. *Salm. de matr. c.* 1. *p.* 6. *n.* 78. *Ronc p.* 184. *q.* 3. *r.* 2. *et Boss c.* 9. *n.* 33. ex *D. Augustino de bono conjug. c.* 6. ubi : *Conjugalis enim concubitus generandi gratiâ non habet culpam : concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamen cum conjuge propter fidem tori, venialem habet culpam*[1] Idem docet *D. Ambrosius* in *Luc. c.* 1. ibi : *At verò homines nec conceptis ipsis, nec Deo parent, illos contaminant, hunc exasperant*[2]. Notato *contaminant*; ergò supponit S. Do-

[1] Finis phrasis est : « Adulterium vero sive » fornicatio lethalem habet culpam. Ac per hoc » melius est quidem ab omni concubitu continentia » quam vel ipse matrimonialis concubitus qui fit » causa gignendi. » Cap. VI. n. 6.)

[2] Hic est contextus : « Et quid mirum de hominibus (adhibetur verbum *homines* ut oppositum » verbo *juvenes*), si pecudes quoque muto quodam » opere loquuntur generandi sibi studium, non » desiderium esse coeundi! Si quidem ubi semel » gravem alvum sibi senserint et genitali arvo » semen receptum, jam nec concubitu indulgent, » nec lasciviam amantis, sed curam parentis assumunt. At vero homines etc. » (Expos. evang. secund. Lucam, lib. I. n. 4.)

ctor periculum abortûs. Idem *D. Hieron.* in *can. Origo, caus.* 32. *quæst.* 4. *Postquam venter intumuerit, non perdant filios.* Item *D. Th. in* 4. *dist.* 31. *in fin. in expos. litt.* ibi : *Ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad uxorem imprægnatam, non tamen ita quòd semper sit peccatum mortale, nisi fortè quando probabiliter timetur de periculo abortûs.*

Censent autem *Sylvest. Ang. et Tamb. apud Sanch. loc. cit. num.* 1. adesse periculum abortûs, si copula habeatur circa initium conceptionis, quia ex novo coïtu materia illa nondum plenè formata, facilè dispergitur : nam licèt matrix post conceptionem statim claudatur, tamen (ut ait *Avicenna*) ex vehementi delectatione coïtus irritata, aliquando aperitur, et materia effunditur. Hoc tamen non obstante, dicunt *Pontius dict. num.* 7. *Pal. num.* 11. *Sanchez dict num.* 1. *cum Ang. et Sylvest.* (*contra Tabien.*) *ac Boss. num.* 18. *cum Fill. Hurt. Perez, et Raynaud*, quòd coïre cum tali periculo non reputetur mortale, quia (ut ajunt *Sanch. et Bossius*) cùm materia non sit adhuc formata, et conjuges dent operam rei licitæ, utendo jure suo, modò abortum non intendant, damnum illud non est tantum, ut lethalem constituat culpam. Sed hæc ratio mihi non probatur, quia cùm per copulam noceatur vitæ, vel formationi prolis, conjux tunc non habet jus ad copulam. Potiùs videtur dicendum non adesse tale periculum, quia (ut dicunt idem *Sanch. n.* 7. *Pal. d. n.* 11. *Boss. d. n.* 18. *Holzm. p.* 463. *cum Illsung. et Bon. q.* 6. *part.* 6. *n.* 12. *cum Con. et Reg.*) communiter non adest tale periculum, dum matrix recepto semine arctissimè constringitur, nec ordinariè reseratur per coïtum, ut tradunt ipse *Avicenna et Val. Verdus apud Boss. l. c.* cùm conjuges indiscriminatim accedant, et tamen abortus non succedunt; unde ait *Boss.* quòd usquedum non constet experientia, aliquam uxorem ex coïtu pluries fœtum emisisse, non est præsumendum periculum abortûs. Tantò minùs autem aderit tale periculum, si habeatur copula tempore proximo partui, ut perperàm aliqui dixerunt, putantes tunc exponi prolem discrimini suffocationis ; nam veriùs (ut ait *Boss. n.* 30. *cum Raynaudo*) fœtus humanus ita secundinis involvitur, ut eum non possit semen contingere. Hinc ait *Petr. t.* 4. *p* 447. periculum abortûs non ita facilè præsumendum ; et ideò non esse vexanc conjuges importunis interrogationib ut abstineant tempore prægnation. *Quæ enim* (ait) *spes eos à concubitu a candi? et quale non timendum periculi si à sua bona fide perturbentur?*

Utrùm autem, secluso periculo ab tûs, sit culpa venialis habère coïti cum prægnante? Affirmant *D. Ant p. tit.* 1. c. 20. § 4. item *Sotus, Pal Alens. Palac. ap. Sanch. d. d.* 22. *n* quia stante fœtu concepto, frustra semen suo fine generationis. Idque c firmant ex auctoritate plurium Patrum. Negant verò *Sanch. l. c. num cum Gabr et Henr. Bon. p.* 6. *num. cum Fill. Pal.* 4. § 4. *num* 12. *R p.* 154. *quæst.* 3. *r.* 2. *Holzm. num.* 4 *Elbel num.* 390. *et Salm. de matr. c. p.* 6. *n.* 78. *cum Dic. Aversa, et Dia* tùm quia nullibi habetur id per se e vetitum, tùm quia esset onus gravi mum, et res exposita innumeris pe culis peccandi venialiter, si conju tenerentur tamdiu abstinère ab u conjugii, manendo in eodem toro. R pondent autem ad rationem opposita quòd ut coïtus sit licitus in matrimor sufficiat, ut per se actus sit ad gene tionem idoneus ; quòd autem ipsa r eveniat, per accidens se habet. Ca rùm mihi arridet sententia, quam nent *Pont. l.* 10. *c.* 14. *n.* 7. *Azor, t c.* 31. *quæst.* 14. *Boss. c.* 9. *num. cum Gul. Paris. Perez, Con. Barbos. F Hurt. Avers. etc.*, et huic se adnect etiam *Pal. et Ronc. ll. cc.* nempe qu coïtus cum prægnante non possit ex sari à culpa veniali, nisi adsit pericul incontinentiæ, vel alia honesta cau juxta dicta *num.* 882. *dub* 1. *etc.*

925. — Quær. IV An licitum conjugibus coïre tempore menstru Hic prænotandum, quòd fluxus mu ris alius sit naturalis et ordinarius iste propriè dicitur menstruus, q communiter singulis mensibus sole fœminis accidere, et durat ut plurim per duos vel tres dies. Alius extraoı narius proveniens ex aliquo mo diuturno, qui aliquando durat us ad 12 dies et ultrà. Tempore fluxùs traordinarii certum est licère tam r dere quàm petere : ita commun. *Sanch. l.* 9. *d.* 21. *num.* 1. *Pont. l. c.* 14. *n.* 5. *Holzm. n.* 462. *Salm. de ma c.* 15. *p.* 6. *n.* 76. *et Boss. c.* 9. *num. cum Azor. Reb. Fill. Hurt. etc.*, ex *D.* in 4. *d.* 32. *quæst. un. art.* ubi expre

c docet, et rationem adducit, dicens: *fluxu menstruorum innaturali non est* *)hibitum ad menstruatam accedere in* *'e nova, tum propter infirmitatem, quia* *ılier in tali statu concipere non potest;* *n quia talis fluxus est perpetuus et diu-* *'nus, unde oportet, quòd vir perpetuò* *stineret.* Tempore autem fluxûs natu-:s adsunt tres sententiæ.

Prima sententia damnat coïtum de ɔrtali, et hanc tenet idem *D. Th. l. q.* 3. *ad* 1. ubi dicit tempore hujus 'nstrui peccare mortaliter tam virum iuntariè petentem, quàm uxorem vo-ıtariè reddentem; excipit si mulier ısi coacta debitum redderet. Eam-ın sententiam tuentur *S. Bon. Alens.* *'as, Tab. Palac. etc. ap. Boss. c.* 9. *n.* 16. obatur 1. ex *Levit. c.* 20. *v.* 18. ubi :itur: *Qui coierit cum muliere in fluxu* *nstruo: et revelaverit turpitudinem ejus,* *aque aperuerit fontem sanguinis sui,* *erficientur ambo.* Objiciunt huic *Sanch.* *c. num.* 2 *et Boss. num.* 16. quòd lex ı fuit cæremonialis, et ideò non obli-t in lege evangelica. Sed respondet *Th. dict. quæst.* 2. quòd licèt illud æceptum fuerit cæremoniale quoad .munditiam, fuit tamen morale quan-m ad *nocumentum* (verba S. D.) *quod* *prole ex hujusmodi commixtione fre-* *enter sequebatur.* Probat. 2. ex *can. fin.* *t.* 5. ubi *Gregorius* Papa: *Cùm et sine* *rtûs causa cùm* (uxores) *in consuetis* *nstruis detinentur, viris suis misceri* *)hibeantur.* Probatur 3. ratione, tùm ia proles eo tempore nascitura expo-ur periculo nascendi leprosa, et mon-uosa; tùm quia adest periculum nen frustrà effundendi, cùm raró vel nquam eo tempore mater sit apta nceptioni.

Secunda sententia totaliter opposita :it accessum ad menstruatam omni lpâ carère; hanc tenent Glossa *in* *ı. Si Caus. v. Conceptus.* 33. *q.* 14; item *rez, Fill. et Hurt. ap. Boss. n.* 20. eam-e *Sanch. l* 9. *d.* 21. *n.* 7. putat æquè obabilem ac tertiam, quam mox re-'emus. Ratio, quia hodie id nullo re prohibetur; non divino, cùm lex vitici, adveniente lege novâ, jam ssaverit Nec obstare dicunt, quòd ohibitio illa non cessavit, quatenùs it moralis propter vitandum damnum olis, nam respondent, quòd testetur *Hier. i. c.* 18. *Ezech.*, rationem pro-bitionis in Levitico fuisse, quia illo npore, ob sanguinem fœmineum in-fectum ex coïtu fœtus leprosi, et ele-phantiaci nascebantur; sed hodie incer-tum est adesse tale damnum, et multò certius est mulierem tempore menstrui non concipere, ut dicunt *Sanch. Pal.* *Boss. et Salm. ll cc.*, ac demùm, etiamsi concipiat cum aliquo damno prolis, di-cunt *Sanch. l.* 9. *d.* 21. *n* 7. *et Boss c.* 9. *n.* 22., id non obstare, quia melius est prolem sic nasci, quàm non nasci; fortè enim postmodùm non gigneretur, vel non esset eadem proles, unde proles beneficium recipit, non damnum; nec valet dicere, quod si non proli, saltem sic infertur damnum natu-ræ, quæ postulat, ut proles modo convenientiori generetur: nam respon-dent, quòd si non infertur damnum proli, neque infertur naturæ. Non pro-hibetur igitur jure divino; non jure ec-clesiastico, nam ad textum *Gregorii* respondet *Pontius l.* 10. *c.* 14. *n.* 6. pro-hibitionem illam ecclesiasticam hodie exolevisse; imò verbum illud Pontificis, *prohibeantur*, explicatur ab aliis, ut dicit ibi Glossa: *prohibeantur, id est sub forma* *prohibitionis dissuadeantur.* Nec jure na-turali, quia licèt sit facile periculum eo tempore frustrandi semen, tamen ad coïtum cohonestandum non requiritur, ut ex eo sequatur generatio, sed sufficit quòd coïtus ille per se sit aptus gene-rationi, esto per accidens semen dis-pergatur, ut accidit in accessu ad mu-lierem prægnantem, aut sterilem. Neque (ajunt) in tali coïtu adest indecentia culpabilis, nam (ut dicit *Perez*) illa est potiùs materialis Hinc concludunt nullo modo peccare conjuges, si eo tempore coëant, non jam ex affectu libidinis (quod non posset excusari à veniali), sed ut utantur jure suo cum moderata delectatione.

Tertia sententia demùm communissi-ma et probabilior dicit, coïtum tem-pore menstrui non esse mortale, sed non excusari à veniali: ita *S. Antonin.* 3. *part. tit.* 1. *c.* 20. §. 3. *Nav. c.* 16. *n.* 32. *Conc. p.* 398. *n.* 20. *Pont. l.* 10. *c.* 14. *n.* 6. *Pal. p.* 4. §. 4. *n.* 8. *Bono.* *p.* 181. *qu.* 3. *p.* 3. *Holzm. n.* 462. *Bonac.* *p.* 6. *n.* 9 *cum Henr Led. et Rodr. Sal-* *mant. de matr. c.* 15. *p.* 6. *num.* 76. *cum* *Aversa, Vivald. Cornejo, et Soto, Boss.* *c.* 9. *n.* 22. *cum Sa, Con. Pal. Reg. Vill.* *Vega. Gray. etc. ac Sanch. dict. d.* 21. *num.* 5 *cum Cajet Adrl. Arm. Vict. et* *Lopez.* Quod non sit mortale, probat ratio adducta mox supra pro secunda

sententia. Quòd autem sit veniale probatur, quia talis concubitus, nolendo conjuges expectare tempus generationi aptius, et jam brevì adventurum, involvit quamdam turpitudinem, et deordinationem; cùm fœmina tunc sit inepta commodæ receptioni et retentioni seminis, et ideò coïtus tunc minùs convenit fini generationis. Conveniunt autem *Nav. Pal. Sanch. Salm. ll. cc. et Boss. n.* 15. *cum Hurt.* quòd nullum sit peccatum coïre tali tempore, si adsit aliqua causa turpitudinem illam cohonestans, nempe ad vitanda dissidia, aut incontinentiam in se vel in altero, aut alia similia.

An autem casu quo nulla adsit causa, uxor menstruata possit, et teneatur debitum reddere, si maritus monitus nolit desistere? Affirmant *Pal. p.* 4. §. 4. *n.* 9. *cum Con. Salm. de matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 77. *et Sanch. d.* 21. *num.* 96. *cum Palud, Soto, Led. etc.* qui citat pro se etiam *D. Th. d.* 32. *art.* 2 *q.* 3, sed non benè, ut mox videbimus. Verùm probabiliùs negandum cum *Pontio c.* 14. *n.* 5. *et Bon p.* 6. *n.* 10. qui citat *Sylv. Reb. et Henr.* Ratio, quia cùm culpa, etiamsi venialis, se teneat ex parte actûs, probabiliùs non tenetur conjux, neque potest licitè debitum reddere: *vide dicenda n.* 946. Nec contrarius est nostræ sententiæ *D. Th.* nam *l. c. in Resp. ad* 3. dicit tunc uxorem posse et tenêri ad reddendum, *quando majus periculum timeretur in non reddendo.* Sed hoc non supponitur in nostro casu.

926. — Quær. V. An sit illicitum coïre tempore purgationis post partum? Certum est non tenêri conjuges hodie observare tempus purgationis præscriptum in *Lev.* 12. ubi, cùm mulier arcebatur ab ingressu templi per 40 dies in partu masculi, et 80 fœminæ, videtur eo tempore fuisse ei etiam interdictus conjugii usus. Sed hoc præceptum jam cessavit, et sicut hodie puerperæ non tenentur abstinere ab ingressu Ecclesiæ, ut dicitur in *c. un. de Purific. post. part.*, ita nec à conjugii usu, ut communiter dicunt *Sanch. l.* 9. *d.* 22. *n* 8. *Boss. c.* 7. *n.* 130. *et alii passim cum S. Anton.* 3. *p. t.* 1. *c.* 20. §. 4. *in fin.* qui tamen addit, hoc non obstante, benè posse mulierem abstinêre ab Ecclesia, et omittere audire missam, ubi talis est consuetudo, toto eo tempore, vel saltem per sex hebdomadas; ut testantur esse communem usum *Sporer et Elbel, vide dicta l.* 3. (iv 330. *v. Bene.* Circa autem quæs triplex adest sententia.

Prima sententia dicit esse mortal hanc tenent *Butrius, et Alexande Nero, ap. Sanch. l. c. d.* 22. *n.* 9. R tùm quia in *cit. c. fin. dist.* 5 *D. Greg* id expressè vetitum declaravit, di *Nisi purgationis tempus priùs trans viris suis non debent admiscêri*; tùm damnum infertur proli, si eo tem concipiatur, ut ait *Galenus ap. Po l.* 10. *c.* 14. *num.* 8.

Secunda sententia dicit nullum peccatum, ita *Sanch. n.* 11. *cum Henr. Palac. Turrecr. Holzm. n* 46 *Fill. Perez, Vill. et Hurt. ap. Boss. n* 42 Quia (ut ajunt) hujusmod munditia est tantùm materialis, moralis.

Tertia sententia probabilior et munior, quam tenent *S. Anton. cum Rich. et Pet. de Palud., Po n* 8 *Pal. p.* 4. §. 4. *n.* 16. *Ronc. p. q. r* 3. 3. *Boss. n.* 44. *cum Azor, Ocl. Led.* item *Sot. Palud. Tab. Lop. et Sanch. n.* 10. dicit esse veniale, autem per se mortale. Est ve quia talis coïtus continet aliqua decentiam; unde nisi excuset honesta, nempe periculum incont tiæ, vel dissidii, vel alia similis, n ab omni culpa excusari. Non a est mortale per se loquendo, quia indecentia non videtur tanta, ut talem culpam inducat. Ad prohi nem verò *D. Greg.* respondet *P* illam hodie exolevisse; at *D. An cum Guil.* respondet eam fuisse de gruitate, non de præcepto. Ad nem autem nocumenti prolis re detur, quòd tale damnum vel accidet, cùm difficile sit eo tempor lierem concipere; vel non erit g Dicitur autem *per se loquendo*, na terit aliquando esse mortale, si ex cubitu gravis morbus, vel not aggravatio morbi immineret, ut d *S. Anton. et Sanch. n.* 11. *cum I Sylvest. Ang. etc.* Hujusmodi peric etiam prudenter timêri potest, t *Ronc.*, si coïtus habeatur statim partum; nempe eodem die ve quenti, ut medicus valde peritus asseruit.

Quoad tempus lactationis, Martine pondet :

« Communis sententia est, lactation

npediri honestum conjugii usum, quoties on inde prudenter timetur damnum notaile nutricis vel prolis, quod rarum est. Lib. v. art. VIII. §. 3.)

927. — « Ex dictis casibus consequenter resolvitur, licitum esse uti matrimonio I. Prolis causa, etsi hæc non necessariò debeat intendi dum exercetur, dummodò positivè non impediatur. Imò etiam aliquando simplici affectu licitè excludatur, v. g. à paupere, ne nimium prolibus gravetur. II. ad vitandum periculum incontinentiæ in se, vel comparte. *Mart. Perez. d.* 40. *s.* 2. *ex Conin. Pont. Hurt., etc. contra Sanch.* qui vult esse veniale, nisi tamen stimuli carnis aliter sedari non possint. » (*Vide dicta n.* 882. *dub.* 1. *iidem um fines, quos habère licet ad matrimoium contrahendum, cohonestant etiam etitionem copulæ.*) « III. Valetudinis causâ, vel propter alios fines extrinsecos: quia honestum ex natura sua, et relatum ad unum finem, licitè refertur ad alium isti non repugnantem, ut docent *Sa, Conin. Laym. l.* 5. *t.* 10. *p.* 3. *c.* 4. *Mart. Perez. d.* 49. *sect.* 2. *n.* 4. *Vide Diana p.* 2. *t.* 4. *r.* 218. Solius tamen sanitatis causâ uti, probabile est esse veniale, ut docent *S. Th. Laym, l. c. contra Mart. Per. etc. ll cc.* (*Vide n.* 883. *dub.* 2.)

928. — Hìc quæritur I. An aliquando ir teneatur petere? Per se loquendo on tenetur petere; tenetur verò per ccidens, nimirùm si uxor tacitè exiat; putà si ostendat aliquod indicium, uo tacitam petitionem significet; quia ı mulieribus ob innatam etiam vereındiam talia signa habentur pro vera etitione, ita communiter *Sanch. l.* 9. *d. n.* 3. *et alii universè ex D. Th. Suppl. p. q.* 44. *art.* 2. ubi : *Quando vir perpit per aliqua signa, quòd uxor vellet bi debitum reddi, sed propter verecuniam tacet..., tenetur reddere.* E converso ectè dicit *Sanch. n.* 5. *cum Soto, et Pac.* ex eodem *D. Th. in* 4. *d* 32. *qu. 1. art.* 3. *ad* 2., non tenêri mulierem eddere viro, nisi hic exprcssè petat; ım enim non pudeat viros expressè xigere, benè possunt uxores præsuıere, quòd viri expressè non petentes olint ipsas obligare ad petendum; nò ego sentio nec posse, quia nequit aritus obstringere mulierem, ut cum nta sua erubescentia debitum petat. ectè tamen excipit *Sanch. l. c. cum S. Anton. Nav. Sylv. et Manuel,* nisi talis erubescentia potiùs præsumatur aliquando (quod cæterùm rarò accidit) esse ex parte viri, quàm fœmina, putà si illa esset maximæ auctoritatis, aut feræ conditionis, et vir valde pusillanimis ac verecundus. Regulariter tamen (benè subdit *Sanchez*) non tenetur uxor reddere, nisi evidenter ei constet de hac pusillanimitate et pudore mariti.

929. — Quær. II. An uxor teneatur aliquando petere debitum? Certùm est primò, ordinariè non tenêri uxorem ad petendum, quia hoc est mulieribus notabiliter inverecundum. Certum secundò, quòd cùm alter conjux sit in periculo incontinentiæ, tam vir quàm uxor teneatur petere, ad liberandum alterum à periculo; ita communiter *Pontius l* 10. *c.* 2. *n.* 3. *Sanch l.* 9. *d.* 2. *n.* 9. *cum Soto. Adr. etc. ac Boss. c.* 1. *n.* 17. *cum Fill. Henr. etc.* Sed dubium fit, an teneatur uxor tunc petere ex charitate, vel ex justitia?

Prima sententia, quam tenent *Pontius l. c. et Boss. n.* 21. *cum Led. Henr. Dian. et P Soto*, dicit tenêri ex justitia. Ratio, quia, cùm teneantur conjuges servare bonum fidei, quando alter est in periculo incontinentiæ; tunc esto non petat alter, ipsa tamen necessitas petit, ut bonum fidei servetur vitando alterius incontinentiam; ideòque tunc potiùs est redditio, quàm petitio debiti. Confirmatur exemplo, si enim medicus teneatur ex contractu medèri ægroto, tenetur ex justitia exhibêre ei medicinam, quamvis ille non petat. Et huic sententiæ videtur adhærère *D. Thom. Suppl. q.* 49. *ar.* 5. *ad* 2. ubi dicit : *Si aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet.*

Secunda sententia verò, quæ videtur probabilior, et quam tenet *Sanch. dict. d.* 2. *n.* 7 *cum Palud. et Durando, ac Conin. ap. Boss. n* 22., dicit tenêri tantùm ex charitate. Ratio, quia ubi nulla est petitio alterius conjugis expressa vel tacita, nulla adest obligatio justitiæ ad reddendum. Ad bonum autem fidei matrimonii spectat quidem, ut conjux non adulteretur, non verò ut avertat alterum ab adulterio; licèt enim hoc etiam quodammodo pertineat ad bonum fidei, non tamen ita pertinet, ut

strictè obliget ex justitia ad petendum; ideò à *D. Th.* hujusmodi petitio non dicitur absolutè redditio, sed *quædam redditio debiti*; et hoc adducit S. Doctor tantùm ad excusandum petentem, si petat ad vitandam incontinentiam in altero, non verò ad obligandum ut petat. Nec obstat exemplum medici : medicus enim tenetur utique præbère medicinam infirmo non petenti, quia ex contractu se obligavit ad eum curandum; conjux autem se obligavit ad non frangendam fidem, non verò ad impediendum alterum, quominùs fidem frangat. Ex hac sententia infertur, quòd conjux, cùm non teneatur ex justitia, sed tantùm ex charitate eo casu ad petendum, non teneatur petere cum magno incommodo; hinc probabiliter tunc excusatur uxor à petendo, si in hoc magnam verecundiam subire deberet

930. — Quær III. An conjux prohibitus à petendo ratione voti, vel affinitatis aut cognationis spiritualis post matrimonium contractæ, possit quandoque licitè exigere debitum? Id admittunt communiter DD. cum *Sanch. lib.* 9. *d.* 7. *n.* 5. (qui citat *Jo. Andr. Præpos. Adrian. Vict. etc.*) si adsit periculum incontinentiæ in altero conjuge : imò dicunt *Boss. cap.* 1. *num.* 261. et idem *Sanch. n.* 11. *cum Pet. Sot. Henr. Palac. Angles*, tunc tenèri petere, quia hæc obligatio oritur ex ipsa institutione matrimonii. Item admittunt etiam communiter *S. Th. in* 4. *d.* 38. *qu.* 1. *a.* 3. *Boss. c.* 1. *n.* 261. *et Sanch. c. n.* 1. *cum Sa, Sylv. Ang. Turrecr. Henr. ad. etc.* posse conjugem impeditum petere, si alter interpretativè exigat, nempe quando *mulier* (ut ait *D. Thom.*) *verecunda est, et vir sentit ejus voluntatem de debiti redditione*. Tunc enim potest conjux impeditus se offerre, quia tunc potiùs est reddere, quàm petere. Quoties autem liceat ei se offerre? *Led. apud Sanch.* dicit hoc licère quater in mense, sed meliùs *Boss. n.* 260. et idem *Sanch. cum Victoria*, dicunt id ex circumstantiis esse pensandum, nempe ex majori vel minori propensione alterius ad venerem. Censent autem idem *Boss. n.* 263. *et Sanch. n.* 2. *cum Ang.* non licère marito voto impedito se ad coitum offerre, quando uxor ei concessit licentiam vovendi castitatem, quia tunc censetur ipsa nisi (excipiunt cessisse juri suo, nempe quòd vir in ejus gratiam debitum petat; *Sanch.*, *et Bos contra Coninch. et Pal.*) uxor esse periculo incontinentiæ, quo casu cent, quòd vovens teneatur petere obligatione orta, ut suprà dictum ex ipsa institutione matrimonii.

An autem liceat petere conjugi pedito, si ipse sit in periculo incontinentiæ? Affirmant *Viguerius. et Q. ap. Boss. n.* 262. maximè si ille impeditus ratione affinitatis, vel cognationis spiritualis, et commodè non set habèri dispensatio, essetque periculum in mora, quia lex ecclesiastica in tanto discrimine non obligat. gant verò *Sanch. n.* 7. *cum Guttie Cov. Boss. n.* 262. *cum Coninch.* quia periculum incontinentiæ qui est justa causa dispensandi, non tem coëundi. Sed prima sententia pectu ad impedimentum ab Ecc impositum, mihi non videtur im babilis, si reverà dispensatio brev tinèri nequeat, et magnum pericu sit in mora; idque magis firmatu quæst. seq.

931. — Quær. IV. An liceat con excommunicato petere debitum, e petere ab excommunicato? Quòd l conjugi petere ab excommunicato, tum est ex *c. Quoniam multos, caus q.* 3. ubi *D. Gregorius VII.* expres concedit. An autem liceat excom nicato etiam petere? Negat Glos *c. cit. v. Uxores*; et apertè videntur sentire *Archid. Sylv. Lop. et Tab. Sanch. l.* 9. *d.* 11. *n.* 19. quia in *Martini V. Ad evitanda*, excommu tis, quoad communicationem cu delibus, nullum privilegium con tur. Sed communiter et veriùs mant *Suar. de censur d.* 15. *sess.* 9. *Bon. eod. tit.* 2. *d.* 2. *p.* 6. §. 2. *Sanch. n.* 20. *cum Henriq. et Ugo Boss. c.* 1. *n.* 282. *cum Palud. Sayr. Avilla, Fill. Bordon etc.* Ratio, qui ecclesiastica non obligat cum periculo, in quo esset quidem ex municatus, si ipse non posset sep ab altero conjuge (ut reverà non test), et non posset petere,

932. — « Quæres, an, et quand » ceant tactus, aspectus, et verba » pia inter conjuges?

« Resp. Tales actus per se iis li » quia cui licitus est finis, etiam l » media, et cui licet consumm » etiam licet inchoatio. Unde licit » libus naturam excitant ad copu

Quòd si verò separatim, et sine ordine ad copulam, verbi gratià, voluptatis causâ tantùm fiant, sunt venialia peccata, eò quòd ratione statûs, qui illos actus cohonestat, habeant jus ad illos : nisi tamen, ut sæpè contingit, sint conjuncti cum periculo pollutionis, aut conjuges habeant votum castitatis, tunc enim sunt mortalia, ut dictum suprà *l.* 4. *t.* 4 *c.* 2. *d.* 4. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 204. *et* 216.

Unde resolves :

« 1. Conjux venialiter tantùm peccat 1. Tangendo seipsum ex voluptate, et tactum non ita expressè referendo ad copulam, ut contra *Vasq. et alios* probabiliter docet *Sanch. lib.* 9. *dub.* 44. 2. Oblectando se venereè, sine periculo pollutionis de actu conjugali cogitato, dum abest compars, vel actus exercêri non potest. *Fill. Laym. Tann. Malder cum Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 224. *contra Navar. Azor, etc.*
« Peccat graviter, 1. Vidua, quæ se venereè oblectat de copula olim habita; quia est illi illicita per statum. 2. Bigamus, qui in actu conjugali, cum secunda exercito, repræsentat sibi priorem, et de ea carnaliter delectatur, quia est permixtio cum aliena. (*Laym. l.* 1. *t.* 9. *c.* 6. *vide suprà l.* 3. (IV). *t.* 4. *c.* 2. *et l.* (II). *c.* 1. *d.* 2. *a.*2.» (*Et idem diximus l.*5. (II). *n.* 34. *e sponsis, quibus illicitum est delectari e futura, etiam ex appetitu rationali, si non carnali.*)

933 Qu. 1. An sint mortales tactus aspectus turpes inter conjuges proter solam voluptatem, sine ordine ad opulam, si non adsit periculum pollutionis? Affirmant *S. Antonin. Sylv. Marir. etc. ap. Sanch. l.* 9. *d.* 41. *n.* 11. uia (ut dicunt) omnis actus venereus, on relatus ad copulam conjugalem, st mortalis. Negat verò sententia communis et verior eamque tenent *Laym.* 3. *s.* 4. *n.* 12. *Pal. p.* 4. §. 2. *Less. l. c.* 3. *n.* 125. *Bonac. q.* 4. *p.* 8. *n.* 12. *oorer.n.* 502. *Sanch. dict. d.* 44. *n.* 12. *im Abul. Vict. Ang. Arm. Sa, Med. Led. c. Salm. de matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 84. *im Henr. Aversa, Perez, et Diana, Boss* 7. *n.* 157. *cum Vasq. Fagn. Vill. et urt. ac Croix n.* 341. *cum Soto. Tol. Cat. Con. Fill, et pluribus aliis.* Ratio, ıia status conjugalis sicut cohonestat opulam, ita etiam hujusmodi tactus et aspectus; aliàs enim, cùm sit tanta inter conjuges societas, et ipsi multoties non possint coïre, jugibus periculis essent expositi, si tales actus essent eis graviter illiciti. Sicut autem delectatio quæsita in copula culpam venialem non excedit, ita etiam in his tactibus et aspectibus. Et hoc etiamsi copula tunc ipsis esset vetita ob morbum, vel esset impossibilis ob impotentiam quæ supervenisset, ut dicunt *Sanch. n.* 20 *et* 22. *Croix n.* 336. *et Boss.* 199. *cum Con. Fag. Aversa, Fill. Vill. etc.* quia, cùm copula sit licita inter conjuges, tactus inter ipsos non possunt esse graviter illiciti. Secùs verò dicendum, si conjux esset ligatus voto castitatis, quia tale votum excludit omnem voluptatem veneream voluntariè captam; ita communiter *Sanch. d. d.* 44. *n.* 26. *et Boss. c.* 7. *n.* 201. *cum Vasq. Fill. Con. et aliis.* An autem idem procedat, si conjux sit imepditus à copula ob affinitatem vel cognationem spiritualem contractam? Affirmat *Aversa, ap. Boss. n.* 200, quia cui vetita est copula, vetiti etiam sunt tactus qui sunt dispositiones ad copulam. Sed negat *Bossius ibi cum Fag. Fill. et Perez*, quia lex prohibens copulam, cùm sit pœnalis, aut inhibitiva, non est extendenda ad tactus. Cæterùm in praxi impeditus ordinariè se debet abstinêre ab hujusmodi tactibus, præsertim turpibus, ob periculum proximum vel pollutionis, vel petitionis copulæ, contra prohibitionem petendo.

934. — Quær. II. Quid si conjuges ex his turpibus actibus prævideant pollutionem secuturam in se vel in altero. Plures adsunt sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Sanch. l.* 9. *d.* 45. *n.* 34. *Fill. tr.* 3. *c.* 9. *n.* 256. *Viva quæst.* 7. *a.* 4. *n.* 4. *Escob. l.* 26 *n.* 207. *Elbel num.* 393. *cum Herincx et Spor. n.* 500. *cum Perez, et Gob.* id excusat ab omni culpa etiam in petente, si pollutio non intendatur, nec adsit periculum consensûs in eam, et modò tactus non sit adeò turpis ut judicetur inchoata pollutio (prout esset digitum morosè admovêre intra vas fœmineum); ac præterea adsit aliqua gravis causa talem tactum adhibendi, nempe ad se præparandum ad copulam, vel ad fovendum mutuum amorem. Ratio, quia tunc justa illa causa tales actus cohonestat, qui alioquin non sunt illiciti inter conjuges; et si pollutio obveniat, hoc erit per accidens. Dicitur *si*

adsit gravis causa, nam si non adsit, prædicti actus non excusantur à mortali.

Secunda sententia, quam tenent *Pal. p.* 4. §. 2. *n.* 2. *Boss. c.* 7. *n.* 213. *et Salm. de matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 86. *cum Soto, Cajet. Dec. Led. Hurt. Aversa, et communi*, ut asserit, distinguit et dicit esse mortalia tactus impudicos, si prævideatur pollutio ex eis provenienda; quia, cùm hi proximè influant ad pollutionem, et non sint per se instituti ad fovendum affectum conjugalem, censentur voluntarii in causa; secùs si sint pudici, ut oscula et amplexus, quia actus isti per se inter conjuges sunt liciti, cùm per se apti sint ad fovendum conjugalem amorem.

Tertia sententia, quam tenet *Diana p.* 6. *tract.* 1. *r.* 65. *cum Præpos. et Vill.* dicit tactus tam impudicos quam pudicos esse mortalia, si prævideatur periculum pollutionis. Ratio, quia adeò tactus licent inter conjuges, in quantum quæruntur intra limites matrimonii, in quantum nihil sequitur repugnans fini et institutioni seminis ; cùm autem prævidetur seminis dispersio, licèt non intendatur, qualescumque tactus sunt illiciti.

His sententiis positis, puto probabiliùs dicendum, quòd actus turpes inter conjuges cum periculo pollutionis, tam in petente quàm in reddente sint mortalia : nisi habeantur, ut conjuges se excitent ad copulam proximè secuturam, quia cùm ipsi ad copulam jus habeant, habent etiam jus ad tales tactus, tametsi pollutio per accidens copulam præveniat. Tactus verò pudicos etiam censeo esse mortalia, si fiant cum periculo pollutionis in se vel in altero, casu quo habeantur ob solam voluptatem, vel etiam ob levem causam : secùs si ob causam gravem, putà si aliquando adsit urgens causa ostendendi indicia affectûs ad fovendum mutuum amorem, vel ut conjux avertat suspicionem ab altero, quòd ipse sit erga aliam personam propensus. Probabiliter dicunt *Sanch. d. d.* 35. *n.* 34. *Boss. d. n.* 203. *et Escob. n.* 207. in reddente tactus etiam impudicos, nisi sint tales ut videantur inchoata pollutio, esse licitos, quamvis adsit periculum pollutionis in alterutro, quia tunc reddens dat operam rei, ad quam obligatur propter jus petentis, qui tametsi peccet, non tamen jus amittit, cùm culpa se teneat ex parte personæ juxta cenda *n.* 944.

935. — An autem sit semper mo[illegible] si vir immittat pudenda in os uxo[illegible] Negant *Sanch. l.* 9. *d.* 17. *n.* 5. *et* [illegible] *c.* 7. *n.* 175. *et* 193. *cum Fill. ac P*[illegible] modò absit periculum pollutionis. veriùs affirmant *Spor. de matrim*[illegible] 498. *Tamb. l.* 7. *c.* 3. § 5. *n.* 35 *et D*[illegible] *p.* 6. *tr.* 7. *r.* 7. *cum Fagund.*, tùm in hoc actu ob calorem oris adest [illegible] ximum periculum pollutionis, [illegible] quia hæc per se videtur nova sp[illegible] luxuriæ contra naturam (dicta ab [illegible] quibus *irrumatio*); semper enim ac[illegible] ritur à viro aliud vas, præter vas n[illegible] rale ad copulam institutum, vid[illegible] nova species luxuriæ. Excipit ta[illegible] *Sporer l. c. cum Fill. et March.* si id [illegible] ter fiat ; et hoc reverà sentire vid[illegible] etiam *Sanch.* dum excusat actum il[illegible] à mortali, si cesset omne peric[illegible] pollutionis. Excipit etiam *Pal. p.* [illegible] 2. *n.* 6. si vir hoc faceret, ut se ex[illegible] ad copulam naturalem ; sed ex pra[illegible] tis neutrum admittendum puto. Eo[illegible] autem modo *Sanch. l. c. n.* 32. *i*[illegible] damnat virum de mortali, qui in [illegible] copulæ immitteret digitum in vas [illegible] posterum uxoris, quia (ut ait) in [illegible] actu adest affectus ad sodomiam. [illegible] autem censeo posse quidem rep[illegible] talem affectum in actu, sed per s[illegible] quendo hunc affectum non agnos[illegible] tali actu insitum. Cæterum gra[illegible] semper increpandos dico conjuge[illegible] jusmodi fœdum actum exercentes[illegible]

936. — Quær. III. An sint mor[illegible] tactus turpes quos conjux habet [illegible] seipso, altero absente, et secluso [illegible] culo pollutionis?

Prima sententia negat, quam te[illegible] *Pal. p.* 4. §. 2. *n.* 5. *Escob. n.* 201. [illegible] *c* 7 *n.* 205 *et* 207. *cum Perez,* [illegible] *Ochag. ap. Sanch l.* 9. *d.* 44. *n.* 15. *Palud. et Lopez*, et pro hac sent[illegible] *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 87. c[illegible] etiam *D. Thom. quæst.* 6. *de bon.* [illegible] *dub.* 26. *num.* 188. Ratio, quia h[illegible] modi tactus ab ipso statu conjuga[illegible] honestantur, cùm de natura sua [illegible] nentur ad copulam; et ideò, se[illegible] periculo pollutionis, non possunt [illegible] in conjuge graviter illiciti, etsi cop[illegible] de præsenti ipse non posset con[illegible] mare.

Secunda sententia verò probabili[illegible] in praxi omninò suadenda, affirma[illegible] hanc tenent *Laym. tr.* 3. *c.* 6. *n.* 1[illegible]

e *Diana b.* 3. *t.* 4. *r.* 215 (quamvis hic .ctor sit valdè benignus) *Spor. n.* 503. *n Arm. et Vasq ac Salm. l. c. cum ers. Sanctio, Salas, Montesin. Dic. et .t. à Sp. S.* Ratio, tùm quia conjux n habet jus per se in proprium cors, sed tantùm per accidens, nempe ıtùm, ut possit se disponere ad colam; unde cùm copula tunc non sit ssibilis, tactus cum seipso omninò sunt illiciti; tùm quia tactus pudenrum, quando fiunt morosè, et cum nmotione spirituum, per se tendunt pollutionem; suntque proximè conci cum ejus periculo.

)37, — Quær. IV An sit mortalis .ectatio morosa in conjuge de copula bita vel habenda, quæ tamen non ssit habêri de præsenti? Adsunt tres itentiæ.

Prima sententia affirmat, et hanc tent *Pont. l.* 19. *c.* 16. *n.* 11. *Wigandt* 4. *n.* 59. *Sylv. ac Vega, Rodr. et Dic. Salm. ibid. n.* 88. qui probabilem ;ant. Ratio, quia talis delectatio est asi inchoata pollutio, quæ, cùm eo apore non possit habêri modo debiomninò fit illicita.

Secunda sententia verò communior net, eamque tenent *Bon. p.* 4. *quæst.* 8. 12. *Escob. n.* 204. *Spor. n.* 505. *Croix* 337. *cum Suar. et Gers. Boss. c.* 1. *n.*). *cum Fill. et Perez et Sanch. l.* 9. *d. n.* 3. *cum S. Anton. Palud. Arm. Ca-Met. Viguer. Tab. et communi,* ut asit, utque fatetur etiam *Pontius*, item *a. Avers. Gabr. et Dian. apud Salm. l. n.* 89. qui etiam probabilem puıt. Hæc sententia dicit talem delectanem non esse mortalem, si absit iculum pollutionis, sed tantùm velem. Est venialis, quia ipsa caret oito fine, cùm non possit ordinari copulam præsentem. Non autem est ortalis, quia delectatio sumit suam nitatem vel malitiam ab objecto; et n copula sit licita conjugatis, non test esse eis graviter illicita illius detatio. Et huic expressè favet id quod *Th. de Malo quæst.* 15. *a.* 2. *ad* 17. i : *Sicut carnalis commixtio non est peccum mortale conjugato, non potest esse ıvius peccatum consensus in delectation quàm consensus in actum.* Idque adttit *Spor* etiamsi habeatur delectatio ıerea orta ex commotione spiriım.

Tertia sententia demùm, quam tenent *lm. de matr. c.* 15. *p.* 6. *n.* 90. distinguit et dicit, quòd si delectatio sit absque commotione spirituum, non erit mortalis; secùs si cum commotione et titillatione partium.

Ego meum judicium proferam. Si delectatio habeatur non solùm cum commotione spirituum, sed etiam cum titillatione seu voluptate venerea, sentio cum *Conc. p.* 408. *n.* 10. (*contra Sporer ut suprà*) eam non posse excusari à mortali, quia talis delectatio est proximè conjuncta cum periculo pollutionis. Secùs verò puto dicendum, si absit illa voluptuosa titillatio, quia tunc non est delectationi proximè annexum periculum pollutionis, etiamsi adsit commotio spirituum; et sic reverà sentit *Sanch. l. c. n.* 4. *cum Vasq.* cùm ibi non excuset delectationem cum voluptate venerea, sed tantùm (ut ait) cum commotione et alteratione partium absque pollutionis periculo. At quia talis commotio propinqua est illi titillationi voluptuosæ, ideò maximè hortandi sunt conjuges, ut abstineant ab hujusmodi delectatione morosa. Item advertendum eam esse omninò illicitam in conjuge, qui esset obstrictus voto castitatis, ut dicunt communiter *Sanch. d. d.* 44. *n* 26. *et Boss. c.* 7. *n.* 201. *cum Vasq. Fill. et aliis.*

ARTICULUS II.

An actus conjugalis sit præceptus, et debitus.

930 Conjux non tenetur reddere cum gravi damno suo, vel prolis An teneatur reddere alteri laboranti morbo contagioso ? Quid, si damnum sit leve, et alter sit leprosus ? Quid, si damnum sit grave ? An tunc possit reddere ? Ex quibus causis possit conjux reddere cum gravi periculo salutis ?
951 An conjux possit reddere cum periculo prolis ?
952 An teneatur reddere uxor laborans febri, vel tempore menstrui, aut prægnationis, aut si alter petat modo innaturali ?
953 Quid, si uxor experta sit in pariendo periculum mortis, vel filios parere mortuos ?
954 An aliquando liceat impedire generationem ? Quando peccet uxor surgens, aut mingens statim post copulam ? Dub. 1. An puella oppressa possit stat n expellere semen ? Dub. 2. An liceat copulari senibus, vel infirmis, plerùmque non valentibus seminare intra vas.

938. — « Resp. I. Etsi conjuges nullâ » lege obligentur ad usum matrimonii, » tenentur tamen per se ex justitia sibi » reddere debitum, si alter ab altero » expressè, vel tacitè, verecundiâ scilicet obstante, petat. Ratio prioris » est, quia non tenentur uti suo jure. » Ratio poterioris sequitur ex natura » contractûs mutui. *S. Th. in* 4. *d.* 32. » *q.* 1. *art.* 2. *etc. communiter ex* 1. » *Cor.* 7.

Unde resolves :

« 1. Neuter tenetur, per se loquendo, ad petendum debitum, etsi per » accidens aliquando teneatur, vel ex » charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugi. *Vide Perez d.* 50. *s.* 2. *n.* 4. *et* » 5. » (*Vide dicta n.* 928. *et* 929.) « vel » ex justitiâ legali, eò quòd salus publica periclitetur, nisi proles nascatur.

939.— « 2. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec potest alter ab altero » invito diutiùs abesse sine necessitate ; quia hæc obligatio sequitur ex » obligatione reddendi debitum. *Sanch.* » *l.* 9. *d.* 4. *Conin. d.* 34. *d.* 2. *n.* 19. » *Perez d.* 50. *s.* 3.

Certum est conjuges tenêri ex obligatione justitiæ ad cohabitandum in eadem domo, mensa, ac toro; *vide Sanch. l.* 9. *d.* 4. *n.* 2. *et Boss. c.* 6. § 7. *n.* 2. Hinc infert neminem conjugum posse aliò discedere, altero invito, ad longum tempus, ut habetur ex *c.* 1. *de Conjug. lepros.* nisi adsint justæ causæ, nempe ob bonum publicum, vel ad alendam aut tuendam familiam, vel ad vitandum damnum ab inimicis, ut dicunt *Sanch. n.* 12. *Laym. c.* 1 *n.* 3. *Pal. p.* 5. §. 1. *et Boss. n.* 4. *et* 6. *cum Aversa, Vill. et aliis.* Dixit autem *Boss.* *n.* 12. *cum Tolet. et Sayro*, quòd diù deberet alibi manêre, teneret commodè potest, uxorem eò a re, ut secum cohabitet. An uxor teneatur sequi virum propt habitationem ? *Vide dicenda n.* 97

Vir potest suscipere brevem pe nationem devotionis causâ, etia vitâ uxore ; hoc tamen non potes sine consensu viri, cùm ipsa sit cta illius voluntati, et non decea tum mulierum peregrinari ; ita *n.* 15. *Pal. n.* 3. *et Boss. n.* 8. *cum Vill. Fag. et Perez ex D. Th. Q* 4. *art.* 11. Ex mutuo autem co benè possunt conjuges invicem rari, modò absit periculum incon tiæ, et nocumentum prolis educ *Sanch. n.* 5. *et Boss. n.* 18. *cu Vill. Perez, Fag. et aliis*, ex illo toli (1. *Cor.* 7.) : *Nolite fraudar cem, nisi fortè ex consensu ad t ut vacetis orationi ; et iterùm rece in idipsum, ne tentet vos satanas.*

Dubit. 1. an liceat viro non c tare cum uxore, eamque expel domo ob dotem promissam et n lutam ? Affirmant *Panormit. A Tab. et Gomez ap. Boss. c.* 6. *n.* 2 vir non tenetur alere uxorem, non sit soluta ; ergò neque tene habitare, quamvis tenetur redd bitum. Sed negant probabiliùs e muniùs *Sanch. l.* 9. *d.* 5. *n.* 1 §. 2. *n.* 5. *Mol. de fust. d.* 245. *marito, Boss. c.* 6. *n* 28. *cum Reb Reg. Vill. Fag. etc.* Ratio, quia o tio cohabitandi non oritur ex sol dotis, sed ex ipsa lege naturali na, qua vir tenetur debitum r uxori, et ideò cum ea habitare dicunt AA. præfati (contra tame *et Reb.*) quòd etiamsi vir non uxorem traduxerit in domum teneatur traducere, non obstant dos non fuerit soluta.

Sed hîc dubit. 2. An vir te alere uxorem, non solutâ dote ? muniter negant DD. si culpa pron tis intervenit : ita *Sanch. l.* 9. *d.* *Bon. p.* 7. *n.* 7. *Boss. c.* 6. *n.* 29. *e de IV. præc. c. unic. p.* 3. §. 1. *n.* 5 *cum Fag. et Trull. ac alii passin Pro oneribus c. de jure dotium,* citur ideò constitui dos, ut ex uxorem alat. Excipe tamen 1. r duxerit sine promissione dotis *n.* 8. *cum Host. Præp. et Sylv. ac cit. n.* 50. *cum Abb. Mol. Bon. et*

e 2. si uxor sit in viri obsequio, c enim saltem ut famulam tenetur a alere. *Salm. ib. cum Abb. Lupo, etc.* *Sanch. n* 6. qui tamen cum *Surdo et* s id non admittit, quia (ut ait) uxor etur et dotem, et obsequia præstare ɔ; unde non necessariò alenda est, tùm obsequia præstando. Sed ma-adhæreo oppositæ sententiæ, quia um jus naturæ dictat, ut alas qui tibi famulandum se occupat. Ex-e 3. si uxor ex sua culpa cum viro ı cohabitet; secùs si ob justam cau-ı. *Salm. ibid. n.* 51. *cum iisd.* Cæte-a quando sive vir, sive uxor est è pauper, putà si dos fortuitò periit, etur alter alterum alere *Sanch. n.* 10. .. *n.* 8. *Salm. ibid. n.* 53. *cum Mol. ıll. etc. ex l. Si cùm dotem*, §. *Si ritus, ff. soluto matr.* ibi : *Quid enim ı humanum est, quàm fortuitis casi-, mulieris maritum vel uxorem viri ticipem esse?* Hìc autem notandum 1. ɔd ob dotem non solutam nequeat debitum negare uxori. *Sanch. l. c.* 1. *et Salm. l. c. n.* 52. *in fin. cum l. Sylv. etc.* Notandum 2. quòd in rema necessitate priùs subvenien-m sit parentibus, qui diligendi sunt ione principii, quàm conjugi, ut *D.* 2. 2. *q.* 28. *art.* 11. *et Salm. ibid. n. contra Laym. Bon. Pal. etc. ap. Boss.* 22. *n.* 1235. Et priùs etiam filiis, cùm i sint pars parentis. *Salm. ibid. n.* 51. *med. cum aliis.* In necessitate verò vi priùs succurrendum conjugi, àm parentibus, et filiis, quia quoad mesticam administrationem major conjunctio inter conjuges, cùm ipsi t una caro. *Sanch l.* 9. *d.* 29. *n.* 4. ı. *p.* 7. *n.* 19. *et Salm. de IV Præc. mic. p.* 3. §. 1. *n.* 51. *in fin. cum To-Bann. Trull. et aliis.*

Dubit. 3. an vir teneatur alimenta estare uxori adulteræ? Alii affir-nt, ut *Clarus, et Ant. Gabr. ap. Salm. d. n.* 54., quia uxor adultera non sinit esse uxor. Alii, ut *Sylvest. vers.* s. *q.* 14. *dist.* 9. *et Ang. ac Surdus ıd Salm. ibid.* negant, si adulterium publicum, quia tunc potest vir orem è domo expellere, secùs si oc-ltum, tùm enim expellere nequit. ii verò communiùs et probabiliùs, ut *nch. l.* 1. *d.* 8. *n* 25. *et Salm. ibid. n. cum Soto, Man. Fag et Trull.*, ne-nt teneri, sive adulterium fuerit pu-icum, sive occultum Ratio, quia huc concesso quòd ob adulterium occultum uxor non posset expelli, ne ejus crimen prodatur, utque scandalum vitetur (in quo tamen quæstio est; *vide dicenda n.* 968.); nihilominùs ratio hæc non militat in negatione alimentorum, quæ sine scandalo et infamia uxoris negari possunt. Idque dicunt esse probabile *Salm. cit. n.* 55. *in fin. cum Card. de Lauræa, et Surdo*, etiamsi uxor admiserit tantùm oscula ab alio, si sint notoria; vel si occulta, si sint nimis lasciva, aut si uxor sit nobilis.

940. — « 3. Peccat mortaliter, qui » conjugi seriò, et instanter petenti » debitum negat, quia est res gravis, » et debetur ex justitia : intellige, nisi » petens precibus, aut aliâ ratione ho-» nestâ averti possit, et petitio non sit » immoderata; (nam, si sæpè petenti » semel vel bis negetur, citra pericu-» lum incontinentiæ, videtur esse tan-» tùm veniale, ob levitatem materiæ : » aliquando, si nimis immoderatè, et » justo sæpiùs petat, nullum, secun-» dùm *Perez d.* 50. *s.* 4.) nec sit alia » justa causa negandi, *Bon. q* 4. *p.* 1. » *ex Sanch. Fill. etc.* Justam autem, » secluso periculo incontinentiæ utrius-» que, esse censet *M. Perez l. c. n.* 6. si plures nascantur filii, quàm » possint alere. »

Quær. I. An peccet graviter conjux negans debitum unâ vel alterâ vice?

Prima sententia negat, modò absit periculum pollutionis, et hanc tenet *Pont. l* 10. *c.* 2. *n.* 5. *cum Sa, Sanch. l.* 9. *d.* 2. *n.* 11. *cum Bon. p.* 1. *ac Avers. Hurt Corn. et Ochag. ap. Boss. c.* 1. *n.* 40., quia id non videtur materia tam gravis, ut culpam lethalem constituat.

Secunda sententia verò, quam tenent *Pal. p.* 4. §. 1. *n.* 5. *Tamb. l.* 7 *c.* 3. §. 3. *n.* 20. *Boss. c.* 1. *n.* 41. *cum Tan. et Croix n.* 391. *cum Gob* dicit etiam negare semel, vel differre debitum seriò et instanter petenti, per se loquendo esse mortale, adhuc remoto periculo pollutionis. Ratio, quia hoc videtur materia satis gravis, tùm ratione prolis quæ ex unica copula benè gigni potest; tùm ratione discordiæ, et periculi incontinentiæ, quæ ex tali negatione potest sequi. His tamen non obstantibus, prima sententia non videtur improbabilis, cum gravitas materiæ pendeat ab hominum æstimatione, et tot graves DD. censeant hanc esse materiam levem : ipsimet autem id dicunt,

supponendo quòd absit periculum incontinentiæ, vel magni dissidii; cæterùm procreatio prolis pro illa vice est valdè incerta. Conveniunt autem communiter non peccare uxorem negando, si vir benevolè aut remissè petat; ita *Pont. l. c. n.* 4. *et* 5. *Bon. d. n.* 1. *Croix n.* 391. *Ronc. p.* 183. *q.* 2. *r* 1. *Tamb. n.* 21. *cum Corn. et Ochag. Laym. c.* 1 *n.* 1. *ac Boss. c.* 1. *n.* 35. *cum Sot. Reb. Rodr. Henr. Reg. Lop. Fag. Hurt. Vill. Avers. et Dian* Item, si conjux petens, adhuc instanter. cedat precibus negantis, qui negat cum justa causa; aliàs etiam venialiter saltem peccaret; ita *Sanch. d d.* 2. *n.* 13. *cum Nav. Sylv Margar Philiarch. etc.* nisi preces essent ita importunæ, ut alter quasi coactus videretur cedere; vel nisi adesset in altero periculum incontinentiæ; tunc enim nec etiam precibus, sine causa gravi, liceret eum avertere; ita *Sanch l. c. cum Nav Sylv. Lop. D. Th. in* 4. *d.* 32. *q* 1 *art.* 2. *ad* 4.

Præterea non peccat negans, quando alter immoderatè petit, sine tamen periculo incontinentiæ, et in hoc etiam omnes conveniunt; *vide Boss. n.* 18. Hinc dicunt *Laym c.* 1 *n.* 1. *Croix n.* 396. *Holz. n.* 468. *Spor. n.* 513. *cum Rodr et* Gloss. non esse mortale, post tertiam copulam in eadem nocte habitam, negare quartam. Imò addunt *Tamb. n* 22. *Spor l. c. et Sanch. n.* 11. *cum Led.* nec esse mortale petenti quinquies in mense negare semel; sed huic non acquiesco, cùm ex una parte petere quinquies in mense sit valdè moderatum, et ex altera negare semel in mense videtur materia sat gravis. Idem non videtur peccare uxor, si differat reddere ad breve tempus, nempe usque ad noctem; ut *Pont. c.* 2. *n.* 5. *Sanch. d num* 11 *cum Vict. Ronc l. c. Spor n* 513. *cum communi, et Croix n.* 391. *cum Perez, Gob. et Dian.* Vel si à nocte differat ad mane, ut *Boss. n.* 37. *cum Sanch. Pon. Vict. Hurt. Vill. Led. etc*, excluso tamen semper periculo incontinentiæ. Non potest autem post copulam habitam in die negare in nocte.

941. — Quær. II. An sit justa causa negandi debitum, si plures nascantur filii quàm conjuges possint alere?

Prima sententia negat, et hanc tenent *Laym. tr.* 16. *c.* 1. *n.* 16. *Ronc. p.* 183. *q.* 2. *r* 1. *Spor. n.* 516. (qui excipit solum casum, quo conjuges multiplicatâ prole ad extremam necessitatem redigerentur) item *Pal. p.* 4. *n.* 8. *cum Sylv. Con. Nav. Ang Margar Lop. et Graff.* Ratio, tùm procreatio prolis spectat ad præci finem matrimonii, cui postpone quodvis incommodum, melius est ut proles vivat inops, quà omninò non sit; tùm quia aut c negaret diu, aut aliquando : si di poneret alterum periculo incon tiæ : si aliquando, frustrà ne nam conjuges rariùs coëundo f concipiunt.

Secunda sententia verò affirm hanc tenent *Sanch. l.* 9. *d.* 25 *Pont. l.* 10. *cap.* 3. *n.* 7. *Dian. p.* 9 *r.* 3. *Bonac. p.* 1. *n.* 13. *cum Led. R Sa, ac Boss. c.* 1. *n.* 220. *cum Sot. Vill. Reg. Hurt. et Fag* et prob putant *Tamb. l.* 7. *c.* 3. §. 5. *n Spor. l. c.* Ratio, tùm quia multip prolium futurarum cederet in mentum filiorum jam genitorun quia in omnibus debitis magn cultas excusat à solutione. Conv tamen omnes esse obligationen dendi, si adsit in altero periculi continentiæ : quod reverà (ut be vertit *Conin.*) vix non aderit, eodem toro conjux habitet, et debitum petat; et ideò prima se magis mihi arridet.

942. — « 4. Peccat graviter v » mulier, si se impotentem r » etiam mediis aliàs licitis, v g » niis, etc invitâ comparte : i » aliter non possit reddere del » licitè non observat jejunia Eccl (*Vide dicta l.* 3. (IV) *n.* 1034. *v.* 3. *E tur, ubi diximus id procedere de nam uxorem difficilè videtur per fieri impotentem ad reddendum, ut d.* 4. *præc. c. unic. p.* 3. §. 1. *n* « sicut et uxor, si notabiliter » deformior. *Bon. l. c. Sanch.* » 3. *n.* 11. *Reg Con. Fill. n.* 3 » *Perez d.* 50. *s.* 2.

943. — « 5. Conjux tenetur r » debitum, quamvis illicitè pet » redditio hîc et nunc non sit » v. g. petenti voluptatis caus » ligato castitatis voto, vel die » etc. *Vide Sanch. lib.* 9. *d.* 6. » *lib.* 9. *cap.* 3. *Con. d.* 34. *d.* 6 » *d.* 50. *s* 5. Quia malitia alteriu » dat illi jus negandi, quod suu » Non tamen tenetur reddere » sine gravi causa, modo inna » vel in loco publico, vel sacro,

Certum est conjugem non tenêri ad ddendum debitum cum peccato proio, et etiam veniali, cùm nemo possit se obligatus ad peccandum ; ita communiter *Pal. p.* 4. §. 11. *n.* 1 *Bon. p. n.* 3. *et* 4. *Laym. c.* 1. *n.* 17. *Spor.* 517. *Boss. c.* 1. *n.* 226. *et alii ssim.*

Sed quær. I. Utrùm liceat reddere icitè petenti cum peccato mortali ? sp. Si culpa se tenet ex parte actûs, tà si alter petat in loco sacro vel iblico, vel si cum periculo abortûs, l sanitatis propriæ, aut alterius, oms conveniunt non tenêri conjugem ; c posse reddere sine gravi culpa, i tunc, cum actus sit per se malus er injustè petit, eò quòd non habet s petendi ; ita *Sanch. l.* 9. *c.* 6. *d.* 16. 8. *Pont. l.* 10. *c.* 3. *n.* 3. *Salm. de tr. c.* 15. *p.* 2. *n.* 21. *cum D. Th. Con. n. Henr et aliis passim.* Sed :

944. Dubit. 1. Si culpa se tenet ex rte personæ exigentis, nempe si ille obstrictus voto castitatis, aut petat pravum finem, an alter possit redre ?

Prima sententia communis dicit non lùm posse, sed etiam tenêri ; et hanc uuntur *Suar. de censur. d.* 15. *sect. n.* 9. *Lugo de sacram. d.* 8. *n.* 182. *ntin. Tournel. tr de matrim. cap.* 7. *n. v. Dico* 1 *Conc. p.* 369. *n.* 2. *Laym. l. tr.* 10. *p.* 3. *c* 1. *n.* 17. *Bonac qu. p.* 3. *n.* 3. *Pal. p.* 4. §. 11. *n.* 3. *or. n.* 517. *Holzm. n.* 467 *v. Tertio, bel n.* 416. *Escob. l.* 25. *n.* 91. *cum lv. Con. Cov. et Henr. Sanch. d. d.* 6. 7. *cum Ang. Led. Manuel, P Soto, racr. et Met. Boss. c.* 1. *n.* 241. *cum rez. Diana, Fill. et Vill. ac Salm. de tr. c.* 15. *p.* 2. *n.* 18. *cum Avers. Reb. :. etc.* Ratio, quia conjux ille per tum non amisit jus petendi, unde amvis illicitè, non tamen injustè deum exigit.

Secunda sententia verò, quam tenent *nt. l.* 10. *c.* 3. *n.* 3. *et Croix l.* 6. *p. n.* 353. *cum Sylv. Comit et aliis pau-*, dicit, quòd sive culpa se teneat ex rte actûs, sive ex parte personæ petis, non licet ei reddere (nisi sit in testate petentis ab illa prava circumntia se liberare, putà si exigeret ob llum finem). Ratio, quia posito imdimento voti, actus conjugalis nesariò est illicitus petenti, cui coerari alteri non licet. Nec petens eo su habet dominium in corpus alterius, tùm quia dominium tunc est impeditum à voto : tùm quia conjux non habet jus nisi ad usum licitum matrimonii. Huic autem congruunt *dicta de rest. l.* 3. (IV) *n.* 697. ubi dicunt *Lugo de just. d.* 21. *n.* 62. *et Croix cum Less. Mol. Soto, Nav. etc.* quòd debitor non teneatur restituere domino rem, quâ ille est abusurus ad peccandum ; quod expressè etiam tradidit *D. Th.* 2 2. *q.* 26. *art.* 5. *ad* 1. ubi : *Quando res restituenda apparet esse graviter nociva ei, cui restitutio facienda est, non ei debet tunc restitui, quia restitutio ordinatur ad utilitatem ejus cui restituitur* Dicit tamen *Lugo l. c.* quòd, cùm hæc obligatio sit tantùm charitatis, non obligatur debitor ad negandum, si non possit negare sine gravi incommodo. Hæc sententia est quidem probabilis, sed prima videtur probabilior, saltem extrinsecè, gravi utique nititur ratione, quia obstrictus voto adhuc retinet jus ad petendum, et consequenter tenetur alter ei reddere, prout si quis votum emitteret non exigendi à te pecuniam debitam, si ille postea petit, tenêris tu reddere, quia per votum creditor non amisit jus suum, et eo casu tu reddendo minimè cooperaris formaliter ejus peccato, cùm non sis causa cur ille debitum exigat, sed tantùm concurris ad materiale peccati, quod tu non potes impedire, cùm debes rem suo domino reddere ; ideo nec tenêris impedire, quia impediendo actum injustitiæ, committeres. Nec valet dicere, quòd nemo habeat jus ad actum illicitum ; nam responderetur, quòd esto conjux ille petens non habeat jus ad petendum cum peccato, habet tamen jus ad actum conjugalem qui per se est honestus, unde alter reddendo non peccat, quia dat operam, non alterius peccato, sed actui licito, et ex justitia debito. Hinc dicunt *Sanch. lib.* 9. *d.* 36. *n.* 11. *cum Palud. Henr. Man et Led. ac Salm. de matr c.* 15. *p* 2. *n.* 30. *cum Con. et Bon.*, quòd licèt conjux voverit ex consensu alterius, si tamen expressè non cessit juri suo petendi, etiam tenetur alter debitum reddere. Imò etiamsi ad invicem voverint, non intendentes cedere juri suo, adhuc tenetur alter petenti reddere, ut dicunt idem *Salm. l. c. in fin. cum Sanch. Less. Bon. et Henriquez.*

Benè tamen advertunt *Sanch. l.* 9. *d.* 6. *n.* 5. *cum Cov. et Adrian. ac Boss.*

c. 1. *n.* 248. *cum Con. Reb. et Vill.* quòd eo casu tenetur conjux monêre petentem ligatum voto, ut à petitione desistat, modò possit monêre sine timore magni dissidii, vel indignationis, aut incontinentiæ alterius : quæ incommoda, dicunt *Sanch. et Bossius*, ut plurimùm adesse Quando autem conjux prævidet, quòd alter impeditus voto vel alio impedimento illicitè petet, tunc tutius erit ut ipse præveniat, et si ille jam petierit, ipse tunc etiam petat, dicens, *volo ut tu mihi reddas :* sed ad hoc meritò ait *Sanch. d. n.* 5. uxores raró obligari, quia magnum onus esset eis ob naturalem mulierum verecundiam tenêri ad semper petendum. Præterea advertendum cum *Bossius n.* 252 *et* 273. quòd si conjux impeditus petat infra primum bimestre, non teneatur, nec possit alter ei reddere ; cùm eo tempore ille non habeat jus ad petendum.

945. — Dubit. 2. An conjux possit et teneatur reddere debitum incestuoso petenti? Adsunt tres sententiæ. Alii ut *Hostiensis, et Lopez ap. Boss. c.* 1. *n.* 249. dicunt tenêri. Alii, ut *Pontius l.* 10. *c.* 3. *n.* 3. *et Palac. ac. P. Led. apud Sanch. l.* 9. *d.* 6. *n.* 11. dicunt nec tenêri, nec posse, quia cùm incestuosus sit privatus jure petendi, alter reddendo illicitè cooperaretur illius peccato. Alii verò communiùs, et probabiliùs dicunt non tenêri, sed posse; ita *Sanch. n.* 12. *Pal. p.* 4. §. 6. *n.* 7. *Bon. quæst.* 4. *p.* 3. *n.* 3. *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 2. *n.* 15. *Boss. c.* 1. *n.* 250. *cum S. Anton. Palud. Sylv. Laym. Cov. Victor Reg. Vill. etc.* Ratio, quia licèt incestuosus sit privatus jure suo, conjux tamen innocens, cùm habeat jus petendi, à fortiori habet jus reddendi, alioqui grave onus deberet subire (maximè uxor), si semper deberet petere; imò magnis scrupulis deberet angi, existimans ne fortè moveatur ad reddendum ex tacita petitione alterius; hoc autem onus satis excusat à cooperatione ad materiale peccati quod committit incestuosus. Tutius autem erit (ut diximus), ut conjux innocens tunc ipse petat.

946. — Quær. II. An petenti cum sola culpa veniali teneatur alter reddere? Alii affimant ut *Boss. c.* 1. *n.* 230 *Escob. l.* 25. *n.* 93. *Sporer n.* 518. *Sanch. l.* 9. *d.* 6. *n.* 6. *et d.* 16. *n.* 8. *cum Cajet. et P. Soto, Laym c.* 1. *n.* 18. *cum Dom Soto. et Nav. ab. Boss. c.* 1. *n.* 230. *cum Con. etc.* Ratio, tùm quia vinculum justitiæ, quo conjuges tenentu[r red]dere, fortiùs stringit, quàm vi[nculum] charitatis quo tenentur vitare pe[ccatum] alterius; tùm quia semper (u[t] adest justa causa reddendi, sci[licet ne] exigenti displiceat, vel saltem (Sanch.) ne privetur jure suo rec[...]. Alii tamen (ut *Bon. quæst.* 4. *p.* [...] *cum Armilla*) dicunt non tenê[ri, nisi] adsit justa causa ex parte peten[tis]. dico omninò distinguendum : [si actus] est illicitus ex parte personæ p[etentis], putà si petat ob voluptatem, ve[l ob] finem leviter malum, vel die q[uo] Eucharistiam accipere, tunc [tenetur] reddere; quia, cùm actus si[t] honestus, tenetur ex justitia ad [reddendum], etiamsi exigens peccet gra[viter] petendo, ut diximus *n.* 944. *d*[...] verò actus est venialiter illic[itus ex] parte ipsius actûs seu copulæ, [ut si] tatur situ innaturali, vel tempor[e mens]trui, aut puerperii, tunc quand[o adest] justa causa, potest quidem redde[re, nam] quælibet justa causa excuset à [...]. Justa autem causa erit, v. g. n[e incur]rat indignationem alterius sive [...]rem illius quodammodò notab[...] non possit eum commodè a[...]. Causa verò quam adducit *Sanch.* ne conjux privetur suo jure re[...] non videtur sufficiens, nam si[cut pe]tens tunc non habet jus ad sic [peten]dum, ita nec alter jus habet [ad sic] reddendum. Dixi, *potest redd[ere]*, non tenetur, quia licet vinculu[m justi]tiæ fortius sit vinculo charitati[s, ta]men cùm actus sit tali modo pe[r se illi]citus, alter non habet jus ad il[...] sic responderetur ad rationem [primæ] sententiæ; ita *Bus. ut suprà n.* [...] *Less. l.* 3. *c.* 3. *n.* 89; item *Palac[...] ap. Sanch. d. d.* 16. *n.* 8. et prol[...] putat *Croix num.* 356. *cum S. An[ton.] p. tit.* 1. *c.* 2. § 7. ubi ait tun[c teneri] conjugem ad reddendum, [cum] alter petit modo naturali; ergò, [si non natu]rali, non tenetur. Sanè verò te[netur] reddere, si petens haberet justa[m cau]sam etiam ex sua parte sic [petendi], putà si peteret copulam situ [innatu]rali, eò quòd uxor sit prægna[ns, vel] ipse sit pinguis, vel alioquin im[...] periculum scandali; *vide dicta* [...]. Vel si petat tempore menstrui, a[ut puer]perii cum periculo incontinenti[æ; vide] dicta *n.* 925. *circa fin.*

An autem conjux teneatur [reddere] petenti statim post prandium

n. 910. v. *Videtur*. An petenti die munionis? *Vide n.* 922. *ac in Tract. Euch. l.* 6. *n.*274. An petenti in die fes-, jejunii, et Rogationum? *Vide n.*923.

17. — Quær. III. An liceat uxori lere debitum, vel petere à viro vo-e seminare extra vas post copulam eptam?

ima sententia affirmat, et hanc te-*Pont. l.* 10 *cap.* 11 *num.* 8. *Tamb. l.* 7. *c.* 4. § 5. *num* 4. *et Sporer* 56. *num.* 490, quia (ut ajunt) cùm ier reddit, aut petit, dat operam rei æ, nec ipsa propter malitiam viri et suo jure privari.

cunda sententia, quam tenent *Ron-p.* 187. *quæst.* 10. *r.* 2. *et Elbel* 171. *num.* 394 dicit uxorem non se nec petere nec reddere, nisi adsit is causa, quæ ipsam excuset in nittendo peccatum viri, et in coo-ando ad materiale peccati illius, s tenetur ex charitate, cùm possit gravi incommodo viri peccatum edire. Ego tamen distinguendum : Si agatur de reddendo debito, uxorem probabiliter posse et tenêri re debitum, si possit sine gravi in-modo, juxta secundam sententiam tam *num.* 994, quia abusurus re sibi ita non habet jus ad rem sibi vin-ndam; sed probabiliùs videtur uxor solùm posse reddere, ut dicit prima entia, quam sequitur etiam *Sanch. d.* 16. *n.* 3., sed etiam tenêri. Ratio, (juxta dicta *cit. num.* 944.) quando a se tenet ex parte personæ peten-cùm ipse habeat jus ad copulam, uit alter sine injustitia debitum ne-, si non possit monendo à tali a illum avertere : et tunc patet d reddens ne materialiter quidem peratur peccato illius, cùm non co-etur seminationi extra vas, sed tan-copulæ incœptæ, quæ per se om-utrique est licita. Si verò agatur etitione debiti, dico cum secunda entia uxorem non posse petere, si adsit justa et gravis causa; tunc a reverà tenetur ex charitate impe-peccatum viri. Justam autem cau-habebit petendi, si ipsa esset in culo incontinentiæ, vel si deberet s privari suo jure petendi plusquam el vel bis, cum perpetuo scrupulo i sit satis grave incommodum, vel tunc se continêre. *Vide dicta in pari l.* 2. (III) *n.* 53. *v. Si verò* [1].

[1] *Ad quæstionem :* An liceat uxori reddere debitum vel petere à viro volente seminare extra vas post copulam incœptam? *respondit pluries sacra Pœnitentiaria et inter alia :* 1 *Feb.* 1823 :

« Cùm in proposito casu, mulier à sua quidem » parte nihil contra naturam agat detque operam » rei licitæ, tota autem actûs inordinatio ex viri » malitia procedit qui loco consummandi retrahit » se et extra vas effundit ; ideoque si mulier post » debitas admonitiones nihil proficiat, vir autem » instet, minando verbera, aut mortem aut alia » gravissima mala, poterit ipsa (ut probati theo-» logi docent) citra periculum permissivè se ha-» bere ; cùm in rerum adjunctis ipsa sui viri » peccatum simpliciter permittat idque ex gravi » causa quæ eam excusat ; quoniam charitas, quâ » illud impedire tenetur, cum tanto incommodo » non obligat. »

Ex alia decisione ejusdem Tribunalis, 15 *Nov.* 1816 :

« Probati castigatique morales theologi in hoc » consentiunt, ut liceat uxori debitum reddere, si » ex ejus denegatione malè habenda sit à viro » suo, et grave inde incommodum sibi timere » possit ; neque enim, ajunt, hoc in casu, censetur » uxor viri suo peccato formaliter cooperari, sed » illud tantummodo ex justa et rationabili causa » permittere. Moneat tamen orator hujusmodi » uxorem, ut non cesset prudenter commonere » virum suum, ut ab hac turpitudine desistat. »

Edit. A. Leclerc.

Hanc quæstionem practicam, ut sequitur tractat Martinet ætate nostra :

« Nemini itaque dubium est quin vir onanismum agens, voluntarie se retrahendo ante seminationem, et mulier ei consentiens, mortaliter peccent, et indigni sint absolutione antequam de peccato sincere doleant et promittant correctionem. Verum quæritur utrum uxor christiana; inemendabili et violento onanistæ conjuncta, qui furere solet in denegantem debitum, licite adhuc possit ei reddere, et etiam aliquando petere? — Negàrunt plures e numero rigoristarum, quibus redditio, multoque magis petitio, visa est directa et efficax cooperatio ad gravissimum peccatum. Unde inter millia millium mulierum, quæ in prædicto casu versantur, illis dumtaxat permittendus esset accessus ad sacramenta, quæ paratæ essent perpetuo abstinere usu matrimonii vitamque conjugalem mutare in juge martyrium. Excommunicationi tantæ multitudinis miserrimarum uxorum, a quibus solis expectari potest christiana familiæ institutio, merito jam obstiterant, cum S. Alphonso, probatissimi TT., antequam S. Pœnitentiaria sententiam eorum rationesque ab eis datas pluries in hunc modum confirmâsset. Ex responso Majoris Pœnitentiarii card. di Pietro die 11 nov. 1816. « probati castigatique morales theologi in hoc consentiunt, ut... liceat uxori debitum reddere, si ex ejus denegatione male habenda sit a viro suo, et grave inde incommodum sibi timere possit : neque enim, aiunt, hoc in casu censetur uxor viri sui peccato formaliter cooperari ; sed illud tantummodo ex justa et rationabili causa permittere. Moneat tamen orator hujusmodi uxorem, ut non cesset prudenter commonere virum suum ut ab hac

turpitudine desistat. » Rursus de proposito casu consulta, S. Pœnitentiaria respondit, die 23 apr. 1822, et 1 febr. 1823 : « Cum in proposito casu mulier ex sua quidem parte nihil contra naturam agat, detque operam rei licitæ, tota autem actûs inordinatio ex viri malitia procedat, qui loco consummandi retrahit se, et extra vas effundit; ideoque si mulier, post debitas monitiones, nihil proficiat, vir autem instet minando verbera aut mortem, aut alia gravissima mala, poterit ipsa (ut probati theologi docent) citra peccatum permissive se habere; cum in his rerum adjunctis ipsa viri sui peccatum simpliciter permittat, idque ex gravi causa quæ eam excusat, quoniam charitas, qua illud impedire tenetur, cum tanto incommodo non obligat. (V. Gousset, *Du mariage*, n. 892. — Gury, *De matrim.*, nn. 927-928). »

« Hinc confessarius tuto potest uxorem onanistæ ad sacramentorum frequentationem admittere, modo prudenter judicet : 1° eam in redditione debiti assensum constanter denegare, non jam voluptati copulæ, quæ ei licita est, sed peccato viri; 2° eam paratam esse adhibere, non assiduas aut intempestivas, sed opportunas admonitiones ad correctionem viri; 3° eam sibi prudenter timere ex denegatione debiti, sin mortem, verbera, aut adulterina commercia, saltem graves contumelias, discordias, quæ in grave cedant scandalum prolis, famulorum, blasphemias in Deum etc.; 4° ad licitam petitionem exigendæ erunt justæ et graves causæ : « justam autem causam habebit petendi, si ipsa esset in periculo incontinentiæ, vel si deberet alias privari suo jure petendi plus quam semel vel bis, cum perpetuo scrupulo an ei satis sit grave incommodum vel ne, tunc se continere (lib. v, art. viii).

948. — « 6. Non tenetur reddere 1. » Si alter alteri debitum remiserit, v. » g. si consensu mutuo voverint cas» titatem, » (*Sed oppositum est probabile, si non intenderint cedere juri suo, juxta dicta num.* 944. *circa fin.*) « vel » autoritate publicâ celebrarint divor» tium 2. Si petens sit amens; quia ta» lis non est capax usûs dominii; nec » petit cum ratione, et humano modo. » Quod etiam valet in ebrio. Simpli» citer tamen uti petere, ita reddere » licet tam ebrio, quàm amenti; nisi » esset periculum fœtus enecandi. *Nav.* » c. 16. *Sylvest. Laym. c.* 1. *num.* 9. 3. » Si alter mœchatus sit, quia *fran» genti fidem fides frangatur eidem*; nisi » tamen ipse quoque sit adulter, vel » causa adulterii. » (*Vide dicenda num.* 866.)

Quær., an conjux teneatur reddere debitum amenti, vel ebrio? Affirm c. 16. *num.* 26. *et Sylv. Ang. Gr. etc. apud Boss. c.* 1 *n.* 293, quia ebrius, vel factus amens adhu dominium acquisitum in cor rius; nec officit amentia ad tionem prolis. Negant verò co simè et probabiliùs cum *Bus.* u *Laym. c.* 1. *num.* 9. *Pal. p.* 4. §. 19. *Bon. p.* 1. *num.* 10. *Sanch.* 22. *num.* 9. *Conc. p.* 402. *num.* *num.* 394. *et Boss. n.* 294. *cum S. Fill. Vict. Lop. Henr. Reg. Aver etc.* Ratio, quia, licèt isti do retineant, sunt tamen incapac dominii. Excipe 1. si in eis sit lum prodigendi semen, quia ipsi non peccent, est tamen in actus materialiter malus. Exc quis non esset universè amens una tantùm vel altera materia *n* 6. *Boss. num.* 997. vel si il tantùm fatuus, non verò omnin captus, vel si petat dum habet intervallum. *Boss. n.* 298. *et Sanch. Ric. et Con*

Quamvis autem non sit oblig dendi conjugi amenti, vel eb tum est tamen ei reddere, ut niter dicunt præfati AA. cùm trimonii per se sit licitus, e educari possit à conjuge sanæ Modò (intelligendum) absit pe scandali, vel abortûs : unde b dunt (*Sanch. n.* 7 *et Boss. n.* 30 non liceat coïre cum uxore am riosa, nisi ipsa experta sit steri caret etiam qui conjungeret a lam conjuges ambos amente esset causa, ut filii carerent del catione. *Sanch. n.* 5. *cum Led.* *Boss. n* 303. *cum Bonac. Con. L Soto, Fill. etc.*

949. — « 7. Etsi is, qui mat » contracto sciens prudens vo » cognovit consanguineam u » primo vel secundo gradu, n » sit petere debitum, » (*ex cap. qui cogn. etc. Vide dicenda n.* « tenetur tamen reddere. Iden » eo qui, insciâ comparte, vov » tatem, post matrimonium c » matum. Si tamen antè vovi » detur obligari ad ingressum » nis, saltem primo bimestri (nis » matrimonium consummaver » etiam post, si uxor consentia » *pura vide apud Laym. c.* 11.

950. « Resp. 2. Conjux non

reddere debitum, si inde grave damnum, vel periculum sibi, vel proli meritò timeat. *Perez dist.* 50. *sess.* 4. Unde non tenetur sequentibus casibus :

« 1. Si illud petat maritus morbo contagioso laborans, v. g. gallico, peste, leprâ etc. (nisi tamen hæc ante matrimonium fuerit cognita, et non sit nimis gravis) *Bon. q* 4. *p.* 1. *num.* 8. *Perez d.* 50. *Sanch. l.* 9. *d.* 14. *Laym. l.* 5. *tr* 10. *p.* 3. *c.* 1. »

Quær. an conjux tenetur reddere debitum alteri laboranti aliquo morbo contagioso, putà leprâ, peste, phthisi, morbo gallico, et simili? Certum est 1. conjuges tenêri ad reddendum cum levi suo damno, huic enim præponderat lex justitiæ, obligans quidem sub gravi, cùm redditio debiti gravis sit materia; ita communiter *Sanch. l.* 9. *d.* 24. *num.* 2. *cum Soto, Nav. etc. ac Boss.* *l.* 2. *c.* 1. *num.* 168. *in fine cum Bon. Reb. et Val.* Unde dicunt *D. Th.* 3. *p. q.* 64. *art.* 1. *ad.* 4. *et D. Bonav. Ric. et alii ap. Sanch. l. c. n.* 15. uxorem tenêri ad reddendum debitum viro leproso ex c. 1. *de Conjug. lepros.* ubi : *Quòd si virum, sive uxorem, leprosum fieri contigerit, et infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur est solvendum : cui præcepto in hoc casu nulla exceptio invenitur* Ratio, quia, cùm copula breví fit, non imminet ex ea periculum infectionis : et ideò ait *D. Th. Suppl. q.* 64. *a.* 1. *ad.* 4. *Tenetur reddere..., non tamen... cohabitare... quia non ita citò inficitur ex coïtu, sicut ex frequenti cohabitatione.* Communiter tamen id limitant 1. DD si ex tali coïtu judicio medicorum adsit periculum infectionis notabiliter noxiæ; ita *Boss. c.* 7. *n.* 181. *cum Laym. et Sanch. d. d.* 24. *n.* 17. *cum S. Anton. Nav. Soto, Palud. Caj. Vict. et aliis.* Limitant 2. si conjux sanus tantum horroris babeat ad coëundum cum leproso, ut id sit ipsi moraliter impossibile; impossibilium enim nulla est obligatio ex *l. Impossibilium ff. de Reg. jur.*; ita *Sanch. n.* 21. *et Boss. num.* 194. *cum Host. Panorm. Sylv. Pont. Soto. Barb. Laym. Reg. Vill. etc.*

Certum est 2. non tenêri conjugem reddere debitum cum gravi periculo propriæ vitæ, aut sanitatis, ita *D Th. Suppl. qu.* 64. *art.* 1. ubi : *Vir tenetur uxori debitum reddere..., salvâ tamen priùs personæ incolumitate.* Et ita communiter omnes (*vide Sanch. d. d.* 24. *n.* 2.) Ratio, *quia* (ut ait *D. Th.*) *hic est ordo naturalis, ut priùs aliquid in seipso perficiatur, et postmodùm alteri de perfectione sua communicet; et hic est etiam ordo charitatis, quæ naturam perficit.*

Certum est 3. conjugem, non solùm non tenêri, sed nec etiam posse reddere cum gravi periculo suæ salutis, quia nemo est dominus vitæ suæ; ita communiter *Pal. p.* 4. §. 10. *n.* 4. *Pont. l.* 10. *c.* 14. *n.* 3. *Sanch. l.* 9. *d.* 24. *n.* 8. *cum Soto, Caj. Arm. Led. etc. ac. Boss. c.* 1. *n.* 199 *cum Laym. Con. Fill. etc.* Et hoc etiamsi illud grave damnum immineret soli petenti, ut dicunt *Sanch. n.* 9. *et Boss. n.* 209. *cum Soto. Arag. etc.*; eo enim casu reddens, tantùm excusari posset, si ab altero timeretur proximum periculum occisionis. Limitant verò *Sanch. n.* 22. *cum Led. Palac. Vega, Man. etc. ac Laym. Azor, Fill. ap. Boss. c.* 1 *n.* 189., si conjux sanus ante matrimonium jam noverit alterius morbum contagiosum, quia (ut ajunt) in omnibus contractibus, quando detegitur vitium rei, non minùs obligantur contrahentes, quàm si res vitio careret. Sed meritò hanc limitationem rejiciunt *Pal. l. c. et Ang. ac. Vill. ap Boss. n.* 189, quia emens rem, quam scit vitiosam, cedit juri suo, et benè cedere potest; sed conjux (ut diximus) non potest cedere juri servandæ suæ salutis.

Probabiliter tamen poterit conjux reddere alteri infecto, etiam cum periculo gravi propriæ sanitatis: I. Si proles sit necessaria ad bonum commune. *Sanch. d. d.* 24. *n.* 11. *cum Ledesma*, nemine contradicente, ut asserit. II. Si conjux infectus petens esset in probabili periculo incontinentiæ, nam licèt sanus nec etiam eo casu teneatur reddere cum periculo suæ sanitatis, ut dicunt *Laym. c.* 1. *n.* 5. *Pont. l.* 10. *c.* 14. *n.* 2. *Sanch. d.* 24. *n.* 12 *Boss. n.* 204. *et* 205. *cum Major. Reg. Comit. et Vill. ac Pal. p.* 5. §. 10. *n.* 4. *cum Con.* (*contra Gabr Led. et Rodr.*) tùm quia charitas non obligat cum tanto onere, tùm quia alter non est in extrema necessitate, cùm possit aliter sibi subvenire; at tamen licitè potest reddere, et tale periculum subire ex motivo charitatis; quia, esto homo non sit dominus suæ vitæ, potest tamen propter charitatem illam exponere, ut *Pont l. c. n.* 4. *et c.* 2. *n.* 7 *Sanch. n.* 12. *Bon. q.* 4. *p.* 1. *n.* 3. *et* 4. *et Boss n.* 204.

cum Major. Vill. Con. Aversa. P. Soto, Laym. Hurt. Comit. et Reg. III. Si redderet ad vitanda magna dissidia, vel ad fovendum amorem conjugalem; et etiam ad vitandum periculum incontinentiæ, propriæ, et tunc potest etiam petere; quia vitatio incontinentiæ, aut conservatio pacis familiæ ac amoris conjugalis prævalet obligationi vitandi infectionis periculum. Hæc tamen omnia intelligenda (ut diximus 909.) si morbus sit diuturnus et quasi habitualis, ut lepra, morbus gallicus, phthisis, etc., non verò si sit de illis, qui de brevi et facili solent mortem afferre, ut est infectio pestis, aut lepræ leoninæ. IV Addo, si conjux sanus possit præservativis facilè vitare contagium sive ejus periculum.

Sicut autem non potest conjux sanus reddere infirmo cum periculo propriæ salutis, sic etiam infectus nec potest reddere sano cum periculo salutis illius, etiamsi ille petat jam conscius sui periculi: prout non licet reddere gladium volenti se necare, cùm nemo sit dominus suæ vitæ; ita *Sanch. l.* 9. *d.* 6. *n.* 17. *Pont. l.* 10. *n.* 2. *in fin. et Boss. c.* 1 *n.* 209. *cum Soto, Con. Azor, etc.* communiter Probabiliter taman excipiunt *Busemb. n.* 909. *cum Perez. Bon p. n* 8. *Sanch. d.* 24 *n.* 23. *cum Cajet. P. Soto, et Crass. ac Boss d. n* 209. *in fin* (se remittens ad *n.* 195.) *cum Laym Pont. et Reg.* si reddat ad vitandum periculum incontinentiæ in se vel in altero, vel ad vitanda dissidia, aut ne diu privetur usu conjugii, quod vix esse potest sine periculo incontinentiæ Hocque etiam intelligendum. si ejus morbus sit diuturnus. et non proximè ad mortem tendens; itemque si alter sanus petens jam ejus morbi sit conscius, juxta dicta *n.* 909. *Dub.* 1.

951. — An autem conjux possit et teneatur reddere, quando timetur damnum prolis nasciturae? Negant *Medina, et Palacius ap. Sanch. l.* 9. d. 24. *n.* 24., quia nemo tenetur, nec potest reddere debitum cum damno innocentis. Sed communiter, et veriùs affirmant *D. Th. in* 4. *d.* 32. *q. un. ar.* 1. *ad* 4. *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 20. §. 10. *circa fin. Sanch. n.* 25. *cum S. Bonav. Palud. Sylv. Led. etc. ac Boss. c.* 1. *n.* 146. *cum Soto, Laym. Reb. Fill. Reg. Vill. etc.* Ratio assignatur à *D. Th. l. c.* ubi: *Uxor tenetur viro leproso reddere debitum; et quamvis proles gigneretur infirma, tamen mel ei sic esse, quàm penitùs non esse.* A liceat reddere tempore prægnat vel menstrui, aut purgationis po tum? *Vide dicta n.* 924. 925. *et* 9.

952. — « 2. Si petat ab uxore » rante febri, vel alio morbo c » pula noceret: *Bon q.* 4. *p.* 1 » *ex Sanch.* etc. item *Per. l. c.* » *post balnea, aut sectionem venæ dicta n.* 910. Vel, ut quidam v tempore menstrui: *Bon. q.* 4. *p* 11. *et p.* 6. *n.* 10. *contra Sanch. Hu d.* 49. *s.* 3. « (*Vide dicta n.* 925 » cùm uxor est gravida, et ex » tione periculum mortis (vel » abortûs) probabile timetur pro » conceptæ: imò tunc nec peter » reddere licitum est, ut per se » ait *Laym. c.* 1. *n.* 7. et esse m » dicit *Perez. dist.* 49. *s.* 3. (add » *Sanch. Conin.* et *Hurt.* cessante » culo prolis usum matrimonii l » esse. » (*Vide dicta n.* 924.) « » non possit uxor edere fœtun » mortuum. *Bon. q.* 4. *p.* 1. *et* 2. » (*Laym.* tamen *c.* 7. *n.* 7. d » casu licère reddere, imò et p » quod *Bon. l. c.* concedit, si fiat » riculum incontinentiæ) aut no » sit edere, nisi cum præsenti pe » vitæ. *Bon. l. c. n.* 7. *Laym. l* » 6. Quod tamen ad vitandam i » tinentiam, aut alia gravi ex » eam posse permittere et debitu » dere, insinuat *Laym. l. ex Sanc* » *d.* 102. *n.* 11. » (*Vide dicenda* 953.) » Denique propter grave p » lum morbi (non tamen propte » narios dolores partûs) potest » negare debitum, etiamsi in » esset periculum incontinentiæ. » *Præp. Pal. Dian. p.* 6. *t.* 7. *r* » *p.* 9. *t.* 7. *r* 4. (*Vide dicta mo* » *n.* 950.)

« 3. Si alter debitum exigat i » rali modo, nisi tamen ex neg » timeantur graviora mala, v. g » odium, incontinentia. » (*Vide* 946.)

953. — Commune est non tenêr rem reddere debitum, si experta non posse parere sine probabil culo mortis: ita *Laym. c.* 1. *n.* 6 *p.* 1. *n.* 7. *Sanch. l* 7. *d.* 102. *n. Boss. c.* 1. *n.* 173. *cum Conin. Re et Rod.*, quia solutio debiti non c cum tanto detrimento. Quid si experta sit se filios parere mo

hoc casu *Laym.* 7. dicit quòd benè poterit uxor reddere, quia illa mors fœtus per accidens evenit; et præterea melius est puero esse cum culpa originali, quàm omninò non esse; attamen *Boss. c. et Bon. n.* 14. *cum Rodr. Vict. Led. et Reg.*, tenent eam non posse reddere, quia mater ex morte prolis (ut ait etiam *Bossius*) exponitur magno periculo vitæ Excipit tamen *Bon. l. c. cum aliis*, nisi adsit periculum incontinentiæ, et huic consentit *Sanch. l.* 7. *d.* 102. *n.* 8. addens, quòd si perpetuo propter hanc causam deberent conjuges ab usu matrimonii abstinêre, essent ipsi in maximo incontinentiæ periculo. An autem uxor, quæ non possit reddere propter arctitudinem vasis, teneatur pati incisionem? *Vide dicenda n.* 1099.

954. — « Quæres, an aliquando liceat impedire prolis generationem? » Resp. Possunt quidem conjuges ex gravi causa aliquid facere, ex quo per accidens sequatur effusio seminis: peccant tamen, si in usu matrimonii, vel post usum faciant aliquid quo impediatur conceptio, aut semen conceptum rejiciatur. Ratio prioris est, quia non impeditur generatio, ne indirectè quidem, sed tantùm permittitur, ut non fiat, quod licet ex causa rationabili. Ratio posterioris est, quia agunt contra fidem, et finem principalem matrimonii. Unde tales non excusat paupertas imminens, aut periculum ex partu.

Unde resolves.

« Licitè interrumpitur actus conjugalis, etsi ex naturæ concitatione secutura sit pollutio, dummodo sit justa causa interrumpendi, v g. si ex continuatione immineat periculum morbi, vel mortis ab hoste, vel aliquis alius interveniat. *Vide Per d.* 49. *s* 9.» *Ita etiam Sanch. l.* 9. *d.* 19. *n.* 4. *Pal p.* 4. §. 3. *n.* 3. *et Boss. c.* 9. *num.* 60. *cum Less. Perez, et Aversa, ac Salm. de matr.* c. 15. *p.* 6. *n.* 81. *cum Cajet. Dic. etc.*)

« 2. Peccat probabiliter fœmina, quæ in usu matrimonii aliò animum distrahit, ne natura excitetur, venialiter tamen, ut ex *Per l. c. num.* 7. docet *Sanch.* » *Sed verius est, id esse mortale juxta dicta num.* 918. *v. Sed redeundo.*)

Dicunt *Sanch. l.* 9. *d.* 20. *n.* 3 *Pont. l.* 10. *c.* 13. *n* 1. *Salm. ibid. n.* 75. *Bon. p.* 6. *n.* 18. *cum Reb. Hurt. et Reg. ac Boss. c.* 9. *n.* 3. *cum Fill. Fag. Diana, et Vill.* quòd uxor peccabit mortaliter, si statim post copulam mingit, aut surgit vel aliud aliquid facit, animo ut semen receptum expellat, quia frustrat finem ad quem semem est à natura institutum; ita præfati AA. contra *Tamb. Dec. l.* 7. *c.* 3. §. 5. *n.* 14. qui *cum Bellochio* id excusat à mortali, eò quòd matrix mulieris, semine effuso, semper retinet id quod necessarium est ad generationem. Dictum est autem, si mulier id facit *statim, et animo expellendi semen*, nam si id faceret ex aliqua necessitate, putà ad vitandum periculum mortis, aut scandalum aliorum, omnes dicunt non peccare; sicut etiam conveniunt non opus esse, ut uxor post copulam diu immota et resupina maneat, eò quòd brevi tempore matrix semen attrahit, et arctissimè clauditur.

Dubitatur autem hìc 1. an puella violenter oppressa, possit licitè expellere incontinenter semen viri immissum ne concipiat? Affirmant *Sanch. lib.* 2. *d.* 22. *n.* 17. *et Boss. c.* 9. *n.* 5. *cum Raynaud. Marchant. ac Diana*, et non improbabile putat *Escob. l.* 25. *n.* 301., quia (ut ajunt) tunc puella licitè expellit semen tamquam sui honoris aggressorem, cùm illud non adhuc sit in pacifica possessione uteri. Sed rectiùs id non admittunt *Pontius l.* 9. *c.* 10. *n.* 4. *Tamb. Dec. l.* 7. *c.* 3. §. 5. *n.* 14. et hanc tenet etiam ut veriorem *Escob. l. c. cum Leand.* Huic ego etiam adhæsi *l.* 4. *n.* 394. *v. Dicunt*, et hìc quoque adhæreo, quamvis diversâ ratione ductus. Ratio cur hæc sententia mihi probatur, est, quia numquam licet ejicere semen effusum, atque receptum in utero, ubi statim ac recipitur (quod puto quidem statim recipi) habet suam pacificam possessionem; unde non potest mulier ab eo expellere, quia injuriam irrogaret naturæ, sive speciei humanæ, cujus propagatio impeditur Meritò tamen et communiter dicunt AA. tam primæ, quàm secundæ sententiæ, quòd mulier vi oppressa benè possit se vertere (imo dico tenetur), et coitum interrumpere, quamvis semen viri esset extra vas effundendum; tunc enim non expellitur semen immissum, sed impeditur ne immittatur et ideò tunc licitè illud repellitur tamquam violentus honoris aggressor.

Dubit. 2. an liceat conjugibus copulari, si ob senectutem vel aliam dispo-

sitionem plerùmque accidat, quòd semen extra vas effundatur? Affirmant probabiliter *Boss. c 7. n.* 190. *Bon. p.* 6. *n.* 17. *Spor. n.* 222. *Laym. l.* 3. *Sect.* 4. *n.* 19. *Sanch. l.* 9. *d.* 17. *n.* 24. *cum Henr. et Croix n.* 318. *cum Gab.*, modò adsit spes probabilis seminandi intra vas, quia semper ac adest talis spes, jus habent ad copulam, et si semen effunditur, hoc per accidens evenit : *vide dicenda n.* 1066. *in fin.*

Ad sex regulas sequentes reducit Gury Officia conjugatorum quoad usum matrimonii ; tres quarum circa peccata per *excessum*, tres autem circa peccata per *defectum*, quæ nomen generale nuncupant onanismum.

REGULÆ CIRCA PECCATA PER EXCESSUM.

« Iª Quidquid est necessarium ad actum conjugalem complendum, aut utile ad illum facilius, citius, aut perfectius exercendum, est conjugibus omnino licitum. Ratio, quia qui habet jus ad rem, habet jus etiam ad media necessaria vel utilia, nec aliunde prohibita ; et quibus licitum est principale, licitum etiam est accessorium, ac medium ad illud ordinatum.

« IIª Quidquid in actu conjugali generationi obest, seu pollutionem per se inducit extra conjunctionem naturalem, est graviter illicitum. Ratio est, quia effusio voluntaria seminis non est licita nisi in ordine ad generationem, et proinde matrimonium non dat conjugibus facultatem nisi ad seminis effusionem, quæ generationi per se inservire possit ; alioquin vero si homines voluptate ipsa frui sine consequente prolis alendæ et educandæ onere possent, filiorum generatio facile posthaberetur, imo vitaretur data opera, et sic societas ipsa ad interitum declinaret.

IIIª Quidquid non obest quidem, per se tamen minus necessarium, minusve utile est ad actum generandi, culpæ verti nequit nisi levi ; a qua tamen alii fines ejusmodi actibus intrinseci excusant, nempe ut affectus conjugalis servetur ac foveatur, aut saltem ut concupiscentia sedetur ; quos tamen fines opus non est expresse intendere, sed prout dictum est superius, sufficit ut positive non excludantur. »

(*De matr.* n. 917).

REGULÆ CIRCA ONANISMUM.

Iª Onanismus *voluntarius* est semper peccatum mortale, utpote contra naturam ; ideoque nunquam conjugibus licitus esse potest. Ratio est 1° quia plane pugnat contra finem primarium matrimonii, et ad societatis extinctionem *per se* tendit, ac proinde naturalem ordinem subvertit ; 2° quia a supremo legislatore et naturæ auctore *stricte* fuit prohibitus, ut eruitur ex textu Genesis, XXXVIII, 9 et 10, ubi dicitur de Onan coacto per legem ducere uxorem Thamar viduam fratris sui : *Introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret* ; 3° constat insuper ex propositione 49 ab Innocentio XI damnata, quæ sic sonat : *Mollities jure naturali prohibita non est* .. unde sic : Onanismus est vera et proprie dicta mollities, seu pollutio extra usum licitum matrimonii ; ergo, etc. Hæc confirmatur pluribus *S. Pœnit.* et *S. Officii* decisionibus [1]

« IIª Vir *onanista* nunquam a peccato gravi excusari potest et proinde nunquam absolvendus est, nisi de peccato suo sincere doleat, illudque in posterum vitare proponat. Ratio ex dictis patet.

« IIIª Uxor a peccato excusari potest, si gravi de causa viro onanistæ debitum reddat, modo interius ipsius peccato non assentiatur, exteriusque repugnantiam suam seriis admonitionibus, aliisve displicentiæ signis ostendat. Ratio est, 1° quia rei licitæ vacat, et utitur jure suo, quo propter mollitiem viri privari non potest ; nec alterius peccato *proprio* cooperatur, cum se *passive* tantum habeat, et actio intrinsece mala consistat tantum in actu viri contra naturæ ordinem tunc recedentis ; 2° quia non obligatur caritate ad peccatum mariti impediendum cum gravi suo incommodo ; 3° quia patet ex responsionibus quibus S. Pœnitentiaria declaravit hujusmodi mulierem inquietandam non esse [2].

(*De matr.* n. 922).

DUBIUM III.

An, et quibus ex causis possit fieri divortium?

955 Fit divortium quoad *vinculum*, I. Si habentur sufficientia indicia de morte conjugis. II. Si alter convertatur ad fidem. III. Si fit religiosus ante consummationem. IV Si Papa dispenset in matrimonio rato.

956 De indissolubilitate matrimonii

957 An, si infidelis nolit converti, liceat fideli transire ad alias nuptias ?

958 Inter fideles matrimonium ratum solvitur tantùm per professionem religiosam.

959 An solvatur etiam per dispensationem Papæ?

960 Permittitur autem divortium quoad *torum*, I. ob adulterium conjugis.

961 Qu. I. An ad divortium sufficiat suspicio de adulterio ?

962 Qu. II. An liceat facere divortium ob sodomiam, vel bestialitatem commissam conjuge? Qu. III An ob copulam sine seminatione ?

963 Qu IV. An vir cognito adulterio uxoris, teneatur eam dimittere ?

964 Qu. V. An uxor teneatur divertere à viro adultero ?

965 Et an conjux innocens teneatur recipere alterum adulterum emendatum ?

966 Qu. VI. In quibus casibus conjux nequeat divertere ab adultero ? I. Casus, si uterque sit

[1] Vide has propositiones in PARVO DICTIONARIO versus finem tomi I. art. ONANISMUS.

[2] Vide has propositiones ibidem.

us adulterii. II. Si conjux consentiat in adulterum alterius. III. Si adulterium accidat sine culpa. IV. Si injuria remittatur.
967 Dub. 1. An facto divortio per sententiam judicis, possit conjux innocens adulterum ad se revocare? Dub. 2. Quid si, facto divortio, innocens etiam adulteretur?
968 Dub. 3. An vir possit adulteram dimittere propriâ auctoritate?
969 Factâ juridicâ seperatione, vir potest ingredi religionem, aut fieri sacerdos, invitâ adulterâ; adultera verò id non potest nisi de licentia alterius.
970 Permittitur II. divortium ob sævitiam alterius.
971 Qu. 1. An ob hanc causam possit conjux recedere propriâ auctoritate? Qu. 2. An possit fieri religiosus altero invito? Qu. 3. Qualis timor sufficiat ad faciendum divortium ob sævitiam?
972 Qu. 4. An sola verbera sint justa causa divortii?
973 Permittitur III. divortium conjugi, si alter trahat eum in peccatum.
974 Permittitur IV, imò aliquando præcipitur divortium ob hæresim alterius.
975 Permittitur V. ob mutuum consensum.
976 Facto divortio, apud quem sint filii educandi? Et cujus conjugis expensis?
977 An uxor teneatur sequi virum ad cohabitationem?

955. — « Resp. 1. Etsi matrimonium consummatum inter christianos nullo casu solvi possit, quoad vinculum, vivente utroque conjuge (*Vide Sanch. et Per. d.* 25. *s.* 9. *et d.* 55. *s.* 4.), divortium tamen, seu potiùs separatio quoad torum » (*Hic error irrepsit, nam illo verbo* torum, *debet dici* vinculum, *alìàs enim non congruunt ea quæ sequuntur*) fit sequentibus casibus:

« I. Si alter conjux moriatur. De quo si est certum, rursùs nubere potest; quòd si interim alter mortuus non sit, fama tamen, et indicia sufficientia habeantur, excusatur nubens, neque ex dubio superveniente, an prior vivat, debent separari, cùm fortè non vivat, ideòque matrimonium sit validum. » (*Vide dicta n.* 906. *Dub.* 3.)

« II. — Si ex conjugibus infidelibus, altero ad fidem converso, alter maneat infidelis (saltem nisi pacificè cohabitare velit, sine contumelia Creatoris); idque ex dispensatione divina, in favorem fidei, ut patet ex 1. *Cor.* 7. 15. *Per. d.* 26. *s.* 4. *etc.* commun.

« III. Si ante matrimonii consummationem (ad quam intra primum bimestre, quod ad deliberationem datur, non tenentur, nec cogi possunt sine injuria) alter intret religionem, in eaque profiteatur *Perez. l. c. etc. communiter.*

« IV. Si Papa ex alia justa causa » dispenset ante consummationem, » sicuti eum posse probabilior senten» tia affirmat. *Nav. Bell. Per. d.* 20. » *sect.* 7.

956. — Certum est, quòd inter catholicos matrimonium est indissolubile, ut declaravit Trid. *sess.* 24. *in princ.* Et hoc per se verum est, non solùm de matrimonio consummato, sed etiam de tantùm rato; *vide Salm. de matr. c.* 4. *p.* 1. *dub.* 1. *n.* 11. Hæc autem indissolubilitas est ab ipso jure naturali, quia necessarium est ad prolis educationem, ut parentes perpetuo ejus bono incumbant; ita communissimè *D. Th.* 3. *p. quæst.* 67. *a.* 1. *Bell. de matr. l.* 1. *c.* 12. *Pont. l.* 1. *c.* 12. *Bon. p.* 11. *n.* 2. *et Salmant. ibid. n.* 16. *et* 17. *cum Pal. Becan. Led. etc. contra Sanch. l.* 2. *d.* 15. *num.* 7. qui cum aliis tenet (sed minùs probabiliter) ex se præcisè matrimonium non esse necessariò indissolubile. Quamvis autem olim apud Judæos permissus erat libellus repudii, ex *Deut.* 24., in lege tamen nova interdictus fuit à Christo Domino, *Matth.* 19. ubi: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur.* Ubi nota. quòd tò *nisi ob fornicationem* (ut communiter explicant interpretes, *vide Corn. à Lap.*) non intelligitur quòd, fornicatione interveniente, possit vir aliam ducere, sed tantùm quòd possit ab ea separari. Certum est 2. quòd inter infideles validum est matrimonium, si fuerit legitimum, id est juxta leges celebratum, ut patet ex *c. De infidel. de consanguin.* Certum est 3. quòd si uterque conjux ad fidem convertitur, id est indissolubile ex c. *Quanto. de divort.* modò sit consummatum post conversionem, aliàs Papa in aliquo casu ex urgentissima causa benè potest in eo dispensare, ut diximus *num.* 797. *vers. Prob.* 1. ex decr. *Urbani VIII.* et fusè defendit *Bened. XIV.* in quadam Dissert. quam innuit *de Synodo l.* 6. *c.* 4. *n.* 5. ubi asserit S. *Pium V. et Gregor. XIII.* id in praxim deduxisse. Certum est 4. quòd si unus convertitur, et alter non vult cohabitare, nisi cum injuria Creatoris sive cum blasphemia divini nominis, tunc fidelis liberè potest alias nuptias inire, ut expressum est *in eod. c. Quanto*, ubi dicitur ex triplici causa posse fidelis transire ad alias nuptias: 1. Si infidelis renuat cum eo habitare, 2. si velit habitare,

sed nonnisi cum injuria Creatoris. 3. si eum vult pertrahere ad peccatum mortale.

« Controvertitur, inquit Vincent, an data conversione duorum conjugum, eorum matrimonium urgentissima de causa, a S.Pontifice dissolvi posset, si fuerit consummatum, licet in infidelitate. Parti neganti favere videtur Benedictus XIV, *de Syn.*, *lib.* 19, *c.* 21, *n.* 5, dum pro affirmante stat S. Lig., 956. Quidquid sit, hac potestate nunquam usi sunt SS. Pontifices. Carrière, *P. maj.*, *n.* 277. » (De matr. 78.)

957. — Quær., an si infidelis nolit converti, sed tamen vult pacificè cohabitare, sine injuria Creatoris, liceat fideli ab eo separari, non solùm quoad torum, sed etiam quoad vinculum ? Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia absolutè negat et hanc tenet *D. Th. in* 4. *d.* 36. *quæst. un. a.* 5. *Estius in* 4. *d.* 39. §. 6. *Petr. t.* 4. *p.* 331. *reg.* 4. item *S. Bonav. S. Ant. Palud. Gabr. etc. apud Sanch. l.* 7. *d.* 74. *num.* 8. Idque probant ex Apost. 1. *Cor.* 7. ubi : *Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.*

Secunda sententia absolutè affirmat, et hanc tenet *Bellarminus de matr. c.* 12. Ratio hujus mox adducetur in tertia sententia : dicit autem *Bellarm.* textum mox relatum D. Pauli non continêre præceptum, sed tantùm consilium, cùm Apostolus statim ad prædicta verba subdiderit : *Cæteris ego, non Dominus.*

Tertia sententia demùm communior, et probabilior, quam tenent *Sanch. l. c. num.* 9. *Conc. p.* 224. *num*, 5. *Pont. l.* 9. *c.* 4. *n.* 22 *Tourn. Prælect. theol. tr. de matrim. quæst.* 8. *de imped. disp cultùs quær.* 3. *r.* 3. *et alii ap. Salm. de matr. c.* 4. *p.* 2. *n.* 43. dicit olim, si nullum aderat periculum perversionis, non potuisse fidelem transire ad alias nuptias, quia non aderat causa discedendi à conjuge infideli, cùm per miracula quæ frequentiùs tunc per fideles fiebant, plures infideles ad fidem convertebantur ; sed hodie, cùm cessaverint miracula tam frequentia, illicitum est cohabitare cum conjuge infideli ex recepta Ecclesiæ consuetudine, quæ introducta est ex eo quòd experientia docuerit non modicum perversionis periculum imminêre ex consortio infidelis ; nisi (excipiunt *Tourn. l. c. quær.* 4. *v. Observat. et Sanch. d.* 75. *n.* 13.) Episcopus dispenset ad cohabitandum propter probabilem spem conversionis illius. Verumtamen advertendum 1. cum *D. Th. l. c. Conc. p.* 225. *n.* 7. *et Petrocor. d. p.* 431. *ex cit. cap. Quanto*, quòd matrimonium illud non solvitur, donec fidelis ad alias nuptias transeat. Advertendum 2. quòd antequam fidelis cum alia matrimonium contrahat, debeat monêre infidelem, si velit ad fidem converti, ex præcepto *Greg. XIII. et S. Pii V.* ut dicunt *Pont. l.* 7. c. 48. *n.* 23. *Sanch. d.* 74. *n.* 12. *et Croix n.* 48. Excipit tamen *Sanchez num.* 13. *et* 14. *cum aliis, contra Pont.*, si constet infidelem esse pertinacem, vel si multum distet. Notat autem *Croix loc. cit.* quòd casu quo infidelis non possit monêri, ad contrahendas alias nuptias requiritur dispensatio Pontificis, ut asserit jam præscripsisse præfatum *Greg. XIII.*

958. — Matrimonium autem inter fideles numquam solvitur, nisi alter conjugum intra bimestre à matrimonio contracto et non consummato, religionem ingrediatur, ut habetur in *c. Si quis conjugatus, caus.* 27. *q.* 2. *et in Trid. sess.* 24. *can.* 6. Hoc tamen intelligitur, prout diximus *n.* 870. *in fine*, modò matrimonium non esset necessarium ad legitimandam prolem, vel reparandum scandalum, aut honorem sponsæ, tunc enim non posset vir fieri religiosus, relinquendo sponsam, quæ ob infamiam nequiret ampliùs nuptias inire. Dicit autem *Sanch. l.* 2. *d.* 25. *n.* 27. *Pont. l.* 9. *c.* 9. *n.* 7. *et Salm. de matr. c.* 4. *p.* 4. *n.* 90. *cum Corn. Trull. et Dic.* quòd si transacto bimestri conjux ingreditur religionem, illicitè hic profiteretur, sed validè, quia Concil. in *d. can.* 6. indistinctè sic pronuntiavit : *Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* Ut dicatur autem matrimonium consummatum, non sufficit penetratio vasis fœminei, sed requiritur effusio seminis in illud ; ita communiter DD. cum *Conc. p.* 252. *n.* 4. *et D. Th. Vide dicenda n.* 1036. *v. Hic autem.* Quilibet verò conjugum licitè potest intra bimestre debitum negare, quamvis non habeat animum intrandi religionem, quia utitur jure suo ; ita communiter *Pal. p.* 2. §. 5. *n.* 7. *et Salm. de matr. c.* 4. *p.* 4. *n.* 91. *cum Soto, Con. Led. Henr. Dic. et Trull.* Peccaret tamen (ut diximus *n.* 870. *d.* 2. *in*

sponsus qui matrimonium con-
eret animo intrandi religionem.
9. — An verò possit Papa ex dis-
ratione solvere matrimonium ra-
et non consummatum? Adest du-
sententia probabilis.
rima sententia negat, et hanc tenent
. *l.* 9. *c.* 3 *n* 3. *Pal. d.* 3. *p.* 2. §. 2.
., *Gonet d.* 5. *n.* 13. item *S. Bonav.*
Val. Soto, Led. etc. ap. Salm.
atr. c. 4. *p.* 2. *dub.* 3. *n.* 58. Ratio,
. matrimonium ratum ejusdem est
iræ quàm consummatum, cujus in-
olubilitas (ut declaravit *Trid. sess.*
in princ.) est de jure divino, in
nihil potest Pontifex.
cunda sententia verò affirmat, et
; tenent cum *Bus. Sanch. l.* 2. *d.*
n. 2. *Bellar. l.* 2. *de Monach. c.* 8.
ır c. 22. *n.* 21. et *Salm. ibid. n.* 61.
Caj. Vasq. Con. Bon. Reb. Bec. etc.
o, tum quia Pontifices pluries
in usum deduxerunt dispensando
atrimonio rato, ut referunt de pro-
scientia *Navar Cajet*, tùm quia
mus Pontifex tanquam Christi vi-
us, cui reg men Ecclesiæ est com-
sum, benè potest cum justa causa
ensare in aliquibus quæ sunt de
divino, et humanos actus concer-
t. Causa autem justa (ut dicunt
fati AA.) esset vel impotentia su-
eniens, aut scandalum imminens,
sterilitas de novo cognita, quando
s esset ad bonum publicum ut
es gigneretur. Addunt etiam, si ad-
disparitas conditionis, morbus
agiosus, dissensiones prævisæ, mu-
conjugum consensus; sed has
tuor causas non admittit *Conc.*
17 *n.* 20 et meritò, saltem nisi
at necess tas boni publici; nam
s, istis admissis, pauca matrimonia
et firma stare possent.

actis de doctoratu. S. Alphonsi nostri
catus ita respondet P. Ballerini expro-
omnibus in hoc loco de quæstione. *An*
t papa, ex dispensatione, solvere matr.
um ratum et non consummatum.

P. Ballerini S. Alphonso exprobrat,
l sententiam *negantem* dicat *probabilem*,
uidem idcirco, quia hæc quæstio vel
temporis prorsus antiquata erat, ne-
ulla probabilitate pollere poterat sen-
a negans, post innumeras dispensatio-
etiam antiquitus a Summis Pontifici-
concessas. — En ejus verba (T. II. pag.
: « *De S. Pontificis potestate, in dispen-*
ndo super matrimonio rato et non c. -
» *summato, nulla est in foro et in praxi dispu-*
» *tatio; et sola controversia reduci consuevit*
» *ad causam, an adsit videlicet causa suffi-*
» *ciens, pro tali dispensatione concedenda.*
» Ita Bened. XIV. (*Quæst. Can.* 24.) Vid.
» etiam ejusdem Quæst. Can, 108. et 479.,
» in qua dicit, notorie hanc doctrinam esse
» communem inter Theologos et Canoni-
» stas. Idcirco quod dicit S. Alphonsus
» (*Lib.* 6 *n.* 959, adesse de hac quæstione
» *duplicem sententiam*, inter opiniones *ob-*
» *soletas* habendum est. Exempla autem
» harum dispensationum, plura habes apud
» Schmalzgruber (*Lib.* 4. *tit.* 19. *n.* 46.), et
» Pignatelli (*Tom.* 1. *consult.* 148. *n.* 5.);
» posteriora vero usque ad Pium VII, Gre-
» gorium XVI. et Pium IX, apud Perrone
» (*De matrimonio, tom.* 3. *pag.* 509-510.
» *edit. Rom.*) »

« 1. Verum ante omnia advertendum est, S. Alphonsum nonnisi de *speculative probabilitate* loqui, quemadmodum omnes cæteri DD. — Sic *Sanchez*, in opere de *Matrimonio*[1] quod ineunte sæculo 17, edidit, late hanc quæstionem pertractat, et sententiam *negativam communem et probabilissimam*, oppositam vero probabiliorem vocat, scilicet *practice* probabiliorem: cum, ut per se intelligitur, sententia probabilissima in eodem genere non possit simul esse minus probabilis. Pro *negativa*, longam Theologorum et Jurisconsultorum seriem allegat; inter quos *Dominicus Soto* asseruit, contrariam nec umbram probabilitatis habere, et *Petrus de Ledesma* eamdem omnino improbabilem nuncupavit. Pro *affirmativa* vero multos Jurisconsultos citat, at nullum Theologum qui eam tenendam esse dixerit; sed duntaxat aliquos, qui, ut S. Antoninus, Catharinus et Bellarminus, ipsam probabilem esse affirmarunt. — *Salmanticenses*[2] plures recentiores patronos sententiæ negativæ adducunt, qui imprimis declarationi Concilii Tridentini, matrimonium jure divino indissolubile esse, insistunt. Inter quos sunt *Joannes Gonet* Ordinis S. Dominici, et *Gulielmus Herincx*, Ordinis S. Francisci, Episcopus Yprensis, qui versus finem sæculi 17. scripserunt.

« 2. Porro Gonet[3] thesim statuit: « *Omne matrimonium validum natura sua indissolubile est* »; quam multis argumentis probat. Deinde rationes adversariorum exponit, et specialim objectionem, plures Pontifices de facto in matrimonio rato dispensasse. Qua ratione dicit: « Huic argumento respondent plures, ex recentioribus, Theologi, negando majorem; existimant enim, Summum Pontificem posse in aliquibus, quæ sunt de jure divino et naturali dispensare, non per potestatem, quam habeat ex se, sed specialiter sibi a Christo communicatam, ob publicum bonum Ecclesiæ; unde, licet ma-

1 Lib. 2. disp. 14.
2 Tr. 9. c. 1. dub. 3.
3 T. 5. disp. 5. art. 1.

trimonium sit divino naturalique jure insolubile, nihilominus (inquiunt) potest Pontifex in matrimonio rato dispensare propter gravissimas causas, animarum salutem concernentes..., Verum, licet hæc responsio et doctrina *practice probabilis* sit, tum ob auctoritatem plurium Summorum Pontificum, qui eam ad praxim revocarunt, tum ob suffragium plurium Theologorum et Canonistarum, qui ei adhærent, *speculative tamen minus videtur probabilis.* » — In cujus assertionis confirmationem, tria argumenta adfert, quorum tertium est: « Plures docti et pii Pontifices hanc sententiam minus probabilem judicarunt; ideoque eam ad praxim reducere, et in matrimonio rato dispensare, constanter renuerunt; ut de *Innocentio VIII.*, *Adriano VI*, et *Pio V*, refertur. Imo *Ledesma* asserit, neminem ante Martinum V., ausum fuisse talem dispensationem concedere, quamvis per quatuordecim sæcula, quamplurimæ hujus dispensationis faciendæ occasiones occurrerint.... Hac ergo responsione prætermissa, vel in sua probabilitate relicta, respondeo ad objectionem: concessa majori, negando minorem; et ad illius probationem, desumptam ex facto Summorum Pontificum, qui in matrimonio rato dispensarunt, dico, illos usos esse opinione, quam probabiliorem existimarunt, eo quod apud Canonistas communis sit; quod in re obscura et utrimque probabili, ipsis licuit. »

« 3. Idem dicit *Herincx*[1]: « Nec obstat, quod varii Pontifices referantur dispensasse in matrimonio.... quia etiam plures Pontifices (ut Innocentius VIII., Adrianus VI. et S. Pius V teste Petro de Ledesma) hujusmodi dispensationes negarunt, existimantes se dispensare non posse. Alii autem Pontifices dispensarunt, secuti in praxi contrariam opinionem, ob gravia mala et animarum pericula, melius existimantes sequi opinionem probabilem, quam malis istis non obviare neque animabus succurrere. »

« 4. Sunt insuper his Auctoribus recentiores, qui eamdem sententiam tenent. — *Wigandt*, Ord. S. Dominici[2], dicit: « Matrimonium ratum, etiam secundum se sumptum, seu ut est officium naturæ, est ex sua natura ac jure naturali, et non solo præcepto positivo divino, indissolubile quoad vinculum: *juxta veriorem sententiam.* » Et ad objectionem, plures Pontifices dispensasse, idem respondet, quod Auctores supra citati.

« 5. *Billuart*, Ord. S. Dominici[3], quæstionem ponit: « *Utrum Summus Pontifex possit dispensare in matrimonio rato?* » Et respondet: « *Probabilius negative. Prob.* Papa non potest dispensare in iis, quæ sunt juris divini, nisi constet id ipsi a Deo esse concessum: atqui indissolubilitas matrimonii rati est juris divini, ut superius probatum est; nec constat, sive ex Scriptura, sive ex Traditione, sive ex ratione, facultatem in ea dispensandi esse ipsi a Deo concessam. Ergo. *Prob. min.* Non ex *Scriptura*: nihil enim ex ea proferri potest, quod non æque probet facultatem dispensandi in matrimonio consummato; illud enim: *Quodcumque solveris*, etc. non magis probat facultatem dispensandi in matrimonio rato, quam in consummato; quod tamen, fatentibus adversariis, est indispensabile a Papa. Imo Scriptura contrarium docet, his Christi verbis: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*; quod debet etiam intelligi de matrimonio rato, ut supra probatum est, cum Deus etiam matrimonium ratum conjungat. — Non *Traditione*: nam ante Martinum V., qui obiit anno 1431, non legitur ullum Pontificem id attentasse. — Non denique *ratione*: quæ enim posset afferri? Necessitas? At hæc quandoque magis urget pro dissolutione matrimonii consummati, qua tamen non obstante, manet indispensabile a Papa. — Si opponas, Martinum V. et plures alios sequentes Pontifices dispensasse in matrimonio rato: *R.* His recentioribus Pontificibus oppono antiquiores, Alexandrum III. (in appendice Concilii III. Lateran. parte 6. cap. 8.), Innocentium III. (cap. *Ex parte*, de conversione conjug.), et Nicolaum I. (cap. *Hi qui matrimonium*, causa 32. q. 7.), qui hanc potestatem in se nec agnoverunt, nec admiserunt. Recentiores itaque Pontifices secuti sunt sententiam, quam reputabant probabiliorem, et eatenus tutiorem, quod hac probabili facultate uterentur ad graviora mala avertenda: sed ex Pontificum facto non necessario statuitur jus certum, seu, ut dicit Dominic. Soto in 4. d. 27. q. 1. a. 4. « *Factum Pontificum non facit articulum fidei* »; præsertim cum ab aliis Pontificibus non admittitur. »

« 6. *Thomas ex Charmes*, Ord. Cappuccin. (qui anno 1765. obiit), item dicit[1]: « *Longe probabilius* videtur, Papam non posse dispensare a vinculo matrimonii rati, licet nondum consummati. *Prob.* Quia inferior non potest dispensare a lege superioris; sed matrimonium ratum, licet non consummatum, jure divino est indissolubile; ergo Papa ipsum dissolvere non potest; ita definivit Alexander III. in append. Conc. III Later. parte sexta. — *Dices* 1. Nonnulli Pontifices in matrimonio rato dispensarunt ergo *Resp.* 1. Tales Pontifices sententiam quam bona fide credebant probabiliorem, secutos fuisse, teste Alexandro III. dicente « Licet aliter a quibusdam ex prædecesso-

[1] Theol. schol. et mor. (Editio 3. Antverpiæ 1707.) T. 4. de matr. disp. 4. q. 1. n. 8.

[2] Tribunal confess. et ordinand. (anno 1702 typis evulgat.) de matr., examen 4. n. 45.

[3] Summa Summæ S. Thomæ (quæ anno 1751 in lucem prodiit.) Cfr edit. Rom. 1834. Tom. 4. tr. de matr. diss. 5. art. 2. q. 5.

[1] Theol universa (cfr. edit. 12. Bassan. 1845), Tom. 2. Tr. de sacr. diss. 8. c. 3. q. 2. art. .. § 5

i nostris sit aliquando judicatum. »
o decepti fuere illi Pontifices. *Resp.* 2.
ıos Pontifices locutos fuisse de matri-
.o per verba de futuro, id est de spon-
us, ut asserit Alex. III. citatus parte
; alios vero de dissolutione quoad
ım et cohabitationem, idem Alex. III.
. duodecima, *Resp.* 3. Alios Pontifices
os de matrimonio contracto cum ali-
impedimento dirimente. — *Dices* 2.
mus Pontifex dispensare potest ab obli-
ne voti solemnis, quamquam illa sit
ı juris divini; ergo similiter potest
nsare a vinculo matrimonii rati.
1. *nego conseq.* Ratio est, quia tradi-
ɜrpetua atque indubia de prima potes-
ıon certificat, non autem de secunda.
2. Cum *Pontio* dante rationem dispa-
s, sic : « Quia in professione fit etiam
tio religioni, quam acceptat Prælatus,
non acceptante, non obligant vota illa
um fundamentum est traditio : cumque
mus Pontifex sit Ordinarius, cui etiam
ıam religionis Superiori fit traditio,
traditionem potest rejicere; eaque
ta, cessat obligatio status religionis in
› Res autem non ita se habet in matri-
o, ubi agitur de jure alteri acquisito.»
. inter Canonistas, *Anacletus Reiffens-*
Ord. S. Francisci [1], dicit : « Quamvis
ssima inter DD. sit controversia, an
ı dispensatione Pontificia solvi quoad
dum possit Fidelium matrimonium
ı, non consummatum ; tamen *sententia*
is, spectando jura et rationes, *proba-*
apparet, eamque tuentur gravissimi
ut D. Bonaventura, etc. » Quam sen-
ım strenue defendit.
P. Ballerini textum *Benedicti XIV*
, at potius sibi contrarium quam fa-
m. Etenim verba illa : « De Summi
ficis potestate in dispensando super
ımonio rato et non consummato, nulla
foro et *in praxi* disputatio », quid
indicant, nisi controversiam *specula-*
in scholis, et *inter Theologos* adhuc
stere ? — In quantum vero Benedictus
in alio loco, a P Ballerini allegato,
sententiam *affirmativam notorie com-*
m esse inter Theologos, de tempore
tiori loquitur ; certe namque doctissi-
Pontificem non latuit , *oppositam*
: ad initia sæculi 17. *communissimam*
inter Theologos.
it igitur hæc nostra Conclusio :
Questio de potestate Summi Pontificis
nsandi super matrimonio rato, eo tem-
quo S. Alphonsus suam Theologiam
lem evulgavit, *e scholis nondum reces-*

. *Dispensationibus* illis, quas plures
.fices et jam antiquitus indulserunt,
bilitas sententiæ negativæ nequaquam
tur, quippe quod ad hanc objection-
quantumvis adversarii eam urgeant,
sufficiens detur responsio. Omnes DD., qui
eam sustinent , tam antiquiores quam
recentiores, auctores probati sunt et omni
exceptione majores ; quinimo ipsa S. Sedes
nunquam nec directe, nec indirecte insinua-
vit, sententiam affirmativam speculative
certam, et oppositam improbabilem esse, et
Theologis in hac controversia, a tempore
S. Bonaventuræ sæculo 13. usque ad novis-
sima tempora agitata, plenam et omnino
liberam arenam nunquam non indulsit.

« 3. Unde non videmus, qua ratione S. Al-
phonsus reprehendi posset, quod *speculative*
probabilem dixerit eamdem sententiam,
quam alii gravissimi DD. *probabiliorem*,
imo *probabilissimam* et *moraliter certam*
dicere non dubitarunt. »

(Sum. add. col. 219 ad 224).

960. — « Resp. 2. Manente vinculo
» matrimonii, licitè fit divortium, et
» separatio quoad torum, et cohabita-
» tionem, ad tempus, vel in perpe-
» tuum, ob gravem et justam causam,
» qualis est:

« I. Alterius conjugis culpabile adul-
» terium (per quod hic etiam intelligi-
» tur omnis species luxuriæ, in qua
» caro cum alia dividitur, qualis est
» bestialitas, sodomia etiam intra eum-
» dem sexum. *Bon. quæst.* 4. *p.* 5.
» *n.* 2. *contra Fill. Sanch. Perez d.* 56.
» *s.* 1. *et* 2. ex *Matth.* 5. et ex *c. Gaude-*
» *mus*, *c. Ex litteris*. Non tamen mol-
» lities, vel pollutio, oscula, tactus,
» vel amplexus impudici. *Bonac. Sanch.*
» *Per. l. c.* licèt propter similia ad
» tempus possit aliquando fieri sepa-
» ratio, ut nocens emendetur) » (*ut*
Salmant. de matr c. 16. *p.* 1. *n.* 10. *cum*
Sanch. Trull. et com.) « tunc enim inno-
» cens religionem ingredi, aut sacros
» etiam ordines suscipere potest : no-
» cens verò non, nisi cum innocentis
» consensu. Excipitur tamen ab hoc
» casu 1. Si uterque conjux particeps
» sit ejusdem criminis, vel æqualis.
» *Sanch. l.* 19 *d* 6. *Bon. loc. cit.* 2.
» Nisi innocens alteri condonarit Quod
» aliqui eum fecisse censent, si eam
» post adulterium intellectum rursùs
» cognoverit. *Bon. ex Conc. Henr. Fill.*
» *Per. s.* 3. ubi vide plures casus
» exceptos [1]

[1] ɔm. 4. Juris Canon. (ann. 1710, et in 2. edit.
727) lib. 4. tit. 19. n. 3.

[1] Cod. civ. gall. *art.* 227. *et* 295. statuerat, ma-
trimonium ipsum divortio legali dissolvi ; quam
doctrinam lex specialis 8 maj. 1816 edita sic im-
mutavit, ut per divortium duntaxat separatio cor-
poris intelligeretur.

Præterea *art.* 233. statuitur, consensum mutuum
conjugum, constantem et legaliter expressum cau-
sam esse justam divortii instituendi, quod utique
juri canonico contrarium est. Declarantur insuper

Certum est virum posse dimittere uxorem adulteram, ut docuit Christus Dominus *Matth.* 5. *et* 19. et expressum habetur in c. *Gaudemus*, c. *Ex litteris*, *et* c. *Significasti*, *de divort.* Idem communiter dicunt DD. de viro adultero, quem uxor possit relinquere; ita *Sanch. l.* 10. *d.* 3. *num.* 6. *Pont. l* 9. *c.* 16, *et Salm. ibid. n.* 2. *cum Con. Bon. Trull. ex c. Præterea* 32. *quæst.* 5. *et c. Idololatria* 36. *quæst.* 1.

961. — Quær I. An ad divortium faciendum sufficiat suspicio de conjugis adulterio? Quòd sola suspicio sufficiat, habetur expressum in *c. Dixit Dominus*, *caus.* 32. *q* 1. ubi *D. Hieronymus* dicit: *Ubicumque est fornicatio, vel fornicationis suspicio, liberè dimittitur uxor.* Communiter tamen advertunt *D. Thom. in* 4. *d.* 35. *quæst. un. a.* 3. *ad* 4. *Viva quæst.* 8. *a.* 2. *num.* 4. *Sanch. l.* 10. *d.* 12. *num.* 41. *cum S. Bonav. S. Antonin. Palud. Soto, Innoc. Hostiens. Abb. et aliis*, non sufficere quamcumque probabilem suspicionem, sed requiri violentam, quæ moralem certitudinem fundet, prout si probetur visus fuisse solus cum sola, et nudus cum nuda, ut dicitur in *c. Cæteris* 12. *de præsumptionibus.* Dicit autem *Pal. p.* 6. §. 4. *num.* 8. *cum Farinac. Gutt etc.* hoc requiri ad divortium faciendum auctoritate Ecclesiæ nam quoad forum internum, ait sufficere suspicionem probabilem, mòdo sit vehemens. Sed hoc intelligendum, quòd licèt in foro interno non requiratur tanta certitudo quanta in externo, semper tamen requiritur talis suspicio, ut habeatur non sola probabilitas, sed moralis etiam certitudo de adulterio patrato; aliàs (benè ait *Viva l. c.*) per solam probabilem nequit alter privari suà certâ possessione. Hinc, nisi aliæ adsint circumstantiæ, non sufficiunt amplexus, tactus, et oscula ad faciendum divortium; ita *Pont. l.* 9. *c.* 16. *num.* 5. *Viva l. c. Sanch. num.* 47. *cum Nav. Palud. Perez, Barb. et Lop.* et ipse *Pal. p.* 6. §. 1. *n.* 2. *cum Con. Hurt. etc.* Item non sufficit, quòd inveniatur solus cum sola in loco secreto, ut *Sanch. num.* 45. *cum Nav. contra Menoch.*; sufficit ver in foro conscientiæ, si vir fide digniss mus testetur de adulterio, vel de vi lento indicio; ut *Sanch. num.* 51. *Vi l. c. et Pal. p.* 6. § 4. *num* 8. *cum Gutt Menoch. etc.* Sufficiunt etiam, ut a *Pal.* §. 4. *n.* 8. *cum Menoch.*, litter amatoriæ uxoris, quibus adulteriu præteritum fatetur. Et sic puto etia sufficere, si aspiciatur aliquis sol cum sola in eodem lecto.

962. — Quær. II. An liceat facere d vortium ob sodomiam, aut bestialit tem commissam à conjuge?

Prima sententia negat, quam tene *Innoc. Abul. et Palac. ap. Sanch. l.* 1 *d.* 4. *num.* 2. hanc sequitur, specul tivè loquendo, etiam *Pont. l.* 9. *c.* 1 *n.* 5. Ratio, tùm quia per solam forn cationem caro dividitur; tùm quia le pœnalis, qualis hæc est, non debet e tendi de casu ad casum; textus aute *in c. Gaudemus, et c. Litteris de Divor.* supra, de sola fornicatione loquuntu

Secunda sententia verò communior probabilior (saltem extrinsecè) affi mat, et hanc tenent *D. Thom Supp quæst.* 62. *art.* 1. *ad.* 4. *Sanchez hoc ci n.* 3. *Pal. p.* 7. §. 1. *num.* 2. *Con p.* 255. *n.* 7. *Salm. c.* 16. *num.* 9. *cu Soto, etc.* Ratio, quia ex jure natura uterque conjux tenetur fidem serva non dividendi carnem suam cum ali quæ verè dividitur, cùm habetur co cubitus sodomiæ, vel bestialitatis. N obstat, quòd lex pœnalis non sit e tendenda, nam jus discedendi ab adu tero, qui cum alia carnem suam div dit, non oritur ex lege positiva, sed e ipso jure naturali, quod prohibet conjux cum alia carnem dividat. Se AA. primæ sententiæ semper replica possent, verè non dividi carnem si copula naturali. Cæterum benè a *Pont. l. c.* ab hac sententia non rec dendum, cùm sit communis, sed r verà eam non probari.

Quæritur III. An copula habita cu aliena sine seminis effusione, sit cau sufficiens ad divortium.

Prima sententia affirmat, et hanc t net *Conc. q.* 255. *num.* 9. citans *S. B nac. Sotum, Sylv. Palud. Vega et Hen* Rationem non assignat, sed ratio vid tur esse, quia fornicatio sine semin tione vera fornicatio est, licèt non co summata, quà verè dividitur ca Citat etiam *D. Th. et Innoc.* sine loc sed *Innoc.* (ut infra) expresse oppos

in foro civili causæ divortii adulterium, sævitiæ et alterutrius conjugis damnatio ad pœnam infamantem, ut patet ex *art.* 229 *et* 232. Notandum etiam ex *art.* 230, uxorem cum viro ob adulterium divortium facere tantùm posse, cùm hic unà cum concubina sub tecto communi vixerit.

Edit. A. LECLÈRE.

tenet et locum *D. Thom.* ubi id it, non potui invenire.

cunda sententia verò probabilior it, eamque tenent *Sanch. l.* 10. *d. um.* 13. *Bonac. qu.* 4. *p.* 5. *num.* 2. *b. l.* 25. *num.* 131. *et Salm. de matr.* *p.* 1. *n.* 10. *cum Fill. Trull. et Led.* o, quia nomine fornicationis intelnda est fornicatio in suo genere ecta, nempe consummata per seationem, aliàs non adest vera diviarnis, sed potiùs divisio attentata, solam enim seminationem fornies fiunt una caro.

3. — Quær. IV. An vir, cognito lterio uxoris, teneatur eam dimit-? Ratione adulterii certè non tenedum hæc dimissio à Christo Dom. ùm sit permissa, non præcepta, ita *'hom. Suppl. quæst.* 62. *art.* 2. *et alii* *s* ex *can. Idololat. caus.* 28. *quæst* bi *D. Aug.* sic dixit : *Dominus aupermisit causâ fornicationis uxorem tti, sed quia permisit, non jussit, locum Apostolo monendi, ut qui vot, non dimittat uxorem infidelem.* Raatet, quia divortium introductum n favorem innocentis, unde non t in ejus pœnam verti. Tantùm veotest vir tenêri ad dimittendam teram ration correptionis fraternæ, scandali vitandi, ut docent *S. Th. Pal. p.* 6. §. 3. *num.* 3. *Bon. p.* 5. 15. *Salm. de matr. c.* 16. *p.* 1. 5. *et* 6. *et alii ex c. Si vir de adult.* dicitur : *Si vir, sciens uxorem suam uisse, quæ non egerit pœnitentiam, remanet in fornicatione, vixerit cum reus erit, et ejus peccati particeps.* quoad obligationem correptionis inet, communiter dicunt DD. non ri virum dimittere uxorem, si aliâ nempe verbis, aut verberibus posam corrigere; ita *D. Th. l. c. ad* 1. *ibid. num.* 7. *ac S. Bonav. Cajet. est. Arm. Covar Barb. Manuel, etc. Sanch. l.* 10. *d.* 13. *num.* 9. Item pelum propriæ incontinentiæ, vel s cum propinquis uxoris, vel infam, aut jacturam gubernationis doticæ, et similia, quia præceptum eptionis non obligat cum gravi inmodo, ita *S. Anton.* 3. *p. tit.* 2. *c.* §. 9. *Pont. l.* 9. *c.* 17. *n.* 4. *Pal. Escob. n.* 136. *Nav. c.* 16. *num.* 28. *d. num.* 13. *Salm. cit. n.* 7. *et Sanch.* . *cum Soto, Palud. Led. etc.* Cæte- benè ajunt *Laym. c.* 7. *num.* 15. *a quæst.* 8. *a.* 2. *num.* 5. quòd si putet vir hâc solâ viâ adulteram corrigendam esse, eo casu tenetur ex charitate (intellige si possit absque gravi incommodo) ad tempus eam dimittere.

Quod ad scandalum autem pertinet, tenetur etiam vir uxorem dimittere, ne videatur ipse peccato uxoris consentire, ut docent *D. Th. l. c. Sanch. n.* 10. *Pont. n.* 3. *et Salm. ibid. n.* 6. *in fin. cum aliis*, ex *cit. c. Si vir*, ubi maritus retinens uxorem pertinacem, declaratur *reus, et ejus peccati particeps.* Et idem dicitur in *c. Non solum* 6. *caus.* 28. *q.* 1 ibi : *Quòd si in his perseverat, recede ab illa. Sin autem, et tu particeps peccati illius eris.* Hoc tamen intelligitur 1. ut dicunt *S. Anton l. c. Sanch. n.* 21. *Pontius, et Salm. de matr. c.* 16. *p.* 1. *n.* 7. *in med.* si adulterium sit notorium, non verò si occultum. Intelligitur 2. ut dicunt *Laym. d. n.* 5. *Pal. n.* 3. *Pont. n.* 3. *Salm. l. c. circa fin. cum Dic et Per. ap. Bonac. n.* 13. *cum Sylv. Tol. Pon. Caj. Reg. Gutt. Reb. Fill. et Led.* si vir aliquo modo nequeat scandalo occurrere; secùs verò si posset aliâ viâ, nempe uxoris reprehensione, reclusione, verberatione, aut aliâ moderatâ coërcitione. Quòd si, his mediis adhibitis, scandalum perseverat, erit vir excusatus, si uxorem non dimittit ex justa causa, nempe ratione periculi suæ incontinentiæ, vel si laboret inopiâ, aut morbo, et ideò indigeat ope uxoris; vel si aliàs deberet grave damnum subire; vel si aliàs uxor deterior evaderet, aut illi immineret notabile detrimentum sanitatis, aut si adsit probabilis spes fore ut brevì uxor resipiscat, prout docent *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *cap.* 20. §. 9. *Palaus num.* 3. *Salm. cit. n.* 7. *et Sanch. d. d.* 13. *n.* 19. *cum Soto, Nav. Palud. Major. Tab. Led. Palac. Philiarch. Gabr. Ang. Sylv. Lop. Arm. Ricc. et Abul.*, etsi non omnes AA. citati omnes præfatas causas excusantes proponant. Addunt *Salm. ibid. in fin.* sufficere insuper causam, si plures expensæ essent impendendæ, ut divortium fieret auctoritate judicis; vel si ex divortio contentiones timeantur. Demùm. *D. Anton. l. c.* sic concludit : *Ergò vir cum detrimento juris sui, et periculo non tenetur* (uxorem) *expellere.* Ita præfati AA.; sed alii probabiliter dicunt, quòd si vir jam præbuerit sufficientia indicia, quòd ipse ægrè ferat uxoris adulterium, non tenetur eam dimittere ratione scandali; quia si nihilominùs alii scandalizantur, scan-

dalum ipsorum erit pharisaïcum, quod non tenetur ipse vitare; ita *Pal. n.* 3. cui consentit etiam *Laym. d. n.* 17. *cum Palud.* qui ait : *Si explicet maritus, quòd non foveat illam in crimine, sed juxta se retineat, ut cohibeat à peccato. Quòd si nihilominùs aliquis scandalizetur, scandalum est ex malitia, quod contemnitur.* Idem sentit Glossa *in c. Non solum,* suprà citato, ubi ad verba, *sin autem, et tu particeps peccati illius eris,* explicat : *Id est, si non revocas eam à proposito.* Ergò vir qui revocat adulteram à proposito, non est reputandus particeps peccati illius. Clariùs id docet *D. Anton. l. c.* dicens : *Propter scandalum pharisæorum non tenetur homo dimittere jus suum; priùs debet* (maritus) *exponere quòd non foveat illam in crimine, sed magis, ut eam meliùs cohibeat à peccato, juxta se retinet; et cùm hoc sit verisimile, si quis ex hoc scandalizatur, non erit scandalum pusillorum, et cùm non potest dimittere sine periculo suo, licitè potest retinère.* Hinc ex omnibus prædictis benè inferunt *Pal. l. c. Sanch. n.* 26. *cum Led. et Abb. et Salm. de matr. c.* 16. *p.* 1. *n.* 7. *in fin. cum Soto, Pont. Dec. Perez, Trull. etc.* quòd propter hanc causam scandali raró teneatur vir uxorem adulteram dimittere.

964. — Quær V. An uxor teneatur divortium facere à viro adultero?

Prima sententia, quam tenent *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 20. §. 9. *in fin. et Sanch. l.* 10. *d.* 14. *n.* 29. *cum Palud. Sylv. Soto, Tab. Arm. Sa, Led. etc.* dicit nunquam tenêri : non ratione scandali, quia nunquam præsumitur uxor consentire in viri adulterium ; non ratione correptionis, quia tantùm superioris est corrigere facto ; uxor autem est subdita viro, unde *ipsa* (ait *D. Antoninus*) *non debet virum corrigere facto, sed verbo.*

Secunda sententia tamen nihi verior, quam tenent *Bon.* 5. *n.* 13. *Con. p.* 256. *n.* 16. *Nav. c.* 22. *n.* 21. *Antoine p.* 587. *quæst.* 9. *Salm. c.* 16. *n.* 7. *cum Dic. et Perez ;* item *Pet. Soto, Palao, Gabr. Led. etc. apud Sanch. n.* 27. dicit etiam uxorem tenêri aliquando divertere à viro adultero, quia aliquando tenetur etiam subditus, si potest sine gravi incommodo corrigere superiorem modo quo potest; et à fortiori ad id tenetur uxor, cui jam concessum est relinquere virum adulterum; dummodò tamen (ait *Antoine*) ipsa sciat virum hoc medio certo emendandum : sed meliùs dicit *Co.* si probabilis sit spes emendalion quia correctio benè debet fieri ubi sp probabilis intervenit, ut dicunt *Sal tr* 21. *c* 7. *p.* 4 § 3 *n.* 66. *cum Su Pal. Diana, etc.* Meritò verò dicunt pr fati AA. ad hoc raro sive rarissimè ten uxorem, tùm quia rarissimè poterit ux à viro discedere sine gravi incommoc Et ideò nec etiam tenetur ei debitu negare : tantò magis quia negando fieret deterior, ut docent *S. Anton. Bonac. l. c. cum Sanch. Fill et aliis.*

965. — Utrùm autem teneatur conj innocens recipere alterum ex aldutei emendatum? Affirmant *Conc ac Br infra n.* 5. *cum Laym. et Perez* ad h tenêri ex charitate, si aliàs ille sit periculo relabendi. Sed ego minimè e derem innocentem ad hoc obstringe sub culpa, cùm ex una parte Christ Dom. eum perpetuo liberaverit ab o ligatione cohabitandi cum adultero, ex alia non videtur charitas ad tantu onus obligare, ut conjux recipiat al rum qui fregit sibi fidem. Unde mer dicunt *Salm. de matr. c.* 16. *p.* 2. *n.* tantùm ex honestate et decentia debe innocentem sibi conciliare emendatu si commodè potest. Nec obstat qu in *c Si vir adult.* dicatur : *Debet,* *non sæpè, recipere peccatricem* : nam Gl sa tò *debet* explicat : *Debet debito hon tatis, non necessitatis.*

966. — Quær VI. In quibus casib illicitum sit conjugi divortium fac ab altero in adulterium lapso? Prim est, si uterque reus sit adulterii, tu enim neuter jus habet ad divortiu etsi unus semel peccaverit et occul alter verò centies et publicè ; ita *San l.* 19. *d.* 6. *n.* 8. *Pont. l.* 9. *et Salm. ib n.* 12. *cum Soto, Bon. Trull. Dic. et a passim, ex D. Th. in* 4. *d.* 65. *qu.* 1 *art.* 6 *ad* 5. Dubitatur autem hic, in tali casu conjux emendatus pos divortium facere ab altero in adulter perseverante? Adest duplex senten probabilis.

Prima sententia negat, nisi condor tionem sui criminis jam obtinue quia emendatio illius, ut dicunt, inj riam alteri (vel semel factam) non e tinguit. Ita *Pont. l.* 9. *c.* 17. *in fin. L Led. Hurt. Bas. apud Salm. ibid. n.* 1

Secunda sententia autem sit probal lis, quam tenent *Sanch. l.* 10. *d* 7. 4. *Viva q.* 8. *art.* 1. *n.* 7. *Avers. Tru Con. Bon. Reg. Henr. etc. ac Salm.*

c. 16. p. 2. n. 14. dicit, quòd emen-
s possit separari ab altero, qui
correctionem non resipiscit. Ra-
quia (ut dicunt) si post crimina
o conjuges se reconciliarent, tunc,
relabente, posset alter certè rece-
: ita pariter in præsenti casu, nam
ıdatus per ipsam correptionem
virtualiter offert reconciliationem,
n aliter admittere tenetur, et sic
inus jam imponitur compensatio-
ta ut alter non ampliùs habeat jus
ɔsterùm compensandi novum pec-
n cum præterito conjugis emen-
: et ideò ob novum adulterium
tribuitur emendato jus rece-
i.
ɔundus casus est, si conjux con-
at in adulterium alterius : tunc
amittit jus recedendi ex c. *Dis-
nem, de eo qui cog. etc.* Et est com-
ıs sententia cum *Sanch. lib.* 10. *d.
m.* 4. *Bon. p.* 5. *num.* 14. *et Salm.
n.* 15. *Con. Trull. Per. etc. D. Th.
l. q.* 62. *art.* 1. Notandum tamen
niformiter, quòd non sufficiat ad
umendum consensum viri, si ille
enter dissimularit, vel non aver-
adulterium uxoris : eò quòd non
t sine magno incommodo : vel si
ım tantùm remotam præbuit, ut
ıle eam tractavit; in allatis enim
ɔus statuit non excusari fœminam
erantem, etiamsi à viro sit injustè
ssa.
·tius casus est, si conjux, sine culpa
ıli adulteretur, putà, ob errorem
pabilem, vel si violenter cognita
:a communiter *S. Th. l. c. Sanch.
etc. cum Salm ibid. n.* 17. Secùs
ut notat *Sanch. n.* 15. si per me-
consentiret, quia propter metum
excusatur à culpa. Notat etiam
apud *Salm. l. c.* quòd, si uxor pu
virum esse mortuum, extra ma-
ıium fornicetur, etiam vir potest
limittere; secùs si vir fornicetur
ıs mortuam uxorem.
ırtus casus est, si injuria sit re-
ι, sive ante, sive post divortium.
.tem post remissionem relabatur
conciliatus, vel reconcilians, alter
limittendi jus habet. *Sanch. d.* 6.
Salm. de matr c. 16. *p.* 2. *n.* 18.
Præsumitur autem facta remissio
verbis, vel factis, ut si conjux
ens, conscius et memor adulterii,
ıò spontè coeat cum adultero, ut
ıt *S. Th. Suppl. quæst.* 62. *art.* 1.
Sanch. d. 6. *n.* 19. *et d.* 14. *n.* 6. *Sal-
mant ibid n.* 19. *cum Dicast. Trull. Avers.
et aliis apud Bus.* Signa pariter sunt re-
missionis, si maneant in eadem domo,
mensa, lecto, maximè si interveniant
oscula, tactus, amplexus. Notandum
tamen, quòd si conjux innocens per
hæc verè animum non habeat remit-
tendi, in conscientia semper recedere
potest, quamvis in foro exteriori divor-
tium ei negetur : ita *Sanch. d.* 14. *num.*
21. *et Fill. Avers. Trull. Vill. cum Salm.
dict. n.* 19. *circa fin.*

967. — Sed dubitatur hìc 1. An facto divortio per sententiam judicis, possit innocens adhuc adulteram cogere, ut ad se redeat ? Duplex est sententia.

Prima sententia, quam tenent *Soto, et Led. apud Sanch. lib.* 10. *d.* 10. *num.* 2. qui probabilem vocat, dicit, quòd per sententiam etiam adultera remaneat soluta ab obligatione cohabitandi, et reddendi debitum.

Secunda sententia verò, et communis, quam tenent *Sanch. num.* 3. *cum Sylv. Henr. Led. Sa, et pluribus aliis*, item *Pal. p.* 6. §. 7. *num.* 1. *Pont. l.* 9. *c.* 19. *Bon. p,* 5. *n.* 16. *et Salm. ibid. n.* 22. *cum Con. Gutt. Reg. Aversa, etc.* docet, quòd semper ac status utriusque conjugis non sit mutatus, nempe si neuter voverit castitatem, etc. teneatur adultera redire, quia innocens suum jus non amittit per sententiam, quæ tantùm in pœnam adulteræ, non in favorem emanatur ; ita expressè docet *Divus Thomas Suppl. quæst.* 62. *art.* 6. *ad* 3. ubi : *Cùm divortium sit inductum in favorem viri, non aufert ei jus petendi debitum, vel revocandi uxorem ; unde uxor tenetur ei reddere, et ad eum redire, si fuerit revocata, nisi de licentia ejus votum continentiæ emiserit.* Et ad hoc, ut adultera teneatur redire, rectè dicit *Sanch. num.* 24. (contra *Palao.*) non requiri novam sententiam judicis. Meritò verò ait *Pal. p.* 6. §. 7. *num.* 3. *cum Gutt.* raro posse compelli uxorem adulteram redire ad virum , propter prudentem timorem mortis, aut sævitiæ facilè ab illo inferendæ.

Dubit 2. Si conjux innocens, facto divortio per sententiam , labitur in adulterium, utrùm is amittat jus ad divortium, ita ut, altero petente, teneatur ad eum redire.

Prima sententia affirmat, quia injuria jam est compensata, nec sententia ita abstulit adultero jus, ut innocens post

divortium possit adulterari; ita *Pont.* *l.* 9. *c.* 20. *n.* 6. item *ap Salm. de matr.* *c.* 16. *p.* 2. *n.* 23. *S. Anton. S. Bonav. Per. Dic. Con. Avers. Sot. Dian. Leand.* et probabilem vocant *Salm. cit. n.* 23.

Secunda sententia tamen, quam longè probabiliorem censeo, et tenent *S. Th. Suppl. q.* 62. *art.* 6, *ad* 4. *Sanch. l.* 10. *d.* 10. *num.* 30. *et Salm. ibid. n.* 24. *et* 25. *Fill. Reg. Bon. Led. et alii*, dicit non tenêri : quia per sententiam absolutè latam jam innocens absolutus mansit à servitute; et adulter jure suo privatur. Hoc tamen non obstante, *D. Th. l. c. ad* 4. sic advertit : *Secundùm æquitatem juris judex ex officio suo debet eum cogere*[1], *ut caveat periculo animæ ejus, et scandalo aliorum, quamvis uxor non possit reconciliationem petere.* Et in hoc omnes conveniunt, ut dicunt *Salm. n.* 14.

968. — Dubit. 3. An conjux possit adulteram dimittere propriâ auctoritate? Adsunt tres sententiæ satis probabiles.

Prima sententia absolutè negat, et hanc tenent *D. Th. Suppl. quæst.* 62. *art.* 3. ubi : *Divortium non potest celebrari, nisi judicio Ecclesiæ. Conc. p.* 256. *n.* 14. *ac Bellarm. Aversa ap. Salm. l. c. p.* 1. *n.* 46. Ratio, quia separatio conjugum est actio publica, pertinens ad externam gubernationem; unde non potest fieri privatâ auctoritate sine perturbatione.

Secunda sententia, quam tenent *Laym. c.* 7. *n.* 8 *et* 9. *Pont. c.* 18. *n.* 2. *et* 6. *et Salm. ibid. n.* 47. *cum S. Ant. Soto, Bon. Hen. Vill. etc.* distinguit et affirmat, si adulterium est notorium, negat verò, si occultum, quia tunc fama conjugis adulteri injustè prodehave. Idque confirmant ex c. *Significasti* 4. *de divort.* ubi dicitur : *Si notorium est mulierem adulterium commisisse, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commisisse.* Item ex c. *Ex parte* 9. *de Spons.* ibi : *Nemini licet uxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere.*

Tertia sententia demùm absolutè affirmat posse fieri divortium sine sententia, sive alduterium sit publicum, sive occultum, modò sit certum, et ex separatione non interveniat scandalum, quod non possit aliter reparari; ita *Sanch. l.* 10. *d.* 12. *n.* 31. *et* 32. *cum Soto, Pal. Henr. Abb. etc. ac Bon. p.* 5. *n.* 10. *cum Sa, Led. Reg. Con. et Fill.* Probatur 1. ex c. *Dixit Dominus* 32. *q.* 1. ! *Ubicumque fornicatio est, vel fornicati suspicio, liberè dimittitur uxor.* Not *liberè* quod denotat nullam requiri · tentiam, aut licentiam. Et ratio quia absolutè concessum est à Chı Domino dimittere conjugem adulte tem. Hæc sententia mihi probab est, saltem si adulterium sit ex p fœminæ; durum enim esset coger rum certum de adulterio uxoris, ut blicum faciat illius crimen in juc cum suo perpetuo dedecore. Benè men advertit *Bon. loc. cit.* quòd si divortium judex cogat conjugem cohabitandum, teneatur obedire; juxta hanc sententiam non tenetur dere.

969. — Notandum autem hìc, qı factâ juridicâ separatione, vir inno possit ingredi religionem, etiam iı adulterâ, *c. Agatosa* 27. *qu.* 2. possi etiam ordines sacros suscipere, ut S *de matr. c.* 16. *p.* 4. *n.* 50. *cum comn* manente tamen vinculo matrimı quare, si is, susceptà religione, vel dinibus sacris, cum alia coïret, tunc non detur ampliùs criminis c pensatio, attamen verum adulteı committeret. Item, si uxorem cog ceret, peccaret quidem peccato sac gii, sed non fornicationis. Hoc aı esset, si matrimonium jam consum tum fuerit, nam aliàs matrimonium professionem religiosam (non aı per ordines sacros) etiam quoad vi lum dissolvitur; *Salm. ibid in fi. commun.* Rectè autem advertunt *mant. ibid. n.* 52. quòd si conjux iı cens absque sententia judicis sepaı ab adultera, vix unquam posset, e juxta primam opinionem ut suprà cerdotium suscipere : quia difficı hoc fieri posset absque scandalo.

E converso adulter, nec etiam f divortio juridico, potest religionen gredi, aut sacerdotium suscipere, de licentia alterius, vel nisi alter statum irrevocabilem assumps Aliàs, si religionem aut sacerdo suscipere velit, esto jam assumps potest ab illo repeti, et tenetur red Sed sufficit ad hoc licentia tacita; alter sciens hunc velle mutare stat non impediat, cùm commodè pc Et sufficit etiam, si alter requisitus get reconciliationem, ut dicunt Sc *l.* 10. *n.* 15. *et* 19. *et Salm. de mat* 16. *p.* 4. *n.* 54. *cum Con. Avers.*

[1] Aliàs *monêre.*

Bon. Led. ex c. Gaudeamus de conne conjug. Addunt *Pont. l.* 9. *n* 3. *Sanch. n.* 8. *cum aliis, l. p.* 6. §. 7. *n.* 2. quòd si post ium adulter non revocatur, poberè religionem ingredi, vel sacris ri, quia tunc censetur alter in hoc nsentire, jure sic disponente in ntica. *Sed hodie c. ad l. Jul. de adult.*

. — « II. Sævitia mariti, vel uxo- Ex qua, si grave periculum comti immineat, potest separatio peti udice; imò, si mortem minetur, venenum paret, potest divertere e judicis consensum. *Vide Bon. cit. Laym. Per. s.* 3.

stat ex *c. Ex transmissa, de Rest.* ob sævitiam conjugis posse alteeparari, quamvis iste ob aliquod crimen fuerit causa sævitiæ illius, *Bened.* 32. *qu.* 1 Non tamen sine ntia judicis, et postquam crimen enè probatum, ut ex conc. Carin *c. Sæculare* 33. *qu.* 2.

ad sævitiem ut sit causa divortii, Scavini, oportet ut mala sint mala *saltem relate ad personas*, prout adver- Sanchez et Roncaglia; nec transe- Secus quot dissensiones ! quot lites ! erturbationes passim orirentur ! Hinc separatio, si periculum non sit in fieri debet judicis ecclesiastici aucto- : et cessat, cessante periculo; cum ta sit illius separationis causa. Si ta- perpetua causa illa judicetur, com- emanet libera, et poterit fieri Reli- vel Clericus.

ximus *saltem relate ad personas:* hinc ncilii Congregatio 10 feb. 1859 decla- « Les injures, même verbales, qu'un adresse habituellement à sa femme un motif légitime de séparation, et it si la femme est de condition élevée rite des égards en rapport avec son tion; à plus forte raison les mauvais ments qui attaqueraient sa santé... s injures consistaient en un mépris uel de la femme, le mari l'appelant uellement stupide, bête, bonne à la prenant quelquefois par le bras la chasser de la maison, la laissant à rte, en sorte que cette malheureuse e était chaque instant dans les pleurs. jectait que les discordes domestiques ent pas un motif de séparation. ndre III disait au chapitre *Ex trans-* , § *de rest. spoliat,* que l'on doit la ettre seulement dans le cas où *capitali mulierem vir prosequatur;* et Inno- III dans le chapitre *Litteras* 13 eod. *Si tanta sit viri sævitia, ut mulieri tanti non possit sufficiens securitas pro-* . » T. IV. 723).

971. — Sed quæritur 1. an tunc possit recedere propria auctoritate? Affirma, si periculum sit in mora (ut ait hìc *Busemb.*) vel si non posset litigare, aut judicem adire, vel facilè sævitiam probare; ita *Sanch. lib.* 10. *d.* 18. *n.* 3. *Anacl. p.* 667 *n.* 110. *et Salm. ibid. p.* 3. *n.* 38. *cum Aversa, Trull. Vill.* Si verò possit judicem adire, et sævitiam probare, tenetur expectare sententiam, ut dicunt *Sanch. l. c. Pal.* §. 4. *n.* 6. *Pont. l.* 9. *c.* 23. *n.* 7. *et Salm. dict. n.* 38. *in fin.*, *et c. Significasti, de divort. contra Trull. et Hurt.* Ratio, tùm quia exigitur sententia, ne passim divortia fiant; tùm quia causa hæc sævitiæ introducta est auctoritate Ecclesiæ; et ideò æquum est, ut nemo eâ utatur ad discedendum sine Ecclesiæ auctoritate.

Quær. 2. an talis justè recedens possit, invito conjuge, religiosus fieri? Negatur, nisi timor de damno gravi sit talis, ut nunquam deponi possit, ex *c. Litteras, de rest. spoliat.* Aliàs divortium tantùm ad tempus erit, donec cesset periculum, datâ cautione in judicio; Ita *Sanch. l.* 10. *d.* 18. *n.* 5. *Salm. de matr. c.* 16 *p.* 3. *n.* 37. *in med. cum Bas. Trull. Fill. Dic.* Notant autem *Salm. ibid. n.* 40. *cum Dic.* in praxi vix credi posse, quòd cesset unquam periculum, si conjux fuerit amens et furiosus, vel ita pronus ad iram, ut sæpè intervenerit periculum damni, et aliquando uxorem vulneraverit; vel si dederit venenum, etiam semel.

Quær. 3. qualis timor sufficit ad divortium ratione sævitiæ. Resp. Sufficit, ut prudenter timêri possint quæcumque mala gravia à conjuge, vel ab ejus propinquis; ut si adessent comminatio mortis, verba injusta, frequentia convicia, et jurgia, ex quibus nimis molesta redderetur cohabitatio, vel esset periculum abortùs intentati, vel mali gravis in aliis filiis, aut consanguineis, etc. Ita *Sanch. l.* 10. *d.* 18. *n.* 11. *et* 12. *ac Salm. ibid. n.* 41. *cum communi.* Rectè tamen advertunt *Salm. cit. n.* 41. quòd aliqua ex his, quæ respectu fœminæ nobilis essent gravia, respectu alterius humilis conditionis levia erunt. Item advertunt *Sanchez n.* 13. *et Roncaglia p.* 180. *q.* 5. *r.* 1. non sufficere solas minas, nisi conjux solitus sit illas exequi; quapropter judex benè perpendere debet minantis conditionem, et modum, ex *l. Hæc autem* 5. *ff. Si cui plus, etc.*

972. — Quær. 4. an sola verbera sint causa justa divortii? Alii affirmant, *Bart. Bald. Lupus. Graff. etc. ap. Sanch. d.* 18. *n.* 14. Alii negant, nisi ex verberibus probabiliter timeatur periculum mortis, ut *Cujac. etc. ibid. n.* 5. Alii verò communissimè, ut *Pont. l.* 9. *c.* 25. *n.* 5. *Ronc. p* 170. *quæst.* 5. *r.* 1. *et Sanch. n* 16. *cum Host. Abb. Ang. Sylv. Henr. Arm. Tab. etc.* dicunt licitum esse viro verberare uxorem, modò non fiat frequenter, nec ex levi causa, nec acriter, quamvis causa sit magna; sed raró, et mediocriter. Unde probabiliter ait *Sanch.* non posse uxorem discedere, si verberatio est levis, etiamsi sine causa verberata fuerit (excipiunt *Salm. de matr. c.* 16. *p.* 3. *n.* 41. nisi mulier esset nobilis). Item addunt *Ronc. l. c. Bon. p.* 5. *n.* 5. *Pal. p.* 6. §. 9. *n.* 8. *et Sanch. n.* 16. *cum Rol. et Rimin.* non licere uxori divortium facere ex una verberatione, etsi gravi, sed requiri saltem binam, nisi probabiliter timeatur, ne maritus verberationes replicet, attentâ illius naturâ, et circumstantiis, putà si ipse domi vel etiam extra domum detineat concubinam.

973. — « III Si conjux compartem » trahat in peccatum, v. g. sollicitet » ad hæresin, veneficium, etc. » (*Adde si vir alios in domum introducat cum periculo, quòd tentet ad adulterium. Vel si vir velit exercere sodomiam cum uxore, etsi ipsa consentire renuerit, ut Salm. ibid. n.* 35. *cum Sanch. Bas. Soto.*) « tunc enim » innocens potest se separare, imò te- » netur, si periculum sit grave. *Laym.* » *l.* 5. *t.* 10. *p.* 3 *c.* 7. *n.* 16.

« IV Morbus contagiosus, v. g. le- » pra. » (*Ut D. Th. Suppl. quæst.* 64. *a.* 1. *ad* 4. *ubi :* Uxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen ei cohabitare. *Hoc autem, rectè ait Sanch. l.* 9. *d.* 24. *n.* 29 *cum S. Anton. et aliis, intelligi, si ex cohabitatione probabiliter immineat periculum infectionis. Item justa erit causa discedendi, si alter conjux sit furiosus, aut maleficus, aut energumenus, ut Salm. dict. n.* 35. *cum communi.*) « Quòd » si tamen sine gravi detrimento possit » cohabitare, ad id tenetur, aut saltem » adhabitare, et ministrare, nisi alter » remittat.

974. — « V. Hæresis, vel apostasia » superveniens matrimonio. Quo casu, » si separatio facta sit judicio Ecclesiæ, » non tenetur conjugem conversum » recipere, saltem ex justitia : nam ex » charitate aliquando tenetur, ut s » periculum incontinentiæ. *Bon. La* » *loc. cit. Per d.* 57. *s.* 1. » (*Nota quòd non ob quæcumque crimina conj potest alter separari, sed tantùm ob pe ciosa. Potest autem ab hæretico disced etsi hæresis sit occulta : imò tenetur, s in periculo perversionis; vide Salm matr c.* 16. *p.* 3. *n.* 27. *et* 28. *Et si men sit declaratum, potest alter etiam religiosus, ut Salm. ibid. n.* 34., *n judicio Ecclesiæ discesserit, ut patet c. De illa, de divort., ubi hoc divor declaratur esse perpetuum.*)

975. — « VI. Mutuus consensus » quo licitè se separant vel toro, » ad tempus, sive in perpetuum » finem spiritualem, vel etiam hab » tione. Quod tamen non solet perm » nisi uterque ingrediatur religion » vel uxore ad religionem transe » (aut si vetula sit, id est sexagena » *Sanch. Bonac. Barb. Dian. p.* 3. » *r.* 73. manente in sæculo in » continentiæ), maritus suscipiat sa » ordines. » (*Si autem conjux rema in sæculo nesciebat se tenêri eo casu emittendum votum castitatis, dicunt Sa Fagn. etc* (*contra Anacletum*) *apud Ferraris Bibl. verb. Conjux n.* 23. *ille, adhuc præstito consensu, potest revocare conjugem etiam in religione fessum.*) « Porrò, apud quem, et c » expensis, facto divortio, liberi » educandi? *Vide Laym. hic l.* 1. *et Sa* » *Vide Per. d.* 58. *et* 59. *Bon. q.* 3. » *n.* 11.

976. — Conveniunt DD. quòd, f divortio juridico, filii sint educa apud conjugem innocentem; quod ad expensas, si divortium fit culpâ tris, ejus expensis educanda est pr ex *Authent. Si Pater, c. Divortio f* ubi : *Si Pater causam divortii præstit apud matrem, ad secundas nuptias venientem, liberi nutriantur patris ex sis.* Et contrà expensis matris, si di tium fit culpâ matris; ita Gloss *dicta Auth. Pal. p.* 6. §. 10. *n.* 5. *La c.* 7. *in fin. et Sanch. l.* 10. *d.* 20. *cum Bart. Palud. Hist. Sylvest. Henri Gutt. etc. ex eadem Authent.* ubi legi *Si verò contrà, tunc apud patrem, m locupletis expensis; nisi pater minùs neus sit, tunc enim apud matrem loc tem nutriantur* Sed negant *Sal. Boe et Alex. ap. Sanch. l. c. num.* 5. q asserunt prædicta verba non ess textu originario (ut fatetur ipsa Gl

l inserta fuisse ab *Irnerio*. At hoc
ı obstante, non discedendum à sen-
tia communi ut ait eadem Glossa,
a, cùm matri adulteræ dos, facto
ortio, restituitur, jus naturale pos-
ıt, ut ipsa matrimonii onera susti-
ıt; aliàs commodum ex suo crimine
ortaret. Ad hoc tamen benè adver-
Sanch.n 8. cum communi omnium,
ninò requiri sententiam judicis.
ındo autem alter conjugum esset
delis, vel hæreticus; proles semper
ıd fidelem educanda est, quamvis
elis fuerit in culpa, ut *Sanch. n.* 3.
l. c. cum aliis [1].

77. — « Quæres, an uxor teneatur
equi virum ad cohabitationem?

Resp. Tenêri, quia vir est caput fa-
ıiliæ, et uxoris.

Excipiuntur tamen sequentes casus :

1. Si ex sequela timeatur grave
nus, vel periculum, v. g. vitæ, pu-
icitiæ, vel salutis; vel uxor à viro
ıeregrè non alatur.

2. Si vir post matrimonium factus
ıt vagus, nec facile sit sequi; secùs
ımen, si antè fuit vagus, idque ipsa
civit.

3. Si in contractu matrimonii ad-
itum fuit pactum de non mutando
omicilio, et nulla gravis necessitas
rgeat. »

Regulariter uxor tenetur sequi virum
tantem domicilium, etiamsi mutet
e justa causa; modò causa non sit
pis : *Sanch. l.* 1 *d.* 40. *n.* 2. *et* 6. Et
etiamsi alicubi adsit contraria
suetudo, quæ non potest derogare
ı divino, quod constituit virum ca-
, uxoris, ut in 1. *Cor.* 11. 3. Item
ımsi vir longè discedat, et ibi per
gum tempus sit moraturus : secùs
ò si brevi inde reversurus sit; ita
ıch. l. c. d. 41. *n.* 11. *cum Panorm. et*
r. de Nevo, ac Boss. c. 6. *n.* 34. *cum*
r. Barb. et Fagn., tunc enim nec
ɔr tenetur sequi virum, nec vir secum
ere uxorem, ut dicunt *Salm. de IV*
c. c. unic. p. 3. §. 1. *n.* 48. *cum*
ıch. Tol. Bon. Sayr, Fill. etc. Prout
ıue tenetur vir eam secum ducere,
ımsi longè discedat, si magnæ ex-
ısæ requirerentur ad eam illuc trans-
ıendam. *Salm. ib.* cum AA. citatis.

[1] Ex Cod. civ. Gallico, art 302 et 303. judicis
entia declaratur, à quo filii sint educandi,
ıd expensas autem, hæ sunt communes utri-
conjugi pro suis facultatibus.
Edit. A. LECLÈRE.

E converso uxor non tenetur sequi virum, si ille velit eam pertrahere ad peccatum, vel uxor per discessum exponeretur gravi periculo vitæ, ut *Sanch. l.* 1 *d.* 41. *n.* 5. *cum Sylv Nav. Arm. Ang. etc.* aut periculo gravis detrimenti. ut *Boss. c.* 6. *n.* 38. *cum Laym et aliis communiter*. Sic pariter non tenetur uxor sequi virum vagantem, nisi uxor ante matrimonium id sciverit, ut *Sanch. l. c. n.* 7. *cum Sylv. Ang. Nav. Lopez. Man. et Boss. n.* 48. *cum aliis communiter* An autem uxor teneatur sequi virum in exilium condemnatum? Probabiliùs affirmandum cum *Sanch. l.* 1. *d.* 41. *n.* 13. *Boss. c.* 6. *n.* 46. *et alii. Vide dicta l.* 3 (IV). *n.* 353.

De indissolubilitate matrimonii quoad habitationem, sic nostris temporibus ac regionibus explanat Vincent professor :

« I. *Ex jure canonico.* Vir et mulier regulariter loquendo simul cohabitare debent; siquidem unus e finibus secundariis matrimonii est ut sibi invicem opitulentur. Ad judicandum itaque an liceat separatio quoad habitationem, plura sunt sedulo attendenda, scilicet : — 1. Periculum incontinentiæ, quod non raro adest ex ipsomet Apostolo, et quod præcaveri debet. — 2. Educatio prolis quæ ordinarie fieri nequit congrue, quando pater et mater simul non cohabitant. — 3. Scandalum quod eveniret, si vir ab uxore sejungeretur. — Hinc confessarius denegabit ordinarie absolutionem marito cum uxore cohabitare deneganti. Mitius agere poterit cum uxore a viro separata; dummodo apud fideles constet penes eam non esse quin cum marito vivat. Si negotiorum causa fieret separatio, attendat confessarius ad tria superius enuntiata, et suadeat ut brevietur, quantum fieri poterit, separationis tempus.

« II. *Ex jure civili.* Necessitatem cohabitationis conjugum admittit generatim Codex civilis, *art.* 214 : « La femme est obligée d'habiter avec le mari, et de le suivre partout où il juge à propos de résider; le mari est obligé de la recevoir. »

« Divortii facultatem concedit Codex gallicus in quibusdam determinatis casibus, *art.* 235 *et seq.*; sed ut omnium conscientiæ provideretur, separationem corporum pro iis introduxit qui divortium tanquam illicitum tenebant. *Art.* 306. Quæ separatio corporum semper includit bonorum divisionem; *art.* 311. Lege data die 8 maii 1816, abrogatum fuit divortium, sed quandoque a conjugibus fieri potest tum bonorum, tum etiam corporum separatio. — Hæc separatio a judice pronuntianda est; attamen conjugibus semper liberum est ad priorem statum redire; requiritur

tantum actus coram notario factus ut cesset bonorum separatio, *art.* 1451. — Causæ separationis hæ sunt :

« 1. *Adulterium.* « Le mari pourra demander la séparation pour cause d'adultère de sa femme. La femme pourra demander la séparation pour cause d'adultère de son mari, lorsqu'il aura tenu sa concubine dans la maison commune. » *Art.* 229, 230. Unde non est eadem omnino sors mariti et uxoris.

« 2. *Sævitiæ.* « Les époux pourront réciproquement demander le divorce pour excès, sévices ou injures graves, de l'un d'eux envers l'autre. » *Art.* 231. Excessibus vita conjugis in discrimen venit, non autem sævitiis, quæ consistunt in vulneribus, ictibus et aliis istiusmodi, quibus tamen nullum incurritur mortis periculum. Quid injuriis significetur satis intelligitur; sed ut earum gravitas dijudicetur, conjugum conditio, educatio, mores et indoles sedulo pensandæ sunt. — Anno 1859, curia imperialis Andegavensis judicavit denegationem perficiendi matrimonium coram Ecclesia, includere injuriam gravem et sufficientem separationis causam. Hoc sedulo notandum est ut subveniatur extremæ necessitati infelicis mulieris quæ, post matrimonium civiliter peractum, ab injusto marito obtinere nequit ut coram parocho sistant.

« 3. *Condemnatio ad pœnam infamantem.* « La condamnation de l'un des époux à une peine infamante, sera pour l'autre époux une cause de divorce. » *Art.* 232. — « Les peines infamantes sont la mort, les travaux forcés à perpétuité, la déportation, les travaux forcés à temps, la réclusion, le carcan, le bannissement et la dégradation civile. » *Art. 7 et 8 du Code pénal.* Mors civilis et expositio publica (Carcan) sublatæ sunt, nec hodie existunt.

« Ex *art.* 233 divortium licebat ex solo partium consensu ; dum ad corporum separationem necessaria erat judicis sententia, *art.* 306. Timuit quippe legislator ne separationes frequentiores evaderent, non sine magna societatis perturbatione cum separationi corporum annexa sit separatio bonorum, quæ fieri nequit sine quibusdam incommodis. — Aliæ non agnoscuntur a jure civili separationis causæ : unde ceteræ quæ allegari possunt ad unam ex superius enumeratis necessario revocandæ sunt.

« Separatione a judice declarata, lex, puerorum non oblita, eorum sorti providet *art.* 302 *et seq.* ; quæ enim dicuntur de pueris post divortium parentum, de illis pariter dicenda sunt post parentum separationem.

« QÆRITUR an separatio conjugum fieri possit privata auctoritate.

« RESP. 1. Regulariter loquendo separatio conjugum fieri non debet sine consensu confessarii, parochi, aut alicujus viri probi ac prudentis. Etenim separatio est res gravis, quæ multis incommodis viam præstat. Insuper in iis materiis facilis est deceptio, et pericula communis habitationis sæpe sæpius exaggerantur; opportunum est igitur ut omnes circumstantiæ a viro prudenti, confessario, parocho vel alio, ponderentur sedulo. — Dicitur *regulariter*, ob ea quæ modo dicta fuerunt ubi de mutuo consensu, de sævitiis gravibus et de periculo mortis imminentis.

« RESP. 2. In foro externo ad Ecclesiam pertinet judicium de legitimitate separationis. « Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos, anathema sit. » Ita conc. Trid., *sess. XXIV, can.* 12. Matrimonium enim est tum sacramentum, tum contractus ecclesiasticus; sed cum officialitatis judicia non agnoscantur in foro civili, inde fit quod raro ad judices ecclesiasticos res matrimoniales deferantur. Attamen Ecclesia jus suum nullatenus amisit, ut patet.

« RESP. 3. In foro externo civili non alii judices agnoscuntur quam magistratus civiles ; ac proinde, etiam dato judicio officialis permittentis, aut etiam præscribentis separationem, cogi potest uxor ab officiario civili ad habitandum cum marito. Ex iis facile concluditur quam exoptanda sit inter Ecclesiam et imperium concordia, ut res matrimoniales, quæ sunt tanti momenti, melius ordinentur.

« Huic quæstioni finem merito imponit D. Carrière sequenti corollario, *n.* 102. — Ex his omnibus deduci potest quænam esse debeat agendi ratio pastoris aut confessarii qui de separatione facienda consulitur. Ante omnia, sedulo causas expendat Si insufficientes videantur, omni modo a separatione avertat. Si sufficiant, nec tamen separationem necessariam reddant, conjuges ad reconciliationem vehementer hortetur Si necessaria videatur separatio, et causa admitti possit in foro civili, suadeat ordinarie ut exspectetur sententia. Si admitt non possit, maxime cautus sit ad vitandun scandalum, et episcopum consulat. »

(De matr. 93 ad 95).

Quoad alios codices — de divortio vid Ferraris. RESCISSIO, NULLITAS *matrimonii* Vergottini, pro regno austriaco : *Analysi d concordato austriaco.... aggiuntavi la nuov legge sul matrimonio.* Venezia, 1857, etc. De agnitione et legitimatione, vide Ferra ris LEGITIMATIO et cod. seq. : cod alb. civ art. 171 et seq. — C. G. 331 et seq. — C. A civ. 161. — C. S. 253. — C. P. 131. — C. M 166. — De statu civili, vide cod. ped. art. 1 et seq. 62. — C. A. 28. — C. G. 10, 45. C. S. 10. 104. — C. P. 13, 279. — C. M. 1(312. — etc.

Scavini dat monitum sequens :

« Ex divortiis plura oriuntur mala : tu quoad ipsos conjuges, qui forsan in gra incontinentiæ periculum conjiciuntur ; tu

l filios si qui sint, qui nonnisi ægre possunt parentum divisionem; tum l ceteros qui sine gravi scandalo id ere nequeunt. Et tamen non raro di- ι a minimis incipiunt : hinc cura esse Parochorum et Confessariorum hisce ·tune et sub initio occurrere animos gum reconciliando. Patienter illorum :las audiant, eorumque iras sedare ant, adducendo Sanctorum exemplum, gelicum præceptum, naturæ humanæ tionem ; ostendant in qualibet socie-)ona et mala adesse, vitia et defectus umana conditione inseparabiles , et m esse ut alter alterius onera portet. ·oinde matrimonii pondera nequaquam)osse per jurgia, dissidia et divortium ; atienter tolerando ea bene posse im- i, et ita in animæ lucrum verti quod mditionis necessitas. Quod si nihilomi- livortium facere contendant sine gra- ıa et probata causa, non sunt absolu- digni. Vid. *Roncaglia* (*EE*).
!uis in tanta morum corruptione con- m ex omni parte perfectum quæret, ut de aliis ærumnis sileam, uterque x tot infirmitatibus atque miseriis .us esse consueverit ? Etiam ex hoc : *fabulæ romanenses* (romans) pluri- nocent, dum conjugium, non prout invenitur, sed potius ex insaniente ris phantasia exhibent, atque ceu ; felicitatis apicem describunt. Unde : juventus hisce imaginibus inescata impotenti æstu ad hunc statum anhe- ım vero, ubi ipsam vitam conjugalem ;conceptis phantasticis ideis plurimum sam experitur, sæpenumero contra lum indissolubile infremiscat. » *Stapf*,

ıd autem **Gousset :**

!ue doit faire un curé, un confesseur, :ard des époux qui vivent séparés, sans fait prononcer leur séparation : 1° On ıit point éloigner des sacrements une ıe qui passe, aux yeux du public, pour été chassée ou renvoyée injustement on mari. Il lui est bien permis, dans nalheur, de recourir au *Dieu de toute lation, à celui qui nous console dans tou-)s peines* (II Cor., c. I, vers. 3 et 4). il n'en est pas de même du mari ; on əut évidemment l'absoudre, à moins ne fasse constater juridiquement avait des raisons légitimes de ren- sa femme ; 2° on ne doit point inquié- mari qui s'est séparé de sa femme, femme qui s'est séparée de son mari, ue la séparation a eu lieu pour cause ltère, si le crime est tellement notoire, ne puisse nullement être contesté. le coupable ne sera point admis à la :ipation des sacrements, qu'il n'ait anment réparé sa faute et le scandale a pénitence ; 3° on regardera comme nes d'absolution les époux qui, par suite d'un mariage mal assorti, ou pour cause d'incompatibilité d'humeur, se sont séparés de leur autorité privée, même d'un commun consentement. Mais on userait d'indulgence à l'égard de celui qui aurait fait son possible, moralement parlant, pour se rapprocher de son conjoint et obtenir de demeurer ensemble, si ses dispositions et ses démarches étaient connues du public. » (*Théol. Mor.*, tom. II, n. 899.)

CAPUT III.

De impedimentis matrimonii.

978 Impedimenta alia sunt impedientia, alia dirimentia.
979 An Ecclesia possit constituere impedimenta dirimentia ?
980 Quis possit ea constituere ? Dub. 1. An Episcopi ?
981 Dub. 2. An impedimenta dirimentia apposita ab Ecclesia obligent infideles ?

978. — « Duplicis generis sunt im- » pedimenta : quædam illicitum tan- » tùm, alia insuper irritum matrimo- » nium reddunt. Priora dicuntur im- » pedientia, posteriora dirimentia.

979. — Non dubitant hæretici nostri temporis posse Ecclesiam constituere impedimenta matrimonium impedientia; negant tamen posse constituere dirimentia. Sed Conc. Trid. *sess* 24. c. 4. sic statuit : *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in his constituendis errasse, anathema sit* [1] Nec obstat dicere, quòd Ecclesia nequit invalida reddere sacramenta instituta à Christo Domino, quando celebrentur cum debita materia et forma. Nam resp. quòd sacramentum matrimonii subsistit in illius contractu ; quare, etsi Ecclesia sacramentum invalidare non possit, potest tamen ob bonum commune spirituale, ratione cujus supremam habet potestatem super populum christianum, invalidare contractum sine quo sacramentum minimè conficitur.

[1] Recens exemplum suppeditat responsio sacræ Pœnitentiariæ data 1 Jun. 1824 ad Episcopum Vivariensem, quâ declarat valida omnino esse christianorum conjugia inita cum impedimentis civilibus irritantibus; quæ præterea addit : *Ita eruitur ex instructione à suprema Inquisitione per S. Congregationis concilii organum ad Episcopum Brexinonensem an.* 1821 *transmissa : Matrimoniis fidelium, quibus nullum obstat canonicum impedimentum, suam quoad maritalem nexum inesse vim et valorem, qualiacumque tandem fuerint impedimenta à sæculari potestate, Ecclesia non consulta nec probante, perperàm ac nulliter constituta*
Edit. A. Leclère.

Ad argumenta quibus nitebatur hæc thesis, tempore Alphonsi nostri, addenda nunc sunt duo ambo sequentia a professore Vincent sic repetita :

« Bulla *Auctorem fidei* hæc habet (proposit. 59) « *Doctrina Synodi* (Pistoriensis) *asserens ad supremam civilem potestatem duntaxat originarie spectare contractui matrimonii apponere impedimenta ejus generis, quæ ipsum nullum reddunt, dicunturque dirimentia...* Quasi Ecclesia non semper potuerit ac possit in christianorum matrimoniis *jure proprio* impedimenta constituere, quæ matrimonium non solum impediant, sed et nullum reddant quoad vinculum, quibus christiani obstricti teneantur, etiam in terris infidelium, in eisdemque dispensare, canonum 3, 4, 8, 12, *sess. XXIV*, conc. Tridentini, eversiva, hæretica. »

« In syllabo a Pio IX edito[1], sequens rejicitur propositio, *n.* 68 : « Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt. » (De matr. 125.)

Ita ad rem clarissimus Nardi :

« 1° Chez tous les peuples le mariage a eu un caractère religieux ; — 2° l'Eglise peut légitimement interpréter la loi naturelle, et le mariage est avant tout un contrat naturel ; — 3° l'Eglise a le droit et le devoir de se perpétuer, et le mariage chrétien, origine et fondement de la vie chrétienne, est le moyen nécessaire ; — 4° l'Eglise a reçu la mission divine de conduire tous les hommes, d'abord à la vertu et ensuite au salut éternel : le mariage, selon qu'il est heureusement ou malheureusement contracté, devient un secours ou un obstacle à cette fin ; — 5° le mariage est un sacrement, et l'Eglise est la gardienne et la dispensatrice des sacrements ; il lui appartient donc de déterminer les conditions dans lesquelles on les recevra ; — 6° l'Eglise est l'héritière du pouvoir de Jésus-Christ, qui a établi des empêchements et des règles pour le mariage[2] ; — 7° l'histoire atteste que l'Eglise, depuis les premiers siècles jusqu'à nos jours, a exercé ce pouvoir par les Conciles et les Papes, et cela d'elle-même, indépendamment du pouvoir civil[3] ; — 8° tous les écrivains catholiques jusqu'à la fin du siècle dernier, à de rar exceptions près, ont reconnu à l'Eglise pouvoir. » (Elementi di diritto ecclesiastic Padova 1854 sect. 381.)

Quoad principes civiles, sic habet Vincen

« Fatentibus omnibus, principes possu statuere impedimenta prohibentia ; tota d ficultas est circa impedimenta dirimenti

Plures et graves auctores docuerunt pri cipibus nativam esse potestatem constituen impedimenta matrimonii dirimentia, bonum scilicet commune, et hanc potestate in ipsis adhuc reperiri nec ullatenus fuis ablatam ; ita Petrus Soto, Tournely et Ga non pauci ; at opposita sententia hodie p certa tenetur ; sit proinde :

« ASSERTIO. — *Principes civiles nequeun propria auctoritate, pro subditis christian impedimenta matrimonii dirimentia cons tuere.*

« PROB. 1. Ex conc. Trid. — 1. In *cap. de ref., sess. XXIV*, hæc habet conciliu Tridentinum : « Dubitandum non est cla destina matrimonia, libero contrahentiu consensu facta, rata et vera esse matrim nia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit Porro falsum esset illa matrimonia esse v lida quamdiu Ecclesia illa non irritaverit principi civili competeret potestas illa iri tandi ; ergo. — 2. *Can.* 12, sic exprimitu « Si quis dixerit causas matrimonales n spectare ad judices ecclesiasticos ; anathen sit. » Quibus verbis generalibus defini voluit concilium *omnes* causas matrimonial ad *solos* judices ecclesiasticos pertinere, expresse declaravit Pius VI in brevi ad ep scopum motulensem. Porro si princeps co stituere posset impedimenta dirimentia, illi esset expendere naturam et existentiam h rum impedimentorum ; ac proinde omn causæ matrimoniales non pertinerent ad s los judices ecclesiasticos ; ergo.

« PROB. 2. Ex SS. Pontificibus. Quosda recentiores Pontifices appellare suffici Pius VI, in brevi ad episcopum motule sem, ait : « Ad *solam* Ecclesiam, cui to de sacramentis est cura concredita, j omne et potestas pertinet suam assignan formam huic contractui, ad sublimiore sacramenti dignitatem evecto, ac proin de matrimoniorum validitate aut invalid tate judicium ferre. » — Pius VIII et Gr

[1] Vide hunc syllabum in append. propositionum damnatorum ad finem t. I.

[2] Matth. v et IX : Marc. x ; Luc. XVI.

[3] « S. Paul (ad rem cel. Della Motta), dans ses Epîtres, condamne, d'un côté, comme de vrais adultères, les mariages contractés après le divorce légal. et, de l'autre, il défend de contracter avec les infidèles. Il donne la liberté de le delier pour des causes inconnues à la loi romaine, et qu'elle ne pouvait admettre, telle est celle de la disparité du culte (I ad Cor.. VII, 10 et seqq.) André, au témoignage de Jules l'Africain, défend les mariages entre cousins, autorisés par les lois romaines. Ignace, martyr (*ad Polycarpum*, c. v) veut que l'union conjugale se fasse d'après consentement et le jugement de l'évêque ; canons apostoliques (document ancien, comm chacun le sait, mais non apostolique) prescrive à l'égard des mariages des clercs et de celui rapt, des choses sur lesquelles la loi romaine la loi divine se taisent (Can. XXV, LXVI,) Le co cile de Neocésarée de l'an 314 défendit le maria entre cousins autorisé par les lois civiles (Can. XII Neque dicant hoc fecisse Ecclesiam vel usurpan potestatem, vel principe eam concedente : h enim repugnant omnino ; repugnat quod tar tempore Ecclesia usurpaverit potestatem n suam et Principes non reclamaverint : repugn quod Principes qui primis sæculis Ecclesiam pe sequebantur, hanc illi facultatem concesserint.

rius XVI in suis encyclicis declararunt itrimonium Ecclesiæ *omnino subjici*, ab que *omnino pendere*. — Pius IX in allotione die 27 sept. 1852 data, circa negotia publicæ Neogranatensis, concludit : *)mnino* spectare ad Ecclesiæ potestatem *omnia* decernere quæ ad matrimonium *wis modo* possunt pertinere. » Et in epila ad Regem Sardiniæ, 19 sept. 1852, erit potestatem civilem statuere tantum ca forum civile et externum, Ecclesiam o præscribere quæ ad matrimonii valiitem pertinent.

(PROB. 3. Ex decisionibus S. Pœnitenriæ et placito theologorum. — S. Pœni-tiaria pluries interrogata quid esset senndum de matrimoniis nulliter celebratis am lege civili, sed canonice validis, semrespondit ea matrimonia habenda esse valida. In instructione, data 15 jan. 1866, c habet S. Pœnitentiaria : Matrimonium im est ex septem sacramentis a Christo mino institutis, « proindeque ad Eccleem ipsam, cui idem Christus divinorum irum mysteriorum dispensationem comsit, illius directionem *unice* pertinere. » *'a, t. 1, p.* 509. — Theologi extranei fere inimiter tenuerunt principi non compe- potestatem statuendi impedimenta mamonii dirimentia, et huic doctrinæ adrent hodie doctores gallicani. » (De matr. 308.)

)80. — Hanc autem facultatem indiidi impedimenta dirimentia, certum habêre Summum Pontificem, et ncilium Generale auctoritate illius nfirmatum.

Sed dubitatur 1. an habeant illam im Episcopi ex potestate ordinaria suis diœcesibus ? Attento jure natu-, affirmant *Sanch. l.* 7. *d.* 1. *n.* 9. *it. l.* 6. *c.* 1. *n.* 12. item *Sot. Trull. iac. et alii ap. Salm. de matr. c.* 11. *). 1 n.* 8. Ratio, quia Episcopi possit in suis diœcesibus, quod Papa pot in Ecclesia universali, nisi aliquid ntifex sibi expressè reservet, ut sennt *Sotus de just. l.* 10. *q.* 1. *a.* 3. *in ad.* 2. *Pont. l.* 6. *c.* 1. *num.* 12. *Cass. T. J. l.* 1. *c.* 8. *num.* 6. *cum Pa- m. et Jo. Andr. ac Sanch. de matr. l. d.* 62. *num.* 3. *cum Abul. Arrag tor Cov. Perez, Hart. Henr. Majol. racr. et aliis*; exceptis tamen iis quæ rtinent ad statum universæ Eccle-, prout est res fidei definire. Negant rò *Suar t.* 5 *d.* 7. *s.* 4. *n.* 5. *Lug. mor. l.* 1. *d.* 45. *et Salm. ibid n.* 9. *n Con. Dian. Perez, et Dic.*, quia res iximi momenti non sunt decernen-, nisi à Suprema Sede. Cæterùm si *Sanch. et Pont.* fatentur, quòd, esto nulla sit lex prohibens Episcopis inducere impedimenta dirimentia, id tamen vetitum est ex inveterata consuetudine. Sed præter hanc consuetudinem, refert *Bened. XIV de Syn. l.* 8. *c.* 10 *n.* 2. *Urban. VIII.* suo decreto approbasse Declarationem S. C. ubi id expressè vetitum fuit, ac insuper Pontificem præcipisse, ne in posterum hoc in dubium revocaretur.

981. Dubit. 2. An impedimenta dirimentia ab Ecclesia assignata obligent infideles ? Resp. cum *Sanch. ibid. n.* 3. *Salm. ibid. n.* 10. *Bec. Avers. etc.* tantùm obligare infideles viventes in locis Summo Pontifici temporaliter subjectis, cùm ibi universaliter adstringantur legibus **contractuum** ; **secùs**, si alibi degant.

Priusquam aggrediatur auctor noster quæstiones de impedimentis, hic demus, inter acta Pii IX multa circa matrimonium ejusque impedimenta, tempore nostro, præcipua sequentia, quorum plura repetuntur in syllabo versus finem tomi nostri I[i] insito post longam seriem propositionum damnatarum :

« I. In damnatione et prohibitione operum Nuytz, sic de auctore isto loquitur prædictus pontifex in brevi *apostolicæ sedis* die 22 Aug. 1851 :

« *Plura quoque de matrimonio falsa asseruntur* :

« *Nulla ratione fieri posse, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti ;*

« *Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui assessorium, ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm esse ;*

« *Jure naturæ matrimonii vinculum non esse indissolubile ;*

« *Ecclesiam non habere potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed eam civili potestati competere, qua impedimenta existentia tollenda sint ;*

« *Causas matrimoniales, et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinere ;*

« *Ecclesiam sequioribus sæculis dirimentia impedimenta inducere cæpisse, non jure proprio, sed illo jure utens, quod a civili potestate mutuata erat ;*

« *Tridentinos canones sess.* 24. *c.* 4. *de matr., qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiæ negare audeant, vel non esse dogmaticos, vel de hac mutuata potestate intelligendos ;*

« *Tridentinam formam sub infirmitatis pæna non obligare, ubi lex civilis aliam formam præstituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere ;*

« *Bonifacium VIII, votum castitatis in ordinatione emissum, nuptias nullas reddere, primum asseruisse.*

II. In allocutione diei 27. sept. 1853, circa res reipublicæ Neogranatensis (Nouvelle-Grenade), sic aiebat summus idem pontifex :

« .....*Cum nemo ex catholicis ignoret, aut ignorare possit, matrimonium esse vere et proprie unum ex septem evangelicæ legis sacramentis, a Christo Domino institutum, ac proptèrea inter fideles matrimonium dari non posse* QUIN UNO EODEMQUE TEMPORE SIT SACRAMENTUM, *atque idcirco quamlibet aliam inter christianos, viri et mulieris*, PRÆTER SACRAMENTUM, *conjunctionem, cujuscumque etiam legis civilis* vi *factam, nihil aliud esse nisi* TURPEM ATQUE EXITIALEM CONCUBINATUM, ab ecclesia tanto tempore damnatum, ac proinde a conjugali fœdere SACRAMENTUM SEPARARI NUMQUAM POSSE, *et omnino spectare ad Ecclesiæ potestatem ea omnia decernere, quæ ad idem matrimonium modo quovis possunt pertinere, etc.*

DUBIUM I.

Quæ sint impedimenta impedientia tantùm ?

982 Quæ reddant matrimonium illicitum ? I. Ecclesiæ vetitum, scil. prohibitio Episcopi, etc.
983 II. Tempus feriarum quo prohibentur solemnitates, benedictio, etc.
984 Dub. 1. An tunc liceat consummare ? Dub. 2. An liceat consummare ante benedictionem ?
985 III. Catechismus. IV Crimen, scil. incestus, raptus, uxoricidium, etc. V. Sponsalia.
986 VI. Votum castitatis, aut religionis. Dub. 1. An Episcopus possit dispensare in voto castitatis emisso post matrimonium ?
987 Dub. 2. An in voto emisso ante matrimonium, ad debitum petendum ? An id possint Mendicantes ? Dub. 3. An aliquando Episcopi, etiam ad matrimonium contrahendum ?
988 Impedit etiam matrimonium, I. Clandestinitas. II. Omissio benedictionis.
989 III Omissio denuntiationum.
990 Dub. 1. An peccet graviter parochus eas omittens, si aliunde sciat non esse impedimentum ? Et quod dicitur de obligatione denuntiationum ante matrimonium, idem dicitur post illud. Quid, si una tantùm denuntiatio omittatur ?
991 Dub. 2. An denuntiationes faciendæ in Ecclesia, et in Missa ? Dub. 3. In qua parochia debeant fieri ?
992 Dub. 4. In quibus diebus festivis. Et an aliquando possint fieri in diebus ferialibus ?
993 Quando sint repetendæ ?
994 De obligatione denuntiandi impedimenta.
995 Dub. 1. An teneatur denuntiare impedimentum qui illud probare nequit ?
996 Dub. 2. An unus testis de impedimento impediat matrimonium ?
997 Requisita, ut talis testis impediat.
998 Dub. 3. An sufficiat unus testis, si sponsalia fuerint jurata ?
999 An fama impediat matrimonium. Quid si judex privatam habuerit notitiam famæ, aut ipsius impedimenti ?
1000 An contrahens teneatur impedimentum fatèri ?
1001 Quid debeat agere parochus cognito impedimento ?
1002 Dub. 1. An parochus teneatur impedire matrimonium, si ipse solus noverit impedimentum ? Dub. 2. Quid si Ordinarius solus sit impedimenti conscius ?
1003 Quis possit dispensare in denuntiationibus ?
1004 An Episcopus, et ob quam causam.
1005 Causæ ob quas Episcopus tenetur dispensare.
1006 Causæ ob quas non tenetur, sed potest dispensare ?
1007 Dub. 1. An possit dispensare Vicarius Generalis ? Dub. 2. An aliquando parochus possit dispensare, aut saltem declarare ?

982. — « RESP. Præter peccatum mor-
» tale et excommunicationem, sex po-
» tissimùm reddunt matrimonium mor
» taliter illicitum, scilicet.

« I. *Ecclesiæ vetitum*, II. *nec non Tem-*
» *pus feriarum* ;

« III. *Atque Catechismus*, IV *Crimen*,
V. *Sponsalia*, VI. *Votum.*

« *Impediunt fieri, permittunt facta teneri.*

« Dicitur I. *Vetitum*, id est prohibitic
» Ecclesiæ, quæ fit ab Episcopo, vel
» parocho, ob dubium impediment
» alicujus, vel inhabilitatis inter copu-
» landos. *Vide Bon. qu.* 1. *p.* 14. *n.* 1.»
(*Et tunc sponsi contrahendo graviter peccarent ; leviter tamen, si prohibitio sit ol venerationem alicujus festi. Salm. de matr. c.* 13. *p. unic. n.* 1.)

983. — « Dicitur II. *Tempus feriarum*
» quòd secundùm *Trid. sess.* 14. *c.* 10
» *de reform.* incipit nunc ab Adventı
» Domini usque ad Epiphaniam inclu
» sivè : et à die Cinerum usque ad oc
» tavam Paschæ inclusivè. Quo tem
» pore non prohibetur ipse contractu
» aut ejus consummatio, sed tantùn
» nuptiarum solemnitates, ut est bene
» dictio nuptiarum solemnis sponsæ ii
» domum sponsi traductio, solemniora
» convivia, et tripudia, etc. » (*Sed hæ non sub gravi ; nisi excessus sit magnus imò. si fiant moderatè, nulla erit culpa, u ait Sanch. l.* 7. *d.* 7. *n.* 18) « Nequ
» *Trid. sess.* 24. *c* 1. prohibet matrı
» monium consummari ante benedic
» tionem, sed tantùm hortatur, ne fiat
» *Vide Bon. l. c. Sanch. l.* 7. *d.* 7. *Con*
» *d.* 30. *Fill. t.* 10. *p.* 2. *c.* 9. *M. Per. d*
» 43. *s.* 10. *n.* 7. »

« Jure communi, inquit Vincent, non prc hibentur, tempore designato, ipsæ nuptiæ sed nuptiarum solemnitas, id est, bene dictio solemnis quæ datur intra Missam, e ipsa Missa *Pro sponso et sponsa*. Ita ritual Romanum. S. Congregatio et Bened. XIV *Instit.* 80, *n.* 3 *et* 14. — In Galliis ex gene rali consuetudine prohibentur ipsæ nuptiæ et asserit Benedictus XIV. *n.* 14, tali con suetudini standum esse in locis in quibu

et. — S. Cong., in responsione ad epipum Montis Albani, die 14 aug. 1858, ponit licentiam episcopi necessariam e ut celebretur ipsum matrimonium, pore vetito; et quando datur, non cenur permissa benedictio conjugum per ces et orationes in Missa pro sponsis textas; imo eam permittere nequit epipus. — *Acta*, *tom*. 3, *pag*. 515. — Promationes bannorum et celebratio sponum nullo tempore prohibentur. »
(De matr. 142.)

984. — Dubit. 1. an liceat consummre matrimonium tempore feriarum? gant *D. Th. in* 4. *d*. 32. *art*. 7. *q*. 4. *in c. Capellanus, de Feriis n*. 6. n *S. Anton*. et plures canonistæ. *ap. ich. l*. 7. *d*. 7. *n*. 21. et probant ex c. *uxorem*, *caus*. 33. *q*. 4. ubi eo tem-e interdicitur uxoris traductio; ex inferunt interdici etiam usum conii, quia propter hunc traductioproetur Sed veriùs affirmant *Sanch. l*. *i*. 23. *Pont. l*. 6. *c*. 8. *n*. 9. *Bellarm*. . *de matr*. *c*. 31. *circa fin*. et fusè SS. *Bened. XIV Notif* 80. *n*. 17. *cum na, Croix, Bon. Pignatel Perez, Fill. ac. et aliis*; idque confirmat ex idam declarat. S. C. edita die 10 1684. ubi dictum fuit permissam temporibus vetitis traductionem nsæ ad domum sponsi, modò fiat que solemnitatibus. Et ratio est, ut præfatus *Benedictus*, quia non sunt onenda certa onera, ubi manifesta non adest illa præscribens. Ad cales autem qui opponuntur, responidem Pontifex eos consilii esse, non ecepti. Hinc refert *Van-Espen* repredentem canonistas, qui nimis adi rigorosis antiquorum canonum ressionibus, in præceptum reduxet, quod potiùs erat consilii:

ubit. 2. an liceat consummare maonium ante benedictionem saceralem? Negant plures, quorum alii nt esse tantum veniale, ut *Caj. , Covarr. Led. Henr. etc. ap. Boss. natr. t*. 1. *c*. 9. *n*. 11. Alii tenent mortale, ut *Conc. p*. 302. *n*. 16. *ac id. Gulielmus, et Rosell. ap. Escob. l. n*. 238. *et S. Ant*. 3. *p. tit*. 1. *c*. 16. qui putat conjuges toties peccare c mortaliter, quoties coeunt. Id bant ex pluribus canonibus, quos rt *Sanch. l*. 3. *d*. 12. *n*. 1. Probabitamen, et communiùs dicunt nul esse peccatum *Nav. Man. c*. 22. *n. Pont. l*. 5. *c*. 2. *n*. 3. *Laym*. *c*. 4. *n*. *Salm. de matr*. *c*. 8. *p* 6. *n*. 80. *Viva qu*. 4. *art*. 4. *n*. 6. *Pal. p*. 13 §. 5. *n*. 8. *cum Con. et Led. Escob. n*. 943. *cum Vill. Ochag. Sanch. l. c. n*. 7. *cum Palac. Veracrux*, *Chiliarch. etc. Boss. l. c. n*. 12. *cum Bellar Barb. Gutt. Fill. etc*. Idemque docet *Bened. XIV eadem Notif*. 80. *n*. 17. Probatur 1. ex c. *Nostrates*, *caus*. 30. *qu*. 5. ubi expressè dicitur id nullum esse peccatum his verbis: *Sicque demùm benedictionem, et velamen cœleste suscipiunt. Peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus*. Probatur 2. Trident *sess*. 24. c. 1. ubi: *Præterea eadem S. Synodus hortatur, ut conjuges, ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent*. Per tò *hortatur* clarè denotat Concilium id esse concilii, non præcepti. Et idem habetur ex Rituali Rom. *de Sacram. matr*. ibi: *Moneat parochus conjuges, ut ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, neque matrim. consumment*. Cuique patet, monitionem non importare præceptum. Conveniunt tamen omnes, quòd omissio absoluta benedictionis non excusetur saltem à veniali. *Vide dicenda n*. 988. *v* Secundum.

985. — « Dicitur III *Catechismus*:
« Quod impedimentum contrahitur ab
« eo, qui respondet pro infante, quan-
« do supplentur cæremoniæ post bap-
« tismum collatum in necessitate. »
(*Dicunt tamen Salm. tr cit. c*. 13. *p. unic. n*. 3. *Catechismum esse illam professionem fidei, quæ ante baptismum fit nomine baptizandi. Sed hoc impedimentum probabiliùs est sublatum per Trident. ut Salm. l. c. cum Pal. etc. Et sic decisum à S. C. refert Diana* 3. *p. de Sacram. r*. 26.) « Sed videtur sublatum per *Trid*.
« secundùm *Sanch. Fag. Conin. Fill*. qui
« ideò monent parochos, ut in libro
« distinguant patrinos Catechismi à
« patrinis baptismi. *Vide Bon. l c*.
« Dicitur IV *Crimen*, ut 1. Incestus
« cum consanginea conjugis in primo,
« vel secundo gradu, scienter admis-
« sus (qui impedit matrimonium cum
« quacumque alia persona: *vide Perez*
» *d*. 23. *s*. 5.) vel cum propria matre,
» vel filia. 2. Raptus alienæ sponsæ.
« 3. Uxoricidium. 4. Presbytericidium.
« 5. Susceptio propriæ polis ex baptis-
« mo, ad impediendam redditionem
« debiti. 6. Publica penitentia, quam-
« diu durat. 7. Matrimonium cum

« Moniali. Verùm hæc per non usum » sunt sublata : *Vide Laym. hîc cap.* 15. » *ex Nav. Sanch. l.* 7. *d.* 17 *Con. d.* 30. « *d.* 3. » (*Sic etiam Conc. p.* 342. *n.* 15. « *et Salm. de matr c.* 13. *p. unic. n.* 15. « *cum Sanch. et communi* : *excepto voto,* « *interdicto et sponsalibus. Episcopus* « *autem tantùm in interdicto potest di-* « *pensare. Salm. ib. n.* 16.)

« Dicitur V *Sponsalia*, scil. cum una « contracta, et non dissoluta *Con. d.* « 80. *d.* 30. *Sanch. Fill. Bon. l. c. n.* 5.

986. — « Dicitur VI. votum scilicet simplex sive castitatis, sive religionis, sive non nubendi. *Vide Sanch. l.* 7. *d.* 13. *Regin. l.* 31. *c.* 24. *n.* 184. *Bon. l. c. n.* 7.

Notandum hîc, quòd votum religionis, aut castitatis absolutum non potest ab Episcopo dispensari ante matrimonium; secùs si fuerit conditionale, aut pœnale, ut dictum est *de Voto l.* 3 (IV). *n.* 260 *Qu.* 3.

Sed dubitatur 1. an possit Episcopus dispensare in voto castitatis à conjugibus emisso post consummatum matrimonium? Resp. Affirmativè cum *S. Ant.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 24. §. 2. *in fin. Pal. p.* 1. *n.* 16. *Bon. p.* 15. *n.* 5. *Sanch. l.* 8. *d.* 11. *n.* 3. *et* 4. et ibi *Arrag. Man.* et *Gutt. ac Salm, tr. cit. c.* 14. *p.* 1 *n.* 13. et ibi*Aversa et Cornejo, contra Lopez, et alios.* Ratio, quia votum hoc non est omnimodæ castitatis, cùm nequeat obligare ad non reddendum debitum, nisi (benè advertit *Sanch. n.* 4) emittatur ante consummationem, cum animo ingrediendi religionem. Censent autem *Salm. l. c. in fin.* etiam Vicarium Generalem Episcopi posse dispensare in hujusmodi voto, ex concessione generali, quam ipse habet ad omnes casus episcopales. In voto tamen castitatis conjugum de mutuo consensu emisso solus Papa dispensare valet, ut communiter docent *Sanch. Spor. Anacl. etc. ap. Ferraris Bibl. v. Debitum conj. n.* 4.

987. — Dubit. 2. an possit Episcopus dispensare in voto castitatis emisso ante matrimonium, ad petendum debitum? Negant *Less. l.* 2. *c.* 40. *n.* 126. *et Cajet. Sylv. Tol ac Led ap. Sanch. l.* 8. *d.* 12. *n.* 2. nisi adsit necessitas, putà periculum incontinentiæ. Sed communiùs, et valdè probabiliter affirmant *Sanch. n.* 4. *cum S. Ant. Soto, Val. Sa, Vega, Henr. et pluribus aliis*, item *Elbel* .*p* 382. *n.* 71. *Tamb. de voto c.* 17. §. 4. *n.* 54. Auctor libri *Istruz. per li no conf. p.* 2. *c.* 15. *n.* 31. *Barb. all.* 3 *n.* 9. *cum Sayr. Gutt. et Sylv. ex D. T ac Conc, t.* 10. *p.* 344. *in princ. cum Na et Henr.* Ratio, tùm quia lex reserva tionum est in ædificationem: esset a tem in destructionem, si Pontifex vell sibi reservare talem dispensatione cum tanto periculo quod communit adest: tùm quia (ut ait *Sanch.*) ha facultas dispensandi conceditur Ep scopis ex consuetudine, quæ jurisdi tionem præbet ex *c. Cum contingat, foro compet.*

An autem in hoc voto possint di pensare confessarii Mendicantes? Co muniter affirmant *Pal. d.* 4. *p. ult.* §. *n.* 18. *Wigandt tr.* 16. *n.* 160. *resp. Sanch. l.* 8. *d.* 16. *n.* 8. *cum Cordu Veracr. Palac. Manuel., et Henr. Co Tourn. tr. de dispens. in spec. part. cap.* 17. *art.* 3. *reg.* 1. *cum Suar. et Lay ac Salm. de matr. c.* 14. *p.* 1. *n.* 1 *cum Gutt. Candido, Diana et Avers* Et hoc virtute privilegiorum plurim rum Pontificum, quæ referemus in *n.* 1128. et signanter vi privilegii S. *V.* vivæ vocis oraculo. Id admit etiam *Pontius l.* 8 *c.* 20. *n.* 12. quan scilicet votum castitatis est emissu ante matrimonium; negat verò, si p matrimonium contractum, quia, ut (et idem dicunt *Manuel, et Veg., a Sanch. n,* 5.) privilegium *S. Pii* loqu tur tantùm de dispensatione v emissi ante matrimonium. Sed ver *Sanch. et Salm. l. c.* admittunt pari de voto emisso post matrimoniu quia, licèt virtute privilegii *S. Pii* n possint Regulares dispensare, possu tamen virtute aliorum privilegioru vi quorum valent ipsi dispensare omnibus votis, in quibus Episcopi d pensare possunt jure ordinario, procul dubio Episcopi jure ordina in eo voto dispensant, cùm tale vot non sit omnimodæ castitatis; *vide cenda dict. n.* 1128. An autem Regula possint dispensare in impedimento finitatis in ordine ad petendum del tum? *Vide dicenda n.* 1076. *vers. super.*

Dubit. 3. An Episcopus, urgente n cessitate, et periculo incontinenti possit dispensare in voto castitatis matrimonium contrahendum? Res affirmative; *vide dicta l.* 4. *de voto* 258. *v. Notandum II.* Et ita tenent *San Bec. l.* 4. *c.* 40. *n.* 34. *cum Suar. L*

item *Salm. de voto c.* 3. *p*. 11. *n.* 97. ›ss. *l.* 2. *c.* 40. *n.* 127. *cum Nav. Sot.* *ylv.* dummodo periculum sit in ›a, et non sit facilis aditus ad Pa- ı. Cæterùm ante matrimonium Epi- ›us, excepto voto castitatis, et spon- ›us cum altero initis, potest uni- è in aliis impedimentis impedien- s dispensare, sicut etiam in om- ıs matrimonio supervenientibus. *x et Salm. de matr. c.* 14. *p.* 1. *3. cum Pal. Bon. etc. Vide dicenda* 126.

ıæritur an hodiè de facto emittantur emitti possint, in Galliis vota solem- ac respondet ut sequitur Vincent:

Ex dictis solemnitas voti pendet ab ›sia, ergo expendendum est quid dicat ›sia circa vota in Galliis emissa; ›: — 1 Pluries declaravit S. Congre- › vota monialium habenda esse tantum mplicia. — 2. Cum vota Benedictino- , Franciscanorum, Dominicanorum, itarum et aliorum,... approbata fuerint lemnia, et tacuerit S. Pontifex relative ræsentem Galliarum statum, judican- est illa vota esse realiter solemnia in is. Et revera Abbas Solismensis con- t vota suorum religiosorum haberi æ ut solemnia. Vota Jesuitarum post ›iatum emissa, licet simplicia, diri- ı matrimonium ex bulla *Ascendente no*, Gregorii XIII. Juxta quosdam Pius Jesuitas a Clemente XIV suppressos urando, hoc privilegium eis non red- ; et ob hanc causam de illo silet P. , *n.* 798. — 3. Quoad Trappenses, Gre- ıs XVI declaravit vota Trappensium in is existentium, a die 1. Martii 1837, ›a, habenda fore ut simplicia; quæ de- tio a Pio IX ad omnes Trappenses ımque locorum degentes applicata Verum novo decreto Pii IX, die 5 uarii 1868 prolato, statutum fuit Trap- ›s in posterum, datis quibusdam con- nibus, emittere posse vota solemnia. — , *t.* 3, *p.* 435. »

(De matr. 152.)

8. — « Dixi in responsione, *potis- nùm*: quia præter suprà dicta alia .a impedimenta numerantur:

Primum est clandestinitas: etsi .im valeat matrimonium clande- .nè contractum, ubi Tridentinum ›n est receptum, non licet tamen .b mortali. Ubi autem Trid. est re- ptum, saltem quoad punctum ma- monii, est irritum, de quo sequenti ıbio.

Secundum, omissio benedictionis[1]: » quia sine hac, etsi validè, illicitè ta- » men contrahitur matrimonium, sal- » tem primum, ut ex *c. Nostrat s, et c.* » *Sponsus, caus.* 30. *q.* 5. docent *Bon.* » *qu.* 4. *p.* 6. *num.* 2. *Sanch. l.* 7. *d.* 82. » *Sa, Henriq. Fill. etc.*, qui tamen con- » cedunt non esse mortale, » (*Ut comm.* » *docent Sanch. l.* 7. *d.* 82. *n.* 9. *Boss.* » *t.* 1. *l.* 9. *c.* 9. *n.* 9. *Mazz. t.* 4. *p.* 195. » *num.* 3. *cum communi, et Escob.* » *n.* 619. *cum Soto, Sa, Hurt. etc.*) in- » tellige, per se loquendo nam per » accidens ratione præcepti particu- » laris, scandali, vel contemptùs, ut si » omittant nihil faciendo, ac si esset » res vana, vel vile, ac puerile habe- » rent ei se subjicere, docet *Per. d.* 43. » *s.* 10. *n.* 4. posse esse mortale. Dixi » *primum:* nam secundæ nuptiæ non » benedicuntur, nisi primæ non fuis- » sent benedictæ. Quòd si autem alter » conjugum sit viduus, alter verò pri- » mas nuptias celebret, ut saltem nun- » quam fuerit benedictus, etsi jure an- » tiquo non licuerit, nunc tamen qui- » busdam locis consuetudo habet, ut » benedicantur; ut *vide Bon. l. c.* Et » patet ex *Agenda*. Debet autem fieri » in templo à proprio parocho, sine » cujus licentia si quis faciat, manet » ipso facto suspensus, donec absolva- » tur ab Ordinario parochi, à quo be- » nedictio erat accipienda.

989. — « Tertium, si contrahatur » matrimonium sine præviis proclama- » tionibus, sine quibus, etsi valeat, » non licet tamen sub mortali, ut ha- » bet communis (quamquam *Sanch.* » *l.* 3 *d.* 5. *n.* 7. *Gasp. et Hurt. d.* 5. » *n.* 59. putent non esse mortale unam » omittere, quando certum est mora- » liter, nullum, subesse impedimen- » tum; sed contrarium docet *Per. d.* 42. » *s.* 1. *n.* 7. *ex Con. et Pontio*) nisi Epi- » scopus, vel ejus Vicarius dispenset, » ut patet ex *Trid. s.* 24 *c.* 1. quod » circa eas præcipit sequentia: 1. Ut » fiant in Ecclesia, inter missarum so- » lemnia. Possunt tamen etiam fieri in » oratorio, vel juxta Ecclesiam, aliove » loco, confluente magno populo. 2. Ut » fiant à proprio parocho, vel alio sa- » cerdote de ejus licentia. 3. Ut fiant » in parochia propria, et quidem » utriusque contrahentis, uti declara- » vit congregatio. 4. Ut fiant tribus » diebus festivis, non immediatis, con-

[1] ›uæ datur à parocho, aut à sacerdote de ejus licentia in missa pro hac re peculiariter dessignata pro primis nuptiis. *Hom. Ap. tr* 18. *n.* 53.

» tinuis tamen, id est, qui feriatis qui-
» dem diebus, nullo tamen festo inter-
» polentur. *Vide Bon. q. 2. p. 6.*

990. — Plura dubia hic discutienda. Dubitatur 1. an peccet moraliter parochus, si assistat matrimonio, omissis denuntiationibus, sine dispensatione Episcopi, quando jam per diligentiam certus factus fuerit nullum subesse impedimentum? Negant *Sotus*, *Machad. et Led. ap. Sanch. l. 3. d. 5. n. 3.* quia (ut ajunt), cessante adequatè fine legis, cessat lex. Sed communissimè et veriùs affirmant *Sanch. n. 6. Pont. l. 5. c. 30. n. 3. Bon. p. 6. n. 7. Escob. n. 547. Boss. t. 1. c. 8. n. 3. et 14. Barb. all. 32. n. 2. Ponc. p. 153. q. 1. r. 1. et Salm. de matr. c. 8. p. 6. num. 77 cum aliis pluribus.* Ratio, tùm quia, esto per diligentiam parochus impleat finem Tridentini, transgreditur tamen diligentiæ formam, quam concilium præscribit; quod cùm sit in re gravissima, non excusatur à mortali, nisi urgens adsit necessitas, quæ moram non patiatur: tùm quia aliàs non adequatè satisfit fini præcepti denuntiationum nam diligentia parochi non satis supplet effectum denuntiationum ad impedienda mala, quæ alioquin evenire possunt, eò quòd, neglectis denuntiationibus, si supervenit impedimentum, filii reputantur illegitimi, etiamsi contrahentes impedimentum ignoraverint, ut habetur ex *c. fin. §. Si quis de clandest. despons.* quando contrà legitimi habiti fuissent, si præcessissent denuntiationes, ut in c. *Ex tenore, qui filii sint legit.* Præterea in Trident. *sess.* 24. *c.* 5. contrahentibus sine denuntiationibus adimitur spes de obtinenda dispensatione impedimenti, scilicet consanguinitatis, vel affinitatis (non autem publicæ honestatis, ut declaravit S. C. *ap. Farinac.* prout refert *Bossius n.* 27.) Hoc autem quod dicitur de denuntiationibus faciendis ante matrimonium, idem dicendum de obligatione eas faciendi post nuptias contractas ante consummationem; ita rectè docent *Sanch. l. 3. d. 11. n. 5. Pont. l. 10. c. 4. n. 2. Salm. ibid. p. 7. num. 94. Pal. p. 3. §. 5. n. 6. Esc. n. 612. cum Palud. Trull. et Vill. ac Boss. c. 8. n. 6. cum Nav. Laym. Con. Bon. Reg. Diana, etc.* (*contra Dic. Lop. et Led.*) quia concilium, juxta textum mox suprà allatum, æquè præcipit fieri denuntiationes ante matrimonium, quàm postea ante ejus consummationem. Et benè addunt *Pontius, Pal. l. c. Boss. n. 7. Sanch. n. 5. cum N[…] et Man. ac Escob. n. 614. cum Con. Tr[…] et Leand.* (*contra Henriq.*) conjuges c[…] summantes ante denuntiationes tot[…] peccare graviter, quoties copulant[…] quia toties copulantur cum eodem [p]riculo fornicationis; unde opposit[…] mihi videtur dicendum, si ipsi c[…] essent nullum subesse impedimentu[m] quia, violato jam præcepto Trident[…] per consummationem, illud ampl[…] non urget.

An autem omittere unam denunt[ia]tionem sit mortale? Pariter affirm[…] *Pont. loc. cit. ac Pal. Con. et Leand. a[…] Escob. n.* 549. Sed probabiliter neg[…] *Sanch. n. 17. Boss. l. c. et Escob. 550. cum Fill. Barb. Gutt. Led. Dia[…] Veracr. et Vill.*, quia respectu ad tot[…] præceptum non videtur gravis ma[te]ria. Imo *Salm. de matr. c. 8. p. 6. n. cum Trull. Reb. et aliis*, putant nec e[…] mortale, si etiam duæ denuntiatio[nes] omittantur; sed huic probabiliùs c[on]tradicit *P. Conc. p. 298. n. 4.*

991. — Dubit 2. an denuntiatio[nes] debeant fieri in Ecclesia, et inter m[is]sarum solemnia? Reverà sic præs[cri]bitur in Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. e[…] missa parochiali, vel conventuali, [ar]bitrio parochi, etiam contradice[nte] capitulo, ut declaravit S. C. *Vide […] char. ap. Croix l. 6. p. 3. n.* 474. […] probabiliter dicunt *Sanch. l. 3. d.* 3[…] 9. *Barb. all.* 42. *n.* 15. *et Ronc. p.* 1[…] *q.* 1. *r.* 2. posse etiam fieri in Ec[cle]sia tempore concionis, vel proces[sio]nis. Imò *Wigandt tr.* 16. *n.* 96. *v. Q[…] Sanch. l. c. Laym. c. 4. num. 20. B[…] in c. l. Trid. n. 21. Boss. c. 7. n. […] Escob. n. 558. cum Fill. Vill. Dian. T[…] etc.* (*contra Pont. l. c. n. 6. et Hurt. […] Possev.*) ajunt posse fieri extra Ec[cle]siam in loco magni concursùs, […] sic jam obtinetur finis concilii. Id […] probabile videtur, saltem sine mor[…] et si adsit aliqua causa, sine ulla cu[…]

Notat autem *Boss. c. 7. n. 99. […] Marchino*, quòd tempore pestis, si […] queant fieri denuntiationes in Eccl[esia] et non possint induci sponsi ad […] trimonium differendum, tunc Ep[isco]pus potest vel permittere ut fiant […] nuntiationes per vocem præconis, […] per edicta loco publico affixa, et […] in quocumque die; vel eas remit[tere] et ad id etiam tenetur, si urgeat n[eces]sitas, juxta dicenda *n.* 1005. Qu[…]

queat adiri Episcopus, parochus benè .est, et justâ urgente causâ etiam etur sponsos conjungere, postquam certior factus nullum subisse impe-ientum.

)ubit 3. in qua parochia debeant i denuntiationes? Certum est fa-ıdas esse in parochia utriusque con-ıentis, ut dicunt communiter cum *emb. Sanch. lib.*3. *d.* 6. *n.* 4. *Laym. n.* 9. *Pal. n.* 13. §. 3. *n.* 2. *et alii sim;* quia si fert consuetudo. Exci-nt *Laym.* c. 4. *n.* 10. *Boss. cap.* 7. *n. et Salm. de matrim. c.* 8. *p.* 6. *n.* 72. ı *Dicast.* nisi parochiæ essent valde pinquæ. Sed dubium fit, ubinam endæ denuntiationes, si alter spon-ım de brevi moratur in aliquo loco? *t. l.* 5. *c.* 30. *n.* 5. putat sufficere, .ant in loco ubi ille actu degit. Sed gè probabiliùs *Sanch. n.* 6. *Con. d.* 60. *Barboss. all.* 32. *n.* 11. *Ronc. p. q* 1. *r.* 3. *et Escob. n.* 556. *cum t. Henr. Reg Ochag. etc.* ex declar. :. dicunt omninò fieri debere in pa-ıia unde discessit, quia denuntia-ıes ideò fiunt, ut impedimenta ma-stentur, ac propterea oportet eas i, ubi sponsi diutiùs sunt commo- Et hic notandum, quòd si alter nsorum sit externus, parochus non et facere denuntiationes, nisi post-m ipse per fidem authenticam pro-erit statum liberum coram Ordina-ut habetur ex Instructione S. C. S. :ii, quæ observatur *apud Genet. ad :m in tract. de matr t.* 5. *et apud on. de matr. n.* 1734. et pluries de-avit S. C. denuntiationes necessa-faciendas in loco originis, ut refert *:x l.* 6. *p.* 3. *n.* 476. Quoad vagos :m Tridentinum *sess.* 24. *c.* 7. præ-t parochis non assistere eorum ma-.oniis, nisi post diligentem inquisi-em adhibitam, et nisi priùs ab inario licentiam assistendi obtinue- Hinc rectè ait *Ronc. p.* 168. *q.* 4. *ıe*, quòd graviter peccaret parochus, ıle præceptum non servaret, esto quin matrimonium esset validum, ı Concilium nullam irritantem clau-m apposuerit. *Vide alia dicenda* ı Vagos *num.* 1089.

)2. — Dubit. 4. in quibus diebus ;int fieri denuntiationes? In Trid. 24. *c.* 1. præscribitur, ut fiant *ıs continuis diebus festivis.* Praxis (prout ait *Ronc. p* 153. *q.* 1. *r.* 2.) lenuntiationes fiant tribus diebus festivis *continuis*, ita tamen ut non intercedant alii dies festivi, sed non immediatis (nempe tribus festis Paschatis), ut sentiunt ipse *Ronc. et Barb. all.* 32. *Sanch. l.* 3. *d.* 6. *n.* 8. *Pont. lib.* 5 *c.* 39. *n.* 8. *et alii*, quia tempore tam brevi non satis obtineretur finis concilii. Ac probabiliter dicunt *Salm. de matr. c.* 8. *p.* 6. *n.* 75. *cum Trull. Hurt. Reg. Leand. etc.* posse fieri etiam in tribus festis immediatis, quia in concilio dicitur *continuis diebus festivis*, nec ibi excipitur, quòd non sint immediati. Et sic pariter dicunt *Salm. l. c. cum Trull. Aversa, et Leand.* (citant etiam *Bon Con. et Dian.*, sed non benè, ut mox videbimus) posse fieri denuntiationes tribus diebus festivis discontinuis, modò plures dies festi non intercedant, quia sic sufficienter jam satisfit intento concilii. Sed veriùs *Sanch. l.* 3. *d.* 5. *n.* 8. *Pal. p.* 13. §. 3. *n.* 4. *Bon. p.* 6. *n.* 19. *et Escob. n.* 508. *cum Con. Vill. Dian. Machad. et Reg* censent id non esse quidem mortale (*contra Henriq.*), quia non videtur gravis transgressio; sed non excusari à veniali, quia jam transgreditur præscriptum concilii.

An autem possint fieri denuntiationes diebus ferialibus, si ex aliqua causa fieret magnus concursus in Ecclesia? Negant *Pont. l.* 5. *c.* 30. *n.* 7. *et Fill. Leand. Hurt. etc. apud Escob. n.* 560. *ex decl.* S. C. Sed probabiliter affirmant *Sanch. l.* 3. *d.* 6. *n.* 10. *Bonac. p.* 6. *n.* 10. *Barbos. alleg.* 32. *n.* 15. *Boss. cap.* 7. *n.* 6. *cum Laym. Reg. et Possev. et Escob. n.* 562. *cum Ochag. Reg. et Gutt.* ex alia contraria declar. S. C. apud *Ochag.* quia sic jam satis impletur finis concilii. Saltem probabile est id posse fieri sine culpa gravi, ut diximus *n.* 991. de denuntiationibus factis extra Ecclesiam in loco magni concursûs [1].

993. — « 1. Licet statim post ultimam proclamationem contrahere,
» etiam eâdem die: non licet autem
» differre ultra 4 menses, intra quos si
» non contrahant, repetendas esse de-
» nuntiationes declaravit congreg. *in*
» *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform* » (*Et Salm.*

[1] *Cod. Civ, art.* 63. præscribit duas faciendas proclamationes duobus Dominicis immediatè sequentibus, exigitque *art.* 64. ut exemplum valvis communalibus appensum maneat toto illo octiduo; vetat etiam ne ad actum civilem procedatur ante diem tertiam à secunda proclamatione.
Edit. A. LECLÈRE.

de matr. c. 8. *p.* 6. *n.*75. *in fin. cum Pontio, et Leand.*) « Imò Rituale Roma-
» num duos tantùm menses permittit,
» intra quos si non contrahatur, jubet
» repetere denuntiationes, nisi videa-
» tur aliud Episcopo [1]

De proclamatione bannorum civilium, in Galliis sic repetit quæstiones Vincent;

« Hæc in codice civili stabiliuntur: — 1. Ante celebrationem matrimonii fieri debent duæ denuntiationes ab officiario publico, die dominica, *art.* 63. — 2. Exemplar actus illius proclamationis appendi debet ad valvas domus communis, per totam hebdomadam quæ existit inter duos dies dominicos in quibus fiunt denuntiationes, *art.* 64. — 3. Si partes sint minores (porro minoritas relative ad matrimonium existit usque ad annum 25 completum pro viris, et annum 21 pro mulieribus, *art.* 148), fieri debent adhuc publicationes in loco ubi commorantur illi a quibus pendent contrahentes. *art.* 168. — 4. Matrimonium celebrari non debet nisi die tertia ab ultima proclamatione, non computato die proclamationis, *art.* 64. — 5. Si matrimonium non fiat ante annum, iterandæ sunt denuntiationes, *art.* 65. — 6. Si partes non commorentur in eodem loco, denuntiationes faciendæ sunt in uniuscujusque domicilio, *art.* 166, et etiam in loco ubi antea commorabantur, si non mutaverunt domicilium a sex mensibus, *art.* 167. — 7. Imperator aut officiarii ad id præpositi (id est procuratores imperiales cum quibusdam conditionibus), dispensationem concedere queunt a secunda proclamatione, *art.* 169. — 8. Personæ quæ possunt sese opponere matrimonio, et forma qua procedendum est, explicantur in codice civili. *Art.* 172 *et seqq.* »

(De matr. 118.)

« Banna minorum, inquit Gury, proclamari non debent, nisi de expresso consensu parentum, vel tutorum. »

De quo adnotat Ballerini:

« Nulla lex ecclesiastica quoad minores exigit hunc parentum seu tutorum consensum; sed auctor hæc monet juxta præscriptiones legum civilium in Gallia. »

(De matr. 738.)

994. — « 2. Post proclamationes te-
» netur sub mortali, qui novit impe-
» dimentum, illicò denuntiare, quan-
» tum vis secretum esset, ad impe-
» dienda gravia mala, v. gr. incestum,
» sacrilegium, etc. Si tamen inde alteri
» periculum infamiæ nasceretur, is ex
» charitate priùs esset monendus, ut à
» matrimonio desisteret. *Sanch.* l
» *d.* 13. *Fag. p.* 2. *l.* 6. *c.* 5. *H*
» *Laym. l.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 8.
» *commun. contra Pontium, d.* 5. *q*
» qui negat tenêri denuntiare, si sit
» cultum. Idemque tenet *Mart. P*
» *d.* 43. *s.* 6. *n.* 1. *et seq.*, sed cum
» limitatione, si tantùm audiverit
» nesciat à quo, vel si pro foro inte
» sit dispensatum, vel si met
» magnum scandalum, aut periculu
» vel si sciat contrahentes esse in b
» fide.

Certum est 1. quòd si impedim tum possit per testes probari, quili illud sciens denuntiare tenetur, impedimentum sit dirimens, sive pediens, esto sit occultum et infam rium, nempe quod ortum habuer peccato ; ita *Pal. p.* 12. §. 6. *n.* 1. *P* *l.* 5. *c.* 34. *n.* 3. *Boss. t.* 1. *c.* 7. *n.* *et Salm. ibid. p.* 8 *n.* 95 *cum Trull. Dic. et communi.* Quivis enim ten manifestare peccatum occultum a rius quod est tertio nocivum, qua prælatus legitimè id præcipit, pr præcipit Episcopus imponens (d fiunt proclamationes) omnibus cons alicujus impedimenti, ut revelent. tenentur revelare etiam ii qui nove impedimentum sub secreto naturali adhuc cum juramento non propala ut dicunt *Sanch. l.* 3. *d.* 16. *n.* 6. *Es* *n.* 622. *cum Pal et Card. Boss. n.* 1 *cum Barb. et Fag. ac Salm. ibid. n.* *cum aliis*, ex *D. Th.* 2. 2. *p.* 33. *art.* *ad* 1. ubi docet promissionem et ju mentum non obligare, quando im net damnum communitati, vel te personæ, prout in nostro casu utri damnum imminet. Advertunt tan præfati AA. antequam fiat denuntia præmittendam esse correptionem ternam, et etiam pluries, nisi pro biliter non sit profutura ; modò p culum non sit in mora. Certum est quòd si impedimentum sit occultum jam fuerit pro eo obtenta dispens quoad forum internum, illud sci non tenetur denuntiare: secùs si a set publica fama de impedimento dispensatio esset occulta, ut *Sanch* 3. *d.* 14. *n.* 4. *Boss. n.* 167. *et Pal.* *n.* 2. Certum est 3. quòd si noveris pedimentum ex auditu, sed non re daris à quo, vel si accepisti à pers non fide digna, non teneris denuntia *Sanch. n.* 7. *Pont. n.* 1. *Pal n.* 3. *Gutt. et Farinac. ac Boss. n.* 164. *et* 1

[1] *Ex Cod. Civ. art.* 65. iterandæ sunt, si intra annum ab ultima proclamatione civilis contractus non celebretur, *Edit.* A. LECLÈRE.

m *Nav. Con. Bon. Fill. Cord. et Hurtad.*

995. — Sed dubitatur 1. An, si tu so-s impedimentum noveris, nec possis obare, tenearis illud denuntiare?

Prima sententia, quam teneant *Pon-s l.* 5. *c.* 34. *n.* 6. *Dian.* 3. *p. tr.* 4. *r.* 1. *ac Sa, Major, et Gabr. apud Salm. matr c.* 8. *p.* 8. *n.* 77. negat, quia mo tenetur denuntiare impedimen-m quod probare non potest, unde sic guunt: Aut sponsi sunt in bona, vel mala fide; si in bona, non peccant ntrahendo matrimonium; si in mala, hil proficies, cùm testimonium unius n sufficiat ad nuptias impediendas.

Secunda sententia verò communissima verior affirmat tenêri, si commodè tes, eamque tenent *Sanch. l.* 3. *d.* 13. 2. *Pal. p.* 12. §. 6. *n.* 5. *cum Hurt. n. Henr Cov. et Escob. l* 25. *num.* 5. *cum Laym. Bon. Barb. Fag. Arrag. Lop. Boss. n.* 173. *cum Fill. et Reg. ac lm. cit. n.* 97 *cum Dic. Trull. Leand.*

Ratio, quia, si sponsi sunt in mala e, benè proficiet revelatio ad vitan-m peccatum, cùm testimonium unius impedimento satis est ad matrimo-m impediendum, ut diximus *n.* 878. mox fusiùs probabimus in *dub. seq.* verò in bona fide, proficiet saltem reparandam injuriam materialem ramenti. Diximus, *si commodè potes*, m cum tuo gravi damno, aut alio-m scandalo, non tenêris denuntiare, m neque lex ecclesiastica, neque æceptum correctionis obliget cum avi incommodo, aut scandalo alio-m.

« De iis, inquit Martinet, quibus notum impedimentum *sub secreto commisso ra-ne muneris* (quales sunt pastores, medici, rurgi, obstetrices, jurisperiti), non una sententia. Non pauci, præsertim cano-tæ, volunt eos teneri ad revelationem, ia reticentia obesset bono communi, et am contrahentium (Schmalzg. *loc. cit.* n. . Contradicunt tamen plerique ex recen-ribus TT., nec immerito; obstat quippe nmune bonum ne opportuno refugio pri-tur qui, in angustiis positi, prudentium nsilio maxime egent (ita Carrière, n.). — Gury, n. 742. — Bouvier, *loc. cit.* 4. — Gousset, *Du mariage*, n. 778). Hi nen ex charitate debent, quantum com-de fieri potest, monere contrahentes de ligatione abstinendi a nuptiis ante dis-nsationem. — A revelatione impedimenti n eximuntur, qui occultum impedimen-n sciunt sub secreto *naturali*, aut sim-citer *promisso;* nec ipsi contrahentes, etextu seipsos non infamandi; namque, si impedimentum est occultum, et nolunt abstinere a nuptiis, sibi consulere possunt secreta dispensatione; qua semel obtenta, inquisiti etiam juridice respondere queunt se liberos esse ab omni impedimento. — Non excusatur testis unicus impedimenti; namque ejus testimonium singulare valet, sin ad impediendum coram judice matrimo-nium, saltem ad monendos contrahentes de vitandis malis nuptiis, aut de obtinenda dis-pensatione (Carrière, n. 416). » (Theol. mor. lib. V. art. I. ad fin.)

996. — Dubit. 2. An sufficiat unus tes-tis de impedimento, ut Episcopus pro-hibeat contrahi matrimonium? Adsunt quatuor sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Pont. l.* 5. *c.* 34. *n.* 8. *et* 9. atque *c.* 36. *n.* 2. *et Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 12. dicit sufficere, si impedimentum ortum habeat ex cri-mine; si verò non provenerit ex pecca-to, sed ex cognatione carnali, aut spi-rituali, requiri duos testes fide dignos, nisi adsint alia adminicula, quæ plenam faciant probationem.

Secunda sententia omninò opposita, quam tenet *La Croix l.* 6. *p.* 3 *n.* 215. dicit, quòd si impedimentum non sit ob crimen, sufficiat ad impediendum unus testis fide dignus; si verò ob crimen, requiruntur saltem duo, quia tunc agi-tur de præjudicio tertii, adversùs quem nequit ferri judicium sine plena proba-tione

Tertia sententia, quam tenent *Con. p.* 201. *n.* 12. *et Salm. de matr c.* 8. *p.* 8. *n.* 106. *cum Trull. Dic. Aversa, etc.* dicit sufficere unum testem, qualecumque sit impedimentum, modò testis ille sit omni exceptione major, et deponat ex certa scientia.

Quarta sententia demùm communissi-ma et verior, quam tenent *Sanch. t.* 1. *d.* 71. *Panorm. in c. Super eo, de test. Nav. Man. c.* 2. *n.* 83. *Rom. p.* 154. *qu.* 7. *r* 1. *Pal. p.* 32. *n.* 3. *cum Can. Covarr. et Mascard. ac Boss. t.* 1. *c.* 7. *n.* 133. *cum Host. Sylvest. Gutt. Farinac. Barb. Piasec. Comit. Hurt. etc.* absolutè docet, sufficere unum testem ad impediendum matrimonium, etiamsi non sit omni exceptione major; modo habeat quali-tates infrà explicandas. Id probatur 1. ex c. *Super eo* 22. *de test. et attest.* ubi sic habetur : *Matre asseverante* (intellige alterius sponsorum) *ipsos esse consan-guineos, non debent conjungi, quia præ-sumptio est non modica, quòd se linea con-sanguinitatis attingant. Si verò matrimo-nium est firmatum, non debet sine plurium*

juramento dissolvi. Probatur 2. ex c. *Præterea* 12. *de Spons* ubi, cùm quidam vir cupiebat contrahere matrimonium, ejus consanguineus asserebat eum cum sponsa coïvisse, respondit Papa : *Ut matrimonium ipsum fieri, nisi juramentum intervenisset, districtè prohibeas, ne deterius indè contingat.* Ex quo textu rectè inferunt *Sanch. n.* 3. *et* 4. *cum Mascard. et Alex. de Nevo, ac Boss. n.* 142, *cum Panorm. Gutt. et aliis suprà citatis*, hoc procedere, etiamsi testis sit accusator, vel denuntiator, et etiam sit criminosus, suamque turpitudinem alleget. Ratio nostræ sententiæ est, quia, licèt quando agitur de præjudicio tertii, plena requiratur probatio, attamen cùm hìc agatur de vitando periculo animæ, nempe si fortè matrimonium contraheretur cum impedimento, minori probatione jus contentum est. Secùs vero dicendum, ut benè ajunt *Sanch. n.* 8. *cum Panorm. et Boss. n.* 155. *cum Gutt. contra Palud.* si agatur de præjudicio tertii, et non agitur de peccato vitando, putà si testis allegaret fornicationem sponsæ, vel quid simile, tunc enim benè requiritur plena probatio ex c. *Licet, cap. Veniens et c. In omni, de test. et attest.*

997. — Quamvis autem (ut diximus) ad impediendum matrimonium non requiratur, ut testis sit omnino integer, requiritur tamen I. ut ipse non tantùm denuntiet, sed etiam deponat, esto spontè se offerat ad deponendum, ut dicunt *Sanch. dict. d.* 71. *n.* 10. *cum Alex. de Nevo, et Boss. n.* 146. *cum Gutt.* nisi talis testis denuntiando probaret de fama impedimenti, ut ajunt iidem AA. ex c. *Non in duo, de spons.*, quia tunc sufficit, ut tantùm denuntiet, quin deponat. II. Ut deponat cum juramento; *Ronc. loc. cit. Sanch. n.* 12. *cum Host. Panorm. Palud. Præp. Lop. etc. Pal. p.* 32. *n.* 4. *cum Covar. et Gutt., ac Boss. n.* 147. *cum Coninck. Barbos. et Hurt.* quia in iis quæ sunt in præjudicium tertii, non creditur testi nisi jurato, ex c. *Tua, de cohabitat. cleric.* III. Ut deponat non ex auditu, sed ex certa scientia, ut *Roncag. ib. Sanch. n.* 12. *cum Abb. Cov. Præp. etc. Pal. d. n.* 3. *cum Con. et Gutt. ac Boss. n.* 284. *cum Navar. et Riccio.* Excipiunt tamen AA. citati, et *Salm. de matr. c.* 8. *p.* 8. *n.* 107. *ex c. Licet, de testib.* nisi impedimentum sit consanguinitatis, vel affinitatis; tunc enim sufficit, ut testis deponat se illud audîsse à duobus fide dignis, et maximè à consanguineis sponsorum, qui ma sunt idonei ad probandam vel nega dam consanguinitatem, ut *Boss. n.* 1 *cum aliis.* IV Demùm requiritur testis ille non sit persona vilis, dumn dò factum non sit ita occultum, ut r queat probari nisi per vilem persona quia ubi deest facultas probandi, adn titur probatio etiam per se non su ciens; ita *Pal. l. c. cum Menoch. Boss* 145. *cum Gutt. et Sanch. n.* 13. *cum I norm. et communi, contra Goffred.*

998. — Dubit. 3. An si sponsalia f rint jurata, sufficiat unicus testis de nens impedimentum, ad impediendu matrimonium ? Negant Glossa *in Præterea, de sponsal. v. Nisi, ac Pal Henriq. Lop. etc. ap. Sanch. l.* 1. *d. n.* 9., quia in præfato textu c. *Præte* suprà allato expressè dicitur non s ficere unum testem, si sponsalia s jurata. Sed probabiliùs affirmant *San l. c. cum Cov. et Veracr Pal. p.* 32. 6. *cum Gutt. et Masc ac Boss. c.* 7. 144. *cum Host. Præp Hurt. etc.* mo testis ille sit fide dignus, et deponat certa scientia. Ratio, quia, si fama i pedimenti benè sufficit ad dissolven sponsalia, ut habetur ex c. *Super eo, consanguin.* tantò fortiùs debet suffic testis integer, qui efficaciùs prob quàm sola fama ; idque certum e apud omnes, testantur *Pal. n.* 6. *Sanch. l.* 2. *d.* 45. *n.* 27. Ad textum tem oppositum in *cit. c. Præterea,* re respondent *Panorm in d. c. Super atque Sanch. Pal. et Boss. ll. cc.* quòd casu textûs præfati non esset testis omninò integer, tùm quia allega turpitudinem suam, tùm quia non ponebat in forma testimonii.

999. — Notandum autem hìc, q fama impedimenti satis sit ad im diendum matrimonium, ut express habetur *in c. Super eo, de consang.* fama infirmetur juramento consang neorum, ut excipiunt *Sanch. l.* 1. *d. n.* 18. *et Pal. p.* 32. *n.* 7. *cum A Gutt. etc.* ex c. *Cum in tua, de sp* Imò addit *Sanch. l. c.* quòd juram tum ipsorum contrahentium etiam let aversùs famam arbitrio judicis. F babiliùs autem censet *Pal. dict. n.* 7. *Gutt. (contra Paluum.)* in probation famæ oportere, ut testis denuntiet c juramento, cùm ipse *Sanch.* fatetur suprà dictum est *n.* 997. ad II.) in dicio non credi testi non jurato, agitur de præjudicio tertii. Præte

ndum, quòd notitia privata famæ sufficiat judici, ut possit nuptias ɔdire, sed tantùm ut possit inquide impedimento ; ita communiter. *h. n.* 15. *Pal. l. c. cum Gutt. et . c.* 7 *n* 128. *cum Innoc. Barb. et*

An autem possit judex impedire ·imonium, si sciat privatim impeɔntum esse notorium ? Negat *Pal. cum Gutt.* dicens requiri, ut talis rietas sit probata in judicio ; nam notitia esset privata, ex qua judex .it ferre judicium. Hæc opinio prolis vidêri posset alicui ex eo quòd x debet judicare secundùm allegata ·obata, juxta dicta *l*, 4 (vi). *n.* 208. probabilior est mihi sententia afıns, quam tenent *Sanch. n.* 16. Glossa *in l.* 1 *c. Qui adv. quos, ıc boss n.* 127 *cum Barb.*, quia judex, pronuntiando sententiam ıatrimonio contrahendo, coopera-l ineundum matrimonium nullum, l esset intrinsecè malum.

)1. — « 3 Contrahens ipse, legiti: interrogatus de impedimento ocIto, tenetur illud fatêri, vel matri-)nio abstinêre, nisi dispensationem ɔ foro conscientiæ acceperit : tunc ım fatêri non tenetur, nisi judex unde habet sufficientem probanem. *Sanchez, Sylv. Laym. l. c. n. Vide Bon. l. c. Perez d.* 43. *s.* 7. 2. » (*Ita communiter Sanch. l.* 3. *d.* 2. *Pont. l.* 5. *c.* 33. *n.* 1. *et Boss. n.* 182. *et* 188. *cum Laym. Con. etc. An autem sponsi teneantur faopulam incestuosam, si in dispensaadsit clausula :* Nisi copula fuerit .a ? (*Vide dicenda n.* 1135.)

)1. — « 4. Parochus, cognito imdimento, tenetur prohibêre mamonium, et remittere ad Episcom, vel ejus Officialem, neque pot assistere. *Sanch. l.* 3. *d.* 15. *Mart. ·ez d.* 43. *s.* 7. *n.* 9, *etc.* » (*cum Salm. atr c.* 8 *p.* 8. *n.* 103. *et communi*) ɔtra *Pontium.* Nisi tamen ex sola nfessione nosset ; tunc enim nullo ɔdo posset negare matrimonium, e publicè sive privatim petenti, que illum admonere officii extra nfessionem : licèt in confessione sset, ac deberet. Et tunc, si quidem ıe magno scandalo à matrimonio n possent desistere, nec vellent, ıdere, ut contrahant communi ısensu, sub conditione, si Papa ɔpenset, animo tantisper cohabi» tandi ut fratres (non autem quoad » torum) donec accedat dispensatio, et » iterùm contrahant. Ita ex *Beja, et* » *Pont. l.* 5. *c.* 35. *Per. l. c.* qui addit, » si id omninò nolint, persistant» que petere, debêre parochum assis» tere.

1002. Dubit. 1. an parochus, si ipse solus noverit impedimentum, teneatur impedire matrimonium publicè petitum ? Si impedimentum denuntiatur ab aliis, certum est ex *c. fin. de cland. desp.* tenêri parochum interdicere nuptias, et rem ad Ordinarium deferre, ut ille cognoscat. Dubium fit, si solus parochus impedimentum sciat extra confessionem, an possit et teneatur nuptias impedire ? Negat *Pont. l.* 5. *c.* 35. *n.* 5. *et* 6. eâdem ratione ductus, ut dixi suprà *num.* 995. quia nemo tenetur denuntiare quod probare non potest. Affirmant tamen veriùs *Sanch. l.* 3. *d.* 15. *n.* 11. *Boss. c.* 7. *n.* 193. *Ronc. p.* 154. *q.* 7. *r* 2. *Pal. p.* 2. §. 7 *num.* 3. *Cov. et Gutt. ac Escob. n.* 628. *cum Henr. Hurt. etc.* Ratio, quia si quilibet tenetur (ut diximus *dict. n.* 995.) impedimentum revelare, etiamsi ipse solus illud sciat, à fortiori tenetur parochus, cui ex officio incumbit consulere saluti suarum ovium. Nec obstat, quòd peccatori occulto, publicè petenti sacramentum, illud non sit denegandum ; nam respondetur cum *AA. cit.* quòd hoc procedat quando impedimentum dumtaxat reddit illicitam sacramenti susceptionem ; secùs verò si impedimentum (præter susceptionem) præbet occasionem aliorum damnorum et culparum.

Dubit 2. an Ordinarius, qui solus conscius sit impedimenti, teneatur matrimonium impedire ? *Sanch. l.* 3. *d.* 15. *num.* 11. *Pont. l.* 5. *c.* 35. *n.* 5. *et Pal. p.* 12. §. 7. *num.* 4. *cum Gutt. Con. et aliis*, sentiunt eum nec tenêri, nec posse, quia nemo potest esse judex et testis. probabiliùs affirmant *Conc. p.* 301. *n.* 11. *Escob. n.* 634. *cum Land. Bon. cap.* 7. *n.* 205. *cum Con. et Hurt. et Salm. de matr. cap.* 8. *p.* 5. *n.* 104. *cum Avers. Trull. Dicast. etc.* Ratio, tùm quia benè potest esse aliquis judex et testis, quando agitur de peccato impediendo ; tùm quia eo casu saltem potest ipse Ordinarius deferre impedimentum ad judicem superiorem (et etiam ad suum Vicarium, ut ajunt *Salm. cum AA. cit. dict. n.* 104.), ut ille judicium proferat ; et ad hoc ipse Episcopus tenetur, ut

impediat peccata quæ ex matrimonio invalido orirentur.

1003. — « 5. Potest Episcopus, vel
» ejus Vicarius, non autem decanus
» ruralis dispensare, vel ut una tantùm
» fiat proclamatio; vel ut fiant post
» contractum subitò factum coram pa-
» rocho, et testibus, ante consumma-
» tionem; vel etiam ut planè omittan-
» tur, si justa causa subsit, v. g. timor,
» ne alioqui malitiosè impediatur ma-
» trimonium, pudor contrahentium,
» senium inconstantia, statùs dispari-
» tas, metus scandali, infamiæ, incon-
» tinentiæ, etc. *Bon. l. c.*

« 6. Etsi, quando per dispensatio-
» nem contractum est matrimonium
» ante proclamationes, postea facien-
» das, conjux non teneatur, nec de-
» beat alteri reddere debitum, prius-
» quam factæ fuerint; quando tamen
» certi sunt nullum subesse impedi-
» mentum, non peccare mortaliter
» consummando, tenent *Sot. Led. Te-
» xed. contra Sanch. apud Dian. p. 9. t.*
» 8. *r.* 19.

« 7. Etsi parochus dispensare non
» possit, potest tamen in casu neces-
» sitatis per epikejam declarare, præ-
» ceptum hoc hìc et nunc non obligare;
» v. g. si moriturus concubinam velit
» ducere, ob prolis legitimationem.
» *Bon. l. c. ex Sylv. Sanch. etc.* »

1004. — Quoad dispensationem denuntiationum, observa quæ habentur in Trid. *sess.* 24. *cap.* 1. ubi: *Quòd si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantùm denuntiatio fiat, vel saltem, parocho, et duobus vel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsint impedimenta, faciliùs detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur: quod illius prudentiæ et judicio S. Synodus relinquit.*

1005. — Quamvis autem à concilio *l. c.* concedatur Episcopo facultas dispensandi in denuntiationibus, ob solam causam si timeatur quòd matrimonium injustè impediatur, tamen communiter dicunt DD. quòd etiam ob alias justas causas Episcopus potest, et quandoque tenetur in denuntiationibus dispensare; licèt enim concilium unicam dumtaxat assignasset, eam tamen exemplificativè, non taxativè pr
posuit; præterquam quòd rem ha
statim postea prudentiæ Ordinarii re
quit; ita *Sanch. l.* 3. *d.* 7. *n.* 1. *Po*
l. c. 32. *num.* 1. *Cabass. l.* 3. *c.* 20.
2. *Pal. p.* 13. §. 4. *n.* 8. *Barb. all.*
n. 27. *Ronc. p.* 154. *q.* 4. *r.* 2. *Conc.*
300. *n.* 7. *Wigandt. tr* 16. *n.* 96. *v. Di*
Escob. l. 25. *n.* 587. *Salm. de matr. c.*
p. 7. *n.* 89 *et Boss. t.* 1. *c.* 7. *n.* 34. *c*
aliis (*contra Cebal. et Bor.*) et ita pl
ries declaravit S. C. concilii, ut referu
Escob. n. 586. *et Boss. l. c.* qui præs
tim ex *Bellarm. in d. cap.* 1. *Trid.* h
declarationes affert : *Denuntiationes p*
sunt omitti non solùm ex causis hic e
pressis, sed ex aliis benè visis Episco
qui has denuntiationes potest remitt
etiam post matrimonium contractum, et a
consummationem. Item in alia decla
tione : *Episcopus potest has omnes*
nuntiationes remittere, etiamsi non
rationabilis suspicio, quòd possit mat
monium impediri, quia relinquitur s
prudentiæ.

Docent etiam communiter DD. qu
si oporteat ad vitandum grave da
num commune vel privatum, spi
tuale aut temporale, et adhuc si ex
diat in notabile bonum spirituale a
temporale communitatis vel alter
privati, Episcopus non solùm pote
sed etiam tenetur dispensare; ita *San*
l. 2. *d.* 10. *n.* 5. *Pont. l* 2. *n.* 6. *Ba*
n. 51. *Pal.* § 5. *n.* 1. *Ronc. l. c. r.* 1. *c*
Gutt. Boss. n. 103. *cum Con. Con. Fill*
Hurt. Hujusmodi igitur causæ ob q
Episcopus tenetur dispensare, sunt.
Si adsit probabilis timor, ne matri
nium malitiosè impediatur juxta se
sum Tridentini. II. Si matrimoni
sit necessarium ad vitandum damnu
sive infamiam contrahentium, vel p
lis, nempe si concubinarii reputab
tur conjuges, vel si præcesserit def
ratio, et timeatur ne vir mutet volu
tatem; item si alter sponsorum es
in articulo mortis, et esset proles le
timanda; *Sanch. n.* 6. *Boss. n.* 103. *Ro*
l. c. cum Barb. III. Si immineat peri
lum animæ, corporis, aut fortun
Sanch. et Ronc. ll. cc Boss. n 93. IV
sponsus statim sit longè profectur
et urgeat necessitas contrahendi
unam ex causis suprà descriptis, *B*
n. 90. V Si parentes, vel tutor præt
dant, ut virgo nubat indigno; *Es*
n. 587. *cum Cajet.* VI. Addit *Ronc. l.*
si immineat tempus Adventûs, vel Q

agesimæ, et aliàs urgeat periculum ontinentiæ, vel gravis præjudicii. tio hujus videtur esse, quia non licet nsummare matrimonium ante benetionem nuptialem; verùm (juxta stram sententiam allatam *n.* 984.), m nulla sit culpa ante benediction consummare, meliùs dicendum , posse propter hanc causam Episcopum dispensare, sed non tenêri, ut unt *Barb. all.* 32. *num.* 48. *cum Con. j. Ugol. etc. et Boss.* 87. *cum Sanch. it. Salzedo, et Hurt.* Cæterùm benè *Ronc.* tenêri Episcopum dispensare quamcumque aliam causam, quæ identis judicio urgens videatur.

1006. — Causæ verò ob quas Episcopus non tenetur, sed potest dispensare. sunt I. Si nuptiæ sint contrahen- inter magnates, quia horum congia non fiunt nisi magnâ præcedente nsideratione. II. Si sponsi sint valde es, aut valde dispares in conditione, ate, divitiis, aut qualitate. III. Si tò moraliter constet nullum adesse pedimentum; ita *Sanch. l.* 3. *d.* 9. *n.* 2. *Barb. all.* 32. *n.* 41. *Bon. q.* 2. 3. *Boss. n.* 79. *Pal.* §. 5. *n.* 8. *Pont.* . *c.* 32. *n.* 6. *Cabass. l.* 3. *c.* 20. *n.* 2. *l. tr.* 10. *c.* 5. *Salm. de matr. c.* 8. *p. n.* 89., licèt non omnes hi AA. omnes tas causas exprimant. Præterea notat hìc *Ronc. et Barb. ll. cc. cum aliis*, òd Episcopus possit in denuntiatio ous dispensare etiam cum altero onsorum non sibi subdito, sicut m potest eum cum subdito conjune, ita etiam dispensare. Et hanc e consuetudinem testatur *Roncaglia*, i addit, eamdem facultatem dispenndi habère prælatos, qui jurisdictiom quasi episcopalem habent. Hìc tem notandum, quòd Episcopus disnsando in denuntiationibus semper etur diligenter aliunde inquirere impedimentis, nisi communiter nstaret non adesse.

1007. — Dubit. 1. an vicarius Generalis Episcopi possit in denuntianibus dispensare? Negant *Pont. l.* 5. 31. *n.* 5. *Dian. p.* 5. *t.* 4. *r.* 263. *et mez, Menoc. et Henr. apud Escob. n.* 0. ex concilio Toletano, et concilio ediol. ac declar. S. C. an 1591. *ap. ur.* Sed affirmant communiùs et prodilius *Sanch. l.* 3. *d.* 7 *n.* 19. *Pal. p.* §. 1. *n.* 2. *Bon. p.* 6. *n.* 7. *Wigandt* 16. *n.* 96. *v. Dico, Elb. p* 386. 81. *Barb. all.* 32. *n.* 29. *Ronc. p.* 153. *q.* 3. *r.* 1 (qui asserit cum *Gutt. et Sperelli*, ex antiqua consuetudine Vicarios semper in hoc dispensasse) *et Escob. n.* 572. *cum Nav. Con. Vill. Bord. et Hurt*, quia Vicarius facit unum tribunal cum Episcopo *Boss* autem et *Escob.* dubitant de authenticitate oppositæ declar. S. C.

Dubit. 2. an parochus possit aliquando dispensare in denuntiationibus? Affirmant *Vega Marchant. Vivald. Led. et. Veracr. ap. Esc. n.* 603. *et alii ap. Salm. ibid. n.* 84. qui *n.* 86. satis probabile putant, casu quo (ùt ajunt) urgeat necessitas, et non possit adiri Episcopus, qui aliàs teneretur tunc dispensare ob aliquam ex causis descriptis *n.* 1086. Veriùs tamen, et communiter negant posse parochum dispensare *Sanch. l.* 3. *d.* 7. *n.* 17. *Pal. p.* 13. §. 4. *n.* 3. *Pont. l.* 5. *c.* 1. *n.* 2. *et Escob. n.* 605. *cum Nav. Laym. Con. Vill. etc.* Ratio, quia reverà parochus nullam habet jurisdictionem in foro externo. Valde probabiliter nullam habet jurisdictionem in foro externo. Valde probabiliter tamen dicunt *Sanch. l.* 3. *d.* 10. *n.* 15. *Laym. c.* 4. *n.* 11. *Croix l.* 3. *p.* 6. *n.* 491. *Elbel p.* 386. *n.* 82. *et Ronc p.* 153. *q.* 3. *r.* 2. *cum Gob.* quòd esto parochus non possit dispensare, tamen in casibus, in quibus Episcopus dispensare tenetur, et adiri non possit, periculumque sit in mora, poterit declarare præceptum proclamationum non obligare, modò certus sit nullum adesse impedimentum. Imò in hujusmodi casibus censent *Bus. suprà n.* 1003. *Pont. l.* 5. *c.* 32. *n.* 8. *Boss. n.* 108. *cum Hurt. Salm. de matr. c.* 8. *p.* 7. *n.* 92. *cum Pal. Trull. Dic Sanch. Bon. Gutt. ac Escob n.* 608. *cum Sot. Lop. Led. etc.* posse ipsos sponsos, si certi sint non esse impeditos, nuptias inire sine denuntiationibus. Dicit autem *Boss. n.* 115. quòd si in talibus casibus Episcopus injustè neget dispensationem, tenentur sponsi recurrere ad judicem superiorem, aliàs non possunt contrahere; nisi fortè periculum sit in mora, et ad superiorem non pateat aditus. Notandum hìc denique, quòd si quis præsumit adsistere matrimonio sine proclamationibus, ex *c. Cum inhibitio*, § *Sane, de cland. desp.* incurrat suspensionem ab officio per triennium, sed ferendæ sententiæ.

DUBIUM II.

Quæ sint impedimenta dirimentia matrimonium?

1008 Impedimenta dirimentia sunt quindecim, videlicet :

I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen.
VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo, IX. Ligamen, X. Honestas.
XI. Ætas, XII. Affinis, XIII. Si Clandestinus, XIV. et Impos.
XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.

1009 I. *Error personæ.*
1010 De errore circa personam.
1011 De errore circa qualitates personæ.
1012 An irritet matrimonium error circa qualitatem, si dederit causam contractui ?
1013 Dantur tres regulæ, ad dignoscendum, quando error qualitatis redundet in substantiam ?
1014 Prima, si quis actualiter contrahit sub conditione qualitatis.
1015 Secunda, si qualitas est propria cujusdam personæ.
1016 Tertia, si consensus fertur directè in qualitatem.
1017 II. *Conditio*, scilicet servilis. Plura notanda usque ad n. 1023.
1024 III. *Votum solemne.*
1025 Dub. 1. An hoc dirimat matrimonium jure divino, vel ecclesiastico ?
1026 Dub. 2. An Papa possit dispensare in voto solemni ?
1027 IV. *Cognatio.* Et 1. de cognatione *legali.*
1028 2. De cognatione *spirituali.*
1029 3. De cognatione *carnali*, et de regulis pro distinguendis gradibus.
1030 Arbor consanguinitatis.
1031 *V. Crimen.* Primum *homicidium*. Secundum *adulterium.*
1032 Tertium *raptus.*
1033 Assignatur regula : *I. Utroque patrante*, scil. si adsit solum homicidium
1034 An requiratur, quòd intentio matrimonii alteri sit manifestata.
1035 II. *Uno patrante*, scil. si adsit homicidium cum adulterio.
1036 Requisita ad hoc impedimentum incurrendum.
1037 III. *Neutro patrante*, scil. si adsit adulterium sine homicidio. Requisita ad hoc impedimentum.
1038 Dub. 1. An taciturnitas adulteræ sufficiat pro consensu ?
1039 Dub. 2. An promissio ficta inducat impedimentum ?
1040 Dub. 3 An promissio conditionata inducat impedimentum ?
1041 Dub. 4. An ad incurrendum impedimentum requiratur. ut promissio fuerit mutua ?
1042 Oritur etiam impedimentum ex adulterio cum matrimonio attentato vivente conjuge.
1043 Peccat qui vivente conjuge promittit alteri matrimonium.
1044 VI. *Disparitas cultûs.* Quid de matrimonio cum hæreticis ?
1045 VII. *Vis*, sive metus gravis, et injustè incussus ad extorquendum matrimonium.
1046 In quo vis differat à metu ? Et quid sit metus ab intrinseco, et metus ab extrinseco ?
1047 Quæ requirantur ad metum gravem ?
1048 Quæ mala constituant metum gravem ?
1049 Quæ requirantur, ut metus irritet matrimonium ?
1050 Dub. 1. Quid, si judex injustè alique damnet, et promittat liberationem, si ducat filian
1051 Dub. 2. Quid, si reus justè damnetur ?
1052 Dub. 3. Quid, si quis esset innocens, se justè damnaretur secundùm allegata ?
1053 Dub. 4. Quid, si medicus neget medê nisi ducat filiam ?
1054 Dub. 5. An metus irritet matrimonium jure naturæ, aut ecclesiastico ?
1055 Dub. 6. An irritet metus levis ?
1056 Dub. 7. An metus reverentialis ?
1057 Dub. 8. An possit resilire, qui metum i cussit ?
1058 VIII. *Ordo.*
1059 An ordo sacer dirimat matrimonium jure divino ?
1060 IX. *Ligamen.*
1061 *X Honestas.* Non oritur hoc impedimentum ex sponsalibus incertis, neque ex conditionatis.
1062 Qu. 1. An ex matrimonio nullo ?
1063 Qu. 2. An ex sponsalibus justè dissolutis
1064 Qu. 5. An ex matrimonio clandestino ?
1065 *XI. Ætas.*
1066 Vide plura de matrimonio impuberum.
1067 An sit nullum matrimonium contractum si puer ætate completa nequeat coïre ? Quid matrimonio senum.
1068 *XII. Affinis.*
1069 De impedimento affinitatis ante matrimonium contractum.
1070 De impedimento non petendi.
1071 Qu. I. An uxor cognita per metum à consanguineo viri privetur jure petendi ?
1072 Qu. II. An ignorantia excuset ab hoc impedimento contrahendo? Et primò, si ignorantia sit juris.
1073 Secundò, si ignorantia sit facti.
1074 Tertiò, si ignorantia sit pœnæ.
1075 Qu. III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata ?
1076 Qu. IV Quis possit dispensare in hoc ?
1077 Pœna contrahentium cum impedimento affinitatis.
1078 *XIII Clandestinitas.*
1079 Quid si alicubi non possit habêri parochus ?
1080 An peregrini validè contrahant sine parocho ?
1081 Quis intelligatur nomine parochi ?
1082 An parochus excommunicatus, aut irregularis, etc.
1083 Dub. 1. An excommunicatus assistens peccet graviter ?
1084 Dub. 2. An talis parochus possit alte dare licentiam ?
1085 Quales testes sufficiant ?
1086 Quid, si sint duo parochi ? Vel si spon habeant duo domicilia.
1087 An sufficiat parochus alterutrius sponsi ?
1088 Sufficit licentia præsumpta de præsent et oretenùs.
1089 De vagabundis.
1090 De militibus.
1091 De peregrinis, carcere detentis, ægri puellis in conservatoriis degentibus, etc.
1092 An validè nubant sponsi coram parocho nolente ;
1093 An licitè ?
1094 Quomodo peccet parochus non interrogat de consensu, vel non dicens : *Ego vos conjungo*, etc. ?
1095 XIV. *Impotentia.* Qualis impotentia dirime matrimonium ?

008 — « Resp. præter defectum onsensus, de quo *suprà c.* 2. *d.* 1. int, quæ sequentibus versibus comrehenduntur :

I. Error, II. Conditio, III. Votum, V. Cognatio, V Crimen,
VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, III. Ordo, IX. Ligamen, X. Hoestas,
XI. Ætas, XII. Affinis, XIII. si Clanstinus, XIV et Impos,
XV Raptave sit mulier, nec parti ddita tutæ;
Hæc socianda vetant connubia, facta tractant.

009 — « Dicitur 1. *Error*, scilicet ersonæ, qui dirimit jure naturæ, g. si Cajo volenti ducere Annam, ferat se Maria, quacum, putans sse Annam, contrahat : quia error ıfert libertatem et consensum reuisitum jure naturæ ad contracım.

Dixi *personæ*, quia error qualitatis, u conditionis personæ (excipio seritutem) non irritat matrimonium, t v. g. si putetur esse nobilis, viro, dives, etc quam quis vult duıre, nec sit talis : quia hic error non ıllit consensum in personam, et maTiam contractûs. Aliud tamen esset, absolutè nollet consentire in perınam, nisi tali conditione affectam, ut si ipsa conditio, juxta intentioem contrahentis, transiret in conitionem personæ : ut si quis vellet ucere primogenitam regis, nec liam, et tamen alia substitueretur, » non subsisteret contractus. *Bon. q.* 3. » *p.* 2. *ex Sanch. l.* 7. *d.* 18. *Con. d.* 31. » *Fill. etc.*

1010. — Certum est 1. apud omnes, quòd error circa personam de jure naturæ dirimit matrimonium, quia contrahentium personæ sunt substantiale matrimonii objectum ; ergò si variatur persona, erratur circa substantiam contractûs ; dum qui intendit contrahere cum una, non consentit contrahere cum alia ; ita *D. Th. Suppl. qu.* 51. *art.* 1. *Sanch. l.* 7. *d.* 18. *n.* 11. *Pont. l.* 4. *c.* 20. *n.* 3. *et.* 7. *Salm. de matr. c.* 10. *dub.* 1. *n.* 4. *cum Soto, Bonac. Pal. et aliis passim.* Et hoc etiamsi error sit vincibilis et crassissimus, ut *Sanch. n.* 7 *Ronc. p* 155. *q* 2. *et Salm. ibid. n.* 5. *cum. Con. Avers. Trull. etc.* Item, etiamsi error sit concomitans, seu non dans causam contractui, nimirùm si, cognito errore, adhuc fuisset initum matrimonium. *Sanch n,* 6. *Ronc. l. cit. Bon. qu.* 3. *p.* 2. *n.* 4. *et Salm. ibid. n.* 6 *cum Con. Avers. etc*

1011. — Certum est 2. quòd error circa qualitatem personæ concomitans, seu non dans causam contractui, non irritat matrimonium ; unde, si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, aut ignobili, quam putabat virginem, aut divitem, aut nobilem, non principaliter motus ex his qualitatibus, sed aliunde, valet procul dubio matrimonium, quia tunc jam adest voluntarium ad illud requisitum ; *Sanch. n.* 21. *Pont. l.* 4. *c.* 21. *n.* 5. *Bon. p.* 2. *n.* 6. *et Salm. de matr. c.* 10. *dub.* 2, *n .*9. *cum Con. Trull. Pal. Avers. Dic. et aliis communiter*

1012. — Sed magna quæstio fit, an irritet matrimonium error circa qualitatem dans causam contractui, nempe si, cognito errore, matrimonium non fuisset contractum ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenet *Pont. l.* 4. *c.* 21. *n.* 7. citans *Arrag. et Ledesm.* : citat etiam *Sanch.*, sed non benè, ut mox videbimus. Ratio, quia dum sponsus contrahit, credens sponsam habêre aliquam qualitatem nobilitatis, aut pulchritudinis, etc. tunc præstat consensum virtualiter conditionatum nempe si sponsa habeat illam qualitatem ; qualitate igitur deficiente, deficit consensus.

Secunda sententia verò communis et verior negat, et hanc tuentur *Sanch. l.* 7. *d.* 18. *n.* 18. qui eam verissimam

vocat *cum Abb. Mol. Lop. etc. Laym. c.* 2. *n.* 2. *Conc. p.* 310. *n.* 4 *Nav. c.* 22. *n.* 32. *Ronc. p.* 155. *q.* 2. *Habert t.* 7. *p.* 797. *Holzm p.* 374. *n.* 511. *Pal. p.* 4. *n.* 3. *cum Valent. Escob. lib.* 26. *n.* 9. *cum Tol. Cutt. et Fill. et Salm. ibid. n.* 14. *cum Gonet, Less. Bon. Trull. Candido, Aversa, Dic. etc. ex D. Th. Suppl. q.* 51. *a.* 2. *in Corp. ad* 1. *et ad* 3. Ratio, tùm quia tunc jam adest simpliciter voluntarium circa substantiam matrimonii, nempe circa personam, quamvis deficiat voluntarium secundùm quid circa accidentia, quæ sunt personæ qualitates ; tùm quia aliàs innumera conjugia evaderent dubia, et litibus exposita. Nec valet dicere cum *Pontio*, quòd, cùm consensus sit actus indivisibilis, et feratur in objectum tali qualitate vestitum, deficiente qualitate, deficit consensus: aliàs dici deberet quòd contrahens duos actus eliceret, unum consentiendo in objecti sive personæ substantiam, alterum in qualitatem, quod ait *Pontius* non posse dici, cùm actus voluntatis sit unus indivisibilis. Sed rectè respondent *Salm. ibid. n.* 11. quòd, licèt actus voluntatis formaliter sit in se indivisibilis, virtualiter tamen respectu ad objectum sive personam benè potest esse divisibilis; unico enim illo actu voluntas fertur æquivalenter circà substantiam et circa qualitatem, ac si duos actus eliceret: et ideò, deficiente consensu minùs principali circa qualitatem, remanet consensus principaliter movens circa substantiam.

1013. — Communiter tamen et rectè docent DD. quòd error circa qualitatem personæ benè irritaret matrimonium, si qualitas redundaret in substantiam Sed magna difficultas est ad dignoscendum, quandonam error qualitatis redundet in substantiam, sive in personam? Tres attende regulas.

1014. — *Prima regula*: tunc qualitas redundat in substantiam, cùm quis actualiter intendit contrahere sub conditione talis qualitatis: tunc enim verificatur quòd, deficiente conditione, omninò deficit consensus. Hoc certum est cum *Sanch. l.* 7. *d.* 18. *n.* 21. *Pal. p.* 4. *n.* 5. *Pont. l.* 4. *c.* 21. *n.* 5. *et Salm. de matr. c.* 10. *dub.* 2. *n.* 9 *et alii passim.* Et idem est cum iisdem AA. (*vide Salm. ibid. n.* 11.) si contrahens ante matrimonium expressam habuerit intentionem, et eam non retractavit, non contrahendi nisi sub tali conditione; q tunc consensus ille, si non actuali est saltem virtualiter conditionatus

1015. — *Secunda regula* est: quai qualitas non est communis aliis, propria et individualis alicujus de minatæ personæ, putà si quis cred contrahere cum primogenita regis I paniæ, tunc qualitas redundat in p sonam; unde errando in qualit erratur in persona, et proinde null est matrimonium, etiamsi ille non buerit expressam intentionem non c trahendi; ita *Pal. p.* 4. *n.* 5. *I t.* 4. *p.* 367. *in fin. Habert. t. p.* 796. *Holzm. n.* 512 *v. Te casus. Laym. c.* 2. *n.* 2. *et Spor. p. n.* 7. Non autem acquiesco doctr *Bon. p.* 3. *n* 7. *Sanch. n* 27. *et Es n.* 10 qui dicunt idem esse, cum c putaret contrahere cum filia regis I paniæ, quia cùm qualitas filiæ sit c munis aliis filiabus regis Hispar qualitas illa non est individualis, u non redundat in personam; et ta minus approbo id quod dicunt *S ibid. n.* 17. *cum Aversa*, nempe q qualitas etiam transeat in person si sit individui vagi, putà si quis c deret contrahere cum filia regis, cu cumque regis filia sit, et citant *D. Suppl. qu.* 51. *a.* 2. *ad* 5. sed non be nam ibi S. Doctor non loquitur de eo, in contrahendo credit illam esse fil regis; sed de eo qui antea direct principaliter intendit qualitatem p sonæ, nempe contrahendi cum f regis, tunc enim dicit Angelicus qu si alia præsentetur ei, error redun in personam; en ejus verba: *Si con sus mulieris feratur in istam perso directè, error nobilitatis ipsius impedit matrimonium : si autem rectè intendit consentire in filium r gis, cumque sit ille, tunc si alius præsent ei, quàm filius regis, est error perso et impeditur matrimonium.* Ubi obs quòd hìc clarè loquitur *D. Th.* no muliere quæ erravit in credendo, de illa quæ ante matrimonium di tam habuit intentionem contrahe cum filio regis, et ideò nullum c esse matrimonium cum alio celel tum.

1016. — *Tertia regula* igitur, q tradit *D. Thom.* et sequuntur *So Abul. Sylv. Taq Led. Man. Lop. Ro Philarch. etc. apud Sanch. n* 25; i *Holzm. n.* 515. *et Tamb. de matr. l*

2. §. 2. est, quòd si consensus fertur rectè et principaliter in qualitatem, minùs principaliter in personam, nc error in qualitate redundat in bstantiam; secùs si consensus prin-)aliter fertur in personam, et secun-riò in qualitatem : v. g. si quis dixe-, *volo ducere Titiam, quam puto esse bilem*, tunc error non redundat in bstantiam, et ideò non invalidat ma-monium. Secùs si dixerit, *volo ducere bilem, qualem puto esse Titiam*; tunc im error redundat in substantiam, ia directè et principaliter intenditur alitas, et minus principaliter per-ıa. Hinc ad casum relatum à *Sanch.* 7. *d.* 18. *n.* 35. scilicet cùm quidam olescens petierit in conjugem filiam jusdam secundogenitam valde pul-ram, pater negavit illam, et obtulit mogenitam juveni ignotam, quam postulavit priùs ostendi cuidam suo ıico; pater isti amico pro primoge-a, quæ turpis erat, ostendit secundo-nitam, quam cùm audisset juvenis am esse pulchram, contraxit, sed à deinde illius deformitate, conten-bat matrimonium esse nullum. Sen-*Sanch. l. c. cum Tab.* valuisse matri-)nium, quia error fuit qualitatis, non rsonæ; sed probabiliùs contradicunt *it. l.* 4. *c.* 21. *n.* 3. *Spor. p.* 287. 8. *et Tamb. l. c. n.* 2. Ratio, quia ius est eo casu qualitatem pulchri-linis fuisse (ut mox suprà diximus) ncipaliùs intentam, quàm perso-m, cùm ideò juvenis petierit ostendi ıico, item quia voluntas ejus reverà n fuit determinata ad accipiendam latam à patre, sed ostensam amico [1].

Ad rem Schulte narrat factum sequens : Cassandre Lucri épousait le 28 no-nbre 1798 Vincent Venturini de Tarfa, se donnait pour le fils d'un certain enne de Valence et se faisait appeler ıcent Bellouch. Il fut bientôt prouvé il n'appartenait point à cette noble et he famille espagnole, et qu'il n'était un aventurier. La femme plaidait la nul-du mariage, *quum consensus non simpli-r in personam Venturini futuri viri, sed ncipaliter in eam tanquam nepotem divitis pani Sacerdotis, qualem se gesserat, ab ipsa stitutus fuisset.* La Sacrée Congrégation concile répondit qu'il fallait prouver si Cassandre avait principalement en vue cette qualité de la personne autant avant de conclure le mariage que pendant qu'elle le concluait; s'il en était ainsi, qu'il y avait évidemment défaut de consentement. Cela n'ayant pas été prouvé, la Sacrée Congréga-tion déclarait, le 9 avril 1817 et le 27 mai 1820, que le mariage subsistait de droit. »

[1] *Cod. Civ. gall. art.* 180 statuit, ob errorem sonæ actionem nullitatis dari parti deceptæ ; c tamen si per sex menses à notitia erroris ıabitare perrexerit, ex *art.* 181. actione pri-ıur, quod utique solum in foro civili obtinere endum est.

1017. — « Dicitur II. *Conditio*, scili-» cet servilis, ut si homo liber igno-» ranter contrahat cum serva, vel ser-» vus cum serva; nullum est matrimo-» nium. Idque secundùm sententiam » communiorem, jure tantùm eccle-» siastico. » (*Et sic probabiliùs tenent D. Thom. Suppl. q.* 52. *a.* 1. *ad* 3. *et Salm. de matr. c.* 10. *p.* 1. *n.* 25. *cum communi* « fundato tamen in jure natu-» rali, cui est valde conforme. Ratio » est, quia talis contractus adversatur : » 1. Bono sacramenti, cùm servus, in-» vito domino, nequeat cohabitare » conjugi. 2. Bono fidei conjugalis, » cùm non possit solvere debitum ad » libitum alterius. 3. Bono prolis, cùm » servus omnia acquirat domino. Ubi » tamen notandum, non esse propriè » servos qui sunt coloni originarii, vel » adscititii, vulgo dicti *Leibeigene. Vide* » *Laym. l.* 5. *tr* 10. *p.* 4. *c.* 2. »

1018. — Certum est, quòd si liber scienter contrahat cum ancilla, matri-monium est validum; et si fortè jus civile aliud statuerit in *l. Cum ancillis, b. de incest. nuptiis*, in hoc correctum est à jure canonico. Nec talis contra-hens graviter peccaret, quamvis effice-retur irregularis, ex *c. Si quis, dist.* 34. *Vide Salm. ibid. n.* 20.

Si verò ignoranter quis contrahat cum ancilla, nullum est matrimonium, sive contrahens sit liber, sive servus, ut sentit *Buss* Sed hoc probabiliùs negandum; nam si servus contrahit cum serva, valet matrimonium, ut absolutè docent *S. Th. Suppl. qu.* 52. *a. ad* 1. *Sanch l* 7 *d.* 19 *n.* 23. *et Salm. ibid. n.* 23. *cum Con. Bon. etc.* Quia Ecclesia irritans talia matrimonia attendit conditionis inæqualitatem, quæ solùm adest, quando liber con-trahit cum serva.

1019. — Dubit. 1. utrùm, si error li-beri sit crassus, irritet matrimonium? Negant *Sot. Led. Vill. etc. apud Sal-mant. de matr c.* 10 *p.* 1 *num* 27 quia in errore crasso videtur adesse voluntaria deceptio. Sed probabiliùs affirmant *Sanch. n.* 20. *et Salm. ibid.*

n. 28. *cum. Con. Dic. Avers. Trull. etc.* quia quæcumque ignorantia efficit actum saltem non perfectè voluntarium.

1020. — Dubit. 2. an tunc utraque pars possit proprià auctoritate à matrimonio resilire? Deceptus certè potest, nisi adsit scandalum; et ita pariter serva. Sed utrùm hæc, si liber factus conscius ejus servitutis vellet revalidare matrimonium, teneatur consentire? Probabiliter opinantur *Salm ibid. n.* 31. *cum Sot. etc.* quòd, si serva bonà fide contraxit, non tenetur; secùs si malâ fide decipiens alterum : quia tunc tenetur ratione injuriæ.

1021. — Dub. 3. Cuinam incumbit onus probandi ignorantiam servitutis? *Henriq.* censet libero. Sed communiùs et probabiliùs *Sanch. n.* 8. *Salm. ibid. n.* 32. *cum Pal. etc.* tenent incumbere ancillæ probare scientiam, nisi ipsa communiter ut talis sit nota.

1022. — Dub. 4. An validum sit matrimonium cum serva ignorata, si per matrimonium illa fiat libera? Tres sunt casus in quibus per matrimonium acquiritur libertas. I. Si dominus dotale instrumentum conferat ancillæ contrahenti, ut ex *l. un. c. de Latin. libert*. II. Quando dominus accipit ancillam in conjugem; ut dicunt *Salm. ibid. p.* 2. *n.* 35. *cum Pont. Pal. Vasq. etc. contra Sanch. Gutt. etc.* III. Quando dominus servam matrimonio tradit liberè alteri, illius servitutem ignoranti, ut ex *Auth. Ad hæc, c. de Lat. libert.* In his autem casibus fit dubium, an matrimonium sit validum? Negat *Pal. d.* 4. *p.* 5. §. 1. *n.* 4. *cum Covar.* Affirmant verò communiùs et probabiliùs *Sanch. l.* 7. *d.* 19. *n.* 14. *Bon. q.* 3. *n.* 3. *et Salm. ibid. n.* 38. *cum aliis*. Et idem putat *Sanch. l. c. n.* 4. (*contra Pal. l. c. cum Pont.*) si dominus promiserit se servam brevì dimissuram, quia illa tunc moraliter jam censetur libera.

1023. — Matrimonium autem cum liberta, id est serva quæ facta est libera, certè validum est; modò libertas non solùm illi sit promissa, sed etiam jam donata, ut censent *Salm. de matr. c.* 10. *p.* 2. *num.* 40. *cum Pont. Pal. etc. contra Sanch. et Con.*

1024. — « Dicitur III. *Votum*, scilicet » solemne castitatis per susceptionem » ordinis sacri, vel per solemnem pro- » fessionem in religione approbata » spontè emissam.

« Dico 1. *spontè;* quia metus gravis » irritat professionem, ut *vide suprà l.* » 4. *n.* 197.

« Dico 2. *solemne*, quia votum sim- » plex tantùm impedit, non dirimit, » (excipe tamen vota simplicia Socie- » tatis Jesu.) *Vide Laym. l. c. c.* 3.

1025. — Dubit. 1. An votum solemne religionis dirimat matrimonium de jure divino, vel ecclesiastico?

Prima sententia dicit de jure ecclesiastico, et hanc tenet *Sanchez lib.* 7. *d.* 26 *n.* 4. *cum Scot. Gerson. Host. Abb. etc* quia votum solemne non irritat matrimonium ratione voti, sed ratione solemnitatis; cùm autem solemnitas sit ex jure ecclesiastico, ut habetur in *c. un. de votis in* 6.; ergò solo jure ecclesiastico dirimitur matrimonium.

Secunda sententia tamen probabilior dicit dirimere de jure divino, eamque tenent *D. Th. in* 4. *d.* 38. *q.* 1. *a.* 3, item *D. Bonav. Major, Val. Henr Vict. etc. ap. Sanch. num.* 4. Ratio, quia in voto simplici corpus tantùm promittitur Deo, sed in solemni, per acceptationem legitimam prælatorum, corpus insuper Deo traditur.

1026. — Dubit. 2. an Papa in aliquo casu possit dispensare in voto solemni castitatis in professione emisso? *Vide dicta l.* 3 (IV). *n.* 256. *v. Quæritur*, ubi affirmativam tenuimus sententiam cum eodem *D. Th. l. c. a.* 4. *q* 1. *ad* 3. *e pluribus*, quibus adde *Ronc. p.* 156. *qu* 4. *et Fagnan. in c. Cum ad monasterium p.* 2. *l.* 3. *Decretal.* qui asserit eam esse communem theologorum. An verò ordo sacerdotalis dirimat matrimonium de jure divino? *Vide dicenda n.* 1059. Quomodo autem votum, quod emittitur in susceptione sacrorum ordinum, dirimat matrimonium? *Vide dicta hoc l.* (V) *n.* 808.

1027. — « Dicitur IV. *Cognatio*, qua » triplex est.

« Prima dicitur *legalis :* quæ est pro- » pinquitas personarum, provenien- » ex adoptione perfecta (quâ scilice- » persona extranea assumitur in filium » vel nepotem, ita ut transeat in pote- » statem adoptantis, eique succedat » vel tanquam hæres necessarius ex » testamento, in quarta parte, vel tan- » quam filius ab intestato, in totum » ea enim dirimit matrimonium usqu- » ad quartum gradum inter adoptan- » tem, et adoptatum ejusque descen- » dentes; *c. Per adoptionem, caus.* 30. *q* » 3. *Ita diligere, caus.* 30. *q.* 3. *Vide Bon*

l. 3. p. 5. §. 3. n. 4. et 5. Vide tamen Laym. c. 7. et Dian. p. 9. t. 6. r. 54. ubi contra communem sententiam notat ex *Henr. Less. etc.* probabile esse, quòd post *Trid.* tantùm dirimat usque ad gradum secundum inclusivè, sicut cognatio spiritualis. Notandum igitur 1. quòd adoptio perfecta est illa quâ principis rescripto persona sui juris transit in potestatem et familiam adoptantis, sicut ac etiam in ejus. Imperfecta est, quando fit non e rescripto principis supremi, sed auctoritate inferioris magistratus, nec adoptatus cum filiis transit in potestatem adoptantis. Dubitatur, an cognatio legalis oriatur etiam ex adoptatione imperfecta? Affirmant *Pal. p. 9. n. 9. Pontius, Tol. etc. ap. Salm. de matr.* 2. p. 3. n. 39. Sed probabiliùs dicunt *Th. Supp. q. 57. a. 2. Sanch. l. 7. d.* n. 9. *Salm. ibid. n. 40. cum aliis,* ri tantùm ex adoptione perfecta [1]. Notandum 2. quòd hoc impedimentum est perpetuum inter adoptatum, adoptantem, et uxorem illius, vel è converso; verùm inter adoptatum et filios adoptantis est tantùm ad tempus, usquedum filii sunt sub potestate ejus, ita *Salm. cum. S. Th. et alii passim,* tr et cap cit. num. 42. Hìc autem dubitatur, ad quos extendatur hæc legalis cognatio? *Pont. Sot. Val. etc. apud Salm. ibid n. 43.* dicunt extendi usque ad quartum gradum in linea recta. *Salm. ibid. cum Sanch. Avers. Cor-*, et *Hurt.* tenent omninò dicendum, non extendi ultra primum gradum : nam hic tantùm à jure positivo assignatur. Extenditur tamen inter adoptantem, et omnes, qui sunt sub potestate adoptati. *Vide Salm. de matr. c.* 12. 3. n. 44.

In Galliis, inquit Vincent, cum hodie adoptio admittatur, existere potest cognatio legalis; attamen valde controvertitur an hæc impedimentum pariat. Plures negant ex eo quod hæc adoptio sit imperfecta, siquidem adoptatus non transit in familiam adoptantis; plures alii affirmant, Carrière, n. 165, ex eo quod subsistat impedimenti motivum, nempe periculum fornicationis inter commorantes in eadem domo, et profert responsionem a S. Pœnitentiaria, die 17 maii 1826, datam. » (De Matr. 166.)

Martinet, autem, sic habet :

« De adoptione perfecta seu *arrogatione*, nullum est dubium quin cognationem et impedimentum inducat apud utentes ea adoptione. De imperfecta vero acriter disputatum est ; et quamvis de ea actum sit in S. Congreg. Concil. 25 sept. 1734, ex Benedicto XIV, in loc. præcit., *indecisa adhuc remanet controversia.* — Eadem controversia et indecisio perseverant apud nos, circa adoptionem, quam introduxit Codex Civ. Gallicus, liv. I, tit. 8, art. 348 et suiv., cum prohibitione nuptiarum inter easdem personas quibus interdictæ erant lege romana, et præterea inter filios adoptivos adoptantis (art. 348.) P. Gury, et canonistæ recentes ab eo citati in not. ad n. 809 de matrim., opinantur hanc adoptionem esse imperfectam, et differre a romana, quæ sola sanctionem canonicam obtinuit ; idque colligunt ex art. cod. 345, in quo adoptatus dicitur manere in familia sua naturali, suisque ibi frui juribus. Verum, si hinc adoptio gallica differat ab *arrogatione*, illinc adoptatum prorsus adæquat hæredibus necessariis adoptantis (art. 350) ; in quo habetur præcipuus effectus adoptionis perfectæ. Unde non solum tutior, sed valde probabilis nobis videtur opinio DD. Bouvier (*De imped. matrim.*, art. III, § 4), et Carrière, n. 704, existimantium revixisse in Galliis impedimentum canonicum cognationis legalis, et ideo, casu occurrente, petendam esse dispensationem. Suffragatur responsio S. Pœnitentiariæ ad D. Laserre, vic. gener. Petrocor. (*Ibid.*) »

(Theol. mor. lib. v. art. IV. § 5.)

De cognatione *legali* hæc Gousset :

« Suivant l'article 348 du Code civil (français), le mariage est prohibé : entre l'adoptant, l'adopté et ses descendants ; entre les enfants adoptifs du même individu ; entre l'adopté et les enfants qui pourraient survenir à l'adoptant ; entre l'adopté et le conjoint de l'adoptant, et réciproquement entre l'adoptant et le conjoint de l'adopté. On doit au for ecclésiastique se conformer à cet article : *Cognationem legalem*, dit Benoît XIV (*De Synodo Diœc.*, l. VII, c. XXVI), *et quæ ex ea ad nuptias profluunt obstacula, eo prorsus modo, quo a jure civili statuta fuerant, universim recepit approbavitque Nicolaus I in responsione ad consulta Bulgarorum. Quapropter si quæstio incidat sive in tribunali ecclesiastico, sive etiam in Synodo, an in hoc vel illo casu adsit impedi-*

[1] *Ex Cod. Civ.* Gall. omnis adoptio rescripto perficitur minimèque requiritur, ut adoptatus potestatem adoptantis transeat, quinimò stare, ut in domo paterna degere pergat. Adoptans esserit oportet annum ætatis 50um, sit 15 annis or adoptato, careat liberis habeatque consensum conjugis. Adoptatus verò debet esse majoris atque habere consensum parentum, si lum 25 annos natus sit. Matrimonium prohibetur : *adoptantem inter et adoptatum hujusque descendentes ; inter liberos adoptivos ejusdem, adoptatum et prolem supervenientem adoptanti; inter adoptatum et conjugem adoptantis adoptantem inter et conjugem adoptati.* ... er. *art.* 313, 315, 316, 318, 358.
Edit. A. LECLÈRE.

mentum cognationis legalis, necessario recurrendum erit ad leges civiles, atque ad earumdem normam controversia decidenda. Mais il ne faut pas perdre de vue que l'adoption ne forme un empêchement dirimant, quant au lien, qu'en vertu d'une loi de l'Eglise... *Prohibitio legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonii, nisi interveniret Ecclesiæ auctoritas, quæ idem etiam interdicit.* Ainsi s'exprime saint Thomas (in 4 Sent., dist. 42, q. 11, a. 2; et Suppl., q. 57, a. 2). »

Et in adnotatione editionis Parmensis habetur : « La législation française, considérant le mariage comme un contrat purement civil, a établi ces empêchements de parenté légale. Dans les Etats italiens, où l'on maintient que le mariage entre catholiques doit être célébré selon les lois du droit canonique, les empêchements énumérés dans le Code français ne sont pas indiqués dans la législation civile. Mais, d'après le texte cité de Benoît XIV, l'Eglise approuve l'empêchement de parenté légale établi par le Code, et en cela le droit canonique est conforme au droit civil. Dans un Etat où la loi ne déterminerait rien là-dessus, on s'en tiendrait au droit commun approuvé sur ce point par l'Eglise catholique. » V Cantini, *Institutiones juris canonici.*

Dat Scavini Schema sequens cognationis legalis :

1028. — « Secunda est cognatio *spiritualis*, quæ jure ecclesiastico oritur
» inter personas aliquas ratione baptismi et confirmationis, dirimitque
» matrimonium (ut habetur *c.* 1 *De cognatione spirituali in* 6. *c. Nedum :*
» et constat ex *Trid. s.* 24. *c.* 2. *Vide Bon. q* 3. *p.* 5. *Sanch. l.* 7. *d.* 34.
» *Suar* 3. *p. q.* 67.) inter baptizantem
» et baptizatum, et hujus patrem et
» matrem : item inter susceptorem
» susceptum, et hujus patrem et ma
» trem. » (*Hic plura dubia occurrunt, quibus jam satis egimus in tract de Baptismo, unde ne actum repetamus, vide dict ibi l.* 6. *n.* 149.)

Dat Scavini schema sequens cognation spiritualis :

« Contrahentes cognationem spirituale hisce claudi cantibus versiculis expri solent (quod de *baptismo* idem de *confirmatione.*)

« Baptizans, Baptizatus, Baptizatique parentes.

« Levans, levatus, levatique parentes.

Que fera le curé, ait Gousset, lorsque de personnes notoirement censurées et scandaleuses se présentent pour servir de parrains et de marraines ?

« Comme il faut ici beaucoup de prudence dans le refus des pécheurs public le curé aura soin de s'informer, autant q possible, de la conduite des personn choisies par les parents pour parrains marraines ; et, s'il déclare qu'il ne peut l recevoir, il les avertira avant la cérémon de ne pas se présenter. Cependant, dans cas où celui qui ne serait marié que civil ment tiendrait, à la demande des paren de l'enfant, à être parrain, il pourrait abs lument être admis, s'il consentait à prend immédiatement avant l'administration baptême, en présence de deux témoi l'engagement de se préparer le plus possible à recevoir la bénédiction nuptia Plusieurs fois, par cette condescendan nous avons réussi à faire marier ecclési tiquement des personnes qui s'étaient co tentées jusqu'alors du contrat social. Lorsque le parrain et la marraine sc arrivés à l'église avec l'enfant, si le c se croit obligé de refuser l'un ou l'autre, le fera, mais sans éclat ; il évitera surt de faire connaître le motif de son ref afin d'éviter toute contestation. Il lui d simplement qu'il regrette de ne pouvoir recevoir pour parrain, ajoutant que n ne s'oppose à ce qu'il suive, comme sim témoin, les cérémonies du baptême. Ma soit que celui-ci reste, soit qu'il se reti si on laisse l'enfant à l'église, le curé fe la cérémonie ; car il suffit qu'il y ait parrain ou une marraine. » (*Théol. mora* t. II, p. 69.)

029. — « Tertia est cognatio *consanuinitatis carnalis*, quæ est vinculum ›ersonarum ab eodem stipite proximo descendentium, dirimitque marimonium usque ad quartum gralum lineæ transversæ inclusivè. Et [uidem quoad primum, fortassis jure ıaturæ : quoad reliquos tres, solo ure ecclesiastico. Unde etiam Pontiex in his ex justa causa dispensare ›otest. Gradus verò lineæ rectæ, proıabile est, omnes jure naturæ esse rohibitos. » (*Sed satis probabile est ıes esse vetitos jure ecclesiastico, excepto no gradu in linea recta, vide dicta l. um.* 470.)

ic insuper citemus, de repugnantia ı natura matrimonii inter consanguineos, ıentes observationes Martinet :

Consentiunt imprimis omnes, naturam orrere a matrimonio cognatorum in a recta, seu ascendentium cum descen:ibus, et etiam cognatorum in primo lu lineæ transversæ, seu fratrum cum ribus, talesque nuptias, quæ invaluisse ntur apud Ægyptios, Chananæos et ›as, improbatas fuisse ut detestabiles stus, non modo lege Levit. XVIII, sed muni judicio generis humani. Utrum , ex solo jure naturali habendæ sint, modo pro illicitis, sed pro irritis, ınt opiniones. Paucis exceptis, qui nt ne ipsas quidem nuptias parentum filiis immediatis a natura irritari, es stant pro nullitate talium nuptiarum, ·m in primis gradibus ; quin imo plee cum Sanchez (lib. VII, disp. 51), itatem extendunt ad omnes gradus in .itum. Cæterum, otiosa est hæc dispu, cum morte satis cautum sit ne proavi tent de nuptiis cum abneptibus.

De cognatis vero in linea transversa, ıtatio contrahitur ad nuptias in primo u, seu fratrum cum sororibus. Alii .nt eas prohiberi jure naturali, et allenuptias primogenitorum Adæ; alii judicant contrarias juri secundario,]ue validas et licitas inter primos ho:s ob necessitatem, qua cessante, illi. primum evaserunt, dein irritæ. — is disputationibus TT. de eo quod in materia absolute prohibet aut patitur ıaturalis, non est dubium quin prohiınes Domini in veteri lege (*Levit.* XVIII, ı, et Ecclesiæ in nova, circa nuptias atorum et etiam affinium in proximis ibus, valde congruant voci naturæ et ꞓ rationis judicio, multiplici ex capite, robat D. Thomas, 2. 2. q. CLIV, a. 9. ones enim afferens cur natura repugnet ›tuosis conjunctionibus, allegat imprihonorificentiam quam sibi mutuo deproximiores cognati et affines, et quæ istere nequit cum actu naturaliter turpi et inverecundo. Hanc rationem significatam invenit in verbis Levitici : *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet ut revelet turpitudinem ejus* (hebraice *nuditatem*). *Ego Dominus...* — « Secunda ratio est, inquit, quia personas sanguine conjunctas necesse est ad invicem simul conversari. Unde si non arcerentur a commixtione venerea, nimia opportunitas daretur hominibus venereæ commixtionis ; et sic animi hominum nimis emollescerent per luxuriam. Tertia ratio est, quia per hoc impediretur multiplicatio amicorum. Dum enim homo uxorem extraneam accipit, junguntur in quadam speciali amicitia omnes consanguinei uxoris, ac si essent consanguinei sui. Unde Augustinus dixit, XV, *Civ. D.* cap. 16 : *Habita est ratio rectissima charitatis, ut homines quibus esset utilis atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis necterentur, nec unus in una multas haberet, sed singulæ spargerentur in singulos.* — Addit autem Aristoteles quartam rationem in *II Polit.*, c. 4 : quia cum naturaliter homo consanguineam diligat, si adderetur amor qui est ex commixtione venerea, fieret nimius ardor amoris, et maximum libidinis incentivum ; quod castitati repugnat. »

« Præmissis rationibus quæ pertinent ad ordinem moralem, alia accedit gravissima ex lege ordinis physici, quæ ad fecundas nuptias postulat sanguinis mixturam, atque solet conjugibus proxime cognatis, aut nullos, aut infelices concedere partus. Consuetam hujusmodi nuptiarum sterilitatem memorat S. Gregorius M., scribens ad apostolum Angliæ, de conjugio filii cum filia duorum fratrum germanorum vel duarum sororum : « Experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere (Ep. 64). » Præter malum sterilitatis, physiologi recentes multis experimentis ostendunt ex nuptiis consanguineorum, etiam optime valentium, multigenos defectus et morbos derivari in prolem, nominatim surdomutismum, cæcitatem, amentiam, stupiditatem, etc.

« Prodiit ea de re egregius commentarius, tit. *Dangers des mariages consanguins et nécessité des croisements*, mémoire lu à l'Académie des sciences, le 16 juin 1862, par M. Boudin, médecin en chef de l'hôpital militaire de Vincennes. — Quædam exscribamus a summo viro qui, agens de periculo stirpibus regiis imminente ex nuptiis consanguineis, affirmat communem hanc esse legem plantis, animantibus et hominibus, ut omnis generatio brevi corrumpatur et deficiat, nisi a principiis procedat diversis loco vel familia. « Quelle loi dans la nature entière est plus évidente que celle qui a statué que tout ce qui germe dans l'univers désire un sol étranger ? La graine se développe à regret sur ce même sol qui porta la tige dont elle descend : il faut semer sur la montagne le

blé de la plaine, et dans la plaine celui de la montagne ; de tous les côtés on appelle la semence lointaine. La loi dans le règne animal devient plus frappante : aussi tous les législateurs lui rendirent hommage par des prohibitions plus ou moins étendues. Chez les nations dégénérées qui s'oublièrent jusqu'à permettre le mariage entre des frères et des sœurs, ces unions infâmes produisirent des monstres... Dans l'ordre matériel les animaux sont nos maîtres. Par quel aveuglement déplorable l'homme qui dépensera une somme énorme pour unir, par exemple, le cheval d'Arabie avec une cavale normande, se donnera-t-il néanmoins sans la moindre difficulté une épouse de son sang ?... Chaque forme organique portant en elle-même un principe de destruction, si deux de ces principes viennent à s'unir, ils produiront une troisième forme incomparablement plus mauvaise ; car, toutes puissances qui s'unissent ne s'additionnent pas seulement, elles se multiplient (De Maistre, *du Pape*, liv. II, ch. 7, art. 1). » (Theol. mor. lib. v. art. iv).

« Porrò pro gradibus consanguinitatis dignoscendis statuuntur sequentes regulæ.

« *Prima regula*. In linea recta tam ascendentium quàm descendentium quot sunt personæ, tot sunt gradus, unâ demptâ, scilicet stipite. » Linea *est series personarum ab uno stipite descendentium per varias generationes, diversos continens gradus*. Stipes *est ille à quo descendunt contrahentes)* « v. g. pater, et filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos et avus in secundo, etc.

« *Secunda regula*. In linea transversa æquali (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes) quot gradibus personæ singulæ à communi stipite distant, totidem distant inter se. Unde et frater soror sunt in primo gradu lineæ transversæ, patrueles et consobrini in secundo, filii eorumdem in tertio.

« *Tertia regula*. In linea transversa inæquali, inter personas inæqualiter distantes à communi stipite, quot gradibus remotior persona distat à stipite, tot gradibus distant inter se. Unde patruus et nepos, filius et soror patris sunt consanguinei in secundo gradu, quæ omnia patent in adjuncto schemate.

1030. — SCHEMA CONSANGUINITAT

(A S. ALPHONSO DATUM)

	IV. Abavus Abavia	
IV M Propatruus. M Proamita.	III. Proavus. Proavia	IV. M Proavuncul M Promatertera
III M Patruus. M Amita.	III. Avus. Avia	III. M Avunculu Matertera.
II Patruus. Amita.	I. PATER. MATER	II. Avunculus. Matertera.
I. Frater	Hypotheticus	I. Soror.
II Filii, et Filiæ Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filii, et Filiæ Sororis
III Nepotes, et Neptes ex Fratre.	II. Nepos Neptis	III Nepotes, et Neptes ex Sorore
IV. Pronepotes et Proneptes ex Fratre.	III. Pronepos. Proneptis	IV Pronepotes, Proneptes Sorore
	IV. Abnepos. Abneptis	

Advertendum hîc cum *Salmant.* *matr. c.* 14. *p.* 4. *n.* 46. *Contin. Tour* *tr. de dispens. in spec. part.* 1. *ca* 17. *art.* 1. *n.* 4. quòd à linea transve sali inæquali in supplicatione dispe sationis tam ex una, quam ex alte parte debeat exprimi gradus prop quior et remotior, si propinquior ess primus gradus ; hoc habetur ex bul *S. Pii V. Sanctis.*, quia in eo prim gradu Papa non intendit dispensa nisi exprimatur.

Schematis demus nomina Gallice:

Abavus, ia — trisaïeul, e.
Proavus, ia — bisaïeul, e.
Avus, ia — aïeul, e ; grand-père, gra mère.
Pater, mater, — pere, mère.
Hypotheticus — la personne en questi
Filius, ia — fils, fille.
Nepos, neptis — petit-fils, petite-fille.
Pronepos, proneptis — arrière petit-fi arrière petite-fille.
Abnepos, abneptis — fils, fille de l'arri petit-fils ou etc.

M. propatruus, proamita — arri grand-oncle, arrière grand'tante patern
M. patruus, amita — grand oncle, gra tante paternel.
Patruus, amita — oncle, tante patern
Frater — frère.
Filii et filiæ fratris — fils et filles du frè
Nepotes et neptes ex fratre — petit-fils petites-filles du frère.

)nepotes et proneptes.
patre — arrière-petit-fils etc. du frère.

proavunculus, promatertera — ar-
-grand-oncle, etc. maternels.
avunculus, matertertera — grand-
, etc maternels.
ınculus, matertera — oncle, tante ma-
ls.
'or — sœur.
ii, filiæ sororis — fils, filles de la sœur.
potes, neptis ex sorore — petit-fils,
de la sœur.
ınepotes, neptes ex sorore — arrière-
fils etc. de la sœur.

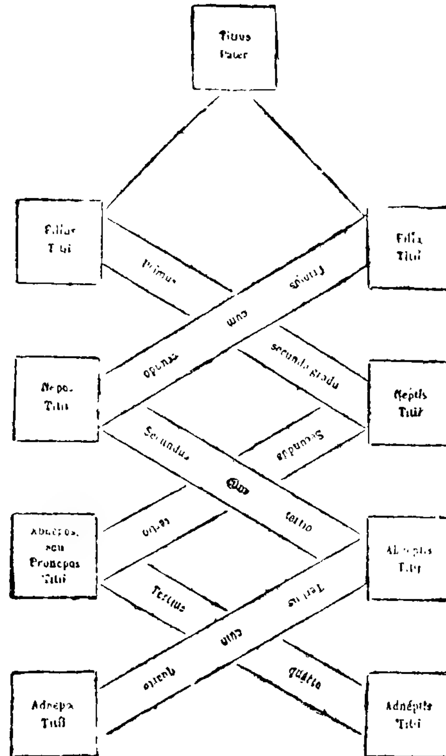
vini aliunde, dat explanationes quæ ntur, de modo quo inveniri facile posgradus consanguinitatis:

i cognitus sit stipes, seu homo a quo næ, de quibus quæritur, descendunt, scribas illius nomen in charta, et infra ationes, et nomina personarum hic et descendentium referas, usque dum nias ad eas personas, quæ connubio ndæ sunt: facile inde gradus compu- Si vero incognitus sit stipes, sic pro-; scribas in inferiori parte chartæ vel e nomen sponsi ad unum latus et no-sponsæ ad alterum; dein adnotes supra n sponsi nomina eorum consanguineo-qui forte causa esse possunt, ut ali-ntersit cognatio cum sponsa: idem quoad sponsam. Qua facta adnota-, ascendas ex una parte et videas ı conveniant in communi principio ıpite, ex quo sponsi sunt mediate ge- Hinc postquam inveneris simulque ıdverteris utrum sponsi sint in linea li, applices regulas. « Superius a Li-datas. »

de præstat, ut tyrones sese paulatim ɜant in aliquo schemate consanguini-per se illud conficientes, distinguendo ate, separatim indicando stipitem, et gradus. Sic, v. g., quilibet confi-)otest schema, seu uti vocant *arborem ilium* propriæ familiæ; et ita eveniet, ɜvi hoc exercitio facillime ediscant ea Confessariis et maxime Parochis scitu saria sunt hac de re.

v. gr. scire cupis in quo consanguini-gradu distent inter se duæ personæ, ɜa unam ex iis in cellula vacua hyp. ac attende an sint in linea recta vel versa: si deprehendas, eas esse in li-ecta, regulam pro linea recta datam ɜa, et numera generationes vel perso-una dempta, et habebis gradum. Si nt in linea transversa, tunc ex cellula de usque ad cellulam in qua reperitur , seu commune utriusque principium mum, seu in qua conveniunt ambæ næ: si æqualiter ab hoc principio ıt, applica regulam pro linea transversa li, et numerando invenies gradum in listant inter se: si vero inæqualiter a communi stipite proximo distant, applica regulam de linea transversa inæquali, et prodibit distantia.

Claritatis gratia specialiter ponimus Schema consanguinitatis in linea transversali inæquali.

1031. — « Dicitur V. *Crimen*, idque » triplex. Primum est *homicidium* con- » jugis ab altero conjuge, et alio tertio, » sive physicè, v. gr. gladio, vel vene- » no, sive moraliter, ut imperio, per- » fectum, eo consilio, ut postea inter » se matrimonium contrahant. Quòd si » cædes tentata sit, sed non perfecta, » vel perfecta, sed absque intentione » matrimonii ineundi, vel cum inten- » tione quidem ea, sed non significata, » exteriùs, vel non communi consilio, » sed ab altero tantùm, non dirimit » matrimonium, nisi etiam adulterium » præcesserit: tunc enim, etsi unus tan- » tùm cædem perfecerit, altero ignaro, » dummodò id fecerit intentione ma- » trimonii, verè dirimit. Ita *Con. Less.* » *Sa*, *Sanch. l.* 7. *d.* 7. *d.* 78. *n.* 13. *et* » *d.* 79.

« Secundum est *adulterium*, quando » nimirùm duo carnaliter se cognos- » cunt, vivente alterius conjuge, et vel

» matrimonium ineunt de præsenti, » vel saltem dant fidem de ineundo » post mortem conjugis. Sed in hoc » casu requiritur, ut promissio sit ac- » ceptata, et uterque sciat alterum » esse conjugatum : si enim vel alteru- » ter ignorat, non irritatur matrimo- » nium, si quod postea ineatur conjuge » mortuâ. *Perez, Con. d.* 31. *n.* 57. *et* » 61. *Sanch. l.* 7. *disp.* 79. *n.* 12. *Filliuc.* » *n.* 256. *Vide* etiam *Bon. q.* 3. *p.* 6. » *n.* 8. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *r.* 198, excu- » satque ignorantia quævis etiam facti, » *Sanch. M. Leo in praxi p.* 2. *s.* 284; » sufficit autem, si adulter dubitet, » utrùm tempore adulterii et promis- » sionis de matrimonio cum adultera » vixerit alter conjux, quia præsumi- » tur vixisse, nisi mors probetur. *Nav.* » *Sanch. l.* 7. *de matr. disp.* 79. *Bard.* » *d.* 6. *c.* 11. §. 8.

1032. — « Tertium est *raptus*, per » quem persona cum violentia abduci- » tur, libidinis exercendæ, vel matri- » monii ineundi causâ *S. Thom. Mol. t.* » 3. *d.* 105. Durat autem hoc impedi- » mentum, secundùm *Trid.* quamdiu » rapta est in potestate raptoris, » etiamsi liberè consentiat. Unde liber- » tati restitutam ducere potest. Proba- » bile tamen est, Tridentini decreto » tantùm comprehendi raptum, qui sit » causâ matrimonii. *Sanch. d.* 13. *Vide* » *Laym.*

1033. — De impedimento ob crimen *raptûs* loquemur in fine hujus Dubii *n.* 1107. Hìc tantùm sermonem facimus de impedimento ob crimen *homicidii*, et ob crimen *adulterii*. Ad distinguendum autem tale impedimentum, attende regulam ab aliquibus traditam. Incurritur hoc in tribus casibus, nempe utroque patrante (id est crimen homicidii, ut illud *patrante*, intelligendum), uno patrante, et nemine patrante. Et I. *Utroque patrante*, quando non est adulterium, sed uterque conspirat ad homicidium, animo inter se nubendi. II. *Uno patrante*, quando v. g. vir post adulterium occidit conjugem ad ducendam adulteram, licèt ista non conspiret ad homicidium : modò illius intentio huic manifestata sit. III. *Nemine patrante*, quando non adest homicidium, sed tantùm adulterium, et promissio matrimonii, quæ non sit ficta, et sit saltem acceptata, antequam moriatur conjux adulteri.

Ex I. capite igitur, nempe *utroque patrante*, id est cùm homicidium co gis fit sine adulterio, ad contrahen impedimentum criminis requirit ut occisio eveniat ex communi con viri et fœminæ ; ita communiter *l l.* 1. *de matr. c.* 22. *v. Crimen, Sanch. d.* 78. *n.* 9. *Pont. l.* 7. *c.* 45. *n.* 4. *p.* 12. *n.* 3. *Bon. p.* 6. *n.* 5. *Cabas* 3. *c.* 23. *n.* 3. *Conc. p.* 322. *n.* 4. *Ho n.* 568. *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 4 55. *ex c. Laudabilem* 1. *de convers. fid.* Requiritur 2. ut homicidium animo contrahendi matrimonium complice homicidii, ut communiss tenet Glossa *in c. Si quis vivente, c* 31. *q.* 1. *verb. Occidisse, Bell. l. c. v. A Pal. n.* 5. *Pont. l. c. Cont. Tourn. tr dispens. in spec. part.* 1. *cap.* 3. *No v. An autem. Laym. c.* 10. *n.* 4. *Spo* 102. *Salm. Bon. Cab. et Conc. l. c Sa n.* 13. *cum S. Bon. Soto, Palud. Majo aliis multis, contra Caj. Scot., et alios cos*, qui dicunt non requiri animum bendi cum adultero, eò quòd in c *Laudabilem*, nulla fit mentio de hac ditione. Sed benè respondent AA. mo loco citati, quòd licet in jure exprimatur præfata conditio, ipsa men colligitur ex fine legis, nimir ne conjux machinetur mortem alter ut postea cum altero nubat.

1034. — Notant tamen *Sanch. n. Salm. de matr. c.* 12. *p.* 4. *n.* 53. *Cand. et Dic.* sufficere ad incurrend impedimentum, quòd initâ ab utro machinatione occisionis, intentio trimonii adsit tantùm ex parte un Utrùm autem requiratur, ut talis in tio alteri saltem manifestetur ? Neg *Sanch. l.* 7. *d.* 78. *n.* 19. *cum Man. et V ac Pal. p.* 12. *n.* 5. *cum Soto, et G* tùm quia Ecclesia non ponit præ intentionem, sed occisionem exter hâc intentione factam ; tùm quia intentio, quando patratur homicidi jam præsumitur, argumento *Clemen* §. *Verum de hæret.* ubi excommuni tur inquisitores, qui ex odio reis in titiam faciunt, vel ex eorum an omittunt inquirere. Affirmant *Pontius l.* 7. *c.* 45. *n.* 5. *Diana p.* 9. *t. r.* 25. *et Salm. cit. n.* 53. *in fin. Vasq. Perez, et Hurt.*, quia Ecclesia potest punire quod non potest cog scere ; lex enim humana exposcere quit nisi illam obedientiam quæ ho debetur ; homini autem non deb nisi externa operatio quæ præcipi interna enim soli Deo debita est.

ıdent autem ad casum Clementinæ, ɔd ibi non excommunicantur qui ex o vel amore simpliciter interno ducti ıstitiam committunt, sed qui insuper s odii vel amoris externum indicium ɘstant. Unde sic mihi probabiliùs ɜndum videtur: Si occisionem præ- ɘerint sufficientia indicia intentionis à munera, familiaritates, epistolæ atoriæ, et similia inter eos qui con- ıere volunt, tunc incurritur impedi- ıtum; secùs si intentio remanserit ninò interna; tunc enim Ecclesia ne- t punire homicidium ex tali inten- ıe factum, si nullum de ea indicium ːcesserit.

)35. — Ex II capite, *Uno patrante*, ıpe ex homicidio cum adulterio, ad mendum matrimonium sufficit, ıd, stante adulterio, una pars tan- ı perpetret homicidium, quamvis râ inscià, ita communiter *Sanch. l.* 78. *n.* 9. *Pont. l.* 7. *c.* 45. *n.* 4. *et 'al. p.* 12. *Bon. p.* 6. *n.* 8. *et Salm. de r. c.* 12 *p.* 4. *n.* 47 *cum Dic. Avers. ıejo, etc.* Id patet ex *c. Si quis vivente ausa.* 31. *qu.* 1. ubi dicitur, non ob- ıte adulterio valère matrimonium ı adultero post mortem conjugis, *forte vir aut mulier virum, qui mor- fuerat, occidisse notetur.* Item ex c. *ɔositum* 1. *de eo qui dux. etc.* ubi: *lus copulet matrimonio quam priùs uerat adulterio ; illam maximè cui n dederat, uxore sua vivente, quæ ma- ːata est mortem uxoris.* Item ex c. *Si- ficasti* 6. *eod. tit.* ubi validum fuit de- atum conjugium cum adultera, *nisi eorum in mortem uxoris defunctæ fue- nachinatus, vel eà vivente sibi fidem ːrit de matrimonio contrahendo.*

)36. — Ad hoc autem impedimen- ı incurrendum requiritur I. Ut mors ɜ secuta sit ex percussione, veneno, dato à conjuge, vel ejus mandato; *Pontius n.* 4. *Pal. n.* 4. *Bon. n.* 6. *n. ibid. n.* 48. *cum Sanch. n.* 7. *et muni.* II. Ut adulterium præcedat ısionem; *Pont. n.* 4. *Elb. p.* 408. .70. *et Salm ibid. n.* 50. *cum Bon.* Ut prius matrimonium fuerit vali- n, quamvis non consummatum, et t obtentum sit divortium; *Sanch.* 20. *ac Pont n.* 3. *ex c. Significasti* 6. *:o qui dux.* Requiritur IV. Ut adul- um sit consummatum, ita ut facta una caro : hinc si vir verè non se- ıat in vase mulieris, nequaquam in- ritur hoc impedimentum; ut *Sanch. l.* 7. *d.* 79. *in princ. Pont. n.* 4. *Pal. n.* 8. *Elb. l. c. et Salm. ibid. n.* 50. *et c.* 4. *p.* 1. *n.* 3. *cum. S. Th. S. Ant. et comm.*

Hinc autem dubitatur, an requiratur, ad consummationem adulterii, ut non solùm vir, sed etiam fœmina seminet? Negant *Sanch. l.* 2. *d.* 21. *n.* 11. *et Pal. Trull. Bon. et c. apud Salm. dict. c.* 4. *n.* 4. Sed plures alii affirmant, ut *Conc. p.* 351. *n.* 4. *cum communi, S. Bonav. Innoc. Host. et Viguer. ap. Sanch. l. c.* et expressè id tenet *D. Th., Suppl. q.* 55. *ar.* 4. *ad* 2. ubi: *Vir et mulier efficiuntur... una caro per commixtionem seminum. Unde quantumcumque aliquis claustrum pudoris invadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur... affinitas.* Et ideò meritò hanc sententiam probabilem vocant *Sanch. l. c. et Salm. cum Pal. Trull. Dian. Ronc. Vide infrà n.* 1075.

Requir. V Ut adulteri sint conscii matrimonii; quare, si fœmina rem habet cum conjugato, quem putabat solutum, impedimentum, non contrahitur; *ita Sanch. l.* 7. *d.* 78. *n.* 12. *Pal. p.* 12. *n.* 8. *ac Bon. Avers. Dic. etc. cum Salm. de matr. c.* 12. *p.* 4. *n.* 51. ex c. *Veniens*, et c. *Propositum, de eo qui dux. etc.* An autem excuset tunc ignorantia crassa et culpabilis adulterii? Negant *Val. Bon. Per. etc. apud Salm. ibid. n.* 52. Quia tunc, ut dicunt, adesset verum adulterium. Sed affirmant probabiliter *Bus. ut suprà, et Sanch. l.* 7. *d.* 79, *n.* 38 *ac Salm. l. c. cum Reb. Avers.*; tùm quia excusat quælibet ignorantia facti, ut esset hæc, ex regula c. 10. *de Reg. jur.*; tùm quia ad adulterium requiritur dolus, ex *l. pen. ff. ad l. Jul.* At cum ignorantia crassa, nisi fuerit saltem affectata, non datur dolus, ex *Gloss. in l. Magna. ff. de verb. sign.*

Requir. VI. Ut occisio facta fuerit cum animo nubendi cum adultera, saltem ex parte occidentis, modò is externè talem intentionem alteri manifestarit, juxta sententiam allatam mox suprà *n.* 1034. ubi diximus requiri manifestationem saltem per indicia præcedentia; idque procedere in utroque casu dicunt *Salm. ibid. n.* 53. *cum Sanch. Pont. Vasq. Per. Dic. etc.* Hinc infertur, quòd si vir uxorem occidat, ut liberiùs adulterâ fruatur, vel ob aliam causam, etiamsi ista consenserit ad homicidium, sed absque intentione ma-

trimonii, impedimentum non contrahitur. Immò, si vir occidat uxorem, ut aliam indeterminatam ducat potest deinde ducere adulteram, *Sanch. l.* 7. *d.* 78. *n.* 18. *Pont. n.* 5. *Pal. p.* 12. *n.* 5. *Bon. p.* 6. *n.* 4. *et* 8. *et Salm. ibid. n.* 54. *cum Pal. etc.* Secùs tamen, si occidat ut aliquam ex adulteris ducat, ut *Salm. cit. n.* 54. *in med. cum Con. Avers. Dic etc.*

1037. — Ex III. capite. *Neutro patrante* nempe quando non adest homicidium, sed solùm adulterium cum promissione matrimonii, ut habetur in relatis *c.* 1. *et* 6. *de eo qui dux.*, et clariùs in *fin. eod. tit.* Docentque *Sanch. l.* 7. *d.* 79. *n.* 43. *Pont. l.* 7. *c.* 45. *n.* 7. *et Salm. de matr c.* 12. *p.* 5. *n.* 64. *cum Pal. Bon. Con etc.* tale impedimentum contrahi à conjuge fideli etiam cum infideli adultera, quia licèt Ecclesia non possit punire infidelem, potest tamen fidelem. Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur 1. ut tam adulterium, quàm promissio, habita sint vivente conjuge, ut *Sanch. l. c. n.* 5. *Spor. n.* 108. *et Salm. ibid. n.* 60. *cum Bon. et Conin.* Requir. 2. ut promissio non fuerit revocata ante adulterium; *Sanch. ibid. Spor. n.* 107. *et Salm. dict. n.* 60. *in fin. cum Conin. et Bon.* Dixi *ante adulterium*; nam si fuit revocata postea, tunc remanet impedimentum, jam cùm contractum sit, sive promissio antecesserit, sive subsecuta fuerit adulterium, ut expressum habetur in *c. fin. de eo qui dux.* ubi : *Cæterùm tolerari non debet, si prius vel postea* (ad fidem datam), *dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisset.* Requir. 3. ut promissio fuerit externa, et acceptata; unde non sufficit, si adultera merè negativè se habuerit, ut communiter docent *Pal. p.* 12. *n.* 11. *Bon. p.* 6. *n.* 9. *Cab. l.* 3. *c. n.* 9. *Conc. p.* 322. *n.* 6. *Salm. ibid. n.* 61.

1038. — Sed dubit. 1. An taciturnitas adulteræ sit sufficiens signum consensûs? Affirmant *Pont. l.* 7. *c.* 45. *n.* 2. *et Conin, Reb. et Hurt. apud Pal. p.* 12. *n.* 11., quia in materia favorabili taciturnitas habetur pro consensu. Sed negant *Sanch. l.* 7. *d.* 79. *n.* 25. *et Pal. l. c. cum Gutt.*, quia talis materia potiùs est odiosa, quàm favorabilis, cùm acceptans subjiciatur pœnis ecclesiasticis. Meritò *Spor. n.* 119. *cum Tamb.* utramque sententiam vocat probabilem.

1039. — Dubit. 2. An promissio fi matrimonii cum adulteria inducat i pedimentum? Affirmant (modò fi externè non appareat) *Sanch. l.* 7. 79. *n.* 20. *et Pal. p.* 12. *n.* 12. *cum nin. et Gutt.*, quia talis promissio fi jam apta est inducere adulteram captandam mortem conjugis, quod j vitare intendunt. Sed probabiliùs communiùs negant *Bon. p.* 6. *n.* 8. *S n.* 109. *Holzm. n.* 562. *Croix n.* 6 *Elbel n.* 175. *et Salm. de matr. c.* 12. 5. *n.* 62. *cum Laym. Perez, Dic. etc.* tio, quia jura in textibus citatis *n.* 10 requirunt fidem, sive promission matrimonii; ficta autem promissio i est promissio; et quamvis cum ficta promissione non vitetur pericul in adultera decepta captandæ mo conjugis, tamen cùm agatur de l prohibitiva, et de materia odic stricta facienda est interpretatio : ta magis quòd finis præcepti non ca sub præcepto.

1040. — Dubit. 3. An promissio co ditionata eo casu inducat impedim tum? Affirmant *Cont. Tourn. tr. de a pens. in spec. part.* 1. *c.* 5. *n.* 2. *ac San l.* 7. *d.* 79. *n* 11. *cum Nav. Man. Vega*; quia promissio conditionata ducit obligationem non resiliendi, per eam verè dicitur data fides, et v præbetur ansa captandi mortem co gis. Negant verò probabiliùs *Laym. c. n.* 3. *v. Sexta, Holzm. n.* 562. *Tamb. c.* 6. *n.* 4. *Elbel n.* 162. et *Spor. n.* 109. *cum Co et Perez.* Ratio, qui jura requirunt fid per quam (cùm simus in odiosis lex strictè interpretanda) intellige est fides, seu promissio pura, et ab luta. Præterquam quòd per promis nen conditionatam non ita datur a captandæ mortis, sicut per promis nem absolutam. Dicunt tamen præ AA. talem promissionem benè indu impedimentum, postquam conditio rificata fuerit ante mortem conju Sed huic responderi posset, quòd p missio illa, adhuc impletâ conditic nec pura per se dici potest, prout quiritur à jure ; cæterùm quia com niter hanc exceptionem DD. trad sapientibus me remitto.

1041. — Dubit. 4. An ad incurrend impedimentum requiratur, ut pro sio fuerit mutua? Affirmant *Belarm matr. l.* 1. *c.* 22. *v. Casu.* 2. *Elb. n. et Holzm. n.* 562; item *Laym. Henr. et Dian. ap. Croix n.* 626. Idque c

cat Glossa *in c. Significasti* 6. *de eo dux.* quia, ut ajunt, jura videntur n require repromissionem, quæ aliàs ponsalibus obligationem utrinque ıcit ad matrimonium contrahen- ı. Sed communiùs et probabiliùs ınt *Sanch. l.* 7.*d.* 79. *n.* 12. *Bonac.* . *n.* 9. *cum Con. Sylv. Perez; et Reb.* '*al. p.* 12. *n.* 13. *cum Sot. Hurt. et nuni,* ut asserit. Ratio, quia in jure patet ex *c.* 1. *et* 6. *de eo qui dux.* .is *n.* 1035.) nulla mentio fit de re- nissione, sed tantùm de fide data. igitur promissio requiritur in spon- ›us inter solutos, ut obliget ad ma- onium, quod pendet a jure natu- : alia inter conjugatos, ut inducat ədimentum, quod pendet a jure tivo.

42. — Ultimò hîc notandum, quòd ıs criminibus, ex quibus oritur ədimentum, addatur quartum, terium nimirùm cum matrimonio ıtato, scilicet cùm quis, suâ uxore nte, copulam habuerit cum alia, qua matrimonium insuper con- əre ausus sit; hoc matrimonium ım est, sive copula præcesserit at- ıtum, sive subsecuta sit. Ita ex *c.* '*ficavit* 2. *c. Ex Litterarum* 4. *c. Cum* '*et.* 5. *et c. Si quis* 8. *de eo, qui duxit ıtr Vide Croix l.* 6. *p.* 5. *n.* 621.

43. — Qui autem vivente suâ con- promitteret alteri matrimonium, sine adulterio, et matrimonio at- ıto, quamvis non incurrat impedi- tum, non tamen excusatur à pec- mortali; ut *Sanch. l.* 7. *d.* 79. *n.*40. *n. c.* 10. *in fin. Con. p.* 6. *n.* 11. *Elb.* 34. *et Pal. p.* 12. *n.* 15. *cum Abb. ex* .. *de eo qui dux.*

44. — « Dicitur VI. *Disparitas cul-* ;, sive religionis, quæ dirimit ma- onium inter baptizatum, et non .ptizatum, etiam catechumenum. que jure tantùm ecclesiastico, non ripto, *Bon. q.* 3. *p.* 7. *ex Con. etc.* ter baptizatos verò non dirimit, si impediat. Matrimonia verò cum əreticis, etsi illicita, sunt tamen lida. *Vide l.* 2 (III). *n.* 19. » (*Ut habetur* 1. *de Divort. Vide dicta l.* 6 (V). *n.* 56. ıdde id quod dicit SS. P. Benedictus *in Bulla*, Matrimonia, *edita die* 4 1741. *Vincentes in fine Operis, ubi* *uam Pontifex declaravit conjugia in-* *hæreticos esse valida, sic ait* : Dolens ətitas sua esse inter catholicos, qui .sano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quæ sancta mater Ecclesia perpetuò damnavit, ex animo non abhorrent: Episcopos omnes, Vicarios, parochos in iis partibus degentes seriò graviterque hortatur et monet, ut catholicos ab hujusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis quantùm possint absterreant, atque efficaciter impedire satagant.)

De impedimento disparitatis cultus, disserit professor Vincent ut sequitur :

« Cultus disparitas potest esse inter infideles et christianos, vel inter ipsos christianos, quorum alii sunt catholici, alii vero heterodoxi.

I. *De matrimoniis infidelium cum fidelibus.* — Circa hujusmodi matrimonia hæc videntur dicenda.

« I. Ista matrimonia, multis incommodis obnoxia, non sunt irrita jure naturali aut divino. — 1. Sunt multis incommodis obnoxia, scilicet periculo rixæ et discordiarum, periculo perversionis, aut saltem non modicæ molestiæ in vita christiana pie agenda pro parte fideli, periculo demum prolis in infidelitate educandæ. — 2. Non sunt irrita jure naturali, siquidem finibus primariis et essentialibus matrimonii non obstant. — 3. Non sunt pariter irrita jure divino; nulla enim profertur lex divina hæc matrimonia irritans. — At facile intelligitur ista matrimonia esse sæpius illicita.

« II. Matrimonia fidelium cum infidelibus non fuerunt semper jure ecclesiastico prohibita. Etenim non profertur lex universalis ab incunabulis Ecclesiæ hujusmodi matrimonia irritans aut prohibens. E contra leguntur exempla piorum fidelium infidelibus nubentium ; sic sanctæ Cæcilia, Monica, Clotildis. Et revera in primis Ecclesiæ temporibus valde dura fuisset fidelibus talis prohibitio.

« III. A longo tempore, generali Ecclesiæ more, existit impedimentum dirimens disparitatis cultus inter fideles et infideles. Illa assertio ab omnibus theologis unanimi consensu admittitur. — Dicitur 1. *A longo tempore, generali Ecclesiæ more*; nam nulla exhibetur lex Ecclesiæ hujusmodi impedimentum constituens, sed paulatim et a multis seculis invaluit hæc consuetudo. — 2. *Impedimentum dirimens*, id est, prorsus irritans matrimonium; cum igitur, ineunte sæculo præterito, gravis controversia exorta fuisset circa existentiam illius impedimenti apud Japonenses et Sinenses, ex defectu sufficientis consuetudinis, curia Romana, lite intacta, concessit missionariis facultatem dispensandi super illo impedimento. Benedictus XIV. Const. *Singulari Nobis*, § 19, anno 1749. — 3. *Inter fideles et infideles.* Nomine infidelium intelliguntur ii omnes qui quacumque

ex causa baptismum non susceperunt valide: « Illud impedimentum vigere compertum est, inquit Bened. XIV, Constit. *Singulari Nobis*, § 2, in eorum conjugiis quorum alter Baptismi est particeps, expers omnino alter, *quamvis adhuc* catechumenus esset, atque ad catholicam fidem accedere statuisset. » — Hinc apostasia non constituit impedimentum disparitatis cultus.

« II. *De matrimoniis catholicorum cum hæreticis, seu de matrimoniis mixtis.*

« I. Ecclesia hæc matrimonia semper detestata est; ut constat tum ex Benedicto XIV, Const. *Magnæ Nobis* 51, *t.* 2, ad episcopos Poloniæ, et in declaratione circa matrimonia in Hollandia inita, in qua, § 3, dicit hæc matrimonia esse detestabilia, a S. matre Ecclesia perpetuo damnata ac prohibita; tum ex auctoritate theologorum; tum ex incommodis quæ in istis matrimoniis reperiuntur, scilicet: periculum subversionis, summa difficultas in prole catholice instituenda, discordiæ in negotio religionis, et demum obices qui conjugi fideli facile occurrere possunt in piis exercitiis persolvendis.

« II. Ista matrimonia non sunt irrita nec etiam semper illicita jure naturali et divino, sed jure ecclesiastico simpliciter prohibita. — 1. Non sunt irrita jure naturali et divino; si enim hæc jura non irritant ex dictis matrimonia fidelium cum infidelibus, a fortiori non annulant matrimonia mixta. — 2. Non sunt semper illicita jure divino et naturali, siquidem in hujusmodi matrimoniis Ecclesia dispensationem quandoque concedit. — Et vero incommoda prædicta possunt abesse; vel forsan erunt rationes sufficientes illa permittendi: porro, his positis, nihil obstat horum matrimoniorum licitationi; ergo. — 3. Sunt jure ecclesiastico simpliciter illicita, nulla quippe profertur lex hujusmodi matrimonia irritans, sed ex omnium confesso sunt prohibita et ideo illicita, si contrahantur absque legitima dispensatione.

« III. Ecclesia non concedit dispensationem relative ad matrimonia mixta, nisi positis quibusdam conditionibus. Talis est enim Ecclesiæ praxis, ut omnes norunt. Etenim ex dictis sunt incommoda in his contrahendis matrimoniis; ergo Ecclesia quasdam apponere debuit conditiones ut vitentur, in quantum fieri possit. Hæ sunt autem appositæ conditiones.

« Prima *absentia probabilis periculi seductionis pro parte catholica*. Imo admonenda est pars catholica ut totis viribus partis hæreticæ conversionem promoveat. Et revera in quibusdam regionibus hæc matrimonia multorum conversionis causa fuerunt; præsertim cum mulier est catholicæ exercitiis pietatis addicta, et dogmatis probationum haud ignara.

« Secunda est *absentia omnis pacti quo pueri, vel aliqui eorum, in secta acatholica essent educandi*. Etenim parentes tenentur ex jure naturali ad filios suos in vera religione instituendos, nec possunt ullo pacto huic obligationi renuntiare. Quinimo in dispensatione ordinarie requiritur ut pars acatholica promittat etiam cum juramento filios in religione catholica fore educandos.

« Tertia est *plena libertas parti catholicæ concessa omnia religionis suæ præscripta adimplendi*.

« Quarta est *gravis causa*. Patet hæc conditio; cum enim hæc matrimonia incommodis scateant et Ecclesia illa semper detestata sit, gravis requiritur ratio ut permittantur.

« Quinta est *denegatio benedictionis nuptialis*. Hujusmodi matrimoniis sacerdotalis benedictio impendenda non est, neque Missa in præsentia hæretici celebrari debet, nec matrimonium ipsum intra Ecclesiæ ambitum contrahi; quoniam nihil horum ad illius validitatem intervenire necesse est. Ita expresse Benedictus XIV, *de Syn.*, *lib.* 6, *c.* 5, *n.* 5. Sed huic matrimonio assistere potest parochus tanquam testis, imo necessaria est ejus præsentia ad horum connubiorum validitatem quando in iis regionibus viget lex Tridentina de clandestinitate.

« Circa præsentem quæstionem plura sunt notanda:

« 1. Stricte servandæ sunt clausulæ in dispensatione pontificali contentæ. Sic in indulto concesso a Gregorio XVI, die 23 april. 1845, datur facultas dispensandi « dummodo a parte acatholica emittatur prius jurata obligatio permittendi educationem prolis utriusque sexus in religione catholica, nec impediendi parti catholicæ filiisque liberum catholicæ religionis exercitium. Matrimonia vero celebrentur coram parocho et duobus testibus, juxta præscripta a S. conc. Trid., extra tamen Ecclesiam et absque parochi benedictione. Ipsemetque ordinarius efficaciter insinuet parti catholicæ obligationem ipsi inhærentem procurandi totis viribus acatholici conjugis conversionem. — 2. Valde attendendum est ad partium dispositiones et ad locorum mores; sunt enim regiones in quibus pars acatholica promissis suis sedula fide stat, sunt e contra regiones aliæ in quibus aliter se gerunt acatholici. — 3. Caveat pars catholica ne appareat coram ministro acatholico munia sua exercente; esset quippe communicatio in divinis cum hæreticis, quod stricte prohibitum est. — 4. Confessarius cui pœnitens propositum suum detegit parti hæreticæ nubendi, regulariter loquendo eum a proposito suo avertat; si tamen graves sint ejus rationes et absit subversionis periculum, ei absolutionem concedere poterit; si secus, deneget. »

(De matr. 178 ad 183).

De validitate matrimoniorum mixtorum sicut Bouvier Scavini disserit ita :

« Triplex quæstio institui potest: *vel* enim

gitur de hæreticis Hollandiæ, in qua deretum illud jussu Philippi II fuerat proıulgatum, sed ubi paulo post calvinismus bstinuit; *vel* de hæreticis, qui post decreti romulgationem , ecclesias et societates istinctas a Catholicis habere cœperunt; *el* de hæreticis, qui inter Catholicos apud uos viget decretum Concilii, manent disersi, quin tamen separatas forment ecclesias tque stabilitas societates.

« Si 1. testatur Benedictus XIV (*De Syn.*, VI. c. 1) in tribunalibus Curiæ roıanæ ac in Congregationibus plurimum :risisse opinionem talium hæreticorum ıatrimonia nulla esse; sed doctus Pontifex eclarat se huic opinioni nunquam acquie.sse, et ad Cathedram D. Petri evectus edi.t declarationem de eorum matrimoniorum aliditate, ut dictum est in textu, solos expiens Catholicos si contraherent inter se; eclarans insuper hanc suam determinatioem complecti etiam matrimonia contracta ı civitate Trajecti ad Mosam, possessa a ederatis illis provinciis etiam solo jure ppignorationis. Item statuit valida matri.onia contracta extra fines Hollandiæ ab s qui addicti sunt militaribus copiis, quæ) ea transmissi sunt ad custodiendas muendasque arces conterminas, modo uterıe conjux ad easdem copias pertineat. — eterum cum in Hollandia Parochi proprie cti non reperiantur, sed Missionariorum rectioni Catholici ibidem subdantur, dutatum fuit, utrum fideles pro matrimonii aliditate ad domicilii sui pastorem adstrin-rentur , an vero coram cujuscumque stricti pastore valide contrahere possent. ius VII die 17 maii 1804 declaravit: *Pachum proprium Catholicorum in Hollandia mmorantium ibi matrimonium inter se conahere volentium, esse pastorem vel compastom illius civitatis vel loci, in quo alteruter ex ntrahentibus domicilium vel quasi-domicilum habet; ideoque nonnisi coram illo vel io Sacerdote de illius licentia valide posse atrimonio copulari.*

« Si 2. alii docent talia matrimonia nulla sse, nam ubi lex Tridentini fuit publicata ınctos ex se obligat Christianos, et absurım est dicere hæreticos per suam rebellioem ab illa liberari. Insuper nonne hæreci aliis ligantur ecclesiastici impedimentis tpote Ecclesiæ subjecti; ergo etiam impe.mento clandestinitatis, ubi semel apud los hæc lex promulgata fuit. Verum alii lures contrarium docent, etenim suborta æresi eaque stabilita, efformatæ fuerunt uæ societates distinctæ omnino quoad rem .si quoad locum permixte adhuc, nempe na Catholica, altera hæretica; hæreticoım porro societas per defectionem a fide) Ecclesia successit ejusque ritibus, ac noım constituit sectam novis ritibus noviue ecclesiis conflatam: adeoque hæreticæ cclesiæ nequeunt amplius subjici Decreto ridentini ratione jam factæ publicationis, ım non sunt amplius partes Parochiarum apud quas robur adhuc habet Tridentinum. Adde: rationes quæ militant pro validitate matrimoniorum in Hollandia contractorum, valere debent etiam pro matrimoniis aliorum hæreticorum qui societatem separatam efformarunt; cum eadem sit ratio. Saltem valida sunt ex indulgentia Ecclesiæ; hinc ad rem Pehem (*Prælect. in Jus eccl. univers.*, § 507) ait: *Ecclesia hoc impedimentum adversus eos* (protestantes) *non urget, nec in Germania nostra urgere posset, quum tenacior ejusdem executio plus mali, quam boni post se traheret, pacemque atque mutuam concordiam perturbandi quotidianam occasionem præberet.* Ideo concludunt cum Antoine ejusmodi matrimonia valere ex tacita Papæ dispensatione et usu Ecclesiæ. — Secunda opinio, etsi magni sit ponderis, in praxi tamen præstat primam sequi, et ideo sponsi coram ministro hæretico conjugati, consensum renovent juxta formam Tridentini; quod si uno conjuge ad fidem catholicam redeunte alter maneat in hæresi et nolit renovare juxta Tridentinum consensum arbitramur salvo meliori judicio, Catholiuum non esse inquietandum ex secunda et satis firma sententia. Plura hic habet Pichler. Hæc fere Bouvier.

« Verum cl. Perrone validis argumentis omnimode certat pro prima sententia (*De matr. christiano*, l. II, sect. 1, c. vi); nam si hæretici semel ligati sunt legibus Ecclesiæ, semper remanent ligati quoadusque ab ipsa Ecclesia solvantur; neque enim subditorum est legum infringere vinculum. Et concessiones pro Hollandia et Belgio sunt potius exceptiones quæ firmant regulam contrariam: « On observera que les dispositions et les déclarations faites pour la Belgique peuvent servir de règle pour juger s'il convient d'étendre à d'autres lieux déterminés cette constitution (de Benoît XIV); mais non pour conclure qu'en pareille circonstance on peut la croire déjà étendue de droit, sans autre déclaration du Saint-Siége, car il faut pour cela la décision de l'autorité apostolique qui l'a prononcé pour la Hollande. » Ita Capellari, postea Gregorius XVI. in quodam voto pro suprema C. S. Officii 1. augusti 1825. Neque id Ecclesia dissimulat atque indulget; quoties enim interrogatur, negative respondit. Inter plura sit unum responsum. Propositum fuit S. Pœnitentiariæ 28 mart. 1834: « Utrum matrimonia ab hæreticis inter se inita aut cum catholicis juxta solas leges civiles seu coram ministro hæretico sine præsentia parochi catholici valida sint in Galliis, et in aliis regionibus ubi, ut in Galliis, protestantes et hæretici omnes habent suos ministros, templa seu statum legalem a gubernio probatum? Respondit: *Negative, exceptis regionibus, de quibus loquitur Benedictus XIV in declaratione 4 nov. 1741, atque ad quas per successores suos illa eadem declaratio extensa est.* »

Si 3. videtur omnino dicendum, talium

hæreticorum conjugia nulla esse; eo enim ipso quo societates separatas, stabilitas ac firmas non constituunt, nullo omnino principio affirmari potest eos Tridentina lege non ligari (t. IV. n. 690.)

Ad rem Nardi, § 453:

« Il y a quelques années, quelques gouvernements civils ont fait des prescriptions coactives relativement à l'éducation des enfants provenant des mariages mixtes: ce qui a amené de déplorables conflits entre l'Eglise et l'Etat, particulièrement en Prusse. Pour éviter de plus grands maux, l'Eglise a bien voulu en venir à un point que l'on doit considérer comme la dernière limite de la condescendance. Elle a toléré, lorsqu'il y avait à craindre de plus graves inconvénients et que les parties ne voulaient pas renoncer à leur dessein, que les mariages mixtes dans lesquels on n'avait pas fait les promesses obligées fussent célébrés en présence du curé qui doit y assister *passivement*, sous les conditions suivantes: 1° qu'on ne ferait pas mention dans les publications de la religion des époux; 2° en donnant le certificat de publication qu'on n'y ajouterait ni parole ni écrit indiquant une approbation quelconque, se contentant de noter qu'il n'a été découvert d'autre empêchement que la défense de l'Eglise pour la religion mixte; 3° que le curé avertirait la partie catholique de la grave faute qu'elle commet, et, après avoir essayé de tous les moyens pour la dissuader de son projet, il tolérerait que le consentement des époux se donnât en sa présence, mais bien entendu ailleurs que dans une église, sans porter lui-même aucun des vêtements sacrés, sans donner de bénédiction ni prononcer la moindre parole qui ressemblât à une approbation. Cette tolérance a été étendue à tout le territoire de la confédération germanique et à plusieurs autres Etats. »

V. *Esposizione di fatto documentato su quanto ha proceduto e sequito la deportazione di mons. Drost arcivescovo di Colonia.* — Opus, *l'Atanasio.* — De Goerres, *la Chiesa e lo Stato alla fine della contestazione di Colonia.* — *Annali Religiosi.* Roma, vol. XVII. — Perrone, *Prælectiones Theol.* de matrimonio; item *De matrimonio christiano*, ubi fusius. — Ferajus, *De Catholicorum cum hæreticis matrimonio.* — Moser, *De impedimentis.* — Della Motta, *Teorica de l'Istituzione del matrimonio;* par. 4, Documenti.

« Soli romano pontifici, inquit Gury, competit facultas a tali impedimento dispensandi, exclusis omnino episcopis, nisi hanc a summo pontifice facultatem obtinuerint, quæ tamen iisdem, licet instantissime postulantibus, a sede nunquam fuit concessa, prout testatur Pius VII. in litteris *Vix nova* die 17 febr. 1809, ad episcopos Galliæ. »

(De matr. 826.)

Quoad conditiones quibus dispensatio illa concedatur et quæ superius dictæ sunt, juxta plures epistolas pontificum romanorum, quorum citari debet Gregorii XVI ad archiesp. Friburgensem, 23 maii 1846, Ballerini sic adnotat:

« hæ conditiones spectant solum ad dispensationem pro matrimoniis inter catholicos et acatholicos. Conditiones autem servandæ in dispensationibus quoad matrimonia inter christianos et infideles, ex pluribus instructionibus, quas habes etiam apud P. Perrone (*De matr. lib. 2. sect. 1. cap. 7. art. 2*), hœ præscriptæ reperiuntur: 1° ut cohabitatio cum infideli non adduceret aut contumeliam creatoris, aut periculum perversionis; 2° ut proles instituei etur in christiana religione; 3° ut dispensaretur solum in locis (intellige *provinciam, vicariatum* etc. non vero pagum, in quo forte plures essent christiani), ubi plures essent infideles quam christiani; 4° ut dispensatio gravibus tantum de causis concederetur, adeo ut potius dispensaretur in impedimentis consanguinitatis seu affinitatis, si hoc pacto vitarentur matrimonia cum infidelibus; 5° addatur aliquando, ut adsit probabilis spes de conversione contrahentis infidelis. »

« Si pars hæretica, obtenta dispensatione, inquit Gury, nolit acquiescere conditioni impositiæ, nempe ut filii *utriusque sexus*, in religione catholica educarentur, valet pariter matrimonium; agitur enim de impedimento mere impediente, et consequenter hæc conditio validitatem matrimonii non afficit. (828). »

« Utrum parochus possit assistere matrimonio mixto, si intercesserit dispensatio, pergit idem, ac respondet affirmative ita *S. Congr. inquit* die 28 sept. 1838: *Si altera pars sit catholica obtenta dispensatione ab impedimento mixtæ religionis, et servatis solitis clausulis et conditionibus, licere.* (ibid.)

« Quomodo his in adjunctis debeat sese gerere parochus? Resp. celebratio matrimonii fieri debet *coram parocho et duobus testibus juxta præscripta a S. Conc. trident., extra tamen ecclesiam, sub qua sacristia comprehenditur, et sine parochi benedictione.* Hæc sunt ipsa verba instrumenti dispensationis super impedimenta religionis mixtæ juxta instructionem *S. Congr. inquisit.* confecti. Evincitur etiam ex decis *S. Off*, die 25 nov. 1838. Unde patet, sacerdotem non posse tunc deferre stolam et superpelliceum.» (Gury de matr. 829.)

De quo adnotat Ballerini:

« In instructione tamen 15 nov. 1858. jussu SS. D. N. Pii PP. IX ad omnes Archiepiscopos, Episcopos, et locorum ordinarios de mixtis matrimoniis data, hæc de præsenti argumento, habentur: *Quod si aliquibus locis sacrorum antistites cognoverint, easdem conditiones impleri haud posse, quin graviora exinde oriantur damna, ac mala;*

hoc casu tantum sanctitas sua ad hujusmodi ajora damna ac mala vitanda, prudenti rum sacrorum antistitum arbitrio commit-, ut ipsi, salvis firmisque semper ac perdi-enter servatis conditionibus periculo amo-ndo a conjuge catholico, de conversione tholici conjugis ab ipso conjuge catholico o viribus procuranda, deque universa riusque sexus prole in sanctitate catholicæ ligionis omnino educanda, judicent, quando mmemoratæ conditiones de contrahendis xtis hisce nuptiis extra ecclesiam et absque rochi benedictione impleri minime possent, quando in promiscuis hisce conjugiis ineun-s tolerare queat mos adhibendi ritum pro atrimoniis contrahendis in diœcesano ri-ali legitime præscriptum, exclusa tamen nper missæ celebratione. »

« Possuntne fieri bannorum proclama-nes, quærit Gury, et resp. *Negative.* nstat, inquit, ex eodem instrumento in quo gitur : *omissis proclamationibus.* Confir-itur etiam ex epistola Pie VI *ad card. Frankenberg (ib.).* »

« Potestne matrimonio assistere paro-us, si uterque nolit consentire in catholi-m educationem prolis, sed pars hæretica orsus exigat ut proles sui sexus suam igionem sectetur?

« Resp. *Negative*; sed debet *abstinere a ocumque interventu.* Sic *S. Congr inquit.* 17 jun. 1829. »

(De matr. 830).

De quo notat Ballerini :

« Verum in instructione, quæ addita est eris Gregorii XVI. ad primatem et epis-oos Hungariæ datis 20 apr. 1841, hæc bentur : *tolerari posse* (Sua Sanctitas) *laravit ut, quoties ex temporum, locorum, personarum conditione matrimonium aca-lici viri cum catholica muliere, et vicissim, issis licet necessariis cautionibus, sine gra-ri discrimine nequeat impediri, atque insu-Ecclesiæ utilitati, communique bono expe-e videatur si illud, quamvis vetitum et citum, coram catholico Parocho potius am eoram ministro acatholico, ad quem rtes facile confugerent, contrahatur, idem holicus parochus, aliusve sacerdos ejus vice igens, matrimonio ipsi, materiali tantum esentia, nullo adhibito ecclesiastico ritu, ersit, perinde ac si partes unice agat meri tis, ut aiunt, qualificati seu authorizabi-, ita scilicet, ut utriusque conjugis audito isensu, deinceps pro suo officio actum valide tum in matrimoniorum librum valeat re-re.* »

(Apud Roskovani. tom. 2. p. 818.)

Quærit adhuc Gury :

« Utrum, non obtenta dispensatione ab pedimento mixtæ religionis, possit assis-e parochus, si lex ejus assistentiam præs-bit? Resp. illud regulariter non potest ri, nisi parochus tanquam *magistratus politicus* interveniat. Sic *S. Congr. Inquis.* die 20 dec. 1838. Attamen SS. Pontifices hujusmodi assistentiam permittere solent ubi necessitas id exigit, prius alioquin omnino requisita utriusque partis promis-sione de prole in catholicismo educanda. Ita Pius VII. concessit facultatem Parochis qui in Russia et Germania versantur, assis-tendi, si cogerentur, matrimoniis mixtis absque obtenta dispensatione initis. Præ-sentia tamen Parochi non impedit quomi-nus sponsi sic contrahentes *graviter* peccent. Hoc confirmavit Gregorius XVI. (830). »

Sacerdos catholicus, autem, nunquam assistere potest si sponsi, ante vel post, matrimoninm contrahant etiam in ecclesia, protestantica, ritu protestantico. *Congreg. Inquis.* 21 apr. 1847 ita respondit. Sed antea jam Pius VIII. in litteris ad Archiep. Co-lonien. datis 26 mart. 1830, declaraverat matrimonia illa mixta quæ contraherentur *non servata forma a Conc. Trident. præs-cripta* (id est sine præsentia Parochi) *pro ratis ac veris habenda esse.*

Quando agitur de hæreticis quorum baptisma supponi potest invalidum, juxta responsiones. *S. Offic. Congr.* 17 nov. 1830, et 20 jul. 1840. si dubitatur juxta mores sectæ, in ordine ad matrimonium censen-dum est baptisma validum, si vero certo cognoscatur nullum baptisma, redit casus infidelitatis impedimenti dirimentis, et nullum est matrimonium.

Unde Gury ad praxim :

« 1° In dubio de valore baptismi, validi-tas matrimonii in genere præsumenda est. »

De quo addit Ballerini : « Si forte bap-tisma reipsa validum non extiterit, dispen-sare tunc ecclesia censetur »

« 2° Si agatur de matrimonio inter catho-licos celebrando, et una pars certo baptismo caret, hoc sacramentum, ut patet, ante matrimonium conferendum ipsi est. Si vero matrimonium jam celebratum sit cum hoc defectu, post baptismum collatum revali-dandum erit.

« 3° Tandem si sermo sit de hæretico invalide baptisato respectu matrimonii mixti, recurratur ad S. Sedem. »

De quo addit Ballerini « Cum hoc ma-trimonium certe sit invalidum, si separari conjuges nequeant, nec baptismum alter velit recipere, superest ut quæratur dispen-satio. » (Gury. *de matr.* 831).

1045. — » Dicitur VII *Vis*, sive vio-» lentia, et gravis metus injustè incus-» sus, ad matrimonium extorquendum » irritatque in utroque foro. » (*Ex c. Significavit, c. Cum locum, c. Veniens, et c. Consultationi, de eo qui duxit, etc Vide Salm. de matr. c. 9. dub. unic. n. 2. et 3. cum D. Th. et comm. Et hoc etiamsi in-tervenerit juramentum; nisi juramentum*

sit de ponendo consensu libero, quia tunc certè obligat, ut benè notat Viva q. 4. art. 3. et 4. « Et quidem jure naturæ, si à » contrahente, positivo autem, si à ter- » tio sit incussus.

« Addo 1. *gravis*, qualis scilicet cadit » in virum constantem, v. gr. mortis, » perpetui carceris, amissionis bono- » rum, injustæ excommunicationis, » enormis indignationis patris valde » austeri. Quando verò metus est levis, » contractus censetur spontaneus; id- » que, ad cavendas lites, etiam in ma- » trimonialibus, ut sacramento consu- » latur. *Reb. Sanch. Pont. etc. communiter* » *cum Dian. p. 3. t. 4. r. 230. et t. 5.* » *r. 117.* quamvis *Navarr. Gabr. et Cov.* » id negent, si metus ita extorserit con- » sensum, ut absque eo non fuisset. » Addidi 2. *injustè* : quia si justè sit » incussus, valet matrimonium : talis » enim non tam infertur ab alio, quàm » ab ipsomet, qui causam dedit, ut si » v. g. deprehenso in crimine cum » filia mineris accusationem, nisi illam » ducat. Addidi 3. *ad extorquendum* : » quia matrimonium ex metu etiam » gravissimo, undecumque, et quan- » documque incusso, dummodò non ad » matrimonium extorquendum, valet; » tunc enim non tam contrahitur me- » tu, quàm eligitur medium evadendi » periculum, et matrimonium est sim- » pliciter voluntarium.

« Unde resolvitur valêre matrimo- » nium in sequentibus casibus. *Vide* » *Bon. q. 3. p. 8.*

« 1. Si concubinarius metu gehennæ, » vel mortis, in morbo, vel naufragio » contrahat cum concubina. *Bon. l. c.*

« 2. Si quis à medico persuasus, non » diu se victurum, nisi ductà uxore, » eam ducat. *Bon loc. cit. n. 19.*

« Si in carcerem conjectus, spe eva- » dendi, contrahat cum filia lictoris. » *Sanch. l. 4. d. 12. n. 10. Bon. d. 28.* » *dub. 1. c. 3.*

« 4. Si ad mortem damnatus, ut eva- » dat, ducat meretricem, aut aliam. » *Bon. n. 10. Fill. cap. 4. quæst. 9.*

« 5. Si princeps obsessus offerat fi- » liam in matrimonium obsidenti, ut » liberetur obsidione. *Ibid.*

« 6. Si raptor vel deflorator virginis » metu mortis offerat se judici ad eam » ducendam. *Bon. n. 22. ex Reg. Henr.* » *etc.*

« 7. Si ad mortem decumbens con- » trahat cum filia medici, aliàs illi » medêri nolentis. *Reb. Sanch. d. 12.* » *Con. Fill. n. 103.* etsi alii quidam » negent.

« 8. Etsi metus gravis incussus fue- » rit tantùm ad contrahendum matri- » monium in genere, contractum ta- » men nullum esse, docent *Sanch. Sa-* » *las, Pal. Pont. etc. cum Dian. p. 4.* » *t. 4. r. 33. contra Azor et alios 4.*

« Quando matrimonium ex gravi » metu contractum fuit, non tenêri (in » foro conscientiæ) per se loquendo il- » lud perficere, posseque altero invito » resilire, etiam eum, qui liber à metu » fuit, etiamsi ab ipso, seu ejus culpâ » illatus fuerit, docent *Sanch. Villal.* » *Hurtad. et Ochag. cum Diana p. 3.* » *t. 4. res. 229. et p. 9. t. 8. r. 27. contra* » *Cont et Pont.* »

1046. — Supponendum est 1. vim differre à metu; vis enim omninò tollit voluntarium, cùm sit à principio extrinseco, et ipse vim passus nihil agit; metus verò non tollit simpliciter voluntarium; unde in *l. 1. ff. de eo quod metus causa, etc.* sic metus definitur : *Est instantis vel futuri periculi causâ mentis trepidatio.* Hìc autem advertendum, quòd vis accipiatur pro metu. Supponendum 2. metum, alium esse ab intrinseco, alium ab extrinseco: metus ab intrinseco est ille, qui infertur à causa intrinseca vel naturali, qualis est metus mortis ex morbo, aut naufragio, etc.; metus verò ab extrinseco est qui infertur à causa extrinseca et libera, nempe ab homine, et hic requiritur ad irritandum matrimonium. Supponendum est 3. metum, alium esse gravem sive cadentem in virum constantem, alium esse levem. Dicitur metus gravis, quando grave est malum quod timetur.

1047. — Ut autem metus censendus sit gravis, requiritur 1. Ut malum, quod alter minatus fuerit, sit grave, saltem respectu metum passi, ex *l. Metum 5. ff. de eo quod met. etc.* Sufficit verò quòd malum sit absolutè in se grave ex communi hominum opinione, quamvis non sit majus respectu ad illud, quod eligitur, ut advertunt communiter *Sanch. l. 4. d. 2. n. 3. Pont. l. 4. c. 2. art. 2. et Boss. t. 1. c. 10 n. 13. cum Less. Nav. et Con.* Sufficit etiam, si malum timetur non solùm sibi, sed aliis sibi strictè conjunctis; *Sanch. d. 4. n. 1. Pont. c. 3. n. 4. Less. l. 2. c. 17. n. 35. Salm. de matr. c. 9. p. 1. n. 18.*

et *Boss. n.* 18. *cum Villal. ex l. Isti quidem, ff de eo quod, etc.* Dummodò propinqui sint conjuncti saltem in quarto gradu, sive sint consanguinei, sive affines, ut *Sanch. n.* 5. *et Pont. n.* 5. *cum aliis.* Id extendunt etiam ad famulos, et domesticos, ex *c. Quicumque, de sent. excom. in* 6. et ex *Clem.* 1. *de excess. Prælat.* Requiritur 2. ut prudenter (non autem vanè et leviter) malum timeatur proximè inferendum; *Sanch. l.* 4. *d.* 1. *n.* 17. *et Salm. ibid. n.* 19. Requiritur 3. ut malum nequeat aliàs evitari; *Sanch. et Salm. ll. cc. ac Boss. c.* 10. *ex n.* 15. Requiritur 4. ut minans malum possit exequi, nisi expertus sit verbosus, qui facilè minas jactat, et postea non exequitur, vel facilè placatur, ut dicunt *Sanch. d.* 1. *n.* 19. *et* 20. *Salmant. dict. n.* 19. *cum Pal. Cornejo, Dic. et Aversa, et Boss. n.* 15. *cum Barb. Menochio, etc.* Insuper addunt *Sanch. Salm. et Boss. ll. cc.* requiri quòd incutiens metum solius sit minas exequi, ex *l. Metum, c. de his quæ vi, etc.* ubi : *Metum non jactationibus tantùm, vel contestationibus, sed atrocitate facti probari convenit.* Sed veniâ præfatorum DD. huic doctrinæ nescio acquiescere, nam etsi aliquis non sit expertus verbosus et levis, non video cur prudenter non possit timèri malum, quod vir gravis seriò et ex proposito minatur Concedunt autem ipsi *Sanch. d.* 5. *n.* 5. *et Boss. c.* 12. *n.* 55. *cum Barb. Gutt. Arrag. et Rota Rom.* ex *l.* 3. *ff. de vi, et vi armata,* sufficere ad metum gravem incutiendum, si alii actu armati matrimonium exposcant.

1048. — Mala gravia, quorum metus irritat matrimonium, censentur. I. Mors, vel gravis cruciatus, ex *c. Cùm dilectus, de his quæ vi, etc.* II. Exilium, ut *Sanch. l.* 4. *d.* 5. *n.* 8, *cum Soto, Henr. etc.* III. Carcer, ex *l. Qui in carcerem, ff. de eo quod metus, etc.* Hoc tamen dicunt *Sanch. n.* 9. *cum Soto, Rodr. et Led. ac Boss. c.* 12. *n.* 46. *cum Con. Less. Gutt. etc.* (contra aliquos) intelligendum de carcere diuturno, aut vinculis atrocibus. IV. Amissio statûs, ex *l. Isti, ff. eod. tit.* Sive honoris, *Sanch. n.* 11. *et Boss, n.* 42. *et* 43. *cum multis.* V. Violatio virginis, ex *dict. l. Isti*; aut viduæ honestæ; *Sanch. n.* 12. *et Boss. n.* 45. *cum Pontio, etc.* VI. Ablatio famæ, putà si quis, deprehenso altero in crimine infami, comminetur eum prodere, ex *l. Nec timorem* 7. *ff. eod. tit. Vide Sanch. n.* 14. *et* 15. Et idem ait *Boss. n.* 44. *cum Pontio, Barb. etc.* de metu magnæ verecundiæ, nempe si quis, nisi contrahas matrimonium, minetur te denudare cum publico dedecore. VII. Injusta excommunicatio (nisi facilè ei possit occurri), quia hæc saltem in externo irrogat gravem notam infamiæ; *Sanch. n.* 17. *cum Host. Abb. et Sylv. ac Boss. n.* 53. *cum Pont. Azor, Con. et aliis communiter* VIII. Amissio bonorum magni momenti, *Sanch. n.* 25. *cum Soto, Cord. etc. ac Boss. n.* 49. *cum Barb. Gutt. etc.* IX. Amissio magni lucri: sed rectè ajunt *Sanch. n* 28. *et Boss. n.* 62. *cum Pont. et Con.* hoc intelligit tantùm, quando metum passus habet jus ad illud lucrum, vel saltem ne ab illo injustè impediatur, quia aliàs non esset pati metum damni, sed potiùs allici ad spem lucri. Advertit autem *Sanch. d. d.* 5. *n.* 5. quòd ubi causa metûs non est in jure expressa, arbitrio judicis definienda est.

1009. Ut autem metus irritet matrimonium, requiritur I ut sit ab intrinseco sive ab homine, non autem ab intrinseco, ut communiter docent *Sanch. l.* 4. *d.* 1. *n.* 2. *Pont. l.* 4. *c.* 19. *n.* 3. *Bon. p.* 8. *num.* 16. *Ronc. p.* 162. *qu.* 3. *r.* 2. *Boss. c.* 13. *n.* 7. *et Salm. de matr. c.* 9. *p.* 3. *n.* 41. *cum Soto, Cov. Aversa, Candido et communi.* Requiritur II. ut metus incutiatur ad finem contrahendi matrimonium, *Sanch. l.* 4. *d.* 12. *num.* 3. *Bon l. c. Holzm. n.* 579 *Ronc. l. c. r.* 3. *et Salm. ibid. n.* 52 *cum Pont. Soto, Trull. Henr. et communi;* et patet ex *c. Cùm locum, et c. Veniens, de spons.* Requir. III. ut metus sit injustè incussus; *Sanch. d. n.* 3. *Bon. p.* 8. *n.* 8. *Holzm. et Ronc. ll. cc.* Unde si pater inveniret stupratorem suæ filiæ, et minas illi incuteret mortis ad extorquendum matrimonium, equidem matrimonium esset nullum, ut habetur in dicto *c. Veniens, de spons.*; secùs verò, si comminaretur mortem ad ulciscendam injuriam, et stuprator ad se liberandum iniret nuptias, quia tunc metus non fuisset ad matrimonium extorquendum; ita communiter *Sanch. l. c. v. Quarto, Pont. n.* 10. *Bon. n.* 22. *Salm. ibid. n.* 46. *et* 47. *et Boss. n.* 188. *cum Host. Abb. Con. Henriq. Gutt. Virt. Hurt. etc.* Idem dicendum si pater minetur accusare stupratorem apud judicem, et ille, ne accusetur, duceret filiam; *Busemb. ut suprà, Sanch. l. c. et Boss. n.* 189. Idem si judex includeret stupra-

torem in carcerem, ut puellam ducat vel dotet (juxta præscriptum in *c.* 1. *et* 2. *de adulter.*), et ille matrimonium iniret. E converso nullum esset matrimonium, si absolutè eum cogeret ad ducendum, quia de jure ille non tenetur absolutè eam ducere, sed vel ducere, vel dotare, ut rectè dicunt *Sanch. l.* 4. *d.* 13. *n.* 7. *Pont. l.* 4. *c.* 19. *n.* 14 *in fin. Boss. n.* 173. *cum aliis.* Nisi (excipiunt) stuprator ille nollet vel non posset aliâ viâ damnum resarcire; et meritò, quia stuprator, quando non dotat, omninò tenetur ducere violatam, ut docent *Lugo de just. d.* 12. *n.* 51. *Tamb. de rest. c.* 5. *n.* 27. *Salm. eod. tit. c.* 3. *p.* 1. §. 1. 9. *cum aliis communiter.*

« *In ordine ad matrimonium* : hæc conditio, inquit Martinet, estne absolute necessaria, ita ut metus gravis injuste incussus, sine animo extorquendi matrimonium, non sufficiat ad impedimentum dirimens? Multi affirmant, cum Sanchez (*De matrim.* lib. IV, disp. 12, n. 3), et præter textus juris can. loquentes de metu cogente ad nuptias, hanc rationem afferunt : Qui timens malum sibi inique intentatum sine ordine ad nuptias, istas eligit ad vitandum malum, non censetur invitus nubere. Alii tamen, cum Delugo et Schmalzgrueber (*De spons. et matrim.* n. 399), contradicunt, nec immerito : aiunt enim, in præcitatis textibus, coactionem directam ad nuptias allegari in exemplum, non ut conditionem *sine qua non* impedimenti ; Alexandrum III loqui (nominatim in cap. *Cum locum*) de omni coactione contraria *plenæ securitati* qua nubens *gaudere debet*, etc.; porro qui pressus timore mali sibi injuste inferendi quavis de causa, matrimonio consentit, alioqui non consensurus, consentit ex coactione injusta. Licet prima sententia dicatur *communis* a S. Alphonso, altera nobis videtur fundatior in duplici casu : 1° quoties metus injuste incutitur ab uno ex contrahentibus : quamvis enim auctor metûs nuptias primum non intenderit, ubi tamen, non revocata injusti mali comminatione, propositas a timente nuptias accipit et concludit, jure censetur istas extorquere (Carrière, n. 775); 2° quoties, perseverante metu gravi inique incusso a tertia persona, alias non contracturus, contrahit, deficiente alia via effugiendi malum intentatum : liquet enim eum metu cogi. Secus, si alia via daretur. » (lib. v. art. II. §. 3).

1050. — Dub. 1. Si judex injustè damnaret reum ad mortem, et promitteret se eum liberaturum, si ducat suam filiam, an valeret tale matrimonium ?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Sanch. l.* 4. *d.* 12. *n.* 1. *et Salm. de matr. c.* 9. *n.* 49. *cum Cov. Avers. Dic. Trull. et Candido.* Ratio (ut ajunt), quia tunc non incutitur illi metus ad extorquendum matrimonium, sed ei offertur modus se liberandi, matrimonium ineundo.

Secunda sententia tamen verior negat, et hanc tenent *Pont. l.* 4. *c.* 19. *n.* 9. *Bosss. c.* 12. *n.* 186. *Dian. p.* 4. *tr.* 7. *r.* 222. *cum Cov. Gutt. Ledesm. et Vega.* Ratio, quia tunc metus jam oritur ab extrinseco, nempe à judicis injustitia; licet enim à principio damnatio illa non sit facta ad extorquendum matrimonium, tamen reverà ad hanc finem saltem incutitur sententiæ executio, à qua judex teneretur abstinêre. Secùs verò dicendum cum *Bossio*, quando alius tertius offerret ei liberationem, si ejus filiam duceret; hic namque nullo modo incuteret metum, sed potiùs offerret modum vitandi metum.

1051. — Dubit 2. Quid si reus justè meretur mortem, et judex offert ipsi liberationem, si suam filiam ducat? Negat pariter *Pont. l.* 4. *c.* 19. *n.* 13. *cum Rebell.* valêre tale matrimonium, et consentiunt *Mol. et Bon. ap. Boss. c.* 12. *n.* 184, quia, licèt judex justè damnaret illum ad mortem, injustè tamen ab eo consensum extorqueret ad matrimonium, ad quod reus non tenetur, nisi esset in compensationem delicti, nempe si existeret consuetudo, ut condonetur vita reo qui ducit uxorem, vel filiam occisi, juxta id quod ait *Sanch. l.* 4. *d.* 12. *n.* 12. Probabiliùs verò affirmant valêre *Boss. l. c. et Sanch. n.* 11. *cum Covar. Præpos. Vega, Led. Gutt. et Palac.* Ratio, quia tunc non infertur metus à judice, sed potiùs aufertur : et quamvis judex injuriam irroget legi, reo tamen favorem præbet.

1052. — Dubit. 3. Quid si judex secundùm allegata, et probata cogeret ad matrimonium aliquem, qui reverà esset innocens ?

Prima sententia dicit validum esse matrimonium, et hanc tenent *Sanch. l.* 4. *d.* 13. *n.* 8. *Bon. p.* 8. *n.* 14. *Boss. c.* 12. *n.* 186. *et Dic. et Trull. ap. Salm. de matr. c.* 9. *p.* 3. *n.* 50. Ratio, quia hujusmodi coactio jam approbatur à jure canonico, unde credi non potest quòd ab ipso jure tale matrimonium dirimatur, cùm de jure naturali jam sit validum, juxta sententiam multorum, ut infrà *n.* 1054.

Secunda sententia verò probabilis, et fortè probabilior, dicit, matrimonium

esse nullum, et hanc tenent *Pont. l.* 4. *c.* 19. *n.* 11. *Cont. Tourn. de dispens. in spec. part.* 1. *cap. VII. v. Sed quid, Diana p.* 4. *tract.* 4. *r.* 33. *et Salm. ibid. n.* 51. *cum Aversa et Dic.* probabilem putant. Ratio, quia sententia judicis fundatur in falsa præsumptione, et ideò non obligat; unde licèt judex justè decernat secundùm allegata, non tenetur tamen patiens secundùm rei veritatem matrimonium contrahere. Nec valet dicere, credi non posse reprobari à jure canonico, quod ab eodem approbatur. Nam hoc valeret, si metus irritaret matrimonium tantùm de jure ecclesiastico, sed valde probabile est metum irritare etiam de jure naturæ, ut videbimus *Dub.* 5. *seq.*

1053. — Dubit 4. An si medicus nollet medêri ægrotum, nisi contrahat cum sua filia, valeat matrimonium? Affirmant absolutè *Sanch. l.* 4. *d.* 12. *n.* 15. *cum Led. Cord. Vega, et Lop. ac Bon. p.* 8. *n.* 23. *cum Sa, Con. Fill. etc. communiter.* Ratio, quia tunc metus non incutitur extrinsecè à medico, sed intrinsecè ab ipso morbo. Sed meliùs distinguunt *Pont. l.* 4. *c.* 19. *n.* 15. *et Salm. ibid. n.* 54. *cum Aversa et Reb. ac Boss. c.* 12. *n.* 191. et dicunt quòd si medicus non tenetur ex justitia curare infirmum; tunc utique validum est matrimonium; secùs si tenetur ex justitia, quia tunc metus licèt principaliter oriatur intrinsecè ab infirmitate, tamen orîtur etiam ab extrinseco, nempe à curationis denegatione, quæ verè est grave damnum. Et idem dicendum ajunt *Salm. l. c. et Boss. cum Conc.* si necessitas urgeret, et alius non adesset, quamvis medicus tantùm ex charitate teneretur ad curandum.

1054. — Dubit. 5. An metus irritet matrimonium de jure naturæ, aut ecclesiastico?

Prima sententia dicit irritare de jure ecclesiastico, et hanc tenent *Sanch. l.* 4. *d.* 14. *n.* 2. *Laym. l.* 3. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 8. *Bon. p.* 8. *n.* 8. *Less. l.* 2. *c.* 17. *n.* 47. *Conc. p.* 206. *n.* 21. *Cont. Tourn. loc. cit. Ronc. p.* 162. *qu.* 2. *r.* 1. *cum communi*, ut asserit, *et Salm. de matr. c.* 9. *dub. unic. n.* 7. *cum Gonet, Soto, Valent. Pal. Led. etc.* Ratio, quia in tali matrimonio jam adest sufficiens voluntarium, et licet libertas ex metu minuatur, ex tali tamen diminutione nequit reddi nullum matrimonium; nam aliàs irritari deberet etiam ex metu intrinseco, quod nemo dicit: cùm autem hujusmodi matrimonium naturaliter sit illicitum, meritò Ecclesia illud irritat.

Secunda sententia verò non minùs probabilis, et forte probabilior, tenet metum irritare matrimonium de jure naturæ; hanc tenent *Pont. l.* 4. *c.* 14. *num.* 4. *Nav. c.* 22. *n.* 51. *Diana p.* 4. *tr.* 4. *r* 33. *Boss. c.* 12. *n.* 269. *cum Mol. Cov. Med. Comit. Reb. Vill. etc. Holzm. n.* 583. *cum Scoto* et Scotistis communiter, ut asserit; eamque expressè tenet etiam *D. Th. Suppl. qu.* 47. *a.* 3. ubi ait: *Vinculum matrimonii est perpetuum, unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractùs tollit, quia potest peti restitutio in integrum; et ideò coactio talis metûs, quæ cadit in constantem virum, tollit matrimonium, et non alia.* Prima ratio igitur est hæc *D. Th.*; dicit enim S. Doctor, quod omnes contractus metu initi non sint firmi et perpetui, ac ideò per restitutionem in integrum rescindi possunt; contractus autem matrimonii, cùm sit per se perpetuus, et indissolubilis, non aliter gaudêre potest restitutione in integrum, nisi ab ipso jure naturali dispositum sit, quòd ab initio sit nullus. Ratio secunda est, quia matrimonium est vinculum perpetuum mutui amoris inter conjuges, ut ex *Matth.* 19. *Relinquet homo patrem, et matrem, et adhærebit uxori suæ.* Unde, quando ob metum matrimonium contrahitur, oportet de se esse nullum, aliàs cum metu non potest mutuus amor consistere; nemo enim adhærere solet rei quam tenet invitus. Ratio tertia, qui si tale matrimonium naturaliter valeret, natura approbaret actum ex quo gravissima mala contra commune bonum orirentur, nempe quòd sæpè innocens cogeretur vitam duram ducere, et reus commodum ex sua iniquitate reportaret: quæ non sunt naturali rationi consona. Validè insuper confirmatur hæc sententia ex *c. Cùm locum* 14. *de spons.* ubi sic habetur: *Cùm locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cujusquam requiritur, coactionis materia repellatur; matrimonium autem solo consensu contrahitur; et ubi de ipso quæritur, plenâ debet securitate ille gaudêre, cujus est animus indagandus, ne per timo-

rem dicat sibi placêre quod odit, et sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire. Observa igitur, quòd in hoc textu non loquitur Pontifex tanquam aliquid novum statuens, sed potiùs ut jus naturale declarans et promulgans; quod probat, matrimonium ex ipso jure naturæ esse nullum.

1055. Dubit. 6. An metus levis irritet matrimonium? Affirmant *Lugo de just. d.* 22. *n.* 141. *in fin. Nav. c.* 22. *n.* 51. *Tamb. Dec. l.* 1. §. 6. *n.* 12. *Viva de matr. q.* 4. *a.* 2. *n.* 6. *et Cov. Rodr. Man. et Veracr. ap. Salm. de matr. c.* 9. *p.* 2. *n.* 29. et probabilem putant *Sanch. de matr l.* 4. d. 17 *n.* 2. *Tamb. Dec. l.* 1. §. 6. *n.* 12. *et Viva de matr. q.* 4. *a.* 2. *n.* 6. Veriùs tamen negant *Bus. ut suprà cum communi, Pont. l.* 3. *c.* 18. *n.* 2. *Pal. de peccat. d.* 1. *p.* 12. *n.* 1. *Tamb. et Viva. ll. cc. Boss. c.* 12. *n.* 163. *et Sanch. l. c. n.* 3. *cum D. Bonav. Soto, Palud. Arm. Arrag. et aliis communissimè, D. Thom. Suppl. qu.* 47. *a.* 3. ubi: *Coactio metùs, quæ cadit in constantem virum, tollit matrimonium, et non alia.* Ratio, quia matrimonium initum ex metu levi neque est nullum de jure naturali, neque ab jure positivo; non de jure naturali, quia non censetur invitus contraxisse, qui contraxit ex metu levi, quem facilè repellere poterat. Neque de jure positivo, nam ad hoc (ut patet ex *c. Veniens* 15. *de spons. et c. Consult. de iis quæ vi, etc.*) sola matrimonia ex metu gravi inita, invalida declarantur; et meritò, nam aliàs, si adhuc ex levi metu redderentur nulla, innumera matrimonia dissolverentur.

1056. — Dubit. 7. An metus reverentialis sufficiat ad invalidandum matrimonium? Metus reverentialis est ille, quo quis veretur resistere ei cui subjicitur, nempe patri, matri, avo, socero, marito, regi, domino, prælato, tutori, et curatori, ut communiter docent DD. cum *Sanch. l.* 4. *d.* 6. *n.* 24. Item etiam patruo aut patrueli, vel fratri majori, si cum eis metum passus habitet, et ab ipsis alimenta, recipiat; *Sanch. n.* 31. *et Boss. c.* 10. *n.* 85. *cum Pont. Gutt. Menoch. etc.* Ad dubium autem deveniendo.

Prima sententia, quam tenent *Abb. Navarr. Immola*, et alii canonistæ *ap. Sanch. l. c. n.* 3., dicit parum metum reverentialem, si est principalis causa matrimonii, illud irritare. Ratio, quia metus sine quo matrimonium non fieret, jam liberum aufert consensum.

Secunda sententia, verò communis et recepta, quam tenent *Less. l.* 1. c. 17. *dub.* 6. *Sanch. n.* 7. *cum Soto, Pal. Henr. et Sa, Bon. p.* 8. *n.* 6. *cum Suar. Val. Mol. et Reb. ac Boss. c.* 10. *n.* 99. *cum Laym. Con. Barb. Gutt. Cov. Vill. etc.* ac decis. Rotæ Rom. dicit non sufficere puram reverentiam, sed requiri, ut adjungantur aut verbera, aut minæ, aut timor alicujus gravis mali, putà odii, diuturnæ indignationis, etc. Ratio, quia purus metus reverentialis per se non est gravis, prout requiritur ad contractum irritandum; idque expressum habetur in *l. Interpositas, c. de transact.* ubi: *Non quilibet metus, ad rescindenda ea quæ consensu terminata sunt, sufficit, sed talem metum probare oportet, qui salutis periculum vel corporis cruciatum contineat.* Præterquam quòd benè ait *Pont. l.* 4. *c.* 5. *n.* 4., quòd purus metus reverentialis sine apprehensione alterius gravis mali, non est metus, sed reverentia, quæ non inducit metum alicujus mali, sed tantùm quamdam erubescentiam, quæ veriùs non ab extrinseco, sed ab intrinseco provenit.

1057 — Dubit 8. An in matrimonio contracto ex metu gravi possit resilire ille qui metum incussit?

Prima sententia affirmat et hanc tenent *Busemb. ut suprà, Sanch. l.* 4. *d.* 15. *n.* 5. *cum Soto, Henr. Man. Arrag. Pal. d.* 2. *p.* 12. *n.* 2. *cum Hurt. Ochag. Vill. et Gutt. Diana p.* 3. *tr.* 4. *r.* 229. et probabilem putat *Bon. p.* 8. *n.* 33. Ratio, tùm quia in contractu matrimonii nequit alter esse obligatus, altero libero remanente; tùm quia incutiens metum non tenetur stare matrimonio neque ratione contractùs, neque ratione injuriæ illatæ; non ratione contractùs, quia ex contractu nullo nulla consurgit obligatio; non ratione injuriæ, quia hæc injuria non censetur tanta, ut non possit nisi per matrimonium resarciri.

Secunda sententia verò negat, eamque tenent *Nav. c.* 21. *n.* 51. *Bon. l. c. Pont. l.* 4. *c.* 15. *n.* 3, *cum Con. et Salm. de matr. c.* 9. *dub. unic. n.* 17. *cum Avers. Henriq. Trull. Beand. etc.* Ratio, quia nemo debet ex suo crimine commodum reportare. Hæc autem sententia unà cum præfata ratione maximè probatur ex *c. Propositum* 1. *de eo qui dux. etc* ubi, cùm quidam conjugatus aliam uxorem duxerit, insciam prioris matrimonii, mortuâ deinde primâ uxore, Pontifex

decrevit virum teneri stare secundo matrimonio, si mulier voluerit, hanc rationem adducens : *Nec dignum est, ut prædictus vir lucrum de suo dolo reportet.* Nec valet dicere, quòd ibi sermo fit de dolo, non metu, nam in *c. Contingat, de jurejur.* dolus et metus æquiparantur. Imò ait *Lugo de contract. d.* 22. *n.* 119. *v. Quarto*, quòd jura majorem censent injuriam irrogari per metum, quàm per dolum; unde quod in textu disponitur de dolo, æquè et fortè potiùs intelligendum de metu. Hinc fit quòd, licèt metum incutiens non remaneat obligatus vi contractûs, remanet tamen obligatus ratione injuriæ. Utraque sententia est probabilis, sed hæc secunda videtur probabilior, maximè si metus non possit probari, quia tunc, cùm Ecclesia cogat metum passum ad cohabitandum, tale gravissimum incommodum non est reparabile nisi per verum matrimonium, et tantò magis si pars metum passa fuerit fœmina, quæ aliàs, soluto matrimonio, semper aliquâ infamiâ maneret notata. Et huic consentit etiam *Pal. l. c.* ubi dicit primam sententiam tantùm locum habêre, quando injuria posset aliâ viâ reparari.

Ut sequitur intelligentiam dat Scavini casuum metus diversorum dirimentium an non :

« 1. Si quis juste ad mortem damnatus, ducat filiam judicis ei oblatam, ut mortem vitet, valebit conjugium; quia metus non infertur a judice, potius aufertur; — 2. erit contra irritum, si judex ut illum ad hoc induceret, injustam tulisset sententiam; quia in secundo hoc casu metus est ad matrimonium extorquendum illatus; — 3. erit validum si judex alicui a se injuste damnato ad mortem, non intuitu matrimonii ; sed postea offerat libertatem, si ducat talem puellam : quia nunc metus non est incussus ad extorquendum consensum ; — 4. erit irritum, si medicus nollet mederi puellam, nisi nubat sibi vel filio suo, saltem qui urgeat medicinæ necessitas, vel medicus ex justitia mederi teneatur : patet ex dictis ;

5. « Titius était accusé par le bruit public et par la déposition de Sempronia *illam gravidasse ;* il est mis en prison pour cela, on lui propose l'alternative, ou de l'épouser ou de la doter, et il est menacé des galères dans le cas où il ne prendrait ni l'un ni l'autre parti. Comme il ne peut offrir une dot, il épouse *sed non consummat matrimonium.* La Sacrée Congrégation du concile a déclaré, le 26 mars 1707, ce mariage nul, parce que le commerce criminel n'ayant pas été prouvé, l'incarcération avait été injuste et lui paraissait avoir été un moyen direct de contrainde au mariage. » *Schulte.* » (T. IV, not. ad numerum 537.)

1058. — « Dicitur VIII. *Ordo*, scilicet » sacer, sive major, quem qui non » coactus susceperit, invalidè matri- » monium contrahit, *ut vide suprà de* » *Sacram. Ordinis*, et hìc *Impedimento* » *tertio.* »

1059. — Certum est ordinem sacrum dirimere matrimonium, ut habetur in *c. de Diacono. et c. Ex Litterarum. Qui cler. vel vovent.*, *et in Extrav. Antiqua, de voto.* Sed dubitatur, an ordo sacer dirimat matrimonium ex jure divino, vel ecclesiastico?

Prima sententia, quam tenent *Major, Barb. et alii ap. Sanch. l.* 7 *d.* 28. *n.* 9. dicit dirimere jure divino, quia in *c. un. de voto in* 6. votum solemne ordinis sacri æquiparatur professioni religiosæ, quæ de jure divino jam irritat matrimonium, juxta probabiliorem sententiam, quam tenuimus *n.* 1025.

Secunda sententia verò, communior et probabilior, docet dirimere de jure ecclesiastico; ita *D. Thomas in* 4. *d.* 37. *quæst.* 1. *art.* 1. ubi : *Sed quòd* (ordo) *impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet Bellarm. l.* 1. *de cleric. c.* 18. *Pont. l.* 7. *c.* 22. *Pal. d.* 4. *p.* 6. *n.* 5. *Cont. Tourn. tr. de dispens. in spec. part.* 1. *cap.* 8. *Bon. p.* 9. *n.* 12. *Holzm. n.* 487. *Spor. n.* 45. *cum Scoto, Suar. et Perez, ac Sanch. l. c. n.* 12. *cum S. Bonav. Alberto Magno, Soto, Cajet. Vict. Palac. etc.* Ratio, quia ordo per se non dirimit matrimonium, cùm status ordinis per se non repugnet statui conjugali, ut patet in Græcis; ergò ordo dirimit tantùm ratione voti castitatis; votum autem non dirimit matrimonium, quà votum, quia votum tantùm impedit matrimonium, sed quà solemne; at solemnitas est solùm ex jure ecclesiastico; duntaxat igitur ex jure ecclesiastico ordo dirimit matrimonium. Ac proinde benè potest Papa dispensare cum ordinatis in sacris, non verò cum sacerdotibus, juxta dicta *n.* 807. et 808. Quamvis referat *Cont. Tourn. loc. cit. v. Prob.* 3. olim *Benedictum IX.* permisisse Ramiro presbytero religionem professo, ut labentem Arragoniæ prosapiam editis liberis propagaret. Quomodo autem votum solemne clericorum dirimat matrimonium, *vide dicta n.* 808.

« In casibus assuetis, inquit Vincent, non solet Ecclesia ab hoc impedimento dispensationem concedere. In quibusdam circumstantiis extraordinariis, v. g. post perturbationem gallicanam, illam concessit Subdiaconis, Diaconis et Presbyteris etiam religionem professis, sed nullum existit exemplum dispensationis formalis concessæ episcopo. Et si Talleyrand de Perigord, episcopus Augustodunensis, matrimonium contraxit, hanc licentiam sibi factam judicavit in Brevi quo Pius VII illi laicam vitam permittebat. An legitima fuerit hæc conclusio valde incertum est, quia ista licentia praxi Ecclesiæ admodum adversa, non implicite, sed formaliter exprimi debuisse. Vide Artaud, *histoire de Pie VII, tom.* 1, *ch.* 22.

« Græcis in ordinibus sacris constitutis vetitum est inire matrimonium ; sed an illicitum, vel potius illicitum simul et invalidum reputari debeat matrimonium initum in ecclesia *Orientali* post collationem sacrorum ordinum, quemadmodum nullum et irritum declaratur in Ecclesia *Occidentali*, est controversia diu multumque agitata inter theologos, plena jurgii ac dissidii. Ita Bened. XIV(de matr. 191 et 192), Const. *Eo quamvis*, §. 38. »

1060. — « Dicitur IX. *Ligamen*, pro-
» pter quòd, quamdiu quis ligatus est
» conjugi adhuc viventi, invalidè con-
» trahit cum alio, quamquam licite, et
» sine peccato, si moraliter sit certus
» de morte conjugis : qui si postea
» compareat, tenetur ad eumdem re-
» dire, dimisso posteriore. *Vide Bon.*
» *p.* 10. » (*vide dicta n.* 901. *et* 903.)

De impedimento ligaminis sic habet Vincent :

« Certum est nunquam licere duos habere conjuges et vinculum matrimoniale semel contractum, paucis exceptis casibus supra enumeratis, non solvi nisi morte unius conjugis. — Ut igitur liceat novum inire matrimonium, requiritur certitudo moralis circa mortem prioris conjugis, nec sufficit illius absentia diuturna, nec rumor publicus, sed necessaria sunt indicia certa : « Id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus. » Ita Lucius III, cap. *Dominus* 2. *de secundis nuptiis.* — Si vero dubium remaneat consulendus est episcopus.

« Qui, post secundas nuptias bona fide initas, deprehendit priorem conjugem esse superstitem, nequit in secundo matrimonio permanere. At filii ex isto matrimonio suscepti habendi erunt ut legitimi, dummodo unus saltem ex conjugibus fuerit in bona fide, die qua contractum fuit matrimonium et permanserit illius bona fides usque ad filii conceptionem. Ita in favorem prolis statuit Innocentius III, cap. *Ex tenore* 14, *Qui filii sint legitimi.*

« In Galliis ligamen est pariter impedimentum civile, et debet magistratus necessariæ investigationi incumbere circa prioris conjugis mortem. Hæc haud parvæ utilitatis sunt pro parocho, quamvis non semper afferant requisitam certitudinem. Invigilet parochus et in dubio episcopum adeat. » (De matr. 193 et 194).

Quoad codices civiles generatim, sic habet Scavini :

« Matrimonium ob aliquod impedimentum nullum, si sit ab una saltem parte bona fide contractum, non tantum a jure canonico, sed fere ubique ab ipsa civili lege (quoad suos respective effectus) habetur ut legitimum ; si tamen fuerit præscriptis ab Ecclesia solemnitatibus celebratum. V. *Cod. civil. Albert.*, art. 115 et 162, — C. A. civ., § 160. — C. G. 201. — C. S. 192. » (T. IV. 540).

1061. Dicitur X. *Honestas*, hoc est
» justitia publicæ honestatis, ob quam
» nemo potest contrahere cum con-
» sanguineis illius, quacum contraxit
» sponsalia, vel matrimonium ratum.
» Et quidem ante Tridentinum, et jure
» antiquo, hoc impedimentum dirimit
» matrimonium inter sponsum, et con-
» sanguineos sponsæ usque ad 4 gra-
» dum, oriturque ex sponsalibus qui-
» buscumque, etiam invalidis (præter-
» quam ex defectu consensûs); jure
» verò novo Tridentini non oritur, si
» sponsalia sint invalida, et irritat
» tantùm usque ad primum gradum,
» si ex sponsalibus : ad quartum verò,
» si ex matrimonio rato sequatur. »
(*Etiam ex matrimonio rato nullo* (*nisi nullitas sit ex defectu consensûs*) *oritur impedimentum publicæ honestatis usque ad quartum gradum, ut notat Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 681. *et P. Zacharia ibid. ex mente S. C. et Card. Lambertini*) « *Vide*
» *Bon. p.* 11. *Sanch. l.* 7. *d.* 68. *Fill. t.*
» 10. *p.* 2. *c.* 6. Notat etiam *Dian.* non
» oriri ex sponsalibus mutuo consensu
» dissolutis, *p.* 3. *t.* 4. *r.* 222. *ex Pont.*
» *et aliis* 3. *contra Sanch.*; » (*Neque ex sponsalibus incertis, ut habetur in c. un. de Spons. in* 6. *incerta autem sponsalia sunt, si v. g. fuerint contracta cum persona incerta, putà cum una ex filiabus Petri*), « uti neque ex conditionatis, do-
» nec conditio sit impleta, *p.* 9, *t.* 6.
» *r.* 25. *ex Opatov.* » (*Ita Sanch. l.* 7. *d.* 69. *n.* 1. *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 7. *n.* 91. *cum Pal. Bon. et comm. Et*

ertum est ex decl. *Bonif. VIII. ap. Cont. Tourn. tr. de dispens. in spec. part.* 1. *ap.* 8. *n.* 3. *ubi dictum fuit*: Qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodùm ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit) « Oriri tamen ex matrimonio invalido (nisi sit tale ob defectum consensûs *p.* 9. *t.* 6. *r* 50.), ex declaratione *S. Pii V.* atque adeò etiam ex clandestino. *Ibid. r.* 53. *ex Pont. Pal. Hurt. Per etc. contra Sanch. et Præp.* »

1062. — Breviter discutiamus quæstiones ab Auctore hîc vix enuntiatas. Quær. 1. an oriatur impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio nullo? Prænotandum, quòd si nullitas sit ex alia ratione, quàm ex defectu consensûs, certum est induci impedimentum ex matrimonio nullo, cùm in hoc minimè sit correctum à Tridentino jus antiquum, ut dicunt *Sanch. l.* 7 *d.* 70. *n.* 5. *Pont. l.* 7. *c.* 35. *n.* 3. *et* 5. *Pal. d.* 4. *p.* 10. *n.* 5. *Bon. p.* 11. *n.* 10. *Salm. de matr c.* 12. *p.* 7. *n.* 83. *cum communi.* Dubium est, an detur impedimentum, si nullitas sit ex defectu consensûs? Affirmant *Sanch. l.* 7. *dist.* 73. *n.* 14. *Pont. c.* 36. *n.* 10. *et Sylv. Henr et Leand. ap. Salm. ibid. n.* 84., si defectus sit occultus. Et pariter dicunt ibi oriri impedimentum ex sponsalibus nullis ob quemcumque defectum occultum, si contrà in foro externo sint valida: quia, ut ajunt, hoc impedimentum introductum est ab Ecclesia ad vitandam indecentiam, quæ jam appareret, si publicè sponsalia haberentur ut valida. Sed *Pal. p.* 10. *n.* 7. *Bon. p.* 11. *n.* 3. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Secunda opinio, et Not.* 2. *Con. p.* 329. *n.* 3. *et Salm. ibid. n.* 85. *cum Dic. Avers Con. Hurt. Led. etc.* probabiliùs dicunt, ex matrimonio nullo ex defectu consensûs, et ex sponsalibus ex quocumque defectu (præcisè consensûs) nullis, nullum oriri impedimentum. Nam quoad sponsalia concilium Tridentinum indistinctè dixit, sponsalia quâcumque ratione invalida, nullum parere impedimentum, quod intelligendum, sive defectus fuerit publicus, sive occultus. Circa autem matrimonium in *c. un. de spons. in* 6, sancitum etiam universè fuit, ex matrimonio nullo ex defectu consensûs non oriri impedimentum. Atque ita confirmasse S. Congr Cardinalium testantur *Barb. et Farin. apud. Salm. cit. n.* 85.

1063. — Quærit. 2. an ex sponsalibus mutuo consensu, vel ex alia justa causa dissolutis oriatur impedimentum? Negant *Pont. l.* 7. *c.* 35. *n.* 9. *Pal. p.* 10. *n.* 9. *cum Hurt. Gutt. et Farin.* ex decr. S. C. ubi fertur dictum fuisse, invalida esse sponsalia soluta de consensu. Sed veriùs affirmant *Sanch. lib.* 7. *d.* 78. *n.* 20. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Cæterùm. Conc. p.* 330. *n.* 5. *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 7. *n.* 88. *cum Sot. Laym. Bon. Per. Dic. Avers.* et sic omninò tenendum (recte ait *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 683.) ob declarationem S. C. approbatam ab *Alex. VII.* die 6 Jul. 1658. quam affert etiam *Pitt de matr. n.* 1397. ubi Pontifex prohibuit quòd deinceps hæc resolutio in dubium revocetur. Et ratio est, quia in Trident. *sess.* 24. *c.* 3. dicitur quòd sponsalia valida dirimunt matrimonium usque ad primum gradum: unde cùm ex sponsalibus validis jam sit ortum impedimentum, hoc ampliùs non potest auferri per voluntatem sponsorum, vel aliam causam supervenientem.

1064. — Quær. 3. an inducatur hoc impedimentum ex matrimonio nullo, eò quòd fuerit clandestinum?

Prima sententia negat et hanc tenent *Sanch. l.* 7. *d.* 70. *n.* 13. *cum Palud. Nav. Sa, etc. ac Con. ac Dic. ap. Salm. ibid n.* 86. et probabilem putat *Spor. n.* 66. Ratio, quia (ut ajunt) *Bonif. VIII. in c.* 4. *et* 8. *de spons.* definivit non oriri impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio nullo per defectum consensûs; tale autem matrimonium clandestinum dicunt verè ex defectu consensûs esse nullum, cùm careat eo consensu quem exigit Ecclesia; ergo non parit impedimentum.

Secunda sententia tamen verior affirmat, et hanc tenent *Pont l.* 7. *c.* 36. *n.* 5. *Pal p.* 10. *n.* 3. *Pign. l.* 4. *cons.* 15. *n.* 2. *Conc. p.* 330. *n.* 4. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Opposita. Holzm. n.* 602. *Ronc. p.* 164. *q.* 2. *r.* 4. *et Salm. l. c. in fin. cum Laym. Bon. et Avers.* Ratio, quia de jure antiquo ex *dict. cap. unic. de spons. in* 6. (quod etiam nunc viget, ut declaravit *S. Pius V* apud *Salm cit. n.* 86.) tantùm ex matrimonio nullo directè ob defectum consensûs, non autem ex alia causa impedimentum excusatur. Et sic declarasse S. congreg. Cardin. refert *Holzm. l. c. ex Gall. c.* 3. *ad sess.* 24.

Trid. ubi dictum fuit. *Præsuppositâ declaratione per constitutionem S. Pii V super hoc decreto, censuit congr. oriri impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus per verba de præsenti etiam nulliter contractis, omissâ formâ decreti conc. Trid. sess.* 24. *c.* 1. nempe clandestinè sine parocho et testibus.

Notandum hìc id quod habetur in *c. un. de spons. in* 6. nempe quòd matrimonium ratum invalidum non inducit impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Unde si quis post sponsalia validè contracta cum una, ducat ejus sororem, antequam rem habeat cum secunda, potest et tenetur contrahere cum prima, cùm matrimonium fuerit nullum.

1065. — « Dicitur XI. *Ætas*; quia ad » valorem matrimonii jure ecclesiastico » requiritur annus 14. viri, et 12. fœminæ completus : nisi tamen malitia » ætatem suppleat, hoc est, adsit et doli » capacitas, et potentia ad copulam, de » quibus judicare prudentum est. *Laym.* » *c.* 12. *n.* 1. *ex c. De iis,* et *c. ult. de* » *despons. impub.* [1].

1066. — Certum est quòd matrimonium impuberum per se est nullum, ut habetur ex *c.* 6. 10. *et* 14. *de despons. impub.* Et hoc etiamsi pauci deessent dies ad ætatem pubertatis ut communiter docent *Sanch. l.* 7. *dist.* 104. *n.* 1. *et* 3. *Pont. l.* 7. *c.* 65. *n.* 1. *Pal. d.* 4. *p.* 14. §. 4. *n.* 1. *Escob. l.* 27. *n.* 525. *et alii* (contra paucos). ut clarè probatur ex dict. *c.* 2. *et c.* 11. *Ex litteris, eod. tit.* ubi : *Donec compleat puer annum decimum quartum, expectet.* Ante autem ætatem hanc præscriptam commune est matrimonium non esse nullum de jure naturæ, sed tantùm ecclesiastico; *Sanch. n.* 9. *Contin. Tourn. tr de Dispens. in spec. part.* 1. *cap.* 14. *v. Quod ad impub. Pont. et Pal. l. c. ac alii passim.* Dicunt verò canones validum esse matrimonium si malitia suppleret ætatem, ut habetur in *c. De illis* 9. *et c. Puberes, eod. tit.* ubi : *Certum autem est eum puberem esse qui habitu corporis pubertatem ostendit, et generare jam potest.* Docent verò *D. Th. in* 4. *dist.* 36. *q. un. art.* 5. *et Sanch. l.* 7. *d.* 104. *n.* 21. *cum Abb. Sylv. Sot. Ang. Cov. Tab. etc.* non sufficere ad valorem matrimonii solam potentiam generandi ut volunt *Host. Præp. Henr. etc. ibid. n.* 20, sed insuper requiri discretionem ad intelligendam vim consensûs conjugalis ; cùm enim tale vinculum sit perpetuum, perfectus exigitur consensus, ut infertur ex *c. fin. de desp. impub.* ubi hæc malitia prudentia nuncupatur. Plura autem assignant DD. signa, ex quibus conjiciatur impuberes posse generare, verbi gr. si puer jam habuerit copulam, vel si jam sit aptus ad effusionem seminis, vel si puella jam habuit menstruum. Hæc tamen signa non admittuntur, nisi sponsi sint proximi ad pubertatem, ut ex dicto *cap. Continebatur, vide Sanch. n.* 30. In quanam autem ætate quis dicendus sit pubertati proximus, alii *apud Sanch. n.* 37. dicunt, si desint tres dies, alii sex menses, alii tres anni, *Pal. l. c.* si desit annus; *Sanch.* verò *n.* 40. *et Pont. n.* 5. dicunt id relinquendum prudentiæ judicis, qui spectare debet qualitatem personæ, temperiem regionis, etc. Ait autem *Cont. Tourn. loc. cit. v. Censent.* quòd si certo constaret de matrimonii consummatione, v. g. si puella jam concepit iniquum erit eos separare. Addit idem *Cont. Tourn. ibid. v. Hæc regula, cum Nav.* posse Papam dispensare cum principibus, si aliquando expedit conjungi impuberes ob bonum pacis, ex *c. Ubi* 2. *de despons. impub.* in quo interdicuntur impuberes à matrimonio, *nisi fortè aliquâ urgentissimâ necessitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.*

1067. — Quæritur hìc, an si ætate completâ pubertatis, puer non valeat coïre, nullum sit matrimonium? Affirmant *Abb. et Veracr. apud Sanch. lib.* 7. *d.* 104. *n.* 14. eò quòd in *c. Puberes, de despons. impub.* dicitur, ii esse puberes, qui possunt generare ; (ergò inferunt) qui generare nequeunt, impuberes potiùs sunt dicendi, et inepti ad nuptias. Communiter verò negant *Pal. d.* 3. *p.* 14. §. 4. *n.* 5. *Escob. l.* 27. *n.* 541. *Sanch. l. c. n.* 15. *cum Sylv. Host. Præp. Nav. Cov. Henr. etc.* Ratio, quia in jure tantùm habetur, ad matrimonium requiri ætatem pubertatis ; licèt autem dispositum sit in textu præfato et aliis valêre matrimonium inter impuberes, si potestatem habeant generandi, tamen nullo jure habetur matrimonium esse nullum inter puberes, si potentiâ generandi careant ; tunc enim impotentia potiùs judicanda est temporalis ; unde dicunt aliqui, his dandum esse biennium vel

[1] *Cod. Civ. Gal. art.* 144. ad matrimonium contrahendum requirit, ut masculus 18 annos natus sit, puella verò annos 15.

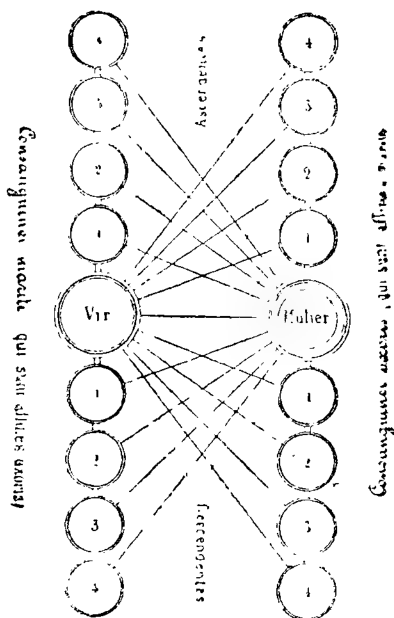
triennium ad experiendum ; sed communiùs censent *Pal. n.* 6. *Pont. l.* 7. *c.* 65. *n.* 1. *Escob. n.* 543. *cum Henr. Sylv. et Præp. et Sanch. n.* 18. *cum Abb. Host. Ang. Tab. etc.* expectandum in viro usque ad annum 18. et in fœmina usque ad 14 , quia tunc natura perfecto robore pollet Neque hîc procedit regula triennii in *c. Laudabilem, de frig. et malef.;* illa enim procedit, quando impotentia provenit ex frigiditate, vel alio impedimento, non verò quando provenire potest ex imbecillitate ætatis.

Matrimonium autem senum, quantumcumque decrepitorum , validum est modò possint saltem arte medicinæ copulam habêre ; ita communiter *Sanch. l.* 6. *d.* 92 *n.* 19. *et* 20 *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 10. *n.* 126. *cum D. Th. et aliis passim.* Secùs dicendum (contra *Nav. et alios*), si omninò sint impotentes, ut *Sanch. n.* 23. *cum Ang. Sylv. Lop. Scot. Rich, et Boss. c.* 7. *n.* 190.

1068. — « Dicitur XII. *Affinis.* Est autem affinitas, propinquitas personarum nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita. Utraque jure saltem ecclesiastico dirimit matrimonium : illa usque ad 4 gradum inclusivè, hæc verò jure novo, usque ad secundum tantùm. Et quidem si antecedat matrimonium : nam si superveniat, v. g. si Titus cognoscat uxoris suæ cognatam in secundo gradu, non dirimit; licèt is qui peccavit, non possit petere debitum, sed tantùm reddere. Porrò gradus, et lineæ affinitatis accipiuntur, sicut in consanguinitate, ita ut qui est uxoris consanguineus in primo gradu, sive rectæ, sive transversæ lineæ , is sit affinis marito in eodem gradu lineæ rectæ, vel transversæ. Denique omnis affinitas quæ oritur ex affinitate, sublata est per concil. Lateran. *Vide Laym. et Bon. p.* 12.

« Il faut remarquer, inquit Gousset, qu'on ne contracte l'affinité qu'avec les parents proprement dits de la personne qu'on a connue soit licitement, soit illicitement; elle ne s'étend point à ses alliés : *Affinitas non parit affinitatem* (*id est affinitas, quam contraho cum consanguineis, non facit me affinem cum affinibus eorumdem consanguineorum*). D'après ce principe, les deux frères peuvent épouser les deux sœurs ; le père et le fils peuvent épouser la mère et la fille : un homme peut épouser successivement les veuves de deux frères. De même, celui qui a épousé la sœur de Titius pourra, après la mort de sa femme, épouser la veuve de ce même Titius. » (*Théologie Morale*, t. II, n. 813).

Affinitatis dat Scavini schema sequens :

Unde resolves :

1069. — « 1. Is, qui fornicatus est cum sorore sponsæ suæ, cum neutra potest validè contrahere, citra dispensationem, imò nec cùm earum consobrina, vel matertera. » (*Sic pariter censuit S. C. ut refert P. Zach. ap. Croix l.* 6. *p.* 3. *ad n.* 693. *posse contrahi matrimonium inter vitricum et uxorem quæ fuit privigni.*)

Si quis post dispensationem rursùs cognoscit eamdem sororem sponsæ, non eget novâ dispensatione, *vide n.* 1140.

« 2. Potest quis ducere affinem fratris sui etiam in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere duas sorores, imò pater et filius possunt ducere matrem et filiam. *Laym. Bonac. l. c.*

« 3. Titius potest successivè ducere Titiam, et Bertam, quæ fuerunt uxores Caji, et Sempronii fratrum.

« 4. Titius, qui duxerat sororem Caji, potest post mortem Caji, ejusque sororis, ducere Bertam uxorem Caji. »

Hoc igitur impedimentum affinitatis tantùm contrahitur, quando vir habet

cem cum consanguinea uxoris, vel uxor rum consanguineo viri; unde minimè contrahitur, si à consanguineis viri habeatur copula cum consanguineis uxoris, vel è converso. Hîc autem notandum, quòd de jure antiquo hoc impedimentum extenderetur usque ad septimum gradum, ex c. *Nullum*, et c. *Æqualiter caus.* 35. *p.* 3. Sed deinceps restrictum fuit ad quartum gradum in c. *non debet*, *de consang. et affin.* tam ex copula licita, quàm illicita. Item ex Trid. *sess.* 24. *c.* 4. restricta est affinitas ex copula illicita solùm ad secundum gradum.

1070. — Sic de impedimento affinitatis contracto ante matrimonium, si conjux rem habet cum consanguinea, vel consanguineo alterius conjugis, tunc contrahit impedimentum ad petendum, ut communiter dicunt DD., modò incestus sit cum consanguineis conjugis in primo vel secundo gradu, ut habetur ex *c. Si quis* 1. *de eo, qui cognov. etc.* ubi: *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam unquam habère potest uxorem.* Hîc igitur præscribitur impedimentum in incestum in primo gradu affinitatis. Quòd autem extendatur tantùm ad secundum gradum, habetur ex declar. *Greg. XIII. ap. Boss. l.* 2. *c.* 5. *n.* 24. ubi dictum fuit: SS. *D. Gregor. XIII ex sententia Congregationis dixit per hoc decretum* (id est Trid.) *ablatum censêri impedimentum quoque superveniens affinitatis post contractum matrimonium. Concilium sustulit tertium et quartum gradum, ergò in omnibus.*

1071. — Quær. I. An uxor cognita à consanguineo viri, metu gravi coacta, privetur jure petendi.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pont. l.* 10. *c.* 17. *n.* 6. *n. Sanch. l.* 9. *d.* 31. *n.* 4. *cum Sylv. Rich. Leg. Graff. etc.* Ratio, quia id clarè videtur inferri ex c. *Sacris* 5. *de iis, quæ vi., etc.* ubi cùm dubium verterit, an communicans propter metum cum excommunicato excommunicationem incurrerit, *Innoc. XIII.* dixit: *Licèt metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorsùs excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.* Nec valet interpretatio aliquorum, id intelligi de metu levi; nam Pontifex apertè intelligit etiam de gravi cùm dicat, *pro nullo metu, etc.*

Secunda sententia verò, communior et probabilior, negat, et hanc tenent *Bon. d.* 4. *p.* 2. *n.* 5. *cum Nav. et Reb. Elbel de matr. p.* 426. *n.* 232. *cum Tamb. et Ills.* et probabilem putant *Laym. l.* 5. *tr.* 10. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 14. *Pal. d.* 3. *p.* 4. §. 6. *n.* 3. *Salm. de matr. c.* 15. *p.* 3. *n.* 28. *cum Gabr. et Ant. à Spir. S. ac Sot. et Vill. ap. Boss. t.* 2. *c.* 5. *n.* 152. Ratio, quia, sicut metus excusat à lege ecclesiastica, sic etiam à pœna ab ipsa imposita: nec obstat textus suprà oppositus, quia (ut explicant AA. præfati *cum Sot. Barb. et Vict. ap. Boss. l. c.*) textus ille intelligitur loqui de metu in contemptum excommunicationis, nam extra contemptum metus gravis certè excusat à lege ecclesiastica, et etiam ab excommunicatione, casu quo res, quæ metu agitur, ex solo jure ecclesiastico est prohibita: ut certum est apud omnes, *vide dicenda de cens l.* 7. *n.* 46.

1072. — Quær. II. An ignorantia excuset ab incurrendo hoc impedimento petendi? Hîc distinguenda est triplex ignorantia, juris, facti, et pœnæ

Primò igitur, si adsit ignorantia *juris*, nempe si vir accedit ad consanguineam uxoris, nesciens adesse legem humanam id prohibentem, *Cord. et Man. ap. Sanch. l.* 9. *d.* 32. *n.* 46. dicunt incurrere impedimentum; et idem sentire debent *Sot, Turrec. Abb. Led. etc. ap. eumd. Sanch. n.* 16., qui censent omnes pœnas ecclesiasticas, exceptâ excommunicatione, incurri etiam ab ignorante legem positivam, modò ipse sciat id esse vetitum de jure naturali. Ratio (ut ajunt), tùm quia obligatio ad pœnam non oritur ex scientia delinquentis, sed à voluntate legislatoris, tùm quia excusat quidem à pœna ignorantia facti, non verò ignorantia juris, ut habetur in *Reg.* 13. *jur. in* 6. Probabilius verò et communiùs docent non incurrere impedimentum *Navarrus cap.* 16. *n.* 34. *Suarez* 3. *p. d.* 77. *art.* 8. *Sanchez l. c. n.* 47. *Wigandt tr.* 16. *n.* 100. *v. Nota*, *Boss. t.* 2. *c.* 5. *n.* 157. *cum Pont. Avers. et Vill. Salm. de matr. c.* 15. *p.* 3 *n.* 30. *cum Per. Dic. et Gabr. ac. Bon. q.* 4. *p.* 2. *n.* 6. *cum Sa, Led. Henr. et Reg.* Ratio 2. quia, cùm pœna sit impossita à lege humana, qui cum ignorantia contra illam operatur, sicut excusatur ab ejus transgressione, ita etiam excusatur à pœna; et sic respondetur primæ rationi sententiæ op-

ositæ. Respondetur autem ad seundam, quòd regula illa currit tanım pro foro externo, non verò pro interno.

1073. — Secundò, si adsit ignorantia acti, nempe si vir sciat legem Ecclesiæ rohibentem petitionem debiti, sed esciat illam ad quam accedit esse conanguineam suæ uxoris, tunc commune est non incurrere impedimenım, ut docent *Sanch. l.* 9. *d.* 32. *n.* 47. *ontra Ovan.*)) *Bon. q.* 4. *p.* 2. *n.* 6. *Pal.* 3. *p.* 4. §. 6. *art.* 3. *Bon. l.* 10. *c.* 10. .6. *n.* 9. *Boss. t.* 2. *c.* 5. *n.* 154. *Wigndt* . 16. *n.* 100. *et Salm. cit. n.* 30., *et alii assim*. Ratio, quia, cùm privatio juris etendi sit pœna incestûs, ubi deest incestûs culpa, cessat etiam pœna. Et oc dicendum, etiamsi ignorantia ıerit crassa, ut docent etiam communiter *Sanch. n.* 36. *et* 47. *Nav. c.* 27. 12. *Pont. l.* 10. *c.* 6. *n.* 10. *et Boss. l. n.* 160. *cum Pal. Bon. Con. Hurt. etc.* contra *Toletum*, et quemdam alium uctorem). Et ratio patet ex textu citio, *Si quis* 1. *de eo, etc.* ubi imponitur oc impedimentum tantùm *scienter* peccnti, juxta verba relata *n.* 1070. Excipiunt tamen *Sanch. n.* 29. *et Boss. n.* 32. *cum Suar. Bon. Reg. Diana, etc. ontra Hurt. Vasq. Sylv. etc.*) nisi ignorntia sit adeò crassa, ut videatur inens temeritas ignorare; talis enim gnorantia crassissima æquiparatur olo, ex *l.* 3. §. *Gener. ff de Dolo, etc.* An autem excuset ignorantia affecıta? *Vide dicenda de censur. l.* 7. *n.* 48.

1074. — Tertiò, si adsit ignorantia œnæ, nempe si quis habeat scientiam egis et facti, sed nesciat pœnam non etendi, dubitatur, an hæc ignorantia xcuset?

Prima sententia negat, et hanc tenent *anch. l.* 9. *d.* 32. *n.* 50. *Salm. de atr c.* 15. *p.* 3. *n.* 30. *in fin. et Croix* 6. *p.* 3. *n.* 376. *cum Pont. et Avers.* Ratio, quia pœna hæc magis habet rationem impedimenti, sive inhabilitatis. uàm pœnæ.

Secunda sententia verò satis probailis affirmat, et hanc tenent *Bon. q.* 4. 2. *n.* 6. *resp.* 2. *Wigandt tr.* 16. 100. *v. Nota, Pal. tr* 1. *d.* 1. *p.* 17. 8. *Boss. t.* 2. *c.* 5. *n.* 179. *Tamb. lec. l.* 7 *c.* 4. §. *n.* 3. *Elbel p.* 426. *um.* 233. *Sporer eod. tit. n.* 84. *cum Portell. ac Diana p.* 3. *tract.* 5. *r.* 12. *um Con. et Durand*, et probabilem puant *Sanch. loc cit. n.* 21. *et* 50. *et Laym. apud Croix loc. cit.* Ratio horum AA. quia censent hanc non esse meram inhabilitatem, sed veram pœnam in vindictam incestûs; idque probant ex eo quòd si hæc non esset pœna, affinitas illa contraheretur, etiamsi incestus eveniret sine peccato, vel etiamsi haberetur copula per vim, et metum: sed hoc ipsi adversarii negant. Nec obstat dicere, nullam pœnam incurri sine sententia saltem declaratoria; sed nemo dicit ad hoc impedimentum incurrendum requiri sententiam, ergò non est pœna. Sed respondetur, quòd sententia tunc requiritur, quando crimen facilè potest probari, non verò quando est difficillimæ probationis; ita ut, si requireretur sententia, pœna redderetur ferè inutilis, ut docent *Suar. et Villal. ap. Boss. n.* 26. et ita accideret in nostro casu, ubi ut plurimùm incestus occultus est, nec potest probari. Et cùm probabilissimum sit ab ignorantibus non incurri pœnas à lege ecclesiastica impositas, quando sunt extraordinariæ, scil. quæ per se ne in confuso quidem prævidêri possunt, ut docent *Nav. c.* 27. *n.* 274. *et c.* 23. *n.* 47. *cum Cajet. Sylv. et Ang. S. Anton.* 3. *p. tit.* 24. *c.* 33. *circa fin.* item *Host. Con. Sayr Durand. Phil. Man. etc. ap. Boss. l. c. n.* 173. Hinc satis pariter probabile est non incurri ab ignorantibus hanc pœnam, quæ certè videtur extraordinaria, cùm per se prævidêri nequeat.

1075.—Quær. III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata? Certum est requiri seminationem viri; an autem requiratur etiam seminatio fœminæ? Negant *Pont. l.* 9. *c.* 20. *n.* 1. *Pal. d.* 4. *p.* 8. *n.* 3. *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 696. *Sanch. l.* 7. *c.* 64. *n.* 21. *cum Arm. Tab. Henr. Gab. etc. ac Bon. q.* 3. *p.* 13. *n.* 12. *cum Palud. Sylv. et Soto.* Ratio, quia ad generationem non est necessarium semen fœmineum, juxta plurimorum sententiam, relatam *n.* 918. *v. Si autem.*

Secunda sententia verò etiam probabilis affirmat, et hanc tenent *S. Bonav. Innoc. Archid. Lopez, Graff. Cenedo, etc. ap Sanch. n.* 20. et probabilem vocant ipsi *Sanch. ib. et Pal. d. n.* 3. *ac Ronc. de matr. q.* 4. *c.* 3. *q.* 9. *Elbel p.* 425. *n.* 227. *cum Hurt. et Mast. ac Salm. de matr. c.* 4. *p.* 1. *n.* 5. *cum Sylv. Trull. et Durand.* item *Avers. Diana, et Krimer ap. Croix d. n.* 696. Ratio, tùm quia,

juxta aliorum plurium sententiam (*vide dicta n.* 918.) etiam semen fœminæ requiritur ad generationem: tùm quia (et hæc ratio fortiùs urget) non contrahitur affinitas nisi coëuntes fiant una caro : ut non fiunt una caro, nisi semina commisceantur. Et hæc sententia valde firmatur ex auctoritate *D. Thom.* cujus verba retulimus *n.* 1036. *v. Hic autem*, ubi expressè docet exigi seminationem tam maris quàm fœminæ, ut affinitas contrahatur. Hic tamen benè advertunt *Sanch. l.* 8. *d.* 6. *n.* 18. *Croix d. n.* 696. *et Elbel p.* 427. *n.* 236., quòd in dubio præsumendum est pro copula perfecta, quia ex communiter contingentibus hæc prudenter adfuisse præsumitur : quapropter si vir coïerit, et dubitat an seminaverit, vel an intra vas, copula præsumitur perfecta. Et sic etiam dicunt *Avers. Diana, Krimer, et Gobat. ap. Croix,* semper præsumi seminationem etiam mulieris, quando ipsa in coïtu magnam senserit voluptatem, esto seminationtm non adverterit. Imò meritò dicit *Elbel l. c. cum Sanch. Cleric., et aliis*, quòd in foro externo, ubi constat de coïtu, semper pronuntiandum est pro impedimento affinitatis contracto, et sic etiam judicandum in foro interno, quod præsumptioni fori externi conformari debet, semper ac non constat hanc esse falsam.

1076. — Quærit. IV. Quis possit dispensare in hoc impedimento? Alii dicunt solum Pontificem posse, cùm ab ipso fuerit hæc pœna imposita; ita *Cov. Graff. et Matien. ap. Sanch. l.* 8. *c.* 12. *n.* 10. Alii dicunt posse dispensare etiam Episcopum, sed tantùm in casu necessitatis, ut *Sylv. Lop. et Margarita ap. eumd. Sanch. n.* 11. Alii verò communissimè docent semper et absolutè posse Episcopum dispensare; ita *Laym. l.* 5. *tr.* 10. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 15. *Pal. d.* 3. *p.* 4. §. 6. *n.* 5. *Merbes. t.* 2. *p.* 495. *v. Quod autem, cum Pont. Wig. t.* 16. *n.* 100. *r.* 3. *Tamb. l.* 7. *c.* 4 §. 2. *n.* 3. *Elbel p.* 426. *n.* 234. *cum Anacl. Boss. c.* 5. *n.* 14. *cum Henr et Vill. et Sanch. d. d.* 12. *n.* 13. *cum Palud. Soto, Arm. Sa, Vega, Man. etc.* Ratio, quia, dato quòd Episcopus id non posset ex dispositione juris, benè tamen id potest ratione consuetudinis. Hanc autem facultatem dispensandi bene potest alteri delegare, non solùm in particulari, sed etiam in generali ; *vide dicenda n.* 1125. *Quæst. IV*

Insuper possunt etiam in hoc impedimento dispensare omnes confessarii Regulares Mendicantium à Provinciali ad hoc munus deputati, ex pluribus privilegiis, nempe *Martini V* cum declar. *Julii II.* ut ferunt *Sanch. l.* 8. *d.* 16. *n.* 8. *Spor. n.* 483. *Elbel p.* 382. *n.* 71. *Pont. l.* 8. *c.* 13. *in fine, et Salm. de matr. c.* 14. *p* 1. *n.* 14. *cum Gutt. Avers. et Candido* (*contra Conc. p.* 245. *n.* 10.) ubi ait omnia hæc privilegia esse prorsùs commentitia, cùm ipse in Bullario ea non invenerit; item ex privilegio *S. Pii V.* vivæ vocis oraculo, ut ferunt *Wig. et Boss. l. c. cum Laym. Reb. etc.* Idem privilegium concessum Societati Jesu affert *Pal. loc. cit.*

An autem Mendicantes, ut vi suorum privilegiorum possint dispensare in prædicto impedimento, debeant habêre licentiam specialem à suo Generali vel Provinciali? Alii dicunt nullam requiri licentiam, quia in privilegiis concessis Benedictinis, et Minoribus absolutè conceditur prædicta facultas. Alii affirmant, ut *Sanch. l.* 8. *d.* 16. *n.* 3. *Pal. d.* 4. *p. ult.* §. 1. *n.* 18. item *Vill. Rodr. Avers. etc. Salm. de matr. c.* 14. *p.* 1. *n.* 15. quia (ut hi ajunt) in privilegiis omninò requiritur deputatio à Provinciali. Alii demùm, ut *Salm. ibid. n.* 16. *cum Leandro, et Joan. de la Crux*, dicunt requiri quidem licentiam Superioris, sed satis esse quòd habeatur à Prælato monasterii, quia privilegium concessum Benedictinis Vallisoletanis fuit concessum à *Martino V* et *Julio II.* Priori monasterii.

1077. — Nota hìc ultimò : Contrahentes scienter cum impedimento consanguinitatis vel affinitatis incurrunt excommunicationem ipso facto, ut habetur in *Clement. un. de consanguin.* ubi præcipitur etiam Ordinariis, ut istos curent vitari, donec satisfecerint. Et idem ibi statuitur de religiosis, monialibus, et clericis in Sacris constitutis matrimonium contrahentibus (qui insuper denuntiandi sunt ex edicto Inquis. Generalis *ap. Potest. p.* 329.), ac de laïcis nubentibus cum monialibus. Cùm autem hæc pœna sit odiosa, rectè dicit *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 807. *cum Pontio, Spor. et Avers.* eam non extendi ad alia impedimenta.

1078. — « Dicitur XIII. *Si clandestinus*:
» quia Trid. irritat matrimonia eorum,
» qui contrahunt aliter quàm coram
» parocho vel alio sacerdote de ipsius,
» vel Ordinarii licentia, et duobus ad

» minimum testibus ; vultque graviter
» puniri eos, qui contra hoc contraxe-
» rint, vel etiam interfuerint.

En verba Concilii : *Qui aliter quam præsente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, et annullat.* « Ratio, ait Scavini, ob quam Tridentinum tulit hanc legem fuit bonum commune, ut nempe evitarentur mala illa gravissima, quæ a matrimoniis clandestinis oriri solent ; nam plerique, relicta uxore priori, quacum clam contraxerunt, cum alia contraherent palam ; et sic perpetuo viverent in adulterio. Quæ proinde lex cum lata est in præsumptione periculi universalis, non cessat in casu particulari, quo nullum tale timeatur damnum. Nam stat semper illa generalis periculi præsumptio. » (T. IV. n. 548. not.)

1079. — Ad rem meliùs intelligendam notandum est, duplici modo matrimonium esse clandestinum, vel quando malitiosè contrahitur sine denuntiationibus, et tunc est tantùm illicitum ; vel quando contrahitur non coram parocho et testibus, et tunc distinguendum est : nam quoad infideles, aut fideles qui degunt in locis infidelium, vel ubi Tridentinum non est receptum, tale matrimonium est quidem validum, cum lex saltem per decem annos non cepta non obliget, ut dicunt *Sanch. l. 3. d. 18. n. 1. Pont. l. 5. c. 7. n. 1. Bon. qu. 2. p. 7 n. 1. et Salm. de matr. c. 8. p. 2. n. 11. cum Perez, Dic. Av. Led. et Rodr* Quoad fideles autem qui sunt in loco, ubi receptum est Tridentinum, matrimonium esset nullum, etiam in casu necessitatis ; ita communiter *Sanch. l. 3. d. 17. n. 4. Pont. l. 5. c. 6. n. 2. Pal. p. 13. §. 8. n. 9. et Salm. ibid. n. 13. cum Laym. Con Corn. Henr. etc. communiter, contra Sot. et alios paucos* ; qui censent posse aliquandò dari casum (etsi rarum) in quo sine parocho valeret matrimonium. Sed nos rectè dicunt *Salm. l. c. n. 14. et 15.* non esse audiendos, quia necessitas non potest reddere habiles eos quos Tridentinum *omninò inhabiles* declaravit, ut habetur *sess. 24. c. 1.* Et hoc currit, etiamsi matrimonium esset contractum cum ignorantia invincibili ; *Salm. ibid. n. 16. cum communi.* Dicunt tamen *Laym. c. 4. n. 7. Con. d. 27. d. 1. n. 11. Croix l. 6. p. 3. n. 778. cum Bellarm. et communi (contra Lessium)* ; item *Vega, Tanner. Dic. et Verac. apud eosd. Salm. ibid. n. 17.*, quòd si non possit in aliquo oppido habêri pastor, aut alius gerens ejus vices, tunc validum est matrimonium initum cum testibus sine parocho. Et probabile id putant *Salm. ibid.* propter quamdam declar. *Clementis VIII. apud Coninck*, quia tunc vel non adest ibi parochia, vel ibi non durat promulgatio Tridentini, quamvis facta fuerit ; destructâ enim parochiâ, censetur destructa promulgatio quoad ejus valorem[1] Pariter matrimonium celebratum sine parocho in locis infidelium à fidelibus captivis, vel mercatoribus ibi degentibus per modum hospitii, validum est, et licitum. *Salm. ibid. n. 22. cum Sanch Bon. etc.* Hicque advertatur, quòd matrimonia clandestina hodie ne sponsalium quidem vigorem habent, prout declaravit S. C. apud *Fagnanum in cap. Ad audiendam.*

De hoc loco sic propugnat, in actis de doctoratu, S. Alphonsi nostri advocatus, contra Ballerini :

« P. Ballerini fatetur quidem, sententiam validitatem matrimonii negantem, quam S. Alphonsus omnino tenendam censet, communiorem esse. At vero probare conatur : 1. S. Auctorem sibi contradicere, quia alio loco, de Privil. n. 57. oppositum docet ; 2. Nullam dari rationem discriminis inter necessitatem *communem*, et necessitatem *particularem*. — Cujus autem valoris sit utrumque assertum, videamus.

« *I. S. Alphonsus minime sibi contradicit.*

« 1. T. II. pag. 745. P. BALLERINI ait :
« *S. Alphonsus, qui alioqui* (Lib. 6. (v) n.
» 1079.) *cum communiori negat in casu vali-*
» *ditatem, alibi tamen* (De privileg. n. 57.)
» *hæc scribit* : « Imo asserit Pignatellus,
» *probatque* Tom. 3, Conc. 33. n. 6. in tali
» casu (*scil. urgentis necessitatis*) cessare non
» modo reservationem (*scil. dispensationis*),
» sed etiam *legem impedimenti*, utpote ea
» quæ jam perniciosa evaserit ; cum certum
» omino sit, legem nocivam non obligare,
» ut docent omnes cum d. Thoma. Et ex
» hoc inferunt Roncaglia et Instructor no-
» vorum Confessariorum (*scil. Giordanini*

[1] Constat jam ex pluribus resolutionibus *S. Congreg. Cardin.* valida et licita esse matrimonia sine parochi præsentia contracta, cùm contrahentes superiorem legitimum nullatenùs aut nonnisi difficillimè seu periculosissimè adire possint, quoties duo saltem testes, in quantum fieri potest, catholici, adfuerint. Quo in casu decet hortandique sunt fideles, ut cùm sacerdotis copiam habere possunt, ab eo pro celebrando aut jam celebrato matrimonio benedictionem petant
Edit. A. LECLÈRE.

» *alias a nobis laudatus*), quod, adveniente » casu *quo sponsi jam ad ecclesiam pervenerint, et unus ex ipsis manifestaret Confessario impedimentum occultum, jam contractum tamquam peccatum, et sine scandalo aut infamia matrimonium differri non posset,* » potest tunc Confessarius declarare, eo » casu non obligare legem impedimenti, et » posse licite contrahi.

» *Alia autem hujus necessitatis exempla promunt tum Franciscus Amici* (Cursus » Theol. tom. 9. disp. 7 sect. 13. n. 139.), » *tum Jacobus a Graffis* (Decis. Aureor. lib. 2. » cap. 86.); *quæ videre licet etiam apud Diana* » (Tom. 2. tr. 6. resol. 72. n. 4. et resol. » 73. in fine) *ubi pro eadem sententia allegat Theologum Tridentinum. Dominicum Soto* » (In 4. dist. 22. q. 1. art. 2.); *tum etiam sup. laudatus Pignatelli, qui de celebrando matrimonio morte instanti disserit...* »

« 2. Ut autem rite cognoscatur status quæstionis a S. Alphonso *Lib. I. Append. II. de Privileg. n.* 57. propositæ, juvat integrum ejus textum inspicere. — Ibidem dicit: « *Si vero matrimonium non adhuc contractum* » *sit*, probabilissima quoque adest senten- » tia, et est communis, *quod possit tunc Episcopus dispensare in impedimento dirimenti, quando imminet periculum infamiæ, et facilis non est recursus ad Pontificem;* ita » Suarez, Pignatellus, Pontius, Concina, » Cabassutius, Castropalaus, Salmanticen- » censes, Bonacina, Cardenas, Sylvius, La » Croix, Viva, etc., cum Benedicto XIV., » contra rigidissimum Fagnanum, qui id » negat etiam in mortis periculo, et in ne- » cessitate legitimandi prolem; sed alii » communiter ajunt, tunc præsumi, aut » quod Pontifex deleget Episcopo suam » dispensandi facultatem, vel quod in casu » tantæ necessitatis, cesset dispensationis » reservatio, et quod tunc Episcopus dis- » penset ex potestate sua ordinaria. Vide » *lib.* 6. *n.* 1122. et fusius *n.* 613. — Immo » asserit Pignatellus, probatque in tali » casu cessare non modo reservationem, » sed etiam legem impedimenti, utpote ea » quæ... » (Sequuntur verba a P. Ballerini supra citata; dein S. Alphonsus sic prosequitur): « Verum ad majorem cautelam » consulunt, ut obtineatur inde dispensatio » a S. Pœnitentiaria. Sed advertendum est, » hoc currere quando Episcopus esset ab- » sens; quando etenim fieri potest, neces- » sario ad ipsum est recurrendum, ut dis- » penset, juxta ea quæ diximus *n.* 45... »

« 3. Porro ex his verbis minime concludi potest, S. Alphonsum sibi contradicere. — Nam. 1. in prædicto n. 57. de Privil., *regulam generalem* tradiderat; hic autem de Matrim. n. 1079. *exceptionem* statuit, quam ceteroquin jam rei natura proclamat. Etenim in priori loco quæstionem proposuit: *An Episcopus dispensare possit in impedimento dirimenti, quando imminet periculum infamiæ, et facilis non est recursus ad Pontificem?* Hæc autem hypothesis *impedimento clandestinitatis* accomodari nequit. Nam Summus Pontifex in hoc impedimento numquam dispensat; sed solummodo per S. Congregationem Concilii, utpote authenticam Tridentini interpretem, casus declarat, qui ex mente ejusdem Concilii excipiendi sunt, quod ideo perinde est, ac si ipsa S. Synodus eos excepisset. — 2. Imo repugnat hypothesis urgentis necessitatis, quod quis in casu particulari dispensationem petat. Nec Episcopus dispensare potest, ut recte docent Sanchez, Bonacina et alii, quia nullam dispensandi potestatem habet in jure communi irritante actum aliter factum. — 3. Quoad casum vero, quo *sponsi* jam ad ecclesiam pervenerint, adnotat Ballerinius quod Franciscus Amici, Jacobus de Graffiis et Pignatelli alia hujus necessitatis exempla promant. Sed ista prorsus diversa sunt a casu, quem S. Alphonsus ponit, et qui nullatenus ad impedimentum *clandestinitatis*, sed ad alia impedimenta spectat: siquidem S. A. de impedimento *occulto* loquitur, quod unus ex sponsis Confessario, tamquam peccatum manifestavit.

« *II. Utrum revera nulla detur ratio discriminis inter necessitatem communem et necessitatem privatam.*

« Insuper P Ballerini probare contendit, nullam assignari certam rationem discriminis inter necessitatem communem et privatam. Sic enim loco citato pergit: « Alio- » quin autem rationes omnes, quæ pro » negante sententia afferri solent (*Vid.* » *Schmalzgruber Lib.* 4. *tit*. 3. *n.* 106., *et S.* » *Alph. cit. n.* 1079), hac demum *unica,* » diversis modis proposita, continentur, » quod Decretum Tridentinum sit *invalidans* » et *irritans*. — At enim nonne æque *invalidans* et *irritans* et *reddens inhabiles ad* » *contrahendum* erat impedimentum, de » quo superius idem S. Alphonsus cum » Pignatelli, aliisque ibi allegatis, agebant? » Et quod caput est, *undenam est ratio discriminis inter casum impotentiæ communis,* » *et impotentiæ particularis?* Numquid non » æque militaret illa ratio, quod de *lege irritante* agatur? Nam (ut scite arguit » Franc. Amici *l. c.*) disparitas utique » extaret, quando Declarationes, quæ plures » habentur quoad casus impotentiæ com- » munis, in aliquo, v. gr., pago vel oppido, » vim haberent *Dispensationis* a lege, quæ » dispensatio sese non porrigeret ad casus » impotentiæ particularis. Verum declara- » tiones illæ, ne minimam quidem *Dispensationis* speciem præferunt; declarando au- » tem validitatem conjugiorum, quæ in iis » adjunctis, citra formam a Tridentina Sy- » nodo præscriptam, celebrantur, eam ra- » tionem reddunt, quæ æque pro utroque » casu militat, necessitatem scilicet fide- » lium, quibus matrimonium subtrahi ab- » sonum foret, et impossibilitatem, seu phy- » sicam, seu moralem, servandi formam a » Sancta Synodo statutam. Inde autem est, » quod Marchant. (*Tribun. Sacram. Tom.* 3.

'r. 1. *tit.* 7. *q.* 8. *concl.* 3.) postquam hanc
.hesim statuit : *Datur Epikeia et interpre-*
'atio in lege illa, de præsentia parochi in
natrimonio, quando ex causis realibus, illa
orœsentia est impossibilis, etc.; hanc ipsam
;onfirmat ex Respons. S. Congreg. ad
Episcopum Tricaricensem (*Apud Galle-*
nart, ad Sess. 24. *C.* 1. *De Reform. Matr.*
ı. 11.), quia nimirum quæ affertur ratio,
)ro utrisque adjunctis eamdem vim habet.
Nil proinde mirum, quod opinio affir-
nans alii quoque (*apud Sanchez Lib.* 3.
lisp. 17. *n.* 3., *et Diana cit. reg.* 73.), satis
)robabilis visa fuerit. — Quæ quidem
deo dicta fuerint, ut *genuinus controversiæ*
tatus lectorem non lateat. »

‹ Sed aut falsæ, aut nullius momenti
ıt istæ rationes a P. Ballerini allatæ,
)ut ex dicendis patebit.

‹ 1. Probatio sententiæ negativæ ne-
ıquam *unico*, diversis modis proposito,
;umento absolvitur, *quod Decretum Tri-*
ıtinum sit invalidans et irritans. Etenim
m de quolibet impedimento dici posse,
uslibet, vel simplicissimi, oculis incurrit.
tissima ratio, cui Sanchez, Salmanti-
ıses, Schmalzgruber, et ceteri Theologi
Canonistæ, fusius de hac quæstione dis-
tantes, insistunt, ea est : quod Tridenti-
m *formam substantialem* præscripsit, *qua*
issa, contractus irritus et nullus fit, et
ıtrahere tentantes *omnino* ut dicit Con-
ıum, *ad contrahendum inhabiles* red-
ntur. Rationem ergo adducunt, quæ in
llo alio impedimento locum habere po-
t. — Est hoc peculiare, quod *clandesti-*
as non consistit in aliqua circumstantia,
a duæ personæ a valide contrahendo
)hibentur, quemadmodum cetera impe-
nenta, sed *in omissione solemnitatis sub-*
ntialis. Ex omni parte habiles sunt, ad
.trimonium validum ineundum; nulla
.ione prohibentur, dummodo hanc so-
nnitatem observent : qua deficiente, om-
ıo inhabiles fiunt, licet alias nihil obstet.

« 2. Pro exceptione *in necessitate particu-*
'ı, nequaquam eadem ratio militat, ac
) exceptione *in necessitate communi*. Ete-
n grandissimum sane discrimen inter-
lit, an in aliquo loco, propter defectum
rochi, aut periculosum accessum, omnes
ıabitantes *regulariter* et *generaliter* a ma-
moniis libere contrahendis impediti sint;
'umve, præter communem rerum ordi-
m, *in casu rarissimo* aliquis a certo ma-
monio ineundo impediatur, v. g. mori-
ndus, qui ad prolem legitimandam, con-
binam ducere intendit. At vero legis
.positionem, vel exceptionem ad alios
sus extendi non posse, si ratio eadem non
., sed solummodo similis, communis est
). sententia. Imo aliqui dubitant, si ratio
mino adæquata est.

« 3. Verum ratio non tantum non est ea-
m, sed potius ex adverso stat ratio posi-
a urgentissima, S. Congregationem Con-
ii exceptiones consulto ad necessitates
communes et publicas restrinxisse, et ne-
cessitates particulares et privatas excludere
intendisse. Secus enim, *innumeris halluci-*
nationibus et abusibus, dispositionem Con-
cilii Tridentini eludentibus, latissima porta
aperiretur. Qua ratione, præfati Theologi
et Canonistæ recte dicunt, nonnisi per ac-
cidens fieri si quis in casu particulari ra-
rissimo, a certo matrimonio contrahendo
impeditur, at bonum commune bono pri-
vato præferendum esse : quemadmodum
apud omnes in confesso est.

« 4. Idcirco *Suarez*[1] ad quæstionem
« Utrum in lege irritante actum ipso facto,
et ante omnem sententiam, locum habet
epikeia? » respondet : « Ratio dubitandi est,
quia interpretatio voluntatis legislatoris
videtur posse habere locum in legibus irri-
tantibus, non minus quam in prohibenti-
bus tantum, vel præcipientibus : ergo po-
terit cessare irritatio, per conjecturatam
mentem legislatoris, sicut cessat obligatio..,
Denique ex hoc principio, aliqui ausi sunt
dicere, per epikeiam posse nunc aliquando
valere matrimonium, inter Catholicos fa-
ctum, sine parocho et testibus, etiam in
locis, ubi est Concilium promulgatum, sci-
licet in casu extremæ necessitatis, ubi non
adest parochus, et periclitatur salus æterna
hominis concubinarii agentis animam, nisi
prius matrimonium cum concubina con-
trahat, et necessitas etiam magna urget,
ut filii legitimi efficiantur. Nihilominus
censeo, in legibus irritantibus, quæ vel for-
mam substantialem humanis contractibus
præfigunt, vel absolute prohibent actus, quos
irritant, non esse admittendam exceptionem
quoad irritationem actus per epikeiam, mo-
raliter loquendo. In his enim rebus, quæ
ex variis circumstantiis pendent, vix potest
tam universalis regula constitui, quæ non
patiatur aliquam exceptionem, si fingendi
et excogitandi casus detur licentia; et ideo
moraliter loquimur de humanis rebus, prout
secundum ordinarium cursum contingunt;
et sic dicimus, actum irritum per legem
simpliciter, et absolute, non posse unquam
valide fieri contra verba legis, per solam
epikeiam. — Probatur primo, quando lex
inducit *substantialem formam*, quia in nullo
casu potest res subsistere sine tali forma ;
ergo in nullo etiam casu, potest irritatio
cessare, quæ oritur ex defectu talis formæ. »
Quod deinde multis aliis argumentis probat,
et contra rationes adversas vindicat.

« 5. Sanchez et Diana, præter Dominicum
Soto nonnisi paucos citant Auctores, qui
probabilem existimant sententiam, quæ va-
liditatem matrimonii affirmat. — *Sanchez*
citat Vegam, Veracruz, Capuam, Azeve-
dum, de quo dicit, quod dubius maneat.
Diana[2] insuper citat Jacobum de Graffiis
(etiam a P. Ballerini allegatum) : at sub-
jungit : « *Sed adversus Graffium et merito*

[1] De legibus, lib. 5. c. 33.
[2] P. 3. tr. 4. res. 231.

insurgit Petrus Cenedo[1] ubi docet, adeo stricte ad litteram servandum fore decretum Concilii Tridentini, videlicet, ut nullo modo contrahatur matrimonium sine parocho et testibus; ut procedat ipsius decisio, etiam urgente maxima necessitate, ut si morti vicinus vellet concubinam ducere, idque omnino videatur necessarium, ad legitimandam prolem ex ea susceptam, et adimplendam fidem ei datam. »

« 6. E contra, doctrina quæ *negat* validitatem matrimonii clandestini, in quacumque necessitate particulari, sin minus communissima, *certe communis est*, tam inter Theologos, quam inter canonistas; et ideo S. Alphonsus recte advertit : « *contra Sotum et alios paucos.* » — Imo sunt graves Auctores, qui eam *certam* vocant, et oppositam ut improbabilem rejiciunt. Sic *Sanchez*[2] : « Tamquam certum tenendum est, esse irritum matrimonium in articulo mortis, et in quacumque necessitate contractum, absque parocho et testibus. » Similiter *Salmanticenses*[3] : « Certum omnino tenendum est, quod in nullo casu, quantumvis magnæ necessitatis, validum erit inter fideles matrimonium, absque solemnitate a Tridentino requisita celebratum, in locis, in quibus est receptum. »

« 7. In fine tandem dicit P. Ballerini : « *Quæ quidem ideo dicta fuerint, ut genuinus controversiæ status lectorem non lateat.* » In quo sane laudandus esset, si id revera præstitisset, et non potius spurium controversiæ statum lectori proposuisset : veras et gravissimas rationes, quas negativæ sententiæ patroni adducunt, aut silentio prætermittendo, aut minus recte referendo.

« *III. Sit ergo hæc nostra Conclusio :*

« S. Alphonsus nullatenus sibi contradicit; et doctrina, gravissimis auctoritatibus suffulta, quam in hac materia tenet, *moraliter certa est, cum opposita omni solido fundamento careat.* »

(Sum. add. col. 225 ad 230.)

1080. — Peregrini autem, si contrahant in loco, ubi Tridentinum est receptum, matrimonium sine parocho et testibus est nullum; quia etiam perigrini obligantur legibus locorum quoad contractus; ita communiter *Sanch l.* 3. *d.* 18. *n.* 26 *Pontius l.* 5. *c.* 8. *n.* 1. *Bon. q.* 2. *p.* 7. *n.* 5. *Salm. de matr. c.* 8. *p.* 2. *n.* 18. *cum Pal. Con. Dic. Reg. Per. etc. ex c. fin, de foro compet.* ubi dicitur, in contractibus servandas esse leges, et consuetudines locorum. Si quis verò se transferret ad locum, vel illùc transiret, ubi Tridentinum non est receptum, et ibi contraheret sine parocho et testibus, nullum est matrimonium; secùs autem si in illum locum verè transferret domicilium, quamvis cum animo ibi contrahendi sine parocho et testibus; ita delaratum fuit à S. C. die 14 Augusti 1627. Et hæc declaratio (quidquid dicant *Sanch. et alii apud Salm. ibid. n.* 20.) omninò tenenda est *cum Salm. ibid. n.* 21. *et Croix l.* 6. *p.* 6. *n.* 712. *et aliis*, cùm ipsa fuerit approbata ad *Urban. VIII* pro tota Ecclesia, dùm ibi dicunt fuit : *Per quoscumque judices sic definiri debère.* Et decretum *Urbani* iterùm confirmatum est à *Bened. XIV.* in Epistola, *Paucis abhinc hebdomadis*, edita die 19 Martii anno 1758, ubi decr. *Urbani* in extensum refertur; *vide in Bullar. Bened. XIV.*

1081. — « 1. Per parochum intelligi» tur is, qui habet ordinariam jurisdi» ctionem in contrahentes, utpote qui » domicilium et habitationem habeant » in ejus parochia; » (*Nomine* parochi *commune est intelligi parochum domicilii, non autem originis; ita Sanch. l.* 3. *d.* 23. *n.* 7. *Pont. l.* 5. *c.* 13. §. 1. *n.* 2. *Salm. ibid. p.* 3. *n.* 25. *et Bened. XIV. Not.* 33. *n.* 6. *cum Barb. Perez. etc. ex decl. S. C.* 18. *Nov.* 1707.)[1]. « item Episcopus, vel ejus Vicarius in sua diœcesi, » (*Ut Sanch. l.* 3. *d.* 28. *n.* 18. *Pont. l.* 5. *c* 11. *n.* 1. *Pal. d.* 2. *p.* 13. §. 11. *n.* 3. *et Salm. de matr. c.* 8. *p.* 4. *n.* 55. *cum aliis* (*contra aliquos*) *ex cap. Romana, de appell. in* 6. *et c.* 2. *de consuet. in* 6. *Et hoc etiamsi Episcopus suo Vicario id prohibuerit, juxta declar. S. C. quam refert P. Zacharia ap. Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 725. *Episcopus enim nec parocho, nec suo Vicario potest interdicere ne matrimoniis assistant, ut aliàs declaravit S. C. apud Croix ibid. Idemque dicitur de Vicario Capituli Sede vacante, et de Abbatibus qui habent jurisdictionem quasi episcopalem erga suos subditos.*) « uti et Papa : item Capitulum Sede » vacante, Cardinales in Ecclesiis sui » tituli, Legati in sua provincia. Suffi» cit etiam excommunicatus, aut non

[1] Q. 30. n. 18 et 19.
[2] Lib. 3. disp. 11. n. 4.
[3] Tr. 9. c. 8. n. 13.

[1] Cùm in Hollandia parochi propriè dicti minimè reperiantur, sed missionariorum directioni catholici ibidem subjiciantur, dubitatum fuit, utrum fideles pro matrimonii validitate ad domicilii suum pastorem adstringerentur, an verò coram cujuscumque districtus pastore validè contrahere possent; itaque Papa *Pius* VII. die 17 Maj. 180. declaravit : *Parochum proprium catholicorum in Hollandia commorantium ibique matrimonium inter se contrahere volentium, esse pastorem vel compastorem illius civitatis vel loci, in quo alteruter ex contrahentibus domicilium vel quasi domicilium habet, ideoque nonnisi coram illo vel alio sacerdote de illius licentia validè possit matrimonio copulari.* Edit. A. LECLÈRE.

sacerdos. » (*Infra annum, in quo debet umere sacerdotium, ex c. Cum ex eo, de ect. in* 6. *Is igitur non solùm validè, sed iam licitè assisteret, ut Sanch. l.* 3. *c.* 20. . 3. *Pont. l* 5. c. 17. *n.* 1. *Pal. p.* 13. §.). *n.* 2. *et Salm. ibid. n.* 40. *et* 45. *cum versa, Gabr. et Leand. contra paucos; tque cum decreto S. C. ap. Pitton. n.*)6. *de matr. die* 12. *Martii* 1693. *Et hoc, iam transacto anno, ex alio decreto S. C.* 2 *Mart.* 1583. *apud Boss. t.* 1. *c.* 4. *n.*). *Parochus autem qui potest assistere, otest etiam dare licentiam assistendi alri sacerdoti, ut habetur in Trident. sess.* 4. *c.* 1. *ubi :* Præsente parocho, vel .io sacerdote de ipsius parochi seu Orinarii licentia. *Item hìc notandum, quòd rochus potest assistere nuptiis sui parouiani, etiam extra parochiam, et adhuc ntradicente parocho illius loci, ut scribit agn. l.* 4. *in c. Quod nobis, de clandest. sspons. n.* 36. *et* 40. *ex plurib. decr. S.* .) « Nec requiritur, ut à parte rei verè sit parochus, sed sufficit, si habeat titulum saltem coloratum, ita ut communi errore habeatur parochus, nec sit intrusus absque omni titulo. *Vide Bon. qu.* 2. *p.* 8. » (*An autem sufciat error communis sine titulo? Vide icta hoc l.* 6. (v) *n.* 572 *v. Majus dubium*)

1082. — Parochus igitur excommuıtus, etiamsi sit vitandus, irregularis, , suspensus, validè assistit in matriıonio, quia ibi nullam exercet jurisictionem, sed tantùm assistit ut testis ualificatus, qui de matrinio testificari ossit; ita communiter *Sanch. lib.* 3. *d.* 4. *n.* 4. *Pont. l.* 5. c. 17. *n.* 6. *Barb. ll.* 32. *n.* 90. *Boss. c.* 4. *n.* 85. *Bon. p.* 8. 22. *et Salm. de matr. c* 8. *p.* 4. *n.* 46. *ım Pal. Con. Led. Aversa, et Henr.* (con'a paucos). Et idem ait *Fagnan. l.* 5. *in. Quod à prædecessore. de Schismat. n.* 81. *ım decreto S. C.*

1083. — Sed dubit. 1. An parochus ɛcommunicatus vitandus peccet graiter assistendo? Affirmant *Coninck d.* 7. *c.* 2. *n.* 24. *Pont. l.* 5. *c.* 17 *n.* 11. *ım Covar Suar. t.* 5. *d.* 11. *sect.* I. *n.* 1. *ac Vasq. Reb. et Bon. ap. Boss. c.* 5. 90. modò non adsit necessitas, quia lioqui communicaret cum aliis in re ıcra et gravi. Negant verò *Sanch. l.* 3. 21. *n.* 8. *Boss. l. c. ac Hurt. Diana, 'illal. Leand. etc. ap. Salm. ibid. n.* 48. [uorum aliqui tenent nec etiam levi'r peccare). Ratio, quia communicaret ım suis parochianis in re necessaria d eorum utilitatem, quam eis ex officio præstare tenetur. Sed hoc non obstante, magis mihi arridet prima sententia, juxta dicta *de Sacr. in gen. l.* 6. *n.* 88. ubi scripsimus, parochianis non licêre petere assistentiam in matrimonio parochi excommunicati, nisi urgeat gravissima causa, et alius non adsit qui possit supplêre. Omnes autem conveniunt, quòd si talis parochus à suo Episcopo justè fuerit interdictus ab assistendo, tunc validè assisteret, sed à culpa gravi non excusaretur, quia violaret præceptum superioris in re gravi; *Sanch. n.* 11. *Salm. ibid. n.* 49. *cum Pont. Con. Pal. Bon. etc.*

1084. — Dubit. 2. An parochus excommunicatus aut irregularis possit alteri sacerdoti dare licentiam assistendi? Affirmant *Sanch. lib.* 3. *d.* 21. *n.* 8. *Pal. p.* 13. §. 10. *n.* 8. *Barb. all.* 32. *n.* 110. *Pont. l.* 5. *c.* 17. *n.* 14. *Bon. p.* 8. *n.* 22. *cum Cajet. et Led ac Salm. ibid. n.* 51. *cum Trull. Henr. etc.*, quia concessio licentiæ illius non est actus jurisdictionis, sed potestatis. Negant verò *Laym. c.* 4. *n.* 5. *et Con. Dic. Suar. etc. apud Salm. l. c. n.* 50., quia, licèt assistere non sit actus jurisdictionis, talis tamen est dare licentiam. Sed sapienter respondet *Sanch.* hujusmodi facultatem concedendi licentiam non spectare ad parochum, quà parochum, sed quà legitimum testem matrimonii destinatum à Tridentino cum potestate alium substituendi; unde prima sententia probabilior videtur.

« 2. Parochus, vel quivis habens » jurisdictionem ordinariam, potest » alium sibi substituere non tamen » nisi sacerdotem.

1085. — « Cùm ad testes requisitos » non addatur debêre esse omni ex» ceptione majores, sufficiunt etiam » infames, fœminæ, pueri habentes » usum sufficientem rationis, parentes, » domestici, ac servi. » (*Etiam infideles, quamvis casu transeant, aut vi detineantur, ut Sanch. l.* 3. *d.* 45. *n.* 5. *Pal. p.* 13. §. 13. *n.* 3. *Barb. all.* 32. *n.* 138. *Laym. c.* 4. *n.* 6. *Bon. p.* 8. *n.* 43. *et Salm. de matr. c.* 8. *p.* 5. *n.* 59. *cum Con. Dic. etc.*)

1086. — 4. Si duo sint parochi ejusdem parochiæ, potest utervis « assu» mi » (*etiam invito altero; Salm. ibid. p.* 3. *n.* 32. *in fin. cum Pont. Con. Henriq. etc.*) « Similiter qui habet duo domi» cilia, quæ æqualiter inhabitat, vel » domum, quæ partim pertinet ad » unam parochiam, partim ad alteram,

» potest alterutrum accersere; quia » uterque est proprius parochus. » *Laym. Bonac. l. c. et Sanch. comm.*

Si sponsi habent duo domicilia in duabus parochiis, dicunt *S. Anton. Palud. Ang Gabr. etc. ap. Sanch. l.* 3. *d.* 24. *n.* 4. matrimonium esse contrahendum in illa parochia, ubi tunc temporis habitant. Sed communissimè et valde probabiliter dicunt *Sanch. l. c. n.* 5. *Ronc. q.* 2. *r.* 1. *cum comm. Boss. t.* 1. *c.* 4. *n.* 4. *Bon. p.* 8. *n.* 8. *cum Gutt. et Led. Pont. c.* 13. §. 1. *n.* 1. *Barb. all.* 32. *n.* 60. *cum Con. et Salm. cit. n.* 32. *cum Perez, Trull. Dic. et Henr.* matrimonium posse contrahi in alterutra parochia, modò in utraque sponsi æqualem habuerint habitationem, quia tunc in alterutra possunt recipere sacramenta. Idque confirmatur ex *c.* 2. *de Sepult. in* 6. ubi dicitur : *Cùm ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligitur sepultura, domiciliorum Ecclesiæ habebunt inter se dividere canonicam portionem.* Ergò non habenda est ratio actualis, sed tantùm æqualis habitationis. Hæc autem æqualitas moraliter accipienda est, ut dicunt *Lugo Resp. moral l.* 1. *dub.* 37. *n.* 3. *Barb. n.* 70. *Boss. n.* 5. *Ronc. l. c. Salm. de matr. c.* 8. *p.* 3. *n.* 32. *et Sanch. n.* 3. *cum S. Anton. et Palud.* Idque procedere dicit *Bossius l. c. cum Sanch. Pont. et Gutt.*, non solùm si quis habitet hieme in civitate, æstate ruri, sed etiam si indifferenter modò habitet in uno, modò in alio loco. Notandum autem id quod habetur in decr. S. C. apud *Bened. XIV Notif.* 33. *n.* 7. ubi dicitur : *Parochum ruralem non esse proprium, quando rus itur causâ recreationis, vel pro rusticanis negotiis, ideoque matrimonium validè coram hujusmodi parocho celebrari non posse.* Hoc tamen intelligi rectè dicunt *Bon. p.* 8. *n.* 3. *Barb. all.* 22. *n.* 66. *Boss. c.* 4. *n.* 17. *et Salm. ibid. n.* 26. *cum Sanch. Pal. Dic. Trull. et Av.*, si sponsus aliquoties, sive per breve tempus (ut ait *Barb. cum Lugo*) ruri degit. Hinc *Benedict. l. c. Salm. ibid. n.* 27. *Barb. ibid. et Boss. n.* 17. *cum Hen. Garc. Seraph. etc.* ex declar. S. C. rejiciunt *Pontium*, qui *lib.* 5. *c.* 15. §. 11. *num.* 4. censet posse contrahi matrimonium etiam coran parocho, in cujus parochia quis brevi commoratur [1].

[1] *Ex. Cod. Civ. Gal. art.* 74. quoad matrimonii celebrationem domicilium contrahitur per sex menses continuæ habitationis in eodem loco.

Hîc insuper sedulò notandum, quòd si quis fictitiè domicilium transferat in aliam parochiam, ut ibi matrimonium contrahat, hoc nullum est, ut pluries S. C. declaravit; *vide P. Zachar. apud Croix lib.* 6. *p.* 3. *n.* 717. Secùs autem, si verè transferat, etsi in fraudem prioris parochi, ut rectè ait *Croix ibid. cum Fagn. Sanch. Sylv. Barb. Boss. etc. contra Led. et Vega.* Notat verò *Croix dicto n.* 717. *cum de Luca* non acquiri domicilium per habitationem solius diei, si noctu quis in priori cubaret domo.

1087. — « 5. Etsi ex præcepto adhi« bendus sit parochus contrahentis « illius in cujus parochia matrimonium « celebratur : sufficit tamen ad valo« rem, si alterutrius pastor assistat, ut « declaravit Congreg. Cardinal. apud « *Rebel. et Bon. q.* 18. » (*Ita comm. Sanch. l.* 3. *d.* 23. *n.* 4. *Pal. p.* 12. §. 9. *num.* 1. *Pont. l.* 5. *c.* 16. *n.* 2. *Bon. q.* 2. *p.* 8. *n.* 7. *et Salm. de matr. c.* 8. *p.* 3. *n.* 24. *cum Con. Perez, etc.* item *Bened. XIV. Notif.* 33. *n.* 5. *ex Decl. S. C. an.* 1573. *Et aliam similem affert Fagn. lib.* 4. *in c. Quod nobis, de clandest. desp. editam die* 15 *Dec.* 1574. *ubi approbante Papâ fuit decisum valère matrimonium in parochia mulieris coram parocho viri, et è converso.*) « etiam extra suam parochiam, « vel diœcesim; quia hic actus non « est jurisdictionis contentiosæ. » (*Et in hoc neque parochus peccaret, ut dicunt Sanch. l.* 3. *d.* 19. *n.* 17. *Salm. ibid. n.* 34. *cum Pal. Con. et Dic. ac Boss. c.* 4. *n.* 32. *cum Barb. Gutt. Villal. etc.* (*contra Pont. Nav. etc.*); *actus enim assistendi probabiliùs neque est actus jurisdictionis, sed potiùs potestatis assistendi ut testis, uti diximus n.* 1084. *Cæterùm ait Bossius n.* 20. *in fin. quòd convenientius est, quòd assistat parochus sponsi, in cujus parochia fiunt nuptiæ. Rectè autem dicunt Sanch. n.* 19. *et Boss. n.* 33. *ex Decr. S. C. allatis ab eod. Boss. n.* 19. *peccare graviter parochum, si in alterius parochia sponsos à se conjunctos solemniter benediceret.*) « Non tamen licebit tunc nuptiis « benedicere, sine alterius licentia. « *Sanchez. l.* 3. *disp.* 19.

1088. — « 6. Is qui substituitur, de« bet habère expressam, vel saltem « tacitam licentiam ex ratihabitione « de futuro, qua quis putet, alterum « postea ratum habiturum; *Sanch. d* « 35. *Regin. Con. apud Bon. l. c. n.* 11. » (*Ita etiam Sanch. d.* 35. *n.* 20. *Pont. l.* 1.

11. *n.* 1. *Salm. ibid. p.* 4. *n.* 56. *cum nin. Et hoc etiamsi licentia sit metu vel lo extorta. Salm. l. c. cum Bon. et nch. Sufficit autem licentia oretenùs ta: Barb. all.* 32. *n.* 128. *cum Nav. nr. etc.*) « licèt ipse *Bon.* neget tacitam sufficere.

Quoad vicarium, « 1° Inquit Gury, si supat vices parochi defuncti vel absentis, ila difficultas. 2° Si sit parochi præsentis operator, attende ad statuta vel consuetinem diœceseon. Episcopus enim constins vicarios parochi adjutores vel eis imdiate conferre potest jus matrimoniis istendi, vel illud ex delegatione parochi is committendum relinquere. Sed et con-ıdine in Gallia et in aliis locis commus recepta, hæc statui posse videntur :

1° Vicarius assistere potest matrimonio ochorum in ipsa parochio celebrato, a vices parochi gerit.

2° Vicarius potest etiam alium sacerem constituere ad matrimonium in casu ticulari assistendum. Ratio est, quia, ente memorata consuetudine, est deleus ad universitatem causarum et conseınter alium subdelegare potest. (Bouvier, VII, art. 6. — Carrière, n. 1344.) » (De ct., 850.)

Quoad locum in quo parochus vel sacer- assistere possit, « potest ubique valide, lit Gury, etiam extra parochiam; licite em, seclusa gravi causa, non potest nisi ecclesia parochiali, aut in alia de consu parochi, aut in sacellis vel oratorius vatis de licentia episcopi. »

1089. — « 7. Vagabundi possunt contrahere coram quolibet parocho, dque, (ut *Laym. c.* 4. *n.* 3., docet ex *Sanch.*) etsi alteruter tantùm sit vagus. Hic autem tenetur de illorum conditione diligenter inquirere, ut monet Trid. an scilicet alibi sint conjuncti, etc., et deinde petere licentiam ab Episcopo assistendi: sine qua, licèt validè assistat, graviter tamen peccat. Ita *Laym. t.* 4. *l.* 3. *Sanch. dist.* 19. *et d.* 35. *n.* 14. »

Commune est, quòd vagi possunt ntrahere coram quovis parocho; ita *ıch. l.* 3. *d.* 25. *n.* 11. *Pont. l.* 5. *c. n.* 5. *Bon. q.* 2. *p.* 8. *n.* 6. *Pal. d. p.* 13. §. 9. *n.* 11. *et Salm. de matr.* 3. *p.* 3. *n.* 37. *cum Con. Henr. Trull. l. etc.* Et hoc etiamsi alteruter sponum tantùm sit vagus, ut *Pal. et m. ibid. in fin. cum aliis*; idque *b. in Trid. n.* 3. *et* 4. refert decisum C. Parochus verò, antequam vagos ijungat, tenetur de eorum conditione diligenter inquirere (ut præscribit Trident. *sess.* 24. *c.* 7.) an alibi sint conjuncti: ac deinde petere licentiam ab Episcopo assistendi, sine qua, licèt validè assistat, graviter tamen peccat assistendo, ut docent *Sanch. n.* 16. *Pont. n.* 8. *Salm. ibid. n.* 38. *cum Led. et Henr ac Barb. in Trident. l. c. cum Fill. Molf. Homob. etc.* Imò in instructione S. Inquisit. Gener. edita 21 Aug. 1670. coram *Clem. X.* pro curiis tam Romana quàm cæterorum Ordinariorum (quam refert in extensum *Genettus t.* 5. *p.* 326. *et Pitton. de matr. n.* 1737.) sic præscriptum fuit: *Si contrahentes sint vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant esse liberos per fides Ordinariorum suorum, servatâ formâ Trid. in c. Multi* 7. *sess.* 24. *Fides aliaque documenta non admittantur, nisi munita sigillo, et legalitate Episcopi ordinarii, et recognita saltem per testes qui habeant notam manum et sigillum. Et attentè consideretur, quòd fides et testimonia benè identificent personas de quibus agitur.* Notant verò *Salm. cit. n.* 38. *circa med.* nomine *vagorum* hìc non comprehendi vagos illos qui in eodem loco vagi sunt, quia isti, licèt certam non habeant parochiam, tamen in illo loco jam cogniti sunt, unde præmissis denuntiationibus benè possunt à quolibet parocho conjungi. Circa alienigenas autem, habetur in eadem instructione S. Inquisitionis ut suprà (*num.* 1739. *ap. Pitton.*) quòd parochus non potest pro eis publicationes facere *nisi certiorato Ordinario, à quo, vel ejus vicario, priùs receperit fidem authenticam statùs liberi.* Rectè verò excipiunt *Sanch. n.* 8. *Salm. l. c. cum Pont. et Con.* si contrahentes discesserint ab eo loco in ætate, in qua erant incapaces ibi contrahendi.

1090. — Insuper circa milites hìc notantdum ex decr. S. C. 11 Nov. 1576. *ap. Pitton. de matr. n.* 2117, quòd capellani exercitûs habent facultatem assistendi eorum matrimoniis, dùm hi reperiuntur in actuali expeditione: hanc tamen facultatem non habent privativè respectu ad parochos contrahentium, neque dum milites in hybernis, vel æstivis commorantur, neque dum sunt in præsidiis. Præter dicta refert declaratum à S. C. P. *Zacharia ap. Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 751. capellanos nec etiam sacramenta pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ-Unctionis posse ministrare militibus degentibus in præ-

sidiis, sine facultate pontificia, aut licentia Ordinarii loci. Militum autem matrimonia debent contrahi eodem modo, proùt dictum est de vagis, ut habetur in cit. instructione Congr. Inquisit. ut suprà *ap. Pitton. n.* 2308. Ubi tamen additur, quòd tempore necessitatis, vel in articulo mortis non sunt servandæ eædem probationes; sed si convaluerint, debent fieri, antequam matrimonium consummant. *Vide alia circa matrimonium militum ap. eumd. Pitton. n.* 2356.

1091. — « 8. Peregrini, qui ex causa » exiguo tempore domo absunt, non » possunt contrahere peregrè coram » parocho loci : quia non est illorum » verus. Aliud est de iis, qui alicubi » habitationem figunt pro majore parte » anni, aut eò venerunt animo ma- » nendi, saltem majore anni parte, licèt » postea contingat casu subitò rece- » dere, v. g. famuli, ancillæ, studiosi. » *Bon. q.* 1. *p.* 8. *n.* 1. *Sanch. l.* 3. *d.* » 23. *n.* 11. Ratio est, quia contrahunt » ibi domicilium parochiale; et pastor » illius loci est proprius illorum. »

Quid si quis aliò se transferret animo manendi ibi per majorem partem anni, et postea redeundi ad suum domicilium, an possit coram parocho illius loci contrahere matrimonium, et alia sacramenta recipere? Negant *Rodr. Led. Henr. et alii ap. Sanch. l.* 3. *d.* 23. *n.* 11. *et Salm. c.* 8. *n.* 29. qui meritò cum *Sanch. et Palao* id satis probabile putant. Sed communiùs et probabiliùs affirmant cum *Busemb. Sanch. n.* 12. *Pont. l.* 5. *c.* 13. *n.* 4. *Pal. p.* 12. §. 9. *Bon. p.* 8. *n.* 2. *et* 5. *et Salm. de matr. c.* 8. *p.* 3. *num.* 30. *cum Con. Trull. Gutt. Dict. etc* Probatur *ex c. fin. de paroch.* ubi illi qui causa belli ad aliam parochiam se transferunt, habentur ut illius parochiani. Et confirmatur ex decl. S. C. ap. *Bened. XIV. Notif.* 32. *n.* 11. ubi dictum fuit valère matrimonium contractum à judice, seu medico temporali in loco ubi tunc degit. Secùs verò, si quis aliò se transfert non animo contrahendi ibi domicilium (sive quasi domicilium, ut intelligendum), prout dicitur in eadem declaratione; *vide dicta de Cap. l.* 6. *n.* 115. *v. Sed hic.* Et sic pariter alienigenæ in carceribus detenti neque possunt ibi contrahere ex alia declar. S. C. edita anno 1707 *apud eumd. Bened. n.* 12. qui *n.* 17. ex quadam Epist. S. Officii idem dicendum ait de ægris qui curantur in hospitali bus, nisi urgeat necessitas contrahend et non suppetat tempus probandi st tum liberum. Hi tamen si convalue rint, non poterunt matrimonium con summare, nisi constito de utriusqu statu libero. Puellæ autem exposita quæ degunt in conservatoriis, deben matrimonium contrahere non coran capellanis ipsorum, sed coram paroch loci, ex decl. S. C. 22 Apr. 1651. *apu eumdem Benedictum n.* 14, qui add ex antiqua consuetudine benè poss contrahere coram eodem parocho lo etiam illas puellas, quæ degunt in con servatoriis, à quibus recipiunt aliment et dotem. Alias verò puellas, quæ sun in monasteriis causâ educationis, dic *Benedictus n.* 16. debère matrimoniun contrahere coram parocho domicili paterni, materni, aut fraterni, si adsit si autem non adsit, coram parocho loc monasterii. Et idem asserit. *n.* 17. d famulis degentibus in domibus hero rum.

De domicilio Scavini sic habet:

Valide Matrimonio assistit, uti patet Papa pro toto orbe; Legati a latere e Nuntii in propriis provinciis; non tame (quod est contra Ferraris) Cardinales i propriis titulis, quia non amplius haben jurisdictionem in populis. De his null quæstio; quæ pastoribus sæpe anxietate parat, est quæstio de domicilio ac quasi d micilio. Hac de re audiatur Schulte : « L propre pasteur des époux est sans dout celui dans la paroisse duquel les contrac tants ont leur domicile. Pour déterminer l domicile, il faut voir si la personne a, d'un manière expresse et par des faits qui pa mettent de le conclure, déterminé de fixe sa demeure dans un lieu et d'y concentre son action. Ce n'est point à la longueur d séjour qu'il faut s'arrêter, mais seulement la volonté actuelle et au fait actuel du se jour. Si ces caractères se rencontrent, l pasteur sera fondé à croire à sa compe tence, quand même on ne serait venu prè de lui que dans l'intention de se soustrair à l'autorité d'un autre. »

» Qui per septem menses habitat in urb et per quinque ruri, non æqualiter habita utrobique, ut dicatur habere duo domicili adeo ut possit statim contrahere tam rur quam in urbe; jura enim requirunt u possit in uno et alio loco contrahi, æqual tatem habitationis, non quidem arithmet cam, sed saltem moralem, quæ in nostr casu non repetitur, cum dies 154 non sin numero moraliter æquales cum diebus 21

» On doit assimiler au vrai domicile l quasi-domicile pour déterminer la compe

;e relativement à la conclusion des ma-
;es, comme en général pour toutes les
;tions curiales. Il y a quasi-domicile là où
demeure avec l'intention d'employer
activité pendant tout le temps qu'on y
era; lorsqu'on a posé en principe que l'on
era un certain temps, comme il arrive
r les étudiants, les soldats, les gens de
rice; quoiqu'on ne puisse déterminer la
ée (ut patet de illis qui in aliquo opificio
orant...). Ce domicile suffit encore par la
ne raison pour les employés de toute
e... Quelquefois on ne peut trouver un
nicile ni un quasi-domicile, l'habitation
uffit pas; ainsi le pasteur d'un lieu où l'on
allé pour se divertir, pour se reposer,
ıdre des bains, etc., ne sera pas compé-
D'après les prescriptions du S. Con-
de Trente, la noblesse (le souverain lui-
ne) ne jouit point d'exemption sur ce
ıt, quand même les personnes auraient
t de cité dans les villes où elles ont des
ıs. Toutes les fois qu'on ne peut prouver
louble domicile réel, le mariage devra
célébré devant le curé du lieu où l'on
n véritable domicile. Ainsi l'a décidé la
Congr. Ita Schulte.

Le mariage contracté par deux étran-
devant le curé du lieu où ils ont établi
demeure temporaire pour une affaire
'e, en sorte qu'ils ont acquis un quasi-
icile, est encore un mariage valide.
si en serait-il, par exemple, dans le cas
'une des deux parties non catholique,
nt déjà avec la personne qu'elle désire
ıser, voudrait faire un séjour dans une
catholique pour mieux s'instruire des
tés de la foi et abjurer. A plus forte
on encore en serait-il de même si la
ayant quitté depuis longtemps son
, pouvait être regardée comme errante
ıns domicile; telle qu'une danseuse qui,
ıt de s'attacher à celui avec lequel elle
aurait exercé son art de théâtre en
tre. *S. Congr. Concilii.* 14 maii 1859.
Quand les futurs époux changent de
isse, pour que le curé puisse se dire
propre pasteur, il faut qu'ils prennent,
leur paroisse nouvelle, un domicile
quasi-domicile), c'est-à-dire qu'ils y
nent avec l'intentien réelle de s'y fixer.
y viennent pour un autre but, sans
r véritablement la volonté de s'y fixer,
ıd même ils y passeraient plusieurs
pour leurs affaires, ils n'y acquièrent
domicile, le curé ne devient pas leur
re pasteur, et, s'ils s'unissent devant
e mariage n'est pas valide. Quand il y
ez eux volonté arrêtée, le domicile né-
ire est acquis, quand même ils n'au-
ıt en même temps la pensée que de
r un mois, s'unir ensuite et après cela
ger d'habitation. La bonne foi que de-
dent les docteurs pour la validité du
age n'est pas autre chose que cette vo-
sérieuse de prendre domicile. Si elle
léfaut et qu'on aille dans une autre pa-
roisse pour se marier, ce'a provient donc de la mauvaise foi. C'est là une doctrine indubitable, non-seulement parce qu'elle est enseignée communément par les canonistes, mais beaucoup plus parce que, plusieurs fois, elle a été examinée et confirmée par la sacrée Congrégation du Concile qui, lorsqu'elle a trouvé que les mariages avaient été contractés dans les conditions de domicile que nous venons d'expliquer, s'est prononcée pour leur validité, mais qui, lorsqu'elle a trouvé le contraire, les a déclarés non valides. » (T. IV, n. 691.)

Gury, autem, decisionem sequentem refert :

« Postulatum : *Joannes et Maria Mechliniæ domicilium habentes, Londinum veniunt, et sine auctoritate vel licentia suorum parochorum, uno solummodo mense elapso, Londini matrimonium contrahunt. Quæritur utrum hoc matrimonium invalidum sit... necne?* — S. Cong. Inquisitionis ad dubium propositum respondit : *stet epistola Benedicti XIV ad episcopum Goanum.* — Die 6 dec. 1843. » (De Matr. 847.)

Porro hæc profert epistola prædicta, die 19 mars 1758 data : *Post hæc necessarium fore censemus nonnihil adjungere ut si propatulo sit,* QUIDNAM REQUIRATUR AD QUASI-DOMICILIUM ADIPISCENDUM *verum hac in re non alio pacto responderi potest, nisi quod, antequam matrimonium contrahatur,* SPATIO SALTEM UNIUS MENSIS, *ille qui contrahit, habitaverit in loco ubi matrimonium celebratur....*

Unde deducitur a Gury, ex hac epistola et responsione *S. Congr. inquis.* Prælata quæ ad illam remittit, sufficere, ut quis advena possit, in loco non suo, contrahere matrimonium habitationem mensis.

Sed, ut superius explanatum est a Schulte, et ut notat Ballerini, hæc mora unius mensis non debet intelligi sine animo ibidem degendi quantum temporis satis sit ut quasi-domicilium acquirendum, aut quasi necesse sit, quando hic animus adsit, mensem, antequam nuptiæ celebrentur, esse elapsum.

1092. — « 9. Parochus, et testes sic » debent esse præsentes, ut advertere » possint, quid agatur, et de eo testari » (*Hinc non sufficit eorum præsentia tantùm materialis, sed requiritur etiam moralis, ut probat P Zaccharia ad Croix l. 6. p. 3. n. 758. Et ideò rectè ait Pontius (contra Sanch.) ap. Croix l. c. n. 759. quòd si non benè intelligerent sponsorum consensum (putà quia sunt diversi idiomatis) non satis est unus interpres de consensu affirmans.*) « Et quidem non » est necesse, ut ipsi videant contra» hentes, dummodò audiant verba con» tractûs, si voces contrahentium no» verint; » (*sufficit autem, si videant*

signa consensùs, ut Sanch. l. 3. d. 39. n. 1. et d. 41. n. 2. Pont. l. 5. c. 21. n. 8, Pal. p. 13. § 8. n. 11. et Salmant. de matr. c. 8. p. 5. n. 61 Adverte hìc *declarat. S. C. ap. Fagnan. lib. 4. in cap. Quod nobis, de clandest. despons. n. 4. ubi dictum fuit valêre matrimonium, etiamsi parochus nihil proferat.*) « *Sanch.* » *Fill. Pont. et alii* 5. *cum Dian. p.* 8. » *cap.* 7. *r* 68. *contra Barb.* Nec refert, » etiamsi per metum, vim, dolum, aut » injuriam nolentes detineantur, vel » etiam contradicant, ac resistant. » *Et sic pluries fuit decisum à S. C. ut refert P Zacharia ap. Croix l.* 6. *p* 3. *n.* 760.) « aut licèt prohibiti sint ab Ordi- » nario ne intersint. *Bon. l. c. ex De-* » *clarat. Card. Con. Fill. Sanch. ll. cc.* » *etc.* »

1093. — Graviter autem peccant contrahentes coram parocho, vi aut dolo detento, aut casu transeunte, ob injuriam quæ irrogatur sacramento, et Ecclesiæ, cùm parochus tunc ut persona publica assistit; *Sanch. d.* 39. *n.* 12. *Pal. p.* 13. § 8. *n.* 11. *et Salm, ibid. n.* 68. *cum Con. et communi.* Et in aliqua diœcesi in hoc adest excommunicatio, ut testatur *Salm. l. c. circa med.* Attamen *Sanch. ib. ac Gutt. et Aversa ap. Salm. ibid.* dicunt esse tantùm veniale, contrahere coram testibus sic præsentibus, id est dolo detentis.

Notant deinde *Pal. l. c. et Salm. ib. in fin. cum Con. Trull. Avers.*, quòd, urgente necessitate contrahendi, si parochus nollet assistere, nec possit adiri superior, tunc potest nolens adduci, modò non fiat vis personæ. Imò *Dic. ap. Salm. l. c.* concedit etiam per vim, si aliter vexatio tolli nequeat, quia parochus tunc ex officio assistere tenetur; *vide dicta n.* 1005.

1094. — « 10. Parochus tenetur » utrumque contrahentem interrogare, » non quidem de impedimento, *Gut-* » *tier Sanch. Diana p.* 3. *t.* 4. *res.* » 294, sed de mutuo consensu, ut in » Trident. *sess.* 24. *c.* 1. Ejus tamen » omissio, quando de utriusque libero » consensu constat, venialis tantùm » est, *Sanch. Conin. Diana l. c.* » (*cum* » *Salm. de matr. c.* 8. *p.* 5. *n.* 70. *cum* » *Pont. et Avers.*) « Similiter mortale » non esse, etsi intellecto consensu, » non dicat: *Ego vos conjungo in nomine* » *Patris, et Filii, et Spir. S. Amen,* do- » cent *Sanch. Con. Vill. Gutt. Dian. p.* » 3. t. 4. r. 256. » (*Ita probabiliter* » *Pont. l.* 5. *c.* 21. *n.* 2. *Sanch. l.* 3. *d.* » 38. *n.* 75. *Pal. p.* 13. §. 18. *n.* 1 » *et Salm. cit. n.* 70. *cum Gutt. et Bo* » *Sed Bossius c.* 3. *n.* 15. *cum Reb. Bar. Veracr. et Salzed. adhuc probabilite et fortè probabiliùs dicit esse mortal quia videtur transgressio in re magni mo menti.*)

1095. — « Quæres, quid censendu » de matrimoniis, quæ contrahuntu » in partibus hæreticis?

« Resp. Circa ea Congregatio Cardi » nalium resolvit sequentia: 1. Ul » hoc decretum concilii nondum pu » blicatum est in parochia, verbi g » in Saxonia, et Anglia, valêre matri » monium contractum absque form » præscripta. Publicatio autem decre » facta præsumitur, si id aliquo tem » pore in parochia tanquam decretu » concilii fuit observatum. 2. Hære » ticos, in quorum parochia dictu » decretum fuit publicatum, v. g. i » Hollandia, Frisia, etc. tenêri for » mam præscriptam servare. Und » consequenter ipsorum matrimon » absque forma concilii, quamvis co » ram ministro hæretico, vel magis » tratu contracta videntur esse nulla » *Laym.* tamen *l.* 5. *t.* 10. *p.* 2. *c.* 4. puta » eam non esse mentem summoru » Pontificum, propter gravissima i » commoda inde subsecutura. 3. S » parochia, in qua aliquando decr » tum fuit observatum, proprio pa » rocho et Episcopo careat, nullusq » istic sit, qui vices Episcopi, vel pa » rochi suppleat, matrimonium valê » absque præsentia parochi, serva » tamen, in quibus potest, formâ Co » cilii, nempe adhibitis saltem duob » testibus. Idem est, si parochus » Episcopus metu hæreticorum latea » ita ut verè ignoretur ubi sit, vel e » rum metu absit à diœcesi, et a » neutrum sit tutus accessus. (*Notan dum, quòd SS. Dom. Pontifex Bene XIV. die* 4 *Nov.* 1741. *declaravit matr monia hæreticorum inter se, non serva formâ Tridentini, pro validis haben esse. Et idem de conjugiis inter cath licos, et hæreticos. Hoc tamen tantù pro locis in belgico dominio fœderatoru Ordinum subjectis, et pro militibus arces conterminas missis, nullo prola judicio pro regionibus principum catho corum. Vide declarationem Pontific*[1].

[1] Nus 1095, per consecrationem erroris præ dentium editionum, ac forsitan auctoris ipsi

« Clarissimus Perrone, inquit Scavini, enchum contexuit omnium accuratissi-um locorum, in quibus decretum Tridentium de matrimoniis clandestinis publica-m fuit (usque ad annum 1858); quem idem nos summarie hic ponimus.

« 2. In EUROPA publicatum fuit, in *Italia* diversa ac *Insulis adjacentibus*; in *Galliis* constat ex Pontificum decretis : in *Hispaniis*, in *Lusitania*; in *Polonia*; in *Archicato Austriaco* et provinciis adnexis; in *esia* superiori et inferiori; in *Bohemia*; *Moravia*; in *Hungaria*, si aliquas excipias giones juxta aliquos; in *Moldavia*, sed itum inter catholicos; in *Valachia*, sed itum in Ecclesiis catholicorum, nec for-i in omnibus; *Ulmiæ*, in electoratu *Coloensi*, *Moguntino*, ac *Trevirensi*; in *Monasteriensi diœcesi*; in ducatu *Cliviensi*; in *varia*, saltem in primitivo ducatu; in *anconia*; in *Palatinatu Neoburgico*; in catu *Limburgi*, *Harlemi* ac *Mosæ trajecæ*; in *Hollandia*, *Zelandia*, *Frisia et Fœtis provinciis Belgio* : in ducatu *Luxemrgi*, in urbe *Genevensi*, in insula *Tine*; et *toto Archipelago* in ecclesiis catholicis; *nstantinopoli et suburbio Peræ*, in ecclesiis holicis; in pluribus *Hiberniæ* diœcesi-s, in aliquibus imperii *Russiaci* provin-s; demum apud *Ruthenos*.

« Non fuit publicatum in *Anglia*, in *Scoa*, ac nonnullis *Hiberniæ* provinciis, in *russia* proprie sumpta; in *Pomerania*, *xonia*, *Suecia*, *Argentorati*; in plerisque *lvetiæ* provinciis : in *Dania*, *Norvegia*; in gionibus schismaticorum et hæreticorum i ditione *Turcica* aut *Persica*, aliorumque idelium. — Dubium est an fuerit publi-um : *Bremæ* in circulo Sassoniæ infe-ris; in *Valachia*; in *Bulgaria*, præcipue liœcesi *Sophiæ*. — Loca tandem in quibus i constat an illud decretum fuerit publi-um, servatur tamen ab immemorabili quibus proinde valida quidem sunt con-pia sive a Schismaticis aut hæreticis in-se, sive mixta, non servata Tridentini ma; at invalida si ita celebrentur inter holicos) sunt *Transylvania*, *præcipue* diœcis *Fogarats* nunc a Pio IX erecta in ar-diœcesim Alba Juliæ nuncupatæ; *Bulia*; *Valachia*, nominatim vero *Bukarest*.

« 2. In ASIA publicatum est in *Indiis orientibus*; et *Indiis* et nominatim in Archi-œcese *Goana*; in ora *Malabarica*, in *Pondicerii* vicariatu, et universa ora *Coromandelica*; *Calcutiæ*; in regno *Bombay*; in ribus *imperii Sinensis* provinciis; in *Tunkino orientali* in *Japonia*, *Batavia*, *Georgia*; Locis *Terræ Sanctæ*, in ecclesiis Latino-a; *Smyrne* in Natolia. — Non fuit autem mulgatum in vicariatu *Sutchuensi*, saltem usque ad annum 1803; in non paucis *imperii sinensis* provinciis; in regionibus orientalibus generatim vero sub *ditione turcica et persica*. — Tandem dubium est, an fuerit publicatum in *Syria*, in insula *Cypri*, et sub aliquo respectu in ora *Malabarica*.

« 3. In AFRICA; non ita constat. Videtur decretum publicatum *Tripoli* in Barbaria seu Mauritania; Juliæ Cesareæ, seu *Algeri*. — Non habet vigorem in *Abyssinia*.

« 4. In AMERICA publicatum fuit in regionibus olim *sub Hispanis* et *Lusitanis*; *Curaçao*, nominatim in *Mexico*; in insula *SS. Trinitatis*; in *Canada*; in *Florida*, in *Lovisiana*, in urbe *Detroitensi*; in urbe et Diœcese *Quebecensi*, saltem ex parte. — Non fuit publicatum in diœcesi *Baltimorensi*. — — Dubium viget, an publicatum in universa diœcesi *Detroitensi Mechanjen*: in *California superiore*; in diœcesi ac provincas *Quebecensi* in Canada superiore.

« Quæres : *Declaratio Benedicti XIV data de matrimoniis Hollandiæ vi cujus hodie ipsa valent, etsi non servata Tridentini forma celebrata, ad quænam loca fuit extensa?* R. Extensa fuit Uratislaviæ anno 1765; Ulmiæ 1774; Poloniæ ab anno 1780, quo fuit Russiaco imperio unita; Ducatui Cliviensi 1795; civitati Maestric 1836; Constantinopoli et ejus suburbiis 1769; Hiberniæ 17..5; Rhenanis provinciis sub Borussia 1838; Regno Russiaco ac Poloniæ 1844; Mosæ Trajectanæ ad parvum S. Petri suburbium in vicariatu Limbergi 1844; Pondicerii 1833; Georgiæ 1645; oræ coromandelicæ 1831; Japoniæ 1825; oræ Malabaricæ olim sub Hollandia 1765; Bombay 1761; provinciis Canada 1763: Curaçao 1851; insulæ SS. Trinitatis 1825; Lovisianæ et Floridæ 1831.

« Adest etiam peculiare temperamentum quoad Bavariam ex quadam Instruct. data ab Apostolica Sede, 12 sept. 1834; et quoad Hungariam ex Instruct. data 30 apr. 1841, ut videre est penes Perrone, *De Matrimonio christiano*, l. II, sect. I, c. VI. »

(T. IV. n. 693).

1096. — « Dicitur XIV *Et impos,*
» quod impedimentum vocatur frigi-
» ditas, vel impotentia : quæ, si perpe-
» tua sit, et matrimonium antecedat,
» irritat illud jure naturæ; vel omnino,
» et respectu cujuscumque, si sit ab-
» soluta : vel certum tantùm, si sit re-
» stricta seu respectiva. Idque, sive
» orta sit ab intrinseco, et vitio na-
» turæ, sive ab extrinseco, operâ ho-
» minis, vel diaboli : sive cognita alteri
» fuerit, sive non, sive sit ex parte
» utriusque contrahentis, sive alterius
» tantùm. Ratio est, quia matrimo-
» nium consistit in mutua traditione
» corporum physicè aptorum ad gene-
» rationem, sive in traditione potesta-
» tis corporis ad copulam conjugalem:

antea 1105, Nus autem 1096 erat 1095, vero 1097 erat 1096, et ita usque ad Num 1105 erat 1104. Hoc notamus propter indicationes torum nostræ editioni anteriores. Explanatio .095, quæ erat inferius 1105, non locum suum im habebat.

» hanc autem potestatem impotens » non potest tradere, cùm eam non » habeat.

« Porrò impotentia in viro esse censetur, quando est eunuchus, vel saltem non potest seminare intra naturale vas fœminæ: in fœmina verò quando vel seminare non potest (si verum est, semen fœminarum requiri ad generationem) vel propter arctitudinem non potest virum pati, aut ejus semen recipere.

« Dixi 1. *Si sit perpetua*: qualis est, quæ nullâ arte potest tolli. In dubio autem perpetuitatis, conceditur à jure triennium ad experiendum bonâ fide.

» Dixi 2. *Si antecedat*: nam si subsequatur matrimonium, non irritat illud, etsi usum ita impediat, ut soli contactus, et oscula liceant citra periculum pollutionis; idque quando impotentia est certa; nam si dubia sit, tamdiu licet conari ad copulam, quamdiu probabilis est spes seminandi intra vas. *Laym. l.* 5. *t.* 10. *p.* 4. *c.* 12. *ex Sanch. Nav. Henr.*

Unde resolves:

« 1. Invalidè contrahunt evirati, seu eunuchi, quando carent utroque testiculo: quia non emittunt verum semen aptum generationi. Nec refert, quòd instar senum sterilium satisfaciant concupiscentiæ fœminæ: quia id non faciunt per copulam naturâ suâ aptam generationi, ob defectum seminis, quod senes tamen emittunt, etsi semen senum per accidens non sit prolificum. *Laym. loc. cit. Bon. q.* 3. *p.* 13. » (*Id certum est ex bulla Sixti V edita an.* 1587. *quæ incipit*, Cum frequenter. *Intellige igitur, si ambobus testiculis careant, aut contusos habeant; secùs si habeant saltem unum, ut Sanch. l.* 7. *d.* 104. *n.* 17. *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 11. *n.* 129. *cum Avers. Dic. Led. etc.*

« 2. Validè contrahunt I. Steriles, quia, etsi sint impotentes ad generationem, non tamen ad copulam; atque adeo sunt capaces omnis juris, et obligationis matrimonii; et susceptio prolis, licèt sit præcipuus, non tamen est unicus, nec immediatus finis matrimonii *Bon. q.* 3. *p.* 13. *ex Henriq. Con. Filliuc. etc.* Eadem est ratio de iis, quæ non edunt fœtum, nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitæ. *Con. etc. ll. cc.* II. Hermaphroditi, quia verè sunt potentes ad usum matrimonii. Et quidem, si alter sexus emineat, secundùm illum tantùm valebit: si uterque sit par optio illis datur, ut utrolibet utantur ita tamen, ut quem semel elegerint semper retineant. *Sanch. l.* 10. *d.* 106 *Bon. l. c. ex Henr. Con. Fill. etc* III. Is, qui paulò pòst est moriturus quia in eo manet potentia ad coïtum, etsi per accidens vi morbi impediatur. Patet ex praxi Ecclesiæ quæ illis interdùm suadet, ut concubinas ducant. *Laym. l. c. ex Sanch d.* 105. *n.* 3. *Cov. etc.*

« Impuberes, si utantur ratione, non jure naturæ, sed ecclesiastico tantùm invalidè contrahant: quia impotentia illorum est tantùm temporalis.

Impotentia, de qua hìc loquimur, est illa, propter quam conjuges non possunt copulam habêre per se aptam ad generationem; unde sicut validum est matrimonium inter eos, qui possunt copulari, esto per accidens nequeant generare, putà quia steriles, aut senes vel quia fœmina semen non retinet ita nullum est matrimonium inter eos qui nequeant consummare eo actu quo ex se esset possibilis generatio. Ut autem impotentia dirimat matrimonium, debet esse perpetua, et antecedens. Quare, si est tantùm temporalis proveniens ex aliquo morbo, aut vitio naturaliter curabili, certò non dirimit matrimonium. Sic etiam neque dirimit, si matrimonio superveniat. Si verò antecedat, et nequit auferri, nisi per miraculum, aut per peccatum, aut cum periculo mortis, tunc irritat matrimonium ut expressum habetur in c. *Fraternitatis, de frig. et malef.* Hæc autem impotentia ex quadruplici capite oriri potest, scil. I. ex maleficio, II. ex frigiditate, III. ex improportione, IV ex mixtione sexûs (id est si aliquis conjugum sit hermaphroditus), de qua satis est quod dicit *Busemb*, unde tantùm de aliis tribus capitibus hìc agimus.

1097. — Et I. si impotentia proveniat ex *maleficio*, (quod colligitur quando conjuges excitantur ad copulam cum aliis, et inter se frigescunt, vel à coitu abhorrent, esto aliàs se diligant) tunc si maleficium nequit tolli inter triennium remedio humano, nec orationi-

bus, aut exorcismis, impotentia censetur perpetua, et dirimit matrimonium; ita communiter *D. Th. in 4. d.* 34. *q. un. a.* 3. *ad.* 3. *Sanch. l.* 7. *d.* 94. *n.* 12. *Croix l.* 6. *p* 3. *n.* 700. *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 11. *n.* 131. *cum Sot. Con. Bon. etc. ex c. fin. de frig. et mal.* Hinc si maleficium, aufertur per aliud maleficium (quod certè illicitum est), matrimonium etiam censetur invalidum, ut communiter docet *Sanch. n.* 9. *cum D. Th. D. Bonav. et aliis passim.* Secùs si aufertur amovendo signum, ut *Sanch. n.* 22. *et Salm. ibid. n.* 132. quia tunc licitè aufertur impedimentum, *Salm. ib. in fine cum Sot. et Avers.*

II. Si impotentia provenit ex *frigiditate*, tunc quando conjuges ob hanc causam omninò perficere nequeunt copulam aptam ad generationem, post experientiam triennii, nullum est matrimonium. Idem procedere communissimè ajunt DD. si ob nimiam caliditatem vir semper seminet extra vas, antequam possit penetrare; ita *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 12. §. 1. *et* 2. *Navar. c.* 22. *n.* 59. *et Sanch. n.* 7. *cum Sot. Palud. Val. Led. Gutt. etc. ex D. Thom. Suppl. qu.* 58. *art.* 1. *ad* 2. ubi ait : *Caliditas superflua vix potest esse impedimentum perpetuum; si tamen inveniretur, quod per triennium impediret carnalem copulam, judicaretur perpetuum.* Sed probabiliter censent *Cont. Tourn. tr. de Dispens. in spec part.* 1. *cap.* 14. *r.* 2. *v. Si quis tamen, et Cabass. T. J. l.* 3. *c.* 25. *n.* 2. quòd hujusmodi conjuges, si sint juvenes, non sint separandi, quia processu temporis fervor ille deficit, et sic possunt fieri habiles. Sicut autem potest esse impedimentum frigiditas, et maleficium, sic etiam potest irritare matrimonium abominatio viri erga mulierem, si ob ejus deformitatem non possit ullo modo excitari ad copulam, ad quam benè excitaretur cum alia pulchra; ita *D. Th. d. qu.* 58. *a.* 1. *ad* 5. ubi : *Abominatio autem mulieris non est causa naturalis, sed causa accidentalis extrinseca; et idèò de ea est judicium idem quod de maleficio* : et ita etiam *Sanch. l.* 7. *d.* 92. *n.* 13. *cum Alb. Magno, Sylv. Ang. Tab. Turrecr. etc. contra Sot.* In his verò casibus datur conjugibus triennium, in quo licitè possunt copulam experiri ex c. *Laudabilem, de frig. et malef.*

III. Si demùm impotentia provenit ex *improportione*, nempe si fœmina habeat vas adeò arctum (saltem respectu sui viri), ut ille nequeat penetrare, tunc si fœmina non possit apta fieri ad copulam, nisi cum periculo mortis, omnes conveniunt matrimonium esse nullum ex c. *Fraternitatis, de frig. etc.* Unde, etiamsi cum tali periculo mortis ipsa fuerit incisa, et facta idonea, matrimonium non valet; quia quod ab initio est invalidum, nequit tractu temporis convalescere; ita communiter *Sanch. l.* 7. *d.* 93. *n.* 15. *et Cont. Tourn. loc. cit. v. Resp. in utroque, cum aliis.*

1098. — Sed dub. I. An sit nullum matrimonium, si fœmina per incisionem possit fieri apta ad copulam sine periculo mortis, sed cum periculo gravis morbi?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pal. d.* 4. §. 1. *n.* 5. *Spor. de matr. c.* 1. *n.* 121. item *S. Anton. Sylv. Sa, Val. Henr. Veg. Palud. Major, P. Soto, et alii plures ap. Sanch. l.* 7. *d.* 93. *n.* 17. qui probabilem censet Ratio, quia impotentia eo casu non est à voluntate, sed ab ipsa natura; ex contractu enim matrimonii videtur mulier non ad plus se obligasse, quàm ad reddendum debitum per media ordinaria; unde quando non potest fieri apta, nisi per medium extraordinarium et periculum gravis morbi, tunc censetur illa ex ipsa natura impotens ad matrimonium.

Secunda sententia verò negat, et hanc tenent *Bon. q.* 3. *p.* 13. *n.* 2. *Ronc. c.* 6. *q.* 6. *Salm. de matr. c.* 12. *p.* 10. *n.* 115. *et Sanch. l. c. n.* 15. *cum Ang. Sot. Tab. Palac. Angles. Man. Graff. Lop. Led. etc.* Et probatur ex c. *Fraternitatis*, §. *Per hoc, de frig. etc.* ubi dicitur, tunc matrimonium esse nullum, quando copula non potest habêri, *nisi per incisionem, aut alio modo violentia sibi inferatur, non solummodo levis, sed fortè tam gravis* (nota), *ut ex ea mortis periculum timeatur.* Hæc sententia speculativè loquendo verior apparet ex textu præfato, cui nescio quomodo respondêri possit; sed practicè loquendo ipsa non differt à prima; prout enim rectè ajunt iidem *Sanch. et Ronc. ll. cc.* quoties per incisionem gravis morbus timetur, subest moraliter etiam periculum mortis.

1099. — Dub. II. An, soluto matrimonio judicio Ecclesiæ ob arctitudinem mulieris respectu viri, si postea cognoscatur à secundo viro, et per frequentem usum conjugii reddatur apta primo,

debeat ad primum redire? *O. Fraternitatis*, §. *Similiter*, *de frig. etc.* dicitur, quòd si mulier non poterat reddi apta primo nisi cum periculo mortis, tunc non debet redire, secùs si poterat sine tali periculo. Ad quæsitum autem respondent *Innoc. Sotus*, *Host. Præpos. Henriq. etc. apud Sanch. l.* 7. *d.* 93. *n.* 11. eo casu matrimonium reputandum esse validum, quia cùm mulier fuerit reddita apta primo viro per usum conjugii cum secundo, signum est quòd benè posset illi reddi apta aliquo modo, putà instrumento ligneo, aut ferreo, sine ullo periculo mortis. Sed veriùs dicunt *S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 12. §. 3. *ad* 1. *et Sanch. l. c. n.* 12. *cum Gloss. v. Simili et Abb. Sylv. Ang. Turr. Ricc. Durando, Palac. Vega, etc.* non ex eo quòd ab alio potuit mulier cognosci, concludi quoque posse, quòd sine periculo mortis cognosci potuerit à primo; usu enim conjugii cum secundo poterat effici, ut per ipsum redderetur apta primo cui priùs apta non erat, nisi per reserationem cum periculo mortis. Aliunde igitur sumenda est præsumptio, quòd mulier potuerit fieri apta primo sine periculo mortis, nempe à similitudine in ætate, robore, et corpore primi viri cum secundo; nam in dicto *c. Fraternitatis*, ideò Pontifex, præcisè de hoc casu loquendo, decrevit mulierem tenêri redire ad primum virum, quia secundus erat similis primo, en ejus verba : *Cùm pateat ex postfacto, quòd cognoscilibis erat illi, cujus simili commiscetur.*

1100. — Dubit. III. An uxor inepta ad copulam propter arctitudinem, teneatur pati incisionem cum periculo gravis morbi, ut apta reddatur? Adsunt tres sententiæ :

Prima sententia, quam tenent *Ang. Palac. Cabrera, etc. ap. Sanch. l.* 7. *d.* 93. *n.* 31. dicit tenêri, modo absit periculum mortis.

Secunda sententia omninò opposita, quam tenent *Pont. l.* 7. *c.* 62. *num.* 2. *Pal. d.* 4. *p.* 14. *num.* 9. *Cont. Tourn. loc. cit. v. Sed hinc. Pont de impedim. et Mazz. t.* 6. *p.* 82. *v. Tertio*, dicunt nunquam tenêri fœminam pati incisionem. Ratio 1. quia in quolibet contractu propriæ illius conditiones attendi debent; cùm autem in matrimonio subintelligatur ea conditio, si ad illius usum conjuges apti fuerint, si apti non inveniuntur, ad illud non tenentur. Ratio 2. quia si hoc esset medium aptum, et æquitati consonum, Ecclesia illud aliquando præcepisset; Ecclesia verò nunquam præcepit, sed tantùm præscripsit trium annorum experientiam. Excipiunt tamen *Pal. et Mazz. ll. cc.* si fœmina contraxisset conscia suæ extraordinariæ arctitudinis, et illam viro non manifestaverit; quia tunc ratione deceptionis tenetur incisionem pati; quamvis deinde meritò addat idem *Pal* rarò hoc accidere, eò quòd rarò fœmina scit se esse arctam præ cæteris.

Tertia sententia demùm communissima, et probabilior, quam tenent *Sanch. loc. cit. Bonac. q.* 3. *p.* 13. *n.* 2. *Ronc. cap.* 6. *q.* 3. *Salm. de matr. c.* 12. *p.* 10. *n.* 116. *Sporer. cap.* 1. *n.* 128. *Croix lib.* 6. *p.* 3. *n.* 798. *cum Sot. et Perez, ac Escob. l.* 27. *n.* 508. *cum Man. Henr. Lop. etc.* dicit tenêri fœminam pati incisionem etiam cum gravi molestia et dolore, sed non cum periculo, neque mortis, neque gravis morbi; et licèt *Sanchez loc. cit.* dicit *gravissimi*, tamen intelligit idem ac grave, ut se explicat *n.* 18. *in fin.* Quòd non teneatur cum periculo gravi corporali, probatur, quia nunquam censetur mulier voluisse se obligare ad tantum periculum perferendum; neque ex vi contractûs matrimonii videtur ipsa ad tale onus obstringi. Quòd autem teneatur cum gravi molestia et dolore reddere se aptam ad copulam, probatur, quia ad id videtur mulier obligari vi contractûs, cùm id necessarium sit ad servandum jus copulæ quod in virum transtulit. Hæc quidem sententia est communior, et probabilior videtur speculativè loquendo, valde probabile id est quod ait *Cont. Tourn. loc. cit. cum Pontas*, nempe quòd si incisio non posset fieri nisi per manum chirurgi, non tenetur mulier hanc incisionem pati cum tanta verecundia, quod esset onus plus quàm gravissimum; si enim puella non tenetur nec etiam ad servandam sibi vitam in aliquo morbo verecundo chirurgi manum pati (juxta dicta *l.* 4. *n.* 372.), quomodo ad id tenebitur, ut ad usum conjugii aptam se reddat? *Quid enim turpius* (*ait Collet ibid.*) *quàm ut virgo nuda oculis et manibus chirurgi subjiciatur, et incisionem fœdam simul ac gravem pati cogatur.*

1101. — Dubit IV. An cùm vir posset coïre cum corrupta, sed non cum

virgine propter ejus claustrum virginale, teneatur ipsa pati scissuram claustri per aliquod instrumentum? Commune est apud omnes cum *D. Th. Suppl. q.* 58. *ar.* 1. *ad.* 5. quòd possit pati. Utrùm autem teneatur? Negant *Pont. l.* 7. *c.* 62. *n.* 2. *Pal. d.* 4. *p.* 14. §. 1. *et Ledes. Hurt. ac Leand. ap. Escob. l.* 27. *n.* 51. Ratio, quia defectus ille non est fœminæ, sed viri; ergo non tenetur ipsa remedio uti, ut aptam se reddat, sed sufficit ut corpus suum tradat aperiendum modo à natura instituto, non autem extraordinario. Sed probabiliùs affirmant *Sanch. l.* 7. *d.* 93. *n.* 34. *cum Vega, Angles, et Lop.* Ratio, quia talis reseratio ex una parte benè potest fieri sine verecundia vel à viro, vel ab ipsa puella; ex alia parte molestia, quam ipsa in tali reseratione deberet pati, non videtur magna, nec extraordinaria, imò est omnibus ordinaria, unde cùm fœmina jam tradiderit viro jus ad copulam, tenetur hoc medio uti, ut se aptam reddat illi, qui ob suam debilitatem aliàs coïre non potest.

1102. — Demùm hìc videndum quid agi debeat, quando impotentia est certa et quando est dubia? Respondetur: Si est certa et patens, minimè expectandum, sed statim facienda est separatio; nam matrimonium eo casu est certè nullum, tam ex jure ecclesiastico, quàm ex naturali, cùm nemo possit in alterum transferre dominium rei quod non habet, et licèt copula non sit de essentia matrimonii, de essentia tamen est potentia ad illam, ut docet *D. Th. Suppl. q.* 58. *art.* 1. *ad* 1. Unde, cognitâ impotentiâ certâ et perpetuâ, sponsi possunt illicò separari, etiam ex propria auctoritate, si id possit fieri sine scandalo; imò tenentur, si adest periculum incontinentiæ; et pars non laborans impedimento potest etiam ad alias nuptias transire, ut dicunt *Sanch. l.* 7. *d.* 97. *n.* 8. *et Salm. de matr c.* 12. *p.* 12. *n.* 135. *cum Candido.* Si verò adsit periculum scandali (prout communiter adest), tunc debent reclamare coram judice ecclesiastico, à quo separandi sunt, saltem quoad torum; et si alter peteret, etiam quoad habitationem, non expectatâ triennali experientiâ, quæ datur pro impotentia dubia, non pro certa; ita *Sanchez d.* 107. *n.* [illegible] *et Salm. loc. cit. cum Pont. Gutt. et Diacast.* Et patet ex *c. Laudabilem, de frig. etc.* ubi: *Si frigiditas probari non possit, cohabitent per triennium.* Ergò si impedimentum probatur non datur triennium. Si autem velint cohabitare ut frater et soror mutuo consensu, modò absit periculum incontinentiæ, id permittitur ex eodem textu; sed rectè advertit *Merbesius*, hoc nunquam permittendum, si sponsi non sint senes.

1103. — Hoc currit, si impedimentum impotentiæ est certum: si verò est dubium, et dubium antecedit matrimonium, non potest qui de sua impotentia dubitat, nuptias inire, donec re diligenter investigatâ dubium deponat, ob gravem injuriam quam aliàs irrogaret alteri petenti, ut rectè dicunt *Sanch. l.* 7. *d.* 103. *n.* 10. *Mazz. t.* 4. *p.* 83. §. 3. *et Pal. d.* 4. *p.* 14. *n.* 1. *cum Guttier.* Si verò non obstante dubio iste contraxerit, licitè poterit reddere et petere, tunc enim datur ei saltem triennalis experientia, ut infrà latiùs explicabitur. Dicunt autem *Discastil. apud Croix n.* 795. *et Elbel p.* 443 *n.* 265. *cum Carden. et Viva*, quòd si quis sit dubius de sua impotentia ob aliquod positivum indicium, iste licitè poterit matrimonium contrahere, si spectatâ peritiâ medicorum, et experientiis, sit saltem probabile esse potentem; quia in dubio favet ei præsumptio, quòd sit naturaliter potens. Idque satis probabile videtur; cùm enim sit probabilissimum, licitum esse ministrare sacramentum sub conditione, si justa adsit causa, secundùm dicta *n.* 28. hic satis justam causam habet nubendi sub conditione, si sit habilis, ne scilicet in tali dubio cogatur perpetuò manêre cœlebs. Deberet tamen ante matrimonium monêre conjugem de tali dubio. Cæterùm, præcisis circumstantiis et experientiis, quisque præsumitur habilis etiamsi castissimè vixerit.

1104. — Si verò dubium impotentiæ superveniat matrimonio, tunc datur triennalis experientia ex *c. cit. Laudabilem, de frig. etc.* Quâ durante licitè possunt conjuges copulam intentare, licèt sæpè aut semper semen extra vas effundant, ut communiter docent *Sanch. l.* 9. *c.* 17. *n.* 20. *Pal. d.* 4. *p.* 13. §. 2. *n.* 11. *Salm. de matr. c.* 12. *p.* 11. *n.* 134. *et p.* 12. *n.* 138. *cum Soto, et Candido, ex Cont. Tourn. t.* 2. *p.* 109. *v. Si quis, ex D. Th. Suppl. q.* 58. *art.* 2. *in fine.* Hoc quoad forum internum; quoad verò

forum externum pertinet, triplici modo causa agi potest : I. Si unus ob dubium impotentiæ auctoritate propriâ ab altero recessit, et tunc recedens, nisi in continenti evidentes afferat probationes impotentiæ, statim restituendus est alteri etiam quoad torum, *Mazz. t.* 4. *p.* 84. *cum Pal. ex c. Ex parte, de rest. expol.* Docet tamen *Sanch. l.* 7. *d.* 112. *cum communi*, quòd si ille recesserit post triennium experientiæ, judex ante restitutionem debet ipsum audire. II. Si unus alleget impotentiam, alter neget, tunc datur à judice triennium ad experiendum. In quo notandum 1. quòd hoc triennium debet esse continuum ex *c. de frig. etc.* saltem moraliter, ut rectè dicunt *Sanch. l.* 7. *d.* 110. *n.* 4. *Mazz. p.* 85. *et Salm. ibid. n.* 138. *cum Coninck*, nempe si conjuges cohabitent per majorem partem anni; non enim officit, si alter absit per unum vel alterum mensem. Notandum 2. quòd licèt *Henriq. et alii ap. Sanch. n.* 3. *ac Mazz. l c.* dicant tempus triennii incipere à die decreti, addatque *Mazz.* hunc esse stylum curiæ Romanæ, veriùs tamen *Sanch. n.* 4. *Salm. cit. n.* 138. *et Holzm. p.* 397. *n.* 633. *cum Pichler* docent triennium computari à tempore copulæ intentatæ; idque clarè exprimitur in *d. c. Laudabilem, de frig. etc.* ubi dicitur : *Ut à tempore celebrati conjugii, si frigiditas priùs probari non possit, cohabitent per triennium.* Nota tò *à tempore celebrati conjugii*, id est copulæ intentatæ, ut benè explicat *Sanch.*; nam verba cum effectu intelligenda sunt. Si ergò à tempore conjugii debet triennium computari, improbabiliter dicitur computandum à die decreti, posset enim decretum fieri post duos annos à conjugio, et sic non concederetur solum triennium, sed quinquennium. Ut autem solvatur matrimonium, debent ipsi jurare in judicio, se nunquam habuisse copulam, esto pluries intentaverint, ut præscribitur in *dict. c. Laudabilem*, ubi insuper requiritur depositio jurata septem propinquorum, aut vicinorum bonæ famæ, si propinqui defuerint. Hoc tamen dicit *Sanch. d.* 109. *n.* 13., procedere, si unus tantùm sponsorum proferat impedimentum; sed si ambo illud fatentur, requiri 14, nempe 7 ex parte viri, et 7. ex parte mulieris : isti autem non quidem debent jurare, tales conjuges nunquam copulatos fuisse, sed tantùm id credidisse, vel ab eis audisse, ut dicit *Panorm. cum* Glossa *in d. c. Laudabilem, et Salmant. de matr. c.* 12. *p.* 12. *n.* 137. Casu verò quo nequeant haberi 7 propinqui vel vicini, id relinquitur arbitrio judicis, ut *Salm. ibid* Insuper si mulier, quæ tempore matrimonii erat virgo, allegat impotentiam viri, adhibenda est inspectio medicorum respectu viri, et matronarum peritarum respectu fœminæ, quamvis enim *Pontius l.* 7 *c.* 63., censeat hoc remedium inspectionis removendum tanquam inutile, et indecens, tamen probabiliùs *Salm. cit. n.* 137. *in fin. et Sanch. d.* 109. *n.* 17. *cum Alexand. de Nevo, etc.* illud requirunt utpote necessarium, cum aliâ viâ non possit impotentia cognosci ; tunc enim ab ipsa necessitate talis inspectio honestatur. Et licèt ordinariè ex ea nequeat certum ferri judicium, aliquando tamen sumi poterit judicium saltem probabile, ut Ecclesia ad alia procedat remedia; et ideò in *c. Fraternitatis, de frig. etc.* Pontifex approbavit factum Episcopi, qui inspectionem adhibêri curavit. Si autem per inspectionem nihil conjici possit, nempe si mulier jam ante matrimonium fuisset corrupta, tunc potiùs credendum viro affirmanti se consummasse, quàm mulieri neganti, ut veriùs docent *Sanchez lib.* 3. *d.* 109. *a. n.* 15. *cum Alexand. de Nevo, Henriq. Rich. Turrec. etc.* (*contra Sotum, et alios*) ex *cap. Continebatur, de desp. impub.* ubi dicitur : *Si vir dixerit, quòd uxorem suam cognoverit, et mulier negaverit, viro fides est adhibenda, si id firmaverit juramento.* Meritò autem idem *Sanchez ib.* rejicit tanquam turpissimum id quod dicunt aliqui, nimirùm adhibendam esse peritam matronam, quæ spectet coïtum inter hujusmodi conjuges. III. Si demùm utraque pars fateatur impedimentum impotentiæ, tunc post triennalem experientiam exacto juramento ab utroque, et adhibitâ septimâ manu propinquorum ex utraque parte ut suprà, solvitur matrimonium, et pars libera ab impedimento licitè potest cum aliquo nuptias inire, ut certum est apud omnes.

1105. — In dubio autem, an matrimonium fuerit consummatum, vel non, judicandum est consummatum, nisi oppositum probetur, ut communiter docent *Sanch. l.* 7. *d* 103 *Pal. part.* 14 §. 7. *n.* 3. *et Salm. de matr. c.* 12. *num.* 136. *cum Soto, Aversa, et Candido.*

In dubio verò an impotentia præcesserit, vel secuta fuerit ad matrimonium, discrepant DD.

Prima sententia dicit tunc judicandum, quòd fuerit subsequens; ita *Pal. l. c. Sanch. num.* 5. *cum Alexand. de Nevo, Gabr etc. ac Mazz. t.* 4. *p.* 83. §. 3. *cum Soto, et Gutt. ac Reg. apud Salm. dict. n.* 136., tùm quia in dubio judicandum est in favorem matrimonii contracti; tùm quia unusquisque præsumitur à natura potens, donec contrarium probetur.

Secunda sententia tamen probabilior dicit impotentiam censendam esse antecedentem; ita *Contin. Tourn. de dispens. in spec. part.* 1. *cap.* 14. *v. In dubio an impotentia. Renzi t.* 2. *p.* 496. *q.* 30. *et Bon. q.* 3. *p.* 13. *n.* 11. *cum Ang. Reb. Henr etc. ac Salm. l. c. cum Sylv. Aversa, Verac. et Candido.* Ratio, quia, cùm matrimonium nequit suum habère effectum, nimirùm procreationem prolis, potiùs refert ad ejus favorem, ut judicetur invalidum, quàm validum, ne retorqueatur in ipsius præjudicium, quod in bonum ejus inductum est; et sic respondetur ad primam rationem oppositam. Respondetur autem ad secundam, quòd benè quisque præsumitur potens, sed non quando adest positiva præsumptio in contrarium, prout hìc supponitur: maximè si post matrimonium nulla acciderit specialis causa, per quam præsumatur impotentia matrimonio successisse. Conveniunt autem *Cont. Tourn. et Renzi, ll. cc. Sanch. n.* 6. *et Pal. n.* 6. *cum Gutt.* quòd si impotentia non fuerit naturalis, sed accidentalis, nempe ex maleficio, vel ex abscissione, aut alio morbo, tunc in dubio præsumitur præcessisse matrimonium, si allegetur brevì post ejus celebrationem; secùs verò, si post longum tempus.

Quoad impotentiam matrimonium consequentem, Ballerini sic adnotat :

« Ubi sermo sit de impotentia matrimonium consequente, juxta principia medicorum seu physiologorum scholis communiter nunc recepta perrarus erit casus, in quo ratione impotentiæ congressus conjugibus quasi illicitus interdici debeat. Tunc enim tantummodo prorsus illicitus dicendus est congressus conjugalis quando natura ipsius in se spectatur, nullo omnino modo naturalis ejusdem effectus, conceptio scilicet seu generatio sequi ex eo possit : contra vero licitus censendus erit, quando generatio, licet sperari facile non queat, non tamen sit impossibilis, et alioquin a conjugibus nihil amplius in iis adjunctis præstari possit. Atqui quoties vir adhuc vim retineat seminalem substantiam aliquo modo emittendi, ejusmodi congressus ex quo generatio licet difficulter, absolute tamen sequi possit, vix unquam conjugibus impossibilis erit. Receptum scilicet nunc communiter apud physiologos medicosque illud est, quod experientia docuit, ad conceptum, generationisque effectum nequaquam necessarium esse, ut vir seminalem humorem effundat, injiciatque in interiores usque fæminei organi partes, sed satis esse, quod ejusmodi humor ad externam ejusdem organi superficiem, seu ad vaginæ (ut aiunt) os, ingressumve affundatur et applicetur. Ita Valisnieri (*istoria della generazione dell'nuovo*); ita et recentiora medicinæ lexica, quorum. v. gr. le *traité therapeutique et clinique l'hydrothérapie* de L. Fleury. Paris 1866, ubi legitur p. 1025 : « La fécondation peut avoir lieu en l'absence de toute intromission penienne, par le seul fait de la présence de sperme à l'orifice du vagin. » (In Gury. 855.)

De autem confessarii agendi ratione in his casibus, post Gury, Martinet et alios, demus D. Gousset monita hæc :

« Caveat confessarius ne in re adeo gravis momenti, ac tot difficultatibus obnoxia, temere procedat, et quidquam propria auctoritate decernat : sed casum rite examinatum cum omnibus suis circumstantiis ad Ordinarium deferat, cujus tunc erit, juxta locorum leges, statuere ac determinare quid in simili negotio fieri oporteat. Imo, ut nobis videtur, confessarius prudens ac discretus de impotentia conjuges non interrogabit, neque etiam quos credit impotentes præmonebit; neque ipsis ea de re consulentibus ultimo respondebit, nisi ipse prius consuluerit episcopum (*Du Mariage*, n. 791). »

1106. — « Dicitur XV. *Raptave sit*, » de quo vide suprà in impedimento » criminis *n.* 1032.

1107. — Ad incurrendum impedimentum ob crimen raptûs, tria requiruntur, I. Ut mulier rapta abducatur de loco ad locum, proùt communiter dicunt *Sanch. l.* 7. *d.* 13. *num* 21. *Conc. p.* 349 *n.* 3. *et Salm. de matr. c.* 12. *p.* 13. *n.* 148. *et alii passim*; vel etiam de domo in domum per aliquos indè passus distantem, ajunt *Holzm. n.* 697. *et Tamb. Dec. l.* 7. *c.* 6. §. 2. *n.* 7. Unde non sufficit, quòd mulier transferatur de cubiculo in cubiculum ejusdem domùs, etiamsi per vim ibi cognoscatur; sufficit verè, si transferatur in locum

separatum, in quo illa sit sub potestate viri, quamvis ibi cum illo rem non habeat, ut *Sanch. Conc. Salm. ll. cc.*

Aliter putat Martinet qui, juxta Bouvier, sic habet :

« Sufficit abductio qualiscumque mulierem constituens sub potestate rapientis, nec requiritur translatio de loco in locum tantisper distantem, ut merito notat Bouvier, contra multos (nominatim, S. Alphons. VI, n. 1107, Carrière, n. 911, et Gury, n. 860), qui aiunt non sufficere translationem mulieris *de cubiculo in cubiculum ejusdem domûs*, atque allegant auctoritatem Sanchez, Schmalzgrueber, aliorumque canonistarum. In eo falli videntur, quod ad *impedimentum raptûs* transferunt ea quæ prædicti canonistæ disserunt de *crimine raptûs*, et de conditionibus necessariis ut raptores pœnas incurrant statutas jure canonico et civili. Decretum tridentinum, quod unice attendendum est ubi agitur de impedimento raptûs, silet de quantitate translationis, et nihil exigit præter abductionem quæ raptam raptoris potestati subjiciat. Unde qui præterea requirunt certam loci distantiam, arbitrariam decreto limitationem afferunt, contra manifestam mentem legislatoris, qui voluit libertatem mulieris tueri a violentia raptoris sive domestici sive longinqui. »

(Theol. mor. lib. V. art. v).

Requir. II. Ut fœmina rapiatur tantùm causâ matrimonii, unde si abducatur ex alia causa, etiam libidinis explendæ, non incurritur impedimentum ; ita probabiliùs tenent *Sanch. l.* 7. *d.* 13. *n.* 4. *cum Manuel, Vega, Dian. etc. Pal. d.* 4. *p* 2. §. 2. *n.* 11. *Conc. p.* 339. *n.* 2. *Holzm. n.* 638. *et Salm. ibid. n.* 152. *cum Con. Dic. Aversa, Dian. etc.* (*contra Bon. Cornejo, etc. cum Bus. sup. n.* 1032.) Ratio, quia concilium Trid. hoc impedimento non aliud intendit, quàm favêre libertati matrimonii, de quo tantùm agit in *sess.* 24. *c.* 6.

Requir III Ut raptus sit *mulieris, ipsâ repugnante.* Unde non incurrit impedimentum, si mulier rapiat virum, ut communiter *Sanch. d.* 13. *n.* 16. *et Salm. ibid. d.* 155. *cum Bonac. Gutt. Verac. Dic. Gabr. etc.* Quia concilium tantùm de viro raptore mentionem facit. Nec etiam incurritur, si fiat raptus, consentiente fœminâ, licèt ejus parentes, vel tutores repugnent. Quod *Busemb.* probabile putat, et est commune cum *Sanch. ib. n.* 13. *et* 14. *Pal. n.* 12. *Conc. et Holzm. ll. cc. ac Salm. de matr. c.* 12. *p.* 13. *n.* 151. *cum Con. Avers. Par Dic. etc.* Quia aliter, licèt incurrantur quidem pœnæ raptoribus impositæ, non contrahitur tamen impedimentum quod concilium indixit tantùm favore mulierum, ne coactæ nubant.

« Disputant auctores, inquit Vincent, an requiratur adductio physica, an vero sufficiat moralis, ita tamen ut rapta non sit in sua potestate ; sic v. g. mulier, visitationis causa, castellum libere ingreditur, sed postea vi detinetur Negant plures cum P. Gury, *n.* 860, expresse requirens ut adductio fiat de domo in domum ; at probabilius adest impedimentum, quia mens tridentina talis videtur, nec contradicunt verba concilii, et favet decisio a S. Cong. data 27 aug. 1064. *Acta, t.* 1, *p.* 15. »

(De matr. 207.)

Ut sequitur, Scavini de hac quæstione :

« Nihil refert qua vir ad mulierem rapiendam utatur opera alterius; nam qui per alium facit, per se facere censetur. *Melania autem, de Busiridis mandato rapta a Democrito, Democritum potius quam Busiridem in conjugem ducere parata est : quid.* Potest valide illum ducere, quia proprie raptor non est qui mandatur, sed qui mandat ad rapiendum; Democritus hic non agit nomine suo in rapiendo : unde non est verus raptor, etsi nunc illam detineat. Ita Aversa, Giribaldus et alii.

« Vis autem ista potest esse tam physica, v. g., violenta manuum injectio ; quam moralis, v. g., dolus, deceptio, metus gravis, sive inferatur per se sive per alios. « Soustraire une fille à ses parents, c'est un rapt, et par suite un empêchement dirimant, quand même le ravisseur n'aurait pas employé la force physique, mais simplement la séduction ou la violence morale; quand même encore il l'aurait demandée en mariage et qu'elle y aurait consenti, si les parents ont refusé et qu'elle ait manifesté l'intention de leur obéir. La nullité du mariage peut être invoquée par la personne enlevée, même après plusieurs années, et lors même qu'elle aurait eu des enfants, si pendant ce temps, elle n'a pas été libre de faire valoir ses droits en justice. En pareil cas, le mariage est nul, sauf les droits des enfants qui en sont provenus. » S. Congr Conc., 18 jun. 1859. Docet Clericatus : « puella in propria domo obsideatur, ita u exire non valeat, adest verus raptus; qui censetur esse in manu ejus, cujus satellite domum obsident; ideo implicite abducta.

(T. IV, n. 566, not.)

« Disputatur, pergit Vincent, an suffici raptus factus libidinis implendæ causa ; n gant extranei, quia leges irritantes sur debent in sensu strictiori. — Affirma plures in Gallia, quia concilium voluit f

re libertati matrimonii, et vere læditur ɔertàs matrimonialis in præsenti casu. D. ırrière, n. 179; sic distinguit : vel rapta ɔignis intuitu matrimonium eligit tanıam minus malum, ut se liberet a majori; l omnino libenter, quia sibi est favorale. In 1. casu matrimonium est irritum, re ex metu, sive etiam ex raptu, quia nc censetur detineri intuitu matrimonii. 2. casu valet matrimonium. Inclinareus in primam sententiam, » (Ib. 209.)

De raptu seductionis expressius resolvit ıæstionem Scavini ut sequitur :

« Non erit impedimentum raptus, si mur tantum rapiatur ad obtinendas ab ea cunias, etsi postea conveniatur cum illa matrimonio. Idem probabilius est, si ulier tantum rapiatur ad eam defloranm. Idem est si interveniat solus raptus ductionis, qui tunc locum habet, cum ulier blanditiis, muneribus, promissis, ecebra voluptatis aut quolibet alio modo ecta, invitis iis a quibus ipsa pendet, raprem sequitur. Ita Tridentinum communter interpretantur auctores[1] : et hodie aximo firmatur ex Littera responsiva i VII 27 junii anno 1805 ad Napoleom I, qui postulando dissolutionem maımonii fratris sui Hieronymi, memorabat ter ceteras causas raptum seductionis m parentum dissensu : « Il est contraire ıx maximes de l'Église de faire découler la ıllité du mariage de la circonstance du pt ou de *séduction* : l'empêchement proıit par le rapt n'a lieu qu'autant que le ariage a été contracté entre le ravisseur la personne enlevée, avant que celle-ci t été remise en pleine possession de sa ɔerté. Or, dans le cas actuel, il n'y a eu pt en aucune façon, d'autant que les mots *rapt*, de *séduction*, employés dans le méoire, ne signifient autre chose que l'abnce de consentement de la part des pants, dont on veut déduire la *séduction* ıne mineure : on ne saurait, en conséıence, y trouver un obstacle *dirimant* par pport au lien matrimonial[2]. »

Item Gury.

« Adest raptus, addit tandem Vincent, ıoties mulier fuit rapta e loco tuto, et ınsiit in potestatem raptoris; permanet ıtem raptus quamdiu mulier non potest redi e loco in quo est sub potestate rapris, quamvis libenter remaneat. Statim ıtem ac mulier est in loco tuto potest maımonium inire cum illo a quo rapta fuit. — Locus non est semper tutus quamvis sit publicus, neque liber quamvis in eo nonnulli actus libere exerceri posse videantur Id deducitur ex decisione S. Cong., mox relata. 27 aug. 1864. *Acta*, p. 15. — Quidam judicarunt idem pronuntiandum esse de viro rapto ac de muliere rapta. At talis sententia videtur parum probabilis, tum quia concilium loquitur de muliere rapta et non de viro rapto, et in lege irritante verba stricte tenenda sunt; tum quia cum ille casus sit rarissimus, facile concipitur cur de illo loqui noluerit concilium. Ita communissime theologi. » (Ib., 210.)

Nota hîc quòd ex Tridentino, ut suprà, ultra impedimentum, raptor, et omnes auxilium ad hoc præbentes, incurrunt excommunicationem ipso jure. Alias verò pœnas ibi indictas, ut dotationis mulieris, infamiæ, incapacitatis ad dignitatem, et amissionis gradûs, nonnisi post sententiam incurrunt, ut *Sanch. l.* 7. *d.* 13. *n.* 1. *et Salm. ibid. n.* 150. *cum Pal. Dic. et Per.*

Quær. 1. an in hujusmodi casu etiam sponsalia sint nulla, sicut matrimonium? Affirmant *Sanch. ib. n.* 17. *et Salm. ibid. n.* 154. *cum Bon. Basil. Aversa, Dic. etc.* Quia (ut dicunt) sponsalia etiam libertatem expetunt sicut matrimonia : lex autem pœnalis ritè extenditur, ubi eadem militat ratio. Sed probabiliùs contradicunt *La Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 54. *Holzm. de matr c.* 8. *n.* 271. *cum Perez, Pichler. Weistn. Krimer et aliis*; ratio quia sponsalia minorem libertatem requirunt quàm matrimonium, eò quòd ipsa semper remanent rescindibilia : ergò non currit in eis eadem ratio, quæ currit in matrimonio, quod nunquam rescindi potest.

1108 — Quær. 2. an si quis rapiat fœminam, quam jam desponsaverat de futuro, pœnas conciliiincurrat? Negant *Ledes. et Henr. ap. Salm. ibid. n.* 153. qui probabilem putant, ex *c. penult. de Raptorib.* ubi : *Cùm ibi raptus dicatur admitti, ubi nihil antè de nuptiis agitur.* Ex quo refert *Henr. ap. Sanch. l.* 3. *d.* 12. *n.* 15. validum esse matrimonium, sive volens sive nolens sponsa abducatur. Affirmant veriùs tamen *Sanch. l. c. Pal. p.* 2. § 2. *n.* 14. *Conc. p* 339. *n.* 4. *Esc. l.* 29. *n.* 595. *cum Sa, Hurt. Man. Cornejo, Candido, et Leand. ac Salm. l. c. cum Aversa, Dic. et Gutt.* Id enim clarè exprimitur in eodem textu mox citato, ubi post verba relata statim subditur : *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum; et priùs cam despon-*

[1] Citat Alasia declarationes S. C. C., 3 martii 11. — It. F. Giraldus, *Expositio juris Pontiii.* — It Zamboni, *Collectio Decretor. S. C. C.*
[2] Artaud. *Histoire du pape Pie VII.* vol. II. La Motta, *Teorica dell' istituz. del matr.*, par. : documenti. Unde contraria opinio, quæ ndiu in Gallia viguit, hodie in ipsa Gallia rejiur, ac merito, consuetudo enim fundata in a legis interpretatione, non parit effectum, Gousset.

saverit, *quàm cognoverit*, *licèt parentes reclamarent*. Unde rectè ex eo concludit *Sanch.* nullum esse matrimonium, si fœmina invita abducatur, secùs si volens, etsi invitis parentibus; et in principio textûs non ideò dicitur raptus non intercedere, quia sponsalia præcesserint, sed quia mulier consentiens rapta fuit.

DUBIUM III.

Quando matrimonium invalidum sit revalidandum.

1109 Quomodo revalidandum matrimonium, si fuit nullum ob consensum fictum, vel metu extortum? Quomodo, si ob impedimentum occultum?
1110 Qu. I. An in matrimonio nullo ob impedimentum occultum revalidando, iterùm requiratur assistentia parochi, et testium?
1111 Qu. II. Quomodo et quando impedimentum censeatur occultum?
1112 Qu. III. An sit revalidandum matrimonium coram parocho, et testibus, si ipsi tempore matrimonii contracti erant conscii impedimenti?
1113 Qu. IV An qui fictè contraxit matrimonium, teneatur ex justitia illud revalidare per verum consensum?
1114 Qu. V An si quis fictè, vel ex metu contraxit, debeat alterum conjugem certiorare de matrimonii nullitate?
1115 Qu. VI. An si matrimonium fuit nullum ob aliquod impedimentum, oporteat ut uterque fiat conscius de nullitate?
1116 Quid in casu urgentis necessitatis?
1117 Qu. VII. Quotuplici modo possit renovari sive exigi consensus à parte insciâ impedimenti?

1109. — « Resp. 1. Si fuit invalidum » propter consensum fictum, vel metu » extortum, sive ex una, sive ex utra- » que parte, potest revalidari per quod- » cumque signum veri, et novi con- » sensus; quia si altera tantùm pars » fictè contraxit, consensus unius par- » tis habitualiter permansit : ergò ac- » cedente alterius consensu revalida- » tur. *Sanch. l.* 2. *d.* 32. *n.* 9. *Coninck.* » *d.* 24. *d.* 10. *n.* 89. *Nav. Fill. Bon. etc.*

Unde resolves :

« 1. Si metus, vel defectus consensûs » fuerit alterius tantùm partis, curan- » dum est, ut ea saltem novum, et li- » berum consensum eliciat, et externis » signis prodat; alteri autem parti non » opus est declarari, præstari novum » consensum ad valorem matrimonii. » *Sanch. l. c. n* 10. *Con. Bon. p.* 9. *Me-* » *rat. de* 7. *s.* 15. *n.* 4.

» 2. Si uterque fictè, vel coactè con- » senserit, necesse est, ut uterque con- » sensum renovet, et verbis exprimat. » Quia, cum utriusque consensus planè » nullus fuerit, æquè necesse est reno- » vare, et declarare, ac si factum nu » quam fuisset. *Merat. l. c. n.* 3.

« Resp. 2. Si invalidum fuit propt » impedimentum consanguinitatis » verbi gratiâ, vel aliud simile occu » tum dirimens, tunc eo per dispens » tionem, vel aliter sublato, atque i » personis ad contrahendum habilit » tis, requiritur novus utriusque co » sensus, signo externo expressus : » quidem, ut probabiliùs docet *Sanc* » *l.* 3. *d.* 36, absolutus et independe » ab antiquo. Ratio est, quia neutri » consensus antiquus fuit legitimus » cùm non caderet in legitimam m » teriam.

Unde resolves :

« Si in tali casu altera pars sit igna » impedimenti, vel dubitetur an scia » illa suaviter inducenda est ad novu » consensum absolutè præstandu » dicendo v. g. *Si mihi non nupsiss* » *nonne modò nuberes?* vel : *Angor scr* » *pulis de matrimonii nostri valore, ide* » *que renovemus consensum*. Quod » fiat, sufficere (præsertim si sequat » affectu maritali copula) docet *Quin* » *in append. l.* 7. *d. ult.* Si autem per » culum sit, ne pars illa impedime » tum ignorans detrectet, et scandal » gravesque molestiæ timeantur, l » cebit uti sententiâ contrariâ, qu » docet, sufficere ut sola pars imped » menti conscia consensum renovet, » alteri declaret *Sanch. l.* 2. *d.* 26. » *l.* 8. *d.* 34. *n.* 61. *Less. l.* 2 c. 17. *Co* » *d.* 24. *d.* 10 *et Fill. n.* 29. *etc. Dian.* » 4. *t.* 4. *r.* 49.

« Resp. 3. Ut matrimonium inval » dum quod coram testibus et paroc » est celebratum, revalidetur, non op » denuò coram parocho et testibus in » si impedimentum sit occultum; sec » si sit notum : quia prius matrim » nium præsumptione Ecclesiæ cens » tur validum, non autem posteriu » *Nav. Sanch. l* 2. *d.* 37. *Con. d.* 24. » 4. *Reg. l.* 31. *n.* 183. *Fill. n.* 93.

Hìc prænotandum id quod dixim *l.* 1. *num.* 50. nimirùm commune esse DD. sententiam, quòd, cùm agit de matrimonio revalidando, propt bonum animarum præsumitur Eccles in impedimento (si fortè adsit) dispe sare, semper ac adest de illius valo vera probabilitas. Unde, ubi dubitat inter DD. de valore alicujus matrim nii, benè potest habêri illud ut validu

verè probabilè sit de jure validum se; modò dubium vertat circa impementum ab Ecclesia appositum, nam impedimentis de jure naturali non)test Ecclesia dispensare.

1110.—Quær. I. An ad revalidandum atrimonium nullum ob occultum im;dimentum, sed in facie Ecclesiæ jam lebratum, sit iterùm revalidandum ram parocho et testibus.

Prima sententia affirmat, et hanc te:nt *Comit. l.* 1. *q.* 120. *n.* 3. *Conc. p.* 0. *n.* 14. *et Pont. l.* 5. *c.* 6. *n.* 6. *cum :lac. Gutt. et aliis paucis.* Ratio, quia sistentia parochi et testium assignar à Tridentino, ut forma, sive ut bstantiale requisitum matrimonii; rma autem contractûs tùm adhiben, est, cùm contractus celebratur; si itur primum matrimonium fuit nulm, ergò quando denuò et reverà conihitur, debet forma adhibêri.

Secunda sententia verò probabilior et mmunis negat; ratio, quia concilium æscribendo parochi præsentiam, et stium ad valorem matrimonii, meritò æsumitur noluisse hunc casum comehendere : concilium enim per illam æsentiam tantùm voluit occurerre ccatis, quæ consurgebant ex nuptiis ım celebratis; sed in nostro casu mamonium jam publicè est contracm; et ideò sufficit novum tantùm ınere consensum : ita *Nav. Man. c.* 22. 70. *Natal ab Alex. de matr. art.* 13.). 17. *Fagn. in c. Is qui fidem, de spons.* 14. *Habert de matr. c.* 4. *in fine*, *Cont. urn. tr. de Dispens. in spec. part.* 1. *o.* 12. *quær.* 2. *r* 2. *Anacl. p.* 702. *n.* 2. *Cardenas in prop. Innoc. XI. d.* 2. 665. *Spor. p.* 252. *n.* 453. *Ronc. p.* 9. *q.* 4. *Boss c.* 2. *n.* 36. *Viva q.* 2. *t.* 3. *n.* 8. *Holzm. n.* 699. *Auctor. Istr. r liv. nov. conf. p.* 2. *cap.* 15. *n.* 326. *nch. l.* 2. *d* 37. *n.* 3. *cum Vega, Lop. ın. Henr Philiarch. Rodr. etc. Elbel p.* 6. *n* 345. *cum Bosco, Corduba, Herin. s. etc. et Salm. de matr. c.* 3. *p.* 5. *n.* 8. *et* 129. *cum Soto, Cajet. Bon. Con. Pal.* Item SS. *P Benedictus XIV. No-* 87. *n.* 62. *cùm Pontas, Van Espen et nmuni,* ut testatur. Et sic statuit, at.e in praxi constanter deduxit S. Pœtentiaria ex Oraculo *S. Pii V.* qui præ:è ab illa rogatus de hac re declaravit n esse necessarios parochum et tes;, dùm rursùs contrahitur matrimoım ab iis qui illud publicè contraxent, si illud fuerit nullum ob occultum impedimentum, ut testantur *Cardenas l. c. n.* 668. et ferè omnes AA. citati cum eodem Pont. *Benedicto* ex *Navar.*, qui officialis fuit prædicti tribunalis. Et ideò, quando agitur de matrimonio contrahendo cum impedimento occulto, S. Pœnitentiara in dispensando hâc utitur formulâ : *Cum eodem latore, quòd matrimonium cum dicta muliere, et uterque inter se publicè, servatâ form. Conc. Tridentin., contrahere possit, misericorditer dispenses.* Quando verò agitur de matrimonio jam publicè contracto in facie Ecclesiæ, utitur his verbis : *Cum eodem latore, ut, dictâ muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ (sed id cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur), matrimonium cum eadem, et uterque inter se de novo secretè ad evitanda scandala, contrahere valeat, dispenses.* Unde observa quòd in primo casu, quia necessaria est præsentia parochi dicitur *servata formâ concilii.* In secundo verò dicitur, *secretè ad evitanda scandala*, id est, ut patet, sine parocho et testibus. Et sic etiam pluries declaravit S. C. Conc., ut refert idem *Benedictus l. c.* qui addit, olim Rotam Rom. de hoc aliquando dubitasse, sed postquam fuit admonita à Præfecto ipsius S. C. quòd ejus declarat. innixæ essent stylo S. Pœnitentiariæ, et *S. Pii V* Oraculo, deinceps ipsam Rotam in pluribus decisionibus constanter hanc sententiam secutam fuisse.

Objicit *Pontius l. c.* Oraculum *Clement.* VIII. quòd in extensum refert *lib.* 4. *c.* 24. *n.* 4. ubi narrat quòd, cùm quædam mulier ex metu cuidam nupsisset, per Stephanum Tucium ad petitionem Pauli Comitoli consultus fuit *Clemens* VIII. qui respondit necessarium esse consensum utriusque coram parocho et testibus, admonito priùs marito de matrimonii nullitate; sed ad evitandum scandalum se dispensare, ut secretò inter se contrahant renovato consensu. Sed AA. nostræ sententiæ, et præsertim *Salm. Ronc. Spor. Holzm. Boss. et Elb.*, multipliciter respondent, et 1. quòd illud impedimentum, licèt occultum, cùm tamen ortum habuerit ex metu incusso, erat obnoxium periculo publicationis, aut deductionis ad forum. 2. Quòd Pontifex vel respondit tanquam doctor privatus, vel sententiam tutiorem est secutus. 3. Quòd de præfato Oraculo non satis constet, prout constat de Oraculo *S. Pii V* quod ap-

paret comprobatum tot declarationibus, S. C., decisionibus Rotæ Rom. et praxi constanti S. Pœnitentiariæ. Ad rationem autem oppositæ sententiæ respondetur, quòd concilium vult assistentiam parochi et testium, ad probandam validitatem matrimonii secundùm externam apparentiam: cùm autem matrimonium priùs contractum jam externè reputatur validum, cessat ratio cur prædicta assistentia denuò requiratur.

1111. — Quær. II. Quomodo, et quando impedimentum intelligatur esse occultum, cùm in Litteris S. Pœnitentiariæ dicitur: *Dummodò impedimentum occultum sit? Nav. cap.* 27. *n.* 255. loquendo de censuris cùm Glossa *in. c. Quis aliquando* §. *Hæc ergo, de pœnit. d.* 1. *v. Secreta.* dicit esse occultum quando factum fuit in præsentia quinque personarum, *quia* (ut ait *Nav.*) *non est de occulti essentia, quòd suâ naturâ non sit probabile, qualia sunt mentalia.* Unde concludit quòd ut aliquod crimen dicatur occultum, sufficit non esse publicum majori parti oppidi viciniæ, vel collegii, ubi saltem immorentur decem personæ; et idem sentiunt *Suar. de censur. d.* 41. *sess.* 3. *n.* 6. *Azor. l.* 8. *c.* 10. *q.* 9. *Tol. l.* 1. *c.* 80. *n.* 5. *Mol. de just. tr.* 3. *d.* 39. *n.* 8. *Vide dicta n.* 593. *v. Hunc autem.* Benè tamen advertit *Fag. in c. Vestra, de cohab. cler. n.* 117. hanc doctrinam, scil. quòd factum sit notum majori parti parochiæ intelligendam esse cum grano salis; nam si in parochia essent mille personæ, perperam diceretur occultum factum illud quod sciunt quadringenti, vel quingenti. In nostro autem casu dicit *Sanch. lib.* 2. *d.* 37. *n.* 11. *cum Henr. et Man.*, quòd si impedimentum possit per duos testes probari, illud ampliùs non potest dici occultum, etiamsi non sit periculum quòd ad forum deferatur; quia tunc sequerentur eadem inconvenientia, quæ olim sequebantur ex matrimonio clandestino; nam, probato impedimento, post contractum matrimonium posset alter conjux alias nuptias inire. Sed meliùs, et communissimè dicunt alii, ut *Spor. p.* 352. *n.* 462. *cum communi, et Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 815. *cum Laymann Hurt. et Rob.*, id tantùm procedere, quando prudens adest periculum, quòd res sit deferenda ad forum externum; et idem *Sanch.* videtur se retractasse *l.* 8. *d.* 34. *n.* 55., dùm ibi explicando ex *Na c.* 27 *n.* 154. *et* 155. præfatam clau sulam S. Pœnitentiariæ, *Dummodò tr pedimentum occultum sit*, dicit *cum Lo et Manuel*, illud dici occultum, qu non est publicum majori parti paro chiæ, viciniæ, vel collegii. Unde rec concludit *SS. P. Bened. XIV. Not.* 8 *n.* 45. *in fine, cum Tiburtio Navar. Thesauro*, tunc confessario abstinen dum esse ab exequenda dispensation quando ex circumstantiis prudent conjicere potest impedimentum ex o culto posse fieri publicum. Cæterùm a cum eisdem AA. et Sayro, impedime tum per se dici occultum, si notum s in oppido sex solis personis, in civita septem vel octo, modò ab eis non fuer divulgatum. Testatur autem *Fagn. lo cit. n.* 118. S. Pœnitentiariam serva hanc praxim: quando crimen est n tum tantùm quatuor, vel quinque pe sonis, dispensat in eo tanquam occult sed ego scio S. Pœnitentiariam dispe sasse in impedimento quodam consa guinitatis noto decem circiter personi Advertit verò idem *Fagn. n.* 20., h intelligi, quando à S. Pœnitentiar dicitur in clausula simpliciter *occultu* secùs si dicatur *omninò occultum*, solet poni in impedimento crimini quia tunc meritò ait non dici occultu crimen, quod potest per duos test probari. E converso notat præfat *Benedictus n.* 42. *cum de Leone Bon. T Navar. Girib. et pluribus aliis*, qu aliquando posset esse crimen publicu materialiter, nempe si publicum viciniæ; sed formaliter occultum, n mirùm si ignoretur ab illa copula na impedimentum affinitatis, et tu etiam potest impetrari dispensatio S. Pœnitentiaria.

1112. — Quær. III. An matrimoniu sit revalidandum coram parocho testibus, si ipsi tempore matrimo contracti conscii fuerint impedimen Affirmat *Sanchez lib.* 8. *d.* 73. *n. cum Henr. Led. et aliis*, quia (ut tunc fuerunt testes non valoris, potiùs nullitatis talis matrimonii; idem sentit *Croix n.* 815. *cum Avers Kugler*, etiamsi tantùm unus ex te bus impedimentum noverit. Neg verò *Coninch. d.* 24. *dub.* 10. *n.* 84 *Tamb. de matr. l.* 8. *c.* 7. §. 3. *n.* 10. it *Gob. et alii apud Croix ibid.*, quia sistentia parochi et testium fuit pr scripta ab Tridentino, non tam ad t

ndam validitatem matrimonii, quæ ultipliciter eis potest esse ignota, iàm ad probandam externam maimonii celebrationem, ut periculo ovietur, ne iidem conjuges alias iptias ineant. Utraque sententia est obabilis, sed secunda videtur proibilior; concilium enim *sess.* 24. *c.* 1. quirendo assistentiam parochi, et stium, jam causam exprimit, ne quis audulenter plura contrahat conjugia, minimè indicat velle ampliùs, ut stes certiorentur de matrimonii vare, et cur? *quia* (ut ajunt *Salm. de atr. c.* 3. *p.* 5. *n.* 129. *propre fin.*) *Ecsia non adducit testes ad probandum lorem matrimonii, sed celebrationem illis externam.*

1113. — Quærit. IV. An qui fictè ontraxit matrimonium, teneatur deque ex justitia illud revalidare per verum consensum? Affirmant *Pal. d.* 3. 7. §. 1. *n.* 3. *Pont. l.* 8. *c.* 5. *n.* 3. *Conc.* 385. *n.* 6. *et Salm. ibid. n.* 114. *cum ito, Trull. et Avers.* Ratio, quia alter m tradidit corpus per suum consenm, unde, ut servetur æqualitas, tetur fictè consentiens etiam per verum onsensum corpus suum tradere. Neint verò probabiliùs *Sanch. l.* 1. 11. *n.* 5. *cum Nav. Soto, Angles. nr Man. et Arrag.* item *Gult. Hurt. ill. apud Salm. ibid. n.* 113. et probale putat *Pal. n.* 2. Ratio, quia, cùm ontractus matrimonii non possit claucare, quando unus fictè consentit, illa adest traditio alterius, et ideò illa remanet inæqualitas; ille enim ii verum apposuit consensum, æquè per remanet, ac si nullum consensum pposuerit. Omnes tamen conveniunt nêri fictè consentientem revalidare atrimonium per verum consensum, aliter reparare non possit damna ex a deceptione alteri illata.

1114. — Quær. V An si unus fictè, l ex metu contraxit matrimonium, ebeat certiorem facere alterum conjum de matrimonii nullitate, si postea lit illud revalidare?

Prima sententia affirmat, et hanc tent *Pont. l.* 4. *c.* 24. *n.* 3. *cum Comit.* em *Pal. et Hurt. apud Salm. ibid. n.* 7. ac probabilem putat *Less. l.* 2. *c.* 17. *m.* 72. Ratio, quia, cùm nullus eo su fuerit contractus, deficiente consensu metum passi vel fictè consentis, nullus etiam fuit consensus alrius; consensus autem, qui ab initio fuit nullus, tractu temporis convalescere non potest.

Secunda sententia tamen communis et verior docet sufficere, quòd tantùm fictè consentiens vel metum passus, suum ponat consensum; et hanc tenent *Less. lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 72. *et cap.* 45. *n.* 67. *Nav. cap.* 22. *num.* 80. *cum Host. et Jo. Andr S. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 7. *ad med. Cont. Tourn. de Dispens. in spec. part.* 1. *cap.* 7 *v. Circa dubium. Boss. de contr. matr. c.* 19. *n.* 383. *et c.* 2. *n.* 26. *Ronc. p.* 179. *q.* 3. *cum Laym. Bon. q.* 1. *p.* 9. *n.* 1. *Sanch. l.* 2. *d.* 31. *num.* 9. *cum S. Bonav. Palud. Sylv. Ang. Armilla, Tab. P. Soto, Lop. etc. et Salm. de matr. c.* 3. *p.* 5. *n.* 118. *cum Soto, C n. Trull.* Hanc sententiam expressè tenet etiam *D. Thom. Suppl. q.* 47. *art.* 4. *ad* 2. ubi dicit: *Ex consensu libero illius qui primò coactus est, non fit matrimonium, nisi in quantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore, unde si dissentiret, non fieret matrimonium.* Ergò, perseverante consensu alterius, sufficit si coactus liberum ponat consensum. Probatur ex *c. Insuper* 4. *qui matr accus. etc.* ubi in summario sic habetur: *Invita desponsata postea spontè cognita, contra matrimonium non auditur.* Idem habetur in *c. Proposuit, de eo qui dux.*: ubi dicitur quòd cùm quidam vir ignorans servam duxisset, *postquam audiit esse ancillam, carnaliter cognovit*; unde compulsus fuit, *ut eam sicut uxorem pertractet.* Idem ex *c. Ad. id.* 21. *de sponsal.* ubi: *Quamvis ab initio invita fuisset ei tradita et renitens, tamen quia postmodum per annum et dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire.* Ergò sufficit consensus partis metum passæ, vel fictè consentientis, expressus per copulam conjugalem, vel per cohabitationem, unà cum consensu alterius priùs dato, ad faciendum validum matrimonium. Ut autem metum passus legitimum ponat consensum, requiritur quidem, ut sciat primum matrimonium invalidè fuisse initum; prout benè advertunt *Sanch. l.* 2. *d.* 36. *n.* 3. *Nav. c.* 22. *n.* 36. *et Cont. Tourn. loc. cit. v. Tertia conditio, cum Sylv. et Pirhing.* Ratio autem nostræ sententiæ est, quia certum est quòd in contractu matrimonii non requiritur simultas physica consensuum sponsorum, sed sufficit moralis, nempe si consensus unius moraliter perseverat, dùm ponitur consensus alterius. In

nostro autem casu ideò matrimonium fuit nullum, quia defuit consensus metum passi, vel fictè consentientis; ergo cùm jam præcesserit verus consensus alterius, et virtualiter perseveret per cohabitationem, etc. *ut infrà n. seq* satis est, quòd accedat consensus istius metum passi, vel fictè consentientis, expressus, aut per verba, aut per signa, nempe per copulam maritalem, aut voluntariam cohabitationem, ut docet *Sanch. l.* 4. *d.* 18. *n.* 2. *cum S. Thom. S. Bon. Palud. etc.* utque patet ex textibus suprà citatis. Nec valet dicere, quòd consensus alterius qui liber fuit à metu, vel fictione, fuit nullus, cùm nullus adfuerit contractus; nam respondetur, quòd licèt contractus fuerit nullus, et consensus illius non habuerit effectum, tamen fuit verus consensus, et ideò cùm ipse moraliter perseveret, satis est ad revalidandum matrimonium, quando accedit consensus alterius qui fictè consentit; pariter ac si iste distulisset suum dare consensum, et postea jam præstasset.

Neque obstat, ait *P Cuniliati de matr.* §. 29. *n.* 2. *et* 3. timor, ne pars, quæ liberum consensum præstitit, si rursùs esset requisita de novo consensu, fortè illum negaret: nam hic interpretativus dissensus non est verus dissensus, sed interim consensus olim impertitus jam perseverat. Quidquid autem opponatur in contrarium, ego non video, quomodo possit respondêri ad canones suprà relatos, et præsertim ad secundum in *c. Ad id, de spons.* ubi casus fuit, quòd puella quædam, cùm priùs nuptias contraxisset sine suo consensu interno, et deinde cùm illas ideò invalidas censuisset, ad secundum transierat conjugium; sed quia per longum tempus cum primo viro cohabitaverat, Pontifex præcepit ipsam cogendam ad primas nuptias redire, dùm præsumebatur quòd per illam cohabitationem jam suum consensum præstiterit: *Quamvis ab initio* (repetamus verba textûs) *invita fuisset ei tradita, tamen quia postmodùm per annum et dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire.* Papa igitur pro vera non habuit rationem primæ sententiæ, scil. quòd consensus liberè datus à viro esset eo casu per se invalidus, tanquam cadens supra materiam inhabilem: sed potiùs pro vero judicavit, quòd ille viri consensus, moraliter perseverans, et deinde co junctus cum consensu à muliere p suam cohabitationem præstito, ja primum matrimonium convalidasse et ideò jussit, quòd mulier ad illud r dire tenetur. Objicitur à *Pont.* declar tio *Clementis VIII*, sed illi respondet ab Auctoribus nostræ sententiæ, sic responsum est suprà *n.* 1110. *v. Obji Pontius, etc.*

1115. — Quær. VI. An, quando m trimonium fuit nullum ob aliqu impedimentum, sit necessarium ad i lud revalidandum, ut ablato impec mento uterque conjux fiat conscius nullitate matrimonii ?

Prima sententia affirmat, et hanc t nent *Pont. l.* 4. *c.* 24. *num.* 2. *Pal. p.* §. 1. *n.* 3. *Boss. t.* 1. *c.* 2. *n.* 71. *etc.* *n.* 336. *Less. l.* 2. *c.* 17. *n.* 76 *Nav.* 27. *n.* 44. *cum Sylv. et Cov. ac Sanch.* 2. *d.* 35. *num.* 2. *cum D. Th. Scot. Ca Abul. Palac.* Ratio, quia hoc matrim nium non potest fieri validum neq per primum, neque per secundum co sensum præstitum post dispensati nem: non per primum, quia quod fu nullum ab initio, tractu temporis val dari non potest : non per secundun quia hìc novus consensus non est val dus, nisi fiat animo contrahendi il tunc matrimonium, et hunc animu non habet qui nescit matrimonium pri contractum esse nullum, vir enim q tunc consentit ignorans nullitater consentit quidem cum errore, puta consentire in uxorem jam suam; er cùm erret in substantia, consensus n nimè valet.

Secunda sententia verò, quam tene *Salm. de matr. c.* 3. *p.* 5. *num.* 122. *cu Sot. Led. Rod. et Henr.* item *Pal. An Gabr. et alii plures ap. Boss. d. c.* 2. 72. dicit non esse opus, ut pars igna impedimenti moneatur de nullitate m trimonii; sed sufficere quòd, abla impedimento, pars quæ conscia est illo, consensum ab altera accipiat. Pr batur 1. ex decisione 687. Rotæ Rom næ *apud Farin.* edita auctoritate apo tolicâ, eam refert *Bossius t.* 1. *c.* 10. 332. ubi sic dictum fuit: *Vobiscum qu impedimentis consanguinitatis non obsta tibus, in vestro sic contracto matrimon remanere, seu illud publicè, servatâ for concilii, de novo contrahere liberè et lic valeatis, auctoritate apostolicâ dispens mus.* Probatur 2. ratione, quia pri consensus, licèt suo effectu caruerit

impedimentum à jure positivo appositum, tamen de jure naturæ fuit validus, cum fuerit præstitus erga personam de jure naturæ habilem ad contrahendum, ut sapienter considerat *Bened. XIV Not.* 87. *num.* 80. Unde fit quòd cùm removetur impedimentum per dispensationem, perseverante ex una parte primo consensu conjugis ignorantis impedimentum virtualiter per usum matrimonii, nempe per copulam conjugalem, cohabitationem voluntariam, et alia signa externa, quæ ex primo consensu procedunt: et accedente ex altera parte consensu interno conjugis conscii impedimenti, expresso saltem per similia externa signa, tunc consensus utriusque moraliter uniuntur, et matrimonium convalidant. Ac propterea dicunt *Abbas. Gonz. Felin. etc. ap. Bossium t.* 1. c. 3. n. 92. posse Papam dispensare in matrimonio nullo à novo consensu præstando. Et de facto per *Clementum XI.* ex Brevi edito die 2. Apr. 1701. (ut refert *l. c.*) quædam matrimonia nulliter contracta à quibusdam populis Indiarum, vocatis *Bucueles*, et *Quartarones*, fuerunt sine novo consensu convalidata. In hac autem re (quidquid diximus in prima editione) maximè notandum id quod declaravit *Bened XIV* in constitutione emanata die 27 Sept. 1755. *Etsi matrimonialis*, ibi cùm accidisset casus, quod quidam vir, qui bonâ fide, sed invalidè matrimonium contraxerat ob impedimentum occultum consanguinitatis, petebat illud convalidare, non tamen certioratâ uxore, propter scandalum separationis, quod timebatur, Pontifex petitioni indulsit, eodemque tempore (*vide ibi* § 7.) declaravit, quòd casu quo impedimentum oritur, non à lege naturali, aut divina (prout esset cùm præstatur consensus vivente altero conjuge, aut cum persona servilis conditionis ignorante), sed provenit à lege ecclesiastica, tunc benè potest Papa dispensare, ut matrimonium contrahatur, sine novo consensu partis ignorantis impedimentum, habendo pro valido consensum præstitum ab illa in principio, ubi ex lege naturali erat consensus quidem validus; nam eo casu Papa aufert impedimentum in radice matrimonii, retrotrahendo contractum ac si ab initio impedimentum abfuisset. Hæc verba Pontificis: *Porrò gratia concessa importat dispensationem in radice matrimonii, quæ à Romanis Pontificibus concedi consuevit, urgente magnâ causâ, et quando agitur de impedimento matrimonii ortum habente, non à jure divino, aut naturali, sed à jure ecclesiastico; et per eam non fit, ut matrimonium nulliter contractum non ita fuerit contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob hujusmodi matrimonii nullitatem ante indultam dispensationem, atque etiam in ipso matrimonii contrahendi actu producti fuerunt.* Cæterùm, ubi non suppetit hujusmodi specialis dispensatio pontificis, non discedendum à prima sententia; maximè quia in litteris S. pœnitentiariæ in dispensationibus ad hujusmodi matrimonia reconvalidanda apponitur sequens clausula: *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ, uterque inter se de novo secretè contrahere valeant.* Licèt enim dicant *Sanch. l.* 8. *d.* 34. *n.* 61. *et Bon. q.* 2. *p.* 9. *n.* 8. *ac Tiburt. Navarr. in Man. etc.* præfatam clausulam non apponi ut conditionem, sed ut simplicem instructionem, quia aliàs dicta conditio sæpè frustraretur, item quia clausulæ, quæ apponuntur ut conditiones, aliis strictioribus verbis apponuntur; attamen probabiliùs docet *Benedictus dict. Notif* 87 *n.* 68. illam esse veram conditionem, eò quòd ablativus absolutus juxta jurisperitos veram importat conditionem, ex *l. A. testatore, ff. de Condit. demonstrat.*

1116. — Dixi *extra casum urgentis necessitatis;* nam si ex notitia nullitatis matrimonii prudenter timèri possit periculum mortis, gravis infamiæ aut scandali ex separatione secuturi: et ex alia conjux impedimenti conscius non posset evitare redditionem debiti, tunc benè potest uti secundâ sententiâ tanquam probabili, quia eo casu ratione necessitatis etiam cum periculo frustrationis sacramenti licitum est sequi opinionem tantùm probabilem, ut communiter docent *Sanch. l.* 2. *d.* 36. *n.* 7. *et* 8. *Cont. Tourn. tract. cit. part.* 1. *cap.* 12. *in fin.* **v. Si autem.** *Carden. in proposit. Innoc. XI. d.* 2. *n.* 681. *et* 697 *Less. l.* 2. *c.* 17 *n.* 77. *Holzm. p.* 417. *n.* 697. *Bonac. qu.* 2. *part.* 9. *n.* 7. *Boss. tom.* 1. *c.* 2. *n.* 78. *cum Con. et Fill. ac. Elbel p.* 455. *n.* 344. *cum Laym. Sporer, Croix, et communi.* Imò (ut dicunt *Sanch. Viva, Carden. Croix, et alii relati n.* 482. *v. Sed dices*)

in casu extremæ vel urgentis necessitatis licitum est uti opinione etiam tenuiter probabili, quia id quod esset indecens ergo sacramentum, non est indecens quando necessitas, et bonum animæ urget. Benè tamen advertit *Sanch. dict. n.* 7. quòd tale scandalum, cùm impedimentum est ex parte viri, ordinariè non potest timêri.

1117. — Quær. VII. Quotuplici modo possit renovari sive exigi consensus à parte inscia impedimenti post obtentam dispensationem? Plures ab AA. assignantur modi. Primus modus, si dicat sponsus: *Quando nupsi, non habui verum consensum, nunc præstare volo, vis et tu præstare?* Hunc modum communiter admittunt DD. et rectè quidem, ac sine mendacio, cùm consensus nullus non sit verus consensus; ita *Sanch. lib.* 2. *d.* 36. *n.* 7. *Carden. in prop.* 1. *Innoc. XI. diss.* 2. *n.* 680. *Holzm. n.* 697. Secundus modus, si dicat: *Dic, quæso, si nullum fuisset nostrum matrimonium, nonne iterùm me accipere intendis?* Ita *Sanch. n.* 3. *et* 6. *Salm. de matr. c.* 3. *p.* 5. *n.* 124. *cum Con. Sa, et Dic. Ronc. n.* 178. *part.* 2. *r.* 2. *cum Gobato*, item *Sylv. et Rosella ap. Boss. de Us. c.* 3. *n.* 83., quia tunc jam æquivalenter manifestatur. Huic tamen modo contradicunt *Pont. l.* 4. *c.* 23. *n.* 7. *et Bossius l. c. cum Henr. Gutt. et Fill.*, quia (ut ajunt) tunc sponsa consentiendo intendit consentire in suum, ignorantia enim concomitans non efficit voluntarium positivè, et ideò tunc non apponitur consensus, ut requiritur independens à primo. Hæc sententia est mihi verior, nisi exciperem ex illa petitione ut suprà sponsa inscia impedimenti jam veniret in dubium, vel suspicionem de nullitate matrimonii, tunc enim jam poneret consensum à primo independentem. Tertius modus si sponsus dicat: *Angor scrupulis de nostri matrimonii valore; ideòque renovemus consensum.* Ita *Busemb. ut suprà, Salm. de matr. c.* 3. *p.* 5. *n.* 124. *cum Trull.* item *Navarr. et Cajet. ap. Cont. Tourn. loc. cit. v. Quoniam*, qui immeritò hunc modum non admittit ipse; enim satis est (prout mihi certum videtur), ut sponsa ponat consensum independentem à primo; nec obstat quòd illa hoc modo non haberet notitiam certam nullitatis matrimonii; nam ut novus consensus valeat non indiget ut apponatur ex notitia certa nullitatis, sed tantùm ut præstetur independenter à primo consensu. Quartus modus: *Si mihi non nupsisses, nonne nuberes nunc?* Ita *Busemb. et Salm. l. c. cum aliis.* Sed hic modus minimè est admittendus, quia in hoc modo reverà non adest positivus consensus. Quintus modus: *Pro mea consolatione volo de novo contrahere, eja contrahamus.* Ita *Anacle. c.* 3. *p.* 703. *n.* 174. *Sanch. l.* 4. *d.* 3[illegible] *n.* 3. *et Salm. cit. n.* 124. *cum Cajet. Led.* Sed hunc jure merito neque admittit *Cont. Tourn. l. c.* quia per hunc nulla ingeritur in alterum notitia, nec dubium de nullitate primi matrimonii. Sextus modus, si accedat copula mar. tali affectu habita ex parte conjugis conscii impedimenti per dispensationem jam sublati, intendendo sic exprimere novum consensum ad matrimonium de novo contrahendum, nam ex altera parte inscia impedimenti jam exercetur copula eo affectu ex primo consensu præstito, usque tunc in effectu perseverante. Hic tamen modus tunc tantùm sufficeret, quando non esset locus modis suprà enuntiatis, et insuper immineret periculum gravis damni, ita *Sanch. l.* 2. *d.* 36. *n.* 9. *Tiburt. Nav. in Man. ad prax. p.* 2. *Cont. Tourn. l. c. v. Quintus. Bon. p.* 2. *p.* [illegible] *n.* 7. *Auctor. Istr. per li nov. conf. p.* 2 *c.* 15. *n.* 326 *Viva q.* 4. *art.* 3. *n.* 8. *Salm. ibid. n.* 125. *cum Soto, Cajet. Con. Gut. et Rodr.* item *Sayro, de Leone, et Giribal. ap. Bened. XIV Notif* 87. *n.* 74., qui non reprobat. Neque tunc obstat clausula certiorationis, quæ apponitur S. Pœnitentiaria, qui (ut ait *Tiburt. Navar. ap. Bened.*) in hoc casu necessitatis censetur S. Sedes relaxare præfatam conditionem, providendo meliori modo quo potest bono animarum, cùm talis conditio tunc sit moraliter impossibilis executioni. In hoc igitur casu licitè potest hic modus in praxim deduci, cùm valde probabile sit (ut ostendimus *n.* 1114.) sufficere consensum partis consciæ impedimenti expressum per copulam conjugalem cum consensu alterius virtualiter perdurante.

DUBIUM IV.

A quo, et ob quam causam possit dispensari in impedimentis matrimonii?

1118 In quibus impedimentis Papa possit dispensare?

118. — « Resp. 1. Papa non potest lispensare in impedimentis jure naturæ, vel divino dirimentibus, nisi x speciali concessione : in iis verò, uæ jure ecclesiastico dirimunt, poest. Ratio prioris est, quia inferior « non dispensat in lege superioris; « nec homo in lege naturæ. Addidi, « nisi ex speciali concessione, quia sic « Pontifex (non tamen Episcopus) po- « test matrimonium ratum dissolvere « ex justa causa. *Sanch. Less. Præp. q.* « 5. *c.* 8. *Dian. p.* 8. *t.* 1. *r* 52. *et* 93. « Ratio posterioris est, quia Pontifex « talia impedimenta inducit : ergò « etiam potest tollere, et quidem « solus. »

1119. — Quæritur. an Papa possit aliquando dispensare in impedimentis de jure divino? Ad hujus quæsiti decisionem præmittenda est decisio quæstionis generalis scil. an Papa in rebus juris divini possit unquam dispensare? In iis quibus jus divinum ortum habet a voluntate humana, prout in votis, et juramentis, certum est apud omnes habere Papam facultatem dispensandi; tunc enim, licèt ipse non auferat jus divinum, aufert tamen fundamentum obligationis, quam homo sibi imposuit actu humano : quo sublato, cessat juris divini obligatio *vide Sanch. l.* 8. *d.* 6. *n.* 2. ubi asserit id esse commune cum *D. Th. et aliis.* Majus dubium est, an Papa possit dispensare in jure divino, quod ex solo divino arbitrio derivat? Triplex est sententia.

Prima sententia genericè affirmat, et hanc tenent *Abbas, et duo alii ap. Sanch. n,* 3., qui meritò eam rejicit.

Secunda sententia, quam tenent *Sanch. num.* 5. *cum Nav. Cano, Ang. Felin. et aliis pluribus*, dicit Papam non posse dispensare in universum jus divinum, sed tantùm in aliquo casu particulari, in quo non expediat observantia præcepti. Unde infert, nullo casu posse dispensare in præceptis non fornicandi, non mutandi materiam et formam sacramentorum, et similibus; quia transgressio in his continet omnimodam indecentiam, quæ præponderat cuicumque causæ; posse verò dispensare in residentia Episcoporum, in matrimonio rato, in consecratione Eucharistiæ sub utraque specie sed hoc nos negavimus (*de Euchar l.* 6. *n.* 196. *v. Dub.* 2), et similibus aliis, quia in istis potest justa causa occurere, quæ præponderet indecentiæ quam præceptum respexit.

Tertia sententia demùm communior, et probabilior dicit nunquam posse Papam dispensare in iis quæ sunt de

absoluto jure divino; hanc tenent *Pont lib.* 8. *c.* 3. *n.* 2. *Suar. l.* 10. *c.* 6. *n.* 6. *et Pal. t.* 1. *tr.* 3. *de leg. d.* 6. *p.* 3. *n.* 5. *et* 6. *cum Salas, Covar. et Sylv.* ex *D. Th.* 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad* 3. ubi ait: *Sicut in lege humana publica non potest dispensare, nisi ille à quo lex auctoritatem habet... ita in præceptis juris divini quæ sunt à Deo, nullus potest dispensare nisi Deus, vel is cui ipse specialiter committeret.* Hæc autem specialis commissio (rectè ait *Pal.*) non quidem habetur ex verbis illis: *Quodcumque ligaveris super terram*, vel illis; *pasce oves meas*; hæc enim verba, cùm generalia sint, non continent specialem commissionem: tantò magis quòd hujusmodi dispensationes in jure divino essent nocivæ unitati et stabilitati Ecclesiæ. Valde autem probabiliter dicunt *Suar. de Euch. d.* 43. *s.* 4. *v. Tertia sententia*, item *Sot. Palac. Suar. Valent. Durand. Major. Nav. Con. et alii plures ap. Sanch.* posse Pontificem in aliquo casu particulari non dispensare, sed declarare, quòd jus divinum non obliget. Ratio, quia hæc potestas fuit necessaria propter humanarum rerum varietatem; aliàs Deus bono regimini Ecclesiæ non satis providisset.

1120. — Deveniendo igitur ad quæsitum circa matrimonium, dico 1. Papam non posse dispensare in impedimentis de jure naturæ contra *Vivam in prop.* 1. *damn. ab Innoc. XI. n.* 39. *et Carden. in eamd. prop.* 1. *d.* 3. *n.* 591. Nec obstat responsum *Urbani VIII.* quòd objiciunt (illudque retulimus *n.* 902.), nam patet ex iis quæ refert idem *Cardenas ib.* illam non fuisse dispensationem, sed meram declarationem pro illo casu particulari. Dico 2. benè posse Papam in aliquo casu urgentissimæ necessitatis declarare esse validum matrimonium, non obstante impedimento quod probabiliter de jure naturæ illi obstet, prout de facto declaravit *Clemens XI.* prout vidimus *n.* 1115. Nec obstat id quod ait *Sanch. l.* 8. *d.* 6. *n.* 10., scilicet posse Papam in hujusmodi impedimentis dubiis neque dispensare, neque declarare quòd ipsa non obstent valori matrimonii, quia (ut dicit) si hæc via aperiretur, facilè possent concedi in Ecclesia istæ dispensationes sive declarationes, et sic accidere possent plures fornicationes materiales. Nam respondetur, quòd cùm Papa in hujusmodi casibus declarat impedimentum non obstare, tunc ag ut universalis doctor Ecclesiæ, in q errare non potest, et oppositum assere non posset excusari à magna teme tate; ut enim ait *Bened. XIV de Syn.* 6. *De Pontificis potestate, postquam, d pensavit, dubitare instar sacrilegii est.*

1121. — « Episcopus in impedimen » dirimentibus matrimonium jam cc » tractum non potest ordinario ju » dispensare, nisi ex tacita concessio » in casu necessitatis, quando seque » tia concurrunt: 1. Ut defectus sit d » pensabilis. 2. Ut sit occultus, id » non sit notorius, seu divulgatus. » Ut ex altera parte saltem matrim » nium bonâ fide sit contractum. 4. » non sit facilis accessus ad Papar » ita *comm. Sanch. Con. M. Per. d.* 4. » 7. Quando autem contractum est » dispensatione subreptitia, non pot » Episcopus suâ dispensatione priore » confirmare. *Dian. p.* 9. *t.* 7. *r.* 40. » *Præp. Per. etc.* In impedimentis ve » dirimentibus matrimonium nondu » contractum videtur nunquam poss » imò nec Legatus à latere, nisi sp » ciali facultate. *Laym. l.* 5. *tr.* 10. » 4. *c.* 6. *et l.* 1. *t.* 4. *c.* 22. *Bon. q.* » *p.* 15. *etc.* Contra quos *Dian. p.* 8 » *res.* 280. *cum Præp. Vill. et Escob.* » *leg. e.* 14. *c.* 4. putat, Episcopum » posse aliquando in casu raro, » causa maximè urgente, si, omnil » tentatis, judicetur necessarium e » ad vitandam gravem infamiam, » grave scandalum, cui aliter occr » non posset, idque ex tacita Papæ » centia.

Docuerunt quidam, inquit Vincent, e copis jure divino competere potestatem impedimentis canonicis in propria diœ dispensandi, quamdiu saltem hæc pote non fuit reservata. Porro istiusmodi c trina procul mittenda est: nam — 1. N fundamento firmo nititur; dicunt e illius patroni episcopos fuisse a Chr constitutos in propria diœcesi, sicut P in tota Ecclesia, cum debita tamen illi c dientia: atqui fundamentum istud non firmum; uti videre est in Tract. *de Eccle* ergo. — 2. Rationi contradicit; etenim cet ratio inferiorem subjacere legibus perioris, et nullam ei competere ex se testatem ab eis dispensandi; porro epi pus est Papæ inferior et impedim dirimentia a Papa et concilio gen constituta fuerunt; ergo. — 3. Auctori evertitur, scilicet SS. Pontificum qui tra hanc doctrinam semper reclamar illam Pius VII in brevi, 27 feb. 1809,

esam periculique plenam vocat. Ita et theo-
gi hodie unanimi ore. Vide Carrière,
M., n. 1074. » (De matr. 242).

1122. — Quær. I. An Episcopus possit spensare in aliquo impedimento dinente ante matrimonium contractum, gente necessitate? *Vide dicta hoc l. 6. n. 613. v. Sed hic*, ubi affirmativam ntentiam tenuimus cum communi). (contra *Bus*, ut suprà), dummodò ra urgeat necessitas, putà si aliàs mineat periculum mortis; vel si atrimonium sit necessarium ad legiinandas proles, vel ad vitandam fœnæ infamiam, aut alia damna; vel mulier nobilis (ùt ajunt *Salm. de tr. c.* 14. *p.* 1. *n.* 11., sive honesta, èt non nobilis, ùt meliùs dicit *Conc.* 343. *n* 5.) parata esset nuptias tali contrahere, et in confessione ma-festaret impedimentum. Ratio, tùm ia eo casu vel præsumitur ipse Papa spensare, vel omninò cessat resertio, exemplo in *c.* 2. *de desp. impub.* i: *Districtiùs inhibemus, ne aliqui ante tem canonibus præscriptam conjunntur, nisi fortè aliquâ urgentissimâ nesitate interveniente, utpote pro bono cis talis conjunctio toleretur.* Quod verm *toleretur Pont. l.* 8. *c.* 13. *n.* 6. *et lm. d. n.* 11. interpretantur pro vera spensatione, dicentes hanc toleranm non esse permissionis, sed approtionis. Addit *Ronc. p* 191. *q.* 1. *r.* 2. *n Pignat. et Tamb.*, quòd, etiamsi impedimentum fuerit publicum, possit iscopus dispensare, quando eædem erveniunt rationes quæ sufficiunt ad spensandum in impedimento occulto. d hanc opinionem vix unquam puto sse habère locum in praxi, quia, m impedimentum est publicum, ssat ratio scandali, si sponsi à tali atrimonio desistunt; imò præsertim vitandum scandalum tenentur à ptiis desistere.

1123. — Quær. II. An Episcopus possit quando dispensare in impedimento imente post contractum matrimoum? Negant *Sot. Cord. Med. et Ven. Sanch. l.* 2. *d.* 40. *n.* 2. quia (ut ajunt) iscopi nihil possunt in lege Pontifi-
Affirmant verò communiter DD. su quo non pateat facilis aditus ad pam, et contrà immineat periculum ortis, vel infamiæ aut scandali, si njuges separentur, vel incontinentiæ, non separentur, ita *Cabass. T. J. l.* 3. *c.* 27. *n.* 7. *Merb. t.* 2. *p.* 464. *q.* 5. *Nat. Alex. de matr. ar* 13. *reg.* 10. *Cont. Tourn. tr de dipens. in spec. part.* 1. *cap.* 17. *art.* 3. *regula* 2. *Conc. p.* 343. *n.* 4. *cum communi, Pal. d.* 4. *p. ult.* §. 1. *n.* 7. *Bon. q.* 3. *p.* 12. *n.* 13. *Barb. all.* 35. *n.* 3. *Sanch. l.* 2. *d.* 42. *n.* 3. *cum Abb. Gutt. Gom. etc. Salm. ibid. n.* 7. *cum Con. Avers. Cornejo, et Henr. ac Escob. l.* 27. *n.* 682. *cum Nav. Vasq. Hurt. Salas, etc.* Ratio, quia hoc casu, pariter ac dictum est in prima quæstione, præsumitur Papa consentire, maximè cùm ipse jam notam habeat hanc sententiam communiter ab AA. traditam. Benè autem advertunt *Croix l.* 7. *n.* 143. *et Fel. Pot. n.* 3345., quòd si dispensatio commodè possit per epistolam obtinêri à S. Pœnitentiaria, tunc non potest Episcopus dispensare, quamvis (ut dicit *Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 835.) plures fornicationes materiales interim habeantur. Dicuntur autem *materiales*, quia (ut diximus *de Pœnit. n.* 611., cum communi DD. quibus adde *Cont. Tourn. tr. cit. part.* 1. *cap.* 12. *in fin. v. Si autem, cum Sylv. contra P. Conc.*), si conjuges sint in bona fide, in ea sunt relinquendi, quando periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si moneantur de nullitate matrimonii.

1124. — Quær. III. An in casu præfato, ut possit Episcopus dispensare, requiratur ut matrimonium fuerit contractum bonâ fide? Certum est non requiri bonam fidem ex parte utriusque, ut dicunt communiter *Sanch. l.* 2. *d.* 40. *n.* 4. *Pont. l.* 8. *c.* 13. *n.* 4. *Merbes. t.* 2. *p.* 494. *q.* 5. *Conc. p.* 343. *n.* 7 *Salm. de matr. c.* 14 *p.* 1. *n.* 8. *et alii.* Ratio, tùm quia stante bonâ fide unius conjugis, matrimonium jam dicitur bonâ fide contractum argumento ex *c. Cum inhibitio, de cland. desp. et c. Ex tenore, qui fil. sint legit.*; tum quia malitia unius non debet alteri nocère. Dubium fit, an Episcopus possit dispensare, si uterque malâ fide contraxerit? Affirmant *Dic. Henr. etc. ap Salm. ibid. n.* 9, quia, ut ajunt, licèt culpabiliter contraxerint, nec etiam tunc præsumitur Pontifex cum tanto periculo dispensationem sibi reservare. Sed communissimè et veriùs negant *Pont. d. n.* 4. *Pal. d.* 4. *p. ult.* § 1. *n.* 7. *Barb. all.* 35. *n.* 5. *Escob. l.* 27. *n.* 687. *Sanch. d. n.* 4. *cum Led. Cord Lop. et Veracr. ac Salm. cit. num.* 9. *cum Con. et Avers.* Ratio, tùm quia in Trid. *sess.*

24. *c.* 5. dicitur : *Si quis inter gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendæ careat. . non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit;* tùm quia aliàs daretur occasio, ut quotidie spe dispensationis matrimonia celebrarentur, contemptis impedimentis. Ut autem quis dicatur malà fide contraxisse, non sufficit ut sciverit factum, sed requiritur ut sciverit quòd tale factum induxerit impedimentum; ita *Sanch. et Conc. ll. cc. ac Salm. de matr. c.* 14. *p.* 1. *n.* 10. *cum Bann. Cand. et Aversa.* Addunt *Sanch. et Salm. ib. in fin. cum eisdem,* neque sufficere quòd ignorantia fuerit crassa, quia reverà non dicitur *scienter* facere (ut loquitur concilium) qui aliquid facit cum ignorantia crassa, ut docet etiam *Nav. c.* 36. *n.* 141. *declar.* 4. Secùs si ignorantia sit adeò crassa, ut temeritas videatur, prout ajunt *Sanch. et Salm. ll. cc.* Et idem dicendum, si sponsi voluntariè omiserint proclamationes : tunc enim, etiamsi contraxerint ignorando nullitatem matrimonii, dispensatio ipsis est deneganda, ut subdit Tridentinum *l. c.* dicens, *quod si ignoranter* (quis) *id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis.*

1125. — Quær. IV. An Episcopus casu quo potest in impedimento dirimente dispensare, possit hanc facultatem alteri delegare? Negant *Sylv. Medina, etc. apud Sanch. l.* 2. *d.* 40. *n.* 13., quia (ut ajunt) Episcopi nequeunt hujusmodi facultates delegare, nisi ipsis hæc potestas sit specialiter concessa; idque probant ex Trident. *sess.* 24. *c.* 6. *Liceat,* ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi à casibus papalibus, et ibi explicatur, *per se, vel vicarium;* ergò ut Episcopus possit delegare hujusmodi facultates, eget speciali concessione. Sed communiter affirmant *Pont. l.* 8. *c.* 13 *n.* 5. *Pal. d.* 4. *par. ult.* §. 1. *n.* 13. *Barb. all.* 35. *n.* 14. *Escob. l.* 27. *n.* 695. *Bon. q.* 3. *p.* 15. *n.* 6. *Sanch. loc. cit. n.* 14. *cum Ang. Sylv. Cod. Cord et Lop. ac Salm. ibid. n.* 12. *cum Con. Aversa, Leand. et Henr.* Et hoc (ut dicunt *Sanch. n.* 16. *et Pal. ac Salm ll. cc. cum Aversa, et Guttier.*) non solùm pro casu particulari, sed etiam pro omnibus occurentibus, tam præsentibus quàm futuris. Ratio, quia cùm hæc potestas non annexa personæ, sed dignitati et o cio, ipsa non dicitur delegata, sed dinaria, et ideò benè delegari potest diximus *de leg. l.* 1. *n.* 190. *v. Et in et* 193. Nec obstat concilium *l. c.*; n respondent *Sanch. et Pal. cum Gutti* quòd concilium voluerit per hoc t tùm explicare, vicarium non hab hanc facultatem ex generali comn sione vicariatûs, sed egere speciali co missione Episcopi; sed non voluit negare Episcopis hanc facultatem legandi.

De episcopi potesta dispensandi super pedimentis jure particulari, sic Vincent monem habet :

« Jus particulare dispensandi super pedimentis episcopis competere potest consuetudine, vel ex privilegio sedi annexo, vet ex indulto.

« I. *De jure particulari ex consuetud vel ex privilegio proveniente.* Præsentis non est expendere protestatem quam v episcopi orbis christiani habere poss dispensandi in impedimentis matrim ex consuetudine, vel ex privilegiis suæ annexis. De sola Gallia agendum est.

« Ante perturbationem gallicanam, e copi sibi jus tribuebant dispensandi in ribus impedimentis canonicis ex anti consuetudine, vel ex privilegiis suæ annexis. Quidquid sit de veteri Gallia statu, expendendum est an hæ consuet nes vel hæc privilegia hodie supers Plures affirmantem tenuerunt sententi sed perperam ; nam Pius VII in B *Qui Christi Domini,* die 29 nov. 1802, d ait : « Supprimimus, annulamus, et petuo extinguimus titulum, dominatior totumque præsentem statum Ecclesia archiepiscopalium et episcopalium ; cum respectivis earum capitulis, *jur privilegiis et prærogativis cujuscumque ris.* » In eodem sensu responderunt Con gationes Romanæ et SS. Pontifices tenent thelogi etiam gallicani, neà unu episcopus, ut putamus, qui his veter privilegiis utatur. Cæterum hæc qua in jure canonico fusius expenditur.

« II. *De jure particulari ex indulto.* Pontifices solent episcopis quibusdan indultis concedere specialem potest dispensandi in impedimentis determin Manifestum est episcopos, servatis se omnibus indultorum clausulis, valid licite dispensare intra limites ab eis ii tis designatos.

« Quamvis hæc indulta variari po juxta S. Pontificis beneplacitum, atta sunt facultates quæ omnibus episcopis cedi solent, et quas ideo cognoscere op tunum est. D. Caillaud, in opere cui lus : *Manuel des dispenses,* sequens brev

chiepiscopum Bituricensem directum re-t, *p.* 299.

« SS. D. N. Pius PP. IX Eminent. D. Ja-»o, Maria, Antonio, Cœlestino Du Pont. rd. Arch. Bit., attentis peculiaribus cir-nstantiis, infra scriptas facultates ad um annum duraturas benigne concessit, n potestate illas suis vicariis generalibus nmunicandi, quibus sive per se, sive alias idoneas personas ecclesiasticas, hoc specialiter deputandas uti poterunt,) ea tamen expressa conditione ut in gulis actis expressa mentio fiat specia-apostolicæ delegationis et non aliter.

« 1. Dispensandi in matrimoniis nulliter ·am Ecclesia usque ad præsentem diem, ; ultra, initis, super quibuscumque impe-nentis juris duntaxat ecclesiastici, in ibus apostolica Sedes dispensare consue-, exceptis semper impedimentis ex ordine ;ro, et ex voto solemni castitatis prove-:ntibus.

« 2. Dispensandi in matrimoniis contra-ndis in tertio et quarto simplici vel mixto nsanguinitatis, vel affinitatis gradu, odo secundum non attingat.

« 3. Dispensandi super impedimento jus-iæ publicæ honestatis ex sponsalibus oveniente.

« 4. Dispensandi super impedimento co-ationis spiritualis, præterquam inter le-ntem et levatum, aut vice versa.

« 5. Dispensandi super impedimento cri-.nis ex adulterio et ex fide data prove-ente, neutro tamen conjugis mortem cum 'ectu machinante.

« 6. Dispensandi, seu convalidandi litte-s dispensationis super quovis canonico .pedimento ab Apostolica Sede expeditas, æ nullæ fuerint ob reticitum in precibus, t patratum, seu iteratum post missas eces, et ante dispensationis executionem, l nullæ fuerint ob errorem nominis vel gnominis contrahentium, in matrimoniis n contrahendis, quam etiam in faciem :clesiæ jam contractis ut, servatis servan-;, licite iniri seu renovari possint, in-ncta, si agatur de incessu, vel de errore minis aut cognominis culpabili ex parte atorum, congrua pœnitentia salutari; et agatur de litteris ab Apostolica Dataria tentis non forma pauperum super impe-nento primi, seu primi et secundi, aut :undi tantum consanguinitatis, vel affi-:atis graduum, præscripta etiam aliqua :emosyna judicio ejusdem ordinarii juxta ntrahentium vires taxanda. — Datum.

« Quæritur an sufficiat dispensatio ab uno iscopo concessa quando partes sunt ex riis diœcesibus.

« Resp. 1. Si episcopus dispenset virtute testatis communis, valde controvertitur ter theologos an sufficiat unius episcopi spensatio; alii affirmant quia unus con-ahens fieri nequit habilis ad contrahen-.m quin impedimentum pro utroque tol-tur; alii negant quia episcopus non solvit nisi subditum et nullam habet in extra-neum potestatem. Huic ultimæ sententiæ favere videtur Curia Romana; nam cum in conc. Bituricensi, an. 1850, sequens decretum conditum fuisset: « Si contra-hentes impedimento dirimente ligati, sint e diversis provinciæ diœcesibus, volumus ut sufficiat dispensatio ab uno tantum con-cessa episcopo. » Romæ additum fuit: « Auctoritate apostolica suffulto. » Et ta men omnes episcopi hujus provinciæ con-sentiebant in hujusmodi dispensatione. — 2. Si episcopus dispensat vi indulti parti-cularis videtur probabilius dispensationem valere pro utraque parte, quia potestas Papæ, vi cujus agit, extenditur ad omnes diœceses. Fertur S. Pœnitentiariam pluries in hoc sensu respondisse. »

(De matr. 248 ad 251).

1126. — « Resp. 2. In impedimentis » non dirimentibus possunt Episcopi » dispensare universaliter. Quod addo, » quia excipiuntur illa, quæ in jure » naturali, et divino impediunt, ut vo-» tum castitatis absolutum, et perfec-» tum, *Bonac. q.* 3. *p.* 15. *ex Navar.* » *Sanch. etc.* » (*Sed in matrimonio con-tracto possunt dispensare ad petendum debitum in voto emisso tam antè quàm post matrimonium*; *vide dicta n.* 986. *et* 987) « et sponsalia priora : ut habet *Tann.* » *art.* 8. *q.* 4. *d.* 2 *n.* 30. *ex Sanch. l.* » 7. *d.* 17. *n.* 8. Idem habent *Fil. t.* 10. » *par.* 2. *c.* 10. *n.* 306. *Laym. l.* 5. *c.* » 10. *par* 4. *c.* 15. *n.* 2. *sub finem.* Si-» militer Episcopus potest dispensare » in impedimentis, quæ matrimonio » superveniunt, et impediunt petitio-» nem debiti, v. g. cognationis spiri-» tualis, vel affinitatis. *Bon. l. c. Sanch.* » *lib.* 8. *d.* 12. *n.* 16. *Fill. loc. cit.* ubi » excipit incestum commissum (matri-» monio consummato) cum consangui-» neis uxoris, in iis, qui non sunt ju-» venes. » (*Sed Sanch. n.* 13. *cap esse docet oppositum, vide dicta n.* 1076.)

1127. — « Resp. 3. Possunt etiam » confessarii regulares approbati, » (*Id est Benedictini, Mendicantes, et omnes alii in eorum privilegiis communicantes*, *ut Sanch. l.* 8. *d.* 16. *n.* 3. *et* 8. *Pont. lib.* 8. *c.* 13. *in fine, Pal. p. ult.* §. 1. *n.* 18. *et Salm. de matr. c.* 14. *p.* 1. *n.* 4. *cum Gutt. Rodr. Aversa, et Candid.*), « de licentia » tamen suorum Provicialium, dispen-» sare ad petendum debitum conjugale, » propter cognitionem consanguinei » conjugis in secundo gradu, ut *Rodriq.* » *regul. t.* 1. *q.* 63. *art.* 1., nullo modo » tamen impedimento ipso. *Vide Mar.*

» *Perez. d.* 44. *s.* 7. *n* 13. Dixi : *Pro-* » *vincialium* : quia quod *Molf Leon. etc.* » volunt confessarios Societatis Jesu » habêre omnes hanc facultatem im- » mediatè à P. Generali, id refutat » *Diana*, *p.* 3. *t* 2. *res* 14. » (*Vide dicta n.* 1016. *v. Insuper*)

1128. — Quær. hîc, an Regulares possint dispensare in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, si magna urgeat necessitas, nempe si nequeant nuptiæ moraliter differri, et aliunde immineat periculum infamiæ, aut scandali? Communiter docent DD. posse confessarios Mendicantes aliosque Religiosos communicantes in privivilegiis dispensare in omnibus votis, in quibus Episcopi de jure ordinario dispensare valent cum suis subditis, ex pluribus privilegiis, nempe *Innocentii VIII.* in quadam bulla quam refert *Rodriq.*; item *Martin. V. Eug. IV Julii II. Pauli III. et Greg. VIII.* (quod extendit etiam ad vota jurata), ita *Sanch. l.* 4. *d.* 34. *n.* 4. *Pont. l.* 8. *c.* 10. *n.* 9. *Less. l.* 2. c. 40. *n.* 134 *Pal. t.* 3. *tr* 15. *p.* 13. *n.* 7. *Reiffenst. dist.* 3. *n.* 44. *Sporer de voto*, *c.* 2. *n.* 54. *Elbel eod. tit. n.* 274. *et Salm. de voto c.* 3. *p.* 11. *n.* 94. *cum Navar. Lopez*, *Arrag. Fag. Trull. Cand. Villal. etc.* Hinc diximus *n.* 987. *v An autem*, benè posse Regulares dispensare in voto castitatis emisso ante, vel post matrimonium ad petendum debitum.

Sed dubium fit, an in casu urgentissimæ necessitatis, sicut possunt dispensare Episcopi (juxta dicta *de voto l.* 4. *n.* 258. *Notandum II.*), possint etiam Regulares dispensare ad contrahendum matrimonium?

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Reiffent. l.* 5. *Decretal. tit.* 34. *n.* 40. *Vidal. de voto inquis.* 3. *n.* 77. *Ant. à Spir. S. tr.* 2. *d.* 3. *n.* 84. item *Bassæus*, *Herincx*, *Crousers, etc. ap. Elbel t.* 2. *de voto p.* 90. *n.* 279. (qui probabilem putat ; et alii apud *Salm. ibid. n.* 97.) qui pariter vocant probabilem. Ratio, quia Episcopi in casu necessitatis dispensant in voto castitatis jure ordinario juxta mox dicta *n.* 1125. Unde Regulares, qui possunt dispensare in omnibus votis, in quibus Episcopi jure ordinario dispensant, possunt etiam in eo dispensare urgente necessitate.

Secunda sententia verò communior negat, et hanc tenent *Sanch. l.* 2. *d.* 40. 6° *u. Pont. l.* 8. c. 10. *n.* 11. *Barb. all.* 37. *n.* 14. *Sporer tr.* 3. *n.* 74. *Pal. de voto d.* 1. *p.* 12. *n.* 7. *Laym. l.* 4. *tr.* 4. 8. *n.* 17. *Tamb. l.* 3. *c.* 16. §. 4. *n.* [illegible] *et Salm. de voto c.* 3. *p.* 11 *n.* 96. *c Suar Leand. Diana*, *Lez Bardi*, *Pra Moya*, *et Rodr* Ratio, quia Regula possunt tantùm dispensare in votis quibus dispensant Episcopi jure or nario; sed in necessitate Episcopi n dispensant jure ordinario, sed extra dinario et per accidens, eò quòd agi de casibus, non ordinariè, sed extra dinariè contingentibus. Sed responde adversarii, quòd non per hoc quòd sus sint extraordinarii, dicendum quòd Episcopi dispensent jure extra dinario, nam etiam in his casibus h bent potestatem ordinariam, cùm i sit annexa eorum officio et dignita Unde non audeo primam sententi reprobare.

1129. — « Resp. 4. Ut licitè disp » setur in impedimentis dirimenti » requiritur justa causa, qualis secu » dùm *Filliuc. c.* 8. est, v. gr. » Extinctio magnæ litis, vel odii in » agnatos. 2. Ablatio scandali. 3. In » qualitas matrimonii, nisi consa » guineis, vel affinibus nubatur. » Defectus dotis competentis. 5. Co » servatio facultatum in eadem cog » tione. 6. Merita petentis dispensat » nem. *Plures vide apud Sanch. d.* » *Coninch. d.* 33. *Hurtad. d.* 26. *M* » *Perez d.* 44. *sect.* 5. ubi notat 1. Qu » tò gradus consanguinitatis, vel a » nitatis est propinquior, tantò req » causam graviorem. 2. Sæpè plu » aggregatas causas sufficere, quar » singulæ non sufficerent. *Vide eti* « *Dian. p* 8. *t* 3. *r.* 93.

« Resp. 5. Si quis dubitet, an hab » impedimentum dirimens, v. gr. c » trahendi matrimonium cum ce » persona, et adhibitâ diligentiâ su » cienti, non possit intelligere veri » tem, probabile est posse cum ea c » trahere sine dispensatione (nisi tan » præsumptio aliqua stet pro impe » mento), quia possessio stat pro lib » tate contrahendi *Sanchez*, *Sanc* » *Franc. Lugo*, *Bard. d.* 6. *c.* 11. *p.* 7. §. » (*contra Laym. et Pal.*) » (*Sed vide d n.* 902. *Qu. III. v. Dicunt autem, ubi positum tenuimus cum Laym. Pal.* [illegible] *Cont. Tourn. Ronc. etc.*)

1138. — Præter causas quias af *Busemb.* ad licitè dispensandum, ad tur à *Salm. de matr. c.* 14. *p.* 2. *n.* [illegible] pro causa instauratio matrimonii b

fide contracti : et etiam malâ fide, si matrimonium fuerit consummatum, vel adsit fama de copula habita. Item necessitas auxilii, putà si mulier defectu viri non possit litibus assistere, vel filiis suis providère. Item ætas fœminæ excedens annum 24. Item periculum perversionis à fide. Item subministratio majoris pecuniæ : scribit *Conc. p* 348. *n*. 9. hanc causam pecuniæ sibi displicere, ut propter eam dispenset Ecclesia in impedimentis : miratur enim quòd postquam Tridentinum dixerit dispensationes gratis esse concedendas, Doctores assignent pro causa dispensandi, quòd illæ non dentur gratis. Sed communiter AA. hanc causam admittunt ut *Sanch. l.* 8. *d.* 19. *n.* 35. *Salm. ibid. n.* 26. *in fin. Pal d.* 4. *p. ult.* §. 2. *n.* 2. et Papa *Bened. XIV. Notif* 87. *n.* 26. *cum Pal. in Trid.* Et meritò, cùm hujusmodi compositiones (ut *Innoc. X.* præcepit) non immisceantur cum aliis pecuniis thesauri cameralis; sed reserventur in monte pietatis, et inde non extrahantur, nisi de mandato Pontificis; ut in sola opera pia impendantur. Cùm igitur talis pecuniæ præstatio in subsidium pauperum erogetur, sit causa satis justa ut Ecclesia dispenset sicut frequenter solet. Nec officit quod mussitent hæretici, ut objicit *P. Concina*, nam patenter injustè mussitant.

1131. — Notandum autem 1. quòd, ut dispensatio non sit subreptitia, explicanda sint omnia impedimenta quæ adsunt, item cognatio si sit carnalis, aut spiritualis : item gradus et linea, si sit recta aut lateralis. An autem sufficiat exprimere solum gradum remotiorem ? *Vide infrà n.* 1136. *Quæst.* 4. Notandum 2. quòd in constitutione Summ. Pontif. *Bened.* XIV quæ incipit, *Ad apostolicæ servitutis* (*vide in fin. Operis*) edit. die 25 Febr. an 1742. declaratum fuit, expressionem causarum, earumque verificationem in dispensationibus appositas ad validitatem pertinère. Unde Summus Pontifex præcepit omnibus procuratoribus, etc. ut sciscitentur ab oratoribus veras causas, et illas sincerè exponant, sub pœna falsi; item Episcopis, et aliis quibus executio committi solet, imposuit explorare veritatem causarum in Litteris apostolicis expressarum. Hinc deinceps plures addendæ sunt quæstiones valde utiles in praxi quoad hanc materiam dispensationum.

1132. — Quær. enim 1. an, cessante causâ dispensationis, cesset dispensatio ? Affirma, si causa cessat, antequam dispensatio expediatur, vel antequam fiat ab Episcopo, cui à Pontifice commissa fuerit. Secùs verò, si causa cesset, dispensatione jam expeditâ, et factâ ab inferiori, etiamsi cessat ante celebrationem matrimonii. Ratio, quia per dispensationem jam tollitur impedimentum, sive lex relaxatur, cujus obligatio extincta, si cessat postea causa, minimè reviviscit ; ita valde probabiliter *Pont. l.* 8. *c.* 20 *n.* 3. *Pal. de privil. d.* 4. *p.* 15 *n.* 7. *Suar. de leg l.* 6. *c.* 20. *n.* 15. *et Salm. de matr. c.* 14. *p.* 2. *n.* 29. *cum Sa, et Sylv. contra Sanch. Dic. etc.* qui tamen hoc probabile vocant ; *vide etiam dicta l.* 1. *n.* 196. *v. Quæstio verò.*

1133. — Quær. 2. quid autem dicendum, si dubitatur, an causa, falsò allegata, fuerit finalis, aut impulsiva ? Vel an causa fuerit vera, an falsa ? Resp. quòd in omnibus his et similibus dubiis valida censenda est dispensatio; quia in dubio standum pro validitate actûs ; ita *Sanch. de matrim. l.* 8. *d.* 21. *n.* 20. *et* 25. *Pont. l.* 8. *c.* 17. *n.* 41. *Pal. de privil. d.* 6. *p.* 16. §. 4. *n.* 3. *et Salm. ibid. n.* 37. *cum Dic. Gabr. etc.*

1134. — Quær. 3. an cùm petitur dispensatio pro matrimonio contrahendo inter propinquos, exprimenda sit copula incestuosa inter eos habita ? Commune est apud omnes, quòd si copula ex parte utriusque fuerit habita ad faciliùs obtinendam dispensationem, et copula allegetur pro unica causa consequendi dispensationem ; tunc necessariò malus ille animus est exprimendus, aliàs matrimonium erit nullum, quia nemini debet suum crimen prodesse; tantò magis quòd Pontifex movetur ex ea ad imponendam majorem pœnitentiam, aut pecuniæ, compositionem, ut sic homines magis à tali crimine avertantur : ita communiter *Sanch. lib.* 8. *d.* 25. *n.* 38. *Pal. d* 4. *p. ult.* §. 3. *n.* 9. *et Salm. de matr. c.* 14. *p.* 3. *n.* 42. *et alii.* Idque expressum est in bulla *Innoc XII.* renovata à *Bened XIV.* per bullam, *Pastor bonus*, §. 42. ubi dicitur : *Si qui verò oratores, obtentâ dispensatione à Dataria super impedimento primi et secundi, sive secundi duntaxat gradûs consanguinitatis seu affinitatis, cum expressione quidem*

carnalis copulæ, sed tacitâ occultâ et malitiosâ intentione, in ipsa copula habitâ ad faciliùs obtinendam dispensationem, pro revalidatione hujusmodi dispensationis ad dictam Pœnitentiariam recurrant, possit idem Major Pœnitentiarius desuper absolutè dispensare cum... personis, explicitè affirmantibus se... sub expressa... forma miserabilium dispensationes à Dataria obtinuisse. Cum iis verò qui non tanquam pauperes... dispensati fuerint, non dispenset, nisi soluta priùs in Dataria, ad effectum,.. erogandi eleëmosynas, taxâ definienda arbitrio ejusdem Majoris Pœnitentiarii.

Dicunt autem *Pal. et Salm. l. c. in fin cum Hurtado*, non tenêri oratores prædictam malam intentionem exprimere, si fuerit tantùm mente concepta, quia (ut ajunt) tunc crimen pravi illius animi non subjacet potestati Ecclesiæ. Sed huic opinioni non acquiesco ; hìc enim non agitur de pœna, sed de dispensatione, quam benè potest Ecclesia nolle concedere, si crimen pravæ intentionis adfuerit, sicut potest Ecclesia in concessione indulgentiarum excludere non implentes aliquod opus internum, ut docet *Suar de pœn. d.* 52. *sect*. 5. *n*. 5. *et Bon. de indul. d*. 6. *q*. 1. *p*. 5. *n*. 29., *cum aliis*. Probabilissimè verò dicunt *Salm. ibid. n*. 43., *cum aliis* quòd si in petitione aliæ causæ per se jam sufficientes ad obtinendam dispensationem exponantur, et simul exponatur copula præhabita (quæ omninò et semper exponi debet, ut *n. seq*. mox videbimus), tunc non est opus, ut allegetur circumstantia malæ fidei, nempe quòd copula fuerit consummata ad dispensationem faciliùs impetrandam.

1135. — Sed redeundo ad quæsitum dicunt alii valêre matrimonium, si sponsi in supplicatione reticuerint circumstantiam copulæ, si illa sit præhabita sine prava intentione obtinendi faciliùs dispensationem ; ita *Pont. l.* 8. *c*. 17. *n*. 32. *et Salm. de matr. c*. 11. *p*. 3. *n*. 40. *cum Henr. Perez, Hurt. Vega, Vill. etc*. Sed omninò est tenendum esse nullum, ut docent *Sanch. l*. 8. *c*. 35. *n*. 8. *Laym. l*. 1. *tr*. 4. *c*. 22. *n*. 18. *Pal. d*. 4. *p. ult*. §. 2. *n*. 4. item *Con. Diana, Gutt. Reb. Fill. etc. ap. Salm. ibid. n*. 39. Et de hoc hodiè non est ampliùs dubitandum ex bulla cit. *Pastor bonus* Summ. Pont. *Bened. XIV* §. 43. ubi dicitur : *Quòd si... obtinuerint a nostra Dataria dispensationem super gradu prohibito in primo et secundo, vel in secundo tantùm, ac etiam in tertio vel quarto, cum reticentia copulæ inter eos secutæ, quam sine honoris detrimento detegere non valeant...; possit idem Major Pœnitentiarius, si copula sit adhuc secreta, hujusmodi dispensationem, seu respectivè reconvalidationem in foro conscientiæ tantùm concedere; factâ, quando agitur de primo et secundo, vel secundo tantùm gradu, compositione* 50 *ducatorum auri de Camera ad Datariam transmittendorum..., nisi prior gratia expedita fuisset in forma pauperum*. Ex his attende, quòd papa dicendo, *possit reconvalidationem concedere*, non habet pro validis matrimonia cum tali reticentia contracta ; tantò magis quòd in gradibus mox suprà descriptis dispensatio propter solutionem relatam difficilior redditur.

De quæstione hac, circa reticentiam sine mala intentione, incestuosæ copulæ et quidem intentionis, in copula habitæ simalitiosa fuerit illa intentio relative ad dispensationem postea obtinendam : an invalescat dispensationem talis reticentia? Diu controversia fuit, etiam a constitutione *Bonus pastor* Benedicti XIV, et ipse Ballerini sententiæ contrariæ nostris temporibus adhæserat; sed responsio recens, sub die 20 jul. 1869. quæstionem hanc expresse resolvit. En hæc responsio quam in postrema edit. Gury, post longam notationem historicam de hac controversia, idem Ballerini oculis omnium subjecit :

« Sacræ penitentiariæ propositum fuit dubium sequens : *Utrum* per bullam Benedicti XIV, *Pastor bonus, intelligatur canonice decisam fuisse quæstionem alias agitatam super validitate vel nullitate dispensationum obtentarum reticita incestuosa vel occulta et malitiosa intentione in ipsa copula habita ad facilius obtinendam dispensationem?*

« Sacra pœnitentiaria sub die 20 jul. 1867 respondit : *Post constitutionem Benedicti XIV*. Pastor bonus, *non posse amplius dubitari de nullitate dispensationis obtentæ reticita incestuosa copula, vel prava intentione facilius obtinendi dispensationem habita in ea patranda.*

« F. Serafini S. P. reg.
H. canonicus Palombi S. P.
Substit.

S. igitur *Congr.*, ut patet, sententiam S. nostri auctoris amplexa est.

1136. — Quær. 4. an possit manifestari remotior gradus consanguinitatis vel affinitatis, reticendo propinquiorem? Affirmant *Sanch. l*. 8. *d*. 24. *n* 28. *Pont. l*. 8. *c*. 17. *n*. 26. *et Salm. ibid p*. 4. *n*. 46. *cum Sylv. ac Pontas ap*

Cont. Tourn. de dispens. in spec. part. 1. cap. 4. art. 1. v. Observandum 2. Idque inferunt ex quodam Motu proprio S. P. V. Sanctissimus, ubi dictum fuit, quòd dispensatio sine gradus propinquioris mentione obtenta (nempe si sponsi sint conjuncti in quarto et tertio gradu) de subreptionis vel obreptionis vitio notari non possit, obtentis tamen postea Litteris declaratoriis super propinquiori. Inde dicunt quòd hujusmodi Litteræ quibus declaratur quòd gradus propinquior non obstet matrimonio) requiruntur tantùm in foro externo ad vitandum scandalum, non verò si scandalum absit. Hinc, contra Corradum Cont. Tourn. loc. cit. v. Quia, Anacl. etc. qui dicebant matrimonium esse nullum sine præfatis Litteris, declaravit Bened. XIV in Brevi. Etsi matrimonialis, dato 27 Sept. 1755. matrimonium esse quidem illicitum, sed non invalidum, modò propinquitas non sit primi, aut secundi gradûs consanguinitatis, vel affinitatis. Præterea rectè advertit Cont. Tourn. l. c. v. Observandum 2. quòd in gradu mixto exprimi debet sexus qui est in primo gradu, quia difficiliùs conceditur, ut nepos ducat amitam, quàm patruus ducat neptem : major enim perversio ordinis est, ut nepos constituatur suæ amitæ caput.

1137. — Quær. 5. si quis petat secundam dispensationem in eadem materia post primam aliàs obtentam, an primam exprimere debeat? Respondetur affirmativè, quando impedimentum est ex eodem crimine, quia relapsus retrahit Superiorem à dispensando. Secùs si impedimentum non sit ex aliquo crimine, vel sit ex crimine diverso; ita Conc. p. 351. n. 23. cum communi, et Salm. de matr. c. 14. p. 4. n. 47. et 48. cum Coninck et Aversa.

1138. Quær. 6. an si quis habeat plura impedimenta affinitatis ejusdem gradûs, putà si cognoverit duas sorores suæ sponsæ, debeat in supplicatione dispensationis utramque copulam exprimere? Negant Vega, Henr. Led. et Man. ap. Escob. l. 27. n. 747.; sed probabiliùs affimant Sanch. l. 8. d. 24. n. 5. Pont. l. 8. c. 17. §. 5. n. 5. Conc. q. 352. n. 13. Anacl. p. 701. n. 65. Salm. ibid. n. 51. cum Aversa, et Pal. et Escob. n. 748. cum Mol. Hurt. Con. Villal. Diana, Leand., ac Rota Rom. Ratio, quia in simplici non comprehenditur mixtum ; et licèt hæc impedimenta non sint specie diversa, sunt tamen numero distincta. Et de hoc hodie non ampliùs dubitandum ; nam sic omninò tenendum esse declaravit Bened. XIV in Brevi, Etsi matrimonialis, jam suprà relato n. 1136. Et idem dicendum de aliis impedimentis consanguinitatis, cognationis spiritualis, publicæ honestatis, etc. ut Sanch. et Anacl. ll. cc.

1139. — Quær. 7. an si concurrant plura impedimenta, possit divisim impetrari eorum dispensatio? Adest triplex sententia.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Salas, Rodr. et Sa, ap. Salm. de matr. c. 14. p. 4. n. 52.*, et probabile vocant ibi *Villal. Dicast. et alii*, quia nullibi ex jure habetur requiri, quòd impedimenta simul exponantur.

Secunda sententia negat, quam tenent *Sanch. l. 8. d. 23. n. 2. Pont. l. 8. c. 17. §. 4. Pal. d. 4. p. ult. §. 3. n. 11. Conc. p. 352. n. 23. et Escob. n. 745. cum Suar. Laymann, Perez, et Gutt.*; item *Diana, ac Leand. ap Salm. ibid. n.* 53., tùm quia sic habet praxis Curiæ, tùm quia unum impedimentum cum altero conjunctum difficiliùs dispensatur.

Tertia sententia probabilior, quam tenent *Salm. ibid. n.* 54., cui non dissentiunt AA. secundæ, distinguit, et dicit quòd si impedimenta disparatè se habent, et unum ex altero non augetur, ut votum et consanguinitas, aut consanguinitas et machinatio, tunc sufficit divisim obtinère dispensationem ; secùs si impedimenta sint talis rationis, ut afferant conjuncta majorem repugnantiam ad matrimonium contrahendum, putà si quis vult dicere consanguineam, cujus sororem turpiter cognoverit ; tunc enim difficilior redditur dispensatio. Excipiunt *Coninck, et Aversa apud Salm. l. c. in fin.* si justa detur causa separandi, ut si unum impedimentum esset publicum, et aliud secretum, quod infamiam possit afferre, nempè si quis vult ducere consanguineam, cujus sororem occultè cognovit ; tunc enim, ne infamentur contrahentes, benè possunt divisim dispensationem petere. Et talem testatur *Aversa* esse stylum Curiæ. Sed id dico intelligendum tantùm respectu ad dispensationem obtinendam à Dataria, putà ob publicum impedimentum consangui-

tatis cum sponsa; nam quoad dispensationem impedimenti occulti propter copulam cum ejus sorore, juxta nostram sententiam, saltem in supplicatione ad Pœnitentiariam debent ea impedimenta simul exponi, cùm simul exposita jam, ut diximus, dispensationem reddant difficiliorem.

« Hæc sententia tertia, inquit Martinet, licet *probabilior* dicatur a S. Alphonso, et proponatur ut *communis* a P. Gury (n. 875), dubia nobis videtur, et practice non satis tuta ob rationes et auctoritates, quas opponunt Sanchez (lib. VIII, disp. 23, et Schmalzgrueber (*De matrim. contracto*, n. 177, seqq), qui, ad vitandum subreptionis vitium, tenent in litteris, sin ad Datariam, saltem ad Pœnitentiariam, aperienda esse omnia impedimenta (etiam simpliciter prohibentia, nisi aliter quam dispensatione tolli possint), quia quo plura sunt, eo major est gratia et difficilior concessio, uniusque omissio impedit verificationem conditionis tacitæ : *Si aliud non obstet.* »
(Lib. V, art. VI, § 4.)

1140. — Quær. 8. an si quis post obtentam dispensationem super impedimentum occultum affinitatis, iterùm habuerit rem cum eadem consanguinea sponsæ, antequam eam duxerit, novâ indigeat dispensatione? Si dispensatio non adhuc fuerit executa ab eo cui commissa est, conveniunt omnes non indigêre; ita *Cont. Tourn. de dispens. in spec. part.* 1. *cap.* 17. *art.* 1. *v. Si verò*, *et Elbel de matr. p.* 505. *n.* 506. quia tales dispensationes non sortiuntur effectum à die expeditionis, sed à tempore executionis. Si tamen jam fuerit executa, affirmant *Habert de legib. c.* 13. *et Elbel. l c. ex Gob.*, *et Quintanad.*, quia executor solùm dispensare potest in impedimento contracto, non autem in contrahendo, maximè cùm in litteris S. Pœnitentiariæ soleat committi facultas cum clausula, *ut dispenses hâc vice.* Verùm probabiliùs non requiritur nova dispensatio, ut dicunt *Sanch. l.* 8. *d.* 25. *n.* 4. *cum Guttier. Bord. et Manuel, ac Cont. Tourn. l. c. cum Anacl. et Corrado,* qui de hoc affert expressam declar. S. C. Ratio, quia affinitas illa jam sublata est per dispensationem quoad hunc effectum contrahendi matrimonium; et hoc videtur denotare clausula illa *hâc vice*, si fortè verum est quòd talis clausula soleat apponi, quod nescio. Cæterùm ipsa S. Pœnitentiaria in praxi hanc nostram sententiam sequitur, ut ego ipse observari in quodam authentico ejus Rescripto edito die 21 Sept. 1752. ubi sic responsum fuit : *S. Pœnitentiaria ad præmissa respondet, quòd si orator aliàs super eodem primi affinitatis gradùs impedimento ad matrimonium contrahendum cum muliere de præsenti ejus conjuge fuerit dispensatus, etiamsi ipse post obtentam gratiam atque ante matrimonii celebrationem denuò cum supradictæ mulieris matre relapsus sit, novâ dispensatione non indigêre.* Et hoc valet etiam quoad dispensationem obtentam à Dataria, atque executam in impedimento consanguinitatis; modò dispensatio non sit impertita *in forma pauperum; ita Corrad. l.* 8. *c.* 1. *n.* 51. *et Sanch. de matr. l.* 8. *d.* 24. *n.* 8. *cum aliis.*

Dicit autem *Bened. XIV. Notif.* 87 *n.* 51. *ex Fill. Clericat. et Tamb.*, quòd si, obtentâ dispensatione S. Pœnitentiariæ in foro conscientiæ, impedimentum detentum fuerit in foro externo, et conjuges nullas afferre possint probationes quòd matrimonium ita sit contractum, tunc Episcopus, parochus, et judex debebunt acquiescere testimonio confessarii fidem facientis de dispensatione impetrata.

1141. — Quær. 9. an si post obtentam dispensationem super gradu prohibito antequam illa executioni mandetur intercesserit copula inter sponsos, nova requiratur dispensatio? Negant alii, ut *Ovan. Sa, etc. ap. Sanch. l.* 8. *d.* 25. *n* 6. Sed veriùs affirmant *Sanch. cum Callego, Guttier. etc. n.* 8. Ratio, quia stylus Curiæ sic obtinuit, ut incestus hic declaretur; illo enim manifestato, Pontifex majorem imponit pœnitentiam, ampliorem que compositionem pecuniæ exigit. Et sic etiam declaravit S. C. mense Maji 1635. (*apud Pitton. n.* 878. ubi dictum fuit : *Qui litteris dispensationis obtentis super gradu prohibito consanguinitatis, et illis non præsentatis contraxit, vel carnaliter* (nota) *sponsam cognovit, non potest absque nova dispensatione in matrimonio permanêre.* Et idem eruitur ex dictis in quæst. 3. *n.* 1134 Probabiliter verò ait *Sanch. l. c. n.* 5. quòd licèt dispensatio fuerit concessa cum clausula, *modò culpa non interfuerit* tamen si illa habeatur post executionem dispensationis, tunc non requiritur nova dispensatio, quia sufficit ad ejus valorem, quòd ante illa copula non intervenerit.

1142. — Quær. 10. an si contrahentes sint diversæ diœcesis, unusquisque debeat à proprio Episcopo dispensari? Affirmant *Sambovius*, *Gisbert. etc. ap. Cont. Tourn. tr. cit. part.* 1. *cap.* 17. *art.* 3. *v. Quæres.* 1.; sed negat probabiliter ipse *Cont. Tourn ibid. cum Episcopo Tutelensi.* Ratio, quia, cùm Episcopus aufert à suo subdito impedimentum, habilem eum reddit ad contrahendum cum altero impedito, sicut si quis haberet facultatem dispensandi in aliquo gradu, dispensando cum suo subdito, dispensaret etiam cum extraneo, unde hic extraneus benè poterit tunc contrahere coram parocho alterius quocum dispensavit Episcopus.

1143. — Quær. 11. quæ sint clausulæ solitæ apponi in dispensationibus à S. Pœnitentiaria? Clausula I. *Si ita sit.* In hoc benè ajunt *Sanch. l.* 3. *d.* 34. *n.* 21. *Cabass. T. J. l.* 3. *c.* 27. *n.* 10. fidem esse adhibendam pœnitenti, nisi delegatus certè sciat oppositam ex notitia extra confessionem accepta. Dicit autem *Sanch. l.* 3. *d* 20. *n.* 18. *cum Navarr.*, quòd si petatur dispensatio super voto castitatis, non sufficit ad dispensandum sola tentatio, vel periculum labendi tantùm semel vel iterùm, sed requiritur, ut vovens sit in periculo sæpiùs violandi votum. Sed meliùs censet. *Cont. Tourn. cap. cit. art.* 11. *v. Confessarium, cum Pontas,* sufficere, si quis propter gravem tentationem sit in probabili periculo etiam unius lapsûs, quia per unum lapsum jam castitas amittitur. II. *Auditâ priùs sacramentali confessione.* Juxta igitur hanc clausulam necessaria est confessio : neque huic reverà contradicit *Sanch. l.* 8. *d.* 24. *n.* 29. ut putat *Cont. Tourn. l. c. v. Secunda clausula,* nam tempore quo scripsit *Sanch.* hæc clausula non apponebatur, et ideò dixit non requiri confessionem; sed ipsemet *Sanchez* subdit *ib.* quòd confessio esset necessaria, si talis clausula apponeretur. III. *Sublatâ occasione peccandi.* Intelligitur si occasio sit voluntaria, quod de facto est tollenda; si verò necessaria, auferatur saltem ex animo, reddendo illam ex proxima remotam per debita media adhibenda, ut rectè explicat *Cont. Tourn. infrà l. c. v. Tertia clausula.* IV. *Dummodò impedimentum sit occultum.* De hac clausula vide dicta n. 1111. V *Injunctâ ei gravi pœnitentiâ.* Intelligitur juxta vires pœnitentis, ut benè notat idem *Cont. Tourn. ibid. v. Quarta clausula, cum Tiburt. Nav.*, qui dicit posse injungi ex. gr. per sex menses jejunium semel in hebdomada, vel recitatio Rosarii ter in hebdomada, aut frequens confessio (saltem semel in mense), orationes, lectio spiritualis, etc. Quòd si pœnitens propter crimen, super quo petitur dispensatio, jam satisfecerit pœnitentiæ, dicit *Cont. Tourn. ibid.* illius præviæ satisfactionis benè habendam esse rationem, unde confessarius tunc pœnitentias in Brevi Romano præscriptas moderari debebit. Si verò dispensationi concessæ sit à Pœnitentiaria annexa quædam species commutationis, nempe confessio semel in mense, hæc à confessario omninò est imponenda, ut idem *Cont. Tourn. ibid. n.* 2. *et Bened. XIV Notif* 87. *n* 46. *cum Sayro. VI. Præsentibus laceratis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.* Hæc laceratio statim facienda est; sed intellige moraliter, nempe saltem infra triduum post dispensationem executam; juxta dicta *n.* 856. Si autem in litteris non sit apposita clausula lacerationis, prout non apponitur quando matrimonium nondum est contractum, tunc non est obligatio eas lacerandi, sed hujusmodi dispensatio debet à parocho cautè annotari in libro, qui non possit ab alio aspici, ad hoc ut ipse possit requisitus postmodum, si opus erit, fidem facere de dispensatione impetrata.

1144. — Quær. 12. in quibus impedimentis S. Pœnitentiaria habeat facultatem dispensandi? Ad hujus quæsiti declarationem, quæ multum potest prodesse ad praxim parochorum, et confessariorum, hic operæ pretium duxi adnotare quæ habentur in bulla Sum. Pont. *Bened. XIV* quæ incipit *Pastor bonus*, edita die 13 Apr. an. 1744. ubi confirmata et inserta est bulla *Innoc.* XII. (emanata 3 Apr. 1692. incipiens, *Romanus Pontifex.*) Ibi §. 39. pro matrimoniis nondùm contractis sic habetur : *In matrimoniis contrahendis possit idem Major Pœnitentiarius in foro conscientiæ tantùm super impedimentis occultis, quæ matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare.* Hujusmodi autem impedimenta tantùm impedientia hodie (ut diximus suprà) ad tria reducuntur, nempe votum, sponsalia, et Ecclesiæ vetitum. Quo verò ad impedimenta dirimentia, sic ibi traditur : *At à dispensationibus... su-*

per quocumque impedimento ex quovis gradu, sive consanguinitatis, sive affinitatis ex copula licita, seu ex cognatione spirituali proveniente, etiam in foro conscientiæ tantùm, tametsi impedimentum sit occultùm, et periculum scandalosum immineat, in iisdem matrimoniis contrahendis, abstineat.

Circa verò impedimenta in matrimoniis jam contractis §. 40. sic dicitur : *In contractis verò matrimoniis, à dispensatione, seu matrimonii reconvalidatione in gradibus primo et secundo, seu secundo tantùm, consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita, etiam in occultis, pariter abstineat, præterquam si in secundo tantùm gradu prædicto impedimentum saltem per decennium duraverit occultum, et oratores simul publicè contraxerint, et convixerint, et uti conjuges legitimi reputati fuerint. In tertio autem et quarto gradibus occultis, in contractis possit dispensare, atque etiam in iisdem tertio et quarto gradibus publicis, possit revalidare matrimonia, ex causa subreptionis occultæ litterarum apostolicarum nulliter contracta : præterquam si falsitas consistat in narratione præcedentis copulæ, quæ antea reverà non intercesserat.* Et ratio hujus est, quia in reconvalidatione matrimonii nulli propter copulam falsò expositam non redundat infamia in contrahentes. Deinde super affinitate ex copula illicita §. 43. dicitur : *Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita..., quotiescumque adsit rationabilis causa, licèt periculum... scandalorum non immineret..., in matrimoniis tam contractis, quàm contrahendis, in foro conscientiæ dispensare et dispensari mandare... valeat.* Super impedimento autem criminis §. 44. *Super occulto impedimento criminis adulterii, si fuerit cum fide data dumtaxat, neutro machinante, commissum, possit tam in contrahendis quàm contractis matrimoniis dispensare. Si vero crimen... fuisset, utroque vel altero machinante, patratum, possit in occultis pariter dispensationem concedere; rarò tamen, et quando necessitas postulaverit, ratione alicujus gravis imminentis periculi, quod prudentia Majoris Pœnitentiarii, re præsertim discussà in congregatione, vel Signatura, arbitrandum erit.* Demùm in §. 57. SS. Pontifex confirmat omnia privilegia et indulta S. Pœnitentiariæ concessa, etiam vivæ vocis oraculo, ab aliis Pontificibus. Et idem *Bened. Notif.* 87. *n.* 7. refert *Innoc.* XII. declarasse vivæ vocis oraculo S. Pœnitentiariæ esse concessas omnes facultates ad ejus forum pertinentes, exceptis iis quæ in sua bulla, *Romanus*, exceptæ fuerant.

1145. — Insuper notandum 1. quòd ad dispensationem obtinendam non requiritur consensus ejus cui prodesse debet, quamvis, ut prosit, ab ipso postea acceptanda sit; ita *Sanch. l.* 8. *d.* 3. *n.* 4. *et Salm. de matr c.* 14. *p.* 3. *n.* 38. Qui addunt quòd si idem impedimentum afficit utrumque sponsum, sufficit pro uno dispensationem impetrare; secùs verò, si impedimentum afficiat unum independenter ab impedimento alterius.

1146 — Notandum 2. quòd cùm petitur dispensatio à Dataria, exprimendum sit nomen, cognomen, diœcesis originis et domicilii tantùm, si orator ibi habeat perfectum domicilium; item utraque diœcesis sponsi et sponsæ, si ipsi diversas diœceses habeant. Quando verò petitur à S. Pœnitentiaria, tacentur nomina, et alia, sed tantùm exprimitur persona et locus, quò litteræ sunt dirigendæ.

1147. — Hìc refert ad praxim confessarii adnotare formulam supplicationis ad impetrandam à S. Pœnitentiaria dispensationem impedimenti ad contrahendum, sive reconvalidandum matrimonium, videlicet.

Intùs, *Eminentissimo e Reverendissimo Signore.*

NN. avendo avuto copula con una donna, si ritrova aver data parola di matrimonio ad NN. sua sorella ; e perchè l'impedimento è occulto, e non succedendo il detto matrimonio, ne verebbe molto scandalo, supplica perciò l'Em. S. à volergli concedere la dispensa. La risposta si degnerà di mardarla à Napoli (o pur.... per la posta di Napoli à Nola) in testa di.... hìc exprimatur nomen et cognomen illius ad quem rescribendum erit). Si autem petitur dispensatio voti castitatis : *NN. si ritrova aver fatto voto di castità, ma perchè sta in grave pericolo d'incontinenza, prega per tanto l'Em S. a dispensare nel suddetto voto, affine di poter contraere matrimonio, etc.* Ita si matrimonium nondum est contractum, si verò matrimonium jam est contractum, sic scribi potest : *NN. ignaro (consapevole) dell' impedimento ha contratto matrimonio con una donna, la cui madre (o*

sorella) *avea prima carnalmente conosciuta; onde, essendo l'impedimento occulto, e perciò non potendosi separare senza scandalo, supplica l'Em. S. per l'assoluzione, dispensa. La risposta, etc.* [1].

Foris autem inscribetur. *All' Eminentissimo e Reverendissimo Signore, e Patrone Colendissimo,*

Il Signor Cardinale Penitenziere Maggiore. Roma.

1148. — Delegatus autem, cui commissa fuerit executio dispensationis, poterit in dispensando hanc vel similem formulam adhibêre post datam sacramentalem absolutionem : *Et insuper auctoritatate apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimento primi* (*seu secundi, seu primi et secundi*) *gradùs proveniente ex copula illicita, à te habita cum sorore mulieris cum qua contraxisti* (aut *contrahere intendis*) *ut matrimonium cum illa rursùs contrahere possis, renovato consensu ; et prolem, si quam suscepisti* (vel *suscipies*) *legitimam declaro. In nomine Patris, etc.* Si verò dispensatio sit à voto castitatis, dicitur : *Insuper tibi votum castitatis, quod emisisti, ut valeas matrimonium contrahere, et illo uti, in opera quæ tibi præscripsi dispensando commuto. In nomine, etc.* Si quis, non obstante voto castitatis, matrimonium jam inierit, dicitur : *Item non obstante castitatis voto quod emisisti, in matrimonio remanêre, et debitum conjugale exigere possis, auctoritate apostolica tecum dispenso. In nomine, etc*

[1] *Id est :* Intùs : *Eminentissime et Reverendissime Domine ! N.N. cùm carnaliter cognovisset quamdam mulierem, dedit fidem de matrimonio contrahendo NN. sorori ejus. Et quoniam impedimentum est occultum et matrimonium si cum præfata sorore non contraheretur, magnum eveniret scandalum, quapropter suppliciter oret Em. V. ut ei dispensationem benignè indulgeat. Responsum dignetur mittere Neapolim* (*aut Nolam per publicum cursorem Neapolitanum*) *ad Rev...* (hic exprimatur nomen et cognomen illius ad quem rescribendum erit.) Si autem petitur dispensatio voti castitatis : *NN. cùm castitatis voto sit obstrictus et in gravi versetur periculo incontinentiæ, suppliciter orat Em. V. ut dignetur oratori à præfato voto dispensationem indulgere qua matrimonium contrahere possit*, etc. Ita si matrimonium nondum est contractum ; si verò matrimonium jam est contractum, sic scribi potest : *N.N. ignarus* (*aut conscius*) *impedimenti contraxit cum muliere, cujus matrem* (*aut sororem*) *jam anteu carnaliter cognoverat ; sed cùm impedimentum sit occultum ac separatio sine scandalo fieri nequeat, supplicat Em. V. pro absolutione et dispensatione. Responsum* etc. Foris autem inscribetur :

Eminentissimo ac Reverendissimo Domino, Domino colendissimo, Domino Cardinali Pœnitentiario majori, Romam.

Qui autem velit legere bullam *Bened XIV* ubi præscribitur forma procedendi in omnibus causis nullitatis matrimonii, videat *P. Zachariam ap. Croix l.* 6. *p.* 3. *num.* 430. qui illam in extensum refert. Incipit præfata bulla : *Dei miseratione,* fuitque edita tertia Novembr. an. 1741. (*Vide Bullar. Bened. XIV Vide etiam La Croix l.* 6. *p.* 3. *n.* 909.)

Quoad formam qua faciénda sit dispensationis petitio, sic, temporibus nostris, habet Vincent :

« Utendum est forma simplici et clara ; parvi interest qua lingua conficiatur petitio, Variæ in variis auctoribus reperiuntur formulæ.

« Quando ad Datariam scribitur nomina et cognomina oratorum sedulo exprimenda sunt ; diœcesis pariter designari. Ratio imprimis est quia agitur de impedimento publico tollendo, ac proinde de actu authentico, quo exterius constabit validum esse matrimonium. Et ideo si esset error in nomine vel cognomine oratorum dispensatio esset probabiliter nulla ; quapropter datur sæpe Episcopis facultas convalidandi dispensationes quæ nullæ fuerunt *ob errorem nominis vel cognominis contrahentium.* — Petitio ab officiali utiliter conficietur ; tum quia ipse assuefactus his negotiis, usibus ac stylo curiæ Romanæ, rem clarius exponet, superflua dimittet, et difficultates præcavebit. Cæterum nulla petitio Romæ admittitur nisi sigillo episcopali muniatur. Vide Caillaud, *n. et seqq.*

« Si recurratur ad S. Pœnitentiariam pro impedimentis publicis, eadem servanda sunt ac pro Dataria. Si autem de dispensatione impedimenti occulti agatur, reticentur vera nomina oratorum et fictitia tantum proferuntur, et petitio dirigitur ad cardinalem majorem Pœnitentiarium hocce v. g. modo :

« Eminentissime et Reverendissime Domine.

« Petrus qui Mariam uxorem ducere intendit, cum sorore rem habuit, quod quidem peccatum remansit occultum. De præmissis summopere dolens, ab impedimento dirimente quod sic contraxit, suppliciter expetit secum dispensari, ut sibi liceat cum prædicta Maria matrimonium inire. Petitio fit ad præcavendum scandalum (si timendum non esset scandalum, aliud motivum esset exprimendum). Dignetur Eminentia Vestra responsum dirigere ad me parochum... Vide D. Caillaud plures alias formulas exponentem, *n.* 165.

« Ex his apparet cum quanta cura expendere debeat parochus, vel confessarius, an impedimentum sit actualiter occultum, et probabiliter in æternum ; nam si vulgaretur impedimentum, fieret matrimonium interne

validum et externe irritum ; interne quidem validum ob dispensationem obtentam, et externe irritum ob impedimentum. Nec afferri possit obtenta dispensatio, utpote fictitiis nominibus inscripta. »

(De Matr., n. 274.)

Hæc sunt, vero, juxta Scavini, Abbreviationes quæ in litteris S. Pœnitentiariæ reperiuntur :

Archiepus.........	Archiepiscopus.
Air	Aliter.
Als	Alias.
Alsoluo...........	Absolutio.
Aplica............	Apostolica.
Appbatis..........	Approbatis.
Autte.............	Auctoritate.
Cartlis...........	Cardinalis.
Canice...........	Canonice.
Cen.	Censuris.
Circompeoni....	Circumspectioni.
Xpus..............	Christus.
Confeone........	Confessione.
Confeori..........	Confessori.
Coione............	Communione.
Consciæ	Conscientiæ.
Constituonibus	Constitutionibus.
Discreoni ..	Discretioni.
Dispensao. ...	Dispensatio.
Dnus	Dominus.
Ecclæ..	Ecclesiæ.
Effus.............	Effectus.
Exit..............	Existit.
Ecclis	Ecclesiasticis.
Epus..............	Episcopus.
Excoe............	Excommunicatione.
Fr................	Frater.
Frum.........	Fratrum.
Gnali.............	Generaliter.
Humoi............	Hujusmodi.
Humiler	Humiliter.
Infraptum.	Infrascriptum.
Irregulte.........	Irregularitate.
Igr.	Igitur.
Intropta,..........	Introscripta.
Lia...............	Licentia.
Ltima.............	Legitima.
Lræ...............	Litteræ.
Lite..	Licite.
Mrimonium.......	Matrimonium.
Magro............	Magistro.
Mitaone...........	Miseratione.
Mir...............	Misericordia.
Nulltus...........	Nullatenus.
Ordio............	Ordinario.
Ordinaoni........	Ordinationi.
Pp.......	Papa.
Pr................	Pater.
Pontus,...........	Pontificatus.
Ptus..............	Præfatus.
Ptur..............	Præfertur.
Pntium	Præsentium.
Pbter.............	Presbyter.
Pœnia	Pœnitentia.
Poe	Posse.
Pror..............	Procurator.
Qtnus............	Quatenus.
Qmlbt.............	Quomodolibet.
Qd................	Quod.
Relari	Regulari.
Relione...........	Religione.
Roma.....	Romana,
Sntæ vel stæ..	Sanctæ.
Saluri............	Salutari.
Sentia............	Sententia.
Spealr.....	Specialiter.
Supplionibus......	Supplicationibus.
Spualibus.........	Spiritualibus.
Tn	Tamen.
Tm...............	Tantum.
Thia, vel theolia...	Theologia.
Tli...............	Tituli,
Venebli...........	Venerabili.
Vræ..............	Vestræ.

Quoad taxas, Scavini citat quod sequitur, auctorem non indicans :

« Y a-t-il simonie à accorder à celui qui paye et à ne point écouter celui qui ne paye pas ?

« R. 1. « Les taxes des chancelleries épiscopales ont été réduites à peu de chose ; — 2. ceux qui sont reconnus malheureux jouissent de la gratuité ; — 3. à Rome, il y a des tarifs de trois classes, un pour les personnes aisées, l'autre pour les pauvres, le troisième pour les malheureux ; la différence est notable entre ces trois classes. C'est pourquoi, dans les lettres testimoniales données par les évêques, la position de fortune des suppliants est toujours indiquée d'après le rapport des curés et des vicaires forains, et l'on incline plutôt vers la condescendance que vers la rigueur. Remarquez encore que, dans la manière de juger de la cour romaine, on qualifie de pauvre celui que les administrations civiles ne regarderaient pas comme tel ; — 4. plusieurs des taxes payées à Rome sont appliquées de la manière qu'on a dit... N'est-il pas juste que les fidèles du monde catholique entier concourent à l'entretien de ses augustes basiliques, qui sont, en quelque sorte, les églises de tous les catholiques, et de ces lieux consacrés aux plus chers souvenirs de notre religion ? N'est-il pas juste encore que le pauvre même apporte son obole s'il veut jouir des faveurs que l'Eglise dispense ? Enfin, les employés de la chancellerie pontificale n'ont-ils pas besoin de manger comme tous les autres et n'ont ils pas le droit de vivre de leur travail ? »

Citat etiam il *Cattolico*, Giornale di Genova 12 et 18, gen. 1854 ; quo leguntur inter cætera :

« Nous signalerons seulement, pour avoir une idée de la masse considérable d'affaires qui sont traitées dans les Congrégations de Rome, ce que nous lisons dans Marchetti : — J'ai demandé, dit-il, le chiffre des expéditions qui partent chaque année de la Pénitencerie, et on m'a répondu que le nombre s'élevait à vingt-trois mille. Ainsi, il y a

vingt-trois mille affaires de religion, qui exigent souvent une longue et savante discussion, qui, dans le cours de cette année, sont examinées, décidées et expédiées par un seul tribunal de Rome, sans qu'il en coûte rien à ceux qui y ont recours. Mais qui fait vivre tant d'hommes savants, qui paye tant d'employés qui sont indispensables? Sans chercher d'autres raisons, qui sont en grand nombre, celle que l'Eglise romaine n'est pas seulement l'Eglise de Rome, mais qu'elle est, par l'institution divine, l'Eglise du monde catholique, doit suffire. »

De autem impedimentis civilibus in Galliis, tempore a nostro, summam sequentem professoris Vincent hic inseramus :

« Inter impedimenta civilia sunt alia quæ in omnibus, aut saltem in quibusdam, conveniunt cum impedimentis canonicis; alia vero quædam quæ juri sunt prorsus propria; alia demum quæ omnino desunt; ita votum, conditio, impotentia, cultus disparitas, raptus, crimen et clandestinitas, prout in jure canonico intelligitur. De duplici priori classe seorsim agemus.

« I. — *De impedimentis communibus juri tum civili tum canonico, cum nulla vel aliqua differentia.*

« 1. *De errore.* Codex civilis dicit, *art.* 144 : « Il n'y a pas de mariage lorsqu'il n'y a pas de consentement. « Cum vero error impediat consensum, impedimentum erroris implicite agnoscitur a codice.

« 2. *De ligamine. Art.* 147 : « On ne peut contracter un second mariage avant la dissolution du premier. » Jam vero, cum hodie non admittatur divortium, non discrepet impedimentum civile ligaminis ab impedimento canonico. — Juxta codicem, *art.* 228, mulier secundum matrimonium inire non potest, nisi post decem menses completos a dissolutione prioris matrimonii numerandos, ne paternitas remaneat incerta, et propter indecentiam.

« 3. *De amentia.* Codex civilis requirens ad matrimonium consensum partium eo ipso admittit impedimentum amentiæ; sed ulterius progreditur quam jus canonicum; nam ex lege ecclesiastica valet matrimonium contractum in intervallis lucidis, dum non valeret juxta jus civile interdictione pronuntiata, quamvis forent in imbecillitate, dementia vel furore quædam momenta lucida, *art.* 489 et 502.

« 4. *De ætate.* Juxta *art.* 144, vir ante annum ætatis 14 completum, mulier ante annum 15 nubere nequeunt; dum Ecclesia matrimonium permittit viris post 14 annos, et mulieribus post 12 annos.

« 5. *De vi et metu.* Nil speciatim in codice reperitur circa vim et metum relative ad matrimonium; standum est itaque juri naturali, et iis quæ dicuntur circa contractus in genere; tenendum est scilicet consensum ex vi vel metu gravi exortum esse insufficientem in contractibus.

« 6. *De ordine.* Silet codex circa impedimentum ordinis; at cum religio catholica agnoscatur tanquam religio majoris partis civium, illam gubernium admittere cogitur cum suis primariis regulis, inter quas annumerandus sane est articulus quo irritum declaratur matrimonium clericorum in sacris ordinibus constitutorum; cum insuper in articulis organicis sufficienter ostendatur clericos subjici canonibus in Gallia receptis, quorum unus e præcipuis prohibet illis matrimonium, exinde merito concludunt jurisperiti irritum esse, etiam civiliter, horum clericorum matrimonium. — Res pluries ad tribunalia delata est. Anni 1818 18 maii, curia regia parisiensis nullitatem matrimonii cujusdam sacerdotis, nomine Martini, pronuntiavit. Eodem sensu judicavit 21 feb. 1833 contra Du Monteil, *Curia suprema cassationis*, his verbis : « La cour... Attendu qu'il résulte des articles 6 et 26 de la loi organique du Concordat de Germinal an XI, que les prêtres catholiques sont soumis aux canons qui alors étaient reçus en France, et par conséquent qui prohibaient le mariage aux ecclésiastiques engagés dans les ordres sacrés; attendu que le Code civil et la charte ne renferment aucune dérogation à cette législation spéciale, l'arrêt attaqué, en interdisant le mariage dont il s'agit, n'a violé aucune loi; rejette... » Eodem modo judicarunt anno 1846, die 17 jan. *Curia regia lemovicensis*, et anno 1847 die 13 feb. *Curia regia parisiensis.* — Anno 1850, in Algeria tribunal primæ instantiæ ex defectu pronuntians præcepit magistratui civili (*Maire*) assistentiam matrimonio civili cujusdam diaconi, sed appellante Gubernatore generali ab eo judicio, et approbantibus hanc appellationem ministris belli, justitiæ et cultuum, idem tribunal, amplius non judicans ex defectu, proprium judicium reformavit. Vide eximium opus DD. Pavy cui titulus : *Du célibat ecclésiastique.*

« 9. *De cognatione et affinitate.* — 1. De cognatione *spirituali*, silet codex. — 2. De cognatione *naturali* et *affinitate*. — *Art.* 161 : « En ligne directe le mariage est prohibé entre tous les ascendants et descendants légitimes ou naturels, et les alliés au même degré. » *Art.* 162 : « En ligne collatérale, le mariage est prohibé entre le frère et la sœur légitimes ou naturels, et les alliés au même degré. » — *Art.* 163 : « Le mariage est encore prohibé entre l'oncle et la nièce, la tante et le neveu. Quibus verbis ex concilio status, anno 1801, intelligendi sunt pariter « le grand-oncle et la petite nièce, la grand'tante et le petit-neveu. » Sed dubitatur an pro cognatione mere naturali requiratur agnitio legalis. — 3. *De cognatione legali.* — *Art.* 348 : « Le mariage est prohibé entre l'adoptant, l'adopté et ses

descendants; — entre les enfants adoptifs du même individu ; — entre l'adopté et les enfants qui pourraient survenir à l'adoptant ; — entre l'adopté et le conjoint de l'adoptant, et réciproquement entre l'adoptant et le conjoint de l'adopté. » Ex hoc sequitur latius extendi impedimentum civile quam canonicum in eo quod existat inter varios filios adoptatos ejusdem adoptantis, quod non exprimit jus romanum ac proinde jus canonicum.

« 10. *De honestate publica.* Impedimentum honestatis publicæ provenire potest ex sponsalibus, et sub hoc respectu non agnoscitur a codice. Potest etiam venire a matrimonio rato et non consummato, et hoc modo aliquatenus reperitur in codice sub nomine affinitatis ; nam ad affinitatem non requirit codex, matrimonium consummatum, sicut exigit jus canonicum. Sed, hoc dato, non tam extenditur impedimentum civile quam canonicum, siquidem non progreditur usque ad quartum gradum.

« II. *De impedimentis juri civili propriis.*

« Triplex est impedimentum proprium juri civili, scilicet : defectus consensus parentum, defectus præsentiæ magistratus civilis, defectus formalitatum.

« 1. *Defectus consensus parentum.* — Ante *majoritatem*. *Art.* 158 : « Le fils qui n'a pas atteint l'âge de 25 ans accomplis, la fille qui n'a pas atteint l'âge de 21 ans accomplis, ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et père: en cas de dissentiment le consentement du père suffit. — *Art.* 149 : « Si l'un des deux est mort, ou s'il est dans l'impossibilité de manifester sa volonté le consentement de l'autre suffit. » *Art.* 150 : « Si le père et la mère sont morts, ou s'ils sont dans l'impossibilité de manifester leur volonté, les aïeuls et aïeules les remplacent : s'il y a dissentiment entre l'aïeul et l'aïeule de la même ligne, il suffit du consentement de l'aïeul. — S'il y a dissentiment entre les deux lignes ce partage emporte le consentement. » — Post *majoritatem* requiruntur tres actus obsequiosi pro viris ante 30 annos completos, et pro mulieribus ante 25 ; post hanc ætatem requiritur unus actus obsequiosus. *Art.* 152, 155.

« Filii *naturales*, si sint legaliter agniti, debent sese gerere sicut filii legitimi, cum eo tamen discrimine quod, deficientibus patre et matre, non requiritur consensus avorum, quia avi non agnoscunt nepotes illegitimos ; si vero non fuerint legaliter agniti, nubere nequeunt sine consensu tutoris ad hoc nominati, *art.* 159.

« Filii *minores*, deficientibus parentibus, ta nsbere nequeunnte 21 annum, sine connuesu concilii familias, *art.* 160.

» In familia *imperiali*, valida esse nequeunt matrimonia sine consensu Imperatoris.

« Qui ad *exercitum* sive terræ, sive maris pertinent, ut nubant, expostulare et obtinere debent, non quidem sub pœna nullitatis, consensum superiorum, qui diver sunt juxta gradum, scilicet : pro ducibu requiritur consensus ministri sive belli sive rerum nauticarum ; pro ministris infe rioribus (*sous-officiers*) et simplicibus mil tibus, necessarius est consensus illius qu præest illi corpori militiæ, generatim *le co lonel.*

« 2. *Defectus præsentiæ magistratus civili* — Ad validitatem contractus requiritu præsentia magistratus civilis, ut consta ex *art.* 131. Magistratus iste est ministe publicus, cui commissa est cura actuu civilium, gallice *le maire* ; illius loco præe adjunctus. Nullus potest proprium matri monium, vel filiorum suorum matrimoniun celebrare. Cavendum est igitur ne uxo primi magistratus, vel illius secretarius consensum contrahentium suscipiat. No tamen eo ipso semper invalidum foret ma trimonium sic celebratum.

« Magistratus competens est magistratu loci in quo domicilium habet unus e con trahentibus. *Art.* 74 dicit : « Le domicile quant au mariage, s'établira par six moi d'habitation continue dans la même com mune. » Ex quo sequitur ad domiciliun quoad matrimonium sufficere et requir habitationem a sex mensibus, ac proinde non necessariam esse intentionem ibi per petuo manendi. Multæ fiunt hypothese circa præsentem quæstionem, sed earun solutionem ad jurisperitos remittimus.

« 3. *Defectus formalitatum ad publicitate requisitarum.* Ad publicitatem tria requi runtur : — 1. Promulgatio bannorum. 2. Celebratio in ædibus municipalibus. 3. Præsentia quatuor testium, sed no inde concludendum, inquit D. Carrière *n.* 324, sufficere cujuscumque ex his regu lis transgressionem, ut matrimonium sta tim declarandum sit irritum ; aliquand adeo gravis erit transgressio, ut necessari nullitatem inducat, aliquando non ita. E illud est quod judici determinandum relin quitur ex variis circumstantiis, ex quibu dignoscetur an adfuerit sive competenti (in numero præcedenti requisita), sive pu blicitas sufficiens ; sicque etiamsi conste de quadam dictarum regularum transgres sione, prout necessario constare debet, u imponantur pœnæ in *art.* 192 statutæ, pote rit matrimonium validum judicari. Taler esse sensum *art.* 192, fuse exponit Merlin in eo sensu judicavit curia suprema, e nunc communiter judicant tribunalia. »

Quoad dispensationes ab impedimenti civilibus, ejusdem demus summam sequer tem :

« Dispensatio haberi potest ante vel pos celebrationem matrimonii.

« I. *De dispensatione ante matrimon celebrationem.* — 1. Plura impedimenta a quibus dispensatio obtineri potest, ut constat ex legum declaratione, nempe

— 1. Ab impedimento ætatis, *art.* 145 Codicis. — 2. Ab impedimento cognationis, quod existit inter fratrem et fratris filium, vel sororem et sororis filium *art.* 167. — 5. Ab impedimento affinitatis collateralis quæ datur intra patrem et sororem conjugis suæ, aut vice versa (*entre beaux-frères et belles-sœurs*), *art.* 164 lex diei 16 aprilis 1832. — Ab his impedimentis dispensat imperator, dispensat æque a secunda denuntiatione bannorum, *art.* 167. — In casibus dispensationis recurrendum est ad procuratorem imperialem, qui rem integram remittit ad ministrum justitiæ, ut ipse de his omnibus referat ad imperatorem. — 5. De aliis impedimentis silent codex et leges, non tamen judicandum est ab illis nunquam concedi posse dispensationem, sed in gravibus casibus, ad imperialem procuratorem recurratur et eadem illa habeatur ratio agendi ac in præcedentibus impedimentis.

« II. *De dispensatione post matrimonii celebrationem, seu de convalidatione matrimonii civilis.* — 1. Certum est imperatorem posse post matrimonium celebratum dispensare ab impedimentis supra enumeratis, sicuti poterat ante matrimonii celebrationem. Quænam tunc sequenda sit forma ad hujus dispensationis applicationem, seu fulminationem, non satis explicant auctores et parvi interest, quæ adveniente casu, res certe enucleabuntur. — 2. Matrimonia prius nulla non semper indigent dispensatione ut revalidentur, quia eorum nullitates temporis lapsu, ut aiunt, cooperientur, ita ut amplius invocari nequeant. Sic nullitas oriens *ex defectu ætatis* appellari non potest quando elapsi sunt sex menses post acquisitam legitimam ætatem ad nubendum, *art.* 185. — Quænam sint nullitates quæ sic lapsu temporis cooperiantur, ardue explicatur et cum modica utilitate; siquidem illi casus sunt admodum rari. Consulantur D. Carrière, *P. M.*, *n*, 1018 *et seq.*, et alii probati auctores, »

Denique professoris ejusdem Vincent non omittamus sequentia corollaria practica circa eadem impedimenta :

« Corollarium I. *Abstinendum est, saltem generatim loquendo, a celebratione matrimonii coram Ecclesia antequam celebratum fuerit coram magistratu civili.*

« Prop. 1. *Ex tenore legis.* Lex civilis præcipit ut prius celebretur matrimonium civile quam ecclesiasticum, porro huic legi obediendum est; etenim legi parendum est quoties non est evidender injusta; porro talis est prædicta lex; nam nihil præcipit contra religionem aut bonos mores, jubendo ut prius fiat matrimonium civile; illud quidem non est forsan conforma principiis, supramodum jactatis, de libertate omnimoda cultuum, sed parvi refert et indubium remanet præfatam legem non esse evidenter injustam, et illi proinde parendum esse.

« Prob. 2. *Ex incommodis secularis si secus ageretur.* — 1. *Ratione conjugum.* Post celebratum matrimonium religiosum posset unus conjux denegare matrimonium civile, imo aliud matrimonium civiliter contrahere : porro quanta incommoda inde sequerentur, pro parte fideli satis intelligitur. — 2. *Ratione prolis et conjugum.* Proles haberetur coram lege ut spuria, privilegio nullo frueretur, nec ipsi sponsi possent erga se invicem conjugum jura expostulare. — 3. *Ratione religionis;* tum ob scandalum quod oriretur, si celebrato matrimonio ecclesiastico, unus e conjugibus matrimonium aliud civiliter contraheret; tum ob conflictus qui sæpe sæpius evenirent inter potestatem civilem et ecclesiasticam.

« Prob. 3. *Ex pœnis sacerdotibus infligendis :* sic legitur in codice pœnali, *art.* 132 : « Tout ministre d'un culte, qui procédera aux cérémonies religieuses d'un mariage, sans qu'il lui ait été justifié d'un acte de mariage préalablement reçu par les officiers de l'état-civil, sera, pour la première fois, puni d'une amende de seize francs à cent francs. — *Art.* 200. En cas de nouvelles contraventions de l'espèce exprimée en l'article précédent, le ministre du culte qui les aura commises sera puni, savoir : pour la première fois, d'un emprisonnement de deux à cinq ans; et pour la seconde fois, de la déportation. » — Nimiæ sunt illæ pœnæ ut non sedulo vitentur, et ideo consuletur sacerdotibus ut accurate servent schedulas quibus affirmatur a magistratu civili matrimonium secundum legem civilem celebratum fuisse, ne postea ipse tanquam legis infractor incusetur.

« Fieri equidem potest ex hac agendi ratione ut ambo conjuges matrimonialiter vivant ante celebrationem matrimonii ecclesiastici, vel quod unus conjux, celebrato civili matrimonio, nolit postea coram parocho sistere. Ad hæc inconvenientia præcavenda satagant parochi ut matrimonium ecclesiasticum non protelетur, sed quam primum celebretur; satagant etiam ut si existat impedimentum canonicum prius ab eo dispensatio obtineatur quam fiat civile matrimonium. Cæterum ex dictis, *n.* 94; judicavit curia imperialis andegavensis denegationem matrimonii ecclesiastici esse rationem sufficientem separationis legalis.

« Diximus *saltem generatim loquendo;* nam possunt esse casus tam speciales in quibus necesse est matrimonium perfici religiosum ante civile, v. g. in articulo mortis. Attamen : — 1. Nil faciendum est inconsulto episcopo. — 2. Non tanti interest ut ante mortem celebretur matrimonium inter personas quæ simul carnaliter vixerunt; non ratione sacramenti pœnitentiæ, ad quod sufficit dolor de præterito et propositum de futuro; non ratione scandali, quod aliter auferri potest; non demum ra-

tione prolis legitimandæ; nam civiliter erit semper illegitima, et raro interest ut canonice legitimetur.

« COROLLARIUM II. *Satagendum est ut matrimonium civile fiat juxta legis præscripta.* — PROB. Ex dictis, maxima sunt incommoda in matrimoniis nulliter contractis coram lege; ergo nihil negligere debet parochus, prudentiæ regulis semper inhærendo, ut omnia fiant modo a lege requisito, civilia igitur impedimenta, et media illis obviandi cognoscat.

« COROLLARIUM III. *Matrimonio religioso, potius quam matrimonio civili attendendum est.* — PROB. Ex expositis in decursu tractatus, valent in foro conscientiæ impedimenta canonica, dum in foro tantum externo vim habent impedimenta canonica, ergo si matrimonium est validum coram ecclesia, licet invalidum coram lege, adest vinculum matrimoniale, et ideo licitus est usus matrimonii; ita pluries S. Pœnitentiaria. — Ergo si matrimonium sit validum civiliter, et invalidum religiose; nullum datur coram Deo vinculum matrimoniale. — Ergo si matrimonium sit civiliter prius celebratum cum una persona, et postea religiose cum altera; illud posterius matrimonium est validum, non vero prius.

« Ex his facile intelligitur quam exoptanda sit concordia inter leges civiles et ecclesiasticas; hanc pro viribus producant clerici sermonibus et scriptis, illam potissimum expostulent precibus suis a Deo, cui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen. » (De matr., 313 ad 320.)

Circa autem materiam tam difficilem in praxi, nobis plaudet benevolus lector si demus illi varia monita e pluribus recentioribus, Scavini præsertim et Gousset, excerpta.

« Quæritur, inquit Scavini :

« *An Parochus possit assistere matrimonio eorum qui sunt publici peccatores, vel publice faciunt contra Ecclesiæ leges?* Ac respondet cum Benedicto XIV : *Quamvis juxta communiorem magisque receptam sententiam non sit* (Parochus) *matrimonii minister; tamen in multis comparatur ministro, nec licite sua præsentia firmare potest contractum, quem sit a contrahentibus sacrilege iniri*[1]. Ratio est, tum quia de jure naturali nemo potest cooperari peccato proximi, etiamsi alter peccatum jam interne consummaverit; tum quia Parochus tenetur ex justitia incumbere saluti spirituali suarum ovium eas avertendo a peccatis. Quod dictum est de Parochis, idem valet de testibus, qui tamen satis excusarentur a peccato, si assisterent coacti metu gravi; cum ipsi non teneantur, nisi ex charitate impedire peccatum.

« Aliquando tamen vel ipse Parochus excusatur, si nempe urgeret ratio valde gravis et aliquo modo proportionata malo, quod permittitur in Sacramenti profanatione : v g., si Parochus ad id cogeretur metu mal gravissimi, vel si imminerent gravia n communitati, aut ipsis contrahentibus. si sponsi jam sint conjuncti civiliter (ut Gallia evenire solet, ubi matrimonium vile ecclesiastico præire debet), et sponsi meliorem frugem resipiscere nolint, ut liberentur a peccato concubinatus, eos l timo matrimonio jungendo[1]

« *Quid* (quæres) inquit idem, *agere d Parochus, si partes civiliter contraxerunt postea pars una recuset contrahere coram clesia?* En responsio cardinalis Caprara gali *a latere* in Galliis : tunc *ad dispe tionem in radice matrimonii, seu ad ma monii sanationem in radice deveniri p judicamus, ita ut saltem innocentis partis mæ saluti, prolis legitimitati et familiar tranquillitati omnino cautum sit et quam mum etiam renuentis animæ saluti provi possit.* — Sponsi autem qui jam contra runt juxta ecclesiæ leges, ante ipsum c tractum civilem matrimonialiter vivere p sunt : quia contractus civilis ad Sacrame validitatem non requiritur. Sic tamen jur omnino urgendi sunt ad contrahendum eti civiliter (si aliud non obstet), tum ut sa faciant legi non injustæ (si respiciat sol civilia), tum ut provideant statui civili fil rum. Ita *Bouvier.* » (T. IV, 612.)

« Que doit répondre, Inquit auctor oper *Méthode pour la direction des âmes*, un c qui est consulté sur un mariage projeté? respondet :

« On convient assez que nous ne devons trop nous mêler de mariages; nous seri exposés à nous en repentir et à nous atti des reproches, des malédictions même, ceux que nous aurions engagés à faire o ne pas faire cette alliance : l'expérience ne le prouve que trop. C'est à nous à bé les mariages des chrétiens, et non à en e les entremetteurs : c'était la maxime saint Ambroise et de saint Augustin. prêtre respectable, consommé dans le sa ministère, disait que nous ne devions nous mêler de mariages, de testaments, servantes et de nourrices.

« Si l'on est consulté sur un mari entre deux personnes de la paroisse, il rare qu'on puisse, sans inconvénient, d expressément : Ne prenez pas un tel ou u telle; on ne vous gardera pas le secret, si le mariage se fait contre votre avis, dira : M. le curé ne le voulait pas; si on le fait pas, celui que vous en avez détou dira confidemment à quelqu'un : M. le c ne m'a pas conseillé de faire cette allian et en peu de temps toute la parenté sa que vous avez donné cet avis; on perdra confiance qu'on avait en vous, et peut-e en aurez-vous beaucoup à souffrir.

« Il vaut donc mieux, dans ce cas, s tenir à quelques avis généraux, et dir

[1] De Synodo. l. VIII. c. XIV. — V. Lig supra 54. Bouvier, Gury, Gousset.

celui qui consulte : Priez le Seigneur de vous éclairer; examinez si la personne qu'on vous propose a les qualités et les vertus qui sanctifient les mariages. A-t-elle la douceur de la piété? Fréquente-t-elle les sacrements? Y a-t-il de la convenance entre vous par le caractère, la naissance et le bien? etc. Pensez à tout cela devant Dieu, et faites ce que vous voudriez avoir fait à l'heure de la mort.

« Si c'était un cas où les désordres de la fille ou d'un garçon auraient été grands et publics, ou un autre cas où il y aurait une disproportion énorme pour le bien, pour l'âge ou pour la naissance, vous pourriez dire à celui qui vous consulte que vous n'osez pas lui conseiller de se marier avec une telle personne.

« Quand on vous consulte au sujet d'une personne qui n'est pas de votre paroisse, et dont la parenté vous est également étrangère, vous pouvez dire votre sentiment plus librement, cependant avec prudence; dans ce cas, vous n'avez pas ordinairement les mêmes inconvénients à craindre que s'il s'agissait de vos paroissiens.

« S'il s'agit d'un mariage projeté que vous croyez convenable et que vous souhaitez, il est souvent à propos de ne pas témoigner expressément tout ce que vous en pensez; au moins si vous le faites, que ce soit avec beaucoup de modération; on peut dire qu'il paraît convenable, sans témoigner qu'on le souhaite. »

« Que doit faire, inquit Gousset, un curé, un confesseur, à l'égard des époux qui vivent séparés sans avoir fait prononcer leur séparation? 1° On ne doit point éloigner des sacrements une femme qui passe, aux yeux du public, pour avoir été chassée ou renvoyée injustement par son mari. Il lui est bien permis, dans son malheur, de recourir au *Dieu de toute consolation, à celui qui nous console dans toutes nos peines*. Mais il n'en est pas de même du mari; on ne peut évidemment l'absoudre, à moins qu'il ne fasse constater juridiquement qu'il avait les raisons légitimes de renvoyer sa femme. 2° On ne doit pas inquiéter le mari qui s'est séparé de sa femme, ni la femme qui s'est séparée de son mari, lorsque la séparation a eu lieu pour cause d'adultère, si le crime est tellement notoire qu'il ne puisse nullement être contesté. Mais le coupable ne sera point admis à la participation des sacrements, qu'il n'ait suffisamment réparé sa faute et le scandale par la pénitence. 3° On regardera comme indignes d'absolution les époux qui, par suite d'un mariage mal assorti, ou pour cause d'incompatibilité d'humeur, se sont séparés de leur autorité privée, même d'un commun consentement. Mais on userait d'indulgence à l'égard de celui qui aurait fait son possible, moralement parlant, pour se rapprocher de son conjoint et obtenir de demeurer ensemble, si ses dispositions et ses démarches étaient connues du public.

« On demande, ait idem, la conduite à tenir lorsque l'une des parties mariées civilement refuse de faire les démarches nécessaires pour la réhabilitation de son mariage : elle ne veut ni se séparer de son conjoint, ni renouveler son consentement.

« R. Il n'y a pas d'autre parti à prendre que de recourir au saint-siége pour en obtenir une dispense *in radice*, par laquelle un mariage nul peut se réhabiliter sans que le consentement soit renouvelé. Il suffit que le consentement donné dans le principe persévère virtuellement; on en juge d'après les dispositions actuelles des conjoints. Si on avait lieu de croire que l'une des parties a révoqué son consentement, la dispense serait inutile; elle ne pourrait légitimer un consentement qui n'existe plus. La dispense *in radice* une fois obtenue, la partie qui l'a demandée en donne avis à l'autre partie, afin que celle-ci puisse remplir son devoir sans agir contre sa conscience. Si le mariage qui a été ainsi réhabilité passait publiquement pour n'avoir pas été légitimement contracté, il faudrait en faire connaître la réhabilitation; cela est nécessaire pour faire cesser le scandale. Le curé aura donc soin de remettre à la partie intéressée la dispense qui lui a été accordée, ou la déclaration par écrit que son mariage a été légitimé par une dispense du Souverain Pontife, en lui recommandant de le faire connaître à son conjoint, à ses parents et aux personnes qui prennent part à sa position. Par ce moyen, le scandale sera bientôt réparé. Mais, tant que cette réparation n'aura pas eu lieu, la partie même repentante et bien disposée ne doit pas s'approcher de la sainte table; elle peut cependant recevoir l'absolution.

« Que fera le confesseur, pergit idem, si le malade n'est marié que civilement?

« R. Nous pensons que, s'il n'y a pas d'empêchement *dirimant* de mariage, le curé peut alors donner la bénédiction nuptiale toutes les fois que les deux parties consentent à la recevoir. La cérémonie se fait en présence de deux témoins. Si le malade refuse la bénédiction nuptiale, on lui refusera l'absolution, à moins qu'il ne déclare, en présence de quelques personnes, vouloir la recevoir à l'église aussitôt qu'il aura recouvré la santé. Dans ce dernier cas, qui n'est guère vraisemblable, on pourrait encore l'absoudre, sans exiger la séparation *quoad tectum*; et toutes les fois qu'on peut absoudre un malade qui est en danger, dans un danger pressant, on est obligé de le faire : il vaut mieux exposer le sacrement à la profanation que l'homme à la damnation éternelle : *Sacramenta propter homines*. Si les parties qui n'ont contracté que devant l'officier civil sont

liées par un empêchement *dirimant* de droit *ecclésiastique*, et que le malade, après avoir demandé pardon, en présence de quelques fidèles, du scandale qu'il a commis, promette de faire tout ce qui dépendra de lui pour se conformer aux lois de l'Eglise, en cas qu'il revienne en santé, on lui donnera l'absolution. On suppose que le danger est urgent; car, si l'état du malade permet de recourir à l'Ordinaire, il faut lui écrire le plus promptement possible, afin d'obtenir la dispense s'il croit pouvoir l'accorder.

« Que fera le curé, le confesseur, pergit idem, dans le cas où il s'agit d'un empêchement dont l'Église ne dispense pas, dont elle ne peut dispenser ? Exemple : En vertu d'une loi qui permettait le divorce, un homme se sépare de sa femme et convole en secondes noces; et quelque temps après, sa femme légitime vivant encore, il tombe dangereusement malade. Le curé se présente; le malade demande à se confesser, déclare à ceux qui le visitent qu'il se repent du grand scandale qu'il a commis, répète qu'il ne regarde plus sa femme *légale* comme une épouse, qu'il ne veut plus avoir avec elle d'autres relations que celles qu'entraînent les conventions matrimoniales pour la communauté des biens ; le danger devient pressant. Peut-on l'absoudre ?

« R. Nous croyons qu'on le peut, mais à une condition, savoir : qu'il fera, devant les assistants, la promesse de se conformer exactement, s'il survit, à l'*agenda* qui sera donné par l'évêque concernant la conduite qu'il doit tenir dans cette triste position.

« Que faire, pergit idem, si la loi civile défend aux curés d'administrer le sacrement du mariage s'ils n'ont pas sous les yeux le certificat qui constate que les époux ont déjà contracté civilement le mariage ?

« Les *articles organiques* défendent aux ministres de la religion de donner la bénédiction nuptiale à ceux qui ne justifieront pas en bonne forme avoir contracté devant l'officier civil. Mais il n'appartient pas plus au gouvernement de régler ce qui concerne la bénédiction nuptiale que ce qui a rapport aux sacrements de Baptême et de Pénitence ; il n'a pas plus le droit de défendre que d'ordonner qu'on administre un sacrement dans tel ou tel cas particulier. Ce n'est point à la puissance séculière à nous tracer des règles pour la dispensation des choses saintes. « Qu'on nous regarde, dit » saint Paul, comme les ministres de Jé» sus-Christ et les dispensateurs des mys» tères de Dieu, c'est-à-dire des sacre» ments. » Ecoutez le pape Gélase, parlant à l'empereur Anastase : « Quoique votre » dignité vous élève au-dessus du reste des » hommes, vous êtes néanmoins soumis aux » évêques pour tout ce qui tient à la foi et » à l'administration des sacrements. Il » faut pas que dans ces affaires vous p» tendiez les assujettir à vos ordres ; il fa» au contraire, que vous suiviez leurs d» sions. Dans tout ce qui est de l'or» civil, ces mêmes évêques sont soum» vos lois ; vous devez à votre tour leur e» soumis en tout ce qui concerne les sa» mystères dont ils sont les dispensateu» Si nous n'étions forcé de nous restrein nous pourrions citer les Pères, les Pape les conciles de tous les temps. Toutes lois canoniques sur l'administration sacrements nous rappellent à l'ordre h rarchique, qui les explique avec une tière indépendance de la puissance tem relle. Nos rois l'ont reconnu ; l'article de l'édit de 1606 porte : « Conformémen » la doctrine du concile de Trente, n » voulons que les causes concernant » mariages soient et appartiennent à » connaissance et juridiction des ju » d'Eglise. » Si on nous dit que notre gislation ne reconnaît plus de sacremen qu'elle ne voit plus dans le Mariage l'union naturelle et civile de l'homme et la femme, n'aura-t-on pas une raison plus d'être étonné que le législateur s' cupe de la bénédiction nuptiale ? Que importe alors qu'un ministre de la relig accorde ou refuse ses prières et ses bé dictions à ceux qui les réclament? Cep dant, comme on peut suivre la loi ci dont il s'agit sans aller contre l'esprit l'Eglise, plus tolérante que ceux qui l'a sent d'*intolérantisme*, il est prudent p un curé de s'y conformer. On peut aujourd'hui ce que l'Apôtre disait de temps : *Videte, fratres, quomodo caute buletis... quoniam dies mali sunt.* (Eph. v

Hoc (si aliud non obstet) adnotat vini, ad majora vitanda mala tolerari p rit, maxime in sponsorum bonum, pro civiles effectus. Absit tamen, ut ideo lem illam dispositionem vel minimum bemus, ac nobis vel aliis imponamu normam firmam et rectam ; nam ea p et impertinens est, et periculosa, cum il acceptando videamur habere uti nece riam ad matrimonii valorem : qua omnino de catholica veritate instru sunt fideles.—*V.* Postolesi, *Vita del S. tifice Pio VII*, t. 2.

« *Quomodo se gerere debet Parochus*, rit Scavini, *si forsan in sua Ditione matrimonium obtineat, quin tamen a ipsa lege præscriptum si ut, illud etiam i ciem Ecclesiæ celebretur* ? Hæc catho parochus curare debet pro gravi suo nere ; cum ipsius sit oves suas ab an periculis jugiter amovere.

« *a.* Pergat docere in Ecclesia cat cam de matrimonio doctrinam, eju divinam institutionem, sanctitatem nem, etc. ; quæ quidem omnia ab hon bus nec coarctari nec dividi nec m quomodo possunt. Impedimenta qu

eliter exponat, quæ nonnisi ab Ecclesia axari valent. Aperiat quod tradit catho- a veritas, eos qui non contrahunt in facie elesiæ mortaliter delinquere, gravissimo ccato detineri, ac publico et continuo ncubinatu fieri reos, eorumque matrimo- im coram Deo et Ecclesia esse nullum, itum, invalidum, atque ipsorum filios r consequens illegitimos. Ipsos item ut blicos peccatores indignos omnium spiri- ilium bonorum, uti eucharistiæ, eccle- sticæ sepulturæ, etc., nisi resipiscant a iboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ius voluntatem : et rite contrahant, pu- cam offensionem amoventes. Item censu- , etiam incurrere, si cum aliquibus con- hant canonicis impedimentis.

« *b.* Hæc omnia parochus sæpius, data portunitate, prudenter commoneat atque geat ; vigilet, laboret, opus faciat evan- listæ, ne sensim sine sensu populi vel lorum exemplo vel temporum iniquitate iam doctrinam non amplius sustinentes, ram ideam Christiani matrimonii obli- cantur, et a veritate excidentes contra clesiæ leges contrahant in perpetuo con- binatu vivendo sine ullo conscientiæ norsu, ut alicubi evenit. — Si quos au- n cognoscant taliter junctos, parochi, nfessarii, sacerdotes omnes (ipsa saltem ;e charitatis) quoad possunt et privatim, amdiu spes est, in Domino curent adla- rando, ut etiam legitime contrahant co- n Ecclesia ; miserrimum in quo detinen- statum aperiendo, et scandalum ingens od populo universo præbent, et maximum quo versantur periculum illico ad inferna scendendi, si eos improvisa et subitanea ors percutiat : quod timendum ob grande lus quo vivunt jugiter inquinati.

« *c.* Caveat parochus ne publice verita- n docendo zelo amaro aut extemporaneo l quempiam offendat aut quoquomodo tet, vel contra civilem aliquam legem urgat, nisi velit gravi discrimini se mmittere coram potestatibus; et sine ctu, contentio enim ad nihil utilis est, si ad subversionem audientium. Sed cum odestia et charitate instruat pro more eles catholicam de matrimonii fidem a identino traditam, spontaneam occasio- m urgendo pro populi sui necessitate. test enim tanta esse sæculi perversitas, nobis satis esse debeat palam veritatem erire, quin civilem legem hac de re vel minemus, dicamus aperte de lege Dei, taceamus omnino de lege hominis, ita nen ut omnes satis intelligant quomodo gerere debeant qui de æterna animæ opriæ salute solliciti sunt et pie volunt 'ere in Christo Jesu. Idque ideo magis, ia illud etiam contingere potest, quod udenter suaderi valeant, et debeant sponsi, civili etiam legi obediant, se coram pu- co magistratu præsentando, ad hoc ut ilibus gaudeant juribus et plura gravis- ma incommoda quæ ceteroquin incurre- rent, effugiant, prout supra dictum est (et sic præstat unum facere et aliud non omit- tere). Non ad hoc tamen, ut illa præsen- tatione legitimum putent se coram Deo conjugium celebrare, quod quidem ita vo- lente, statuente, præcipiente Domino, non nisi per Ecclesiam a Christianis rite et va- lide iniri potest.

« *d.* Quoad hactenus notata pro norma generali esse potest Pastoralis Littera ad populum Episcoporum Provinciæ Taurinen- sis 18 nov. 1852. Item parochus Ordinarii sui concilium, instructiones et præscripta teneat, qui sane in re tanti momenti pru- dentes ac tutissimas regulas ei suppeditabit, diversas etiam pro diversitate locorum, le- gum et circumstantiarum ; neque enim cuncta nos divinare possumus, ut in ante- cessum singulis providamus. Omnia utique fieri debent prudenter : qua de re facit mo- nitum Pii VIII quod dabat Episcopis quoad matrimonia mixta : *Supervacaneum duci- mus, Ven. Fratres vos excitare, ut attenta- tis, quanto prudentia hisce in casibus agendum sit, ne catholicæ religioni creetur invidia; quandoquidem Fraternitates vestras id probe nosse compertum nobis exploratumque est. Sic agite igitur, sicque a vobis admoniti agant parochi, ut omnes videant catholicos sacerdo- tes non alio quam officii sui adimplendi spi- ritu animari, ut in iis quæ religionis sunt, Ecclesiæ regulas servent ; ipsosque eodem spi- ritu duci, ut in iis quæ civilis sunt Ordinis, regias leges non propter servilem quemdam metum, sed propter conscientiam custodiant.*

« At dum dicimus *prudenter*, ne quis in- telligat *infideliter*, ita ut simus in domo Dei *speculatores cæci omnes... canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes et amantes somnia* (Is. 57), ut si placeamus potentibus, vel ne fidelium conscientias contristando turbemus. *An quæro homini- bus placere ?* (ad rem Apostolus, I *Gal.*) : *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Et est tristitia secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiatur homo ; *quæ enim secundum Deum tristitia est* (iterum Paulus, II *Cor.*, 7), *pœnitentiam in salutem operatur.* Et Ecclesiastes, c. 3 : *Tempus ta- cendi et tempus loquendi... tempus belli et tempus pacis.* Non propter hoc ergo mini- ster Verbi alicui facit injuriam, sed ad ma- nifestandam sollicitudinem suam quam habet pro illo, a Deo missus est ad illum durus nuntius (III *Reg.* 14). » — (t. V. n. 711).

Nobis plaudet etiam benevolus lector, si demus illi post Scavini sequentes instru- ctiones a Pio Papa VI datas episcopis Gal- liarum præsertim an. 1791, 1793 et 1795.

I. « Laudabilem majorum suorum con- suetudinem secuti, Antistites qui gallica- nas regunt Ecclesias, ad Sedem apostoli- cam detulerunt gravissimas quæstiones, dubitantes nimirum quid sibi agendum sit cum de fidelium *baptismo*, *matrimonio* et se-

pulturis agitur propterea quod nisi hæc omnia a parochis intrusis vel eorum auctoritate exerceantur a Conventu nationali qui parochos dumtaxat intrusos agnoscit et sustinet, fideles vexatum iri prospiciunt... In illis quæstionibus observatum est expressam deesse declarationem, qua fideles si alium quemvis præter parochum intrusum adeant, baptismi, matrimonii vel funeris causa, civilis juris beneficia debeant amittere. Verum etsi hujusmodi amissio in illis decretis statueretur expresse, non tamen idcirco posset Catholicis facultas dari parochos intrusos ad baptismum recipiendum adeundi.

« 1° *Quoad baptismum* : Sanctitas declaravit non licere baptismum recipere a parochis intrusis, excepto casu extremæ necessitatis, in quo non adesset alius valens baptizare; sed a parochis legitimis aliisque de eorum consensu aut licentia conferri debere. Cum enim parochus intrusus schismaticus profecto sit ejusque schisma evidentissime constet, ex eo fit ut actio Catholici baptismi recipiendi causa intrusum adeuntis, quacumque ex parte spectetur, vitiosa, mala, et prohibita esse deprehendatur; nam id esset in divinis cum schismaticis communicare in ipso schismatis crimine, quod certe natura sua malum est, proindeque lege omni divina et naturali vetitum... Quibus omnibus rite perpensis Sanctitas Sua *Apost. Litt.* 13 apr. vertentis anni Catholicis omnibus qui sunt in regno Galliæ ita præceptit : *Invasores omnes sive Episcopi sive Archiepiscopi sive parochi appellentur, ita devitate, ut nihil cum illis sit vobis commune, præsertim in divinis.*

« 2° *Quoad matrimonium* : plures regulas ponendas hic jussit : — 1. fideles in Galliis debent matrimonio conjungi a suo parocho legitimo vel alio sacerdote de ejus vel de Ordinarii licentia; nam matrimonium aliter celebratum nullam vim haberet, ob cecelberrimam Tridentini legem de clandestinis matrimoniis in illius regni parochiis jam pridem promulgatam et constantissime observatam ; — 2. quoniam intrusus minime est parochus legitimus neque ullum habet titulum seu verum seu coloratum, matrimonium coram eo contractum nullius certe roboris est; qua etiam de causa fideles abstinere debent, ne parocho suo legitimo prætermisso adeant intrusum ; — 3. caveant etiam fideles qui matrimonio juncti fuerint a parocho legitimo ne coram intruso se sistant, ut ab eo ritu quovis sacro et religioso rursus matrimonio jungantur; vel ab eo petant veniam, qua possint ab alio sacerdote matrimonii Sacramento conjungi et sacro ritu copulari. Ne id enim fiat, vetant omnino rationes jam explicatæ, cum de baptismo agerentur ; — 4. nunquam etiam licebit fidelibus declarationem edere matrimonii jam contracti magistratui civili, si forte adstringantur aliam iniquissimam sane declarationem facere, se scilicet haud esse Catholicos, quod ne accidat vereri se dicunt Episcopi consulentes eo in loco ub baptismo loquuntur ; — 5. sed ne fidel quidem permittendum, ut matrimonii contracti declarationem factam coram c magistratu faciant, si ob istam Catholici acatholicis habeantur; tum quia, e verba heterodoxos tantum expresse c prehendunt; tum quia, publica homi opinione, pro heterodoxis reputantur on qui civili magistratui sua matrimonia clarant [1] ; — 6. denique idem Sanctissi super hac de re commendavit Episcopis gulas traditas a Benedictio XIV, Const. *ter omnigenas*, 2 feb. 1744 (§ 8, 9, 10) *Redditæ* 17 sept. 1746 (n. 3), relatis *De*, *Dioec*., c. 7. n. 5 ; item regulas Pauli V teris datis in forma Brevis 1606 et 1607

« 3° *De funeribus et sepulturis* tertio loc tum est, ex quibus etiam aliqua neces nasci videbatur intrusum adeundi com nicandique forte cum eo in divinis. (enim defunctorum corpora clam inhun am grave delictum sit, ut omnes ejus ticipes severis pœnis puniantur, or nullo modo potest secutæ mortis denu tio, qua semel facta, non posse, ajunt trusum impediri, quominus cadaver d extrahat ejusque funus efficiat. — R lam igitur qua fideles et maxime past hac in re uti debent hanc futuram præscripsit Sanctissimus : exequias scil defunctorum celebrandas esse paro legitimis (si ob præsentes Catholicor angustias aliter fieri non possit), in d bus privatis juxta Ecclesiæ ritum. His expletis, tolerandum esse ut parochi in cadavera e domo exportent, et ad Eccl etiam inhumanda deferant, ita tame fideles catholici nec sacras preces rec aliosque ritus Ecclesiæ cum illis socia agant [3]. » (25 sept. 1791).

[1] Nihil tamen impedimento est quominus fi ut civilibus potiantur effectibus præscript nationali conventu nudam de matrimonio sic declarationem faciant, illud semper præ c habentes, nullum ab ipsis tunc contrahit n monium, sed actum mere civilem exercere alia responsione ad Episcopum Lucione 28 maii 1793.

[2] Dans ces décrets, Paul V déclare qu'i appris que l'on voulait forcer, par de g menaces, les catholiques anglais à fréquent temples, les réunions et les prêches des tiques, il doit les avertir et les conjurer, da termes les plus pressants, de ne pas s'oubli point de se souiller ainsi par le contact des teurs de la foi, de n'aller sous aucun prétex temple ni au sermon des héretiques, de ne pr aucune part à leurs cérémonies, au détrime la vraie foi et du salut des âmes.

[3] Demum Episcopi postulabant ampliores pensandi facultates, ut sic magis avert fideles a confugiendo ad Episcopos intrusos ad aliciendos Catholicos nullum servare modum in dispensando. Benigne annuit Pont *Sicut enim* (aiente S. Leone M. in epis Rusticum Narbonensem) *quædam sunt quæ possunt ratione convelli* (cujusmodi est co nicationis prohibitio cum intrusis in illis. antea posita sunt) ; *ita multa sunt quæ pro* *sitate temporum oporteat emtepara* urnt

II. « Q. 1. Qua ratione procedere debeat Episcopus et quibus pœnis subjicere pastores aut clericos tum sæculares tum regulares sive cum exemptione, sive sine exemptione, qui spreta lege ecclesiastica aut votorum nuncupatione, temerario ausu matrimonium attentaverint?

« R. *Nulla esse matrimonia contracta tam a regularibus, quam ab ecclesiasticis sæcularibus ad aliquos sacros Ordines promotis, et utrosque nedum in excommunicationis sententiam ipso facto incurrisse* (Clem. cap. unico, *De consang. et affin.*); *sed etiam tanquam bigamos irregularitati obnoxios esse* (cap. ult. *de bigam. non ordinandis*) *nisi derelictis fœminis et publico scandalo reparato....*

« Q. 2. Qua ratione se gerere debeant pastores in publica Sacramentorum administratione et christiana sepultura erga laicos, qui divortiorum legibus (civilibus) freti, impetrataque a magistratu sententia compartem quasi conjugali vinculo soluti reliquerunt, sive novas nuptias attentaverint sive non?

« R. *Eos de quibus agitur, adversari doctrinæ Ecclesiæ de matrimoniorum indissolubilitate, ideoque non esse absolvendos et ad Sacramenta vel ecclesiasticam sepulturam admittendos, nisi errorem ut par est ejurent, et ad legitimum redeant consortium, dimissa alia conjuge, quatenus alias nuptias inire attentarint.*

» Q. 3. Quid de iis, qui irritis plane matrimoniis juncti in adulterino vel fornicario saltem perseverant consortio?

» R. *Eos qui irritis plane matrimoniis juncti, in adulterino perseverant consortio cogendos esse pœnis spiritualibus, ut adulterino consortio derelicto ad legitimam redeant conjugem. Eos autem qui irritis plane matrimoniis in fornicario perseverant consortio, separandos esse, et quatenus impedimentum proveniat ex ecclesiastico jure tantum, quærendam esse canonicam dispensationem.*

« Q. 4. Quænam sententia tenenda de iis qui cum ad parochum vel superiorem legitimum nullatenus aut nonnisi difficillime aut periculosissime recurrere possint, vel nullum alium possint adire, quam parochum juramenti aut communionis schismaticæ reum, alii coram extraneo sacerdote celebrarunt, alii coram sæculari magistratu? Utrum videlicet tanquam irritæ prorsus haberi debeant nuptiæ hujusmodi, sicque nubentes ad alia vota transire valeant; aut si fœdore aliquo vinciantur, utrum invitari aut compelli debeant ad recipiendam a vero Ecclesiæ ministro sacram matrimonii benedictionem?

« R. *Matrimonia contracta coram sæculari magistratu aut coram extraneo Sacerdote, cum contrahentes ad parochum aut superiorem legitimum nullatenus aut nonnisi difficilime seu periculosissime recurrere possint, esse valida, quoties duo saltem adfuerint testes, juxta resolutiones S. C. Concilii in causa Belgii 27 mart. 1732; in alia 30 mart. 1669; et juxta resolutionem Congregationis S. Officii in causa Provinciæ Malabaricæ 8 maii 1669; quibus adhæsit hæc particularis Congregatio in resolutione 2 jun. hujus anni in responsione ad Episc. Lacionensem. Monendos tamen esse contrahentes ut consulant suæ conscientiæ, eo quod matrimonia contracta coram schismaticis vel schismati adhærentibus, tametsi in præfatis circumstantiis sint valida, sunt tamen illicita; nec non hortandos esse conjuges ut a parocho legitimo recipiant benedictionem quatenus fieri possit extra periculum. — Quoties autem duo saltem testes minime adfuerint, matrimonia esse invalida, et quatenus fieri, posset, esse revalidanda; ita tamen ut si obstet aliquod impedimentum juris ecclesiastici, dispensetur ab Episcopo, quoties dispensandi facultate polleat ex concessione Apostolicæ Sedis, ad quam recurrendum erit, si de impedimentis agatur, in quibus dispensandi facultatem non habeat ex ejusdem Sedis Apostolicæ delegatione. — Matrimonia vero contracta coram sæculari magistratu aut coram extraneo sacerdote, cum nullum alium possint contrahentes adire quam parochum juramenti au communionis schismaticæ reum, esse pariter valida, quoties duo saltem testes præsentes fuerint, et parochus proprius sive propter juramentum, sive quavis alia ex causa schismati adhæserit; monendos tamen, et hortandos esse conjuges, ut supra.* »

(Resp. *intelleximus*, ad Episc. genev., etc, 5 oct. 1793.)

III. Extraits de réponses données par Pie VI (25 avril 1795) par l'intermédiaire de la Congrégation des cardinaux pour les affaires de France, sur diverses questions proposées dans un mémoire du 8 mars 1793, relativement à la célébration des mariages :

« 1. On demande si, dans la situation actuelle de la France, où il est très-difficile, sinon impossible, de contracter mariage devant le pasteur légitime, on peut faire usage de la déclaration très-connue de la S. Congrégation du concile, rapportée par Sylvius[1].

« R. Il suffit de revoir sur ce point la lettre de l'évêque de Luçon, citée plus haut : elle résout les difficultés (quæst. 4).

« 2° S'il est convenable d'avoir la bénédiction d'un prêtre catholique quand on peut l'obtenir, dans le cas où la présence du curé catholique est impossible ou qu'on ne puisse commodément l'avoir.

« R. il est convenable d'avoir la bénédic-

quæ petuntur dispensandi facultates). Quæ omnia vid. in Opere toties laudato *Teorica dell' istituzione del matrimonio*. ecc., part. IV.

[1] *V.* Sylvius, *In Suppl.*, 3 p., *D. Thomæ*, q. 45, a. 5, q. 1, où il donne la déclaration de la S. Congr. du concile conforme à l'avis de Bellarmin, publiée en ces termes : *De matrimoniis contractis ubi nulli jam sunt proprii pastores, jam olim actum fuit cum San t ssimo D. .. et cum Congreg. C. Tridentini, et sententia communis fuit, illa ese rata, nec ad ea pertinere decretum Concilii, cum in ejusmodi locis observari non possit.*

tion d'un prêtre quelconque dans la célébration d'un mariage, les circonstances étant telles que l'expose la demande (pourvu qu'il soit catholique et non schismatique ou intrus).

« 3° Dans l'hypothèse que le mariage ait été célébré sans la bénédiction du prêtre, qu'on ne pouvait avoir, est-il convenable ou non de suppléer plus tard cette bénédiction pour le même mariage.

« R. Cette demande ayant été faite déjà plusieurs fois, il faut rappeler la réponse donnée : *Fideles hortandos esse ut cum sacerdotis copiam habere possunt, ab eo benedictionem petant, qui tamen, illis declarabit hujusmodi benedictionem ad validitatem matrimonii minime pertinere.*

« 4° La quatrième demande concerne les mariages célébrés en présence des curés intrus, dans le cas où les curés légitimes ou d'autres prêtres, *de Parochi aut Ordinarii licentia*, peuvent y assister; ces mariages sont-ils valides ou non?

« R. Ces mariages sont nuls et on ne peut faire ici l'application de la déclaration de Benoît XIV *super matrimoniis Hollandiæ*, qui reconnaît comme valides les mariages contractés dans ce pays-là entre catholique et hérétique, sans la présence du pasteur, ou *non servata forma Tridentini Concilii;* puisque, en dehors de toute autre considération, il est certain que la déclaration du pape n'a point été étendue à la France, ce qui serait nécessaire pour rendre valides les mariages désignés dans le mémoire, c'est-à-dire les mariages qui se célèbrent *non servata forma præscripta a Tridentino Concilio*, toutes les fois qu'on peut avoir la présence d'un curé catholique ou d'un autre prêtre *de Parochi seu Ordinarii licentia.* Quoique, d'ailleurs, ces mariages soient nuls, il sera très-opportun que, dans ces mariages entachés de nullité, on recoure au Saint-Siége en exposant exactement toutes les circonstances, afin qu'il indique la conduite à tenir. »

Demus etiam documentum sequens :

Instruction (25 avril 1803) du cardinal Caprara, légat *à latere*, aux évêques de France pour la validation des mariages nuls, et Décret annexe des concessions de pouvoir papal pour les dispenses même *in radice* :

« Undique accepimus innumera prope connubia existere nulliter inita, partemque una sæpe sæpius renuere in faciem Ecclesiæ sese sistere ad copulationem suam ratam validamque coram Deo reddendam; quamvis pars altera recte disposita id velit et satagat. Animadvertentes quot mala quotque discrimina tum fidelium animabus, tum familiarum tranquillitati ex hoc irreligioso renuentium ingenio agendique ratione immineant, in amaritudine animi nostri lacrymas fundere cogimur, et miserrimo innocentium compartium statui, in quo ægre versari coguntur, merito compatimur. Ja diu officii nostri sollicitudo premitur plurium Episcoporum consultationes et nocentium postulata undique proveniu Verum res difficultatibus obnoxia est : pe timescimus enim ne dum bonum oper nitimur, aliquid mali exoriatur. Sed ut b num assequamur et imminentia mala pr caveantur, hanc Instructionem emittenda ducimus, qua Ordinarius in casibus par cularibus hujusmodi se haud difficile exp dire et opportune providere poterit.

« Pars prima : *Quoad matrimonii renov tionem, si uterque contrahens recte dispon tur.* — 1. Qui civiliter, sive coram qu cumque extraneo sacerdote, duobus salte testibus præsentibus, aut dumtaxat cora duobus testibus, consensum mutuum præsenti exprimentes matrimonium in runt, tunc temporis cum ad proprium pa chum seu superiorem legitimum aut alium sacerdotem, quique a catholica un tate non recesserant : aut nullatenus a nonnisi difficillime seu periculosissime r cursum habere potuerant, moneantur s contrahentes de hujusmodi matrimonii v liditate, et tantummodo hortentur, ut nu tialem benedictionem a proprio paroch recipiant.

« 2. Qui vero ita contraxerunt, sed tur temporis cum absque gravissima difficu tate seu periculo recursus patebat ad unu ex sacerdotibus præfatis, quive matrim nium quomodocumque inierunt cum aliq dirimente impedimento absque legitin dispensatione aut cum dispensatione defec legitimæ potestatis irrita, matrimonium se vata forma sancti Concilii Tridentini d nuo contrahant.

« 3. Si contrahentes communiter habea tur pro legitimis conjugibus, et ipsim fortasse ex ignorantia invincibili sint bona fide, et absque gravis scandali s perturbationis periculo, certiorari nequea de nullitate matrimonii, hisce in circum tantiis in bona fide relinquendi sunt, qu madmodum per sacros canones disponitu

« 4. Si contrahentes in mala vel dub fide versantur, aut si in bona fide existe tes de nullitate matrimonii certiorari poss absque gravis scandali seu perturbatio periculo, unde locus detur matrimonii r novationi, eorum matrimonium in fac Ecclesiæ celebrandum est juxta modum i ferius præscriptum.

« 5. Si præter clandestinitatis aliud e clesiastici juris obstet impedimentum, di pensatio præmittatur juxta indultum int rius exaratum.

« 6. Si nullitas matrimonii occulta seu communiter ignoretur, matrimoniu coram proprio parocho, adhibitis salte duobus testibus confidentibus, secreto vitanda scandala contrahendum est, adn tata deinde particula in secretorum mat moniorum libro.

« 7. Si vero nullitas publica sit, ad sca

dalum removendum matrimonium publice, servata forma Concilii Tridentini, celebrandum est : quod si Ordinarius ob peculiares circumstantias expedire judicaverit, ut secreto coram proprio parocho et duobus testibus potius celebretur, secreto celebrari poterit, dummodo tamen publicum scandalum alia ratione removeri possit, et quamprimum removeatur.

« Pars altera : *Quoad rationem convalidandi matrimonium, si ejusdem convalidationem pars una petat, et altera renuat.* — 8. Si hujusmodi renuentia proveniat ex indispositione ad Sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ susceptionem, paternis monitis curandum est, ut renuens rite disponatur.

« 9. Quatenus pars indisposita ad Sacramentorum susceptionem ita adduci non possit, et aliunde matrimonii renovationi assentiatur, non erit illicitum ad matrimonii celebrationem procedere, non obstante illius indispositione; pars enim innocens et instans, attentis circumstantiis licite utitur jure suo : Ecclesiæ minister eidem innocenti directe ac licite reddit jus suum, et indigne renuentis susceptio ejus dumtaxat indispositioni tribuenda est.

« 10. Si renuentia oriatur ex ignorantia vel aliquo errore contra leges aut doctrinam Ecclesiæ circa impedimenta matrimonium irritantia, renuens debita cum prudentia et in charitate instruatur. Et quatenus adhuc renuat matrimonium suum in facie Ecclesiæ convalidare tunc :

« 11. Satagendum est ut specialem procuratorem constituat, qui ejus nomine matrimonium contrahat de more; aut saltem expresso consensu de præsenti per epistolam directam proprio parocho vel alteri sacerdoti Ordinarii aut parochi licentiam habenti, matrimonium renovetur.

« 12. In hujusmodi matrimonii celebratione ratio quoque habenda est tum existentiæ alicujus impedimenti, tum matrimonii nullitatis sive publicæ sive occultæ, et servandæ regulæ sub nn. 5, 6 et 7.

« Pars tertia : *Quoad dispensationem etiam in radice.* — Si hactenus præscripta obtineri nullatenus possint, et pars una ad celebrationem matrimonii, juxta superius tradita, faciendam adduci nequeat, dummodo de præsenti exhibeat consensum remanendi in matrimonio, mature perpensis urgentibus circumstantiis et attentis servatisque conditionibus et forma inferius præscriptis, nec obstet publicitas fornicariæ copulationis et non justi matrimonii, ad dispensationem in radice matrimonii seu ad matrimonii sanationem in radice in casibus particularibus deveniri posse judicamus, ita ut saltem innocentis partis animæ saluti, prolis legitimitati, et familiarum tranquillitati omnino consultum sit, et quamprimum etiam renuentis animæ saluti provideri possit.

« 13. Ordinarius uti poterit facultate apostolica auctoritate inferius demandata dispensandi scilicet in radice matrimonii, seu matrimonium in radice sanandi, postquam tamen per indubias duorum saltem testium depositiones, aut per renuentis testimonium in scriptis exaratum aut per ejusdem assertionem etiam oretenus factam ipsi Ordinario, sive alteri ecclesiasticæ personæ ab eo specialiter deputatæ et in scriptis redigendam, constiterit non solum renuentem in consensu de præsenti permanere, sed etiam hujusmodi renuentiam ab extrinseca causa ita manere, ut nihil unquam ex ea deduci aut præsumi possit contra ipsius actualis consensus permanentiam.

« 14. Si matrimonii nullitas occulta sit, Ordinarius ad sanationem seu dispensationem in radice ad evitanda scandala, secreto deveniat.

« 15. Si vero nullitas publica sit, ad publicum scandalum removendum ejusmodi dispensatio seu sanatio notorie perficiatur, aut etiam secreto, si ad aliquam præcavendam perturbationem ita Ordinario in Domino visum fuerit, dummodo tamen locus sit evulgationi peractæ matrimonii sanationis seu dispensationis, qua publicum scandalum congrue removeatur.

« 16. Si evulgationi ejusmodi dispensationis locus non sit, ob imminentis gravis scandali aut perturbationis periculum, prælaudatus Ordinarius per ejusmodi secretam matrimonii sanationem seu dispensationem, innocentis compartis animæ saluti provideat, onerata ejusmodi Ordinarii conscientia, ut perpensis circumstantiis et pro sua prudentia, modum exquirat quo etiam publicum scandalum ex matrimonii nullitatis publica notitia existens quamprimum removeatur, monitis interim parochis, ut donec ejusmodi publicum scandalum sublatum sit, in admittendis innocentibus conjugibus ad sacramenta, ne ulla scandali præbeatur occasio iis utantur circumspectionis regulis quæ cuique exploratæ sunt.

« 17. Si præter clandestinitatis impedimentum aliud juris ecclesiastici forsan obstet, legitima semper ea præmittatur dispensatio, prout etiam cautum est n. 5.

« 18. Si unus vel uterque contrahens per divortium separatus sit a respectivo conjuge adhuc vivente, tradita instructio et sequens facultatum decretum executioni nullatenus demandentur, nisi prius et prout de jure constiterit de nullitate respective primi matrimonii proveniente ex aliquo canonico impedimento, et nisi prius ejusdem nullitatis declaratoria sententia ab Ordinario lata fuerit.

« 19. Serventur tandem cætera de jure servanda, quæ præsenti Instructioni non adversentur.

Decretum : *Quo Apostolicæ facultates demandantur* — De speciali gratia et apostolica auctoritate a Sanctissimo Domino nostro Papa Pio VII nobis benigne concessa, Venerabili in Christo Fratri Episcopo *N.* sive

ejus Vicario in spiritualibus Generali, infrascriptas facultates communicamus, quibus etiam per aliam personam ecclesiasticam in casibus particularibus specialiter deputandam, uti valeant in utroque foro et ad annum dumtaxat a die datæ præsentis computandum, cum omnibus et singulis Christi fidelibus in propria Diœcesi degentibus et quando agitur de matrimoniis nulliter quomodocumque contractis usque ad diem 14 augusti anni 1801, servatis forma et tenore præcedentis instructionis et facta expressa mentione apostolici indulti :

« 1. Absolvendi a censuris et pœnis ecclesiasticis tam a jure quam ab homine latis, ad effectum dumtaxat aspostolicæ gratiæ consequendum.

« 2. Absolvendi pariter a censuris et pœnis ecclesiasticis ob matrimonium attentatum et incestus reatum incursis, et ab attentatibus et incestus reatibus et culpis hujusmodi cum gravi pœnitentia salutari.

« 3. Dispensandi super quibuscumque impedimentis juris ecclesiastici, etiam primi affinitatis gradus in linea collaterali et secundi primum attingentis consanguinitatis gradus; exceptis impedimentis ex sacro Ordine et castitatis voto solemniter omisso et ex crimine machinationis in mortem conjugis cum effectu, provenientibus ; et quatenus mulier rapta fuerit, dummo extra potestatem raptoris in loco tuto co sistat, servatis in singulis casibus conditi nibus de jure servandis.

« 4. Dispensandi in radice matrimoı seu matrimonium in radice sanandi p rinde ac si contrahentes qui ad matrim nium ineundum inhabiles fuerant, et conse sum legitime præstiterunt, ab initio habil fuissent et consensum legitime præsı tissent.

« 5. Prolem sive susceptam, sive susc piendam legitimam decernendi et nu tiandi.

« Præsentes denique et cetera documen ab Ordinario et præsentium executore e quirenda et habenda ut supra præscriptu est, nec non dispensationis decreta et coı missiones ab Ordinario emittendæ in episc pali archivio diligenter asserventur. Insı per quatenus matrimonii celebrationi locı detur, juxta regulas superius traditas, m trimonii particula in parochiali libro more referatur, facta expressa mentioı apostolicæ dispensationis, ut pro omni quocumque futuro eventu constare pos de matrimonii validitate et prolis legit mitate.

« *Datum Parisiis, ex ædibus residentiæ n træ die* 25 *aprilis* 1803. »

FINIS TOMI TERTII NECNON LIBRI QUINTI (ANTEA SEXTI) DE SACRAMENTIS

INDEX TOMI TERTII

ID EST

LIBRI QUINTI S. ALPHONSI THEOLOGIÆ MORALIS,

CUM TITULIS CAPITUM ET DUBIORUM, NECNON ADDITAMENTORUM

LIBER QUINTUS [1].

DE SACRAMENTIS.

[1] In omnibus edit. usque ad nostram, sextus

TRACTATUS III

DE EUCHARISTIA

CAPUT I

DE ESSENTIA EUCHARISTIÆ. 135 ad 162

CAPUT III

DE EUCHARISTIA, UT EST SACRIFICIUM. 217 ad 315

TRACTATUS IV.

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ.

CAPUT I.

DE ESSENTIA HUJUS SACRAMENTI.

CAPUT II

DE MINISTRO SACRAMENTI PŒNITENTIÆ

DUB. I. *Quis sit minister ?*

DUB. II. *Quid sit approbatio, et a quo petenda.*

DUB. III. *Quid et quotuplex sit jurisdictio confessarii, et unde eam habeat.*

CAPUT II.

CAPUT III.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

FINIS INDICIS LIBRI QUINTI THEOLOGIÆ ET TOM. III

Imp. de la Soc. de Typ. - NOIZETTE, 8, r. Campagne-Première. Paris.